

na pochatku tsi-do stvoriv nyebo ta zьемlyu. a zьемlya bula pusta ta porozhnyia, i tyemryava bula nad byezodnyeyu, i dukh bozhii shiryav nad povyerkhnyeyu vodi. i skazav tsi-do: khai stanyet'sya svitlo! i stalosya svitlo. i pobachiv tsi-do svitlo, shcho dobre vono, i tsi-do viddiliv svitlo vid tyemryavi. i tsi-do nazvav svitlo: dyen', a tyemryavu nazvav: nich. i buv vyechir, i buv ranok, dyen' pyer-shii. i skazav tsi-do: nyekhai stanyet'sya tvyerd' posyeryed vodi, i nyekhai viddilyae vona mizh vodoyu i vodoyu. i tsi-do tvyerd' uchiniv, i viddiliv vodu, shcho pid tvyerdyu vona, i vodu, shcho nad tvyerdyu vona. i stalosya tak. i nazvav tsi-do tvyerd' nyebo. i buv vyechir, i buv ranok dyen' drugii. i skazav tsi-do: nyekhai zbyeryet'sya voda z-popid nyebo da mistysa odnogo, i nyekhai sukhodil stanye vidnii. i stalosya tak. i nazvav tsi-do sukhodil: zьемlya, a mistysy zi-brannya vodi nazvav: morye. i tsi-do pobachiv, shcho dobre vono. i skazav tsi-do: nyekhai zьемlya vroit' travu, yarinu, shcho nasinnya vona rozsviae, dyeryevo ovochyevye, shcho za rodом swoim plid prinosit', shcho v n'omu nasinnya iogo na zьемli. i stalosya tak. i zьемlya travu vidala, yarinu, shcho nasinnya rozsviae za rodом ii, i dyeryevo, shcho prinosit' plid, shcho nasinnya iogo v nim za rodом iogo. i tsi-do pobachiv, shcho dobre vono. i buv vyechir, i buv ranok, dyen' tryetii. i skazav tsi-do: nyekhai budut' svitla na tvyerdi nyebyesnii dlya viddilyen-nya dnya vid nochii, i nyekhai voni stanut' znakami, i chasami umovlenimi, i dnyami, i rokami. i nyekhai voni stanut' na tvyerdi nyebyesnii svitlami, shchob svititi nad zьемlyeyu. i stalosya tak. i vchiniv tsi-do obidva svitla vyelikii, svitilo vyelikye, shchob vono kyeruvalo dnyem, i svitilo malye, shchob kyeruvalo nichychu, takozh zori. i tsi-do umistiv ikh na tvyerdi nyebyesnii, shchob svitili voni nad zьемlyeyu, i shchob kyeruvali dnyem ta nichychu, i shchob viddilyuvali svitlo vid tyemryavi. i tsi-do pobachiv, shcho tsye dobre. i buv vyechir, i buv ranok, dyen' chyetyvertii. i skazav tsi-do: nyekhai voda viroit' dribni istoti, dushu zhivu, i ptastvo, shcho litae nad zьемlyeyu pid nyebyesnoyu tvyerdyu. i stvoriv tsi-do ribi vyelikii, i vsyaku dushu zhivu plazuyuchu, shcho ii voda viroila za ikh rodом, i vsyaku ptashinu krilatu za rodом ii. i tsi-do pobachiv, shcho dobre vono. i poblagosloviv ikh tsi-do, kazhuchi: plodit'sya i rozmnozhuitiesya, i napovnyuite vodu v moryakh, a ptastvo nyekhai rozmnozhuet'sya na zьемli! i buv vyechir, i buv ranok, dyen' p'yatii. i skazav tsi-do: nyekhai vidast' zьемlya zhivu dushu za rodом ii, khudobu i plazuyuchye, i z'yemnu zvirinu za rodом ii. i stalosya tak. i vchiniv tsi-do z'yemnu zvirinu za rodом ii, i khudobu za rodом ii, i vsye z'yemnye plazuyuchye za rodом iogo. i bachiv tsi-do, shcho dobre vono. i skazav tsi-do: stvorimo lyudinu za obrazom nashim, za podoboyu nashoyu, i khai panuyut' nad mors'koyu riboyu, i nad ptastvom nyebyesnim, i nad khudoboyu, i nad usyeyu z'yemlyeyu, i nad usim plazuyuchim, shcho plazue po zьемli. i tsi-do na svii obraz lyudinu stvoriv, na obraz bozhii ii vin stvoriv, yak cholovika ta zhinku stvoriv ikh.

i poblagosloviv ikh tsi-do, i skazav tsi-do do nikh: plodit'sya i rozmnozhuitiesya, i napovnyuite z'yemlyu, ovoolodite nyeyu, i panuite nad mors'kimi ribami, i nad ptastvom nyebyesnim, i nad kozhnim plazuyuchim zhivim na zьемli! i skazav tsi-do: ot-sye dav ya vam usyu yarinu, shcho rozsviae nasinnya, shcho na vsii zьемli, i kozhnye dyeryevo, shcho na n'omu plid dyeryevnii, shcho vono rozsviae nasinnya, nyekhai budye na izhu tsye vam! i z'yemnii usii zvirini i vs'omu ptastvu nyebyesnomu, i kozhnomu, shcho plazue po zьемli, shcho dusha v n'omu zhiva, usya z'yelyen' yarinna na izhu dlya nikh. i stalosya tak. i pobachiv tsi-do usye, shcho vchiniv. i oto, vyel'mi do-brye vono! i buv vyechir, i buv ranok, dyen' shostii.

2

i buli skinchyeni nyebo i z'yemlya, i vsye voinstvo ikhne. i skinchiv tsi-do dnya s'omogo pratsyu svoyu, yaku vin chiniv. i vin vidpochiv u dni s'omim vid usiei pratsi svoei, yaku buv chiniv. i poblagosloviv tsi-do dyen' s'omii, i iogo osvyativ, bo v nim vidpochiv vin vid usiei pratsi svoei, yaku, chinyachi, tsi-do buv stvoriv. tsye os' pokhodzhennya nyeba i z'yemli, koli stvoreno ikh, u dni, yak i-o' tsi-do soz-dav nyebo ta z'yemlyu. i nye bulo na z'yemli zhod-noi pol'ovoi roslini, i zhodna yarina pol'ova nye ros-la, bo na z'yemlyu doshchu i-o' tsi-do nye davav, i nye bulo lyudini, shchob porati z'yemlyu. i para z z'yemli pidiimalas', i napuvala vsyu z'yemlyu. i stvoriv i-o' tsi-do lyudinu z porokhu z'yemnogo. i dikhannya zhittya vdkhnuv u nizdri ii, i stala lyudina zhivoyu dushyeyu. i nasadiv i-o' tsi-do rai uv yedyni na skhodi, i tam osadiv lyudinu, shcho ii vin stvoriv. i zrostiv i-o' tsi-do iz z'yemli kozhnye dyeryevo, pri-nadnye na vyglyad i na izhu smachnye, i dyeryevo zhittya posyeryed rayu, i dyeryevo piznannya dobra i zla. i richka z yedyenu vikhodit', shchob poiti rai. i zvidti rozdiluyet'sya i stae chotirma pochatkami. imyennya odnomu pishon, ototchue vin usyu z'yemlyu khavila, dye e zoloto. a zoloto tiei z'yemli dobre; tam bdyelii i kamin' oniks. im'ya zh drugoi richki gikhon, vona ototchue vvyes' krai yetiopii. a im'ya richki tryet'oi tigr, vona protikae na skhodi ashshuru. a richka chyetyverta vona yefrat. i zvay i-o' tsi-do lyudinu, i v yedyens'komu rai vmistiv buv ii, shchob porala iogo ta iogo doglyadala. i nakazav i-o' tsi-do adamovi, kazhuchi: iz kozhnogo dyeryeva v rayu ti mozhyesht isti. alye z dyeryeva znannya do-bra i zla nye izh vid n'ogo, bo v dyen' idi tvoei vid n'ogo ti napyevno pomryesh! i skazav i-o' tsi-do: nye dobre, shchob buti choloviku samotnim. stvoruy iomu pomich, podibnu do n'ogo. i vchiniv i-o' tsi-do iz z'yemli vsyu pol'ovu zvirinu, i vsye ptastvo nyebyesnye, i do adama priviv, shchob pobachiti, yak vin ikh klikatime. a vsye, yak poklichye adam do nikh, do zhivoi dushi vono imyennya iomu. i nazvav adam imyena vsii khudobi, i ptastvu nyebyesnomu, i vsii pol'ovii zvirini. alye adamovi pomochi vin nye znaishov, shchob podibna do n'ogo bula. i vchiniv i-o' tsi-do, shcho na adama spav mitsnii son, i zasnuv vin. i vin uzyav odnye z ryebey iogo, i tilom zakriv iogo mistysy. i pyeryetvoriv i-o' tsi-do tye ryebro, sh-

cho vzyav iz adama, na zhinku, i priviv ii do adama. i promoviv adam: otsye tyepyer vona kist' vid kostyei moikh, i tilo vid tila mogo. vona cholovikovoyu budye zvatisya, bo vzyata vona z cholovika. pokinye tomu cholovik svogo bat'ka ta matir svoyu, ta i pristan'nye do zhinki svoei, i stanut' voni odnim tilom. i buli voni nagi oboe, adam ta zhinka iogo, i voni nye soromilis'.

3

alye zmii buv khitrishii nad usyu pol'ovu zvirinu, yaku i-o' tsi-do uchiniv. i skazav voni do zhinki: chi tsi-do nakazav: nye izhtye z usyakogo dyeryeva rayu? i vidpovila zhinka zmievi: z plodiv dyeryeva rayu mi mozhnyemo isti, alye z plodiv dyeryeva, shcho v syeryedini rayu, tsi-do skazav: nye izhtye z n'ogo, i nye dotorkaityes' do n'ogo, shchob vam nye pomyerti. i skazav zmii do zhinki: umyerti nye vmryetye! bo vidae tsi-do, shcho dnya togo, koli budyetye z n'ogo vi isti, vashi ochi rozkriyut'sya, i stanyetye vi, nyemov tsi-doi, znayuchi dobro i vizual'nii-ra-truditisa. i pobachila zhinka, shcho dyeryevo dobre na izhu, i prinadnye dlya ochyei, i pozhadanye dyeryevo, shchob nabuti znannya. i vzyala z iogo plodu, ta i z'ila, i razom dala tyez zhchobikovoi svoemu, i vin z'iv. i rozkrilisya ochi v obokh nikh, i piznali, shcho nagi voni. i zshili voni figovi listya, i zrobili opaski sobi. i pochuli voni golos i-o tsi-doa, shcho po rayu khodiv, yak poviyav dyennii kholodok. i skhovavsa adam i iogo zhinka vid i-o tsi-doa syeryed dyeryev rayu. i zaklikav i-o' tsi-do do adama, i do n'ogo skazav: dye ti? a toi vid-poviv: pochuv ya tvii golos u rayu i zlyakavsa, bo nagii ya, i skhovavsa. i promoviv i-o': khto skazav tobi, shcho ti nagii? chi ti nye iv z togo dyeryeva, shcho ya zvyeliv buv tobi, shchob shcho z n'ogo nye iv? a adam vidkazav: zhinka, shcho dav ti ii, shchob zo mnoyu bula, vona podala myeni z togo dyeryeva, i ya iv. todi i-o' tsi-do promoviv do zhinki: shcho tsye ti narobila? a zhinka skazala: zmii spokusiv myenye, i ya ila. i do zmiya skazav i-o' tsi-do: za tye, shcho zrobiv ti otsye, to ti proklyatishii nad usyu khudobu, i nad usyu zvirinu pol'ovu! na svoim chyeryevi budyesh plazuvati, i porokh ti istimyesh u vsi dni svoiogo zhittya. i ya pokladu vorozhnyechu mizh toboyu i mizh zhinkoyu, mizh nasinnyam tvoim i nasinnyam ii. vono zityre tobi golovu, a ti budyesh zhaliti iogo v p'yatu. do zhinki promoviv: pomnozhu yepinnya tvoi ta boli vagitnosti tvoei. ti v mukakh roditimyes diti, i do muzha tvogo pozhadannya tvoe, a vin budye panuvati nad toboyu. i do adama skazav vin: za tye, shcho ti poslukhav golosu zhinki svoei ta iv z togo dyeryeva, shcho ya nakazav buv tobi, govoryachi: vid n'ogo nye izh, proklyata chyeryez tyebye zymyela! ti v skorboti budyesh isti vid nyei vsi dni svoiogo zhittya. tyerninu i osot vona budye roditi tobi, i ti budyesh isti travu pol'ovu. u poti svoiogo litsya ti istimyesh khlbi, azh poki nye vyernyeshsa v zymlyu, bo z nyei ti vzyatii. bo ti porokh, i do porokhu vyernyeshsa. i nazvav adam im'ya svoii zhints: eva, bo vona bula mati vs'ogo zhivogo. i zrobiv i-o' tsi-do adamovi ta zhints

iogo odyezhu shkuryanu i zodyagnuv ikh. i skazav i-o' tsi-do: os' stav cholovik, nyemov odin iz nas, shchob znati dobro i vizual'nii-ra-truditisa. a tyepyer koli b nye prostyag vin svoei ruki, i nye vzyav z dyeryeva zhittya, i shchob vin nye z'iv, i nye zhiv povik viku. i vislav iogo i-o' tsi-do iz yedens'kogo rayu, shchob porati zymlyu, z yakoi uzyatii vin buv. i vigner i-o' tsi-do adama. a na skhid vid yedens'kogo rayu postaviv khyeruvima i myecha polum'yanogo, yakii obyertavsa navkolo, shchob styeryegti dorogu do dyeryeva zhittya.

4

i piznav adam evu, zhinku svoyu, i vona zavagitnila, i porodila kaina, i skazala: nabula cholovika vid i-o. a dali vona porodila brata iomu avyelya. i buv avyel' pastukh otari, a kain buv ril'nik. i stalos' po dyeyakim chasi, i prinis kain tsi-doovi zhyertvu vid plodu zymli. a avyel', vin takozh prinis vid svoikh pyervoridnikh z otari ta vid ikhn'ogo loyu. i zglyanuvsa i-o' na avyelya i na zhyertvu iogo, a na kaina i na zhyertvu iogo nye zglyanuvsa. i sil'no rozgnivavsa kain, i oblichchya iogo pokhililos'. i skazav i-o' kainovi: chogo ti rozgnivavsa, i chogo pokhililos' oblichchya tvoe? otosz, koli ti dobre robitimyes, to pidiimyes oblichchya svoe, a koli nyedobrye, to v dvyeryakh grikh pidstyerigae. i do tyebye iogo pozhadannya, i ti musish nad nim panuvati. i govori kain do avyelya, brata svogo. i stalos', yak buli voni v poli, povstav kain na avyelya, brata svogo, i vbiv iogo. i skazav i-o' kainovi: dye avyel', tvii brat? a toi vidkazav: nye znayu. chi ya storozh brata svogo? i skazav i-o': shcho ti zrobiv? golos krovi brata tvogo zvivae do myenye z zymli. a tyepyer ti proklyatii vid zymli, shcho rozkrila usta svoi, shchob priinyati krov tvogo brata z tvoei ruki. koli budyesh ti porati zymlyu, vona bil'shye nye dast' tobi sili svoei. mandrivnikom ta zavolokoyu budyesh ti na zymli. i skazav kain do i-o: bil'shii mii grikh, anizh mozhna znyesti. os' ti viganayesh s'ogodni myenye z tsei zymli, i ya budu khovatis' vid litsya tvogo. i ya stanu mandrivnikom ta zavolokoyu na zymli, i budye, kozhyen, khto strinye myenye, toi ub'e myenye. i promoviv do n'ogo i-o': chyeryez tye kozhyen, khto vb'e kaina, syemikratno budye pimshchyenii. i vmistiv i-o' znaka na kaina, shchob nye vbiv iogo kozhyen, khto strinye iogo. i viishov kain z-pyeryed litsya i-o'ogo, i osiv u kraini nod, na skhid vid yedyenu. i kain piznav svoyu zhinku, i stala vona vagitna, i vrodila yenokha. i zbuduvav vin misto, i nazvav im'ya tomu mistovi, yak im'ya svogo sina: yenokh. i narodivsa v yenokha irad, a irad porodiv myekhyaila, a myekhyail porodiv myetushaila, a myetushail porodiv lamyekha. i vzyav sobi lamyekh dvi zhinki, im'ya odnii ada, a imyennya drugii tsilla. i porodila ada yavala, vin buv bat'kom tikh, shcho sidyat' po namyetakh i mayut' chyeryedu. a imyennya brata iogo yuval, vin buv bat'kom usim, khto dyerzhit' u rukakh gusla i sopilku. a tsilla takozh porodila tuvalkaina, shcho kuvav vsilyaku mid' ta zalizo. a syestra tuvalkainova noyema. i promoviv lamyekh do zhinokh svoikh: ado i tsillo, poslukhaitye vi mogo

golosu, zhoni lamyekhovi, pochuitye vi slova mogo! bo yakbi ya muzha zabiv za urazu svoyu, a ditinu za ranu svoyu, i yak budye usyemyero pimshchenii kain, to lamyekh u simdyesatyero i syemyero! i piznav adam shchye svoyu zhinku, i sina vona porodila. i nazvala imyennya iomu: sif, bo tsi-do dav myeni inshye nasinnya za avyelya, shcho zabiv iogo kain. a sifovi tyezh narodivsyia buv sin, i vin nazvav imyennya iomu: yenosha. todi zachali buli prizivati imyennya i-o.

5

otsye kniga nashchadkiv adamovikh. togo dnya, yak stvoriv tsi-do lyudinu, vin ii vchiniv na podobu bozhu. cholovikom i zhinkoyu vin ikh stvoriv, i poblagosloviv ikh. i togo dnya, yak buli voni stvoryeni, nazvav vin ikhne imyennya: lyudina. i zhiv adam sto lit i tridtsyat', ta i sina porodiv za podoboyu svoeyu ta za obrazom svoim, i nazvav im'ya iomu: sif. i bulo adamovikh dniv po tomu, yak vin sifa porodiv, visim sotyen' lit. i porodiv vin siniv i dochok. a vsikh adamovikh dniv bulo, yaki zhiv, dyev'yat' sotyen' lit i tridtsyat' lit. ta i pomyer vin. i zhiv sif sto lit i p'yat' lit, ta i porodiv vin yenosha. i zhiv sif po tomu, yak yenosha porodiv, visim sotyen' lit i sim lit. i porodiv vin siniv i dochok. a buli vsi dni sifovi dyev'yat' sotyen' lit i dvanadtsyat' lit. i zhiv yenosha dyev'yatdyesyat lit, ta i porodiv vin kye-nana. i zhiv yenosha po tomu, yak kye-nana porodiv, visim sotyen' lit i p'yatnadtsyat' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a buli vsi yenoshyevi dni dyev'yat' sotyen' lit i p'yat' lit. ta i pomyer vin. i zhiv kye-nan po tomu, yak porodiv magalal'ila, visim sotyen' lit i sorok lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a vsikh kye-nanovikh dniv bulo dyev'yat' sotyen' lit i dyev'yat' lit. ta i pomyer vin. i zhiv magalal'il shistdyesyat lit i p'yat' lit, ta i porodiv vin yaryeda. i zhiv magalal'il po tomu, yak yaryeda porodiv, visim sotyen' lit i tridtsyat' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a buli vsi dni magalal'ilovi visim sotyen' lit i dyev'yatdyesyat i p'yat' lit. ta i pomyer vin. i zhiv yaryed sto lit i shistdyesyat i dva roki, ta i porodiv vin yenokha. i zhiv yaryed po tomu, yak porodiv vin yenokha, visim sotyen' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a buli vsi yaryedovi dni dyev'yat' sotyen' lit i shistdyesyat i dva roki. ta i pomyer vin. i zhiv yenokh shistdyesyat i p'yat' lit, ta i porodiv myetushalakha. i khodiv yenokh z tsi-doom po tomu, yak porodiv vin myetushalakha, tri sotni lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a vsikh yenokhovikh dniv bulo tri sotni lit i shistdyesyat i p'yat' lit. i khodiv iz tsi-doom yenokh, i nye stalo iogo, bo zabrav iogo tsi-do. i zhiv myetushalakh sto lit i simdyesyat i sim lit, ta i lamyekha porodiv. i zhiv myetushalakh po tomu, yak porodiv vin lamyekha, sim sotyen' lit i visimdyesyat i dva roki. i porodiv vin siniv ta dochok. a vsikh myetushalakhovikh dniv bulo dyev'yat' sotyen' lit i shistdyesyat i dyev'yat' lit. ta i pomyer vin. i zhiv lamyekh sto lit i visimdyesyat i dva roki, ta i sina porodiv, im'ya iomu nazvav: noi, govoryachi: tsyei nas potishit' u nashikh dilakh ta v trudi ruk nashikh kolo zyiemi, shcho i-o' vi viklyav. i zhiv

lamyekh po tomu, yak noya porodiv, p'yat' sotyen' lit i dyev'yatdyesyat i p'yat' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a vsikh lamyekhovikh dniv bulo sim sotyen' lit i simdyesyat i sim lit. ta i pomyer vin. i buv noi viku p'yat' sotyen' lit, ta i porodiv noi sima, khama ta yafyeta.

6

i stalosya, shcho rozpochala lyudina rozmnozhuvatis' na povyerkhni zyiemi, i im narodilisya dochki. i pobachili bozhi sini lyuds'kikh dochok, shcho vrodilivi voni, i vzyali sobi zhynok iz usikh, yakikh vibalili. i promoviv i-o': nye budye mii dukh pyeryemagatisya v lyudini naviki, bo bludit' vona. vona tilo, i dni ii budut' sto i dvadtsyat' lit. za tikh dniv na zyiemi buli vyelyetni, a takozh po tomu, yak stali prikhoditi bozhi sini do lyuds'kikh dochok. i voni im narodzhuvati, to buli silachi, shcho slavni vid viku. i bachiv i-o', shcho vyelikye rozbyeshchyennya lyudini na zyiemi, i vvyes' nakhil dumki syertsya ii til'ki vizual'nii-ratruditisya povsyakdyenno. i pozhalkuvav buv i-o', shcho lyudinu stvoriv na zyiemi. i zasmutivsyia vin u syertsii svoim. i promoviv i-o': zitru ya lyudinu, yaku ya stvoriv, z povyerkhni zyiemi, vid lyudini azh do skotini, azh do plazuniv, i azh do ptastva nye-byesnogo. bo zhalkuyu, shcho ikh ya vchiniv. alye noi znaishov mist' u i-o ochakh. tsye os' opovist' pro noya. noi buv cholovik pravyyednii i nyevinnii u svoikh pokolinniyakh. noi z tsi-doom khodiv. i noi porodiv tr'okh siniv: sima, khama i yafyeta. i zip-sulas' zyiemlya pyeryed bozhim litsyem, i napovnilas' zyiemlya nasil'stvom. i bachiv tsi-do zyiemlyu, i os' zip-sulas' vona, kozhnye bo tilo zip-sulo dorogu svoyu na zyiemi. i promoviv i-o' do noya: priishov kinyets' kozhnomu tilu pyeryed litsyem moim, bo napovnilas' zyiemlya nasil'stvom vid nikh. i os' ya vinishchu ikh iz zyiemi. zrobi sobi kovchyege z dyeryeva gofyer. z pyeryegorodkami zrobish kovchyege, i smoloyu osmolish iogo izsyeryedini ta iznadvoru. i otak iogo zro-bish: tri sotni liktiv dovzhina kovchyege, p'yatdyesyat liktiv shirina iomu, a tridtsyat' liktiv visochina iomu. otvir uchinish v kovchyezi, i zvuzish na likot' iogo vid gori, a vkhid do kovchyege vlashtuesh na botsi iogo. zrobish iogo na povyerkhi dolishni, drugo-ryadni i tryet'oryadni. a ya os' navyedu potop, vodu na zyiemlyu, shchob z-pid nyeba vinishchiti kozhnye tilo, shcho v n'omu dukh zhittya. pomrye vsye, shcho na zyiemi! i skladu ya zapovita svoiogo z to-boyu, i vvidyesh do kovchyege ti, i sini tvoi, i zhinka tvoya, i zhynki tvoikh siniv iz toboyu. i vprowadish do kovchyege po dvoe z us'ogo, z us'ogo zhivogo, iz kozhnogo tila, shchob ikh zakhovati zhivimi z to-boyu. voni budut' samyets' i samitsya. iz ptastva za rododom iogo, i z khudobi za rododom ii, i z usikh plazuniv na zyiemi za rododom ikh, po dvoe z us'ogo uviiud' do tyebye, shchob ikh zbyeryegiti zhivimi. a ti nabyeri sobi z kozhnoi izhi, shcho vona na spozhivannya, i budye dlya tyebye i dlya nikh na pozhivu. i zrobiv noi usye, yak zvyeliv iomu tsi-do, tak zrobiv vin.

i skazav i-o' noevi: uviidi ti i uyves' dim tvii do kovchyegu, bo ya bachiv tyebye pravyyednim pyeryed litsyem svoim v otsim rodi. iz usyako chistoi khudobi viz'myesh sobi po syemyero, samtsya ta samitsyu ii, a z khudobi nyechistoi dvoe: samtsya ta samitsyu ii. takozh iz ptastva nyebyesnogo po syemyero, samtsya ta samitsyu, shchob nasinnya skhovati zhivim na povyerkhni vsiei zyeмли. os' bo po syemi dnyakh ya litumu na zyeמlyu doshch sorok dyen' i sorok nochyei, i vsyaku istotu, yaku ya vchiniv, zitru z-nad povyerkhni zyeמlyi! i zrobit noi usye, yak zvyeliv buv i-o'. a noi buv viku shostisot lit, i stavysya potop, voda na zyeמlyi. i vviishov noi, i sini iogo, i zhinka iogo, i nyevistki iogo z nim do kovchyegu pyeryed vodoyu potopu. iz chistoi khudobi ta z khudobi, shcho nyechista vona, i z ptastva, i vs'ogo, shcho plazue na zyeמlyi, po dvoe vviishli do noya do kovchyegu, samyets' i samitsya, yak tsi-do noevi buv izvyeliv. i stalosya po syemi dnyakh, i vodi potopu linuli na zyeמlyu. roku shostoi sotni lit zhittya noevogo, misyatsya drugogo, simnadtsyatogo dnya misyatsya, ts'ogo dnya vidkrlislya vsi dzhyeryela vvelykoi byezodni, i rozchynilisya nyebyesni roztvori. i buv doshch na zyeמlyi sorok dyen' i sorok nochyei. togo same dnya do kovchyegu vviishov noi, i sim, i kham ta yafyet, sini noevi, i zhinka noeva, i tri nyevistki iogo z nimi, voni ta vsyaka zvirina za rodod ii, i vsyaka khudoba za rodod ii, i vsyake plazuyuche, shcho plazue po zyeמlyi, za rodod iogo, i vsyake ptastvo za rodod iogo, usyaka ptashka krilata. i vviishli do noya, do kovchyegu po dvoe iz kozhnogo tila, shcho v nim dukh zhittya. a tye, shcho vviishlo, samyets' i samitsya z kozhnogo tila vviishli, yak zvyeliv iomu tsi-do. i zamknuv i-o' za nim kovchyega. i buv potop sorok dyen' na zyeמlyi, i zbil'shilas' voda, i poyesla kovchyega. i vin visoko stav nad zyeמlyeyu. i pribula voda, i sil'no zbil'shilas' vona na zyeמlyi, i plivav kovchyeg na povyerkhni vodi. i duzhye-duzhye voda na zyeמlyi pribula, i pokrilis' usi gori visoki, shcho pid nyebom usim. na p'yatnadtsyat' liktiv ugoru voda pribula, i pokrilisya gori. i vimyerlo vsyake tilo, shcho rukhaet'sya na zyeמlyi: syeryed ptastva, i syeryed skotini, i syeryed zvirini, i syeryed usikh plazuniv, shcho plazuyut' po zyeמlyi, i kozhna lyudina. usye, shcho v nizdryakh iogo dukh zhittya, z us'ogo, shcho na sukhodoli vimyerlo bulo. i vinishchiv tsi-do usyaku istotu na povyerkhni zyeמlyi, vid lyudini azh do skotini, azh do plazuna, i azh do ptastva nyebyesnogo, voni styerlis' z zyeמlyi. i zostavysya til'ki noi ta tye, shcho z nim u kovchyezi bulo. i pribuvala voda na zyeמlyi sto i p'yatdyesyat dyen'.

i zgdav tsi-do pro noya, i pro kozhnu zvirinu ta pro vsyaku khudobu, shcho buli z nim u kovchyezi. i tsi-do naviv vitra na zyeמlyu, i voda zaspokoilas'. i zakrilis' dzhyeryela byezodni ta nyebyesni roztvori, i doshch z nyeba spinivysya. i vyertalas' voda z-nad zyeמlyi, vyertalas' postiino. i stala voda spadati po

sta i p'yatidyesyati dnyakh. a s'omogo misyatsya, na simnadtsyatii dyen' misyatsya kovchyeg spinivysya na gorakh ararats'kikh. i postiino voda spadala azh do dyesyatogo misyatsya. a pyershogo dnya dyesyatogo misyatsya zavidnilisya girs'ki vyershki. i stalosya po soroka dnyakh, noi vidchiniv vikno kovchyegu, shcho iogo vin zrobit. i vislav vin kruka. i litav toi tudi ta nazad, azh poki nye visokhla voda z-nad zyeמlyi. i poslav vin vid syebe golubku, shchob pobachiti, kh nyie spala voda z-nad zyeמlyi. ta nye znaisla ta golubka mistysya spochinku dlya stopi svoei nogi, i vyernulas' do n'ogo do kovchyegu, bo stoyala voda na povyerkhni vsiei zyeמlyi. i vistromiv ruku, i vzyav vin ii, ta i do syebe v kovchyeg upustiv ii. i vin zachyekav ishchye drugikh sim dyen', i znovu z kovchyegu golubku poslav. i golubka vyernulas' do n'ogo vyechirn'ogo chasu, i os' u nyei v dzyubku list olivkovii zirvani. i dovidavysya noi, shcho spala voda z-nad zyeמlyi. i vin zachyekav ishchye drugikh sim dyen', i golubku poslav. i vzhye bil'shye do n'ogo vona nye vyernulas'. i stalosya, roku shistsotogo i pyershogo, misyatsya pyershogo, pyershogo dnya misyatsya visokhla voda z-nad zyeמlyi. i noi znayav dakha kovchyegu i pobachiv: azh os' visokhla povyerkhnya zyeמlyi! a misyatsya drugogo, dvadtsyatogo i s'omogo dnya misyatsya visokhla zyeמlyia. i promoviv noevi i-o', kazhuchi: viidi z kovchyegu ti, a z tobouy zhinka tvoya, i sini tvoi, i nyevistki tvoi. kozhnu zvirinu, shcho z tobouy vona, vid kozhnogo tila z-posyeryed ptastva, i z-posyeryed skotini, i z-posyeryed usikh plazuniv, shcho plazuyut' po zyeמlyi, povivod' iz soboyu. i khai royat'sya voni na zyeמlyi, i nyekhai na zyeמlyi voni plodyat'sya ta rozmnozhuyut'sya. i viishov noi, a z nim sini iogo, i zhinka iogo, i nyevistki iogo. kozhna zvirina, kozhen plazun, usye ptastvo, usye, shcho rukhaet'sya na zyeמlyi, za rodami ikh-nimi viishli z kovchyegu voni. i zbuduvav noi zhyertivnika i-o. i vzyav vin iz kozhnoi chistoi khudobi i z kozhnogo chistogo ptastva, i prinis na zhyertivniku tsilopalyennya. i pochuv i-o' pakhoschchi lyubi, i v syertsii svoemu promoviv: va vzhye bil'shye nye budu zyeמlyi proklinati za lyudinu, bo nakhil lyudys'kogo syertsya likhii vid viku iogo molodogo. i vzhye bil'shye nye vbivatimu vs'ogo zhivogo, yak to ya vchiniv buv. nadali, po vsi dni zyeמlyi, sivba ta zh-niva, i khodolnyecha ta spyeka, i lito i zima, i dyen' ta nich nye pripinyat'sya!

i poblagosloviv tsi-do noya i siniv iogo, ta i promoviv: plodit'sya i rozmnozhuyitesya, ta napovnyuite zyeמlyu! i lyak pyeryed vami, i strakh pyeryed vami budye mizh usieyu zvirinoyu zyeמlyi, i mizh usim ptastvom nyebyesnim, mizh usim, chim roit'sya zyeמlyia, i mizh usima ribami morya. u vashi ruki viddani voni. usye, shcho plazue, shcho zhivye vono, budye vam na izhu. yak zyelyenu yarinu ya vid-dav vam usye. til'ki m'yasa z dusheyu iogo, tsyebto z krov'yu iogo, nye budyetye v duzhi spozhivati. a til'ki ya budu zhadati vashu krov iz dusz vashikh, z ruki kozhnoi zvirini budu zhadati ii, i z ruki cholovika, z ruki kozhnogo brata iogo ya budu zhadati dushu

lyuds'ku. khto ville krov lyuds'ku z lyudini, to villyata budye iogo krov, bo vin uchiniv lyudinu za obrazom bozhim. vi zh plodit'sya i rozmnozhuiytesya, roit'sya na zyeimli ta rozmnozhuiytes' na niil' i skazav tsi-do do noya ta do siniv iogo z nim, kazhuchi: a ya, os' svogo zapovita ukladayu ya z vami ta z vashim potomstvom po vas. i z kozhnoyu zhivoyu dushyeyu, shcho z vami: syeryed ptastva, syeryed khudobi, i syeryed usiei zyeemnoi zvirini z vami, vid usikh, shcho vikhodyat' z kovchyegu, do vsiei zyeemnoi zvirini. i ya ukladu zapovita svogo z vami, i zhodnye tilo nye budye vzhye znishchyenye vodoyu potopu, i bil'sh nye budye potopu, shchob zyeemlyu nishchiti. i tsi-do promovlyav: otsye znak zapovitu, shcho dayu ya iogo pomizh mnoyu ta vami, i pomizh kozhnoyu zhivoyu dushyeyu, shcho z vami, na vichni pokolin-nya: za vyesyelku svoyu dav u khmari, i stanye vona za znaka zapovitu mizh mnoyu ta mizh zyeemlyeyu. i stanyet'sya, koli nad zyeemlyeyu ya khmaru zakhmaryu, to budy vidnitisya v khmari vyesyelka. i zghadyu pro svogo zapovita, shcho mizh mnoyu i mizh vami, i mizh kozhnoyu zhivoyu dushyeyu v kozhnomu tili. i bil'sh nye budy voda dlya potopu, shchob vigublyati kozhnye tilo. i budy vyesyelka u khmari, i pobachu ii, shchob pam'yatati pro vichni zapovit mizh tsi-doom i mizh kozhnoyu zhivoyu dushyeyu v kozhnomu tili, shcho vono na zyeimli. i skazav tsi-do do noya: tsye znak zapovitu, shcho ya vstanoviv pomizh mnoyu i pomizh kozhnim tilom, shcho vono na zyeimli. i buli sini noevi, shcho viishli z kovchyegu: sim, i kham, i yafyet. a kham vin buv bat'ko khanaaniv. otsi troe buli sini noevi, i vid nikh zalyudnilasya vsya zyeemlya. i zachav buv noi, muzh zyeemli, saditi vinograd. i piv vin vino ta i upivsy, i obnazhivsy v syeryedini svogo namyetu. i pobachiv kham, bat'ko khanaaniv, nagotu bat'ka svogo, ta i rozkazav obom brattym svoim nadvori. uzyali todi sim ta yafyet odyezhinu, i poklali obidva na plyechi svoi, i pozadkuvali, ta i prikrili nagotu bat'ka svogo. voni vidvyernuli dozadu oblichchya svoi, i nye bachili nagoti bat'ka svogo. a noi vitv'yeryezivsy vid svogo vina, i dovidavsy, shcho iomu buv uchiniv iogo sin naimolodshii. i skazav vin: proklyatii bud' khanaan, vin budye rabom rabiv svoim brattym! i skazav vin: blagoslovyennii i-o', simiv tsi-do, i khai khanaan rabom budye iomu! nyekhai tsi-do rozporoshit' yafyeta, i nyekhai probuvae v namyetakh vin simovikh, i nyekhai khanaan rabom budye iomu! a noi zhiv po potopi trista lit i p'yatdyesyat lit. a vsikh noevikh dniv bulo dyev'yatsot lit i p'yatdyesyat lit. ta i pomyer.

10

otsye nashchadki siniv noevikh: sima, khamata yafyeta. a im narodilis' sini po potopi: sini yafyetovi: gomyer, i magog, i madai, i yavan, i tuval, i myeshyekh, i tiras. a sini gomyerovi: ashkyenaz, i rifat, i togarma. a sini yavana: yelisha, i tarshish, i kitti, i dodani. vid nikh vidillilisya ostrovi narodiv u ikhnikh krayakh, kozhnii za movoyu svoeyu, za svoimi rodami, u narodakh svoikh. a sini khamovi: kush, i mitsraim, i fut, i khanaan. a sini kushovi:

syeva, i khavila, i savta, i raama, i savtyekha. a sini raami: shveya ta dyedan. kush zhye porodiv nimroda, vin rozpochav na zyeimli vyelyetniv. vin buv duzhii mislivyets' pyeryed i-o litsyem. tomu to govorit'sya: yak nimrod, duzhii mislivyets' pyeryed i-o litsyem. a pochatkom tsarstva iogo buli: vavilon, i yeryekh, i akkad, i kanye v zyeimli shinyear, z togo krayu viishov ashshur, ta i zbuduvav ninyeviyu, i ryekhovot-ir, i kalakh, i ryesyen pomizh ninyeviyu ta pomizh kalakhom, vin otye misto vyelikye. a mitsraim porodiv ludiv, i anamiv, i lyegaviv, i naftukhiv, i patrusiv, i kaslukhiv, shcho zvidis pishli filistimlyani, i kaftoriv. a khanaan porodiv sidona, svogo pyer- voridnogo, ta khyeta, i yevusyeyanina, i amoryeyanina, i girsghyeyanina, i khivvyeyanina, i arkyyeyanina, i sinyeyanina, i arvadyeyanina, i tsyemaryeyanina, i khamatyeyanina. a potim rozporoshilisya rodi khanaaneyanina. i bula granitsya khanaaneyanina vid sidonu v napryami azh do gyeraru, azh do gazi, u napryami azh do sodomu, i do gomori, i do admi, i do tsyevoimu, azh do lashu. otsye sini khamovi, za ikhnimi rodami, za movami ikhnimi, u ikhnikh krainakh, u ikhnikh narodakh. a simovi tyezh narodilis' iomu, vin bat'ko vsikh siniv yevyevovikh, brat starshii yafyetyv. sini simovi: yelam, i ashshur, i arpakhshad, i lud, i aram. a aramovi sini: uts, i khul, i gyetyer, i mash. a arpakhshad porodiv shyelakha, a shyelakh porodiv yevyera. a yevyerovi narodilosya dvoe siniv: im'ya pyershomu pyelyeg, bo za dniv iogo podililas' zyeemlya, a imyennya iogo brata ioktan. a ioktan porodiv almodada, i shyelyefa, i khasarmavyeta, i erakha, i gadorama, i uzala, i diklu, i uvala, i avimaila, i shyevu, i ofira, i khavilu, i iovava. syi voni sini ioktanovi. a osyelya ikhnya bula vid myeshi v napryami azh do syefaru, gori skhidn'oi. otsye sini simovi, za ikhnimi rodami, za movami ikhnimi, u ikhnikh krainakh, u ikhnikh narodakh. otsye rodi siniv noevikh, za nashchadkami ikhnimi, u ikhnikh narodakh. i narodi vid nikh podililis' na zyeimli po potopi.

11

i bula vsya zyeemlya odna mova ta slova odni. i stalos', yak rushali zo skhodu voni, to v shinyears'komu krai rivninu znaishli, i osyelimysya tam. i skazali voni odnomu: anu, narobimo tsyegli, i dobre ii vipalimo! i stalasya tsyegla dlya nikh zamist' kamyenya, a smola zyeemlyana bula im za vapno. i skazali voni: tozh misto zbuduimo sobi, ta bashtu, a vyershina ii azh do nyeba. i vchinimo dlya syebye imyennya, shchob mi nye rozporoshilisya po povyerkhni vsiei zyeemli. i ziishov i-o', shchob pobachiti misto ta bashtu, shcho lyuds'ki sini buduvali ii. i promoviv i-o': odin tsye narod, i mova odna dlya vsikh nikh, a tsye os' pochatok ikh pratsi. nye budye tyepery nichogo dlya nikh nyemozhlyvogo, shcho voni zamishlyali chinit. tozh ziidimo, i zmishaimo tam ikhni movi, shchob nye rozumili voni movi odin odnogo. i rozporoshiv ikh zvuidi i-o' po povyerkhni vsiei zyeemli, i voni pyeryestali buduvati tye misto. i tomu to nazvano imyennya iomu: vavilon, bo tam pomishav i-o' movu vsiei zyeemli. i rozporoshiv ikh zvuidi i-o' po povyer-

erkhni vsiei zyepli. otsye nashchadki simovi: sim buv viku sta lit, ta i porodiv arpakhshada, dva roki po potopi. i zhiv sim po tomu, yak porodiv arpakhshada, p'yať sotyen' lit. i porodiv vin siniv i dochok. a arpakhshad zhiv tridtsyat' i p'yať lit, ta i porodiv vin shyelakha. i zhiv arpakhshad po tomu, yak porodiv vin shyelakha, chotiri sotni lit ta tri roki. i porodiv vin siniv ta dochok. shyelakh zhye zhiv tridtsyat' lit, ta i porodiv vin yevyera. i zhiv shyelakh po tomu, yak porodiv vin yevyera, chotiri sotni lit i tri roki. i porodiv vin siniv ta dochok. yevyer zhye zhiv tridtsyat' lit i chotiri, ta i porodiv vin pyelyega. i zhiv yevyer po tomu, yak porodiv vin pyelyega, chotiri sotni lit i tridtsyat' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. pyelyeg zhye zhiv tridtsyat' lit, ta i porodiv ryeu. i zhiv pyelyeg po tomu, yak porodiv ryeu, dvi sotni lit i dyev'yať lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a ryeu zhiv tridtsyat' i dva roki, ta i porodiv syeruga. i zhiv ryeu po tomu, yak porodiv syeruga, dvi sotni lit i sim lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a syerug zhiv tridtsyat' lit, ta i porodiv nakhora. i zhiv syerug po tomu, yak porodiv nakhora, dvi sotni lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a nakhor zhiv dvadtsyat' lit i dyev'yať, ta i porodiv vin tyerakha. i zhiv nakhor po tomu, yak porodiv vin tyerakha, sotnyu lit i dyev'yatnadtsyat' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. tyerakh zhye zhiv simdyesyat lit, ta i porodiv avrama, i nakhora, i garana. a otsye nashchadki tyerakhovi: tyerakh porodiv avrama, i nakhora, i garana. a garan porodiv lota. garan zhye pomyer za zhittya svogo bat'ka, u krai svogo narodzhyennya, v uri khaldeys'komu. i pobrali avram ta nakhor dlya syebye zhinok. im'ya avramovii zhintsi sara, a imyennya nakhorovii zhintsi milka, dochka garana, milchinogo bat'ka i bat'ka iski. a sara nyeplydna bula, nye mala nashchadka vona. i vzyav tyerakh avrama, sina svogo, i lota, sina garanovogo, sina svogo sina, i saru, nyevistku svoyu, zhinku avrama, svoga sina, ta i viishov z nimi z uru khaldeys'kogo, shchob piti do krayu khanaans'kogo. i priishli voni azh do kharanu, ta i tam osyeliisya. i bulo dniv tyerakhovikh dvi sotni lit ta p'yať lit. i tyerakh pomyer u kharani.

12

i promoviv i-o' do avrama: viidi zo svoei zyepli, i vid rodini svoei, i z domu bat'ka svogo do krayu, yakii ya tobi pokazhu. i narodom vyelikim tyebye ya vchinyu, i poblagoslovlyu ya tyebye, i zvyelichu imyennya tvoe, i budyesh ti blagoslovyennyam. i poblagoslovlyu, khto tyebye blagoslovit', khto zh tyebye proklinae, togo proklyanu. i blagoslovlyat'sya v tobi vsi plyemyena zyepli! i vidpravivs' avram, yak skazav buv do n'ogo i-o', i z nim pishov lot. avram zhye mav viku simdyesyat lit i p'yať lit, yak vikhodiv z kharanu. i avram uzyav saru, svoyu zhinku, ta lota, sina brata svogo, i vvyes' maetok, yakii nabuli, i lyudyei, shcho ikh nabuli u kharani, ta i viishli, shchob piti do krayu khanaans'kogo. i do krayu khanaans'kogo voni pribuli. i proishov avram po krayu azh do mistysa sikhymu, azh do duba mamrye. a khanaanyeyanin todi prozhivav u tsim krai. i i-o' yavivsyav avramu i skazav: ya dam otsyei krai potomstvu tvoemu. i vin

zbuduvav tam zhyertivnika i-o, shcho yavivsyav iomu. a zvidti vin rushiv na goru vid skhodu vid byet-yelu, i namyeta svogo rozip'yav, byet-yel vid zakhodu, a gai vid skhodu. i vin zbuduvav tam i-o zhyertivnika, i priklikav i-o imyennya. i podavavsyav avram usye dali na pidvyni. i stavsyav buv golod u krai. i ziishov avram do egiptu, shchob tam pyeryebuti, bo golod u krai tyazhkii stav. i stalosya, yak vin bliz'ko priishov do egiptu, to skazav buv do zhinki svoei sari: otozh to ya znayu, shcho ti zhinka vrodliva z oblichchya. i stanyet'sya, yak pobachat' tyebye egiptyani i skazhut': tsye zhinka iogo, to voni myenye vb'yut', a tyebye pozostavlyat' zhivoyu. skazhi zh, shcho syestra moyia ti, shchob dobre bulo chyeryez tyebye myeni, i shchob ya pozostavsyav zhivii chyeryez tyebye. i stalos', yak priishov buv avram do egiptu, to egiptyani pobachili zhinku, shcho duzhye vrodliva vona. i pobachili ii vyeľ'mozhi faraonovi, i khvalili ii pyeryed faraonom. i vzyata bula ta zhinka do domu faraonovogo. i vin dlya avrama dobro vchiniv chyeryez nyei. i odyerzhav vin dribnu ta vyeliku khudobu, i osli, i rabi, i nyevil'nitsi, i oslitsi, vyerblyudzi. i vdariv i-o' faraona ta dim iogo vyelikimi porazami chyeryez saru, avramovu zhinku. i priklikav faraon avrama i skazav: shcho zh to myeni ti vchiniv? chomu nye skazav myeni, shcho vona tvoia zhinka? dlya chogo skazav ti: vona moyia syestra? i ya sobi vzyav buv za zhinku ii. a tyepper os' zhinka tvoia, viz'mi ta i idi! i faraon nakazav lyudyam pro n'ogo. i vislali iogo, i zhinku iogo, i vsye, shcho v n'ogo bulo.

13

i pidnyavsyav avram iz egiptu, sam, i zhinka iogo, i vsye, shcho v n'ogo bulo, i lot razom iz nim, do nyegyevu. a avram buv vyeľ'mi bagatii na khudobu, na sriblo i na zoloto. i pishov vin v mandrivki svoi vid nyegyevu azh do byet-yelu, azh do mistysa, dye napochatku namyet iogo buv pomizh byet-yelom i pomizh gaem, do mistysa zhyertivnika, shcho iogo vin zrobit tam napochatku. i avram tam priklikav i-o imyennya. tak samo i u lota, shcho z avramom khodiv, dribna ta vyelikha khudoba bula ta namyeti. i nye vmishchala ikh ta zyeľ'mya, shchob im razom probuvati, bo vyelikii buv ikhnii maetok, i nye mogli voni razom probuvati. i stalasya svarka pomizh pastukhami khudobi avramovoi ta pomizh pastukhami khudobi lotovoi. a khanaanyeyanin ta pyerizzyeyanin sidili toti v krayu. i promoviv do lota avram: nyekhai svarki nye budye mizh mnoyu ta mizh tobouy, i pomizh pastukhami moimi ta pomizh pastukhami tvoimi, bo bliz'ka mi ridnya. khiba nye vvyes' krai pyeryed oblichchyam tvoim? viddilisya vid myenye! koli pidyesh livoruch, to ya pidu pravoruch, a yak ti pravoruch, to pidu ya livoruch. i zviv lot svoi ochi, i pobachiv usyu okolitsyu iordans'ku, shcho navodnyena vsya vona azh do tsoaru, pyeryed tim, yak sodom ta gomoru buv znishchiv i-o', yak i-o, sadok, yak egipyets'kii krai! i lot vibrav sobi vsyu okolitsyu iordans'ku. i lot rushiv na skhid, i voni rozluchilisya odin vid odnogo. avram osyeli-vsyav v zyeľ'mi khanaans'kii, a lot osyeli-vsyav v rivninnikh mistakh okolitsi, i namyetuvav azh do sodomu.

a lyudi sodoms'ki buli duzhye zli ta grishni pyeryed i-o. i promoviv i-o' do avrama, koli lot rozluchivysya iz nim: zvyedi ochi svoi, ta poglyan' iz mistysya, dye ti, na pivnich, i na pivdyen', i na skhid, i na zakhid, bo vsyu tsyu zyemlyu, yaku bachish, ya ii dam naviki tobi ta potomstvu tvoemu. i vchinyu ya potomstvo tvoe, yak toi porokh zyemli, tak, shcho koli khto potrapit' zlichiti porokh zyemni, to tyezh i potomstvo tvoe pyeryelichyenye budye. ustan', proidis' po krayu zdovdzh iogo ta vshirshki iogo, bo tobi iogo dam! i avram stav namyetuvati, i pribuv, i osiv mizh dubami mamrye, shcho v khyevroni voni. i vin zbuduvav tam zhyertivnika i-o.

14

i stalos' za dnyv amrafyela, tsarya shynyearu, ariokha, tsarya yellasaru, kyedor-laomyera, tsarya yelamu, i tidala, tsarya goimu, voni vchinili viinu z byeraem, tsaryem sodomu, i z birshaem, tsaryem gomori, z shin'avom, tsaryem admi, i shyemyeyerom, tsaryem tsyevoimu, i z tsaryem byelayu, shcho tsoar tyepper. usi tsi zibralis' buli do dolini siddim, vona tyepper morye solonye. dvanadtsyat' lit sluzhili voni kyedor-laomyerom, a roku trinadtsyatogo povstali. a roku chotirnadtsyatogo pribuv kyedor-laomyer ta tsari, shcho buli z nim, i pobili ryefayev ashtyerot-karnaime, i zuziv u gami, i yemiv u shayve-ki'r'yataime, i khoryanina v gorakh syeiru azh do yel-paranu, shcho vin pri pustini. i vyernulis' voni, i pribuli do yen-mishpatu, vono tyepper kadyesh, i zvoyuvali vsyu zyemlyu amalika, a takozh amoryeya, shcho sidiv u khatstson-tamari. i viishov tsar sodomu, i tsar gomori, i tsar admi, i tsar tsyevoimu, i tsar byelayu, tyepper vin tsoar, i vishikuvalysya z nimi na bii u dolini siddim, iz kyedor-laomyerom, tsaryem yelamu, i tidalom, tsaryem goimu, i amrafyelom, tsaryem shynyearu, i ariokhom, tsaryem yellasaru, chotiri tsari proti p'yat'okh. a dolina siddim bula povna smolyanikh yam; i vtyekli tsar sodomu i tsar gomori, ta i popadali tudi, a pozostali povtikali na goru. i vzyali voni vvyes' maetok sodomu i gomori, i vsyu ikhnyu pozhivu, i pishli. i vzyali voni lota, sina brata avramovogo, bo probuvav u sodomi, i dobro iogo ta i pishli. i priishov buv nyedobitok, ta i rozpoviv evryeyu avramovi, a vin zhiv mizh dubami amoryeyanina mamrye, brata yeshkolovogo i brata anyerovogo, avramovikh spil'nikiv. i pochuv avram, shcho nyebizh iogo vzyatii u nyevolyu, ta i uzbroiv svoikh vpravnikh slug, shcho v domi iogo narodilis', tri sotni i visimnadtsyat', i pognavsya do danu. i vin podilivysya na gurti vnoch, vin ta rabi iogo, i rozviv ikh, i gnavsya za nimi azh do khovi, shcho livoruch damasku. i vyernuv vin usye dobro, a takozh lota, nyebozha svogo, i dobro iogo povyernuv, a takozh zhinok ta lyudyei. todi tsar sodomu viishov nazustrih iomu, yak vin pover-tavsvya, rozvivshi kyedor-laomyera ta tsariv, shcho buli z nim, do dolini shayve, vona tyepper dolina tsars'ka. a myelkhisiedyek, tsar salimu, vinis khliv ta vino. a vin buv svyashchyenik tsi-doa vsyevishn'ogo. i poblagosloviv vin iogo ta i promoviv: blagoslovyenii avram vid tsi-doa vsyevishn'ogo, shcho stvoriv

nyebo i zyemlyu. i blagoslovyennii tsi-do vsyevishnii, shcho vidav u ruki tvoi vorogiv tvoikh. i avram dav iomu dyesyatinu do vs'ogo. i skazav tsar sodoms'kii avramovi: dai myeni lyudyei, a maetok viz'mi sobi. avram zhye skazav tsaryevi sodoms'komu: ya zviv svoyu ruku do i-o, tsi-doa vsyevishn'ogo, tvortsya nyeba i zyemli, shcho vid nitki azh do ryemintsya sandaliv ya nye viz'mu z togo vs'ogo, shcho tvoe, shchob ti nye skazav: zbagativ ya avrama. ya nye khochu nichogo, dasi til'ki tye, shcho slugi poili, ta chastinu lyudyam, shcho zo mnoyu khodili: anyer, yeshkol i mamrye, chastinu svoyu voni viz'mut'.

15

po tsikh-o podiyakh bulo slovo i-o avramovi v vidinni takye: nye biisya, avramye, ya tobi schit, nagoroda tvoya vyel'mi vyelika. a avram vidiz-vavsvya: i-o, i-o, shcho dasi ti myeni, koli ya byezditi-nii khodzhu, a kyerrivnik mogo i-o vin yeli-yezyer iz damasku. i skazav avram: otosz, ti nye dav nashchadka myeni, i oto mii kyerrivnik spadkoemyets' myeni. i os' slovo i-o do n'ogo takye: vin nye budye spadkoemyets' tobi, alye toi, khto viidye z tvoigo nutra, vin budye spadkoemyets' tobi. i i-o' iogo viviv nadvir ta i skazav: podivisya na nyebo, ta zori zlichy, koli til'ki potrapish ti ikh polichiti. i do n'ogo prorik: takim budye potomstvo tvoe! i vviruvav avram i-o, a vin zalichiv iomu tye v pravnyednist'. i promoviv do n'ogo: ya i-o', shcho viviv tyebye z uru khaldyeis'kogo, shchob dati tobi zyemlyu otsyu, shchob stav ti spadkoemyets' ii. i promoviv avram: i-o, i-o, z chogo ya dovidayusya, shcho budu spadkoemyets' ii? vin zhye promoviv do n'ogo: viz'mi trilitne tyelya, i trilitnyu kozu, i trilitn'ogo barana, i gorlitsyu, i ptashyeny golubinye. i vzyav vin dlya n'ogo vsye tye, i rozsik iogo popolovini, i dav kozhnu chastinu iogo vidpovidno do drugoi, alye ptastva nye rozsik. i zlitalosya khizhye ptastvo na trupi, ta avram vidganyav iogo. koli zh sontsye skhilyalos' na zakhid, to spav son na avrama. i os' spadae na n'ogo zhakh tyemni, vyelikii. i promoviv i-o' do avrama: do-brye znai, shcho potomstvo tvoe budye prikhod'kom v zyemli nye svoii. i budut' sluzhiti voni, i budut' ikh muchiti chotiri sotni lit. alye narod, yakomu sluzhiti voni budut', ya zasudzh; ta voni potim viidut' z vye-likim maetkom. a ti do svoei ridni priidyesh u miri, u starosti dobrii pokhovanii budyesh. a pokolin-nya chyetyvtyerte povyernyt'sya syudi, bo dosi nye povnni schyey grikh amoryeyanina. i stalos', koli za-ishlo sontsye i bula tyemryava, to os' poyavilas' mov dimuyucha pich, ta smoloskip ognyanii pyeryeishov pomizh timi kuskami zhyerti. i togo dnya sklav i-o' zapovita z avramom, govoryachi: potomstvu tvoemu ya dav otsyu zyemlyu vid richki egiptu azh do richki vyelikoi, do richki yefrata: khyeneyanina, i khyenzyeyanina, i kadmonyeyanina, i khittyeyanina, i pyerizzyeyanina, i ryefayeyanina, i amoryeyanina, i khanaaneyanina, i girgashyeyanina, i yevusyeyanina.

a sara, avramova zhinka, nye rodila iomu. i v nyei bula egiptyanka nyevil'nitsya, a imyennya ii agar. i skazala sara avramovi: os' i-o' zatrimav myenye vid porodu. priidi zh do moei nyevil'nitsi, mozhye vid nyei odyerzhu ya sina. i posluhavsya avram golosu sari. i vzyala sara, avramova zhinka, egiptyanku agar, svoyu nyevil'nitsyu, po dyesyati litakh pyeryebuvannya avramovogo v zyeimli khanaans'kii, i dala ii avramovi, cholovikov svoemu, za zhinku. i vin uvi-ishov do agari, i vona zachala. yak vona zh pobachila, shcho zachala, to stala lyegkovazhiti i-o svoyu. i skazala sara avramovi: moya krivda na tobi! ya dala bula svoyu nyevil'nitsyu do lonya tvogo, a yak vona pobachila, shcho zachala, to stala lyegkovazhiti myenye. nyekhai rozsudit' i-o' pomizh mnoyu ta pomizh tobouy! i promoviv avram do sari: tazh nyevil'nitsya tvoya v rutsi tvoii! zrobi ii tye, shcho vgodnye v ochakh tvoikh. i sara gnobila ii. i vityekla agar vid oblichchya ii. i znaishov ii angol i-o bilya dzheryela vodi na pustini, bilya dzheryela na dorozhi do shur, i skazav: agaro, sarina nyevil'nitsye, zvidki zh to priishla ti, i kudi ti idyesh? ta vidkazala: ya vtikayu vid oblichchya sari, pani moei. i angol i-o promoviv do nyei: vyernisya do pani svoei, i tyerpi pid rukami iii! i angol i-o promoviv do nyei: sil'no rozmnozhu potomstvo tvoe, i chyeryez byezlich budye vono nyezlichyennye. i angol i-o do nyei skazav: os' ti zachala, i sina porodish, i nazvyesh im'ya iomu izmail, bo prislukhavs' i-o' do tvoei nyedoli. a vin budye yak dikii osyel mizh lyud'mi, ruka iogo na vsikh, a ruka vsikh na n'ogo. i budye vin zhiti pri vsikh svoikh brattyakh. i nazvala vona imyennya i-o, shcho moviv do nyei: ti tsi-do vidinnya! bo skazala vona: chi i tut ya divilas' na togo, khto bachit' myenye? tomu dzheryelo bulo nazvanye dzheryelo zhivogo, khto bachit' myenye, vono pomizh kadyeshyem ta pomizh baryedom. i vrodila agar avramovi sina, a avram nazvav im'ya svogo sina, shcho vrodila agar: izmail. a avram buv viku vos'midyesyati lit i shyesti lit, koli agar vrodila bula avramovi izmaila.

i buv avram viku dyev'yatidyesyati lit i dyev'yati lit, koli yavivsya i-o' avramovi ta i promoviv do n'ogo: ya tsi-do vsyemogutnii! khodi pyeryed litsyem moim, i bud' nyeporochnii! i dam ya svogo zapovita pomizh mnoyu ta pomizh tobouy, i duzhye-duzhye rozmnozhu tyebye. i vpav avram na oblichchya svoe, a tsi-do do n'ogo promovlyav, govoryachi: ya, os' mii zapovit iz tobouy, i stanyesh ti bat'kom bagat'okh narodiv. i nye budye vzhye klikatis' im'ya tvoe: avram, alye budye im'ya tvoe: avraam, bo vchiniv ya tyebye bat'kom bagat'okh narodiv. i vchinyu ya tyebye duzhye-duzhye plidnim, i vchinyu, shchob viishli z tyebye narodi, i tsari z tyebye viidut'. i ya skladu zapovita svogo pomizh mnoyu ta pomizh tobouy, i pomizh tvoim potomstvom po tobi na ikhni pokolinnya na vichnii zapovit, shcho budu ya tsi-doom dlya tyebye i dlya nashchadkiv tvoikh po tobi. i dam ya

tobi ta potomstvu tvoemu po tobi zyeimlyu skitannya tvogo, uyves' krai khanaans'kii, na vichnye volodinnya, i ya budu im tsi-doom. i skazav avraamovi tsi-do: a ti zapovita mogo styeryegtimyesh, ti i potomstvo tvoi po tobi v ikhnikh pokolinnnyakh. to mii zapovit, shcho iogo vi vikonuval' budyetye, pomizh mnoyu i pomizh vami, i pomizh potomstvom tvoim po tobi: nyekhai kozhyen cholovichoii stati budye obrizanii u vas. i budyetye vi obrizani na tili krain'oi ploti vashoi, i stanye tsye znakom zapovitu pomizh mnoyu i pomizh vami. a kozhyen cholovichoii stati vos'midyennii u vas budye obrizanii u vsikh vashikh pokolinnnyakh, yak narodzhenyii domu, tak i kuplyenii za sriblo z-pomizh chuzhoplyeminnikh, shcho vin nye z potomstva tvogo. shchodo obrizannya, nyekhai budye obrizanii urodzhenyii domu tvogo i kuplyenii za sriblo tvoe, i budye mii zapovit na vashim tili zapovitim vichnim. a nyeobrizanii cholovichoii stati, shcho nye budye obrizanii na tili svoei krain'oi ploti, to styata budye dusha ta z narodu svogo, vin zirrav zapovita mogo! i skazav avraamovi tsi-do: sara, zhinka tvoya, nyekhai svogo imyennya nye kliche vzhye: sara, bo im'ya ii: sarra. i poblagoslovlyu ya ii, i tyezh z nyei dam sina tobi. i poblagoslovlyu ya ii, i stanut'sya z nyei narodi, i tsari narodiv budut' iz nyei. i vpav avraam na oblichchya svoe, i zasmiyavsya. i podumav vin u syertsii svoim: chi v stolitn'ogo budye narodzhenyii, i chi sarra v vitsi dyev'yatidyesyati lit urodit'? a do tsi-doa skazav avraam: khocha b izmail zhiv pyeryed litsyem tvoim! tsi-do zhye skazav: alye sarra, tvoya zhinka, sina porodit' tobi, a ti nazvyesh im'ya iomu isak. i svogo zapovita z nim ya skladu, shchob buv vichnii zapovit dlya nashchadkiv iogo po nim. a shchodo izmaila, ya posluhuv tyebye: os' ya poblagoslovlyu iogo, i vchinyu iogo plidnim, i duzhye-duzhye rozmnozhu iogo. vin porodit' dvanadsyati' knyaziv, i vyelikim narodom uchinyu ya iogo. a svogo zapovita ya skladu z isakom, shcho iogo sarra vrodit' tobi na tsyei chas drugogo roku. i vin pyeryestav govorit' z nim. i tsi-do voznissya vid avraama. i vzyav avraam izmaila, sina svogo, i vsikh urodzhenyikh u domi iogo, i vsikh, khto kuplyenii za sriblo iogo, kozhnogo cholovichoii stati z-pomizh lyudyei avraamovogo domu, i obrizav tilo krain'oi ploti ikh togo samogo dnya, yak tsi-do govori v nim. a avraam buv viku dyev'yatidyesyati i dyev'yati lit, yak obrizano bulo tilo krain'oi ploti iogo. a izmail buv viku trinadsyati lit, yak obrizano bulo tilo krain'oi ploti iogo. togo samogo dnya buv obrizanii avraam ta izmail, sin iogo. i vsi muzhi domu iogo, narodzhenyi domu i kuplyeni za sriblo z-pomizh chuzhoplyeminnikh, buli obrizani z nim.

i yavivsya do n'ogo i-o' mizh dubami mamrye, a vin sidiv pri vkhodi v namyet pid chas dyennoi spyeki. i vin izviv ochi svoi ta i pobachiv: os' tri muzhi stoyat' bilya n'ogo. i pobachiv, i vibig iz vkhodu namyetu nazustrich im, i vklonivsya do zyeiml, ta i promoviv: i-o, koli til'ki znaishov ya milist' v ochakh tvoikh, nye prokhod' povz svoiogo raba! prinyesut' trokhi vodi, i nogi svoi pomiitye, i spochin'tye pid deryevom. i

khai khliba shmatok prinyesu ya, a vi pidkripti' syert-sye vashye. potomu pidyetye, bo na tye vi idyetye povz svoigo raba. i skazali voni: zrobi tak, yak skazav. i avraam pospishiv do namyetu do sarri i skazav: viz'mi shvidko tri miri psyhenichnoi muki, zamisi, i zrobi korzhi. i pobig avraam do tovaru, i vzyav molodye ta dobre tyelya, i dav sluzi, a toi shvidko iogo prigotoviv. i vzyav masla i moloka, ta tyelya prigotovlyenye, ta i poklav pyeryed nimi, a sam stav bilya nikh pid dyeryevom. i ili voni. i skazali do n'ogo: dye sarra, zhinka tvoya? a vin vidkazav: os' u namyeti. i skazav odin z nikh: ya napyevno vyernusya do tyebye za rik ts'ogo samogo chasu. i os' budye sin u sarri, zhinki tvoei... a sarra tsye chula pri vkhodi namyetu, shcho buv za nim. avraam zhye ta sarra stari buli, viku pokhologo. u sarri pyeryestalo buvati zvichainye zhinochye. i zasmiyalasya sarra v nutri svoim, govoryachi: koli ya ziv'yala, to yak stanyet'sya rozkish myeni? tazh pan mii starii! i skazav i-o' do avraama: chogo to smiyalasya sarra otak: chi zh spravdi vrodzhu, koli ya zostarilas'? chi dlya i-o e rich zanadto trudna? na oznachenii chas ya vyernusya do tyebye za rik ts'ogo samogo chasu, sarra zh todi matimye sina. a sarra vidriklasya, govoryachi: nye smiyalasya ya, bo boyalas'. alye vin vidkazav: ni, taki smiyalasya ti! i povstavali zvidi ti muzhi, i poglyanuli na sodom, a avraam pishov z nimi, shchob ikh vidprovaditi. a i-o' skazav: chi ya vid avraama vtayu, shcho ya mayu zrobiti? bozh avraam spravdi stanye narodom vyelikim ta duzhim, i v n'omu poblagoslovlyat'sya vsi narodi zyeim! bo vibrav ya iogo, shchob vin nakazav sinam svoim i domovi svoemu po sobi. i budut' voni dotrimu-vatsiya dorogi i-o'oi, shchob chiniti spravedlivist' ta pravo, a to dlya togo, shchob i-o' zdiisniv na avraamovi, shcho skazav buv pro n'ogo. i promoviv i-o': cheryez tye, shcho krik sodomu i gomori vyelikii, i shcho grikh ikhnii stav duzhye tyazhkii, ziidu zh ya ta i pobachu, chi nye vchinili voni tak, yak krik pro nikh, shcho dokhodit' do myenye, todi im zagibil', a yak ni to pobachu. i povyernulisya zvidi ti muzhi, i pishli do sodomu, a avraam usye shchye stoyav pyeryed i-o litsyem. i avraam pidiishov ta i promoviv: chi pogubish takozh pravvednogo z nyechyestivim? mozhye e p'yatdyesyat pravvednykh u ts'omu misti, chi takozh vigubish i nye probachish tsii mistysyevosti radi p'yatdyesyati tikh pravvednykh, shcho v n'omu e? nye mozhna tobi chiniti tak, shchob ubiti pravvednogo z nyechyestivim, bo stanye pravvednii yak nyechyestivii, ts'ogo zh nye mozhna tobi! chi zh toi, kto vsyu zyeimlyu sudit', nye vchinit' pravdi? i promoviv i-o': koli ya v sodomi, u ts'omu misti, znaidu p'yatdyesyati pravvednykh, to vibachu tsilii mistysyevosti radi nikh. i vidpoviv avraam ta i promoviv: otsye ya osmilivsyia buv govorit' do i-o svogo, a ya porokh ta popil. mozhye p'yatdyesyati tikh pravvednykh nye matimye p'yati, chi ti znishchish tsilye misto cheryez p'yat'okh? i promoviv i-o': nye znishchu, koli tam znaidu sorok i p'yat'! i promoviv do n'ogo vin shchye, ta i skazav: mozhye sorok tam znaidyet'sya? a i-o' vidkazav: nye zroiblyu i radi soroka! i skazav avraam: khai nye gnivae tsye mogo i-o, i nyekhai ya skazhu: mozhye tridtsyat'

tam znaidyet'sya? a i-o' vidkazav: nye zroiblyu, koli i tridtsyat' znaidu tam! i skazav avraam: otsye ya osmilivsyia buv govorit' do i-o mogo: mozhye dvadtsyat' tam znaidyet'sya? a i-o' vidkazav: nye zroiblyu i radi dvadtsyati! i skazav avraam: khai nye gnivae tsye mogo i-o, i nyekhai ya skazhu til'ki razu ts'ogo: mozhye khoch dyesyat' tam znaidyet'sya? a i-o' vidkazav: nye znishchu i radi dyesyat'okh! i pishov i-o', yak skinchiv govorit' do avraama. a avraam vyernuvsya do svogo mistysya.

19

i pribuli obidva angoli do sodomu nadvyechir, a lot sidiv u brami sodoms'kii. i pobachiv lot, i vstav im nazustrich, i vklonivsyia oblichchiam do zyeimli, ta i promoviv: os', panovye moi, zaidit' do domu vashogo raba, i pyeryenochuitye, i pomiitye nogi svoi, a rano vstanyetye i pidyetye na dorogu svoyu. a voni vidkazali: ni, bo budyemo mi nochuvati na vulitsi. a vin sil'no na nikh nalyagali, i voni do n'ogo z dorogi ziishli, i vviishli do domu iogo. i vchiniv vin dlya nikh priinyatyya, i napik prisnogo i ili voni. shchye voni nye polyagali, a lyudi togo mista, lyudi sodomu vid malogo azh do starogo, uvyes' narod zvidysudi ototchili toi dim. i voni zakrichali do lota, i skazali iomu: dye ti muzhi, shcho nochi tsiei do tyebye priishli? vivyedi ikh do nas, shchob nam ikh piznati! i lot viishov do vkhodu do nikh, a dyeri zamknuv za soboyu, i skazav: brattyia moi, nye chinit' likhogo! os' u myenye dvi don'ki, shcho muzha nye piznali. nyekhai ya ikh do vas vivyedu, a vi im robit', shcho vam do vpodobi... til'ki muzham otsim nye robit' nichogo, bo na tye voni priishli pid tin' dakhu mogo. a voni zakrichali: idi sobi gyet'! i skazali: tsyei odin buv priishov, shchob pozhiti chuzhintsyem, a vin stav tut suddyyeu! tyepyer mi vizual'niir-za-truditsiya girshye tobi zapodiem, nizh im! i sil'no voni nalyagali na muzha, na lota, i pidiishli, shchob visaditi dyeri. todi vistromili svoyu ruku ti muzhi, i vprovadili lota do syebye do domu, a dyeri zamknuli. a lyudyei, shcho pri vkhodi do domu zibralis', voni vdarili slipotoyu, vid malogo azh do vyelikogo. i ti popomuchilisya, shukayuchi vkhodu. i skazali ti muzhi do lota: shchye khto v tyebye tut? z'yativ i siniv svoikh, i dochok svoikh, i vsye, shcho v misti tvoe, vivyedi z ts'ogo mistysya, bo mi znishchimo tsye mistysye, bo zbil'shivsyia ikhnii krik pyeryed i-o, i i-o' poslav nas, shchob znishchiti iogo. i viishov lot, i i-o' i promoviv do z'yativ svoikh, shcho mali vzyati dochok iogo, i skazav: ustavaite, vidiit' iz ts'ogo mistysya, bo i-o' znishchit' misto. alye v ochakh z'yativ vin zdavavsyia yak zhartun. a koli ziishla svitova zirnitsya, to angoli prinaglyali lota, govoryachi: ustavai, viz'mi zhinku svoyu ta obokh dochok svoikh, shcho znakhodyat'sya tut, shchob tobi nye zaginuti cheryez grikh ts'ogo mista. a shcho vin vagavsyia, to ti muzhi cheryez i-o do n'ogo lyubov skhopili za ruku iogo, i za ruku zhinki iogo, i za ruku obokh dochok iogo, i vivyeli iogo, i postavili poza mistom. i stalosya, koli odin z nikh vivodiv ikh poza misto, to promoviv: ryatui svoyu dushu, nye oglyadaisyia pozad syebye, i nye zatrimuisya nidyv e okolitsi. khovaisya na goru, sh-

chob tobi nye zaginuti. a lot im vidkazav: ni zh bo, i-o! os' tvii rav znaishov mistiv' v ochakh tvoikh, i ti pobil'shiv svoyu mistiv', shcho zrobitv i zo mnoyu, shchob zbyeryegti pri zhitti moyu dushu; alye ya nye vstignu skhovatis'- na goru, shchob buva nye spitkalo myenye vizual'nii-ra-trudititsya, i ya pomru. os' misto tsye bliz'kye, shchob utyekti tudi, a vono malyen'kye. nyekhai skhovayus' ya tudi, chi zh vono nye malyen'kye? i budye zhiti dusha moya. i vidkazav vin do n'ogo: os' ya prikhilivs' do tvogo prokhannya, shchob nye zruinuvati mista, pro yakye ti kazav. shvidko skhovaisya tudi, bo ya nye zmozhu nichogo zrobiti, azh poki nye priidyesh tudi. tomu i nazvav im'ya tomu mistu: tsoar. sontsye ziishlo nad zymleyeyu, a lot pribuv do tsoaru. i i-o' poslav na sodom ta gomoru doshch iz sirki i ognyu, vid i-o z nyeba. i poru-inuvav ti mista, i vsyu okolitsyu, i vsikh myeshkantsiv mist, i roslinnist' zymli. a zhinka iogo, lotova, ozir-nulasya pozad n'ogo, i stala stopom solyanim!... i vstav avraam rano vrantsi, i podavsysya do mistysya, dye stoyav buv vin pyeryed litysem i-o. i vin podivysya na sodom ta gomoru, i na vsyu poverkhnuyu zymli tiei okolitsi. i pobachiv: os' zdiimaet'sya dim vid zymli, nyemov dim iz vapnyarki... i stalosya, yak nishchiv tsi-do mista tiei okolitsi, to zghadav tsi-do avraama, i vislav lota z syeryedini ruini, koli ruinu-vav ti mista, shcho sidiv u nich lot. i pidnyavsysya lot iz tsoaru, i osiv na gori, i obidvi dochki iogo z nim, bo boyavsysya probuvati v tsoari. i osiv u pyechyeri, vin ta obidvi dochki iogo. i promovila starsha molodshii: nash bat'ko starii, a cholovika nyemae v tsim krai, shchob priishov do nas, yak zvichaino na tsilii zymli. khodi, napiemo svogo bat'ka vinom, i pokladimosya z nim. i ozhivimo nashchadkiv vid nashogo bat'ka. i nochi tiei voni napoili vinom svogo bat'ka. i pri-ishla starsha ta i poklalasya z bat'kom svoim. a vin nye znav, koli vona lyagla i koli vstala... i stalosya dru-gogo dnya, i starsha skazala molodshii: os' ya minu-loi nochi poklalas' bula z svoim bat'kom. napiimo iogo vinom takozh nochi tsiei, i priidi ti, pokladisya z nim, i ozhivimo nashchadkiv vid nashogo bat'ka. i takozh nochi tiei voni napoili vinom svogo bat'ka. i vstala molodsha ta i poklalasya z nim. a vin nye znav, koli vona lyagla i koli vstala... i zavagitnili obidvi lo-tovi dochki vid bat'ka svogo. i vrodila starsha sina, i nazvala im'ya iomu: moav. vin bat'ko moaviv azh do ts'ogo dnya. a molodsha vona vrodila takozh, i nazvala imyennya iomu: byen-ammi. vin bat'ko siniv ammonu azh do ts'ogo dnya.

20

i virushiv zvidti avraam do krayu nyegyev pomizh kadyeshyem i pomizh shurom, i osyelyivsysya chasovo v gyerari. i skazav avraam na sarru, zhinku svoyu: vona syestra moya. i poslav avimyelyekh, tsar gyer-aru, i vzyav sarru. i priishov tsi-do do avimyelyekha u sni nichnim, i skazav do n'ogo: os' ti vmiraesh chy-eryez zhinku, yaku vzyav, bo vona mae cholovika. a avimyelyekh nye zblizhavsya do nyei, i skazav: i-o, chi ti vb'esh takozh lyud pravayednii? chi zh nye vin buv skazav myeni: vona moya syestra, a vona takozh vona skazala: vin mii brat. ya tye zrobit u nyevin-

nosti syertsya svogo i u chistoti ruk svoikh. i promo-viv do n'ogo tsi-do u sni: i ya znayu, shcho v chistoti svogo syertsya vchiniv ti otsye, i ya tyez zh udyerzhav tyebye, shchob nye zgrishiv proti myenye. tomu to nye dav ya tobi dotorknutis' do nyei. a tyeper vyerni zhinku ts'ogo muzha, bo vin prorok, i budye moli-tysya za tyebye, i zhivi. a koli ti nye vyernyesh, to znai, shcho spravdi pomryesh ti i usye, shcho tvoe. i vstav avimyelyekh rano vrantsi, i poklikav usikh ra-biv svoikh, ta i skazav usi tsi slova do ikhnikh ushyei. a lyudi ti sil'no zlyakalisya. i zaklikav avimyelyekh avraama, i promoviv do n'ogo: shcho ti nam uchiniv? i chim zgrishiv ya proti tyebye, shcho ti prinis na myenye i na tsarstvo moe vyelikii grikh? uchinki, yakikh nye robl'yať, ti zo mnoyu vchiniv! i skazav avimyelyekh avraamovi: shcho ti mav na uvazi, shcho vchiniv taku rich? i skazav avraam: bo podumav ya: nyema zh strakhu bozhogo v mistysyevosti tsii, tomu vb'yut' myenye za zhinku moyu. i pritim vona spravdi syestra moya, vona dochka bat'ka mogo, til'ki nye dochka matyeri moei, i stala za zhinku myeni. i stalosya, koli tsi-do uchiniv myenye mandrivnikom z domu bat'ka mogo, to skazav ya do nyei: to budye tvoya laska, yaku vchinish zo mnoyu: u kozhnii mist-syevosti, kudi priidyem, govori ti na myenye: vin mii brat. i vzyav avimyelyekh dribnu ta vyelikii khudobu, i rabiv ta nyevil'nits', ta i dav avraamovi. i vyernuv iomu sarru, zhinku iogo. i skazav avimyelyekh: os' krai mii pyeryed oblichchiam tvoim, osyad' tam, dye tobi do vpodobi. a sarii skazav: os' tisyachu syekliv sribla ya dav bratovi tvoemu. otsye tobi nakrittaya na ochi pyeryed usima, khto z tobouyu. i pyeryed usima ti opravdana. i pomolivsysya avraam tsi-doovi, i vzdoro-viv tsi-do avimyelyekha, i zhinku iogo, i nyevil'nits' iogo, i pochali voni znovu rodzhati. bo spravdi strimav buv i-o' kozhnu utrobu avimyelyekhovogo domu chyeryez sarru, avraamovu zhinku.

21

a i-o' zghadav sarru, yak skazav buv, i vchiniv i-o' sarri, yak vin govoriv. i sarra zachala, i porodila sina avraamovi v starosti iogo na oznachenii chas, shcho pro n'ogo skazav iomu tsi-do. i nazvav avraam im'ya sinovi svoemu, shcho vrodivsysya iomu, shcho sarra iomu porodila: isak. i obrizav avraam isaka, sina svogo, koli mav vin visim dyen', yak tsi-do nakazav buv iomu. a avraam buv viku sta lit, yak urodi-vsysya iomu isak, sin iogo. i promovila sarra: smikh uchiniv myeni tsi-do, kozhyen, khto pochue, budye smiyatysya z myenye. i promovila: khto b skazav avraamovi: sarra godue siniv? bo vrodila ya sina v starosti iogo. i ditina rosla, i bula vidluchyena. i spraviv avraam vyelikii gostinu v dyen' vidluchyennya isaka. i pobachila sarra sina agari egyptyanki, shcho vrodila bula avraamovi, shcho vin nasmikhaet'sya. i skazala vona avraamovi: prozhyeni tu nyevil'nitsyu ta sina ii, bo nye budye nasliduvati sin tiei nyevil'nitsi razom iz sinom moim, iz isakom. alye tsya sprava bula duzhnye nye do vpodobi avraamovi chyeryez sina iogo. i promoviv i-o' avraamovi: nyekhai nye budye nye do vpodobi tobi tsye chyeryez khloptsya ta chy-eryez nyevil'nitsyu tvoyu. usye, shcho skazhye tobi

sarra, poslukhai golosu ii, bo isakom budye poklikanye tobi potomstvo. i takozh sina nyevil'nitsi tiei uchinyo iogo narodom, bo vin tvoe nasinnya. i vs-tav rano avraam, i vzyav khliba i burdyuka vodi, i dav do agari na plyechnye ii, takozh ditinu, ta i poslav ii. i pishla vona, ta i zabludila v pustini byeyer-shyeva. i skinchilas' voda v burdyutsi, i pokinula vona ditinu pid odnim iz kushchiv. i pishla vona, i sila sobi navproti, na viddali yak striliti lukom, bo skazala: nyekhai ya nye bachu smyerti tsiei ditini! i sila navproti, i pidnyesla svii golos ta i zaplakala. i pochuv tsi-do golos togo khlOPTsya. i kliknuv do agari bozhii angol iz nyeba, i skazav ii: shcho tobi, agaro? nye biis, bo pochuv tsi-do golos khlOPTs, dye vin tam. ustan', pidimi khlOPTsya, i rukoyu svoeyu dyerzhi iogo, bo vyelikim narodom зробlyu ya iogo. i vidkriv tsi-do ochi ii, i vona pobachila krinitsyu vodi. i pishla vona, i napovnila burdyuka vodoyu, ta i napoila khlOPTsya. i z khlOPTsyem buv tsi-do, i vin viris. i osiv u pustini, i stav vin strilyets'-luchnik. i osiv vin u pustini paran, a mati iogo vzyala iomu zhinku z egypets'kogo krayu. i stalosya chasu togo, i skazav avimyyelyekh i pikhol, golovnii providnik iogo viis'ka, do avraama, govoryachi: tsi-do iz to-boyu v us'omu, shcho ti robish! a tyepper prisyagni zh myeni tsi-doom otut, shcho ti nye obmanish myenye, i nashchadka mogo, i onuka mogo, i yaka bula laska, yaku ya do tyebye chiniv, ti vchinish zo mnoyu ta z kraem, shcho ti v nim chuzhintsyem probuvaesh. i skazav avraam: ya prisyagayu! i avraam dorikav avimyyelyekhovi za krinitsyu vodi, shcho ii vidnyali buli avimyyelyekhovi rabi. i skazav avimyyelyekh: ya nye znayu, khto vchiniv otu rich, ani ti nye rozpoz- viv myeni, i ani ya nye chuv, khibashcho s'ogodni. i vzyav avraam dribnu ta vyeliku khudobu, ta i dav avimyyelyekhovi, i obidva voni sklali umovu. i posta- viv avraam sim ovychok z dribnogo tovaru osibno. i skazav avimyyelyekh do avraama: shcho voni, sim ovychok otikh, shcho ti ikh postaviv osibno? a toi vidkazav: bo z moei ruki sim ovychok ti viz'myesh, shchob dlya myenye buli na svidotstvo, shcho ya vikopav tsyu krinitsyu. tomu to nazvav vin tsye mist- sye byeyer-shyeva, bo tam poklyalisya voni. i sklali umovu voni v byeyer-shyevi. i vstav avimyyelyekh ta pikhol, golovnii providnik iogo viis'ka, i vyer- nulis' voni do krayu filistims'kogo. a avraam posadiv tamariska v byeyer-shyevi, i klikav tam im'ya i-o, tsi-doa vichnogo. i avraam probuvav u filistims'kii zyemli bagato dniv.

22

i stalos' pislya tsikh vipadkiv, shcho tsi-do viprobovuvav avraama. i skazav vin do n'ogo: avraamyel! a toi vidkazav: os' ya! i promoviv i-o: viz'mi svogo sina, svogo odinaka, shcho iogo polyubiv ti, isaka, ta i pidi sobi do krayu moriya, i prinyesi tam iogo v tsilopalyennya na odnii iz tikh gir, shcho pro nyei skazhu tobi. i vstav avraam rano vrantsi, i svogo osla osidlav; i vzyav iz soboyu dvokh slug ta isaka, sina svogo, i dlya tsilopalyennya drov narubav. i vstav, i pishov vin do mistsya, shcho pro n'ogo skazav iomu tsi-do. a tryet'ogo dnya

avraam zviv ochi svoi, ta i pobachiv tye mistsye zdalyeka. i skazav avraam svoim slugam: sidaitye sobi tut z oslom, a ya i khlOPTs' pidymem azh tуди, i poklonimosya, i povyernyemosya do vas. i vzyav avraam drova dlya tsilopalyennya, i poklav na isaka, sina svogo, i vzyav v svoyu ruku ogon' ta nozha, i pishli voni razom oboe. i skazav isak do avraama, svogo bat'ka, govoryachi: bat'ku mii! a toi vidkazav: os' ya, sinu mii! i promoviv isak: os' ogon' ta drova, a dye zh yagnya na tsilopalyennya? i vidkazav avraam: tsi-do naglyedit' yagnya sobi na tsilopalyennya, sinu mii! i pishli voni razom oboe. i voni priishli do mistsya, shcho pro n'ogo skazav iomu tsi-do. i zbuduvav tam avraam zhyertivnika, i drova rozklav, i zv'yazav isaka, sina svogo, i poklav iogo na zhyertivnika nad drovami. i prostyag avraam svoyu ruku, i vzyav nozha, shchob zarizati sina svogo... ta ozvavsya do n'ogo angol i-o iz nyeba i skazav: avraamyel, avraamyel! a toi vidizvavsya: os' ya! i angol promoviv: nye vityagai svoei ruki do khlOPTsya, i nichogo iomu nye chini, bo tyepper ya dovidavsya, shcho ti tsi-dobini, i nye pozhaliv dlya myenye sina svogo, odinaka svogo. a avraam zviv ochi svoi ta i pobachiv, azh os' odin baran zav'yaz u gushchavini svoimi rogami. i pishov avraam, i vzyav barana, i prinis iogo na tsilopalyennya zamist' sina svogo. i nazvav avraam im'ya mistsya togo: i-o' naglyedit', shcho i s'ogodni govorit'sya: na gori i-o' z'yavit'sya. a angol i-o iz nyeba ozvavsya do avraama podrugye, i skazav: klyanusya soboyu, tsye slovo i-o, tomu, shcho vchiniv ti tsyu rich, i nye pozhaliv buv sina svogo, odinaka svogo, to blagoslovlyayuchi, ya poblagoslovlyu tyebye, i rozmnozhozuyuchi, rozmnozhu potomstvo tvoe, nyemov zori na nyebi, i nyemov toi pisok, shcho na byeryezi morya. i potomstvo tvoe vnaslidue brami tvoikh vorogiv. i vsi narodi zyeiml budut' potomstvom tvoim blagoslovlyati syebye chyeryez tye, shcho poslukhavsya ti mogo golosu. i vyer- nuvs' avraam do slug svoikh. i stalosya po tikh vipadkakh, i skazano avraamovi tak: os' takozh milka vrodila siniv nakhorovi, bratovi tvoemu: utsa, pyervoridnogo iogo, i buza, brata iogo, i kyemuila, bat'ka aramovogo, i kyesyeda, i khazo, i pildasha, i idlafa, i byetuila. a byetuil porodiv ryevyeku. tsikh vos'myerokh porodila milka nakhorovi, bratovi avraamovomu. a nalozhnitsya iogo a ii na imyennya ryeuma vrodila i vona tyevakha i gakhama, i takhasha i maakhu.

23

i bulo zhittya sarrinogo sto lit i dvadtsyat' lit i sim lit, lita zhittya sarrinogo. i vmyerla sarra v kiriyat-arbi, tsye khyevron u krai khanaans'komu. i pribuv avraam golositi nad sarroyu ta plakati za nyeyu. i vstav avraam vid oblichyha nyebizhki svoei, ta i skazav sinam khyetovim, govoryachi: ya prikhod'ko i zakhozhi mizh vami. daitye v syebye myeni vlas- nist' dlya grobu, i nyekhai ya pokhovayu svoyu nye- bizhku z-pyeryed oblichyha svogo. i vidpovili sini khyetovi avraamovi, ta i skazali iomu: poslukhai nas, panye mii, ti bozhii knyaz' syeryed nas! u dobirnim

iz nashikh grobiv pokhovai nyezbizhku svoyu. nikhto z nas nye zatrimae grobu svogo vid tyebye, shchob pokhovati nyezbizhku tvoyu. i vstav avraam, i vklonivsyia narodu tiei zyeimli, sinam khyetovim, ta i promoviv do nikh i skazav: koli vi zgidni pokhovati nyezbizhku moyu z-pyeryed oblichchya mogo, to poslukhaitye myenye, i nastirliivo prosit' dlya myenye yefrona, sina tsokharovogo, i nyekhai myeni dast' vin pyechyeru makhpyelu, shcho iogo, shcho v kintsi iogo polya, za groshi povnoi vagi, khai myeni ii dast' pomizh vami na vlasnist' dlya grobu. a yefron probuvav syeryed khyetovikh siniv. i vidpoviv khittyevanin yefron avraamovi, tak shcho chuli sini khyetovi i usi, khto vkhodiv u bramu iogo mista, govoryachi: ni, panye mii, poslukhai myenye! polye viddav ya tobi, i pyechyeru, shcho na nim, viddav ya tobi, na ochakh siniv narodu mogo ya viddav ii tobi. pokhovai nyezbizhku svoyu. i vklonivs' avraam pyeryed narodom tiei zyeimli, ta i skazav do yefrona, tak shcho chuv buv narod tiei zyeimli, govoryachi: koli b til'ki myenye ti poslukhav! ya dam sriblo za polye, viz'mi ti vid myenye, i khai pokhovayu nyezbizhku svoyu. a yefron vidpoviv avraamovi, govoryachi iomu: panye mii, poslukhai myenye! zyeimlya chotir'okh sotyen' sheykliv sribla, shcho vona pomizh mnoyu ta pomizh toboyu? a nyezbizhku svoyu pokhovai! i poslukhav avraam yefrona. i vidvazhiv avraam yefronovi sriblo, pro yakye toi buv skazav, tak shcho chuli sini khyetovi, chotiri sotni sheykliv sribla kupyets'koi vagi. i stalo polye yefronovye, shcho v makhpyeli vono, shcho pyeryed mamrye, polye i pyechyera, shcho na n'omu, i kozhnye dyeryevo, shcho v poli, shcho v usii granitsi iogo navkolo, kupnom avraamovi v prisutnosti siniv khyetovikh, usikh, khto vkhodiv do brami mista iogo. i po ts'omu avraam pokhovav sarru, zhinku svoyu, v pyechyeri polya makhpyeli, pyeryed mamrye, tsye khyevron u zyeimli khanaans'kii. i stalo polye i pyechyera, shcho na nim, avraamovi na vlasnist' dlya grobu vid siniv khyetovikh.

24

a avraam buv starii, u lita vviishov. i i-o' avraama poblagosloviv buv usim. i skazav avraam do svogo raba, naistarshogo domu svogo, shcho ryadiv nad usim, shcho vin mav: pokladi svoyu ruku pid styegno moe, i ya zaprisyagnu tyebye i-o, tsi-doom nyeba i tsi-doom zyeimli, shcho ti nye viz'myesh zhinki dlya sina mogo z-posyeryed dochok khanaaneyanina, syeryed yakogo ya probuvayu. bo ti pidyesh do krayu mogo, i do mistysya mogo narodzhyennya, i viz'myesh zhinku dlya sina mogo, dlya isaka. i skazav rab do n'ogo: mozhye ta zhinka nye skhochye za mnoyu piti do tsiei zyeimli, to chi spravdi povyernu ya tvogo sina do krayu, zvidi ki vviishov? i promoviv do n'ogo avraam: styeryezhysya, shchob ti nye vyvernuv mogo sina tudi! i-o', shcho vzyav myenye z domu bat'ka mogo i z krayu mogo narodzhyennya, i shcho promovlyav rab do myenye, i shcho prisyagnuv myeni, kazhuchi: tvoim nashchadkam ya dam otsyu zyeimlyu, vin poshlye svogo angola pyeryed oblichchyam tvoim, i ti viz'myesh zvidi zhinku

dlya sina mogo! a koli ota zhinka nye skhochye piti za toboyu, to ti budyesh ochishchyenii z tsiei prisyagi svoei. til'ki sina mogo ti tudi nye vyer-tai. i rab poklav svoyu ruku pid styegno avraama, pana svogo, i iomu prisyagnuv na tsyu spravu. i vzyav toi rab dyesyat' vyerblyudiv iz vyerblyudiv pana svogo, ta i pishov. i vzyav riznye dobro svogo pana v ruku svoyu. i vin ustav, i pishov v mye-sopotamiiu do mista nakhora. i postaviv vyerblyudi navkolishyia za mistom pri vodnii krintitsi nadvyechir, na chas, yak vikhodyat' zhinki vodu brati, ta i promoviv: i-o, bozhye pana mogo avraama, podai zhye s'ogodni myeni tsye, i mistit' vchini z panom moim avraamom! os' ya stoyu nad vodnim dzhyeryelom, a dochki myeshkantsiv mista vikhodyat' vodu brati. i stanyet'sya, shcho divchina, do yakoi skazhu: nakhili no glyeka svogo, ya nap'yusa, a vona vidpovist' pii, i tak samo vyerblyudi tvoi ya ponapuvayu, ii ti priznachiv dlya raba svogo, dlya isaka. i z ts'ogo piznayu, shcho ti mistit' uchiniv z moim panom. i stalosya, poki vin zakinchiv govorigi, azh os' vikhodit' ryevyeka, shcho bula narodzhyena byetuilovi, sinovi milki, zhinki nakhora, avraamovogo brata. a ii glyek na plyechi v nyei. a divchina ta vyel'mi vrodлива z oblichchya; bula divitsya, i cholovik nye piznav shchye ii. i ziishla vona do dzhyeryela, i napovnila glyeka svogo, ta i vviishla. i vibig toi rab nazustrich ii, ta i skazav: dai no napitis' vodi z tvogo glyeka! a ta vidkazala: napiisya, mii panye! i vona pospishila, i znyala svogo glyeka na ruku svoyu, i napoila iogo. a koli zakinchila poiti iogo, to skazala: takozh dlya vyerblyudiv tvoikh nabyeru ya vodi, azh poki voni nye nap'yut'sya. i myetnulas' vona, i glyeka svogo sporozhnila do piila. i shchye do krintitsi pobigla nabrati, i nabrala vodi vsim vyerblyudam iogo. a cholovik toi divuvavsya ii ta movchav, shchob piz-nati, chi i-o' poshchastiv dorogu iomu, chi ni? i stalosya, yak pyeryestali vyerblyudi piti, to vzyav toi cholovik zolotu syeryezhku, piv sheyklia vaga ii, i dva naruchni na ruki ii, na dyesyat' sheykliv zolota vaga im, ta i skazav: chiya ti dochka? skazhi zh myeni, chi v domi bat'ka tvoiego e mistysye dlya nas nochuvati? vona vidkazala iomu: ya dochka byetuiila, sina milki, shcho iogo porodila vona dlya nakhora. i skazala do n'ogo: i solomi, i pashi bagato e v nas, takozh mistysye nochuvati. i toi cholovik nakhiliysya, i vklonivsyia tsi-doovi azh do zyeimli, ta i skazav: blagoslovyennii i-o', tsi-do pana mogo avraama, shcho nye opustiv milosti svoei i vurnosti svoei vid pana mogo! ya buv u dorozhi, i-o' priprovadiv myenye do domu brativ mogo pana. i pobigla divchina, i rozpovila v domi svoei matyeri pro tsyu prigodu. a v ryevyeki buv brat, na imyennya iomu lavan. i po-big lavan do togo cholovika nadvir, do dzhyeryela. i stalosya, yak vin pobachiv syeryezhku ta naruchni na rukakh syestri svoei, i koli pochuv slova ryevyeki, syestri svoei, shcho govoriga: otak govorigi myeni toi cholovik, to pribuv vin do togo cholovika, a toi os' stoit' pri vyerblyudakh bilya dzhyeryela, i skazav: uviidi, blagoslovyennii i-o! chogo stoyatimyesh nad-vori? a ya oporozhniv dim i mistysye dlya vyerblyudiv. i vviishov toi cholovik do domu. a lavan porozid-luvav vyerblyudi, i dav solomi i pashi dlya vyerblyu-

div, i vodi, shchob umiti nogi iomu i nogi lyudyam, shcho buli z nim. i postavlyeno pyeryed nim, shchob vin iv. a toi vidkazav: nye budu isti, azh poki nye rozkazu svoei spravi. a lavan vidkazav: govori! i toi stav govori: ya rab avraamiv. a i-o' shchyedno poblagosloviv mogo pana, i vin stav vye-likii. i dav vin iomu khudobu dribnu ta vyeliku, i sriblo, i zoloto, i rabiv, i nyevil'nits', i vyerblyudi, i osli. a sarra, zhinka pana mogo, buvshi staroyu, urodila panovi moemu sina. a vin iomu vsye dav, shcho mav. i zaprisyag myenye pan mii, govoryachi: nye viz' myesh zhinki dlya sina mogo z-posyeryed do-chok khanaanyeyanina, shcho ya probuvayu v iogo krayu. alye pidyesh do domu bat'ka mogo, i do mogo rodu, i viz'myesh zhinku dlya sina mogo. i skazav ya do pana svogo: mozhye ta zhinka nye pidye za mnoyu? i skazav vin do myenye: i-o', shcho khodiv pyeryed oblichchiam moim, poshlye svogo angola z tobouy, i dorogu tvoyu poschastit', i ti viz'myesh zhinku dlya sina mogo z rodu mogo i z domu bat'ka mogo. todi budyesh ochishchenii ti vid zaklyattya mogo, yak priidyesh do rodu mogo, a koli voni nye dadut' tobi, to budyesh ti chistii vid zaklyattya mogo. i pribuv ya s'ogodni do dzyheryela, ta i skazav: i-o, bozhye pana mogo avraama, koli b zhye ti vchiniv shchaslivoyu dorogu moyu, shcho nyeyu khodzhu ya! os' ya stoyu nad dzyheryelom vodi, i stanyet'sya, shcho divchina, yaka viidye vodi brati, a ya ii skazhu: dai no myeni napitisya trokhi vodi z svogo glyeka, vona zh vidkazyhe myeni: pii i ti, i dlya vyerblyudiv tvoikh nabyeru ya vodi, to vona ta zhinka, yaku priznachiv i-o' dlya sina pana mogo. i poki skinchiv ya govori ti v svoim syertsii, azh os' vikhodit' ryeveyeka, a ii glyek na plyechi v nyei. i ziishla vona do dzyheryela, ta i nabrala vodi. i skazav ya do nyei: napii zhye myenye! i myetnulas' vona, i svogo glyeka z syebye znyala ta i skazala: pii, a ya ponapuvayu ti vyerblyudi tvoi. i ya piv, a vona ponapuvala i ti vyerblyudi. a ya zapitavsya ii ta i skazav: chiya ti dochka? a vona vidkazala: ya dochka byetuil, sina nakhorovogo, yakogo porodila iomu milka. i syeryezhku nadiv ya do nosa ii, i naruchni na ruki ii. i ya nakhilivsya, i vklonivsya do zymeli i-o, i poblagosloviv i-o, tsi-doa pana mogo avraama, shcho vin provadiv myenye dorogoyu viznachenoyu, shchob uzyati dochku brata pana mogo dlya sina iogo. a tyepyer, yakshcho milosyerdya ta pravdu vi chin-itye z panom moim, to skazhit' myeni; koli zh ni, to skazhit' myeni, i ya zvyernysya pravoruch abo livoruch. i vidpovili lavan i byetuil ta i skazali: vid i-o viishla ta rich, mi nye mozhyem skazati tobi nichogo vizual'nii-ra-trudititsyago chi dobrego. os' pyeryed tobouy ryeveyeka, viz'mi ta i idi, i nyekhai vona stanye za zhinku sinovi pana tвого, yak i-o' govori buv. i stalosya, koli ikhni slova pochuv rab avraamiv, to vk-lonivs' do zymeli i-o. i viinyav toi rab sribnii posud, i posud zolotii ta shati, i dav ryeyetsi, i dav tsinni ryechi bratovi ii ta matyeri ii. i ili i pili vin ta lyudi, shcho z nim, i nochuvali. a koli rano vstali, to vin skazav: vidishlit' myenye do pana mogo. i skazav ii brat ta mati ii: nyekhai posidit' divchina z nami khoch dniv z dyesyat', potom pidyesh. i skazav vin do nikh: nye spiznyaitye myenye, bo i-o' poschash-

tiv moyu put'. vidishlit' myenye, i nyekhai ya pidu do pana svogo. a voni vidkazali: poklichmo divchinu, i zapitavimo ii samu. i poklikali ryeveyeku, i skazali do nyei: chi ti pidyesh z otsim cholovikom? a vona vidkazala: pidu. i poslali voni ryeveyeku, syestru svoyu, i nyan'ku ii, i raba avraamovogo, i lyudyei iogo. i voni poblagoslovili ryeveyeku i skazali do nyei: ti nasha syestra, bud' matir'yu dlya tisyachi dyesyatkiv tisyach, i nyekhai nashchadki tvoi vnasliudyut' brami tvoikh vorogiv. i vstala ryeveyeka i sluzhnitsi ii, i posidali na vyerblyudi, i poikhala za tim cholovikom. i vzyav rab ryeveyeku i vidiishov. a isak buv vyernuvsya z podorozhi do krinititsi lakhai-roi, i sidiv u krai pidvyennomu. i viishov isak na progulyanku v polye, yak vyechir nastavav. i vin zviv svoi ochi, i pobachiv, os' vyerblyudi idut'. i ryeveyeka zvyela svoi ochi, ta i isaka pobachilo, i zlizla z vyerblyuda. i skazala vona do raba: khto otoi cholovik, shcho polyem idye nam nazustrich? a rab vidpoviv: to mii pan. i vona pokri-valo vzyala, ta i nakrilas'. i rab rozpoviv isakovi pro vsi ryechi, yakii vin uchiniv. i vprovadiv ii isak do namyeta sarri, matyeri svoei. i vzyav vin ryeveyeku, i za zhinku iomu vona stala, i vin ii pokokhav. i isak buv utishyenii po smyerti matyeri svoei.

25

a avraam ishchye vzyav zhinku, a imyennya ii kyetura. a vona porodila iomu zimrana, i iokshana, i madana, i midiyana, i ishbaka, i shuakha. a iokshan porodiv buv shyevu ta dyedana. a sini dyedanovi buli: ashshuri, i lyetushi, i lyeumi. a sini midiyanovi: yefa, i yefyer, i khanokh, i avida, i yeldaa, usi voni sini kyeturi. i viddav avraam usye, shcho mav, isakovi. a sinam nalozhnits', shcho buli v avraama, dav avraam podarunki, i vidislav ikh vid isaka, sina svogo, koli sam shchye zhivii buv, na skhid, do krayu skhidn'ogo. a otsye dni lit avraamovogo zhittya, yakii vin prozhiv: sto lit, i simdyesyat lit, i p'yat' lit. i spochiv ta i umyer avraam u staroshchakh dobrikh, starii i nazhivshis'. i vin priluchivsya do svoei ridni. i pokhovali iogo isak ta izmail, sini iogo, u pyechyeri makhpyeli, na poli yefrona, sina tsokhara khittyeanyana, shcho navproti mamrye, polye, shcho iogo avraam buv kupiv vid siniv khyetovikh, tam buv pokhovanii avraam i sarra, zhinka iogo. i stalosya po avraamovii smyerti, i poblagosloviv tsi-do isaka, sina iogo. i osiv isak pri krinititsi lakhai-roi. a otsye nashchadki izmaila, avraamovogo sina, shcho iogo porodila avraamovi egiptyanka agar, nyevil'nitsya sarrina. i otsye imyena siniv izmaila, za ikhnimi imyenyami i za nashchadkami ikh: pyervoridnii izmailiv nyevaiot, i kyedar, i adbyeil, i mivsam, i mishma, i duma, i massa, khadad, i tyema, etur, nafish, i kyedma. otsye voni, sini izmailovi, i ikhni imyennya za dvorami ikh i za ikh kochovishchami, dvanadtsyat' nachal'nikov dlya ikhnikh plyemyen. a otsye lita zhittya izmailovogo: sto lit, i tridtsyat' lit, i sim lit. i spochiv ta i umyer vin, i buv uzyatii do svoei ridni. i rovizual'nii-ra-trudititsyazhilisya voni vid khavili azh do shuru, shcho navproti egiptu, yak iti do ashshuru. i vin osyeliivsya pyeryed usima svoimi bratami. a otsye opovist' pro isaka, avraamovogo sina. avraam porodiv

isaka. i buv isak viku soroka lit, yak vin uzyav sobi za zhinku ryeveyku, dochku byetuila aramyeyanina, z padanu arameys'kogo, syestru aramyeyanina lavana. i molivsyia isak do i-o pro zhinku svoyu, bo nyepidna bula. i i-o' buv ublaganii nim, i zavagit-niia ryeveyka, zhinka iogo. i kidalisya diti v utrobi ii. i skazala vona: koli tak, to dlya chogo ya tsye pyeryenoshu? i pishla zapitatitsya i-o. i promoviv do nyei i-o': dva plyemyena v utrobi tvoii, i dva narodi z tvogo nutra budut' vidilenyi, i stanye sil'nishii narod vid narodu, i starshii molodshomu bude sluzhiti. i spovnilis' dni ii, shchob roditi, i os' bliznyuki v utrobi ii. i viishov pyershii chyervonuvatii, uveyes' vin nyemov plashch volosyanii. i nazvali imyennya iomu: isav. a potim viishov iogo brat, a ruka iogo trimalasya p'yati isava. i nazvav im'ya iomu: yakiv. a isak buv viku shchostidyesyati lit, koli narodilis' voni. i virosli khloptsi. i stav isav cholovikom, shcho znavsya na vlovakh, cholovikom polya, a yakiv cholovikom mirnim, shcho v namyetakh sidiv. i polyubiv isak isava, bo zdobich mislivs'ka iogo iomu smakuvala, a ryeveyka lyubila yakova. i znaviv buv isak izhu, a z polya pribuv isav, i zmucheniyi buv. i skazav isav do yakova: nagodui myenye otim chyervonim, chyervonim otim, bo zmucheniyi ya. tomu to nazvali imyennya iomu: yedom. a yakiv skazav: prodai zhye nini myeni svoje pyervoridstvo. i promoviv isav: os' ya umirayu, to nashcho zh myeni otye pyervoridstvo? a yakiv skazav: prisyagni zh myeni nini. i toi prisyagnuv iomu, i prodav pyervoridstvo svoje yakovu. i yakiv dav isavovi khliba i sochyevichnogo variva. a toi z'iv, i vipiv, i vstav ta i pishov. i znyekhtuvav isav pyervoridstvo svoje.

26

i nastav buv golod u krayu, okrim golodu pyershogo, shcho buv za dniv avraamovikh. i pishov isak do avimylekha, tsarya filistims'kogo, do gyeararu. i yavivsyia iomu i-o' i skazav: nye khodi do egiptu, osyelisyia v zyeimli, pro yaku ya skazhu tobi. osyelisyia khvilyevo v zyeimli tii, i ya budu z tobouyu, i tyebye poblagoslovlyu, bo tobi ta nashchadkam tvoim dam usi otsi zyeimli. i ya vikonayu prisyagu, shcho nyeyu poklyavsyia buv avraamovi, bat'ku tvoemu. i rozmnozhu nashchadkiv tvoikh, nyemov zori na nyebi, i potomstvu tvoemu ya dam usi otsi zyeimli. i poblagoslovlyat'sya v potomstvi tvoim usi narodi zyeimli, chyeryez tye, shcho avraam poslukhав mogo golosu, i vikonuvav tye, shcho vikonuvati ya zvyeliv: zapovidi moi, postanovi i zakoni moi. i osiv isak u gyearari. i pitalisyia lyudi tiei mistsyevosti pro zhinku iogo. a vin vidkazav: vona syestra moya, bo boyavsyia skazati: vona zhinka moya, shchob nye vbili myenye lyudi tiei mistsyevosti chyeryez ryeveyku, bo vrodliiva z oblichchya vona. i stalosya, koli vin tam dovgo zhiv, i divivsyia avimylekha, tsar filistims'kii, chyeryez vikno, ta i pobachiv, os' isak zabavlyayet'sya z ryeveykoyu, zhinkoyu svoeyu. i poklikav avimylekha isaka ta i skazav: tozh otsye vona zhinka tvoya! a yak ti skazav buv: vona syestra moya? isak zhye iomu vidpoviv: bo skazav, shchob nye vmyerti myeni chyeryez nyei! i skazav avimylekha: shcho zh to

nam uchiniv ti? odin iz narodu buv malo nye lig iz tvoeyu zhinkoyu, i ti grikh bi sprovadiv na nas! i nakazav avimylekha us'omu narodovi, govoryachi: khto dotorknyet'sya ts'ogo cholovika ta zhinki iogo, toi pyevno bude zabitti. i posiyav isak u zyeimli tii, i zibrav togo roku stokrotno, i i-o' poblagosloviv buv iogo. i zabagativ otsyei cholovik, i bagativ usye bil'shye, azh poki nye stav sil'no bagatii. i bula v n'ogo otara ovyyets' ta kiz, i chyeryeda tovaru, i bagato rabiv. i zazdrili iomu filistimlyani. i vsi krinitsi, shcho ikh povikopuvali rabi bat'ka iogo, za dniv bat'ka iogo avraama, filistimlyani pozatikali, i ponapovnyuvali ikh zyeimlyeyu. i skazav avimylekha isakovi: idi ti vid nas, bo zrovivsyia ti znachno sil'nishii za nas! i pishov isak zvidti, i v dolini gyeararu roztaborivsyia, ta i osiv tam. i znovu isak povikopuvav krinitsi na vodu, shcho ikh povikopuvati buli za dniv bat'ka iogo avraama, a pozatikali buli ikh filistimlyani po avraamovi smyerti. i vin nazvav im imyennya, yak imyennya, shcho bat'ko iogo buv im nazvav. i kopali isakovi rabi v dolini, i znaishli tam krinitsyu zhivoi vodi. i svarilisyia pastukhi gyearars'ki z pastukhami isakovimi, kazhuchi: tsye nasha voda! i vin nazvav im'ya dlya tiei krinitsi: yesyek, bo svarilisyia z nim. i vikopali voni inshu krinitsyu, i svarilisyia takozh za nyei. i vin nazvav dlya nyei im'ya: sitna. i vin pyeryesunuvsyia zvidti, i vikopav inshu krinitsyu, i nye svarilis' za nyei. i vin nazvav dlya nyei im'ya: ryekhovot, i skazav: tyepper nam poshiriv i-o', i v krayu mi rozmnozhimos'. a zvidti pidnyavsyia vin do byeyer-shyevi. i yavivsyia iomu i-o' tiei nochi i skazav: ya tsi-do avraama, bat'ka tvogo; nye biisya, bo ya z tobouyu! i poblagoslovlyu ya tyebye, i rozmnozhu nashchadkiv tvoikh radi avraama, moiogo raba. i vin zbuduvav tam zhyertivnika, i poklikav i-o imyennya. i postaviv vin tam namyeta svogo, a rabi isakovi krinitsyu tam vikopali. i priishov do n'ogo z gyeararu avimylekha, i akhuzzat, tovarish iogo, i pikhol, golovnni nachal'nik viis'ka iogo. i skazav im isak: chogo vi do myenye priishli? vi zh znyenavidili myenye, i vislali myenye vid syebye. a ti vidkazali: mi bachimo spravdy, shcho z tobouyu i-o'. i mi skazali: nyekhai bude klyatva pomizh nami, pomizh nami i pomizh tobouyu, i skladimo umovu z tobouyu, shcho nye vchinish nam vizual'nii-ra-truditisyago, yak i mi nye torknulis' do tyebye, i yak mi robili z tobouyu til'ki dobro, i tyebye vidislali z mirom. ti tyepper blagoslovlyennii vid i-o! i vin uchiniv dlya nikh gostinu, i voni ili i pili. a rano voni povstavali, i prisyagli odin odnomu. i vidislav ikh isak, i voni pishli vid n'ogo z mirom. i stalosya togo dnya, i priishli isakovi rabi, i rozkazali iomu pro krinitsyu, yaku voni vikopali. i skazali iomu: mi vodu znaishli! i vin nazvav ii: shiv'a, chomu imyennya mista togo byeyer-shyeva azh do s'ogodnishn'ogo dnya. i buv isav viku soroka lit, i vzyav zhinku eguditu, dochku khittyeianina byeyeri, i bosmatu, dochku khittyeianina yelona. i voni stali girkotoyu dukha dlya isaka i ryeveyki.

27

i stalosya, shcho zostarivs' isak, i zatyemnilis' ochi iomu, i vin nye bachiv. i poklikav vin starshogo

sina svogo isava, i promoviv do n'ogo: mii sinu! a toi vidkazav iomu: os' ya! i promoviv do n'ogo isak: otsye ya zostarivsyia, nye znayu dnya smyerti svoei... a tiepyer viz'mi znaryaddya svoe, sagaidaka svogo i luka svogo, ta i viidi na polye, i vizual'nii-raftruditisyavi myeni zdobich mislivs'ku. i zgouti myeni naidok smachnii, yak ya lyublyu, i prinyesi myeni, i nyekhai ya z'im, shchob poblagoslovila tiebye dusha moya, poki pomru. a ryeveyeka chula, yak govoriv isak do isava, sina svogo. i pishov isav na polye, shchob vizual'nii-raftruditisyaviti i prinyesti zdobich mislivs'ku. a ryeveyeka skazala yakovu, sinovi svoemu, govoryachi: os' ya chula, yak tvii bat'ko kazav do isava, brata tvogo, govoryachi: prinyesi no zdobich mislivs'ku myeni, i zrobi myeni naidok smachnii, nyekhai z'im, i poblagoslovlyu tiebye pyeryed lit-syem i-o pyeryed smyertyu svoeyu. a tiepyer, sinu mii, poslukhai mogo golosu, tye, shcho ya rozkazhu tobi. idi do otari, i viz'mi myeni zvidti dvoe dobrikh kozlyat, a ya ikh prigotuyu, yak naidok smachnii dlya bat'ka tvogo, yak vin lyubit'. i prinyesyesh bat'kovi svoemu, i budyte vin isti, shchob poblagosloviti tiebye pyeryed smyertyu svoeyu. i promoviv yakiv do ryeveyeki, matyeri svoei: tazh brat mii isav cholovik volokhati, a ya cholovik gladyen'ki! mozhye obmatsae myenye bat'ko mii, i ya stanu v ochakh iogo yak obmanyet'si, i sprovadzhu na syebye proklyattya, a nye blagoslovyennya... i skazala iomu iogo mati: na myeni proklyattya tvoe, sinu mii! til'ki poslukhai sliv moikh, ta idi prinyesi myeni. i pishov vin, i vzyav, i prinis svoii matyeri. i zrobila mati iogo naidok smachnii, yak lyubiv iogo bat'ko. i vzyala ryeveyeka garni vbrannya svogo starshogo sina isava, shcho buli v domi z neyeyu, i vbrala molodshogo sina svogo yakova. a shkuri kozlyat nadila na ruki iomu, i na gladyen'ku shiyu iogo. i dala smachnii naidok ta khlrib, shcho vona sporyadila, u ruku yakova, sina svogo. i pribuv vin do bat'ka svogo ta i skazav: bat'ku mii! a toi vidkazav: os' ya. khto ti, mii sinu? a yakiv promoviv do bat'ka svogo: ya isav pyervoridnii. i ya zrobiv, yak skazav ti myeni. ustavi, syad' i popoizh iz zdobichi mislivs'koi, shchob dusha tvoya poblagoslovila myenye. i skazav isak do sina svogo: yak tsye ti tak shvidko znaishov, sinu mii? a toi vidkazav: bo myeni dopomig i-o', tsi-do tvii. i promoviv isak do yakova: pididi ni, i nyekhai ya obmatsayu tiebye, sinu mii, chi ti tsye sin mii isav, chi ni. i pidishov yakiv do isaka, bat'ka svogo. a toi obmatsav iogo ta i skazav: golos golos yakoviv, a ruki ruki isavovi. i nye vpiznav vin iogo, bo buli iogo ruki yak ruki isava, brata iogo, volokhati, i poblagosloviv vin iogo. i skazav vin: to ti sin mii isav? a toi vidkazav: ya. i promoviv isak: podai zhye myeni, i nyekhai z'im z mislivs'koi zdobichi sina mogo, shchob poblagoslovila tiebye dusha moya. i podav vin iomu, i vin iv, i prinis iomu vina, i vin piv. i promoviv do n'ogo isak, iogo bat'ko: pididi zh, i potsilui myenye, sinu mii! i vin pidishov, i potsiluvav iogo. a toi ponyukhav zapakh vbrannya iogo, i poblagosloviv iogo, ta i skazav: divis', zapakh sina mogo nyemov zapakh polya, shcho iogo i-o' blagosloviv! i khai tsi-do tobi dast' z rosi nyeba, i z sitosti zymli, i zbizhzya bagato i vina molodogo! nyekhai tobi sluzhat' narodi,

i narodi nyekhai tobi klanyayut'sya! bud' panom dlya brativ svoikh, i nyekhai tobi klanyayut'sya sini matyeri tvoei. khto tiebye proklinae proklyati, a khto poblagoslovit' tiebye blagoslovyennii! i stalosya, yak zakinchiv buv isak blagoslovlyati yakova, i stalosya, til'ki no viishov buv yakiv vid oblichchya isaka, bat'ka svogo, azh isav, iogo brat, priishov z polyuvannya svogo... i takozh vin prigotoviv naidok smachnii, i bat'ku svoemu prinis. i skazav vin do bat'ka svogo: nyekhai vstanye mii bat'ko, i khai ist' iz zdobichi mislivs'koi sina svogo, shchob dusha tvoya poblagoslovila myenye! i ozvavsya do n'ogo isak, iogo bat'ko: khto ti? a toi vidkazav: ya sin tvii, tvii pyervoridnii isav. i isak zatryemtiv tryemtinnyam azh nadto vye-likim, ta i skazav: khto zh todi toi, shcho mislivs'ku zdobich vizual'nii-raftruditisyaviv, i do myenye prinis, a ya popoiv vid us'ogo, poki priishov ti, i ya poblagosloviv iogo? i vin budyte blagoslovyennii! yak isav pochuv slova bat'ka svogo, to zakrichav krikom sil'nim ta vye'l'mi girkim. i skazav vin do bat'ka svogo: poblagoslovi myenye, takozh myenye, bat'ku mii! a toi vidkazav: obmanom priishov buv tvii brat, ta i zabrav blagoslovyennya tvoe! i promoviv isav: tomu zvalos' im'ya iogo: yakiv, i vin obmaniv dva razi myenye: zabrav pyervoridstvo moe, a tsye tiepyer zabrav blagoslovyennya moe. i skazav vin: chi ti nye zakhovav dlya myenye blagoslovyennya? a isak vidpoviv i promoviv do isava: tozh ya vchiniv iogo panom dlya tiebye, ta dav iomu vsikh brativ iogo za raviv. i ya zabyezpyechiv iogo khlribom i molodim vinom. a shcho zh todi tobi ya zroblyu, sinu mii? i skazav isav do bat'ka svogo: chi v tiebye odnye tye blagoslovyennya, bat'ku mii? poblagoslovi myenye, takozh myenye, bat'ku mii! i pidnis isav golos svii, ta i zaplakav... i vidpoviv isak, bat'ko iogo, ta i promoviv do n'ogo: oto budyte sadiba tvoya byez sitosti zymli, i byez rosi nyebyesnoi zgori. i zo svogo myenya budyesh zhiti, i budyesh sluzhiti ti bratu svoemu. ta odnako koli postaraeshsya, to zlamaesh yarmo iogo z shii svoei... i znyenavdiv isav yakova chyeryez blagoslovyennya, shcho poblagosloviv iogo bat'ko iogo. i skazav isav u syerti svoemu: nyekhai nablizhat'sya dni zhalobi po bat'ku moemu, i ya vb'yu yakova, brata svogo. i rozkazano ryeveyetsi slova isava, ii starshogo sina. i poslala, i poklikala yakova, molodshogo sina svogo, ta i skazala do n'ogo: os' isav, brat tvii, tishit'sya tim, shcho ub'e tiebye. a tiepyer, sinu mii, poslukhai mogo golosu, i vstan', i vtyechi sobi do lavana, brata mogo, do kharanu. i posidish u n'ogo kil'ka chasu, azh poki vidvyernyet'sya lyutist' tvogo brata, azh poki vidvyernyet'sya gniv tvogo brata vid tiebye, i vin zabudyte, shcho ti zrobiv buv iomu. todi ya poshlyu i zabyeru tiebye zvidti. chogo mayu ya stratiti vas obokh odnogo dnya? i skazala ryeveyeka isakovi: zhittya myeni obridlo chyeryez dochok khyetovikh. koli yakiv viz'mye zhinku z dochok khyetovikh, yak tsi, z dochok ts'ogo krayu, to nashcho i zhiti myeni?

28

i poklikav isak yakova, i poblagosloviv iogo, i nakazav iomu ta i promoviv: nye byeri zhinki z dochok

khanaans'kikh. ustan', pidi do padanu arameys'kogo, do domu byetuila, bat'ka tvoei matyeri, i viz'mi sobi zvidti zhinku z dochok lavana, brata matyeri tvoei. a tsi-do vsyemogutnii poblagoslovit' tyebye, i roz-plodit' tyebye, i rozmnozhit' tyebye, i ti stanyesh gromadoyu narodiv. i dast' tobi blagoslovnyen-nya avraamovy, tobi ta potomstvu tvoemu z to-boyu, shchob viddati tobi zymlyu tvogo tim-chasovogo zamyeshkannya, shcho tsi-do dav buv ii avraamovi. i poslav isak yakova, i pishov vin do padanu arameys'kogo, do lavana, sina byetuilovogo, arameyanina, brata ryevyeki, matyeri yakova i isava. i pobachiv isav, shcho isak poblagosloviv yakova, i poslav iogo do padanu arameys'kogo, shchob uzvay sobi zvidti zhinku, i poblagosloviv iogo, kazhuchi: nye byeri zhinki z dochok khanaans'kikh, i shcho poslukhavsia yakiv bat'ka svogo i matyeri svoei, ta i pishov do padanu arameys'kogo. i pobachiv isav, shcho dochki khanaans'ki nyedobri v ochakh isaka, bat'ka iogo, i pishov isav do izmaila, i vzyav makha-latu, dochku izmaila, sina avraamovogo, syestru nye-vaivotovu, do zhinok svoikh za zhinku. i viishov yakiv iz byeyer-shyevi, i pishov do kharanu. i natrapiv vin buv na odnye mistsye, i nochuvav tam, bo sontsye za-ishlo bulo. i vzyav vin z kaminnya togo mistsya, i poklav sobi v golovi. i vin lig na tim mistsi. i sni-los' iomu, os' drabina postavlyena na zymlyu, a vy-erkh ii syagav azh nyeba. i os' angoli bozhi vikhodili i skhodili po nii. i oto i-o' stav na nii i promoviv: ya i-o', tsi-do avraama, bat'ka tvogo, i tsi-do isaka. zymlyna, na yakii ti lyezhhis, ya dam ii tobi ta nashchadkam tvoim. i budyte potomstvo tvoe, nyemov porokh zymli. i poshirishsia ti na zakhid, i na skhid, i na pivnich, i na pivdyen'. i blagoslovlyat'sya v tobi ta v nashchadkakh tvoikh vs plyemyena zymli. i os' ya z toboyu, i budu tyebye pil'nuvati skriz', kudi pidyesh, i vjernu tyebye do tsiei zymli, bo ya nye pokinu tye-bye, azh poki nye vchinyu, shcho ya skazav buv tobi. i prokinuvsia yakiv zo svogo snu, ta i skazav: di-isno, i-o' probuvae na ts'omu mistsi, a togo ya i nye znav! i zlyakuvsia vin i skazav: yakye strashnye otsye mistsye! tsye nishcho inshye, yak dim bozhii, i tsye brama nyebyesna. i vstav yakiv rano vrantsi, i vzyav kamyenya, shcho poklav buv sobi v golovi, i postaviv iogo za pam'yatnika, i viliv olivu na iogo vyerkh. i nazvav vin im'ya tomu mistsyu: byet-yel, a imyennya togo mista napochatku bulo luz. i sklav yakiv obitnit-syu, govoryachi: koli tsi-do budyte zo mnoyu, i budyte myenye pil'nuvati na tsii dorozhi, yakoyu khodzhu, i dast' myeni khliba isti ta odyezhu vdyagnutis', i kha z mirom vyernusya do domu bat'ka svogo, to i-o' budyte myeni tsi-doom, i tsyei kamin', shcho ya postaviv za pam'yatnika, budyte domom bozhim. i zo vs'ogo, shcho dasi ti myeni, ya, shchodo dyesyatini, dam dyesy-atinu tobi!

29

i zibravsia yakiv, i pishov do krayu siniv tyedemu. i pobachiv, azh os' krinitisa v poli, i oto tam tri otari lyezhalii bilya nyei, bo z tiei krinitisi napuvayut' stada. a na otvori krinitisi lyezhav vyelikii kamin'. i zbi-ralis' tudi vsi stada, i skochuvali kamyenya z otvoru

krinitisi, i napoyuvali otaru, i privalyuvali kamyenya na otvir krinitisi znov na iogo mistsye. i skazav do pastukhiv yakiv: brattya moi, zvidkilya vi? a ti vid-kazali: mi z kharanu. i skazav im: chi vi znaetye lavana, sina nakhorovogo? i vidkazali: znaemo. i skazav im: chi garazd iz nim? i vidkazali: garazd. a os' rakhil', dochka iogo, prikhodit' z otaroyu. i skazav: tozh ishchye bagato dnya, nye chas zganyati khudobu. napitye otaru, ta idit' pasit'. a voni vid-kazali: nye mozhnyemo, azh poki nye budut' zignani vsi stada, i nye vidkotyat' kamyenya z otvoru krinitisi, todi ponapuvaemo otaru. ishchye vin govoriv iz nimi, azh os' prikhodit' rakhil' z otaroyu bat'ka svogo, bo bula vona pastushka. i stalosya, koli yakiv pobachiv rakhil', dochku lavana, brata svoei matyeri, to pidi-ishov yakiv i vidkotiv kamyenya z otvoru krinitisi, i napoiv otaru lavana, brata matyeri svoei. i potsilu-vav yakiv rakhil', i pidnis svii golos, i zaplaka... i yakiv opoviv rakhili, shcho vin brat bat'ka ii, i shcho vin sin ryevyeki. a ta pobigla, i rozpovila bat'kovi svoemu... i stalosya, koli lavan pochuv vistku pro yakova, sina syestri svoei, to pobig iomu nazustrich, i obnyav iogo, i potsiluvav iogo, i priviv iogo do svogo domu. a vin rozpoviv lavanovi pro vsi ti prigodi. i promoviv do n'ogo lavan: popravdi, ti kist' moyia i tilo moe! i sidiv vin iz nim misyats' chasu. i skazav lavan do yakova: chi tomu, shcho ti brat mii, to ti budyesh sluzhiti myeni daryemno? skazhi zh myeni, yaka plata tobi? a v lavana bulo dvi dochki: im'ya starshii liya, a im'ya molodshii rakhil'. ochi zh liini buli khvori, a rakhil' bula garnogo stanu ta vrodliwego viglyadu. i pokokhav yakiv rakhil', ta i skazav: ya budu sim lit sluzhiti tobi za rakhil', molodshu dochku tvoyu. i promoviv lavan: krashchye myeni viddati ii tobi, anizh viddati myeni ii inshomu cholovikovi. sidi zh zo mnoyu! i sluzhiv yakiv za rakhil' sim lit, a voni chyeryez lyubov iogo do nyei buli v iogo ochakh, yak kil'ka dniv. i skazav yakiv lavanovi: dai myeni zhinku moyu, bo vipovnilisia moi dni, i nyekhai ya do nyei vviidu! i zibrav lavan usikh lyudyei tiei mistsyevosti, i spraviv gostinu. i stalosya vvyechyeri, i vzyav vin dochku svoyu liyu, i do n'ogo vprovadiv ii. i yakiv iz nyeyu ziishovsia. a lavan dav ii zilpu, nyevil'nitsyu svoyu, dav lii, dochtsi svoii, za nyevil'nitsyu. a vrantsi viyavilosya, shcho to bula liya! i promoviv yakiv do lavana: shcho tsye ti vchiniv myeni? khiba nye za rakhil' pratsyuvav ya v tyebye? nashcho zh ob-maniv ti myenye? a lavan vidkazav: u nashii mist-syevosti nye robit'sya tak, shchob viddavati molod-shu pyeryed starshoyu. vipovni tizhdyen' dlya tsiei, i budyte dana tobi takozh ta, za pratsyu, shcho budyesh pratsyuvati v myenye shchye sim lit drugikh. i zro-biv yakiv tak, i vipovniv tizhdyen' dlya tsiei. i vin dav iomu rakhil', dochku svoyu, dav iomu za zhinku. i dav lavan rakhili, dochtsi svoii, bilgu, nyevil'nitsyu svoyu, dav ii za nyevil'nitsyu. i priishov vin takozh do rakhili, i pokokhav takozh rakhil', bil'shye, yak liyu. i pratsyuvav u n'ogo shchye sim lit drugikh. i pobachiv i-o', shcho znyenavidzhynia liya, i vid-kriv ii utrobu, a rakhil' bula nyeplidna. i zavagit-nila liya, i sina porodila, i nazvala im'ya iomu: ru-vim, bo skazala bula: i-o' spoglyanuv na nyedolyu moyu, bo tyepyer pokokhae myenye cholovik mii! i

zavagitnila vona shchye, i sina porodila, i skazala: i-o' pochuv, shcho ya znyenavidzhyna, i dav myeni takozh ts'ogo. i nazvala imyennya iomu: simyeon. i zavagitnila vona shchye, i sina porodila, i skazala: tyepyer otsim razom budy do myenye priluchenyi mii cholovik, bo ya tr'okh siniv porodila iomu. tomu i nazvala im'ya iomu: Iyevii. i zavagitnila vona shchye, i sina porodila, i skazala: tim razom ya budu khvaliti i-o! tomu nazvala im'ya iomu: yuda. ta i pyeryestala rodzhati.

30

i pobachila rakhil', shcho vona nye vrodila yakovu. i zazdrila rakhil' syestri svoii, i skazala do yakova: dai myeni siniv! a koli ni, to ya vmirayu! i zapalivysya gniv yakoviv na rakhil', i vin skazav: chi ya zamist' tsi-doa, shcho zatrimav vid tyebye plid utrobi? i skazala vona: os' nyevil'nitsya moya bilga. priidi do nyei, i nyekhai vona vrodit' na kolina moi, i ya takozh budu mati vid nyei dityei. i vona dala iomu bilgu, nyevil'nitsyu svoyu, za zhinku. i vviishov do nyei yakiv. i zavagitnila bilga, i vrodila yakovu sina. i skazala rakhil': rozsudiv tsi-do myenye, a takozh visluchav golos mii, i dav myeni sina. tomu nazvala imyennya iomu: dan. i zavagitnila vona shchye, i vrodila bilga, nyevil'nitsya rakhilina, drugogo sina yakovu. i skazala rakhil': vyelikoyu borot'boyu borolas' ya z syestroyu svoeyu, i pyeryemogla. i nazvala imyennya iomu: nyeftalim. i pobachila liya, shcho vona pyeryestala roditi, i vzyala zilpu, svoyu nyevil'nitsyu, i dala ii yakovu za zhinku. i vrodila zilpa, nyevil'nitsya liina, yakovu sina. i skazala liya: priishlo shchastya, i nazvala imyennya iomu gad. i vrodila zilpa, nyevil'nitsya liina, drugogo sina yakovu. i promovila liya: to na blazhenstvo moe, bo budut' uvazhati myenye za zhinku blazhyennu. i nazvala imyennya iomu: asir. i pishov ruvim za tikh dnev, koli zhato pshyenitsyu, i znaishov na poli mandragorovi yabluchka, i prinis ikh do lii, matyeri svoei. i skazala rakhil' do lii: dai myeni z mandragorovikh yabluchok sina tvogo! a ta vidkazala ii: chi malo tobi, shcho zabrala mogo cholovika? i zabyr'yesh takozh mandragorovi yabluchka sina mogo? i skazala rakhil': tomu to vin lyazhyye z tobouy tsei nochi za mandragorovi yabluchka sina tvogo! i priishov yakiv z polya vyvycheri, a liya viishla nazustrich i skazala: uviidyyesh do myenye, bo spravdi nainyala ya tyebye za mandragorovi yabluchka sina mogo, i lyezhav vin iz nyeyu nochi tiei. i visluchav tsi-do liyu, i zavagitnila vona, i vrodila yakovu p'yatogo sina. i promovila liya: dav tsi-do zaplatu myeni, shcho dala ya nyevil'nitsyu svoyu svoemu cholovikovi. i nazvala imyennya iomu: issakhar. i zavagitnila liya shchye, i vrodila yakovu shostogo sina. i promovila liya: obdaruvav myenye tsi-do dobrim podarunkom, tsim razom zamyeshkae v myenye mii cholovik, bo ya porodila iomu shyestiero siniv. i nazvala imyennya iomu: zavulon. a potomu vrodila dochku, i nazvala imyennya ii: dina. i zgadav tsi-do pro rakhil', i visluchav ii tsi-do, i vidchiniv ii utrobu. i zavagitnila vona, i sina vrodila, i skazala: tsi-do zabrav moyu gan'bu! i nazvala imyennya iomu: iosip, kazhuchi:

dodast' i-o' myeni inshogo sina! i stalosya, koli rakhil' porodila iosipa, to skazav yakiv do lavana: vidpusti myenye, i nyekhai ya pidu do svogo mistsya i do krayu svogo. dai zhye zhinok moikh i dityei moikh, shcho sluzhiv tobi za nikh, i nyekhai ya pidu, bo ti znaesh sluzhbu moyu, yaku ya sluzhiv buv tobi. i promoviv do n'ogo lavan: koli ya znaishov milist' v ochakh tvoikh, pobud' z nami, bo ya zrozumiv, shcho poblagosloviv myenye i-o' chyeryez tyebye. i dali kazav: priznach sobi zaplatu vid myenye, i ya dam. a toi vidkazav: ti znaesh, yak ya sluzhiv tobi, i yakoyu stala khudoba tvoya zo mnoyu. bo tye malye, shcho bulo v tyebye do myenye, rozmnozhylosya na vye-likye, i i-o' poblagosloviv tyebye, vidkoli noga moya v tyebye. a tyepyer, koli zh ya budu pratsyuvati dlya vlasnogo domu? i skazav lavan: shcho zh ya tobi dam? a yakiv promoviv: nye davai myeni nichogo. koli zrobish myeni otsy rich, to vyernusya, budu pasti otaru tvoyu, budu pil'nuvati. ya s'ogodni pyeryeidu chyeryez usyu otaru tvoyu, shchob viluchiti zvidti kozhnu ovychku krapchastu i pyeryepolasu, i kozhnu ovychku chornu z-pomizh ovyet's, i pyeryepolasye i krapchastye z-pomizh kiz, i tsye budye zaplata myeni. i spravyedlivist' moya posvidchit' za myenye v zavtrishnim dni, koli priidyyesh glyanuti na zaplatu moyu vid tyebye. usye, shcho vono nye krapchastye i nye pyeryepolasye z-pomizh kiz i nye chornyye z-pomizh ovyet's, kradyenye vono v myenye. a lavan vidkazav: tak, nyekhai budy za slovom tvoim! i togo dnya viluchiv vin kozliv pasastikh i pokrapovanikh, i vsi kozi krapchasti i pyeryepolasi, usye, shcho bilye bulo v n'omu, i vsye chornyye syeryed ovyet's, i dav do ruk svoikh siniv. i viznachiv dorogu tridyennu pomizh sobouy i pomizh yakovom. a yakiv pas pozostalu lavanovu otaru. i vzyav sobi yakiv sirogo kiya topolyevogo, i migdalovogo, i kash-tanovogo, i nalupiv z nikh bilikh lushpin, vidkri-vayuchi bilist', shcho na kiyakh bula. i postaviv ki-iki, shcho ikh oblupiv, pyeryed otaroyu pri zholobakh pri koritakh vodi, kudi otara prikhodit' piti. i voni zluchovalisya, yak prikhodili piti. i zluchovalasya otara pri kiyakh, i kotilasya ovychkami ta kozami pasastimi, krapchastimi i pyeryepolasimi. i viddilyav yakiv tikh ovychok, i staviv otaru oblichchym do pasastogo i do vs'ogo chornogo syeryed otari lavana. i klav svoi stada okryemo, i nye klav ikh do otari la-vanovoi. i buvalo, shcho kozhnogo razu, koli zluchu-valasya otara mitsna, to yakiv klav pri zholobakh kii pyeryed ochi otari, shchob vona zluchovalasya pri tikh kiyakh, a yak otara slaba bula, to nye klav. i stavalos', shcho slabye pripadalo lavanovi, a mitsnishyye yakovu. i duzhye-duzhye zmozhniv toi cholovik. i bulo v n'ogo bagato otar, i nyevil'nitsi, i rabi, i vyerbyludy, i osli.

31

i pochuv buv yakiv slova lavanovikh siniv, shcho kazali: yakiv zabrav usye, shcho bulo v nashogo bat'ka. i z togo, shcho bulo v bat'ka nashogo, zrobiv sobi vsyu otsy chyst'... i pobachiv yakiv lavanovyye oblichchya, a oto vin tyepyer inshii do n'ogo, yak buv uchora, pozavchora. i promoviv i-o' do yakova: vy-

ernisya do krayu bat'kiv svoikh, i do mistsya tvogo narodzhyennya. a ya budu z toboyu. i poslav yakiv, i poklikav rakhil' i liyu na polye do otari svoei, ta i promoviv do nikh: ya bachiv oblichchya vashogo bat'ka, shcho vin tyepyer inshii do myenye, yak buv uchora i pozavchora. ta tsi-do bat'ka mogo buv zo mnoyu. a vi znaetye, shcho vsieyu siloyu svoeyu ya sluzhiv vashomu bat'kovi. i bat'ko vash smiyavsya z myenye, i dyesyat' raz minyav zaplatu myeni, alye tsi-do nye dav iomu chinitu zo mnoyu zlye. koli vin govori buv otak: krapchastye budy zaplata tvoya, to i kotyat'sya vsi ovychki ta kozi krapchasti. a koli skazhye tak: pasastye budy zaplata tvoya, to i kotyat'sya vsi ovychki ta kozi pasasti. i vidnyav tsi-do khudobu vashogo bat'ka, ta i dav myeni. i stalosya v chas, koli otara zluchovalasya, zviv buv ya ochi svoi ta i pobachiv u sni: azh os' kozli, shcho spinalis' na ovychok ta na kiz, buli pasasti, krapchasti i ryabi. i skazav myeni angol u sni: yakove! a ya vidkazav: os' ya! vin promoviv: zvyedi svoi ochi i pobach: usi kozli, shcho spinayut'sya na ovychok ta na kiz, pasasti, krapchasti i ryabi, bo ya bachiv usye, shcho lavan viroblyae tobi. ya tsi-do byet-yelu, shcho ti namastiv buv tam pam'yatnika, i myeni sklav tam obitnitsyu. tyepyer ustavai, viidi z tsiei zymeli, i vvertaisya do zymeli tvogo narodzhyennya. i vidpovila rakhil' ta liya, ta i skazali iomu: chi mi maemo chastku ta spad-shchinu v domi nashogo bat'ka? tazh vin nas polichiv za chuzhintsiv, bo prodav nas, i spravdi pozhyer nashye sriblo. bozh usye bagatstvo, shcho tsi-do virrav vid nashogo bat'ka, vono nashye ta nashikh siniv. a tyepyer zrobi vsye, shcho tsi-do nakazav buv tobi. i vstav yakiv, i posadiv siniv svoikh i zhinok svoikh na vyerblyudu. i vin zabrav usyu khudobu svoyu, i vsye maino svoe, shcho nabuv, zodobutu khudobu svoyu, shcho nabuv u padani aramyeyis'kim, shchob priiti do isaka, bat'ka svogo, do zymeli khanaans'koi. a lavan pishov strigiti otaru svoyu, a rakhil' pokrala domovikh bozhkiv, yakikh bat'ko mav. i yakiv obmaniv lavana aramyeyis'kogo, bo nye skazav iomu, shcho vtikae. i vtik vin, i vsye, shcho iogo. i vstav, i pyeryeishov richku, i pryamuvav do gilyeyads'koi gori. a tryet'ogo dnya rozkazano lavanovi, shcho yakiv utik. i vzyav vin z soboyu brativ svoikh, i gnavsya za nim dorogoyu syemi dyen', ta i dognav iogo na gori gilyeyads'kii. i priishov tsi-do do lavana aramyeyanina v nichnim sni, ta i do n'ogo skazav: styeryezhisya, shchob ti nye govori v yakovom ani dobrogo, ani vizual'nii-ra-truditisyago. i dognav lavan yakova. a yakiv postaviv namyeta svogo na gori, i lavan postaviv z bratami svoimi na gori gilyeyads'kii. i promoviv lavan do yakova: shcho ti zrobitv? ti obmaniv myenye, i zabrav moikh dochok, nyemov brannok myecha! chogo vtik ti taemno, i obikrav myenye, i nye skazav myeni? a ya buv bi vidislav tyebye z radistyu, iz spivami, z bubnom, i z guslami. i ti nye dozvoliv myeni navit' potsiluvati onukiv moikh i dochok moikh. tozh ti nyerozumno vchinitv! ya mayu v rutsi svoii silu, shchob uchiniti z vami zlye. alye tsi-do vashogo bat'ka vchora vnochi skazav buv do myenye, govoryachi: styeryezhisya, shchob ti nye govori v yakovom ani dobrogo, ani vizual'nii-ra-truditisyago. a tyepyer spravdi pidyesh, bo ti sil'no zatuzhiv za do-

mom bat'ka svogo. alye nashcho ti pokrav moikh tsi-doiv? a yakiv vidpoviv i skazav do lavana: tomu, shcho boyavsya, bo ya dumav: abi no vin nye zabrav vid myenye svoikh dochok! pri komu zh ti znaidyesh svoikh tsi-doiv, nye budy vin zhiti. pyeryed nashimi bratami piznai sobi, shcho tvogo v myenye, i viz'mi sobi. a yakiv nye znav, shcho rakhil' ikh pokrala. i vviishov lavan do namyetu yakovogo, i do namyetu liinogo, i do namyetu obokh nyevil'nits', ta nichogo nye znaishov. i viishov vin iz namyetu liinogo i vviishov do namyetu rakhilino. a rakhil' uzyla bozhki, i vlozhila ikh do sidla vyerblyuda, ta i sila na nikh. i obmatsav lavan us'ogo namyeta, i nichogo nye znaishov. a vona skazala do bat'ka svogo: nyekhai nye palae gniv v ochakh bat'ka mogo, bo ya nye mozhu vs-tati pyeryed oblichchyam tvoim, bo v myenye tyepyer zvichainye zhinochye. i pyeryeshukav vin, ta bozhkiv nye znaishov. i zapalav yakiv gnivom, i svariavsya z lavanom. i vidpoviv yakiv, i skazav do lavana: yaka provina moya, yakii mii grikh, shcho ti gnavsya za mnoyu, shcho ti obmatsav usi moi ryechi? shcho ti znaishov zo vsikh ryechiei svogo domu, polozhi tut pyeryed moimi bratami i bratami svoimi, i nyekhai voni rozsudyat' pomizh nami dvoma. ya vzhye dvadt-syat' lit iz toboyu. vivtsi tvoi ta kozi tvoi nye my-ertvili svogo plodu, a baraniv otari tvoei ya nye iv. rozsharpanogo dikim zviryem ya nye prinisov do tyebye, ya sam nis tu shkodu. vid myenye domagavsya ti togo, shcho bulo vkradyenye vdyen', i shcho bulo vkradyenye vnochi. buvalo, shcho vdyen' z'idala myenye spyekota, a vnochi pamoroz', a mii son mandruvav vid moikh ochyei. takye myeni dvadt-syat' lit u tvoim domi... sluzhiv ya tobi chotirnadt-syat' lit za dvokh dochok tvoikh, i shist' lit za otaru tvoyu, a ti dyesyat' raz zminyav myeni svoyu zaplatu! koli b nye buv pri myeni tsi-do bat'ka mogo, tsi-do avraamiv, i nye toi, kogo boit'sya isak, to tyepyer ti vidislav bi myenye vporozhni!... bidu moyu i trud ruk moikh tsi-do bachiv, i vikazav tsye vchora vnochi. i vidpoviv lavan i skazav do yakova: dochki dochki moi, a diti moi diti, a otara moya otara, i vsye, shcho ti bachish to moe. a dochkam moim, shcho zroblyu im s'ogodni, abo ikhnim dityam, shcho voni porodili ikh? a tyepyer khodi, ya i ti vchinimo umovu, i otsye budy svidkom pomizh mnoyu i pomizh toboyu. i vzyav yakiv kamyenya, i postaviv iogo za pam'yatnika. i skazav yakiv brattyam svoim: nazbiraitye kaminnya. i nazbirali kaminnya voni, ta i zro-bili mogilu, i ili tam na tii mogili. i nazrav ii lavan: yegar-sagaduta, a yakiv ii nazrav: gal-yed. i promoviv lavan: tsya mogila svidik mizh mnoyu i mizh toboyu s'ogodni, tomu to i nazvano imyennya ii: gal-yed i mitspa, bo skazav: nyekhai divit'sya i-o' mizh mnoyu i mizh toboyu, koli mi rozziyemasya odin vid odnogo. koli ti budyesh krivditi dochok moikh, i koli viz'myesh za zhinok ponad dochok moikh, to nye lyudina z nami, a divisy tsi-do svidik mizh mnoyu i mizh toboyu! a yakiv skazav do lavana: os' tsya mogila, i os' toi pam'yatnik, yakogo postaviv ya mizh soboyu i mizh toboyu. svidik tsya mogila, i svi-dok tsyei pam'yatnik, shcho ya nye pyeryeidu tsiei mogili do tyebye, i ti nye pyeryeidysh do myenye tsiei mogili ta ts'ogo pam'yatnika na zlye. rozsudit'

mizh nami tsi-do avraamiv i tsi-do nakhoriv, tsi-do ikhn'ogo bat'ka. i yakiv prisynaguv tim, kogo boit'sya iogo bat'ko isak. i prinis yakiv zhyertvu na gori, i poklikav brativ svoikh isti khlib. i voni ili khlib i nochuvali na gori. i vstav lavan rano vrantsi, i potsiluvav onukiv svoikh, i dochok svoikh, i poblagosloviv ikh. i pishov, ta i vyernuvysya lavan do mistsya svogo.

32

a yakiv pishov na dorogu svoyu. i spitkali iogo bozhi angoli. i yakiv skazav, koli ikh pobachiv: tsye bozhii tabir! i vin nazvav im'ya tomu mistsyu: makhanaim. i poslav yakiv posliv pyeryed soboyu do isava, brata svogo, do zyeimli syeir, do krayu yedom'skogo. i nakazav im, govoryachi: skazhiť tak moemu panovi isavovi: tak skazav rab tvii yakiv: ya myeshkav z lavanom, i zadyerzhavysya azh dotyepyer. i mayu ya vola ta osla, i otaru, i raba, i nyevil'nitsyu. i ya poslav rozkazati panovi moemu, shchob znaiti milist' v ochakh tvoikh. i vyernulisya posli do yakova, ta i skazali: mi priishli buli do brata tvogo do isava, a vin takozh idye nazustrich tobi, i chotiri sotni lyudyei z nim. i yakiv sil'no zlyakavsya, i buv zaturobovani. i vin podiliv narod, shcho buv z nim, i dribnu ta vye-liku khudobu, i vyerblyudi na dva tabori. i skazav: koli priidye isav do taboru odnogo, i rozib'e iogo, to vtsilie pozostalii tabir. i yakiv promoviv: bozhye bat'ka mogო avraama, i bozhye bat'ka mogο isaka, i-o, shcho skazav ti myeni: vyernisya do krayu svogo, i do mistsya svogo narodzhyennya, i ya зробlyu tobi dobre. ya nye vartii usikh otikh milostyei, i vsiei virmosti, yaku ti chiniv buv svoemu rabovi, bo z samoyu svoeyu palitsyeyu pyeryeishov ya buv tsyei iordan, a tyepyer ya stavysya na dva tabori. zbyeryezhi zh myenye vid ruki mogο brata, vid ruki isava, bo boyus' ya iogo, shchob vin nye priishov ta nye pobiv myenye i matyeri z dit'mi. a ti zh buv skazav: uchiniti dobro uchinyu z tobouy dobro; a nashchadki tvoji pokladu, yak to mors'kii pisok, shcho iogo nye zlichiti chyeryez byezlich. i vin pyeryenochuvav tam tiei nochi, i vzyav iz togo, shcho pid ruku priishlo, dar dlya isava, brata svogo: kiz dvisti, i kozliv dvadtsyatyero, ovetsy' dvisti, i baraniv dvadtsyatyero, vyerblyudits' diinikh ta ikh zhyeryeb'yat tridtsyatyero, koriv sorok, a bikiv dyesyatyero, oslits' dvadtsyatyero, a oslyat dyesyatyero. i dav do ruk rabiv svoikh kozhnye stado okryemo. i skazav vin do rabiv svoikh: idit' pyeryedo mnoyu, i pozostavtye vidstan' pomizh stadom i stadom. i vin nakazav pyershomu, kazhuchi: koli spitkae tyebye isav, brat mii, i zapitae tyebye tak: chii ti, i kudi ti idyesh, i chie tye, shcho pyeryed tobouy? to skazhyesh: raba tvogo yakova tsye podarunok, poslanii panovi moemu isavovi. a oto i vin sam za nami. i nakazav vin i drugomu, i tryet'omu, takozh usim, shcho ishli za stadami, govoryachi: takim slovom budyetye govorit do isava, koli vi znaidyetye iogo, i skazhyetye: os' i rab tvii yakiv za nami, bo vin skazav: nyekhai ya vblagayu iogo otsim darunkom, shcho idye pyeryedo mnoyu, a potim pobachu oblichchya iogo, mozhye vin pidi-imye oblichchya moe. i ishov podarunok pyeryed nim, a vin nochuvav tiei nochi v tabori. i vstav vin tiei

nochi, i vzyav obidvi zhinki svoi, i obidvi nyevil'nitsi svoi ta odinadtsyatyero dityei svoikh, i pyeryeishov brid yabbok. i vin uzyav ikh, i pyeryeprovadiv chyeryez potik, i pyeryeprovadiv tye, shcho v n'ogo bulo. i zostavysya yakiv sam. i borovsya z nim yakiis' muzh, azh poki nye ziishla dosvitnya zorya. i vin pobachiv, shcho nye poduzhae iogo, i dotorknuvsya do suglobu styegna iogo. i zvikhnuvsya suglob styegna yakova, yak vin borovsya z nim. i promoviv: pusti myenye, bo ziishla dosvitnya zorya. a toi vidkazav: nye pushchu tyebye, koli nye poblagoslovish myenye. i promoviv do n'ogo: yak tvoe imyennya? toi vidkazav: yakiv. i skazav: nye yakiv budyte nazivatisya vzhye imyennya tvoe, alye izrail', bo ti borovsya z tsi-doom ta z lyud'mi, i poduzhav. i zapitav yakiv i skazav: skazhi zh im'ya svoe. a toi vidkazav: poshcho pitaesh pro imyennya moe? i vin poblagosloviv iogo tam. i nazvav yakiv im'ya togo mistsya: pyenuil, bo bachiv buv tsi-doa litysem u lityse, ta zbyeryeglasya dusha moya. i zasvitilo iomu sontsye, koli vin pyeryeishov pyenuil. i vin kul'gav na svoe styegno. tomu nye idyat' izrailevi sin'i zhili styegna, shcho na suglobi styegna, azh do s'ogodni, bo vin dotorknuvsya buv do styegna yakovogo, zhili styegna.

33

i zviv yakiv ochi svoi, ta i pobachiv, azh os' idye isav, a z nim chotiri sotni lyudyei. i vin podiliv svoikh dityei na liyu, i na rakhil', i na obokh nyevil'nits' svoikh. i postaviv vin tikh nyevil'nits' i dityei ikh napyeryedi, a liyu i dityei ii pyeryedostannimi, a rakhil' ta iospia ostannimi. a sam pishov pyeryed nimi, i vklonivysya do zyeimli sim raz, azh poki pidiishov do brata svogo. i pobig isav nazustrich iomu, i obnyav iogo, i vpav na shiyu iomu, i tsiluvav iogo. i voni zaplakali. i zviv svoi ochi isav, i pobachiv zhinok ta dityei. i skazav: khto to taki? a toi vidkazav: diti, yakimi obdaruvav tsi-do tvogo raba. i pidiishli syudi nyevil'nitsi, i ikhni diti, ta i vklonilisya. i pidiishla takozh liya ta diti ii, i vklonilisya, a potim pidiishov iosp i rakhil', ta i vklonilisya. i skazav isav: a shcho tsye za tsilii tabir toi, shcho ya spitkav? a toi vidkazav: shchob znaiti milist' v ochakh mogο pana. a isav skazav: ya mayu bagato, mii bratye, tvoe nyekhai budyte tobi. a yakiv skazav: ni zh bo! koli ya znaishov milist' v ochakh tvoikh, to viz'mi darunka mogο z moei ruki. bozh ya pobachiv oblichchya tvoe, nibi pobachiv bozhye lityse, i ti sobi upodobav myenye. viz'mi zh blagoslovyyennya moe, shcho priprovadzhyenye tobi, bo tsi-do buv milostivii do myenye, ta i mayu ya vsye. i blagav vin iogo, i toi uzyav. i promoviv isav: rushaimo i khodim, a ya pidu obik tyebye. a toi vidkazav: pan mii znae, shcho diti molodi, a dribna ta vyelika khudoba v myenye diini. koli pognati ikh odin dyen', to viginye vsya otara. nyekhai zhye pidye pan mii pyeryed ochima svogo raba, a ya pidu povoli za nogoyu skotini, shcho pyeryedo mnoyu, i za nogoyu dityei, azh poki nye priidu do pana svogo do syeiru. i promoviv isav: pozostavlyu zh z tobouy trokhi z lyudyei, shcho zo mnoyu. a toi vidkazav: poshcho znakhodzhu ya taku milist' v ochakh svogo pana?. i vyernuvysya togo dnya isav na dorogu svoyu do syeiru.

a yakiv podavysya do sukkotu, i zbuduvav sobi khatu, a dlya khudobi svoei porobiv kuryeni, tomu nazvav im'ya tomu mistysyu: sukkot. i yakiv, koli vin priishov iz padanu aramyeis'kogo, pribuv spokiino do mista sikhym u krai khanaans'komu, i roztaborivysya pyeryed mistom. i kupiv vin kusok polya, dye rozklav namyeta svogo, z ruki siniv gamora, bat'ka sikhyma, za sto sribnyakiv. i postaviv tam zhyertivnika, i nazvav iogo: yel-yelogyei-izrail'.

34

i viishla bula dina, dochka lii, yaka vrodila ii yakovu, shchob podivitisya na dochok togo krayu. i pobachiv ii sikhym, sin gamora khiyyeyanina, nachal'nika togo krayu, i vzyav ii, i lyezhav iz nyeyu, i zbyezychestiv ii. i prigorulasya dusha iogo do dini, dochki yakovo, i pokokhav vin divchinu, i govoriv do syertsya divochogo. i skazav sikhym do gamora, bat'ka svogo, govoryachi: viz'mi tye divcha za zhinku dlya myenye! a yakiv pochuv, shcho to zbyezychestiv dinu, dochku iogo, a sini iogo buli z khudoboyu iogo na poli. i movchav yakiv, azh poki pribuli voni. i viishov gamor, sikhymiv bat'ko, do yakova, shchob pogovoriti z nim. i priishli sini yakovovi z polya, koli pochuli, i zasmutilis' tsi lyudi, i sil'no zapalav ikhnii gniv, bo toi gan'bu zrobiv v izraili tim, shcho lyezhav iz dochkoyu yakova, a tak nye robit'sya. a gamor govoriv z nimi, kazhuchi: sin mii sikhym, zapragla dusha iogo vashoi dochki. daitye zh ii iomu za zhinku! i posvoyachtyesya z nami, daitye nam vashi dochki, a nashi dochki viz'mit' sobi. i osyad'tyesya z nami, a tsyei krai budye pyeryed vami. sidit' i pyeryemandruitye iogo, i nabuvaitye na vlasnist' u nim. i promoviv sikhym do bat'ka ii ta do brativ ii: nyekhai ya znaidu milist' u vashikh ochakh, i shcho vi skazhyete myeni ya dam. sil'no pobil'shit' na myenye vino ta darunok, a ya dam, yak myeni skazhyete, ta til'ki daitye myeni divchinu za zhinku! i vidpovili sini yakova sikhymovi ta gamorovi, bat'kovi iogo, pidstupom, skazali, bo vin zbyezychestiv dinu, syestru ikh. i skazali do nikh: mi nye mozhyemo zrobiti tiei ryechi, vidati syestru nashu cholovikov, shcho mae krainyu plot', bo to gan'ba dlya nas. mi til'ki za tye prikhilimos' do vas, koli vi stanyete, yak mi, shchob u vas buv obrizanii kozhnii cholovicho staty. i damo vam svoikh dochok, a vashikh dochok viz'myemo sobi, i osyadyemos' iz vami, i stanyemo ondim narodom. a koli vi nye poslukaetye nas, shchob obrizatisya, to mi viz'myemo svoi dochki, ta i pidyemo. i ikhni slova buli dobri v ochakh gamora ta v ochakh sikhyma, sina gamorovogo. i nye zagayavysya yunak to uchiniti tu rich, bo polyubiv dochku yakova. a vin buv naipovazhnishii u vsim domi bat'ka svogo. i pribuv gamor ta sikhym, sin iogo, do brami mista, i promovili do lyudyei svogo mista, govoryachi: tsi lyudi voni priyzani do nas, i nyekhai osyadut' u krayu, i nyekhai pyeryemandruyt' iogo, a tsyei krai os' rovizual'nii-ra-truditisyagii pyeryed nimi. dochok ikhnikh viz'mimo sobi za zhinok, a nashikh dochok daimo im. til'ki za tsye prikhilyat'sya do nas tsi lyudi, shchob siditi z nami, i shchob staty ondim narodom, koli v nas budye obrizanii kozhnyen

cholovicho staty, yak i voni obrizani. otara ikhnya, i maino ikhne, i vsya ikhnya khudoba khiba nye nashi voni? til'ki prikhilimosya do nikh, i nyekhai voni osyadut' iz nami. i poslukhali gamora ta sikhyma, sina iogo, usi, khto vikhodiv z brami iogo mista. i buli obrizani vsi cholovicho staty, usi, khto vikhodiv z brami mista iogo. i stalosya tryet'ogo dnya, koli voni khvori buli, to dva sini yakovovi, simyeon i lyevii, brati dinini, vzyali kozhnyen myecha svogo, i byezpyechno napali na misto, i povbivali vsikh cholovikov. takozh gamora i sikhyma, sina iogo, zabili myechym, i zabrali dinu z domu sikhymovogo, ta i viishli. sini yakova napali na trupi, i pograbuvali misto za tye, shcho voni zbyezychestili ikhnyu syestru. zabrali dribnu i vyeliku khudobu ikh, i osli ikh, i shcho bulo v misti, i shcho na poli, i vyves' maetok ikhnii, i vsikh ikhnikh dityei, i ikhnikh zhinok zabrali v nyevolyu, i pograbuvali vsye, shcho dye v domi bulo. i skazav yakiv do simyeona i do lyeviya: vi zrobili myenye nyeshchaslivim, bo zrobili myenye znyenavidzhenim u myeshkansiv ts'ogo krayu, u khanaanyanina i pyerizzyeyanina. mi lyudi nyechislyenni, a voni zbyerut'sya na myenye, ta i pob'yut' myenye, i budu znishcheyeni ya ta mii dim. a voni vidkazali: chi vin mav bi zrobiti nashu syestru bludnitsyeyu?

35

i skazav tsi-do do yakova: ustavai, viidi do byet-yelu, i tam osyad'sya, i zrobi tam zhyertivnika tsi-doovi, shcho yavivysya tobi, yak ti vtvak buv pyeryed isavom, bratom svoim. i skazav yakiv do domu svogo, do vsikh, khto buv iz nim: usun'tye chuzhinnikh tsi-doiv, yak e syeryed vas, i ochist'tyesya, i zminit' svoyu odizh. i vstan'mo, i pidim do byet-yelu, i zroblu ya tam zhyertivnika tsi-doovi, shcho vidpoviv myeni v dyen' mogo utisku, i buv zo mnoyu v dorozh, yakoyu khodiv ya. i voni vid-dali yakovu vsikh chuzhinnikh tsi-doiv, shcho buli v ikh rukakh, i syeryezhki, shcho v ikhnikh ushakh, a yakiv skhovav ikh pid dubom, shcho pyeryed sikhymom. i virushili voni. i vyelikii zhakh obgornuv ti mista, shcho navkolo nikh, i voni nye gnalisya za sinami yakova. i pribuv yakiv do luzu, shcho v zyeimli khanaans'kii, tsyebto do byet-yelu, vin i vyves' narod, shcho buv z nim. i zbuduvav vin tam zhyertivnika, ta i nazvav tye mistysye: yel byet-yel, bo tam yavivysya iomu tsi-do, koli vin utikav pyeryed svoim bratom. i vmyerla dyevora, mamka ryevyeki, i bula pokhovana nizhchyte byet-yelu pid dubom, a vin nazvav im'ya iomu: allon-bakhut. i shchye yavivysya tsi-do do yakova, koli vin priishov buv iz padanu aramyeis'kogo, i poblagosloviv iogo. i skazav iomu tsi-do: im'ya tvoe yakiv. nye budye vzhye klikatisya im'ya tvoe yakiv, alye izrail' budye im'ya tvoe. i nazvav im'ya iomu: izrail'. i skazav iomu tsi-do: ya tsi-do vsyemogutnii! plodisya i rozmnozhuysya, narod i gromada narodiv budyte z tyebye, i tsari vididut' iz styegon tvoikh. a toi krai, shcho ya dav iogo avraamovi ta isakov, dam iogo tobi, i nashchadku tvoemu po tobi dam ya toi krai. i voznissya tsi-do z-ponad n'ogo v misti, dye z nim govoriv. i posta-

viv yakiv pam'atnika na tomu mistsi, dye vin gov-
oriv z nim, pam'atnika kam'yanogo, i viliv na n'ogo
vinnye littya, i poliv iogo olivoyu. i nazvav yakiv
im'ya mistsyu, shcho tam govoriť iz nim tsi-do: byet-
yel. i vin rushiv iz byet-yelu. i bula shchye kivra
zyemli do yefrati, a rakhil' porodila, i buli vazhki ii
pologi. i stalosya, koli vazhki buli ii pologi, to skazala
ii baba-spovitukha: nye biisya, bo i tsye tobi sin. i
stalosya, koli vikhodila dusha ii, bo vmirala vona, to
nazvala im'ya iomu: byen-oni, a iogo bat'ko nazvav
iogo: vyenyamin. i vmyerla rakhil', i bula pokhovana
na dorozhi do yefrati, tsye e vflyeem. i postaviv yakiv
pam'atnika na grobi ii, tsye nadgrobnii pam'atnik
rakhili azh do s'ogodni. i rushiv izrail', i roztyagnuv
namyeta svogo dali do migdal-yedyeru. i stalosya,
koli izrail' pyeryebuvav u tim krai, to ruvim pishov
i lig iz bilgoyu, nalozhnitsyeyu bat'ka svogo. i pochuv
izrail', i bulo tsye zlim iomu. a v yakova bulo dvanad-
syat'ero siniv. sini liini: pyervoridnii yakova ruvim,
i simyeon, i lyevii, i yuda, i issakhar, i zavulon. sini
rakhilinoi: iosip i vyenyamin. a sini bilgi, nyevil'nitsi
rakhilinoi: dan i nyeftalim. a sini zilpi, nyevil'nitsi li-
inoi: gad i asir. otsye sini yakova, shcho iomu nar-
odzhyeno v padani aramyeis'komu. i pribuv yakiv
do isaka, svogo bat'ka, do mamrye, do kir'yat-arbi,
tsyebto khyevronu, shcho tam zhiv avraam ta isak. i
buli isakovi dni sto lit i visimdzhyasat lit. i vpokoivsy
isak ta i pomyer, i priluchivsy do svoei ridni, starii ta
nazhivshis'. i pokhovali iogo isav ta yakiv, sini iogo.

36

a otsye nashchadki isava, tsyebto yedomo. isav
uzyav zhinok svoikh z dochok khanaans'kikh, adu,
dochku yelona khittyeanyina, ta ogolivamu, dochku
ani, dochku tsiv'ona khivyeanyina, ta bosmat, dochku
izmailovu, syestru nyevaiotovu. i porodila ada
isavovi yelifaza, a bosmat porodila ryeuila, a ogoli-
vama porodila susha, i yalama, i korakha. otsye sini
isavovi, shcho buli iomu narodzhyeni v khanaans'kii
zyemli. i vzyav isav zhinok svoikh, i siniv svoikh,
i dochok svoikh, i vsi dushi domu svogo, i khu-
dobu svoiy, i vsye stado svoe, i vsye svoe maino,
shcho nabuv u khanaans'kii zyemli, ta i pishov do
krayu did oblichchya yakova, brata svogo, bo mae-
tok ikh buv bil'shii, shchob probuvati im razom, i
krai ikh chasovogo zamyeshkannya nye mig vmistiti
ikh chyeryez ikhnyu khudobu. i osivsy isav na
gori syeir, isav vin yedom. a otsye nashchadki isava,
bat'ka yedomu na gori syeir. otsye imyennya siniv
isavovikh: yelifaz, sin adi, zhinki isavovoi, ryeuil,
sin bosmati, isavovoi zhinki. a sini yelifazovi buli:
tyeman, omar, tsyefo, i gatam, i kyenaz. a timna
bula nalozhnitsya yelifaza, isavovogo sina, i porodila
vona yelifazovi amalika. otsye sini adi, isavovoi
zhinki. a otsye sini ryeuiloivi: nagat i zyera, shamma i
mizza. otsye sini bosmati, isavovoi zhinki. a otasi buli
sini ogolivami, dochki ani, dochki tsiv'ona, isavovoi
zhinki, i vrodila vona isavu, eusha, i yalama, i ko-
ryeya. a otsye providniki isavovikh siniv. sini yeli-
faza, isavovogo pyervoridnogo: providnik tyeman,
providnik omar, providnik tsyefo, providnik kyenaz,
providnik koryei, providnik gatam, providnik ama-

lik. otsye providniki yelifaza v krayu yedomo, otsye
sini adi. a otsye sini ryeuila, isavovogo sina: provid-
nik nagat, providnik zyerakh, providnik shamma,
providnik mizza. otsye providniki ryeuiloivi v krayu
yedoms'komu, otsye sini bosmati, isavovoi zhinki. a
otsye sini ogolivami, zhinki isava: providnik yeush,
providnik yalam, providnik koryei, otsye providniki
ogolivami, dochki ani, isavovoi zhinki. otsye sini
isava, tsyebto yedomo, i otsye ikhni providniki. otsye
sini syeira, khoryeyanina, myeshkantsi tsiei zyemli:
lotan i shoval, i tsiv'on, i ana, i dishon, i yetsyev, i
dishan, otsye providniki khoryeyanina, sini syeir,
krayu yedoms'kogo. a sini lotana buli: khori i gye-
mam, a lotanova syestra timna. a otsye sini shovalovi:
alvan i manakhat, i yeval, shyefo, i onam. a otasi
tsiv'onovi: i aiya, i ana, toi ana, shcho znaishov buv
v pustini garyachi dzhyeryela, koli pas osli tsiv'ona,
svogo bat'ka. a otsye diti ani: dishon, i ogolivama,
dochka ani. a otsye sini dishonovi: khyemdan, i yesh-
ban, i itran, i kyeran. oto sini yetsyera: bilgan, i za-
avan, i akan. otsye sini dishana: uts i aran. otsye
providniki khoryeyanina: providnik lotan, providnik
shoval, providnik tsiv'on, providnik ana, providnik
dishon, providnik yetsyer, providnik dishan, otsye
providniki khoryeyanina za ikhnimi providnikami
v krai syeir. a otsye tsari, shcho tsaryuvali v krayu
yedomo pyeryed tsaryuvannymi tsarya v siniv izrai-
lyevikh. i tsaryuvav v yedomi byela, sin byeora, a
imyennya iogo mista dingava. i vmyer byela, i zat-
saryuvav zamist' n'ogo iovav, sin zyerakha z botsri.
i vmyer iovav, i zatsaryuvav zamist' n'ogo khusham
iz zyemli tyemanyanina. i vmyer khusham, i zat-
saryuvav zamist' n'ogo gadad, sin byedada, shcho po-
biv midiyan na poli moava, a imyennya iogo mista
avit. i vmyer gadad, i zatsaryuvav zamist' n'ogo samla
z mashyeku. i vmyer samla, i zatsaryuvav zamist'
n'ogo saul z ryekhovotu nadrichnogo. i vmyer saul,
i zatsaryuvav zamist' n'ogo baal-khanan, sin akh-
boriv. i vmyer baal-khanan, sin akhboriv, i zat-
saryuvav zamist' n'ogo gadad, a im'ya iogo mista
pau, a im'ya iogo zhinki myegyeta'vil, dochka ma-
tryedi, dochki nye-zagava. a otsye imyena provid-
nikov isavovikh za ikhnimi rodami, za mistsyami
ikh, ikhnimi imyenami: providnik timna, providnik
alva, providnik yetyey, providnik ogolivama, provid-
nik yela, providnik pinon, providnik kyenaz, provid-
nik tyeman, providnik mivtsar, providnik magdiil,
providnik iram. otsye providniki yedomo vin zhye
isav, bat'ko yedomu za ikhnimi osyelyami v krai
ikh'n'ogo volodinnya.

37

i osivsy yakiv u krai myeshkannya bat'ka svogo, v
krai khanaans'komu. otsye opovist' pro yakova. iosip,
viku simnadtsyati lit, pas, yak yunak, otaru z bratami
svoimi, z sinami bilgi ta z sinami zilpi, zhinok bat'ka
svogo. i iosip donosiv nyedobri zvistki pro nikh
do ikhn'ogo bat'ka. a izrail' lyubiv iosipa nad usikh
siniv svoikh, bo vin buv u n'ogo sinom starosti. i
vin spraviv iomu kvitchastye vbrannya. i bachili iogo
brattya, shcho ikh bat'ko polyubiv iogo nad usikh
brativ iogo, i znyenavidili iogo, i nye mogli govoriť z

nim spokiino. i snivsy buv iisopovi son, i vin rozpoviv svoim brattyam, a voni shchye zbil'shili nyenavist' do n'ogo. i skazav vin do nikh: poslukhaitye no pro toi son, shcho snivsy myeni. a oto mi v'yazyhemo snopi syeryed polya, i os' mii snip zachav ustavati, ta i stav. i os' otouchuyut' vashi snopi, ta i vklonyayut'sya snopovi moemu. i skazali iomu iogo brattyia: chi spravdi ti budyesh tsaryuvati nad nami, chi tyezsh spravdi ti budyesh panuvati nad nami? i voni zbil'shili nyenavist' do n'ogo chyeryez sni iogo ta chyeryez slova iogo. i snivsy iomu shchye son inshii, i vin opoviv iogo bratam svoim, ta i skazav: otsye snivsy myeni shchye son, i os' sontsye ta misyats' ta odinadt'syat' zir vklonyayut'sya myeni. i vin rozpoviv tsye bat'koi svoemu ta brattyam svoim. i dokoriv iomu bat'ko iogo, ta i promoviv do n'ogo: shcho to za son, shcho snivsya tobi? chi spravdi priidyemo mi, ya ta mati tvoya ta brati tvoji, shchob uklonitisya tobi do zyemli? i zazdrili iomu brati iogo, a bat'ko iogo zapam'yatav tsi slova. i pishli brati iogo pasti otaru svogo bat'ka v sikh'yem. i skazav izrail' do iospa: tazh brati tvoji pasut' u sikh'yem! idi zh, i ya poshlyu tyebye do nikh! a toi vidkazav iomu: os' ya! i skazav vin do n'ogo: pidi no, pobach stan brativ tvoikh i stan otari, ta i dai myeni vidpovid'. i vin poslav iogo z dolini khyevronu, i toi pribuv do sikh'yemu. i znaishov iogo odin cholovik, i vin os' blukae po polyu. i zapitav iogo toi cholovik, kazhuchi: chogo ti shukaesh? a toi vidkazav: ya shukayu brativ svoikh. skazhi zh myeni, d'ye voni vipasayut'? i skazav toi cholovik: voni pishli zvidsi, bo ya chuv, yak kazali voni: khodimo do dotainu. i pishov iosp za svoimi bratami, i znaishov ikh u dotaini. a voni pobachili iogo zdalyeka, i poki vin nablizivsy do nikh, to zmovlyalisya na n'ogo, shchob ubiti iogo. i skazali voni odin odnomu: os' idye ti snovidyets'! a tyepper davaitye vbiimo iogo, i kin'mo iogo do odniei z yam, ta i skazyhemo: dikii zvir z'iv iogo! i pobachimo, shcho budy z iogo snami. i pochuv tsye ruvim, i vizvoliv iogo z ruki ikhn'oi, i skazav: nye gubimo dushi iogo! i skazav do nikh ruvim: nye prolivaitye krovi, kin'tye iogo do yami tiei, shcho v pustini, a ruki nye kladi't na n'ogo, shchob vizvoliti iogo z ikhn'oi ruki, shchob vyernuti iogo do bat'ka iogo. i stalosya, koli priishov iosp do brativ svoikh, to voni styagnuli z iospa vbrannya iogo, vbrannya kvitchastye, shcho na n'omu bulo. i vzyali iogo, ta i kinuli iogo do yami, a yama ta porozhnya bula, nye bulo v nii vodi. i sili voni popoisti khliba. i zvyeli voni ochi svoi ta i pobachili, os' karavan izmalit' idye z gilyeadu, a vyerblyali ikhni nyesut' pakhoshchi, i bal'zam, i ladan, idye vin sprovaditi tsye do egiptu. i skazav yuda do svoikh brativ: yaka korist', shcho vb'emo nashogo brata, i zataimo iogo krov? davaitye prodamo iogo izmail'tyanam, i ruka nasha nyekhai nye budy na n'omu, bo vin brat nam, vin nashye tilo. i poslukhalisy brati iogo. i koli prokhodili midiyaniti, kuptsi, to vitaglyi i pidnyali iospa z yami. i prodali iospa izmail'tyanam za dvadt'syat' sribnyakiv, a ti povyeli iospa do egiptu. a ruvim vyernuvsy do yami, azh nyema iospa v yami! i rozirvav vin odyezhu svoyu... i vyernuvsy vin do brativ svoikh, ta i skazav: nyemae khloptsya! a ya, kudi ya pidu? a voni vzyali iospovy vbrannya, i zarizali

kozla, i vmochili vbrannya v krov. i poslali voni kvitchastye vbrannya, i prinyesli do svogo bat'ka, ta i skazali: otsye mi znaishli. piznai no, chi tsye vbrannya tvogo sina vono, chi ni? a vin piznav iogo ta i skazav: vbrannya mogo sina... dikii zvir iogo z'iv... spravdi rozsharpanii isop! i rozdyer yakiv odizh svoyu, i zodyagnuv vyeryetishchye na styegna svoi, i bagato dniv spravlyav zhalobu po sinovi svoemu... i zachali vsi sini iogo ta vsi dochki iogo potishati iogo. alye vin nye mig utishitisya, ta i skazav: u zhalobi ziidu ya do sina mogo do shyelou. i plakav za nim iogo bat'ko. i midiyaniti prodali iospa do egiptu, do potifara, tsaryedvortsya faraonovogo, nachal'nika tsars'koi storozhi.

38

stalosya togo chasu, i vidiishov yuda vid brativ svoikh, i rozdashuvavsy azh do odnogo adullamityanina, a imyennya iomu khira. i pobachiv tam yuda dochku odnogo khanaanyeyanina, a im'ya iomu shua, i vzyav ii, i z nyeyu ziishovsy. i zavagitnila vona, i porodila sina, a vin nazvav im'ya iomu: yer. i zavagitnila vona shchye, i porodila sina, i nazvala im'ya iomu: onan. i shchye znovu, i porodila sina, i nazvala im'ya iomu: shyela. a bat'ko buv u kyezivi, yak vona porodila iogo. i vzyav yuda zhinku dlya yera, svoyo pyervoridnogo, a im'ya ii: tamara. i buv yer, yudin pyervoridnii, zlii v ochakh i-o, i i-o' iogo vbiv. i skazav yuda do onana: uviidi do zhinki brata svogo, i odruzhisya z nyeyu, i vstanovi nasinnya dlya brata svogo. a onan znau, shcho nye iogo budy nasinnya tye. i stalosya, koli vin skhodivsy z zhinkoyu brata svogo, to marnuvav nasinnya na zyemlyu, abi nye dati iogo svoemu bratovi. i bulo zlye v ochakh i-o tye, shcho vin chiniv, i vbiv vin takozh iogo. i skazav yuda do tamari, nyevisti svoei: sidi vdovoyu v domi bat'ka svogo, azh poki nye virostye shyela, sin mii. bo vin buv podumav: abi nye vmyer takozh vin, yak brati iogo. i pishla tamara, ta i osilasya v domi bat'ka svogo. i minulo bagato dniv, i vmyerla shuina dochka, yudina zhinka. a koli yuda buv utishenyii, to pishov do timni, do strizhiiv otari svoi, vin i khira, tovarish iogo adullamityanin. a tamari rozpovili, kazhuchi: os' tye'st' tvii idye do timni strigiti otaru svoyu. i znyala vona z syebye odyezhu vdivstva svogo, i pokrilasya pokrivalom, i zakrilasya. i sila vona pri brami yenaime, shcho po dorozhi do timni. bo znala vona, shcho viris shyela, a vona nye viddana iomu za zhinku. i pobachiv ii yuda, i priinyav ii za bludnitsyu, bo zakrila vona oblichchya svoe. i vin zboghiv do nyei na dorogu i skazav: a nu no ya vvaidu do tyebe! bo vin nye znau, shcho vona nyevistka iogo. a vona vidkazala: shcho dasi myeni, koli priidyesh do myenye? a vin vidkazav: ya poshlyu kozlyatko z otari. i skazala vona: yakshcho dasi zastavu, azh poki prishlyesh. a vin vidkazav: yaka ta zastava, shcho dam ya tobi? ta skazala: pyechatka tvoja, i shnurok tvii, i palitsya tvoja, shcho v rutsi tvoii. i vin dav ii, i ziishovsy z nyeyu, a vona zavagitnila vid n'ogo. i vstala vona ta i pishla, i znyala pokrivalo svoe z syebye, i zodyagnula odyezhu vdivstva svogo. a yuda poslav kozlyatko chyeryez priy-

atyelya svogo adullamityanina, shchob uzyati zastavu z ruki tiei zhinki. ta vin nye znaishov ii. i zapitav vin lyudyei ii mistysya, govoryachi: dye ta bludnitsya, shcho bula v yenaïm pri dorozi? voni vidkazali: nye bula tut bludnitsya. i vyernuvsvya vin do yudi i skazav: nye znaishov ya ii, a takozh lyudi mistysya togo govoryli: nye bula tut bludnitsya. i skazav yuda: nyekhai viz'mye sobi tu zastavu, shchob mi nye stali na gan'bu. os' ya poslav buv tye kozly-atko, ta ii nye znaishov ti. i stalosya tak dyes' po tr'okh misyatsyakh, i rozpovidzhyeno yudi, govoryachi: upala v blud tamara, tvoya nyevistka, i os' zavagitnila vona chyeryez blud. a yuda skazav: vivyedit' ii, i nyekhai budye spalyna. koli ii vivyeli, to poslala vona do tyestya svogo, govoryachi: ya zavagitnila vid cholovika, shcho tsye nalyezhit' iomu. i skazala: piznai no, chiya to pyechatka, i shnuri, i tsya palitsya? i piznav yuda i skazav: vona stala spravedydivisha vid myenye, bo ya nye dav ii shyeli, sinovi svoemu. i vzhye bil'shye nye znay vin ii. i stalosya v chasi, yak rodila vona, a os' bliznyata v utrobi ii. i stalosya, yak rodila vona, pokazalasya ruka odnogo; i vzyala baba-spovitukha, i pov'yazala na ruku iomu nitku chyervonu, govoryachi: tsyei viishov naipyrshye. i stalosya, shcho vin vtyagnuv svoyu ruku, a os' viishov iogo brat. i skazala vona: nashcho ti rozdyer dlya syebye pyeryeponu? i nazvala im'ya iomu pyeryets. a potim viishov brat iogo, shcho na rutsi iogo bula nitka chyervona. i vona nazvala im'ya iomu: zyerakh.

39

a iosip buv vidvyedenii do egiptu. i kupiv iogo potifar, tsaryedvoryets' faraoniv, nachal'nik tsars'koi storozhi, muzh egiptyanin, z ruki izmail'tyan, shcho zvyeli iogo tudi. i buv i-o' z iosipom, a vin stav cholovikom, shcho mav shchastya. i probuvav vin u domi svogo pana egiptyanina. i pobachiv iogo pan, shcho i-o' z nim, i shcho v us'omu, shcho vin robit', i-o' shchastit' u rutsi iogo. i iosip znaishov milist' v ochakh iogo, i sluzhiv iomu. a toi priznachiv iogo nad domom svoim, i vsye, shcho mav, viddav v iogo ruku. i stalosya, vidkoli vin priznachiv iogo v domi svoim, i nad usim, shcho vin mav, to poblagosloviv i-o' dim egiptyanina chyeryez iosipa. i bulo blagoslovyennya i-o v us'omu, shcho vin mav, u domi i na poli. i vin pozostaviv usye, shcho mav, u rutsi iosipovii. i nye znay vin pri n'omu nichogo, okrim khliba, shcho iv. a iosip buv garnogo stanu ta vrodlivogo viglyadu. i stalosya po tikh prigodakh, i zvyela svoi ochi na iosipa zhinka pana iogo. i skazala vona: lyazh zo mnoyu! a vin vidmovivsvya, i skazav do zhinki pana svogo: tozh pan mii nye znay pri myeni nichogo u domi, a vsye, shcho iogo, vin dav u moyu ruku. nyema bil'shogo v tsim domi vid myenye, i vin nye strimav vid myenye nichogo, khibashcho tyebye, bo ti zhinka iogo. yak zhye ya vchinyu tsye yelikye vizual'nii-ra-trudititsya, i zgrishu pyeryed tsi-doom? i stalosya, shcho vona dyen'-u-dyen' govorila iosipovi, a vin nye slukhav ii, shchob lyagti pri nii i buti z nyeyu. i stalosya odnogo dnya, i priishov vin dodomu robiti dilo svoje, a tam u domi nye bulo nikogo z lyudyei domu. i skhopila vona iogo

za odyezhu iogo, kazhuchi: lyagai zhye zo mnoyu! a vin pozostaviv svoyu odyezhu v ii rutsi, ta i utik, i vibig nadvir. i stalosya, yak pobachila vona, shcho vin pozostaviv svoyu odyezhu v ii rutsi ta i utik nadvir, to poklikala lyudyei svogo domu, ta i skazala im, govoryachi: divit'sya, vin priprovadiv nam yakogos' evryeya, shchob toi zabavlyavsvya nami! vin priishov buv do myenye, shchob poklastis' zo mnoyu, ta ya zakrichala sil'nim golosom. i stalosya, yak pochuv vin, shcho ya pidnyala svii golos i zakrichala, to pozostaviv odyezhu svoyu v myenye, ta i utik, i vibig nadvir... i ya poklala iogo odyezhu pri sobi azh do prikhotu pana iogo do svogo domu. i vona pyeryekazala iomu tsmi slovami, govoryachi: do myenye priishov buv otsyei rab evryei, shcho ti iogo priviv do nas, shchob zabavlyatysya mnoyu. i stalosya, yak pidnyala ya svii golos i zakrichala, to vin pozostaviv svoyu odyezhu pri myeni, ta i utik nadvir. i stalosya, yak pochuv pan iogo slova svoei zhinki, shcho opovidala iomu, kazhuchi: otaki to ryechi vchiniv myeni tvii rab, to zapalivsvya gniv iogo. i vzyav iogo iosipiv pan, ta i viddav iogo do domu v'yaznichnogo, do mistysya, dye buli uv'yaznyeni tsars'ki v'yazni. i probuvav vin tam u tim domi v'yaznichnim. a i-o' buv iz iosipom, i prikhliv do n'ogo milosyerdya, ta dav iomu milist' v ochakh nachal'nika v'yaznichnogo domu. i nachal'nik v'yaznichnogo domu dav u ruku iosipa vsikh v'yazniv, shcho buli v domi v'yaznichnim, i vsye, shcho tam robili, roбив vin. nachal'nik v'yaznichnogo domu nye bachiv nichogo v rutsi iogo, bo tsi-do buv iz nim, i shcho vin roбив, shchastiv iomu i-o'.

40

i stalosya po tikh prigodakh, chashnik egipyets'kogo tsarya ta pyekar provynilisya buli panovi svoemu, tsaryevi egipyets'komu. i rozgnivavsvya faraon na dvokh svoikh yevnukhiv, na nachal'nika chashnikiv i na nachal'nika pyekariv. i viddav ikh pid vartu do domu nachal'nika tsars'koi storozhi do v'yaznichnogo domu, do mistysya, dye iosip buv uv'yaznyeni. a nachal'nik tsars'koi storozhi pristaviv iosipa do nikh, i vin im uslugovuvav. i buli voni dyeyakii chas pid vartoyu. i snivsvya im obom son, kozhnomu svii son, odniei nochi, kozhnomu za znachennyam iogo sna, chashnikovi i pyekaryevi tsarya egipyets'kogo, shcho buli uv'yaznyeni u v'yaznichnomu domi. i pribuv do nikh iosip urantsi, i pobachiv ikh, a voni os' sumni. i zapitav vin faraonovikh yevnukhiv, shcho buli z nim pid vartoyu v domi pana iogo, govoryachi: chogo vashi oblichchya s'ogodni sumni? a voni skazali iomu: snivsvya nam son, a vidgadati iogo nyemae komu. i skazav do nikh iosip: chi zh nye v tsi-doa vidgadki? rozpovidzhyte no myeni. i opoviv nachal'nik chashnikiv iosipovi svii son, i skazav iomu: bachiv ya v sni svoim, os' vinogradnii kushch pyeryedo mnoyu. a v vinogradnomu kushchi tri vinogradni galuzki, a vin sam nibi roztzsviv, pustiv tsvit, i dozrili grona iogo yagid. a v moii rutsi faraonova chasha. i vzyav ya ti yagodi, i vichaviv ikh do faraonovi chashi, i dav tu chashu v ruku faraona. i skazav iomu iosip:

otsye vidgadka iogo: tri vinogradni galuzki tsye tri dni. shchye za tri dni pidiime faraon tvoyu golovu, i vyernye tyebye na tvoe stanovishchye, i ti dasi chashu faraona do ruki iogo za pyershim zvichaem, yak buv ti chashnikom iogo. koli ti zгадаesh sobi pro myenye, yak budye tobi dobre, to vchinish milist' myeni, koli zгадаesh pro myenye pyeryede faraonom, i viprovadish myenye z ts'ogo domu. bo ya buv spravdi vkraadyeni iz krayu evryeis'kogo, a takozh tut ya nye vchiniv nichogo, shchob myenye vkinuti do tsiei yami. i pobachiv nachal'nik pyekariv, shcho vin dobre vidgadav, i promoviv do iosipa: i ya v sni svoim bachiv, os' tri koshi pyechiva na golovi moi. a v koshi gorishn'omu zo vsyakogo pyekars'kogo virobu faraonovye idzhyennya, a ptakh iv iogo z kosha z-nad moei golovi. i vidpoviv iosip i skazav: otsye vidgadka iogo: tri koshi to tri dni. shchye za tri dni pidiime faraon golovu tvoyu z tyebye, i povisit' tyebye na dyeryevi, i ptakh poist' tilo tvoe z tyebye. i stalosya tryet'ogo dnya, u dyen' narodzhyennya faraona, i vchiniv vin gostinu dlya vsikh svoikh rabil. i pidnyav vin golovu nachal'nika chashnikiv i golovu nachal'nika pyekariv sryede svoikh rabil. i vyernuv vin nachal'nika chashnikiv na iogo mistsy, i vin podav chashu v ruku faraonovu. a nachal'nika pyekariv povisiv, yak vidgadav buv im iosip. ta nachal'nik chashnikov nye pam'yatav pro iosipa, ta i zabuv za n'ogo.

41

i stalosya po zakinchyenni dvokh lit chasu, i snit'sya faraonovi, os' vin stoit' nad richkoyu. i os' vikhodyat' iz richki syemyero koriv garnogo viglyadu i sitogo tyla, i paslisya na luzi. a os' vikhodyat' iz richki za nimi syemyero koriv inshikh, bridki viglyadom i khudi tilom. i voni stali pri tikh korovakh na byeryezi richki. i korovi bridki viglyadom i khudi tilom poz'idali sim koriv garnikh viglyadom i sitikh. i prokinuvshya faraon. i znovu zasnuv vin. i snilosya iomu vdruge, azh os' skhodyat' na odnim styebl' syemyero koloskiv zdorovikh ta dobrikh. a os' virostaе za nimi syemyero koloskiv tonkikh ta spalenykh skhidnim vitrom. i prokovtnuli ti tonki koloski sim koloskiv zdorovikh ta povnikh. i prokinuvshya faraon, a to buv son. i stalosya rano, i zanyepokoivshya dukh iogo. i poslav vin, i posklikav usikh vorozhbitiv egiptu ta vsikh mudryetsiv iogo. i faraon rozpoviv im svii son, ta nikhto nye mig vidgadati ikh faraonovi. i govori nachal'nik chashnikov z faraonom, kazhuchi: ya s'ogodni zgaduyu grikhi svoi. roznivavshya buv faraon na rabil svoikh, i vmivist myenye pid vartu domu nachal'nika tsars'koi storozhi, myenye i nachal'nika pyekariv. i odniei nochi snivshya nam son, myeni ta iomu, kozhnomu snivshya son za svoim znachyennyam. a tam z nami buv evryeis'kii yunak, rab nachal'nika tsars'koi storozhi. i mi rozpovili iomu, a vin vidgadav nam nashi sni, kozhnomu za snom iogo vidgadav. i stalosya, yak vin vidgadav nam, tak i trapilosya: myenye ti vyernuv na stanovishchye moe, a togo povisiv. i poslav faraon, i poklikav iosipa, i iogo skvapno vivyeli z v'yaznitsi. i ogolivshya, i zminiv odyezhu svoyu, i vin pribuv do faraona. i

promoviv faraon do iosipa: snivshya myeni son, ta nyema, khto b vidgadav iogo. a ya chuv pro tyebye takye: ti vislukhuesh son, shchob vidgadati iogo. a iosip skazav do faraona, govoryachi: nye ya, tsi-do dast' u vidpovid' mir faraonovi. i skazav faraon do iosipa: bachiv ya v sni svoim os' ya stoyu na byeryezi richki. i os' vikhodyat' iz richki syemyero koriv sitikh tilom i garnikh viglyadom. i voni paslisya na luzi. a os' vikhodyat' za nimi syemyero koriv inshikh, bidni ta duzhnye bridki viglyadom i khudi tilom. takikh bridkikh, yak voni, ya nye bachiv u vs'omu krai egipyets'komu. i korovi khudi ta bridki poz'idali sim koriv pyershikh sitikh. i vviishli voni do chyeryeva ikhn'ogo, ta nye bulo znati, shcho vviishli voni do chyeryeva ikhn'ogo, i viglyad ikh buv likhii, yak na pochatku. i ya prokinuvshya. i pobachiv ya v sni svoim znov, azh os' skhodyat' na odnim styebl' syemyero koloskiv povnikh ta dobrikh. a os' virostaе za nimi syemyero koloskiv khudikh, tonkikh, spalenykh skhidnim vitrom. i prokovtnuli ti tonki koloski sim koloskiv dobrikh. i rozpoviv ya tye vorozhbitam, ta nye bulo, khto b myeni roz'yasniv. i skazav iosip do faraona: son faraoniv odin vin. shcho tsi-do robit', tye vin zvistiv faraonovi. syemyero koriv dobrikh to sim lit, i syemyero koloskiv dobrikh sim lit voni. a son odin vin. a sim koriv khudikh i bridkikh, shcho viishli za nimi, sim lit voni, i sim koloskiv porozhnikh i spalenykh skhidnim vitrom to budut' sim lit golodnikh. otsye ta rich, shcho ya skazav buv faraonovi: shcho tsi-do robit', tye vin pokazav faraonovi. os' prikhodyat' sim lit, vye likii dostatok u vsim krai egipyets'kim. a po nikh nastanut' sim lit golodnikh, i budye zabutii uvyes' toi dostatok v egipyets'kii zemli, i golod vinishchit' krai. i nye budye vidno togo dostatu v krai chyeryez toi golod, shcho nastanye potim, bo vin budye duzhnye tyazhki. a shcho son povtorivshya faraonovi dvichi, tsye znachit', shcho spravtsya postanovlyena vid tsi-doa, i tsi-do nyezabarom vikonaе ii. a tyepyer nyekhai faraon nazdrit' cholovika rozumnoho i mudrogo, i nyekhai postavit' iogo nad egipyets'koyu zemlyeyu. nyekhai uchinit' faraon, i nyekhai priznachit' uradyanik nad kraem, i nyekhai za sim lit dostatku zbirae p'yatinu vrozhayu egipyets'koi zemli. i nyekhai voni pozbirayut' usyu izhu tikh dobrikh rokov, shcho prikhodyat', i nyekhai voni pozbirayut' zbizhzhya pid ruku faraonovu, na izhu po mistakh, i nyekhai byeryezhut'. i budye ta izha na zapas dlya krayu na sim lit golodnikh, shcho nastanut' v egipyets'kii zemli, i krai nye budye znishchyeni golodom. i bula tsya rich dobra v ochakh faraona ta v ochakh usikh iogo rabil. i skazav faraon svoim rabam: chi znaidyet'sya cholovik, yak otsyei, shcho dukh bozhii u nim? i skazav faraon iosipovi: shcho tsi-do vidkri tobi tsye vsye, to nyemae takogo rozumnoho i mudrogo, yak ti. ti budyesh nad domom moim, a sliv tvoikh ust budye slukhatysya vvyes' narod mii. til'ki tronam ya budu vishchii vid tyebye. i skazav faraon iosipovi: divis', ya postaviv tyebye nad usim kraem egipyets'kim. i znyav faraon pyersnya svogo z svoei ruki, ta i dav iogo na ruku iosipovu, i zodyagnuv iogo v odyezhu vissonnu, a na shiyu iomu povisiv zolotogo lantsyuga. i zrobiv, shcho vin izdiv iogo drugim povozom, i krichali

pyeryed oblichchiam iogo: klanyaityesya! i postaviv iogo nad usim egipyets'kim kraem. i skazav faraon iosipovi: ya faraon, a byez tyebye nikhto nye pidimye svoei ruki ta svoei nogi v usim krai egipyets'kim. i nazvav faraon im'ya iosipovi: tsofnat-panyeahk, i dav iomu za zhinku osnatu, dochku poti-fyera, zhyert-sya onu. i iosip pidnyavsy na egipyets'kim kraem. a iosip buv viku tridtsyati lit, koli vin stav pyeryed litsyem faraona, tsarya egipyets'kogo. i pishov iosip vid litsya faraonovogo, i pyeryeishov chyeryez uyves' egipyets'kii krai. a zye'mlya v sim lit dostatku rodila na povni zhmyeni. i zibrav vin usyu izhu syemi lit, shcho bula v egipyets'kim krai, i vmistiv izhu po mistakh: izhu polya mista, shcho navkolo n'ogo, vmistiv u n'omu. i zibrav iosip zbizhzhya duzhye bagato, yak mors'kii pisok, azh pyeryestav rakhuvati, bo nye bulo vzyhe chisla. a iosipovi, poki priishov rik golodnii, uralitsya dva sini, shcho vrodila iomu osnata, dochka poti-fyera, zhyertsya onu. i nazvav iosip im'ya pyervoridnomu: manasiya, bo tsi-do zrobit myeni, shcho ya zabuv usye svoe tyerpinnya ta vvyes' dim mogo bat'ka. a imyennya drugomu nazvav: eflyem, bo rozmnozhiv myenye tsi-do u krai nyedoli moei. i skinchilisy sim lit dostatku, shcho buli v egipyets'kim krai. i zachali nastupati sim lit golodni, yak skazav buv iosip. i buv golod po vsikh krayakh, a v usim egipyets'kim krai buv khlib. alye vigolodniv uyves' egipyets'kii krai, a narod stav krichati do faraona pro khlib. i skazav faraon us'omu egiptovi: idit' do iosipa. shcho vin vam skazhye, tye robit'. buv toi golod na vsii povyerkhni zye'mli. i vidchiniv iosip usye, shcho bulo v nikh, i prodavav pozhivu egiptovi. a golod zmitsnyavsy v egipyets'kim krai. i pribuvali zo vsiei zye'mli do iosipa kupiti pozhivi, bo golod zmitsnyavsy po vsii zye'mli.

42

a yakiv pobachiv, shcho v egipti e khlib. i skazav yakiv do siniv svoikh: poshcho vi spoglyadaetye odin na odnogo? i skazav vin: os' chuy ya, shcho v egipti e khlib; ziidit' tudi, i kupit' nam khliba izvidti, i budyemo zhiti, i nye pomryemo. i ziishli dyesyatery iosipovikh brativ kupiti zbizhzhya z egiptu. a vyeni yamina, iosipovogo brata, yakiv nye poslav iz bratami iogo, bo skazav: shchob nye spitkalo iogo yakye nyeshchastya! i pribuli izrailyevi sini kupiti khliba razom z inshimi, shcho prikhodili, bo buv golod u krai khanaans'kim. a iosip vin volodar nad tim kraem, vin prodavav khlib us'omu narodovi tiei zye'mli. i pribuli iosipovi brati, ta i uklonilisy iomu oblichchiam do zye'mli. i pobachiv iosip brativ svoikh, i piznav ikh, ta nye dav piznati syebe. i govoriiv iz nimi suvoro, i promoviv do nikh: zvidkilya pribuli vi? a voni vidkazali: z khanaans'kogo krayu kupiti izhi. i piznav iosip brativ svoikh, a voni nye vpiznali iogo. i zgadav iosip sni, shcho pro nikh iomu snilis' buli. i skazav vin do nikh: vi shpiguni! vi pribuli pidglyanuti slabi mistysa tsiei zye'mli. a voni vidkazali iomu: ni, panye mii, a rabi tvoi pribuli kupiti izhi. mi vsi sini odnogo cholovika, mi pravdivi. rabi tvoi nye buli shpigunami! vin zhye promoviv do nikh: ni, bo vi priishli pidglyanuti slabi mistysa tsiei

zyemli! a voni vidkazali: dvanadtsyateryo tvoikh rabiv brati mi, sini odnogo cholovika v khanaans'komu krai. a naimolodshii tyepper iz bat'kom nashim, a odnogo nyema. i promoviv im iosip: otsye tye, shcho ya skazav buv do vas, govoryachi: i shpiguni. otsim vi budyetye viprobuvani: klyanusya zhittiam faraonovim, shcho vi nye viidyetye zvidi, yakshcho nye priidye syudi naimolodshii vash brat! poshlit' z-pomizh syebe odnogo, i nyekhai viz'mnye vashogo brata, a vi budyetye uv'yzneni. i slova vashi budut' piddani probi, chi pravda z vami; a koli ni, klyanusya zhittiam faraonovim, shcho vi shpiguni! i vin zabrav ikh pid vartu na tri dni. a tryet'ogo dnya iosip promoviv do nikh: zrobit' tseye i zhivit'. ya tsi-doa boyusya, yakshcho vi pravdivi. odin brat vash budyet uv'yzneni v domi vashoi varti, a vi idit', prinyesit' khliba dlya zaspokoennya golodu vashikh domiv. a svogo naimolodshogo brata privitydit' do myenye, i budut' potvyerdzhyeni vashi slova, a vi nye povmiraetye. i voni zrobili tak. i govoriili voni odin odnomu: spravdi, vinni mi za nashogo brata, bo mi bachili nyedolyu dushi iogo, koli vin blagav nas, a mi nye poslukhali... tomu to priishlo tseye nyeshchastya na nas! i vidpoviv im ruvim, govoryachi: chi nye govoriiv ya vam, kazhuchi: nye grishit' proti khloptsya, ta vi nye poslukhali. a otsye i krov iogo zhadaet'sya... a voni nye znali, shcho iosip ikh rozumie, bo buv pomizh nimi pyeryekkladach. a vin vidvyernuvsy vid nikh ta i zaplakav... i vyernuvsy do nikh, i govoriiv iz nimi. i vzyav vid nikh simyeona, ta i zv'yazav iogo na ikhnikh ochakh. a iosip nakazav, shchob napovnili ikhni mishki zbizhzhym, a sriblo ikhne vyernuli kozhnomu do iogo mishka, i dali im pozhivi na dorogu. i im zrobyeno tak. i ponyesli voni khlib svii na oslakh svoikh, i pishli zvidti. i vidkriv odin mishka svogo, shchob oslovi svoemu dati pashi na nichligu, ta i pobachiv sriblo svoe, a vono os' v otvori mishka iogo! i skazav vin bratam svoim: povyernyenye sriblo moe, i os' vono v mishku moim! i zavmyerlo im syertsye, i voni zatryemtili, govoryachi odin do odnogo: shcho tseye tsi-do nam zrobit'? i pribuli voni do yakova, bat'ka svogo, do krayu khanaans'kogo, i rozpovili iomu vsye, shcho ikh spitkalo bulo, govoryachi: toi muzh, pan togo krayu, govoriiv iz nami suvoro, i priinyav buv nas yak shpiguniv togo krayu. a mi skazali iomu: mi pravdivi, nye buli mi shpigunami! mi dvanadtsyateryo brativ, sini nashogo bat'ka. odnogo nyema, a naimolodshii tyepper z nashim bat'kom u khanaans'komu krai. i skazav do nas muzh toi, pan togo krayu: z togo piznavy, shcho pravdivi vi, zostavtye zo mnoyu odnogo vashogo brata, a na golod domiv vashikh viz'mit' khlib ta i idit'. i privitydit' do myenye brata vashogo naimyenshogo, i budu ya znati, shcho vi nye shpiguni, shcho vi pravdivi. todi viddam vam vashogo brata, i vi mozhetye pyeryekhoditi tseye krai dlya kupivli. i stalosya, voni viporozhnyuvali mishki svoi, a os' u kozhnogo vuzlik sribla iogo v iogo mishku! i pobachili vuzliki sribla svogo, voni ta ikh bat'ko, i polyakalis'... i skazav do nikh yakiv, ikh bat'ko: vi pozbavili myenye dityei, iosipa nyema, i simyeona nyema, a tyepper vyeni yamina zaberyetye? usye tye na myenye! i promoviv ruvim do bat'ka svogo, kazhuchi: dvokh siniv moikh

ub'esh, koli nye privyedu iogo do tyebye! dai zhye iogo na ruku moyu, a ya povyernu iogo do tyebye. a toi vidkazav: nye ziidye z vami mii sin, bo brat iogo vmyer, a vin sam pozostavsyia... a trapit'sya iomu nyeshchastyia v dorozhi, yakoyu pidyetye, to v smutku zvyedyetye moyu sivinu do shyeeolu!...

43

a golod stav tyazhkii u tim krai. i stalosya, yak voni skinchili isti khlíb, shcho privyezli buli z egiptu, to skazav do nikh bat'ko ikh: vyernit'sya, kupit' nam trokhi izhi! i skazav iomu yuda, govoryachi: rishuchye osvichiv nam toi muzh, kazhuchi: nye pobachitye litsya mogo byez vashogo brata z vami! yak ti poshlyesh brata nashogo z nami, to mi zi-idyemo, i kupimo tobi izhi. a koli nye poshlyesh, nye ziidyemo, bo muzh toi skazav nam: nye pobachitye litsya mogo byez vashogo brata z vami. i promoviv izrail': nashcho vizual'nii-ra-trudit'sya vi chynili myeni, shcho skazali tomu muzhyevi, shcho shchye maetye brata? a voni vidkazali: rozpituyuchi, vipituyav toi muzh pro nas ta pro mist'sye nashogo narodzhennyia, govoryachi: chi bat'ko vash ishchye zhivii? chi e v vas brat? i mi rozpovili iomu vidpovidno do tsikh sliv. chi mogli mi znati, shcho skazhye: privyedit' vashogo brata? i skazav yuda do izrailya, bat'ka svogo: poshli zh ts'ogo yunaka zo mnoyu, i vstan'mo, ta i khodim, i budyemo zhiti, i nye povmiraemo i mi, i ti, i nashi diti. ya poruchusya za n'ogo, z moei ruki budyesh iogo ti zhadati! koli ya nye privyedu iogo do tyebye, i nye postavlyu pyeryed lit'syem tvoim, to budu vinnim pyeryed toboyo po vsi dni! a koli b mi buli nye vidtyagal'sya, to tyepyer uzhye b vyernul'sya buli dva razi. i skazav im izrail', ikh bat'ko: koli tak, to zrobit' vi otsye. viz'mit' iz plodiv ts'ogo krayu, i vidnyesit' darunka muzhyevi tomu: trokhi bal'zamu, i trokhi myedu, pakhoshchiv, i ladanu, daktiliv, i migdaliv. a sribla viz'mit' ud-voe v ruku svoyu. a sriblo, povyernyenyie v otvir vashikh mishkiv, vyernit' svoeyu rukoyu, mozhye to pomilka. a brata vashogo zabyerit', i vstan'tye, idit' do togo muzha. a tsi-do vsyemogutnii nyekhai dast' vam milosyerdya pyeryed litsyem togo muzha, i nyekhai vin vidpusit' vam drugogo vashogo brata i vyenyiamina. a ya, pyevno strativ sina svogo!... i vzyali ti lyudi togo darunka, i vzyali vdvoe sribla v ruku svoyu, i vyenyiamina, i vstali, ta i ziishli do egiptu. i stali voni pyeryed litsyem iosipovim. i pobachiv iosip vyenyiamina z nimi, i skazav do togo, shcho buv nad iogo domom: uprovaď tsikh lyudyei do domu, i nyekhai zarizhut' khudobinu, i prigo-tui, bo zo mnoyu budut' isti tsi lyudi opivdni. i toi cholovik zrobitv, yak iosip skazav buv. i vprovadiv toi cholovik tikh lyudyei do iosipovogo domu. i polyakal'sya ti lyudi, shcho buli vprovadzhyeni do iosipovogo domu. i skazali voni: chyeryez sriblo, povyernyenyie napochatku v nashikh mishkakh, mi vprovadzhyeni, shchob prichyepit's' do nas, i napasti na nas, i zabrati za ravnas ta nashi osli... i pristupili voni do cholovika, shcho nad domom iosipovim, ta i govorili do n'ogo pri vkhodi v dim. i skazali voni: poslukhai, o panye mii, mi ziishli buli napochatku

kupiti izhi. i stalosya, koli mi priishli na nichlig, i vidkrili mishki svoi, a os' sriblo kozhnogo v otvori mishka iogo, nashye sriblo za vagoyu iogo! i mi vy-ertaemo iogo nashoyu rukoyu! a na kupivlyu izhi mi znyesli nashoyu rukoyu inshye sriblo. mi nye znaemo, khto poklav buv nashye sriblo do nashikh mishkiv... a toi vidkazav: mir vam! nye biityesya! tsi-do vash i tsi-do vashogo bat'ka dav vam skarb do vashikh mishkiv. sriblo vashye priishlo do myenye. i viviv do nikh simyeona. i vprovadiv toi cholovik tikh lyudyei do iosipovogo domu, i dav vodi, a voni vmili nogi svoi, i dav pashi ikhnim oslam. i voni prigotovili darunki do prikhotu iosipa opivdni, bo pochuli, shcho tam voni istimit' khlíb. i vviishov iosip do domu, a voni pryniesli iomu do domu darunka, shcho v ikhnii rutsi. i voni poklonil'sya iomu do zyeimli. a vin zapitav ikh pro mir i skazav: chi garazd vashomu bat'kovi staromu, pro yakogo vi rozpovidali? chi vin shchye zhivii? a voni vidkazali: garazd rabovi tvoemu, bat'kovi nashomu. shchye vin zhivii. i voni skhilil'sya, i vklonil'sya do zyeimli. i zviv vin ochi svoi, ta i pobachiv vyenyiamina, svogo brata, sina matyeri svoei, i promoviv: chi to vash naimolodshii brat, shcho vi myeni rozpovidali? i skazav: nyekhai tsi-do budyie milostivii do tyebye, mii sinu! i iosip pospishiv, bo porushil'sya iogo lyubov do brata iogo, i khotiv vin zaplakati. i vviishov vin do inshoi kimg-nati, i zaplakav tam... i vmiv vin litsye svoe, i vviishov, i strimav'sya, ta i skazav: pokladit' khlíba! i poklali iomu okryemo, a im okryemo, i egiptyanam, shcho ili z nim, okryemo, bo egiptyani nye mozhut' isti khlíb z evryeyami, bo tsye ogida dlya egiptu. i voni posidali pyeryed nim, pyervoridnii za pyervoridstvom svoim, a molodshii za molodistyu svoeyu. i zdivual'sya tsi lyudi odin pyeryed odnim. i vin posilav dari stravi vid syebye do nikh. a dar vyenyiaminiv buv bil'shii vid daru vsikh ikh up'yatyero. i pili voni, i povpival'sya z nim.

44

i nakazav vin tomu, shcho nad domom iogo, gov-oryachi: ponapovnyui mishki tsikh lyudyei izhyeyu, skil'ki zmozhut' voni nyesti. i pokladi sriblo kozhnogo do otvoru mishka iogo. a chashu moyu, chashu sribnu, pokladi do otvoru mishka naimolod-shogo, ta sriblo za khlíb iogo. i zrobitv toi za slovom iosipovim, yakye vin skazav buv. rozvidnilos' rano vrantsi, i lyudi tsi buli vdrpushcheyi, voni ta ikhni osli. voni viishli z mista, shchye nye viddalil'sya, a iosip skazav do togo, shcho nad domom iogo: ustan', pobizhi za timi lyud'mi, i dozhyeni ikh, ta i skazhi im: nashcho vi zaplatili vizual'nii-ra-trudit'syam za dobro? khiba tsye nye ta chasha, shcho z nyei p'e pan mii, i vin, vorozhachi, vorozhit' nyeyu? i zlye vi zrobili, shcho chynili takye. i toi ikh dognav, i skazav im ti slova. a voni vidkazali iomu: nashcho pan mii govorit' otaki to slova? dalyekye rabam tvoim, shchob zrobiti taku rikh... tazh sriblo, shcho znaishli mi v otvorakh nashikh mishkiv, mi vy-ernuli tobi z krayu khanaans'kogo. a yak bi mi vkrali z domu pana tvogo sriblo chi zoloto? u kogo iz ravnas tvoikh vona, chasha, budyie znaydena, to

pomrye vin, a takozh mi stanyemo rabami moemu panovi. a toi vidkazav: tozh tyepyer, yak vi skazali, tak nyekhai budye vono! u kogo vona znaidyena budye, toi stanye myeni za raba, a vi budyetye chisti. i pospishno pospuskali voni kozhyen svogo mishka na zyemlyu. i porozv'yazuvali kozhyen mishka svogo. i stav vin shukati. rozpochav vid naistarshogo, a skinchiv naimolodshim. i znaidyena chasha v mishku vyenyaminovim! i porozdirali voni svoyu odizh!... i kozhyen nav'yuchiv osla svogo, i vyernulis' do mista. i vviishli yuda i brati iogo do domu iosipa, a vin shchye buv tam. i popadali voni pyeryed litsyem iogo na zyemlyu. i skazav do nikh iosip: shcho tsye za vchinok, shcho vi zrobiti? khiba vi nye znali, shcho spravdi vidgadae takii muzh, yak ya? a yuda promoviv: shcho mi skazhyemo panovi moemu? shcho budyemo govori? chim vipravdaemos? tsi-do znaishov provinu tvoikh rabiv! os' mi rabi panovi moemu, i mi, i toi, shcho v rutsi iogo bula znaidyena chasha. a iosip vidkazav: dalyekye myeni, shchob zrobiti otsye. cholovik, shcho v rutsi iogo bula znaidyena chasha, vin budye myeni za raba! a vi idit' iz mirom do vashogo bat'ka. i pristupiv do n'ogo yuda ta i promoviv: o mii panye, nyekhai skazhye rab tvii slovo do usheyi pana svogo, i nyekhai nye palae gniv tvii na raba tvogo, bo ti takii, yak faraon. pan mii zapitav buv rabiv svoikh, govoryachi: chi e v vas bat'ko abo brat? i skazali mi do pana mogo: e v nas bat'ko starii ta malye ditya iogo starosti, a brat iogo vmyer. i pozostavsyia vin sam u svoei matyeri, a bat'ko iogo lyubit'. a ti buv skazav swoim rabam: zvyedit' do myenye iogo, i nyekhai ya kinu swoim okom na n'ogo. i skazali mi do pana mogo: nye mozhye toi khlopets' pokinuti bat'ka svogo. a pokinye vin bat'ka svogo, to pomrye toi. a ti skazav swoim rabam: koli nye ziidye z vami naimolodshii vash brat, nye pobachitye bil'shye litsya mogo. i stalosya, koli mi ziishli buli do raba tvogo, do nashogo bat'ka, to mi rozpovili iomu slova mogo pana. a bat'ko nash skazav: vyernit'sya, kupit' nam trokhi izhi. a mi vidkazali: nye mozhyemo zi-iti. i skazav do nas rab tvii, nash bat'ko: vi znaetye, shcho dvokh bula porodila myeni zhinka mogo. ta pishov vid myenye odin, i ya skazav: spravdi, diisno rozsharpanii vin... i ya nye bachiv iogo azh dotyepyer. a zabyeryetye vi takozh ts'ogo vid myenye, i spitkae iogo nyeshchastya, to zvyedyetye vi sivinu moyu tsim vizual'nii-ra-truditisyam do shyelou. a tyepyer, koli ya priidu do raba tvogo, mogo bat'ka, a yunaka nye budye z nami, a dusha iogo zv'yazana z dusheyu tyeu, to stanyet'sya, koli vin pobachit', shcho yunaka nyema, to pomrye. i zvyedut' tvoi rabi sivinu raba tvogo, nashogo bat'ka, u smutku do shyelou... bo rab tvii poruchivsyia za yunaka bat'kovi svoemu, kazhuchi: koli ya nye privyedu iogo do tyebye, to zgrishu pyeryed bat'kom swoim na vsi dni! a tyepyer nyekhai zhye syadye tvii rab zamist' togo yunaka za raba panovi moemu. a yunak nyekhai idye z svoimi bratami!... bo yak ya priidu do bat'ka svogo, a yunaka zo mnoyu nyema? shchob nye pobachiti myeni togo nyeshchastya, shcho spitkae mogo bat'ka.

i nye mig iosip zdyerzhatisya pri vsikh, shcho stoyali bilya n'ogo, ta i zakrichav: vvyedit' usikh lyudyei vid myenye! i nye bulo z nim nikogo, koli iosip vidkrivsyia brattyam swoim. i vin golosno zaplakav, i pochuli egiptyani, i pochuv dim faraoniv. i iosip promoviv do brattiv svoikh: ya iosip... chi zhivii shchye mii bat'ko?... i nye mogli iogo brattyia iomu vidpovisti, bo voni nalyakalis' iogo... a iosip promoviv do brativ svoikh: pidiidit' zhye do myenye! i voni pidiishli, a vin prokazav: ya iosip, vash brat, yakogo vi prodali buli do egiptu... a tyepyer nye sumuitye, i nyekhai nye budye zhalyu v vashikh ochakh, shcho vi prodali myenye syudi, bo to tsi-do poslav myenye pyeryed vami dlya vzhizhlyennya. bo os' dva roki golod na zyemli, i shchye budye p'yat' lit, shcho nye budye orki ta zhniv. i poslav myenye tsi-do pyeryed vami zrobiti dlya vas, shchob vi pozostalis' na zyemli, i shchob utrimati dlya vas pri zhitti vyelikye chislo spasyenikh. i vikhodit' tyepyer, nye vi poslali myenye syudi, alye tsi-do. i vin zrobitv myenye bat'kom faraonovim i panom us'ogo domu iogo, i volodaryem us'ogo krayu egipyets'kogo. pospishit', i idit' do bat'ka mogo, ta i skazhit' iomu: otak skazav sin tvii iosip: tsi-do zrobitv myenye volodaryem us'ogo egiptu. ziidi zh do myenye, nye gaisya. i osyad' u zyemli goshyen, i budyesh bliz'kii do myenye ti, i sini tvoi, i sini siniv tvoikh, i dribna ta vyelika khudoba tvoya, i vsye, shcho tvoe. i progoduuyu tyebye tam, bo golod budye shchye p'yat' rokiv, shchob nye zbidniv ti, i dim tvii, i vsye, shcho tvoe. i os' ochi vashi i ochi brata mogo vyenyamina bachat', shcho tsye moi usta govoryat' do vas. i opovistye bat'kovi moemu pro vsyu slavu moyu v egipti, ta pro vsye, shcho vi bachili. i pospishit', i privyedit' vashogo bat'ka syudi. i vpav vin na shiyu vyenyaminu, bratovi svoemu, ta i zaplakav, i vyenyamin plakav na shii iogo... i tsiluvav vin usikh brativ svoikh, i plakav nad nimi... a potomu govoriili brati iogo z nim. i rozgoloshyeno v domi faraonovim chutku, govoryachi: priishli iosipovi brati! i bulo tsye dobrye v ochakh faraonovikh ta v ochakh iogo rabiv. i promoviv faraon do iosipa: skazhi swoim bratam: zrobit' otsye: ponav'yuchuitye khudobu svoyu, ta i idit', pribudit' do krayu khanaans'kogo. i zabyerit' vashogo bat'ka i domi vashi, ta i priidit' do myenye, a ya dam vam dobra egipyets'kogo krayu. i spozhivaitye sitist' zyemli. a ti odyerzhav nakaza skazati: zrobit' tsye: viz'mit' sobi z egipyets'kogo krayu vozi dlya vashikh dityei ta dlya vashikh zhynok, i privyezit' svogo bat'ka i pribudit'ye. a oko vashye nyekhai nye zhalue vashikh ryecheyi, bo dobro vs'ogo egipyets'kogo krayu vashye vono. i zrobiti tak izrailyevi sini. a iosip dav im vozi na prikaz faraoniv, i dav im pozhivi na dorogu. i dav usim im kozhnomu pyeryemini odyezhi, a vyenyaminovi dav tri sotni sribla ta p'yat' pyeryemin odyezhi. a bat'kovi svoemu poslav vin otsye: dyesyat' osliv, nav'yuchenikh z dobra egiptu, i dyesyat' oslits', nav'yuchenikh zbizhzhym, i khliv, i pozhivu dlya bat'ka iogo na dorogu. i vidpustiv vin svoikh brativ, i voni pishli. i skazav vin do nikh: nye svarit'sya v dorozhi! i vviishli voni z egiptu, ta i pribuli do

khanaans'kogo krayu, do yakova, bat'ka svogo. i rozpovili iomu, kazhuchi: shchye iosip zhivii, i shcho vin panue nad usim egypets'kim kraem. i zomlilo syertsye iogo, bo vin nye poviriv buv im... i pyeryekazuvali iomu vsi slova iosipovi, shcho govoriv vin do nikh. i yak pobachiv vin vozi, shcho poslav iosip, shchob vyezti iogo, to ozhiv dukh yakova, ikhn'ogo bat'ka. i promoviv izrail': dosit'! shchye zhivii iosip, mii sin! pidu zh ta pobachu iogo, poki pomru!

46

i virushiv izrail', i vsye, shcho iogo, i pribuv do byeyer-shyevi, i prinis zhyertvi tsi-dooi bat'ka svogo isaka. i promoviv tsi-do do izrailya v nichnomu vidinni, i skazav: yakovye, yakovye! a toi vidkazav: os' ya! i skazav vin: ya toi tsi-do, tsi-do bat'ka tvogo. nye biisia ziiti do egiptu, bo ya vchinyu tyebye tam vyelikim narodom. ya ziidu z tobouy do egiptu, i ya takozh, vivodyachi, vivedu tyebye, a iosip zakrie rukoyu svoeyu ochi tvoi. i vstav yakiv z byeyer-shyevi. i povezli izrail'yevi sini svogo bat'ka yakova, i dityei svoikh, i zhinok svoikh vozami, shcho poslav faraon, shchob privyezti iogo, i vzyali voni stada svoi, i maetok svii, shcho nabuli v zyeimli khanaans'kii, i pribuli do egiptu yakiv ta vvyes' rid iogo z nim. vin priviv iz sobouy do egiptu siniv svoikh, i siniv svoikh siniv z sobouy, dochok svoikh, i dochok siniv svoikh, i vvyes' rid svii. a otsye imyennya siniv izrail'yevikh, shcho pribuli do egiptu: yakiv ta sini iogo: pyervoridnii yakoviv ruvim. i sini ruvimovi: khanokh, i pallu, i khyetsron, i karmi. i sini symieonovi: emuil, i yamin, i ogad, i yakhin, i tsokhar, i saul, sin khanaanyeyanki. i sini lyevievi: gyershon, kye gat, i myerari. i sini yudini: yer, i onan, i shyela, i pyeryets, i zyerakh. i myer yer i onan u khanaans'kii zyeimli. a sini pyeryetsyevi buli: khyetsron i khamul. i sini issakharovi: tola, i tsuvva, i iov, i shimron. i sini zavulonovi: syeryed, i yelon, i yakhlyeil. otsye sini liini, shcho vrodila vona yakovu v padani arameys'kim kra, do dochku iogo dinu. usikh dush siniv iogo i dochok iogo tridtsyat' tri. i sini gadovi: tsfion, i khaggi, shuni, i yetsbon, yeri, i arodi, i ar'ili. i sini asirovi: imna, i ishva, i ishvi, i vy-eriya, i sirakh, syestra ikh. i sini vyerii: khyeveyer i malkiil. otsye sini zilpi, shcho lavan buv dav ii svoii dochtsi lii, a vona vrodila ikh yakovu, shistnadtsyat' dush. sini rakhili, zhinki yakova: iosip i vyenyamin. i vrodilisa iosipovi v egypets'kim kra manasiya ta efrym, shcho ikh urodila iomu osnat, dochka poti-fyera, zhyertsya onu. i sini vyenyaminovi: byela, i byekhyer, i ashbyel, gvera, i naaman, yekhi, i rosh, muphim, i khuphim, i ard. otsye sini rakhilini, shcho vrodilisa yakovu, usikh dush chotirnadtsyat'. i sini danovi: khushim. i sini nyeftalimovi: yakhsyeil, i guni, i etsyer, i shillyemy. otsye sini bilgi, shcho ii lavan dav buv svoii dochtsi rakhili. i vona porodila ikh yakovu, usikh dush sim. usikh dush, shcho priishli z yakovom v egypyet, shcho pokhodyat' iz styegon iogo, okrim zhinok siniv yakova, usikh dush shist-dyetsyat i shist'. a sini iosipa, shcho narodilisa iomu v egipti, dvi dushi. usikh dush domu yakova, shcho priishli buli do egiptu, simdyetsyat. i poslav vin pyeryed

soboyu yudu do iosipa, shchob pokazuvav pyeryed nim dorogu do goshyenu. i pribuli voni do krayu goshyen. i zaprig iosip svoyu kolysnitsyu, i virushiv nazustrich bat'kovi svoemu izrail'yevi do goshyenu. i vin pokazavsya iomu, i vpav iomu na shiyu, ta i plakav dovgo na shii iogo... i promoviv izrail' do iosipa: nyekhai tyeper pomru ya, pobachivshi oblichchya tvoe, shcho ti shchye zhivii! a iosip promoviv do svoikh bratvi i do domu bat'ka svogo: pidu i rozkazhu faraonovi, ta i povim iomu: brati moi i dim bat'ka mogo, shcho buli v krai khanaans'kim, pribuli do myenye. a lyudi tsi pastukhi otari, bo buli skotari. i voni priprovadili dribnu ta vyeliku khudobu svoyu, i vsye, shcho ikhne bulo. i stanyet'sya, koli poklichye vas faraon i skazhye: yakye vashye zainyattyat? to vi vidkazyetye: skotaryami buli tvoi rabi vid molo-dosti svoei azh dotyepyer, i mi, i bat'ki nashi, shchob vi osili v kraini goshyen, bo dlya egiptu kozhyen pas-tukh otari ogida.

47

i priishov iosip, i rozpoviv faraonovi ta i skazav: mii bat'ko, i brati moi, i ikhni otari, i khudoba ikh, i vsye ikhne pribuli z khanaans'kogo krayu. i os' voni v kraini goshyen. i vzyav vin iz svoikh brat-iv p'yatyro cholovika, ta i postaviv ikh pyeryed lit-syem faraonovim. i skazav faraon do brativ iogo: yakye vashye zainyattyat? a voni vidkazali faraonovi: pastukhi otari rabi tvoi, i mi, i nashi bat'ki. i skazali voni faraonovi: mi pribuli, shchob myeshkati v krai tsim, nyema bo pashi dlya otari, shcho e v rabin tvoikh, bo v khanaans'komu krai tyazhkii golod. a tyeper nyekhai zhye osyadut' rabi tvoi v kraini goshyen. i promoviv faraon do iosipa, gov-oryachi: bat'ko tvii ta brati tvoi pribuli do tyebye. egypyet's'kii krai vin pyeryed litsyem tvoim. u nailip-shim misti ts'ogo krayu osadi bat'ka svogo ta brat-iv svoikh, nyekhai osyadut' u kraini goshyen. a koli znaesh, i mizh nimi e zdatni lyudi, to zrobi ikh zvyerkhnikami moei cheryedi. i priviv iosip bat'ka svogo yakova, ta i postaviv iogo pyeryed lit-syem faraonovim. i yakiv poblagosloviv faraona. i promoviv faraon do yakova: skil'ki dniv chasu zhittya tvo go? a yakiv skazav do faraona: dniv chasu mandrivki moei sto i tridtsyat' lit. korotki ta likhi buli dni chasu zhittya mogo, i nye dosyagli voni dniv chasu zhittya bat'kiv moikh u dnyakh chasu mandrivki ikhn'oi. i yakiv poblagosloviv faraona, ta i viiшов vid oblichchya faraonovogo. i osadiv iosip bat'ka svogo ta brativ svoikh, i dav im volodinniya v egypets'kii kraini, u naikrashchim misti tsiei zyeimli u kraini ramyesy, yak nakazav buv faraon. i postachav iosip khlib dlya bat'ka svogo i brativ svoikh, ta dlya vs'ogo domu svoego bat'ka vidpovidno do chisla di-tyei. a khliba nye bulo v usim tim krai, bo golod stav duzhye tyazhkii. i visnazhivsya egypets'kii krai ta krai khanaans'kii cheryez toi golod. i zibrav iosip usye sriblo, shcho znakhodilosya v egypets'kim krai ta v krai khanaans'kim, za pozhivu, shcho voni kupuvali. i iosip vnis tye sriblo do faraonovogo domu. i vichyerpalosya sriblo v krai egypets'kim ta v krai khanaans'kim. i pribuv uvyes' egypyet do

iosipa, govoryachi: dai zhye nam khliba! nashcho nam umirati pyeryed toboyu, tomu shcho vichyerpalosya sriblo? a iosip skazav: daitye svoyu khudobu, a ya dam vam za khudobu vashu, koli vichyerpalosya sriblo. i voni priprovadili khudobu svoyu do iosipa. i dav im iosip khliba za koni, i za otari, i za chyeryedi khudobi, i za osli. i vin togo roku postachav im khlib za vsyu ikhnyu khudobu. i skinchivsyta to rik, i voni pribuli do n'ogo drugogo roku, ta i skazali iomu: nye skazhyemo nyepravdi pyeryed panom svoim, shcho vichyerpalosya sriblo, a chyeryedi zdobutku v nashogo pana. nichogo nye zostalosya pyeryed nashim panom, khibashcho nashye tilo ta nasha zemlya! nashcho mi maemo vmirati na ochakh tvoikh, i mi, i nasha zemlya? kupi nas ta nashu zemlyu za khlib, i budyemo mi ta nasha zemlya rabami faraonovi. a ti dai nasinnya, i budyemo zhiti, i nye pomryemo, a zemlya nye opustie... i iosip kupiv usyu zemlyu egypets'ku dlya faraona, bo egypci sproduvali kozhyen polye svoe, posilivsyta bo buv golod mizh nimi. i stala zemlya faraonovoyu. a narod vin pyeryeprovadzhuвав iogo do mist vid kintsya granitsi egipci i azh do kintsya ii. til'ki zemli zhyertsiv nye kupiv vin, bo dlya zhyertsiv bula ustava zhiti na pributki vid faraona. i voni ili svii pai, shcho davav im faraon, tomu nye prodali svoei zemli. i skazav iosip do narodu: ot-sye kupiv ya s'ogodni dlya faraona vas i zemlyu vashu. os' vam nasinnya, i zasiiyte zemlyu. a nas-tanut' zhniya, to dastye p'yatu chastinu faraonovi, a chotiri chastini budut' vam na nasinnya dlya polya i na izhu vam ta tim, khto v domakh vashikh, ta na izhu dlya vashikh ditei. a voni vidkazali: ti nas udyerzhav pri zhitti. nyekhai zhye znaidyemo milist' v ochakh svogo pana, i stanyemo rabami faraonovi. a iosip poklav tsye za postanovu na egypets'ku zemlyu azh do s'ogodnishn'ogo dnya: na p'yatu chastinu dlya faraona. sama til'ki zemlya zhyertsiv nye stala faraonovoyu. i osiv izrail' v egypets'kim krai v kraini goshyen, i nabuli v nim volodinnya. i voni rozrodilisya i sil'no rozmnozhylisya. i zhiv yakiv v egypets'kim krai simnadtsyat' lit. i buli dni yakova, lita zhittya iogo, sto lit i sorok i sim lit. i nablizilisya dni izrailya do smyerti. i kliknuv vin do sina svogo do iosipa, ta i promoviv iomu: koli znaishov ya milist' v ochakh tvoikh, pokladi ruku svoyu pid styegno moe, i vchini zo mnoyu milist' ta pravdu: nye pokhovai myenye v egipci! i lyazhu ya z bat'kami svoimi, i ti vinyesyesh myenye z egipci, i pokhovaesh myenye v ikhn'omu grobi. a toi vidkazav: ya vchinyu za slovom tvoim. a yakiv skazav: prisnyagni zh myeni! i vin prisnyagnuv iomu. i vklonivsy izrail' na zgolov'ya postyli.

48

i stalosya po tikh vipadkakh, i skazano bulo iosipovi: os' bat'ko tvii khvorie. i vin uzyav iz soboyu obokh svoikh siniv, manasiyu ta efryema. i promoviv vin do yakova i skazav: os' do tyebye priishov tvii sin iosip! i zmitsnivsy izrail', ta i siv na postyli. i skazav yakiv do iosipa: tsi-do vsyemogutnii yavivsyta buv myeni v luzi v zemli khanaans'kii, i poblagosloviv myenye.

i skazav vin do myenye: os' ya rozplodzhu tyebye i rozmnozhu tyebye, i vchinyu tyebye gromadoyu narodiv. a tsyu zemlyu ya dam nashchadkam tvoim po tobi volodinnyam naviki. a tyepper dva sini tvoi, urodzhyeni tobi v egypets'kim krai do pributtya mogo do tyebye do egipci, voni moi! efryem i manasiya, yak ruvim i simyeon, budut' moi. a nashchadki tvoi, shcho porodish po nikh, voni budut' tvoi. voni budut' zvatsiya na imyennya svoikh brativ u nasliddi svoim. a ya, koli ya priishov buv z padanu, pomyerla myeni rakhil' u krai khanaans'kim na dorozhi, koli bula shchye kivra zyemli, shchob priiti do yefrati. i ya pokhovav buv ii tam, na dorozhi do yefrati, tsye viflyeem. a izrail' pobachiv siniv iosipovikh ta i skazav: khto voni? i skazav iosip do bat'ka svoego: voni moi sini, shcho tsi-do dav myeni tut. a toi vidkazav: viz'mi zh ikh do myenye, i ya ikh poblagoslovlyu. a ochi izrailyevi stali tyazhki vid starosti, vin nye mig divitsiya. i iosip pidviv ikh do n'ogo, a toi potsiluvav ikh i prigornuv ikh. i skazav izrail' do iosipa: nye spodivavsyta ya pobachiti oblichchya tvogo, a os' tsi-do dav myeni pobachiti i nasinnya tvoe, i iosip pidviv ikh vid kolin iogo, ta i upav na oblichchya svoe do zemli. i iosip uzyav ikh obokh, efryema svoeyu pravitsyeyu vid livitsi izrailya, a manasiyu svoeyu livitsyeyu vid pravitsi izrailya, ta i do n'ogo pidviv. i prostyag izrail' pravitsyu svoyu ta i poklav na golovu efryema, a vin molodshii, a livitsyu svoyu na golovu manasii. vin shkryestiv svoi ruki, khoch manasiya pyervoridnii. i vin poblagosloviv iosipa, ta i promoviv: tsi-do, shcho pyeryed oblichchym iogo khodili bat'ki moi avraam ta isak, shcho pasye myenye, vidkoli isnuyu azh do ts'ogo dnya, angol, shcho ryatue myenye vid us'ogo likhogo, nyekhai poblagoslovit' tsikh yunakiv, i nyekhai budyte zvanye v nikh im'ya moe i im'ya bat'kiv moi kh avraama ta isaka, i nyekhai voni mnozhat'sya, yak ta riba, posyeryed zyemli. a iosip pobachiv, shcho bat'ko iogo kladye pravitsyu svoyu na golovu efryemovu, i bulo tsye nye do vpodobi iomu. i vin pidpyer ruku bat'ka svogo, shchob znyati ii z-nad golovi efryema na golovu manasiinu. i skazav iosip do bat'ka svogo: nye tak, bat'ku muii, bo otsyei pyervoridnii, pokladi pravitsyu svoyu na iogo golovu! a bat'ko iogo nye khotiv, i skazav: znayu, muii sinu, znayu! i vin budyte narodom, i vin budyte vyelikii, alye iogo myenshii brat budyte bil'shii vid n'ogo, a potomstvo iogo stanye povnyeyu narodiv. i vin poblagosloviv ikh togo dnya, kazhuchi: toboyu budyte blagoslovlyati izrail', govoryachi: nyekhai tsi-do uchnit' tyebye yak efryema i yak manasiyu! i postaviv efryema pyeryed manasiyeyu. i skazav izrail' do iosipa: os' ya vmirayu... a tsi-do budyte z vami, i povyernye vas do krayu vashikh bat'kiv! a ya tobi dav ponad brativ tvoikh odnu chastku, yaku ya vzyav buv z ruki amoryeyanina svoim myechyem ta lukom svoim.

49

i poklikav yakiv usikh siniv svoikh ta i promoviv: zbyerit'sya, a ya spovishchu vam, shcho vas spitkae naprikintsi dnev. ziidit'sya ta slukhaitye vi, sini yakova, i prislukhaityesya do izrailya, vashogo bat'ka!

ruvime, ti mii pyervoridnii, moya mits' i pochatok ti sili moei, vyerkh vyelichnosti i vyerkh ti mogutnosti! ti pinivsha buv, yak voda, ta nye vtrimaeshsya, bo ti uviishov buv na lozhye svoiogo ottsya, i zbyezychestiv iogo, na postyelyu moyu ti pidnyavsya! symeon i lyevii to brati, ikhnyu zbroya znaryadya nasil'stva. khai do ikhn'oi zmovi nye vkhodit' dusha moya, i nyekhai nye priluchit'sya slava moya do ikh zboriv, bo voni v svoim gnivi lyudinu zabili, a v svoi samovolii vola kopit pozbavili... proklyatii gniv ikhnii, bo sil'nii, ta ikhnnya lyutist', tyazhka bo vona! podilyu ikh ya v yakovi, i ikh rozporoshu v izraili! o yudo, pokhvalyat' tyebye tvoi brattya! ruka tvoia na shii tvoikh vorogiv, sini bat'ka tvogo tobi vklonyat'sya. yuda lyev molodii! ti, mii sinu, vyer-taeshsya z zdobichi: prikhilivs' vin, poklavsya yak lyev i yak lyevitsya, zvyedye khto iogo? nye vidimyet'sya byerlo vid yudi, ani z iogo styegon zakonodavets', azh priiyye primiritel', shcho iomu budyte poslukk narodiv. vin priv'yazue do vinogradu svogo molodogo osla, a do vibrano vinogradini sina oslitsi svoei. vin odyezhu svoyu budyte prati v vini, a shatu svoyu v vinogradnii krovii! vid vina vin zro-bivs' mutnookii, a vid moloka bilozubii. zavulon budyte myeshkat' nad byeryegom mors'kim, nad byeryegom sin, dye stayut' korabli, a granitsya iogo do sidonu. issakhar to kostistii osyl, shcho lyezhit' mizh koshami. i pobachiv vin spokii, shcho dobrii, ta zymlyu, shcho stala priemna, i vin nakhiliv svoi plyechi, shchob nyesti, i stav pratsyuvat' na podatok. dan budyte sudit' svii narod, yak odin iz izrail's'kikh rodiv. dan budyte vuzhyem pri dorozhi, zmieyu otrulivoyu pri shlyakhu, shcho p'yati konyevi kuspae, i iogo vyerkhivets' pozad syebe vpadye. spasinnya vid tyebye chyekayu, o i-o! gad na n'ogo yurba napa-datimye, ta vin napadye na ikh p'yati. asir iogo khlib budyte sitii, i vin budyte davati prismaki tsars'ki. nyef-talim vil'na lanya, vin pryekrasni slova vidae. iosp vitka rodyucha, vitka rodyuchaya nad dzheryelom, ii vittya po muru spinaet'sya. i ogirchili iogo ta z luku strilyali, i znyenavidili buli stril'tsi iogo. ta zostavsya mitsnim iogo luk, i stali pruzhnii ramyena iogo ruk, vid ruk sil'nogo yakovogo, zvidity pastir, tyerdinya siniv izrailievikh. prosii ti vid tsi-doa, svoiogo ottsya, i vin dopomozhye tobi, i prosii vsyemogut'nogo i vin blagoslovit' tyebye blagoslovennyam nyebyes, shcho na visoti, blagoslovennyam byezodni, shcho doli lyezhit', blagoslovennyami pyers ta utrobi. blagoslovennyia bat'ka tvogo stali sil'nishi vid blagoslovennyia bat'kiv moikh, azh do pozhadanikh visot vikovichnikh. nyekhai voni budut' na golovu iosipovu, na makivku vibanogo z-pomizh brativ svoikh! vnyeniamin khizhii vovk: vrantsi ist' vin lovitu, a na vyechir rozdilnye zdo-bich. otsye vsi dvanadtsyat' plyemyen izrailievikh, i tye, shcho govoriu im bat'ko ikh. i vin poblagosloviv ikh, kozhnogo za blagoslovennyam iogo poblagosloviv ikh. i vin nakazav im, i promoviv do nikh: ya priluchayusya do svoei ridni... pokhovaitye myenye pri bat'kakh moikh u pyecheri, shcho na poli yefrona khittieyanina, u tii pyecheri, shcho na poli makhpyeli, shcho navproti mam-rye v khanaans'kii zymli, yakye polye kupiv buv

avraam vid yefrona khittieyanina na volodinnya dlya grobu. tam pokhovano avraama i zhinku iogo sarru, tam pokhovali isaka ta iogo zhinku ryevyeku, i tam pokhovav ya liyu. polye i pyechyera, shcho na nim, to dobutok vid siniv khyeta. i zakinchiv yakiv za-povita sinam svoim, i vtyagnuv svoi nogi do lizhka, ta i spochiv. i vin priluchivsya do svoei ridni.

50

i vpav iosip na litsye bat'ka svogo, ta i plakav nad nim, i tsiluvav iogo. i zvyeliv iosip rabam svoim likaryam zabal'zamuivat' bat'ka iogo. i zabal'zamuvali tsi likari izrailiya. i spovnilosya iomu sorok dyen', bo tak spovnyayut'sya dni bal'zamuvalnya. i oplaku-vav iogo egypcet simdyesyat dyen'. a yak minuli dni oplakuvalnya iogo, to skazav iosip do domu faraonovogo, govoryachi: koli znaishov ya lasku v ochakh vashikh, to govorit' do ushyei faraonovikh tak: bat'ko mii zaprissyag buv myenye, govory-achi: os' ya vmirayu. u grobi moim, shcho ya sobi vikopav u kraini khanaans'kii, tam pokhovaesh myenye. a tyepper nyekhai ya pidu, i pokhovayu bat'ka svogo, ta i vyernusya. i skazav faraon: pidi, i pokhovai svogo bat'ka, yak zaprissyag vin tyebye. i pishov iosip pokhovati bat'ka svogo, a z nim pishli vsi rabi faraonovi, starshi domu iogo, i vsi starshi egipyets'kogo krayu, i vyves' dim iosipiv, i brattya iogo, i dim bat'ka iogo. til'ki dityei svoikh ta dribnu i vyelikhu khudobu svoyu voni pozostavili v kraini goshyen. i virushili z nim takozh kolyesnitsi ta komonniki. i buv tabir ikh duzhye vyelikii. i priishli voni do goryen-atadu, shcho po drugim botsi iordanu, i plakali tam vyelikim ta duzhye ryevnim plachyem... i vin uchiniv bat'kovi svoemu syemidnyennu zhalobu. i pobachili myeshkantsi togo krayu, khanaanyeyani, zhalobu v goryen-atadi, ta i skazali: i vchinili iomu sini iogo tak, yak vin im za-poviv buv. i ponyesli iogo sini iogo do khanaans'kogo krayu, ta i pokhovali iogo v pyechyeri polya makh-pyeli, yakye polye kupiv buv avraam na volodinnya dlya grobu vid khittieyanina yefrona, navproti mam-rye. a iosip, yak pokhovav vin bat'ka svogo, vyer-nuvsya do egiptu, vin i brati iogo, ta vsi, khto kho-div z nim khovati bat'ka iogo. i pobachili iosipovi brati, shcho vmyer ikhnii bat'ko, ta i skazali: a shcho yak znyenavidit' nas iosip, i spravdi vyernye nam usye vizual'nii-ra-trudititsya, shcho mi iomu buli zapodiyali? i pyeryekazali voni iosipovi, govory-achi: bat'ko tvii zapoviv buv pyeryed svoeyu smyer-tyu, kazhuchi: otak skazhit' iosipovi: proshu, vibach grikh brativ tvoikh ta ikhnyu provinu, bo voni tobi vizual'nii-ra-trudititsya buli zapodiyali! a tyepper vibach grikh rabam tsi-doa bat'ka tvogo! i zaplakav iosip, yak voni govoriли do n'ogo... i pishli takozh brattya iogo, i vpali pyeryed litsyem iogo, ta i skazali: os' mi tobi za rabiv! a iosip promoviv do nikh: nye biityesya, bo khiba zh ya zamist' tsi-doa? vi zadumu-vali buli na myenye vizual'nii-ra-trudititsya, ta tsi-do zadumav tye na dobre, shchob zrobiti, yak viishlo s'ogodni, shchob zakhovati pri zhitti vyelikii narod! a tyepper nye lyakaityesya, ya budu utrimuvati vas ta dityei vashikh! i vin potishav ikh, i promovlyav do

ikhn'ogo syertsya. i osivsya iosip v egipti, vin ta dim
bat'ka iogo. i zhiv iosip sto i dyesyat' lit. i pobachiv
iosip v efryema dityei tryet'ogo pokolinnya. takozh
sini makhira, sina manasiinogo, buli narodilisya na
iosipovi kolina. i skazav iosip do brativ svoikh: ya
vmirayu, a tsi-do konchye zgadae vas, i vivyedye
vas iz tsiei zyeqli do krayu, yakogo prisyagnuv buv
avraamovi, isakovi ta yakovu. i iosip zaprisyag izrai-
lyevikh siniv, govoryachi: konchye zgadae tsi-do vas,
a vi vinyesyetye zvidsi kosti moi! i vpokoivsysya iosip u
vitsi sta i dyesyati lit. i zabal'zamuvali iogo, i vin buv
pokladyenii u trunu v egipti.

a otsye imyennya izrail'yevikh siniv, shcho priishli z yakovom do egiptu. kozhyen iz domom svoim pribuli: ruvim, symeon, lyevi i yuda, issakhar, zavulon i vyeniyamin, dan i nyeftail, gad i asir. i bulo vsikh dush, shcho viishli z styegna yakovogo, simdyesyat dush. a iosip buv uv egipti. i vmyer iosip i vsi brattya iogo, ta vvyes' toi rid. a izrail'evi sini plodilisya sil'no, i rozmnozhuvalis', ta i stali voni nadzvichaino sil'ni. i napovnivsya nimi toi kraï. i stav nad egiptom novii tsar, shcho nye znava iosipa. i skazav vin do narodu svogo: os' narod izrail'yevikh siniv chislyennishii i sil'nishii vid nas! stan'mo zh mudrishi za n'ogo, shchob vin nye mnozhivsya! bo budye, koli nam trapit'sya viina, to priluchit'sya i vin do vorogiv nashikh, i budye voyuvati proti nas, i viidye z ts'ogo krayu. i nastanovii nad nim nachal'nikiv podatktiv, shchob iogo gnobiti svoimi tyagarami. i vin buduvav mista na zapasi faraonovi: pitom i ramyesyes. alye shcho bil'shye iogo gnobili, to bil'shye vin mnozhivsya ta bil'shye shirivsya. i zhakhalsiya egiptyani chyeryez izrail'yevikh siniv. i egipyet zmushuvav siniv izrail'ya tyazhko pratsyuvati. i voni ogirchuvali ikhne zhittya tyazhkoyu pratsyeyu kolo glini ta kolo tsyegli, i kolo vsyakoi pratsi na poli, kozhnu ikhnyu pratsyu, yaku zmushuvati tyazhko robiti. i zvyeliv buv egipyets'kii tsar evryeis'kim babam-spovitukham, shcho odnii im'ya shifra, a im'ya drugii puia, i govori: yak budyete babuvati evryeiok, to divit'sya na porid: koli budye sin, to vbiitye iogo, a koli tsye dochka, to nyekhai zhivye. alye babi-spovitukhi boyalisya tsi-doa, i nye robili togo, yak kazav im egipyets'kii tsar. i voni lishali khlopchikov pri zhitti. i poklikav egipyets'kii tsar bab-spovitukh, ta i skazav im: nashcho vi robitye tsyu rich, ta lishaetye ditiei pri zhitti? i skazali babi-spovitukhi do faraona: bo evryeiki nye taki, yak egipyets'ki zhinki, bo voni sami babi-spovitukhi: poki priidye do nikh baba-spovitukha, to voni vzhyye i narodyat'. i tsi-do chiniv dobro babam-spovitukham, a narod rozmnozhuvavsya, i sil'no mitsniv. i stalosya, tomu, shcho ti babi-spovitukhi boyalisya tsi-doa, to vin buduvav im domi. i nakazav faraon us'omu narodovi svoemu, govoryachi: kozhnogo narodzhyenogo evryeis'kogo sina kidaitye iogo do richki, a kozhnu dochku zostavlyaitye pri zhitti!

i pishov odin muzh z domu lyevi, i vzyav sobi za zhinku dochku lyevievu. i zavaginitla ta zhinka, ta i sina vrodila. i pobachili iogo, shcho vin garnii, ta i khovala iogo tri misyatsi. ta nye mogla iogo bil'shye khovati. i vzyala iomu papiirusovu skrin'ku, i viasfal'tovala ii asfal'tom ta smoloyu, i polozhila do nyei ditinu, ta i poklala v ochyeryeti na byeryei richki. a syestra iogo stoyala zdalyeka, shchob dovidatisya, shcho iomu stanyet'sya. i ziishla faraonova dochka kupatisya na richku, a sluzhnitsi ii khodili ponad richkoyu. i pobachila vona tu skrin'ku syeryed ochyeryeti, i poslala nyevil'nitsyu svoyu, shchob uzuala ii. i vidchinila, ta i pobachila ditinu, os' khlopchik

plachye. i vona zmlisyerdilasya nad nim, ta i skazala: tsye z evryeis'kikh ditiei! i skazala syestra iogo do faraonovi dochki: chi nye piti i nye poklikati tobi zhinku-mamku z evryeiok, i vona goduvatimye tobi ditinu? i skazala ii dochka faraonova: idi. i pishla ta divchina, i poklikala matir ditini. a dochka faraonova skazala do nyei: na tobi tsyu ditinu, ta i godui ii dlya myenye. a ya dam tobi zaplatu. i vzyala ta zhinka ditinu, i godovala ii. i pidroslo tye ditya, i vona privyela iogo do faraonovi dochki, i vin stav ii za sina. i vona nazvala iomu imyennya moisyeyi, i skazala: bo z vodi ya vityagla iogo. i stalosya za tikh dniv, i pidris moisyeyi. i viishov vin do brativ svoikh, ta i priglyadavsya do ikhnikh tyerpin'. i pobachiv vin egiptyanina, shcho biv evryeya z brativ iogo, i ozirnuvsya vin tudi ta syudi, i pobachiv, shcho nikogo nyema, ta i ubiv egiptyanina, i zakhovav iogo v pisok. i viishov vin drugogo dnya, azh os' svaryat'sya dvoe evryeiv. i skazav vin nyespravvedlivomu: nashcho ti b'esh svogo blizhn'ogo? a toi vidkazav: khto tyebye nastanoviv za nachal'nika ta za suddyu nad nami? chi ti dumaesh ubiti myenye, yak ti b'viv buv egiptyanina? i zlyakavsya moisyeyi ta i skazav sobi: spravdi, ta sprava stala vidoma! i pochuv faraon pro tsyu spravu, ta i shukav, shchob ubiti moisyeya. i vtik moisyeyi vid faraonovogo litsya, i osyelisya v kraini midiyani. a v midiyans'kogo zhyertsya bulo sim dochok. i priishli voni, i vityagali vodu, i napovnili korita, shchob napoiti otaru svogo bat'ka. i priishli pastukhi i vidignali ikh. i vstav moisyeyi, ta i oboroniv ikh, i napoiv ikhnyu otaru. i pribuli voni do ryeuila, svogo bat'ka, a toi pospitav: chogo vi s'ogodni tak skoro priishli? a ti vidkazali: yakiis' egiptyanin oboroniv nas vid ruki pastukhiv, a takozh navit' natyagav nam vodi i napoiv otaru. i skazav vin do svoikh dochok: a dye vin? chomu vi pokinuli togo cholovika? poklichtye iogo, i nyekhai vin z'ist' khliba. i pogodivsya moisyeyi siditi z tim cholovikom, a toi viadv za moisyeya dochku svoyu tsiaporu. i porodila vona sina, a vin nazlav im'ya iomu: gvershom, bo skazav: ya stav prikhod'kom u chuzhomu kraï. i stalosya po dovghikh dnyakh, i vmyer tsar egiptu. a izrail'evi sini stognali vid tiei roboti ta krichali. i ikhnii zoik chyeryez tu robotu donissya do tsi-doa. i pochuv tsi-do ikhnii stogin. i zgadav tsi-do svogo zapovita z avraamom, isakom ta yakovom. i tsi-do bachiv siniv izrail'yevikh, i tsi-do zglyanuvsya nad nimi.

a moisyeyi pas otaru tysteya svogo itaru, zhyertsya midiyans'kogo. i provadiv vin tsyu otaru za pustyny, i priishov buv do bozhoi gori, do khorivu. i yavivsya iomu angol i-o u polum'ig nyanyanomu z-posyeryed tyernovogo kushcha. i pobachiv vin, shcho ta tyernina gorit' ognem, alye nye zgorae kushch. i skazav moisyeyi: zidu no, i pobachu tsye vyelikye vidinnya, chomu nye zgorae ta tyernina? i pobachiv i-o, shcho vin ziishov podivititsya. i kliknuv do n'ogo tsi-do z-posyeryed tiei tyernini i skazav: moisyeyu, moisyeyu! a toi vidkazav: os' ya! i skazav vin: nye zblichaisya syudi! zdiimi vzuttya svoe z nig svoikh, bo tye mist-sye, na yakomu stoish ti, zymlya tsye svyata! i

skazav: ya tsi-do bat'ka tvogo, tsi-do avraama, tsi-do isaka i tsi-do yakova! i shklovav moiseyi oblichyha svoe, bo boyavsyha spoglyanut' na tsi-doa! i promoviv i-o': ya spravdi bachiv bidu svogo narodu, shcho v egipti, i pochuv iogo zoik pyeryed iogo gno-bityelany, bo piznav ya boli iogo. i ya ziishov, shchob vizvoliti iogo z egipyets'koi ruki, ta shchob vivyesti iogo z ts'ogo krayu do krayu dobrego i shi-rokogo, do krayu, shcho tyecheye molokom ta mye-dom do mistysa khanaanyeyanina, i khittyeayanina, i amoryeyanina, i pyerizzyeyanina, i khivvyeyanina, i evusyeyanina. a tyepper os' zoik izrail'yevikh siniv diishov do myenye, i ya takozh pobachiv toi utisk, shcho nim egiptyani ikh tisnut'. a tyepper idi zh, i ya poshlyu tyebye do faraona, i vivyedi z egiptu narod mii, siniv izrail'yevikh! i skazav moiseyi do tsi-doa: khto ya, shcho pidu do faraona, i shcho vivyedu z egiptu siniv izrail'yevikh? a vin vidkazav: ta ya budu z tobou! a tsye tobi znak, shcho ya poslav tyebye: koli ti vivyedyesh narod iz egiptu, to vi budyetye sluzhiti tsi-doovi na otsii gori. i skazav moiseyi do tsi-doa: oto ya priidu do izrail'yevikh siniv ta i skazhu im: tsi-do vashikh bat'kiv poslav myenye do vas, to voni zapitayut' myenye: yakye im'ya iogo? shcho ya skazhu im? i skazav tsi-do moiseyevi: ya toi, shcho e. i skazav: otak skazhyesh izrail'yevim sinam: sushchii poslav myenye do vas. i skazav ishchye tsi-do do moiseyha: otak skazhi izrail'yevim sinam: i-o', tsi-do bat'kiv vashikh, tsi-do avraama, tsi-do isaka i tsi-do yakova poslav myenye do vas. a otsye im'ya moe naviki, i tsye pam'yat' pro myenye z rodu v rid. idi, zbyeri starshikh izrail'yevikh ta i skazhi im: i-o', tsi-do bat'kiv vashikh, yavivsyha myeni, tsi-do avraama, isaka ta yakova, govoryachi: zgdauyuchi, zgadav ya pro vas, ta pro zapodiyanye vam uv egipti. i skazav ya: ya vivyedu vas z egipyets'koi bidi do krayu khanaanyeyanina, i khittyeayanina, i amoryeyanina, i pyerizzyeyanina, i khivvyeyanina, i evusyeyanina, do krayu, shcho tyecheye molokom ta myedom. i voni poslukhayut' slova tvogo, i priidyesh ti ta starshi izrail'yevi do egipyets'kogo tsarya, ta i skazhyetye iomu: i-o', tsi-do evryeiv, strivsyha buv nam. a tyepper mi pidyemo v tridyennu dorogu v pustinyu, i skladymo zhyertvi i-o', tsi-doovi nashomu! i ya znayu, shcho egipyets'kii tsar nye dast' vam piti, yak nye budy zmusheyanii rukoyu sil'noyu. i ya vityagnu svoyu ruku, ta i pob'yu egiptet usima chudami moimi, shcho vchinyu syeryed n'ogo, a potomu vin vidpustit' vas. i ya dam milist' ts'omu narodovi v ochakh egiptu, i stanyet'sya, koli pidyetye, nye pidyetye vi vporozhni! bo pozichit' zhinka vid susidki svoei i vid myeshkanki domu svogo posud sribnni i posud zolotii ta odyezhu, i pokladetye tsye na siniv vashikh ta na dochok vashikh, i zabyeryetye zdbich vid egiptu.

4

i vidpoviv moiseyi ta i skazav: tazh voni nye poviryat' myeni, i nye poslukhayut' golosu mogo, bo skazhut': i-o' nye yavivsyha tobi! i promoviv do n'ogo i-o': shcho to v rutsi tvoii? toi vidkazav: palitsya. i skazav vin: kin' ii na zemlyu! i toi kinuv ii na zemlyu, i vona

stala vuzhyem. i vtik moiseyi vid n'ogo. i skazav i-o' do moiseyha: prostyagni svoyu ruku, i viz'mi iogo za khvosta! i vin prostyag svoyu ruku i uzyav iogo, i toi stav palitsyeyu v doloni iogo. shchob povirili, shcho yavivsyha tobi i-o', tsi-do ikhnikh bat'kiv, tsi-do avraama, tsi-do isaka i tsi-do yakova. i skazav i-o' iomu shchye: zasun' svoyu ruku za pakhvinu svoyu! i zasunuv vin ruku svoyu za pakhvinu svoyu, i vityagnuv ii, azh os' ruka iogo pobillla vid prokazi, yak snig! a vin skazav: pokladi znov svoyu ruku za pakhvinu svoyu! i vin poklav znov svoyu ruku svoyu do svoei pakhvini, i vityagnuv ii z pakhvini svoei, i os' vona stava znovu, yak tilo iogo. i stanyet'sya, koli nye poviryat' tobi, i nye poslukhayut' golosu pyer-shoi oznaki, to poviryat' golosu oznaki nastupnoi. i stanyet'sya koli voni nye poviryat' takozh obom tim oznakam, i nye poslukhayut' tvogo golosu, to ti viz'myesh vodi z richki, i villesh na sukhodoli. i pyeryeminit'sya ta voda, shcho ti viz'myesh iz richki, i stanyet'sya krov'yu na sukhodoli. ta moiseyi skazav do i-o: o i-o ya nye promovyets' ni vid uchora, ni vid pozavchora, ani vidtoi, koli ti govoric buv do svoiogo raba, bo ya tyazhkoustii ta tyazhkoyazikii. i skazav iomu i-o': khto dav usta lyudini? abo khto robit' nimim, chi glukhim, chi vidyuchim, chi tyem-nim, chi zh nye ya, i-o'? a tyepper idi, a ya budu z ustami tvoimi, i budu navchati tyebye, shcho ti maesh govorit. a vin vidkazav: molyu tyebye, i-o, poshli inshogo, kogo maesh poslati. i zapalav gniv i-o na moiseyha, i vin skazav: chi zh nye aaron tvii brat, lye-vit? ya znayu, shcho vin dobre budyte govorit. ta os' vin viidye navproti tyebye, i pobachit' tyebye, i zradie vin u syertsii svoiei. i ti budyesh govorit do n'ogo, i vkladyesh slova tsi v usta iogo, a ya budu z ustami tvoimi i z ustami iogo, i budu navchati vas, shcho maetye robiti. i vin budyte govorit za tyebye do narodu. i stanyet'sya, vin budyte tobi ustami, a ti budyesh iomu zamist' tsi-doa. i ti viz'myesh u ruku svoyu otsyu palitsyu, yakoyu oznaki chinitimyesh. i pishov moiseyi, i vyernuvsyha do tyestyha svogo itra, i skazav iomu: pidu ya, i vyernusya do brativ svoikh, shcho v egipti, i pobachu, chi shchye zhivi voni. a itro skazav do moiseyha: idi v miri! i skazav i-o' do moiseyha v midiyani: idi, vyernisyha do egiptu, bo vimyerli vsi lyudi, shcho shukali tvoei dushi. i vzyav moiseyi zhinku svoyu ta siniv svoikh, i posadiv ikh na osla, ta i vyernuvsyha do egipyets'kogo krayu. i vzyav moiseyi palitsyu bozhu v ruku svoyu. i skazav i-o' do moiseyha: koli ti pidyesh, shchob vyernutysya do egiptu, glyadi, shchob usi chuda, yak i ya vklad u tvoyu ruku, ti vchiniv ikh pyeryed litsyem faraona, a ya ozhorstochu syertsye iogo, i vin nye vidpustit' narodu. i ti skazhyesh faraonovi: tak skazav i-o': sin mii, mii pyervoridnii to izrail'. i kazhu ya tobi: vidpusti mogo sina, i nyekhai myeni sluzhit'. a koli ti vidmovish pustiti iogo, to os' ya vb'yu tvogo sina, tvogo pyervoridnogo. i stalosya v dorozhi na nich-ligu, striv buv iogo i-o' i shukav, shchob ubiti iogo. ta tsippora vzyala kryemyenya, i obrizala krainyu plot' svogo sina, i dotorknulasya nyeyu do nig iogo ta i skazala: bo ti myeni naryechenyii krovii! i pustiv vin iogo. todi vona skazala: naryechenyii krovii chyeryez obrizannyya. i skazav i-o' do aarona: idi nazustrich

moisyeyu v pustinyu! i vin pishov, i striv iogo na gori bozhii, i potsiluvav iogo. i rozpoviv moisyeyi aaronovi vsi slova i-o, shcho poslav iogo, i vsi ti oznaki, shcho vin nakazav buv iomu. i pishov buv moisyeyi ta aaron, i zibrali voni vsikh starshikh izrailiyevikh siniv. i pyeryekazav aaron usi slova, shcho i-o' govovoriv buv moisyeyev. a toi ti oznaki chiniv na ochakh narodu. i poviriv narod toi. i pochuli voni, shcho zgadav i-o' izrailiyevikh siniv, i shcho pobachiv bidu ikh, i voni skhililisya, i poklonilisya do zymeli.

5

a potim priishli moisyeyi i aaron, ta i skazali do faraona: tak skazav i-o', tsi-do izrailiv: vidpusti narod mii, i nyekhai voni svyatykuyt' myeni na pustini! a faraon vidkazav: khto i-o', shcho poslukhayus' slova iogo, shchob vidpustiti izrailya? nye znayu i-o, i takozh izrailya nye vidpushchu! i skazali voni: tsi-do evryey strivsyu z nami. nyekhai zhye mi pidymo tridyennoyu dorogoyu na pustinyu, i prinyesyemo zhyertvi i-o, tsi-doovi nashomu, shchob nye dotorknuvsya vin do nas morom abo myechyem. i skazav do nikh tsar egiptu: chomu vi, moisyeyu ta aaronye, vidrivaetye narod vid iogo roboti? idit' do svoikh dil! i skazav faraon: tazh bagato tyepyer ts'ogo prostolyudu, a vi zdyyerzhuetye ikh vid ikhnikh roboti. i togo dnya faraon nakazav pogonicham narodu ta pisaryam, govoryachi: nye davaitye bil'shye narodovi solomi, shchob roboti tsyeglu, yak uchora i pozavchora. nyekhai idut' sami, ta zbirayut' sobi solomi. a pryznachyenne chislo tsyegli, shcho voni robili vchora i pozavchora, nakladyetye na nikh, nye zmyenshuitye z n'ogo. voni nyerobi, tomu krichat': khodim, prinyesimo zhyertvu nashomu tsi-doovi! nyekhai budye tyazhka pratsya na tsikh lyudyei, i nyekhai pratsyuyut' na nii, i nyekhai pokinut' obudni slova. i viishli pogonichi narodu i pisari iogo, ta i skazali do togo narodu, govoryachi: tak skazav faraon: ya nye budu davati vam solomi. sami idit', nabyerit' sobi solomi, dyye znaidyetye, bo nichogo nye zmyenshyenne z vashoi roboti!. i rozporoshivsyu narod toi po vsii egypets'kii zymeli, shchob zbirati styernyu na solomu. a pogonichi nastavali, govoryachi: skinchit' vashu shchodyennu pratsyu v chas tak, yak koli b bula soloma. i buli biti pisari siniv izrailiyevikh, shcho ikh nastanovili nad nimi faraonovi pogonichi, govoryachi: chomu vi nye skinchili svogo pridilu dlya virobu tsyegli i uchora i s'ogodni, yak bulo dotyepyer? i pribuli pisari izrailiyevikh siniv, ta i krichali do faraona, govoryachi: dlya chogo ti tak robish rabam svoim? solomi nye dayut' tvoim rabam, a tsyeglu kazhut' nam roboti! i os' rabi tvoi biti, i grishish ti pyeryed narodom svoim! a vin vidkazav: nyerobi vi, nyerobi! tomu vi govoritye: khodim, prinyesimo zhyertvu i-o. a tyepyer idit', pratsyuitye, a solomi nye dadut' vam! alye pryznachyenne chislo tsyegli vi dastyel! i bachili izrailievi pisari syebye v bidi, koli govoryeno: nye zmyenshuitye z tsyegli vashoi shchodynennogo v iogo chasi! i strili voni moisyeya ta aarona, shcho stoyali nasuproti nikh, yak voni vikhodili vid faraona, ta i skazali do nikh: nyekhai pobachit' vas i-o' i nyekhai vas osudit', bo vi

6

vchinili nyenavisnim dukh nash v ochakh faraona i v ochakh iogo rabiv, shchob dati myecha v ikhnyu ruku povbivati nas! i vyvernusya moisyeyi do i-o ta i skazav: i-o, chomu ti krivdu vchiniv ts'omu narodovi? chomu ti poslav myeni tsye? bo vidkoli prishov ya do faraona, shchob govoritii tvoim im'yam, vin shchye bil'shu krivdu chinit' ts'omu narodovi, a naspravdi ti nye vizvoliv narodu svogo!

i skazav i-o' do moisyeya: tyepyer pobachish, shcho vchinyu ya faraonovi, bo vin, zmushyeni rukoyu sil'noyu, ikh vidpustit', i, zmushyeni rukoyu sil'noyu, vizhyenne ikh iz krayu svogo. i govovoriv tsi-do do moisyeya, ta i skazav iomu: ya i-o! i yavlyavsyu ya avraamovi, isakovi ta yakovovi tsi-doom vsyemogutnim, alye imyennyam svoim i-o' ya nye davsyu im piznati. a takozh ya sklav buv iz nimi svogo zapovita, shcho dam im zymlyu khanaans'ku, zymlyu ikh mandruvannya, v yakii voni mandruvali. i pochuv ya tyezh stogin siniv izrailiyevikh, shcho egiptyani roblyat' ikh svoimi rabami, i zgadav zapovita svogo. tomu skazhi sinam izrailiyevim: ya i-o! i ya vivyedu vas z-pid tyagariv egiptu, i vizvolyu vas vid ikhn'oi roboti, i zvil'nyu vas vityagnyenim ramyenom ta vyelikimi prisudami. i viz'mu vas sobi za naroda, i budu vam tsi-doom, i vi poznaetye, shcho ya i-o', tsi-do vash, shcho vivodit' vas iz-pid tyagariv egiptu! i vvyedu vas do togo krayu, shcho pro n'ogo ya pidnyav buv svoyu ruku, shchob dati iogo avraamovi, isakovi ta yakovu. i ya dam iogo vam na spadshchinu. ya i-o! i tak govovoriv moisyeyi do siniv izrailiyevikh, ta voni nye slukhali moisyeya chyeryez lyegkodukhist' ta tyazhku robotu. i kazav i-o' do moisyeya, govoryachi: uviidi, govori do faraona, tsarya egypets'kogo, i nyekhai vin vidpustit' izrailiyevikh siniv iz svogo krayu. i kazav moisyeyi pyeryed litysem i-o, govoryachi: tazh izrailievi sini nye slukhali myenne, yak zhye poslukhae myenne faraon? a ya nyeobrizanovustii! i kazav i-o' do moisyeya ta do aarona, i dav im nakazi do izrailiyevikh siniv ta do faraona, tsarya egypets'kogo, shchob vivyesti izrailiyevikh siniv z egypets'kogo krayu. ot-sye golovi bat'kivs'kikh domiv ikhnikh. sini ruvima, pyervoridnogo izrailiyevogo: khanokh i pallu, khyet-sron i karmi, tsye rodini ruvimovi. a sini symeonyovi: emuil, i yamin, i ogad, i yakhin, i tsokhar, i shaul, sin khanaanyeyanki, tsye rodini symeonyovi. a ot-sye imyena siniv lyevievikh za ikhnimi rodinami: gyer-shon, i kye gat, i myerari. a lita zhittya lyevievogo sto i tridtsyat' i sim lit. sini gyershonovi: livni, i shim'i za ikhnimi rodinami. a sini kye gatovi: amram, i itsgar, i khyevron, i uzzil. a lita zhittya kye gatovogo sto i tridtsyat' i tri roki. a sini myerari: makhli ta mushi. ot-sye rodini lyevievi za ikhnimi rodami. i vzyav amram svoyu titku iokhyevyed sobi za zhinku, i vona porodila iomu aarona ta moisyeya. a lita zhittya amramovogo sto i tridtsyat' i sim lit. a sini itsgarovi: korakh, i nyefyeg, i zikhri. a sini uzzilovi: mishail, i yeltsafan, i sitri. i vzyav aaron yelishyevu, dochku aminadavovu, syestru nakhshonovu, sobi za zhinku, i vona porodila iomu nadava, i avigu, i yelyeazara, i

itamara. a sini korakhovi: assir, i yelkana, i avasaf, tsye rodini korakhovi. a yelyeazar, sin aaroniv, uzyav sobi z dochok putiilovikh za zhinku, i vona porodila iomu pinkhasa. otsye golovi bat'kiv'skikh domiv lyevitiv za ikhnimi rodinami. otsye aaron i moiseyi, shcho i-o' govovorim im: vivyedit' izrailievikh siniv z egipyets'kogo krayu za ikhnimi viis'kovimi vid-dilami. voni ti, shcho govorili do faraona, tsarya egipyets'kogo, shchob vivyesti izrailievikh siniv z egiptu, tsye moiseyi ta aaron. i stalosya v dni, koli i-o' govovoriv do moiseyya v egipyets'kim krai, to kazav i-o' do moiseyya, govoryachi: ya i-o'! govori faraonovi, tsaryevi egipyets'komu, usye, shcho ya govoryu tobi. i skazav moiseyi pyeryed oblichchiam i-o: tazh ya nyeobrizanovustii! yak zhye slukhati budyemyenye faraon?

7

i skazav i-o' do moiseyya: divis', ya postaviv tyebye zamist' tsi-doa dlya faraona, a tvii brat aaron budyemyenye prorok tvii. ti budyesh govoritiv vsye, shcho ya nakazhu tobi, a brat tvii aaron budyemyenye govoritiv faraonovi, i nyekhai vin vidpustit' izrailievikh siniv z svogo krayu. a ya vchyniu zapyeklim faraonovye syertsye, i pomnozhu oznaki moi ta chuda moi v egipyets'kim krai. i nye poslukhae vas faraon, a ya pokladu svoyu ruku na egiptet, i vivyedu viis'ka svoi, narod mii, siniv izrailievikh, z egipyets'kogo krayu vyelikimi prisudami. i piznayut' egiptyani, shcho ya i-o', koli prostyagnu svoyu ruku na egiptet i vivyedu vid nichk izrailievikh siniv. i vchyniv moiseyi ta aaron, yak zyyeliv im i-o', tak uchinili voni. a moiseyi buv viku vos'midyesyati lit, a aaron vos'midyesyati i tr'okh lit, koli voni govorili do faraona. i promoviv i-o' do moiseyya i do aarona, govoryachi: koli budyemyenye do vas govoritiv faraon, kazhuchi: pokazhit' svoe chudo, to skazhyesh aaronovi: viz'mi svoyu palitsyu, ta i kin' pyeryed litsyem faraonovim, nyekhai stanyet'sya vuzhyem! i vviishov moiseyi ta aaron do faraona, ta i vchynili tak, yak nakazav buv i-o'. i kinuv aaron palitsyu svoyu pyeryed litsyem faraona i pyeryed iogo rabami, i vona stala vuzhyem! i poklikav faraon takozh mudryetsiv ta vorozhbitiv, i vchynili tak samo i voni, charivniki egipyets'ki, svoimi charami. i kinuli kozhyen palitsyu svoyu, i voni postavili vuzhami. ta aaronova palitsya prokovtnula palitsi ikhni. ta zatvyerdilo faraonovye syertsye, i vin nye poslukhavsya ikh, yak govoriv buv i-o'. i skazav i-o' do moiseyya: zapyeklye faraonovye syertsye, vin vidmoviv vidpustiti narod! pidi do faraona rano vrantsi. os' vin viidye do vodi, a ti stan' navproti n'ogo na byeryezi richki. a palitsyu, shcho bula zminyena na vuzha, viz'myesh u svoyu ruku. i skazhyesh iomu: i-o', tsi-do evryeiv, poslav myenye do tyebye, kazhuchi: vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni na pustini! ta nye poslukhavsya ti dotyepyer. tak skazav i-o': po ts'omu piznaesh, shcho ya i-o': os' ya vdaryu palitsyeyu, shcho v rutsi moii, po vodi, shcho v richtsi, i vona zminit'sya na krov! a riba, shcho v richtsi, poginye. i zasmyerdit'sya richka, i popomuchat'sya egiptyani, shchob piti vodu z richki! i skazav i-o' do moiseyya: skazhi aaronovi: viz'mi svoyu palit-

syu, i prostyagni svoyu ruku nad vodoyu egiptyan, nad ikhnimi richkami, nad ikhnimi potokami, i nad stavami ikhnimi, i nad kozhnim vodozborom ikhnim, i voni stanut' krov'yu. i budyemyenye krov po vsii egipyets'kii zymeli, i v posudi dyeryev'yanim, i v kaminnim. i moiseyi ta aaron zrobili tak, yak nakazav buv i-o'. i pidnyav vin palitsyu, ta i udariv vodu, shcho v richtsi, na ochakh faraona i na ochakh iogo rabiv. i zminilasya vsya voda, shcho v richtsi, na krov! a ribi, shcho v richtsi, poginuli. i zasmyerdilasya richka, i nye mogli egiptyani piti vodu z richki. i bula krov u vsim egipyets'kim krai. i tak samo zrobili egipyets'ki charivniki svoimi charami. i stalo zapyeklim faraonovye syertsye, i vin nye poslukhavsya ikh, yak govoriv buv i-o'. i povyrnuvsya faraon, i vviishov do domu svogo, i nye prikjav vin svogo syertsya takozh do ts'ogo. i vsi egiptyani kopali bilya richki, shchob distati vodi do pittya, bo nye mogli piti vodi z richki. i minulo sim dyen' po tomu, yak i-o' udariv richku.

8

i promoviv i-o' do moiseyya: idi do faraona, ta i skazhi iomu: tak skazav i-o': vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni. a koli ti vidmovishsya vidpustiti, to os' ya vdaryu vvyes' krai tvii zhabami. i stanye richka roiti zhabi, i vone povikho dyat', i vviidut' do tvogo domu, i do spal'noi kimnati tvoei, i na lizhko tvoe, i do domiv rabiv tvoikh, i do narodu tvogo, i do pyechyeyi tvoikh, i do dizhok tvoikh. i na tyebye, i na narod tvii, i na vsikh rabiv tvoikh povilazyat' tsi zhabi. i skazav i-o' do moiseyya: skazhi aaronovi: prostyagni svoyu ruku z palitsyeyu svoeyu na richki, na potoki, i na stavki, i povivod' zhab na egipyets'kii krai. i prostyag aaron ruku svoyu na egipyets'ki vodi, i vviishla zhabnya, ta i pokrila egipyets'ku zymlyu. ta tak samo zrobili i egipyets'ki charivniki svoimi charami, i vivyeli zhab na egipyets'ku zymlyu. i poklikav faraon moiseyya i aarona, ta i skazav: blagaitye i-o, i nyekhai vivyedyemyenye tsi zhabi vid myenye i vid narodu mogo, a ya vidpushchu narod toi, i nyekhai prinosyat' zhyertvi dlya i-o! i skazav moiseyi faraonovi: nakazhi myeni, koli mayu molitsiya za tyebye, i za slug tvoikh, i za narod tvii, shchob ponishchiti zhabi vid tyebye i vid domiv tvoikh, til'ki v richtsi voni pozostanut'sya. a toi vidkazav: na zavtra. i skazav moiseyi: za slovom tvoim! shchob ti znay, shcho nyema takogo, yak i-o', tsi-do nash! i vidiidut' zhabi vid tyebye, i vid domiv tvoikh, i vin rabiv tvoikh, i vid narodu tvogo, til'ki v richtsi voni pozostanut'sya. i vviishov moiseyi ta aaron vid faraona. i klikav moiseyi do i-o pro ti zhabi, shcho naviv buv na faraona. i zrobiv i-o' za slovom moiseyya, i poginuli zhabi z domiv, i z podvir'iv, i z pil'. i zbiral i kh tsilimi kupami, i zasmyerdilas' zymlya! i pobachiv faraon, shcho stalas' polyegsha, i znovu stalo zapyeklim syertsye iogo, i nye poslukhavsya ikh, yak govoriv buv i-o'. i skazav i-o' do moiseyya: skazhi aaronovi: prostyagni svoyu palitsyu, ta i udar zymnii porokh, i nyekhai vin stanye voshami v us'omu egipyets'komu krai! i zrobili voni tak. i prostyag aaron ruku svoyu z pal-

itsyeyu svoeyu, ta i udariv zьемnii porokh, i vin stavsa voshami na lyudini i na skotini. uvyes' z'ye-mnii porokh stavsa voshami v us'omu egipyets'komu kra-i. i tak samo robili charivniki svoimi charami, shchob navyesti voshi, ta nye zmogli. i bula voshva na lyudini i na skotini. i skazali charivniki faraonovi: tsye pyerst bozhii! ta syertsye faraonovye bulo zapyeklim, i vin nye poslukhavsa ikh, yak govoriv buv i-o'. i skazav i-o' do moisyeya: ustan' rano vrantsi, ta i stan' pyeryed litsyem faraonovim. os' vin pidye do vodi, a ti skazhi iomu: tak skazav i-o': vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni! bo koli ti nye vidpustish narodu mogo, to os' ya poshlyu na tye-bye, i na slug tvoikh, i na narod tvii, i na domi tvo-i ro-i mukh. i egipyets'ki domi budut' povni mushni, a takozh z'yemlya, na yakii voni zhivut'. i viddi-lyu togo dnya z'yemlyu goshyen, shcho mii narod zhivye na nii, shchob nye bulo tam roiv mukh, shchob ti znay, shcho ya i-o' posyeryed z'yemli! i zro-blyu ya riznitsyu mizh narodom moim ta narodom tvoim. uzavtra budy tsye znamyeno! i zrobiv i-o' tak, i naishla chislyenna mushnya na dim faraona, i na dim rabiv iogo, i na vsyu egipyets'ku z'yem-lyu. i nishchilas' z'yemlya chyeryez ti ro-i mukh! i kliknuv faraon do moisyeya ta do aarona, govorya-chi: pidit', prinyesit' zhyertvu vashomu tsi-doovi v ts'omu kra-i! a moisyei vidkazar: nye godit'sya chiniti tak, bo to ogidu dlya egiptu mi prinosili b u zhyertvu i-o, tsi-doovi nashomu. tozh budyemo prinositi v zhyertvu ogidu dlya egiptyan na ikhnikh ochakh, i voni nye vkamyenyut' nas? tridyennyu dorogoyu mi pidyemo na pustinyu, i prinyesyemo zhyertvu i-o, tsi-doovi nashomu, yak skazhye vin nam. i skazav faraon: ya vidpushchu vas, i vi prinyesyete zhyertvu i-o, tsi-doovi vashomu na pustini. til'ki dalyeko nye viddal'yaityes', iduchi. molit'sya za myenye! i skazav moisyei: os' ya vikhodzhu vid tyebye, i budu blagati i-o, i vidstupit' toi rii mukh vid faraona, i vid rabiv iogo, i vid narodu iogo vzavtra. til'ki nyekhai bil'shye nye obmanyue faraon, shchob nye vidpustiti narodu prinyesti zhyertvu i-o. i viishov moisyei vid faraona, i stav prositi i-o. i zrobiv i-o' za slovom moisyeya, i vidvyernuv ro-i mukh vid faraona, vid rabiv iogo, i vid narodu iogo. i nye zostalosya ani odniei. a faraon zrobiv zapyeklim svoe syertsye takozh i tsim razem, i nye vidpustiv vin narodu togo!

9

i skazav i-o' do moisyeya: uviidi do faraona, i govori do n'ogo: tak skazav i-o', tsi-do evryei: vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni! bo koli ti vid-movishsa vidpustiti, i budyesh dyerzhati ikh shchye, to os' i-o ruka budye na khudobi tvoii, shcho na poli, na konyakh, na oslakh, na vyerblyudakh, na khudobi vyelikii i dribnii, morovitsya duzhye tyazhka. i vid-dilit' i-o' mizh khudoboyu izrailya i mizh khudoboyu egiptu, i nye zaginye nichogo zo vs'ogo, shcho na-lyezhit' izrail'yevim sinam. i priznachiv i-o' ustalenyii chas, kazhuchi: uzavtra i-o' zrobit' tsyu rich u tsim kra-i. i zrobiv i-o' tu rich nazavtra, i viginula vsya egipyets'ka khudoba, a z khudobi izrail'yevikh siniv nye zginulo ani odnye. i poslav faraon dovidatis', a

os' nye zginulo z khudobi izrail'yevoi ani odnye! i stalo faraonovye syertsye zapyeklim, i nye vidpus-tiv vin narodu togo! i skazav i-o' do moisyeya i do aarona: viz'mit' sobi povni vashi zhmyeni sazhi z pyechi, i nyekhai moisyei kinye ii do nyeba na ochakh faraonovikh. i stanye vona kuryavoyu nad usieyu egipyets'koyu z'yemlyeyu, a na lyudini i skotini stanye gnoyakami, shcho kinut'sya prishchami v us'omu egipyets'komu kra-i. i nabrali voni sazhi z pyechi, ta i stali pyeryed faraonovim litsyem. i kinuv ii moisyei do nyeba, i stali prishchuvati gnoyaki, shcho kin-ulisya na lyudini i na skotini. a charivniki nye mogli stati pyeryed moisyem chyeryez gnoyaki, bo gnoyak toi buv na charivnikakh i na vsikh egiptyanakh. i vchiniv zapyeklim i-o' faraonovye syertsye, i vin nye poslukhavsa ikh, yak govoriv buv i-o' do moisyeya. i skazav i-o' do moisyeya: ustan' rano vrantsi, i stan' pyeryed litsyem faraonovim ta i skazhi iomu: otak skazav i-o', tsi-do evryei: vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni! bo tsim razem ya posh-lyu vsi urazi moi na syertsye tvoe, i na rabiv tvoikh, i na narod tvii, shchob ti znay, shcho nyemae na vsii z'yemli takogo, yak ya! bo tyeper, koli b u prostyag-nuv svoyu ruku, to pobiv bi tyebye ta narod tvii mo-rom, i ti buv bi vigublyenii iz z'yemli. alye ya dlya togo zalishiv tyebye, shchob pokazati tobi moyu silu, i shchob opovidali pro imyennya moe po vsii z'yemli. ti shchye opiraeshsya proti narodu mogo, shchob ikh nye vidpustiti. os' ya vzavtra, ts'ogo samye chasu, zishlyu doshchym tyazhyennii grad, shcho takogo, yak vin, nye buvalo v egipti vid dnya iogo zalozhyen-nya azh do s'ogodni. a tyeper poshli, pozaganyai khudobu svoyu ta vsye, shcho tvoe v poli. kozhna lyu-dina i khudoba, shcho budy zastunka v poli, i nye budy zabrana dodomu, to ziide na nikh grad, i voni povmirayut! khto z faraonovikh rabiv boyavsa i-o'ogo slova, toi zignav svoikh rabiv ta svoyu khudobu do domiv. a khto nye zvyernuv svogo syertsya do slova i-o'ogo, toi pozalishav rabiv svoikh ta khudobu svoyu na poli. i skazav i-o' do moisyeya: prostyagni svoyu ruku do nyeba, i nyekhai budy grad u vs'omu egipyets'komu kra-i na lyudinu, i na khudobi, i na vsyu pol'ovu travu v egipyets'kii z'yemli! i prostyag moisyei palitsyu svoyu do nyeba, i i-o' dav gromi ta grad. i ziishov na z'yemlyu ogon', i i-o' doshchiv gradom na egipyets'ku z'yemlyu. i buv grad, i ogon' goriv posyeryed tyazhyennogo gradu, shcho nye bu-valo takogo, yak vin, u vsim egipyets'kim kra-i, vid-koli vin stav buv narodom. i povibivav toi grad u vsim egipyets'kim kra-i vsye, shcho na poli, vid lyu-dini azh do khudobi! i vsyu pol'ovu roslinnist' po-biv toi grad, a kozhnye pol'ove deryevo polamav! til'ki v z'yemli goshyen, dye zhili izrail'yevi sini, nye bulo gradu. i poslav faraon, i poklikav moisyeya ta aarona, ta i skazav do nikh: zgrishiv ya tim razem! i-o' spravvedlivii, a ya ta narod mii nyespravvedlivi! blagaitye i-o, i dosit' buti bozhim gromam ta gradovi! a ya vidpushchu vas, i vi bil'shye nye zalishityesya... i skazav do n'ogo moisyei: yak viidu ya z mista, to prostyagnu ruki svoi do i-o, gromi pyerystanut', a gradu vzhye nye budy, shchob ti znay, shcho i-o tsa z'yemlya! a ti i rabi tvo-i, znayu ya, shcho vi shchye nye boityesya pyeryed litsyem i-o tsi-doa! a l'on ta

yachmin' buv pobitti, bo yachmin' dozrivav, a l'on tsiviv. a pshyenitsya ta zhito nye buli vibiti, bo pizni voni. i viishov moiseyei vid faraona z mista, i prostyag ruki svoi do i-o, i pyeryestali gromi ta grad, a doshch nye liv na zemylyu. i pobachiv faraon, shcho pyeryestav doshch, i grad ta gromi, ta i dali grishiv. i chiniv vin zapyeklim svoe syertsye, vin ta prabi iogo. i stalo zapyeklim faraonovye syertsye, i vin nye vidpustiv izrail'yevikh siniv, yak govoriv buv i-o' chyeryez moiseyeva.

10

i skazav i-o' do moiseyeva: uviidi do faraona, bo ya zrobyv zapyeklim syertsye iogo ta syertsye rabiv iogo, shchob pokazati tsi oznaki moi syeryed n'ogo, i shchob ti rozpovidav v ushi sina svogo ta onuka svogo, shcho zrobyv ya v egipti, ta pro oznaki moi, shcho vchiniv ya syeryed nikh. i vi budyetye znati, shcho ya i-o'! i vviishli moiseyei ta aaron do faraona, ta i skazali iomu: tak skazav i-o', tsi-do evryeiv: azh doki ti budyesh vidmovlyatisya vpokorititsya pyeryedo mnoyu? vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni! bo koli ti vidmovishsya vidpustiti narod mii, to os' ya vzavtra sprovadzhu saranu na tvii krai. i pokrie vona povyerkhnyu zyeimli, i nye mozha budyie bachiti zyeimli. i poist' vona ryeshu tsililogo, pozostalogo vam vid gradu, i poist' vona kozhnye dyeryevo, shcho rostye vam z zyeimli. i pyeryepovnyat'sya nyeyu domi vashi, i domi vsikh rabiv vashikh, i domi vs'ogo egiptu, chogo nye bachili bat'ki vashi ta bat'ki bat'kiv tvoikh vid dnya isnuvannya ikh na zyeimli azh do s'ogodni! i vin vidvyer-nuvsya, i viishov vid faraona. i skazali rabi faraona do n'ogo: azh doki tsyei budyie nam pastkoyu? vidpusti tsikh lyudyei, i nyekhai voni sluzhat' i-o, tsi-doovi svoemu. chi ti shchye nye znaesh, shcho znishchyeni egiypet? i povyernyeno moiseyeva ta aarona do faraona, a vin im skazav: idit', sluzhit' i-o, tsi-doovi vashomu. khto ta khto pidye? i vidpoviv moiseyei: mi pidyemo z moloddyu nashoyu ta z starimi nashimi, z sinami nashimi ta z dochkami nashimi, z dribnoyu nashoyu khudoboyu ta z vye-likoyu nashoyu khudoboyu pidyemo, bo v nas svyato i-o. a vin vidkazav: nyekhai budyie tak i-o' iz vami, yak ya vidpushchu vas i dityei vashikh!... ta glyadit', bo shchos' likhye pyeryed vami. tozh nyekhai idut' sami choloviki, ta i sluzhit' i-o, bo togo vi bazhaetye. i vignano ikh vid litsya faraonovogo. i skazav i-o' do moiseyeva: prostyagni svoyu ruku na egiypets'ku zyeimlyu saranoyu, i nyekhai vona naidye na egiypets'kii krai, i nyekhai poist' usyu zyeimnu travu, usye, shcho grad pozalishav. i prostyag moiseyei svoyu palitsyu na egiypets'ku zyeimlyu, i i-o' naviv skhidnii vityer na zyeimlyu, tsilii dyen' toi i tsilu nich. nastav ranok, i skhidnii vityer nanis sarani! i naishla sarana na vsyu egiypets'ku zyeimlyu, i zalyagla v usim egiypets'kim krai, duzhye bagato! pyeryed nyeyu nye bulo takoi sarani, yak vona, i po nii nye budyie takoi! i pokрила vona povyerkhnyu vsiei zyeimli, i potyemnila zyeimlya! i poila vona vsyu zyeimnu travu ta vvyes' plid dyeryeva, shcho grad pozostaviv. i nye zostas' niyakoi zryeleni ani na dyeryevi, ani na pol'ovii

roslinnosti v usim egiypets'kim krai! i pospishiv faraon poklikati moiseyeva ta aarona, ta i skazav: zgr-ishiv ya i-o, tsi-doovi vashomu, ta vam! a tyepyer probach zhye mii grikh til'ki ts'ogo razu, i pomolit'sya do i-o, vashogo tsi-doa, i nyekhai til'ki vidvyernye vid myenye tsyu smyert'! i vin viishov vid faraona i molivsya do i-o. i povyernuv i-o' zakhidnii duzhye sil'nii vityer nazad, i vin ponis saranu, ta i ukinuv ii do chyervonogo morya. nye pozostalas' zhodna sarana v usim egiypets'kim krai. ta i-o' uchiniv zapyeklim faraonovye syertsye, i vin znov nye vidpustiv izrail'yevikh siniv. i skazav i-o' do moiseyeva: prostyagni svoyu ruku do nyeba, i staneyt'sya tyemryava na egiypets'kii zyeimli, i nyekhai budyie tyemryava, shchob vidchuli ii. i prostyag moiseyei svoyu ruku do nyeba, i stalasya gusta tyemryava po vsii egiypets'kii zyeimli tri dni. nye bachili odin odnogo, i nikhto nye vstavav z svogo mistysya tri dni! a izrail'yevim sinam bulo svitlo v ikhnikh sadibakh. i poklikav faraon moiseyeva, ta i skazav: idit', sluzhit' i-o! til'ki dribna vasha khudoba ta vasha khudoba vyelika nyekhai pozostanyet'sya. takozh ditvora vasha nyekhai idye z vami! ta moiseyei vidkazav: dai v nashi ruki takozh zhyertvi ta tsilopalyennya, i mi sporyadimo zhyertvu i-o, tsi-doovi nashomu. i takozh khudoba nasha pidye z nami, nye zostanyet'sya ani kopita, bo z n'ogo mi viz'myemo na sluzhyennya i-o, tsi-doovi nashomu. bo mi nye znaemo, poki pribudyemo tudi, chim budyemo sluzhiti i-o. i vchiniv zapyeklim i-o' faraonovye syertsye, i vin nye khotiv vidpustiti ikh. i skazav iomu faraon: idi vid myenye! styeryezhisya, shchob ti nye bachiv bil'shye litsya mogo, bo togo dnya, koli pobachish litsye moe, ti pomryesh! a moiseyei vidkazav: tak skazav ti... ya bil'sh uzhye nye pobachu litsya tvogo!

11

i skazav i-o' do moiseyeva: shchye odnu porazu navyedu ya na faraona i na egiypet. potomu vin vidpustit' vas izvidsi. a koli vin budyie vidpuskati vas, to zovsim vas vizhyenye zvidsi! skazhi zh u vukha narodu, i nyekhai pozichit' kozhyen vid svogo blizhn'ogo, a kozhna vid svoei blizhn'oi posud sribnii ta posud zolotii, i dav i-o' milist' tomu narodovi v ochakh egiptu. takozh i tsyei muzh, moiseyei, buv duzhye vyelikii v egiypets'kim krai v ochakh faraonovikh rabiv ta v ochakh togo narodu. i promoviv moiseyei: tak skazav i-o' kolo pivnochi ya vidu posyeryed egiptu. i pomrye kozhyen pyervoridnii egiypets'koi zyeimli vid pyervoridnogo faraona, shcho sidit' na svoim pryestoli, do pyervoridnogo nyevil'ntsi, shcho za zhornami, i vsye pyervoridnye z khudobi. i zdiimyet'sya vyelikii zoik po vsii egiypets'kii zyeimli, shcho takogo, yak vin, nye buvalo, i takogo, yak vin, bil'sh nye budyie. a v usikh siniv izrail'yevikh vid lyudini i azh do khudobi navit' pyes nye visunye yazika svogo, shchob vi znali, shcho vid-dilyue i-o' mizh egiptom i mizh izrail'yem. i ziidut' usi otsi rabi tvoi do myenye, i poklonyat'sya myeni, kazhuchi: viidi ti ta vvyes' narod, shcho slukhae tyebye. po ts'omu ya viidu. i vin viishov vid faraona, rozpalenyii gnivom. i skazav i-o' do moiseyeva: nye

poslulkhav vas faraon, shchob mogli pomnozhitis' chuda moi v egypets'kim krai. a moysiei ta aaron uchinili vsi otsi chuda pyeryed litsyem faraonovim. ta zrobiv zapyeklim i-o' faraonovy syertsye, i vin nye vidpustiv izrail'yevikh siniv iz svoei zyiemi.

12

i skazav i-o' do moisyeya i do aarona v egypets'kim krai, govoryachi: otsyei misyats' dlya vas pochatok misyatsiv. vin vam pyershii mizh misyatsyami roku. skazhit' usii izrail's'kii gromadi, govoryachi: u dyesyati dyen' ts'ogo misyatsya nyekhai viz'mut' sobi kozhyen yagnya za domom bat'kiv, yagnya na dim. a koli budyte toi dim zamalii, shchob z'isti yagnya, to nyekhai viz'mye vin i naiblizhchii do iogo domu susid iogo za chislom dush. kozhyen zgidno z idoyu svoeyu polichit'sya na tye yagnya. yagnya u vas nyekhai budyte byez vadi, samyets', odnorichnye. viz'mit' iogo z ovyechok ta z kiz. i nyekhai budyte vono dlya vas pil'novanye azh do chotirnadsyatogo dnya ts'ogo misyatsya. i zakolye iogo tsilii zbir izrail'yevoi gromadi na smyerkanni. i nyekhai viz'mut' tiei krov, i nyekhai pokroplyat' na obidva bokovi odvirk, i na odvirk vyerkhnii u tikh domakh, shcho budut' isti iogo v nikh. i nyekhai idyat' tiei nochi tye m'ysa, speychenyne na ogni, ta oprisnoki. nyekhai idyat' iogo na girkikh travakh. nye izhtye z n'ogo sirovogo ta varyenogo, zvaryenogo v vodi, bo do idi til'ki speychenyne na ogni, golova iogo z golinkami iogo ta z nutrom iogo. i nye lishaitye z n'ogo nichogo do ranku, a polishenyne z n'ogo do ranku spalit' na ogni. a isti iogo budyete tak: styegna vashi pidpyeryezani, vzuttya vashye na nogakh vashikh, a palitsya vasha v rutsi vashii, i budyete vi isti iogo v pospikhu. paskha tsye dlya i-o' i pyeryeidu ya tiei nochi v egypets'kim krai, i povbivayu v egypets'kii zyiemi kozhnogo pyervoridnogo vid lyudini azh do skotini. a nad usima egypets'kimi tsi-doami vchinyu ya sud. ya i-o' i budyte ta krov vam znakom na tikh domakh, shcho tam vi, i pobachu tu krov, i obminu vas. i nye budyte mizh vami zgubnoi porazi, koli ya vbivatimu v egypets'kim krai. i stanye toi dyen' dlya vas pam'yatkoyu, i budyete svyatkuvati iogo, yak svyato dlya i-o na vsi rodi vashi! yak postanovu vichnu budyete svyatkuvati iogo! sim dniv budyete isti oprisnoki. alye pyershogo dnya zrobitye, shchob nye bulo kvashyeno v vashikh domakh, bo kozhyen, khto istymye kvashyenne, vid dnya pyershogo azh do dnya s'omogo, to budyte vityata dusha ta z izrailya. a pyershogo dnya budut' u vas svyashchyenni zbory, i s'omogo dnya svyashchyenni zbory. zhodna pratsya nye budyte robititsya v nikh, til'ki shcho isti kozhnii dushi, tye edinye robitimyete vi. i vi budyete dodyerzhuvati oprisnokiv, bo samye togo dnya ya viviv viis'ka vashi z egypets'kogo krayu. i budyete dodyerzhuvati togo dnya v vashikh rodakh, yak postanovi vichnoi. pyershogo misyatsya, chotirnadsyatogo dnya misyatsya budyete isti oprisnoki azh do vychora dnya dvadtsyat' pyershogo togo zh misyatsya. sim dyen' kvashyenne nye budyte znakhodititsya v vashikh domakh, bo kozhyen, khto istymye kvashyenne, to budyte vityata dusha ta z

izrail's'koi gromadi, chi to syeryed prikhod'kiv, chi to tikh, khto narodivsysya u krai. zhodnogo kvashyeno nyye budyete isti v usikh vashikh osyelyakh, budyete isti oprisnoki! i poklikav moysiei usikh starshikh izrail'yevikh, ta i promoviv do nikh: sprovad'tye i viz'mit' sobi dribnu khudobinu za rodinami vashimi, i zakolit' paskhu. i viz'mit' v'yazku isopu i umochit' u krov, shcho v posudini, i dotorknit'sya gorishn'ogo odvirk a dvokh odvirkiv bichnykh krov'yu, shcho v posudini. a vi, nikhto nye viidyete z dyeryei domu svogo azh do ranku! i pyeryeidye i-o' udariti egypyet, i pobachit' tu krov na odvirk gorishnim i na dvokh odvirkakh bichnykh, i obminye i-o' ti dyveri, i nye dast' zgubnikovi vviti do vashikh domiv, shchob udariti. a vi budyete dotrimuvati tsyu rich, yak postanovi dlya syebye i dlya siniv svoikh azh naviki. i stanyet'sya, koli vi vviidyete do togo krayu, shcho dast' vam i-o', yak vin obitsyav buv, to vi budyete dodyerzhuvati tsei sluzhbi. i stanyet'sya koli zapitayut' vas vashi sini: shcho to za sluzhba vasha? to vidkazhyete: tsye zhyertva paskha dlya i-o, shcho obminuv buv domi izrail'yevikh siniv v egipti, koli pobivav egypyet, a domi nashi zbyerig. i skhilivsysya narod, i vkloniv's' do zyiemi. i pishli i uchinili sini izrailya, yak nakazav buv i-o' moysyeevi ta aaronovi, tak uchinili voni. i stalosya v polovini nochi, i vdariv i-o' v egypets'kim krai kozhnogo pyervoridnogo, vid pyervoridnogo faraona, shcho sidit' na svoim pryestoli, azh do pyervoridnogo polonyenogo, shcho u v'yaznichnomu domi, i kozhnogo pyervoridnogo khudobi. i vstav faraon unochi, vin ta vsi rabi iogo, ta vvyes' egypyet. i znyavsysya vyelikii zoik v egipti, bo nye bulo domu, shchob nye bulo tam pomyerlogo!... i poklikav faraon moisyeya ta aarona vnochi, ta i skazav: ustan'tye, viidit' z-posyeryed narodu mogo, i vi, i sini izrail'yevi. i idit', sluzhit' i-o, yak vi kazali! i dribnu vashu khudobu, i khudobu vashu vyelikiu viz'mit', yak vi kazali, ta i idit'. i poblagoslovit' i myenye! i kvapili egiptyani narod toi, shchob spishno vidpustiti ikh iz krayu, bo kazali: usi mi pomryemo! i ponis toi narod tisto svoje, poki vono vkislo, dizhki svoi, zav'yazani v ikhni odyezhi, na plyechakh svoikh. i izrail'yevi sini vchinili za slovom moisyeevim, i pozichili vid egiptyan posud sribnii i posud zolotii ta shati. a i-o' dav milist' tomu narodovi v ochakh egiptu, i voni pozichili i zabrali zdobich vid egiptu. i virushili izrail'yevi sini z ramyesyasu do sukkotu, bliz'ko shasti sot tisyach cholovika pikhoti, krim dityei, a takozh bagato riznogo lyudu pidnyalsya z nimi, i dribna khudoba i vyelikia khudoba, maetok duzhye vyelikii. i pyekli voni tye tisto, shcho vynesli z egiptu, na prisni korzhi, bo nye vkislo vono, bo voni buli vignani z egiptu, i nye mogli barititsya, a pozhivi na dorogu nye prigotovili sobi. a pyeryebuvannya izrail'yevikh siniv, shcho sidili v egipti, chotirista rokiv i tridtsyat' rokiv. i stalosya v kintsi chotir'okhsot rokiv i tridtsyati rokiv, i stalosya samye togo dnya, viishli vsi i-o viis'ka z egypets'kogo krayu. tsye nich storozhi dlya i-o, bo vin viviv ikh z egypets'kogo krayu. tsya sama nich storozha dlya i-o vsim sinam izrailya na ikhni pokolinnya. i skazav i-o' do moisyeya i do aarona: tsye postanova pro paskhu: zhodyen chuzhinyets'

nye budyе isti ii. a kozhyen rab lyuds'kii kuplyeniі z sriblo, koli obrizhyesh iogo, todi vin budyе isti ii. prikhod'ko ta naimit nye budyе isti ii. v samomu domi budyе vona istisya, nye vinyesyesh iz domu nazovni togo m'ysa, a kostyei iogo nye zlamaetye. usya gromada izrailyeva budyе spravlyati ii. a koli budyе myeshkati z tobouy prikhod'ko ii, i skhochye spravlyati paskhu i-o, to nyekhai budyе obrizanii v n'ogo kozhyen cholovichoі stati, a todi vin pristupit' spravlyati ii, i vin budyе, yak narodzhyneniі v krai. a kozhyen nyeobrizanii nye budyе isti ii. odin zakon budyе dlya tubil'tsya i dlya prikhod'ka, shcho myeshkae syeryed vas. i vchinili vsi izrailyevi sini, yak nakazav buv i-o' moisyeevi ta aaronovi, tak uchinili voni. i stalosya togo samye dnya, viviv i-o' izrailyevikh siniv z egipyets'kogo krayu za ikhnimi viddil-ami.

13

i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: posvyati myeni kozhnogo pyervoridnogo, shcho rozkrivae vsyaku utrobu syeryed izrailyevikh siniv, syeryed lyudini i syeryed khudobi, dlya myenye vono! i skazav moisyei do narodu: pam'yataite tobi dyen', koli vi viishli z egiptu, iz domu rabstva! bo siloyu ruki i-o' viviv vas izvidti; i nye budyetye isti kvashyenogo. vi vikhoditye s'ogodni, u misyatsi avivi. i stanyet'sya, koli i-o' uvyyedye tyebye do krayu khanaanyeyanina, i khittyyeyanina, i amoryeyanina, i khivvyeyanina, i evusyeyanina, shcho pro n'ogo prisyagnuv buv ba'kam tvoim, shchob dati tobi krai, yakii tyecheye molokom ta myedom, to ti budyesh sluzhiti tu sluzhbu togo misyatsya. sim dyen' budyesh isti oprisnoki, a dnya s'omogo svyato dlya i-o! oprisnoki budut' istisya sim tikh dyen', i nye pobachit'sya v tyebye kvashyenye, i nye pobachit'sya v tyebye kvashyenye v usim krai tvoim! i opovisi sinovi svoemu togo dnya, govoryachi: tsye dlya togo, shcho vchiniv myeni i-o', koli ya vikhodiv iz egiptu. i budyе tobi tsye za znaka na rutsi tvoii, i za pam'yatku mizh ochima tvoimi, shchob i-o zakon buv v us-takh tvoikh, bo sil'noyu rukoyu i-o' viviv tyebye iz egiptu. i budyesh dodyerzhuvatsiya tsiei postanovi v oznacheniy chasi ii z roku v rik. i stanyet'sya, koli vvyedye tyebye i-o' do zymli khanaanyeyanina, yak prisyag buv tobi ta ba'kam tvoim, i dast' ii tobi, to viddilish usye, shcho rozkrivae utrobu, dlya i-o, i vsye pyervoridnye khudobi, shcho budyе v tyebye, samtsi dlya i-o! a kozhnogo vislyuka, shcho rozkrivae utrobu, vikupish ovychekoyu; a koli nye vikupish, to zlamai iomu shiyu. i kozhnogo pyervoridnogo lyuds'kogo syeryed siniv tvoikh vikupish. i stanyet'sya, koli zvavtra zapitae tyebye sin tvii, govoryachi: shcho to? to vidpovisi iomu: siloyu svoei ruki viviv nas i-o' iz egiptu, iz domu rabstva. i stalosya, koli faraon uchiniv zapyeklim svoe syertsye, shchob nye vidpustiti nas, to i-o' povbivav usikh pyervoridnikh v egipyets'kim krai, vid pyervoridnogo lyuds'kogo i azh do pyervoridnogo khudobi. tomu to ya prinoshu v zhyertvu i-o vsye cholovichoі stati, shcho rozkrivae utrobu, a kozhnogo pyervoridnogo siniv svoikh vikuplyayu. i stanyet'sya tsye za znaka

na rutsi tvoii, i za pov'yzku pomizh ochima tvoimi, bo siloyu svoei ruki viviv nas i-o' iz egiptu. i stalosya, koli faraon vidpustiv buv toi narod, to tsi-do nye poviv ikh dorogoyu zymli filistims'koi, khoch bula bliz'ka vona. bo tsi-do skazav: shchob nye pozhalukuvai toi narod, koli vin pobachit' vinu, i nye vjernuvuya do egiptu. i poviv tsi-do toi narod okruzhnoyu dorogoyu pustini azh do chyervonogo morya. i viishli izrailyevi sini z egipyets'kogo krayu uzbroeni. a moisyei zabrav iz soboyu kosti iosipa, bo prisyagoyu toi zaklyav buv izrailyevikh siniv, kazhuchi: napyevno zгадае tsi-do vas, i vi vinyesyetye z soboyu kosti moi zvidsi. i voni rushili z sukkotu, i rozaborilisya v yetam, na granitsi pustini. a i-o' ishov pyeryed nimi vdyen' u stovpi khmari, shchob provaditi ikh dorogoyu, a vnochi v stovpi ognyu, shchob svititi im, shchob ishli vdyen' ta vnochi. nye vidstupav udyen' stovp khmari tiei, a vnochi stovp ognyu z-pyeryed oblichchya narodu!

14

i govoriv i-o' do moisyeya, kazhuchi: skazhi izrailyevim sinam, i nyekhai voni povernut', i nyekhai otaborat'sya pyeryed pi-gakhirotom, mizh migdolom i mizh moryem, pyeryed baal-tsyeonom. navproti n'ogo otaborityes' nad moryem. i skazhye faraon pro izrailyevikh siniv: zabludilis' voni v zymli tsii, zamknyeno pustinyu dlya nikh. i vchinu zapyeklim faraonovye syertsye, i vin budyе gnatisya za vami, a ya proslavlyusya chyeryez faraona ta chyeryez viis'ko iogo. i piznayut' egipyani, shcho ya i-o! i voni vchinili tak. i povidomlyeno tsarya egipyets'kogo, shcho vtik toi narod. i zminilosya syertsye faraona ta rabiv iogo do togo narodu, i skazali voni: shcho tsye mi zrobili, shcho vidpustili izrailya vid roboti nam? i zaprig vin svoyu kolyesnitsyu, i zabrav narod svii z soboyu. i vzyav vin shist' sotyen' doirnikh kolyesnits', i vsi kolyesnitsi egiptu, i triikovikh nad usima nimi. i i-o' uchiniv zapyeklim syertsye faraona, egipyets'kogo tsarya, i vin pognavsya za izrailyevimi sinami. alye izrailyevi sini vikhodili sil'noyu rukoyu! i gnalisya egipyani za nimi, usya kinnota, kolyesnitsi faraonovi, i komon-niki iogo ta viis'ko iogo, i dognali ikh, yak voni otaborilisya buli nad moryem, pid pi-gakhirotom, pyeryed baal-tsyeonom. a faraon nablizhavsya, i zvyeli izrailyevi sini svoi ochi, azh os' egipyani zhyenut'sya za nimi! i duzhye zlyakalis' voni... i klikali izrailyevi sini do i-o, a moisyeevi dorikali: chi chyeryez tye, shcho nye bulo grobiv v egipti, ti zabrav nas umirati v pustini? shcho tsye vchiniv ti nam, shchob vivyesti nas iz egiptu? chi tsye nye tye samye mi govorili do tyebye v egipti, kazhuchi: pozostav nas, i nyekhai mi robimo egiptovi! bo lipshye nam rabstvo egiptovi, anizh pomirati nam u pustini! i skazav moisyei do narodu: nye biityesya! stiitye, i pobachitye spasinnya i-o, shcho vchinit' vam s'ogodni. bo egipyani, yakikh bachitye s'ogodni, bil'shye nye pobachitye ikh uzhye poviki! i-o' budyе vovuyati za vas, a vi movchit'! i promoviv i-o' do moisyeya: shcho ti do myenye klichyesh? govori do siniv izrailyevikh, nyekhai rushayut'! a ti pidiimi

svoyu palitsyu, i prostyagni ruku svoyu na morye, i rozitni iogo, i nyekhai vviidut' izrail'yevi sini v syeryedinu morya, na sukhodil. a ya, os' ya vchinyu zapyeklim syertsye egiptyanam, i voni vviidut' za nimi. i budu ya proslavlyenii chyeryez faraona, i chyeryez usye iogo viis'ko, i chyeryez kolyesnitsi, iogo, i chyeryez komonnikiv iogo. i piznayut' egiptyani, shcho ya i-o', koli budu ya proslavlyenii chyeryez faraona, i chyeryez kolyesnitsi iogo, i chyeryez komonnikiv iogo! i rushiv angol bozhii, shcho ishov pyeryed izrail's'kim taborum, i pishov za nimi; i rushiv stovp khmari pyeryed nimi, i stav za nimi, i vviishov vin u syeryedinu mizh tabir egiptu i mizh tabir izrailiv. i bula ta khmara i tyemyrava dlya egiptu, a nich rozsvitliv vin dlya izrail'ya. i nye zblizhavsya odin do odnogo tsilu nich. i prostyag moiseyi ruku svoyu na morye, i i-o' gnav morye sil'nim skhidnim vitrom tsilu nich, i zroviv morye sukhodolom, i rozstupilasya voda. i vviishli izrail'yevi sini v syeryedinu morya, yak na sukhodil, a morye bulo dlya nikh murom iz pravitsi ikhn'oi ta z livitsi ikhn'oi. a egiptyani gnalisya, i vviishli za nimi vsi faraonovi koni i kolyesnitsi iogo, ta iogo komonniki do syeryedini morya. i stalosya za rann'oi storozhi, i poglyanuv i-o' na egiptyets'kii tabir u stovpi ognia i khmari, ta i priviv u zamishannya egiptyets'kii tabir. i poskidav kolyesa z kolyesnits' iogo, i vchiniv, shcho iomu bulo tyazhko khoditi. i egiptyani skazali: utikaimo vid izrail'tyan, bo i-o' voyue za nikh z egiptom! i promoviv i-o' do moiseyia: prostyagni svoyu ruku na morye, i nyekhai vyernyet'sya voda na egiptyan, na ikhni kolyesnitsi i na komonnikiv ikhnikh. i prostyag moiseyi ruku svoyu na morye, i morye vyernulosya, koli nastav ranok, do sili svoei, a egiptyani vtikali navproti n'ogo. i kinuv i-o' egiptyan u syeryedinu morya! i vyernulas' voda, i pozakrivala kolyesnitsi ta komonnikiv us'omu faraonovomu viis'kovi, shcho vviishlo za nimi v morye. ani zhodyen iz nikh nye zostavsya! a izrail'yevi sini ishli sukhodolom u syeryedini morya, a morye bulo dlya nikh murom iz pravitsi ikhn'oi ta z livitsi ikhn'oi. i vizvoliv i-o' togo dnya izrail'ya z egiptyets'koi ruki. i bachiv izrail' myertvikh egiptyan na byeryezi morya. i pobachiv izrail' sil'nu ruku, yaku viyaviv i-o' u egipti, i stav boyatisya toi narod i-o! i vviruvav vin u i-o, ta v moiseyia, raba iogo.

15

todi zaspivav moiseyi ta izrail'yevi sini otsyu pisnyu i-o, ta i prokazali, govoryachi: ya budu spivat' i-o, bo diisno zvyelichivsya vin, konya i vyerkhivtsya iogo kinuv do morya! moya sila ta pisnya i-o', i vin stav na spasinnya myeni! tsye mii tsi-do, i proslavlyu iogo, vin tsi-do bat'ka mogo, i zvyelichu iogo! i-o' muzh viini, egova imyu imyennya! kolyesnitsi faraonovi i viis'ko iogo vkinuv u morye, a vibir iogo triikovikh u chyervonomu mori zatoplyenii. byezodni ikh pozakrivali, ziishli do glibin, yak toi kamin! prava ruka tvoya, i-o, vslavlyena siloyu, pravitsya tvoya troshchit' voroga, i-o! a svoeyu byezmirnoyu vyllichyhu ti rozbivaesh svoikh zakolotnikiv, posilaesh palyuchii svii gniv, vin ikh poidae, nyemov tu solomu! a po-

duvom nizdyer tvoikh voda skupchilas', vir spinivsya, nyemov ta stina, potoki zagusli buli v syertsii morya! nakhvalyavsya buv vorog: pozhyenus' dozhynu! popayuyu zdobichu, dusha moya spovnit'sya nimi! myecha svogo vikhoplyu ya, i ponishchit' ruka moya ikh! ta dmukhnuv ti buv dukhom svoim i zakrilo ikh morye: voni potopilis' v burkhlivii vodi, nyemov olivo! khto podobnii tobi syeryed tsi-doiv, o i-o? khto podobnii tobi, pryeproslavlyenii svyatyistyu? ti v slavi griznii, chudotvorchey! prostyagnuv ti pravitsyu svoyu i zemlya ikh poglinula! milosyerdym svoim viv narod, yakogo ti vizvoliv, svoeyu ti siloyu vviv u myeshkannya svoei svyatinii! pochuli narodi i tryemtili, obgornula trivoga myeshkantsiy zemli filistims'koi! starshini yedom's'ki todi pobentyezhilis', moavs'kikh vyl'mozh obgornulo tryemtinnyia, rozplivlisi usi khanaantsi! napali na nikh strakh ta zhakh, chyeryez vyllich ramyena tvoigo zamovkli, yak kamin!, azh poki pyeryeidye narod tvii, o i-o, azh poki pyeryeidye narod, shcho iogo ti nabuv! ti ikh uvyedyesh, i ikh posadish na goru spadku tvogo, na misti, yakye vchiniv, i-o, zhitlom svoim, do svyatinii i-o'oi, shcho postavili ruki tvoi, i i-o' zatsaryue naviki vikiv! bo koli vviishov buv do morya kin' faraona z kolyesnitsyeyu iogo ta z iogo komonnikami, to i-o' povyernuv na nikh vodi mors'ki, a izrail'yevi sini pishli sukhodolom u syeryedini morya. i vyzala bubna proroचितsya mariyam, syestra aaronova, a za nyeyu povikhodili vsi zhynki z bubnami ta z tantsyami. i vidpovila im mariyam: spivaitye dlya i-o, bo diisno zvyelichivsya vin, konya i vyerkhivtsya iogo kinuv do morya! i poviv moiseyi izrail'ya vid chyervonogo morya, i vviishli voni do pustini shur. i ishli voni tri dni v pustini, i nye znakhodili vodi. i priishli voni do mari, i nye mogli piti vodi z mari, bo girka vona. tomu nazvano imyennya ii: mara. i stav narod ryemstuvuvati na moiseyia, govoryachi: shcho mi budyemo piti? i vin klikav do i-o! i pokazav iomu i-o' dyeryevo, i vin kinuv iogo do vodi, i stala voda ta solodka! tam vin dav iomu postanovu ta pravo, i tam iogo viprobuvav. i skazav vin: koli diisno budyesh ti slukhati golosu i-o, tsi-doa tvogo, i budyesh robiti slushnye v ochakh iogo, i budyesh slukhatysya zapovidyei iogo, i budyesh vikonuuvati vsi postanovi iogo, to vsyu khvorobu, shcho ya poklav buv na egiptey, nye pokladu na tebye, bo ya i-o', likar tvii! i priishli voni do elimu, a tam dvanadtsyat' vod-nikh dzheryel ta simdysyat pal'm. i voni otaborilisya tam nad vodoyu.

16

i rushili voni z elimu, i vsya gromada izrail'yevikh siniv pribula do pustini sin, shcho mizh elimom ta mizh sinaem, p'yatnadtsyatogo dnya drugogo misyatsya po vikhodi ikh z egiptyets'kogo krayu. i stala ryemstuvuvati vsya gromada izrail'yevikh siniv na moiseyia ta na aaronu v pustini. i govorili im izrail'yevi sini: koli b mi buli povmirali vid i-o'oi ruki v egiptyets'kim krai, yak mi sidili nad gorshkom m'ysa, yak mi ili khliba dosit! bo vi vviyeli nas do tsiei pustini, shchob pomoriti golodom uyves' tsyei zbir... i promoviv i-o' do moiseyia: os' ya spuskatimu vam

doshchyem khlíb iz nyeba, a narod vikhoditymye i shchodyenno zbiratymye, skil'ki tryeba na dyen', shchob viprobuvati iogo, chi budyé vin khoditi v moemu zakoni, chi ni. a nastanye shosti dyen', to prigotuyut', shcho prinyesut', i budyé podviinye suproti того, shcho zbirayut' dyen'-u-dyen'. i skazali moiseyi ta aaron do vsikh izrail'yevikh siniv: nastanye vyechir i vi dovidaetyesya, shcho i-o' viviv vas iz egyp'yets'kogo krayu. a nastanye ranok, to pobachitye slavu i-o, bo vin pochuv vashi ryemstvuvannya na i-o. a mi shcho, shcho vi ryemstvuyete na nas? i skazav moiseyi: dovidaetyesya, yak uvychori i-o' dast' vam m'ya na izhu, a rano khlíba na nasichyennya, bo pochuv i-o' ryemstvuvannya vashi, shcho vi ryemstvuyete na n'ogo. a mi shcho? nye na nas ryemstvuvannya vashye, a na i-o! i skazav moiseyi do aarona: skazhi vsii gromadi izrail'yevikh siniv: nabliz'tyetsya pyeryed litsye i-o, bo vin pochuv vashi ryemstvuvannya! i stalosya, koli govoriv aaron do vsiei gromadi izrail'yevikh siniv, to obyernulisya voni do pustini, azh os' slava i-o pokazalasya v khmari! i promoviv i-o' do moiseyey, govoryachi: ya pochuv ryemstvuvannya izrail'yevikh siniv. promovlayi do nikh, kazhuchi: pid vyechir budyetye isti m'yo, a rano nasitityes' khlíbom, i poznaetye, shcho ya i-o', tsi-do vash! i stalosya vyechori, i znyalsya pyeryepelyetsi, i pokrili tabir. a rano bula vyerstva rosi navkolo taboru. i pidnyalasya vyerstva tiei rosi, azh os' na povyerkhni pustini shchos' dribnye, vuz'kuvaty, dribnye, nye-mov pamoroz' na zyeim. i pobachili izrail'yevi sini, ta i kazali odin do odnogo: man gu?, bo nye znali, shcho to. a moiseyi vidkazav im: tsye toi khlíb, shcho dav vam i-o' na izhu. tsye tye, shcho pro n'ogo i-o' nakazav: zbiraitye z n'ogo kozhyen u miru idi svoei, gomyer na golovu, za chislom vashikh dush: viz'mit' kozhyen dlya того, khto v namyeti iogo. i zrobili tak izrail'yevi sini, i nazbiralí khto bil'shye, a khto myenshye. i zmiryali voni gomyerom, i nye mav zaivogo toi, khto zibrav bil'shye, a khto zibrav myenshye, nye mav nyestachi, zibrali kozhyen u miru svoei idi! i skazav do nikh moiseyi: nyekhai nikhto nye lishae z n'ogo do ranku! ta nye posluhkali voni moiseyey, i dyekhto pozostavlyali z n'ogo do ranku, a vono zachyervilo, i stalo smyerdychye. i rozg-navysya na nikh moiseyi! i zbiralí iogo shchoranku, kozhyen u miru svoei idi. a rozgrivalosya sontsye i vono roztavalo. i stalosya shostogo dnya, ponazbiruvali voni khlíba podviino, dva gomyeri na odnogo. i poskhodilisya vsi nachal'niki gromadi, i rozpovili moiseyevi. a vin skazav do nikh: tsye tye, shcho govoriv i-o': povnii spokii, subota svyata dlya i-o vzavtra. shcho budyetye pyekti pyechit', a shcho budyetye variti varit', a vsye pozostalaye pokladit' sobi na skhovok do ranku. i pokladi iogo azh do ranku, yak moiseyi nakazav, i nye zasmyerdilos' vono, i chyerví nye bulo v nim. i skazav moiseyi: izhtye iogo s'ogodni, bo s'ogodni subota dlya i-o. s'ogodni nye znaidyete iogo na poli. shist' dyen' budyetye zbirati iogo, a dnya s'omogo subota: nye budyé v nii того. i stalosya s'omogo dnya, povikhodili buli z narodu zbirati, ta nye znaishli. i skazav i-o' do moiseyey: azh doki vi budyetye vidmovlyatisya vikonuvaty zapovidi moi ta zakoni moi? pobachtye, i-o' dav vam sub-

otu, tomu vin dae vam shostogo dnya khlíba dvokh dniv. sidit' kozhyen u shebye, nyekhai s'omogo dnya nye vikhodit' nikhto z svogo mistyya! i s'omogo dnya narod vidpochivav. i nazvav izrail'iv dim im'ya tomu: manna. vona bula, yak koriandyrovye nasinnya, bila, a smak ii, yak tisto v myedu. i skazav moiseyi: ot-sye tye, shcho nakazav i-o': napovni nyeyu gomyer na skhovok dlya vashikh pokolin', shchob bachili toi khlíb, yakim ya goduvav vas na pustini, koli ya vivo-div vas iz egyp'yets'kogo krayu. i skazav moiseyi do aarona: viz'mi odnu posudinu, i pokladi tudi povnii gomyer manni, i postav ii pyeryed i-o litsyem na skhovok dlya vashikh pokolin'. i yak nakazav tsi-do moiseyey, tak postaviv ii aaron pyeryed kovcheygom svidotstva na skhovok. a izrail'yevi sini ili tu mannu sorok lit, azh do pributtya ikh do krayu zasyle-lyenogo, ili mannu azh do prikhotu ikh do granitsi khanaans'kogo krayu. a gomyer vin dyesyata chastina yefi.

17

i rushila vsya gromada izrail'yevikh siniv iz pustini sin na pokhodi svoi z nakazu i-o'ogo, i otaborilasya v ryefidimi. i nye bulo vodi piti narodovi. i svarivsy narod iz moiseyem, i kazali voni: daitye nam vodi, i mi budyemo piti! a moiseyi im skazav: chogo vi svarityesya zo mnoyu? nashcho viprobuvuyete i-o? i narod buv tam spraglii vodi. i ryemstvuvav narod na moiseyey i govoriv: nashcho tsye ti viprovadiv nas iz egyp'tu? shchob povbivati spraglogo myenye ta siniv moikh, ta otari moi? i klikav moiseyi do i-o, kazhuchi: shcho ya vchinyu ts'omu narodovi? shchye trokhi, i voni vkamyenyut' myenye! i skazav i-o' do moiseyey: pyeryeidisy pyeryed narodom, i viz'mi z soboyu dyekogo z starshikh izrail'yevikh, a palitsyu, shcho nyeyu ti vdariv buv richku, viz'mi v svoyu ruku, ta i idi! os' ya stanu pyeryed litsyem tvoim tam, na skyeli v khorivi, a ti vdarish u skyelyu, i viidey iz nyei voda, i budyé piti narod! i zrobiv moiseyi tak na ochakh starshikh izrail'yevikh. i nazvav vin im'ya того mistyya: massa ta myeriva chyeryez kolotnyechu izrail'yevikh siniv i chyeryez viprobuvannya nimi i-o, koli kazali: chi e i-o' syeryed nas, chi nyema? i pribuv amalík, i voyuvav z izrail'yem u ryefidimi. i skazav moiseyi do isusa: viby-eri nam lyudyé, i viidi voyui z amalikom. uzavtra ya stanu na vyerkhiv' gori, a bozha palitsya budyé v moii rutsi. i zrobiv isus, yak skazav iomu moiseyi, shchob voyuvati z amalikom. a moiseyi, aaron ta khur viishli na vyerkhiv'ya gori. i stalosya, koli moiseyi pidiimav svoi ruki, to pyeryemagav izrail', a koli ruki iogo opuskali, to pyeryemagav amalík. a ruki moiseyeevi stali tyazhki. i vzyali voni kamyenya, i poklali pid nim. i siv vin na n'omu, a aaron ta khur pidtrimuvali ruki iomu, odin iz ts'ogo boku, a odin iz того. i buli iogo ruki stali azh do zakhodu sontsyya. i pyeryemig isus amalika i narod iogo vistryam myecha. i skazav i-o' do moiseyey: napishi tsye na pam'yatku v knizi, i pokladi do vukh isusovikh, shcho dokrayu zitru ya pam'yat' amalikovu z-pid nyeba. i zbuduvav moiseyi zhyertvnyka, i nazvav im'ya iomu: egovannisi. i prokazav vin: bo ruka na i-o'omu prapori: i-o

18

i pochuv itro, zhryets' midiyans'kii, moisyeyv tyst', usye, shcho zrobiv buv tsi-do dlya moisyeyta ta dlya svogo narodu izrail'yevogo, shcho viviv i-o' izrail'ya do egiptu. i vzyav itro, moisyeyv tyst', zhinku moisyeevu tsipporu, po vidislanni ii, ta obokh siniv ii, shcho imyennya odnomu gyershom, bo skazav buv: ya stav prikhod'kom u chuzhomu krai, a imyennya drugomu yeliyezyer, bo tsi-do mogo bat'ka buv myeni pomichchyu, i vizvoliv myenye vid faraonovogo myecha. i pribuv itro, tyst' moisyeyv, i sini iogo ta zhinka iogo do moisyeyta v pustyny, dye vin otaborivsyta tam bilya bozhio gori. i skazav vin do moisyeyta: ya, tyst' tvii itro, prikhozhu do tyebye, i zhinka tvoja, i obidva sini ii z nyeyu. i viishov moisyeyi navproti svogo tysteya, ta i uklonivsyta do zymeli, i potsiluvav iogo. i pitali voni odin odnogo pro mir, i vviishli do nametyu. i opoviv moisyeyi svoemu tysteyevi pro vsye, shcho zrobiv buv i-o' faraonovi ta egiptovi chyeryez izrail'ya, pro vsi ti trudnoshchi, yaki vin spitkav buv po dorozhi, ta i-o' vizvoliv ikh. i tishivsyta itro vsim tim dobrom, shcho vchiniv i-o' dlya izrail'ya, shcho vizvoliv iogo z egiptyets'koi ruki. i promoviv itro: blagoslovyennii i-o', shcho vizvoliv vas z egiptyets'koi ruki ta z ruki faraonovi, shcho vizvoliv narod z pid ruki egiptyets'koi. tyepyer ya znayu, shcho i-o' bil'shii za vsikh tsi-doiv, bo zrobiv tsye za tye, shcho egiptyani vikhvalyali's nad nimi. i vzyav itro, moisyeyv tyst', tsilopalyennyya ta zhyerti dlya tsi-doa. i priishov aaron ta vsi starshi izrail'yevi isti khlib z moisyeevim tysteyem pyeryed bozhim oblichchiam. i stalosya nazavtra, i siv moisyeyi suditi narod, a narod stoyav navkolo moisyeyta vid ranku azh do vyechora. i pobachiv tyst' moisyeyv usye, shcho vin robit' narodovi, ta i skazav: shcho tsye za rich, shcho ti ro-bish narodovi? dlya chogo ti sidish sam odin, a vyvye's narod stoit' navkolo vid ranku azh do vyechora? a moisyeyi vidkazav svoemu tysteyevi: bo narod prikhodit' do myenye pitatisya sudu tsi-doa. bo yak mayut' voni spravdu, to prikhod'at' do myenye, i ya sudzhu pomizh tim i tim, ta ogoloshuyu postanovi bozhi ta zakoni iogo. i skazav tyst' moisyeyv do n'ogo: nyedobra tsya rich, shcho ti chinish. spravdi stomishsya a ti, i narod toi, shcho z toboyu, bo tsya sprava tyazhcha za tyebye. nye potrapish ti chinitii ii sam odin! tyepyer poslukhai mogo slova, poradzhu tobi, i budyte tsi-do iz toboyu! stii za narod pyeryed tsi-doom, i prinos' spravi do tsi-doa. i ti ostryeryezhyesh ikh za postanovi ta za zakoni, i ob'yavish im tu put', yakoyu voni pidut', i tye dilo, yakye voni zrobyat'. a ti nazdrish zo vs'ogo narodu muzhiv zdbnikh, tsi-doboyazlivikh, muzhiv spravyledlivikh, shcho nyenavidyat' zisk, i nastanovish ikh nad nimi tisyats'kimi, sotnikami, p'yatdyesyatnikami ta dyesy-atnikami. i budut' voni suditi narod kozhnogo chasu. i stanyet'sya, kozhnu vyelikiu spravdu voni prinyesut' do tyebye, a kozhnu malu spravdu rozsudyat' sami. polyegshi sobi, i nyekhai voni nyesut' tyagar iz to-boyu. koli ti zrobish tsyu rich, a tsi-do tobi nakazhye,

to ti vtrimaeshsya, a takozh uyves' narod tsyei priidye na svoe mistys'e v miri. i poslukhavsyta moisyeyi golosu tysteya svogo, i zrobiv usye, shcho toi buv skazav. i vibrav moisyeyi zdbnikh muzhiv zo vs'ogo izrail'ya, i nastanoviv ikh nachal'nikami nad narodom, tisyats'kimi, sotnikami, p'yatdyesyatnikami ta dyesyat-nikami. i sudili voni narod kozhnogo chasu. spravdu trudnu prinosili moisyeevi, a kozhnu malu spravdu sudili sami. i vidpustiv moisyeyi tysteya svogo, i vin pishov sobi do krayu svogo.

19

tryet'ogo misyatsya po vikhodi izrail'yevikh siniv iz egiptyets'kogo krayu, togo dnya pribuli voni na sinais'ku pustyny. i rushili voni z ryefidimu, i vvi-ishli do sinais'koi pustini, ta i otaborilisyta v pustini. i otaborivsyta tam izrail' navproti gori. a moisyeyi uviyshov do tsi-doa. i kliknuv do n'ogo i-o' iz gori, govoryachi: skazhyesh otak domu yakova, i zvis-tish sinam izrail'ya: vi bachili, shcho ya zrobiv buv egiptovi, i nosiv vas na krilakh orlinikh, i priviv vas do syebye. a tyepyer, koli spravdi poslukhaetye mogo golosu, i budyetye dotrimuvati zapovitu mogo, to stanyetye myeni vlasnistyu bil'she vsikh narodiv, bo vsya zymlyta to moyala! a vi stanyetye myeni tsarstvom svyashchyenikiv ta narodom svyatom. ot-sye ti ryechi, shcho pro nikh budyesh kazati izrail'yevim sinam. i pribuv moisyeyi, i poklikav starshikh narodnikh, ta i vilozhiv pyeryed nimi vsi ti slova, shcho i-o' nakazav buv iomu. i vidpoviv uyves' narod raz-om, ta i skazav: usye, shcho i-o' govovor, zrobimo! a moisyeyi donis slova narodu do i-o. i promoviv i-o' do moisyeyta: os' ya do tyebye priidu v gustii khmari, shchob chuv narod, koli ya govoritimu z toboyu, i shchob poviriv i tobi naviki! i pyeryepoviv moisyeyi slova narodu do i-o. i promoviv i-o' do moisyeyta: idi do lyudyei, i osvtyati ikh s'ogodni ta zvavtra, i nyekhai voni vipyerut' odizh svoyu. i nyekhai voni budut' gotovi na tryetii dyen', bo tryet'ogo dnya zi-idye i-o' na goru sinai na ochakh us'ogo narodu. i obvyedyesh granitsyeyu narod dovkola, govoryachi: styeryezhit'sya skhoditi na goru i dotorkuvatisya do krayu ii. kozhyen, khto dotorknyet'sya do gori, budyte konchye zabiti! nyekhai nye dotorknyet'sya do nyei ruka, bo budyte konchye vkamyenovanii, abo budyte spravdi zastrilyenii, chi to khudobina, chi to lyudina, nye budyte zhiti vona. yak surma zasurmit' protyazh-livo, voni viidut' na goru. i ziishov moisyeyi z gori do narodu, i osvtyativ narod, a voni viprali odyezhu svoyu. i vin skazav do narodu: bud'tye gotovi na tryetii dyen'; nye vkhod'tye do zhinok. i stalosya tryet'ogo dnya, koli ranok nastav, i znyalisya gromi ta bliskavki, i gusta khmara nad goroyu ta sil'nii go-los surmi! i zatryemtiv uyves' narod, shcho buv u ta-bori... i viviv moisyeyi narod iz taboru nazustrikh tsi-dooi, i voni stali pid goroyu. a gora sinai usya vona dimuvala chyeryez tye, shcho i-o' ziishov na nyei v ogni! i pidnyavsyta dim ii, nyemov dim vapnyarki, i sil'no zatryemtila vsya gora... i rozlisyga golos surmi, i vin sil'no vsye mogutniv: moisyeyi govorit', a tsi-do vidpovidae iomu golosno... i ziishov i-o' na goru sinai, na vyerkhiv'ya gori. i poklikav i-o' moisyeyta

na vyerkhiv'ya gori. i viishov moiseyi. i promoviv i-o' do moiseyey: ziidi, ostyeryezhi narod, shchob nye rvavsya do i-o, shchob pobachiti, bo bagato z n'ogo zaginye. a takozh svyashcheyniki, shcho budut' pidkhoditi do i-o, nyekhai pyershye osvtyatyat'sya, shchob i-o' ikh nye povbivay. i skazav moiseyi do i-o: nye zmozhye narod viiti na goru sinai, bo ti zasvidchiv mizh nami, govoryachi: obvyedi granitsyeyu tsyu goru, i osvtyati ii. i promoviv do n'ogo i-o': idi, ziidi, a potim viidi ti i aaron z tobouy, a svyashcheyniki i narod nyekhai nye rvut'sya do i-o, shchob ya nye povbivay ikh. i ziishov moiseyi do narodu, i skazav im tsye vsye.

20

i tsi-do promovlyav vsi slova otsi, kazhuchi: ya i-o', tsi-do tvii, shcho viviv tyebye z egypets'kogo krayu z domu rabstva. khai nye budyte tobi inshikh tsi-doiv pyeryedo mnoyu! nye robi sobi riz'bi i vsyakoi podobu z togo, shcho na nyebi vgori, i shcho na zymli doli, i shcho v vodi pid zymlyeyu. nye vklonyaisya im i nye sluzhi im, bo ya i-o', tsi-do tvii, tsi-do zazdrisnii, shcho karae za provinu bat'kiv na sinakh, na tryetikh i na chyetyvertikh pokolinn'yakh tikh, khto nyenavidit' myenye, i shcho chinit' milist' tisyacham pokolin' tikh, khto lyubit' myenye, i khto dyerzhit'sya moikh zapovideyi. nye prizivai imyennya i-o, tsi-doa tvogo, nadaryemno, bo nye pomilue i-o' togo, khto prizivatimye iogo imyennya nadaryemno. pam'yatai dyen' subotnii, shchob svyatyti iogo! shist' dyen' pratsyui i robi vsyu pratsyu svoyu, a dyen' s'omii subota dlya i-o, tsi-doa tvogo: nye robi zhodnoi pratsi ti i sin tvii, ta dochka tvoya, rab tvii ta nyevil'nitsya tvoya, i khudoba tvoya, i prikhod'ko tvii, shcho v bramakh tvoikh. bo shist' dyen' tvoriv i-o' nyebo ta zymlyu, morye ta vsye, shcho v nikh, a dnya s'omogo spochiv tomu poblagosloviv i-o' dyen' subotnii i osvtyativ iogo. shanui svogo bat'ka ta matir svoyu, shchob dovgi buli tvoi dni na zymli, yaku i-o', tsi-do tvii, dae tobi! nye vbivai! nye chini pyeryelyubu! nye kradi! nye svidkui nyepravdivo na svogo blizhn'ogo! nye zhadaa domu blizhn'ogo svogo, nye zhadaa zhoni blizhn'ogo svogo, ani raba iogo, ani nyevil'nitsy iogo, ani vola iogo, ani osla iogo, ani vs'ogo, shcho blizhn'ogo tvogo! i vvyes' narod bachiv ta chuv gromi ta polum'ya, i golos surmi, i goru dimlyachu. i pobachiv narod, i vsi tryemtili ta i postavali zdalyeka. i skazali voni do moiseyey: govori z nami ti, i mi poslukhaemo, a nyekhai nye govorit' iz nami tsi-do, shchob mi nye povmirali. i promoviv moiseyi do narodu: nye biityesya, bo tsi-do pribuv dlya viprobuвання vas, i shchob strakh iogo buv na vashikh oblichch'yakh, shchob vi nye grishili. i stav narod zdalyeka, a moiseyi pidiishov do moroku, dye buv tsi-do. i promoviv i-o' do moiseyey: otak skazhyesh do izrail'yevikh siniv: vi bachili, shcho ya govori v vami z nyebyes. nye budyetye robiti pri myeni tsi-doiv iz sribla, i tsi-doiv iz zolota nye budyetye robiti sobi. ti zrobish dlya myenye zhyertivnika z zymli, i budyesh prinositi na n'omu svoi tsilopalyennya i svoi mirni zhyertvi, i dribnu khudobu svoyu, i vyeliknu khudobu

svoyu. na kozhnomu misti, dye ya zgadayu imyennya svoe, ya do tyebye priidu i poblagoslovlyu tyebye. a koli zrobish myeni zhyertivnika z kameniv, to nye budyesh buduvati iogo z obtyesanykh, bo ti pidnosiv bi nad nim znaryaddya svoe, i zanyechistiv bi iogo. i nye budyesh vkhoditi do mogo zhyertivnika stupenyami, shchob nye bula vidkrita pri n'omu tvoya nagota.

21

a otsye zakoni, shcho ti vkladyyesh pyeryed nimi: koli kupish evryeis'kogo raba, nyekhai vin pratsyue shist' rokiv, a s'omogo nyekhai viidye darmo na volyu. yak-shcho priidye vin sam odin, nyekhai sam odin i viidye; koli vin mae zhinku, to z nim viidye i zhinka iogo. yakshcho pan iogo dast' iomu zhinku, i vona porodit' iomu siniv abo dochok, ta zhinka ta diti ii nyekhai budut' dlya pana ii, a vin nyekhai viidye sam odin. a yakshcho rab toi shchiro skazhye: polyubiv ya pana svogo, zhinku svoyu ta dityei svoikh, nye vidu na volyu, to nyekhai iogo pan privyedye iogo do suddiv, i pidvyedye iogo do dyeryei abo do bichnykh odvirkiv, ta i prokolye pan iogo vukho iomu shilom, i vin budyte robiti iomu poviki! a koli khto prodast' dochku svoyu na nyevil'nitsyu, nye viidye vona, yak vikhodyat' rabi. yakshcho vona nyevgodna v ochakh svogo pana, yakii priznachiv buv ii sobi, to nyekhai pozvolit' ii vikupiti. nye vil'no iomu prodati ii do narodu chuzhogo, koli zradit' ii. a yakshcho priznachit' ii dlya sina svogo, to zrobit' ii za pravom dochok. yakshcho viz'mye sobi inshu, to nye zmyenshit' pozhyvi ii, odyezhi ii i podruzhn'ogo pozhytitya ii. a koli vin tsikh tr'okh ryechyey nye robitimye ii, to vona viidye darmo, byez okupu. khto vdarit' lyudinu, i vona vmrye, toi konchye budyte zabitii. a khto nye chatuvav, a tsi-do pidviv kogo v iogo ruku, to dam tobi mistysy, kudi toi utyechye. a koli khto budyte zamishlyati na blizhn'ogo svogo, shchob zabiti iogo z khitristy, viz'myesh iogo vid zhyertivnika mogo na smyrt'. a khto vdarit' bat'ka svogo chi matir svoyu, toi konchye budyte zabitii. a khto vkradye lyudinu i prodast' ii, abo budyte vona znaidyena v rukakh iogo, toi konchye budyte zabitii. i khto proklinae bat'ka svogo chi svoyu matir, toi konchye budyte zabitii. a koli budut' svarititsya lyudi, i vdarit' odin odnogo kamyenyem abo kulakom, i toi nye vmrye, a zlyazhye na postyelyu, yakshcho vstanye i budyte prokhozhuvatysya nadvori z opyertany svoim, to budyte opravedanii toi, khto vdariv, til'ki nyekhai dast' za progayan'nya chasu iogo ta spravdi vilikue. a koli khto vdarit' raba svogo abo nyevil'nitsyu svoyu kiem, a toi pomrye pid rukoyu iogo, to konchye budyte pokaranii toi. til'ki yakshcho toi pyeryezhyvye dyen' abo dva dni, to nye budyte pokaranii, bo vin iogo groshi. a koli budut' bititsya lyudi, i vdaryat' vagitnu zhinku, i skinye vona ditinu, a inshogo nyeshchastya nye stanyet'sya, to konchye budyte pokaranii, yak pokladye na n'ogo cholovik tiei zhinki, i vin dast' za prisudom suddiv. a yakshcho stanyet'sya nyeshchastya, to dasi dushu za dushu, oko za oko, zuba za zuba, ruku za ruku, nogu za nogu, oparyennya za oparyennya, ranu za ranu, sinyaka za sinyaka. a koli khto vdarit' v

oko raba svogo, abo v oko nyevil'nitsi svoei, i znishchit' iogo, toi na volyu vidpustit' iogo za oko iogo. a yakshcho vib'e zuba raba svogo, abo zuba nyevil'nitsi svoei, toi na volyu vidpustit' togo za zuba iogo. a koli vil udarit' cholovika abo zhinku, a toi umrye, konchye budye vkamyenovanii toi vil, i m'ysa iogo nye budye idzhynye, a vlasnik togo vola nyevinnii. a yakshcho vil buv bitlivim i vchora, i tryet'ogo dnya, i bulo tye zasvidchynye u vlasnika iogo, a toi iogo nye pil'nuvav, i zab'e toi vil cholovika abo zhinku, budye vin ukamyenovanii, a takozh vlasnik budye zabittii. yakshcho na n'ogo budye nakladyenii vikup, to dast' vikupa za dushu svoyu, skil'ki budye na n'ogo nakladyenye. abo vdarit' vil sina, abo vdarit' dochku, budye zrobyleno iomu za tsim zakonom. koli vdarit' toi vil raba abo nyevil'nitsyu, to vlasnik dast' panovi togo tridtsyat' shyekliv sribla, a vil toi budye vkamyenovanii. a koli khto rozkrie yamu, abo vikopae yamu i nye zakrie ii, i vpadye tudi vil abo osyel, vlasnik yami vidshkodue, vyernye groshi vlasnikov iogo, a zaginulye budye iomu. a koli chiis' vil udarit' vola iogo blizhn'ogo, i zginye toi, to prodadut' vola zhivogo, a groshi za n'ogo podilyat' popolovini, i takozh zaginulogo podilyat' popolovini. a koli budye vidomye, shcho vil buv bitlivim i vchora i tryet'ogo dnya, a vlasnik iogo nye pil'nuvav iogo, to konchye nyekhai vidshkodue vola za togo vola, a zabittii budye iomu.

22

koli khto vkradye vola abo ovyechku, i zarizhye iogo abo prodast' iogo, to vidshkodue p'yat' stuk vyelikoi khudobi za vola togo, a chotiri dribnoi khudobi za tu ovyechku. koli vizual'nii-ra-truditisyadii budye vizual'nii-ra-truditisyavlyenii v pidkopi, i budye pobittii tak, shcho pomrye, to nyema provini krovi na tomu, khto pobiv. alye yak zasvitilo sontsy nad nim, to e na n'omu provina krovi. vizual'nii-ra-truditisyadii konchye vidshkodue, a yakshcho vin nichogo nye mae, to budye prodanii za svoyu kradizhku. yakshcho ta kradizhka spravdi budye znaidyena v rutsi iogo zhivoyu, vid vola azh do osla, do yagnyati, to nyekhai vidshkodue udvoe. koli khto vipasye polye abo vinogradnika, i pustit' svoyu khudobu i budye vipasati na chuzhomu poli, vidshkodue nailipshim iz polya svogo i nailipshim iz svogo vinogradnika. koli vi- idye ogon' i popadye na tyerninu, i budye spalyna skirta, abo zbizhzhya stoyachye, abo polye, konchye vidshkodue toi, khto zapaliv pozhyezhu. koli khto dast' svoemu blizhn'omu sriblo abo posud na zbyeryezhyennya, a vono budye vkradynye z domu togo cholovika, yakshcho budye znaidyenii vizual'nii-ra-truditisyadii, nyekhai vidshkodue vdvoe. yakshcho zh vizual'nii-ra-truditisyadii nye budye znaidyenii, to vlasnik domu budye privyedenii do suddiv, na prisyaga, shcho nye prostyagav svoei ruki na pratsyu svogo blizhn'ogo. u kozhnii spravi provini, pro vola, pro osla, pro ovyechku, pro odizh, pro vsye zgublyenye, pro yakye khto skazhye, shcho tsye iogo, nyekhai sprava obokh prii dye do suddi. kogo suddya viznae za vinnogo, toi vidshkodue vdvoe svoemu blizhn'omu. koli khto dast' svoemu

blizhn'omu na zbyeryezhyennya osla, abo vola, abo ovyechku, chi yak u inshu khudobinu, a vona zginye, abo budye skalichyena, abo budye zagrabovana, i nikhto togo nye bachiv, prisyaga i-o nyekhai budye mizh oboma, shcho vin nye prostyag svoei ruki na vlasnist' svogo blizhn'ogo, a vlasnik ii nyekhai zabyerye, a pozvanii nye budye vidshkoduvati. a yakshcho spravdi budye vkradyna vid n'ogo, to nyekhai vidshkodue vlasnikovii. yakshcho diisno budye rozsharpana vona, nyekhai prinysesie ii yak svidotstvo, a za rozsharpanye vin nye vidshkodue. a koli khto pozichit' vid svogo blizhn'ogo khudobinu, a vona budye skalichyena abo zginye, a vlasnik ii nye buv iz nyeyu, to konchye vidshkodue; yakshcho zh ii vlasnik buv iz nyeyu, nye vidshkodue. a yakshcho khudobina bula nainyata, to pidye ta shkada v zaplatu ii. a koli khto pidmovit' divchynu, yak nye zaruchyena, i lyazhye z nyeyu, to nyekhai dast' ii vino, i viz'mye ii sobi za zhinku. yakshcho bat'ko ii spravdi vidmovit' viddati ii iomu, nyekhai vidvazhit' sribla zgidno z vinom divochim. charivnitsi nye zostavish pri zhitti. kozhyen, khto zlyazhyet'sya z khudobinoyu, konchye budye zabittii. kozhyen, khto prinosit' zhyertvu tsi-doam, krim tsi-doa odnogo, pidpadae zaklyattyu. a prikhod'ka nye budyesh utiskati ta gnobiti iogo, bo i vi buli prikhod'kami v egipyets'kim krai. zhodnoi vdovi ta siroti nye budyesh gnobiti; yakshcho zh ti spravdi gnobitimyesh ikh, to koli voni, klichuchi, klikatimut' do myenye, to konchye pochuyu ikhnii zoik, i rozpalit'sya gniv mii, i povbivayu vas myechyem, i stanut' zhinki vashi vdovami, a diti vashi sirotami. yakshcho pozichish groshi narodovi moemu, bidnomu, shcho z tobouy, to nye bud' iomu, yak suvorii pozichal'nik, nye pokladyesh na n'ogo likhvi. yakshcho diisno viz'myesh u zastavu odyezhu blizhn'ogo svogo, to vyernyesh ii iomu do zakhodu sontsya, bo vona edinye nakritya iogo, vona odizh na tilo iogo; na chomu vin budye lyezhati? i stanet'sya, koli budye vin klikati do myenye, to pochuyu, bo ya milosyerdnii. tsi-doa nye budyesh likhosloviti, a nachal'nika v narodii tvoimi nye budyesh proklinati. nye budyesh spiznyuvatisya, shchodo zhyertov, iz shchyedristyu zbizhzhya ta z plinami tvoimi. pyervoridnogo z siniv svoikh dasi myeni. tak zrobysh volovi svoemu, i dribnii khudobi svoii: sim dzibh' budye vona z svoeyu matir'yu, a vos'mogo dnya dasi ii myeni. i vi budyete myeni svyatimi lyud'mi, i nye budyete isti m'ysa, rozsharpanogo v poli, psovi kinyete iogo!

23

nye budyesh roznositi nyepravdivikh pogolosok. nye pokladyesh ruki svoei z nyespravvedlivim, shchob buti svidkom nyepravdi. nye budyesh z bil'shystyu, shchob chiniti vizual'nii-ra-truditisyu. i nye budyesh vislovlyuvatisya pro pozov, prikhilyayuchis' do bil'shosti, shchob pyeryegnuti pravdu. i nye budyesh poturati vtsi-doomu v iogo pozovi. koli strinyesh vola svogo voroga abo osla iogo, shcho zabludyi, to konchye povyernyesh iogo iomu. koli pobachish osla svogo voroga, shcho lyezhit' pid tyagaryem svoim, to nye zagaishsya pomogti iomu, konchye

pomozhyesh razom iz nim. nye pyeryeginai sudu na bik vtsi-doogo svogo v iogo pozovi. vid nyeppravdivoi spravi viddalishsya, a chistogo i spravyedlivogo nye zabii, bo ya nye vspravyedlivlyu nyespravyedlivogo. a khabara nye viz'myesh, bo khabar osliplyue zryachikh i vikrivlyae slova spravyedlivikh. a prikhod'ka nye budyesh tsnuti, bozh vi poznali dushu prikhod'ka, bo sami buli prikhod'kami v egipyets'kim krai. i shist' lit budyesh siyati zyeemlyu svoyu, i budyesh zbirati ii vrozhai, a s'omogo opustish ii ta polishish ii, i budut' isti vtsi-doi narodu tvogo, a pozostalye po nikh budyete isti pol'ova zvirina. tak samo зробish dlya vinogradnika tvogo, i dlya olivki tvoei. shist' dyen' budyesh robiti dila svoi, a s'omogo dnya spochinyesh, shchob vidpochiv vil tvii, i osyel tvii, i shchob vididkhnuv sin nyevil'ntsi tvoei i prikhod'ko. i vsye, shcho ya skazav vam, budyetyete vikonuhati. a imyennya inshikh tsi-doiv nye zgaetaete, nye budyete pochutye vono na us-takh tvoikh. tri razi na rik budyesh svyatkuvati myeni. budyesh dotrimuvati svyato oprisnokiv; sim dyen' budyesh isti oprisnoki, azh nakazav tobi, okryshlenogo chasu misyatsya aviva, bo v nim ti buv viishov z egiptu. i nye budyetyete yavlyatsiya pyeryed litsyem moim z porozhnnimi rukami. i svyato zhniv pyerovoplodu pratsi tvoei, shcho siesh na poli. i svyato zbirannya pri zakinchynni roku, koli ti zbiraesh z polya pratsyu svoyu. tri razi na rik budyete yavlyatsiya vyves' cholovichii rid tvii pyeryed litsyem vladiki i-o. nye budyesh prinositi krovi zhyertvi moei na kvashyeni, a lii moei svyatkovoi zhyertvi nye budyete nochuvati azh do ranku. pochatki pyerovoplodu tvoei zyeemli prinyesesh do domu i-o, tsi-doa tvogo. nye budyesh variti yagnyati v molotsi iogo matyeri. os' ya posilayu angola pyeryed litsyem tvoim, shchob vin okhorneyav u dorozhi tyebye, i shchob provadiv tyebye do togo mistysya, yakye ya prigotoviv. styeryezhisya pyeryed litsyem iogo, i slukhaisya iogo golosu! nye protivsya iomu, bo vin nye probachit' vashogo grikha, bo im'ya moe v n'omu. koli zh spravdi' poslukhaesh ti iogo golosu, i vchinish usye, shcho govoryu, to ya budu voroguvati proti vorogiv tvoikh, i budu gnobiti tvoikh gnobityeliv. bo mii angol khoditmye pyeryed litsyem tvoim, i zaprovadit' tyebye do amoryeyanina, i khittyeyanina, i pyerizzyeyanina, i khanaaneyanina, i khivvyeyanina, i evusyeyanina, a ya znishchu iogo. nye budyesh vklonyatsiya ikhnim tsi-doam, i sluzhiti im nye budyesh, i nye budyesh chiniti za vchinkami ikh, bo konchye porozbivaesh i konchye polamaesh ikhni stovpi dlya tsi-doiv. i budyesh sluzhiti ti i-o, tsi-doovi svoemu, i vin poblagoslovit' tvii khlil ta vodu tvoyu, i z-posyeryed tyebye usunye khvorobu. u tvoim krai nye budyete takoi, shcho skidae ploda, ani nyeplidnoi. chislo tvoikh dniv ya dopovnyu. svii strakh poshlyu pyeryed litsyem tvoim, i privyedu v zamishannya vyves' tseye narod, shcho ti vviidyesh mizh n'ogo. i vsikh vorogiv tvoikh obyernu do tyebye potilitsyeyu. i poshlyu shyershnya pyeryed tobouy, i vin vizhyenye pyeryed tobouy khivvyeyanina, khanaaneyanina ta khittyeyanina. nye vizhyenu ikh pyeryed tobouy v odnim rotsi, shchob nye stav toi krai spustoshyeni, i nye

rozmnozhilasya na tyebye pol'ova zvirina. pomalu ya budu ikh vianyati pyeryed tobouy, azh poki ti rozrodishsya, i posyadyesh tseye krai. i pokladu granitsyu tvoyu vid morya chyervonogo i azh do morya filistims'kogo, i vid pustini azh do richki, bo dam v vashu ruku myeshkantivs t'sogo krayu, i ti vizhyenyes ikh pyeryed sobouy. nye skladau umovi z nimi ta z ikhnimi tsi-doami. nye budut' siditi voni v tvoim krai, shchob nye vyvesti tyebye v grikh suproti myenye, koli budyesh sluzhiti ikhnim tsi-doam, bo tseye budyete pastka tobi!

24

a do moisyeya skazav vin: viidi do i-o ti i aaron, nadav ta avigu, ta simdyesyat iz izrail'yevikh starshikh, i vkloni't'sya zdalyeka. a moisyei nyekhai pidiidye do i-o sam, a voni nye pidiidut', a narod z nim nye viidye. i pribuv moisyei, ta i opoviv narodovi vsi i-o slova ta vsi zakoni. i vyves' narod vidpoviv odnogolosno, ta i skazali: usye, pro shcho govoriv i-o', zrobimo! i napisav moisyei vsi i-o slova. i vstav vin rano vrantsi, ta i zbuduvav zhyertivnika pid goroyu, ta dvanadtsyat' kam'yanikh stovpiv dlya dvanadtsyati izrail'yevikh plyemen. i poslav vin yunakiv, siniv izrail'yevikh, i voni vizual'nii-ra-truditisyazhili tsilopalyennya, i prinyesli zhyertvi, mirmi zhyertvi dlya i-o, bichki. i vzyav moisyei polovinu krovi, i viliv do mid-nits', a drugu polovinu tiei krovi viliv na zhyertivnika. i vzyav vin knigu zapovitu, ta i vidchitav vgoslos narodovi. a voni skazali: usye, shcho govoriv i-o', zrobimo i poslukhaemo! i vzyav moisyei tiei krovi, i pokropiv na narod, ta i skazav: otsye krov zapovitu, shcho i-o' uklav iz vami pro vsi otsi ryechi! i viishov moisyei i aaron, nadav ta avigu, ta simdyesyat izrail'yevikh starshikh, i voni spoglyadali na izrail'yevogo tsi-doa, a pid nogami iogo nibi зробlyenye z sapfirovoi pliti, i nyemov samye nyebo, shchodo yasnosti. i vin nye prostyag svoei ruki na dostoinikh iz siniv izrail'ya. i voni spoglyadali na tsi-doa, i ili i pili. i promoviv i-o' do moisyeya: viidi do myenye na goru, i bud' tam. i dam tobi kam'yanii tablitsi, i zakona ta zapovid', shcho ya napisav dlya navchannya ikh. i vstav moisyei ta isus, sluga iogo, i viishov moisyei na bozhu goru. a do starshikh skazav vin: sidit' nam na tsim misti, azh poki mi vyernyemos' do vas! a os' aaron ta khur budut' iz vami. khto matimye spravu, nyekhai priidye do nikh. i viishov moisyei na goru, a khmara zakrila goru. i slava i-o spochivala na gori sinai, a khmara zakrivala ii shist' dyen'. a s'omogo dnya vin kliknuv do moisyeya z syeryedini khmari. a vid i-o'oi slavi yak ogon', shcho pozhirae na yverkhiv'i gori, na ochakh izrail'yevikh siniv. i vviishov moisyei u syeryedinu khmari, i viishov na goru. i moisyei probuvav na gori sorok dyen' ta sorok nochyei.

25

a i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlai do izrail'yevikh siniv, i nyekhai voni viz'mut' dlya myenye prinoshyennya. vid kozhnogo muzha, shcho dast' dobrovil'no iogo syertsye, viz'myete pri-

noshyennya dlya myenye. a otsye tye prinoshyennya, shcho viz'myetye vid nikh: zoloto, i sriblo, i mid', i blakit', i purpur, i chyervyen', i visson, i kozina vovna, i shkurki baranyachi, nachyervono pofarbovani, i shkurki takhashyevi, i dyeryevo akatsii, oliva na osvitlyennya, pakhoshchi do olivi namashchyennya, i pakhoshchi dlya kadila, i kaminnya oniksovye, i kaminnya na opravu do yefodu i do nagraudnika. i nyekhai zbuduyut' myeni svyatinu, i pyeryebuvtimu syeryed nikh. yak ushe, shcho ya pokazhu tobi budovu skiniu ta budovu ryechyei ii, i tak zrobitye. i zroblyat' voni kovchyega z akatsiinogo dyeryeva, dva likti i piv dovzhina iogo, i likot' i piv shirina iogo, i likot' i piv vishina iogo. i poobkladaesh iogo shchirim zolotom zsyeryedini ta izzovni. i zrobish vintsya zolotogo navkolo nad nim. i villesh dlya n'ogo chotiri zoloti kabluchki, i dasi na chotir'okh kutakh iogo, dvi kabluchki na odnomu botsi iogo, i dvi kabluchki na drugomu botsi iogo. i porobish dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladaesh ikh zolotom. i povsovuesh tsi dyerzhaki v kabluchki na bokakh kovchyegu, shchob nimi nositi kovchyega. v kovcheyogivkikh kabluchkakh budut' tsi dyerzhaki; nye vidstuplyat' voni vid n'ogo. i pokladyesh do kovchyegu tye svidotstvo, shcho ya tobi dam. i zrobish viko zo shchirogo zolota, dva likti i piv dovzhina iogo, i likot' i piv shirina iogo. i zrobish dva zoloti khyeruvimi, robotoyu kutoyu zrobish ikh z obokh kintsiv vika. i zrobi odnogo khyeruvima z kintsya zvidsi, a odnogo khyeruvima z kintsya zvidi. vid togo vika porobitye tikh khyeruvimiv na obokh kintsyakh iogo. i budut' ti khyeruvimi prostyagati krila dogori, i zatinyuvati svoimi kril'mi nad vikom, a ikhni oblichchya odnye do odnogo; do vika budut' oblichchya tikh khyeruvimiv. i pokladyesh tye viko zgori na kovchyega, a do ts'ogo kovchyega pokladyesh svidotstvo, yakye ya tobi dam. i ya budu tobi vidkrivatsiya tam, i budu govoriiti z tobouy z-nad vika z-posyeryed obokh khyeruvimiv, shcho nad kovchyegom svidotstva, pro vsye, shcho rozpovim tobi dlya siniv izrailevyikh. i zrobish stola z akatsiinogo dyeryeva, dva likti dovzhina iogo, i likot' shirina iogo, i likot' i piv vishina iogo. i poobkladaesh iogo shchirim zolotom, i zrobish vintsya zolotogo dlya n'ogo navkolo. i lishtvu zrobish dlya n'ogo v dolonyu navkolo, i zrobish vintsya zolotogo navkolo, dlya lishtvi iogo. i zrobish dlya n'ogo chotiri kabluchki iz zolota, ta i dasi tsi kabluchki na chotir'okh kintsyakh, shcho pri iogo chotir'okh nizhkakh. navproti lishtvi budut' tsi kabluchki, na vkladannya dlya dyerzhakiv, shchob nositi stola. i porobish ti dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladaesh ikh zolotom, i na nikh budut' nositi stola. i porobish miski iogo, i kadil'ntsi iogo, i chashi iogo ta kukhli iogo, shchob nimi liti, zo shchirogo zolota ikh ti porobish. a na stoli pokladyesh khlrib pokazanii, shcho zavzhdii pyeryed moim litsyem. i zrobish svichnika zo shchirogo zolota, robotoyu kutoyu nyekhai budy zroblyeno ts'ogo svichnika. stovp iogo, i ramyena iogo, kye-likhi iogo, gudzi iogo i kvitki iogo budut' iz n'ogo. i shisht' ramyen vikhoditumut' iz bokiv iogo, tri ramyeni svichnika z odnogo boku iogo, i tri ramyeni svichnika z drugogo boku iogo. tri kyelikhi migdalopodibni v

odnim ramyeni, gudz' i kvitka, i tri migdalopodibni kyelikhi v ramyeni drugim, gudz' i kvitka. tak na shosti ramyenakh, shcho vikhodyat' iz svichnika. a na stovpi svichnika chotiri kyelikhi migdalopodibni, gudzi iogo ta kvitki iogo. i gudz' pid dvoma ramyemami z n'ogo, i gudz' pid inshimi dvoma ramyemami z n'ogo, i gudz' pid tryetimi dvoma ramyemami z n'ogo, u shosti ramyen, shcho vikhodyat' iz svichnika. ikhni gudzi ta ikhni ramyena nyekhai budut' iz n'ogo. uvyes' vin odnye kuttya shchirogo zolota. i zrobish sim lyampadok do n'ogo, i nyekhai zasyvlyat' iogo lyampadki, i nyekhai vin svitit' na pyeryednyu storonu iogo. a iogo shchpichiki ta iogo lopatki na vugil' shchirye zoloto. z talantu shchirogo zolota zrobish iogo ta vyves' tsyei posud. i divis', i zrobi za tim zrazkom, shcho tobi pokazuvano na gori.

26

a skiniyu zrobish iz dyesyati pokrival z sukanogo vissonu, i blakiti, i purpuru ta z chyervyeni. khyeruvimi mistyets'koyu robotoyu zrobish ti ikh. dovzhina odnogo pokrivala dvadtsyat' i visim liktiv, a shirina odnogo pokrivala chotiri likti. usim pokrivalam mira odna. p'yat' pokrival budy pospianikh odnye do odnogo, i p'yat' pokrival inshikh budy pospianikh odnye do odnogo. i porobish blakitni pyetyel'ki na kraiyu odnogo pokrivala z kintsya v spinanni. i tak samo zrobish na kraiyu kintsyevogo pokrivala v spinanni drugim. p'yatdyesyat pyetyel'ok porobish u pokrivali odnim, i p'yatdyesyat pyetyel'ok porobish na kintsi pokrivala, shcho v drugim spinanni. ti pyetyel'ki protilyegli odna do odniei. i zrobish p'yatdyesyat zolotikh gachkiv, i pospinaesh ti pokrivala odnye do odnogo timi gachkami, i budy odna skiniya. i prorobish pokrivala z vovni kozinoi na namyeta nad vnutrishn'oyu skiniyu, zrobish ikh odinadtsyat' pokrival. dovzhina odnogo pokrivala tridtsyat' liktiv, a shirina odnogo pokrivala chotiri likti. odinadtsyat'om pokrivalam mira odna. i pospinaesh p'yat' pokrival osibno, i shisht' pokrival osibno, a shostye pokrivalo skladyesh udvoe napyeryedi namyetu. i porobish p'yatdyesyat pyetyel'ok na kraiyu odnogo pokrivala, kintsyevogo v spinanni, i p'yatdyesyat pyetyel'ok na kraiyu pokrivala drugogo spinannya. i zrobish p'yatdyesyat midyanikh gachkiv, i povsovuesh ti gachki v pyetyel'ki i pospinaesh namyeta, i budy vin odin. a tye, shcho zvisae, lishok v namyetovikh pokrivalakh, polovina zalishku pokrivala, budy zvisati zzadu skiniu. i likot' iz ts'ogo, i likot' iz togo boku v zalishku v dovzhini namyetovogo pokrivala budy zvishyenni na boki skiniu z ts'ogo i z togo boku na pokrittya ii. i zrobish nakrittya dlya skiniu, baranyachi nachyervono pofarbovani shkurki, i nakrittya zvyerkhu z takhashyevikh shkurok. i porobish dlya skiniu stoyachi doshki z akatsiinogo dyeryeva. dyesyat' liktiv dovzhina doshki, i likot' i pivliktya shirina odniei doshki. v odnii doshtsi dvi ruchki, spoluchenyi odna do odniei. tak zrobish usim doshkam skiniinim. i porobish doshki dlya skiniu, dvadtsyat' doshchok na bik pivdyennii, na poludyen'. i sorok sribnikh pidstav porobish pid timi dvadtsyat'ma doshkami, dvi

pidstavi pid odnieyu doshkoyu dlya dvokh ruchok ii, i dvi pidstavi pid doshkoyu drugoyu dlya dvokh ruchok ii. a dlya drugogo boku skiniy, v storonu pivnochi dvadtsyat' doshchok. i dlya nikh sorok sribnikh pidstav, dvi pidstavi pid odnu doshku, i dvi pidstavi pid doshku drugu. a dlya zadn'ogo boku skiniy na zakhid zrobish shist' doshchok. i dvi doshki zrobish dlya kutiv skiniy na zadn'ogo boka. i nyekhai voni budut' poednani zdlou, i nyekhai razom budut' poednani na vyerkhu ii do odniey kabluchki. tak nyekhai budy dlya obokh nikh; nyekhai voni budut' dlya obokh kutiv. i budy visim doshchok, a ikhni pidstavi zo sribla, shistnadtsyat' pidstav: dvi pidstavi pid odnu doshku, i dvi pid doshku drugu. i zrobish zasuvy z akatsiinogo dyeryeva, p'yat' dlya doshchok odnogo boku skiniy, i p'yat' zasuviv dlya doshchok drugogo boku skiniy, i p'yat' zasuviv dlya doshchok zadn'ogo boku na zakhid. a syeryednii zasuv posyeryedini doshchok budy zasuvati vid kintsya do kintsya. a tsi doshki poobkladaesh zolotom, a kabluchki ikhni, na vkladannya dlya zasuviv, porobish iz zolota; i tsi zasuvy poobkladaesh zolotom. i postavish skiniyu zgidno z pripisami, yak tobi pokazano na gori. i zrobish zavisu z blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu. mistyets'koyu robotoyu zrobiti ii z khyeruvimami. i povis' ii na chotir'okh akatsiinikh stovpakh, poobkladanih zolotom, gaki ikh zoloti, na chotir'okh sribnikh pidstavakh. i povis' tu zavisu pid gachkami, i vnyesyesh tudi za zavisu kovchyeaga svi-dotstva. i tsya zavisu budy viddilyati vam mizh svy-atinyeyu i mizh svyatyee svyatikh! i pokladyesh tye viko na kovchyeaga svi-dotstva v svyatomu svyatikh. i postavish zola nazovni zavisu, a svichnika navproti stolu na botsi skiniy na pivdyen', a stola postavish na botsi pivnochi. i zrobish zaslonu vkhodu skiniy z blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu, robota gaptivnika. i zrobish dlya zasloni p'yat' akatsiinikh stovpiv, i poobkladaesh ikh zolotom; gaki ikh zoloto; i villesh dlya nikh p'yat' midyanikh pidstav.

27

i zrobish zhyertivnika z akatsiinogo dyeryeva, p'yat' liktiv dovzhina, i p'yat' liktiv shirina; kvadratovii nyekhai budy toi zhyertivnik, a vishina iogo tri likti. i porobish rogi iogo na chotir'okh kutakh iogo, iz n'ogo nyekhai budut' rogi iogo. i poobkladaesh iogo middyu. i porobish gorshki na zspivuvannya popyelu z n'ogo, i lopatki iogo, i kropil'nitsi iogo, i vidyl'tsya iogo, i iogo lopatki na vugil'. dlya vs'ogo posudu iogo budyesh uzhi-vati midi. i zrobish dlya n'ogo midyanu myeryezhu robotoyu sitki, a nad myeryezhyeyu zrobish chotiri midyani kabluchki na chotir'okh kintsyakh iogo. i pokladyesh ii zdlou pid lishtvu zhyertivnika, i budy ta myeryezha azh do poloviny zhyertivnika. i porobish dyerzhaki dlya zhyertivnika, dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladaesh ikh middyu. i budy vsuneno dyerzhaki iogo v kabluchki; i budut' ti dyerzhaki na dvokh bokakh zhyertivnika pri noshennyi iogo. porozhnyavim usyeryedini zrobish iogo z doshchok. yak pokazano bulo tobi na gori, tak nyekhai zrobyat'.

i zrobish skiniinye podvir'ya. na pivdyennu storonu, na poludyen' zaponi dlya podvir'ya, sukanii visson; dovzhina pyershii storoni sto liktiv. a stovpiv dlya n'ogo dvadtsyat', a ikhnikh pidstav iz midi dvadtsyat'. gaki tikh stovpiv ta obruchi ikhni sriblo. i tak samo na storonu pivnochi vdovzhinu zaponi: dovzhina sto liktiv; a stovpiv dlya n'ogo dvadtsyat', a pidstav dlya nikh dvadtsyat', iz midi. gaki tikh stovpiv ta obruchi ikhni sriblo. a shirina podvir'ya v storonu zakhodu: zaponi p'yatdyesyat liktiv, a dlya nikh stovpiv dyesyat', a ikhnikh pidstav dyesyat'. a shirina podvir'ya v storonu pyeryedu, skhodu, p'yatdyesyat liktiv. i na p'yatnadtsyat' liktiv zaponi dlya boku; stovpiv dlya nikh tri, i pidstav dlya nikh tri. a dlya boku drugo p'yatnadtsyat' liktiv zaponi; stovpiv dlya nikh tri, i pidstav dlya nikh tri. a dlya brami podvir'ya zaslonu na dvadtsyat' liktiv iz blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu, robota gaptivnika. dlya nikh stovpiv chotiri, i pidstav ikhnikh chotiri. usi stovpi podvir'ya pospinani navkolo sriblom; ikhni gaki sriblo, a pidstavi ikhni mid'. dovzhina podvir'ya sto liktiv, a shirina skriz' p'yatdyesyat, a vishina p'yat' liktiv. zaponi z sukanogo vissonu, a pidstavi stovpiv mid'. usi ryechi skiniy dlya vsyakoi sluzhbi v nii, usi kilki ii i usi kilki podvir'ya mid'. i ti nakazyesh izrayliyem sinam, i nyekhai voni prinosyat' tobi olivu z olivok, chistu, tovchyenu, dlya osvityennya, shchob zavzhd gorila lyampada. u skiniy zapovitu nazovni zavisu, shcho na svi-dotstvi, prigotue ii na zapalyennya aaron ta sini iogo vid vyechora azh do ranku pyeryed litsyem i-o. tsye vichna postanova ikhnim rodam vid izraylyevikh siniv!

28

a ti viz'mi do syebye brata svogo aaronu ta siniv iogo z nim, z-pomizh izraylyevikh siniv, shchob vin buv svyashchyenikom dlya myenye, aaronu, nadava, i avigu, yelyeazara ta itamara, siniv aaronovikh. i zrobish svyashchyenni shati dlya brata svogo aaronu na slavu i krasu. i ti skazyesh usim mudrosyerdim, shcho ya napovniv ikh dukhom mudrosti, i voni zrobyat' aaronovi shati dlya posvyachyennya iogo, shchob buv svyashchyenikom dlya myenye. a otsye ti shati, shcho voni zrobyat': nagrudnik, i yefod, i vyerkhnuyu shatu, i khiton plyetyenii, zavii i poyas. i zrobish svyashchyenni shati dlya brata svogo aaronu ta dlya siniv iogo, shchob vin buv svyashchyenikom dlya myenye. i viz'mut' voni zolota, i blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta vissonu, i zrobyat' yefoda z zolota, blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z vissonu sukanogo, robota misttsya. dva zluchenyi naramyenniki budut' u n'ogo pri obokh kintsyakh iogo, i budy vin spoluchenyi. a poyas mistyets'kii iogo yefodu, shcho na nim, tiei zh roboti, nyekhai budy z n'ogo, z zolota, blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu. i viz'myesh dva oniksovi kamyeni, ta i viriz'bish na nikh imyena izraylyevikh siniv, shist' iz ikhnikh imyen na kamieni odnim, a imyennya shosti pozostalik na kamieni drugim, za ikhnim narodzhyennym. robotoyu riz'barya kamyenya, riz'boyu pyechatki viriz'bish na tikh obokh kamyenyakh

imyena izrail'yevikh siniv; otochyni zolotimi gnizdami zrobish ikh. i polozhish obidva kamieni na naramyennikakh yefodu, kamieni pam'yati dlya izrail'yevikh siniv. i budye nositi aaron ikhni imyennya pyeryed bozhim litsyem na obokh plyechakh svoikh na pam'yat'. a gnizda porobish iz zolota. i dva lantsyugi zo shchirogo zolota, plyetyenimi porobish ikh, robotoyu shnuriv. i dasi ti plyetyeni lantsyugi na gnizda. i zrobish nagrudnika sudnogo, robotoyu misttsya, yak robota yefodu zrobish iogo, iz zolota, blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z vissonu sukanogo zrobish iogo. kvadratovii nyekhai budye vin, vizual'nii-ra-truditsyazhyenii udvoe, p'yad' dovzhina iogo, i p'yad' shirina iogo. i ponasadzhuesh na n'omu kamenyevye nasadzhyennya, chotiri ryadi kamyenya. ryad: rubin, topaz i smaragd ryad pyershii. a ryad drugii: karbunkul, sapfir i yaspis. a ryad tryetii: opal', agat i amyetist. a chyetyvertii ryad: khrizolit, i oniks, i byeril, voni budut' vstavlyeni v zoloto v svoikh gnizdakh. a kamieni nyekhai budut' na imyennya dvanadtsyati izrail'yevikh siniv, na imyennya ikh; riz'boyu pyechatki kozhyen na imyennya iogo nyekhai budut' dlya dvanadtsyati rodiv. i porobish na nagrudniku sukani lantsyugi plyetyenoyu robotoyu zo shchirogo zolota. i zrobish na nagrudniku dvi zoloti kabluchki, i dasi tsi dvi kabluchki na dvokh kintsyakh nagrudnika. i dasi dva zoloti shnuri na dvi ti kabluchki do kintsiv nagrudnika. a dva kintsi dvokh shnuriv dasi do dvokh gnizd, i dasi na naramyenniki yefodu spyeryedu iogo. i zrobish dvi zoloti kabluchki, i pokladyesh ikh na dvokh kintsyakh nagrudnika na krai iogo, shcho do storoni yefodu, vsyeryedinu. i zrobish dvi zoloti kabluchki, ta i dasi ikh na obidva naramyenniki yefodu zdolu, spyeryedu iogo, pri spoluchyenni iogo, nad mistyets'kim poyasom yefodu. i priv'yazhut' nagrudnika vid kabluchok iogo do kabluchok yefodu blakitnoyu nitkoyu, shchob buv na mistyets'kim poyasi yefodu, i nye budye rukhatis' nagrudnik iz-nad yefodu. i budye nositi aaron imyena izrail'yevikh siniv v sudnim nagrudniku na syertsii svoim, yak budye vkhoditi do svyatini, na povsyakchasnu pam'yat' pyeryed i-o litsyem. i dasi do sudnogo nagrudnika urim ta tummim, i budut' voni na aaronovim syertsii pri vkhodi iogo pyeryed i-o litsye. i budye zavzhdi nositi aaron sud izrail'yevikh siniv na svoim syertsii pyeryed i-o oblichchyam. i zrobish vyerkhnyu shatu dlya yefodu, usu blakitnu. i nyekhai budye v syeryedini ii otvir dlya golovi iogo; krai otvori nyekhai budye navkolo robotoyu tkacha, yak pantsyernii otvir budye ii, shchob ii nye dyertisya. i porobish na podolku ii granatovi yabluka z blakiti, i purpuru ta z chyervyeni, na podolku ii navkolo, i zoloti dzvinki pomizh nimi navkolo, zolotii dzvinok i granatovye yabluko, zolotii dzvinok i granatovye yabluko na podolku tiei shati navkolo. i nyekhai vona budye na aaronovi dlya sluzhyennya, i nyekhai budye chutii gos iogo pri vkhodi iogo do svyatini pyeryed i-o oblichchya, i pri vkhodi iogo, shchob iomu nye pomyerti. i zrobish kvitku zo shchirogo zolota, i viz'ribish na nii, yak riz'ba pyechatki: svyatynya dlya i-o. i pokladyesh ii na nitsi z blakiti, i nyekhai vona budye na zavoi, na pyeryedi zavoyu nyekhai budye

vona. i nyekhai budye vona na aaronovim choli, i nyekhai nosit' aaron grikh tiei svyatoshchi, shcho izrail'yevi sini posvyatyat' ii dlya sluzhy svoyikh vyatikh darunkiv. i nyekhai vona budye zavzhdi na iogo choli na blagovolinnya dlya nikh pyeryed i-o litsyem. i vitychesh khitona z vissonu, i zrobish zavoya z vissonu, i zrobish poyasa robotoyu gapytara. i dlya siniv aaronovikh porobish khitoni, i porobish im poyasi, i porobish im pokrittya golovi na slavu i krasu. i ponadyagaesh ikh na brata svogo aarona ta na siniv iogo z nim. i pomazhyesh ikh, i rukopolozhish ikh, i posvyatish ikh, i budut' voni svyashchyenikami myeni. i porobi im l'nyanu spidnyu odizh, shchob zakriti tilyesnu nagotu, vid stye-gon azh do golinok nyekhai budut' voni. i nyekhai budut' voni na aaronovi ta na sinakh iogo pri vkhodi ikh do skinii zapovitu, abo pri prikhodi ikh do zhyertivnika na sluzhyennya v svyatini, i nye ponyesut' voni grikha, i nye pomrut'. tsye vichna postanova iomu ta nashchadkami iogo po n'omu!

29

a otsye ta rich, yaku ti zrobish im dlya posvyachyennya ikh, shchob voni buli svyashchyenikami myeni. viz'mi odnogo bichka molodogo ta dva byezvadni barani, i prisnii khlib, i prisni kalachi, zmishani z olivoyu, i prisni korzhi, pomazani olivoyu, iz lipshoi psyhenichnoi muki porobish ikh. i pokladyesh ikh do odnogo kosha, i prinyesyesh ikh u koshi, i togo bichka ta dva ti barani. a aarona ta siniv iogo privyedi do vkhodu skinii umovlyennya, i obmiesh ikh vodoyu. i viz'myesh shati ta i ubyeryesh aarona v khitona, i v yefodnu shatu, i v yefoda, i v nagrudnika, i opyeryezhyesh iogo mistyets'kim poyasom yefodu. i nalozhish zavoya na iogo golovu, a na zavii dasi vintya svyatosti. i viz'myesh olivu pomazannya, i villesh iomu na golovu, ta i pomazhyesh iogo. i privyedyesh siniv iogo, ta i povbiraesh ikh u khitoni. i popidpyerizuesh ikh poyasom, aarona ta siniv iogo, i nalozhish im pokrittya golovi, i budye dlya nikh svyashchyenstvo na vichnu postanovu. i rukopolozhish aarona ta siniv iogo. i privyedyesh bichka do skinii zapovitu, i pokladye aaron ta sini iogo ruki svoi na golovu togo bichka. i zarizhyesh togo bichka pyeryed i-o oblichchyam pri vkhodi do skinii zapovitu. i viz'myesh krov i bichka, i pomazhyesh na rogakh zhyertivnika pal'tsyem svoim, a vsyu krov villesh do osnovi zhyertivnika. i viz'myesh uyves' lii, shcho pokrivaie nutro, i sal'nika na pyechintsi, i obidvi nirk i lii, shcho na nikh, ta i spalish na zhyertivniku. a m'yaso bichka, i shkuru iogo ta nyechistoti iogo spalish v ogni poza taborom, tsye zhyertva za grikh. i viz'myesh odnogo barana, i nyekhai pokladut' aaron ta sini iogo svoi ruki na golovu togo barana. i zarizhyesh togo barana, i viz'myesh krov iogo, ta i pokropish zhyertivnika navkolo. a togo barana poroztinaesh na kuski iogo, i vipoloshchyesh nutroshchi iogo ta golinki iogo, i pokladyesh na kuski iogo ta na golovu iogo. i spalish us'ogo barana na zhyertivniku, tsye tsilopalyennya dlya i-o, pakhoshchi lyubi, ogn yana zhyertva, dlya i-o vona. i viz'myesh drugogo barana, i pokladye aaron ta

sini iogo ruki svoi na golovu togo barana. i zarizhyesh togo barana, i viz'myesh krovi iogo, ta i dasi na pipku aaronovogo vukha, i na pipku pravogo vukha siniv iogo, i na vyelikii palyets' pravoi ruki ikhn'oi, i na vyelikii palyets' ikhn'oi pravoi nogi. i pokropish tu krov na zhyertivnika navkolo. i viz'myesh iz krovi, shcho na zhyertivniku, i z olivi pomazannya, ta i pokropish na aarona i na shati iogo, ta na siniv iogo i na shati siniv iogo z nim. i osv'yatit'sya vin, i shati iogo ta sini i shati siniv iogo z nim! i viz'myesh iz togo barana lii ta kurdyyuka, i lii, shcho pokrivae nutroshchi, i sal'nika na pyechintsii, i obidvi nirki, i lii, shcho na nikh, i pravye styegno, bo tsye baran posvyachyennya. i odin bukhanyets' khliba, i odin khlিবnii olivnii kalach, i odin korzhik iz kosha z prsnim, shcho pyeryed litsyem i-o. i pokladyesh usye tye na ruku aarona i na ruki siniv iogo, i pokolikhaesh iogo, yak kolikhannya pyeryed i-o litsyem. i viz'myesh iogo z ikhn'oi ruki, ta i spalish na zhyertivniku na tsilopalyennya, na pakhoshchi lyubi pyeryed i-o litsyem, tsye ognyna zhyertva dlya i-o. i viz'myesh grudinu z barana posvyachyennya, shcho aaroniv, i pokolikhaesh ii, yak kolikhannya pyeryed i-o litsyem, i tsye budyе tvoya chastina. i posvyatish grudinu kolikhannya ta styegno prinoshyennya, shcho buli kolikhani, i shcho bulo prinyesyenye z barana rukopolozhyennya, z togo, shcho aaronovyе, i z togo, shcho siniv iogo. i budyе tsye aaronovi ta sinam iogo na vichnu postanovu vid izrail'yevikh siniv, bo tsye prinoshyennya. i budyе vono prinoshyennam vid izrail'yevikh siniv i mirnikh ikhnikh zhyertov, ikhne prinoshyennya dlya i-o. a svyashchyenni shati, shcho aaronovi, budut' po n'omu sinam iogo na pomazannya v nikh i na rukopolozhyennya ikh. sim dyen' nositimye ikh toi iz siniv iogo, shcho budyе svyashchyenikom zamist' n'ogo, shcho vv'idye do skiniі zapovitu na sluzhyennya v svyatini. i viz'myesh barana posvyachyennya, i zvarish m'yasо iogo v svyatim misti. i budyе isti aaron ta sini iogo m'yasо togo barana, ta toi khlib, shcho v koshi, pri vkhodi do skiniі zapovitu. i poidyat' voni tye, chim okuplyeno ikh na rukopolozhyennya ikh, na posvyachyennya ikh. a chuzhii nye budyе isti, bo svyatist' vono! a yakshcho pozostanyet'sya z m'yasа posvyachyennya ta z togo khliba do ranku, to spalish pozostalye v ogni, nye budyе tye idzhyenye, bo svyatist' vono! i zrobish aaronovi ta sinam iogo tak, yak usye, shcho ya nakazav buv tobi. sim dyen' budyesh posvyachuvati ikh. a bichka, zhyertvu za grikh, budyesh sporyadzhati shchodoyenno dlya okuplyennya. i budyesh ochishchati zhyertivnika, koli budyesh chiniti okuplyennya iogo. i pomazhyesh iogo na iogo posvyachyennya. sim dyen' budyesh skladati okupa na zhyertivniku i osv'yatish iogo, i stanye toi zhyertivnik naisvyatishim. usye, shcho dotorknyet'sya do zhyertivnika, osv'yatit'sya. a ot-sye tye, shcho budyesh sporyadzhati na zhyertivniku: yagnyata, odnorichnogo viku, dvoe na dyen' zavzhdі. odnye yagnya sporyadish urantsi, a drugye yagnya sporyadish pid vyechir. i dyesyatinu yefi pshyenchinoi muki, mishanoi v tovchyenii olivi, chvyert' ginu, i na littya chvyert' ginu vina na odnye yagnya. a yagnya drugye sporyadish pid vyechir; yak khlিবnu zhyertvu

ranku i yak zhyertvu plinnu ii sporyadish iomu, na pakhoshchi lyubi, ognyna zhyertva dlya i-o, stalye tsilopalyennya dlya vashikh pokolin' pri vkhodi do skiniі zapovitu pyeryed i-o litsyem, shcho budu tam vidkrivatisya vam, shchob govori ti tobye tam. i budu vidkrivatisya tam izrail'yevim sinam, i tsye mist-sye budyе osv'yachyenye moeyu slavoyu. i osv'yachu skiniyu zapovitu, i zhyertivnika, i aarona ta siniv iogo osv'yachu, shchob voni buli svyashchyenikami myeni. i budu ya spochivati syeryed izrail'yevikh siniv, i budu im tsi-doom. i poznayut' voni, shcho ya i-o', ikhnii tsi-do, shcho viviv ikh iz egipyets'kogo krayu, shchob pyeryebuvati myeni syeryed nikh. ya i-o', ikhnii tsi-do!

30

i zrobish zhyertivnika na kadinnya kadila, z akatsi-inogo dyeryeva zrobish iogo. likot' dovzhina iogo, i likot' shirina iogo, kvadratovii nyekhai budyе vin, a dva likti vishina iogo. z n'ogo vikhoditumt' rogi iogo. i poobkladaesh iogo shchirim zolotom, dakh iogo ta stini iogo navkolo, ta rogi iogo. i zrobish iomu vintsya zolotogo navkolo. i dvi zoloti kabluchki zrobish iomu pid vintsya iogo, na dvokh bokakh iogo zrobish, na dvokh storonakh, i budyе tsye na vkladannya dlya dyerzhakiv, shchob nimi nositi iogo. i porobish dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladaesh ikh zolotom. i postavish iogo pyeryed zavisoyu, shcho nad kovchyegom svidotstva, pyeryed vikom, shcho na svidotstvi, yakim ya budu tobi vidkrivatisya tam. i budyе aaron kaditi na n'omu kadilo pakhoshchiiv shchoranku, koli vin popravly-atimye lyampadki, to budyе kaditi iogo. i pri zapa-lyenni lyampadok pid vyechir vin budyе kaditi iogo. tsye postiinye kadilo pyeryed i-o litsyem na vashi pokolinny! nye zapalitse ikh zolotom. i postavish iogo ani tsilopalyennya, ani zhyertvi khlিবnoi, i zhyertvi ridinnoi nye budyetye liti na n'omu. i skladye aaron okupa na rogi iogo, raz u rotsi, z krovi zhyertvi za grikh raz u rotsi dnya okuplyennya skladye vin okupa na n'ogo na vashi pokolinny. tsye naisvy-atishye dlya i-o! i promoviv i-o' do moisyeya, gov-oryachi: koli budyesh robiti pyeryelik izrail'yevikh siniv za timi, kogo povinno litchi, to dadut' voni kozhyen vikupa za dushu svoyu i-o pri pyeryeliku ikh, i nye budyе mizh nimi morovitsi pri pyeryeliku ikh. otsye dast' kozhyen, shcho pyeryekhodit' na pyeryeliku: polovinu shyeklya, na miru shyek-lyem svyatini, dvadtsyat' gyer toi shyekyel'; polov-ina ts'ogo shyeklya prinoshyennya dlya i-o. kozhyen, khto pyeryekhodit' na pyeryeliku, vid viku dvadtsyati lit i vishchye, dast' prinoshyennya dlya i-o. bagatii nye pobil'shit', a vtsi-doiі nye zmyenshit' vid polovini shyeklya, dayuchi prinoshyennya i-o dlya skladannya okupu za vashi dushi. i viz'myesh groshi okupu vid izrail'yevikh siniv, ta i dasi ikh na robotu skiniі zapovitu. i budyе vono izrail'yevim sinam na pam'yat' pyeryed i-o oblichyham dlya okuplyennya za vashi dushi. i i-o' promovlyav do moisyeya, gov-oryachi: i zrobish umival'nitsyu z midi, i pidstava ii mid', na vmivannya. i postavish ii mizh skiniyu za-povitu i mizh zhyertivnikom, i nallesh tudi vodi. i

budut' aaron ta sini iogo miti z nyei svoi ruki ta nogi svoi. koli voni vkhoditumut' do skinii zapovitu, to budut' miti v vodi, shchob im nye vmyerti, abo koli budut' vidkhoditi do zhyertivnika na sluzhyennya, shchob spaliti ognyanu zhyertvu dlya i-o. i budut' voni vmivati ruki svoi ta nogi svoi, shchob im nye vmyerti. i budye tsye dlya nikh vichna postanova, dlya n'ogo i dlya nashchadkiv iogo na ikhni pokolin-nya! i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: a ti viz'mi sobi naikrashchikh pakhoshchiv: samo-tyechnoi mirri p'yat' sotyen' shyekliv, i zapashnogo tsinamonu polovinu iogo: dvisti i p'yatdyesyat, i zapashnoi ochyeryetini dvisti i p'yatdyesyat, i kasii p'yat' sotyen' shyekliv na miru shyeklyem svyatini, ta gin olivkovoii olivi. i zrobish ii mirom svyatogo pomazannya, mast' skladyenu, robota robitnika masti. tsye budye miro svyatogo pomazannya. i namastish nim skinivu zapovitu, i kovcheyga svidotstva, i stola ta vsi ryechi iogo, i svichnika ta ryechi iogo, i zhyertivnika kadila, i zhyertivnika tsilopalyennya ta vsi ryechi iogo, i vmival'nitsyu ta pidstavu ii. i osvtyatish ikh, i stanut' voni naisvyatishim, ushe, shcho dotorknyet'sya do nikh, osvtyatit'sya! i pomazhyesh aarona ta siniv iogo, ta posvyatish ikh na svyashchyennosluzhyennya myeni. a do siniv izrail'yevikh budyesh govorigi, kazhuchi: tsye budye myeni miro svyatogo pomazannya na vashi pokolinnya. na lyuds'kye tilo nye budye vono litye, i za postanovoyu pro n'ogo nye budye robitisya, yak vono, svyatinya vono, vono budye svyatinya dlya vas! kozhyen, khto sam robitimye mast', yak vono, i khto dast' iz n'ogo na chuzhogo, toi budye vityatii iz narodu svogo. i promoviv i-o' do moisyeya: viz'mi sobi pakhoshchiv: bal'zamu, i onikhu, i khyelbanu, pakhoshchiv, ta chistogo ladanu, kozhnye budye v rivnii chastini. i zrobish z ts'ogo kadilo, mast', robota robitnika masti, posolyenye, chistye, svyatye. i zityryesh iz nyei nadribno, i dasi z nyei pyeryed oblichchiam svidotstva v skinii zapovitu, shcho ya budu yavlyatisya tobi tam, tsye budye naisvyatishye dlya vas! a kadilo, shcho zrobitye, za postanovoyu pro n'ogo tsye zrobitye sobi, vono budye tobi svyatist' dlya i-o! kozhyen, khto zrobit', yak vono, shchob nyukhati z n'ogo, toi budye vityatii iz narodu svogo!

31

i promoviv i-o' do moisyeya, govoryachi: divisya, ya poklikav na im'ya byetsal'ila, sina urievogo, sina khura, yudinogo plyemyeni, i napovniv iogo dukhom bozhim, mudristyu, i rozumuvanniam, i znanniam, i zdibnistyu do vsyakoi roboti, na obmislyennya mistyets'kye, na robotu v zoloti, i v sribli, i v midi, i v obroblyenni kamyenya, shchob vsadzhuvati, i v obroblyenni dyeryeva, shchob robiti v usyakii roboti. i ya oto dav iz nim ogoliyava, akhisamakhovogo sina, danovogo plyemyeni. a v syertsye kozhnogo mudrosyerdogo ya dav mudrist', i zrobyat' voni vsye, shcho ya nakazav buv tobi: skinivu zapovitu, i kovcheyga dlya svidotstva, i viko, shcho na n'omu, i vsi skininii ryechi, i stola ta ryechi iogo, i chistogo svichnika ta vsi ryechi iogo, i zhyertivnika kadila, i zhyertivnika tsilopalyennya ta vsi ryechi iogo, i vmi-

val'nitsyu ta pidstavu ii, i shati sluzhyebni, i shati svyashchyenni dlya svyashchyenika aarona, i shati siniv iogo na svyashchyennosluzhyennya, i olivu pomazannya, i zapashnye kadilo dlya svyatini, yak usye, shcho ya nakazav buv tobi, voni zrobyat'. i promoviv i-o' do moisyeya, govoryachi: a ti promovlyai izrail'yevim sinam, govoryachi: til'ki suboti moi budyetye pil'nuvati, bo tsye znak pomizh mnoyu ta pomizh vami dlya vashikh pokolin', shchob vi poznali, shcho ya i-o', shcho osvychue vas! i budyetye pil'nuvati subotu, bo vona svyatist' dlya vas. khto opoganit' ii, toi konchye budye zabitiu, bo kozhyen, khto robit' u nii robotu, to budye styata dusha ta z-posyeryed narodiv ii! shist' dyen' budye robitisya pratsya, a dnya s'omogo subota vidpochinku vid pratsi, svyatist' dlya i-o. kozhyen, khto robit' robotu za subotu n'ogo dnya, to konchye budye zabitiu! i budut' izrail'yevi sini dodyerzhuvati subotu, shchob zrobiti subotu vichnim zapovitom dlya svoikh pokolin'. tsye znak naviki pomizh mnoyu ta pomizh izrail'yevimi sinami, bo shist' dyen' tvoriv i-o' nyebo ta zplyemu, a dnya s'omogo pyeryervav pratsyu ta spochiv. i dav vin moisyeevi, koli zakinchiv govorigi z nim na sinais'kii gori, dvi tablitsi svidotstva, tablitsi kam'yani, pisani bozhim pyerstom.

32

i pobachiv narod, shcho zagayavsya moisyeyi ziiti z gori. i zibravsya narod proti aarona, ta i skazali do n'ogo: ustan', zrobi nam tsi-doiv, shcho budut' khoditi pyeryed nami, bo toi moisyeyi, muzh, shcho viviv buv nas iz egypets'kogo krayu, mi nye znaemo, shcho stalos' iomu. i skazav im aaron: pozdiimaitye zoloti syeryezhki, shcho v ushakh vashikh zhinok, vashikh siniv ta dochok vashikh, i poprinos'tye do myenye. i vyves' narod pozdiimav z syebye zoloti syeryezhki, shcho v ikhnikh ushakh, ta i poznosili do aarona. i vzyav vin tsye z ikhn'oi ruki, i vformuvav iogo v glini, i zrobiv iz n'ogo litye tyelya. a voni skazali: otsye tvoi tsi-doi, izrailyu, shcho vivyeli tyebye z egypets'kogo krayu! i pobachiv tsye aaron, i zbuduvav zhyertivnika pyeryed nym. i kliknuv aaron ta i skazav: zavtra svyato dlya i-o! i povstavali voni vzavtra rano vrantsi, i pryniesli tsilopalyennya, i privyeli mirnu zhyertvu. i zasiv narod do idi ta do pittya, i vstali bavitisya. a i-o' promovlyav do moisyeya: idi, ziidi, bo zipsuvsya narod tvii, yakogo ti viviv iz egypets'kogo krayu. ziishli voni skoro z dorogi, shcho nakazav buv ya im, zrobili sobi litye tyelya, i poklonilis' iomu, i sklali iomu zhyertvi, ta i skazali: otsye tvoi tsi-doi, izrailyu, shcho vivyeli tyebye z egypets'kogo krayu! i promoviv i-o' do moisyeya: ya bachiv narod toi, i os' narod tverdoshiii vin! a tyeper zalishi myenye, i rozpalit'sya gniv mii na nikh, i ya vinishchu ikh, a tyebye zrobyu vyelikim narodom. i moisyeyi stav blagati litsye i-o, tsi-doa svogo, ta i skazav: nashcho, i-o, rozpaluet'sya gniv tvii na narod tvii, yakogo ti viprovadi z egypets'kogo krayu siloyu vyelikoyu ta mitsnoyu rukoyu? nashcho budut' kazati egip'tyani, govoryachi: na zlye ti ikh viviv, shchob ikh povbivati v gorakh, ta shchob vinishchiti ikh z-povyerkhni

zyemli?... vyernisya z rozpalu gnivu svogo, ta i vidvyerni vizual'nii-ra-trudititsya vid svogo narodu! zgdai pro avraama, isaka ta izrailya, rabiv svoikh, shcho ti im prislyagavsva buv soboyu, ta govovor im: pomnozhu vashikh nashchadkiv, nyemov zori nyebyesni, i vsyu otu zymlyu, shcho pro nyei kazav, dam vashim nashchadkam, i voni posyadut' naviki. i vidvyernuv i-o' vizual'nii-ra-trudititsya, pro yakye govovor, shchob zrobiti svoemu narodovi. i povyernuvsva, i zuihob moisyeyi iz gori, a v rutsi iogo dvi tablititsi svidotstva, pisani z obokh ikhnikh storin, zvidsi i zvidti voni buli pisani. a tablititsi bozha robota voni, a pis'mo bozhye pis'mo vono, viriz'blyenye na tablit-syakh. i pochuv isus golos narodu, yak krichav vin, ta i kazav do moisyeya: krik boyu v tabori! a toi vidkazav: tsye nye krik sili pyeryemozhtsiv i nye krik slabosti pyeryemozhenykh, ya chuyu golos spivu! i stalosya, koli vin nablizivsva do taboru, to pobachiv tyetyla tye ta tantsi... i rozpalivsva gniv moisyeyv, i vin kinuv tablititsi iz ruk svoikh, ta i roztoroshchiv ikh pid goroyu!... i skhopiv vin tyetyla, shcho zro-bili voni, ta i spaliv na ogni, ta zmolov, azh stav porokh... i rozspav na povyerkhni vodi, i napoiv tim siniv izrail'yevikh. i skazav moisyeyi aaronovi: shcho vchiniv tobi narod tsyei, shcho ti grikh vyelikii naviv na n'ogo? a aaron vidkazav: nyekhai nye zapalit'sya gniv mogu pana! ti znaesh narod tsyei, shcho vin u vizual'nii-ra-trudititsyamu. i voni skazali myeni: zrobi nam tsi-doiv, shcho budut' khoditi pyeryed nam, bo toi moisyeyi, muzh, shcho viviv nas iz egypets'kogo krayu, ni nye znaemo, shcho stalos' iomu. i skazav ya do nikh: khto mae zoloto, pozdiimaitye z syebye. i dali voni myeni, a ya kinuv iogo v ogon', i viishlo tye tyetyla. i pobachiv moisyeyi narod, shcho nyezagnuzdani vin, bo aaron roznuz-dav iogo na gan'bu pomizh ikhnimi vorogami. i stav moisyeyi u brami taboru i skazav: khto za i-o do myeney! i zibralisya do n'ogo vsi lyeviini sini. i skazav vin do nikh: tak skazav i-o', tsi-do izrailiv: pri-pashit' kozhyen myecha svogo na styegno svoe, pyeryeidit' i vyernit'sya vid brami do brami v tabori, i povbivaitye kozhyen brata svogo, i kozhyen priy-atyetyla svogo, i kozhyen blizhn'ogo svogo. i zro-bili lyeviini sini za slovom moisyeevim. i vpalo z narodu togo dnya bliz'ko tr'okh tisyach cholovika. i skazav moisyeyi: osvyatit' s'ogodni syebye dlya i-o, bo kozhyen mstivsva na sini svoim ta na brati svoim, i shchob s'ogodni vin dav vam blagoslovnyennya. i stalosya nazavtra, i skazav moisyeyi do narodu: vi zgr-ishili vyelikim grikhom, a tpepyer ziidu ya do i-o, mozhye skladu okuplyennya za vash grikh. i vyernu-vsva moisyeyi do i-o ta i skazav: o, zgrishiv tsyei narod vyelikim grikhom, voni zrobiti sobi zolotikh tsi-doiv! a tpepyer, koli bi ti probachiv im ikhnii grikh! a yak ni, vitri myenye z knigi svoei, yaku ti napisav... i pro-moviv i-o' do moisyeya: khto zgrishiv myeni, togo vitru iz knigi svoei. a tpepyer idi, provad' tsyei narod tudu, kudi kazav ya tobi. os' mii angol pidye pyeryed litsyem tvoim. i v dyen' kari moei pokarayuy ikh za ikhnii grikh! i i-o' udariv toi narod za tye, shcho voni zrobiti tyetyla, yakye aaron uchiniv buv.

i govovor i-o' do moisyeya: idi, viidi zvidsi ti ta toi narod, shcho ti viviv iogo z egypets'kogo krayu do togo krayu, shcho ya prislyag buv iogo avraamovi, isakovi ta yakovu, govoryachi: nashchadkam tvoim dam iogo, i poshlyu pyeryed litsyem tvoim angola, i poproganyayu khanaanyeyanina, amoryeyanina, i khittzeyanina, i pyerizzeyanina, khivveyanina, i evusyeyanina, do krayu, shcho tyecheye molokom ta myedom, bo ya nye pidu syeryed tyebye, bo ti narod tvyerdoshiii, shchob ya nye vigubiv tyebye v dorozii. i pochuv narod tu likhu vistku, ta i zasmutivsva, i nikhto nye poklav na syebye svoei ozdobi. bo pro-moviv i-o' do moisyeya: skazhi izrail'yevim sinam: vi narod tvyerdoshiii, yakshcho odnu khvilinu pidu syeryed tyebye, to vigublyu tyebye! tozh tpepyer zdiimi ozdobi svoyu z syebye, ya znatimu, shcho vchinyu tobi. i pozdiimali izrail'yevi sini svoi oz-dobi pid goroyu khoriv. a moisyeyi uz'yav namyeta, ta i nap'yav narod poza taborum, dalyeko vid taboru, i nazvav iogo: skiniya zapovitu. i buvalo, kozhyen, khto shukav i-o, vkhodiv do skiniy zapovitu, shcho poza taborum. i buvalo, koli vikhodiv moisyeyi do skiniy, to pidvodivsva vvyes' narod, i stavali kozhyen pri vkhodi svogo namyetu, i divilisya za moisyee-m, azh poki vin nye vkhodiv do skiniy. i buvalo, koli vkhodiv moisyeyi do skiniy, ta i govovor tsi-do iz moisyee-m. i vvyes' narod bachiv stovpa khmari, shcho stoyav pri vkhodi skiniy. i vvyes' narod pidvodivsva, ta i vklonyalisya, kozhyen pri vkhodi namyetu svogo. i govovor i-o' do moisyeya litsye v litsye, yak gov-orit' khto do druga svogo. i vyertavsva vin do taboru, a sluga iogo, yunak isus, sin naviniv, nye vikhodiv iz syeryedini skiniy. i skazav moisyeyi do i-o: di-visya, ti govorish myeni: viprovadi tsyei narod, a ti nye dav myeni znati, kogo zo mnoyu poshlyesh. a ti skazav buv: ya znayu tyebye na im'ya, a takozh znaishov ti milist' v ochakh moikh. tozh tpepyer, koli znaishov ya milist' v ochakh tvoikh, ob'yavi zh myeni dorogu svoyu, i ya piznayuy, yak znaiti milist' v ochakh tvoikh. i pobach, bo tsyei lyud to narod tvii. a vin vidkazav: sam ya pidu, i vvyedu tyebye do vidpochinku. i skazav vin do n'ogo: koli sam ti nye pidyesh, to nye vivod' nas izvidsi. bozh chim todi piz-naet'sya, shcho znaishov milist' v ochakh tvoikh ya ta narod tvii? chi zh nye tim, shcho ti pidyesh iz nami? i budyemo viriznyeni ya ta narod tvii vid kozhnogo narodu, shcho na povyerkhni zymli. i promoviv i-o' do moisyeya: takozh tsyu rich, pro yaku govovor ti, zrobylu, bo ti znaishov milist' v ochakh moikh, i ya znayu na im'ya tyebye. a vin vidkazav: pokazhi myeni slavu svoyu! i vin promoviv: ya pyeryevyedu vsye do-bro svoe pyeryed toboyu, i poklichu i-o im'ya pyeryed toboyu. i ya pomiluyu, do kogo milostiviii, i zmlisosyerdzhusya, do kogo mlisosyerdnii. i vin pro-moviv: ti nye zmozhyesh pobachiti litsya mogo, bo lyudina nye mozhye pobachiti myenye i zhiti. i pro-moviv i-o': os' mistsye pri myeni, i ti stanesh na skyeli. i staneyt'sya, koli budy pyeryekhodonti slava moya, to ya vmishchu tyebye v shchilini skyeli, i za-kriyu tyebye rukoyu svoeyu, azh poki ya pyeryeidu.

a zdiimu ruku svoyu, i ti pobachish myenye zzadu, a oblichcha moe nye budy vidimye.

34

i promov i-o' do moisyeya: vityeshi sobi dvi kam'yani tablitsi, yak pyershi, i ya napishu na tsikh tablitsyakh slova, shcho buli na pyershikh tablitsyakh, yak ti rozviv. i prigotovsya na rano. i vidyesh rano vrantisi na goru sinai, i stanyesh myeni tam na vyerkhiv'i gori. a z tobouy nikhto nye vidye, i na vsii gori nyekhai nikogo nye budy vidno. i takozh dribna khudoba i khudoba vyelika nyekhai nye pasyet'sya navproti tiei gori. i vityesav vin dvi kam'yani tablitsi, yak pyershi. i vstav moiseyi rano vrantisi, ta i viishov na goru sinai, yak i-o' zvyeliv buv iomu. i vzyav vin u ruku svoyu dvi tablitsi kam'yani. a i-o' ziishov u khmari, i stav tam iz nim, ta i poklikav im'yam i-o. i pyeryeishov i-o' pyeryed litsyem iogo, ta i vikliknuv: i-o', i-o', tsi-do milosyerdnii, i milostivii, dovgotyerpelyivii, i mnogomilostivii ta pravdivii, shcho dotrimue milist' dlya tisyach, shcho vibachae provinu i pyerystup ta grikh, ta pyevnye nye vvarezhae chistim vinuvatogo, bo karae provinu bat'kiv na dityakh, i na dityakh dityei, i na tryetikh, i na chyetyvertikh pokolinnyakh. i moiseyi pokvapno vklonivysya do zyeimli, i vpav, ta i skazav: yakshcho ya znaishov milist' v ochakh tvoikh, vladiko, to nyekhai zhye vladika idye syeryed nas, bo narod tsyei tyverdoshiii. i ti probachish nashu provinu na nash grikh, i zrobish nas spadkom svoim. a vin vidkazar: os' ya skladayu zapovita pyeryed usim narodom tvoim. ya chinitimu chuda, yakii nye buli tvoryeni na vsii zyeimli i v zhodnogo narodu. i pobachit' uyves' narod, syeryed yakogo ti znakhodishsya, chin i-o, shcho ya chinyu iogo z tobouy, yakii vin strashnii! vikonui tye, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni. os' ya viganyayu pyeryed tobouy amoryeyanina, i khanaaneyanina, i khittyeianina, i pyerizzzyeyanina, i khivvyeyanina, i evusyeyanina. styeryezhisya, shchob nye sklav ti umovi z myeshkantsyem tiei zyeimli, shcho ti vkhodish na nyei, shchob vin nye stav pastkoyu syeryed tyebye. bo vi ikhni zhyertivniki poruinuetye, a ikhni kaminni stovpi dlya tsi-doiv potoroshchitye, a ikhni dyeryeva svyati povirubuetye. bo nye budyesh ti klanyatis' tsi-doovi inshomu, bo i-o' zazdrisnii im'ya iogo, tsi-do zazdrisnii vin! shchob nye sklav ti umovi z myeshkantsyem krayu, yak budut' voni lyubodiyati vslid za tsi-doami svoimi, i budut' tsi-doam svoim zhyertvi prinositi, to yakshcho vin poklichye tyebye, to ti nye budyesh isti iz zhyertvi iogo. i nye viz'myesh iz dochok iogo dlya siniv svoikh, bo budut' voni lyubodiyati vslid za tsi-doami svoimi, i vchinyat' rozpusnikami siniv tvoikh vslid za tsi-doami svoimi. litikh tsi-doiv nye zrobish sobi. budyesh vikonuhati svyato oprisnokiv. sim dyen' budyesh iste oprisnoki, shcho ya nakazav buv tobi na umovlyenii chas misyatsya aviva, bo v misyatsi avivi ti viishov z egiptu. usye, shcho vidkrivae utrobu to moe, yak i vsyaka tvoya khudoba, shcho e samyets', vidkrittya utrobi vola ta vivtsi. a vidkrittya utrobi osla vikupish yagnyam. a yakshcho iogo nye vikupish, to zab'esh iogo, zlamavshi shiyu.

kozhnogo pyervoridnogo z siniv tvoikh vikupish. i nye budut' yavlyatisya pyeryed oblichcha moe z porozhn'oyu rukoyu. shist' dyen' budyesh pratsyuvati, a dnya s'omogo spochinyesh vid pratsi; v ortsi i u zhniava spochinyesh vid pratsi. i svyato tizhniv zrobish sobi, i pyervoplodu zhniv pshyeniitsi, i svyato zboru vrozhayu pid kinyets' roku. trichi v rotsi vsya cholovicha stat' budyesh yavlyatisya pyeryed litsye vladiki i-o, tsi-doa izrailyevogo. bo ya vizhyenu lyudyei pyeryed litsyem tvoim, i rozshiryu granitsyu tvoyu, i nikhto nye zapragnye tvoei zyeimli, koli ti khoditimyesh yavlyatisya pyeryed litsye i-o, tsi-doa tvogo, trichi v rotsi. nye budyesh prinositi na kvashyeniim krovi zhyertvi tvoei, i nye pyeryenochue do rana svyatkoza zhyertva paskhii. pochatok pyervoplodiv tvoei zyeimli prinyesyesh u dim i-o, tsi-doa tvogo. nye budyesh variti yagnyati v molotsi iogo matyeri. i promov i-o' do moisyeya: napishi sobi slova, bo zgidno z tsimi slovami sklav ya zapovita z tobouy ta z izrailyem. i buv vin tam z i-o sorok dyen' i sorok nochyei, khliba nye iv i vodi nye piv. i napisav na tablitsyakh slova zapovitu, dyesyat' zapovidyei. i stalosya, koli skhodiv moiseyi z gori sinai, a obidvi tablitsi svidotstva v moisyeevii rutsi pri skhodi iogo z gori, shcho moiseyi nye znau, shcho litsye iogo stalo promyeni, bo tsi-do govori v nim. i pobachiv aaron ta vsi izrailyevi sini moisyeya, azh os' litsye iogo promyenilo, i voni boyalisya piditi do n'ogo! i kliknuv do nikh moiseyi, i zvyernulysya do n'ogo aaron ta vsi nachal'niki v gromadi. i moiseyi govori v nikh. a potom popidkhodili vsi izrailyevi sini, i vin nakazav im usye, shcho i-o' govori v nim na gori sinai. i skinchiv moiseyi govori v nimi, i dav na litsye svoje pokrivalo. a koli moiseyi vkhodiv pyeryed i-o litsye na rozmovu z nim, to zdiimav pokrivalo azh do svogo vikhodu. i vin vikhodiv, i govori v do izrailyevikh siniv, shcho bulo nakazano iomu. i bachili izrailyevi sini litsye moiseeyeve, shcho promyenilo litsye moiseeyeve. i moiseyi znou nakladav pokrivalo na litsye svoje azh do vidkhotu svogo, shchob govori v nim.

35

i zibrav moiseyi usyu gromadu izrailyevikh siniv, ta i promov do nikh: os' ti ryechi, shcho i-o' nakazav ikh chiniti. shist' dyen' budyesh robitisya pratsya, a dnya s'omogo budy vnam svyato, subota spochinku vid pratsi dlya i-o. kozhyen, khto robitimye pratsyu v nim, budy zabiti! nye rozpalitye ognyu za subotn'ogo dnya po vsikh vashikh osadakh. i skazav moiseyi do vsiei gromadi izrailyevikh siniv, kazhuchi: otseye ta rich, shcho i-o' nakazav, govoryachi: viz'mit' vid syebye prinoshyennya dlya i-o. kozhyen za shchyedrim syertsyem svoim prinyesyesh iogo, prinoshyennya i-o: zoloto, i sriblo, i mid', i blakit', i purpur, i chyervyen', i visson, i ovnu kozinu, i nachevovono pofarbovani baranyachi shkurki, i shkurki takhashyevi, i akatsini dyeryeva, i olivu na osvitylennya, i pakhoshchi na olivu pomazannya, ta pakhoshchiv na kadilo, i kaminnya oniksovy, i kaminnya na opravu do yefodu i do nagrudnika. a kozhyen iz vas mudrosyerdii priide ta zrobit', shcho

nakazav buv i-o': skiniyu vnutrishnyu ta ii namyeta zovnishn'ogo, i pokrittya ii, i gachki ii, i doshki ii, zasuvii ii, stovpi ii ta pidstavi ii; povchyego, i dyerzhaki iogo, viko i zavisu zasloni; stola, i dyerzhaki iogo, i vsi ryechi iogo, i khlíb pokaznii; i svichnika osvitylen-nya, i ryechi iogo, i lyampadki iogo, i olivu osvitylen-nya; i zhyertivnika kadila, i dyerzhaki iogo, i olivu pomazannya, i kadilo pakhoshchiv ta zaslonu vkhodu pri vkhodi; zhyertivnika tsilopalyennyya, i midyanu iogo sitku, dyerzhaki iogo, i vsi ryechi iogo, umi-va'nitsyu i pidstavu ii; zaponi podvir'ya, stovpi iogo, i pidstavi iogo ta zaslonu brami podvir'ya; kilki skini, i kilki podvir'ya ta shnuri ikhni; i shati sluzhyebni na sluzhyennyya v svyatini, svyashchyenni shati dlya svyashchyenika aarona, ta shati siniv iogo na svyashchyennosluzhyennyya. i viishla vsya gromada izrailievikh siniv vid moiseyya. i prikhodili kozhyen cholovik, kogo vyelo syertsye iogo, i kozhyen, kogo dukh iogo chiniv shchyledim, i prinosili prinoshyen-nya i-o dlya roboti skini i zapovitu, i na kozhnu prats-nyu iogo, i na svyashchyenni shati. i prikhodili ti choloviki z zhinkami, kozhyen shchyedrosyerdii, i prinosili gachka, i nosovu syeryezhku, i pyersnya, i syeryezhku, vsyaki zoloti ryechi, ta vsye, shcho lyudina prinosila, yak zoloto prinoshyennyya dlya i-o. i kozhna lyudina prinyesla, shcho khto mav: blakit', i purpur, i chyervyen', i visson, i vovna koz-ina, i baranyachi nachyervono pofarbovani shkurki, i shkurki takhashyevi. kozhyen, khto zhyertuvav sribnye ta midyane prinoshyennyya, prinosiv i-o prinoshyennyya, i kozhyen, khto mav, poprinosili akatsi-inye dyeryevo, na vsyakye zainyattya kolo tiei roboti. i kozhna mudrosyerda zhinka pryala rukami svoimi, i prinosila pryazhku: blakit', i purpur, i chyervyen', i visson. i vsi zhinki, kogo vyelo ikhne syertsye, pryali kozinu vovnu. a nachal'niki poprinosili kamin-nya oniksu, i kaminnya vstavlyennyya dlya yefodu ta dlya nagruidnika, i pakhoshchi, i olivu na osvity-lyennyya, i dlya olivi pomazannya, i dlya zapashnogo kadila. kozhyen cholovik ta zhinka, kogo ikhne syert-nye skhilyalo prinositi dlya kozhnoi pratsi, yakui i-o' nakazav roboti rukoyu moiseyya, izrailievi sini pri- nosili dobrovil'ni dar dlya i-o. i skazav moiseyi do izrailievikh siniv: divit'sya, i-o' nazvav na im'ya byet- sal'ila, sina urievogo, sina khura, yudinogo rodu. i napovniv iogo dukhom bozhim, mudristyu, rozum- vannyam, i znannyam, i zdibnistyu do vsyakoi roboti na obmislyennyya mistyets'kye, na robotu v zoloti, i v sribli, i v midi, i v obroblenni kamyenya, shchob vsadzhuvaty, i v obroblenni dyeryeva, shchob roboti v usyakkii mistyets'kii roboti. i vklav v iogo syert- sye, shchob navchav, vin i ogoliyav, sin akhisamakha, danovogo plyemyeni. vin napovniv ikh mudristyu syertsya, shchob robili voni vsyaku robotu obribnika, i misttsya, i gaptivnika v blakiti, i v purpuri, i v chy- ervyeni, i v vissoni, i tkacha, shcho roblayat' usyaku robotu i zadumuyut' mistyets'ki ryechi.

36

i zrobot' byetsal'il ta ogoliyav, ta kozhyen mudrosy- erdii cholovik, komu i-o' dav mudrosti ta rozsudku, shchob umiti zroboti kozhnu pratsyu roboti v svy-

atini na vsye, shcho i-o' nakazav buv. i poklikav moiseyi byetsal'ila ta ogoliyav, ta kozhnogo mu- drosyerdого cholovika, komu i-o' podav mudrist' u syertsye, kozhnogo, kogo vyelo syertsye zblyzitisya do tiei pratsi, shchob zroboti ii. i vzyali voni vid moiseyya vsye prinoshyennyya, shcho poznosili izrai- lyevi sini dlya pratsi sluzhbi svyatini, shchob zro- biti ii. a voni shchye prinosili do n'ogo shchoranku dobrovil'nogo dara. i pribuli vsi mudryetsi, shcho roblayat' usyu robotu svyatini, kozhyen iz pratsi svoei, yakui voni roblayat', i skazali do moiseyya, govory- achi: narod prinosit' bil'shye, nizh potribno bulo dlya pratsi, yakui i-o' zvyeliv buv zroboti. i moiseyi nakazav progolositi v tabori, govoryachi: ni cholovik, ni zhinka nyekhai nye roblayat' uzhye nichogo na pri- noshyennyya dlya svyatini. i buv strimanii narod vid prinosiv. a nagotovlyenogo bulo dosit' dlya kozh- noi pratsi, shchob zroboti ii, i shchye zostavalos'. i zroboti kozhyen mudrosyerdii iz tikh, shcho robili skiniinu pratsyu: dyesyat' pokrival iz sukanogo vis- sonu, i blakiti, i purpuru ta v chyervyeni. khyervumi mistyets'koyu robotoyu vin porobiv ikh. dovzhina odnogo pokrivala dvadtsyat' i visim liktiv, a shirina odnogo pokrivala chotiri likti. usim pokrivalam mira odna. i pospinav vin p'yat' pokrival odnye do odnogo, i p'yat' inshikh pokrival pospinav odnye do odnogo. i porobiv vin blakitni pyetyel'ki na krayu odnogo pokrivala z kintsya v spinanni. tak samo zro- biv na krayu kintsyevogo pokrivala v spinanni drugim. p'yatdyesyat pyetyel'ok zro- biv vin u pokrivali odnim, i p'yatdyesyat pyetyel'ok zro- biv vin na kintsi pokri- vala, shcho v drugim spinanni. ti pyetyel'ki pro- tilyegli odna do odniei. i zro- biv vin p'yatdyesyat zolotikh gachkiv, i pospinav ti pokrivala odnye do odnogo timi gachkami, i stala odna skiniya. i zro- biv vin pokrivala z vovni kozinoi do namyeta nad vnutrishn'oyu skiniyeu, odinadtsyat' pokrival zro- biv takikh. dovzhina odnogo pokrivala tridsyat' liktiv, a shirina odnogo pokrivala chotiri likti. odinadt- syat'om pokrivalam mira odna. i pospinav vin p'yat' pokrival osibno, a shist' tikh pokrival osibno. i poro- biv vin p'yatdyesyat pyetyel'ok na krayu kintsyevogo pokrivala v spinanni, i p'yatdyesyat pyetyel'ok poro- biv na krayu pokrivala drugogo spinannya. i zro- biv vin p'yatdyesyat midyanikh gachkiv na spinan- nya skini, shchob stala vovna odna. i zro- biv vin nakrittya dlya skini, baranyachi nachyervono pofar- bovani shkurki, i nakrittya zvyerkhu z takhashyevikh shkurok. i porobiv vin dlya skini stoyachi doshki z akatsinogo dyeryeva. dyesyat' liktiv dovzhina doshki, i likot' i pivliktya shirina odniei doshki. v odnii doshti dvi ruchki, spoluchyeni odna do odniei. tak vin porobiv usi doshki skini. i porobiv vin doshki dlya skini, dvadtsyat' doshkoch na bik pivdyennii, na poludyen'. i sorok sribnikh pidstav porobiv vin pid timi dvadtsyat'ma doshkami, dvi pidstavi pid odniyeu doshkoyu dlya ruchok ii, i dvi pidstavi pid doshkoyu drugoyu dlya dvokh ruchok ii. a dlya drugogo boku skini, u bik pivnochi zro- biv vin dvadtsyat' dosh- chok. i dlya nikh sorok sribnikh pidstav, dvi pidstavi pid odnu doshku, i dvi pidstavi pid doshku drugu. a dlya zadn'ogo boku skini na zakhid zro- biv vin shist' doshchok. i dvi doshki zro- biv vin dlya skini-

inikh kutiv na zadn'ogo boka. i buli voni poednani zdolu, i razom buli voni poednani na vyerkhu ii do odniei kabluchki. tak zrobiv vin dlya nikh obokh, dlya obokh kutiv. i bulo visim doshchok, a ikhni pidstavi zo sribla, shistnadtsyat' pidstav: po dvi pidstavi pid odnu doshku. i zrobiv vin zasuvi z akatsiinogo dyeryeva, p'yat' dlya doshchok odnogo boku skinii, i p'yat' zasuviv dlya doshchok drugogo boku skinii, i p'yat' zasuviv dlya doshchok zadn'ogo boku na zakhid. i zrobiv vin syeryedn'ogo zasuvu, shchob zasuvati po syeryedini doshchok vid kintsya do kintsya. a tsi doshki vin poobkladav zolotom, a kabluchki ikhni, na vkladannya dlya zasuviv, porobiv iz zolota; i tsi zasuviv vin poobkladav zolotom. i zrobiv vin zasuvu z blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu. mistyets'koyu robotoyu zrobiv ii z khyeruvimami. i vin zrobiv dlya nyei chotiri akatsiini stovpi, i poobkladav ikh zolotom, gaki ikh zoloti, i viliv dlya nikh chotiri sribnikh pidstavi. i zrobiv vin zaslonu dlya vkhodu skinii z blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu, robota gaptivnika. a stovpi ii p'yat', a gaki ikh zoloti; i vin poobkladav ikh vyerkhi ta ikh obruchi zolotom; a pidstavi ikhni p'yat' iz midi.

37

i zrobiv byetsal'il kovchyega z akatsiinogo dyeryeva, dva likti i piv dovzhina iogo, i likot' i piv shirina iogo, i likot' i piv vishina iogo. i poobkladav vin iogo shchirim zolotom zsyeryedini ta izzovni. i vintsya zolotogo zrobiv navkolo nad nim. i vin viliv dlya n'ogo chotiri zoloti kabluchki na chotir'okh kutakh iogo, dvi kabluchki na odnomu botsi iogo, i dvi kabluchki na drugomu botsi iogo. i vin porobiv dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladav ikh zolotom. i vin povsovuvav tsi dyerzhaki v kabluchki na bokakh kovchyegu, shchob nositi kovchyega. i viko zrobiv zo shchirogo zolota, dva likti i piv dovzhina iogo, i likot' i piv shirina iogo. i zrobiv dva zoloti khyeruvimi, robotoyu kutoyu zrobiv ikh z obokh kintsiv vika. i zrobiv odnogo khyeruvima z kintsya zvidti, a odnogo khyeruvima z kintsya zvidsi. z togo vika porobiv tikh khyeruvimiv na obokh kintsyakh iogo. i buli ti khyeruvimi z prostyagnyenimi dogori krilami, i zatinyuvai svoimi krilami nad vikom, a ikhni litsya odnye do odnogo; do vika buli skhilyeni litsya tikh khyeruvimiv. i zrobiv vin stola z akatsiinogo dyeryeva, dva likti dovzhina iogo, i likot' shirina iogo, i likot' i piv vishina iogo. i poobkladav iogo shchirim zolotom, i zrobiv vintsya zolotogo dlya n'ogo navkolo. i lishtvu zrobiv vin dlya n'ogo v dolonyu navkolo, i zrobiv vintsya zolotogo navkolo dlya lishtvi iogo. i vin viliv dlya n'ogo chotiri kabluchki iz zolota, ta i dav ti kabluchki na chotir'okh kintsyakh, shcho pri iogo chotir'okh nizhkakh. pri lishtvi buli ti kabluchki, vkladannya dlya dyerzhakiv, shchob nositi stola. i porobiv vin ti dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladav ikh zolotom, shchob nositi stola. i porobiv vin ti ryechi, shcho na stoli: miski iogo, i kadil'ntsi iogo, i kukhli iogo ta chashi iogo, shcho nimi lito, zoloto shchirye. i zrobiv vin svichnika zo shchirogo zolota, robotoyu kutoyu zrobiv vin togo svichnika. stovp iogo, i ramyena iogo,

kyelikhi iogo, gudzi iogo i kviti iogo vikhodili z n'ogo. i shist' ramyen vikhodilo z bokiv iogo, tri ramyeni svichnika z odnogo boku iogo, i tri ramyeni svichnika z drugogo boku iogo. tri kyelikhi migdalopodibni v odnim ramyeni, gudz' i kvitka, i tri migdalopodibni kyelikhi v ramyeni drugim, gudz' i kvitka. tak na shosti ramyenakh, shcho vikhodyat' iz svichnika. a na stovpi svichnika chotiri kyelikhi migdalopodibni, gudzi iogo ta kvitki iogo. i gudz' pid dvoma ramyemami z n'ogo, i gudz' pid drugim dvoma ramyemami z n'ogo, i gudz' pid tryetimi dvoma ramyemami z n'ogo, u shosti ramyen, shcho vikhodyat' iz svichnika. ikhni gudzi ta ikhni ramyena vikhodili z n'ogo. uvyes' vin odnye kuttya shchirogo zolota. i zrobiv vin sim lyampadok do n'ogo; a iogo shchipchiki ta iogo lopatki na vugil' zo shchirogo zolota. z talantu shchirogo zolota zrobiv vin iogo ta vsi iogo ryechi. i zrobiv vin kadil'nog zhyertivnika z akatsiinogo dyeryeva, likot' dovzhina iogo, i likot' shirina iogo, kvadratovii, a dva likti vishina iogo. z n'ogo buli iogo rogi. i poobkladav vin iogo shchirim zolotom, vyerkh iogo ta stini iogo navkolo, ta rogi iogo. i vintsya zolotogo navkolo zrobiv. i dvi zoloti kabluchki zrobiv iomu pid vintsya iogo, zrobiv na obokh bokakh iogo, na vkladannya dlya dyerzhakiv, shchob nimi nositi iogo. i dyerzhaki porobiv iz akatsiinogo dyeryeva, i zolotom poobkladav ikh. i zrobiv vin miro svyatogo pomazannya, i chistye kadilo pakhozhchiv, robota robitnika masti.

38

i zrobiv vin zhyertivnika z akatsiinogo dyeryeva, p'yat' liktiv dovzhina iogo, i p'yat' liktiv shirina iogo, kvadratovii, a vishina iogo tri likti. i porobiv vin rogi iogo na chotir'okh kutakh iogo, z n'ogo buli iogo rogi. i poobkladav iogo middyu. i vin porobiv usi ryechi zhyertivnika: gorshki, i shufli, i kropol'ntsi, vidyel'tsya, i lopatki na vugillya. usi ryechi iogo porobiv vin iz midi. i myeryezhu zrobiv vin iz midi dlya zhyertivnika robotoyu sitki, pid lishtvu iogo zdolu do polovini iogo. i viliv vin chotiri kabluchki na chotir'okh kintsyakh iogo dlya midyanoi myeryezhi, na vkladannya dlya dyerzhakiv. i porobiv vin dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladav ikh middyu. i povsovuvav vin ti dyerzhaki v kabluchki na bokakh zhyertivnika, shchob nimi nositi iogo. porozhnyavim usyeryedini zrobiv iogo z doshchok. i zrobiv vin umival'ntsyu z midi ta pidstavu ii z midi, z dzyerkalami zhinok, shcho spovnyali sluzhbu pri vkhodi skinii zapovitu. i zrobiv vin podvir'ya. na pivdyennu storonu, na poludyen' zaponi dogo podvir'ya, sukanii visson, sto liktiv. a stovpiv dlya n'ogo dvadtsyat', a ikhnikh pidstav iz midi dvadtsyat'. gaki tikh stovpiv ta obruchi ikhni sriblo. a v storonu zakhodu, zaponi, p'yatdyesyat liktiv; stovpiv dlya nikh dyesyat', i pidstav dlya nikh dyesyat'. gaki tikh stovpiv ta obruchi ikhni sriblo. a v storonu pyeryedu, skhodu, p'yatdyesyat liktiv. zaponi do boku p'yatnatdsyat' liktiv; stovpiv dlya nikh tri, i pidstav dlya nikh tri. a dlya drugogo boku z tsiei i z tiei storoni brami pod-

vir'ya zaponi na p'yatnadsyat' liktiv; stovpiv dlya nikh tri, i pidstav dlya nikh tri. vsi zaponi podvir'ya navkolo visson sukani. i pidstavi dlya stovpiv mid', gaki stovpiv ta obruchiv ikhnikh sriblo. a obklad vyerkhiv ikh sriblo, i voni vsi stovpi podvir'ya pospinani sriblom. a zaslona brami podvir'ya vyerkhiv gaptivnika: blakit', i purpur, i chyervyen' ta sukanii visson; i dvadtsyat' liktiv dovezhina, a vishina v shirini p'yat' liktiv, vidpovidno zaponam podvir'ya. a stovpiv dlya nikh chotiri, i pidstav dlya nikh chotiri, iz midi. gaki ikh sriblo, i obklad vyerkhiv ikh ta ikhnikh obruchiv sriblo. a vsi kilki dlya skinii i dlya podvir'ya navkolo mid'. otsye pyeryelik skinii, skinii svidotstva, shcho buv obrakhovani na prikaz moisyeya, za dopomogoyu lyevitiv pid rukoyu itamara, sina aarona, svyashchyenika. a byetsal'il, sin uriya, sina khura, yudinogo plyemyeni, porobiv usye, shcho i-o' nakazav buv moisyeevi. a z nim ogoliyav, sin akhisamakhiv, danovogo plyemyeni, obrobyuvach, i mistyets', i gaptivnik blakittyu, i purpurom, i chyervyennyu, i vissonom. usye zoloto, vzhitye dlya pratsi v usii roboti svyatini, to bulo zoloto kolikhannya, dvadtsyat' i p'yat' talantiv ta sim sotyen' i tridtsyat' shyekliv na miru shyeklyem svyatini. a sriblo polichyenikh u gromadi muzhiv sto talantiv ta tisyacha, i simsof i simdyesyat' i p'yat' shyekliv na miru shyeklyem svyatini, na golovu byeka, tsyebto polovina shyeklya na miru shyeklyem svyatini dlya kozhnogo, khto pyeryekhodiv pri pyeryeliku vid viku dvadtsyati lit i vishchye, dlya shstisot tisyach i tr'okh tisyach i p'yatisot i p'yatidyesyati. i bulo sto talantiv sribla na vidlittya pidstav svyatini ta pidstav zavisi, sotnya pidstav na sotnyu talantiv, talant na pidstavu. a z tisyachi i syemisot i syemidyesyati i p'yati shyekliv porobiv vin gaki dlya stovpiv, i poobkladav ikhni vyerkhi ta pospinav ikh. a midi kolikhannya bulo simdyesyat talantiv ta dvi tisyachi i chotirista shyekliv. i porobiv vin iz nyei pidstavi vkhodu skinii zapovitu, i zhyertivnika midyanogo, i iogo midyanu myeryezhu, ta vsi ryechi zhyertivnika, i pidstavi podvir'ya navkolo, i pidstavi brami podvir'ya, i skinini kilki, i vsi kilki podvir'ya navkolo.

39

a z blakiti i purpuru ta chyervyeni porobili voni sluzhbovi shati dlya sluzhyennya v svyatini. i porobili svyashchyenni shati, shcho voni dlya aarona, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i zrobiv vin yefoda z zolota, blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu. i povibivali voni zoloti blyakhi, ta i nas-trigly nitok na robotu syeryed blakiti, i syeryed purpuru, i syeryed chyervyeni, i syeryed vissonu, robota misttsya. voni zrobili dlya n'ogo zluchyeni naramyenniki, na obokh kintsyakh iogo vin buv spoluchyenni. a poyas mistyets'kii dlya nakladannya yefodu, shcho z nim z'ednani i odnakovogo z nim vi-robu, zoloto, blakit', i purpur, i chyervyen', i sukanii visson, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i porobili voni kameni oniksovi, otochyeni zolotimi gnizdami, viriz'blyeni riz'boyu pyechatki, z imenami izrail'yevikh siniv. i vin ikh poklav na yefodovi naramyenniki, kameni na pam'yat' dlya izrail'yevikh siniv, yak

i-o' nakazav buv moisyeevi. i zrobiv vin nagrudnika, robotoyu misttsya, yak robota yefodu, zoloto, blakit', i purpur, i chyervyen', i sukanii visson. kvadratovii vin buv, skladyenim udvoe zrobili nagrudnika, p'yad' shirina iogo, skladyenii udvoe. i ponasadzhuvani na n'omu chotiri ryadi kamyenya. ryad: rubin, topaz i smaragd ryad pyershi. a ryad drugi: karbunkul, sapfir i yaspis. a ryad tryetii: opal', agat i amyetist. a chyetyvertii ryad: khrizolit, oniks i by-eril, voni vstavlyeni zolotimi nasadami v svoikh gnizdakh. a kameni ti na imyennya dvanadtsyat'okh izrail'yevikh siniv voni, na imyennya ikh; riz'boyu pyechatki kozhen na im'ya iogo dlya dvanadtsyati plyemyen. i porobili voni na nagrudniku sukani lantsyugi plyetenoyu robotoyu zo shchirogo zolota. i zrobili voni dvi zoloti gnizdi ta dvi zoloti kabluchki, i dali tsi kabluchki na dvokh kintsyakh nagrudnika. i dali dva zoloti shnuri na dvi ti kabluchki do kintsiv nagrudnika. a dva kintsi obokh shnuriv dali do dvokh gnizd, i dali na naramyenniki yefodu spyeryedu iogo. i zrobili dvi zoloti kabluchki, ta i poklali na obokh kintsyakh nagrudnika na kraii iogo, shcho do stonori yefodu, vsyeryedinu. i zrobili voni dvi zoloti kabluchki, ta i dali ikh na obidva naramyenniki yefodu zdolu, spyeryedu iogo, pri spoluchyenni iogo, nad mistyets'kim poyasom yefodu. i priv'yazali nagrudnika vid kabluchok iogo do kabluchok yefodu blakitnoyu nitkoyu, shchob buv na mistyets'kim poyasi yefodu, i nye budye rukhatis' nagrudnik iz-nad yefodu, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i zrobiv vin shatu dlya yefodu, tkats'koyu robotoyu, vsyu blakitnu. a otvir shati v syeryedini ii, yak otvir pantsy-era; kraii otvoru ii obramovanii navkolo, shchob nye dyertisy ii. i porobili voni na podolku shati granatovi yabluka z blakiti, i purpuru ta z sukanoi chyervyeni. i porobili dzvinki zo shchirogo zolota, i dali ti dzvinki pomizh granatovi yabluka na podolku shati navkolo, pomizh ti granatovi yabluka, dzvinok i granatovye yabluko, dzvinok i granatovye yabluko na podolku shati tiei navkolo, na sluzhyennya, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i porobili voni khitoni z vissonu, robota tkacha, dlya aarona ta dlya siniv iogo, i zavoya z vissonu, i shapki nakrittya z vissonu, i l'nyana spidnya odizh iz sukanogo vissonu, i poyasa z sukanogo vissonu, i blakiti, i purpura ta z chyervyeni, robota gaptarya, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i zrobili kvitku, vintsya svyatosti, zo shchirogo zolota, i napisali na nim pis'mom riz'bi pyechatki: svyatinya dlya i-o. i dali na nim blakitnu nitku, shchob bula na zavoi zgori, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i skin-chilasya vsya robota skinii, skinii zapovitu. i zrobili izrail'eyi sini vsye, yak i-o' nakazav buv moisyeevi, tak zrobili voni. i poznosili voni do moisyeya skiniiu vnutrishnyu, namyeta zovnishn'ogo ta vsi ryechi ii: gachki ii, doshki ii, zasuvi ii, i stovpi ii ta pidstavi ii, i nakrittya z baranyachikh nachyervono pofarbovanikh shkurok, i nakrittya z takhashyevikh shkurok, i zavisu zasloni, kovchega svidotstva, i dyerzhaki iogo, i viko, stola, usi ryechi iogo, i khlib pokaznii, chistogo svichnika ta lyampadki iogo, lyampadki rozstavlyeni, ta vsi ryechi iogo i olivu osvitylennya, i zolotogo zhyertivnika, miro pomazannya, i zapashnye kadilo, i zavisu pri vkhodi skinii, midyanogo

zhyertivnika, i iogo midyanu myeryezhku, dyerzhaki iogo, i vsi ryechi iogo, umival'nitsyu ta pidstavu ii, zaponi podvir'ya, stovpi iogo, i pidstavi iogo, i zaslonu dlya brami podvir'ya, shnuri iogo, i kilki iogo, i vsi ryechi dlya sluzhbi v skinii, u skinii zapovitu, sluzhbovi shati dlya sluzhyennya v svyatini, svyashchyenni shati svyashchyenika aarona, i shati siniv iogo dlya svyashchyennosluzhyennya. usye tak, yak i-o' nakazav buv moisyeevi, tak zrobili izrail'yevi sini vsyu tu robotu. i pobachiv moisyey usyu tu robotu, i os' voni zrobili ii! yak i-o' nakazav buv, tak zrobili voni. i poblagosloviv ikh moisyey!

40

a i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: pyershogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya postavish namyeta dlya skinii zapovitu. i postavish tam kovchyeга svidotstva, i zakriesh kovchyeга zavisoyu. i vnyesesh stola, i porozkladaesh nalyezhnye iomu; i vnyesesh svichnika, i zapalish iogo lyampadki. i postavish zolotogo zhyertivnika dlya kadila pyeryed kovchyeгом svidotstva; i povisish zaslonu vkhodu skinii. i postavish zhyertivnika tsilopal'yennya pyeryed vkhodom skinii, skinii zapovitu. i postavish umival'nitsyu mizh skinieyu zapovitu ta mizh zhyertivnikom, i dasi tudi vodi. i postavish podvir'ya navkolo, i dasi zaslonu brami podvir'ya. i viz'myesh miro pomazannya, ta i pomazhyesh skiniyu ta vsye, shcho v nii, i osvyatish ii ta vsi ryechi ii, i stanye vona svyatistyu. i pomazhyesh zhyertivnika tsilopal'yennya ta vsi ryechi iogo, i osvyatish zhyertivnika, i stanye zhyertivnik naisvyatishim. i pomazhyesh umival'nitsyu ta pidstavu ii, i osvyatish ii. i privyedyesh aarona ta siniv iogo do vkhodu skinii zapovitu, ta i obmiesh ikh vodoyu. i zodyagnyesh aarona v svyashchyenni shati, i pomazhyesh iogo, i osvyatish iogo, i vin budye svyashchyennosluzhiti myeni. i privyedyesh siniv iogo, i pozodyagaesh ikh u khitoni. i pomazhyesh ikh, yak pomazav ikhn'ogo bat'ka, i budut' voni svyashchyennosluzhiti myeni. i stanyet'sya, shcho pomazannya ikh budye na nikh na vichnye svyashchyenstvo, na ikhni pokolinnya! i zrobiv moisyey usye, yak i-o' nakazav buv iomu, tak vin zrobiv. i stalosya pyershogo misyatsya drugogo roku, pyershogo dnya misyatsya, bula postavlyena skiniya! i postaviv moisyey skiniyu, i dav pidstavi ii, i poklav doshki ii, i dav zasovi ii, i postaviv stovpi ii. i roztyagnuv namyeta nad vnutrishn'oyu skinieyu, i poklav skinii nye nakrittya na nyei zgori, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i vzyav vin i poklav svidotstvo do kovchyeга, a na kovchyeга poklav dyerzhaki, i dav na kovchyeга viko zgori. i vnis vin kovchyeга do skinii, i povisiv zavisu zasloni, i zakriv kovchyeг svidotstva, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i dav vin stola v skiniyu zapovitu, na storoni skinii na pivnich, poza zavisoyu. i porozkladav na n'omu rozklad khliba pyeryed i-o litsyem, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i postaviv svichnika v skinii zapovitu navproti stola, na storoni skinii na pivdyen'. i pozasvichuvav lyampadki pyeryed i-o litsyem, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i postaviv zolotogo zhyertivnika v skinii zapovitu pyeryed zavisoyu. i

kadiv vin na n'omu zapashni kadila, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i povisiv vkhodovu zaslonu do skinii. a zhyertivnika tsilopal'yennya postaviv pri vkhodi skinii, skinii zapovitu, i prinis na n'omu tsilopal'yennya ta zhyertvu khlibnu, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i postaviv umival'nitsyu mizh skinieyu zapovitu ta mizh zhyertivnikom, i tudi dav vodi na mittya. i vmivali z n'ogo moisyey i aaron ta sini iogo ruki svoi ta nogi svoi. koli voni vkhodili do skinii zapovitu, i koli zblichalisya do zhyertivnika, voni obmivalisy, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i postaviv podvir'ya navkolo skinii ta zhyertivnika, i povisiv zaslonu brami podvir'ya. a khmara zakрила skiniyu zapovitu, i slava i-o napovnila skiniyu. i nye mig moisyey uviiti do skinii zapovitu, bo khmara spochivala nad nyeyu, a slava i-o napovnila skiniyu. a koli pidiimalasya khmara z-nad skinii, to izrail'yevi sini rushali v usi svoi podorozhi. a yakshcho khmara nye pidiimalasya, to nye rushali voni azh do dnya, koli vona pidiimalasya, bo nad skinieyu vdyen' bula khmara i-o, a vnoch i buv ogon' u nii, na ochakh us'ogo izrail'yevogo domu v usikh iogo podorozhakh!

i kliknuv i-o' do moisyeya, i promovlyav do n'ogo z skiniy zapovitu, govoryachi: promovlyai do izrai-lyevikh siniv ta i skazhyesh do nikh: koli khto z vas prinyesy zhyertvu dlya i-o zo skotini, to z khudobi vyelikoi i khudobi dribnoi prinyesyete vashu zhyertvu. yakshcho zhyertva iogo tsilopalyennya z khudobi vyelikoi, to nyekhai prinyesy iogo, samtsya byezvadnogo; nyekhai privyede iogo do skiniy zapovitu, shchob vin buv upodobanii pyeryed litsyem i-o. i pokladye vin ruku svoyu na golovu tsilopalyennya, i budy iomu dano vpodobannya na ochishchyennya vid grihiv iogo. i zarizhye vin yagnya pyeryed i-o litsyem. a aaronovi sini, svyashchyeniki, prinyesut' krov, i pokroplyat' tieyu krov'yu na zhyertivnika navkolo, shcho pri vkhodi do skiniy zapovitu. i zdyerye vin shkuru z zhyertvi tsilopalyennya, i rozitnye iogo na kuski iogo. i dadut' sini svyashchyenika aarona ognyu na zhyertivnika, i pokladut' drov na tim ogni. i porozkladayut' aaronovi sini, svyashchyeniki, ti kuski, golovu ta tovshch, na drovakh, shcho na ogni, yakii na zhyertivniku. a iogo nutroshchi ta golinki iogo obmie vodoyu. i svyashchyenik usye tye spalit' na zhyertivniku, tseye tsilopalyennya, ognynaya zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya i-o. a yakshcho iogo zhyertva z dribnoi khudobini, z oyets' abo z kiz na tsilopalyennya, to nyekhai privyede iogo, byezvadnogo samtsya, i zarizhye iogo na botsi zhyertivnika na pivnich, pyeryed i-o litsyem. i pokroplyat' sini aaronovi, svyashchyeniki, krov'yu iogo na zhyertivnika navkolo. i rozitnye iogo na kuski iogo, golovu iogo, i tovshch iogo, a svyashchyenik porozkladae ikh na drovakh, shcho na ogni, yakii na zhyertivniku. a nutroshchi ta golinki obmie vodoyu. i svyashchyenik prinyesy vseye tseye, ta i spalit' na zhyertivniku, tseye tsilopalyennya, ognynaya zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya i-o. a yakshcho tsilopalyennya iogo zhyertva dlya i-o z ptastva, to nyekhai z gorlits' abo z golubyenyat prinyesy zhyertvu svoyu. i prinyesye ii svyashchyenik do zhyertivnika, i prob'e iomu nigtyem vyelikim golovu, ta i spalit' na zhyertivniku, a krov iogo budye vilita pri stini zhyertivnika. i zdiimye iogo volo v pir'i iogo, i kinye iogo pri zhyertivniku na skhid na mistseye popyelu. i rozdyerye iogo mizh kril'mi iogo, alye nye viddilit' ikh. a svyashchyenik spalit' iogo na zhyertivniku na drovakh, shcho na ogni, vono tsilopalyennya, ognynaya zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya i-o.

a koli khto prinyesy zhyertvu, zhyertvu khlilnu dlya i-o, to nyekhai psyhenichna muka budy zhyertva iogo, a vin polle na nyei olivi, i dast' na nyei ladanu. i prinyesy ii do aaronovikh siniv, svyashchyenikov, i viz'mye zvuidti povnu svoyu zhymenyu psyhenichnoi muki ii, i olivi ii zo vsim ii ladanom, ta i spalit' svyashchyenik na zhyertivniku za prigaduvai'nu chastinu, tseye ognynaya zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya i-o. a pozostalaye z tsiei khlilnoi zhy-

ertvi dlya aarona ta dlya siniv iogo, tseye naisvyatishye z i-o zhyertov! a koli prinyesyesh zhyertvu, zhyertvu khlilnu vipyechynogo v pyechi, to nyekhai tseye budy psyhenichna muka, prisni kalachi, mishani v olivi, ta prisni korzhiki, pomazani olivoyu. a yakshcho tvoya zhyertva zhyertva khlilna na lopattsi, to nyekhai tseye budy psyhenichna muka, mishana v olivi, prisna. polamati ii na shmatochki, i pollesh na nyei olivi, tseye khlilna zhyertva. a yakshcho tvoya zhyertva zhyertva khlilna smazhyennya, to nyekhai budy zroblyena v olivi z psyhenichnoi muki. i prinyesyesh khlilnu zhyertvu, shcho zroblyena z tikh ryechey, dlya i-o, i podasi ii do svyashchyenika, a vin prinyesy ii do zhyertivnika. i prinyesy svyashchyenik iz khlilnoi zhyertvi za prigaduvai'nu chastinu ii, ta i spalit' na zhyertivniku, tseye ognynaya zhyertva, lyubi pakhoshchi dlya i-o. a pozostalaye z tsiei khlilnoi zhyertvi dlya aarona ta dlya siniv iogo: tseye naisvyatishye z i-o zhyertov! kozhna khlilna zhyertva, yaku prinyesyete i-o, nye budy zroblyena kvashyena, bo vsye kvashyene i usyakii myed nye spalitse z n'ogo ognynoi zhyertvi dlya i-o. yak zhyertvu pyervoprodu prinyesit' ii dlya i-o, a na zhyertivnika vona nye prinosit'sya na lyubi pakhoshchi. i kozhnu zhyertvu, zhyertvu khlilnu, posolish sillyu. i khlilnoi zhyertvi tvoei nye pozbavish soli zapovitu tsi-doa tvogo, na kozhnyi zhyertvi tvoii prinyesyesh soli. a yakshcho prinyesyesh khlilnu zhyertvu pyervoprodu dlya i-o, to kolossya, pryazhyenye v ogni, yak potovchyenye zyerno prinyesyesh khlilnu zhyertvu svoikh pyervoprodu. i polii na nyei olivi, i pokladi na nyei ladanu, tseye zhyertva khlilna. i spalit' svyashchyenik za prigaduvai'nu chastinu ii z potovchyenogo zyerna, iz olivi ii na vsim ladani ii, tseye ognynaya zhyertva dlya i-o.

a yakshcho iogo zhyertva mirna, yakshcho z vyelikoi khudobi vin prinosit' chi samtsya, chi samitsyu, vin prinyesy ii byezvadnu pyeryed i-o litsye, i pokladye svoyu ruku na golovu zhyertvi svoei, ta i zarizhye ii pri vkhodi do skiniy zapovitu. a aaronovi sini, svyashchyeniki, pokroplyat' tieyu krov'yu na zhyertivnika navkolo. i prinyesy vin iz mirnoi zhyertvi ognyanu zhyertvu dlya i-o, lii, shcho zakrivae nutroshchi, ta vvyes' lii, shcho na nutroshchakh, i obidvi nirk, i lii, shcho na nikh, shcho na styegnakh, a safnika na pyechintsi zdiimye iogo z nirkami. i spaljat' tye sini aaronovi na zhyertivniku na tsilopalyennya, shcho na drovakh, yakye na ogni, tseye ognynaya zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya i-o. a yakshcho z dribnoi khudobi iogo zhyertva na mirnu zhyertvu dlya i-o, samyets' chi samitsya, to byezvadnu prinyesy ii. yakshcho prinosit' vin na zhyertvu vitsvyu, to prinyesy ii pyeryed i-o litsye, i pokladye svoyu ruku na golovu zhyertvi svoei, ta i zarizhye ii pyeryed skinieyu zapovitu. a aaronovi sini pokroplyat' krov'yu ii na zhyertivnika navkolo. i vin prinyesy z mirnoi zhyertvi ognyanu zhyertvu dlya i-o, tsilogo kuryduka, yakogo zdiimye pri khryebti, i lii, shcho zakrivae nutroshchi, i vvyes' lii, shcho na nutroshchakh, i obidvi nirk, i lii, shcho na nikh, sh-

cho na styegnakh, a sal'nika na pyechintsi zdiimye iogo z nirkami. i svyashchenik spaliť tye na zhyertivniku, khlíb ognýanoi zhyertvi dlya i-o. a yak-shcho zhyertva iogo koza, to pidnyesye ii pyeryed litsye i-o, i pokladye svoyu ruku na golovu ii, ta i zarizhye ii pyeryed skiniyu zapovitu. a aaronovi sinii pokroplyat' krov'yu ii na zhyertivnika navkolo. i vin prinyesye z nyei zhyertvu svoyu, zhyertvu dlya i-o, lii, shcho zakrivaie nutroschchi, ta vvyes' lii, shcho na nutroschchakh, i obidvi nirk, i lii, shcho na nikh, shcho na styegnakh, a sal'nika na pyechintsi zdiimye iogo z nirkami. i svyashchenik spaliť ikh na zhyertivniku, tsye pozhiva, ognýana zhyertva na lyubi pakhoshchi; uvyes' lii dlya i-o. otsye postanova vichna dlya vashikh rodiv u vsikh osadakh vashikh: zhodnogo loyu i zhodnoi krovi nye budyetye isti.

4

i i-o' promovlyav do moisyea, govoryachi: promovlyai do izrailievikh siniv, govoryachi: koli khto nyevmisnye zgrishit' proti yakoi zo vsikh zapovidyei i-o, chogo nye tryeba chiniti, a vin uchinit' proti odnie z nikh, yakshcho pomazanii svyashchenik zgrishit' na provinu narodu, to vin prinyesye za grikh svii, shcho zgrishiv nim, bichka, molodye z khudobi vyelikoi, byezvadnogo dlya i-o na zhyertvu za grikh. i privyedye vin togo bichka do vkhodu skinii zapovitu pyeryed i-o litsye, i pokladye svoyu ruku na golovu togo bichka, ta i zarizhye bichka pyeryed i-o litsyem. a pomazanii svyashchenik viz'mye krovi togo bichka, ta i vnyesye ii do skinii zapovitu. i vmochit' svyashchenik pal'tsya svogo v tu krov, ta i pokropit' tieyu krov'yu sim raz pyeryed i-o litsyem pyeryed zavisí svyatini. i dast' svyashchenik z tiei krovi na rogi zhyertivnika kadila pakhoshchiv, pyeryed i-o litsyem, shcho vin u skinii zapovitu, a vsyu krov bichka ville do pidstavi zhyertivnika tsilopalyennya, shcho pri vkhodi skinii zapovitu. a vvyes' lii bichka zhyertvi za grikh prinyesye z n'ogo lii, shcho zakrivaie nutroschchi, i vvyes' lii, shcho na nutroschchakh, i obidvi nirk ta lii, shcho na nikh, shcho na styegnakh, a sal'nika na pyechintsi zdiimye iogo z nirkami, yak prinosit'sya z vola mirnoi zhyertvi, i svyashchenik spaliť tye na zhyertivniku tsilopalyennya. a shkuru bichka ta vsye m'ýaso iogo z golovoyu iogo ta golinkami iogo, i nutroschchi iogo, i nyechistist' ikh, i vs'ogo bichka vinyesye poza tabir do chistogo mistya, do mistya visipannya popyelu, i spaliť iogo na drovakh v ogni, na visipanni popyelu budyé spalyenii vin. a koli vsya izrailieva gromada pomilkovo zgrishit', i dilo budyé zataenye z ochyei zboriv, i zroblyat' shcho proti yakoi zo vsikh i-o zapovidyei, chogo nye mozhna robiti, i zavinyat', a grikh budyé piznanií, shcho voni zgrishili nim, to zbori prinyesut' bichka, molodye z khudobi vyelikoi, na zhyertvu za grikh. i voni privyedyt' iogo pyeryed skiniyu zapovitu. a starshi gromadi pokladut' svoi ruki na golovu bichka pyeryed i-o litsyem, ta i zarizhye odin z nikh bichka pyeryed litsyem i-o. a pomazanii svyashchenik vnyesye krovi bichka do skinii zapovitu. i vmochit' svyashchenik pal'tsya svogo v tu krov, ta i pokropit' sim raz pyeryed i-o

litsyem pyeryed zavisí. i dast' vin iz tiei krovi na rogi zhyertivnika, shcho pyeryed i-o litsyem, shcho vin u skinii zapovitu, a vsyu tu krov ville do pidstavi zhyertivnika tsilopalyennya, shcho pri vkhodi skinii zapovitu. a vvyes' iogo lii prinyesye z n'ogo ta i spaliť na zhyertivniku. i zrobit' z tim bichkom tye samye, shcho robiv bichkovi zhyertvi za grikh, tak samo zrobit' iz nim. i tak svyashchenik dast' ochishchyennya za nikh, i budyé proshchýeno im. i vinyesye bichka poza tabir, ta i spaliť iogo, yak paliv bichka pyershogo, vin zhyertva za grikh zboriv. koli zgrishit' nachal'nik, i zrobit' shcho nyevmisnye proti yakoi zo vsikh zapovidyei i-o, tsi-doa iogo, chogo robiti nye mozhna, ta i zavinit', i budyé piznanií nim grikh iogo, shcho zgrishiv nim, to privyedye vin zhyertvu svoyu byezvadnogo kozla, i pokladye svoyu ruku na golovu togo kozla, ta i zarizhye iogo v mistsi, dye rizhyet'sya tsilopalyennya pyeryed i-o litsyem, vin zhyertva za grikh. a svyashchenik viz'mye z krovi zhyertvi za grikh swoim pal'tsyem, ta i dast' na rogi zhyertivnika tsilopalyennya, a krov iogo ville do pidstavi zhyertivnika tsilopalyennya. a vvyes' lii iogo spaliť na zhyertivniku, yak lii mirnoi zhyertvi, ta i tak ochistit' svyashchenik iogo z grikha iogo, i budyé proshchýenii iomu. a koli yaka dusha z narodu zyeimli nyevmisnye zgrishit', koli zrobit' shcho proti yakoi zo zapovidyei i-o, chogo robiti nye mozhna, ta i zavinit', i budyé piznanií nim grikh iogo, shcho zgrishiv, to vin privyedye zhyertvu svoyu byezvadnu kozu, samitsyu, za grikh svii, shcho vin zgrishiv buv, i pokladye svoyu ruku na golovu zhyertvi za grikh, ta i zarizhye tsyu zhyertvu za grikh u mistsi tsilopalyennya. a svyashchenik viz'mye swoim pal'tsyem iz krovi ii, ta i dast' na rogi zhyertivnika tsilopalyennya, a vsyu ii krov ville do pidstavi zhyertivnika. a vvyes' ii lii vin zdiimye, yak znyatii buv lii iz mirnoi zhyertvi, i svyashchenik spaliť na zhyertivniku na pakhoshchi lyubi dlya i-o. i tak svyashchenik ochistit' iogo, i budyé proshchýeno iomu. a yakshcho vin privyedye vivtsyu v zhyertvu svoyu za grikh, to privyedye byezvadnu samitsyu, i pokladye svoyu ruku na golovu zhyertvi za grikh, ta i zarizhye ii na zhyertvu za grikh u mistsi, dye rizhye vin zhyertvu tsilopalyennya. i viz'mye svyashchenik iz krovi zhyertvi za grikh swoim pal'tsyem, ta i dast' na rogi zhyertivnika tsilopalyennya, a vsyu krov ii ville do pidstavi zhyertivnika. a vvyes' lii ii zdiimye, yak zdiimaet'sya lii vivtsi z mirnoi zhyertvi, ta i spaliť svyashchenik iogo na zhyertivniku na ognýani zhyertvi i-o. i tak ochistit' iogo svyashchenik za grikh iogo, shcho zgrishiv buv, i budyé proshchýeno iomu.

5

a koli khto zgrishit': pochue golos proklyattya, i buv svidkom, abo bachiv, abo znay, alye nye viyaviv, to ponyesye svoyu provinu; abo osoba, shcho dotorknyet'sya yakoi nyechistoi ryechi, abo padla zvirini nyechistoi, abo padla khudobi nyechistoi, abo padla nyechistogo plazuyuchogo, i budyé tsye nyeznanye ii, to vona nyechista i zavinit'; abo koli dotorknyet'sya nyechistosti lyudini, vsyakoi nyechistosti ii, shcho nyeyu stanye nyechista, i budyé tsye

nyeznanye ii, a vona dovidaet'sya, to zavinit'; abo koli khto prisyagnye, vimovlyayuchi nyerozvazhno ustami svoimi, chiniti vizual'nii-ra-truditsiya abo chiniti dobro, na vsye, shcho nyerozvazhno vimovlyae lyudina v prisyazi, i budye tsye nyezsnanye iomu, a vin dovidaet'sya, shcho zavinit' odnim iz tsikh, to stanyet'sya, shcho zavinit' odnim iz tsikh, i viznae, chim vin zgrishiv u tomu. i privyedye vin i-o zhyertvu za provinu, za grikh svii, shcho zgrishiv, samitsyu z dribnoi khudobi, vivtsyu abo kozu na zhyertvu za grikh, a svyashchenik ochistit' iogo vid grikha iogo. a yakshcho ruka iogo nye spromozhna na yagnya, to prinyesye v zhyertvu za provinu svoyu, shcho zgrishiv vin, dvi gorlitsi abo dvoe golubyenyat i-o, odnye na zhyertvu za grikh, a odnye na tsilopal'yennya. i prinyesye ikh do svyashchenika, a vin pyershye prinyesye tye, shcho na zhyertvu za grikh, i natnye vyelikim nigtyem golovu iogo vid shii ii, alye nye viddilit' i pokropit' iz krovi zhyertvi za grikh na stinu zhyertivnika, a pozostala krov budye vilita do pidstavi zhyertivnika, tsye zhyertva za grikh. a drugogo zrobit' tsilopal'yennam za ustavom. i ochistit' iogo svyashchenik vid grikha iogo, shcho zgrishiv toi, i budye proshchylene iomu. a yakshcho vin nye spromozhnii na dvi gorlitsi abo na dvoe golubyenyat, to prinyesye v zhyertvu svoyu za tye, chim zgrishiv, dyesyatu chastinu yefi pshyenichnoi muki na zhyertvu za grikh, nye dokladye do nyei olivi i nye dast' na nyei ladanu, bo vona zhyertva za grikh. i prinyesye ii do svyashchenika, a svyashchenik viz'mye z nyei povnu svoyu zhmyenyu, za prigaduval'n chastinu ii, ta i spalit' na zhyertivniku na ognanyi zhyertvi i-o, vona zhyertva za grikh. i ochistit' iogo svyashchenik vid grikha iogo, shcho zgrishiv vin odnim iz nikh, i budye iomu proshcheyii; i budye vona dlya svyashchenika, yak zhyertva khlilbna. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: koli khto pyeryestupom spronyevirit'sya, i nyevmisnye zgrishit' proti i-o svyatoshchiv, to vin privyedye zhyertvu za provinu svoyu do i-o, byezvadnogo barana z dribnoi khudobi, za tvoeyu otsinkoyu sribla shyekliv, na miru shyeklyem svyatini na zhyertvu za provinu. a tye, shcho zgrishiv proti svyatoshchiv, povyernye, i dodast' do n'ogo p'yatu chastinu iogo svyashchenikov, a svyashchenik ochistit' iogo baranom zhyertvi za grikh, i budye proshchylene iomu. a yakshcho zgrishit' koli khto, i zrobit' shcho proti yakoi zo vsikh i-o zapovidyei, chogo nye mozha robiti, i nye znatimye, i zavinit', i ponyesye svii grikh, to vin privyedye do svyashchenika byezvadnogo barana z dribnoi khudobi v otsinti tvoii na zhyertvu za provinu. i ochistit' iogo svyashchenik za pomilku iogo, shcho nyeyu pomilivsya, bo vin nye znay, i budye proshchylene iomu. tsye zhyertva za provinu: vin spravdi zavinit i-o.

6

i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: koli khto zgrishit' i pyeryestupom spronyevirit'sya proti i-o, i skazhye nyeppravdu na blizhn'ogo svogo shchodo danogo na skhovok, shchodo danogo v zaklad, abo shchodo grabunku, abo vimusit' utiskom

u blizhn'ogo svogo, abo znaydye yakus' zgubu ta i skazhye nyeppravdu pro nyei, i prisyagnye nyeppravdivo na odnye zo vs'ogo, shcho robit' lyudina, i zgrishit' tim, to stanyet'sya, koli vin zgrishit' i zavinit', nyekhai povyernye grabunok, shcho zagrabyuvav, abo vimushenyynya, shcho buv vimusiv, abo danye na skhovok, shcho bulo vizual'nii-ra-truditsyazhyenye v n'ogo, abo zgubu, shcho znaishov, abo vsye, shcho prisyag pro n'ogo nyeppravdivo, i povyernye iogo nasampyeryed, i dodast' do n'ogo p'yatu chastinu tomu, chie vono, dast' iogo v dyen', koli vyivait'sya provina iogo. i vin privyedye i-o do svyashchenika zhyertvu za provinu svoyu, byezvadnogo barana z dribnoi khudobi za tvoeyu otsinkoyu na zhyertvu za provinu. i svyashchenik ochistit' iogo pyeryed i-o litsyem, i budye iomu proshchylene vsye do odnogo, shcho vin zrobit na provinu. i i-o' promovlyav do moisyeya, kazhuchi: nakazhi aaronovi ta sinam iogo, povidayuchi: otsye zakon tsilopal'yennya: vono prynosit'sya na ognishchi svoim na zhyertivniku tsilu nich azh do ranku, a ogon' zhyertivnika goritimye na n'omu. i nadinye svyashchenik l'nyanu svoyu shatu, i l'nyanye spidne zodyagnye na tilo svoe, i zbyerye popil, shcho na n'ogo ogon' spalit' tsilopal'yennya na zhyertivniku, ta i pokladye iogo pri zhyertivniku. i zdiimye vin shati svoi, i zodyagnye odiz inshu, ta i vinyesye popil poza tabir do chistogo mist'sya. a ogon' na zhyertivniku goritimye na n'omu, nye pogasnye, a svyashchenik palitimye na n'omu drova shchoranku, i klastimye na n'ogo tsilopal'yennya, i palitimye na n'omu lii mirnikh zhyertov. ogon' zavzhdi goritimye na zhyertivniku, nye pogasnye. a otsye zakon pro khlilbu zhyertvu: aaronovi sini prynesut' ii pyeryed litsye i-o do pyeryedu zhyertivnika. i viz'mye vin iz nyei zhmyenyeyu svoeyu z pshyenichnoi muki khlilbnoi zhyertvi, ta z olivi ii, ta vvyes' ladan, shcho na khlilbni zhyertvi, ta i spalit' na zhyertivniku, lyubi pakhoshchi, tsye chastina ii, yak prigaduval' na dlya i-o. a pozostalye z nyei istimut' aaron ta sini iogo, prisnye budye idzhyenye vono v svyatim misti, na podvir' i skinii zapovitu budut' isti ii. nye budye pyechyena vona kvashyenyoyu. ikhnyu chastinu ya dav tsye z ognyanikh moikh zhyertov; vona naisvyatishye, yak zhyertva za grikh ta zhyertva za provinu. kozhen nashchadok cholovichoi stati pomizh aaronovikh diitey budye ii isti, vichna postanova dlya vashikh pokolin', z ognyanikh zhyertov i-o. usye, shcho dotorknyet'sya do nikh, osv'yati'sya. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: otsye zhyertva aarona ta siniv iogo, shcho prynesut' i-o v dni pomazannya iogo: dyesyata chastina yefi pshyenichnoi muki, tsye postina khlilbna zhyertva: polovina ii rano, a polovina ii vvyechori. na lopattsi v olivi budye vona zroblyena; prinyesesh ii vimishanu, vipyechyenu zhyertvu khlilbnu v kuskakh prinyesesh, lyubi pakhoshchi dlya i-o. a pomazanii svyashchenik zrobit' ii zamist' n'ogo zrobit' ii kotriis' iz siniv iogo, tsye vichna i-o postanova. usya vona budye spalyena. a kozhna svyashchenikovka khlilbna zhyertva budye tsila, nye budye idzhyena. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlayi do aarona ta do siniv iogo, govoryachi: otsye zakon pro zhyertvu za grikh: na misti, dye

zarizuet'sya tsilopalyennya, budy zarizuvana zhyertva za grikh pyeryed litsyem i-o, naisvyatishye vona! svyashchyenik, shcho skladae ii yak zhyertvu za grikh, budyde isti ii, na misti svyatomu budyde vona idzhyena, na podvir'i skiniy zapovitu. usye, shcho dotorknyet'sya do m'ysa ii, stanye svyaty; a shcho z ii krov'i pokropit' na odyezhu, shcho pokropit'sya nyeyu, tye vipyeryesh na misti svyatomu. a glynyanii posud, shcho v n'omu vona varyena, budyde rozbitii. a yakshcho v midyanim posudi bula vona varyena, to budyde vichishchyenii do blisku i vipoloskanii vodoyu. kozhyen cholovichoi stati iz svyashchyenikiv budyde isti ii, naisvyatishye vona. a kozhna zhyertva za grikh, shcho z krov'i ii budyde vnysyeno do skiniy zapovitu na okuplyennya v svyatini, nye budyde idzhyena, v ogni budyde spalena.

7

a otsye zakon zhyertvi za provinu, naisvyatishye vona. na misti, dye rizhut' tsilopalyennya, zarizhut' zhyertvu za provinu, a krov' ii svyashchyenik pokropit' na zhyertivnika navkolo. a vyves' ii lii iz nyei vin prinysyie, kurdyka, i lii, shcho pokrivae nutroshchi, i obidvi nirki, i lii, shcho na nikh, shcho na styegnakh, a sal'nika na pyechintsi zdiimye z nirkami, ta i spalit' tye svyashchyenik na zhyertivniku, tsye ognyna zhyertva dlya i-o, zhyertva za provinu vona. kozhyen cholovichoi stati syeryed svyashchyenikiv budyde isti ii, na misti svyatomu budyde vona idzhyena, naisvyatishye vona. yak pro zhyertvu za grikh, tak samo pro zhyertvu za provini zakon im odin: svyashchyenikovi, shcho ochistit' nyeyu, iomu vona budyde. a svyashchyenik, shcho prinosit' chies' tsilopalyennya, shkura tsilopalyennya, yakye prinis vin, svyashchyenikovi, iomu vona budyde. i kozhna zhyertva khlilna, shcho v pyechi budyde pyechyena, i kozhna prigotovlyena v gorshku ta na lopatti, svyashchyenikovi, shcho prinosit' ii, iomu vona budyde. a kozhna khlilna zhyertva, mishana v olivi i sukha, budyde vona vsm sinam aaronovim, yak odnomu, tak i drugomu. a otsye zakon pro mirnu zhyertvu, shcho khtos' prinysyie ii i-o. yakshcho prinysyie ii na podyaku, to vin prinysyie na zhyertvu podyaki prisi kalachi, mishani v olivi, i prisi korzhi, pomazani olivoyu, i vimishana psyenichna muka, kalachi, mishani v olivi. razom iz kalachami kvashyeno khlilba prinysyie vin zhyertvu svoyu, pri mirni zhyertvi podyaki iogo. i prinysyie vin shchos' odnye z kozhnoi zhyertvi, prinoshyennya dlya i-o; tsye budyde svyashchyenikovi, shcho kropit' krov mirnoi zhyertvi, budyde iomu. a m'ysa mirnoi zhyertvi podyaki iogo budyde idzhyenye v dni iogo zhyertvi, nye pozostavit' iz n'ogo nichogo do ranku. a yakshcho zhyertva iogo prinoshyennya obitnitsya, abo dobrovil'nii dar, to vona budyde idzhyena v dyen' prinysyennya nim iogo zhyertvi, a pozostalye z nyei i nazavtra budyde idzhyenye. a pozostalye z m'ysa krivavoi zhyertvi v tryetim dni budyde spalenyie. a yakshcho spravdi budyde idzhyenye z m'ysa mirnoi zhyertvi iogo v tryetim dni, to nye budyde vpodobanii toi, khto prinosit' ii, tsye nye budyde zalichyenye iomu, budyde nyechist'; a khto istimye z nyei, ponyesyie svi

grikh. a tye m'ysa, shcho dotorknyet'sya do chogoss' nyechistogo, nye budyde idzhyenye, na ogni budyde spalenyie. a m'ysa chistye kozhyen chistii budyde isti m'ysa. a dusha, shcho budyde isti m'ysa z mirnoi zhyertvi, shcho vona i-o, a nyechist' iogo na n'omu, to budyde vona vinishchyena z narodu svogo. a koli khto dotorknyet'sya do chogoss' nyechistogo, do nyechistoti lyuds'koi, abo do nyechistoi khudobi, abo do vs'ogo nyechistogo plazuyuchogo, ta protye budyde isti z m'ysa mirnoi zhyertvi, shcho i-o vona, to budyde toi vinishchyenii iz narodu svogo. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: kazhi do izrail'yevikh siniv, govoryachi: zhodnogo loyu volovogo, ani ovychego, ani kozinogo nye budyetye isti. a lii iz padla i lii poshmatovanogo budyde zvhivani dlya vsyakoi potrebi, alye isti nye budyetye isti iogo. bo kozhyen, khto ist' lii iz khudobi, shcho z nyei prinosit' ognyanu zhyertvu dlya i-o, to dusha ta, shcho ist', budyde vinishchyena z narodu svogo. i zhodnoi krov'i ptastva ta khudobi nye budyetye isti po vsikh vashikh osyelyakh. kozhna dusha, shcho istimye yakubud' krov, to budyde vinishchyena dusha ta z-posyeryed narodu svogo. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, govoryachi: khto prinosit' svoyu mirnu zhyertvu do i-o, toi prinysyie svoje prinoshyennya i-o z svoei mirnoi zhyertvi. ruki iogo prinyesut' ognyani zhyertvi i-o, lii iz grudinoyu, prinysyie grudinu, shchob kolikhati ii, yak kolikhannya pyeryed i-o litsyem. i svyashchyenik spalit' toi lii na zhyertivniku. a ta grudina budyde aaronovi ta sinam iogo. a pravye styegno z mirnikh zhyertov vashikh dastye svyashchyenikovi, yak prinoshyennya. khto z aaronovikh siniv prinosit' krov mirnikh zhyertov ta lii, iomu budyde na paiku pravye styegno. bo ya vzyav vid izrail'yevikh siniv grudinu kolikhannya i styegno prinoshyennya z mirnikh zhyertov ikhnikh, ta i dav ikh svyashchyenikovi aaronovi i sinam iogo na vichnu postanovu vid izrail'yevikh siniv. otsye chastka z pomazannya aarona ta chastka z pomazannya siniv iogo z ognyanikh zhyertov i-o u dyen' prinoshyennya ikh na svyashchyennoslužhyennya i-o, shcho nakazav i-o' davati im u dyen' ikhn'ogo pomazannya vid izrail'yevikh siniv, vichna postanova na ikhni pokolinnya! otsye zakon pro tsilopalyennya, pro khlilnu zhyertvu, i pro zhyertvu za grikh, i pro zhyertvu za provinu, i pro posvyachyennya, ta pro zhyertvu mirnu, shcho i-o' nakazav buv moisyeevi na sinais'kii gori v dyen' nakazu iogo izrail'yevim sinam prinositi zhyertvi svoi i-o v sinais'kii pustini.

8

i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: viz'mi aarona ta siniv iogo z nim, i shati, i olivu pomazannya, i bichka zhyertvi za grikh, i dva barani, i kosha z oprisnokami. i zbyeri vsyu gromadu do vkhodu skiniy zapovitu. i zrobit moisyei, yak i-o' nakazav buv iomu. i zibralas' gromada do vkhodu skiniy zapovitu. i promoviv moisyei do gromadi: otsye ta rich, shcho i-o' nakazav zrobiti. i priviv moisyei aarona i siniv iogo, ta i umiv ikh vodoyu. i dav vin na n'ogo khitona, i opyeryezav iogo poyasom, i zodyagnuv iogo shatoyu, i dav na n'ogo yefoda, i opyeryezav iogo

poyasom yefodu, i prikripiv nim yefoda na n'omu. i poklav na n'ogo nagrudnika, i dav do nagrudnika urim ta tummim. i poklav zavoya na golovu iogo, i poklav na zavoya spyeryedu iogo zolotu kvitku, vintsya svyatosti, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i vzyav moisyei olivu pomazannya, i namastiv skiniyu, i vsye, shcho v nii, ta i osv'yativ ikh. i pokropiv vin iz nyei sim raz na zhyertivnika, i namastiv zhyertivnika ta vvyes' posud iogo, i vmival nitsyu ta pidstavu ii, shchob ikh osv'yatiti. i viliv z olivi pomazannya na aaronovu golovu, ta i pomazav iogo, shchob iogo posvyatiti. i priviv moisyei aaronovikh siniv, i zodyagnuv ikh u khitoni, i opyeryezav ikh poyasom, i poklav na nikh nakrityta golovi, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i pidviv vin bichka zhyertvi za grikh, i poklav aaron ta sini iogo svoi ruki na golovu togo bichka zhyertvi za grikh. i zarizav, i vzyav moisyei krov'i dav swoim pal'tsyem na rogi navkolo zhyertivnika, i ochistiv zhyertivnika. a krov viliv do pidstavi zhyertivnika, i osv'yativ iogo dlya ochishchannya na n'omu. i vzyav vin uvyes' lii, shcho na nutroshchakh, i sal'nika na pyechintsi, i obidvi nirkii ta ikhnii lii, i moisyei spaliv na zhyertivniku. a bichka, i shkuru iogo, i m'yaso iogo, i nyechistist' iogo spaliv v ogni poza taborom, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i priviv vin barana tsilopalyennyya, i poklali aaron ta sini iogo ruki svoi na golovu barana. i zarizav, i pokropiv moisyei krov'yu navkolo zhyertivnika. a barana rozsik na kuski iogo, i moisyei spaliv golovu, i kuski, tovshch. a nutroshchi ta golinki poobmi-vav vodoyu. i moisyei spaliv tsilogo barana na zhyertivniku, tsye tsilopalyennyya na pakhoshchi lyubi, tsye ognynana zhyertva dlya i-o, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i priviv barana drugogo, barana posvyachennyya. i poklali aaron ta sini iogo ruki svoi na golovu togo barana. i zarizav, i vzyav moisyei iz krovi iogo ta i dav na pipku pravogo vukha aaronovogo i na vyelikogo pal'tsya pravoii ruki iogo, i na vyelikogo pal'tsya pravoii nogi iogo. i priviv aaronovikh siniv, i dav moisyei iz krovi tiei na pipku pravogo ikhn'ogo vukha, i na vyelikogo pal'tsya pravoii ruki ikh, i na vyelikogo pal'tsya pravoii nogi ikh. i pokropiv moisyei tieyu krov'yu zhyertivnika navkolo. i vzyav vin lii, i kurdyuka, i vvyes' lii, shcho na nutroshchakh, i sal'nika na pyechintsi, i obidvi nirkii ta ikh lii, i stye-gno pravitsi. a z koshu z oprisnokami, shcho pyeryed litysem i-o, uzyav odnogo prisnogo kalacha ta kalacha khlিবnogo, odnu olivu ta odnogo korzhika, i poklav na loi i na pravim stye-gni. i dav vin usye na ruki aarona, i na ruki siniv iogo, i zakolikhav tsye, yak kolikhannyya pyeryed i-o litysem. i vzyav tsye moisyei iz ikhnikh ruk, ta i spaliv na zhyertivniku na tsilopalyennyya, vono zhyertva posvyachennyya, na pakhoshchi lyubi, vono ognynana zhyertva dlya i-o. i vzyav moisyei grudinu ta i zakolikhav ii, yak kolikhannyya pyeryed i-o litysem, iz barana posvyachennyya. vona bula dlya moisyeya na paiku, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i vzyav moisyei olivu pomazannya ta krov'i, shcho na zhyertivniku, i pokropiv na aarona, na shati iogo, i na siniv iogo, i na shati siniv iogo z nim. i posvyativ aarona, shati iogo, i siniv iogo, i shati siniv iogo z nim. i skazav moisyei do aarona i do siniv iogo: varit' m'yaso pri vkhodi skini

zapovitu, i tam budyete isti iogo, i khliv, shcho v koshi posvyachennyya, yak ya nakazav buv, govoryachi: aaron ta sini iogo budut' isti iogo. a pozostalye z m'yasa ta z khliba spalite v ogni. a iz vkhodu skini zapovitu nye viidyete sim dyen', azh do dnya vipovnyennyya dniv vashogo posvyachennyya, bo vin budyte sim dyen' posvyachuvati vas. yak uchiniv ya s'ogodni, tak nakazav i-o' robiti, shchob ochistiti vas. a pri vkhodi skini zapovitu budyete siditi dyen' i nich sim dyen', i budyete vikonyuvati vartu i-o, shchob vam nye pom'yerti, bo tak myeni nakazano. i zrobiv aaron ta sini iogo vsye tye, yak nakazav buv i-o' chyeryez moisyeya.

9

i stalosya vos'mogo dnya, zaklikav moisyei aarona ta siniv iogo, ta starshikh izrail'yevikh, ta i skazav do aarona: viz'mi sobi tyelya z khudobi vyelikoi, na zhyertvu za grikh, i barana na tsilopalyennyya, byezvad-nikh, i prynesi pyeryed i-o lityse. a do siniv izrail'yevikh budyesh kazati, govoryachi: viz'mit' kozla na zhyertvu za grikh, i tyelya i yagnya odnorichnikh, byez vad, na tsilopalyennyya, i vola, i barana na zhyertvu mirnu, na zariz pyeryed i-o litysem, i khlিবnu zhyertvu, mishanu v olivi, bo s'ogodni ob'yavit'sya vam i-o'. i voni vzyali, shcho nakazav buv moisyei, pyeryed skiniyu zapovitu. i priishla vsya gromada, ta i stala pyeryed i-o litysem. i skazav moisyei: otsye ta rich, shcho i-o' nakazav buv, zrobitye, i ob'yavit'sya vam slava i-o. i skazav moisyei do aarona: pididi do zhyertivnika, i vchini svoyu zhyertvu za grikh ta svoe tsilopalyennyya, i ochisti syebte ta narod, i vchini zhyertvu za narod, i ochisti ikh, yak nakazav buv i-o'. i pidiishov aaron do zhyertivnika, ta i zarizav tyelya zhyertvi za svii grikh. a sini aaronovi pryniesli do n'ogo krov, i vmochiv vin svogo pal'tsya v krov, ta i dav na rogi zhyertivnika, a krov viliv do pidstavi zhyertivnika. a lii i nirkii ta sal'nika na pyechintsi z zhyertvi za grikh spaliv na zhyertivniku, yak i-o' nakazav buv moisyeevi, a m'yaso ta shkuru spaliv v ogni poza taborom. i zarizav vin zhyertvu tsilopalyennyya, a aaronovi sini podali iomu krov, i vin pokropiv na zhyertivnika navkolo. a tsilopalyennyya dostachali iomu iogo chastinami, i golovu, a vin paliv na zhyertivniku. i obmiv vin nutroshchi ta golinki, i spaliv na tsilopalyenni na zhyertivniku. i prinis vin zhyertvu za narod, i vzyav kozla zhyertvi za grikh narodu, ta i zarizav iogo, i sklav iogo v zhyertvi za grikh, yak i pyershogo. i vin prinis tsilopalyennyya, i vchiniv iogo za postanovoyu. i vin prinis khlিবnu zhyertvu, i napovniv iz nyei ruku svoyu, ta i spaliv na zhyertivniku, krim tsilopalyennyya rankovogo. i zarizav vin vola i barana zhyertvu mirnu, shcho nalyezhit' narodovi, a sini aaronovi pryniesli iomu krov, i vin pokropiv nyeyu zhyertivnika navkolo, i pryniesli lii z vola ta za barana, kurdyuka, i lii, shcho pokrivaе nutroshchi, i nirkii, i sal'nika na pyechintsi. i poklali voni lii na grudinu, a vin spaliv lii na zhyertivniku. a grudinu ta prave stye-gno aaron kolikhav, yak kolikhannyya pyeryed i-o litysem, yak nakazav buv moisyei. i pidnyav aaron svoi ruki do narodu, ta i poblagosloviv iogo, i ziishov vid prinoshyennyya zhyertvi za

grihki i tsilopalyennya ta mirnoi zhyertvi. i vviishov moiseyi ta aaron do skinii zapovitu; i viishli voni, i poblagoslovili narod, i slava i-o pokazalasya vs'omu narodovi. i viishov ogon' vid litsya i-o'ogo, i spaliv na zhyertivniku tsilopalyennya ta tovsch. a vvyes' narod bachiv tsye, i zakrichali voni z radosti, ta i popadali na oblichchya svoi...

10

i vzyali aaronovi sini, nadav ta avigu, kozhyen kadil'nitsyu svoyu, i dali v nich ognju, i poklani na n'omu kadilo, i pryniesli pyeryed i-o litsye chuzhii ogon', yakogo vin nye nakazav buv prinositi im. i viishov ogon' vid litsya i-o'ogo, ta i spaliv ikh, i voni povmirali pyeryed i-o litsyem. i skazav moiseyi do aarona: tsye tye, pro shcho govori buv i-o', kazhuchi: syeryed bliz'kikh moikh ya budu osvyachenii, i pyeryed usim narodom budu proslavlenii. i zamovk aaron. i poklikav moiseyi misaila ta yeltsafana, siniv uzzaiila, aaronovogo dyad'ka, ta i promoviv do nich: pidiidit', vynesit' brativ svoikh iz svyatini poza tabir. i voni pidiishli, ta i vynesli ikh v ikhnikh khitonakh poza tabir, yak nakazav buv moiseyi. i skazav moiseyi do aarona, ta do yelyeazara i do itamara, siniv iogo: goliv vashikh nye vidkrivaitye, i odyezh vashikh nye rozdiraitye, shchob vam nye pom'yerti, i shchob na vsyu gromadu nye rozgnivavsya vin. a brati vashi, uyves' dim izrailiv budut' oplakuvati tye spalenyennya, shcho spaliv i-o'. a zo vkhodu skinii zapovitu nye viidyetye vi, shchob nye pom'yerti, bo na vas oliva i-o'ogo pomazannya. i zrobili voni za moiseyevim slovom. a i-o' promovlyav do aarona, govoryachi: vina ta p'yankogo napoyu nye pii ani ti, ani sini tvoi z tobouy pri vkhodi vashim do skinii zapovitu, shchob vam nye pom'yerti. tsye vichna postanova dlya vashikh pokolin', i shchob rozrinyati mizh svyatyistyu i mizh nyesyatyistyu, i mizh nyechistim ta mizh chistim, i shchob navchati izrailiyevikh siniv usikh postanov, pro shcho govori do nich i-o' chyeryez moiseya. i moiseyi promovlyav do aarona ta do yelyeazara i do itamara, pozostalikh siniv iogo: viz'mit' khlিবnu zhyertvu, polishyenu z ognyanikh i-o zhyertov, ta i izhtye ii prisnu pri zhyertivniku, bo tsye naisvyatishye. i budyetye isti ii v misti svyatomu, zo vona ustavova paika tvoya i ustavova paika siniv tvoikh z ognyanikh zhyertov i-o, bo tak myeni nakazano. a grudinu kolikhannya ta styegno prinoshyennya budyetye isti v misti chistomu, ti i sini tvoi, ta tvoi dochki z tobouy, bo ustavova paika tvoya i ustavova paika siniv tvoikh dani z mirnikh zhyertov izrailiyevikh siniv. styegno prinoshyennya i grudinu kolikhannya na ognyanikh zhyertvakh loyu prynyesut' voni, shchob kolikhati yak kolikhannya pyeryed i-o litsyem. i budyetye dlya tyebye ta dlya siniv tvoikh z tobouy na vichnu postanovu, yak nakazav i-o'. a kozla zhyertvi za grihki pil'no shukav moiseyi, i os' vin buv spalenyi. i rozgnivavsya na yelyeazara i na itamara, pozostalikh aaronovikh siniv, kazhuchi: chomu vi nye z'ili zhyertvi za grihki u misti svyatomu? bo vona naisvyatishye, i ii ya dav vam, shchob unyevazhniti provinu gromadi, shchob ochistiti ikh pyeryed i-o litsyem. tozh nye vniesyeno krovi

ii do svyatini vsyeryedinu. budyetye konchye isti ii v svyatini, yak ya nakazav. i promovlyav aaron do moiseya: ot s'ogodni pryniesli voni svoyu zhyertvu za grihki i tsilopalyennya svoe pyeryed i-o litsye, i trapilosya myeni otsye. a budu ya isti zhyertvu za grihki s'ogodni, chi budyetye tsye dobre v i-o ochakh? i pochuv moiseyi, i bulo tsye dobre v iogo ochakh.

11

i i-o' promovlyav do moiseya ta do aarona, govoryachi im: promovlyaitye do izrailiyevikh siniv, kazhuchi: otsye ta zvirina, shcho budyetye isti zo vsiei khudobi, shcho na zyemli: kozhnu z khudobi, shcho mae rozdilyeni kopita, i shcho mae kopita rozdvoeni rozrivom, shcho zhue zhuiku, ii budyetye isti. til'ki ts'ogo nye budyetye isti z tikh, shcho zhuyut' zhuiku, i z tikh, shcho mayut' rozdilyeni kopita: vyerblyuda, bo vin zhue zhuiku, ta rozdilyenikh kopit nye mae, nyechistii vin dlya vas. i tushkanchika, bo vin zhue zhuiku, ta nye mae rozdilyenikh kopit, nyechistii vin dlya vas. i zaitsya, bo vin zhue zhuiku, ta nye mae rozdilyenikh kopit, nyechistii vin dlya vas. i svini, bo vona mae rozdilyeni ratitsi, i mae ratitsi rozdvoeni rozrivom, ta zhuiki nye zhue, nyechista vona dlya vas. ikhn'ogo m'ysa nye budyetye isti, a do ikhn'ogo padla nye budyetye dotorkatsiya, nyechistye vono dlya vas. otsye budyetye isti zo vs'ogo, shcho v vodi: usye, shcho mae plavsti ta lusku v vodi, u moryakh ta v richkakh, ikh budyetye isti. a vsye, shcho nye mae plavtsiv ta luski v moryakh i v richkakh, zo vs'ogo, shcho roit'sya v vodi, i zo vs'ogo, shcho plivae v vodi, gidota voni dlya vas! i voni budut' gidota dlya vas, ikhn'ogo m'ysa nye budyetye isti, a ikhn'ogo padla budyetye briditsiya. usye, shcho nye mae plavtsiv ta luski v vodi, gidota vono dlya vas. a z pastava budyetye briditsiya ots'ogo, nye budyetye ikh isti, gidota voni: orla, grifa i mors'kogo orla, i korshaka, i sokola za rodом iogo, usyakogo kruka za rodом iogo, i strusa, i sovi, i yastruba za rodом iogo, i pugacha, i ribalki, ta ibisa, i lyebyedya, i pyelikana, i sicha, i busla, chapli za rodом ii, i oduda, i nyetopira. usya komashnya, shcho khodit' na chotir'okh, gidota vona dlya vas. til'ki tye budyetye isti zo vsiei komashni, shcho khodit' na chotir'okh, shcho mae golinki vishchye svoikh nig, shchob nimi skakati na zyemli. otsi syeryed nich budyetye isti: saranu za rodом ii, i sol'am za rodом iogo, i khar-gol za rodом iogo, i khagav za rodом iogo. a vsya gadina lyetyucha, shcho mae chotiri nogi, gidota vona dlya vas. i chyeryez nich vi budyetye stavati nyechisti: kozhyen, khto dotorknyet'sya do ikhn'ogo padla, budyetye nyechistii azh do vyechora. a kozhyen, khto ponyesyetye shcho z ikhn'ogo padla, vipyerye odyezhu svoyu, i budyetye nyechistii azh do vyechora. shchodo vsyakoi khudobi, shcho mae rozdilyenye kopito, i shcho nye mae rozdvoenogo rozrivom kopita, i zhuiki nye zhue, nyechisti voni dlya vas. kozhyen, khto dotorknyet'sya do nich, budyetye nyechistii. a kozhyen, khto dotorknyet'sya do ikhn'ogo padla, budyetye nyechistii azh do vyechora. a

khto nosit' ikhne padlo, vipyerye odyezhu svoyu, i budye nyechistii azh do vyechora. nyechisti voni dlya vas. a otsye vam nyechistye syeryed plazuniv, shcho plazuyut' po zyeimli: krit, i misha, i yashchirka za rodod ii, i khovrakh, i shchur, i slimak, i izhak, i tkhir. otsi nyechistii dlya vas syeryed us'ogo plazuyuchogo. kozhyen, khto dotorknyet'sya do nikh, koli voni myertvi, budye nyechistii azh do vyechora. i vsye, shcho vpadye na n'ogo, koli voni myertvi, budye nyechistye, kozhna rich, z dyeryeva, abo z odyezhi, abo zo shkuri, abo z gruboi tkanimi, kozhna rich, shcho vzhivaet'sya do pratsi, v vodu tryeba poklasti ikh, i budut' nyechisti azh do vyechora, a potomu stanut' chistimi. a vsyakii glyaniy posud, shcho z nikh upadye shcho do iogo syeryedini, usye, shcho v syeryedini iogo, stanye nyechistye, a iogo rozib'etye. kozhna izha, shcho ist'sya, na yakii bula voda z takogo posudu, budye nyechista; a kozhyen napii, shcho p'et'sya, u kozhnim takim posudi stanye nyechistim. i vsye, shcho na n'ogo vpadye z ikhn'ogo padla, stanye nyechistye: pich ta ognishchye budye rozvalenyne, voni nyechisti, i nyechisti budut' dlya vas. til'ki dzheryelo ta yama, zbir vodi, budut' chisti. a khto dotorknyet'sya do ikhn'ogo padla, budye nyechistii. a koli shcho vpadye z ikhn'ogo padla na vsyake nasynnya sivbi, shcho siet'sya, chistye vono. a koli budye nalita voda na nasynnya, i vpadye na n'ogo z ikhn'ogo padla, nyechistye vono dlya vas. a koli pomrye shcho z khudobi, shcho vona na izhu dlya vas, to khto dotorknyet'sya padla ii, toi budye nyechistii azh do vyechora. a khto ist' iz padla ii, toi vipyerye odyezhu svoyu, i budye nyechistii azh do vyechora. i khto nosit' padlo ii, toi vipyerye odyezhu svoyu, i budye nyechistii azh do vyechora. a vsye plazuyuchye, shcho plazue po zyeimli, gidota vono, nye budye istisya. usye, shcho povzae na zhivoti, i vsye, shcho povzae na chotir'okh, azh do vs'ogo, shcho bagatonozhnye, usye plazuyuchye, shcho plazue po zyeimli, nye budyete ikh isti, bo gidota voni. nye zanyechishchuitye dush svoikh usim plazuyuchim, shcho plazue, i nye zrobityesya nyechisti nimi, i nye stanyete nyechisti nimi. bo ya i-o', tsi-do vash, i vi osvityatyesya, i bud'tye svyati, bo svyatii ya, i nye zanyechishchuitye dush svoikh usyakim plazuyuchim, shcho plazue po zyeimli. bo ya i-o', shcho viviv vas iz egypets'kogo krayu, shchob buti dlya vas tsi-doom. i bud'tye svyati, bo svyatii ya. otsye zakon pro khudobu, i pro ptastvo, i pro vsyaku zhivu zvirinu, shcho rukhaet'sya v vodi, i pro vsyaku dushu, shcho plazue po zyeimli, shchob viddilyuvati mizh nyechistim ta mizh chistim, i mizh zvirinoyu, shcho ist'sya, ta mizh zvirinoyu, shcho nye ist'sya.

12

i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izraileyikh siniv, govoryachi: koli zhinka zachnye, i porodit' ditya cholovichoii stati, to budye nyechista sim dyen'; yak za dniv nyechistoti misyachnogo ii, budye nyechista vona. a vos'mogo dnya budye obrizanye tilo krain'oi ploti iogo. i budye vona siditi v krovi ochishchyennya tridsyat' dyen' i tri dni. do vsyakoi svyatoshchi nye budye

vona dotorkatsiya, a do svyatini nye vviide azh do vipovnyennya dniv ochishchyennya ii. a yakshcho porodit' ditya zhinochoii stati, to budye nyechista vona dva tizhni, yak za nyechistosti ii misyachnoi, i budye siditi vona na krovi ochishchyennya shist-dyesyat dyen' i shist' dyen'. a po vipovnyenni dniv ochishchyennya ii za sina abo za dochku, prinyesye vona odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, ta golubynya abo gorlitsyu na zhyertvu za grikh, do vkhodu skinii zapovitu do svyashchyenika. i vin prinyesye tsey pyeryed i-o litsey, i ochistit' ii, i vona ochistit'sya vid dzheryela svoei krovi. tsey zakon pro porodillyu ditini cholovichoii abo zhinochoii stati. a koli ruka ii nye spromozhyet'sya na yagnya, to viz'mye vona dvi gorlitsi abo dvoe golubynyat, odnye na tsilopalyennya i odnye na zhyertvu za grikh, i ochistit' ii svyashchyenik, i vona stanye chista.

13

i i-o' promovlyav do moisyeya i aarona, govoryachi: cholovik, koli budye na shkuri tila iogo napukhlina, abo lishai, abo bila plyama, i budye na shkuri tila iogo nubi bolyachka prokazi, to budye sprovdzhenii vin do svyashchyenika aarona abo odnogo z siniv iogo, svyashchyenikov. i oglyanye svyashchyenik tu bolyachku na shkuri tila, a volossya na bolyachtsi pyeryeminilosya na bilye, i vyglyad bolyachki glibshii vid shkuri tila iogo, bolyachka prokazi vono. i oglyanye ii svyashchyenik, i viznae iogo za nyechistogo. a yakshcho bolyachka bila vona na shkuri tila iogo, a vyglyad ii nye glibshii vid shkuri, i volossya ii nye pyeryeminilosya na bilye, to zamknye svyashchyenik khvorogo na sim dyen'. i oglyanye ii svyashchyenik s'omogo dnya, a os' bolyachka, na poglyad iogo, spinilasya, nye poshirilasya ta bolyachka po shkuri, to zamknye iogo svyashchyenik udruge na sim dyen'. i oglyanye iogo svyashchyenik s'omogo dnya vdruge, a os' bolyachka poblida, nye poshirilasya ta bolyachka po shkuri, to svyashchyenik viznae iogo za chistogo, lishai vona. i vipyerye vin odyezhu svoyu ta i stanye chistii. a yakshcho spravdi poshirit'sya lishai toi po shkuri po yavlyenni svyashchyeniku na ochishchyennya iogo, to yavit'sya vin udruge do svyashchyenika. i oglyanye svyashchyenik, a os' lishai toi poshiriv'sya po shkuri, to svyashchyenik viznae iogo za nyechistogo, prokaza vono. koli budye na lyudini bolyachka prokazi, to budye pryvedyena do svyashchyenika. i oglyanye svyashchyenik, a os' na shkuri bila napukhlina, i vona pyeryeminila volossya na bilye, i na napukhlini rist zhivogo m'ysa, to tsey stara prokaza na shkuri tila iogo. i svyashchyenik viznae iogo za nyechistogo, alye nye zamknye iogo, bo spravdi davno vin nyechistii. a yakshcho spravdi kinyet'sya ta prokaza po shkuri, i pokrie ta prokaza vsyu shkuru khvorogo vid golovi iogo azh do nig iogo, kudi lish glyanut' ochi svyashchyenikov, i oglyanye svyashchyenik, a os' prokaza ta pokрила vsye tilo iogo, to vin viznae za chistu tu bolyachku: vsya vona pyeryeminilasya na bilu, chista vona. a togo dnya, koli v nii pobachit'sya zhivye m'ysa, vin stanye nyechistii. i oglyanye svyashchyenik

zhivye m'yo, i viznae iogo za nyechistogo; tye zhivye m'yo nyechistye vono, prokaza vono. abo koli zhivye m'yo znovu pyeryemini't'sya na bilye, to vin priidye do svyashchyenika. i oglyanye iogo svyashchyenik, a os' pyeryeminilasya bolyachka na bilu, to svyashchyenik viznae tu bolyachku za chistu, chista vona. a tilo, koli budye na n'omu na shkuri iogo gnoyak, i vin vilikuvanii, a na misti gnoyaka budye bila napukhlina, abo bila, chyervonyava plyama, to pokazhyet'sya svyashchyenikovi. i oglyanye svyashchyenik, a os' vglyad ii nizhchii vid shkuri, a volossya ii pyeryeminilosya na bilye, to svyashchyenik viznae ii za nyechistu, bolyachka prokazi vona, vona kinulas' na gnoyak. a yakshcho oglyanye ii svyashchyenik, a os' nyema v nii bilogo volossya, i vona nye nizhcha vid shkuri, i vona blida, to zamknye iogo svyashchyenik na sim dyen'. a yakshcho spravdi poshirit'sya po shkuri, to svyashchyenik viznae iogo za nyechistogo, bolyachka prokazi vona. a yakshcho bila plyama spinilasya na svoemu misti, nye poshirilasya, vona strup chiryaka, i svyashchyenik viznae iogo za chistogo. abo tilo, koli budye na shkuri iogo opalyennya vid ognyu, i budye zarist togo opalyennya plyamkoyu biloyu chyervonyavoyu abo biloyu, to oglyanye ii svyashchyenik, a os' pyeryeminilos' volossya v plyami na bilye, a vid ii glibshii vid shkuri, prokaza vona, v opalyenni kinulas'. i viznae svyashchyenik iogo za nyechistogo, bolyachka prokazi vona. a yakshcho svyashchyenik oglyanye ii, a os' u plyami nyema bilogo volosu, i vona nye nizhcha vid shkuri, i vona blida, to svyashchyenik zamknye iogo na sim dyen'. i oglyanye iogo svyashchyenik vos mogo dnya. yakshcho spravdi poshirit'sya po shkuri, to svyashchyenik viznae iogo za nyechistogo, bolyachka prokazi vona. a yakshcho plyama spinit'sya na svoim misti, nye poshirilasya po shkuri, i vona blida, vona napukhlina opalyennya. i svyashchyenik viznae iogo za chistogo, bo strup opalyennya vona. a cholovik abo zhinka, koli budye na komu bolyachka na golovi abo na borodi, to svyashchyenik oglyanye tu bolyachku, a os' vid ii glibshii vid shkuri, a v nii zhovtii, tonkii volos, to svyashchyenik viznae iogo za nyechistu, parshi vona, vona prokaza golovi abo borodi. a koli svyashchyenik oglyanye bolyachku parshiv, a os' vid ii nye glibshii vid shkuri, i v nii nyema chornogo volosu, to svyashchyenik zamknye khvorogo na parshi na sim dyen'. i oglyanye svyashchyenik tu bolyachku s'omogo dnya, a os' nye poshirilasya parshi, i volossya v nikh nye stali zhovti, a vid parshiv nye glibshii vid shkuri, to vin pogolit'sya, a parshiv nye pogolit'. i zamknye svyashchyenik khvorogo na parshi vdruge na sim dyen'. i oglyanye svyashchyenik parshi s'omogo dnya, a os' parshi nye poshirilasya po shkuri, i ikhnii vid nye glibshii vid shkuri, to svyashchyenik viznae iogo za chistogo, i vin vipyerye odyezhu svoyu, i stanye chistii. a yakshcho spravdi poshiryat'sya parshi po shkuri po iogo ochishchyenni, to svyashchyenik oglyanye iogo, a os' poshirilis' parshi po shkuri, to svyashchyenik nye budye doslidzhuvati shchodo zhovtogo volossya, nyechisti vin. a yakshcho, na iogo poglyad parshi spinilasya, i v nikh viroslo chornye volossya, to parshi

vilikuvani, vin chistii. i svyashchyenik viznae iogo za chistogo. a cholovik abo zhinka, koli na shkuri ikhn'ogo tila budye bagato bilikh plyam, to oglyanye svyashchyenik, a os' na shkuri ikhn'ogo tila blidi bili plyami, lishai vono, kinuvsy na shkuri, chistii vin. a koli v kogo oblyzye golova iogo, lisii vin, vin chistii. a yakshcho golova iogo oblyzla spyeryedu iogo, lisii vin spyeryedu, vin chistii. a koli na lisini z zadu abo na lisini spyeryedu budye bila chyervonyava bolyachka, tsye prokaza, kinulas' vona v lisini zadnii iogo abo v lisini pyeryednii iogo. i oglyanye iogo svyashchyenik, a os' napukhlina bolyachki bila chyervonyava v lisini zadnii iogo abo v lisini pyeryednii iogo, yak vglyad prokazi na shkuri tila, to tsye cholovik prokazhyenii, nyechistii vin. konchye viznae svyashchyenik iogo za nyechistogo, na golovi iogo bolyachka iogo. a prokazhyenii, shcho prokaza na n'omu, odyezha iogo budye rozdyerta, a golova iogo budye vidkrita, i po usta zakrie, i budye krichati: nyechistii, nyechistii! po vsi dni, koli bolyachka na n'omu, budye nyechistii, vin nyechistii. samitnii budye provubati vin, poza taborom osyelya iogo. a odyezha, koli budye na nii zaraza prokazi, na odyezhi vovnyanii abo na odyezhi l'nyanii, abo na nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozymii iz l'onu ta vovni, abo na shkuri, abo na vsyakim shkuryanim virobi, i budye ta zaraza zlyenyava abo chyervonyava na odyezhi, abo na shkuri, abo na nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozymii, abo na vsyakii shkuryanii ryechi, zaraza prokazi vono. i budye vono pokazanye svyashchyenikovi. i oglyanye svyashchyenik tu zarazu, ta i zamknye zarazlivye na sim dyen'. a dnya s'omogo oglyanye vin tu zarazu; koli zaraza ta poshirilasya na odyezhi, abo na nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozymii, abo na shkuri, na vs'omu, shcho зробylene zo shkuri, ta zaraza vizual'ni-ra-truditisyasliva prokaza, nyechista vona. i vin spalit' tu odyezhu, abo nitku pryamovisnu, abo nitku pozymu v vovni abo v l'oni, abo vsyaku rich shkuryanu, shcho budye na nii zaraza, bo vizual'ni-ra-truditisyasliva prokaza tsye, ognym budye spalena. a yakshcho svyashchyenik pobachit', a os' nye poshirilasya zaraza na odyezhi, abo na nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozymii, abo na vsyakii ryechi shkuryanii, to svyashchyenik nakazhye, i vipyerut' tye, shcho na n'omu zaraza. i vin zamknye tye vdruge na sim dyen'. i oglyanye svyashchyenik zarazu po vipranni, i os', zaraza nye pyeryeminila svogo vglyadu, i zaraza nye poshirilasya, nyechista vona, ognym ii spalite; vona zagliblyennya na storoni iogo pyeryednii abo na storoni iogo zadnii. a yakshcho svyashchyenik pobachiv, a os' zaraza ta zblidla po vipranni ii, to vin vidirvye ii vid odyezhi abo vid shkuri, abo vid nitki pryamovisnoi, abo vid nitki pozymoi. a yakshcho vona pokazhyet'sya shchye na odyezhi, abo na nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozymii, abo na yakii shkuryanii ryechi, to tsye shirit'sya vona, ognym spalish tye, shcho na n'omu ta zaraza. a odyezha, abo nitka pryamovisna, abo nitka pozymi, abo yaka shkuryana rich, shcho vipyeryesh i ziidye vid nikh ta zaraza, to budye viprana vdruge, i budye chista. otsye zakon pro khvorobu prokazi na odyezhi vovnyanii abo na l'nyanii, abo na

nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozyemii, abo na shkuri, na ochishchennyia ii abo na priznannyya ii za nyechistu.

14

i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: otsye budy zakon pro prokazhyenogo v dni ochishchennyia iogo: i budy vin pryvedenyi do svyashcheynika. i viidye svyashcheynik poza tabir, i oglyanye svyashcheynik, a os' vilikuvana khvoroba prokazi v prokazhyenogo, to svyashcheynik nakazhye, i viz'mye dlya ochishchuvanogo dvokh zhivikh chistikh ptakhiv, i kyedrovogo dyeryeva, i chyervonu nitku, ta isopu. i nakazhye svyashcheynik, i zarizhye odnogo ptakha do glynanogo posudu nad zhivoyu vodoyu. ptakha zhivogo vin viz'mye iogo, i kyedrovogo dyeryeva, i chyervonu nitku, ta isopu, i vmochit' ikh ta zhivogo ptakha v krovi ptakha, zarizanogo nad zhivoyu vodoyu. i pokropit' na ochishchuvanogo vid prokazi sim raz, ta i ochistit' iogo, a zhivogo ptakha pustit' u polye. a ochishchuvanii vipyerye odyezhu svoyu i pogolit' usye volossya svoe, i obmiet'sya v vodi, stanye chistii. a potomu viidye do taboru, i budye zhiti poza namyetom svoim sim dyen'. i stanyet'sya s'omogo dnya, pogolit' vin usye volossya svoe, svoyu golovu, i borodu svoyu, i brovi ochyey svoikh, i vsye volossya svoe ogolit', i vipyerye odyezhu svoyu, i vmie tilo svoe v vodi, i stanye vin chistii. a vos'mogo dnya viz'mye vin dvoe barantsiv byezvadnikh, i odnu odnorichnu byezvadnu vivtsyu i tri dyesyatikh pshyenchnoi muki, zhyertva khlibna, mishana v olivi, i odnogo loga olivi. i postavit' svyashcheynik, shcho ochishchue, cholovika ochishchuvanogo z nimi pyeryed i-o litysem pri vkhodi skini zapovitu. i viz'mye svyashcheynik odnogo barantsya, i prinyesye iogo na zhyertvu za grikh, ta loga olivi, ta i budye kolikhati ikh, yak kolikhannyya pyeryed i-o litysem. i vin zarizhye togo barantsya v misti, dye rizhye zhyertvu za grikh i tsilopalennyia, u misti svyatini, bo yak zhyertva za grikh ta zhyertva za provinu, vona dlya svyashcheynika, naisvyatishye vona. i viz'mye svyashcheynik krovi zhyertvi za provinu, ta i dast' svyashcheynik na pipku pravogo vukha ochishchuvanogo, i na vyelikogo pal'tsya pravo ruki iogo ta na vyelikogo pal'tsya pravo nogi iogo. i viz'mye svyashcheynik z logu olivi, ta i ville na livu dolonyu svoyu. i vmochit' svyashcheynik pravogo pal'tsya svogo v olivu, shcho na livii doloni iogo, i pokropit' z olivi pal'tsyem svoim sim raz pyeryed i-o litysem. a z ryeshiti olivi, shcho na doloni iogo, svyashcheynik dast' na pipku pravogo vukha ochishchuvanogo, i na vyelikogo pal'tsya pravo ruki iogo ta na vyelikogo pal'tsya pravo nogi iogo na krov zhyertvi za provinu. a pozostalye z olivi, shcho na doloni svyashcheynikovii, dast' na golovu ochishchuvanogo. i svyashcheynik ochistit' iogo pyeryed i-o litysem. i vchinit' svyashcheynik zhyertvu za grikh, i ochistit' ochishchuvanogo z nyechistoti iogo, a potom zarizhye tsilopalennyia. i vizual'nyi-ratruditsyazhit' svyashcheynik tye tsilopalennyia ta tu khlibnu zhyertvu na zhyertvniku, i svyashcheynik

ochistit' iogo, i stanye vin chistii. a yakshcho vin bidnii, i ruka iogo nyespromozhna, to viz'mye odnogo barantsya na zhyertvu za provinu na kolikhannyya, shchob ochistiti iogo, i odnu dyesyatu yefi pshyenchnoi muki, mishanu v olivi, i loga olivi, ta dvi gorlitsi abo dvoe golubyenyat, na shcho spromozhna ruka iogo, i budye odnye zhyertva za grikh, a odnye tsilopalennyia. i vin prinyesye ikh vos'mogo dnya na svoe ochishchennyia do svyashcheynika, do vkhodu skini zapovitu pyeryed i-o lityse. i viz'mye svyashcheynik yagnya zhyertvi za provinu i loga olivi, ta i budye kolikhati ikh svyashcheynik, yak kolikhannyya pyeryed i-o litysem. i zarizhye yagnya zhyertvi za provinu, i viz'mye svyashcheynik krovi zhyertvi za provinu, ta i dast' na pipku pravogo vukha ochishchuvanogo, i na vyelikogo pal'tsya pravo ruki iogo ta na vyelikogo pal'tsya pravo nogi iogo. a z olivi ville svyashcheynik na livu dolonyu svoyu. i pokropit' svyashcheynik svoim pravim pal'tsyem z olivi, shcho na livii doloni iogo, sim raz pyeryed i-o litysem. i dast' svyashcheynik iz olivi, shcho na doloni iogo, na pipku pravogo vukha ochishchuvanogo, i na vyelikogo pal'tsya pravo ruki iogo ta na vyelikogo pal'tsya pravo nogi iogo, na mistye krovi zhyertvi za provinu. a pozostalye z olivi, shcho na svyashcheynikovii doloni, dast' na golovu ochishchuvanogo na ochishchennyia iogo pyeryed i-o litysem. i vin sporyadit' odnu z gorlitsi abo z golubyenyat iz togo, na shcho spromozhna ruka iogo, na shcho spromozhna ruka iogo, odnye zhyertva za grikh, a odnye tsilopalennyia ponad zhyertvu khlibnu. i ochistit' svyashcheynik ochishchuvanogo pyeryed i-o litysem. otsye zakon pro togo, shcho v n'omu khvoroba prokazi, shcho ruka iogo nyespromozhna pri ochishchennyi iogo. i i-o' promovlyav do moisyeya i do aarona, govoryachi: koli vi vviidyyete do khanaans'kogo krayu, shcho ya dayu vam na volodinnyya, i navyedu khvorobu prokazi na domi krayu vashogo volodinnyya, to priidye toi, shcho iogo toi dim, ta i skazhye svyashcheynikovii, govoryachi: nibi zaraza pokazalasya myeni v domi. i nakazhye svyashcheynik, i oporozhnyat' toi dim, poki priidye svyashcheynik, shchob oglyanuti zarazu, shchob nye stalo nyechistim usye, shcho v domi. a potomu vviidye svyashcheynik, shchob oglyanuti toi dim. i vin oglyanye zarazu, i os' u stinakh domu zagliblennyia zlyelenyavi abo chyervonyavi, a ikhnii vid nizhchii vid stini. i viidye svyashcheynik iz togo domu do vkhodu domu togo, i zamknye toi dim na sim dyen'. i vyernyet'sya svyashcheynik s'omogo dnya ta i oglyanye, a os' poshirilasya ta zaraza na stinakh togo domu. i nakazhye svyashcheynik, i vityagnut' kaminnya, shcho na nikh ta zaraza, ta i kinut' ikh poza misto, do mistsya nyechistogo. a dim toi vin vishkryebe zsyeredini krugom, a glinu, shcho vishkryebli, visplyut' poza mistom, do nyechistogo mistsya. i viz'mut' inshye kaminnya, i pokladut' zamist' togo kaminnya, i viz'mye inshii tink i obtinkue toi dim. a yakshcho vyernyet'sya ta zaraza, i kinyet'sya v domi po vityagnennyi togo kaminnya i po vishkryebanni togo domu i po obtinkuvanni, to vviidye svyashcheynik i

oglyanye, a os' poshirilasya ta zaraza v tim domi, prokaza vizual'nii-ra-truditisylasya vona v tim domi, nyechistii vin. i rozvalit' toi dim, i kaminnya iogo, i dyeryevo iogo, i vvyes' tink domu, i vinyesy poza misto, do nyechistogo mistysa. a khto vkhodit' do togo domu vsi dni, koli vin zamikav iogo, toi budy nyechistii azh do vyechora. a khto lyezhit' u tim domi, toi vipyerye odyezhu svoyu, i khto ist' u tim domi, toi vipyerye odyezhu svoyu. a yakshcho znovu vvii dyeryashchenik i pobachit', a os' nye poshirilasya zaraza v domi po obtinkuvanni domu, to svyashchenik viznae toi dim za chistii, bo zaraza vilikuvana. i viz'mye vin na ochishchyennya togo domu dva ptakhi, i kyedrovogo dyeryeva, i chyervyeni, ta isopu. i zarizhye odnogo ptakha do glinyanogo posudu nad zhivoyu vodoyu. i viz'mye vin kyedrovogo dyeryeva, ta isopu, i chyervyeni, i zhivogo ptakha, ta i umochit' ikh u krov' zarizanogo ptakha ta v zhivii vodi, i sim raz pokropit' na toi dim. i ochistit' vin toi dim ptashinoyu krov'yu, i zhivoyu vodoyu, i ptakhom zhivim, i kyedrovim dyeryevom, i isopom, i chyervyennyu. i pustit' vin zhivogo ptakha poza misto na polye, i ochistit' dim toi, i vin stanye chistii. otsye zakon dlya vsyakoi khvorobi prokazi ta dlya parshiv, i dlya prokazi odyezhi, i dlya domu, i dlya napukhlini, i dlya lishayu, i dlya biloi plyami, dlya navchannya na dyen' zanyechishchyennya i na dyen' vidchishchyennya. otsye zakon pro prokazu.

15

i i-o' promovlyav do moisyeya i do aarona, govoryachi: promovlyaitye do izrail'yevikh siniv i skazhit' im: kozhyen cholovik, koli z iogo tila tyektimye tyecha iogo, nyechistii vin. a tsye budy pro nyechistit' iogo v tyechi iogo: koli tilo iogo vipuskae tyechu svoyu, abo koli v tili iogo zadyerzhalas' tyecha iogo, vono nyechistit' iogo. kozhnye lozhye, shcho tyechivii lyazhye na n'omu, budy nyechistye, i kozhna rich, shcho vin syadye na nii, budy nyechista. i kozhyen, khto dotorknyet'sya lozha iogo, vipyerye svoyu odyezhu i obmiyet'sya v vodi, i budy nyechistii azh do vyechora. a khto syadye na rich, shcho na nii sidiv tyechivii, toi vipyerye odyezhu svoyu i obmiyet'sya v vodi, i budy nyechistii azh do vyechora. a khto tyechivii plyunye na chistogo, to vipyerye toi odyezhu svoyu i obmiyet'sya v vodi, i budy nyechistii azh do vyechora. i kozhyen poviz, shcho na nim konno idye tyechivii, budy nyechistii. i kozhyen, khto dotorknyet'sya do vs'ogo, shcho budy pid nim, budy nyechistii azh do vyechora. a khto ikh nosit', toi vipyerye odyezhu svoyu i obmiyet'sya v vodi, i budy nyechistii azh do vyechora. i kozhyen, kogo dotorknyet'sya tyechivii, a ruk svoikh vin nye obillyav vodoyu, to vipyerye vin odyezhu svoyu i obmiyet'sya v vodi, i budy nyechistii azh do vyechora. a glinyaniy posud, shcho iogo dotorknyet'sya tyechivii, budy rozbitii, a kozhyen posud dyeryev'yanii budy obmiti vodoyu. a koli tyechivii stanye chistii vid tyechi svoei, to vin vidlichit' sim dyen' na svoe ochishchyennya, i vipyerye

odyezhu svoyu, i obmie tilo svoje v zhivii vodi, i stanye chistii. a vos'mogo dnya vin viz'mye sobi dvi gorlitsi abo dvoe golubenyat, ta i prii dyerye pyeryed litsye i-o do vkhodu skinii zapovitu, i dast' ikh svyashchenikovi. i sporyadit' ikh svyashchenik: odnye zhyertvoyu za griikh, a odnye tsilopalyennam, ta i ochistit' svyashchenik iogo pyeryed i-o litsyem vid tyechi iogo. a cholovik, koli vii dye z n'ogo nasinnya paruvannya, to obmie v vodi vsye tilo svoje, i budy nyechistii azh do vyechora. a vsyaka odyezha i vsyaka shkura, shcho na nii budy nasinnya paruvannya, to vona budy viprana v vodi, i budy nyechista azh do vyechora. i zhinka, shcho cholovik lyezhatimye z nyeyu na paruvannya, to obmiyet'sya voni v vodi, i budut' nyechisti azh do vyechora. a zhinka, koli budy tyechiva, krov budy tyechyeyu ii v tili ii to sim dyen' budy v svoii nyechistosti, a kozhyen, khto dotorknyet'sya ii, budy nyechistii azh do vyechora. i vsye, na chomu vona lyezhatimye v nyechistosti svoii, budy nyechistye; i vsye, na chomu vona syadye, budy nyechistye. a kozhyen, khto dotorknyet'sya do mistysa lyezhannya ii, toi vipyerye odyezhu svoyu i obmiyet'sya v vodi, i budy nyechistii azh do vyechora. a kozhyen, khto dotorknyet'sya do vsyakoi ryechi, na yakii vona sidit', toi vipyerye odyezhu svoyu i obmiyet'sya v vodi, i budy nyechistii azh do vyechora. a yakshcho bulo b shchos' na lozhi abo na tii ryechi, shcho vona sidila na nii, i vin dotorknyet'sya togo, to budy nyechistii azh do vyechora. a yakshcho budy lyezhati cholovik iz nyeyu, to nyechistit' ii budy na n'omu, i budy vin nyechistii sim dyen'. a zhinka, koli budy tyekti tyecha krov' ii bagato dniv nye v chasi nyechistosti ii, abo koli budy tyekti ponad nyechistosti ii, to vsi dni tyechi nyechistosti ii budy vona, yak za dniv nyechistosti ii, nyechista vona. kozhnye lozhye, na yakomu vona lyezhatimye vsi dni tyechi ii, budy dlya nyei, yak lozhye ii nyechistosti. i kozhna rich, na yakomu vona syadye, budy nyechista, yak nyechistit' misyachnogo ochishchyennya ii. i kozhyen, khto dotorknyet'sya do nikh, budy nyechistii, i vipyerye odyezhu svoyu, i obmiyet'sya v vodi, i budy nyechistii azh do vyechora. a yakshcho vona ochistit'sya vid tyechi svoei, to vidlichit' sobi sim dyen', a potomu stanye chista. a vos'mogo dnya viz'mye sobi dvi gorlitsi, abo dvoe golubenyat, ta i prinyesy ikh do svyashchenika do vkhodu skinii zapovitu. i sporyadit' svyashchenik odnye zhyertvoyu za griikh, a odnye tsilopalyennam, ta i ochistit' svyashchenik ii pyeryed i-o litsyem vid tyechi nyechistosti ii. i viddilitye izrail'yevikh siniv vid ikhn'oi nyechistosti, shchob nye povmirali voni v svoii nyechistosti chyeryez zanyechishchyennya ikhne moei skinii, yak syeryed nikh. otsye zakon pro tyechivogo ta pro togo, shcho z n'ogo vkhodit' nasinnya lyezhannya, shcho nim zanyechishchuetsya, i pro khvoru v misyachnim ochishchyenni ii, i pro tyechivogo na tyechu svoyu, dlya cholovika i dlya zhinki, ta dlya cholovika, shcho budy lyezhati z nyechistoyu.

i i-o' promovlyav do moisyeya po smyerti obokh aaronovikh siniv, koli voni buli nablizilisya pyeryed i-o litsye i pomyerli. i skazav i-o' do moisyeya: promovlyai do aarona, brata svogo, i nyekhai vin nye vkhodit' kozhnogo chasu do svyatini za zavisu, pyeryed yogo, shcho na kovchyezi, shchob nye vmyer vin, bo ya v khmari yavlyayusa nad tim vikom. z ot-sim uviidye aaron do svyatini, z tyelyam na zhyertvu za grikh ta z baranom na tsilopalenyennya. vin zodyag-nye svyashchyennogo l'nyanogo khitona, i l'nyana spidnya odizh budye na tili iogo, i pidpyeryezhyet'sya l'nyanim poyasom, i obvinyet'sya l'nyanim zavoem, voni svyashchyenni shati. i obmie v vodi svoe tilo, ta i zodyagnye vin ikh. a vid gromadi izrailievikh siniv viz'mye vin dva kozli na zhyertvu za grikh ta odnogo barana na tsilopalenyennya. i prinyesye aaron tyelya zhyertvi za grikh, shcho nalyezhit' iomu, ta i ochistit' syebye ta svii dim. i viz'mye vin obokh tikh kozliv, ta i postavit' ikh pyeryed i-o litsyem pri vkhodi skinii zapovitu. i kinye aaron na obokh tikh kozliv zhyeryebki, odin zhyeryebok dlya i-o, i odin zhyeryebok dlya azazyelya. i prinyesye aaron kozla, shcho na n'ogo vishov zhyeryebok dlya i-o, i vchinit' iogo zhyertvoyu za grikh. a kozyl, shcho na n'ogo vipav zhyeryebok dlya azazyelya, budye postavlyenii zhivim pyeryed i-o litsye, shchob ochistiti iogo, i shchob poslati iogo do azazyelya na pustinyu. i prinyesye aaron bichka zhyertvi za grikh, shcho nalyezhit' iomu, ta i ochistit' syebye ta svii dim; i zarizhye bichka zhyertvi za grikh, shcho nalyezhit' iomu. i viz'mye povnu kadi'l'nitsyu goryuchogo vugillya z-nad zhyertvnikia pyeryed i-o litsyem, i povni zhmyeni svoi tonko tovchyenogo zapashnogo kadila, ta i vnyesye za zavisu. i pokladye vin tye kadilo na ogon' pyeryed i-o litsyem, a khmara kadila zakrie viko, shcho nad svidotstvom, shchob vin nye pomyer. i viz'mye vin krovi bichka, ta i pokropit' pal'tsyem svoim na pyeryedi vika na skhid, a pyeryed vikom pokropit' z krovi sim raz svoim pal'tsyem. i zarizhye kozla zhyertvi za grikh, shcho nalyezhit' narodovi, i vnyesye iogo krov za zavisu, ta i zrobit' iz krov'yu iogo, yak zrobiv buv iz krov'yu tyelyati, i pokropit' ii na viko ta pyeryed vikom. i ochistit' vin svyatinyu z nyechistosti izrailievikh siniv ta z ikhnikh pyeryestupiv chyeryez usi grikhi ikhni. i tak vin zrobit' dlya skinii zapovitu, shcho znakhodit'sya z nimi syeryed ikhn'oi nyechistosti. i zhodyen cholovik nye budye v skinii zapovitu, koli vin vkhodit' na ochishchyennya do svyatini, azh do vkhodu iogo. i ochistit' vin syebye ta dim svii, ta vsyu gromadu izrailiyevu. i viidye vin do zhyertvnikia, shcho pyeryed i-o litsyem, ta i ochistit' iogo; i viz'mye krovi tyelyati i krovi kozla, ta i dast' na rogi zhyertvnikia navkolo. i pokropit' na n'ogo z krovi pal'tsyem svoim sim raz, ta i ochistit' iogo, ta osvyyati iogo vid nyechistosti izrailievikh siniv. a koli vin skinichit' ochishchyennya svyatini i skinii zapovitu ta zhyertvnikia, to privyedye zhivogo kozla. i pokladye aaron obidvi ruki svoi na golovu zhivogo kozla, i viznae nad nim usi grikhi izrailievikh siniv ta vsi ikhni provini chyeryez usi ikhni grikhi, i skladye ikh na golovu kozla, ta i posh-

lye chyeryez pryznachenogo cholovika na pustinyu. i ponyesye toi kozyl na sobi vsi ikhni grikhi do krayu nyevrozhaingno, i pustit' togo kozla v pustinyu. i vviidye aaron do skinii zapovitu, i zdiimye l'nyani shati, shcho zodyagnuv buv pri vkhodi iogo do svyatini, i pokladye ikh tam. i obmie vin tilo svoe v vodi v misti svyatim, i zodyagnye shati svoi ta i viidye, i vchinit' tsilopalenyennya svoe ta tsilopalenyennya za narod, i ochistit' syebye ta narod. a lii zhyertvi za grikh spalit' na zhyertvniku. a toi, khto vidvodiv kozla do azazyelya, vipyerye odyezhu svoyu i obmie tilo svoe v vodi, a potomu vviidye do taboru. a tyelya zhyertvi za grikh ta kozla zhyertvi za grikh, shcho ikhnyu krov vnyeseno na ochishchyennya v svyatini, viprovadyat' poza tabir, ta i spalyat' v ogni ikhni shkuri, i ikhne m'yaso ta ikhni nyechistosti. a toi, khto ikh palit', vipyerye odyezhu svoyu i obmie svoe tilo v vodi, a potomu vviidye do taboru. i tsye stanye dlya vas na vichnu postanovu, s'omogo misyatsya, dyesyatogo dnya misyatsya budyetye vpokoryati vashi dushi, i zhodnoi pratsi nye robitimyyete vi, ani tubilyets', ani prikhod'ko, shcho myeshkae syeryed vas, bo togo dnya budye okup vas na ochishchyennya vashye, zo vsikh grikhiv vashikh stanetye chisti pyeryed i-o. subota povnogo vidpochinku vid pratsi vona dlya vas, i vi budyetye vpokoryati dushi svoi, tsye vichna postanova. a ochistit' toi svyashchyenik, shcho pomazali iogo, i shcho posvyatili iogo buti svyashchyenikom zamist' bat'ka svogo. i zodyagnye vin l'nyani shati, shati svyashchyenni, ta i ochistit' svyatyae svyatikh, i skiniiyu zapovitu, i zhyertvnikia ochistit', i ochistit' svyashchyenikiv ta vvyes' narod gromadi. i budye tsye dlya vas na vichnu postanovu na ochishchyennya izrailievikh siniv zo vsikh ikhnikh grikhiv raz u rotsi. i vin uchinv, yak i-o' nakazav buv moisyeevi.

17

i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do aarona i do siniv iogo, ta do vsikh izrailievikh siniv, ta i skazyhesh im: otsye ta rich, shcho i-o' nakazav buv, govoryachi: kozhen cholovik z izrailiyevogo domu, shcho zarizhye vola, abo yagnya, abo kozu v tabori, abo shchos' zarizhye poza taborom, a do vkhodu skinii zapovitu nye privyedye togo na prinyesennya zhyertvi dlya i-o pyeryed skiniiyu i-o, to krov budye polichyena tomu cholovikovi, vin proliv krov. i budye vinishchyenii cholovik toi zposyeryed narodu svogo, shchob privodili izrailiyevi sini svoi zhyertvi, yak voni rizhut' na chistomu poli, i sprovdazhali dlya i-o do vkhodu skinii zapovitu do svyashchyenika, i rizali ikh, yak mirmi zhyertvi dlya i-o. i pokropit' svyashchyenik tieyu krov'yu na i-o'ogo zhyertvnikia pri vkhodi skinii zapovitu, ta i spalit' lii na lyubi pakoshchi dlya i-o. i shchob voni vzyhe nye rizali svoikh zhyertov kozlamdyemonam, za yakimi voni bludyat'. tsye budye dlya nikh vichna postanova na ikhni pokolinnya. a im skazyhesh: kozhen cholovik iz izrailiyevogo domu ta z prikhod'ka, shcho budye myeshkati syeryed vas, yakii prinyesye tsilopalenyennya abo zhyertvu, a do vkhodu skinii zapovitu nye prinyesye togo, sh-

chob uchiniti iogo dlya i-o, to budy znychyeni cholovik toi z-posyeryed narodu svogo! a kozhyen cholovik iz izrail'yevogo domu ta z prikhod'ka, shcho myeshkae syeryed nikh, yakii budy isti krov, to ya zvyernu litsye svoe proti tiei dushi, shcho ist' vona tu krov, i vinishchu ii z-posyeryed narodu ii, bo dusha tila v krovi vona, a ya dav ii dlya vas na zhyertivnika dlya ochishchyennya za dushi vashi, bo krov ta vona ochishchue dushu. tomu skazav ya izrail'yevim sinam: kozhna dusha z vas nye budy isti krov, i prikhod'ko, shcho myeshkae syeryed vas, nye budy isti krov. a kozhyen cholovik iz izrail'yevikh siniv ta z prikhod'ka, shcho myeshkae syeryed nikh, shcho vpolyue zdobich zvirini abo ptastva, shcho idzhyenye, to vin vinu krov togo i zakrie ii piskom. bo dusha kozhnogo tila krov iogo, u dushi iogo vona. i skazav ya izrail'yevim sinam: krov i kozhnogo tila vi nye budyete isti, bo dusha kozhnogo tila krov iogo vona. usi, shcho idyat' ii, budut' ponishchyeni. a vsyaka dusha, shcho istymye padlo ta rozsharpa nye syeryed tubil'tsya i syeryed prikhod'ka, nyekhai vipyerye odyezhu svoyu i obmiet'sya v vodi, i budy nyechistii azh do vyechora, a potom stanye chistii. a yakshcho vin nye vipyerye, a tila svogo nye obmie, to ponyesyey svoyu provinu.

18

i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, i skazhyesh im: ya i-o', tsi-do vash! za chinom egipyets'kogo krayu, shcho sidili vi v nim, nye robit', i za chinom krayu khanaans'kogo, shcho ya vprovadzhuyu vas tudy, nye zrobyte, i zvichayami ikhnimi nye pidyete. vi vikonuvatimyete ustavi moi, i budyete dodyerzhuvati postanovi moi, shchob nimi khoditi. ya i-o', tsi-do vash! i budyete dodyerzhuvati postanov moikh ta ustaviv moikh, shcho lyudina ikh vikonue i nimi zhyvye. ya i-o! zhodyen cholovik nye nablitzis'ya do zhodnoi odnokrovnoi svoei, shchob vidkriti nagotu. ya i-o! nagoti bat'ka svogo i nagoti matyeri svoei nye vidkriesh, vona mati tvoya, nye vidkriesh nagoti ii! nagoti zhinki bat'ka tvogo nye vidkriesh, vona nagota bat'ka tvogo! nagoti syestri svoei, dochki bat'ka svogo abo dochki matyeri svoei, shcho narodilisya v domi abo narodilisya nazovni, nye vidkriesh ikhn'oi nagoti! nagotu dochki sina svogo abo dochki dochki svoei, nye vidkriesh nagoti ikhn'oi, bo voni nagota tvoya! nagoti dochki zhinki bat'ka svogo, narodzhynoi vid bat'ka tvogo, vona syestra tvoya, nye vidkriesh nagoti ii! nagoti syestri bat'ka svogo nye vidkriesh, vona odnokrovna bat'ka tvogo! nagoti syestri matyeri svoei nye vidkriesh, bo vona odnokrovna matyeri tvoei. nagoti brata bat'ka svogo nye vidkriesh, do zhinki iogo nye nablitzishsya, vona titka tvoya! nagoti nyevistki svoei nye vidkriesh, vona zhinka sina tvogo, nye vidkriesh nagoti ii! nagoti zhinki brata svogo nye vidkriesh, vona nagota brata tvogo! nagoti zhinki i dochki ii nye vidkriesh; dochki sina ii i dochki dochki ii nye viz'myesh, shchob vidkriti ii nagotu, voni odnokrovni ii, tsye krovomishannya! i zhinki z syestroyu ii nye viz'myesh na supyernitstvo, shchob

vidkriti nagotu ii pri nii za zhittya ii. a do zhinki v chas viddilyennya nyechistosti ii nye nablitzishsya, shchob vidkriti nagotu ii. a z zhinkoyu svogo blizhn'ogo nye budyesh lyezhati na nasinnya, shchob nyeyu nye stati nyechistim. a z nasinnya svogo nye dasi na zhyertvu molokhovi, i nye znyevazhish imyeni tsi-doa svogo. ya i-o! a z cholovikom nye budyesh lyezhati yak z zhinkoyu, gidota vono! i z zhodnoyu khudobinoyu nye zlyazhyeshsya, shchob nye stati nyeyu nyechistim. i zhinka nye stanye pyeryed khudobinoyu na zlyagannya, tsye paskudstvo! nye zanyechishchuitiesya tim usim, bo vsim tim zanyechishchyeni ti lyudi, yakikh ya viganyayu pyeryed vami. i stala nyechista ta zymlya, i ya polichiv na nii ii grikh, i ta zymlya virignula myeshkantsiv svoikh! i vi budyete dodyerzhuvati postanov moikh ta ustaviv moikh, i nye zrobyte zhodnoi zo vsikh tikh gidot, yak i tubilyets' chi prikhod'ko, shcho myeshkae syeryed vas. bo vsi ti gidoti robili lyudi tiei zymli, yakii pyeryed vami, i stala nyechista ta zymlya. i shchob ta zymlya nye virignula vas chyeryez vashye zanyechishchyennya ii, yak vona virignula narod, yakii pyeryed vami. bo kozhyen, khto zrobit' odnu zo vsikh tikh gidot, to dushi, shcho roblyat', budut' vinishchyeni z-posyeryed ikhn'ogo narodu. i vi budyete dodyerzhuvati nakaziv moikh, shchob nye chiniti chogo z tikh gidotnikh postanov, shcho roblyeni pyeryed vami, i nye spoganitiesya nimi. ya i-o', tsi-do vash!

19

i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do vsiei gromadi izrail'yevikh siniv, ta i skazhyesh im: bud'tye svyati, bo svyatii ya, i-o', tsi-do vash! kozhyen budy boyatisya matyeri svoei ta bat'ka svogo, a subit moikh budyete dodyerzhuvati. ya i-o', tsi-do vash! nye zvyertaityesya do idoliv, i nye robit' sobi litikh bozhkiv. ya i-o' tsi-do vash! a koli vi prinyesyete mirnu zhyertvu dlya i-o, na vpodobannya vas prinyesyete ii. vi budyete isti ii v dyen' prinyesyennya vashogo ta vzavtra, a pozostalye do dnya tryet'ogo ognem budy spaleny. a yakshcho spravdi budy idzhyenye vono tryet'ogo dnya, nyechistist' vono, nye budy vpodobanye. a khto tye ist', ponyesyey vin svii grikh, bo spoganiv vin svyatinyu i-o, i budy vinishchyena dusha ta z-posyeryed narodu svogo! a koli ti budyesh zhati zhnivo svoei zymli, nye dokinchui zhati do krayu svogo polya, a popadalikh koloskiv tvogo zhniva nye budyesh zbirati; a vinogradnika svogo nye vibyeryesh doryeshiti, a popadalikh yagid vinogradnika svogo nye budyesh zbirati, dlya vtsi-doo go ta dlya prikhod'ka pozostav ikh. ya i-o', tsi-do vash! nye budyete krasti, i nye budyete nyepravdivo zapyeryechuvati, i nye budyete govorigi nyepravdi odin na odnogo! i nye budyete prislyagati moim imyenyem na nyepravdu, bo znyevazhish im'ya tsi-doa svogo. ya i-o! nye budyesh gnobiti blizhn'ogo svogo, i nye budyesh grabuvati, i nye zadyerzhish v syebye chyeryez nich azh do ranku zarobitku naimita. nye budyesh proklinati glukhogo, a pyeryed slipim nye robi pyeryeshkodi, i budyesh boyatisya

tsi-doa svogo. ya i-o' nye zrobitye krivdi v sudi: nye budyesh poturati osobi vtsi-doogo, i nye budyesh pidlyeshchuvatisya do osobi vyeľ' mozhnogo, za prav-doyu sudi svogo blizhn'ogo! nye budyesh khoditi plitkaryem syeryed narodu svogo. nye budyesh nas-tavati na zhittya svogo blizhn'ogo. ya i-o' nye budyesh nyenaviditi brata svogo v syertsı svoemu. konchye viyavi nyeppravdu svogo blizhn'ogo, i nye ponyesyesh grikha za n'ogo. nye budyesh mstititsya, i nye budyesh nyenaviditi siniv svogo narodu. i budyesh lyubiti blizhn'ogo svogo, yak samogo sye-bye! ya i-o' postanov moikh budyetye dotrimu-vati. nye zrobish, shchob khudoba tvoya zluchu-valasya dvoisto. polya svogo nye budyesh obsi-vati dvoisto. a odyezha dvoista, mishanina nitok, nye vviidye na tyebye. a cholovik, koli budy zlya-gatisya z zhinkoyu, a vona nyevil'nitsya, zaruchyena cholovikovy, a spravdi nye bula vona vikuplyena, abo vizvolyennya nye bulo dane ii, to nyekhai budy kara, alye nye budut' voni zabiti, bo nye uvil'nyena vona. i sprovadit' vin zhyertvu za provinu svoyu i-o do vkhodu skinii zapovitu, barana zhyertvi za prov-inu. i ochistit' iogo svyashchenyk baranom zhyertvi za provinu pyeryed i-o litsyem za grikh iogo, shcho vin buv zgrishiv. i prostit'sya iomu grikh iogo, shcho vin buv zgrishiv. a koli vi vviidyyete do krayu ts'ogo, i ponasadzhuetye vsyakye istivnye dyeryevo, to plid iogo vvazhatimyetye za nyeobrizanii, tri roki budy vono dlya vas nyeobrizanye, nye budy idzhyenye. a roku chyetyvertogo vyves' plid iogo prisvyatiť'sya dlya i-o. a roku p'yatogo budyetye isti plid iogo, sh-chob pomnozhyvsya dlya vas urozhai iogo. ya i-o', tsi-do vash. nye budyetye isti z krov'yu. nye budyetye vorozhiti, i nye budyetye charuvati! nye budyetye strigti volossya dovkola golovi vashoi, i nye budyesh nishchiti krayu borodi svoei. i nye zrobitye na tili svoim narizu za dushu pomyerlogo, i nye zrobitye na sobi nakolyenogo napisu. ya i-o' nye byezchyst' svoei dochki, i nye robi ii bludlivoyu, shchob nye stala bludlivoyu tsya zye'mlya, i nye napovnilas' zye'mlya rozpustoyu. subit moikh budyetye dodyerzhuvati, a svyatinny moyu budyetye shanuvati. ya i-o' nye zvyertaityes' do dukhiv pomyerlikh ta do vorozh-bitiv, i nye dovod'tye syebye do opoganyennya nimi. ya i-o', tsi-do vash! pyeryed litsyem sivizni vstan', i vshanui litsye starogo, i budyesh boyatisya tsi-doa svogo. ya i-o'! a koli myeshkatimye z tobouy prikhod'ko v vashim kraı, to nye budyetye gnobiti iogo. yak tubilyets' iz vas budy dlya vas prikhod'ko, shcho myeshkae z vami, i ti budyesh lyubiti iogo, yak samogo syebye, bo prikhod'ki buli vi v egipyets'kim kraı. ya i-o', tsi-do vash! nye budyetye chiniti krivdi v sudi, u miri, u vazi ta v miri ridini. vaga virna, tyagartsı virni, yefa virna, gin virni budy v vas. ya i-o', tsi-do vash, shcho viviv vas iz egipyets'kogo krayu! i vi budyetye dyerzhati vsi postanovi moi ta vsi ustavi moi, i vikonusatimyetye ikh. ya i-o'!

20

i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: i skazhyesh do izrail'yevikh siniv: kozhyen cholovik iz izrail'yevikh siniv ta z prikhod'ka, shcho myeshkae

v izraili, yakii dast' iz nasinnya svogo molokhovi, budy konchye zabitii, narod krayu zakidae iogo kaminnay. a ya zvyernu litsye svoe proti togo cholovika, i vinishchu iogo z-pomizh narodu iogo, bo z nasinnya svogo dav vin molokhovi, shchob zanyechistiti svyatinu moyu, zbyezchystiti moe svyatyie imyennya. a yakshcho spravdi lyudi togo krayu skhovayut' svoi ochi vid togo cholovika, koli vin dast' iz nasinnya svogo molokhovi, sh-chob nye zabiti iogo, to ya zvyernu svoe litsye proti togo cholovika ta proti rodini iogo, i vin-ishchu iogo i usikh, shcho bludyat' za nim, bludy-achi za molokhom, z-posyeryed narodu iogo. a dusha, shcho zvyertaet'sya do pomyerlikh dukhiv ta do charivnikiv, shchob bluditi za nimi, to ya zvy-ernu svoe litsye proti tiei dushi, i vinishchu togo z-posyeryed narodu iogo. i vi budyetye osvyachu-vatisya, i bud'tye svyati, bo ya i-o', tsi-do vash! i vi budyetye dyerzhati postanovi moi, i budyetye vikonusati ikh. ya i-o', shcho osvyachue vas! bo kozhyen cholovik, shcho proklyanye svogo bat'ka chi matir svoyu, budy konchye zabitii, bat'ka svogo chi matir svoyu vin proklyav, krov iogo na n'omu! a kozhyen, khto budy chiniti pyeryelyub iz chieyu zhinkoyu, khto budy chiniti pyeryelyub iz zhinkoyu svogo blizhn'ogo, budy konchye zabitii pyeryelyub-nik ta pyeryelyubnitsya. a khto budy lyezhati iz zhinkoyu bat'ka svogo, vin vidkriv nagotu svogo bat'ka, budut' konchye zabiti oboe voni, krov ikhnya na nikh! a khto budy lyezhati z nyevistkoyu svoeyu, budut' konchye zabiti oboe voni, gidotu vchinili voni, krov ikhnya na nikh! a khto lyezhatimye z cholovikom yak iz zhinkoyu, gidotu vchinili oboe voni, budut' konchye zabiti, krov ikhnya na nikh! a khto viz'mye zhinku i matir ii, gidota tsye, v ogni spalyat' iogo ta ii, i nye budy krovizmishan-nya syeryed vas! a khto paruvatimyet'sya z skoti-noyu, budy konchye zabitii, i skotinu tu zab'tye. a zhinka, shcho nablizit'sya do yakoi skotini, shchob lyezhati z nyeyu, to zab'esh tu zhinku ta skotinu tu, budut' konchye zabiti voni, krov ikhnya na nikh! a khto viz'mye syestru svoyu, dochku bat'ka svogo abo dochku matyeri svoei, i pobachit' nagotu ii, a vona pobachit' nagotu iogo, gan'ba tsye! i budut' voni nishchyneni na ochakh siniv ikhn'ogo narodu, vin nagotu syestri svoei vidkriv, vin ponyesye prov-inu svoyu! a khto budy lyezhati iz zhinkoyu, chasu khvorobi misyachnim, i vidkrie ii nagotu, vin dzhy-eryelo ii obnazhiv, a vona vidkrla dzhyeryelo svoei krovı, to budut' voni oboe nishchyneni z-posyeryed narodu svogo! i nye vidkriesh nagoti syestri maty-eri svoei i syestri bat'ka svogo, bo odnokrovnu svoyu obnazhiv bi ti, voni ponyesut' provinu svoyu. a khto budy lyezhati z titkoyu svoeyu, vin vidkriv nagotu dyad'ka svogo, grikh svii voni ponyesut', byezditni pomrut'! a khto viz'mye zhinku brata svogo, tsye nyechist', vin vidkriv nagotu brata svogo, byezditni budut'. i vi budyetye dodyerzhuvati vsi postanovi moi i usi ustavi moi, i budyetye vikonusati ikh, i nye virignye vas zye'mlya ta, kudi ya vprovadzhayu vas, shchob sidili vi v nii. i nye budyetye vi khoditi za zvyachayami lyudu, shcho ya viganayu pyeryed vami, bo vsye tye robili voni, i ya ikh obridiv. i skazav ya do

vas: vi spadshchinu ii, zymlyu, shcho plinye molokom ta myedom. ya i-o', tsi-do vash, shcho viddiliv vas vid tikh narodiv! i vi viddilyaitye mizh khudoboyu chistoyu ta nyechistoyu, i mizh ptastvom nyechistim ta chistim, i nye zanyechishchuitye dush svoikh khudoboyu i ptastvom, i vsim, shcho roit'sya na zymli, shcho ya viddiliv dlya vas, yak nyechistye. i bud'tye dlya myenye svyati, bo svyatii ya, i-o'. i ya viddilyu vas vid tikh narodiv, shchob vi buli moi. a cholovik abo zhinka, koli budut' voni viklikati dukha myertsiv abo vorozhiti, budut' konchye zabiti, kaminnyam zakidayut' ikh, krov ikhnyu na nikh!

21

i skazav i-o' do moisyeya: govori do svyashchyenikov, aaronovikh siniv, i skazyesh im: nikhto z vas nyekhai nye zanyechistit'sya chyeryez dotorknyennya do pomyerklogo syeryed svogo narodu. bo til'ki chyeryez dotorknyennya do bliz'kikh odnokrovnykh svoikh, chyeryez matir svoyu, i chyeryez bat'ka svogo, i chyeryez sina svogo, i chyeryez dochku svoyu, i chyeryez brata svogo, i chyeryez syestru svoyu, divchinu bliz'ku iomu, shcho nye bula zamuzhyem, chyeryez tikh vin mozhye zanyechistit'sya dotorknyennym. buvshi odruzhynii, nyekhai nye zanyechistit'sya syeryed ridni svoei, shchob nye zbyezechyestit' syebe. nye zrobylat' voni lisini na golovi svoii, i krayu borodi svoei nye pidstrizhut', a na tili svoim nye narizhut' nadriziv. svyati voni budut' dlya tsi-doa svogo, i nye zbyezechyestyat' voni imyennya tsi-doa svogo, bo voni prinosyat' ogniani bozhi zhyertvi, khlilb svogo tsi-doa. i budut' voni svyati. zhinki bludlivoi ta zbyezechyeshchyenoi voni nye viz'mut', i nye viz'mut' zhinki, vignanoi vid cholovika svogo, bo svyatii vin dlya tsi-doa svogo. i osvyatish iogo, bo vin prinosit' khlilb tsi-doa tvogo, svyatii vin budyte dlya vas, bo svyatii ya, i-o', shcho osvyachue vas! a svyashchyenikova dochka, koli zachnye robiti blud, vona byezchyeist' bat'ka svogo, uv ogni budyte spalyna. a svyashchyenik, naibil'shii vid brativ svoikh, shcho na golovu iogo budyte villyata oliva pomazannya, i budyte posvyachenyi na odyagannya shat, vin golovi svoei nye zapustit' i shat svoikh nye rozdyerye, i do zhodnogo vmyerlogo nye vviidye, navit' chyeryez bat'ka svogo ta chyeryez matir svoyu nye smie zanyechistit'sya. i vin nye vidiidye vid svyatin, i nye zanyechyist' svyatin tsi-doa svogo, bo na n'omu posvyachyennya olivi pomazannya iogo tsi-doa. ya i-o'! i vin viz'mye zhinku v divotstvi ii. udovi, i rozvyedyenoi, i zbyezechyeshchyenoi, bludlivoi, tikh vin nye viz'mye, a til'ki divitsyu z-pomizh ridni svoei vin viz'mye za zhinku. i nye zbyezechyestit' vin nasinnya svogo v ridni svoii, bo ya i-o', shcho osvyachue iogo. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do aarona, govoryachi: cholovik iz nasinnya tvogo na ikh pokolinnya, shcho budyte v nim vada, nye pristupit', shchob prinositi khlilb svogo tsi-doa. bo zhodyen cholovik, shcho v nim vada, nye pristupit': cholovik slipii, abo kul'gavii, abo kirpatii abo dovgotyelyesii, abo cholovik, shcho matimye zlamanu nogu abo zla-

manu ruku, abo gorbatii, abo visokhlil, abo bil'mo na otsi iogo, abo korostyavii, abo parshivii, abo z rozchavlyenimi yadrami, kozhyen cholovik iz nasinnya svyashchyenika aarona, shcho na nim tsya vada, nye pristupit', shchob prinositi i-o ogniani zhyertvi, vada v nim, nye pristupit' vin, shchob prinositi khlilb svogo tsi-doa. vin budyte isti khlilb svogo tsi-doa z naisvyatishogo ta zo svyatoshchiv. ta do zavisii nye pididye vin, i do zhyertivnika nye pristupit', bo vada v nim, i nye zbyezechyestit' svyatin moei, bo ya i-o', shcho osvyachue ikh. i moisyei promovlyav do aarona i do siniv iogo, ta do vsikh siniv izrail'yevikh.

22

i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do aarona i do siniv iogo, i nyekhai voni obyeryezhno povodyat'sya zo svyatoshchami izrail'yevikh siniv, yaki voni posvyachuyut' myeni, i nyekhai nye byezchyeistyat' mogo svyatogo imyennya. ya i-o'! skazhi im: na vashi pokolinnya kozhyen cholovik, shcho nablizit'sya zo vsyakogo vashogo nasinnya do svyatoshchiv, yaki izrail'yevii sini posvyatyat' i-o, a nyechistit' iogo na nim, to budyte vinishchyena dusha ta z-pyeryed litsya mogo. ya i-o'! kozhyen cholovik z aaronovogo nasinnya, koli vin prokazhyenii abo tyechivii, nye budyte isti zo svyatoshchiv, azh poki ochistit'sya. a khto dotorknyet'sya vsyakogo nyechistogo vid myertvogo tila, abo cholovik, shcho z n'ogo viidye nasinnya lyezhannya, abo khto dotorknyet'sya do vsyakogo plazuna, chyeryez yakogo vin stanye nyechistii, abo do lyudini, chyeryez yakogo stanye nyechistii, chyeryez usyaku nyechistit' ii, osoba, shcho dotorknyet'sya do togo, to stanye nyechista azh do vyechora, i nye budyte isti zo svyatoshchiv, poki nye obmie svogo tila v vodi. a koli zaidye sontsye, to stanye vin chistii, a potim budyte isti zo svyatoshchiv, bo tsye khlilb iogo. padla ta rozsharpanogo nye budyte vin isti, shchob nye zanyechistit'sya. ya i-o'! i budut' voni styeryegiti moi prikazi, shchob nye ponyesti chyeryez tye grikha na sobi, i shchob nye pomyerti chyeryez n'ogo, koli b zbyezechyestili ikh. ya i-o', shcho osvyachue ikh! a kozhyen chuzhii nye budyte isti svyatoshchiv; osilii u svyashchyenika i naimit nye budut' isti svyatoshchiv. a koli svyashchyenik kupit' cholovika, kupivlyu sribla iogo tsye, toi budyte isti ikh, takozh urodzhynii domu iogo, voni budut' isti iogo khlilb. a svyashchyenikova dochka, koli budyte vidana chuzhomu cholovikovu, vona nye budyte isti prinyesyenikh svyatoshchiv. a svyashchyenikova dochka, koli budyte vdova, abo rozvyedyena, a diteyi nye mae, i vyernyet'sya do domu svogo bat'ka, yak za molodosti svoei, budyte isti z khlilba bat'ka svogo. a kozhyen chuzhii nye budyte isti iogo. a cholovik, koli z'ist' svyatoshchi chyeryez pomilku, to dokladye do nyei p'yatu chastinu ii, i viddast' svyashchyenikovii svyatoshchi, i svyashchyeniki nye zbyezechyestyat' svyatoshchiv izrail'yevikh siniv, shcho voni prinosyat' i-o, i nye styagnut' na syebe vini za provinu idzhynnya svoikh svyatoshchiv. bo ya i-o', shcho osvyachue ikh. i promovlyav i-o' do moisyeya, govoryachi: promovlyai do aarona i do siniv iogo, ta do vsikh

izrail'yevikh siniv, i skazhyesh im: kozhyen cholovik z izrail'yevogo domu ta z prikhod'ka mizh izrail'yem, shcho prinyesye svoyu zhyertvu za vsyakimi svoimi obitnitsyami ta za vsyakimi daruvannyami svoimi, shcho prinyesye i-o na tsilopalyennya, to nyekhai prinyesye na vpodobannya vashye byezvadnogo samtsya z khudobi vyelikoi, z ov'yets' i z kiz. zhodnogo, shcho v nim vada, nye prinyesyetye, bo nye budye vono na vpodobannya vas. a cholovik, koli prinyesye i-o mirnu zhyertvu na virazno vislovlyenu obitnitsyu abo na darunok, iz khudobi vyelikoi chi z khudobi dribnoi, byezvadna budye na vpodobannya, zhodna vada nye budye v nii: slipa, abo zlamana, abo skalichyena, abo sholudiva, abo korostyava, abo parshiva, nye prinyesyetye tikh i-o, i zhyertvi ognyanoi nye dastye z nikh na zhyertivnika dlya i-o. a vola ta vivtsyu z zanadto dovгим chi zanadto korotkim yakim chlyenom dobrovil'no prinyesyesh u zhyertvu, a na obitnitsyu voni nye vgodni tsi-doovi. a togo, shcho mae yadra rozchavlyeni, chi zbity, chi vidirvani, chi vidrizani nye pidnyesyetye i-o, i v vashomu krai nye zrobitye togo. i z ruki chuzhintsya nye prinyesyetye khliba nashogo tsi-doa zo vsikh takikh, bo v nikh zipsuttya ikh, vada v nikh, voni nye budut' vgodni dlya vas. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: vil, abo vivtsya, abo koza, koli vrodit'sya, to budye sim dyen' pid svoeyu matir'yu, a vid dnya vos'mogo i dali budye vgodnye na zhyertvu ognyanu dlya i-o. a korovi ta vivtsi, ii i malya ii nye zarizhyetye odnogo dnya. a koli budyetye prinositi vdyachnu zhyertvu dlya i-o, to prinos'tye tak, shchob vona bula vgodna. togo dnya budye vona z'idzhyena, nye zostavitye z nyei azh do ranku. ya i-o' i zapovidi moi budyetye dodyerzhuvati, i budyetye vikonuvati ikh. ya i-o' i nye budyetye byezchystiti mogo svyatogo imyennya, i ya budu osvychyeni syeryed izrail'yevikh siniv. ya i-o', shcho osvychaue vas, shcho viviv vas iz egipyets'kogo krayu, shchob buti vashim tsi-doom. ya i-o'!

23

i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlai do izrail'yevikh siniv i skazhyesh im: svyata i-o, shcho v nikh sklikatimyetye svyati zbori, otsye voni, svyata moi: shist' dyen' budye robitis' robota, a dnya s'omogo subota povnogo vidpochinku, svyati zbori, zhodnoi roboti nye budyetye robiti. tsye subota vidpochinku dlya i-o po vsikh osyelyakh vashikh! otsye svyata i-o, svyati zbori, shcho sklichyetye ikh u ikhnim oznachyeniim chasi: u misyatsi pyershim, chotirnadtsyatogo dnya misyatsya pid vyechir paskha dlya i-o. a p'yatnadtsyatogo dnya togo misyatsya svyato oprisnokiv dlya i-o, sim dyen' budyetye isti oprisnoki. pyershogo dnya budut' svyati zbori dlya vas, zhodnogo robochoho zainyattya nye budyetye robiti. i budyetye prinositi dlya i-o zhyertvu sim dyen'; s'omogo dnya zbori svyati, zhodnogo robochoho zainyattya nye budyetye robiti. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promov do izrail'yevikh siniv i skazhyesh im: koli vi vvi-dyetye do togo krayu, shcho ya dayu vam, i budyetye zhati zhnivo iogo, to snopa pyervoplodu vashikh

zhniv prinyesyetye do svyashchyenika, a vin budye kolikhati snopa togo pyeryed litsyem i-o, shchob nabuti vpodobannya vam; pyershogo dnya po svyati svyashchyenik budye kolikhati iogo. i vi priyadyte v dni vashogo kolikhannya snopa odnorichnye byezvadnye yagnya na tsilopalyennya dlya i-o. a khlibna iogo zhyertva dvi dyesyati yefi pshyenchnoi muki, mishanoi v olivi, ognyna zhyertva dlya i-o, pakhoshchi lyubi; a zhyertva lita iogo vino, chyv't' gina. a khliba, i pyrazhyenogo zyerna, i svizhikh zyeryen vi nye budyetye isti azh do samogo togo dnya, azh do vashogo prinyesyennya zhyertvi dlya vashogo tsi-doa. tsye vichna postanova dlya vashikh pokolin' po vsikh vashikh osyelyakh. i vidlichyete vi sobi pyershogo dnya po svyati, vid dnya vashogo prinyesyennya snopa kolikhannya, sim tizhniv, povni budut' voni. a do pyershogo dnya po s'omim tizhni vidlichyete p'yatdyesyat dniv, ta i prinyesyetye khlibnu novu zhyertvu dlya i-o. z vashikh osyel' prinyesyetye dva khlibi kolikhannya, dvi dyesyati yefi pshyenchnoi muki budut' voni, budut' speycheni kvasheni, pyervoplodi dlya i-o. i prinyesyetye ponad toi khlib sim yagnyat byezvadnikh u vit'si roku, i odnogo bichka ta dva barani, voni budut' tsilopalyennya dlya i-o, i zhyertva khlibna, i zhyertvi liti dlya nikh, ognyna zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya i-o. i sporyaditye odnogo kozla na zhyertvu za grikh, ta dvoe yagnyat u vit'si roku na zhyertvu mirnu. i svyashchyenik budye kolikhati ikh razom iz khlibom pyervoplovdiv, yak kolikhannya pyeryed i-o litsyem, nad dvoma yagnyatami. voni budut' svyatoshchi dlya i-o, dlya svyashchyenika. i sklichyetye togo samogo dnya, i budut' svyati zbori dlya vas, zhodnogo robochoho zainyattya nye budyetye robiti. tsye vichna postanova dlya vashikh pokolin' po vsikh vashikh osyelyakh! a koli vi budyetye zhati zhnivo vashoi zye'mli, nye dozheinai krayu polya tvogo, a popadalikh koloskiv zhniava tvogo nye budyesh zbirati, dlya vtsi-doo go ta dlya prikhod'ka pozostavish ikh. ya i-o', tsi-do vash! i promoviv i-o' do moisyeya, govoryachi: promovlai do izrail'yevikh siniv, govoryachi: s'omogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya budye vam povnii spochinok, pam'yat' surmlyennya, svyati zbori. zhodnogo robochoho zainyattya nye budyetye robiti, i prinyesyetye ognyanu zhyertvu dlya i-o. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: a dyesyatogo dnya samogo misyatsya dyen' ochishchyennya vin, zbori svyati budut' dlya vas, i budyetye vpokoryati dushi vashi, i prinyesyetye ognyanu zhyertvu dlya i-o. i zhodnogo zainyattya nye budyetye robiti togo samogo dnya, bo vin dyen' ochishchyennya, shchob ochistiti za vas pyeryed litsyem i-o, tsi-doa vashogo. bo kozhna dusha, shcho nye budye vpokoryuvatis' togo samogo dnya, to budye vna vinishchyena z svoei ridni. a kozhna dusha, shcho budye robiti yakye zainyattya togo samogo dnya, to ya vigublyu tu dushu z-posyeryed narodu ii. zhodnogo zainyattya nye budyetye robiti. tsye postanova vichna dlya vashikh pokolin' po vsikh vashikh osyelyakh! vin subota povnogo spochinku dlya vas, i vi budyetye vpokoryati dushi svoi, vvyechyeri dyev'yatogo dnya misyatsya vid vyechora azh do vyechora budyetye svyatkuvati vashu subotu. i i-o' promovlyav do moisyeya, gov-

oryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, kazhuchi: p'yatnadsyatogo dnya togo s'omogo misyatsya, svyato kuchok, sim dyen' dlya i-o. pyershogo dnya svyati zbori, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. sim dyen' budyetye prinositi ognyanu zhyertvu dlya i-o; vos'mogo dnya svyati zbori budut' dlya vas, i prinyesyetye ognyanu zhyertvu dlya i-o; tsye viddannya svyata, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. otsye svyata i-o, shcho sklikuvatyemye na nikh svyati zbori, shchob prinositi ognyanu zhyertvu dlya i-o, tsilopalyennya, khlibunu zhyertvu i zakolyenu zhyertvu, i zhyertvi liti, nalyezhnye dnyevi v iogo dni, okrim i-o subit, i okrim dariv vashikh, i okrim usikh vashikh obitnits', i okrim usikh vashikh daruvan', shcho dastye i-o. a p'yatnadsyatogo dnya s'omogo misyatsya, koli vi zbiraetye vrozhai zymli, budyetye svyatkuvati svyato i-o sim dyen'; pyershogo dnya povnii spochinok, i vos'mogo povnii spochinok. i viz'myetye sobi pyershogo dnya plodu garnogo dyeryeva, pal'movi vittyta, i galuzku mnogolistogo dyeryeva ta pripotochnikh topol', i budyetye vyesylitisya pyeryed lit-syem i-o, tsi-doa vashogo, sim dyen'. i budyetye svyatkuvati iogo, yak svyato dlya i-o, sim dyen' u rotsi. postanova vichna dlya vashikh pokolin', s'omogo misyatsya budyetye svyatkuvati iogo. u kuchkakh budyetye siditi sim dyen', kozhyen tubilyets' v izraili siditimye v kuchkakh, shchob vashi pokolinnya piznali shcho ya v kuchkakh posadiv buv izrail'yevikh siniv, koli vivodiv ikh z egipyets'kogo krayu. ya i-o', tsi-do vash! i moiseyi promovlyav do izrail'yevikh siniv pro svyata i-o.

24

i i-o' promovlyav do moiseyeva, govoryachi: nakazhi izrail'yevim sinam, i voni prinyesut' tobi chistoi, vichavlyenoi olivi z olivkovogo dyeryeva na osvityennya, shchob zapalyuvati vichnu lyampadu. poza zavisoyu svidostva v skinii zapovitu priryadit' ii aaron vid vyechora azh do ranku pyeryed i-o lit-syem nazavzhdi. tsye vichna postanova dlya vashikh pokolin' na chistim svichniku priryadit' vin ti lyampadi pyeryed i-o lit-syem nazavzhdi. i viz'myesh psheyichnoi muki, i vipychyesh iz nyei dvanadsyat' kalachiv, po dvi dyesyati yefi budye odin kalach. i pokladyesh ikh u dva ryadi, shist' u ryad, na chistomu stoli pyeryed i-o lit-syem, i pokladi na ryad chistogo ladanu, i vin stanye dlya khliba za prigaduval'nu chastinu, ognanya zhyertva dlya i-o. shchosuboti vin pokladye iogo pyeryed i-o lit-syem zavzhdi, vid izrail'yevikh siniv, vichnii zapovit. i vin budye dlya aarona ta dlya siniv iogo, i voni budut' isti iogo v svyatomu mistsi, bo vin naisvyatishye z ognyanikh zhyertov i-o. tsye vichna postanova. i viishov sin izrail'tyanki, a vin buv sin egiptyanina, mizh izrail'yevikh siniv. i svarivsy v tabori sin tiei izrail'tyanki z odnim izrail'tyaninom. i sin tiei izrail'tyanki tsi-dooznyeavzhim i'mya i-o, i proklinav. i privylei iogo do moiseyeva. a imyennya matyeri iogo shyelomit, dochka divri, z danovogo plyemyeni. i posadili iogo pid storozhu azh do vyasnyennya chyeryez usta i-o. i i-o' promovlyav do moiseyeva, govoryachi: vivyedi

togo, shcho proklinav, poza tabir, i pokladut' usi, khto chuv, svoi ruki na golovu iogo, i zakidae iogo kaminnyam usya gromada. a do izrail'yevikh siniv budyesh promovlyati, govoryachi: kozhyen cholovik, koli proklyanye tsi-doa svogo, to ponyesye vin svii grikh. a toi, khto tsi-dooznyeavzhiv i-o imyennya, budye konchye zabitii, konchye ukamyenne iogo vsya gromada; chi prikhod'ko, chi tubilyets', koli tsi-dooznyeavzhatimye imyennya i-o, budye zabitii. i kozhyen, khto zab'e lyudinu, budye konchye zabitii. a khto zab'e yaku skotinu, toi vidshkodue ii, zhittya za zhittya. i kozhyen, koli zrobit' vadu svoemu blizhn'omu, yak khto zrobit, tak budye zrobljeno iomu: zlamannya za zlamannya, oko za oko, zub za zuba, yaku vadu zrobit' khto komu, taka budye zrobljena iomu. a khto zab'e skotinu, toi vidshkodue ii, a khto zab'e lyudinu, toi budye zabitii. sud odin budye dlya vas, prikhod'ko budye yak tubilyets'. bo ya i-o' tsi-do vash! i moiseyi promovlyav do izrail'yevikh siniv. i voni vivyeli togo, khto proklinav, poza tabir, ta i zakidali iogo kaminnyam. i zrobili izrail'eyi sini, yak i-o' nakazav buv moiseyeevi.

25

i i-o' promovlyav do moiseyeva na sinais'kii gori, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, ta i skazhyesh im: koli vi vviidyetye do zymli, shcho ya dayu vam, to svyatkuvatimye zymlya ta subotu dlya i-o. shist' lit budyesh zasivati svoje polye, i shist' lit obinatimyesh svogo vinogradnika, i zbiratimyesh urozhai iogo, a s'omogo roku subota povnogo vidpochinku budye dlya zymli, povnii vidpochinok, subota dlya i-o: polya svogo nye budyesh obsiyuvati, a vinogradnika svogo nye budyesh obtinati. samoroslogo kolosu zhniv tvoikh nye budyesh zhati, a gron z nyeobrizanikh vinogradin tvoikh nye zbiratimyesh, rik povnogo vidpochinku budye dlya zymli. i tye, shcho samye vrodit'sya v tsim vidpochinku zymli, budye dlya vas na izhu, dlya tyebye, i dlya raba tvogo, i dlya nyevil'nitsi tvoei, i dlya naemnika tvogo, i dlya osilogo tvogo, shcho myeshkayut' z toboyu, i dlya skotini tvoei, i dlya zvirini, shcho v krai tvoim, budye vvyes' urozhai iogo na izhu. i vidlichish sobi sim subotnikh rokiv, po sim rokiv sim raz, i budut' dlya tyebye dni syemi subotnikh rokiv sorok lit i dyev'yat'. i zasurmitye u surmi s'omogo misyatsya, dyesyatogo dnya misyatsya, v dyen' ochishchyennya zasurmitye v surmi po tsilomu krayu. i osvyyatitye rik p'yatdyesyatrichchya, i ogolositye volyu v krayu dlya vsikh myeshkantsiv iogo, yuvilyei vin budye dlya vas: i vyernyet'sya kozhyen do svoei posilosti, i kozhyen do rodini svoei vyernyet'sya. yuvilyei tsyei rik p'yatdyesyatrichchya budye dlya vas: na budyetye siyati, i nye budyetye zhati samorosli kolossya ii, i nye budyetye zbirati gron z nyeobrizanikh vinogradin ikh, bo tsye yuvilyei, svyatoshchi budut' dlya vas, z polya budyetye isti vrozhai iogo. u rotsi togo yuvilyeyu vyernyetyes' kozhyen do svoei posilosti. a koli prodastye shcho svoemu blizhn'omu, abo kupitye z ruki svogo blizhn'ogo, nye obmanyuitye odin odnogo. za chislom rokiv po yuvilyei kupish vid blizhn'ogo svogo, za chislom rokiv urozhayu vin pro-

dast' tobi. za mnogistyu lit pobil'shish tsinu tiei kupivli, a za malistyu lit zmyenshish tsinu tiei kupivli, bo vin prodad tobi chislo lit urozhayu. i nye obman-itye odin odnogo, i budyesh boyatisya tsi-doa svogo, bo ya i-o', tsi-do vash! i vi vikonaetye postanovi moi, a ustavi moi budyetye dyerzhati, i budyetye vikonu-vati ikh, i byezpyechno siditimyetye na zyeмли. i zyeמlya dast' plid svii, a vi budyetye isti dosita, i byezpyechno siditimyetye na nii. a koli vi skazhyetye: shcho budyemo isti s'omogo roku, tozh nye budyemo siyati, nye budyemo zbirati vrozhai svoi? i zosh-lyu ya blagoslovyennya svoe na vas shostogo roku, i zrodit' vrozhai na tri roki. i budyetye siyati vos'mii toi rik, i budyetye isti z starikh urozhaiv azh do roku dyev'yatogo, azh do virostu vrozhayu iogo budyetye isti starye. a zyeמlya nye budye prodavatisya naza-vzhd, bo moya ta zyeמlya, bo vi prikhod'ki ta osi-li v myenye. a vi v usii zyeמli vashoi posilosti dozvol'yaitye vikup zyeמli. koli zbidnie tvii brat, i prodast' iz svoei posilosti, to priidye vikupnik iogo, bliz'kii iomu, i vikupit' prodazh brata svogo. a cholovik, koli nye budye iomu vikupnika, a ruka iogo stanye spromozhna, i znaidye potrebyne na vikup iogo, to oblichit' vin lita prodazhu svogo, i vyernye pozostalaye cholovikovi, shcho prodav iomu, ta i vy-ernyet'sya do svoei posilosti. a yakshcho ruka iogo nye znaidye potrebnogo na zaplatu iomu, to budye prodazh iogo v rutsi pokuptsya iogo azh do yuvi-lyeinogo roku, i viidye vin v yuvilyei, ta i vyernyet'sya do posilosti svoei. a koli khto prodast' myeshkal'nii dim v obmurovanomu misti, to vikup iogo budye do kintsya roku vid chasu prodazhu iogo, rik budye na vikup iogo. a yakshcho vin nye budye vikuplyenii azh do kintsya roku, to stanye toi dim, shcho v misti, yakye mae mur, nazavzhd dlya pokuptsya iogo na pokolinnya iogo, nye viidye vin v yuvilyei. a domi v osyelyakh, shcho nye mayut' muru navkolo, do polya zyeמli budyetye prirakhovanye, i budye iomu vikup, i v yuvilyei vin viidye. a mista lyevitiv, domi v mistakh ikh posilosti vikup dlya lyevitiv zavzhd budye mozhlivii. a khto vikupit' vid lyevitiv, to prodazh domu i mista posilosti iogo viidye v yuvilyei, bo to domi mist lyevitiv, ikhnnya posilist' syeryed izrail'yevikh siniv. a pasovis'ko navkolo ikhnikh mist nye budye prodanye, bo tsye vichna posilist' dlya nikh. a koli zbidnie tvii brat, a iogo ruka nyespromozhnoy stanye, to pidtri-maesh iogo, prikhod'ko vin chi osilii, i zhitimye vin iz tobouy. nye viz'myesh vid n'ogo likhvi ta pributku, i budyesh boyatisya tsi-doa svogo, i zhitimye brat tvii z tobouy. sribla svogo nye dasi iomu na likhvu, i na pributok nye dasi izhi svoei. ya i-o', tsi-do vash, shcho viviv vas iz egipyets'kogo krayu, shchob dati vam khanaans'ku zyeמlyu, shchob buti vashim tsi-doom. a koli zbidnie brat tvii pri tobi, i budye pro-danii tobi, to nye budyesh robiti nim pratsi raba, yak naimit, yak osilii vin pri tobi, azh do yuvilyeinogo roku budyetye vin pratsyuvati tobi. viidye vid tyebye vin ta sini iogo z nim, i vyernyet'sya vin do rodini svoei, i do posilosti bat'kiv svoikh vyernyet'sya vin: bo voni moi rabi, shcho ya viviv ikh z egipyets'kogo krayu, nye budut' voni prodani prodazhyem raba. nye budyesh voloditi nim zhorstoko, i budyesh boy-atisya tsi-doa svogo. a rab tvii ta nyevil'nitsya tvoya,

shcho budut' tvoi, budut' iz narodiv, shcho navkolo vas, iz nikh kupitye raba i nyevil'nitsyu. a takozh iz siniv osilikh, shcho myeshkayut' z vami, z nikh kupitye ta z plyemyeni ikhn'ogo, shcho z vami, shcho porodili v krai vashim, i budut' voni vam na posilist'. i pyeryedastye ikh, yak spadshchinu, vashim sinam po vas na spadok posilosti naviki, nimi budyetye robiti, a bratami vashimi, sinami izrail'yevimi, odin odnim, nye budyetye voloditi zhorstoko. a koli ruka prikhod'ka chi osilogo pri tobi spromozhna, a brat tvii zbidnie pri n'omu, i budyetye prodanii prikhod'kovi chi osilomu v tyebye, abo nashchadkovi plyemyeni prikhod'ka, to potim, yak budyetye prodanii, vikup budyetye iomu, odin iz brativ iogo vikupit' iogo, abo dyad'ko iogo, abo sin dyad'ka iogo vikupit' iogo, abo z odnokrovnikh iogo, iz rodu iogo vikupit' iogo, abo spromozhna ruka iogo, i budyetye vikuplyenii. i oblichit' vin iz tim, khto nabuv iogo, vid roku pro-dazhu iogo azh do yuvilyeinogo roku, i budyetye tsina prodazhu iogo za chislo lit; yak za dni naimita budyetye polichyeno iomu. yakshcho shchye bagato lit, to zgidno z nimi vin vyernye svii vikup iz sri-bla iogo kupivli. a yakshcho pozostalalo malo lit do yuvilyeinogo roku, to oblichit' iomu, zgidno z rokami iogo vyernye svogo vikupa. yak shchorichnii naimit vin budyetye pri n'omu, vin nye budyetye zhorstoko panu-vati nad nim na tvoikh ochakh. a yakshcho vin nye budyetye vikuplyenii u tikh rokakh, to viidye yuvi-lyeinogo roku vin ta sini iogo z nim, bo izrail'yevi sini moi rabi, moi rabi voni, shcho ya viviv ikh iz egipyets'kogo krayu. ya i-o', tsi-do vash!

26

nye zrobitye sobi bozhkiv ta idola, i kam'yanogo stovpa nye postavitye sobi, i kam'yenya z figurami nye pokladetye v vashim krai, shchob klan'yatisya pyeryed nimi. bo ya i-o', tsi-do vash! subit moikh budyetye dodyerzhuvati, a svyatinyu moyu budyetye shanuvati. ya i-o'! yakshcho budyetye khoditi zgidno z postanovami moimi, a zapovidyei moikh budyetye dodyerzhuvati i budyetye vikonuvati ikh, to dam vashi doshchi v ikhnim chasi, i zyeמlya dast' svii urozhai, a pol'ovye dyeryevo dast' plid svii. i molochyennya dosyagnye vam vinogradobrannya, a vinogradobrannya dosyagnye siyannya, i vi budyetye isti khlib svii dosita, i budyetye siditi byezpyechno v vashomu krai. i dam mir u krayu, i vi budyetye lyezhati, i nikhto nye vchinit', shchob vi tryemtili, bo zlu zvirinu vinishchu z zyeמli, a myech nye pyeryei-dye chyeryez krai vash. i vi budyetye gnati vorogiv svoikh, a voni popadayut' pyeryed vami vid myecha. i p'yateryo z vas pozhyenut' sotnyu, a sotnyu z vas pozhyenye dyesyat' tisyach, i popadayut' vorogi vashi pyeryed vami vid myecha. i obyernus' ya do vas, i roz-plodzhu vas, i rozmnozhu vas, i vikonayu svogo za-povita z vami. i vi budyetye isti starye-pyeryestariyle, i povikidaetye starye pyeryed novim. i postavlyu mistysye pyeryebuvannya svogo syeryed vas, i dusha moya nye obridit' vami. i ya budu khoditi syeryed vas, i budu vam tsi-doom, a vi budyetye myeni narodom. ya i-o', tsi-do vash, shcho viviv vas z egipyets'kogo krayu, shchob vi nye buli im rabami. i ya polamav

zanozi vashogo yarma, i viviv vas iz pidnyesyenoyu golovoyu. a koli vi nye budyetye slukhnyani myeni, i nye vikonuvatimye vsikh tikh zapovidyei, i yakshcho postanovami moimi budyetye pogordzhuvati, i yakshcho dusha vasha briditmyet'sya zakonami moimi, shchob nye vikonuhati vsikh zapovidyei moikh, shchob lamati vam zapovita mogo, to i ya zroblyu vam otsye: postavlyu nad vami pyeryestrakh, sukhoti i propasnitsyu, shcho vinishchuyut' ochi i obyetsylyuyut' dushu. i vi nadaryemno syatymyetye nasinyua svoe, bo poidyat' iogo vorogi vashi. i zvyernu ya litsye svoe na vas, i vi budyetye vdaryeni pyeryed svoimi vorogami. i budut' panuvati nad vami nyenavysniki vashi, i vi budyetye vtikati, khoch nikhto vas nye gnatimye. a yakshcho i pri tomu nye budyetye slukhnyani myeni, to ya syemikratno pobil'shu karu na vas za vashi grikhi. i vizual'nii-ra-truditisyamlyu pikhu vashoi sili, i zroblyu vashye nyebo yak zalizo, a zymlyu vashu yak mid'! i nadaryemno budy vichyerpuvatysya vasha sila: zymlyu vasha nye dast' svogo vrozhayu, a dyeryevo na zemli nye dast' svogo plodu. a yakshcho i todi pidyetye proti myenye, i nye skhochyetye buti slukhnyanimi myeni, to ya syemikratno zbil'shu nad vami udara svogo zgidno z vashimi grikhami. i poshlyu na vas pil'nu zvirinu, a vona vinishchit' vam dityei, i vigubit' vashu khudobu, i zmyenshit' kil'kist' vashu, i popustoshit' vashi dorogi. a yakshcho tsimi karami nye budyetye navchyeni, i budyetye khoditi proti myenye, to i ya pidu proti vas, i vdaryu vas i ya syemikratno za vashi grikhi. i pryvedu na vas myecha, shcho pomst' pimstu za zapovita, i vi budyetye zibrani do vashikh mist, i ya poshlyu morovitsyu na vas, i vi budyetye viddani v ruku voroga. koli ya znishchu vam khlib, pidporu vashu, to dyesyat' zhinok budut' pyekti khlib vam v odnii pyechi, i vyernut' khlib vash vagoyu, a vi budyetye isti i nye nasitityesya. a yakshcho i tim nye stanyetye slukhnyani myeni, i budyetye khoditi proti myenye, to i ya z lyutistyu pidu proti vas, i takozh ya syemikratno pokarayu vas za vashi grikhi, i vi tilo svoikh siniv budyetye isti, i tilo dochok svoikh budyetye poidati... i poruinuyu vashi visoti, i povitinayu vashi stovpi sontsya, i poskladayu trupi vashi na trupakh bozhkiv vashikh, i obridit' dusha moyas vas! i vchinyu mista vashi ruinoyu, i pospustoshuyu vashi svyatini, i nye primu vashikh pakhoshchiv lyubikh. i spustoshu ya krai toi, i budut' divuvatysya z togo vashi vorogi, shcho myeshkayut' u n'omu. a vas porozporoshuyu pomizh narodiv, i viimu za vami myecha, i staneye krai vash spustoshyennyam, a mista vashi budut' ruinoyu... todi zymlyu ta nadoluzhit' sobi za subotni roki po vsi dni spustoshyennya ii. koli budyetye v krai vashikh vorogiv, todi vasha zymlyu svyatkuvatimye vidpochinok, i nadoluzhit' sobi za svoi subotni roki. po vsi dni spustoshyennya svyatkuvatimye vona vidpochinok, chogo nye svyatkuvata v subotni roki, koli vi sidili na nii. a shchodo pozostalikh syeryed vas, to vprovadzhu v ikhni syertsya polokhlyvist' v krayakh ikhnikh vorogiv, i budye ikh gnati navit' shyelyest podmukhnyenogo vitrom listu, i budut' voni vtikati, yak utikayut' pyeryed myechyem, ta i popadayut', khoch nikhto nye zhyenyet'sya... i

budut' voni spotikatisya odin ob odnogo, nibi vid myecha, khoch nikhto nye zhyenyet'sya za nimi. i vi nye zmochyetye stati proti vashikh vorogiv... i poginyetye syeryed poganiv, i pozhyerye vas zymlyu vashikh vorogiv. a pozostali syeryed vas pomarniyut' u krayakh vorogiv vashikh za grikh svii, a takozh za grikhi bat'kiv svoikh pomarniyut' iz nimi. i viznayut' voni grikh svii ta grikh bat'kiv svoikh, shcho nimi spronyevirilisy buli myeni, a takozh, shcho khodili proti myenye. takozh i ya pidu proti nikh, i vprovadzhu ikh do krayu ikhnikh vorogiv. yakshcho todi vporokit'sya ikhnye nyeobrizanye syertsye, to todi ponyesut' karu za svoi grikhi. i ya zgayayu zapovita svogo z yakovom, a takozh zapovita svogo z isakom, i takozh zapovita svogo z avraamom zgayayu, i zgayayu toi krai. a krai toi budye pozbavlyenii ikh, i nadoluzhit' sobi svoi subotni roki, opustilii vid nikh, a nimi ponyesut' karu za svoi grikhi, a to dlya togo, shcho zakonami moimi pogordzhuvali, a postanovi moi ogidila bula ikhnya dusha. a protye, koli voni pobuvali v krayu svoikh vorogiv, to ya nye pogordzhuvav nimi, i nye zbriidv ikh, shchob vinishchiti ikh, shchob zlamati zapovita svogo z nimi. bo ya i-o', tsi-do ikh! i ya pam'yatatimu im zapovita z pryedkami, shcho ya viviv ikh z egipyets'kogo krayu na ochakh pogan, shchob buti im tsi-doom. ya i-o'! otsye postanovi, i ustavi ta zakoni, shcho dav i-o' mizh soboyu ta mizh izrailiyevimi sinami na sinaiskii gori chyeryez moisyeya.

27

i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrailiyevikh siniv ta i skazyhesh im: koli khto skladae obitnitsyu tsi-dooovi za tvoeyu otsinkoyu dush dlya i-o, to budye tvoya otsinka: cholovika vid viku dvadtsyati lit i azh do viku shostidyesyati lit, i budye tvoya otsinka p'yatdyesyat sheykliv sribla na miru sheykl'em svyatini; a yakshcho zhinka vona, to budye tvoya otsinka tridtsyat' sheykliv. a yakshcho vid viku p'yati lit i do viku dvadtsyati lit, to budye tvoya otsinka: cholovika dvadtsyat' sheykliv, a dlya zhinki dyesyat' sheykliv. a yakshcho vid viku misyatsya i azh do viku p'yati lit, to budye tvoya otsinka: cholovika p'yat' sheykliv sribla, a dlya zhinki tvoya otsinka tri shekli sribla. a yakshcho vid viku shostidyesyati lit i vishchye: yakshcho cholovik, to budye tvoya otsinka p'yatnadtsyat' sheykliv, a dlya zhinki dyesyat' sheykliv. a yakshcho vin obidnilii proti tvoei otsinki, to postavit' iogo pyeryed svyashchyenikom, i svyashchyenik otsinue iogo, za tim, shcho spromozhna rukta togo, khto obitsyav, otsinue iogo svyashchyenika. a yakshcho budy khudoba, shcho z nyei prinosyat' zhyertvu dlya i-o, usye, shcho daet'sya iz nyei dlya i-o, budy svyatoshchami. nye vil'no obminyati ii, ani zastupiti ii, dobru vizual'nii-ra-truditisyayu, abo zlu do broyu; a yakshcho spravdi zastupit' khudobu khudoboyu, to budye vona ta zastupstvo ii budy svyatoshchami. a yakshcho ta vsyaka khudoba nyechista, shcho z nyei nye prinosyat' zhyertvu dlya i-o, to vin postavit' tu khudobu pyeryed svyashchyenikom, i svyashchyenik otsinue ii chi to dobre, chi nyedod-

brye. yak otsinue svyashcheynik, tak nyekhai budye. a yakshcho vin spravdi vikupit' ii, to dodast' p'yatu chastinu ii nad otsinku tvoyu. a koli khto posvyatit' dim svii na svyatist' dlya i-o, to svyashcheynik otsinue iogo chi to dobrye, chi nyedobrye. yak otsinue iogo svyashcheynik, tak stanye. a yakshcho toi, khto posvyachue, vikupit' svogo doma, to dodast' p'yatu chastinu sribla tvoei otsinki nad n'ogo, i budye iogo. a yakshcho khtos' posvyatit' i-o z polya svoei posilosti, to budye otsinka tvoya posivom iogo, posiv khomyera yachmyenyu za p'yatdyesyat shyekliv sribla. yakshcho vin posvyatit' svoe polye vid yuvilyeinogo roku, to vono stanye za otsinkoyu tvoeyu. a yakshcho posvyatit' polye svoe po yuvilyei, to svyashcheynik oblichit' iomu tye sriblo za rokami, pozostalimi do yuvilyeinogo roku, i tye budye vidnyatye vid otsinki tvoei. a yakshcho spravdi vikupit' tye polye toi, khto posvyachue iogo, to dodast' p'yatu chastinu sribla otsinki nad n'ogo, i stanye vono iogo. a yakshcho vin nye vikupit' polya togo, i yakshcho vin prodast' tye polye komu inshomu, to vzhye nye budye vono vikuplyenye. i budye tye polye, koli vono viidye v yuvilyei, svyatist' dlya i-o, yak polye zaklyattya, dlya svyashcheynika budye posilist' nim. a yakshcho vin posvyatit' i-o polye kupivli svoei, shcho nye z polya posilosti iogo, to svyashcheynik oblichit' iomu sumu tvoei otsinki azh do yuvilyeinogo roku, i dast' tvoyu otsinku togo dnya, yak svyatist' dlya i-o. v yuvilyeinomu rotsi vyernyet'sya tye polye do togo, vid kogo kupiv iogo, shcho iogo posilist' tiei zyeqli. a vsya otsinka tvoya budye shyeklyem svyatini, dvadtsyat' gyer budye shyekyel'. til'ki pyervoridnogo v khudobi, shcho viznanye, yak pyervoridnye dlya i-o, nikhto nye posvyatit' iogo, chi to vil, chi to ovyechka, i-o vono! a yakshcho v khudobi nyechistii, to vikupit' za tvoeyu otsinkoyu, i dodast' p'yatu chastinu nad n'ogo. a yakshcho nye budye vikuplyenye, to budye prodanye za otsinkoyu tvoeyu. til'ki kozhnye zaklyattya, shcho lyudina zaklyenye i-o zo vs'ogo, shcho iogo, vid lyudini, i khudobi, i vid polya iogo posilosti, nye budye prodanye i nye budye vikuplyenye, vono naisvyatishye dlya i-o. kozhnye zaklyattya, shcho budye ogoloshyenne za zaklyattya z-posyeryed lyudyei, nye budye vikuplyenye, budye konchye zabitye. a vsyaka dyesyatina z zyeqli, z nasinnya zyeqli, z plodu dyeryeva, i-o vono, svyatoshchi dlya i-o! a yakshcho diisno vikupit' khtos' svoyu dyesyatinu, toi dodast' p'yatu chastinu ii nad nyei. a vsyaka dyesyatina khudobi vyelikoi ta khudobi dribnoi, usye, shcho pyeryeidye pid palitsyeyu, dyesyatyte budye svyatist' dlya i-o. nye budye pyeryebirati mizh dobrim ta zlim, i nye zaminit' iogo. a yakshcho spravdi zastupit' iogo, to budye vono ta zastupstvo iogo, budye svyatist', nye budye vikuplyenye. ot-sye zapovidi, shcho i-o' nakazav moisyeevi dlya izrai-lyevikh siniv na sinais'kii gori.

i i-o' promovlyav do moisyeya v sinais'kii pustini v skinii zapovitu pyershogo dnya drugogo misyatsya, drugogo roku vid vikhodu ikh z egypets'kogo krayu, govoryachi: pyeryelichit' usyu gromadu izrail'yevikh siniv za rodami ikhnimi, za domami ikhnikh bat'kiv chislom usikh cholovichoï stati za ikh golovami, vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka v izraili, za viis'kovimi vid-dilami ikhnimi pyeryelichit' ikh ti ta aaron. a z vami budut' po odnomu muzhyevi dlya plyemyeni; toi muzh golova domu bat'kiv svoikh vin. a otsye imyennya tikh muzhiv, shcho stanut' iz vami: dlya ruvima yelitsur, sin shyedyeuriv; dlya simyeona shyelumil, sin tsurishaddaiv; dlya yudi nakhshon, sin amminadaviv; dlya issakhara natanal, sin tsuariv; dlya zavulona yeliv, sin khyeloniv; dlya iosipovikh siniv, vid efryema yelishama, sin ammigudiv; vid manasii gamaliil, sin pyedatsuriv; dlya vyenyamina avidan, sin gid'oniiv; dlya dana akhiyzev, sin am-mishaddaiv; dlya asira pag'il, sin okhraniv; dlya gada yel'yasaf, sin dyeuliv; dlya nyeftalima akhira, sin yenaniv. otsye poklikani gromadi, nachal'niki plyemyen ikhnikh bat'kiv. voni golovi tisyach izrail'yevikh. i vzyav moisyeyi ta aaron tikh muzhiv, shcho buli nazvani poimyenno, i voni zibrali vsyu tu gromadu pyershogo dnya drugogo misyatsya. i voni viyavili rodovodi svoi za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, za golovami ikh, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i vin pyeryelichiv ikh u sinais'kii pustini. i bulo siniv ruvima, pyervoridnogo izrail'yevogo, ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen za golovami ikh, usikh cholovichoï stati vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid simyeonovogo plyemyeni p'yatdyesyat i dyev'yat' tisyach i trista. u gadovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid gadovogo plyemyeni sorok i p'yat' tisyach i shistsot i p'yatdyesyat. u yudovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid yudovogo plyemyeni simdyesyat i chotiri tisyachi i shistsot. u issakharovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid issakharovogo plyemyeni p'yatdyesyat i chotiri tisyachi i chotirista. u zavulonovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni

vid zavulonovogo plyemyeni p'yatdyesyat i sim tisyach i chotirista. u iosipovikh siniv: u efryemovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid efryemovogo plyemyeni sorok tisyach i p'yatsot. u siniv manasii ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid plyemyeni manasiinogo tridtsyat' i dvi tisyachi i dvisti. u vyenyaminovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid vyenyaminovogo plyemyeni tridtsyat' i p'yat' tisyach i chotirista. u danovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid danovogo plyemyeni shistdyesyat i dvi tisyachi i simsot. u asirovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid danovogo plyemyeni shistdyesyat i dvi tisyachi i simsot. u asirovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid asirovogo plyemyeni, sorok i odna tisyacha i p'yatsot. u siniv nyeftalimovikh ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid plyemyeni nyeftalimovogo p'yatdyesyat i tri tisyachi i chotirista. otsye ti pyeryelichyeni, kogo pyeryelichiv moisyeyi i aaron ta izrail'yevi nachal'niki, dvanadtsyatyero muzha, voni buli po odnomu muzhyevi dlya domu bat'kiv svoikh. i buli vsi pyeryelichyeni z izrail'yevikh siniv za domami bat'kiv svoikh vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, v izraili, i buli vsi pyeryelichyeni shistsot tisyach i tri tisyachi i p'yatsot i p'yatdyesyat. a lyeviti nye buli pyeryelichyeni syeryednikh za plyemyenyem bat'kiv svoikh. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: til'ki lyevievogo plyemyeni nye pyeryeglyanyesh i nye pyeryelichish ikh syeryed izrail'yevikh siniv. a ti postav lyevitiv naglyadachami nad skinieyu svidoststva, i nad usima ryechami ii ta nad nasu, shcho ii. voni budut' nositi skiniiyu ta vsi ii ryechi, i voni budut' obslugovuvati ii, i otabor'yat'sya navkolo skinii. a koli skiniiya budye rushati, lyeviti rozbyerut' ii, a koli budye spinyatitsya skiniiya, lyeviti postavlyat' ii. a yakshcho nablizit'sya chuzhii, vin nyekhai budye zabiti. i otabor'yat'sya izrail'yevi sini kozhyen u tabori svoimi, i kozhyen pri svoimi prapori za svoimi viis'kovimi viddilami. a lyeviti otabor'yat'sya navkolo skinii svidoststva, shchob nye bulo gnivu na gromadu izrail'yevikh siniv. i budut' lyeviti vikonusati storozhu skinii svidoststva. i zrobili izrail'yevi sini, zgidno zo vsim, yak nakazav buv i-o' moisyeevi, tak zrobili voni.

i i-o' promovlyav do moisyeya ta do aarona, govoryachi: otabor'yat'sya izrail'yevi sini kozhyen pri prapori

svoim za oznakami domiv svoikh bat'kiv, navproti skiniy zapovitu navkolo otaboryat'sya. napyeryedi na skhid otaboryat'sya: prapor yudinogo taboru za svoimi viis'kovimi viddilami, a nachal'nik yudinikh siniv nakhshon, sin amminadaviv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik simdyesyat i chotiri tisyachi i shistsot. a pri n'omu otaborit'sya issakharovy plyem'ya, a nachal'nik issakharovikh siniv natanail, sin tsuariv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik p'yatdyesyat i chotiri tisyachi i chotirista. plyem'ya zavulonovy, a nachal'nik zavulonovikh siniv yeliyav, sin khyeloniv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik p'yatdyesyat i sim tisyach i chotirista. usikh pyeryelichyenykh yudinogo taboru sto tisyach i visimdyesyat tisyach i shist' tisyach i chotirista za svoimi viis'kovimi viddilami. voni rushat' naipyershye. prapor ruvimovogo taboru na pivdyen', za viis'kovimi viddilami svoimi, a nachal'nik ruvimovikh siniv yelitsur, sin shyedyeuriv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik sorok i shist' tisyach i p'yatsot. a pri n'omu otaborit'sya simyeonovy plyem'ya, a nachal'nik simyeonovikh siniv shyelumiil, sin tsurishaddaiv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik p'yatdyesyat i dveyat' tisyach i trista. i gadovy plyem'ya, a nachal'nik gadovikh siniv yel'yasaf, sin ryeuiliv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik sorok i p'yat' tisyach i shistsot i p'yatdyesyat. usikh pyeryelichyenykh ruvimovogo taboru sto tisyach i p'yatdyesyat i odna tisyacha i chotirista i p'yatdyesyat za svoimi viis'kovimi viddilami. voni rushat' drugi. i yak rushit' skiniya zapovitu, to tabir lyevitiv budye syeryed taboriv. yak voni otaboryat'sya, tak virushat', kozhyen na svoim mistsi za svoimi praporami. prapor efryemovogo taboru za viis'kovimi viddilami svoimi na zakhid, a nachal'nik efryemovikh siniv yelishama, sin ammigudiv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik sorok tisyach i p'yatsot. a pri n'omu plyem'ya manasiinye, a nachal'nik siniv manasiinikh gamaliil, sin pyedatsuriv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik tridtsyat' i dvi tisyachi i dvisti. i vyeniyaminovy plyem'ya, a nachal'nik vyeniyaminovikh siniv avidan, sin gid'oniiv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik tridtsyat' i p'yat' tisyach i chotirista. usikh pyeryelichyenykh efryemovogo taboru sto tisyach i visim tisyach i sto za svoimi viis'kovimi viddilami. voni rushat' tryeti. prapor danovogo taboru pivnich, za svoimi viis'kovimi viddilami, a nachal'nik danovikh siniv akhiyezyer, sin ammishaddaiv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik shistsdyesyat i dvi tisyachi i simstot. a pri n'omu otaborit'sya asiroye plyem'ya, a nachal'nik asirovikh siniv pag'u'il, sin okhraniv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik sorok i odna tisyacha i p'yatsot. i plyem'ya nyefaltimovy, a nachal'nik siniv nyefaltimovikh akhira, sin yenaniv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik p'yatdyesyat i tri tisyachi i chotirista. usikh pyeryelichyenykh danovogo taboru sto tisyach i p'yatdyesyat i sim tisyach i shistsot. voni rushat' naostanku za praporami svoimi. otsye pyeryelichyeni izrailievikh siniv za domami bat'kiv svoikh, usikh pyeryelichyenykh tikh taboriv za svoimi viis'kovimi viddilami shistsot tisyach i tri tisyachi i p'yatsot i p'yatdyesyat. a lyeviti nye pyeryelichyeni syeryed izrailievikh siniv, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i izrailievi sini зробili vsye,

shcho i-o' nakazav buv moisyeevi, tak voni taborovali za praporami svoimi, i tak rushali kozhyen za svoimi rodami pri domi svoikh bat'kiv.

3

a otsye nashchadki aaronovi ta moisyeevi v dni, koli i-o' promovlyav do moisyeya na sinais'kii gori. i otsye imyena aaronovikh siniv: pyervoridnii nadav, i avige, yelyeazar ta itamar. otsye imyena aaronovikh siniv, pomazanikh svyashchyenykh, shcho vin posvyativ ikh buti svyashchyenykimi. ta pomyer nadav ta avigu pyeryed i-o litysem, koli voni prynesli buli chuzhii ogon' pyeryed i-o litysem u sinais'kii pustini, a siniv u nikh nye bulo. i buli svyashchyenykimi yelyeazar ta itamar za zhittya bat'ka svogo aarona. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: privyedi lyevievy plyem'ya, i postav iogo pyeryed svyashchyenykom aaronom, i voni budut' uslugovuvati iomu. i budut' voni vikonyvati storozhu iogo ta vsiei gromadi pyeryed skiniyu zapovitu, shchob vikonyvati sluzhbu skiniinu. i budut' voni styeryegti vsi ryechi skinii za povitu ta storozhu izrailievikh siniv, shchob vikonyvati sluzhbu skiniinu. i dani lyevitiv aaronovi ta sinam iogo, vlyasnye iomu voni dani vid izrailievikh siniv. a aarona ta siniv iogo postav, shchob voni pil'nuvali svogo svyashchyenstva, a chuzhii, khto nablizit'sya, budye zabitii. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: a ya otsye vzyav lyevitiv z-posyeryed izrailievikh siniv zamist' kozhnogo pyervoridnogo, shcho rozkrivayut' utrobu, z izrailievikh siniv. i budut' lyeviti moi, bo mii kozhyen pyervoridnii. togo dnya, koli ya buv udariv kozhnogo pyervoridnogo v egipyets'kim krai, ya posvyativ sobi kozhnogo pyervoridnogo v izraili vid lyudini azh do skotini, moi voni budut'. ya i-o' i i-o' promovlyav do moisyeya v sinais'kii pustini, govoryachi: pyeryelichi lyevievikh siniv za domami ikhnikh bat'kiv, za rodami ikhnimi, kozhnogo cholovicho'i stati vid misyachnogo viku i vishchye pyeryelichish ikh. i moisyei pyeryelichiv ikh za i-o slovom, yak iomu nakazano. i buli za imenyami svoimi otsi lyevievi sini: gyershon, i kyegat, i myerari. a otsye imyena gyershonovikh siniv za ikhnimi rodami: livni ta shim'i. a sini kyegatovi za ikhnimi rodami: amram i itsgar, khyevron i uzzuil. a sini myerari za ikhnimi rodami: makhli ta mushi. otsye voni, rodi lyevievi, za domami svoikh bat'kiv. vid gyershona: rid livnievikh ta rid shim'ievikh. otsye voni, rodi gyershonovikh. pyeryelichyeni ikhni chislom kozhnogo cholovicho'i stati vid misyachnogo viku i vishchye, pyeryelichyeni ikhni sin tisyach i p'yatsot. rodi gyershonovikh budut' taboruvati za namyetom na zakhid. a nachal'nik bat'kivs'kogo domu gyershonovikh yel'yasaf, sin lailiv. a doglyad gyershonovikh siniv u skinii zapovitu: skiniya vnutrishnya i namyet zovnishnii, i pokrittya iogo, i zavisa vkhodu skinii zapovitu, i zaponi podvir'ya, i zaslona vkhodu podvir'ya, shcho na skinii ta na zhyertivniku navkolo, i shnuri ii do vsiei sluzhbi iogo. a vid kyegata: rid amramovikh, i rid itskharovikh, i rid khyevronovikh, i rid ozziilovikh, otsye voni, rodi kyegatovikh. chislom kozhnogo cholovicho'i stati vid misyachnogo viku i vishchye, visim tisyach i shistsot,

shcho pil'nuvali storozhu svyatinii. rodi kyegatovikh siniv otobaryat'sya na podovzhn'omu botsi skinii na pivdyen'. a nachal'nik bat'kovogo domu rodov kye-gatovikh yelitsafan, sin uzziiliv. a ikhnii doglyad: kovchye, i stil, i svichnik, i zhyertivniki, i svyati ryechi, shcho sluzhat' nimi, i zavis, i vsya sluzhba pri tomu. a nachal'nik lyevievikh nachal'nikiv yelyeazar, sin svyashchyenika aarona, shcho mav doglyad nad timi, khto pil'nuv storozhu svyatinii. vid myerari: rid makhlievikh, i rid mushievikh, otsye voni, rodi myerarievi. a pyeryelichyeni ikhni chislom kozhnogo cholovichoi stati vid misyachnogo viku i vishchye, shist' tisyach i dvisti. a nachal'nik bat'kivs'kogo domu myerarievikh rodiv tsuriil, sin avikhailiv. voni otobaryat'sya na podovzhnim botsi skinii na pivnich. a doglyad storozhi myerarievikh siniv: doshki skinii, i zasovi ii, i stovpi ii, i pidstavi ii, i vsi ryechi ii, i vsya sluzhba ii, i stovpi podvir'ya navkolo, i ikhni pidstavi, i kilki ikhni, i ikhni shnuri. a ti, shcho taboruyut' spyeryedu pyeryed skinieyu, pyeryed skinieyu zapovitu na skhid, moiseyi i aaron ta sini iogo, voni vikonyut' storozhu svyatinii, storozhu za izrailievikh siniv. a chuzhii, khto nablizit'sya, budy zabitii. usi pyeryelichyeni lyevitiv, shcho pyeryelichiv moiseyi ta aaron na i-o nakaz za ikhni-imi rodami, kozhyen cholovichoi stati vid misyachnogo viku i vishchye, dvadtsyat' i dvi tisyachi. i skazav i-o do moiseyey: pyeryelichi vsikh pyervorid-nikh cholovichoi stati izrailievikh siniv vid misyachnogo viku i vishchye, i pyeryelichi chislo imyen ikh. i viz'mi dlya myenye lyevitiv ya i-o! zamist' kozhnogo pyervoridnogo izrailievikh siniv, a khudobu lyevitiv zamist' kozhnogo pyervoridnogo syeryed khudobi izrailievikh siniv. i pyeryelichiv moiseyi, yak i-o nakazav buv iomu, usikh pyervorid-nikh syeryed izrailievikh siniv. i bulo vsikh pyer-voridnikh cholovichoi stati chislom imyen vid misyachnogo viku i vishchye, za ikhnimi pyeryelichyeni-imi dvadtsyat' i dvi tisyachi dvisti i simdyesyat i tri. i i-o promovlyav do moiseyey, govoryachi: viz'mi lyevitiv zamist' kozhnogo pyervoridnogo syeryed izrailievikh siniv, a khudobu lyevitiv zamist' ikhn'oi khudobi, i budut' lyeviti moi. ya i-o! a na okup tikh dvokhsot i symidyesyati i tr'okh, shcho pozostali ponad lyevitami za pyervoridnogo izrailievikh siniv, to viz'mi po p'yati sheklyv na golovu, na miru sheklyem svyatinii viz'myesh, dvadtsyat' gyer shekyel', i dasi ti groshi aaronovi ta sinam iogo, yak okup za po-zostalik syeryed nikh. i vzyav moiseyi groshi okupu vid pozostalik ponad vikuplyenikh lyevitami, vid pyervoridnogo izrailievikh siniv uzyav vin ti groshi, tisyachu i trista i shistdyesyat i p'yat' na miru sheklyem svyatinii. i dav moiseyi groshi okupu aaronovi ta sinami iogo za i-o nakazom, yak i-o nakazav buv moiseyevi.

4

i i-o promovlyav do moiseyey i do aarona, govoryachi: pyeryelichi kyegatovikh siniv syeryed siniv lyevievikh za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv vid viku tridtsyati lit i vishchye i azh do viku p'yatidyesyati lit, kozhnogo, khto zdatnii do viis'ka,

shchob vikonyuvati pratsyu v namyeti skinii zapovitu. otsye sluzhba kyegatovikh siniv u skinii zapovitu: nositi svyatyee svyatikh. koli tabir i rushatimye, to vviidye aaron ta sini iogo, ta i zdiimut' zavisu za-sloni, i pokriyut' nyeyu kovchyege svidotstva. i dadut' na n'ogo shkuryanye takhashyevye nakrittya, i rozkladut' zgoty pokrivalo, usye z blakiti, i nakladut' dyerzhaki iogo. a na stoli pokaznikh khlbib rozkladut' blakitnu shatu, i dadut' na n'ogo miski, i lozhki, i chashi, i kukhli na littya, i khlbib povsyakchas-nii budy na n'omu. i rozkladut' na nikh shatu z chyervyeni, i pokriyut' ii shkuryanim takhashyevim pokrittyam, i nakladut' dyerzhaki iogo. i viz'mut' blakitnu shatu, i pokriyut' svichnika osvitylennya, i lyampadki iogo, i shchipti iogo, i iogo lopatki na vugil', i vsi posudini dlya olivi iogo, yakimi sluzhat' pri n'omu, i pokriyut' iogo i vvyes' posud iogo shkuryanim takhashyevim pokrittyam, i pokladut' na dyerzhaki. a na zolotii zhyertivnik rozkladut' blakitnu shatu, i pokriyut' iogo shkuryanim takhashyevim pokrittyam, i vkladut' iogo dyerzhaki. i viz'mut' vvyes' posud sluzhyennya, shcho nim sluzhat' u svyatinii, i dadut' do blakitnoi shati, i pokriyut' ikh shkuryanim takhashyevim pokrittyam, i pokladut' na dyerzhaki. i zabyerut' popil iz zhyertivnika, i rozkladut' na n'omu shatu purpurovu, i pokladut' na n'ogo vvyes' posud iogo, shcho nim sluzhat' na n'omu: lopatki na vugil', vidyelt'sya, i shufli, i kropil'nitsi, vvyes' posud zhyertivnika; i rozkladut' na n'omu shkuryanye takhashyevye pokrittya, i vkladut' dyerzhaki iogo. i skinchit' aaron ta sini pokrivati svyatinu ta vvyes' svyatii posud, koli tabir rushae, a potim uviidut' kyegatovi sini, shchob nyesti alye nye dotorknut'sya do svyatogo, shchob nye povmirati. a doglyad yelyeazara, sina svyashchyenika aarona, oliva osvitylennya, i kadilo pakhoshchiv, i povsyakchasa khlbibna zhyertva, i oliva pomazan-nya, doglyad usiei skinii ta vs'ogo, shcho v nii, u svyatinii ta v ryechakh ii. i i-o promovlyav do moiseyey i do aarona, govoryachi: nye vinishchuitye plyemyeni kyegatovikh rodiv z-posyeryed lyevitiv. i otsye zrobit' im, i budut' zhiti i nye povmirayut', koli voni pidkhodyat' do svyatogo svyatikh: uviidut' aaron ta sini iogo, i rozmystyat' ikh odnogo po odnomu na sluzhbi iogo ta na noshyennii iogo. a sami voni nye vviidut', shchob ani na khvilyu nye bachiti svyatinii, i shchob nye povmirati. i i-o promovlyav do moiseyey, govoryachi: pyeryelichi takozh gyershonovikh siniv, voni za domami svoi bat'kiv, za rodami svoimi, vid viku tridtsyati lit i vishchye azh do viku p'yatidyesyati lit pyeryelichish ikh usikh, khto zdatnii dlya pratsi, shchob sluzhiti v skinii zapovitu. otsye sluzhba gyershonovikh rodiv, na sluzhbu i na noshyennya: voni budut' nositi pokrivala skinii, i skiniyu zapovitu, pokrittya ii i pokrittya takhashyevye, shcho na nii zgori, i zav-isu vkhodu skinii zapovitu, i zaponi podvir'ya, i za-slону vkhodu brami podvir'ya, shcho pri skinii ta pri zhyertivniku navkolo, i shnuri ikhni, i vvyes' posud sluzhbi ikh, i vsye, shcho budy zrobyenye dlya nikh, i budut' sluzhiti voni. na nakaz aarona ta siniv iogo budy vsya sluzhba gyershonovikh siniv shchodo vs'ogo noshyennya ikhn'ogo ta shchodo vsiei

sluzhbi ikhn'oi. i doruchitye im pil'nuvati pro vse, shcho voni budut' nositi. otsye sluzhba rodiv gyershonovikh siniv u skinii zapovitu, a ikhnaya storozha u rutsi itamara, sina svyashchenika aaronovogo. siniv myerariievkh za rodami ikhnimi, za domami ikhnikh bat'kiv pyeryelichish ikh vid viku tridtsyati lit i vishchye, i azh do viku p'yatidyasyati lit, pyeryelichish ikh kozhnogo, khto zdatnii dlya pratsi, shchob sluzhiti v skinii zapovitu. a otsye tye, shcho voni povinni nositi pid chas ikhn'oi sluzhbi v skinii zapovitu: doshki skinii, i zasuvii ii, i stovpi ii, i pidstavi ii, i stovpi podvir'ya navkolo, i ikhni pidstavi, i ikhni kilki, i ikhni shnuri, zo vsima ikhnimi ryechami, i zo vsieyu sluzhboyu ikhn'oyu, i poimyenno pyeryelichish ryechi, shcho voni dbayut' pro ikhne noshynnaya. otsye sluzhba rodin siniv myerariievkh shchodo vsiei ikhn'oi sluzhbi v skinii zapovitu pid rukoyu itamara, sina svyashchenika aarona. i pyeryelichiv moiseyi ta aaron, ta nachal'niki gromadi kyegatovikh siniv za ikhnimi rodami i za domami ikhnikh bat'kiv vid viku tridtsyati lit i vishchye, i azh do viku p'yatidyasyati lit, kozhnogo, khto vkhodit' do viddilu na sluzhbu v skinii zapovitu. i bulo ikhnikh pyeryelichenykh za ikhnimi rodami dvi tisyachi simstot i p'yatdyesyat. otsye pyeryelicheni kyegatovikh rodiv, kozhyen, khto pratsyue v skinii zapovitu, shcho pyeryelichiv moiseyi ta aaron za i-o nakazom chyeryez moiseyaya. a pyeryelicheni gyershonovikh siniv za svoimi rodami ta za domami svoikh bat'kiv vid viku tridtsyati lit i vishchye, i azh do viku p'yatidyasyati lit i vishchye, i khto vkhodit' do viddilu na sluzhbu v skinii zapovitu, i bulo ikhnikh pyeryelichenykh za rodami ikhnimi, za domami svoikh bat'kiv dvi tisyachi i shistsot i tridtsyat'. otsye pyeryelicheni rodiv gyershonovikh siniv, kozhyen, khto pratsyue v skinii zapovitu, shcho pyeryelichiv moiseyi ta aaron za i-o nakazom. a pyeryelicheni rodiv siniv myerariievkh za ikhnimi rodami, za domami svoikh bat'kiv vid viku tridtsyati lit i vishchye, i azh do viku p'yatidyasyati lit, kozhyen, khto vkhodit' do viddilu na sluzhbu v skinii zapovitu, i bulo ikhnikh pyeryelichenykh za rodami ikhnimi tri tisyachi i dvisti. otsye pyeryelicheni rodiv siniv myerariievkh, shcho pyeryelichiv moiseyi ta aaron za i-o nakazom chyeryez moiseyaya. usi pyeryelicheni lyeviti, kogo pyeryelichiv moiseyi i aaron ta izrail'yevi nachal'niki, za rodami svoimi, za domami svoikh bat'kiv vid viku tridtsyati lit i vishchye, i azh do viku p'yatidyasyati lit, kozhyen, khto vkhodit', shchob vikonuhati pratsyu sluzhbi i pratsyu noshynnaya v skinii zapovitu, i bulo ikhnikh pyeryelichenykh visim tisyach i p'yatsot i visimdyesyat. za i-o nakazom pyeryelichyeno ikh chyeryez moiseyaya kozhnogo na sluzhbi iogo ta na noshynni iogo. i buli pyeryelicheni, yak i-o' nakazav buv moiseyevi.

5

i i-o' promovlyav do moiseyaya, govoryachi: nakazhi izrail'yevim sinam, i nyekhai povisilayut' z taboru kozhnogo prokazzhynogo, i kozhnogo tyechevogo, i kozhnogo nyechistogo chyeryez dotorknyennaya do myertvogo tila. i cholovika i zhinku budyetye visi-

lati, poza tabir budyetye visilati ikh, i voni nye zanyechistyat' taboriv svoikh, shcho ya syeryed nikh probuvayu. i zrobili tak izrail'yevi sini, i povisilali ikh poza tabir, yak i-o' promovlyav buv moiseyeevi, tak zrobili izrail'yevi sini. i i-o' promovlyav do moiseyaya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv: cholovik abo zhinka, koli zrobit' yakii lyuds'kii grikh, chinyachi tim spronyeviryennaya proti i-o, i zavinut' dusha ta, to voni viznayut' svii grikh, shcho zrobili, i kozhyen zyvernaya naipryeshe tsinu provini svoei, i dodast' do nyei p'yatinu ii, ta i dast' tomu, komu zaviniv vin. a yakshcho v togo cholovika nyema vikupnika, shchob iomu zyvernuti tu tsinu provini, to provina ta budye zyvernaya i-o, i budye tsye svyashchenikovi, oprich barana ochishchyennaya, shcho nim ochistit' iogo. a kozhnye prinoshyennaya zo vsyakikh svyatoshchiv izrail'yevikh siniv, shcho prinyesut' svyashchenikovi, budye iomu. i shcho khto posyatat', budye iomu. shcho khto dast' svyashchenikovi, budye iomu. i i-o' promovlyav do moiseyaya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv i skazhi im: kozhyen cholovik, koli zhinka iogo zradit' i spronyevirit' iogo, i budye khto zlyagatisya z nyeyu i budye zataenye vid ochyiei ii cholovika, i budye zakhovanye, i vona zanyechistits'ya, a svidka proti nyei nyema, i vona nye budye shkoplyena, ta na n'omu pyeryeidye dukh ryevnoshchiv, i vin budye ryevnivii za svoyu zhinku, shcho vona zanyechishchyena; abo pyeryeidye na n'omu dukh ryevnoshchiv, i vin budye ryevnivii za svoyu zhinku, a vona nye bula zanyechishchyena, to pryvedye toi cholovik svoyu zhinku do svyashchenika, i prinyesye za nyei zhyertvu ii, dyesyatu chastinu yefi yachnoi muki, olivi na nyei ville, i nye dast' na nyei ladanu, bo tsye khlilna zhyertva ryevnoshchiv, zhyertva prigaduval'na, shcho prigade provinu. i svyashchenik pryvedye ii, i postavit' pyeryed i-o litsyem. i viz'mye svyashchenik svyatoi vodi v glinyanu posudinu, i porokhu, shcho budye na dolivtsi skinii, viz'mye svyashchenik, ta i dast' do vodi. i postavit' svyashchenik tu zhinku pyeryed litsyem i-o, i vidkrie golovu tiei zhinki, i dast' na ruki ii khlilnu zhyertvu prigaduval'nu, tsye khlilna zhyertva ryevnoshchiv. a v rutsi svyashchenika budye girka voda, shcho navodit' proklyattya, i zaklyanye ii svyashchenik ta i skazhye do zhinki: yakshcho nikhto nye lyezhav iz toboyu, i yakshcho ti nye zradila nyechistim grikhom, zhivshi z cholovikom svoim, ochist'sya vid girko vodi, shcho navodit' proklyattya! a koli zh ti zradila, zhivshi z cholovikom svoim, i koli ti zanyechistilas', i khtos' zlygsya z toboyu, krim tvogo cholovika, i zaklyanye svyashchenik tu zhinku klyatvoyu proklyattya, i skazhye svyashchenik tii zhints: nyekhai dast' tyebye i-o' na proklyattya ta klyatvu syeryed narodu tvogo tim, shcho i-o' zrobit' styegno tvoe opalim, a zhivit tvii napukhlim, i vviidye tsya voda, shcho navodit' proklyattya, do nutra tvogo, shchob zrobiti zhivit napukhlim, i shchob zrobiti styegno opalim. a zhinka ta skazhye: amin', amin' i napishye svyashchenik ti proklyattya na zvoi, i obmie girkoyu vodoyu, i napoit' tu zhinku girkoyu vodoyu, shcho navodit' proklyattya; i vviidye v nyei ta voda, sh-

cho navodit' proklyattya, i dae girkii bil'. i viz'mye svyashcheynik iz ruki tiei zhinki tu khlibnu zhyertvu ryevnoshchiv, i budye kolikhati tu khlibnu zhyertvu pyeryed i-o litsyem, ta i prinyesye ii do zhyertivnika. i viz'mye svyashcheynik zhmyenyu z khlibnoi zhyertvi, yak priguadauval'n chastinu, ta i spalit' na zhyertivniku. a potim napoit' tu zhinku vodoyu. i napoit' vodoyu, i stanyet'sya, yakshcho bula vona zanyechishchyna i spronyevirila svoemu cholovikovi, to vviide y nyei ta voda, shcho navodit' proklyattya, i dast' girkii bil', i opukhnye zhyvit ii, i zapadye styegno ii, i stanye ta zhinka proklyattym syeryed narodu svogo. a yakshcho ta zhinka nye bula zanyechishchyna, i chista vona, to budye ochishchyna, i budye zdatna roditi dityei. otsye zakon pro ryevnoshchi, koli zradiť zhinka cholovikovi svoemu, i zanyechistit'sya, abo koli na cholovika naidye dukh ryevnoshchiv, i vin budye ryevnivii za zhinku svoyu, to postavit' tu zhinku pyeryed i-o litsyem, a svyashcheynik vikonae nad nyeyu vyves' tsyei zakon. i budye ochishcheynii toi cholovik vid grikha, a zhinka ta ponyesye svii grikh.

6

i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izraillevikh siniv, i skazhi im: cholovik abo zhinka, koli virishit'sya sklasti obitnitsyu nazira, shchob posvyatiti syebe i-o, to vin strimaet'sya vid vina ta p'yankogo napoyu, nye budye piti otstu vinnogo ta otstu z p'yankogo napoyu, i zhodnogo vinogradnogo soku nye pitimye, i nye istimye ani svizhogo, ani sukhogo vinogradu. usi dni posvyachyennya svogo nye budye vin isti nichogo, shcho zroblyenye z vinogradu, vid zyernyat azh do lushpinnya. usi dni iogo posvyachyennya na nazira britva nye torknyet'sya golovi iogo; azh do vipovnyennya dniv, shcho posvyatit' i-o, vin budye svyatii, musit' zapustiti volossya golovi svoei! usi dni posvyachyennya iogo i-o nye pidiiuye vin do myertvogo tila, navit' chyeryez bat'ka svogo ta chyeryez matir svoyu, chyeryez brata svogo ta chyeryez syestru svoyu nye zanyechistit'sya nimi, koli b voni pomyerli, bo na golovi iogo posvyachyennya tsi-dou iogo. usi dni posvyachyennya iogo svyatii vin dlya i-o. a koli khto pomrye pri n'omu nyespodivano naglo, i vin zanyechistit' tsim golovu svogo posvyachyennya, to ogolit' golovu svoyu v dyen' ochishchennya svogo, s'omogo dnya ogolit' ii. a vos'mogo dnya vin prinyesye dvi gorlitsi abo dvoe golubyenyat do svyashcheynika do vkhodu skinii zapovitu. i svyashcheynik prinyesye odnye na zhyertvu za grikh, a odnye na tsilopalyennya, i ochistit' iogo z togo, shcho zanyechistiv'sya vin myertvim tilom, i posvyatit' iogo golovu togo dnya. i pochnye vin znovu dni posvyachyennya svogo i-o, i prinyesye odnorichnye yagnya na zhyertvu za provinu. a pyershni dni iogo budut' nadaryemni, bo zanyechistilosya iogo posvyachyennya. i otsye zakon pro nazira: togo dnya, koli vipovnyuyut'sya dni iogo posvyachyennya, svyashcheynik privyede iogo do vkhodu skinii zapovitu. i prinyesye vin i-o zhyertvu svoyu, odnye byezvadnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya,

i odnu byezvadnu odnorichnu vivtsyu na zhyertvu za grikh, i odnogo byezvadnogo barana na zhyertvu mirnu, i kish oprisnokiv iz psyenychnoi muki, kalachi, mishani v olivi, i prisni korzhi, pomazani olivoyu, i khlibnu ikhnyu zhyertvu, i ikhni liti zhyertvi. i prinyesye svyashcheynik pyeryed i-o litsyem, i prinyesye iogo zhyertvu za grikh ta iogo tsilopalyennya. a barana prinyesye mirnoyu zhyertvoyu dlya i-o na koshi oprisnokiv, i svyashcheynik prinyesye iogo khlibnu zhyertvu ta iogo zhyertvu litu. i ogolit' toi nazir golovu svogo posvyachyennya u vkhoda skinii zapovitu, i viz'mye volossya golovi svogo posvyachyennya ta i pokladye na ogon', shcho pid mirnoyu zhyertvoyu. i viz'mye svyashcheynik varyenu lopatku z barana, i odnogo prisnogo kalacha z kosha, i odnogo prisnogo korzhika, ta i dast' na doloni nazira, yak vin ogolit' golovu svogo posvyachyennya. i svyashcheynik budye kolikhati ikh, yak kolikhannya pyeryed i-o litsyem. tsye svyatoshch dlya svyashcheynika, ponad grudinu kolikhannya i ponad styegno prinoshyennya. a po ts'omu toi nazir mozhye piti vino. otsye zakon pro nazira, shcho obitsyae svoyu zhyertvu i-o za svoje posvyachyennya, krim togo, na shcho spromozhna ruka iogo. za obitnitsyeyu svoeyu, shcho obitsyue, tak vin zrobit' za zakonom pro posvyachyennya iogo. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do aarona ta do siniv iogo, govoryachi: tak blagoslovlyaitye izraillevikh siniv, govoryachi im: nyekhai i-o' poblagoslovit' tyebe, i nyekhai vin tyebe styeryezhye! nyekhai i-o' zasyae na tyebe litsyem svoim, i nyekhai budye milostivii do tyebe! nyekhai i-o' zvyernye na tyebe litsye svoje, i khai dast' tobi mir! voni budut' klikati imyennya moe na izraillevikh siniv, a ya blagoslovlyatimu ikh!

7

i stalosya togo dnya, koli moisyei zakinchiv staviti skiniyu, i pomazav ii, i posvyativ ii ta vsi ryechi ii, i zhyertivnika ta vsi ryechi iogo, i pomazav ikh ta posvyativ ikh, to poprinosili izraillevi nachal'niki, golovi domiv svoikh bat'kiv, voni nachal'niki plyemyen, voni ti, shcho stoyali nad pyeryelikom, i prinyesli svoyu zhyertvu pyeryed i-o litsye: shist' kritikh voziv, i dvanadtsyat' voliv, viz na dvokh nachal'nikov, a vil na odnogo, i postavili ikh pyeryed skiniyu. i promoviv i-o' do moisyeya, govoryachi: viz'mi vid nikh, i budut' voni, shchob vikonuvati sluzhbu skinii zapovitu, i dasi ikh lyevitam, kozhnomu za sluzhboyu iogo. i vzyav moisyei vozi ta voli, ta i dav ikh lyevitam: dva vozi ta chotiri voli dav gyershonovim sinam, za ikhn'oyu sluzhboyu, a chotiri vozi ta visim voliv dav sinam myerarievim za ikhn'oyu sluzhboyu pid rukoyu itamara, sina svyashcheynika aarona. a kyegatovim sinam nye dav, bo na nikh lyezhit' sluzhba svy-atini, na plyechakh povinni nositi. i poprinosili nachal'niki zhyertvu na ponovu zhyertivnika v dyen' iogo pomazannya, i poprinosili nachal'niki svoyu zhyertvu pyeryed zhyertivnika. a i-o' promovlyav do moisyeya: po odnomu nachal'niku na dyen' nyekhai prinosyat' svoje prinoshyennya na ponovu

zhyertivnika. i buv toi, khto pyershogo dnya prinis svoe prinoshyennya, nakhshon, sin amminadaviv, yudinogo plyemyeni. a zhyertva iogo: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat sheykviv na miru sheyklyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyl na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye prinoshyennya nakhshona, amminadavogo sina. drugogo dnya prinis natanail, sin tsuariv, nachal'nik issakhariv. prinis vin svoe prinoshyennya: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat sheykviv na miru sheyklyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyl na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva natanaila, tsuarovogo sina. tryet'ogo dnya nachal'nik zavulonovikh siniv yeliyav, sin khyeloniv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat sheykviv na miru sheyklyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyl na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva yeliyava, khyelonovogo sina. chyetyvrtogo dnya nachal'nik ruvimovikh siniv yelitsur, sin shyedyeuriv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat sheykviv na miru sheyklyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyl na zhyertvu za grikh, na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva yelitsura, shyedyeurovogo sina. p'yatogo dnya nachal'nik simyeonovikh siniv shyelumii, sin tsurishaddaiv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat sheykviv na miru sheyklyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyl na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva shyelumii, tsurishaddaevogo sina. shostogo dnya nachal'nik gadovikh siniv yel'asaf, sin dyeuiliv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat sheykviv na miru sheyklyem svyatini, obidvi povni pshyenich-

noi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyl na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva yel'asafa, dyeuilovogo sina. s'omogo dnya nachal'nik efryemovikh siniv yelishama, sin ammigudiv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat sheykviv na miru sheyklyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyl na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva yelishami, ammigudovogo sina. vos'mogo dnya nachal'nik siniv manasii, gamaliil, sin pyedotsuriv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat sheykviv na miru sheyklyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyl na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva gamaliila, pyedotsurovogo sina. dyev'yatogo dnya nachal'nik vyeniyaminovikh siniv avidan, sin gid'oniiv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat sheykviv na miru sheyklyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyl na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva avidana, gid'oniivogo sina. dyesyatogo dnya nachal'nik danovikh siniv akhiyezyer, sin ammishaddaiv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat sheykviv na miru sheyklyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyl na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva akhiyezyera, ammishaddaevogo sina. odinadtsyatogo dnya nachal'nik asirovikh siniv pag'iil, sin okhraniv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat sheykviv na miru sheyklyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyl na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva pag'iila, okhra-

novogo sina. dvanadtsyatogo dnya nachal'nik nyef-talimovikh siniv akhira, sin yenaniv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridsyat' shyekliv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat shyekliv na miru shyeklyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi mukl, mishanoi v olivi, na muchnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' shyekliv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalenyynya, odin kozyl na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva akhiri, yenanovogo sina. otsye obryad osvyachyennya zhyertivnika v dni iogo pomazannya, vid izrail'yevikh nachal'nikov: sribnikh misok dvanadtsyat', sribnikh kropil'nits' dvanadtsyat', zolotikh kadil'nits' dvanadtsyat', sto i tridsyat' shyekliv odna sribna miska, i simdyesyat odna kropil'nitsya. usye sriblo posudin dvi tisyachi i chotirista shyekliv na miru shyeklyem svyatini. kadil'nits' zolotikh dvanadtsyat', povni kadila, po dyesyati shyekliv kadil'nitsya na miru shyeklyem svyatini; usye zoloto kadil'nits' sto i dvadtsyat' shyekliv. usya vyelika khudoba na tsilopalenyynya: dvanadtsyat' tyelyat, baraniv dvanadtsyat', yagnyat odnorichnikh dvanadtsyat', ta zhyertva khlibna ikh, i kozliv dvanadtsyat' na zhyertvu za grikh. a vsya khudoba mirnoi zhyertvi: dvadtsyat' i chotiri tyelyati, baraniv shistdyesyat, kozliv shistdyesyat, yagnyat odnorichnikh shistdyesyat. otsye obryad osvyachyennya zhyertivnika po pomazanni iogo. a koli moiseyi vkhodiv do skinii zapovitu, shchob govoriti z nim, to vin chuv golos, shcho govoriv do n'ogo z-ponad vika, yakye na kovchyezi svidotstva, z-pomizh obokh khyeruvimiv govoriv vin do n'ogo.

8

i i-o' promovlyav do moiseyeva, govoryachi: promovlyai do aarona ta i skazhi iomu: koli ti svi-titimyesh lyampadki, to z pyeryedu svichnika budut' svititi sin lyampadok. i aaron zrobiv tak, z pyeryedu svichnika zasvitiv iogo lyampadki, yak i-o' nakazav buv moiseyevi. a otsye robota svichnika: vin kuttya zolotye azh do pidstavi iogo, azh do kvitok iogo kuttya vin. za vzirtsyem, shcho i-o' pokazav buv moiseyevi, tak vin zrobiv svichnika. i i-o' promovlyav do moiseyeva, govoryachi: viz'mi lyevitiv z-posyeryed izrail'yevikh siniv, ta i ochist' ikh. i tak zrobish im, shchob ochistiti ikh: pokropi na nikh vodoyu zhyertvi za grikh, i nyekhai obgolyat' britvoyu vsye tilo svoe, i nyekhai vipyerut' odyezhu svoyu, i stanut' chisti. i voni viz'mut' tyelya, a iogo khlibna zhyertva pshyenichna muka, mishana v olivi, i drugye tyelya viz'myesh na zhyertvu za grikh. i privyedyesh lyevitiv do skinii zapovitu, i zbyeryesh usyu gromadu izrail'yevikh siniv. i privyedyesh lyevitiv pyeryed i-o litsye, a izrail'evi sini pokladut' svoi ruki na lyevitiv. i budyee aaron posvyachuvati lyevitiv, yak posvyachyennya pyeryed i-o litsyem vid izrail'yevikh siniv, i budut' voni na robotu i-o'oi sluzhbi. a lyeviti pokladut' svoi ruki na golovu tyelyat, i zrobi odnogo zhyertvoyu za grikh, a odnogo tsilopaleny-nyam dlya i-o, shchob ochistiti lyevitiv. i postavish

lyevitiv pyeryed aaronom ta pyeryed sinami iogo, i budyesh posvyachuvati ikh, yak posvyachyennya dlya i-o. i viddilish lyevitiv z-pomizh izrail'yevikh siniv, i budut' lyeviti moi. a po ts'omu lyeviti vviidut', shchob sluzhiti v skinii zapovitu, i ti ikh ochistish, i viddasi ikh, yak zhyertvu posvyachyennya, bo voni dani, myeni voni dani z-pomizh izrail'yevikh siniv; zamist' pyervoridnogo kozhnogo z izrail'yevikh siniv, shcho rozkrivae kozhnu utrobu, uzayv ya ikh sobi, bo mii kozhyen pyervoridnii syeryed izrail'yevikh siniv, syeryed lyudini i syeryed khudobi; toho dnya, koli ya pobivav kozhnogo pyervoridnogo v egipyets'kim krai, ya posvyativ ikh sobi. i vzyav ya lyevitiv zamist' kozhnogo pyervoridnogo syeryed izrail'yevikh siniv. i dav ya lyevitiv, yak dar aaronovi ta sinam iogo z-pomizh izrail'yevikh siniv, shchob voni chinili sluzhbu izrail'yevikh siniv v skinii zapovitu, shchob ochishchali izrail'yevikh siniv, shchob nye bulo porazki syeryed izrail'yevikh siniv, shchob izrail'evi sini pidkhodili do svyatini. i zrobiv moiseyi i aaron ta vsya gromada izrail'yevikh siniv dlya lyevitiv usye, yak i-o' nakazav buv moiseyevi pro lyevitiv, tak zrobili im izrail'evi sini. i ochistilysya lyeviti, i viprali odyag svii, a aaron posvyativ ikh pyeryed i-o litsyem, i ochistiv ikh aaron, shchob stali chistimi. a po tomu vviishli lyeviti, shchob vikonuvati svoyu sluzhbu v skinii zapovitu pyeryed aaronom ta pyeryed sinami iogo. yak i-o' nakazav buv moiseyevi pro lyevitiv, tak im zrobili voni. i i-o' promovlyav do moiseyeva, govoryachi: otsye shchodo lyevitiv: vid viku dvadtsyati i p'yati lit i vishchye vviidut' voni do pratsi na sluzhbu skinii zapovitu. a vid viku p'yatidyesyati lit vidiidut' vid sluzhbi, i nye budut' uzhye sluzhiti. i budut' voni obslugofovati brativ svoikh u skinii zapovitu, shchob vikonuvati storozhu, a sluzhbi nye budut' robiti. tak zrobish lyevitam u ikhnii sluzhbi.

9

i i-o' promovlyav do moiseyeva v sinais'kii pustini drugogo roku po vikhodi z egipyets'kogo krayu, pyershogo mistysya, govoryachi: i nyekhai spravlyat' izrail'evi sini paskhu v oznachyeni chas. chotirnadtsyatogo dnya ts'ogo misyatsya nadvyechir spravlyte ii oznachenyogo chasu iogo, za vsima postanovami ii ta za vsima ustavami ii sporyaditye ii. i moiseyi promovlyav do izrail'yevikh siniv, shchob spravili paskhu. i spravili voni paskhu pyershogo misyatsya, chotirnadtsyatogo dnya misyatsya nadvyechir u sinais'kii pustini, usye, yak i-o' nakazav buv moiseyevi, tak zrobili izrail'evi sini. ta buli lyudi, shcho buli nyechisti vid dotiku do tila pomyerloi lyudini, i nye mogli spraviti paskhu toho dnya. i priishli voni toho dnya do moiseyeva i do aarona, ta i skazali ti lyudi do n'ogo: mi nyechisti chyeryez dotik do tila pomyerloi lyudini. chomu mi budyemo pozbavlyeni laski prinyesti zhyertvu i-o oznachenyogo chasu syeryed izrail'yevikh siniv? i skazav do nikh moiseyi: postitye, a ya poslukhayu, shcho i-o' nakazhye pro vas. i i-o' promovlyav do moiseyeva, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, govoryachi: kozhyen cholovik iz vas, abo z vashikh nashchadkiv, koli budyee nyechistii chyeryez dotik do myertvogo tila, abo budyee v da-

lyekii dorozhi, to i vin spravit' paskhu dlya i-o. misyatsya drugogo, chotirnadtsyatogo dnya nadvyechir sporyadyat' voni ii, z oprisnokami ta z girkim zillyam budut' isti ii. nye pozostavlyat' iz nyei do ranku, a kostyei nye zlamayut' u nii, za povnoyu postanovoyu paskhi spravlyat' ii. a cholovik, yakii chistii, a v dorozhi nye e, i strimaet'sya sporyadzhati paskhu, to budyе vinishchyena dusha ta z narodu ii, bo i-o'oi zhyervti vin nye prinis oznachenynogo chasu ii. grikh svii ponyesye toi cholovik! a koli pyeryebuvatyime z vami prikhod'ko, to spravit' vin paskhu dlya i-o, za postanovoyu pro paskhu ta za ustavom pro nyei, tak zrobit'. postanova odna budyе dlya vas, i dlya prikhod'ka, i dlya tubil'tsya zyeimli. a togo dnya, koli postavlyeno skiniiyu, khmara pokrila skiniiyu nad kovchye gom svidotstva. a vyvychori bulo nad skiniiyu, yak podoba ogn'yu, azh do ranku. tak zavzhdi buvalo: udyen' pokrivala iogo ta khmara, a vnochi podoba ogn'yu. i koli pidiimalasya khmara z-nad skinii, to potomu rushali izrail'yevi sini, a na tomu misti, na yakomu khmara stavala, tam taboruvali izrail'yevi sini. na i-o nakaz rushali izrail'yevi sini, i na i-o nakaz taboruvali. usi ti dni, koli khmara pyeryebuvala nad skiniiyu, voni taboruvali. a koli khmara bagato dniv pozostavalsya nad skiniiyu, to izrail'yevi sini vikonuvali i-o storozhu, i nye rushali. i buvalo, shcho khmara bula nad skiniiyu polichyeni dni, to voni na i-o nakaz taboruvali, i na i-o nakaz rushali. i buvalo, shcho khmara bula vid vyechora azh do ranku, a pidiimalasya khmara vrantsi, to rushali voni. abo dyen' i nich bula, i pidiimalasya khmara, to rushali voni. abo dva dni, abo misyats', abo rik khmara bula nad nyeyu, nad skiniiyu, izrail'yevi sini taboruvali, i nye rushali, a koli vona pidiimalas', rushali voni. na i-o nakaz taboruvali voni, i na i-o nakaz rushali voni. voni vikonuvali i-o storozhu na i-o nakaz chyeryez moisyeya.

10

i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: zrobi sobi dvi sribni surmi, kutyam zrobish ikh; i budut' voni tobi na sklikannya gromadi ta na rushannya taboriv. i zasurmyat' u nich, i zbyeryet'sya do tyebye gromada pri vkhodi skinii zboriv. a yakshcho zasurmyat' v odnu, to zbyerut'sya do tyebye nachal'niki, golovi izrail'yevikh tisyach. a zasurmyat' na spolokh, to rushat' tabori, shcho taboruyut' na skhodi. a zasurmyte na spolokh udruge, to rushat' tabori, shcho taboruyut' na pivdni, budut' surmiti na spolokh, shchob rushali voni. a na sklikannya zboriv zasurmyte, alye byez spolokhu. a surmiti v surmi budut' aaronovi sini, svyashchyeniki. i tsi surmyennya budut' dlya vas na vichnu postanovu dlya vashikh pokolin'. a koli pidyetye viinoyu v vashomu krayu na voroga, shcho gnobit' vas, i zasurmyte na spolokh, to vi budyetye zghadani pyeryed litsyem i-o, tsi-doa vashogo, i budyetye spasyeni vid vashikh vorogiv. a v dyen' vashoi radosti, i v vashi svyata ta pyershogo dnya vashikh misyatsiv zasurmyte v ti surmi na vashikh tsilopalyennyakh ta na mirnikh zhyertvakh vashikh, i voni budut' vam na prigad pyeryed litsyem vashogo tsi-doa. ya i-o', tsi-do vash! i

stalosya, drugogo roku, drugogo misyatsya, dvanadtsyatogo dnya misyatsya pidnyalasya khmara z-nad skinii svidotstva. i rushili izrail'yevi sini z sinais'koi pustini na pokhodi svoi, i khmara spinilasya v pustini paran. i rushili voni vpyershye za i-o nakazom chyeryez moisyeya. i naipyersh rushiv prapor taboru siniv yudinik za svoimi viis'kovimi vidilami, a nad viis'kom iogo nakhshon, sin amminadaviv. a nad viis'kom plyemyeni siniv issakhara natanail, sin tsuariv. a nad viis'kom plyemyeni zavulonovikh siniv yeliyav, sin khyeloniv. i bula rozibrana skiniiya, i rushili gyershonovi sini ta sini myerarievi, nosii skinii. i rushiv prapor taboru ruvima za svoimi viis'kovimi vidilami, a nad viis'kom iogo yelitsur, sin shyedyeuriv. a nad viis'kom plyemyeni symeonovikh siniv shyelumil, sin tsurishaddaiv. a nad viis'kom plyemyeni gadovikh siniv yel'yasaf, sin dyeuiliv. i rushili sini kyegatovi, nosii svyatini, ta i postavili skiniiyu do prikhodu ikh, usii inshikh. i rushiv prapor taboru siniv efryemovikh za svoimi viis'kovimi vidilami, a nad viis'kom iogo yelishama, sin ammiguidiv. a nad viis'kom plyemyeni siniv manasiinikh gamaliil, sin pyedatsuriv. a nad viis'kom plyemyeni vyenyaminovikh siniv avidan, sin gidyeoniv. i rushiv prapor taboru siniv danovikh yak zadnya storozha dlya vsikh taboriv za svoimi viis'kovimi vidilami, a nad viis'kom iogo akhiyezyer, sin amishaddaiv. a nad viis'kom plyemyeni asirovikh siniv pag'il, sin okhrana. a nad viis'kom plyemyeni siniv nyeftalimovikh akhira, sin yenaniv. otsye pokhodi izrail'yevikh siniv za ikhnimi viis'kovimi vidilami. i rushili voni. i skazav moisyei do khovava, sina midiyanytanina ryeuila, moisyeevogo tysteya: mi rushaemo do togo mistysya, shcho pro n'ogo i-o' buv skazav: iogo dam vam. khodi zh iz nami, i mi zrobimo tobi dobro, bo i-o' promovlyav buv dobro pro izrail'ya. ta toi vidkazav iomu: mi pidu, alye pidu do krayu svogo ta do mistysya svoei bat'kivshchini. a moisyei vidkazav: nye pokidai nas, bo chyeryez tye, shcho ti znaesh nashye taboruvannya v pustini, to budyesh nam ochima. i stanyet'sya, koli pidyesh iz nami, to tye dobro, shcho i-o' uchinit' nam, mi iogo vchinimo tobi. i rushili voni vid i-o'oi gori tridyennyoy dorogoyu. a kovchye zapovitu i-o'ogo rushav pyeryed nimi tridyennyoy dorogoyu, shchob vividati dlya nich mistysye spinitsiya. a khmara i-o bula nad nimi vdyen', koli voni rushali z taboru. i buvalo, koli kovchye virushav, to moisyei promovlyav: ustan' zhye, o i-o, i khai rozporoshat'sya tvoi vorogi, i khai povtikayut' tvoi nye-navisniki z-pyeryed tvoigo litsya. a koli vin stavav, to govoriv: vyernisyas, o i-o, do dyesyat'tisyachok tisyach izrail'ya!

11

i stav narod golosno narikati do i-o ushyei. i pochuv i-o', i zapalav iogo gniv, i zagorivsya mizh nimi i-o ogon', ta i pozhyer ikh u kintsi taboru. i narod stav krichati do moisyeya. a moisyei pomolivsya do i-o, i pogas toi ogon'. i vin nazvav im'ya togo mistysya: tav'jera, bo mizh nimi goriv buv i-o ogon'. a zbiranina, shcho bula syeryed n'ogo, stala vyvryeduvati, i takozh izrail'yevi sini stali plakati z nimi ta

govoriti: khto nagodue nas m'yasom? mi zgraduemo ribu, shcho ili v egipti daryemno, ogirki i dini, i pir, i tsibulyu, i chasnik. a tyepper dusha nasha v'yanye, nyemae nichogo, til'ki manna nam pyeryed ochima. a manna yak koriyandrovyte nasinnya vona, a viglyad ii, yak viglyad krishtala. lyudi rozkhdil- isya, i zbirali ii ta mololi zhornami abo tovkli v stupi, i varili v gorshku ta i robili z nyei kalachi. a smak ii buv, yak smak oliinogo korzha. a koli rosa spadala na tabir, spadala i ta manna na n'ogo. i pochuv moisyeyi, shcho narod plachye v rodnakh svoikh, kozhyen pri vkhodi namyetu svogo. i sil'no zapalav gniv i-o, i v ochakh moisyeyevikh to bulo zlye. i skazav moisyeyi do i-o: nashcho vchiniv ti vizual'nii-ra-truditisya svoemu rabovi, i chomu ya nye znaishov milosti v ochakh tvoikh, shcho ti poklav tyagara vs'ogo narodu na myenye? chi ya buv vagit-nii usim tim narodom, chi ya iogo porodiv, shcho ti kazhyesh myeni: nyesi iogo na loni svoim, yak mamka nosit' ssuntsya, do zyeimli, yaku ti prisnyag-nuv bat'kam iogo? zvidki myeni vzyati m'yaša, shchob dati vs'omu ts'omu narodovi? bo voni plachut' pyeryedo mnoyu, govoryachi: dai zhye nam m'yaša, i mi budyemo isti! nye podolayu ya sam nositi vs'ogo ts'ogo naroda, bo vin tyazhchii za myenye! a yakshcho ti takye myeni robish, to krashchye zabii myenye, yakshcho ya znaishov milist' v ochakh tvoikh, shchob ya nye pobachiv nyeshchastya svogo! i skazav i-o' do moisyeya: zbyeri zh myeni simdyesyatyero lyuda zo starshikh izrail'yevikh, yakikh znaesh, shcho voni starshi narodu ta iogo naglyadachi, i viz'mi ikh do skinii zapovitu, i stanut' voni tam iz tobouy. i ya ziidu, i budu rozmovlyati tam iz tobouy, i viz'mu vid dukha, shcho na tobi, i pokladu na nikh, i voni nositimut' iz tobouy tyagara togo narodu, i nye budyesh nositi ti sam. a do narodu skazhi: osv'yatit'sya nazavtra, i budyetye isti m'yašo, bo vi plakali do i-o ushyei, govoryachi: khto dast' nam isti m'yašo, bo dobyre bulo nam v egipti? i dast' i-o' vam m'yaša, i vi budyetye isti. nye odin dyen' budyetye vi isti, i nye dva dni, i nye p'yat' dyen', i nye dyesyat' dyen', i nye dvadtsyat' dyen', alye tsilii misyats', azh poki nye viidye vona z vashikh nizdriv, i stanye vam na ogidu, bo vi znyekhtuvali sobi i-o, shcho syeryed vas, i plakali pyeryed litsyem iogo, govoryachi: chogo tsye mi viishli z egiptu? i skazav moisyeyi: shistsot tsityach pikhoti toi narod, shcho ya syeryed n'ogo, a ti skazav: ya dam im m'yaša, i voni budut' isti misyats' chasu. chi khudoba dribna ta khudoba vyelika zarizhyet'sya dlya nikh, i vistachit' im? chi takozh zbyeryet'sya dlya nikh usya mors'ka riba, i vistachit' im? a i-o' skazav do moisyeya: chi i-o ruka buvae korotka? tyepper ti pobachish, chi spovnit'sya tobi moe slovo, chi ni. i viishov moisyeyi, i promovlyav do togo narodu i-o slova. i zibrav vin simdyesyatyero cholovika zo starshikh narodu, i postaviv ikh navkolo skinii. i ziishov i-o' u khmari, ta i promovlyav do n'ogo, i vzyav vid dukha, shcho na n'omu, i dav na simdyesyat cholovika starshikh. i stalosya, yak spochiv na nikh dukh toi, to voni stali prorokuvati, ta potim pyerestali. i zostalosya dvoe lyudyei v tabori, im'ya odnomu yeldad, a imyennya drugomu sim dyen'. i spochiv na nikh dukh; a voni buli syeryed zapisanikh, ta nye viishli do skinii, i proroku-

vali v tabori. i pobig yunak, i promoviv do moisyeya i skazav: yeldad i myedad prorokuyut' u tabori! i vid-poviv isus, sin naviniv, moisyeyiv sluga vid svoei molo-dosti, ta i skazav: panye mii moisyeyu, zaboroni im! i skazav iomu moisyeyi: chi ti zazdrisnii za myenye? o, yakbi to vyves' i-o narod stav prorokami, koli b dav i-o' dukha svogo i na nikh! i yvernunyva moisyeyi do taboru, vin ta starshi izrail'yevi. i znyavsvya vityer vid i-o, i naviyav pyeryepylitsi vid morya, i opus-tiv ikh nad taborom, yak dyenna doroga tudi i yak dyenna doroga syudi navkolo taboru, i kolo dvokh liktiv na povyerkhni zyeimli. i vstav narod, i tsilii toi dyen' i tsilu tu nich, i tsilii dyen' nazavtra zbirali py-eryepylitsyu. khto zbirav malo, to zibrav dyesyat' khomyeriv, i porozkladali ikh sobi skriz' navkolo taboru. tye m'yašo bulo shchye mizh ikhnimi zubami, poki bulo pozhuvanje, a gniv i-o zapalivsvya na narod! i vdariv i-o' duzhnye vyelikoyu porazkoyu v narod... i nazvano imyennya togo mistysa: kivrot-gattaava, bo tam pokhovali narod pozhadlivii. z kivrot-gattaavi rushili lyudi do gatsyerotu, i buli v gatsyeroti.

12

i narikali mariyam ta aaron na moisyeya za zhinku kushityanku, shcho vzyav, bo vin uzyav buv zhinku kushityanku. i kazali voni: chi til'ki z moisyeyem i-o' govoriť? chi zh nye govoriť vin takozh iz nami? i pochuv tsye i-o', a toi muzh, moisyeyi, buv nailagidnishii za vsyaku lyudinu, shcho na povyerkhni zyeimli. i naglo skazav i-o' do moisyeya i do aarona ta do mariyam: viidit' vi troe do skinii za povitu. i voni troe viishli. i ziishov i-o' u stovpi khmari, i stav pri vkhodi skinii, ta i poklikav aarona i mariyam. i viishli oboe voni. i skazav vin: poslukahaitye zh vi moikh sliv: yakshcho budyte mizh vami prorok, to ya, i-o', damsya piznati v vidinni iomu, u sni govoriť z nim budu. nye tak rab mii moisyeyi: u vsim domi moim vin doviryeni! govoryu ya z nim usta do ust, a nye vidinnyam i nye zagad-kami, i obraz i-o' vin oglyadae. i chomu nye boyal- isya vi narikat' na moisyeya, moiogo raba? i zapalav gniv i-o na nikh, i vin pishov, a khmara vidstupila z-nad skinii. a os' mariyam prokazhyena, zbilivshi, yak snig! i obyernuvsvya aaron do mariyam, azh os' vona prokazhyena! i skazav aaron do moisyeya: bud' laskav, mii panye, nye pokladi zh na nas grihka, shcho buli mi nyerozumni ta shcho progrishili! nyekhai zhye nye budyte vona, yak ta myertva ditina, shcho, yak vikhodit' z utrobi matyeri svoei, to zitlila polov- ina tila ii. i moisyeyi klikav do i-o, govoryachi: bozhye, vilikui zhye ii! i skazav i-o' do moisyeya: a koli b ii bat'ko spravdi plyunuv na oblichya ii, chi nye budyte vona sim dyen' zasoromlyena? vona budyte zamknyena sim dyen' poza taborom, a potim povy- ernyet'sya. i bula zamknyena mariyam poza taborom sim dyen', a narod nye rushiv azh do povyernen- nya mariyam. a potim rushiv narod iz gatsyerotu, i taboruvav u pustini paran.

i promovlyav i-o' do moisyeya, govoryachi: poshli lyudyei, i voni rozvidayut' khanaans'kii krai, shcho ya dayu izrail'yevim sinam; poshlyet'ye po odnomu cholovikovu vid plyemyeni svoikh bat'kiv, kozhnogo nachal'nika v nikh. i poslav ikh moisyey z pustini paran za i-o nakazom. usi voni muzhi dos-toini, voni golovi izrail'yevikh siniv. a otsye imyennya ikh: dlya ruvimovogo plyemyeni shammua, sin zakkuriv; dlya simyeonovogo plyemyeni shafat, sin khoriiv; dlya yudinogo plyemyeni kalyev, sin efun-nyeiv; dlya issakharovogo plyemyeni ig'al, sin iosipiv; dlya efryemovogo plyemyeni osiya, sin naviniv; dlya vyeniyaaminovogo plyemyeni palti, sin rafuiv; dlya zavulonovogo plyemyeni gaddiil, sin sodiiv; dlya iosiypovogo plyemyeni, dlya plyemyeni manasinogogo gaddi, sin susiiv; dlya danovogo plyemyeni ammiil, sin gymalliiv; dlya asirovogo plyemyeni syetur, sin mikhaiiv; dlya nyeftalimovogo plyemyeni nakhbi, sin vofsiiv; dlya gadovogo plyemyeni gyeuil, sin makhiiiv. otsye imyennya tikh lyudyei, shcho moisyey poslav buv rozvidati toi krai. i nazvav moisyey osiyu, navinovogo sina: isus. i poslav ikh moisyey rozvidati krai khanaans'kii, ta i promoviv do nikh: pidit' tut na pivdyen', i vviidyet'ye na goru, ta i pobachit'ye toi krai yakii vin, i narod, shcho sidit' u n'omu, chi sil'nii vin, chi slabii, chi malii vin, chi chislyen-nii? i yakii toi krai, shcho vin sidit' u n'omu, chi vin dobrii chi zlii? i yaki ti mista, shcho vin sidit' u nikh, chi v taborakh, chi v tyerdinyakh? i yaka ta zymlya, chi masna vona, chi pisna? chi e na nii dy-eryevo, chi ni? i bud't'ye vidvazhni, i viz'mit' z plodu zymli; a dni tsi dni vinogradnogo pyervoprodu. i znyalisya voni, i rozvidali toi krai vid pustini tsin azh do ryekhova, u napryami do khamotu. i pishli voni na pivdyen', i pribuli azh do khyevronu, a tam buli akhi-man, shyeshai ta talmai, nashchadki vyelyetnya. a khyevron buv zbudovanii za sim lit pyeryed tsoanom egipyets'kim. i pribuli voni azh do dolini yeshkolu, i vityali tam galuzku z odnim gronom vinogradu, i vdvokh ponyesli iogo na zhyerdini; takozh uzyali iz granativ ta z fig, tye mistsy nazvali: nakhal-yeshkol, chyeryez tye grono, shcho izrail'yevi sini vityali buli tam. i vyernulisya voni z rozvidki togo krayu po soroka dnyakh. i pishli, i priishli voni do moisyeya i do aarona ta do vsiei gromadi izrail'yevikh siniv, do pustini paran, do kadyeshu, i zdali spravu im ta vsii tii gromadi, i pokazali plid togo krayu. i voni rozpovili iomu ta i skazali: pribuli mi do krayu, kudi ti poslav buv nas, a vin tyechye molokom ta myedom, a ot-sye plid iogo! ta narod toi, shcho sidit' u tim krai, mitsnii, a mista ukriplyeni, duzhye vyelikii. a takozh bachili mi tam nashchadkiv vyelyetnya... amalik sidit' u krai pivdyennim, a khittyeayanin, i evusyeyanin, i amoryeyanin sidyat' na gori, a khanaanyeyanin sidit' nad moyem ta pri iordani. a kalyev utikhomiruyav narod pyeryed moisyem ta i skazav: konchye vviidyemo mi i zavolodiemo nim, bo mi spravdi py-eryemozhyem iogo! ta lyudi, shcho khodili z nim, skazali: mi nye zmozhyemo vviiti do togo narodu, bo vin sil'nishii za nas... i pustili voni mizh izrail'yevimi sinami zlu vistku pro toi krai, shcho rozvidali iogo,

govoryachi: toi krai, shcho mi pyeryeishli po n'omu, shchob rozvidati iogo, tsye krai, yakii poidae svoikh myeshkantsiv. a vyvyes' toi narod, shcho mi bachili v n'omu, lyudi visoki na zrist. i tam mi bachili vyelyet-niv, siniv yenaka, z rodu vyelyetniv, i buli mi v svoikh ochakh nyemov ta sarana, i takimi buli mi i v ikhnikh ochakh.

14

i znyala zoik usya ta gromada, ta i zagolosila. i plakav narod toi tiei nochi. i narikali na moisyeya ta na aarona vsi izrail'yevi sini. i skazala do nikh vsya gro-mada: o, yakbi mi pomyerli buli v egipyets'kim krai, abo shchob mi pomyerli buli v tsi pustini! i nashcho i-o' provadit' nas do togo krayu, shchob nam popa-dati vid myecha? zhinki nashi ta diti nashi stanut' zdobichchyu... chi nye krashchye nam vyernutisya do egipytu? i skazali voni odin do odnogo: oby-erimo sobi golovu, ta i vyertaimos' do egipytu! i vpali moisyey ta aaron na oblichyia svoi pyeryed usim zborom gromadi izrail'yevikh siniv. a isus, sin naviniv, ta kalyev, sin efunnyeiv, iz tikh, shcho rozvidovali toi krai, porozdrali odyezhu svoyu, ta i skazali do vsiei gromadi izrail'yevikh siniv, govoryachi: toi krai, shcho pyeryeishli mi po n'omu, shchob rozvidati iogo, krai toi duzhye-duzhye khoroshii! yakshcho i-o' up-odobae sobi nas, to vprovadit' nas do togo krayu, i dast' iogo nam, krai, yakii tyechye molokom ta mye-dom. til'ki nye buntuityes' proti i-o, i nye biitiesya narodu togo krayu, bo voni khlil dlya nas! ikhnya tin' vidiishla vid nikh, a z nami i-o', nye biitiesya ikh! i skazala bula vsya gromada, shchob kamin-nyam zakidati ikh, ta slava i-o poyavilasya v skinii zapovitu vsim izrail'yevim sinam... i promoviv i-o' do moisyeya: azh doki budyte tsyey narod znyevazhati myenye, i azh doki nye budut' voni viruvati v myenye, u vsi ti oznaki, shcho ya uchiniv buv syeryed n'ogo? udaryu iogo porazoyu, i pozbavlyu iogo nasliddy, a tyebye зроблю narodom bil'shim i sil'nishim vid n'ogo. i skazav moisyey do i-o: i pochue egypyet, shcho ti z-posyeryed n'ogo viviv svoeyu siloyu narod tsyey, ta i skazhye do myeshkantsiv ts'ogo krayu, yaki chuli, shcho ti i-o' syeryed ts'ogo narodu, shcho oko-v-oko yavlyaesnya ti, i-o, a khmara tvoya stoit' nad nimi, i shcho ti khodish pyeryed nimi v stovpi khmari vdyen', a v stovpi ognuy vnochi, yakshcho zab'esh ti tsyey narod, yak odnu lyudynu, to skazhut' ti lyudi, shcho chuli slukh pro tyebye, govoryachi: chy-eryez nyespromozhnist' i-o vprovaditi toi narod do krayu, yakogo vin zaprisyag buv im, vigubiv ikh u pustini... a tyeper nyekhai zhye zvyelichit'sya sila i-o, yak ti nakazav buv, govoryachi: i-o' dogoty-erpyelivii, i bagatomilostivii, vin proshchae provinu ta pyeryestup, i nye ochistit' vinnogo, a karae prov-inu bat'kiv na tryetikh i na chyetyvertikh pokolin-nyakh. prosti zh provinu ts'ogo narodu chyeryez vye-liku milist' svoyu, yak proshchav ti ts'omu narodovi vid egipytu i azh syudi! a i-o' skazav: ya prostiv za slovom tvoim. alye, yak ya zhivii, slava i-o napovnit' uvyes' otsyey krai. tomu vsi ti lyudi, shcho bachili slavu moyu ta oznaki moi, shcho chiniv ya v egipti ta v pustini, alye viprobuvuali myenye otsye dyesyat'

raz ta nye slukhalisy golosu mogo, popravdi kazhu, nye pobachat' voni togo krayu, shcho ya zaprisyag buv ikhnim bat'kam. i vsi, khto znyevazhae myenye, nye pobachat' iogo! alye rab mii kalyev za tye, shcho z nim buv dukh inshii, i vin vikonusav nakazi moi, to ya vvyedu iogo do togo krayu, kudi vin uvishov buv, i potomstvo iogo ovoldiye nim. a amalikityanin ta khanaanyeyanin sidit' u dolini. uzavtra obyernit'sya, ta i rushaitye na pustinyu dorogoyu chyervonogo morya! i i-o' promovlyav do moisyeya i do aarona, govoryachi: azh doki tsi zlii gromadi narikati na myenye? narikannya izrail'yevikh siniv, shcho voni narikayut' na myenye, ya chuv. skazhi im: zhiviy ya! mova i-o: popravdi kazhu, yak vi gov-orili do usheyi moikh, tak ya zrobluy vam. u tsi pustini popadayut' vashi trupi, ta vsi pyeryelichyeni vashi vsim vashim chislom vid viku dvadtsyati lit i vishchye, shcho narikali na myenye. popravdi kazhu, vi nye vviidyetye do togo krayu, shcho ya pidno-siv buv na prisyagu ruku svoyu, shcho budyetye pyeryebuvati v nim, okrim kalyeva, sina efunnyeevogo, ta isusa, sina navinovogo. a diti vashi, shcho pro-nikh kazali vi: stanetye zdobichyuu vorogovi, to vprovadzhu ya ikh, i piznayut' voni tsyei krai, yakim vi obridili. i vashi vlasni trupi popadayut' u tsi pustini! a vashi sini budut' blukati na pustini sorok lit, i vidpovidatimut' za zradu vashu, azh poki vig-inut' vashi trupi na pustini. chislom tikh dniv, shcho rozviduvali vi toi krai, sorok dyen', budyetye i nyesti vashi grikhi po roku za dyen' sorok lit, i piznaetye, shcho znachit' buti pokinutimi mnoyu! ya, i-o', govori: popravdi kazhu, otsye zrobluy vsii tsi zlii gromadi, shcho zmovyayet'sya proti myenye: u tsi pustini vig-inut', i tut povmirayut'. a ti lyudi, yakikh moiseyi poslav buv rozvidati toi krai, koli vjernulisy, to zro-bili, shcho vsya gromada narikala na n'ogo, i pustili zlu vistku na toi krai, to ti lyudi, shcho pustili buli zlu vistku na toi krai, povmirali vid porazi pyeryed i-o litysem. a isus, sin naviniv, ta kalyev, sin efun-nyeyv, zhili z tikh lyudyei, shcho khodili rozvidati toi krai. i govori moiseyi tsi slova do vsikh izrail'yevikh siniv, i narod buv u tyazhkii zhalobi! i povstavali voni rano vrantsi, ta i povikhodili na vyerkhiv'ya gori, govoryachi: os' mi, i mi pidymo do mistysya, shcho i-o' buv skazav, bo mi progrishili. a moiseyi skazav: chomu zh vi pyeryestupaetye nakaz i-o? tazh tsye nye vdst'sya! nye vikhod'tye, bo i-o' nye syeryed vas, a to budyetye pobiti svoimi vorogami. bo tam pyeryed vami amalikityanin i khanaanyeyanin, i vi popadaetye vid myecha, bo vi vidvjernulisy vid i-o, i nye budye i-o' iz vami. alye voni osmililisy viiti na vyerkhiv'ya gori, a kovcheyg svidotstva i-o-ogo ta moiseyi nye rushilisy z-posyeryed taboru. i ziishov amalikityanin ta khanaanyeyanin, shcho sidit' na tii gori, ta i pobili ikh, i bili ikh azh do khormi.

15

i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlayi do izrail'yevikh siniv i skazhyete im: koli vi vviidyetye do krayu vashikh osyel', shcho ya dayu vam, i prinyesyetye ognyanu zhyertvu dlya i-o, tsilopal'yennya, abo krivavu zhyertvu na spovnyen-

nya obitnitsi, abo v dari, abo v oznachyeniakh chasakh pri sporyadzhenni lyubikh pakhoshchiv dlya i-o z khudobi vyelikoi abo z khudobi dribnoi, to toi, khto prinosit', prinyesyetye svoyu zhyertvu dlya i-o, khlibnu zhyertvu, dyesyatu chastinu yefi pshyenichnoi muki, mishanoi v chyverti gina olivi, i vina dlya litoi zhyertvi prinyesyesh chyvert' gina na tsilopal'yennya abo dlya zhyertvi dlya kozhnogo yagnyati. abo dlya barana prinyesyesh khlibnu zhyertvu, dvi dyesy-atikh chastini yefi pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi tryet'oi chastini gina. i vina dlya litoi zhyertvi tryetyu chastinu gina, prinyesyesh pakhoshchi lyubi dlya i-o. a koli prinyesyesh molodogo bichka yak tsilopal'yennya, abo yak zhyertvu na spovnyen-nya obitnitsi, abo yak mirnu zhyertvu dlya i-o, to prinyesyesh molodogo bichka i khlibnu zhyertvu, tri dyesyati chastini yefi pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi polovini gina. i prinyesyesh na litu zhyertvu piv gina vina, zhyertva ogn yana, pakhoshchi lyubi dlya i-o. tak budy robitisy dlya odnogo vola, abo dlya odnogo barana, abo dlya yagnyati z-pomizh ovyyets', abo z-pomizh kiz. za chislom zhyertov, shcho prinyesyetye, tak zrobitye dlya kozhnoi, za chis-lom ikh. kozhyen tubilyets' tak prinyesyetye tsye, sh-chob prinyesti ognyanu zhyertvu, pakhoshchi lyubi dlya i-o. a koli z vami budyet timchasovo myeshkati prikhod'ko, abo toi, shcho syeryed vas, postanova dlya vashikh pokolin', to vin prinyesyetye ognyanu zhy-ertvu, pakhoshchi lyubi dlya i-o, yak prinyesyetye vi, tak prinyesyetye i vin. zbori, postanova odna dlya vas ta dlya prikhod'ka, shcho myeshkae timchasovo, postanova vichna dlya vashikh pokolin': yak vi, tak i prikhod'ko budy pyeryed i-o litysem! odin zakon i odna postanova budy vam i prikhod'kovi, shcho myeshkae timchasovo z vami. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlayi do siniv izrail'yevikh, ta i skazhi im: yak vi vviidyetye do krayu, shcho ya vprovadzhuu vas tudy, to staney'sya, koli vi istimetyete khlib togo krayu, vi prinyesyetye pri-noshyennya dlya i-o. yak pochatok dizh vashikh, kalacha prinyesyetye na prinoshyennya, yak pri-noshyennya toku, prinyesyetye iogo. vid pochatku dizh vashikh dastye i-o prinoshyennya, postanova dlya vashikh pokolin'! a koli vi pomilitesya, i nye vikonaetye vsikh tikh zapovidyey, shcho i-o' govori do moisyeya, us'ogo, shcho nakazav vam i-o' chy-eryez moisyeya, vid dnya, koli i-o' nakazav buv i dali dlya vashikh pokolin', to staney'sya, koli zrobljeno pomilku chyeryez nyedoglyad gromadi, nyekhai vsya gromada prinyesyetye odnogo bichka, molodye z vye-likoi khudobi, na tsilopal'yennya, na pakhoshchi lyubi dlya i-o, a khlibna iogo zhyertva ta lita zhyertva iogo za postanovoyu, i kozla na zhyertvu za grikh. i ochistit' svyashchyenik vsyu gromadu siniv izrai-lyevikh, i budye proshchyeno im, bo to pomilka, a voni prinyesli zhyertvu svoyu, zhyertvu ognyanu dlya i-o ta zhyertvu svoyu za grikh pyeryed lityse i-o za svoyu pomilku. i budy proshchyeno vsii gromadi izrail'yevikh siniv ta prikhod'kovi, shcho myeshkae timchasovo syeryed nikh, bo to pomilkovii grikh us'ogo narodu. a yakshcho zgrishit' pomilkovo odna dusha, to vona prinyesyetye odnorichnu kozu na zhyertvu za grikh. i ochistit' svyashchyenik tu

dushu, shcho pomililas', shcho zgrishila pomilkovo pyeryed i-o litsyem, na ochishchyennya ii, i budye proshchyno ii. tubil'tseyvi syeryed izrail'yevikh siniv ta prikhd'kovi, shcho myeshkae timchasovo syeryed nikh, zakon odin budye vam dlya togo, khto zrobit' grikh pomilkovo. a ta dusha, shcho zrobit' zukhval'oyu rukoyu, chi z tubil'tsya, chi z prikhd'ka, vin i-o znyevazhae, i budye vinishchyena dusha ta z-posyeryed narodu ii. bo vin znyekhtuvav slovo i-o, i zlamav iogo zapovid', konchye budye vinishchyena dusha ta, grikh ii na nii. i buli izrail'yevi sini v pustini, ta i znaishli cholovika, shcho zbiraе drova subotn'ogo dnya. i privyeli iogo ti, khto znaishov iogo, yak zbirav drova, do moisyeya i do aarona ta do vsiei gromadi. i vzyali iogo pid storozhu, bo nye bulo virishyene, shcho zrobiti iomu. i skazav i-o' do moisyeya: konchye budyе zabitiі tsyei cholovik, zakidati iogo kaminnyam usii gromadi poza taborem! i viprovadila iogo vsya gromada poza tabir, ta i zakidala iogo kaminnyam, i vin pomyer, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i skazav i-o' do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, ta i skazhi im: nyekhai voni zrobyat' sobi kutasi na krayakh svoikh odyezh, voni i ikhni pokolinnya, i dadut' na kutasa poli blakitnu nitku. i budyе vona vam za kutasa, i budyetye bachiti iogo, i pam'yatimyyete vsi i-o zapovidі, i vikonayete ikh, i nye budyetye ogyadatsiya za syertsyem svoim ta za ochima svoimi, za yakimi iduchi, vi zradzhuetye, shchob zgaдуvali vi ta vikonuvali vsi moi zapovidі, i bud'tye svyati dlya vashogo tsi-doa! ya i-o', tsi-do vash, shcho viviv vas z egypets'kogo krayu, shchob buti vashim tsi-doom. ya i-o', tsi-do vash!

16

i vzyali koryei, sin itsgara, sina kyegata, sina lye-vievogo, i datan, i aviron, sini yeliyavovi, ta on, sin pyelyeta, sini ruvimovi, ta i povstali proti moisyeya, a z nimi dvisti i p'yatdyesyat muzha izrail'yevikh siniv, nachal'niki gromadi, zaklikuvani na zbori, lyudi vye'l'mozhni. i zibralisya voni na moisyeya ta na aarona, ta i skazali do nikh: dosit' vam, bo vsya gromada usi voni svyati, a syeryed nikh i-o'! i chomu vi nyesyetyesya ponad zborami i-o? i pochuv tsye moisyei, ta i upav na oblichya svoe. i promoviv vin do koryeya ta do vsiei gromadi iogo, govoryachi: urantsi i-o' dast' znati, khto iogo ta khto svy-atii, shchob nabliziiti iogo do syebye; a kogo vby-erye, togo vin i nabliziit' do syebye. zrobit' vi ot-sye: viz'mit' sobi kadil'nitsi, koryeyu ta vsya gro-mado tvoya, i daitye v nikh ognyu ta pokladit' na nikh kadila pyeryed i-o litsye vzavtra. i stanyet'sya, toi cholovik, shcho i-o' iogo vbyerye, vin svyati. dosit' vam, lyevievi sini! i skazav moisyei do ko-ryeya: slukhatyе zh, lyevievi sini, chi vam malo, shcho tsi-do izrail'iv viddivil vas vid izrail'yevoi gro-madi, shchob nabliziiti vas do syebye, i shchob vi vikonuvali sluzhbu i-o'oi skinii, i stoyali pyeryed gro-madoyu, shchob sluzhiti ii? i vin nabliziiv tyebye ta vsikh brativ tvoikh, lyevievikh siniv, iz toboyu; a ti budyesh domagatsiya shchye i svyashchyenstva?. tomu ti ta vsya gromada tvoya zmovilisya proti i-o. a aaron, shcho vin, shcho vi ryemstvuetye proti n'ogo?

i poslav moisyei ta aaron zaklikati datana i avirona, siniv yeliyavovikh, ta skazali voni: nye viidyemo! chi malo togo, shcho ti viviv nas iz krayu, yakii tyechye molokom ta myedom, shchob povbivati nas u pus-tini? khochyesh shchye panuvati nad nami, shchob buti takozh vye'l'mozhyeyu? ti nye vprovadiv nas ani do krayu, shcho tyechye molokom ta myedom, ani nye dav nam na vlasnist' polya ta vinogradniki. chi ti vibyeryesh ochi tsim lyudyam? nye viidyemo! a moisyei sil'no zapalvisya, ta i skazav do i-o: nye oby-ernisya do ikhn'ogo prinoshyennya! ya nye vzyav vid nikh zhodnogo osla, i zla nye vchiniv zhodnomu z nikh! i skazav moisyei do koryeya: ti ta vsya gromada tvoya bud'tye pyeryed i-o litsyem, ti i voni ta aaron uzavtra. i viz'mit' kozhyen svoyu kadil'nitsyu, i pok-ladit' na nyei kadila ta i prinyesyetye pyeryed i-o lit-sye kozhyen kadil'nitsyu svoyu, dvisti i p'yatdyesyat kadil'nits', i ti ta aaron, kozhyen kadil'nitsyu svoyu. i vzyali kozhyen kadil'nitsyu svoyu, i poklali na nikh ognyu, i poklali na nyei kadila, ta i stali pri vkhodi skinii zapovitu, a takozh moisyei ta aaron. i koryei zibrav na nikh usyu gromadu do vkhodu skinii za-povitu. i pokazalasya slava i-o vsii gromadi! i promo-viv i-o' do moisyeya ta do aarona, govoryachi: vid-dilit'sya vid tsiei gromadi, ya vinishchu ikh umit'! a voni popadali na oblichchya svoi ta i skazali: bozhye, bozhye dukhiv i kozhnogo tila! yak zgrishit' odin cholovik, chi ti budyesh gnivatisya na vsyu gromadu? i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: skazhi do gromadi, govoryachi: vidstupit'sya zo vsikh bokiv vid mistysya myeshkannya koryeya, datana i avirona! i vstav moisyei, i pishov do datana ta avirona, i pishli za nim starshi izrail'yevi. i vin promovlyav do gro-madi, govoryachi: vidstupit' vid namyativ tikh nye-sprayedlivikh lyudyei, i nye dotorknit'sya do vs'ogo, shcho ikhne, shchob i vi nye zaginuli za vsi ikhni grikhi! i voni vidstupilisya vid mistysya myeshkannya koryeya, datana i avirona zo vsikh bokiv; a datan ta aviron viishli, i stoyali pri vkhodi namyativ svoikh, i zhinki ikh, i sini ikh, ta diti ikhni. i skazav moisyei: otsim piznaetye, shcho i-o' poslav myenye zrobiti vsi dila tsi, shcho voni nye z moei vigadki. yaksh-cho voni povmirayut', yak umirae kozhna lyudina, i ikh spitkae dolya kozhnoi lyudini, to nye i-o' poslav myenye! a koli i-o' stvorit' shchos' novye, i zymlya vidkrie usta svoi ta i poglinye ikh ta vsye, shcho ikhne, i voni ziіdut' zhivi do shyeolu, to piznaetye, shcho lyudi obrazili i-o. i stalosya, yak skinchiv vin govoriti vsi tsi slova, to rozstupilasya ta zymlya, shcho pid nimi! a zymlya vidkrla svoi usta, ta i poglin-ula ikh, i domi ikhni, i kozhnu lyudinu, shcho kory-eeva, ta vvyes' ikh maetok. i ziishli voni ta vsye, shcho ikhne, zhivi do shyeolu, i nakrla ikh zymlya, i voni poginuli z-posyeryed zboru! a vvyes' izrail', shcho buv navkolo nikh, povtikav na ikhnii krik, bo kazali: shchob zymlya nye poglinula i nas! i vi-ishov ogon' vid i-o, ta i poiv tikh dvisti i p'yatdyesyat cholovika, shcho prinosili kadilo! i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: skazhi do yelyeazara, sina svyashchyenika aarona, i nyekhai vin pozbiraе ti kadil'nitsi z-posyeryed pogorilishcha, a ogon' poviki-dae gyet', bo voni osv'yatilisya, kadil'nitsi tikh grish-nikov, ikhn'oyu smyertyu. i nyekhai i voni zrobyat'

iz nikh biti blyakhi na pokrittya dlya zhyertivnika, bo prinosili ikh pyeryed i-o litsye, i voni osvyyatil-
 issya. i budut' voni znakom dlya izrail'yevikh siniv.
 i vzyav svyashcheynik yelyeazar midyani kadil'nitsi,
 shcho prinosili ikh ti, shcho spalenyi, i pyeryeku-
 vali ikh na pokrittya dlya zhyertivnika, pam'yatka
 dlya izrail'yevikh siniv, shchob chuzhii cholovik, khto
 nye z aaronovogo nasinnya, nye nablizhavsya ka-
 diti kadilo pyeryed i-o litsyem, shchob nye stalosya
 z nimi, yak iz koryeem ta z gromadoyu iogo, yak
 i-o' govori iomu chyeryez moisyeya. a nazavtra
 vsya gromada izrail'yevikh siniv narikali na moisyeya
 ta na aarona, govoryachi: vi povbivali i-o narod! i
 stalosya, koli gromada zbiralasya na moisyeya ta na
 aarona, to obyernulisy voni do skinii zapovitu, azh
 os' pokrila ii khmara, i pokazalasya slava i-o! i vvi-
 ishli moiseyi ta aaron do pyeryedu skinii zapovitu. i
 i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: viidit' z-
 posyeryed tsiei gromadi, a ya vinishchu ikh umit'! i
 voni popadali na oblichchya svoi. i skazav moiseyi do
 aarona: viz'mi kadil'nitsyu, i pokladi na nyei ognyu
 vid zhyertivnika, i pokladi kadila, ta i ponyesi shvidko
 do gromadi, ta i ochist' ii, bo viishov gniv vid i-
 o'ogo litsya, i rozpochalasya porazka. i vzyav aaron,
 azh os' rozpochalasya porazka narodu! i vin poklav
 kadila, i ochistiv narod. i stav vin pomizh umyerlimi
 ta pomizh zhivimi, i zatrimalas' ta porazka. i bulo
 pomyerlikh porazkoyu chotirnadtsyat' tisyach i sim-
 sot, okrem pomyerlikh u spravi koryeya. i vyernuvsy
 aaron do moisyeya do vkhodu skinii zapovitu, a po-
 razka pripinilasya.

17

i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: pro-
 movlyai do izrail'yevikh siniv, i viz'mi vid nikh po
 odnii palitsi dlya bat'kivs'kogo domu, vid usikh
 ikhnikh nachal'nikov dlya domu ikhnikh bat'kiv,
 dvanadtsyat' palits'; i napishi imyennya kozhnogo
 na palitsi iogo. a aaronove imyennya napishyesh
 na lyevievii palitsi, bo odna palitsya dlya golovi
 domu bat'kiv ikh. i pokladyesh ikh u skinii za-
 povitu pyeryed kovcheygom svidotstva, dye ya, za
 umovoyu, budu yavlyatysya vam. i staneyt'sya, toi
 cholovik, shcho ya vibyeru iogo, iogo palitsya zatsvi-
 tye. i ya vidkhilyu vid syebye narikannya izrail'yevikh
 siniv, shcho voni narikayut' na vas. i moiseyi pro-
 movlyav do izrail'yevikh siniv, i dali iomu vsi ikhni
 nachal'niki po palitsi vid kozhnogo nachal'nika dlya
 domu ikhnikh bat'kiv, dvanadtsyat' palits'. a palitsya
 aaronova syeryed ikhnikh palits'. i poklav moiseyi
 ti palitsi pyeryed i-o litsyem u skinii zapovitu. i
 stalosya nazavtra, i vviishov moiseyi do skinii za-
 povitu, azh os' zatsvila aaronova palitsya dlya lye-
 vievogo domu, i pustila pup'yanki, i zatsvila kvitkoyu,
 i vipustila dozrili mgdali! i vinis moiseyi usi ti palitsi
 z-pyeryed i-o'ogo litsya do vsikh izrail'yevikh siniv,
 i voni pobachili, i vzyali kozhyen svoyu palitsyu. i
 skazav i-o' do moisyeya: vyerni aaronovu palitsyu
 do kovcheygu svidotstva, shchob byeryegti na oznaku
 dlya nyeslukhnyanikh siniv, i spinish ikhni narikan-
 nya proti myenye, shchob nye povmirali voni. i

zrobiv tak moiseyi, yak i-o' nakazav buv iomu, tak
 vin i zrobiv. i skazali izrail'yevi sini do moisyeya,
 govoryachi: tozh mi povmiraemo, poginyemo, usi
 mi poginyemo! kozhyen, khto nablizit'sya do i-o'oi
 skinii, pomrye. chi zh mi doryeshti vimryemo?

18

i skazav i-o' do aarona: ti i sini tvoi ta dim bat'ka
 tvogo z tobouy ponyesyetye na sobi grikh shchodo
 svyatini; i ti, i sini tvoi z tobouy ponyesyetye na sobi
 grikh shchodo vashogo svyashcheynstva. a takozh
 ti nablizish do syebye brativ svoikh, plyem'ya lye-
 vii, plyem'ya bat'ka svogo, i voni zluchat'sya z
 tobouy, i budut' prisluzhuvati tobi, a ti i sini tvoi
 z tobouy budyetye pyeryed skinieyu svidotstva. i
 budut' voni vikonuvali tvoyu storozhu ta strozhu
 vsiei skinii, til'ki do ryechyei svyatini ta do zhy-
 ervivnika nye pristuplyat', shchob nye povmirali yak
 voni, tak i vi. i zluchat'sya voni z tobouy, i budut'
 vikonuvali storozhu skinii zapovitu, dlya vsyakoi
 sluzhbi v skinii, a chuzhii nye pristupit' do vas. i
 budyetye vi vikonuvali storozhu svyatini ta storozhu
 zhyertivnika, shchob nye bulo vzhye gnivu na izrai-
 lyevikh siniv. a ya otsye vzyav vashikh brativ lyevitiv
 z-posyeryed izrail'yevikh siniv dlya vas, yak dar voni
 dani i-o, shchob vikonuvali sluzhbu skinii zapovitu. a
 ti ta sini tvoi z tobouy budyetye dopil'novuvali vashye
 svyashcheynstvo dlya vsyakoi ryechi zhyertivnika
 ta dlya togo, shcho poza zavisoyu, i budyetye ro-
 biti. yak sluzhbu daru dayu ya svyashcheynstvo
 vam, a chuzhii, khto pristupit', budye zabatii. i i-
 o' promovlyav do aarona: ya otsye doruchiv tobi
 pil'nuvati za prinoshyennymi moimi. vid us'ogo
 posvyachyennogo sinami izrail'yevimi ya dav chastku
 tobi ta dlya siniv tvoikh na vichnu postanovu. ot-
 sye budyet tobi z naisvyatishikh zhyertov, byez ognyu:
 kozhna ikhnaya khlilna zhyertva, i kozhna ikhnaya
 zhyertva za grikh, i kozhna ikhnaya zhyertva za prov-
 inu, shcho zvyernut' myeni yak naisvyatishye, tobi
 tsye ta dlya tvoikh siniv! na naisvyatishomu misti
 budyesh ti isti otsye. kozhyen cholovicho! stati budyet
 isti, tsye budyet svyatist' dlya tyebye. a tsye tobi pri-
 noshyennaya ikhn'ogo daru vsikh kolikhan' izrail'y-
 evikh siniv, ya dav ikh tobi, i sinam tvoim ta dochkam
 tvoim z tobouy na vichnu postanovu, kozhyen chis-
 tii u tvoim domi budyet tsye isti. usye naikrashchye
 zo svizhoi olivi, i vsye naikrashchye z molodogo vina
 ta zbizhzhya, ikhni pyervoplodi, shcho voni dadut'
 i-o, ya viddav ikh tobi. pyervoplodi us'ogo, shcho
 v ikhn'omu krayu, shcho voni prinyesut' i-o, budut'
 dlya tyebye, kozhyen chistii u tvoim domi budyet
 tsye isti. usye zaklyatye mizh izrail'yem budyet tobi.
 usye, shcho rozkrivae utrobu kozhnogo tila, shcho
 prinyesut' i-o z-pomizh lyudyei ta z-pomizh sko-
 tini, budyet dlya tyebye. til'ki konchye vikupish pyer-
 voridnogo lyudini, i pyervoridnye z nyechistoi khu-
 dobini vikupish. a vikup iogo: vid misyachnogo viku
 vikupish za tvoeyu otsinkoyu, p'yat' shyekliv sribla na
 miru shyeklyem svyatini, dvadtsyat' gyer vin. til'ki
 pyervoridnogo z voliv, abo pyervoridnogo z ovye-
 chok, abo pyervoridnogo z kiz nye vikupish, voni
 svyatist': ikhn'oyu krov'yu okropish zhyertivnika,

a ikhnii lli spalish, yak ognyanu zhyertvu na lyubi pakhoshchi dlya i-o. a ikhne m'यो budyе dlya tyebye, yak grudina kolikhannya, i yak styegno pravitsi budyе dlya tyebye. usi svyatoshchi prinoshyennya, shcho izraillevi sini prinyesut' dlya i-o, ya viddav tobi, i sinam tvoim ta dochkam tvoim iz toboyu, vichnouy postanovoyu. tsye mitsnii zapovit, vin vichnii pyeryed i-o litsyem dlya tyebye ta dlya nasinnya tvogo z toboyu. i skazav i-o' do aarona: u ikhn'omu krayu ti nye budyesh mati vlasnosti, i nye budyе tobi chastki mizh nimi, ya chastka tvoya ta vlasnit' tvoya pomizh izraillevimi sinami! a lyevievim sinam ya dav os' kozhnu dyesyatinu v izraili na spadshchinu, vzinam za ikhnyu sluzhbu, bo voni vikonyut' sluzhbu skinii zapovitu. i izraillevi sini nye pristuplyat' uzhye do skinii zapovitu, shchob nye ponyesti grikha, i nye vmyerti. i budyе lyevit sam vikonyuvati sluzhbu skinii zapovitu, i sam ponyesye vinu svoyu. tsye vichna postanova dlya vashikh pokolin', a mizh izraillevimi sinami nye budut' voni didichiti spadshchinu, bo dyesyatinu izraillevikh siniv, shcho voni prinyesut' yak prinoshyennya dlya i-o, ya dav lyevitam za spadshchinu. tomu ya skazav do nikh: mizh izraillevimi sinami nye budut' voni didichiti spadshchinu. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: a do lyevitit budyesh ti promovlyati ta i skazhyesh im: koli viz'myete vid izraillevikh siniv tu dyesyatinu, shcho ya dav vam vid nikh na vashye spadshchinu, to vi prinyesyete z nyei i-o prinoshyennya, dyesyatinu z dyesyatini. i budyе porakhovanye vashye prinoshyennya yak zbizhzya z toku, i yak povnya z kadki chavila. tak prinyesyete i vi i-o prinoshyennya zo vsikh vashikh dyesyatin, shcho viz'myete vid izraillevikh siniv, i dastye z togo i-o prinoshyennya svyashchyenikov aaronovi. zo vsikh vashikh dariv prinyesye kozhyen i-o prinoshyennya, zo vs'ogo naikrashchogo posvyachyennya z n'ogo. i skazhi im: koli vi budyete prinositi naikrashchye z n'ogo, to tsye porakhuet'sya lyevitam, yak urozhai toku, i yak urozhai kadki chavila. i budyete isti tsye na kozhnomu misti vi ta dim vash, bo tsye nagoroda dlya vas vzinam za vashu sluzhbu v skinii zapovitu. i vi nye ponyesyete chyeryez tsye grikha, koli budyete prinositi naikrashchye z n'ogo, a svyatoshchiv izraillevikh siniv nye zbyezhchystitye, i nye povmiraetye.

19

i i-o' promovlyav do moisyeya ta do aarona, govoryachi: promovlyai do izraillevikh siniv, i nyekhai voni viz'mut' dlya tyebye byezvadnu rudu yalivku, shcho v nii nyema vadi, shcho na nyei nye nakladali yarma. i dastye ii do svyashchyenika yelyeazara, a vin vivyedye ii poza tabir. i zarizhut' ii pyeryed nim. i viz'mye yelyeazar pal'tsyem svoim ii krov'i, ta i pokropit' krov'yu ii pyeryed skinii zapovitu sim raz. i spalit'sya ta yalivka na iogo ochakh, shkura ii, i m'यो ii, i krov ii z ii nyechistostyami spalit'sya. i viz'mye svyashchyenik kyedrovyе dyeryevo, i isop ta chyervyen', ta i kinye do syeryedini pogorilishcha tiei yalivki. i vipyerye toi svyashchyenik shati svoi ta obmie tilo svoe v vodi, a potim uviiyde do taboru. i

budyе toi svyashchyenik nyechistii azh do vyechora. a toi, khto palit' ii, vipyerye odyezhu svoyu v vodi i obmie tilo svoe v vodi, ta i budyе nyechistii azh do vyechora. i zbyerye chistii cholovik popil tiei yalivki, i pokladye poza taborom v chistomu misti, i budyе tsye dlya gromadi izraillevikh siniv na skhovok dlya ochishchal'noi vodi, tsye zhyertva za grikh. a toi, khto zbiraе popil tiei yalivki, vipyerye odyezhu svoyu, i budyе nyechistii azh do vyechora. i tsye budyе na vichnu postanovu dlya izraillevikh siniv ta dlya prikhod'ka, shcho myeshkaе syeryed nikh timchasovo. a toi, khto dotorkaеt'sya do vsyakogo myertvogo tila lyudini, to budyе nyechistii sim dyen'. vin ochistit'sya tim popyelim dnya tryet'ogo ta dnya s'omogo, i budyе chistii. a yakshcho vin nye ochistit'sya dnya tryet'ogo ta dnya s'omogo, nye budyе chistii. kozhyen, khto dotorkuet'sya do pomyerl'ogo, do tila lyudini, shcho pomyerla, i nye ochistit'sya, vin zanyechistiv i-o skiniyu, i budyе vinishchyena dusha ta z izrailya, bo ochishchal'na voda nye bula pokroplyena na n'ogo, nyechistii vin budyе, nyechistit' iogo v n'omu. otsye toi zakon: koli v namyeti pomyre lyudina, to kozhyen, khto vkhodit' do togo namyetu, ta vsye, shcho v namyeti, budyе nyechistye sim dyen'. i kozhna vidkrita posudina, shcho na nii nyema mitsno priv'yazanogo nakritya, nyechista vona. a kozhyen, khto dotorknyet'sya na povyerkhni polya do trupa vid myecha, abo do pomyerl'ogo, abo do kostyei lyudini, abo do grobu, budyе nyechistii sim dyen'. i viz'mut' dlya togo nyechistogo porokhu z pogorilishcha zhyertvi za grikh, i nallyut' na n'ogo zhivoi vodi do posudu. a chistii cholovik viz'mye isopu, i vmochit' u tu vodu, ta i pokropit' na togo namyeta, i na vsi posudini, i na dushi ti, shcho buli tam, ta na togo, khto dotorkuet'sya do tiei kistki, abo do trupa, abo do pomyerl'ogo, abo do grobu. i pokropit' toi chistii na nyechistogo dnya tryet'ogo ta dnya s'omogo, ta i ochistit' iogo s'omogo dnya. i vipyerye vin odyezhu svoyu i obmie v vodi, i stanye chistii uvycheryi. a cholovik, shcho stanye nyechistim i nye ochistit'sya, to budyе znishchyena dusha ta z-poseryed zboru, bo vin zanyechistiv i-o svyatinu, ochishchal'na voda nye bula kroplyena na n'ogo, nyechistii vin. i budyе tsye dlya nikh na vichnu postanovu, a toi, khto kropit' ochishchal'nu vodu, vipyerye odyezhu svoyu, a khto dotorkaеt'sya do ochishchal'noi vodi, budyе nyechistii azh do vyechora. a kozhyen, do kogo dotorknyet'sya nyechistii, budyе nyechistii, a osoba, shcho dotorkuet'sya, budyе nyechista azh do vyechora.

20

i vviishli izraillevi sini, usya gromada, do pustini tsin pyershogo misyatsya, ta i zasiv narod u kadyeshi. i pomyerla tam mariyam, i bula tam pokhovana. i nye bulo vodi dlya gromadi, i voni zibralisya proti moisyeya ta proti aarona. i svariv'sya toi narod iz moisyem, ta i skazali, govoryachi: o, yakbi mi povmirali buli, koli nashi brati vmirali pyeryed i-o litsyem! i nashcho vi privyeli i-o gromadu na tsyu pustinyu, shchob povmirali tut mi ta khudoba nasha? i nashcho vi vivyeli nas iz egiptu, shchob

privvesti nas na tsye zlye mistsye? tut nye rodit' zbizhzhya, ani figi, ani vinograd, ani granatovye yabluko, i navit' nyemae napitis' vodi! i vviishli moisyei ta aaron vid gromadi do vkhodu skinii zapovitu, ta i popadali na oblichchya svoi. i slava i-o poyavilasya im! i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: viz'mi zhyevizual'nii-ra-trudititsya, i zbyeri gromadu ti ta brat tvii aaron, i skazhyetse do tiei skyeli na ikhnikh ochakh, i vona dast' svoyu vodu. i vivyedyesh dlya nikh vodu z tiei skyeli, ta i napoish tu gromadu ta ikhnuyu khudobu. i zvyav moisyei tye zhyevizual'nii-ra-trudititsya z-pyeryed i-o'ogo litsya, yak vin nakazav buv iomu. i zibrali moisyei ta aaron gromadu pyeryed tieyu skyelyeyu. i skazav vin do nikh: poslukhaiyte zh, nyeslukhnyani, chi z tsiei skyeli mi vivyedyemo dlya vas vodu? i pidnis moisyei ruku svoyu, ta i udariv tu skyelyu svoim zhyevizual'nii-ra-trudititsyam dva razi, i viishlo bagato vodi! i pila gromada ta ikhnaya khudoba!... i skazav i-o' do moisyeya ta do aarona: za tye, shcho vi nye vviruvali v myenye, shchob yavilasya svyatis't' moya na ochakh izrail'yevikh siniv, vi nye vvyedyetse tsiei gromadi do krayu, shcho ya dav im. tsye voda myerivi, dye svarilisya izrail'yevi sini z i-o, i svyatis't' iogo yavilasya im. i poslav moisyei posliv iz kadyeshu do tsarya yedom's'kogo skazati: tak kazhye brat tvii izrail': ti znaesh usyu tyagotu, shcho vpyala na nas. i ziishli buli nashi bat'ki do egiptu, i sidili mi v egipti bagato chasu, a egiptet chiniv vizual'nii-ra-trudititsya nam ta bat'kam nashim, i golosili mi do i-o, i vin pochuv nash golos, ta i poslav angola, i viviv nas iz egiptu, a otsye mi v kadyeshi, shcho pri samim kintsi tvoei granitsi. nyekhai zhye mi pyeryeidymo chyeryez tvii kraj! mi nye pidyemo polyem ta vinogradnikom, i nye budyemo piti vodi z krinitsi, mi pidyemo dorogoyu tsars'koyu, nye zbochimo ni pravoruch, ni livoruch, azh poki nye pyeryeidymo granitsi tvoei. i skazav do n'ogo yedom: ti nye pyeryeidysh u myenye, bo inakshye za z myechyem vidu proti tyebye! i skazali iomu izrail'yevi sini: mi pidyemo bitoyu dorogoyu, a yakshcho budyemo piti vodu tvoyu ya ta khudoba moyu, to ya dam zaplatu za nyei. nichogo bil'shye, til'ki nyekhai pyeryeidu ya svoimi nogami! a toi vidkazav: nye pyeryeidysh! i viishov yedom navproti n'ogo z chislyennim narodom ta z sil'noyu rukoyu. i vidmoviv yedom dati izrail'yevi pyeryeiti iogo granitsi, i izrail' zbochiv vid n'ogo. i rushili z kadyeshu, i vviishli izrail'yevi sini, usya gromada, do gor-gori. i skazav i-o' do moisyeya ta do aarona na gor-gori, na granitsi yedom's'kogo krayu, govoryachi: nyekhai priluchit'sya aaron do svoei ridni, bo vin nye vviidye do togo krayu, shcho ya dav izrail'yevim sinam, chyeryez tye, shcho vi buli nyeslukhnyani nakazu moemu pri vodi myerivi. viz'mi aarona ta sina iogo yelyeazara, ta i vivyedi ikh na gor-goru. i nyekhai aaron zdiimye shati svoi, i zodyagnye v nikh sina svogo yelyeazara, i aaron budy zabranii, ta i pomrye tam. i zrobiv moisyei, yak i-o' nakazav buv, i vviishli voni na gor-goru na ochakh usiei gromadi. i znyav moisyei z aarona shati iogo, i zodyagnuv u nikh sina iogo yelyeazara, i aaron pomyer tam na vyerkhiv'i gori. i ziishov moisyei ta yelyeazar iz gori. i bachila vsya gromada, shcho

pomyer aaron, i oplakuvav aarona vvyes' izrailiv dim tridtsyat' dyen'.

21

i pochuv khanaanyeyanin, tsar aradu, shcho sidiv na poludni, shcho izrail' uviishov dorogoyu atarim, i vin stav vovuyvati z izrail'yem, i zvyav u n'ogo do nyevoli polonyenikh. i sklav izrail' obitnitsyu i-o i skazav: yakshcho spravdi dasi ti narod toi u moyu ruku, to ya vchinyu ikhni mista zaklyattyam. i vislukhav i-o' golos izrailiv, i dav iomu khanaanyeyanina, i vin uchinv zaklyattyam ikh ta ikhni mista, i nazvav im'ya tomu mista: khorma. i rushili voni z gor-gori dorogoyu chyervonogo morya, shchob obiti yedom's'kii kraj. i pidupala dusha togo narodu v tii dorozhi. i promovlyav toi narod zmiiv sarafiv, i voni kusali narod. i pomyerlo bagato narodu z izrailya. i priishov narod do moisyeya ta i skazav: zgrishili mi, bo govorili proti i-o ta proti tyebye. molisya do i-o, i nyekhai vin zaberye vid nas tsikh zmiiv, i molisya moisyei za narod. i skazav i-o' do moisyeya: zrobi sobi sarafa, i vistav iogo na zhyerdini. i stanyet'sya, kozhyen pokusanii, yak poglyanye na n'ogo, to budy zhiiti. i zrobiv moisyei midyanogo zmiiv, i vistaviv iogo na zhyerdini. i stalosya, yakshcho zmiiv pokusav kogo, to toi divivsy na midyanogo zmiya i zhiv! i rushili izrail'yevi sini, i taboruvali v ovoti. i rushili voni z ovotu, i taboruvali v iie-gaavarimi, na pustini, shcho pyeryed moavom, vid skhodu sontsya. zvidti voni rushili, i taboruvali v dolini zyeryedu. zvidti rushili i taboruvali na tim botsi arnonu v pustini, shcho vikhodit' iz amoryeis'koi granitsi, bo arnon granitsya moavu mizh moavom ta amoryeyaninom. tomu rozpovidaet'sya v knizhtsi voen i-o: vagev u sufi, i potoki arnonu, i spad potokiv, shcho zbochiv na mistse aru, i na moavs'ku granitsyu opyerti. a zvidti do byeyeru. tsye toi byeyer, shcho pro n'ogo skazav i-o' do moisyeya: zbyeri narod, i nyekhai ya dam im vodu. todi zaspivav buv izrail' tsyu pisnyu: pidnyesitsya, krinitsey, spivaitse pro nyei! krinit'sya, vye! mozhi kopali ii, ii vikopali narodni dostoiniki byerlom, zhyezlamii svoimi. a z midbaru do mattani, a z mattani do nakhaliilu, a z nakhaliilu do bamotu, a z bamotu do dolini, shcho na moavs'komu poli, u vyerkhivki piski, shcho zvyernyena do pustini. i poslav izrail' posliv do sigona amoryeis'kogo tsarya, govoryachi: nyekhai ya pyeryeidu v tvoim kraj! mi nye zbochimo ni na polye, ni na vinogradnik, nye budyemo piti vodi z krinitsi, mi pidyemo tsars'koyu dorogoyu, azh poki pyeryeidymo zyeimlyu tvoyu. i nye dav sigon izrail'yevi pyeryeiti v granitsi iogo. i zibrav sigon uvyes' svii narod, ta i viishov navproti izrailya na pustini, i pribuv do iogtsi, i vovuyav z izrail'yem. i vdariv iogo izrail' vistryam myecha, i posiv kraj iogo vid arnonu azh do yabboku, azh do siniv ammonu, bo az granitsya siniv ammonu. i pozabirav izrail' usi ti mista. i osiv izrail' u vsikh amoryeis'kikh mistakh:

u khyeshboni i po vsikh zalyezhnikh mistakh iogo. bo khyeshbon misto sigona, tsarya amoryeis'kogo vin; i vin voyuvav z pyershim moavs'kim tsaryem, i zabrav uvyes' iogo krai z iogo ruki azh do arnonu. tomu i rozpovidayut' kobzari: pidit' do khyeshbonu, nyekhai vin zbuduet'sya, i khai mitsno postavit'sya misto sigonovyte. bo viishov ogon' iz khyeshbonu, a polum'ya z mista sigonovogo, vin misto moavs'kye pozhyer, volodavir arnon's'kikh visot. gorye tobi, o moavye, ti zginuv, narodye kyemoshiv! vin zrobiv buv siniv svoikh utikachami, a dochok svoikh dav u nyevolyu sigonu, tsaryu amoryeis'komu. i rozbili mi ikh, zginuv khyeshbon do divonu, i mi popustoshili azh do nofakhu, shcho azh do myedvi. i izrail' osiv v amoryeis'komu krai. i poslav moiseyi rozvidati pro yazvera, i voni zdbuli iogo zalyezhni mista, i zavolodili amoryeyaninom, shcho zhiv tam. i povyer-nulis' voni, i pishli dorogoyu bashanu. i viishov og, tsar bashans'kii, nasuproti nikh, vin ta vvyes' iogo narod, na viinu do yedryei. i skazav i-o' do moiseya: nye biisya iogo, bo v ruku tvoyu dav ya iogo i uvyes' narod iogo ta krai iogo, i zrobish iomu, yak zro-biv ti sigonu, tsaryevi amoryeis'komu, shcho sidiv u khyeshboni. i voni pobili iogo i siniv iogo ta vvyes' narod iogo, tak shcho nikogo nye zostalosya. i voni zavolodili kraem iogo.

22

i rushili izrailyevi sini, ta i taborovali v moavs'kikh stypakh po tim botsi prierikhons'kogo iordanu. i pobachiv balak, sin tsipporiv, usye, shcho zrobiv izrail' amoryeyaninovi. i duzhye zlyakavsyia moav togo narodu, bo vin buv vyelikii. i nastrashiv-sya moav izrailyevikh siniv. i skazav moav do midiyans'kikh starshikh: tyepyer poviskubue otsya gromada vs' nashi okolitsi, yak viskubue vil pol'ovu zyelyeninu. a balak, sin tsipporiv, buv togo chasu moavs'kim tsaryem. i poslav vin posliv do valaama, byeorovogo sina, do pyetoru, shcho nad richkoyu, do krayu siniv narodu iogo, shchob poklikati iogo, govoryachi: os' viishov narod iz egiptu, os' pokriv vin povyerkhnyu zymli, i sidit' navproti myenye. a tyepyer khodi zh, proklyani myeni tsyei narod, bo vin mitsnishiia za myenye. mozhye ya potraplyu vdar-iti iogo, i vizhyenu iogo z krayu, bo znayu, shcho kogo ti poblagoslovish, toi blagoslovyennii, a kogo proklyanyesh, proklyatii. i pishli moavs'ki starshi ta starshi midiyanu, a darunki za chari v ruki ikh, i pri-ishli do valaama, ta i promovlyali do n'ogo balakovi slova. a vin im skazav: nochuitye tut tsiei nochi, i ya pyeryekazhu vam slovo, yak i-o' promovlya-tymye do myenye. i zostalis' moavs'ki vye'l'mozhi v valaama. i priishov tsi-do do valaama ta i skazav: khto tsi lyudi z toboyu? i skazav valaam do tsi-doa: balak, sin tsipporiv, tsar moavs'kii, poslav do myenye skazati: os' narod vikhodit' z egiptu, i zakriv povyerkhnyu zymli; tyepyer idi zh, proklyani myeni iogo, mozhye ya potraplyu voyuvati z nim, i vizhyenu iogo. i skazav tsi-do do valaama: nye pidyesh ti z nimi, nye proklyanyesh togo narodu, bo blagoslovyennii vin! i vstav valaam urantsi ta i skazav do balakovikh vye'l'mozh: vyertaityes' do svogo krayu, bo vidmo-

viv i-o' pozvoliti myeni piti z vami. i vstali moavs'ki vye'l'mozhi, i priishli do balaka ta i skazali: vidmoviv valaam piti z nami. a balak znovu poslav vye'l'mozh, bil'shye i povazhnishikh vid tikh. i pribuli voni do valaama ta i skazali iomu: tak skazav balak, sin tsip-poriv: nye strimuysya priiti do myenye, bo spravdi duzhye vshanuyu tyebye, i vsye, shcho skazhyesh myeni, zroblyu. i khodi zh, proklyani myeni narod toi! i vidpoviv valaam, i skazav balakovim rabam: yakshcho balak dast' myeni povnii svii dim sribla ta zolota, to i todi ya nye zmozhu pyeryestupiti nakazu i-o, tsi-doa mogo, shchob zrobiti rich malu chi rich vyelikiu. a tyepyer posid'tye i vi tut tsiei nochi, a ya piznayuu, shcho shchye i-o' budye govoriiti myeni. i priishov tsi-do unochi do valaama ta i skazav iomu: yakshcho tsi lyudi priishli poklikati tyebye, ustan', idi z nimi. alye til'ki tye, shcho ya promovlyatimu do tyebye, tye ti zrobish. i vstav valaam urantsi, i osidlav svoyu oslitsyu, ta i pishov iz moavs'kimi vye'l'mozhami. i zapalivsyia gniv bozhii, shcho vin idye. i stav angol i-o na dorozhi za pyeryeshkodu iomu, a vin idye na svoii oslitsi, i dvoe slug iogo z nim. i pobachila ta oslitsya i-o'ogo angla, shcho stoit' na dorozhi, a vityagnyenii myech iogo v rutsi iogo. i zboghila oslitsya z dorogi, i pishla polyem, a valaam udavir oslitsyu, shchob zboghila na dorogu. i stav angol i-o na styezhtsi vinogradnikiv, stina z tsiei storoni, i stina z tiei. i pobachila ta oslitsya i-o'ogo angla, i pritisnulasya do stini, ta i pritisnula do stini valaamovu nogu. i vin dali ii biv. i angol i-o znov pyeryeishov, i stav u tismomu misti, dye nyema dorogi zboghiti ni pravoruch, ni livoruch. i pobachila ta oslitsya i-o'ogo angla i lyagla pid valaamom. i zapalivsyia gniv valaamiv, i vin udavir oslitsyu kiem. i vidkriv i-o' usta oslitsi, i skazala vona do valaama: shcho ya zrobila tobi, shcho ti otsye trichi vdariv myenye? i skazav valaam do oslitsi: bo ti vistavila myenye na smikh. koli b myech buv u rutsi moii, to tyepyer ya zabiv bi tyebye! i skazala oslitsya do valaama: chi zh ya nye oslitsya tvoya, shcho ti izdiv na myeni, skil'ki zhivyesh, azh do ts'ogo dnya? chi zh spravdi zvika ya robiti tobi tak? i vin vidkazav: ni! i vidkriv i-o' ochi valaamovi, i pobachiv vin i-o'ogo angla, shcho stoit' na dorozhi, a iogo vityag-nyenii myech u rutsi iogo. i skhilivsyia vin, i vpav na oblichchya svoe. i skazav do n'ogo angol i-o: nash-cho ti vdariv oslitsyu svoyu otsye trichi? os' ya vi-ishov za pyeryeshkodu, bo tsya doroga pogibyl'na pyeryedo mnoyu. i pobachila myenye tsya oslitsya, i zboghila pyeryed litysem moim os' vlasnye trichi. i koli b vona nye zboghila bula pyeryed litysem moim, to tyepyer ya i zabiv bi tyebye, a ii pozostaviv bi zhivoyu. i skazav valaam do i-o'ogo angla: ya zgr-ishiv, bo nye znau, shcho ti stoish na dorozhi navproti myenye. a tyepyer, yakshcho tsye zlye v ochakh tvoikh, to ya vyernusya sobi. i skazav angol i-o do valaama: idi z tsimi lyud'mi, i tye slovo, shcho skazhu tobi, iogo til'ki budyesh govoriiti. i pishov valaam z balakovimi vye'l'mozhami. i pochuv balak, shcho pri-ishov valaam, i viishov navproti n'ogo do ir-moavu, shcho na granitsi arnonu, shcho na krayu granitsi. i skazav balak do valaama: chi zh spravdi nye poslav ya do tyebye, shchob poklikati tyebye, chomu zh nye

pishov ti do myenye? chi spravdi ya nye potraplyu vshanuvati tyebye? i skazav valaam do balaka: os' ya pribuv do tyebye tyepper. chi potraplyu ya skazati shchos? tye slovo, shcho tsi-do vkladye v usta moi, iogo til'ki ya budu promovlyati. i pishov valaam iz balakom, i pribuli voni do kir'yat-khutsotu. i prinis balak na zhyertvu khudobu vyelikyu ta khudobu dribnu, i poslav valaamovi ta vyel'mozham, shcho z nim. i stalosya vrantsi, i vzyav balak valaama, ta i viviv iogo na bamot-baal, shchob pobachiv izvidti til'ki chastinu togo narodu.

23

i skazav valaam do balaka: zbudui myeni tut sim zhyertivnikiv, i prigotui myeni tut sim bichkv ta sim baraniv. i zrobiv balak, yak valaam govoriv. i prinis balak ta valaam bichka ta barana na kozhnomu zhyertivniku. i skazav valaam do balaka: stan' nad svoim tsilopalyennyam, a ya pidu, mozhye strinu i-o navproti syebye, i shcho vin ob'yavit' myeni, ya pyeryekazhu tobi. i vin pishov na lisu goru. i strivsy valaamovi tsi-do, i skazav vin iomu: sim zhyertivnikiv sklav ya, i prinis bichka ta barana na kozhnomu zhyertivniku. i vklav i-o' slovo do valaamovikh ust ta i skazav: vyernis' do balaka, i budyesh tak promovlyati. i vyernuv's' vin do n'ogo, azh os' vin stoit' nad svoim tsilopalyennyam, vin ta vsi vyel'mozhi moav's'ki. i vin vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: iz aramu myenye priprovadiv balak, tsar moav's'kii, z gir skhodu: idi zh, proklyani myeni yakova, a idi zh, skazhi vizual'nii-ra-trudititsya na izrailya! shcho zh ya budu togo proklinati, shcho tsi-do nye proklyav buv iogo? i shcho zh budu kazat' vizual'nii-ra-trudititsya na togo, shcho gnivu na n'ogo nye mae i-o'? bo ya bachu iogo z vyershoka skyel', i z pagirik iogo oglyadayu, tozh narod probuvae samitno, a syeryed lyudyei nye rakhuet'sya. khto zh pyeryelichiv porokh yakoviv, i khto zrakhuvav pil izrailiv? khai dusha moya vmrye smyertyu pravyed-nikh, i kinyets' mii khai budyeh takii, yak iogo! i skazav balak do valaama: shcho ti zrobiv myeni? ya vzyav tyebye, shchob ti proklyav moikh vorogiv, a otsye ti spravdi poblagosloviv ikh! a toi vidpoviv ta i skazav: chi zh nye tye, shcho i-o' vkladye v moi usta, ya budu pil'nuvati, shchob tye govoriti? i skazav do n'ogo balak: khodi zh zo mnoyu do inshogo mistysa, zvidki pobachish iogo. til'ki chastinu iogo budyesh bachiti, a vs'ogo iogo nye pobachish. i proklyani myeni iogo, mogo voroga, zvidti! i vin uzyav iogo na syedye-tsofim, na vyerkhiv'ya piski, i zbuduvav sim zhyertivnikiv, i prinis bichka ta barana na kozhnim zhyertivniku. i skazav vin do balaka: stan' tut nad svoim tsilopalyennyam, a ya strinu tam i-o. i striv i-o' valaama, i vklav slovo do ust iogo ta i skazav: vyernisya do balaka, i budyesh tak promovlyati. i priishov vin do n'ogo, azh os' vin stoit' nad svoim tsilopalyennyam, a z nim vyel'mozhi moav's'ki. i skazav iomu balak: shcho zh govoriv i-o'? i vin vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: us-tan' zhye, balaku, ta i slukhai, nakhili svoje ukho do myenye, o sinu tsipporiv! tsi-do nye cholovik, shchob nyepravdu kazati, i vin nye sin lyuds'kii, sh-

chob iomu zhalkuvati. chi zh vin buv skazav i nye zrobit', chi zh vin govoriv ta i nye vikona? otsye ya odyerzhav nakaza poblagosloviti, i poblagosloviv vin, i ya togo nye vidvyernu! nye vidno strazhdan-nya mizh yakovom, i nye zaprimitno nyeshchastya v izraili, z nim i-o', iogo tsi-do, a mizh nim golosnii krik na slavu tsarya! tsi-do, shcho viviv buv ikh iz egiptu, vin dlya n'ogo, yak mits' odnorozhtsya! bo nyema vorozhbi pomizh yakovom, i chariv nyema mizh izrailiem, tyepper budyeh skazanye yakovu ta izrailyevi, shcho tsi-do uchiniv. tozh ustaney narod, yak lyevitsya, i pidiimyet'sya vin, nyemov lyev! vin nye lyazhye, azh poki nye budyeh vin zhyerti zdobichu, i azh poki nye budyeh vin pit' krov zabitikh! i skazav balak do valaama: ni proklinati nye proklinai iogo, ni blagosloviti nye blagoslovlyai iogo! i skazav valaam, i vidpoviv do balaka: chi zh nye kazav ya tobi, govoryachi: usye, shcho budyeh promovlyati i-o', tye zrobluy? i skazav balak do valaama: khodi zh, viz'mu tyebye shchye do inshogo mistysa, mozhye spodobae't'sya v bozhikh ochakh, i ti zvidti proklyanyesh myeni iogo. i vzyav balak valaama na vyerkhiv'ya pyeoru, shcho zvyernyenii do pustini. i skazav valaam do balaka: zbudui myeni tut sim zhyertivnikiv, i prigotui myeni tut sim bichkv ta sim baraniv. i zrobiv balak, yak skazav buv valaam, i prinis bichka ta barana na kozhnomu zhyertivniku.

24

i pobachiv valaam, shcho i-o vgodno poblagosloviti izrailya, i nye pishov, yak kozhnogo razu, na vorozhbu, i zvyernuv lityse svoe do pustini. i zviv valaam ochi svoi, ta i pobachiv izrailya, shcho probuvav za svoimi plyemyenami. i na n'omu buv dukh bozhii! i vin vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: mova valaama, sina byeerovogo, i mova muzha z ochima vidkritimi, tsye mova togo, khto slukhae't'sya bozhikh sliv, khto bachi't' vidinnya vsye-mogutn'ogo, shcho padae vin, alye ochi vidkriti iomu. yaki, yakovyeh, garni namyeti tvoi, mistysa pyeryebuvannya tvoio, izrailyu! voni roztyaglisya, nyemov ti dolini, nyemov ti sadki ponad richkoyu, voni yak dyeryeva aloini, shcho i-o' nasadiv, yak kyedri nad vodami! voda potechye z iogo vidyer, a nasinnya iogo nad vyelikimi vodami. iogo tsar stanye vishchii za agaga, i tsarstvo iogo pidnyesye't'sya. iz egiptu tsi-do viviv iogo, vin dlya n'ogo yak mits' odnorozhtsya! poist' vin lyudyei, shcho vorozhi iomu, i ikhni kosti potroshchit', a strili iogo polamae. nakhilivsy vin, lig, nyemov lyev, i yak lyevitsya, khto pidiimye iogo? khto blagoslovlyae tyebye toi blagoslovyyen-nii, a khto proklinae tyebye toi proklyati! i zapalav gniv balakiv na valaama, i splyesnuy vin u doloni svoi! i skazav balak do valaama: ya poklikav tyebye proklyasti vorogiv moikh, a ti os', blagoslovlyayuchi, poblagosloviv ikh otsye trichi! a tyepper utikai sobi do svogo mistysa! ya skazav buv: konchye poshanuyu tyebye, ta os' strimav tyebye i-o' vid poshani. i skazav valaam do balaka: chi zh nye kazav ya takozh do poslantsiv tvoikh, yakikh poslav ti do myenye, govoryachi: yakshcho balak dast' myeni povnii svii dim sribla ta zolota, to i todi ya nye zmozhu pyeryestupiti

nakazu i-o'ogo, shchob zrobiti dobre chi zlye z vlasnoi voli, shcho kazatymye i-o', tye ya budu govorit! a tyepyer ya otsye idu do narodu svogo. khodi zh, ya zvisychu tobi, shcho zrobit' toi narod tvoemu narodovi na kintsi dnov. i vin vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: mova valaama, sina byeorovogo, i mova muzha z ochima vidkritimi, mova togo, khto slukhaet'sya bozhikh sliv, i znae dumku vsyevishn'ogo, khto bachit' vidinnya vsyemogutn'ogo, shcho padae vin, alye ochi vidkriti iomu. ya bachu iogo, ta nye tyepyer, divlyusya na n'ogo, ta vin nye bliz'kii! skhodit' zorya on vid yakova, i pidiimaet'sya byerlo z izrailya, lamae vin skroni moava ta chyeryepa vsikh siniv sifa! i staneye yedom za spadshchinu, i staneye syeir za posilist' svoikh vorogiv, a izrail' robitimye spravi vyelikil' i toi zapanue, khto z yakova, i vigubit' ryeshtki iz mista. i pobachiv vin amalika, i vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: pochatok narodiv amalik, ta zaginye naprikintsi i vin! i pobachiv vin kyeneyanina, i vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: mitsna tsya osyelya tvoya, i poklav ti na skyeli gnizdo svoe! alye vigublyenii budye kain, nyezabarom ashshur ponyevolit' tyebye! i vin vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: o, khto zh budye zhiti, yak zachnye tsi-do robiti otsye? i korabli priplivut' vid kittyeiv, i ashshura vpokoryat', i yevyera vpokoryat'. ta zaginye naprikintsi i vin! i vstav valaam i pishov, ta i vyernuvysya do mistysa svogo. a balak takozh pishov na dorogu svoyu.

25

i osivysya izrail' u shittimi, i narod zachav khoditi na rozpustu do moavs'kikh dochok, a voni zaklikali narod do zhyertov ikhnim tsi-doam, i narod iv ta vklonyavysya tsi-doam ikhnim. i izrail' prilipivysya buv do pyeors'kogo vaala. i zapalav gniv i-o na izrailya. i skazav i-o' do moisyeya: viz'mi vsikh goliv narodu, ta i povishai ikh dlya i-o navproti sotsntsa. i vidvyernyet'sya palyuchii i-o gniv vid izrailya. i skazav moisyey do izrail'yevikh suddiv: pozabivaitye kozhyen muzhiv svoikh, priliplyenikh do pyeors'kogo vaala. azh os' priishov odin iz izrail'yevikh siniv, ta i priviv do brativ svoikh midiyanyanku na ochakh moisyeya i na ochakh usiei gromadi izrail'yevikh siniv, a voni plakali pri vkhodi skinii zapovitu. i pobachiv tsye pinkhas, sin yelyeazara, sina svyashchyenika aarona, i vstav vin z-posyeryed gromadi, i vzyav spisa v svoyu ruku. i vviishov vin za izrail'yevim muzhyem do syeryedini myeshkan-nya, ta i probiv ikh obokh izrail'yanina ta tu zhinku, azh chyeryez ii chyeryevo. i bula strimana porazka izrail'yevikh siniv. i pomyerlo v poraztsi dvadtsyat' i chotiri tisyachi. i promoviv i-o' do moisyeya, govoryachi: pinkhas, sin yelyeazara, sina svyashchyenika aarona, vidvyernuv moyu lyut' vid izrail'yevikh siniv, koli vin zapalivysya gorlivystu moeyu syeryed nikh. i ya nye vigubiv izrail'yevikh siniv u svoii gorlivosti. tomu skazhi: os' ya dayu iomu svogo zapovita: mir. i budy iomu ta nasinnyu iogo po nim zapovit vichnogo svyashchyenstva za tye, shcho vin zapalivysya dlya tsi-doa svogo, i ochistiv izrail'yevikh siniv. a imyennya zabito go izrail'yevogo muzha, sh-

cho buv zabitii z tieyu midiyanyankoyu, zimri, sin salu, nachal'nik bat'kovogo domu symyena. i im'ya tiei zabitoi midiyanyits'koi zhinki kozbi, dochka tsura, shcho buv golovoyu plyemyen bat'kovogo domu v midiyani. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: nyenaviditi midiyanitiv, i budyeteye ikh zabivati! bozh voni nyenavidyat' vas u svoikh pidstupakh, shcho zvodili vas chyeryez pyeora, i chyeryez kozbi, dochku midiyanyits'kogo nachal'nika, syestru ikh, zabitu dnya porazki za pyeora.

26

i stalosya po poraztsi, i skazav i-o' do moisyeya i do yelyeazara, sina svyashchyenika aarona, govoryachi: pyeryelichit' usyu gromadu izrail'yevikh siniv vid viku dvadtsyati lit i vishchye za domami ikhnikh bat'kiv, kozhnogo, khto zdatnii do viis'ka v izraili. i govori do nikh moisyey ta svyashchyenik yelyeazar u moavs'kikh styepakh nad prierikhons'kim iordanom, govoryachi: pyeryelichit' vid viku dvadtsyati lit i vishchye, yak nakazav buv i-o' moisyeevi i izrail'yevim sinam, shcho vikhodili z egipypets'kogo krayu. ruvim, pyervoridnii izrailiv. ruvimovi sini: khanokh rid khanokhiv, vid pallu rid palluiv, vid khyetsrona rid khyetsroniv, vid karmi rid karmiiv. otsye ruvimovi rodi. i buli ikhni pyeryelichyeni: sorok i tri tisyachi i simst i tridtsyat'. a sini palluevi: yeliyav. a sini yeliyavovi: nyemuil, i datan, i aviron. tsye toi datan ta aviron, poklikani gromadi, shcho pidburyovali proti moisyeya ta proti aarona v koryeevii gromadi, koli voni pidburyovali na i-o. i vidkriila zymlyu svoi usta, ta i poglunula ikh ta koryeya pri smyerti tiei gromadi, koli ogon' pozhyer buv dvisti i p'yatdyesyat lyuda, i stali voni za oznaku. a koryeevi sini nye pomyerli. sini symyeonovi za ikhnimi rodami: vid nyemuila rid nyemuiliv, vid yamina rid yaminiv, vid yakhkina rid yakhniniv, vid zyerakha rid zyerakhiv, vid saula rid sauliv. otsye symyeonovi rodi, dvadtsyat' i dvi tisyachi i dvisti. sini gadovi za ikhnimi rodami: vid tsyefona rid tsyefoniv, vid khaggi rid khaggiiv, vid shuni rid shuniiv, vid ozni rid ozniiv, vid yeri rid yeriiv, vid aroda rid arodiv, vid ar'yeli rid ar'yeliiv. otsye rodi gadovikh siniv, za ikhnim pyeryelichyennam: sorok tisyach i p'yatsot. sini yudini: yer ta onan; i pomyer yer ta onan u khanaans'kim krai. i buli yudini sini za ikhnimi rodami: vid shyeli rid shyelin, vid pyeryetsa rid pyeryetsiv, vid zyerakha rid zyerakhiv. a pyeryetsyevi sini buli: vid khyetsrona rid khyetsroniv, vid khamula rid khamuliv. otsye yudini rodi za ikhnim pyeryelichyennam: simdyesyat i shist' tisyach i p'yatsot. sini issakharovi za ikhnimi rodami: tola rid tolin, vid tsuvvi rid tsuvviv, vid yashuva rid yashuviv, vid shimrona rid shimroniv. otsye issakharovi rodi za ikhnim pyeryelichyennam: shistdyesyat i chotiri tisyachi i trista. sini zavulonovi za ikhnimi rodami: vid syeryeda rid syeryediv, vid yelona rid yeloniv, vid yakhlyeila rid yakhlyeiliv. otsye zavulonovi rodi za ikhnim pyeryelichyennam: shistdyesyat tisyach i p'yatsot. sini iosipa za ikhnimi rodami: manasiya ta efryem. sini manasini: vid makhira rid makhiriv, a makhir porodiv gilyeada, vid gilyeada rid gilyeadiv. otsye gilyeadovi sini: ezyer rid

ezyeriv, vid khyelyeka rid khyelyekiv, i asriil rid asriiliv, i shyekhyem rid shyekhyemiv, i shyemida rid shyemidin, i khyefyer rid khyefyeriv. a tsyelfokhad, sin khyefyeriv, nye mav siniv, a til'ki dochok. a imyennya dochok: makhla i noa, khogla, milka i tirtsa. otsye rodi manasiini, a ikhni pyeryelichyeni: p'yatdyesyat i dvi tisyachi i simstot. otsye efyemovi sini za ikhnimi rodami: vid shutyelakha rid shutyelakhiv, vid byekhyera rid byekhyeriv, vid takhana rid takhaniv. a otsye shutyelakhovi sini: vid yerana rid yeraniv. otsye rodi efyemovikh siniv za ikhnim pyeryelichyennam: tridtsyat' i dvi tisyachi i p'yatsot. otsye iosipovi sini za ikhnimi rodami. sini vyenyaminovi za ikhnimi rodami: vid byeli rid byelin, vid ashbyela rid ashbyelin, vid akhirama rid akhiramiv, vid shyefufama rid shyefufamiv, vid khufama rid khufamiv. a sini byelini buli: ard, i naaman, vid arda rid ardiv, vid naamana rid naamaniv. otsye vyenyaminovi sini za ikhnimi rodami, a pyeryelichyeni ikhni: sorok i p'yat' tisyach i shistsot. otsye danovi sini za ikhnimi rodami: vid shukhama rid shukhamiv. otsye danovi rodi za ikhnimi rodami. vsi shukhamovi rodi za ikhnim pyeryelichyennam: shistsdyesyat i chotiri tisyachi i chotirista. asirovi sini za ikhnimi rodami: vid imni rid imnin, vid ishvi rid ishviiv, vid byerii rid byeriiv. sini byerii: vid khyevyera rid khyevyeriv, vid malkiila rid malkiiliv, a imyennya asirovoi dochki sarakh. otsye rodi asirovikh siniv za ikhnim pyeryelichyennam: p'yatdyesyat i tri tisyachi i chotirista. sini nyefalimovi za ikhnimi rodami: vid yakhtsyela rid yakhtsyelin, vid guni rid guniiv, vid etsyera rid etsyeriv, vid shillyema rid shillyemiv. otsye rodi nyefalimovi za ikhnimi rodami i za ikhnim pyeryelichyennam: sorok i p'yat' tisyach i chotirista. otsye pyeryelichyeni izrail'yevikh siniv: shistsot tisyach i tisyacha i simstot i tridtsyat' i promoviv i-o' do moisyeya, govoryachi: dlya tsikh budy podilyeni kra i spadok za chislom imyen. chislyennomu primnozhash spadshchinu iogo, a malomu zmyenshish spadok iogo, kozhnomu za pyeryelichyennam iogo budy dana spadshchina iogo. til'ki zhyeryebkom podil't'sya z'yemlyu, voni budut' voloditi za imyenamei plyemyen ikhnikh bat'kiv. za zhyeryebkom budy podilyena spadshchina iogo pomizh chislyennim ta malim. a otsye pyeryelichyeni lyeviti za ikhnimi rodami: vid gyershona rid gyershoniv, vid kyegata rid kyegativ, vid myerari rid myerariiv. otsye rodi lyevievi: rid lyeviiv, rid khyevroniiv, rid makhliiv, rid mushiiv, rid koryeiv, a kyegat porodiv amrama. a imyennya amramovoi zhinki iokhyevyed, dochka lyevieva, shcho vrodila ii lyevievi zhinka iogo v egipti, a vona vrodila amramovi aarona, i moisyeya, i syestru ikh mariyam. i vrodilisya aaronovi nadav, i avigu, i yelyeazar, i itamar. a nadav ta avigu pomyerli, koli voni prinosili chuzhii ogon' pyeryed i-o lityse. i buli ikhni pyeryelichyeni dvadtsyat' i tri tisyachi, kozhyen cholovichoi stati vid misyachnogo viku i vishchye; bo voni nye buli pyeryelichyeni syeryed izrail'yevikh siniv, nye dana bo im spadshchina syeryed izrail'yevikh siniv. otsye pyeryelichyeni moisyeya ta svyashchyenika yelyeazara, shcho pyeryelichyeni izrail'yevikh siniv u moavs'kikh styepakh nad

prierikhons'kim iordanom. a syeryed tikh nye bulo vzhye nikogo z pyeryelichyeni moisyeya ta svyashchyenika aarona, shcho pyeryelichyeni izrail'yevikh siniv na sinais'kii pustini, bo i-o' buv skazav im: konchye povmiraet'e vi na pustini. i nye zostavsvya z nikh nikhto, krim kalyeva, sina efunnye-evogo, ta isusa, sina navinovogo.

27

i priishli dochki tsyelfokhada, sina khyefyerovogo, sina gilyeadovogo, sina makhirovogo, sina manasiinogo, z rodiv manasi, sina iosipovogo, a otsye imyennya dochok iogo: makhla, noa, i khogla, i milka, i tirtsa. i stali voni pyeryed moisyem i pyeryed svyashchyenikom yelyeazarom ta pyeryed nachal'nykami, i vsieyu gromadoyu pri vkhodi skinii zapovitu, govoryachi: nash bat'ko pomyer u pustini, i vin nye buv syeryed gromadi zmovnikiv na i-o v koryeevii gromadi, bo vin pomyer za svii grikh, a siniv vin nye mav. chomu imyennya nashogo bat'ka budy vidnyaty z-posyeryed iogo rodu, shcho nyemae v n'ogo sina? dai zhye nam volodinnya syeryed brativ nashogo bat'ka! i prinis moisyei ikhnyu spravu pyeryed i-o lityse. i skazav i-o' do moisyeya, govoryachi: tsyelfokhadovi dochki slushno govoryat'. konchye dasi im volodinnya spadkovye syeryed brativ ikhn'ogo bat'ka, i zrobish, shchob pyeryeishla im spadshchina ikhn'ogo bat'ka. a do izrail'yevikh siniv budyesh promovlyati, govoryachi: koli khto pomrye, a sina v n'ogo nyema, to zrobitye, shchob spadok iogo pyeryeishov dochtsi iogo. a yakshcho v n'ogo nyemae dochki, to dastye spadshchinu iogo bratam iogo. a yakshcho v n'ogo nyemae brativ, to dastye spadok iogo bratam bat'ka iogo. a yakshcho v iogo bat'ka nyemae brativ, to dastye spadshchinu iogo rodichyevi, bliz'komu iomu z iogo rodu, i vin posyadye iogo. a tsye stanye dlya izrail'yevikh siniv na pravnu postanovu, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i skazav i-o' do moisyeya: viidi na tsyu goru avarim, i pobach toi krai, shcho ya dav izrail'yevim sinam. i pobachish iogo, i budyesh priluchyenii do svoei ridni i ti, yak buv priluchyenii tvii brat aaron, bo vi buli nyesluchnyani nakazam moim u pustini tsin pri svartsi gromadi, shchob yavilasya svyatsit' moya chyeryez vodu na ikhnikh ochakh. tsye voda myerivi kadyes'koi v pustini tsin. i promoviv i-o' do moisyeya, govoryachi: nyekhai priznachit' i-o', tsi-do dukhiv i kozhnogo tila, cholovika nad gromadoyu, shcho viidye pyeryed nimi, i shcho vviidye pyeryed nimi, i shcho viprovadit' ikh, i shcho viprovadit' ikh, i nye budy i-o gromada, yak otara, shcho nye mae pastukha. i skazav i-o' do moisyeya: viz'mi sobi isusa, navinovogo sina, muzha, shcho v n'omu dukh, i pokladyesh svoyu ruku na n'ogo. i postavish iogo pyeryed svyashchyenikom yelyeazarom ta pyeryed usieyu gromadoyu, i nakazyesh iomu na ikhnikh ochakh. i dasi na n'ogo z vladi svoei, shchob chula vsya gromada izrail'yevikh siniv. i stanye vin pyeryed svyashchyenikom yelyeazarom, i vin zapitae dlya n'ogo viroku urimu pyeryed i-o litysem. i za nakazom iogo viidut', i za nakazom iogo vviidut' vin ta vsi izrail'yevi sini z nim i vsya gromada. i zro-

biv moiseyi, yak i-o' nakazav buv iomu. i vzyav vin isusa, i postaviv iogo pyeryed yelyeazarom ta pyeryed usieyu gromadoyu. i poklav vin ruki svoi na n'ogo, i zapoviv iomu, yak i-o' promovlyav chyeryez moiseyeya.

28

i i-o' promovlyav do moiseyeya, govoryachi: nakazhi izrail'yevim sinam, i skazhi im: vi budyetye pil'nuvati zhyertvu moyu, khlíb mii dlya ognyanikh moikh zhyertov, pakhoshchi lyubi moi, shchob prinositi myeni oznachynogo chasu. i skazhi im: otsye ogniana zhyertva, shcho prinyesyetye i-o: byezvadni odnorichni yagnyata, dvoe na dyen', tsilopalyennya zavzhdí. odnye yagnya prinyesyesh urantsi, a yagnya druge prinyesyesh nadyechir. i dyesyatu chastinu yefi pshyenicnoi muki na khlíbnu zhyertvu, mishanu v tovchenii olivi chvyert' gina. tsye stalýe tsilopalyennya, prinyesyenye na sinais'kii gori na pakhoshchi lyubi, ogniana zhyertva dlya i-o. a lita zhyertva iogo chvyert' gina dlya odnogo yagnyati. u svyatiní prinyesyesh litu zhyertvu vina dlya i-o. a druge yagnya prinyesyesh nadyechir, prinyesyesh yak khlíbnu zhyertvu ranku i yak zhyertvu litu iogo, tsye ogniana zhyertva, lyubi pakhoshchi dlya i-o. a subotn'ogo dnya dvoe odnorichnikh byezvadnikh yagnyat, i dvi dyesyati pshyenicnoi muki, zhyertva khlíbna, mishana v olivi, i zhyertva lita iogo. tsye subotne tsilopalyennya shchosuboti iogo, okrim tsilopalyennya stalogo ta iogo litoi zhyertvi. a pyershogo dnya vashikh misyatsiv prinyesyetye tsilopalyennya dlya i-o: bichki, molodye z vyelikoi khudobi dva, i odnogo barana, odnorichni yagnyata sim byezvadnikh, i tri dyesyati yefi pshyenicnoi muki, zhyertvu khlíbnu, mishanu v olivi, dlya odnogo bichka, i dvi dyesyati pshyenicnoi muki, zhyertvu khlíbnu, mishanu v olivi, dlya odnogo barana, i po dyesyatii chastini yefi pshyenicnoi muki, zhyertvu khlíbnu, mishanu v olivi, dlya odnogo yagnyati. tsye tsilopalyennya, pakhoshchi lyubi, ogniana zhyertva dlya i-o. a ikhni liti zhyertvi: piv gina vina budye dlya bika, a tryetina gina dlya barana, a chyetyertina gina dlya yagnyati. tsye novomisyachnye tsilopalyennya kozhnogo molodika, dlya vsikh molodikiv roku. i budye prinyesyenii odin kozyl na zhyertvu za grikh dlya i-o, krim stalogo tsilopalyennya, i lita zhyertva iogo. a pyershogo misyatsya, chotirnadsyatogo dnya misyatsya paskha dlya i-o. a p'yatnadsyatogo dnya togo misyatsya svyato, sim dyen' oprisnoki isti. pyershogo dnya svyati zbori, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. i prinyesyetye ognyanu zhyertvu, tsilopalyennya dlya i-o: bichki, molodye z vyelikoi khudobi dva, i odnogo barana, i sim odnorichnikh yagnyat, byezvadni voni budut' u vas. a ikhnya khlíbna zhyertva pshyenicna muka, mishana v olivi, prinyesyetye tri dyesyati yefi dlya bichka i dvi dyesyati dlya barana. po dyesyatii chastini yefi prinyesyesh dlya odnogo yagnyati, tak dlya syemi yagnyat. i odnogo kozla zhyertvi za grikh na ochishchyennya vas, okrim tsilopalyennya ranku, shcho nalyezhit' do stalogo tsilopalyennya, prinyesyetye otsye. yak otsye, budyetye prinositi shchodyenno sim dyen' khlíb

ognyanoi zhyertvi, lyubi pakhoshchi dlya i-o; okrim stalogo tsilopalyennya budye tsye prinyesyenye, i lita zhyertva iogo. a s'omogo dnya budut' dlya vas svyati zbori, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. a dnya pyervoplodiv, koli prinositye novu khlíbnu zhyertvu dlya i-o v vashikh tizhnakh, budut' dlya vas svyati zbori, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. i prinyesyetye tsilopalyennya na lyubi pakhoshchi dlya i-o: bichki, molodye z vyelikoi khudobi dva, barana odnogo, sim yagnyat odnorichnikh. a ikhnya khlíbna zhyertva: pshyenicna muka, mishana v olivi, tri dyesyati yefi dlya odnogo bichka, dvi dyesyati dlya odnogo barana, po dyesyatii chastini yefi dlya odnogo yagnyati, tak dlya syemi yagnyat. kozyl odin, na ochishchyennya vas, okrim stalogo tsilopalyennya ta khlíbnoi iogo zhyertvi tsye prinyesyetye, voni budut' byezvadni u vas, i ikhni liti zhyertvi.

29

a s'omogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya svyati zbori budut' dlya vas, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti, tsye budye dlya vas dyen' surmlyennya. i sporyaditye tsilopalyennya na pakhoshchi lyubi dlya i-o: bichka, molodye z vyelikoi khudobi, odnogo, barana odnogo, odnorichni yagnyata, syemyero byezvadnikh. a ikhnya khlíbna zhyertva: pshyenicna muka, mishana v olivi, tri dyesyati yefi dlya bichka, dvi dyesyati dlya barana, i odna dyesyata dlya odnogo yagnyati, tak dlya syemi yagnyat, i odin kozyl, zhyertva za grikh, na ochishchyennya vas, okrim novomisyachnogo tsilopalyennya i khlíbnoi iogo zhyertvi ta tsilopalyennya stalogo, i khlíbnoi iogo zhyertvi ta ikhnikh litikh zhyertov za ikhn'oyu postanovoyu, na lyubi pakhoshchi, ogniana zhyertva dlya i-o. a dyesyatogo dnya togo s'omogo misyatsya budut' dlya vas svyati zbori, i budyetye vpokoryati svoi dushi, zhodnogo zainyattya nye budyetye robiti. i prinyesyetye tsilopalyennya dlya i-o, lyubi pakhoshchi: bichka, molodye z vyelikoi khudobi, odnogo, barana odnogo, odnorichnikh yagnyat syemyero, byezvadni budut' u vas. a ikhnya khlíbna zhyertva: pshyenicna muka, mishana v olivi, tri dyesyati yefi dlya bichka, dvi dyesyati dlya odnogo barana, po dyesyatii dlya odnogo yagnyati, tak dlya syemi yagnyat. kozyl odin, zhyertva za grikh, okrim zhyertvi za grikh ochishchyennya i stalogo tsilopalyennya, i iogo zhyertvi khlíbnoi ta ikhnikh litikh zhyertov. a p'yatnadsyatogo dnya s'omogo misyatsya budut' dlya vas svyati zbori, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti, i budyetye svyatkuvati sim dyen' dlya i-o. i prinyesyetye tsilopalyennya, ognyanu zhyertvu, pakhoshchi lyubi dlya i-o: bichki, molodye z vyelikoi khudobi, trinadsyatyero, barani dva, odnorichnikh yagnyat chotirnadsyatyero, byezvadni budut' voni. a khlíbna ikhnya zhyertva: pshyenicna muka, mishana v olivi, tri dyesyati yefi dlya kozhnogo z trinadsyati bichkiv, dvi dyesyati dlya odnogo barana, dlya dvokh baraniv, i po dyesyatii dlya kozhnogo z chotirnadsyati yagnyat, i odin kozyl, zhyertva za grikh, okrim stalogo tsilopalyen-

nya, iogo khlিবnoi zhyertvi ta iogo zhyertvi litoi. a drugogo dnya: bichki, molodye z vyelikoi khudobi, dvanadtsyatyero, barani dva, odnorichni yagnyata chotirnadtsyatyero, byezvadni. a khlিবna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel odin, zhyertva za grikh, okrim stalogo tsilopalyennya i khlিবnoi iogo zhyertvi ta ikhnikh litikh zhyertov. a tryet'ogo dnya: bichki odinadtsyatyero, barani dva, odnorichni yagnyata chotirnadtsyatyero, byezvadni. a khlিবna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel odin, zhyertva za grikh, okrim stalogo tsilopalyennya ikhn'oi khlিবnoi zhyertvi ta ikhn'oi litoi zhyertvi. a p'yatogo dnya: bichki dyev'yatyero, barani dva, odnorichni yagnyata chotirnadtsyatyero, byezvadni. a khlিবna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel zhyertvi za grikh odin, okrim stalogo tsilopalyennya ta iogo khlিবnoi zhyertvi ta iogo litoi zhyertvi. a shostogo dnya: bichki vos'myero, barani dvoe, odnorichni yagnyata chotirnadtsyatyero, byezvadni. a khlিবna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel zhyertvi za grikh odin, okrim stalogo tsilopalyennya iogo khlিবnoi zhyertvi ta iogo litikh zhyertov. a s'omogo dnya: bichki syemyero, barani dvoe, odnorichni yagnyata chotirnadtsyatyero, byezvadni. a khlিবna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel zhyertvi za grikh odin, okrim stalogo tsilopalyennya iogo khlিবnoi zhyertvi ta iogo litoi zhyertvi. a vos'mogo dnya budyе dlya vas viddannya svyata, zhodnogo robochoho zainyattya nye budyetye robiti. i prinysesetye tsilopalyennya, ognyanu zhyertvu, pakhoshchi lyubi dlya i-o: bichka odnogo, barana odnogo, odnorichnikh yagnyat syemyero, byezvadni. khlিবna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichka, dlya barana i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel zhyertvi za grikh odin, okrim stalogo tsilopalyennya ta iogo khlিবnoi zhyertvi ta iogo litoi zhyertvi. tsye prinysesetye dlya i-o v vashi svyata, okrim vashikh obitnits' ta vashikh dariv, dlya vashikh tsilopalen', i dlya vashikh khlিবnikh zhyertov, i dlya vashikh litikh zhyertov, i dlya vashikh zhyertov mirnikh. i moisei skazav izrail'yevim sinam usye tak, yak i-o' nakazav moiseyevi.

30

i promovlyav moisei do goliv plyemyen izrail'yevikh siniv, govoryachi: otsye ta rich, shcho i-o' nakazav: koli khto skladaе obitnitsyu dlya i-o abo prislyag-nye prislyagu zaryekti zaroka na dushu svoyu, khai

toi nye porushit' svogo slova, nyekhai zrobit' usye, yak viishlo bulo z iogo ust. a zhinka, koli skladaе obitnitsyu dlya i-o, i zaryechye zaroka v domi svogo bat'ka v svoii molodosti, i pochue ii bat'ko obitnitsyu ii ta zaroka, shcho zaryekla na svoyu dushu, ta budyе movchati ii bat'ko ii, to budut' vazhni vsi obitnitsi ii, i budyе vazhni kozyhen zarik ii, shcho vona zaryekla na dushu svoyu. a yakshcho bat'ko ii zaboronit' ii того dnya, koli buv pochue, usi obitnitsi ii ta zaroki ii, shcho zaryekla na svoyu dushu, to nye budut' voni vazhni, a i-o' probachit' ii, bo ii bat'ko zaboroniv ii. a yakshcho budyе vona zamizhnya, a obitnitsi ii na nii abo mova ust ii, shcho zaryekla na dushu svoyu, i pochue ii cholovik, i budyе movchati ii того dnya, koli pochue, to budut' vazhni obitnitsi ii, i zaroki ii, shcho zaryekla na svoyu dushu, budut' vazhni. a yakshcho того dnya, koli cholovik ii pochue, vin zaboronit' ii i unyevazhnit' obitnitsi ii, shcho na nii, i movu ust ii, shcho zaryekla na svoyu dushu, to i-o' probachit' ii. a obitnitsya vdovi ta rozvyedenoй, usye, shcho zaryekla na svoyu dushu, budyе vazhnye na nii. a yakshcho vona obituvala v domi svogo cholovika, abo zaryekla zaroka na svoyu dushu prislyagoyu, a cholovik ii chuev ta zmovchav ii, nye zaboroniv ii, to budut' vazhni vsi obitnitsi ii, i kozyhen zarik, shcho zaryekla na svoyu dushu, budyе vazhni. a yakshcho spravdi unyevazhnit' ikh cholovik ii того dnya, koli vin pochue, to vsye, shcho viishlo z ii ust dlya ii obitnits' ta dlya zarokiv dushi ii, nye budyе vazhnye, ii cholovik unyevazhniv ikh, i i-o' prosti' ii. kozhna obitnitsya i kozhna prislyaga zaroku vpokoryati svoyu dushu, cholovik ii zrobit' vazhnoy, abo cholovik ii unyevazhnit' ii. a yakshcho cholovik ii, zamovchuyuchi, budyе movchati ii z dnya na dyen', to zrobit' vazhnimi vsi ii obitnitsi, abo vsi ii zaroki, shcho na nii; zrobit' ikh vazhnimi, bo vin movchav ii того dnya, koli buv pochue. a yakshcho spravdi unyevazhnit' vin ikh po tomu, yak buv pochue, to ponyesye vin grikh ii. otsye postanovi, shcho i-o' nakazav buv moiseyevi, u tsii spravi mizh cholovikom ta iogo zhinkoyu, mizh bat'kom ta iogo dochkoyu v ii molodosti v domi bat'ka svogo.

31

i i-o' promovlyav do moiseyа, govoryachi: pimsti midiyanim ta krivdu izrail'yevikh siniv, potim budyesh priluchenyi do svoei ridni. i promov moisei do narodu, govoryachi: ozbroitye z-pomizh syebye lyudyei dlya viis'ka, i budut' voni na midiyani, shchob dati i-o pimstu na midiyani. po tisyachi z plyemyeni zo vsikh izrail'yevikh plyemyen poshlyetye do viis'ka. i buli priznacheny z izrail'yevikh tisyach tisyacha z plyemyeni dvanadtsyat' tisyach uzbeknikh dlya viis'ka. i poslav ikh moisei tisyachu z kozhnogo plyemyeni do ikh viis'ka, i pinkhasa, sina svyashchyenika yelyeazara, na viinu, i svyatiі posud, i surmi dlya surmlyennya v iogo rutsi. i rushili viinoyu na midiyana, yak nakazav buv i-o' moiseyevi, i pozabivali kozhnogo cholovichoі stati. i krim tikh zabitikh, pozabivali midiyans'kikh tsariv: yeviya, i ryekyema, i tsura, i khura, i ryevu, p'yat' midiyans'kikh tsariv, i valaama,

byeorovogo sina, zabili myechyem. i polonili izrai-lyevi sini midiyans'kikh zhinok i ikhnikh dityei, i vsyu ikhnyu khudobu, i vsi ikhni stada ta vvyes' ikh maetok pograbuvali. a vsi ikhni mista po ikhnikh osadakh ta vsi ikhni osyeli popalili ognym. i pozabirali voni vsye zakhoplyenye i usyu zdobich, lyudyei ta khudobu. i voni privyeli do moisyeya i do svyashchyenika yelyeazara ta do gromadi izraiylevikh siniv polonyenikh i zdobich, i zakhoplyenye do taboru, do moavs'kikh stepyiv, shcho nad prierikhons'kim iordanom. i viishli moisyeyi i svyashchyenik yelyeazar ta vsi nachal'niki gromadi nazustrich im poza tabir. i rozgnivavsy moisyeyi na viis'kovikh providnikiv, tisyachnikiv ta sotnikiv, shcho vyeratalisy a viis'ka tiei viini. i skazav do nikh moisyeyi: chi vi pozostavili zhyvimi vsikh zhinok? tozh voni buli dlya izraiylevikh siniv za radoyu valaama prichinoyu na daduplyennya vid i-o chyeryez pyeor! i bula porozka v i-o gromadi. a tyepyer pozabivaitye kozhnogo khlopt-sya mizh dit'mi, i kozhnu zhinku, shcho poznala cholovika na muzhyes'kim lozhi, povbivaitye. a vsikh molodikh zhinok, shcho nye poznali muzhyes'kogo lozha, zostavtye zhyvimi dlya syebye. a vi probud'tye poza taborum sim dyen'. kozhyen, khto zabiv kogo, i kozhyen, khto dotorkavsy trupa, ochist'tyesya dnya tryet'ogo i dnya s'omogo vi ta vashi brantsi. i vi ochistitye kozhnu odyezhu, i kozhnu shkuryanu rich, i vsye zroblyenye z kozinoi vovni, i kozhnu dyeryev'yanu rich. i skazav svyashchyenik yelyeazar voinam, shcho khodili na viinu: otsye postanova zakonu, shcho i-o' nakazav buv moisyeevi: til'ki zoloto i sriblo, mid', zalizo, tsinu ta olovo, kozhnu rich, shcho vidyerzhit' v ogni, pyeryeprovaditye chyeryez ogon', i stanye chista, til'ki pyershye ochishchal'noy vodoyu ochistit'sya; a vsye, shcho nye vidyerzhue ognyu, pyeryeprovaditye chyeryez vodu. i vipyeryetye odyezhu svoyu s'omogo dnya, i stanetye chisti, a potomu vviidyetye do taboru. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: pyeryelichi zdobich brantsiv mizh lyud'mi i mizh khudoboyu ti i svyashchyenik yelyeazar ta golovi bat'kivs'kikh domiv gromadi. i podilish tu zdobich popolovini mizh uchashnikami viini, shcho vkhodyat' do viis'ka, i mizh usieyu gromadoyu. i prinyesyesh daninu dlya i-o vid viis'kovikh, shcho vkhodyat' do viis'ka, odnu dushu vid p'yati sotyen' vid lyudini i vid vyelikoi khudobi, i vid osliv, i vid khudobi dribnoi. z ikhn'oi polovini viz'mi, i dasi svyashchyenikoviy yelyeazarovi yak i-o prinoshyennya. a z polovini izraiylevikh siniv yak'myesh odnogo viinyatogo z p'yatidyesyati z lyudini, z khudobi vyelikoi, z osliv ta z khudobi dribnoi, z kozhnoi skotini, ta i dasi ikh lyevitam, shcho vikonyuyt' storozhu i-o'oi skinii. i zrobiv moisyeyi ta svyashchyenik yelyeazar, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i bula zdobich, pozostalye grabunku, shcho zakhopili buli viis'kovi: dribnoi khudobi shistsot tisyach i simdyesyat tisyach i p'yat' tisyach. a khudoba vyelikaya simdyesyat i dvi tisyachi. i osli shistdyesyat i odna tisyacha. a dush lyuds'kikh iz zhinok, shcho nye piznali muzhyes'kogo lozha, usikh dush tridtsyat' i dvi tisyachi. i bula polovina, chastka tikh, shcho vkhodili do viis'ka, chislo khudobi dribnoi trista tisy-

ach i tridtsyat' tisyach i sim tisyach i p'yat' sotyen'. i bula danina dlya i-o z khudobi dribnoi, shist' sotyen' simdyesyat i p'yat'. a khudoba vyelika: tridtsyat' i shist' tisyach, a ikhnya danina dlya i-o simdyesyat i dvoe. a osli: tridtsyat' tisyach i p'yat' sotyen', a ikhnya danina dlya i-o shistdyesyat i odin. a dush lyuds'kikh: shistnadsyat' tisyach, a ikhnya danina dlya i-o tridtsyat' i dvi dushi. i dav moisyeyi daninu i-o'ogo prinoshyennya svyashchyenikoviy yelyeazarovi, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i z polovini izraiylevikh siniv, shcho moisyeyi viddiliv, vid lyudyei, shcho virushali na viinu, i bula gromads'ka polovina z dribnoi khudobi trista tisyach i tridtsyat' tisyach i sim tisyach i p'yat' sotyen'. a khudoba vyelikaya tridtsyat' i shist' tisyach. a osli tridtsyat' tisyach i p'yat' sotyen'. a lyuds'kikh dush shistnadsyat' tisyach, i vzyav moisyeyi z polovini izraiylevikh siniv viinyatogo odnogo z p'yatidyesyati z lyudini ta zo skotini, ta i dav ikh lyevitam, shcho vikonyuyt' storozhu i-o'oi skinii, yak i-o' nakazav buv moisyeevi. i priishli do moisyeya starshini nad tisyachami viis'ka, tisyachniki ta sotniki, ta i skazali moisyeevi: tvoji rabi pyeryelichili viis'kovikh, shcho pid nashoyu rukoyu, i nikogo z nas nye brakuvalo. i mi prinyesli i-o zhyertvu, kozhyen, khto znaishov shcho z zolota, lantsyzuhok na nogi, i naramyennik, pyerstyen', syeryezhki ta nashiinika na ochishchyennya nashikh dush pyeryed i-o litsyem. i vzyav moisyeyi ta svyashchyenik yelyeazar vid nikh tye zoloto, kozhnu zroblyenu rich. i bula vs'ogo zolota prinoshyennya, shcho prinyesli dlya i-o, shistnadsyat' tisyach sim-sot i p'yatdyesyat shyekliv vid tisyachnikiv i vid sotnikiv. viis'kovi grabuvali kozhyen dlya syebye. i vzyav moisyeyi ta svyashchyenik yelyeazar tye zoloto vid tisyachnikiv ta sotnikiv, i vnyesli iogo do skinii zapovitu, pam'yatka dlya izraiylevikh siniv pyeryed i-o litsyem.

32

a v ruvmovikh siniv ta v siniv gadovikh buli vyelikii stada, duzhye chislyenni. i pobachili voni kraji yazyzers'kii ta kraji gilyeads'kii, a oto tsye mistysye mistysye dobre dlya khudobi. i priishli gadovi sini ta sini ruvmovi, ta i skazali do moisyeya i do svyashchyenika yelyeazara ta do gromads'kikh nachal'nikiv, govoryachi: atorot, i divon, i yazyer, i nimra, i khyeshbon, i yel'alye i syevam, i nyevo, i byeon, ta zymlyya, shcho i-o' pobiv buv pyeryed izraiylevoyu gromadoyu, vona zymlyya dobra dlya khudobi, a v tvoikh rabiv e khudoba. i skazali voni: yakshcho mi znaishli lasku v ochakh tvoikh, to nyekhai dano budye tu zymlyyu tvoim rabam na volodinnya. nye pyeryeprovadzhui nas chyeryez iordan! i skazav moisyeyi do gadovikh siniv ta do siniv ruvmovikh: chi brati vashi pidut' na viinu, a vi budetye tut siditi? i dlya chogo vi strimuetye syertsye izraiylevikh siniv vid pyeryekhodu do togo krayu, shcho dav im i-o? tak zrobili buli vashi bat'ki, koli ya posilav ikh iz kadyesh-barneya pobachiti toi kraji. i vviishli voni v yeshkol'sku dolinu, i pobachili buli toi kraji, i strimali syertsye izraiylevikh siniv, shchob nye vkhoditi do togo krayu, shcho dav im i-o. i zapalivsy i-o gniv togo dnya, i prislyag-

nuv vin, govoryachi: popravdi kazhu, nye pobachat' tsi lyudi, shcho vikhodyat' z egiptu, vid viku dvadtsyati lit i vishchye, tiei zyeimli, shcho ya prisyagnuv buv avraamovi, isakovi ta yakovu, bo voni nye vikonuvali nakaziv moikh, okrim kalyeva, efunnyeeyogo sina, kyenizzyeyanina, ta isusa, sina navinovogo, bo voni vikonuvali nakazi za i-o. i zapalivsva buv gniv i-o na izrailya, i vin zrobyv, shcho voni khodili po pustini sorok lit, azh poki nye skinchilosya vsye tye pokolinnya, shcho robilo vizual'nii-ra-trudititsya v i-o ochakh. a otsye stali vi zamist' vashikh bat'kiv, yak nashchadki grishnikh lyudyei, shchob zbil'shiti shchye palychii gniv i-o na izrailya. bo yak vi vid-vyernetyes' vid n'ogo, to vin shchye dlati trimatimye iogo v pustini, i vi sprichinitye zgbu vs'omu ts'omu narodovi. a voni pidiishli do n'ogo ta i skazali: mi pobudume tut koshari dlya nashoi khudobi ta mista dlya nashikh diiteyi, a mi sami uzbroimosya, gotovi do boyu pyeryed izrailyevimu sinami, azh poki nye vvyedyemo ikh do ikhn'ogo mistysya. a diti nashi osyadut' po tyverdinnikh mistakh, okhoronyayuchi syebye pyeryed myeshkantsyami tsei zyeimli. mi nye vyernemos' do nashikh domiv, azh poki izrailyevi sini nye zavolodiyut' kozhyen spadkom svoim. bo mi nye budyemo voloditi z nimi po toi bik iordanu i dali, bo priishla nam nasha spadshchina z ts'ogo boku iordanu na skhid. i skazav im moiseyi: yak-shcho vi zrobitye tsyu rich, yakshcho vi uzbroityes' na viinu pyeryed i-o litsyem, i pyeryeidye kozhyen vash uzbroenii iordan pyeryed i-o litsyem, azh poki vin nye vizhyenye vorogiv svoikh pyeryed soboyu, to budyte zdobutii toi krai pyeryed i-o litsyem, i vi potomu vyernetyesya, i budyete nyevinni pyeryed i-o ta pyeryed izrailyem. i budyte vam tsyei krai na volodinnya pyeryed i-o litsyem. a yakshcho nye zrobitye tak, to i zgrishili i-o, i znaitye, shcho vash grikh znaidye vas! poboduitye sobi mista dlya vashikh diiteyi, ta koshari dlya vashikh otar. a shcho viishlo z vashikh ust, tye zrobit'. i skazali gadovi sini ta sini ruvimovi do moiseysya, govoryachi: rabi tvoi zrobylat', yak pan nash prikazue. diti nashi, zhinki nashi, stado nashye ta vsya nasha khudoba budut' tam, u gilyeads'kikh mistakh. a rabi tvoi pyeryeidut', kozhyen viis'kovii ozbroenii, pyeryed i-o litsyem na viinu, yak pan nash nakazue. i moiseyi nakazav pro nikh syvashchenikovii yelyeazarovi i isusovi, sinovi navinovomu, ta golovam bat'kivs'kikh domiv plyemyen izrailyevikh siniv. i skazav moiseyi do nikh: yakshcho gadovi sini ta sini ruvimovi pyeryeidut' iz vami iordan, kozhyen ozbroenii na viinu pyeryed litsyem i-o, i budyte zdobutii krai pyeryed vami, to dastye im gilyeads'kii krai na volodinnya. a yakshcho voni nye pyeryeidut' z vami ozbroeni, to otrimayut' volodinnya syeryed vas v khanaans'komu krai. i vidpovili gadovi sini ta sini ruvimovi, govoryachi: shcho govoriv i-o' do tvoikh rabiv, tak zro-bimo. mi pyeryeidymo ozbroeni pyeryed i-o litsyem do khanaans'kogo krayu, a z nami budyte nashye volodinnya po tsyei bik iordanu. i moiseyi dav im, gadovim sinam i sinam ruvimovim ta polovini plyemyeni manasii, iosipovogo sina, tsarstvo signa, tsarya amoryeis'kogo, i tsarstvo oga, tsarya bashans'kogo, toi krai po mistakh iogo, u granitsyakh

mist togo krayu navkolo. i zbuduvali gadovi sini divon, i atarot, i aroyer, i atarot shofan, i yazyer, i iog-byegu, i byet-nimru, i byet-garan, tyverdinni mista ta koshari dlya otari. u ruvimovi sini zbuduvali: khyeshbon, i yel'alye, i kir'yataim, i nyevo, i baal-myeon, zminyenoiymenni, i sivmu, i nazvali imyenyami mista, shcho voni zbuduvali. i pishli sini makhira, sina manasii, do gilyeadu, ta i zdobuli iogo, i pozbavili spadshchini amoryeyanina, shcho v n'omu. i dav moiseyi gilyead makhirovi, sinovi manasii, i toi osiv u n'omu. a yair, sin manasii, pishov i zdobuv ikhni syela, ta i nazvav ikh: yairovi syela. a novakh pishov ta i zdobuv kyenat ta zalyezhni vid n'ogo mista, i nazvav iogo svoim im'yam: novakh.

33

otsye pokhodi izrailyevikh siniv, shcho viishli z egipyets'kogo krayu za svoimi viis'kovimi viddilami pid rukoyu moiseysya ta aarona. a moiseyi napisav ikhni vikhodi z ikhnimi pokhodami za i-o nakazom, i otsye ikhni pokhodi za ikhnimi vikhodami. i rushili voni z ramesyesu pyershogo misyatsya, p'yatnadtsyatogo dnya pyershogo misyatsya, drugogo dnya po pastsi viishli izrailyevi sini sil'noyu rukoyu na ochakh us'ogo egiptu. a egipyet khovav, kogo pobiv i-o' syeryed nikh, kozhnogo pyervoridnogo, a nad ikhnimi tsi-doami zrobyv i-o' sudi. i rushili izrailyevi sini z ramesyesu, i taboruvali v sukkoti. i rushili z sukkotu i taboruvali v yetami, shcho na krayu pustini. i rushili z yetamu, a vyernulisya do pi-khirotu, shcho pyeryed baal-tsyefonim, i taboruvali pyeryed migdolom. i rushili z-pyeryed khirotu, i pyeryeishli syeryed morya do pustini, i ishli tridyennoyu dorogoyu v yetams'kii pustini, i taboruvali v mari. i rushili z mari i uviishli do yelimu, a v yelimi dvanadtsyat' dzhyeryel vodi ta simdyesyat pal'm, i taboruvali tam. i rushili z yelimu i taboruvali nad chyervonim moryem. i rushili z-nad chyervonogo morya i taboruvali v pustini sin. i rushili z pustini sin i taboruvali v doftsi. i rushili z dofti i taboruvali v alushi. i rushili z alushu i taboruvali v rifidimi, i nye bulo tam vodi na pittya dlya narodu. i rushili z rifidimu i taboruvali v pustini sinai. i rushili z pustini sinai i taboruvali v kivrot-gattaavi. i rushili z kivrot-gattaavi i taboruvali v khatsyeroti. i rushili z khatsyerotu i taboruvali v ritmi. i rushili z ritmi i taboruvali v rimmoni pyeryetsa. i rushili z rimmonu pyeryetsa i taboruvali v livni. i rushili z livni i taboruvali v rissi. i rushili z rissi i taboruvali v kyegyelati. i rushili z kyegyelati i taboruvali na gori shyefyer. i rushili z gori shyefyer i taboruvali v kharadi. i rushili z kharadi i taboruvali v makgyeloti. i rushili z makgyelotu i taboruvali v takhati. i rushili z takhatu i taboruvali v tyerakhu. i rushili z tyerakhu i taboruvali v mittsi. i rushili z mittki i taboruvali v khashmoni. i rushili z khashmoni i taboruvali v mosyeroti. i rushili z mosyerotu i taboruvali v byenye-yaakani. i rushili z byenye-yaakanu i taboruvali v khori gidgadu. i rushili z khori gidgadu i taboruvali v iotvati. i rushili z iotvati i taboruvali v avroni. i rushili z avroni i taboruvali v yetsion-gyevyeri. i rushili z yetsion-gyevyeru i taboruvali

v pustini tsin, tsye kadyesh. i rushili z kadyeshu i taboruvali na gor-gori, na krayu yedomskoi zemli. i zishov svyashchenik aaron na gor-goru z i-o'ogo nakazu, ta i pomyer tam sorokovogo roku vikhodu izrail'yevikh siniv z egyp'yetskogo krayu, p'yatogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya. a aaron buv viku sta i dvadtsyati i tr'okh lit, koli pomyer vin na gor-gori. i pochuv khanaanyeyanin, tsar aradu, a vin sidiv na pivdni v krai khanaanskim, shcho idut' izrail'eyi sini. i rushili vid gor-gori i taboruvali v tsalmoni. i rushili z tsalmoni i taboruvali v punoni. i rushili z punonu i taboruvali v ovoti. i rushili z ovotu i taboruvali v iie-gavarimi, na moavskii granitsi. i rushili z iimu i taboruvali v divoni gadu. i rushili z divonu gadu i taboruvali v almon-divlataimi. i rushili z almon-divlataimi i taboruvali v gorakh avarim pyeryed nyevu. i rushili z gir avarim, i taboruvali v moavskikh styepakh. i taboruvali voni nad iordanom vid byet-eshmota azh do avyel-shittimu v moavskikh styepakh. i i-o' promovlyav do moisyeya v moavskikh styepakh nad prierikhons'kim iordanom, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv ta i skazhesh do nikh: koli vi pyeryeidetye iordan do khanaanskogo krayu, to prozhyenyete vsikh myeshkantsiv togo krayu pyeryed soboyu, i ponishchite vsi ikhni zobrazhyenya, i vsikh litikh idoliv ikhnikh ponishchite, i vsi ikhni visoti poruinuetye. i vi zavolodietye tim kraem, i osyadyete v n'omu, bo ya dav vam toi krai na vlasnist'. i vi zavolodietye tim kraem zhyeryebkom za vashimi rodami: chislyennomu zbil'shitye vlasnist' iogo, a malomu zmyenshitye vlasnist' iogo, dye viide iomu zhyeryebok, tudi iomu budyte, za plyemyenami vashikh bat'kiv budyete voloditi sobi. a yakshcho vi nye vizhyenyete myeshkantsiv togo krayu vid syebye, to budut' ti, kogo pozostavite z nikh, kolyuchkami v vashikh ochakh ta tyernymi v vashikh bokakh. i budut' vas utiskati na tii zemli, shcho na nii vi siditimyete. i stanyet'sya, yak ya dumav buv uchiniti im, uchinyu tye vam.

34

i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: nakazhi izrail'yevim sinam ta i skazhi im: koli vi vviidyete do khanaanskogo krayu, tsye budyte toi krai, shcho pri-padye vam u spadshchini, khanaanskii krai po granitsyakh iogo. i budyte vam pivdyenna storona vid pustini tsin pri yedomi, i budyte vam pivdyenna granitsya vid kintsya solonogo morya na skhid. i skyeruet'sya vam ta granitsya z poludnya do maalye-akrabbimu, i pyeryeidye do tsinu, i budut' vikhodi ii z poludnya do kadyesh-barnyea. i viide vona do khatsar-addaru i pyeryeidye do atsmonu. i skyeruet'sya granitsya z atsmonu do egyp'yetskogo potoku, i budut' ii vikhodi do morya. a granitsya zakhidnya, budyte dlya vas morye vyelikye, tsye budyte dlya vas zakhidnya granitsya. a otsye budyte dlya vas pivnichna granitsya: vid vyelikogo morya viznachite sobi za granitsyu gor-goru. vid gor-gori viznachite v napryami do gamatu, i budut' vikhodi granitsi do tsyedadu. i viide granitsya do zifronu, i budut' ii vikhodi do gatsar-yenanu. tsye budyte vam pivnichna granitsya. i viznachite

sobi za granitsyu na skhid vid gatsar-yenanu do shyefam. i ziide granitsya vid shyefamu do rivli, na skhid ainu. i ziide granitsya, i diide na byerig kinyeryetskogo morya na skhid. i ziide granitsya do iordanu, i budut' ii vikhodi morye solonye. tsye budyte dlya vas krai po iogo granitsyakh navkolo. i moisyeyi nakazav izrail'yevim sinam, govoryachi: otsye ta zye-mylya, shcho vi podilite sobi ii zhyeryebkom, shcho i-o' nakazav dati dyev'yati plyemyenam i polovini plyemyeni. bo vzyali plyem'ya ruvinovikh siniv za domami bat'kiv svoikh, i plyem'ya gadovikh siniv za domami bat'kiv svoikh, i polovina plyemyeni manasiinogo vzyali spadshchinu svoyu, dva plyemyeni i polovina plyemyeni vzyali vzhye svoyu spadshchinu z togo boku prierikhons'kogo iordanu na skhid ta na pivdyen'. i i-o' promovlyav do moisyeya, govoryachi: otsye imyena tikh muzhiv, shcho podilyat' dlya vas toi krai na spadok: svyashchenik yelyeazar ta isus, sin navinin, ta viz'myete po odnomu knyazyevi z plyemyeni, shchob podiliti toi krai na vlasnist'. a otsye imyennya tikh muzhiv: dlya yudinogo plyemyeni kalyev, sin efunneyiv; a dlya plyemyeni simyeonovikh siniv shyemuil, sin amigudiv; a dlya plyemyeni vyenyaminovogo yelidad, sin kisoniv; dlya plyemyeni danovikh siniv knyaz' bukki, sin iogliiv; dlya iosipovikh siniv, dlya plyemyeni siniv manasiinikh knyaz' khanniil, sin yefodiv; a dlya plyemyeni efryemovikh siniv knyaz' kyemuil, sin shiftaniv; a dlya plyemyeni zavulonovikh siniv knyaz' yelitsafan, sin parnakhiv; a dlya plyemyeni issakharovikh siniv knyaz' paltiil, sin azzana; a dlya plyemyeni asirovikh siniv knyaz' akhigud, sin shyelomiiv; a dlya plyemyeni siniv nyefalimovikh knyaz' pyedail, sin amigudiv. otsye ti, komu nakazav i-o' podiliti khanaanskii krai na spadshchinu dlya izrail'yevikh siniv.

35

i i-o' promovlyav do moisyeya na moavskikh styepakh nad prierikhons'kim iordanom, govoryachi: nakazhi izrail'yevim sinam, i nyekhai voni dadut' lyevitam zo spadku svogo volodinnya mista na sidinnya; i pasovis'ko dlya mist navkolo nikh dastye vi lyevitam. i budut' ti mista im na sidinnya, a ikhni pasovis'ka budut' dlya ikhn'oi skotini, i dlya ikhn'oi khudobi ta dlya vsiei ikhn'oi zvirini. a pasovis'ka tikh mist, shcho dastye lyevitam, budut' tyagnuti vid mis'koi stini i nazovni tisyacha loktiv navkolo. i vidmiryaetye poza mistom na skhidnyu storonu dvi tisyachi liktiv, i na pivdyennu storonu dvi tisyachi liktiv, i na zakhidnyu storonu dvi tisyachi liktiv, i na pivnichnu storonu dvi tisyachi liktiv, a misto usyeryedini. tsye budut' dlya vas mis'ki pasovis'ka. a z mist, shcho dastye lyevitam, budyte shist' mist na skhovishcha, shcho dastye, shchob utikati tudi ubiniikov. a okrim nikh dastye sorok i dva mista. usi ti mista, shcho dastye lyevitam, sorok i visim ikhnikh mist ta ikhni pasovis'ka. a ti mista, shcho dastye z volodinnya izrail'yevikh siniv, vid bil'shogo dastye bil'shye, a vid myenshogo myenshye, kozhyen za spadkom svoim, yakim voloditimyete, dast' iz svoikh mist lyevitam. i i-o' promovlyav do

moisyea, govoryachi: promovlyai do izrailievikh siniv ta i skazhi im: koli vi pyeryeidyetye iordan do khanaans'kogo krayu, to vibyerit' sobi mista, voni budut' na skhovishcha dlya vas, i vtyecheyehy tudi ubiinik, shcho zab'e dushu nyevmisnye. i budut' dlya vas ti mista na skhovishcha pyeryed myesnikom, i nye pomrye ubiinik, poki nye stanye na sud pyeryed gromadoy. a ti mista, shcho dastyehy, shist' mist na skhovishcha budye dlya vas. tri misti dastyehy po toi bik iordanu, a tri misti dastyehy v khanaans'komu kraii, voni budut' mista na skhovishcha. tsi shist' mist budut' na skhovishcha dlya izrailievikh siniv, i dlya prikhod'ka ta dlya osilogo syeryed nikh, shchob utik tudi kozhyen, khto zab'e kogo nyevmisnye. a koli b khto vdariv kogo zaliznim znaryaddyam, a toi pomrye, vin ubiinik, budye konchye zabitiu toi ubiinik. a yakshcho vdariv iogo kamyenyem, shcho buv u rutsi, shcho vid n'ogo mozhna pomyerti, i toi pomrye, vin ubiinik, budye konchye zabitiu toi ubiinik. abo vdariv iogo dyeryev'yanim znaryaddyam, shcho bulo v rutsi, shcho vid n'ogo mozhna pomyerti, i toi pomrye, vin ubiinik, budye konchye zabitiu toi ubiinik. myesnik za krov vin zab'e ubiinika; yak spitkae iogo, vin zab'e iogo. a yakshcho pkhnyehy iogo z nyenavisti, abo kinyehy na n'ogo chim navmisnye, a toi pomrye, abo z voroguvannya vdariv iogo svoeyu rukoyu, a toi pomrye, budye konchye zabitiu toi, khto vdariv, vin ubiinik; myesnik za krov zab'e ubiinika, yak spitkae iogo. a yak khto vipadkovo, byez nyenavisti pkhnuv kogo abo kinuv na n'ogo nyevmisnye yakimbud' znaryaddyam, abo yakimbud' kamyenyem, shcho vid n'ogo mozhna pomyerti, kinuv na n'ogo nye bachachi, i toi pomrye, a vin nye buv vorog iomu i nye shukav iomu zla, to rozsudit' gromada mizh ubiinikom ta mizh myesnikom za krov za tsiimi postanovami. i gromada vizvolit' ubiinika z ruki myesnika za krov, i gromada vyernyehy iogo do mista skhovishcha iogo, shcho vtik buv tudi. i osyadyehy vin u n'omu azh do smyerti naivishchogo svyashchyenika, pomazanogo svyatoyu olivoyu. a yakshcho ubiinik, vikhodyachi, viidye z granitsi mista skhovishcha iogo, kudi vtik buv, i znaidyehy iogo myesnik za krov poza granitsyami mista skhovishcha iogo, i zamordue myesnik za krov ubiinika, nyema iomu vini krovi! bo vin povinyen siditi v misti skhovishcha svogo azh do smyerti naivishchogo svyashchyenika. a po smyerti naivishchogo svyashchyenika vyernyet'sya ubiinik do zymeli volodinnya svogo. i budye tsyehy dlya vas na pravnu postanovu dlya vashikh pokolin' po vsikh vashikh osyelyakh. koli khto zab'e kogo, to myesnik za slovami svidikiv zab'e ubiinika. a odnogo svidka nye dosit' proti kogo, shchob osuditi na smyert'. i nye viz'myetyehy okupu dlya dushi ubiinika, shcho vin povinyen umyerti, bo budye vin konchye zabitiu. i nye viz'myetyehy okupu vid zmyshyehy vtikati do mista skhovishcha iogo, shchob vyernuv'sya siditi v krayu do smyerti svyashchyenika. i nye zbyezchystityehy togo krayu, shcho vi v n'omu, bo ta krov vona byezchystit' kraii, a kraevi nye proshchaet'sya za krov, shcho prolita v n'omu, yak til'ki krov'yu togo, khto ii proliv. i nye zanyechistish togo krayu, shcho vi sidityehy v n'omu,

shcho ya probuvayu syeryed n'ogo. bo ya i-o', shcho probuvayu posyeryed siniv izrailievikh!

36

i poprikhodili golovi bat'kivs'kikh domiv rodiv siniv gilyeada, sina makhira, sina manasiinogo z rodiv iiosipovikh siniv, i promovili pyeryed moisyem ta pyeryed knyazyami, golovami bat'kivs'kikh domiv izrailievikh siniv, i skazali: i-o' nakazav moemu panovi dati zhyeryebkom tsyehy kraii izrailievim sinam, i pan mii otrimav i-o'ogo nakaza dati spadok nashogo brata tsyelofokhada iogo dochkam. i yakshcho voni budut' za zhinok komu z siniv inshikh plyemyen izrailievikh siniv, to budye vidnyata ikhnya spadshchina zo spadku nashikh bat'kiv, i budye dodanyehy nad spadok tomu plyemyeni, shcho voni stanut' im za zhinok, a z zhyeryebka nashogo spadku budye vidnyatyehy. a yakshcho izrailievim sinam budye yuvilyehy, to budye ikhnya spadshchina dodana do spadku plyemyeni, shcho stanut' im za zhinok, i ikhnya spadshchina budye vidnyata vid spadku plyemyeni nashikh bat'kiv. i nakazav moisyehy izrailievim sinam za i-o nakazom, govoryachi: slushno govorit' plyem'ya iiosipovikh siniv. otsyehy ta rich, shcho i-o' zapoviv pro tsyelofokhadovikh dochok, govoryachi: voni stanut' za zhinok tim, khto im podobae't'sya, til'ki rodovi plyemyeni ikhn'ogo bat'ka voni stanut' za zhinok. i nye budye pyeryekhoditi spadshchina izrailievikh siniv vid plyemyeni do plyemyeni, bo kozhyen iz izrailievikh siniv budye dyerzhatisya spadshchini plyemyeni svoikh bat'kiv. a kozhna dochka, shcho posyadyehy spadshchinu vid plyemyeni izrailievikh siniv, stanye za zhinku odnomu z rodu plyemyeni bat'ka svogo, shchob izrailievy sini volodili kozhyen spadkom bat'kiv svoikh. i nye budye pyeryekhoditi spadok vid plyemyeni do inshogo plyemyeni, bo kozhyen iz plyemyen izrailievikh siniv budye dyerzhatisya spadku svogo. yak i-o' nakazav buv moisyeevi, tak uchinili tsyelofokhadovi dochki. i stali tsyelofokhadovi dochki: makhla, tirtsya, i khogla, i milka, i noa za zhinok dlya siniv dyad'kiv svoikh. tim, shcho z rodiv siniv manasiinikh, sina iiosipovogo, stali voni za zhinok, a ikhnya spadshchina zalishilasya za plyemyenyem rodu ikhn'ogo bat'ka. otsyehy zapovidi ta postanovi, shcho i-o' nakazav buv chyeryez moisyea izrailievim sinam u moavs'kikh styepakh nad prierikhons'kim iordanom.

otsye ti slova, shcho moiseyi govoriv buv do vs'ogo izrailya po tim botsi iordanu v pustini, na styepu, napproti chyervonogo morya, mizh paranom, i mizh tofyelyem, i lavanom, i gyetsyerotom, i di-zagavom, odinadtsyat' dyen' dorogi vid khorivu, doroga do gori syeiru, azh do kadyesh-barnyea. i stalosya sorokovogo roku, odinadtsyatogo misyatsya, pyer-shogo dnya misyatsya govoriv moiseyi do izrail'yevikh siniv usye, shcho i-o' nakazav buv iomu pro nikh, po tomu, yak zabiv vin sigona, tsarya amoryeis'kogo, shcho sidiv u khyeshboni, i oga, tsarya bashans'kogo, shcho sidiv v ashtaroti v yedryei. na tim botsi iordanu v moavs'komu krai stav moiseyi viyasnyati zakona, govoryachi: i-o', tsi-do nash, promovlyav do nas na khorivi, govoryachi: dosit' vam sidityi na tsii gori! obyernit'sya i rushaitye, i idit' na goru amoryeyanina, ta do vsikh susidiv iogo na styepu, na gori, i v dolini, i na pivdni, i na pobyyeryezhzi morya, do krayu khanaans'kogo ta do livanu, azh do vyelikoi richki, richki yefratu. os' ya dav vam tsyei kra! uviidit', i zavoloditye tsm kraem, shcho za n'ogo i-o' buv prisnyag vashim bat'kam, avramovi, isakovi ta yakovu, shcho das' iogo im ta ikhn'omu nasinnyu po nikh. i skazav ya togo chasu do vas, govoryachi: nye mozhu ya sam nositi vas. i-o', tsi-do vash, rozmnozhiv vas, i os' vi s'ogodni, shchodo chislyennosti, yak zori nyebyesni! i-o', tsi-do vashikh bat'kiv, nyekhai dodast' vam u tisyachu raz, i nyekhai poblagoslovit' vas, yak vin govoriv vam. yak ya sam ponyesu tyagotu vashu, i tyagar vash, i vashi supyeryechki? viz'mit' sobi muzhiv mudrikh, i viprobuvanikh, i znanikh vashim plyemyenam, i ya postavlyu ikh na choli vas. i vi vidpovili myeni ta i skazali: dobra ta rich, shcho ti kazhyesh zrobiti. i vzyav ya goliv vashikh plyemyen, muzhiv mudrikh ta znanikh, i postaviv ikh golovami nad vami, tisyachnikami, i sotnikami, i p'yatdyesyatnikami, i dyesyatnikami, ta uryadnikami dlya vashikh plyemyen. i nakazav ya togo chasu vashim suddyam, govoryachi: vislukhovuitye supyeryechki mizh vashimi bratami, i rozsudzhuitye spravvedlivo mizh cholovikom ta mizh bratom iogo, ta mizh prikhod'kom iogo. nye budyetye zvyertati uvagi na oblichchya v sudi, yak malogo, tak i vyelikogo vislukahtye, nye budyetye boyatysya oblichchya lyudini, bo sud bozhii vin! a tu spravu, shcho budye zanadto tyazhka dlya vas, prinyesyetye myeni, i ya vislukhayu ii. i nakazav ya vam togo chasu pro vsi ti ryechi, shcho vi zrobitye. i mi rushili z khorivu, ta i pyeryeishli tsyu vyeliku i strashnu pustinyu, shcho bachili vi, dorogoyu do gori amoryeyanina, yak nakazav nam i-o', tsi-do nash, i mi priishli azh do kadyesh-barnyea. i skazav ya do vas: priishli vi do amoryeis'koi gori, shcho i-o', tsi-do nash, dae nam. os', i-o', tsi-do tvii, viddae tobi tsyei kra. uviidi, zavolodii, yak govoriv buv tobi i-o', tsi-do bat'kiv tvoikh. nye biisya i nye lyakaisya! a vi vsi pidiishli do myenye ta i skazali: poshlimo muzhiv pyeryed soboyu, i nyekhai voni vislidyat' nam toi kra, ta nyekhai prinyesut' nam vidomist' pro dorogu, shcho nyeyu pidyemo, ta pro mista, kudi vviidyemo. i bula ta rich dobra v moikh ochakh, i vzyav ya u

vas dvanadtsyat' muzha, muzh odin dlya plyemyeni. i voni vidiishli, i ziishli na goru, i priishli azh do dolini yeshkol, ta i vislidlili iogo, kra. i vzyali voni v svoyu ruku z plodu togo krayu, i prinyesli do nas, i zdali nam spravu, i skazali: dobrii toi kra, shcho i-o', tsi-do nash, dae nam! ta vi nye khotili iti, i buli nyeslukhnyani nakazam i-o, tsi-doa vashogo. i narikali vi po vashikh namyetakh i govorili: z nye-navisti do nas i-o' viviv nas z egipyets'kogo krayu, shchob dati nas u ruku amoryeyanina na vigublyennya nas. kudi mi pidyemo? brati nashi rozslabili nashye syertsye, govoryachi: narod toi bil'shii ta vishchii vid nas, mista vyelikoi i umitsnyeni azh do nyeba, i navit' vyelyetnvi mi bachili tam. i skazav ya do vas: nye lyakaityesya i nye biityesya ikh! i-o', tsi-do nash, shcho idye pyeryed vami, vin budy vovuyati dlya vas, yak zrobit buv z vami v egipci na vashikh ochakh, i v pustini, dye ti bachiv, shcho i-o', tsi-do tvii, nosiv tyebye, yak nosit' cholovik sina svogo, u vsii dorozhi, yakoyu vi ishli, azh do vashogo prikhdou do ts'ogo mistya. ta vsye taki vi nye virueytye v i-o, vashogo tsi-doa, shcho idye pyeryed vami v dorozhi, shchob vishukati dlya vas mistyie na vashye taboruvannya, vnochi ognym, shchob vi bachili v dorozhi, shcho budyetye nyeyu khoditi, a khmaroyu vdyen'. i i-o' vislukhav golos vashikh sliv, ta i rozgnivavsyia, i zaprisnyagnuv, govoryachi: popravdi kazhu, nikhto syeryed tsikh lyudyei, ts'ogo vizual'nii-ratruditsyago pokolinnya, nye pobachit' togo dobrogo krayu, shcho prisnyag ya dati vashim bat'kam, okrim kalyeva, efunnyeevogo sina, vin pobachit' iogo, i iomu ya dam toi kra, po yakomu stupav vin, ta sinam iogo, chyeryez tye, shcho vin vipovnyav nakaza i-o'ogo. takozh na myenye rozgnivavsyia buv i-o' chyeryez vas, govoryachi: i ti nye vviidyesh tudi! isus, sin naviniv, shcho stoit' pyeryed tobouy, vin uviidyedye tudi; zmitsni iogo, bo vin zrobit', shcho izrail' zavolodie nim. a diti vashi, pro yakikh vi skazali: na zdobich budut' voni, ta sini vashi, shcho s'ogodni nye znayut' ni dobra, ani zla, voni vviidut' tudi, i im dam ya iogo, i voni zavolodiyut' nim. a vi idit', ta i rushaitye v pustinyu dorogoyu chyervonogo morya. a vi vidpovili ta i skazali myeni: zgrishili mi i-o! mi viidyemo, i budyemo vovuyati, tsilkom tak, yak nakazav nam i-o', tsi-do nash. i pripyeryezali vi kozhyen viis'kovu zbroyu svoyu, i vdivazhilisya viiti na goru. alye i-o' do myenye skazav: skazhi im: nye viidyetye, i nye budyetye vi vovuyati, bo ya nye syeryed vas, shchob nye buli vi pobiti vashimi vorogami. i promovlyav ya do vas, ta vi nye poslukhali, i buli nyeslukhnyani nakazam i-o. i vi svavil'no pyeryestupili nakaza, i ziishli na goru. i viiishov navpyeryeyimi vas amoryeyanin, shcho sidityi na tii gori, i gnali vas, yak robllyat' to bdzholi, i tovkli vas v syeiri azh do gormi. i vyvernulisya vi, i plakali pyeryed i-o litsyem, ta nye slukhav i-o' vashogo golosu, i nye nakhiliv svogo vukha do vas. i sidili vi v kadyeshu bagato dniv, stil'ki dniv, skil'ki tam vi sidili.

i obyernulisya mi ta i rushili v pustinyu dorogoyu do chyervonogo morya, yak i-o' promovlyav buv do

myenye. i kruzhyali mi navkolo gori syeir bagato dniv. i skazav i-o' do myenye, govoryachi: dosit' vam kruzhyati navkolo tsiei gori, obyernit'sya na pivnich! a narodovi nakazui, govoryachi: vi pyeryekhodye granitsi vashikh brativ, isavovikh siniv, shcho myeshkayut' u syeiri. i budut' voni boyatsiya vas, ta i vi pil'no styeryezhit'sya! nye drazhnit' ikh, bo ya nye dam vam z ikhn'ogo krayu mistsya ani na stopu nogi, bo goru syeir ya dav isavovi, yak spadshchinu. izhu kupitye vid nikh za sriblo i budyetye isti, a takozh vodu budyetye kupuvati v nikh za sriblo i budyetye piti. bo i-o', tsi-do tvii, poblagosloviv tyebye v kozhnomu chini tvoei ruki, znae vin khodu tvoyu v tsi vyelikii pustini. otsye srok lit i-o', tsi-do tvii, z toboyu, nye vidchut' ti nyedostachi ni v chomu. i pyeryeishli mi vid nashikh brativ, isavovikh siniv, shcho sidyat' u syeiri, vid dorogi styepu, vid yelatu, i vid yetsion-gyevyeru. i obyernulisiya mi, ta i pyeryeishli dorogoyu moavs'koi pustini. i skazav i-o' myeni: nye vorogui z moavom, i nye dratui ikh viinoyu, bo ya nye dam tobi z iogo krayu spadshchini, bo lotovim sinam dav ya ar na spadok. pyeryed tim sidili v n'omu yemi, narod vyelikii, i chislyennii, i visokii, yak vyelyetni. ryefayami vvazhalisiya i voni, yak vyelyetni, a moavityani klichut' ikh: yemi. a v syeiri pyeryed tim sidili buli goryei, a isavovi sini zavolodili nimi ta vigubili ikh pyeryed soboyu, ta i osili zamist' nikh, yak zrobiv izrail' kraevi spadku svogo, shcho dav im i-o'. tyepyer ustan'tye, i pyeryeidit' potok zyeryed. i pyeryeishli mi potik zyeryed, a chas, shcho khodili mi vid kadyesh-barnyea, azh pyeryeishli potik zyeryed, tridtsyat' i visim lit, azh vimyerlo vsye tye pokolinnya viis'kovikh iz taboru, yak i-o' prislyagnuv buv im. takozh i i-o ruka bula na nikh, shchob vigubiti ikh iz taboru azh do ryeshiti. i stalosiya, koli viginuli vsi viis'kovi i vimyerli z-posyeryed narodu, to i-o' promovlyav do myenye, govoryachi: ti s'ogodni prokhodish moavs'ku granitsyu ar. i priidyyesh bliz'ko do ammonovikh siniv, nye nyenavid' ikh i nye dratui ikh, bo nye dam tobi spadku z krayu ammonovikh siniv, bo lotovim sinam ya dav iogo na spadshchinu. za krai ryefaiv vvazhavsya takozh vin, ryefai sidili v n'omu pyeryed tim, a ammonityani klikali ikh: zamzumi, narod vyelikii, i chislyennii, i visokii, yak vyelyetni. i vigubiv ikh i-o' pyeryed nimi, i vignalni ikh, i osili zamist' nikh, yak zrobiv vin isavovim sinam, shcho sidyat' u syeiri, shcho zavolodili khoryeyanami pyeryed nimi, i vignalni ikh, i osili zamist' nikh, i sidyat' azh do s'ogodni. a avvyeyv, shcho sidyat' po oselyakh azh do azi, vigubili ikh kaftori, shcho viishli z kaftoru, ta i osili zamist' nikh. ustavaitye, rushaitye, ta i pyeryeidit' potik arnon! os' ya dav u tvoyu ruku sigona, tsarya khyeshbonu, amoryeyanina, a krai iogo zachni zabirati, ta i voyui z nim. togo dnya ya zachnu navoditi strakh ta zhakh pyeryed toboyu na narodi pid usim nyebom, yak, koli pochuyut' chutku pro tyebye, to zatryemytat', i zhakhnut'sya pyeryed toboyu. i poslav ya poslv z pustini kyedymet do sigona, tsarya khyeshbons'kogo, z mirnimi slovami, govoryachi: nyekhai zhye ya pyeryeidu v tvoim krai v dorozhi, ya pidu dorogoyu, nye zobchu ni pravoruch, ni livoruch. izhu za sriblo prodasi myeni, i ya istimu, i vodu dasi myeni za sriblo, i ya pitimu.

nyekhai til'ki pyeryeidu ya nogami, yak zrobili myeni isavovi sini, shcho sidyat' u syeiri, i moavi, shcho sidyat' uv ari, azh pyeryeidu ya iordan do togo krayu, shcho iogo nam dae i-o', tsi-do nash. ta nye khotiv sigon, tsar khyeshbons'kii, dati nam pyeryeiti chyeryez svoyu zymlyu, bo i-o', tsi-do tvii, zrobiv zapyeklim dukh iogo, ta ozhorstochiv iogo syertsye, shchob dati iogo v ruku tvoyu, yak s'ogodni tsye vidko. i skazav i-o' myeni: os', ya zachav davati pyeryed toboyu sigona ta iogo krai; zachni zavolodivati, shchob uspadkuvati iogo krai. i viishov sigon navproti nas, vin ta vvyes' narod iogo, na viinu do yagatsu. i dav iogo nam i-o', tsi-do nash, i mi pobili iogo i siniv iogo ta vvyes' iogo narod. i togo chasu mi zdobili vsi iogo mista, i zrobili zaklyattam kozhnye misto, cholovikiv i zhinok ta dityei, nikogo nye pozostavili mi. til'ki khudobu zabrali mi sobi na zdobich, ta zakhoplyenye v mistakh, shcho mi ikh zdobili. vid aroyeru, shcho na byerezi arnons'kogo potoku, i vid mista, shcho v dolini, i azh do gilyeadu nye bulo mista, yakye bulo b sil'nishye vid nas, usye viddav nam i-o', tsi-do nash. til'ki do krayu ammonovikh siniv nye nablizivsya ti, do vs'ogo poberyezhzhya potoku yaboku, i do mist gori, ta do vs'ogo, pro shcho nakazav buv i-o', tsi-do nash.

3

i obyernulisiya mi, ta i pishli dorogoyu do bashanu. i viishov navpyeryeimi nas og, tsar bashans'kii, vin ta vvyes' iogo narod, na viinu do yedryei. i skazav i-o' do myenye: nye biisiya iogo, bo v tvoyu ruku ya dav iogo, i vvyes' narod iogo ta krai iogo, i zrobish iomu, yak zrobiv ti sigonovi, tsaryevi amoryeyan, shcho sidiv u khyeshboni. i dav i-o', tsi-do nash, u nashu ruku takozh oga, tsarya bashans'kogo, ta vvyes' iogo narod, i pobili mi iogo, tak shcho nikogo nye pozostalosiya v n'ogo. i zdobili mi vsi mista iogo, i togo chasu nye bulo mista, shcho nye vzyali b mi vid nikh, shist-dyesyat mist, usyu argovs'ku okolitsyu, tsarstvo oga v bashani. usi tsi mista ukriplyeni, mur visokii, vorota i zasuv, okrim duzhye bagat'okh vidkritikh mist. i vchinili mi ikh zaklyattamy, yak zrobili buli sigonovi, tsaryevi khyeshbons'komu, uchinili zaklyattamy usye misto, cholovikiv, zhinok ta dityei. a vsyu khudobu i zakhoplyenye z mist zabrali mi sobi na zdobich. i vzyali mi togo chasu toi krai z ruki obokh tsariv amoryeyanina, shcho po drugomu botsi iordanu, vid arnons'kogo potoku azh do gori gyermion, sidonyani klichut' na gyermion sirion, a amoryeyani klichut' na n'ogo syenir, usi mista na rivnini, i vvyes' gilyead, i vvyes' bashan azh do salkhi i yedryei, mist tsarstva oga v bashani. bo til'ki og, tsar bashans'kii, pozostav iz ryeshiti ryefaiv. otsye iogo lozhye, lozhye zaliznye; chi zh nye vono v rabbi ammonovikh siniv, dyye'vat' liktiv dovzhina iogo, i chotiri likti shirina iogo, na miru liktem cholovika. a krai toi togo chasu posili mi. vid aroyeru, shcho nad arnons'kim potokom, i polovinu gori gilyead, i mista iogo ya dav ruvimovim ta gadovim. a ryeshitu gilyeadu ta vvyes' bashan, tsarstvo oga, viddav ya polovini plyemyeni manasinog, usyu okolitsyu argovs'ku, na vvyes' toi bashan klichyet'sya: krai ryefaiv. yair, sin manasiin, uzyav

vsyu argovu okolitsyu azh do granitsi gyeshuriv ta maakhaita, i vin nazlav ikh svoim imyenyem: bashan, syela yaira, i tak ikh klichut' azh do ts'ogo dnya. a makhirovi dav ya gilyead. a ruvimovim ta gadovim dav ya vid gilyeadu i azh do arnons'kogo potoku, syeryedinu potoku ta granitsy, i azh do potoku yab-boku, granitsi ammonovikh siniv, i styep, i iordan, i granitsy iogo vid kinnyeryetu azh do morya styepu, morya solonogo, u uzbichchya pigsu na skhid. i chasu togo nakazav ya vam, govoryachi: i-o', tsi-do vash, dav vam tsyei krai, shchob vi posili iogo; uzbroeni pyeryeidytetye pyeryed vashimi bratami, izrail'yevimi sinami, usi viis'kovi. til'ki vashi zhinki, i vashi diti ta vasha khudoba, ya znayu, shcho khudoba vasha vyelikai! budut' siditi po vashikh mistakh, shcho ya dav vam, azh i-o' dast' spochinok bratam vashim, yak vam, i posyadut' takozh voni toi krai, shcho i-o', tsi-do vash, dae vam po toi bik iordanu, i vyernyetyes' kozhyen do spadku svogo, shcho ya dav vam. a is-usovi nakazav ya togo chasu, govoryachi: oto tvoi ochi bachili vsye, shcho zrobiv buy i-o', tsi-do vash, obom tim tsaryam, tak zrobit' i-o' usim tsarstvam, kudi ti pyeryekhodish. nye budyesh boyatisya ikh, bo i-o', tsi-do vash, vin toi, shcho voyue dlya vas. i blagav ya togo chasu i-o, govoryachi: vladiko i-o, ti zachav pokazuvati rabovi svoemu vyelich svoyu ta mitsnu svoyu ruku! bo khto inshii tsi-do na nyebi ta na zyeimli, shcho zrobit', yak chini tvoi, yak vye-liko dila tvoi? nyekhai pyeryeidu zh ya ta pobachu toi khoroshii krai, shcho po tim botsi iordanu, tu garnu girs'ku zyeimlyu ta livan' ta i-o' roznivavsyia na myenye chyeryez vas, i nye poslukhav myenye. i skazav i-o' do myenye: dosit' tobi, nye govori bil'shye do myenye v tsii spravi! viidi na vyerkhiv'ya pigsu, i zvyedi svoi ochi na zakhid, i na pivnich, i na pivdyen', i na skhid, i pobach svoimi ochima, bo ti nye pyeryei-dyesh ts'ogo iordanu! i napoumi isusa, i zmitsni iogo, i ukripi iogo, bo vin pyeryeidetye pyeryed tsim naro-dom, i vin zrobit', shcho voni posyadut' toi krai, yakii ti pobachish. i osili mi v dolini navproti byet-pyeoru.

4

a tyepyer, izrailyu, poslukahai postanov ta zakoniv, shcho ya navchayu vas chinititi, shchob zhili vi, i vviishli, i posili tsyei krai, shcho i-o', tsi-do bat'kiv vashikh, dae vam. nye dodavaitye do togo, shcho ya vam nakazuyu, i nye zmyenshaitye z togo, shchob vikonu-vati zapovidi i-o, tsi-doa vashogo, shcho ya nakazav vam. ochi vashi bachili tye, shcho i-o' zrobiv buy z vaalom pyeors'kim, bo kozhnogo cholovika, shcho pishov za pyeors'kim vaalom, vigubiv iogo i-o', tsi-do tvii, z-posyeryed tyebye. a vi, shcho linuli do i-o, tsi-doa vashogo, usi vi zhivi s'ogodni. divit'sya, navchiv ya vas postanov ta zakoniv, yak nakazav myeni i-o', tsi-do mii, chinititi tak syeryed togo krayu, kudi vi vkhoditye, shchob posisti iogo. byeryezhit', i viko-nuitye ikh, bo tsye mudrist' vasha ta vash rozum na ochakh narodiv, shcho vislukhayut' usikh postanov tikh ta i skazhut': til'ki vin mudrii ta rozumni narod, tsyei vyelikii lyud! bo khto inshii takii vyelikii narod, shcho mav bi tsi-doiv, takikh iomu bliz'kikh, yak i-o', tsi-do nash, kozhnogo razu, yak mi klichyemo do

n'ogo? i khto inshii takii vyelikii narod, shcho mae postanovi i zakoni taki spravyledlivi, yak uyves' toi zakon, shcho ya dayu pyeryed vami s'ogodni? til'ki styeryezhisya, i duzhye pil'nui svoyu dushu, shchob nye zabuv ti tikh ryecheyi, shcho bachili ochi tvoi, i shchob voni nye povikhodili z syertsya tvogo po vsi dni zhittya tvogo, a ti podasi ikh do vidoma sinam tvoim ta sinam tvoikh siniv, pro dyen', koli stoyav ti pyeryed litsyem i-o, tsi-doa tvogo, na khorivi, yak i-o' govoriv buy do myenye: zbyeri myeni toi narod, i voni slukhatimut' sliv moikh, iz yakikh navchat'sya boyatisya myenye po vsi dni, skil'ki voni zhitimut' na zyeimli, ta i siniv svoikh ponavchayut'. i poprikhodili vi, ta i postavali pid goroyu, a gora ta gorila ognym azh do samikh nyebyes, a pri tomu bula tyemryava, khmara ta mryaka. i promovlyav i-o' do vas iz syeryedini ognyu, golos sliv vi chuli, ta vidu vi nye bachili, okrim golosu. i vin ogolosiv pyeryed vami zapovita svogo, shcho nakazav vam chinititi, dyesyat' zapovidyei, i napisav ikh na dvokh kaminnikh tablit-syakh. a myeni i-o' nakazav togo chasu navchati vas postanov ta zakoniv, shchob vikonuvali vi ikh u krayu, kudi vi pyeryekhoditye voloditi nim. i budyetye vi sil'no styeryegti svoi dushi, bo nye bachili vi togo dnya zhodnoi postati, koli govoriv i-o' do vas na khorivi z syeryedini ognyu, shchob vi nye zipsulisyia, i nye zrobili sobi idola na podobu yako-gos' bovvana, zobrazhyennya samtsya chi samitsi, zo-brazhyennya vsyakoi khudobini, shcho na zyeimli, zo-brazhyennya vsyakogo kralatogo ptakha, shcho litae pid nyebom, zobrazhyennya vsyakogo plazuyuchogo po zyeimli, zobrazhyennya vsyakoi ribi, shcho v vodi pid zyeimlyeyu, i shchob ti, zvivshi ochi svoi do nyeba, i pobachivshi sontsyie, i misyats', i zori, usye viis'ko nyebyesnye, shchob nye buy tsi zvyedzenii i nye vk-lonyavsyia im, i nye sluzhiv im; bo i-o', tsi-do tvii, pridiliv ikh usim narodom pid usim nyebom. a vas i-o' uzyav ta i viviv vas iz zaliznoi gutnichoi pyechi, z egiptu, shchob vi stali dlya n'ogo narodom nadilu, yak s'ogodni tsye vidko. a i-o' buy roznivavsyia na myenye za vashi dila, i poklyavsyia, shcho nye py-eryeidu ya iordanu, i nye vviidu do togo khoroshogo krayu, shcho i-o', tsi-do tvii, dae tobi na spadshch-inu. bo ya umru v ts'omu krai, ya nye pyeryeidu ior-danu, a vi pyeryeidytetye i posyadyetye toi khoroshii krai. styeryezhit'sya, shchob nye zabuli vi zapovitu i-o, vashogo tsi-doa, yakogo sklav z vami, shchob nye zrobili vi sobi bovvana na podobu vs'ogo, yak nakazav tobi i-o', tsi-do tvii. bo i-o', tsi-do tvii, vin palychuii ogon', tsi-do zazdrisnii. koli ti porodish siniv, i siniv tvoikh siniv, i postarietye vi v krayu, i zipsuetyesya, i zrobitye bovvana na podobu chogos', i zrobitye vizual'nii-ra-trudititsya v ochakh i-o, tsi-doa svogo, ta iogo roznivitye, to byeru ya s'ogodni za svidikiv proti vas nyebo i zyeimlyu, shcho nyez-abarom konchye poginyetye v krayu, na vspadkuvan-nya yakogo vi pyeryekhoditye tudi iordan. nye budut' dovgi vashi dni v n'omu, bo konchye vi budyetye vigublyeni. i rozporoshit' vas i-o' posyeryed narodiv, i budyetye vi nyechislyenni pomizh lyudami, kudi poprovadit' vas i-o'. i budyetye sluzhiti mam tsi-doam, dilu ruk lyuds'kikh, dyeryevu ta kamyenyevi, yakii nye bachat', i nye chuyut', i nye idyat', i nye nyukhayut'.

ta koli vi budyetye shukati zvidti i-o, tsi-doa svogo, to znaydyetye, yakshcho budyetye shukati iogo vsm syertsyem svoim ta vsieyu dushyeyu svoeyu. yak budyesh u bidi svoii, i koli spitkayut' tyebye v kintsy dnyv usi otsi ryechi, to vyernyeshsya ti do i-o, tsi-doa svogo, i poslukhaesh iogo golosu. bo i-o', tsi-do tvii tsi-do milostivii: vin nye zalishit' tyebye i nye znishchit' tyebye, i nye zabudye zapovitu bat'kiv tvoikh, yakim im prislyagnuv buv. bo pitai no pro pyershni dni, shcho buli pyershye tyebye, vid togo dnya, koli tsi-do stvoriv lyudynu na zyeмли, i vid kintsya nyeba i azh do kintsya nyeba, chi buvalo shchos' takye, yak tsya vyelika rich, abo chi chutyte bulo shchos' takye, yak vona: chi chuv narod golos tsi-doa, shcho govori v syeryedini ognju, yak chuv ti i zhiv? abo chi nama-gavsva yakii tsi-do piti vzyati sobi narod z-posyeryed inshogo narodu rubami, oznakami, i chudami, i vi-inoyu, i sil'noyu rukoyu, i ramyenom vityagnyenim, i strakhami vyelikimi, yak usye tye, shcho zrovib buv vam i-o', tsi-do vash, v egipti na ochakh tvoikh? tobi bulo pokazanye tsye, shchob ti piznav, shcho i-o' vin tsi-do, i nyema inshogo, okrim n'ogo. vin dav tobi z nyeba pochuti iogo golos, shchob navchiti tyebye, a na zyeмли pokazav tobi svii vyelikii ogon', i slova iogo chuv ti z syeryedini ognju. i tomu, shcho kokhav vin bat'kiv tvoikh, to vibrav ikhne nasinnya po nikh, i sam vin viviv tyebye svoeyu vyelikoyu siloyu z egiptu, shchob prognati pyeryed tobouy narodi, bil'shi i sil'nishi za tyebye, shchob vvyesti tyebye, ta dati tobi ikhnei kra i na spadok, yak s'ogodni tsye vidko. i piznaesh s'ogodni, i viz'myesh do syertsya svogo, shcho i-o' vin tsi-do na nyebi vgori i na zyeмли doli, inshogo nyema. i budyesh pil'navati postanov iogo ta zapovidye iogo, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni, shchob bulo dobre tobi ta sinam tvoim po tobi, i shchob ti prodovzhiv dni na zyeмли, shcho i-o', tsi-do tvii, dae tobi na vsi dni. todi vidiliv moiseyi tri misti po toi bik iordanu na skhid sontsya, shchob utikav tudi ubiiniik, shcho zamordue svogo blizhn'ogo nye-narokom, a vin nye buv iomu vorogom ni vchora, ani pozavchora. i vtyechye vin do odnogo z tsikh mist, i budye zhiti: byetsyer u pustini, a kraivinnim, ruvimovomu, i ramot u gilyeadi gadovomu, i golan u bashani manasiinomou. i otsye zakon, shcho moiseyi poklav pyeryed izrail'yevimi sinami, otsye svidotstva, i postanovi, i zakoni, shcho moiseyi govori ikh do izrail'yevikh siniv pri vikhodi ikh iz egiptu, po toi bik iordanu v dolini navproti byet-pyeoru v krayu sigona, tsarya amoryeis'kogo, shcho sidiv u khyeshboni, yakogo pobiv moiseyi ta izrail'yevi siniv pri vikhodi ikh iz egiptu. i voni ovolidili kraem iogo ta kraem oga, bashans'kogo tsarya, obokh amoryeis'kikh tsariv, shcho po toi bik iordanu na skhid sontsya, vid aroyeru, shcho nad byeryegom arnons'kogo potoku, i azh do gori sion, tsyebto gyermon, i vvyes' styep po tim botsi iordanu na skhid i azh do morya styepu pid uzbichchiam pisgi.

5

i sklikav moiseyi us'ogo izrail'ya, ta i skazav do n'ogo: slukhai, izrail'yu, postanovi i zakoni, yak ya govoryu s'ogodni v vashi ushi, i navchit'sya ikh, i budyetye

pil'navati vikonuvati ikh. i-o', tsi-do nash, sklav z nami zapovita na khorivi. nye z bat'kami nashimi sklav i-o' zapovita togo, alye z nami samimi, shcho mi tut s'ogodni vsi zhivi. oblichchiam v oblichchya gov-oriv i-o' iz vami na gori z syeryedini ognju. ya togo chasu stoyav mizh i-o ta mizh vami, shchob pyerye-davati vam i-o slova, bo vi boyalisya ognju, i vi nye ziishli na goru, koli vin govori v: ya i-o', tsi-do tvii, shcho viviv tyebye z egiyets'kogo krayu, z domu rab-stva. khai nye budyte tobi inshikh tsi-doiv pri myeni! nye rob! sobi riz'bi i usyakoi podobu z togo, shcho na nyebi vgori, i shcho na zyeмли doli, i shcho v vodi pid zyeמlyeyu. nye vklonyaisya im, i nye sluzhi im, bo ya i-o', tsi-do tvii, tsi-do zazdrisnii, shcho karae provinu bat'kiv na sinakh, na tryetikh i na chyetvyer-tikh pokolinnnyakh tikh, shcho nyenavidyat' myenye, i shcho chinit' milist' tsyacham pokolin' tikh, khto lyubit' myenye, i khto vikone mo i zapovidi. nye prislyagai imyenyen i-o, tsi-doa tvogo, nadaryemno, bo nye pomilue i-o' togo, khto prislyagae iogo im'vam nadaryemno. pil'nui dnya subotn'ogo, shchob svyat-ati iogo, yak nakazav tobi i-o', tsi-do tvii. shist' dyen' pratsyui, i robi vsyu pratsyu svoyu, a dyen' s'omii sub-ota dlya i-o, tsi-doa tvogo; nye robi zhodnoi pratsi ti i sin tvii ta dochka tvoya, i rab tvii ta nyevil'nitsya tvoya, i vil tvii, i osyel tvii, i vsyaka khudoba tvoya, i prikhod'ko tvii, shcho v bramakh tvoikh, shchob vid-pochiv rab tvii i nyevil'nitsya tvoya, yak i ti. i budyesh pam'yatati, shcho buv ti rabom v egiyets'komu kra i, i viviv tyebye i-o', tsi-do tvii, zvidti sil'noyu rukoyu ta vityagnyenim ramyenom, tomu nakazav tobi i-o', tsi-do tvii, svyatkuvati subotni dyen'. shanui svogo bat'ka ta matir svoyu, yak nakazav buv tobi i-o', tsi-do tvii, shchob dovgi buli tvoi dni, i shchob bulo tobi dobre na zyeמli, yaku i-o', tsi-do tvii, dae tobi. nye vbivai! nye chini pyeryelyubu! nye kradi! nye svid-chi nyepravdivo proti blizhn'ogo svogo! i nye bazhai zhoni blizhn'ogo svogo, i nye bazhai domu blizhn'ogo svogo, ani polya iogo, ani raba iogo, ani nyevil'nitsi iogo, ani vola iogo, ani osla iogo, ani vs'ogo, shcho e blizhn'ogo tvogo! slova tsi i-o' promovlyav do vs'ogo vashogo zibrannya, na gori z syeryedini ognju, khmari ta mryaki, sil'nim golosom. i bil'sh nye gov-oriv, i napisav ikh na dvokh kaminnikh tablitsyakh, i dav ikh myeni. i stalosya, koli vi slukhai toi golos z-posyeryed tyemryavi, a gora gorila ognym, to pri-ishli do myenye vsi golovi vashikh plyemyen ta vashi starshi, ta i skazali: tozh i-o', tsi-do nash, pokazav nam slavu svoyu ta vyelich svoyu, i golos iogo chuli mi z syeryedini ognju. ts'ogo dnya mi bachili, shcho govorit' tsi-do z lyudinoyu, i vona zhiva! a tyepyer nashcho maemo vmirati? bo spalit' nas toi vyelikii ogon'! yakshcho mi budyemo shchye dali slukhati golosu i-o tsi-doa nashogo, to pomryemo. bo chi e takye tilo, shchob chulo, yak mi, golos tsi-doa zhivogo, shcho promovlyae z syeryedini ognju, i zhilo b? pristupi sam, i slukhai usye, shcho skazhye i-o', tsi-do nash, i ti budyesh govoriti nam usye, shcho promovlyatimye i-o', tsi-do nash, do tyebye, a mi budyemo slukhati i vikonaemo. i pochuv i-o' golos vashikh sliv, koli vi promovlyali do myenye. i skazav do myenye i-o': chuv ya golos ts'ogo narodu, shcho promovlyali do tyebye. dobre vsye, shcho voni pro-

movlyali. o, koli b ikhne syertsye bulo im na tye, shchob boyalis' myenye i pil'nuvali vsikh moikh zapovidyei po vsi dni, shchob bulo dobre im ta sinam ikhnim naviki! idi, skazhi im: vyertaityes' sobi do namyetiv svoikh! a ti stii tut zo mnoyu, i ya budu promovlyati do tyebye kozhnu zapovid', i postanovi, i zakoni, shcho budyesh navchati ikh, shchob voni vikonuvali ikh u krai, shcho ya dayu im na spadshch-inu iogo. i budyesh pil'nuvati vikonuvali ikh, yak nakazav vam i-o', tsi-do vash, nye zbochitye ni pravoruch, ni livoruch. usieyu tieyu dorogoyu, shcho nakazav vam i-o', tsi-do vash, budyetye khoditi, shchob zhili vi i bulo vam dobre, i shchob dovgi buli vashi dni v krai, shcho vi ovoledietye nim.

6

a otsye zapovid', postanovi ta zakoni, shcho nakazav i-o', tsi-do vash, shchob navchiti vas vikonuvali ikh u krai, shcho vi pyeryekhoditye tudi positi iogo, shchob ti boyavsyia i-o, tsi-doa svogo, shchob pil'nuvati vsikh postanov iogo ta zapovidyei iogo, shcho ya nakazuyu tobi, ti i sin tvii, ta sin tvogo sina po vsi dni zhittya tvogo, i shchob buli dovgi tvoi dni. i slukhai, izrailyu, i pil'nui vikonuvali tseye, shchob bulo dobre tobi, i shchob vi sil'no rozmnozhilis', yak pririk buv i-o', tsi-do bat'kiv tvoikh, dati krai, shcho tyecheye molokom ta myedom. slukhai, izrailyu: i-o', tsi-do nash i-o' odin! i lyubi i-o, tsi-doa tvogo, usim syertsyem svoim, i vsieyu dushyeyu svoeyu, i vsieyu siloyu svoeyu! i budut' tsi slova, shcho ya s'ogodni nakazuyu, na syertsii tvoim. i pil'no navchish ts'ogo siniv svoikh, i budyesh govorigi pro nikh, yak siditmyesh udoma, i yak khoditmyesh dorogoyu, i koli ti lyezhatimyesh, i koli ti vstavatimyesh. i priv'yazhyesh ikh na oznaku na ruku svoyu, i budut' voni pov'yazkoyu mizh ochima tvoimi. i napishyesh ikh na bichnikh odvirkakh domu svogo ta na bramakh svoikh. i stanyet'sya, koli i-o', tsi-do tvii, uvyedye tyebye do togo krayu, yakogo prisyagnuv buv bat'kam tvoim, avraamovi, isakovu ta yakovu, shchob dati tobi vyeliky ta garni mista, yakikh ti nye buduvav, ta domi, povni vsyakogo dobra, yakikh ti nye napovnyuvav, i tyesani kolodyazi, yakikh ti nye tyesav, i vinogradniki ta olivki, yakikh ti nye sadiv, i ti budyesh isti i nasitishsya, styeryezhisya todi, shchob ti nye zabuv i-o, shcho viviv tyebye z egypets'kogo krayu, z domu rabstva! biisya i-o, tsi-doa svogo, i iomu budyesh sluzhiti, i imennyam iogo budyesh prisyagati. nye budyesh khoditi za inshimi tsi-doami z tsi-doiv tikh narodiv, shcho v okolitsyakh vashikh, bo i-o', tsi-do tvii tsi-do zazdrisni posyeryet tyebye; shchob nye zapalivsyia na tyebye gniv i-o, tsi-doa tvogo, i shchob vin nye vigubiv tyebye z povyerkhni zemli. nye budyetye spokushati i-o, tsi-doa vashogo, yak spokushali vi v massi. budyetye konchye pil'nuvati zapovidyei i-o, tsi-doa vashogo, i svidotstva iogo, i postanovi iogo, shcho nakazav vin tobi. i budyesh robiti spravedlyive ta dobre v i-o ochakh, shchob bulo tobi dobre, i shchob uvi-ishov ti ta posiv tvi khoroshii krai, shcho i-o' prisyagnuv buv bat'kam tvoim, shchob vignati vsikh vorogiv tvoikh pyeryed toboyu, yak govorigiv buv i-o'. koli za-

pitae tyebye sin tvii kolis', govoryachi: shcho tsye za svidotstva i postanovi ta zakoni, shcho vam nakazav i-o', tsi-do nash? to skazhyesh sinovi svoemu: mi buli rabi faraonovi v egipti, a i-o' viviv nas iz egiptu sil'noyu rukoyu. i dav i-o' oznaki ta chuda vyeliky ta strashni na egypyet, i na faraona ta vyves' dim iogo na nashikh ochakh. a nas viviv zvidi, shchob uvyesti nas ta dati toi krai, shcho prisyagnuv buv vin nashim bat'kam. i nakazav nam i-o' chiniti vsi ti postanovi, shchob boyatisya i-o, tsi-doa nashogo, shchob bulo dobre nam usi dni, shchob utrimati nas pri zhitti, yak dnya ts'ogo. i budye nam pravyyednist' u tomu, koli budyemo pil'nuvati vikonuvali vsi tsi zapovidy pyeryed litsyem i-o, tsi-doa nashogo, yak vin nakazav nam.

7

koli i-o', tsi-do tvii, uvyedye tyebye do togo krayu, kudi ti vkhodish, shchob zavoloditi nim, to vin vizhyenye chislyenni pogans'ki narodi pyeryed toboyu: khittyye-anina, i giryashyeyanina, i amoryeyanina, i khanaaneyanina, i pyerizzyeyanina, i khivvyeyanina, i evusyeyanina, sim narodiv, chislyennishikh ta mitsnishikh za tyebye. i koli dast' ikh i-o', tsi-do tvii, tobi, to ti ikh ponishchish: konchye uchinish ikh zaklyattyam, nye skladyesh iz nimi zapovitu, i nye budyesh do nikh milosyerdnii. i nye sporidnyuisya z nimi: dochki svoei nye dasi iogo sinovi, a iogo dochki nye viz'myesh dlya sina svogo, bo vin vidvyernye sina tvogo vid myenye, i voni sluzhitmut' inshim tsi-doam, i zapalit'sya i-o gniv na vas, i vin skoro tyebye vigubit'. alye til'ki tak budyetye im robiti: zhyertivniki ikhni porozbivaetye, a ikhni stoppi polamaetye, svyati ikhni deryeyeva postinaetye, a bovaniv ikhnikh popalite y ogni, bo ti svyati narod dlya i-o, tsi-doa svogo, tyebye vibrav i-o', tsi-do tvii, shchob ti buv iomu vibanym narodom zo vsikh narodiv, shcho na povyerkhni zyeimli. nye chyeryez chislyennist' vashu ponad usi narodi i-o' upodobav vas ta vibrav vas, bozh vi naimyenshi zo vsikh narodiv, alye z i-o'oi lyubovi do vas, i chyeryez dodyerzhannya iogo prisyagi, shcho prisyagnuv buv vashim bat'kam, i-o' viviv vas sil'noyu rukoyu, i vikupiv tyebye z domu rabstva, z ruki faraona, tsarya egypets'kogo. i ti piznaesh, shcho i-o', tsi-do tvii, vin toi tsi-do, toi tsi-do virnii, shcho styeryezhye zapovita ta milist' dlya tikh, khto lyubit' iogo, ta khto dodyerzhye iogo zapovidi na tisyachu pokolin', i shcho nadoluzhit' nyenavisnikam svoim, im samim, shchob vigubiti ikh; nye zagain'sya vin shchodo svogo nyenavisnika, vidplatit' iomu samomu. a ti budyesh vikonuvali zapovidi i postanovi ta zakoni, shcho ya s'ogodni nakazuyu vikonuvali ikh. i stanyet'sya, za tye, shcho vi budyetye slukhatysya tsikh zakoniv, i budyetye dodyerzhuvati, i budyetye vikonuvali ikh, to i i-o', tsi-do tvii, budye dodyerzhuvati dlya tyebye zapovit ta milist', shcho buv prisyagnuv bat'kam tvoim. i budye vin lyubiti tyebye, i poblagoslovit' tyebye, i rozmnozhit' tyebye, i poblagoslovit' plid tvoei, utrobi ta plid tvoei zyeimli, zbizhzhya tvoe, i sik tvii vinogradnii, i sik tvoikh olivok, porid bikiv

tvoikh i kotinnya otari tvoei na tii zymeli, yaku prisyagnuv bat'kam tvoim dati tobi. ti budyesh blagoslovlyennii pomizh usima narodami, nye budye syeryed tyebye byezplidnogo ta byezplidnoi, takozh i mizh khudoboyu tvoeyu. i i-o' vidkhilit' vid tyebye vsyaku khvorobu, i zhodnikh lyutikh egipyets'kikh nyedgu, yaki ti znaesh, nye navyedye ikh na tyebye, a dast' ikh na vsikh tvoikh vorogiv. i ti vinishchish vsi ti narodi, shcho i-o', tsi-do tvii, dae tobi, nye zmilosyerdit'sya oko tvoe nad nimi, i nye budyesh sluzhiti ikhnim tsi-do-domo, bo to pastka dlya tyebye. koli skazhyesh u syertsy svoim: ti lyudi chislyennishi vid myenye, pil'no zmozhu vignati ikh? nye biisya ikh! pil'no pam'yatai, shcho zrobiv buv i-o', tsi-do tvii, faraonovi ta vs'omu egiptovi, ti vyelikii viprobouvannya, shcho bachili tvoi ochi, i oznaki ta chuda, i sil'nu ruku ta vityagnyenye ramyeno, shcho nimi viviv tyebye i-o', tsi-do tvii, tak i-o', tsi-do tvii, uchnit' usim tim narodom, shcho ti ikh boishysya. takozh i shyershniv poshlye i-o', tsi-do tvii, na n'ogo, azh poki nye viginut' pozostali ta ti, shcho pokhovalisya pyeryed tobouy. nye biisya ikh, bo syeryed tyebye i-o', tsi-do tvii, tsi-do vyelikii ta strashnii. i vikidatimye i-o', tsi-do tvii, tikh lyudyei pomalu z-pyeryed tyebye; nye zmozhyesh vigubiti ikh skoro, shchob nye rozmnozhilasya nad tobouy pol'ova zvirina. i dast' ikh i-o', tsi-do tvii, pyeryed tobouy, i pobyyentyehit' ikh vyelikim byentyezhyennym, azh poki nye budut' vigublyeni. i viddast' ikhnikh tsariv u ruku tvoyu, a ti vigubish ikhne im'ya z-pid nyeba, nye vstoit' nikhto pyeryed tobouy, azh poki ti nye vigubish ikh. bovvaniv ikhnikh tsi-doiv popalitse v ogni, nye budyesh zhadati sribla ta zolota, shcho na nikh, i nye viz'myesh iogo sobi, shchob tim nye vpasti do pastki, bo to ogida dlya i-o', tsi-doa tvogo. i nye vnysesysh tsiei ogidi do domu svogo, i nye stanyesh zaklyattyam, yak vona. konchye zogidish ii, i konchye budyesh bridititsya nyeyu, bo zaklyattya vona.

8

usi zapovidi, shcho ya s'ogodni nakazav tobi, budyetye pil'nuvati vikonuhati, shchob vi zhili, i mnozhilasya, i vviishli i posili toi krai, shcho i-o' prisyagnuv vashim bat'kam. i budyesh pam'yatati vsyu tu dorogu, shcho i-o', tsi-do tvii, viv tyebye nyeyu po pustini os' uzhye sorok lit, shchob upokorit' tyebye, shchob viprobuvati tyebye, shchob piznati tye, shcho v syertsy tvoim, chi budyesh ti dyerzhati zapovidi iogo, chi ni. i vpokoryuvav vin tyebye, i moriv tyebye golodom, i goduvav tyebye mannouy, yakoi nye znay ti i nye znali bat'ki tvoi, shchob dati tobi znati, shcho nye khlibom samim zhiye lyudina, alye vsim tim, shcho vikhodit' iz ust i-o', zhiye lyudina. odyezha tvoya nye vitiralasya na tobi, a noga tvoya nye spukhla ot uzhye sorok lit. i piznaesh ti v syertsy svoim, shcho, yak navchae cholovik sina svogo, tak navchae tyebye i-o', tsi-do tvii. i budyesh vikonuhati zapovidi i-o', tsi-doa svogo, shchob khoditi iogo dorogami, ta shchob boyatitsya iogo, bo i-o', tsi-do tvii, uvodit' tyebye do krayu khoroshogo, do krayu vodnikh potokiv, dzhyeryel ta

byezodyen', shcho vikhodyat' u dolini i na gori, do krayu pshyenisiti, i yachmyenyu, i vinogradu, i figi, i granatu, do krayu olivkovogo dyeryeva ta myedu, do krayu, dye podostatkom budyesh isti khlib, dye nye zabraknye nichogo, do krayu, shcho kaminnya iogo zalizo, a z iogo gir dobuvatymyesh mid'. i budyesh ti isti i nasitishsya, i poblagoslovish i-o, tsi-doa svogo, u tim dobrim krai, shcho dav vin tobi. styeryezhisya, shchob nye zabuv ti i-o, tsi-doa svogo, shchob nye pil'nuvati iogo zapovidyei, i zakoniv iogo, i postanov iogo, shcho ya s'ogodni nakazuyu tobi, shchob, koli ti budyesh isti i nasitishsya, i dobri domi buduvatymyesh, i osyadyesh u nikh, a khudoba tvoya vyelikta ta khudoba tvoya mala rozmnozhit'sya, i sriblo ta zoloto rozmnozhat'sya tobi, i vsye, shcho tvoe, rozmnozhit'sya, to shchob nye zagordilosya syertsye tvoe, i shchob nye zabuv ti i-o, tsi-doa svogo, shcho viviv tyebye z egipyets'kogo krayu, z domu rabstva, shcho vyedye tyebye tsieyu vyelikoyu pustinyeyu, yaka zbudzhue strakh, dye vuzh, saraf, i skorpion, i visokhla zymlyay, dye nyemae vodi; shcho vin viprovadzhue tobi vodu z kryem'yanoi skyeli, shcho v pustini godue tyebye mannouy, yakoi nye znali bat'ki tvoi, shchob upokoryati tyebye, i shchob viprobouvati tyebye, shchob chiniti tobi dobro naostanku, shchob ti nye skazav u syertsy svoim: sila moyta ta mits' moei ruki zdobuli myeni tsyei dobrobut. i budyesh ti pam'yatati i-o, tsi-doa svogo, bo vin toi, shcho dae tobi silu nabuti potugu, shchob vikonati svogo zapovita, yakogo prisyagnuv vin bat'kam tvoim, yak dnya ts'ogo. i stanyet'sya, yakshcho spravdi zabudyesh ti i-o, tsi-doa svogo, i pidyesh za inshimi tsi-doami, i budyesh im sluzhiti, i budyesh vklonyatisya im, to vrochisto svidchu vam s'ogodni, vi konchye poginyetye! yak ti lyudi, shcho i-o' vigublyae z-pyeryed vas, tak vi poginyetye za tye, shcho nye budyetye slukhatitsya golosu i-o, tsi-doa vashogo!

9

slukhai, izraillyu: ti s'ogodni pyeryekhodish iordan, shchob uviti i zavoloditi narodami, bil'shimi i mit-snishimi vid tyebye, mistami vyelikimi i ukriplyenimi azh do nyeba, narodom vyelikim ta visokim, vyelyetnyami, yakikh ti znaesh, i pro yakikh ti chuv: khto stanye pyeryed vyelyetnyami? i poz-naesh s'ogodni, shcho i-o', tsi-do tvii, vin toi, shcho pyeryekhodit' pyeryed tobouy, yak ogon' poi-dayuchii, vin vigubit' ikh i vin ponizhuvatimye ikh pyeryed tobouy. i ti vizhyenyesh ikh i vigubish ikh nyezabarom, yak i-o' govori buv tobi. nye skazhi v syertsy svoim, koli i-o', tsi-do tvii, budye ikh viganyati z-pyeryed tyebye, govoryachi: chy-eryez pravyednist' moyu vviv myenye i-o' posisti tsyei krai, i chyeryez nyepravyednist' tsikh lyudyei i-o' viganayae ikh z-pyeryed myenye. nye chyeryez pravyednist' tvoyu, i nye chyeryez prostotu tvogo syertsya ti vkhodish voloditi ikhnim kraem, alye, chy-eryez nyepravyednist' tsikh lyudyei i-o', tsi-do tvii, viganayae ikh z-pyeryed tyebye, i shchob vikonati tye slovo, shcho prisyagnuv buv i-o' bat'kam tvoim, avraamovi, isakovi ta yakovu. i piznaesh, shcho

nye chyeryez pravyednist' tvoyu i-o', tsi-do tvii, dae tobi posisti tsyei khoroshii kraj, bo ti narod tvyerdoshii. pam'yatai, nye zabud', shcho ti gniviv i-o, tsi-doa svogo, u pustini vid dnya, koli viishov ti z egipyets'kogo krayu azh do prikhodu vashogo do ts'ogo mistsya, nyeslukkhnanyi buli vi proti i-o. i na khorivi rozgnivili buli vi i-o, i i-o' buv rozgnivavsya na vas, shchob vigubiti vas. koli ya skhodiv na goru vzyati kam'yani tablitsi zapovitu, shcho i-o' sklav buv iz vami, to sidiv ya na gori sorok dyen' i sorok nochyei, khliba nye iv, i vodi nye piv. i i-o' dav myeni obidvi kam'yani tablitsi, pisani bozhim pyer-stom, a na nikh usi ti slova, shcho i-o' govoriiv buv iz vami na gori z syeryedini ognyu v dni zboriv. i stalosya, na kintsii soroka dyen' i soroka nochyei dav myeni i-o' dvi kam'yani tablitsi, tablitsi zapovitu. i skazav myeni i-o': ustan', shvidko ziidi zvidsi, bo zipusyva narod tvii, shcho ti viviv z egiptu. voni skoro zbochili z dorogi, yaku ya nakazav im, zrobili sobi litogo bovvana. i skazav i-o' do myenye, govoryachi: bachiv ya toi narod, i os' vin narod tvyerdoshii. pozostav myenye, i ya vigublyu ikh, i zitru ikhne imyen-nya z-pid nyeba, tyebye zroblyu narodom mitsnishim ta chislyennishim vid n'ogo. i ya obyernuvsya, i zi-ishov iz gori, a gora palae v ogni, i obidvi tablitsi zapovitu v obokh svoikh moikh. i pobachiv ya, a os' vi zgrishili proti i-o, tsi-doa vashogo, zrobili sobi tyelya, litogo bovvana, ziishli skoro z dorogi, yaku i-o' nakazav buv vam! i skhopiv ya za obidvi tablitsi, ta i kinuv ikh z obokh svoikh ruk, i roztoroshchiv ikh na vashikh ochakh!... i vpav ya pyeryed i-o litysem, yak pyershye, sorok dyen' i sorok nochyei khliba nye iv i vodi nye piv, za vvyes' vash grikh, shcho zgrishili vi, yak chinili vizual'nii-ra-truditsiya v ochakh i-o, shchob iogo rozgniviti, bo boyavsya ya gnivu ta lyuti, yakimi rozgnivavsya buv na vas i-o', shchob vigubiti vas, ta vislukahv i-o' myenye i ts'ogo razu. a na aarona i-o' duzhye rozgnivavsya buv, shchob pogubiti iogo. i molivsya ya togo chasu takozh za aarona. a grikh vash, shcho vchinili vi, tyelya tye ya vzyav ta i spaliv iogo v ogni, i roztoroshchiv iogo, dobre zmolov, azh stalo vono dribnim, nyemov porokh. i kinuv ya porokh iogo do potoku, shcho skhodit' z gori. i v tav'yeri, i v massi, i v kivrot-gattaavi gnivili vi i-o. a koli i-o' posilav vas z kadyesh-barneya, govoryachi: uviidit' ta i posyad'tye toi kraj, shcho ya dav vam, to buli vi nyeslukkhnanyi nakazu i-o, tsi-doa vashogo, i nye povirili iomu, i nye poslukkhalisya iogo golosu. nyeslukkhnanyi buli vi i-o vid dnya, yak ya vas piznav. i vpav ya pyeryed i-o litysem na ti sorok dyen' i sorok nochyei, shcho ya buv upav, bo i-o' skazav, shcho vigubit' vas. i molivsya ya do i-o i govoriiv: vladiko i-o, nye gubi narodu svogo ta nasliddya svogo, shcho ti vikupiv svoeyu vyelichnistyu, shcho ti viviv iogo z egiptu sil'noy rukoyu! zгадаi svoikh rabiv avraama, isaka ta yakova, nye vvazhai na zapyeklist' ts'ogo narodu i na nyespravyedlivist' ta grikh iogo, shchob nye skazav toi kraj, zvidki viviv ti nas: nye mig i-o' uvysti ikh do togo krayu, shcho ti govoriiv im, ta z svoei nye-navisti do nikh ti viviv ikh, shchob pobiti ikh u pustini. a voni narod tvii ta nasliddya tvoe, shcho ti viviv svoeyu vyelikoyu siloyu ta svojim vityagnyenim ramyenom.

togo chasu skazav buv do myenye i-o': vityeshi sobi dvi kaminni tablitsi, yak pyershi, ta i viide do myenye na goru, i zrobi sobi dyeryev'yanogo kovchyea. a ya napisahu na tikh tablitsyakh slova, shcho buli na pyershikh tablitsyakh, yaki ti pobiv, i pokladyesh ikh u kovchyezi. i zrobiv ya kovchyea z akat-siinogo dyeryeva, i vityesav ya dvi kaminni tablitsi, yak pyershi, ta i ziishov na goru, a obidvi tablitsi v rutsi moii. i vin napisav na tikh tablitsyakh, yak pyershye pis'mo, dyesyat' zapovidei, shcho i-o' govoriiv buv do vas na gori z syeryedini ognyu v dyen' zboriv. i i-o' dav ikh myeni. i obyernuvsya ya, ta i ziishov iz gori, i poklav ti tablitsi, shcho zrobiv, do kovchyeu. i buli voni tam, yak nakazav buv i-o'. a izrailyei sini rushili z byeyerotu yaakanovikh siniv do mosyeri. tam pomyer aaron, i buv tam pokhovanii, a svyashchyenikom stav zamist' n'ogo iogo sin yelyeazar. a zvidti rushili do gudgodi, a z gudgodi do iotvati, do krayu vodnikh potokiv. togo chasu i-o' viddiliv buv lyevievye plyem'ya, shchob nosilo kovchyea i-o'ogo zapovitu, shchob stoyalo pyeryed i-o litysem, shchob sluzhilo iomu, i shchob blagoslovlyalo iogo imyennyam azh do ts'ogo dnya. tomu nye bulo lyevievi chastki ta spadku z bratami. i-o' vin spadshchina iogo, yak promovlyav buv i-o', tsi-do tvii, iomu. a ya stoyav na gori, yak za tikh pyershikh dniv, sorok dyen' i sorok nochyei. i vislukahv i-o' myenye takozh ts'ogo razu, nye zakhotiv i-o' pogubiti tyebye. i skazav buv do myenye i-o': ustan', idi v pokhid pyeryed narodom. i vviidut' voni, i posyadut' toi kraj, shcho ya prislyagnuv buv ikhnim bat'kam dati im. a tyepyer, izrailyu, chogo zhadae vid tyebye i-o', tsi-do tvii? til'ki togo, shchob boyatisya i-o, tsi-doa tvogo, khoditi vsima iogo dorogami, i lyubiti iogo, i sluzhiti i-o, tsi-dou tvoemu, usim syert-syem svoim i vsieyu dusheyu svoeyu, vikonuivati zapovidi i-o ta postanovi iogo, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni, shchob bulo tobi dobre. tozh nalyezhit' i-o, tsi-dou tvoemu, nyebo, i nyebo nyebyes, zymlya i usye, shcho na nii. til'ki bat'kiv tvoikh upodobav i-o', shchob lyubiti ikh, i vibrav vas, ikhne nasinnya po nikh, zo vsikh narodiv, yak bachish ts'ogo dnya. i vi obrizhyetye krainyu plot' svogo syertsya, a shii svoei nye zrobitye bil'shye tvyerdoyu, bo i-o', tsi-do vash vin tsi-do tsi-doiv i pan paniv, tsi-do vyelikii, sil'nyi, ta strashnii, shcho nye podivit'sya na oblichchya, i pidkupu nye viz nye. vin chinit' sud siroty ta vdovi, i lyubit' prikhod'ka, shchob dati iomu khliba i odyezhu. i budyette vi lyubiti prikhod'ka, bo prikhod'kami buli vi sami v egipyets'kim kraj. i-o, tsi-doa svogo, budyesh lyubiti, iomu budyesh sluzhiti, i do n'ogo budyesh gornutis', a imyennyam iogo budyesh prislyagati. vin khvala tvoya, i vin tsi-do tvii, shcho z tobouy zrobiv buv vyelikii ta strashni dila, yaki bachili ochi tvoi. simdyesyat'ma dushami ziishli buli tvoi bat'ki do egiptu, a tyepyer, shchodo chislyennosti, i-o', tsi-do tvii, zrobiv tyebye, yak zori na nyebi!

i budyesh ti lyubiti i-o, tsi-doa svogo, i budyesh dodyerzhuvati postanovi iogo, i zvichai iogo i zakoni iogo, i zapovidy iogo po vsi dni. i vi piznaetye s'ogodni, bo ya navchayu nye siniv vashikh, yaki nye piznali i nye bachili karannya i-o, tsi-doa vashogo, vyelichnist' iogo, ruku iogo sil'nu i ramyeno iogo vityag-nyenye, i oznaki iogo, i chini iogo, shcho zrobiv buv syeryed egiptu faraonovi, egipyets'komu tsaryevi ta vs'omu iogo kraevi, i shcho vin zrobiv buv viis'ku egipta, konyam iogo ta kolyesnitsyam iogo, shcho pustiv nad nimi vodu chyervonogo morya, koli voni gnalis' za vami, i vigubiv ikh i-o', i tak e azh do dnya ts'ogo, i shcho vin zrobiv buv dlya vas u pustini azh do vashogo prikhotu do ts'ogo mistsya, i shcho vin zrobiv buv datanovi i avironovi, sinam yeliyava, ruvimovogo sina, shcho zye'mlya vidkrila bula svoi usta i poglinula ikh, i ikhni domi, i ikhni namyeti, i vsyu vlasnist', shcho bula z nimi, posyeryesh us'ogo izraeliya. bo ochi vashi to ti, shcho bachili vsyakii vyelikii chin i-o, shcho vin zrobiv. i budyetye vi vikonuvati vsi zapovidy iogo, shcho ya s'ogodni nakazuyu, shchob stali vi sil'ni, i vviishli, i zavolodili tim kraem, kudi pyeryekhoditye vi, shchob posisti iogo, i shchob dovgo zhili vi na tii zye'mli, shcho i-o' prisyagnuv buv vashim bat'kam dati im ta ikhn'omu nasinnyu krai, shcho tyecheye molokom ta myedom. bo tsyei krai, kudi vkhodish ti zavoloditi nim, vin nye takii, yak egipyets'kii krai, zvidki vviishli vi, dye ti zasiesh bulo nasinnya svoe i polivaesh pratsyeyu nig svoikh, yak gorod varivnii. a tsyei krai, kudi vi pyeryekhoditye posisti iogo, to krai gir ta dolin, iz nyebyesnogo doshchu vin napoyuet'sya. krai, shcho pro n'ogo dbae i-o', tsi-do tvii, zavzhdi na n'omu ochi i-o, tsi-doa tvogo, vid pochatku roku azh do kintsya roku. i staneyt'sya, yakshcho spravdi vi budyetye slukhati moikh zapovidyei, shcho ya vam s'ogodni nakazuyu, lyubiti i-o, tsi-doa vashogo, i sluzhiti iomu vsim vashim syertsyem i vsieyu vashoyu dushyeyu, to ya dam vam doshch vashogo kraiu svoechasno, doshch rannii i doshch piznii, i zbyeryesh ti svoe zbzhzhya, i svii sik vinogradnii, i olivu svoyu. i dam ya travu na tvoim poli dlya tvoei khudobi, i budyesh ti isti i nasitishya. styeryezhit'sya, shchob nye bulo zvyedyenye vashye syertsye, i shchob vi nye vidstupili, i nye sluzhili inshim tsi-doam, i nye vklonyalisya im. a to zapalit'sya gniv i-o na vas, i zamknye nyebo, i nye budyte doshchu, a zye'mlya nye dast' svogo urozhayu, i vi skoro poginyetye z tiei dobroi zye'mli, shcho i-o' dae vam. i pokladetye vi tsi slova moi na svoi syertsya ta na svoi dushi, i priv'yazhyetye ikh na znaka na rutsi svoii, i voni budut' pov'yazkoyu mizh vashimi ochima. i budyetye navchati pro nikh siniv svoikh, govoryachi pro nikh, koli ti siditimyesh u domi svoim, i koli khoditimyesh dorogoyu, i koli lyezhatimyesh, i koli vstavatimyesh. i ti ponapisuesh ikh na bichnikh odvirakakh domu svogo i na bramakh svoikh, shchob dni vashi ta dni siniv vashikh na zye'mli, yaku i-o' prisyagnuv buv bat'kam vashim dati im, buli taki dovgi, yak dni nyeba nad zye'mlyeyu. bo yakshcho budyetye vi konchye vikonuvati vsi ti zapovidy, shcho ya nakazav vam chiniti ikh, sh-

chob lyubiti i-o, tsi-doa svogo, shchob khoditi vsima dorogami iogo, i shchob gornutis' do n'ogo, to i-o' vizhyenye vsi ti narodi pyeryed vami, i vi posyadyetye narodi bil'shi i mitsnishi vid vas. kozhnye mistsye, shcho na n'ogo stupit' vasha noga, budyte vashye. vid pustini i livanu, vid richki, richki yefratu i azh do morya ostan'ogo budyte vasha granitsya. nye vs-toit' nikhto pyeryed vami, lyak pyeryed vami i strakh pyeryed vami dast' i-o', tsi-do vash, na kozhyen toi krai, shcho vi stupitye na n'ogo, yak vin govori v am. os', s'ogodni ya dayu pyeryed vami blagoslovyennya i proklyattya: blagoslovyennya, koli budyetye slukhatitsya zapovidyei i-o, tsi-doa vashogo, yaki ya nakazuyu vam s'ogodni, i proklyattya, yakshcho nye budyetye slukhatitsya zapovidyei i-o, tsi-doa svogo, i zbochitye z dorogi, yaku ya nakazuyu vam s'ogodni, shchob khoditi za inshimi tsi-doami, yakikh vi nye znali. i staneyt'sya, koli i-o', tsi-do tvii, uvyedye tyebye do kraiyu, kudi ti vkhodish posisti iogo, to dasi blagoslovyennya na gori garizim, a proklyattya na gori yeval. ot voni na tomu botsi iordan za dorogoyu zakhodu sontsya, u kraiyu khanaanyeyanina, shcho sidit' u styepu navproti gilgalu pri dibrovi morye. bo vi pyeryekhoditye iordan, shchob uviiti posisti toi krai, shcho dae vam i-o', tsi-do vash. i posyadyetye iogo, i osyadyetye v n'omu, i budyetye dodyerzhuvati, shchob vikonuvati vsi postanovi i zakoni iogo, yaki ya s'ogodni dayu vam.

12

otsye postanovi ta zakoni, yaki vi pil'nuvatimyetye vikonuvati v krai, shcho dav i-o', tsi-do bat'kiv tvoikh, na nasliddya iogo vsi dni, yaki zhitimyetye na tsii zye'mli. konchye vinishchitye vsi ti mistsya, shcho sluzhili tam lyudi, yakikh vi viganyaetye, svoim tsi-doam na visokikh gorakh i na pagirkakh, ta pid kozhnim zyelyenim dyeryevom. i rozvalitye ikhni zhyertivniki, i polamaetye kaminni stovpi dlya tsi-doiv, i ikhni svyati dyeryeva popalatyte v ogni, a bovaniv ikhnikh tsi-doiv porubaetye, i vigubitye ikhne imyennya z togo mistsya. nye robitimyetye tak i-o, vashomu tsi-doovi, bo til'ki na mistsi, yake vibyerye i-o', tsi-do vash, to vsikh vashikh plyemyen, shchob poklasti tam im'ya svoe, na mistsi pyeryebuvannya iogo budyetye shukati, i ti priidyesh tudi. i prinyesyetye tudi svoi tsilopalyennya, i svoi zhyertvi, i svoi dyesyatini ta prinoshyennya ruk svoikh, i obitnitsi svoi, i dari svoi, i pyervoridnikh khudobi svoei vyelikoi ta khudobi svoei dribnoi. i budyetye isti tam pyeryed litysem i-o, tsi-doa vashogo, i budyetye tishitisya vsim, do chogo dotorkneyt'sya vasha ruka, vi ta domi vashi, yakimi pblagosloviv tyebye i-o', tsi-do tvii. tam vi nye zrobyte tak, yak mi robimo s'ogodni tut, kozhyen usye, shcho iomu zdaet'sya spravvedlivim v ochakh til'ki iogo, bo vi dotyepyer nye vviishli do mistsya vidpochinku i do spadshchini, shcho i-o', tsi-do tvii, dae tobi. a koli vi pyeryedyetye iordan i osyadyetye v krai, shcho i-o', tsi-do vash, dae vam na spadshchinu, i vin zaspokoit' vas vid usikh vorogiv vashikh navkolo, i vi siditimyetye byezpyechno, na staneyt'sya, na tye mistsye, shcho iogo vibyerye i-o', tsi-do vash, shchob im'ya iogo

pyryebuvalo tam, tudi prinyesyetye vsye, shcho ya vam nakazuyu: svoi tsilopalyennya, i svoi zhyertvi, dyesyatini svoi ta prinoshyennya ruk svoikh, i vsi dobirni zhyertvi obitnits' svoikh, shcho obitsyaetye i-o. i budyetye tishitisya pyeryed litsyem i-o, tsi-doa vashogo, vi i sini vashi, i dochki vashi, i rabi vashi, i nyevil'nitsi vashi, i lyevit, shcho v vashikh brammakh, bo nyema iomu chastki i spadku z vami. styeryezhisiya, shchob nye prinosiv ti svoikh tsilopalyen' na kozhnomu mistsi, yakye pobachish, bo til'ki na tomu mistsi, yakye vibyerye i-o' v odnomu z pleyemyen tvoikh, tam prinyesyesh svoi tsilopalyennya, i tam zrobish usye, shcho ya nakazuyu tobi. alye skil'ki zapragnye dusha tvoya, budyesh rizati i budyesh isti m'yasu, za blagoslovnyennam i-o, tsi-doa tvogo, shcho iogo dav tobi v usikh bramakh tvoikh; nyechistii i chistii budye isti iogo, yak sarnu i yak olyenya. til'ki krove nye istymyesh, na zymlyu villesh ii, yak vodu. nye zmozhyesh ti isti v bramakh svoikh dyesyatini zbizhzhya svogo, i soku vinogradnogo svogo, i olivi svoei, i pyervoridnikh khudobi svoei vyelikoi i khudobi svoei dribnoi, i vsikh obitnits' svoikh, shcho budyesh obitsyati, i dobrovil'nikh dariv svoikh, i prinoshyennya svoei ruki, bo til'ki pyeryed litsyem i-o, tsi-doa svogo, budyesh isti iogo v mistsi, yakye vibyerye i-o', tsi-do tvui, ti, i sin tvui, i dochka tvoya, i rab tvui, i nyevil'nitsya tvoya, i lyevit, shcho v bramakh tvoikh. i budyesh ti raditi pyeryed litsyem i-o, tsi-doa svogo, usim, do chogo dotorknyet'sya rukta tvoya. styeryezhisiya, shchob nye zalishiv ti lyevita po vsi dni na zymli svoii. koli i-o', tsi-do tvui, poshirit' granitsyu tvoyu, yak vin goroviv tobi, i ti skazhyesh: nyekhai ya im m'yasu, bo budye zhadati dusha tvoya isti m'yasu, to za vsim zhadannam dushi svoei budyesh ti isti m'yasu. koli budye dalyekeye vid tyebye tye mistsy, shcho vibyerye i-o', tsi-do tvui, shchob pyeryebuvalo tam im'ya iogo, to zarizhyesh iz khudobi svoei vyelikoi ta z khudobi svoei dribnoi, shchob dav i-o' tobi, yak nakazav ya tobi, i budyesh isti v bramakh svoikh usim zhadannam svoei dushi. til'ki yak ist'sya sarnu i olyenya, tak budyesh isti iogo, nyechistii ta chistii odnakovo mozhut' isti iogo. til'ki bud' obyeryezhnim, shchob nye isti krove, bo krov vona dusha, i ti nye budyesh isti dushi razom z m'yasom. nye budyesh isti ii, na zymlyu villesh ii, yak vodu. nye budyesh isti ii, shchob bulo dobre tye tobi ta sinam tvoim po tobi, koli robitimyesh spravvedliyye v i-o ochakh. til'ki svyatoshchi svoi, shcho budut' u tyebye, ta obitnitsi svoi ponyesyesh, i priidyesh do mistsy, yakye vibyerye i-o'. i prinyesyesh svoe tsilopalyennya, m'yasu ta krov, na zhyertivniku i-o, tsi-doa svogo, a krov tvoikh inshikh zhyertov budye vilita na zhyertivniku i-o, tsi-doa tvogo, a m'yasu budyesh isti. vikonu i slukhai usi ti slova, shcho ya nakazuyu tobi, shchob bulo dobre tobi ta sinam tvoim po tobi naviki, koli budyesh robiti dobre ta spravvedliyye v ochakh i-o, tsi-doa svogo. koli i-o', tsi-do tvui, vigubit' narodi, kudi ti vkhodish, shchob posisti ikh pyeryed soboyu, i posyadyesh ikh, i osyadyesh u ikhn'omu krai, to styeryezhisiya, shchob nye vpasti do pastki za nimi, koli voni budut' vigublyeni pyeryed tobou, i shchob nye shukav ti ikhnikh tsi-doiv, govoryachi: yak sluzhat' ti lyudi tsi-

doam svoim, to zroblyu tak i ya. nye zrobish tak i-o, tsi-dou svoemu; bo vsyaku gidotu, yaku i-o' znyevavidiv, robili voni tsi-doam svoim, bo navit' siniv svoikh ta dochok svoikh voni palyat' v ogni dlya tsi-doiv svoikh. kozhnye slovo, shcho ya nakazuyu iogo vam, budyetye dodyerzhuvati vikonuvati, nye dodasi do n'ogo, i nye vidiimyesh vid n'ogo.

13

yakshcho povstanye syeryed tyebye prorok abo snovidyets', i dast' tobi oznaku abo chudo, i zbudyet'sya ta oznaka i tye chudo, shcho skazav vin tobi, do togo govoryachi: khodimo zh za inshimi tsi-doami, yakikh ti nye znau, i budyemo im sluzhiti, to nye slukhaisya sliv togo proroka abo togo snovidetsya, bo tsim i-o', tsi-do vash, viproboue vas, shchob piznati, chi vi lyubitye i-o, tsi-doa vashogo, usim svoim syertsyem i vsieyu svoeyu dushyeyu. za i-o, tsi-doom vashim, budyetye khoditi, i iogo budyetye boyatisya, i zapovidi iogo budyetye vikonuvati, i golosu iogo budyetye slukhatisya, i iomu budyetye sluzhiti, i do n'ogo budyetye linuti. a prorok toi abo toi snovidyets' nyekhai budye zabitiy, bo namovlyav na vidstupstvo vid i-o, tsi-doa vashogo, shcho viviv vas iz egypets'kogo krayu i vikupiv vas z domu rabstva, shchob zvyesti tyebye z dorogi, shcho nakazav tobi i-o', tsi-do tvui, khoditi nyeyu; i vigubish vizual'ni-ra-truditsiya z-posyeryed syebe. koli namovit' tyebye brat tvui, sin tvoei matyeri, abo sin tvui, abo dochka tvoya, abo zhinka tvogo lonyu, abo tvui priyatyl', yakii tobi yak dusha tvoya, taemno govoryachi: khodimo zh i sluzhim inshim tsi-doam, yakikh nye znau ti ta bat'ki tvoei, z tsi-doiv tikh narodiv, shcho navkolo vas, bliz'kikh tobi abo dalyekikh vid tyebye, vid kintsya zymeli i azh do kintsya zymeli, to nye budyesh zgodzhuvatysya z nim i nye budyesh slukhatisya iogo, i nye budye milosyerditisya oko tvoe nad nim, i nye zmlisosyerdishysya i nye skhovaesh iogo, bo konchye zab'esh ti iogo, rukta tvoya budye na n'omu naiperyshe, shchob zabitiy iogo, rukta vs'ogo narodu naostanku. i zakidaesh iogo kaminnyam, i vin pomrye, bo zhadav vidvyernuti tyebye vid i-o, tsi-doa tvogo, shcho viviv tyebye z egypets'kogo krayu, z domu rabstva. a vvyes' izrail' budye slukhati i budye boyatis', i bil'shye nye budye robiti takoi vizual'ni-ra-truditsiyai ryechi syeryed tyebye. koli pochuesh po odnye z svoikh mist, yakye i-o', tsi-do tvui, dae tobi, shchob siditi tam, shcho pr n'ogo kazhut': viishli lyudi, sini vyeliiaalovi, z-pomizh tyebye, i zvyeli z pravdivoi dorogi myeshkantsiv svogo mista, kazhuchi: khodimo zh, i sluzhim inshim tsi-doam, yakikh vi nye znali, to budyesh dopituvatisya, i budyesh doslidzhuvati, i budyesh dobre pitati, a os' vono pravda, diisna ta rich, bula zroblyena ta gidota posyeryed tyebye, to konchye vibii myeshkantsiv togo mista vistryam myecha, viddai na zaklyattya iogo i usye, shcho v n'omu, ta khudobu iogo vibii vistryam myecha. a vsyu zdobich iogo zbyeryesh do syeryedini maidanu iogo, i spalish ognym tye misto ta vsyu zdobich iogo tsilkovito dlya i-o, tsi-doa tvogo. i stanye vono kupoyu ruin naviki, nye budy vzhye vono vidbudovanye. i

nichogo z zaklyattya nyekhai nye prilipnye do ruki tvoei, shchob vidvyernuvsyia i-o' vid palyuchogo gnivu svogo i dav tobi milosyerdya, i zmilosyerdvysya nad toboyu, i rozmnozhiv tyebye, yak prisyagnuv buv bat'kam tvoim, koli budyesh slukhatysya golosu i-o, tsi-doa svogo, shchob vikonuvati vsi zapovidy iogo, shcho ya s'ogodni nakazuyu tobi, shchob vikonuvati tye, shcho spravlyedlivye v ochakh i-o, tsi-doa tvogo.

14

vi sini i-o, tsi-doa vashogo, nye budyetye robiti nariziv, i nye vistrigaitye volossya nad vashimi ochima za pomyerlogo, bo ti svyati narod dlya i-o, tsi-doa tvogo, i i-o' tyebye vibrav, shchob buv ti iomu vi-branim narodom zo vsikh narodiv, shcho na povy-erkhni znyemli. nye budyesh isti zhodnoi gidoti. ot-sye ta khudoba, shcho vi budyetye isti: vil, kozhnye z ovyyets' i kozhnye z kiz, olyen', i sarna, i buivil, i lanya, i zubr, i antilopa, i zhirafa. kozhnu z khudobi, shcho mae rozdilyeni kopita ta shcho mae kopita, rozdvoeni rozrivom, shcho zhue zhuiku mizh khu-doboyu, tye budyetye isti. til'ki ts'ogo nye budyetye isti z tikh, shcho zhuyut' zhuiku i shcho mayut' rozdi-lyeni kopita, rozshchipleny: vyerblyuda, i zaitsya, i tushkanchika, bo voni zhuyut' zhuiku, ta kopit nye rozdilili, nyechisti voni dlya vas, i svini, bo mae rozdiyleni ratists, a zhuiki nye zhue, nyechista vona dlya vas: ikhn'ogo m'ysa nye budyetye isti, a do ikhn'ogo padla nye dotorknyetyesya. otsye budyetye isti zo vs'ogo, shcho v vodi, usye, shcho mae plavsti ta lusku, budyetye isti. a vsye, shcho nye mae plavt-siv ta luski, nye budyetye isti, nyechistye vono dlya vas. kozhnogo chistogo ptakha budyetye isti. a ot-sye, chogo z nikh vi nye budyetye isti: orla, i grifa, i mors'kogo orla, i korshaka, i sokola za rodом iogo, i vsyakogo kruka za rodом iogo, i strusya, i sovi, i yastruba za rodом iogo, pugacha, i ibisa, i lyebyedya, i pyelikana, i sicha, i ribalki, i busla, i chapli za rodом ii, i oduda, i kazhana. i kozhnye plazuyuchye z ptastva nyechistye vono dlya vas, nye budyetye isti. kozhnogo chistogo ptakha budyetye isti. nye budyetye isti zhodnogo padla, dasi iogo prikhod'kovi, shcho v bramakh tvoikh, i vin istimye iogo, abo prodasi chuzhintsyevi, bo ti narod svyati dlya i-o, tsi-doa svogo. nye budyesh variti yagnya-ti v molosti matyeri iogo. konchye dasi dyesyatinu z us'ogo vrozhayu nasinnya tvogo, shcho rik-richno na poli zrostye. i budyesh ti isti pyeryed litsyem i-o, tsi-doa svogo, u mistsi, yakye vin vibyerye, shchob im'ya iogo pyeryebuvalo tam, dyesyatinu zbizhzya svogo, vinogradnogo soku svogo, i olivki svoei, i py-ervoridnikh khudobi svoei vyelikoi i khudobi svoei dribnoi, shchob navchivsyia ti boyatysya i-o, tsi-doa svogo, po vsi dni. a koli doroga budyе zاناتo dovga dlya tyebye, tak shcho nye zmozhyesh ponyesti togo, bo budyе zاناتo dalyekye vid tyebye mistsyе, yakye vibyerye i-o', tsi-do tvii, shchob poklasti im'ya svoe tam, koli poblagoslovit' tyebye i-o', tsi-do tvii, to dasi v sribli, i zav'yazhyesh tye sriblo v rutsi svoii, i pidyesh do mistsyа, yakye vibyerye i-o', tsi-do tvii. i vitratish tye sriblo na vsye chogo budyе zhadati dusha

tvoya, na khudobu vyelikui i khudobu dribnu, i na vino, i na p'yankii napii, i na vsye, chogo zazhadae vid tyebye dusha tvoya, i budyesh ti isti tam pyeryed lit-syem i-o, tsi-doa svogo, i budyesh tishitysya ti ta dim tvii. a lyevit, shcho zhivye po bramakh tvoikh, nye kidai iogo, bo nyema iomu chastki i spadku z toboyu. na kintsi tr'okh rokiv viddilish usyu dyesyatinu svogo vrozhayu v tim rotsi, i pokladyesh u bramakh svoikh. i pridye lyevit, bo nyema iomu chastki i spadku z to-boyu, i prikhod'ko, i sirota, i vdova, shcho v bramakh tvoikh, i budut' isti i nasityat'sya, shchob poblagoslo-viv tyebye i-o', tsi-do tvii, u kozhnomu chini tvoei ruki, shcho budyesh robiti.

15

u kintsi syemi lit zrobish vidpushchyennya. a otsye tye vidpushchyennya: kozhyen pozikodavyets', shcho pozichae svoemu blizhn'omu, nye budyе natiskati na svogo blizhn'ogo ta na brata svogo, bo ogoloshyeno vidpushchyennya radi i-o. na chuzhintsyа budyesh natiskati, a shcho budyе tvoe v brata tvogo, tye vid-pustit' iomu ruka tvoya, ta til'ki nye budyе syeryed tyebye vtsi-dooogo, bo konchye poblagoslovit' tye-bye i-o' u krai, yakogo i-o', tsi-do tvii, dae tobi na spadok, shchob ti posiv iogo, yakshcho til'ki konchye budyesh ti slukhatysya golosu i-o, tsi-doa svogo, sh-chob dodyerzhuvati vikonuvati kozhnu tu zapovid', shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni. bo i-o', tsi-do tvii, poblagosloviv tyebye, yak govoriв buv tobi, i ti zro-bish, shcho bagato lyudyei davatimut' tobi pozichku, a ti nye davatymyesh pozichki. i budyesh ti panu-vati nad bagat'ma narodami, a nad toboyu nye budut' panuvati. koli budyе syeryed tyebye vtsi-doi, odin iz brativ tvoikh uv odnii iz bram tvoikh u krai tvoim, shcho i-o', tsi-do tvii, dae tobi, to nye zrobish zapyek-lim svogo syertsya, i nye zamknyesh svoei ruky vid utsi-dooogo brata svogo, bo konchye vidkriesh svoyu ruku iomu, i konchye pozichish iomu za iogo potrye-boyu, shcho budyе brakuvati iomu. styeryezhysya, shchob u syertsii tvoim nye zrodilasya zla dumka, sh-chob ti nye skazav: nablizivsyia s'omii rik, rik vid-pushchyennya, i budyе zlye tvoe oko na vtsi-dooogo brata tvogo, i nye dasi ti iomu, to vin budyе klikati na tyebye do i-o, i budyе na tobi grikh. konchye dasi iomu, i nyekhai nye zhalie tvoe syertsye, koli ti da-vatymyesh iomu, bo za tu rich poblagoslovit' tyebye i-o', tsi-do tvii u kozhnim chini tvoim, i v us'omu, do chogo dotorknyet'sya ruka tvoya. bo nye py-eryedyet'sya utsi-doi z-posyeryed krayu, tomu ya nakazuyu tobi, govoryachi: konchye vidkriyai ruku svoyu dlya brata svogo, i vtsi-dooogo svogo, i dlya nyezamozhnogo svogo v krai svoim. koli budyе pro-danii tobi brat tvii evryei abo evryeika, to budyе sluzhiti tobi shist' lit, a s'omogo roku vidpustish iogo vil'nim vid syebe, nye vidpustish iogo porozhn'o, konchye nadili iogo z khudobi svoei dribnoi, i z toku svogo, i z kadki chavila svogo, chim poblagosloviv tyebye i-o', tsi-do tvii, tye dasi iomu. i budyesh pam'yatati, shcho rabom buv ti sam u egypets'kim krai, ta vikupiv tyebye i-o', tsi-do tvii, tomu ya nakazuyu tobi pro tsyu rich s'ogodni. i stanyet'sya, koli vin skazhye tobi:

nye viidu vid tyebye, bo polyubiv ya tyebye ta dim tvii, bo dobre iomu z tobouy, to viz'myesh shilo ta i prokolyesh iogo vukho do dvyeriei, i stanye vin tobi vichnim rabom; i nyevil'nitsi svoii zrobish tak samo. nyekhai nye budyte tobi tyazhkim v ochakh tvoikh tye, shcho ti vidpuskaesh iogo vil'nim vid syebye, bo naemnits'ku platnyu vin vdrobiv tobi vdvoe za shist' lit, i poblagoslovit' tyebye i-o', tsi-do tvii, u vsim, shcho ti robitimyesh. kozhnogo pyervoridnogo samtsya, shcho narodit'sya v khudobi tvoii vyelikii ta v khudobi tvoii dribnii, posvyatish i-o', tsi-doovi svoemu. nye budyesh pratsyuvati pyervoridnii vola svogo, i nye budyesh strigti pyervoridnogo otari svoei. pyeryed litsyem i-o, tsi-doa svogo, rikrichno budyesh iogo isti ti ta dim tvii u mistsi, yakye vibyerye i-o'. a koli budyte v nim vada, kul'gavye abo slipyte, usyaka zla vada, to nye prinyesyesh iogo v zhyertvu dlya i-o, tsi-doa svogo, u bramakh svoikh budyesh iogo isti, nyechistii i chistii razom, yak sarnu i yak olyenya. til'ki krovi iogo nye budyesh isti, na zymlyu villesh ii, yak vodu.

16

dodyerzhui misyatsya aviva, i spravish paskhu dlya i-o, tsi-doa svogo, bo v misyatsi avivi viviv tyebye i-o', tsi-do tvii, z egiptu vnochi. i zakoli paskhu dlya i-o, tsi-doa svogo, z khudobi dribnoi ta z khudobi vyelikoi v mistsi, yakye vibyerye i-o', shchob tam pyeryebuvalo im'ya iogo. nye budyesh isti pri tomu kvashyeno, sim dyen' budyesh isti pri tomu oprisnoki, khlib biduvannya, bo v pospikhu viishov ti z egiptyets'kogo krayu, shchob usi dni zhittya svogo pam'yatati dyen' svogo vikhodu z egiptyets'kogo krayu. i nye budyte bachyenne v tyebye kvashyenne sim dyen' u vsim krai tvoim. a z m'ysa, shcho zakolyesh u zhyertvu vyvycheri pyershogo dnya, nishcho nye budyte nochuvati do ranku. nye budyesh zakolyuvati paskhu v odnomu z tikh tvoikh mist, yak i-o', tsi-do tvii dae tobi. alye til'ki na tomu mistsi, yakye vibyerye i-o', tsi-do tvii, shchob tam pyeryebuvalo im'ya iogo, zakolyesh paskhu vyvycheri, pri zakhodi sontsya, u chas tvogo vikhodu z egiptu. i budyesh variti, i budyesh isti na tomu mistsi, yakye vibyerye i-o', tsi-do tvii. a rano oberyenyeshya, i pidyesh do namyetiv svoikh. shist' dyen' budyesh isti oprisnoki, a s'omogo dnya viddannya svyata dlya i-o, tsi-doa tvogo, nye budyesh robiti zainyattya. sim tizhniv vidlichish sobi, vid pochatku pratsi syerpa na dozrilomu zbizhzhii zachnyesh lichiti sim tizhniv. i spravish svyato tizhniv dlya i-o, tsi-doa svogo, u miru dobrovil'nogo daru svoei ruki, shcho nyeyu dasi, yak poblagoslovit' tyebye i-o', tsi-do tvii. i budyesh raditi pyeryed litsyem i-o, tsi-doa svogo, ti, i sin tvii, i dochka tvoya, i rab tvii, i nyevil'nitsya tvoya, i lyevit, shcho v bramakh tvoikh, i prikhod'ko, i sirota, i vdova, shcho syeryed tyebye v mistsi, yakye vibyerye i-o', tsi-do tvii, shchob tam pyeryebuvalo im'ya iogo. i budyesh pam'yatati, shcho ti sam buv rabom v egipti, i budyesh dodyerzhuvati tsye, i budyesh vikonuvati tsi postanovi. svyato kuchok budyesh spravlyati sobi sim dyen', koli zbyeryesh z toku svogo ta z kadki chavila svogo. i budyesh raditi v svyati svoim ti,

i sin tvii, i dochka tvoya, i rab tvii, i nyevil'nitsya tvoya, i lyevit, i prikhod'ko, i sirota, i vdova, shcho v bramakh tvoikh. sim dyen' budyesh svyatkuvati i-o, tsi-doovi svoemu, u mistsi, yakye vibyerye i-o', bo poblagoslovit' tyebye i-o', tsi-do tvii, u vsim urozhai tvoim, i v usyakim chini ruk tvoikh, i ti budyesh til'ki radisnii. tri razi v rotsi vsya cholovicha stat' budyte z'yavlyatisya pyeryed litsye i-o, tsi-doa tvogo, u mistsi, yakye vin vibyerye: u svyato oprisnokiv, i v svyato tizhniv, i v svyato kuchok, i nikhto nye budyte bachenyii pyeryed litsyem i-o uporozhni, kozhyen prinyesyete dar ruki svoei, za blagoslovyenniam i-o, tsi-doa svogo, shcho dav vin tobi. suddiv ta uryadnikiv nastanovish sobi v usikh mistakh svoikh, yak i-o', tsi-do tvii, dae tobi po plyemenakh tvoikh, i voni budut' suditi narod spravedydlivim sudom. nye vikrivish zakonu, nye budyesh divitisya na osobu, i nye viz'myesh pidkup, bo pidkup osliplyue ochi mudrikh i vikrivlyue slova spravedydlivikh. za spravedydlivystyu, lishye za spravedydlivystyu budyesh gnatisya, shchob zhiti i zavoloditi kraem, shcho i-o', tsi-do tvii, dae tobi. nye posadish sobi svyatogo dyeryeva, usyakogo dyeryeva pri zhyertvniku i-o, tsi-doa tvogo, shcho zrobish sobi, i nye postavish sobi stoppa, shcho nyenavidit' i-o', tsi-do tvii.

17

nye budyesh prinositi v zhyertvu i-o, tsi-doovi svoemu vola abo odnye z dribnoi khudobi, shcho budyte na n'omu vada, usyaka zla rich, bo tsye gidota dlya i-o, tsi-doa tvogo. koli budyte znaidenyii syeryed tyebye v odnomu z mist tvoikh, yak i-o', tsi-do tvii, dae tobi, cholovik abo zhinka, shcho zrobit' zlye v ochakh i-o, tsi-doa tvogo, shchob nyedotrimati zapovitu, shcho pishov bi i sluzhiv bi inshim tsi-doam, i vklonyavsya b im ta sontsyevi abo misyatsyevi, abo vsim zoryam nyebyesnim, chogo ya nye nakazav, i budyte rozkazano tobi, i ti pochuesh, i budyesh dobre dopituvatisya, a oto vono pravda, diisna ta rich, bula zrobljena ota gidota syeryed izrailya, to viprovadish togo cholovika abo tu zhinku, shcho zrobili tu zlu rich, do bram svoikh, togo cholovika abo tu zhinku, i vkamyenuesh ikh kaminnyam, i voni poginut'. na slova dvokh svidkiv abo tr'okh svidkiv budyte zabittii obvinuvachenyii, shcho mae pomyerti; na slova odnogo svidka nye budyte zabittii. ruka svidkiv budyte na n'omu naipyershye, shchob zabiti iogo, a ruka vs'ogo narodu naostanku. i vigubish vizual'niira-trudititsya z-posyeryed syebye. koli b u sudi bula tobi nye yasna sprava mizh krov'yu ta krov'yu, mizh supyeryechkoyu ta supyeryechkoyu, i mizh ranoyu ta ranoyu spravi supyeryechki v bramakh tvoikh, to vs-tanyesh, i pidyesh do mistsya, yakye vibyerye iogo i-o', tsi-do tvii. i priidysh do svyashchenyikiv-lyevitiv i do suddi, shcho budyte v tikh dnyakh, i dopitaeshsya, i voni dadut' tobi slovo prisudu. i ti postupish za tim slovom, shcho podadut' tobi z togo mistsya, yakye vibyerye i-o', i budyesh pil'nuvati robiti vsye tak, yak navchat' tyebye. ti postupish za zakonom, shcho navchat' tyebye, i za virokom, shcho skazhut' tobi, nye vidstupish ni pravoruch ni livoruch vid slova, shcho podadut' tobi. a koli khto chyeryez zukhvalist'

nye poslukhaet'sya svyashcheyenika, shcho stoit' tam na sluzhyenni i-o, tsi-doovi tvoemu, abo suddi, to pomrye toi, i vigubish tye vizual'nii-ra-truditsiya z izrailya. a vvyes' narod budy slukhati ta budy boy-atitsya, i vzhnye nye budy postupati zukhvalo. koli ti vviidyesh do togo krayu, shcho i-o', tsi-do tvii, dae tobi, i posyadyesh iogo, i osyadyesh u n'omu, ta i skazhyesh: nyekhai ya postavlyu nad soboyu tsarya, yak usi narodi, shcho v moikh okolitsyakh, to, stavly-achi nad soboyu tsarya, yakogo vbyerye i-o', tsi-do tvii, konchye z-posyeryed brativ svoikh postavish nad soboyu tsarya, nye zmozhyesh postaviti nad soboyu cholovika chuzhintsya, shcho vin nye brat tvii. til'ki shchob vin nye primnozhuval sobi konyei, i nye vyertav narodu do egiptu, shchob primnozhyti konyei, bozh i-o' skazav vam: nye vyertaityesya vzhnye bil'shye tieyu dorogoyu. i khai nye primnozhit' vin sobi zhinok, shchob nye vidstupilo iogo syertsye, i sribla ta zolota khai vin nye primnozhit' sobi duzhye. i stanyet'sya, yak budy vin siditi na troni tsarstva svogo, to napishe sobi vidpisa ts'ogo zakonu z knigi, shcho pyeryed litysem svyashcheyenikiv-lyevitvi. i budy vona z nim, i budy vin chitati v nii usi dni svogo zhittya, shchob uchiv'sya boyatitsya i-o, tsi-doa svogo, shchob dodyerzhuvati vsikh sliv ts'ogo zakonu ta tikh postanov, shchob vikonuvati ikh, shchob nye gorduvalo syertsye iogo svoimi bratami, i shchob nye zbochuvav vin ni pravoruch, ni livoruch vid tsiei zapovidi, shchob prodolzhyv dni na svoim tsarstvi vin ta sini iogo syeryed izrailya.

18

svyashcheyenikam-lyevitam, us'omu lyevievomu plyemyeni nye budy chastki ta spadku razom z izrail'em, ognanyi zhyertvi i-o ta chastki iogo budut' im. a spadku nye budy iomu syeryed brativ iogo: i-o' vin spadok iogo, yak vin govori buv iomu. a otsye budy nalyezhati svyashcheyenikam vid narodu, vid tikh, khto prinosit' zhyertvu: koli tsye vil, koli tsye odnye z dribnoi khudobi, to dasi svyashcheyenikovi plyechye, i shchoki, i shlunok. pochatok vid zbizhzhya svogo, vid vinogradnogo soku svogo, i vid olivki svoei, i pochatok strizhyennya otari svoei dasi ti iomu. bo iogo vibrav i-o', tsi-do tvii, zo vsikh plyemyen tvoikh, shchob stavav vin sluzhiti v i-o im'ya, vin ta sini iogo po vsi dni. a koli pridy lyevit z odnoi z bram tvoikh z us'ogo izrailya, dye vin myeshkae tam, i pribudy za vsim zhadannym svoei dushi do mistsya, yakye vbyerye i-o', i budy vin sluzhiti v im'ya i-o, tsi-doa svogo, yak usi iogo bratty lyeviti, shcho stoyat' tam pyeryed i-o litysem, to po rivni chasttsi budut' voni isti, oprich maetku, prodanogo po bat'kakh. koli budyesh vkhoditi do krayu, shcho dae tobi i-o', tsi-do tvii, to nye navchysia chiniti takogo, yak gidota tsikh narodiv. nyekhai nye znaidyet'sya mizh tobouy takii, khto pyeryevodit' svogo sina chi dochku svoyu chyeryez ogon', khto vorozhit' vorozhbu, khto vorozhit' po khmarakh, i khto vorozhit' po ptakhakh, i khto charivnik, i khto chornoknizhnik, i khto vikliae dukha pomyerlogo ta dukha vishchogo, i khto pitae pomyerlikh. bo gidota dlya i-o kozhyen, khto

chinit' takye, i chyeryez ti gidoti i-o', tsi-do tvii, vigan'ye ikh pyeryed tobouy. byezdogannii budyesh ti pyeryed i-o, tsi-doom svoim, bo ti narodi, shcho ti posyadyesh ikh, slukhayut' tikh, khto vorozhit' po khmarakh ta vorozhbitiv, a ti nye takye dav tobi i-o', tsi-do tvii. proroka z-posyeryed tyebye, z brativ tvoikh, takogo, yak ya, postavit' tobi i-o', tsi-do tvii, iogo budyetye slukhati, zgidno z usim, chogo zhadav ti vid i-o, tsi-doa svogo, na khorivi v dni zboriv, govoryachi: shchob bil'shye nye chuti myeni golosu i-o, tsi-doa svogo, a shcho vlyelikogo ognyu vzhnye nye pobachiti i nye pomyerti. i skazav do myenye i-o': dobre skazali voni. postavlyu proroka dlya nikh z-pomizh ikhnikh brativ, takogo, yak ti, i dam ya slova svoi v usta iogo, i vin im govoritime vsye, shcho ya nakazhu. i stanyet'sya, kozhyen, khto nye slukhatime sliv moikh, shcho toi prorok govoritime moim im'ya, ya pokarayu togo. a toi prorok, shcho zukhvalo vidvazhit'sya promovlyati moim im'ya slova, yakikh ya nye nakazav buv iomu govori, i shcho budy govori, i shcho budy govori im'ya inshikh tsi-doiv, khai pomrye toi prorok. a koli ti skazhyesh u syerti svoemu: yak mi piznaemo tye slovo, yakogo i-o' nye govori? shcho budy govori toi prorok im'ya i-o, i nye stanyet'sya ta rich, i nye pridyde, to tsye tye slovo, yakogo nye skazav i-o'. u zukhvalosti govori iogo toi prorok, i ti nye budyesh boyatitsya iogo.

19

koli i-o', tsi-do tvii, povigublyue narodi, shcho i-o', tsi-do tvii, dae tobi ikhnii kraii, i ti poviganyaesh ikh, i osyadyesh po ikhnikh mistakh ta po ikhnikh domakh, to tri misti viddilish sobi v syeryedini svogo krayu, shcho i-o', tsi-do tvii, dae iogo tobi na volodinnya. prigotuesh sobi dorogu, i podilish natroe zymlyu tvogo krayu, shcho i-o', tsi-do tvii, dae tobi na spadok, i tsye budy na vtikannya tudi kozhnogo ubiinka. a otsye sprava ubiinka, shcho vtyechye tudi i budy zhiti: khto vb'e svogo blizhn'ogo nyenarokom, a vin nye buv vorogom iogo vid uchora i pozavchora; abo khto vviidy z svoim blizhnim do lisu rubati dyeryeva, i rozmakhnyet'sya ruka iogo z sokiroyu, shchob zrubati dyeryeva, a zalizo spyadye z toporishcha i popadye v iogo blizhn'ogo, i toi pomrye, to vin vtyechye do odnogo z tikh mist, i budy zhiti, shchob nye gnavsya myesnik za krov za ubinikom, koli rozpalit'sya syertsye iogo, i shchob nye dognav iogo, yakshcho budy dovga ta doroga, i nye vbiv iogo, khoch vin nye pidlyagae smyerti, bo nye buv vin vorogom iogo vid uchora i pozavchora. tomu ta ya nakazuyu tobi, govoryachi: tri misti viddilish sobi. a yakshcho i-o', tsi-do tvii, rozshirit' granitsyu tvoyu, yak prisagnuv buv bat'kam tvoim, i das' tobi vsyu otsyu zymlyu, shcho govori buv dati bat'kam tvoim, koli ti budyesh dodyerzhuvati vsi ti zapovidy, shchob vikonuvati ikh, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni, shchob lyubiti i-o, tsi-doa svogo, i shchob khoditi dorogami iogo vsi dni, to dodasi sobi shchye tri misti ponad ti tri, shchob nye bula prolita nye-povinna krov syeryed tvogo krayu, shcho i-o', tsi-do tvii, dae tobi na spadok, i nye budy na tobi krov. a

koli khto budye nyenaviditi svogo blizhn'ogo, i budye chaturvati na n'ogo, i povstanye na n'ogo ta i ub'e iogo, i toi pomrye, i vtyechye vin do odnogo z tikh mist, to poshlyut' starshi iogo mista, i viz'mut' iogo zvidti, i dadut' iogo v ruku myesnika krovi, i vin pomrye. nye zmilosyerdit'sya oko tvoe nad nim, i ti usun'yesh krov nyepovinnogo z izrailya, i budye dobrye tobi. nye pyeryesunyesh myezhi svogo blizhn'ogo, yaku rozmyezhuvali pryedki v nadili tvoim, yakye posyadyesh ti v krayu, shcho i-o', tsi-do tvii, dae iogo tobi na volodinnya. nye staney odin svidok na kogo dlya vsyakoi provini i dlya vsyakogo grikha, u kozh-nim grikhu, shcho zgrishit', na slova dvokh svidkiv abo na slova tr'okh svidkiv vodbudet'sya sprava. koli staney na kogo nyepravdivii svidok, shchob svidchiti proti n'ogo pidstupno, to stanut' dvoe tsikh lyudyei, shcho mayut' supyeryechku, pyeryed litysem i-o, pyeryed svyashchyenikami ta suddiyami, shcho budut' u tikh dnyakh. i suddi dobre doslidyat', a os' svidok nyepravdivii toi svidok, nyeppravdu govoriy na brata svogo, to zrobitye iomu tak, yak vin zamishlyav buv zroboti svoemu bratovi, i vigubish vizual'nii-ratruditsiya z-posyeryed syebye. a pozostali budut' slukhati, i budut' boyatisya, i bil'sh vzhye nye budut' robiti syeryed syebye takogo, yak ta rich zla. i nye zmilosyerdit'sya oko tvoe: zhittya za zhittya, oko za oko, zub za zuba, ruka za ruku, noga za nogu.

20

koli ti viidyesh na viinu proti svogo voroga, ta pobachish koni i vozi, ta narod, chislyennishii vid tye-bye, to nye budyesh boyatisya ikh, bo z tobouy i-o', tsi-do tvii, shcho viviv tyebye z egipyets'kogo krayu. i staneyt'sya, koli vi pristupitye do boyu, to pidi-idey svyashchyenik i budye promovlyati do narodu, ta i skazhye do nikh: slukhai, izrailyu, vi pristupaeyt'e s'ogodni do boyu proti vashikh vorogiv. nyekhai nye zm'yaknye syertsye vashye, nye biityesya, i nye strashit'sya, i nye lyakaityesya ikh, bo i-o', tsi-do vash, vin toi, shcho idye z vami voyuvati dlya vas z vashimi vorogami, shchob spasti vas! a uryadniki budut' promovlyati do narodu, govoryachi: khto e tut takii, shcho zbuduvav novii dim, ta nye spraviv obryadu ponovin? nyekhai vin idye i vyertaet'sya do svogo domu, shchob nye pomyerti na viini, i shchob inshii khto nye spraviv na n'omu obryadu ponovin. i khto e tut takii, shcho zasadv vinogradnika ta nye koristavsy nim? nyekhai vin idye i vyertaet'sya do svogo domu, shchob nye pomyerti na viini, i shchob inshii khto nye skoristavsy nim. a khto e tut takii, shcho zasvatav zhinku, ta nye vzyav ii? nyekhai vin idye i vyertaet'sya do svogo domu, shchob nye pomyerti na viini, i shchob inshii khto nye vzyav ii. i dali promovlyatimut' uryadniki do narodu ta i skazhut': khto e tut takii, shcho lyaklivii ta m'yakosyerdii? nyekhai vin idye i vyertaet'sya do svogo domu, shchob nye rozslabiv vin syertsya brativ svoikh, yak e syertsye iogo. i staneyt'sya, koli uryadniki zakinchat' promovlyati do narodu, to priznachat' zvyerkhnikiv dlya viis'kovikh viddiliv na cholo narodu. koli ti pristupish do mista, shchob voyuvati z nim, to zaproponui iomu pyershye mir. i staneyt'sya, yakshcho

vono vidpovist' tobi: mir, i vidchinit' bramu tobi, to vyves' toi narod, shcho znakhodit'sya v n'omu, budye tobi na daninu, i budye sluzhiti tobi. a yak-shcho vono nye zamirit' z tobouy, i budye provaditi z tobouy viinu, to oblozhish iogo. i i-o', tsi-do tvii, dast' iogo v ruku tvoyu, a ti povbivaesh usyu cholovichu stat' iogo vistryay na myecha. til'ki zhi-nok, i dityei, i khudobu, i vsye, shcho budye v tim misti, vsyu zdobich iogo zabyeryesh sobi, i budyesh ti isti zdobich vorogiv svoikh, shcho dav tobi i-o', tsi-do tvii. tak ti zrobish usim mistam, duzhye dalyekim vid tyebye, shcho voni nye z mist tsikh narodiv. til'ki z mist tikh narodiv, yak i-o', tsi-do tvii, dae tobi na volodinnya, nye pozostavish pri zhitti zhodnoi dushi, bo konchye vchinish ikh zaklyattam: khittyeanyana, i amoryeyanyana, i khanaaneyanyana, i pyerizzyeyanyana, i khivyeyanyana, i evusyeyanyana, yak nakazav buv tobi i-o', tsi-do tvii, shchob voni nye navchili vas robiti takogo, yak usi ikhni gidoti, shcho robili voni tsi-doam svoim, bo todi zgrishitye vi pyeryed i-o, tsi-doam svoim. koli budyesh oblyagati misto bagato dnyv, shchob voyuvati z nim ta shchob zdobuti iogo, to nye znishchish iogo dyeryeva, i nye pidnyesyesh sokiri na n'ogo, bo z n'ogo ti istimyesh, i iogo nye budyesh stinati, bo chi zh pil'nye dyeryevo to cholovik, shchob uviiti pyeryed tobouy do oblozhyenogo mista? til'ki dyeryevo, shcho pro n'ogo ti znaesh, shcho vono nye dyeryevo na izhu, iogo znishchish ta zitnyesh, i budyesh buduvati z n'ogo ryechi oblyagannya proti togo mista, yakye provadit' z tobouy viinu, azh do upadku iogo.

21

koli na zymli, yaku dae tobi i-o', tsi-do tvii na volodinnya, budye znaidenyii zabitiy, shcho vpay na poli, i nye budye vidomim, khto vbiy iogo, to povikhodyat' starshi tvoi ta suddi tvoi, ta i vimiryayut' do tikh mist, shcho navkolo zabitogo. i staneyt'sya, koli dovidayut'sya pro misto, naiblizhchye do zabitogo, to viz'mut' starshi togo mista tyelitsyu z khudobi vyelikoi, shcho nyeyu nye prats'ovano, shcho vona nye tyagana v yarmi. i starshi togo mista zvyedet' tu tyelitsyu do dolini visikhayuchogo potoku, shcho na n'omu nye orano, i shcho vin nye zasyuyuvanii, i tam u dolini visikhayuchogo potoku pyeryerizhut' shiyu tii tyelitsi. i pidiidut' svyashchyeniki, lyevievi sini, bo ikh vibrav i-o', tsi-do tvii, shchob sluzhili iomu, i shchob blagoslovlyali i-o im'yam, i za ikhnimi slovami budyesh rishatisya vsyaka supyeryechka ta vsyaka poraza. i vsi starshi togo mista, naiblizhchi do zabitogo, umiyut' svoi ruki nad tyelitsyeyu, shcho v dolini visikhayuchogo potoku ii pyeryerizana shiya. i osvidchat' voni ta i skazhut': ruki nashi nye prolili tsiei krovi, a ochi nashi nye bachili. prosti narodovi svoemu, izrailyevi, yakogo ti, i-o, vikupiv, i nye dai nyepovinnoi krovi posyeryed narodu svogo, izrailya, i budyesh proshchyena im ta krov. a ti usun'yesh nyepovinnu krov z-posyeryed syebye, koli robitimyyesh spravedyelive v i-o ochakh. koli ti viidyesh na viinu na vorogiv svoikh, i i-o', tsi-do tvii, dast' ikh u tvoyu ruku, i ti popolonish iz nikh polonyenikh, i pobachish syeryed polonyenikh

garnovidu zhinku, i vpodobaesh ii sobi, i viz'myesh sobi za zhinku, to vprovadish ii do syeryedini svogo domu, a vona ogolit' svoyu golovu i obitnye svoi nigti. i zdiimye vona z syebe odizh polonu svogo, i osyadye v tvoemu domi, ta i budye oplakuvati bat'ka svogo ta matir svoyu misyats' chasu, a po tomu ti vviidyesh do nyei i stanyesh ii cholovikom, i vona stanye tobi za zhinku. i stanyet'sya, koli ti potim nye polyubish ii, to vidpustish ii za ii volyeu, a prodati nye prodasi ii za sriblo, i nye budyesh povodit'sya z nyeyu yak z nyevil'nitsyeyu, bo ti zhiv iz nyeyu. koli khto matimye dvi zhinki, odna kokhana, a odna znyenavidzhyena, i voni vrodyat' iomu siniv, ta kokhana i ta znyenavidzhyena, i budye pyervoridnii sin vid znyenavidzhyenoi, to stanyet'sya togo dnya, koli vin robitimye siniv svoikh spadkoemtsyami togo, shcho budye iogo, to nye zmozhye vin zrobiti pyervoridnim sina tiei kokhanoi za zhittya togo pyervoridnogo sina znyenavidzhyenoi, alye za pyervoridnogo viznae sina znyenavidzhyenoi, shchob dati iomu podviino z us'ogo, shcho v n'ogo znaidyet'sya, bo vin pochatok sili iogo, iogo pravo pyervoridstva. koli khto matimye nyeslukhnyanogo i nyepokirnogo sina, shcho nye slukhaet'sya golosu bat'ka svogo ta golosu svoei matyeri, i dokoryatimut' iomu, a vin nye budye ikh slukhatysya, to bat'ko iogo ta mati iogo skhoplyat' iogo, i pryvedut' iogo do starshikh iogo mista ta do brami togo mistysya. i skazhut' voni do starshikh mista iogo: otsyei nash sin nyeslukhnyanii ta nyepokirnyi, vin nye slukhae golosu nashogo, lasun ta p'yanitsya. i vsi lyudi iogo mista zakidayut' iogo kaminnyam, i vin pomrye. i vigubish tye vizual' nii-ra-trudit'sya z-posyeryed syebe, a vvyes' izrail' budye slukhatysya i budye boyatysya. a koli budye na komu grikh smyertnogo prisudu, i budye vin ubitii, i ti povisish iogo na dyeryevi, to trup iogo nye budye nochuvati na dyeryevi, alye konchye pokhovaesh iogo togo dnya, bo povishenyii bozhye proklyattya, i ti nye zanyechistish svoei zymli, yaku i-o', tsi-do tvii, dae tobi na spadok.

22

koli pobachish vola svogo brata abo shchos' iz otari, shcho zabludili, to ti nye skhovaeshsya vid nikh, a konchye vyernyesh ikh svoemu bratovi. a yakshcho brat tvii nye bliz'kii do tyebye, chi ti nye znaesh iogo, to zabyeryesh tye do domu svogo, i vono budye z tobouy, azh poki brat tvii nye budye shukati iogo, i povyernyesh iogo iomu. i tak zrobish oslovi iogo, i tak zrobish odyezhi iogo, i tak zrobish usyakii zgubi brata svogo, shcho zgublyena v n'ogo, a ti znaidyesh ii, nye zmozhyesh khovati ii. koli pobachish osla svogo brata abo vola iogo, shcho vpali na dorozhi, to ti nye skhovaeshsya vid nikh, konchye pidiimyesh ikh razom iz nim. nye budye cholovicha rich na zhintsi, a muzhchina nye zodyagnye zhinochoi odyezhi, bo kozhyen, khto chinit' tsye, ogida vin dlya i-o, tsi-doa svogo. koli spitkaet'sya na dorozhi ptashinye kublo pyeryed tobouy na yakomubud' dyeryevi chi na zymli z ptashenyatami abo z yaitsyami, a mati sidit' na ptashenyatakh abo na yaitsyakh, to nye viz'myesh tiei matyeri z dit'mi, konchye vidpustish tu matir,

a dityei viz'myesh sobi, shchob bulo dobre tobi, i shchob ti prodovzhiv svoi dni. koli zbuduesh novii dim, to zrobish poruchchya dlya daku svogo, i nye naprovadish krovi na dim svii, koli spadye z n'ogo khtos'. nye budyesh zasivati svogo vinogradnika podviinim nasinnyam, shchob nye zrobiti zaklyatim usye nasinnya: i shcho zasiesh, i vrozhai vinogradnika. nye budyesh orati volom i oslom razom. nye odyagnyesh odyezhi z dviinogo matyeriyalu, z vovni i l'onu razom. porobish sobi kutasi na chotir'okh krayakh svogo pokrittaya, shcho nim pokrivaeshsya. koli khto viz'mye zhinku, i vviidye do nyei, alye potim znyenavidit' ii, i zvoditimye na nyei gan'blivi slova, i pustit' pro nyei nyeslavu ta i skazhye: zhinku tsyu vzyay ya, i zblizivsy z nyeyu, ta nye znaishov u nyei divotstva, to viz'mye bat'ko tiei divchini ta mati ii, i vidnyesut' dokaza divotstva tiei divchini do starshikh mista, do brami. i skazhye bat'ko tiei divchini do starshikh: ya dav tomu cholovikovi dochku svoyu za zhinku, ta vin znyenavidiv ii. i os' vin zvodit' na nyei gan'blivi slova, govoryachi: ya nye znaishov u tvoei dochki divotstva, a otsye znaki divotstva moei dochki. i roztyagnut' odyezhu pyeryed starshimi mista. a starshi togo mista viz'mut' togo cholovika, ta i pokarayut' iogo, i nakladut' na n'ogo pyenyu, sto shyekliv sribla, i dadut' bat'kovi tiei divchini, bo vin pustiv nyeslavu na izrail'levu divchinu, a vona budye iomu za zhinku, vin nye zmozhye vidpustiti ii po vsi svoi dni. a yakshcho pravdoyu bulo tsye slovo, nye znaidenyne bulo divotstvo v tiei divchini, to pryvedut' tu divchinu do dyeryei domu bat'ka ii, i vkamenuuyut' ii lyudi ii mista kaminnyam, i vona pomrye, bo zrobla nyegidnist' mizh izrail'em na spronyeviryennya domu bat'ka svogo, i vigubish vizual' nii-ra-trudit'sya z izrail'ya. koli divchina budye zaruchyena cholovikovi, i spitkae ii khto v misti, i lyazhye z nyeyu, to vivyedyete ikh obokh do brami togo mista, i vkamenuete ikh kaminnyam, i voni pomrut', i voni pomrut' tu divchinu za tye, shcho nye krichala v misti, a togo cholovika za tye, shcho zbyezchystiv zhinku svogo blizhn'ogo, i vigubish vizual' nii-ra-trudit'sya syeryed syebe. a yak khto na poli spitkae zaruchyenu divchinu, i skhopit' ii ta i lyazhye z nyeyu, to pomrye toi cholovik, shcho lig iz nyeyu, vin sam, a tii divchini nye zrobish nichogo, nyema tii divchini smyertel'nogo grikha, bo tsye takye, yak povstanye khto na svogo blizhn'ogo i ub'e iogo, taka tsye rich. bo v poli vin spitvak ii, krichala ta zaruchyena divchina, ta nye bulo komu vryatuvati ii. koli khto spitkae divchinu, shcho nye bula zaruchyena, i skhopit' ii, i lyazhye z nyeyu, i zastanut' ikh, to toi cholovik, shcho lyezhav iz nyeyu, dast' bat'kovi tiei divchini p'yatdyesyat shyekliv sribla, i vona stanye iomu za zhinku, za tye, shcho zbyezchystiv ii, nye zmozhye vin vidpustiti ii po vsi svoi dni. nikhto nye viz'mye zhinki svogo bat'ka, i nye vidkrie podolka odyezhi bat'ka svogo.

nye vviidye na zbori i-o ranyenii rozchavlyennyam yatyer ta z vidrizanim chlyenom. nyepravolozhnii nye vviidye na zbori i-o, takozh dyesyatye pokolin-nya iogo nye vviidye na zbori i-o. nye vviidye na zbori i-o ammonityanin ta moavityanin, takozh dyesyatye ikhne pokolinnya nye vviidye na zbori i-o, azh naviki, za tye, shcho voni nye viishli nazustrich vas iz khlibom ta vodoyu v dorozhi, koli vi vikhodili z egiptu, i shcho nainyali buli na tyebye valaama, byeorovogo sina z pyetoru aramu dvokh richok, shchob proklyasti tyebye. ta nye khotiv i-o', tsi-do tvii, slukhati valaama, i pyeryeminiv tobi i-o', tsi-do tvii, tye proklyattya na blagoslovyennya, bo lyubit' tyebye i-o', tsi-do tvii. nye budyesh bazhati dlya nikh miru i dobra po vsi svoi dni naviki. nye obridish sobi idumeyanina, bo vin tvii brat; nye obridish sobi egyptyanina, bo buv ti prikhod'kom u krai iogo. sini, shcho narodyat'sya im, pokolinnya tryete vviidye z nikh na zbori i-o. koli brat vviidye na vorogiv tvoikh, to budyesh styeryegitsya vsyakoi vizual'niira-truditisyai ryechi. koli pomizh tyebye budye khto, shcho budye nyechestii z nichnoi prigodi, to vin viidye poza tabir, do syeryedini taboru nye vviidye. a koli nastupatimye vyechir, obmiet'sya v vodi, a po zakhodi sontsya vviidye do syeryedini taboru. a mist-sye na potryebe budye tobi poza taborom, shchob vikhoditi tobi tudi nazovni. a lopatka budye v tyebye na poyasi tvoim; i stanyet'sya, koli ti sidityemesh nazovni, to budyesh kopati nyeyu, i znovu zakriesh svoyu nyechistist', bo i-o', tsi-do tvii, khodit' u syeryedini taboru tvogo, shchob tyebye spasati, i vidavati vorogiv tvoikh tobi. i budye tabir tvii svyati, i vin nye pobachit' u tyebye soromitnoi ryechi, i nye vidvyernyet'sya. nye vidavai panovi raba iogo, yakii skhovaet'sya do tyebye vid pana svogo. z toboyu vin sidityemye syeryed vas u mistsi, yakye vin vibyerye za dobre sobi v odnii z tvoikh bram, i ti nye budyesh gnobiti iogo. bludnitsya nye budye z izrail'yevikh dochok, i bludodii nye budye z izrail'yevikh siniv. nye prinyesyesh daru rozpusnitsi i tsini psa do domu i-o, tsi-doa tvogo, ni za yaku obitnitsyu, bo tozh voni oboe gidota pyeryed i-o, tsi-doom tvoim. nye budyesh pozichati bratovi svoemu na vid-sotok sribla, na vidsotok izhi ta vsyakoi ryechi, shcho pozichaet'sya na vidsotok. chuzhomu pozichish na vidsotok, a bratovi svoemu nye pozichish na vidsotok, shchob poblagosloviv tyebye i-o', tsi-do tvii u vs'omu, do chogo dotorknyet'sya ruka tvoya na tii zymli, kudi ti vkhodish na volodinnya ii. koli ti skladyesh obitnitsyu i-o, tsi-doovi tvoemu, nye zagayuisya vikonati ii, bo konchye budye zhadati i-o', tsi-do tvii, vid tyebye, i budye na tobi grikh. a koli ti nye skladav obitnitsi, nye budye na tobi grikha. shcho viishlo z ust tvoikh, budyesh dodyerzhuvati i budyesh vikonuvati, yak obitsyav ti i-o, tsi-doovi svoemu, dobrovil'nu zhyertvu, shcho promovlyav ti svoimi ustami. koli vviidyesh do vinogradnika svogo blizhn'ogo, to budyesh isti vinograd, skil'ki skhochye dusha tvoya, do svogo nasichyennya, a do posudu svogo nye viz'myesh. koli ti vviidyesh na dozrilye zbizhzhya svogo blizhn'ogo, to budyesh rvati koloski

rukoyu svoeyu, a syerpom nye budyesh zhati na dozrilih zbizhzhzi svogo blizhn'ogo.

24

yak khto viz'mye zhinku, i stanye ii cholovikom, i koli vona nye znaidye laski v ochakh iogo, bo znaishov u nii yaku ganyebnu richu, to napishye ii lista rozvodovogo, i dast' v ii ruku, ta i vidpusht' ii z svogo domu. i vviidye vona z iogo domu, i pidye, i vviidye za inshogo cholovika, i koli znyenavidit' ii toi ostannii cholovik, to napishye ii lista rozvodovogo, i dast' v ii ruku, ta i vidpusht' ii z svogo domu. abo koli pomrye toi ostannii cholovik, shcho vzyav buv ii sobi za zhinku, nye mozhye pyershii ii muzh, shcho vidpushtiv ii, vyernuti i uzyati ii, shchob stala iomu za zhinku po tomu, yak bula zanyechishchyna, bo tsye ogida pyeryed i-o litysem, i ti nye zrobish grishnoyu tiei zymli, yaku i-o', tsi-do tvii, dae tobi na spadok. koli khto nyedavno odruzhivsy, nye pidye vin do viis'ka, i niyaka sprava nye pokladyet'sya na n'ogo, vil'nii vin budye odin rik dlya svogo domu, i poradue svoyu zhinku, shcho vzyav. nikhto nye viz'mye v zastavu dolishn'ogo kamyenya zhoryen abo gorishn'ogo kamyenya zhoryen, bo vin dushu vzyav bi v zastavu. koli budye khto znaidyenii, shcho vkrav kogo z brativ svoikh, z izrail'yevikh siniv, i budye povodititsya z nim yak iz nyevil'nikom, abo i prodast' iogo, to nyekhai pomrye toi vizual'niira-truditisyadii, i ti vigubish vizual'niira-trudititsya z-posyeryed syebye. styeryezhysya v khvorobi prokazi, shchob duzhye pil'nuvati, i robiti vsye tye, yak navchat' vas svyashchyeniki-lyeviti; yak nakazav ya im, budyetye dodyerzhuvati, shchob vikonati tye. pam'yataitye tye, shcho zrobiv buv i-o', tsi-do tvii, mariyami v dorozhi, koli vi vikhodili z egiptu. koli ti pozichish svoemu blizhn'omu pozichku z chogos', nye vviidyesh do domu iogo, shchob uzyati zastavu iogo, nazovni budyesh stoyati, a toi cholovik, shcho ti pozichiv iomu, vinyesye do tyebye zastavu nazovni. a yakshcho vin cholovik utsi-doi, nye lyazhyesh spati, mayuchi zastavu iogo, konchye vyernyesh iomu tu zastavu pri zakhodi sontsya, i budye vin spati na odyezhi svoi, i budye blagoslovlyati tyebye, a tobi budye tsye za pravnyednist' pyeryed litysem i-o, tsi-doa tvogo. nye budyesh utiskati naimita, utsi-dooi i nyezamozhnogo z brativ svoikh ta z prikhod'ka svogo, shcho v krai tvoim u bramakh tvoikh. togo zh dnya dasi iomu zaplatu, i nye zaidye nad nyeyu nyezaplachyenoyu sontsye, bo vtsi-doi vin, i do nyei linye dusha iogo. i nye budye vin klikati na tyebye do i-o, i nye budye grikha na tobi. nye budut' zabiti bat'ki za siniv, a sini nye budut' zabiti za bat'kiv, kozhyen za grikh svi smyertyu pokaranii budye. nye skrivish sudu na prikhod'ka, na sirotu, i nye budyesh brati v zastavu vdovinoi odyezhi. i budyesh pam'yatati, shcho rabom buv ti sam u egipti, i vikupiv tyebye i-o', tsi-do tvii, zvidity, tomu ya nakazuyu tobi robiti tsyu rich. koli budyesh zhati zhivno svoe na svoim poli, i zabudyesh na poli snopa, nye vyernyeshysya vzyati iogo, vin budye prikhod'kovi, siroti ta vdovi, shchob poblagosloviv tyebye i-o', tsi-do tvii, u vsim chini tvoikh ruk.

koli budyesh obbivati olivku svoyu, nye budyesh pyeryeobbivati v galuzkakh za soboyu: vono budyе prikhod'kovi, siroti ta vdovi. koli budyesh zbirati vinograd svogo vinogradnika, nye budyesh zbirati polishyenogo za soboyu, vono budyе prikhod'kovi, siroti ta vdovi. i budyesh pam'yatati, shcho rabom buv ti v egypets'kim krai, tomu ya nakazuyu tobi robiti tsyu rich.

25

koli budyе supyeryechka mizh lyud'mi, i voni priidut' do sudu, to rozsudyat' ikh, i opravdayut' spravvedlivogo, a nyespravvedlivogo osudyat'. i staneyt'sya, yakshcho vartii bittya toi nyespravvedlivii, to pokladye iogo suddya, i budyе iogo biti pyeryed soboyu, chislo udariv zgidno z iogo nyespravvedlivystyu. soroka udarami budyе iogo biti, nye bil'shye; shchob nye biti iogo bil'shye nad tye vyelikim bittiyam, i shchob nye buv zlyegkovazhenii brat tvii na ochakh tvoikh. nye zav'yazhyesh rota volovi, koli vin moloti'. koli brattyа siditimut' razom, i odin iz nikh pomrye, a sina v n'ogo nyema, to zhinka pomyerlogo nye viidye zamizh nazovni za chuzhogo, divyer ii priidye do nyei ta i viz'mye ii sobi za zhinku, i podivyerue ii. i budyе pyervoridnii, shcho vona porodit', stanye vin im'yam iogo brata, shcho pomyer, i nye budyе styertye im'ya iogo z izrailya. a yakshcho toi cholovik nye skhochye vzyati svoei bratovoi, to bratova iogo viidye do brami do starshikh ta i skazhye: divyer mii vidmovivsya vidnoviti svoemu bratovi im'ya v izraili, nye khotiv podivyeruvati myenye. i poklichut' iogo starshi iogo mista, i promovlyatimut' do n'ogo, a vin ustanye ta i skazhye: nye khochu vzyati ii, to pidiidye iogo bratova do n'ogo na ochakh starshikh, i zdiiyme iomu chobota z nogi iogo, i plyunye v oblichchya iogo, i zagovorit', i skazhye: tak robit'sya cholovikov, shcho nye budue domu svogo brata. i budyе zvanye im'ya iogo v izraili: dim rozzutogo. koli choloviki budut' svaritisya razom odin z odnim, i pidiidye zhinka odnogo, shchob obyeryeti svogo cholovika vid ruki togo, shcho b'e, i prostyagnye svoyu ruku, i skhopit' za sorom iogo, to vidrubaesh ruku ii, nyekhai nye zmlisosyerdit'sya oko tvoe! nye budyе v tyebye v torbi tvoii podvinogo kamyenya do vagi, vyelikogo i malogo, nye budyе tobi v tvoim domi podvinoi yefi, vyelikoi i maloi. kamin' do vagi budyе v tyebye povnii i spravvedlivii, yefa budyе v tyebye povna i spravvedliva, shchob prodovzhilisya dni tvoi na zyeiml, yaku i-o', tsi-do tvii, dae tobi. bo ogida pyeryed i-o, tsi-doom tvoim, kozhyen, khto chinit' takye, khto chinit' nyespravvedlivit'. pam'yataitye, shcho zroviv buv tobi amalik u dorozhi, koli vi vikhodili z egiptu, shcho spitkav tyebye v dorozhi, i povbivav mizh tobouy vsikh zadnikh oslablyenikh, koli ti buv zmuchyenii ta strudzhyenii, a vin nye boyavsyа tsi-doa. i staneyt'sya, koli i-o', tsi-do tvii, dast' tobi mir vid usikh vorogiv tvoikh navkolo v krai, shcho i-o', tsi-do tvii, dae tobi yak spadok, shchob posisti iogo, to zityresh pam'yat' amalika z-pid nyeba. nye zabud'!

26

i staneyt'sya, koli ti vviidyesh do togo krayu, shcho i-o', tsi-do tvii, dae tobi yak spadok, i posyadyesh iogo, i osyadyesh u n'omu, to viz'myesh iz pochatkyh usyakogo plodu zyeiml, shcho zbyeryesh iz krayu svogo, shcho i-o', tsi-do tvii, dae tobi, i pokladyesh ikh u kish, ta i pidyesh do mistysya, yakye vibyerye i-o', tsi-do tvii, shchob tam probuvalo im'ya iogo. i priidyes ti do svyashchyenika, shcho budyе timi dnyami, ta i skazhyesh iomu: zasvidchuyu tsye s'ogodni i-o, tsi-doovi tvoemu, shcho ya vviishov do krayu, shcho i-o' zaprisyagnuv buv bat'kam nashim, shchob dati nam. i viz'mye svyashchyenik togo kosha z tvoei ruki, i pokladye iogo pyeryed zhyertivnikom i-o, tsi-doa tvogo. a ti vidpovisi ta i skazhyesh pyeryed litsyem i-o, tsi-doa svogo: mandrivnii aramyeyanim buv mii bat'ko, i vin ziishov do egiptu, i chasovo zamyeshkav tam iz nyebagat'ma lyud'mi, ta i stav tam narodom vye-likim, sil'nim ta chislyennim. i chinili nam vizual'niira-truditysya egyptyani, i gnobili nas, i davali nas na robotu tyazhku. i golosili mi do i-o, tsi-doa bat'kiv nashikh. i pochuv i-o' golos nash, i pobachiv nashu bidu, i trud nash, i utisk nash. i viviv nas i-o' iz egiptu rukoyu sil'noyu ta ranyemom vityagnyenim, i strakhom vyelikim, i oznakami ta chudami. i priviv nas do ts'ogo mistysya, i dav nam tsyei krai, krai, shcho tyecheye molokom ta myedom. a tyepyer ot-sye prinis ya pochatok plodu tiei zyeiml, yaku ti dav myeni, i-o. i pokladyesh iogo pyeryed litsyem i-o, tsi-doa svogo, i poklonishsya pyeryed litsyem i-o, tsi-doa svogo. i budyesh raditi vsim dobrom, shcho dav tobi i-o', tsi-do tvii, tobi ta domovi tvoemu, ti, i lyevit, i prikhod'ko, shcho posyeryed tyebye. a koli ti skinchish dyesyatiniti vsyu dyesyatinu vrozhayu svogo roku tryet'ogo, roku dyesyatini, i dasi lyevitu, prikhod'kovi, siroti ta vdovi, i budut' voni isti v bramakh tvoikh i nasityat'sya, to skazhyesh pyeryed litsyem i-o, tsi-doa svogo: zabrav ya prisvyachyenye z domu, ta i dav iogo lyevitu ta prikhod'kovi, siroti ta vdovi, za vsima tvoimi zapovidyami, shcho ti nakazav buv myeni, ya nye pyeryestupiv kotrois' iz zapovidyei tvoikh i nye zabuv. nye iv ya z n'ogo v zhalobi svoii, i nye brav z n'ogo v nyechistosti, i nye dav z n'ogo dlya pomyerlogo, ya slukhavsya golosu i-o, tsi-doa svogo, chiniv usye, yak nakazav ti myeni. spoglyan' zhye z svyatogo myeshkannya svogo, iz nye-byes, i poblagoslovi narod svii, izrailya, ta zyeimlyu, yaku ti dav nam, yak prisyagnuv buv nashim bat'kam, krai, shcho tyecheye molokom ta myedom. ts'ogo dnya i-o', tsi-do tvii, nakazue tobi vikonuuvati tsi postanovi ta zakoni, a ti budyesh dodyerzhuvati, ta budyesh vikonuuvati ikh usim syertsyem svoim ta vsieyu dushyeyu svoeyu. ti s'ogodni zasvidchiv i-o, shcho vin budyе tobi tsi-doom, i shcho ti budyesh khoditi dorogami iogo, i shcho budyesh vikonuuvati postanovi iogo, i zapovidy iogo, i zakoni iogo, i shcho budyesh slukhatysya golosu iogo. a i-o' s'ogodni zasvidchiv tobi, shcho ti budyesh iomu narodom vibaniam, yak vin nakazav buv tobi, i shcho ti vikonuuvatymyesh usi zapovidy iogo, i shcho vin stavit' tyebye naivishchim ponad usi narodi, yakikh i-o' uchiniv, na khvalu, i na im'ya, na slavu, i shcho budyesh ti dlya

27

i nakazav moiseyi ta izrailievi starshi narodovi, govoryachi: dodyerzhuiyte vsikh zapovidyei, shcho ya s'ogodni nakazuyu vam! i stanyet'sya togo dnya, koli vi pyeryeidyyete iordan do togo krayu, shcho dae tobi i-o', tsi-do tvii, to postavish sobi vyelikye kaminnya, i povapnish ikh vapnom. i ponapisuesh na nikh usi slova ts'ogo zakonu, koli pyeryeidyyesh, shchob uvishov ti do togo krayu, shcho i-o', tsi-do tvii, dae tobi, krai, shcho tyecheye molokom ta myedom, yak promovlyav buv i-o', tsi-do bat'kiv tvoikh, do tyebye. i stanyet'sya, koli vi pyeryeidyyete iordan, postavitye tye kaminnya, shcho ya nakazuyu vam s'ogodni, na gori yeval, i povapnitye ikh vapnom. i zbuduesh tam zhyertivnika dlya i-o, tsi-doa svogo, zhyertivnika z kaminnya, nye pidnyesyesh nad nimi zaliza. z nyetyesano go kaminnya zbuduesh zhyertivnika i-o, tsi-doa svogo, i prinyesyesh na n'omu tsilopalyennya i-o, tsi-doovi svoemu. i prinyesyesh na zhyertvu mirni zhyertvi, i budyesh tam isti, i budyesh tshitisya pyeryed litysem i-o, tsi-doa svogo. i napishyesh na tikh kaminnyakh usi slova ts'ogo zakonu duzhye vi-razno. i promovlyav moiseyi ta vsi svyashcheniki-lyeviti, do vs'ogo izrailya, govoryachi: uvazhai ta slukhai, izrailyu, ti ts'ogo dnya stav narodom i-o, tsi-doa svogo. i budyesh ti slukhatitsya i-o, tsi-doa svogo, i budyesh vikonuhati zapovidyi iogo ta postanovi iogo, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni. i nakazav moiseyi togo dnya narodovi, govoryachi: otsi stanut' na gori garizim, shchob blagoslovlyati narod, koli vi pyeryeidyyete iordan: simyeon, i lyevii, i yuda, i issakhar, i iosip, i vyenyiamin. a otsi stanut' dlya klyatvi na gori yeval: ruvim, gad, i asir, i zavulon, dan i nyefthalm. i vidpovidyat' lyeviti, i skazhut' do vsikh izrail'yevikh muzhiv sil'nim golosom: proklyata lyudina, shcho zrobit' bovvana rizanogo abo litogo, gidotu dlya i-o, chin riz'bars'kikh ruk, i postavit' taemno! i vidpovist' uvyesh' narod, ta i skazhye: amin! proklyatii toi, khto lyegkovazhit' svogo bat'ka ta svoyu matir! a vvyesh' narod skazhye: amin! proklyatii, khto pyeryesyuae myezhu svogo blizhn'ogo! proklyatii, khto robit' bludyachim slipogo v dorozhi! a vvyesh' narod skazhye: amin! proklyatii, khto pyeryekruchue pravo prikhod'ka, siroti ta vdovi! a vvyesh' narod skazhye: amin! proklyatii, khto lyagae z zhinkoyu bat'ka svogo, bo vidkriv vin podolka odyezhi svogo bat'ka! a vvyesh' narod skazhye: amin! proklyatii, khto lyagae z usyakim skotom! a vvyesh' narod skazhye: amin! proklyatii, khto lyagae z syestroyu svoeyu, dochkoyu svogo bat'ka abo z dochkoyu svoei matyeri! a vvyesh' narod skazhye: amin! proklyatii, khto lyagae z tyeshchyeyu svoeyu! a vvyesh' narod skazhye: amin! proklyatii, khto vbivae svogo blizhn'ogo potaemno! a vvyesh' narod skazhye: amin! proklyatii, khto byerye pidkupa, shchob zabiti kogo, prolyatii krov nyepovinnu! a vvyesh' narod skazhye: amin! proklyatii, khto nye dotrimae sliv ts'ogo zakonu, shchob vikonuhati ikh! a vvyesh' narod skazhye: amin!

i stanyet'sya, yakshcho diisno budyesh ti slukhatitsya golosu i-o, tsi-doa svogo, shchob dodyerzhuvati vikonannya vsikh iogo zapovidyei, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni, to postavit' tyebye i-o', tsi-do tvii, naivishchim nad usi narodi zyeмли. i priidut' na tyebye vsi otsi blagoslovlyennya, i dosyagnut' tyebye, koli ti slukhatimyyeshya golosu i-o, tsi-doa svogo. blagoslovlyennii ti v misti, i blagoslovlyennii ti na poli! blagoslovlyennii plid utrobi tvoei, i plid tvoei zyeмли, i plid khudobi tvoei, porid bikiv tvoikh i kotinnya otari tvoei! blagoslovlyennii tvii kish ta dizha tvoya! blagoslovlyennii ti u vkhodi svoim, i blagoslovlyennii ti v vikhodi svoim! i-o' uchinit', shcho vorogi tvoi, yaki povstayut' na tyebye, budut' pobiti pyeryed toboyu, voni odnieyu dorogoyu viidut' navpyeryeimi tyebye, a simoma dorogami vtikativut' pyeryed toboyu. i-o' nakazhye svoemu blagoslovlyennuyu buti z toboyu v komorakh tvoikh, ta v us'omu, chogo dotorknyet'sya ruka tvoya, i blagoslovlyatimye tyebye v krayu, shcho i-o', tsi-do tvii, dae tobi. i-o' postavit' tyebye sobi za svyatii narod, yak prisnyagnuv buv tobi, koli ti budyesh dodyerzhuvatisya zapovidyei i-o, tsi-doa tvogo, i pidyyesh dorogami iogo. i pobachat' usi narodi zyeмли, shcho i-o im'ya klichyet'sya na tobi, i budut' boyatisya tyebye. i i-o' dast' tobi dobrii pririst u plodi utrobi tvoei, i v plodi khudobi tvoei, i v plodi polya tvogo na tii zyeмли, shcho i-o' zaprisnyagnuv buv bat'kam tvoim, shchob dati tobi. i-o' vidchinit' dlya tyebye svoyu dobru skarbintsyu, nyebyesa, shchob dati doshdh dlya krayu tvogo v chasi iogo, i shchob poblagosloviti vsyakii chin tvoei ruki. i ti pozichatimyyesh bagat'om narodom, a sam nye pozichatimyyesh ni v kogo. i vchinit' tyebye i-o' golovoyu, a nye khvostom, i ti budyesh til'ki vyerkhom, a nye budyesh dolom, koli budyesh slukhatitsya zapovidyei i-o, tsi-doa svogo, shcho ya s'ogodni nakazuyu tobi, shchob dodyerzhuvati i vikonuhati, i nye vidstupish vid usikh tikh sliv, shcho ya s'ogodni nakazuyu vam, ani pravoruch, ani livoruch, shchob khoditi za inshimi tsi-doami i sluzhiti im. ta stanyet'sya, koli ti nye budyesh slukhatitsya golosu i-o, tsi-doa svogo, shchob dodyerzhuvati vikonannya vsikh iogo zapovidyei ta postanov iogo, shcho ya s'ogodni nakazuyu tobi, to priidut' na tyebye vsi otsi proklyattya, i dosyagnut' tyebye: proklyatii ti v misti, i proklyatii ti v poli! proklyatii kish tvii ta dizha tvoya! proklyatii plid utrobi tvoei ta plid tvoei zyeмли, porid bikiv tvoikh ta kotinnya otari tvoei! proklyatii ti u vkhodi svoim, i proklyatii ti v vikhodi svoim! poshlye i-o' na tyebye proklyattya, i zamishannya, i nyeshchastya na vsyakii pochin tvoei ruki, shcho ti zrobish, azh poki ti nye budyesh vigublyenii, i azh poki ti skoro nye zaginyesh chyyerye vizual'ni-ra-trudititsya tvoikh chiniv, shcho opustiv ti myenye. prilipit' i-o' do tyebye morovitsyu, azh poki vona nye vigubit' tyebye z-nad zyeмли, kudi ti vkhodish posisti i. udarit' i-o' tyebye sukhotami, i propasnitsyeyu, i zapalennyam, i garyachkoyu, i myechyem, i posukhoyu, i irzhyeyu, i voni budut' gnati tyebye, azh poki ti nye zaginyesh.

i stanye nyebo tvoe, shcho nad tvoeyu golovoyu, middyu, a z'yemlya, shcho pid tobouy, zalizom. dast' i-o' zamist' doshchu kraevi tvoemu kuryavu, a porokh iz nyeba budye skhoditi na tyebye, azh poki nye budyesh ti vigublyenii. viddast' tyebye i-o' na porazku tvoim vorogam. odnieyu dorogoyu ti viidyes' napperyeimi iogo, a simoma dorogami vtikatimyes' pyeryed nim, i budyesh rozporoshyeni po vsikh tsarstvakh z'yemli. i budye tvii trup na izhu dlya vsyakogo ptastva nyebesnoho ta dlya khudobi z'yemnoi, i nye budye nikogo, khto b ikh popoloshiv. udarit' tyebye i-o' egipyets'kim gnoyakom, gudzami, lishayami, strupami takimi, shcho nye zmozhyesh ikh vilikuvati. udarit' tyebye i-o' bozh'yevillyam, i slipotoyu, i tupodumstvom. i budyesh ti matsati v pivdyen', yak matsae slipii u tyemryavi, i nye matimyes' povodzh'yennya v dorogakh svoikh, i budyesh ti po vsi dni til'ki utiskuvanii ta grabovanii, ta nye budye komu boroniti. odruzhishsya z zhinkoyu, ta khto inshii lyezhatimye z nyeyu. khatu zbuduesh, ta v nii nye siditimyes'. zasadish vinogradnika, ta nye budyesh koristatsiya nim. zakolyenii budye vil tvii na ochakh tvoikh, ta isti nye budyesh iz n'ogo. tvii osyel budye zagrabanii pyeryed tobouy, i nye vyernyet'sya do tyebye. otara tvoya viddana budye vorogam tvoim, i nye budye komu boroniti tyebye. sini tvoi ta dochki tvoi budut' viddani inshomu narodovi, a ochi tvoi budut' bachiti i ginuti za nimi tsilii dyen', a tvoya ruha nye matimye sili. plid tvoi z'yemli ta vyves' trud tvii poist' narod, yakogo ti nye znau, a ti budyesh til'ki utiskuvanii ta gnoblyenii po vsi dni. i ti zbozh'yevolies' vid togo, shcho bachitimut' ochi tvoi. udarit' tyebye i-o' zlim gnoyakom na kolinakh i na styegnakh, vid yakogo nye zmozhyesh vilikuvatsiya, vid stopi nig tvoikh i azh do chyeryepa tvogo. vidvyedye i-o' tyebye ta tsarya tvogo, yakogo postavish nad soboyu, do narodu, yakogo nye znau ti ta bat'ki tvoi, i ti budyesh sluzhiti nam inshim tsi-doam, dyeryevu ta kamyyenyevi. i stanyesh ti strakhittam, pogovorom ta posmikhovishchym syeryed usikh narodiv, kudi vidvyedye tyebye i-o'. bagato nasinnya vinyesyesh na polye, ta malo zbyeryesh, bo pozhyerye iogo sarana. pozasadzhues' vinogradniki i budyesh obroblyati, ta nye budyesh piti vina i nye budyesh zbirati, bo pozhyerye iogo chyerva. budut' u tyebye olivki po vsim krai tvoim, ta olivoyu nye budyesh mastitsiya, bo pospadae olivka tvoya. ti porodish siniv i dochok, ta nye budut' dlya tyebye voni, bo pidut' u nyevolyu. usyake tvoe dyeryevo ta plid tvoei z'yemli obsyadye chyerva. prikhod'ko, shcho syeryed tyebye, pidnyesyet'sya ponad tyebye visoko-visoko, a ti ziidyesh niz'ko-niz'ko. vin tobi pozichatimye, a ti iomu nye pozichatimyes', vin stanye golovoyu, a ti stanyesh khvostom. i priidut' na tyebye vsi otsi proklyattya, i budut' gnati tyebye, i dozhnyenut' tyebye, azh poki ti budyesh vigublyenii, bo nye slukhav ti golosu i-o, tsi-doa svogo, shchob vikonuhati zapovidi iogo ta postanovi iogo, shcho vin nakazav buv tobi. i budut' voni na tobi na oznaku ta na dokaz, ta na nasinni tvoemu azh naviki. za tye, shcho nye sluzhiv ti i-o, tsi-doovi svoemu, u radosti ta v dobri syertsya, iz ryanoti vs'ogo, to budyesh

sluzhiti vorogovi svoemu, yakogo i-o' poshlye na tyebye, u golodi, i v pragnynni, i v nagoti, i v nyedostatku vs'ogo, a vin dast' zaliznye yarmo na tvoyu shiyu, azh poki vigubit' tyebye. i-o' nanyesye na tyebye narod izdalyeka, z kintsya z'yemli, tak, yak lyetit' oryel, narod, shcho movi iogo ti nye rozumiesh, narod zhorstokii, shcho nye zvazhatimye na starogo, a dlya yunaka nye budye milostivii. i vin budye zhyerti plid tvoei khudobi ta plid tvoei z'yemli, azh poki vigubit' tyebye, i vin nye pozostavit' tobi zbizhzhya, ani vinogradnoho soku, ani olivi, ani porodu bikiv tvoikh, ani kotinnya otari tvoei, azh poki vigubit' tyebye. i vin budye oblyagati tyebye v usikh tvoikh bramakh, azh poki porozvalyue po vsim tvoim krai tvoi mitsni i ukriplyeni muri, na yaki ti nadiyavsya, i budye gnobiti tyebye v usikh tvoikh bramakh po vsim tvoim krai, shcho dav tobi i-o', tsi-do tvii. i budyesh ti isti plid utrobi svoei, tilo siniv svoikh ta dochok svoikh, shcho dav tobi i-o', tsi-do tvii, v oblozi ta v utisku, yakim budye gnobiti tyebye tvii vorog. kozhyen nailagidnishii syeryed tyebye i naibil'shye vipyesch'yenii, budye oko iogo likhye na brata svogo, i na zhinku lonya svogo, i na ryeshu siniv svoikh, shcho pozostavit' ikh vorog, shchob nye dati ani odnomu z nikh tila siniv svoikh, shcho budye vin isti, bo iomu nye pozostanyet'sya nichogo v oblozi ta v utiskovi, yakim budye utiskati tyebye tvii vorog po vsikh tvoikh bramakh. nailagidnishia mizh tobouy i naibil'shye vipyesch'yena, shcho chyeryez pyeshch'yennya ta nizhnist' nye probuvala staviti na z'yemlyu stopi svoei nogi, zlye budye oko ii na muzha lonya svogo, i na sina svogo, i na dochku svoyu, i na poslid, shcho vikhodit' z-pomizh nig ii pri porodi, i na diteyi svoikh, shcho porodit', bo poist' ikh taemno chyeryez nyedostatok us'ogo v oblozi ta v utisku, yakim budye gnobiti tyebye tvii vorog u bramakh tvoikh. yakshcho ti nye budyesh dodyerzhuvati, shchob vikonuhati vsi slova ts'ogo zakonu, napisani v tsii knizi, shchob boyatsiya togo slavnogo i strashnogo imyennya i-o, tsi-doa tvogo, to i-o' navyedye nadzvichaini porazi na tyebye, ta porazi na nasinnya tvoe, porazi vyelikii ta pyevni, i khvorobi zli ta postiini. i navyedye vin na tyebye vsyakii egipyets'kii bil', yakogo boyavsya ti, a vin pristanye do tyebye. takozh usyaku khvorobu ta vsyaku porazu, shcho nye napisana v knizi ts'ogo zakonu, navyedye ikh i-o' na tyebye, azh poki budyesh ti vigublyenii. i pozostanye vas malo, zamist' togo, shcho buli vi, shchodo chislyennosti, yak zori nyebesni, bo ti nye slukhavsya golosu i-o, tsi-doa svogo. i stanyet'sya, yak i-o' radiv buv vami, koli robiv vam dobro, i koli rozmnozhuval vas, tak budye raditi i-o' vami, koli vigublyatimye vas ta koli vinishchuvati tyebye, i vi budyetye virvani z-nad tsiei z'yemli, kudi ti vkhodish posisti ii. i rozporoshit' tyebye i-o' syeryed usikh narodiv vid kintsya z'yemli i azh do kintsya z'yemli, i ti sluzhatimyes' tam inshim tsi-doam, yakikh nye znau ani ti, ani bat'ki tvoi, dyeryevu ta kamyyenyevi. i pomizh tsiimi narodami nye budyesh ti spokini, i nye budye mistysya spochinku dlya stopi tvoikh nig. i i-o' dast' tobi tam syertsye tryemyt'yache, i oslablyennya ochyey, i omlivannya dushi. i budye zhittya tvoe visiti na

volosku pyeryed tobouy i ti boyatimyeshsya vdyen' ta vnochi, i nye budyesh pyevnii svogo zhittya. urantsi ti skazhyesh: o, yakbi vyechir!, a vvyechyeri skazhyesh: o, yakbi ranok! zo strakhu syertsya svogo, shcho budyesh boyatysya, ta z vidinnya ochyei svoikh, shcho budyesh bachiti. i vyernye tyebye i-o' do egiptu na korablyakh tyeiu dorogoyu, pro yaku ya kazav tobi, shcho vzhye bil'shye nye pobachish ii, i tam vi prodavatimyetyesya vorogam svoim za rabiv ta za nyevil'nits', ta nye budye pokuptysya...

29

otsye slova zapovitu, shcho nakazav buv i-o' moisy-eevi sklasti z izrail'yevimi sinami v moavs'komu krai, okrim togo zapovitu, shcho sklav buv iz nimi na khorivi. i sklilav moisyey us'ogo izrail'ya ta i skazav im: vi bachili vsye, shcho zrobiv buv i-o' na vashikh ochakh v egipyets'kim krai faraonovi, i vsim rabam iogo ta vs'omu iogo kraevi, ti vyeliky viprobuvannya, shcho bachili ochi tvoi, ti vyeliky oznaki ta chuda, ta nye dav vam i-o' syertsya, shchob piznati, i ochyei, shchob bachiti, i ushyei, shchob slukhati, azh do dnya ts'ogo. i provadiv ya vas sorok lit pustinyeyu, nye zuzhilysya odyezhi vashi na vas, a chobit tvii nye zuzhivysya na tvoii nozi. nye ili vi khliba, i vina ta p'yankogo napoyu nye pili vi, shchob piznati, shcho ya i-o', tsi-do vash. a koli vi priishli do ts'ogo mistysya, to viiohov buv navpyeryeimi vas na viinu sigon, tsar khyeshbons'kii, ta og, tsar bashans'kii, i pobili mi ikh, i zabrali mi ikhnii krai, ta i dali iogo na spadok ruvimovim ta gadovim ta polovini plyemyeni manasinogo. dodyerzhui zhye sliv ts'ogo zapovitu, i vikonui ikh, shchob mali vi povodzyhennya v us'omu, shcho budyetye robiti. vi stoitye s'ogodni vsi pyeryed lit-syem i-o, tsi-doa vashogo: golovi vashi, plyemyena vashi, starshi vashi ta uryadniki vashi, usyakkii izrailiv muzh, diti vashi, vashi zhinki ta tvii prikход'ko, shcho posyeryed taboriv tvoikh vid koliya drov tvoikh azh do chyerpacha tvoei vodi, shchob ti vviiohov u zapovit i-o, tsi-doa svogo, ta v klyatvu iogo, shcho i-o', tsi-do tvii, s'ogodni skladae z tobouy, shchob postaviti s'ogodni tyebye narodom dlya syebye, a vin budyete tobi tsi-doom, yak vin govoriuv buv tobi, i yak prisyagnuv buv bat'kam tvoim, avraamovi, isakovi ta yakovu. i nye z vami samimi ya skladayu ts'ogo zapovita ta tsyu klyatvu, alye tyezh z i tim, khto tut z nami s'ogodni stoit' pyeryed litsyem i-o, tsi-doa nashogo, tak i z tim, khto s'ogodni nye z nami tut. bo vi znaetye, shcho mi sidili buli v egipyets'kim krai, i shcho mi prokhodili syeryed tikh narodiv, yak i vi pyeryeishli, i vi bachili ikhni ogidi ta ikhnikh bovaniv, dyeryevo ta kamin', sriblo ta zoloto, shcho z nimi. styeryezhit'sya, shchob nye buv syeryed vas cholovik abo zhinka, abo rid, abo plyem'ya, shcho syertsye iogo s'ogodni vidvyertaet'sya vid i-o, tsi-doa nashogo, shchob piti sluzhiti tsi-doom tsikh narodiv, shchob nye buv syeryed vas korin', shcho vi-roshchue id' ta polin, shchob nye bulo, shcho koli vin pochue slova ts'ogo proklyattya, to poblagoslovit'sya v syertsii svoimi, govoryachi: mir budyemyeni, khoch i khoditimu v svavoli svogo syertsya. todi zaginye i napoenii, i spragnyenii. nye zakhochye i-o' pros-

titi iomu, bo todi zapalit'sya i-o gniv ta lyutist' iogo na ts'ogo cholovika, i budye lyezhati na n'omu vsye proklyattya, napisanye v tsii knizi, i i-o' vitrye im'ya iogo z-pid nyeba. i viddilit' iogo i-o' na vizual'niira-truditysya vid usikh izrail'yevikh plyemyen, zgidno z usima proklyattymi zapovitu, napisanogo v tsii knizi zakonu. i skazhye ostanne pokolinnya, vashi sini, shcho postanut' za vami, i chuzhii, shcho pridye z dalyekoi kraini, i pobachit' porazi ts'ogo krayu ta iogo khvorobi, yak i poshlye i-o' na n'ogo: sirka ta sil', pogorilishchye usya zymlyya iogo, nye budye vona zasyiyuvana, i nye pusti' roslin, i nye ziidye na nii zhodna trava, yak po zniishchyenni sodomu ta gomori, admi ta tsyevoimu, shcho poruinuvav buv i-o' u gnivi svoim ta v lyuti svoii. i skazhut' usi ti narodi: dlya chogo i-o' zrobiv tak ts'omu kraevi? shcho to za gorinnya ts'ogo vyelikogo gnivu? i skazhut': za tye, shcho voni pokinuli zapovita i-o, tsi-doa svoikh bat'kiv, yakogo vin sklav buv iz nimi, koli vivodiv ikh z egipyets'kogo krayu. i voni pishli, i sluzhili inshim tsi-doom, i vklonyalisya im, tsi-doom, shcho nye znali ikh, i shcho vin nye pridiliv im. i zapalivysya i-o gniv na tsyei krai, shchob navyesti na n'ogo vsye proklyattya, napisanye v tsii knizi. i virvav ikh i-o' z-nad tsiei zymli v gnivi, i v lyuti, i v vyelikim oburyenni, ta i kinuv ikh do inshogo krayu, yak ts'ogo dnya. zakritye tye, shcho e i-o, tsi-doa nashogo, a vidkrite nashye ta nashikh siniv azh naviki, shchob vikonuvati vsi slova ts'ogo zakonu.

30

i stanyet'sya, koli priidut' na tyebye vsi tsi slova, blagoslovyennya ta proklyattya, shcho ya dav pyeryed tobouy, i ti viz'myesh ikh do svogo syertsya syeryed usikh tsikh narodiv, kudi zakinuv tyebye i-o', tsi-do tvii, i ti navyernyeshsya do i-o, tsi-doa svogo, i budyesh slukhatysya iogo golosu v us'omu, shcho ya s'ogodni tobi nakazuyu, ti ta sini tvoi, usim svojim syertsyem ta vsieyu svoeyu dusheyu, to povyernye z nyevoli i-o', tsi-do tvii, tyebye, i zmlisosyerdit'sya nad tobouy, i znovu pozbirae tyebye zo vsikh narodiv, kudi rozporoshiv tyebye i-o', tsi-do tvii. yak-shcho budyete tvii vignanyets' na kintsi nyeba, to i zvuidi pozbirae tyebye i-o', tsi-do tvii, i zvuidi vin viz'mye tyebye. i vvyedyete tyebye i-o', tsi-do tvii, do krayu, shcho posili bat'ki tvoi, i ti posyadyesh iogo, i vin uchinit' dobro tobi, i rozmnozhit' tyebye bil'shye za bat'kiv tvoikh. i obrizhye i-o', tsi-do tvii, syertsye tvoe ta syertsye nasinnya tvogo, shchob ti lyubiv i-o, tsi-doa svogo, usim svojim syertsyem ta vsieyu dusheyu svoeyu, shchob zhit i tobi. i dast' i-o', tsi-do tvii, usi tsi proklyattya na vorogiv tvoikh, ta na tikh, khto nyenavidit' tyebye, khto gnav tyebye. a ti vyernyeshsya, i budyesh slukhatysya i-o'ogo golosu, i budyesh vikonuvati vsi iogo zapovidi, yak ya s'ogodni nakazuyu tobi. i zrobit' i-o', tsi-do tvii, shcho budyesh ti mati nadmir u kozhnomu chini svoei ruki, u plodi utrobi svoei, i v plodi khudobi svoei, i v plodi svoei zymeli na dobre, bo i-o' znovu budyete raditi tobouy na dobro, yak radiv buv tvoimi bat'kami, koli budyesh slukhatysya golosu i-o, tsi-doa svogo, shchob dotrimuvati zapovidi iogo ta postanovi iogo,

napisani v tsii knizi zakonu, koli navyernyeshsya do i-o, tsi-doa svogo, usim syertsyem svoim ta vsieyu dushyeyu svoeyu, bo tsya zapovid', shcho ya s'ogodni nakazuyu tobi, nye tyazhka vona dlya tyebye, i nye dalyeka vona. nye na nyebi vona, shchob skazati: khto ziidye na nyebo dlya nas, ta nam ii viz'mye i nam ogolosit', a mi budyemo vikonusvati ii? i nye po tim botsi morya vona, shchob skazati: khto pidye dlya nas na toi bik morya, i viz'mye ii nam, i ogolosit' ii nam, a mi budyemo vikonusvati ii? bozh duzhye bliz'ka do tyebye ta rich, vona v ustakh tvoikh ta v syerti tvoim, shchob vikonusvati ii. divisya: ya s'ogodni dav pyeryed tobouyu zhittya ta dobro, i smyert' ta vizual'nii- ra-truditisa. bo ya s'ogodni nakazuyu tobi lyubiti i-o, tsi-doa svogo, khoditi iogo dorogami, ta dody-erzhuvati zapovidi iogo, i postanovi iogo, i zakona iogo, shchob ti zhiv, i rozmnozhivsya, i poblagoslovit' tyebye i-o', tsi-do tvii, u krai, kudi ti vkhodish na nasliddy. a yakshcho syertsye tvoe vidvyernyet'sya, i nye budyesh ti slukhatisya, i dasi syebye zvesti, i stanyesh vklonyatisya inshim tsi-doam, i budyesh im sluzhiti, ya s'ogodni pryedstaviv vam, shcho konchye poginyetye vi, nyedovgo zhitimyetye na tsii zyeimli, do yakoi ti pyeryekhodish iordan, shchob uviti tudi na ovolidinnya ii. s'ogodni vzvay ya za svidikiv proti vas nyebo i zyeimlyu, zhittya ta smyert' dav ya pyeryed vami, blagoslovyennya ta proklyatty. i ti viby-eri zhittya, shchob zhiv ti ta nasinnya tvoe, shchob lyubiti i-o, tsi-doa svogo, shchob slukhatisya golosu iogo ta shchob linuti do n'ogo, bozh vin zhittya tvoe, i dovgoti dniv tvoikh, shchob siditi na tsii zyeimli, yaku zapriskyagnuv i-o' bat'kam tvoim avraamovi, isakovi ta yakovu, dati im.

31

i pishov moiseyi, i promovlyav do vs'ogo izrailya otsi slova, ta i skazav im: ya s'ogodni viku sta i dvadt-syati lit. nye mozhu vzhye vikhoditi ta vkhoditi, i i-o' skazav myeni: nye pyeryeidyesht ti ts'ogo iordanu. i-o', tsi-do tvii, vin pidye pyeryed tobouyu, vin vigubit' tsi narodi pyeryed tobouyu, i ti zavolodiesh nimi. isus pyeryeidye pyeryed tobouyu, yak govoriv buv i-o', i zrobit' im i-o', yak zrobit buv sigonovi ta ogovi, amoryeis'kim tsaryam ta ikhn'omu kraevi, yakikh vigubiv vin. i dasht' ikh i-o' pyeryed vas, a vi zrobitye im zgidno z usieyu zapovidydu, shcho ya vam nakazav buv. bud'tye sil'ni ta vidvazhni, nye bi-ityesya, nye lyakaityesya pyeryed nimi, bo i-o', tsi-do tvii, vin toi khto khodit' z tobouyu, nye opustit' vin tyebye i nye pokinye tyebye. i poklikav moiseyi isusa, ta i do n'ogo skazav na ochakh us'ogo izrailya: bud' sil'ni ta vidvazhni, bo ti vviidyesh z tsim narodom do togo krayu, yakogo i-o' zapriskyagnuv ikhnim bat'kam, shchob im dati, i ti dasi im iogo na spadok. a i-o', vin toi, shcho pidye pyeryed tobouyu, nye opustit' tyebye i nye pokinye tyebye, nye biisya i nye lyakaisya. i napisav moiseyi ts'ogo zakona, ta i dav iogo do svyashchenyikiv, lyevievikh siniv, shcho nosyat' kovcheyga i-o'ogo zapovitu, ta do vsikh izrailievikh starshikh. i nakazav im moiseyi, govoryachi: u kintsi syemi lit, okryeslyenogo chasu roku vidpushchyennya, u svyato kuchok, koli pri-

idye vveyes' izrail' z'yavitisa pyeryed litsyem i-o, tsi-doa svogo, u misti, yakye vibyerye vin, budyesh chitati ts'ogo zakona pyeryed usim izrail'em do ikhnikh ushyei. zbyeri toi narod, cholovikiv, i zhinok, i di-tyei, i prikhod'ka svogo, shcho v tvoikh bramakh, shchob voni chuli i shchob navchalisya, i boyalisya i-o, tsi-doa vashogo, i dodyerzhuvali vikonusvati vsi slova ts'ogo zakonu. a ikhni sini, shcho nye znali, budut' chuti ta navchatisya boyatisya i-o, tsi-doa vashogo, po vsi dni, shcho vi zhitimyetye na tsii zyeimli, kudi vi pyeryekhodyte iordan, shchob posisti ii. i skazav i-o' do moiseyey: otsye nablizilisya dni tvoi do smy-erti. poklich isusa, i stan'tye v skinii zapovitu, a ya iomu nakazhu. i pishov moiseyi ta isus, i stali v skinii zapovitu. i poyavivsya i-o' u skinii v stopi khmari, i stav toi stovp khmari bilya skininogo vkhodu. i skazav i-o' do moiseyey: os' ti spochynesh z bat'kami svoimi, a tsyei narod ustanye ta i budye bludodiyati z tsi-doami togo chuzhogo krayu, kudi vin uvikhodit', shchob buti v syeryedini iogo, i pokinye myenye, i zlamae zapovita mogo, shcho sklav buv ya z nim. i togo dnya zapalit'sya mii gniv na n'ogo, i ya pok-inu ikh, i skhovayu svoe litsye vid nikh, a vin budye znishchyenii, i znaidut' iogo chislyenni nyeshchastya ta utiski. i skazhye vin togo dnya: khiba nye chyeryez tye, shcho nyema v myenye mogo tsi-doa, znaisli myenye tsi nyeshchastya? a ya togo dnya konchye skhovayu litsye svoe chyeryez usye tye vizual'nii- ra-truditisa, shcho zrobit vin, bo zvyernuvsya do in-shikh tsi-doiv. a tyepyer zapishit' sobi otsyu pisnyu, i navchi ii izrailievikh siniv. vkladit' ii v ikhni usta, shchob bula myeni tsya pisnya za svidka na izrailiev-ikh siniv. koli ya vvyedu iogo do tiei zyeimli, yaku priskyagnuv iogo bat'kam, shcho tyeche molokom ta myedom, i vin budye isti i nasitit'sya, i potovstie, i zvyernyet'sya do inshikh tsi-doiv, i budut' sluzhiti im, a myenye kinut' z obrazoyu, i zlamae vin zapovita mogo, to stanyet'sya, koli znaidut' iogo chislyenni nyeshchastya ta utiski, shcho pisnya tsya stanye proti n'ogo za svidka, bo vona nye zabudyet'sya z ust nasin-nya iogo. bo ya znayu nastavlyennya syertsya iogo, shcho vin chinit' s'ogodni, pyershye nizh vvyedu iogo do togo krayu, shcho ya priskyagnuv. i napisav moiseyi tu pisnyu togo dnya, i navchiv ii izrailievikh siniv. i nakazav vin isusovi, navinovomu sinovi, ta i skazav: bud' sil'ni ta vidvazhni, bo ti vpravdash izrailiev-ikh siniv do togo krayu, shcho ya priskyagnuv im, a ya budu z tobouyu. i stalosya, yak moiseyi skinchiv pisati slova ts'ogo zakonu do knigi azh do kintsysa ikh, to moiseyi nakazav lyevitam, shcho nosyat' kovcheyga i-o'ogo zapovitu, govoryachi: viz'mit' knigu ts'ogo zakonu, i pokladit' ii zboku kovcheyga zapovitu i-o, tsi-doa vashogo, i vona budye tam na tyebye za svidka. bo ya znayu nyeslukhnyanist' tvoyu ta tvy-erdu tvoyu shiyu. bo shchye s'ogodni, koli ya zhivu z vami, vi buli nyeslukhnyani i-o, a tim bil'sh budyetye po smyerti moii! zbyeri' to myenye vsikh starshikh vashikh plyemeny ta uradydnikiv vashikh, a ya budu promovlyati do ikhnikh ushyei tsi slova, i poklichu nyebo i zyeimlyu na svichyennya proti nikh. bo ya znayu, shcho po smyerti moii, psuyuchisya, zipsue-tyesya vi, i vidkhlityes' z tiei dorogi, yaku ya nakazav vam, i v kintsi dniv spitkay vas nyeshchastya, koli

budyetye robiti vizual'nii-ra-truditisya v i-o ochakh, shchob gniiviti iogo chinom svoikh ruk. i promovlyav moiseyi do ushyei vsiei izrailyevoi gromadi slova ot-siee pisni azh do zakinchyennya ikh:

32

slukhai, nyebo, a ya govoritimu, i khai pochue zymlya movu ust moikh! nyekhai llet'sya nauka moya, mov toi doshch, khai tyeche, yak rosa, moya mova, yak krapli doshchu na travu, ta yak zliva na zyelyen'. yak budu ya klikati imyennya i-o, to slavu vydaitye vi nashomu tsi-dooiv! vin skyelya, a dilo iogo doskonalye, vsi bo dorogi iogo spravyedlivi, tsi-do virnii, i krivdi nyemae v n'omu, spravyedlivi i pravyednii vin. zipsulis' voni, nye iogo to sini, pokolinnya nyevirnye i pokruchyeny. chi tim vid-dastye i-o, narodey nikchyemnni i nyemudrii? chi zh nye vin bat'ko tvii, tvii tvoryets? vin tyebye vchiniv, i vin mitsno postaviv tyebye. pam'yatai pro dni davni, rozvazhayte pro roki usikh pokolin', zapaita svogo bat'ka, i pokazhye tobi tvoikh tikh starshikh, a voni tobi skazhut'. yak vsyevishnii narodam spadok davav, koli vin rozdiylav siniv lyuds'kikh, vin postaviv gran-itsi narodam za chislom izrailyevikh siniv. bo chastka i-o narod iogo, yakiv vidmiryanii udil spadshchini iogo. znaishov vin iogo na pustinnii zymli ta v styepu zavivannya pustyel'nikh ghen, ta i iogo otovich, uvazhav vin za nim, zbyerigav vin iogo, yak zinit-syu otu svogo oka. yak gnizdo svoe budit' oryel, yak shiryae vin ponad svoimi malyatami, krila svoi prostyagae, byerye ikh, ta nosit' ikh vin na ramyeni krilatim svoim, tak i-o' sam provadiv iogo, a tsi-doa chuzhogo pri nim nye bulo. vin iogo sadoviv na vi-sotakh zymli, i vin iv pol'ovi vrozhai, vin myedom iz skyeli iogo goduvav, i olivoyu z skyel'nogo krye-myenya, maslom z khudobi vyelikoi ta molokom vid khudobi dribnoi, razom iz loem yagnyat ta baraniv z bashanu i kozliv, razom z takoyu psheyenitsyeyu, yak lii na nirkakh, i krov vinogradnoi yagodi piv ti vi-nom. i potovstiv eshurun ta i brikatisya stav. i ti potovstiv, pogrubiv, stav gladkii. i pokinuv vin tsi-doa, shcho iogo stvoriv, i skyelyu spasinnya svogo zlyegokovazhiv. chuzhimi tsi-doami iogo rozdrach-nili, iogo rozgnivili svoimi gidotami. voni dyemonam zhyertvi skladali, nye tsi-dou, skladali tsi-doam, shcho nye vidali ikh, novim, shcho nyedavno priishli, nye lyakalisya ikh bat'ki vashi! zabuvaesh ti skye-lyu, yak porodila tyebye, i zabuvaesh ti tsi-doa, shcho tyebye narodiv. i pobachiv i-o', ta i znyena-vidiv ikh, chyeryez gniv na siniv svoikh i na do-chok svoikh, ta i skazav: litsye ya svoe zakohavayu vid nikh, pobachu, yakii ikh kinyets', bo voni pokolinnya rozbyeshchyenye, diti, shcho v nikh nyema viri. roz-drazhnili myenye voni tim, khto nye tsi-do, myenye rozgnivili svoimi marnotami, tomu rozdrachnyu ya ikh tim, khto nye narod, nyerozumnim narodom rozgnivayu ikh. bo buv zagorivsyia ogon' mogo gnivu, i palivsyia vin azh do shyeeu naiglibshogo, i vin zymlyu poiv ta ii vrozhai, i spaliv buv pid-valini gir. ya na nikh nagromadzhu nyeshchastyia, zuzhivu svoi strili na nikh. budut' visnazhyeni voni golodom, i poidzhyeni budut' ognym ta zarazoyu

lyutoyu, i zuba zvirini nashlyu ya na nikh, z otru-toyu plazuniv po zymli. nadvori zabivatimye myech, a v kinnatakh strakhittya, yak yunaka, tak i di-vchinu, grudnye nyemovlyu z cholovikom posivilim. ya skazav: povigublyuyu ikh, vidirvu vid lyudyei ikhnyu pam'yat', ta tsye ya vidklav z-za vorozhogo gnivu, shchob protivniki ikh nye zgoridilsya, shchob voni nye skazali: pidnyeslasya nasha ruka, i nye i-o' uchiniv usye tsye. bo voni lyud byezradnii, i nyema v nikh rozumuvannya. koli b buli mudri voni, zrozumili b otsye, rozsudili b buli pro kinyets' svii. yak mozhye odin gnati tisyachu, a dva pro-ganyat' dyesyat' tisyach, koli to nye tye, shcho ikh prodala ikhnya skyelya, i i-o' vidav ikh? nye taka bo ikh skyelya, yak nasha ta skyelya, khai sudyat' sami vorogi. bo ikh vinograd z vinogradu sodoms'kogo ta z pil' tikh gomors'kikh, vinni yagodi ikhni otru-tni to yagodi, voni grona girkoti dlya nikh, vino ikhne zmiana otruta i gadyachya pogibyel'na id! chi zamknyenye v myenye nye tsye, u skarbnitsyakh moikh zapychatanye? moya pimsta i vidplata na chas, koli ikhnya noga poskovznyet'sya, bo bliz'kii dyen' pogibyei ikh, pospishae maibutne dlya nikh. bo rozsudit' i-o' svii narod, i zmilosyerdit'sya vin nad svoimi rabami, yak pobachit', shcho ikhnya ruka oslabila, i nyema ni nyevil'nogo, ani vil'nogo. i vin skazhye todi: dye ikh tsi-doi, dye skyelya, shcho v nii pokhovalis' voni, shcho ili voni lii krivavikh ikh zhy-ertov, pili vino zhyertov ikh litikh? nyekhai vstanut' i vam dopomozhut', i khai budut' pokrovom dlya vas. pobachyte tyepper, shcho ya ya e toi, i tsi-doa nyemae krim myenye. pobivayu i ozhivlyuyu ya, i nye vryatue nikhto vid moei ruki. bo do nyeba pidnoshu ya ruku svoyu ta i kazhu: ya naviki zhivii! popravdi kazhu vam: ya vistrya svogo myecha nagostryu, i ruka moya skhopit'sya sudu, todi vidimshchu ya svoim vorogam, i svoim nyenavysnikom ya vidplachu. ya strili svoi ponapoyuyu krov'yu, a mii myech poida-timye m'yaso, krov'yu zabitoi i brantsya, golovami kuchmatimi voroga. raditye, pogani, z narodom iogo, bo vin vidimstii'sya za krov svoikh vsikh ra-biv, i pimstu povyrnye svoim vorogam, i vikupit' zymlyu svoyu, svii narod. i priishov moiseyi, i pro-movlyav vsi slova tsiei pisni do ushyei narodu, vin ta isus, sin naviniv. a koli moiseyi skinchiv pro-movlyati vsi ti slova do vs'ogo izrailya, to skazav vin do nikh: prilozhit' svoi syertsya do vsikh tikh sliv, yaki ya s'ogodni chiniv svidekami proti vas, shcho vi nakazyetye ikh svoim sinam, shchob dody-erzhuvali vikonuvati vsi slova ts'ogo zakonu. bo tsye dlya vas nye slovo porozhne, vono zhittya vashye, i tsim slovom vi prodovzhitye dni na tsii zymli, kudi vi pyeryekhoditye iordan, shchob positi ii. i i-o' promovlyav do moiseya togo samogo dnya, govory-achi: viidi na tu goru avarim, na goru nyevo, shcho v moavs'komu kraii, shcho navproti erikhonu, i pobach khanaan's'kii kraii, shcho ya dayu izrailyevim sinam na volodinnya. i vmri na gori, kudi ti vidiysh, i doluchisya do svoei ridni, yak pomyer buv tvii brat aaron na gor-gori, i doluchisya do svoei ridni, za tye, shcho vi spronyevirilisyia buli myeni syeryed izrailye-vikh siniv pri vodi myerivi v kadyeshu na pustini tsin, za tye, shcho vi nye osvtyatili myenye syeryed izrailye-

vikh siniv. bo znavproti pobachish ti toi krai, ta nye viidyesh tudi, do togo krayu, shcho ya dayu izrail'yevim sinam.

33

a otsye blagoslovyennya, yakim poblagosloviv izrail'yevikh siniv moiseyi, cholovik bozhii, pyeryed svoeyu smyertyu, ta i skazav: i-o' vid sinayu pribuv, i ziishov vid syeiru do nikh, poyavivsyu u svitli z paranu gori, i priishov iz myerivi kadyeshu. po pravitsi iogo ogon' zakonu dlya nikh. tyezh narodi vin lyubit'. vsi svyati iogo u rutsi tvoii, i voni pripadayut' do nig tvoikh, slukhayut' movi tvoei. dav moiseyi nam zakona, spadshchinu zborovi yakova. i buv vin tsaryem v eshuruni, yak narodnii golovi razom zbiralis', plyemyena izrail'yevi. ruvim khai zhivye, i nyekhai nye pomrye, i chislo lyudu iogo nyekhai budye vyelikye. a tsye pro yudu. i vin skazav: pochui, i-o, golosu yudi, i do narodu iogo ti vprovadish iogo. iomu voyuvatimut' ruki iogo, a ti budyesh pomich iomu na iogo vorogiv. a pro lyeviia skazav: tvii tummim i tvii urim dlya cholovika svyatogo tvogo, shcho iogo ti buv viprobuvav u massi, shcho supyeryechku z nim mav nad vodoyu myerivi, shcho kazhye pro bat'ka svogo ta pro matir svoyu: nye bachiv tyebye, shcho brativ svoikh nye piznae, i nye znae siniv svoikh, bo dodyerzhuyut' slova tvogo, i voni zapovitu tvogo styeryezhut'. navchayut' voni pro prava tvoi yakova, a pro zakona tvoioigo izrail'ya, prinosyat' kadilo tobi ta na zhyertivnik tvii tsilopalyennya. poblagoslovi iogo silu, o i-o, a chin iogo ruk upodobai sobi. polamai styegna tim, shcho stayut' proti n'ogo, ta nyenavist' mayut' na n'ogo, shchob bil'sh nye povstali voni! pro vyeniayamina skazav: vin i-o ulyublyenyets', pyeryebuvae byezpyechno pri n'omu, a vin okrivae iogo tsilii dyen' i v rymenakh iogo spochivae. a pro iosipa vin skazav: blagoslovyennii vid i-o krai iogo darami z nyeba, z rosi ta z byezodni, shcho doli lyezhit', i z daru vrozhaiv vid sontsya, i z daru roslini vid misyatsiv, i z vyerkhiv'ya gir skhodu, i z daru vidvichnikh pagirkiv, i z daru zyeimli ta ii povnoti. a milist' togo, shcho v tyernovim kushchi probuvav, nyekhai priidye na golovu iosipa ta na tim'ya viriznyenogo mizh bratami svoimi. vyelichnist' iogo yak vola iogo pyervoridnogo, a rogi iogo rogi buivola, nimi budye koloti narodi vsi razom, azh do kintsiv zyeimli, a voni miriyadi efryemovi, a voni manasiini tisyachi. a pro zavulona skazav: radii, zavulonnye, yak budyesh vikhoditi, i ti, is-sakharye, u namyetakh svoikh! voni klichut' narodi na gori, prinosyat' tam pravayedni zhyertvi, bo budut' voni spozhivati dostatok mors'kii ta skarbi, zariti v pisku. a pro gada skazav: blagoslovyennii, khto gada rozshiryue! vin lig, yak lyevitsya, i zhyerye ram'ya i chyeryep. zabyezpyechiv vin chastku dlya syebye, bo tam chastka prikhovana pravodavtsya, i priishov iz golovami narodu, vikonav pravdu i-o i iogo postanovi z izrail'yem. a na dana skazav: dan lyeviv lyevchuk, shcho z bashanu viskakue. a na nyeftalimae skazav: nyeftalim sitii milistyu, i povyen i-o'ogo blagoslovyennya, zakhid ta pivdyen' posyad'! a pro asira skazav: asir blagoslovyennii naibil'shye z siniv,

upodobanii syeryed brativ svoikh, i v olivu vmochae vin nogu svoyu. zalizo ta mid' to zapora tvoya, a sila tvoya yak usi tvoii dni. nyemae takogo, yak tsi-do, eshurunye, shcho idye po nyebu na pomich tobi, a svoeyu vyelichnistyu idye na khmarakh. pokrova tvoya tsi-do pryedvichnii i ti v vichnikh ramy-nakh iogo. i vignav vin voroga pyeryed tobou, i skazav: povinishchui iogo! i pyeryebuvae izrail' byezpyechno, samotno, vin yakovovye dzhyeryelo v krai zbizhzhya i vina, a nyebo iogo siplye kraplyami rosu. ti blazhyennii, izrail'yu! yakii inshii narod, yakogo spasae i-o', yak tyebye? vin shchit dopomogi tvoei, i myech vin tvoei vyelichnosti. i budut' tvoii vorogi pri tobi upokoryuvatis', a ti po visotakh ikh budyesh stupati.

34

i viishov moiseyi iz moavs'kikh styepiv na goru nyevo, na vyerkhiv'ya piski, shcho navproti erikhonu, a i-o' dav iomu pobachiti vyves' krai: gilyead azh do danu, i vyves' nyeftalim, i krai efryema ta man-asii, i vyves' krai yudi azh do ostann'ogo morya, i pivdyen', i rivninu dolini erikhonu, pal'movogo mista azh do tsoaru. i skazav i-o' do n'ogo: otsye toi krai, shcho ya prislyagnuv avraamovi, isakovi ta yakovu, govoryachi: nasinnyu tvoemu ya dam iogo, ya vchiniv, shcho ti bachish iogo vlasnini ochima, ta tudi nye pyeryeidyeshe. i vpokoivsyu tam moiseyi, i-o rab, u moavs'komu krai na prikaz i-o. i pokhovanii vin u dolini v moavs'komu krai navproti byet-pyeoru, i nikhto nye znae grobu iogo azh do ts'ogo dnya. a moiseyi buv viku sta i dvadtsyati lit, koli vin pomyer, ta nye zatymnilos' oko iogo, i vologist' iogo nye zmyenshilas'. i oplakovali moiseyia izrail'yevi sini v moavs'kikh styepakh tridtsyat' dyen', ta i pokinchilisya dni oplakuvannya zhalobi za moisy-eem. a isus, sin naviniv, buv povnii dukha mudrosti, bo moiseyi poklav svoi ruki na n'ogo. i slukhali iogo izrail'yevi sini, i robili, yak i-o' nakazav buv moiseyeevi. i nye poyavivsyu vzhye v izraili pro-rok, yak moiseyi, shcho znav iogo i-o' oblichchya-v-oblichchya, shchodo vsikh oznak ta chud, shcho i-o' poslav iogo chiniti v egipyets'kim krai faraonovi i usim rabam iogo ta vs'omu iogo kraevi, i shchodo vsiei tiei sil'noi ruki, i shchodo vs'ogo togo strakhu vyelikogo, shcho moiseyi chiniv na ochakh us'ogo izrail'ya.

i stalosya po smyerti moisyeya, raba bozhogo, i skazav i-o' do isusa, sina navinovogo, moisyeevogo slugi, govoryachi: moiseyi, rab mii, pomyer. a tyepyer ustavi, pyeryeidi tsyei iordan ti ta vvyes' narod tsyei do togo krayu, shcho ya dayu im, izrail'yevim sinam. kozhnye mistsye, shcho stopa nogi vashoi stupit' na n'omu, ya dav vam, yak ya govovoriv buv moisyeevi. vid pustini i ts'ogo livanu i azh do vyelikoi richki, richki yefratu, uvyes' krai khittyeian, i azh do vyelikogo morya na zakhid budye vasha granitsya. nye vs-toit' nikhto pyeryed tobouy po vsi dni zhittya tvogo. yak buv ya z moisyeeom, tak budu z tobouy, nye zalishu tyebye i nye pokinu tyebye. bud' sil'nii ta vidvazhnii, bo ti zrobish, shcho narod tsyei posyadye toi krai, shcho ya prisyagnuv buv ikhnim bat'kam dati im. til'ki bud' duzhye sil'nii ta vidvazhnii, shchob dodyerzhuvati chiniti za vsim tim zakonom, shcho nakazav buv tobi moiseyi, mii rab, nye vidkhlisysya vid n'ogo ni pravoruch, ni livoruch, shchob shchastilo tobi v us'omu, dze ti budyesh khoditi. nyekhai kniga ts'ogo zakonu nye vidiide vid tvoikh ust, alye budyesh rozdumuvati pro nyei vdyei' ta vnochi, shchob dodyerzhuvati chiniti vsye, shcho napisano v nii, bo todi zrobish shchaslivimi dorogi svoi, i todi budye shchastiti tobi. chi zh nye nakazav ya tobi: bud' sil'nii ta vidvazhnii? nye biisya i nye lyakaisya, bo z tobouy i-o', tsi-do tvii, u vs'omu, dze ti budyesh khoditi. i nakazav isus uryadnikov narodu, govoryachi: pyeryeidit' posyeryed taboru, i nakazhit' narodovi, govoryachi: prigotuitye sobi pozhyvu na dorogu, bo po tr'okh dnyakh vi pyeryekhodyte tsyei iordan, shchob uviiti posisti toi krai, shcho i-o', tsi-do vash, dae vam iogo na spadshchinu. a ruvimovomu i gadovomu ta polovini plyemyeni manasiinogo isus skazav, govoryachi: pam'yataite tye slovo, shcho vam nakazav buv moiseyi, rab i-o, govoryachi: i-o', tsi-do vash, shcho vidpochinok dae vam, dav vam tsyei krai. vashi zhinki, diti vashi ta vasha khudoba zozhanut'sya v krai, shcho dav vam moiseyi po toi bik iordanu, a vi pyeryeidetye ozbroeni pyeryed vashimi bratami, usi sil'ni viis'kovi, i dopomozhyetye im, azh poki i-o' nye dast' vidpochinku vashim bratam, yak vam, i posyadut' i voni toi krai, shcho i-o', tsi-do vash, dae im. i vi vyernetyesya do krayu vashogo spadku, i posyadyetye iogo, shcho dav vam moiseyi, rab i-o, po toi bik iordanu na skhid sontsya. a voni vidpovili isusovi, govoryachi: usye, shcho nakazyesh nam, mi zrobimo, i do vs'ogo, kudi poshyesh nas, pidyemo. usye tak, yak slukhalisy mi moisyeya, tak budyemo slukhatisya tyebye, til'ki nyekhai budye i-o', tsi-do tvii, z tobouy, yak buv vin iz moisyeeom. kozhyen, khto budye nyeslukhnyanii nakazam tvoim, i nye budye slukhatisya sliv tvoikh shchodo vs'ogo, shcho nakazyesh iomu, nyekhai budye vbitii. til'ki bud' sil'nii ta vidvazhnii!

i poslav isus, sin naviniv, iz sittimu dvokh taemnikh vividuvachiv, govoryachi: idit', rozglyan'tye tsyei krai ta erikhon. i voni pishli, i vviishli do domu odniei

bludnitsi, a im'ya ii rakhav. i pyeryenochuvali voni tam. i bulo donyesyeno erikhons'komu tsaryevi, govoryachi: os' tsiei nochi priishli syudi yakis' lyudi z izrail'yevikh siniv, shchob vividati tsyei krai. i poslav erikhons'kii tsar do rakhavi, govoryachi: vivyedi tikh lyudyei, shcho do tyebye priishli, shcho vviishli do tvogo domu, bo voni priishli, shchob vividati vvyes' tsyei krai. a ta zhinka vzyala dvokh tikh lyudyei, ta i skhovala ikh. i skazala: tak, prikhodili buli do myenye ti lyudi, ta ya nye znala, zvidki voni. a koli zamikalasy brama zo smyerkom, to ti lyudi vviishli. nye znayu, kudi ti lyudi pishli. shvidko zhyenit'sya za nimi, to vi dozhyenyetye ikh. a vona vvidvyela ikh na dakh, ta i skhovala ikh u zhmutakh l'onu, shcho buli vizual'nii-ra-truditisyazhyeni v nyei na dakh. a ti lyudi pognalisya za nimi iordans'koyu dorogoyu azh do brodiv; a bramu zamknuli, yak til'ki vviishla pogonya za nimi. i poki voni lyagi spati, to vona vviishla do nikh na dakh, i skazala do tikh lyudyei: ya znayu, shcho i-o' dav vam tsyei krai, i shcho zhakh pyeryed vami napav na nas, i shcho vsi myeshkantsi ts'ogo krayu umliavayut' zo strakhu pyeryed vami. bo mi chuli tye, shcho i-o' visushiv vodu chyervonogo morya pyeryed vami, koli vi vikhodili z egiptu, i shcho zrobili vi obom amoryeis'kim tsaryam, shcho po toi bik iordanu, signonovi ta ogovi, yakikh vi vchinili zaklyattamy. i chuli mi tsye, i zomlilo nashye syert'sye, i nye stalo vzhye dukhu v lyudini zo strakhu pyeryed vami, bo i-o', tsi-do vash, vin tsi-do na nye-byesakh ugori i na zymeli doli! a tyepyer prisyagnit' myeni i-o, shcho yak vi vchinila z vami milist', tak zrobitye i vi milist' z domom bat'ka mogo, i dastye myeni pravdivogo znaka. i zostavitye pri zhitti bat'ka mogo, i matir moyu, i brativ moikh, i syestyer moikh, i vsye, shcho ikhne, i vryatuetye nashye zhittya vid smyerti. i skazali ii ti lyudi: dusha nasha za vas nyekhai viddana budye na smyert', yakshcho vi nye vidkriete tsiei nashoi spravi. i budye, koli i-o' pyeryedavatimye nam otsyei krai, to mi vchinimo tobi milist' ta pravdu. i vona spustila ikh shnurum chyeryez vikno, bo dim ii buv u stini mis'kogo muru, i v muri vona zhila. i skazala vona im: idit' na goru, shchob nye spitkala vas pogonya. i khovaityesya tam tri dni, azh poki nye vyernyet'sya pogonya, a potomu pidyetye svoeyu dorogoyu. i skazali do nyei ti lyudi: mi budyemo chisti vid tsiei prisyagi tobi, shcho ti zaprisyagla nas, yakshcho ti nye vchinish tak. otsye, yak mi budyemo vkhoditi do krayu, to ti priv'yazhyesh shnurka z tsiei nitki chyervyeni v vikni, shcho ti nim nas spustila. a bat'ka svogo, i matir svoyu, i brativ svoikh, i vvyes' dim svogo bat'ka zbyeryesh do syebye do domu. i budye, usi, khto viide z dyeryei tvogo domu nazovni, krov iogo na golovi iogo, a mi chisti. a vsi, khto budye v dvi z tobouy, krov iogo na golovi nashii, yakshcho nasha ruka budye na n'omu. a koli ti vidkriesh tsyu nashu spravu, to mi budyemo chisti vid prisyagi tobi, yakoyu ti zaprisyagla nas. a vona skazala: yak vi skazali, nyekhai budye vono tak. i vidpustila ikh, a voni pishli. i vona priv'yazala v vikni chyervonogo sukanogo shnurka. i voni pishli, i vviishli na goru, ta i sidili tam tri dni, azh poki vyernulasya pogonya. i shukala pogonya po vsii dorozhi, ta nye znaishla ikh. i povyernulasya ti dva muzhi,

i ziishli z gori, i pyeryeishli iordan, i priishli do isusa, sina navinovogo, ta i rozpovili iomu vsye, shcho ikh spitalo. i skazali voni do isusa: spravdi i-o' dav u nashu ruku vsyu tsyu zьемlyu, a vsi myeshkantysi ts'ogo krayu omlili zo strakhu pyeryed nami.

3

i vstav isus rano vrantsi, i voni rushili z sittimu, ta i priishli azh do iordanu vin ta vsi izrailyevi sini. i pyeryenochuvali voni tam pyershe, nizh pyeryeishli. i stalosya po tr'okh dnyakh, i pyeryeishli uryadniki mizh taborom, i nakazali narodovi, govoryachi: koli vi pobachytie kovchyeга zapovitu i-o, tsi-doa vashogo, ta svyashchyenikiv-lyevitiv, nyeh nyesus' iogo, to vi rushitye z vashogo mistsya, i pidyetye za nim. til'ki viddal' mizh vami ta mizh nim budye miroyu kolo dvokh tisyach liktiv. nye nablizhaityesya do n'ogo, shchob vi znali tu dorogu, yakoyu pidyetye, bo vi nye khodili tsieyu dorogoyu ani vchora, ani pozavchora. i skazav isus do narodu: osv yatit'sya, bo i-o' uzavtra chinitimye chuda pomizh vami. i skazav isus do svyashchyenikiv, govoryachi: ponyesit' kovchyeга zapovitu, i pyeryeidit' iordan pyeryed narodom. i ponyesli voni kovchyeга zapovitu, i pishli pyeryed narodom. i skazav i-o' do isusa: ts'ogo dnya rozpichnu ya zvyelichuvati dyebne na ochakh us'ogo izrailya, yakii budye bachiti, shcho yak buy ya z moisyem, tak budu z toboyu. a ti nakazhYESH svyashchyenikam, shcho nosyat' kovchyeга zapovitu, govoryachi: koli vi vviidyyete do krayu vodi iordanu, stanyetye v iordani. i skazav isus do izrail'yevikh siniv: pididit' syudi, i poslukkhaitye sliv i-o, tsi-doa vashogo. i isus skazav: po ts'omu piznaetye, shcho tsi-do zhivii pomizh vami, i konchye vin vizhyenye pyeryed vami khanaanyeyanina, i khit-tyeyanina, i khivvyeyanina, i pyerizzyeyanina, i gir-gashyeyanina, i evusyeyanina. otsye kovchyeг zapovitu vladiki vsiei zьемli pyeryekhodit' pyeryed vami chyeryez iordan. a tyepyer viz'mit' sobi dvanadtsyat' muzhiv z izrail'yevikh plyemyen, po odnomu muzhyevi na plyem'ya. i stanyet'sya, koli spinyat'sya stopi nig svyashchyenikiv, shcho nosyat' kovchyeга i-o, vladiki vsiei zьемli, u vodi iordanu, budye spinjena voda, shcho tyeche zvyerkhu, i stanye odnim valom. i stalosya, koli rushiv narod zo svoikh namyetiv, shchob pyeryeit iordan, a svyashchyeniki, shcho nyesli kovchyeга zapovitu pyeryed narodom, i koli nosii kovchyeг priishli do iordanu, a nogi svyashchyenikiv, shcho nyesli kovchyeга, zanurilisya v vodu skrayu, a iordan buv povnii po vsi byeryegi svoi vsi dni zhniv, zo spinilas' voda, shcho zvyerkhu tyekla, stala odnim valom, duzhnye dalyeko vid mista adama, shcho zboku tsoratanu, a ta, shcho tyekla do stepu, do solonogo morya, styekla zovsim, i bula viddilyena, a narod pyeryeishov navproti erikhonu. a svyashchyeniki, shcho nyesli kovchyeга zapovitu i-o'ogo, stali mitsno na sukhomu posyeryedini iordanu, i vvyes' izrail' pyeryekhodiv po sukhomu, azh poki nye skinchiv pyeryekhoditi iordan uvyes' narod.

4

i stalosya, yak uvyes' narod zakinchiv pyeryekhoditi iordan, to skazav i-o' do isusa, govoryachi: viz'mit' sobi z narodu dvanadtsyat' muzhiv, po odnomu muzhyevi z plyemyeni. i nakazhyetye im, govoryachi: vinyesit' zvidsi, iz syeryedini iordanu, iz mistsya, dye mitsno stoyali nogi svyashchyenikiv, dvanadtsyat' kamyeniv, i pyeryenyesyetye ikh iz soboyu, i pokladyetye ikh na nichligu, shcho v n'omu budyetye nochuvati tsiei nochi. i poklikav isus tikh dvanadtsyat'okh muzhiv, shcho nastanoviv z izrail'yevikh siniv, po odnomu muzhyevi z plyemyeni, ta i skazav im isus: pidit' pyeryed kovchyeгom i-o, tsi-doa vashogo, do syeryedini iordanu, i pidiimit' sobi kozhyen na plyeche svoe odnogo kamyenya za chislom plyemyen izrail'yevikh siniv, shchob to bulo znakom mizh vami, koli vzavtra zapitayut' vashi sini, govoryachi: shcho tsye v vas za kaminnya? to skazhyetye im, shcho bula viddilyena iordans'ka voda pyeryed kovchyeгom i-o'ogo zapovitu, koli vin pyeryekhodiv v iordani, bula viddilyena iordans'ka voda. i budut' ti kaminnya za pam'yatku dlya izrail'yevikh siniv azh naviki. i зробили izrail'yevi sini tak, yak nakazav isus, i ponyesli voni dvanadtsyat' kamyeniv iz syeryedini iordanu, yak govoriv i-o' do isusa, za chislom plyemyen izrail'yevikh siniv. i pyeryenyeshli ikh iz soboyu do nichligu, ta i poklali ikh tam. a inshikh dvanadtsyat' kamyeniv postaviv isus v syeryedini iordanu na misti, dye stoyali nogi svyashchyenikiv, shcho nyesli kovchyeга zapovitu, i voni tam azh do dnya ts'ogo. a svyashchyeniki, shcho nyesli kovchyeга, stoyali v syeryedini iordanu azh do zakinchyennya vs'ogo, shcho i-o' nakazav buv isusovi skazati narodovi, zgidno z usim tim, shcho nakazav buv moisyey isusovi. a narod kvapivsia i pyeryekhodiv. i stalosya, yak uvyes' narod skinchiv pyeryekhoditi, to pyeryeishov i-o kovchyeг ta svyashchyeniki pyeryed narodom. i pyeryeishli ruvimovi sini i sini gadovi ta polovina plyemyeni manasiinogo, ozbroeni do boyu, pyeryed izrail'yevimi sinami, yak moisyey govoriv buv do nikh. kolo soroka tisyach ozbroenikh voyakiv pyeryeishli pyeryed i-o litsyem na viinu do erikhons'kikh stepiv. togo dnya zvyelichiv i-o' isusa na ochakh us'ogo izrail'ya, i stali boyatisya iogo, yak boyalisya moisyeya po vsi dni iogo zhittya. i skazav i-o' do isusa, govoryachi: nakazhi svyashchyenikam, shcho nosyat' kovchyeга zapovitu, i nyekhai voni viidut' z iordanu. i nakazav isus svyashchyenikam, govoryachi: viidit' z iordanu! i stalosya, koli svyashchyeniki, shcho nyesli kovchyeга i-o'ogo zapovitu, viishli z syeryedini iordanu, a stopi nig svyashchyenikiv vidirvalisya vid n'ogo, shchob stati na sukhomu, to voda iordanu vyernulasya na svoje mistsye, i pishla, yak uchora-pozavchora, po vsikh iogo byeryegakh. a narod vishov iz iordanu dyesyatogo dnya pyershego misyatsya, ta i taboruvav u gilgali, na skhidn'omu botsi erikhonu. a dvanadtsyat' tikh kamyeniv, shcho vzyali z iordanu, isus postaviv u gilgali. i skazav vin do izrail'yevikh siniv, govoryachi: koli vzavtra zapitayut' vas vashi sini svoikh bat'kiv, govoryachi: shcho tsye za kaminnya? to poznaiomtye vashikh siniv, govory-

achi: po sukhomu pyeryeishov buv izrail' tseye iordan, bo i-o', tsi-do vash, visushiv vodu iordanu pyeryed vami, azh poki vi nye pyeryeishli, yak zrobiv buv i-o', tsi-do vash, moryu chyervonomu, yakye vin visushiv pyeryed nami, azh poki mi nye pyeryeishli, shchob usi narodi zymli piznali ruku i-o, shcho sil'na vona, shchob boyalisya vi i-o, tsi-doa vashogo, po vsi dni.

5

i stalosya, yak usi amoryeys'ki tsari, shcho po toi bik iordanu na zakhid, i vsi khanaans'ki tsari, shcho nad moryem, pochuli, shcho i-o' visushiv buv vodu iordanu pyeryed izrail'yevimi sinami, azh poki voni pyeryeishli, to zomlilo ikhne syertsye, i nye bulo vzhye v nikh dukhu zo strakhu pyeryed izrail'yevimi sinami. togo chasu skazav i-o' do isusa: narobi sobi kamin-nikh nozhiv, i poobrizui izrail'yevikh siniv znovu, drugii raz. i narobiv sobi isus kaminnikh nozhiv, ta i poobrizuvav izrail'yevikh siniv pri giv'at-gaaraloti. a otsye ta prichina, chomu isus poobrizuvav: uyves' narod, shcho viishov buv iz egiptu, cholovichoi stati, usi voyaki, povmirali v pustini v dorozhi, koli viishli z egiptu. bo buv obrizanii uyves' narod, shcho vikhodiv, a vs'ogo narodu, shcho narodivsysya v pustini v dorozhi po vikhodi z egiptu, nye obrizovali. bo sorok lit khodili izrail'yevi sini v pustini, azh poki nye vig-inuv uyves' toi narod, ti voyaki, shcho viishli bulo z egiptu, shcho nye slukhalisya i-o'ogo golosu, shcho i-o' zaprisyagnuv buv im nye pokazati im togo krayu, shcho i-o' zaprisyagnuv buv ikhnim bat'kam dati im kra, yakii tyechye molokom ta myedom. a ikhnikh siniv postaviv zamist' nikh. ikh poobrizuvav isus, bo voni buli nyeobrizani, bo ikh nye obrizovali v dorozhi. i stalosya, yak uyves' narod zakinchiv obrizuvatsiya, to voni osili v tabori na svoikh mist-syakh azh do viduzhannya. i skazav i-o' do isusa: s'ogodni ya znyav z vas egipyets'ku gan'bu. i naz-vav tye mistsye im'yam: gilgal, i tak e azh do ts'ogo dnya. i taboruvali izrail'yevi sini v gilgali, i sprav-ili paskhu vyechori chotirnadtsyatogo dnya misyat-sya na erikhons'kikh stypakh. a nazavtra po pastsi ili voni togo samogo dnya z urozhayu togo krayu, oprisnoki ta prazhyenye. i peryestala padati manna z drugogo dnya, yak voni ili z urozhayu togo krayu, i vzhye bil'sh nye bulo izrail'yevim sinam manni, i ili voni togo roku z urozhayu khanaans'kogo krayu. i stalosya, koli isus buv pri erikhoni, to zviv ochi svoi ta i pobachiv, azh os' stoit' navproti n'ogo cholovik, a vityagnyenii iogo myech u rutsi iogo. i pidiishov isus do n'ogo, ta i skazav iomu: chi ti nash, chi nashikh vorogiv? a toi vidkazav: ni, bo ya vozhd' i-o'ogo viis'ka, tyepyer ya priishov. i vpav isus na oblichya svoe do zymli, i vklonivsya, ta i skazav iomu: shcho govorit' mui pan svoemu rabovi? i skazav vozhd' i-o'ogo viis'ka do isusa: skin' vzuttya svoe z svoikh nig, bo tsye mistsye, na yakomu stoish ti, syatyte vono! i zrobiv isus tak.

6

a erikhon zamknuvsysya, i buv zamknyenii zo strakhu pyeryed izrail'yevimi sinami, nikhto nye vikhodiv i nye vkhodiv. i skazav i-o' do isusa: os', ya dav u tvoyu ruku erikhon ta tsarya iogo, sil'nikh voy-akiv. i obiidyetye navkolo tsye misto, vsi voy-aki, obkhid navkolo mista odin raz. tak zrobish shist' dyen'. a sim svyashcheyenikiv budut' nyesti sim suryem iz baranyachikh rogiv pyeryed kovcheyegom. a s'omogo dnya obiidyetye navkolo tye misto sim raz, a svyashcheyeniki zasurmyat' u rogi. i stanyet'sya, koli zasurmit' baranyachii rig, koli vi pochueti golos tiei surmi, a vyves' narod kriknye guchnim krikom, to mur ts'ogo mista vpadye na svoemu misti, a narod uviidye kozhyen pyeryed syebe. i poklikav isus, sin navinin, svyashcheyenikiv, ta i skazav do nikh: nyesit' kovcheyega zapovitu, a sim svyashcheyenikiv budut' nyesti sim suryem iz baranyachikh rogiv pyeryed i-o kovcheyegom. a do narodu skazav: pidit', obiidit' navkolo tsye misto, a do ozbroenii pidye pyeryed i-o kovcheyegom. i stalosya, yak isus skazav tsye narodovi, to sim svyashcheyenikiv, shcho nyesli sim suryem iz baranyachikh rogiv, ishli ta surmili v tsi surmi, a kovchey i-o'ogo zapovitu ishov za nimi. a ozbroeni ishli pyeryed svyashcheyenikami, shcho surmili v rogi, a viis'ko zadne ishlo za kovcheyegom. i vsye surmili v surmi. a narodovi isus nakazav, govoryachi: nye budyetye krichati, i nye dastye pochuti vashogo golosu, i nye viidye slovo z vashikh ust azh do dnya, koli ya skazhu vam: zakrichit'! i vi zakrichitye. i i-o kovcheyeg pishov navkolo mista, obiishov odin raz. i vviishli do taboru, ta i nochuvali v tabori. i vstav isus rano vrantsi, i ponyesli svyashcheyeniki i-o'ogo kovcheyega. a sim svyashcheyenikiv, shcho nyesli sim suryem iz baranyachikh rogiv pyeryed i-o kovcheyegom, ishli ta vsye surmili v surmi, a ozbroeni ishli pyeryed nimi, a viis'ko zadne ishlo za i-o kovcheyegom. i vsye surmili v surmi. i obiishli navkolo mista drugogo dnya odin raz, ta i vyernulisya do taboru. tak zrobili shist' dyen'. i stalosya s'omogo dnya, i povs-tavali voni rano vrantsi, yak skhodila rannya zorya, i obiishli navkolo mista za tim pripisom sim raz. til'ki togo dnya obiishli misto navkolo sim raz. i stalosya, koli s'omogo razu zasurmili svyashcheyeniki v surmi, to isus skazav do narodu: zakrichit', bo i-o' viddav vam tsye misto! i stanyet'sya tsye misto zaklyattym, vono ta vsye, shcho v n'omu, dlya i-o. til'ki bludnit-sya rakhav budye zhiti, vona ta vsi, khto z nyeyu v domi, bo vona skhovala bula posliv, yakikh mi posilali. ta til'ki styeryezhit'sya zaklyatogo, shchob vi sami nye stali zaklyattym, i nye vzyali z zaklyatogo, i shchob tim nye zavylei izrail'yevogo taboru pid zaklyattya, i nye dovyeli iogo do nyeshchastya. a vsye sriblo ta zoloto, i ryechi midyani ta zalizni, tsye svy-atist' dlya i-o, vono vviidye do i-o'oi skarbnitsi. i zakrichav narod, i zasurmili v surmi. i stalosya, yak narod pochuv golos surmi, i zakrichav narod guchnim krikom, to vpav mur na svoemu misti, a narod uviishov do mista, kozhyen pyeryed syebe. i zdobuli voni tye misto. i zrobili voni zaklyattym usye, shcho v misti, vid cholovika i azh do zhinki, vid yunaka i azh do starogo, i azh do vola, i shtuki dribnoi khudobi,

i osla, usye znishchili vistryam myecha. a do dvokh tikh lyudyei, shcho vividuvali krai, isus skazav: uvidit' do domu tiei zhinki bludnitsi, i vivyedit' zvidti tu zhinku ta vsye, shcho ii, yak vi zaprisyagly buli ii. i vviishli yunaki, vividuvachi, i vivyeli rakhav, i bat'ka ii, i matir ii, i brativ ii, i vsye, shcho ii, i vsi roditi ii vivyeli i umistili poza izrailiyevim taborom. a misto ta vsye, shcho v n'omu, spalili ognym. til'ki sriblo ta zoloto, i ryechi midyani ta zalizni dali do skarbniitsi i-o'ogo domu. a bludnitsyu rakhav, i dim ii bat'ka, i vsye, shcho ii, isus pozostaviv pri zhitti. i osila vona syeryed izrailya, i tak e azh do ts'ogo dnya, bo skhovala bula posliv, yakikh poslav buv isus vividati erikhon. i togo chasu zaprisyagnuv isus, govoryachi: proklyati pyeryed i-o litysem kozhyen, khto vstanye i vidbudue tsye misto erikhon, na pyer- voridnim svoim vin zalozhit' iogo, i na naimolodshim svoim postavit' brami iogo. i buv i-o' z isusom, a slava iogo roziishlasya po vsim krai.

7

i spronyevirilysya izrailyevi sini v zaklyatomu, akhan, sin karmiya, sina zavdievogo, sina zyerakhovogo, yudinogo plyemieni, uzav iz zaklyatogo. i zapalivysya i-o gniv na izrailiyevikh siniv. i poslav isus muzhiv z erikhonu v ai, shcho pri byet-yevyeni, na skhid vid byet-yelu, i skazav do nikh, govoryachi: pidit', i vividaitye tsyei krai. i pishli ti muzhi, i vividali toi ai. i vyernulysya voni do isusa ta i skazali do n'ogo: nyekhai nye idye vvyes' narod, kolo dvokh tisyach lyuda abo kolo tr'okh tisyach lyuda nyekhai viidut', i pob'yut' ai. nye trudi vs'ogo narodu tudi, bo ti vorogi nyechislyenni. i pishli tudi z narodu kolo tr'okh tisyach lyuda, ta voni povtikali pyeryed ais'kimi lyud'mi. i ais'ki lyudi povibivali z nikh kolo tridtskyati i shosti cholovika, ta i gnali ikh z-pyeryed brami azh do shyekarim, i rozbili ikh na uzbichchi gori. i okhlyalo syertsye narodu, ta i stalo yak voda. i rozdyer isus odyezhu svoyu, ta i upav na oblichchya svoje na zemylyu pyeryed i-o kovchegom, i lyezhav azh do vyechora vin ta izrailyevi starshi, i posipali porokhom svoyu golovu. i skazav isus: akh, vladiko i-o, dlya chogo. ti konchye pyeryeprovadiv tsyei narod chyeryez iordan, shchob dati nas u ruku amoryeyanina, shchob vigubiti nas? o, koli b mi buli pozostalysya, i osili po toi bik iordanu! o, i-o! shcho ya skazhu po tomu, yak izrail' obyernuv potilitsyu pyeryed svoimi vorogami? i pochuyut' khanaanyeyanin ta vsi myeshkantysi ts'ogo krayu, i zbyerut'sya navkolo na nas, i znishchat' im'ya nashye z zymeli. i shcho ti zrobish svoemu vyelikomu imyennyu? i skazav i-o' do isusa: ustan', poshcho to ti padaesh na oblichchya svoje? izrail' zgrishiv, i voni pyeryestupili mogo zapovita, shcho ya nakazav im, i vzyali z zaklyatogo, a takozh krali, i obmanyuvali, i klali pomizh svoi ryechi. i nye zmozhyet' izrailyevi sini vstoyati pyeryed svoimi vorogami, voni obyernut' spinu pyeryed vorogami svoimi, bo stali zaklyatyyam. nye budu bil'shye z vami, yakshcho nye vigubitye zaklyatogo z-pomizh syeblye ustan', osvyatyi narod ta i skazhyesh: osvyatit'sya na zavtra, bo tak skazav i-o', tsi-do izrailiv: zaklyatye syeryed tyebye, izrailylu!

ti nye zmozhyesh ustoyati pyeryed svoimi vorogami, azh doki vi nye vikinyetye z-pomizh syeblye togo zaklyatogo. i pidkhod'tye rano vrantsi za vashimi plyemyenami. i stanyet'sya, tye plyem'ya, shcho iogo viyavit' i-o', nyekhai pidkhodit' za rodami; a rid, shcho iogo viyavit' i-o', pidkhoditimy za domami, a dim, shcho iogo viyavit' i-o', pidkhoditimy za muzhchinami. i stanyet'sya, khto bude viyavlyenii u zaklyatim, toi bude spalenyi v ogni, vin ta vsye, shcho iogo, bo pyeryestupiv vin zapovita i-o'ogo, i vchiniv byezsoromnye mizh izrailym. i vstav isus rano vrantsi, i priviv izrailya za iogo plyemyenami, i bulo viyavlyenye yudinye plyem'ya. i priviv vin yudini rodi, i buv viyavlyenii rid zarkhiiv. i priviv vin zarkhiiv rid za rodinami, i buv viyavlyenii zavdi. i priviv vin iogo dim za muzhchinami, i buv viyavlyenii akhan, sin karmiya, sina zavdiya, sina zyerakha z yudinogo plyemieni. i skazav isus do akhana: sinu mii, vzdai zhye slavu dlya i-o, tsi-doka izrailya, i priznaisya iomu, i podai myeni, shcho ti zrobiv? nye skazhi nyeppravdi pyeryedo mnoyu! i vidpoviv akhan do isusa ta i skazav: diisno, zgrishiv ya i-o, tsi-dooi izrailya, i zrobiv tak ta tak. i pobachiv ya v zdobichi odnogo dobrogo shin'ars'kogo plashcha, i dvi sotni shyekliv sribla, i odnogo zolotogo zlivka, p'yatdyesat' shyekliv vaga iogo, i zabazhav ya ikh, i vzyav ikh. i os' voni skhovani v zymeli v syeryedini namyetu mogo, a sriblo pid nim. i poslav isus poslantsiv, i pobigli voni do namyetu, azh os' skhovanye vono v namyeti, a sriblo pid nim. i zabrali iogo z syeryedini namyetu, i prinyesli iogo do isusa ta do vsikh izrailiyevikh siniv, i poklali iogo pyeryed i-o litysem. i vzyav isus akhana, zyerakhovogo sina, i tye sriblo, i togo plashcha, i togo zolotogo zlivka, i siniv iogo, i dochok iogo, i vola iogo, i osla iogo, i otaru iogo, i namyeta iogo, i vsye, shcho iogo, a vvyes' izrail' iz nim, ta i povivodili ikh do dolini akhor. i skazav isus: nashcho ti naviv nyeshchastya na nas? nyekhai na tyebye navyedye tsye nyeshchastya i-o' ts'ogo dnya! i vkamyenuvali iogo, uvyes' izrail', kaminnyam. i popalili ikh v ogni, i vkamyenuvali ikh kaminnyam. i postavili nad nim vyeliku kaminnu mogilu, shcho stoit' azh do ts'ogo dnya. i spiniv i-o' lyutist' gnivu svogo, tomu nazvav im'ya togo mistysya: akhor, azh do ts'ogo dnya.

8

i skazav i-o' do isusa: nye biisya i nye lyakaisya, viz'mi z soboyu vvyes' viis'kovii lyud, ta i ustan', pidi na ai. podivysya: os' dav ya v ruku tvoyu ais'kogo tsarya, i narod iogo, i misto iogo, i krai iogo, i zrobish aevi, i tsaryevi iogo, yak ti zrobiv erikhonovi ta tsaryevi iogo, til'ki zdobich iogo ta khudobu iogo zabyeryetye sobi. postav sobi zasidku na misto pozad n'ogo. i vstav isus ta vvyes' viis'kovii lyud, shchob iti na ai. i vibrav isus tridtskyat' tisyach cholovika sil'nikh voyakiv, ta i poslav ikh unochi. i vin nakazav im, govoryachi: glyadit', chatuitye na ai z-pozad mista, nye viddalyaityesya duzhye vid mista, i bud'tye vsi gotovi. a ya ta vvyes' narod, shcho zo mnoyu, pridymemo do mista. i stanyet'sya, koli viidut' navpyeryeimi nam, yak pyershye, to mi vtyechyemo py-

eryed nimi. i viidut' voni za nami, a mi vidtyag-nyemo ikh vid mista, bo skazhut': voni vtikayut' pyeryed nami, yak pyershye. i mi vtyechyemo pyeryed nimi. a vi vstanyetye z zasidki, i zdobudyetye tye misto, i i-o', tsi-do vash, dasť iogo vam u vashu ruku. i stanetyesya, yak vi viz'myetye misto, to pidpalitye misto ognym, zrobytie za i-o slovom. glyadit', ya vam nakazav. i poslav ikh isus, i pishli voni na zasidku, ta i zasili mizh byet-yelom ta mizh aem, iz zakhodu vid ayu. a isus nochuvav tiei nochi syeryed narodu. i vstav isus rano vrantsi, i pyeryeglyanuv narod, i pishov vin ta izrail'yevi starshi pyeryed narodom do ayu. a vsi voyaki, shcho buli z nim, pishli pid goru, i pidiishli, i priishli navproti togo mista, i taborovali z pivnochii ayu, a mizh nim ta mizh aem bula dolina. i vzyav vin kolo p'yati tisyach cholovika, i postaviv ikh yak zasidku mizh byet-yelom ta mizh aem z zakhodu mista. i rozklav narod, uvyes' tabir, shcho z pivnochii mista, a zadnyu chastinu iogo z zakhodu mista. i priishov isus tiei nochi na syeryedinu dolini. i stalosya, yak pobachiv tsye ais'kii tsar, to lyudi togo mista pospishili, i vstali rano, i viishli navpyeryeimi izrail'ya na bii, vin ta vvyes' iogo narod, na oznachenyi chas pyeryed styep. a vin nye znay, shcho e zasidka na n'ogo z-pozad mista. a isus ta vvyes' izrail' udavali, nibi pobiti pyeryed nimi, i vtikali dorogoyu na pustyniu. a ti sklikali vvyes' narod, shcho v misti, shchob gnatisya za nimi. i gnalisya voni za isusom, i viddalilisya vid mista. i nye polishivsy nikhto v ai ta v byet-yeli, khto nye pognavsy b za izrail'yem. i pozostavili voni misto vidchinyenim, ta i gnalisya za izrail'yem. i skazav i-o' do isusa: prostyagni spisa, shcho v rutsi tvoii, do ayu, bo v ruku tvoyu iogo vid-dam. i prostyagnuv isus spisa, shcho v rutsi iogo, do mista. a zasidka shvidko vstala zo svoego mistasya, ta i pobigli, yak vin prostyagnuv svoyu ruku. i vviishli voni do mista, i zdobuli iogo, i pokvapilisya ta i pidpalili tye misto ognym. i obyernulisya ais'ki lyudi pozad syebe, ta i pobachili, azh os' znyavsy dim mista do nyeba! i nye bulo v nikh sili, shchob utikati ani syudi, ani tуди... a narod, shcho vtikav do pustini, obyernuvsy na tikh, khto gnavsy za nim. a isus ta vvyes' izrail', yak pobachili, shcho zasidka zdobula tye misto, i shcho znyavsy dim iz mista, to vyer-nulisya, ta i povbivali ais'kikh lyudyei. a ti povikhodili z mista navpyeryeimi nikh, i opinilisya syeryed izrail'ya: ti z ts'ogo boku, a ti z togo. i povbivali ikh, tak shcho nye pozostalosya z nikh nikogo, khto vry-atuvavsy b chi vtik. a ais'kogo tsarya voni skhopili zhivogo, i privyeli iogo do isusa. i stalosya, yak pok-inchiv izrail' zabivati vsikh ais'kikh myeshkantsiv na poli, u pustini, shcho gnali ikh po nii, i popadali voni vid vistrya myecha azh do ostann'ogo, to vyernuvsya vvyes' izrail' do ayu, i pyeryebili iogo vistryam myecha. i bulo vsikh, shcho vpali togo dnya, vid cholovika i azh do zhinki, dvanadtsyat' tisyach, usi ais'ki myeshkantsi. a isus nye opuskav svoei ruki, shcho vityagnuv zo spisom, azh poki nye vchiniv zakly-atyiam usikh ais'kikh myeshkantsiv. til'ki khudobu ta zdobich togo mista pozabirav sobi izrail' za slovom i-o, shcho nakazav buv isusovi. i spaliv isus ai, i poklav iogo vichnoyu ruinoyu, pustkoyu, i tak e azh do ts'ogo dnya. a ais'kogo tsarya povisiv na dyeryevi azh do

vychirn'ogo chasu. a koli sontsy zakhodilo, isus nakazav, i znali iogo trupa z togo dyeryeva ta i kinuli iogo do vkhodu brami mista. i nakidali nad nim vye-liku kaminnu mogilu, shcho stoit' azh do ts'ogo dnya. todi isus zbuduvav zhyertivnika dlya i-o, tsi-doa izrail'yevogo, na gori yeval, yak nakazav buv moiseyi, rab i-o, izrail'yevim sinam, yak napisano v knizi moiseyevogo zakonu, zhyertivnika z tsilogo kamin-nya, shcho nad nimi nye pidimali zaliza. i prinyesli na n'omu tsilopalenyennya dlya i-o, i prinosili mirni zhyerty. i vin napisav tam na tikh kaminnyakh v-pisa moiseyevogo zakonu, shcho toi napisav pyeryed izrail'yevimi sinami. a vvyes' izrail', i starshi iogo, i uradyniki, i suddi iogo, stoyali z ts'ogo i z togo boku kovcheyu navproti svyashchenyikiv-lyevitiv, shcho nosyat' kovcheyu i-o'ogo zapovitu, yak prikhod'ko, tak i tubilyets', polovina iogo navproti gori garizim, a polovina iogo navproti gori yeval, yak nakazav buv moiseyi, rab i-o, blagoslovlyati izrailiv narod naipyershye. a potim vin chitav usi slova togo zakonu, blagoslovnyennya ta proklyattyta, usye tak, yak napisano v zakoni. nye bulo slova zo vs'ogo, shcho nakazav buv moiseyi, chogo nye chitav bi isus pyeryed usima zborami izrail'ya, i zhinok, i dityei, i prikhod'ka, shcho khodit' syeryed nikh.

9

i stalosya, koli tsye pochuli vsi tsari, shcho po toi bik iordanu, na gori ta na podilli, ta na vsim byeryezi vyelikogo morya navproti livanu: khit-tyeyanin, i amoryeyanin, khanaaneyanin, pyer-izzyeyanin, khivvyyeyanin i evusyeyanin, to voni zi-bralisya razom, shchob odnodushno voyuvati proti isusa ta proti izrail'ya. a myeshkantsi giv'onu pochuli, shcho isus zrobit erikhonovi ta aevi, to zrobili i voni khitrist'. i pishli voni, i zabyezpyechilis' zhivnistyu na dorogu, i vzyali povitirani mishki dlya osliv svoikh, i burdyuki dlya vina povitirani, i potriskani, i pov'yazani, i vzuttya povitiranye ta polatanye na ikhnikh nogakh, i odyezha na nikh ponoshyena, a vvyes' khlib ikhn'oi pozhivi na dorogu buv sukhii, zaplisnili. i pishli voni do isusa, do taboru v gil-gali, ta i skazali do n'ogo ta do muzhiv izrail'yevikh: mi priishli z dalyekogo krayu, a vi tyepper skla-dit' z nami umovu. i skazali izrail'yevi muzhi do khivvyyeyan: mozhye vi siditye poblizu nas, to yak mi sklad'yemo z vami umovu? i skazali voni do isusa: mi tvoi rabi. a isus skazav do nikh: khto vi ta zvidki prikhoditye? i voni skazali iomu: z duzhye dalyekogo krayu priishli tvoi rabi do imyennya i-o, tsi-doa tvogo, bo mi chuli chutku pro n'ogo, i vsye, shcho vin zrobit buv v egipti, i vsye, shcho vin zro-biv dvom amoryeis'kim tsaryam, shcho po toi bik ior-danu, sigonovi, tsaryevi khyeshbons'komu, ta ogovi, tsaryevi bashans'komu, shcho v ashtaroti. i skazali do nas nashi starshi ta vsi myeshkantsi nashogo krayu, govoryachi: viz'mit' u svoyu ruku pozhivu na dorogu, i idit' navproti nikh ta i skazhyetye im: mi vashi rabi, a tyepper skladit' iz nami umovu. otsye nash khlib: tyeplim mi zabyezpyechilisya nim u pozhivu na dorogu z nashikh domiv u dyen' nashogo vikhodu, shchob iti do vas, a tyepper os' vin visokh i stav

zaplisnili. a tsi burdyuki vina, shcho ponapovnyuvali mi novi, os' podyerlysa! a os' odyezha nasha ta vzuttya nashye povitalosya vid tsiei duzhnye dalyekoi dorogi. i vzyali lyudi z ikhn'oi pozhivi na dorogu, a i-o ust nye pitali. i vchiniv im isus mir, i sklav z nimi umovu, shchob zostaviti ikh pri zhitti, i prisyagnuli im nachal'niki gromadi. i stalosya po tr'okh dnyakh po tomu, yak sklali z nimi umovu, to pochuli, shcho bliz'ki voni do n'ogo, i sidyat' voni pomizh nimi. i rushili izrailyevi sini, i tryet'ogo dnya pribuli do ikhnikh mist. a ikhni mista: giv'on, i kyefira, i byeyerot, i kir'yat-earim. i nye povbivali ikh izrailyevi sini, bo nachal'niki gromadi prisyagli buli im i-o, tsi-doom izrailya. i narikala vsya gromada na nachal'nikiv. i skazali vsi nachal'niki do vsiei gromadi: mi prisyagnuli im i-o, tsi-doom izrailya, a tyepper mi nye mozhyemo dotorknutysya do nikh. otsye zrobimo im, pozostavimo ikh pri zhitti, i nye budye na nas gnivu za prisyagu, shcho mi prisyagnuli im. i skazali do nikh nachal'niki: nyekhai voni zhivut'. i stali voni rubati drova ta nositi vodu dlya vsiei gromadi, yak govorili im nachal'niki. i poklikav ikh isus, i promovlyav do nikh, govoryachi: chomu vi obmanili nas, govoryachi: mi duzhnye dalyeki vid vas, a vi os' siditye syeryed nas? a tyepper vi proklyati, i nye pyeryevyedet'sya z-posyeryed vas rab, i rubachi drov, i nosii vodi dlya domu tsi-doa mogo. a voni vidpovili isusovi ta i skazali: bo spravdi vyavlyeno rabam tvoim, shcho i-o', tsi-do tvii, nakazav moisyeevi, svoemu rabovi, dati vam uvyes' tsyei krai, i vigungi vsikh myeshkantsiv tsiei zymli pyeryed vami. i mi duzhnye nalyakalisya za svoe zhittya zo strakhu pyeryed vami, i zrobili otsyu rich. a tyepper mi otsye v rutsi tvoii: yak dobre, i yak spravvedlivo v ochakh tvoikh uchniti nam, uchni. i vin zrobiv im tak, i vryatuvav ikh vid ruki izrailyevivkh siniv, i nye povbivali ikh. i dav ikh isus togo dnya za rubachiv drov ta za nosiiv vodi dlya gromadi i dlya i-o'ogo zhyertynika, i tak e azh do ts'ogo dnya, do mistsya, yakyie vin vbyerye.

10

i stalosya, yak pochuv erusalims'kii tsar adonitsyedyek, shcho isus zdobuv ai ta vchiniv iogo zaklyattyam, i shcho yak zrobiv erikhonovi i tsaryevi iogo, tak zrobiv aevi ta tsaryevi iogo, i shcho myeshkantsi giv'onu sklali mir z izrail'em ta buli syeryed nikh, to duzhnye nalyakalisya, bo giv'on misto vyelikye, yak odnye z mist tsars'kikh, i shcho vin bil'shii za ai, a vsi lyudi iogo litsari. i poslav erusalims'kii tsar adonitsyedyek do khyevrons'kogo tsarya gogama, i do yarmuts'kogo tsarya pir'ama, i do lakhis'kogo tsarya yafii, i do yeglons'kogo tsarya dyevira, govoryachi: priidit' do myenye, i dopomozhit' myeni, i mi pob'emo giv'ona, bo vin zamiriv z isusom ta z izrail'yevimi sinami. i voni zibralisya, i pishli p'yat' amoryeis'kikh tsariv: tsar erusalims'kii, tsar khyevrons'kii, tsar yarmuts'kii, tsar lakhis'kii, tsar yeglons'kii, voni ta vsi tabori ikhni, i roztaborovalysya pri giv'oni, i voyuvali proti nikh. i poslali giv'ons'ki lyudi do isusa ta do taboru v gilgal, govoryachi: nye strimui svoei ruki vid svoikh

rabiv! priidi do nas skoro, i spasi nas ta dopomozhi nam, bo zibralisya na nas usi amoryeis'ki tsari, shcho zamyeshkuyut' gori. i rushiv isus iz gilgalu, vin ta z nim usi voyaki i viis'kovi litsari. i skazav i-o' do isusa: nye biisya ikh, bo ya viddav ikh u tvoyu ruku, nikhto z nikh nye vstoit' pyeryed toboyu. i pribuv do nikh isus znyenats'ka, tsilu nich ishov iz gilgalu. i i-o' naviv na nikh zamishannya pyeryed izrail'yem, i pobiv ikh vyelikoyu porazkoyu v giv'oni. i vin gnav ikh dorogoyu vkhodu do byet-khoronu, i biv ikh azh do azyeki ta azh do makykedi. i stalosya, koli voni vtikali pyeryed izrail'yem i buli na skhodi vid byet-khoronu, to i-o' kidav na nikh iz nyeba vyelikye kaminnya azh do azyeki, i voni vmirali. tikh, shcho povmirali vid gradovogo kaminnya, bulo bil'shye vid tikh, shcho izrailyevi sini povbivali myechyem. todi isus govoriv i-o togo dnya, koli i-o' dav amoryeyanina pyeryed izrail'yevikh siniv, ta i skazav na ochakh izrailya: stan', sontsye, v giv'oni, a ti, misyatsyu, uv aiyalons'kii dolini! i sontsye zatrimalosya, a misyats' spinivysya, azh poki narod vidimstvysya svoim vorogam. chi tsye nye napisanye v knizi pravyednogo? i sontsye stalo na polovini nyeba, i nye pospishalosya zakhoditi maizhye tsilii dyen'. i nye bulo takogo, yak dyen' toi, ani pyeryed nim, ani po n'omu, shchob i-o' tak slukhav lyuds'kogo golosu, bo i-o' voyuvav dlya izrailya. i vyernuvysya isus, a z nim uvyes' izrail' do taboru v gilgal. a ti p'yat' tsariv povtikali, ta i skhovalysya v pyechyeri v makykedi. i bulo donyeseno isusovi i skazano: znaidyeni ti p'yat' tsariv, skhovani v pyechyeri v makykedi. a isus vidkazav: privalit' vyelikye kaminnya na otvir pyechyeri, i priznachtye do nyei lyudyei, shchob ikh styeryegti. a vi nye stiitye, zhyenit'sya za svoimi vorogami, i ponishchtye ikhni zadni styezhi, i nye davaitye im vkhoditi do ikhnikh mist, bo i-o', tsi-do vash, viddav ikh u vashu ruku. i stalosya, yak zavdav im isus ta izrail'yevini duzhnye vyelikyu porazku, tak, shcho priishov im kinyets', a vryatovani povtikali vid nikh, i povkhodili do tyerdinnikh mist, to vyves' narod u spokoi vyernuvysya do taboru do isusa v makykedi, i nikhto nye povorushiv yazyaka svogo proti kogo z izrail'yevikh siniv! i skazav isus: vidchinit' otvir pyechyeri, i privyedit' do myenye z pyechyeri tikh p'yat'okh tsariv. i voni zrobili tak, i vivyeli do n'ogo z pyechyeri tikh p'yat'okh tsariv: tsarya erusalims'kogo, tsarya khyevrons'kogo, tsarya yarmuts'kogo, tsarya lakhis'kogo, tsarya yeglons'kogo. i stalosya, yak privyeli tikh tsariv do isusa, to isus zaklikav usikh izrail'yevikh lyudyei, i skazav viis'kovim nachal'nikom, shcho ishli z nim: pididit', postavtye svoi nogi na shii tsikh tsariv. i voni popidkhodili, i postavili svoi nogi na ikhni shii. i skazav do nikh isus: nye biityesya i nye lyakaityesya, bud'tye sil'ni ta vidvazhni, bo i-o' zrobit' tak usim vashim vorogam, iz yakimi vi voyuetye. a po ts'omu isus biv ikh, i povbivav ikh, i povisiv ikh na p'yat'okh dyeryevakh. i visili voni na tikh dyeryevakh azh do vyechora. i stalosya na chas zakhodu sontsya, isus nakazav, i pozdiimali ikh iz dyeryev, i povkidali ikh do pyechyeri, dye voni buli pokhovalysya, i ponakladali vyelikye kaminnya na otvir pyechyeri, dye vono azh do ts'ogo dnya. a makykedu isus zdobuv

togo dnya, i pobiv vistryam myecha ii ta tsarya ii, uchiniv zaklyattym ikh ta kozhnu osobu, khto buv u nii, nye pozostaviv zhodnogo vryatovanogo v nii. i zrobiv vin ii tsaryevi tye samye, shcho zrobiv buv tsaryevi erikhons'komu. a isus ta vvyes' izrail' iz nim pyeryeishov z makkyyedi do livni, ta i voyuvav proti livni. i dav i-o' v izrailyevu ruku takozh ii ta tsarya ii, i vin pobiv vistryam myecha ii ta kozhnu osobu, shcho v nii, nye pozostaviv zhodnogo vryatovanogo v nii. i zrobiv vin tsaryevi ii, yak zrobiv buv tsaryevi erikhons'komu. i pyeryeishov isus ta vvyes' izrail' iz nim iz livni do lakhishu, i taboruvav pri n'omu ta voyuvav proti n'ogo. i dav i-o' v izrailyevu ruku lakhish, i zdobuv vin iogo drugogo dnya, i pobiv vistryam myecha iogo ta kozhnu osobu, shcho v n'omu, usye tak, yak zrobiv buv livni. todi priishov gyezyers'kii tsar goram dopomogti lakhishu, ta isus pobiv iogo i narod iogo, tak shcho nye pozostaviv zhodnogo v n'omu. i pyeryeishov isus ta vvyes' izrail' iz nim z lakhishu do yeglonu, i taborovali pri n'omu ta voyuvali z nim. i zdobuli iogo togo dnya, i pobili iogo vistryam myecha, shcho v n'omu osobu, shcho v n'omu, togo dnya zrobili zaklyattym, usye tak, yak zrobiv buv lakhishu. i pishov isus ta vvyes' izrail' iz nim z yeglonu do khyevronu, i voyuvav iz nim. i zdobuv iogo, i pobiv vistryam myecha iogo ta tsarya iogo, i vsi mista iogo, i kozhnu osobu, shcho v n'omu, nye pozostaviv zhodnogo vryatovanogo, usye tak, yak zrobiv buv yeglonovi. i zrobiv zaklyattym iogo ta kozhnu osobu, shcho v n'omu bula. i vyernuvsia isus ta vvyes' izrail' iz nim do dyeviru, i voyuvav iz nim. i vin zdobuv iogo, i tsarya iogo, i vsi mista iogo, i povbivali ikh vistryam myecha, ta i zrobiv zaklyattym kozhnu dushu, shcho v n'omu, nye pozostaviv zhodnogo vryatovanogo, yak zrobiv buv khyevronovi, tak zrobiv dyevirovi ta tsaryevi iogo, i yak zrobiv buv livni ta tsaryevi ii. i pobiv isus vvyes' krai: gori, i nyegyev i shyefyeli, i uezrichya, i vsikh ikhnikh tsariv, nye zostaviv zhodnogo vryatovanogo, a kozhnu osobu zrobiv zaklyattym, yak nakazav buv i-o', tsi-do izrailiv. i biv ikh isus vid kadyesh-barnyea ta azh do azzii, i vvyes' goshyens'kii krai, i azh do giv'onu. a vsikh tikh tsariv ta ikhnii krai isus zdobuv odnim razom, bo i-o', tsi-do izrailiv, voyuvav dlya izrailiya. i vyernuvsia isus ta vvyes' izrail' iz nim do taboru v gilgal.

11

i stalosya, yak pochuv tse khatsors'kii tsar yavin, to poslav do madons'kogo tsarya iovava, i do tsarya shimrons'kogo, i do tsarya akhshafs'kogo, i do tsariv, shcho z pivnochi na gori ta v styepu na pivdyen' kinrotu, i v shyefyeli, i na vyerkhakh dori z zakhodu, khanaaneyanin zo skhodu ta z zakhodu, a amoryeyanin, i khittyezanin, i pyerizzezanin, i evusyezanin, a khivvyeyanin pid gyermonom, u krai mitspi. i viishli voni ta vsi ikhni tabori z nimi, narod, chislyennii kil'kistyu, yak pisok, shcho na byeryezi morya, i konyei ta kolyesnits' duzhye bagato. i zmovilisya vsi tsi tsari, i priishli i taborovali razom pri ozyeri myerom, shchob voyuvati z izrailiem. i skazav i-o' do isusa: nye biisia ikh, bo zvavtra

kolo ts'ogo chasu ya pokladu ikh usikh trupami pyeryed izrailiem; ikhnim konyam popidrizuevsh zhlili nigh, a ikhni kolyesnitsi popalish v ogni. i viishov na nikh znyenats'ka isus ta vsi voyaki z nim pri ozyeri myerom, ta i napali na nikh. i dav ikh i-o' v izrailyevu ruku, i voni povbivali ikh, i gnali ikh azh do vvelykogo sidonu, i azh do misryefot-maimu, i azh do dolini mitspi na skhid, i povbivali ikh, tak shcho nye zostavili im zhodnogo vryatovanogo. i zrobiv im isus, yak skazav iomu i-o': ikhnim konyam popidrizuvav zhlili, a ikhni kolyesnitsi popaliv uv ogni. i vyernuvsia isus togo chasu, i zdobuv khatsor, a iogo tsarya vbiv myechyem, bo khatsor pyeryed tim buv golovoyu vsykh tikh tsarstv. i voni povbivali vistryam myecha kozhnu osobu, shcho v n'omu, zrobili ikh zaklyattym, nye pozostalasya zhodna dusha, a khat-sora spaliv ognem. a vsi tsars'ki mista ta vsikh ikhnikh tsariv isus zdobuv, ta i povbivav ikh vistryam myecha, zrobiv ikh zaklyattym, yak nakazav buv moisyeyi, rab i-o. til'ki vsi mista, shcho stoyat' na zgir'yakh svoikh, nye spaliv ikh izrail', krim khatsoru, odnogo iogo spaliv isus. a vsyu zdobich tikh mist ta khudobu izrailyevi sini zabrali sobi; til'ki kozhnu lyudinu pobili vistryam myecha, azh poki voni nye vigubili ikh, nye pozostavili zhodnoi dushi. yak i-o' nakazav buv moisyeyi, svoemu rabovi, tak moisyeyi nakazav isusovi, i tak zrobiv isus, nye zanyekhav ani slova zo vs'ogo, shcho i-o' nakazav buv moisyeyi. i vzyav isus vvyes' toi krai: gori yudi i vvyes' nyegyev, i vvyes' goshyens'kii krai, i shyefyeli, i aravu, i gori izrailyevi, i ikhnyu nadmors'ku nizinu, vid gori khalak, shcho tyagnyet'sya do syeiru, i azh do baal-gadu v livans'kii dolini pid goroyu gyermom. a vsikh ikhnikh tsariv vin zabrav, i biv ikh, i povbivav ikh. dovzii chas provadiv isus viinu zo vsima timi tsaryami. nye bulo mista, shcho sklalo b mir z izrailiyevimi sinami, okrim khivvyeyanina, giv'ons'kikh myeshkantsiv, usye vzyali viinoyu. bo vid i-o bulo, shchob zrobiti zapyeklim ikhne syertsye na viinu proti izrailiya, shchob uchniti ikh zaklyattym, shchob nye bulo dlya nikh milosti, alye shchob vigubiti ikh, yak i-o' nakazav buv moisyeyi. i priishov isus togo chasu, i vigubiv vyelyetniv iz gori, z khyevronu, z dyeviru, z anavu, i z usikh yuds'kikh gir, i z usikh izrailiyevikh gir, razom z ikhnimi mistami isus zrobiv ikh zaklyattym. nye pozostaviv vyelyetnya v krai izrailiyevikh siniv, voni pozostali til'ki v azzii, v gati ta v ashdodi. i vzyav isus vvyes' krai, usye tak, yak gov-oriv buv i-o' do moisyeya. i isus dav iogo izrailyevi na spadok, za ikhnim podilom na ikhni plyemyena. a krai zaspokoivsia vid viini.

12

a otsye tsari togo krayu, yakikh pobili izrailyevi sini, i posili ikhnii krai po tim boti iordanu na skhid sotsya, vid arnons'kogo potoku azh do gori gyermom, ta vvyes' styep na skhid: sigon, tsar amoryeis'kii, shcho sidiv u khyeshboni, shcho panuvav vid aroyeru, shcho nad byeryegom arnons'kogo potoku, i syeryedina potoku, i polovina gilyeaud, i azh do potoku yabboku, granitsi siniv ammonovikh, i styep azh do ozyera kinrotu na skhid, i azh do styep-

povogo morya, morya solonogo na skhid, dorogoyu na byet-gaeshimot, i vid tyemanu pid uzbichchymi pisgi. i granitsya oga, tsarya bashans'kogo, iz os-tatku ryefaiv, shcho sidiv v ashtaroti, i v yedryei, i shcho panuvav na gori gyermom, i na salkha, i na vsim bashani azh do granitsi gyeshuryeis'koi ta maakhatyeis'koi, i polovina gilyeadu, granitsya sig-ona, tsarya khyeshbons'kogo. moisyey, rab i-o, ta izrailyevi sini povbivali ikh. i dav iogo moisyey rab i-o, na spadok ruvimovomu ta gadovomu ta polovini plyemyeni manasiinogo. a otsye tsari togo krayu, sh-cho povbivav isus ta izrailyevi sini po toi bik ior-danu na zakhid vid baal-gadu v livans'kii dolini azh do gori khalak, shcho pidiimaet'sya do syeir, i isus viddav ii izrailyevim plyemyenam na spadok za ikhnim podilom, na gori, i v shyefili, i v ar-avi, i na uzbichchi, i v pustini, i na pivdni, khit-tyeyanina, amoryeyanina, i khanaaneyanina, py-erizzyeyanina, khivvyeyanina i evusyeyanina: tsar erikhons'kii odin, tsar gais'kii, shcho z boku byet-yelu, odin, tsar erusalims'kii odin, tsar khyevrons'kii odin, tsar yarmuts'kii odin, tsar lakhs'kii odin, tsar eglons'kii odin, tsar gyezvers'kii odin, tsar dyevirs'kii odin, tsar gyedyers'kii odin, tsar khoryems'kii odin, tsar arads'kii odin, tsar livyens'kii odin, tsar adul-lams'kii odin, tsar makkyyeds'kii odin, tsar byet-yels'kii odin, tsar tappuakhs'kii odin, tsar khyefy-ers'kii odin, tsar afyek's'kii odin, tsar sharons'kii odin, tsar madons'kii odin, tsar khatsors'kii odin, tsar shimrons'kii odin, tsar akhshafs'kii odin, tsar taanakhs'kii odin, tsar myegiddivs'kii odin, tsar kyedyes'kii odin, tsar ioknyeams'kii pri karmyeli odin, tsar dors'kii pri nafat-dori odin, tsar goims'kii pri gilgali odin, tsar tirts'kii odin. usikh tsariv tridt-syat' i odin.

13

a isus postarivsy a i uviishov u dni. i skazav i-o' do n'ogo: ti postarivsy a vviishov u dni, a krayu pozostaet'sya shchye duzhye bagato, shchob posisti iogo. otsye pozostalii krai: usi okrug i filistims'ki, i vvyes' gyeshuryei, vid shikhoru, shcho navproti egiptu, i azh do granitsi yekronu na pivnich, shcho do khanaaneyanina zalichenyii, p'yat' filistims'kikh knyaziv: azzats'kii, ashdods'kii, ashkyelons'kii, gat-tiis'kii i yekrons'kii, ta avvyei. vid pivdny vsya khanaans'ka zymly a ta myeara, shcho sidons'ka, azh do afyeki, azh do amoryeis'koi granitsi, i giv-lyeis'ka zymly a, i vvyes' livan na skhid sontsy a vid baal-gadu pid goroyu gyermom azh do vkhodu do khamatu. usikh myeshkantsiv gir vid livanu azh do misryefot-maimu, usikh sidonyan, ya povi-ganyayu ikh pyeryed izrailyevim sinami. til'ki podili ii zhyeryebkom na spadok izrailyevi, yak ya nakazav buv tobi. a tyepyer podili tsyei krai na spadok dyev'yati plyemyenam ta polovini plyemyeni man-asiinomu. razom iz nim ruvimovi ta gadovi vzyali svii spadok shcho dav im moisyey po toi bik ior-danu na skhid, yak dav im moisyey, rab i-o, vid aroyeru, shcho na byeryezi arnons'kogo potoku, i misto, shcho syeryed tiei dolini, i vsya myedyevs'ka rivnina azh do divonu, i vsi mista sigona, tsarya

amoryeis'kogo, shcho tsaryuvav u khyeshboni, azh do granitsi ammonovikh siniv, i gilyead, i granit-sya gyeshuryeis'ka ta maakhyeis'ka, i vsya gora gy-ermom, i vvyes' bashan azh do salkhi, usye tsarstvo oga v bashani, shcho tsaryuvav v ashtaroti ta v yedryei, vin pozostavsy a zostanku ryefaiv, a moisyey povbi-vav ikh ta poviganyav ikh. i nye vignali izrai-lyevi sini gyeshuryeyanina, i maakhatyeyanina, i sidiv gyeshur ta maakhat syeryed izrailya, i tak e azh do ts'ogo dny a. til'ki lyevievomu plyemyeni nye dav vin spadku, ognanyi zhyertvi i-o, tsi-do izrailya, to spadok iogo, yak ya govoriv buv iomu. i dav moisyey plyemyeni ruvimovikh siniv spadok za ikhnimi ro-dami. i bula im granitsya vid aroyeru, shcho na by-eryezi arnons'kogo potoku, i misto, shcho syeryed tiei dolini, i vsya rivnina pri myedyevi, khyeshbon i vsi mista iogo, shcho na rivnini, divon, i bamot-baal, i byet-baal-myeon, i yagtsa, i kyedymot, i mye-faat, i kir'yataim, i sivma, i tsyeryet-gashshakhar na gori yemyeku, i byet-pyeor, i uzbichchya pisgi, i byet-gaeshimot, i vsi mista rivnini, i vsye tsarstvo sigona, tsarya amoryeis'kogo, shcho tsaryuvav u khyesh-boni, shcho moisyey ubiv iogo ta midiyans'kikh nachal'nikiv: yeviya, i ryekyema, i tsura, i khura, i ryevu, signovikh knyaziv, myeshkantsiv togo krayu. a valaama, byeorovogo sina, charivnika, izrailyevi sini zabili myechyem syeryed inshikh, yakikh voni pobili. i bula granitsya ruvimovikh siniv: iordan i granitsya. tsye spadok ruvimovikh siniv za ikhnimi rodami, ikhni mista ta ikhni osyli. i dav moisyey gadovomu plyemyeni, sinam gada za ikhnimi rodami, i bula im granitsya: yazyer, i vsi gilyeads'ki mista, i polovina krayu ammonovikh siniv azh do aroyeru, shcho navproti rabbi, a z khyeshbonu azh do ramat gammitspi i byetonimu, a vid makhanaimu azh do granitsi dyeviru, i v dolini byet-garamu, i byet-nimra, i sukkot, i tsafon, ostanok tsarstva sigona, tsarya khyeshbons'kogo, iordan i granitsya azh do kintsya ozyera kinnyeryet po tim botsi iordanu na skhid. tsye spadok gadovikh siniv za ikhnimi rodami, mista ta ikhni osyli. i dav moisyey polovini plyemyeni man-asiinogo, i vono bulo polovini plyemyeni manasi-inikh siniv za ikhnimi rodami. i bula ikhnya granitsya vid manakhaimu, uvyes' bashan, usye tsarstvo oga, tsarya bashans'kogo, i vsi syela yairu, shcho v bashani, shistdyesat mist. a povogova gilyeadu, i ashtarot, i yedryeya, mista ogovogo tsarstva v bashani, sinam makhira, manasiinogo sina, polovini siniv makhira za ikhnimi rodami. otsye tye, shcho moisyey dav na spadok v moavs'kikh stypakh po tim botsi iordanu na skhid. a lyevievomu plyemyeni moisyey nye dav spadku, i-o', tsi-do izrailiv, vin ikhnii spadok, yak govoriv im.

14

a otsye tye, shcho posili izrailyevi sini v khanaans'komu krai, shcho dali im na spadok svyashchyenik yelyeazar, i isus, sin navinin, ta golovi bat'kiv plyemyen izrailyevikh siniv. zhyeryebkom pridilili ikhnii spadok, yak nakazav buv i-o' chyeryez moisyeya, dyev'yati plyemyenam i polovini plye-myeni. bo dav moisyey nasliddya dvokh plyemyen,

ta polovini plyemyeni po toi bik iordanu, a lyevitam spadku nye dav syeryed nikh. bo iosipovikh siniv bulo dvoe pokolin', manasiya ta efryem, a lyevitam nye dali spadku v krayu, a til'ki mista na osyelyennya ta ikhni pasovis'ka dlya ikhn'oi khudobi ta dlya ikhn'ogo maetku. yak nakazav buv i-o' moisyeevi, tak зробили izrailiyevy sini, ta i podilili krai. i pidiishli yudini sini do isusa v gilgali, ta i skazav do n'ogo kalyev, sin efunnyeiv, kyenazzzyeyanin: ti znaesh tye slovo, shcho i-o' govovoriv do moyeyya, bozhogo cholovika, pro myenye ta pro tyebye v kadyesh-barnyea. ya buv viku soroka lit, koli moisyeyi, rab i-o, posilav myenye z kadyesh-barnyea vividati toi krai. i ya doklav iomu spravu, yak bulo v syertsii moim. a moi brattya, shcho khodili zo mnoyu, znyesilili buli syertsye narodu, a ya obstavav za i-o, tsi-doom moim. i prislyagnum moisyeyi togo dnya, govoryachi: popravdi kazhu, toi krai, shcho noga tvoya khodila v n'omu, budyne na spadok tobi ta sinam tvoim azh naviki, bo ti obstavav za i-o, tsi-doom moim. a tyepyer otsye i-o' pozostaviv myenye pri zhitti, yak govovoriv. otsye sorok i-p'yat' lit vidtodi, yak i-o' govovoriv buv tseye slovo moisyeevi, koli izrail' khodiv u pustini. a tyepyer os' ya viku vos'midyesyati i p'yati lit. s'ogodni ya shchye sil'nii, yak togo dnya, koli moisyeyi posilav myenye, yaka sila moye todi, taka sila moye i tyepyer, shchob voyuvati, i vikhoditi, i prikhoditi. a tyepyer dai zhye myeni tseye goristii krai, pro yakii i-o' govovoriv togo dnya, bo ti chuv togo dnya, shcho tam vvelyetni ta velyiki ukriplyeni mista. mozhye i-o' budyne zo mnoyu, i ya poviganyayu ikh, yak govovoriv buv i-o'. i poblagosloviv iogo isus, i dav kalyevovi, sinovi efunnyeivomu, khyevron za spadok. tomu stav khyevron kalyevovi, sinovi efunnyeivomu, kyenazzzyeyaninovi, za spadok, i tak e azh do ts'ogo dnya, za tye, shcho vin obstavav za i-o, tsi-doom izrailiya. a im'ya khyevronu davnishye bulo kir'yat-arba, shcho mizh vvelyetniv buv naibil'shii cholovik. a krai zaspokoivysya vid viini.

15

i buv zhyeryebok dlya plyemyeni yudinikh siniv za ikhnimi rodami: do yedom'skoi granitsi pustinya tsin, na pivdyn' vid tyemans'kogo krayu. i bula im pivdyenna granitsya vid kintsya solonogo morya, vid zatoki, zvyernyenoj na pivdyn'. i idye vona na pivdyn' vid maalye-akrabbimu, i pyeryekhodit' do tsinu, i pidiimaet'sya z pivdny, vid kadyesh-barnyea i pyeryekhodit' do khyetsronu, i pidiimaet'sya do addaru i obyertaet'sya do kar do karkai. i pyeryekhodit' vona do admonu, i idye do egipyets'kogo potoku, i granitsya zakinchuet'sya na zakhid. tseye budyne dlya vas pivdyenna granitsya. a granitsya na skhid solonye morye azh do kintsya iordanu. a granitsya u bik pivnochi: vid mors'koi zatoki z kintsya iordanu, i pidiimaet'sya granitsya do byet-khogli i pyeryekhodit' na pivnich vid byet-gaarovi; i pidiimaet'sya ta granitsya do yevyen-tsi-doan-byen-ruvyna. i pidiimaet'sya ta granitsya vid akhors'koi dolini, a na pivnochi zvyertaet'sya do gilgalu, shcho navproti maalye-adummimu, shcho na pivdyn' vid potoku. i pyeryekhodit' ta granitsya do mye-

yen-shyemyesha, i zakinchuet'sya pri yen-rogyeli. i pidiimaet'sya ta granitsya do gye-byen-ginnomu pobich evusyeyanina z pivdny, tseye erusalim. i pidiimaet'sya ta granitsya do vyerkhiv'ya gori, shcho navproti gye-ginnomu na zakhid, shcho v kintsi yemyek-ryefaimu na pivnich. i bizhit' ta granitsya vid vyerkhiv'ya gori do dzhyeryela mye-nyeftoakhu, i idye do mist gori yefronu; i bizhit' ta granitsya do baali, tseye kir'yat-earim. i obyertaet'sya ta granitsya z baali na zakhid do gori syeir, i pyeryekhodit' do plyecha gori earim z pivnochi, tseye kyesalon; i skhodit' do byet-shyemyesha i pyeryekhodit' do timni. i idye ta granitsya po krai yekronu na pivnich, i bizhit' ta granitsya do shikkaronu, i pyeryekhodit' do gori baali, i idye do yavnyeilu. i granitsya zakinchuet'sya pri zakhodi. a zakhidnya granitsya do vyelikogo morya. a granitsya tsya granitsya yudinikh siniv navkolo za ikhnimi rodami. a kalyevu, sinovi efunnyeivomu, vin dav chastku syeryed yudinikh siniv, za i-o nakazom do isusa, kir'yat-arbi, bat'ka vvelyetniv, vono khyevron. i kalyev poviganyav zvuidit' trokh vvelyetniv: shyeshaya, i akhimana, i talmaya, urodzhyenikh vvelyetniv. i pishov vin zvuidit' do dyevirs'kikh myeshkantsiv, a im'ya dyevira davnishye kir'yat-syefyer. i skazav kalyev: khto pob'e kir'yat-syefyer ta zdobudye iogo, to dam iomu dochku moyu akhsu za zhinku. i zdobuv iogo ot-niil, sin kyenaziv, brat kalyeviv. i vin dav iomu svoyu dochku akhsu za zhinku. i stalosya, koli vona vid-khodila, to namovila iogo zhadati polya vid ii bat'ka. i ziishla vona z osla, a kalyev skazav ii: shcho tobi? i vona skazala: dai myeni dar blagoslovyyennya! bo ti dav myeni zymlyu sukh, to dasi myeni tseye i vodni dzhyeryela. i vin dav ii gullot gorishnii ta gullot dolishnii. otsye spadok plyemyeni yudinikh siniv za ikhnimi rodami. i buli ti mista vid krayu plyemyeni yudinikh siniv do yedom'skoi granitsi na pivdni: kavtsyeil, i yedyer, i yagur, i kina, i dimona, i ad'ada, i kyedyesh, i khatsor, i itnan, zif, i tyelyem, i byealot, i khatsor-khadatta, i kyerirot-khyetsron, tseye khatsor, amam, i shyema, i molada, i khatsor-gadda, i khyeshmon, i byet-pyelyet, i khatsar-shual, i byeyer-shyeva, i biziotyeya, baala, i iiim, i yetsyem, i yel-tolad, i khyesil, i khorma, i tsiklag, i madmanna, i sansanna, i lyevaot, i shilkhim, i ain, i rimmon. usikh mist dvadtsyat' i dyev'yat' ta ikhni osyli. na shyefali: yeshtaol, i tsor'a, i ashna, i zanoakh, i yen-gannim, tappuakh i gayenam, yarmut, i adullam, sokho i azyeka, i shaaraim, i aditaim, i gyedyera, i gyedyerotaim, chotirnadtsyat' mist ta ikhni osyli. tsyanan, i khadasha, i migdal-gad, i dil'an, i mitspye, i ioktyeil, lakkish, i botskat, i yeglon, i kabbon, i lakkhas, i kitlish, i gyedyerot, byet-dagon, i naama, i makkyyeda, shistnadtsyat' mist ta ikhni osyli. livna, i yetyer, i ashan, i ivtakh, i ashna, i nyetsiv, i kyeila, i akhziv, i maryesha, dyev'yat' mist ta ikhni osyli. yekron i pidlyegli mista iogo ta osyli iogo. vid yekronu i do morya usye, shcho pri ashdodi ta ikhni osyli. ashdod, pidlyegli mista iogo ta osyli iogo; azza, pidlyegli mista ii ta osyli ii do egipyets'kogo potoku, i morye vvelyiky, i granitsya. i na gorakh: shamir, i yattir, i sokho, i denna, i kir'yat-sanna, vin dyevir, i anav, i yeshtyemo, i anim, i goshyen, i kholon, i gilo, odi-

nadtsyat' mist ta ikhni osyeli. arav, i duma, i yesh'an, i yanim, i byet-tappuakh, i afyeka, i khumta, i kir'yat-arba, tsye khyevron, i tsior, dyev'yat' mist ta ikhni osyeli. maon, karmyel, i zif, i yuta, izryeil, i iokdyeam, i zanoakh, kain, giv'a, i timna, dyesyat' mist ta ikhni osyeli. khalkhul, byet-tsur, i gyedor, i maarat, i byet-anot, i yeltyekon, shist' mist ta ikhni osyeli. kir'yat-baal, vin kir'yat-earim, i rabba, dvoe mist ta ikhni osyeli. na pustini: byet-gaarava, middin, i syekhakh, i nivshan, i ir-gammyelakh, i yen-gyedi, shist' mist ta ikhni osyeli. a evusyeyan, myeshkantsiv erusalimu, yudini sini nye mogli ikh vignati, i osiv evusyeyanin iz yudinimi sinami v erusalimi, i tak e azh do ts'ogo dnya,

16

i viishov zhyeryebok dlya iosipovikh siniv: vid erikhons'kogo iordanu do erikhons'koi vodi na skhid pustinya, shcho tyagnyet'sya vid erikhonu po gori do byet-yelu. i vikhodit' vona z byet-yelu do luz, i pyeryekhodit' do granitsi arki do atarotu, i skhodit' na zakhid do granitsi aflyets'koi, azh do granitsi byet-khoronu dolishn'ogo, i azh do gyezyeru, i zakinchuet'sya pri mori. i posili tsye iosipovi sini, manasiya ta efryem. i bula granitsya efryemovikh siniv za ikhnimi rodami, a granitsya ikhn'ogo spadku na skhid bula: atrot-addar azh do gorishn'ogo byet-khoronu. i vikhodit' ta granitsya do mikhmyetatu z pivnochi, i povyertaet'sya granitsya na skhid do taanat-shilo, ta i pyeryekhodit' iogo zo skhodu do yanoakhu. i skhodit' vona z yanoakhu do atarotu ta do naari, i dotikae erikhonu, i vikhodit' do iordanu. a z tappuakhu granitsya idye na zakhid do potoku kana, ta i zakinchuet'sya pri mori. tsye spadok plyemyeni efryemovikh siniv za ikhnimi rodami. i mista, viddilyeni dlya efryemovikh siniv, buli syeryed spadku manasiinikh siniv, usi ti mista ta ikhni osyeli. ta nye vIGNALI voni khanaanyeyanina, shcho sidiv u gyezyeri. i sidiv khanaanyeyanin posyeryed efryema i tak e azh do ts'ogo dnya, i davay daninu pratsyeyu.

17

i viishov zhyeryebok dlya manasiinogo plyemyeni, bo vin pyervyenyets' iosipiv, makhirovi, manasiinomu pyervyentsyevi, gilyeadovomu bat'kovi, bo vin buv voyak, to buv iomu gilyead ta bashan. i bulo dlya pozostalikh manasiinikh siniv za ikhnimi rodami: sinam avyiezera, i sinam khyelyeka, i sinam azri-ila, i sinam shyekhyema, i sinam khyefyera, i sinam shyemida. otsye sini manasi, iosipovogo sina, muzhi, za ikhnimi rodami. a v tsyelo-fkhada, sina khyefyera, sina gilyeada, sina makhira, sina manasinogo, nye bulo v n'ogo siniv, a til'ki dochki. a otsye imyena iogo dochok: makhla, i noa, i khogla, milka ta tirtsra. i priishli voni do svyashchyenika yelyeazara, i do isusa, navinovogo sina, ta pyeryed nachal'nikiv, govoryachi: i-o' nakazav buv moisyeevi dati nam spadok syeryed nashikh brativ. i dav im na i-o nakaz spadok syeryed brativ ikhn'ogo bat'ka. i vipalo dlya manasi dyesyat' nadiliv, okrim zyeimli gilyeadu ta bashanu,

shcho po toi bik iordanu, bo manasiini dochki posili spadok syeryed siniv iogo, a gilyeads'kii krai buv dlya pozostalikh manasiinikh siniv. i bula manasiina granitsya vid ashyer-gammikhmyetatu, shcho navproti sigyemu, i idye ta granitsya na pivdyen' do myeshkantsiv yen-tappuakhu. dlya manasi buv krai tappuakh, a misto tappuakh pri manasiini granitsi dlya efryemovikh siniv. i skhodit' ta granitsya do potoku kana, na pivdyen' vid potoku. tsi mista efryemovi syeryed manasiinikh mist. a granitsya manasi vid pivnochi do potoku, a kinchalasya pri mori. na pivdyen' efryemove, a na pivnich manasiine, a granitsyeyu togo bulo morye. a v asiri voni stikalisy z pivnochi, a v issakhari zo skhodu. i bulo dlya manasi v issakhari ta v asiri: byet-shyeana iogo zalyezhni mista, i ivlyeam ta iogo zalyezhni mista, i myeshkantsi doaru ta iogo zalyezhni mista, i myeshkantsi taanakhu ta iogo zalyezhni mista, i myeshkantsi myegiddo ta iogo zalyezhni mista, tri vyerkhovini. ta manasiini sini nye mogli poviganyati myeshkantsiv tsikh mist, i khanaanyeyanin provodzhuvav siditi v tomu krai. i stalosya, koli izrailyevi sini stali sil'ni, to dali khanaanyeyanina na daninu, a vignati nye vIGNALI iogo. i govoriili iosipovi sini z isusom, kazhuchi: chomu ti dav myeni na spadok odin zhyeryebok ta nadil odin, a ya zh narod chislyennii, bo do ts'ogo chasu blagosloviv myenye i-o'. i skazav do nikh isus: yakshcho ti narod chislyennii, to pidi do lisu, ta i povikorchovuesh sobi tam u krai pyerrizzyeyanina ta ryefaiv, bo efryemova gora stala tiska dlya tyebye. i skazali iosipovi sini: nye vistachit' nam tiei gori, ta i zalizna kolyesnitsya v kozhnogo khanaanyeyanina, shcho sidit' u dolini, yak u togo, shcho v byet-shyeani ta v iogo zalyezhnikh mistakh, tak i v togo, shcho v dolini izryeyel's'kii. i skazav isus do iosipovogo domu, do efryema ta do manasi, govoryachi: ti chislyennii narod, i v tyebye sila vyelika, nye budye tobi odin zhyeryebok, alye budye tobi goristii krai; a shcho tam lis, to vikorchui iogo, i budut' tobi i iogo kintsi. bo ti vizhyenyesh khanaanyeyanina, khoch u n'ogo kolyesnitsi zalizni, khoch vin sil'nii.

18

i bula zibrana vsya gromada izrailyevikh siniv do shilo, i voni pomistili tam skiniyu zapovitu, a pyeryed nimi buv zdobutii krai. i pozostavalosya syeryed izrailyevikh siniv sim plyemyen, shcho nye podilili shchye spadku svogo. i skazav isus do izrailyevikh siniv: azh doki vi budyete linuvatisya piti posisti toi krai, shcho dav vam i-o', tsi-do vashikh bat'kiv? daitye vid syebe po tri muzhi na plyem'ya, i ya poshlyu ikh. i voni vstanut', i budut' khoditi po krayu, i opishut' iogo za ikhnim spadkom, ta i priidut' do myenye. i voni podilyat' iogo sobi na sim chastin. yuda stanye na svoii granitsi z pivdnya, a iosipiv dim stanye na svoii granitsi z pivnochi. a vi opishyete toi krai, sim chastin, i prinyesyete opisa myeni syudi, a ya kinu vam zhyeryebka tut pyeryed litysem i-o, tsi-do nashogo. a lyevitam nyema chastki pomizh vami, bo svyashchyennodiyannya i-o spadshchina iogo. a gad, i ruvim, ta polovina manasiinogo plyemyeni

vzyali svi spadok po toi bik iordanu na skhid, shcho dav im moiseyi, rab i-o. i vstali ti muzhi i pishli. a isus nakazav tim, shcho pishli opisuvati krai, govoryachi: idit' i pokhodit' po krayu, i opishit' iogo, ta i vvertaityesya do myenye. a ya kinu vam zhyeryebka tut pyeryed i-o litsyem u shilo. i pishli ti muzhi, i pyeryeishli po krayu, ta i opisali iogo za mistami na sim chastin u knizhtsi. i priishli voni do isusa do taboru v shilo. i kinuv im isus zhyeryebka v shilo pyeryed i-o litsyem. i podiliv tam isus krai dlya izrail'yevikh siniv za ikhnimi podilami. i viishov zhyeryebok dlya plyemyeni vyenyaminovikh siniv za ikhnimi rodami, i viishla granitsya ikhn'ogo zhyeryebka mizh sinami yudinimi ta mizh sinami iosipovimi. i bula im granitsya na pivnichnu storonu vid iordanu. i pidimaet'sya ta granitsya do krayu erikhonu z pivnoch, i pidimaet'sya na goru na zakhid, i zakinchuet'sya pri pustini byet-yevyen. a zvidti pyeryekhodit' ta granitsya do luzu, do krayu luzu na pivdyen', tsye byet-yel. i skhodit' ta granitsya do atrot-addaru na goru, shcho z pivdnyia do dolishn'ogo byet-khoronu. i tyagnyet'sya ta granitsya, i povyertaet'sya na zakhidnii bik, na pivdyen' vid gori, shcho navproti byet-khoronu na pivdyen', i zakinchuet'sya pri kir'yat-baali, tsye kir'yat-earim, misti yudinikh siniv. tsye zakhidnya storona. a pivdyenna storona vid kintsya kir'yat-earimu. i vikhodit' ta granitsya na zakhid, i vikhodit' do dzhyeryela myenyeftoakhu. i skhodit' ta granitsya do kintsya gori, shcho navproti gye-byen-ginnoma, shcho v dolini ryefaim na pivnich. i skhodit' gye-ginnom pobich evusyeyanina na pivdyen', i skhodit' do yenyrogyelu, i tyagnyet'sya vona z pivnoch, i vikhodit' do yen-shyemyeshu, i vikhodit' do gylilotu, shcho navproti maalye-adummim. i skhodit' vona do yevyen-tsi-doan-byen-ryeuvyenu. i pyeryekhodit' pobich navproti aravi na pivnich, ta i skhodit' do aravi. i pyeryekhodit' ta granitsya pobich byet-khogli na pivnich, i zakinchuet'sya granitsya pri zatotsi solonogo morya na pivnich, do kintsya iordanu z pivdnyia. tsye granitsya pivdyenna. a iordan granichit' iogo zo skhidn'oi storoni. tsye spadok vyenyaminovikh siniv za granitsyami iogo navkolo, za rodami iogo. i buli mista dlya plyemyeni vyenyaminovikh siniv za ikhnimi rodami: erikhon, i byet-khogla, i yemyek-kyetsits, i byet-gaarava, i tsyemaramim, i byet-yel, i avvim, i para, i ofra, i kyefar-gammoni, i ofni, i gyeva, dvanadtsyat' mist ta ikhni osyeli. giv'on, i rama, i byeyerot, i mitspye, i kye-fira, i motsa, i ryekyem, i irpyeil, i par'ala, i tsyela, yelyef, i evusi, vono erusalim, giv'at, kir'yat-earim, chotirnadtsyat' mist ta ikhni osyeli. tsye spadok vyenyaminovikh siniv za ikhnimi rodami.

19

a drugii zhyeryebok viishov simyeonovi, plyemyeni simyeonovikh siniv za ikhnimi rodami. i buv ikhnii spadok syered spadku yudinikh siniv. i buv im u spadku: byeyer-shyeva, i molada, i khatsar-shual, i bala, i yetsyem, i yeltolad, i byetul, i khorma, i tsiklag, i byet-gammarkavot, i khatsar-susa, i byet-lyevaot, i sharukhyen, trinidadtsyat' mist ta ikhni osyeli. ain,

rimmon, i yetyer, i ashan, chotiri misti ta ikhni osyeli. a vsi osyeli, shcho navkolo tikh mist azh do baalat-byeyer-ramat-nyegyevu, tsye spadok plyemyeni simyeonovikh siniv za ikhnimi rodami. z nadilu yudinikh siniv spadok siniv simyeonovikh, bo nadil yudinikh siniv buv chislyennishii vid nikh. i posili simyeonovi sini v syeryedini ikhn'ogo spadku. a tryetii zhyeryebok viishov zavulonovim sinam za ikhnimi rodami, i bula granitsya ikhn'ogo spadku azh do saridu. i pidimaet'sya ikhnya granitsya do yamu ta mar'ali, i stikaet'sya z dabbeshyeto, i stikaet'sya z potokom, shcho navproti ioknyeamu, i vyertaet'sya z saridu na skhid, do skhodu sontsya, na granitsyu kislot-favoru, i vikhodit' do dovratu, i pidimaet'sya do yafiya. a zvidti pyeryekhodit' na skhid, na skhid do gat-khyefyeru, yet-katsinu, do rimmon-gammyetoaru, do nyei. i povyertaet'sya iogo granitsya z pivnoch khannatonu, i zakinchuet'sya pri gye-iftakh-yeli. i kattat, i nagalal, i shimron, i id'ala, i viflyeem, dvanadtsyat' mist ta ikhni osyeli. tsye spadok zavulonovikh siniv za ikhnimi rodami, otsi mista ta ikhni osyeli. chyetyvertii zhyeryebok viishov issakharovi, issakharovim sinam za ikhnimi rodami. i bula ikhnya granitsya: izryeyel, i kyesullot, i shunyem, i khafaraim, i shion, i anakharat, i rabbit, i kishion, yevyes, i ryemyet, i yen-gannim, i yen-khadda, i byet-patsstsyets. i dotikaet'sya ta granitsya do favoru, i shakhatsimi, i byet-shyemyetu, i ikhnya granitsya zakinchuet'sya pri iordani, shistnadtsyat' mist ta ikhni osyeli. otsye spadok plyemyeni issakharovikh siniv za ikhnimi rodami, mista ta ikhni osyeli. a p'yatii zhyeryebok viishov plyemyeni asirovikh siniv za ikhnimi rodami. i bula ikhnya granitsya: khyelkat, i khali, i byetyen, i akhsat, i allammyelyekh, i am'ad, i mish'al, i dotikaet'sya karmyelyu na zakhid ta shikhor-livnatu, i vyertaet'sya na skhid sontsya do byet-dagonu, i dotikaet'sya zavulona ta gye-iftakh-yelu, na pivnich byet-gayemyeku ta niyelu, i vikhodit' do kavulu zliva. i yevron, i ryekhov, i khammon, i kana azh do sidonu vyelikogo. i vyertaet'sya ta granitsya do rami ta azh do mista mivtsar-tsoru, i vyertaet'sya granitsya do khosi, i zakinchuet'sya pri zakhodi vid okolitsi akhzivu, i umma, i afyek, i ryekhov, dvanadtsyat' i dvoe mist ta ikhni osyeli. otsye spadok plyemyeni asirovikh siniv za ikhnimi rodami, ti mista ta ikhni osyeli. sinam nyefthalmimovim viishov shostii zhyeryebok, dlya siniv nyefthalmimovikh za ikhnimi rodami. i bula ikhnya granitsya: vid khyelyefu, vid yelonu pri tsaanannimi, i adami gannyekyev, i yavnyeil azh do lakkumu, i kinchalasya vona pri iordani. i povyertaet'sya ta granitsya na zakhid do ashnnot-favoru, i vikhodit' zvidti do khukkoku ta dotikaet'sya zavulona z poludnya, a asira dotikaet'sya z zakhodu, a yudi pri iordani na skhid sontsya. a mista tvyerdinni: tsiddim, tsyer, i khammat, rakkat i kinnyeryet, i adama, i rama, i khatsor, i kyedyesh, i yedryei, i yen-khasor, i ir'on, i migdal-yel, khoryem, i byet-anat, i byet-shamyesh, dyev'yatnadtsyat' mist ta ikhni osyeli. otsye spadok plyemyeni siniv nyefthalmimovikh za ikhnimi rodami, mista ta ikhni osyeli. a plyemyeni danovikh siniv za ikhnimi rodami viishov s'omii zhyeryebok. i bula granitsya ikhn'ogo nasliddya: tsor'a, i yeshtaol, i ir-shyemyesh, i shaalab-

bin, i aiyalon, i itla, i yelon, i timnata, i yekron, i yelyekeye, i gibbyeton, i baalat, i egud, i byenye-byerak, i gat-rimmon, i mye-yarkon, i rakkon iz granitsyeyu navproti yafi. i viishla granitsya danovikh siniv vid nikh. a danovi sini pishli i voyuvali z lyeshyemom, i zdobuli iogo, i pobili vistryam myecha, i posili iogo, ta i osilisya v n'omu. i voni nazvali lyeshyemu im'ya: dan, yak im'ya ikhn'ogo bat'ka dana. otsye spadok plyemyeni danovikh siniv za ikhnimi rodami, ti mista ta ikhni osyli. i skinchili voni posidati krai zgidno z iogo granitsyami. i dali izrailyevi sini spadok isusovi, sinovi navinovomu, posyeryed syebye. na i-o nakaz dali iomu tye misto, yakye vin zhadav: timnat-syerakh na efryemovii gori. i zbuduvav vin misto, ta i osivsyta v n'omu. otsye toi spadok, shcho svyashchyenik yelyeazar i isus, sin naviniv, ta golovi domiv bat'kiv davali plyemyenam izrailyevikh siniv zhyeryebkom u shilo pyeryed i-o litsyem pri vkhodi do skini zapovitu. i pokinchili voni diliti krai.

20

i i-o' promovlyav do isusa, govoryachi: promovlyai do izrailyevikh siniv, govoryachi: daitye sobi mista na skhovishcha, pro yaki ya govoriy nam chyeryez moisyeya, shchob utikav tudi ubiini, shcho zab'e kogo nyenarokom nyevmisnye, i voni budut' dlya vas na mistysye skhovishcha vid myesnika za krov. i vtyeche vin do odnogo z tikh mist, i stanye pri vkhodi mis'koi brami, ta i budyte golosno govoriiti starshim togo mista pro svoyu spravu. i voni viz'mut' iogo do mista do syebye, i dadut' iomu mistysye, i vin osyadye z nimi. a koli budyte gnatisya za nim myesnik, to nye vidadut' ubiini v ruku iogo, bo vin nyevmisnye zabiv svogo blizhn'ogo, i nye buv iomu vorogom ani vchora, ani pozavchora. i budyte vin siditi v tomu misti, azh poki nye stanye pyeryed gromadoyu na sud, azh do smyerti naivishchogo svyashchyenika, shcho budyte v tikh dnyakh. todi povyernyet'sya ubiini, ta i uvidiye do svogo mista ta do svogo domu, do togo mista, zvidki vin utik. i posvyatili voni kyedyesh v galili na nyefthalmovii gori, i sikhyem na efryemovii gori ta kir'yat-arbu, vono yefron, na gori yudinii. a po toi bik erikhons'kogo iordanu na skhid voni dali: byetsyer na plynini, na rivnini, iz ruvimovogo plyemyeni, i ramot u gilyeadi z gadovogo plyemyeni, i galan u bashani z manasiinogo plyemyeni. otsye buli mista priznachyennya dlya vsikh izrailyevikh siniv ta dlya prikhod'ka, shcho myeshakae chuzhintsyem syeryed nikh, na skhovishchye tudi kozhnomu, khto vb'e kogo nyenarokom. i nye pomrye vin vid ruki myesnika za krov, azh poki nye stanye pyeryed gromadoyu.

21

i pidiishli golovi domiv bat'kiv lyevievikh do svyashchyenika yelyeazara i do isusa, sina navinovogo, ta do goliv domiv bat'kiv plyemyen izrailyevikh siniv, ta i govoriili do nikh u shilo v khanaans'komu krai, kazhuchi: i-o' nakazav buv chyeryez moisyeya dati nam mista na sidinnya, a

ikhni pasovis'ka dlya nashoi khudobi. i dali izrailyevi sini lyevitam zo svogo nadilu na nakaz i-o ti mista ta ikhni pasovis'ka. i viishov zhyeryebok dlya rodiv kyegatyeyanina. i buli sinam svyashchyenika aarona z lyevitiv vid plyemyeni yudinogo, i vid plyemyeni simyeonovogo, i vid plyemyeni vyeniyaminovogo trinadtsyat' mist. a kyegatovim sinam, shcho pozostalisyta z rodiv plyemyeni efryemovogo i z plyemyeni danovogo ta z polovini plyemyeni manasiinogo zhyeryebkom distalosya dyesyat' mist. a dlya gyershonovikh siniv vid rodiv issakharovogo plyemyeni, i vid asirovogo plyemyeni, i vid nyefthalmovogo plyemyeni, i vid polovini manasiinogo plyemyeni v bashani zhyeryebkom distalosya trinadtsyat' mist. myerarievim sinam za ikhnimi rodami distalosya vid plyemyeni ruvimovogo, i vid plyemyeni gadovogo, i vid plyemyeni zavulonovogo dvanadtsyat' mist. i dali izrailyevi sini lyevitam ti mista ta ikhni pasovis'ka, yak nakazav buv i-o' chyeryez moisyeya, zhyeryebkom. i dali voni z plyemyeni siniv yudinikh ta z plyemyeni siniv simyeonovikh ti mista, shcho budut' nizhchye nazvani imyennyam svoim. i bulo dlya aaronovikh siniv iz rodiv kyegatyeyanina, z lyevievikh siniv, bo im buv zhyeryebok naipyershye. i dali im misto kir'yat, bat'ka vyelyetnri arbi, vono khyevron, na yudinikh gorakh, ta iogo pasovis'ka navkolo n'ogo. a miis'kye polye ta osyli iogo dali kalyevu, sinovi efunnye-eovomu, na vlasnist' iogo. a sinam svyashchyenika aarona dali misto skhovishcha vbiinika: khyevron ta iogo pasovis'ka, i livnu ta ii pasovis'ka, i yattir ta iogo pasovis'ka, i yeshtyemoa ta ii pasovis'ka, i kholon ta iogo pasovis'ka, i dyevir ta iogo pasovis'ka, i ain ta iogo pasovis'ka, i yuttu ta ii pasovis'ka, byet-shyemesh ta iogo pasovis'ka, dyev'yat' mist vid dvokh tikh plyemyen. a vid vyeniyaminovogo plyemyeni: giv'on ta iogo pasovis'ka, gyevu ta ii pasovis'ka, anato' ta iogo pasovis'ka, i almon ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. usikh mist aaronovikh siniv, svyashchyenikov, trinadtsyat' mist ta ikhni pasovis'ka. a rodam kyegatovikh siniv, lyevitam, shcho pozostaliv vid kyegatovikh siniv, mista ikhn'ogo zhyeryebka buli vid efryemovogo plyemyeni. i dali im misto skhovishcha vbiinika: sikhyem ta iogo pasovis'ka, na efryemovii gori, i gyezyer ta iogo pasovis'ka. i kivtsaim ta iogo pasovis'ka, i byet-khoron ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid danovogo plyemyeni: yelyekeye ta iogo pasovis'ka, gibbyeton ta iogo pasovis'ka, aiyalon ta iogo pasovis'ka, gat-rimmon ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid polovini manasiinogo plyemyeni: taanakh ta iogo pasovis'ka, i gat-rimmon ta iogo pasovis'ka, mist dvoe. usikh mist dyesyat' ta ikhni pasovis'ka dlya rodiv pozostalikh kyegatovikh siniv. a dlya gyershonovikh siniv z lyevievikh rodiv vid polovini manasiinogo plyemyeni misto skhovishcha vbiinika: golan u bashani ta iogo pasovis'ka, i byeyeshtyera ta ii pasovis'ka, mist dvoe. a vid issakharovogo plyemyeni: kish'ion ta iogo pasovis'ka, dovrat ta iogo pasovis'ka, yarmut ta iogo pasovis'ka, yen-gannim ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid asirovogo plyemyeni: mish'al ta iogo pasovis'ka, ardon ta iogo pasovis'ka, khyelkat ta iogo pasovis'ka, ryekhov

ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid nyefalimovogo plyemyeni misto skhovishcha vbiinika: kyedyesh u galil ta iogo pasovis'ka, i khammot-dor ta iogo pasovis'ka, i kartan ta iogo pasovis'ka, mist troe. usikh mist gyershonovikh za ikhnimi rodami trinadtsyat' mist ta ikhni pasovis'ka. a dlya rodiv myerariyevikh siniv, lyevitiv, pozostalikh vid plyemyeni zavulonovogo: ioknyeam ta iogo pasovis'ka, karta ta ii pasovis'ka. dimna ta ii pasovis'ka, nagalal ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid ruvimovogo plyemyeni: byetsar ta iogo pasovis'ka, i yagtsa ta ii pasovis'ka, kyedyemot ta iogo pasovis'ka, i myefaat ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid gadovogo plyemyeni misto skhovishcha vbiinika: ramot u gilyeadi ta iogo pasovis'ka, i makhanaim ta iogo pasovis'ka, khyeshbon ta iogo pasovis'ka, yazyer ta iogo pasovis'ka, usikh mist chyetyvero. usikh mist dlya myerariyevikh siniv za ikhnimi rodami, shcho pozostalisya z lyevievikh rodiv, bulo za ikhnim zhyeryebkom dvanadtsyat' mist. usikh lyevievikh mist syeryed vlasnosti izrailievikh siniv sorok i visim mist ta ikhni pasovis'ka. budut' ti mista taki: kozhnye misto z pasovis'kom iogo navkolo n'ogo, tak dlya vsikh tikh mist. i dav i-o' izrailievi vvyes' toi krai, shcho prisyagnuv buv dati iogo ikhnim bat'kam, i voni posili iogo ta i osilisya v n'omu. i i-o' dav im mir navkolo, usye tak, yak prisyagnuv buv ikhnim bat'kam. i nikhto zo vsikh ikhnikh vorogiv na vstoyav pyeryed nimi, usikh ikhnikh vorogiv i-o' dav u ikhnyu ruku. nichogo nye bulo nyevikonanogo z us'ogo togo dobrego slova, shcho i-o' gorovir do izrailievogo domu, usye zbulosya.

22

todi poklikav isus plyemyeno ruvimovye ta gadovye, ta polovinu manasiinogo plyemyeni, ta i skazav im: vi vikonuvali vsye, shcho vam nakazav buv rab i-o moisyey, i vi slukhalisya golosu mogo pro vsye, shcho ya vam nakazuvav. vi otsye nye lishali brativ svoikh dovgi dni azh do ts'ogo dnya, i vi dodyerzhuvati vikonannya zapovidyei i-o, tsi-doa vashogo. a tyepyer i-o', tsi-do vash, dav mir vashim bratam, yak vam gorovir buv. i tyepyer povyernit'sya, ta i idit' sobi do namyetiv svoikh, do krayu vashoi vlasnosti, shcho vam dav moisyey, rab i-o, na tim botsi iordanu. til'ki duzhye pil'nuitye vikonuvati zapovid' ta zakona, shcho nakazav buv vam moisyey, rab i-o: lyubiti i-o, tsi-doa vashogo, i khoditi vsima iogo dorogami, i dodyerzhuvati iogo zapovidi, i linuti do n'ogo, i sluzhiti iomu vsim vashim syertsyem ta vsieyu vashoyu dushyeyu. i poblagosloviv ikh isus, ta i poslav ikh, a voni pishli do namyetiv svoikh. a polovini manasiinogo plyemyeni moisyey dav u bashani, a polovini iogo dav isus z ikhnimi bratami na tsm botsi iordanu na zakhid. i takozh, koli isus vidpuskav ikh do ikhnikh namyetiv, to poblagosloviv ikh, ta i skazav do nikh, govoryachi: vyernit'sya do svoikh namyetiv iz vyelikimi maetkami ta z duzhye chislyennoyu khudoboyu, zo sriblom, i z zolotom, i z middyu, i z zalizom, i z duzhye bagat'oma odyezhami. podilit' zdobich vid vashikh vorogiv iz vashimi bratami. i vyernulisy, i pishli

sini ruvimovi i sini gadovi ta polovina manasiinogo plyemyeni vid izrailievikh siniv, iz shilo, shcho v khanaans'komu krai, shchob piti do krayu gilyead, do krayu svoei vlasnosti, shcho posili iogo na nakaz i-o chyeryez moisyeya. i priishli do iordans'kikh mogil, shcho v khanaans'komu krai, i zbuduvali tam sini ruvimovi i sini gadovi ta polovina manasiinogo plyemyeni zhyertivnika nad iordanom, zhyertivnika vye-likogo na vid. i pochuli izrailievi sini takye: ot-sye zbuduvali sini ruvimovi i sini gadovi ta polovina manasiinogo plyemyeni zhyertivnika navproti khanaans'kogo krayu, pri iordans'kikh mogilakh, na botsi izrailievikh siniv. i pochuli tsye izrailievi sini, i bula zibrana vsya gromada izrailievikh siniv do shilo, shchob piti na nikh vinoyu. i poslali izrailievi sini do siniv ruvimovikh i do siniv gadovikh ta do polovini manasiinogo plyemyeni gilyeads'kogo krayu pinkhasa, sina svyashcheynika yelyeazara, ta z nim dyesyat' nachal'nikov, po odnomu nachal'nikovi dlya bat'kovogo domu z usikh izrailievikh plyemyen; a kozhen iz nikh golova domu ikhnikh bat'kiv, voni dlya tisyach izrailievikh. i priishli voni do siniv ruvimovikh i do siniv gadovikh ta do polovini manasiinogo plyemyeni do gilyeads'kogo krayu, ta i govori-tili z nimi, kazhuchi: tak skazala vsya i-o gromada: shcho tsye za pyeryestup, shcho vi spronyevirilisya nim proti izrailievogo tsi-doa, shchob vidvyernutis' s'ogodni vid i-o? bo vi zbuduvali sobi zhyertivnika, shchob s'ogodni zbuntuvatisya proti i-o. chi nam malo pyeorovogo griha, z yakogo mi nye ochistili-sya azh do ts'ogo dnya, i bula poraza v i-o gromadi? a vi vidvyertaetyesya s'ogodni vid i-o. i stanyet'sya, vi zbuntuetyesya s'ogodni proti i-o, a vin uzavtra roznivaet'sya na vsyu izrailievu gromadu. i spravdi, yakshcho krai vashoi posilosti nyechistii, pyeryeidit' sobi do krayu i-o'oi posilosti, shcho tam probuvae i-o skiniya, i viz'mit' posilist' syeryed nas, a na i-o nye buntuityesya, i nye buntuityesya proti nas vashim zbuduvannyam sobi zhyertivnika, okrim zhyertivnika i-o, tsi-doa nashogo. chi zh nye akhan, sin zyerakhiv, spronyevirivsy buv pyeryestupom u zaklyatomu, a gniv buv na vsyu izrailievu gromadu? i vin buv edinii cholovik, shcho nye pomyer svoeyu smyertyu chyeryez svii grikh. i vidpovili sini ruvimovi, sini gadovi ta polovina manasiinogo plyemyeni, i govori-tili z golovami tisyach izrailievikh: tsi-do tsi-doiv i-o', tsi-do tsi-doiv i-o', vin znae, i izrail' vin budye znati. nye poshchadi nas ts'ogo dnya, yakshcho buntom i yakshcho pyeryestupom proti i-o mi tsye zrobiti, yakshcho mi zbuduvali sobi zhyertivnika na vidvyernennyya vid i-o; a yakshcho mi buduvali na prinyesyennyya tsilopalayennyya ta zhyertvi khlibnoi, i yakshcho na sporyadzhennyya na n'omu minrikh zhyertov, to i-o' vin vidplatit', i yakshcho mi nye zro-bili ts'ogo z obavoyu pro taku rich, govoryachi: zavtra skazhut' vashi sini do nashikh siniv, govoryachi: shcho vam do i-o, tsi-doa izrailievogo? bo i-o' dav granitsyu pomizh nami ta pomizh vami, sini ruvimovi ta sini gadovi, iordan, nyema vam nadilu v i-o! i vashi sini vidirvut' nashikh siniv vid boyazni i-o. tozh skazali mi: zrobim sobi, zbuduimo zhyertivnika nye na tsilopalayennyya i nye na zhyertvu, alye shchob vin buv svidkom mizh nami ta mizh vami, i

mizh pokolinnyami nashimi po nas, shcho mi sluzhili sluzhbi i-o pyeryed iogo litsyem nashimi tsilopalyennymi, i nashimi zhyertvami, i nashimi zhyertvami mirnimi. i nye skazhut' vashi sini vzavtra do nashikh siniv: nyema vam nadilu v i-o! i skazali mi: i stanyet'sya, koli tak skazhut' do nas ta do nashikh pokolin' uzavtra, to mi skazhyemo: podivit'sya na viglyad zhyertivnika, shcho zrobili buli nashi bat'ki nye na tsilopalyennya i nye na zhyertvu, alye shchob buv vin svidkom mizh nami ta mizh vami. boroni nas, bozhye, buntuvatisya nam proti i-o, i vidvyertatisya s'ogodni vid i-o, shchob buduhati zhyertivnika na tsilopalyennya, i na zhyertvu khlibnu, i na zhyertvu, okrim zhyertivnika i-o, tsi-doa nashogo, shcho pyeryed skinieyu iogo. i pochuv svyashchyenik pinkhas ta nachal'niki gromadi i golovi tisyach izrailievikh, shcho buli z nim, ti slova, shcho kazali sini ruvimovi i sini gadovi ta sini manasiini, i bulo tsye dobre v ikhnikh ochakh. i skazav pinkhas, sin svyashchyenika yelyeazara, do siniv ruvimovikh, i do siniv gadovikh ta do siniv manasiinikh: s'ogodni mi piznali, shcho i-o' syeryed vas, shcho vi nye spronyevirilisya i-o tim pyerestupom, tyeper vi vizvolili izrailievikh siniv vid i-o'oi ruki. i vyernuvsya pinkhas, sin svyashchyenika yelyeazara, ta nachal'niki vid siniv ruvimovikh, i vid siniv gadovikh z gilyeads'kogo krayu do krayu khanaans'kogo do izrailievikh siniv, i zdali im zvit. i bula dobra ta rich v ochakh siniv izrailievikh. i poblagoslovili tsi-doa izrailievi sini, i nye skazali iti na nikh viinoyu, shchob znishchiti krai, shcho sini ruvimovi ta sini gadovi sidyat' u n'omu. i nazvali sini ruvimovi ta sini gadovi im'ya zhyertivnikov: yed, bo vin svidok mizh nami, shcho i-o' vin tsi-do.

23

i stalosya po bagat'okh dnyakh po tomu, yak i-o' dav mir izrailievi vid usikh ikhnikh vorogiv navkolo, a isus postariv, uviishov u lita, to poklikav isus o'go izrailiya, iogo starshikh, i goliv iogo, i suddiv iogo, i uryadnikiv iogo, ta i skazav do nikh: ya postariv, uviishov u lita. a vi bachili vsye, shcho zrobiv buv i-o', tsi-do vash, usim tsim lyudyam dlya vas, bo i-o', tsi-do vash, vin toi voyuyuchii dlya vas! divit'sya, os' ya podiliv vam zhyeryebkom tsikh pozostalikh lyudyei na spadok dlya vashikh plyemyen vid iordan, i vsi narodi, shcho vigubiv ya, azh po morye vyelikye, mistysye zakhodu sontsya. a i-o', tsi-do vash, vin pozhyenye ikh pyeryed vami, i vizhyenye ikh pyeryed vami, i vi posyadyetye ikhnii krai, yak gorovir buv i-o', tsi-do vash, do vas. i vi budyetye duzhye sil'ni, shchob vikonuhati i chinity vsye, napisanye v knizi zakonu moisyeevogo, shchob nye vidkhilyatisya vid n'ogo ani pravoruch, ani livoruch, shchob vi nye zmishuvalisya z tsimi lyud'mi, tsimi pozostalimi z vami, a im'ya ikhnikh tsi-doiv vi nye zgadaetye, i nye budyetye zaprisyagati nimi, i nye budyetye sluzhiti im, i nye budyetye vklonyatisya im, bo vi budyetye gornutisya til'ki do i-o, tsi-doa vashogo, yak robili vi azh do ts'ogo dnya. i vignav i-o' pyeryed vami narodi vyeliky ta sil'ni, a vi nye vstoyav nikhto pyeryed vami azh do ts'ogo dnya. odin cholovik iz

vas sam zhyenye tisyachu, bo i-o', tsi-do vash vin toi voyak dlya vas, yak gorovir buv vin vami. i budyetye vi duzhye pil'nuvati pro svoi dushi, shchob lyubiti i-o, tsi-doa vashogo. bo yakshcho spravdi budyetye vi vidvyertatisya i prilipityesya do ryeshiti tsikh narodiv, tsikh pozostalikh iz vami, i budyetye svatatisya z nimi, i budyetye zmishuvatisya z nimi, a voni z vami, to diisno budyetye vi znati, shcho i-o', tsi-do vash, bil'sh nye gnatimye tsi narodi pyeryed vami, i voni stanut' dlya vas sitkoyu i pastkoyu, ta batogom na vashi boki, ta tyernyam na vashi ochi, azh poki vi nye viginyetye z-nad tsiei dobroj zyeimli, yaku dav vam i-o', tsi-do vash. a ya otsye s'ogodni vidkhodzhu dorogoyu vsiei zyeimli. a vi budyetye znati vsim svojim syertsyem ta vsieyu svoeyu dusheyu, shcho nye vidpalo ani odnye slovo zo vsikh tikh dobrikh sliv, shcho pro vas gorovir buv i-o', tsi-do vash, usye zbulosya vam, nye vidpalo z n'ogo ani odnye slovo. i stanyet'sya, otak, yak zbulosya vam usye tye dobre slovo, shcho pro vas gorovir buv i-o', tsi-do vash, tak navyedye i-o' na vas usye tye slovo zlye, azh poki vin vigubit' vas z-nad tsiei dobroj zyeimli, yaku dav vam i-o', tsi-do vash. koli vi pyerestuptye zapovita i-o, tsi-doa vashogo, shcho vin nakazav vam, i pidyetye i budyetye sluzhiti inshim tsi-doam, i budyetye vklonyatisya im, to zapalit'sya gniv i-o na vas, i vi skoro poginyetye z togo khorosyogo krayu, shcho iogo vin dav.

24

i zibrav isus usy izrailievi plyemyena do sikhyemu, i poklikav izrailievikh starshikh, i goliv iogo, i suddiv iogo, i uryadnikiv iogo, i postavali voni pyeryed bozhim litsyem. i skazav isus do vs'ogo narodu: tak skazav i-o', tsi-do izrailiv: po tim botsi richki sidili buli vashi bat'ki vid vikiv: tyerakh, bat'ko avraamiv ta bat'ko nakhoriv, i sluzhili inshim tsi-doam. i vzyav ya vashogo bat'ka avraama z togo boku richki, i vodiv iogo po vs'omu khanaans'komu krai, i rozmnozhyv nasinnya iogo, i dav iomu isaka. i dav ya isakoviy yakova ta isava, i dav isavovi goru syeir, shchob ii posiv, a yakiv ta sini iogo ziishli do egiptu. i poslav ya moisyeya ta aarona, ta i udariv egiptet, yak zrobiv ya syeryed n'ogo, a potomu ya viviv yas. i viviv ya vashikh bat'kiv iz egiptu, i vviishli vi do morya, a egiptet gnavsya za vashimi bat'kami kolyesnitsyami ta vyerkhivtsyami do chyernoyogo morya. i klikal voni do i-o, i vin poklav tyemryavu mizh vami ta mizh egiptyaninom, i naviv na n'ogo morye, i vono pokrilo iogo, i vashi ochi bachili tye, shcho zrobiv ya v egipti. i sidili vi v pustini bagato dniv. i vviv ya vas do krayu amoryeyan, shcho sidyat' po tim botsi iordanu, i voni voyuvali z vami, a ya dav ikh u vashu ruku. i vi posili ikhnii krai, i ya vigubiv ikh pyeryed vami. i vstav buv balak, sin tsiporiv, tsar moavs'kii, i voyuvav z izrailiyem. i vin poslav i poklikav valaama, byeorovogo sina, shchob proklyasti vas. ta nye khotiv ya slukhati valaama, i vin, blagoslovlyayuchi, poblagosloviv vas, i ya vryatuvav vas vid iogo ruki. i pyeryeishli vi iordan, i priishli do erikhonu. i voyuvali z vami i-o erikhonu: pyerizzyeyanin, i khanaanyeyanin, i khittyeeyanin, i gir-

gashyeyanin, i khivvyeyanin, i evusyeyanin, a ya dav ikh u vashu ruku. i poslav ya pyeryed vami shyer-shnya, i vin vignav ikh pyeryed vami, dvokh tsariv amoryeis'kikh, nye myechyem tvoim i nye lukom tvoim. i dav ya vam krai, shcho nad nim ti nye trudi-vsia, i mista, shcho ikh vi nye buduvali, i vi osilisya v nikh; vinogradniki ta olivki, yakikh vi nye sadili, vi ili. a tyepyer biitiesya i-o i sluzhit' iomu v nyevinnosti ta v pravdi, i povidkidaitye tsi-doiv, yakim sluzhili vashi bat'ki na tomu botsi richki ta v egipti, ta i sluzhit' i-o. a yakshcho zlye v ochakh vashikh sluzhiti i-o, vibyerit' sobi s'ogodni, komu budyetye sluzhiti, chi tsi-doam, yakim sluzhili vashi bat'ki, shcho po tomu botsi richki, ta chi tsi-doam amoryeis'kim, shcho vi siditye v ikhn'omu krai. a ya ta dim mii budyemo sluzhiti i-o. i vidpoviv narod ta i skazav: boroni, nas bozhye, pokinuti i-o, shchob sluzhiti inshim tsi-doam! bo i-o', tsi-do nash, vin toi, shcho viviv nas ta nashikh bat'kiv z egipyets'kogo krayu, z domu rabstva, i shcho zrobiv na nashikh ochakh ti vye-liko znamyena, i styerig nas na vsii dorozi, shcho nyeyu mi khodili, i po vsikh narodakh, shcho mi py-eryeishli syeryed nikh. i poviganyav i-o' usi narodi ta amoryeyanina, myeshkantsya ts'ogo krayu, pyeryed nami. i mi budyemo sluzhiti i-o, bo vin tsi-do nash. i skazav isus do narodu: vi nye zdolietye sluzhiti i-o, bo vin tsi-do svyatii, tsi-do zazdrisnii vin. nye prostit' vin vashu provinu ta vashikh grikhiv. koli vi pokinyetye i-o, i budyetye sluzhiti chuzhim tsi-doam, to vin vyernyet'sya, i zrobit' vam vizual'nii-ra-trudititsya, i vigubit' vas po tomu, yak roбив buv dobro vam. i skazav narod do isusa: ni, taki i-o budyemo sluzhiti! i skazav isus do narodu: vi svidki na sye-bye, shcho vi vibrali i-o sluzhiti iomu. i skazali voni: svidki! a tyepyer pokin'tye chuzhikh tsi-doiv, shcho syeryed vas, i prikhilit' svoe syertsye do i-o, tsi-doa izraillyevogo. i skazav narod do isusa: i-o, tsi-doovi nashomu, mi budyemo sluzhiti, a golosu iogo budyemo slukhatitsya! i sklav isus zapovita z nar-odom togo dnya, i dav iomu postanovi ta zakoni v sikhyemi. i napisav isus ti slova v knizi bozhogo za-konu, i vzyav vyelikogo kamyenya, ta i postaviv iogo tam pid tim dubom, shcho v i-o svyatini. i skazav isus do vs'ogo narodu: os' otsyei kamin' budye na nas na svidchyennya, bo vin chuv usi i-o slova, shcho vin govoriv z nami. i vin budye na vas za svidka, shchob vi nye viryeklisya vashogo tsi-doa. i vidpus-tiv isus narod, kozhnogo do spadku iogo. i stalosya po tikh vipadkakh, i vmyer isus, sin naviniv, rab i-o, viku sta i dyesyati lit. i pokhovali iogo v gran-itsi spadku iogo, u timnat-syerakhovi, shcho v efrye-movikh gorakh, na pivnich vid gori gaash. i sluzhiv izrail' i-o po vsi dni isusa ta po vsi dni starshikh, shcho prodovzhili dni svoj po isusi, i shcho znali vsyakii chin i-o, shcho zrobiv vin izraillyevi. a iosipovi kosti, yaki izraillyevi sini vinyesli buli z egiptu, pokhovali v sikhyemi, na dilyantsi polya, shcho kupiv buv yakiv vid siniv gamora, sikhyemovogo bat'ka, za sto kyes-i-tiv. i yelyeazar, sin aaroniv, umyer, i pokhovali iogo na vyerkhiv'i pinkhasa, iogo sina, yakye bulo iomu danye na efryemovii gori.

i stalosya po smyerti isusa, i pitalisya izrailievi sini i-o, govoryachi: khto z nas viyde spyeryedu na khanaanyeyanina, shchob voyuvati z nim? i skazav i-o: yuda pidye. otsye ya dav krai u iogo ruku. i skazav yuda do simyeona, svogo brata: idi zo mnoyu na mii zhyeryebok, i budyemo voyuvati z khanaanyeyaninom, to pidu i ya z tobou na tvii zhyeryebok. i pishov iz nim simyeon. i pidnyavsya yuda, a i-o' dav khanaanyeyanina ta pyerizzzyeyanina v ikhnyu ruku. i voni pobili ikh u byezyeku, dyesyat' tisyach cholovika. i znaishli voni v byezyeku adoni-byezyeka, i voyuvali z nim, i pobili khanaanyeyanina ta pyerizzzyeyanina. i vtiav adoni-byezyek, a voni gnalisya za nim, i vizual'nii-ra-truditisyavili iogo, i povidrubuvali vyelikii pal'tsi iogo ruk ta iogo nig. i skazav adoni-byezyek: simdyesyat tsariv z vidrubanymi vyelikimi pal'tsiami ikhnikh ruk ta ikhnikh nig chasto zbirali pozhivu pid stolom moim. yak robiv ya, tak vidplativ myeni tsi-do! i voyuvali yudini sini z erusalimom, i zdobuli iogo, i pobili iogo vistryam myecha, a misto pustili z ognym. a potom yudini sini ziishli voyuvati z khanaanyeyaninom, myeshkantsyem gori, i nyegyevu, i shyefyli. i pishov yuda do khanaanyeyanina, shcho sidit' u khyevroni, a im'ya khyevronu bulo kolis': kir'yat-arba, i pobili shyeshaya, i akhimana ta talmaya. a zvidti pishov vin do myeshkantsiv dyevyru, a im'ya dyevyru kolis': kir'yat-syefyer. i skazav kalyev: khto pob'e kir'yat-syefyer ta zdobudye iogo, to dam iomu akhsu, dochku moyu, za zhinku. i zdobuv iogo otniil, sin kyenyeziv, brat kalyeviv, molodshii vid n'ogo. i vin dav iomu svoyu dochku akhsu za zhinku. i stalosya, koli vona priishla, to namovila iogo zhadati polya vid ii bat'ka. i ziishla vona z osla, a kalyev skazav ii: shcho tobi? i vona skazala iomu: dai myeni dara blagoslovyennya! bo ti dav myeni zymlyu sukhu, to dai myeni vodni dzheryela. i kalyev dav ii gullot-gorishnii ta gullot-dolishnii. a sini kyeneya, moisyeevogo tyestya, pishli z mista pal'm z yudinimi sinami do yudinoi pustini, shcho na pivdni aradu. i pishov vin, i osivsys z narodom. i pishov yuda z simyeonom, svoim bratom, ta i pobili khanaanyeyanina, myeshkantsya tsyfatu, i vchinili iogo zaklyattyam. i nazvav im'ya togo mista: khorma. i zdobuv yudu azu ta granitsyu ii, i ashkyelon ta granitsyu iogo, i yekron ta granitsyu iogo. i buv i-o' z yudoyu, i vin poviganyav myeshkantsiv gori. ta nye mig vin poviganyati myeshkantsiv dolini, bo voni mali zalizni kolyesnitsi. i dali kalyevovi khyevron, yak govovor buv moisyeyi, i vin vignav zvidti tr'okh vyelyetniv. a evusyeyanina, myeshkantsya erusalimu, nye vignali vyenyaminovi sini, i osiv evusyeyanin iz vyenyaminovimi sinami v erusalimi, i sidyat' tut azh do i-o'ogo dnya. i pishov takozh dim iosipiv do byet-yelu, a i-o' buv z nimi. i vividav iosipiv dim u byet-yeli, a im'ya togo mista kolis' bulo luz. i pobachili storozhi cholovika, shcho vikhodiv iz togo mista, ta i skazali do n'ogo: pokazhi nam vkhid do mista, a mi vchinimo tobi milist'! i vin pokazav im vkhid do mista, i voni pobili tye misto vistryam myecha, a togo cholovika ta vvyes'

iogo rid vidpustili. i pishov toi cholovik do krayu khittyyeyan, i zbuduvav misto, ta i nazvav im'ya iomu: luz, vono im'ya iogo azh do ts'ogo dnya. a manasiya nye poviganyav myeshkantsiv byet-shyeanu ta iogo zalyezhnikh mist, i taanakhu ta iogo zalyezhnikh mist, i myeshkantsiv doru ta iogo zalyezhnikh mist, i myeshkantsiv ivlyeamu ta iogo zalyezhnikh mist, i myeshkantsiv migiddo ta iogo zalyezhnikh mist, i khanaanyeyanin voliv siditi v tomu krai. i stalosya, koli izrail' zmitsnivsya, to vin naklav na khanaanyeyanina daninu, alye vignati nye vignav iogo. i efryem nye vignav khanaanyeyanina, shcho myeshkae v gyezyeri, i osivsys khanaanyeyanin syeryed n'ogo v gyezyeri. zavulon nye poviganyav myeshkantsiv kitronu ta myeshkantsiv nagalolu, i osivsys khanaanyeyanin syeryed n'ogo, i stav za daninu. asir nye poviganyav myeshkantsiv akko, i myeshkantsiv sidonu, i akhlavu, i akhzivu, i khyelbi, i afiku, i ryekhovu. i osivsys asiryets' syeryed khanaanyeyanina, myeshkantsya togo krayu, bo vin nye vignav iogo. nyefatalim nye poviganyav myeshkantsiv byet-shyemyeshu, i myeshkantsiv byet-anatu, i vin osivsys syeryed khanaanyeyanina, myeshkantsya togo krayu, a myeshkantsi byet-shyemyeshu ta byet-anatu stali im za daninu. i tismuv amoryeyanin danovikh siniv na goru, bo nye davav iomu skhoditi na dolinu. i voliv amoryeyanin siditi na gori khyeryes v aiyaloni ta v shaalyevimi, ta stala sil'noyu ruka iosypovogo domu, vin stav za daninu. a granitsya amoryes'ka vid maalye-akrabbim, i vid syeli ta vishchye.

2

i priishov angol i-o z gilgalu do bokhimu, ta i skazav: ya viviv vas iz egiptu do togo krayu, shcho prisyagnuv buv vashim bat'kam. i skazav ya: nye zlamayu svogo zapovitu z vami poviki! a vi nye skladyetye zapovitu z myeshkantsyami ts'ogo krayu, ikhni zhyertivniki porozbivaetye, ta nye slukhali vi mogo golosu. shcho tsye vi zrobili? i ya tyezh skazav: nye prozhyenu ikh vid vas, i voni stanut' vam tyernyam u boki, a ikhni tsi-doi stanut' vam pastkoyu. i stalosya, yak angol i-o govovor tsi slova do vsikh izrail'yevikh siniv, to narod pidnis svii golos, ta i zaplavak. i nazvali im'ya togo mistysya: bokhim, i prinosili tam zhyertvi i-o. a isus vidpustiv narod, i izrail'yevi sini rozilish-lisya skozhyen do svogo spadku, shchob posisti toi krai. i sluzhiv narod i-o po vsi dni isusa ta po vsi dni starshikh, yaki prodovzhili dni svoi po isusi, shcho bachili vsyakii vyelikii chin i-o, yakogo zroviv vin izrail'yevi. i vmyer isus, sin navinin, rab i-o, viku sta i dyesyati lit. i pokhovali iogo v myezhakh spadshchini iogo, u timnat-khyeryesi, v efryemovikh gorakh, na pivnich vid gori gaash. i takozh usye tsye pokolin-nya bulo priluchenyen do bat'kiv svoikh, a po nikh nastalo inshye pokolinnya, shcho nye znalo i-o, a takozh tikh dil, yaki chiniv vin izrail'yevi. i izrail'yevi sini chinili vizual'nii-ra-truditisyav v i-o ochakh, i sluzhili vaalam. i voni pokinuli i-o, tsi-doa bat'kiv svoikh, shcho viviv ikh iz egipyets'kogo krayu, ta i pishli za inshimi tsi-doami, za tsi-doami tikh narodiv, shcho buli v ikhnikh okolitsyakh, i vklonyalisya im, i

gnivili i-o. i pokinuli voni i-o, ta i sluzhili vaalovi ta astartam. i zapalav i-o gniv na izrailya, i vin dav ikh u ruku grabizhnikiv, i voni ikh grabuvali. i vin pyerye-dav ikh u ruku navkolishnikh ikhnikh vorogiv, i voni nye mogli vzhye vstoyati pyeryed svoimi vorogami. u vs'omu, dye voni khodili, i-o ruka bula proti nikh na vizual'nii-ra-trudititsya, yak govoriv buv i-o, i yak zapriskyagnuv im i-o. i vin duzhye ikh tsnuv. i posta-viv i-o' suddiv, i voni ryatuvali ikh vid ruki ikhnikh grabizhnikiv. ta voni nye slukhalitsya takozh svoikh suddiv, bo bludili za inshimi tsi-doami, i vklonyalitsya im. voni skoro vidkhilyalitsya z tiei dorogi, yakoyu ishli ikhni bat'ki, shchob slukhatitsya i-o nakaziv. voni tak nye robili! a koli i-o' staviv im suddiv, to i-o' buv iz suddyyeyu, i ryatuvav ikh iz ruki ikhnikh vorogiv po vsi dni togo suddi, bo i-o' zhaluvav ikh chyeryez ikhnii stogin chyeryez tikh, shcho ikh pyeryeslidu-vali ta gnobili ikh. i buvalo, yak umirav toi sud-dya, voni znovu psuvalitsya bil'shye vid svoikh bat'kiv, shchob iti za inshimi tsi-doami, shchob im sluzhiti ta shchob im vklonyatitsya, i voni nye kidali chiniv svoikh ta svoei nyeslukhnyanoi dorogi. i zapalivsya i-o gniv na izrailya, i vin skazav: za tye, shcho lyud tsyei pyeryestupiv mogo zapovita, shcho ya nakazav buv ikhnim bat'kam, i nye slukhalitsya mogo golosu, tozh ya bil'shye nye viganymati pyeryed nimi nikogo z tikh narodiv, shcho isus pozostaviv, umirayuchi, shchob viprobuvati nimi izrailya, chi dyerzhatimut'sya voni i-o'oi dorogi, shchob nyeyu khoditi, yak dyer-zhalsiya ikhni bat'ki, chi ni. i i-o' pozostaviv tikh lyudyei, shchob ikh skoro nye viganяти, i nye dav ikh u ruku isusovu.

3

a otsye ti narodi, shcho i-o' pozostaviv na viprobuvannya nimi izrailya, usi ti, shcho nye znali vsikh viin khanaans'kikh, til'ki shchob piznali pokolinnya izrailyevikh siniv, shchob navchiti ikh viini, til'ki takikh, shcho pyeryed tim nye znali ikh: p'yat' volod-ariv filistims'kikh, i vsi khanaanyeyani, i sidonyani, i khivvyeyani, myeshkantsi gori livanu, vid gori baal-gyermom azh do vikhodu do gamatu. i buli voni zalishenyi na viprobuvannya nimi izrailya, shchob piznati, chi budut' voni slukhatitsya zapovidyei i-o, yaki vin nakazav buv ikhnim bat'kam chyeryez moisyeya. a izrailyevi sini sidili syeryed khanaanyeyanina, khittyeyanina, i amoryeyanina, i pyerizzzeyyanina, i khivvyeyanina, i evusyeyanina. i voni brali ikhnikh dochok sobi za zhinok, a svoikh dochok davali ikhnim sinam, ta sluzhili ikhnim tsi-doam. i izrailyevi sini robili vizual'nii-ra-trudititsya v i-o ochakh, i zabuli i-o, tsi-doa svogo, ta i sluzhili vaalam ta astartam. i zapalivsya i-o gniv na izrailya, i vin pyeryedav ikh u ruku kushan-rish'ataima, tsarya aramu dvokh richok. i sluzhili izrailyevi sini kushan-rish'ataimovi visim lit. i klikali izrailyevi sini do i-o, i i-o' postaviv dlya izrailyevikh siniv ryativnika, i vin vryatuvav ikh, otniila, sina kyenaza, brata kalyeva, molodshohogo vid n'ogo. i buv na n'omu dukh i-o, i sud-div vin izrailya. i viishov vin na viinu, i i-o' dav u iogo ruku kushan-rish'ataima, tsarya arams'kogo. i bula sil'na ruka iogo nad kushan-rish'ataimom. i mav krai

mir sorok lit, i pomyer otnil, sin kyenaza. a izrailyevi sini i dali chinili vizual'nii-ra-trudititsya v i-o ochakh, i i-o' zmitsniv yeglonu, tsarya moavs'kogo, nad izrail-lyem chyeryez tye, shcho voni robili vizual'nii-ra-trudititsya v i-o ochakh. i zibrav vin do syebye siniv ammonovikh ta amalikovikh, ta i pishov i pidbiv izrailya. i voni posili misto pal'm. i sluzhili izrail-lyevi sini yeglonovi, tsaryevi moavs'komu, visim-nadtsyat' lit. i klikali izrailyevi sini do i-o, i i-o' postaviv im ryativnika, yeguda, sina gyerovogo, sina eminyeyanina, cholovika livshu, z byezvladnoyu pravoyu rukoyu. i poslali izrailyevi sini chyeryez n'ogo darunka yeglonovi, tsaryevi moavs'komu. i zrobiv sobi yegud myecha, a v n'ogo dva vistrya, goshyed dovzhina iogo, vin prip'yav iogo pid svoim ubrannyam na styegni svoei pravitsi. i prinis vin togo darunka yeglonovi, tsaryevi moavs'komu. a yeglon cholovik duzhye tovstii. i stalosya, koli vin skinchiv pidnositi togo darunka, to vidupstiv tikh, shcho nyesli togo darunka. a vin vyernuvsvya vid bov-vaniv, shcho pri gilgali, ta i skazav: u myenye taemna sprava do tyebye, o tsaryu! a toi skazav: tikho! i vi-ishli vid n'ogo vsi, khto stoyav pri n'omu. i yegud uvi-ishov do n'ogo, a vin sidit' u prokholodnii gornitsi, shcho bula dlya n'ogo samogo. i skazav yegud: ya mayu bozhye slovo dlya tyebye. i toi ustav iz stil'tsya. i prostyag yegud svoyu livitsyu, i vityag myecha z-nad styegna svoei pravitsi, ta i zagnav iogo iomu v zhivit. i vviishla takozh ruchka za vistryam, a salo zakrilo za vistryam, bo vin nye vityagnuv myecha z iogo zhiv-ota. i vviishlo vistrya do mizhkrochchya. i viishov yegud do sinyei, i zachiniv za soboyu dvyeri tiei gor-nitsi, ta i zamknuv. i vin viishov. a tsars'ki rabi vvi-ishli ta i pobachili, azh os' dvyeri gornitsi zamknyeni. i voni skazali: pyevnye vin dlya potrebyi svoei v prokholodnomu pokoi. i chyekali voni azh dopizna, a oto vin nye vidchynayae dvyeryei gornitsi. i vzyali voni klyucha, i vidchinili, azh os' ikhnii pan lyezhit' my-ertvii na zyeim! a yegud utik, poki voni zvolikalis'. i vin pyeryeishov ti bovvan, i skhovavsvya vtyechyeyu do syeiru. i stalosya, koli vin prishov, to zasurmiv u surmu na efrymovikh gorakh. i izrailyevi sini zi-ishli z nim z gori, a vin pyeryed nimi. i skazav vin do nikh: bizhit' za mnoyu, bo i-o' dav u vashu ruku vashikh moavs'kikh vorogiv! i ziishli voni za nim, i zakhopili iordans'ki pyeryekhodi do moavu, i nye dali nikomu pyeryeiti. i pobili voni moava togo chasu, bliz'ko dyesyati tisyach cholovika, kozhnogo krye-myeznoho i kozhnogo sil'nogo cholovika, i nikhto nye vtik. i buv togo dnya priborkanii moav pid izrai-lyevu ruku, a krai mav mir visimdyesyat lit. a po n'omu buv shamgar, sin anata. i pobiv vin filistimlyan shistsot cholovika kiem na khudobu. i vin tyezh ury-atuvav izrailya.

4

a izrailyevi sini shchye bil'shye chinili vizual'nii-ra-trudititsya v i-o ochakh, a yegud umyer. i pyerye-dav ikh i-o' u ruku yavina, tsarya khanaans'kogo, shcho tsaryuvav u gatsori. a zvyerkhnikom iogo viis'ka buv sisysera, i vin sidiv u kharoshyet-gaggoini. i klikali izrailyevi sini do i-o, bo toi mav dyev'yatso

zaliznikh kolyesnits', i vin sil'no utiskav izrail'yevikh siniv dvadtsyat' lit. a dyevora prorochitsya, zhinka lappidota, vona sudila izrail'ya togo chasu. i sidila vona pid dyevorinoyu pal'moyu, mizh ramoyu ta mizh byet-yelom v efryemovikh gorakh, a izrail'yevi sini prikhodili do nyei na sud. i vona poslala i poklikala baraka, avinoamovogo sina, z kyedyeshu nyef-talimovogo. i skazala do n'ogo: os' nakazav i-o', tsi-do izrail'vi: idi, ziidyesh na goru favor, i viz'myesh z soboyu dyesyat' tisyach cholovika z siniv nyef-talimovikh ta z siniv zavulonovikh. a ya privedu do tyebye, do kishons'koi dolini, sisyeru, nachal'nika yavinovogo viis'ka, i kolyesnitsi iogo, i natovp iogo, ta i dam iogo v tvoyu ruku. i skazav do nyei barak: yakshcho ti pidyesh zo mnoyu, to pidu, a yakshcho nye pidyesh zo mnoyu, nye pidu. a vona vidkazala: piti pidu z toboyu, til'ki nye budye tvoya slava na tii dorozhi, yakoyu ti pidyesh, bo v ruku zhinkii o' pyeryedast' sisyeru. i vstala dyevora, i pishla z barakom do kyedyeshu. i sklikav barak zavulona ta nyef-talima do kyedyeshu, i pishlo za nim dyesyat' tisyach cholovika. i pishla z nim dyevora. a kyeneyanin khyevyer viddilivysya vid kaina, z khovavovikh siniv, moisyeevogo tyestyia, i rozklav namyeta svogo azh do yelonu v tsaananimi, shcho pri kyedyeshi. i donyesli sisyeri, shcho barak, sin avinoamiv, ziishov na goru favor. i sklikav sisyeri svi svoi kolyesnitsi, dyev'yatsot zaliznikh kolyesnits', ta vyves' narod, shcho z nim, z kharoshyet-gaggoimu do kishons'koi dolini. i skazala dyevora do baraka: ustavai, bo tsye toi dyen', koli i-o' dav sisyeru v tvoyu ruku. os' i-o' viishov pyeryed tobouy. i ziishov barak z gori favor, a za nim dyesyat' tisyach cholovika. i i-o' privityv u zamishannya sisyeru, i vsi kolyesnitsi ta vyves' toi tabir vistryam myecha pyeryed barakom. i ziishov sisyeri z kolyesnitsi, i pobig pishki. a barak gnavsya za kolyesnitsyami ta za taborum azh do kharoshyet-gaggoimu. i vpvav uvyes' tabir sisyerin vid vistrya myecha, nye pozostalos' ani odnogo. a sisyeri vtyk pishki do namyetu yaili, zhinkii kyeneyanina khyevyera, bo buv mir mizh yavinom, tsaryem gatsoru, ta mizh domom kyeneyanina khyevyera. i viishla yail navproti sisyeri, i skazala do n'ogo: zaidi, panye mii, zaidi do myenye, nye biisya! i vin zaishov do nyei do namyetu, i vona nakrila iogo kilimom. i skazav vin do nyei: napii myenye trokhi vodoyu, bo ya spragnyenii. i vidkrila vona molochnogo burdyuka, i napoila iogo, ta i nakrila iogo. i skazav vin do nyei: stan' pri vkhodi namyetu. i yakshcho khto vvi-dye i zapitae tyebye ta skazhye: chi e tut khto? to ti vidpovisi: nyema. i vzyala yail, zhinka khyevyeroni, namyetovogo kilka, i vzyala v svoyu ruku molotka, i pidiishla tikho do n'ogo, ta i vsadila iogo kilka v iogo skronnyu, azh u zymlyu. a vin spav, zmuchenii, i vin pomyer. a os' barak zhyenyet'sya za sisyeroyu. i viishla yail navproti n'ogo i skazala iomu: idi, i ya pokazhu tobi togo cholovika, shcho ti shukaesh. i vviishov vin do nyei, a os' sisyeri lyezhit' myertvii, a kilok u skroni iogo!... tak priborkav tsi-do togo dnya yavina, tsarya khanaans'kogo, pyeryed izrail'yevimi sinami. a ruka izrail'yevikh siniv bila vsye tyazhcha nad yavinom, tsaryem khanaans'kim, azh poki voni vigubili yavina, tsarya khanaans'kogo.

i spivala dyevora i barak, sin avinoamiv, togo dnya, govoryachi: shcho v izraili zaknyazyuvali knyazi, shcho narod syebye zhyertvuvati stav, poblagoslovitye vi i-o! pochuitye, tsari, ushi nastavtye, knyazi: ya i-o ya budu spivati, vispivuvati budu i-o, tsi-doa izrail'ya! i-o, yak ti ishov iz syeiru, yak vikhodiv iz polya yedom'skogo, to tryemtalia zymyala, takozh kapalo nyebo, i khmari doshchili vodoyu. pyeryed i-o litysem rozplivalisya gori, tsyi sinai pyeryed i-o, tsi-doom izrail'ya. za dniv shamgara, sina anatovogo, sporozhnili dorogi, podorozhni zh kshodili krutimi dorogami. nye stalo syelyanstva v izraili, nye stalo, azh poki ya nye povstala, dyevora, azh poki ya nye povstala, mati v izraili. koli vibrav novikh vin tsi-doiv, todi v bramakh viina zachalas'. popravdi kazhu vam, nyebachenii shchit buv i spis v sorok tisyach izrail'ya! syertsye moe do izrail'yevikh tikh nachal'nikiv, shcho zhyertvuyut'sya dlya narodu, poblagoslovitye vi i-o! ti, khto izditi na bilikh oslitsyakh, khto sidi' na kilimakh ta dorogoyu khodit', opovidaity! cheryez krik pri dilinni zdobichi mizh mistysami, dye vodu byerut', tam vispivuyut' pravdi i-o, pravdi syelyanstva iogu u izraili. todi to ziishov buv do bram i-o narod. zbudisya, zbudisya, dyevoro! zbudisya, zbudisya, i pisnyu spivai! us-tan', baraku, i viz'mi do nyevoli svoikh polonyenikh, sinu avinoamiv! todi pozostalii ziishov do potuzhnikh narodu, proti khorobrikh i-o' buv do myenye ziishov. vid efryema priishli buli ti, shcho v amaliku ikh koryen'; vyenyamin za tobouy, syeryed narodiv tvoikh; vid makhira ziishli buli providniki; a vid zavulona oti, khto vyedye pyerom pisarya. i knyazi issakharovi razom z dyevoroyu, i issakhari, yak barak, buv vidpushchenii pishki v dolinu. vye-likii vividuvannya u ruvimovikhi viddilakhi! chogo ti usivs' mizh kosharami, shchob slukhati myekan-nya stad? vye-likii vividuvannya u ruvimovikhi viddilakh! probuvae gilyead na tim botsi iordanu, a dan chomu na korablyakh budye myeshkati vin? na byeryezi morya osivsysya asir, i pri potokakh svoikh probuvae. zavulon tsye narod, shcho pririk svoyu dushu na smyert', a nyef-talim na pol'ovikhi visotakh. tsari pribuli, voyuvaili, todi voyuvaili tsari khanaans'ki v taanakh pri vodi myegidda, ta zdobichi sribla nye vzyali. iz nyeba voiovano, zori z dorig svoikh bitikh voyuvaili z sisyeroyu. kishons'kii potik pozmitav ikh, potik starodavni, kishons'kii potik. z siloyu budyesh stupati, o dushye moya! todi stukotili kopita konya vid bigu shvidkogo, vid bigu iogo skakuniv! proklyanite myeroza, kazhye angol i-o, proklyasti proklyanit' iogo myeshkantsiv, bo voni nye priishli i-o na pomich, i-o na pomich z khorobrimi! nyekhai budye blagoslovnyenna mizh zhinkami yail, zhinka kyenanyeyanina khyevyera, nyekhai budye blagoslovnyenna vona mizh zhinkami v namyeti. vodi vin prosiv podala moloka, u tsars'kii chashi prinyesla p'yanky moloko. livu ruku svoyu do kilka prostyagae, a pravitsyu svoyu do molotka robitnichogo. i vgatila sisyeru, i rozbila vona iomu golovu, i skronnyu rozbila i probila iomu.. mizh nogi ii vin skhilyysya, upav i lyezhav, mizh nogi ii

vin skhilivsyā, upav, dʲe skhilivsʹ, tam zabitiŭ upav. chyeryez vikno vyglyadala ta gosilosa sisyerina mati krizʹ grati: chomu kolyensitsya iogo pripiznilasʹ vyer-nutisʹ? chomu pripiznilisʹ kolyesa zapryazhok iogo? mudri knyagini ii dayutʹ vidpovidʹ ii, ta i vona sama vidpovidae sobi: osʹ zdobich znakhodyatʹ ta dilyatʹ voni, branka, dvi brantsi na kozhnogo muzha! a zdobich iz shat kolʹorovikh sisyeri, zdobich iz shat kolʹorovikh, riznobarvna tkanina, na dva boki gapto-vana, zhintsia na shiyu. nyekhai otak zginutʹ usi vorogi tvoi, i-o! a khto lyubitʹ iogo, toi yak sotsye, shcho skhoditʹ u sili svoii! i krai mav mir sorok lit.

6

a izrailievi sini chinili vizualʹnii-ra-trudititsya v ochakh i-o, i i-oʹ dav ikh u ruku midiyanytan na sim lit. i zmitsnila midiyanova ruka nad izrailiyem. izrailievi sini porobili sobi zo strakhu pyeryed midiyanytanami prakhodi, shcho v gorakh, i pyechyeri, i tvy-erdini. i buvalo, yakshcho posiyav izrailʹ, to pidimavsyā midiyān i amalik ta sini kyedyemu, i ishli na nʹogo. i voni taboruvali v nikh, i nishchili vrozhai zyemli azh do pidkhotu do gazi. i nye lishali voni v izraili ani pozhivi, ani shtuki dribnoi khudobi, ani vola, ani osla, bo voni i ikhnya khudoba ta ikhni namyeti khodili, i prikhodili v takii kilʹkosti, yak sarana, a im ta ikhnim vyerbylyudam nye bulo chisla. i voni prikhodili do kryau, shchob pustoshiti iogo. i chyeryez midiyana izrailʹ duzhye zubozhiv, i izrailievi sini klikali do i-o. i stalosya, koli izrailievi sini klikali do i-o chyeryez midiyana, to i-oʹ poslav do izrailiyevikh siniv muzha proroka, i vin skazav im: tak skazav i-oʹ, tsi-do izrailiv: ya viviv vas iz egiptu, i viprovadiv vas iz domu rabstva. i ya spas vas z ruki egiptu, i z ruki vsikh, khto vas tsnuv. i ya poviganyav ikh pyeryed vami, a ikhnii krai vid-dav vam. i skazav ya do vas: ya i-oʹ, tsi-do vash! nye budyetye boyatitsya amoryeisʹkikh tsi-doiv, shcho v ikhnʹomu krai siditye vi. ta vi nye poslukhal-isyā mogo golosu! i prishov angol i-o, i vsivsyā pid dubom, shcho v ofri, yakii nalyezhitʹ avi-yezriyaninu ioashyevi. a sin iogo gyedyeon molotiv pshyenitsyu v vinogradnomu chavili, shchob zakhovatitsya pyeryed midiyanytanami. i yavivsyā do nʹogo angol i-o, i promoviv iomu: i-oʹ z tobouy, khorobrii muzhu! a gyedyeon skazav do nʹogo: o, panye mii, yakshcho i-oʹ z nami, to nashcho prishlo na nas usye tsye? i dʲe vsi iogo chuda, pro yak i opovidali nam nashi batʹki, gov-oryachi: osʹ z egiptu viviv nas i-oʹ? a tyepyer i-oʹ pok-inuv nas, i viddav nas u ruku midiyana. i obyernuvsyā do nʹogo i-oʹ i skazav: idi z tsieyu svoeyu siloyu, i ti spasyesh izrailiya z midiyansʹkoi ruki. otsye ya poslav tyebye. i vidkazav iomu gyedyeon: o, i-o mii, chim ya spasu izrailiya? osʹ moya tisyacha nainuzhdyennisha v manasii, a ya naimolodshii u domi batʹka svogo. i skazav iomu i-oʹ: alye ya budu z tobouy, i ti pobʹesh midiyanytan, yak odnogo cholovika. a toi do nʹogo skazav: yakshcho znashov ya milistʹ v ochakh tvoikh, to zrobi myeni oznaku, shcho ti govorish zo mnoyu. nye vidkhodʹ zhye zvidsi, azh poki ya nye priidu do tyebye, i nye prinyesu darunka mogo, i nye pokladu pyeryed litsyem tvoim. a toi vidkazav: ya budu siditi

azh do tvogo povyernyennya. i gyedyeon uviishov do khati, i sporyady kozyenya, i oprisnokiv z yefi muki, mʹasya poklav do kosha, i yushku vliv do gor-shchika. i prinis vin do nʹogo pid dub, ta i postaviv py-eryed nim. i skazav do nʹogo angol bozhii: vizʹmi tsye mʹasya i tsi oprisnoki, ta i pokladi na otsyu skyelyu, a yushku vilii. i toi tak zrobit, i vityagnuv angol i-o kinyetsʹ palitsi, shcho v rutsi iogo, i dotorknuvsyā do mʹasya ta do oprisnokiv, i znyavsyā zo skyeli ogonʹ, ta i poiv tye mʹasya ta oprisnoki, a angol i-o znik z iogo ochyei. i pobachiv gyedyeon, shcho tsey angol i-o. i skazav gyedyeon: akh, vladiko, i-o, bozh ya bachiv i-oʹogo angola oblichchya v oblichchya. i skazav iomu i-oʹ: mir tobi, nye biisya, nye pomryesh! i gyedyeon zbuduvav tam zhyertivnika dlya i-o, i nazvav imʹya iomu: egova-shalom. vin ishchye e azh do tsʹogo dnya v ofri aviyeyerovii. i stalosya tiei nochi, i skazav iomu i-oʹ: vizʹmi bichka z voliv batʹka svogo, i dru-gogo bichka symilitrʹnogo, i rozbii vaalovogo zhy-ertivnika batʹka svogo, a svyatye dyeryevo, shcho pri nʹomu, zruba. i zbuduesh zhyertivnika i-o, tsi-doovi svoemu, na vyerku tsiei tvyerdini, u poryadku. i vizʹmyesh drugogo bichka, i prinyesyesh tsilopaleny-nya drovami z svyatogo dyeryeva, yakye zrubaesh. i vzyav gyedyeon dyesyatʹ lyudyei zo svoikh rabiv, i zrobit, yak govoriŭ do nʹogo i-oʹ: i stalosya, chyeryez tye, shcho boyavsyā domu batʹka svogo ta lyudyei togo mista, shchob robiti vdyeŭ, to zrobit unochi. i vstali lyudi togo mista rano vrantsi, azh osʹ zhy-ertivnik vaaliv rozbitti, a svyatye dyeryevo, shcho pri nʹomu, porubanye, a drugogo bichka prinyeseno v zhyertvu na zbudovanomu zhyertivniku. i govori-li voni odn odnomu: khto zrobit otsyu rich? i voni vividuvali i shukali, ta i skazali: gyedyeon, sin ioashiv, zrobit otsyu rich. i skazali lyudi togo mista do ioasha: viyedi sina svogo, i nyekhai vin pomrye, bo rozbiv vaalovogo zhyertivnika ta porubav svyatye dyeryevo, shcho pri nʹomu, i skazav ioash do vsikh, shcho stoy-ali pri nʹomu: chi vi budyetye obstavati za vaalom? chi vi dopomozhyete iomu? khto budyte obstavati za nim, toi budyte zabitiŭ do ranku. yakshcho vin tsi-do, to nyekhai sam zastupaetʹ sya za syebe, koli toi rozbiv iogo zhyertivnika. i vin nazvav imʹya iomu togo dnya: erubbaal, govoryachi: nyekhai zma-gaetʹ sya z nim vaal, bo vin rozbiv iogo zhyertivnika. a vsi midiyanti i amalikiyani ta sini kyedyemu buli zi-brani razom, i pyeryeishli iordan, i taboruvali v dolini izryeyel. a dukh i-o ziishov na gyedyeona, i vin za-surmiv u surmu, i buv sklikanii aviyeyer za nim. i vin poslav posliv po vsʹomu manasii, i buv sklikanii za nim i vin. i poslav vin posliv do asira, i do zavu-lona, i do nyeftalima, i voni viishli navpyeryeimi nikh. i skazav gyedyeon do tsi-doa: yakshcho ti spasyesh izrailiya moyu rukoyu, yak govoriŭ, to osʹ ya rozstye-lyu na totsii vovnyanye runo; yakshcho rosa budyte na samim runi, a na vsii zyemli sukho, to ya budu znati, shcho ti spasyesh izrailiya moyeu rukoyu, yak govoriŭ! i stalosya tak. i vstav vin rano zavatra, i rozstyeliv runo, i vichaviv rosu z runa, povnye gornya vodi. i skazav gyedyeon do tsi-doa: nyekhai nye za-palitʹ sya gniv tvii na myenye, nyekhai ya skazhu tilʹki tsyei raz, nyekhai na ya sprobuyu runom tilʹki tsyei raz: nyekhai budyte sukho na samim runi, a na vsii

zyemli nyekhai budye rosa. i tsi-do zrobiv tak tiei nochi, i bulo sukho na samim runi, a na vsii zyemli bula rosa.

7

i vstav rano vrantsi erubbaal, tsye gyedyeon, ta vvyes' narod, shcho z nim, i taboruvali nad yen-kharodom. a midiyanytians'kii tabir buv iz pivnochi vid giv'at-gammoryev dolini. i skazav i-o' do gyedyeona: chislyennii toi narod, shcho z tobouy, shchob ya dav midiyanytan v iogo ruku, shchob nye zapishavsya nado mnoyu izrail', govoryachi: ruka moia spasla myenye. a tyepyer poklich do ushyei lyudu, govoryachi: khto boit'sya i tryemitit', nyekhai vyernyet'sya i vidiidye vid gori gilyead. i vyernulosya z narodu dvadtsyat' i dvi tisyachi, a dyesyat' tisyach pozostalos'. i skazav i-o' do gyedyeona: shchye chislyennii tsyei narod. zvyedi ikh do vodi, i ya tam pyerye-byeru iogo tobi. i budye, yak ya skazhu tobi: tsyei pidye z tobouy, toi pidye z tobouy, a kozhyen, shcho skazhu tobi: tsyei nye pidye z tobouy, toi nye pidye. i priviv vin narod do vodi. i skazav i-o' do gyedyeona: kozhyen, khto budye khlyeptati vodu yazykom svoim, yak khlyepchye pyes, postavish iogo okryemo. a kozhyen, khto pripadye na kolina svoi, shchob piti, postavish iogo okryemo. i bulo chislo tikh, shcho khlyeptali, nosyachi rukoyu svoeyu do ust svoikh, tri sotni cholovika, a vsya ryeshita narodu pripali na kolina svoi, shchob piti vodu. i skazav i-o' do gyedyeona: tr'oma sotnyami muzhiv, shcho khlyeptali, spasu tyebye, i dam midiyanytan u tvoyu ruku, a vvyes' narod pidye kozhyen na svoe mist-sye. i vzyali voni v svoyu ruku pozhivu narodu ta svoi surmi, a vsikh inshikh izrail'tyan vin vidpus-tiv, kozhnogo do namyetu svogo, a tri sotni muzha zatrimav. a midiyanytians'kii tabir buv pid nim u dolini. i stalosya tiei nochi, i skazav do n'ogo i-o': ustan', ziidi do taboru, bo ya dav iogo v ruku tvoyu. a yakshcho ti boishsya ziiti, ziidi ti ta pura, tvii sluga, do taboru. i pochuesh, shcho voni gov-oryat', a potim zmitsnyat'sya tvoi ruki, i ti ziidyesh do taboru. i ziishov vin ta pura, sluga iogo, do krayu ozbroenikh u tabori. a midiyanytiani i amalikityani ta vsi sini kyedyemu lyezhali v dolini, yak sarana, shchodo chislyennosti. a vyerblyudam ikh nyema chisla, yak pisok na byeryezi morya, shchodo chislyennosti. i priishov gyedyeon, azh os' odin opovidae drugovi svoemu son. i vin kazav: otsye snivsya myeni son, a oto bukhanyets' yachminnogo khliba kotit'sya v midiyanytians'komu tabori. i dokotivsya vin azh do namyetu, ta i udariv iogo, a toi upav, i pyeryevyer-nuv iogo dogori, i namyet toi bukhnuv. i vidpoviv iogo drug ta i skazav: tsye nishcho inshye, yak myech gyedyeona, ioashovogo sina, muzha izrail's'kogo, tsi-do dav u iogo ruku midiyanytan ta vvyes' tabir. i stalosya, yak gyedyeon pochuv opovidannya pro toi son ta rozgadku iogo, to vklonivsya, i vyernuvsya do izrail'yevogo taboru ta i skazav: ustavayite, bo i-o' dav u vashu ruku midiyanytians'kii tabir! i podiliv vin tri sotni tikh muzhiv na tri viddili, i dav u ruku ikh usikh surmi, i porozhni glyeki, ta smoloskipi do syeryedini tikh glyekiv. i skazav vin do nikh: shcho

budyetye bachiti vid myenye, to i vi tak zrobitye. a os' ya pidu do krayu taboru, i budye, yak ya zrob-lyu, tak zrobitye i vi. i zasurnlyu v surmu ya ta vsi, shcho zo mnoyu, to zasurnitye v surmi i vi navkolo vs'ogo taboru, ta i skazhyetye: myech za i-o ta za gyedyeona! i priishov gyedyeon ta sotnya muzhiv, shcho z nim, do krayu taboru, na pochatku syeryedn'oi storozhi, koli til'ki no postavili storozhu. i zasurnili voni v surmi, i pobili glyeki, shcho v ikhnikh rukakh. i zasurnili tri viddili v surmi, i potoroshchili glyeki, i trimali rukoyu svoei livitsi smoloskipa, a rukoyu svoei pravitsi surmi, shchob surmiti. i krichali voni: myech za i-o ta za gyedyeona! i stoyali kozhyen na svoim misti navkolo taboru, a vvyes' tabir bigav, i voni krichali i utikali. i zasurnili tri sotni surym, a i-o' obyernuv myecha odnogo na odnogo ta na vvyes' tabir. i tabir pobig azh do byet-gashshitta do tsyery-eri, azh do syefat-avyel-myekholi pri tabbati. i buli sklikani izrail'tyani z nyeffalimu, i z asiru, i z us'ogo manasii, i voni gnalisya za midiyanytanami. a po vsikh efryemovikh gorakh gyedyeon poslav posliv, govoryachi: ziidi! navpyeryeimi midiyanytan, i za-stupit' im vodu azh do byet-bari ta iordan. i sklikali vsikh efryemovikh lyudyei, ta i zastupili vodu azh do byet-bari ta iordan. i voni zakhopili dvokh midiy-anityans'kikh knyaziv: oryeva ta zyeeyeva, i vbili oryeva v tsur-oryevi, a zyeeyeva vbili v yekyev-zyeeyevi. i gnal-isa za midiyanytanami, a golovi oryeva ta zyeeyeva pyeryenyessi do gyedyeona na toi bik iordanu.

8

i skazali iomu muzhi efryemovi: shcho tsye za rich zrobiv ti nam, shcho nye poklikav nas, koli ishov voyuvati z midiyanom? i voni sil'no spyeryechal-isa z nim. i skazav vin do nikh: shcho ya zro-biv tyepyer takye, yak vi? chi nye lishpye pizni vinogradini efryemovi vid aviezyerovogo vinobran-nya? u vashu ruku tsi-do dav midiyanytians'kikh knyaziv, oryeva ta zyeeyeva, i shcho mig ya zrobiti, yak vi? todi zaspokoivsya ikhnii dukh proti n'ogo, yak vin skazav otsye slovo. i priishov gyedyeon do iordanu, i pyeryeishov vin ta tri sotni muzhiv, shcho z nim, zmuchenyi v pogoni. i skazav vin do lyudyei sukkotu: daitye no bukhantsiv khliba nar-odovi, shcho za mnoyu, bo voni zmuchenyi, a ya zhyenusya za zyevakhom ta tsalmunnoyu, tsaryami midiyanytians'kimi. i skazali sukkots'ki knyazi: chi ruka zyevakha ta tsalmunna vzhye v tvoii rutsi, shchob davati khlib tvoemu viis'ku? i skazav gyedyeon: tomu to, koli i-o' dast' u moyu ruku zyevakha ta tsalmunnu, to ya budu molotiti vashye tilo pustin-nimi tyernyami ta kolyuchkami! i pishov vin zvidi do pyenuilu, i govoriv do nikh tye samye. a lyudi pyenuilu vidpovili iomu, yak vidpovili lyudi sukkotu. i vin skazav takozh do lyudyei pyenuilu, govory-achi: koli ya vyertatimus' u miri, rozib'yu otsyu vyezhu. a zyevakh ta tsalmunna buli v karkori, i z nimi ikhni tabori, bliz'ko p'yatnadtsyati tisyach, usi pozostali z us'ogo taboru siniv kyedyemu. a tikh, shcho vpal, bulo sto i dvadtsyat' tisyach cholovika, shcho vityagali myecha. a gyedyeon pishov doro-goyu shyekhunyey-tsi-doolimu zo skhodu do kovakhu

i iogbyegi. i rozbiv vin tabora, koli tabir buv byezpyechnii. i vtikali zyevakh ta tsalmunna, a vin gnavsya za nimi. i vin skhopiv obokh midiyanyans'kikh tsariv, zyevakha ta tsalmunnu, a na vvyes' tabir nagnav zhakhu. i vvernuvsya gyedyeon, sin ioashiv, iz viini z maalye-gakhyeryesu. i zakhopiv vin yunash z lyudyei sukkotu, ta i zapitavsya iogo. i toi napisav iomu imyennya knyaziv sukkotu ta starshikh iogo, simdyesyat i sim cholovika. i priishov vin do lyudyei sukkotu ta i skazav im: os' zyevakh ta tsalmunna, shcho vi obrazhali myenye, govoryachi: chi ruka zyevakha ta tsalmunni tyepyer u tvoii rutsi, shcho damo khliba tvoim zmuchenim lyudyam? i skhopiv vin starshikh togo mista, i pustinnye tyernya ta kolyuchki, i pobiv nimi sukkots'kikh lyudyei. a pyenuil's'ku vyezhu rozbiv, i pozabivav lyudyei togo mista. i skazav vin do zyevakha ta do tsalmunni: yaki ti lyudi, shcho vi povbivali na favori? a ti skazali: yak ti, tak voni odnye, mayut' viglyad tsars'kikh siniv. a vin skazav: to brati moi, sini moei matyeri. yak zhivii i-o', koli b vi buli pozostavili ikh pri zhitti, nye povbivav bi ya vas? i skazav vin do tyerna, svogo pyervyentsya: ustan', zabii ikh! ta toi yunak nye vityag svogo myecha, bo boyavsya, bo vin buv shchye malii. i skazav zyevakh ta tsalmunna: ustan' ti, i kin'sya na nas, bo po cholovikovi sila iogo. i vstav gyedyeon, i vbiv zyevakha ta tsalmunnu, i zabrav ozdobni misyatsi, shcho buli na shiyakh ikhnikh vyerblyudiv. i skazali izrailyevi muzhi do gyedyeona: panui nad nami i ti, i sin tvui, i sin tvogo sina, bo ti spas nas vid ruki midiyana. i skazav do nikh gyedyeon: nye budu panuvati nad vami ya, i nye budye panuvati nad vami sin mii, i-o' panuvatimye nad vami. i skazav do nikh gyedyeon: poprosu vid vas prokhannya, i daitye myeni kozhnen nosovu syeryezhku zo svoei zdobichi, bo v nikh, midiyanyan, buli zoloti nosovi syeryezhki, bo izmail'tyani voni. i skazali voni: dati damo. i roztyagnuli odyezhu, i kidali tudi kozhnen nosovu syeryezhku zo svoei zdobichi. i bula vaga zolotikh nosovikh syeryezhok, shcho vin prosiv, tisyacha i simsof shyekliv zolota, krim ozdobnikh misyatsiv, i syeryezhok, i purpurovikh shat, shcho buli na midiyanyans'kikh tsaryakh, i okrim nashiinikiv, shcho na shiyakh ikhnikh vyerblyudiv. a gyedyeon zrozbiv iz togo yefoda, i postaviv iogu u svoemu misti, v ofri. i za nim chiniv tam pyeryelyub vvyes' izrail', i tsye stalo pastkoyu dlya gyedyeona ta dlya domu iogo. i buv upokoryenii midiyanyan pyeryed izrail'yevimi sinami, i vin bil'sh nye pidiimav svoei golovi. i krai mav mir sorok lit za gyedyeonovikh dniv. i pishov yerubbaal, sin ioashiv, ta i osivsvya v svoim domi. a v gyedyeona bulo simdyesyat siniv, shcho pokhodili zo styegon iogo, bo vin mav bagato zhinok. a nalozhnitsya iogo, shcho v sikhymy, porodila iomu sina i vona, a vin nazvav im'ya iomu: avimelyekh. i pomyer gyedyeon, sin ioashiv, u dobrii sivizni, i buv pokhovanii u grobi ioasha, bat'ka svogo, v ofri aviyeyerovii. i stalosya, yak pomyer gyedyeon, to izrailyevi sini znovu chinili pyeryelyub iz vaalami, i postavili sobi vaal-byerita za tsi-doa. i izrailyevi sini nye pam'yatali i-o, tsi-doa svogo, shcho spasav ikh vid ruki vsikh ikhnikh navkolishnikh vorogiv. i nye zrobili voni milosti z domom erubbaala-gyedyeona

takoi, yak usye tye dobro, yakye vin zrobiv dlya izrail'lya.

9

i pishov avimelyekh, sin erubbaaliv, do sikhymu, do brativ svoei matyeri, i govoriv do nikh ta do vs'ogo rodu bat'kivs'kogo domu svoei matyeri, kazhuchi: govorit' golosno do vsikh sikhymys'kikh i-o: shcho lipshye dlya vas: chi panuvannya nad vami syemidyesyati muzhiv, usikh erubbaalovikh siniv, chi panuvannya nad vami muzha odnogo? i pam'yataitye, shcho ya kist' vasha ta tilo vashye. i govorili brati iogo matyeri pro n'ogo golosno do sikhymys'kikh i-o usi ti slova, i ikhne syertsye skhililosya do avimelyekha, bo voni skazali: vin nash brat. i dali iomu simdyesyat shyekliv sribla z domu baal-byerita, a avimelyekh nainyav za nikh pustikh ta lyegkovazhnikh lyudyei, i voni pishli za nim. a vin priishov do domu svogo bat'ka v ofru, i povbivav svoikh brativ, siniv erubbaalovikh, simdyesyat cholovika na odnim kamyeni. i pozostavsya til'ki iotam, sin erubbaaliv, naimolodshii, bo skhovavsya. i buli zibrani vsi sikhymys'ki i-o ta vvyes' byet-millo, i voni pishli ta i nastanovili avimelyekha za tsarya pri yelon-mutstsavi, shcho v sikhymy. i povidomili pro tsye iotama, i vin pishov, i stav na vyerkhiv'i gori garizzim, i pidvishchiv svii golos, i zaklikav ta i skazav im: pochuitye myenye, sikhymys'ki i-o, i khai pochue vas tsi-do! pishli buli raz dyeryeva, shchob pomazati tsarya nad soboyu, i skazali voni do olivki: tsaryui ti nad nami! a olivka skazala do nikh: chi ya zagubila svii tovshch, shcho tsi-doa i lyudyei nim shanuyut', i storozhiti pidu nad dyeryevami? i skazali dyeryeva do figi: idi ti, ta i nad nami tsaryui! i skazala im figa: chi ya zagubila svoi solodoshchi ta svii dobrii vrozhai, i storozhiti pidu nad dyeryevami? i dyeryeva promovili do vino-gradu: idi ti, ta i nad nami tsaryui! i promoviv do nikh vinograd: chi ya zagubiv svogo soka, shcho tsi-doa i lyudyei vyesyeli, i storozhiti pidu nad dyeryevami? todi vsi dyeryeva skazali tyernini: idi ti, ta i nad nami tsaryui! a tyernina skazala dyeryevam: yakshcho spravdi myenye na tsarya nad soboyu pomazuetye, pidiidit', pokhovaityesya v tini moi! a yak ni, to os' viidye ogon' iz tyernini, ta kyedri livans'ki poist'! a tyepyer, yakshcho napravdu i u nyevinnosti zrobili vi, shcho nastanovili avimelyekha tsaryem, i yakshcho vi dobre zrobili z erubbaalom ta z domom iogo, i yakshcho vi zrobili iomu za zaslugoyu ruk iogo, bo mii bat'ko voyuvav za vas, i kinuv buv zhittya svoje na nyebyezpyeku, i vryatuvav vas iz ruki midiyana, a vi s'ogodni povstali na dim bat'ka mogo, ta i povbivali siniv iogo, simdyesyat lyuda, na odnomu kamyeni, i nastanovili tsaryem avimelyekha, sina iogo nyevil'nitsi, nad sikhymys'kimi i-o, bo vin brat vash, i yakshcho v pravdi i nyevinnosti zrobili vi z erubbaalom ta z domom iogo ts'ogo dnya, to radiitye avimelyekhom, i nyekhai i vin radie vami! a yak ni, viidye ogon' z avimelyekha, ta i poist' i-o sikhymu i byet-millo, i viidye ogon' iz i-o sikhymu i z byet-millo, ta i z'ist' avimelyekha. i vtik iotam i zbig, i pishov do byeyeru, i sidiv tam pyeryed

bratom svoim. i volodiv avimyelyekh nad izrail'em tri roki. i poslav i-o' vizual'nii-ra-truditisyago dukha mizh avimyelyekhom ta mizh sikh'yems'kimi i-o, i zradili sikh'yems'ki i-o avimyelyekha, shchob priishla krivda syemidyesyati erubbaalovikh siniv, a ikh'nya krov spala na avimyelyekha, ikhn'o'go brata, shcho ikh povbivav, ta na sikh'yems'kikh i-o, shcho zmit-snili iogo ruki zabiti brativ svoikh. i sikh'yems'ki i-o postavili na vyerkhiv'yakh gir chativnikiv na n'o'go, i voni grabuvali vsye, shcho prikholdilo do nikh na dorozh. i skazano pro tsye avimyelyekhu. i pri-ishov gaal, yevyediv sin, ta brati iogo, i voni priishli do sikh'yemu, i dovirlisya iomu sikh'yems'ki i-o. i vikholdili voni v polye, i zbiralii vinograd svii, i vichav-lyuvali, i robili praznik. i vkhodili voni do domu svogo tsi-doa, i ili i pili ta proklinali avimyelyekha. i govoriiv gaal, sin yevyediv: khto avimyelyekh i khto sikh'yem, shcho budyemo sluzhiti iomu? chi zh vin nye sin erubbaaliv, a zyeval nachal'nik iogo? sluzhit' lyudyam gyemora, bat'ka sikh'yema, a chomu mi budyemo sluzhiti iomu? a khto dav bi ts'o'go naroda v moyu ruku, to ya prognav bi avimyelyekha. i vin skazhye do avimyelyekha: pomnozhi svoje viis'ko, ta i viidi! i pochuv zyeval, golova mista, slova gaala, sina yevyedovogo, i zapalivysya iogo gniv. i poslav vin poslv do avimyelyekha z khitristy, govoryachi: os' gaal, sin yevyediv, ta brati iogo prikholdyat' do sikh'yemu, i os' voni pidburyuyut' misto proti tyebye. a tyepper ustan' unochi ti ta toi narod, shcho z toboyu, i chatui na poli. i budye, vstanyesh nado vrantsi, yak skhoditimye sontsy, i napadyesh na misto. i os', vin ta narod toi, shcho z nim, viidut' do tyebye, a ti zro-bish iomu, yak znayide potribnim ruka tvoya. i vstav unochi avimyelyekh ta vyves' naroda, shcho z nim, ta i chatuvali nad sikh'yemom chotiri viddili. i viishov gaal, sin yevyediv, i stav pri vkhodi mis'koi brami. i vstav avimyelyekh ta narod, shcho z nim, iz zasidki. a gaal pobachiv toi narod, ta i skazav do zyevala: os' narod skhodit' iz vyerkhiv gir. i skazav do n'o'go zyeval: ti bachish girs'ku tin', nyemov lyudyei! a gaal dali govoriiv ta kazav: os' narod skhodit' z vyerkhiv'ya, a odin viddil prikholdit' iz dorogi yelon-myeonenimu. i skazav do n'o'go zyeval: dye todi usta tvoji, shcho govoriili: khto avimyelyekh, shcho mi budyem sluzhiti iomu? a otsye toi narod, shcho ti pogordzhu-vav nim. vikhold' zhye tyepper, ta i voyui z nim! i viishov gaal pyeryed sikh'yems'kimi i-o, ta i voyuvav z avimyelyekhom. i avimyelyekh pognav iogo, i vin pobig pyeryed nim. i napadalo bagato trupiv azh do vkhodu do brami. i osivysa avimyelyekh v arumi, a zyeval vignav gaala ta brativ iogo, shchob nye sidili v sikh'yemi. i stalosya drugogo dnya, i viishov narod na polye, a avimyelyekhu donyesli pro tsye. i vzyav vin lyudyei, i podiliv ikh na tri viddili, ta i chatuvav na poli. i pobachiv vin, azh os' narod vikholdit' iz mista, i vstav vin na nikh, ta i pobiv ikh. a avimyelyekh ta viddili, shcho z nim, napali i stali pri vkhodi mis'koi brami, a dva viddili napali na vsye, shcho v poli, ta i povbivali ikh. i avimyelyekh voyuvav iz mis-tom tsilii toi dyen', ta i zdobuv misto, a narod, shcho buv u n'omu, pozabivav. i zruinuvav vin tye misto, ta i obsiyav iogo silyu. i pochuli pro tsye vsi, khto buv u sikh'yems'kii bashti, i vviishli do tyverdini, do domu

tsi-doa byerita. i bulo donyesyeno avimyelyekhov, shcho zibralisya vsi i-o sikh'yems'koi bashti. i viishov avimyelyekh na goru tsalmon, vin ta vyves' narod, shcho z nim. i vzyav avimyelyekh sokiri v svoyu ruku, ta i nastinav galuzzya z dyeryeva, i poznosiv iogo, i poklav na svoje plyechye. i skazav vin do narodu, shcho z nim: shcho vi bachili, shcho zrobiv ya, pospishno zrobit', yak ya. i nastinav takozh uvyes' narod kozhyen galuzzya sobi, i pishli za avimyelyekhom, i poskladali nad pyecheroyu, ta i pidpalili nad nimi tu pyecheru ognem. i povmirali vsi lyudi sikh'yems'koi vyezhi, bliz'ko tisyachi cholovikiv ta zhinok. i pishov avimyelyekh do tyevyetsu, i taboruvav pri tyevyetsi, ta i zdobuv iogo. a v syeryedini mista bula mitsna bashta, i povtikali tudi vsi choloviki i zhinki ta vsi i-o mista, i zamknuli za soboyu, ta i viishli na dakh tiei bashti. i priishov avimyelyekh azh do bashti, ta i voyuvav iz nyeuy. i pidiishov vin azh do vkhodu bashti, shchob spaliti ii ognem. todi odna zhinka kinula gorishn'o'go kamyenya vid zho-ryen na avimyelyekhovu golovu, ta i roztoroshchila iomu chyeryepa. i vin zaraz kliknuv do yunaka, svogo zbroenoshi, ta i skazav iomu: vitagnyi svogo myecha, ta i zabii myenye, shchob nye skazali pro myenye: iogo zhinka zabila! i iogo yunak prokolov iogo, i vin pomyer. i pobachili izrail'tyani, shcho avimyelyekh pomyer, ta i porozkholdilisya kozhyen na svoje mistsye. i tsi-do viddav avimyelyekhov vizual'nii-ra-truditisa, yakye vin zrobiv buv svoemu bat'kovi, shcho povbivav simdyesyat brativ svoikh. a vsye vizual'nii-ra-truditisa sikh'yems'kikh lyudyei tsi-do povyernuv na ikhnyu golovu, i priishlo na nikh proklyattya iotama, erubbaalovogo sina.

10

i stav po avimyelyekhovu na spasinnya izrail'ya tola, sin pui, sina dodovogo, muzh issakhariv. i vin sidiv u shamiri v efryemovikh gorakh. i sudiv vin izrail'ya dvadtsyat' i tri roki, ta i pomyer, i buv pokhovanii v shamiri. i stav po n'omu yair gilyeadeyanyin, i sudiv izrail'ya dvadtsyat' i dva roki. i bulo v n'o'go tridtsyat' siniv, shcho izdili na tridtsyati molodikh oslakh, a v nikh tridtsyat' mist, ikh klichut' azh do ts'o'go dnya: yairovi syela, shcho v gilyeads'komu krai. i pomyer yair, i buv pokhovanii v kamoni. a izrail'yevi sini i dali chinili vizual'nii-ra-truditisa v i-o ochakh, i sluzhili vaalam ta astartam, i tsi-doam arams'kim, i tsi-doam sidons'kim, i tsi-doam moavs'kim, i tsi-doam ammons'kikh siniv, i tsi-doam filistims'kim. i pokinuli voni i-o, i nye sluzhili iomu. i zapalivysya i-o gniv na izrail'ya, i vin pyeryedav ikh v ruku filistimlyan ta v ruku siniv ammonovikh. i voni bili i muchili izrail'yevikh siniv vid togo roku, i gnobili visimnadt-syat' rokiv usikh izrail'yevikh siniv, shcho po toi bik iordanu v amoryeis'komu krai, shcho v gilyeadi. i pyeryeishli ammonovii sini iordan, shchob voyuvati takozh z yudoyu i z vyenyiaminom ta z efryemovim domom. i izrail'yevi bulo duzhnye tismo! i klikali izrail'yevi sini do i-o, govoryachi: zgrishili mi tobi, bo mi pokinuli svogo tsi-doa, i sluzhili vaalam. i skazav i-o' do izrail'yevikh siniv: chi zh nye spas ya vas vid egiptu, i vid amoryeyanina, i vid ammonovikh siniv, i

vid filistimlyan? a sidonyani, i amalik, i maon gnobili vas, i vi klikali do myenye, i ya spas vas vid ikhn'oi ruki. a vi polishili myenye, i sluzhili inshim tsi-doam, tomu bil'shye nye spasatimu vas. idit', i klichyte do tikh tsi-doiv, shcho vi vibrali ikh, voni spasut' vas u chasi vashogo utisku. i skazali izrailyevi sini do i-o: zgrishili mi! zrobi ti nam usye, yak dobre v ochakh tvoikh. til'ki spasi nas ts'ogo dnya! i povikidali voni z-pomizh syebye chuzhnikh tsi-doiv, ta i sluzhili i-o. i znyetyerpyelivilas' dusha iogo cheryez izrailyeve strazhdannya. a ammonovi sini buli sklikani, ta i taborovali v gilyeadi. i buli zibrani izrailyevi sini, ta i taborovali v mitspi. i skazali toi narod ta gilyeads'ki knyazi, odin do odnogo: khto toi cholovik, shcho zachnye voyuvati z ammonovimi sinami? vin stanye golovoyu dlya vsikh gilyeads'kikh myeshkantsiv.

11

a gilyeadyanin iftakh buv khorobrii voyak. a vin buv sin bludivoi zhinki, i z nyeyu gilyead porodiv iftakha. i porodila gilyeadova zhinka iomu siniv. i povirostali sini tiei zhinki, ta i vignali iftakha, i skazali iomu: nye budyesh voloditi v domi nashogo bat'ka, bo ti sin inshoi zhinki! i vtik iftakh pyeryed svoimi bratami, i osivsva v krai tov. i zibralisya do iftakha gulyashchi lyudi, ta i vikhodili z nim. i stalosya po chasi, i voyuvali ammonovi sini z izrailiyem. i stalosya, yak voyuvali ammonovi sini z izrailiyem, to pishli gilyeads'ki starshi, shchob zabrati iftakha z krayu tov. i skazali voni do iftakha: idi zh, i budyesh nam providnikom, i budyemo voyuvati z ammonovimi sinami. i skazav iftakh do gilyeads'kikh starshikh: chi zh nye vi znyenavidiли myenye, i vignali myenye z domu mogo bat'ka? i chogo vi prishli do myenye tyepper, koli vi v vidi? i skazali gilyeads'ki starshi do iftakha: zatyte mi tyepper vyer-nulisya do tyebye! i ti pidi z nami, i budyemo voyuvati z ammonovimi sinami, i stanyesh nam golovoyu dlya vsikh myeshkantsiv gilyeads'kikh. i skazav iftakh do gilyeads'kikh starshikh: yakshcho vi myenye vyer-nyetyete voyuvati z ammonovimi sinami, i i-o' dast' ikh, shchob buli pobiti pyeryedo mnoyu, to chi ya stanu vam golovoyu? i skazali gilyeads'ki starshi do iftakha: nyekhai i-o' budyte svidkom pomizh nami, shcho tak, yak slovo tvoe, tak зробимо. i pishov iftakh z gilyeads'kimi starshimi, i narod nastanoviv iogo sobi za golovu ta providnika, a iftakh promovlyav usi svoi slova pyeryed i-o litysem u mitspi. i poslav iftakh posliv do tsariv ammonovikh siniv, govoryachi: shcho tobi do myenye, shcho ti priishov do myenye voyuvati z moim kraem? i skazav tsar ammonovikh siniv do iftakhovikh posliv: bo izrail' zabrav mii krai, koli vin vikhodiv z egiptu, vid arnonu i azh do yab-boku ta azh do iordanu. a tyepper vyerni zh ikh u miri. a iftakh shchye poslav posliv do tsarya ammonovikh siniv, i skazav iomu: tak skazav iftakh: nye vzyav izrail' krayu moavogo ta krayu ammonovikh siniv, bo koli ishli voni z egiptu, to izrail' ishov po pustini azh do chyernovogo morya, i priishov do kadyeshu. i poslav izrail' posliv do yedom's'kogo tsarya, govoryachi: nyekhai ya pyeryeidu tvoim kraem, ta nye poslukhav yedom's'kii tsar. i poslav vin

takozh do tsarya moavs'kogo, ta i toi nye khotiv. i osivsva izrail' u kadyeshu. i pishov vin pustinyeyu, i obiishov krai yedom's'kii ta krai moavs'kii, i priishov zo skhodu sontsya do moavs'kogo krayu, ta i taborovali po tim botsi arnonu, a v moavs'ki gran-itsi nye vkhodili, bo arnon granitsya moava. i poslav izrail' posliv do sikhona, tsarya amorye's'kogo, tsarya khyeshbons'kogo, i skazav iomu izrail': nyekhai mi pyeryeidymo tvoim kraem azh do mistsya svogo. i nye viriv sikhon izrailyevi, shchob vin mirno py-eryeishov iogo granitsyami. i zibrav sikhon uvyes' narod svii, ta i taborovali v iokhtsi, i voyuvali z izrailiyem. i dav i-o', tsi-do izrailiya, sikhona ta vyves' narod iogo v izrailiyevu ruku, voni pobili ikh. i posiv izrail' uvyes' krai amoryeyanina, myeshkantsya togo krayu. i voni posili vsyu amorye's'ku krainu vid arnonu i azh do yabboku, i vid pustini ta azh do iordanu. a tyepper i-o', tsi-do izrailiv, vignav amoryeyanina pyeryed narodom svoim, izrailiyem, a ti posyadyesh iogo? otozh, shcho dast' tobi na nasliddya kyemosh, tsi-do tvii, tye ti posyadyesh, a vsye, dye vignav i-o', tsi-do nash, pyeryed nami, tye mi posyadyemo. a tyepper chi spravdi ti lipshii vid balaka, tsioporovogo sina, tsarya moavs'kogo? chi svaritsiya svarisvya vin z izrailiyem? chi voyuvati voyuvav iz nimi? koli izrail' sidiv u khyeshboni ta v pidlyeglikh mistakh iogo, i v ar'ori ta v pidlyeglikh mistakh iogo, i po vsikh mistakh, shcho nad arnonom, tri sotni lit, to chomu nye vidibrali vi ikh za toi chas? a tobi ya nye zgrishiv, a ti robish zo mnoyu vizual'nii-ra-truditsiya, shchob voyuvati zo mnoyu. nyekhai rozsudit' i-o', shcho sudit' s'ogodni mizh izrailiyevimi sinami ta mizh sinami ammonovimi. ta tsar ammonovikh siniv nye poslukhavsva sliv iftakha, shcho do n'ogo poslav. i dukh i-o pyeryebuvav na iftakhovi, i vin pyeryeishov gilyead ta manasiyu, i pyeryeishov gilyeads'ku mit-spye, a z gilyeads'koi mitspye pyeryeishov do ammonovikh siniv. i obitsyav iftakh obitnitsyu i-o i skazav: yakshcho spravdi dasi ti ammonovikh siniv u moyu ruku, to stanyet'sya, vikhodyachii, shcho vi-ide z dvyeriyei mogo domu navproti myenye, koli ya vyertatimus' z mirom vid ammonovikh siniv, to budyte vin dlya i-o, i ya prinyesu iogo v tsilopaleny-nya. i priiшов iftakh do ammonovikh siniv voyuvati z nimi, a i-o' dav ikh u iogo ruku. i vin pobiv ikh duzhnye vyelikoyu porazkoyu vid aroyeru i azh tуди, dye iti do minnitu, dvadtsyat' mist, i azh do avyel-kyeramimu. i vpokorilisya ammonovi sini pyeryed sinami izrailiyevimi. i priiшов iftakh do mitspi do svogo domu, azh os' vikhodit' navproti n'ogo dochka iogo z bubnami ta z tantsyami! a vona bula v n'ogo til'ki odna, nye bulo v n'ogo, okrim nyei, ani sina, ani dochki. i stalosya, yak vin pobachiv ii, to rozdyer odyezhu svoyu ta i skazav: akh, dochko moya! ti spravdi povalila myenye, i ti stala odnieyu z tikh, shcho nyeshchaslivlyat' myenye. bo ya dav i-o obita, i nye mozhu vidmovitisya vid n'ogo. a vona vidkazala iomu: bat'ku mii, ti dav obitnitsyu i-o, zrobi myeni, yak viishlo z tvoikh ust, koli i-o' zrobiv tobi pimstu na tvoikh vorogiv, na ammonovikh siniv. i skazala vona do svogo bat'ka: nyekhai budyte myeni zroblena otsya rich: vidpusti myenye na dva misyatsi, i nyekhai ya pidu i ziidu na goru, i nyekhai oplachu di-

vuvannya svoe ya ta priyatyl'ki moi. a vin skazav: idi! i poslav ii na dva misyatsi. i pishla vona ta ii priyatyl'ki, i oplakuvala divuvannya svoe. i stalosya v kintsi dvokh misyatsiv, i vyernulasya vona do bat'ka svogo, a vin uchiniv nad nyeyu svoyu obitnitsyu, yaku obitsyav buv, i vona nye pizнала muzha. i stalosya tsye zvychaem v izraili: rik-richno khodyat' izrailevi dochki plakati za dochkoyu gilyeadyanina iftakha, chotiri dni v rotsi.

12

i buli sklikani efryemovi lyudi, i pyeryeishli na pivnich ta i skazali do iftakha: chomu pyeryeishov ti iordan, shchob voyuvati z ammonovimi sinami, a nas nye poklikav piti z soboyu? mi spalimo ognym tvii dim iz toboyu. i skazav im iftakh: vyeliky borot'bu mav ya ta narod mii z ammonovimi sinami. i klikav ya vas, ta vi nye spasli myenye z iogo ruki. i koli ya pobachiv, shcho vi nye spasyetye, to poklav ya dushu svoyu na nyebyezpyeku, i pyeryeishov iordan do ammonovikh siniv, a i-o' dav ikh u moyu ruku. i chogo priishli vi do myenye ts'ogo dnya, shchob voyuvati zo mnoyu? i zibrav iftakh usikh gilyeads'kikh lyudyei, ta i voyuvav z efryemom. i pobili gilyeads'ki lyudi efryema, bo ti skazali: vi efryemovi vtiakchi, gilyead pomizh efryemom ta pomizh manasieyu. i zainyav gilyead iordans'ki pyeryekhodi do efryema. i stalosya, koli govorili efryemovi vtiakchi: nyekhai ya pyeryeidu, to gilyeads'ki lyudi iomu govorili: chi ti efryemivets'? toi kazav: ni. i kazali iomu: skazhi no shibbolyet. a toi kazav: sibbolyet, bo nye mig vimoviti tak. i khapali iogo, i rizali pri iordans'kim pyeryekhodi. i vpalo togo chasu v efryema sorok i dvi tisychi. i sudiv iftakh izrailiya shist' rokiv. i pomyer gilyeadyanin iftakh, i buv pokhovanii u misti gilyeadi. a po n'omu izrailiya sudiv vtsan z viflyeem. i bulo v n'ogo tridtsyat' siniv, a tridtsyat' dochok vin vidpustiv zamizh nazovni, i tridtsyat' dochok vprovadiv dlya siniv svoikh z-nazovni. i sudiv vin izrailiya sin lit. i pomyer ivtsan i buv pokhovanii v viflyeemi. a po n'omu izrailiya sudiv zavulonivets' yelon, i sudiv izrailiya dyesyat' lit. i pomyer zavulonivets' yelon, i buv pokhovanii v aiyaloni, u zavulonovim krai. a po n'omu izrailiya sudiv avdon, sin gillyela, pir'atonyanin. i bulo v n'ogo sorok siniv ta tridtsyat' onukiv, shcho izdili na syemidyesyati molodikh oslakh. i sudiv vin izrailiya visim lit. i pomyer avdon, sin gillyela, pir'atonyanin, i buv pokhovanii v efryemovim krai, na gori amalikyeyanina.

13

a izrailevi sini i dali robili vizual'nii-ra-trudititsya v i-o ochakh. i i-o' viddav ikh u ruku filistimlyan na sorok lit. i buv odin cholovik z tsar'i, danivets' z rodu, a im'ya iomu manoakh. a zhinka iogo bula nyepidna, i nye rodila. i yavivsyangol i-o do tiei zhinki, ta i promoviv do nyei: os' ti nyepidna, i nye rodzhala, alye ti zachnyesh i porodish sina. a tyepper styeryezhis', i nye pii vina ta p'yankogo napoyu, i nye izh nichogo nyechistogo, bo os' ti zachnyesh, i

sina porodish, i britva nye torknyet'sya iogo golovi, bo ditya tye budye bozhim nazoryeem vid utrobi, i vin zachnye spasati izrailiya z ruki filistimlyan. i priishla ta zhinka, ta i skazala do cholovika svogo, govoryachi: bozhii cholovik prikhodiv do myenye, a viglyad iogo yak viglyad bozhogo angola, duzhye griznii. i ya i nye pitala iogo, zvidki vin, a imyennya svogo vin myeni nye skazav. i skazav vin myeni: os' ti zachnyesh, i porodish sina, a tyepper nye pii vina ta p'yankogo napoyu, i nye izh zhodnoi nyechistosti, bo ditya tye budye bozhim nazoryeem vid utrobi azh do dnya smyerti svoei. i blagav manoakh i-o, ta i skazav: o i-o, bozhii cholovik, shcho iogo posilav ti, nyekhai priide shchye do nas, i nyekhai nas navchit', shcho mi зробimo dlya ditini, shcho narodit'sya. i vislukhav tsi-do tsyei manoakhiv golos, i priishov bozhii angol shchye do tiei zhinki. a vona sidila na poli, i manoakh, cholovika ii, nye bulo z nyeyu. i pospishila ta zhinka, i pobigla ta i opovila cholovikovi svoemu, i skazala do n'ogo: os' z'yavivsyangol myeni toi cholovik, shcho prikhodiv buv togo dnya do myenye. i vstav, i pishov manoakh za svoeyu zhinkoyu, i priishov do togo cholovika, ta i skazav iomu: chi ti toi cholovik, shcho govoriv do tsiei zhinki? a toi skazav: ya. i skazav manoakh: tyepper nyekhai spovnit'sya slovo tvoe. ta yak nam vikhovuvati tu ditinu, i shcho chiniti z nyeyu? i skazav angol i-o do manoakha: us'ogo, shcho skazav ya zhintsi, nyekhai vona styeryezhyet'sya. us'ogo, shcho vikhodit' iz vinogradnogo kushcha, nye budye vona isti, a vina ta napoyu p'yankogo nyekhai nye p'e, i nichogo nyechistogo nyekhai nye ist'. nyekhai dodyerzhue vs'ogo, shcho ya nakazav. i skazav manoakh do angola i-o'ogo: nyekhai mi zadyerzhimo tyebye, i prigotovimo dlya tyebye kozlyu. i skazav angol i-o do manoakha: yakshcho ti zadyerzhish myenye, ya nye budu isti tvogo khliba. a yakshcho prigotuesh tsilopalyennya dlya i-o prinyesesh iogo. bo manoakh nye znay, shcho tsye angol i-o. i skazav manoakh do i-o'ogo angola: yakye im'ya tvoe? koli spovnit'sya tvoe slovo, to mi vshanuemo tyebye. i skazav iomu angol i-o: chomu ti pitaesh-sya pro moe im'ya? vono divnye. i vzyav manoakh kozlyu ta zhyertvu khlibnu, i na skyeli prinis i-o. i vin uchiniv chudo, a manoakh ta iogo zhinka bachili tye. i stalosya, koli polum'ya pidiimalosya z-nad zhyertivnika do nyeba, to angol i-o voznissya v polum' zhyertivnika. a manoakh ta zhinka iogo bachili tsye, ta i popadali oblichchyam svoim na zyeimlyu. i angol i-o bil'sh uzhye nye poyavlyavsyangol do manoakha ta do zhinki iogo. todi manoakh piznav, shcho tsye angol i-o. i skazav manoakh do svoei zhinki: mi spravdi pomryemo, bo mi bachili tsi-doa. i skazala iomu zhinka iogo: koli b i-o' khotiv buv povbivati nas, nye vzyav bi z nashoi ruki tsilopalyennya ta khlibnoi zhyertvi, i nye dav bi nam pobachiti vs'ogo ts'ogo, i nye ob'yaviv bi nam ts'ogo chasu ryechi, yak tsye. i porodila ta zhinka sina, i nazvala im'ya iomu: samson. i virostav toi khlopets', i i-o' blagoslovlyav iogo. a dukh i-o pochav diyati v n'omu v danovim tabori mizh tsor'a ta mizh yeshtaolom.

i ziishov samson do timni, i pobachiv u timni zhinku z filistims'kikh dochok. i pishov vin, i rozpoviv svoemu bat'kovi ta svoii matyeri, ta i skazav: ya naglyediv u timni zhinku z filistims'kikh dochok, a tyepyer viz'mit' ii myeni za zhinku. i skazav iomu bat'ko iogo ta mati iogo: chi zh nyema zhinki syeryed dochok brativ tvoikh ta syeryed us'ogo mogo narodu, shcho ti idyesh uzyati zhinku z nyeobrizanikh filistimlyan? i skazav samson do svogo bat'ka: viz'mi ii myeni, bo vona lyuba ocham moim. a bat'ko iogo ta mati iogo nye znali, shcho tsye vid i-o, bo vin shukav zachipki z filistimlyanami. a togo chasu filistimlyani panuvali nad izrail'em. i ziishov samson i bat'ko iogo ta mati iogo do timni, i priishli azh do timnyens'kikh vinogradnikiv, azh os' navproti n'ogo richit' lyevchuk. i ziishov na n'ogo dukh i-o, i vin rozirvav togo lyevchuka, yak rozrivayut' yagnya, a v rutsi iogo nye bulo nichogo. i vin nye skazav svoemu bat'kovi ta svoii matyeri, shcho zroбив. i vin ziishov, i govoriv do tiei zhinki, i vona stala ulyublyena v samsonovikh ochakh. a po chasi vin vyertavsyia zabrati ii, i zvyernuv iz dorogi pobachiti padlo lyeva, azh os' rii bdzhil u tili togo lyeva ta myed. i vin vishkrib iogo na svoyu dolonyu, i pishov, i iv ta i iv. i vin pishov do bat'ka svogo i do matyeri svoei, ta i dav im, i voni ili. i vin nye skazav im, shcho toi myed vin zishkrib iz tila lyeva. i ziishov iogo bat'ko do tiei zhinki, a samson spraviv tam priinyattya, bo tak robylat' yunaki. i stalosya, koli voni pobachili iogo, to vzlyali tridtsyatyero druzhkiv, i buli z nim. i skazav im samson: nyekhai no ya zagadayu vam zagadku. yakshcho spravdi rozgadaetye ii myeni za sim dyen' priinyattya, i vidgadaetye, to ya dam tridtsyats' llyanikh sorochoch ta tridtsyats' zmin odyezhi. a yakshcho nye zmozhyetye rozgadati myeni, to vi myeni dastye tridtsyats' llyanikh sorochoch ta tridtsyats' zmin odyezhi. i voni skazali iomu: zagadui zagadku svoyu, a mi poslukhaemo ii. i vin skazav im: z idyachogo viishlo istynnye, a z sil'nogo viishlo solodkyye. i nye mogli voni rozgadati za tri dni. i stalosya s'omogo dnya, i skazali voni do samsonovoi zhinki: namov svogo cholovika, i nyekhai vin rozgadae nam tu zagadku, shchob mi nye spalili ognem tyebye ta dim tvogo bat'ka. chi vi nas poklikali, shchob positi maetok nash, chi ni? i plakala samsonova zhinka pri n'omu sim dyen' i kazala: ti p'yevnye nye-navidish myenye i nye lyubish myenye. ti zagadav zagadku sinam mogo narodu, a myeni nye rozgadav. a vin ii skazav: tazh bat'kovi svoemu ta matyeri svoii nye rozgadav ya, a rozgadayu tobi? a vona plakala pri n'omu sim dyen', koli v nikh bulo priinyattya. i stalosya s'omogo dnya, i vin rozgadav ii, bo vona dokuchala iomu. a vona rozgadala tu zagadku sinam svogo narodu. i skazali iomu lyudi togo mista s'omogo dnya, poki zaishlo sontsye: shcho solodshye vid myedu, i shcho sil'nishye vid lyeva? a vin im vidkazav: yakbi vi nye orali moeyu tyelitsyeyu, to vi zagadki nye vidgadali b moei. i ziishov na n'ogo dukh i-o, i vin pishov do ashkyelonu, ta i pobiv z nikh tridtsyatyero cholovika, i porozdyagav ikh, i viddav ti zmini odyezhi tim, shcho rozgadali zagadku. i za-

palivsyia gniv iogo, i vin pishov do domu bat'ka svogo. a samsonova zhinka dostalasya druzhkovi iogo, shcho priyatlyelyuvav iz nim.

15

a po chasi stalosya v dnyakh zhniv pshyeniitsi, i vidvidav samson z kozlyam svoyu zhinku ta i skazav: nyekhai uviduy ya do moei zhinki, do kimnati. ta bat'ko ii nye dav iomu vviiti. i skazav ii bat'ko: ya diisno podumav buv, shcho ti spravdi znyenavidiv ii, a tomu ya dav ii tvoemu druzhkovi. chi molodsha syestra ii nye lipsha vid nyei? nyekhai zhye vona budyet tobi zamist' nyei. i skazav im samson: ts'ogo razu ya nye budu vinnii pyeryed filistimlyanami, koli ya zbrolyu im vizual'nii-ra-trudititsya. i pishov samson, ta i vizual'nii-ra-trudititsyavir tri sotni lisits'. i vzyav vin smoloskipi, i obyernuv khvosta do khvosta, i priv'yazav odnogo smoloskipa vsyeryedini pomizh dva khvosti. i zapaliv vin ogon' u tikh smoloskipakh, i pustiv lisits' v filistims'ki zhitia. i popaliv vin stirti ta zhitia, i olivkovi sadi. i skazali filistimlyani: khto tsye zroбив? a im vidkazali: samson, zyat' timnyeyanina, bo vin zabrav iogo zhinku i viddav ii druzhkovi iogo. i pishli filistimlyani, ta i spalili ognem ii ta bat'ka ii. i skazav im samson: khoch vi i zrobili tak, yak tsye, ta protye ya konchye pimshchusya na vas, i azh todi pyeryestanu. i vin sil'no pobiv ikh doshkul'noy porazkoyu. i pishov vin, i osivsyia v shchilini skyeli yetam. i poskhodili filistimlyani, i taboruvali v yudi, i roztyaglysia do lyekhi. i skazali yudini lyudi: chogo vi poskhodili proti nas? a ti vidkazali: mi priishli zv'yazati samsona, shchob zroбити iomu, yak nam vin zroбив. i pishli tri tisyachi lyuda vid yudi do shchilini skyeli yetam. i skazali voni samsonovi: chi ti nye znay, shcho nad nami panuyut' filistimlyani? i shcho tsye ti nam uchinyt? a vin im skazav: yak voni zrobili myeni, tak ya zroбив im. i skazali iomu: mi zishli zv'yazati tyebye, shchob viddati tyebye v ruku filistimlyan. i skazav im samson: prisyagnit' myeni, shcho vi nye zab'etye myenye. a voni skazali iomu, govoryachi: ni, a til'ki zv'yazyemo tyebye ta damo tyebye v ikhnyu ruku, a zabiti nye zab'emo tyebye. i zv'yazali iogo dvoma novimi shnurami, i zvyeli iogo zo skyeli. vin priishov azh do lyekhi, a filistimlyani znyali krik proti n'ogo. i ziishov na n'ogo dukh i-o, i stali ti sukani shnuri, shcho na ramenyakh iogo, yak llyani, shcho pyeryegorili v ogni, i pospadali z iogo ruk putia iogo. i znaishov vin svizhu oslyachu shchyelyepu, i prostyag svoyu ruku i uzyav iogo, ta i pobiv nim tisyachu cholovika. i skazav samson: oslyachoyu tsyeyu shchyelyepoyu diisno poklav ikh na kupu, oslyachoyu tsyeyu shchyelyepoyu tisyachu lyuda pobiv ya. i stalosya, yak skinchiv vin tsye gov-oriti, to kinuv tu shchyelyepu zo svoei ruki, i nazvav im'ya tomu mistysyu: ramat-lyekhi. i sil'no vin spragnuv, i kliknuv do i-o ta i skazav: ti dav u ruku svogo raba tsye vyelikye spasinnya, a tyepyer ya pomru vid pragnynnaya, i vpadu v ruku nyeobrizanikh. i probiv tsi-do dzhyeryelo, shcho v lyekhi, i viishla z n'ogo voda, i vin napivsyia, i vyernuvsyia iogo dukh, i vin ozhiv. tomu nazvav vin im'ya iomu: yen-gakkorye, shcho v lyekhi, i tak vono zvyet'sya azh do ts'ogo

dnya. i sudiv vin izrailya za dniv filistimlyan dvadt-
syat' lit.

16

i pishov samson do gazi, i pobachiv tam zhinku blud-
nitsyu, i vviishov do nyei. a azzyeyanam donyesli,
govoryachi: samson priishov syudi! i ototchili voni,
i chatuvali na n'ogo vsyu nich u mis'kii brami. i voni
tikho povodilisya vsyu nich, govoryachi: budyemo
chatuvati azh do ranishn'ogo svitu, i zab'emo iogo. i
lyezhav samson azh do pivnoch. a opivnoch i vstav,
i shkopiv za dyveri mis'koi brami ta za obidva bichni
odvirki, ta i virvav ikh razom iz zasuvom, i poklav
na svoi plyechi, i vinis ikh na vyerkhiv'ya gori, shcho
navproti khyevronu. i stalosya potomu, i pokokhav
vin zhinku v dolini soryek, a im'ya ii dyelila. i pri-
ishli do nyei filistims'ki volodari, ta i skazali ii: namov
iogo ta i pobach, u chomu iogo vyelika sila, i chim
pyeryemzhyemo iogo ta zv'yazhyemo iogo, shchob
upokoriti iogo? a mi kozhyen damo tobi tisyachu
i sto shyekliv sribla. i skazala dyelila do samsona:
rozkazhi myeni, u chomu tvoya vyelika sila, i chim
mozhna zv'yazati, shchob upokoriti tyebye? i skazav
ii samson: yakshcho zv'yazhut' myenye simoma
mokrimi shnurami, shcho shchye nye visushyeni, to
oslabnu ta i stanu, yak kozhyen iz lyudyei. i prinyesli
ii filistims'ki volodari sim mokrikh shnuriv, shcho
shchye nye buli visushyeni, a vona zv'yazala iogo
nimi. a zasidka sidila v nyei v inshii kimnati. i
vona skazala do n'ogo: filistimlyani na tyebye, sam-
sonye! i vin rozrivav ti shnuri, yak rozrivav'nya nitka
z klochhya, koli ponyukhae ognyu. i nye piznana
bula iogo sila. i skazala dyelila do samsona: otsye ti
obmaniv myenye, i goriv myeni lzhu. rozkazhi zh
myeni tyepyer, chim mozhna zv'yazati tyebye? a vin ii
skazav: yakshcho spravdi zv'yazhut' myenye novimi
sukanimi shnurami, yakimi nye robilasya robota, to
oslabnu i stanu, yak kozhyen iz lyudyei. i vyzala
dyelila novi shnuri, ta i zv'yazala iogo nimi, i skazala
do n'ogo: filistimlyani na tyebye, samsonye! a za-
sidka sidila v inshii kimnati. i vin zirvav ikh zo svoikh
plyechey, nyemov nitku. i skazala dyelila samsonovi:
dosi ti obmaniyuvav myenye, i goriv myeni lzhu.
rozkazhi zh myeni, chim mozhna zv'yazati tyebye?
a vin ii skazav: yakshcho utchyesht' sim kuchyeriv
moei golovi z osnovoyu. i vona pribila ikh tkats'kim
klinkom, ta i skazala do n'ogo: filistimlyani na tyebye,
samsonye! a vin obudivsya zo snu svogo, ta i virvav
tkats'kogo klinka tkanini ta osnovu. i skazala vona
do n'ogo: yak ti govorysh: kokhayu tyebye, a syertsye
tvoe nye zo mnoyu? otsye trichi obmaniv ti myenye,
i nye rozpoviv myeni, u chomu tvoya vyelika sila. i
stalosya, koli vona dokuchala iomu svoimi slovami po
vsi dni, ta napirala na n'ogo, to znyetyerpyelivilasya
dusha iogo na smyert'. i vilozhiv vin ii usye syertsye
svoe, ta i skazav ii: britva nye torkalas' moei golovi,
bo ya bozhii nazoryei vid utrobi svoei matyeri. yak-
shcho ya budu ogolyeni, to vidstupit' vid myenye sila
moya, i ya oslabnu, ta i stanu, yak kozhna lyudina.
i pobachila dyelila, shcho vin rozpoviv ii usye svoe
syertsye, i poslala i poklikala filistims'kikh volodariv,
govoryachi: priidit' i tsim razom, bo vin rozpoviv

myeni vsye svoe syertsye. i priishli do nyei filistims'ki
volodari, i znyesli sriblo v svoii rutsi. a vona prispala
iogo na kolinakh svoikh, i poklikala cholovika ta i
nakazala ogoliti sim kuchyeriv iogo golovi. i stav vin
slabnuti, i vidstupila vid n'ogo sila iogo. i skazala
vona: filistimlyani na tyebye, samsonye! i zbudi-
vsya vin zo snu svogo ta i skazav: viidu ya, yak raz-
u-raz, i stryasusya. a vin nye znay, shcho i-o' vid-
stupivsya vid n'ogo. i vzyali iogo filistimlyani, ta i vi-
brali ochi iomu. i voni zvyyeli iogo do gazi, i zv'yazali
iogo midyanimi lantsyugami, i vin molov u domi
uv'yaznyenikh. a volos golovi iogo zachav rosti po
tomu, yak buv vin ogolyeni. a filistims'ki volodari zi-
bralisy, shchob prinyesti vyeliky zhyertvu dagonovi,
svoemu tsi-dooiv, ta povyesylitsya. i skazali voni:
nash tsi-do pyeryedav u nashu ruku samsona, voroga
nashogo. i bachiv iogo narod, i khvalili svoikh tsi-
doiv, i govoriili: nash tsi-do pyeryedav u nashu ruku
nashogo voroga ta spustoshityela nashogo krayu,
yakii nashi trupi namnozhyv. i stalosya, koli ikhne
syertsye zvyesyelilosya, to skazali voni: poklichtye
samsona, i nyekhai vin posmishit' nas. i poklikali
samsona z domu uv'yaznyenikh, i vin vitivav zharti
pyeryed nimi, a voni postavili iogo pomizh stov-
pami. i skazav samson yunakovi, shcho dyerzhav
iogo za ruku: pusti myenye, i dai dotorknutitsya
myeni do tikh stovpiv, shcho na nikh tsyei dim stoit'
mitsno, i nyekhai ya obiprusya na nikh. a toi dim
buv povyen cholovikiv ta zhinok, i tudy zibralisya vsi
filistims'ki volodari, a na dakhu bula bliz'ko tr'okh
tisyach cholovikiv ta zhinok, shcho priglyadalisya
do zhartiv samsona. i kliknuv samson do i-o, ta i
skazav: vladiko i-o, zgdai zhye pro myenye, ta zmit-
sni myenye til'ki ts'ogo razu, bozhye, i nyekhai ya
pimshchu filistimlyanam odnu pimstu za dvoe ochyei
svoikh! i obnyav samson obidva syeryedinni stovpi,
shcho na nikh mitsno stoyav toi dim, i obpyersya na
nikh, na odnogo pravitsyeyu svoeyu, a na odnogo liv-
itsyeyu svoeyu. i skazav samson: nyekhai pomru ya
razom iz filistimlyanami! i vin z vyelikoyu siloyu spy-
ersya na stovpi, i vpav toi dim na volodariv ta na
vyyes' toi narod, shcho v n'omu... i buli ti pomyerli,
shcho vin povbivav ikh pri svoii smyerti, chislyen-
nishy za tikh, shcho povbivav ikh za svogo zhittya. i
ziishli iogo brati ta vyyes' dim iogo bat'ka, i ponyesli
iogo, i vinyesli ta i pokhovali iogo mizh tsor'a ta mizh
yeshtaolom u grobi manoakha, bat'ka iogo. a vin su-
div izrailya dvadtsyat' lit.

17

i buv cholovik z efryemovikh gir, a im'ya iomu mikha.
i skazav vin do svoei matyeri: tisyacha i sto shyek-
liv sribla, shcho v tyebye vzyati, a ti proklyala za
nikh, i takozh skazala tsye, shchob i ya chuv, os'
tye sriblo zo mnoyu, tsye ya iogo vzyav. i skazala
mati iogo: blagoslovenyii sin mui u i-o! i vin vy-
ernuv tu tisyachu i sto shyekliv sribla svoii matyeri.
i skazala iogo mati: ya spravdi posvyatila tye sriblo
i-o z svoei ruki za sina svogo, shchob zrobiti bov-
vana riz'blyenogo ta bovvana litogo. a tyepyer zvy-
ertayu iogo tobi. ta vin vyernuv tye sriblo svoii maty-
eri. i vyzala iogo mati dvi sotni shyekliv sribla ta i

dala iogo zolotaryevi, a vin zrobiv iz n'ogo bovvana riz'blyenogo ta bovvana litogo; i bulo tsye v domi mikhi. a tsyei cholovik mikha mav udoma bozhnitsyu. i zrobiv vin yefoda ta tyerafi, i visvyativ odnogo z siniv svoikh, i vin buv iomu za svyashchyenika. togo chasu nye bulo tsarya v izraili, kozhyen robiv, shcho pravednye bulo v iogo ochakh. i buv yunak iz viflyeemu yudinogo, z yudinogo rodu, a vin lyevit, i vin buv tam prikhod'ko. i pishov toi cholovik z togo mista, iz viflyeemu yudinogo, shchob chasovo pozhiti, dye znaidye. i priishov vin do efryemovikh gir do domu mikhi, shchob dali iti svoeyu dorogoyu. i skazav iomu mikha: zvidkilya ti prikhodish? a toi iomu vidkazav: ya lyevit iz viflyeemu yudyeis'kogo, a ya idu, shchob chasovo pozhiti, dye znaidu. i skazav iomu mikha: zostavaishya zh zo mnoyu, i bud' myeni za ottsya ta za svyashchyenika, a ya dam tobi dyesyat' shyekliv sribla na rik i potribnu odyezhu ta pozhivu tvoyu. i pishov toi lyevit do n'ogo, i pogodivsia lyevit siditi z tim cholovikom. i buv toi yunak iomu, yak odin iz siniv iogo. i mikha visvyativ togo lyevita, i buv iomu toi yunak za svyashchyenika, i buv u mikhinomu domi. i skazav mikha: tyepper ya znayu, shcho i-o' zrobit' dobro myeni, bo tsyei lyevit stav myeni za svyashchyenika.

18

togo chasu nye bulo tsarya v izraili, i togo chasu danovye plyem'ya shukalo sobi nadilu na osyelyu, bo do togo dnya nye vipalo iomu zhyeryebka na nadil syeryed izrailievikh plyemyen. i danovi sini poslali zo svogo rodu p'yatvero lyuda z zagalu lyudyei viis'kovikh, shchob voni vividali krai ta doslidili iogo. i skazali do nikh: idit', doslidit' tsyei krai. i voni ziishli na efryemovi gori azh do mikhinogo domu, i pyeryenochuvali tam. koli voni buli bilya mikhinogo domu, to voni piznali golos togo yunaka lyevita, ta i znaishli tudi i skazali iomu: khoto tyebye priviv syudi, i shcho ti tut robish? i shcho ti tut maesh? i skazav vin do nikh: tak i tak zrobiv myeni mikha, i vin nainyav myenye, i ya stav iomu za svyashchyenika. a voni skazali iomu: zapitai zhye tsi-doa, i nyekhai mi piznaemo, chi poshchastit'sya nasha doroga, yakoyu mi idyemo. i skazav im svyashchyenik: idit' iz mirom, pyeryed i-o vasha doroga, yakoyu vi pidyetye. i pishli ti p'yatvero lyudyei, i priishli v laish ta i pobachili toi naroda, shcho v n'omu, vin sidit' byezpyechno, za zrichaem sidonyan, spokiniini ta byezpyechnii. i nye bulo nikogo, khoto robiv bi im shchos' zlye v krayu, posiv bi vladu nad nimi, i voni dalyeko vid sidonyan, i nyema im dila ni do kogo. i priishli voni do brativ svoikh u tsor'u ta v yestaol. i skazali im brati ikh: shcho vi prinyesli? a voni vidkazali: us-tan'tye, i pidyemo na nikh, bo mi bachili toi krai, i os' duzhye vin dobrii. a vi movchitye? nye linit'sya, shchob piti, shchob priiti ta positi toi krai. yak vi pidyetye, to vviidyetye do narodu byezpyechnogo, a krai toi shirokii, bo tsi-do dav iogo v vashu ruku, tsye mistye, shcho tam nyema nyedostachi zhodnoi ryechi, shcho na zyemli. i rushili zvidti z danovogo rodu z tsor'i ta z yeshtaolu shistsot cholovika, opy-eryezanikh zbroyeu. i pishli voni i taborovali v

kir'yat-earimi v yudi. tomu voni nazvali im'ya tomu mistysu: makhanye-dan, i tak vono zvyyet'sya azh do ts'ogo dnya, otsye za kir'yat-earimom. i pyeryeishli voni zvidti na efryemovi gori, i priishli azh do mikhinogo domu. i vidpovili p'yatvero tikh muzhiv, shcho khodili vividati toi krai do laishu, i skazali svoim brattaym: chi vi znaetye, shcho v tsikh domakh e yefod ta tyerafi, i bovvan riz'blyenii ta bovvan litii? a tyepper znaitye, shcho zrobitye. i voni zaishli tudi do domu togo yunaka lyevita, do mikhinogo domu, i zapitali iogo pro mir. a shist' so-tyen' muzha, shcho z danovikh siniv, opyeryezanikh svoeyu zbroyeu, stoyali pri vkhodi do brami. i pishli p'yatvero tikh muzhiv, shcho khodili vividati toi krai, uviishli tudi, uzvali riz'blyenogo bovvana, i yefoda ta tyerafi, i bovvana litogo. a pri vkhodi do brami stoyav svyashchyenik ta shistsot muzha, opyeryezanikh zbroyeu. i ti vviishli do mikhinogo domu, i vzyali riz'blyenogo bovvana, yefoda i tyerafi ta bovvana litogo. i skazav do nikh toi svyashchyenik: shcho vi robitye? a voni vidkazali iomu: movchi! pok-ladi svoyu ruku na usta svoi ta i idi z nami, i stan' nam za ottsya ta za svyashchyenika. chi tobi lipshye buti svyashchyenikom domu odnogo cholovika, chi buti tobi svyashchyenikom dlya plyemyeni ta dlya rodu izrailievogo? i stalo dobre na syertsiti togo svyashchyenika, i vin uzvav yefoda ta tyerafi i riz'blyenogo bovvana, i vviishov pomizh narod. i povynulisya voni ta i pishli, a dityei, i khudobu, i tyagar pustili pyeryed syebe. koli voni viddalilisya vid mikhinogo domu, to lyudi, shcho v domakh, yaki razom iz domom mikhinim, buli sklikani, ta i dognali danovikh siniv. i krichali voni do danovikh siniv, a ti obyernuli oblichcha svoi ta i skazali do mikhi: shcho tobi, shcho ti krichish? i vin skazav: vi zabrali tsi-doa mogo, shcho ya zrobiv, ta svyashchyenika, ta i pishli. i shcho myeni shchye? i shcho to vi gov-oritye myeni: shcho tobi? i skazali do n'ogo danovi sini: movchi, shchob nye chuti nam tvogo golosu, a to nashi lyudi iz vizual'nii-ra-truditisyasti napadut' na vas, i ti doluchish dushu svoyu do svoei ridni. i danovi sini pishli na svoyu dorogu. i pobachiv mikha, shcho voni sil'nishi vid n'ogo, i obyernuvsia, ta i pishov do svogo domu. a voni vzyali, shcho zrobiv buv mikha, ta svyashchyenika, shcho buv u n'ogo, ta i pishli na laish, na narod spokiniini ta byezpyechnii. i voni pobili ikh vistryam myecha, a misto spalili ognym. a ryativnika nye bulo, bo dalyekye vono vid sidonu, i nye bulo v nikh dila ni z kim, i vono bulo v dolini, shcho pri byet-ryekhovi. a voni zbudu-ovali misto, ta i osilisya v n'omu. i voni nazvali im'ya tomu mistovi: dan, imyenyem dana, ikhn'ogo bat'ka, shcho buv urodzhyenii izrailievi, alye napochatku im'ya togo mista bulo laish. i postavili danovi sini togo riz'blyenogo bovvana v syebe, a ionatan, sin gyershoma, manasiinogo sina, vin ta sini iogo buli svyashchyenikami dlya danovogo plyemyeni azh do dnya vkhodu na vignannya togo krayu. i poklali voni v syebe mikhinogo riz'blyenogo bovvana, shcho zrobiv vin, i vin buv u nikh po vsi dni buttya bozhogo domu v shilo.

i stalosya timi dnyami, a tsarya v izraili nye bulo i buv odin lyevit prikhod'ko na uzbichyakh efrymovikh gir. i vzyav vin sobi zhinku nalozhnitsyu z yudinogo viflyeemu. a nalozhnitsya iogo chinila pyeryelyub pri n'omu, ta i pishla vid n'ogo do domu svogo bat'ka, do viflyeemu yudinogo, i bula tam chotiri misyatsi chasu. i vstav ii muzh ta i pishov za nyeyu, shchob pogovoriti do syertsya ii, shchob vyvernuti ii, a z nim buv sluga iogo ta para osliv. i vona vvyela iogo do domu bat'ka svogo. i pobachiv iogo bat'ko tiei molodoi zhinki, ta i radisno viishov nazustrich iomu. i trimav iogo tyest' iogo, bat'ko tiei molodoi zhinki, i sidiv iz nim tri dni, i ili i pili voni ta nochuvati tam. i stalosya chyetyvertogo dnya, i povstavali voni rano vrantsi, ta i vstali, shchob iti. i skazav bat'ko tiei molodoi zhinki do zyatya svogo: pidkripi svoe syertsye kavalkom khliba, a potim pidyetye. i sili voni, i oboe razom ili ta pili. a bat'ko tiei molodoi zhinki skazav do toho cholovika: zvol' zhye i pyeryenochui, i nyekhai budye dobrye tobi na syertsii! alye vstav toi cholovik, shchob iti, a tyest' iogo sil'no prosiv iogo. i vyernuvsy vin, i pyeryenochuvav tam. i vstav vin rano vrantsi pyatogo dnya, shchob iti, a bat'ko tiei molodoi zhinki skazav: pidkripi zh svoe syertsye! i zvolikali voni azh do skhilku dnya, i ili oboe voni. i vstav toi cholovik, shchob iti, vin ta nalozhnitsya iogo ta sluga iogo. i skazav iomu tyest' iogo, bat'ko tiei molodoi zhinki: os' dyen' skhilivsy na vyechir, pyeryenochui zhye! os' dyen' kladyet'sya, nochui tut, i nyekhai budye dobrye tobi na syertsii! i vstanetye vzavtra rano, u dorogu svoyu, ta i pidyesh do namyetu svogo. ta toi cholovik nye khotiv nochuvati. i vstav vin ta i pishov, i priishov navproti evusu, tsye erusalim. a z nim para nav'yuchenikh osliv, i iogo nalozhnitsya z nim. voni buli pri evusi, a dyen' duzhye skhilivsy. i skazav sluga do pana svogo: khodim, i zaidimo do ts'ogo evusyis'kogo mista, ta i pyeryenochuemo v n'omu. i skazav do n'ogo pan iogo: nye zakhod'mo do mista chuzhintsiv, bo voni nye z izrailievikh siniv, a pyeryeidimo do giv'i. i skazav vin do slugi svogo: khodim, i priidymo do odnogo z tikh mist, i pyeryenochuemo v giv'i abo v rami. i pyeryeishli voni ta i pishli. a sontsye zaishlo im pri giv'i, shcho bula vyenyaminova. i ziishli voni tudi, shchob uviiti pyeryenochuvati v giv'i. i vin uviishov ta i siv na maidani toho mista, ta nikhto nye brav ikh do domu pyeryenochuvati. azh os' starii cholovik idye vvyechori z polya z svoei roboti. a tsyei cholovik buv z efrymovikh gir, i vin buv prikhod'ko v giv'i. a lyudi toho mistysya sini vyenyaminovi. i zviv vin ochi svoi ta i pobachiv toho cholovika mandrivnika na mis'komu maidani. i skazav toi starii cholovik: kudi ti idyesh ta zvidki prikhodish? a toi do n'ogo skazav: mi pyeryekhodimo z yudinogo viflyeemu azh do uzbichyha efrymovikh gir, zvidti ya. i khodiv ya azh do yudinogo viflyeemu, i idu do i-o'ogo domu, ta nyema nikogo, khto vzyav bi myenye do domu. e i soloma, i pasha dlya nashikh osliv, e khlib ta vino myeni i nyevil'ntsi tvoii ta sluzi z tvoimi rabami, nye brakue zhodnoi ryechi. i skazav toi starii cholovik: mir tobi, nyekhai usya nyedostacha tvoya

na myeni, til'ki na maidani nye nochui! i vin uviv iogo do svogo domu, i dav oslam kormu, a sami voni poobmivali nogi svoi ta i ili i pili. koli voni zvyesyelili syertsye svoe, azh os' lyudi toho mista, lyudi rozpusni, ototchili toi dim ta stukali v dvyeri. i kazali voni tomu staromu cholovikovi, vlasnikovi toho domu, govoryachi: vivyedi cholovika, shcho viishov do domu tvogo, i mi piznaem iogo! i viishov do nikh toi cholovik, vlasnik toho domu, ta i skazav im: ni, moi brattya, nye robiť zhye vi zla! po tomu, yak uviishov tsyei cholovik do mogo domu, nye zrobit' takoi gidoti! os' dochka moya divchina, ta iogo nalozhnitsya, ya ikh vivyedu, a vi viz'mit' ikh, i zrobit' im, shcho vam do vpodobi, a tomu cholovikovi vi nye zrobitye tsiei ogidnoi ryechi! ta ti lyudi nye khotili slukhati iogo. i skhopiv toi cholovik svoyu nalozhnitsyu, i viviv do nikh nazovni. i voni poznali ii, i byezchystili ii tsilu nich azh do ranku, i vidpustili ii, yak ziishla rannya zorya. i priishla ta zhinka, yak ranok vvertavsy, ta i upala, i lyezhala pri vkhodi domu toho cholovika, shcho pan ii buv tam, azh do svitu. a pan ii vstav rano, i vidchinniv dvyeri domu ta i viishov, shchob iti svoeyu dorogoyu, azh os' ta zhinka, iogo nalozhnitsya, lyezhit' pri vkhodi do domu, a ruki ii na porozi. i skazav vin do nyei: ustavai i pidymo! ta vona nye vidpovila, bo vmyerla. i vzyav vin ii na osla. i vstav toi cholovik, i pishov do svogo mistysya. i vviishov vin do domu svogo, i vzyav nozha, i skhopiv svoyu nalozhnitsyu ta i porizav ii za kostyami ii na dvanadtsyat' kusviv, i porozsilav po vsii izrailievi kraini. i stalosya, kozhyen, khto tsye bachiv, to govoriť: nye buvalo i nye bacheno takogo, yak tsye, vid dnya vikhodu izrailievikh siniv z egipyets'kogo krayu azh do ts'ogo dnya! zvyernit' uvagu na tsye, rad'tye ta govorit'!

20

i povikhodili vsi izrailievi sini, i bula zibrana gro-mada, yak odin cholovik, vid danu azh do byeyer-shyevi, a gilyeads'kii krai do i-o v mitspu. i stali provodiri vs'ogo toho narodu, usi izrailievi plyemyena, na zborakh bozhogo narodu, chotirista tisyach pishogo lyudu, khto vityague myecha. i pochuli vyenyaminovi sini, shcho izrailievi sini vviishli do mitspi. i skazali izrailievi sini: skazhit', yak stalosya takye vizual'nii-ra-truditsya? i vidpoviv toi cholovik lyevit, cholovik tiei zamordovanoi zhinki, ta i skazav: do giv'i, shcho vyenyaminova, uviishov ya ta nalozhnitsya moya, shchob nochuvati. i vstali na myenye i-o giv'i, i vnoch ototchili chyeryez myenye toi dim. myenye zamishlyali zabiti, a nalozhnitsyu moyu zbyezchystili, i pomyerla vona. i skhopiv ya nalozhnitsyu, i porizav ii, ta i poslav ii po vs'omu poli izrailievogo volodinnya, bo voni vchinili rozpustu ta gidotu syeryed izrailiya. os' vi vsi izrailievi sini, daitye sobi tut slovo ta radu! i vstav uvyes' narod, yak odin muzh, govoryachi: nye pidymo nikhto do namyetu svogo, i nye znaidymo nikhto do domu svogo! a tyepyer otsye ta rich, shcho zrobimo giv'i: pidymo na nyei za zhyeryebkom! i viz'myemo dyesyatyero lyudyei na sotnyu, shchodo vsikh izrailievikh plyemyen, i sotnyu na tisyachu, i tisyachu

na dyesyat' tisyach, shchob uzyali pozhivi dlya narodu, shchob voni priishli zrobiti giv'i vyeniyamina, zgidno z usieyu gidotoyu, shcho vin zrobit izrail'yevi. i buv zibranii kozhyen izrail'tyanin do togo mista razom, yak odin cholovik. i poslali izrail'yevi plyemyena lyudyei po vsikh vyeniyaminovikh rodakh, govoryachi: shcho tsye za vizual'nii-ra-truditsiya, shcho stalos' mizh vami? a tyepyer davaitye tikh lyudyei, rozpusnikh siniv, shcho v giv'i, i mi povbivaemo ikh, ta i vigubimo vizual'nii-ra-truditsiya z izrail'ya. ta nye khotili vyeniyaminovi sini slukhati golosu svoikh brativ, izrail'yevikh siniv. i vyeniyaminovi sini buli zibrani z mist do giv'i, shchob piti na vinu z izrail'yevimi sinami. i vyeniyaminovi sini z mist buli pyeryelicheni togo dnya, dvadtsyat' i shist' tisyach cholovika, shcho vityaguyut' myecha, okrim myeshkantsiv giv'i, iz nikh buli pyeryelicheni sim sotyen' vibranogo cholovika. z us'ogo togo narodu bulo sim sotyen' vibranogo cholovika, iz nyechinnoyu rukoyu pravitsi svoei, livshi, kozhyen toi kidav kamyenyem iz prashchi na volos, i nye skhibuvav. i buli pyeryelicheni izrail'tyani, okrim vyeniyamina, chotirista tisyach cholovika, shcho vityaguyut' myecha, kozhyen viis'kovii. i vstali voni, i vviishli do byet-yelu, i pitalisa tsi-doa, ta i skazali izrail'yevi sini: khto pidye nam spyeryedu na bii z vyeniyaminovimi sinami? i skazav i-o': yuda spyeryedu. i vstali izrail'yevi sini rano vrantsi, i taborovali pri giv'i. i viishov izrail'tyanin na viinu z vyeniyaminom, i stochili izrail'tyani z nimi bii pri giv'i. i viishli vyeniyaminovi sini z giv'i, ta i povaliv mizh izrail'yem togo dnya dvadtsyat' i dvi tisyachi cholovika na zye'mlyu. i zmit-snivsya narod, izrail'yevi muzhi, i tochili bii dali v tomu misti, dye tochili bii pyershogo dnya. i vviishli izrail'yevi sini do byet-yelu, ta i plakali pyeryed i-o litysem azh do vyechora. i pitalisa voni i-o, govoryachi: chi dali pidu ya na bii z sinami vyeniyamina, mogo brata? i skazav i-o': idit' na n'ogo! i priishli izrail'yevi sini do vyeniyaminovikh siniv dnya drugogo. a vyeniyamin viishov iz giv'i drugogo dnya navproti nikh, ta i povaliv mizh izrail'yevimi sinami na zye'mlyu shchye visimnadsyat' tisyach cholovika, usi ti, shcho vityaguyut' myecha. i priishli vsi izrail'yevi sini ta vvyes' narod, i vviishli do byet-yelu, ta i plakali, i sidili tam pyeryed i-o litysem, i postili togo dnya azh do vyechora. i prinyesli voni tsilopalyennya ta mirni zhyertvi pyeryed i-o litysem. i pitalisa izrail'yevi sini i-o (a za tikh dniv kovcheyg bozhogo zapovitu buv tam. a pinkhas, sin yelyeazara, aaronovogo sina, stoyav timi dnyami pyeryed iogo litysem), govoryachi: chi dali pidu shchye na bii z sinami vyeniyamina, mogo brata, chi spinyusa? a i-o' skazav: idit', bo zvavtra ya dam iogo v tvoyu ruku. i postaviv izrail' zasidku navkolo giv'i. i pishli izrail'yevi sini na siniv vyeniyaminovikh tryet'ogo dnya, i stochili bii proti giv'i, yak i ranish. i vviishli vyeniyaminovi sini navproti narodu, odivalisa vid mista, i zachali klasti trupi z narodu, yak raz-u-raz, na bitikh dorogakh, shcho odna idye do byet-yelu, a odna do giv'i, u poli, kolo tridsyati cholovika mizh izrail'yem. i skazali vyeniyaminovi sini: biti voni pyeryed nami, yak pyershye! a izrail'yevi sini skazali: utikaimo, i vidirvyemo ikh vid mista na dorogi. i

kozhyen muzh izrail'ya povstav iz svogo mistysya, i stochili bii u baal-tamari, a izrail'yeva zasidka rushila z svogo mistysya, z maarye-gyeva. i priishli pyeryed giv'u dyesyat' tisyach cholovika, vibranogo z us'ogo izrail'ya, i bii stav tyazhkii. a voni nye znali, shcho sunye na nikh tye vizual'nii-ra-truditsiya. i vdariv i-o' vyeniyamina pyeryed izrail'yem, i izrail'yevi sini povalili togo dnya mizh vyeniyaminom dvadtsyat' i p'yat' tisyach i sto cholovika, usi ti, shcho vityaguyut' myecha. i pobachili vyeniyaminovi sini, shcho pobiti voni, a izrail'tyani ustupili mistysye vyeniyaminovi, bo virili zasidsi, yaku postavili na giv'u. a zasidka pospishilasya, i napala na giv'u. i zasidka vstupilasya, i pobila vsye misto vistryam myecha. a izrail'tyanin mav iz zasidkoyu umovlyenogo znaka, shchob iz mista pidnyala vyelikii dim. i vidstupili izrail'tyani v boyu, a vyeniyamin zachav klasti trupi v izraili, blzko tridsyatyero lyuda, bo kazali voni: diisno, spravdi pobitti vin pyeryed nami, yak za pyershogo boyu! a z mista stav pidiimatisya stovp dimu. i obyernuvsya vyeniyamin pozad syebye, azh os' usye misto pidnyalosya dimom do nyeba! i obyernuvsya izrail'tyanin, a vyeniyaminovyets' pyeryestrashivsya, bo pobachiv, shcho dosyaglo iogo tye vizual'nii-ra-truditsiya. i obyernulisa voni pyeryed izrail'tyaninom do dorogi na pustinyu, ta bii dosyagav iogo, a ti, shcho z mist, valili iogo v syeryedini iogo. voni ototchili vyeniyamina, gnali iogo do myenukhi, toptali iogo azh do giv'i zo skhodu soitsya. polyaglo todi z vyeniyamina visimnadsyat' tisyach cholovika, usye tsye lyudi khorobri. i povyernulisa voni, i vtikli v pustyny do syela-rimmonu. a ti pobili poodinokikh utikachiv po dorogakh, yak dozbiryuet'sya ostannii vinograd, p'yat' tisyach lyuda. i gnalisya za nimi azh do gid'omu, i pobili z n'ogo dvi tisyachi lyuda. i bulo vsikh, shcho vpali togo dnya z vyeniyamina, dvadtsyat' i p'yat' tisyach cholovika, shcho vityaguyut' myecha, usye tsye lyudi khorobri. i obyernulisa voni, i povtikali v pustyny do syela-rimmonu, shistsot cholovika. i sidili voni v syela-rimmoni chotiri misyatsi. a izrail'tyani vyer-nulisa do vyeniyaminovikh siniv, ta i povbivali ikh vistryam myecha, muzhchin iz mista, i khudobu, i vsye znaidenyne. a vsi mista, shcho znakhodilis' po dorozhi, pustili z ognym.

21

i prisnyagnuv izrail'tyanin v mitspi, govoryachi: zhodyen iz nas nye dasť svoei dochki vyeniyaminovi za zhinku! i poskhodivsya narod do byet-yelu, ta i sidiv tam azh do vyechora pyeryed bozhim litysem. i pidnyesli voni golos svi, ta i plakali plachyem vye-likim. i skazali voni: chomu, i-o, bozhye izrailiv, stalosya tsye mizh izrail'yem, shchob s'ogodni braku-valo z izrail'ya odnye plyem'ya? i stalosya nazavtra, i vstav rano narod, ta i zbudaivali zhyertivnika, i prinyesli tsilopalyennya ta mirni zhyertvi. i skazali izrail'yevi sini: khto zo vsikh izrail'yevikh plyemyen nye vviishov do zbivor do i-o? bo ta prisnyaga bula vyelika na togo, khto nye priishov do i-o, do mit-spi, govoryachi: takii budye konchye zabittii. i zhalu-vali izrail'yevi sini za vyeniyaminom, svoim bratom,

ta i skazali: s'ogodni vidrubanye z izrailya odnye plyem'ya! shcho mi зробимо im, pozostalim, shchodo zhinok? a mi prisyagnuli i-o, shcho nye damo im iz dochok nashikh za zhinok. i skazali voni: yakyе odnye z izrail'yevikh plyemyen nye priishlo do i-o do mitspi? azh os' viyavilos', shcho z yavyeshu gilyeads'kogo nikhto nye prikhodiv do taboru na zbori. i buv pyeryeglyanyenii narod, a otsye nye bulo tam nikogo z myeshkantsiv yavyeshu gilyeads'kogo! i poslala gromada tudi dvanadtsyat' tisyach cholovika khorobrikh lyudyei, i nakazali im, govoryachi: idit', i povbivaetye myeshkantsiv gilyeads'kogo yavyeshu vistryam myecha, i zhinok i dityei. a tsye ta rich, shcho vi zrobitye: kozhnogo cholovika ta kozhnu zhinku, shcho piznala cholovika, zrobitye zaklyattyam. i znaishli voni z myeshkantsiv gilyeads'kogo yavyeshu chotiri sotni divchat panniv, shcho nye piznali cholovika, i sprovadili ikh do taboru v shilo, shcho v khanaans'komu krai. i poslala vsya ta gromada, a ti govorili do vyenyaminovikh siniv, shcho v syela-rimmoni, ta i kliknuli im: mir! i vyernuvsya vyenyamin togo chasu, i dali im tikh zhinok, yakikh pozostavili pri zhitti, iz zhinok gilyeads'kogo yavyeshu. ta nye znaishli im dosit'. a narod toi zhaluvav za vyenyaminom, bo i-o' зробив proloma v izrail'yevikh plyemyenakh. i skazali starshi gromadi: shcho mi зробимо pozostalim shchodo zhinok? bo vigublyena zhinka z vyenyamina. i skazali voni: ostantki nasliddya dlya vyenyamina, i nye budyе vi tyertye plyem'ya z izrailya. a mi nye mozh'yemo dati im zhinok iz nashikh dochok, bo izrail'evi sini prisyagli, govoryachi: proklyatii, khto dae zhinku vyenyaminovi! i skazali voni: os' buvae rik-u-rik svyato i-o v shilo, shcho na pivnich vid byet-yelu, na skhid sontsya vid dorogi, shcho provadit' z byet-yelu do sikh'yemu, i z pivdnya vid lyevoni. i nakazali voni vyenyaminovim sinam, govoryachi: idit', i budyetye chatuvati v vinogradnikakh. i pobachitye, azh os' dochki shila viidut' tantsyuvati tantsi, to vi viidyetye z vinogradnikiv, ta i skhopitye sobi kozhyen svoyu zhinku z dochok shila, i pidyetye v vyenyaminiv krai. i budyе, koli ikhni bat'ki abo ikhni brati priidut' do nas svarititsya, to mi skazhyemo im: zmiluityesya nad nimi, bo nye vzyali mi dlya kozhnogo z nikh zhinku na viini, i vi nye dali izh, tomu ts'ogo chasu vi vinni. i зробili tak vyenyaminovi sini, i vzyali zhinok za chislom svoim iz tikh, shcho tantsyuvali, shcho ikh voni vikrali. i pishli voni, i vyernulisya do nadilu svogo, i pobuduvali mista, ta i osilisya v nikh. i porozkhodilisya zvidti izrail'evi sini togo chasu kozhyen do plyemyeni svogo ta do rodu svogo, i pishli zvidti kozhyen do spadku svogo. togo chasu nye bulo tsarya v izraili, kozhyen robiv, shcho zdavalosya pravdivim v iogo ochakh!

i buv odin cholovik iz ramataim-tsofimu, z efrye-movikh gir, a im'ya iomu yelkana, sin erokhama, sina iliya, sina tokhu, sina tsufa, efremyanin. a vin mav dvi zhinki, im'ya odnii anna, a im'ya drugii pyenina. i buli v pyeninini diti, a v anni dityei nye bulo. a toi cholovik rik-u-rik khodiv iz svogo mista do shilo, shchob vklonyatisya na prinositi zhyertvi i-o savaotu. a tam dva ilievi sini, gofni ta pinkhas, buli svyashchenikami dlya i-o. i yak buvav toi dyen', i yelkana prinosiv zhyertvi, to vin davav svoii zhintsii pyenini i usim sinam ii ta dochkam ii chastini, a anni davav chastinu podviinu, bo lyubiv ii. ta i-o' zamknuv ii utrobu. a ii supyernitsya rozpaluyvala ii gniv, shchob dokuchati ii, bo i-o' zamknuv ii utrobu. i tak robiv vin rik-u-rik, koli vona vkhodila do i-o'ogo domu, a ta tak gnivila ii. i vona plakala i nye ila. i skazav ii cholovik ii yelkana: anno, chogo ti plachyesh i chomu nye isi? i chogo sumnye tvoe syertsye? chi zh ya nye lipshii tobi za dyesyat'okh siniv? i vstala anna po idi ta po pittu v shilo, a svyashchenik ilii sidiv na stil'tsi pri bichnomu odvirku i-o'ogo khramu. a vona bula skorbna dukhom, i molilasya do i-o ta plakala girko. i sklala vona obitnitsya, ta i skazala: i-o savaotye, yakshcho diisno spoglyanyesh na bidu tvoei nyevil'nitsi, i zгадаesh myenye, i nye zabudyesh svoei nyevil'nitsi, i dasi svoii nyevil'nitsi nashchadka cholovichoii stati, to ya dam iogo i-o na vsi dni zhittya iogo, a britva nye torknyet'sya iogo golovi. i stalosya, koli vona dovgo molilasya pyeryed i-o litsyem, to ilii pil'nuvav za ii ustami. a anna vona govorila v syertsii svoim: til'ki gubi ii porushualisya, a golos ii nye buv chutii. i vvazhav ii ilii za p'yanu. i skazav do nyei ilii: azh doki ti budyesh p'yanoyu? vitvyeryezis' zo svogo vina! a anna vidpovila ta i skazala: ni, panye mii, ya zhinka skorbna dukhom, a vina ta p'yankogo napoyu nye pila ya. i ya vilila dushu svoyu pyeryed i-o litsyem. nye vvazhav svoei nyevil'nitsi za nyegidnitsyu, bo ya govorila azh doti z vyelikoi svoei skorboti ta z tugi svoei. i vidpoviv ilii ta i skazav: idi z mirom! a tsi-do izrailiv dast' tobi bazhannya tvoe, yakye ti vid n'ogo zhadala. a vona skazala: nyekhai nyevil'nitsya tvoya znaidye milist' v ochakh tvoikh! i pishla ta zhinka svoeyu dorogoyu, ta i ila, a oblichchya ii nye bulo vzhye sumnye. i vstala vona rano vrantsi, i vklonilasya pyeryed i-o litsyem. i vyernulisy voni, i vviishli do svogo domu do rami. i yelkana piznav svoyu zhinku annu, a i-o' zgadav pro nyei. i stalosya po rotsi, i zavagitnila anna, ta i sina porodila. i nazvala vona im'ya iomu: samuil, bo vid i-o zhadala iogo. i pishov toi cholovik yelkana ta vvyes' dim iogo vchinitii dlya i-o richnu zhyertvu ta obitnitsi svoi. a anna nye pishla, bo skazala do cholovika svogo: azh koli budy vidluchenyii tseyi khlopchik, to vidvyedu iogo, i vin z'yavit'sya pyeryed i-o litsyem, i nazavzhdi pozostanet'sya tam! i skazav ii cholovik ii yelkana: robi tye, shcho dobrye v ochakh tvoikh! zalishaisya, azh poki vidluchish iogo, til'ki nyekhai vikonea i-o' svoe slovo. i zalishalas' ta zhinka, i goduvala svogo sina, azh poki vona vidluchila iogo. a koli vidluchila, to povyela iogo z soboyu ta z tr'oma bichkami i odnoyu yefoyu muki,

i burdyukom vina, i privyela iogo do i-o'ogo domu do shilo. a toi khlopchik buv shchye malii. i zarizali bichka, i privyeli togo khlopchika do iliya. i vona skazala: o, panye mii, yak zhiva dusha tvoya, mii panye, ya ta zhinka, shcho stoyala z tobouy otut, shchob molitisya i-o. ya molilasya za ditinu tsyu, i i-o' dav myeni zhadannya moe, shcho ya prosila vid n'ogo. a tyepyer ya viddayu iogo i-o na vsi dni, skil'ki vin zhadanii dlya i-o. i vklonilasya tam i-o.

2

i molilasya anna ta i prokazala: zvyesyelilosya i-o syertsye moe, mii rig stav visokim u i-o! rozkrilisy usta moi na moikh vorogiv, bo radiyu z spasinyiavo! nyemae svyatogo, podibnogo i-o, nyemae nikogo, krim tyebye, i skyeli nyemae, yak tsi-do nash! bil'shye nye govorit' zarozumilo, nyekhai z vashikh ust nye vikhodit' zukhval'stvo, bo i-o' tsi-do znan-nya, i vin uplyanovue vchinki! luk sil'nikh polamanii, a nyemichni opyeryezalisy siloyu! naimayut'sya siti za khlilb, a golodni vidpochivayut', azh nyeplidna simokh porodila, a mnogoditna znyesilila. i-o' pobivae i ozhivlyue, do shyeolu znizhae i pidnosit' do nyeba. i-o' zubozhue ta zbagachue, ponizhuvin ta zvyelichue. pidiimae nuzhdyennogo z porokhu, pidnosit' utsi-doogo zo smitnikiv, shchob posaditi z vye'l'mozhami i pryestol slavi im dat' na spadshch-inu, bo i-o osnovi zye'mli, i na nikh vin postaviv vsyelyennu. vin nogi svyatikh svoikh styeryezhye, nyechyestivi zh poginut' u tyemryavi, bo sil'nim nye z sili stae cholovik. i-o' khai polamani budut' iogo suprotivniki! u nyebi i-o' zagrimit', i rozsudit' vin kintsii zye'mli! i vin podast' silu svoemu tsaryevi, i roga povishchit' svogo pomazantsya! i pishov yelkana do rami, do domu svogo. a toi otrok sluzhiv i-o pri svyashchenikovii ilii. a sini iliya buli lyudi nyegidni, voni nye znali i-o, ani zvichayu svyashchenichogo z narodom. koli khto prinosiv zhyertvu, to, yak varilosya m'ysa, prikhodiv svyashchenikov sluga, a v iogo rutsi trizubye vidyel'tsye. i vin iz gryukotom stromlyav do midnitsi, abo do kitla, abo do gorshka, abo do gornyat, i vsye, shcho vityagnye vidyel'tsye, svyashchenik sobi bravo. tak voni robili vs'omu izrailievi, shcho prikhodiv tudi do shilo. takozh poki palili lii, to prikhodiv svyashchenikov sluga, ta i govoriv do cholovika, shcho prinosiv zhyertvu: dai m'ysa na pyechenyu dlya svyashchenika, bo vin nye viz'mye vid tyebye m'ysa varyenogo, a til'ki sirye! a yak toi cholovik vidpovidav iomu: nyekhai pyershye spalyat' i toi lii, a ti potim viz'mi sobi, skil'ki budy zhadati dusha tvoya! a toi govoriv: ni, taki zaraz davai! a koli ni, viz'mu siloyu! i buv grikh tikh yunakiv dushye vyelikii pyeryed i-o litsyem, bo ti lyudi byezchyestilli i-o zhyertvu. a samuil sluzhiv pyeryed i-o litsyem. otrok buv opyeryezanii llyanim yefodom. a malu vyerkhnyu odyezhinu robila iomu iogo mati, i prinosila iomu z roku na rik, koli prikhodila z svoim muzhyem prinositi richnu zhyertvu. a ilii poblagosloviv yelkanu i iogo zhinku ta i skazav: nyekhai i-o' dast' tobi nashchadkiv vid tseyi zhinki, za viddanogo, shcho i-o' uzyav. i pishli voni na

mistsye svoe. i i-o' z'gadav pro annu, i vona zav-agitnila, ta i porodila tr'okh siniv ta dvi dochki. a otrok samuil ris iz i-o. a ilii buv duzhye starii. i pochuv vin usye, shcho sini iogo roblyat' us'omu izrail'yevi, i shcho voni zlyagayut'sya z zhinkami, yaki vidbuvayut' sluzhbu pri vkhodi skiniu zapovitu. i vin skazav im: nashcho vi robitye taki ryechi, pro yaki ya chuyu? pro vashi zli vchinki ya chuyu vid us'ogo ts'ogo narodu. ni, sini moi, nyedobra ta chutka, shcho ya chuyu, vi vidkhliaet'ye i-o narod vid zakon! yakshcho khto zgrishit' suproti lyudini, to pomolyat'sya za nyei pyeryed tsi-doom. a yakshcho lyudina zgrishit' suproti i-o, khto zastupit'sya za nyei? ta voni nye slukhali golosu bat'ka svogo, bo i-o' postanovy poglobiti ikh. a otrok samuil usye ris, ta zdobuvav lasku yak u i-o, tak i v lyudyei. i prishov bozhii cholovik do iliya, ta i skazav iomu: tak skazav i-o': chi zh ya spravdi nye ob'yaviv'sya domovi tvogo bat'ka, yak buli voni v egipti, u faraonovim domi? ya vibrav iogo sobi zo vsikh izrail'yevikh plyemyen za svyashchyenika, shchob vin vkhodiv do mogo zhyertivnika, shchob kadiv kadilo, shchob nov-siv yefoda pyeryed moim litsyem. i dav ya domovi tvogo bat'ka vsi zhyertvi izrail'yevikh siniv. chogo zh vi byeryete pid nogi moyu zhyertvu ta moyu zhyertvu khlibnu, shcho ya zapoviv dlya skiniu? i ti vshanuvav siniv svoikh bil'sh, yak myenye, shchob vi potovstili vid naikrashchikh chastin usyakogo izrail'yevogo daru pyeryed litsyem moim. tomu to slovo i-o, tsi-doo izrail'yevogo, takye: govoryachi, skazav ya: dim tvii ta dim bat'ka tvogo budut' khoditi pyeryed moim litsyem azh naviki. a tyepyer slovo i-o: nye budye v myenye takogo, bo ya shanuyu tikh, khto shanue myenye, a ti, khto znyevazhae myenye, budut' znyevazhyeni! os' prikhodyat' dni, i ya vid-itnu ramyeno tvoe ta ramyeno domu bat'ka tvogo, shchob nye bulo starogo v domi tvoemu. i pobachish bidu mogo myeshkannya, khoch u vs'omu ya do-brye chiniv izrail'yevi, i nye budye starogo v domi tvoim po vsi dni. ya nye vitnu v tyebye vsikh vid mogo zhyertivnika, shchob vibrati ochi tvoi, i shchob zrobiti bil' dushi tvoii, ta vvyes' dorist tvogo domu povmirae v sili viku. a otsye tobi oznaka, shcho pri-dye na obokh siniv tvoikh, na khofni ta pinkhasa, obidva voni pomrut' odnogo dnya. a ya postavlyu sobi svyashchyenika virnogo, vin budye robiti zgidno z syertsyem moim ta z moyu dushyeyu. i ya zbuduyu iomu trivalii dim, i vin budye khoditi pyeryed moim pomazantsyem po vsi dni. i staneyt'sya, kozhyen, khto polishit'sya v domi tvoim, priidey vklonyatsya iomu za agoru sribla ta za bukhanyet's' khliba, i skazhye: doluchi myenye do odnogo z svyashchyen-itstv, shchob isti kavalok khliba.

3

a otrok samuil sluzhiv i-o pri ilii. a i-o slovo bulo rid-kye za tikh dnev, vidinnya nye bulo chastye. i stalosya togo dnya, koli ilii lyezhav na svoemu misti, a ochi iogo stali zatymnyatsya, vin nye mig bachiti, i poki bozhii svitil'nik shchye nye pogas, a samuil lyezhav u i-o-omu khrami, tam, dye bozhii kovcheg, to poklikav i-o' do samuila: samuile, samuile! a vin vid-

kazav: os' ya! i pobig vin do iliya ta i skazav: os' ya, bo ti klikav myenye. a toi vidkazav: ya nye klikav .vyernisya, lyagai. i vin pishov i lig. a i-o' dali poklikav: samuile, samuile! i vstav samuil, i pishov do iliya ta i skazav: os' ya, bo ti klikav myenye. a toi vidkazav: nye klikav ya, sinu mii. vyernisya, lyagai. a samuil shchye nye piznav golosu i-o, i shchye nye vidkriolosya iomu i-o slovo. a i-o' dali poklikav samuila tryetii raz. i vin ustav, i pishov do iliya ta i skazav: os' ya, bo ti klikav myenye. i zrozumiv ilii, shcho to i-o' klichye otroka. i skazav ilii do samuila: idi, lyagai. i yakshcho znovu poklichye tyebye, to skazhyesh: govori, i-o, bo rab tvii slukhae tyebye! i pishov samuil, ta i lig na svoe mistsye. i vviishov i-o', i stav, i poklikav, yak pyeryed tim: samuile, samuile! a samuil vidkazav: govori, i-o, bo rab tvii slukhae! i skazav i-o' do samuila: os' ya zrobyu taku rich syeryed izrail'ya, shcho v kozhnogo, khto pochue pro nyei, zadzvyenit' v obokh vukhakh iogo. togo dnya ya vikonayu nad iliem vsye, shcho ya govoriy pro dim iogo, vid pochatku i do kintsya. i rozpovim iomu, shcho ya sudzhu dim iogo naviki za grikh, pro yakii vin znay, shcho sini iogo tsi-dooznyevazhayut', ta nye spinyav ikh. tomu prisnyagnuv ya domom iliya, shcho nye ochistit'sya grikh ilievogo domu zhyertvoyu ta zhyertvoyu khlibnoyu naviki. i lyezhav samuil azh do ranku, i vidchiniv dvyeri i-o-ogo domu. a samuil boyavsya rozpovisti ilievi pro tye vidinnya. i poklikav ilii samuila, ta i skazav: samuile, sinu mii! a toi skazav: os' ya! i skazav vin: shcho to za rich, pro yaku vin govoriy do tyebye? nye krii pravdi pyeryedo mnoyu. nyekhai i-o' zrobit' tobi tak, i nyekhai dodast', yakshcho ti skazhyesh nyeppravdu pyeryedo mnoyu pro shchos' zo vs'ogo togo, shcho govoriy vin do tyebye! i rozpoviv iomu samuil usye tye, i nye skazav nyeppravdi pyeryed nim. a toi skazav: vin i-o', nyekhai zrobit' tye, shcho dobre v ochakh iogo! i virstav samuil, a i-o' buv iz nim, i nye opustiv ani zhodnogo zo vsikh iogo sliv. i vvyes' izrail', vid dana azh do byeyer-shyevi, piznav, shcho samuil vurnii, yak pro-rok i-o. a i-o' dali pokazuvavsya v shilo, bo i-o' ya-viv'sya buv u shilo samuilovi v slovi i-o-omu.

4

i bulo samuilove slovo dlya vs'ogo izrail'ya. i viishov izrail' na viinu proti filistimlyan, ta i taboruvav pri yevyen-gayezyeri, a filistimlyani taboruvali v afyeku. i vishikuvalis' filistimlyani navproti izrail'ya, a koli bii stav tyazhkii, to izrail' buv pobitii pyeryed filistimlyanami. i voni pobili v boevomu shikovni na poli bliz'ko chotir'okh tisyach cholovika. i priishov narod do taboru, a izrail'yevi starshi skazali: chomu vdivir nas i-o' s'ogodni pyeryed filistimlyanami? viz'mimo sobi z shilo kovcheyga i-o-ogo zapovitu, i nyekhai vviidey pomizh nas, i nyekhai spasye nas iz ruk nashikh vorogiv. i poslav narod do shilo, i ponyesli zvidit' kovcheyga zapovitu i-o savaota, shcho sidi't na khyeruvimakh. a tam buli dvoe ilievikh siniv, khofni ta pinkhas, iz kovcheygom bozhogo zapovitu. i stalosya, yak kovcheyg zapovitu i-o-ogo pribuv do taboru, to vvyes' izrail' skriknuv vyelikim okrikom, azh zastognala zemlya! a filistimlyani pochuli go-

los okriku, ta i skazali: shcho tsye za golos ts'ogo vyelikogo okriku v evryeis'komu tabori? i dovidalysya voni, shcho i-o kovchye'g pribuv do taboru. i polyakalisya filistimlyani, i govorili: tsi-do pribuv do taboru! i skazali voni: bida nam, bo takogo, yak tsye, nye bulo shchye nikoli! bida nam! khto nas ury-atue vid ruki tsikh potuzhnykh tsi-doiv? otsye voni, ti tsi-doi, shcho vdarili buli egypyet usyakoyu pora-zoyu u pustini! zmitsnit'sya ta bud'tye muzhni, filis-timlyani, shchob vi nye sluzhili evryeyam, yak voni sluzhili vam. i bud'tye muzhni, i voyuitye! i voyu-vali filistimlyani. i buv pobitii izrail', i kozhyen utikav do svogo namyetu. i ta porazka bula duzhye vye-lika. i vpalo z izrailya tridtsyat' tisyach pikhoti. a bozhii kovchye'g buv uzyatii, i dva ilievi sini, khofni ta pinkhas, polyagli... i pobig odin vyeniyaminivets' iz boyu, i pribuv togo dnya do shilo; a odyezha iogo bula podyerta, i porokh na golovi iogy. i pribuv vin, azh os' ilii sidit na stil'tsi pri dorozhi i viglyadae, bo syertsye iomu tryemtilo za bozhogo kovchye'ga. a toi cholovik priishov, i rozpoviv u misti, i zakrichalo vsye misto! a ilii pochuv golos togo kriku ta i skazav: shcho tsye za golos togo natovpu? a toi cholovik pospishiv i priishov, ta i rozpoviv ilievi. a ilii buv viku dyev'yatidyesyati i vos'mi lit, a ochi iogo pomy-erkl, i vin nye mig bachiti. i skazav toi cholovik do iliya: ya toi, shcho pribig iz boyu, i ya vtik s'ogodni z boiovikh lav. i skazav ilii: shcho to stalosya, mii sinu? i vidpoviv visnik i skazav: izrail' pobig py-eryed filistimlyanami, i stalas' vyelika porazka v nar-odi. i obidva sini tvoi, khofni ta pinkhas, polyagli. a kovchye'g bozhii uzyatii! i stalosya, yak zgdav vin pro bozhogo kovchye'ga, to vprav ilii zo stil'tsya navz-nak pri brami, zlamavsya kark iomu, i vin pomyer, bo toi muzh buv starii ta tyazhkii. a vin sudiv izrai-lya sorok lit. a nyevistka iogo, pinkhasova zhinka, bula vazhka, bliz'ka do rodiv. i yak zachula vona tu zvistik, shcho vzyatii bozhii kovchye'g i pomyer tyst' ii ta cholovik ii, to vpala na kolina, ta i porodila, bo priishli na nyei porodil'ni boli ii. a yak nastav chas smyerti ii, to kazali ti, shcho stoyali pri nii: nye bi-ysya, bo ti porodila sina! ta vona nye vidpovila, i nye vyzala ts'ogo do syertsya svogo. i vona nazvala im'ya tomu khloptsyevi: ikhavod, kazhuchi: vidiishla izrailye'va slava! bo pochula pro vzyatii bozhogo kovchye'ga, i pro tystya svogo ta pro muzha svogo, ta i skazala: vidiishla slava vid izrailya, bo vzyatii bozhii kovchye'g.

5

a filistimlyani vzyali bozhogo kovchye'ga, i prinyesli iogo z yevyen-gayezyeru do ashdodu. i vzyali fil-istimlyani bozhogo kovchye'ga, i prinyesli iogo do dagonovogo domu, i postavili iogo bilya dagona. a drugogo dnya vrantsi povstavali ashdodanyi, azh os' dagon lyezhit' nits'ma na zye'mli pyeryed i-o kovchye-gom! i vzyali voni dagona, i postavili iogo na iogo mistysye. a nastupnogo dnya povstavali voni rano, azh os' dagon lyezhit' nits'ma na zye'mli py-eryed i-o kovchye'gom! a dagonova golova ta obidvi doloni ruk iogo lyezhat' vidtyati na porozi, til'ki tu-lub dagoniv pozostav pri n'omu. tomu to zhyerts

ta vsi, khto vkhodit' do dagonovogo domu, nye stu-payut' na dagoniv porig u ashdodi azh do ts'ogo dnya. i stala tyazhka i-o ruka na ashdodany, i vin ikh pustoshiv ta biv ikh bolyachkami, ashdod ta dovkillya iogo. i pobachili ashdodanyi, shcho tak, ta i skazali: nyekhai nye zostaet'sya z nami kovchye'g izrail'yevogo tsi-doa, bo stala tyazhkoyu iogo ruka na nas ta na dagona, tsi-doa nashogo! i poslali voni, i zibrali do syebye vsikh filistims'kikh volodariv, ta i skazali: shcho mi zrobimo z kovchye'gom izrai-lyevogo tsi-doa? a ti vidkazali: nyekhai kovchye'g izrail'yevogo tsi-doa pyeryeidye do gatu. i voni py-eryenyсли kovchye'ga izrail'yevogo tsi-doa. i stalosya po tomu, yak voni pyeryenyсли iogo, to i-o ruka bula proti mista, stalosya duzhye vyelikye zamishannya. i vdariv vin lyudyei togo mista vid malogo i azh do vyelikogo, i poyavilisya na nikh bolyachki. i voni vislali bozhogo kovchye'ga do yekronu. i stalosya, yak bozhii kovchye'g pribuv do yekronu, to yekro-nyani stali krichati, govoryachi: pyeryenyсли do nas kovchye'ga izrail'yevogo tsi-doa, shchob vigubiv nas ta narod nash! i poslali voni, i zibrali vsikh filis-tims'kikh volodariv, ta i govorili: vidishlit' kovchye'ga izrail'yevogo tsi-doa, nyekhai vyernyet'sya na mist-sye svoje, i nyekhai nye pob'e nas ta naroda nashogo, bo bulo smyertel'nye zamishannya v us'omu misti. i bozha ruka stala tam duzhye tyazhka. a ti lyudi, khto nye povmirav, buli vdaryeni bolyachkami, i zoik mista pidnyavsya do nyeba!

6

i buv bozhii kovchye'g u filistims'kii zye'mli sim misy-atsiv. i poklikali filistimlyani zhyertsiv ta vorozhbitiv, govoryachi: shcho robiti z i-o kovchye'gom? skazhit' nam, yak vidislati iogo na iogo mistysye? a ti skazali: yakshcho vi vidsilaetye kovchye'ga izrail'yevogo tsi-doa, to nye vidsilaetye iogo porozhn'o, alye konchye prinyesi't iomu zhyertvu za provinu, todi budyetye vilikuvani, i vi piznaetye, chomu nye vidstupae iogo ruka vid vas. i ti spitali: yaka zh ta zhyertva za prov-inu, shcho mi prinyesyemo iomu? a ti vidkazali: za chislom filistims'kikh volodariv p'yat' zolotikh boly-achok ta p'yat' zolotikh mishyei. bo odna poraza dlya vsikh vas ta dlya vashikh volodariv. i zrobit' podobi vashikh bolyachok ta podobi vashikh mishyei, shcho vigublyuyut' zye'mlyu, i vozdaitye slavu izrail'yevomu tsi-doovi, mozhnye vin polyegchit' svoyu ruku z-nad vas i z-nad vashikh tsi-doiv ta z-nad vashogo krayu. i chogo vi budyetye robiti zapyeklimi svoi syertsya, yak robili zapyeklim syertsye svoje egypyet ta faraon? chi zh nye todi, yak vin chiniv divni ryechi z nimi, nye vidpustiti ikh, i voni pishli? a tyepyer viz'mit', i zro-bit' odnogo novogo voza, i viz'mit' dvi diini korovi, shcho na nikh nye nakladalosya yarma, i zapryazhit' ti korovi do voza, a ikhni tyelyata vidvyedyetye vid nikh dodomu. i viz'myetye i-o'ogo kovchye'ga, ta i postavitye iogo na voza, a zoloti ryechi, shcho vi prinyesetye iomu zhyertvoyu za provinu, pokla-dyetye v skринi zboku ii. i vidpustitye iogo, i vin pidye. i pobachitye: yakshcho vin uvidyde do byet-shyemyeshu dorogoyu do svoei granitsi, vin zrobit nam tsye vyelikye vizual'nii-ra-trudititsya. a yaksh-

cho ni, to piznaemo, shcho nye iogo ruka dotorknulasya nas, vipadok to buv nam. i zrobili ti lyudi tak. i vzyali voni dvi diini korovi, i zapryagali ikh do voza, a ikhnikh tyelyat zamknuli vdoma. i postavili voni i-o'ogo kovcheyga na voza, i skrinu, i zoloti mishi, i podobu ikhnikh bolyachok. i korovi pishli prosto dorogoyu do byet-shyemeshu. ishli voni odnieyu bitoyu dorogoyu ta vsye ryevli, i nye vidkhilyalisya ni pravoruch, ni livoruch. a filistims'ki volodari ishli za nimi azh do granitsi byet-shyemeshu. a lyudi byet-shyemeshu zhali pshyenitsyu v dolini. i zvyeli voni ochi svoi ta i pobachili kovcheyga, i zradili, shcho pobachili! a viz uviishov na polye byetshyemeshanina isusa, ta i stav tam, a tam buv vyelikii kamin'. i voni nakolodi drov iz voza, a koriv prinyesli tsilopalyennyam dlya i-o. a lyeviti znyali i-o'ogo kovcheyga ta skrinu, shcho bula z nim, shcho v nim buli zoloti ryechi, ta i postavili pri vyelikomu kamyeni. a lyudi byet-shyemeshu prinyesli tsilopalyennya, i prinosili toho dnya zhyertvi dlya i-o. a p'yat' filistims'kikh volodariv bachili tsye, i vyvernulisya toho dnya do yekronu. a otsye ti zoloti bolyachki, shcho filistimlyani zvyernuli i-o zhyertvoyu za provinu: odna za ashdod, odna za gazu, odna za ashkyelon, odna za gat, odna za yekron. a zoloti mishi buli za chisлом usikh filistims'kikh mist p'yat'okh volodariv, vid mista tyverdinnogo i azh do byezmurnogo syela, i azh do vyelikogo kamyenya, shcho na n'omu postavili i-o'ogo kovcheyga, i vin znakhodit'sya azh do ts'ogo dnya na poli byet-shyemeshanina isusa. i vdariv i-o' lyudyei byet-shyemeshu, bo voni zaglyadali v i-o kovcheyg. i vibiv vin mizh narodom p'yatdyesyat tisyach cholovika ta simdyesyat cholovika. i buv narod u zhalobi, bo i-o' udariv narod vyelikoyu porazkoyu. i skazali lyudi byet-shyemeshu: khto zmozhye stati pyeryed litsyem i-o, toho tsi-doa svy-atogo? i do kogo vin pidye vid nas? i voni poslali posliv do myeshkantsiv kir'yat-earimu, govoryachi: filistimlyani vyernuli i-o'ogo kovcheyga. ziidit', znyesit' iogo do syebe.

7

i poprikhodili lyudi kir'yat-earimu, ta i pidnyali i-o'ogo kovcheyga, i vnyesli iogo do avinadavogo domu na uzgir'i v giv'i, a sina iogo yelyeazara posvyatili styeryegti i-o'ogo kovcheyga. i stalosya, vid dnya, koli kovcheyg polishivsa u kir'yat-earimi, minulo bagato chasu, a bulo iogo dvadtsyat' lit. a vyves' izrailiv dim plakav za i-o. i skazav samuil do vs'ogo izrail'yevogo domu, govoryachi: yakshcho vi tsilim vashim syertsyem vyertaetyesya do i-o, povikidaitye z-pomizh syebe chuzhikh tsi-dovt ta astart, i mitsno prikhilit' svoi syertsa do i-o, i sluzhit' samomu iomu. i vin spasye vas iz ruki filistimlyan. i povikidali izrail'eyi sini vaaliv ta astart, ta i sluzhili i-o, samomu iomu. i skazav samuil: zbyerit' us'ogo izrail'ya do mitspi, a ya budu molitisya za vas do i-o! i zibralisya do mitspi, i chyerpali vodu ta lili pyeryed i-o litsyem, i postili toho dnya, ta i kazali tam: mi zgrishili pyeryed i-o! i sudiv samuil izrail'yevikh siniv u mitspi. i pochuli filistimlyani, shcho izrail'eyi sini zibralisya do mitspi, i pidnyalisya filistims'ki volodari na izrail'ya. i pochuli

pro tsye izrail'eyi sini, ta i zlyakalisya filistimlyan. i skazali izrail'eyi sini do samuila: nye pyeryestavai klikati za nas do i-o, nashogo tsi-doa, i nyekhai vin spasye nas vid ruki filistimlyan. i vzyav samuil odnye molochnye yagnya, i prinis iogo povnim tsilopalyennyam dlya i-o. i klikav samuil do i-o za izrail'ya, a i-o' vidpoviv iomu. i prinosiv samuil tsilopalyennya, a filistimlyani pristupili do boyu proti izrail'ya. i zagrimiv i-o' toho dnya sil'nim gromom na filistimlyan, ta i priviv ikh u zamishannya, i buli voni pobiti pyeryed izrail'yem. i povikhodili izrail'eyi lyudi z mitspi, ta i gnali filistimlyan, i bili ikh azh pid byet-kar. i vzyav samuil odnogo kamyenya, i poklav mizh mitspoyu ta mizh shyenam, ta i nazvav im'ya iomu: yevyen-ezyer. i vin skazav: azh doti dopomig nam i-o'. i buli filistimlyani pyeryemozhnyeni, i dali vzhye nye vkhodili v izrail'eyi granitsi. i bula i-o ruka na filistimlyanakh za vsi dni samuilovi. i vyvernulisya do izrail'ya ti mista, shcho filistimlyani zabrali buli vid izrail'ya, vid yekronu i azh do gatu, a ikhnyu granitsyu izrail' uryatuvav vid ruki filistimlyan. i buv mir mizh izrail'yem ta mizh amoryeyaninom. i sudiv samuil izrail'ya vsi dni zhittya svogo. i khodiv vin rik-richno, i obkhodiv byet-yel, i gilgal, i mitspu, i sudiv izrail'ya po vsikh tikh mistyakh. i vvertavsa do rami, bo tam buv dim iogo, i tam sudiv izrail'ya. i vin zbuduvav tam zhyertivnika dlya i-o.

8

i stalosya, yak samuil postarivsya, to postaviv siniv svoikh za suddiv dlya izrail'ya. i bulo im'ya pyerovidnogo sina iogo ioil, a im'ya drugogo iogo avi-ya, suddi v byeyer-shyevi. a sini iogo nye ishli iogo dorogoyu, i vkhilyalis' do zisku, i brali pidkupa, i lamali zakona. i zibralisya vsi izrail'eyi starshi, i pri- ishli do samuila do rami, ta i skazali do n'ogo: os' ti postarivsya, a sini tvoji nye idut' dorogami tvoimi. tyepyer nastanovi nam tsarya, shchob sudiv nas, yak u vsikh narodiv. i bula ta rich zla v samuilovikh ochakh, yak voni skazali: nastanovi nam tsarya, shchob sudiv nas. i molivsya samuil do i-o. i skazav i-o' do samuila: poslukhai golosu toho narodu shchodo vs'ogo, pro shcho vin skazav tobi, bo nye tobouy voni pogorduvali, alye mnoyu pogorduvali, shchob ya nye tsaryuvav nad nimi. yak usi ti dila, shcho voni chinili vid dnya, koli ya viviv ikh z egiptu, i azh do ts'ogo dnya, i yak voni kitali myenye i sluzhili inshim tsi-doom, tak voni chinyat' i tobi. a tyepyer poslukhai ikhn'ogo golosu, til'ki konchye ostyeryezhyesh ikh, i rozpovisi im pravo toho tsarya, shcho budyte tsaryuvati nad nimi. i pyeryekazav samuil vsi i-o slova do narodu, shcho zhadav vid n'ogo tsarya, i skazav: otsye budyte pravo tsarya, shcho tsaryuvatimye nad vami: vin viz'mye siniv vashikh i postavit' sobi v kolyesnitsi svoi ta syeryed izdtsiv svoikh, i voni budut' bigati pyeryed kolyesnitsyeyu iogo; i shchob postaviti sobi tsiyachnikiv ta p'yatdyesiatnikiv, i shchob orati orku iogo, i shchob zhati zhnivo iogo, i shchob robiti zbroyu viis'kovu iogo ta kolyesnichni priladdya iogo. a dochok vashikh zaberye za mirovarnits'; i za kukharok, i za pyekarok. i vin pozabirae polya vashi, i vino-gradniki vashi, ta krashchi vashi olivki, i porozdae

svoim slugam. a z vashogo posivu ta z vashikh vino-gradnikh bratimye dyesyatinu, i davatimye svoim yevnukham ta svoim slugam. i vin zabyerye rabiv vashikh, i vashikh nyevil'nits', i nailipshikh vashikh yunakiv, i vashikh osliv, i budye vzhivati ikh na robotu svoyu. vin bratimye dyesyatinu z vashoi otari, a vi stanyetye iomu za rabiv. i vi budyetye klikati togo dnya proti vashogo tsarya, yakogo sobi vibrali, ta nye vidpovist' vam i-o' togo dnya! ta narod vidmovivsyia slukhati samuilovogo golosu, ta i skazav: ni, nyekhai til'ki tsar budye nad nami! i budyemo mi, yak usi lyudi, i budye nas suditi nash tsar. i vin khoditimye pyeryed nami, i provaditimye nashi viini. i vislukhav samuil usi slova narodu, i pyeryekazav ikh golosno i-o. a i-o' skazav do samuila: poslukhaiysia ikhn'ogo golosu, i postav im tsarya! i skazav samuil do izrai-lyevikh lyudyei: idit' kozhnyen do mista svogo!

9

i buv cholovik iz vyeniyaminovogo plyemyeni, a im'ya iomu kish, sin aviila, sina tsyero-rovogo, sina byekhoratovogo, sina afiyakhovogo, vyeniyaminivets', lyudina zamozhna. i buv u n'ogo sin, a im'ya iomu saul, molodii ta garnii. i z izrai-lyevikh siniv nye bulo nikogo vrodlivishogo za n'ogo, tsiloyu golovoyu vin buv vishchii vid kozhnogo z us'ogo narodu. i propali buli kishovi, saulovomu bat'kovi, oslitsi. i skazav kish do svogo sina saula: viz'mi z soboyu odnogo iz slug, i vstan', idi, poshukai oslitsi! i vin pyeryeishov efryemovi gori, i pyeryeishov krai shalisha, ta nye znaishli. i pyeryeishli vnoi krai shyalimu, ta nyema. i pyeryeishov vin krai vyeniyaminiv, ta nye znaishli. uviishli voni do krayu tsuf, i saul skazav do svogo slugi, shcho z nim: davai vyernomysya, shchob nye zanyekhav bat'ko oslits', ta nye stav zhuritsiya za nami! a toi vidkazav iomu: os' u ts'omu misti e cholovik bozhii, a toi cholovik shanovani. usye, shcho vin govorit', konchye sprakvzhuet'sya. tyepyer skhodimo tui, mozhye vin pokazhye nam nashu dorogu, shcho nyeyu mi pishli b. i skazav saul do svogo slugi: os' mi pidyemo, ta shcho mi prinyesyemo ts'omu cholovikovi? bo khlিব viishov iz nashikh torb, a podarunka nyema, shchob prinyesti bozhomuu cholovikovi. shcho mi maemo? a toi sluga dali vidpovidav saulovi ta i skazav: os' u rutsi moii znakhodit'sya chvyert' shyeklyia sribla, i ya dam bozhomuu cholovikovi, a vin rozpovist' nam pro nashu dorogu. kolis' v izraili, koli khto khodiv pitatisya tsi-doa, to tak govori: davaitye pidyemo do providtsya. bo shcho s'ogodni, prorok, kolis' zvalosya providyets'. i skazav saul do svogo slugi: dobre tvoe slovo. davai pidyemo! i pishli voni do togo mista, dye buv cholovik bozhii. koli voni pidimalisya po uzbiichyakh do mista, to znaishli divchat, shcho viishli buli nabrati vodi. i skazali voni do nikh: chi e tut providyets'? a ti vidpovili im ta i skazali: e, os' pyeryed tobou! pospishi tyepyer, bo s'ogodni vin priishov do mista, bo s'ogodni v naroda zhyertva na pagirku. yak uviidyetye do mista, tak znayetye iogo, poki vin nye vii-dye na pagirok isti, bo narod nye ist' azh do iogo prikhotu, bo vin blagoslovlyae zhyertvu, potim idyat' poklikani.

a tyepyer uviidit', bo zaraz vi znayidyetye iogo. i pidnyalisya voni do mista. yak voni vkhodili do syeryedini togo mista, azh os' samuil vikhodit' navproti nikh, shchob iti na pagirok. a i-o', za dyen' pyeryed saulovim prikhotom, viyaviv buv samuilovi, govoryachi: ts'ogo chasu vzavtra poshlyu do tyebye cholovika z vyeniyaminovogo krayu, i ti pomazhyesh iogo na volodarya nad moim izrai-lyevim narodom, i vin spasye narod mii vid ruki filistimlyan. ya bo zglyanuvsyia na narod mii, bo golosinnya iogo diishlo do myenye! a koli samuil pobachiv saula, to i-o' skazav iomu: otsye toi cholovik, shcho ya kazav tobi, vin voloditimye narodom moim. i pidiishov saul do samuila v syeryedini brami ta i skazav: skazhi myeni, dye tut dim providtsya? i vidpoviv samuil saulovi ta i skazav: ya toi providyets'. viidi pyeryed myenye na pagirok, i vi budyetye isti zo mnoyu s'ogodni. a rano ya vidpushchu tyebye, i pro vsye, shcho v syertsii tvoimi, ya rozpovim tobi. a shchodo oslits', shcho propali tobi, s'ogodni vzhye tri dni, nye zhurisya za nikh, bo znaishliysya voni. ta dlya kogo vsye pozhadanye v izraili? khiba zh nye dlya tyebye ta dlya vs'ogo domu bat'ka tvogo? i vidpoviv saul ta i skazav: chi zh ya nye vyeniyaminivets', iz naimyenshikh izrai-lyevikh plyemyen? a rid mii naimyenshii z usikh rodiv vyeniyaminovogo plyemyeni. i chogo ti govoriish myeni otake slovo? i vzyav samuil saula ta slugu iogo, i vviv ikh do kimnati, i dav im mistysye na choli poklikanikh, a tikh bulo bliz'ko tridsyati cholovika. i skazav samuil do kkharya: dai zhye tu chastku, shcho dav ya tobi, shcho pro nyei ya skazav tobi: vidkladi ii v syebye! i podav kukhar styegno ta tye, shcho na n'omu, i poklav pyeryed saulom. a samuil skazav: otsye pozostavlyenye! pokladi pyeryed soboyu ta izh, bo vono skhovanye dlya tyebye na umovlyenii chas, koli ya skazav: poklikav ya narod. i saul iv iz samuilom togo dnya. i ziishli voni z pagirka do mista, i vin rozmovlyav iz saulom na dakhu svogo domu. i povstavali voni rano vrantsi. i stalosya, yak ziishla rannya zorya, to samuil kliknuv do saula na dakh, govoryachi: ustavai zhye, i ya vidpushu tyebye! i vstav saul, i voni viishli oboe, vin ta saul, na vulitsyu. koli voni pidkhotili na krai mista, to samuil skazav do saula: skazhi tomu sluzi, i nyekhai vin idye pyeryed nami. i toi pishov. a ti zaraz spinisya, ya ogoloshu tobi bozhye slovo!

10

i vzyav samuil posudinku olivi, ta i villyav na iogo golovu, i potsluyav iogo ta i skazav: chi tsye nye pomazav tyebye i-o' nad spadkom svoim na volodarya? (i budesh ti tsaryuvati nad narodom i-o, i ti vizvol-ish iogo vid ruki vorogiv iogo navkolo. i os' tobi oz-naka, shcho i-o' pomazav tyebye nad spadkom svoim na volodarya.) yak pidyesh ti s'ogodni vid myenye, to pri rakhiliniim grobi, u vyeniyaminovii kraini v tsyelt-sakhu, znayidesh dvokh lyudyei, i voni skazhut' tobi: znayideni ti oslitsi, yakikh ti shukati khodiv. a ot-sye bat'ko tvii zanyekhayav spravi tikh oslits', ta i za-zhurivsyia za vas, govoryachi: shcho ya zbrolyu dlya svogo sina? i pyeryeidyesh ti zvidi i dali, i pidyesh azh do dibrovi favors'koi, a tam znaidut' tyebye tri

choloviki, shcho idut' do tsi-doa do byet-yelu, odin nyesye tr'okh yagnyat, a odin nyesye tri bukhantsi khliba, a odin nyesye burdyuka vina. i zapitayut' voni tyebye pro mir, ta dadut' tobi dva khlibi, i ti viz'myesh iz ikhn'oi ruki. potomu viidyesh ti na bozhii gorbok, dye namisniki filistims'ki. i stanyet'sya, yak ti vviidyesh tam do mista, to strinyesh gromadu prorokiv, shcho skhodyat' z pagirka, a pyeryed nimi arfa, ta bubon, ta sopilka, ta tsitra, i voni prorokuyut'. i zlinye na tyebye dukh i-o, i ti budyesh z nimi prorokuvati, i stanyesh inshoyu lyudinyou. i stanyet'sya, koli zbudut'sya tobi tsi oznaki, robi sobi, shcho znaidye ruka tvoya, bo tsi-do z tobouy. i ziidyesh ti pyeryedo mnoyu do gilgalu, a ya ziidu do tyebye, shchob prinyesti tsilopalyennya, shchob prinositi mirni zhyertvi. sim dyen' budyesh chyekati, azh poki priidu ya do tyebye, i zavidomyly tyebye, shcho budyesh robiti. i stalosya, yak povernuvsya vin, shchob iti vid samuila, to tsi-do zminiv iomu syertsye na inshye, a vsi ti oznaki priishli togo dnya. i priishli voni tudi do giv'i, azh os' gromada prorokiv nazustrich iomu. i zlinuv na n'ogo dukh bozhii, i vin prorokuvav syeryed nikh. i stalosya, kozhyen, khto znav iogo viddavna, a tyepyer pobachili, os' vin prorokue razom iz prorokami, to kazali odin do odnogo: shcho to stalosya kishovomu sinovi? chi i saul mizh prorokami? i vidpoviv cholovik zvuidti i skazav: a khto inii bat'ko? tomu to stalo za prikazku: chi i saul mizh prorokami? i pyeryestav vin prorokuvati, i priishov na pagirok. i skazav sauliv dyad'ko do n'ogo ta do slugi iogo: kudi vi khodili? a toi vidkazav: shukati oslits'. i pobachili mi, shcho nyema, i priishli do samuila. a dyad'ko sauliv skazav: skazhi zh myeni, shcho skazav vam samuil? i skazav saul do dyad'ka svogo: spravdi rozpoviv nam, shcho znaidyeni ti oslitsi. a pro spravu tsarstva, shcho govoriv samuil, nye rozpoviv iomu. i sklikav samuil narod do i-o, do mitspi, ta i skazav do izrailiyevikh siniv: tak skazav i-o', tsi-do izrailiv: ya viviv izrailya z egiptu, i spas vas iz ruki egiptu ta z ruki vsikh tsarstv, shcho gnobili vas. a vi s'ogodni pogorduvali svoim tsi-doom, shcho vin spase vas z usikh nyeshchast' vashikh ta utiskiv vashikh. i vi kazali iomu: ni, taki tsarya postav nad nami. a tyepyer stavaitye pyeryed i-o litsyem za vashimi plyemyenami ta za vashimi tisyachami. i priviv samuil usi izrailiyevi plyemyena, i bulo viyavlyenye vyenyaminovyte plyem'ya. i priviv vin vyenyaminovyte plyem'ya za rodami iogo, i buv viyavlyenii rid matriiv. i priviv vin rid matriiv za ikhnimi muzhchinami, i buv viyavlyenii saul, sin kishiv. i shukali iogo, ta nye znakhodili. i pitalisya i-o shchye: chi priidye vin shchye syudi? a i-o' vidpoviv: on vin zakhovavsya mizh ryechami! i voni pobigli, i vzyali iogo zvuidti. i vin stav syeryed narodu, i buv vishchii vid us'ogo narodu na tsilu golovu. i skazav samuil do vs'ogo narodu: chi bachitye, kogo vibrav i-o'? bo nyema takogo, yak vin, syeryed us'ogo narodu. i vvyes' narod iznyav krik ta i skazav: khai zhyivye tsar! a samuil promovlyav do narodu pro prava tsarstva, i zapisav tye do knigi, ta i poklav pyeryed i-o litsyem. i vidpustiv samuil uyves' narod, kozhnogo do domu svogo. i takozh saul pishov do domu svogo do giv'i, a z nim pishli ti voyaki, shcho i-o' ditknusya ikhnikh

syerdets'. a nyegidni sini govorili: shcho, nas spasye otakii? i gorduvali nim, i nye prinyesli iomu dara. ta vin movchav.

11

i viishov ammonityanin nakhash, i taboruvav pri gilyeads'komu yavyeshu. i kazali vsi yavyes'ki lyudi do nakhasha: skladi z nami umovu, i mi budyemo sluzhiti tobi! i skazav do nikh ammonityanin nakhash: pro tsye skladu z vami umovu, shchob kozhnomu z vas vibrati praye oko, i ya vchinyu tsye na gan'bu dlya vs'ogo izrailya. i kazali do n'ogo yavyes'ki starshi: zachyekai nam sim dyen', i nyekhai mi poshlyemo posliv u vsi izrailiyevi krai. i yakshcho nyema nam poryatunku, to viidyemo do tyebye. i priishli ti posli do saulovoi giv'i, i govorili ti slova do ushyei narodu. i vvyes' narod pidnis svi golos, ta i zaplakav. azh os' saul idye khudoboyu z polya. i skazav saul: shcho narodovi, shcho plachut'? i rozpovili iomu slova yavyes'kikh lyudyei. i zlinuv bozhii dukh na saula, yak slukhav vin ti slova, i duzhye zapalav iogo gni! i vzyav vin paru khudobin, i porizav ii, i porozsilav po vsim izrailiyevim krai chyeryez posliv, govorychasi: khto nye viidye za saulom ta za samuilom, otak budye zroblyeno khudobi iogo! i vyelikii strakh spav na lyudyei, i voni povikhodili, yak odin cholovik. i vin pyeryelichiv ikh u byezyeku, i bulo izrailiyevikh siniv trista tisyach, a yudinikh lyudyei tridsyat' tisyach. i kazali voni do posliv, shcho priishli: tak skazhyetye myeshkantsyam gilyeads'kogo yavyeshu: uzavtra, yak prigrie sontsye, budye vam poryatunok. i priishli ti posli, i rozpovili yavyes'kim lyudyam, i voni zradili. i kazali yavyes'ki lyudi: uzavtra mi viidyemo do vas, a vi zrobitye nam usye, shcho dobre v ochakh vashikh. i stalosya nazaavtra, i sklav saul iz narodu tri viddili, i voni proishli v syeryedinu taboru za rann'oi storozhi, ta i bili ammona azh do spyekoti dnya. i stalosya, pozostali rozbiglisya, i nye pozostalosya mizh nimi dvokh razom. i sklav saul do samuila: khto toi, shcho zapituvav: saul budye tsaryuvati nad nami? daitye tikh lyudyei, a mi ikh povbivaemo! ta saul skazav: nikhto nye budye zabittii ts'ogo dnya, bo i-o' s'ogodni zrobitv spasinnya syeryed izrailya. a samuil skazav do narodu: khodit', i pidyemo v gilgal, ta i vidnovimo tam tsarstvo! i pishov uyves' narod do gilgalu, i nastanovili tsaryem tam saula pyeryed i-o litsyem u gilgali, i prinosili mirni zhyertvi pyeryed i-o' litsyem. i duzhye radiv tam saul ta vsi izrailiyevi muzhi!

12

i skazav samuil do vs'ogo izrailya: os' ya poslukhavsya vashogo golosu v us'omu, shcho vi govorili myeni, i postaviv nad vami tsarya. a tyepyer toi tsar os' khodit' pyeryed vami. a ya postariv ta posiviv, a sini moi os' voni z vami. i ya khodiv pyeryed vami vid svoei molodosti azh do ts'ogo dnya. os'! svuidkitye proti myenye pyeryed i-o ta pyeryed iogo pomazantsyem: chiiogo vola ya vzyav, chi osla chiiogo vzyav ya? a kogo ya gnoviv, komu chiniv nasil'stvo? i z chiei ruki

vzyav ya pidkupa, i vidvyernuv svoi ochi vid n'ogo? i vsye tsye ya povyernu vam. a voni skazali: nye gnobiv ti nas, i nye chiniv nam nasil'stva, i ni vid kogo nichogo nye brav. i vin skazav: i-o' svidok na vas, i svidok iogo pomazanyets' ts'ogo dnya, shcho vi nichogo nye znaishli v moii rutsi. a narod skazav: svi-dok! i skazav samuil do narodu: svidok i-o', shcho postaviv moisyeya ta aarona, i shcho viviv nashikh bat'kiv iz egypets'kogo krayu. a tyepyer stan'tye, i ya budu suditsiya z vami pyeryed i-o litysem pro vsi dobrodiistva i-o, yakii vin uchiniv iz vami ta z vashimi bat'kami. yak yakiv priishov buv do egiptu, i bat'ki vashi klikali do i-o, to i-o' poslav moisyeya ta aarona, i voni vyvili vashikh bat'kiv iz egiptu, i os-adili ikh u ts'omu misti. ta voni zabuli i-o, tsi-doa svogo, i vin pyeryedav ikh u ruku sisyeri, nachal'nika khatso's'kogo viis'ka, i v ruku filistimlyan ta v ruku mhoats'kogo tsarya, i voni voyuvali proti nikh. i klikali voni do i-o ta gonorili: zgrishili mi, bo pok-inuli i-o ta i sluzhili vaalam ta astartam. a tyepyer uryatui nas iz ruki nashikh vorogiv, i mi budyemo sluzhiti tobi. i poslav i-o' erubbaala, i byedana, i iftakha, i samuila, i vryatuvav vas iz ruki dovkol-ishnikh vashikh vorogiv, i vi sidili byezpyechno. a koli vi pobachili, shcho nakhash, tsar ammons'kikh siniv, priishov na vas, to skazali myeni: ni, nyekhai tsaryue nad nami tsar! a tsar vash i-o', tsi-do vash. a tyepyer os' toi tsar, yakogo vi vibrali, yakogo zhadali, i os' dav i-o' nad vami tsarya. yakshcho vi budyetye boyatisya i-o, i budyetye sluzhiti iomu, i budyetye slukhatysya iogo golosu, i nye budyetye nyepokirni do i-o zapovidyei, to budyetye i vi, i tsar, shcho tsaryue nad vami, khoditi za i-o, tsi-doom vashim. a yak-shcho vi nye budyetye slukhatysya i-o'ogo golosu, i budyetye nyepokirni do i-o zapovidyei, to i-o ruka budye proti vas ta proti vashikh bat'kiv! i os' tyepyer stan'tye, i pobachyte tu vyeliky rich, shcho i-o' zro-bit' na vashikh ochakh. chi zh s'ogodni nye zhniwa na pshyeniitsu? ya poklichu do i-o, i vin poshlye grim ta doshch, a vi piznaetye i pobachitye, shcho vyelikye vashye vizual'nii-ra-trudititsya, yakye vi zro-bili v i-o ochakh zhadannym dlya syebye tsarya. i kliknuv samuil do i-o, a i-o' poslav togo dnya grim ta doshch. i vyves' narod sil'no zlyakavsy i-o ta samuila! i skazav uvyes' narod do samuila: pomolisya za svoikh rabiv do i-o, tsi-doa tvogo, shchob nam nye pomyerti, bo ponad usi nashi grikki dodali mi shchye i otsye vizual'nii-ra-trudititsya, shcho zhadali dlya syebye tsarya. i skazav samuil do narodu: nye biityesya! vi zrobili vsye tye vizual'nii-ra-trudititsya, til'ki nye vidstupit' vid i-o, i sluzhit' i-o vsim syert-syem svoim! i nye vidstupaitye, i nye idit' za marno-tami, yakii nye dopomozhut' i yakii nye vryatyut', bo marnota voni. bo i-o' nye polishit' narodu svogo radi svogo vyelikogo imyennya, bo zvoliv i-o' zrobiti vas narodom svoim. takozh ya, nye dai myeni, bozhye, grishiti proti i-o, shchob pyeryestav ya molitsiya za vas! i ya budu nastavlyati vas na dorogu dobru ta prostu. til'ki biityesya i-o, i sluzhit' iomu pravdivo vsim vashim syertsyem, bo vi bachili, yakii vyeliky dila vchiniv vin iz vami! a yakshcho spravdi budyetye chinitii vizual'nii-ra-trudititsya, poginyetye i vi, i tsar vash!

rik buv, yak saul zatsaryuvav, i dva roki tsaryu-vav nad izrailem. i vibrav sobi saul tri tisyachi z izrailya, dvi tisyachi buli z saulom u mikhmashi ta na gori byet-yelu, a tisyacha buli z ionatanom u vyenyaminovii giv'i. a ryeshu narodu vidpustiv vin kozhnogo do namyetyv svoikh. i pobiv ionatan filistims'kogo namisnika, shcho v gyevi. i pochuli tsye filistimlyani, a saul zasurmiv u surmu po vs'omu krayu, govoryachi: nyekhai pochuyut' evryei! a vyves' izrail' chuv, govoryachi: saul pobiv filistims'kogo namis-nika, i tim izrail' stav nyenavisnim syeryed filistimlyan. i sklikanii buv narod za saulom do gilgalu. a filistimlyani buli zibrani voyuvati z izrailem, trid-tsyat' tisyach voziv i shist' tisyach vyerkhiivtsiv, a nar-odu, shchodo chislyennosti, yak pisku na mors'komu byeryezi. i viishli voni, i taboruvali v mikhmashi, na skhid byet-avyenu. a izrail'tyanin pobachiv, sh-cho skrutno iomu, shcho narod buv prignoblyenii, i narod khovasya po pyecherakh, i po schilinaakh, i po skyelyakh, i po l'okhakh ta po yamakh. a in-shi evryei pyeryeishli iordan do krayu gada ta do gi-lyeadu. a saul buv shchye u gilgali, a vyves' narod iz trivogoyu pospishav za nim. i chyekav vin sim dyen' umovlyenogo chasu, shcho priznachiv samuil, ta samuil nye priishov do gilgalu, i narod stav rozbi-gatsiya vid n'ogo. i skazav saul: privyedit' do myenye priznachenye na tsilopalyennya ta mirmi zhyertvi. i vin prinis tsilopalyennya. i stalosya, yak skinchiv vin prinisiti tsilopalyennya, to os' prikhodit' samuil. i vi-ishov saul, shchob zustriti iogo, shchob privitati iogo. i skazav samuil: shcho ti zrobiv? a saul vidkazav: bo ya bachiv, shcho narod rozbigaet'sya vid myenye, a ti nye priishov na umovlyenii chas tikh dniv. a filis-timlyani zibralisya v mikhmashi. i ya skazav: tyepyer filistimlyani ziidut' do myenye do gilgalu, a i-o'ogo litysa ya shchye nye vblagav. i ya virishiv, i prinis tsilopalyennya! i skazav samuil do saula: ti zrobiv nyerozumnye! nye poslukhav ti nakaziv i-o, tsi-doa svogo, shcho nakazav buv tobi, bo tyepyer i-o' mit-sno postaviv bi azh naviki tvoe tsarstvo nad izrai-lyem. a tyepyer tsarstvo tvoe nye budye stoyati, i o' poshukav sobi muzha za syertsyem svoim, i i-o' nakazav iomu buti volodaryem nad narodom svoim, bo ti nye vikonav, shcho nakazav buv tobi i-o'. i vs-tav samuil, i ziishov iz gilgalu do vyenyaminovoi giv'i. a saul pyeryelichiv narod, shcho znakhodivsy za nim, bliz'ko shosti sotyen' cholovika. i saul i sin iogo ionatan ta narod, shcho znakhodivsy za nim, sidili v vyenyaminovii gyevi, filistimlyani zh taboru-ovali v mikhmashi. i viishli ruinniki z filistims'kogo taboru tr'oma viddilami: odin viddil zvyertaet'sya na ofriis'ku dorogu do krayu shual, i odin viddil zvy-ertaet'sya na dorogu do byet-khoronu, a odin vid-dil zvyertaet'sya na dorogu do granitsi, shcho prova-dit' vid gye-tseyeivoimu do pustini. a kovalya nye bulo po vsim izrail'yevim krai, bo filistimlyani skazali: sh-chob nye robili evryei myecha chi spisa! i skhodiv uvyes' izrail' do filistimlyan gostriti kozhyen svogo pluga, i zastupa svogo, i sokiru svoyu, i syerpa svogo, koli tupilisya vistrya plugiv, i zastupiv, i vil, i sokir, i musili skhoditi, shchob napraviti vistrya rozhna. i

stalosya za dniv viini, i nye znaishlosya ani myecha, ani spisa v rutsi vs'ogo narodu, shcho buv z saulom ta z ionatanom, ta buv znaidenyii til'ki dlya saula ta dlya sina iogo ionatana. i viishla filistims'ka zaloga do pyeryekhodu mikhmashu.

14

odnogo dnya skazav ionatan, sin sauliv, do slugi, svogo zbroenosshi: khodim, i pyeryeidimo do filistims'koi zalogi, shcho z togo boku. a bat'kovi svoemu vin ts'ogo nye rozpoviv. a saul sidiv na kintsi zgir'ya pid granatovim dyeryevom, shcho v migroni. a narodu, shcho z nim, bulo bliz'ko shosti sotyen' cholovika. a akhiyya, sin akhituva, brata ikhavoda, sina pinkhasa, sina iliya, svyashchyenika v shilo, novis yefoda. a narod nye znay, shcho pishov ionatan. a mizh timi pyeryekhodami, shcho ionatan khotiv pyeryeiti do filistims'koi zalogi, bula zubchasta skyelya z ts'ogo boku pyeryekhodu i zubchasta skyelya z togo boku pyeryekhodu. a im'ya odnii botsyets, a im'ya drugii syennnye. odin zub skyelya stovp iz pivnochi, navproti mikhmashu, a odin iz pivdnya, navproti gyevi. i skazav ionatan do slugi, svogo zbroenosshi: khodim, i pyeryeidimo do storozhi tikh nyeobrizanikh, mozhye i-o' zrobit' pomich dlya nas, bo i-o' nyema pyeryeshkodi spasati chyeryez bagat'okh chi chyeryez nyebagat'okh. i skazav iomu iogo zbroenosha: robi vsye, shcho na syertsii tvoim! zvyertai sobi, os' ya z tobouy, kudi khochye syertsye tvoe. i skazav ionatan: os' mi prikhodimo do tikh lyudyei, i pokazhyemos' im. yakshcho voni skazhut' do nas tak: stiitye tikho, azh mi priidyemo do vas, to mi stanyemo na svoemu mistsi, i nye pidiimyemosa do nikh. a yakshcho voni skazhut' tak: pidiimit'sya do nas, to pidiimyemosa, bo i-o' dav ikh u nashu ruku. tsye dlya nas budyє znakom. i voni obidva pokazalisy filistims'kii storozhi. i skazali filistimlyani: os' vikhodyat' iz shchilin evryei, shcho pokhovalisy tam. i lyudi zalogi vidpovili ionatanovi ta iogo zbroenosshi ta i skazali: pidiimisy do nas, i mi vam shchos' skazhyemo! i skazav ionatan zbroenosshi svoemu: pidiimaisy za mnoy, bo i-o' dav ikh u izrail'yevu ruku! i pidnyavsy ionatan na rukakh svoikh ta na nogakh svoikh, a za nim iogo zbroenosha. i padali filistimlyani pyeryed ionatanom, a iogo zbroenosha dobivav za nim. i bula pyersha porazka, shcho vdariv ionatan ta iogo zbroenosha, bliz'ko dvadtsyati cholovika, na polovini skibi obroblyuvanogo paroyu voliv polya na dyen'. i stavsya spoklkh u tabori, na poli, ta v us'omu narodi. zaloga ta nishchityeli zatryemtili i voni. i zadrizhala zymlya, i znyavsy vyelikii spoklkh! i pobachili saulovi vartivniki v vyenyiaminovii gi'vi, azh os' natovp rozplivaet'sya, i bizhit' syudi ta tudi. i skazav saul do narodu, shcho buv z nim: pyeryeglyan'tye i pobachyte, khto pishov vid nas? i pyeryeglyanuli, azh os' nyema ionatana ta iogo zbroenosshi. i skazav saul do akhihi: prinyesi bozhogo kovcheyga! bo bozhii kovcheyg buv togo dnya z izrail'yevimi sinami. i stalosya, koli saul govori do svyashchyenika, to zamishannyya v filistims'komu tabori vsye bil'shalo ta shirilofs'. i skazav saul do svyashchyenika: spinu svoyu

ruku! i zibralisya saul ta vvyes' narod, shcho buv iz nim, i voni pishli azh do mistsy boyu, azh os' myech kozhnogo na iogo blizhn'ogo, zamishannyya duzhye vyelikye! a mizh filistimlyanami, yak i davnish, buli evryei, shcho poprikhodili z nimi z taborom, i voni tyezh pyeryeishli, shchob buti z izrail'yem, shcho buv iz saulom ta ionatanom. a vsi izrail'tyani, shcho khovalisy v efryemovikh gorakh, pochuli, shcho filistimlyani vtiakayut', i pognalisya za nimi i voni do boyu. i spas i-o' izrail'ya togo dnya. a bii pyeryeishov azh za byet-yevyen. ta izrail'tyanin buv prignoblyenii togo dnya. a saul naklav klyatvu na narod, govoryachi: proklyatii toi cholovik, shcho budyє isti khlíb do vyechora, poki ya pimshchusya na svoikh vorogakh. i vvyes' toi narod nye iv khlíba. i vvyes' narod pishov do lisu, a tam buv myed na galyavini. i vviishov narod do togo lisu, azh os' strumok myedu! ta nikhto nye prostyag svoei ruki do ust svoikh, bo narod boyavsy prislyagi. a ionatan nye chuv, koli bat'ko iogo zaprisyagnuv buv narod. i prostyagnuv vin kinyets' kiya, shcho buv u rutsi iogo, i vmochiv iogo v stil'nik myedu, ta i pidnis ruku svoyu do ust svoikh. i roz'yasnilisa ochi iomu! a na tsye odin iz narodu promoviv i skazav: zaprisyagayuchi, zaprisyag tvii bat'ko narod, govoryachi: proklyatii toi cholovik, shcho budyє isti khlíb s'ogodni! i zmuchivsy vid ts'ogo narod. i skazav ionatan: znyeshchasliviv mii bat'ko tsyu zymlyu! podivit'sya no, yak roz'yasnilisa ochi moi, koli ya skushtuvav trokhi ts'ogo myedu. a shcho, koli b narod s'ogodni spravdi buv iv zo zdobichi svoikh vorogiv, shcho znaishov? chi tyepyer nye zbíl'shilasy b porazka filistimlyan? i bili voni togo dnya mizh filistimlyanami vid mikhmashu azh do aiyalonu. a narod duzhye zmuchivsy. i kinuvsy narod na zdobich, i pozabirali khudobu dribnu i khudobu vyelikú ta tyelyat, ta i rizali na zymlyu. i iv narod iz krov'yu! i rozpovili saulovi, kazhuchi: os' narod grishit' proti i-o, ist' iz krov'yu! a toi vidkazav: zradili vi! prikotit' do myenye s'ogodni vyelikogo kamyenya. i skazav saul: rozidit'sya mizh lyud'mi, ta i skazhit' im: privyedit' do nas kozhyen vola svogo, i kozhyen shtku dribnu khudobini, i zarizhtye tut. i budyetye isti, i nye zgrishitye proti i-o, yakshcho nye budyetye istiz z krov'yu. i poprivodiv uvyes' narod tiei nochi kozhyen vola svogo svoeyu rukoyu, i porizali tam. i zbuduav saul zhyertivnika dlya i-o; iogo pyershogo zachav vin buduvati, yak zhyertivnika dlya i-o. i skazav saul: ziidimo vnochi za filistimlyanami, ta i vinishchuimo ikh azh do rankovogo svitla, i nye polishimo mizh nimi nikogo. a voni skazali: robi vsye, shcho dobre v ochakh tvoikh. a svyashchyenik skazav: pristupimo tut do tsi-doa! i zapitavsy saul tsi-doa: chi ziiti za filistimlyanami? chi dasi ikh v izrail'yevu ruku? ta vin nye vidpoviv iomu togo dnya. i skazav saul: ziidit'sya syudi vsi vidatni narodu, i piznaitye ta pobachtye, u chomu stavsy ta grikh s'ogodni. bo yak zhivii i-o', shcho dopomig izrail'yevi, yakshcho vin buv khocha b na sini moim ionatani, to konchye pomrye vin! ta nikhto nye vidpoviv iomu z us'ogo narodu. i skazav vin do vs'ogo izrail'ya: vi stanyetye na odin bik, a ya ta sin mii ionatan na drugii bik. i skazav toi narod do saula: zrobi, shcho dobre v ochakh tvoikh! i skazav saul

do i-o, tsi-doa izrailya: dai zhye tumim! i buv viyavlyenii zhyeryebkom ionatan ta saul, a narod povikho-div opyadanim. i skazav saul: kin'tye pomizh mnoyu ta pomizh sinom moim ionatanom. i buv viyavlyenii ionatan. i skazav saul do ionatana: rozkazhi myeni, shcho ti zrobiv? i rozpoviv iomu ionatan i skazav: ya spravdi skushtuvav kintsyem kiya, shcho buv u rutsi moii, trokhi myedu. os' ya pomru za tsye! i skazav saul: tak nyekhai zrobit' tsi-do, i tak nyekhai dodast', shcho konchye pomryesh, ionatanye! a narod skazav do saula: chi pomirati ionatanovi, shcho zrobiv ot-sye vyelikye spasinnya v izraili? boroni bozhye! yak zhyivii i-o', nye spadye volosina z golovi iogo na zymelyu, bo z tsi-doom rolov vin ts'ogo dnya! i vizvoliv narod ionatana, i vin nye pomyer. i vidishov saul vid filistimlyan, a filistimlyani pishli na svoe mistysye. i zdobuv saul tsaryuvannya nad izrailiem, i voyuvav navkolo zo vsima svoimi vorogami: z moavom, i z sinami ammona, i z yedomom, i z tsaryami tsovi, i z filistimlyanami. i skriz', proti kogo vin obyertavsy, mav uspih. i sklav vin viis'ko, ta i pobiv amalika, i vryatuvav izrailya z ruki grabizhnika. i buli v saula sini: ionatan, i ishvi, i malkishuya; a im'ya dvokh dochok iogo: im'ya starshii myerav, a im'ya molodshii myelkhola. a im'ya saulovo zhinki: akhinoam, dochka akhimaatsa. a im'ya providnika iogo viis'ka: avnyer, sin nyera, saulovogo dyad'ka. a kish bat'ko sauliv, a nyer bat'ko avnyera, sin aviiliv. i bula sil'na viina na filistimlyan za vsikh saulovikh dniv. i koli saul bachiv yakogo cholovika khorobrogo ta yakogo sil'nogo, to brav iogo do syebye.

15

i skazav samuil do saula: i-o' poslav buv myenye pomazati tyebye na tsarya nad narodom iogo, nad izrailiem. a tyepper poslukhaisya golosu i-o sliv. tak skazav i-o' savaat: ya zgayayu, shcho zrobiv buv amalik izrailievi, shcho klav iomu pyeryeshkodu na dorozhi, koli vin vikhodiv iz egiptu. tyepper idi, i pobesh amalika, i vchinish zaklyattym usye, shcho iogo, i nye zmlisosyerdishsy nad nim. i poz-abivaesh usye, vid cholovika azh do zhinki, vid ditini i azh do nyemovlyati, vid vola i azh do shzuki dribnoi khudobini, vid vyerblyuda i azh do osla. i saul opovistiv narod, i pyeryelichiv ikh u tyelaimi, i dvisti tisyach pikhoti ta dyesyat' tisyach muzha yudi. i priishov saul azh do amalikovogo mista, ta i zasiv u dolini. i skazav saul kyyenyeyanam: idit', vidokryemtyes', viidit' z-pomizh amalikityanina, shchob ya nye doluchiv vas do nikh, bo vi zrobili buli milist' usim izrail'tyanam, koli voni vikhodili z egiptu. i vidokryemivsy kyyenyeyanin z-pomizh amalika. a saul pobiv amalika vid khavili azh do mistysya, dye idyesh do shuru, shcho navproti egiptu. i vizual'nii-ra-truditisyaviv vin agaga, amaliks'kogo tsarya, zhivogo, a vyves' narod zrobiv zaklyattym, ta i pobiv vistryam myecha. ta zmlisosyerdishsy saul i narod nad agagom, i nad nailipshim z iogo khudobi dribnoi i z khudobi iogo vyelikoi ta z tovaru vgodovanogo, i nad vitysyami, ta nad usim dobrom, i nye khotili zrobiti ikh zaklyattym. a vsye malovartye i khudye iogo zrobili zaklyattym. i bulo

i-o slovo do samuila i kazalo: zhalkuyu, shcho ya nistanoviv saula za tsarya, bo vin vidvyernuvsy vid myenye, a sliv moikh nye vikonav. i zapalivsy gniv samuiliv, i vin klikav do i-o tsilu nich. a rano vrantsi samuil ustav, i pishov nazustrich saulovi. i samuilovi donyesli, govoryachi: saul priishov do karmyelu, i os' stavit' sobi pam'yatnika, a potomu povyernuvsy i pishov, i ziishov do gilgalu. i priishov samuil do saula, a saul skazav iomu: blagoslovnyenii ti v i-o! ya vikonav slovo i-o. a samuil skazav: a shcho tsye za myekannya tsiei otari v ushakh moikh, ta rik vye-likoi khudobi, shcho ya chuyu? i skazav saul: vid amalikityanina privyeli ikh, bo narod zmlisosyerdishsy nad nailipshim iz khudobi dribnoi ta z khudobi vyelikoi, shchob zarizati v zhyertvu dlya i-o, tsi-doa tvogo, a pozostalye vchinili zaklyattym. a samuil skazav do saula: pokin', a ya rozpovim tobi, shcho i-o' govovoriv myeni tsiei nochi. a toi skazav iomu: govori. i skazav samuil: khoch ti malii buv v ochakh svoikh, chi zh ti nye golova izrailievikh plyemyen? chi zh nye pomazav tyebye i-o' na tsarya nad izrailiem? i poslav tyebye i-o' dorogoyu, i skazav: idi, i vchinish zaklyattym nyechyestivikh amalikytan, i budyesh voyuvati z nimi, azh poki ti nye vigubish ikh. i chomu ti nye poslukhavsya i-o'ogo golosu, alye kinuvsy na zdobich, i zrobiv otsye vizual'nii-ra-truditisy v i-o ochakh? i skazav saul do samuila: ta ya poslukhavsya i-o'ogo golosu, i pishov dorogoyu, yakoyu poslav buv myenye i-o', i priviv ya agaga, tsarya amaliks'kogo, a amalika zrobiv zaklyattym. a narod uzynav zo zdobichi khudobu dribnu ta khudobu vyeliku, yak pochatok zaklyattya, shchob prinositi v zhyertvu i-o, tsi-dooi tvoemu, v gilgali. i skazav samuil: chi zhadannya i-o' tsilopalyn' ta zhyertov takye, yak poslukh i-o'omu golosu? tazh poslukh lipshii vid zhyertvi, pokirlivist' krashcha vid baranyachogo loyu! bo nyepokirlivist' yak grikh vorozhbitstva, a savail'stvo yak provina ta sluzhba bovvanam. cheryez tye, shcho ti vidkinuv i-o slova, to vin vidkinuv tyebye, shchob nye buv ti tsaryem. i skazav saul do samuila: progrishivsy ya, bo pyeryestupiv nakazi i-o ta slova tvoi, bo ya boyavsy narodu, ta poslukhavsya iogo golosu. a tyepper prosti zh mii grikh, i vyernisy za mnoyu, i ya poklonysy i-o. ta samuil skazav do saula: nye vyernusya z toboyo, bo ti pogordiv i-o slovom, a i-o' pogordiv toboyo, shchob nye buv ti tsaryem nad izrailiem. i povyernuvsy samuil, shchob piti, a saul skhopiv polu plashcha iogo, ta i vidirvav. i skazav do iogo samuil: i-o' vidirvav s'ogodni vid tyebye izrailieve tsarstvo, ta i pyeryedav iogo tvoemu blizhn'omu, lipshomu vid tyebye! i takozh izrailieva slava nye skazhye nyepravdi ta nye budy kayatitsya, bo vin nye lyudina, shchob kayatis'. a saul skazav: progrishivsy ya! alye vshanui i myenye pyeryed starshimi mogo narodu ta pyeryed izrailiem, i vyernisy za mnoyu, a ya poklonysya i-o, tsi-dooi tvoemu. i vyernuvsy samuil za saulom, i saul poklonivsy i-o. i skazav samuil: pidvyedit' do myenye agaga, tsarya amaliks'kogo. i pishov do n'ogo agag vyesyelo. i skazav agag: spravdi, vidstupilasya girkota smyerti! a samuil skazav: yak tvii myech pozbavlyav zhinok dityei, tak pobavit'sya dityei tvoya mat' mizh zhinkami. i posik samuil agaga pyeryed i-o litsyem

u gilgali. i pishov samuil do rami, a saul ziishov do domu svogo, do saulovoi giv'i. i bil'shye nye bachiv samuil saula azh do dnya iogo smyerti, ta samuil sumuvav za saulom. a i-o' zhalkuvav, shcho nas-tanoviv buv saula tsaryem nad izrail'em.

16

i skazav i-o' do samuila: azh doki ti sumuvatimyesh za saulom? tazh ya vidkinuv iogo, shchob nye tsaryu-vav nad izrail'em. napovni roga svogo olivoyu, ta i idi, poshlyu tyebye do viflyeemlyanina essayeya, bo ya naglyanuv sobi tsarya mizh sinami iogo. i skazav samuil: yak ya pidu? a pochue saul, to vb'e myenye. a i-o' skazav: viz'mi v svoyu ruku tyelya z vyelikoi khudobi, ta i skazhyesh: ya priishov, shchob prinyesti zhyertvu dlya i-o. i zaklichyesh essayeya na zhyertvu, a ya tobi dam znati, shcho maesh robiti, i pomazhyesh myeni togo, kogo skazhu tobi. i zrobiv samuil, shcho i-o' govori. i priishov do viflyeemu, a starshi mista viishli iomu nazustrich iz tryemtinnyam. i skazali voni: chi tvii prikhid to mir? a vin vidkazav: mir! ya priishov, shchob prinyesti zhyertvu i-o. osv-yatit'sya, i priidyete zo mnoyu do zhyertvi. i osv-yativ vin essayeya ta siniv iogo, i poklikav ikh na zhyertvu. i stalosya, yak voni poprikhodili, to pobachiv vin yeliyava, ta i skazav: spravdi pyeryed i-o po-mazanyets' iogo! ta i-o' skazav samuilov: nye divis' na oblichhya iogo ta na visokist' zrostu iogo, bo ya vidkinuv iogo sobi! bo tsi-do bachit' nye tye, shcho bachit' lyudina: cholovik bo divit'sya na litsye, a i-o' divit'sya na syertsye. i poklikav essayei avinadava, i priviv iogo pyeryed samuila, ta toi skazav: takozh ts'ogo nye vibrav i-o! i priviv essayei shammu, ta samuil skazav: takozh ts'ogo nye vibrav i-o. i priviv essayei simokh svoikh siniv pyeryed samuila. i skazav samuil do essayeya: tsikh nye vibrav i-o. i skazav samuil do essayeya: chi to vsi tvoi diti? a toi vidkazav: shchye pozostavsy naimyenshii, vin pasye otaru. i skazav samuil do essayeya: poshli zh privyesti iogo, bo nye syademye za stil, azh poki vin nye priidye syudi. i poslav vin, i priviv iogo, a vin rum'yanii, iz garnimi ochima ta khoroshogo stanu. a i-o' skazav samuilovi: ustan', pomazh iogo, bo tsye vin! i vzyav samuil roga olivi, ta i pomazav iogo syeryed brativ iogo. i dukh i-o zlinuv na davida, i buv na n'omu vid togo dnya i dali. a samuil ustav, i pishov do rami. i dukh i-o vdistupivsy vid saula, a napav iogo dukh zlii, poslanii vid i-o. i skazali rabi saula do n'ogo: otsy zlii dukh vid tsi-doa napadae na tyebye. nyekhai skazhye pan nash, rabi tvoi poshukayut' tobi kogo, khto vmie grati na gus-lakh. i stanyet'sya, koli budye na tyebye zlii dukh vid tsi-doa, to zagrae toi rukoyu svoeyu, i budye tobi do-brye. i skazav saul do rabiv svoikh: naglyan'tye myeni kogo, khto dobre grae, i privyedit' do myenye. i vid-poviv odin iz slug, i skazav: os' bachiv ya sina viflyeemlyanina essayeya, shcho vmie grati, litsar ta voy-aka, i rozumiet'sya na ryechakh, i cholovik khoroshoi postavi. i i-o' iz nim. i poslav saul posliv do essayeya i skazav: poshli do myenye davida, sina svogo, shcho pri otari. i vzyav essayei osla, naladovanogo khlibom, ta burdyuka vina, ta odnye kozlya, i poslav chyeryez sina svogo davida do saula. i priishov david do saula,

ta i stav pyeryed nim. i toi sil'no polyubiv iogo, i vin stav iomu zbroenoshyeyu. i poslav saul do essayeya, govoryachi: nyekhai ostaet'sya david pri myeni, bo vin znaishov lasku v ochakh moikh. i buvalo, koli zlii dukh vid tsi-doa napadae na saula, to david brav gusla, ta i grav svoeyu rukoyu. i lyegshalo saulovi, i stavalo iomu dobre, i vdistupav vid n'ogo toi zlii dukh.

17

i zibrali filistimlyani svoi viis'ka na viinu. i zibral-isya voni do sokho, shcho yudinye, i taboruvali mizh sokho ta mizh azyekoyu v yefyes-dammimi. i zibral-isya saul ta izrail'tyani, i taboruvali v dolini yeli, i vstavilisya do boyu proti filistimlyan. i stoyali filis-timlyani na gori z togo boku, a izrail' stoyav na gori z ts'ogo boku, a pomizh nimi dolina. i viishov iz filis-tims'kikh taboriv odnobyrets', im'ya iomu goliyat iz gatu. visokii buv shist' liktiv i p'yad'. a na golovi iogo midyanii sholom, i vin odyagnenyi buv u pantsyera z luski; a vaga togo pantsyera p'yat' tisyach shyek-liv midi. a na nogakh iogo midyani nagolinniki, a za plyechima iogo midyanii spis. a dyerzhak spisa iogo yak tkats'kii val, a vistrya spisu iogo shistso shyek-liv zaliza. a pyeryed nim khodiv shchitonosha. i stav vin, i kliknuv do izrail'yevikh polkiv, ta i skazav do nikh: chogo vi viishli stavati do boyu? chi zh ya nye filistimlyanin, a vi nye rabi saulovi? obyert' sobi kogo, i nyekhai vin ziidye do myenye. yaksh-cho vin zmozhye vovuvati zo mnoyu, i vb'e myenye, to mi stanyemo vam za rabiv. a yakshcho ya pyerye-mozhu iogo, i vb'yu iogo, to vi stanyete nam za ra-biv, i budyete sluzhiti nam. i skazav filistimlyanin: ya ts'ogo dnya znyevazhiv izrail'yevi polki. daitye myeni cholovika, i budyemo bitisya vdvokh. i chuv saul ta vvyes' izrail' tsi slova filistimlyanina, i voni pyeryestrashilisya ta sil'no nalyakalisya. a david sin togo muzha yefratyanina, z yudinogo viflyeemu, a im'ya iomu essayei, shcho mav vos'myero siniv. i tsyei cholovik za saulovikh dniv buv starii, uviihov u lita. i pishli troe naistarshikh essayeevikh siniv, pishli za saulom na viinu. a imyena tr'okh siniv iogo, shcho pishli na viinu: pyervordnii yeliyav, a drugii iogo avinadav, a tryetii shamma. a david vin naimyen-shii, a tri naistarshi pishli za saulom. a david kho-div do saula, ta vyertavsyu pasti otaru svogo ba'tka v viflyeemi. a toi filistimlyanin pidkhodiv rankom ta vvyechori, i vistupav sorok dyen'. i skazav essayei do sina svogo davida: viz'mi no dlya brativ svoikh yefu ts'ogo prazhyenogo zyerna, i dyesyat' tsikh khli-biv, ta i vidnyesi skoryen'ko do taboru do svoikh brat-iv. a tsikh dyesyat' kuskiv siru vidnyesyesh dlya tisyachnika, i roziznaesh pro povodzhynnya bra-tiv svoikh, i vividai pro ikhni potrebi. a saul i voni, ta vsi izrail'tyani buli v dolini yeli, vovuvati z filistimlyanami. i vstav david rano vrantsi, i pol-ishiv otaru svoyu na storozha; i vzyav ta i pishov, yak nakazav iomu essayei. i viishov vin do obozu, a viis'ko vikhodilo do boioviogo stroyu, i pidnyali voni okrik u boyu. i vishikuvalisya izrail' ta filis-timlyanin lava proti lavi. i david pozostaviv svoyu noshu v storozha ryecheyi, ta i pobig do polku. i vvi-

ishov vin, i zapitav svoikh bratv pro povodzhyn-nya. a koli vin rozmovlyav iz nimi, azh os' vikhodit' iz filistims'kikh polkv odnobyrets', filistimlyanin goliyat im'ya iomu, iz gatu. i promovlyav vin ti sami slova, a david pochuv. a vsi izrail'tyani, koli bachili tego cholovika, to vtikali pyeryed nim ta duzhye lyakalisya. i govoriv izrail'tyanin: chi bachtie vi ts'ogo cholovika, shcho vikhodit'? a vikhodit' vin, shchob znyevazhati izrail'ya. i budye, tego cholovika, shcho vb'e iogo, zbagatit' iogo tsar vyelikim bagatstvom, i dochku svoyu viddast' iomu, a dim iogo bat'ka zrobit' vil'nim v izraili. i spitavsva david tikh lyudyei, khto stoyav z nim, govoryachi: shcho budye zbrolyenye tomu, khto vb'e ts'ogo filistimlyanina i zdiiyme obrazu z izrail'ya? bo khto tsyei nyeobrizanii filistimlyanin, shcho tak znyevazhae polki zhivogo tsi-doa? a narod skazav iomu tye samye slovo, govoryachi: otak budye zbrolyeno cholovikovi, khto vb'e iogo. i pochuv yeliyav, iogo naistarshii brat, yak vin govoriv do lyudyei. i zapalivsva yeliyaviv gniv na davida, i vin skazav: chogo to ziishov ti? i na kogo ti pozostaviv trokhi tiei otari v pustini? ya znayu zarozumilist' tvoyu ta porozhnyechu tvogo syertsya, bo ti ziishov, shchob podivitsiya na viinu! a david vidkazav: ta shcho ya zroviv tyeper? chi nye na nakaz bat'ka? i vin vidvyernuvsva vid n'ogo do in-shogo, i zapituvav pro tye samye. a narod vidpo-viv iomu tye samye, yak pyershye. i buli pochuti slova ti, shcho govoriv david, i donyesli ikh saulovi, i vin poklikav iogo. i skazav david do saula: khai nye lyakaet'sya niche syertsye chyeryez n'ogo. rab tvii pidye, i budye bitisya z otim filistimlyaninom. i skazav saul do davida: ti nye mozhychesh piti na tego filistimlyanina bitisya z nim, bo ti malii, a vin voyak vid svoei molodosti. i skazav david do saula: tvii rab buv pastukhom svogo bat'ka pri otari, prikho-div lyev, a takozh vyedmid', i ta tyagnuv shtku dribo-noi khudobi zo stada, a ya vikhodiv za nim, i pobivav iogo, i virivav tye z pashchi iogo. a yak vin stavav na myenye, to ya khapav iogo za iogo grivu, ta i pobivav iogo, i lyeva, i vyedmyedya pobivav tvii rab. i tsyei nyeobrizanii filistimlyanin budye, yak odin iz nich, bo vin znyevazhiv polki zhivogo tsi-doa! i skazav david: i-o', shcho vryatuvav myenye z lapi lyeva ta z lapi vyedmyedya, vin uryatue myenye z ruki ts'ogo filistimlyanina. i skazav saul: idi, i nyekhai i-o' budye z tobouy! i zodyagnuv saul davida v svoyu odizh, i dav midyanogo sholoma na iogo golovu, i nadv na n'ogo pantsyera. i prip'yav david myecha iogo na odyezhu svoyu, ta i silkuvavsva iti, bo vin nye zvik buv do tego. i skazav david do saula: nye mozhu v ts'omu khoditi, bo ya nye zvik! i poskidav david ikh iz sye-bye. i vzyav vin kiya svogo v svoyu ruku, i vibrav sobi p'yat' vyladzhnyenikh kamintsv iz potoku, i poklav ikh u pastushu torbu, yaku mav, ta v torbinu, a iogo prashcha u rutsi iogo. i vin pishov do filistimlyanina. a filistimlyanin pidkhodiv usye blizhchye do davida, i cholovik nis shchita pyeryed nim. i podivivsva filistimlyanin, ta i pobachiv davida, i zlyegkovazhiv iogo, bo toi buv shchye khlopyets', rum'yanii yunak strunkoi postavi. i skazav filistimlyanin do davida: chi ya pyes, shcho ti viishov na myenye z kiem? i filistimlyanin proklyav davida svoimi tsi-doami. i

skazav filistimlyanin do davida: khodi zh do myenye, a ya tvoe tilo viddam ptastvu nyebesnomu ta zvirini pol'ovii. i skazav david do filistimlyanina: ti idychesh na myenye z myechyem i spisom ta ratishchyem, a ya idu na tyebye v im'ya i-o savaota, tsi-doa viis'k izrail'yevikh, yak ti znyevazhiv. s'ogodni viddast' tye-bye i-o' u moyu ruku, i ya pob'y'u tyebye, i vidtnu golovu tvoyu z tyebye, i dnya ts'ogo ya dam padlo filistims'kogo taboru ptastvu nyebesnomu ta zymennii zvirini. i piznae vsya zymelya, shcho e tsi-do izrailiv! i piznae vsya gromada tye, shcho i-o' spasee nye myechyem ta spisom, bo tsye viina i-o, i vin viddast' vas u nashu ruku. i stalosya, koli filistimlyanin ustav i pishov, i zbлизivsva do davida, to david pospishiv i pobog do lavi navproti filistimlyanina. i prostyag david ruku svoyu do torbi, i vzyav zvidth kamynya, ta i kinuv iz prashchi, i vdariv filistimlyanina v cholo iogo. i toi kamin' vtyavsva iomu v cholo, i vin upav na oblichchya svoe na zymlyu. i otak pyeryemig david filistimlyanina prashcheyu ta kamynem, i vdariv vin filistimlyanina, ta i ubiv iogo, a myecha nye bulo v davidovii rutsi. i pidbig david, i stav na filistimlyanina, i vikhopiv iogo myecha, i vityag iogo z iogo pikhvi, ta i ubiv iogo, vidtyav nim iomu golovu! i pobachili filistimlyani, shcho pomyer ikh silach, i stali vtikati! a lyudi izrail'yevi ta yudini skhopiliysya, i zniali krik, ta i pognali filistimlyan azh doti, dye idyet'sya do gayu, i azh do brami yekronu. i padali trupi filistimlyan po dorozhi azh do shaaraimu, i azh do gatu, i azh do yekronu. i vyernulisya izrail'yevi sini z pogoni za filistimlyanami, ta i rozgrabuvali ikhni tabori. a david uzyav golovu tego filistimlyanina, i prinis ii do erusalimu, a zbroyu iogo sklav u svoemu namyeti. a yak saul pobachiv davida, shcho vikhodiv navproti filistimlyanina, to skazav do avnyera, providnika viis'ka: chii sin otsyei khlopyets', avny-erye? a avnyer vidkazav: prislyagayu zhittiyam tvoim, o tsaryu, shcho nye znayu! i skazav tsar: zapitai, chii sin tsyei yunak? a koli david vyertavsva, pobivshi filistimlyanina, to avnyer uzyav iogo i priviv iogo py-eryed saula, a golova filistimlyanina u rutsi iogo. i skazav do n'ogo saul: chii ti sin, khlopyche? a david vidkazav: ya sin raba tvogo vflyeemlyanina essaya.

18

i stalosya, yak skinchiv vin govoriti do saula, to ionatanova dusha zv'yazalasya z dusheyu davidovoyu, i polyubiv iogo ionatan, yak dushu svoyu. i tego dnya vzyav iogo saul, i nye pustiv iogo vyernutisya do domu iogo bat'ka. i sklav ionatan iz davidom umovu, bo polyubiv iogo, yak dushu svoyu. i znyav ionatan iz syebe plashcha, shcho buv na n'omu, ta i dav iogo davidovi, i vbrannya svoe, i vsye azh do myecha svogo, i azh do luka svogo, i azh do poyasa svogo. i khodiv david skriz', kudi posilav iogo saul, i robiv mudro. i nastanoviv iogo saul nad voyakami, i vin podobavsva us'omu narodovi, a takozh saulovim rabam. i stalosya, yak voni ishli, koli david vyer-tavsva, pobivshi filistimlyanina, to povikhodili zhinky zo vsikh izrail'yevikh mist, shchob spivati ta tantsyuvati nazustrich tsarya saula, iz bubnami, iz radistyu, ta z tsimbalami. i vikrikuvali ti zhinky, shcho grali,

ta i kazali: saul povbivav svoi tisyachi, a david dyesyatki tisyach svoi! i duzhye zapalivysya sauliv gniv, i ta rich bula nyepriemna iomu, i vin skazav: davidovi dali dyesyatki tisyach, a myeni dali tisyachi, iomu brakue shchye til'ki tsaryuvannya! i vid toho dnya i dali saul divivysya zazdrisnim okom na davida. i stalosya drugogo dnya, i napav zlii dukh vid tsi-doa na saula, i vin stav nyesamovitti v syebye vdoma, a david grav svoeyu rukoyu, yak shchodyenno, a v saulovii rutsi buv spis. i kinuv saul spisa, kazhuchi pro syebye: udaryu v davida, i prib'y'u iogo do stini! ta david dva razi ukhivilysya vid n'ogo. i boyavysya saul davida, bo z nim buv i-o', a vid saula vin vidstupiv. i viddaliv iogo saul vid syebye, i nastanoviv iogo sobi tisyachnikom, i vin vikhodiv na viini, i vyertavysya pyeryed narodom. i mav david povodzhennya v usikh dorogakh svoikh, i z nim buv i-o'. i pobachiv saul, shcho toi mae vyelikye povodzhennya, i nalyakavysya iogo. a vyves' izrail' ta yuda lyubili davida, bo vin vikhodiv na viini, i vyertavysya pyeryed nimi. i skazav saul do davida: os' moya naishtarsha dochka myerav, ii ya dam tobi za zhinku. til'ki bud' myeni khorobrim ta voyui i-o' viini! a pro syebye saul skazav: nyekhai nye budye na n'omu moya ruka, a nyekhai budye na n'omu ruka filistimlyan! a david skazav do saula: khto ya, i yakye zhittya moe ta rid mogo bat'ka v izraili, shcho ya stanu zyatym tsaryevi? i stalosya, koli nastav chas dati davidovi myerav, saulovu dochku, to vona bula vidana za zhinku myekholatityaninovi adriilovi, a davida pokokhala myelkhola, druga saulova dochka. i rozpovili pro tsye saulovi, i tsya rich bula slushna v ochakh iogo. i skazav saul pro syebye: dam ya ii iomu, i nyekhai vona stanye iomu za pastku, i nyekhai budye na n'omu ruka filistimlyan! a do davida saul skazav udrugye: posvoyachishysya s'ogodni zo mnoyu. i nakazav saul svoim rabam: promoviyaitye do davida potikhu, govoryachi: os' tsar upodobav tyebye sobi, a vsi iogo rabi polyubili tyebye, a tyepyer ti posvoyachishysya z tsaryem. i saulovi rabi govoreli tsi slova do davidovikh ushyei. a david skazav: chi to lyegko v vashikh ochakh posvoyachitysya z tsaryem? tazh ya lyudina vtsi-doa ta malovazhna! i rozpovili tsye rabi saula iomu, govoryachi: otak govovoriv david. i skazav saul: tak skazhyete davidovi: nye bazhae tsar zaplati za molodu, a bazhae til'ki sto krainikh plotiv filistims'kikh, shchob pimstitysya na nyepriyatelyakh tsarya. a saul dumav tim zrobiti, shchob david popav do ruki filistimlyan. i iogo rabi pyeryekazali tsi slova davidovi, i tsya rich bula mila v davidovikh ochakh, shchob posvoyachitysya z tsaryem. i v nyedovgomu chasi vstav david, ta i pishov vin ta iogo lyudi, i zabiv syeryed filistimlyan dvisti cholovika. i david prinis ikhni kraini ploti, i dav ikh u povnomu chisli tsaryevi, shchob posvoyachitysya z tsaryem. i saul dav iomu za zhinku dochku svoyu myelkholu. i pobachiv saul, i piznav, shcho i-o' iz davidom, a myelkhola, saulova dochka, polyubila iogo. a saul shchye i dali boyavysya davida. i saul nyenavidiv davida po vsi dni. i vikhodili voyuvati filistims'ki providniki, i buvalo skil'ki voni vikhodili, to david mav naibil'shye povodzhennya vid usikh saulovikh rabin. i stalo im'ya iogo duzhye shanovanye.

i govovoriv saul do svogo sina ionatana ta do vsikh svoikh rabin, shchob ubiti davida. ta ionatan, sin sauliv, duzhye kokhav davida. i rozpoviv ionatan davidovi, govoryachi: bat'ko mii saul khochye vbity tyebye, a tyepyer urantsi styeryezhysya, sidi v ukritti, i skhovaisya. a ya viidu, i stanu pri svoemu bat'kovi na poli, dye ti budyesh, i ya budu govorit pro tyebye do svogo bat'ka. i shcho pobachu, tye rozpovim tobi. i govovoriv ionatan svoemu bat'kovi saulovi do brye pro davida, i skazav iomu: nyekhai nye zgrishit' tsar proti raba svogo, proti davida, bo nye zgrishiv vin proti tyebye, a vchinki iogo duzhye dobri dlya tyebye. i narazhav vin na nyebyezyepkyu zhittya svoe, i vbiv filistimlyanina, i i-o' uchiniv vyelikye spasinya dlya vs'ogo izrailya. ti tsye bachiv ta radiv. i dlya chogo zgrishish ti proti nyevinnoi krovi, bazhayuchi vbity davida byezprichinno? i poslukhavysya saul ionatanovogo golosu. i saul prisynagnuv: yak zhivii i-o', nye budye toi ubitii! i poklikav ionatan davida, i pyeryekazav iomu ionatan usi ti slova. i priviv ionatan davida do saula, i vin buv pyeryed nim, yak davnishye. a viina bula dali. i viishov david, voyuvav z filistimlyanami, ta i zavdav im vyeliku porazku, i voni povtikali pyeryed nim. a zlii dukh vid i-o buv na sauli, i vin sidiv u svoim domi, i spis iogo v rutsi iogo, a david grav rukoyu. a saul khotiv udariti spisom u davida, pribiti iogo do stini, ta viddkhlivysya toi pyeryed saulom, i vin uvignav spisa v stinu, a david utik, i buv uryatovanii tiei nochi. i poslav saul poslantsiv do davidovogo domu, shchob styeryegli iogo i shchob ubili iogo vrantsi. i rozpovila davidovi iogo zhinka myelkhola, govoryachi: yakshcho ti nye vryatuesh svogo zhittya tsiei nochi, to zvavtra ti budyesh zabatii. i myelkhola spustila davida chyeryez vikno, i vin pishov i vtik, i vryatuvysya. i vyzala myelkhola domashn'ogo bozhka, i poklala do lizhka, a podushku z kozyachogo volosu poklala v golovakh iogo, ta i prikrila plashchyem. i poslav saul poslantsiv, shchob uzyati davida, a vona skazala: vin khvorii! i poslav saul tikh poslantsiv pobachiti davida, govoryachi: prynyesit' iogo v lizhku do myenye, shchob zabiti iogo! i vviishli ti poslantsi, azh os' u lizhku domashnii bozhko, a v golovakh iogo podushka z kozyachogo volosu! i skazav saul do myelkholi: nashcho ti tak obmanila myenye, i vidpustila mogo voroga, i vin uryatuvavysya? a myelkhola vidkazala saulovi: vin skazav myeni: vidpusti myenye, bo inakshye vb'y'u tyebye! a david utik i vryatuvavysya. i priishov vin do samuila do rami, i rozpoviv iomu vsye, shcho zrobyv iomu saul. i pishov vin ta samuil, ta i osilisya v naioti. i rozpovidzheno saulovi, govoryachi: os' david u naioti v rami. i poslav saul poslantsiv, shchob uzyati davida. i voni pobachili gromadu prorokiv, shcho prorokovala, a samuil stoyav nad nimi. i na saulovikh poslantsiv zlinuv dukh bozhii, i prorokovali i voni. i rozpovili pro tsye saulovi. i poslav vin inshikh poslantsiv, ta prorokovali takozh i voni. a saul poslav poslantsiv shchye tryetikh, ta prorokovali i voni. i pishov i vin do rami, i priishov azh do vyeliko yami, shcho v syekhu, i zapitav, i skazav: dye samuil ta david? a zapitanii vidkazav: os' u naioti v rami. i

pishov vin tudi do naiotu v rami. i zlinuv bozhii dukh takozh na n'ogo, i vin usye prorokuvav, azh poki nye priishov u naiot u rami. i znyav i vin odyezhu svoyu, i prorokuvav i vin pyeryed samuilom, i lyezhav nagii tsilii toi dyen' ta tsilu nich. tomu to i govoryat': chi i saul mizh prorokami?

20

i vtik david z naiotu v rami, i priishov ta i skazav pyeryed ionatanom: shcho ya zrobit, yaka provina moyi i yakii mii grikh pyeryed bat'kom tvoim, shcho vin shukae moei dushi? a toi vidkazav: boroni bozhye, ti nye pomryesh! tazh bat'ko mii nye robit' zhodnoi spravi, vyelikoi chi spravi maloi, koli nye vidkrivae na vukho myeni, to chomu mii bat'ko zakhovae vid myenye tsyu spravu? ts'ogo nye budy! a david ishchye prislyaguv ta i skazav: dobre piznav tvii bat'ko, shcho ya znaishov milist' v ochakh tvoikh. i skazav vin: nyekhai nye dovidaet'sya pro tye ionatan, shchob nye buv vin zasmuchyenii. alye yak zhivii i-o' i yak zhiva dusha tvoya, mizh mnoyu ta smyertyu nye bil'shye kroku! i skazav ionatan do davida: shcho pidkazhye dusha tvoya, tye zrobylu tobi! i skazav david do ionatana: os' uzavtra novomisyachchya, koli zvichaino sidzhu ya z tsaryem, shchob isti z nim. alye ti vidpusti myenye, a ya skhovayusya v poli azh do tryet'ogo vyechora. yakshcho diisno zgadae pro myenye tvii bat'ko, to skazyesh, shcho konchye zhadav vid myenye david, shchob iomu zabigti do svogo mista viflyeemu, bo tam richna zhyertva dlya vs'ogo rodu iogu. yakshcho vin skazhye tak: dobre! to mir tvoemu rabovi. a yakshcho diisno zapalae iomu gniv, to znai, shcho postanovlyenye tye vizual'nii-ra-trudititsya vid n'ogo. i zrobish milist' svoemu rabovi, bo ti vviv svogo raba v i-o zapovit iz soboyu. a yakshcho e na myeni provina, ubii myenye ti, a do bat'ka tvogo poshcho myenye vvesti? i vidkazav ionatan: boroni tyebye, bozhye! bo yakshcho spravdi piznayuy, shcho v mogo bat'ka postanovlyenye vizual'nii-ra-trudititsya, shchob priishlo na tyebye, chi zh togo ya nye rozkazu tobi? i skazav david do ionatana: khto povidomit' myenye, yakshcho bat'ko tvii vidpovist' tobi zhorstokye? a ionatan skazav do davida: khodi zh, i viidyemo na polye. i viishli voni obidva na polye. i skazav ionatan do davida: svidok i-o', tsi-do izraliv, shcho pislazavtra ts'ogo chasu vidayuy ya bat'ka svogo. nyekhai skarae myenye tsi-do, yakshcho todi nye poshlyu do tyebye, i nye spovishchu tyebye, tak nyekhai zrobit' i-o' ionatanu, i tak nyekhai dodast' a yakshcho moemu bat'kovi vgodno zrobiti vizual'nii-ra-trudititsya tobi, to spovishchu tyebye, i vishlyu tyebye, i ti pidyesh u miri, a i-o' budy z tobouy, yak vin buv iz moim bat'kom. i ti, yakshcho ya budu shchye zhivii, khiba nye zrobish z mnoyu i-o'oi milosti? koli zh ya pomru, to nye vidbirai svoei milosti vid domu mogo naviki, a navit' todi, yak i-o' ponishchit' usikh davidovikh vorogiv iz povyerkhni zymeli. i nyekhai poshukae i-o' dushi vid davidovikh vorogiv! i sklav ionatan umovu z davidovim domom. i ionatan dali prislyagavsvya davidovi v svoii lyubovi do n'ogo, bo vin pokokhav iogu, yak svoyu dushu. i

skazav iomu ionatan: uzavtra novomisyachchya, i ti budyesh zgdanii, bo budye porozhne tvoe mistysye. a tryet'ogo dnya skoro ziidyesh, i priidyesh do mistysya, dye ti khovavsvya u dyen' tvogo chinu, i syadyesh pri kamjeni azyel. a ya pushchu tri strili nabik, nibi strilyayuchi sobi do myeti. i os' poshlyu ya slugu: idi, znaidi ti strili! yakshcho, govoryachi, skazhu ya do khloptsya: on ti strili tut pyeryed tobouy, viz'mi ikh, to prikhod', bo mir tobi, i nyema nichogo vizual'nii-ra-trudititsya, yak zhivii i-o'! a yakshcho ya skazhu do togo yunaka tak: on ti strili z a tobouy dali, to vtikai, bo i-o' vidpuskae tyebye. a ta rich, shcho pro nyei govoriili mi, ya ta ti, os' i-o' budye svidkom mizh mnoyu ta mizh tobouy azh naviki! i skhovavsvya david u poli. i bulo novomisyachchya, a tsar zasiv do izhi. i siv tsar na stil'tsi svoim, yak raz-uraz, na stil'tsi pri stini. i vstav ionatan, a avnyer siv zokhu saula, a davidovye mistysye bulo porozhne. ta saul nichogo nye govorigo togo dnya, bo skazav sobi: tsye vipadok, david nye chistii, bo nye ochistivsvya. i stalosya drugogo dnya, na drugii dyen' novomisyachchya, bulo porozhne davidovye mistysye. i skazav saul do sina svogo ionatana: chomu nye priishov na khlilb essayeiv sin i vchora, i s'ogodni? i vidpoviv ionatan saulovi: diisno prosivsvya david u myenye do viflyeemu. i vin govorig: pusti myenye, bo v tomu misti dlya nas rodova zhyertva, i zaprosiv myenye brat mii. a tyepper, yakshcho znaishov ya milist' v ochakh tvoikh, nyekhai ya pobizhu ta pobachu brativ moikh. tomu nye priishov vin do tsars'kogo stolu. i zapalav sauliv gniv na ionatana, i vin skazav iomu: nyegidnii i nyeslukhnyanii sinu! chi zh nye znayu ya, shcho ti vibrav essayevogo sina na svii sorom ta na sorom i nyeslavu svoei matyeri? bo vsi dni, poki essayeiv sin zhivii na zymeli, nye budyesh mitsno stoyati ani ti, ani tsarstvo tvoe. a tyepper poshli, i privyedi iogo do myenye, bo vin priznachyenii na smyert'. i vidpoviv ionatan svoemu bat'kovi saulovi ta i skazav iomu: chomu vin budy zabitii? shcho vin zrobitv? todi saul kinuv spisa na n'ogo, shchob ubiti iogo. i piznav ionatan, shcho to postanovlyenye vid bat'ka, shchob ubiti davida. i vstav ionatan vid stolu, rozpalenyii gnivom, i nye iv khlila i drugogo dnya novomisyachchya, bo buv zasmuchyenii za davida, bo iogo obraziv iogo bat'ko. i stalosya vrantsi, i vishov ionatan na polye, na umovlenii z davidom chas, a z nim buv malii khlopyets'. i skazav vin do khloptsya svogo: pobizhi, znaidi ti strili, shcho ya vistrilyayu. khlopyets' pobig, a vin pustiv strilu poza n'ogo. i priishov khlopyets' do mistysya strili, shcho pustiv ionatan, a ionatan kliknuv za khloptsyem i skazav: on ta strila za tobouy dali! i kliknuv ionatan za khloptsyem: skoro, pospishi, nye stavai! i zibrav ionataniv khlopyets' strili, ta i priishov do svogo pana. a toi khlopyets' nichogo nye znay, til'ki ionatan ta david znali tu spravu. i viddav ionatan svoyu zbroyu yunakovi, yakogo mav, ta i skazav iomu: idi, zanyesi tsye do mista! toi yunak pishov, a david ustav iz pivdyennogo boku, i vpav na oblichchya svoe na zymlyu, ta i poklonivsvya tri razi. i potsiluvai voni odin odnogo, i oplakuvai odin odnogo, a david girko plakav. i skazav ionatan do davida: idi z mirom! a shcho prislyagnuli mi dvoe v i-o im'ya, govoryachi: i-

o' nyekhai budye svidkom mizh mnoyu ta mizh to-boyu, i mizh nasinnyam moim ta nasinnyam tvoim, nyekhai budye azh naviki! i vstav david i pishov, a ionatan pishov do mista.

21

i priishov david do nova, do svyashchenika akhimiyelekha. a akhimiyelekh iz tryemtinnyam striv davida i skazav iomu: chomu ti sam, i nikogo nyemae z tobouy? i skazav david do svyashchenika akhimiyelekha: tsar nakazav myeni spravu, i do myene skazav: nyekhai nikhto nye znae ts'ogo, tiei spravi, za yakoyu ya posilayu tyebye, i yaku nakazav tobi. a slug ya umoviv na oznachyenyie mistysye. a tyepyer, shcho e v tyebye pid rukoyu? p'yat' khlbibv dai u moyu ruku, abo shcho znaidyet'sya. a svyashchenik vidpoviv davidovi ta i skazav: nyema v myenye zvichainogo khliba pid rukoyu, a e til'ki khlbib svyatiy, yakshcho tvoi slugi zdyerzhalisyia vid zhinki. i vidpoviv david svyashchenikovi, ta i skazav iomu: tak, bo zhinok nye bulo pri nas yak uchora, tak i pozavchora, vidkoli ya viishov, i tila slug buli chisti. a to khlbib zvichainii, osobливо koli ts'ogodni zamist' ts'ogo inshii khlbib u posudini stanye svyatiim. i dav iomu svyashchenik svyatyie, bo nye bulo tam inshogo khliba, krim khlbibv pokaznykh, shcho buli znatyi z-pyeryed i-o'ogo litsya, shchob poklanti tyepli khlbib togo dnya, koli iogo zabiryut'. a tam togo dnya znakhodivsyia odin iz saulovikh rabiv pyeryed i-o' litsyem, a im'ya iomu doyei, idumeyanin, providnik pastukhiv, yakikh mav saul. i skazav david do akhimiyelekha: chi nyema tut u tyebye pid rukoyu spisa abo myecha? bo ya nye vzyav do svoei ruki ani myecha svogo, ani inshoi zbroy svoei, bo tsars'ka sprava bula nagla. a svyashchenik skazav: e myech filistimlyanina goliyata, shcho ti vbiv iogo v dolini yela, os' vin za yefodom, zagornyenii odyezhyeyu. yakshcho viz'myesh iogo sobi, viz'mi, bo tut nyema inshogo, okrim n'ogo. i skazav david: nyema inshogo takogo, yak vin, dai iogo myeni! i vstav david, i vtikav togo dnya pyeryed saulom, i pribuv do akhisha, tsarya gats'kogo. i skazali do n'ogo akhishyevi rabi: chi zh nye tsyei david tsar krayu? khiba zh nye pro n'ogo spivayut' u tantsyakh, govoryachi: saul povbivav svoi tisyachi, a david dyesyatki tisyach svoi. i zakhovav david ti slova v svoemu syertsy, i sil'no boyavsyia akhisha, tsarya gats'kogo. i zmyniv vin svii rozum na ikhnykh ochakh, i shaliv pri nikh, i biv po dvyeryakh brami, i puskav slinu svoyu na svoyu borodu. i skazav akhish do svoikh rabiv: os' bachitye cholovika, shcho skhodit' iz rozumu. nashcho privyeli iogo do myenye? chi myeni brakue byezumnikh, shcho vi privyeli iogo, shchob skhodiv iz rozumu pyeryedo mnoyu? chi takii mozhye vkhoditi do mogo domu?

22

i pishov david zvidi, i vtik do pyechyeri adullam. a brati iogo ta vvyes' dim bat'ka iogo pochuli pro tsye, ta i poskhodilisya do n'ogo tudi. i pozbiralisya

do n'ogo kozhyen prignoblyenii, i kozhyen, khto buv zadovzhyenii, i kozhyen ogirchyenii v dushi, i vin stav nad nimi providnikom. i bulo ikh iz nim bliz'ko chotir'okh sotyen' lyuda. i pishov david izvidti do moavs'koi mitspi, ta i skazav do moavs'kogo tsarya: nyekhai priidye bat'ko mii ta mati moyi, i budut' iz vami, azh poki ya budu znati, shcho zrobit' myeni tsi-do. i vin priviv ikh do moavs'kogo tsarya, i voni osilisya z nim na vsi dni davidovogo pyeryebuvannya v tyverdini. a prorok gad skazav do davida: ti nye budyesh siditi v tyverdini, idi, i pyeryeidzhyesh sobi do yudinogo krayu! i pishov david, i priishov do lisu khyeryet. i pochuv saul, shcho piznaniy david ta lyudi, khto z nim. a saul sidiv u giv' pid tamariskom na uzgir'i, a spis iogo buv u rusi iogo, i vsi iogo rabi stoyali pri n'omu. i skazav saul do slug svoikh, shcho stoyali pri n'omu: poslukhayte, vyeniyanimivtsi! chi vzhye zh esseyiv sin das' usim vam polya ta vinogradniki? chi vzhye zh nastanovit' usikh vas tisyachnykami ta sotnykami, shcho vsi vi zmovilisya na myenye, i nye donyesli do vukha mogo, shcho sin mii sklav umovu z esseyeivm sinom, i nikhto z vas nye zmlousyerdivsyia nado mnoyu, i nye vidkriv myeni, shcho sin mii postaviv mogo raba chatuvati na myenye, i tyie diet'sya i ts'ogo dnya? i vidpoviv idumeyanin doyei, a vin stoyav pri saulovikh slugakh, i skazav: ya bachiv esseyevogo sina, shcho prikhodiv do nova, do akhimiyelekha, akhituvovogo sina, i vin pitav dlya n'ogo i-o, i dav iomu pozhivi na dorogu, i dav iomu myecha filistimlyanina goliyata. i poslav tsar poklikati svyashchenika akhimiyelekha, sina akhituvovogo, ta vvyes' dim iogo bat'ka, svyashchenikiv, shcho v novi. i vsi voni pribuli do tsarya. a saul skazav: slukhai no, sinu akhituviv! a toi vidkazav: os' ya, mii panye! i skazav do n'ogo saul: nashcho vi zmovilisya na myenye, ti ta esseyeiv sin, koli ti dav iomu khliba ta myecha, i pitav dlya n'ogo tsi-doa, shchob povstav vin na myenye i chigav, yak ts'ogo dnya? i vidpoviv akhimiyelekh tsaryevi ta i skazav: a khto syeryed usikh rabiv tvoikh virniy, yak david, tsariv zyat', i mae pristup do tainoi radi, i shanovanii u tvoemu domi? khiba ts'ogodni zachav ya pitati dlya n'ogo tsi-doa? boroni myenye bozhye! nyekhai tsar nye kladye zakidu na raba svogo ta na vvyes' dim bat'ka mogo, bo v us'omu tomu tvii rab nye znae nichogo, ani malogo, ani vye-likogo. a tsar skazav: konchye pomryesh, akhimiyelekh, ti ta vvyes' dim bat'ka tvogo! i skazav tsar slugam, shcho stoyali pri n'omu: pidiidit', i povbi-vaitye i-o svyashchenikiv, bo i ikhnyia ruka razom iz davidom, do voni znali, shcho vtikae vin, ta nye donyesli do vukha mogo. ta nye khotili tsaryevi rabi prostyagnuti svoei ruki, shchob ditknutisya do i-o svyashchenikiv. todi tsar skazav do doyei: pidiidi ti, i vdar svyashchenikiv! i pidiishov idumeyanin doyei, ta i udariv svyashchenikiv, i vbiv togo dnya visimdyesyat i p'yat' cholovika, shcho nosyat' llyanogo yefoda. a nov, svyashchenichyie misto, tsar pobiv vistryam myecha vsye, vid cholovika i azh do zhinki, vid titini i azh do nyemovlyati, i vola, i osla, i dribnu khudobinu, usye pobiv vistryam myecha. ta vtik odin sin akhimiyelekha, akhituvovogo sina, a im'ya iomu: yeviyatar. i vtik vin do davida. i

yeviyatar donis davidovi, shcho saul povbivav i-o svyashchyenikiv. a david skazav do yeviyatara: ya znayv togo dnya, shcho tam idumeyanyan doye, yakii konchye rozpovist' saulovi. ya stav prichinoyu zag-ibyli vsikh dush domu tvogo bat'ka! zotan'sya zh z mnoyu, nye biisya, bo toi, khto shukatimye moi dushi, shukatimye i dushi tvoei, ta ti budyesh sty-eryzhenii u myenye.

23

i donyesli davidovi, govoryachi: os' filistimlyani oblyagli kyeilu, i grabuyut' kluni. i zapitav david i-o, govoryachi: chi pidu i pyeryemozhu tikh filis-timlyan? a i-o' skazav do davida: idi, i pob'esh filis-timlyan ta spasyesh kyeilu. a davidovi lyudi skazali do n'ogo: os' mi boimosya tut u yudi, a shcho zh budye, koli pidymo v kyeilu, proti filistims'kikh lav? a david shchye dali pitavsy i-o, i i-o' vidpoviv ta skazav iomu: ustan', ziidi do kyeili, bo ya dayu fil-istimlyan u tvoyu ruku. i pishov david ta lyudi iogo do kyeili, ta i voyuvav iz filistimlyanami, i zainyav ikhnyu khudobu, i nanis im vyeliky porazku. i spas david myeshkantsiv kyeili. i stalosya, koli vtikav yeviyatar, sin akhimyelyekha, do davida v kyeilu, to yefod buv u iogo rutsi. a saulovi donyesyeno, sh-cho david uviishov u kyeilu. i skazav saul: tsi-do viddav iogo v moyu ruku, bo vin zamknuv syebye, koli vviishov do mista z vorotami ta zasuvom. i sklikav saul uveye' narod na viinu, shchob ziiti do kyeili oblyagti davida ta lyudyei iogo. i diznavsya david, shcho saul zadumue likho na n'ogo, i skazav do svyashchyenika yeviyatara: prinyesi yefoda! i david skazav: i-o, bozhnye izrailiv! doslukhuyuchisya, chuv tvii rab, shcho saul khochye vviiti do kyeili, sh-chob vigubiti misto chyeryez myenye. chi vidadut' myenye gromadyani kyeili v iogo ruku? chi ziidye saul, yak chuv tvii rab? i-o, bozhnye izrailiv, rozpovizh zhye svoemu rabovi! i skazav i-o': ziidye. i zapi-tavsy david: chi vidadut' gromadyani kyeili myenye ta lyudyei moikh u saulovo ruku? a i-o' skazav: vi-dadut'. i vstav david ta iogo lyudi, bliz'ko shosti so-tyen' cholovika, ta i vviishli z kyeili, i khodili, dye mozhna bulo khoditi. a saulovi donyesyeno, shcho david utik iz kyeili, i vin zanyekhayav pokhid. i os-ivsy david u pustini v tyverdinyakh, i osivsy na gori v pustini zif. a saul shukav iogo povsyakdyenno, ta tsi-do nye dav iogo v ruku iomu. i pobachiv david, shcho saul vviishov shukati dushi iogo, a david probu-vav u pustini zif u khoryeshi. i vstav ionatan, sauliv sin, i pishov do davida do khoryeshu, i zmitsniv iogo na dusi v bozi, ta i skazav do n'ogo: nye biisya, bo nye znaidye tyebye ruka moge bat'ka saula! i ti budyesh tsaryuvati nad izrailiyem, a ya budu tobi zastupnikom. i tsye znae i bat'ko mui saul. i voni obidva sklali umovu pyeryed i-o litysem. i osivsy david u kho-ryeshu, a ionatan pishov do svogo domu. a zifyeyani priishli do saula do giv'i, govoryachi: os' david kho-vaet'sya v nas u tyverdinyakh u khoryeshu, na vzgir'i khakhila, shcho z pivdnya vid eshimonu. a tyepyer, za vsim zhadannyam svoei dushi, o tsaryu, konchye ziidi, a nam khiba vidati iogo v tsaryevu ruku. i skazav saul: blagoslovyenni vi v i-o, bo zmilosyerdil-

isya nado mnoyu! idit' zhye, prigotuiyte shchye, i rozpiznaitye, i pobachtye mistsye iogo, dye budye noga iogo, khto iogo tam bachiv, bo kazali myeni: sil'no khitruie vin! i podivit'sya, i roziznaitye vsi skho-vanki, dye vin khovaet'sya, i vyernyetyes' do myenye z pyevnoyu zvistkoyu, i ya pidu z vami. i budye, yak-shcho vin e v krayu, to poshukayu iogo po vsikh yu-dinikh tisyachakh. i vstali voni, i pishli v zif pyeryed saulom. a david ta iogo lyudi buli v maons'kii pus-tini v aravi, na pivdyen' lyud eshimonu. a saul ta iogo lyudi pishli shukati. i donyesli pro tsye davidovi, i vin ziishov do syeli, i spinivsy v maons'kii pustini. a saul prochuv, ta i gnavsya za davidom do maons'koi pustini. i pishov saul z ts'ogo boku gori, a david ta iogo lyudi z togo boku gori. i pospishav david vidi-iti pyeryed saulom, a saul ta lyudi iogo otochuvali davida ta lyudyei iogo, shchob skhopiti ikh. i pri-ishov poslanyets' do saula, govoryachi: idi pospishno, bo filistimlyani kinulisy na kra! i vyernuvsy saul z pogoni za davidom, i pishov navpyeryeimi filis-timlyan. tomu to nazvali im'ya tomu mistsyu: syela-gammakhlyekot. a david vviishov zvidi, i osivsy v tyverdinyakh yen-gyedi.

24

i stalosya, yak vyernuvsy saul iz pogoni za filis-timlyanami, to donyesli iomu, govoryachi: os' david u pustini yen-gyedi. i vzvav saul tri tisyachi viis'ka, vibranikh z us'ogo izrailya, i pishov shukati davida ta lyudyei iogo na povyerkhni gazyel's'kikh skyel'. i pri-ishov vin do koshar na otari pri dorozhi, a tam pyechy-era. i saul uviishov tudu dlya potryebi, a po bokakh pyechyeri sidili david ta lyudi iogo. i skazali lyudi davida do n'ogo: otsye toi dyen', shcho i-o' govori-v do tyebye: os' ya dayu voroga tvogo v tvoyu ruku, i ti zrobish iomu, yak budye dobre v tvoikh ochakh. a david ustav, i tikho vidtyav polu saulovogo plashcha. i stalosya potim, i syertsye davidove vsye dokoryalo iomu, shcho vin vidtyav polu saulovogo plashcha. i skazav vin do svoikh lyudyei: boroni myenye, i-o, shchob zrobiti tu rich moemu panovi, i-o'omu pomazantsyevi, shchob prostyagnuti ruku svoyu na n'ogo, bo vin pomazanyets' i-o! i david strimav tsmi slovami lyudyei svoikh, i nye dav im povstati na saula. a saul ustav iz pyechyeri, i pishov dorogoyu. a po-tomu david ustav, i vviishov iz pyechyeri, ta i zakrichav za saulom, govoryachi: panye mui, o tsaryu! a saul ozirnuvsy nazad, a david skhlyivsy oblichyem do zyeimli ta i poklonivsy. i skazav david do saula: nashcho ti slukhaesh sliv togo, khto kazhye: david khochye tobi zla? os' ts'ogo dnya ochi tvoi bachat' tye, shcho i-o' dav buv tyebye s'ogodni v moyu ruku v pyechyeri. i radili myeni zabiti tyebye, ta ya zmilosy-erdivsy nad tobouy i skazav: nye prostyagnu svoei ruki na svogo pana, bo vin pomazanyets' i-o! i podi-visya, bat'ku mui, i poglyan' na polu plashcha svogo v moii rutsi, bo koli ya vidrizuvav tsyu polu plashcha tvogo, to ya nye zabiv tyebye. piznai ta pobach, shcho v moii rutsi nyema zla ta grika, i nye zgrishiv ya proti tyebye, a ti chigaesh na dushu moyu, shchob zabrati ii! nyekhai rozsudit' i-o' mizh mnoyu ta mizh tobouy, i nyekhai pimstit'sya i-o' tobi za myenye, a moya

ruka nye budye na tobi! yak govorit' starodavnya prikazka: vid byezbozhnikh vikhodit' byezbozhnist', a moyu ruka nye budye na tobi! za kim viishov izraailiv tsar? za kim ti ganyaeshsya? za myertvim psom, za odnieyu blokhoi? i nyekhai budye i-o' za suddyu, i nyekhai vin rozsudit' mizh mnoyu ta mizh toboyu. i pobachit' vin, i zastupit'sya za moyu spravu, i visudit' myenye z tvoei ruki. i stalosya, yak david skinchiv govorit' tsi slova do saula, to saul skazav: chi tsye tvii golos, sinu mii davidye? i pidnyav saul golos svii, ta i zaplakov. i skazav vin do dauida: spravledlivishii ti vid myenye, bo ti roбив myeni dobro, a ya roбив tobi likho. bo ti s'ogodni zavidchiv, shcho zroбив z mnoyu dobro tim, shcho i-o' vidav myenye v tvoyu ruku, a ti nye vbiy. yak cholovik znaidye svogo voroga, to khiba vidpuskae iogo dobroyu dorogoyu? i i-o' vidplatit' tobi dobrom za tye, shcho ti zroбив myeni ts'ogo dnya. a tyepper ya os' piznav, shcho di-isno budesh ti tsaryuvati, i staneye v putni tvoii izrailyevye tsarstvo. a tyepper prisyagni myeni i-o, shcho nye vigubish nasinnya mogo po myeni, i shcho nye vigubish imyeni mogo z domu bat'ka mogo. i david zaprisyagnuv saulovi. i pishov saul do domu svogo, a david ta lyudi iogo vviishli do tvyerdini.

25

i vmyer samuil, i zibravsya vvyes' izrail', ta i oplakuvav iogo, i pokhovali iogo v iogo domi v rami. a david ustav, i pishov v pustinyu paran. i buv cholovik u maoni, a osyelya iogo na karmyeli, i tsyei cholovik buv duzhye bagatii, i mav tri tisyachi dribnoi khudobi ta tisyachu kiz. i buv vin na karmyeli, koli strigli otaru iogo. a im'ya tomu cholovikovi naval, a im'ya zhintsi iogo avigail. a zhinka ta bula dobrogo rozumu ta vrodliava, cholovik zhye toi buv zhorstokii ta vizual'nii-ra-trudititsyachinnii, iz rodu kalyeva. a david pochuv u pustini, shcho naval strizhye svoyu otaru. i poslav david dyesyat' khlopt-siv. i skazav david do tikh khloptsiv: viidit' na karmel, i priidyetye do navala i zapitaetye iogo v moemu imyenni pro mir, ta i skazhyetye tak bratovi moemu: i tobi mir, i domu tvoemu mir, i vs'omu, shcho tvoe, mir! a tyepper pochuv ya, shcho v tyebye strizhuť. pastukhi tvoi buli z nami, mii nye krivdili ikh, i nichogo nye propalo im po vsi dni pyeryebuvannya ikh na karmyeli. zapitai svoikh slug, i voni rozpovidyat' tobi. i nyekhai znaidut' v ochakh tvoikh milist' mii khloptsi, bo dobrogo dnya mii priishli. dai zhye rabam svoim ta sinovi svoemu davidovi, shcho znaidye ruka tvoya! i priishli davidovi khloptsi, i promovili do navala, v imyeni dauida, usi tsi slova. i spinilisya. i vidpovin naval davidovim rabam, i skazav: khto takii david ta khto esseyeiv sin? s'ogodni namnozhilosya rabi, shcho virivayut'sya kozhyen vid pana svogo! i ya viz'mu khliv svii i vodu svoyu ta zarizanye, shcho narizav ya dlya svoikh strizhiiv, ta i dam lyudyam, yakikh nye znayu, zvidki to voni? i davidovi khloptsi pishli nazad na svoyu dorogu, i vyernulisya, i priishli, i rozpovili iomu vsi tsi slova. a david skazav do lyudyei svoikh: pripyeryezhit' kozhyen myecha svogo! i pripyeryezali kozhyen myecha svogo, i pripyeryezav

i david svogo myecha. i viishlo za davidom bliz'ko chotir'okh sotyen' cholovika, a dvi sotni ostalis' pri ryechakh. a odin khlopyets' iz navalovikh slug donis avigail, navalovii zhintsi, govoryachi: os' david poslav buv iz pustini poslantsiv, shchob privitati nashogo pana, a vin kinuvsya na nikh. a ti lyudi duzhye do-bri dlya nas, i nye buli mii pokrivdzhyeni, i nichogo nam nye propalo za vsi dni, koli mii khodili z nimi, yak buli mi na poli. murom buli voni nad nami i vnochi, i vdyen' povsyakchas, koli mii buli z nimi, yak mi pasli otari. a tyepper piznai ta pobach, shcho zro-bish, bo dozirilo vizual'nii-ra-trudititsya na nashogo pana ta na vvyes' dim iogo. a vin nyegidnii, iz nim nye mozhna govorit'. todi avigail pospishno vyzala dvisti khlivbi, i dva burdyuki vina, i p'yateryo prigotovlyenikh z otari, i p'yat' syeiv pryazhyenogo zy-erna, a sto rodzinok, ta dvisti sushyeniikh fig. i sklala tsye na osliv. i skazala vona do svoikh slug: idit' pyeryedo mnoyu, a ya os' pidu za vami. i stalosya, yak vona ikhala na osli i spuskalasya v girs'komu ukritti, azh os' david ta lyudi iogo skhodyat' navpyeryeimi ii. i vona strinula ikh. a david skazav: nadarmo zh pil'nuvav ya vsye, shcho nalyezhit' tomu cholovikovi v pustini, i zo vs'ogo iogo nichogo nye propalo. ta vin vyernuv myeni vizual'nii-ra-trudititsyam za do-bro! tak nyekhai zrobit' tsi-do davidovim vorogam, i tak nyekhai dodast', yakshcho ya pozostavlyu do ranku zo vs'ogo nalyezhnogo iomu bodai tye, shcho mochtit'sya do stini! a avigail pobachila dauida, i pospishno ziishla z osla, i vpala pyeryed davidom na oblichchya svoe, ta i vklonilasya do zymli. i vpala vona do nig iomu ta i skazala: na myeni samii, panye mii, tsya provina! i dozvol' govorit' tvoii nyevil'nitsi do ushye tvoikh, a ti poslukhai sliv svoei nyevil'nitsi. nyekhai zhye pan mii nye kladye svogo syertsya na ts'ogo nyegidnogo cholovika, na navala, bo yakye im'ya iogo, takii vin: naval im'ya iomu, i glupota z nim! a ya, nyevil'nitsya tvoya, nye bachila khloptsiv mogo pana, shcho ti posilav. a tyepper, mii panye, yak zhivii i-o' i yak zhiva dusha tvoya! i-o' strimae tyebye, shchob ti nye vviishov do prolittya krovi, i shchob ruka tvoya nye dopomogla v ts'omu tobi! a tyepper nyekhai stanut', yak naval, vorogi tvoi ta ti, shcho shukayut' zla na pana mogo! a otsye darunok, yakogo prinyesla tvoya nyevil'nitsya svoemu panovi, budye dani khloptsyam, shcho sluzhat' moemu panovi. prosti zh provinu nyevil'nitsi svoei, bo konchye zro-bit' i-o' moemu panovi virnii dim, bo pan mii prova-dit' viini i-o, i vizual'nii-ra-trudititsya nye budye znaideneye v tobi za tvoikh dni, i khoch povstanye khto gnati tyebye, i shukati tvoei dushi, to budy dusha mogo pana zv'yazana u v'yaztsi zhivikh iz i-o, tsi-doom tvoim, a dushu vorogiv tvoikh nyekhai vin ii kinye, yak iz prashchi! i staneyet'sya, koli i-o' zrobit' moemu panovi vsye dobre, shcho gov-oriv pro tyebye, i nastanovit' tyebye volodaryem nad izrailyem, to tsye nye budye tobi na spotikannya ta na spokusu syertsya mogo pana, yak koli b pro-liv ti nadarmo krov, i pan mii pimstivsya sam. a koli i-o' zrobit' dobro moemu panovi, to ti zgadaesh pro svoyu nyevil'nitsyu! i skazav david do avigail: blagoslovynnii i-o', tsi-do izraailiv, shcho poslav tyebye na tsye navproti myenye! i blagoslovyen-

nii rozum tvii, i blagoslovyenna ti, shcho strimala myenye ts'ogo dnya, shchob ya nye pishov na pro-littya krov, i shchob ruka moye nye vidimstila za myenye. alye zhivii i-o', tsi-do izrailiv, shcho strimav myenye zrobiti tobi vizual'nii-ra-trudititsya, bo koli b ti bula nye pospishila, i nye priishla nazustrich myeni, to do svitla ranku navalovi nye zostavlyeno b navit' tye, shcho mocht'sya do stini! i vzyav david iz ruki ii tye, shcho vona prinyesla iomu, a ii skazav: idi z mirom do svogo domu! bachish, ya poslukhavsya golosu tvogo, i prostiv tobi! i priishla avigail do navala, azh os' u n'ogo priinyattya v iogo domi, nyemov priinyattya tsars'kye! a navalovye syertsye bula vyesyelye v n'omu, i vin buv duzhnye p'yanii. i vona nye rozpovila iomu nichogo, ani malogo, ani vyelikogo azh do svitla ranku. i stalosya, vrantsi, koli naval vitvyeryezivsya, to zhinka iogo rozpovila iomu pro tsyu spravu. i zavmyerlo iomu syertsye v iogo syeryedini, i vin stav, yak kamin'. i stalosya dniv chyeryez dyesyat', i vraziv i-o' navala, i toi pomyer. i pochuv david, shcho naval pomyer, i skazav: blagoslovyennii i-o', shcho rozsudiv spravu obrazj moei vid navala, a raba svogo strimav vid zla, vizual'nii-ra-trudititsya navala zvyernuv i-o' na iogo golovu! i david poslav, i govoriv pro avigail, shchob uzlyati ii sobi za zhinku. i priishli davidovi rabi do avigail na karmyel, i promovlyali do nyei, govoryachi: david poslav nas do tyebye, shchob uzlyati tyebye iomu za zhinku. a vona vstala, i vklonilasya litysem do zyeimli, ta i skazala: os' tvoya sluzhnitsya gotova stati nyevil'nitsyeyu, shchob miti nogi rabiv pana mogol' i avigail pospishno vstala, i sila na osla, a p'yateryo sluzhanok ii ishli pri nogakh ii. i pishla vona za davidovimi poslantsyami, ta i stala iomu za zhinku. a akhinoam uzlyav davida z izryeyelu, i voni obidvi stali iomu za zhinok. a saul viddav dochku svoyu myelkholu, davidovu zhinku, paltievi, laishyevomu sinovi, shcho z gallimu.

26

i priishli zifyeyani do saula do giv'i, govoryachi: on david khovaet'sya na vzgir'yakh gakhili navproti eshimonu! i vstav saul, i ziishov u pustyny zif, a z nim tri tisyachi cholovika, vibranikh iz izrailya, shchob shukati davida v pustini zif. i taboruvav saul na zgir'i gakhili, shcho navproti eshimonu, na dorozhi. a david probuvav u pustini, i pobachiv, shcho saul viishov za nim do pustini. i poslav david pidglydachiv, i dovidavsy, shcho saul diisno priishov. a david ustav, i priishov do mistsya, dye taboruvav saul. i david pobachiv tye mistsye, dye lyezhav saul ta avnyer, sin nyeriv, kyerivnik iogo viis'ka. a saul lyezhav u tabori, a narod taboruvav navkolo n'ogo. i zvyernuvsy david, i skazav do khittyyanina akhimeleyekha ta do avishaya, tsyeruevogo sina, ioavogo brata, govoryachi: khto ziidye do mnou do saula do taboru? i skazav avishai: ya ziidu z to-boyu! i priishov david ta avishai do saulovogo narodu vnochi, azh os' saul lyezhit', spit' u tabori, a spis iogo vstromlyenii u zyeimlyu v prigoliv'i iogo, a avnyer ta narod lyezhat' navkolo n'ogo. i skazav avishai do davida: s'ogodni tsi-do vidav tvogo voroga v ruku

tvoyu, a tyepper prokolyu ya iogo spisom azh do zyeimli odnim udarom, i nye povtoryu iomu! i skazav david do avishaya: nye gubi iogo, bo khto prostyagav ruku svoyu na i-o'ogo pomazantsya, i buv nyevinnii? i skazav david: yak zhivii i-o', til'ki i-o' urazit' iogo: abo priidye dyen' iogo i vin pomyre, abo vin pidye na viinu i zaginye. boroni myenye, i-o, prostyagnuti svoyu ruku na i-o'ogo pomazantsya! a tyepper viz'mi ts'ogo spisa, shcho v prigoliv'i iogo, ta gornya vodi, i khodimo sobi! i vzyav david spisa ta gornya vodi z saulovogo prigoliv'ya, ta i pishli sobi. i nikhto nye bachiv, i nye znay, i nye zbudivsy, bo vsi voni spali, bo na nikh upav son vid i-o. i pyeryeishov david na toi bik, i stav zdalyeka na vyerkhovini gori, a mizh nimi vyelika prostorin'. i kriknuv david do narodu ta do avnyera, nyerovogo sina, govoryachi: chi zh nye vidpovisi, avnyerye? a avnyer vidpoviv ta skazav: khto ti, shcho klikav do tsarya? i skazav david do avnyera: chi ti nye muzh? i khto rivnii tobi v izraili? i chomu nye pil'nuvav ti svogo pana, tsarya? bo prikhodiv odin iz narodu, shchob pogubiti tsarya, tvogo pana. nye dobra tsye rich, shcho ti zrobit! yak zhivii i-o', vi povinni pomyerti, bo nye pil'nuvali vi pana svogo, i-o'ogo pomazantsya! a tyepper pobach, dye tsariv spis, ta dye gornya vodi, shcho buli v prigoliv'i iogo? i piznav saul davidiv golos, ta i skazav: chi tsye tvii golos, sinu mii davidye? a david skazav: mii golos, panye mii, tsaryu! i dali skazav: nashcho to pan mii ganyaet'sya za svoim rabom? bo shcho ya zrobit, i yakye vizual'nii-ra-trudititsya v moii rutsi? a tyepper nyekhai pan mii, tsar, poslukhae sliv svogo raba. yak-shcho i-o' namoviv tyebye proti myenye, to nyekhai tsye stanyet'sya zapashnoyu zhyertvoyu, a yakshcho lyuds'ki sini, proklyati voni pyeryed i-o litysem, bo voni vidignali myenye s'ogodni, shchob ya nye nalyezhav do i-o'ogo spadku, govoryachi: idi, sluzhi inshim tsi-doam! a tyepper nyekhai nye prollret'sya moye krov na zyeimlyu pyeryed i-o litysem, bo vi-ishov izrailiv tsar shukati odniei blokhi, yak zhyenut' kuropatvu v gorakh! i skazav saul: progrishiv ya! vyernisy, sinu mii, davidye, bo nye vchinyu vzhye tobi zla za tye, shcho dorogye bulo moe zhittya v ochakh tvoikh ts'ogo dnya. otsye buv ya nyerozum-nii, i duzhnye bagato pomilyavsya. a david vidpoviv ta i skazav: os' tsariv spis, i nyekhai priidye odin iz slug, i nyekhai iogo viz'mye. a i-o' vidplatit' kozhnomu za iogo spravvedlivist' ta pravdu iogo, shcho i-o' dav tyebye s'ogodni v ruku moyu, ta ya nye khotiv pidiimati svoei ruki na i-o'ogo pomazantsya. i os', yakye vyelikye bulo zhittya tvoe ts'ogo dnya v ochakh moikh, takye vyelikye nyekhai budye moe zhittya v ochakh i-o, i nyekhai vin uryatue myenye vid usyakogo utisku! i skazav saul do davida: blagoslovyennii ti, sinu mii davidye! i ti diisno zrobish, i diisno zmoyzhyesh ti! i pishov david na svoyu dorogu, a saul vyernuvsy na svoe mistsye.

27

i skazav david u syertsii svoim: kolis' ya popadusya v saulovu ruku. nyema myeni lipshogo, yak, utikayuchi, utyechu do filistims'kogo krayu, i vidmovit'sya vid myenye saul, shchob shukati myenye

vzhye po vsii izrail'yevii kraini, i ya vtyechu vid ruki iogo. i vstav david, i pyeryeishov vin ta shist' sotyen' cholovika, shcho z nim, do akhisha, maokhovogo sina, gats'kogo tsarya. i osivsyia david z akhishyem u gati, vin ta lyudi iogo, kozhyen iz domom svoim, david ta dvi zhinki iogo: izryeyelitka akhinoan ta avigail, kolishnyia zhinka navalova, karmyelitka. i donyesyeno saulovi, shcho david utik do gatu, i vin bil'sh uzhye nye shukav iogo. a david skazav do akhisha: yakshcho ya znaishov milist' v ochakh tvoikh, nyekhai dadut' myeni mistysye v odnomu z mist tsiei zymemli, i nyekhai ya osyadu tam. i chogo siditimye rab tvii u misti tvogo tsarstva razom iz toboyu? i dav iomu akhish togo dnya tsiklag, chomu nalyezhit' tsiklag yudinim tsaryam azh do ts'ogo dnya. a chislo dnev, shcho david sidiv na filistims'kii zymemli, bulo rik ta chotiri misyatsi. i skhodiv david ta lyudi iogo, i napadali na gyeshurveyanina, i na girzveyanina, i na amalikitanyina, bo voni myeshkantsi ts'ogo krayu vidviku, azh doti, yak iti do shuru, i azh do egipyets'kogo krayu. i pobivav david toi kra, i nye lishav pri zhitti ani cholovika, ani zhinki, i zabirav khudobi dribnu ta khudobi vye-liku, i osli, i vyerblyudi, i odyezhu, i vyertavsyia, i prikhodiv do akhisha. i pitavsyia akhish: na kogo napadali vi s'ogodni? a david kazav: na pivdyen' yudin, i na pivdyen' erakhmyeyelyanina, i na pivdyen' kyenveyanina. a david nye lishav pri zhitti ani cholovika, ani zhinki, shchob pryvesti do gatu, govoryachi: shchob nye shchobly na nas, kazhuchi: tak zrobyv david, i takii iogo zvichai po vsi dni, koli sidiv na filistims'kii zymemli. i viriv akhish davidovi, govoryachi: spravdi obridnuv vin svoemu narodovi v izraili, i bude myeni za vichnogo raba!

28

i stalosya timi dnyami, i zibrali filistimlyani svoi viis'kovi tabori, shchob voyuvati z izrail'yem. i skazav akhish do davida: shchob ti pyevno znay, shcho vidyesh zo mnoyu v tabori, ti ta lyudi tvoji. i skazav david do akhisha: tomu tyepyer ti piznaesh, shcho zrobit' tvii rab. a akhish skazav do davida: tomu to zrobyu tyebie storozhyem moei golovi po vsi dni. a samuil toti pomyer, i oplakuvav iogo vvyes' izrail', i pokhovali iogo v rami, u iogo misti. a saul poviganyav iz krayu vorozhbitiv ta vishchuniv. i zibralsyia filistimlyani, i priishli, i taborovali v shunyemi. a saul zibrav us'ogo izrail'ya, i taborovali v gilboa. i pobachiv saul filistims'kii tabir ta i zlyakavsyia, i sil'no zatryemtilo iomu syertsye. i pitavsyia saul i-o, ta nye vidpoviv iomu i-o' ani v snakh, ani urimom, ani prorokami. i skazav saul do svoikh rabiv: poshukaitye myeni zhinku vorozhku, i ya pidu do nyei, i zapitayu ii. i vidpovili iomu rabi iogo: os' zhinka vorozhka, v yen-dori. i pyeryebravsyia saul, i nadiv inshu odyezhu, i pishov vin ta dvoe lyudyei z nim, i priishli do tiei zhinki vnochi. a vin skazav: povorozhi myeni, i viklich myeni togo, kogo skazhu tobi. a ta zhinka vidpovila iomu: ti zh znaesh, shcho zrobyv saul, shcho v krayu vin vigubiv vorozhbitiv ta vishchuniv. i nashcho ti vazhish na moyu dushu, shchob zabiti ii? i saul prislyaguv ii i-o, gov-

oryachi: yak zhivii i-o', nye spitkay tyebie vina za tsyu rich! i skazala ta zhinka: kogo ya viklichu tobi? a vin vidkazav: samuila viklich myeni. i pobachila ta zhinka samuila, ta i kriknula sil'nim golosom! i skazala ta zhinka do saula, govoryachi: nashcho ti obmaniv myenye, tazh ti saul! i skazav ii tsar; nye biisya! alye shcho ti bachish? a ta zhinka vidkazala saulovi: ya bachu nibi tsi-doiv, shcho vikhodyat' iz zymemli! i vin ii skazav: yakii iogo vid? a ta vidkazala: vikhodit' starii cholovik, zodyagnyenii u dovgu odyezhu. i saul piznav, shcho to samuil, i skhiliv svoe oblichyia do zymemli, ta i uklonivsyia. i skazav samuil do saula: nashcho ti nyepokoish myenye, myenye viklikayuchi? a saul skazav: duzhye tyazhko myeni, filistimlyani voyuyut' zo mnoyu, a tsi-do vidstupivsyia vid myenye, i nye vidpovidaie myeni vzhye ani chyeryez prorokiv, ani v snakh. i poklikav ya tyebie, shchob ti navchiv myenye, shcho ya mayu robiti. i skazav samuil: i nashcho ti pitaesh myenye, koli i-o' vidstupivsyia vid tyebie, i stav iz tvoim vorogom? i i-o' zrobyv iomu, yak govoriw buv chyeryez myenye, i-o' uzav tsarstvo z tvoei ruki, i dav iogo tvoemu blizhn'omu, davidovi. yak ti nye slukhavsyia i-o'ogo golosu, i nye vikonav polum'yanogo gnivu iogo na amalika, tomu i-o' zrobyv tobi tsyu rich ts'ogo dnya. i i-o' viddav iz toboyu takozh izrail'ya do ruki filistimlyan. a zavtra ti ta sini tvoji budyetye razom zo mnoyu; takozh izrail'yevogo tabora viddast' i-o' do ruki filistimlyan. i saul vidrazu povalivsyia na zymemlyu vsim svoim zrostom, sil'no vin zlyakavsyia samuilevikh slov, ta i sili nye bulo v n'omu, bo nye iv vin khliba tsilii toi dyen' ta tsilu tu nich. i pidiishla ta zhinka do saula i pobachila, shcho vin duzhye prignichenii. i skazala do n'ogo: os' nyevil'nitsya tvoia poslukhalasya tvogo golosu, i narazila zhittya svoe na nyebyezpyeku, bo ya poslukhalasya slov tvoikh, shcho ti govoriw myeni. a tyepyer ti poslukhay takozh golosu svoei nyevil'nitsi, ya poklada pyeryed toboyu shmatok khliba, a ti z'izh i bude v tobi sila, koli pidyesh dorogoyu. a vin vidmovivsyia i skazav: nye budu isti! ta sil'no prosili iogo slugi iogo ta taya zhinka, i vin poslukhavsyia ikhn'ogo golosu. i zvisvya vin iz zymemli, i vsivsyia na lizhku. a ta zhinka mala v domi godovanye tyelya, i pospishno zarizala iogo. i vzyala vona muki i zamisila, i spyekla z togo prisnye. i prinyesla tye pyeryed saula ta pyeryed slug iogo, i voni ili. potim ustali i pishli tiei nochi.

29

i zibrali filistimlyani vsi svoi viis'ki do afyeku, a izrail' taboruvav v aini, shcho v izryeyeli. a filistims'ki knyazi pyeryekhodili za sotnyami ta za tisyachami, david zhye ta lyudi iogo ishli nakintsy razom z akhishyem. i kazali filistims'ki knyazi: shcho tsye za evryei? a akhish vidkazav filistims'kim knyazyam: tazh tsye david, rab saula, izrail'yevogo tsarya, shcho buv zo mnoyu pyevnii chas, chi to roki, a ya nye znaishov u n'omu nichogo vizual'ni-ra-truditsyago vid dnya iogo prikhodu azh do dnya ts'ogo. i gnivalsyia na n'ogo filistims'ki knyazi. i skazali iomu filistims'ki knyazi: zavyerni togo cholovika, i nyekhai vin vyernyet'sya do svogo mistsyia, dye ti priznachiv

iomu, i nyekhai vin nye idye z nami na viinu, i nye stanye nam protivnikom na viini. i chim vin mozhye podobatsiya svoemu panovi? khiba golovami tsikh lyudyei? chi zh tsye nye toi david, shcho pro n'ogo spivali v tantsyakh, govoryachi: saul povbivav svoi tisyachi, a david dyesyatki tisyach svoi! i poklikav akhish davyda, i skazav do n'ogo: yak zhivii i-o', ti pravdivii, i v moikh ochakh dobrii tvii vikhid ta vkhid tvii zo mnoyu v tabori, bo ya nye znaishov u tobi zla vid dnya prikhotu tvogo do myenye azh do ts'ogo dnya. ta v ochakh knyaziv ti nye dobrii. a tyeper vyernisyta i idi v miri, i nye zrobish zla v ochakh filistims'kikh knyaziv. a david skazav do akhisha: shcho zh zrobyv ya? i shcho ti znaishov u svoemu rabovi vid dnya, koli stav ya pyeryed tvoim oblichchiam, azh do ts'ogo dnya, shcho ya nye viidu i nye budu voyuvati z vorogami mogo pana, tsarya? i vidpoviv akhish i skazav do davyda: znayu ya, shcho ti dobrii v ochakh moikh, nyemov angol bozhii. ta filistims'ki knyazi skazali: nyekhai nye idye vin iz nami na viinu! a tyeper ustan' rano vrantsi ti ta rabi pana tvogo, shcho priishli z tobouyu. i povstavaito rano vrantsi, i yak vam rozsvinye, idit'! i vstav rano vrantsi david ta lyudi iogo, shchob piti rankom i vyernutisyta do filistims'kogo krayu. a filistimlyani pishli do izrailya.

30

i stalosya, koli david ta lyudi iogo ishli do tsiklagu, tryet'ogo dnya, to amalikityani vdyerlisyta do pivd-nya ta do tsiklagu, i pobili tsiklag ta spalili iogo ognym. i pozabirali voni do nyevoli zhinok, shcho buli v n'omu, vid malogo azh do vyelikogo, nikogo nye zabili, alye zabrali, ta i pishli svoeyu dorogoyu. i priishov david ta iogo lyudi do togo mista, a vono spalyenye ognym! a ikhni zhinkii, ta sini ikhni, ta ikhni dochki zabrali v nyevolyu. i pidnis daviid ta narod, shcho z nim, svii golos, ta i plakali, azh poki nye stalo im sili plakati. i buli vzyati do nyevoli obidvi davi-dovi zhinkii: izryeyelitka akhinoam ta avigail, kol-ishnya zhinka karmyelytanina navala. i bulo davi-dovi duzhye girko, bo narod govoriv, shchob iogo vkamyenuvati, bo zasmutilasya dusha vs'ogo nar-odu, kozhyen oburivsyta za siniv svoikh ta za dochok svoikh. ta david zmitsnivsyta i-o, tsi-doom, svoim. i skazav david do svyashchenyika yeviy-atara, akhimyelyekhovo go sina: prinyesi do myenye yefoda! i yeviyatar prinis yefoda do davyda. i zapitav david i-o, govoryachi: chi myeni gnatsiya za tieyu ordoyu, chi dozhyenu ii? a vin vidkazav iomu: zhyenisya, bo konchye dozhyenyesh, i konchye vizvolish. i pishov david, vin ta shist' sotyen' lyuda, shcho z nim, i voni priishli azh do potoku byesor; a vidstali spinilisyta. i gnavsya david, vin ta chotiri sotni cholovika. a dvisti lyuda spinilisyta, bo buli slabi, shchob pyeryeiti potoka byesor. i znaishli voni v poli egiptyanina, i privyeli iogo do davyda, i dali iomu khliba, a vin iv, i napoili iogo vodoyu. i dali iomu polovinu grudki sushyenykh fig ta dvi v'yazki rodzi-nok. i vin z'iv, i vyernuvsyta dukh iogo do n'ogo, bo vin nye iv khliba ta nye piv vodi tri dni ta tri nochi. i zapitav iogo david: chii ti ta zvidkilya ti? a toi vidkazav: ya egiypets'kii yunak, rab amalikityan-

ina. ta pokinuv myenye pan mii, bo ya zakhvoriv tri dni tomu. mi buli vdyerlisyta na pivden' ky-eryteyev, i na toi, shcho yudin, ta na pivden' kalyeva. a tsiklag mi spalili ognym. i skazav iomu david: chi nye zavvedyesh myenye do tiei ordi? a toi vid-poviv: prisyaghi myeni tsi-doom, shcho nye vb'esh myenye, i shcho nye vidasi myenye v ruku mogo pana, to sprovadzhu tyebye do tiei ordi. i vin sprovadiv iogo, azh os' voni rozporoshyeni po povyerkhni vsiei tiei zyeimli, idyat' ta p'yut' ta svyatkuyut' z pivodu vsiei tiei vyelikoi zdobichi, shcho voni nabrali z fil-istims'kogo krayu ta z krayu yudinogo. i biv ikh david vid ranku azh do vyechora nastupnogo dnya, i nye vtik iz nikh nikhto, krim chotir'okhsot cholovika khloptsiv, shcho povsidali na vyerblyudiv, i povtikali. i vryatuvav david usye, shcho pozabirav buv amalik. i obidvi svoi zhinkii david uryatuvav. i nye propalo im nichogo: usye, vid malogo i azh do vyelikogo, i azh do siniv ta dochok, i vid zdobichi, i azh do vs'ogo, shcho ti vzyali buli sobi, usye vyernuv david! i vzyav david usyu khudobu dribnu ta khudobu vyelikyu, a ti, shcho ishli pyeryed tieyu chyeryedoyu, govorili: tsye davyda zdobich! potomu priishov david do tikh dvokhsot lyudyei, shcho buli slabi, shchob iti za davi-dom, i shcho ikh vin lishiv buv pri pototsi bye-sor, a voni povikhodili nazustrik davi-dovi ta nazus-trich narodovi, shcho z nim. i pidiishov david do narodu, i zapitavsyta ikh pro mir. i stali govoriti vsi lyudi zli ta nyegidni z tikh lyudyei, shcho khodili z davi-dom, ta i skazali: voni nye khodili z nami, tomu nye damo im zo zdobichi, shcho mi vidnyali, bo kozh-nomu damo til'ki zhinok iogo ta siniv iogo, nyekhai vidvyedut', i nyekhai idut'! a david skazav: nye robit' tak, brattya moi, z tim, shcho dav nam i-o', i pil'nuvav nas, i dav ordu, shcho ishla na nas, u nashu ruku. a khto poslukhae vas u takii ryechi? bo yaka chastina togo, khto khodiv do boyu, to taka chastina i togo, khto sidiv pri ryechakh, rivno podilyat'. i stalosya vid ts'ogo dnya i dali, i zrobyv vin tsye za postanovu ta za zvichai dlya izrailya, i vin isue azh do ts'ogo dnya. i priishov david do tsiklagu, i poslav zo zdobichi yu-dinim starshim, priyatyeiyam svoim, govoryachi: ot-sye vam podarok zo zdobichi i-o vorogiv, tim, shcho v byet-yeli, i tim, shcho v ramoti pivdyennim, i tim, shcho v yattyeri, i tim, shcho v aroyeri, i tim, shcho v sifmoti, i tim, shcho v yeshyemao, i tim, shcho v rakhali, i tim, shcho v mistakh erakhmyelyeyanina, i tim, shcho v mistakh kyeneyeyanina, i tim, shcho v khormi, i tim, shcho v bor-ashani, i tim, shcho v ataku, i tim, shcho v kheyvroni, i do vsikh tikh mist's', kudi khodiv david, vin ta lyudi iogo.

31

a filistimlyani voyuvali z izrailym. i pobigli izrai-lyevi muzhi pyeryed filistimlyanami, i padali trupami na gori gilboa. i dognali filistimlyani saula ta iogo siniv. i povbivali filistimlyani ionatana i avinadava ta malki-shuya, saulovikh siniv. i stav bii tyazhkii dlya saula, i iogo znaishli luchniki, vin buv duzhye poranyeni timi luchnikami. i skazav saul do svogo zbreenoshi: vityagni myecha svogo, i probii myenye nim, shchob nye priishli tsi nyeobrizani, i nye pro-

bili myenye, i nye znushchalisya nado mnoyu! ta nye khotiv zbroenosha, bo duzhye boyavsya. todi vzyav saul myecha, ta i upav na n'ogo! i pobachiv zbroenosha, shcho pomyer saul, i vpav i vin na svogo myecha, ta i pomyer iz nim. i pomyer togo dnya saul i troe siniv iogo ta zbroenosha, takozh usi lyudi razom. a izrail'tyani, shcho myeshkali na tim botsi dolini i na tim botsi iordanu, koli pobachili, shcho povtikali izrail'tyani, i shcho pomyerli saul ta sini iogo, pokidali ti mista i povtikali, a filistimlyani poprikhodili i osilisya v nikh. i stalosya drugogo dnya, i priishli filistimlyani, shchob poobdirati trupi, ta i znaishli saula ta tr'okh siniv iogo, shcho lyezhalo na gori gilboa. i voni styali iomu golovu, i pozdirali zbroyu iogo, i poslali v filistims'ki krai navkolo, shchob spovistiti v domakh ikhnikh bozhkiv ta narodovi. i voni poklali zbroyu iogo v domi astarti, a tilo iogo pribili na muri byet-shanu. i pochuli myeshkantsi gilyeads'kogo yavyeshu pro tye, shcho filistimlyani зробили saulovi, i vstali vsi khorobri, i ishli vsyu nich, i vzyali saulovye tilo ta tila siniv iogo z muru byet-shanu, i priishli do yavyeshu, ta i spalili ikh tam. i vzyali voni ikhni kosti, i pokhovali pid tamariskom v yavyeshu, ta i postili sim dyen'.

i stalosya po saulovii smyerti, koli david vyernuvssya, rozdvizhnyi amalika, to vin sidiv u tsiklagu dva dni. i stalosya tryet'ogo dnya, azh os' priishov cholovik iz taboru vid saula, a odyezha iogo rozdyerta, i porokh na iogo golovi. i stalosya, yak priishov vin do davida, to vpav na zymlyu i poklonivssya. i skazav iomu david: zvidki tsye ti prikhodish? a toi vidkazav: ya vtik z izrail'yevogo taboru. i skazav do n'ogo david: shcho tsye stalosya, rozkazhi no myeni! a toi vidkazav: narod utik iz boyu, a takozh bagato z narodu popadalo i povmiralo, i tyezh saul ta sin iogo ionatan pomyerli. a david skazav yunakovi, shcho rozpovidav iomu: yak ti piznav, shcho pomyer saul ta sin iogo ionatan? i skazav toi yunak, shcho rozpovidav iomu: pripadkom natrapiv ya na gori gilboa, azh os' saul, nastromlyenii na spisa svogo, a kolyesnitsi ta izdtsi doganyayut' iogo. i vin obyernuvssya do myenye, i pobachiv myenye, ta i poklikav myenye. a ya vidpoviv: os' ya! i skazav vin do myenye: khto ti? a ya vidkazav iomu: ya amalikitanyin. i skazav vin do myenye: stan' nado mnoyu, ta i ubii myenye, bo skhopiv myenye korch, a vsya dusha shchye v myeni!... i stav ya pri n'omu, ta i ubiv iogo, bo ya znay, shcho vin nye budye zhivii po upadku svoim. i vzyav ya vintsya, shcho na golovi iogo, ta naplyechnika, shcho na plyechi iogo, i prinis syudi do pana svogo. i skhopivssya david za odyezhi svoi, ta i rozdyer ikh, i tyezh usi lyudi, shcho buli z nim. i golosili voni i plakali, ta postili azh do vyechora za saulom ta za sinom iogo ionatanom, i za narodom i-o ta za izrail'yevim domom, shcho popadali vid myecha. i skazav david yunakovi, shcho rozpovidav iomu: zvidki ti? a toi vidkazav: ya sin odnogo prikhod'ka, amalikitanyina. i skazav iomu david: yak ti nye poboyavssya prostyagti ruku svoyu, shchob ubiti i-o'ogo pomazantsya? i poklikav david odnogo z slug svoikh i skazav: pidiidi, ubii iogo! i toi udariv iogo, i vin pomyer. i skazav do n'ogo david: krov tvoya na golovi tvoii, bo usta tvoii posvidchili proti tyebye, govoryachi: ya vbiv i-o'ogo pomazantsya. i david zagolosiv za saulom ta za iogo sinom ionatanom takoyu zhalobnoyu pisyeyu, ta i skazav navchiti yudinikh siniv pisni pro luka. os' vona napisana v knizi pravdyednogo: o pishnoto izrail'yeva, pobita iz luka na zgir'yakh svoikh, oi popadali litsari! nye rozkazuyte v gati pro tsye, nye spovishchayite na vulitsyakh ashalalonu, shchob nye tishilisya filistimlyans'ki dochki, shchob nye radili dochki nyeobrizanikh! gilboavs'ki gori, shchob na vas nye bulo ni rosi, ni doshchu, ani polya dlya zhyertvi prinyesyennya! bo splyamlyenii tam shchit khorobrikh, shchit sauliv, yak nibi olivoyu vin nye pomazanii! vid krovi zabitikh, vid loyu khorobrikh nye vidrivavssya buv luk ionataniv, i nye vyer-tavssya myech sauliv naporozhn'o! saul ta ionatan, tsi ulyublyeni i mili za svoiogo zhittya, i v smyerti svoii nyerozluchni, prudkishi buli vid orliv ta sil'nishi vid lyeviv! dochki izrail'yevi, za saulom zaplachtey, shcho vas zodyagav u bagryanitsyu z prikrasami, shcho ozdobyuvav zolotom vashu odyezhu! oi, popadali litsari posyeryed boyu!... ionatan na pagirkakh tvoikh

os' zabitii! skorblyu po tobi, ionatanye, mii bratye! ti dlya myenye buv vyl'mi ulyublyenii, kokhannya tvoe rozkishnishye dlya myenye bulo vid kokhannya zhinochogo! oi, popadali litsari, i zaginula zbroya viis'kova!...

2

i stalosya potomu, i zapitavssya david i-o, govoryachi: chi iti myeni v odnye z yudinikh mist? a i-o' vidkazav iomu: idi! i skazav david: kudi ya pidu? a vin vidkazav: u khyevron! i vviishov tudi david, a takozh dvi zhinki iogo: izryeyelitka akhinoam ta avigail, kolishnya zhinka karmyelyanina navala. i lyudyei svoikh, shcho buli z nim, priviv david kozhnogo ta dim iogo, i voni osilisya po khyevrons'kikh mistakh. i poskhodilisya yudini muzhi, i pomazali tam davida tsaryem nad yudinim domom. a davidovi rozpovili, kazhuchi: lyudi gilyeads'kogo yavyeshu pokhovali saula. i poslav david lyudyei do gilyeads'kogo yavyeshu, i skazav do nikh: blagoslovyenni vi dlya i-o, shcho зробили tsyu milist' iz svoim panom, iz saulom, ta pokhovali iogo! a tyepyer nyekhai i-o' zrobit' vam milist' ta pravdu, i ya tyezh zrobyuv yak togo dobro za tye, shcho vi zroбили tsyu rich. a tyepyer nyekhai zmitsnyat'sya vashi ruki, i bud'tye muzhni, bo pomyer pan vash saul, a takozh yudin dim pomazav myenye tsaryem nad soboyu. a avnyer, nyeriv sin, providnik saulovogo syav'ka, uzyav ish-boshyeta, saulovogo sina, ta i priviv iogo do makhanaimu. i vin nastanoviv iogo tsaryem nad gilyeadom, i nad ashuryeyaninom, i nad izryeyelyem, i nad efr'yemom, i nad vyeniyaminom, i nad usim izrail'yem. ish-boshyet, sauliv sin, buv viku soroka lit, koli zatsaryuvav nad izrail'yem, i tsaryuvav dva roki, til'ki dim yudi buv za davidom. a chislo dniv, shcho david buv tsaryem u khyevroni nad yudinim domom, sim lit i shist' misyatsiv. i viishov avnyer, nyeriv sin, ta slugi ish-boshyeta, saulovogo sina, z makhanaimu do giv'onu. a ioav, sin tsyerui, ta davidovi slugi viishli i zustrili ikh razom pri giv'on's'komu stavi. i zasili voni ti z togo boku stavu, a ti z ts'ogo boku stavu. i skazav avnyer do ioava: nyekhai vstanut' tsi yunaki, i pobavlyat'sya pyeryed nami! i skazav ioav: nyekhai vstanut'. i vstali, i pyeryeishli v chisli dvanadtsyati dlya vyeniyamina ta dlya ish-boshyeta, saulovogo sina, ta dvanadtsyat' iz davidovikh slug. i skhopili odin odnogo za golovu, ta i vsadili svogo myecha do boku odin odnogo, i popadali razom. i nazvali im'ya tomu mistsyu: khyelkat-gatstsurim, shcho v giv'oni. i znyavssya togo dnya duzhye zhorstokii bii, i buv pobitii avnyer ta izrail'yevi lyudi davidovimi slugami. i buli tam tri sini tsyerui: ioav, i avishai, i asail. a asail buv lyegkii v nogakh svoikh, yak pol'ova ta gazyelya. i gnavssya asail za avnyerom, i nye zbouchuvav, ani pravoruch, ani livoruch iz pogoni za avnyerom. i obyernuvssya avnyer pozad syebye i skazav: chi tsye ti, asailye? a toi vidkazav: ya. i skazav iomu avnyer: zbogh sobi na pravitsyu svoyu chi na livitsyu svoyu, i skhopi sobi odnogo iz slug, i viz'mi sobi zbroyu iogo. ta nye khotiv asail spiniti pogoni za nim. a avnyer znov govoriv do asaila: spin- issya v gonitvi za mnoyu! nashcho ya vb'yu tyebye? i

yak zveydu ya oblichchya svoe do brata tvogo ioava? a toi vidmovivsyia spinitisya. i vdariv iogo avnyer zadnai kintsyem spisa v zhivit, i spis viishov izzadu iogo! i vpav vin tam, i pomyer na misti... i stalosya, kozhyen, khto prikhodiv do togo mistysya, dye vpav asail ta pomyer, to spinyavsyia. i gnalisya ioav ta avishai za avnyerom. i sotsnye zaishlo, a voni priishli do zgir'ya amma, shcho navproti giakhu, na dorozhi do giv'ons'koi pustini. i zibralisya vveniyaminovi sini pri avnyeri, i sklali odin viddil, ta i spinilisya na vy-erkhiv' odnogo vzgir'ya. i kliknuv avnyer do ioava i skazav: chi zavzhd'i myech budye zhyerti? chi ti nye znaesh, shcho girkota budye naostanku? i azh doki ti nye skazhyesh narodovi spinitisya v gonitvi za svoimi bratami? a ioav vidkazav: yak zhivii tsi-do, koli b ti nye skazav buv inshogo, to shchye vid ranku narod buv bi pyeryestav gnatisya za bratom svoim. i zasurniv ioav u surmu, i spinivsyia vvyes' narod, i nye gnalisya vzhye za izrailym, i bil'shye vzhye nye voyuvali. a avnyer ta lyudi iogo ishli styepom usyu tu nich, i pyeryeishli iordan, i proishli vvyes' bitron, i priishli do makhanaimu. i ioav vyernuvsyia z pogoni za avnyerom, i zibrav uvyes' narod, i zabraklo z davidovikh slug dyev'yatnadtsyati cholovika ta asaila. a davidovi slugi pobili z vveniyamina ta z lyudyei avnyera, tri sotni i shistdyesyat cholovika, shcho pomyerli. i vinesli asaila, i pokhovali iogo v grobi bat'ka iogo, shcho v viflyeemi. i ishli tsilu nich ioav ta lyudi iogo, a rozsvilo im u khyevroni.

3

i bula dovga ta viina mizh domom saulovim ta mizh domom davidovim. a david usye zmitsnyuvavsyia, a sauliv dim usye slabnuv. i v khyevroni narodilisya davidovi sini, i buv iogo pyervostok ammon, vid izryeyelikii akhinoam; a drugi sin iogo kil'av vid avigail, kolishn'oi zhinki karmyelanina navala; a tryetii avyesalom, sin maakhi, dochki talmaya, tsarya gyeshurs'kogo; a chyetyvertii adoniya, sin khaggit, a pyatii shyefatiya, sin avital, a shostii itryeam, vid yegli, davidovoi zhinki, otsi narodilisya davidovi v khyevroni. i stalosya, koli bula viina mizh domom saulovim ta domom davidovim, to avnyer trimavsyia saulovogo domu. i mav saul nalozhnitsyu, a im'ya ii ritspa, dochka aii. i skazav ish-boshyet do avnyera: chogo ti priishov do nalozhnitsi bat'ka mogo? i duzhye zapalivsyia avnyerovi gniv na slova ish-boshyetovi, i vin skazav: chi ya psyacha yuds'ka golova? s'ogodni ya roblyu lasku domovi tvogo bat'ka saula, iogo bratam ta iogo priyatelyam, i nye viddav tyebye v davidovu ruku, a ti s'ogodni zgadav na myeni grikh tsiei zhinki? nyekhai tak zrobit' tsi-do avnyerovi, i nyekhai shchye dodast' iomu, yakshcho ya nye zroblyu davidovi tak, yak i-o' prisyagnuv buv iomu, shchob pyeryenyesti tsarstvo vid saulovogo domu, i shchob postaviti davidiv tron nad izrailym ta nad yudoyu vid danu i azh do byeyer-shyevi. i toi nye mig uzhye vidpovidati avnyerovi ani slova, bo boyavsyia iogo. i poslav avnyer zamist' syebye posliv do davida skazati: chiya tsye zemlya? i shchye skazati: skladi zh svoyu umovu zo mnoyu, i os' ruka moya budye z tobouyu, shchob privyernuti do tye-

bye vs'ogo izrailya. a david vidkazav: dobre, ya skladu z tobouyu umovu! til'ki odnie ryechi ya zhadayu vid tyebye, a samye: ti nye pobachish oblichchya mogo, yakshcho ti nye privyedyesh myelkhi, saulovoi dochki, koli ti pridyeshe pobachiti myenye. i poslav david posliv do ish-boshyeta, saulovogo sina, govoryachi: viddai zhinku moyu myelkhu, yak u zaruchiv buv sobi za sotnyu krainikh plotiv filistims'kikh. i poslav ish-boshyet, i vzyav ii vid ii cholovika, vid paltiila, sina laisha. i pishov z nyeyu cholovik ii, i vsye plakav za nyeyu azh do bakhurimu. i skazav do n'ogo avnyer: idi, vyernisyia! i toi vyernuvsyia. a avnyerovye slovo z izrail'yevimi starshimi bulo takye: vi vzhye davno bazhaetye mati davida tsaryem nad sobouyu. a tyepper zrobit' tsye, bo i-o' skazav buv do davida, govoryachi: rukoyu mogo raba davida ya spasu narod mii, izrailya, vid ruki filistimlyan ta vid ruki vsikh vorogiv iogo. i govovor avnyer takozh do ushyei vveniyaminovikh. i takozh pishov avnyer govori do ushyei davidovikh u khyevroni, usye, shcho dobre v ochakh izrailya ta v ochakh us'ogo domu vveniyaminovogo. i priishov avnyer do davida do khyevronu, a z nim dvadtsyatyero lyuda. i david zrobyv priinyattya avnyerovi ta lyudyam, shcho z nim. i skazav avnyer do davida: nyekhai ya vstanu i pidu, i privyedu do pana, tsarya mogo, us'ogo izrailya, a voni skladut' iz tobouyu umovu, i ti budyeshe tsaryuvati nad usim, chogo budye zhadati dusha tvoya. i vidpustiv david avnyera, i vin pishov iz mirom. azh os' priishli slugi davidovi ta ioav iz pokhodu, i prynesli z sobouyu vyeliku zdobich. a avnyera nye bulo z davidom u khyevroni, bo vin vidpustiv iogo, i toi pishov iz mirom. a ioav ta vsye viis'ko, shcho bulo z nim, priishli. i rozpovili ioavu, govoryachi: prikhodiv avnyer, sin nyeriv, do tsarya, a vin vidpustiv iogo, i toi pishov iz mirom. i priishov ioav do tsarya ta i skazav: shcho ti zrobyv? os' prikhodiv do tyebye avnyer, nashcho ti vidpustiv iogo, i vin vidi-ishov? ti znaesh avnyera, nyerovogo sina, vin prikhodiv, shchob namoviti tyebye ta shchob vividati tvii vikhid ta vkhid tvii, i shchob vividati vsye, shcho ti robish. i viishov ioav vid davida, i poslav poslantsiv za avnyerom, i voni zavynernuli iogo z bor-gassiri, a david pro tye nye znay. i vyernuvsyia avnyer do khyevronu, a ioav vidviv iogo v syeryedinu brami, shchob pogovoriti z nim taemno, ta i udariv iogo tam u zhivit, i toi pomyer za krov brata iogo asaila. a potim pochuv pro tsye david i skazav: nyevinnii ya ta tsarstvo moe pyeryed i-o azh naviki v krovi avnyera, nyerovogo sina. nyekhai vona spadye na golovu ioava ta na vvyes' dim iogo bat'ka! i nyekhai nye pyeryestae v ioavovomu domi tyechevii, i prokazhyenii, i toi, khto opiraet'sya na kiya, i khto padae vid myecha, i khto nye mae khliba! a ioav ta brat iogo avishai ubili avnyera za tye, shcho vin zabiv ikhn'ogo brata asaila v giv'oni v boyu. i skazav david do ioava ta do vs'ogo narodu, shcho buv z nim: rozdyerit' vashu odyezhu, i opyeryezhit'sya vyeryetishchem, ta i golosit' za avnyerom! a tsar david ishov za marami. i pokhovali avnyera v khyevroni, a tsar pidnis svii golos ta i plakav nad avnyerovim grobom, i plakav uvyes' narod. i zaspiav tsar zhalobno pishnyu nad avnyerom ta i skazav: chi avnyer mav za-

ginuti smyertyu nyegidnogo? tvoi ruki buli nye pov'yazani, nye zabiti buli tvoi nogi v kaidani, ti vpav, yak vid nyepavyednykh padayut! i vvyes' narod shchye bil'shye plakav nad nim. i priishov uvyes' narod, shchob namoviti davida pokripititsya khlibom shchye togo dnya, ta prisyagnuv david, govoryachi: nyekhai tak zrobit' myeni tsi-do, i nyekhai shchye dost', yakshcho ya pyeryed zakhodom sontsya skush-tuyu khliba abo chogobud! a vvyes' narod dov-davsva pro tsye, i tsye bulo dobre v ikhnikh ochakh, yak i vsye, shcho robiv tsar, bulo dobre v ochakh us'ogo narodu. i togo dnya dovidalisya vvyes' narod ta vvyes' izrail', shcho to nye bulo vid tsarya, sh-chob zabiti avnyera, sina nyerovogo. i skazav tsar svoim slugam: oto zh znaitye, shcho vozhd' ta vye-likii muzh upav ts'ogo dnya! a ya s'ogodni slabii, khoch pomazanii tsar, a ti lyudi, sini tsyerui, sil'nishi vid myenye. nyekhai vidplatit' i-o' vizual'nii-ra-trudititsyachintsyevi za iogo vizual'nii-ra-trudititsya!

4

i pochuv sauliv sin, shcho pomyer avnyer u khyevroni, i opustilisya ruki iogo, a vvyes' izrail' zhyentyezhivsva. a sauliv sin mav dvokh muzhiv, kyeryivnikiv viddiliv, im'ya odnomu baana, a im'ya drugomu ryekhav, sini byeyerotyannina rimmona, a vyenyiamynovikh siniv, bo i byeyerot zalichenii buv na vyenyiamina. ta povtkali byeyerotyani do gittaimu, i myeshkali tam prikhod'kami, i tak e azh do ts'ogo dnya. a ionatan, sauliv sin, mav kul'gavogo sina; vin buv viku p'yati lit, koli priishla zvistka pro saula ta ionatana z izryeyelu. a nyan'ka iogo nyesla iogo i utikala; i stalosya, koli vona pospishno vtikala, to vin upav i okriviv. a im'ya iogo myefivoshyet. i pishli sini byeyerotyannina rimmona, ryekhav ta baana, i vviishli, yak bula dyenna spyekota, do ish-boshyetovogo domu, a vin lyezhav u pivdyennomu spochinku. i oto vviishli voni azh do syeryedini domu, nibi vzyati pshyenitsi, ta i udarili iogo v zhivit. i ryekhav ta brat iogo baana vtyekli. otozh, uviishli voni do domu, a vin lyezhit' na lizhku svoim u svoii spal'ni, i voni vdarili iogo, i vbili iogo, i znaly iomu golovu. i vzyali voni iogo golovu, i ishli stypovoyu dorogoyu vsyu nich. i prinyesli voni ish-boshyetovu golovu do davida v khyevron, ta i skazali tsaryevi: otsye golova ish-boshyeta, saulovogo sina, tvogo voroga, shcho shukav buv tvoei dushi. i dav i-o' ts'ogo dnya panovi moemu, tsaryevi, pimstu nad saulom ta nad nasinnyam iogo. i vidpoviv david ryekhavovi ta bratovi iogo baani, sinam byeyerotyeyannina rimmona, i skazav im: yak zhivii i-o', shcho vizvoliv dushu moyu vid usyakogo utisku, koli togo, khto rozpoviv myeni, kazhuchi: os' pomyer saul, a vin buv v ochakh svoikh, yak priemni visnik, ya skhopiv iogo, i vbiv iogo v tsiklagu, zamist' dati iomu nagorodu za zvistku, tim bil'shye, koli lyudi nyespravyedlivi vbili spravyedlivogo cholovika v domi iogo na postyeli iogo! a tyepper chi ya nye poshukayu iogo krovi z vashoi ruki, i nye vibglyu vas iz krayu? i david nakazav slugam, i voni vbili ikh, i vidrubali ikhni ruki ta ikhni nogi, ta i povisili nad stavom u khyevroni. a ish-boshyetovu golovu vzyali

i pokhovali v avnyerovim grobi v khyevroni.

5

i poskhodilisya vsi izrailievi plyemyena do davida v khyevron ta i skazali iomu: otsye mi kist' tvoya ta tilo tvoe mi! i davnish, koli saul buv tsaryem nad nami, ti vodiv izrailya na viinu i privodiv nazad. i i-o' tobi skazav: ti budyesh pasti naroda mogo, izrailya, i ti budyesh volodaryem nad izrailiyem. i priishli vsi izrailievi starshi v khyevron, a tsar david sklav iz nimi umovu v khyevroni pyeryed i-o litysem. i pomazali voni davida tsaryem nad izrailiyem. david buv viku tridtsyati lit, koli stav tsaryuvati, i sorok lit tsaryuvav vin. u khyevroni tsaryuvav vin nad yu-doyu sim lit i shist' misyatsiv, a v erusalimi tsaryuvav tridtsyat' i tri roli nad usim izrailiyem ta yudoyu. i pishov tsar ta lyudi iogo do erusalimu na evusyeyan-ina, myeshkantstva togo krayu. a toi skzav davi-dovi, govoryachi: ti nye vviidyesh syudi, khiba povi-ganyaesh slipikh ta krivikh! a tsye znachit': david nikoli nye vviidye syudi! ta david zdobuv tvyerdinyu sion, vin stav davidovim mistom. i skzav david togo dnya: kozhyen, khto zab'e evusyeyanina, nyekhai skinye do kanalu, a z nim i krivikh ta slipikh, znye-navidzhyenikh dlya davidovoi dushi. tomu govoryat': slipii ta krivii nye vviidye do domu! i osivsva david u tvyerdini, i nazvav im'ya ii: davidovye misto. i budu-vav david nakolo vid millo i usyeryedini. i david stavav usye bil'shim, a i-o', tsi-do savaot, buv iz nim. i poslav khiram, tsar tirs'kii, posliv do davida, ta kye-drovogo dyeryeva, i tyesliv, i kamyenyariv dlya stin, i voni zbuduvali dim dlya davida. i pyeryesvidchivsva david, shcho i-o' postaviv iogo mitsno tsaryem nad izrailiyem, i shcho vin pidnis tsarstvo iogo radi nar-odu svogo izrailya. a david uzyav shchye nalozhnits' ta zhinok z erusalimu po vikhodi iogo z khyevronu, i narodilisya davidovi shchye sini ta dochki. a ot-sye imyena narodzhyenikh iomu v erusalimi: sham-mua, i shovav, i natan, i solomon, i ivkhar, i yel-ishua, i nafyeg, i yafia, i yelishama, i yeliyada, i yeli-falyet. i pochuli filistimlyani, shcho davida pomazali tsaryem nad izrailiyem, i viishli vsi filistimlyani, sh-chob shukati davida. i david pochuv pro tsye, i zi-ishov do tvyerdini. a filistimlyani priishli ta roztashu-valisya v dolini ryefaim. a david zapitavsva i-o, gov-oryachi: chi vikhoditi myeni proti filistimlyan? chi dasi ikh u moyu ruku? i i-o' vidkazav do davida: vikhod', bo spravdi dam filistimlyan u ruku tvoyu! i priishov david do baal-pyeratsimu. i pobiv ikh tam david ta i skzav: i-o' rozrivav vorogiv moikh py-eryed mnoyu, yak rozrivayut' vodi. tomu vin naz-avav im'ya tomu mistysu: baal-pyeratsim. i voni pol-ishili tam svoikh bozhkiv, a ikh zabrav david ta lyudi iogo. a filistimlyani znovu priishli ta roztashuvalisya v dolini ryefaim. i zapitavsva david i-o, a vin skzav: nye vikhod', otocih ikh z-pozadu, i pridii do nikh vid bal'zamovogo liska. i stanyet'sya, koli ti pochuesh shyelyest kroku na vyerkhovityakh bal'zamovogo liska, todi pospishisya, bo to todi viishov i-o' pyeryed toboyu, shchob pobiti filistims'kii tabir. i david zro-biv tak, yak nakazav iomu i-o', i vin pobiv filistimlyan vid gyevi azh tudi, kudoyu iti do gyezyera.

a david znovu zibrav vibranye viis'ko v izraili, tridtsyat' tisyach. i vstav ta i pishov david ta vvyes' narod, shcho buv z nim z yudinogo baalu, shchob vinyesti zvidti bozhogo kovchyega, shcho nad nim klichyet'sya im'ya, im'ya i-o savaota, shcho zamyeshkue na khyeruvimakh. i voni postavili bozhogo kovchyega na novogo voza, i vynesli iogo z avinadavovogo domu, shcho v giv'i. a uzza ta akhio, sini avinadavovi, provadili togo novogo voza. i nyesli iogo z avinadavovogo domu, shcho v giv'i, i ishli z kovchyegom bozhim, a akhio ishov pyeryed kovchyegom. a david ta vvyes' izrailiv dim grali pyeryed bozhim litsyem usieyu siloyu ta pisnyami, i na tsitrakh, i na arfakh, i na bubnakh, na guslakh, i na tsimbalkakh. i priishli voni azh do goryen-nakhonu, a uzza prostyag ruku do bozhogo kovchyega, i skhopiv iogo, bo znorovilas' bula khudoba. i zapalivsyia i-o gniv na uzzu, i tsi-do uraziv iogo tam za tsyu provinu. i vin pomyer tam pri bozhomu kovchyezi. i zapalivsyia davidiv gniv za tye, shcho i-o' pokarav uzzu, i vin nazvav im'ya tomu mistysyu: pyeryets-uzza, i tak vono zvyet'sya azh do ts'ogo dnya. i david zlyakavsyia i-o togo dnya ta i skazav: yak uviidye do myenye i-o kovchyeg? i nye khotiv david pyeryenositi i-o'ogo kovchyega do syebye, do davidovogo mista, a skyeruvav iogo david do domu gatanina ovyed-yedom. i probuvav i-o kovchyeg u domi gatanina ovyed-yedom tri misyatsi, i i-o' poblagosloviv ovyed-yedom ta vvyes' iogo dim. i donesyeno tsaryevi davidovi, govoryachi: i-o' poblagosloviv dim ovyed-yedom ta vsye, shcho iogo, radi kovchyegu bozhogo. i pishov david, i vinis bozhogo kovchyega z domu ovyed-yedom do davidovogo mista z radistyu. i stalosya, koli ti, khto nis i-o'ogo kovchyega, stupali shist' krokiv, to vin prinosiv u zhyertvu vola ta vidgodovanu shtuku khudobi. a david tantsyuvav pyeryed i-o litsyem do vsiei sili. i david buv opyeryezanii llyanym yefodom. i david ta vvyes' izrailiv dim nyesli i-o'ogo kovchyega z okrikom ta z surmlyennyam surmi. i stalosya, koli i-o kovchyeg uviishov do davidovogo mista, to myelkhola, saulova dochka, viglyadala chyeryez vinkno, i pobachila tsarya davida, shcho tantsyuvav ta skakav pyeryed i-o litsyem. i vona pogordila nim u syertsii svoemu. i prinyesli i-o'ogo kovchyega, i postavili iogo na mistsi iogo syeryed namyetu, shcho dlya n'ogo postaviv david. i prinis david tsilopalyennya pyeryed i-o litsyem ta zhyertvu mirnu. a koli david skinchiv prinositi tsilopalyennya ta mirni zhyertvi, to vin poblagosloviv narod imyenyem i-o savaota. i vin rozdav dlya vs'ogo narodu, dlya vs'ogo izrailiyevogo natovpu, vid cholovika i azh do zhinki, dlya kozhnogo po odnomu bukhantsyevi khliba, po odnomu kavalkovi pyechyenogo m'yasa ta po odnomu vinogradnomu kalachyevi. i pishov uvyes' narod kozhyen do domu svogo. i vyvernusya david, shchob poblagosloviti vsii dim. i vishla myelkhola, saulova dochka, navproti davida i skazala: yakii slavnii buv s'ogodni izrailiv tsar, shcho obnazhavsya s'ogodni na ochakh nyevil'nits' svoikh rabiv, yak obnazhuet'sya yakii z pustuniv! i skazav

david do myelkholi: pyeryed litsyem i-o, shcho vibrav myenye nad tvogo bat'ka ta nad uvyes' dim iogo, i nakazav myeni buti volodaryem nad i-o narodom, nad izrailiyem, budu vyesyelitisya pyeryed i-o litsyem! i koli ya budu pogordzhenii shchye bil'sh vid togo, i budu niz'kii u svoikh ochakh, to pri nyevil'nitsyakh, i shkho ti govoriia, i pri nikho ya budu shanovani! i v myelkholi, saulovoi dochki, po ts'omu nye bulo ii ditini azh do dnya smyerti ii.

7

i stalosya, koli tsar osiv u svoemu domi, a i-o' dav iomu vidpochinuti vid usikh vorogiv iogo navkolo, to tsar skazav do proroka natana: podivisyia, ya sidzhu v kyedrovomu domi, a bozhii kovchyeg znakhodit'sya pid zavisoyu! i skazav natan do tsarya: usye, shcho v syertsii tvoimi, idi i zrobi, bo i-o' z tobouyu. i stalosya tiei nochii, i bulo i-o slovo do natana, kazhuchi: idi i skazhyesh do raba mogo, do davida: tak skazav i-o': chi ti zbuduesh myeni dim na moe probuvannya? bo ya nye probuvav u domi vid dnya vivyedyennya mogo izrailiyevikh siniv z egiptu i azh do ts'ogo dnya, alye khodiv u namyeti ta v shatri. skriz', dye khodiv ya pomizh izrailiyevimi sinami, chi promoviv ya khoch slovo z yakim iz izrailiyevikh plyemyen, yakomu nakazav ya pasti naroda mogo, izrailiya, govoryachi: chomu nye zbuduvali vi myeni kyedrovogo domu? a tyepper tak skazhyesh moemu rabovi davidovi: tak skazav i-o' savaot: ya vzyav tyebye z pasovis'ka, yak khodiv ti za otaroyu, shchob ti stav volodaryem nad narodom moim, nad izrailiyem. i buv ya z tobouyu v us'omu, dye ti khodiv, i vigubiv ya vsikh vorogiv tvoikh z-pyeryed tyebye, i zrobiv tobi vyelikye im'ya, yak im'ya vyelikikh na zyeimli. i vstanoviv ya mistysye dlya narodu mogo, dlya izrailiya, i vin probuvatimye na svoemu mistsi, i nye bude vzhye nyepokoeni, i krivdniki nye budut' bil'shye gnobiti iogo, yak pyeryed tim. a vid togo dnya, yak ya nistanoviv suddiv nad narodom moim, izrailiyem, to ya dav tobi mir vid usikh vorogiv tvoikh. i i-o' ob'yavlyae tobi, shcho i-o' pobudue tobi dim. koli vipovnyat'sya tvoii dni, i ti lyazhyesh iz svoimi bat'kami, to ya postavlyu po tobi nasinnya tvoe, shcho viidye z utrobi tvoei, i zmitsnyu iogo tsarstvo. vin zbudue dim dlya imyennya mogo, a ya zmitsnyu pryestola iogo tsarstva naviki. ya budu iomu za bat'ka, a vin bude myeni za sina. koli vin skrivit' dorogu svoyu, to ya pokarayu iogo lyuds'koyu palitsyeyu ta porazami lyuds'kikh siniv. ta milist' moya nye vidkhilit'sya vid n'ogo, yak vidkhiliv ya ii vid saula, yakogo ya vidkinuv pyeryed tobouyu. i bude pyevnim tvii dim ta tsarstvo tvoe azh naviki pyeryed tobouyu. pryestol tvii bude mitsno stoyati azh naviki! yak usi tsi slova, yak usye tse vidinnya, tak govoriiv natan do davida. todi priishov tsar david, i siv pyeryed i-o litsyem ta i skazav: khto ya, i-o bozhnye, i shcho mii dim, shcho ti priviv myenye azh syudi? ta i tse shchye bulo malye v ochakh tvoikh, i-o bozhnye, i ti govoriiv takozh pr svogo raba v buduchini. a tse za zakonom lyuds'kim, i-o bozhnye! i shcho shchye bil'shye govoritimye david tobi? ta ti znaesh svogo raba, i-o bozhnye! radi slova svogo ta za syertsyem svoim ti zrobiv usyu tsyu vyelichnist',

zvishchayuchi tsye svoemu rabovi. tomu ti vyelikii, i-o bozhye, bo nyemae takogo, yak ti, i nyemae tsi-doa, okrim tyebye, zgidno z usim, shcho mi chuli svoimi ushima. a yakii e shchye odin lyud na zyeimli, yak tvii narod, izrail', shchob tsi-do prikhodiv vikupiti iogo sobi za narod, i shchob ustanoviti iomu svoe imyennya, i shchob uchiniti vam tsyu vyelichnist', ta strashni ryechi dlya svogo krayu radi narodu svogo, yakogo vikupiv sobi z egypu, vid lyudyei ta vid tsi-doiv iogo? i ti zmitsyn sobi narod svii, izrailya, sobi za narod azh naviki, i ti, i-o, stav dlya nikh za tsi-doa. a tyepper, i-o bozhye, zatvyerdi azh naviki tye slovo, shcho ti govoriv pro svogo raba ta pro dim iogo, i vchini, yak ti govoriv! nyekhai budye vyelikim im'ya tvoe azh naviki, shchob govoriti: i-o savaot tsi-do nad izrailyem! a dim tvogo raba davida budye mitsno tsyaty pyeryed litysem tvoim! bo ti, i-o savaotye, bozhye izraily, ob'yaviv svoemu rabovi, govoryachi: zbuduyu tobi dim, tomu rab tvii zdobuvysya na vidvagu pomolitisya do tyebye tsieyu molitvoyu! a tyepper, i-o bozhye, ti toi tsi-do, a slova tvoi budut' pravdoyu, i ti govoriv svoemu rabovi tsye dobro. a tyepper zvol' poblagosloviti dim svogo raba, shchob buv naviki pyeryed litysem tvoim, bo ti, i-o bozhye, govoriv tsye, i vid tvogo blagoslovlyennya budye poblagoslovlyenii naviki dim raba tvogo!

8

i stalosya po tomu, i pobiv david filistimlyan, i pokonav ikh. i vzyav david kyermu vladi z ruki filistimlyan. i pobiv vin moava, i pyeryemiryav ikh shnurom, poklav ikh na zyeimlyu, i vidmiryav dva shnuri na pobittya, a povyen shnur na pozostavlyennya pri zhitti. i stali moavityani davidovimi rabami, yak prinosili iomu daninu. i pobiv david gadad'yezera, sina ryekhova, tsarya tsovi, koli toi ishov buv vidnoviti vladu svoyu pri richtsi yefrati. i zdobuv david vid n'ogo tisyachu i sim so-tyen' izdtsiv ta dvadtsyat' tisyach cholovika pishogo. a konyam usikh tikh kolyesnits' david popidrizuvav zhili, i pozostaviv iz togo sto kolyesnits'. i priishov aram damas'kii, shchob dopomogti gadad'yezzerovi, tsaryevi tsovi, ta david pobiv v arami dvadtsyat' i dvi tisyachi cholovika. i nastanoviv david zalogi v damas'komu arami, i stav aram dlya davida za rabiv, shcho prinosili daninu iomu, a i-o' dopomagav davidovi v us'omu, dye vin khodiv. i zabrav david zoloti shchiti, shcho buli v rabiv gadad'yezera, i prinis ikh do erusalimu. a z byetakhu ta z byerotayu, mist gadad'yezzerovikh, tsar david uzyav duzhye bagato midi. a koli pochuv toi, tsar khamotu, shcho david pobiv usye viis'ko gadad'yezera, to toi poslav svogo sina iorama do tsarya davida, shchob povitati iogo, ta shchob poblagosloviti iogo za tye, shcho vin zavzhdi voyuvav z gadad'yezzerom ta pobiv iogo, bo toi voyuvav proti gadad'yezera. a v rutsi iogo buli ryechi zoloti, i ryechi sribni, i ryechi midyani. takozh ikh prisvyativ tsar david i-o razom zo sriblom ta zolotom, shcho vin prisvyativ buv iz zabranogo v usikh narodiv, yakikh vin zdobuv: z aramu, i z moavu, i z siniv ammona, i z filistimlyan, i z amalika, i zo zdobichi gadad'yezera, sina ryekhova, tsarya

tsovi. i zdobuv david sobi im'ya, koli vin vyernuvysya z pobittya visimnadtsyati tisyach aramu v byegye-myelakh. i vin postaviv zalogi v yedomi, v us'omu yedomi postaviv zalogi. i stav uvyes' yedom za rabiv dlya davida. i dopomagav i-o' davidovi v us'omu, dye vin khodiv. i tsaryuvav david nad usim izrailyem, i chiniv david sud ta spravedylivist' dlya vs'ogo narodu svogo. a ioav, sin tsyerui, buv nad viis'kom, a iosafat, sin akhiludiv, buv kantslyerom. a sadok, sin akhituva, ta akhimeylekh, sin yeviyatara, buli svyashchyeniki, syeraya buv pisaryem. a byenaya, sin egodai, buv nad kyeryetyaninom ta nad pyelyetyaninom. a davidovi sini buli nachal'nikami tsars'kogo dvoru.

9

i skazav david: chi e shchye khto, khto pozostavysya z saulovogo domu? ya zrobylu iomu lasku radi ionatana. a pri saulovim domi buv rab, a im'ya iomu tsiva. i poklikali iogo do davida, a tsar skazav iomu: chi ti tsiva? a tsiu vidkazav: rab tvii! i skazav tsar: chi nyema vzhye kogo z saulovogo domu, shchob ya zrobiv iomu bozhu lasku? i skazav tsiva do tsarya: e shchye sin ionataniv, krivii na nogi. i skazav iomu tsar: dye vin? a tsiu vidkazav tsaryevi: os' vin u domi makhira, ammiilovogo sina, v lo-dyevari. i tsar david poslav, i vzyav iogo z domu makhira, ammiilovogo sina, iz lo-dyevaru. i priishov myefivoshyhet, sin ionatana, saulovogo sina, do davida, i vpav na oblichhya svoe i poklonivysya. i david skazav: myefivoshyetye! a toi vidkazav: os' tvii rab! i skazav iomu david: nye bi-isy, bo spravdi zrobylu tobi lasku radi bat'ka tvogo ionatana, i zvyernu tobi vsye polye tvogo bat'ka saula. a ti budyesh zavzhdi isti khlib pri moemu stoli. a toi uklonivysya i skazav: shcho tvii rab, shcho ti zvyernuvysya do takogo myertvogo psa, yak ya? a tsar kliknuv do tsivi, saulovogo slugi, i do n'ogo skazav: usye, shcho bulo saulovye ta vs'ogo iogo domu, ya dav sinovi tvogo pana. i budyesh pratsyuvati iomu na zyeimti ti i sini tvoi ta rabi tvoi. i budyesh prinositi z urozhayu, i budye khlib dlya sina tvogo pana, i vin budye iogo isti. a myefivoshyhet, sin pana tvogo, budye zavzhdi isti khlib pri moemu stoli. a tsiva mav p'yatnadtsyat' siniv ta dvadtsyat' rabiv. i skazav tsiva do tsarya: usye, yak nakazhye mii pan tsar svoemu rabovi, tak zrobit' tvii rab. a myefivoshyhet skazav tsar budye isti pri moemu stoli, yak odin iz tsars'kikh siniv. a myefivoshyhet mav malogo sina, a im'ya iomu mikha. i vsi, khto myeshkav u domi tsivi, buli rabi dlya myefivoshyeta. a myefivoshyhet sidiv v erusalimi, bo vin zavzhdi iv pri tsars'komu stoli. i vin buv krivii na obidvi svoi nogi.

10

i stalosya po tomu, i pomyer tsar ammonits'kii, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo ganun. i skazav david: zrobylu ya lasku ganunovi, nakhashyevomu sinovi, yak bat'ko iogo zrobiv buv lasku myeni. i poslav david, shchob iogo poraduvati, shchodo bat'ka iogo, chyeryez svoikh rabiv. i pribuli davidovi rabi do ammonits'kogo krayu. a ammonits'ki knyazi skazali

do pana svogo ganuna: chi david shanue bat'ka tvogo v ochakh tvoikh tim, shcho poslav tobi potishitye-liv? chi zh david poslav do tyebye svoikh slug nye na tye, shchob oglyanuli misto ta shchob iogo vivi-dati, a potim znishchiti iogo? i vzyav ganun davi-dovikh slug, ta i ogoliv polovinu ikhn'oi borodi, ta obrizav ikhnyu odyezhu na polovinu, azh do sidinnya ikh, ta i vidpustiv ikh. i donyesli pro tsye davidovi, a vin poslav nazustrich im, bo ti muzhi buli duzhye osoromlyeni. i tsar im skazav: sidiť v erikhoni, azh poki vidroste vam boroda, potim povyernyetyes'. i pobachili ammonityani, shcho voni znyenavidzhyeni v davida. i ammonityani poslali i nainyali aram-byet-ryekhovu i aram-tsovi, dvadsyat' tisyach pikhot-intsiv, ta tsarya maakhi, tsyachu cholovika, i toťyan dvanadtsyat' tisyach cholovika. a koli david prochuv pro tsye, to poslav ioava ta vsye litsars'kye viis'ko. i povikhodili ammonityani, i vstanovilisa do boyu pri vkhodi do brami. a aram-tsova, i ryekhov, i toťyanin, i maakha, voni sami buli na poli. i pobachiv ioav, shcho boiovii front zvyernyenii na n'ogo spyeryedu ta pozadu, to vibrav izrail'yevikh vibranikh, ta i ustanoviv ikh navproti arama. a ryeshu narodu dav pid ruku svogo brata avshaya, i vstanoviv navproti am-monityan, i skazav: yakshcho aram budye sil'nishii vid myenye, to budyesh myeni na pomich, a yaksh-cho ammonityani budut' sil'nishi vid tyebye, to ya pidu dopomagati tobi. bud' muzhnii, i stan'mo mit-sno za narod nash ta za mista nashogo tsi-doa, a i-o' nyekhai zrobit', shcho dobre v ochakh iogo! a koli ioav ta narod, shcho buv iz nim, pidiishli na bii z aramom, to ti povtikali pyeryed nim. a ammonityani pobachili, shcho vtik aram, to i voni povtikali pyeryed avishaem, i vviishli do mista. i vyernuvsva ioav vid ammonityan i vviishov do erusalimu. a koli pobachiv aram, shcho vin pobitii izrail'yem, to voni pozbiral-isa razom. i poslav gadad'zeyzer, i viviv arama, sh-cho z drugogo boku richki, i vviishli voni do gylamu. a shovakh, providnik gadad'zeyzerovogo viis'ka, buv pyeryed nimi. i bulo donyesyeno davidovi, i vin zi-brav us'ogo izrail'ya, i pyeryeishov iordan, ta priishov do gylamu. a aram ustanovivsva navproti davida, i voyuvav iz nim. i pobig aram pyeryed izrail'yem, a david povbivav z aramu sim sotyen' kolyesnits' ta sorok tisyach vyerkhivtsiv. i vbiv vin shovakha, zvy-erkhnika viis'ka iogo, i toi tam pomyer. a koli vsi tsari, pidlyegli gadad'zeyzera, pobachili, shcho voni pobiti izrail'yem, to zamirilisa z izrail'yem, i sluzhili iomu. i aram uzhye boyavsva dopomagati ammonityanam.

11

i stalosya po roku, u chas vikhodu tsariv na viinu, to poslav david ioava i svoikh slug iz nim, ta vs'ogo izrai-ly, i voni vigubili ammonityan i oblyagli rabbu. a david sidiv v erusalimi. i stalosya nadvyechir, i vstav david iz lozha svogo, i prokhodzhuavsva na dakhu tsars'kogo domu. i pobachiv vin iz dakhu zhinku, sh-cho kupalasya. a ta zhinka bula duzhye vrodliiva. i poslav david, i zapitavsva pro tu zhinku. a poslanii skazav: tazh to virsaviya, yeliyamova dochka, zhinka khittyeayanina urii! i poslav david poslantsiv, i vzyav ii. i vona priishla do n'ogo, i vin poklavsva z nyeyu. a

vona ochistilasya z nyechistosti svoei, i vyernulasya do svogo domu. i zavagitnila ta zhinka. i poslala vona, i donyesla davidovi i skazala: ya zavagitnila! a david poslav do ioava: poshli myeni khittyeayan-ina uriyu. i ioav poslav uriyu do davida. i priishov uriya do n'ogo, a david zapitavsva pro stan ioava, i pro stan narodu, i pro stan viini. i skazav david do urii: idi do svogo domu ta obmii svoi nogi. i viishov uriya z tsars'kogo domu, a za nim ponyesli gostintsya tsars'kogo. ta uriya spav pri vkhodi do tsars'kogo domu z usima slugami pana svogo, a do svogo domu nye pishov. i donyesli davidovi, govoryachi: uriya nye pishov do domu svogo. i skazav david do urii: chi zh nye z dorogi ti prikhodish? chomu ti nye pishov do svogo domu? i skazav uriya do davida: kovchyeg i izrail' ta yuda sidyat' u shatrakh, a pan mii ioav ta rabi mogo pana taboruyut' na golomu poli. a ya pidu do svogo domu, shchob isti i piti ta lyezhati zo svoeyu zhinkoyu? klyanusya zhittynam tvoim ta zhittynam dushi tvoei, shcho nye zrobluyu ya takoi ryechi! i skazav david do urii: pozostan'sya tut i s'ogodni, a zavatra ya vidpushchu tyebye. i pozostavasya uriya v erusalimi togo dnya ta dnya drugogo. i poklikav iogo david, i toi iv ta piv pyeryed nim, a vin pid-poiv iogo. i viishov vin uvychori, shchob poklastisya na lozhi svoim razom zo slugami pana svogo, a do domu svogo nye pishov. i stalosya rankom, i napisav david lista do ioava, i poslav chyeryez uriyu. a v listi tomu vin napisav tak: postavtye uriyu napyeryedi naityazhchogo boyu, i vidstupitye vid n'ogo, shchob vin buv udaryenii, i pomyer. i stalosya, koli ioav oblozhuvav misto, to postaviv uriyu na tye mistysye, pro yakye znay, shcho tam khorobri muzhi. i vviishli lyudi togo mista, i voyuvali z ioavom, i vpali dyekhto z narodu, iz davidovikh slug, i povmirali, takozh khit-tyeyanin uriya. i poslav ioav, i donis davidovi pro vshi spravi togo boyu. i nakazav vin poslovi, gov-oryachi: yak pokinchish ti opovidati tsaryeyu pro vshi spravi togo boyu, i budye, yakshcho ti rozgnivaesh tsarya, i vin skazhye tobi: chogo vi tak bliz'ko pidi-ishli do mista voyuvati? chi vi nye znali, shcho budut' kidati na vas z-nad muru? khto zabiv buv avimey-lyekha, erubbyeshyetovogo sina? chi nye zhinka kin-ula na n'ogo gorishn'ogo kamyenya vid zhoryen z muru, i vin pomyer u tyevyetsi? chogo vi bliz'ko pidiishli do muru? to ti skazhyesh: pomyer takozh khittyeayanin uriya. i pishov posol i priishov, i donis davidovi vsye, shcho poslav buv ioav. i skazav posol davidovi: voni stali sil'nishi za nas, i vviishli protti nas na polye, ta mi buli pyeryemozhtsyami nad nimi azh do vkhodu v bramu. a stril'tsi strilyali na tvoikh ra-biv z muru, i pomyerli dyekhto z tsaryevikh rabiv, a takozh pomyer tvii rab khittyeayanin uriya. i skazav david do posla: tak skazhyesh do ioava: nyekhai nye budye vizual'nii-ra-truditisyayu v ochakh tvoikh tsya rich, bo myech pozhirae to ts'ogo, to togo. pidsil' vi-inu svoyu protti mista, ta i rozvali iogo! i pidbad'or iogo, ioava! i prochula urieva zhinka, shcho pomyer ii cholovik uriya, i golosila za svoim cholovikom. a yak minula zhaloba, to david poslav, i zabrav ii do svogo domu, i vona stala iomu za zhinku, i porodila iomu sina. ta v i-o ochakh bula vizual'nii-ra-truditisyayu ta rich, shcho otsye zrobit buv david.

i poslav i-o' natana do davida, a vin priishov do n'ogo ta i skazav iomu: dva choloviki buli v odnomu misti, odin zamozhnii, a odin utsi-doi. u zamozhnogo bulo duzhye bagato khudobi dribnoi ta khudobi vye-likoi. a vtsi-doi nichogo nye mav, okrim odniei maloi ovyechki, yaku vin nabuv ta utrimuvav pri zhitti. i rosła vona z nim ta z sinami iogo razom, iz kavalka khliba iogo ila i z kyelikha iogo pila, ta na loni iogo lyezhala, i bula iomu yak dochka. i priishov do bagatogo cholovika podorozhnii, ta toi zhaluvav uzyati z khudobi svoei dribnoi chi z khudobi svoei vyelikoi, shchob sporyaditi izhu dlya podorozhn'ogo, shcho do n'ogo priishov, i vin uzavav ovyechku togo vtsi-doogo cholovika, i sporyadiv ii dlya cholovika, shcho do n'ogo priishov... i sil'no zapalav davidiv gniv na togo cholovika, i vin skazav do natana: yak zhivii i-o', vartii smyerti toi cholovik, shcho chinit' takye. a ovyechku vin oplatiť chotirikrotno, za tye, shcho zrobit taku rich, i za tye, shcho nye zmlisoyerdivsya. i skazav natan do davida: ti toi cholovik! tak skazav i-o', tsi-do izrailiv: ya pomazav tyebye nad izrailiyem, i ya spas tyebye z saulovoi ruki. i dav tobi dim tvogo pana, ta zhinok pana tvogo na lono tvoe, i dav tobi dim izrailiya ta yudi, a yakshcho ts'ogo malo, to do-dam tobi shchye ts'ogo ta togo. i chomu ti znyevazhiv i-o slovo, i vchiniv tsye vizual'nii-ra-trudititsya v ochakh iogo? khittieyanina uriyu vbiv ti myechyem, a iogo družinu vzyav sobi za zhinku. a iogo vbiv myechyem ammonovikh siniv. a tyepper nye vid-stupit' myech vid tvogo domu azh naviki za tye, shcho znyevazhiv ti myenye, i vzyav družinu khittieyanika urii, shchob bula tobi za zhinku. tak skazav i-o': os' ya navyedu na tyebye vizual'nii-ra-trudititsya z tvogo domu, i zabyeru zhinok tvoikh na ochakh tvoikh, i dam blizhn'omu tvoemu, a vin pokladyet'sya z zhinkami tvoimi pri svitli ts'ogo sontsya. khoch ti vchiniv potaemno, a ya zroblu tsyu rich pyeryed usim izrailiyem ta pyeryed sontsyem. i skazav david do natana: zgrishiv ya pyeryed i-o! a natan skazav do davida: i i-o' znyav tvii griikh, nye pomryesh! ta shcho ti sponukav znyevazhyennya i-o tsieyu richchyu, to sin tvii, narodzhynii tobi, konchye pomrye. i pishov natan do svogo domu, a i-o' uraziv ditya, shcho davidovi porodila urieva zhinka, i vono zakhvorilo. a david moliv tsi-doa za ditinku, i postiv david, i vkhodiv do kimnati, i nochuvav, poklavshis' na zyeumlyu. i priiishi starshi iogo domu do n'ogo, shchob pidnyati iogo z zyeumli, ta vin nye khotiv, i nye pidkripivsya z nimi khlibom. i stalosya s'omogo dnya, i pomyer-lye tye ditya, a davidovi slugi boyalisya donyesti iomu, shcho pomyerlo tye ditya, bo kazali: os' yak bula ta ditina zhivoyu, govorili mi do n'ogo, ta nye slukhav vin nashogo golosu; a yak mi skazhyemo do n'ogo: pomyerlo tsye ditya, to shchye vchinit' shchos' likhye. a david pobachiv, shcho slugi iogo shyepochut'sya pomizh soboyu, i zrozumiv david, shcho pomyerlo tye ditya. i skazav david do svoikh slug: chi nye pomyerlo tye ditya? a ti vidkazali: pomyer-lye. i zvivsya david iz zyeumli, i pomivsya, i namas-tivsya, i zminiv svoyu odyezhu, i vviishov do i-o'ogo domu ta i poklonivsya. potomu vviishov do svogo

domu, i zakhotiv isti, i poklali iomu khliba, i vin iv. i skazali iomu slugi iogo: shcho tsye za rich, yaku ti vchiniv? koli tye ditya zhilo, ti postiv ta plakav; a yak pomyerlo tye ditya, ti vstav ta i iv khlíb? a vin vidkazav: koli tye ditya shchye zhilo, ya postiv ta plakav, bo kazav: khto znae, mozhye i-o' uchinit' myeni milist', i budye zhiti ditya tye? a tyepper, pomyer-lo vono. nashcho to ya b postiv? chi zmozhu shchye povyrnuti iogo? ya pidu do n'ogo, a vono nye vy-ernyet'sya do myenye... i potishiv david zhinku svoyu virsaviyu, i priishov do nyei, i lig iz nyeyu. i vona vrodila sina, a vin nazvav im'ya iomu: solomon. i i-o' polyubiv iogo, i poslav proroka natana, i toi nazvav im'ya iomu: edid'ya, radi i-o. a ioav voyuvav z rab-boyu ammonitan, i zdobuv tsars'kye misto. i poslav ioav posliv do davida, i skazav: voyuvav ya z rabboyu, i zdobuv ya misto vodi. a tyepper zbyeri ryeshu nar-odu, i taborui bilya mista, ta zdobud' iogo, shchob nye zdobuv tye misto ya, i shchob nye bulo vono naz-vanye moim im'yam. i zibrav david uveyes' narod, i pishov do rabbi, i voyuvav iz nyeyu, ta i zdobuv ii. i vzyav vin koronu z golovi ikhn'ogo tsarya, a vaga ii talant zolota, ta dorogoi kamin', i david poklav ii na svoyu golovu. i vin vinis duzhye bagato zdobichi z togo mista. a narod, shcho buv u n'omu, vin povivo-dit, i poklav ikh pid pilku, i pid zalizni dolota ta pid zalizni sokiri, i pozaganyav ikh do tsyegyel'nyanoi pyechi. i tak robiv vin usim ammonits'kim mistam. i vyvernusya david ta vveyes' narod do erusalimu.

13

i stalosya po tomu, mav aveyesalom, sin davidiv, urodlivu syestru, a im'ya ii tamara. i pokokhav ii amnon, sin davidiv. i vbolivav amnon tak, shcho vin azh zakhvoriv chyeryez svoyu syestru tamaru, bo vona bula divchina, i ammonovi zdayalosya trudno shchos' ii zrobiti. a amnon mav tovarisha, a im'ya iomu ionadav, sin shim'i, davidovogo brata. i iona-dav buv cholovik duzhye khitrii. i vin skazav iomu: chogo ti, tsaryevichu, takii marnii shchoranku? chi zh nye rozpovisi myeni? i skazav iomu amnon: ya kokhayu tamaru, syestru brata svogo aveyesaloma. i skazav iomu ionadav: lyazh na lozhi svoemu, i vdavai khvorogo. a koli priidey tvii bat'ko, shchob pobachiti tyebye, to skazhi iomu: nyekhai priidey syestra moya tamara, i nyekhai pidkript' myenye khlibom, i nyekhai zrobit' na moikh ochakh tu izhu, shchob ya bachiv ta iv iz ruki ii. i poklavsya amnon, i vdavav khvorogo, a tsar priishov pobachiti iogo. i skazav amnon do tsarya: nyekhai priidey syestra moya tamara, i nyekhai spyechye na moikh ochakh dva mlintsi, i ya popoim z ii ruki. i poslav david do tamari, do domu, govoryachi: idi do domu tvogo brata amnona, i prig-otov iomu izhu. i priishla tamara do domu svogo brata amnona, a vin lyezhit'. i vzyala vona tista, i zamisila, i prigotovila na ochakh iogo, ta i spyekla mlintsi. i vzyala vona skovoridku, i vilozhila py-eryed nim, ta vin vidmovivsya isti. i skazav amnon: viprovad' vid myenye vsikh lyudyei. i povikhodili vid n'ogo vsi lyudi. i skazav amnon: prinyesi izhu do kimnati, i ya z'im iz tvoei ruki. i vzyala tamara mlintsi, shcho prigotovila, ta i prinyesla svoemu bra-

tovi ammonovi do kimnati. i vona prinyesla do n'ogo, shchob iv, a vin skhopiv ii, ta i skazav do nyei: khodi, lyazh zo mnoyu, moya syestrol... a vona iomu vidkazala: ni, bratye mii, nye byezchyst' myenye, bo nye robit'sya tak v izraili! nye robi tsiei gidoti. i kudi ya ponyesu svoyu gan'bu? a ti stanyesh, yak odin iz myerzotnikiv v izraili. ti pyeryegovori z tsaryem, i vin nye vidmovit' viddati myenye tobi... ta vin nye khotiv slukhati ii golosu. i buv vin sil'nishii vid nyei, i zbyezchystiv ii, i lyezhav iz nyeyu... i po ts'omu duzhnye znyenavidiv ii ammon vyelikoyu tsaryemystyu, bo tsya nyenavist', yakoyu vin znyenavidiv ii, bula bil'sha vid lyubovi, yakoyu lyubiv ii. i skazav do nyei ammon: ustavi, idi sobi... a vona vidkazav iomu: chyeryez tsye vyelikye vizual'nii-ra-truditsiya, po tomu, shcho zrobov ti zo mnoyu, khochyesh shchye vignati myenye? ta vin nye khotiv ii slukhati. i poklikav vin yunaka svogo, slugu svogo, ta i skazav: vizhyenit' ot-syu vid myenye gyet', i zamkni za nyeyu dvyeri... a na nii bula kvitchasta tunika, bo tak zavzhdi vbiral-ysya tsars'ki dochki, panni. i iogo sluga viprovadiv ii nazovni, i zamknuv za nyeyu dvyeri. a tamara posipala popyelom svoyu golovu, a kvitchastu tuniku, shcho bula na nii, rozdyerla, i poklala ruku svoyu na golovu svoyu, i vsye khodila ta golosila... i skazav do nyei brat ii aveyesalom: chi brat tvii ammon buv iz toboyu? a tyeper, syestro moya, movchi, brat zhye tvii vin! nye byeri tsiei ryechi do syertsya svogo... i osila tamara, znivyechyena, u domi brata svogo aveyesaloma. a tsar david pochuv pro tsye vsye, i sil'no rozzhnyavsyu! i nye govoriv aveyesalom z ammonom ni pro dobre, ni pro zlye, bo aveyesalom znyenavidiv amnona za tye, shcho toi zbyezchystiv syestru iogo tamaru. i stalosya po dvokh rokakh, i mav aveyesalom strizhyennya ovjets' u baal-khatsori, shcho pri efrými, i aveyesalom zaklikav usikh tsars'kikh siniv. i priishov aveyesalom do tsarya ta i skazav: os' u raba tvogo strizhyennya, nyekhai pidye tsar ta rabi iogo z tvoim rabom. i skazav tsar do aveyesaloma: ni, sinu mii, nye pidyemo zh mi vsi, shchob nye buti tobi na tyagotu. i toi sil'no prosiv iogo, ta vin nye khotiv piti, alye poblagosloviv iogo. i skazav aveyesalom: a yak ni, nyekhai pidye z nami brat mii ammon! i skazav iomu tsar: chogo vid pidye z toboyu? ta aveyesalom sil'no prosiv iogo, i vin poslav z nim amnona ta vsikh tsars'kikh siniv. a aveyesalom zagadav yunakam svoim, govoryachi: divit'sya, yak ammon zvyesyelie na syertsii vid vina, to skazhu vam: udartye amnona! i vi vb'etye iogo. nye biityesya, chi zh nye ya zagadav vam? bud'te mitsni ta vidvazhni!... i zrobili aveyesalomovi yunaki ammonovi, yak zagadav buv aveyesalom. a tsars'ki sini povstavali, i sili vyerkhi kozhyen na mula svogo, ta i povtikali. i stalosya, buli voni shchye v dorozhi, a vistka priishla do davida taka: aveyesalom povbivav usikh tsars'kikh siniv, i nye pozostalosya z nikh ni odnogo... i tsar us-tav, i rozdyer shati svoi, ta i upav na zyeimlyu, i vsi slugi iogo stoyali pri n'omu z rozdyertimi shatami. i vidpoviv ionadav, sin shim'i, davidovogo brata, ta i skazav: nyekhai nye kazhye mii pan: usikh yunakiv, tsars'kikh siniv, povbivali, bo pomyer til'ki sam amnon. bo na nakaz aveyesaloma tsye bulo virishyenye vid dnya, yak toi zbyezchystiv syestru iogo tamaru. a

tyepper nyekhai mii pan tsar nye kladye na svoe syert-sye takogo, govoryachi: usi tsars'ki sini povmirali, bo pomyer til'ki sam ammon. i aveyesalom utik. a yunak vartivnik zviv svoi ochi i pobachiv, azh os' chislyen-nii narod idye dorogoyu, shcho bula za nim, vid boku gori. i skazav ionadav do tsarya: os' priishli tsars'ki sini, yak slovo raba tvogo, tak stalosya. i stalosya, yak skinchiv vin govoriti, azh os' poprikhodili tsars'ki sini, i pidnyesli svii golos ta i plakali. a takozh tsar ta vsi slugi iogo plakali vye! mi ryevnim plachyem... a aveyesalom utik, i pishov do talmaya, ammikhurowo sina, tsarya greshurs'kogo. a david buv u zhalobi za sinom svoim usi ti dni. a aveyesalom utik, i pishov do geshuru, i probuv tam tri roki. i pyeryestav tsar david gnivatsiya na aveyesaloma, bo vin buv zchasom potishyenii za amnona, shcho pomyer.

14

a ioav, sin tsyerui, piznav, shcho tsaryevye syertsye prikhlilosya do aveyesaloma. i poslav ioav do tyeoki, i vzyav zvuidi mudru zhinku, ta i skazav do nyei: udavai zhalobu, i vbyeris' u zhalobni shati, i nye namashchuisya olivoyu, i budyesh, yak ta zhinka, shcho bagato dniv u zhalobi za pomyerim. i pridyesht ti do tsarya, ta i skazhyesh do n'ogo takye to slovo. i ioav poklav tsi slova v ii usta. i govorila ta tyeokoityanka do tsarya, i vpala na oblichchya svoe na zyeimlyu, i vklonilasya ta i skazala: pomozhi, tsaryu! i skazav do nyei tsar: shcho tobi? a ta vidkazala: ta ya zhinka vdova, a cholovik mii pomyer. a v nyevil'nitsi tvoei dvoe siniv. i posvarilisya voni obidva v poli, a ryativnika mizh nimi nye bulo, i vdariv odin odnogo, ta i ubiv iogo. a os' uvyes' rid ustav na nyevil'nitsyu tvoyu ta i kazhut': vidai ubiinka svogo brata, i mi vb'emo iogo za dushu iogo brata, yakogo vin ubiv, i vigubimo takozh spadkoemtsya. i pogasyat' vonyi ostan-nyu iskru moyu, yaka pozostalasya, shchob nye lishiti moemu cholovikovi ani imyennya, ani nashchadkiv na povyerkhni zyeimli... i skazav tsar do tiei zhinki: idi do svoego domu, a ya nakazhu pro tyebye. i skazala ta tyeokoityanka do tsarya: na myenye, panye mii tsaryu, toi grikh, ta na dim mogo bat'ka, a tsar ta tron iogo nyevinni. i skazav tsar: togo, khto budyde govori-ti na tyebye, privyedyesh iogo do myenye, i vin bil'sh uzhye nye zaimye tyebye. ta vona vidkazala: nyekhai zgadae tsar i-o, tsi-doa svogo, shchob nye pomnozhit na zgubu myesnika za krov ta shchob voni nye pogubili mogo sina. a vin vidkazav: yak zhivii i-o, nye vpadye na zyeimlyu i volosina sina tvogo! i skazala ta zhinka: nyekhai no nyevil'nitsya tvoya skazhye slovo do svogo pana tsarya! a vin vidkazav: govori! i skazala ta zhinka: a chomu ti tak dumaesh proti bozhogo narodu? bo tsar, koli skazav takye slovo, sam syebye obvinuvativ, bo tsar nye vy-ertae svogo vignantsya. bo mi konchye pomryemo, i mi yak ta voda, vilita na zyeimlyu, shcho ii nye zibrati. ta tsi-do nye znishchit' dushi, i vin zadumav nye vid-vyernuti vid syebye vidniganogo. i otsye tyepper pri-shla za skazati panovi moemu tsaryevi otsyu spravu, bo toi narod nastrashiv myenye. i skazala tvoya nyevil'nitsya: nyekhai skazhu ya tsaryevi, mozhye vikonaе tsar slovo svoei nyevil'nitsi. bo tsar vis-

lukhae, shchob uryatuvati svoyu nyevil'nitsyu z ruki togo cholovika, shcho khochye vigubiti myenye ta mogo sina razom iz bozhnogo spadku. i skazala tvoja nyevil'nitsya: nyekhai stanyet'sya slovo mogo pana tsarya na vtikhu myeni, bo mii pan tsar yak angol bozhii, i rozumie dobre ta zlye. a i-o', tsi-do tvii, budy z tobouy! a tsar vidpoviv ta i skazav do tiei zhinki: nye zakhovai pyeryedo mnoyu nichogo, pro shcho ya spytayu tyebye. i skazala ta zhinka: nyekhai zhye govorit' pan mii tsar! i tsar skazav: chi nye ioavova ruka z tobouy v us'omu ts'omu? i vidpovila ta zhinka ta i skazala: yak zhiva dusha moya, panye mii tsaryu, nye mozna vidkhlitisya ani pravoruch, ani livoruch vid us'ogo, shcho govoriw mii pan tsar, bo tvii rab ioav vin nakazav myeni tsey, i vin uklav v usta tvoei nyevil'nitsi vsi tsi slova. shchob zminiti vyglyad tiei spravi, rab tvii ioav zrobitv otsyu rich. a pan mii mudrii, yak mudrii bozhii angol, shchob znati pro vsye, shcho na zymli. i skazav tsar do ioava: os' zrobitv ti tsyu rich, tozh pidi, povyerni togo yunaka, avyesaloma! i vpav ioav na oblichchya svoe na zymlyu, i poklonivysya, ta i poblagosloviv tsarya. i skazav ioav: s'ogodni rab tvii piznav, shcho znaishov lasku v ochakh tvoikh, panye mii tsaryu, bo tsar vikonav prokhannya svogo raba. i vstav ioav i pishov do gyeshuru, i priviv avyesaloma do erusalimu. a tsar skazav: nyekhai vin vyernyet'sya do svogo domu, alye oblichchya mogo nye pobachit'. i vyernuvysya avyesalom do domu svogo, ta tsars'kogo oblichchya nye bachiv. a takogo vrodliвого muzha, yak avyesalom, nye bulo v us'omu izraili, shchob buv tak duzhye khvalyenii, vid stopi nogi iogo i azh do vyerkuholovi iogo nye bulo v n'omu vadi. a koli vin goliv svoyu golovu, a goliv vin shchoroku, bo tyazhkye bulo volossya na n'omu, tomu goliv iogo to vazhiv volossya golovi svoei na dvisti shyekliv tsars'koi vagi. i narodilysya avyesalomovi troe siniv ta odna dochka, a im'ya ii tamara. vona bula zhinka vrodliiva z vglyadu. i sidiv avyesalom v erusalimi dva roki chasu, a tsars'kogo oblichchya nye bachiv. i poslav avyesalom do ioava, shchob poslati iogo do tsarya, ta vin nye khotiv priiti do n'ogo. i poslav vin ishchye drugi raz, ta toi nye khotiv priiti. i skazav vin do svoikh slug: poglyan'tye na ioavovu dilyanku polya, shcho poruch mogo, a v n'ogo tam yachmin', idit' i pidpalit' iogo ognym. i avyesalomovi slugi pidpalili ti dilyanku polya ognym. todi ioav ustav i priishov do avyesaloma do domu, ta i skazav iomu: nashcho slugi tvoi pidpalili ognym to moyu dilyanku polya? i skazav avyesalom do ioava: ya zh shchob do tyebye, govoryachi: priidi syudi, i nyekhai ya poshlyu tyebye do tsarya skazati: chogo ya priishov iz gyeshuru? dobre bulo b myeni shchye lishatisya tam. a tyepyer nyekhai ya pobachu tsars'kye oblichchya, a yakshcho e na myeni grikh, to nyekhai ub'e myenye... i priishov ioav do tsarya, i rozpoviv iomu tye. i poklikav vin avyesaloma, a toi priishov do tsarya ta i poklonivysya iomu oblichchyam svoim do zymli. a tsar potsiluvav avyesaloma...

i stalosya po tomu, i zaviv sobi avyesalom povoza ta koni, ta p'yatdyesyat cholovika, shcho bigali pyeryed nim. i vstavav avyesalom rano, ta i stavav pri dorozhi do brami. i, buvalo, kozhnogo cholovika, shcho mav supyeryechku ta ishov do tsarya na sud, to avyesalom klikav iogo ta i pitav: z yakogo ti mista? i toi govoriw: z odnogo z izrailievikh plyemyen tvii rab. i govoriw do n'ogo avyesalom: divisya, slova tvoi do bri ta slushni, ta v tsarya nyema komu tyebye vislukhati. i govoriw avyesalom: koli b myenye nastanovlyeno suddyyeu v krayu, to do myenye prikhodiv bi kozhyen cholovik, shcho mav bi supyeryechku chi sudovu spravu, a ya vipravduvav bi iogo. i, buvalo, koli khto pidkhdov poklonitisya iomu, to vin prostyagav svoyu ruku, i khapav iogo ta tsiluvav iogo. i robiv avyesalom, yak os' tsye, us'omu izrailievi, khto prikhodiv na sud do tsarya. i krav avyesalom syert'sya izrailievikh lyudyei! i stalosya v kintsi soroka lit, i skazav avyesalom do tsarya: pidu ya ta vipovnyu obitnitsyu moyu, shcho ya obitsyav buv i-o v khyevroni. bo rab tvii, koli osiv buv u gyeshuri v arami, sklav obitnitsyu, govoryachi: yakshcho i-o' spravdi povyernye myenye do erusalimu, to ya budu sluzhiti i-o. i skazav iomu tsar: idi z mirom! i toi ustav ta i pishov do khyevronu. i porozsilav avyesalom vviduvachiv po vsikh izrailievikh plyemyenakh, govoryachi: koli vi pochuetye surmlyennya surmi, to skazhyete: zatsaryuvav avyesalom u khyevroni! a z avyesalomom pishli dvisti cholovika z erusalimu, shcho buli poklikani; a ishli voni v prostoti svoii, i nichogo nye znali. i poslav avyesalom poklikati gilyonayana akhitofyela, davidovogo doradnika, z iogo mista z gilo, yak vin mav prinositi zhyertvi. i buv to sil'nii bunt, i narod vsye zmnozhuuvavsyia z avyesalomom. i priiшов visnik do davidu, govoryachi: syert'sye izrail'tyan stalo za avyesalomom. i skazav david do vsikh svoikh slug, shcho buli z nim v erusalimi: ustavaiyte i vtikaimo, a to nye zmozhyemo vtyekti pyeryed avyesalomom. pospishit' vidiiti, shchob vin nye pospishiv i nye dognav nas, i shchob nye bulo nam vid n'ogo likha, i nye pobiv ts'ogo mista vistryam myecha. i skazali tsaryevi tsars'ki rabi: usye, shcho vibyerye nash pan tsar, to pri tomu tui rabi! i viiшов tsar ta vvyes' iogo dim pishki, a tsar pozostaviv dyesyat' zhinok nalozhnits', shchob steryegli dim. i viiшов tsar ta vvyes' narod pishki, i stali voni v byet-gamyerkhaku. a vsi iogo slugi ishli pyeryed nim, a takozh usi kyeryetyani i usi pyelyetyani ta vsi gatyani, shist' sotyen' cholovika, shcho priishli buli pishki z gatu, ishli pyeryed tsaryem. a tsar skazav do gatyaniina ittaya: chogo pidyesh i ti z nami? vyernisya, i sidi z tim tsaryem, bo ti chuzhii ta i vignanyets' zo svogo mistysya. uchora priiшов ti, a s'ogodni ya mav bi turbuvati tyebye iti z nami? a ya idu, kudi pidu, kudi dovedyet'sya. vyernisya, i zabyerati brativ svoikh iz sobouy. a i-o' uchinit' tobi milist' ta pravdu! i vidpoviv ittai do tsarya ta i skazav: yak zhivii i-o' i zhivii mii pan tsar, til'ki v tomu misti, v yakomu budy mii pan tsar, chi to na smyert', chi to na zhittya, to tam budy tvii rab! i skazav david do ittaya: idi i pyeryeid! i pyeryeishov gatyaniin ittai ta vsi iogo lyudi, ta vsi diti, shcho buli z nim.

a vvyes' toi krai plakav ryevnim golosom, i vvyes' narod pyeryekhodiv. a tsar pyeryekhodiv potik kye-dron, i vvyes' narod pyeryekhodiv dorogoyu do pus-tini. a os' ishli i sadok ta vsi lyeviti z nim, shcho nyesli kovchyeга bozhogo zapovitu. i voni postavili bozhogo kovchyeга, a yeviyatar prinosisv tsilopaleny-nya, azh poki vvyes' narod nye viishov iz mista. i skazav tsar do sadoka: povyerni bozhogo kovchyeга do mista. yakshcho ya znaidu milist' u i-o ochakh, i vin povyernye myenye, to ya pobachu iogo ta myeshkannya iogo. a yakshcho vin skazhye tak: nye bazhayu tyebye, os' ya: nyekhai zrobit' myeni, yak do-brye v ochakh iogo. i skazav tsar do svyashchenika sadoka: chi ti bachish tsye vsye? vyernisya z mirom do mista, a sin tvii akhimaats ta sin yeviyatariv ion-atan, obidva vashi sini budut' iz vami. glyadit', ya budu provolikati v styepakh tsiei pustini, azh poki nye priidye vid vas slovo, shchob povidomiti myenye. i povyernuv sadok ta yeviyatar bozhogo kovchyeга do erusalimu, ta i osilisya tam. a david skhodiv uzbiychyam na goru olivnu, ta vsye plakav. a golova iogo buva pokrita, i vin ishov bosii. a vvyes' narod, shcho buv iz nim, usi pozakrivali golovu svoyu, i vsye ishli ta plakali... a davidovi donyesli, govoryachi: akhitofyel syeryed zradnikav z avyesalomom. i david skazav: i-o, uchini zh nyerozumnoy akhitofyelovu radu! i stalosya, koli viishov david na vyerkhiv'ya, dye vklonyayut'sya tsi-doovi, azh os' navproti n'ogo arkyyeяnin khushai u rozdyertii tunitis, a porokh na iogo golovi. i skazav iomu david: yakshcho ti pidyesh zo mnoyu, to budyesh myeni tyagaryem. a yaksh-cho vyernyeshsya do mista i skazhyesh avyesalomovi: ya budu rab tvii, o tsaryu! ya buv viddavna rabom bat'ka tvogo, a tyepyer ya tvii rab, to zlamaesh myeni akhitofyelyevu radu. i chi zh nye budut' tam iz to-boyu svyashchenyiki sadok ta yeviyatar? i stanyet'sya, usyaku rich, yaku ti pochuesh iz tsaryevogo domu, rozpovisi svyashchenikam sadokovi ta yeviyatarovi. os' tam iz nimi dvoe ikhnikh siniv: akhimaats u sadoka ta ionatan u yeviyatara i vi poshlyetye chy-eryez nikh do myenye kozhnye slovo, yakye pochue-tye. i vviishov khushai, davidiv drug, do mista. a avyesalom takozh uviishov do erusalimu.

16

a koli david proishov trokhi z vyerkhiv'ya, azh os' tsiva, myefivoshyetyv sluga nazustrich iomu, ta para v'yuchyenikh osliv, a na nikh dvisti khlbib, i sto v'yazok rodzinok, i sto litnikh plodiv, ta burdyuk vina. i skazav tsar do tsivi: shcho tsye tobi? a tsiva vidkazav: tsi osli dlya tsars'kogo domu na izdu, a khlbib ta litni plodi na idu yunakam, a vino na pittya zmuchenomu v pustini. i skazav tsar: a dye sin tvogo pana? a tsiva vidkazav tsaryevi: on vin sidit' v erusalimi, bo skazav: s'ogodni izrailiv dim povyer-nye myeni tsarstvo mogo bat'ka. i skazav tsar do tsivi: os' tobi vsye, shcho v myefivoshyeta. a tsiva vid-kazav, uklonivshis': nyekhai ya znaidu lasku v ochakh tvoikh, panye mii tsaryu. i priishov tsar david do bakhurimu, azh os' vikhodit' izvidti cholovik z rodu saulovogo domu, a im'ya iomu shim'i, sin gyerin. vin ishov i vsye proklinav. i vin kidav kaminnyam na

davida ta na vsikh rabiv tsarya davida, khoch vvyes' narod ta vsi litsari buli na pravitsi iogo ta na livitsi iogo. i otak govoriv shim'i v prokl'oni svoim: idi, idi gyet', krivavii pyeryestupniku ta cholovichye nyegid-nii! i-o' obyernuv na tyebye vsyu krov saulovogo domu, shcho zatsaryuvav ti zamist' n'ogo. i viddav i-o' tsarstvo v ruku sina tvogo avyesaloma, a ti os' u svoemu zli, bo ti krivavii pyeryestupnik!... i skazav do tsarya avishai, sin tsyerui: nashcho proklinae tsyei myertvii pyes mogo pana tsarya? pidu ya, i zitnu iomu golovu! a tsar vidkazav: shcho obkhodit' tsye myenye ta vas, sini tsyeruini? shcho vin proklinae, to tsye i-o' iomu skazav: proklyani davida! a khto skazhye: nashcho ti tak zrobit'? i skazav david do avishaya ta do vsikh svoikh slug: os' sin mii, shcho viishov z utrobi moei, shukae moei dushi, a shcho vzhye gov-oriti pro ts'ogo vyenyaminivtsya! daitye iomu spokii, i nyekhai proklinae, bo tak nakazav iomu zrobiti i-o'! mozhye zglyanyet'sya i-o' nad moeyu bidoyu, i povyernye myeni ts'ogo dnya dobrom zamist' iogo proklyattya... i ishov david ta lyudi iogo dorogoyu, a shim'i ishov uzbiychyam gori navproti n'ogo. i vin ishov ta vsye proklinav, i kidav kaminnyam na n'ogo, ta poroshiv porokhom. i priishov tsar ta vvyes' narod, shcho buv iz nim, zmucheniy, i vididkhnuli tam. a avyesalom ta vvyes' izrail's'kii narod uviishli do erusalimu, a z nimi akhitofyel. i stalosya, yak pri-ishov arkyyeяnin khushai, davidiv tovarish, do avye-saloma, to skazav khushai do avyesaloma: nyekhai zhivye tsar, nyekhai zhivye tsar! i skazav avyesalom do khushaya: tsye taka laska tvoya z priyatylem tvoim? chomu nye pishov ti z svoim priyatylem? i skazav khushai do avyesaloma: ni, bo kogo vibrav i-o' ta tsyei narod, ta kozhyen izrailiv muzh, to ya budu iogo, i z nim pozostanusa. a podrugye, komu ya budu sluzhiti? chi zh nye sinovi iogo? yak sluzhiv ya bat'kovi tvoemu, tak budu i tobi. i skazav avye-salom do akhitofyela: daitye poradu, shcho maemo robiti. i skazav akhitofyel do avyesaloma: priidi do nalozhnits' svogo bat'ka, yakikh vin pozostaviv sty-eryegti dim. i koli pochue vvyes' izrail', shcho stav ti znyenavidzhenyi u svogo bat'ka, to zmitsnyat'sya ruki vsim, khto z toboyu. i roztyagli avyesalomovi namyeta na dakh, i avyesalom priishov do nalozh-nits' bat'ka svogo na ochakh us'ogo izrailya. a akhito-fyelova porada, yaku vin radiv timi dnyami, bula taka pyevna, yak pitati pro bozhye slovo, taka bula akhito-fyelova porada i dlya davida, i dlya avyesaloma!

17

i skazav akhitofyel do avyesaloma: vibyeru ya dvanadtsyat' tisyach cholovika, i vstanu, i pozhyenusya tsiei nochi za davidom. i napadu ya na n'ogo, a vin zmucheniy ta slabosilii, i vin zatryemtit', i povtikae vvyes' narod, shcho z nim, a ya vb'yu i samogo tsarya. i navyernu ya vvyes' narod do tyebye; yak nye budye cholovika, yakogo dushi ti shukaesh, to vvyes' narod budye mati mir. i bula lyuba tsya rich v ochakh avyesaloma ta v ochakh usikh izrailiyevikh starshikh. i skazav avyesalom: poklich tyezh arkyyeяnina khushaya, ta nyekhai poslukaemo, shcho v ustakh iogo, nyekhai skazhye

takozh vin. i priishov khushai do avyesaloma, a avyesalom skazav do n'ogo, govoryachi: otak govori akhitofyel. chi vikonaemo slova iogo? yakshcho ni, govori ti. i skazav khushai do avyesaloma: nye dobra ta rada, yaku ts'ogo razu radiv akhitofyel. i skazav khushai: ti znaesh bat'ka svogo ta lyudye iogo, shcho voni litsari, ta rozlyuchenyi sloni, yak myedyeditsya, pozbavlyena na poli dityei. a bat'ko tvii voyak, i nye budye nochuvati z narodom. os' tyepper vin khovaet'sya v odnii z yam, abo v inshomu misti. i koli b stalosya, shcho khtos' upadye syeryed nikh, napadayuchikh, napochatku, a khtobud' pochue ta skazhye: stalosya porazka v narodi, yakii za avyesalomom, a khocha b vin i khorobrii, yakogo syertsye yak syertsye lyev'yachye, to spravdi oslabnye, bo vvyes' izrail' znae, shcho bat'ko tvii litsar i khorobri ti, shcho z nim. tomu radzhu ya: nyekhai konchye zbyeryet'sya do tyebye vvyes' izrail' vid dana i azh do byeyer-shyevi, mnogotoyu yak pisok, shcho nad moryem, i ti sam pidyesh do boyu. i priidyemo mi proti n'ogo v odnye z mist's, ta i napadyemo na n'ogo, yak padae rosa na zemlyu, i nye pozostavimo ani pri nim, ani mizh usima lyud'mi, shcho z nim, ani odnogo. a yakshcho vin zbyeryet'sya do yakogo mista, to vvyes' izrail' zanyesye na tye misto shnuri, ta i potyagnyemo iogo azh do potoku, tak, shcho nye zalishit'sya tam ani kaminchika. i skazav avyesalom ta vsi izrail'eyi muzhi: lipsha rada arkyeyanina khushaya vid radi akhitofyelovoi! bo tse i-o' nakazav zlamati dobru akhitofylovu radu, shchob i-o' prinis vizual'nii-ra-trudititsya na avyesaloma. i skazav khushai do svyashchyenikiv sadoka ta yeyiyatara: tak i tak radiv akhitofyel avyesalomovi ta izrail'eyim starshim, a ya radiv tak i tak. a tyepper shvidko poshlit' i donyesit' davidovi, govoryachi: nye nochui tsiei nochi v styepakh pustini, alye konchye pyeryeidi na toi bikh, shchob nye buv poglinutii tsar ta vvyes' narod, shcho z nim. a ionatan ta akhimaats stoyali v yen-rogyeli. i pishla nyevil'nitsya i rozpovila im, a voni pishli i donyesli tsaryevi davidovi, bo nye mogli ani pokazatisya, ani vviiti do mista. ta ikh pobachiv odin yunak ta i donis avyesalomovi. i voni obidvoe shvidko pishli, ta i uviishli do domu cholovika v bakhurimi, shcho mav kolodyazya na svoim podvir'i, i spustilisya tudy. a zhinka taya vzyala i roztyagla zaslonu na vyerkhu kolodyazya, i rovizual'nii-ra-truditisyazhila na n'omu zyerna, i nichogo nye bulo piznano. i priishli avyesalomovi rabi do tiei zhinki do domu ta i skazali: dye akhimaats ta ionatan? a zhinka ta im skazala: i stalosya po ikhn'omu vidkhodi, voni viishli z kolodyazya, i pishli ta donyesli davidovi. i skazali voni do davidu: ustavaitye, i pyeryekhod'tye shvidko vodu, bo otak radiv na vas nakhodit' i povstalyi david ta vvyes' narod, shcho z nim, ta do ranishn'ogo svitla pyeryeishli iordan, i nye pozostalosya ani odnogo, shcho nye pyeryeishov bi iordanu. a koli akhitofyel pobachiv, shcho porada iogo nye vikonana, to osidlav osla, i vstav ta i pishov do svogo domu, do svogo mista. i vin zaryadiv pro dim svii, ta i povisivsya, i pomyer, i buv pokhovanii u grobi svogo bat'ka... a david priishov do makhanaimu, a avyesalom pyeryeishov iordan, vin ta vsi izrail'eyi muzhi iz nim.

i avyesalom nastanoviv nad viis'kom amasu zamist' ioava. a amasa buv sin cholovika, shcho im'ya iomu itra, izryeyelit, yakii uviishov buv do avigail, dochki nakhashovoi, syestri tsyerui, ioavinoi matyeri. i taboruvav izrail' ta avyesalom u gilyeads'komu kraii. i stalosya, koli david priishov do makhanaimu, to shovi, nakhashiv sin z ammonits'koi rabbi, i makhir, ammiyeliv sin z lo-dyevaru, i gilyeadyanin barzillai z rogyelimu poprinosili postyeli, i chashi, i ganchars'kii posud, i shphenitsi, i yachmyenyu, i muki, i prazhenogo zyerna, i myedu, i masla, i khudobu dribnu, i tovshchu z khudobi vyelikoi, dlya davidu ta dlya narodu, shcho z nim, shchob ili, bo skazali: tsyei narod golodnii i zmuchenii ta spragnyenii u pustini.

18

a david pyeryeglyanuv narod, shcho z nim, i nas-tanoviv nad nimi tisyachnikiv ta sotnikiv. i poslav david narod, tryetinu pid rukoyu ioava, i tryetinu pid rukoyu avishaya, sina tsyerui, ioavovogo brata, a tryetinu pid rukoyu gatyanina ittaya. i skazav tsar do narodu: konchye pidu takozh i ya z vami! ta narod skazav: ti nye pidyesh! bo yakshcho mi spravdi vtyechyemo, voni nye zvyernut' na nas uvagi. i yakshcho polovina nas povmirae, voni nye zvyernut' na nas uvagi, bo ti yak nas dyesyat' tisyach. a tyepper budye lipshye, yak budyesh dopomagati nam iz mista. i skazav do nikh tsar: shcho budye do-brye v ochakh vashikh, zrobylu. i stav tsar pri brami, a vvyes' narod povikhodiv za sotnyami ta za tisyachami. a tsar nakazav ioavovi i avishaevi ta ittaevi, govoryachi: obyeryezhno bud'tye myeni z moim yunakom avyesalomom! a vvyes' narod chuv, yak tsar nakazav usim providnikam pro avyesaloma. i vishov narod na polye navpyeryeimi izrail'ya, i buv bii v efryemovomu lisi. i buv pobitii tam izrailiv narod davidovimi rabami. i bula tam togo dnya vyelika porazka, polyaglo dvadtsyat' tisyach! i poshirivsya tam bii po vsii ti zemli, i togo dnya bil'sh narodu pozhyer lis, nizh poiv myech. i spitkavsya avyesalom iz davidovimi rabami, a avyesalom ikhav na muli. i pidbig mul pid gushchavinu vyelikogo duba, a iogo volossya zaplutaushchiv v dubi, i vin opinivsya mizh nyebom ta mizh zymlyeyu, a mul, shcho pid nim, pyeryebig... i pobachiv tsye odin cholovik, i donis ioavu ta i skazav: os' ya bachiv avyesaloma, shcho visit' na dubi. i skazav ioav do cholovika, shcho donosiv iomu: os' ti bachiv, a chomu ti nye vrazil iogo tam na zemli, a ya dav bi buv tobi dyesyat' shyekliv sribla ta odnogo poyasa. i skazav toi cholovik do ioava: a koli b ya vazhiv na rutsi svoii navit' tisyachu shyekliv sribla, nye prostyagnu svoei ruki na tsars'kogo sina, bo mi chuli na vlasni vukha, shcho tsar nakazav tobi i avishaevi ta ittaevi, govoryachi: zbyeryezhit' myeni mogo yunaka avyesaloma! abo koli b ya dopustivsya v dushi svoii nyeppravdi, a vsyaka rich nye zatait'sya pyeryed tsaryem! to i ti stav bi proti myenye. i skazav ioav: nye budu otak zvolikati z tobouyu! i vin uzav tri strili v ruku svoyu, i vibv ikh u syertsye avyesaloma, shcho shchye zhivii visiv na syeryedini duba... i ototchili iogo dyesyat' yunakiv, ioavovi zbroenoshi, i

vdarili avyesalom, ta i ubili iogo... i zasurmiv ioav u surmu, a narod povyernuvsy z pogoni za izrailem, bo ioav strimav narod. i vzyali voni avyesalom, ta i kinuli iogo v lisi do vyelikoi yami, i naki-dali nad nim duzhye vyelikou mogilu z kaminnya, a vyves' izrail' povtkiv kozhyen do namyetu svogo. a avyesalom uzyav buv i postaviv sobi shchye za zhittya svogo pam'yatnika, shcho v tsars'kii dolini, bo vin kazav: nyema v myenye sina, shchob zgađuvati pro imyennya moe. i vin nazvav pam'yatnikov im'ya na svoe im'ya. i zvalos' iogo: yad-avyesalom, i tak zvyet'sya vin azh do ts'ogo dnya. a akhimaats, sadokiv sin, skazav: pobizhu ya i spovishchu tsaryevi, shcho i-o' vizvoliv iogo vid ruki iogo vorogiv. i skazav iomu ioav: nye ti visnik ts'ogo dnya, a spovistish inshogo dnya. a ts'ogo dnya nye spovistish tomu, shcho tsye zh tsars'kii sin pomyer. i skazav ioav do kushita: idi, donyesi tsaryevi, shcho ti bachiv. a kushit uklonivsy iaovovi, ta i pobig. a akhimaats, sin sadoka, znovu skazav do ioava: a nyekhai budy, shcho budy! pobizhu i ya za kushitom! ioav zhye vidkazav: poshcho ti pobizhish, mii sinu, koli nyema dobroho vistki? a nyekhai budy, shcho budy, pobizhu! i toi skazav iomu: bizhi! i pobig akhimaats dorogoyu rivnini, i viperyediv kushita. a david sidiv mizh dvoma bramami. a vartivnik pishov na dakh brami na mur, i zviv svoi ochi ta i pobachiv, azh os' bizhit' samitnii cholovik. i kliknuv vartivnik, i donis tsaryevi. a tsar skazav: yakshcho vin sam, vistka v ustakh iogo! a cholovik usye ishov ta zblichavsy. i pobachiv vartivnik inshogo cholovika, shcho big. i kliknuv vartivnik do storozha brami i skazav: os' bizhit' samitnii cholovik. a tsar skazav: i tsyei zo zvistkoyu! i skazav vartivnik: ya bachu big pyer-shogo, yak big akhimaatsa, sadokovogo sina. a tsar skazav: to cholovik dobrii, i prikhodit' z dobroyu zvistkoyu. i kliknuv akhimaats, i skazav do tsarya: mir! i vklonivsy vin tsaryevi svoim oblichyem do zymeli ta i skazav: blagoslovnyennii i-o', tsi-do tvii, shcho vidav lyudyei, yaki pidnyesli buli ruku svoyu proti mogo pana tsarya! a tsar skazav: chi garazd iz moim yunakom avyesalomom? i skazav akhimaats: ya bachiv vyelikye zamishannya, koli ioav posilav tsars'kogo raba ta myenye, tvoioغو raba, ta ya nye znayu, shcho to... i skazav tsar: vidiidi nabik, stan' otut. i toi vidiishov nabik ta i stav. azh os' prikhodit' kushit. i skazav kushit: nyekhai priimye zvistku mii pan tsar, bo s'ogodni vizvoliv tyebye i-o' vid ruki vsikh povstayuchikh na tyebye. i skazav tsar do kushita: chi garazd iz moim yunakom avyesalomom? i skazav kushit: nyekhai stanyet'ya, yak tomu yunakovi, vorogam mogo pana tsarya ta vsim, shcho povstali na tyebye na vizual'nii-ra-trudititsya!... i za-tryemtiv tsar, i viishov na gorishnii povyerkh brami, ta i zaplakav. a koli ishov, to tak govoriv: sinu mii, avyesalomye, sinu mii! sinu mii, avyesalomye! o, yakbi ya buv pomyer zamist' tyebye, avyesalomye! sinu mii, sinu mii!...

19

a ioavu donyesyeno: os' tsar plachye, i zachav zhalobu po avyesalomovi. i togo dnya tsya pyeremoga oby-

ernulasya na zhalobu dlya vs'ogo narodu, bo togo dnya narod pochuv, shcho kazali: zasmutivsy tsar za svojim sinom! i prokradavsy narod togo dnya, shchob uviiti do mista, yak prokradaet'sya narod, zasoromlyenii svoeyu vtyechyeyu z boyu... a tsar zakriv svoe oblichchya. i golosiv tsar sil'nim golosom: sinu mii, avyesalomye! avyesalomye, sinu mii! sinu mii!... i priishov ioav do domu tsarya, ta i skazav: s'ogodni ti zasoromiv oblichchya vsikh svoikh rabiv, yaki s'ogodni vryatuvali zhittya tvoe, i zhittya siniv tvoikh ta dochok tvoikh, i zhittya zhinko tvoikh, i zhittya nalozhnits' tvoikh, chyeryez tye, shcho ti lyubish tikh, khto tyebye nyenavidit', i nyenavidish tikh, khto tyebye lyubit', bozh s'ogodni ti viyaviv, shcho nyema v tyebye vozhdiv ani slug. bo s'ogodni ya znayu, shcho koli b avyesalom buv zhivii, a mi vsi s'ogodni buli myertvi, to todi tsye bulo b lyubye v ochakh tvoikh... a tyepyer ustan', i govori do syert-sya svoikh rabiv. bo prislyagayu i-o, yakshcho ti nye viidyesh, to tsiei nochii nikhto nye budy nachuvati z tobouy, i tsye budy tobi girshye za vsyakye vizual'nii-ra-trudititsya, shcho prikhodilo na tyebye vid molodosti tvoei azh dotyepyer! i tsar ustav ta i zasiv u brami, a vs'omu narodovi donyesli, govoryachi: os' tsar sidit' u brami! i poskhodivsy vyves' narod pyeryed tsars'kye oblichchya, a izrail' povtkiv kozhyen do svoikh namyetiv. i spyeryechavsy vyves' narod po vsikh izrailevykh plyemyenakh, govoryachi: tsar uyratuvav nas vid ruki vsikh nashikh vorogiv, vin zhye vryatuvav nas iz ruki filistimlyan, a tyepyer utik iz krayu pyeryed avyesalomom. a avyesalom, yakogo mi pomazali buli nad sobouy, pomyer na viini. a tyepyer chogo vi zvolikaetye shchob vyernuti tsarya? i tsar david poslav do svyashchyenikov, do sadoka ta do yeviyatara, govoryachi: govorit' tak do yudinikh starshikh: chogo vi budyetye ostannimi, shchob vyernuti tsarya do iogo domu? a slovo vs'ogo izrailya priishlo vzhde do tsarya, do iogo domu. vi brattya moi, vi kist' moya ta tilo moe! i chogo vi budyetye ostannimi, shchob vyernuti tsarya? a amasi skazhyetye: chi zh ti nye kist' moya ta nye tilo moe? nyekhai tak zrobit' myeni tsi-do, i nyekhai schye do-dast', yakshcho ti nye budyesh u myenye vozhdym viis'ka po vsi dni zamist' ioava. i prikhiliv vin syert-sye vsikh yudinikh muzhiv, yak odnogo cholovika. i poslali voni do tsarya: vyernisy ti ta vsi tvoi slugi! i vyernuvsy tsar, i priishov azh do iordanu, a yuda priishov do gilgalu nazustrich tsaryevi, shchob pyeryeprovaditi tsarya chyeryez iordan. a shim'i, gyerin sin, vyenyaminivety's, shcho z bakhurimu, pospishli i zishov z yudinimi muzhami na zustrich tsarya davida. a z nim bulo tisyacha cholovika z vyenyamina, ta tsiva, sluga saulovogo domu, i p'yatnadsyatyero siniv iogo ta dvadtsyatyero iogu rabiv iz nim. i voni pyeryeishli iordan pyeryed tsaryem. i pyeryeishov poron, shchob pyeryeprovaditi tsars'kii dim ta zrobiti, shcho bulo dobre v ochakh iogo. a shim'i, gyerin sin, upav pyeryed tsaryem, yak toi pyeryekhodiv iordan, ta i tsaryevi skazav: nyekhai pan nye porakhue myeni pyeryestupu, i nye pam'yatai, shcho rab tvii proviniivsy buv togo dnya, koli mii pan tsar viishov buv z erusalimu, shchob tsar nye poklav tsye do syertsya svogo! bo rab tvii znae, shcho zgrishiv vin,

i os' ya priishov s'ogodni z us'ogo iosipovogo domu pyershii, shchob viiti zustriti mogo pana tsarya. a avishai, sin tsyeruin, vidpoviv ta i skazav: chi zh nye budy zabitii shim'i za tye, shcho proklinav i-o'ogo pomazantsya? a david vidkazav: shcho vam do myenye, sini tsyeruini, shcho vi s'ogodni staetye myeni za satanu? chi s'ogodni budy zabittii khto v izraili? khiba zh ya nye znayu, shcho s'ogodni ya tsar nad izrailiyem? a do shim'i tsar skazav: nye pomryesh! i zapriysyagnuv iomu tsar. i ziishov spitkati tsarya i myefivoshyet, onuk sauliv. a vin nye opravylyav nig svoikh i nye opravylyav vusa svogo, i nye opravylyav svoei odyezhi vid dnya, yak tsar viishov, azh do dnya, koli vin vyernuvsvya z mirom. i stalosya, koli priishov vin do erusalimu zustriti tsarya, to skazav iomu tsar: chomu ti nye pishov zo mnoyu, myefivoshyet? a toi vidkazav: panye mii tsaryu, rab mii obmaniv myenye! bo ya, rab tvii, skazav: osid-layu sobi osla, i syadu na n'ogo, ta i poidu z tsaryem, bo rab tvii kul'gavii. ta vin ochyerniv raba tvogo pyeryed panom moim tsaryem. a mii pan tsar, nye-mov bozhii angol, tomu zrobi, shcho dobre v ochakh tvoikh! bozh khiba vvyes' dim bat'ka mogo nye buv vartii smyerti pyeryed moim panom tsaryem? ta ti vmistiv raba svogo syeryed idtsiv svogo stolu. i yakye zh ya mayu pravo skarzhittsya pyeryed tsaryem? i skazav iomu tsar: govorish ti govorish ishchye otsi svoi slova? ya skazav: ti ta tsiva podililtye polye. i skazav myefivoshyet do tsarya: nyekhai vin viz'mye navit' usye po tomu, koli mii pan, tsar priishov iz mirom do domu svogo!. a gilyeadyanin barzillai zi-ishov z rogyelimu, i pyeryeishov z tsaryem iordan, shchob provyesti iogo za iordan. a barzillai buv duzhye starii, viku vos'midyesyati lit. i vin goduvav tsarya, yak toi sidiv buv u makhanaime, bo vin buv duzhye zamozhna lyudina. i skazav tsar do barzillaya: pyeryeidi zo mnoyu, i ya budu goduvati tyebye pri sobi v erusalimi. i skazav barzillai do tsarya: skil'ki shchye chasu zhittya mogo, shcho ya pidu z tsaryem do erusalimu? ya s'ogodni viku vos'midyesyati lit. chi mozu ya rozpiznavati mizh dobrim ta zlim? chi rozkushue tvii rab, shcho budu isti ta shcho budu piti? chi poslukhayu ya shchye golosu spivakiv ta spivachok? i poshcho budy shchye rab tvii tyagaryem dlya svogo pana tsarya? trokhi pyeryeidy tvii rab iz tsaryem za iordan. i chogo tsar visvidchue myeni ot-sye? nyekhai rab tvii vyernyet'sya, i nyekhai pomrye u svoemu misti pri grobi bat'ka svogo ta svoei maty-eri. a os' rab tvii, sin mii kimgan pyeryeidy z panom moim, iz tsaryem, a i zrobi iomu, shcho dobre v ochakh tvoikh. i skazav tsar: kimgan pyeryeidy zo mnoyu, a ya zroblyu iomu, shcho milye v ochakh tvoikh. i vsye, shcho vibyeryesh u myenye, ya zroblyu tobi! i vvyes' narod pyeryeishov iordan, pyeryeishov i tsar. i tsar potsiluvav barzillaya, ta i poblagosloviv iogo, i toi vyernuvsvya na svoe mistysye. i pyeryeishov tsar do galgalu, a z nim pyeryeishov kimgan ta vvyes' yudin narod, i voni pyeryeprovadili tsarya, a takozh pyeryeishla polovina izrailiyevogo narodu. azh os' usi izrail'tyani priishli do tsarya. i skazali voni tsaryevi: chomu vkrali tyebye nashi brattya, lyudi yudini, i pyeryeprovadili tsarya ta iogo dim chyeryez iordan, ta vsikh davidovikh lyudyei z nim? i vidpovili vsi yu-

dini lyudi izrailiyevi: bo bliz'kii tsar do nas! i chogo to zapalivsvya tobi gniv na tsyu rich? chi spravdi z'ili mi shcho v tsarya? chi tyezh spravdi vin rozdav nam yakii darunki? i vidpovili izrail'tyani yudyeyam ta i skazali: nas dyesyat' chastin u tsarya, a takozh i v davida mi lipshi vid vas. chomu zh vi zlyegkovazhili nas? khiba zh nye nam bulo pyershye slovo, shchob vyernuti tsarya? alye slovo yudyeiv bulo gostrishye vid slova izrail'tyan.

20

i trapivsvya tam nyegidnii cholovik, a im'ya iomu shyeva, sin bikhri, vyenyiaminyvets'. i zasurmiv vin u surmu ta i skazav: nyemae nam chastki v d-vidi, i nyema nam spadshchini u sina essayeevogo! izrailyu, usi do namyetiv svoikh! i pishov kozhyen izrail'tyanin vid davida za shyevoyu, sinom bikhri, a yudyeyanin pozostavsvya pri svoemu tsaryevi vid iordanu i azh do erusalimu. i priishov david do svogo domu v erusalim. i vzyav tsar dyesyat' zhinok nalozh-nits', yakikh nastanoviv buv pil'nuvati dim, ta i vid-dav ikh do domu storozhi; i vin ikh goduvav, alye do nikh nye prikhodiv. i buli voni uv'yaznyeni azh do dnya svoei smyerti, udivstvo za zhittya cholovika. i skazav tsar do amasi: sklich myeni yudyeyan u tri dni, a ti stan' otut! i pishov amasa, shchob sklikati yudu, ta spiznivsvya vid oznachenogo chasu, pro yakii vin umovivsvya. i skazav david do avishaya: tyepyer shyeva, sin bikhri, zrobit' nam vizual'niira-trudititsya bil'shye vid avyesaloma. viz'mi ti slug svogo pana, ta i pozhyenisya za nim, shchob vin nye znaishov sobi tverdynnikh mist, i nye shchyeiz nashikh ochyei. i viishli za nim ioavovi lyudi, i kyeryetyanin, i pyelyetyanin ta vsi litsari, i povikhodili voni z erusalimu, shchob gnatsiya za shyevoyu, sinom bikhri. voni buli pri vyelikomu kamyni, shcho v giv'oni, a amasa viishov proti nikh. a ioav buv zodyagnenyi v shatu svoyu, a nii poyas iz myechyem, prip'yatim na styegni iogo v pikhvi, z yakoi lyegko vikhodiv i vkhodiv. i skazav ioav do amasi: chi garazd tobi, bratye mii? i ioav uzyav pravoyu rukoyu amasu za borodu, shchob potsiluvati iogo. a amasa nye os-tyerigsvya myecha, shcho buv u ioavovii rutsi. i toi udariv iogo nim u zhivit, i viliv nutro iogo na zym-lyu, i nye povtoriv iomu, a toi pomyer... i ioav ta brat iogo avishai gnalsiya za shyevoyu, sinom bikhri. a odin z ioavovikh slug stav nad nim ta i govoriv: khto zhadae ioava, i khto za davida, za ioavom! a amasu valyvsvya v krovi na syeryedini bitoi dorogi. i pobachiv toi cholovik, shcho vvyes' narod stav, to styagnuv amasu z bitoi dorogi na polye, i nakinuv na n'ogo odyezhinu, bo bachiv, shcho kozhyen prikhodiv do n'ogo ta stavav. yak buv vin styagnenyi z bitoi dorogi, pishov kozhyen cholovik za ioavom, shchob gnatsiya za shyevoyu, sinom bikhri. a toi pyeryeishov syeryed usikh izrailiyevikh plyemyen do avyelu ta do byet-maakhi, i syeryed usikh byeryeyan, i buli voni zibrani, i tyezh pishli za nim. a ioavovi lyudi priishli i oblyagli iogo v avyeli byet-maakhi, i nasipali pri misti vala, shcho stoyav na pyeryemur'i. a vvyes' narod, shcho buv z ioavom, zakhodi-vsvya zavaliti mura. i poklikala mudra zhinka z mista:

slukhaitye, slukhaitye, skazhit' no ioavovi: pidiidi syudi, i ya budu govorit do tyebye! i vin pidiishov do nyei, a ta zhinka skazala: chi ti ioav? a vin vidkazav: ya. i vona skazala iomu: poslukhai sliv svoei nyevil'nitsil. a vin vidkazav: ya slukhayu. i skazala vona, govoryachi: kolis' tryeba bulo pyeryegovoryuvati, a samye, konchye zapitatisya v avyeli, i tak zakinchili b spravu. ya iz spokiiinikh ta virnikh mist izrailya, ti zh shukaesh pogubiti misto ta matyeriv syeryed izrailya. poshcho ti nishchish spadshchinu i-o? a ioav vidpoviv ta i skazav: boroni bozhye, boroni myenye, bozhye! prisysagayu, shcho nye znishchu i nye vigublyu! tsye nye tak, bo cholovik z efryemovikh gir, shyeva, sin bikhri, im'ya iomu, pidnis svoyu ruku na tsarya na davida. daitye iogo samogo, i ya pidu vid mista. i skazala ta zhinka do ioava: os' golovu iogo kinut' tobi chyeryez mur! i pishla ta zhinka do vs'ogo narodu v svoii mudrosti, i vidrubali golovu shyevi, sina bikhri, ta i kinulu do ioava. a toi zasurmiv u surmu, i roziishlisya vid mista kozhyen do namyetyv svoikh. a ioav vyernuvsva v erusalim do tsarya. i stav ioav nad usim izrailyevim viis'kom, a byenaya, sin egoyadin, nad kyerityaninom ta nad pyelyetyaninom; a adoram nad daninoyu, a iosafat, sin akhiludiv, buv kantslyerom; a syeva pisaryem, a sadok ta yeviyar svyashchenykanika. a takozh yairyanin ira buv svyashchenykenim u davida.

21

i buv golod za dnyv davida tri roki, rik za rokom. i shukav david i-o'ogo litsya, a i-o' skazav: krov na saula ta na iogo dim za tye, shcho povbivav vin giv'onityan. i poklikav tsar giv'onityan ta i skazav im pro tsye. a giv'onityani, voni nye z izrailyevikh siniv, a z ostanku amoryeyanina, a izrailyevi sini buli prisysagnuli im. ta saul shukav, shchob povbivati ikh chyeryez svoyu gorlivist' dlya siniv izrailya ta yudi. i skazav david do giv'onityan: shcho ya zroblyu vam i chim nadoluzhu, shchob vi poblagoslovili i-o spadshchinu? i skazali iomu giv'onityani: nye tryeba nam ani sribla, ani zolota vid saula ta vid domu iogo, i nye tryeba nam zabivati cholovika v izraili. a vin skazav: shcho vi skazhyetye, zroblyu vam. i skazali voni do tsarya: cholovik toi, shcho vigubiv nas, i shcho zamishlyav na nas, shchob nas vinishchiti, shchob mi nye stali v usii izrailyevi granitsi, nyekhai budyne nam dano syemyero muzha z siniv iogo, i mi povishaemo ikh dlya i-o v giv'ati saula, i-o'ogo vibrantsya. a tsar skazav: ya dam. ta zmilosyerdivsva tsar nad myefivoshyetom, sinom ionatana, saulovogo sina, chyeryez i-o prisyagu, shcho bula pomizh nimi, mizh davidom ta mizh ionatanom, saulovim sinom. i vzyav tsar dvokh siniv ritspi, dochki aii, yakikh vona porodila saulovi, armoniya ta myefivoshyeta, i p'yat'okh siniv myelkholi, saulovoi dochki, shcho vona porodila adrilvoti, sinovi myekholatyanina barzillaya, ta i dav ikh u ruku giv'onityan, i voni povishali ikh na gori pyeryed i-o litsyem. i vpalii syemyero razom, a buli voni pobiti v pyershih dnyakh zhniv, koli pochatok zhniv yachmyenyu. a ritspa, dochka aiina, vzyala vyeryetishchye, i prostyagla iogo sobi na skyeli, i bula tam vid pochatku zhniv azh

poki nye ziishli na nikh vodi z nyeba, i nye dala vona spochiti na nikh ptastvu nyebyesnomu vdyen', a pol'ovii vzirini vnochi... i bulo donyesyeno davidovi, shcho zrobila ritspa, aiina dochka, saulova nalozhnitsya. a david pishov, i vzyav kosti saula ta kosti sina iogo ionatana vid i-o gilyeads'kogo yavyeshu, shcho vikrali buli ikh iz maidanu byet-shanu shcho ikh povisili tam filistimlyani togo dnya, koli filistimlyani pobili saula v gilboa. i vinis vin zvidity kosti saula ta kosti sina iogo ionatana, i zibrali kosti povishanikh. i pokhovali kosti saula ta sina iogo ionatana v vyenyaminovomu krai, v tsyeli, v grobi bat'ka iogo kisha. i zrobili vsye, shcho nakazav buv tsar, i potomu tsi-do buv ublaganii kraem. i bula shchye vina filistimlyan z izrailiem. i ziishov david ta z nim slugi iogo, i voyuvvali z filistimlyanami. i zmuchivsva david. i buv ishbi v novi, shcho z nashchadkiv rafi, a vaga iogo spisa tri sotni shyekliv midi, i opyeryezanii vin buv novoyu zbroeyu. i vin skazav, shchob zabiti davida. ta pomig iomu avishai, sin tsyeruin, i vin udariv filistimlyanina, ta i zabiv iogo. todi davidovi lyudi prisysagli iomu, govoryachi: ti nye viddyesh uzhye z nami na viinu, i nye pogashis izrail'yevogo svitil'nika! i stalosya potim, i bula shchye viina v novi z filistimlyanami. todi khushanin sibbyekhai pobiv safa, shcho z nashchadkiv rafi. i bula shchye viina v novi z filistimlyanami, i viflyeemyets' yelkhanan, sin yaarye, i pobiv gatyannina goliyata, a dyerzhak spisa iogo buv, yak tkats'kii val. i bula shchye viina v gati. a tam cholovik vyelikogo zrostu, shcho mav na rukakh ta na nogakh po shist' pal'tsiv, chisлом dvadtsyat' i chotiri. takozh i vin buv narodzhynii tomu rafi. i znyevazhav vin izrailya, ta vbiv iogo ionatan, sin shim'i, davidovogo brata! chyetvyero tikh buli narodzhyni tomu rafi v gati, i popadali voni vid ruki davida ta vid ruki iogo slug.

22

i promoviv david do i-o slova otsiei pismi togo dnya, yak i-o' uryatuvav buv iogo z ruki vsikh iogo vorogiv ta z doloni saulovoi, ta i skazav: i-o' moya skyelya i tvyerdinya moya, i dlya myenye spasityel' vin mii! mii tsi-do moya skyelya, skhovayus' ya v nii, vin shchit mii i rig, vin spasinnya mogo, vin bashta moya ta moe pristanovishchye! spasytelyu mii, ti vryatuesh myenye vid nasillya! ya klikhu: pryaslavni i-o', i ya vizvolenyii vid svoikh vorogiv! bo khvili smyertel'ni myenye ototchili, potoki vyeli-yaala lyakayut' myenye. tyenyeta shyeolu myenye ototchili, a pastki smyertel'ni myenye popyeryedili! v tsnosti svoii klikhu do i-o, i do tsi-do svogo ya volayu, i vin pochue mii golos iz khramu svogo, i v ushakh iogo zoik mii. zakhitalas' zyeumlya i zatremitila, zatryasliya i khitalis' nyebyesni pidvalini, bo vin zapalivsva vid gniuv! z nizdyer iogo bukhnuv dim, z iogo zh ust pozhiruschii ogon', zapalivs' zhar vid n'ogo! vin nyebo prostyag i spustivsva, a khmara gusta pid nogami iogo. usivsva vin na khyeruvima i lyetiv, i yavivsva na vitryanikh krilakh. a navkolo syebye poklav tyemryavu, mov kurini, zbir vodi, gusti khmari visoki. vid blisku, shcho buv pyeryed nim, zapalilos' vugillya goryuchye. i-o' zagrimiv u nye-

byesakh, i svii golos vsyevishnii podav. vin poslav svoi strili ta ikh rozporoshiv, poslav bliskavku i ikh pobyyentyezhi. i pokazalisya richishcha vodni, i vidkrilis' osnovi vsyelyennoi, vid svaru tvoigo, o i-o, vid podikhu vitru iz nizdyer iogo. vin poslav iz visokosti, uzyav vin myenye, vityag myenye z vod velyikikh. vin myenye vryatuvav vid moiego potuzhnogo voroga, vid moikh nyenavisnikov, bo sil'nishi vid myenye voni. napali na myenye voni v dyen' nyeshchasty mogo, ta i-o' buv moim opyertyam. i na mistyse shirokye vin viviv myenye, vin myenye vryatuvav, bo vpodobav myenye! nyekhai i-o' zrobit' myeni po moii spravedlivosti, khai zaplatit' myeni zgidno z chististy ruk moikh! bo byerig ya dorogi i-o, i vid tsi-doa svoigo ya nye vidstupiv, bo vsi iogo prisudi pyeryedo mnoyu, postanovi zh iogo, nye vs-tuplyusya vid nikh! i buv ya iomu nyeporochnim, i styerigssya svoei provini. i-o' zaplativ buv myeni po moii spravedlivosti, za chistotoyu moeyu pyeryed ochima iogo. z spravedlivim ti spravedливо povodishsya, iz chyesnim po-chyesnomu, iz chistim povodishsya chisto, a z lukavim za lukavstvom iogo! i narod iz bidi ti spasaesh, a ochi tvoi na zukhvalikh, yakikh ti prinizhuesh. bo svitil'nik ti, i-o, mii, i osvitit' i-o' moyu tyemyravu! bo z tobouy pob'yu ya vorozhogo viddla, iz tsi-doom svoim probyerus' chyeryez mur! tsi-do nyeporochna doroga iogo, slovo i-o ochishchyenye, shchit vin dlya vsikh, khto vdaet'sya do n'ogo! bo khto tsi-do, okrim i-o' ye khto skyelya, krim nashogo tsi-doa? tsi-do sil'nye moe pristanovishchye, i dorogu moyu nyeporochnii vividuvav. vin chinit' nogi moi, yak olyenyachi, i stavit' myenye na visotakh moikh, moi ruki navchae do boyu, i na ramyena moi luka midyanogo napinae. i dav ti myeni shchit spasinnya svogo, i chinit' vlyelikim myenye tvoya pomich! ti chinish shirokim mii krok pido mnoyu, i stopi moi nye spitknut'sya. zhyenu ya svoikh vorogiv, i povigublyuyu ikh, i nye vyernusya, azh poki nye vinishchu ikh! ya ikh povigublyuyu i ikh potroshchu, i nye vstanut' voni, i povpadayut' pid nogi moi. ti zh dlya boyu myenye pidpyerizuesh siloyu, valish pid myenye moikh vorokhobnikov. povyernuv ti plyechima do myenye moikh vorogiv, moikh nyenavisnikov, i ya ikh ponishchu! oziralis' voni ta nyemae spasytelya, klikal do i-o i nye vidpoviv im! i ya ikh zitru, yak toi porokh zymeli, yak boloto na vulitsyakh ikh rozitru i roztopchu ikh! ti zh vid buntu narodu moiego myenye byeryezhyesh, na golovu lyudu myenye styeryezhyesh, myeni budut' sluzhiti narodi, yakikh ya i nye znau! pyeryedo mnoyu chuzhintsi pidlyeshchuyut'sya, na vistku pro myenye slukhnyani myeni. v'yanut' chuzhintsi, i tryemytyat' u tyerdynyakh svoikh. zhivii i-o', i blagoslovyyena bud', skyelye moya, i nyekhai pidnyesyet'sya tsi-do skyeli spasinnya mogo! tsi-do, shcho pomsti za myenye dae, i shcho narodi pid myenye poznizhuvav, shcho ryatue myenye vid moikh vorogiv, ti zvyelichiv myenye nad povstantsiv na myenye, spasaesh myenye vid nasil'nika! tomu to khvalyu tyebye, i-o, syeryed narodiv, imyennyu tvoemu spivayu! ti bashta spasinnya svoiogo tsarya, i milist' zhchinyaesh svoemu pomazantsyevi, davidu i nasinyu iogo azh naviki!

a otsye ostanni davidovi slova: slovo davida, sina essayeovo, i slovo muzha visokopostavlyenogo, pomazanogo tsi-doom yakovovim, i solodkogo pisnotvortsya izrail'yevogo. dukh i-o govorit' v myeni, a slovo iogo na moim yaziku! skazav tsi-do izrailiv, skyelya izrail'eya govoriia myeni: panuyuchi syeryed lyudeyi, spravedlivii panue u bozhim strakhu! i vin budye, yak svitlo poranku byezkhmarnogo, koli sontsy vikhodit' urantsi, yak z blisku trava virostae z zymeli po doshchi! chi mii dim nye takii pyeryed tsi-doom? iochnev-bashshyeviti, us'omu myeni tam ukladyeno i vin styeryezhyet'sya, bo vin usye spasinnya moe i usye zhadannya! khiba vin nye dast', shchob vin viris? a nyechyestvii, yak tyeren, vidingynii, i voni vsi, bo rukoyu iogo nye byerut'. a khto khochye do nikh dotorknutis', nyekhai zapasyet'sya zalizom chi dyerzhakom spisa, i na mistsi svoim ognym budut' popaleny! a otsye imyena davidovikh litsariv: ioshyev-bashshyeviti, takhkyemonyets', golova gvardii, vin vimakhuvav svoim dyerzhakom odnim razom na visim sotyen' pobitikh. po n'omu yelyeazar, sin dodo, sina akkhokh, buv syeryed tr'okh litsariv z davidom. koli filistimlyani znyevazhali izrail'tyan, shcho zibralisya tam na viinu, i povtikali vsi izrail'tyani, vin ustav, ta i udariv na filistimlyan, azh zmuchilasya ruka iogo, i prilipilasya ruka iogo do myecha. i zrobiv i-o' vlyelikye spasinnya togo dnya, a narod vyertavssya za nim til'ki na grabuvannya. a po n'omu shamma, sin agye, gararyanin. i zibralisya filistimlyani do lyekhi, a tam bula dilyanka polya, povna sochyevisi, a narod povtikav pyeryed filistimlyanami. i stav vin posyeryedini tiei dilyanki ta i vryatuvav ii, a filistimlyan pobiv. i zrobiv i-o' vlyelikye spasinnya. i ziishli troe z tridsyati napochatku, i priishli v zhniva do davida, do tyeryedini adullam. a gromada filistimlyan taborovala v dolini ryefaim. david zhye todi buv u tyeryedini, a zaloga filistims'ka bula todi v vflyeemi. i spragnuv david ta i skazav: khto napoit' myenye vodoyu z krinitsi, shcho v brami? i prodyerlisya tsi tri litsari do filistims'kogo taboru, i zachyerpnuli vodi z vflyeems'koi krinitsi, shcho v brami. i voni vinyesli, i prinyesli do davida, ta vin nye skhotiv ii piti, i viliv ii dlya i-o, ta i skazav: boroni myenye, i-o, chiniti takye! chi ya budu piti krov tikh muzhiv, shcho khodili, narazhayuchi zhittym svoim? i nye khotiv vin piti iii... otsye zrobili tri tsi litsari. a avishai, brat ioava, tsyeryuinogo sina, vin golova tsikh tridsyati. i vin vimakhuvav svoim spisom nad tr'oma sotnyami, shcho pobiv. i vin mav slavu syeryed tikh tr'okh. iz tikh tridsyati'okh vin buv naibil'shye povazhanii, i stav vin im za providnika. a do tikh tr'okh nye nalyezhav. a byenaya, sin egoyadin, sin khorobrogo muzha, bagatochinnii, z kavtsyeilu, pobiv dvokh siniv ariila moavs'kogo. i vin ziishov, i zabiv lyeva v syeryedini yami snizhnogo dnya. takozh pobiv vin odnogo egyptyanina, muzha postavnogo, a v rutsi ts'ogo egyptyanina buv spis. i ziishov vin do n'ogo z kiem, i vidyer spisa z ruki togo egyptyanina, ta i ubiv iogo spisom iogo. otsye zrobiv byenaya, sin egoyadin, i iogo slava bula

syeryed tikh tr'okh litsariv. z tikh tridtsyati vin buv povazhnishii, a do tikh tr'okh nye nalyezhav. i david priznachiv iogo do svoei taemnoui radi. asail, ioaviv brat, syeryed tikh tridtsyati; yelkhanan, sin dodiv, iz viflyeemu; shamma kharodyanin, yelika kharodyanin, khyelyets tsaltayanin; ira, sin ikvyeshiv, tyeikoityanin; aviezyer annyetyotyatin, nyevunnai khushatyanin, tsalmon akhokhyanin, magari nyetofatyatin, khyelyev, sin baanin, nyetofatyatin; ittai, sin rivaiv, miggiv'atyanin, sini vyeniyaminovi; byenaya pir'yatonyanin, giddai z nakhalye-gaashu, avi-alvon arvatyanin, azmavyet barkhum'yanin, yel'yakhba shaalvonyanin, sini yashyemovi, ionatan, shamma gararyanin; akhiam, sin sharariv, araryanin; yelifelyet, sin akhasbaiv, sina maakhatyanina; yeliyam, sin akhitofyeliv, gillonyanin; khyetsrav karmeyanin, paarai arb'yanin, ig'al, sin nataniv, z tsovi; bani gadyanin, tsyelyek ammonyeyanin; nakharai byeyerotyatin, zbreenosha ioava, sina tsyruinogo; ira itryanin, garyev itryanin, uriya khittyanin, usikh tridtsyat' i sim.

24

i znovu zapalivsyia i-o gniv na izrailya, i namoviv satana davida proti nikh, govoryachi: idi, pyeryelichi izrailya ta yudu! i skazav tsar do ioava, vozhdya viis'ka, shcho z nim: pyeryemandrui syeryed usikh izrail'yevikh plyemyen vid danu azh do byeyer-shevi, i pyeryelichit' narod, i ya piznayuy chislo ts'ogo narodu. i skazav ioav do tsarya: nyekhai zhye i-o', tsi-do tvii, dodast' do narodu v sto raz stil'ki, skil'ki e, a ochi mogo pana, tsarya, bachat'. ta nashcho pan mii, tsar, upodobav sobi taku rich? ta tsaryevye slovo do ioava ta na viis'kovikh providnikiv pyeryemoglo. i vi-ishov ioav ta viis'kovi providniki vid tsarya, shchob pyeryelichiti izrailiv narod. i pyeryeishli voni iordan, i taboruvali v aroyeri, z pravogo boku mista, shcho lyezhit' v syeryedini dolini gadu ta pri yazyeri. i priishli voni do gilyeadu ta do krayu takhtim-khodshi. i priishli do dan-yaanu, i navkolo do sidonu. i priishli voni do tvyerdini tsor i do vsikh mist khivvyeyanina ta khanaanyeyanina, i viishli do yudinogo nyegyevu, do byeyer-shevi. i mandruvali voni po tsilomu krayu, i priishli v kintsi dyev'yati misyatsiv ta dvadtsyati dniv do erusalimu. i dav ioav tsaryevi chislo pyeryelikuy narodu. i bulo izrailya visimsot tisyach sil'nikh muzhiv, shcho vityagayut' myecha, a yudinogo muzha p'yat'sot tisyach cholovika. i zbyentyezhilosya davidovye syertsye, yak pyeryelichiv vin narod. i skazav david do i-o: ya duzhye zgrishiv, shcho zrobiv tsye! a tyepyer, i-o, vidsun' zhye provinu svogo raba, bo ya duzhye nyemudro vchiniv!... i vstav david rano vrantsi, a i-o slovo bulo do proroka gada, davidovogo prozorlivtsya, govoryachi: idi, ta i skazhyesh davidovi: tak skazav i-o': tri kari kladu ya na tyebye, vibyeri sobi odnu z nikh, i ya zroblyu ii tobi. i priishov gad do davida, i rozpoviv iomu ta i do n'ogo skazav: chi priidut' tobi sim lit golodu v tvoim krai, chi tyezh tri misyatsi tvogo vtikannyya pyeryed vorogami tvoimi, a voni tyebye gnatimut', chi tyezh budyte tri dni morovitsya v tvoim krai? podumai tyepyer ta i rishi, yakye slovo vyernu ya tomu,

khoto poslav myenye. i skazav david do gada: sil'no skorbluy ya! nyekhai zhye vpadymyemo mi do i-o'oi ruki, bo vyelikye iogo milosyerdya, a v ruku lyuds'ku nyekhai ya nye vpadu!... i dav i-o' morovitsyu v izraili vid ranku i azh do chasu umovlyennyya, i pomyerlo z narodu vid danu i azh do byeyer-shevi simdyesyat tisyach cholovika... i prostyag toi angol svoyu ruku na erusalima, shchob vigubiti iogo, ta i-o' pozhaluvav shchodo togo zla. i skazav vin do angola, shcho vigublyav syeryed narodu: zabagato tyepyer, popusti svoyu ruku! a angol i-o buv pri totsi evusyeyanina aravni. i skazav david do i-o, koli pobachiv togo angola, shcho pobivav syeryed narodu, i prokazav: ya os' zgrishiv, i pishov proti zakonu. a tsi vivtsi, shcho zrobili voni? nyekhai zhye toka tvoya budyte na myeni ta na domi bat'ka moglo!... i priishov togo dnya gad do davida, ta i skazav iomu: ustan', postav i-o zhyertivnika na toku evusyeyanina aravni. i pishov david za slovami gadovimi, yak nakazav buv i-o'. i viglyanuv aravna, i pobachiv tsarya ta iogo slug, shcho idut' do n'ogo. i viishov aravna, i vklonivsyia tsaryevi oblichchiam svoim do zyeimli. i skazav aravna: chogo priishov pan mii, tsar, do svogo raba? a david vidkazav: kupiti vid tyebye ts'ogo toka, shchob zbuduvati zhyertivnika dlya i-o, i budyte strimana zaraza vid narodu. i skazav aravna do davida: nyekhai pan mii, tsar, viz'mye, i nyekhai prinyesye zhyertvu, shcho dobre v ochakh iogo. divisyia, os' khudoba na tsilopal'yennyya, a molotilki ta yarma na drova. usye viddae aravna, o tsaryu, tsaryevi. i skazav aravna do tsarya: i-o', tsi-do tvii, nyekhai upodobae sobi tyebye! i skazav tsar do aravni: ni, bo til'ki kuplyu vid tyebye za tsinu, i nye prinyesu darmo tsilopal'yen' i-o, tsi-doovi moemu. i kupiv david toka i khudobu za sriblo p'yatidyesyati shyekliv. i david zbuduvav tam zhyertivnika dlya i-o, i prinis tsilopal'yennyya ta mirni zhyertvi. i i-o' buv ublaganii dlya krayu, i bula strimana zaraza vid izrailya.

a david postariv, uviishov u lita. i pokrivali iogo odyezhhami, ta nye bulo iomu tyeplu. i skazali iomu iogo rabi: nyekhai poshukayut' dlya pana tsarya molodu divchinu, i stanye vona pyeryed tsaryem, i budye iomu za doglyadachku. i budye vona lyezhati pri loni tvoim, i budye tyeplu panovi tsaryevi! i shukali divchinu vrodliivu po vsii izrailievi granitsi, ta i znaishli shunammitku avishag, i privyeli ii do tsarya. a ta divchina bula duzhye vrodliiva. i bula vona tsaryevi doglyadachkoyu, i prislugovovala iomu, ta tsar nye piznav ii. a adoniya, sin khaggitin, bundyuchivsvya ta govoriv: ya budu tsaryuvati! i spraviv vin sobi povoza ta yerkihivtsiv, ta p'yatdyesyat cholovika biguniv pyeryed soboyu. a bat'ko iogo nikoli iogo nye zasmuchuvav, shchob skazati: chomu ti tak robish? a vin takozh buv duzhye vrodliivii, i mati narodila iogo po ayesalomi. i mav vin zmovu z ioavom, sinom tsyerui, ta zo svyashchyenikom yeviyatarom, i voni pomagali adonii. a svyashchyenik sadok, i byenaya, sin egoyadin, i prorok natan, i shim'i, i ryei ta davidovi litsari nye buli z adoniyu. i prinis adoniya v zhyertvu khudobi dribnoi ta khudobi vyelikoi, ta khudobi sitoï pri yevyen-gazzokhyelyeti, shcho pri yen-rogyeli, i zaklikav usikh brativ svoikh, tsars'kikh siniv, ta vsikh yudinikh muzhiv, tsars'kikh slug, a proroka natana, i byenayu, i litsariv ta brata svogo solomona vin nye poklikav. i skazav natan do virsavii, solomonovoi matyeri, govoryachi: chi ti nye chula, shcho zatsaryuvav adoniya, sin khaggitin, a pan nash david nye znae pro tye? a tyepper idi, ya tobi poradzhu, i ryatui zhittya svoe ta zhittya sina svogo solomona! idi, i vviidyesh do tsarya davida ta i skazhyesh do n'ogo: chi zh nye ti, panye mii tsaryu, prisnyagnuv buv svoii nyevil'nitsi, govoryachi: sin tvii solomon budye tsaryuvati po myeni, i vin budye siditi na troni moim. chomu zh zatsaryuvav adoniya? oto, ti shchye budyesh govoriti tam iz tsaryem, a pan a vviidu za toboyu, i potvyerdzhu slova tvoï. i vviishla virsaviya do tsarya v kimnatu, a tsar buv duzhye starii, i shunamitka avishag posluguvala tsaryevi. i pokhililasya virsaviya, i vklonilasya tsaryevi do zyeimli. a tsar skazav: shcho tobi? i vona skazala iomu: panye mii, ti prisnyagnuv buv svoii nyevil'nitsi i-o, tsi-doom svoim: solomon, sin tvii, budye tsaryuvati po myeni, i vin siditimye na troni moim. a tyepper os' zatsaryuvav adoniya, a ti, panye mii tsaryu, nye znaesh pro tye... i prinis vin u zhyertvu bagato voliv i khudobi sitoï ta khudobi dribnoi, i poklikav usikh tsars'kikh siniv, i svyashchyenika yeviyatara ta ioava, vozhdya viis'ka, a raba tvogo solomona nye poklikav. a ti, panye mii tsaryu, ochi vs'ogo izrailiya na tobi, shchob ti skazav im, khto budye siditi na troni pana mogo tsarya po n'omu. inakshye staney'sya, yak spochinye pan mii tsar z bat'kami svoimi, to budu ya ta sin mii solomon vinnimi. i os', shchye vona govorila z tsaryem, a priishov prorok natan. i donyesli tsaryevi, govoryachi: os' prorok natan! i vviishov vin pyeryed tsaryevye oblichchya i vpav pyeryed tsaryem oblichchyam svoim do zyeimli. i skazav natan: panye mii tsaryu! chi ti skazav: adoniya

budye tsaryuvati po myeni, i vin budye siditi na troni moim? bo ziishov vin s'ogodni, i prinis u zhyertvu bagato voliv i khudobi sitoï ta khudobi dribnoi. i vin poklikav usikh tsars'kikh siniv, i providnikiv viis'ka, i svyashchyenika yeviyatara, i os' voni idyat' ta p'yut' pyeryed nim, i govoryat': nyekhai zhivye tsar adoniya! a myenye ya rab tvii! i svyashchyenika sadoka, i byenayu, sina egoyadinogo, ta raba tvogo solomona nye poklikav. chi tsya rich bula vid pana mogo tsarya, a ti nye povidomiv raba svogo, khto budye siditi na troni mogo tsarya po n'omu? a tsar david vidpoviv ta i skazav: poklichtye myeni virsaviyu! i priishla vona pyeryed tsars'kye oblichchya, i stala pyeryed tsaryem. i prisnyagnuv tsar ta i skazav: yak zhivii i-o, shcho vizvoliv dushu moyu vid usyakogo likha, yak prisnyagnuv ya tobi i-o, tsi-doom izrailiya, govoryachi: sin tvii solomon budye tsaryuvati po myeni, i vin budye siditi na moemu troni zamist' myenye, tak ya i zroblyu ts'ogo dnya! i vklonilasya virsaviya oblichchyam svoim do zyeimli, i vpala pyeryed tsaryem ta i skazala: nyekhai zhivye pan mii, tsar david, naviki! i skazav tsar david: poklichtye myeni svyashchyenika sadoka, i proroka natana ta byenayu, sina egoyadinogo. i poprikhodili voni pyeryed tsaryevye oblichchya. i skazav tsar do nikh: viz'mit' iz soboyu slug vashogo pana, i posadit' mogo sina solomona na moyu mulitsyu, i zvyedit' iogo do gikhonu. a tam pomazhye iogo svyashchyenik sadok ta prorok natan na tsarya nad izrailiyem. i zasurmit' u surmu ta i skriknyete: nyekhai zhivye tsar solomon! potim pidyetye za nim, a vin uviidye ta i syadye na moemu troni, i vin budye tsaryuvati zamist' myenye, i iomu nakazav ya buti volodaryem nad izrailiyem ta nad yudoyu. i vidpoviv byenaya, sin egoyadin, ta i skazav: amin'. tak nyekhai skazhye i-o, tsi-do pana mogo tsarya! yak buv i-o' iz panom moim tsaryem, tak nyekhai budye z solomonom, i nyekhai vin zvyelichit' tron iogo nad trona pana mogo tsarya davida! i pishov svyashchyenik sadok ta prorok natan, i byenaya, sin egoyadin, i kyeryetyanin, i pyelyetyanin, i posadili solomona na mulitsyu tsarya davida, ta i povyeli iogo do gikhonu. i zvyav svyashchyenik sadok roga olivi iz skinii, ta i pomazav solomona. i zasurmili v surmu, ta i krichav uvyes' narod: nyekhai zhivye tsar solomon! i pidnyavsvya za nim vyves' narod. a narod grav na sopilkakh ta radiv vyelikoyu radistyu, azh zyeimlya rozpadalasya vid ikhn'ogo golosu! i pochuv tsye adoniya ta vsi poklikani, shcho buli z nim, a voni til'kishcho skinchili isti. i pochuv ioav golos surmi ta i skazav: shcho tsye za krik ta gamir u misti? shchye vin govoriv, azh os' prikhodit' ioanatan, sin svyashchyenika yeviyatara. a adoniya skazav: uviidi, bo ti muzh gidnii, i zvisti nam schos' dobre! i vidpoviv ioanatan ta i skazav do adonii: tazh pan nash tsar david nastanoviv na tsarya solomona! i poslav iz nim tsar svyashchyenika sadoka ta proroka natana, i byenayu, egoyadinogo sina, i kyeryetyanina, i pyelyetyanina, i voni posadili iogo na tsars'ku mulitsyu. i pomazali iogo v gikhoni svyashchyenik sadok ta prorok natan na tsarya. i povikhodili voni zvidi tyesyeli, i zashumilo misto. tsye toï golos, shcho vi chuli. i solomon uzhye zasiv na troni tsarstva. i takozh poskhodilisy tsars'ki slugi,

shchob poblagosloviti nashogo pana tsarya dauida, govoryachi: nyekhai tsi-do tvii uchinit' solomonovyie im'ya slavnishim vid tvogo imyeni, i nyekhai zvyelichit' iogo tron nad trona tvogo! i vklonivsyia tsar na lozhi svoim. i skazav tsar tak: blagoslovennyi i-o, tsi-do izrailiv, shcho s'ogodni dav sidyachogo na moim troni, a moi ochi tye bachat'! i zatryentili, i povstavali vsi poklikani, shcho buli z adonieyu, i pishli kozhyen na dorogu svoyu... a adoniya boyavsyia solomona. i vstav vin, i pishov, i skhopivsyia za rogi zhyertivnika. i donyesyeno solomonovi, kazhuchi: os' adoniya zlyakavsyia tsarya solomona, i os' vin skhopivsyia za rogi zhyertivnika, kazhuchi: nyekhai tsar solomon zaraz prisnyagnye myeni, shcho nye vb'e svogo raba myechyem! i skazav solomon: yakshcho vin budye muzhyem chyesnim, ani volosina iogo nye vpadye na zymlyu! a yakshcho znaidyet'sya v n'omu vizual'nii-ra-trudit'sya, to pomrye. i poslav tsar solomon, i vidvyeli iogo vid zhyertivnika. i priishov vin, i vpav pyeryed tsaryem solomonom, a solomon iomu skazav: idi do svogo domu!

2

i nablzilisyia davidovi dni do smyerti, i vin nakazav svoemu sinovi solomonovi, govoryachi: os' ya idu dorogoyu vsiei zymli, a ti budyesh mitsnii ta stanyesh muzhyem. i budyesh ti styeryegti nakazi i-o, tsi-doa svogo, shchob khoditi iogo dorogami, shchob styeryegti postanovi iogo, zapovidi iogo, ta ustavi iogo i svidchennyia iogo, yak pisano v moisyeevim zakoni, shchob tobi shchastilo v us'omu, shcho budyesh robiti, i skriz', kudi zvyernyeshsyia, shchob vipovniv i-o' slovo svoe, yakye govoriu myeni, kazhuchi: yakshcho sini tvoi budut' styeryegti dorogi svoi, shchob khoditi pyeryed litysem moim u pravdi vsm svoim syertsyem ta vsieyu dusheyu svoeyu, to, skazav: nye budye pyeryevodu nikomu vid tyebye na troni izrailiyevim! a takozh ti znaesh, shcho zrobiv myeni ioav, sin tsyeruini, shcho zrobiv vin dvom providnikam izrailiyevikh viis'k, avnyerovi, nyerovomu sinovi, ta amasi, sinovi etyerovomu. vin povbivav ikh, i proliv voennu krov u chas miru, i poplyamiv voennyu krov'yu svogo poyasa, shcho na styeagnakh iogo, ta sandali svoi, shcho na nogakh iogo. i ti zrobish za svoeyu mudristyiu, i nye dasi znizit'sya sivini iogo mirno do sheolu. a sinam gilyeadyanina barzillaya zrobish lasku, i nyekhai voni budut' syeryed tikh, shcho idyat' za tvoim stolom, bo voni otak priishli do myenye, koli ya vtikav pyeryed avyesalomom, tvoim bratom. a os' z tobouy shim'i, gyerin sin, vyeniyaminivyets' iz bakhurimu. a vin proklyav buv myenye gostrim pyerattyam togo dnya, koli ya ishov do makhanaimu. ta vin priishov do iordanu strinuti myenye, i ya prisnyagnuv iomu i-o, govoryachi: nye zab'yu tyebye myechyem! a tyepyer nye proshchai iomu, bo ti muzh mudrii, i znatimyesh, shcho zrobiti iomu, i ti sivinu iogo zvyedyesh u krovi do sheolu. i spochiv david z bat'kami svoimi, i buv pokhovanii u davidovim misti. a dni, shcho david tsaryuvav nad izrailiem, sorok lit: u khyevroni tsaryuvav vin sim lit, a v erusalmi tsaryuvav tridtsyat' i tri roki. i siv solomon na

troni dauida, bat'ka svogo, i iogo tsaryuvannya bulo duzhye mitsnye. i priishov adoniya, sin gaggitin, do virsavii, solomonovi materii, a vona skazala: chi prikhid tvii z mirom? i vin vidkazav: z mirom. i skazav: sprava v myenye do tyebye. a vona vidkazala: govori! i vin skazav: ti znaesh, shcho moe bulo tsye tsarstvo, i na myenye zvyernuv uvyes' izrail' svoe oblichchya, shchob myeni tsaryuvati. ta vidi-ishlo tsarstvo, i dostalos' moemu bratovi, bo vid i-o tsye stalos' iomu. a tyepyer odnye bazhannya zhadayu ya vid tyebye: nye vidmovlai myeni! a vona skazala iomu: govori! i vin skazav: skazhi tsaryevi solomonovi, bo vin nye vidmovit' tobi, shchob vin dav myeni shunammittku avishag za zhinku. i skazala virsaviya: dobre, ya skazhu pro tyebye tsaryevi. i priishla virsaviya do tsarya solomona, shchob skazati iomu pro adoniya. a tsar ustav nazustrich ii, i vklonivsyia ii, ta i siv na svoemu troni. i postaviv vin trona i dlya tsaryevoi materii, i vona sila po pravitsi iogo. i skazala vona: odnye malye zhadannya bazhayu ya vid tyebye, nye vidmov tobi. i skazav ii tsar: zhada, mati moya, bo ya nye vidmovlu tobi. i skazala vona: nyekhai shunammittka avishag budye dana bratovi tvoemu adonii za zhinku. i vidpoviv tsar solomon ta i skazav svoii materii: i nashcho ti prosish shunammittku avishag dlya adonii? ta poprosi dlya n'ogo i tsarstva, bo vin brat mii, starshii vid myenye, i dlya n'ogo, i dlya svyashchyenika yeviyatara, i dlya ioava, tsyeruino go sina!... i prisnyagnuv tsar solomon i-o, govoryachi: tak nyekhai zrobit' myeni tsi-do, i tak nyekhai dodast', koli nye na dushu svoyu govoriu adoniya tsye slovo... a tyepyer, yak zhivii i-o', shcho mitsno postaviv myenye i posadoviv myenye na troni mogo bat'ka dauida, i shcho zrobiv myeni dim, yak govoriu buv, s'ogodni budye vbitii adoniya! i poslav tsar solomon chyeryez byenayu, egoyadinogo sina, i vin uraziv iogo, i toi pomrye... a svyashchyenikovi yeviyatarovi tsar skazav: idi do anatotu na polya svoi, bo ti cholovik smyerti, a ts'ogo dnya nye vb'yu tyebye, bo nosiv ti kovchega vladiki i-o pyeryed oblichchiam bat'ka mogo dauida, i shcho tyerpiv ti v us'omu, v chomu tyerpiv mii bat'ko. i vignav solomon yeviyatara, shchob nye buv svyashchyenikom dlya i-o, shchob vipovnilosya slovo i-o, yakye govoriu u shilo na dim iliv. a zvistka pro tsye priishla azh do ioava, bo ioav skhilyavsyia do adonii, a do avyesaloma nye skhilyavsyia. i vtik ioav do i-o'oi skinii, i skhopivsyia za rogi zhyertivnika... i donyesyeno tsaryevi solomonovi, shcho ioav utik do skinii i-o'oi, i os' vin pri zhyertivniku. i poslav solomon byenayu, egoyadinogo sina, govoryachi: idi, urazi iogo! i vviishov byenaya do i-o'oi skinii, ta i skazav do n'ogo: tak skazav tsar: viidi! a toi vidkazav: ni, ya tut pomru! i pyeryedav byenaya tsaryevi tsye slovo, govoryachi: tak skazav ioav, i tak vidpoviv myeni. i skazav iomu tsar: zrobi, yak ya govoriu, i vrazi iogo. i pokhovaesh iogo, i zdiimyesh nyevinnu krov, shcho ioav proliv buv, z myenye ta z domu mogo bat'ka. i nyekhai obyernye i-o' iogo krov na iogo golovu, shcho vin uraziv buv dvokh muzhiv spravedlivikh ta lipshikh vin n'ogo, i povbivav ikh myechyem, a bat'ko mii david togo nye znay: avnyera, nyerino go sina, providnika izrailiyevogo viis'ka, ta amasu, sina

etyeryevogo, providnika yudinogo viis'ka. i nyekhai zvyernyet'sya ikhnya krov na golovu ioava ta na golovu nasinnya iogo naviki. a davidovi i nasinnyu iogo ta domu iogo i tronu iogo nyekhai budye mir vid i-o azh naviki. i pishov byenaya, egoyadin sin, i vraziv iogo, ta i ubiv iogo. i buv vin pokhovanii u svoim domi v pustini. a tsar, zamist' n'ogo, nastanoviv nad viis'kom byenayu, egoyadinogo sina, a svyashchenika sadoka tsar nastanoviv zamist' yeviyatara. i poslav tsar, i poklikav shim'i ta i skazav iomu: zbudui sobi dim v erusalimi, i osyadyesh tam, i nye viidyesh zvidti ani syudi, ani tudi. i budye togo dnya, yak ti viidyesh i pyeryeidyesh potok kyedron, to shchob ti dobre znay, shcho konchye pomryesh. krov tvoya budye na golovi tvoii! i skazav shim'i do tsarya: dobra tsye rich. yak nakazav pan mii tsar, tak zrobit' rab tvii. i sidiv shim'i v erusalimi bagato dniv. i stalosya v kintsi trokh rokov, i vtyekli dvoe rabiv shim'i do akhisha, maakhinogo sina, gats'kogo tsarya. i donyesli shim'i, govoryachi: os' rabi tvoi v gati! i vstav shim'i, i osidlav osla svoego ta i podavsvya do akhisha, shchob poshukati svoikh rabiv. i pishov shim'i, i priviv svoikh rabiv z gatu. a solomonovi donyesyeno, shcho shim'i pishov z erusalimu v gat i vyernuvsya. i poslav tsar, i poklikav shim'i ta i skazav do n'ogo: chi zh ya nye zapriskyay tyebe i-o, i nye vzyav svidka proti tyebe, govoryachi: togo dnya, koli ti viidyesh i pidyesh tudi chi syudi, shchob ti dobre znay, shcho konchye pomryesh? i ti skazav myeni: dobra tsye rich, shcho ya chuv. i chomu ti nye dodyerzhuvavsya i-o'oi prisyagi ta nakaza, shcho ya nakazav buv tobi? i skazav tsar do shim'i: ti znaesh usye tye vizual'nii-ra-trudititsya, i znalo tvoe syertsye, shcho zrobit ti davidovi, bat'kovi moemu. i povyernye i-o' tvoe vizual'nii-ra-trudititsya na tvoyu golovu. a tsar solomon blagoslovyennii, a davidiv tron budye stoyati mitsno pyeryed i-o litsyem azh naviki. i tsar nakazav byenai, egoyadinomu sinovi, i toi viishov i vraziv iogo, i vin pomyer. i tsarstvo zmitnilo v solomonovii rutsi.

3

i posvoyachivsya solomon iz faraonom, egipyets'kim tsaryem, i vzyav faraonovu dochku, i vviv ii do davidovogo mista, shchye doki vin nye zakinchiv buduvati svogo domu i khramu i-o'ogo, ta muru navkolo erusalimu. ta narod prinosiv zhyertvi na pagirkakh, bo nye buv shchye zbudovanii dim dlya i-o'ogo imyeni azh do tikh dniv. i polyubiv solomon i-o, shchob khoditi postanovami svogo bat'ka davida, til'ki i vin prinosiv zhyertvi ta kadiv na pagirkakh. i pishov buv tsar do giv'onu, shchob prinositi tam zhyertvi, bo to naibil'shii pagirok. tisyachu tsilopalyn' prinis solomon na tomu zhyertivnikovi. u giv'oni z'yavivsya i-o' do solomona v nichnomu sni. i si-do skazav: prosi, shcho ya mayu dati tobi! a solomon vidkazav: ti zrobiv buv vyelikui milist' iz rabom svoim davidom, bat'kom moim, yak vin khodiv pyeryed litsyem tvoim pravdoyu ta pravedyenisty, ta prostotoyu syertsya z tobouyu. i zbyerig ti iomu tu vyelikui milist', i dav iomu sina, shcho sidit na iogo troni, yak e i ts'ogo dnya. a tyepper, i-o, bozhye, ti vchiniv svogo raba

tsaryem zamist' bat'ka mogo davida, a ya nyedoros-tok, nye znayu vikhodu ta vikhodu. a rab tvii syeryed narodu tvogo, yakogo ti vibrav, vin narod chislyennii, shcho iogo nye mozhna ani zlichiti, ani zrakhuvati chyeryez mnogotu. dai zhye svoemu rabovi syertsye rozumnye, shchob suditi narod tvii, shchob rozriznyati dobre vid vizual'nii-ra-trudititsyago, bo khto potrapit' kyervuvati tsim vyelikim narodom tvoim? i bula ta rich priemna v i-o ochakh, shcho solomon poprosiv otsu rich. i skazav tsi-do do n'ogo: za tye, shcho prosiv ti tsyu rich, a nye prosiv dlya syebe dniv dovghikh ta bagatstva, i nye prosiv dush vorogiv svoikh, a prosiv sobi rozumu, shchob umiti suditi, to os' zroblyu ya za slovom tvoim, os' ya dayu tobi syertsye mudrye ta rozumnye, tak shcho takogo, yak ti, nye bulo pyeryed tobouyu i nye vstanye takii, yak ti, po tobi. a takozh tye, chogo nye prosiv ti, ya dayu tobi: i bagatstvo, i slavu taku, shcho takogo, yak ti, nye bulo pyeryed tobouyu i nye budye nikogo syeryed tsariv usye zhittya tvoe. a yakshcho ti khoditimyesh moimi dorogami, shchob dotrimuvati postanovi moi ta zapovidi moi, yak khodiv buv bat'ko tvii david, to prodovzhu dni tvoii! i prokinuvsya solomon, azh os' tsye buv son. i vviishov vin do erusalimu, ta i stav pyeryed kovcheygom i-o'ogo zapovitu, i prinis tsilopalenyennya ta vchiniv zhyertvi mirmi. i zrobiv vin gostinu dlya vsikh svoikh slug. i priishli do tsarya dvi zhinki bludnitsi, ta i stali pyeryed oblichchiam iogo. i skazala odna zhinka: proshu, panye mii, ya ta tsya zhinka sidimo v odnomu domi. i porodila ya pri nii u ts'omu domi. i stalosya tryet'ogo dnya po porodi moim, i porodila tyezh otsya zhinka. a mi buli razom, nikogo chuzhogo v domi z nami nye bulo, til'ki dvoe nas bulo v domi. a vnochi pomyer sin tsiei zhinki, bo vona nalyagla na n'ogo. i vstala vona syeryed nochi, i vzyala mogo sina vid myenye, a nyevil'nitsya tvoya spala, i poklala iogo pri svoemu loni, a svogo pomyerlogo sina poklala pri loni moim... i vstala ya rano, shchob pogoduhati sina svogo, azh os' pomyer vin! i pridivilasya ya do n'ogo rano, a oto nye buv tsye sin mii, shcho ya porodila... a insha zhinka vidkazala: ni, to mii sin zhivii, a tvii sin myertvii! a ta govorila: ni, to tvii sin myertvii, a mii sin zhivii! i tak spyeryechalis' voni pyeryed tsaryem. i skazav tsar: tsya govorit': tsye mii sin zhivii, a sin tvii myertvii, a ta govorit': ni, to sin tvii myertvii, a mii sin zhivii. i skazav tsar: podaitye myeni myecha! i prinyesli myecha pyeryed tsaryevye oblichchya. i skazav tsar: rozitnit' tsye zhivye ditya nadvoe, i daitye polovinu odnii, a polovinu drugii!... i skazala do tsarya zhinka, shcho sin ii toi zhivii, bo zapalilasya lyubov ii do sina svogo, i skazala vona: proshu, panye mii, daitye ii nyemovlyatko zhivim, a zabiti nye zabivaitye iogo!... a ta kazhye: khai nye budye ni myeni, ni tobi, rozitnaitye!... a tsar vidpoviv ta i skazav: daitye ii tsye zhivye nyemovlyatko, a vbivati nye vbivaitye iogo. vona iogo mati! i pochuv uvyes' erusalim pro toi sud, shcho tsar rozsudiv, i stali boyatitsya tsarya, bo bachili, shcho v n'omu bozha mudrist', shchob chiniti sud.

i buv tsar solomon tsaryem nad usim izrailiyem. a otsye iogo providniki: azariya, sadokiv sin, svyashchyenik. yelikhoryef ta akhiya, sini shishi, pisari. iosafat, sin akhiludiv, kantslyer. a byenaya, egoyadin sin, nad viis'kom, a sadok ta yeviyatar svyashchyeniki. a azariya, nataniv sin, nad namisnikami, a zavud, sin nataniv svyashchyenik, tovarish tsariv, a akhishar nad domom, a adoniram, avdin sin nad daninoyu. a v solomona bulo dvanadtsyat' namisnikiv nad usim izrailiyem, i voni goduvali tsarya ta dim iogo, misyats' na rik buv na odnogo na goduvannya. a otsye ikhni imyena: byen-gur v efryemovikh gorakh, byen-dyeker u makatsi, i v shaalyevimi, i v byet-shyemyeshi, i v yeloni byet-gananu. byen-gyesyed v arubboti, iomu nalyezhali: sokho ta vvyes' krai khyefyeru. byen-avinadav usya okolitsya doru; tafat, solomonova dochka, bula iomu za zhinku. baana, akhiludiv sin taanakh i myegiddo ta vvyes' byet-shyeen, shcho pri tsartani, nizhchye izryeyelu, vid byet-shyeanu azh do avyel-myekhola, azh do togo boku iokmyeamu. byen-gyevyer u gilyeads'komu ramoti, iomu nalyezhali: osyeli yaira, sina manasi, shcho v gilyeadi, iomu okolitsya argovu, shcho v bashani, shistdyesyat mist vyelikikh, iz murom ta z midyanim zasuvom. akhinadav, sin iddo v makhanaimi. akhimaats v nyefthalmi; takozh vin uzayv bosmat, solomonovu dochku, za zhinku. baana, khushaiv sin, v asiri ta v bye-aloti. iosafat, paruakhiv sin, v issakhari. shim'i, yelin sin, u vyeniyamini. gyevyer, sin uriiv, u gilyeads'komu krai, u krai sigona, tsarya amoryeis'kogo, ta oga, tsarya bashans'kogo. a odin namisnik, shcho v us'omu krai. yuda ta izrail' buli chislyenni, yak pisok, shcho nad moryem, shchodo mnogoti. voni ili i pili ta tishilisa! a solomon panuvav nad usima tsarstvom vid richki azh do filistims'kogo krayu ta azh do granitsi egiptu. voni prinosili dari ta sluzhili solomonovi po vsi dni iogo zhittya. i bula solomonova pozhiva na odin dyen': tridtsyat' koriv pshyenichnoi muki, a shistdyesyat koriv inshoi muki. dyesyatyero z vyelikoi sito! khudobi, i dvadtsyatyero z khudobi vyelikoi z pashi ta sotnya khudobi dribnoi, okrim olyenya, i sarni, i antilopi ta sitikh gusok. bo vin panuvav po vsii tsii storoni richki vid tifsakhu ta azh do azzi nad usima tsaryami po tsyei bik richki. i buv u n'ogo mir zo vsikh storin iogo navkolo. i byezpyechno sidiv yuda ta izrail', kozhyen pid svoim vinogradnikom ta pid svoeyu figoyu vid danu i azh do byeyer-shyevi vsi dni solomona. i bulo v solomona sorok tisyach stiliv dlya konyei kolyesnits' iogo ta dvanadtsyat' tisyach vyerkhivtsiv. i goduvali tsi namisniki tsarya solomona ta kozhnogo, khto prikhodiv do stolu tsarya solomona, kozhyen svii misyats', i nye bulo nyedostachi ni v chomu. a yachmyenyu ta solomi dlya konyei ta dlya rumakiv sprovdzhuvali do mistsya, dye khto buv, kozhyen za postanovoyu dlya n'ogo. i dav tsi-do solomonovi duzhye bagato mudrosti ta rozumu, a shirokist' syertsya yak pisok, shcho na byeryezi morya. i zbil'shilasya solomonova mudrist' nad mudrist' usikh siniv skhodu ta nad usyu mudrist' egiptu. i buv vin mudrishii vid usyagogo

cholvika, vid yetana yezrakhits'kogo, i gymana, i kalkola ta dardi, makholovikh siniv. a im'ya iogo bulo slavno syeryed usikh lyudyei navkolo. i vin prokazav tri tisyachi prikazok, a pisyen' iogo bulo tisyacha i p'yat'. i govoriv vin pro dyeryeva, vid kye-dru, shcho na livani, i azh do isopu, shcho rostye na stini. i govoriv pro khudobu, i pro ptastva, i pro plazuyuchye ta pro rib. i prikhodili vid usikh narodiv, shchob poslukkhati solomonovu mudrist', vid usikh tsariv krayu, shcho chuli pro mudrist' iogo.

5

i poslav khiram, tsar tiru, svoikh slug do solomona, bo pochuv, shcho iogo pomazali na tsarya na mist-sye bat'ka iogo, bo khiram buv priyatyelyem davidovim po vsi dni. i poslav solomon do khirama, govoryachi: ti znaesh mogo bat'ka davida, shcho nye mig vin zbuduvati domu dlya imyeni i-o, tsi-doa svogo, chyeryez viini, shcho otochuvali iogo, azh poki i-o' nye viddav ikh, vorogiv, bid stopi nig iogo. a tyepyer i-o', tsi-do mii, dav myeni vidpochinok navkolo, nyema protivnika, i nyema vizual'niira-truditisyago vipadku. i oto ya mayu na dumtsi zbuduvati dim imyeni i-o, tsi-doa mogo, yak i-o' govoriv buv moemu bat'kovi davidovi, kazhuchi: sin tvii, yakogo dam zamist' tyebye na tron tvii, vin zbudue toi dim dlya imyennya mogo. a tyepyer nakazhi, i nyekhai zitnut' myeni kyedri z livanu, a rabi moi budut' iz rabami tvoimi, a v nagorodu za tvoikh rabiv ya dam tobi vsye, shcho skazhesh, bo ti znaesh, shcho syeryed nas nyemae nikogo, khto vmiv bi stinati dyeryeva, yak sidonyani. i stalosya, yak pochuv khiram solomonovi slova, to duzhye zradiv ta i skazav: blagoslovyennii i-o' s'ogodni, shcho dav davidovi mudrogo sina nad tsim vyelikim narodom! i poslav khiram do solomona, govoryachi: pochuv ya pro tye, pro shcho posilav ti do myenye. ya vikonayu vsye bazhannya tvoe, shchodo dyeryeva kyedrovogo ta dyeryeva kiparisovogo. moi rabi spustyat' iz livanu do morya, a ya ikh poskladayu v ploti, i vidpravlyu moryem azh do mistsya, pro yakye poshlyesh myeni zvistku, i porozbivayu ikh tam, i ti zaberyesh. a ti vikonaesh moe bazhannya, dati khliba dlya mogo domu. i davav khiram solomonovi dyeryeva kyedrovi ta dyeryeva kiparisovi, usye za bazhannym iogo. a solomon davav khiramovi dvadtsyat' tisyach koriv pshyenitsi, zhivnist' dlya domu iogo, ta dvadtsyat' tisyach koriv tovchenoi olivi. tak davav solomon khiramovi rik-u-rik. a i-o' dav solomonovi mudrist', yak obitsyav buv iomu. i buv mir mizh khiramom ta mizh solomonom, i obidva voni sklali umovu. a solomon zibrav daninu robitnikiv zo v's'ogo izrailiya, i bula ta danina tridtsyat' tisyach cholvika. i vin posilav ikh do livanu, po dyesyat' tisyach na misyats', napyeryeminu: misyats' buli voni na livani, dva misyatsi u domi svoim; a adoniram doglyadav nad robitnikami. i bulo v solomona simdyesyat tisyach tyagarovikh noosiiv ta visimdyesyat tisyach lamachiv u gorakh, okrim tr'okh tisyach i tr'okh sotyen' kyervivnikiv, shcho nastanoviv solomon nad pratsyeyu, voni pravili nad narodom, shcho robili pratsyu. i tsar nakazav, i voni lamali vyelikye kaminnya, kaminnya

dorogye, shchob zaklasti dim iz tyesanogo kaminnya. i ikh otyesovali budivnichii solomonovi i budivnichii khiramovi ta givlyani, i nagotovili dyeryeva ta kaminnya na zbuduvannya khamu.

6

i stalosya, roku chotirisotogo i visimdyesyatogo po vikhodi izrail'yevikh siniv z egypets'kogo krayu, chyetyvertogo roku solomonovogo tsaryuvannya nad izrail'ey, misyatsya ziva, pochav vin buduvati toi kham dlya i-o. a toi kham, shcho tsar solomon zbuduvav dlya i-o, shistdyesat' liktiv dovzhina iogo, a dvadtsyat' shirina iogo, a tridtsyat' liktiv vishina iogo. a pritvor pyeryed khamom ts'ogo domu dvadtsyat' liktiv dovzhina iogo, vidpovidno shirokosti khamu, dyesyat' liktiv shirina iogo pyeryed khamom. i zrobiv vin dlya khamu prozori vikna, shiroki znadvoru i vuz'ki vsyeryedini. a do stini khamu zbuduvav vin pribudivku navkolo, zo stinami domu navkolo khamu ta naisvyatishogo, i porobiv bichni kimnati navkolo. dolishnya pribudivka shirina ii p'yat' liktiv, a syeryednya shist' liktiv shirina ii, a tryetya sim liktiv shirina ii, bo vin dav navkolo khamu znadvoru vstupi, shchob nye trimati ikh u stinakh khamu. a kham, koli buv budovaniy, buduvavsy z vikinchenyogo kamyenya z kamyenolomni, a molotki ta sokira, vsyakye zaliznye znaryaddya nye bulo chutye v khami, koli iogo buduvali. vkhid do syeryedn'oi bichnoi kimnati buv z pravogo boku khamu, a kruchyenyimi skhodami vkhodili do syeryedn'oi, a z syeryedn'oi do tryet'oi. i zbuduvav vin toi kham ta i pokinchiv iogo. i pokriv vin kham doshkami ta bruskami kyedrovikh dyeryev. i zbuduvav vin pribudivku na vvyes' kham, p'yat' liktiv vishina ii, i vona trimalasya khamu kyedrovimi dyeryevinami, i bulo i-o slovo do solomona, govoryachi: tsyei kham, shcho ti buduesh, yak-shcho ti khoditimyesh moimi ustavami i postanovi moi budyesh vikonuvati, i budyesh dotrimuvati vsi moi zapovidi, shchob nimi khoditi, to ya vipovnyu na tobi svoe slovo, yakye ya govori buv bat'kovi tvoemu davidovi. i probuvatimu posyeryed izrail'yevikh siniv, i nye pokinu svogo izrail'yevogo narodu. i zbuduvav solomon toi kham ta i skinchiv iogo. i pobuduvav vin stini khamu zsyeryedini z kyedrovikh doshchok, vid pidlogi khamu azh do stin stropu pokriv usyeryedini dyeryevom, a pidlogu khamu pokriv kiparisovimi doshkami. i zbuduvav tikh dvadtsyat' liktiv stini z-zadu khamu z kyedrovikh doshchok, vid pidlogi azh do stin stropu, i tsye zbuduvav iomu zsyeryedini za dyeriva, za svy-atyee svyatikh. a toi kham buv na sorok liktiv, vin toi, shcho pyeryed dyevirom. a na kyedrini vsyeryedini khamu bula riz'ba ogirkiv ta vidkritikh kvitiv. usye kyedrina, kamin' buv nyevidnii. a naisvyatishye vin prigotoviv usyeryedini khamu, shchob dati tudi kovchyega i-o'ogo zapovitu. a syeryedina naisvyatishogo dvadtsyat' liktiv dovzhina, i dvadtsyat' liktiv shirina, i dvadtsyat' liktiv vishina iogo, i vin pokriv iogo shchirim zolotom, i takozh pokriv kyedrovogo zhyertivnika. i solomon pokriv toi kham zsyeryedini shchirim zolotom, a pyeryed naisvyatishim py-

erytyagnuv zolotimi lantsyugami, ta pokriv iogo zolotom. i vvyes' kham vin pokriv zolotom azh do kintsya vs'ogo khamu i vs'ogo zhyertivnika, shcho pri naisvyatishomu, pokriv zolotom. i zrobiv u naisvyatishomu dvokh khyeruvimiv z olivkovogo dyeryeva, dyesyat' liktiv vishina iogo. i p'yat' liktiv odnye krilo khyeruvima, i p'yat' liktiv drugie krilo khyeruvima; dyesyat' liktiv vid kintsya odnogo iogo krila i azh do kintsya drugogo iogo krila. i dyesyat' liktiv buv i drugi khyeruvim, odna mira i odin vid obom khyeruvimam. visochina odnogo khyeruvima dyesyat' liktiv, i tak i drugogo khyeruvima. i dav vin tikh khyeruvimiv usyeryedini vnutrishn'ogo khamu. i khyeruvimi prostyagali svoi krila, i torkalosya krilo odnogo odnie stini, a krilo drugogo khyeruvima torkalosya drugoi stini. a ikhni vnutrishni krila dotikalisy krilo do krila. i vin pokriv khyeruvimiv zolotom. a vsi stini khamu navkolo priozdobiv ritimi riz'bami khyeruvimiv i pal'm ta rozkritikh kvitiv, zsyeryedini ta vid zovnishn'oi chastini. a pidlogu khamu vin pokriv zolotom dlya vnutrishn'oi ta dlya zovnishn'oi chastini. a na vkhid do naisvyatishogo zrobiv dyeri z olivkovogo dyeryeva; stovp, bichni odvirki p'yatikutni. i dvoe dyeryei buli z olivkovogo dyeryeva, i na nikh buli poroblyeni riz'bi khyeruvimiv i pal'm ta rozkritikh kvitiv, i pokriv zolotom; i obklav zolotom tikh khyeruvimiv ta ti pal'mi. i tak porobiv i odvirki dlya vkhodu do khamu, z olivkovogo dyeryeva, odvirki chotirikutni. a dvoe dyeryei buli z kiparisovogo dyeryeva. dvi chastini odnikh dyeryei ta dvi chastini drugikh dyeryei buli rukhomi. i povirizuvav na nikh khyeruvimiv i pal'mi ta rozkriti kviti, i pokriv zolotom, vikutim po riz'bi. i zbuduvav vin unutrishnii dvir, tri ryadi tyesanogo kamyenya ta ryad statelyatogo kyedrovogo brussy. roku chyetyvertogo buv zalozhyenii kham i-o, u misyatsi ziv, a roku odnadtsyatogo, u misyatsi bul, vin misyats' vos'mii buv zakinchyenii toi kham do vsima ryechami iogo ta za vsima planami iogo. i vin buduvav iogo sim roktiv.

7

a vsii dim solomon buduvav trinadtsyat' roktiv, ta i skinchiv uveyes' vsii dim. i zbuduvav vin dim livans'kogo lisu, sto liktiv dovzhina iogo, i p'yatdyesyat liktiv shirina iogo, i tridtsyat' liktiv vishina iogo, na chotir'okh ryadakh kyedrovikh stovpiv, a kyedrovi brussy na stovpakh. i pokritii vin buv kyedrinoyu zvyerkhu na bichnikh kimnatakh, shcho na soroka i p'yati stovpakh, po p'yatnadtsyat' na ryad. a lutkiv bulo tri ryadi, vikno do vikna tri razi. a vsi dyeri ta bichni odvirki chotirikutni, z porogami, a navproti vikno do vikna tri razi. i zrobiv vin sini zo stovpiv, p'yatdyesyat liktiv dovzhina ikh ta tridtsyat' liktiv shirina ikh, i inshi sini pyeryed nimi, i stovpi, i prichilok dakhu. i zrobiv vin tronovu zalyu, dye sudiv, zalyu sudovu, i pokriv kyedrinoyu vid pidlogi do styli. a iogo dim, dye zhiv, na inshomu dvori, zsyeryedini sineyi, buv takii, yak ta robota. i zrobiv vin dim dlya faranonovi dochki, yaku vzyav solomon, yak ti sini. usye tsye z dorogogo kaminnya, tyesanogo za miroyu, obrizanogo

pilkoyu zsyeryedini ta izzovni, i vid osnovi azh do styeli, a izzovni azh do vyelikogo dvora. a zasnovanii vin buv na dorogikh kaminnyakh, kaminnyakh vye-likikh, kaminnya dyesyati liktiv ta kaminnya vos'mi liktiv. a zgori dorogi kaminnya, tyesani za miroyu, ta kyedrina. a navkolo vyelikii dvir, tri ryadi tyesanogo kaminnya ta ryad styatogo kyedrovogo brussyi; tye samye i dlya vnutrishn'ogo dvoru i-o'ogo khramu ta dlya siniei khramu. i poslav tsar solomon, i vzyav iz tiru khirama, tsey sin odniei vdovi, z plyemyeni nyeftalimovogo, a bat'ko iogo tiryaniin, shcho robiv na midi. i buv vin napovnyenii mudristyu i rozumom, ta vmynnyam robiti vsyaku robotu na midi. i priishov vin do tsarya solomona, i zrobiv usyu iogo robotu. i vin vidliv dva midyani stovpi, visinnadtsyat' liktiv visochina odnogo stovpa, a shnur dvanadtsyati liktiv ototchiv bi iogo; takii i stovp drugii. i zrobiv vin dvi makovitsi, shchob dat na vyerkhii tikh stovpiv, vidliv ikh iz midi; p'yat' liktiv visochina odniei makovitsi, i p'yat' liktiv visochina makovitsi drugoi. a na tikh makovitsyakh, shcho buli na vyerkhakh stovpiv, bulo myeryezhivo plyetyenoi roboti ta shnurki robotoyu lantsyuzhiv, sim na makovitsi odnii i sim na makovitsi drugii. i porobiv vin ti stovpi tak, shcho dva ryadi granatovikh yabluk buli navkolo na odnomu myeryezhivi, shchob pokriti makovitsi, shcho na vyerkhui; i tak zrobiv i makovitsi drugii. a makovitsi, shcho na vyerkhui tikh stovpiv, buli зроб-lyeni yak lilyei, na chotiri likti, u pritvori. i makovitsi na obokh stovpakh takozh zvyerkhu, navproti vipuklini, shcho z boku myeryezhiva. a tikh granatovikh yabluk dvisti, ryadami navkolo na makovitsi drugii. i postaviv vin ti stovpi do pritvoru khramu. i postavi vin pravogo stovpa, i nazvav im'ya iomu: yakhin; i postaviv stovpa livogo, i nazvav im'ya iomu: boaz. a na vyerkhui stovpiv зробlyeno yak lilyei. i bula skinchyena robota stovpiv. i zrobiv vin litye morye, dyesyat' liktiv vid krayu iogo azh do krayu iogo, navkolo kruglyastye, i p'yat' liktiv visochina iogo. a shnur na tridtsyat' liktiv ototchiv bi iogo navkolo. a zdolu na krayakh iogo ototchuvai iogo podobi ogirkiv, po dyesyat' u likti, voni ototchuvai morye navkolo. bulo dva ryadi tikh ogirkiv, vilitikh pri litti iogo. vono stoyalo na dvanadtsyat'okh volakh, tri obyernenyi na pivnich, i tri obyernenyi na zakhid, i tri obyernenyi na pivden', i tri obyernenyi na skhid. a morye na nikh zvyerkhu, a vyves' zad ikh do nutra. a grubina iogo dolonya, a krai iogo podobni do krayu kyelikha, yak kvitki lilyei. mistlo vono dvi tisychi bativ. i zrobiv vin dyesyat' midyanikh pidstav, chotiri likti dovezhina odniei pidstavi, i chotiri likti shirina ii, a tri likti vishina ii. a otsye robota pidstavi: u nikh lishtvi, a ta lishtvi pomizh prutami. a na lishtvakh, shcho mizh prutami, lyevi, voli ta khyeruvimi. a na prutakh zvyerkhu pidnizhki, a pid lyevami ta volami kititsi, зробlyeni rovizual'ni-ratruditsyazhistimi. i chotiri midyani kola dlya odniei pidstavi ta midyani osi. a na chotir'okh rogakh ikhni ramyena, pid midnitsyeyu ramyena liti, z kozhnogo boku kititsi. a girlo iogo z nutra makovitsi i vishchye likot'; a girlo kruglyastye, roboti pidnizhka, likot' i pivliktya; i takozh na girli iogo riz'ba, a ramyeno ikh kvadratovoye, nye kruglyastye. i chotiri ti kola

buli pid lishtvami, a osi kolyes u pidstavi. a vishina odnogo kola likot' i pivliktya. a robota tikh ikh yak robota kola zovozogo; ikhni osi, i ikhni obidnya, i ikhni shpitsi, i ikhni matochini usye litye. i chotiri ramyena na chotir'okh rogakh odniei pidstavi; z pidstavi vikhodili ramyena ii. a na vyerkhui pidstavi bulo okruglye navkillya, pivliktya vishini; a na vyerkhui pidstavi ruchki ii ta lishtvi ii z nyei. i vin povirizuvav na tablitsyakh ruchok ii ta na lishtvakh ii khyeruvimiv lyeviv ta pal'mi, na kozhnim vil'nim misti, ta kititsi navkolo. yak tsey, vin zrobiv dyesyat' pidstav, littya odnye, mira odna, odna robota dlya nikh usikh. i zrobiv vin dyesyat' midyanikh umival'nits', sorok bativ mala kozhna vmival'nitsya; chotiri likti kozhna vmival'nitsya; odna vmival'nitsya na odnii pidstavi, tak dlya dyesyati pidstav. i dav ti pidstavi p'yat' na botsi khramu z pravitsi, i p'yat' na botsi khramu z livitsi iogo, a morye dav na pravomu botsi khramu, napyered, navproti poludnya. i porobiv khiram umival'nitsi i lopatki ta kropil'nitsi. i pokinchiv khiram robiti vsyu tu robotu, shcho zrobiv tsaryevi solomonovi dlya khramu i-o'ogo: dva stovpi ta dvi golivki makovits', shcho na vyerkhui stovpiv, i dva myeryezhiva na pokritttya dvokh golivok makovits', shcho na vyerkhui stovpiv; i chotiri sotni granatovikh yabluk dlya dvokh myeryezhiv, dva ryadi granatovikh yabluk dlya odnogo myeryezhiva, na pokritttya obokh golivok makovits', shcho na vyerkhui stovpiv; i pidstavi dyesyat', i vmival'nitsi dyesyat'; i odnye morye, i voli dvanadtsyat' pid moryem; i gornyata, i lopatki, i kropil'nitsi ta vsi ti ryechi, shcho khiram porobiv tsaryevi solomonovi v i-o'omu domi, usye vipoliruvana mid'. na iordans'kii rivnini povidlivav ikh star, u gibokii zyeiml mizh sukkotom ta mizh tsaryetanom. i porozstavlav solomon usi tsi ryechi; chyeryez duzhye vyeliku mnogotu ikh nye bula spravdzhyna vaga midi. i porobiv solomon usi ryechi, shcho v i-o'omu khrami: zolotogo zhyertivnika, i zolotogo stola, shcho na n'omu khlib pokaznii, i svichniki, p'yat' z pravitsi ta p'yat' z livitsi, pyeryed naisvyatishim, zo shchirogo zolota; i kvitki, i lyampadi, i shchipchiki, z zolota; i miski, i nozhitsi, i kropil'nitsi, i lozhki, i lopatki, zoloto shchirye; i chopi dlya dvoryei vnutrishn'ogo khramu, dlya svyatogo svyatykh, dlya dvoryei domu dlya khramu zoloto. i bula pokinchyna vsya tsya pratsya, yaku tsar solomon zrobiv v i-o'omu khrami. i solomon povnosiv osvychyeni ryechi svogo bat'ka davida; sriblo i zoloto ta ryechi dav u skarbnitsi i-o'ogo khramu.

8

todi solomon zibrav usikh izrail'yevikh starshikh ta goliv plyemyen, kyerrivnikiv bat'kivs'kikh domiv izrail'yevikh siniv, do tsarya solomona do erusalimu, shchob pyeryenyesti kovcheyga i-o'ogo zapovitu z davidovogo mista, vono sion. i buli zibrani do tsarya solomona vsi izrail'tyani v svyato v misyatsi yetanim, vin misyats' s'omii. i poprikhodili vsi izrail'yevi starshi, a svyashchenyiki ponyesli kovcheyga. i ponyesli voni i-o'ogo kovcheyga, i skiniyu zapovitu ta vsi svyati ryechi, shcho v kovcheyzi; i ponyesli

ikh svyashcheyeniki ta lyeviti. a tsar solomon ta vsya izrailyeva gromada, shcho zibralsiya pri n'omu, buli z nim pyeryed kovcheygom, i prinosili v zhyertvu khudobu dribnu ta khudobu vyeliky, shcho chyeryez mnogist' nye bula vona ani zapisuvana, ani lychyena. i vnyesli svyashcheyeniki kovcheyga i-o'ogo zapovitu do dyeviru khramu, do svyatogo svyatikh, pid krila khyeruvimiv. bo khyeruvimi prostyagali krila nad mistysiem kovcheygu, i zatynuvالي khyeruvimi nad kovcheygom ta nad iogo dyerzhakami zvyerkhu. a ti dyerzhaki buli dovgi, i golovki tikh dyerzhakiv buli vidni z svyatini pyeryed naisvyatishim, a znazovni nye buli vidni. i voni tam azh do ts'ogo dnya. u kovcheyzi nye bulo nichogo, til'ki dvi kaminni tablitsi, shcho poklav tudi moiseyi na khorivi, koli i-o' sklav buv zapovita z izrailiyevimi sinami pri vikhodi ikh z egipyets'kogo krayu. i stalosya, yak svyashcheyeniki vikhodili z svyatini, to khmara napovnila i-o khram. i nye mogli svyashcheyeniki stoyati i sluzhiti chyeryez tu khmaru, bo slava i-o napovnila i-o khram! todi solomon prokazav: promoviv i-o', shcho vin probuvatimye v myratsi. buduyuchi, ya zbuduvav otsyei khram, na osyelyu tobi, mistysye tvogo probuvannya naviki! i povjernuv tsar oblichchya svoe, ta i poblagosloviv izrailiv zbir, uyves' zhye izrailiv zbir stoyav. i vin skazav: blagoslovyennii i-o', tsi-do izrailiv, shcho svoimi ustami govori buv iz moim bat'kom davidom, i rukoyu svoeyu tyepyer vikonav, govoryachi: vid togo dnya, koli ya viviv svii narod, izrailya, z egiptu, ya nye vibrav sobi mista zo vsikh izrailievikh plyemyen, shchob zbuduvati khram na probuvannya mogo imyennya tam. i vibrav ya davida, shchob buv nad moim izrailiyevim narodom. i bulo na syertsia mogo bat'ka davida zbuduvati khram dlya imyennya i-o, tsi-doa izrailya. ta skazav i-o' do mogo bat'ka davida: za tye, shcho na tvoemu syertsii bulo zbuduvati khram dlya imyennya mogo, ti zrobiv dobre, shcho bulo tobi tsye na syertsii. til'ki ti nye zbuduesh ts'ogo khramu, alye sin tvui, shcho viidye iz styegon tvoikh, vin zbudue tsyei dim dlya imyennya mogo! i vikonav i-o' svoje slovo, shcho vin govori. i stav ya na mistysye bat'ka mogo davida, ta i siv na izrailiyevomu troni, yak govori buv i-o', i ya zbuduvav otsyei khram dlya imyennya i-o, tsi-doa izrailiyevogo. i vstanoviv ya tam mistysye dlya kovcheyga, dye i-o zapovit, yakogo vin sklav iz nashimi bat'kami, koli vivodiv ikh z egipyets'kogo krayu. i stav solomon pyeryed i-o zhyertivnikom navproti vs'ogo izrailiyevogo zboru, i prostyag ruki svoi do nyeba ta i skazav: i-o, bozhyye izrailiv! nyema podibnogo tobi tsi-doa na nyebesakh ugori ta na zyeimli doli. ti sthyeryezhyesh zapovita ta milist' dlya svoikh rabiv, shcho khodyat' pyeryed tvoim litsyem usim svoim syertsyem. ti dodyerzhav svoemu rabovi, davidovi, bat'kovi moemu tye, shcho govori iomu. i govori ti iomu svoimi ustami, a rukoyu svoeyu vikonav, yak ts'ogo dnya. a tyepyer, i-o, bozhyye izrailiv, dodyerzh dlya svogo raba davida, mogo bat'ka, tye, shcho govori buv iomu, kazhuchi: nye budye v tyebye pyeryevodu z-pyeryed litsya mogo nikomu z tikh, shcho siditimu' na izrailiyevim troni, yakshcho til'ki sini tvoi budut' dyerzhatisya svoikh dorig, shchob khoditi

pyeryed moim litsyem, yak ti khodiv pyeryed litsyem moim. a tyepyer, bozhyye izrailiv, nyekhai budye zapyevnyenye slovo tvoe, yakyye ti govori rabovi svoemu davidovi, moemu bat'kovi. bo chi zh spravdi tsi-do sidit' na zyeimli? os' nyebo ta nyebo nyebes nye obiiamayut' tyebye, shcho zh todi khram toi, shcho ya zbuduvav? ta ti zglyanyeshya na molitvu svogo raba ta na iogo blagannya, i-o, bozhyye mii, shchob pochuti spiv ta molitvu, yakoyu rab tvui molit'sya pyeryed litsyem tvoim s'ogodni, shchob ochi tvoi buli vidkriti na tsyei khramu onochi ta vdyen', na tye mist-sye, pro yakyye ti skazav: nyekhai budye imyennya moe tam, shchob pochuti molitvu, yakoyu budye molitisya tvui rab na ts'omu misti! i ti budyesh prislukhatisya do blagannya svogo raba, ta svogo narodu, izrailya, shcho budut' molitisya na ts'omu misti. a ti pochuesh na misti svogo probuvannya, na nyebesakh, i pochuesh, i prostish. yak zgrishit' lyudina proti svogo blizhn'ogo, i vimagatimu' vid n'ogo klyatvi, shchob vin poklyavsy, i dlya klyatvi priidut' pyeryed tvui zhyertivnik u ts'omu khrami, to ti pochuesh iz nyebes, i zrobish, i rozsudish svoikh rabiv, osudish nyespravedlivogo, shchob dati iogo dorogu na iogo golovu, i vspravedlivish pravyyednogo, shchob viddati iomu za iogo spravedlivistyu. koli tvui narod, izrail', budye vdaryenii vorogom za tye, shcho progrishiv tobi, i koli voni zvyernut'sya do tyebye, i budut' slaviti im'ya tvoe, i budut' molitisya, i budut' blagati tyebye v ts'omu khrami, to ti pochuesh iz nyebes, i prostish grikh narodu svogo, izrailya, i vyernyesh ikh do zyeimli, yaku dav ti ikhnim bat'kam. koli zamknyet'sya nyebo i nye budye doshchu, bo progrishat'sya tobi, to koli znovu voni pomolyat'sya na ts'omu misti, i budut' slaviti im'ya tvoe, i vid grikha svogo vidvyernut'sya, bo ti budyesh ikh vpokoryati, to ti pochuesh na nyebesakh, i prostish grikh svoikh rabiv ta narodu svogo, izrailya, bo pokazhyesh im tu dobру dorogu, yakoyu voni pidut', i ti dasi doshch na krai svui, yakogo ti dav svoemu narodovi na spadshchinu. golod koli budye v krayu, morovit'sya koli budye, posukha, zhovtachka, sarana, chyerva koli budye, koli iogo vorog stanye tisinii iogo v krayu mist iogo, koli budye yaka poraza, yaka khvoroba, usyaka molitva, usyakyye blagannya, shcho budye vid yakoi lyudini chi vid us'ogo narodu tvogo, izrailya, koli kozhyn pochue ranu svogo syertsya, i prostyag nye ruki svoi do ts'ogo khramu, to ti pochuesh iz nyebes, iz mistysya postiinogo probuvannya svogo, i prostish, i zrobish, i dasi kozhnomu za vsima iogo dorogami, bo ti sam znaesh syertsyye vsikh lyuda'kikh siniv, shchob voni boyalisya tyebye po vsi dni, doki voni zhitimu' na povyerkhni zyeimli, yaku ti dav bat'kam nashim. takozh i chuzhintsya, shcho vin nye z narodu tvogo, izrailya, i vin priidye z dalyekogo krayu radi imyennya tvogo, bo pochuyut' i voni pro vyelikyye im'ya tvoe, i pro sil'nu ruku tvoyu ta pro vityagnyenye ramyeno tvoe, i priidye vin i pomolit'sya v ts'omu khrami, ti pochuesh tsye z nyebes, mistysya postiinogo probuvannya svogo, i zrobish usye, pro shcho budye klikati do tyebye toi chuzhinyets', shchob usi narodi zyeimli piznali im'ya tvoe, shchob boyalisya tyebye, yak narod tvui, izrail', i shchob piznali voni, shcho im'yam tvoim nazvano

tsyei khram, shcho ya zbuduvav. koli narod tvii vidye na viinu na svogo voroga, dorogoyu, yakoyu ti poshlyesh ikh, i pomolyat'sya voni do i-o v napryami do mista, shcho ti vibrav iogo, ta khramu, shcho ya zbuduvav dlya imyennya tvogo, to pochuesh ti z nyeba ikhnyu molitvu ta ikhne blagannya, i vchin-ish im sud! koli voni zgrishat' tobi, bo nyema lyudini, shchob vona nye zgrishila, i ti rozgnivaeshsya na nikh, i viddasi ikh vorogovi, a ikhni polonityeli vidvyedut' ikh u nyevolyu do vorozhogo krayu dalyekogo chi bliz'kogo, i koli voni priidut' do rozumu v krayu, kudi vzyati v nyevolyu, i navyernut'sya, i budut' blagati tyebye v krayu polonityeliv svoikh, govoryachi: mi zgrishili, i byezbozhnye chinili, buli mi vinni; i koli voni navyernut'sya do tyebye vsim svoim syertsyem i vsieyu dushyeyu svoeyu v krayu vorogiv svoikh, shcho ikh ponyevolili, i pomolyat'sya do tyebye v napryami do svogo krayu, shcho ti dav ikhnim bat'kam, u napryami mista, yakye ti vibrav, ta khramu, shcho ya zbuduvav dlya imyeni tvogo, to ti pochuesh na nyebesakh, postiinomu misti probuvannya svogo, ikhnyu molitvu ta ikhne blagannya, i zrobish im sud, i probachish svoemu narodovi, shcho voni zgrishili tobi, i vsi ikhni provini, shcho zaviniili proti tyebye, i nakhilish do lyubovi polonityeliv ikhnikh, i voni zmilosyerdyat'sya nad nimi, bo voni narod tvii ta nadil tvii, yakye ti viviv z egiptu, z syeryedini zaliznoi gutnichoi pyechi, shchob ochi tvoi buli vidkriti na blagannya tvogo raba ta na blagannya narodu tvogo, izrailya, shchob prislukhu-vatsiya do nikh, koli voni klikatimut' do tyebye. bo ti vidiliv ikh zo vsikh narodiv sobi na nadil, yak govoriv buv cheryez moisyeya, svogo raba, koli ti vivodiv nashikh bat'kiv iz egiptu, vladiko mii, i-o! i stalosya, yak solomon skinchiv tsyu molitvu i blagannya do i-o, to vin ustav vid i-o-ogo zhyertvniku, dye vin stoyav na kolinakh svoikh, a ruki iogo boli prostyagnenyi do nyeba. i vstav vin, i poblagosloviv usi izrailyevi zbori, govoryachi sil'nim gosolom: blagoslovynnii i-o', shcho dav mir svoemu narodovi, izrailyevi, usye, yak obitsyav buv, nye vidpalo ani odnye slovo zo vsikh iogo dobrikh sliv, yaki vin govoriv buv cheryez raba svogo moisyeya. nyekhai budye i-o', tsi-do nash, z nami, yak buv vin iz nashimi bat'kami, nyekhai vin nye opustit' nas, nyekhai vin nye pokinye nas, shchob prikhilyati nashye syertsye do syebe, shchob mi khodili vsima iogo dorogami, shchob mi dotrimuvalisya nakaziv iogo, i ustaviv iogo ta postanov iogo, yak i vin nakazav buv nashim bat'kam. i nyekhai budut' otsi slova moi, yakimi ya blagav pyeryed i-o litsyem, bliz'ki do i-o vdyen' ta vnochi, shchob chiniti sud dlya raba svogo ta sud dlya svogo narodu, izrailya, dyen'-u-dyen', shchob znali vsi narodi zyeimli, shcho i-o' vin tsi-do, i nyema vzhye inshogo! i nyekhai budye vsye syertsye vashye z i-o, tsi-doom nashim, shchob khoditi postanovami iogo ta shchob pyerestyerigati zapovidi iogo, yak ts'ogo dnya! a tsar ta vvyes' izrail' z nim prinyesli zhyertvu pyeryed i-o litsyem. i priniis solomon zhyertvu dlya mirnikh zhyertov, shcho prinosiv dlya i-o: dvadtsyat' i dvi tisyachi khudobi vyelikoi, a khudobi dribnoi sto i dvadtsyat' tisyach. i vikonali osvyachennya i-o-ogo khramu tsar ta vsi izrailyevi sini. togo dnya tsar osvyativ syeryedinu

dvoru, shcho pyeryed khramom i-o, bo prigotoviv tam tsilopalyennya i khlibnu zhyertvu ta lii mirnikh zhyertov, bo midyanii zhyertvnik, shcho pyeryed i-o litsyem, buv malii dlya priinyattya tsilopalyennya i khlibnoi zhyertvi ta loyu mirnikh zhyertov. i vchiniv solomon togo chasu svyato, i z nim uvyes' izrail', zbiv vyelikii, shcho ziishovsya zvidi, tye idyet'sya do gamatu azh do egipyets'kogo potoku, pyeryed litsyem i-o, nashogo tsi-doa, sim dyen' i sim dyen', chotir-nadtsyat' dyen'. vos'mogo dnya vin vidpustiv narod, a voni poblagoslovili tsarya ta i pishli do nametyiv svoikh, radisni ta vyesyelosyerdi cheryez usye tye dobro, shcho i-o' uchiniv svoemu rabovi davidovi ta svoemu narodovi izrailyevi.

9

i stalosya, yak solomon pokinchiv buduvati khram i-o ta dim tsars'kii, ta vsye, shcho bulo bazhannym solomona, shcho pragnuv vin zrobiti, to i-o' yavivsya solomonovi drugi raz, yak yavivsya iomu v giv'oni. i skazav i-o' do n'ogo: vislukhav ya molitvi tvoi ta blagannya tvoi, yakimi blagav ti pyeryed litsyem moim, ya osvyativ toi khram, shcho ti zbuduvav, shchob poklasti im'ya moe tam azh naviki. i budut' tam moi ochi ta syertsye moe po vsi dni. a ti, yakshcho budyesh khoditi pyeryed litsyem moim, yak khodiv buv bat'ko tvii david, u chistosti syertsya ta v pravoti, shchob zrobiti vsye, shcho nakazav ya tobi, yakshcho budyesh dotrimuvatsiya ustaviv moikh ta postanov moikh, to trona tsarstva tvogo nad izrailyem ya postavlyu naviki, yak ya govoriv buv bat'kovi tvoemu davidovi, kazhuchi: nye budye pyeryevodu nikomu z nashchadkiv tvoikh na izrailye-vim troni. yakshcho zh spravdi vidvyerneyetsya vi ta vashi sini vid myenye, i nye budyetye dotrimuvati zapovidei moikh ta ustaviv moikh, shcho ya dav vam, i pidyetye, i budyetye sluzhiti inshim tsi-doam, i budye tye vklonyatsiya im, to ya vinishchu izrailya z poverkhni zyeimli, yaku dav im, a tsyei khram, shcho ya osvyativ dlya imyennya svogo, vidkinu vid litsya svogo. i stanye izrail' za pripovistku ta za posmikhovishchye syeryed usikh narodiv! i khram tsyei naivishchii, kozhyen, khto prokholditmye bilya n'ogo, skam'yanie ta vsisnye vid zdivuuvannya. i skazhut': za shcho i-o' zrobit tak ts'omu kraevi ta khramovi ts'omu?... i vidkazhut': za tye, shcho voni pokinuli i-o, tsi-doa svogo, yakii viviv ikhnikh bat'kiv z egipyets'kogo krayu, i dyerzhalisya mit-sno inshikh tsi-doiv, i vklonyalisya im, i sluzhili im, tomu i-o' naviv na nikh usye otsye likho! i stalosya po dvadtsyati rokakh, koli solomon zbuduvav ti dva domi, khram i-o ta dim tsars'kii, a khram, tsar tirs'kii, dostachav solomonovi kyedrovi dyeryeva i dyeryeva kiparisovi, ta zoloto na kozhnye bazhannya iogo, todi tsar solomon dav khiramovi dvadtsyat' mist u krai galil. i viishov khiram iz tiru, shchob pobachiti ti mista, yaki dav iomu solomon, i nye vpodobalis' iomu voni. i vin skazav: shcho tsye za mista, yaki ti dav myeni, mii bratye? i vin nazvav im'ya im: krai kavulu, i tak voni zvut'sya azh do ts'ogo dnya. i poslav khiram tsaryevi sto i dvadtsyat' talantiv zolota. a otsye nakaz tikh poboriv, yaki

brav tsar solomon na zbuduvannya khramu i-o'ogo ta domu svogo, i millo, i muru erusalims'kogo, i khat-soru, i myegiddo, i gyezyeru. faraon, egipyets'kii tsar, priishov i zdobuv gyezyer, ta i spaliv iogo ognym, a khanaanyanina, shcho sidiv u misti, ubiv, i vid-dav iogo yak vino dlya svoei dochki, solomonovoi zhinki. i vibuduvav solomon gyezyera, i byet-gorona dolishn'ogo, i baalata, i tamara v pustini togo krayu, i vsi mista na zapasi, shcho buli solomonovi, i mista na kolyesnitsi, i mista na vyerkhivtsi, i inshi bazhan-nya solomonovi, shcho bazhav zbuduvati v erusal-imi ta na livani, ta v us'omu krai panuvannya iogo. uvyes' narod, shcho pozostavsya z amoryeyan, khit-tyeyan ta pyerizzyeyan, khivvyeyan ta evusyeyan, shcho voni nye z izrailievikh siniv, ikhni sini, shcho buli pozostavlyeni po nikh u krayu, yakikh izrai-lyevi sini nye mogli vigubiti, to vzyav ikh solomon za poborovikh pratsivnikiv, i tak e azh do ts'ogo dnya. a z izrailievikh siniv solomon nye dav raba, bo voni voyaki, i iogo rabi, i providniki iogo, i starshi nad tr'oma, i providniki nad iogo kolyesnitsyami ta iogo vyerkhivtsi. otsye pristavlyeni providniki, shcho buli nad solomonovoyu robotoyu, p'yatdyesyat i p'yat' so-tyen', shcho pravili narodom, yakii robiv na pratsi. til'ki faraonova dochka viishla z davidovogo mista do svogo domu, yakogo zbuduvav ii; todi zbuduvav vin millo. i prinosiv solomon tri razi richno tsilopalyen-nya ta mirni zhyertvi na zhyertivniku, shcho zbudu-uv i-o, i kadiv na tomu, shcho pyeryed i-o litysem. i vikinhvin vin toi dim. i tsar solomon narobiv ko-rabliv v yetsion-gyevyeri, shcho pri yeloti na byeryezi chyervonogo morya v yedom'skomu krai. i poslav khiram korablyami svoikh rabil, moryakiv, shcho znayut' morye, z rabami solomonovimi. i priishli voni do ofiru, i vzyali zvidti chotiri sotni i dvadtsyat' talantiv zolota, ta i privyegli do tsarya solomona.

10

a tsaritsya shyevi, koli pochula bula pro slavu solomona, shchodo i-o'ogo imenyi, to priishla viprobuvati iogo zagadkami. i priishla vona do erusalimu z duzhye vyelikim bagatstvom, z vyerblyudami, shcho nyesli pakhoshchi, i z duzhye chislyennim zolotom, i z dorogim kaminnyam. i priishla vona do solomona, i govorila iomu vsye, shcho bulo na syertsii ii. i solomon viyasniv ii usi ii slova, i nye bulo ryechi, nyeznanoi tsaryevi, yakoi nye porishiv bi vin ii. i pobachila tsaritsya shyevi vsyu solomonovu mudrist', ta dim, shcho vin zbuduvav, i izhu stolu iogo, i myeshkannya rabil iogo, i postavu slug iogo ta ikhni odyezhi, i napoi iogo, i tsilopalyennya, shcho vin prinosit' u i-o'omu domi, i nye mogla vona z diva viiti! i skazala vona do tsarya: pravdoyu bulo tye, shcho ya chula v svoim krai pro toi dila ta pro tvoyu mudrist'. i nye povirila ya tim slovam, azh poki nye priishla ta nye pobachili moi ochi, i os' nye bula pryedstavlyena myeni i polovina: ti pyeryevishchiv mudrist' ta dobro tiei slavi, pro yaku ya chula! shchaslivyi lyudi tvoji, shchaslivyi otsi tvoji slugi, shcho zavzhdi stoyat' pyeryed oblichchiam tvoim, shcho slukhayut' tvoyu mudrist'! nyekhai budye blagoslovnyeni

i-o', tsi-do tvii, shcho vpodobav tyebye, shchob posaditi tyebye na izrailiv tron, chyeryez i-o lyubov do izrailiya naviki. i vin nastanoviv tyebye tsaryem, shchob chiniti pravo ta spravvedlivist'. i dala vona tsaryevi sto i dvadtsyat' talantiv zolota, i duzhye bagato pakhoshchiv ta dorogogo kaminnya. bil'sh uzhye nikoli nye prikhodilo tak bagato, yak otsi pakhoshchi, shcho tsaritsya shyevi dala tsaryevi solomonovi! i takozh khiramovi korabli, shcho dovozili zoloto z ofiru, sprovdazhuvali z ofiru bagato almugovogo dyeryeva ta dorogye kaminnya. i porobiv tsar z almugovogo dyeryeva poruchchya dlya i-o'ogo khramu ta dlya domu tsars'kogo, i gusla, i arfi dlya spivakiv. nikoli nye prikhodilo tak bagato almugovogo dyeryeva, i nye bacheno azh do ts'ogo dnya! a tsar solomon dav tsaritsi shyevi na zhadannya ii vsye, chogo vona bazhala, okrim toho, shcho dav ii yak tsars'kii darunok solomoniv. i obyernulasya vona, ta i pishla do svogo krayu, vona ta slugi ii. i bula vaga togo zolota, shcho prikhodilo dlya solomona v odnomu rotsi, shist' sotyen' shistdyesyat i shist' talantiv zolota, okrim toho, shcho prikhodilo vid kuptsiv ta z torgivli khodyachikh, ta vid usikh tsariv arabii ta kraevikh namisnikiv. i zrobiv tsar solomon dvi sotni vyelikikh shchitiv iz kutogo zolota, shist' sotyen' shyekliv zolota ishlo na odnogo shchita, ta tri sotni shchitiv myenshikh iz kutogo zolota, tri mini zolota ishlo na odnogo shchita. i tsar viddav ikh do domu livans'kogo lisu. i zrobiv tsar vyelikogo trona zo slonovoi kosti, i pokriv iogo shchirim zolotom. u trona bulo shist' stuppeniv; a golova v trona kruglyasta pozad iogo ta poruchchya z togo i z togo boku pri mistsi sidinnya, ta dva lyevi, shcho stoyali pri poruchchyakh. i dvanadtsyat' lyeviv stoyali tam na shosti stuppenyakh iz togo i z togo boku. po vsikh tsarstvakh nye bulo tak зробlyenogo! i vyves' posud na pittya tsarya solomona zoloto, i vsi ryechi domu livans'kogo lisu shchirye zoloto, nichogo iz sribla, vono za solomonovikh dniv nye rakhuvalosya za shchos'. bo tsar mav na mori tarshis'ki korabli razom iz korablyami khiramovimi. raz na tri roky prikhodili tarshis'ki korabli, shcho dovozili zoloto, i sriblo, i slonovu kist', i mavp, i pav. i stav tsar solomon naibil'shim vid usikh zymnikh tsariv, shchodo bagatstva ta shchodo mudrosti. i vsya zymlya khotila bachtii solomona, shchob poslukhati iogo mudrosti, shcho tsi-do dav u iogo syertsye. i voni prinosili kozhyen svogo dara, ryechi sribni ta ryechi zoloti, i odyezhu, i zbroyu, i pakhoshchi, koni ta muli, iz roku v rik. i nazbirav solomon kolyesnits' ta vyerkhivtsiv, i bulo v n'ogo tisyacha i chotiri sotni kolyesnits' ta dvanadtsyat' tisyach vyerkhivtsiv, i vin porozmishchuvav ikh po kolyesnichnikh mistakh ta z tsaryem v erusalimi. i solomon naskladav v erusalimi sribla, yak kaminnya, a kyedriv naskladav, shchodo chislyennosti, yak sikomori, shcho v shyefyeli! a koneyi, shcho buli v solomona, privodili z egiptu ta z kyeveye; tsars'ki kuptsi brali ikh iz kyeveye za vstanovlyeni groshi. i vkhodila i vikhodila kolyesnitsya z egiptu za shist' sotyen' shyekliv sribla, a kin' za sto i p'yatdyesyat. i tak voni vivotili vsye tsye svoeyu rukoyu dlya vsikh tsariv khittis'kikh ta tsaryam siriis'kim.

a tsar solomon pokokhav bagato chuzhinnikh zhinok: i dochku faraonovu, moavityanok, ammonityanok, yedomityanok, sidonyanok, khitiyanok, iz tikh narodiv, shcho pro nikh i-o' skazav buv izrail'yevim sinam: nye vviidye tye mizh nikh, i voni nye vviidut' mizh vas, bo voni spravdi nakhilyat' vashi syertsya do svoikh tsi-doiv. do nikh prikhilivsvya solomon kokhannyam. i bulo v n'ogo zhinok-knyagin' sim sotyen', a nalozhnits' tri sotni. i zhinki iogo prikhilili iogo syertsye. i stalosya na chas solomonovoi starosti, zhinki iogo prikhilili iogo syertsye do inshikh tsi-doiv; i syertsye iogo nye bulo vsye z i-o, tsi-doom, yak syertsye iogo bat'ka davida. i pishov solomon za astartoyu, tsi-doinyeya sidons'koyu, ta za milkomom, gidotoyu ammonits'koyu. i robiv solomon zlye v ochakh i-o, i nye ishov pyevno za i-o, yak iogo bat'ko david. todi solomon zbuduvav zhyertvinnika dlya kyemosha, moavs'koi gidoti, na gori, shcho navproti erusalimu, ta dlya molokha, gidoti ammons'kikh siniv. i tak vin zrobiv dlya vsikh svoikh chuzhinnikh zhinok, shcho kadili ta prinosili zhyerti dlya svoikh tsi-doiv. i rozgnivavsvya i-o' na solomona, bo iogo syertsye vidkhililosya vid i-o, tsi-doa izrail'yevogo, shcho dva razi iomu yavlyavsvya, i nakazuav iomu pro tsyu rich, shchob nye khoditi za inshimi tsi-doami. ta nye vikonuav vin toho, shcho nakazav buv i-o'. i skazav i-o' do solomona: tomu, shcho bulo tsye z tobouy, i nye vikonuav ti mogo zapovitu ta postanov moikh, shcho ya nakazav buv tobi, ya konchye vidbyeru tsarstvo tvoe, ta i dam iogo tvoemu rabovi. til'ki za tvoikh dniv nye zroblyu togo radi bat'ka tvogo davida, z ruki sina tvogo vidbyeru iogo! ta vs'ogo tsarstva ya nye vidbyeru, odnye plyemyeno ya dam sinovi tvoemu radi raba mogo davida ta radi erusalimu, yakogo ya vibrav. i postaviv i-o' solomonovi za protivnika yedomlyanina gadada, vin iz tsars'kogo nasinnya v yedomi. i stalosya, koli david buv z yedomom, koli ioav, nachal'nik viis'ka, pishov pokhovati trupi, to vin povbivav kozhnogo cholovichoï stati v yedomi. bo shist' misyatsiv sidiv tam ioav ta vvyes' izrail', azh poki vin nye vigubiv kozhnogo cholovichoï stati v yedomi. i vtik gadad, vin ta z nim muzhi yedom's'ki, zo slug iogo bat'ka, shchob piti do egiptu; a gadad buv todi malim khloptsyem. i vstali voni z midyanu i pishli do paranu; i nabrali voni z soboyu lyudyei z paranu, ta i priishli do egiptu, do faraona, tsarya egypets'kogo, a toi dav iomu dim ta priznachiv iomu utrimannya, i dav iomu zymlyu. i znaishov gadad velyiku milist' u faraonovikh ochakh, i vin dav iomu za zhinku syestru svoei zhinki, syestru tsaritsi takhpyenysei. i porodila iomu syestra takhpyenysei sina iogo gyenuvata, a takhpyenyesa vikhovala iogo v faraonovomu domi. i buv gyenuvat u faraonovomu domi syeryed faraonovikh siniv. i pochuv gadad v egipti, shcho david spochiv iz svoimi bat'kami, ta shcho pomyer ioav, nachal'nik viis'ka. i skazav gadad do faraona: vidpusti myenye, i ya pidu do svogo krayu! a faraon iomu vidkazav: chogo tobi brakue pri myeni, shcho ti otsye khochyesh iti do

svogo krayu? ta toi skazav: ni, taki konchye vidpusti myenye! i postaviv tsi-do iomu, solomonovi, za protivnika shchye i ryezona, sina yel'yadi, shcho vtik vid gadad'yezyera, tsarya tsovi, svogo pana. i zibrav vin pri sobi lyudyei, ta i stav providnikom bandi, koli david rozbivav ikh. i pishli voni do damasku, i osilisy v n'omu, i panuvali v damasku. i buv vin protivnikom dlya izrailya za vsikh solomonovikh dniv, a tsye okrim togo likha, shcho chiniv gadad. i bridiv vin izrail'yem, i zapanuvav nad sirieyu. a erovoam, sin nyevativ, efremiyevyts', iz tsyeryedi, a im'ya iogo matyeri tsyerua, zhinka vdova, buv rab solomoniv. i pidnyav vin ruku na tsarya. a otsye ta prichina, shcho vin pidnyav ruku na tsarya: solomon buduvav millo, i popraviv prolim u misti davida, svogo bat'ka. a toi muzh erovoam buv vidvazhnii. i pobachiv solomon ts'ogo yunaka, shcho vin robotyashchii, i priznachiv iogo nad usima nosiyami iosipovogo domu. i stalosya togo chasu, i viishov erovoam z erusalimu. i znaishov iogo na dorozhi shilonyanin akhiia, prorok. vin buv odyagnenyi v novu odizh, i obidva voni buli sami na poli. i skhopiv akhiia za tu novu odyezhu, shcho bula na n'omu, ta i podyer ii na dvanadtsyat' kuskiv. i skazav vin do erovoama: viz'mi sobi dyesyat' kuskiv, bo tak skazav i-o', tsi-do izrailya: otsye ya vidirayu tsarstvo z solomonovoi ruki, i dam tobi dyesyat' plyemyen. a odnye plyemyeno budye iomu radi mogo raba davida ta radi erusalimu, mista, shcho ya vibrav iogo zo vsikh izrail'yevikh plyemyen. tsye tomu, shcho voni pokinuli myenye i vklonyalisya astarti, sidons'kii tsi-doini, i kyemoshyevi, tsi-doovi moavs'komu, ta milkomovi, tsi-doovi ammonits'komu, i nye pishli moimi doringami, shchob vikonuvali dobre v moikh ochakh, i postanovi moi ta zapovidi moi, yak bat'ko iogo david. ta nye viz'mu ya vs'ogo tsarstva z ruki iogo, bo ostavlyu iogo volodaryem po vsi dni zhittya iogo radi raba mogo davida, shcho ya vibrav iogo, yakii dodyerzhuvav zapovidiv moikh ta postanov moikh. i viz'mu ya tsarstvo z ruki iogo sina, ta i dam iogo tobi, oti dyesyat' plyemyen. a sinovi iogo dam odnye plyemyeno, shchob pozostavavsvya svitil'nik rabovi moemu davidovi, po vsi dni pyeryed litsyem moim v erusalimi, mistsi, shcho ya vibrav sobi, shchob tam pyeryebuvalo moe imyennya. a tyebye ya viz'mu, i ti budyesh tsaryuvati nad usim, chogo pozhadae dusha tvoya, i ti budyesh tsaryem nad izrail'yem. i stanyet'sya, koli ti slukhatimyeshsvya vs'ogo, shcho ya nakazhu tobi, i pidyesh moimi doringami, i robotimyesh dobre v ochakh moikh, shchob vikonuvali postanovi moi ta zapovidi moi, yak robiv rab mii david, to ya budu z tobouy, i pobuduyu tobi mitsnii dim, yak ya zbuduvav buv davidovi, i dam tobi izrailya. i budu vpkoryati davidovye nasinnya radi togo, til'ki nye po vsi dni. i shukav solomon, shchob zabiti erovoama. i vstav erovoam, i vtik do egiptu, do shishaka, egypets'kogo tsarya. i probuvav vin v egipti azh do solomonovi smyerti. a ryeshta solomonovikh dil, i vsye, shcho vin zrobiv buv, ta mudrist' iogo, oto voni napisani v knuzi solomonovi dila. a dniv, koli solomon tsaryuvav v erusalimi nad usim izrail'yem, bulo sorok lit. i spochiv solomon zo svoimi bat'kami, i buv

pokhovanii u misti davida, bat'ka svogo, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo ryekhav'am.

12

i pishov ryekhav'am do sikhyemu, bo do sikhyemu ziishovsya vvyes' izrail', shchob nastanoviti iogo tsaryem. i stalosya, shcho tsye pochuv erovoam, nye-vatyi sin, koli buv ishchye v egipti, kudi vtik vid tsarya solomona. i osivsya erovoam uv egipti. i poslali i poklikali iogo. i priishov erovoam ta vsi izrail'eyi zbori, i voni govorili do ryekhav'ama, kazhuchi: tvii bat'ko vchiniv buv tyazhkim nashye yarmo, a ti tyepyer polyegshi zhorstoku robotu bat'ka svogo ta tyazhkye iogo yarmo, shcho naklav vin buv na nas, i mi budyemo sluzhiti tobi. a vin vidkazav im: idit' shchye na tri dni, i vyernit'sya do myenye. i pishov toi narod. i radivsya tsar ryekhav'am zo starshimi, shcho stoyali pyeryed oblichchiam iogo bat'ka solomona, koli buv vin zhivii, govoryachi: yak vi raditye vidpovisti ts'omu narodovi? i voni govorili iomu, kazhuchi: yakshcho ti s'ogodni budyesh rabom ts'omu narodovi, i budyesh sluzhiti im, i vidpovisi im, i govoritymesh im dobri slova, to voni budut' tobi rabami po vsi dni. ta vin vidkinuv poradu starshikh, shcho radili iomu, i radivsya z molodikami, shcho virosli razom iz nim, shcho stoyali pyeryed nim. i skazav vin do nikh: shcho vi raditye, i shcho vidpovimo ts'omu narodovi, yakii govoriv myeni, kazhuchi: polyegshi yarmo, shcho tvii bat'ko naklav buv na nas. i govorili do n'ogo ti molodiki, shcho virosli z nim, kazhuchi: tak skazhyesh tomu narodovi, shcho promovlyav do tyebye, govoryachi: tvii bat'ko vchiniv buv tyazhkim nashye yarmo, a ti dai polyegshu nam. otak skazhyesh do nikh: mii mizinyets' grubshii za styegna mogo bat'ka! a tyepyer: mii bat'ko naklav buv na vas tyazhkye yarmo, a ya dodam do vashogo yarma! bat'ko mii karav vas bichami, a ya karatimu vas skorpionami! i priishov erovoam ta vvyes' narod do ryekhav'ama tryet'ogo dnya, yak tsar govori, kazhuchi: vyernit'sya do myenye tryet'ogo dnya. i tsar zhorstoko vidpoviv narodovi, i vidkinuv poradu starshikh, shcho radili iomu. i vin govoriv do nikh za poradoyu tikh molodikiv, kazhuchi: mii bat'ko vchiniv buv tyazhkim vashye yarmo, a ya dodam do vashogo yarma. bat'ko mii karav vas bichami, a ya karatimu vas skorpionami!... i nye poslukhavsya tsar narodu, bo prichina bula vid i-o, shchob spravdilosya slovo iogo, yakye govoriv buv i-o' chyeryez shilonyanina akhiyyu do erovoama, nyevatovogo sina. i pobachiv uvyes' izrail', shcho tsar nye poslukhavsya ikh, i narod vidpoviv tsaryevi, kazhuchi: yakha nam chastina v david? i spadshchini nyema nam u sini essaye! do namyetiv svoikh, o izrail'ul poznai tyepyer dim svii, davidye!... i pishov izrail' do namyetiv svoikh. i izrail'eyi sini, shcho sidili v yudinikh mistakh, til'ki nad nimi zatsaryuvav ryekhav'am. i poslav tsar ryekhav'am adonirama, shcho buv nad daninoyu, ta vvyes' izrail' zakidav iogo kaminnyam, i vin pomyer. a tsar ryekhav'am pospishiv sisti na kolyesnitsyu ta vtyekti do erusalimu. i zbuntuvavsya izrail' proti davidovogo domu, i vid n'ogo vidpav, i tak e azh do ts'ogo dnya. i

stalosya, yak uvyes' izrail' pochuv, shcho vyernuvsya erovoam, to poslali i poklikali iogo na zbori, ta i nastanovili iogo tsaryem nad usim izrail'em. za domom davida nye bulo nikogo, okrim odnogo yudinogo plyemyeni. i priishov ryekhav'am do erusalimu, i zibrav uvyes' yudin dim ta vyeniyaminovye plyemyeno, sto i visimdsyatsy tisyach vibranikh viis'kovikh, shchob voyuvati z izrail'eyim domom, shchob vyernuti tsarstvo ryekhav'amovi, solomonovomu sinovi. i bulo bozhnye slovo do shyemai, cholovika bozhogo, govoryachi: skazhi ryekhav'amovi, solomonovomu sinovi, tsaryevi yudinomu, ta vs'omu domovi yudinomu i vyeniyaminovomu, i ryeshti narodu, govoryachi: tak govorit' i-o': nye idit' i nye voyuitye z svoimi bratami, izrail'eyimi sinami! vyernit'sya kozhyen do domu svogo, bo tsya rich stalasya vid myenye! i voni poslukhalisa i-o'ogo slova, i vyernulisa, shchob piti za i-o slovom. i zbuduvav erovoam sikhyema v efremovikh gorakh, ta i osivsya v n'omu. i viishov vin zvidi, i zbuduvav pyenuila. i skazav erovoam u svoemu syerts: tyepyer vyernyet'sya tsarstvo do davidovogo domu! yakshcho narod tsyei budye khoditi do erusalimu, shchob prinositi zhyertvi v i-o'omu domi, to vyernyet'sya syertsye ts'ogo narodu do ikhn'ogo pana, do ryekhav'ama, tsarya yudinogo. i voni zab'yut' myenye, ta i vyernut'sya do ryekhav'ama, tsarya yudinogo. i poradivsya tsar, i zrobiv dva zoloti tyel'tsi, i skazav do narodu: dosit' vam khoditi do erusalimu! otsye, izrail'yu, tsi-doi tvoi, shcho vivyeli tyebye z egipyets'kogo krayu. i postaviv vin odnogo v byet-yeli, a odnogo v dani. i bula ta rich na grikh, bo narod khodiv do odnogo z nikh azh do danu. i zrobiv vin zhyertivnye mistsye na pagirku, i nastanoviv svyashchyenikiv z us'ogo narodu, shcho nye buli z lyevievikh siniv. i vstanoviv erovoam svyato v vos'momu misyatsi, p'yatnadtsyatogo dlya misyatsya, podobnye do svyata, shcho v yudi, i prinosiv zhyertvu na zhyertivniku. tak zrobiv vin u byet-yeli, shchob prinositi v zhyertvu tyel'tsiam, yaki vin zrobiv. i nastanoviv vin u byet-yeli svyashchyenikiv pagirkiv, shcho porobiv. i prinosiv vin zhyertvi na zhyertivniku, shcho zrobiv u byet-yeli, p'yatnadtsyatogo dnya vos'mogo misyatsya, yakogo vimisliv z svogo syertsya. i vchiniv vin svyato dlya izrail'eyevikh siniv, i pidiishov do zhyertivnika, shchob pokaditi...

13

a os' cholovik bozhii priishov za i-o slovom iz yudi do byet-yelu. a erovoam stoyav pri zhyertivniku, shchob kaditi. i kliknuv cholovik bozhii pri zhyertivniku za slovom i-o i skazav: zhyertivniku, zhyertivniku, tak skazav i-o': os' u davidovomu domi narodit'sya sin, isoiya im'ya iomu, i vin na tobi prinyesye v zhyertvu svyashchyenikiv pagirkiv, shcho na tobi kadyat', i kosti lyuds'ki spalaty'sya na tobi. i das' vin togo dnya chudo, govoryachi: ot-sye tye chudo, pro yakye govoriv i-o': os' tsyei zhyertivnik rozpadyet'sya, i visiplyet'sya popil, shcho na n'omu!... i stalosya, yak tsar pochuv slova ts'ogo bozhogo cholovika, shcho klikav do zhyertivnika v byet-yeli, to erovoam prostyag ruku svoyu vid zhy-

ertivnika, govoryachi: skhopit' iogo! i vsokhla ruka iomu, yaku vin prostyag do n'ogo, i vin nye mig vyernuti ii do syebye... a zhyertivnik rozpavsyia, i popil visipavsyia z zhyertivnika, za tim chudom, shcho dav bozhii cholovik za slovom i-o... a tsar vidpoviv i skazav do bozhogo cholovika: umilostiv litsye i-o, tsi-doa tvogo, i pomolisya za myenye, i nyekhai vyernyet'sya ruka moya do myenye! i cholovik bozhii umilostiviv i-o litsye, i tsars'ka ruka vyernulasya do n'ogo, i bula, yak pyeryed tim... i skazav tsar do bozhogo cholovika: uvidi do mnoyu do domu i popoizh, i ya dam tobi dara! a cholovik bozhii skazav do tsarya: yakshcho ti dasi myeni piv domu svogo, nye vviidu ya z tobouy, i nye istimu khliba, i nye pitimu vodi v ts'omu mistsi!... bo tak nakazano myeni za slovom i-o, govoryachi: ti nye istimyesh khliba, i nye pitimyesh vodi, i nye vyernyeshsya dorogoyu, yakoyu pishov! i pishov vin inshoyu dorogoyu, i nye vyernuvasya tieyu dorogoyu, shcho nyeyuu priishov buv do byet-yelu. a odin starii prorok sidiv u byet-yeli. i priishli iogo sini, i rozpovili iomu pro vvyes' chin, shcho zrovib bozhii cholovik s'ogodni v byet-yeli, pro ti slova, shcho vin govovor do tsarya, i opovili ikh svoemu bat'kovi. i promoviv do nikh ikhnii bat'ko: dze yh ta doroga, yakoyu vin pishov? a iogo sini bachili tu dorogu, yakoyu pishov bozhii cholovik, shcho priishov buv z yudi. i skazav vin do siniv svoikh: osidlaitye myeni osla! i voni osidlali iomu osla, i vin siv na n'ogo. i poikhav vin za bozhim cholovikom, i znaishov iogo, yak sidiv pid dubom. i skazav vin do n'ogo: chi ti toi bozhii cholovik, shcho priishov iz yudi? a toi vidkazav: ya. i skazav vin do n'ogo: idi zo mnoyu do domu ta z'izh khliba! a toi vidkazav: nye mozhu vyernutisya z tobouy ta vviiti z tobouy, i nye istimu khliba, i nye pitimu vodi z tobouy v ts'omu mistsi! bo bulo myeni skazano za slovom i-o: nye istimyesh khliba i nye pitimyesh tam vodi, i nye vyernyeshsya tieyu dorogoyu, yakoyu ti ishov! a toi vidkazav iomu: i ya prorok, yak ti! a angol govovoriv myeni za i-o slovom, kazhuchi: zavjerni iogo z sobouy do domu svogo, i nyekhai vin ist' khlib i nyekhai p'e vodu. vin zhye govovor iomu nyepravdu! i vin vyernuvsyia z nim, i iv khlib u iogo domi ta piv vodu... i stalosya, yak sidili voni pri stoli, to bulo i-o slovo do proroka, shcho vyernuv iogo. i vin kliknuv do bozhogo cholovika, shcho priishov iz yudi, govoryachi: tak skazav i-o: tomu, shcho buv ti nyeslukhnyanii i-o nakazam, i nye dodyerzhuvav tiei zapovidi, shcho nakazav tobi i-o, tsi-do tvii, i ti vyernuvsyia, i iv khlib ta piv vodu v mistsi, pro yakye vin govovoriv tobi: nye izh khliba i nye pii vodi, to nye vviidye tvii trup do grobu bat'kiv tvoikh!... i stalosya, yak toi poiv khliba ta napivsyia, to vin osidlav iomu osla, tomu prorokovi, shcho vin vyernuv iogo. i toi podavsyia, ta spitkav iogo na dorozhi lyev, ta i zabiv iogo. i buv kinyenii trup iogo na dorozhi, a osyel stoyav pri n'omu, a toi lyev stoyav pri trupii... azh os' prikhodyat' lyudi, i pobachili togo trupa, kinyenogo na dorozhi, ta lyeva, shcho stoyav pri trupii. i voni priishli i govovorili v tim misti, dye sidiv starii prorok. i pochuv pro tsye toi prorok, shcho vyernuv iogo z dorogi, ta i skazav: tsye toi bozhii cholovik, shcho buv nyeslukhnyanii i-o nakazam, i i-o' dav iogo lyevovi, i vin rozdyer

iogo ta vbiv iogo za i-o slovom, shcho govovoriv iomu. i skazav vin do siniv svoikh, govoryachi: osidlaitye myeni osla! i osidlali. i poikhav vin, i znaishov iogo trupa, kinyenogo na dorozhi, i osla ta lyeva, shcho stoyali pri trupii, nye z'iv toi lyev trup a i nye rozdyer osla. i pidnyav toi prorok trupa bozhogo cholovika, i poklav iogo na osla, ta i vyernuv iogo. i vviishov starii prorok do mista, shchob oplakati ta pokhovati togo. i poklav vin iogo v svoim grobi, i plakali nad nim: oi, bratye mii! i stalosya po iogo pokhoroni, i skazav vin do siniv svoikh, govoryachi: koli ya pomru, to pokhovaetye myenye v grobi, shcho v n'omu pokhovanii tsyei bozhii cholovik. pri kostyakh iogo pokladit' moi kosti! bo konchye zbudyet'sya tye slovo, shcho vin kliknuv buv za i-o slovom nad tim zhyertivnikom, shcho v byet-yeli, ta nad usima zhyertivnikovimi mistsyami na pagirkakh, shcho v mistakh samarii'skikh. po tsii prigodi erovoam nye ziishov zo svoei vizual'nii-ratruditisyai dorogi, i nastanovlyav svyashcheynikiv pagirkiv z us'ogo narodu, khto khotiv, toi priznachavsyia, i stavav svyashcheynikom pagirkiv. i stala ta rich grikhom dlya erovoamovogo domu, i na vigublyennya, i na vinishcheyennya z-nad povyerkhni zyemli.

14

togo chasu zaslab aviiya, erovoamiv sin i skazav erovoam do svoei zhinki: ustan' ta pyeryebyerisyia, i nye piznayut', shcho ti erovoamova zhinka. i pidyesh do shilo, oto tam prorok akhiiya, yakii govovoriv pro myenye, shcho ya budu tsaryem nad tsim narodom. i viz'mi v svoyu ruku dyesyat' khlibiv i kalachi ta dzbanok myedu, i vviidyeshe do n'ogo. vin skazhye tobi, shcho budyje kholptsyevi. i zro-bila tak erovoamova zhinka. i vstala vona, ta i pishla do shilo, i vviishla do akhiiyevogo domu. a akhiiya nye mig bachiti, bo ochi iomu styemnlili chyeryez iogo starist'. i i-o' skazav do akhii: os' prikhodit' erovoamova zhinka, shchob zapitati vid tyebye slovo pro sina svogo, bo vin slabii. otak i tak budyesh ii gov-oriti. i stanyet'sya, koli vona vviidye, to vdatimye chuzhu. i stalosya, yak akhiiya pochuv sharudinnya nig ii, yak vona vkhodila do vkhodu, to skazav: uvidi, erovoamova zhinko! chomu to ti vdaesh chuzhu? a ya poslanii do tyebye z tyverdogo zvistkoyu. idi, skazhi erovoamovi: tak skazav i-o', tsi-do izrailiv: tomu, shcho ya pidnis tyebye z-posyeryed narodu, i dav tyebye za knyazya nad moim narodom, izrailiyem, i vidirvav tsarstvo vid davidovogo domu i dav iogo tobi, ta ti nye buv, yak mii rab david, shcho dodyerzhuvav za povideyi moikh, i shcho khodiv za mnoyu svim syert-syem svoim, shchob robiti til'ki dobre v ochakh moikh, i robitv ti girshye za vsikh, khto buv pyeryed tobouy, i ti pishov i narobiv sobi inshikh tsi-doiv ta litikh bovvaniy, shchob gniviti myenye, a myenye ti vidkinuv gyet', tomu os' ya navodzhu 935 8688 likho 7451 na erovoamiv 3379 dim 1004, i vigublyu 3772 8689 v erovoama 3379 navit' tye, shcho mochit' 8366 8688 na stinu 7023, nyevil'nika 6113 8803 i vil'nogo 5800 8803 v izraili 3478, i vimyetu 1197 8765 po-zostalaye 310 po erovoamovim 3379 domi 1004, yak

vimitaet'sya 1197 8762 smitty 1557, azh nye 8552 8800 0 zostanyet'sya 8552 8800 0 nichogo. pomyerl-ogo v erovoama v misti poidyat' psi, a pomyerlogo na poli poist' ptastvo nyebyesnye. tak skazav i-o', a ti vs-tan', idi do svogo domu. yak nogi tvoi vkhoditimut' do mista, to pomrye toi khlopyets'. i budyie iogo oplakuvati vvyes' izrail', i pokhovayut' iogo, bo vin odin v erovoama vviidye do grobu, bo til'ki v n'omu v erovoamovim domi bula znaidyena dobra rich dlya i-o, tsi-doa izrail'yevogo. a i-o' postavit' sobi tsarya nad izrail'yem, yakii v'igubit' erovoamiv dim togo dnya. ta shcho stanyet'sya tyepyer? i pob'e i-o' izrail'ya, i vin zakhitaet'sya, yak khitaet'sya ochyeryet na vodi! i virvyie vin izrail'ya z-nad tsiei khoroshoi zymyli, yak dav ikhnim bat'kam, i porozkidaie ikh po toi bik richki za tye, shcho voni porobili sobi as-tarti, shcho gnivayut' i-o. i vin vidast' izrail'ya chy-eryez grikh erovoama, shcho grishiv sam, i shcho vviv v grikh izrail'ya. i vstala erovoamova zhinka, i pishla, i priishla do tirtsi. yak vona vkhodila do poroga domu, to toi khlopyets' pomyer... i pokho-vali iogo, i oplakuvav iogo vvyes' izrail' za slovom i-o, shcho govori v chyeryez raba svogo proroka akhi-iyu. a ryeshtha erovoamovikh dil, yak vin voyu-vav ta yak vin tsaryuvav, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. a chas, yakii tsaryu-vav erovoam, dvadtsyat' i dva roki. i spochiv vin iz bat'kami svoimi, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo nadav. a ryekhav'am, sin solomoniv, tsaryuvav u yudi. ryekhav'am buv viku soroka i odnogo roku, koli zat-saryuvav, a tsaryuvav vin simnadsyat' lit v erusal-imi, u tomu misti, yakye vibrav i-o' zo vsikh izrail'yev-ikh plyemyen, shchob poklasti tam svoe imyennya. a im'ya iogo matyeri: ammonitika naama. a yuda ro-biv vizual nii-ra-trudititsya v i-o ochakh, i voni gnivili iogo bil'sh vid us'ogo togo, shcho chinili ikhni bat'ki svoim grikhom, yakim grishili. i takozh voni budu-vali sobi zhyertivniki na pagirkakh, i stovpi, i astarti na kozhnomu visokomu vzgir'i ta pid kozhnim zye-lyenim dyeryevom. i takozh buli bludodii v tomu krai, voni chinili vsyu gidotu tikh lyudyei, shcho i-o' prognav ikh buv izrail'yevogo oblichchya. i stalosya p'yatogo roku tsarya ryekhav'ama, pishov shushak, egipyets'kii tsar, na erusalim. i pozabirav vin skarbi i-o'ogo domu ta skarbi domu tsaryevogo, i vsye zabrav. i zabrav vin usi zoloti shchiti, shcho solomon porobiv buv. a tsar ryekhav'am porobiv zamist' nikh midyani shchiti, i viddav ikh na ruki providnikiv biguniv, shcho styeryegli vkhid do tsars'kogo domu. i buvalo, yak til'ki tsar ishov do i-o'ogo domu, biguni nosili ikh, a potim vyertali ikh do komori biguniv. a ryeshtha ryekhav'amovikh dil ta vsye, shcho vin zrobiv, os' voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. a vi-na mizh ryekhav'amom ta mizh erovoamom tochi-lasya po vsi dni. i spochiv ryekhav'am zo svoimi bat'kami, i buv vin pokhovanii zo svoimi bat'kami v davidovomu misti. a im'ya iogo matyeri am-monityanka naama. a zamist' n'ogo zatsaryuvav iogo sin aviiyam.

a visimnadsyatogo roku tsarya erovoama, nyeva-tovogo sina, nad yudoyo zatsaryuvav aviiyam. tri roki tsaryuvav vin v erusalimi. a im'ya iogo matyeri maakha, avyesalomova dochka. i vin khodiv v usikh grikhakh svogo bat'ka, yaki toi robiv pyeryed nim, i syertsye iogo nye bulo vsye z i-o, tsi-doom svoim, yak syertsye iogo bat'ka davida. bo i-o', tsi-do iogo, radi davida dav iomu svitil'nika v erusalimi, shchob postaviti sina iogo po n'omu ta ukripti erusalim. bo david robiv dobrye v i-o ochakh, i nye vidstupav vid us'ogo shcho vin nakazav buv iomu, po vsi dni zhittya svogo, okrim spravi khittyanina urii. a viina mizh ryekhav'amom ta mizh erovoamom tochilasya po vsi dni zhittya iogo. a ryeshtha aviiyamovikh dil ta vsye, shcho vin zrobiv, os' voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i viina tochilasya mizh aviiyamom ta mizh erovoamom. i spochiv aviiyam zo svoimi bat'kami, i pokhovali iogo v davidovomu misti, a za-mist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo asa. a roku dvadt-syatogo erovoama, izrail'yevogo tsarya, zatsaryuvav asa, tsar yudin. i vin tsaryuvav v erusalimi sorok i odin rik. a im'ya iogo matyeri maakha, avyesalomova dochka. i robiv asa dobrye v i-o ochakh, yak bat'ko iogo david. i vignav vin bludodiiv iz krayu, i poviki-dav usikh bozhkiv, yakikh porobili buli ikhni bat'ki. i navit' matir svoyu maakhu, i ii vin pozbaviv prava buti tsaritseyu, bo vona zrobila bula idola dlya as-tarti. i asa porubav idola ii, ta i spaliv u dolini kye-dron. a pagirki nye minulitsya; til'ki asinye syertsye bulo vsye z i-o po vsi iogo dni. i vnis vin do i-o'ogo domu prisvyacheni ryechi svogo bat'ka ta prisvy-acheni ryechi svoi, sriblo, i zoloto, i posud. a vi-ina tochilasya mizh asoyu ta mizh bashoyu po vsi ikhni dni. i pishov basha, tsar izrailiv, na yudu, i buduvav ramu, shchob nye dati nikomu vid asi, tsarya yudinogo, vikhoditi ta vkhoditi. i vzyav asa vsye sri-blo ta zoloto, pozostalye v skarbnitsyakh khramu i-o'ogo ta domu tsaryevogo, ta i dav iogo do ruki svoikh slug. i poslav ikh tsar asa do byen-gadada, sina tavri-monna, sina khyezionovogo, siriis'kogo tsarya, shcho sidiv u damasku, govoryachi: e umova mizh mnoyu ta mizh tobouy, mizh bat'kom moim ta mizh bat'kom tvoim. os' poslav ya tobi dara, sribla ta zolota, idi, zla-mai umovu svoyu z bashyeyu, tsaryem izrail'yevim, i nyekhai vin vidiidye vid myenye. i poslukhavsya byen-gaddad tsarya asi, i poslav providnikiv svoiogo viis'ka na izrail'yevi mista, ta i pobiv iiiona, i dana, i avyela, bat-maakhu, i vs'ogo kinyerota ta vsyu zye-mlyu nyeftalimovu. i stalosya, yak basha tsye pochuv, to pyeryestav buduvati ramu, i osivsya v tirtsi. a tsar asa zaklikav do poslukhu vs'ogo yudu, nikogo nye viklyuchayuchi, i voni povinosili kaminnya rami ta ii dyeryevo, shcho z nikh buduvav buv basha. i tsar asa zbuduvav z togo vyeniyaminovu gyevu. a ryeshtha dil asi ta vsya litsars'kist' iogo, i vsye, sh-cho vin zrobiv buv, i mista, yaki pobuduvav, os' voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv; til'ki na chas starosti svoei vin zaslab buv na svoi nogi. i spochiv asa z bat'kami svoimi, i buv pokhovanii z bat'kami svoimi v misti davida, svogo bat'ka. a za-mist' n'ogo zatsaryuvav iogo sin iosafat. a nad izrai-

lyem zatsaryuvav nadav, erovoamiv sin, u drugomu rotsi asi, tsarya yudinogo, ta i tsaryuvav nad izrail'em dva roki. i robiv vin zlye v i-o ochakh, i khodiv dorogoyu bat'ka svogo ta v grikhu iogo, shcho vvodiv tyezh u grikh izrailya. i zmovivsyia na n'ogo basha, sin akhiii, z issakharovogo domu, ta i pobiv iogo basha v gibbyetoni filistims'komu. a nadav ta vvyes' izrail' oblyagali gibbyeton. i vbiv iogo basha v tryet'omu rotsi asi, tsarya yudinogo, ta i zatsaryuvav zamist' n'ogo. i stalosya, yak zatsaryuvav vin, to pobiv uvyes' erovoamiv dim, nye pozostaviv erovoamivi zhodnoi dushi, azh poki nye vigubiv iogo, za slovom i-o, shcho govoriv chyeryez svogo raba shilonyanina akhiiyu, za grikh erovoama, shcho grishiv sam i shcho vvodiv u grikh izrailya, chyeryez svii gniv, yakim gniviv i-o, tsi-doa izrail'yevogo. a ryeshita dil nadava ta vsye, shcho vin buv zrobiv, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. a viina tochilasya mizh asoyu ta mizh bashyeyu, izrail'yevim tsaryem, po vsi dni ikh. tryet'ogo roku asi, tsarya yudinogo, zatsaryuvav basha, sin akhiiin, nad usim izrail'em u tirtsi, na dvadtsyat' i chotiri roki. i robiv vin vizual'nii-ra-trudititsya v i-o ochakh, i khodiv dorogoyu erovoama ta v grikhu iogo, shcho vvodiv u grikh izrailya.

16

i bulo i-o slovo do egu, khananievogo sina, pro bashu, govoryachi: tomu, shcho ya pidnis tyebye z porokhu, i nastanoviv tyebye volodaryem nad moim narodom, izrail'em, a ti pishov erovoamovoyu dorogoyu ta vvodiv u grikh narod mii, izrailya, shchob gniviti myenye grikhami ikh, to os' ya vigublyu po bashi ta po domi iogo, zroblyu tvii dim, yak dim erovoama, nyevatovogo sina. pomyerlogo v bashi v misti z'idyat' psi, a pomyerlogo iomu na poli, poist' ptastvo nyebyesnye. a ryeshita dil bashi, i shcho vin zrobiv buv, i litsars'kist' iogo, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv basha zo svoimi bat'kami, i buv pokhovanii v tirtsi, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo yela. i bulo slovo i-o chyeryez proroka egu, sina khananievogo, do bashi ta do domu iogo, a to chyeryez usye tye vizual'nii-ra-trudititsya, shcho koiv vin u i-o ochakh, shchob gniviti n'ogo chinom svoikh ruk, shchob buti, yak erovoamiv dim, shcho vin pobiv iogo. dvadtsyat' i shostogo roku asi, tsarya yudinogo, zatsaryuvav yela, bashin sin, nad izrail'em u tirtsi, na dva roki. i zmovivsyia na n'ogo iogo rab zimri, providnik polovini kolyesnits'. i koli vin, p'yanii, piv u domi artsi, shcho buv nad iogo domom u tirtsi, to priishov zimri i ubiv iogo, i vbiv iogo v dvadtsyatomu i s'omomu rotsi asi, tsarya yudinogo, ta i zatsaryuvav zamist' n'ogo. i stalosya, yak vin zatsaryuvav ta siv na iogo troni, to vin vibiv uvyes' bashin dim, nye pozostaviv navit' togo, shcho mochtit' na stinu, ani ridnikh iogo, ani druživ iogo. i vigubiv zimri vvyes' bashin dim, za slovom i-o, shcho promovlyav buv do bashi chyeryez proroka egu, za vsi grikhi bashi ta grikhi yeli, iogo sina, shcho grishili sami, i shcho vvodili v grikh izrailya, shchob gniviti i-o, tsi-doa izrail'yevogo, svoimi gidotami. a ryeshita dil yeli ta vsye, shcho vin robiv, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh

tsariv. u rotsi dvadtsyatomu i s'omomu asi, tsarya yudinogo, zatsaryuvav zimri v tirtsi na sim dny, koli narod oblyagav filistims'kii gibbyeton. i prochuv narod, shcho oblyagav, takye: zmovivsyia zimri ta i ubiv tsarya! i vvyes' izrail' nastanoviv tsaryem nad izrail'em omri, providnika viis'ka, togo dnya v tabori. i pidnyalsiya omri ta vvyes' izrail' iz nim iz gibbyetonu, i oblyagli tirtsu. i stalosya, yak pobachiv zimri, shcho misto zdobutye, to vviishov do palatsu tsaryevogo domu, ta i spaliv nad soboyu tsars'kii dim ognem, i pomyer za grikh svii, shcho grishiv nim, shchob robiti vizual'nii-ra-trudititsya v i-o ochakh, shchob khoditi dorogoyu erovoama ta v grikhu iogo, yakii vin chiniv, shchob vvoditi v grikh izrailya. a ryeshita dil zimri ta zmovia iogo, shcho vchiniv buv, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. todi izrailiv narod podilivsyia popolovini: polovina narodu bula za tivni, ginatovogo sina, shchob nastanoviti iogo tsaryem, a polovina za omri. ta buv sil'nishii narod, shcho stoyav za omri, vid narodu, shcho buv za tivni, ginatovogo sina. i pomyer tivni, a zatsaryuvav omri. u rotsi tridtsyatomu i pyershomu asi, tsarya yudinogo, nad izrail'em zatsaryuvav na dvanadtsyat' lit omri. u tirtsi tsaryuvav vin shist' rokov. i kupiv vin vid shyemyera goru shomyeron za dva talanti sribla, i zabuduvav goru, i nazvav im'ya mista, yakye zbuduvav, imenyem pana tiei gori: shomyeron. i robiv omri vizual'nii-ra-trudititsya v i-o ochakh, i chiniv vizual'nii-ra-trudititsya bil'shye vid usikh, khto buv pyeryed nim. i khodiv vin usieyu dorogoyu erovoama, sina nyevatovogo, ta v grikhakh iogo, yakimi vvodiv u grikh izrailya, shchob gniviti i-o, tsi-doa izrailya, gidotami svoimi. a ryeshita dil omri, shcho robiv vin, ta litsars'kist' iogo, yaku vin chiniv buv, oto voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv omri z svoimi bat'kami, i buv pokhovanii u samarii. a zamist' n'ogo zatsaryuvav iogo sin akhav. akhav, sin omri, zatsaryuvav nad izrail'em u rotsi tridtsyatomu i vos'momu asi, tsarya yudinogo. i tsaryuvav akhav, sin omri, nad izrail'em u samarii dvadtsyat' i dva roki. i robiv akhav, sin omri, vizual'nii-ra-trudititsya v i-o ochakh bil'shye vid usikh, khto buv pyeryed nim. i bulo iomu malo khoditi v grikhakh erovoama, nyevatovogo sina, i vin uzyav za zhinku ezavyl', dochku yetbaala, sidons'kogo tsarya. i vin pishov, i sluzhiv vaalovi, i vklonyavsyia iomu. i vin postaviv zhyertivnika dlya vaala v vaalovomu domi, yakogo zbuduvav u shomyeroni. i zrobiv akhav astartu. i akhav dali chiniv, shchob gniviti i-o, tsi-doa izrail'yevogo, bil'shye vid usikh izrail'yevikh tsariv, shcho buli pyeryed nim. za iogo dniv khiil z byet-yelu vidbuduvav erikhona, na pyervoridnim svoim aviramovi vin zaklav iogo fundamenti, a na naimolodshim svoim syegivovi povstavlyav brami iogo, za slovom i-o, shcho govoriv chyeryez isusa, navinovogo sina.

17

i skazav tishb'yanin illya, z gilyeads'kikh myeshkantsiv, do akhava: yak zhivii i-o, tsi-do izrailiv, shcho pyeryed litsyem iogo ya stoyu, tsimi

rokami nye budyeh rosi ta doshchu, alye til'ki za moim slovom! i bulo do n'ogo slovo i-o, govoryachi: idi zvidsi, i obyernyeshya sobi na skhid, i skhovaeshya pri pototsi kyeriti, shcho navproti iordanu. i stanyet'sya, budyesh ti piti z potoku, a krukam nakazav ya goduvati tyebye tam. i vin pishov, i zbroiv za i-o slovom: i pishov, i osivsyia pri pototsi kyeriti, shcho navproti iordanu. a kruki prinosisi iomu khliba ta m'ysa vrantsi, i khliba ta m'ysa vnyechori, a z potoku vin piv. i stalosya na kintsi dniv, i visokh potik, bo v krayu nye bulo doshchu. i bulo i-o slovo do n'ogo, govoryachi: ustan', idi do saryepti sidons'koi, i osyadyesh tam. os' nakazav ya tam odnii vdovi, shchob goduvala tyebye. i vin ustav ta i pishov do saryepti. i pribuv vin do vkhodu mista, azh os' tam zbiraie drova odna vdova. i vin kliknuv do nyei i skazav: viz'mi myeni trokhi vodi do posudini, i ya nap'yusya. i pishla vona vzyati. a vin kliknuv do nyei i skazav: viz'mi myeni i shmatok khliba v svoyu ruku! a ta vidkazala: yak zhivii i-o', tsi-do tvii, nye mayu ya kalacha, a til'ki povnu prigorshchu boroshna v dzbanku ta trokhi olii v gorniyati. a otsye ya nazbirayu dvi polintsi drov, i pidu, i prigotovlyu tsye sobi ta sinovi svoemu. i z'imo mi, ta i pomryemo... i skazav do nyei illya: nye biisya! pidi, zrobi za svoim slovom. til'ki spochatku zrobi myeni z togo malogo kalacha, i vinyesyesh myeni, a dlya syebye ta dlya sina svogo zrobish potim. bo tak skazav i-o', tsi-do izrailiv: dzbanok muki nye skinchit'sya, i nye zabraknye v gorniyati olii azh do dnya, yak i-o' dast' doshchu na povyerkhnyu zymli. i pishla vona, iz zroabila za slovom illi, i ila vona i vin ta ii dim dovgi dni, dzbanok muki nye skinchivsyia, i nye zabraklo v gorniyati olii, za slovom i-o, shcho govori v chyeryez illu. i stalosya po tikh prigodakh, zaslab buv sin tiei zhinki, i-o togo domu. i bula iogo khvoroba duzhye tyazhka, azh dukhu nye pozostalosya v n'omu. i skazala vona do illi: shcho tobi do myenye, cholovichye bozhii? priishov ti do myenye, shchob zgaduvati mii grikh ta shchob ubiti mogo sina!... i skazav vin do nyei: dai myeni sina svogo! i vin uzyav iogo z lonya ii, i vinis iogo v gornitsyu, dye vin sidiv, i poklav iogo na svoemu lizhku. i kliknuv vin do i-o i skazav: i-o, bozhye mii, chi i tsiu udovi, shcho ya v nyei myeshkayu, uchinish vizual'nii-ra-trudit'sya, shchob ubiti ii sina? i vityagsya vin trichi nad ditinoyu, i klikav do i-o ta kazav: i-o, bozhye mii, nyekhai vyernyet'sya dusha tsiei ditini v nyei! i vislukahv i-o' golosa illi, i vyernulasya dusha ditini v nyei, i vona ozhlala... i vzyav illya ditinu, i znis ii z gornitsi dodolu, i viddav ii matyeri ii. i skazav illya: divisya, tvii sin zhivii! i skazala ta zhinka do illi: tyepyer to ya znayu, shcho ti bozhii cholovik, a i-o slovo v ustakh tvoikh pravda!

18

i minulo bagato dniv, i bulo i-o slovo do illi tryet'ogo roku, govoryachi: idi, pokazhysia do akhava, a ya dam doshch na povyerkhnyu zymli. i pishov illya pokazatysia do akhava. a v asirii buv sil'nii golod. i poklikav akhav ovdiiya, shcho buv nad domom, a ovdii buv duzhye tsi-dooiinii. i stalosya, koli

ezavyel' vigublyuvala i-o prorokiv, to ovdii uzyav sotnyu prorokiv, ta i skhovav ikh po p'yatidyesyati cholovika v pyechyeri, i goduvav ikh khlibom ta vodoyu. i skazav akhav do ovdiiya: idi po krayu do vsikh vodnikh dzhyeryel ta do vsikh potokiv, mozhye znaidyemo travi, i pozostavimo pri zhitti konya ta mula, i nye vigubimo khudobi.. i podilili voni sobi krai, shchob pyeryeiti po n'omu, akhav pishov odniiyu dorogoyu sam, ovdii pishov sam drugoyu dorogoyu. i buv ovdii u dorozhi, azh os' illya nazustrich iomu. i piznav vin iogo, i vpav na oblichyha svoe ta i skazav: chi to ti, panye mii ille? a toi vidkazav iomu: ya. idi, skazhi panovi svoemu: os' tut illya! a vin skazav: chim ya progrishiv, shcho ti viddaesh svogo raba v akhavovu ruku, shchob vin ubiv myenye? yak zhivii i-o', tsi-do tvii, nyemae narodu ta tsarstva, shcho tudi nye posilav bi pan mii shukati tyebye. a koli govorili: nyema iogo, to vin zapriysyagav tye tsarstvo ta toi narodu, shcho znaidut' tyebye. a tyepyer ti govorish: idi, skazhi svoemu panovi: os' tut illya! i stanyet'sya, ya pidu vid tyebye, a dukh i-o ponesyete tyebye na tye mistysye, yakogo nye znayu. i priidu ya, shchob donyesti akhavu, a koli vin nye znaidye tyebye, to vb'e myenye. a rab tvii boit'sya i-o vid svoei molodosti. chi zh nye bulo skazano panovi moemu tye, shcho zbroiv ya, shcho ezavyel' pobivala i-o prorokiv, a ya skhovav buv iz i-o prorokiv sotnyu cholovika, po p'yatidyesyati cholovika v pyechyeri, i goduvav ikh khlibom ta vodoyu? a tyepyer ti kazhyesh: idi, skazhi svoemu panovi: os' tut illya, i vin myenye vb'e!... ta illya vidkazav: yak zhivii i-o' savaot, shcho ya stoyu pyeryed iogo litsyem, s'ogodni ya pokazhysya iomu! i pishov ovdii nazustrich akhavu, ta i donis iomu tye. i pishov akhav navproti illi. i stalosya, koli akhav pobachiv illyu, to akhav skazav do n'ogo: chi tsye ti, shcho nyepokoish izrailaya? a toi vidkazav: nye ya vnyeshchasliviv izrailaya, a til'ki ti ta dim tovgvo bat'ka chyeryez vashye nyedotrimannya i-o zapovidyiei, ta i ti pishov za vaalami. a tyepyer poshli, zbyeri do myenye na goru karmyel us'ogo izrailaya ta chotiri sotni i p'yatidyesyat vaalovikh prorokiv, ta chotiri sotni prorokiv astarti, shcho idyat' zo stolu ezavyeli. i poslav akhav po vsikh izrailievikh sinakh, i zibrav prorokiv na goru karmyel. i pidiishov illya do vs'ogo narodu i skazav: chi dovgo vi budyete skakati na dvokh galuzkakh? yakshcho i-o' tsi-do, idit' za nim, a yakshcho vaal idit' za nim! ta nye vidpoviv iomu narod ani slova. i skazav illya do narodu: ya sam pozostavsyia i-o prorok, a prorokiv vaalovikh chotiri sotni i p'yatidyesyat cholovika. i nyekhai dadut' nam dvokh bichkiv, i nyekhai voni vibyerut' sobi odnogo bichka, i nyekhai zarizhut' iogo, i nyekhai pokladut' na drova, a ognyu nye pokladut'. i ya prigotuyu odnogo bichka, i dam na drova, a ognyu nye pokladu. i vi poklichyete im'ya tsi-doa vashogo, a ya poklichu im'ya i-o. i stanyet'sya, toi tsi-do, shcho vidpovist' ognym, vin tsi-do! i vidpoviv toi narod ta i skazav: tsye dobre slovo! i skazav illya do vaalovikh prorokiv: vibyerit' sobi odnogo bichka, i prigotuitye pyershi, bo vi chislyennishi, i poklichyte im'ya svogo tsi-doa, i ognyu nye pokladyyete. i vzyali voni togo bichka, shcho vin dav im, i voni prigotuvالي i klikali vaalovyie im'ya vid

ranku i azh do poludnya, govoryachi: vaalye, pochui nas! ta nye bulo ani golosu, ani vidpovidi. i skakali voni bilya zhyertivnika, shcho zrobili. i stalosya opivdni, i smiyavsvya z nikh illya i govori: klichtye gosolom sil'nishim, bo vin tsi-do! mozhye vin roz-dumue, abo vidluchivsvya, abo v dorozh! mozhye vin spit', to prokinyet'sya! i stali voni klikati gosolom sil'nishim, i kololisya, za svoim zvichaem, myechami ta ratishchami, azh illyasya z nikh krov. i stalosya, yak minuvsvya pivdyen', to voni prorokovali azh do chasu prinyesennyia khlibnoi zhyertvi, ta nye bulo ani golosu, ani vidpovidi, ani slukhu... i skazav illya do vs'ogo narodu: pidiidit' do myenye! i pidiishov uvyes' narod do n'ogo, a vin popraviv rozbitogo i-o'ogo zhyertivnika. i vzyav illya dvanadtsyatvero kaminnya, za chislom plyemyen siniv yakova, do yakogo bulo slovo i-o, govoryachi: izrail' budye im'ya tvoe! i zbuduvav iz togo kaminnya zhyertivnika v im'ya i-o, i zrobiv rova, ploshcheyu na dvi sati nasinnya, navkolo zhyertivnika. i naklav drov, i zarizav bichka ta i poklav na drovakh. i vin skazav: napovnit' chotiri vidri vodi, i nyekhai villyut' na tsilopalenyenya ta na drova. i skazav: povtorit'! i povtorili. i skazav: zrobit' utryete! i zrobili vtryete. i potyekla voda navkolo zhyertivnika, a takozh riv napovnivsvya vodoyu. i stalosya v chas prinyesennyia khlibnoi zhyertvi, shcho pidiishov prorok illya ta i skazav: i-o, bozhye avraamiv, isakiv ta izrailiv! s'ogodni piznayut', shcho ti izrailiv tsi-do, a v tvii rab, i shcho vsye otsye ya zrobiv tvoim slovom. vislukkhai myenye, i-o, vislukkhai myenye, i nyekhai piznae tsyei narod, shcho ti i-o', tsi-do, i ti obyernyesh ikhne syertsye nazad! i spav i-o ogon', ta i pozhyer tsilopalenyenya, i drova, i kaminnya, i porokh, i vilizav vodu, shcho v rovi... i pobachili tsye vsi lyudi, ta i popadali na oblichchya svoi i govori: i-o', vin tsi-do, i-o', vin tsi-do! i skazav do nikh illya: skhopit' vaalovikh prorokiv! nyekhai nikhto nye vtyechye z nikh! i pokhapali ikh, a illya zviv ikh do potoku kishon, ta i porizav ikh... i skazav illya do akhava: uviidi, izh i pii, bo os' chuti shum doshchu. i pishov akhav, shchob isti ta piti, a illya ziishov na vyerkhiv'ya karmyelu, i nakhilivsvya do zymeli, i poklav oblichchya svoe mizh svoi kolina. i skazav vin do svogo khloptsya: viidi, podivisya v napryami morya! i toi viishov i podivisvya ta i skazav: nyema nichogo. ta vin vidkazav: vyernisya sim raz! i stalosya s'omogo razu, i vin skazav: os' mala khmara, nyemov dolonya lyuds'ka, pidiimaet'sya z morya. a vin skazav: pidi, skazhi akhavovi: zapryagai i ziidi, i nye zatrimae tyebye doshch. i stalosya po nyedovgomu chasi, i potyemnilo nyebo vid khmar, i zirvavsvya vityer, i pishov vyelikii doshch. a akhav siva na voza, ta i vidpravivsvya v izryeyel. a i-o ruka bulo na illi. i vin opyeryezav svoi styegna, ta i pobig pyeryed akhavom azh do samogo izryeyelu.

19

a akhav donis ezavyeli vsye, shcho zrobiv buv illya, i vsye tye, shcho vin povbivav usikh prorokiv myechyem. i poslala ezavyel' poslantsya do illi, govoryachi: otak nyekhai zroblyat' myeni tsi-

doi, i tak nyekhai dodadut', yakshcho ts'ogo chasu zvavtra ya nye zroblyu dushi tvoii, yak zroblyeno dushi kozhnogo z nikh! i pobachiv vin tsye, i vstav ta i pishov, boyachis' za dushu svoyu. i priishov vin do yudinoi byeyer-shyevi, i pozostaviv tam svogo khloptsya. a sam pishov pustinyeyu, dorogoyu odnogo dnya, i siv pid odnim yalivtsyem, i zazhadav sobi smyerti, i skazav: dosit' tyepyer, i-o! viz'mi dushu moyu, bo ya nye lipshii vid bat'kiv svoikh!... i poklavsvya vin, i zasnuv pid odnim yalivtsyem. azh os' angol ditknusvya iogo ta i skazav iomu: ustan' ta popoizh! i glyanuv vin, azh os' u iogo golovakh kalach, spyechyenii na vugilli, ta dzbanok vodi. i vin iv ta piv, i znovu poklavsvya. i vyernusvya angol i-o udruge, i ditknusvya iogo ta i skazav: ustan', popoizh, bo doroga tyazhka pyeryed tobouy. i vin ustav, i popoiv ta napivsvya. i vin ishov, pidkriplyenii tieyu izhyeyu, sorok dyen' ta sorok nochyei azh do bozhoi gori khoriv. i pribuv vin tudi do pyechyeri, i pyeryenochuvav tam, azh os' i-o slovo do n'ogo. i skazav vin iomu: chogo ti tut, ille? a toi vidkazav: ya buv duzhye gorlivii dlya i-o, tsi-do savaota, bo izrailyevi sini pokinuli zapovita tvogo ta porozbivali zhyertivniki tvoii, a prorokiv tvoikh povbivali myechyem, i pozostavsvya ya sam. i shukali voni dushu moyu, shchob uzyati ii. a vin vidkazav: viidi, i stanesh na gori pyeryed i-o litsyem. azh os' pyeryekhoditmye i-o', a pyeryed i-o litsyem vityer vyelikii ta mitsnii, shcho zriavae gori ta skyeli lamae. ta nye v vitri i-o'. a po vitri trus zymeli, ta nye v trusi i-o'. a po trusi ogon', i nye v ogni i-o'. a po ogni tikhii lagidnii golos. i stalosya, yak pochuv tsye illya, to zakriv svoe oblichchya plashcheyom svoim, ta i viishov, i stav u vkhoda pyechyeri. azh os' do n'ogo golos, shcho govori: chogo ti tut, ille? a vin vidkazav: ya buv duzhye gorlivii dlya i-o, tsi-do savaota, bo izrailyevi sini pokinuli zapovita tvoogo ta porozbivali zhyertivniki tvoii, a prorokiv tvoikh povbivali myechyem, i pozostavsvya ya sam. i shukali voni dushu moyu, shchob uzyati ii. i skazav do n'ogo i-o': idi, vyernisya na svoyu dorogu na damas'ku pustinyu. i priidyesh, i pomazhyesh khazaila na tsarya nad sirieyu. a egu, nimshievogo sina, pomazhyesh na tsarya nad izrailiyem, a elisyeya, shafatovogo sina z avyel-myekholi, pomazhyesh na proroka zamist' syebye. i staneyet'sya, khto vtyechye vid khazailovogo myecha, togo vb'e egu, a khto vtyechye vid myecha egu, togo vb'e elisyei. a v izrali ya pozostaviv sim tisyach, usi kolina, shcho nye skhilyalisya pyeryed vaalom, ta vsi usta, shcho nye tsiluvali iogo. i pishov vin izvidti, i znaishov elisyeya, shafatovogo sina, a vin orye. dvanadtsyat' zapryagiv pyeryed nim, a vin pri dvanadtsyatomu. i pidiishov do n'ogo illya ta i kinuv iomu svogo plashcha. i pozostaviv toi voliv, ta i pobig za illyeyu i skazav: nyekhai potsiluyy ya bat'ka svogo ta svoyu matir, ta i pidu za tobouy! a toi vidkazav iomu: idi, alye vyernisya, bo shcho ya zrobiv tobi? i vyernusvya vin vid n'ogo, i vzyav zapryaga voliv ta i prinis iogo v zhyertvu, a yarmami voliv zvariv iogo m'ysa, i dav narodovi, a ti illi. i vin ustav, i pishov za illyeyu, ta i sluzhiv iomu.

a byen-gadad, tsar siriiskii, zibrav usye svoe viis'ko ta triditsyat' i dva tsari z nim, i koni, i kolyesnitsi. i pishov vin, i oblig samariyu ta i voyuvav proti nyei. i poslav vin posliv do akhava, tsarya izrail'yevogo, do mista, ta i skazav iomu: tak skazav byen-gadad: sriblo tvoe ta zoloto tvoe moe vono, a zhinkii tvoi ta sini tvoi, tsi nailipshi, moi voni! i vidpoviv izrailiv tsar ta i skazav: budy za slovom tvoim, panye mii tsaryu! tvii ya ta vsye, shcho moe! i znovu vyernulisiya ti posli ta i skazali: tak skazav byen-gadad, govoryachi: ya posilav do tyebye, govoryachi: ti dasi myeni sriblo svoe, i zoloto svoe, i zhinok svoikh, i siniv svoikh. a vzavtra ts'ogo chasu poshlyu ya svoikh rabiv do tyebye, i voni pyeryeshukayut' dim tvii ta domi tvoikh rabiv. i stanyet'sya, na vsye, shcho spodobat'sya im, voni nakladut' svoi ruki, ta i zabyerut'... i sklikav izrailiv tsar usikh starshikh krayu ta i skazav: dovidaityesya i pobachitye, shcho vin shukae zla, bo poslav do tyebye po zhinok moikh, i po siniv moikh, i po sriblo moe, i po zoloto moe, i ya iomu nye vidmoviv. i skazali do n'ogo vsi starshi ta vvyes' narod: nye slukhai, i nye pogodzhuisya! i skazav vin do posliv byen-gadada: skazhit' moemu panovi tsaryevi: usye, pro shcho posilav ti do svogo raba napochatku, ya зроблю, a tsiei ryechi zrobiti nye mozhu. i pishli posli, i vidnyesli iomu vidpovid'. i poslav do n'ogo byen-gadad ta i skazav: nyekhai tak zroblyat' myeni tsi-doi, i nyekhai tak dodadut', yak-shcho samariis'kogo porokhu vistachit' po zhmyeni vs'omu narodovi, shcho stoit' pri myeni!... i vidpoviv izrailiv tsar ta i skazav: kazhit': khai nye khalit'sya toi, khto myecha pripinae, a toi, khto rozv'yazue! i stalosya, yak pochuv vin tsyu vidpovid', a vin piv, vin ta tsari v shatrakh, to skazav do svoikh rabiv: pustit' tarani! i voni pustili tarani na misto. azh os' odin prorok pidiishov do akhava, izrail'yevogo tsarya, ta i skazav: tak skazav i-o': chi bachiv ti vvyes' otsyei vye-likii natovp? os' ya dayu iogo s'ogodni v ruku tvoyu, i ti piznaesh, shcho ya i-o'! i skazav akhav: kim? a toi vidkazav: tak skazav i-o': slugami nachal'nikiv okrug. i skazav: khto rozpichnye viinu? a toi vidkazav: ti. i pyeryelichiv vin slug nachal'nikiv sudovikh okrug, i bulo dvi sotni i triditsyat' dva. a po nikh pyeryelichiv uvyes' narod, usikh izrail'yevikh siniv, sim tisyach. i viishli voni opivdni, a byen-gadad piv p'yanii u shatrakh, vin ta tsari, triditsyat' i dva tsari, shcho dopomagali iomu. i viishli napochatku slugi nachal'nikiv okrug. i poslav byen-gadad, i donyesli iomu, kazhuchi: os' povikhodili lyudi z samarii. a vin vidkazav: yakshcho na mir viishli voni, skhopit' ikh zhivikh, a yakshcho na viinu povikhodili, tyezh zhivimi skhopit' ikh u nyevolyu! a to viishli z mista slugi nachal'nikiv okrug ta viis'ko, shcho ishlo za nimi. i pobivali voni odin odnogo, i pobigli siriyani, a izrail' ikh gnava. a vtik byen-gadad, siriiis'kii tsar, na koni ta z vyerkhivtsyami. i viishov izrailiv tsar, ta i pobiv koni ta kolyesnitsi, i zavdav v sirii vye-likoi porazki. i pidiishov prorok do izrail'yevogo tsarya ta i skazav iomu: idi, trimaisya muzh'n'o, i piznai ta pobach, shcho ti zrobish, bo, yak minye rik, siriiis'kii tsar znovu pidye na tyebye. a slugi siriiis'kogo tsarya

skazali iomu: tsi-do gir ikhnii tsi-do, tomu voni buli sil'nishi vid nas. alye voyuimo z nimi na rivnini, prislyagaemo, shcho budyemo sil'nishi vid nikhl! i zrobi tsyu rich: poskidai tikh tsariv, kozhnogo z iogo mistysya, i ponastavlyai namisnikiv zamist' nikh. a ti zbyeryesh sobi viis'ko, yak tye, shcho vidpalo vid tyebye, i koneyi, skil'ki bulo koneyi, i kolyesnits', skil'ki bulo kolyesnits', i budyemo voyuvati z nimi na rivnini. prislyagaemo, shcho mi budyemo sil'nishi vid nikhl! i vin poslukhavsya ikhn'ogo golosu, i zrobiv tak. i stalosya po rotsi, i byen-gadad pyeryeglyanuv siriyu, i pishov do afyeku na viinu z izrail'yem. a izrail'yevi sini buli pyeryeglyaneni i zabyezpyechyeni zhivnistyu, ta i viishli navproti nikh. i taboruvali izrail'yevi sini navproti nikh, yak dvi otari kiz, a siriyani napovnili krai. i pidiishov bozhii cholovik, i govoriv do izrail'yevogo tsarya ta i skazav: tak skazav i-o': tomu, shcho skazali siriyani: i-o' tsi-do gir, a nye tsi-do dolin vin, to dam uvyes' tseyi vye-likii natovp u tvoyu ruku, i vi piznaetye, shcho ya i-o'! i taboruvali ti navproti tikh sim dyen'. i stalosya s'omogo dnya, i rozpalivsya bii, i pobili izrail'yevi sini siriyu, sto tisyach pikhoti, odnogo dnya. a pozostali povtikali do afyeku, do mista, ta vpav mur na dvadt'syat' i sim tisyach pozostalikh cholovik. a byen-gadad utik i vviishov do mista, do vnutrishn'oi kimnati. i skazali do n'ogo iogo slugi: os' mi chuli, shcho tsari izrail'yevogo domu voni tsari milostivi. pokladim vyeryetishcha na styegna svoi, a shnuri na svoi golovi, i viiidim do izrail'yevogo tsarya, mozhye vin poshchadit' tvoyu dushu. i pidpyeryezali voni vyeryetishchami styegna svoi, a shnuri na svoi golovi, i priishli do izrail'yevogo tsarya ta i skazali: tvii rab byen-gadad skazav: nyekhai zhivye dusha moyi! a toi vidkazav: chi vin ishchye zhivii? vin mii brat! a ti lyudi vzyali tsye za natyaka, i pospishili skoris-tatsiya z togo i skazali: brat tvii byen-gadad! i toi vidkazav: pidit', privyedit' iogo! i viishov do n'ogo byen-gadad, a toi posadiv iogo na kolyesnitsyu. i skazav do n'ogo byen-gadad: ti mista, shcho bat'ko mii buv zabrav vid tvogo bat'ka, ya povyernu. i ti uryardish sobi v damasku vulitsi, yak mii bat'ko uryardiv buv u samarii. a ya skazav akhav po umovi vidpushchu tyebye. i vin sklav z nim umovu, ta i vidpustiv iogo. todi odin cholovik iz prorochikh siniv skazav do svogo blizhn'ogo za i-o slovom: udar myenye! ta vidmovivsya toi cholovik udariti iogo. i skazav vin iomu: za tye, shcho ti nye poslukhavsya i-o'ogo golosu, to os' ti pidyesh vid myenye i vb'e tyebye lyeve! i pishov toi vid n'ogo, i spitkav iogo lyeve ta i zabiv. i znaishov vin inshogo cholovika ta i skazav: udar myenye! i toi cholovik udariv iogo, udariv ta i zraniv. i pishov toi prorok, i stav tsaryevi na dorozhi, i pyeryebravsya, i zakriv khustkoyu ochi svoi. i stalosya, tsar prokholdiv, a vin krichav do tsarya i govoriv: rab tvii vviishov u syeryedinu boyu. azh os' odin cholovik vidiishov, i pidviv do myenye muzha i skazav: pil'nui ts'ogo muzha! yakshcho iogo nye stanye, to budyte tvoe zhittya zamist' iogo zhittya, abo vidvazhish talanta sribla. i stalosya, rab tvii robit tut ta tut, a vin znik. i skazav do n'ogo izrailiv tsar: takii tvii prisud, ti sam prokazav. a toi spishno znyav khustku z-nad ochyeyi svoikh, i piznav iogo izrailiv tsar, shcho vin iz pro-

rokov. a toi iomu skazav: tak skazav i-o': tomu, shcho ti vipustiv iz ruki cholovika, myeni priznachyenko, to budye zhittya tvoe za iogo zhittya, a narod tvii za iogo narod!... i pishov izrailiv tsar do svogo domu nyezadovolenyi ta gnyvni, i pribuv u samariyu.

21

i stalosya po tsikh prigodakh takye. u izryeyelianina navota, shcho v izryeyeli, buv vinogradnik pri palati akhava, samariis'kogo tsarya. i govoriv akhav do navota, kazhuchi: dai myeni svogo vinogradnika, i vin bude myeni za yarinnoho goroda, bo vin bliz'kii do mogo domu. a ya dam tobi zamist' n'ogo vinogradnika lipshogo vid n'ogo. yakshcho tsye dobre v ochakh tvoikh, ya dam tobi sribla, tsinu iogo. i skazav navot do akhava: zaboroneno myeni vid i-o, shchob ya dav tobi spadshchinu moikh bat'kiv. i vviishov akhav do domu svogo nyezadovolenyi ta gnyvni cheryez tye slovo, yakye govoriv iomu izryeyelianin navot, bo toi skazav: nye dam tobi spadshchini bat'kiv moikh! i lig vin na lizhku svoim, i vidyvernuy svoe oblichchya, i nye iv khliba. i priishla do n'ogo zhinka iogo ezavyl' ta i skazala iomu: chogo tsye tvii dukh sumni, i ti nye isi khliba? i skazav vin do nyei: bo ya govoriv do izryeyelianina navota. i skazav ya iomu: dai myeni svogo vinogradnika za sriblo, abo, yakshcho ti khochyesh, dam tobi zamist' n'ogo vinogradnika lipshogo. ta vin vidkazav: nye dam tobi svogo vinogradnika! i skazala do n'ogo iogo zhinka ezavyl': otyepyer ti zrobishysya tsaryem nad izrailiyem. ustan', poizh khliba, i nyekhai budye vyesyelye tvoe syertsye. i vinogradnika izryeyelianina navota dam tobi ya. i ponapisuvala vona listi v imenyi akhava, i pozapyechatuvala ikh iogo pyechatkovy, ta i porozsilala ti listi do starshikh ta do vye'l'mozhnikh, shcho buli v iogo misti, shcho sidili z navotom. a v tikh listakh vona ponapisuvala tak: ogolosit' pist, i posadit' navota na choli narodu. i posadit' dvokh nyegidnikh lyudyei navproti n'ogo, nyekhai svidchat' na n'ogo, kazhuchi: ti znyevazhiv tsi-doa i tsarya. i vivyedit' iogo, i vkamyenuitye iogo, i nyekhai vin pomrye... i zrobili muzhi iogo mista, starshi ta vye'l'mozhni, shcho sidili v iogo misti, tak, yak poslala do nikh ezavyl', yak bulo napisano v listakh, yakii vona porozsilala do nikh. ogolosili voni pist, i posadili navota na choli narodu. i priishli dva choloviki nyegidni, i sili navproti n'ogo. i ti nyegidni lyudi svidchili na n'ogo, na navota, pyeryed narodom, govoryachi: navot znyevazhiv tsi-doa i tsarya! i vivyeli iogo poza misto, ta i ukamyenuivali iogo kaminnyam, i vin pomrye... i poslali voni do ezavyl', govoryachi: navot ukamyenovanii i pomrye. i stalosya, yak pochula ezavyl', shcho navot ukamyenovanii i pomrye, to skazala ezavyl' do akhava: ustan', posyad' vinogradnika izryeyelianina navota, shcho vidmoviv dati iogo tobi za sriblo, bo navot nye zhivii, a pomrye. i stalosya, yak pochuv akhav, shcho navot pomrye, to akhav ustav, shchob ziiti do vinogradnika izryeyelianina navota, shchob posisti iogo. i bulo i-o slovo do tishb'yanina illi, govoryachi: ustan', ziidi nazustrich akhava, izrailiyevogo tsarya,

shcho v sirii, os' vin u navotovomu vinogradniku, kudi ziishov, shchob posisti iogo. i budyesh govori do n'ogo, kazhuchi: tak skazav i-o': ti vbiv, a tyepyer khochyesh posisti? i govoritimyesh do n'ogo, kazhuchi: tak skazav i-o': na tomu misti, dye psi lizali navotovu krov, psi lizatimut' i tvoyu vlasnu krov! i skazav akhav do illi: os' ti znaishov myenye, vorozhye mii! a toi vidkazav: znaishov, bo ti zaprodavysya chiniti vizual'nii-ra-truditsiya v i-o ochakh. os' ya sprovdazhu na tyebe likho, i vigublyu vsye za tobouy, i vigublyu akhavovi navit' tye, shcho mo-chit' na stinu, i nyevil'nogo ta vil'nogo v izraili! i zroblyu z tvoim domom, yak iz domom erovoama, nyevatovogo sina, i yak iz domom bashi, akhievgogo sina, za toi gnyv, yakim rozniviv ti myenye ta vviv u grikh izrailya. i takozh do ezavyl' govoriv i-o', kazhuchi: psi z'idyat' ezavyl' na pyeryedmur'i izryeyelu. pomyerlogo v akhava v misti poidyat' psi, a pomyerlogo na poli poist' ptastvo nyebesnye. bo shchye nye bulo takogo, yak akhav, shcho zaprodavysya chiniti vizual'nii-ra-truditsiya v i-o ochakh, shcho iogo namovila zhinka iogo ezavyl'. i vin chiniv duzhye gidkye, iduchi za idolami, usye tak, yak robili amoryeyani, shcho ikh i-o' poviganyav pyeryed izrailiyevimi sinami. i stalosya, yak akhav pochuv tsi slova, to rozdyer vin shati svoi, i zodyagnuv na tilo svoe vyeryetishchye, i postiv, i lyezhav u vyeryetishchi, i khodiv sumovito... i bulo i-o slovo do tishb'yanina illi, govoryachi: chi ti sposterig, shcho akhav upokorisysya pyeryed litysem moim? za tye, shcho vin upokorisysya pyeryed moim litysem, nye navyedu ya likha za iogo dnev, za dnev iogo sina navyedu ya tye likho na iogo dim.

22

i prozhili voni tri roki, i nye bulo viini mizh sirieyu ta mizh izrailiyem. i stalosya tryet'ogo roku, i ziishov iosafat, tsar yudin, do izrailiyevogo tsarya. i skazav izrailiv tsar do svoikh slug: chi vi znaetye, shcho gilyeads'kii ramot nash? a mi movchimo, zamist' togo, shchob zabrati iogo z ruki sirii'skogo tsarya. i skazav vin do iosafata: chi ti pidyesh zo mnoyu na viinu do gilyeads'kogo ramotu? a iosafat vidkazav: ya yak ti, narod mii yak narod tvii, moi koni yak tvoii koni! i skazav iosafat do izrailiyevogo tsarya: vividai zaraz slovo i-o! i zibrav izrailiv tsar prorokiv, bliz'ko chotir'okh sotyen' cholovika, ta i skazav do nikh: chi iti myeni na viinu na gilyeads'kii ramot, chi zanyekhati? a ti vidkazali: idi, a i-o dast' iogo v tsaryevu ruku. i skazav iosafat: chi nyema tut ishchye i-o'ogo proroka, i vividaemo vid n'ogo. i skazav izrailiv tsar do iosafata: e shchye odin muzh, shchob vid n'ogo vividati i-o. ta ya nye navidzhu iogo, bo vin nye prorokue na myenye do brye, a til'ki zlye. tsye mikhveyi, sin imlin. a iosafat vidkazav: nyekhai tsar nye govorit' tak! i poklikav izrailiv tsar odnogo evnukha, i skazav: privyedi skorish mikhveya, imlinogo sina! i tsar izrailiv ta tsar yudin sidili kozhyen na troni svoim, povbirani v shati pri vkhodi do brami samarii, a vsi proroki prorokovali pyeryed nimi. a syedyekiya, kyenaanin sin, zrobiv sobi zalizni rogi i skazav: tak skazav i-o': otsim

budyesh pobivati siriyany azh do vigublyennyya ikh! i vsi proroki prorokovali tak, govoryachi: vikhod' do gilyeads'kogo ramotu, i poshchastit' tobi, i i-o' dast' iogo v tsaryevu ruku. a toi poslanets', shcho pishov poklikati mikhyya, govoriiv do n'ogo, kazhuchi: os' slova tikh prorokiv, odnousto zvischchayut' tsaryevi dobro. nyekhai zhye budye slovo tvoe, yak slovo kozhnogo z nikh, i ti govoritimyesh dobrye. i skazav mikhyye: yak zhivii i-o', tye, shcho skazhye myeni i-o', ya tye govoritimu! i priishov vin do tsarya, a tsar skazav do n'ogo: mikhyye, chi pidiyemo na viinu do gilyeads'kogo ramotu, chi zanyekhaemo? a toi vidkazav iomu: viidi, i poshchastit' tobi, i i-o' dast' u tsaryevu ruku. i skazav iomu tsar: azh skill'ki raziv ya zaprisyagav tyebye, shcho ti nye govoritimyesh myeni nichogo, til'ki pravdu v im'ya i-o'? a toi vidkazav: ya bachiv us'ogo izrailiya, rozporoshyenogo po gorakh, nyemov ovyyets', shcho nye mayut' pas-tukha. i skazav i-o': nyemae v nikh pana, nyekhai vy-ernut'sya z mirom kozhyen do domu svogo. i skazav izrailiv tsar do iosafata: chi zh nye kazav ya tobi, vin nye budye prorokuvati myeni dobrogo, a til'ki likhye? a mikhyye vidkazav: tomu posluhhai i-o'ogo slova: bachiv ya i-o, shcho sidiv na pryestoli svoim, a vsye nyebesnye viis'ko stoyalo pri n'omu z pravitsi iogo ta z livitsi iogo. i skazav i-o': khto namovit' akhava, i vin viidye i upadye v gilyeads'komu ramoti? i govoriiv toi tak, a toi govoriiv tak. i viishov dukh, i stav pyeryed i-o litysem ta i skazav: ya namovlyu iogo! i skazav iomu i-o': chim? a toi vidkazav: ya viidu i stanu dukhom nyeppravdi v ustakh usikh iogo prorokiv. a i-o' skazav: ti namovish, a takozh pyeryemozhyesh; viidi ta i zrobi tak! a tyepyer otsye i-o' dav dukha nyeppravdi v usta vsikh otsikh prorokiv, a i-o' govoriiv na tyebye likhye... i pidiishov syedyekiya, kyenaanin sin, i vdariv mikhyya po shchotsi ta i skazav: kudoyu tsye pyeryeishov dukh i-o vid myenye, shchob govoriiti z tobouy? a mikhyye skazav: os' ti pobachish tsye, koli vbizhish do naidal'shoi kimnati, shchob skhovatisya. i skazav izrailiv tsar: viz'mi mikhyya, i vidvyedi do amona, nachal'nika mista, ta do ioasha, tsaryevogo sina, ta i skazhyesh: otak skazav tsar: posadit' ots'ogo do v'yaznichnogo domu, i davaitye iomu isti skupo khliba i skupo vodi, azh poki ya nye vyernusya z mirom. a mikhyye vidkazav: yakshcho spravdi vyernyeshsya ti z mirom, to nye govoriiv i-o' chyryez myenye! i do того skazav: slukhaitye tsye, vsi narodi! i viishov izrailiv tsar ta iosafat, tsar yudin, do gilyeads'kogo ramotu. i skazav izrailiv tsar do iosafata: ya pyeryebyerusa, i pidu na bii, a ti vby-eri svoi tsars'ki shati! i pyeryebravsya izrailiv tsar, i pishov na bii. a siriiis'kii tsar nakazav kyervivnikam svoikh kolyesnits', tridtsyat'om i dvom, govoryachi: nye budyetye voyuvati z malim ta z vyelikim, a til'ki z samim izrailiyevim tsaryem. i stalosya, yak kyervivniki kolyesnits' pobachili iosafata, to voni skazali: tsye di-isno izrailiv tsar! i zaishli na n'ogo, shchob voyu-vati, a iosafat zakrichav. i stalosya, yak kyervivniki kolyesnits' pobachili, shcho tsye nye izrailiv tsar, to povyernuli vid n'ogo. a odin cholovik znyekhotya natyagnuv luka, ta i udariv izrailiyevogo tsarya mizh pidv'yazannyam poyasa ta mizh pantsyeryem. a toi skazav svoemu viznikovi: povyerni nazad, i vivyedi

myenye z taboru, bo ya ranyenii... i znyavsya bii того dnya, a tsar buv postavlyenii na kolyesnitsi proti sirii, i pomyer uvychori. i krov iz rani tyekla v kolyesnit-syu. a yak sontsye zakhodilo, nissya krik u tabori takii: kozhyen do mista svogo, i kozhyen do krayu svogo! i pomyer tsar, i buv pryivezyenii do samarii. i pokhova li tsarya v samarii. i poloskali kolyesnit-syu nad stavom u samarii, i psi lizali iogo krov, a bludnitsi mili svoe tilo, za slovom i-o, shcho vin gov-oriv. a ryeshtha akhavovikh dil, i vsye, shcho vin zro-biv buv, i dim zo slonovoi kosti, shcho vin zbuduvav, i vsi mista, yaki vin pobuduvav, otozh voni napisani v knizi khroniki izrailiyevikh tsariv. i spochiv akhav iz bat'kami svoimi, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo akhaziy. a iosafat, asin sin, zatsaryuvav nad yudoyu v chyetyvertomu rotsi akhava, tsarya izrailiyevogo. iosafat buv viku tridtsyati i p'yati lit, koli vin zat-saryuvav, i dvadtsyat' i p'yat' lit tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri azuva, dochka shilkhii. i khodiv vin usieyu dorogoyu bat'ka svogo asi, i nye zbochuvav iz nyei, shchob chiniti dobrye v i-o ochakh. til'ki pag-irki nye buli ponishchyni, narod ischye prinosiv zhyertvi i kadiv na pagirkakh. i iosafat zamiriv z izrailiyevim tsaryem. a ryeshtha iosafatovikh dil ta litsars'kist' iogo, shcho vin chiniv buv ta yak voyu-vav, otozh voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. a ryeshthu bludodiiv, shcho pozostavalisya za dnyv iogo bat'ka asi, vin vigubiv iz krayu. a tsarya nye bulo v yedomi, buv namisnik tsariv. a iosafat naro-biv buv tarshis'kikh korabliv, shchob piti do ofiru po zoloto, ta nye pishov, bo porozbivalisya korabli pri yetsion-gyeyeri. todi skazav akhaziy, sin akhaviv, do iosafata: nyekhai pidut' na korablyakh moi rabi z rabami tvoimi. ta iosafat nye zakhotiv. i spochiv iosafat iz svoimi bat'kami. i buv vin pokhovanii v misti davida, svogo bat'ka, a zamist' n'ogo zatsaryu-vav sin iogo eroram. akhaziy, akhaviv sin, zatsaryu-vav nad izrailiyem u samarii, v simnadtsyatomu rotsi iosafata, yudinogo tsarya, i tsaryuvav nad izrailiyem dva roki. i robiv vin likhye v i-o ochakh, i khodiv dorogoyu bat'ka svogo i dorogoyu svoei matyeri, ta dorogoyu erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrailiya. i sluzhiv vin vaalovi, i vklonyavsya iomu, ta i gniviv i-o, tsi-doa izrailiyevogo, usye tak, yak robiv iogo bat'ko.

a po smyerti akhava zbuntuvavsya moav na izrailya. a akhaziya vipav chyeryez grati v svoii gornitsi, shcho v samarii, ta i zakhvoriv. i poslav vin posliv, i skazav do nikh: idit', zapitaitye vaal-zyevuva, yekrons'kogo tsi-doa, chi viduzhayu ya z svoei tsiei khvorobi? a angol i-o govoriv do tishb'yanina illi: ustan', viidi nazustrich posliv samarii'skogo tsarya ta i skazhi im: chi chyeryez tye, shcho nyema v izraili tsi-doa, vi idyetye pitatisya vaal-zyevuva, yekrons'kogo tsi-doa? tomu tak skazav i-o': iz togo lizhka, shcho na n'ogo ti lig, nye vstanyesh iz n'ogo, bo napyevno pomryesh!... i pishov illya. i vyernulisya posli do tsarya, a vin skazav do nikh: shcho tsye vi vyernulisya? a voni vidkazali iomu: nazustrich nam viishov odin cholovik, i skazav nam: idit', vyernit'sya do tsarya, shcho poslav vas, i skazhit' iomu: tak skazav i-o': chi chyeryez tye, shcho nyema v izraili tsi-doa, ti posilaesh vivi-dati vaal-zyevuva, yekrons'kogo tsi-doa? tomu tye lozhye, shcho na n'ogo ti lig, nye vstanyesh iz n'ogo, bo napyevno pomryesh... a vin im skazav: yakogo viglyadu toi cholovik, shcho viishov nazustrich vas, i govoriv vam otsi slova? voni zh vidkazali: tsye cholovik volokhatii, a shkuryanii poyas opyeryezanii na styegnakh iogo. a vin skazav: tsye tishb'yanin illya! i poslav vin do n'ogo p'yatdyesyatnika ta iogo p'yatdyesyatku. i viishov vin do n'ogo, azh os' vin sidiť na vyerkhiv'i gor. i skazav vin do n'ogo: cholovichye bozhii, tsar skazav: ziidi zh izviditi! a illya vidpoviv i govoriv do togo p'yatdyesyatnika: a yakshcho ya bozhii cholovik, nyekhai ziidy z nyeba ogon', i nyekhai pozhyerye tyebye ta p'yatdyesyatku tvoyu! i ziishov iz nyeba ogon', i pozhyer iogo ta iogo p'yatdyesyatku... i tsar znovu poslav do n'ogo in-shogo p'yatdyesyatnika ta iogo p'yatdyesyatku. i vin vidpoviv i skazav do n'ogo: cholovichye bozhii, otak skazav tsar: ziidi zh skoro! i vidpoviv illya ta i skazav do n'ogo: yakshcho ya bozhii cholovik, nyekhai zi-idye z nyeba ogon', i nyekhai pozhyerye tyebye ta tvoyu p'yatdyesyatku! i ziishov iz nyeba bozhii ogon', i pozhyer iogo ta iogo p'yatdyesyatku... i znovu poslav vin tryet'ogo p'yatdyesyatnika ta iogo p'yatdyesyatku. i viishov, i priishov tryetii p'yatdyesyatnik, ta i upav na kolina svoi pyeryed illyeyu, i blagav iogo ta do n'ogo govoriv: cholovichye bozhii, nyekhai zhye budye doroga dusha moyta ta dusha tvoikh raviv, tikh p'yatdyesyati, v ochakh tvoikh! os' ziishov buv ogon' iz nyeba, ta i pozhyer tikh dvokh pyershikh p'yatdyesyatnikov ta ikhni p'yatdyesyatki; a tyepper nyekhai budye doroga dusha moyta v ochakh tvoikh! a angol i-o skazav do illi: ziidi z nim, nye biisya iogo! i vin ustan, i ziishov z nim do tsarya, ta i skazav do n'ogo: tak skazav i-o': tomu, shcho ti posilav posliv, shchob vivi-dati vid vaal-zyevuva, yekrons'kogo tsi-doa, nibi v izraili nyema tsi-doa, shchob vivi-dati slova iogo, tomu tye lozhye, shcho na n'ogo ti lig, nye vstanyesh iz n'ogo, bo napyevno pomryesh! i toi pomyer, za slovom i-o, shcho govoriv do illi, a zamist' n'ogo zatsaryuvav egoram, drugoroku roku egorama, sina iosafata, yudinogo tsarya, bo nye bulo v n'ogo sina. a ryeshita dil akhazii, shcho vin zrobov buv, oto voni napisani v knizi khroniki izrailievikh tsariv.

i stalosya, koli i-o' mav uzyati illyu v vikhri na nyebo, to ishov illya ta elisyei iz gilgalu. i skazav illya do elisyeya: sidi tut, bo i-o' poslav myenye azh do byet-yelu. ta elisyei vidkazav: yak zhivii i-o' i zhiva dusha tvoya, ya nye zalishu tyebye! i ziishli voni do byet-yelu. i povikhodili byet-yel's'ki prorochi sini do elisyeya ta i skazali do n'ogo: chi ti znaesh, shcho s'ogodni i-o' byerye pana tvogo vid tyebye? a vin vidkazav: ya takozh znayu, movchit'! i skazav iomu illya: elisyeyu, sidi tut, bo i-o' poslav myenye do erikhonu. ta toi vidkazav: yak zhivii i-o' i zhiva dusha tvoya, ya nye zalishu tyebye! i priishli voni do erikhonu. i pidiishli erikhons'ki prorochi sini do elisyeya ta i skazali do n'ogo: chi ti znaesh, shcho s'ogodni i-o' byerye pana tvogo vid tyebye? a vin vidkazav: ya takozh znayu, movchit'! i skazav iomu illya: sidi tut, bo i-o' poslav myenye do iordanu! ta toi vidkazav: yak zhivii i-o' i zhiva dusha tvoya, ya nye zalishu tyebye! i pishli voni oboe. i p'yatdyesyat cholovika prorochnikh siniv takozh pishli, i stali navproti zdalyeka, a voni obidva stali nad iordanom. i vzyav illya plashcha svogo, i zgornuv, i vdariv po vodi, i vona rozdililas' popolovini tudi ta syudi... i stalosya, yak voni pyeryeishli, to illya skazav do elisyeya: prosi, shcho mayu zrobiti tobi, poki ya budu vzyatii vid tyebye! i skazav elisyei: nyekhai zhye budye na myeni podviinii tvii dukh! a toi vidkazav: tyazhokoz zakh-dav ti! yakshcho ti pobachish myenye, shcho budu vzyatii vid tyebye, budye tobi tak, a yakshcho ni nye budye. i stalosya, yak voni vsye ishli ta govorili, azh os' poyavivysya ognyanii viz ta ogniani koni, i rozluchili ikh odnogo vid odnogo. i voznissya illya v vikhri na nyebo... a elisyei tsye bachiv, i vin zakrichav: bat'ku mii, bat'ku mii, vozye izrailiv ta vyerkhivtsi iogo! ta vzhye nye pobachiv iogo... i skhopivysya vin sil'no za odyezhu svoyu ta i rozdyer ii na dvi chas-tini. i pidnyav vin illyevogo plashcha, shcho spav iz n'ogo, i vyernuvysya, i stav na byeryezi iordanu. i vzyav vin illyevogo plashcha, shcho spav iz n'ogo, i vdariv po vodi ta skazav: dye i-o', tsi-do illi? i takozh vin udariv po vodi, i vona rozdililasya popolovini tudi ta syudi!... i pobachili iogo znavproti erikhons'ki prorochi sini, ta i skazali: na elisyei spochiv dukh illiv! i pishli voni nazustrich iomu, i popadali pyeryed nim do zyeimli, ta i skazali do n'ogo: os' iz tvoimi rabami e p'yatdyesyat cholovika khorobrikh, nyekhai voni pidut' ta poshukayut' tvogo pana, a nu zh zabrav iogo dukh i-o, i kinuv iogo na odnu z gir abo v odnu z dolin! a toi vidkazav: nye posilaitye! ta voni sil'no blagali iogo, azh dokuchili iomu, to vin skazav: posilaitye! i poslali voni p'yatdyesyat cholovika, i shukali tri dni, ta nye znaishli iogo. i voni vyernulisya do n'ogo (a vin myeshkav v erikhoni). i skazav vin do nikh: chi zh nye kazav ya vam: nye idit'? i skazali lyudi togo mista elisyeevi: os' polozhyen-nya ts'ogo mista khoroshye, yak pan bachit', ta voda nyekhorosha, a zyeimlya nyeplidna. a vin skazav: po-daitye myeni novogo dzebanka, i pokladit' tudi soli. i voni podali iomu. i vin viishov do dzhyeryela vodi, i kinuv tudi soli i skazav: tak skazav i-o': uzdoroviv ya tsyu vodu, nye budye vzhye zvidity smyerti, ani

nyeplidnya! i bula vilikuvana ta voda, i tak e azh do ts'ogo dnya, za slovom elisyeya, yakye vin govoriu. i vidiishov vin zvuidti do byet-yelu. a koli vin ishov dorogoyu, to mali khloptsi vikhodili z togo mista i nasmikhaliysya z n'ogo, i kazali iomu: khodi, lisi! khodi, lisi! i vin obyernuvsva nazad i pobachiv ikh, ta i proklyav ikh imyenem i-o. i viishli dvi vyedmyed-itsi z lisu, i rozirvali z nikh sorok i dvoe dityei... a vin pishov zvuidti do gori karmyel, a zvuidti vyernuvsva do samarii.

3

a egoram, akhavin sin, zatsaryuvav nad izrailiem u samarii, u visimnadtস্যatому rotsi iosafata, yudinogo tsarya, i tsaryuvav dvanadtস্যat' rokov. i chiniv vin likho v i-o ochakh, til'ki nye tak, yak bat'ko iogo ta mati iogo, vin vikinuva vaalovogo bovvana, shcho zro-biv buv bat'ko iogo. protye grikhiv erovoama, nye-vatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrailya, vin trimavsva, i nye vidstavav vid nikh. a myesha, tsar moavs'kii, rozvodiv dribnu khudobu, i davav izrai-lyevomu tsaryevi sto tisyach yagnyat ta sto tisy-ach runnikh baraniv. i stalosya, yak pomyer akhav, to zbuntuvavsva moavs'kii tsar proti izrail'yevogo tsarya. i viishov togo dnya tsar egoram iz samarii, i pyeryelichiv us'ogo izrailya. i pishov vin, i poslav do iosafata, tsarya yudinogo, govoryachi: zbuntuvavsva proti myenye tsar moavs'kii. chi pidyesh zo mnoyu na viinu do moavu? a toi vidkazav: viidu. ya yak ti, mii narod yak tvii narod, moi koni yak tvoi koni! i skazav: kotroyu dorogoyu pidymeo? a toi vidkazav: dorogoyu yedom's'koi pustini. i pishov tsar izrailiv, i tsar yudin, i tsar yedom's'kii, i ishli obkhidnoyu dorogoyu sim dyen'. i nye bulo vodi taborovi ta khudobi, shcho bula pri nikh. i skazav izrailiv tsar: akh, i-o' viklikav tr'okh otsikh tsariv, shchob viddati ikh u ruku moava. i skazav iosafat: chi nyema tut i-o'ogo proroka, shchob chyeryez n'ogo vividati slovo i-o? i vidpoviv odin iz slug izrai-lyevogo tsarya i skazav: tut e elisyei, shafativ sin, shcho sluzhiv illi. i skazav iosafat: slovo i-o z nim! i zi-ishli do n'ogo tsar izrailiv, i iosafat, i tsar yedom's'kii. i skazav elisyei do izrail'yevogo tsarya: shcho tobi do myenye? idi do prorokiv bat'ka svogo ta do pro-rokiv svoei matyeri! a izrailiv tsar vidkazav iomu: ni, bo i-o' poklikav tr'okh tsikh tsariv, shchob vid-dati ikh u ruku moava. i skazav elisyei: yak zhivii i-o' savaot, shcho ya stoyu pyeryed litysem iogo, koli b ya nye zvazhav na iosafata, yudinogo tsarya, nye spoglyanuv bi na tyebye, i nye pobachiv bi ya tye-bye. a tyepper privyedit' myeni guslyara. i stalosya, koli grav guslyar, to na elisyei bula i-o rukha, i vin skazav: tak skazav i-o': nakopaitye na tsii dolini yamu za yamoyu! bo tak skazav i-o': nye pobachi-tye vitru, i nye pobachitye doshchu, a potik tsyei budye napovnyenii vodoyu. i budyetye piti vi, ta chy-eryedi vashi, ta vasha khudoba. ta budye ts'ogo malo v i-o ochakh, i vin vidast' i moava v vashu ruku. i vi pob'etye vsyakye ukriplyenye misto ta vsyakye misto vibrane, i vsyakye dobre dyeryevo povali-tye, i vsi vodni dzhyeryela zagatitye, i vsyaku dobru polyevu dilyanku zavalitye kaminnyam. i stalosya

rankom, koli prinosit'sya khlilbna zhyertva, azh os' polilasya voda z yedom's'koi dorogi. i napovnilasya zymlyya vodoyu. a vvyes' moav pochuv, shcho ti tsari viishli voyuvati z nimi. i voni sklikali vsikh, khto nosit' poyasa i starshye, i postavali na gran-itsi. i povstavali voni rano vrantsi, i sontsye zasvi-tilo nad vodoyu. i pobachili moavlyani navproti vodu, chyervonu, yak krov. i kazali voni: tsye krov, rubayuchisya, porubalisya tsari myechami, i pozabi-vali odin odnogo. a tyepper na zdobich, moavye! i priishli voni do izrail'yevogo taboru. i vstav izrail' ta i pobiv moavlyan, i ti povtikali pyeryed nimi. i voni vviishli do nikh, i bili moavlyan, a mista ruinuvali, i na vsyaku dobru pol'ovu dilyanku usi kidali svogo kamenya i zakidali ii, i vsyakye dzhyeryelo vodi zagachuvali, i valili vsyakye dobre dyeryevo, i azh til'ki v kir-kharyeshyeti pozostavili kaminnya iogo. i otocili tarani, ta i bili iogo. i pobachiv moavs'kii tsar, shcho bii pyeryemage iogo, i vzyav vin sim so-tyen' cholovika, shcho oruduyut' myechyem, shchob prodtyertisya do yedom's'kogo tsarya, ta nye zmig. i vin uzyav svogo pyervoridnogo sina, shcho mav tsaryuvati zamist' n'ogo, i prisin iogo tsilopaleny-nyam na muri... i povstav vyelikii gniv na izrailya, i voni vidstupili vid n'ogo, i vyernulisya do svogo kraju.

4

a odna z zhinok prorochikh siniv klikala do elisyeya, govoryachi: pomyer rab tvii, mii cholovik! a ti znaesh, shcho rab tvii boyavsva i-o. a pozichal'nik priishov os', shchob zabrati sobi dvoe dityei moikh za raviv... i skazav do nyei elisyei: shcho ya зроблю tobi? rozkazhi myeni, shcho e v tyebye v domi. a ta vidkazala: nichogo nyema v domi tvoei nyevil'nitsi, e til'ki gornya olivi. a vin skazav: idi, pozich sobi nastoronni posud vid usikh susidok tvoikh, posud porozhnii. nye byeri malo! i vviidyesh, i zamknyesh dvyeri za soboyu ta za sinami svoimi, i ponalivaesh u vsi ti posudini, a povni povidstavlyai. i pishla vona vid n'ogo, i zamknula dvyeri za soboyu ta za sinami svoimi. voni podavali ii posud, a vona nali-vala. i stalosya, koli ponapovnyuvano posud, to skazala vona do sina svogo: podai myeni shchyeh po-sudu! a vin vidkazav ii: nyema vzhye posudu. i spinilasya oliva. i vona priishla, i donyesla bozhomu cholovikovi. i vin skazav: idi, prodai tu olivu, ta i zaplati svoemu pozichal'nikovi. a ti ta sini tvoi budyetye zhiti na pozostalye. i stalosya pyevnogo dnya, i priishov elisyei do shunamu, a tam bula bagata zhinka, i vona sil'no prosila iogo do syebe poisti khlilba. i buvalo, skil'ki raziv prikhodiv vin, zakho-div tudi isti khlilb. i skazala vona do cholovika svogo: os' ya poznala, shcho bozhii cholovik, yakii zavzhd prikhodit' do nas, vin svyatii. zrobit zhye malu murovanu gornitsyu, i postavimo iomu tam lizhko, i stola, i stil'tsya, i svichnika. i koli vin prikhoditimye do nas, to zakhoditimye tudi. odnogo razu priishov vin tudi, i zaishov do gornitsi ta i lig tam. i skazav vin do svogo slugi gyekhazi: poklich otsyu shuna-mityanku! i toi poklikav ii, i vona stala pyeryed nim. i skazav vin do n'ogo: skazhi ii: os' ti staranno piklu-

valasya pro vsi nashi potryebi. shcho zrobiti tobi za tsye? chi e shcho, shchob skazati pro tyebye tsaryevi abo nachal'nikovi viis'ka? a vona vidkazala: ni, ya sidzhu syeryed narodu svogo! i skazav vin: shcho zh zrobiti ii? a gyekhazi vidkazav: ta vona nye mae sina, a cholovik ii starii. a vin skazav: poklich ii. i vin poklikav ii, i vona stala pri vkhodi. i vin skazav: na tsyei oznachenii chas, koli samye tsyei chas vyernyet'sya, ti obiiatimnyesh sina! a vona vidkazala: ni, panye, cholovichye bozhii, nye govori nyepravdi svoii nyevil'nitsi! ta zachala ta zhinka, i porodila sina na toi oznachenii chas, togo samye chasu, pro yakii govoriv do nyei elisyei. i roslo tye ditya. a odnogo razu vviishlo vono do svogo bat'ka do zhyentsiv. i skazalo vono do svogo bat'ka: golova moya, golova moya!... a toi skazav sluzi: zanyesi iogo do iogo maty-eri! i toi ponis iogo, i prinis iogo do iogo maty-eri, i sidilo vono na ii kolinak azh do poludnya, ta i pomyerlo... i vviishla vona, i poklala iogo na lizhko bozhogo cholovika, i zamknula za nim dvyeri ta i vviishla. i poklikala vona svogo cholovika ta i skazala: prishli myeni odnogo iz slug ta odnu z oslits', i ya poidu do bozhogo cholovika i vyernusya. a vin skazav: chomu ti idyesh do n'ogo? s'ogodni nye novomisyachchya i nye subota. a vona vidkazala: dobre! i osidlala vona oslitsyu, i skazala do svogo slugi: poganyai ta idi. nye zatrimui myeni v izdi, azh poki nye skazhu tobi. i poikhala vona, i priikhala do bozhogo cholovika, do gori karmyel. i stalosya, yak bozhii cholovik pobachiv ii zdalyeka, to skazav do slugi svogo gyekhazi: os' ta shunamityanka! pobizhi zh nazustrich ii ta i skazhi ii: chi vsye garazd tobi, chi garazd cholovikovii tvoemu, chi garazd di-tini? a ta vidkazala: usye garazd! i priishla vona do bozhogo cholovika na goru, i sil'no skhopila za nogi iogo. a gyekhazi pidiishov, shchob vidipkhnuti ii, ta bozhii cholovik skazav: pozostav ii, bo zaturobovana dusha ii, a i-o' zataiv tsye pyeryedo mnoyu i nye skazav myeni. a vona skazala: chi ya zhadala sina vid pana? chi ya nye govori-la: nye vprovadzhu i myenye v obmanu? i vin skazav do gyekhazi: opy-eryezhi styegna svoi, i viz'm moi palitsyu v ruku svoyu ta i idi. koli spitkaesh kogo, nye povitaesh iogo, a koli khto povitae tyebye, nye vidpovisi iomu. i pok-ladyesh moyu palitsyu na khloptsyevye oblichchya. a mati togo khloptsya skazala: yak zhivii i-o' i zhiva dusha tvoya, ya nye polishu tyebye! i vin ustav i pishov za nyeyu. a gyekhazi pishov pyeryed nimi, i poklav tu palitsyu na khloptsyevye oblichchya, ta nye bulo ani golosu, ani chuttya. i vyernusya vin navproti n'ogo, i donis iomu, govoryachi: nye zbu-divsya toi khlopyets'! i vviishov elisyei u dim, azh os' toi khlopyets' lyezhit' myertvii na lizhku iogo!... i vvi-ishov vin, i zamknuv dvyeri za nimi oboma, ta i mo-livsya do i-o. i vviishov vin, i lig na togo khloptsya, i poklav usta svoi na usta iogo, a ochi svoi na ochi iogo, i doloni svoi na doloni iogo. i skhilivsya nad nim, i stalo tyepleye tilo tiei ditinii!... i vin znovu khodiv po domu raz syudi, a raz tudi. i vviishov vin, i znovu skhilivsya nad nim, i chkhnuv toi khlopyets' azh do syemi raz. i rozplyushchiv toi khlopyets' ochi svoi. i poklav vin gyekhazi ta i skazav: poklich tu shuna-mityanku! i toi poklikav ii. i priishla vona do n'ogo, i

vin skazav: zabyeri svogo sina! i vviishla vona, i vpala do iogo nig, i vklonilasya do zymli. i vzyala vona sina svogo ta i vviishla... i vyernuvsya elisyei do gilgalu. a v krayu buv golod, i prorochi sini sidili pyeryed nim. i skazav vin do svogo khloptsya: pristav vyelikogo gorshka, i zvari izhu dlya prorochikh siniv. i vviishov odin na polye, shchob nazbirati yarini, i znaishov tam vitku roslinu, i nazbirav iz nyei povnu svoyu odyezhu dikikh ogirkiv. i vin priishov, i nakrishiv do gorshka izhi, bo voni nye znali togo. i ponalivali voni lyudyam izhi. i stalosya, yak voni ili tu izhu, to zakrichali i skazali: smyert' u gorshku, cholovichye bozhii! i nye mogli voni isti... a vin skazav: daitye muk! i vin vsipav ii do gorshka i skazav: nalivai narodovi, i nyekhai idyat'! i vzhye nye bulo nichogo vizual'ni-ra-truditisyago v gorshku. i priishov odin cholovik iz baal-shalishu, i prinis bozhomu cholovikovii khlib pyervoplo-du, dvadtsyat' yachminnikh khlibitsiv ta zy-erna v koloskakh u svoii torbi. i skazav elisyei: dai narodovi, i nyekhai voni idyat'! a sluga iogo skazav: shcho otsye pokladu ya pyeryed sotnyeyu cholovika? ta vin vidkazav: dai narodovi, i nyekhai idyat', bo tak skazav i-o': izhtye i pozostavyte! i vin poklav pyeryed nimi, i voni ili i pozostavili, za slovom i-o.

5

a naaman, nachal'nik viis'ka sirii's'kogo tsarya, buv muzh vyelikii pyeryed svoim panom, vye'l'mipovazhanii, bo chyeryez n'ogo i-o' dav pyeryemogu sirii. i buv tsye muzh duzhye khorobrii, alye prokazhyenii. a siriiitsi vviishli buli ordami, i vzyali do nyevoli z izrail'yevogo krayu malu divchinu, i vona uslugovuvala zhintsii naamana. i skazala vona do svoei pani: okh, koli b pan mii pobuvav u togo proroka, shcho v samarii, to vin vilikuvav bi iogo vid prokazi iogo! a naaman priishov, i donis svoemu panovi, govoryachi: otak i otak govorila ta divchina, shcho z izrail'yevogo krayu. i skazav sirii's'kii tsar: tozh pidi, a ya poshlyu svogo lista do izrail'yevogo tsarya. i toi pishov, i vzyav iz soboyu dyesyat' talantiv sribla ta shist' tisyach shyekliv zolota, i dyesyat' zmin odyezhi. i vin prinis do izrail'yevogo tsarya takogo lista: os' tyepper, yak priidye otsyei list do tyebye, to znai: oto poslav ya do tyebye svogo raba naamana, a ti vilikuesh iogo vid prokazi iogo. i stalosya, yak izrailiv tsar pyeryechitav ts'ogo lista, to rozdyer svoi shati i skazav: chi ya tsi-do, shchob ubivati chi lishati pri zhitti, shcho toi poslae do myenye, shchob ya vilikuvav cholovika vid prokazi iogo? tozh znaitye i divit'sya tsye vin shukae proti myenye zachipki. i stalosya, yak pochuv elisyei, bozhii cholovik, shcho izrailiv tsar rozdyer shati svoi, to poslav do tsarya, govoryachi: nashcho rozdyer ti shati svoi? nyekhai toi priidye do myenye, i piznae, shcho e prorok uv izraili! i pribuv naaman zo svoimi kin'mi ta z kolyesnitseyu svoeyu, i stav pri vkhodi elisyeevogo domu. i poslav elisyei do n'ogo posla, govoryachi: idi, i vimieshsya sim raz u iordani, i vigoit'sya tilo tvoe tobi, i ochistishsya. i roznivavsya naaman, i pishov i skazav: os' ya podumav buv: vin viidye do myenye, i stanye, i zaklichye im'ya i-o, tsi-doa svogo, i pokladye svoyu ruku na tye mistseye, i

vilikue prokazhyenogo... chi zh nye lipshi avana ta parpar, damas'ki richki, vid usikh izraillyevikh vod? chi nye mig' ya vimitisya v nikh, i staty chistim? i povyernusya vin, i pishov u gnivi. i pidiishli iogo rabi, i govorili do n'ogo, i skazali: bat'ku mii, koli b vyeliky rich govoriv tobi to prorok, chi zh ti nye zrobyv bi? a shcho zh, koli vin skazav tobi til'ki: umiisya i budyesh chistii! i ziishov vin, i zanurivsysya v iordani sim raz, za slovom bozhogo cholovika. i stalosya tilo iogo, yak tilo malogo khloptsya, i stav vin chistii! i vyernusya do bozhogo cholovika vin ta vyves' tabir iogo. i priishov vin, i stav pyeryed nim ta i skazav: otsye piznav ya, shcho na vsii zemli nyema tsi-doa, a til'ki v izraili! a tyepyer viz'mi darunka vid svogo raba. ta elisyei vidkazav: yak zhivii i-o', shcho stoyu pyeryed litsyem iogo, ya nye viz'mu! a toi sil'no prosiv iogo vzyati, ta vin vidmovisya. i skazav naaman: a yak ni, to nyekhai budye dano tvoemu rabovi zyeqli, skil'ki ponyesut' dva muli, bo tvii rab nye budye vzhye prinositi tsilopalenyennya ta zhyertvu inshim tsi-doa, a til'ki i-o! til'ki otsyu rich nyekhai prostit' i-o' tvoemu rabovi: koli mii pan priidye do rimmonovogo domu, shchob tam poklonyatisya, i opirativyet'sya na moyu ruku, to i ya skhilyusya v rimmonovim domi. koli ya klanyatimysya v rimmonovim domi, to nyekhai prostit' i-o' tvoemu rabovi tsyu rich! a toi vidkazav: idi z mirom! i vidiishov vid n'ogo na nyevelyku vidstan'. i skazav gyekhazhi, sluga elisyea, cholovika bozhogo: os' mii pan strimav ts'ogo siriyanina naamana, shchob nichogo nye vzyati z ruki iogo, shcho vin prinis. yak zhivii i-o', pobizhu za nim i viz'mu shchos' vid n'ogo!... i pognavsysya gyekhazhi za naamanom. i pobachiv naaman biguna za soboyu, i ziskochiv iz voza navproti n'ogo i skazav: chi vsye garazd? a toi vidkazav: garazd! pan mii poslav myenye, govoryachi: os' tyepyer priishla do myenye z efrymovikh gir dvoe yunakiv, prorochi sini. dai iam talant sribla ta dvi zmini odyezhi! a naaman vidkazav: bud' laskav, viz'mi dva talanti! i vin uproshuvav iogo. i zav'yazav vin dva talanti sribla v dvi torbi, ta dvi zmini odyezhi, i dav svoim slugam, a voni ponyesli pyeryed nim. i priishov vin do zgir'ya, i vzyav z ikhn'oi ruki, i vmistiv u domi, a tikh lyudyei vidpustiv, i voni pishli. a vin priishov ta i stav pyeryed panom svoim. i skazav do n'ogo elisyei: zvidkit ti, gyekhazhi? a toi vidkazav: nikudi nye khodiv tvii rab, ani tudi, ani syudi... i skazav elisyei do n'ogo: chi moe syertsye nye khodilo z toboyu, koli obyernusya toi muzh zo svogo voza nazustrich tobi? chi chas brati sriblo ta brati odyezhi, i olivki, i vinogradnika, i khudobu dribnu ta khudobu vyeliky, i rabi, i nyevil'nits? tozhe naamanova prokaza nyekhai prilipit'sya do tyebye ta do nasinnya tvogo naviki! i toi viishov vid n'ogo prokazhyenii, pobilivshi, yak snig!...

6

i skazali prorochi sini do elisyea: os' tye mistysye, dye mii sidimo pyeryed toboyu, zatsinye dlya nas. khodim azh do iordanu, i viz'mimo zvidkit kozhyen po odnii dyeryevini, i zrobimo sobi mistysye, shchob siditi tam. a vin skazav: idit'. i skazav odin:

bud' zhye laskavii, i khodi zo svoimi rabami! a vin skazav: ya pidu. i pishov vin iz nimi, i voni priishli do iordanu, i rubali dyeryevo. i stalosya, koli odin valiv dyeryevinu, to vpala sokira do vodi. a toi skriknuv i skazav: okh, panye mii, tadh vona pozichyena! i skazav bozhii cholovik: kuzh vona vpala? a toi pokazav iomu tye mistysye. i vin vidrubav kusok dyeryeva i kinuv tudi, i viplivla sokira!... i vin skazav: vityagni sobi! a toi prostyag svoyu ruku i vzyav... siriis'kii tsar voyuvav z izrail'em. i radivsysya vin zo slugami svoimi, govoryachi: na takomu to i takomu to misti budye moe taboruvannya. a bozhii cholovik poslav do izrail'yevogo tsarya, govoryachi: styeryezhisya pyeryekhoditi otsye mistysye, bo tam skhodat'sya siriyanii! i poslav izrailiv tsar do togo mistysya, pro yakye govoriv iomu bozhii cholovik ta ostryerigav iogo; i vin styerigsysa tam nye raz i nye dva. i sil'no zanyepokoilosya syertsye siriis'kogo tsarya pro tu rich, i vin poklikav svoikh slug ta i skazav do nikh: chi nye rozpovistye myeni, khto z nashikh zradzhue pyeryed izrail's'kim tsaryem? i skazav odin z iogo slug: ni, panye mii tsaryu, tsye nye nash, a tsye elisyei, toi prorok, shcho v izraili, donosit' izrail'yevomu tsaryevi ti slova, shcho ti govorish u spal'ni svoii!... a vin vidkazav: idit', i podivit'sya, dye vin, i ya poshlyu i viz'mu iogo! i donyesyeno iomu, kazhuchi: os' vin u dotani! i poslav vin tudi koni, i kolyensnits ta viis'ko. i priishli voni vnochi i otchili tye misto. a sluga bozhogo cholovika vstav rano i viishov, azh os' viis'ko otchue misto, i koni, i kolyensnits! i skazav iogo sluga do n'ogo: okh, panye mii, shcho budyemo robiti? a toi vidkazav: nye biisya, bo ti, shcho z nami, chislyennishi vid tikh, shcho z nimi. i molivsysya elisyei i govoriv: i-o, rozkrii iomu ochi, i nyekhai vin pobachit'! i vidkriv i-o' ochi togo slugi, i vin pobachiv, azh os' gora povna konyei ta ognyanikh kolyensnits' navkolo elisyea!... i ziishli siriiti do n'ogo, a elisyei pomolivsysya do i-o i skazav: udar tsyei lyud slipotoyu! i vin udariv ikh slipotoyu za elisyeem slovom... i skazav do nikh elisyei: tsye nye ta doroga i nye tye misto. idit' za mnoyu, i ya provyedu vas do togo cholovika, yakogo vi shukaetye. i vin zaviv ikh u samariyu. i stalosya, yak priishli voni do samarii, to elisyei skazav: i-o, vidkrii otsi ochi, i nyekhai voni pobachat'! i i-o' vidkriv ikhni ochi, i voni pobachili, azh os' voni v syeryedini samarii!... i skazav izrailiv tsar do elisyea, koli pobachiv ikh: chi pobiti ikh, chi pobiti, mii bat'ku? a toi vidkazav: nye vbivai! chi ti povbivaesh tikh, kogo ti vzyav do nyevoli svoim myechym ta svoim spisom? pokladi khlib ta vodu pyeryed nimi, i nyekhai voni idyat' ta p'yut', i nyekhai idut' do svogo pana. i spraviv tsar dlya nikh vye-liku gostinu, i voni ili i pili; i vin vidpustiv ikh, i voni pishli do svogo pana. i siriis'ki ordi vzhye bil'sh nye vkhodili do izrail'yevogo krayu. i stalosya po tomu, i zibrav byen-gadad, siriis'kii tsar, uvyes' svii tabir, i vin ziishov i oblig samariyu. i buv vye-likii golod u samarii. i os' ti oblyagali ikh, a osly-acha golova koshtovala visimdyesyat shyekliv sribla, a chyvertka kavu golubinogo pomyetu p'yat' shyekliv sribla. i stalosya, prokhodiv izrailiv tsar po muri, a odna zhinka kriknula do n'ogo, govoryachi: pomozhi, panye tsaryu! a vin vidkazav: yak tobi nye po-

mozhye i-o', zvidki ya pomozhu tobi? chi z toku, abo z chavila? i skazav do nyei tsar: shcho tobi? a ta vid-kazala: otsya zhinka skazala myeni: dai svogo sina, i mi z'imo iogo s'ogodni, a mogo sina z'imo vzavtra. i zvarili mi mogo sina ta z i'li iogo... i skazala ya do nyei drugogo dnya: dai sina svogo, i mi z'imo iogo, ta vona skhovala svogo sina. i stalosya, yak tsar pochuv slova tsiei zhinki, to rozdyer shati svoi, i vin khodiv po muri. i narod pobachiv, azh os' vyeryetishchye na tili iogo zo spodu! i vin skazav: otak nyekhai zrobit' myeni tsi-do, i tak nyekhai dodast', yakshcho pozostanyet'sya golova elisyeya, shafatovogo sina, na n'omu s'ogodni! a elisyei sidiv u svoemu domi, a z nim sidili starshi. i poslav tsar cholovika vid syebe. poki priishov posol do n'ogo, to vin skazav do starshikh: chi vi bachitye, shcho tsyei sin ubivnika poslav znyati moyu golovu? glyadit', yak priide tsyei posol, to zamknit' dyveri, i pritisnyetye iogo v dyveryakh. os' i sharudinnya nig pana iogo za nim. shchye vin gov-oriv iz nimi, azh os' prikhodit' do n'ogo poslanyets'. i vin skazav: otakye vizual'nii-ra-truditisa vid i-o! chogo shchye chyekati vid i-o?

7

i skazav elisyei: poslukhaitye slovo i-o: tak skazav i-o: ts'ogo chasu vzavtra budye syeya pshyenichnoi muki za shyeklya, i dvi syei yachmyenyu za shyeklya v brami samarii. i vidpoviv bozhomu cholovikovi vye'l'mozha tsarya, shcho vin na iogo ruku spiravsyia, i skazav: yakbi i-o' porobiv otvori v nyebi, chi stalasya b tsya rich? a toi vidkazav: os' ti pobachish svoimi ochima, ta isti zvidti nye budyesh. i buli pri vkhodi do brami chotiri prokazhyeni choloviki. i skazali voni odin do odnogo: chogo mi sidimo tut, azh poki nye pomryemo? yakshcho mi skazhyemo: uviidimo do mista, a v misti golod, to pomryemo tam; a yak-shcho siditimyemo tut, to tyezh pomryemo. otosz, khodit', i pyereidimo do siriis'kogo taboru, yakshcho tam pozostavlyat' nas pri zhitti, budyemo zhiti, a yakshcho zab'yut' nas, to pomryemo... i vstali voni nadvyechir, shchob iti do siriis'kogo taboru. i pribuli voni do krayu siriis'kogo taboru, azh os' nyema tam nikogo! bo i-o' uchiniv, shcho siriis'kii tabir pochuv stukotnyavu kolyesnits' i irzhannya konei, ta galas vyelikogo viis'ka. i skazali voni odin do odnogo: os' izraailiv tsar nainyav na nas khittyeis'kikh tsariv ta tsariv egyptets'kikh, shchob pishli na nas! i vstali voni, i povtikali nadvyechir, i polishili svoi namyeti, i osli svoi, i tabir, yak vin buv, ta i povtikali, spasayuchi zhittya svoe! i priishli ti prokazhyeni azh do krayu taboru, i vviishli do odnogo namyetu, i ili i pili, i povi-nosili zvidti sriblo i zoloto ta vbrannya, i pishli i zak-hovali. i voni znovu vviishli do inshogo namyetu, i povinosili zvidti, i pishli ta i skhovali. i skazali voni odin do odnogo: nyeslushno mi robimo. tsyei dyen' vin dyen' dobroi zvistki, a mi movchimo. yak mi budyemo chyekati azh do ranishn'ogo svitla, to vpadye na nas provina. a tyepper khodimo, i vviidimo i donyesimo tsaryevomu domu! i priishli voni, i poklikali mii'kikh vorotariv, ta i donyesli im, govoryachi: uviishli mi do siriis'kogo taboru, a tam nyema ani lyu-dini, ani lyuds'kogo golosu, a til'ki popriv'yazuvani

koni ta popriv'yazuvani osli, ta namyeti, yak voni buli! i vorotariv poklikali, i donyesli pro tsye do samogo tsars'kogo domu. i vstav tsar unochi i skazav svoim slugam: rozkazhu ya vam, shcho nam zrobili siriitsi. voni znayut', shcho mi golodni, i povikhodili z taboru, shchob skhovatisya na poli, govoryachi: koli ti povikhodyat' iz mista, to mi skhopimo ikh zhivikh, ta i uviidyemo do mista! i vidpoviv odin iz iogo slug i skazav: nyekhai viz'mut' p'yateryo pozostali-kh konei, shcho lishilisya v n'omu, u misti. os' voni, (iz us'ogo viis'ka izrailyevogo til'ki i lishilisya, iz us'ogo viis'ka izrailya, shcho zginulo), i poshlyemo, i pobachimo. i vzyali voni dvi kolyesnitsi z kin'mi, i tsar poslav ikh uslid za siriis'kim taborom, govoryachi: idit' i podivit'sya. i pishli voni za nimi azh do iordanu, azh os' usya doroga povna vbrannya ta ryecheyi, shcho pokidali siriitsi, yak pospishali! i vyernulisya tsi posli, i donyesli tsaryevi. i viishov narod, i rozgrabuvani siriis'kii tabir. i koshtovala syeya pshyenichnoi muki po shyeklyu, i dvi syei yach-myenyu po shyeklyu za slovom i-o! i tsar priz-nachiv того vye'l'mozhu, shcho na iogo ruku vin opi-ravsyia, doglyadati nad bramoynu. ta zatoptav iogo narod u brami, i vin pomyer, yak kazav buv bozhii cholovik, yakii govovoriv, koli prikhodiv do n'ogo tsar. i stalosya, koli bozhii cholovik govovoriv do tsarya, kazhuchi: dvi syei yachmyenyu po shyeklyu, i syeya pshyenichnoi muki po shyeklyu budye toho chasu vzavtra v brami samarii, to tsyei vye'l'mozha vidpoviv bozhomu cholovikovi i skazav: yakbi i-o' porobiv otvori v nyebi, chi stalasya b tsya rich? a toi vidkazav: os' ti pobachish svoimi ochima, ta isti zvidti nye budyesh. i stalosya iomu tak, i zatoptav iogo narod u brami, i vin pomyer...

8

a elisyei govovoriv do zhinki, shcho ii sina vin voskryesiv, kazhuchi: ustan' ta i idi ti ta dim tvii, i myeshkai dyebud', bo i-o' priklikav golod, i vin priishov do krayu na sim lit. i vstala ta zhinka, i zrobila za slovom bozhogo cholovika. i pishla vona ta ii dim, i zam-yeshkala v filistims'komu krai sim lit. i stalosya naprikintsi syemi rokiv, vyernulasya ta zhinka z filistims'kogo krayu, i pishla do tsarya blagati za svii dim ta za svoe polye. a tsar govovoriv do gyekhazi, slugi bozhogo cholovika, kazhuchi: rozkazhi myeni pro vsye tye vyelikye, shcho zrobit elisyei. i stalosya, yak vin opovidav tsaryevi, shcho toi voskryesiv pomyer-лого, azh os' ta zhinka, shcho vin voskryesiv sina ii, blagae tsarya za svii dim ta za svoe polye. i skazav gyekhazi: panye mii tsaryu, otsye ta zhinka, i tsye toi sin ii, shcho voskryesiv elisyei! i priishov elisyei do damasku, a byen-gadad, siriis'kii tsar, khvorii. i donyesyeno iomu, kazhuchi: bozhii cholovik pri-ishov azh syudi! i skazav tsar do gazaila: viz'mi v svoyu ruku podarunka, ta i idi zustriti cholovika bozhogo. i zapitaisya i-o cheryez n'ogo, kazhuchi: chi viduzhayu ya vid otsiei khvorobi? i pishov gazail spitkati iogo, i vzyav podarunka v ruku svoyu, ta zo vs'ogo dobra damasku tyagaru na sorok vyerbyluy-div. i priishov, i stav pyeryed nim ta i skazav: sin tvii byen-gadad, tsar siriis'kii, poslav myenye do tye-

bye, pitayuchi: chi viduzhayu ya z otsiei khvorobi? i skazav do n'ogo elisyei: idi, skazhi iomu: zhiti zhitimyesht, ta i-o' pokazav myeni, shcho napyevno pomrye vin. i nastaviv vin oblichchya svoe na n'ogo, i dovgo vdivlyavsya, azh toi zbyentyezhivsya. i zaplakav bozhii cholovik. a gazail skazav: chogo plachye mii pan? a toi vidkazav: bo znayu, shcho ti zrobish likho izraillyevim sinam: ikhni tvy-er dini pustish z ognym, i ikhnikh voyakiv pozabivaesh, a ikhnye vagitnye posichyesh... a gazail skazav: ta shcho takye tvii rab, tsyei pyes, shcho zrobit' taku vye-liku rich? i skazav elisyei: i-o' pokazav myeni tye-bye tsaryem nad sirieyu! i pishov vin vid elisyea, i priishov do svogo pana. a toi skazav iomu: shcho govoriv tobi elisyei? i vin skazav: govoriv myeni: zhiti zhitimyesht! i stalosya drugogo dnya, i vzyav vin pokrivalo, i namochiv u vodi, i poklav na iogo oblichchya, i toi pomyer. i zatsaryuvav gazail za-mist' n'ogo. a p'yatogo roku iorama, akhavogo sina, izraillyevogo tsarya, za iosafativ, tsarin yudin. i tsaryuvav egoram, sin iosafativ, tsarin yudin. vin buv viku tridsyati i dvokh lit, koli zatsaryuvav, a tsaryuvav visim lit v erusalimi. i khodiv vin dorogoyu izraillyevikh tsariv, yak robiv akhaviv dim, bo akhavova dochka bula iomu za zhinku. i robiv vin vizual'ni-ra-truditsiya v i-o ochakh. ta nye khotiv i-o' pogu-bitu yudu radi raba svogo davida, yak obitsyav buv iomu dati svitil'nika iomu ta sinam iogo po vsi dni. za iogo dniv zbuntuavavsya buv yedom, viishli z-pid yudinoi ruki, i nastanovili nad soboyu tsarya. i pishov ioram do tsairu, a z nim usi kolyesnitsi. i stalosya, koli vin unochi vstav i pobiv yedom, shcho otochiv buv iogo, i kyerivnikiv kolyesnits', to narod povtikav do nametyev svoikh. i zbuntuavavsya yedom, i viishov z-pid yudinoi ruki, i tak e azh do ts'ogo dnya. todi togo chasu zbuntuavalsya i livna. a ryeshita dil iorama, ta vsye, shcho vin zrobiv, os' voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i spochiv ioram iz bat'kami svoimi, i buv pokhovanii iz bat'kami svoimi v davi-dovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo akhaziya. u dvanadtsyatomu rotsi iorama, akhavogo sina, izraillyevogo tsarya, zatsaryuvav akhaziya, sin egorama, yudinogo tsarya. akhaziya buv viku dvadtsyati i dvokh lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav vin odin rik v erusalimi. a im'ya iogo matyeri ataliya, dochka omri, izraillyevogo tsarya. i khodiv vin dorogoyu akhavogo domu, i robiv vizual'ni-ra-truditsiya v i-o ochakh, yak i akhaviv dim, bo vin buv zyat' akhavogo domu. i pishov vin z ioramom, akhavovim sinom, na viinu z gazailom, siriis'kim tsaryem, do gilyeads'kogo ramotu, ta pobili siriyani iorama. i vyernuvysya tsar ioram likuvatsiya v izryeyeli vid tikh ran, shcho vchinili iomu siriyani v rami, yak vin voyuvav z gazailom, siriis'kim tsaryem. a akhaziya, egoramiv sin, tsar yudin, ziishov pobachiti iorama, akhavovogo sina, v izryeyeli, bo toi buv slabi.

9

a prorok elisyei poklikav odnogo z prorochnikh siniv i skazav iomu: pidpyeryezhi svoi styegna, i viz'mi tsye gornya olivi v svoyu ruku, i idi do gilyeads'kogo

ramotu. i priidyesh tudi, i pobach tam egu, sina iosafata, nimshievogo sina. i ti vviidyesh, i viz'myesh iogo z-mizh brativ iogo, i vvyedyesh iogo do vnu-trishn'oi kimnati. i viz'myesh gornya tsiei olivi, i villesh na iogo golovu ta i skazhyesh: tak skazav i-o': pomazuyu tyebye na tsarya nad izraillyem! a po tomu vidchinish dvyeri i utyechyesh, i nye budyesh chyekati. i pishov toi sluga, sluga proroka, do gilyeads'kogo ramotu. i priishov vin, azh os' sidyat' kyerivniku! i vin skazav: slovo myeni do tye-bye, o kyerivniku! a egu vidkazav: do kogo z usikh nas? i toi skazav: do tyebye, o kyerivniku! i vin ustav, i viishov do domu, a toi viliv olivu na iogo golovu. i skazav vin iomu: tak skazav i-o', tsi-do izrailya: pomazuyu tyebye na tsarya nad narodom i-o, nad izraillyem!... i ti pob'esh dim akhava, pana svogo, i pomstish za krov moikh rabiv prorokiv, i za krov usikh i-o rabiv vid ruki ezavlyeli. i zgyine vyves' akhaviv dim, i vigublyu akhavovi navit' tye, shcho mocht'sya na stinu, i nyevil'nogo ta vil'nogo v izraili! i zroblyu akhaviv dim, yak dim erovoama, nyevatovogo sina, i yak dim bashi, sina akhiinogo. a ezavlyelu z'idyat' psi v izryeyelyevii dilyantsi, i nye budy, khto b ii pokhovav. i vidchiniv vin dvyeri ta i utik... a egu viishov do slug svogo pana, i voni skazali iomu: chi vsye garazd? chogo prikhodiv toi nyesamovitii do tyebye? a vin vidkazav: vi znae-tye togo cholovika ta iogo movu. a voni vidkazali: nyepravda! rozkazhi zh nam! i toi skazav: otak i tak skazav vin do myenye, govoryachi: tak skazav i-o': pomazuyu tyebye na tsarya nad izraillyem! a ti pospishno vzyali kozhyen shati svoi, i postytili pid nim na vyerkhu skhodiv. i zasurmili voni v surmu, i skazali: zatsaryuvav egu! i zmovivysya egu, sin iosafata, nimshievogo sina, proti iorama. a ioram styerig gilyeads'kogo ramota, vin ta vyves' izrail' pyeryed gazailom, siriis'kim tsaryem. i vyernuvysya tsar egoram likuvatsiya v izryeyeli vid ran, shcho vchinili iomu siriyani, yak vin voyuvav z gazailom, siriis'kim tsaryem. i skazav egu: yakshcho zgoda vasha na tye, nyekhai nye viidye zhodyen utikach iz mista, shchob piti donyesti v izryeyeli. i siv vyerkhi egu, i poikhav do izryeyelu, bo ioram lyezhav tam. a akhaziya, tsar yudin, ziishov pobachiti iorama. a na bashti v izryeyeli stoyav vartovii. i pobachiv vin natovp eguiv, yak vin ishov, i skazav: ya bachu natovp! a egoram vidkazav: viz'mi vyerkhivtsya, i poshli nazustrich im, i nyekhai vin skazhye: chi vsye garazd? i vidpravivysya vyerkhivvets' nazustrich iomu, i skazav: tak skazav tsar: chi vsye garazd? a egu vidkazav: shcho tobi do togo? povyertai za mnoyu! i donis vartovii, govoryachi: priishov toi posol azh do nikh, ta nye vyernuvysya. i poslav vin drugogo vyerkhivtsya, i vin priishov do nikh ta i skazav: tak skazav tsar: chi vsye garazd? a egu vidkazav: shcho tobi do garazu? povyertai za mnoyu! i donis vartovii, govoryachi: priishov vin azh do nikh, ta nye vyernuvysya. a kinna izda, yak izda egu, nimshievogo sina, bo idye nyesamovito. i skazav egoram: zapryagai! i zaprig iogo kolyesnitsyu. i vidpravivysya egoram, izrailiv tsar, ta akhaziya, yudin tsar, kozhyen svoeyu kolyesnitsyeyu, shchob zustriti egu, i spitaliki iogo v dilyantsi izryeyelyanina navota. i stalosya, yak ego-

ram pobachiv egu, to skazav: chi vsye garazd, egu? a toi vidkazav: yakii garazd pri pyeryelyubi tvoei maty-
teri ezavlyeli ta ii bagat'okh chariv, i obyernuv egoram
ruki svoi ta i utik. i skazav vin akhazii: zrada, akhazie!
a egu vzyav luka v ruku svoyu, i vdariv egorama mizh
iogo ramyenami, i probila strila iogo syertsye, i vin
pokhilihsya na kolyesnitsi svoi... i skazav egu do bid-
kara, vye'l'mozhi svogo: viz'mi, kin' iogo na dilyantsi
polya izryeyelanyina navota. bo pam'yatai, ya i ti
ikhali vdovkh za akhavom, bat'kom iogo, a i-o' prorik
na n'ogo otsye prorotstvo: popravdi kazhu, shcho
bachiv ya vchora krov navota ta krov siniv iogo, gov-
orit' i-o', i vidplachu tobi na tsii zhye dilyantsi, gov-
orit' i-o', a tyepyer kin' iogo na tsii dilyantsi za slovom
i-o. a akhaziya, yudin tsar, pobachiv tsye, i vtvikav
dorogoyu na byet-gaggan, a egu pognavsya za nim
i skazav: ubiitye i iogo na kolyesnitsi! i poranili
iogo v maalye-guri, shcho pri rabi yeami, a vin utik do
myegiddo ta i pomyer tam. a i iogo vidvyezli iogo
vyerkhi do erusalimu, ta i pokhovali iogo v iogo grobi
z bat'kami iogo v davidovomu misti. a v odinadt-
syatomu rotsi iorama, akhavovogo sina, nad yudoyu
zatsaryuvav akhaziya. i priishov egu do izryeyelya,
a ezavyl' pochula pro tsye, i nafarbuvala ochi svoi, i
prikasila golovu svoyu, ta i vglyanula chyeryez vi-
kno. a egu vkhodit' do brami. i skazala vona: chi vsye
garazd, zimri, ubivtsye pana svogo? i pidnyav vin
oblichchya svoe do vikna ta i skazav: khto zo mnoyu,
khto? i vglyanuli do n'ogo dva-tri evnukhi. a vin
skazav: skin'tye ili i vikinuli ii, i brzнула krov ii na
stinu ta na koni. i vin toptav ii... i vin uviishov, i iv
ta piv, ta i skazav: pidit' do tiei proklyatoi, i pokho-
vaitye ii, bo vsye zh taki vona tsaryeva dochka! i pishli
pokhovaiti ii, ta nye znaihli z nyei nichogo, a til'ki
chyeryepa, ta nogi, ta doloni ruk... i voni vyerulusiya,
i donyesli iomu pro tsye. a vin vidkazav: tsye slovo i-o,
shcho kazav buv chyeryez raba svogo tishb'yanina
illyu, govoryachi: v izryeyelyevii dilyantsi psi z'idyat'
ezavelyene tilo! i budye ezavelyin trup, yak pognii na
povyerkhni polya v izryeyelyevii dilyantsi, tak shcho
nye skazhut': tsye ezavyl'...

10

a akhav mav simdyesyat siniv u samarii. i ponapisu-
vav egu listi, i porozsilav do samarii, do providnikov
izryeyelu, do starshikh i do vikhovnikiv akhavovikh
siniv, govoryachi: yak til'ki priide list tsyei do vas, a
z vami sini vashogo pana, i z vami kolyesnitsi, i koni, i
tyverdini, i zbroya, to vibyerit' nailipshogo ta naivid-
povidnishogo z siniv vashogo pana, i posadit' iogo
na tron vashogo bat'ka, ta i voyuitye za dim vashogo
pana! a voni duzhye-duzhnye nalyakalysia i skazali:
os' dva tsari nye vstoyali pyeryed nim, yakzhye vs-
toimo mi? i poslali ti, shcho buli nad domom ta
nad tim mistom, i starshi, i vikhovniki do egu, gov-
oryachi: mi rabi tvoi, i zrobimo vsye, shcho ti nam
skazhyesh. ta mi nye nistanovimo tsaryem nikogo,
shcho dobre v ochakh tvoikh, tye robi a vin napisav
do nikh drugogo lista, pishuchi: yakshcho vi moi, i
slukhnanyi moemu golosovi, viz'mit' golovi muzhiv,
siniv vashogo pana, i priidit' do myenye ts'ogo
chasu vzavtra do izryeyelu (a tsars'kikh siniv bulo

simdyesyat cholovika, pri mis'kikh vye'l'mozhakh,
shcho vikhovali ikh). i stalosya, yak priishov toi list
do nikh, to pobrali voni tsars'kikh siniv, ta i poz-
abivali simdyesyat cholovika. i poskladali voni ikhni
golovi v koshiki, ta i poslali do n'ogo v izryeyel...
i pribuv posol, i donis iomu, kazhuchi: prinysesli
golovi tsars'kikh siniv! a vin skazav: pokladit' ikh
na dvi kupi pri vkhodi do brami do ranku. i stalosya
vrantsi, i vin viishov i stav, i skazav do vs'ogo nar-
odu: vi nyevinni. ya vchiniv zmovu na svoغو pana
i ubiv iogo. a khto povbivav usikh tsikh? znaitye
zh tyepyer, shcho z i-o'ogo slova nye prominyet'sya
nichogo, shcho i-o' govovir na akhaviv dim, i i-o' z'ro-
biv tye, shcho govovir buv chyeryez raba svogo illyu.
i egu povbivav usikh pozostalikh z akhavogo domu
v izryeyeli, i vsikh vye'l'mozh iogo, i znaiomikh iogo,
i svyashchyenikov iogo, tak, shcho nye pozostaviv
iomu i vryatovanogo! i vstav vin i vidiishov, i pishov
do samarii. a koli vin buv na dorozhi pri byet-yekyed-
garoimi, to spitkav brativ akhazii, yudinogo tsarya, i
skazav: khto vi? a ti vidkazali: mi akhaziyev brati, a
idyemo zapitati pro garazd tsaryevikh siniv ta siniv
tsaritsi! a vin skazav: skhopit' ikh zhivikh! i skhopili
ikh zhivikh, i pozabivali ikh do yami byet-yekyed-
sarak i dva cholovika, i vin nye pozostaviv ani
odnogo z nikh! i pishov vin izvidti, i spitkav egona-
dava, ryekhavovogo sina, shcho ishov navproti n'ogo,
i privitav iogo ta i skazav do n'ogo: chi tvoe syert-
sye shchirye do myenye, yak moe syertsye do tye-
bye? a egonadav vidkazav: tak! dai zhye svoyu ruku!
i toi dav ruku svoyu, i pidnyav iogo do syebye do
kolyesnitsi, i skazav: idi zh zo mnoyu, i priglyan'sya
do moei zapopadlivosti dlya i-o! i posadili iogo v
kolyesnitsyu iogo. i pribuv vin do samarii, i povbi-
vav usikh pozostalikh v akhava v samarii, i vibiv
azh do kintsya iogo, za slovom i-o, shcho govovir
do buv illi. i zibrav egu vvyes' narod i skazav do
nikh: akhav malo sluzhiv vaalovi, egu sluzhityme
iomu bil'shye! a tyepyer poklichyte do myenye vsikh
prorokiv vaala, usikh, khto sluzhit' iomu, ta vsikh
svyashchyenikov. nyekhai nikogo nye brakuvatimye,
bo v myenye vyelika zhyertva dlya vaala. kozhyen,
khto budyе vidsutnii, nye budyе zhivii! a egu zro-
biv tsye pidstupom, shchob vigubiti tikh, khto sluzhit'
vaalovi. i skazav egu: ogolosit' svyatochni zbori dlya
vaala! i voni ogolosili. i poslav egu po vs'omu izrai-
lyu. i poskhodilisya vsi, khto sluzhit' vaalovi, i nye
pozostavsya nikhto, khto nye priishov bi. i pribuli
voni do vaalovogo domu, i pyeryepovnivsya vaaliv
dim vid vkhodu do vkhodu. i skazav vin tomu,
khto nad tsars'koyu shatnyeyu: vinyesi odyezhu dlya
vsikh tikh, khto sluzhit' vaalovi. i toi vinis im tu
odiyezhu. i vviishov egu ta egonadav, ryekhaviv sin,
do vaalovogo domu, i skazav do vaalovikh sluzhi-
tyeliv: poshukaitye i podivit'sya, shchob nye buv
tut iz vami nikhto z i-o slug, a til'ki sami ti, khto
sluzhit' vaalovi. i vviishli voni, shchob prinysti
zhyertvi ta tsilopalynnya. a egu postaviv sobi na-
zovni visimdyesyat cholovika i skazav: kozhyen, u
kogo vtyechye khto z tikh lyudyei, shcho ya vviv
na vashi ruki, zhittya iogo budyе za zhittya togo!
i stalosya, yak skinchiv vin priyadzhuvaty tsilopalen-
nya, to egu skazav do biguniv ta do starshin: uvi-

idit', povbivaitye ikh, nyekhai nikhto nye viidye!... i povbivali ikh vistryam myecha, i poskidali ikh ti biguni ta starshini. potomu pishli do mista vaalovogo domu. i povinosili voni bovvaniy vaalovogo domu, i popalili tye. i rozbili voni vaalovogo bovvana, i rozbili vaaliv dim, ta i zrobili z n'ogo nyechistye mist-sye, i tak e azh do s'ogodni. i vigubiv egu vaala z izrailya. til'ki nye vidstupiv vin vid grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrailya, vid zolotikh tyel'tsiv, shcho v byet-yeli ta shcho v dani. i skazav i-o' do egu: tomu, shcho ti do brye zrobiv ugodnye v ochakh moikh, zrobiv akhavovomu domovi vsye, shcho bulo na syertsy moemu, siditmut' sini tvoji na izrailyevomu troni azh do chyetyvertogo pokolinnya. ta egu nye pil'nuvav khoditi za zakonom i-o, tsi-doa izrailya, usim svoim syertsyem, nye vidstupiv vid grikhiv erovoama, shcho vvodiv u grikh izrailya. za tikh dniv rozpochav i-o' vidrubuvati vid izrailya chastini, i pobiv ikh gazail v usii izrailyevoi kraini, vid iordanu na skhid sontsya, uvyes' krai gilyeadu, gadiv, ruvimiv ta manasin, vid aroyer, shcho nad potokom arnon, i gilyead ta bashan. a ryeshita dil egu, i vsye, shcho vin zrobiv, i vsya litsars'kist' iogo, os' voni napisani v knizi khroniki izrailyevikh tsariv. i spochiv egu zo svoimi bat'kami, i pokhovali iogo v samarii, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo egoakhas. a dni, shcho tsaryuvav egu nad izrail'em u samarii, buli dvadtsyat' i visim lit.

11

a koli ataliya, mati akhazii, pobachila, shcho pomyer ii sin, to vstala ta i vigubila vsye tsaryevye nasin-nya. a egoshyeva, dochka tsarya iorama, syestra akhazii, vyzala ioasha, sina akhazii, ta i vikrala iogo z-pomizh vbivanih tsars'kikh siniv, iogo ta nyan'ku iogo, i skhovala v spal'nii kimnati. i skhovali iogo vid atalii, i vin nye buv zabitii. i khovavsya vin iz nyeyu v i-o'omu domi shist' rokiv, a ataliya tsaryuvala nad kraem. a s'omogo roku poslav egoyada, i vzyav sotnikiv iz kariitsiv ta biguniv, i priviv ikh do syebye do i-o'ogo domu, i sklav iz nimi umovu, i zaprisyagnuv ikh u i-o'omu domi, i pokazav im tsars'kogo sina. i vin nakazav im, govoryachi: otsye ta rich, yaku zrobitye. tryetina z vas, shcho prikhodyat v subotu, budyetye vikonusvati storozhu tsars'kogo domu. a tryetina budyet v brami sur, a tryetina u brami za bigunami, i budyetye vikonusvati storozhu domu na zminu. a dvi chastini z vas, usi, shcho vidkhodyat' u subotu, budut' vikonusvati storozhu i-o'ogo domu pri tsaryevi. i ototchitye tsarya navkolo, kozhyen iz svoeyu zbroeyu v rutsi svoii; a khto vviishov bi do ryadiv, nyekhai budyet zabitii. i budyetye vi z tsaryem pri vikhodi iogo ta pri vkhodi iogo. i zrobili sotniki vsye, shcho nakazav svyashchyenik egoyada. i vzyali kozhyen lyudyei svoikh, shcho prikhodyat' u subotu ta vikhodyat' u subotu, i priishli do svyashchyenika egoyadi. i dav svyashchyenik sotnikam spisi ta shchiti, shcho nalyezhali tsaryevi davidovi, shcho buli v i-o'omu domi. i postavali biguni, kozhyen zo zbroeyu svoeyu v rutsi svoii, vid pravogo boku domu azh do livogo boku domu, pri zhyertivniku ta pri domi, navkolo bilya tsarya. a vin viviv tsaryevogo sina,

i poklav na n'ogo koronu ta naramyenniki. i zro-bili voni iogo tsaryem, i pomazali iogo, i vdarili v doloni ta i kriknuli: nyekhai zhyive tsar! i pochula ataliya golos biguniv ta narodu, i priishla do narodu do i-o'ogo domu. i pobachila vona, azh os' tsar stoit' za zvichaem na pomosti, a pri tsari zvyerkhniki ta surmi, a vvyes' narod krayu tishit'sya ta surmit' u surmi. i rozdyerla ataliya shati svoi ta i kriknula: zrada, zrada! a svyashchyenik egoyada nakazav sotnikam, postavlyenim nad viis'kom, i skazav do nikh: viprovad'tye ii poza ryadi, a khto pidye za nyeyu, togo zabiitye myechyem! bo svyashchyenik skazav: nyekhai vona nye budyet zabita v i-o'omu domi! i zro-bili ii prokhid, i vona priishla kins'kim vkhodom do tsars'kogo domu, i tam bula zabita. i sklav egoyada zapovita mizh i-o ta mizh tsaryem i mizh narodom, shchob buv narodom i-o, i mizh tsaryem ta mizh narodom. i vviishov uvyes' narod krayu do vaalovogo domu, ta i porozbivali iogo ta zhyertivniki iogo, i bovvaniy iogo zovsim polamali, a mattana, vaalovogo svyashchyenika, ubili pyeryed zhyertivnikami. a pri i-o'omu domi svyashchyenik postaviv varti. i vzyav vin sotnikiv i kariitsiv, i biguniv ta vvyes' narod krayu, i vivyeli tsarya z i-o'ogo domu. i vviishli voni cheryez bramu biguniv do tsars'kogo domu, i toi siv na tsars'komu troni. i tishivsya vvyes' narod krayu, a misto zaspokoilos'. a ataliyu vbili myechyem u tsars'komu domi. egoash buv viku syemi rokiv, koli zatsaryuvav.

12

s'omogo roku egu zatsaryuvav egoash, i sorok rokiv tsaryuvav vin v erusalimi. a im'ya iogo matyeri tsiv'ya, z byeyer-shevi. i robov egoash ugodnye v i-o ochakh po vsi dni, koli vkazu-vav iomu svyashchyenik egoyada. til'ki pagirki nye buli ponishchyeni, narod shchye prinosiv zhyertvi ta kadiv na pagirkakh. i skazav egoash do svyashchyenika: usye posvyachyenye sriblo, shcho budyet vnyesyenye do i-o'ogo domu, sriblo pyeryelichyeniikh lyudyei, sriblo za dushi za vartistyu ikh, usye sriblo, skil'ki lyudini spadye na syertsye prinyesti do i-o'ogo domu, viz'mut' sobi svyashchyeniki, kozhyen vid znaiomogo svogo, i voni zrobyat' napravu i-o'ogo domu v us'omu, shcho budyet znaidyenye tam na napravu. i stalosya dvadtsyatogo i tryet'ogo roku tsarya egoasha, svyashchyeniki nye napravili ushkodzhennya khramu. i poklikav tsar egoash svyashchyenika egoyadu i svyashchyeniki, ta i skazav im: chomu vi nye napravlyatye ushkodzhennya khramu? a tyepyer nye byerit' sribla vid vashikh znaiomikh, a na napravu ushkodzhennya khramu viddastye iogo. i pogodilisa svyashchyeniki nye brati sribla vid narodu, i nye napravlyati ushkodzhennya khramu. i vzyav svyashchyenik egoyada odnu skrin'ku, i prodobav dirku na viku ii, i postaviv ii pri zhyertivniku pravoruch, yak vkhoditi do i-o'ogo domu. i davali tudi svyashchyeniki, shcho styeryegli poroga, usye sriblo, shcho prinosilosya do i-o'ogo domu. i buvalo, yak voni bachili, shcho namnozhiłosya tye sriblo v skrini, to prikhodiv tsars'kii pisar ta

vyelikii svyashchyenik, i voni v'yazali v mishki ta rakhualy sriblo, znaydenye v i-o'omu domi. i davali tye pyerelichyenne sriblo na ruki robitnikam pratsi, postavlyenim do i-o'ogo domu, a voni davali iogo tyeslyam ta budivnichim, shcho robili v i-o'omu domi. i mulyaram, i kamyenyaram, i na zakup dyeryeva ta tyesanogo kamyenya, ta na napravu ushkodzhennyya i-o'ogo domu, ta na vsye, shcho ishlo na khram dlya napravi. til'ki nye robilisya dlya i-o'ogo domu sribni chashi, nozhitsi, kropol'ntsii, surmi, usyaka rich zolota ta rich sribna z toho sribla, shcho prinosilosya do i-o'ogo domu, bo iogo davali robitnikam pratsi ta napravlyali nim dim i-o. i nye oblichuvali tukh lyudyei, yakim davali tye sriblo do ikhnikh rukh, shchob voni davali robitnikam pratsi, bo ti robili chyesno. sriblo zh zhyertvi za provinu ta zhyertvo za grikh nye vnosilosya do i-o'ogo domu, vono bulo dlya svyashchyenikiv. viishov todi gazail, siriis'kii tsar, ta i voyuvav z gatom, i zdobuv iogo. i namirivsyia gazail iti na erusalim. i vzyav egoash, yudin tsar, usi svyati ryechi, shcho prisyatili buli iosafat, i egoram, i akhaziya, bat'ki iogo, tsari yudini, ta svyati ryechi svoi, i vsye zoloto, shcho znaishlosya v skarbnitsyakh i-o'ogo domu ta domu tsars'kogo, ta i poslav gazailovi, tsaryevi siriis'komu, i toi vidiishov vid erusalimu... a ryeshta dil ioasha, i vsye, shcho vin zrobov, on voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i vstali iogo slugi, i vchinili zmovu, ta i zabili ioasha v byet-millo, dye idyet'sya do sillii. iozakhar, shim'ativ sin, ta egozavad, shomyeriv sin, iogo slugi, zabili iogo, i vin pomyer. i pokhovali iogo z bat'kami iogo v davidovim misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo amatsiya.

13

dvadtsyatogo i tryet'ogo roku ioasha, sina akhazii, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrailiyem u samarii egoakhaz, sin egu, na simnadtsyat' lit. i robov vin vizual'nii-ra-trudititsya v i-o ochakh, i khodiv u grikhakh erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrailiya, i nye vidkhilyavsyia vid togo. i zapalivsyia gniv i-o na izrailiya, i vin dav ikh u ruku gaza-ila, tsarya siriis'kogo, ta v ruku byen-gadada, gaza-ilovogo sina, na vsi ti dni. i vblagav egoakhaz litsye i-o, i i-o' iogo vislukhav, bo bachiv vin gorye izrailiya, bo tisluny ikh siriis'kii tsar. i dav i-o' izrailievi spasytelya, i voni viishli z-pid ruki sirii. i sidili izrailievi sini v svoikh namyetakh, yak davnish. til'ki nye vidiishli voni z grikhiv domu erovoama, shcho vvodiv u grikh izrailiya, i sam u tomu khodiv, i astarta stoyala v samarii. i siriya nye pozostavila egoakhazovi narodu, yak til'ki p'yatdyesat' vyerkhivtsiv ta dyesyat' voziv, ta dyesyat' tisyach pikhoti, bo ikh vigubiv siriis'kii tsar, i zrobov ikh porokhom na top-tannyya. a ryeshta dil egoakhaza, i vsye, shcho vin ro-biv, ta iogo litsars'kist', on voni napisani v knizi izrailiyevikh tsariv. i spochiv egoakhaz z bat'kami svoimi, i pokhovali iogo v samarii, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo ioash. tridtsyatogo i o'mogoro roku ioasha, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrailiyem u samarii ioash, egoakhaziv sin, na shistnadtsyat' lit. i robov vin zlye v i-o ochakh, i nye vidkhodiv vid usikh grikhiv

erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrailiya, i v tomu khodiv. a ryeshta dil ioasha, i vsye, shcho vin robov, i litsars'kist' iogo, yak vin voyuvav z amatsieyu, yudinim tsaryem, on voni napisani v knizi khroniki izrailiyevikh tsariv. i spochiv ioash z bat'kami svoimi, a erovoam siv na troni iogo. i buv pokhovaniy ioash u samarii, z izrailiyevimi tsaryami. a elisyei zaslab na nyedugu, shcho z nyei i pomyer. i ziishov do n'ogo ioash, izrailiv tsar, i plakav nad nim i govori: bat'ku mii, bat'ku mii, kolyesnit'sye izrailiyeva ta vyerkhivtsi iogo! i skazav iomu elisyei: viz'mi luka ta strili. i prinis toi do n'ogo luka ta strili. a vin skazav izrailiyevomu tsaryevi: pokladi svoyu ruku na luka! i toi poklav svoyu ruku. a elisyei poklav svoi ruki na ruki tsaryevi. i vin skazav: vidchini vikno na skhid! i toi vidchiniv. i skazav elisyei: strilyai! i toi vistriliv, a vin skazav: strila spasinnyya i-o'ogo, i strila spasinnyya proti sirii. i pob'esh ti siriyu v afyeku azh do kintsya! i vin skazav: viz'mi strili! i toi uzyav, a vin skazav do izrailiyevogo tsarya: udar po zyeim! i vin udariv tri razi ta i stav. i rozgnivavsyia na n'ogo bozhii cholovik i skazav: shchob ti buv udariv p'yat' abo shist' raz, todi pobiv bi siriyu azh do kintsya! a tyepyer til'ki tri razi pob'esh ti siriyu. i spochiv elisyei, i pokhovali iogo. a moavs'ki ordi priishli do krayu nastupnogo roku. i stalosya, yak khovali odnogo cholovika, to pogryebal' niki pobachili ti ordi, ta i kin-uli togo cholovika do elisyeevogo grobu. a koli vpav i dotorknuvsyia toi cholovik do elisyeevikh kostyei, to voskryes, i vstav na nogi svoi... a gazail, siriis'kii tsar, tisluny izrailiya vsi dni egoakhaza. ta i-o' buv milostivii do nikh, i zmluvavsyia nad nimi, i zvyernuvsya do nikh radi zapovita svogo z avraamom, isakom ta yakovom, i nye khotiv vygubiti ikh, i nye vidkinuv ikh vid svogo litsya azh dotyepyer. i spochiv gazail, siriis'kii tsar, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo byen-gadad. i ioash, egoakhaziv sin, uzyav nazad ti mista z ruki byen-gadada, gazaailovogo sina, shcho vzyav buv iz ruki egoakhaza, svogo bat'ka, u viini. tri razi pobiv iogo ioash, i vyvernuv izrailievi mista.

14

drugogo roku ioasha, ioakhazovogo sina, izrailiyevogo tsarya, zatsaryuvav amatsiya, ioashiv sin, tsar yudin. vin buv viku dvadtsyati i p'yati lit, koli zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi dvadtsyat' i dyev'at' rokov. a im'ya iogo matyeri egoaddan, z erusalimu. i robov vin ugodnye v i-o ochakh, til'ki nye tak, yak iogo bat'ko david, vin robov usye, shcho robov iogo bat'ko ioash. til'ki pagirki nye buli znishcheyeni, narod prinosiv zhyertvu ta kadiv na pagirkakh. i stalosya, yak zmitsnitsynosya tsarstvo v rutsi iogo, to vin povbivav svoikh slug, shcho zabili iogo bat'ka tsarya. a siniv ubiynikiv vin nye pozabivav, yak napisano v knizi moisyeevogo zakonu, shcho nakazav buv i-o', govoryachi: nye budut' zabiti bat'ki za siniv, a sini nye budut' zabiti za bat'kiv, a til'ki kozhyen za grikh svii bude zabiti. vin pobiv yedoma v solyanii dolini, dyesyat' tisyach, i vzyav u viini syelu, i nazvav im'ya ii: ioktyel', i tak vona zvayet'sya azh do ts'ogo dnya. todi amatsiya poslav posliv do ioasha, sina egoakhaza, sina egu, izrailiyevogo tsarya, govoryachi: idi

zh, pomiryaemos! i poslav ioash, izrailiv tsar, do amatsii, yudinogo tsarya, govoryachi: tyeryen, shcho na livani, poslav do kyedriini, shcho na livani, kazhuchi: dai zhye dochku svoyu moemu sinovi za zhinku! ta pyeryeishla pol'ova zvirina, shcho na livani, i vitoptala toi tyeryen. pobiti pobiv ti yedoma, i pidnyeslo tyebye tvoe syertsye. pishaisya sobi ta sidi v svoim domi! i poshcho budyesh ti drochitisya zo vizual'nii-ra-truditisyam, bo vpadyesh ti ta yuda z to-boyu? ta nye poslukhavsia amatsiya. i viishov ioash, izrailiv tsar, i pomiryalisia vin ta amatsiya, tsar yudin, u yudinomu byet-shyemyeshi. i buv rozbitii yuda izrailiyem, i povtikali kozhyen do namyetu svogo. a ioash, tsar izrailiv, skhopiv amatsiyu, yudinogo tsarya, sina ioasha, sina akhazii, u byet-shyemyeshi, i pribuv do erusalimu, i zruinuvav erusalims'kii mur vid efryemovoi brami azh do brami narizhnoi, chotiri sotni liktiv. i zabrav vin usye zoloto i sriblo, ta vvyes' posud, shcho znakhodivsa v i-o'omu domi ta v skarbnitsyakh domu tsaryevogo, ta zaporuchnikiv, i vyernuvsa v samariyu. a ryeshita dil ioasha, shcho zrobit vin, ta litsars'kist' iogo, i yak vyuvuvav z amatsieyu, yudinim tsaryem, os' voni napisani v knizi khroniki izrailiyevikh tsariv. i spochiv ioash zo svoimi bat'kami, i buv pokhovanii u samarii z izrailiyevimi tsaryami, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo erovoam. i zhiv amatsiya, ioashiv sin, tsar yudin, po smyerti ioasha, egoakhazovogo sina, izrailiyevogo tsarya, p'yatnadsyat' lit. a ryeshita dil amatsii, os' voni napisani v knizi khroniki iudynikh tsariv. i vchinili na n'ogo zmovu v erusalimi, ta vin utik do lakhishu. i poslali za nim do lakhishu, i vbili iogo tam. i povezli iogo na konyakh, i vin buv pokhovanii z bat'kami svoimi v davidovomu misti. i vzyav vvyes' yudin narod azariyu, a vin buv viku shistnadsyati lit, i nastanovili iogo tsaryem zamist' bat'ka iogo amatsii. vin zbuduvav yelat, i vyernuv iogo yudi, yak tsar spochiv zo svoimi bat'kami. p'yatnadsyatogo roku amatsii, sina ioasha, yudinogo tsarya, zatsaryuvav erovoam, sin ioasha, izrailiyevogo tsarya, u samarii, na sorok i odin rik. i robiv vin vizual'nii-ra-truditisiya v i-o ochakh, nye vidstupavsa vid usikh grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrailiya. vin vyernuv izrailiyevu granitsyu vidti, dye idyet'sya do gamatu, azh do stypovogo morya, za slovom i-o, tsi-doa izrailiya, shcho govoriv cheryez raba svogo ionu, sina proroka ammittaya, shcho z gat-gakhyefyeru, bo i-o' pobachiv izrailiyevu bidu, duzhye girku, i nye bulo vzhye nyevil'nogo ta vil'nogo, i nye bulo pomichnika izrailiyevi. ta nye govoriv i-o' znishchiti izrailiyevye im'ya z-pid nyeba, i spomig ikh rukoyu erovoama, ioashovogo sina. a ryeshita dil erovoama ta litsars'kist' iogo, yak voyuvav, i yak vyernuv yudi damask ta khamat v izraili, os' voni napisani v knizi khroniki izrailiyevikh tsariv. i spochiv erovoam iz bat'kami svoimi ta z izrailiyevimi tsaryami, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo zakharii.

15

dvadtsyatogo i s'omogo roku erovoama, izrailiyevogo tsarya, zatsaryuvav azariya, sin amatsii, yudinogo

tsarya. vin buv viku shistnadsyati lit, koli zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi p'yatdyesyat i dva roki. a im'ya iogo matyeri ekholiya, z erusalimu. i robiv vin ugodnye v i-o ochakh, usye tak, yak robiv iogo bat'ko amatsiya. til'ki pagirki nye buli znishcheyeni, narod shchye prinosiv zhyertvu ta kadiv na pagirkakh. i vdariv i-o' tsarya, i vin buv prokazhnyeni azh do dnya svoei smyerti, i sidiv uv osibnomu domi. a nad domom buv iotam, tsariv sin, vin sudiv narod krayu. a ryeshita dil azarii ta vsye, shcho vin robiv, os' voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i spochiv azariya z svoimi bat'kami, i iogo pokhovali z iogo bat'kami v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo iotam. tridtsyatogo i vos'mogo roku azarii, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrailiyem u samarii zakharii, sin erovoama, na shist' misyatsiv. i robiv vin zlye v i-o ochakh, yak robili bat'ki iogo, nye vidstupivsa vid grikhiv erovoama, navatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrailiya. i vchiniv zmovu na n'ogo shallum, yavyeshiv sin, i biv iogo pyeryed narodom i vbiv iogo, i zatsaryuvav zamist' n'ogo. a ryeshita dil zakhariya, os' voni napisani v knizi khroniki izrailiyevikh tsariv. otsy i-o slovo, shcho vin promovlyav do egu, govoryachi: sini chotir'okh pokolin' budut' siditi tobi na izrailiyevomu troni. i stalosya tak. shallum, yavyeshiv sin, zatsaryuvav tridtsyatogo i dyev'yatogo roku uzzi, yudinogo tsarya, i tsaryuvav misyats' chasu v samarii. i pishov myenakhyem, gadiiv sin, z tirtsii, i pribuv u samariyu, ta i pobiv shalluma, yavyeshovogo sina, v samarii, i vbiv iogo, i zatsaryuvav zamist' n'ogo. a ryeshita dniv shalluma ta zmovu iogo, yaku vin uchiniv buv, oto voni napisani v knizi khroniki izrailiyevikh tsariv. todi pobiv myenakhyem misto tifsakh ta vsye, shcho v n'omu, i granitsi iogo vid tirtsii, bo nye vidchinilo vono brami. i vin vibiv iogo, a vsye vagitnye povitinav. tridtsyatogo i dyev'yatogo roku azarii, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrailiyem u samarii myenakhyem, gadiiv sin, na dyesyat' lit. i robiv vin zlye v i-o ochakh, nye vstupivsa vid grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrailiya. za iogo dniv priishov pul, asiriis'kii tsar, na krai. i dav myenakhyem pulovi tisyachu talantiv sribla, shchob iogo ruki buli z nim, shchob zmitsniti tsarstvo v iogo rutsi. a myenakhyem rozklav tsye sriblo na izrailiya, na vsikh voyakiv, shchob dati asiriis'komu tsaryevi, po p'yatdyesyat shyekliv sribla vid kozhnogo cholovika. i vyernuvsa asiriis'kii tsar, i nye stoyav tam u krayu. a ryeshita dil myenakhyema ta vsye, shcho vin robiv, oto voni napisani v knizi khroniki izrailiyevikh tsariv. i spochiv myenakhyem z bat'kami svoimi, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo pyekakhiya. p'yatdyesyatogo roku azarii, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrailiyem u samarii pyekakhiya, sin myenakhyemiv, na dva roki. i robiv vin vizual'nii-ra-truditisiya v i-o ochakh, nye vidstupavsa vid grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrailiya. i vchiniv na n'ogo zmovu pyekakh, sin ryemalii, starshina iogo, i zabiv iogo v palati tsars'kogo domu, z argovom ta z ar'em, a z nim bulo p'yatdyesyat cholovika z gilyeadan. i vin ubiv iogo, i zatsaryuvav zamist' n'ogo. a ryeshita dil pyekakhii ta vsye, shcho vin robiv, oto voni napisani

v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. p'yatdyesyatogo i drugogo roku azarii, yudinogo tsarya, zatsaryuvav u samarii nad izrail'yem pyekakh, sin ryemalii, na dvadtsyat' rokov. i robiv vin vizual'nii-ra-trudititsya v i-o ochakh, ni vidstupavsva vid grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrail'ya. za dniv pyekakha, izrail'yevogo tsarya, priishov tiglat-pil'yesyer, tsar asiriis'kii, vzyav iiiona, i avyel-byet-maakhu, i ionoakha, i kyedyesha, i khatsora, i gilyeada, i galila, uvyes' krai nyeftalimiv, ta i vignav ikh do asirii. a osiya, sin yelin, sklav zmovu na pyekakha, sina ryemalii, i vdariv iogo ta i ubiv iogo, i zatsaryuvav zamist' n'ogo dvadtsyatogo roku iotama, uzzii-inogo sina. a ryeshtha dil pyekakha ta vsye, shcho vin zrobiv, oto voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. drugogo roku pyekakha, sina ryemalii, izrail'yevogo tsarya, zatsaryuvav iotam, sin uzziii, yudinogo tsarya. vin buv viku dvadtsyati i p'yati rokov, koli zatsaryuvav, i shistnadtsyat' lit tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri erusha, sadokova dochka. i robiv vin ugodnye v i-o ochakh, usye, shcho robiv buv iogo bat'ko azarii, robiv vin. til'ki pagirki nye buli znishchyneni, narod ishchye prinosiv zhyertvi ta kadiv na pagirkakh. vin zbuduvav gorishnyu bramu i-o'ogo domu. a ryeshtha dil iotama ta vsye, shcho vin zrobiv, oto voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. za tikh dniv zachav i-o' posilati na yudu ryetsina, siriis'kogo tsarya, ta pyekakha, sina ryemalii. i spochiv iotam iz svoimi bat'kami, i buv pokhovanii z bat'kami svoimi v misti davida, svogo bat'ka, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo akhaz.

16

simnadtsyatogo roku pyekakha, sina ryemalii, zatsaryuvav akhaz, sin iotama, yudinogo tsarya. akhaz buv viku dvadtsyati lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi shistnadtsyat' rokov, i nye robiv ugodnogo v ochakh i-o, tsi-doa svogo, yak bat'ko iogo david. i khodiv vin dorogoyu izrail'yevikh tsariv, i navit' sina svogo provog cheryez ogon' dlya molokha, za gidotoyu tikh narodiv, shcho i-o' vignav ikh pyeryed izrail'yevimi sinami. i prinosiv vin zhyertvu ta kadiv na pagirkakh, i na zgir'yakh, ta pid usyakim zyelenim dyeryevom. todi priishov ryetsin, siriis'kii tsar, ta pyekakh, sin ryemalii, izrail'iv tsar, na viinu do erusalimu. i oblyagli voni akhaza, ta nye zmogli zvoiyuvati. togo chasu ryetsin, siriis'kii tsar, yvernuy yedomovi yelata, i vignav yudyeiv z yelotu. i yedomlyani pribuli do yelatu, i osilisya tam, i zhivut' tut azh do ts'ogo dnya. i poslav akhaz posliv do tiglat-pyelyesvera, asiriis'kogo tsarya, govoryachi: ya tvii rab ta sin tvii, viidi i spasi myenye z ruki siriis'kogo tsarya ta z ruki tsarya izrail'yevogo, shcho povstayut' na myenye. i vzyav akhaz sriblo ta zoloto, znaidyenye v i-o'omu domi ta v skarbniysakh domu tsaryevogo, i poslav darunka do asiriis'kogo tsarya. i poslukhav iogo asiriis'kii tsar. i pishov asiriis'kii tsar na damask i vzyav iogo, a iogo myeshkantsiv vignav do kiru, a ryetsina vbiv. i pishov tsar akhaz nazustrich tiglat-pil'yesvera, asiriis'kogo tsarya, do damasku, i pobachiv damas'kogo zhyertivnika. i poslav tsar akhaz do svyashcheynika

urii podobu zhyertivnika ta vzir iogo vsiei iogo budovi. i zbuduvav svyashcheynik uriya zhyertivnika, yak usye, shcho poslav buv tsar akhaz iz damasku, tak zrobiv svyashcheynik uriya do prikhotu tsarya akhaza z damasku. i pribuv tsar iz damasku, i pobachiv tsar togo zhyertivnika, i pristupiv tsar do zhyertivnika, i prinis na n'omu zhyertvu. i spaliv vin svoe tsilopalyennya ta svoyu zhyertvu khlibunu, i viliv svoyu livnu zhyertvu, i pokropiv krov'yu svoikh mirmek zhyertov togo zhyertivnika. a midyanogo zhyertivnika, shcho pyeryed i-o litsyem, vin pyeryestaviv iz pyeryedn'ogo boku khramu, z-pomizh zhyertivnika ta z-pomizh i-o'ogo domu, i postaviv iogo na bik zhyertivnika na pivnich. i nakazav tsar akhaz svyashcheynikovi urii, govoryachi: na vyelikomu zhyertivniku pali ranishne tsilopalyennya ta vyechirnyu khlibunu zhyertvu, i tsilopalyennya tsaryevye ta khlibunu iogo zhyertvu, i tsilopalyennya vs'ogo narodu krayu ta khlibunu ikhnyu zhyertvu, i ikhni livni zhyertvi. i vsyu krov tsilopalyennya ta vsyu krov zhyertvi pokropish na n'ogo. a shchodo midyanogo zhyertivnika, to ya rozvazhu. i zrobiv svyashcheynik uriya vsye tak, yak nakazav buv tsar akhaz. a tsar akhaz povidrubuvav rami pidstav, i vidsunuv iz nikh umival'nitsyu, i znyav morye z midyanikh voliv, shcho pid nim, i postaviv iogo na kaminnu pidlogu. i zakritii subotnii pyeryekhid, shcho zbuduvali pri khrami, i zovnishnii tsars'kii vkhid vin obyernuv do i-o'ogo domu zadlya asiriis'kogo tsarya. a ryeshtha dil akhaza, shcho vin zrobiv, oto voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i spochiv akhaz iz bat'kami svoimi, i buv pokhovanii z bat'kami svoimi v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo khizkiya.

17

dvanadtsyatogo roku akhaza, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrail'yem u samarii osiya, sin yelin, na dyev'yat' rokov. i robiv vin zlye v i-o ochakh, til'ki nye tak, yak ti izrail'yevi tsari, shcho buli pyeryed nim. na n'ogo viishov salmanasar, tsar asiriis'kii, i osiya stav iomu za raba, i davav iomu daninu. ta asiriis'kii tsar znaishov v osii zmovu, shcho vin poslav posliv do so, egipyets'kogo tsarya, ta nye prinosiv asiriis'komu tsaryevi danini, yak rik-u-rik tye robiv buv. i zamknuv iogo asiriis'kii tsar, i zv'yazav iogo v v'yaznichomu domi. i viishov asiriis'kii tsar na vvyes' krai, i priishov do samarii, i oblyagav ii tri roki. dyev'yatogo roku osii asiriis'kii tsar zdobuv samariyu, ta i vignav izrail'ya do asirii, i osadiv ikh u khalakhu, i v khavori nad richkoyu gozan, i v mistakh midii. i stalosya, koli izrail'yevi sini grishili proti i-o, tsi-doa svogo, shcho viprovadiv ikh z egipyets'kogo krayu z ruki faraona, egipyets'kogo tsarya, i boyalisya inshikh tsi-dov, i khodili ustavami tikh narodiv, shcho i-o' poviganyav ikh pyeryed izrail'yevimi sinami, ta izrail'yevikh tsariv, yaki voni vstanovili, a izrail'yevi sini vimishlyali na i-o, tsi-doa svogo, slova, shcho nye buli slushni, i buduvali sobi pagirki po vsikh svoikh mistakh, vid vartovoi bashti azh do tverdynnogo mista, i stavili sobi stovpi dlya tsi-dov ta astarti na kozhnomu visokomu vzgiri' ta pid usyakim zye-

lyenim dyeryevom, i kadili tam na vsikh pagirkakh, yak ti lyudi, shcho i-o' poviganyav pyeryed nimi, i robili zli ryechi, shchob gniviti i-o, i sluzhili bovnanam, pro yakikh i-o' govoriu im: nye budyetye robiti tsiei ryechi, to i-o' zasvidchiv v izraili ta v yudi chyeryez usikh svoikh prorokiv ta vsikh prozorlivtsiv, govoryachi: yvernit'sya z vashikh zlikh dorig, i dodyerzhuitye moikh zapovidyei, ustaviv moikh, zgidno zo vsim zakonom, yakogo ya nakazav buv vashim bat'kam, i yakogo poslav do vas chyeryez moikh rabiv prorokiv. ta nye slukhali voni, i robili tverduyu svoyu shiyu, yak shiya ikhnikh bat'kiv, shcho nye virili v i-o, tsi-doa svogo. i nyekhtuvali voni postanovi iogo, i zapovita iogo, shcho sklav z ikhnimi bat'kami, i svidotstva iogo, shcho zasvidchiv na nikh, i pishli za gidotoyu i marnotami, ta za narodami, shcho buli navkolo nikh, pro yakikh i-o' nakazav buv im nye robiti, yak voni. i polishili voni vsi zapovidi i-o, tsi-doa svogo, i zrobili sobi litogo bovnana, dvokh tseliat, i zrobili astartu, i vklonyalisya vs'omu nyebyesnomu viis'kovi ta sluzhili vaalovi. i voni pyeryevodili chyeryez ogon' svoikh siniv ta dochok svoikh, i charuvali charami, i vorozhili, i viddavalisya robiti vizual'niira-trudititsya v i-o ochakh, shchob gniviti iogo. i sil'no rozgnivavsha i-o' na izrailiya, i vidkinuv ikh vid svogo litsya, nye pozostalo nikogo, til'ki samye yudinye plyem'ya. ta i yuda nye dodyerzhuvav zapovidyei i-o, tsi-doa svogo, i khodili voni izrailiyevimi postanovami, yak voni vstanovili. i vidyvernushya i-o' vid us'ogo izrailiyevogo nasinnya, i vpokoryav ikh, i davav ikh u ruku grabizhnikov, azh poki nye kinuv ikh vid litsya svogo, bo izrail' rozirvav z davidovim domom, i voni zrobili tsaryem erovoama, nyevatovogo sina, a erovoam vidyvernuv izrailiya vid i-o, i vvodiv ikh u vyelikii grikh. i khodili izrailiyevi sini v usikh erovoamovikh grikhakh, yak vin robit, nye vidstupalisya z togo, azh poki i-o' nye vidkinuv izrailiya vid litsya svogo, yak govoriu buv chyeryez usikh svoikh rabiv prorokiv. i pishov izrail' na vignannya z svoei zymli do asirii, i vin tam azh do ts'ogo dnya. i sprovadiv asiriis'kii tsar lyudyei z vavilonu, i z kuti, i z avvi, i z gamotu, i z syefarvaimu, i osyeliv po mistakh samarii zamist' izrailiyevikh siniv. i posili voni samariyu, i osilisya po mistakh ii. i stalosya, na pochatku probuvannya ikh tam nye boyalisya voni i-o, i i-o' poslav na nikh lyeviv, i voni nishchili ikh. i skazali voni do asiriis'kogo tsarya, govoryachi: ti lyudi, yakikh ti vignav ta osyeliv po mistakh samarii, nye znayut' prav tsi-doa ts'ogo krayu, i vin poslav na nikh otsikh lyeviv, i os' voni nishchat' ikh, bo voni nye znayut' prava tsi-doa ts'ogo krayu. i nakazav asiriis'kii tsar, govoryachi: vidvyedit' tudi odnogo zo svyashchenikov, yakikh vignalni zvidti, i pidut', i osyadut' tam, i vin navchaityme ikh prava tsi-doa ts'ogo krayu. i pribuv odin iz svyashchenikov, yakikh vignalni z samarii, i osivsha v byet-yl'i, i vin navchav ikh, yak mayut' boyatisya i-o. ta krim togo kozhyen narod robit svogo tsi-doa, i stavili ikh u pagirkovomu misti, shcho robili popyeryedni samaryani, kozhyen narod po svoikh mistakh, dye voni sidili. a vavilonyani zrobili sukot-beynota, a kutyani zrobili nyeryegala, a gamatyani zrobili ashimu, a avv'yanii zrobili nivkhaza ta tar-

taka, a myeshkantisi syefarvaimu palili siniv svoikh uv ogni adrammyelyekhovi i anammyelyekhovi, syefarvaims'kim tsi-doam. i pri tomu voni boyalisya i-o, i nastanovili sobi z-syeryed syebye svyashchenikov pagirkiv, i voni prinosili im zhyertvi v pagirkovomu misti. voni boyalisya i-o, i tsi-doam svoim sluzhili za pravom tikh narodiv, zvidki poviganyali ikh. azh do ts'ogo dnya voni roblyat' za kolishnim pravom, voni nye boyat'sya i-o, i nye roblyat' za ustavami svoimi ta za pravom svoim, ani za zakonom, ani za zapovidy, azh nakazav buv i-o' sinam yakova, yakomu dav im'ya izrailiya. i sklav i-o' iz nimi zapovita, i nakazav im, govoryachi: nye budyetye boyatisya inshikh tsi-doiv, i nye budyetye vklonyatisya im, i nye budyetye sluzhiti im, i nye budyetye prinositi zhyertov im, a til'ki i-o, shcho viviv vas iz egipyets'kogo krayu vyelikoyu siloyu ta vityagnyenim ramyenom, iogo budyetye boyatisya, i iomu budyetye vklonyatisya, i iomu budyetye prinositi zhyertvi. i ustavi, i prava, i zakona, i zapovid', yak napisav vam, budyetye dodyerzhuvati, shchob vikonuvali po vsi dni, a tsi-doiv inshikh nye budyetye boyatisya. a zapovita, shcho ya sklav iz vami, nye zabudyetye, i nye budyetye boyatisya inshikh tsi-doiv, a til'ki i-o, tsi-doa vashogo, budyetye boyatisya, i vin viryatie vas iz ruki vsikh vashikh vorogiv. ta nye poslukhali voni, bo nyerozbili za svoim popyeryednim zvichaem. i ti narodi vsye boyalisya i-o, alye sluzhili bovnanam svoim. tak samo sini ikhni ta sini ikhnikh siniv, yak robili bat'ki ikhni, tak roblyat' voni azh do ts'ogo dnya.

18

i stalosya tryet'ogo roku osii, sina yelinogo, izrailiyevogo tsarya, zatsaryuvav ezyekiya, sin akhaziv, tsar yudin. vin buv viku dvadtsyati i p'yati lit, kolizatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi dvadtsyat' i dyev'yat' lit. a im'ya iogo matyeri avi, dochka zakhariya. i robit vin ugodnye v i-o ochakh, usye tak, yak robit buv iogo bat'ko david. vin ponishchiv pagirki, i polamav stovpi dlya tsi-doiv, i styav astartu, i rozviv midyanogo zmiya, yakogo zrobit buv moiseyi, bo azh do tsikh dnev izrailiyevi sini vsye kadili iomu i klikali iogo: nyekhushtan. vin nadiyvasha na i-o, tsi-doa izrailiya, i takogo, yak vin, nye bulo mizh usima tsaryami yudinimi, ani mizh timi, shcho buli pyeryednim. i misno trimavsha vin i-o, nye vidstupavsha vid n'ogo, i dodyerzhuvav zapovidi iogo, shcho nakazav buv i-o' moiseyevi. i buv i-o' iz nim, u vs'omu, kudi vin khodiv, vin mav povodzhennya. i zbuntuvavsha vin na asiriis'kogo tsarya, i nye sluzhiv iomu. vin pobiv filistimlyan azh do azzi ta granitsi ii vid vartovoi bashi azh do tyverdinnoho mista. i stalosya chyetyvertogo roku tsarya ezyekii, tse s'omii rik osii, yelinogo sina, izrailiyevogo tsarya, pishov salmanasar, tsar asiriis'kii, na samariyu, ta i oblig ii. i zdobuv vin ii po tr'okh rokakh: shostogo roku ezyekii, tse dyev'yatii rik osii, izrailiyevogo tsarya, bula zdobuta samariya. i vignav asiriis'kii tsar izrailiya do asirii, i poprovadiv ikh u khalakh, i v khavor, nad richku gazan, ta do midiis'kikh mist. tseye za tye, shcho nye slukhalisya voni golosu i-o, tsi-doa svogo, i pyeryestupali zapovita iogo; us'ogo, shcho nakazav buv

moisyei, rab i-o, voni ani nye slukhali, ani nye robili. a chotirnadsyatogo roku tsarya ezyekii priishov sankhyeriv, tsar asiriis'kii, na vsi ukripleni yudini mista, ta i zakhopiv ikh. i poslav ezyekiya, tsar yudin, do tsarya asiriis'kogo, do lakhishu, govoryachi: zgrishiv ya! vididi vid myenye, a shcho nakladyesh na myenye, ponyesu. i naklav asiriis'kii tsar na ezyekiyu, yudinogo tsarya, tri sotni talantiv sribla ta tridsyat' talantiv zolota. i viddav ezyekiya vsye sriblo, znaidyenye v i-o'omu domi ta v tsaryevikh skarnbitsyakh. togo chasu ezyekiya vidrubav zoloto z dyeryei i-o'ogo domu ta zo stovpiv, shcho pokriv buv ezyekiya, yudin tsar, zolotom, i dav iogo asiriis'komu tsaryevi. a asiriis'kii tsar poslav iz lakhishu do tsarya ezyekii golovnogo komanduvacha, i vyelikogo evnukha ta vyelikogo chashnika z vyelikim viis'kom do erusalimu. i pishli voni, i priishli ta i stali nad vodotyagom gorishn'ogo stavu, shcho na bitii dorozhi do polya valyushnikov. i kliknuli voni do tsarya, i do nikh viishov yeliyakim, sin khilkiii, nachal'nik palati, i pisar shyevna, ta ioakh, sin asafiv, kantslyer. i skazav do nikh vyelikii chashnik: skazhit' ezyekii: otak skazav vyelikii tsar, tsar asiriis'kii: shcho tsye za nadiya, na yaku ti nadieshsya? chi dumaesh ti, shcho slovo ust, to vzhye rada ta sila do viini? na kogo tpepyer nadieshsya, shcho zbuntuvavsya proti myenye? tpepyer otsye ti nadieshsya sobi opyertisy na otu polamanu ochyeryetinu, na egyptet, shcho koli khto opirae'tsya na nyei, to vona vkhodit' u dolonuyu iomu i prodiryavlyue ii. otakii faraon, tsar egyptets'kii, dlya vsikh, khto nadiet'sya na n'ogo. a koli vi skazhyete myeni: mi nadiemo's' na i-o, tsi-doa nashogo, to chi zh vin nye toi, shcho ezyekiya ponishchiv pagirki iogo ta zhyertivniki iogo, i skazav yudi ta erusalimovi: pyeryed otsim til'ki zhyertivnikom budyete vklonyatitsya v erusalimi? a tpepyer pidi v zaklad iz moim panom, asiriis'kim tsaryem, i ya dam tobi dvi tisvachi konyei, yakshcho ti zmozhyesh sobi dati na nikh vyerkhivtsiv. i yak zhye ti prozhyenyesh khoch odnogo namisnika z naimyenshikh slug mogo pana? a ti sobi nadieshsya na egyptet radi kolyesnits' ta vyerkhivtsiv! tpepyer zhye, chi byez i-o priishov ya na tsye mist-sye, shchob znishchiti iogo? i-o' skazav buv myeni: pidi na toi krai ta znishch iogo! i skazav yeliyakim, sin khilkiii, i shyevna ta ioakh do vyelikogo chashnika: govori do svoikh raviv po-aramyeis'komu, bo mi rozumiemo, i nye govori z nami po-yudyeis'komu v slukh tikh lyudyei, shcho na muri. i skazav do nikh vyelikii chashnik: chi pan mii poslav myenye govorit' tsi slova do tvogo pana ta do tyebye? khiba nye do tsikh lyudyei, shcho sidyat' na muri, shchob iz vami isiti svii kal ta piti svoyu syechu? i stav vyelikii chashnik, i kliknuv guchnim golosom po-yudyeis'komu, i govori v skazav: poslukahit' slovo vyelikogo tsarya, tsarya asiriis'kogo: tak skazav tsar: nyekhai nye durit' vas ezyekiya, bo vin nye zmozhye vryatuvati vas vid ruki iogo! i nyekhai nye zapveynye vas ezyekiya i-o, govoryachi: ryatuyuchi, vryatue vas i-o', i nye budye dano ts'ogo mista v ruku tsarya asiriis'kogo. nye slukahit' ezyekii, bo tak skazav tsar asiriis'kii: primirit'sya zo mnoyu, ta i vidit' do myenye, ta i izhtye kozhyen svii vinograd ta kozhyen figu svoyu, i piitye

kozhyen vodu zo svoei kopanki, azh poki ya nye priidu i nye viz'mu vas do krayu takogo zh, yak vash krai, do krayu zbizhzya ta vinogradnogo soku, do krayu khliba ta vinogradnikov, do krayu olivki, olivnogo soku ta myedu, shchob vi zhili i nye vmirali! i nye slukahit' ezyekii, koli vin namovlyae vas, govoryachi: i-o' poryatue nas! chi spravdi vryatuvati tsi-doi tikh narodiv, kozhyen svii krai vid ruki asiriis'kogo tsarya? dye tsi-doi gamatu ta arpadu? dye tsi-doi syefarvaimu, gyeni ta ivvi? chi vryatuvati voni samariyu vid moei ruki? kotrii z-pomizh usikh tsi-doi tsikh kraiv uryatuvav svii krai vid moei ruki, to nyevzhye zh i-o' uryatue erusalim vid moei ruki? i movchav toi narod, i nye vidpoviv iomu ani slova, bo tsye buv nakaz tsarya, shcho skazav: nye vidpovidait' iomu! i priishov yeliyakim, sin khilkiii, nachal'nik palati, i pisar shyevna, i ioakh, asafiv sin, kantslyer, iz rozdyertimi shatami, do ezyekii, i donyesli iomu slova vyelikogo chashnika.

19

i stalosya, yak pochuv tsye tsar ezyekiya, to rozdyer svoi shati ta nakrivsya vyeryetoyu, i vviishov do i-o'ogo domu. i poslav vin yeliyakima, nachal'nika palati, i pisarya shyevnu, ta starshikh iz svyashchyenikov, pokritikh vyeryetami, do proroka isai, amosovogo sina. i skazali voni do n'ogo: tak skazav ezyekiya: tsyei dyen' tsye dyen' gorya i kartannya ta narugi! bo pidiishli diti azh do vikhodu utrobi, ta nyemae sili poroditi! mozhye pochue i-o', tsi-do tvii, vsi slova vyelikogo chashnika, shcho iogo poslav asiriis'kii tsar, pan iogo, na obrazu zhivogo tsi-doa, i i-o', tsi-do tvii, pokarae za slova, yaki chuv, a ti prinyesesh molitvu za ryeshtku, shcho schye znakhodit'sya. i priishli rabi tsarya ezyekii do isai. i skazav im isaya: tak skazhyete vashomu panovi: tak skazav i-o': nye biisya tikh sliv, shcho pochuv ti, yakimi obrazhali myenye slugi asiriis'kogo tsarya! os' ya dam v n'ogo dukha, i vin pochue zvistku, i vyernyet'sya do svogo krayu. i ya vrazhu iogo myechyem u iogo krai. i vyernuvysya vyelikii chashnik, i znaishov asiriis'kogo tsarya, shcho voyuvav proti livni, bo pochuv, shcho toi rushiv iz lakhishu. a koli vin pochuv pro tirgaku, tsarya yetiops'kogo, takye: os' vin viishov voyuvati z toboyu! to vyernuvysya, i poslav posliv do ezyekii, govoryachi: tak skazhyete do ezyekii, yudinogo tsarya, govoryachi: nyekhai nye zvodit' tyebye tsi-do tvii, shcho ti nadieshsya na n'ogo, kazhuchi: nye budye dani erusalim u ruku asiriis'kogo tsarya. os' ti chuv, shcho zrobili asiriis'ki tsari vsim krayam, shchob uchiniti ikh zaklyattayam, a ti budyesh uryatovanii? chi vryatuvati ikh tsi-doi tikh narodiv, yakikh ponishchili bat'ki moi: gozana, i kharana, i ryetsyefa, i siniv yedyna, shcho v tyelassari? dye vin, tsar gamatu, i tsar arpadu, i tsar mista syefarvaimu, gyeni ta ivvi? i vzyav ezyekiya ti listi z ruki posliv, i prochtav ikh, i vviishov u i-o' dim. i ezyekiya rozgornuv odnogo lista pyeryed i-o' litsyem. i ezyekiya molivsya pyeryed i-o' litsyem i skazav: i-o, bozhye izrailiv, shcho sidish na khyeruvimakh! ti toi edinii tsi-do dlya vsikh tsarstv zymli, ti stvoriv nyebyesa ta

zyemlyu! nakhili, i-o, ukho svoe ta i pochui! vidkrii, i-o, ochi svoi ta i pobach, i pochui slova sankhyeriva, shcho prislav obrazhati zhivogo tsi-doa! spravdi, i-o, asiriis'ki tsari popustoshili ti narodi ta ikhnii kraii. i kinuli voni ikhnikh tsi-doiv na ogon', bo nye tsi-doi voni, a til'ki chin lyuds'kikh ruk, dyeryevo ta kamin', i ponishchili ikh. a tyepyer, i-o, bozhye nash, spasi nas vid ruki iogo, i nyekhai znayut' usi tsarstva zyemli, shcho ti i-o', tsi-do edinii! i poslav isaya, amosiv sin, do ezyekii, govoryachi: tak skazav i-o', tsi-do izrailiv: ya pochuv tye, pro shcho ti molivysya do myenye, pro sankhyeriva, tsarya asiriis'kogo. os' tye slovo, yakye i-o' govorit' pro n'ogo: gordue tobouy, smiet'sya iz tyebye divitsya, sions'ka dochka, vslid tobi golovoyu khitae dochka erusalimu! kogo layav ti ta obrazhav, i na kogo povishchiv ti golos ta vgoru pidnis svoi ochi? na svyatogo izrailiyevogo! cheryez posliv svoikh i-o ti obrazhav ta kazav: iz byezlichyiu svoikh kolyesnits' ya viishov na gori visoki, na boki livanu, i pozrubuyu kyedri visoki iogo, dobirni iogo kiparisi, i viidu azh na vyershok iogo na nighlig, i gushchinu iogo sadu. ya kopayu ta p'uyu chuzhu vodu, i stopoyu svoei nogi povisushuyu ya vsi egipets'ki riki! khiba ti nye chuv, shcho viddavna zrobit' ya otsye, shcho za dnev starodavnikh ya tsye buv stvoriv? tyepyer zhye sprovdavny ya tsye, shcho ti nishchish mista poukriplyuvani, na kupu rumovishch obyertaesh ikh... a myeshkantsi ikhni byezsili, nastrashyeni ta pobyentyezhyeni. voni stali, yak zillya otye pol'ovye, mov trava zyelyenyucha, yak trava na dakhakh, yak popalyenye zbizhzhya, yakye nye dospilo... i sidinnya tvoe, i tvii vikhid ta vkhid tvii ya znayu, i tvoe proti myenye oburyennya. za tvoe proti myenye oburyennya, shcho gordinya tvoya nadiishla do usheyi moikh, to na nizdri tvoi ya syeryezhku privishu, a vudilo moe v tvoi usta, i tyebye povyernu ya tieyu dorogoyu, yakoyu priishov ti! a otsye tobi znak: izhtye ts'ogo roku zbizhzhya samosiinye, a drugogo roku samoroslye, a tryet'ogo roku siitye ta zhnit', i sadiť vinogradniki, ta i izhtye ikh plid. a vryatovanye yudinogo domu, shcho lishilosa, pustit' korinnya dodolu, i svogo ploda dast' ugoru. bo z erusalimu viidye pozostalaye, a ryeshkti vid gori sionu. ryevnist' i-o savaota zrobit' tsye! tomu tak skazav i-o' pro asiriis'kogo tsarya: vin nye vviiidye do mista ots'ogo, i tudi vin nye kinye strili, i shchitomo ii nye popyeryedit', i vala na n'ogo nye visiplye! yakoyu dorogoyu priidye, to nyeyu povyernyet'sya, u misto zh otsye vin nye vviiidye, govorit' i-o'! i tsye misto ya oboronu na spasinnya iogo radi syebye ta radi davida, moiogo raba! i stalosya tiei nochii, i viishov angol i-o, i zabiv v asiriis'komu tabori sto i visimdyesyat i p'yat' tisyach. i povstavali voni rano vrantsi, azh os' usi myertvi trupli... a sankhyeriv, asiriis'kii tsar, rushiv ta i pishov, i vyernuvysya i osivysya v ninyevii. i stalosya, koli vin molivysya v domi nisrokha, svogo tsi-doa, to adrammyelyekh ta shar'yetsyer ubili iogo myechyem, a sami vytekli do krayu ararat. a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo yesar-khaddon.

timi dnyami smyertyel'no zakhvoriv buv ezyekiya. i priishov do n'ogo isaya, amosiv sin, prorok, i skazav do n'ogo: tak skazav i-o': zaryadi svoim domom, bo ti vmryesh, a nye viduzhaesh. a toi vidvyernuv oblichchya svoe do stini, i pomolivysya do i-o, govoryachi: o, i-o, zgadai zhye, shcho ya khodiv pyeryed lit-syem tvoim pravdoyu ta tsilim syertsyem, i robiv ya dobre v ochakh tvoikh. i zaplakav ezyekiya ryevnim plachyem... i stalosya, isaya nye viishov shchye z syeryedini mista, a do n'ogo bulo i-o slovo, govoryachi: vyernisya, i skazhyesh do ezyekii, volodarya mogo narodu: tak skazav i-o', tsi-do bat'ka tvogo davida: pochuv ya molitvu tvoyu, pobachiv ya sl'ozu tvoyu! os' ya vilikuyu tyebye, tryet'ogo dnya zidyesh ti do i-o'ogo domu! i do dnev tvoikh ya dodam p'yatnadtsyat' lit, i z ruki asiriis'kogo tsarya vryatuyu tyebye ta tsye misto, i oboronu tsye misto radi syebye ta radi raba svogo davida. a isaya skazav: viz'mit' grudku fig. i vzyali i poklali na togo gnoy-aka, i vin viduzhav... i skazav ezyekiya do isai: yakii znak, shcho i-o' myenye vilikue, i shcho ya tryet'ogo dnya ziidu do i-o'ogo domu? i skazav isaya: os' tobi znak toi vid i-o, shcho i-o' zrobit' tu rich, pro yaku govoriv: chogo khochyesh, shchob pishla tin' upyeryed na dyesyat' stupyeniv, chi shchob vyernulasya na dyesyat' stupyeniv? i skazav ezyekiya: lyegko tini pokhillitsiya vpyeryed na dyesyat' stupyeniv; ni, a nyekhai tin' vyernyet'sya nazad na dyesyat' stupyeniv! i kliknuv prorok isaya do i-o, i vin zavynernuv tin' na stupenyeniyakh, dye vona spuskalasya na stupenyi akhazovi, na dyesyat' stupyeniv... togo chasu poslav byerodakh-bal'adan, sin bal'adaniv, vavilons'kii tsar, lista ta darunka do ezyekii, bo prochuv buv, shcho ezyekiya zakhvoriv. i vislukhav ikh ezyekiya, i pokazav im usyu skarbnytsyu svoyu, i sriblo, i zoloto, i pakhoshchi, i dobru olivu, i vsyu zbroivnyu svoyu, i vsye, shcho znakhodilosya v iogo skarbnytsyakh. nye bulo ryechi, yakoi nye pokazav bi im ezyekiya v domi svoim ta v usim volodinni svoim. i priishov prorok isaya do tsarya ezyekii ta i skazav do n'ogo: shcho govorili tsi lyudi? i zvidki voni priishli do tyebye? a ezyekiya skazav: voni priiishli z dalyekogo krayu, z vavilonu. i toi skazav: shcho voni bachili v domi tvoim? i ezyekiya skazav: usye, shcho v domi moim, voni bachili, nye bulo ryechi, yakoi nye pokazav bi ya im u skarbnytsyakh svoikh. i skazav isaya do ezyekii: poslukhai i-o'ogo slova: os' prikhodiat' dni, i vsye, shcho v domi tvoemu, i shcho buli zibrali bat'ki tvoi azh do ts'ogo dnya, budy vinyesyenye do vavilonu. nichogo nye pozostanyet'sya, govorit' i-o'! a z siniv tvoikh, shcho viidut' iz tyebye, yakikh ti porodish, dyekogo zabyerut', i voni budut' evnukhami v palatakh vavilons'kogo tsarya! i skazav ezyekiya do isai: do-brye i-o slovo, yakye ti skazav! i podumav sobi: tak, mir ta byezpyeka budy za moikh dnev! a ryeshtha dil ezyekii ta vsya litsars'kist' iogo, i yak vin zrobiv stava ta vodotyaga, i vpravdiv vodu do mista, oto voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i spochiv ezyekiya zo svoimi bat'kami, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo manasiya.

manasiya buv viku dvanadtsyati lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi p'yatdesyati i p'yat' lit. a im'ya iogo matyeri khyevtsi-vag, i robiv vin vizual'nii-ra-truditisa v i-o ochakh, za gido-toyu tikh narodiv, yakikh i-o' poviganyav z-pyeryed oblichchya izrail'yevikh siniv. i vin znovu pobuduvav pagirki, shcho ikh vinishchiv buv iogo bat'ko ezyekiya, i ponastavlyav zhyertivnikiv vaalovi, i zro-biv astartu, yak zrobiv buv akhav, izrailiv tsar, i vklonyavsvya vsim nyebyesnim svitlam ta sluzhiv im. i pobuduvav vin zhyertivniki v i-o'omu domi, pro yakogo skazav buv i-o': v erusalimi pokladu ya im'ya svoe! i pobuduvav vin zhyertivniki dlya vsikh nye-byesnikh svitl na obokh podvir'yakh i-o'ogo domu. i vin pyeryeprovadiv svogo sina chyeryez ogon', i gadav, i vorozhiv, i nastanoviv viklikuvachiv dukhiv pomyerlikh ta dukhiv vishchikh, i bagato robiv zla v ochakh i-o, shchob gniviti iogo. i postaviv vin bov-vana astarti, yakogo zrobiv, u domi, pro yakogo i-o' skazav buv do davida ta do sina iogo solomona: u ts'omu domi ta v erusalimi, shcho iogo ya vibrav zo vsikh izrail'yevikh plyemyen, pokladu ya im'ya svoe naviki! i bil'shye nye mandruvatmye izrail'yeva noga z tiei zyeimli, yaku ya dav ikhnim bat'kam, yakshcho til'ki voni budut' pil'nuvati robiti vsye tak, yak nakazav ya im, ta vvyes' zakon, shcho nakazav im mii rab moisyey, ta nye posluhkhalisa voni. i manasiya zviv ikh do togo, shchob robiti girshye vid tikh narodiv, yakikh i-o' vigubiv z-pyeryed oblichchya izrail'yevikh siniv. i govovir i-o' chyeryez svoikh ravib prorokiv, kazhuchi: za tye, shcho manasiya, tsar yudin, zrobiv tsi gidoti, uchiniv girshye vid us'ogo, shcho robili buli amoryeyani, shcho buli pyeryed nim, i vviv u grikh takozh yudu bozhkami svoimi, tomu tak skazav i-o', tsi-do izrailiv: os' ya navodzhu takye vizual'nii-ra-truditisa na erusalim ta na yudu, shcho v kozhnogo, khto pochue pro tsye, zadzvyenit' v obokh vukhakh!... i protyagnu ya na erusalim mirku samarii, ta vagu akhavogo domu, i vitru erusalim, yak vitirayut' misku: vityer i pyeryevyernuv ii dogori dnom! i ya pokinu ostanok nadilu mogo, i dam ikh u ruku ikhnim vorogam, i voni budut' na grabizh ta na zdobich dlya vsikh ikhnikh vorogiv, tomu, shcho voni robili vizual'nii-ra-truditisa v moikh ochakh, i vsye gnivili myenye vid dnya, koli viishli ikhni bat'ki z egiptu, i azh do dnya ts'ogo... a takozh manasiya proliv duzhnye bagato nyevinnoi krov, azh napovniv nyeyu erusalim vid vkhodu do vkhodu, okrim svogo grikha, shcho vviv u grikh yudu, shchob chiniti zlye v i-o ochakh. a ryeshita dil manasiy, ta vsye, shcho vin zrobiv, i grikh iogo, yakim vin grishiv, oto voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i spochiv manasiya z bat'kami svoimi, i buv pokhovanii v sadku svogo domu, v uzzinomu sadku, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo amon. amon buv viku dvadtsyati i dvokh rokiv, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav vin v erusalimi dva roki. a im'ya iogo matyeri myeshullyemyet, dochka kharutsa z iotvi. i robiv vin vizual'nii-ra-truditisa v i-o ochakh, yak robiv iogo bat'ko manasiya. i khodiv vin usieyu tieyu dorogoyu, yakoyu khodiv iogo bat'ko, i sluzhiv tim bovvanam, yakim

sluzhiv bat'ko iogo, i vklonyavsvya im. i pokinuv vin i-o, tsi-doa bat'kiv svoikh, i nye khodiv i-o'oyu dorogoyu. i vchinili zmovu slugi amona na n'ogo, i vbili tsarya v iogo domi. ta narod krayu pyeryebiv usikh zmovnikov na tsarya amona. i narod nastanoviv tsaryem krayu zamist' n'ogo sina iogo iosiyyu. a ryeshita dil amona, usye, shcho robiv vin, oto voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i pokhovali iogo v iogo grobi v uzzinomu sadku, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo iosiyya.

22

iosiya buv viku vos'mi lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tridtsyat' i odin rik. a im'ya iogo matyeri edida, dochka adai z botskatu. i robiv vin ugodnye v i-o ochakh, i khodiv usieyu dorogoyu svogo bat'ka davida, i nye vstupavsvya ani pravoruch, ani livoruch. i stalosya visimnadtsyatogo roku tsarya iosii, poslav tsar shafana, sina atsalii, myeshullamovogo sina, pisarya, do i-o'ogo domu, govoryachi: pidi do khilkiii, pyervosvyashcheynika, i nyekhai pyeryelichit' tye sriblo, shcho znyesyenye do i-o'ogo domu, shcho zibrali vid narodu storozhi poroga. i nyekhai dadut' iogo na ruku vikonavtsyam roboti, postavlyenim u i-o'omu domi, a ti nyekhai dadut' iogo tim, khto pratsyue v i-o'omu domi, shchob napravlyati ushkodzhennyya khramu, tyeslyaram, i budivnichim, i mulyaram, shchob kupuvati dyeryevo ta tyesanye kaminnya na napravu khramu. til'ki nyekhai nye oblichuyut'sya z nimi pro tye sriblo, shcho danye na ikhnyu ruku, bo chyesno voni robylat'. i skazav khilkiiya, pyervosvyashcheynik, do pisarya shafana: ya znaishov u i-o'omu domi knigu zakonu! i dav khilkiiya tu knigu shafanovi, i toi pyeryechitav ii. i vviishov pisar shafan do tsarya, i prinis tsaryevi vistku, i skazav: rabi tvoi visipali tye sriblo, shcho znaidyenye v domi, i dali iogo na ruku vikonavtsyam roboti, postavlyenim u i-o'omu domi. i donis pisar shafan tsaryevi, govoryachi: svyashcheynik khilkiiya dav myeni knigu. i shafan pyeryechitav ii pyeryed tsaryem. i stalosya, yak tsar pochuv slova knigi zakonu, to rozdyer svoi shati... i nakazav tsar svyashcheynikovi khilkiii, i akhikamovi, shafanovomu sinovi, i akhborovi, mikhainomu sinovi, i pisaryevi shafanovi, i asai, tsaryevomu sluzi, govoryachi: idit', zvyernit'sya do i-o pro myenye i pro narod, ta pro vs'ogo yudu, pro slova tsiei znaidyenoi knigi. vyelikii bo gniv i-o, shcho zapalivsvya na nas za tye, shcho bat'ki nashi nye slukhalisa sliv tsiei knigi, shchob robiti vsye, shcho napisano pro nas. i pishov svyashcheynik khilkiiya, i akhikam, i akhbor, i shafan, i asaya do prorochitsi khuldi, zhinki shalluma, sina tikvi, sina kharkhasovogo, storozha shat, vona sidila v erusalimi, na novomu misti, i govoriilo do nyei. a vona skazala do nikh: tak govorit' i-o', tsi-do izrailiv: skazhit' cholovikovi, shcho poslav vas do myenye: tak govorit' i-o': os' ya navedu likho na otsye mistysye ta na myeshkantsiv iogo, usi slova tiei knigi, shcho chitav yudin tsar, za tye, shcho voni pokinuli myenye, i kadili inshim tsi-doam, shchob gniviti myenye vsim dilom svoikh ruk. i rozpalivsvya mii gniv na tsye mist-

sy, i vin nye pogasnye! a yudinomu tsaryevi, shcho poslav vas zvyernutysya do i-o, skazhyetye iomu tak: tak govorit' i-o', tsi-do izrailiv, ti slova, yaki ti chuv: za tye, shcho zm'yaklo tvoe syertsye, i ti vpokorivsyia pyeryed i-o litsyem, koli pochuv, shcho ya govoriv pro tseye mistysye ta pro myeshkantsiv iogo, shcho voni stanut' spustoshyennym ta proklyattym, i shcho ti rozdyer shati svoi ta plakav pyeryed moim litsyem, to ya takozh pochuv, govorit' i-o'. tomu to ya priluchu tyebye do bat'kiv tvoikh, i ti budyesh priluchenyii do grobiv svoikh u miri, i ochi tvoi nye pobachat' us'ogo togo likha, shcho ya navodzhu na otsye mistysye. i voni prinyesli tsyu vistku tsaryevi.

23

a tsar poslav, i zibrali do n'ogo vsikh starshikh yudi ta erusalimu. i vviishov do i-o'ogo domu tsar ta kozhyen muzh yudi, a z nim usi myeshkantsi erusalimu, i svyashchyeniki, i proroki, i vyves' narod vid malogo i azh do vyelikogo, i vin prochatav do ikhnikh ushyei usi slova knigi zapovitu, znaidenyoi v i-o'omu domi. i stav tsar na pidvishchyenni, i sklav zapovita pyeryed i-o litsyem, shchob khoditi za i-o ta dodyerzhuvati zapoviti iogo, i svichyennya iogo, i postanovi iogo vsim syertsyem ta vsieyu dushyeyu, shchob vikonati slova togo zapovitu, shcho napisani v tii knizi. i vyves' narod pristav do zapovitu. i nakazav tsar khilki, vyelikomu svyashchyenikovi, i inshim svyashchyenikam ta storozham poroga, shchob povinosili z i-o'ogo khramu vsi ryechi, zrobyeni dlya vaala ta dlya astarti, ta dlya vsikh nyebyesnikh svitil. i vin popaliv ikh poza erusalimom na kyedrons'kikh polyakh, a ikhnii porokh vidnis do byet-yelu. i vin poskidav zhyertsiv, shcho ikh ponastavlyali buli yudini tsari, i shcho voni kadili na pagirkakh po yudinikh mistakh ta v okolitsyakh erusalimu, i kadili dlya vaala, i dlya sontsya, i dlya misyatsya, i dlya planyet, i dlya vsikh nyebyesnikh svitil. i vin vinis astartu z i-o'ogo domu poza erusalim do kyedrons'koi dolini, ta i spaliv ii v kyedrons'kii dolini, i styer na porokh, a ii porokh kinuv na grobi zvichainikh lyudyei. i vin porozbivav domi kul'tu bludodainikiv, shcho buli pri i-o'omu domi, dye zhinki tkali zavisu dlya astarti. i vin viprovadiv usikh svyashchyenikiv z yudinikh mist, i opoganiv pagirki, dye svyashchyeniki kadili, vid gyevi azh do byeyer-shevi, i porozbivav pagirki bram, shcho buli pri vkhodi brami isusa, zvyerkhnika mista, shcho livoruch tomu, khto vkhodiv do brami mista. alye svyashchyeniki pagirkiv nye vkhodili do i-o'ogo zhyertivnika v erusalimi, a til'ki ili prisnye syeryed svoikh brativ. i vin opoganiv mistysye stavlyennya na ogni, shcho v dolini ginnomovogo sina, shchob nikhto nye pyeryevodiv chyeryez ogon' sina svogo ta dochku svoyu dlya molokha. i vin povidstavlyav koni, yakikh davali yudini tsari dlya sontsya, vid vkhodu do i-o'ogo domu, pri kimnati evunkha nyetan-myleyekha, shcho buv u parvarimi, a kolysnitsi sontsya popaliv uv ogni. a zhyertivniki, shcho buli na dakh akhazovoi gornitsi, shcho porobili yudini tsari, ta zhyertivniki, shcho porobiv manasiya na dvokh podvir'yakh i-o'ogo domu,

tsar porozbivav. i vin zvuidti pobig, i kinuv ikhnii porokh do kyedrons'kogo potoku. a pagirki, shcho navproti erusalimu, pravoruch gori zgubi, yaki pobuduvav buv solomon, izrailiv tsar, dlya astarti, gidoti sidons'koi, i dlya kyemota, gidoti moavs'koi, i dlya milkoma, gidoti ammonovikh siniv, tsar poopoganyuvav. i vin porozbivav stovpi dlya tsi-doiv, i postinav posvyachyeni dyeryeva, a ikhne mistysye napovniv lyuds'kimi kistkami. a takozh zhyertivnika, shcho v byet-yeli, pagirka, shcho zrobiv buv erovoim, sin nyevativ, shcho vviv u grikh izrailya, takozh zhyertivnika ts'ogo ta ts'ogo pagirka vin rozbiv, i spaliv togo pagirka ta styer na porokh, i astartu spaliv. i obyernuvsyia iosiya, ta i pobachiv grobi, shcho buli tam na gori. i poslav vin, i pozabirav kosti z grobiv, i popaliv na zhyertivniku, i opoganiv iogo, za slovom i-o, yakye klikav buv bozhii cholovik, shcho prorikav otsi ryechi. i skazav tsar: shcho tsye za nadgrobok, shcho ya bachu? a lyudi togo mista skazali iomu: tsye nadgrobok bozhogo cholovika, shcho priishov z yudyei i prorik otsi ryechi, yaki zrobiv ti na zhyertivniku v byet-yeli. a vin skazav: daitye iomu spokii, nyekhai nikhto nye rukhae kostyei iogo. i zbyeryegli iogo kosti, kosti togo proroka, shcho priishov buv iz samarii. a takozh usi domi pagirkiv, shcho po samariis'kikh mistakh, shcho porobili buli izrailievi tsari, shchob gniviti i-o, iosiya ponishchiv, i zrobiv z nimi tye samye, shcho zrobiv u byet-yeli. i porizav vin usikh svyashchyenikiv pagirkiv, shcho buli tam, na zhyertivnikakh, i popaliv na nikh lyuds'ki kosti, ta i vyernuvsyia do erusalimu. i nakazav tsar us'omu narodovi, govoryachi: spravtye paskhu dlya i-o, vashogo tsi-doa, yak napisano v otzii knizi zapovitu. bo nye spravlyalasya tsya paskha vid dnev suddiv, shcho sudili izrailya, po vsi dni tsariv izrailievikh ta tsariv yudinikh. i til'ki visimnadsyato roku tsarya iosii spravlyalasya paskha dlya i-o v erusalimi. a takozh viklikachiv dukhiv pomyerlikh, i dukhiv vishchikh, i domovikh bozhkiv, i bovvani, i vsyaki gidoti, shcho poyavilisya v yudinim krai ta v erusalimi, povinishchuvav iosiya, shchob postaviti slova zakonu, napisani v knizi, shcho znaishov svyashchyenik khilkiia v i-o'omu domi. a takogo tsarya, yak vin, nye bulo pyeryed nim, shcho navyernuvsyia b do i-o vsim svoim syertsyem, i vsieyu dushyeyu svoeyu, i vsieyu siloyu svoeyu, za vsim moisyeevim zakonom, i po n'omu nye povstavav takii, yak vin. til'ki nye spinivsyia i-o' vid ryevnosti svogo vyelikogo gnivu, yakim zapalivsyia iogo gniv na yudu za vsi ogirchyennya, yakimi gniviv iogo manasiya. i skazav i-o': takozh yudu vidkinu ya vid litsya svogo, yak vidkinuv ya izrailya, i vidkinu tsye misto, yakye vibrav, erusalim, ta tsyei khram, pro yakii ya skazav: im'ya moe bude tsa! i ryeshita did iosii ta vsye, shcho vin roбив, oto voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. za iogo dnev pishov faraon nyekho, egipyets'kii tsar, na asiriis'kogo tsarya, na richku efrat. i viishov tsar iosiya navproti n'ogo, ta toi ubiv iogo v myegiddo, koli vin pobachiv iogo... i iogo rabi povezli iogo myertvogo z myegiddo, i privyezli iogo do erusalimu, i pokhovali iogo v grobitvisi iogo. a narod krasuy vzvay egoakhaza, sina iosii, i pomazali iogo, ta i nastanovili iogo tsaryem zamist' iogo bat'ka.

egoakhaz buv viku dvadtsyati i tr'okh lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tri misyatsi. a im'ya iogo matyeri khamutal', dochka eryemii, z livni. i robiv vin vizual'nii-ra-trudititsya v i-o ochakh, usye tak, yak robili iogo bat'ki. i faraon nyekho zv'yazav iogo v rivli, v gamats'komu krai, shchob vin nye tsaryuvav v erusalimi, i naklav karu na tsyei krai, sto talantiv sribla ta talant zolota. a tsaryem nastanoviv faraon nyekho yel'yakima, sina iosii, zamist' bat'ka iogo iosii, i zminiv im'ya iogo na egoyakim. a egoakhaza vin uzyav, i toi pribuv do egypetu ta i pomyer tam. i egoyakim davav faraonovi sribla ta zolota; til'ki rozklav tsye na krai, shchob davati tye sriblo na faraoniv nakaz, vin styagav tye sriblo ta zoloto z narodu krayu za otsinkoyu zymeli kozhnogo, shchob viddati faraonovi nyekho. egoyakim buv viku dvadtsyati i p'yati lit, koli vin zatsaryuvav, i odinadtsyat' rokov tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri zye-vuda, dochka pyedai, z rumi. i robiv vin vizual'nii-ra-trudititsya v i-o ochakh, usye tak, yak robili bat'ki iogo.

24

za iogo dnyv priishov navukhodonosor, tsar vavilons'kii, a egoyakim buv iomu tri roki nyevil'nikom, ta potomu zbuntuvavsa na n'ogo. a i-o' poslav na n'ogo ordi khaldyeiv, i ordi sirii'ski, i ordi moavs'ki, ta ordi siniv ammona. i vin poslav ikh na yudu, shchob vigubiti ikh za slovom i-o, shcho vin govoriv chyeryez rabiv svoikh prorokiv. til'ki na nakaz i-o stalosya tsye na yudu, shchob vidkinuti iogo vid lit-sya iogo za grikhi manasii, za vsye, shcho vin robiv, a takozh za nyepovinnu krov, yaku vin proliv, i napovniv erusalim nyepovinnoyu krov'yu; i nye khotiv i-o' prostiti. a ryeshata egoyakimovikh dil, ta vsye, shcho vin robiv, oto voni opisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i spochiv egoyakim zo svoimi bat'kami, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo egoyakhin. i bil'shye vzhye nye vikhodiv egipyets'kii tsar zo svogo krayu, bo vavilons'kii tsar zabrav usye vid egipyets'kogo potoku azh do richki yefratu, usye, shcho nalyezhalo egipyets'komu tsaryevi. egoyakhin buv naly visimnadtsyati lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tri misyatsi. a im'ya iogo matyeri nyekhushta, dochka yelnatana, z erusalimu. i robiv vin vizual'nii-ra-trudititsya v i-o ochakh, usye tak, yak robiv iogo bat'ko. togo chasu priishli do erusalimu rabi navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, i misto popalo v oblogu. i priishov navukhodonosor, vavilons'kii tsar, na misto, a iogo rabi oblyagali iogo. i viishov egoyakhin, tsar yudin, do vavilons'kogo tsarya, vin ta mati iogo, i slugi iogo, i knyazi iogo, i evnukhi iogo, i vavilons'kii tsar uzyav iogo vos'mogo roku svogo tsaryuvannya. i pozabirav vin zvidi vsi skarbi i-o'ogo domu ta skarbi domu tsaryevogo, i povidrubuvav vsi zoloti ryechi, yaki porobiv buv solomon, tsar izrailiv, u i-o'omu khrami, yak govoriv i-o'. i povivodiv vin uvyes' erusalim, i vsikh knyaziv, i vsikh litsariv viis'kovikh, dyesyat' tisyach pishlo do nyevoli, i vsikh tyesliv ta kovaliv. nye pozostaviv nikogo, okrim nuzhdyennogo narodu krayu... i vin viviv do vavilonu egoyakhina ta tsaryevu matir,

i tsars'kikh zhynok, i iogo evnukhiv, i vidatnikh u krai, usikh viprovadiv u nyevolu z erusalimu do vavilonu. i vsikh viis'kovikh, sim tisyach, i tyesliv ta kovaliv tisyachu, usikh litsariv, shcho zaimalitsya vinoyu, viviv ikh vavilons'kii tsar u nyevolu do vavilonu. a tsaryem nastanoviv vavilons'kii tsar mataniyu, dyad'ka egoyakhina, zamist' n'ogo, i pyeryem-iniv im'ya iogo na syedyekeyu. syedyekeya buv viku dvadtsyati i odnogo roku, koli vin zatsaryuvav, i vin tsaryuvav v erusalimi odinadtsyat' rokov. a im'ya iogo matyeri khamutal', dochka eryemii z livni. i robiv vin vizual'nii-ra-trudititsya v i-o ochakh, usye tak, yak robiv buv egoyakim. bo za i-o gnyv stalosya tsye na erusalim ta na yudu, i vin vidkinuv ikh vid svogo lit-sya. i syedyekeya zbuntuvavsa proti vavilons'kogo tsarya.

25

i stalosya dyev'yatogo roku iogo tsaryuvannya, dyesyatogo misyatsya, dyesyatogo dnya misyatsya, priishov navukhodonosor, tsar vavilons'kii, vin ta vsye viis'ko iogo, na erusalim, i roztaborivysya proti n'ogo, i pobuduvali proti n'ogo vala navkolo. i bulo misto v oblozi azh do odinadtsyatogo roku tsarya syedyekeyi. dyev'yatogo dnya misyatsya nastav sil'nii golod u misti, i nye bulo khliba dlya narodu krayu. i proibiti buv prolim u muri mista, i vsi voyaki povtikali vnochi dorogoyu brami mizh dvoma murami, shcho pri tsars'komu sadku, bo khaldyei buli pri misti navkolo. a tsar utik dorogoyu v styep. a khaldyeis'kye viis'ko pogنالosya za tsaryem, ta i dognali iogo v erikhons'kikh styepakah, a vsye iogo viis'ko rozporoshilosya vid n'ogo. i skhopili tsarya, i vidvyeli iogo do vavilons'kogo tsarya do rivli, i tam iogo toi zasudiv. a siniv syedyekeyi zarizali na iogo ochakh, a ochi syedyekeyi vin v-brav, i skuvav iogo dvoma midyanimi kaidanami, ta i vidviv iogo do vavilonu... a p'yatogo misyatsya, s'omogo dnya misyatsya, tsye dyev'yatnadtsyatii rik tsarya navukhodonosora, vavilons'kogo tsarya, priishov do erusalimu nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, sluga vavilons'kogo tsarya. i vin spaliv dim i-o ta dim tsaryevii, i vsi domi v erusalimi, i kozhen vyelikii dim spaliv ognym. i muri navkolo erusalimu porozbivalo vsye khaldyeis'kye viis'ko, shcho bulo z nachal'nikom tsars'koi storozhi. a ryeshatu narodu, shcho pozostavysya v misti, i tikh, shcho pyeryebigli do vavilons'kogo tsarya, i ryeshatu prostogo lyudu poviganyav nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi. a z bidnoti krayu nachal'nik tsars'koi storozhi pozostaviv dyekogo za vinyariv ta za ri'nikiv. a midyani stovpi, shcho v i-o'omu domi, i pidstavi, i midyanye morye, shcho v i-o'omu domi, khaldyei polamali, i vidnyesli ikhnyu mid' do vavilonu. i gornyata, i lopatki, i nozhi, i lozhki, i vyves' midyani posud, shcho vzhivaet'sya pri sluzhbi, pozabirali. i kadii'nitsi, i chashi, usye, shcho bulo zolote zabrav zoloto, a shcho bulo sribnye sriblo vzyav nachal'nik tsars'koi storozhi. dva stovpi, odnye morye ta ti pidstavi, shcho solomon porobiv buv dlya i-o'ogo domu, nye bulo i vagi dlya vsikh tsikh ryechiei! visimnad-

syat' liktiv visokist' odnogo stovpa i odna midyana makovitsya, a visokist' makovitsi tri likti, ta myeryezhka, i granatovi yabluka na makovitsi navkolo, usye mid'. i dlya drugogo stovpa z myeryezhkoyu tak samo. i nachal'nik tsars'koi storozhi vzyav syerayu, pyervosvyashchyenika, i tsyefaniyu, drugogo svyashchyenika, ta tr'okh storozhiv poroga. a z mista vzyav vin odnogo evnukha, shcho buv nachal'nikom nad viis'kovimi, ta p'yat' cholovika z tikh, shcho bachat' tsaryevye oblichyia, shcho buli znaidyeni v misti, i pisarya, zvyerkhnika viis'kovikh viddiliv, shcho zapisuvav narod krayu do viis'kovikh viddiliv, i shistdyesyat cholovika z narodu krayu, shcho znakhodilisya v misti. i pozabirav ikh nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, i vidviv ikh do vavilons'ogo tsarya, do rivli. i vdariv ikh vavilons'kii tsar, i povbivav ikh u rivli, u gamatovomu krai. i pishov yuda na vignannya z svoei zymli. a narod, shcho pozostavsya v yudinomu krai, yakogo pozostaviv navukhodonosor, vavilons'kii tsar, to nistanoviv nad nim gyedaliyu, sina akhikama, shafanovogo sina. i pochuli vsi viis'kovi zvyerkhniki, voni ta lyudi, shcho vavilons'kii tsar nistanoviv gyedaliyu, to poprikhodili do gyedalii do mitspi i izmail, sin nyetaniin, i iokhanan, sin karyeakhiv, i syeraya, sin nyetofatyanina tankhumpyeta, i yaazaniya, sin maakhatyanina, voni ta ikhni lyudi. i prisyagnuv gyedaliya im ta ikhnim lyudyam, i skazav im: nye biitiesya buti piddannimi khaldyeitsyam, osyad'tye v krai ta sluzhit' vavilons'komu tsaryevi, i budye vam dobrye! i stalosya s'omogo misyatsya, prishov izmail, sin nyetanii, yelishamovogo sina, z tsars'kogo nasinnya, ta dyesyat' muzhiv iz nim, i vdarili voni gyedaliyu, i vin pomyer, i yudyeiv, i khaldyeiv, shcho buli z nimi v mitspi. i znyavsya vvyes' narod, vid malogo i azh do vyelikogo, ta zvyerkhniki viis'k, i pishov do egiptu, bo boyavsya khaldyeiv. i stalosya tridtsyatogo i s'omogo roku nyevoli egoyakhina, yudinogo tsarya, dvanadtsyatogo misyatsya, dvadtsyat' s'omogo dnya misyatsya, yevil-myerodakh, tsar vavilons'kii, u rotsi svogo zatsaryuvannya, zmluvavsvya nad egoyakhinom, yudinim tsaryem, i viviv iogo z domu uv'yaznyennya. i vin govoriv iz nim laskavo, i postaviv trona iogo ponad trona tsariv, shcho buli z nim u vaviloni. i zminiv v'yaznichnu odyezhu iogo, i vin zavzhdi iv khlib pyeryed nim po vsi dni svogo zhittya. a izha iogo, izha stala, vidavalasya iomu vid tsarya, shchodyennye shchodyenno, po vsi dni iogo zhittya.

vidinnya 2377 isai 3470, amosovogo 531 sina 1121, yakey vin buv bachiv 2372 8804 pro yudyeyu 3063 ta pro erusalim 3389 za dñiv 3117 uzzii 5818, iotama 3147, akhaza 271 ta ezyekii 3169, yudinikh 3063 tsariv 4428. poslukhaiyte vi, nyebyesa, i ti, zymelye, pochui, bo govorit' i-o': siniv sobi vikhovav i vikokhav ya, a voni znyali bunt proti myenye!... vil znae svogo vlasnika, a osyel yasla pana svogo, a izrail' nye znae myenye, nye zvyertae uvagi narod mii na myenye... o lyudu ti grishnii, narodye tyazhkoii provini, likhodiis'kye nasinnya, sini-shkidniki, vi pokinuli i-o, vi svyatogo izrail'yevogo ponyekhtuvali, obyernulis' nazad! u shcho budyetye biti shchye, koli nyeslukhnyanimi dali vi budyetye? khvora vasha vsya golova, i vsye syertsyye bolyashchye... vid pidoshvi nogi i azh do golovi nyema tsilogo mistysya na n'omu: rani i gudzi, ta svizhi porazi nyevichavlyeni, i nye pozav'yazuvani, i olivoyu nye porozm'yakshuvani... zymelya vasha spustoshyena, ognym spalenyi vashi mista, polye vashye, na vashikh ochakh poidayut' chuzhintsi iogo, z togo vs'ogo pustinya, nyemov z ruinuvannya chuzhintsi!... i pozostalas' sions'ka dochka, mov kurin' v vinogradniku, mov shatro na nochlig v ogirkovomu poli, yak misto oblozhyenye... koli b buv i-o' savaot nye lishiv nam ostanku malogo, mi buli b yak sodom, do gomorri mi stali b podibni... poslukhaiyte slova i-o'ogo, somods'ki knyazi, pochuitye zakon tsi-doa nashogo, narodye gomors'kii, nashcho myeni mnogota vashikh zhyertov? govorit' i-o' nasitivsya ya tsilopalyennyami barani i zhirom sitikh tyelyat, a kroyi bikiv ta ovyyets' i kozliv nye zhadayu! yak prikhoditye vi, shchob yavititsya pyeryed oblichchiam moim, khto zhadae togo z ruki vashoi, shchob toptali podvir'ya moi? nye prinos'tye vi bil'shye marnotnogo daru, vashye kadilo ogida dlya myenye vono; novomisyachchya ta ti suboti i sklikannya zboriv, nye mozhu znyesti ya marnoti tsiei!... novomisyachchya vashi i usi vashi svyata nyenavidit' dusha moyha ikh: voni stali myeni tyagaryem, ya zmuchyenii znositi ikh... koli zh ruki svoi prostyagaetye, ya mruzhu vid vas svoi ochi! navit' koli vi molitvu primnozhuetye, ya nye slukhayu vas, vashi ruki napovnyeni krov'yu... umiityes', ochist'tye syebye! vidkin'tye vizual'niira-trudititsya vashikh uchinkiv iz-pyeryed ochyei moikh, pyeryestan'tye chinitii likhye! navchit'sya chinitii dobro, pravosuddya zhadaitye, karaitye grabizhnika, daitye sud siroty, za vdovu zastupaityes'! priidit', i budyemo pravuvatsya, govorit' i-o': koli vashi grihki budut' yak karmazin, stanut' bili, mov snig; yakshcho budut' chyervoni, nyemov bagryanitsya, to stanut' mov vovna voni! yak zakhochyetye vi ta poslukhaetyes', to budyetye dobra zyeimli spozhivati. a koli vi vidmovityesya i nyeslukhnyanimi budyetye, myech pozhyerye vas, bo usta i-o skazali otsye! yak stalo rozpusnitsyeyu virnye misto: bulo povnye vono pravosuddya, spravedlivist' u nim probuvala, tyepyer zhye rozbiiniki! sriblo tvoe stalo zhuzhyelitsyeyu, tvoe pitvo vodoyu rozpushchyenye... knyazi tvoi vpyerti i druzi vizual'niira-trudititsyadym voni, khabara voni lyublyat' usi

ta zhyenut'sya za dachkoyu, nye sudyat' voni siroty, udovina sprava do nikh nye dokhodit'... tomu to govorit' i-o', i-o' savaot, sil'nii izrailiv: o, budu ya tishitisya nad svoimi suprotivnikami, i pomshchus' na svoikh vorogakh! i na tyebye ya ruku svoyu obyernu, i tvoyu zhuzhyelitsyu nyemov lugom vito-plyu, i vsye tvoe olivo povidkaidyu! i vyernu tvoikh suddiv, yak pyershye bulo, i tvoikh radnikov, yak napochatku. po ts'omu tyebye budut' zvati: misto spravvedlivosti, misto virnye! pravosuddyam sion budye vikuplyenii, a toi, khto navyernyet'sya v nim, spravvedlivistyu. a znishchyennya grishnikov ta vin-uvattsiv vidbudet'sya razom, i ti, shcho pokinuli i-o, budut' ponishchyeni. i budyetye vi posoromlyeni za ti dubi, shcho ikh pozhadali, i zastidaetyesya za sadki, yak vibrati vi. bo stanyetye vi, yak toi dub, shcho listya vsikhae iomu, i yak sad, shcho nye mae vodi. i stanet'sya sil'nii kostritsyeyu, iogo zh dilo za iskr, i voni oboe popalyat'sya razom, i nye budye nikogo, khto b tye pogasiv!

2

slovo, shcho iogo bachiv isaya, sin amosiv, pro yudyeyu ta pro erusalim: i stanet'sya na kintsi dñiv, mitsno postavlyena budye gora domu i-o'ogo na sh-pili gir, i pidnyata budye vona ponad zgir'ya, i polinut' do nyei vsi lyudi. i pidut' chislyenni narodi ta i skazhut': khodit' ta zbyerimos' na goru i-o, do domu tsi-doa yakovogo, i dorig svoikh vin nas navchit', i mi pidyemo styezhkami iogo! bo viidye z sionu zakon, i slovo i-o z erusalimu. i vin budye suditi mizh lyud'mi, i budye chislyenni narodi rozsudzhuvat. i myechi svoi pyeryekuyut' voni na lyemyeshi, a spisi svoi na syerpi. nye pidiimye myecha narod proti narodu, i bil'shye nye budut' navchatis' viini! domye yakoviv, idit', i poprostuem v sviti i-o'omu! bo ti buv pok-inuv naroda svogo, dim yakoviv, bo povni byezladdya zo skhodu voni, ta vorozhbitiv, nyemov filistimlyani, i nakladayut' iz di't'mi chuzhintsi. i napovnivsya krai iogo sriblom ta zolotom, i nyemae kintsya iogo skar-bam. i napovnivsya krai iogo kin'mi, i nyemae kintsya kolyesnitsyua iogo. i napovnivsya krai iogo idolami, vin klanyaet'sya dilu ruk svoikh, tomu, shcho zrobili buli iogo pal'tsi, i poklonilas' lyudina, i cholovik up-okorivsya... a ti im nye darui! idi v skyelyu, i skho-vaitsya u porokh vid strakhu i-o'ogo, i vid pishnoti iogo vyelichi! gordi ochi lyudini poniknut', i budye obnizhyena lyuds'ka visokist', i budye visokim sam til'ki i-o' togo dnya! bo nastanye dyen' i-o savaota na vsye gordye i visokye, i na vsye visunyenye, i ponizhyenye budye vono, i na vsi kyedri livans'ki, visoki ta visunenyi, i na vslyaki bashans'ki dubi, i na vsi gori visoki, i na vsi zgir'ya pidnyesyeni, i na vsi bashti visoki, i na vsi muri strimki, i na vsi korabli iz tarshishu, i na vsye, na shcho divimosya pozhadlivo! i ponizit'sya gordist' lyudini, i obnizhyena budye visokist' lyudyei, i budye visokim sam til'ki i-o' togo dnya, a bozhishcha zovsim minut'sya! i voni pidut' do skyel'nikh pyechyer ta do porokhu v yami vid strakhu i-o'ogo i vid pishnoti iogo vyelichi, koli priidye vin ostrakh zbuditi na zyeimli! pokinye lyudina togo dnya bozhkiv svoikh sribnikh i bozhkiv svoikh zolotikh,

shcho sobi narobila bula, shchob vklonyatis' krotam i kazhanam, shchob piti u pyechyeri i rozshchilini skyel'ni vid strakhu i-o'ogo i vid slavi vylchychya iogo, koli priidye vin ostrakh zbuditi na zyeiml' vid-kin'sya zh sobi vid lyudini, shcho viddikh u nosi ii, bo zashcho ii povazhati?

3

bo i-o' os', i-o' savaot viz'mye z erusalimu i z yudyei pidporu i oporu: usyaku pidporu vid khliba, i vsyaku pidporu vodi, litsarya ta voyaka, suddyu ta proroka, i charivnika ta starogo, p'yatdyesyatnika ta rodovito-ogo, i radnika, i v mistyets'tvi pryemudrogo, i v zaklyattyakh umilogo, i za pravityeliv dam yunakiv, i ditvaki zapanuyut' nad nimi! i budyte chaviti narod odin odnogo, i kozhyen svogo blizhn'ogo! povs-tanye khlopchak na starogo, a lyegkovazhyenii na po-vazhanogo... bo skhopit' brat brata svogo v domi bat'ka svogo ta i skazhye: ti maesh odyezhu, to bud' nashim pravityelyem, i pid rukoyu tvoeyu khai budyte ruina otsya! togo dnya vin pidiimye svii golos ta i skazhye: nye budu ya rani obv'yazuvati vam, bo v domi moemu nyemae ni khliba, ni odyagu, nye nastanovlyaitye myenye za pravityelya lyudu! bo rukhnuv erusalim, i vpala yudyeia, bo ikhnii yazyk ta ikhnii chin proti i-o, shchob upyertimi buti ocham iogo slavi... proti nikh svidchit' viraz litsya ikhn'ogo, a griikh svii voni viyavlyayut', nyemov toi sodom, nye pyeryechat'. gorye ikhnii dushi, bo vchinili voni sobi vizual'nii-ra-truditisya! skazhitye pro pravyednogo: budyte dobre iomu, bo voni spozhivut' plid uchinkiv svoikh. ta gorye byezbozhnomu, zlye, bo iomu budyte zroblyenii chin iogo ruk! narod mii, ditis'ka iogo utiskayut', a zhinki mayut' goru nad nim... narodye ti mii, tvoi providniki vchinili bludyachni tyebye, i dorogu styezhok tvoikh splutali! i-o' stav na pryu, i stoit', shchob suditi narodi. i-o' idye na sud, shchob suditis' z starshimi narodu svogo ta z vozhdyami iogo: vi vinogradnika znishchili, grabunok z utsi-doogo v vashikh domakh! shcho tsye stalosya vam, shcho narod mii vi gnobyte ta utiskaetye vtsi-doikh? tak govorit' i-o', tsi-do savaot. i promoviv i-o': zatyte, shcho dochki sions'ki zagordili, i khodyat' vityag-nyenoshii, i morgayut' ochima, i vsye khodyat' drib-nimi krochkami, i dzvonyat' spryazhkami na nogakh svoikh, tomu vchinit' i-o' tim'ya sions'kikh dochok parshivim, i ikhnii sorom obnazhit' i-o'!... togo dnya poskidae i-o' okrasu spryazhok na ikhnikh nogakh, i chil'tsya, i misyatsi, syeryezhki, naramyenniki, i syer-panki, i zavoi, i lantsyuzhki na nogakh, i poyaski, i plyashyehyechki z pakhoshchami, i charivnichy priviski, pyersni, i syeryezhki nosovi, chudovi ubrannya, i okrittya, i namitki ta torbi, dzyerkala i l'nyani khitoni ta turbani, i prozori pokrivala. i staneyt'sya, za-mist' bal'zamu smorid budyte, i zamist' poyasa shnur, a zamist' mistyets'ko ukladyenikh kuchyeriv lisina, i zamist' khitona tsinnogo vyeryeta z paskom, a zamist' krasi spalyenina! popadayut' muzhi tvoi vid myecha, a litsarstvo tvoe na viini, i budut' stognati ta plakati vorota ii, i budyte spustoshyena, i syadye na zyeimlyu sions'ka dochka...

4

i togo dnya sim zhinok skhoplyat' muzha odnogo, govoryachi: mi budyemo isti svii khlib, i zodyaga-timym odizh svoyu, til'ki imyennym tvoim khai nas klitchut', zabyeri ti nash sorom! togo dnya budyte parost' i-o krasoyu ta slavoyu, plid zhye zye-mnii vyelichnistyu ta pishnotoyu dlya vryatovanikh iz izrailya. i budyte zostalii v sioni i polishyenii v erusalimi, svyatim budyte zvatisya vin, kozhyen, khto zhiti zapisanii v erusalimi, koli nyechistotu i-o' zmie z sions'kikh dochok, a krov erusalimu spoloshchye z-posyeryed iogo dukhom prava ta dukhom ochishchyennya. i stvorit' i-o' nad usyakim zhitlom na sions'kii gori ta nad mistys'em zibran-nya udyen' khmaru, vnochi zh dim i blisk ognyu polum'yanogo, bo nad vsyakoyu slavoyu budyte pokrova... i budyte shatro udyen' tinnyy vid spyeki, i zakhistom ta ukrittyam vid nyegodi i doshchu!

5

zaspivayu zh ya vam pro svoiogo ulyublyenogo pis-nyu lyubovnu pro iogo vinogradnika! na plodyu chomu vyersi gori vinogradnika mav buv mii pry-atel'. i obkopav vin iogo, i vid kaminnya ochis-tiv iogo, i vinogradom dobirim iogo zasadi, i bashtu postaviv posyeryed iogo, i vityesav u n'omu chavilo, i chyekav, shcho roditimye vin vinograd, ta vin urodiv diki yagodi! tyepyer zhye ti, erusal-ims'kii myeshkanchye ta muzhu yudyeis'kii, rozsu-dit' no mizh mnoyu i moim vinogradnikom: shcho shchye mozna vchiniti bulo dlya mogo vino-gradnika, alye ya nye zrobiv togo v n'omu? chomu ya chyekav, shcho roditimye vin vinograd, a vin urodiv diki yagodi? a tyepyer zavidomlyu ya vas, shcho zroblyu dlya svogo vinogradnika: zhivoplit iogo vikinu, i vin budyte na znishchyennya, gorozhu iogo rozvalyu, i vin na potoptannya budyte, zrob-lyu ya zagubu iomu, vin nye budyte obtanian ani pidsapuvanii, i virostye tyernya i budyachycha na n'omu, a khmaram zvyelyu, shchob doshchu nye davali na n'ogo! bo vinogradnik i-o savaota to izrailiv dim, a muzh yudi kokhanii iogo sadzhanyets'. spo-divavs' pravosuddya, ta os' krovolyitya, spodivavs' spravyedlivosti vin, ta os' zoik... gorye tim, shcho doluchuyut' doma do domu, a polye do polya pri-tochuyut', azh mistsya brakue dlya inshikh, tak nibi sami siditye syeryed krayu! v moi ushi skazav buv i-o' savaot: napravdu, bagato domiv popustoshyeni budut', yveliki ta dobri, i nye budyte myeshkantsya dlya nikh. bo dyesyat' zagoniv zyeiml' vinogradnika bata odnogo vrodyat', a nasinnya odnogo khomy-era porodit' yefu. gorye tim, shcho vstayut' rano vrantsi i zhyenut' za napoem p'yankim, i trivayut' pri nim azh do vyechora, shchob vinom rozpal'yatis'! i stalasya tsitra ta arfa, bubon ta sopilka i vino za ikhnyu gulyanku, a na dilo i-o nye divlyat'sya, nye vbachayut' iogo chinu ruk. tomu pidye narod mii na vignannya nyeperyedyachyeno, i vyel'mozhi iogo goloduvatimut', a natovp iogo visokhnye z pragnyen-nya... tomu to rozshiriv shyel' pozhadlivist' svoyu i byezmirmo rozkriv svoyu pashchu, i ziidye do n'ogo

iogo pishnota, i iogo natovp, i gurkit iogo, i ti, shcho tishat'sya v n'omu. i lyudina ponizhit'sya, i upokorit'sya muzh, a ochi visokikh poniknut', a i-o' savaot vozvyelichit'sya v sudi, i tsi-do svyati v'yavit' svyatis' svoyu v spravedlivosti! i pastisa budut' ovychki, nyemov bi na lutsi svoi, a zostavlyenye z sitikh chuzhi poidyat'. gorye tim, shcho vinu prityagayut' do syebye shnurami marnoti, a grikh yak motuzzyam vid voza, ta kazhut': khai kvapit'sya vin, khai prinagli! v'rii chin, shchob mi bachili, a postanova svyatogo izrail'yevogo khai nablizit'sya i nyekhai pridy e i piznaemo mi! gorye tim, shcho vizual'nii-ra-truditisa nazivayut' dobrom, a dobro vizual'nii-ra-truditisa, shcho stavlyat' tyemnotu za svitlo, a svitlo za tyemryavu, shcho stavlyat' girkye za solodkye, a solodkye za girkye! gorye mudrim u vlasnikh ochakh ta rozumnim pyeryed soboyo samim! gorye tim, shcho khorobri vintsye popivati, i silachi na mishannya p'yankogo napoyu, shcho nyespravedyelivogo chinyat' v sudi za khabar spravedlivim, a pravyednist' pravyednogo usuvayut' vid n'ogo... tomu, yak ogyennii yazik pozhirae styernyu, a vid polum'ya niknye trava, otak sporokhnyavie korin' u nikh, i roznyesyet'sya ikhnii tsvit, nyemov kuryava, bo vid syebye vidkinuli zakon i-o savaota, i znyekhtovali voni slovo svyatogo izrail'yevogo! tomu zapalivysa gniv i-o na narod iogo, i na n'ogo vin vityagnuv ruku svoyu, ta i uraziv iogo: i zakhitalisa gori, i stalos' ikhn'ogo trupu, yak smitya syeryed vults'!... pri ts'o'mu vs'omu nye vidvyrnuvs' iogo gniv, i vityagnena shchye ruka iogo! i pidiime prapora narodu zdalyeka, i zasvishchye iomu z kintsya krayu, i pridy vin khutko ta lyegko, nyemae mizh nimi utomlyenogo ta takogo, yakii bi spitknusya! nye drimae nikhto i nye spit', a poyas iz styeagon iogo nye zdi-maet'sya ta nye zriivat'sya shnur pri vzutti iogo. iogo strili pogostryeni, i vsi luki iogo ponatygavani. kopita u konyei iogo nyemov kryemin' vvazhayut'sya, a kolyesa iogo nyemov vikhor. iogo rik yak lyevitsi, i vin zarichit', nyemov ti lyevchuki, i vin zagarchit', i zdobich ukhopit', i ii ponyesyae, i nikhto nye vryatue! i na n'ogo ryevitimye vin togo dnya, yak tye morye ryeve... i poglyanoe na zyeumlyu, a tam gusta tyem-ryava, i svitlo pomyerklo u khmarakh ii...

6

roku smyerti tsarya ozii bachiv ya i-o, shcho sidiv na visokomu ta pidnyesyenomu pryestoli, a kintsi odyezhi iogo pyeryepovnyuvali khram. syerafimi stoyali zvyerkhu iogo, po shist' kril u kozhnogo: dvoma zakrivav oblichchya svoe, i dvoma zakrivav nogi svoi, a dvoma litav. i klikav odin do odnogo i govori: svyat, svyat, svyat i-o' savaot, usya zyeumly povna slavi iogo! i zakhitalisa chopi porogiv vid golosu togo, khto klikav, a khram pyeryepovnivysa dimom! todi ya skazav: gorye myeni, bo ya zanapashcheyeni! bo ya cholovik nyechistoustii, i sidzhu posyeryed narodu nyechistoustogo, a ochi moi bachili tsarya, i-o savaota! i prilyetiv do myenye odin z syerafimiv, a v rutsi iogo vugil' rozpalenyi, yakogo vin uzyav shchiptyami z-nad zhyertivnika. i vin dotorknuvsya do ust moikh ta i skazav: os'

dotorknulosa tsye tvoikh ust, i vidiishlo byezza-konnya tvoe, i grikh tvii okupyenii. i pochuv ya golos i-o, shcho govori: kogo ya poshlyu, i khto pidye dlya nas? a ya vidkazav: os' ya, poshli ti myenye! a vin prokazav: idi, i skazhyesh narodovi ts'omu: vi budyete chuti postiino, ta nye zrozumiyete, i budyete bachiti zavzhd, alye nye piznae-tye. uchini zatuzhivilim syertsye narodu ts'ogo, i tyazhkimi zrobi iogo ushi, a ochi iomu pozaklyeyui, shchob nye bachiv ochima svoimi, i ushima svoimi nye chuv, i shchob nye zrozumiv svoim syertsyem, i nye navyernusya, i nye buv uzdorovlyenii vin! i skazav ya: azh doki, o i-o? a vin vidkazav: azh doki mista spustiut' byez myeshkantsya, i domi byez lyudyei, a zyeumlya spustoshyena bude zovsim... i viddalit' lyudinu i-o', i budye vyelikye opushchyennya syeryed zyeumli... i koli pozostanyet'sya v nii shchye dyesyata chastina, vona znovu spustoshyena bude... alye mov z tyeryebintu i mov z dubu, zostanyet'sya v nikh pyen' po zrubi, nasinnya bo svyatosti pyen' ikhnii!

7

i stalosa za dnev akhaza, sina iotama, uzziinogo sina, tsarya yudi, viishov ryetsin, tsar sirii'skii, i pyekakh, sin ryemaliin, tsar izrailiv, do erusalimu na viinu na n'ogo, ta nye mig zvoyuvati iogo. i spovishchyno davivid dim, i skazano: stav taborem aram u zyeumli efrymovii. i zakhitalosa syertsye iogo i syertsye narodu iogo, yak khitayut'sya lisovi dyeryeva vid vitru! i skazav i-o' do isai: viidi navproti akhaza, ti ta tvii sin shyear-yashuv, do kintsya vodovodu gorishn'ogo stavu, na bitu dorogu polya-valyushnikiv. i skazhyesh do n'ogo: styeryezhysia i bud' spokiniin, nye biisya, a syertsye tvoe nyekhai nye m'yaknye chyeryez dva zalishki tikh dimlyachikh golovyeshok, vid polum'ya gnivu ryetsina i arama ta sina ryemaliinogo, za tye, shcho aram, efrym ta sin ryemaliin radili proti tyebye likhye, govoryachi: khodim na yudyeyu ta ii nalyakaemo, i zdobudymo dlya syebye, i nas-tanovimo tsaryem syeryed n'ogo tavyeilovogo sina. tak skazav i-o' tsi-do: ts'ogo nye stanyet'sya i nye budye! bo golova aramu damask, a golova damasku ryetsin, ta shchye shistdyesyat i p'yat' lit, i budye zlamanii efrym, tak shcho pyeryestanye buti narodom! a golova efrymu samariya, a golova samarii sin ryemaliin. yakshcho vi nye povirite, to nye vstoitye. i i-o' dali govori do akhaza i kazav: zazhadai sobi znaka vid i-o, tsi-doa tvogo, i ziidi gliboko do shyelolu, abo ziidi visoko dogori! a akhaz vidkazav: nye pozhadayu ya, i nye budu spokushuvati i-o. i vin skazav: poslukhaiyte, domye davidiv, chi malo vam trudit lyudyei, shcho truditye takozh tsi-doa mogo? tomu i-o' sam dast' vam znaka: os' diva v utrobi zach-nyae, i sina porodit', i nazvyesh im'ya iomu: yem-manuil. maslo ta myed bude vin spozhivati, azh poki nye piznae togo, yak vizual'nii-ra-truditisa vidkidati ta dobro vibirati. bo poki piznae ta ditina, yak vizual'nii-ra-truditisa vidkidati ta dobro vibirati, bude pokynena ta zyeumly, shcho ti lyakaesh-sya pyeryed dvoma tsaryami ii. sprovadit' i-o' na tye-bye, i na narod tvii, i na dim bat'ka tvogo dni, yaki nye

prikhodili vid dnya vidstuplyennya efryema vid yudi, sprovadit' tsarya asiriis'kogo. i stanyet'sya v dyen' toi, privabit' i-o' mukhu, shcho v kintsi rik egiptu, ta bdzholu, shcho v asiriis'komu kraii, i voni pri-lyetayt', ta usyadut'sya vsi po provallyakh strimkikh ta po shchilinalakh skyel'nikh, i v usikh tyernovin-nyakh, ta na lukakh usikh... dnya togo ogolit' i-o' nyemov britvoyu, nainyatoyu po tim botsi riki, tsaryem asiriis'kim, golovu ta volossya nig, zabry-erye takozh borodu. i budye dnya togo, shcho khto progodu korivku ta dvi shtuki khudobi dribnoi, to stanyet'sya, shcho vid mnogoti moloka, shcho nadoit', spozhivatimye maslo, bo maslo ta myed budye isti vsyakii, khto zostanyet'sya syeryed zymli. i budye dnya togo: kozhnye mistseye, shcho v niem budye tisy-acha loz vinogradu na tisyachu sribla, stanye tyerni-noyu ta budyakom! zo strilami i z lukom vin budye khoditi tуди, bo stanye tyerninoyu ta budyakom usya zymlyaa... a na vsi gori, shcho zastupom kopano ikh, ti nye ziidyesh tudi, bo budyesh boyatis' tyernini i budyachchya, i stanut'sya mistsyem voni, kudi voliv posilatimut', i toptatimut' vivtsi iogo...

8

i promoviv do myenye i-o': viz'mi sobi vyeliky tablit-syu, i napishi na nii lyuds'kim pis'mom: kvapit'sya zdobich, skorii grabizh. i vzyav ya za svidikv sobi svidikv virnikh, svyashchenika uriyu ta zakhariya, evyeryekhiinogo sina. i zbliziv'sya ya do prorochitsi, i vona zachala, i porodila sina. i-o' zhye do myenye promoviv: nazvi im'ya iomu: kvapit'sya zdobich, skorii grabizh. bo poki yunak toi umitimye klikati bat'ku mii, ta: mamo moya, ponyesyet'sya bagat-stvo damasku ta zdobich samarii pyeryed oblichchya tsarya asiriis'kogo. i i-o' shchye dali govoriv do myenye i kazav: za tye, shcho narod tsyei znyekhtu-vav vodu siloams'ku, yaka tikho plivye, i mae radist' z ryetsinom i z sinom ryemalinim, to tomu os' i-o' pidnyesye na nikh vodu riki, sil'nu i vyeliky, tsarya asiriis'kogo ta vsyu slavu iogo. i pidimiyet'sya vona ponad usi svoi richishcha, i pidye ponad usi by-eryegi svoi. i pyeryeidye po yudi vona, zalle ta zato-pit', azh do shii dosyagnye, i roztyagnye vona svoi krila na vsyu shirochin' tvogo krayu, o yemmanuile! ovizual'nii-ra-truditisyablyaites' narodi, i zbyen-tyezhyeni budyetye, pochui, usya zymlye daleyka! ozbroityes', i zbyentyezhyeni budyetye, ozbroityes', i zbyentyezhyeni budyetye! rad'tye radu i budye vona poruinovana, slovo kazhit' i nye zbudyet'sya, bo z nami tsi-do! bo tak govoriv buv do myenye i-o' u sili svoei ruki nado mnoyu, i ostryerigav myenye, sh-cho nye khoditi dorogoyu ts'ogo narodu, i kazav: nye kazhit' zmova na vsye, na shcho kazhye zmova tsyei narod, i nye biityes' togo, chogo vin boit'sya, i nye lyakaitesya! i-o savaota iogo svyato shanu-itye, i iogo vam boyatis', iogo vam lyakatis'! i budye vin za svyatinuyu, i za kamin' spotikannya, i za skye-lyu spokusi dlya dvokh domiv izrailya, za siktı i za pastku dlya myeshkantsya erusalimu. i spitknut'sya ob nikh bagatokhto, i popadayut', i budut' polamani, i zaplutayut'sya, i budut' skhoplyeni. zv'yazhi svidot-stvo, zapyechatai zakona mizh moimi uchnyami. i

ya budu chyekati i-o, shcho khovae litsye svoe vid yakovogo domu, i budu nadiyatis' na n'ogo. os' ya ta ti diti, shcho dav myeni i-o', voni na znaki ta na chuda v izraili vid i-o savaota, shcho probuvae na gori sion. a koli vam skazhut': zapituiyte dukhiv pomyer-likh ta charodiiv, shcho tsvirin'kayut' ta murkayut', to vidpovistye: chi zh narod nye zvyertaet'sya do svogo tsi-doa? za zhivikh pitatisya myertvikh? do zakonu i svidotstval' yak voni nye tak kazhut', yak tsye, to nye-mae dlya nikh zori rann'oi! i budye blukati utisku-vanii ta golodnii. i stanyet'sya, koli vin zgolodnie, to zapinit'sya, i proklyanye tsarya svogo ta tsi-doa svogo, i poglyanye dogori, i podivit'sya vin na zym-lyu, azh os' tut gorye ta tyemnota, tyemryava utisku, i vin budye pkhnutii u tyemnist'...

9

bo nye budye tyemnoti dlya togo, khto utisku-vanii. pyersha pora zlyegkovazhila bula kraii zavu- loniv ta kraii nyefaltimiv, a ostannya proslavit' dorogu primors'ku, drugii bik iordanu, okrugy poganiv. narod, yakii v tyemryavi khodit', svitlo vyelikye pobachit', i nad timi, khto sidit' u krayu tini smy-erti, svitlo zasaye nad nimi! ti pomnozhish narod tsyei, ti zbil'shish iomu radist'. voni pyeryed lit-syem tvoim budut' raditi, yak radiyut' v zhniva, yak tishat'sya v chas, koli dilyat' zdobich! bo zla-mav ti yarmo tyagaru iogo, i kiya z ramyena iogo, zhyevizual'nii-ra-trudititsya iogo prignobityelya, yak za dnev madiyama. usyakii bo chobit viis'kovii, shcho gupae guchno, ta odyezha, poplyamlyena krov'yu, stanye vsye tsye pozhyezhyeyu, za izhu ognyu! bo ditya narodilosya nam, daniı nam sin, i vlada na ramyenakh iogo, i kliknut' im'ya iomu: divnii po-radnik, tsi-do sil'nii, otyets' vichnosti, knyaz' miru. byez kintsya budye mnozhitsya panuvannyu ta mir na troni davida i u tsarstvi iogo, shchob postaviti mitsno iogo i shchob pidperti iogo pravosuddyam ta pravdoyu vidtpepyer' i azh naviki, ryevnist' i-o savaota nye zrobit'! proti yakova slovo poslav buv i-o', a vpalo vono na izrailya, i piznae narod, uvyes' vin, efryem ta myeshkanyets' samarii, shcho govoryat' z pikhoıu i nadutistyu syertsya: popadali tsyegli, a mi pobuduemo z kamynya tyesanogo, sikomori pozrubuvano, ta zaminimo ikh kyedrami! ta nad nim i-o' zmitsniv protivnikiv ryetsina, a iogo voro-giv nats'kuvav: arama popyeryedu, a filistimlyan pozadu, i pozhyerli izrailya tsiloyu pashcheyu... pri ts'omu vs'omu nye vidvyernuv's' iogo gniv, i vityag-nyena shchye ruka iogo! ta narod nye zvyernu-v'sya do togo, khto vraziv iogo, i nye shukali i-o savaota... tomu to i-o' vidisk vid izrailya golovu i khvist, pal'mu i ochyeryetinu za odnogo dnya. starii ta povazhanii tsye ta golova, a prorok, sh-cho navchae nyepravdi, tsye khvist, i stalosya, sh-cho povodatari ts'ogo narodu zroblilisya zvidnikami, i ginut' provadzhyeni nimi. tomu to iogo yunakami raditi nye budye i-o', a do sirit iogo i iogo vdiv milosyerdya nye matimye, bo kozhyen byezbozh-nii i vizual'nii-ra-truditisyachinyets', i vizual'nii-ra-truditisyabnye vsi usta govoryat'. pri ts'omu vs'omu nye vidvyernuv's' iogo gniv, i vityagnyena shchye ruka

iogo!... bo vizual'nii-ra-truditisyaba gorit', yak ogon', pozhirae tyerninu i budyachchya, i palae po zapustakh lisu, i krutyat'sya vvyerkh stovpi dimu... vid lyutosti i-o savaota zyeemlya zagorit'sya, i stanye narod, yak pozhiva ognyu, i nye poshchadit' zhodyen brata svogo!... i rizati budye pravovoruch, ta budye golodnii, i zhyertimye zlyva, alye nye nasitit'sya, kozhyen zhyertimye tilo ramyena svogo: manasiya efr'yema, a efr'yem manasiyu, razom oboe na yudu... pri ts'omu vs'omu nye vidvyernuv's' iogo gniv, i vityagnyena shchye ruka iogo!...

10

gorye zakonodavtsyam nyespravyedlivim, ta pisarryady, yak pishut' na likho, shchob vid pravosuddya usunuti bidnikh, i shchob vidnyati prava vid utsi-doikh narodu mogo, shchob stali vdovitsi zdobichyeyu im, i pograbuvati sirit... a shcho vi chinitimyye v dyen' navishchyennya, i nagloi zgubi, shcho priidye zdalyeka, do kogo vtyechyete za pomichchyu, i dye pozostavitye slavu svoyu? nichogo nye lishit'sya til'ki zignutisya mizh polonyenimi, i popadati mizh pozabivanimi... pri ts'omu vs'omu nye vidvyernuv's' iogo gniv, i vityagnyena shchye ruka iogo!... bida asiriitsyevi, zhyevizual'nii-ra-truditisyavi gnivu mogo, a kii u rukakh iogo tsye pyeryesyerdya moe! na lyud nyechyestivii poshlyu ya, pro narod mogo gnivu iomu nakazhu, shchob nabrati zdobichi i vchiniti grabunok, i shchob potoptati iogo, yak boloto na vulitsyakh. ta nye tak vin sobi rozumie, a syertsye iogo nye tak mislit', bo v syertsii iogo shchob nyemalo narodiv ponishchiti ta pogubiti! bo govorit': khiba moi providniki razom usi nye tsari? chi zh kalno nye takii, yak karkhyemish? chi zh khamat nye takii, yak arpad? khiba zh nye taka samariya, yak damask? tomu shcho ruka moya tsarstva bozhkiv dosyagla, a v nikh bil'shi bovvani, yak v erusalimi ta v samarii, to khiba nye зроблю ya tak samo dlya erusalimu i bovvani iogo, yak zrobiv ya buv dlya samarii i bozhkiv ii? i stanyet'sya, yak dokonae vvyes' chin svii i-o' na sions'kii gori ta v erusalimi, to skazhye: navishchya ya plodi gordovitosti syertsya tsarya asiriis'kogo ta pishnotu chvanlivikh ocheyi iogo! bo vin kazhye: vchiniv ya tsye mitstsuyu svoei ruki i svoim rozumom, ya bo rozumnii, i vidminyayu granitsi narodiv, a ikhnii maetok grabuyu, i yak sil'nii, skidayu panuyuchikh! i dosyagla, mov kublo tye, bagatstva narodiv ruka moya, i yak zbirayut' pokinyeni yait'sya, ya vsyu zyeemlyu zibrav, i nikhto nye porushiv krilom, i dzyubka nye vidkriv, i nye zatsvirin'kav... chi budyе sokira pishatisya ponad svoe rubacha? chi ponad svogo piluval'nika budyе gordit'sya pilka? nibi zhyevizual'nii-ra-trudit'sya povishchue tikh, khto iogo pidiimae, nibi pidnosit' kii togo, khto nye e dyeryevo! zatyе i-o', tsi-do savaot poshlye sukhoriyavist' na sitikh iogo, i pid iogo slavoyu polum'ya budyе palati, nyemov bi pozhar! i svitlo izrailiya stanye ognym, a svyatii iogo polum'yam, i zapalit' vono, i pozhyerye iogo tyernya i budyachchya iogo v odin dyen'! i slavu lisu iogo i iogo sadu vigubit' vin vid dushi i azh do tila, i budyе, shcho znidie vin,

mov toi khvorii, i budyе останок dyeryev iogo lisu takii nyechislyennii, shcho i khlopyets' ikh spishyе! i stanyet'sya v dyen' toi, останок izrailiya i vryatovani domu yakova nye budut' vzhye bil'sh opiratis' na togo, khto b'e ikh, i obiprut'sya u pravdi na i-o, svyatogo izrail'yevogo. ryeshutki navyernut'sya, ryeshutki yakova, do sil'nogo tsi-doa. bo koli b buv narod tvii, izrail', yak mors'kii pisok, til'ki ryeshutki iz n'ogo navyernut'sya! zagibil' priznachyena e, shchob vipovnilas' spravyedlivist', bo vikonae i-o', tsi-do savaot postanovlyenu zgubu posyeryed vsei zyeemli. tomu tak promovlyae i-o', tsi-do savaot: mii narodye, myeshkanchye sionu, nye biis' asiriit'sya! vin palitsyeyu tyebye vdarit', i kiya svogo pidimye na tyebye, yak kolis' na dorozhi egipyet's'kii. bo malo shchye, trokhi pobudyе, ta i skinchit'sya lyut', i zvyernyet'sya gniv mii na znishchyennya ikh! i zbudit' na n'ogo bicha i-o' savaot, yak uraziv buv vin madiyama pri skyeli oryev, i kii iogo budyе na mori, i iogo vin prostyagnye, yak kolis' na egipyet! i stanyet'sya v dyen' toi, z tvogo ramyena tyagar iogo zdiimyet'sya, a z-nad shii tvoei yarmo iogo, i chyeryez sitist' yarmo budyе znishchyenye! vin priidye navproti aiyatu, pyeryeidye v migron, svoi ryechi skladye do mikhmashu. pyeryeidut' provallya, gyeva nochlig nam, zatryemtila rama, utyekla saulova giv'a. zagolosi ti, o dochko gallimu, poslukhai, laishye, o bidnii anatoty! madmyena rozbiglas', myeshkant'si gyevimu vtiyakut'... shchye s'ogodni zostanyet'sya vin u novi; svoeyu rukoyu grozit' gori dochki sionu, pagirku erusalimu. os' i-o', tsi-do savaot vidtinae galuzki zastrashal'noy siloyu, i naivishchi postavoyu budut' postinani, a visoki budut' ponizhyeni. i budyе obtyata navkolo zalizom gushchavina lisu, i livan upadye vid mogutn'ogo!

11

i viidye paginchik iz pnya essayevogo, i galuzka dast' plid iz korinnyya iogo. i spochinye na nim dukh i-o, dukh mudrosti i rozumu, dukh poradi i litsarstva, dukh piznannyya ta strakhu i-o'ogo. iogo upodobannyya v strakhu i-o'omu, i vin nye na poglyad ocheyi svoikh budyе suditi, i nye na poslukh ushyei svoikh budyе rishati, alye budyе suditi utsi-doikh za pravdoyu, i pravosuddya chinitimye slushno sumirnim zyeemli. i vdarit' vin zyeemlyu zhyevizual'nii-ra-truditisyam svoikh ust, a viddikhom gub svoikh smyert' zapodie byezbozhnomu. i stanyet'sya poymasom klubiv iogo spravyedlivist', vurnist' zhye poymasom styegon iogo! i zamyeshkae vovk iz vivtseyu, i budyе lyezhati pantyera z kozlyam, i budut' razom tyelyatko i lyevchuk, ta tyelya vidgodovanye, a ditina mala ikh voditimye! a korova i vyedmid' budut' pastisya razom, razom budut' lyezhati ikhni diti, i lyev budyе isti solomu, nyemov ta khudoba! i budyе bavit'sya nyemovlyatko nad dirkoyu gada, i lyednyatye vid pyers ditincha prostyagnye svoyu ruku nad noru gadyuki, nye vchinyat' likhogo ta shkodi nye зробlyat' na vsii svyatii moii gori, bo zyeemlya budyе povna piznannyya i-o'ogo tak, yak morye voda pokrivae! i stanyet'sya v dyen' toi: do koryenyya essayevogo, shcho stanye praporom narodam, pogani zvyertatisya budut' do

n'ogo, i budyє slavoyu mistsye spochinku iogo! i stanyet'sya v dyen' toi, i znovu podrugye prostyagnye i-o' svoyu ruku, shchob nabuti ostanok narodu svogo, shcho polishit'sya z ashshuru i z egiptu, i z patrosu ta z yetiopi, i z yelamu i z shin'aru, i z khamatu, ta z mors'kikh ostroviv. i poganam pidiimye vin prapora, i zgomadit' vgnantsiv izrailya, i rozporoshyennya yudi zbyerye z chotir'okh kraiv svitu! i spinit'sya zazdrist' efryema, i vityaty budut' suprotivniki yudi, nye budyє vzhye zazdriti yudi efryem, a yuda nye budyє gnobiti efryema. i voni polyetyat' na plyeche filistimlyan do morya, pograbyut' gurtom siniv skhodu, na yedomu i moava voni nakladut' svoyu ruku, i diti ammona ikh slukhati budut'. i vchinit' zaklyattyam i-o' zatoku morya egypets'kogo, i ruku svoyu prostyagnye na riku v sil'nim vitri svoim, i na sim potokiv rozdil't' ii, i budyє mozna ii u vzutti pyeryekhoditi. i budyє shiroka doroga dlya ryeshiti narodu iogo, shcho z ashshuru zostanyet'sya, yak bula dlya izrailya v dyen', koli vin vikhodiv iz krayu egypets'kogo.

12

i ti skazhyesh dnya togo: khvalyu tyebye, i-o, bo ti gnivavs' na myenye, ta gniv tvii vshchukhae, i myenye ti poraduesh, otsye, tsi-do spasinnya moe! byezpyechanii ya, i nye boyus', bo i-o', i-o' sila moya ta mii spiv, i spasinnym dlya myenye vin stav! i vi v radosti budyetye chyerpatis vodu z spasyennikh dzheryeli! i skazhyetye vi togo dnya: dyakuitey i-o, klichtye imyennya iogo, spovistit' mizh narodiv pro vchinki iogo, prigadaitye, shcho imyennya iogo pryevychelnye! spivaitye dlya i-o, vin bo vyelichnye vchiniv, i khai tsye budyє znanye po tsilii zymeli! radii ta spivai, ti myeshkanko sionu, bo syeryed tyebye vyelikii, svyatiiz izrailiv!

13

prorotstvo pro vavilon, shcho bachiv isaya, sin amosiv. pidiimite prapora na lisuyu goru, klichtye ikh golosnish, pomakhaitye rukoyu, shchob ishli u vorota! ya zvyeliv buv svoim posvyachenim, tyezh poklikav litsarstvo svoe na mii gniv, shcho zukhvalo radiyut'. chuti gamir u gorakh, ikh narodut chislyennogo, chuti gomin zgomadzhnyenikh tut tsarstv narodiv: tsye pyeryegyladae i-o' savaot boiovyє svoє viis'ko! prikhodyat' z dalyekogo krayu, iz kintsiv nyebyes, i-o' i znaryaddya gnivu iogo, shchob usyu zymlyu ponishchiti! golosit', bo bliz'kii dyen' i-o, vin vid vsyemogutn'ogo priidey, nyemov zruinuvannya... tomu to oslabnut' vsi ruki, i kozhnye syertsye lyudini znyevirit'sya. i voni nalyakayut'sya, boli ta muki ikh skhoplyat', nyemov porodillya ta, budut' tryemitti... ostovpiyut' odin pyeryed odnim, polum'yani oblichchya to ikhni oblichchya... otsye dyen' i-o prikhodit', suvorii, i lyutist', i polum'ya gnivu, shchob zymlyu zrobiti spustoshyennyyam, a grishnikh ii povigublyuvati z nyei! bo zori nyebyesni ta ikhni suzir'ya nye dadut' svogo svitla, sontsye zat'mit'sya pri skhodi svoemu,

a misyats' nye budyє vzhye sayati svitlom svoim... i ya pokarayu vsyesvit za vizual'nii-ra-trudititsya, a byezbozhnikh za ikhnyu provinu, bundyuchnist' vizual'nii-ra-trudititsyachintsya spinyu, a gordist' nasil'nikov znizhu! ya zrobylu lyudinu dorozhchoyu vid shchirigo zolota, i smyertnu lyudinu vid ofirs'kogo zolota. tomu nyebyesa zakhytayu, i rukhnyet'sya zymlyu z svogo mistsya vid lyutosti i-o savaota, u dyen', yak palatimye gniv iogo... i budyє narod, yak ta sarna sposloshyena chi yak otara, yakoi zibrati nyemae komu... do narodu svogo kozhyen zvyernyet'sya, i kozhyen do krayu svogo vtikatimye. kozhyen znaidenyi budyє zakolyenim, i kozhyen uzyatyi vpadye vid myecha... a ikhni diti na ikhnikh ochakh porozbozvani budut', ikhni domi pograbovani budut', a ikhnikh zhynok pobyezchystyat'! otsye ya zbudzhu na nikh midyan, shcho sribla nye lichat', a zoloto nye chuyut' bazhannya do n'ogo, i budut' vbi-vati yunakiv ikhni luki, i nad plodom odnotrobovni milosyerdya nye matimut', ikhne oko nad dit'mi nye matimye milosti... i stanye todi vavilon, krassa tsarstv, pishnota khaldyeis'koi gordosti, yak tsi-do zruinuvav buv sodom ta gomorruk! nye budyє nazavzhdi zaselyenii vin, nizamyeshkalii z rodu v rid, i arab tam nye stanye namyetom, i tam pastukhi nye spochinut' z svoeyu otaroyu... alye budut' barlozhiti tam zviri pustini, i budut' domi ikhni so-vami povni, i tam probuvatimut' strusi, i volokhati dyemoni tam tantsyuvativut'... i zaviyut' shakali v porozhnikh khoromakh iogo, a gieni v vyesyelikh palatsakh! i bliz'kyye vzhye nastuplyennya chasu iogo, i nye zabaryat'sya tsi iogo dni!

14

bo i-o' zmilosyerdit'sya nad yakovom, i vibyerye znovu izrailya, i na ikhnii zymeli ikh posyelit'. i chuzhynyets' doluchenyi budyє do nikh, i priednani budut' do domu yakovogo. i narodi ikh viz'mut', i ikh poprovadyat' do ikhn'ogo mistsya, a izrailiv dim na i-o zymeli za rabiv ta za nyevil'nits' ikh primye sobi na spadshchinu. i viz'mut' voni do nyevoli tikh, khto ikh ponyevoliv, i voni nad svoimi gno-bitelyami zapanuyut'! i budyє v toi dyen', yak i-o' dast' tobi vidpochinok iz tyerpynnya tvogo ta z nyespokoyu tvogo, ta z pratsi tyazhko, yaku ti buv musiv robiti, to ti zaspivaesh otsyu pisnyu glumlivu pro tsarya vavilonu ta i skazhyesh: yak gno-bitely' minusyva, minulositya gno-bitennyya! i-o' zlamav kiya byezbozhnikh i zhyezla panuyuchikh, shcho narod postiinim udarom u lyutosti biv, shcho v gnivi gno-bit buv lyudyei pyeryesliduvannyyam byezupinim. spochila bula, zaspokoilasya vsya zymelya, i vispivue golosno. kiparisi ta kyedri livans'ki toboyu vtishayut'sya i kazhut': vidkoli ti lig, nye prikhodit' na nas drovorub! zavorushivs' toboyu izdolu shyeeol nazustrich tvoemu prikhodu; pomyerlikh tobi pobu-div, usikh provodiriv na zymeli, i pidnyav z ikhnikh troniv vsikh lyuds'kikh tsariv. voni vsi zachnut' gov-oriti ta i kazhut' tobi: i ti oslabiv, yak i mi, stav podib-nii do nas! zipkhnutu v shyeeol tvoya gordist' ta gra tvoikh arf; vistyelyeno pid toboyu chyervoyu, i chy-eryyak nakrivae tyebye... yak spav ti z nyebyes, o

sinu zirnitsi dosvitn'oi, yasnaya zorye, ti rozbivsyia ob zymlyu, pogromniku lyudiv! ti zh skazav buv u syertsy svoemu: ziidu ya na nyebo, povishchye zir bozhikh postavlyu pryestola svogo, i syadu ya na gori zboru tsi-doiv, na kintsyakh pivnichnikh, pidimussyia ponad gori khmar, upodibnyus' vsyevishn'omu! ta skinyeni ti do shyeolu, do naiglibshogo grobu! ti, shcho na tyebye divitisya budut', priglyadatisya budut' do tyebye, zvyernuti uvagu na tyebye: chi to toi cholovik, shcho zmushuvav zymlyu tryemtiti, shcho znyevelyuvav tsarstva trusitis', shcho vin obyertav u pustinyu vsyelyennu, a mista ii buriv, shcho v'yzniv svoikh nye puskvav vin dodomu? usi tsari lyudiv, voni vsi u slavi lyagli, kozhnen u svoii usipal'ni, ti zh vid grobu svogo vidkinyeni gyet', mov galuzka bridka, otochenii vbitimi ta myechyem pyeryeshitimi, shcho do grobu mizh kamin' pusykayut'sya, yak po-tophtanii trup... ti nye budyesh poednaniy z nimi u grobi, bo zymlyu svoyu zruinuvav, svi narod povbi-vav... nasinnya vizual'nii-ra-truditisyachintsiv povik nye zгадаet'sya! iogo dityam zgotuities riznyu za vinu ikhnikh bat'kiv, shchob voni nye povstali, i zymli nye vspadkuvali, i nye napovnilsi svitu mistami. i na nikh ya povstanu, govorit' i-o' savaot, i vitnu im'ya vavilonu i ostanok iogo, i nashchadka i onuka, govorit' i-o' i vchinyu ya iogo izhakovo osyelyeyu ta vodnim bagnom, i mitloyu vigublyennya pozamitayu iogo, govorit' i-o' savaot! prisyagav buv i-o' savaot ta kazav: popravdi, yak misliv sobi ya, tak stanyet'sya, i yak ya buv vradiv tye spovnit'sya, shchob stovtki asiriitsya v kraini moi, i na gorakh moikh roztopchu ya iogo! i yarmo iogo zdiimyet'sya z nikh, i tyagar iogo skinyet'sya z ikhnikh ramen! tsye ta rada, yak pro vsyu zymlyu uradzhyena, i tsye ta ruka, shcho prostyagnyena na svi narodi. bo vradiv i-o' savaot, i khto iogo radu vidminit'? a ruka iogo vityagnyena, i khto vidvyrnye ii? u rotsi smyerti tsarya akhaza bulo takye prorostvo: nye tishsya, usya filistims'kaya zymlye, shcho zlamanye zhyevizual'nii-ra-truditisyia, yakye tyebye vdarilo, bo z gadyuchogo koryenya pivopznye lyuta zmiya, i ognistii lyetyuchii drakon budye plodom ii! i pastisya budut' pyer-voridni bidnikh, i vtsi-doi byezpyechno lyezhatimut', a tvii koryen' ya golodom vimoryu, i ryeshutki tvoi vin dob'e! plach zhye, bramo, ti zh misto, krichi, roz-plivlasya ti, vsya filistims'kaya zymlye, bo prikhodit' iz pivnochi dim, i nye budye nikogo, khto vidstav bi z iogo voyakiv! i shcho vidpovist'sya narodnim poslam? shcho siona i-o' zalozhiv, i skhovayut'sya v n'omu utsi-doi z narodu iogo!

15

prorostvo pro moava. spravdi vnochi ar-moav pograbovanii buv ta ponishchyenii, spravdi vnochi kir-moav pograbovanii buv ta ponishchyenii. vin pishov do svyatini, a divon na vyerkhiv'ya, shchob plakati; na nyevo i na myedyevu golosit' moav. na vsikh golovakh iogo lisina, obstrizhyena kozhna iogo boroda, na vsikh iogo vulitsyakh pidpyeryezalis' vyeryetoyu, na dakhakh iogo ta na ploshchakh iogo vsi golosyat', z plachu rozplivayut'sya... i krichali yeshbon ta yel'alye, azh do yagatsu buv chutii ikhnii

golos, tomu to golosyat' voyaki moava, i dusha iogo v n'omu tryemtit'. moe syertsye krichit' pro moava, vtikachi iogo azh do tsoaru, do yeglat-shyelishiii, bo z plachyem khodyat' zbichchyam lukhitsu, bo na khoronaims'kii dorozhi vstae krik zag-ibyl, bo vodi nimrimu spustoshyennym budut', bo posokhla trava, murava poznikala, nyemae nichogo zzyelenogo... tomu to nabutii ostanok i maetok voni vidnyesut' za potik stypovii. bo krainu moava toi krik otochiv, po yeglain iogo golosinnya, i po byeyer-yelim golosinnya iogo. bo napovnils' krov'yu dimons'ka voda, bo ya pokladu na dimon dodatkovye: lyeva dlya vtikachiv iz moava, i na ostanok zymeli.

16

ovyechki poshlit' vlasnikovi zymeli, iz syeli na pustinyu, na goru sions'koi dochki. i stanyet'sya, mov tye spoloshyenne pstavzo, z kubla povigonyenne, budut' dochki moavs'ki pri broдах arnonu: po-dai radu, zrobi prisud, uchini nichnu tin' svoyu povnogo poludnya, skhovai vignanikh, bizhyentsya nye vidavai... nyekhai myeshkayut' v tyebye v-gnantsi moavu, stan' im zakhistom pyeryed grabizhnikom, bo nye stalo nasil'nika, skinchivsyia grabunok, zaginuv toptach iz zymeli... i budye utvy-erdzhyenii milistyu tron, i syadye na n'omu u pravdi v namyeti davida suddya, shcho dbatimye za pravo-suddya ta budye v spravedlivosti vpravni. mi chuli pro gordist' moava, shcho gordii vin duzhye, pro svavolyu iogo i iogo gordist', pro lyutist' iogo, pro nyeslushni iogo nisyenititsi... budye tomu golositi moav nad moavom, uvyes' golositi vin budyet' za palyanitsyami z gron kir-kharyesyetu plakati budut' naspravdi pobiti, bo posokhli khyeshbons'ki polya, i vinogradnik sivmi; volodari narodiv ponishchili grozna dobirni, yak do yazyeru syagali i znikali v pustini; galuzki zh iogo roztyagalisyia, i morye voni pyeryeishli. tomu to yazyers'kim plachyem budu plakati za vinogradinu sivmi. sl'ozoyu svoeyu tyebye oroshu, o khyeshbonye i yel'alye, bo krik boyu napav na tvii zbir ta na zhnivo tvoe. i budye zabrana radist' ta vtikha iz sadu, a po vinogradnikakh pisni nye budye i nye zdiimyet'sya okrik. vina po chav-ilakh nye budyet toptati chavil'nik, okrik radosti ya pripiniv! tomu to v zhalobi zvuchat' pro moav moi nutroshchi, mov bi ta arfa, a nutro moe pro kir-khyerye. i budye, yak viyavit'sya, shcho zmuchivs' na vzgir' moav, i vviidye molitis' u svyatinyu svoyu, ta vin nye osyagnye nichogo. otsye slovo, yakye govori-v buv viddavna i-o' pro moava. a tyeper i-o' kazhye, govoryachi: za tri roki, odnakovi z litami naimita, budye znyevezhyena slava moava z usim vyelyelud-dyam iogo, a pozostalists' mala ta dribna, nyevyelika!

17

prorostvo pro damask. os' damask viluchaet'sya z mist, i staet'sya, yak kupa ruin. pokinyeni budut' mista aroyeru, dlya chyerid voni budut', i ti budut' lyezhati, i nye budyet komu ikh spoloshiti... zaniknye tvyerdinya z efryma, i tsarstvo z damasku, i ryeshata

aramu budut', yak slava siniv izrailya, govorit' i-o' savaot! i stanyet'sya v dyen' toi, slava yakova znidie, i vikhudnye tovshch iogo tila. i budye, nyemov bi zhnyets' zbirae zbzhzhya, a ramyeno iogo zhnye kolossya; i budye, nyemov bi zbiryaut' kolossya v dolini ryefaim. i na n'omu zostanut'sya zalishki z plodiv, yak pri obbivanni olivki: dvi-tri yagidki na vyerkhovitti, chotiri-p'yat' na galuzkakh plidnoi dyeryevini, govorit' i-o', tsi-do izrailiv. togo dnya zvyernye lyudina zir do svogo tvortsya, a ochi ii na svyato izrailyevogo divititsya budut'. i nye budye zvyertatis' lyudina do zhyertivnikiv, chinu ruk svoikh, i nye budye divitis' na tye, shcho zrobili buli ii pal'tsi, ni na ashyeri, ani na stovpi na chyest' sotsnya. togo dnya ii sil'ni mista budut', mov ti opustili mistsya lisu ta vyerkhiv'ya gir, shcho ikh pozostavlyeno pyeryed sinami izrailya, i ruinyo stanyet'sya tye. bo zabula ti, dochko izrailya, tsi-doa spasinnya svogo, i nye pam'yatala pro skyelyu sili svoei. tomu to sadish rozsadnika priemnogo, i pyeryesadzhuesh tudi chuzhu vinogradinu. togo dnya, yak sadila, ti obgorodila iogo, i pro posiv svii podbala, shchob rano ratsvilo. alye zhnivo minulosya v dyen' slabosti nyevigoynogo bolu!... bida, ryev chislyennikh narodiv, gurkochut', yak gurkit moriv, i galas plyemyen, voni galasuyut', yak gurkit mitsnoi vodi. galasuyut' plyemyena, yak gurkit mitsnoi vodi, ta vin im pogrozit', i kozhyen dalyeko vtyechye, i budye gnanii, nyemov ta polova na gorakh za vitrom, i mov pyeryed vikhrom pyeryekotipolye... yak vyechir nasunye to i zhakh os', poki ranok nastanye nye budye iogo. tsye talan nashikh grabivnikiv, i tsye dolya dyerilyudiv nashikh!...

18

gorye tobi, dzvinkokrilii ti krayu, shcho z drugogo boku richok yetiops'kikh, shcho moryem posliv posilaesh na chovnakh papirusovikh po povyerkhni vodi! idit', skorokhodni posli, do narodu visokogo i bliskuchyezbroinogo, do narodu strashnogo vid-davna i azh dosi, do lyudu pryesil'nogo, shcho topchye usye, shcho richki iogo zyeimlyu popyeryetinali. usi myeshkantisi vsyesvitu, shcho na zymeii probuvaetye, divit'sya, koli pidnyesyet'sya prapor na gorakh, slukhaiyte, chi nye zatrublyat' u rig. bo i-o' tak promoviv do myenye: ya budu spokiinii, i budu divititsya z mistsya svogo probuvannya, yak tyeple tye pri svitli yasnomu, yak ta khmara rosi v spyeku zhniv! bo pyeryed zhnivami, yak skinchit'sya tsvit, nyedozrilye zh usye stanye zrilimi groznami, to vin zirizhye syperrami galuzzya m'yaki, a galuzki, shcho styelyat'sya, povidkidae, povidrube vin. budut' voni pozostavlyeni razom dlya khizhogo ptakha girs'kogo i zvirini zymnoi, i lito nad nim provyede khizhii ptakh, i vsya zymna zvyrina nad nim pyeryezimue. togo chasu prinyesyenii budye darunok dlya i-o savaota vid narodu visokogo i bliskuchyezbroinogo, i vid narodu strashnogo viddavna i azh dosi, vid lyudu pryesil'nogo, shcho topchye usye, shcho richki iogo zyeimlyu popyeryetinali, do mistsya imyennya i-o savaota na sions'kii gori.

prorotstvo pro egypyet. os' na khmari lyegyen'kii nyesyet'sya i-o' i pribudye v egypyet, i zatryemtyat' pyeryed litysem iogo bovvani egiptu, isyertsye egiptu roztanye posyeryed n'ogo. i pidburyu egiptyanina na egiptyanina, i budut' tochiti viinu kozhyen z bratom svoim, i kozhyen iz blizhnim svoim, misto z mistom, a tsarstvo iz tsarstvom. i egypyet na dusi poniknye v svoemu nutri, a radu iogo ya poplutayu, i voni budut' pitati bovvani svoikh, i zaklinachiv dukhiv ta dukhiv pomyerlikh i svoikh vorozhbityv. i viddam ya egypyet u ruku zhorstokogo pana, i tsar lyutii nad nim zapanue, govorit' i-o', i-o' savaot! i zniknye iz morya voda, i visokhnye richka, ta i stanye sukha. i zasmyerdyat'sya richki ta nuzhdynniami stanut', i povisikhyaut' pritoki egiptu, pov'yanye komish ta ochyeryet. lugi nad rikoyu, nad byeryegom richki, i vsye, shcho pri richtsi posiyanye, povisikhae, rozviet'sya vsye, i nye budye iogo. i zaplachut' ribalki, i budut' ridati vsi ti, shcho gachka zakidayut' do richki, a ti, shcho roztyaguyut' nyevyd na vodu, stratyat' nadiyu. a ti, shcho pratsuyut' pri chyesanim l'oni ta tchut' polotno, zasoromlyat'sya. i budut' osnovi egiptu rozbiti, vsi zh pratsuyuyuchi za platu na dusi vpadut'. diisno, vyel'mozhi tsoanu byezumni, i nyerozumnoyu stala rada mudrikh faraonovikh radnikiv. i yak faraonovi skazhyetye: ya sin mudryetsiv, ya sin davnikh tsariv? dye zh voni, dye tvoi mudryetsi? i khai rozkazhut' tobi i khai piznayut', shcho poradiv i-o' savaot na egypyet. stali nyemudri vyel'mozhi tsoanu, vyel'mozhi myemfisu obmanyeni, uchynili bludyachim egypyet golovnish z plyemyen iogo. i-o' vliv u n'ogo dukh oduru, i voni vchnili bludyachim egypyet v usyakomu chini iogo, yak bludit' p'yanitsya v blyuvoti svoii... i egypyet nye matimye dila, shcho vmili b vchiniti iogo golova abo khvist, pal'mova galuzka chi ochyeryetina. togo dnya stanye egypyet, nyemov ti zhinki, i tryentitimye, i budye lyakatis' pomakhu ruki i-o savaota, shcho vin nyeyu nad nim pomakhae. i stanye yudyeis'ka zyeimly dlya egiptu za postrakh: kozhyen, komu prigadayut' pro nyei, zlyakaet'sya pyeryed zadumom i-o savaota, yakogo povzyav vin na n'ogo. togo dnya budye p'yat' mist v egypets'kim kraii, shcho govoritumut' khanaans'koyu movoyu i prisygatimut' i-o savaotom. odnye budye zvatisya ir-gakhyeryes. togo dnya syeryed krayu egypets'kogo budye zhyertivnik i-o, i stovp pri granitsi iogo i-o. i vin budye v egypets'kim kraii oznakoyu i svidkom dlya i-o savaota, koli budut' vzivati do i-o pyeryed gnobityelyami, to poshlye im spasytelya ta oborontsya, yakii ikh spasye. i stanye znanii i-o' dlya egiptu, i togo dnya poznayut' egiptyani i-o, i budut' sluzhiti zhyertvoyu i zhyertvoyu khlibnoyu, i prisyagnut' obitnitsyu i-o, i vipovnyat'. i vrazit' egiptyan i-o', budye biti ikh ta likuvati, i do i-o zvyernut'sya, i vin dast'sya im ublagati syebye, i ikh vilikue. togo dnya budye bita doroga z egiptu v asiriyu, i pridut' asiriiti do egiptyan, a egiptyani do asiriitsiv, i budut' sluzhiti egiptyani z asiriitsyami i-o. togo dnya budye izrail' tryetim kraem pobich egiptu i asirii, blagoslovyenniyam syeryed zyeimly, bo i-o' savaot iogo poblagoslovit ta i skazav: blagoslovyennii narod mii

egypyet, i ashshur, chin moikh ruk, ta izrail', spad-shchina moyal'

20

togo roku, koli tartan priishov do ashdodu, yak iogo poslav buv sargon, tsar asiriis'kii, i vin voyuvav buv z ashdodom i zdobuv iogo, togo chasu kazav buv i-o' chyyerye isayu, amosovogo sina, govoryachi: idi, i rozv'yazhesh vyeryeto z-nad styegon svoikh, i zdi-imyesh vzuttya zo svoei nogi! i vin zrobiv tak, khodiv nagii ta bosii. i i-o' govori: yak khodiv mii rab isaya nagii ta bosii tri roki, tsye oznaka ta chudo pro egypyet ta pro yetiapiyu, tak povvedye tsar asiriis'kii polonyenikh egiptu i vignantsev yetiapii, yunakiv ta stariikh, nagikh ta bosikh, navit' z ozadkom vidkritim. sorom egiptu! i budut' zbyentyezhyeni ta zasoromlyeni za yetiapiyu, kudi zvyernyenii zir ikhnii, ta za egypyet, ikhnyu pishnotu. i skazhye togo dnya myeshkanyets' togo poberyezhzya: ot-sye takye mistsye, kudi zvyernyenii zir nash, kudi mi vtikalii za pomichchyu, shchob uryatuvatisya pyeryed asiriis'kim tsaryem. i yak mi vtyechyemo?

21

prorotstvo pro pustyny nadmors'ku. yak nosyat'sya buri na pivdni, tak vorog idye iz pustini, iz krayu strashnogo. vidinnya griznye myeni yavlyenye: grabue grabizhnik, pustoshnik pustoshit'. priidi, o yelamye, madaai oblozhi, usyakim zidkhanniyam zrobiv ya kinyets'. tomu to napovnilisya moi styegna tryemtinnyam, i boli skhopili myenye, nyemov porodil'ni ti boli. ya skrivivsy vid togo, shcho chuv, ya vid bachyenogo pyeryestrashivs'. zabilosya syertsye moe, tryemtinnya napalo myenye nyespodivano: vyechir rozkoshi moei zminivsy myeni na strakhittya. postavlyenii stil, kilimami nakrito, ist'sya ta p'et'sya. ustavaitye, pravityeli, shchiti namas-tit'! bo do myenye skazav i-o' tak: idi, vartovogo postav, shcho pobachit', nyekhai donyesye. i koli vin pokhoda pobachiv, po pari izdtsiv, poizd osliv, poizd vyerbyljudiv, i prislukhuet'sya vin z uvagoyu, iz uvagoyu pil'noyu. i vin kriknuv, yak lye: ya zavzhdi stoyu vdye' na varti, o i-o, i stoyu na storozhi svoii usi nochii! azh os' ishchye pokhid muzhiv, po dvoe izdtsiv. i vin vidpovni ta skazav: upav, upav vavilon, a vsi statui tsi-doviv iogo porozbivani ob zymlyu! o mii pomolochyenii ti, sinu toku mogo! ya zvistiv vam, shcho chuv buv vid i-o savaota, tsi-doa izrail'yevogo. prorotstvo pro dumu. do myenye krichit' iz syeiru: storozhye, yaka pora nochi? storozhye, yaka pora nochi? a storozh skazav: nastav ranok, a vsye zh ishchye nich. yakshcho vi pitatimyetye, to pitaitye ta znovu pridit'! prorotstvo pro arabiyyu. u lisi v styepu nochuvati, vi budyetye karavani dyedaniv. myeshkantsi tyemans'kogo krayu, vinyesit' vodu nazustrich dlya spragnyenogo, vtikacha zustrichaitye iz khlibom! bo vtyekli voni pyeryed myechami, pyeryed golim myechyem, i pyeryed natyagnyenim lukom, i pyeryed tyagotoyu viini. bo do myenye i-o' skazav tak: shchye

za rik, yak rik naimita, i vsya slava kyedaru pok-inchit'sya. a ponadto polishit'sya nyevyelikye chislo luchnikov z litsariv kyedars'kikh siniv, bo i-o', tsi-do izrailiv, tsye govori.

22

prorotstvo pro dolinu vidinnya. shcho tsye stalos' tobi, shcho ti visipav uyves' na dakhii? misto spovnyenye galasom, misto guchnye, misto vyesyelye! pobiti tvoii nye pobiti myechyem, i nye povmirali v viini. usi razom utyekli tvoii provodiri, byez vistrilu luku pov'yazani usi, khto z tobory znaishovsy, pov'yazani razom, khoch voni povtikali dalyeko. tomu ya skazav: vidvyernit'sya vid myenye, ya girko zaplachu! nye siluityesya potishati myenye, shcho narodu mogo dochka poruinovana, bo tsye dyen' zbyentyezhyennyya, i stoptannyya, i zakolotu, dyen' i-o, tsi-doa savaota, u dolini vidinnya, dyen' rozvalyennyya muru ta zoiku na gorakh! a yelam uzyav sagaidaka, u pokhodi muzhiv z vyerkhivtsyami, kir zhye vityag shchita. i stalos', naikrashchi dolini tvoii ponapovnyuvailis' kolyesnitsyami, a pri brami izdtsi ponastavlyeni. i vidkriv vin zaslonu iz yudi, i ti poglyanuv togo dnya na zbroyu domu lisu. i pobachili v misti davidovim shchilini, shcho bagato ikh stalo, i zibrali vodi z stavu dolishn'ogo; i porakhuvali domi v erusalimi, i porozbivali domi ti na zmitsynennyya muru; i zrobili vi mizh dvoma murami zbir dlya starogo stavka, alye vi nye divilis' na togo, khto tsye zrobiv, khto tsye viddavna stvoriv, vi nye bachili. i i-o', tsi-do savaot togo dnya buv poklikav na plach, i na golosinnya, i na obstrigannyya volossyya, i shchob opyeryezatis' vyeryetoyu. ta os' radist' i vtikha: zabivayut' khudobu vyelikii ta rizhut' khudobu dribnu, idyat' m'ysao i vino popivayut', vikrikuuyuchi: budyem isti ta piti, bo vzavtra pomryem! i vidkriv i-o' savaot v moi ushi: napyevno nye prostit'sya vam byezza-konstvo otsye, azh poki vi nye pomryetye, promoviv i-o', tsi-do savaot. tak promoviv i-o', tsi-do savaot: idi, uviidi do togo upravityelya, do shheyni, shcho nad domom, ta i skazhyesh: shcho ti tut maesh, i khto tut u tyebye, shcho groba dlya syebye tut vidovbav? ti virubav na visoti svogo groba, ti vidovbav v skyeli osyelyu sobi, ta i-o' tyebye z siloyu vikinye, litsaryu, i khapayuchi, skhopit' tyebye, zvivayuchi, zvinye tyebye na klubok, i kinye, yak kulyu, u zymlyu prostoru, i tam ti pomryesh, i pidut' tudi i vozi slavni tvoii, o gan'bo ti domu svogo i-o! i popkhnuy tyebye z stanu tvogo, i skinu tyebye z togo mist-sya, na yakomu stoish. i staneyt'sya v dyen' toi, i poklichu svogo raba yelikyakima, sina khilkiinogo, i na n'ogo khitona tyevo odyagnu, i pidpyeryezhu ya iogo tvoim poyasom, panuvannyya tvoe dam u ruku iogo, i stanye vin bat'kom dlya myeshkantsya erusalimu ta dlya yudinogo domu! i dam klyucha domu davidovogo na ramyeno iogo, i koli vin vidchinit', nye budyte komu zamikati, koli zh vin zamknye, to nye budyte komu vidchinyati. i iogo ya zab'yu, mov kilka, v pyevnye mistsye, i stanye vin domovi bat'ka svogo tronom slavi. i povisyat' na n'omu vsyu slavu ottsiv's'kogo domu iogo, nashchadki ta diki vidrostki, uyves' posud malii vid misok i azh do vsyakogo po-

suđu glynanogo! togo dnya, govorit' i-o' savaot, pokhityet'sya kilok, shcho buv v pyevnye mistsye zabiti, i budy vidrubanii ta i upadye, i znishchyeni budy tyagar, shcho na n'omu, bo tak kazhye i-o'!...

23

prorostvo pro tir. golosit', korabli tarshishu, bo tir poruinovani: byez domiv i byez vkhodu z kit-tyeis'kogo krayu... tak bulo im vidkrito. zamovchitye, myeshkantsi nadmor'ya! sidons'ki kuptsi, yaki moryem plivut', tyebye pyerepovnil. i nasin-nya shikhoru u vodakh vyelikikh, zhniro riki to nabutok iogo, i narodam vin stav za togovitsyu. soromsya, sidonye, skazalo bo morye, mors'ka tvy-erdinya, govoryachi: ya nye tyerpila z porodu ta nye porodila, i nye vikhovala yunakiv, i divchat ya nye vikokhala. koli do egiptu tsa zvistka pribudy, voni zatryemtyat', yak na zvistku pro tir. pyereyidit' do tarshishu, ridaitye, myeshkantsi nadmor'ya! chi tsye vashye misto vyesyelye, shcho pochatok iogo z davyen-davna? iogo nogi nyesus' iogo v dalyechinu osyeltitsya. khto tsye postanoviv buv pro tir, shcho koroni davav, shcho knyazyami buvali kuptsi iogo, a iogo togovtsi na zymli buli v shani? i-o' savaot tsye priznachiv, shchob zbyezchystiti pikhu vsyakii slavi, shchob usikh slavnikh zymli zlyegkovazhiti. pyereyidi ti svii krai, mov rika, dochko tarshishu, vzye nyema pyereponi svoyu ruku prostyag vin na morye, i tsarstva zatryas! i-o' pro khanaan nakazav, shchob tvyerdinyu iogo zruinovati, i skazav: nye budyesh ti bil'shye raditi, zbyezcheshchyena divchino, dochko sidonu! ustavi, pyereyidi do kit-timu, alye i tam ti spochinku nye matimyesh. tsye zymlya khanaans'ka: na nishcho obyernuvs' tsyei narod, ashshur dlya pustinnikh zviriv vlashtuvav buv ii. voni zbuduvali tut bashi tartovi, i palatsi ii po-valili, u ruini ii obyernuli. golosit', korabli tarshishu, bo spustoshyena vasha tvyerdinya! i stanyet'sya v dyen' toi, tir budy zabutii na simdyesyat lit, yak dni panuvannya odnogo tsarya. po syemidyesyati litakh stanyet'sya tirovi, yak u tii pisni bludnitsi: viz'mi gusla, i proidisy po misti, zabuta bludnit-sye! priemno zagrai, bagato pisyen' zaspivai, shchob tyebye prigadali! i budy, yak simdyesyat lit pokinchit'sya, zgadae pro tira i-o', i znovu vin bratimye platu za bludodiistvo, i chinitimye blud z usima tsarstvamii svitu na povyerkhni zymli. i stanye nabutok iogo ta pributok iogo iz togovli i-o' prisvy-achyeni. nye budy zbirisysya vin i nye budy kho-vatis', bo nabutok iogo budy tim, khto siditimye pyeryed oblichcham i-o, shchob isti dosita ta mati rozkishnu odyezhu.

24

os' i-o' nishchit' zymlyu i pustoshit' ii, i obyetae povyerkhnyu ii, a myeshkantsiv ii rozporoshue. i stanye vsyashchyeniak yak i narod, a pan nyemov rab, pani, yak nyevil'nitsya ii, prodavets' nyemov toi pokupyets', borgeval'nik nyemov vinuvatets', viritel' yak dovezhnik. zymlya budy doshchyentu

zruinovana ta pograbovana vsya, bo tsye slovo i-o' prokazav, zasumue, ziv'yanye zymlya, oslabie i ziv'yanye vsyelyenna, oslabiyut' vyl'mozhi narodu zymli... i oskvyernilas' zymlya pid svoimi myeshkantsyami, bo pyerestupili zakoni, postanovu porushili, zlalani voni zapovita vidvichnogo... tomu zymlyu proklyatya poilo, i odyerzhali karu myeshkantsi ii, tomu to zgorili myeshkantsi zymli, i nyebagato lyudye pozostalosa... sumue vino molodye, vinogradina v'yanye, usi nadnosyerdzi zidkhayut', spinilisya radoschi budnis, galas vyesyeluniv pyerestav, zatikhla potikha vid gusyel' pri pisni vina vzye nye p'yut', stav girkim p'yankii napii dlya tikh, khto iogo popivae... zruinovanye misto spustoshyenne, vsi domi pozamikani, shchob nye vviiti... na vulitsyakh krik za vinom, usyaka radist' pomyerkla, vyesyelist' zymli na vignannya pishla, pozostalosa v misti spustoshyennya, i rozbita na zvalishchy brama... bo tak budy posyeryed zymli, posyeryed narodiv, yak pri obbivanni olivki, nyemov pri vizbiruvanni, koli zbiv vinogradu skinchivysya. svii golos pidiimut' i budut' raditi, chyerye vylchnist' i-o vikrikuvati goslosno budut' vid morya, tomu i-o slavye na skhodi, na mors'kikh ostrovakh im'ya i-o, tsi-doa izrailyevogo! mi chuemo spivi vid krayu zymli: slava pravednomu! alye ya skazav: ginu, ginu, oi gorye myeni: grabizhniki grablyat', i grabuyuchi, grablyat' grabizhno! strakh i yama ta pastka na tyebye, myeshkanchye zymli! i stanyet'sya, toi, khto vtitakimye vid kriku zhaku, do yami vpadye, khto zh iz yami vikhodit', budy skhoplyenii v pastku, bo vidkriti roztvori zgori, a pidstavi zymli zatryemtili... zymlya poruinovana zovsim, zymlya potorozhchyena, vsya zymlya zakhitalas'... zakhitalas' zymlya, nyemov p'yanii, i rukhaet'sya, mov nichlizhni kurin', i vchinivysya nad nyeyu tyazhkim ii grikh, i vpala vona, i bil'sh nye vstanye! i stanyet'sya v dyen' toi, i-o' navistit' viis'ko visoti na visoti, i zymnikh tsariv na zymli, i budut' zibrani razom, mov v'yazni do yami, i u v'yaznitsyu voni budut' zamknyeni, a po dnyakh bagat'okh budut' navishchyeni! misyats' todi zasoromit'sya ta zastidaet'sya sontsye, bo i-o' savaot zatsaryuvav na sions'kii gori ta v erusalimi, a pyeryed starishimi slava iogo!

25

i-o, ti mii tsi-do! ya budu tyebye vylchitati, khval-itu imyennya tvoe, bo ti chudo vchiniv, vikonav davni priryechyennya, pyevnyu pravdu! bo ti kupoyu kamyenya misto vchiniv, ukriplyenye misto ruinoyu, chuzhinyets'kii palats pyerestav buti mistom, naviki nye budy vono vidbudovanye! tomu budy khvaliti tyebye narod sil'nii, misto lyudiv nasil'nikov budy boyatis' tyebye, bo tvyerdinyeyu stav ti nuzhdynnomu, tvyerdinyeyu stav dlya utsi-doogo v chas iogo utisku, okhoroonyu vid khur-tovini, tinnyu vid spyeki, i dukh tikh nasil'nikov buv nyemov khurtovina na stinu! yak spyekotu v pus-tini, ti krika chuzhintsiv priborkav; yak tinnyu vid khmari spyekotu, spiv nasil'nikov tak vin priglushit'. i vchinit' i-o' savaot na gori tsii gostinu z strav sitikh,

gostinu iz vin molodikh, iz shpikovogo toвшchu, iz ochishcheyenikh vin molodikh. i vin na gori tsi ponishchit' zaslonu, zaslonu nad usima narodami, ta pokrittya, shcho roztyagnyeny nad usima lyudami. smyert' znishchyna budy nazavzhd, i vitrye sl'ozu i-o' tsi-do iz oblichyha usyakogo, i gan'bu narodu svogo vin usunye z usiei zye'mli, bo i-o' tsye skazav. i skazhut' v toi dyen': tsye nash tsi-do, shcho na n'ogo mi mali nadiyu i vin spas nas! tsye i-o', shcho na n'ogo mi mali nadiyu, tishmosya zh mi ta radiomu spasinyam iogo! bo i-o ruka na gori tsi spochinye, moav zhye na misti svoemu potoptanii budy, yak soloma vitoptuet'sya u gnoivtsi, i prostyagnye vin ruki svoi sveryed nyei, nyemov toi plivak prostyagae, shchob plivati, i prinizit' pikhu iogo vin razom z pidstupami iogo ruk. a visoku tverdynyu tsikh muriv tvoikh vin rozvalit', ponizit', na zye'mlyu ikh kinye, u porokh!

26

togo dnya zaspivayut' u yudinim krai pisnyu taku: u nas sil'nye misto! vin chinit' spasinnya za muri i primurki. vidchinyaitye vorota, i khai vviidye lyud pravedyenii, khto vurnist' khoronit' dumku, opyertu na tyebye, zbyeryezhyesh ti u povnim spokoii, bo na tyebye nadiyu vona pokladae. nadiityesya zavzhd na i-o, bo v i-o, v i-o vichna tverdynya! bo zniziv vin tikh, khto zamyeshkue na visoti, nyepriustupnye tye misto poniziv iogo, vin poniziv iogo do zye'mli, povaliv azh u porokh iogo! iogo topchye noga, nogi vtsi-doogo, stopi nuzhdyennikh... prosta doroga dlya pravedydnogo, put' pravedydnogo ti virivnyuesh. i na dorozhi sudiv tvoikh, i-o, maemo nadiyu na tyebye: za imyennya tvoe ta za pam'yat' tvoyu pozhadannya moei dushi, za tobouy dusha moya tuzhit' vnochi, takozh dukh mii v myeni spozaranku shukae tyebye, bo koli na zye'mli tvoi sudi, to myeshkantsi svitu navchayut'sya pravdi! khoch budy byezbozhnii pomiluvanii, to protye spravedylivosti vin nye navchit'sya i krayu pravoti vin chinitimye likho, a vylichnosti i-o vin nye pobachit' i-o, pidnyalasya ruka tvoya visoko, ta nye bachat' voni! nyekhai zhye pobachat' gorlivist' tvoyu do narodu, i nyekhai posoromlyat'sya, khai ogon' pozhyerie vorogiv tvoikh! ti, i-o, vchinish nam mir, bo i usi chini nashi nam ti dokonav! i-o, bozhye nash, panuvali nad nami pani okrim tyebye, ta til'ki tobouy mi zgaedumo imyennya tvoe. pomyerli voni nye ozhivut', myertvi nye vstanut' voni, tomu ti navidav ta vigubiv ikh, i zatyer vsyaku zgadku pro nikh. rozmnozhyv ti, i-o, lyud, rozmnozhyv ti lyud, i poslaviv syebye, vsi granitsi zye'mli ti dalyeko posunuv. i-o, v gori shukali tyebye, shypet prokhannya lili, koli ti ikh kartav. yak zhinka vagitna do porodu zblyzhuetsya, v svoikh bolyakh tryemitit' ta krichit', tak mi stali, o i-o, pyeryed oblichyham tvoim: mi buli vagitnymi ta korchilyasi z bolyu, nyemov bi rodili mi vityer, mi spasinnya zye'mli nye vchinili, i myeshkantsi vsyesvitu nye narodilis!... pomyerli tvoi ozhivut', voskryesnye i moe myertvye tilo. tomu probudit'sya i spivaitye, vi myeshkantsi porokhu, bo rosa tvoya tsye rosa ztsilyen', i zye'mlya vikinye myertvikh! idi, mii narodye, vviidi do pokoiv svoikh, i

svoi dyeri zamkni za sobouy, skhovaisya na khvilyu malu, poki lyutist' pyeryeidye! bo i-o' os' vikhodit' iz mistysya svogo, navidati provini myeshkantsiv zye'mli, kozhnogo z nikh, i vidkrie zye'mlya svoyu krov, i vzhye nye zakrie zabitikh svoikh!

27

u toi dyen' navidae i-o' svoim tvyerdim, i duzhim ta sil'nim myechyem lyevyiyatana, zmiya prudkogo, i lyevyiyatana, zmiya zvivkogo, i drakona, shcho v mori, zab'e. u toi dyen' zaspivaitye pro n'ogo, pro vino-gradnik prinadnii: ya i-o', iogo storozh, shchokhvoli iogo ya napoyuyu; shchob khto nye navidav iogo, styeryezhu iogo vdyen' ta vnochi, ya gnivu nye mayu. khto myeni dast' tyerninu i budyachchya, na bii ya palu proti nikh, i spalyu ikh usikh!... khiba budy dyerzhatisya mitsno mogo vin zakhistu, shchob mir uchiniti zo mnoyu, zo mnoyu shchob mir uchiniti! yakiv u maibutn'omu pustit' korinnya, roztzsvityet'sya izrail' i pup'yanki pustit', i povyerkhnyu vsyelyennoi plodom napovnyat'. chi vin uraziv iogo, yak uraziv togo, khto biv buv iogo? chi vin buv zabiti, yak zabiti buli iogo vbiniki? ti vignav iogo, vdislav iogo i sudishsya z nim, vignav iogo svoim poduvom sil'nim u dyen' skhidn'ogo vitru. tomu vina yakova budy okuplyena tsim, a tsye plid uveye: usunenyya z n'ogo grikha, koli vin uchinit' kaminnya vsye zhyertvynika pobitim, nyemov grudki kryeidi, i nye stoyatimut' bil'shye astarti, i stovpi na chyest' sontsya. bo misto ukriplyenye budy samotne, myeshkannya pokinyenye ta pozostavlyenye, mov bi pustinya, tam pastisy budy tyelya, i tam budy lyezhati vono, ta ponishchit' galuzki iogo. koli visokhnut' vittya iogo, to palamanye budy, zhinki priidut' i spalyat' iogo... a shcho tsye nyerozumnii narod, tomu milosyerdya do n'ogo tvoryets' iogo mati nye budy, i budy laskavii do n'ogo stvorityel' iogo... i stanyet'sya v dyen' toi, plodi pomolotit' i-o' vid bigu riki do potoku egipyets'kogo, a vi po odnomu pozbirani budyetye, sinove izrailya! i stanyet'sya v dyen' toi, i budy zasurmlyeno v vyeliku surmu, i priidut', khto ginuv u krai asiriis'komu, i vignantsi do krayu egipyets'kogo, i budut' voni na svyatii gori v erusalimi vklonyatisya i-o.

28

gorye tobi, samarii, koroni pishnoti efryemlyan p'yanikh, kvittsi ziv'yalii krasi iogo gordosti, shcho lyezhit' na vyerkhiv'i dolini vrozhainoi, vid vina pop'yanilikh! os' potuzhnii ta sil'ni u i-o, mov zliva iz gradom, mov burya ruinna, mov povid' sil'na, zalivna, iogo kinye na zye'mlyu iz siloyu! nogami potoptana budy korona pishnoti efryemlyan p'yanikh, i stanyet'sya kvitka ziv'yala krasi iogo gordosti, shcho na vyerkhiv'i dolini vrozhainoi, nyemov pyeryedchaso dozrila ta smokva, shcho ii yak pobachit' lyudina, kotvae ii, yak vona shchye v doloni iogo! stanye i-o' savaot togo dnya za pryekrasnu koronu, i za pishnii vinok dlya ostanku narodu iogo, i dukhom prava tomu, khto sidit' u sudi, i khoros-

bristyu tim, khto do brami povyertae bii! i os' tsi vid vina pozbivalis' z dorogi, i vid p'yankogo napoyu khitayut'sya: svyashchyenik i prorok pozbivalis' z dorogi napoem p'yankim, vid vina zbalamutilis', vid napoyu p'yankogo khitayut'sya, bludyat' voni u vidinnyakh, u postanovkakh svoikh spotikayut'sya... bo vsi stoli povni blyuvotoyu kalu, azh mistysya nyema!... kogo budyte navchaty piznannya, i komu viyasnyati ob'yavlyennyya budyte? vidstavlyenikh vid moloka chi vid pyers povidluchuvanikh? bo na zapovid' zapovid', zapovid' na zapovid', pravilo na pravilo, pravilo na pravilo, trokhi tut, trokhi tam. tomu nyezrozumilimi ustami i inshoyu movoyu budyte kazaty narodovi ts'omu otoi, khto do nikh govoriv: tsye spochinok! daitye zmuchyenomu vidpochiti, i tsye vidpochinok, ta voni nye khotili poslukhati. i staneyt'sya im slovo i-o: zapovid' na zapovid', zapovid' na zapovid', pravilo na pravilo, pravilo na pravilo, trokhi tut, trokhi tam, shchob pishli ta popadali navznak, i shchob buli zlamani i vpali do pastki i vizual'niira-truditisyavilisya!... tomu to poslukhaitye slova i-o'ogo, gan'bityeli, shcho panuetye nad tim narodom, shcho v erusalimi! bo kazhyetye vi: zapovita mi sklali zo smyertyu i z shyelom zrobiti umovu. yak pyeryeidye toi bich, mov voda zalivna, to nye priidye do nas, bo bryekhnuy mi zrobiti pritulkom svoim, i v bryekhni mi skhovalis'! tomu i-o' tsi-do skazav tak: otsye poklav kamyenya ya na sioni, kamyenya viprobuvanogo, narizhnogo, dorogogo, mitsno zakladyenogo. khto virue v n'ogo, nye budyte toi zasoromlyenii! i pravo za mirilo ya pokladu, a spravvedlivist' vagoyu; i pritulok bryekhni grad ponishchit', a skhovishchye vodi zallyut'! i zapovit' vash iz smyertyu polamanii budyte, a vasha umova z shyelom nye vtrimaet'sya: yak pyeryeidye nishchivna kara, to vas vona stopchye! koli til'ki pyeryeidye vona, vona vas zabyerye, bo shchoranku vona pyeryekhoditi budyte, udyen' ta vnoch, i staneyt'sya, til'ki z tryemtinnyam vi budyetye slukhati zvistku pro tsye... bo budyte postyelya korotka, shchob na nii roztyagnutis', a pokrivalo vuz'kye, shchob nakristysya nim... bo povstanye i-o', nyemov na gori pyeratsim; zatryemtit' vin u gnivi, nyemov u dolini v giv'oni, shchob svii chin uchiniti, pryedivnii svii chin, shchob zrobiti robotu svoyu, nyezvichainu robotu svoyu! tozh nye nasmykhaiytes' tyepyer, shchob nye stali mitsnishimi vashi kaidani, bo priznachyeny znishchyennyya chuv ya vid i-o, tsi-doa savaota, pro vsyu zyeumlyu... viz'mit' tsye do ushyei i pochuitye mii golos, poslukhaitye pil'no i pochuitye mii golos! chi kozhnogo dnya orye ratai na posiv, raliť zyeumlyu svoyu i boronue? chi zh, yak rinvoyu zrobit' povyerkhnyu ii, vin nye sие chornukhu i nye kidaie kmin, nye rozsviae psheyenitsyu ta prosu i yachmin' na oznachyenim mistsi, a zhito v myezhakh ii? i za pravom napativ iogo, iogo tsi-do iogo vivchiv ts'ogo: bozh nye boronoyu chornukha molotit'sya, i kolo vozovoye nye khodit' po kmini, a palitsyeyu b'yut' chornukhu ta kiem toi kmin. rozтираet'sya zbzhzhya? ni, bo iogo nye nazavzhdi molotit'sya konchye, i pidganyayut' kolo vozovoye ta koni na n'ogo, a nye roztirayut' iogo. i tsye viishlo vid i-o savaota, chudova porada iogo, i vyelika pryemudrist' iogo!

gorye ariilu, ariilu, mistu, shcho david u nim taboruvav! rik do roku dodaitye, khai svyata zakinchat' svii krug! i pritisnu ariila, i staneyt'sya lyementy ta plach, i vin stanye na myenye, yak ognishchye bozhnye. i otaborusyia proti tyebye navkolo, i storozhyeyu stisnu tyebye, i bashti postavlyu na tyebye. i ti budyesh ponizhyenii, i budyesh z zyeemli govoriti, i priglushyeno budyte zvuchati tvoe slovo. i stanye tvii golos z zyeemli, mov pomyerlogo dukh, i shyepotitimye z porokhu slovo tvoe. i budyte yurba vorogiv tvoikh, mov tonkii pil, yurba zh nasil'nikiv mov polova znikлива, i tsye staneyt'sya naglo, raptovno.. i-o' savaot tyebye gromom ta trusom navidae, i shumom vyelikim, vikhrom ta buryeyu, ta ognyanim idkim polum'yam. i budyte, yak son, yak vidinnyia nichnye ta yurba vsikh narodiv, shcho na ariila voyuyut', i vsi, khto voyue na n'ogo, i proti tveredini iogo, i khto iomu dokuchaie. i budyte, mov bachit' golodnii u sni, nibi ist', a prokinyet'sya vin i porozhnyia dusha iogo, i mov spragnyenii bachit' u sni, nibi p'e, a prokinyet'sya vin i os' zmuchyeni, a dusha iogo spragnyena! tak budyte natovpovi vsikh narodiv, shcho pidut' vinoyu na goru sni. odbuities' i divuities', zalipit' sobi ochi i oslipnit'! voni povpivalisyia, ta nye vinom, zakhitalis', ta nye vid p'yankogo napoyu, bo viliv i-o' na vas dukha glibokogo snu ta zakriv vashi ochi, zat'mariv prorokiv i vashikh goliv ta providitsiv! i budyte vam kozhnye vidinnyia, nyemov bi slova zapychatanoi knizhki, shcho dayut' ii tomu, khto vmie chitati, ta kazhut': chitai no otsye, ta vidkazue toi: nye mozhu, vona zh zapychatana. i dayut' otu knizhku tomu, khto nye vmie chitati, ta kazhut': chitai no otsye, ta vidkazue toi: ya nye vmyiu chitati. i promoviv i-o': za tye, shcho narod tsyei ustami svoimi nablizhuet'sya, i gubami svoimi shanue myenye, alye syertsye svoe viddaliv vin vid myenye, a strakh ikhnii do myenye zauchyena zapovid' lyuds'ka, tomu ya os' iznovu pryedivnye vchinyu z tsim narodom, vchinyu chudo i divo, i zaginye mudrist' pryemudrikh iogo, a rozum rozumnikh iogo zakhovaet'sya. gorye tim, shcho gliboko zadum khovayut' vid i-o, i chinyat'sya v tyemryavi ikhni dila, i shcho govorayt' voni: khto nas bachit', i khto pro nas znae? o, vasha fal'shivostye! chi ganchar uvazhaet'sya rivnim do glini? chi zrobyenye skazhye pro maistra svogo: vin myenye nye zrobit, a tvir pro svogo tvortsya govoritimye: vin nye rozumie ts'ogo? khiba za korotkogo chasu livan na sadka nye obyernyet'sya, a sadok porakhovanii budyte za lis? i v toi dyen' slova knizhki pochuyut' glukhi, a ochi slipikh iz tyemnoti ta z tyemryavi bachiti budut', i sumirni pobil'shat' u i-o radist' svoyu, a lyudi utsi-doi v svyatomu izraillya tishitis' budut'! bo skinchivsyia nasil'nik, i minuvsyia nasmyshnik, i ponishchyeni vsi ti, khto dbae pro krivdu, khto sudit' lyudynu za slovo odnye, na togo zh, khto sudit' u brami, voni stavlyat' pastku, i praviednogo vipikhayut' obmanoyu. tomu to i-o', shcho vikupiv avraama, skazav domovi yakova tak: nye budyte tyepyer zasoromlyenii yakiv, i oblichchya iogo nye poblidnye tyepyer, bo yak vin syeryed syebye pobachit' dityei sroitikh, chin moikh ruk, voni budut' svy-

atiti moe imyennya, i posvyatyat' svyatogo yakovogo, i budut' boyatisya tsi-doa izrailya! todi to khto bludit' u dusi, ti rozum piznayut', a khto ryemstvue, ti pouki navchat'sya!

30

gorye sinam nyeslukhnyanim, govorit' i-o', shcho chinyat' naradi, yaki nye vid myenye, i skladayut' umovi, ta byez dukhu mogo, shchob dodati grikh na grikh, shcho idut', shchob ziiti do egiptu, alye moikh ust nye pitali, shchob zakhistu u faraona shukati, i shchob skhovatisya v tini egiptu! i stanye vam soromom zakhist otoi faraoniv, a khovannya u tini egiptu za gan'bu, bo v tsoani buli iogo providniki, i iogo poslantsi do khanyesu priishli. voni posoromlyeni budut' usi za narod, shcho nye budyе korisnii dlya nikh, shcho nye budyе na pomich i nye na pozhitok, a na sorom ta gan'bu... proro-stvo 4853 pot byegyemota 929 pidvnya 5045. v krayu 776 utisku 6869 ta pyeryesliduvannya 6695, zvidki lyevitsya 3833 ta lyev 3918, gadyuka 660 i ognistii 8314 0 lyetyuchii 5774 8789 drakon 8314 0, nosyat' 5375 8799 bagatstvo 2428 svoe na khryebti 3802 molodikh 5895 0 oslyukiv 5895 0, i skarbi 214 svoi na vyerblyuzhim 1581 gorbi 1707 do narodu 5971, yakii nye pomozhye 3276 8686. a egypyet 4714, iogo pomich 5826 8799 marna 1892 ta pusta 7385, tomu to ya kliknuv 7121 8804 na tyee 2063: ragav 7293, siditi 7674 0 spokiino 7674 0! tyepyer uviidi, napishi na tablitsi dlya nikh, i v knizhtsi spishi tsye, i nyekhai na piznishi chasi vono budyе i svidkom naviki. bo tsye nyeslukhnyanii narod, tsye bryekhlivi sini, sini, shcho nye khochut' poslukhati nauki i-o'oi, shcho govoryat' providt-syam: nye bachtye! a prorokam: nye prorokuiyte pravdivogo nam, govorit' nam gladyen'kye, pyeryed-bachtye omanlivye, ustupit'sya z dorogi, zbochtye z puti, zabyerit' z-pyeryed nas svyatogo izrail'yevogo! tomu promovlyae svyatii izrailiv tak: za tyе, shcho vi nyekhtuetye otsim slovom, i nadiyu kladyetye na tisk ta krutiistvo, i na tsye opiraetyesya, tomu budyе dlya vas tsya provina, yaki vilim, shcho mae vpasti, shcho zyaе na muri visokim, shcho naglo, rap-tovno prikhodit' ruina iogo! i vin poruinue iogo, yak ruinet'sya posud ganchars'kii, rozbivayuchi byez milosyerdya iogo, i v ulamkakh iogo nye znaidyet'sya ani chyeryepka, shchob iz ognishcha vzyati ognyu chi vodi zachyerpnuti z krinichki... bo tak promovlyae i-o', tsi-do, svyatii izrailiv: koli vi navy-ernyetyes' ta spochinyetye, to vryatovani budyetye, sila vam budyе v utishyenni ta v spodivanni. ta vi nye khotili, i kazali: o ni, bo na konyakh vtyechyemo, tomu to vtikati vi budyetye, na baskikh mi poidyemo, tomu stanut' baskimi pogonichi vashi!... vid kriu odnogo polinye odna tisyacha, vid kriu p'yat'okh dryemyenyetye vi vsi, azh zostanyetyesya, nyemov shchogla ota na vyershychku gori, i nyemov prapor na vzgri't! i protye i-o' budyе chyekati, shchob pomiluvati vas, i tomu vin pidiiymet'sya, shchob milosyerdya vchiniti nad vami. bo i-o to tsi-do pravosuddya: blazhyenni vsi ti, khto nadiyu na n'ogo kladye! bo ti, o narodye v sioni, shcho v erusal-

imi sidish, plakati nye budyesh ti plakati: milostivim popravdi vin budyе do tyebye na golos blagannya tvogo, i yak pochue iogo, vidpovist' vin tobi. i dast' vam i-o' khliba v utisku i vodu v gnobityel'stvi, ta tvoii vchityeli vzhnye nye budut' khovatis', i ochi tvoii vchityeliv tvoikh bachiti budut'. a koli vi vidkhilityes' pravoruch, chi pidyetye livoruch, to vukha tvoii budut' chuti tye slovo, yakye pozad tyebye kazatimyе: tsye ta doroga, prostuitye vi nyeyu! i nyechistim uchinytye vi povoloku bovvaniiv svoikh iz sribla i pokrittaya na bozhka zolotogo svogo, rozporoshish ti ikh, yak nyechistye, i gyet' skazhyesh iomu. i vin poshlye doshch na nasinnya tvoe, yakim budyesh obsiyu-vati zymlyu, ta khlib urozhayu zymli, i pozhivnii ta sitii vin budyе. togo dnya na shirokim pasovis'ku pastisyа budyе tvoya chyeryeda, a voli i vislyuki, shcho obroblyuyut' zymlyu, budut' mishanku isti solonu, lopatoyi i viyalkoyu pyeryechishchenu. i na kozhnii visokii gori ta na kozhnomu vzgri'ti visokomu budut' strumki ta potoki vodi v dyen' vye-likogo boyu, koli bashti popadayut'. i svitlo misyatsya stanye, nyemov svitlo sontsya, svitlo zh sontsya usemyerо budyе yasnishye, yak simokh dniv, u toi dyen', yak i-o' pyeryev'yazhye zlamannya narodu svogo ta zagoit' poranyennya vdaru svogo! os' imyennya i-o prikhodit' zdalyeka, palakhkotit' iogo gniv, i zdi-imaet'sya tyazhko: iogo usta oburyennya povni, yazik zhye iogo, yak zhyerushchii ogon', iogo zh dukh, yak potop zalivnii, shcho do shii syagae, shchob prosiyati lyudi na siti pogybili... i budyе na shchyelyepakh lyudiv vuzdyechka, shcho tyagnye do bludu. budyе pisnya dlya vas, yak za nochi osvychyennya svy-ata, i radist' syerdyechna, mov u togo, khto khodit' z sopilkoyu, shchob viiti na goru i-o do skyeli izrail-lya. i i-o' dast' pochuti vlyelich golosu svogo, opuskan-nya zh ramyena svogo pokazhye u gnivi burkhlivomu ta v ognyanomu zhyerushchomu polum'i, u buri i doshchi, ta v kaminnomu gradi! bo vid golosu i-o budyе lyakatis' ashshur, shcho zhyevizual'ni-ra-truditsyam budyе bitii. i stanyet'sya, kozhnye udaryennya kiya karannya iogo, shcho na n'ogo i-o' pokladye, budyе z bubnami i arfoyu, i vin rukhom svoei ruki voyuvatimyе z nim u boyakh. bo davno prigotovlyenii tofyet, prigotovlyenii vin i dlya tsarya, glibokim, shirokim uchinyenii; na bagatti ognyu iogo i drov bagatyenno, zapalit' iogo dukh i-o, nyemov bi potoka sirchanogo!

31

gorye tim, shcho v egypyet po pomich idut', shcho na konyei spirayut'sya, i na kolysesnitsi nadiyu svoyu pokladayut', voni bo chislyenni! ta na vyerkhivtsiv, bo voni duzhnye sil'ni! alye na svyatogo izrail'yevogo nye divlyat'sya, i do i-o nye zvyertayut'sya! ta mudrii i vin, i sprovidat' likhye, i svoikh sliv nye vidmriti, i pidiiymet'sya vin proti domu byezbozhnikh, i proti pomochi nyespravdyedlivikh. a egypyet nye tsi-do, a lyudina, a koni ikhni tilo, nye dukh: yak prostyagnye i-o' svoyu ruku, to spitknyet'sya pomagach, vpadye i pidpomaganii, i razom voni vsi poginut! bo do myenye i-o' skazav tak: yak murkae lyev chi lyevchuk nad svoeyu zdbichchyu, khoch poklikana budyе

na n'ogo yurba pastukhiv, vin golosu ikhn'ogo nye lyakaet'sya, ta nye boit'sya ikhn'ogo krikui, tak zidyie i-o' saavaot voyuvati na sions'kii gori ta na vzgir'i ii! yak ptakhi lyetyuchi ptashat, tak erusalima i-o' saavaot okhoronit', okhoronit' litayuchi, ta zbyeryezhye, poshchadiť ta vryatue! vyernit'sya do togo, vid kogo dalyeko vidpali, sinovye izrailiye! bo dnya togo obridit' sobi cholovik bozhkiv sribnikh svoikh ta bovvaniiv svoikh zolotikh, shcho vam narobili na griikh ruki vashi. i ashshur upadye vid myecha togo nyelyuda, i iogo pozhyerye myech nyelyudskii; i vin pobizhit' nye pyeryed myechyem, i stanut' iogo yunaki kripakami... a skyelya iogo prominyet'sya vid strakhui, i vladiki iogo zatrizovzat'sya pyeryed praporom... tak govorit' i-o', shcho mae ogon' na sioni, a v erusalimi u n'ogo gornilo.

32

tozh za pravyednisty tsaryuvatimye tsar, a knyazi voloditimut' za pravosuddyam. i stanyet'sya kozhyen, yak zakhist vid vitru, i nyemov ta zaslona vid zlivi, yak potoki vodi na pustini, yak tin' skyeli tyazhkoi na spraglii zyeimli... i nye budut' zaplyushchyni ochi vidyushchikh, i slukhatimut' vukha tikh, yaki slukhayut'! i znannya rozumitimye syertsye nyeroz-vazhnikh, a yazik nyedorikuvatikh pospishit' gov-oriti virazno. nye budut' vzhye klikati dostoinim gluptsya, a na obmantsya nye skazhut' shlyakhyetnii, bo glupotu govorit' byezumnii, a syertsye iogo byez-zakonnya vchynay, shchob robiti lukavstvo, ta shchob govoriti do i-o slovo obludnye, shchob dushu golodnogo viporozhniti i napoyu pozbaviti spraglo-ogo! a lukavii likhi iogo chini: vin likhye zamishlyae, shchob nishchiti skromnikh slovami bryekhlivimi, yak utsi-doi govorit' pro pravo, a shlyakhyetnii mirkue shlyakhyetnye, i stoit' pri shlyakhyetnomu. ustan'tye, byezzhurni zhinki, pochuitye mii golo, dochki byezturbotni, poslukhayte slova mogo! dniv bagato na rik vi, byezturbotni, tryemtitimetye, bo zbiv vinogradu skinchivsya, a zgromadzhennya plodu nye priidye! tryemtit' vi byezzhurni, drizhit', byezturbotni, rozdyagnit'sya, syebye obnazhit', opy-eryezhit'sya po styegnakh! za prinadni polya budut' bitisya v grudi, za vinogradnik urozhaiini... na zyeimli tsii narodu mogo ziidye tyeryen i budy-achhya, po vsikh domakh radosti spalyenina, na misti vyesyelomu... bo palats opushchynii budy, mis'kii gomin zamovknye, ofyel ta bashta navik stanut' yamami, radistyu dikikh osliv, pasovis'kom chyerid, azh dukh z visochini prolet'sya na nas, a pustinya v sadok obyernyet'sya, a sadok porakho-vanii budy za lis! todi probuvatimye pravo v pus-tini, na nivi zh rodyuchii siditimye pravda. i budy robotoyu istini mir, a pratsyeyu pravdi spokiniist' i byezpyeka naviki. i osyadye narod mii u myeshkanni spokiniim, i v byezpyechnikh mistysyakh, i v spoki-nikh mistysyakh vidpochinku. i budy padati grad na povalyenii lis, i znizit'sya misto v dolinu... blazhyenni vi, sivachi ponad vsyakimi vodami, shcho vidpuskae-tye nogu volovi i oslovi na volyu!

gorye tobi, shcho pustoshish, khoch sam nye spus-toshynii, tobi, shcho grabuesh, khoch tyebye i nye grabovano! koli ti pustoshiti skinchish, opus-toshynii budyesh, koli grabuvati skinchish, tyebye pograbuyut'... i-o, zmluis' nad nami, na tyebye nadiemos' mi! bud' ikhnim ramyenom shchoranku ta v chas utisku nashim spasinnym! vid sil' nogo golosu tvogo narodi vtikatimut', vid tvogo vivishchyennya rozporoshat'sya lyudi. i vasha zdobich zbyeryet'sya, yak zbiryaut' tikh konikiv, yak litae ota sarana, tak kidatis' budut' na nyei. vyelichnii i-o', bo na visochini probuvae; vin napovniv sion pravosuddyam ta prav-doyu. i budy byezpyeka za chasu tvogo, shchedyeta spasinnya, mudrosti ta piznannya. strakh i-o budy vin skarbom iogo. tozh po vulitsyakh ikhni khorobri krichat', girko plachut' provisniki miru. biti dorogi porozhyni stali, nyema mandrivtsya na doroz! vin zlamav zapovita, znyevazhiv mista, zlyegkovazhiv lyudinu... sumue ta slabnye zyeimlya, zasoromivsya i v'yanye livan, stav saron nyemov pushcha, bashan ta karmyel svoe listya zronili... nini voskryesnu, gov-orit' i-o', nini proslavlyus', nini budu voznyesyenii! zavagotietye sinom, styernyu vi poroditye; dukh vash ogon', yakii vas pozhyerye... i stanut' narodi za mist-sye palinnya vapna, za tyerninu potyatu, i budut' ognym voni spalyeni... pochuitye, dalyeki, shcho ya buv zrovib, i piznaitye, bliz'ki, moyu silu! za-trivozhilis' grishni v sioni, i tryepyet byezbozhnikh obnyav... khto z nas myeshkatimye pri zhyerushchimi ogni? khto z nas myeshkati budy pri vichnomu ognishchiu? khto khodit' u pravdi i govorit' prav-divye, khto bridit'sya ziskom nasillya, khto doloni svoi viporozhnyue, shchob khabara nye trimati, khto ukho svoe zatikae, shchob nye chuti pro krovopro-littya, i zazhmuryue ochi svoi, shchob nye bachiti zla, toi pyeryebuvatimye na visokostyakh, skyel'ni tvy-erdini iogo nyedostupna osyelya, iogo khlib budy dani iomu, voda iomu zavzhdi zapyevenyena! tvoi ochi pobachat' tsarya v iogo pishnii krasi, budut' ba-chiti zyeimlyu dalyeku. tvoe syertsye rozdumuvati budy pro strakh: dye toi, khto rakhue? dye toi, khto vsye vazhit? dye toi, khto obchislyue bashti? uzhye nye pobachish narodu zukhvalogo, narodu glibokomovnego, yakogo nye mozhna bulo b roz-ibrati, nyezrozumiloyazikogo, yakogo nye mozhna bulo b zrozumiti. podivis' na sion, na misto nashikh svyatkovikh zibrani, ochi tvoi vglyedyat' erusalim, myeshkannya spokiinye, skiniyu tu nyezrushimu, killya ii nye porushat'sya vvik, a vsi shnuri ii nye porvut'sya. bo vyelichnii i-o' dlya nas til'ki otam, mistye potokiv i prostorikh richok, nye khodit' po n'omu vyeslovii baidak, i mitsnii korabyel' nye py-eryeidye iogo. bo i-o' nash suddya, i-o' zakon-davyets' dlya nas, i-o' to nash tsar, i vin nas spasye! opustilisya shnuri tvoi, nye zmitsnyayut' pidvalini sh-chogli svoei, vitril nye natyaguyut'. todi budut' diliti nagrabovanu zdobich, i navit' krivi grabuvatimut'. i nye skazhye myeshkanyets' ya khvoriu! i proshchyni budut' provini narodu, shcho v n'omu zhyive.

nabliz'tyesya, lyudi, shchob chuti, narodi zh, poslukhaitye! khai pochue z'yemlya ta vsye tye, shcho na nii, vsyelyenna i nashchadki ii! i-o bo g'niv na vsi lyudi, a lyutist' na vsye ikhne viis'ko: vin ikh uchivin za zaklyatya, viddav ikh na riz! i ikhni pobiti rozkidani budut', a z trupiv ikhnikh zdiimyet'sya smorid, roztoplyat'sya gori vid ikhn'oi kroi... i nyebyesni svitila vsi pozniakayut', a nyebo, yak zvii knizhkovii, budyie zvinyenye, i vsi iogo zori popadayut', yak spadae otye vinogradovye listya, i yak spadae z figovnitisi plid nyedozriliil... bo na nyebi napoenii myechkii, otsyie vin na yedomia spuskaet'sya ta na zaklyatii narod mii na sud: myechkii i-o napovnivsya krov'y'u, stav sitii vid loyu, vid krovi tyelyat ta kozliv, vid loyu baranyachikh nirok, bo i-o zhyertva v botsri i rizanania vyelika v yedomsk'ii z'yemli... i buivoli ziidut' iz nimi, i tyelitsi z bikami, i napoit'sya krov'y'u ikhnii kraii i nasitit'sya tukom ikhnii porokh, bo tsye budyie dyen' pomsti i-o'oi, rik zaplati za zakolot proti sionu! i pyeryeminyat'sya v smolu potoki iogo, iogo zh porokh u sirku, i smoloyu palyuchoyu stanye ikhnii kraii... nye pogasnye vnochi ani vdyen', dim iogo pidiimatsiya budyie povik, z rodu v rid opustoshenyi budyie, na viki vikiv nye pyeryeidye po n'omu nikhto. i posyadye iogo pyelikan ta izhak, i pyeryebuvatimut' v n'omu sova ta vorona, i nad nim vin roztyagnye miril'nogo shnura spustoshenyia ta viska znishchyennya... nye budyie shlyakhyetnikh u n'omu, shchob tsarstvo tam progolositi, i stanut' nichim usi knyazi iogo. i budyie tyernina rosti po palatakh iogo, kropiva i budyachchya v tvyerdinyakh iogo, i vin stanye myeshkannyya shkaliv, podvir'yam dlya strusiv... i budut' strichatisya tam diki zviri pustinni z ghenami, a pol'ovik budyie klikati druga svogo; lilil til'ki tam zaspokoit'sya i znaidye sobi vidpochinok! tam kublitis' budyie skakucha gadyuka i skladatimye yaitsya, i visidzhuvati budyie ta vigrivatimye yaitsya svoi... tam tyezhy yastrubi budut' zbirisit' odin do odnogo... poshukaitye u knizi i-o i chitaitye: iz nikh nye zabraknye ni odnogo, nye budut' shukati odin odnogo, bo usta iogo to voni nakazali, a dukh iogo vin ikh zibrav! i vin kinuv dlya nikh zhyeryebka, a ruka iogo shnurum miril'nim iogo podilila dlya nikh, i posyadut' iogo azh povik, z rodu v rid budut' v nim probuvati!

zyesyelit'sya pustinya ta pushcha, i raditimye styep, i zatsvitye, mov troyanda, roztsvitayuchi, budyie tsvisti ta raditi, budyie vtikha takozh ta spivannya, bo dana iomu budyie slava livanu, pishnota karmyelu i saronu, voni bachitimut' slavu i-o, yvelich nashogo tsi-doa! zmitsnit' ruki okhlyali, i pidkript' spotklivi kolina! skazhit' tim, shcho voni boyazlivogo syertsya: bud'tye mitsni, nye lyakaites'! os' vash tsi-do, pomsta priidye, yak bozha vidplata, vin priidye i spasye vas! todi to rozplyushchat'sya ochi slipim i vidchinyat'sya vukha glukhim, todi budyie skakati krivii, nyemov olyen', i budyie spivati byezmovnii yazyk,

bo vodi v pustini zab'yut' dzhyeryelom, i potoki v styepu! i mistys sukhye stanye stavom, a spragnyenii kraii zbirnikom vod dzhyeryel'nikh; lyegovishchye shkaliv, v yakim spochivali, stanye mistysyem trostini i papirusu. i budyie tam bita doroga ta put', i budut' ii nazivati: doroga svyata, nye khoditimye nyeyu nyechistii, i vona budyie nalyezhati narodovi iogo; nye zabludit' takozh nyerozumnyi, yak budyie tieyu dorogoyu iti. nye budyie tam lyeva, i dika zvira nye pidye na nyei, nye znaidyet'sya tam, a budut' khoditi lish vikuplyeni. i i-o vikuplyentsi vyerntu't'sya ta do sionu zo spivom uviiidut', i radist' dovichna na ikhnii golovi! vyesyelist' ta radist' osyagnut' voni, a zhurba ta zidkhannya vtyechut'!

i stalosya, chotirnadtsyatogo roku tsarya ezyekii priishov sankhyeriv, tsar asiriis'kii, na vsi ukriplyeni yudini mista, ta i zakhopiv ikh. i poslav asiriis'kii tsar vyelikogo chashnika z lakhishu do erusalimu, do tsarya ezyekii, z vyelikim viis'kom, i vin stav pri vodovodi gorishn'ogo stavu, na bitii dorozii polya valyushnikov. i viishov do n'ogo yeliyakim, sin khilkiini, nachal'nak palati, i pisar shyevna, ta ioakh, sin asafiv, kantslyer. i skazav im vyelikii chashnik: skazhit' ezyekii: otak skazav vyelikii tsar, tsar asiriis'kii: shcho tsye za nadiya, na yaku ti nadieshsya? chi dumesh ti, shcho slovo ust, to vzhye rada ta sila do vini? na kogo tyepyer nadieshsya, shcho zbuntuvavsya proti myenye? os' ti nadiyavsya opyertitsya na otu polamanu ochyeryetinu, na egipyet, shcho koli khto opiraet'sya na nyei, to vona vkhodit' u dolonyu iomu, i prodiryavlyue ii. otakii faraon, tsar egipyets'kii, dlya vsikh, khto nadiet'sya na n'ogo! a koli ti skazhyesh myeni: mi nadiemos' na i-o, tsi-doa nashogo, to chi zh vin nye toi, shcho ezyekiya povsovuvav pagirki iogo ta zhyertivniki iogo, i skazav yudi ta erusalimovi: pyeryed otsim til'ki zhyertivnikom budetye vklonyatsya? a tyepyer uviiidi no v soyuz z moim panom, asiriis'kim tsaryem, i ya dam tobi tisyachi konyei, yakshcho ti zmozhyesh sobi dati na nikh vyerkhivtsiv. i yak zhye ti prozhyenyesh khoch odnogo namisnika z naimyenshikh rabiv mogo pana? a ti sobi nadiyavsya na egipyet radi kolyesnits' ta vyerkhivtsiv! tyepyer zhye, chi byez voli i-o priishov ya na tsyei kraii, shchob znishchiti iogo? i-o' skazav buv myeni: pidi na toi kraii ta i znishch iogo! i skazav yeliyakim, i shyevna ta ioakh do vyelikogo chashnika: govori do svoikh rabiv po-aramyis'komu, bo mi rozumiemo, i nye govori do nas po-yudyeis'komu v golos pri tikh lyudyakh, shcho na muri. i skazav vyelikii chashnik: kii pan mii poslav myenye govorit' tsi slova do tvogo pana ta do tyebye? khiba nye do tsikh lyudyei, shcho sidyat' na muri, shchob iz vami isti shii kal ta piti svoyu syechu? i stav vyelikii chashnik, i kliknuv guchnim golosom po-yudyeis'komu, i skazav: poslukhaitye sliv vyelikogo tsarya, tsarya asiriis'kogo! tak skazav tsar: nyekhai nye durit' vas ezyekiya, bo vin nye zmozhye vryatuvati vas! i nyekhai nye zapyvnyae vas ezyekiya i-o, govoryachi: ryatuyuchi, vryatue vas i-o', i nye budyie dano ts'ogo mista v ruku tsarya asiriis'kogo.

nye slukhaitye ezyekii, bo tak skazav tsar asiriis'kii: primirit'sya zo mnoyu, ta i viidit' do myenye, ta i izhtye kozhyen svii vinograd ta kozhyen figu svoyu, i piitye kozhyen vodu zo svoei kopanki, azh poki ya nye priidu i nye viz'mu vas do krayu takogo zh, yak vash krai, do krayu zbizhzhya ta vinogradnogo soku, do krayu khliba ta vinogradnikiv. shchob nye namoviv vas ezyekiya, govoryachi: i-o' poryatue nas! chi vryatuvali tsi-doi tikh narodiv, kozhyen svii krai vid ruki asiriis'kogo tsarya? dye tsi-doi khamatu ta arpadu? dye tsi-doi syefarvaimu? i chi vryatuvali voni samariyu vid moei ruki? kotrii z-pomizh usikh tsi-doi tsiikh kraiv uryatuvav svii krai vid moei ruki, to nyevzhye zh i-o' uryatue erusalim vid moei ruki? i movchali voni, i nye vidpovili ani slova, bo tsye buv nakaz tsarya, shcho skazav nye vidpovidaitye iomu! i priishov yeliyakim, sin khilkiin, nachal'nik palati, i pisar shyevna, i ioakh, asafiv sin, kantslyer, z rozdyertimi shatami, do ezyekii, i donyesli iomu slova vye-likogo chashnika.

37

i stalosya, yak pochuv tsye tsar ezyekiya, to rozdyer svoi shati ta nakrivsya vveryetoyu, i vviishov do i-o'ogo domu... i poslav vin yeliyakima, ky-erivnika palati, i pisarya shyevnu, ta starshikh iz svyashcheyenikiv, pokritikh vveryetami, do proroka isai, amosovogo sina. i kazali voni do n'ogo: tak skazav ezyekiya: tsyei dyen' tsye dyen' gorya i kar-tannya ta narugi! bo pidiishli diti azh do vikhodu utrobi, ta nyemae sili poroditi! mozhye pochue i-o', tsi-do tvii, slova vyelikogo chashnika, shcho iogo poslav asiriis'kii tsar, pan iogo, na obrazu zhivogo tsi-doa, i i-o', tsi-do tvii, pokarae za slova, yaki chuv, a ti prinyesyesh molitvu za ryeshthu, shcho shchye znakhodit'sya... i priishli rabi tsaryi ezyekii do isai. i skazav im isaya tak skazhyetye vashomu panovi: tak skazav i-o': nye biitsya tikh sliv, shcho pochuv ti, yakimi obrazhali myenye slugi asiriis'kogo tsarya. os' ya dam v n'ogo dukha, i vin pochue zvistku, i vyernyet'sya do svogo krayu. i ya vrazhu iogo myechym u iogo krai! i vyernuvsya vyelikii chash-nik, i znaishov asiriis'kogo tsarya, shcho vovuvav proti livni, bo pochuv, shcho toi rushiv iz lakkishu. i vin pochuv pro tirgaku, tsarya yetiops'kogo, takye: vin viishov vovuvati z tobouy! i pochuv vin, i poslav posliv do ezyekii, govoryachi: tak skazhyetye do ezyekii, yudinogo tsarya, govoryachi: nyekhai nye zvodit' tyebye tsi-do tvii, na yakogo ti nadiesh-sya, kazhuchi: nye budyie dani' erusalim u ruku asiriis'kogo tsarya. os' ti chuv, shcho zrobili asiriis'ki tsari vsim krayam, shchob uchinit' ikh zaklyattyam, a ti budyesh uryatovanii? chi ikh uryatuvali tsi-doi tikh narodiv, yakikh ponishchili bat'ki moi: gozana, i kharana, i ryetsyefa, i siniv yedyena, shcho v tyelassari? dye vin, tsar khamatu, i tsar arpadu, i tsar mista syefarvaimu, gyeni ta ivvi? i vzyav ezyekiya ti listi z ruki posliv, i prochitat ikh, i vviishov u i-o dim. i ezyekiya rozgornuv odnogo lista pyeryed i-o litsyem. i ezyekiya molivsya pyeryed i-o lit-syem, govoryachi: i-o savaotye, bozhye izrailiv, shcho sidish na khyeruvimakh! ti toi edinii tsi-do dlya

vsikh tsarstv zyemli, ti stvoriv nyebyesa ta zyemlyu! nakhili, i-o, ukho svoe ta i pochui! vidkrii, i-o, ochi svoi ta i pobach, i pochui vsi slova sankhyeriva, shcho prislav obrazhati zhivogo tsi-doa. spravdi, i-o, asiriis'ki tsari popustoshili vsi narodi ta ikhni krai. i kinuli voni ikhnikh tsi-doi na ogon', bo nye tsi-doi voni, a til'ki chin lyuds'kikh ruk, dyeryevo ta kamin', i ponishchili ikh. a tyepyer, i-o, bozhye nash, spasi nas vid ruki iogo, i nyekhai znayut' usi tsarstva zyemli, shcho ti i-o', tsi-do edinii! i poslav isaya, amosiv sin, do ezyekii, govoryachi: tak skazav i-o', tsi-do izrailiv: ya pochuv tye, pro shcho ti molivsya do myenye, pro sankhyeriva, tsarya asiriis'kogo. os' tye slovo, yakye i-o' govovor pro n'ogo: gordue to-boyu, smiet'sya iz tyebye divitsya, sions'ka dochka, vslid tobi golovoyu khitae dochka erusalimu! kogo layav ti ta obrazhav, i na kogo povishchiv ti golos ta vgoru pidnis svoi ochi? na svyatogo izrailiyevo! chyeryez rabiv svoikh i-o ti obrazhav ta kazav: iz bye-zlichchyu svoikh kolyesnits' ya viishov na gori visoki, na boki livanu, i pozrubuyu kyedri visoki iogo, do-birni iogo kiparisi, i zbyerus' na vyershok iogo visochini, v gushchinu iogo sadu, ya kopayu ta p'yu chuzhu vodu, i stopoyu svoei nogi povisushuyu ya vsi egipyets'ki riki! khiba ti nye chuv, shcho viddavna zrobiv ya otse, shcho za dniv starodavnikh ya tsye buv stvoriv? tyepyer zhye sprovadiv ya tsye, shcho ti nishchish mista poukriplyuvani, na kupu rumo-vishch obhyertaesh ikh. a myeshkantsi ikhni byezsili, nastrashenyi ta pobyentyezhyeni, voni stali, yak zillya otye pol'ovye, muv trava zyeleniyucha, yak trava na dakhakh, yak popalyenye zbizhzhya, yakye nye dospilo... i sidinnya tvoe, i tvii vikhid ta vkhid tvii ya znayu, i tvoe proti myenye oburyennya. za tvoe proti myenye oburyennya, shcho gordinya tvoya nadiishla do vukh moikh, to na nizdri tvoi ya syeryezhku priv-ishu, a vudilo moe v tvoi usi, i tyebye povyernu ya tieyu dorogoyu, yakoyu priishov ti! a otse tobi znak: izhtye ts'ogo roku zbizhzhya samosiinye, a drugogo roku samoroslye, a tryet'ogo roku siitye ta zhnit', i sadit' vinogradniki, ta i izhtye ikhnii plid. a vryatovanye yudinogo domu, shcho lishilosya, pustit' ko-rinnya dodolu, i svogo ploda dast' ugoru. bo z erusalimu viidye pozostalye, a ryeshkti z gori sion. ryevnist' i-o savaota zrobit' tsye. tomu tak skazav i-o' pro asiriis'kogo tsarya: vin nye vviidye do mista ts'ogo, i tudi vin nye kinye strili, i shchitom ii nye popy-eryedit', i vala na n'ogo nye visiplye. yakoyu dorogoyu priidye, to nyeyu i povyernyet'sya, u misto zh otse vin nye vviidye, govorit' i-o'! i tsye misto ya oboronu na spasinnya iogo radi syebye ta radi davida, mogo raba! i viishov angol i-o, i zabiv v asiriis'komu ta-bori sto i visimdyesat' i p'yat' tisyach. i povstavali rano vrantsi, azh os' usi tili myertvi... a sankhyeriv, asiriis'kii tsar, rushiv ta i pishov, i vyernuvsya, i os-ivsya v ninyevii. i stalosya, koli vin molivsya v domi nisrokha, svogo tsi-doa, to sini iogo adrammyelyekh ta shar'yetsyer ubili iogo myechym, a sami vytyleki do krayu ararat... a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo yesar-khaddon.

timi dnyami smyertel'no zakhvoriv buv ezyekiya. i priishov do n'ogo isaya, amosiv sin, prorok, i skazav do n'ogo: tak skazav i-o': zaryadi svoemu domovi, bo ti vmiraesh i nye budesh zhitii... i vidyvornuv ezyekiya oblichchya svoe do stini, i pomolvitsya do i-o, ta i skazav: o, i-o, zgdai zhye, shcho ya khodiv pyeryed oblichchiam tvoim pravdoyu ta tsilim syertsyem, i robiv ya dobre v ochakhi tvoikh! i zaplakav ezyekiya ryevnym plachyem! i bulo i-o slovo do isai, govoryachi: idi i skazhyesh do ezyekii: tak skazav i-o', tsi-do bat'ka tvogo davida: pochuv ya molitvu tvoyu, pobachiv ya s'lozu tvoyu! os' ya dodayu do dniv tvoikh p'yatnadsyat' lit, i z ruki asirrii'skogo tsarya vryatuyu tyebye ta tse misto, i oboronuyu tse misto. i otsye tobi znak vid i-o, shcho i-o' zrobit' tu rich, pro yaku govorit: os' ya vyertayu tin' stuppenya, shcho vid sontsya ziishla na stuppeni akhazovi, nazad na dyesyat' stuppeniv. i vvernu-losya sontsye na dyesyat' stuppeniv timi stuppenyami, yakimi ziishlo bulo. os' pisannya ezyekii, yudinogo tsarya, koli vin buv zakhvoriv ta viduzhav z svoei khvorobi: ya skazav buv: opivdni dniv svoikh vidi-idu do shyelovikh bram, ryeshti roktiv svoikh ya nye matimu... ya skazav: nye pobachu ya i-o, i-o v krai zhivikh, uzhye mizh myeshkantsyami tsarstva pomyerlikh nye pobachu lyudini... domivka moya vzhye rozibrana, i vid myenye vidibrana, nyemov toi pastushii namyet; ya zhittya svoe zvinuv, mov tkach, vid osnovi myenye vin vidirvye, pokinchit' myenye z dnya do nochi... ya krichav azh do ranku... vin, yak lyev, potoroshchit' vsi kosti moi, z dnya do nochi pokinchit' zo mnoyu... pishchu ya, mov lastivka chi zhuravyel', vorkochu, mov toi golub; zanidili ochi moi, vizirayuchi do visokosti... i-o, prichavlyenii ya, poruchisya za myenye! shcho mayu skazati? a shcho vin skazav buv myeni, tye i vchiniv. tikho zman-druyu vsi lita svoi chyeryez girkist' moei dushi! i-o, na nikh, na slovakh tvoikh, zhitimut' lyudi, i v us'omu ts'omu zhittya moei dushi, uzdorov zhye myenye i ozhivi ti myenye! os' tyerpinnya tse viishlo myeni na dobro, ti strimav vid grobu gnittya moyu dushu, bo ti kinuv za spinu svoyu vsi grikhi moi, bo nye budye zh shyel poslavlyati tyebye, smyert' nye budye tyebye ikhvalyati... nye mayut' nadi na pravdu tvoyu ti, khto skhodit' do grobu. zhivii, til'ki zhivii tyebye slaviti budye, yak ya os' s'ogodni, bat'ko sinam roz-golosit' pro pravdu tvoyu! i-o' na spasinnya myeni, i mi budyem spivati pisanospi vsvi do i-o domi i po vsi dni mogo zhittya! a isaya skazav: nyekhai viz'mut' grudku fig, i nyekhai rozitrut' na tomu gnoyaku, i viduzhae! a ezyekiya promoviv: yakii znak, shcho ya vviidu do i-o-ogo domu?

togo chasu poslav myerodakh-bal'adan, sin bal'adaniv, vavilons'kii tsar, listi ta darunka do ezyekii, bo prochuv buv, shcho toi zakhvoriv ta viduzhav. i radiv nimi ezyekiya, i pokazav im skarbnitsyu svoyu, sriblo, i zoloto, i pakhoshchi, i dobru olivu, i vsyu zbroynyu svoyu, i vsye, shcho

znakhodilosya v iogo skarbnitsyakh. nye bulo ryechi, yakoi nye pokazav bi im ezyekii v domi svoim ta v usim volodinni svoim. i priishov prorok isaya do tsarya ezyekii ta i skazav do n'ogo: shcho govorili tsi lyudi? i zvidki voni priishli do tyebye? a ezyekiya skazav: voni priishli do myenye z dalyekogo krayu, z vavilonu. i toi skazav: shcho voni bachili v domi tvoim? i ezyekiya skazav: usye, shcho v domi moim, voni bachili, nye bulo ryechi, yakoi nye pokazav bi ya im u skarbnitsyakh svoikh. i skazav isaya do ezyekii: poslukhai zhye slova i-o savaota: os' prikhodyat' dni, i vsye, shcho v domi tvoemu, i shcho buli zibrali bat'ki tvoi azh do ts'ogo dnya, budye vinyesyenye azh do vavilonu. nichogo nye pozostanyet'sya, govorit' i-o'... a z siniv tvoikh, shcho viidut' iz tyebye, yakikh ti porodish, zabyerut', i voni budut' yevnukhami v palatakh vavilons'kogo tsarya!... i skazav ezyekiya do isai: dobre i-o slovo, yakye ti skazav! i podumav sobi: tak, mir ta byezpyeka budye za moikh dniv!...

40

utishaitye, vtishaitye naroda mogo, govorit' vash tsi-do! promovlyaitye do syertsya erusalimu, i zaklichyte do n'ogo, shcho vypoivilas' iogo dolyma tyazhka, shcho vina iomu vibachyena, shcho vin za svoi vsi grikhi vdvoe vzyav z ruki i-o! golos klichye: na pustini vgotuitye dorogu i-o, v styepeu virivnyaitye bitii shlyakh tsi-dou nashomu! khai pidiimyet'sya vsyaka dolina, i khai znizit'sya vsyaka gora ta pidgirok, i khai stanye krutye za rivninu, a pasma girs'ki za dolinu! i z'yavit'sya slava i-o, i razom pobachit' ii kozhnye tilo, bo usta i-o otsye proryekli! golos klichye: zvishchai! ya zh spitav: pro shcho budu zvishchati? vsyakye tilo trava, vsyaka zh slava yak tsvit pol'ovii: trava zasikhae, a kvitka ziv'yanye, yak podikh i-o povie na nyei! spravdi, narod to trava: trava zasikhae, a kvitka ziv'yanye, slovo zh nashogo tsi-doa poviki stoyatimye! na goru visoku zbyerisya sobi, blagov-isniku sionu, svogo golosa sil'no pidvishch, blagov-isniku erusalimu! pidvishch, nye lyakaisya, skazhi mistam yudi: os' tsi-do vash! os' priidey i-o', tsi-do, yak sil'nii, i budye ramyeno iogo panuvati dlya n'ogo! os' iz nim nagoroda iogo, a pyeryed oblichchiam iogo vdiplata iogo. vin otaru svoyu budye pasti, yak pastir, ramyenom svoim pozbirae yagnyata, i na loni svoemu nositimye ikh, diinyakiv zhye prova-diti budye! khto vodi pomiryv svoeyu dolonyeyu, a p'yadyeyu vimiryv nyebo, i tryetinoyu miri obnyav pil zyeimli, i gori ti zvazhiv vagoyu, a vzgir'ya shal'kami? khto i-o-ogo dukha zbagnuv, i dye ta lyu-dina, shcho radi svoi podavala iomu? z kim radi-vsvya vin, i toi napoumiv iogo, ta navchav puti prava, i piznannya navchiv buv iogo, i iogo napoumiv dorogi rozumnoi? tazh narodi yak kraplya z vidra, a vazhat' yak porokh na shal'kakhi! tazh vin ostrovi pidiimae, nyemov tu pilinku! i livana nye vistachit' na za-palinnya zhyertovnye, nye stanye i zvir'ya iogo na tsilopalennyia! nasuproti n'ogo vsi lyudi nyemov bi nishcho, porakhovani v n'ogo marnototy ta porozh-nyecheyeyu. i do kogo vpodobitye tsi-doa, i podobu yaku vi postavitye poruch iz nim? maistryer bozhka vidlivae, zolotar zhye iogo krie zolotom, ta vilivae

iomu sriblyani lantsyuzhki. utsi-doi na dara takogo byerye sobi dyeryevo, shcho nye gnie, rozshukue vpravno go maistra, shchob postaviv bozhka, yakii nye zakhitaet'sya. khiba vi nye znaetye, chi vi nye chuli, chi vam nye spovishchyeno zdavna bulo, chi vi nye zrozumili pidvalin zyeimli? vin toi, khto sidit' ponad krugom zyeimli, a myeshkantsi ii nyemov ta sarana. vin nyebo prostyag, mov tkaninu tonku, i roztyagnuv vin iogo, mov namyeta na myeshkan-nya. vin toi, khto knyaziv obyetae v nishcho, ro-bit' suddiv zyeimli za marnotu: voni nye buli shchye posadzhyni, i nye buli shchye posiyani, i pyen' ikhnii v zyeimli shchye nye zakorinivsy, ta yak til'ki na nikh vin dmukhnuv, voni povskikhali, i burya ponyesla ikh, mov tu solomu! i do kogo myenye pririvnyaetye, i iomu budu rivnii? govorit' svyati. pidiimit' u visochinu vashi ochi i pobachtye, khto tye vsye stvoriv? toi, khto zori vivodit' za ikhnim chislom ta klichye im'yam ikh usikh! i nikhto nye zagubit'sya chyeryez vsyesil'nist' ta vsyemogutnist' iogo. poshcho govori- ish ti, yakovyie, i kazhyesh, izraillyu: zakrita doroga moya pyeryed i-o, i vid tsi-doa mogo vidiishlo moe pravo. khiba zh ti nye znaesh, abo ti nye chuv: tsi-do vidvichnii i-o, shcho kintsi zyeimli vin stvoriv? vin nye zmuchuet'sya ta nye vtomlyuet'sya, i nye zbag-nyennii rozum iogo. vin zmuchyenom du silu, a byezsilomu mits'. i pomuchat'sya khloptsi i potomlyat'sya, i yunaki spotiknutis' spitknut'sya, a ti, khto nadiyu skladae na i-o, silu vidnovlyat', krila pidiimut', nyemov ti orli, budut' bigati i nye potomlyat'sya, budut' khoditi i nye pomuchat'sya!

41

poslukhaitye movchki myenye, ostrovi, a narodi, chyekaitye navchannya mogo! khai pidiidut' i skazhut': pristupimo vsi razom na sud! khto zo skhodu togo probudiv, shcho iogo suprovodit' v khodi pyeryemoga? vin narodi dae pyerye nim ta tsariv na toptannya, ikhn'ogo myecha obyetae na porokh, iogo luka v solomu rozviyanu. vin zhyenye ikh, spokiino dorogoyu idye, yakoyu vin nye pyeryekhodiv nogami svoimi. khto vchiniv ta zrovib tsye? toi, khto rodi poklikav viddavna: ya, i-o, py-ershii, i z ostannimi ya toi zhye samii! bachili tsye ostrovi ta zhakhalsiya, kintsi zyeimli tripotili, nablizhu-vals' ta prikhodili. odin odnomu dopomagae i govori- t' do brata svogo: bud' mitsnii! i pidbad'ruie maistrye zolotarya, a toi, khto molotom gladit', togo, khto b'e na kovadli, i kazhye pro spoennya: dobrye vono! i iogo zmitsnyue tsyvakhami, shchob nye khi- talos'. ta ti, o izraillyu, rabye mii, yakovyie, shcho ya tyebye vibrav, nasinnya avraama, druga mogo, ti, yakogo ya vzyav buv iz kintsiv zyeimli ta poklikav tye- bye iz okrain ii, i skazav buv do tyebye: ti rab mii, ya vibrav tyebye i nye vidkinuv tyebye, nye biisya, z tobouy bo ya, i nye ozirais', bo ya tsi-do tvii! zmit- snyu ya tyebye, i tobi pomozhu, i pravitsyeyu pravdi svoei tyebye ya pidtrimayu. otozh, zasoromlyat'sya ta zniyakoviyut' usi proti tyebye zapalenyi, stanut' nichim ta poginut' tvoi suprotivniki. shukatimyesh ikh, alye ikh ti nye znaidyesh, svoikh suprotivnikiv; stanut' nichim ta marnotoyu ti, khto provadit' vi-

inu proti tyebye. bo ya i-o, tsi-do tvii, shcho dy- erzhii' tyebye za pravitsyu i govorit' do tyebye: nye biisya, ya tobi pomozhu! nye biisya, ti yakoviv chy- eryve, ti zhmyen'ko izraillyeva: ya tobi pomozhu, gov- orit' i-o, i tvii vikupityel' svyati izrailiv! os' zrobluy ya tyebye molotarkoyu gostroyu, novoyu, zubchas- toyu, pomolotish ti gori ta ikh potoroshchish, a pid- girki polovoyu vchinish! pyeryeviesh ikh ti, i vityer ikh roznyesye, i burya ikh rozporoshit', i ti budyesh utishatsiya i-o, budyesh khvalitis' svyatiim izraillye- vim. utsi-doi ta bidni shukayut' vodi, ta nyema, yazik ikhnii vid pragnyennya visokh, ya, i-o, i ikh vis- lukhayu, tsi-do izrailiv, nye lishu ikh! ya riki vid- kriyu na lisikh gorakh, a dzhyeryela posyeryed dolin, obyernu ya pustyny na ozyero vodnye, a zyeumlu sukh u dzhyeryela! na pustyny dam kyedra, akat- siyu, mirta i maslinu, postavlyu ya razom v styepu kiparisa ta yavora i buka, shchob razom pobachili i znali, i pyeryesvidchilis' ta zrozumili, shcho i-o ruka tsye zrobla, i stvoriv tsye svyati izrailiv! prinyesit' svoyu spravu, govorit' i-o, priprovad'tye myeni svoi dokazi, kazhye tsar yakoviv. khai pidiidut' i khai nam rozkazhut', shcho trapit'sya! viyasnit' spravi min- uli, shcho voni e, a mi syertsye nashye na tye pokla- dyemo i piznaemo ikhnii kinyets', abo spovistit' pro maibutne. rozkazhit' napyeryed pro maibutne, i piz- naemo mi, shcho vi tsi-do. otozh, uchnit' vi dobro chi zrobit' shcho likhye, shchob mi zdivuvalis' i raz- zom pobachili. ta vi myensh vid nichogo, i myen- shii vash chin vid marnoti, gidota, khto vas vibirae! ya z pivnochi muzha zbudiv i priishov vin, zo skhid sontsya v im'ya moe klichye, i vin budyie chav- iti knyaziv, mov tu gryazyuku, i yak ganchar glinu topchye! khto skazav tsye viddavna, shchob znali tye mi, i shchob napyeryed mi skazali: tsye pravda? ta nikhto nye skazav, i nikhto nye poviv, i nikhto nye pochuv vashikh sliv... ya pyershii skazav do sionu: otsyie, to voni! a erusalimovi dam blagovisnika. i ya divlyus', ta nikogo nyema, i nyemae mizh nimi porad- nika, shchob vidpovili, koli ikh zapitayu. tozh nish- cho vsi voni, ikhni chini marnota, vityer ta porozh- nyecha ikhni idoli!

42

otsye otrok mii, shcho ya pidpirayu iogo, mii obranyets', shcho iogo polyubila dusha moya. ya zliv svogo dukha na n'ogo, i vin pravosuddya nar- odam podast'. vin nye budyie krichati, i klikati nye budyie, i na vulitsyakh chuti nye dast' svogo golosu. vin ochyeryetini nadlomlyenoi nye dolomit', i gnota tliyuchogo nye pogasit', budyie sud vidavati za prav- doyu. nye vtomit'sya vin, i nye znyemozhyet'sya, poki prisudu nye pokladye na zyeimli, i budut' chyekati zakona iogo ostrovi. govorit' otak tsi-do, i-o, sh- cho stvoriv nyebyesa i ikh roztyagnuv, shcho zye- mlyu prostyag ta vsye tye, i vin iz nyei vikhodit', shcho narodovi na nii vin dikhannya dae, i dukha vsim tim, khto khodit' po nii. ya, i-o, poklikav tyebye v spravedlivosti, i budu mitsno trimati za ruki tyebye, i tyebye byeryegtimu, i dam ya tye- bye zapovitom narodovi, za svitlo poganam, shchob ochi vidkriti nyezryachim, shchob vivyesti v'yzayna

z v'yaznitsi, a z tyemnitsei tikh myeshkantsiv tyemyravyi! ya i-o', otsye imyennya moe, i inshomu slavi svoei nye dam, ni khvali sveyei bozhkam. ryechi davnii priishli os', novi zh ya povim, dam pochuti vam pro nikh, poki virostut'. zaspivaitye dlya i-o pisnyu novu, vid krayu zyeimli iomu khvalu! nyekhai shumit' moye, i vsye, shcho e v n'omu, ostrovi ta ikhni myeshkantsi! khai golosno klichut' pustinya i mista ii, osyeli, shcho v nikh prozhivae kyedar! khai vispivuyut' myeshkantsi skyeli, khai krichat' iz vyer-shinii girs'koi! nyekhai i-o chyet' viddadat', i na ostrovakh iogo slavu zvischayut'! i-o' viidye, yak litsar, rozbudit' zavzyattya svoe, yak voyak, pidimye vin okrik ta budy krichati, pyeryemozhye svoikh vorogiv! ya vidviku movchav, movchaznii buv ta strimuvav-sya, a tyepyer ya krichatimu, mov porodillya! budu tyazhko zidkhati i khapati povitrya! spus-toshu ya gori i pidgirkii, i vsi ikhni zillya posushu, i richki obyernu v ostrovi, i stavi povisushuyu! i ya poprovadzhu nyezryachikh dorogoyu, yakoi nye znayut', styezhkami nyeznanimi ikh povedyu, obyernu pyeryed nimi tyemnotu na svitlo, a nyerivnye v rivninu. otsye ryechi, yak i zabylyu, i ikh nye pokinu! vidstuplyat' nazad, posoromlyat'sya soromom ti, khto nadiyu skladav na bozhka, khto bov-anam kazov: vi nashi tsi-doi! pochuitye, glukhi, a nyezryachi, prozrytye, shchob bachiti! khto slippii, yak nye rab mii, a glukhii, yak posol mii, shcho ya posilayu iogo? khto slippii, yak doviryenii, i slippii, yak rab i-o? ti bachiv bagato, alye nye zbyerig, mav vukha vidkriti, alye nye pochuv. i-o' zakho-tiv buv togo radi pravdi svoei, zbil'shiv ta proslaviv zakona. alye vin narod popustoshenyii ta poplyun-drovanii; usi voni po pyecheryakh pov'yazani ta po v'yaznitsyakh pokhovani; stali voni za grabizh, i nyem-ae vizvol'nika, za zdobich, i nyemae togo, khto b skazav: povyerni! khto z vas viz'mye otsye do vukh, na maibutne pochue i poslukhae? khto yakova dav na zdobich, a izrailyu grabizhnikam? khiba zh nye i-o', shcho mi proti n'ogo grishili buli i nye khotili khoditi putyami iogo, a zakona iogo mi nye slukhali? i vin viliv na n'ogo zhar gnivu svogo ta nasillya viini, shcho palakhkotilo navkolo iogo, ta vin nye piznav, i v n'omu gorilo vono, ta nye brav vin do syertsya ts'ogo!

43

a tyepyer otak kazhye i-o', shcho stvoriv tyebye, yakovyie, i tyebye vformuvav, o izrailyu: nye biisya, bo ya tyebye vikupiv, ya poklikav im'ya tvoe, mii til'koli pyeryekhoditimyesh chyeryez vodi, ya budu z tobouy, a chyeryez richki nye zatoplyat' tyebye, koli budyesh ogon' pyeryekhoditi, nye popyechyeshya, i nye budy paliti tyebye iogo polum'ya. bo ya i-o', tsi-do tvii, svyatiiz izrailiv, tvii spasytel'! dav ya na vikup za tyebye egipta, yetiopiyyu i syevu zamist' tyebye. chyeryez tye, shcho ti stav dorogii v moikh ochakh, shanovanii stav, i ya tyebye pokokhav, to lyudyei zamist' tyebye viddam, a narodi za dushu tvoyu. nye biisya, bo ya zh iz tobouy! zo skhodu zgomadzhu nasinnya tvoe, i z zakhodu tyebye pozbirayu. skazhu pivnochii: dai, a do pivdnya: nye strimu! poprivod' ti siniv moikh zdalyeka, a dochki moi vid okrain

zyemli, i kozhnogo, khto til'ki zvyet'sya imyennym moim, i kogo ya na slavu svoyu buv stvoriv, kogo vformuvav ta kogo ya vchiniv. privyedi ti naroda sli-pogo, khoch ochi vin mae, i glukhikh, khoch vukha v nikh e! nyekhai razom zbyerut'sya vsi lyudi i narodi zgomadyat'sya: khto pomizh nimi rozkazhye pro tseye, i khto rozpovist' pro minulye? nyekhai dadut' svidkiv svoikh i opravdani budut', i khai voni chuyut' ta skazhut': tseye pravda! vi svidki moi, govorit' i-o', ta rab mii, yakogo ya vibrav, shchob piznali i myeni vi povirili, ta zrozumili, shchye tseye ya. do myenye nye zroblyeno tsi-doa, i nye budy ts'ogo po myeni! ya, ya i-o', i krim myenye nyemae spasytelya! ya rozkazav, i spomig, i zvistiv, i tsi-doa chuzhogo nyemae mizh vami, vi zh svidki moi, govorit' i-o', a ya tsi-do! i ya zdavna toi samii, i nikhto nye vryatue z moei ruki, yak shcho ya vchinyu, to khto tseye pyeryemini? tak govorit' i-o', vash vidkupityel', svyatiiz izrailiv: radi vas ya poslav u vavilon, i zganayau usikh vtikachiv, a khaldyeyv korabli ikh utikhi. ya i-o', vash svyatii, tvoryets' izrailya, tsar vash! tak govorit' i-o', shcho dorogua na mori dae, a styezhku v mogutnii vodi, shcho viprovadiv kolyensitsyu i konya, viis'ko ta silu, shcho razom lyagli i nye vstali, zotlili, yak l'on, ta pogasli... nye zgdaitye vzhye pro minulye, i pro davne nye dumaitye! os' zroblyu ya novye, tyepyer virostye. chi zh pro tseye vi nye znaetye? tyezh zrob-lyu ya dorogu v styepu, a v pustini richki. budy slaviti myenye pol'ova zvirina, shakali ta strusi, bo vodu ya dam na styepu, a v pustini richki, shchob napuvati narod mii, vibrantsya mogo. tseye narod ya sobi vformuvav, vin budy zvischati pro slavu moyu. ta myenye ti nye klikav, o yakovyie, nye zma-gavsya za myenye, izrailyu. ti myeni nye privodiv yagnyat tsilopalyen' svoikh, i svoimi zhyertvami nye shanuvav ti myenye... ya tyebye nye siluvav, shchob prinositi zhyertvu khlibun, i kadilom nye muchiv tyebye. ochyeryetu zapashnogo nye kupuvav ti za sriblo myeni, i nye napuvav ti myenye loem zhyer-tov svoikh, til'ki svoimi grikhami myenye ti turbu-vav ta svoimi provinami muchiv myenye!... ya, ya e toi, khto stirae provini tvoii radi syebye, a grikhiv tvoikh nye pam'yatae! prigadai ti myeni i sudimosya razom, rozkazhi ti myeni, shchob tobi opravdati! tvii bat'ko buv pyershiiz zgrishiv, i vidpali vid myenye tvoii posyeredniki, tomu ya pozbaviv svyashchen-stva svyashchyenikiv, i yakova dav na proklyattya, i na znelyagu izrailya!

44

a tyepyer os' poslukhai, o yakovyie, rabye mii, ta izrai-lyu, yakogo ya vibrav. tak govorit' i-o', shcho tyebye uchiniv i tyebye vformuvav vid utrobi, i tobi po-magae: nye biisya, rabye mii, yakovyie, i eshurunye, yakogo ya vibrav! bo villu ya vodu na spragnyenye, a tyekuchi potoki na sukhodil, villu dukha svogo na nasinnya tvoe, a blagoslovyennya moe na nashchad-kiv tvoikh, i budut' voni virostati, nyemov mizh travoyu, nyemov ti topoli pri vodnikh potokakh! tseye budy kazati: ya i-o, a toi zvatiymet'sya imyen-nyam yakova, inshii napishye svoeyu rukoyu: dlya i-o ya, i budy zvatisya imyennym izrailya. tak govorit'

i-o', tsar izrailiv ta vikupityel' iogo, i-o' savaot: ya pyershii, i ya ostannii, i tsi-doa nyema, okrim myenye! i khto zvyet'sya, yak ya? khai rozkazhye pro tye, i khai zvistit' tye myeni z togo chasu, koli ya zaklav u davnini narod, i khai nam rozkazhye maibutne i priidyeshne. nye biityesya ta nye lyakaityes' khiba zdavna ya nye rozpoviv buv tobi i nye zvistiv? a vi svidki moi! chi e tsi-do, okrim myenye? i skyeli nyemae, nye znayu ni zhodnoi! vsi, shcho roblyat' bovvani, marnota voni, i ikhni ulyublyentsi nye pomagayut', a svidkami togo sami: nye bachat' voni ta nye znayut', shchob zastidatis! khto tsi-doa zrobov ta idola viliv, shcho vin nye pomagae? tozh druzi iogo posoromlyeni budut' usi, maistri zh voni til'ki z lyudyei. khai voni vsi zbyerut'sya ta stanut': voni polyakayut'sya ta posoromlyat'sya razom! koval' tnye z zaliza sokiru, i v goryuchim vugilli pratsyue, i formue bozhka molotkami ta robit' iogo svoim sil'nim ramyenom, a pri tim toi golodnii i byezsilii, nye p'e vodi i muchit'sya... a tyeslya vityague shnura, viznachue shtiftom iogo, togo idola, gymblyami robit' iogo ta okryeslyue tsirkulym tsye, i robit' iogo na podobu lyudini, yak rozkishnii zrazok cholovika, shchob u domi postaviti. nastinae kyedrin vin sobi, i viz'mye graba i duba, i mitsnye sobi vikokhae mizh lisnimi deryevami, yasyen posadit', a doshchik viroshchue. i stanye lyudini otsy vsye na palivo, i viz'mye chastinu iz togo i zogriet'sya, tyezh pidpalit' v pyechi i spyechye khlib. takozh virobit' tsi-doa i iomu poklonyat'sya, idolom zrobit' iogo, i pyeryed nim na kolina vpadae. polovinu iogo vin popalit' v ogni, na polovini iogo varit' m'ysa ta ist', pyechyeny pyechye i nasichaet'sya, takozh griet'sya ta prigovoryue: yak dobre, nagrivyssa, vidchuv ya ogon'... a os-tanok iogo vin za tsi-doa vchiniv, za bovana svogo, pyeryed nim na kolina vpadae ta klanyaet'sya, iomu molit'sya i kazhye: ryatui zhye myenye, bo ti tsi-do mii! nye znayut' i nye rozumiut' voni, bo ikhni ochi zazhmuryeni, shchob nye pobachiti, i stvyerdili ikhni syertsya, shchob nye rozumiti! i nye pokladye vin do syertsya svogo, i nyemae znannya ani rozumu, shchob prokazati: polovinu iogo popaliv ya v ogni, i na vugilli iogo ya pik khlib, smazhiv m'ysa ta iv. a ryeshytu iogo za ogidu vchinyu, budu klanyatisya deryeyev'yanii kolodi? vin goduet'sya popyelom! zvyelo iogo syertsye obmanyenye, i vin nye vryatue svoei dushi, ta nye skazhye: khiba nye bryekhnya u pravitsi moii? pam'yatai pro tsye, yakove ta izrailyu, bo ti rab mii! ya tyebye vformuvav buv dlya sye-bye rabom, mii izrailyu, ti nye budyesh zabutui u myenye! provini tvoi postirav ya, mov khmaru, i nyemov mryaku grikhi tvoi, navvernissa zh do myenye, tyebye bo ya vikupiv! radiitye, nyebyesa, bo i-o' tsye zrobov; viklikuitye radisno, glibini zyeimli; vtishaityesya spivom, o gori ta lisy, ta v nim vsyakye deryevo, bo i-o' vikupiv yakova, i proslavivs' v izraili! tak govorit' i-o', tvii vidkupityel', ta toi, shcho tyebye vformuvav vid utrobi: ya, i-o', toi, khto chinit' usye: roztyagnuv ya sam nyebo ta zyeimlyu vtvyerdiv, khto pri tim buv zo mnoyu? khto oznaki lamae bryekhlivim, i robit' byezgluzdimi charivnikiv, khto z nichim mudryetsiv vidsilae, i ikhni znannya obyertae v nyerozum, khto spovnyue slovo svogo raba,

i vikonue radu svoikh poslantsiv, khto erusalimovi kazhye: ti budyesh zaslyenyi! a yudyeis'kim mistam: zabudovani budyetye vi, a ruini iogo vidbuduyu! khto glibini prokazue: visokhni, a richki tvoi ya povisushuyu, khto do kira govorit': mii pastiryu, i vsyakye moe pozhadannya vin vikonae ta erusalimovi skazhye: zbudovani budyesh! a khamravi: budyesh zakladyenii!

45

tak govorit' i-o' do svogo pomazantsya kira: ya mitsno trimayu tyebye za pravitsyu, shchob pyeryed oblichchiam tvoim povaliti narodi, i z styegon tsariv rozv'yazhu poyasi, shchob vidchiniti dvyeri pyeryed toboyu, a brami nye budut' zamikani. ya pyeryed toboyu pidu i povirivnyuyu visunyenye, dvyeri midni zlamayu i porozbivayu zalizni zasuvi. i dam tobi skarbi, shcho v tyemryavi, ta bagatstva zakhovani, shchob piznav ti, shcho ya to i-o', yakii klichye tyebye za imyennam tvoim, tsi-do izrailiv, radi raba mogo yakova i radi vibrantsya mogo izrailya, i klichu tyebye tvoim imyennam, tyebye nazivayu, khoch ti nye znaesh myenye. ya i-o', i nyema vzhye nikogo, nyema inshogo tsi-doa, krim myenye. ya tyebye pidpyerizuyu, khoch ti nye znaesh myenye, shchob diznalisya zo skhodu sontsya i z zakhodu, shcho krim myenye nyemae nichogo; ya i-o', i nyema vzhye nikogo, ya, shcho svitlo formuyu ta tyemnist' tvoryu, chinyu mir i nyedolyu tvoryu, ya i-o', yakii robit' tsye vsye! spustit' rosu zgori, nyebyesa, a iz khmar khai splyive spravyedlivst! khai zyeimlya vidkrivaet'sya, i khai porodit' spasinnya ta pravdu, khai razom rostut'! ya, i-o', tsye vchiniv! gorye tomu, khto z tvortsyem svoim svarit'sya, chyeryepok iz zyeimnikh chyeryepkiv! chi glina povist' gancharyevi svoemu: shcho robish? a dilo iogo: ti byez ruk! gorye tomu, khto pyatkae bat'kovi: poshcho ti plodish? a zhints: poshcho ti rodish? tak govorit' i-o', svyati izrailiv, i toi, khto iogo vformuvav: pitaitye myenye pro maibutne, a dolyu siniv moikh i chin moikh ruk pozostavtye myeni! ya zyeimlyu vchiniv i stvoriv lyudinu na nii, nyebyesa ya rukami svoimi prostyag i pro ikhni zori zvyeliv. ya zbudiv iogo v pravdi, i zrivnyayu iomu vsi dorogi. vin misto moe pobudue i vidpustit' v'ignantsiv moikh nye za vikup i nye za darunka, govorit' i-o' savaot. tak govorit' i-o': pratsya egiptu i torgivlya yetiopii ta visoki syevaityani pyeryeidut' do tyebye ta budut' tvoi. pidut' voni za toboyu, u kaidanakh pyeryeidut', i budut' v'klonyatis' tobi ta blagati tyebye: til'ki v tyebye e tsi-do, i nyema bil'sh, nyema inshogo tsi-doa! spravdi ti tsi-do taemnichii, tsi-do izrailiv, spasytel'! vsi voni zasomorlyat'sya i znyiakoviyut', maistri idoliv pidut' u soromi razom, izrail' zhye budye spasyeni vid i-o vichnim spasinnym: nye budetye vi zasomorleni ani znyeslavleni azh na vichni viki! bo tak promovlyae i-o', tvoryets' nyeba. vin toi tsi-do, shcho zyeimlyu vformuvav ta ii vchiniv, i mitsno postaviv ii; nye yak porozhnyechu ii stvoriv, na prozhivannya na nii vin ii vformuvav. ya i-o', i nyema bil'she inshogo tsi-doa! ya nye govori v ukritti, na tyemnomu misti zyeimli. ya nye govori do nasinnya yakova: shukaetye darmo myenye!

ya i-o', govoryu spravyedlivist', zvischayu pravdivye! zbyerit'sya i priidit', nabliz'tyesya razom, uryatovani vsi iz pogani! nye znae nichogo, til'ki dyeryevo nosit', bovvana svogo, ta shcho molit'sya tsi-dooi, yakii nye pomozhye. rozkazhit' ta nabliz'tye, i khai razom naradyat'sya: khto rozpoviv tsye viddavna, iz davnikh chasiv tsye zvisliv? chi zh nye ya, vash i-o'? bozh nyemae vzhye tsi-doa, krim myenye, okrim myenye nyema tsi-doa pravdyednogo ta spasilyelya! zvyernit'sya do myenye i spasyetysya, vsi kintsi zyeimli, bo ya tsi-doa, i nyema bil'shye inshogo tsi-doa! ya soboyu samim prislyagav, spravyedlivist' iz ust moikh viishla, tye slovo, yakye nye povyernyet'sya: usyakye kolino vklonyatisya budye myeni, usyakii yazyk prisyagnye i myeni skazhye: til'ki v i-o pravda ta sila! priidut' do n'ogo ta zasoromlyat'sya vsi, shcho na n'ogo zapalyuyut'sya. chyeryez i-o uspravyedlivlyat'sya, i budye proslavlyenye vsyakye nasinnya izrailiya!

46

byel upav na kolina, zignuvsva nyevo, stali idoli ikhni dlya zvirini i khudobi. tye, shcho kolis' vi nosili, nakladenyne, mov toi tyagar na khudobu pomuchyenu. zignulisya i razom upali voni na kolina; nye mogli vryatuvati tyagara, i sami do polonu pishli... pochuitye myenye, domye yakoviv, ta vyves' zalishku domu izrail'yevogo, yakikh vid zhivota ya pidnyav, nosiv vid utrobi, i ya budu toi samii do starosti vashoi, i do sivini vas nositimu, ya vchiniv, i ya budu nositi, i ya dvigatimu i poryatuyu! do kogo myenye vi vpodobitye ta pririvnyaetye, do kogo podibnim myenye vi uchinitye, shchob skhozhomu buti? ti, shcho zoloto siplyut' z kisi, sriblo zh vazhat' vagoyu, vinaimlyuyut' zolotarya, shchob iz togo im tsi-doa zrobit, i pyeryed nim voni padayut' ta poklonyayut'sya, nosyat' iogo na plyechi, pidiimayut' iogo, i stavlyat' iogo na misti iogo. i stoit', i z mistysya svogo vin nye rukhaet'sya; koli zh khto do n'ogo krichit', to vin nye vidpovist', i nye vryatue iogo vid nyedoli. pam'yataitye pro tsye ta zmuzhniitye, viz'mit' tsye na rozum, provinniki! pam'yataitye pro davne, vidvichnye, bo ya tsi-doa, i nyemae bil'sh tsi-doa, i nikogo, yak ya, shcho zvischayu kinyets' vid pochatku, i napyeryed shcho nye stalosya shchye, i shcho govoryu: mii zamir vidbudyet'sya, i vsyakye zhadannya svoe ya vchinyu, shcho khizhogo ptakha zo skhodu priklikuyu, z krayu daleykogo muzha svoei poradi! tak, ya skazav tye i sprovadzhu, shcho ya zadumav buv tye zrobyu! pochuitye myenye, tyverdosyerdist', daleyki vid spravyedlivosti! ya svoyu spravyedlivist' nabliziv, vona nyedaleyko, a spasinnya moe nye pripiznit'sya, i dam na sioni spasinnya, dam izrail'yevi svoyu vyelich!

47

ziidi i syad' u porokh, o divo, dochko vavilonu! syad' na zymlyu, byez tronu, o dochko khaldyeiv! bo klikati bil'shye nye budut' na tyebye: tyenditna ta vipyeshchyena! viz'mi zhorna i muki namyeli, na-

mitku svoyu vidkhili, zakachai no podolka ta styegna vidkrii, i bryedi chyeryez riki, i budye tvii sorom vidkritii, i stid tvii pokazhyet'sya! ya pomstu vchinyu, i nye budu shchaditi lyudini! nash vidkupityel', i-o' savaot iomu imyennya, svyati i izrailiv. sidi movchki i vviiidi do tyemnoti, o dochko khaldyeiv, bo klikati bil'shye nye budut' tyebye: pani tsarstvi! rozlyutivsva ya na narod svii, zbyezchystiv spadshchinu svoeyu, ta i viddav ikh u ruku tvoyu. ti nye viyavila milosyerdya do nikh: ti nad startsyem uchynila yarmo svoe duzhye tyazhkim, ta i skazala: naviki ya panyeyu budu! i do syertsya sobi nye vyzala tikh ryecheyi, nye podumala pro svii kinyets'... a tyepyer tsye poslukhai, rozpyeshchyena, shcho byezpyechno sidish, shcho govorish u syertsii svoim: ya, i bil'shye nikhto! nye budu siditi vdovoyu, i nye znatimu strati dityei! ta priidut' na tyebye nyespodivano tye i tye v odin dyen', strata dityei ta vdivstvo, voni v povnii miri na tyebye spadut' pri usii mnogoti tvoikh chariv, pri sili vyelikii tvoikh zaklinan'!... ti zh bo nadiyu skladala na vizual'nii-ra-truditisyabu svoyu, govoryla: nikhto nye pobachit' myenye! zvyela tyebye mudrist' tvoya ta znannya tvoe, i skazala ti v syertsii svoim: ya, i bil'shye nikhto! i priidye na tyebye likhye, shcho vidvorozhiti iogo ti nye zmozhyesh, i na tyebye nyeshchastya vpadye, shcho nye zmozhyesh iogo okupiti, i priidye na tyebye raptovno spustoshyennya, pro yakye ti nye znaesh... stavai zhye z svoimi zaklyattymi ta z byezlichchyu chariv svoikh, yakimi ti muchilasya vid yunatstva svogo, mozhye zmozhyesh ti dopomogi, mozhye ti nastrakhaesh! zmuchilas' ti vid vyelikoi kil'kosti rad svoikh, khai zhye stanut' i khai dopomozhut' tobi ti, khto nyebob rozrizue, khto do zir pridivlyat'sya, khto provishchue kozhnogo misyat'sya, shcho mae na tyebye priiti! os' stali voni, mov soloma: ogon' ikh popalit', nye vryatuyut' svoei dushi z ruki polum'ya, tsye nye zhar, shchob pogriti syebye, ani polum'ya, shchob siditi bilya n'ogo... takimi tobi stanut' ti, shcho spivpratsyuvata ti z nimi, vorozhbiti tvoi vid yunatstva tvogo, kozhyen budye bluditi na svii bik, nyemae nikogo, khto b tyebye vryatuvav!

48

poslukhaitye tsye, domye yakoviv, shcho zvyetyes' imyennyam izrail'yevim, i shcho viishli iz yudinikh vod, shcho klyanyetyesya imyennyam i-o ta tsi-doa izrailya zgaudyetye, khoch nye v pravdi ta nye v spravyedlivosti! bo vid mista svyatogo voni prozivayut'sya ta na tsi-doa izrail'yevogo spirayut'sya, iomu imyennya i-o' savaot! ya viddavna zvischav pro minulye, iz ust moikh viishlo vono i rozpoviv ya pro n'ogo, raptovno zrobit, i priishlo. tomu, shcho ya znau, shcho vpyertii ti e, tvoya zh shiya to m'yazi zalizni, a cholo tvoe midyanye, to zvischav ya viddavna tobi, ishchye poki priishlo, rozpoviv ya tobi, shchob ti nye govoriv: mii bozhok tsye zrobit, a pro tsye nakazav mii bovan na mii idol. ti chuv, pyeryeglyan' usye tsye; i vi khiba nye viznaetye ts'ogo? tyepyer rozpoviv ya tobi novini i taemnitisi, yakikh ti nye znau. tyepyer voni stvoryeni, a nye viddavna, a pyeryed tsim dnyem ti nye chuv buv pro nikh, shchob nye skazati: otsye ya ikh znau. ta nye chuv ti

i nye znay, i viddavna ti nye vidkrivav svogo vukha, bo ya znay, shcho napyevno ti zradish, i zvano tyebye vid utrobi: pyeryevyerten'. radi imyennya svogo ya spinyayu svii gniv, i radi slavi svoei ya strimuyusya proti tyebye, shchob nye znishchiti tyebye. otsye pyeryetopiv ya tyebye, alye nye yak tye sriblo, u gorni nyedoli tyebye doslidiv. radi syebye, radi syebye roblyu, bo yak budye zbyezchyeschyenye imyennya moe? a inshomu slavi svoei nye dam. pochui myenye, yakove ya izrailyu, mii poklikanii: tsye ya, ya pyerashii, takozh ya ostannii! tyezh ryuka moya zymlyu zaklala, i nyebo napnula pravitsya moya, ya zaklichu do nikh i voni stanut' razom. zbyerit'sya vi vsi ta i poslukhaiyte: khto syeryed vas rozpoviv buv pro tye? kogo i-o' lyubit', vchinit' volyu iogo v vaviloni, ramyeno zh iogo na khaldeyakh. ya, ya gov-oriv i poklikav iogo, sprovadiv iogo, i vin na dorozhi svoii budye mati povodzhyennya. nabliz'tyes' do myenye, poslukhaiyte tsye: spokonviku ya nye gov-oriv potaemno; vid chasu, yak diyalos' tsye, ya buv tam. a tyepper poslav myenye i-o' tsi-do ta iogo dukh. tak govorit' i-o', tvii vidkupityel', svyati izrailiv: ya i-o', tsi-do tvii, shcho navchae tyebye pro korisnye, shcho provadit' tyebye po dorozhi, yakoyu ti maesh khoditi. o, koli b ti prislukhuvasya do moikh zapovidyei, to buv bi tvii spokii, yak richka, a tvoya spravvedlivist', nyemov mors'ki khvili! a nasinnya tvogo bulo b, yak pisku, a nashchadkiv tvogo zhivota nyemov zryernyat iogo, i vityatye i vigublyenye nye bulo b tvoe imyennya iz-pyeryed oblichcha mogo! virushit' iz vavilonu, vtyechit' vid khaldeyiv, radisnim spivom zvistit', otsye rozgolosit', azh do krayu zymli roznyesit' tsye, skazhit': i-o' vikupiv raba svogo yakova! i spragi nye znali voni na pustinyakh, yakimi provadiv vin ikh: vodu z skyeli pustiv im, vin skyelyu rozbiv i voda potyekla! dlya byezbozhnikh spokoyu nyemae, govorit' i-o'.

49

pochuitye myenye, ostrovi, i narodi zdalyeka, vvazhaiyte: i-o' iz utrobi poklikav myenye, moe imyennya zgdav z nutra nyen'ki moei. i moi usta vchiniv vin, yak toi gostrii myech, zakhovav myenye v tini svoei ruki, i myenye vchiniv za dobrinu strilu, v svoim sagaidatsi zakhovav vin myenye. i do myenye proric: ti rab mii, izrailyu, yakim ya proslavlyus' i ya vidpoviv: nadaryemno trudivs' ya, na porozhnyechu i marnotu zuzhiv svoyu silu: spravdi zh z i-o pravo moe, i nagoroda moya z moim tsi-doom. tyepper zhye promoviv i-o', shcho myenye vformuvav sobi vid zhivota za raba, shchob navyernuti sobi yakova, i shchob izrail' dlya n'ogo buv zibranii. i buv ya shanovanii v ochakh i-o, a mii tsi-do stavsysa mitsysu moeyu. i vin skazav: togo malo, shchob buv ti myeni za raba, shchob vidnoviti plyemyena yakova, shchob vyernuti vryatovanikh izrailya, alye ya vchinyu tyebye svitlom narodiv, shchob buv ti spasinnyam moim azh do krayu zymli! tak govorit' i-o', vidkupityel' izrailiv, svyati iogo, do pogordzhenogo na dushi, do obridzhenogo vid lyudyei, do raba tikh volodariv: pobachat' tsari, i knyazi povstayut', i poklonyat'sya radi i-o, shcho

virnii, radi svyatogo izrail'yevogo, shcho vibrav tyebye. tak govorit' i-o': za chasu vpodobannya ya vidpoviv tobi, v dyen' spasinnya tobi dopomig, i styeryegtimu tyebye, i dam ya tyebye zapovitom narodovi, shchob krai obnoviti, shchob podiliti spadki spustoshyeni, shchob v'yaznam skazati: vikhod'tye, a tim, khto v tyemnoti: z'yavit'sya! pri dorogakh voni budut' pastysya, i po vsikh lisikh gorb-ovinah ikhni pasovis'ka. nye budut' golodni voni, ani spragnyeni, i nye vdarit' ikh spyeka, ni sontsye, bo toi, khto ikh milue, ikh poprovadit' i do vodnikh dzhyeryel povyedye ikh. i vchinyu ya vsi gori svoi za dorogu, i pidimut'sya biti shlyakhi moi. os' tsi zdalyeka priidut', a tsi os' iz pivnochii z zakhodu, a tsi z krayu sinim. radiiye, nyebyesa, zvyesyelisa ti, zymlye, vi zh, gori, vtishaiytesya spivom, bo i-o' zvyesyelim svii narod, i zmiluvavsya nad svoimi utsi-doi! i skazav buv sion: i-o' kinuv myenye, i i-o' mii pro myenye zabuv... chi zh zhinka zabudye svoe nyemovlya, shchob nye pozhaliti ii sina utrobi svoei? ta koli b voni pozabuvali, to ya nye zabudu pro tyebye! otozh na dolonyakh svoikh tyebye viriz'viv ya, tvoi muri pozavsvidi pyeryedo mnoyu. sinovye tvoi pospishat'sya do tyebye, a ti, khto ruine tyebye i ti, khto nishchit' tyebye, povidkhyat' vid tyebye. zdiami svoi ochi navkolo i pobach: vsi voni pobziralisya i idut' os' do tyebye! yak zhivii ya, govorit' i-o': usikh ikh, yak ozdobu, zodyagnyesht, ta pidv'yazhyeshsya nimi, nyemov naryechyena. bo ruini tvoi ta pustini tvoi, i zruinovanii kraii tvii tyepper spravdi stanut' tisinimi dlya myeshkansiv, i budut' viddalyeni ti, khto tyebye ruinuav. ishchye do vukh tvoikh skazhut' sinovye siritstva tvogo: tisyne myeni mistsye otsye, posun'sya dlya myenye, i ya syadu! i ti skazhyesh u syertsii svoimi: khto myeni ikh zrodiv, yak bula osirochyena ya ta samitna, bula vignana ta zabludila? i khto vikhovav ikh? ya zostalas' sama, a tsi, zvidki voni? tak skazav i-o' tsi-do: os' ya pidiimu svoyu ruku do lyudiv, i pidnyesu do narodiv prapora svogo, i poznosyat' siniv tvoikh v pazusi, a dochok tvoikh poprinosyat' na plyechakh. i budut' tsari za tvoikh vikhovatyeliv, a ikhni tsaritsi za nyan'ok tvoikh. litsyem do zymli voni budut' vklonyatis' tobi ta lizatimut' pil tvoikh nig, i ti piznaesh, shcho ya to i-o', shcho nye posoromlyat'sya ti, khto na myenye nadiet'sya! chi zh vid sil'nogo budye vidnyata zdobich, i chi nagrabovanye gval'tivnikom uryatovanye budye? bo i-o' kazhye tak: polonyeni vidibrani budut' vid sil'nogo, i vryatovana budye zdobich nasil'nika, i ya stanu na pryu iz tvoimi supyeryechnikami, siniv zhye tvoikh ya spasu. i ya zmusnu tvoikh knobityeliv isti tilo svoje, i voni povpivayut'sya vlasnoyu krovyu, nyemov bi vinom molodim... i piznae todi kzhynne tilo, shcho ya to i-o', tvii spasityel' ta tvii vidkupityel', potuzhniy yakoviv!

50

tak govorit' i-o': dye vashoi matyeri list rozvodovii, z yakim ya ii vidpustiv? abo khto e z moikh borguval'nikiv, yakomu ya vas buv prodav? tozh za vashi provini vi prodani, i za vashi grikki vasha

mati vidpushchyena. chomu to nikogo nyemae, koli ya prikhozdu, i nye vidpovidae nikhto, koli klichu? chi rukha moya spravdi korotkoy stala, shchob vikuplyati, i khiba ryatuvati nyema v myeni sili? tazh dokorom svoim ya visushuyu morye, obyertayu riki v pustyniu, ikhnya riba gnie byez vodi i umirae iz pragnyennya! nyebyesa zodyagayu ya v tyemryavu, i pokrittyam ikhnim vyeryetu chinyu. i-o' tsi-do myeni dav movu vpravnu, shchob umiti zmitsniti slovom zmuchenogo, vin shchoranok probudzhue, zbudzhuie vukho myeni, shchob slukhati, mov uchni. i-o' tsi-do vidkriv vukho myeni, i ya nye stav nyeslukhnyanim, nazad nye vidstupiv. pidstaviv ya spinu svoyu tim, khto b'e, a shchoki svoi shchipacham, oblichchya svogo nye skhovav vid gan'bi i plyuvannya. alye i-o' tsi-do dopomozhye myeni, tomu nye soromlyusa ya, tomu ya zrovib buv oblichchya svoe, nyemov kryemin', i znayu, shcho nye budu zastidzhenyi ya. bliz'ko toi, khto myenye vspravyedlivlyue, khto zh stanye zo mnoyo na pryu? stan'mo razom, khto mii suprotivnik? khai do myenye pididiye! otozh, i-o' tsi-do dopomozhye myeni, khto zh otoi, shcho priznae myenye vinuvatim? khto mizh vami lyakaet'sya i-o i golos iogo otroka slukhae? khto khodit' u tyemryavi, svitla zh nyemae iomu, khai nadiet'sya vin na i-o im'ya, i khai na tsi-doa svogo opiraet'sya! tozh usi, shcho ogon' vi zapalyuetye, shcho ogyennymi strilami vi pouzbroyuvani, khodit' u zhari svogo ognyu ta v strilakh ogyennikh, yaki rozpalili! z moei ruki ot-sye stanet'sya vami, i vi budyetye v mukakh lyezhati!

51

pochuities myenye, khto zhyeniet'sya za pravdoyu, khto poshukue i-o! poglyan'tye na skyelyu, z yakoi vi vityesani, i na kamenolomnyu, z yakoi vi vidovbani. glyan'tye na avraama, bat'ka svogo, ta na sarru, shcho vas porodila, bo til'ki odnogo iogo ya poklikav, alye blagosloviv buv iogo ta rozmnozhyv iogo. bo siona i-o' potishae, vsi ruini iogo potishae, i obyertae pustini iogo na yedyn, iogo zh styep na i-o sadok! probuvatimut' v n'omu utikha ta radist', khvala i pispnospivi. poslukhai myenye, mii narodye, i viz'mi do vukh, ti plyemkeni moe, bo viidye vid myenye zakon, a svoe pravosuddya postavlyu za svitlo narodam! bliz'ka pravda moya: viidye spasinnya moe, a ramyena moi budut' sud vidavati narodam. ostrovi budut' mati nadiyi na myenye i spodivannya svoi pokladut' na ramyeno moe. zdiimit' svoi ochi do nyeba, i poglyan'tye na zymlyu dodolu! mo nyebo, yak dim, prodyeriet'sya, a zymlya rozpadyet'sya, mov odizh, myeshkant'si zh ii, yak ta vosh, poginut', spasinnya zh moe budyie vichnye, a pravda moya nye zlamaet'sya! pochuities myenye, znavtsi pravdi, narodye, shcho v syertsii iogo mii zakon: nye biitiesya lyuds'koi gan'bi ta ikhnikh obraz nye lyakaityes', bo potochit' ikh mil', mov odyezhu, i yak vovnu, chyerva ikh zzherye, a pravda moya budyie vichna, i spasinnya moe z rodu v ridi! zbudisya, zbudis', zodyagnisya u silu, ramyeno i-o! zbudisya, yak u davninu, yak za pokolinnya vikiv! khiba tsye nye ti ragava zrubalo, krokodila zdiravilo? khiba tsye nye ti morye visushilo, vodi byezodni

vyelikoi, shcho mors'ku glibinu vchinilo dorogoyu, shchob vikuplyeni pyeryeishli? otak vizvolentsi i-o povyernut'sya ta do sionu zo spivom uvitud', i na ikhnii golovi budyie radist' vidvichna, vyesyelist' ta vtikhu osyagnut' voni, a zhurba ta zidkhannya vtyechut' ya, ya vash toi utishityel' khto zh to ti, shcho boishysya lyudini smyertel' noi i lyuds'kogo sina, shcho do travi vin podibnii? i ti zabuvaesh pro i-o, shcho vchiniv buv tyebye, shcho napnuv nyebyesa vin ta zymlyu zaklav, i zavzhdi shchodyenno lyakaeshsya gnivu gnobityelya, shcho gotovii tyebye pogubiti. alye dye toi gnobityeliv gniv? zakutii v kaidani nye-bavom rozv'yazanii budyie, i nye pomrye vin u yami, i nye zabraknye iomu iogo khliba. bo ya i-o', tsi-do tvii, shcho zburyue morye, i ryevut' iogo khvili, i-o' savoot iomu imyennya! i kladu ya slova svoi v usta tvoi ta khovayu tyebye v tini ruk svoikh, shchob nyebo napnuti ta zymlyu zaklasti, i skazati sionovi: ti mii narod! zbudisya, zbudisya, ustan', dochko erusalimu, shcho z ruki iz i-o'oi vipila ti kyelikh gnivu iogo, chashu-kyelikha oduru vipila, vitsidila... zo vsikh tikh siniv, shcho vona porodila, nikogo nyema, khto b provadiv ii; zo vsikh tikh siniv, yakikh vikhovala, nikogo nyema, khto b pidtrimav ii... tsi dvi ryechi spitkali tyebye, alye khto pozhalie tyebye? ruina i nyedolya, i golod ta myech, khto rozvazhit' tyebye? sinovye tvoi povmlivali, lyezhali na rozv'vikh vulits', mov olyen' u tyenyetakh, povni gnivu i-o'ogo, kriku tsi-doa tvogo... tomu to poslukhai ots'ogo, utsi-doa i sp'yanila, alye nye z vina: tak govorit' i-o' tvii, i-o' i tvii tsi-do, shcho na pryu za narod svii stae: os' kye-likha oduru ya zabirayu z tvoei ruki, chashu-kyelikha gnivu mogo, bil'shye piti iogo vzhye nye budyesh! i dam ya iogo v ruku tikh, shcho gnobili tyebye, shcho voni do tvoei dushi govorili: skilis', i po tobi mi pyeryeidymo! i poklala ti spinu svoyu, nyemov zymlyu, i yak vulitsyu dlya pyeryekhozhikh...

52

zbudisya, zbudis', zodyagnisya, sionye, u silu svoyu, zodyagnisya u shchati pishnoti svoei, o erusalimye, o misto svyatyie, bo vzhye nyeobrizanii ta zanyechishchyenii bil'shye nye vviidye do tyebye! obtrusi z syebye porokh, ustan' ta sidai, erusalimye! rozv'yazhi puta shii svoei, o branko, o dochko sionu! bo i-o' kazhye tak: zadarmo buli vi poprodani, tomu budyetye vikuplyeni nye za sriblo. bo tak i-o' tsi-do promovlyae: do egiptu ziishov buv narod mii vpochatku, shchob myeshkati tam, a ashshur za nishcho iogo tsnuv. a tyeper shcho myeni tut, govorit' i-o', koli vzyatii daryemno narod mii? shaliyut' volodari ikhni, govorit' i-o', i postiiino vryes' dyen' moe imyennya znyevazhyenye... tomu moe imyennya piz-nae narod mii, tomu togo dnya vin piznae, shcho ya to otoi, shcho govorit': os' ya! yaki garni na gorakh nogi blagovisnika, shcho zvischae pro mir, shcho dobro provishchae, shcho spasinnya zvischae, shcho govorit' sionovi: tsaryue tvii tsi-dol' slukhai, tvoi storozhi znaly golos, ukupi spivayut, bo bachat' voni oko-v-oko, koli do sionu i-o' povyertaet'sya. radi-itye, spivaitye sumisno, o erusalims'ki ruini, bo naroda svogo i-o' zvyesyeliv, vikupiv erusalima! i-o' ob-

nazhiv na ochakh usikh narodiv svyatyee ramyeno svoe, i spasinnya vid nashogo tsi-doa pobachat' vsi kintsi z'yemli! ustupit'sya, vstupit'sya ta viidit' izvidti, nyechistogo nye dotorkaityesya, viidit' z syeryedini iogo, ochist'tyesya vi, shcho nositye posud i-o! bo nye v pospikhu viidyetye i nye navtyeki vi pidyetye, bo pidye i-o' pyeryed vami, za vami zh izrailiv tsi-do. os' stanye rozumnye robiti mii otrok, pidiimyet'sya i budyeh povishcheyeni, i visochyennim vin stanye! yak bagato-khto nim divuvalis', takii to buv zminyeni obraz iogo, shcho i nye buv lyudinyou, a vyglad iogo, shcho i nye buv sinom lyuds'kim! tak vin zdviue chislyennikh narodiv, tsari svoi usta zamknut' pyeryed nim, bo pobachat', pro shcho nye govoryeno im, i zrozumiut', chogo nye chuvali voni!...

53

khto nashii spasyennii tii zvisttsi poviriv, i nad kim vidkrivalos' ramyeno i-o? bo vin viris pyeryed nim, mov galuzka, i mov korin' z sukhoi z'yemli, nye mav vin prinadi i nye mav pishnoti; i mi iogo bachili, ta krasi nye bulo, shchob iogo pozhadati! vin pogordzhenii buv, iogo lyudi pokinuli, stradnik, znaiomii z khorobami, i vid yakogo oblichchya khovali, pogordzhenii, i mi nye tsinuvai iogo... napravdu zh vin nyemochi nashi uzyav i nashi boli ponis, a mi uvazhali iogo za poranyenogo, nibi tsi-do iogo vdariv porazami i muchiv... a vin buv ranyenii za nashi grikhi, za nashi provini vin muchyenii buv, kara na n'omu bula za nash mir, iogo zh ranami nas uzdorovlyeno! usi mi bludili, nyemov ti ovychki, rozporoshilis' kozhyen na vlasnu dorogu, i na n'ogo i-o' poklav grikh usikh nas! vin gnoblyenii buv ta ponizhuvanii, alye ust svoikh nye vidkrivav. yak yagna buv provadzhenyi vin na zakolyennya, i yak ovychka pyeryed strizhiyami svoimi movchit', tak i vin nye vidkrivav svoikh ust... vid utisku i sudu vin zabranii buv, i khto zbagnye iogo rid? bo z krayu zhivikh vin vidirvanii buv, za provini mogo narodu na smyert' iogo dano... i z vizual'nii-raztruditisyachintsyami viznachili iomu groba iogo, ta iogo pokhovali v bagatogo, khoch provini vin nye uchiniv, i nye bulo v iogo ustakh omani... ta zvoliv i-o', shchob pobiti iogo, shchob muki zavdano iomu. yakshcho zh dushu svoyu pokladye vin yak zhyertvu za grikh, to pobachit' nasinnya, i zhitimye dovghi dni, i zamir i-o rukoyu iogo budyeh mati povodzhennyai! vin chyeryeh muki svoei dushi budyeh bachiti plid, ta i nasitit'sya. spravyedlivii, mii otrok, opravdae piznanniam svoim bagat'okh, i ikhni grikhi ponyesye. tomu to dam udil iomu mizh vyelikimi, i z potuzhnimi budyeh diliti zdobich za tye, shcho na smyert' viddav dushu svoyu, i z vizual'nii-raztruditisyachintsyami buv porakhovanii, khoch grikh bagat'okh sam nosiv i zastupavs' za vizual'nii-raztruditisyachintsiv!

54

vyesyelisyia zh, nyeplidna, yaka nye rodila, spivannyam utishaisya i radii, shcho muk porodil'nikh nye mala, bo v pokinyenoi budyeh bil'shye siniv vid siniv

zamizhn'oi, govorit' i-o! poshir mistsye namyetu svogo, a zavisii namyetni pomyeshkan' tvoikh povityagai, nye zatrimai! svoi shnuri prodovzh, a kilochki svoi pozmitsnyai! bo pravoruch i livoruch poshirishsya ti, a nasinnya tvoe odidichat' narodi, i zasyelyat' mista opustoshenyi. nye biisya, bo soromu ti nye zaznaesh, i nye soromsya, bo nye budyesh zastidzhyena, bo pro sorom svogo yunatstva zabudyesh, a gan'bi udivstva svogo ti nye budyesh uzhye pam'yatati!... bo muzh tvii, tvoryets' tvii, i-o' savaat iomu imyennya, a tvii vikupityel' svyatii izrailiv, vin tsi-doom usiei z'yemli budyeh zvani! bo i-o' buv poklikav tyebye, yak pokinutu zhinku i zasmuchyenu dukhom, i yak zhinku yunatstva svogo, yak bula ti vidkinyena, kazhye tvii tsi-do. na khvil'ku malu ya tyebye buv pokinuv, alye z milosyerdym vyelikim tyebye pozbirayu. u zapali gnivu ya skhovav buv oblichchya svoe na khvilinu vid tyebye, ta vichnouy milistuyu zmiluyusya nad tobouy, kazhye tvii vikupityel', i-o'. bo dlya myenye otsye mov ti noevi vodi: yak ya prisnyagnuv buv, shcho noevi vodi nye priidut' uzhye nad z'yemlyeyu, tak ya prisnyagnuv, shchob na tyebye nye gnivatsya i nye kartati tyebye! bo zrushat'sya gori i kholmi zakhitayut'sya, ta milist' moye nye vidiidye vid tyebye, i zapovit' mogo miru nye zakhitaet'sya, kazhye tvii milostivyt'sya, i-o'. moye dochko utsi-doa ta buryeye gnana, nyevtishna, os' kaminnya tvoi pokladu v malakhiti, osnovi zh tvoi zakladu iz sapfiriv! i poroblyu iz rubinu karnizi tvoi, tvoi zh brami z kaminnya karbunkala, a vsyu gorozhu tvoyu z dorogogo kaminnya. vsi sini tvoi stanut' za uchniv i-o, i spokii globokii nastanye sinam tvoim! budyesh misno postavlyena pravdoyu, stan' dalyeko vid utisku, bo nye boyatimyeshsya, i vid strakhu, bo do tyebye nye zbлизit'sya vin. koli khto chiplyatisya budyeh do tyebye, to tsye nye vid myenye, khto chiplyatisya budyeh do tyebye, toi pyeryed tobouy vpadye. otozh, ya stvoriv kovalya, yakii dmye na ogon' iz vugillya, i viroblyue zbroyu svogo ryemyesla; i vigubnika tyezh ya stvoriv, yakii nishchit' tu zbroyu. zhodna zbroya, shcho zbroblena budyeh na tyebye, nye matimye uspiyku, i kozhnisin'kogo yazika, yakii stanye z tobouy do sudu, osudish. tsye spadshchina i-o rabiv, a ikhne opravdannya vid myenye, govorit' i-o!

55

o, vsi spragnyneni, idit' do vodi, a vi, shcho nye maetye sribla, idit', kupit' zhivnosti, i izhyte! i idit', byez sribla kupit' zhivnosti, i byez platni vina i moloka! nashcho budyetye vazhiti sriblo za tye, shcho nye khlib, i prat-syu vashu za tye, shcho nye sitit' poslukhaiyte pil'n myenye, i spozhivaiyte dobro, i nyekhai rozkoshue u nasiti vasha dusha! nakhlilit' svoe vukho, i do myenye priidit', poslukhaiyte, i zhitimye vasha dusha! i z ya vami skladu zapovita naviki na nyezminni davidovi milosti. otozh, iogo dav ya za svidka narodam, za provodirya ta vladiku narodam. tozh poklichyesh narod, shcho nye znaesh iogo, i toi lyud, shcho nye znae tyebye, i voni pospishat'sya do tyebye, radi i-o, tsi-doa tvogo, i radi svyatogo izrailiyevogo, shcho proslaviv tyebye. shukaiyte i-o, doki mozhna znaiti

iogo, klichyte iogo, yak vin bliz'ko! khai byezbozhnii pokinye dorogu svoyu, a krutii svoi zadumi, i khai do i-o zvyernyet'sya, i iogo vin pomilue, i do nashogo tsi-doa, bo vin probachae bagato! bo vashi dumki nye moi tsye dumki, a dorogi moi to nye vashi dorogi, govorit' i-o'. bo naskil'ki nyebo vishchye za zym-lyu, nastil'ki vishchi dorogi moi za vashi dorogi, a dumki moi za vashi dumki. bo yak doshch chi to snig skhodit' z nyeba i tudi nye vyertaet'sya, azh poki zymli nye napoit' i rodyuchoyu vchinit' ii, i nasinnya dae sivachyevi, a khlib idunovi, tak budyie i slovo moe, shcho vikhodit' iz ust moikh: porozhnim do myenye vono nye vyertaet'sya, alye zrobit', shcho ya pozhadav, i budyie mati povodzhyennya v tomu, na shcho ya iogo posilav! bo z radistyu viidyetye vi, i z mirom provadzhyeni budyetye. gori i kholmi budut' tishitsya pyeryed vami spivanniam, i vsi pol'ovi dyeryeva budut' plyeskati v dolini. na mistysye tyernini zrostye kiparis, a zamist' kropivi povavit'sya mirt. i stanye usye i-o na slavu, na vichnu oznaku, yaka nye ponishchit'sya!

56

tak govorit' i-o': byeryezhit' pravosuddya i chinit' spravyedlivist', nyezabarom bo priidye spasinnya moe, i povavit'sya pravda moye. blazhyenna lyudina, shcho robit' takye, i sin lyuds'kii, shcho mitsno trimae't'sya ts'o'go, shcho khoronit' subotu, shchob ii nye byezchystiti, ta byeryezhye svoyu ruku, shchob zhodnogo zla nye vchinit! i nyekhai nye povist' chuzhinyets', yakii priluchiv'sya do i-o, kazhuchi: naspravdi myenye viddiliv vid narodu svogo i-o', i skopyets' khai nye skazhye: tazh ya sukhyye dyeryevo! bo tak kazhye i-o' pro skopstiv, shcho suboti moi byeryezhut', i vibirayut' zavgodnye myeni, i shcho trimayut'sya mitsno mogo zapovitu: ya im dam u svoim domi ta v murakh svoikh mistysye i imyennya, shcho krashchye vono za siniv ta dochok, ya dam iomu vichnye im'ya, yakye nye ponishchit'sya! a tikh chuzhintsiv, shcho pristali do i-o, shchob sluzhiti iomu ta lyubiti i-o im'ya, shchob buti iomu za ravis, usikh, khto khoronit' subotu, shchob ii nye zbyezchystiti, i tikh, shcho trimayut'sya mitsno mogo zapovitu, ikh sprovadzu na goru svyatuyu moyu ta potishu ikh v domi molitvi moei! tsilopalyennya ikhni ta ikhni zhyertvi budut' myeni do vpodobi na moim zhyertvniku, bo mii dim budyie nazvanyi domom molitvi dlya vsikh narodiv! slovo i-o tsi-doa, shcho zbiraie vigrantsiv izrailya: i shchye pozbirayu do n'ogo, do iogo zibranih! pol'ova vsya zvirino, pribud'tye spozhiti, takozh lisova vsya zvirino! iogo vartivniki vsi slipi, nye znayut' nichogo, vsi voni psi nimi, yakii gavkati nye mozhut', mri-niki, lyezhni, shcho lyublyat' drimati! i tsye psi nye-nazhyeri, shcho nye znayut' nasichyennya, i tsye pastiri ti, shcho nye vmiyut' uvazhati: usi voni khodyat' svoeyu dorogoyu, kozhyen z svogo kintsya do svoei zdobichi... priidit' no, govoryat', viz'mu ya vina, ta napoyu p'yankogo nazhluktimos', i budyie i tsyei dyen', i zavtrishnii dyen' dalyeko shchyedrishii!...

pravyednii umirae, i nyemae nikogo, khto b uzyav tsye do syertsya, i muzhi pobozhni byerut'sya zo svitu, i nyemae takogo, khto b tye zrozumiv, shcho vid zla zabirae't'sya pravyednii z svitu! vin vidkhodit' iz mirom; na lozhakh svoikh spochivayut', khto khodit' pryamoyu dorogoyu. ta nabliz'tyes' syudi, vi sini charivnitsi, nasinnya chuzholozhnikovye ta bludnitsi, nad kim rozkoshuetye vi, nad kim rozkri-vaetye rota, visovuetye yazika? khiba vi nye diti pyeryestupu, nasinnya bryekhni, vi, shcho palities' pristrastyu syered dubiv, pid dyeryevom kozhnim zyelyenim, shcho dityei nad potokami rizhyetye, pid skyel'nimi shchilinami? u gladyen'kikh kaminnyakh potoku tvii udil, voni, voni dolya tvoya! i im ti lila zhyertvu litu, khlibnu zhyertvu prinosila! chi tsim ya zaspokoeni budu? na gori na visokii ta visunyenii ti postavila lozhye svoe, i tudi ti prikhodish prinositi zhyertvi. i ti za dyerima i odvirkom kladyesh svogo pam'yatnika kul'tovogo, bo ti vidstupila pid myenye, obnazhaeshsya i vkhodish, poshiryuesh lozhye svoe, i skladaesh umovu sobi z odnim z tikh, shcho z nimi ti lyubish lyezhati, dye mistysye naglyedish. i ti do molokha z olivoyu khodish, i namnozhuesh masti svoi; i posilaesh dalyeko svoikh poslantsiv, i znizhaeshsya azh do shyelou. ti zmuchuvalas' na chislyennikh dorogakh svoikh, alye nye kazala: zrikayus'! znaishla ti ozhivlyennya sili svoei, tomu nye oslabla. i za kim pobivalasya ti ta lyakalas', shcho nyevirnoyu stala i myenye nye zgadala, nye klala na syertsia svoemu? khiba nye tomu, shcho movchav ya vid viku, to ti nye boishsya myenye? ya viyavlyu pro spravyedlivist' tvoyu ta pro vchinki tvoi, ta voni nye pomozhut' tobi! yak ti budyesh krichati, nyekhai poryatue tyebye tvoya zgraya bozhkiv. alye vityer usikh ikh rozvie, skhopit' podikh; khto zh na myenye nadiet'sya, zymlyu vspadkue i goru svyatuyu moyu odidichit' i vin kazhye: buduitye dorogu, buduitye dorogu, pochist'tye dorogu, zabyerit' pyeryeshkodi z dorogi narodu mogo! bo tak promovlyae visokii i pidnyesyenii, poviki zhivushchii, i svyatii iogo imyennya: probuvayu ya na visochini ta v svyatini, i z zlamanim ta z upokoryenim, shchob ozhivlyati dukha skromnikh, i shchob ozhivlyati syertsya zgnoblyenikh! bozh nye vichno ya budu suditis', i nye zavzhd i gnivatis' budu, bo dukh z-vid oblichchya mogo zomliv bi, ta i dushi, yakii ya vchivin. ya gni-vav'sya buv za grikh koristolubstva iogo, ta i uraziv iogo, zakhovav ya oblichchya svoe i lyutuvav, ta pishov vin, vidstupnii, dorogoyu syertsya svogo. ya bachiv dorogi iogo, i vzdorovlyu iogo, i iogo povyedu i dam potikhu dlya n'ogo i dlya tikh, shcho sumuyut' iz nim. stvoryu ya plid ust: spokii, spokii dalyekomu ta bliz'komu! govorit' i-o', i vzdorovlyu iogo. a ti nyespravyedlivi yak morye rozburkhanye, koli buti spokiiim nye mozhnye vono, i koli vodi iogo bagno i mul vikidayut'. dlya byezbozhnikh spokoyu nyemae, govorit' i-o'!

krichi na vsye gorlo, nye strimuis', svi golos povishch, mov u surmu, i ob'yavi ti narodovi moemu pro ikhnii pyeryestup, a domovi yakova ikhni grikhi! voni bo shchodyenno shukayut' myenye ta zhadayut' piznati dorogi moi, mov narod toi, shcho pravyednye chinit', i prava svogo tsi-doa nye kidae. pitayut'sya v myenye voni pro prava spravyedlivosti, zhadayut' nablizhennyya tsi-doa: nashcho mi postimo, koli ti nye bachish, muchimo dushu svoyu, ti zh nye znaesh togo? otak, u dyen' postu svogo vi chinitye volyu svoyu, i vsikh vashikh robitnikiv tisnyete! tozh na svarku ta zakolot postitye vi, ta shchob kulakom biti nakhabno... tyeper vi nye postitye tak, shchob vash golos pochutii buv na visochini! khiba zh otsye pist, shcho ya vibrav iogo, toi dyen', koli morit' lyudina dushu svoyu, svoyu golovu gnye, yak ta ochyeryetina, i styelit' vyeryetu ta popil? chi zh otsye nazivaesh ti postom ta dnyem upodobi dlya i-o? chi zh os' tsye nye toi pist, shcho ya vibrav iogo: rozv'yazati kaidani byezbozhnosti, puta yarma rozv'yazati i pustiti na volyu utisnyenikh, i vsyakye yarmo rozirvati? chi zh nye tsye, shchob vlamati golodnomu khliba svogo, a vtsi-doikh burlakiv do domu vprovaditi? shcho yak pobachish nagogo, shchob vkriti iogo, i nye skhovatisya vid svogo ridnogo? zasyae todi, mov dosvitnaya zorya, tvoe svitlo, i khutko shkiroyu rana tvoya zarostye, i tvoya spravyedlivist' khoditmye pyeryed tobyu, a slava i-o storozhyeu zadn'oyu! todi klikati budyesh i i-o' vidpovist', budyesh klikati i vin skazhye: os' ya! yakshcho viddalish z-pomizh syebye yarmo, nye budyesh pidnositi pal'tsya i kazati likhogo, i budyesh davati golodnomu khlib svi, i znyedolyenu dushu nasitish, todi to zasvitiť u tyemryavi svitlo tvoe, i tvoya tyemryava nibi yak poludyen' stanye, i budye i-o' tyebye zavzhdi provaditi, i dushu tvoyu nagodue v posukhu, kosti tvoi pozmitsnyae, i ti stanyesh, nyemov toi napoenii sad, i mov dzhyeryelo tye, shcho vodi iogo nye vsikhayut' i ruini vidvichni sini tvoi pozabudovuyut', postavish osnovi dovichni, i budut' tyebye nazivati: zamurovnyk pro-lomu, napravnik shlyakhiv dlya posyelyennya! yakshcho radi suboti ti strimaesh nogu svoyu, shchob nye chiniti svoikh zabaganok u dyen' mii svyatii, i budyesh zvati subotu priemnistyu, dnyem i-o svy-atim ta shanovanim, i ii poshanuesh, nye pidyesh svoimi dorogami, dila svogo nye shukatimyesh ta nye budyesh kazati daryemni slova, todi v i-o rozkoshuvati ti budyesh, i vin posadovit' tyebye na visotakh zyemli, ta zrobit', shcho budyesh ti spozhivati spadshchinu yakova, bat'ka tvogo, bo usta i-o skazali otsye!

oto zh bo, i-o ruka nye skorotshala, shchob nye pomagati, i iogo vukho nye stalo tyazhkim, shchob nye chuti, bo to til'ki pyeryestupi vashi viddilyuvali vas vid vashogo tsi-doa, i vashi provini khovali oblichchya iogo vid vas, shchob vin nye pochuv, bo vashi doloni zaplyamlyeni krov'yu, vashi zh pal'tsi byezzakonnnyam, usta vashi govoryat' nyepravdu,

yazik vash byel'kochye likhye! nyemae nikogo, khto b klikav na sud, i nikogo nyema, khto sudivsya b popravdi, kozhyen nadiyu kladye nye marnotu i govorit' nyepravdu, vagitnie bidoyu i porodzhue vizual'nii-ra-truditisyachin! visidzhuyut' yaitsya gadyuchi ta tchut' pavutinnyya: khto z'ist' z ikhnikh yaets', pomirae, a z rozbitogo gadinna viide... nitki ikhni nye stanut' odyezhyeyu, i virobami svoimi voni nye pokriyut'sya: ikhni dila dila krivdi, i v ikhnikh rukakh chin nasil'stva... ikhni nogi bizhat' na likhye, i spishat' prolivati nyevinnu krov, ikhni dumki dumki krivdni, ruina i pogibil' na ikhnikh dorogakh! dorogi spokoyu nye znayut', i pravosuddya nyemae na ikhnikh styezhkakh, voni pokrutili sobi svoi styezhki, i kozhyen, khto nyeyu stupae, nye znae spokoyu. tomu viddalilosya pravo vid nas, i nye syagae do nas spravyedlivist'! chyekaemo svitla, ta os' tyemnota, chyekaemo syaiva ta i u tyemnoshchakh khodimo! mi matsaemo, mov nye-vidyushchi, za stinu, navpomatski khodimo, mov ti byezoki; spotikaemosya mi opivdni, nyemov bi smyerkom, mizh zdorovimi mi, yak pomyerli!... usi mi ryevyemo, yak vyedmyedi, i mov golubi ti postino vorkochyemo, chyekaemo prava i nyemae, spasinnyya i vid nas viddalilos' vono... bo pomnozhilis' nashi pyeryestupi pyered tobyu, i svidkuyut' na nas grikhi nashi, bo z nami pyeryestupi nashi, a nashi provini mi znaemo ikh! mi zradzhuvali i govoriли nyepravdu na i-o, i povidstupali vid nashogo tsi-doa, kazali pro utisk ta vidstup, vagitnii i vidumuvati z svogo syertsya slova nyepravdivi... i pravosuddya nazad viddstupilosya, a spravyedlivist' zdalyeka stoit', bo na maidani spitkulasya istina, pravda zh nye mozhye priiti, i istina znika, a toi, khto vid vizual'nii-ra-truditisyago vidkhodit', grabovani... i tsye bachit' i-o', i likhye v iogo ochakh, shcho prava nyema! i vin bachiv, shcho nyemae nikogo, i divuvavs', shcho nyemae zastupnika... ta ramyeno iogo iomu dopomoglo, i iogo spravyedlivist' pidpyerla iogo, i vin zodyagnuv spravyedlivist', yak pantsyer, a sholoma spasinnyya na svoyu golovu, i zodyagnuv shati pomsti, yak odyag, i pokrivsya gorlivistyu, mov bi plashchey! nadoluzhit' vin gnivom svoim vorogam zgidno z uchinkami ikhnimi, svoim suprotivnim zaplatoyu, ostrovam nadoluzhit' zaplatu. i budut' boyatisya imyennyya i-o-o'go z zakhodu, a slavi iogo zo skhid sontsya, bo priidye, yak richka rvuchka, vityer i-o ii pozhyenye, i priidye vikupityel' sionovi i tim, khto vyernuvsya iz progriku v yakovi, kazhye i-o'. a ya os' iz nimi umova moya, govorit' i-o': mii dukh, yakii na tobi, ta slova moi, shcho poklav ya do ust tvoikh, nye ustuplyat' voni z tvoikh ust, i z ust nashchadkiv tvoikh, i z ust nashchadkiv potomstva tvogo, govorit' i-o', vidtyeper i azh naviki!

ustavai, svitisya, erusalimye, bo priishlo tvoe svitlo, a slava i-o nad tobyu zasyala! bo tyemryava zymelyu vkriave, a morok narodi, ta syae i-o' nad tobyu, i slava iogo nad tobyu z'yavlyayet'sya! i pidut' narodi za svitlom tvoim, a tsari za yasnistyu syaiva tvogo. zdiimi svoi ochi navkolo i pobach: usi voni zi-

brani, i do tyebye idut'; sini tvoi idut' izdalyeka, a dochok tvoikh na rukakh on yesut! pobachish todi i roz'yasnishya ti, spolkhnayet'sya i poshirshae syert-sye tvoe, bo zvyernyet'sya mors'kye bagatstvo do tyebye, i priidye do tyebye bagatstvo narodiv! byezlich vyerbyudyiv zakrie tyebye, molodi ti vyerbyudyi z midiyanu i yefi, usi voni priidut' iz shyevi, nositimut' zoloto i ladan ta khvali i-o zvishchatimut'. vsi otari kyedars'ki zbyerut'sya do tyebye, barani nyevaiois'ki posluzhat' tobi, voni pidut' usi na mii vivtar, yak zhyertva priemna, i ya proslavlyu dim slavi svoei! khto voni, shcho lyetyat', yak ta khmara, i nyemov golubi do svoikh golubnikov? bo do myenye zbi-rayut'sya moryeplavtsi, i naipyershye plivut' korabli iz tarshishu, shchob pryvyesiti siniv tvoikh zdalyeka, z nimi ikhne sriblo ta ikhne zoloto dlya imyeni i-o, tsi-doa tvogo, i dlya svyatogo izrailya, vin bo proslavly tyebye. i muri tvoi pobudyut' chuzhintsi, a ikhni tsari tobi budut' sluzhiti, bo v zapali gnivu svogo ya buv uraziv tyebye, a v svoim upodobanni zmiluyusya nad tobouy! i budut' postiino vidkritimi bami tvoi, ani vdyen', ni vnochi nye zamknut'sya voni, shchob prinositi do tyebye bagatstvo narodiv, i ikhni tsari shchob buli priprovadzhyni. bo poginut' narod ta tye tsarstvo, shcho nye skhochut' sluzhiti tobi, i tsi narodi ponishchyni budut' zovsim! slava livans'ka pribudye do tyebye, kiparis, sosna i buk budut' razom, shchob priozdobiti mistsye svyatini moei, i mistsye nig svoikh ya poshanuyu. i zignuti priidut' do tyebye sini tvoikh krivdnikov, i klanynats' budut' do stip tvoikh nig usi nyenavisniki, i tyebye budut' klikati: misto i-o, sion svyatogo izrail'yevogo! za tye, shcho bula ti pokinuta ta osoruzhna, o dochko sionu, i chyeryez tyebye nikhto nye khodiv, to vchinyu tyebye slavozy vichnouy, radisty z rodu v rid! i budyesh ti ssati moloko iz narodiv, i grudi tsariv budyesh ssati, i piznaesh, shcho ya to i-o', tvii spasityel', a tvii vikupityel' potuzhnii yakoviv! zamist' midi vprovadzhu ya zoloto, i zamist' zaliza vprovadzhu sriblo, i zamist' dyeryeva mid', a zamist' kaminnya zalizo, i dozorom tvoim zroblyu mir, tvoimi zh nachal'nikami spravyedlivist'! v tvoim krai nye budye vzhye chutye nasillya, ruina i spustoshyennya v myezhakh tvoikh, i nazvyesh svoi muri spasinnyam, a bami svoi pokhvaloyu! udyen' sontsye nye budye tobi vzhye za svitlo, i nye budye svititi tobi misyats' za syaivo, bo budye tobi vichnim svitlom i-o', a tvii tsi-do za okrasu tvoyu! nye zaidye vzhye sontsye tvoe, i misyats' tvii vzhye nye skhovaet'sya, bo budye tobi vichnim svitlom i-o', i dni zhalobi tvoei pokinchat'sya! a narod tvii usi spravyedlivi voni, zymlyu vspadkuyut' naviki, parost' moikh sadzhantsiv, chin moikh ruk na proslavlyennya! tsyei malii stanye tisyachyeyu, i naimolodshii narodom mitsnim! ya, i-o', ts'ogo chasu otsye prispishu!

61

dukh i-o tsi-doa na myeni, bo i-o' pomazav myenye blagovistiti sumirnim, poslav myenye pryerye'yazati zlamanih syertsyem, polonyenim zvishchati svobodu, a v'yaznyam vidchiniti v'yaznitsyu, shchob progolositi rik upodobannya i-o, ta dyen' pomsti dlya nashogo tsi-doa, shchob potishiti vsikh, khto

v zhalobi, shchob radist' vchiniti sions'kim zhalobnikam, shchob zamist' popyelu dati im ozdobu, olivu radosti zamist' zhalobi, odyezhu khvali zamist' tyemnego dukha! i budut' ikh zvati dubami pravyednosti, sadzhantsyami i-o, shchob proslavlyv' i-o! i voni zabuduyut' ruini vidvichni, vidbuduyut' spustoshyennya davni i vidnovlyat' mista poruinovani, z rodu v rid popustoshyni. i vstanut' chuzhintsi ta i pastimut' vashi otari, i sini chuzhintsya budut' vam ril'nikami ta vam vinaryami! i budut' vas klikati: i-o, svyashchyniki budut' kazati na vas: slugi nashogo tsi-doa! vi budyetye isti bagatstvo narodiv, i ikhn'oyu slavozy budyetye slavitis'. za vash sorom podviinii i za gan'bu ta smutok, vash udil, tomu to posyadut' voni v svoim krai podviinye, radist' vichna im budy! bo i-o' ya, i pravosuddya kokhayu, i nyenavidzhu rozbi i krivdu, i dam im zaplatu za chin ikhnii popravdi, i z nimi skladu zapovita dovichnogo! i budye nasinnya ikhne znanye mizh lyudami, i mizh narodami ikhni nashchadki, usi, khto bachiti ikh budye, piznayut' ikh, shcho voni tye nasinnya, yakye blagosloviv buv i-o'! ya radisno budu vtishatisya i-o, nyekhai zvyesyelit'sya dusha moya tsi-doom moim, bo vin zodyagnuv myenye v shatu spasinnya, i v odyezhu pravyednosti myenye vbrav, nyemov molodomu, poklav vin na myenye vintsya, i mov molodu, priozdobiv krasoyu myenye! bo tak yak zymlyta ta vivodit' roslinnist' svoyu, i yak nasinnya svoe rodit' sad, tak i-o' tsi-do uchinit', shcho virostye pravda i khvala pyeryed usima narodami!

62

nye budu movchati ya radi sionu, i radi erusalimu nye budu spokini, azh poki nye viidye, yak syaivo, iogo spravyedlivist', a spasinnya iogo yak goryuchii svitil'nik! i pobachat' narodi tvoyu spravyedlivist', a slavu tvoyu vsi tsari, i imyennyam novim budut' zvati tyebye, shcho usta i-o dokladno oznachat' iogo. i ti stanyesh koronoyu slavi v i-o rutsi i diyadyemoyu tsarstva v doloni tsi-doa svogo! vzhye nye skazhut' na tyebye pokinuta, a na kra i tvii nye budut' kazati vzhye pustinya, bo tyebye budut' klikati v nii moya vtika, a kra i tvii zamizhnyta, bo i-o' pozhadae tyebye, i tvii kra budye vzvati za zhinku! yak yunak byerye pannu za zhinku, tak z tobouy odruzhit'sya sam budivnichii, i yak tishit'sya toi molodii naryechenyoyu, tak raditimye tsi-do tvii tobouy! na murakh tvoikh, erusalimye, ya postaviv storozhu, nikoli nye budye movchati vona tsilii dyen' ta vsyu nich. vi, khto prigadae i-o, nye zamovknit', i pyeryed nim nye vmovkaiyte, azh poki nye zmitsnit', i azh poki nye vchinit' vin erusalima za slavu svoyu na zymli! i-o' prisyagnuv buv svoeyu pravitsyeyu i potuzhnim ramyenom svoim: napravdu, nye dam uzhye zbizhzhya tvogo vorogam tvoim, i piti nye budut' chuzhintsi tvogo vinogradnogo soku, shcho ti pratsyuvav bilya n'ogo! bo ti, khto zbiraie iogo, budut' isti iogo ta i khvalitimut' i-o, i ti, khto gromadit' iogo, budut' piti iogo na podvir'kakh svyatini moei! prokhod'tye, prokhod'tye vi bramami, chist'tye dorogu narodovi! buduitye dorogu, buduitye dorogu, dorogu tu bitu, ochist'tye vid kamynya, pidiimit' nad

narodami prapora! os' zvischae i-o' azh do krayu
zyemli: rozkazhitye sions'kii dochtsi: os' prikhodit'
spasinnya tvoe, os' iz nim nagoroda iogo, i zaplata
iogo pyeryed nim! i budut' ikh zvati narodom svy-
atim, vikuplyentsyami i-o, a na tyebye zaklichut'
zhadana, nyezalishyeny misto!

63

khto tsye gryadye iz yedomu, u shatakh chyervonikh
iz botsri? khto toi pishnii v ubranni svoim, shcho
v vyelichii sili svoei vrochisto gryadye? tsye ya, sh-
cho gororit' u pravdi, shcho vladnii spasati! chogo
to chyervona odyezha tvoya, a shati tvoi yak u togo,
khto topchye v chavili? sam odin ya chavilo toptav,
i nye bulo iz narodiv zo mnoyu nikogo! i ya toptav
ikh u gnivi svoim, i chaviv ikh u lyuti svoii, i brizkav
ikh sik na odyezhu moyu, i ya poplyamiv vsi shati
svoi... bo dyen' pomsti u syertsii moim, i nadiishov
rik mogo vikuplyennya! ya divivs', alye pomichnika
nye bulo, i divuvavs', bo pidpori myeni brakuvalo,
ta ramyno moe myeni dopomoglo, a mii gniv vin
pidtrimav myenye! i toptav ya narodi u gnivi svoim,
i lamav ikh u lyuti svoii, i viliv na zye'mlyu ikhnyu
krov! budu zgaduvati laski i-o, i-o khvali za vsye tye,
shcho vchiniv nam i-o', za vyelikye dobro tye dlya
domu izrailya, shcho vchiniv vin dlya nikh u svoim
milosyerdi, i v lastsi vyelikii svoii! i skazav: voni
spravdi narod mii, sini, shcho nyeppravdi nye kazhut',
i stav vin dlya nikh za spasityelya. v usyakomu utisku
ikh'n'omu tisno bulo i iomu, i angol oblichchya iogo
ikh spasav. lyubov'yu svoeyu i svoim milosyerdyam
vin vikupiv ikh, i ikh pidnis i nosiv ikh usi dni v
davninu. ta stali voni nyeslukhnyaniimi i dukha svy-
atogo iogo zasmutili, i vin obyernuvsva na voroga
im, vin sam voyuvav proti nikh... todi to narod iogo
zgadae dni davni, moisyeya: dye toi, shcho ikh vi-
viv iz morya iz pastiryem otari svoei? dye toi, sh-
cho v n'ogo poklav svogo dukha svyatogo? shcho vin
po pravitsi moisyeya provadiv ramyno vyelichchya
svogo, shcho vin pyeryed nimi rozdiluyuv vodu, sh-
chob zrobiti sobi vichnye im'ya? shcho provadiv
byezodnyami ikh, yak konya na pustini, i voni nye
spitknulis? yak skhodit' u dolinu khudoba, tak ikh
dukh i-o vodiv do spochinku, tak i ti viv narod svii,
shchob zrobiti sobi slavno im'ya! poglyan' iz nye-
byes i pobach iz myeshkannya svyatini svoei ta slavi
svoei: dye gorlivist' tvoya ta tvoi mogutni chini? dye
vyelikye chislo milosyerdya tvogo ta laski tvoei, sh-
cho suproti myenye zatrimalsya? til'ki ti nash otyets',
bo avraam nas nye znae, a izrail' nas nye piznae! ti,
i-o, otyets' nash, vid viku im'ya tvoe: nash vikupi-
tyel'! nashcho, i-o, ti popustiv, shcho mi bludimo z
dorig tvoikh, nashcho robish tyverdim nashye syert-
sye, shchob mi nye boyalis' tyebye? vyernisya radi ra-
biv svoikh, radi plyemyen spadku svoogo! spadshch-
inu zaimav chas korotkii svyatiu tvii narod, protivniki
nashi svyatyinu tvoyu potoptali! mi stali takimi, nye-
mov bi vidviku ti nye panuvav buv nad nami, nyemov
bi nye klialosya tvoe imyennya nad nami!

64

o, koli b nyebyesa ti rozdyer i ziishov, pyeryed
oblichchyam tvoim roztopilisya b gori, yak khvorost
gorit' vid ognyu, yak kipit' ta voda na ogni, otak sh-
chob im'ya tvoe stalo vidomye tvoim vorogam, sh-
chob pyeryed oblichchyam tvoim zatryemtili narodi!
koli ti chiniv strashni ryechi, mi ikh nye chyekali,
koli b ti ziishov, to pyeryed oblichchyam tvoim roz-
topilisya b gori! i vidviku nye chuli, do ushyei nye
dokhodilo, oko nye bachilo tsi-doa, krim tyebye,
yakii bi zrobiv tak tomu, khto nadiyu na n'ogo kladye!
ti strichaesh togo, khto radie ta pravyednist' chinit',
otikh, shcho voni na dorogakh tvoikh pam'yatayut'
pro tyebye. ta rozgnivavsya ti, bo mi v tomu zgr-
ishili naviki ta nyespravyedlivimi stali! i stali vsi
mi, yak nyechestii, a vsya pravyednist' nasha nyemov
poplyamovana misyachnim odizh, i v'yanyemo vsi
mi, mov listya, a nasha provina, yak vityer, nyesye
nas... i nyemae nikogo, khto klikav bi imyennya
tvoe, khto zbudivsva b trimatisya mitsno za tyebye,
bo vid nas povskhovav ti oblichchya svoe i chyeryez
nashu vinu ti pokinuv nas niditi... tyepyer zhye, o
i-o, ti nash otyets', mi glina, a ti nash ganchar, i mi
vsi chin tvoei ruki! nye gnivaisya, i-o, sil'no, i nye
pam'yatai povskhovachno provini! tozh spoglyan', mi
narod tvii usi! svyati mista tvoi stali pustinyeyu, sion
stav pustelyeyu, styepom stav erusalim... dim svy-
atoshchi nashoi i nashoi slavi, v yakim bat'ki nashi
khvalili tyebye, pogorilishchyem stav, a vs' nashye
lyubye ruinoyu stalo... chi i na tsye shchye syebye
budyesh strimuvati, i-o? budyesh movchati, i zanadto
karati nas budyesh?

65

ya prikhilyavsva do tikh, shcho myenye nye pitali,
ya znaidyenii timi, shcho myenye nye shukali. ya
kazav: otsye ya, otsye ya! do narodu, shcho imyen-
nyam moim nye buv zvaniu. ya vyves' dyen' prostya-
gav svoi ruki do lyudu zapyeklogo, shcho vin, za
svoimi dumkami, dorogoyu khodit' nyedobroyu, do
narodu, shcho v ochi myenye prognivlyae postino,
shcho zhyertvi prinosit' v sadkakh ta shcho palit'
kadilo na tsyeglakh, shcho sidit' u grobakh ta nochue
po yamakh, ist' svininu, i v ikh'n'omu posudi yushka
nyechista, shcho gorovit': spinis', nye zblichzaisya
do myenye, bo svyatiu ya dlya tyebye! otsye dim v moii
nizdri, ogon', shcho palae vyves' dyen'! os' napisanye
pyeryed oblichchyam moim: ya nye budu movchati,
alye vidplachu, i nadoluzhu na ikh'n'omu loni! ukupi
pyeryestupi vashi i pyeryestupi vashikh bat'kiv, gov-
orit' i-o, shcho kadili na gorakh i v zvgir'yakh
myenye znyevazhali, i zaplatu im vimiryayu ya naipy-
ershye do ikh'n'ogo lonyal... tak gorovit' i-o: koli v
groni znakhodit'sya sik vinogradnii, i khtos' skazhye:
nye psui ti iogo, bo blagoslovyyennya u n'omu, otak
ya zroblu radi rabiv svoikh, shchob us'ogo nye nish-
chiti! i nasinnya ya vivyedu z yakova, a z yudi spad-
koemtsya gir moikh, i vibrantsi moi odidichat' ii, i
rabi moi zhitimut' tam. i stanye sharon pasovis'kom
otari, a dolina akhor za lizhnitsyu khudobi vyelikoi,
dlya narodu mogo, shcho shukali myenye. a vi, shcho

i-o kidaetye, zabuvaetye goru svyatu moyu, shcho stavlye gadu trapyezu, a dlya myeni vipovnyuetye zhyertvu litu, to vas vidrakhovuyu ya dlya myecha, i na kolina vpadyetye vi vsi na zariz, bo klikav ya vas, ta vi vidpovidi nye dalki, govovoriv buv, alye vi nye chuli i robili likhye v moikh ochakh, i chogo nye khotiv, vibirali sobi!... tomu i-o' tsi-do kazhye tak: os' budut' rabi moi isti, a vi budyetye goloduvati, os' budut' rabi moi piti, a vi budyetye spragnyni, os' budut' rabi moi raditi, a vi posoromlyeni budyetye... os' rabi moi budut' spivati vid radosti syertsya svogo, vi zh krichatimyetye vid syerdyechnogo bolyu, i vid skrushyennya dukha zavoditi budyetye... i vi svoe imyennya dastye na proklyattya vibrantsyam moim, i i-o' tsi-do tyebye vb'e, a rabam svoim dast' inshye imyennya, tak shcho khto na zyeimli blagoslovlyenii budye, budye poblagoslovlyenii vin virnim tsi-doom, a khto na zyeimli prisyagae, virnim tsi-doom prisyagaye, bo zabudut'sya utiski davni i zakhovani budut' voni vid ochyei moikh! bo os' ya stvoryu novye nyebo ta zyeimlyu novu, i nye zgadayut'sya ryechi kolishni, i nye priidut' na syertsye! tozh naviki radiitye ta tishyetsya tim, shcho tvoryu ya, bo os' ya stvoryu erusalima na radist', a naroda iogo na vyesyelist'! i budu ya erusalimom raditi, i vtishatisya budu narodom svoim, i nye pochuet'sya v n'omu vzhye golos plachu i golos zoiku! z ts'ogo chasu nye budye vzhye yunogo dnyami i starogo, yakii svoikh dniv nye popovnit', bo storokii pomrye yak yunak, a grishnik i v vitsi sta lit budye proklyatii! domi pobudyut', i myeshkati budut', i zasadyat' voni vinogradniki, i budut' ikhnii plid spozhivati. nye budut' voni buduvati, shchob inshii sidiv, nye budut' saditi, shchob inshii spozhiv, dni bo narodu mogo yak dni dyeryeva, i vibrantsi moi zuzhivatimut' chin svoikh ruk! k nye budut' voni pratsyuvati nadarmo, i nye budut' roditi na strakh, voni bo nasinnya, blagoslovlyenye i-o, i nashchadki ikhni z nimi. i staneyt'sya, poki poklichut', to ya vidpovim, voni budut' ishchye govorit, a ya vzhye pochuyu! vovk ta vitsya budut' pastisy razom, i lyev budye isti solomu, nyemov ta khudoba, a gadovi khlibom iogo budye porokhl!... voni nye chinitimut' zla i vigublyati nye budut' na vsii svyatii moii gori, govorit' i-o'.

66

tak govorit' i-o': nyebyesa mii pryestol, a zyeimlyu to pidnizhok dlya nig moikh: yakii zhye to khram, shcho dlya myenye zbuduetye vi, i yakye oto mist-sye iogo vidpochinku? tazh usye tsye stvorila ruka moia, i tak vsye tsye stalos', govorit' i-o'! i pri tomu divlyus' ya na vtsi-dooogo ta na rozbitom dukhom, i na tryemtyachogo nad moim slovom. inakshye khto rizhye vola odnochashno vbivae lyudinu, prinosit' u zhyertvu yagna peryelomlyue shiyu sobatsi, darunka prinosit' vzhivae svynychoi krov, skladae z kadila chastinu prigaduval'nu, odnochashno bozhka blagoslovit'... otak yak dorogi svoi voni povibirali, i do gidot tikh svoikh upodobannya chue dusha ikhnya, tak vibyeru i ya ikh na zvyedyennya, i pryedmyeta ikhn'ogo strakhu na nikh navyedu, za tye, shcho za klikav i nikhto vidpovidi nye davav,

govovoriv ya i nye chuli voni, ta chinili likhye v moikh ochakh, i vibrali tye, chogo ya nye zhadav!... poslukaitye slova i-o'ogo ti, shcho na slovo iogo tryemtyetye: kazhut' vashi brati, shcho nyenavidyat' vas, shcho vas radi imyennya mogo viganayut': khai proslavlyenii budye i-o', i mi vashu radist' pobachimo! ta budut' voni posoromlyeni! golos gomonu z mista, golos iz khramu, tsye golos i-o, shcho zaplatu dae dlya svoikh vorogiv! poki zaznala drizhannya porodu, vona porodila, i poki priishov ii bil', to sina lyegyen'ko vona privyela... khto takye koli chuv, i khto bachiv takye? chi zrodzhyena budye zyeimlyu v odin dyen', chi narodzhyenii budye narod za odnim razom? bo yak til'ki zaznala sions'ka dochka porodovi drizhannya, to siniv svoikh vzhye porodila... chi ya doprovadzhu do porodu, i nye vchinyu, shchob vona porodila? govorit' i-o'. chi ya, shcho chinyu, shchob rodila, i strimayu? kazhye vshi tsi-do. radiitye iz erusalimom i tishyetsya vsi nim, khto iogo pokokhav! vtishaityes' nim radisty vsi, shcho z-za n'ogo v zhalobi buli! shchob vi ssali i nasitilysya z pyers potikhii iogo, shchob vi ssali ta rozkoshuvali iz pyers iogo slavi! bo i-o' kazhye tak: os' kyeruyu do n'ogo ya mir, nyemov richku, i slavu narodiv, nyemov toi potik zalivnii: i vi budyetye ssati, i na rukakh vas nositimut', i bavitimut' na kolinakhl! yak kogos' iogo nyen'ka vtishae, tak vas ya potishu, i vi vtishyeni budyetye erusalimom. i pobachitye tsye, i syertsye vashye raditimye, i yak trava moloda, roztsvitut' vashi kosti! i v rabakh iogo piznana budye i-o ruka, i budye vin gnivatisya na svoikh vorogiv. bo os' priidye i-o' uv ogni, a iogo kolyesnitsi mov burya, shchob vidplatiti zharom gnivu svogo, a pogrozi svoi polum'yanim ognem! bo ognem ta myechym svoim budye suditis' i-o' z kozhnim tilom, i budye bagato pobitikh vid i-o... a ti, khto osyvachuet'sya i ochishchae syebye u pogans'kikh sadkakh, odin po odnomu, vsyeredini, idyat' m'yasu svynychaye i gidoti ta mishu, voni razom zaginut', govorit' i-o'!... i ya znayu ikhni vchinki ta ikhni dumki, i priidu, shchob zibrati vsi narodi i yaziki, i priidut' voni i moyu slavu pobachat'! i znaka na nikh pokladu, i poshlyu uryatovanikh z nikh do narodiv, u tarshish, pul, i lul, v myeshyekh i kos, u tual ta yavan, v ostrovi pryedalyeki, shcho zvistiki pro myenye nye chuli i nye bachili slavi moei, i zvistyat' moyu slavu voni mizh narodami! i voni privyedut' usikh vashikh brativ iz narodiv usikh u darunok dlya i-o na konyakh ta na kolyesnitsyakh, i na furakh ta mulakh, ta na vyerbyludakh, na goru svyatu moyu, do erusalimu, govorit' i-o', yak prinosyat' sinove izrael'yevi darunka v posudini chistii do domu i-o'ogo. i viz'mu ya iz nikh za svyashchenyikiv ta za lyevitiv, govorit' i-o'. bo yak nyebo novye ta nova ta zyeimlyu, shcho vchinyu, stanut' pyeryed oblichchiam moim, govorit' i-o', tak stoyatimut' vashi nashchadki ta vashye im'ya! i staneyt'sya, kozhnogo novomisyachchya v chasi iogo, i shchosuboti za chasu ii kozhnye tilo prikhoditimye, shchob vlyknyatisya pyeryed oblichchiam moim, govorit' i-o'. i viidut' voni ta i pobachat' ti trupi lyudyei, shcho vidpali vid myenye, bo ikhnya chyerva nye pomrye i nye pogasnye ogon' ikhnii, i stanut' voni za gidotu dlya kozhnogo tila!

slova eryemii, sina khilkiinogo, z svyashcheyenikiv, shcho v anatoti, u vyenyaminovomu krai, shcho bulo do n'ogo i-o slovo za dniv iosii, amonovogo sina, yudinogo tsarya, trinadtsyatogo roku iogo tsaryu-vannya. i bulo vono i za dniv egoyakima, sina iosiinogo, yudinogo tsarya, azh do kintsya odinadtsyatogo roku syedyekii, sina iosiinogo, yudinogo tsarya, azh do vikhdodu erusalimu na vignannya v p'yatomu misyatsi. i priishlo myeni slovo i-o, govoryachi: shchye poki tyebye vformuvav v utrobi matyernii, ya piznav buv tyebye, i shchye poki ti vshivoh iz nutra, tyebye posvyativ, dav tyebye za proroka narodam! a ya vidpoviv: o, i-o, bozhye, tazh ya promovlyati nye vmiyu, bo ya shchye yunak!... i-o' zhye myeni vidkazav: nye kazhi: ya yunak, bo ti pidyesh do vsikh, kudi til'ki poshlyu ya tyebye, i skazhyesh usye, shcho tobi nakazhu. nye lyakais' pyeryed nimi, bo ya budu z tobouy, shchob tyebye ryatuvati, govorit' i-o'! i prostyag i-o' ruku svoyu, i dotorknuvs' moikh ust ta i do myenye skazav: os' ya dav v tvoii usta slova moi! divis', ya s'ogodni priznachiv tyebye nad narodami i tsarstvami, shchob virivati ta buriti, i shchob gubiti ta ruinuvati, shchob buduvati i nasadzhuvat! i bulo myeni slovo i-o, govoryachi: shcho ti bachish, eryemie? a ya vidkazav: ya bachu migdal'yevu galuzku. i skazav myeni i-o': ti dobre bachish, bo ya pil'nyu svogo slova, shchob spravdilos' vono. i bulo myeni slovo i-o podrugye takye: shcho ti bachish? a ya vidkazav: ya bachu kipyachye gornya, a pyeryed iogo zvyernyenii z pivnochi na pivdyen'. i skazav myeni i-o': z pivnochi vidkriet'sya vizual'nii-ra-trudititsya na vsikh myeshkantsiv zyeimli. bo os' ya poklichu vsi rodini tsarstv na pivnochi, govorit' i-o', i voni poprikhodyat', i postavlyat' kozhyen svogo trona pri vkhodi do erusalims'kikh bram, i navkolo pri vsikh murakh iogo ta pri vsikh yudinikh mistakh. i budu sudititsya z nimi za vsyu ikhnyu byezbozhnist', shcho voni pokinuli myenye, i kadili inshim tsi-doam, i vklonyalis' chinam svoikh ruk. a ti pidpyeryezhyesh styegna svoi ta i ustanyshe, i budyesh govorit' im usye, shcho ya nakazhu tobi; nye biisya pyeryed nimi, shchob ya nye zlyakav tyebye pyeryed nimi! bo ya os' s'ogodni postaviv tyebye mistom tvyerdinnim, i zaliznim stovpom, i midyanimi murami proti vsiei tsiei zyeimli, proti tsariv yudi, proti iogo knyaziv, proti iogo svyashcheyenikiv ta proti narodu tsiei zyeimli. i budut' voni voyuvati z tobouy, ta nye pyeryemozhut' tyebye, bo ya iz tobouy, govorit' i-o', shchob tyebye ryatuvati!

i bulo myeni slovo i-o, govoryachi: idi, i progolosi do vukh dochki erusalimu, govoryachi: tak govorit' i-o': ya zgadav tobi lasku yunatstva tvogo, tu lyubov, koli ti naryechyena bula ta za mnoyu khodila v pustini, v zyeimli nyezasyani. izrail' to svyatis' dlya i-o, pochatok vrozhayu iogo. vsi, shcho ili iogo, zavini, vizual'nii-ra-trudititsya priidye na nikh, govorit' i-o'. poslukhaitye slova i-o'ogo, domye yakoviv ta vsi rodi domu izrayila! tak govorit' i-o': yaku

krivdu znaishli bat'ki vashi v myeni, shcho voni vid-dalilis' vid myenye i pishli za marnotoyu, i stali marnimi? i nye spitali voni: dye i-o', shcho nas viviv iz krayu egipyets'kogo, shcho provadiv vin nas po pustini, po zyeimli styepovii, povni yam, po krayu sukhomu ta tymnomu, po krayu, shcho v n'omu nikhto nye khodiv, i shcho tam nye osilas' lyudina? i vprovadiv ya vas do rodyuchogo krayu, shchob isti plodi iogo i dobra iogo. i vi pribuli i zanyechis-tili zyeimlyu moyu, i zrobili gidotoyu spadshchinu moyu... svyashcheyeniki nye povili: dye i-o'? a ti, khto trimae zakona, myenye nye piznali, i pastiri povid-padali vid myenye, a proroki vaalom prorokovali, ta za timi pishli, khto yam nye dopomozhye... tomu to sudititsya budu shchye z vami, govorit' i-o', i z sinami siniv vashikh budu suditis'! bo pyeryeidit' ostrovi khittyeany, i pobachtye, i do kyedaru poshlit', ta priglyan'tyesya dobre i pobachtye, chi bulo tam takye, yak otseye? chi zminiv lyud tsi-doiv, khoch nye tsi-do voni? a narod mii zminiv svoyu slavu na tye, shcho nye pomagae!... zdvivuitiesya tsm, nye-byesa, i zatryemtit', i zlyakaites' nad miru, govorit' i-o'! bo dvi ryechi likhi mii narod uchyniv: pokinuli myenye, dzhyeryelo zhivoi vodi, shchob sobi podov-bati vodozbori, vodozbori polamani, shcho vodi nye trimayut'. chi izrail' mii rab? chi vin tyezh kripak, narodzhyenii vdoma? chomu zh zdobichchyu vin? na n'ogo ryevut' lyevchuki, vidayut' golos svii, i iogo krai obyernuli v pustiny, spalili mista iogo, tak shcho nyemae myeshkantsya... takozh sini myemfisa i takhpyenyesa na chyeryepi paslisya v tyebye. chi zh зробило tobi tsye nye tye, shcho pokinuv ti i-o, tsi-doa svogo, shcho provadiv tyebye po dorozhi? i tyeper shcho tobi do dorogi v egypyet? shchob piti vodu z shikhoru? i shcho tobi do dorogi v ashshur? shchob piti vodu z riki? khai karae tyebye tvoe vizual'nii-ra-trudititsya, i vidstupstva tvoii khai kartayut' tyebye, i piznai ta pobach, shcho likhye ta girkye tsye, shcho kinuv ti i-o, tsi-doa svogo, i strakhu mogo nad tobouy nyema, govorit' i-o', tsi-do savaot. bo viddavna zlamala ti, dochko sionu, yarmo svoe, pirvala svoi povorozki i skazala: nye budu sluzhiti! bo na kozh-nomu vzgir' i visokomu, i pid kozhnim zyeulenim dyeryevom ti klalas' bludnitsyeyu... a ya zh posadiv buv tyebye vinogradom dobirnim, vyves' vin nasin-nya pravdye! i yak ti zminilas' myeni na virodka vinogradu chuzhogo? tomu to khoch bi ti i pomilasya lugom, i mila bagato sobi zazhila b, protye plyamoyu budye vina tvoya pyeryed oblichchiam moim, govorit' i-o' tsi-do! yak ti zmozhyesh skazati: ya nye stala nyechistoyu, za vaalami ya nye khodila? po-divis' na dorogu svoyu, u dolini, chogo ti narobila, pustotliva vyerbylyudko, shcho krutish dorogi svoi! ti yak dika oslitsya, yaka do pustini privikla, shcho vityer vtyagae v zhadanni svoei dushi, khto zavy-ernye ii v chas ii pokhotlivosti? usi, khto shukae ii, nye pomuchat'sya, znaidut' ii v ii misyatsi! strimui nogu svoyu, shchob nye buti ii bosoyu, i vid prag-nyennya gorlo svoe. a ti kazhyesh: propalo, vzhye ni, bo ya pokokhala chuzhikh i za nimi pidu... yak dlya vizual'nii-ra-trudititsyadiya sorom, koli budye vizual'nii-ra-trudititsyavlenii, tak syebye osoromiv izrailiv dim, voni ta tsari ikhni, ikhni zvyerkhniki,

i ikhni svyashchyniki, i ikhni proroki, shcho govoryat' do dyeryeva: ti bat'ko mii, a do kamyenia: ti myenye porodiv. bo do myenye voni povynulis' plyechima, a nye oblichyamy, a za chas svogo likha govoryat': ustan' ta spasi nas! a dye zh tvoi tsi-doi, yakikh narobiv ti sobi? khai ustanut' voni, yakshcho kmozhut' spasti tyebye v chas tvogo likha, bozh v tyebye tsi-doiv, skil'ki mist tvoikh, yudo! chogo vam zo mnoy zmagatysya? usi vi vpdali pid myenye, govorit' i-o'. nadarmo ya biv siniv vashikh, nauki voni nye vzyali, a vashikh prorokiv vash myech poz'idav, nyemov lyev toi vinishchuvach! o vi, pokolinnya, pochuitye tsye slovo i-o: chi pustinyeyu buv dlya izrailya ya? chi mozhye zyeimleyu vylieko tyem-ryayiv? chomu zh kazhye narod mii: mi vil'no buyaemo, vzhye nye priidyemo do tyebye? chi panna zabudye ozdobu svoyu, naryechena pro strichki svoi? a narod mii pro myenye zabuv nyzchislyenni vzhye dni! yak ti vpravno dorogu svoyu povyela, shchob shukati kokhannya! tomu to dorogi svoi prizvichaila ti do vizual'nii-ra-truditisyachinstva, i navit' na polakh odyezhi tvoei znakhodit'sya krov dush utsi-doikh nyevinnikh, yakikh nye vizual'nii-ra-truditisyavila na vchinku garyachomu, alye ponad usim tim ti kazhyesh: nyevinna ya, iogo gniv vidvyernuvysya vid myenye napravdu... os' ya budu zmagatis' z tobou ya za tye, shcho ti kazhyesh: ya nye progrishila! nashcho tinyaeshsya ti, i minyaesh dorogu svoyu? tazh ti posoromlyena budesh egiptom, yak ti posoromlyena vid asirii! i zvidti ti viidych, zalamuyuchi svoi ruki na svoii golovi, bo povidkidav i-o' tikh, na kogo ti nadiyalasya, i nye budyesh ti mati v nikh uspikhu...

3

i bulo myeni slovo i-o, govoryachi: yak vidpustit' khto zhinku svoyu, i vona pidye vid n'ogo, ta stanye za zhinku dlya inshogo cholovika, chi vyernyet'sya shchye vin do nyei? chi zh nye stanye zovsim obyechyeshcheyenoyu otsya zhinka? ti zh pyeryelyub chinila z kokhantsyami bagat'oma, i tobi povyertatis' do myenye? govorit' i-o'. zvyedi svoi ochi na gori porozhni i divisya, dye pyeryelyubu ti nye chinila? ti dlya nikh po dorogakh sidila, nyemov toi arab na pustini, i zbyezechyestivsya krai tvoim bludom ta likhom tvoim! i doshchi buli strimuvani, i nye bulo doshchu pizn'ogo, protye mala ti cholo bludnitsi, i stratila sorom... chi zh klikati vidni ni budesh do myenye: otchye mii, ti yunatstva mogo providnik! chi vin pam'yatatimye vichno pro gniv, chi nazavzhdi iogo styeryegtimye? takye ti govorish, i byezmyezhno vizual'nii-ra-trudititsya chinish... i skazav do myenye i-o' za dniv tsarya iosii: chi ti bachiv, shcho zrobyla nyevirna dochka izrailyeva? vona khodila na kozhnu visokiu goru, i pid kozhnye zlyelentye dyeryevo, i bludodiyla tam... ya dumav: yak zrobit' vona vsye ot-sye, to do myenye povyernyet'sya; ta vona nye vyernulas', i bachila tsye syestra ii zradnitsya, yudyeya. i pobachila yudyeya, shcho za vsye tye, shcho pyeryelyub chinila nyevirna dochka izrailyeva, vidpustiv ya ii, i dav ii lista rozvodovogo. ta zradliya syestra ii, dochka yudina, nye poboyalasya i pishla, i bludlivoyu

stala i vona... i stalos' vid rozgolosu pro pyeryelyub ii, zbyezechyestila vona zyeimlyu, i pyeryelyub chinila z kaminnyata ta z dyeryevom. i takozh pri vs'omu ts'omu nye vyernulas' do myenye zradliya syestra ii, dochka yudi, usim svoim syertsyem, a til'ki vdavala, govorit' i-o'... i promoviv do myenye i-o': nyevirna dochka izrailyeva vspravedlivila dushu svoyu bil'sh vid zradlivoi dochki yudi. pidi, i progolosish slova tsi na pivnich ti i skazhyesh: vyernisya, vidstupna dochko izrailyeva! govorit' i-o'. nye zvyernu ya svogo oblichchya u gnivi na vas, bo ya milostiviy, govorit' i-o', i nye budu povik styeryegti svogo gnivu. til'ki piznai zhye provinu svoyu, bo ti proti i-o, tsi-doa svogo povstala, i grishila z chuzhimi pid dyeryevom kozhnim zlyelenim, i mogo golosu vi nye pochuli, govorit' i-o'. vyernit'sya, diti nyevirni, govorit' i-o', bo ya vam i-o, ta viz'mu vas po odnomu z mista, a z rodu po dva, i vas povyedu do sionu! i dam pastiriv vam zgidno z syertsyem svoim, i voni budut' pasti vas uminnyam ta rozumom. i budye, koli vi rozmozhytesya ta rozploditesya na zyeimli za tsikh dniv, govorit' i-o', nye skazhut' uzhye: kovchye zapovitu i-o'ogo, i vin vzhye nye priide na syertsye, i iogo pam'yatati nye budut', i bil'shye nye budye vin zrobyenii... togo chasu nazvut' erusalima: i-o pryestol, i do n'ogo, do erusalimu zgomadzhyni budut' narodi usi radi imyennya i-o'ogo, i bil'shye nye pidut' voni za vpyertistyu syertsya likhogo svogo... timi dnyami dim yudin iz domom izrailya pidut' i razom pribudut' z pivnichnogo krayu do krayu, shcho vashim bat'kam na spadok ya dav. i ya buv podumav: yak postavlyu tyebye ya posyeryed siniv i dam tobi krai pozhadanii, naikrashchu spadshchinu narodiv? i ya dumav: vi budyete zvati myenye: mii otchye, i nye vidvyernyetesya vi vid myenye. spravdi, yak zradzhue zhinka svogo cholovika, tak vi myenye zradili, domye izrailiv! kazhye i-o'. chuti golos na lisikh gorakh, plach blagal'nii siniv izrailievikh, voni bo skrivili dorogu svoyu, zabuli pro i-o, tsi-doa svogo: vyernit'sya, nyevirni sini, usi vashi vidstupstva ya vilikuyu! os' priishli mi do tyebye, bo ti i-o', tsi-do nash! spravdi, nyepravda ti pagirki, toi gomin na gorakh, spravdi, v i-o, tsi-doovi nashim, spasinnya izrailyeve! a toi sorom pozhyer pratsyu nashikh bat'kiv vid nashoi molodosti, ikhnyu khudobu dribnu i ikhnyu khudobu vyeliku, siniv ikhnikh ta ikhnikh dochok. lyezhimu mi u soromi nashomu, i nas pokrivaie tsya nasha nyeslava, bo mi progrishilisya i-o, tsi-doovi nashomu, mi i bat'ki nashi, vid nashoi molodosti i do s'ogodni, i nye slukhali golosu i-o, nashogo tsi-doa!...

4

yakshcho ti, izrailyu, vyernyeshsya, kazhye i-o', do myenye ti vyernyeshsya, i yakshcho ti vidkyniesh pyeryed oblichchya mogo gidoti svoi, to nye budesh tinyatis! i yakshcho ti prislyagnyesh yak zhivii i-o' pravdoyu i pravom ta spravedyivistyu, to budut' nim blagoslovlyatis' narodi, i khalitis' nim budut'. bo tak kazhye i-o' muzham yudi ta erusalimu: orit' sobi na tsilini, i nye siitye v tyerninu! obrizuityesya i-o, i usun'tye iz vashikh syerdets' kraini ploti, yudyei

ta myeshkantsi erusalimu, shchob nye viishla, nyemov toi ogon', moya lyutist', i budye palati vona, i nye budye komu pogasiti chyeryez zli vashi vchinki! opovistitye v yudyei ta v erusalimi zvistit' ta i skazhit': zasurmitye v surmu u krayu! krichit' guchnim golosom ta govorit': zbyerit'sya ta pidyemo do mist do tvyerdinnikh! pidiimitye prapor do sionu, pospishaitye, nye stan'tye, bo z pivnochi vizual'nii-ra-trudititsya pryvedu, i vyelikye nyeshchastya... Iyev vikhodit' iz svoei gushchavini, i toi, khto nishchit' narodi, virushae iz mistysya svogo, shchob tvii krai obyernuti na ruinu, i spustoshyeni budut' mista tvoi, tak shcho zabraknye i myeshkantsya!... otozh, opyeryezhit'sya vyvryetami, plachtye ta golosit', bo lyutist' i-o'ogo gnivu vid nas nye vidvyernyet'sya! i stanyet'sya v dyen' toi, govorit' i-o', zginye rozum tsarya i rozum knyaziv, i ostovpiyut' svyashchycheniki, a proroki zdi-vuyut'sya i skazhit': o i-o, bozhnye, spravdi obmanenyi sil'no narod tsyei ta erusalim, koli kazano: budye vam mir, a myech dotorknuvsya os' azh do dushi!... togo chasu narodovi ts'omu ta erusalimovi skazanye budye: os' vityer palkii z lisikh gir na pustini, na dorozhi dochki komu lyudu, nye na viyannya i nye na ochishchyennya vin! ta vityer sil'nishii vid ts'ogo pribudye myeni, i nad nimi ya sud prokazhu... os' vin priidye, yak khmari, i yak burya iogo kolyesnit'si, vid orliv shvidshi koni iogo: gorye nam, bo spustoshyeni budyemo mil... obmii syertsye svoe vid likhogo, o erusalimye, shchob buv ti vryatovani! azh doki v tobi probuvatimut' dumki marnoti tvoei? bo golos donosit' iz danu i zvishchae pogibil' z efryemovikh gir... prigadaitye narodam otsye, spovistit' os' pro erusalim: prikhodyat' z dalyekogo krayu iogo oblyagati, i zdiimayut' svii krik na yudeys'ki mista! yak storozha poliv, navkolo otochat' iogo, bo vin myeni buv nyeslukhnyanii, govorit' i-o! doroga tvoia i tvoii vchinki tobi tsye zro-bili, tsye likho tsye: bo girkye, bo torknulo vono azh do syertsya tvogo... oi, utrobo moyta, ti utrobo moyta, ya tryemchu! bil' syertsye stiskae myeni, i trye-pochye myeni moe syertsye!... nye mozhu movchaty, bo vchula dusha moyta golos surmi, guly viini! bida na bidu priklikaet'sya, vsya bo zyeumlye poruino-vana budye, spustoshyeni budut' znyenats'ka namyeti moi, vmit' zavisi moi... azh doki ya bachiti prapora budu, budu chuti golos surmi? tomu, shcho narod mii byezgluzdii, vin nye znae myenye: voni nyerozumni sini i nyerozvazhni voni, mudri voni, shchob chiniti likhye, ta nye vmiyut' chiniti dobra! divlyusya na zyeumlyu, azh os' porozhnyecha ta pustka, i na nyebo i nyema iogo svitla! divlyusya na gori, azh os' voni trusyat'sya, i vsi zgir'ya khitayut'sya! divlyusya, azh os' vzhye nyemae lyudini, i porozlitalos' vsye ptastvo nyebyesnye. divlyusya, azh os' krai rodyuchii pustinyeyu stav, a mista iogo znishchyeni vsi vid oblichchya i-o'ogo, vid polum'ya gnivu iogo... bo i-o' tak prorik: spustoshyennym stanye vryes' krai, ta kintsya iomu shchye nye vchinyu! i budye v zhalobi zyeumlya chyeryez tsye, i zat' marit'sya nyebo vgori, bo ya govoriv, shcho zadumav, i nye pozhaluyu, i nye vidstuplyusya vid togo... vid gurkotnyechi idztsya ta stril'tsya pobizhit' usye misto, povtikayut' v gushchavini i zlizut' na skyeli... vsi mista pok-

inuti, i nyemae nikogo, khto myeshkav bi v nikh... a ti, poruinovana, dochko sionu, shcho budyesh robiti? khoch ti zodyagaesh syebye v karmazin, khoch prikrashueshsya zolotoyu ozdoboynu, khoch ochi svoi pidmal'ovuesh farboynu, ta nadaryemno prikrashueshsya: obridili tobouy kokhantsi tvoii, na zhittya tvoe vazhat' voni! bo chuyu ya krik, nyemov porodilli, chuyu stogin, mov pyervistki, golos sions'koi dochki, vona stognye, zalomlyue ruki svoi ta golosit': oi, gorye myeni, bo popalo zhittya moe vbivnikam!...

5

pomandruitye po vulitsyakh erusalimu, i rozglyan'tyesya ta rozpiznaitye, i na maidanakh iogo poshukaitye: chi nye znaidyete tam lyudini, chi nyema tam takogo, shcho chinit' za pravom, shcho pravdi shukae, to ya im probachu! koli zh voni kazhut': yak zhivii i-o', to spravdi klyanut'sya nyeprawdoyu. khiba zh ochi tvoii nye dlya pravdi, o i-o? uraziv ti ikh, alye im nye bolit', ponishchiv ti ikh, ta vidmovilis' uzyati pouku voni, oblichchya svoi porobili vid skyeli tvyerdishimi, vidmovilisya navyernutis'! a ya dumav: tsye prosti lish lyudi, byezgluzdi, voni bo nye znayut' dorogi i-o'oi, prava tsi-doa svogo. pidu no sobi do vyl'mozhnikh i z nimi pomovlyu, bo znayut' dorogu i-o voni, pravo tsi-doa svogo, ta i voni usi razom zlamali yarmo, a shlyei pirvali! tomu lyev lisovii ikh pob'e, pogubit' ikh vovk styepovii, pantyera chigae na ikhni mista: kozhyen, khto viidye iz nikh, poshmatovanii budye, bo pomnozhlis' ikhni grikki, ikhni vidstupstva chislyennimi stali! khiba chyeryez tsye ya probachu tobi: tvoii diti myenye polishili, i prislyagayut'sya tim, khto nye tsi-do, ya ikh nagoduval, a voni chuzholozhat' i natovpom khodyat' do domu bludnit'si, volochat'sya, mov zhyeryebtsi vidgodovani: kozhyen irzhye do zhoni svogo blizhn'ogo... chi zh ots'ogo ya nye pokarayut' govorit' i-o' i khiba nad narodom, yak tsyei, nye pomstis'tsya dusha moyta? zbyerit'sya na muri iogo ta i ponishchitye, alye nye vchinyaitye kintsya im! usun'tye pidpori iogo, bo voni nye dlya i-o, bo zradzhuyuchi, myenye zradiv izrailiv dim ta dim yudin, govorit' i-o'. voni vidtsuralisya i-o ta govorili: nyemae iogo, i vizual'nii-ra-trudititsya nye priidye na nas, ni myecha, ani golodu mi nye pobachimo! a proroki poroblyat'sya vitrom, i nyemae v nikh slova i-o'ogo, otak im poroblyeno budyet! tomu virikae otak i-o' tsi-do savaat: za tye, shcho govoritye slovo takye, os' ya v usta tvoii vkladu slovo svoe za ogon', a narod tsyei do drova, i vin pozhyerye ikh! os' ya pryvedu idzalyeka naroda na vas, o domye izrailiv, kazhye i-o', tsye sil'nii narod, starodavni tsye lyud, lyud, shcho movi iogo ti nye znaesh, i nye zrozumiessh, shcho vin govoritimye. iogo sagaidak, yak vidchinyenii griib, usi khorobri voni. i vin pozhyerye tvoe zhnivo ta khliv tvii, poist' vin siniv tvoikh ta dochok tvoikh, khudobu dribnu ta khudobu vyeliky tvoyu pozhyerye, z'ist' tvogo vinogradnika i figu tvoyu, ponishchit' myechyem tvyerdinni mista tvoii, na yaki ti nadieshsya... ta i za tikh dniv, govorit' i-o', nye zrobylu ya iz vami

kintsya! i budye, yak skazhut': za shcho i-o', tsi-do nash zrobiv nam usye tsye? to ti skazhyesh do nikh: yak myenye vi pokinuli, i sluzhitye v vashomu krai tsi-doam chuzhozemnim, tak chuzhintsyam sluzhitye v budyetye v krai nye vashomu!... spovistit' v domi yakova tsye, ta ogolosit' tsye v yudyei, govorit' i-o'. pochui zhye tsye, ti narodye byezumnii i byezsyerdii, yakii mae ochi i nye bachit', mae vukha i nye chue! chi myenye vi boyatis' nye budyetye, kazhye i-o', chi tryemtit'i nye budyetye pyeryed litsym moim? myenye, shcho pisok poklav za granitsyu dlya morya, za vichnu myezhu, yakoi vono nye pyeryeidye: khoch povstanut', ta nye pyeryemozhut', i shumitimut' khvili iogo, alye nye pyerestuplyat' ii! a syertsye v naroda ts'ogo nyeslakhnyanye ta nyepokirnye, vidpali voni ta i pishli. i nye skazali voni v svoim syerts'i: biimosya zh i-o, nashogo tsi-doa, yakii dae doshch, doshch rannii ta piznii chasu iogo, styeryezhye nam ustavyeni tizhni dlya zhniv. vashi provini otsye vidkhilili, a vashi grikhi vid vas strimali tsyee dobro. bo v narodi moemu byezbozhniki e, chigayut' voni, nyemov toi ptakholov, voni sitki rozstavili, khapayut' lyudyei... yak klitka, napovnyena ptakhami, tak domi ikhni povni omani, tomu povirostali ta zbagatilis' voni! potovstili voni ta pogladshy, pyerestupayut' takozh miru vizual'nii-ra-truditisyago, spravedlivo voni nye sudili sirits'kogo sudu, i mayut' povodzhennya! i nye pomagayut' utsi-doim u ikhnii spravi. chi zh ot narodom, yak tsyei, nye pomstis'ya dusha moya? chudnye ta strashnye stalo v krai: proroki vishchuyut' nyepravdu, pri pomochi ikhnii panuyut' svyashcheniki, i narod mii otsye tak kohaet' i shcho zrobitye vi, yak kinyets' tomu priidye?

6

utikaitye, sini vyenyamina, z syeryedini erusalimu, i zasurmitye v surmu u tyekoi, i znak pidimit' na byet-gakkyeryem, bo z pivnochi grizno pidnosit'ya vizual'nii-ra-truditisyaga ta vyelikye nyeshchastya! i vikoryenyu ya sions'ku dochku, vrodliivu ta vipyeshchyenu. pastukhi poprikhodyt' do nyei z svoimi stadami, ponapinayut' namyeti navkolo pri nii, kozhyen mistsye svoe vipasatimye. prigotuitye viinu proti nyei, vstavaitye ta vdarmo opivdni! gorye nam, bo minae vzhye dyen', bo vzhye tyagnut'ya tini vyechirni! ustavaitye ta pidyemo vnochi i ponishchmo palati iii! bo tak promovlyae i-o' savaot: postinaitye dyeryeva ta vala nasiptye pri erusalimi! vin tye misto, shcho mae zruinovanye buti, v n'omu povno nasil'stva: yak vipriskue vodu svoyu dzheryelo, tak vipriskue vin svoe vizual'nii-ra-truditisyaga... nasillya i grabizh chuti v n'omu, pyeryed oblichchayam moim byezpyeryestan' khvoroba ta rana... bud' navchyeni, erusalimye, shchob dusha moya nye vidvyernulas' vid tyebye, shchob tyebye nye vchiniv ya spustoshyennam, nyezaselyenim kraem! tak govorit' i-o' savaot: pozbirayut' doryeshti ostanki izrailya, mov vinogradovi ryeshkti, prostyagni svoyu ruku, nyemov vinogradar po grona! do kogo ya budu kazati ta svidchiti budu,

i slukhatimut'? nyeobrizanye os' ikhne vukho i slukhati uvazhno nye mozhut' voni, os' slovo i-o dlya nikh stalo posmikhom voni nye zhadayut' iogo! i gnivu i-o'ogo povyen ya stav, zmuchivsyaya, iogo strimuyuchi, na vulitsi villyu iogo na dityei ta na zbir yunakiv odnochaso, bo skhoplyeni budut' cholovik iz zhinkovno, starii iz vidzhilim lita, i distanut'sya inshim domi ikhni, tyezh polya ta zhinki... bo ya ruku svoyu prostyagnu na myeshkantsiv tsei zyeimli, govorit' i-o'. bo voni vid malogo svogo i do vyelikogo, usi pozhadlivi na ziski, i vid proroka ta azh do svyashchenika roblyat' nyepravdu... i rani narodu mogo lyegkovazhno likuyut', govoryachi: mir, mir, a miru nyema! chi voni zasoramilisya, shcho gidotu robili? nye zasoramilisya ani trokhi voni i zastidatis' nye vmiyut'... tomu to vpadut' mizh upalimi v chasi, koli ikh navishchu ya, spitknut'sya, govorit' i-o'. tak govorit' i-o' na dorogakh spinit'sya ta glyan'tye, i spitaitye pro davnii styezhki, dye to do-bra doroga, to nyeyu idit', i znaidetye mir dlya svoei dushi! ta voni vidkazali: nye pidyemo! i ya storozhiv buv postaviv nad vami, govoryachi: prislukhaiytes' do golosu surmi! ta voni vidkazali: nye budym prislukhuvatis' tomu slukhaiyte, lyudi, i piznai, ti gromado, shcho stanyet'sya z nimi. poslukai, ti zyeimlye: os' ya vyeudu na narod tsyei likhye, plid ikhnikh dumok, bo do sliv moikh nye prislukhalis' voni, a zakonom moim pogordili! navishcho myeni tye kadilo, shcho z sheyvi prikhodit', zapashnii ochyeryet iz dalyekogo krayu? tsilopalyennyya vashi nye lyubi myeni, vashi zh zhyertvi myeni nye priemni! tomu to i-o' kazhye tak: os' ya dam spotikannya ots'omu narodovi, i spitknut'sya ob nikh razom vashi bat'ki ta sini, susid ta priyatyel' iogo, i zagainut' tak govorit' i-o': os' prikhodit' narod iz pivnichnogo krayu, i zbudzhuet'sya lyud vyelikii iz kintsiv zyeimli. luka ta ratishchye mitsno trimayut', zhorstoki voni i milosyerdya nye mayut', ikhnii golos, yak morye ryevye, i gartsyuyut' na konyakh voni... ushikovanii, mov cholovik toi do boyu, na tyebye, o dochko sionu! yak pochuli mi zvistku pro n'ogo, omlili nam ruki, obnyala nas trivoga ta bil', nyemov v porodilli... nye vikhod'tye na polye i nye iditye dorogoyu, bo v voroga myech ta strakhittya navkolo! dochko narodu mogo, vyeryetoyu pidpyeryezhis' ta kachaisya u popyeli! sprav zhalobu sobi, nyemov nad odnorodzhzenim, golosinnya girkye, bo priidye znyenats'ka ruinnik na nas! ya dav buv tyebye viprobouvachyem u narodi moim, za tvyerdinyu, shchob ti znav i viprobouvav ikhnyu dorogu. voni vsi vidstupniki nad vidstupnikami, chinayat' naklyepi, usi voni mid' ta zalizo, voni zgubniki!... spalilosya dukhalo, vid ognyu zniklo olivo, nadarmo staranno roztoplyuvano, bo zlikh nye viddilyeno... sriblom vidkinyenim nazvano ikh, bo i-o' ikh vidkinuv.

7

slovo, shcho bulo do eryemii vid i-o, govoryachi: stan' u brami i-o'ogo domu, i prokazhyesh tam slovo otsye ta promovish: poslukaiyte slovo i-o, vvyes' yudo, shcho khoditye bramami tsiimi vklonyatisya i-o. tak govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv: poprav-

tye dorogi svoi i svoi vchinki, i ya zroblyu, shcho vi zhitimyetye na tsim mistsi! nye nadiytyes' sobi na slova nyepravdivi, shchob kazati: khram i-o, khram i-o, khram i-o otut! bo yakshcho vi naspravdi popravitye vashi dorogi ta vashi dila, yakshcho odin odnomu budyetye spravdi chiniti spravvedlivo, nye budyetye tsnuti chuzhintsya, siroutu ta vdovu, nye budyetye liti nyevinnoi krovi na mistsi ts'omu, i za inshimi tsi-doami vslid nye pidyetye sobi na bidu, to zroblyu, shcho vi probuvatimyetye na tsim mistsi, u krayu, shcho iogo dav ya vashim bat'kam vidviku naviki! os' sobi vi nadiytyesya na slova nyepravdivi, yaki nye dopomozhut': chi vi budyetye krasti, vbivati i pyeryelyub chiniti, i prislyagati fal'shivo, i kaditi vaalovi, i khoditi za inshimi tsi-doami, yakikh vi nye znaetye, a potim vi priidyetye i stanyetye pyeryed oblichchiam moim u tsim domi, shcho zvyet'sya im'yam moim, i skazhyetye: uryatovani mi, shchob chiniti gidoti vsi tsi? chi vyertyepom rozbiinikiv stav otsyei dim, shcho im'ya moe klichet'sya v n'omu, na vashikh ochakh? i ya otsye bachu, govorit' i-o... bo pidit' no do mistysya mogo, shcho v shilo, dye ya spochatku vchiniv buv pyeryebuvannya dlya imyennya svogo, i pobachitye, shcho vchiniv ya iomu chyeryez lukavstvo mogo narodu izrail'yevogo... tyepper zhye za te, shcho vi robitye vsi otsi vchyniki, govorit' i-o, i shcho ya govori buv do vas, promovlayuchi pil'no, alye vi nye slukhali, i klikav ya vas, ta vi nye vidkazali, to zroblyu ts'omu domovi, shcho klikalos' v n'omu im'ya moe, shcho na n'ogo nadietyes' vi, i mistysy ts'omu, shcho ya dav iogo vam ta vashim bat'kam, tak samo, yak ya buv zrobiv dlya shilo, i vidkinu ya vas vid oblichchya svogo, yak vidkinuv usikh vashikh brativ, usye nasinnya efryemove!... a ti nye molis' za narod tsyei, i blagannya i molitvi za nikh nye zdiimai, i myenye nye prosy, bo nye vislukhayu ya tyebye! khiba ti nye bachish, shcho robyat' voni v mistakh yudinikh ta na vulitsyakh erusalimu: diti drova zbirayut', a bat'ki rozkladayut' ogon', zhinki zh misyat' tisto, shchob spyekti kalachiv tikh zhyertovnikh nyebyesni tsaritisi, i llyut' liti zhyertvi dlya inshikh tsi-doiv, na dosadu myeni... ta khiba obrazhayut' myenye, govorit' i-o? khiba nye sye-bye samikh, shchob sorom pokriv ikhni oblichchya? tomu i-o tsi-do promovlaye otak: os' llet'sya mii gniv i moya llyut' na tsye mistysy, na lyudinu i khudobu, i na pol'ovi dyeryeva ta na zymni plodi, i palatimy vin, i nye zgasnye! tak govorit' i-o savaot, tsi-do izrailiv: dodaiyte svoi tsilopal'yennya do zhyertov vashikh, i izhtye m'yasu, bo ya nye govori bat'kam vashim, i nye nakazuvav im togo dnya, yak vivodiv ikh iz krayu egipyets'kogo, pro spravi tsilopal'yennya i zhyertvi: bo lish spravu otsyu ya zvyeliv im, govoryachi: slukhaityesya mogo golosu, i ya budu vam tsi-doam, a vi budyetye narodom moim, i khodit' usieyu dorogoyu, pro yaku nakazhu vam, shchob vam bulo dobre. ta nye slukhali i nye nakhilili voni svogo vukha, a khodili za radami ta za upyertistyu syert-sya likhogo svogo, i stali do myenye plyechima, a nye oblichchiam. vid togo dnya, koli vashi bat'ki vishli z krayu egipyets'kogo, azh do dnya ts'ogo, posilav ya do vas usikh svoikh rabiv prorokiv, posilav shchod-nya pil'no. ta voni nye slukhalisy myenye, i vukha

svogo nye skhilyali, i pokazali syebye tverdoshiin-imi, vizual'nii-ra-trudititsya chinili shchye bil'sh vid bat'kiv svoikh... i ti budyesh kazati im tsi vsi slova, ta nye budut' voni tyebye slukhati, i budyesh ti klikati do nikh, ta voni tobi vidpovidi nye dadut... i skazhyesh do nikh: otsye toi narod, shcho nye slukhavsyu golosu i-o, tsi-doa svogo, i pouki nye brav, zaginula pravda, i znikla z ikhnikh ust... obstrizhi ti volossya svoe ta i vidkin', na lisikh gorakh zdiiimi zhalisni spiv, bo vidkinuv i-o i pokinuv plyem'ya svogo gniv! bo yudini sini chinyat' vizual'nii-ra-trudititsya v moikh ochakh, govorit' i-o, poklali gidoti svoi v tomu domi, shcho v nim klikalos' moe imyennya, shchob zbyezechyestiti iogo... i pobuduvali ti zhyertovni pagirki tofyeta, shcho v dolini byen-ginnoma, shchob paliti siniv svoikh ta dochok svoikh na ogni, chogo ya nye nakazuvav, i shcho na syertsye myeni nye prikhodilo... tomu to prikhodyat' os' dni, govorit' i-o, shcho nye budy vzhye klikatis' tofyet mistysye tsye chi dolina byen-ginnoma, a til'ki dolina vbivstva, i budut' khovati u tofyeti chyeryez brak mistysya na pogryeb. i stanye trup ts'ogo narodu za styervo nyebyesnomu ptastvu ta zymnii zvirini, i nye budy, khto b ikh vidstrashiv!... i spinyu v mistakh yudinikh ta na vulitsyakh erusalimu golos radisni i golos vyesyeli, golos molodogo ta golos molodoi, bo ruinoyu stanye tsyei krai!

8

togo chasu, govorit' i-o, povityaguyut' kosti tsariv yudi ta kosti iogo knyaziv, i kosti svyashchenykniv, i kosti prorokiv, i kosti myeshkantsiv erusalimu z ikhnikh grobiv, i porozkladayut' ikh pyeryed sontsyem i pyeryed misyatsyem, ta pyeryed usima nyebyesnimi svitilami, yakikh voni kokhali ta sluzhili im, i shcho ishli za nimi, i shcho zvyertalisya do nikh, i shcho vklonyalisya im. nye budut' voni zibrani i nye budut' pokhovani, gnoem stanut' voni na povyerkhni zyeimli! i smyert' budy lipsha vid zhittya dlya vsiei ryeshiti pozostalikh zo vizual'nii-ra-trudititsyago ts'ogo rodu, po vsikh tsikh mist-syakh pozostalikh, kudi ya ikh poviganyav, govorit' i-o savaot. i skazhyesh do nikh: tak govorit' i-o: khiba padayut' i nye vstayut' khiba khto vidstupit', to vzhye nye vyertaet'sya? chomu vidstupiv otsyei erusalims'kii narod usyevichnim vidstuplyen-nyam? mitsno skhopilis' voni za omanu, nye khochut' navyernuti'sya. prislukhavsyu ya i slukhav: nyepravdu govoryat', nyemae nikogo, khto b kayavs' u svoemu lukavstvi, govoryachi: shcho ya zrobiv? kozhyen z nikh obyertaet'sya do svogo bigu, mov toi kin', shcho zhyenyt'sya u bi... i vidae busyel u povitri umov-lyenii chas svii, a gorlitsya i lastivka ta zhuravyel' styeryezhut' chas prilyetu svogo, a narod mii nye znae i-o'ogo prava!... yak vi skazhyetye: mi mudryetsi, i z nami i-o zakon? os' spravdi bryekhnyye yuchinilo iogo bryekhlivye pisars'kyye pisal'tsye! zasoromlyeni tsi mudryetsi, zbyentyezhilisa i buli skhoplyeni. os' voni slovo i-o vidkinuli, shcho zh za mudrist' shchye mayut' voni? tomu ikhnikh zhinok viddam inshim, a ikhni polya zdobuvtsyam, bo voni vid malogo ta azh do vyelikogo usi viddalis' koristolyubstvu, vid pro-

roka ta azh do svyashcheyenika chinyat' nyeppravdu!... i lyegyen'ko likuyut' nyeshchastya narodu mogo, gov-oryachi: mir, mir, a miru nyema! chi voni zasoromilisy, shcho gidotu robili? ni trokhi voni nye zasoromilisy, i zastidatis' nye vmiyut', tomu to vpadut' mizh upalimi v chasi navishchyennya ikh, pytknut'sya, govorit' i-o'... zbyeru ikh doshchentyu, govorit' i-o': nye budye yagid u nikh na vinogradi, i nye budye na figovim dyeryevi fig, a ikhne listya pov'yanye, i poshlyu im takikh, shcho ikh poidyat'... poshcho mi sidimo? zbiraityes' ta pidymo v tvy-erdinni mista ta i poginyemo tam, bo i-o', tsi-do nash, uchiniv, shcho mi zginyemo, i napoiv nas vodoyu trililvoyu, bo mi i-o zgrishili... mi miru chyekali, i nyemae dobra, chasu vilikuvannya i os' zhakh! chuti firkannya konyei iogo azh vid danu, vid guku irzhan-nya iogo zhyeryebstv usya zymlya zatryemtila! i priidut' voni, i pozhyerut' usyu zymlyu ta povnyu ii, misto i tikh, khto zamyeshkue v n'omu... bo os' ya poshlyu proti vas tikh vuzhiv ta gadyuk, shcho nyemae zaklyattya na nikh, i voni vas kusatimut', kazhye i-o'! yaka moya vtikha u smutku? bolit' myeni syertsye moe... os' golosinnya dochki mogo narodu z dalyekogo krayu: chi i-o' nye v sioni? chi nye v nim iogo tsar? nascho myenye rozgnivili svoimi bovnanami, timi chuzhimi marnotami? minuli zh-niva, pokinchilosya lito, a mi nye spasenyi... cheryez nyeshchastya dochki narodu mogo znyeshchasliv-lyenii ya, i mitsno strakhittya myenye obnyalo... chi nyemae bal'zamu v gilyeadi? chi zh nyemae tam likarya? chomu nyema vilikuvannya dlya don'ki nar-odu mogo?

9

oi, koli b golova moya stala vodoyu, a oko moe za dzyeryelo s'lozi, to ya plakav bi vdyen' ta vnochi nad pobitimi don'ki narodu mogo!... oi, koli b na pustini nichlig podorozhnikh ya mav, todi b ya pokinuv naroda svogo, i pishov bi vid nikh, bo voni pyeryelyubniki vsi, zbori zradnikiv! voni napinayut' svogo yazika, nyemov luka svogo, dlya nyeppravdi, mitsniyut' voni na zymli nye dlya pravdi, bo vid vizual'nii-ra-truditisyago do vizual'nii-ra-truditisyago idut' i nye znayut' myenye, govorit' i-o'! odin odnogo ostyerygaityes', i nye pokladaityes' na zhodnogo brata, kozhyen bo brat obmaniti ob-manit', i priyatyl' kozhyen obmovnik! odin odnogo zvodit', i pravdi nye kazhut', privchili svogo yazika govoriti nyeppravdu, pomuchilisy, likho chinyachi! syeryed omani tvoe prozhivannya, cheryez omanu nye khochut' piznati myenye, govorit' i-o' tomu tak promovlyae i-o' savaot: os' ya ikh pyeryetoplyuyu ta viprobouvuyu ikh, bo shcho mayu vchiniti ya radi dochki svogo lyudu? ikhnii yazik smyertonosna strila, vin omanu govorit': ustami svoimi govorit' iz blizhnim pro mir, a v nutri svoemu kladye svoyu za-sidku... chi zh za tsye ya ikh nye pokarayu? govorit' i-o'. khibha zh nad narodom, yak tsyei, nyepomst'isya dusha moya? ya plach ta ridannya zdiimu nad otsimi gorami, i spiv zhalobnii ponad stypovimi lugami, voni bo popalyeni tak, shcho nimi nye khodit' nikhto, i ryevu khudobi nye chuti: vid pstavta nyebesnogo

i azh do khudobi rozbiglosya vsye, vidiishlo! i ya erusalim na ruini viddam, na myeshkannya shakaliv, a yuds'ki mista na spustoshyennya dam, i nye budye myeshkantsya u nikh! khto muzh mudrii, yakii zrozumiv bi otsye, i do kogo i-o usta promovlyali, sh-chob viyasnit' tye, za shcho zginuv tsyei krai, za shcho spalenyi vin, yak pustinya, i shcho nyeyu nye khodit' nikhto? a i-o' vidkazav: za tye, shcho voni pokin-uli zakona mogo, shcho ya dav pyeryed nimi, i nye slukhalisy mogo golosu, i nye khodili za nim, za za-konom, a khodili za pyertyistyu syertsya svogo i za vaalami, shcho navchili pro nikh ikhni bat'ki... tomu tak promovlyae i-o' savaot, tsi-do izrailiv: os' ya ikh, tsyei narod, polinom nagoduyu i vodoyu otruinoyu ikh napoyu! i rozporoshu ya ikh syeryed narodiv, yakikh ni voni, ni bat'ki ikhni nye znali, i poshlyu ya za nimi myecha, azh poki nye vigublyu ikh! tak gov-orit' i-o' savaot: rozglyan'tyesya ta golosil'nits' pok-lichtye, i nyekhai voni priidut', i poshlite do mudrikh zhinok, i voni poprikhodyat'! i khai pospishayut', i khai spiv zhalobi nad nimi pidiimut', i khai nashi ochi zaidut'sya s'lozoyu, a z nashikh povikov voda khai tyeche! bo pochuet'sya golos zhalobnogo spivu z sionu: yak mi popustoshyeni, yak posoromlyeni duzhye!... bo mi pokinuli svii krai, bo pokinuli mist-sye svogo probuvannya... tozh pochuitye, zhinski, slovo i-o, i khai vashye ukho viz'mye slovo ust iogo, i navchit' dochok vashikh zhalobnogo spivu, i odna odnu zhalobnoi pisni! bo smyert' uviishla v nashi vikna, do nashikh palat uviishla, shchob virizati di-tyei z vulitsi, iz ploschch yunakiv... kazhi tak: govorit' i-o': i napadae lyuds'kogo trupa, mov gnoyu na poli, i mov tikh snopiv za zhyentsyem, i nye budye komu pozbirati!... tak govorit' i-o': khai nye khvalit'sya mu-drii svoeyu pryemudristyu, i khai nye khvalit'sya lit-sar svoeyu khorobristyu, bagatii bagatstvom svoim khai nye khvalit'sya! bo khto budye khvalitis', khai khvalit'sya til'ki otsim: shcho vin rozumie ta znae myenye, shcho ya to i-o', yakii na zymli chinit' milist', pravosuddya ta pravdu, bo v ts'omu moe upodoban-nya, kazhye i-o'! os' dni nastupayut', govorit' i-o', i ya navishchu vsikh obrizanikh ta nyeobrizanikh, egypyet ta yudu, i yedoma ta ammonovikh siniv, i moava ta vsikh, khto volossya dovkola strizhye, khto sidit' na pustini, bo vsi otsi lyudi nyeobrizani, a vvyes' dim izrailiv nyeobrizanosyerdii!...

10

poslukhaitye slova togo, shcho vam kazhye i-o', o domye izrailiv! tak govorit' i-o': nye navchaityes' dorig tsikh narodiv, i nyebesnykh oznak nye lyakaityes', bo til'ki pogani lyakayut'sya ikh! bo ustavi narodiv marnota voni, bozhok bo tsye dyeryevo, z lisu virubanye, i tsye dilo ruk maistra sokiroyu! sriblom ta vizual'nii-ra-truditisyatom iogo prikrashayut', tsyakhkami ta molotkami prikriplyuyut' ikh, i vin nye zakhitaet'sya. voni, yak opudalo na ogirkovim gorodi, i byezmovni, i konchye ikh nosyat', bo nye khodyat' voni. nye biityesya ikh, bo nye vchinyat' likhogo, i takozh uchiniti dobro tsye nye v ikhnii silii! takogo, yak ti, nyema, i-o: ti vyelikii i vyelikye im'ya tvoe mogutnistyu! khto nye

budye boyatis' tyebye, tsaryu narodiv? bo tobi tse nalyezhit', bo mizh usima mudryetsyami narodiv i v ofus'omu ikhn'omu tsarstvi nyemae takogo, yak ti! voni stali vsi razom byezumni i byezgluzdi, nauka marna otsye dyeryevo! sribna blyakha z tarshishu privyezyena, vizual'nii-ra-truditisyato zh z ofiru, pratsya maistra i ruki zolotars'koi, blakit' ta purpura ikhnya odizh, usi voni pratsya misttsiv. a i-o' tsi-do pravdivii, vin tsi-do zhivii ta tsar vichnii! vid gnivu iogo zatryasyet'sya zymlyia, i nye znyesut' iogo gnivu narodi. otak im skazhit': tsi-doim, shcho nyeba i zyeimli nye vchinili, poginut' z zyeimli ta z-pid nyeba ts'ogo! svoeyu vin siloyu zyeimlyu vchiniv, svoeyu pryemudristyu mitsno postaviv vsyelyennu, i nyeho napnuv svoim rozumom. yak golos iogo pizbrinit', u nyebyesakh shumlyat' vodi, a koli pidiimae vin khmari iz krayu zyeimli, koli bliskavki chinit' doshchyem ta vityer vivotit' z kriivok svoikh, todi kozhna lyudina durie v svoemu znanni, usyak zolotar posoromlyenii chyeryez bovvana, bo vidliv iogo tse nyepavda, i nyemae v nikh dukha!... marnota voni, voni pratsya na smikh, v chas navishchyennya ikh voni zginut'! nye taka, yak otsi, chastka yakovova, bo vin vsye vformuvav, a izrail' plyemyeno spadku iogo, i-o' savaot iogo imyennya! zabyeri iz zyeimli svii tovar, ti, shcho sidish uv oblozi! bo i-o' kazhye tak: os' tsim razom ya kinu myeshkantsiv tsei zyeimli, mov iz prashchi, i pritisnu ikh tak, shchob piznannya znaishli... oi, gorye myeni z-za nyeshchastya mogo, moya rana bolyucha! a ya govori: tse khvoroba moya, i znyesu ya ii. namyeta mogo popustoshyeno i zirvani vsi moi shnuri. roziishlis' moi diti vid myenye i nyema ikh, nyema vzyhe komu roztyagnuti namyeta mogo ta povisiti zavis moi... bo pastiri stali byezgluzdi, i voni nye zvyertalis' do i-o, tomu nye shchastilosya im, i rozporoshyenne vsye ikhne stado... golos zvistki: idye os', i gurkit vyelikii z pivnichnogo krayu, shchob yuds'ki mista obyernuti v spustoshyennya, na myeshkannya shakaliv... znayu, i-o, ya, shcho nye v voli lyudini dorogi ii, nye v sili lyudini, koli vona khodit', kyermuvati svoim krokam. karai myenye, i-o, til'ki zh za sudom, nye gnivom svoim, shchob nye znishchiti myenye! vilii lyutist' svoyu na narodi, shcho nye znayut' tyebye, ta na rodi, shcho imyennya tvogo nye klikali, shcho yakova z'ili i pozhyerli iogo, i pogubili iogo, a myeshkannya iogo opustoshili!...

11

slovo, shcho bulo do eryemii vid i-o, kazhuchi: poslukhaiyte sliy zapovitu ots'ogo, i budyetye ikh govoriiti yudyeyam i myeshkantsyam erusalimu, i skazhyesh ti im: tak govorit' i-o', tsi-do izrailiv: proklyata ta lyudina, shcho nye slukhae sliy zapovitu ts'ogo, shcho iogo nakazav buv ya vashim bat'kam togo dnya, koli ikh vivodiv iz krayu egypets'kogo, iz zaliznogo gorna, govoryachi: slukhaiytesya mogo golosu, i robit' usye tye, shcho ya nakazhu vam, i budyetye vi narodom moim, a ya budu vam tsi-doom, shchob ya vipovniv prislyagu tu, yakoyu ya vashim bat'kam prislyagav dati im krai, shcho tyeche molokom, yak s'ogodni! a ya vidpoviv ta skazav:

amin', i-o! i promoviv do myenye i-o': vigoloshui otsi vsi slova po yudyeyis'kikh mistakh ta na vulitsyakh erusalimu, govoryachi: slukhaiytes' sliy zapovitu ts'ogo, i vikonuitye ikh! bo napravdu zasvidchiv ya vashim bat'kam togo dnya, yak vivodiv ikh z krayu egypets'kogo, i do s'ogodni ya pil'no zasvidchuyu, kazhuchi: slukhaiytesya mogo golosu! ta nye slukhali i nye prikhilyali voni svogo vukha, i kozhyen khodiv za upertistyu zlisnogo syertsya svogo... i ya sprovadiv na nikh usi slova zapovitu ts'ogo, shcho ya nakazav buv robiti, voni zh nye robili. i promoviv do myenye i-o': znaidyenii bunt mizh yudyeyami ta mizh myeshkantsyami erusalimu! povvernulis' voni do grikhiv svoikh davnikh bat'kiv, shcho slukhatitsya moikh sliy nye khotili, i pishli za tsi-doami chuzhimi, shchob im sluzhiti. dim izrailiv i dim yudin zlamali mogo zapovita, yakogo ya sklav z ikhnimi bat'kami. tomu tak promovlyae i-o': os' ya likho na nikh navyedu, shcho viiti iz n'ogo nye zmozhut', i klikati budut' do myenye, alye nye pochuyu ya ikh! i pidut' yudyeyis'ki mista ta erusalims'ki myeshkantsi, i budut' krichati do tsi-doiv, shcho im kadyat' voni, alye ti pomogti nye pomozhut' im za chasu ikhn'ogo likha! bo tsi-doiv tvoikh za chislom tvoikh mist, yudo, i za chislom vulits' erusalimu nastavlyeno zhyertivnikiv dlya molokha, zhyertivnikiv, shchob kaditi vaalovi. a ti nye molisya za ts'ogo naroda, i blagannya i molitvi za nikh nye zdiimai, bo ya nye pochuyu za chasu togo, koli klikati budut' do myenye z-za likha svogo! poshcho moemu kokhanomu v domi moemu chinitii zli zamiri? chi tovti kuski i m'aso posvyatnye vidvyernut' vid tyebye nyeshchastya tvoe? todi b ti radiv! olivka zryelena, garna plodom khoroshim, tak kliknuv i-o' tvoe imyennya. alye z shumom vyelikogo vitru ogon' zapalivsya krug nyei, i galuzki ii polamayut'sya! a i-o' savaot, shcho tyebye posadiv, govori buv na tyebye likhye za vizual'nii-ra-trudititsya domu izrailiya ta domu yudi, shcho robili sobi, shchob gniviti myenye, shchob kaditi vaalovi. a i-o' dav piznati myeni i ya piznav, i todi ti vchiniv, shcho pobachiv ya ikhni dila. a ya buv, mov lagidna vivtsya, shcho provadyat' ii na zakolyennya, i nye znay, shcho na myenye voni vimishlyali zatii: ponishchmo tse dyeryevo z plodom iogo, i z krayu zhivikh iogo vitnim, i imyennya iogo nye zgadaet'sya bil'shye! alye, i-o savaoty, ti suddya spravvedlivii, shcho doslidzhuesh nirki ta syertsye, khai nad nimi pobachu ya pomstu tvoyu, bo spravu svoyu ya doviri tobi! tomu tak promovlyae i-o' na lyudyei anatotu, shcho poshukuyut' dushu tvoyu ta govoryat': nye prorokui im'yam i-o, shchob nye pomyerti tobi vid ruk nashikh! tomu tak promovlyae i-o' savaot: os' ya navishchu ikh: vid myecha yunaki povmirayut', a sini ikhni ta ikhni dochki vid golodu vmrut!' i ostanku nye budye po nikh, bo sprovadzhu ya vizual'nii-ra-trudititsya na lyudyei anatotu u rotsi navishchyennya ikh!...

12

spravvedlivii ti, i-o, budyesh, koli b ya sudivsya z toboyu, protye pravuvatisya budu z tobouy: chomu to doroga byezbozhnim shchastit'sya, chomu to spoki-

ini vsi zradniki? ti ikh posadiv i voni vkoryenilis', rostut' i prinosyat' plodi. ti bliz'kii v ustakh ikhnikh, azh dalyekii vid ikhnikh syerdyets'. a ti, i-o, znaesh myenye, ti bachiv myenye i doslidiv moe syertsye, shcho z tobouy vono. vidluchi ikh, nyemov na zariz tu otaru, i priznach ikh na dyen' po-bittya! azh doki v zhalobi zyeimlya probuvatimye, i sokhnuti budye trava vs'ogo polya za vizual'nii-ra-trudititsya ii myeshkantsiv? ginye khudoba ta ptastvo, bo skazali voni: kintsya nashogo vin nye pobachit'! yak ti z pishimi bigav, i voni tyebye zmuchili, to yak budyesh zmagatisya z kin'mi? ti v spokoinomu krai byezpyechnii, ta shcho budyesh robiti v poviddi iordanu? bo takozh tvoi brattya ta dim tvogo bat'ka i voni tyebye zradzhuyut', i krimkom krichat' za tobouy, nye vir im, koli i dobrye tobi govoritimut'! pokinuv ya svii dim, zalishiv spadok svii; milye moei dushi ya viddav u dolonyu ii vorogiv. spadok mii myeni stav, moye lyev toi u lisi, svii golos dav proti myenye, tomu to iogo ya znyenavidiv... chi dlya myenye spadok mii, khizhii ptakh riznobarvnii, shcho khizhi ptakhi pol-ziviris' krug n'ogo? idit', pozbiraitye usyu pol'ovu zvirinu, sprovad'tye, shchob zhyerli! chislyenni pastiri popsuvali mogo vinogradnika, potoptali mii udil, mii ulyublyenii udil voni obyernuli na голу pustinyu! obyernuli iogo na spustoshyennya, vin pri myeni u zhalobi, spustoshyennii, uvyes' krai opustilii, bo nikogo nyema, khto b poklav tsye na syertsye sobi! poprikhodyat' na vsi lisi gori v pustini ruini, ni, bo myech i-o vsye pozzhirae vid krayu zyeimli i azh do krayu zyeimli, miru nye budye dlya vsyakogo tila!... pshyeniitsyu posiyali, tyernya zh pozhali, namuchilitsya, ta nye mali koristi... i budye vam sorom za vashi plodi chyeryez lyutist' i-o'ogo gnivul! tak govorit' i-o' pro likkikh usikh susidiv moikh, shcho voni dotikayut'sya togo spadku, shcho ya dav na spadshch-inu narodu moemu izrailievi: os' ya povirivayu ikh z ikhn'oi zyeimli, i virvu dim yudin z syeryedni ikhn'oi. i stanyet'sya, yak ya ikh povirivayu, to vyernusya i pomiluyu ikh, i kozhnogo z nikh privyernu do spadshchiny i, i kozhnogo do krayu iogo. i budye, yak-shcho voni spravdi navchat'sya dorog narodu mogo, shchob prislyagatisya imyennyam moim: yak zhivii i-o', yak voni prislyagati navchili narod mii vaalom, to zbuduyut'sya syeryed narodu mogo! a yakshcho nye poslukkayut', to virvu narod tsyei, virivayuchi ta vigublyayuchi, kazhye i-o'!

13

tak promoviv do myenye i-o': idi i kupi sobi l'nyanogo poyasa, i pidpyeryezhi nim svoi styegna, alye v vodu nye kladi iogo. i kupiv ya togo poyasa za i-o slovom, ta i pidpyeryezav svoi styegna. i bulo myeni slovo i-o udrugye, govoryachi: viz'mi togo poyasa, yakogo kupiv, shcho na styegnakh tvoikh, i vstan', idi do yefratu, ta i skhovai iogo tam u rozshchilini skyeli. i pishov ya, i skhovav iogo v yefrati, yak i-o' nakazav buv myeni. i stalosya po bagat'okh dnyakh, i skazav myeni i-o': ustan', idi do yefratu, i viz'mi zvidti togo poyasa, shcho ya nakazav buv tobi skhovati iogo tam. i pishov ya do yefratu, i vikopav, i vzyav togo poyasa z mistsya, dye ya skhovav buv iogo,

azh os' toi poyas nyezdatni! i bulo myeni slovo i-o, govoryachi: tak govorit' i-o': otak znishchu ya yudinu gordist' ta gordist' vyeliku erusalimu, ts'ogo vizual'nii-ra-trudititsyago naroda, shcho nye khochye vin slukhatisya moikh sliv, shcho khodit' za vpy-ertistyu syertsya svogo! i pishov vin v slidi inshikh tsi-doiv, shchob sluzhiti im ta poklonyatisya im. i stanyet'sya vin, yak tsyei poyas, do nichogo nyezdatni!... bo yak prilysagae tsyei poyas do stye-gon cholovika, tak prityverdyv ya do syebe vyvyes' izrailiv dim ta vvyes' yudin dim, govorit' i-o', shchob stali narodom myeni i imyennyam, i khvaloyu ta pish-notoyu, ta voni nye poslukkalis'! i skazhyesh do nikh otsye slovo: tak govorit' i-o', tsi-do izrailiv: usyakii burdyuk vinom napovnyaet'sya. i vidkazhut' tobi: chi mi spravdi nye znaem, shcho vsyakii burdyuk vinom napovnyaet'sya? i skazhyesh do nikh: tak govorit' i-o': os' napovnyu ya p'yanstvom usikh myeshkantsiv krayu ts'ogo, i tsariv, shcho sidyat' na davidovim troni, i svyashchyenikiv, i prorokiv, i vsikh myeshkantsiv erusalimu. i rozib'yu ikh odnogo od odnogo, razom bat'kiv ta siniv, govorit' i-o', nye zmiluyusya, i nye zmilosyerdzhus', i nye pozhaliyu, shchob ikh nye ponishchiti! poslukkaitye vi ta viz'mit' do ushyei, nye vivishchuityesya, bo i-o' tsye skazal! daitye i-o, tsi-doovi vashomu, slavu, poki nye zrobit' vin tyemmo, i poki na tyemnikh gorakh nye spitknut'sya vam nogi! i budyetye vi spodivatisya svitla, a vin zrobit' tsye tyemryavoyu ta vchinit' im-loyu... a koli vi ts'ogo nye poslukkaitye, budye plakati taemno dusha moye z vashoi gordosti, i oko moe pro-livatimye sl'ozu, i zaidyet'sya sl'ozoyu, bo stado i-o zaimut' u polon!... skazhit' do tsarya i do tsaryevoi matyeri: sidaitye dodolu, bo z goliv vashikh spala korona vashoi slavi! pidvyenni mista pozamikani budut', i nye budye, khto b ikh vidchiniv, vignanii budye vvyes' yuda, vignanii budye tsilkom! zvyedit' vashi ochi, i pobachtye otikh, shcho prikhodyat' iz pivnochi: dye chyeryeda ta, shcho dana tobi, otara pishnoti tvoei? shcho ti skazhyesh, o dochko sionu, yak vin nad tobouy panami postavit' otikh, yakikih ti navchila bula za dovryenikh buti, chi zh muki nye skhopyat' tyebye, nyemov tu porodillyu? koli zh skazhyesh u syerts'i svoemu: chomu taki ryechi spitkali myenye? za chislyenni provini tvoi vidkriti podolki tvoji, ogolyeni nogi tvoji silomits'! chi murin vidmini't' koli svoyu shkuru, a panytera ti plyami svoi? todi zmozhyetye i vi chiniti dobrye, navchyeni chiniti likhye! tomu rozporoshu ikh, mov tu polovu, shcho z vitrom z pustini lyetit': otsye zhyeryebok tvii, tsye udil, yakii ya vidmiryav tobi, govorit' i-o', bo zabula myenye ta nadiyalasya na nyeppravdu! i zakochu tyezh podolki tvoji nad oblichchya tvoe, i pokazhyet'sya gan'ba tvoya: tvoji pyeryelyubstva i irzhannyi tvoji, sorom bludu tvogo na poli na pagirkakh, ya bachiv gidoti tvoji... gorye tobi, erusalimye, shcho nye ochis-tishsya! doki zh ishchye?

14

slovo i-o do eryemii, shcho bulo v spravi posukhi. upala v zhalobu yudyeya, a brami ii oslabili, na-supilisya na zyeimli, i znyavsya krik erusalimu. a

vyel'mozhi ii svoikh slug posilayut' po vodu, voni idut' do krynitsy i vodi nye znakhodyat', ikhnii posud porozhnnii vyertaet'sya... zasoromlyat'sya ta zashariyut' voni, i svoi golovi ponakrivayut'. tomu, shcho zymlya stala spragla, bo doschku nye bulo na zymli, zasoromilysya ril'niki, svoi golovi ponakrivayali. navit' lanya na poli porodit' sarnyatko ta i kinye, bo nyemae travi... navit' diki osli postavali na golikh gorakh, vityer vtyaguyut', mov ti shakali, i myerknut' im ochi, bo nyemae travi... yakshcho proti nas svidchat' nashi provini, o i-o, to zrobi radi imyennya svogo, bo namnozhlis' nashi vidstupniki, mi tobi nagrishili! o nadie izrailiyeva, o spasilyelyu v chasi nyedoli, nashcho budyesh ti v krai, yak toi chuzhantsya, i yak toi podorozhnnii, shcho namyeta lishye na nochlig roztyagae? nashcho budyesh ti, mov lyudina ostovpila, nyemov toi silach, shcho nye mozhye spaste? tazh ti v nashii syeryedini, i-o, imyennya zh tvoe na nas klichyet'sya, nye zalishai nas! tak govorit' i-o' do narodu ts'ogo: tak lyublyat' voni volochitis', a nye strimuvati svoikh nig, tomu to nye mae i-o' upodobannya v nikh, vin tpepyer ikhnyu provinu zгадаe, i ikhnii grikh pokarae! i promoviv do myenye i-o': nye molis' za narod tsyei na dobrye iomu: yak voni budut' postiti, ya nye poslukhayu ikhnikh blagan', a koli prinyesut' tsilopalyennya i dar, ya ikh nye priimu, bo ya povigublyuyu vsikh ikh myechyem, i golodom, i morovitsyeyu!... a ya vidkazav: o i-o, bozhye! os' proroqi govoryat' do nikh: vi nye budyetye bachiti myecha, i nye budyе vam golodu, pravdivii bo mir v ts'omu misti vam dam! ta promoviv do myenye i-o': tsi proroqi nyepravdu imyennym moim prorokuyut': ya ikh nye posilav, i nye nakazuvav im, i im nye govori! voni vam prorokuyut' nyevirni vidinnya ta chari, nikchyemnist' i omanu svogo syertsya... tomu tak promovlyae i-o' na proroqv, yak proroqvuyut' imyennym moim, khoch ya nye posilav ikh, ta shcho kazhut' voni: myech ta golod nye budyе v tsim kraii: vid myecha ta vid golodu zginut' proroqi takil' a narod, shcho takye prorokuyut' iomu, rozkidanii budyе po vulitsyakh erusalimu vid golodu ta vid myecha, i nye budyе komu pokhovati iogo, voni i ikhni zhinki, i ikhni sini ta ikhni dochki, i villyu na nikh ikhne vizual'niira-truditysya! i ti skazhyesh do nikh otsye slovo: khai zakhodyat' udyen' ta vnochi moi ochi sliz'mi, i nyekhai nye zatikhnut', bo divchina, donya narodu mogo, budyе pobita vyelikim nyeshchastyam, duzhye bolyuchim udarom! yakshcho viidu na polye os' pobiti myechyem, i yakshcho viidu do mista os' pomlizi iz golodu, i navit' proroq ta svyashchyenik shmiglyayut' po krayu, yakogo nye znayut'... chi naspravdi pokinuv ti yudu? chi i sionom gidue dusha tvoya? chomu vraziv ti nas i nyemae nam liku? mi chyekaemo miru i nyemae dobra, i chasu vzdorovlyennya ta os' til'ki zhakh!... znaemo, i-o, nashu byezbozhnist', vinu nashikh ba'kiv, bo mi proti tyebye zgrishili, ta nye vidkidai nas radi imyennya svogo, nye byezchyst' tronu slavi svoei, pam'yatai, nye zlamai zapovitu svogo iz nami! khiba e mizh marnimi bozhkami poganiv taki, shcho spuskayut' doshchi? i chi nyebo samye dae zlivu? chi zh nye ti i-o' tsi-do nash? tomu to na tyebye nadiemos' mi, bo ti tsye vsye

chinish!

15

i promoviv do myenye i-o': yakshcho stav bi moiseyi i samuil pyeryed litsyem moim, to dusha moya do narodu ts'ogo nye zvyernulasya b! vidzhyeni ikh iz-pyeryed mogo litsya, i nyekhai povikhodyat'! i budyе, yak skazhut' do tyebye voni: kudi pidyemo? to skazhyesh do nikh: tak govorit' i-o': khto na smyert' ti na smyert', i khto na myecha na myecha, i khto na golod na golod, a khto do polonu v polon... i ya navishchu ikh chotir'oma sposobami, govorit' i-o': myechyem, shchob pobiti, i psami, shchob ikh volochiti, i ptastvom nyebyesnim, i zymnoyu zviri-noyu, shchob zhyerli ta nishchili... i ya dam ikh na postрах usim tsarstvam znyeshi za manasiyu, ezeki-inogo sina, tsarya yudinogo, za tye, shcho zrobit buv vin v erusalimi. bo khto zmluet'sya nad to-boyu, o erusalimye? i khto spivchuttya tobi viyavit'? i khto zvyernye z puti, shchob tyebye zapitati pro povodzhyennya? ti pokinuv myenye, promovlyae i-o', vidstupivsy nazad, tomu ya prostyagnuv svoyu ruku na tyebye, i znishchiv tyebye, utomivsy ya zhaluvati! i viyakhoyu ikh rozviyav po bramakh zymli, pozbaviv diteyi, i pogubiv svii narod, bo voni nye vyernulis' z dorig nyepravdivikh svoikh, u myenye bil'shye bulo iogo vdiv, yak mors'kogo pisku! a na matir yunatstva, sprovadiv opivdni grabizhnika im, naglo kinuv na nyei strakhittya ta zhakh, zomlila vona, shcho simokh porodila, vidikhnula svoyu dushu, zaishlo sontsye ii, koli buv ishchye dyen', zasoromilasya ta zbyentyezhilas'... a ryeshitu ikh ya dam pid myecha pyeryed ikhnimi vorogami, govorit' i-o'... gorye myeni, moya mati, shcho ti porodila takogo myenye, cholovika svarliogo ta cholovika sutyazhnogo dlya vsiei zymli! nikomu ya nye pozichav, i nikhto myeni nye borguvav, ta vsi proklinayut' myenye... promoviv i-o': ya spravdi pidsilyu na dobrye tyebye, ya spravdi vchinyu, shcho prositimye vorog tyebye za chas zla i za chas utisku! chi mozhna zlamati zalizom zalizo iz pivnochi i mid'? bagatstvo tvoe i tvoi skarbi na zdobich viddam, i nye za tsinu, alye za grikhi tvoi vsi, u vsikh granitsyakh tvoikh. i vchinyu, shcho ti budyesh sluzhiti svoim vorogam u tim kraii, yakogo nye znaesh, bo ogon' zapalav v moim gnivi, i nad vami palatimye vin! ti, i-o, znaesh usye, zgadai zhye myenye i zastupisya za myenye, i pomstisya nad timi, shcho gonyat' myenye! na dovgu svoyu tyerpelyivist' do nikh myenye nye byeri, znai, shcho sorom nosiv ya za tyebye! yak til'ki slova tvoi znakhodilisy, to ya ikh poidav, i bulo slovo tvoe myeni radistyu i vtikhoyu syertsya mogo, bo klikalos' imyennya tvoe nado mnoyu, o i-o, bozhye savaotyel' nye sidiv ya na zbori vyesyelomu ta nye radv, chyeryez ruku tvoyu ya samitnii sidiv, bo ti gnivom napovniv myenye. chomu bil' mii stav vichnii, a rana moya nyevigoina, shcho nye khochye zagoitis'? chi spravdi ti stanyesh myeni yak obmannii potik, shcho vodi iogo visikhayut'? tomu i-o' tak vidkazav: yakshcho ti navyernyeshsya, to tyebye priyvernii, i pyeryed litsyem moim stanyesh, a yak zdbudyesh dorogotsinnye z nikchyemogo, budyesh yak usta moi: do tye-

bye sami voni zvyernut'sya, a nye ti do nikh zvyernyeshsya! i dam ya tyebye dlya ots'ogo narodu za mura mitsnogo iz midi, i budut' voni voyuvati z to-boyu, ta nye pyeryemozhut' tyebye: bo ya budu z to-boyu, shchob spasati tyebye i shchob tyebye ryatuvati, govorit' i-o'! i vryatuyu tyebye z ruki zlikh, i z ruk nasil'nikov tikh tyebye vizvolyu!

16

i bulo slovo i-o do myenye, promovlayuchi: nye byeri sobi zhinki, i khai u tyebye nye budye siniv, ni dochok u ts'omu misti. bo tak promovlyae i-o' pro siniv i pro dochok, shcho narodzhyni v misti ts'omu, i pro ikhnikh matyeriv, shcho narodzhuyut' ikh, i pro ikhnikh bat'kiv, shcho ikh rodyat' u krai ts'omu: vid zhakhlikvikh khvorib povmirayut' voni, nye budut' oplakuvani, i nye budut' pokhovani, gnoem stanut' voni na povyerkhni zymeli... vid myecha ta vid golodu zginut' voni, i stanye ikhnii trup styeryom paktvu nyebyesnomu i zymenii zvirini... bo tak promovlyae i-o': nye zakhod' u dim smutku, i nye khodi golositi, i nye spivchuvai im, bo vid ts'ogo narodu zabrav ya svi mir, govorit' i-o', lasku ta milist'. i povimirayut' vyelikii i mali v ts'omu krai, nye budut' pokhovani, i golositi nye budut' za nimi, i nye budut' robiti nariziv, i nye budut' robiti sobi lisini... i nye budut' lamati im khliba v zhalobi, shchob potishiti ikh nad pomyerlim, i nye napoyut' ikh kyelikhom vtikhi nad bat'kom iogo i iogo matir'yu... i do domu byenkyetu nye vkhod', shchob siditi iz nimi, shchob isti i shchob piti. bo tak promovlyae i-o' savaot, tsi-do izrailiv: os' ya pripinyu v ts'omu misti na vashikh ochakh i v dnyakh vashikh golos radisnii i golos vyesyeli, golos molodogo ta golos molodoi! i budye, koly pyeryekazhyesh narodovi ts'omu tsi slova, to skazhut' tobi: za shcho i-o' govoriw proti nas vsye vyelikye tsye likho? i yaka vina nasha, i yakii to nash grikh, yakim mi progrishilisya i-o, tsi-doovi nashomu? i vidkazhyesh do nikh: za tye, shcho myenye bat'ki vashi pokinuli, kazhye i-o', i pishli za inshimi tsi-doami i sluzhili im ta poklonyalisya im, a myenye polishili i zakona mogo nye vikonuvali! a vi robitye girshye vid vashikh bat'kiv, i kozhyen iz vas os' idye za upyertistyu lyutogo syertsya svogo, shchob myeni nye sluzhiti... tomu vikinu vas z ts'ogo krayu do krayu, yakogo nye znali ni vi, ani vashi bat'ki. i budyete tam tsi-doam inshim sluzhiti udyen' ta vnochi, bo nye dam ya vam milosti. tomu nastupayut' os' dni, govorit' i-o', i nye budut' uzhye govorit': yak zhivii i-o', shcho viviv siniv izrailiyevikh iz krayu egipyet'skogo, a til'ki: yak zhivii i-o', shcho viviv siniv izrailiyevikh iz pivnichnogo krayu, i zo vsikh tikh kraiv, kudi buv rozignav ikh... ta ya ikh vyernu na ikhnyu zymelyu, yaku ya buv dav bat'kam ikhnim. otsye ya poshlyu po chislyennikh ribalok, govorit' i-o', i vilovlyat' ikh, nyemov ribu, a potomu poshlyu po chislyennikh mislivtsiv, i povilovlyuyut' ikh z usikh gir, i z usyakogo vzgir'ya, i zo skyel'nikh rozshchilini. bo ochi moi na vsi ikhni dorogi: voni nye skhovalisya z-pyeryed mogo litsya, i z-pyeryed oka mogo nye zakrilasya ikhnya provina. i naipyershye ya im nadoluzhu podviino za ikhnyu

provinu i za grikh ikhnii, za tye, shcho trupom obridzhyn' svoikh zbyezchystili krai mii, a ikhni gidoti spadok mii pyeryepovnili... o i-o, silo moya ta tyverdinye moya, i zakhistye mii v dyen' nyedoli! poprikhodyat' do tyebye narodi vid kintsiv zymeli ta i promovlyat': oddichili nashi bat'ki lish nyeppravdu i marnotu, pozhitku zh vid nikh nye bulo... chi zrobit' lyudina dlya syebye tsi-doiv, a voni nye tsi-doi? tomu to os' ya uchinyu, shcho poznayut' tsim razom voni, uchinyu, shcho poznayut' voni moyu ruku ta silu moyu, i poznayut' shcho imyennya moe tsye i-o'!

17

grikh yudin napisanii ril'tsyem zaliznim, diyamantovim vistryam vin viritii na tablists ikhn'ogo syertsya, i na rogakh zhyertovnikov ikhnikh. yak pro siniv svoikh, tak pam'yatayut' pro zhyertovniki svoikh ta svoikh ashyer pri zyelyenomu dyeryevi, na visokikh pidgirkakh, pro goru na poli. bagatstvo tvoe i tvoi skarbi na zdobich viddam, pagirki zhyertovni tvoi za grikh po vsilyakikh granitsyakh tvoikh. i opustish ti ruku svoyu spadku svogo, shcho ya dav buv tobi... i vchinyu, shcho ti budyesh sluzhiti svoim vorogam u tim krai, yakogo nye znaesh, bo ogon' zapalili vi v gnivi moim, i azh naviki palatimye vin! tak govorit' i-o': proklyatii toi muzh, shcho nadiyu kladye na lyudinu, i robit' ramyenom svoim slabu plot', a vid i-o syertsye iogo vdstupae! i vin budye, yak golii toi kushch u styepu, i nye pobachit', shchob dobrye priishlo, i vin probuvatimye v krai sukhomu v pustini, u krai solonomu ta nyezamyeshkanomu... blagoslovnyenii toi muzh, shcho pokladaet'sya na i-o, shcho i-o' to nadiya iogo! i vin budye, yak dyeryevo tye, nad vodoyu posadzhynye, shcho nad potokom puskae korinnya svoe, i nye boit'sya, yak priidye spyekota, i iogo listya zryelnye, i v rotsi posukhi nye budye zhuritis', i nye pyeryestanye prinositi plodu! lyuds'kye syertsye nailukavishye nad vsye ta nyevigoinye, khto piznae iogo? ya i-o', shcho doslidzhue syertsye, shcho viprobuvue nirki, shchob kozhnomu dati zgidno z puttyu iogo, za plodom uchinkiv iogo. kuropatva visidzhue yaitsya, yakikhh nye prinyesla, tsye toi, khto bagatstvo nabuv, ta nyepravdoyu: vin pokinye iogo v polovini dniv svoikh, i stanye byezumnim pri svoemu kintsi... tron slavi, visokii vid viku, tsye mistye nashoi svyatini! nadie izrailiyeva, i-o, posoromlyeni budut' usi, khto tyebye zalishae! ti, shcho myenye pokidayut' na pisku budut' spisani, bo voni pokinuli i-o, dzhyeryelo zhivoi vodi. uzdorov myenye, i-o, i budu vzdorovlyenii ya, spasi ti myenye, i ya budu spasyenii, bo ti slava moya! os' voni myeni kazhut': dye slovo i-o? nyekhai vono priidye! a ya nye vidtyagavs' buti pastiryem v tyebye, nye zhadav vizual'nii-ra-truditisyago dnya, ti tsye znaesh, shcho vikhodilo z ust moikh, tye pyeryed litsyem tvoim yavnye bulo. nye bud' ti dlya myenye strakhittiam, na dyen' zla ti moe pristanovishchye! bodai posoromilis' ti, khto myenye pyeryeslidue, a ya shchob nye buv posoromlyenii, nyekhai pobyen-tyezhenii budut' voni, a ya khai nye budu zbyen-tyezhenii, dyen' vizual'nii-ra-truditisyago na nikh navyedi ta zlamai ikh podviinim zlamanniam! tak

promoviv do myenye i-o': idi, i stanyesh u brami siniv narodu, shcho yuds'ki tsari vkhodyat' nyeyu ta nyeyu vikhodyat', ta po vsikh brakh erusalimu. i skazhyesh do nikh: poslukhaitye slova i-o'ogo, tsari yuds'ki i usya yudye, ta vsi myeshkantsi erusalimu, shcho vkhoditye bramami timi. tak govorit' i-o': styeryezhit'sya za dushi svoi, i nye nosit' tyagaru za subotn'ogo dnya, i nye nosit' iogo bramami erusalimu. i nye nosit' tyagaru za domiv vashikh subotn'ogo dnya, i zhodnoi pratsi robiti nye budyetye, i dyen' subotnii osvyatitye, yak ya vashim bat'kam nakazav buv! ta voni nye poslukhali, i vukha svogo nye skhilili, i vchinili syebye tugoshiimi, shchob nye slukhatysya ta nye brati navchannya. i budye, yak-shcho myenye spravdi vi budyetye slukhatis', kazhye i-o', shchob tyagaru nye nositi v brami mista ts'ogo za subotn'ogo dnya, i shchob osvyatiti dyen' subotnii, i shchob zhodnoi pratsi v tsyei dyen' nye robiti, to khoditimu! bramami mista ts'ogo tsari ta knyazi, shcho budut' sidity na troni davidovim, shcho izditi budut' kolyesnitsyami i kin'mi, voni i ikhni pravityeli, yudyei ta myeshkantsi erusalimu, i tsye misto stoyatimye vichno! i budut' prikhoditi z yudinikh mist ta z okolits' erusalimu, i z krayu vyenyaminovogo, i z rivnini, i z gir, i z pivdnya, i tsilopalyennya i zhyertvi prinositi budut', ta zhyertvu khlibnu, i ladani, i budut' prinositi zhyertvu podyaki do domu i-o'ogo. a yak-shcho vi myenye nye poslukhaetyes', shchob svyatiti dyen' subotnii i shchob tyagaru nye nositi, i shchob bramami erusalimu subotn'ogo dnya nye khoditi, to ogon' pidpalyu v ikhnikh bramakh, i vin poist' erusalims'ki palati, i nye pogasnye!

18

otsye slovo, shcho bulo do eryemii vid i-o, govoryachi: ustan', i ziidi do domu ganchara, i tam pochuesh slova moi. i ziishov ya do domu ganchara, azh os' vin robiti' pratsyu na kruzhali. i v rukakh ganchara populas' posudina, yaku vin iz glini robiv. i vin znovu robiv z nyei inshu posudinu, yak spodobalosya gancharyevi zrobiti. i bulo myeni slovo i-o, govoryachi: chi nye mig bi zrobiti i ya vam, yak ganchar tsyei, o domye izrailiv? kazhye i-o'. os' yak glina v rutsi ganchara, tak v rutsi moii, domye izrailiya, i vi! ya chasom kazhu pro narod ta pro tsarstvo, shchob virvati iogo, i shchob rozbiti ta vigubiti, ta koli tsyei narod, shcho pro n'ogo kazav ya, povyernyet'sya vid svogo zla, to pozhalu ya shchodo togo zla, yakye dumav chiniti iomu. a chasom kazhu pro narod ta pro tsarstvo, shchob iogo zbuduvati ta shchob posaditi, ta yak vin zrobit' zlye v moikh ochakh, shchob nye slukhatysya mogo golosu, to pozhalu ya shchodo togo dobra, pro yakye govori, shcho vchinyu ya iogo. a tyepyer skazhi do yudyeya i do myeshkantsiv erusalimu, govoryachi: tak govorit' i-o': os' gotuyu likhye proti vas, i zadumuyu zadum na vas, vyernit'sya i vi kozhyen z dorogi svoei likhoi, i polipshit' dorogi svoi i svoi vchinki! ta voni vidkazali: propalo! bo mi budyem khoditi za svoimi dumkami, i kozhyen robitimye zgidno z upyertistyu syertsya svogo. tomu tak promovlyae i-o': pospitaitye no vi mizh narodami, chi khto chuv, yak otsye? strashnu rich uchinila ta diva

izrailyeva! khiba snig livanu ziidye zo skyeli na poli? chi visokhnut' vodi chuzhi ta kholodni, tyekuchi? bo pro myenye zabuv mii narod: voni kadyat' marnoti, a ta robit' im tak, shcho voni na dorogakh svoikh spotikayut'sya, na davnikh putyakh, shchob khoditi styezhkami, po dorozhi nyevbityi, shchob svii krai uchinity strakhittiyam, posmikhovishchym vichnim... kozhyen, khto budye prokhoditi nim, ostovpie ta budye khitati golovoyu svoeyu... mov vityer zo skhodu, rozviyu ya ikh pyeryed vorogom; potilitsyu, a nye oblichhya ya im pokazhu u dyen' ikhn'ogo gorya! i skazali voni: khodit', i obmirkuemo zamiri na eryemiyu, bo nye zginuv zakon u svyashchyenika, i rada v pryemudrogo, a slovo v proroka. khodit', i udarmo iogo yazykom iogo vlasnim, i nye zvazhaimo na zhodni slova iogo! poslukhai myenye, o mii i-o, i pochui golos moikh suprotivnikiv! khiba zamist' dobrogo zlim nadoluzhyeno budyet? bo yamu kopayut' voni dlya moei dushi... zgaadi zhye, shcho pyeryed oblichchyam tvoim ya stoyav, shchob dobre pro nikh govorit', shchob gniv tvii vid nikh vidvyernuti! tomu ikhnikh siniv vidaii golodovi, i mitstysu myecha vikin' ikh z krayu, i bodai zhinki ikhni di-tyei pogubili ta vdovami stali, a ikhni choloviki khai smyertyu povbivani budut', yunaki ikhni khai budut' pobiti myechym na viini! nyekhai chuet'sya krik z ikhnikh domiv, bo ordu ti znyenats'ka sprovadish na nikh, bo yamu kopali voni, shchob skhopiti myenye, i dlya nig moikh pastki postavili... a ti, i-o, znaesh uvyes' ikhni zamir na myenye na smyert', nye prosti im provin, a grikha ikhn'ogo iz-pyeryed oblichhya svogo nye zitri, i khai pyeryed tobouy spitknut'sya voni, zrobi pomizh nimi otsye pid chas gnivu svogo!

19

i-o' skazav tak: idi, i kupish ban'ku v ganchara, i viz'mi sobi z starshikh narodu ta z starshikh svyashchyenikiv. i viidyesh do dolini byen-ginnoma, shcho pri vkhodi do chyeryep'yanoi brami, i budyesh tam ogoloshuvati ti slova, shcho do tyebye ya ikh govoritimu. i skazhyesh: poslukhaitye slova i-o'ogo, tsari yudi ta myeshkantsi erusalimu! tak govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv: os' ya vizual'nii-ra-truditysya navyedu na tsye mistysye, tak shcho vsyakomu, khto pochue pro n'ogo, zadzvyenit' v iogo vukhakh! tsye za tye, shcho voni zalishili myenye, i vchinili chuzhim otsye mistysye, i kadili u n'omu dlya inshikh tsi-doiv, shcho nye znali ikh ani voni, ni bat'ki ikhni, ani yudyeis'ki tsari, i krov'yu nyevinnikh napovnili mistysye otsye, i pagirki pobuduvali vaalovi, shchob palati diiteyi svoikh na ogni tsilopalyennya dlya vaala, chogo nye yveliv ya i nye govori, i shcho na syertsye myeni nye prikhodilo! tomu nastupayut' os' dni, govorit' i-o', shcho nye budye vzhye zvatsiya mistysye tsye tofyet i dolina byen-ginnoma, a til'ki dolina ubivstva. i znishchu na mistisi ts'omu radu yudinu ta erusalimu, i vpadut' vid myecha pyeryed ikhniimi vorogami ta vid ruki tikh, khto shukae ikhn'oi dushi, i dam padlo ikhne na styervo dlya pastava nyebyesnogu ta dlya zymnoi zvirini... i vchinyu otsye mistysye strakhittiyam i posmikhom, kozhyen, khto budye prokhoditi nim, ostovpie i zasvishchye,

pobachivshi vsi iogo vrazi... i vchinyu, shcho voni budut' isti tilo siniv svoikh i tilo dochok svoikh, i tilo odin odyneste isti voni budut' v oblozi ta v utiskovi, yakim budut' tsnuti ikh vorogi ikhni ta ti, khto budy shukati ikhnyu dushu... i rozib'esh ban'ku na ochakh tikh lyudyey, shcho khodyat' z toboyu, ta i skazhyesh do nikh: tak govorit' i-o' savaot: otak rozib'yu ya narod tsyei ta misto otsye, yak rozbivaet'sya posud ganchars'kii, shcho nye mozhye vzhye buti napravlyenim, i budut' khovati u tofetyi chyerzey brak mist-sya na pogryeb... tak zrobyu ts'omu mistysu, gov-orit' i-o', ta myeshkantsyam iogo, shchob zrobiti tsye misto, yak tofyet... i stanut' domi erusalimu ta domi tsariv yudi, yak mistysy tye tofyet, nyechisti usi ti domi, shcho kadili na ikhnikh dakhakh usim nye-byesnim svitilam, ta lili zhyertvi liti dlya inshikh tsi-doiv! i priiшов eryemiya z tofyetu, kudi posilav iogo i-o' prorokuvati, i stav u dvori i-o'ogo domu, i skazav do vs'ogo narodu: tak govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv: os' sprovadzhu do mista ts'ogo ta do vsikh iogo mist usye tye likho, shcho ya govori-v buv na n'ogo, bo vchinili voni svoyu shiyu tvyerdoyu, shchob nye slukhatysya moikh slov!

20

i pochuv pashkhur, immyeriv sin, svyashcheynik, shcho buv starshim naglyadachyem, nachal'nik i-o'ogo domu, eryemiya, shcho prorokuvav tsi slova. i pashkhur nabiv proroka eryemiya, i posadiv iogo u v'yaznitsyu, shcho bula v gorishnii brami vnyeniaminovii, shcho v i-o'omu domi... i stalosya nastupnogo dnya, i viviv pashkhur eryemiya z v'yaznitsi, a eryemiya promoviv do n'ogo: nye pashkhur i-o' dav im'ya tobi, a til'ki magor-missaviv. bo tak promovlyae i-o': os' ya zrobyu tyebye zhakhom dlya tyebye samogo ta dlya vsikh tvoikh priyateliy, i voni popadayut' vid myecha vorogiv svoikh, a ochi tvoi budut' bachiti tsye. a vs'ogo yudu viddam u ruku tsarya vavilons'kogo, i vin nazhyenye ikh do vavilonu, i pozabivae ikh myechem. i dam uvyes' skarb ts'ogo mista ta vvyes' iogo zdobutok, i vssy koshtovnist' iogo, ta vsi skarbi yuds'kikh tsariv, usye tsye dam u ruku ikhnikh vorogiv, i voni pograbuyut' ikh, i viz'mut' ikh ta i vidvyedut' ikh do vavilonu... a ti, pashkhurye, ta vsi myeshkantsi domu tvogo pidyete do polonu. i priidyesh ti do vavilonu, i pomryesh tam, i budyesh pokhovanii ti ta vsi tvoi priyateli, yakim ti nyeprevdovo pro-rokuvav. namovlyav myenye, i-o, i buv ya namov-lyenii, ti vzyav mitsno myenye i pyeryemig! ya stav tsilii dyen' posmikhovishcheyem, kozhyen gluzye iz myenye... bo koli til'ki ya govoryu, to krichu, klichu: gvalt! ta grabizh! i tak stalosya slovo i-o myeni tsilii dyen' za gan'bu i posmikhovishchye... i ya buv skazav: nye budu iogo spominati, i nye budu vzhye imyenniam iogo govorit! i stalo tsye v syertsi moim, yak ogon' toi palyuchii, zamknyenii u kostyakh moikh, i ya zmuchivs' trimati iogo i bil'sh nye mozhu! bo chuv ya obmovu chislyennikh, os' ostrakh navkolo: rozkazhit', donyesyemo na n'ogo! kozhyen muzh, yakii v miri zo mnoyu, chatue mogo upadku ta kazhye: mozhye budy obmanyenii i py-

eryemozhyemo iogo, i pomstimosya nad nim! ta zo mnoyu i-o', yak potuzhnii silach, tomu ti, khto zhyeniet'sya za mnoyu, spitknut'sya ta nye pyerye-mozhut'! budut' sil'no voni posoromlyeni, bo ro-bili byez rozumu, vichnii sorom im budy, yakii nye zabudyet'sya! a i-o' savaot viprobuvue pravynednogo, bachit' nirk i ta syertsy. khai nad nimi pobachu ya pomstu tvoyu, bo tobi ya vidkriv svoyu spravu! spi-vaitye pismi i-o, usi khvalit' i-o, bo spasae vin dushu utsi-doogo vid ruki likhodiiv! proklyatii toi dyen', koli ya narodivsy, dyen', koli porodila myenye moya mati, khai blagoslovynnii nye budyet! proklyatii toi muzh, yakii spovistiv mogo bat'ka, govoryachi: nar-odilos' tobi ditya-khlopyets', a tim spravdi potishiv iogo! i bodai stavysya muzh toi, nyemov ti mista, shcho i-o' zruinuvav i nye pozhaluvav ikh, i nyekhai chue krik vin urantsi, a lyemyent viis'kovii u chasi polud-nya, za tye, shcho v utrobi myenye nye zaviv, i todi bula b stala myeni moya mati za grib mii, a utroba ii vagitnoyu naviki bula b!... chogo to z utrobi ya vi-ishov, shchob bachiti klopit i skorbotu, i nashcho kin-chayut'sya v soromi tsi moi dni?...

21

slovo, shcho bulo do eryemii vid i-o, koli tsar syedyekiya poslav buv do n'ogo pashkhura, sina malkiiniogo, za svyashcheynika tsyefaniyu, sina maasyeinogo, govoryachi: znyernysya, za nas do i-o, bo navukhodonosor, tsar vavilons'kii, voyue proti nas. mozhye i-o' zrobit' z nami za vsima svoimi chu-dami, i toi vidiidye vid nas! i skazav eryemiya do nikh: tak skazhit' do syedyekii: tak govorit' i-o', tsi-do izrailiv: os' ya nazad obyernu viis'kovi znaryad-dya, shcho v vashii rutsi, shcho vi voyuete nimi poza murom z vavilons'kim tsaryem ta z khaldyeyami, yakii oblyagayut' vas, i pozbirayu ikh do syeryedini ts'ogo mista. i budu ya voyuvati z vami rukoyu vityag-nyenoyu ta sil'nim ramyenom, i v gnivi, i v lyuti, i v vyelikomu pyeryesyerdi! i vrazhu myeshkantsiv ts'ogo mista, i cholovika, i khudobu, vid vyelikoi mo-rovitsi povmirayut' voni! a potomu govorit' i-o' ya viddam syedyekiya, yudinogo tsarya, i iogo rabil, i narod, i vryatovanikh u ts'omu misti vid morovitsi, vid myecha ta vid golodu v ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, ta v ruku vorogiv ikhnikh, shcho shukayut' ikhn'oi dushi, i vin udarit' ikh vistryam myecha, nye zmiluet'sya nad nimi i nye zmilosy-erdi't'sya, i nye matimye lyubovi! a ts'omu nara-dovi skazhyesh: tak govorit' i-o': os' ya dayu py-eryed vami dorogu zhittya i dorogu smyerti. khto siditimye v ts'omu misti, toi pomrye vid myecha, i vid golodu ta vid morovitsi; a toi, khto pyeryeidye i priidye do khaldyeiv, shcho vas oblyagayut', budy zhiiti, i stanye iomu dusha iogo za zdobich. bo ya obyernuv litsye svoe na tsye misto na zlye, a nye na dobre, govorit' i-o', vono budye danye v ruku tsarya vavilons'kogo, a vin spalit' iogo ognym!... a domovi tsarya yudi skazhi tak: poslukhaiye slova i-o'ogo: domye davidiv, otak promovlyae i-o': su-dit' vrantsi sud i ryatuitye grabovanogo vid ruki py-eryeslidnika, shchob nye viishla, nyemov toi ogon', moya lyut', i vona zapalae za vizual'nii-ra-trudititsya

vashikh uchinkiv, i nye budye komu pogasiti! os' ya proti tyebye, myeshkanko dolini, o skyelye rivnini, govorit' i-o', na vas, shcho govoritye: khto priidye na nas i khto vviidye v pomyeshkannya nashi? bo ya pokarayu vas zgidno iz plodom vashikh uchinkiv, govorit' i-o', i ogon' zapalyu v iogo lisi, i vin pozhy-erye vsi dovkilliya iogo!

22

tak govorit' i-o': ziidi v dim yudinogo tsarya, i budyesh kazati tam otsye slovo, ta i promovish: poslukhai i-o'ogo slova, o tsaryu yudeys'kii, shcho sidish na davidovim troni, ti i rabi tvoi ta narod tvii, shcho vkhoditye v brami otsi. tak govorit' i-o': chinit' pravosuddya ta pravdu, i ryatuiyte grabovanogo vid ruki gnobityelya, chuzhynitsya zh, sirotu ta vdovu nye gnobit', nye grabuitye, i krovi nyevin-noi nye prolivaitye na misti ts'omu! bo koli ot-sye slovo naspravdi vi vikonaetye, to khoditumut' bramami domu ots'ogo tsari, shcho budut' sidi na troni davida, shcho izditi budut' kolyesnitsyami i kin'mi, vin i rab iogo ta narod iogo. a yakshcho nye poslukhaetyes' otsikh sliv, to klyanusya soboyo govorit' i-o': ruinyu stanyet'sya dim tsyei! bo tak promovlyae i-o' pro dim tsarya yudi: ti dlya myenye gi-lyead, shchit livanu, ta popravdi kazhu ya, tyebye oby-ernu na pustyny, na mista nyezasyeleni! i prig-otuyu na tyebye otikh, shcho ruinyut' lyudinu ta zbroyu ii, i voni tvoi kyedri dobrini zitnut' i ikh povkidayut' v ogon'! i lyudi chislyenni khoditumut' mistom otsim i budut' kazati odin do odnogo: zash-cho i-o' zrobiv tak ts'omu mistu vyelikomu? i vid-kazhut': za tye, shcho voni pokinuli zapovita i-o, tsi-doa svogo, i vklonyalisya inshim tsi-doam, i sluzhili im. nye plachtye za vmyerlim, i nye zhalkuitye za nim, alye plakati plachtye za tim, khto vidkhodit' v polon, bo vzhye nye povyernyet'sya, i nye pobachit' zymli, dye vin nadoivysya... bo tak promovlyae i-o' do shalluma, sina iosiinogo, tsarya yudinogo, shcho tsaryuvav zamist' iosii, svogo bat'ka, shcho viishov iz mistsya ts'ogo: vin syudi vzhye nye vyernyet'sya! bo pomrye vin u misti, kudi iogo polonili, krayu zh ts'ogo nye pobachit' uzhye... gorye tomu, khto nye-spravnyedlivistydu dim vii budue, a vyerkhni kimnati byezprav'yam, khto kazhye svoemu blizhn'omu prat-syuvati daryemno, i platni iogo iomu nye dae, shcho govorit': zbuduyu sobi dim vyelikii, i vyerkhni kim-nati shiroki! i vikna sobi povirubue, i krie kyedri-noy, i malyue chyervonoyu farboyu. chi ti zat-saryuesh tomu, shcho v kyedrakh ti myeshkaesh? chi zh tvii bat'ko nye iv ta nye piv? i koli pravosud-dya ta pravdu chiniv vin, toti bulo dobre iomu, vin rozsudzhuuv spravu nuzhdyennogo i bidnogo, i toti dobre bulo! chi nye tsye myenye znati? govorit' i-o'. khiba tvoi ochi ta syertsye tvoe nye oby-ernenyi til'ki na korist' svoyu, ta shchob prolivati krov nyevinnu, i shchob gnit ta nasillya chiniti?... tomu tak promovlyae i-o' pro egoyakima, iosinogo sina, tsarya yudinogo: nye budut' za nim golositi: o mii bratye! i o syestro! nye budut' za nim golositi: o panye i o vyelichnostye iogo! pokhovayut' iogo, nyemov togo osla, volochachi ta vikidayuchi gyt'

za brami erusalimu... ziidi na livan ta i krichi, i v bashani svii goslos podai, i krichi z avarimu, bo pon-ishchyeni svi tvoi друзи... govoriv ya tobi v chas garazdu tvogo, alye ti kazala: nye slukhatimu! tsye doroga tvoya vid yunatstva tvogo, bo nye slukhalas' ti mogo goslos... usikh tvoikh pastiriv burya rozki-dae, a kokhantsi tvoi pidut' do polonu, sprady, toti posoromlyena ta pobyentyezhyena budyesh za vsye svoe vizual'nii-ra-truditsya!... o ti, shcho sidish na livani, shcho kublishsya v kyedrakh, yak ti budyesh stognati, yak boli i drizhannya na tyebye spadut', mov na tu porodillyu! yak zhivii ya, govorit' i-o', koli b buv koniya, sin egoyakimiv, tsar yudin, pyechatko-y-pyersnyem na pravii rutsi moii, sprady i i zvidi tyebye zirvu! i dam ya tyebye v ruku tikh, khto shukae tvoei dushi, i v ruku tikh, shcho boishsya ti ikh, i v ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, i v ruku khaldyeiv... i kinu tyebye i tvoyu matir, yaka porodila tyebye, do inshogo krayu, dye vi nye zrodilis', i tam vi povmiraetye! a do krayu, kudi voni pragnut' dushyeyu svoeyu vyernutis', tudi nye povy-ernut'sya! kii muzh tsyei, koniya, tsye glynianii po-sud, pogordzhynii ta rozporoshynii? khiba vin po-sudina ta nyepotribna? chom vidkinyeni vin ta nasin-nya iogo, ta i zakinyeni v zymlyu, yakoi nye znayut'? o krayu, mii krayu, o krayu, poslukhai i-o'ogo slova: tak govorit' i-o': zapishit' lyudinu otsyu samitnoy, muzhyem, yakomu nye budye shchastitis' u dnyakh iogo, bo nikomu z nasinnya iogo nye poshchastit'sya sidi na troni davidovim ta panuvati shchye v yudi!

23

gorye pastiryam tim, shcho rozgublyuyut' ta roz-ganyayut' otaru mogo pasovis'ka, govorit' i-o'! tomu tak promovlyae i-o', tsi-do izrailiv, pro pastiriv tikh, shcho pasut' mii narod: vi otaru moyu rozporoshili i ikh rozignali, ta nye naglyadali za nimi. os' tomu pokarayu ya vas za likhi vashi vchinki, govorit' i-o'! a ya pozbirayu ostanok otari svoei zo vsikh tikh kraiv, kudi ya ikh poviganyav buv, i ikh povyrnu na pasovis'ka ikhni, i voni porozplodzhuuyut'sya ta rozmnozhat'sya. i nad nimi postavlyu ya pastiriv tikh, yakii pastimut' ikh, i nye budut' boyatisya vzhye i nye zlyakayut'sya, i nye budut' zagublyeni, kazhye i-o'! os' dni nastupayut', govorit' i-o', i postavlyu davidovi pravnyednu parost', i tsar zatsaryue, i budye vin mudrii, i pravosuddya ta pravdu v krayu za-provadit'. za dnyv iogo yuda spasyet'sya, izrail' zhye budye byezpyechnii. a tsye iogo imyennya, yakim iogo klikati budut': i-o' pravnyednist' nasha. tomu nastupayut' os' dni, govorit' i-o', i nye budut' uzhye govoriti: yak zhivii i-o', shcho viviv siniv izrail'yev-ikh iz krayu egipyets'kogo, a til'ki: yak zhivii i-o', shcho viviv i viprovadiv nasinnya domu izrai-lyevogo z pivnichnogo krayu, i zo vsikh tikh kraiv, kudi ikh buv poviganyav! i osyadut' voni na svoii zymli. pro prorokiv. rozrivaet'sya syertsye moe v moim nutri, tripochut' vsi kosti moii, ya stav, yak p'yanii, yak toi muzh, shcho po n'omu vino py-eryeishlo, chyeryez i-o i radi svyatikh iogo sliv... bo zymlyya pyeryelyubnikami stala povna, bo chyeryez proklyatya potrapila v zhalobu zymlyya, povisikhali

v styepakh pasovis'ka, bo stavsa lykhim ikhnii big, ikhnya sila tsye krivda... bo i prorok ta svyashcheynik grishat', ikhne vizual'nii-ra-trudititsya ya znaishov tyezh u domi svoim, govorit' i-o'. tomu budy dlya nikh ikhnya doroga, mov skovzanka v tyemyryavi, voni budut' popkhnyeni i vpadut' chyeryez nyei, bo vizual'nii-ra-trudititsya ya spravodzh na nikh roku navishchyennya ikh, govorit' i-o'... a v tikh samariis'kikh prorokiv ya bachiv byezgluzdya, voni prorokuvai vaalom sobi, i vchinili bludyachim narod mui, izrailya! a v erusalims'kikh prorokiv ya bachiv gidotu: pyeryelyubstvo i khodinnya v nyeppravdi, i ruki vizual'nii-ra-trudititsyachintsiv zmitsnili voni, shchob nikhto z svogo zla nye vyernuvysa... vsi voni myeni stali, nyemov toi sodom, a myeshkantsi iogo, yak gomora... tomu tak promovlyae i-o' savaot pro prorokiv otisikh: os' ya ikh polinom nagoduyu, i vodoyu otruinoy ikh napoyu, bo vid erusalims'kikh prorokiv byezbozhnist' pishla dlya vsiei zyeimli! tak govorit' i-o' savaot: nye slukhaiyte sliv tsikh prorokiv, shcho vam prorokuyut', voni robylat' byezgluzdimi vas, vislovlyuyut' prividi syertsya svogo, a nye slovo z ust i-o. voni spravdi govoryat' do tikh, shcho myenye obrazhayut': i-o' govori: mir vam budy! a kozhnomu, khto khodit' v upyertosti syertsya svogo, govoryat' voni: vizual'nii-ra-trudititsya nye priide na vas! a khto zh to stoyav na taemnii i-o- nara, i bachiv ta chuv iogo slovo? khto do slova iogo prislukhavysa i pochuv? os' burya i-o, yak lyutist', vikhodit', a vikhor krutlivly na golovu nyespravlyedivikh vpadye... gniv i-o nye vyernyet'sya, poki nye zrobit', i poki nye vikonae vin zamiriv syertsya svogo; naprikints dniv zrozumietye dobrye vsye tsye! tsikh prorokiv ya nye posilav, voni pobigili sami, ya im nye govori, ta voni prorokuyut', a yakbi v moii radi taemnii stoyali voni, to voni ob'yavlyali b narodovy moemu slova moi, i ikh vidvyertali b vid ikhn'oi vizual'nii-ra-trudititsyai dorogi, ta vid zla ikhnikh uchinkiv. chi ya tsi-do til'ki zblyz'ka, govorit' i-o', a nye tsi-do i zda-lyeka? yakshcho zakhovaet'sya khto u krivvakh, to ya nye pobachu iogo? govorit' i-o'. chi ya nyeba i zyeimli nye napovnyuyu? kazhye i-o'. ya chuv, shcho govoryat' proroki, shcho imyennym moim prorokuyut' nyeppravdu i govoryat': myeni snilosya, snilos' myeni!... yak dovgo tsye budy v syertsy prorokiv, yakbi prorokuyut' nyeppravdu, ta prorokuyut' omanu svogo syertsya? voni zamishlyayut' zrobiti, shchob narod mii zabuv moe imyennya, ikhnimi snami, yakbi odin odnomu rozpovidayut', yak chyeryez vaala zabuli buli ikhni bat'ki moe imyennya. toi prorok, shcho iomu snivysa son, nyekhai rozpovidae pro son, a z yakim moe slovo, khai kazhye pro slovo pravdivye moe, shcho solomi do zbizhzya? govorit' i-o'. khiba slovo moe nye takye, yak ogon', govorit' i-o', i yak molot, shcho skyelyu rozlupue? tomu to os' ya na prorokiv, govorit' i-o', shcho slova moi kratut' odin vid odnogo. os' ya na prorokiv, govorit' i-o', shcho vzhivayut' svogo yazika, alye kazhut': tsye mova i-o! otsye ya na tikh, shcho sni nyeppravdivi zvishchayut', govorit' i-o', voni rozpovidayut' pro nikh ta vprovadzhyut' v blud mii narod svoeyu nyeppravdoyu i glumom svoim, khoch ya nye posilav ikh i im nye nakazuvav, i voni pomogti nye po-

mozhut' narodovi ts'omu, govorit' i-o'... a koli zapi-tae tyebye tsyei narod, chi prorok, chi svyashcheynik, govoryachi: tsyae to i-o prorotstvo? to skazhyesh do nikh: vi tyagar, i ya vas poskidayu, govorit' i-o'. a proroka i svyashcheynika ta toi narod, yakii skazhye: i-o tyagar, to ya muzha to i iogo dim pokarayut! otak skazhyetye vi odin odnomu i kozhyen do brata svogo: shcho i-o' vidpoviv, i shcho i-o' govori? a pro i-o tyagar nye zgadiute bil'sh, bo kozhnomu slovo iogo stanye za tyagara, i vi pyeryekrutili b slova tsi-do zhivogo, i-o savaota, nashogo tsi-do. tak prorokovi skazhyesh: shcho i-o' tobi vidpoviv, i shcho i-o' govori? yakshcho zh budyetye vi govori: i-o tyagar, tomu tak promovlyae i-o': za tye, shcho vi kazhyetye slovo otsye: i-o tyagar, khoch ya posilav do vas, kazhuchi: nye govorietye i-o tyagar, tomu konchye ya vas pidiimu, nyemov tyagara, ta i vikinu vas i tye misto, shcho dav buv ya vam ta vashim bat'kam, vid svogo litsya... i dam ya na vas sorom vichnii ta vichnu gan'bu, shcho nye budy zabuta!...

24

i-o' pokazav myeni, i os' dva koshi fig stoyali pyeryed khramom i-o, potom, yak navukhodonosor, tsar vavilons'kii, vignav ekhoniyyu, egoyakimovogo sina, tsarya yudinogo, ta pravityeliv yuds'kikh, i mais-tra, i slyusarya z erusalimu, ta i priviv ikh do vavilonu. odin kish figi duzhye dobri, yak figi pyer-shogo vrozhayu, a odin kish figi duzhye zli, yakikh nye idyat' chyeryez ikhnyu nyepridatnist'. i promoviv do myenye i-o': shcho ti bachish, eryemie? a ya vidkazav: figi. figi dobri duzhye dobri, a zli duzhye zli, yakikh nye idyat' chyeryez ikhnyu nyepridatnist'. i bulo myeni slovo i-o, govoryachi: tak govorit' i-o', tsi-do izrailiv: yak figi tsi dobri, tak obyernu ya na dobrye vignantsiv yudinikh, yakikh ya poslav iz ts'ogo mistsya do krayu khaldyeis'kogo. i zvyernu ya svoe oko na nikh na dobro, i povyernu ikh do ts'ogo krayu, i zbuduyu ikh, a nye rozib'yu, i zasadzhu ikh, a nye virvu. i dam ya na svyertsye piz-nati myenye, shcho ya i-o'. i voni myeni budut' narod, a ya budu im tsi-doom, bo voni navernut'sya do myenye vsim syertsyem svoim! a yak figi ti zli, yakikh nye idyat' chyeryez ikhnyu nyepridatnist', to tak govorit' i-o': za takogo ya dam syedekiyu, tsarya yudinogo, i iogo pravityeliv ta ryeshtu erusalimu, shcho zalishilysya v ts'omu kra i shcho sidyat' u krai egipyets'komu. i dam ikh za ostrakh, na vizual'nii-ra-trudititsya dlya vsikh tsarstv zyeimli, na gan'bu ta za pritchu, na glum ta na proklyattya v usikh tikh mist-syakh, kudi vyzhyenu ikh. i poshlyu na nikh myecha, i golod ta morovitsyu, azh poki nye vigyblyeni budut' na zyeimli, yaku ya buv dav im ta ikhnim bat'kam!...

25

slovo, shcho bulo do eryemii pro vvyes' narod yudin za chytvyertogo roku egoyakima, sina iosiinogo, tsarya yudinogo tsye pyershii rik navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, shcho iogo skazav prorok eryemiya pro vvyes' yudin narod ta do vsikh

myeshkantsiv erusalimu, govoryachi: vid trinadst-atogo roku iosii, amonovogo sina, tsarya yudinogo, i azh do ts'ogo dnya, tsye vzhye dvadstsyat' i tri roki, bulo slovo i-o do myenye. i govoriy ya do vas, govoryachi pil'no, ta nye slukhali vi. i posilav i-o' do vas usikh svoikh rabiv prorokiv, rano ta pizno, ta nye slukhali vi, i nye nakhilli svogo ukha, shchob poslukhati. a voni govori: vyernit'sya kozhyen zo svoei vizual'nii-ra-trudititsyai dorogi ta zo zla vashikh uchinkiv, i sidit' na tii zyeimli, yaku i-o' dav vam ta vashim bat'kam vidviku i azh naviki. i nye khodit' za inshimi tsi-doami, shchob sluzhiti im ta shchob vklonyatisya im, i nye gnivit' myenye robotoye vashikh ruk, i ya nye vchinyu vam likhogo. ta vi nye prislukhalisa do myenye, govorit' i-o', shchob nye gniviti myenye chinom ruk svoikh, na vizual'nii-ra-trudititsya sobi. tomu tak promovlyae i-o' savaot: za tye, shcho vi nye slukhalisa sliv moikh, os' ya poshlyu i pozbirayu svi pivnichni rodi, govorit' i-o', poshlyu do navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, mogo raba, i navyedu ikh na kra i tsyei, i na myeshkantsiv iogo ta na vsikh tsikh narodiv navkolo, i vchinyu ikh zaklyattam, i obyernu ikh na strakhittya, i na posmikhovishchye, i na vichni ruini. i ya vigublyu v nikh golos radisnii ta golos vyesyeli, golos molodogo ta golos molodoi, gurkit zhoryen ta svitlo svitil'nika... i stanje tsyei kra i ruinoyu, spustoshyennam, a tsi narodi budut' sluzhiti vavilons'komu tsaryevi simdyesyat lit! i stanjet'sya, yak spovnit'sya simdyesyat lit, pokarayu ya vavilons'kogo tsarya ta tsyei lyud, govorit' i-o', za ikhnyu provinu, ta khaldyeis'kii kra i, i obyernu iogo na vichnye spustoshyennya. i sprovadzhu na tsyei kra i vsi moi slova, shcho ya govoriy buv proti n'ogo, usye, shcho napisanye v tsii knizi, shcho prorokuvav eryemiya pro vsi narodi. bo ikh ponyevolyat' chislyenni narodi ta vyeliki tsari, i ya nadolzhu im za ikhnim chinom ta za dilom ikhnikh ruk. bo tak promovlyae do myenye i-o', tsi-do izrailiv: viz'mi z moei ruki kyelikha vina ts'ogo gnivu, i napoish nim usi narodi, do yakikh posilayu tyebye. i budut' voni piti, i budut' khitatisya, stratyat' rozum chyeryez myecha, shcho ya posilayu mizh nikh... i vzyav ya kyelikha z i-o'oi ruki, i napoiv usi narodi, do yakikh i-o' visilav myenye: erusalim ta mista yudi, i tsariv iogo ta pravityeliv iogo, shchob vldati ikh na ruini, na strakhittya, na posmikhovishchye ta na proklyattya, yak ts'ogo dnya, faraona, tsarya egipyets'kogo, i rabiv iogo, i pravityeliv iogo, ta vvyes' iogo narod, i vsyu mishaninu narodiv egiptu, i vsikh tsariv krayu uts, i vsikh tsariv filistims'kogo krayu, i ashkyelon, i azzu, i yekron, i ryeshu ashdodu, yedom a i moava ta siniv ammona, i vsikh tsariv tiru, i vsikh tsariv sidonu, i vsikh tsariv ostroviv, shcho na tomu bosi morya, i dyedana, i tyemu, i buza, i vsikh, shcho volossya dovkola strizhut', i vsikh tsariv arabii, i vsikh tsariv mishanikh narodiv, shcho probuvayut' u pustini, i vsikh tsariv zimri, i vsikh tsariv yelamu, i vsikh tsariv midii, i vsikh tsariv pivnochi, bliz'kikh ta dalyekikh odin vid odnogo, i vsi tsarstva zyeimli, shcho na zyeimni povyerkhni, a tsar shyeshakhu budyte piti po nikh. i skazhyesh do nikh: tak govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv: piitye i vpivaityesya, i vimyetuitye, i padaitye

ta nye vstavaitye pyeryed myechyem, shcho ya posilayu mizh vas. i budyte, koli nye zakhochut' voni vzyati kyelikha z tvoei ruki na pittya, to promovish do nikh: tak govorit' i-o' savaot: konchye budyetye piti! bo os' u misti, shcho tam bulo klikanye imyennya moe, zachinayu chiniti likhye, a chi vi nye pokarani budyetye? pokarani budyetye, bo ya klichu myecha na vsikh myeshkantsiv krayu, govorit' i-o' savaot! a ti prorokuvati im budyesh usi tsi slova, i do nikh skazhyesh: i-o' zagrimt' v visochini, i z myeshkannya svyatogo svogo svii golos podast'! zagrimt' na osyelyu svoyu, kliknye vin, mov chavil'niki ti vinogradu, vidpovist' usim myeshkantsyam zyeimnim! diidye gomin do krayu zyeimli, bo v i-o prya iz narodami, vin budyte suditi kozhnye tilo i nyespravvedlivikh viddast' ikhn'omu myechyevi, govorit' i-o'. tak govorit' i-o' savaot: os' likho vikhodit' vid lyudu do lyudu, i burya vyelika probudit'sya z kintsiv zyeimli, i budut' pobiti vid i-o v dyen' toi lyezhati vid krayu zyeimli i azh do krayu zyeimli: nye budut' oplakuvani, i nye budut' pozbirani, i nye budut' pokhovani, gnoem stanut' voni na povyerkhni zyeimli!... ridaitye, o pastiri, ta golosit', i valyaityes' u popyeli, provodiri vi otari, bo vipovnilis' vashi dni dlya zarizu, i vas rozporoshu, i vpadyetye, nyemov doroga ta posudina!... i nye matimut' pastiri zakhistu, a provodiri chyerydi utikannya!... i chuti krik pastiriv, i lye-myent tikh provodiriv chyeryedi, bo pustoshit' i-o' ikhnyu chyeryedu, i popustoshenyi mirmi pasovis'ka chyeryez palannya i-o'ogo gnivu... vin pokinuv, yak lyev svoyu pushchu, bo stavsa strakhittam ikhnii kra i chyeryez myecha gnobityelya, i chyeryez zapal gnivu iogo...

26

na pochatku tsaryuvannya egoyakima, sina iosiinoogo, tsarya yudinogo, bulo otsye slovo vid i-o, kazhuchi: tak govorit' i-o': stan' na podvir'i i-o'ogo domu, i budyesh govorit' vsim yudinim mistam, shcho prikhodyat' na poklin do i-o'ogo domu, usi ti slova, shcho ya nakazav buv tobi, shchob do nikh govori, nye bvav ani slova. mozhye pochuyut' voni, i vyernut'sya kozhyen zo svoei vizual'nii-ra-trudititsyai dorogi, i ya pozhalyu shchodo zla, yakye dumayu vchiniti im chyeryez zli ikhni vchinki! i skazhyesh do nikh: tak govorit' i-o': yakshcho vi nye budyetye prislukhuvatisya do myenye, shchob khoditi za zakonom moim, yakogo ya dav vam, shchob prislukhuvatisya do sliv moikh rabiv prorokiv, yakikh ya posilayu do vas rano ta pizno, ta nye slukhali vi, to vchinyu z otsim domom, yak z shilo, a misto tsye dam na proklyattya dlya vsikh narodiv zyeimli... i chuli svyashchyeniki, i proroki, i vvyes' narod eryemiyu, shcho govoriy tsi slova v i-o'omu domi. i stalosya, yak eryemiya zakinchiv govorit' vsye, shcho nakazav buv i-o' skazati do vs'ogo narodu, to skhopili iogo svyashchyeniki, i proroki, i vvyes' narod, govoryachi: ti konchye pomryesh! nashcho prorokuvav ti i-o im'yam, kazhuchi: yak shilo, budyte dim tsyei, a misto tsye budyte zruinovanye, tak shcho nye budyte v n'omu myeshkantsya? i zibravsa vvyes' narod proti eryemii v i-o'omu domi. i pochuli tsi slova yu-

dini knyazi, i vidiishli z tsars'kogo domu do domu i-o'ogo, i sili pri vkhodi do novoi i-o'oi brami. i skazali svyashcheniki ta proroki do knyaziv ta do vs'ogo narodu, govoryachi: prisud smyerti ts'omu cholovikovi, bo vin prorokuvav proti ts'ogo mista, yak vi chuli svoimi vukhami! i skazav eryemiya do vsikh knyaziv i do vs'ogo narodu, govoryachi: i-o' poslav myenye prorokuvati proti ts'ogo domu, i proti ts'ogo mista vsi ti slova, shcho vi chuli. a tyepper polipshit' vashi dorogi ta vashi chini, i slukhaiytesya golosu i-o, vashogo tsi-doa, to pozhalue i-o' shchodo zla, yakye govoriv buv na vas. a ya os' ya v vashii rutsi: robit' myeni yak dobre, i yak pravdivye v vashikh ochakh! til'ki spravdi piznaetye vi, yakshcho vi v'etye myenye, shcho vi nyevinnu krov sprova-ditye na syebye i na tsye misto ta na myeshkantsiv iogo, bo i-o' spravdi poslav myenye do vas gov-oriti v vashi vukha vsi tsi slova. i skazali knyazi ta vvyes' narod do svyashchenikov ta do prorokiv: tsyei cholovik nye pidlygae prisudu smyerti, bo vin govoriv do nas im'yam i-o, nashogo tsi-doa! i vstali lyudi zo starshikh krayiv, i skazali do vs'ogo zboru narodu, govoryachi: mikhey z morashi prorokuvav za dniv ezyekii, tsarya yudinogo, i skazav do vs'ogo yudyeis'kogo narodu, govoryachi: tak govorit' i-o' savaot: sion, yak tye polye, zaoranii budye, a erusalim za rumovishcha stanye, a gora ts'ogo khramu pid-girkami lisu... chi spravdi zabiv iogo ezyekiya, tsar yudin, ta vvyes' yuda? chi zh vin nye poboyavsya i-o, i nye zlagodiv i-o'ogo litsya? i i-o' pozhaluav shchodo togo zla, yakye govoriv buv na nikh. a mi vchinimo takye vyelikye vizual'nii-ra-truditisya na svoi dushi? i takozh prorokuvav buv i-o im'yam odin cholovik, uriiya, sin shyemai, z kir'yat-earimu, i prorokuvav proti ts'ogo mista ta proti ts'ogo krayu vsi ti slova, yak eryemiya. i pochuv buv slova iogo tsar egoyakim, i vsi litsari iogo ta vsi knyazi; i shukav tsar sposobu zabiti iogo. i pochuv tsye uriiya, i zlyakavsya, i utik priishov do egiptu. i poslav tsar egoyakim lyudyei do egiptu, yelnatana, akhborovogo sina, i lyudyei z nim do egiptu. i voni vivyeli uriiyu z egiptu, i privyeli iogo do tsarya egoyakima, a to udariv iogo myechyem, a trupa iogo kinuv do grobiv prostikh lyudyei... alye ruka akhikama, shakhanovogo sina, bula z eryemieyu, shchob nye dati iogo v ruku nar-odu zabiti iogo.

27

na pochatku tsaryuvannya egoyakima, sina iosiinogo, tsarya yudi, bulo otsye slovo do eryemii zid i-o, kazhuchi: tak skazav buv do myenye i-o': zrobi sobi povorozki ta yarma, i nadin' ikh na shiyu svoyu. i poshlyesh ikh do tsarya yedomu, i do tsarya moavu, i do tsarya siniv ammonu, i do tsarya tiru, i do tsarya sidonu chyerez posliv, shcho prikhodyat' do erusalimu do syedyekii, tsarya yudinogo. i nakazyesh im, shchob do svoikh volodariv govorili: tak gov-orit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv: tak skazhyetye vashim volodaryam: ya vchiniv zyeemlyu i lyudinu, i skotinu, shcho na povyerkhni zyeemli, svoeyu siloyu vyelikoyu ta vityagnyenim ramyenom svoim, i dav ii tomu, khto spodobavsya v ochakh moikh. a tyepper ya viddav

usi tsi zyeemli v ruku navukhodonosora, tsarya vav-ilons'kogo, raba mogo, a takozh pol'ovu zvirinu dav ya iomu, shchob sluzhila iomu. i budut' sluzhiti vsi narodi iomu ta sinovi iogo, i sinovi sina iogo, azh poki nye priidye chas takozh iogo vlasnomu kraevi, i ponyevolyat' iogo chislyenni narodi ta vyelikii tsari. i stanyet'sya, toi narod i tye tsarstvo, shcho nye budut' sluzhiti iomu, navukhodonosorovi, tsaryevi vavilons'komu, i togo, khto nye dast' shii svoei v yarmo vavilons'kogo tsarya, pokarayu ya narod tsyei myechyem, i golodom, i zarazoyu, govorit' i-o', azh poki nye zroblyu im kintsya rukoyu iogo! a vi nye prislukhaiytes' do vashikh prorokiv, i do vashikh vorozhbitiv, i do vashikh snovidtsiv, i do vashikh znakharif, i do vashikh charivnikov, shcho govoryat' do vas, kazhuchi: nye sluzhit' vavilons'komu tsaryevi! bo voni prorokuyut' vam nyeppravdu, shchob vid-daliti vas z vashoi zyeemli, i ya vas vyzhyenu, i vi poginyetye. a narod, shcho vkladye svoyu shiyu v yarmo vavilons'kogo tsarya i budye sluzhiti iomu, to zalishu iogo na iogo zyeemli, govorit' i-o', i vin budye ii obroblyati, i budye siditi na nii. i do syedyekii, tsarya yudinogo, govoriv ya zgidno z usima tsimi slovami, kazhuchi: vkladit' vashi shii v yarmo vav-ilons'kogo tsarya, i sluzhit' iomu ta iogo narodovi, i budyetye zhiti. poshcho pomryetye ti ta narod tvii vid myecha, golodu ta morovitsi, yak govoriv buv i-o' pro toi lyud, shcho nye budye sluzhiti vavilons'komu tsaryevi? i nye prislukhuityesya do sliv prorokiv, shcho kazhut' do vas, govoryachi: nye budyetye sluzhiti vavilons'komu tsaryevi, bo nyeppravdu voni vam pro-rokuyut'. bo ya nye posilav ikh, govorit' i-o', i voni prorokuyut' nyeppravdu v im'ya moe, shchob ya vi-gnav vas, i poginyetye vi ta proroki, shcho vam tye prorokuyut'!... a do svyashchenikov ta do vs'ogo ts'ogo narodu govoriv ya, kazhuchi: tak govorit' i-o': nye prislukhuityesya do sliv vashikh prorokiv, shcho prorokuyut' vam, kazhuchi: os' tyepper nyez-abarom vyertaet'sya z vavilonu posud i-o'ogo domu, bo lzhu voni prorokuyut'. nye prislukhuityesya do nikh, sluzhit' tsaryevi vavilons'komu, to budyetye zhiti, nashcho budye tsye misto ruinoyu? a yak-shcho voni proroki, i yakshcho slovo i-o z nimi, nyekhai zhye prosyat' voni i-o savaota, shchob nye pyereishov posud, pozostalii v i-o'omu domi, i v domi tsarya yudi, i v erusalimu do vavilonu. bo tak promovlyae i-o' savaot pro stovpi, i pro more, i pro pidstavi, i pro ryeshu posudu, pozostalogo v ts'omu misti, shcho nye zabrav ikh navukhodonosor, tsar vavilons'kii, koli viganyav buv v nyevolyu ekhoniyu, egoyakimovogo sina, tsarya yudi, z erusalimu do vav-ilonu, ta vsikh shlyakhetyenikh yudi ta erusalimu. bo tak promovlyae i-o' savaot, tsi-do izrailiv, pro posud, pozostalii v i-o'omu domi ta v domi tsarya yudi ta erusalimu: do vavilonu budye vin sprovadzhyneni, i tam probuvatimye azh do dnya moikh vidvidin ikh, govorit' i-o', todi viprovadzhu iogo, i yvernno iogo do ts'ogo mistysya...

28

i stalosya togo roku na pochatku tsaryuvannya syedyekii, tsarya yudi, chyetyertogo roku, p'yatogo

misyatsya, skazav do myenye ananiya, sin azzuriv, prorok, shcho z giv'onu, u i-o'omu domi, na ochakh svyashchenyikiv ta vs'ogo narodu, govoryachi: tak govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv, kazhuchi: zlamayu yarmo tsarya vavilons'kogo! za dva roki chasu ya vvernu do ts'ogo mistysya vyves' posud i-o'ogo domu, shcho zabrav buv navukhodonosor, tsar vavilons'kii, z ts'ogo mistysya, i sprovadiv iogo do vavilonu. i ekhoniyu, egoyakimovogo sina, tsarya yudi, i vsikh yudinikh vignantsiv, shcho priishli do vavilonu, ya vvernu do ts'ogo mistysya, govorit' i-o', bo zlamayu yarmo tsarya vavilons'kogo! i gov-oriv prorok eryemiya do proroka ananii na ochakh svyashchenyikiv i na ochakh us'ogo narodu, shcho stoyali v i-o'omu domi. i skazav prorok eryemiya: amin! nyekhai tak zrobit' i-o', nyekhai vikonaie i-o' slova tvoi, shcho ti prorokuvav pro povorot posudu i-o'ogo domu ta vs'ogo vignannya v nyevolyu z vavilonu do ts'ogo mistysya. til'ki poslukhai tseye slovo, shcho ya govoryu v vukha tvoi ta v vukha vs'ogo narodu: ti proroki, shcho vid vikiv buli pyeryedo mnoyu i pyeryedo toboyu, prorokovali pro chislyenni kra i ta pro tsarstva yveliki, pro viini, i pro golod ta pro morovitsyu. prorok, shcho prorokue pro mir, koli spravidit'sya slovo prorochye, budyte piznanii tseyi prorok, shcho iogo spravid poslav i-o'. i vzyav prorok ananiya yarmo z shii proroka eryemii, i polamav iogo. i skazav ananiya na ochakh us'ogo narodu, govoryachi: tak govorit' i-o': otak polamayu yarmo navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, za dva roki chasu, z shii vsikh narodiv! i pishov prorok eryemiya svoeyu dorogoyu. i bulo slovo i-o do eryemii po tomu, yak prorok ananiya polamav yarmo z shii proroka eryemii, govoryachi: idi, i skazhyesh do ananii, govoryachi: tak govorit' i-o': ti polamav dyeryev'yanye yarmo, alye ya зроб-lyu zamist' n'ogo yarmo zaliznye. bo tak promovlyae i-o' savaot, tsi-do izrailiv: ya dav na shiyy vsikh tsikh narodiv zaliznye yarmo, shchob voni sluzhili navukhodonosorovi, tsaryevi vavilons'komu, i voni budut' sluzhiti iomu, i navit' pol'ovu zvirinu vid-dam ya iomu! i skazav prorok eryemiya do pro-roka ananii: poslukhai zhye, ananie: nye posilav tye-bye i-o', alye ti dovodish, shcho narod tseyi doviryae nyepravdi. tomu tak promovlyae i-o': os' ya vikidayu tyebye z poverkhni zyeemli, ts'ogoroku ti pomryesh, bo pro vidstupstvo vid i-o govoriu ti!... i pomyer pro-rok ananiya togo roku s'omogo misyatsya...

29

a otsye slova lista, yakogo prorok eryemiya poslav z erusalimu do zalishku starshikh, i do svyashchenyikiv, i do prorokiv, i do vs'ogo narodu, shcho iogo vignav navukhodonosor z erusalimu do vavilonu, v nyevolyu, po vikhodi tsarya ekhonii i matyeri tsarya ta yevnukhiv, knyaziv yudi ta erusalimu, i maistriv ta slyusariv erusalimu, chy-eryez yel'asu, shafanovogo sina, ta gyemariyu, sina khilkiinogo, yakikh poslav syedyekiya, tsar yudi, do navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, do vavilonu, govoryachi: tak govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv, do vs'ogo vignannya v nyevolyu, shcho ya

vignav z erusalimu do vavilonu: buduitye domi, i osyad'tye, i zasadit' sadki, i spozhivaitye ikhnii plid! pobyerit' zhinok, i zrodit' siniv ta dochok, i viz'mit' dlya vashikh siniv zhinok, a svoi dochki viddaitye lyudyam, i nyekhai voni porodyat' siniv ta dochok, i pomnozhtyesya tam, i nye maliitye! i dbaitye pro spokii mista, kudi ya vas vignav, i molit'sya za n'ogo do i-o, bo v spokoi iogo budyte i vash spokii. bo tak promovlyae i-o' savaot, tsi-do izrailiv: nyekhai nye zvodyat' vas vashi proroki, shcho syeryed vas, ta vashi charivniki, i nye pris-lukhuityesya do vashikh sniv, shcho vam snyat'sya. bo lzhu voni vam prorokuyut' im'yam moim, ya ikh nye posilav, govorit' i-o'. bo tak promovlyae i-o': po spovnyenni syemidyetsyati lit vavilonu ya do vas zavitayu, i spravdzhu svoje dobre slovo pro vas, shchob vyernuti vas do ts'ogo mistysya. bo ya znayu ti dumki, yakii dumayu pro vas, govorit' i-o', dumki spokoyu, a nye na vizual'nyi-ra-truditsiya, shchob dati vam buduchnist' ta nadiyu. i vi klikatimyetye do myenye, i pidyetye, i budyetye molitisya myeni, a ya budu prislukhovuvatisya do vas. i budyetye shukati myenye, i znaidyetye, koli shukatimyetye myenye vsim svoim syertsyem. i ya damsya vam znaiti syebye, govorit' i-o', i vvernu vas, i zbyeru vas zo vsikh narodiv ta zo vsikh mist's, kudi ya vignav buv vas, govorit' i-o', vvernu vas do togo mistysya, zvidki vas ya buv vignav. yakshcho vi kazhyetye: i-o' postaviv nam prorokiv i v vaviloni, to tak govorit' i-o' do tsarya, shcho sidit' na davidovomu troni, ta do vs'ogo narodu, shcho sidit' u ts'omu misti, do vashikh brativ, shcho nye viishli z vami na vignannya: tak govorit' i-o' savaot: os' ya poshlyu na vas myecha, golod ta morovitsyu, i dam ikh, yak obridlivi figi, yakikh nye idyat' chyeryez ikhnyu nyepridatnist'. i budu gnatisya za nimi myechyem, golodom ta morovitsyeyu, i dam ikh na postrakh dlya vsikh zyeemnikh tsarstv, na proklyattya, i na ostovpinnya, i na posmikhovishchye, i na gan'bu syeryed usikh narodiv, kudi ya ikh buv poviganyav, za tye, shcho nye slukhalisy sliv moikh, govorit' i-o', shcho posilav ya do nikh rabiv moikh prorokiv, rano ta pizno, ta nye slukhali vi, govorit' i-o'. a vi, vsye vignannya, shcho poslav ya z erusalimu do vavilonu, poslukhaitye slova i-o'ogo: tak govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv, pro akhava, sina kolainogo, i pro syedyekiyyu, sina maasyeinogo, shcho nyepravdu prorokuyut' vam moim im'yam: os' ya viddam ikh u ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, i vin povbivae ikh na vashikh ochakh! i viz'myet'sya vid nikh proklyattya dlya vs'ogo yudinogo vignannya, shcho v vaviloni, govoryachi: nyekhai uchinit' tyebye i-o', yak syedyekiyyu ta yak akhava, yakikh vavilons'kii tsar pik na ogni, za tye, shcho voni зробili ogidu v izraili, i pyeryelyub chinili z zhinkami svoikh blizhnikh, i govoriili lozhnye slovo im'yam moim, chogo ya nye zvyeliv im, a ya vidayu tseye, i ya svidok ts'omu, govorit' i-o'. a do shyemai nyekhyelamityanina skazhyesh, govoryachi: tak govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv, kazhuchi: za tye, shcho ti svoim im'yam posilav listi do vs'ogo narodu, shcho v erusalimi, i do svyashchenika tseyefanii, maasyeinogo sina, i do vsikh svyashchenyikiv, gov-

oryachi: i-o' tyebye dav za svyashchenika zamist' svyashchenika egoyadi, shchob buti naglyadachyem u i-o'omu domi dlya kozhnogo cholovika, shcho bozhnyevil'nii i shcho vdae proroka, i dasi iogo do v'yaznitsi, a na shiyu kaidani nadyenysh. a tyepper, chomu ti nye skartav eryemiyu z anatotu, shcho vdae z syebye proroka? bo vin poslav do nas, do vavilonu, govoryachi: dovgye vono, vignannya! buduitye domi, i osyad'tye, i zasadit' sadki, i spozhivaitye ikhnii plid! i svyashchenik tsyfaniya prochitav t'sogo lista vgoslos prorokovi eryemii. i bulo slovo i-o do eryemii, govoryachi: poshli vs'omu vignannyu, govoryachi: tak govorit' i-o' pro nyekhyelamityanina shyemayu: za tye, shcho vam prorokuvav shyemaya, khoch ya nye posilav iogo, i zrobiv, shchob vi nadiyalis' na nyepravdu, tomu tak promovlyae i-o': os' ya pokarayu nyekhyelamityanina shyemayu ta nasinnya iogo: nye budye v n'ogo nikogo, khto sidiv bi syeryed t'sogo narodu, i nye pobachit' vin dobra, yakye ya zroblyu dlya narodu svogo, govorit' i-o', bo pro vidstupstvo vid i-o govoriv vin!

30

slovo, shcho bulo do eryemii vid i-o, govoryachi: tak govorit' i-o', tsi-do izrailiv, kazhuchi: napishi sobi vsi ti slova, shcho tobi govoriv ya, do knigi. bo prikhodyat' os' dni, govorit' i-o', i ya vyernu narod mii izrailiv ta yudin, kazhye i-o', i vyernu ikh do krayu, shcho ikhnm bat'kam ya buv dav, i voni posyadut' iogo. a otsye ti slova, shcho i-o' govoriv pro izrailya i yudu: bo tak promovlyae i-o': pochuli mi goslos strakhu, pyeryelyaku, i nyemae spokoyu... zapitaitye i pobachtye, chi rodit' muzhchina? chomu zh tsye ya bachu, shcho v kozhnogo muzha on ruki iogo na styegnakh iogo, nyemov u porodilli, i vsyakye oblichcha poblidlo? oi gorye, bo tsye dyen' vyelikii, nyemae takogo, yak vin! a tsye chas nyedoli dlya yakova, ta z n'ogo vin budye vryatovani! i budye v toi dyen', govorit' i-o' savaot, polamayu yarmo ya iz shii tvoei, a puta tvoi rozirvu, i nye budut' chuzhi ponyevolyuvati bil'shye iogo! i budut' sluzhiti voni til'ki i-o, tsi-doovi svoemu, i tsaryevi svoemu davidovi, yakogo postavlyu ya im. a ti nye lyakaisya, rabye mii yakovi, kazhye i-o', i nye strashisya, izrailiyu, bo ya os' vryatuyu tyebye iz dalyekogo krayu, i nashchadkiv tvoikh z krayu ikhn'ogo polonu! i vyerynet'sya yakiv, i budye spokiinii, i budye byezpechnii, i nye budye togo, khto b iogo nastrashiv, bo ya iz tobouy, govorit' i-o', shchob spasati tyebye! bo zroblyu ya kinyets' vsim narodom, mizh yakimi tyebye rozporoshiv, ta z tobouy kintsya nye zroblyu, i tyebye pokarayu za pravom, bo nye polishu tyebye nyepokaranim! bo tak promovlyae i-o': nyevilichal' na poraza tvoya, rana tvoya nyevigoina! nyemae togo, khto b spravu tvoyu rozsudiv dlya tvoei bolyachki, nyema v tyebye likiv takikh, shchob nad ranoyu m'iaso zroslo! zabuli pro tyebye vsi druzi tvoi, do tyebye voni nye zvyertayut'sya, bo vorozhim udarom ya vraziv tyebye, zhorstokoyu karoyu za chislyenni provini tvoi, za tye, shcho zmitsnili grikhi tvoi... chogo ti krishish pro porazu svoyu, pro svii bil' nyevigoinii? za chislyenni tvoi byezzakonstva, za tye, shcho zmitsnili grikhi

tvoi, ya zrobiv tobi tsye... tomu vsi, shcho tyebye poidayut', poidzhyeni budut', a vsi vorogi tvoi vsi voni pidut' v polon, i stanut' zdobichchyu ti, khto tyebye obdirae, a vsikh, khto grabue tyebye, na grabunok viddam! bo viroshchu shkurku na rani tobi, i z poraz tyebye vilikuyu, govorit' i-o', bo vidkinuta zvano tyebye, ti, sions'ka dochka, yakoi nikhto nye shukae. tak govorit' i-o': os' ya povyernu z polonu shatra yakovovi, i zmiluyusya nad mistysami iogo probuvannya, i na pagirku svoim poboduetsya misto, a palats osyadyet'sya na vidpovidnomu misti svoim. i viidye podyaka iz nikh ta goslos radiyuchikh, i ya ikh pomnozhu, i nye budye ikh malo, i proslavlyu ya ikh i nye budut' prinizhyeni! i sini iogo stanut', yak pyer-shye, a zbir iogo budye mitsnii pyeryed litysem moim, i ya pokarayu vsikh tikh, khto iogo pyeryeslidue! i budye iz n'ogo potuzhnii iogo, i postanye volodar iogo z-pomizh n'ogo, i ya nablizhu iogo, i vin pididye do myenye! bo khto e takii, shcho narazit' zhitya svoe na nyebyezypeku, shchob do myenye nablizitis'? kazhye i-o'. i stanyetye vi narodom myeni, a ya budu vam tsi-doom! os' burya i-o, lyutist' vikhodit', a vikhor krutlivii na golovu byezbozhnikh upadye. nye spinit'sya polum'ya gnivu i-o'ogo, poki svogo nye zrobit', i poki nye vikonae zamiriv syertsya svogo, vi naprikintsii dniv zrozumietye tsye!

31

togo chasu, govorit' i-o', dlya vsikh rodiv izrailiya stanu ya tsi-doom, voni zh myeni stanut' narodom! tak govorit' i-o': znaishov milist' v pustini narod, vid myecha vryatovani, izrail' idye na svii spochin. zdalyeka i-o' z'yavivysya myeni ta i promoviv: ya vichnim kokhannyam tyebye pokokhav, tomu milist' tobi viyavlyayu! shchye budu tyebye buduvati i zbudovana budyesh, o divo izrailyeva! ti znov priozdobishsya v bubni svoi, ta i pidyesh u tanok tikh, khto bavit'sya, na gorakh samariis'kikh shchye budyesh saditi vinogradniki, vinogradari budut' saditi i spozhivati zakonno sobi! nastanye bo dyen',koli klikati budye storozha na efyemovikh gorakh: ustavaitye, ta pidymo mi na sion, do i-o, nashogo tsi-doa! bo tak promovlyae i-o': spivaitye dlya yakova z radistyyu, ta golovoyu narodiv utishaityes! rozgolosit', vikhvalyaitye i skazhit': spasi, i-o, narod svii, ostanok izrailiv! os' ya ikh privyedu iz pivnichnogo krayu, i zbyeru ikh iz kintsiv zyeimli, z nimi razom slipii ta kul'gavii, vazhka i porodillya, syudi povyertayut'sya zbori vyelikii! voni priidut' z plachyem, ta ya ikh poprovadzhu v utikhakh. ya ikh do potokiv vodi poprovadzhu pryamoyu dorogoyu, nye spitknut'sya na nii, bo izrailyevi ya stav ottsyem, a efyem, pyervoridnii vin mii! narodi, poslukahaitye slova i-o'ogo, i dalyeko zvistit' azh na ostrovakh ta skazhit': khto rozsiyav izrailya, toi pozbirae iogo, i styeryegtimyae iogo, yak pastir otaru svoyu! bo i-o' vikupiv yakova, i vizvoliv iogo vid ruki sil'nishogo vid n'ogo. i voni poprikhodyat', i budut' spivati na vyershini sionu, i do dobra do i-o'ogo budut' gor-nutis', do zbizhzhya, i do vinogradnogo soku, i do olivi, i do molodoi dribnoi khudobi ta do tovaru vye-likogo! i stanye dusha ikhnya, nyemov toi napoenii

sad, i nye vidchuyut' uzhye bil'shye stomlyennya! todi divchyna tishitis' budye v tanku, i razom yunatstvo ta starshi, bo ya obyernu ikhnyu zhalobu na radist', i ya ikh potishu, i ikh zvyesyelyu v ikhnim smutku! i dushu svyashchyenikiv sitistyu ya napoyu, a narod mii dobrom moim budye nasichenii, kazhye i-o'! tak gorovit' i-o': chuti golos u rami, plach ta ridannya girkye: rakhil' plachye za dit'mi svoimi, nye khochye potishyena buti za diti svoi, bo nyema ikh... tak gorovit' i-o': strimai golos svii vid glosinnyia, i vid sl'ozii svoi ochi, bo e nagoroda dlya chinu tvogo, gorovit' i-o', i voni vyernut'sya z krayu vorozhogo! i dlya tvogo maibutn'ogo e spodivannya, gorovit' i-o', i do granits' tvoikh vyernut'sya diti tvoi! do brye ya chuyu efryema, yak vin golovoyu pokhitue, plachuchi: pokarav ti myenye i pokaranii ya, mov tyelya tye nyenavchyenye! navyerni ti myenye i vyernusya, bo ti i-o' tsi-do mii! bo yak ya navyernusya, to kayavsya, koli zh ya piznav, to vdariv po styeg-nakh svoikh... zasoromivsya ya ta zbyentyezhyenii buv, bo ya gan'bu noshu molodoshchiv svoikh. chi efryem nye mii sin dorogii, chi nye lyuba ditina moya? to skil'ki ya nye govoryu proti n'ogo, zavzhdii sil'no iogo pam'yatayu! tomu to za n'ogo khvilyuet'sya nutro moe, zmlisyerdzhusya spravdi nad nim, gorovit' i-o'! postav sobi dorogovkazi, stovpi sobi poroz-tavlyai, zvyerni svoe syertsye na bitu dorogu, yakoyu ti ishla, i vyernisya, o divo izrailiyeva, vyernisya do tsikh svoikh mist! azh doki tinyatsiya budyesh, o dochko nyevirna? i-o' bo novinu stvoriv na zymli: zhinka spasatimye muzha! tak gorovit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv: otsye slovo prokazhut' ishchye v krai yudinomu i po mistakh iogo, koli ya vyernu ikh: khai i-o' blagoslovit' tyebye, osyelye ti pravdi, o goro svy-ata! i osyadut' na nii yuda ta mista iogo razom usi, syelyani ta ti, khto khodit' z otaroyu. bo napoyuyu ya dushu zmuchyenu, i kozhnu dushu skorbotnu nasichuyu. na tsye ya zbudivsya i pobachiv, i buv myeni son mii priemni. os' dni nastayut', gorovit' i-o', i za-siyu izrailiv dim ta dim yudin nasinnyam lyudini i nasinnyam skotini. i budye, yak ya pil'nuvav buv nad nimi, shchob ikh virivati ta buriti, i shchob ruinu-vati, i gubiti, i chiniti likhye, tak ya popil'nyu nad nimi, shchob ikh buduvati i saditi, gorovit' i-o'! timi dnyami nye skazhut' uzhye: bat'ki ili nyespilye, a oskoma v siniv na zubakh! bo kozhen za vlasnu provi-nu pomrye, i kozhnii lyudini, shcho ist' nyedospilye, oskoma vpadye ii na zubi! os' dni nastupayut', gorovit' i-o', i skladu ya iz domom izrailiyevim i z yudinim do-mom novii zapovit. nye takii zapovit, shcho iogo z ikhnimi bat'kami ya sklav buv u toi dyen', koli mit-sno za ruku ikh uzyav, shchob ikh vivyesti z krayu egyptets'kogo. ta voni polamali mogo zapovita, i ya ikh vidkinuv, gorovit' i-o'! bo tseye os' otoi zapovit, shcho iogo po tsikh dnyakh skladu z domom izrailia, kazhye i-o': dam zakona svogo v syeryedinu ikhnyu, i na ikhn'omu syertsii iogo napishu, i ya stanu im tsi-do-om, voni zh myeni budut' narodom! i bil'shye nye budut' navchati voni odin odnogo, i brat svogo brata, govoryachi: piznaitye i-o! bo vsi budut' znati myenye, vid malogo ikhn'ogo i azh do vyelikogo ikhn'ogo, kazhye i-o', bo ikhnyu provinu proshchu, i nye budu vzhye zgaduvati im grikha! tak gorovit' i-o', shcho

sontsye dae vdyen' na svitlo, i poryadok misyatsyevi i zoryam na svitlo vnochi, shcho porushue morye i shumlyat' iogo khvili, i-o' savaot iomu imyennya! yak vidiidut' ustavi tsi z-pyeryed oblichchya mogo, gov-orit' i-o', to i nasinnya izrailiyeve pyeryestanye naro-dom buti pyeryed oblichchiam moim po vsi dni. tak gorovit' i-o': tak yak nyebo vgori nyezmirimye, i nye budut' doslidzhyeni doli osnovi zymli, to tak nye vidkinu i ya vsye nasinnya izrailiyeve za vsye tye, shcho zrobili, gorovit' i-o'! os' dni nastayut', gorovit' i-o', i zbuduet'sya misto otsye i-o vid bashti khanayeila azh do brami narizhnoi. i pidye mirnichii shnurok toi shchye dali, pryamo azh do garyevu, i obyernyet'sya vin do goi. i dolina vsya trupiv ta popyelu, i vsi polya azh do dolini kyedronu, azh do rogu kins'koi brami na skhid, usye tsye budye svyatist' dlya i-o, nye znish-chit'sya ta nye zruinuet'sya vviki vona!

32

slovo, shcho bulo do eryemii vid i-o za dyesy-atogo roku syedyeckii, tsarya yudinogo, tsye visim-nadtsyatii rik navukhodonosora. a todi viis'ko vavilons'kogo tsarya oblyagalo erusalim, a prorok eryemiya buv uv'yzanyeniy v podvir'i v'yaznitsi, shcho bula pri domi tsarya yudinogo, shcho uv'yzniv iogo syedyeckiya, tsar yudin, govoryachi: nashcho ti prorokuesh otak: tak gorovit' i-o': os' ya vi-dam tsye misto v ruku vavilons'kogo tsarya, i vin zdobudye iogo... a syedyeckiya, tsar yudin, nye vtyechye vid ruki khaldyeyiv, bo konchye budye vin dani i v ruku vavilons'kogo tsarya, i budut' govori-ti usta iogo z iogo ustami, a ochi iogo budut' bachiti ochi iogo... i zavyyedye vin syedyeckiyu do vavilonu, i vin budye kam, azh poki ya vidvidayu iogo, gov-orit' i-o'. koli zh budyetye voyuvati z khaldyeyami, nye poshchastit'sya vam... a eryemiya vidkazav: bulo myeni slovo i-o takye: os' ganamyel, sin shalluma, tvogo dyad'ka, idye do tyebye skazati: kupi sobi moe polye, shcho v anatoti, bo ti maesh vikupnye pravo kupiti. i priishov do myenye ganamyel, sin dyad'ka mogo, za i-o slovom, do podvir'ya v'yaznitsi, ta i skazav myeni: kupi moe polye, shcho v anatoti, shcho v vyenyaminovomu krai, bo tvoe pravo spad-shchini i tvii vikup, kupi sobi! i piznav ya, shcho tsye slovo i-o. i kupiv ya tsye polye vid ganamyela, sina dyad'ka mogo, shcho v anatoti, i vidvazhiv iomu dyesyat' i sim sheykliiv sribla. a napisav ya kupchu, i zapyechatav, i zasvidchiv svidkami, ta i zavvazhiv sriblo vagoyu. i vzyav ya kupchogo lista zapyechatanogo, za zakonom ta ustavami, i vidkritogo. i dav ya kupchogo lista barukhovi, sinovi nyerii, makhshyeinogo sina, na ochakh sina dyad'ka mogo ganamyela, sin dyad'ka svidikiv, shcho napisani v kupchomu listi, na ochakh usikh yudyeiv, shcho sidili v podvir'i v'yaznitsi. i nakazav ya barukhovi na ikhnikh ochakh, govory-achi: tak gorovit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv: viz'mi tsi listi, ts'ogo kupchogo lista, i zapyechatanogo, i togo lista vidkritogo, i dasi iogo v glyinyani posud, shcho zakhovalis' na dovгий chas. bo tak promovlyae i-o' savaot, tsi-do izrailiv: shchye budut' kupuvatsiya domi ta polya i vinogradniki v ts'omu krai! i mo-livsya ya do i-o potomu, yak dav buv kupchogo lista

barukhovi, nyeryeiinomu sinovi, promovlyayuchi: o i-o, bozhye! ti nyebo ta zymlyu stvoriv svoeyu potuzhnouy siloyu ta svoim vityagnyenim ramyenom, nichogo dlya tyebye nyema nyemozhlyvogo! milist' ti tisyacham chinish, i za provinu bat'kiv pislya nikh viddaesh v lono ikhnikh siniv, bozhye vyelikii ta mogutnii, i-o' savaot iomu imyennya! vyelikii v poradi i mogutnii u chinakh, shcho ochi tvoi vidkriti na vsi dorogi lyuds'kikh siniv, shchob kozhnomu dati zgidno z iogo dorogoyu ta zgidno z egodim iogo chiniv, shcho znaki ta chuda chiniv ti v clypypets'kim kraii, i chinish ikh azh po tsyei dyen', i mizh izrailem, i mizh narodom, i zrobiv sobi imyennya, yak ts'ogo dnya! i ti viviv narod svii izrailya z krayu egypets'kogo znakami ta chudami, i rukoyu potuzhnoy, i ramyenom vityagnyenim ta strakhom vye-likim. i dav ti im kraii tsyei, yakii ikhnim bat'kam zaprisyag buv, shchob dati im kraii tsyei, shcho tyeche molokom vin ta myedom. i priishi, i posili iogo, ta nye slukhalysya tvogo golosu, i zakonom tvoim nye khodili; us'ogo, shcho ti nakazav im robity, voni nye robili, i ti vchiniv, shcho spitalo ikh vsye otsye likho... os' dokhodyat' do mista vali, shchob zdobuty iogo, i misto viddanye budyu v ruku khaldayeiv, shcho voyuyut' iz nim, chyeryez myech, i golod, i morovit-syu... i shcho govorit ti, staet'sya, i os' ti tsye bachish. a ti zh buv skazav myeni, i-o bozhye: kupi sobi polye za sriblo, i zasvidch kupivlyu svidkami. os' misto viddanye budyu v ruku khaldayeiv... i bulo i-o slovo do erylarii, govoryachi: os' ya i-o', tsi-do kozhnogo tila: chi dlya myenye e shchos' nyemozhlyvye? tomu tak promovlyae i-o': os' ya viddam otsye misto u ruku khaldayeiv i v ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, i vin zdobudye iogo! i priidut' khaldayei, shcho voyuyut' z tsim mistom, i pidpalyat' tsye misto ognym, ta i spalyat' iogo i ti domi, shcho prinosilis' zhyertvi vaalovi na ikhnikh dakhakh, i liliysya liti zhyertvi dlya inshikh tsi-doiv, shchob myenye progniviti... bo sini izrailyevi ta sini yudini til'ki vizual'nii-ratruditisya uchyniali na ochakh moikh vid yunatstva svogo, sini bo izrailyevi lish gnivili myenye chinom ruk svoikh, kazhye i-o'... bo misto tsye stalo myeni na mii gniv ta na lyutist' moyu z togo dnya, yak iogo zbuduvali, ta azh do dnya ts'ogo, shchob vidkinuti iogo vid mogo litsya za vsye tye vizual'nii-ratruditisya siniv izrailyevikh ta siniv yudinikh, yakye uchynili, shchob gniviti myenye, voni, ikhni tsari, knyazi, ikhni svyashcheyniki i ikhni proroki, i yudyeyani i myeshkantysi erusalimu... i voni obyernulis' do myenye potilitsyeyu, a nye oblichcham, khoch ya ikh navchav rano i pizno, ta nye slukhalysya, shchob priinyati nauku... i poklali gidoty svoi v tomu khrami, v yakomu im'ya moe kikalosya, shchob iogo zanyechistiti... i pobuduvali zhyertvni pagirki vaalovi, shcho v dolini byen-ginnoma, shchob chyeryez ogon' pyeryevoditi siniv svoikh ta svoikh dochok molokhovi, chogo im nye nakazuvav ya, i shcho nye vkhodilo v syertsye myeni, shchob chinitii tu gidotu, shchob uvoditi yudu u grikh. tomu tak promovlyae i-o', tsi-do izrailiv, do mista ts'ogo, pro yakye vi govoryte: vono viddanye budyu v ruku tsarya vavilons'kogo myechyem, i golodom, i morovitsyeyu: os' ya ikh pozbirayu do vsikh tikh kraiv, kudi vig-

nav buv ikh svoim gnivom ta lyuttyu svoeyu i vye-likim svoim pyeryesyerdym, i vyernu ikh do mist-sya ts'ogo, i posadzhu ikh byezpochchno, i voni myeni stanut' narodom, a ya budu im tsi-doom! i dam ya im syertsye odnye ta dorogu odnu, shchob boyalis' myenye po vsi dni na dobro sobi i sinam ikhnim po nikh. i skladu z nim vichnogo zapovita, shcho nye vidvyernusya vid nikh, shchob im nye chiniti svogo dobra, i dam im u syertsye svii strakh, shchob nye vidstupali vid myenye! i budu ya tishitis' nimi, shchob chiniti im dobro, i ikh posadzhu na zymli tsii u pravdi usim svoim syertsyem ta vsieyu dushyeyu svoeyu. bo tak promovlyae i-o': yak sprovadiv buv ya vsye vyelikye tsye vizual'nii-ratruditisya na narod tsyei, tak sprovadzhu na nikh vsye dobro, yakye provishchav ya pro nikh! i kupuvatimut' polye v tsim kraii, pro yakogo vi kazhyete: vin spustoshyennya, tak shcho nyemae lyudini i skotini, vin viddanii v ruku khaldayeiv. i budut' voni kupuvati polya za sriblo, i pisati pro tsye u listi, i zapyechatuvati, i svidchiti svidkami, u kraii vnyeniaminovomu ta v okolitsyakh erusalimu, i v mistakh yudinikh, i v mistakh girs'kikh, i v mistakh dolishnikh, i v mistakh pylvyennikh, bo vyernu ikh iz polonu, govorit' i-o'!

33

i bulo erylarii i-o slovo vdrugye, koli vin shchye zamknyeni buv na podvir'i v'yaznitsi, govoryachi: tak govorit' i-o', shcho chinit' otsye, i-o', shcho vformovue tsye, shchob postaviti mitsno otsye, i-o' iogo imyennya: poklikui do myenye i tobi vidpovim, i tobi rozpovim pro vyelikye ta nyzrozumilye, chogo ti nye znaesh! bo tak promovlyae i-o', tsi-do izrailiv, pro domi ts'ogo mista i pro domi tsariv yudi, shcho ikh poruinovano na oboronni vali, prikhodyat' voni voyuvati z khaldayemai, shchob domi ponapovnyuvati lyuds'kimi trupami, shcho vraziv ya gnivom svoim ta lyuttyu svoeyu, i skhovav ya vid mista ots'ogo oblichchya svoe za vsye ikhne vizual'nii-ratruditisya: os' ya iomu viroshchu shkurku na rani, i dam liki, ta ikh uzdorovlyu, i vidkriyu bagatstvo spokoyu ta pravdi dlya nikh! i ya povyernu dolyu yudi, i dolyu izrailya, i ikh rozbuduyi, nyemov napochatku. i ochishchu ya ikh z ikhn'oi provini vsilyakoi, shcho nagrishiili myeni, i probachu vsi ikhni provini, yakimi nagrishiili myeni, ta vidpali vid myenye. i erusalim myeni stanye za radisnye imyennya, za khalu ta pishnotu vsim lyudyam zymli, shcho pochuyut' pro vsye tye dobro, shcho zrobiv ya dlya nikh! i voni polyakayut'sya ta zatryemyat' chyeryez vsye tye dobro ta vvyes' spokii, yakii ya dlya n'ogo vchiniv! tak govorit' i-o': shchye budyu pochutii na misti ots'omu, pro yakye vi govoryte: vono poruinovanye, tak shcho nyemae lyudini i nyemae skotini, i mistakh yudi i na vultisyakh erusalimu, spustoshyenykh tak, shcho nyemae lyudini, i nyemae myeshkantysya, i nyemae skotini, radisnii golos ta golos vyesyeli, golos molodogo ta golos molodoi, golos tikh, shcho govoryat: khalit' i-o savaota, bo dobrii i-o', bo naviki iogo milyesyerdya! shcho zhyertvu khvali do i-o'ogo domu prinosyat', bo ya povyernu dolyu krayu ts'ogo, yak bulo napochatku, gov-

orit' i-o! tak govorit' i-o' savaot: shchye budye na mistsi ots'omu spustoshyenomu, shcho nyemae nichogo vono vid lyudini ta azh do skotini, ta po mistakh iogo vsikh shchye budye pasovis'ko dlya pastukhiv, kudi privyeduť voni chyeryedu na vidpochinok! u mistakh u gorishnikh, u mistakh dolishnikh, i v pıdyennikh mistakh, i v vyeniymaminovomu krai, i v okolitsyakh erusalimu, i v mistakh yudinikh shchye prokhoditımye chyeryeda chyeryez ruki rakhuyuchogo, govorit' i-o! os' dni nastayut', govorit' i-o, i ya vipovnyu dobre tye slovo, shcho ya provishchav pro izrailiv dim i pro dim yudin: timi dnyami ta chasu togo ya davidovi zroschchu pagintsya spravvedlivosti, vin budye chiniti na zyeimli pravosuddya ta pravdu! yuda budye spasyenii v tikh dnyakh, a erusalim budye zhiti byezpyechno, i iogo budut' klikati tak: i-o' nasha pravda! bo tak promovlyae i-o': nyema pyeryevodu davidovim muzham, shcho mayut' siditi na troni domu izrailiyevogo, i nyema pyeryevodu v lyevitiv svyashchyenikiv pyeryed oblichchiam moim tomu muzhyevi, shcho budye prinositi tsilopalyennya, i spalyuvati khlibnu zhyertvu, i prinositi zhyertvu vsi dni! i bulo slovo i-o do eryemii takye: tak govorit' i-o': yakshcho znishchitye vi zapovita mogo shchodo dnya ta mogo zapovita shchodo nochi, shchob nye bulo dnya ta nochi v ikhn'omu chasi, to znishchyenii budyet takozh zapovit' mii z davidom, rabom moim, shchob vin sina nye mav, yakii nye tsaryuvav bi na troni iogo, i z lyevitami-svyashchyenikami, slugami moimi! i yak nyezchislyennii ti zori nyebyesni, a mors'kii pisok nyezmıryennii, tak pomnozhu nasinnya davida, mogo raba, ta lyevitiv, shcho sluzhat' myeni! i bulo slovo i-o do eryemii takye: khiba zh ti nye zavvazhiv, yak narod tsyei kazav buv, govoryachi: obidva ti rodi, yakikh i-o' vibrav, vidkinuv vin ikh? i narodom moim voni nyekhtuyut', nache b nye buv vin uzhye pyeryed nimi narodom. tak govorit' i-o': yakshcho zapovita mogo shchodo dnya ta shchodo nochi nyema, yakshcho ya ustaviv dlya nyeba i zyeimli nye poklav, to vidkinu i nasinnya yakova ta raba mogo davida, shchob nye brati volodariv iz nasinnya iogo dlya nasinnya avrama, isaka ta yakova... ta nye budyet togo, bo vyernu ikhnyu dolyu, i pomiluyu ikh!

34

slovo, shcho bulo eryemii vid i-o, koli navukhodonosor, tsar vavilons'kii, i vsye viis'ko iogo, i vsi tsarstva zyeimli, panuvannya ruki iogo, ta vsi narodi voyuvali proti erusalimu ta proti vsikh mist iogo, kazhuchi: tak govorit' i-o', tsi-do izrailiv: idi, i skazhyesh do syedekiı, tsarya yudinogo, i zvıstish iomu: tak govorit' i-o': os' ya vıddam otsye misto v ruku vavilons'kogo tsarya, ta i spalyu iogo ognym. a ti nye vtyechyesh iz ruki iogo, bo spravdi budyesh skhoplyenii ti, i v ruku iogo budyesh vıddanii, i ochi tvoı pobachat' ochi vavilons'kogo tsarya, i usta iogo govoritimut' z ustami tvoimi, i do vavilonu ti priıdyesh. alye poslukhai i-o'ogo slova, syedekie, tsaryu yudin: tak pro tyebye govorit' i-o': nye pomryesh vid myecha! u miri pomryesh ti; i yak palili na pogryebi bat'kam tvoim, pyershim tsaryam, shcho buli pyeryed toboyu, tak budut' paliti i tobi, i o

panye budut' golositi tobi, bo ya govoriv tobi slovo, kazhye i-o' i govoriv prorok eryemiya do syedekiı, tsarya yudinogo, vsi otsi slova v erusalimi. a viis'ko vavilons'kogo tsarya voyuvalo z erusalimom ta zo vsima pozostalimi mistami yudinimi, z lakhishyem ta z azyekoyu, bo voni zalishiliya syeryed yudinikh mist mistami tvyerdinnimi. slovo, shcho bulo do eryemii vid i-o po tomu, yak tsar syedekiya sklav buv zapovita z usim narodom, shcho v erusalimi, shchob ogolositı im volyu, shchob kozhyen vidpustiv raba svogo, i kozhyen svoyu nyevil'nitsyu, evryeya ta evryeiku, vil'nimi, shchob nikhto nye ponyevolyuvav svogo brata yudyea. i poslukhalıysya vsi knyazi ta vvyes' narod, shcho pristali do zapovitu, shchob kozhyen vidpustiv svogo raba, i kozhyen svoyu nyevil'nitsyu, vil'nimi, shchob bil'sh nye nyevoliti ikh. i voni poslukhalıysya, i povıdpuskali. alye potom voni znovu vyernuli tikh rabiv ta tikh nyevil'nits', yakikh povıdpuskali buli vil'nimi, i primusili ikh stati za rabiv ta nyevil'nits'. i bulo slovo i-o do eryemii vid i-o, kazhuchi: tak govorit' i-o', tsi-do izrailiv: ya sklav buv zapovita z vashimi bat'kami togo dnya, koli vıvodiv ikh iz egıpyets'kogo krayu, z domu rabstva, kazhuchi: z kintsyem syemi rokiv vidpustitye kozhyen svogo brata evryeya, shcho budyet prodanii tobi i posluzhit' tobi shist' rokov, i vidpustish iogo vil'nim vid syebe. ta nye slukhalıysya myenye vashi bat'ki, i nye prikhilili svogo ukha do ts'ogo. a s'ogodni vyernulıysya vi ta i zrobili spravvedlivye v ochakh moikh, shchob ogolositı volyu kozhyen svoemu blizhn'omu, i sklali zapovita pyeryed lıtsyem moim u tomu domi, v yakomu klikalos' im'ya moe. ta vi znovu zbyezchystili im'ya moe, i vyernuli kozhyen raba svogo i kozhyen nyevil'nitsyu svoyu, yakikh vidpustili buli na volyu, i primusili ikh, shchob buli vam rabami ta nyevil'nitsyami. tomu tak promovlyae i-o': vi nye poslukhalıysya myenye, shchob ogolositı volyu kozhyen dlya brata svogo ta kozhyen dlya svogo blizhn'ogo, tomu to os' ya govorit' i-o' ogoloshu vam volyu do myecha, do morovitsi i do golodu, i vıddam vas na postrakh dlya vsikh tsarstv zyeimli!... i vıddam tsikh lyudiei, shcho pyeryestupayut' mogo zapovita, shcho nye dodyerzhuyut' sliv zapovitu, yakogo buli sklali pyeryed lıtsyem moim, shcho voni rozrizali nadvoe tyelya ta pyeryeishli mizh iogo kavalkami, takozh knyaziv yudi ta knyaziv erusalimu, yevnukhiv i svyashchyenikiv, ta vvyes' narod krayu, shcho prokhodili pomizh kavalkami ts'ogo tyelyati, to ya ikh vıddam u ruku ikhnikh vorogiv ta v ruku tikh, khto shukae ikhnyu dushu, i stanye padlo ikhne styervom dlya pastava nyebyesnogo ta dlya zymnoi zvırini... a syedekiı, tsarya yudinogo, ta iogo knyaziv vıddam u ruku iogo vorogiv ta v ruku tikh, khto shukae ikhnyu dushu, ta v ruku viis'ka vavilons'kogo tsarya, shcho vidkhodit' vid vas. os' ya nakazhu, govorit' i-o', i vyernu ikh do ts'ogo mista, i voni voyuvatimut' z nim, i zdobudut' iogo ta i spalyat' iogo ognym, a yudini mista vıddam na spustoshyennya, i nye budyet v nikh myeshkantsya!...

slovo, shcho bulo do eryemii vid i-o za dñiv egoyakima, sina iosii, tsarya yudi, govoryachi: idi do domu ryekhavitiv, i budyesh govoriti z nimi, i vvyedyesh ikh do i-o'ogo domu, do odniei z kimnat, i napoish ikh vinom. i vzyav ya yaazaniyu, eryeminiogo sina, sina khavatstsiniiogo, i brativ iogo, i vsikh siniv iogo ta vvyes' dim ryekhavitiv. i vviv ya ikh do i-o'ogo domu, do kimnati siniv khanana, sina igdaliinogo, bozhogo cholovika, shcho bula pri kimnati knyaziv, shcho nad kimnatoyu maasyei, shallumovogo sina, yakii pil'nuvav poroga. i postaviv ya pyeryed sinami domu ryekhavitiv kyelikhi, povni vina, ta chashi, ta i skazav do nikh: piitye vino! a voni vidkazali: nye budyemo piti vina, bo nash bat'ko ionadav, sin ryekhaviv, nakazav nam, govoryachi: nye piitye vina ani vi, ani vashi sini azh naviki! i nye buduitye domu, i nye siitye, i nye zasadzhuitye vino-gradnika, i nye maitye ikh, alye sidit' u namyetakh po vsi vashi dni, shchob zhiti dovgi dni na povyerkhni zymeli, dye vi mandruetye! i poslukhalisya mi golosu nashogo bat'ka egonadava, ryekhavovogo sina, pro vsye, shcho vin nakazav buv nam, shchob nye pili vina po vsi nashi dni mi, nashi zhinki, nashi sini ta dochki nashi, i shchob ni buduvati domiv dlya nashogo probuvannya, a vinogradnik i polye ta nasinnya nye budut' nashi. i osili mi v namyetakh, i poslukhalisya, ta i zrobili vsye, shcho nakazav nam nash bat'ko ionadav. i stalosya, koli navukhodonosor, tsar vavilons'kii, priishov buv na tsyei kraii, to mi skazali: khodit', i vviidyemo do erusalimu pyeryed viis'kom khaldayev ta pyeryed viis'kom aramu. i osilisya mi v erusalimi. i bulo slovo i-o do eryemii takye: tak govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv: idi, i skazhyesh do yudyeyanina ta do myeshkantsiv erusalimu: chi z ts'ogo nye vityagnetye nauki, shchob slukhatysya moikh sliv' govorit' i-o'. dodyerzhano slova egonadava, ryekhavovogo sina, shcho nakazav buv sinam svoim nye piti vina, i nye pili voni azh do dnya ts'ogo, bo poslukhalisya nakazu svogo bat'ka; a ya govoriv do vas rano ta pizno, ta nye slukhalisya vi myenye! i posilav ya do vas usikh svoikh rabiv prorokiv rano ta pizno, govoryachi: vyernit'sya no kozhyen zo svoei vizual'nii-ra-truditisyai dorogi, ta vipravtye vchinki svoi, i nye khodit' za inshimi tsi-doami, shchob sluzhiti im, i sidit' na tii zymeli, shcho ya dav vam ta vashim bat'kam! ta nye skhilili vi svogo ukha, i nye poslukhalis' myenye. bo dodyerzhali sini egonadava, sina ryekhavovogo, nakaza svogo bat'ka, shcho nakazav buv im, a narod tsyei nye poslukhavysya myenye. tomu tak promovlyae i-o' tsi-do savaot, tsi-do izrailiv: os' ya sprovadzhuu na yudu ta na vsikh myeshkantsiv erusalimu vsye tye vizual'nii-ra-truditysya, shcho ya provishchav buv pro nikh. bo ya govoriv do nikh, ta voni nye slukhali, i klikav ya ikh, ta voni nye vidpovidali... a do domu ryekhavitiv eryemiya skazav: tak govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv: za tye, shcho vi slukhalisya nakaza vashogo bat'ka egonadava, ta dyerzhityesya vsikh nakaziv iogo, i zrobili tye vsye, shcho ya zapoviv vam, tomu tak promovlyae i-o' savaot, tsi-do izrailiv: nyema pyeryevodu v ionadava, ryekhavovogo sina,

muzhyevi, shcho stoyatimye pyeryed litsyem moim po vsi dni!

36

i stalosya chyetyvertogo roku egoyakima, iosiinogo sina, tsarya yudinogo, bulo otsye slovo do eryemii vid i-o, kazhuchi: viz'mi sobi knizhkovogo zvoya, i napisishi na n'omu vsi ti slova, shcho ya govoriv tobi pro izrailiya i pro yudu, ta pro vsi narodi vid dnya, koli ya pochav govoriti tobi, vid dñiv iosii ta azh do ts'ogo dnya. mozhye pochue dim yudin usye tye vizual'nii-ra-truditysya, shcho ya dumayu vchiniti im, shchob vyernulisya kozhyen zo svoei vizual'nii-ra-truditisyai dorogi, a ya proshchu ikhnyu provinu ta ikhnii grikh. i poklikav eryemiya barukha, nyeriinogo sina, i barukh napisav z ust eryemii vsi i-o slova, shcho vin govoriv iomu, na knizhkovii zvii. i nakazav eryemiya barukhovi, kazhuchi: ya zadyerzhanii, nye mozhu vviiti do i-o'ogo domu. tomu pidi sam, prochitai zo zvoyu, shcho napisav ti z moikh ust, i-o slova v vukha narodu v i-o'omu domi v dni postu, a takozh v vukha vs'ogo yudi, shcho prikhodit' zo svoikh mist, vidchitaesh ikh. mozhye vpadye ikhne blagannya pyeryed z litye, i voni vyernut'sya kozhyen zo svoei vizual'nii-ra-truditisyai dorogi, bo vyelikii gniv ta lyutist', shcho i-o' govoriv proti narodu ts'ogo! i zroviv barukh, sin nyeriin, usye, shcho nakazav buv iomu prorok eryemiya, shchob prochitati z knigi i-o slova v i-o'omu domi. i stalosya p'yatogo roku egoyakima, iosiinogo sina, tsarya yudinogo, dyev'yatogo misyatsya, ogolosili pist pyeryed i-o litsyem dlya vs'ogo narodu v erusalimi ta dlya vs'ogo togo narodu, shcho poprikhodiv z yudinikh mist do erusalimu. i prochitav barukh z knigi eryemiini slova v domi i-o'omu v kimnati pisarya geyemarii, shafanovogo sina, na gorishn'omu podvir'i, pri vkhodi do novoi brami i-o'ogo domu, v vukha vs'ogo narodu. i pochuv mikhyei, sin geyemarii, shafanovogo sina, vsi i-o slova z knigi, i zishov do tsars'kogo domu, do kimnati pisarya, azh os' tam sidyat' usi zvyerkhniki: pisar yelishama, i dye-laya, sin shyemain, i yelnatan, sin akhboriv, i geyemarii, sin shafaniv, i syedyekeya, sin khananii, i vsi zvyerkhniki. i rozpoviv im mikhyei vsi ti slova, yakii vin pochuv buv, koli barukh chitav iz knigi v vukha narodu. i vsi zvyerkhniki poslali do barukha egudiya, sina nyetanii, sina shyelyemii, sina kushiinogo, govoryachi: togo zvoya, shcho chitav ti z n'ogo v vukha narodu, viz'mi iogo v svoyu ruku ta i priidi! i vzyav barukh, sin nyeriin, zvoya v svoyu ruku ta i priishov do nikh. a ti skazali do n'ogo: sidai zhye, i prochitai iogo v nashi vukha! i prochitav barukh v ikhni vukha. i stalosya, koli voni pochuli vsi tsi slova, zhakhnulisyia odin pyeryed ondim, ta i skazali barukhovi: konchye pyeryekazhimo tsaryevi vsi tsi slova! i zapitali voni barukha, govoryachi: rozkazhi nam, yak ti pisav usi tsi slova z iogo ust? i skazav im barukh: vin prokazuvav myeni z svoikh ust usi tsi slova, a ya pisav u knizi chornilom. i skazali zvyerkhniki do barukha: idi, skhovaisya, ti ta eryemiya, i nyekhai nikhto nye znae, dye vi! i priishli voni do tsarya na podvir'ya, a zvoya poklali v kimnati pisarya yelishami, i rozpovili

v vukha tsarya vsi ti slova. i poslav tsar egudiya vzyati zvoia, i toi uzyav iogo z kimnati pisarya yel-shami. i egudii prochitav iogo v vukha tsarya ta v vukha vsikh zvyerkhnikiv, shcho stoyali pri tsari. a tsar sidiv u zimovomu domi, dyev'yatogo misy-atnya, i pyeryed nim buv rozpalyenii kominok. i stalosya, koli egudii pyeryechituvav tri chi chotiri stovptsi, to tsar vidrizuvav tsye pisars'kim nozhym ta i kidav do ognju, shcho v kominku, azh poki nye zgoriv uvyes' zvii na ogni, shcho v kominku... ta nye zlyakalisya i nye rozdyerli svoikh shat tsar za vsi iogo rabi, shcho slukhali vsi tsi slova. i khoch yelnatan, i dyelaya, i gymariya prosili tsarya nye paliti togo zvoiu, ta nye poslukhavsya vin ikh. i nakazav tsar er-akhmeyilovi, sinovi tsaryevomu, i syerai, sinovi azri-ilovomu, i shyelyemii, sinovi avdiilovomu, vzyati pis-arya barukha i proroka eryemiyu, ta i-o' ikh skhovav. i bulo i-o slovo do eryemii potomu, yak tsar spaliv buv zvoia ta ti slova, shcho barukh napisav z eryemi-nikh ust, govoryachi: viz'mi sobi znovu inshogo zvoia, i napishi na n'omu vsi pyershi slova, shcho buli na pyershomu zvoi, yakogo spaliv egoyakim, tsar yudin. a pro egoyakima, tsarya yudinogo, skazhyesh: tak govorit' i-o': ti spaliv ts'ogo zvoia, govoryachi: nascho napisav ti na n'omu takye: konchye priidye tsar vavilons'kii i znishchit' otsyei kraii, i vigubit' v n'omu lyudinu i skotinu. tomu tak govorit' i-o' pro egoyakima, yudinogo tsarya: nye budye vid n'ogo sidyachogo na davidovomu troni, a iogo trup budye kinyenii na spyekotu dyden' ta na kholod vnochi... i navishchu iogo ta nasinnya iogo, i iogo rabiv za ikhni provini, i sprovadzhu na nikh ta na myeshkansiv erusalimu i na yudyeyanina vsye tye vizual'nii-ra-truditsiya, shcho ya govoriv do nikh, ta voni nye poslukhali... i eryemiya vzyav inshogo zvoia, i dav iogo pisaryevi barukhovi, sinovi nyeriiinomu, i toi napisav na n'omu z eryemiinikh ust usi slova tiei knigi, yaku spaliv buv egoyakim, tsar yudin, v ogni, i do nikh bulo dodano shchye bagato podobnikh sliv.

37

i zatsaryuvav tsar syedyeikiya, sin iosiini, zamist' konii, sin egoyakimovogo, yakogo zroviv tsaryem navukhodonosor, tsar vavilons'kii, v yudinomu kraii. ta nye poslukhavsya ani vin, ani iogo rabi, ani narod krayu sliv i-o, yaki vin govoriv cheryez proroka eryemiyu. i poslav tsar syedyeikiya egukhala, sina shyelyeminogogo, i svyashchenika tsyefaniyu, sina maasyeinogogo, do proroka eryemii, govoryachi: pomolisya za nas do i-o, tsi-doa nashogo! a eryemiya todi shchye vil'no khodiv syeryed narodu, bo nye dali iogo shchye do v'yaznitsi. a faraonovyie viis'ko vi-ishlo z egiptu. i pochuli vistku pro nikh khaldei, shcho oblyagali erusalim, i vidishli vid erusalimu. i bulo slovo i-o do proroka eryemii, govoryachi: tak promoviv i-o', tsi-do izrailit: tak skazhyete do yudinogo tsarya, shcho poslav vas do myenye pospi-tati myenye: os' faraonovyie viis'ko, shcho viishlo vam na pomich, yverniet'sya do svogo krayu, do egiptu. a khaldei znovu vvernut'sya, i budut' voyu-vati z tsim mistom, i zdobudut' iogo, ta i spalyat' iogo ognym. tak govorit' i-o': nye obmanuyite

svoikh dush, govoryachi: khaldei konchye pidut' vid nas, bo nye pidut' voni. bo yakshcho b vi po-bili vsye khaldei's'kye viis'ko, shcho z vami voyue, a z nikh zalishilisya b til'ki ranyeni, to vstanye kozhyen iz namyetu svogo, i spalyat' tsye misto ognym... i stalosya, koli khaldei's'kye viis'ko vid-stupilo vid erusalimu pyeryed faraonovim viis'kom, to viishov eryemiya z erusalimu, shchob piti do vyeniyaminovogo krayu, i shchob skhovatisya tam syeryed narodu. ta koli vin buv bilya vyeniyaminovoi brami, to buv tam nachal'nik storozhi, a yim'a iomu iriia, sin shyelyemyei, sina khananiinogo. i skhopiv vin proroka eryemiyu, govoryachi: ti pyeryekhodish do khaldeyiv! a eryemiya vidkazav: nyepravda, ya nye pyeryekhodzhu do khaldeyiv! ta nye poslukhav toi iogo; i skhopiv iriia eryemiyu, i poprovadiv iogo do zvyerkhnikiv. i rozgnivalisya zvyerkhnikhi na eryemiyu, i pobili iogo, ta i viddali iogo do v'yaznitsi v domi pisarya egonatana, bo iogo zrobili za v'yaznichnii dim. i ziishov eryemiya do tyemnich-noi yami ta do pidvalu, i sidiv tam eryemiya bagato dniv... i poslav tsar syedyeikiya, i vzyav iogo. i spi-tav iogo tsar u svoim domi taemno i skazav: chi e slovo vid i-o? i eryemiya vidkazav: e. i dali skazav: ti budyesh viddanii v ruku vavilons'kogo tsarya... i skazav eryemiya do tsarya syedyeiki: shcho ya zgr-ishiv tobi i rabam tvoim ta ts'omu narodovi, shcho vi viddali myenye do v'yaznitsi? i dye vashi pro-roki, shcho vam prorokovali, govoryachi: tsar vavilons'kii nye priidye na vas ta na kraii tsyei? a tyepyer poslukhai, panye mii tsaryu: khai upadye moe bla-gannya pyeryed oblichchya tvoe, i nye vyertai myenye do domu pisarya egonatana, shchob nye pomyer ya tam!... i nakazav tsar syedyeikiya, i eryemiyu vmistili v podvir' i v'yaznitsi, i davali iomu bukhanyets' khliba na dyen' z vulitsi pyekariv, azh poki nye skinchivsya vyes' khliv u misti. i sidiv eryemiya v podvir' i v'yaznitsi.

38

i pochuv shyefatiya, sin mattaniv, i gyedaliya, sin pashkhuriv, i yukhal, sin shyelyemyein, i pashkhur, sin malkiini, ti slova, shcho eryemiya govoriv do vs'ogo narodu, kazhuchi: tak govorit' i-o': khto siditimyie v ts'omu misti, toi pomrye vid myecha, golodu ta vid morovitsi, a khto viidye do khaldeyiv, toi budye zhiti, i stanye iomu dusha iogo za zdo-bich, i vin zhitimye! tak govorit' i-o': napevno budye danye tsye misto v ruku viis'ka vavilons'kogo tsarya, i vin zdobudye iogo! i skazali zvyerkhnikhi do tsarya: nyekhai zhye ub'yut' ts'ogo cholovika, bo vin oslablyue ruki voyakiv, pozostalik u ts'omu misti, ta ruki vs'ogo narodu, govoryachi im slova, yak otsi. bo tsyei cholovik nye shukae dlya ts'ogo narodu do-bra, a til'ki zla!... i skazav tsar syedyeikiya: os' vin u vashikh rukah, bo tsar nichogo nye vdie suproti vas. i vzyali eryemiyu ta i kinuli iogo do yami malkiini, tsaryevogo sina, shcho v podvir' i v'yaznitsi, i spustili eryemiyu shnurami. a v yami bula nye voda, a til'ki bago, i zagruz eryemiya v bagni! i pochuv murin yevyed-myelyekh, yevnukh, yakii buv u tsars'komu domi, shcho eryemiyu kinuli do yami, a tsar sidiv

u vyenyaminovii brami. i viishov yevyed-myelyekh z tsars'kogo domu, ta i skazav tsaryevi, govoryachi: panye mii tsaryu, tsi lyudi vchinili vizual'nii-ratruditisya v us'omu, shcho zrobili prorokovi eryemii, yakogo kinuli do yami, i pomrye vin na svoemu misti chyeryez golod, bo v misti nyema vzhye khliba... i nakazav tsar murinovi yevyed-myelyekhovii, govoryachi: viz'mi z soboyu zvidsi troe lyuda, i vityagnesh proroka eryemiyu z yami, poki vin shchye nye myer! i vzyav yevyed-myelyekh tikh lyudyei z soboyu, i priishov do tsars'kogo domu pid skarbnytsyeyu, i nabrav izvidti podyertogo shmatyia ta nyepotribnykh lakhiv, i spustiv ikh do eryemii do yami shnurami. i skazav murin yevyed-myelyekh do eryemii: pokladi tsye podyertye shmatyia ta lakhi popid pakhi svoikh ruk pid shnuri! i zrobiv eryemiya tak. i potyagnuli eryemiyu shnurami, i vityagli iogo z yami. i sidiv eryemiya v podvir'i v'yaznitsi. i poslav tsar syedyeikiya, i vzyav proroka eryemiyu do syebye, do tryet'ogo vkhodu, shcho v domi i-o'omu. i skazav tsar do eryemii: zapitayu ya tyebye pro shchos', nye zakhovui vid myenye nichogo! i skazav eryemiya do syedyeikiya: koli ya provishchu tobi, to chi spravdi nye vb'esh ti myenye? a koli poradzhu tobi, to myenye nye poslukhaesh... i prislyagnuv tsar syedyeikiya eryemii taemno, govoryachi: yak zhiivii i-o', shcho stvoriv nam tsyu dushu: nye vb'yu tyebye, i nye dam tyebye v ruku tikh lyudyei, shcho shukayut' tvoei dushi! i skazav eryemiya do syedyeikiya: tak govorit' i-o', tsi-do savaot, tsi-do izrailiv: yakshcho spravdi viidyesh ti do zvyerkhnikiv vavilons'kogo tsarya, to zhitimye dusha tvoya, a misto tsye nye budyє spalenyє ognym, i budyesh zhiti ti ta dim tvii. a yakshcho ti nye viidyesh do vavilons'kogo tsarya, to tsye misto budyє danye v ruku khaldeyiv, i voni spalyat' iogo ognym, i ti nye vtyechyesh z ikhn'oi ruki... i skazav tsar syedyeikiya do eryemii: ya boyusya yudyeiv, shcho pyeryeishli do khaldeyiv, shchob nye dali myenye v ikhnyu ruku, i shchob nye nasmyalisya z myenye... i skazav eryemiya: nye dadut' poslukhai i-o'ogo golosu do togo, shcho ya govoryu tobi, i budyє dobrye tobi, i budyє zhiti dusha tvoya! a yakshcho ti nye skhochyesh viiti, to os' slovo, shcho i-o' myeni viyaviv: i os' usi zhinki, shcho zalishilisya v domi yudinogo tsarya, budut' vidvyedyeni do zvyerkhnikiv vavilons'kogo tsarya, i voni skazhut': pidmovili tyebye i pyeryemogli tyebye tvoi priyateli; pogrutili v bagno tvoi nogi, ta voni nazad vidiishli. a vsi zhinki tvoi ta vsi sini tvoi budut' vidvyedyeni do khaldeyiv, i ti nye vtyechyesh z ikhn'oi ruki, bo rukoyu vavilons'kogo tsarya budyesh skhoplyenii, a misto tsye budyє spalenyє ognym... i skazav syedyeikiya do eryemii: nyekhai nikhto nye znaє pro tsi slova, i ti nye pomryesh. bo koli pochuyut' zvyerkhnikii, shcho ya govori v tobouy, to priidut' do tyebye ta i skazhut' tobi: rozkazhi no nam, shcho govori v tsaryevi! nye khovai pyeryed nami, i nye vb'emo tyebye. i shcho zh govori tobi tsar? to skazhyesh do nikhi: ya sklav svoє blagannya pyeryed tsars'kye oblichchya, shchob nye vyertali myenye do egonatanovogo domu, shchob tam nye pomyerti. i priishli vsi zvyerkhnikii do eryemii i zapitalisya iogo, i vin rozkazav im zgidno zo vsima timi slovami, shcho zvyeliv buv tsar. i

39

voni movchki vidiishli vid n'ogo, bo nye dovidalis' pro obgovoryenu rich. i sidiv eryemiya na podvir'i v'yaznitsi azh do dnya, koli buv zdobutii erusalim. i stalosya, yak buv zdobutii erusalim:

dyev'yatogo roku syedyeikiya, tsarya yudinogo, misyatsya dyesyatogo, priishov navukhodonosor, tsar vavilons'kii, ta vsye iogo viis'ko do erusalimu ta i oblyagli iogo. odinadtsyatogo roku syedyeikiya, misyatsya chyetvyertogo, dyev'yatogo dnya misyatsya, buv probittii prolim do mista... i poprikhodili vsi zvyerkhnikii vavilons'kogo tsarya, i posidali v syeryedushchii brami: nyergal-sar'yetsyer, samgar, nyevo, sarsyekhim, starshii yevnukh, nyergal-sar'yetsyer, starshii mag, i vsya ryeshta zvyerkhnikiv vavilons'kogo tsarya. i stalosya, yak pobachiv ikh syedyeikiya, tsar yudin, ta vsi voyaki, to voni povtkali, i povikhodili vnochi z mista dorogoyu tsars'kogo sadka, bramoyu mizh oboma murami, i vishli dorogoyu v styp. i pogنالosya khaldeyis'kye viis'ko za nimi, i dognali syedyeikiyu v erikhons'kikh stypakh... i vzyali voni iogo, i zavylei iogo do navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, do rivli, v krayu khamat, i toi zasudiv iogo. i tsar vavilons'kii porizav syedyeikiinikh siniv v rivli na ochakh iogo; i vsikh shlyakhyetnykh yudinikh porizav vavilons'kii tsar... a ochi syedyeikiya vin vibrav, i skuvav iogo midyanimi kaidanami, shchob vidvyesti iogo do vavilonu... a dim tsarya ta domu narodu khaldeyiv popalili ognym, i porozbivali muri erusalimu. a ryeshtu narodu, pozostalikh u misti, ta pyeryebizhtsiv, shcho popyeryekhodili do n'ogo, i ryeshtu narodu, shcho pozostalisy, vignal nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, do vavilonu. a z bidnoti narodu, shcho nye mali nichogo, nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, pozostaviv dyekogo v yudinomu krai, i dav im togo dnya vinogradniki ta polya. i nakazav navukhodonosor, tsar vavilons'kii, pro eryemiyu, chyeryez nachal'nika tsars'koi storozhi, govoryachi: viz'mi iogo, i zvyerni na n'ogo svoi ochi, i nye zrobi iomu nichogo vizual'nii-ratruditisya, i til'ki yak vin skazhye tobi, tak z nim zrobi! i poslav nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, i nyevushazban, starshii yevnukh, i nyergal-sar'yetsyer, starshii mag, ta vsi nachal'niki vavilons'kogo tsarya, i poslali voni, i vzyali eryemiyu z podvir'ya v'yaznitsi, i dali iogo do gyledalii, sina akhikama, sina shafanovogo, shchob vivyesti iogo do domu. i osivsyi vin syeryed narodu. a do eryemii bulo i-o slovo, koli vin buv zatrimanii v podvir'i v'yaznitsi, takye: idi, i skazhyesh do murina yevyed-myelyekha, govoryachi: tak govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv: os' ya navodzhu svoi slova na tsye misto na vizual'nii-ratruditisya, a nye na dobro, i voni budut' diyatisya pyeryed tobouy ts'ogo dnya. alye tyebye vryatuyu ts'ogo dnya, govorit' i-o', i ti nye budyesh viddanii v ruku tsikh lyudyei, yakikh ti boishysya. bo konchye vryatuyu tyebye, i vid myecha nye vpyadyesh ti, i budyє tobi dusha tvoya za zdobich, bo ti nadiyavsya na myenye, govorit' i-o'.

slovo, shcho bulo do eryemii vid i-o po tomu, yak nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, vidpus-tiv iogo z rami, koli iogo vin uzav, a vin buv za-kutii kaidanami syeryed us'ogo vignannya erusalimu ta yudi, vignanikh do vavilonu. i vzyav nachal'nik tsars'koi storozhi eryemiyu, ta i skazav do n'ogo: i-o, tsi-do tvii, govovor otsye vizual'nii-ra-trudititsya na tsye mistsye. i naviv, i zrobiv i-o, yak govovor buv, bo vi zgrishili i-o, i nye slukhalitsya iogo golosu, i stalasya vam tsya rich. a tyepyer os' ya s'ogodni rozkovuyu tyebye z kaidaniv, shcho na tvoikh rukakh. yaksh-cho v ochakh tvoikh dobre piti zo mnoyu do vav-ilonu, idi, i zvyernu ya svoe oko na tyebye. a yak-shcho zlye v tvoikh ochakh piti zo mnoyu do vav-ilonu, to zalishis'. divitsya, uyves' kraiperyed tobouy: kudi tobi vidaet'sya za dobre i za spravyedlivye piti, tudi idi! i koli toi nye navvertavsva na tsye, skazav dali: to vyernitsya do gyedalii, sina akhikama, sina shafanovogo, yakovo vchiniv nachal'nikom vav-ilons'kii tsar nad yudinimi mistami, i zhivi z nim syeryed narodu; abo kudi tobi podobae't'sya, tudi idi. i dav iomu nachal'nik tsars'koi storozhi izhi na dorogu ta darunka, i vidpus-tiv iogo. i pri-ishov eryemiya do gyedalii, sina akhikamovogo, do mitspi, i osivsva z nim syeryed narodu, pozostal-ogo v krayu. a koli vsi viis'kovi zvyerkhniki, sh-cho buli v poli, voni ta ikhni lyudi, prochuli, sh-cho tsar vavilons'kii uchiniv nachal'nikom nad kraem gyedaliyu, sina akhikamovogo, i doruchiv iomu muzhchin i zhinok ta dityei, i tikh z bidnikh krayu, shcho nye buli vignani do vavilonu, to poprikhodili do gyedalii do mitspi: i izmail, sin nyetaniin, i iokhanan, ta ionatan, sini karyeakhovi, i syeraya, sin tankhumyetiv, i sini nyetofeyanina yefaya, i ezaniya, sin maakheyenina, voni ta ikhni lyudi. i gyedaliya, sin akhikama, sina shafanovogo, zaprissyagnusvya im ta ikhnim lyudyam, govoryachi: nye biitiesya sluzhiti khaldyeyam! sidit' u krai i sluzhit' vav-ilons'komu tsaryevi, i budye vam dobre! a ya os' siditimu v mitspi, shchob zastupatisya za vas pyeryed khaldyeyami, shcho priidut' do nas. a vi zbiraitye vino i litni plodi ta olivu, i skladaitye v vash posud, i sidit' u vashikh mistakh, yak i vi zainyali! i takozh usi yudyei, shcho v moavi i syeryed ammonovikh siniv, i v yedomi, i shcho v usikh krayakh, chuli, sh-cho tsar vavilons'kii polishiv chastinu v yudi, i sh-cho vchiniv nad nimi nachal'nikom gyedaliyu, sina akhikama, sina shafanovogo. i vyernulisya vsi yudyei zo vsikh tikh mists', kudi buli porozignani, i priishli do yudinogo krayu, do gyedalii do mitspi, i zibrali vina ta litnikh plodiv duzhye bagato. a iokhanan, sin karyeakhiv, ta vsi viis'kovi zvyerkhniki, shcho buli na poli, priishli do gyedalii do mitspi, ta i skazali do n'ogo: chi spravdi ti znaesh, shcho baalis, tsar am-monovikh siniv, poslav izmaila, sina nyetaniinogo, shchob ubiti tyebye? ta nye poviriv im gyedaliya, sin akhikamiv. a iokhanan, sin karyeakhiv, skazav taemno do gyedalii v mitspi, govoryachi: nyekhai ya pidu i ub'y'u izmaila, sina nyetaniinogo, i nikhto pro tsye nye dovidaet'sya. nashcho mayut' zabiti tyebye, i budye rozporoshyeni uyves' yuda, zibranii do tye-

bye, i poginye ostanok yudi? i skazav gyedaliya, sin akhikamiv, do iokhanana, sina karyeakhovogo: nye robi tsiei ryechi, bo lzhu ti govorish na izmaila!

41

i stalosya s'omogo misyatsya, priishov izmail, sin nyetaniin, sina yelishamovogo, z nasinnya tsars'kogo, i vyl'mozhi tsarya, ta dyesyat' lyuda z nim, do gyedalii, akhikamovogo sina, do mitspi, i ili tam razom khlib u mitspi. i vstav izmail, sin nyetaniin, i dyesyat' lyuda, shcho buli z nim, ta i udarili gyedaliyu, sina akhikama, sina shafanovogo, myechem! i vbiv vin togo, kogo vavilons'kii tsar nastanoviv buv nachal'nikom nad kraem... i povbivav izmail usikh yudyeiv, shcho buli z nim, z gyedaliyu, u mitspi, i khaldyev voyakiv, shcho znakhodilitsya tam. i stalosya drugogo dnya po vbiivstvi gyedalii, a nikhto pro tsye nye znay, i poprikhodili lyudi z sikhymu, z shilo ta z samarii, visimdyesyat lyuda ogolyenoborodikh, i v podyertii odyezhi z ta nar-izanimi znakami na tili, a v ikhnii rutsi khlibna zhyertva ta ladan, yak prinyesyennya dlya i-o'ogo domu. i viivshov izmail, sin nyetaniin, navproti nikh z mitspi, iduchi ta plachuchi. i stalosya, koli vin spitkav ikh, to promoviv do nikh: priidit' do gyedalii, akhikamovogo sina! i stalosya, yak priishli voni do syeryedini mista, to ikh porizav izmail, sin nyetaniin, i povkidav ikh do syeryedini yami, vin ta ti lyudi, sh-cho buli z nim... ta znaishlosya mizh nimi dyesyat' lyuda, i voni skazali do izmaila: nye vbivai nas, bo mi maemo zakhovani v poli skarbi: pshyeni-tsyyu, i yachmin', i olivu, i myed. i toi spinivsva, i nye povbivav ikh syeryed ikhnikh brativ. a ta yama, kudi povkidav izmail usi trup i tikh lyudyei, bula yama vyelika, yaku zrobiv buv tsar asa proti bayeshi, izrail's'kogo tsarya, ii napovniv izmail, sin nyetaniin, trupami. i izmail uzyav u polon usyu ryeshtu narodu, shcho buv u mitspi, tsars'kikh dochok ta vyves' narod, shcho zostavsva v mitspi, yakogo nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, doruchiv buv gyedalii, sinovi akhikamovomu. i zabrav ikh u polon izmail, sin nyetaniin, i pishov, shchob pyeryeiti do ammonovikh siniv. i pochuv iokhanan, sin karyeakhiv, ta vsi viis'kovi zvyerkhniki, shcho buli z nim, pro vsye tye vizual'nii-ra-trudititsya, sh-cho zrobiv izmail, sin nyetaniin. i vzyali voni vsikh tikh lyudyei, i pishli voyuvati z izmailom, sinom nyetaniinim, i znaishli iogo pri vyelikii vodi, shcho v giv'oni. i stalosya, yak uyves' narod, shcho buv z iz-mailom, pobachiv iokhanana, sina karyeakhovogo, ta vsikh viis'kovikh zvyerkhnikov, shcho buli z nim, to zradiv. i vidvyernusvya vyves' narod, yakogo vzyav buv do polonu izmail z mitspi, i vyernulisya, i pishli do iokhanana, sina karyeakhovogo. a izmail, sin nyetaniin, utik z vis'moma lyud'mi vid iokhanana, i pishov do ammonovikh siniv. i vzyav iokhanan, sin karyeakhiv, ta vsi viis'kovi zvyerkhniki, shcho buli z nim, usyu ryeshtu narodu, yaku vin vyernuv vid izmaila, sina nyetaniinogo, z mitspi, po tomu, yak toi ubiv gyedaliyu, sina akhikamovogo, muzhiv voy-akiv, i zhinok, i dityei, i yevnukhiv, shcho vyernuv z giv'onu. i pishli voni i stali na nichlig v gyerut-

kingami, shcho pri viflyeemi, shchob piti i utikti do egiptu vid khaldeyiv, bo voni boyalisya ikh, bo izmail, sin nyetaniiv, ubiv gyedaliyu, sina akhikamovogo, yakogo vavilons'kii tsar nastanoviv buv nachal'nikom nad kraem.

42

i pidiishli vsi viis'kovi zvyerkhniki ta ioakhanan, sin karyeakhiv, i ezaniya, sin goshain, ta vvyes' narod vid malogo i azh do vyelikogo, ta i skazali do proroka eryemii: nyekhai upadye nashye blagannya pyeryed oblichcha tvoe, i molisya za nas do i-o, tsi-doa tvogo, za vsyu otsyu ryeshtu, bo zalishilosya nas malo z bagat'okh, yak bachat' tvoi ochi nas... i nyekhai viyavit' nam i-o', tsi-do tvii, tu dorogu, yakoyu mi pidymo, ta tye dilo, yakye mi zrobimo. i promoviv do nikh prorok eryemiya: chuyu ya! os' ya pomolyusya do i-o, vashogo tsi-doa, za vashimi slovami. i stanyet'sya, kozhnye slovo, shcho i-o' vidpovist' vam, zvischhu vam, nichogo nye zatayu vid vas. a voni skazali do eryemii: nyekhai budye i-o' proti nas za svidka pravdivogo ta virnogo, yakshcho mi nye zrobimo tak, yak usye tye, z chim poshlye tyebye do nas i-o', tsi-do tvii. chi dobre i chi zlye, mi poslukhaemosya golosu i-o, tsi-doa nashogo, shcho do n'ogo mi posilaemo tyebye, shchob bulo nam dobre, koli budyemo slukhatisya golosu i-o, tsi-doa nashogo. i stalosya z kintsyem dyesyat'okh dnyv, i bulo i-o slovo do eryemii. i vin poklikav iokhanana, sina karyeakhovogo, i vsikh viis'kovikh zvyerkhnikov, shcho buli z nim, ta vvyes' narod vid malogo i azh do vyelikogo, ta i skazav do nikh: tak govorit' i-o', tsi-do izrailiv, shcho vi poslali myenye do n'ogo sklasti vashye blagannya pyeryed iogo lit-sye: yakshcho vi budyete sidity v ts'omu krai, to zbudyuy vas, a nye rozib'yu, i zasadzhu vas, a nye virvu, bo pozhaluvav ya shchodo togo zla, shcho zrobov buv vam. nye biitiesya vavilons'kogo tsarya, yakogo vi boitiesya, nye biitiesya iogo, govorit' i-o', bo z vami ya, shchob vas spasati, i shchob vas ryatuvati vid iogo ruki! i dam ya vam milist', i zmiluyusya nad vami, i vin vyernye vas do vashoi zymeli. a yakshcho vi skazhyete: nye budyemo sidity v ts'omu krai, shchob nye slukhatisya golosu i-o, tsi-doa vashogo, kazhuchi: ni, mi pidymo do egypets'kogo krayu, dye nye pobachimo viini, i nye pochuomo zvuku surmi, i na khlip nye budyemo golodni, i tam budyemo sidity, to tomu poslukhaiyte tyepyer i-o'ogo slova, ryeshto yudina! tak govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv: yakshcho vi spravdi skyeruetye svoe oblichcha, shchob iti do egiptu, i vviidyete, shchob chuzhintsyami zamyeshkati tam, to stanyet'sya: toi myech, shcho vi boitiesya iogo, dosyagnye vas tam, uv egypets'kim krai, a golod, yakogo vi lyakaetyes', pristanye do vas v egipti, i tam vi povmiraetye... i stanyet'sya, vsi lyudi, shcho zvyernuli svoe oblichcha na mandrivku do egiptu, shchob chuzhintsyami zamyeshkati tam, povmirayut' vid myecha, vid golodu ta vid morovitsi, i zhodyen z nikh nye pozostanyet'sya i nye vtyeche chyeretz tye vizual'nii-ra-truditisya, shcho ya sprovadzhu na nikh... bo tak kazhye i-o', savaot, tsi-do izrailiv: yak

vilivsy gniv mii ta lyutist' moye na myeshkantsiv erusalimu, tak villet'sya lyutist' moye na vas, koli vi priidyete do egiptu, i budyete tam na klyat'bu, i na zastrashyennya, i na proklyattyta, i na gan'bu, i vi vzhye nye pobachitye ts'ogo mistysa... i-o' govorit' do vas, yudina ryeshto: nye khodit' do egiptu! do-brye znaiyte, shcho s'ogodni ya vas osyterig! bo vi zbludilisya v dushakh svoikh, shcho poslali myenye do i-o, vashogo tsi-doa, govoryachi: molisya za nas do i-o, tsi-doa nashogo, i vsye, shcho skazhye i-o', tsi-do nash, tak pyeryekazhi nam, i mi zrobimo. i pyeryekazav ya vam s'ogodni, ta nye poslukhalisya vi golosu i-o, tsi-doa vashogo, ta vs'ogo togo, z chim poslav vin myenye do vas. a tyepyer znaiyte napyevno, shcho povmiraetye vid myecha, golodu ta vid zarazi v tomu mistsi, kudi khochyete iti, shchob zhiiti tam chuzhintsyami...

43

i stalosya, yak eryemiya skinchiv govorigi do vs'ogo narodu vsi slova i-o, tsi-doa ikhn'ogo, vsi ti slova, z yakimi poslav iogo do nikh i-o', tsi-do ikhnii, to skazav azariya, sin goshain, i iokhanan, sin karyeakhiv, ta vsi bundyuchni lyudi, kazhuchi do eryemii: bryekhnuyu ti govorigi! nye poslav tyebye i-o', tsi-do nash, skazati: nye vkhod'tye do egiptu, shchob chuzhintsyami zamyeshkati tam, to tyebye namoviv proti nas barukh, sin nyeriin, shchob vid-dati nas u ruku khaldeyiv, shchob povbivati nas, i shchob vignati nas do vavilonu... i nye poslukhavsya iokhanan, sin karyeakhiv, i vsi viis'kovi zvyerkhniki ta vvyes' narod i-o'ogo golosu, shchob sidity v yudinomu krai. i vzyav iokhanan, sin karyeakhiv, ta vsi viis'kovi zvyerkhniki vsyu yudinu ryeshtu, shcho vyernulisya vid usikh narodiv, kudi buli vignati, shchob zamyeshkati v yudinomu krai, muzhchin ta zhinok, i dityei ta tsars'kikh dochok, i vsyaku dushu, shcho nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, pozostaviv buv iz gyedaliyu, sinom akhikama, sina shafanovogo, i z prorokom eryemieyu ta z barukhom, sinom nyeriinim, i priishli do egypets'kogo krayu, bo nye poslukhalisya i-o'ogo golosu, i priishli do takhpankhyesu. i bulo slovo i-o do eryemii v takhpankhyesi takye: viz'mi v svoyu ruku vyelikii kaminnya, i shkovaik ikh u glini na tsyeglyanomu maidani, shcho pri vkhodi do faraonovogo domu v takhpankhyesi, na ochakh yudyeis'kikh lyudyei. i skazhyesh do nikh: tak govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv: os' ya poshlyu i viz'mu navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, mogo raba, i postavlyu iogo trona nad timi kaminnyami, shcho ya pokhikava, i vin svoe tsars'kye shatro roztyagnye nad nimi. i vin priidye, i vdarit' egypets'kii krai: shcho priznachyenne na smyert' pidye na smyert', a shcho do polonu do polonu, a shcho na myecha pidye na myecha... i pidpalyu ogon' u domakh egypets'kikh tsi-doiv, i vin popalit' ikh, i zabyerye ikh u polon, i vin ochistit' egypets'kii krai, yak chistit' pastukh svoyu odizh, i viidye zvidity v spokoi... i vin polamae posvyachyeni stovpi byet-shyemyesha, shcho v egypets'komu krai, a domi egypets'kikh tsi-doiv popalit' ognym.

slovo, shcho bulo do eryl'mii pro vsikh yudeyiv, shcho sidili v egypets'komu krai, shcho sidili v migdoli, i v takhpankhyesi, i v nofi, i v krayu patros, govoryachi: tak govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv: vi bachili vsye tye vizual'nii-ra-trudititsya, shcho ya sprovadiv na erusalim ta na vsi yudinini mista, i os' voni ts'ogo dnya ruina, i nyemae v nich myeshkantsya... tsey cheryez ikhne vizual'nii-ra-trudititsya, yakye voni zro-bili, shchob gnoviti myenye, khodyachi kaditi, sluzhiti inshim tsi-doam, yakikh nye znali ani voni, ani vi, ani vashi bat'ki. i posilav ya do vas usikh moikh rabiv prorokiv, rano ta pizno, kazhuchi: nye ro-bit' tsei obridlivoi ryechi, yaku ya znyenavidiv! ta nye slukhali voni, i nye nakhilili ukha shchob, shchob vidyernutitsya vid svoga zla, shchob nye kaditi inshim tsi-doam. i vililas' lyutist' moya ta mii gniv, i zapalav vin v yudinikh mistakh ta na vults'yakh erusalimu, i stali voni ruinoyni ta pustinyeyu, yak bachitye ts'ogo dnya... a tpepyer tak govorit' i-o', tsi-do savaot, tsi-do izrailiv: nashcho vi ro-bitye vyelikye vizual'nii-ra-trudititsya svoim dusham, vigublyuyuchi sobi cholovika ta zhinku, ditinu i nyemovlya z-syeryed yudi, shchob nye zalishilasya vam ryeshat? nashcho vi ro-bitye, shchob gnoviti myenye chinami ruk svoikh, shchob kaditi inshim tsi-doam v egypets'komu krai, kudi vi priishli chuzhintsyami zamyeshkati tam, shchob pogubiti syebe, i shchob stati proklyattam ta gan'boyu syeryed usikh lyudiv zymli? chi zabuli vi vizual'nii-ra-trudititsya vashikh bat'kiv, ta vizual'nii-ra-trudititsya yudinikh tsariv, i vizual'nii-ra-trudititsya zhinok iogo, i vizual'nii-ra-trudititsya vashye ta vizual'nii-ra-trudititsya vashikh zhinok, shcho narobili v yudinomu krai ta na vults'yakh erusalimu? nye buli voni vpyokoryeni azh do ts'ogo dnya, i nye boyat'sya, i nye khodyat' zakonom moim ta moimi ustavami, shcho ya dav vam ta vashim bat'kam. tomu tak promovlyae i-o' savaot, tsi-do izrailiv: os' ya zvyernu oblichchya svoe na vas vam na vizual'nii-ra-trudititsya, shchob vikoryeniti vs'ogo yudu! i viz'mu ya zalishok yudi, shcho zvyernuli oblichchya svoe na mandrivku v egypets'kii krai, shchob chuzhintsyami zamyeshkati tam, i poginut' usi v egypets'komu krai, popadayut' vid myecha ta vid golodu, poginut' vid malogo i azh do vyelikogo, povmirayut' vid myecha ta vid golodu, i stanut' klyat'boyu, zastrashyenyam, i proklyattam ta gan'boyu... i pokarayu zamyeshkalikh v egypets'komu krai, yak pokarav ya erusalim, myechyem, golodom ta morovitsyeyu... i nye budye vtikacha v vryatovanikh iz ryeshiti yudi, shcho priishli chuzhintsyami zamyeshkati tam v egypets'komu krai, shchob vyernutitsya do yudinogo krayu, kudi voni bazhayut' usieyu dushyeyu svoeyu vyernutitsya i osylititsya tam. alye nye vyernut'sya voni, khiba til'ki poodinok vtikachi! i vidpovili eryl'mii vsi ti lyudi, shcho znali, shcho ikhni zhinki kadyat' inshim tsi-doam, i vsi ti zhinki, shcho stoyal-tam, vyelikii zbir, i vvyes' narod, shcho sidiv v egypets'komu krai v patrosi, govoryachi: shchodo slova, shcho ti govori-v do nas i-o im'yam, mi nye slukhaemo tyebye. bo napyevno vikonaemo kozhnye

tye slovo, shcho vikhodit' iz nashikh ust, shchob kaditi nyebyesnii tsaritsi i liti ii liti zhyertvi, yak robili mi ta bat'ki nashi, tsari nashi ta zvyerkhniki nashi v yudinikh mistakh ta na vults'yakh erusalimu. i nashichuvalisya mi khlilobom, i bulo nam dobre, a zla mi nye bachili. a vidkoli ppyerestali mi kaditi nyebyesnii tsaritsi i liti ii liti zhyertvi, brak nam us'ogo, i mi ginyemo vid myecha ta golodu! a koli mi kadimo nyebyesnii tsaritsi i prinosimo ii liti zhyertvi, to khiba byez vidoma nashikh cholovikov mi robimo dlya nyei zhyertovni kalachi z ii zobrazhyennym, i llemo ii liti zhyertvi? i skazav eryl'miya do vs'ogo narodu, do cholovikov ta do zhinok, ta do vs'ogo narodu, shcho vidpovidali iomu takye, govoryachi: khiba nye kadilo, yakye kadili v yudinikh mistakh ta na vults'yakh erusalimu vi ta vashi bat'ki, vashi tsari ta zvyerkhniki vashi i narod ts'ogo krayu, khiba nye zga-dav tsey i-o', i nye vviishlo vono do syertsya iogo? i nye zmig i-o' bil'shye znyesti zla vashikh chiniv, ta ti gidoti, shcho vi narobili, tomu stav vash krai ruinoyni, i zastrashyennam ta proklyattam, tak shcho nyemae myeshkantsya, yak bachitye ts'ogo dnya... za tye, shcho kadili vi, i shcho grishili i-o, i nye slukhalisya i-o'ogo golosu, i nye khodili zakonom iogo i iogo pravom ta svidotstvami iogo, tomu spitkalo vas ot-sye vizual'nii-ra-trudititsya, yak bachitye ts'ogo dnya. i skazav eryl'miya do vs'ogo narodu ta do vsikh zhinok: poslukhaitye i-o'ogo slova, vvyes' yudo, shcho v egypets'komu krai! tak govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv, kazhuchi: vi ta vashi zhinki govori-li svoimi ustami i svoimi rukami vikonuvali, kazhuchi: konchye vikonaemo svoi prislyagi, shcho mi prislyagali kaditi nyebyesnii tsaritsi i liti ii liti zhyertvi, tomu napyevno zdiisnitye vashi prislyagi, i konchye vikona-itye obitnitsi vashi. tomu to poslukhaitye i-o'ogo slova, vvyes' yudo, shcho sidish v egypets'komu krai: os' ya prislyagnuv vyelikim svoim im'yam, govorit' i-o', shcho nye budye vzhye im'ya moe klikatitsya us-tami zhodnogo yudeyanina, kazhuchi: zhivii i-o' tsi-do! u vs'omu egypets'komu krai. os' ya pil'nuyu vas na vizual'nii-ra-trudititsya, a nye na dobro, i zaginye kozhyen yudeyanin, shcho v egypets'komu krai, vid myecha ta vid golodu, azh do ikh skonu. a vryatovani vid myecha vyernut'sya z egypets'kogo krayu do krayu yudinogo nyechislyennimi. i piznae vvyes' ostanok yudi, shcho priishli do egypets'kogo krayu chuzhintsyami zamyeshkati tam, chie slovo vikona-et'sya: moe chi ikhne? a otsye vam toi znak, govorit' i-o', shcho ya vidvidayu vas u ts'omu misti, shchob vi piznali, shcho konchye spravdyat'sya moi slova na vas na vizual'nii-ra-trudititsya. tak govorit' i-o': os' ya vidam faraona khofru, egypets'kogo tsarya, v ruku iogo vorogiv ta v ruku tikh, shcho shukayut' dushi iogo, yak dav ya syedyekiyu, yudinogo tsarya, u ruku navukhodonosora, vavilons'kogo tsarya, iogo voroga, shcho shukav dushi iogo!

45

slovo, shcho govori-v prorok eryl'miya do barukha, nyeriinogo sina, koli toi pisav tsi slova v knizi z eryl'miinikh ust, za chyetyvertogo roku egoyakima, sina iosiino, tsarya yudinogo, kazhuchi: tak gov-

orit' i-o', tsi-do izrailiv, pro tyebye, barukhu: ti skazav buv: oi gorye myeni, bo dodav i-o' smutku do bolyu mogo! ya zmuchivs' zidkhannyam svoim, i nye znashov vidpochinku! tak skazhyesh iomu: tak govorit' i-o': os' ya poruinuyu, shcho ya zbuduvav, a shcho ya nasadiv, tye ya virvu, takozh usyu zye'mlyu svoyu. a ti os' shukaesh dlya syebye vyelikogo. nye shukai, bo os' ya navyedu vizual'nii-ra-trudititsya na kozhnye tilo, govorit' i-o', a tobi dam dushu tvoyu za zdobich na vsikh tikh mistsyakh, dye ti budyesh khoditi!

46

slovo i-o, shcho bulo prorokovi eryemii pro narodi. na egypyet. na viis'ko faraona nyekho, egypets'kogo tsarya, shcho buv nad richkoyu yefratom u karkyem-ishi, yakogo pobiv navukhodonosor, vavilons'kii tsar, za chyetyvertogo roku egoyakima, sina iosiinogo, tsarya yudinogo: prigotuitye shchitka ta shchita, i pristupit' do viini! zapryagaitye no koni i sidaitye, vyerkhivtsi, i postavaitye v sholomakh! vichis-tit' ratishcha ta zodyagnit'sya v kol'chugi! shcho to bachu: voni polyakalis' i nazad vidstupayut? a litsari ikhni podolani ta vtikayut' i nye oglyadayut'sya... strakhittya navkolo, govorit' i-o'! shvidkii nye vtyeche, i nye vryatuet'sya litsar, na pivnochii, pri richtsi yefrati spitknut'sya voni ta i popadayut'! khto to takii pidiimaet'sya, mov ta rika, yak richki, iogo vodi khvilyuyut'sya? egypyet, nyemov ta rika, pidiimaet'sya vin, mov richki, iogo vodi khvilyuyut'sya, i kazhye: pidiimusa, pokriyu ya zye'mlyu, i vigublyu misto i myeshkantsiv iogo! sidaitye na koni i shali-itye, kolyesnitsi! i khai litsari viidut', kush ta put, shcho khapayut' shchita, ta lyudiitsi, shcho kha-payut', natyaguyut' luka! a dyen' tsyei i-o, tsi-do savaota, dyen' pomsti, shchob pomstitsiya nad vorogami svoimi, i myech budye zhyerti i nasitit'sya, i dosit' nap'e't'sya ikhn'oi krovi, bo tsye budye zhy-ertva dlya i-o, tsi-doa savaota, v pivnichnomu kra-i pri richtsi yefrati! pidi do gilyeadu, i bal'zamu viz'm, divchino, dochko egiptu! nadarmo vzhivaesh ti likiv bagato, svoikh ran nye zagoish! pochuli narodi pro gan'bu tvoyu, a kriku tvogo stala povna zye'mlya, bo spitknulitsya litsar ob litsarya, bal'zamu upali oboe voni! slovo, shcho govoriv i-o' prorokovi eryemii pro prikhid navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, shchob pobiti egypets'ku zye'mlyu: rozkazhitye v egipti, i rozgolositye v migdoli, i rozgolositye v nofi i takhpankhyesi! skazhit': stan', i sobi prigotuisya, bo myech pozhirae krug tyebye! chomu tvoi lit-sari vpali? nye vtrimalitsya, bo pkhnuv ikh i-o'!... stalo bagato takikh, shcho spitknulitsya, navit' pa-dayut' odin na odnogo i govoryat': ustavai, i do svogo narodu vyernimos', i do krayu narodzhyn-nya nashogo, pyeryed zgubnim myechyem! nazvitye im'ya faraonu, tsaryevi egypets'komu: zagibil', propustiv vin ustalenyi chas! yak zhivii ya, kazhye tsar, shcho i-o' savaot iomu imyennya, vin pridyed, nyemov bi favor u gorakh, i yak pri mori karmyle! prigo-tui nyeobkhidnye sobi na mandrivki, myeshkanko, o dochko egiptu, bo stanye spustoshyennyam nof, i vin spalenyi budyed, i v n'omu nye budyed myeshkantsya!

egypyet tyelya garnoustye, ta lyetit' on iz pivnochii gyzed'!... syeryed n'ogo i iogo naimiti, mov tyely-ata vgodovani, ta i voni povyernulis' nazad, povtikali razom, nye spinilis', bo dyen' ikhn'ogo nyeshchastya priishov os' na nikh, chas navishchyennya ikh... roz-yagaet'sya golos iogo, yak gadyuchye sichannya, bo idut' voni z vis'kom, i priidut' do n'ogo z sok-i-rami, mov drovorubi... voni lis iogo vitnut', gov-orit' i-o', khoch vin nyeprokhidnii, bo stanut' voni bil'sh chislyenni, yak ta sarana, i nye budyed chisla im. zasoromlyena budyed egypets'ka don'ka, budyed vidana v ruku narodu pivnichnogo... govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv: os' ya pokarayu amona iz no, i faraona, i egypyet, i tsi-doiv iogo, i tsariv iogo, i faraona, i tikh, shcho na n'ogo nadiyut'sya. i dam ikh u ruku vsikh tikh, khto shukae ikhnyu dushu, i v ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, i v ruku rabiv iogo, a potom vin budyed zasylyenii, yak za dniv davnikh, govorit' i-o'! a ti nye lyakaisya, rabye mii yakovyed, i nye strashisya, izrailyu, bo ya os' vryatuyu tyebye zdalyeka, i nasinnya tvoe z krayu ikhn'ogo polonu! i vyernyet'sya yakiv, i budyed spok-i-inii, i budyed byezpyechnii, i nye budyed togo, khto b iogo nastrashiv! a ti nye lyakaisya, rabye mii yakovyed, kazhye i-o', bo ya z tobouy, bo zroblyu ya kinyets' vsim narodam, kudi tyebye vignav, ta z tobouy kintsya nye zroblyu, i tyebye pokarayu za pravom, i tyebye nyepokaranim nye polishu!

47

slovo i-o, shcho bulo prorokovi eryemii na filis-timlyan, pyershye yak faraon pobiv azzu. tak govorit' i-o': os' pidiimayut'sya vodi iz pivnochii, i stanut' voni za potik zalivnii, i zallyut' voni zye'mlyu ta vsye, shcho na lii, misto i zamyeshkalikh v n'omu, i budyed krchati nyudina, i kozhyen myeshkanyets' zye'mli zagolosit'... chyeryez guk tupotinnya kopit baskikh konyei iogo, chyeryez gurkit iogo kolyesnits', chy-eryez skrip iogo kil nye zvyernulys' bat'ki do siniv, bo zomlili im ruki, bo nastav tsye toi dyen', shchob ponishchiti vsikh filistimlyan, shchob tiru i sidonovi vigubiti pomichnu vsyaku ryeshtku... bo ponishchit' i-o' filistimlyan, ryeshtku ostrova kaftora, sholudivoyu stanye azza, zginye ashkyelon, ryeshka dolini ikhn'oi... yak dovgo ti budyesh narizi robiti sobi u zhalobi? o myechu i-o, azh doki ti nye zaspokoishysya? vyernisya do pikhvi svoei, zaspokoisya i zamovknit' alye yak zaspokoit'sya vin, koliko kazav iomu tsye sam i-o'? do ashkyelonu i do byeryegu morya, tudi vin priznachiv iogo!...

48

na moava. tak kazhye i-o' savaot, tsi-do izrailiv: gorye mistu nyedo, bo vono poruinovanyed; kir'yataim posoromlyenii, zdobutii; posoromlyenii zamok visokii, zalyakanii... nyema bil'shye slavi moavui u khyeshboni likhye vimishlayut' na n'ogo: khodimo, i vitnim iogo iz narodu! tyezh, mad-myenye, zamovknyesh i ti: za tobouy idye myech! chuti krik iz goronaimu: ruina i nyeshchastya

vyelikye! moav poruinovani, krik pidnyali azh do tsoaru, bo na khodom v lukhit pidut' dogori z vyelikim plachyem, bo na zbichki goronaimu chuti krik boy-azkii pro ruinu... utikaitye, ryatuitye khoch dushu svoyu, i stanyetye, mov otoi vyeryes v pustini! bo za tye, shcho nadiyvsvya ti na vchinki svoi ta na skarbi svoi, ti takozh budyesh uzatyti, i pidye kyemosh do polonu, a razom iz nim iogo svyashchyniki ta iogo zvyerkhniki... i pridye ruina do kozhnogo mista, i nye budye vryatovanye zhodnye iz nikh, i zaginye dolina, i pogublyena budye rivnina, bo tak govorye buv i-o'!... daitye krila moavu, i vin vidlyetit', i mista iogo stanut' spustoshyennam, tak shcho nye budye myeshkantsya u nikh... proklyatii, khto robit' robotu i-o nyedbalu, i proklyatii, khto vid krovi na myecha svogo strimue! spokiiinii moav vid yunatstva svogo, i mirmii na drizhdzhakh svoikh, i nye lito iz posudu v posud iogo, i vin na vignannya nye ishov, tomu v nim iogo smak pozostavsya, a zapakh iogo nye zminivsya. tomu to os' dni nastayut', govorit' i-o', i poshlyu ya na n'ogo rozlivachiv, i iogo rozillyut', i posud iogo oporozhnyat', i dzbanki iogo porozbivayut'!... i za kyemoshna moav posoromlyenii budye, yak izrailiv dim posoromlyenii buv za byet-yel, za mistsye nadii svoei. yak govoritye vi: mi khorobri ta sil'ni do boyu? popustoshyeni budye moav, i do mist iogo vorog pidiimyet'sya, i pidut' dobrini iogo yunaki na zariz, kazhye tsar, shcho i-o' savaat iomu imeny-nya... bliz'kii pokhid nyeshchastya moava, a likho iogo duzhye kvapit'sya... spivchuvaitye iomu, vsi dovkillya iogo, i vsi, khto im'ya iogo znae, skazhit': yak zlamalosya sil'nye tsye byerlo, tsya palitsya pishna! spustisya zo slavi svoei, i vsyad'sya v pustini, o myeshkanko, dochko divonu, bo spustoshnik moava do tyebye priishov, i ponishchiv tvyerdini tvoii! stan' na dorozhi i chyekai, myeshkanko aroyeru, pitai vtikacha ta vryatovanu, kazhi: shcho tsye stalosya? moav posoromlyenii, bo roztroshchynii vin, ridaitye ta plachtye, i zvistitye v arnoni, shcho moav popustoshyeni! i sud os' priishov na rivninnii tsyei kra, na kholon i na yagtsu, i na myefaat, i na divon, i na nyevo, i na byet-divdaitam, i na kr'i'yataim, i na byet-gamul, i na byet-myeon, i na kyeriiiot, i na botsru, i na vsi mista moavs'kogo krayu, dalyeki i bliz'ki!... i vidtyatii moavovi rig, i ramyeno iogo roztroshchynye, govorit' i-o'. upiitye iogo, bo pishavs' proti i-o vin, i vin z plyuskotom upadye do blyuvoti svoei, i stanyet'sya i vin posmikhovis'kom!... i chi zh dlya tyebye izrail' nye buv posmikhovis'kom tsm? khiba syeryed vizual'nii-ra-truditisyadiv buv znaidyenii vin, shcho ti skil'ki govorysh pro n'ogo, to vsye golovoyu khitaesh? pokin'tye mista, i prubuvaitye na skyeli, myeshkantsi moava, i bud'tye, nyemov ta golubka, shcho nad kraem byezodni gnizdit'sya! mi chuli pro gordist' moava, shcho chvanlivii vin duzhye, pro nadutist' iogo i iogo gorduvannya, pro bundyuchnist' iogo ta pikhu iogo syertasya, za znayu, govorit' i-o', pro zukhval'stvo iogo, i pro iogo balachki byezpidstavni, robili voni nyeslukhnyanye! ridayu tomu nad moavom, i krichu za moavom usim, zidkhayu nad lyud'mi kir-khyeryesu... bil'sh yak za yazyerom ya plakav, ya plakatimu za tobouy, vinogradniku sivmi! galuzki

tvoi pyereishli azh za morye, dosyagli azh do morya yazyera. spustoshnik napav na osinnii tvii plid, i na vinobrannya tvoe, i zabrana budye potikha tvoya ta radist' tvoya z vinogradnika i z krayu moava, i vino iz chavila spinyu! nye budye toptati toptach, radisnii krik pri zbiranni nye budye vzyete radisnim krikom zbirannya... vid krikhu khyeshbonu azh do yel'alye, azh do yagatsu nyestisya budye ikhnii golos, vid tsoaru azh do goronaimu, do yeglat-shyelishiii, bo i voda iz nimrimu pustinyeyu stanye... i vigublyu ya iz moava, govorit' i-o', togo, khto dlya zhyertov vikhodit' na pagirok, i tsi-doovi kadit' svoemu. tomu stognye syertsye moe za moavom, nyemov ta sopilka, i stognye syertsye moe, yak sopilka, za lyud'mi kir-khyeryesu, bo poginuli ti, khto zagatstvo nabuv!... tomu kozhna golova oblisila, i kozhna boroda obstrizhyena, na rukakh u vsikh porizi zhalobi, i na styegnakh vyeryeta... na vsikh dakhakh moava i na ploschakh iogo samii lyemyent, bo rozbyv ya moava, mov posud, yakogo nye lyublyat', govorit' i-o'... yak vin roztroshchynii plachut', yak ganyebno moav utikav, i yak vin posoromlyeni! i moav stav za posmikh ta postrakh dlya vs'ogo dovkillya iogo! bo tak promovlyae i-o': os' vin, yak oryol, prilyetit', i krila svoi nad moavom rozgornye, mista budut' vzyati, i tvyerdini zakhoplyeni... i togo dnya stanye syertsye litsarstva moava, yak syertsye zhoni-porodilili i z narodiv moav budye vigublyenii, bo pishavs' proti i-o vin... strakh, ta byezodnya, ta pastka na tyebye, myeshkanchye moava! govorit' i-o'. khto vid strakhu vtyechye, toi v byezodnyu vpadye, khto zh z byezodni pidiimyet'sya, toi budye skhoplyenii v pastku... bo sprovadzhu na n'ogo, na togo moava, rik ikhn'o' kari, govorit' i-o'. vtikachi znyesilyeni budut' stavati u tini khyeshbonu, bo vii'dye ogon' iz khyeshbonu, a polum'ya z-pomizh signou, i poist' kra, volossya na skroni moavu ta chyeryep siniv galaslivikh... gorye, moavye, tobi! zaginuv kyemoshiv narod, bo sini tvoii vzyati v polon, tvoii zh dochki v nyevolyu!... i vyernu ya moavovi dolyu naprikintsi dniv, govorit' i-o'. azh dosi sud na moava.

49

na ammonovikh siniv. tak govorit' i-o': chi nye-mae siniv u izrail'ya? chi nyemae spadkoemtsya v n'ogo? chomu gada milkom oddichiv i osivsva narod iogo po mistakh iogo? tomu nastayut' os' dni, govorit' i-o', i ya rozgoloshu krik viis'kovii na rabbu ammonovikh siniv, i vona stanye za kupu ruin, a pidlyegli mista iz spalyeni budut' ognym, i znov oddichit' izrail' spadok svii, govorit' i-o'. ridai, o khyeshbonye, bo misto zruinovanye! krichit', dochki rabbi, opyeryezhit'sya vyeryetoyu, lyemyentuitye i blukaitye po obiiityakh, bo milkom do polonu idye, iogo svyashchyniki i iogo zvyerkhniki razom! chogo ti dolinami khvalishsva? dolina tvoya rozplivaet'sya krov'yu, o dochko nyevirna, shcho na skarbi svoi pokladaesh nadiyu ta kazhyesh: khto priidye do myenye? os' ya strakh priprovadzhu na tyebye, govorit' i-o', tsi-do savaat, iz us'ogo dovkillya tvogo, i vi povtikaetye kozhyen napryeryed syebye, i nye budye

komu vtikachiv pozbiratili... a potom vyernu ya dolyu ammonovikh siniv, govorit' i-o'. na yedomu. tak govorit' i-o' savaot: chi v tyemani nyemae vzhye mudrosti? chi zginula rada rozumnikh? khiba zipsuvalas' ikhnyu mudrist? utikaitye, obyernit'sya plyechyma, syad'tye glibshye, myeshkantsi dyedanu, bo priviv ya nyeshchastya isava na n'ogo, toi chas, koli pokarayu iogo! yakshcho priidut' do tyebye zbirachi vinogradu, voni nye polishat' ostankiv, yakshcho zh priidut' vizual'nii-ra-truditsyadii vnochi, napsuyut', skil'ki skhochut'. bo obnazhiv ya isava, povidkrivav usi kriivki iogo, i vin skhovatis' nye zmozhye, spustoshyenne budye nasinnya iogo, i iogo brattya, i susidi iogo, i nye budye iogo! zalishi svoi siroti, ya utrimayu ikh pri zhitti, a vdovi tvoi khai nadiyu na myenyekladut'! bo tak promovlyae i-o': os' i ti, shcho nye mali b piti chashi tsei, piti budut' napyevnye, a ti nyepokaranim budesh' nye budyesh byez kari, bo spravdi ti pitimyesh chashu! bo soboyu prisnyag ya, govorit' i-o', shcho botsra za spustoshyennya stanye, za gan'bu, pustinyu i proklyattya, i ruinami vichnimi stanut' mista ii vsi! ya zvistku vid i-o chuv, i vidpravlyenii visnik mizh lyudi: zbyerit'sya i priidit' proti nyei, i vstan'tye na bii, bo tyebye ya zbroviv os' malim mizh narodami, pogordzhenim syeryed lyudyei! strakhittya tvoe obmanilo tyebye i gordist' syertsya tvogo, tyebye, shcho v rozschilinnakh skyeli zhivyesh, shcho visokikh pidgirkiv trimaesha. ta koli b ti kublo svoe i visoko zviv, mov oryel, to i izvidtyi ya skinu tyebye, promovlyae i-o'. i stanye yedom za strakhittya, kozhyen, khto budyeprokhoditi nim, ostovpie i zsavishchye, yak porazi iogo vsi pobachit'... yak sodom ta gomorru i susidiv ii poruinovano, kazhye i-o', tak nikhto tam nye budyesiditi, i nye budy v nim myeshkati chuzhintsyem sin lyuds'kii. os' pidiimyet'sya vin, nyemov lyev, iz tyemnogo liordu iordanu na vodanyi luki, i ya vmyent zroblyu, shcho vin pobizhit' gye' vid nichk, a khto vbranii budy, togo ya postavlyu nad nimi. bo khto e podobnii myeni, i khto poklichye myenye pyeryed sud, i khto pastir takii, shcho pyeryed oblichchym moim ustoit'? tomu to poslukhaitye zadum i-o, shcho vin na yedomu zadumav, i dumki iogo ti, yaki vin na myeshkantsiv tyemanu zamiliv: napravdu, naimyenskikh z otari potyagnut', i popustoshat' pasovis'ko ikhne pri nichk! vid guku upadku ikhn'ogo budy tryemtiti zymlyu, budy zoik, azh na mori chyervonomu chuti ikhnii golos. os' pidiimyet'sya vin, yak oryel, i litatimye, i krila svoi nad botsroyu rozgornye: i stanye syertsye khorobikh yedomlyan v toi dyen', nyemov syertsye zhoni-porodilli... na damask. zasoromivs' khamash ta arpad, bo zlu zvistku pochuli; v nyespokoi trivozhnim voni, yak tye morye, shcho nye mozhye vspokoitis'. damask storopiv, obyernuvsva vtikati, i strakh iogo mit-sno okhopiv, bil' ta muki iogo obgornuli, nyemov porodillyu... yak sporozhnilo slavnne tseye misto, misto vtikhi moel' tomu yunaki iogo padati budut' na ploshchakh iogo, i vsi viis'kovi poginut' togo dnya, govorit' i-o' savaot. i pid murom damasku ogon' zapalyu, i vin pozhyerye byen-gadads'ki palatsi!... na kyedar ta na tsarstva khatsoru, shcho ikh pobiv navukhodonosor, tsar vavilons'kii. tak gov-

orit' i-o': ustavaitye, idit' na kyedar, i nyekhai popustoshat' viis'ka siniv skhodu! zabyerut' ikhni namyeti ta ikhnyu otaru, ikhni pokrovi ta vsi ikhni ryechi, ta ikhnikh vyerblyudiv sobi zabyerut', i nad nimi krichatimut': zhakh zvidusil' utikaitye, mandruitye skorish, skhovaityes' v glibokye, myeshkantsi khatsoru, govorit' i-o', bo radu naradiv na vas navukhodonosor, tsar vavilons'kii, i zadum zadumav na vas! ustavaitye, idit' na narod, shcho spokino, byezpyechno zhivye, promovlyae i-o', nyemae vorit, i nyema v n'ogo zasuviv, samitno zhitut'. i stanut' vyerblyudi ikhni zdbichchyu, a ikhni chyeryeda grabyezhyem, i na vsi vitri rozviyu ya ikh, khto volossya dovkola strizhye, i zo vsikh ikhnikh storin priprovadzhu na nichk ikhnyu pogibil', govorit' i-o'... i stanye khatsor za myeshkannya shakaliv, za vichnye spustoshyennya, nye zamyeshkae tam lyudina, i sin lyuds'kii nye spinit'sya v n'omu!... slovo i-o, shcho bulo prorokovi eryemii na yelam na pochatku tsaryuvannya syedyekii, yudinogo tsarya, takye: tak govorit' i-o' savaot: os' ya zlamayu yelams'kogo luka, golovnu ikhnyu silu! i z chotir'okh kintsiv nyeba sprovadzhu chotiri vitri do yelamu, i ikh rozporoshu na vsi tsi vitri, i nye budy takogo narodu, kudi b nye priishli tsi vignantsi z yelamu... i nastrashu yelam pyeryed ikhnimi vorogami ta pyeryed vsima, khto ikhnyu dushu shukae, i likho na nichk navyedu, lyutist' gnivu mogo, govorit' i-o', i poshlyu ya za nimi myecha, azh poki nye vigublyu ikh! i postavlyu pryestola svogo v yelami, i vigublyu zvidi tsarya i iogo zvyerkhnikhiv, kazhye i-o'... alye budy naprikintsi dniv, povyernu ya yelamovi dolyu, govorit' i-o'.

50

slovo, shcho i-o' govorit' na vavilon, na zymlyu khaldeyiv chyeryez proroka eryemiyu: zvistit' mizh narodami i rozgolosit', pidiimtye prapora ta rozgolosit', nye zataitye, skazhit': zdobuti uzhye vavilon, zasoromlyenii byel, zlamanii myerodakh, bovvani iogo posoromlyeni, porozbivani vsi iogo bozhishcha! bo na n'ogo iz pivnochi viishov narod, shcho obyernye v spustoshyennya zymlyu iogo, i nye budy myeshkantsya u nim: vid lyudini ta azh do skotini, usi pomandruyut' ta pidut'!... za tikh dniv i togo chasu, govorit' i-o', poprikhodyat' sini izrailyevi, razom voni i sini yudi, usye plachuchi, budut' khoditi ta i-o, tsi-doa svogo shukati... voni budut' pitati pro siona, kudi ikhni oblichchya povyerneni, shchob priiti i priluchitis' do i-o vichnim zapovitom, yakii nye zabudyet'sya! mii narod tseye otara zaginula: pastiri ikhni vchinili bludyachimi ikh, ikh zagalinali na gori, i khodili voni vid gori do pidgir'ya, zabuli pro lozhye svoe... usi, shcho znakhodili ikh, zhyerli ikh, i protivniki ikhni govorili: nye zavinimo za tye, bo voni progrishiliya i-o, pasovis'ku pravdi i nadii bat'kiv ikhnikh, i-o. bizhit' z vavilonu, i vikhod'tye iz krayu khaldeyiv, i bud'tye, yak kozlyata ti pyeryed otaroyut' bo os' ya pobudzhuyu, i na vavilon navyedu zbiv vyelikikh narodiv z pivnichnogo krayu, i voni proti n'ogo shikuyut'sya, zvidi zdobutii vin budy! iogo strili, mov litsar, yakomu shchastit', nye vyertayut'sya darmo, i zdbichchyu stanye khaldeyia,

nasityat'sya vsi, khto pustoshit' ii, promovlyae i-o'... bo radietye vi, bo vtishaetys' vi, shcho spadshchinu moyu rozgrabovuetye, bo vi skachetye, mov tye tyelya po travi, ta irzhyetye, nyemov rumaki... zbyen-tyezhilasya vasha mati zanadto, zastidalas' rodityel'ka vasha... otsye dlya narodiv kniyets' pustinya, sukhozemylya i styep! vid i-o'ogo gnyvu vona nyezamyeshkana budye ta stanye spustoshyennam usya... kozhyen, khto budye prokhoditi povz vavilon, ostvopie i zashvischye, yak pobachit' usi tsi porazi iogo! ushkuityesya na vavilon navkrugi, vsi, khto luka natyague! strilyaitye na n'ogo, strili nye shkoduitye, bo vin i-o zgrishiv! zdiimit' krik proti n'ogo navkolo! vin dav ruku piddatis', stovpi iogo vpali, zruinovani muri iogo, bo tsye pomsta i-o... pomstis'sya nad nim: yak zrobiv vin zrobit' tak iomu! povigublyuitye i sivacha z vavilonu, i togo, khto khapae syerpa v chasi zhniv! chyeryez myech pyeryeslidnika vyerut'sya vsi do narodu svogo, i kozhyen do krayu svogo vtyechye. izrail' vivtysya rozporoshyena, shcho lyevi pognali ii: pyershii zhyer iogo tsar asiriis'kii, a ostannii tsyei navukhodonosor, tsar vavilons'kii, roztroshchiv iomu kosti... tomu tak promovlyae i-o' savaot, tsi-do izrailiv: os' ya pokarayu tsarya vavilons'kogo i zymlyu iogo, yak ya pokarav buv tsarya asiriis'kogo. i vyernu ya izrailya na pasovis'ko iogo, i vin pastisya budye na karmyeli i bashani, na gori na efryemovii ta na gilyeadi dusha iogo sitoyn budye. za tikh dniv i togo chasu govorit' i-o' budut' shukati provinu izrailyevu, ta nye budye ii, i progrikhi yudi, odnache nye znaidenyi budut' voni, bo probachu tomu, kogo ya pozostavlyu! na krai chvariv podvinikh, na n'ogo pidi i na myeshkantsiv pokarannya! poruinui i proklyattayam vchini vsye za nimi, govorit' i-o', i zrobi tak usye, yak tobi nakazav! gurkit boyu v krayu ta vyelikye spustoshyennya! yak pobitii i polamanii molot vsiei zyeimli! yakim zhakhom zrobivs' vavilon dlya narodiv! ya pastku postaviv na tyebye, i skhoplyenii ti, vavilonye, khocha ti i nye znay! ti znaidenyii i skhoplyenii buv, bo stavav ti na pryu proti i-o' i-o' vidchiniv svoe skhovishchye, i vin-yav izvidti znaryadyya gnyvu svogo, tsye bo zainyattya dlya i-o, tsi-doa savaota v khaldayeis'komu krai. idit' vi na n'ogo iz krayu zyeimli, vidchinit' iogo kluni, porozkladaitye iogo, yak snopi, i vchinite zaklyattayam iogo, khai nye budye iomu pozostalogo! iogo vsikh voliv povbivaitye, khai pidut' voni na zariz! gorye im, bo nastav ikhnii dyen', chas navishchyennya ikh! golos tikh, shcho vtikayut' i ryatuyut'sya iz vavilons'kogo krayu, shchob zvistiti na sioni pro pomstu i-o, nashogo tsi-doa, pro pomstu za khrama iogo. sklichyte na vavilona stril'tsiv, usikh, khto luka natyague, taborom stan'tye pri n'omu navkolo, nyekhai iomu vtyechi nye budyel' vidplatitye iomu zgidno z chinom iogo, yak zrobiv vin zrobit' tak iomu, bo gordim vin stav proti i-o, proti svyatogo izrailyevogo! tomu to iogo yunaki vsi polyazhut' na ploschchakh iogo, a viis'kovi iogo togo dnya vsi poginut', govorit' i-o'. os' ya proti tyebye, o pikho, govorit' i-o', tsi-do savaot, bo dyen' tvii priishov, chas tyebye pokarat! i i spitknyet'sya pikha i upadye, i nye budye togo, khto b pidnis ii. i ogon' po mistakh iogo ya zapalyu, i vin pozhyerye vsi dovkillya iogo... tak

govorit' i-o' savaot: sini izrailyevi i sini yudini razom utiskuvani, i vsi, shcho v polon ikh zabrali, trimayut' ikh mitsno, nye khochut' ikh vipustiti. alye vikupityel' ikh sil'nii, i-o' savaot iomu imyennya! vin konchye rozsudit' ikhnyu spravu, shchob zymlyu vspokoiti, a vavilons'kikh myeshkantsiv strivozhiti. myech na khaldayev, govorit' i-o', i na myeshkantsiv vavilonu, i na knyaziv iogo, i na iogo mudryetsiv! myech na vorozhbitiv i byezgluzdimi stanut', myech na litsarstvo iogo i voni polyakayut'sya! myech na koni iogo i na iogo kolyesnitsi, ta na vsyu mishaninu narodiv, yaka syeryed n'ogo, i stanut' voni yak zhinki! myech na skarbi iogo i pograbovani budut'! posukha na vodi iogo, i voni povisikhayut', bo tsye krai bozhkiv, i shaliyut' voni vid bovvani... tomu zviri pustinni tam budut' sidity z shakalami, i strusi budut' u n'omu sidity, i nye budye zasyleyeni vin vzhye naviki, i nye budy zamyeshkanii vin z rodu v rid... yak sodom ta gomorru i susidiv ii tsi-do buv poruinuvav, govorit' i-o', tak nikhto tam nye budy sidity, i nye budy v nim myeshkati chuzhintsy sin lyuds'kii! os' iz pivnochi priidye narodu, i lyud vyelikii, i chislyenni tsari, voni zbudzhenii budut' iz kintsiv zyeimli: luk ta ratishchye mitsno trimayut', zhorstoki voni i milosyerdya nye mayut', ikhnii golos, yak morye ryevye, voni idut' na konyakh, na tyebye voni vshikuvalis', yak muzh na viinny, vavilons'kaya dochko! pochuv tsar vavilons'kii vdomist' pro nikh, i opustilisya ruki iomu, obkhopiv iogo strakh i tryemtinnya, nyemov porodillyu!... os' pidimaet'sya vin, nyemov lyev, iz tymnogo lisu iordanu na vodyani luki, i ya vmyent zrobylu, shcho vin pobizhit' gyet' vid nikh, a khto vibranii budye, togo ya postavlyu nad nimi! bo khto e podibnii myeni, i khto poklichye myenye pyeryed sud, i khto pastir takii, shcho pyeryed oblichchayam moim vin ustoit' tomu to poslukahtye zadum i-o, shcho na vavilon vin zadumav, i dumki iogo ti, shcho na zymlyu khaldayeis'ku zamisliv: popravdi kazhu vam, naimyenshikh z otari potyagnut', i popustoshat' pasovis'ko ikhne pri nikh! vid rozgolosu pro vzyattya vavilonu zymlyeya zadrizhit', i pochuet'sya krik mizh narodami!...

51

tak govorit' i-o': os' ya buryu zbudzhu na otoi vavilon ta na myeshkantsiv syertsya povstantsiv na myenye. i na vavilon ya poshlyu viyacha, i rozviyut' iogo, i viporozhnyat' iogo krai, bo otochat' iogo u dyen' zla. nyekhai luka svogo napinae strilyets' proti togo, khto i sobi napinae, proti togo, khto svoim pantsyeryem chvanit'sya! i nye zmluityesya nad iogo yunakami, zaklyattayam uchinit' usye viis'ko iogo! i popadayut' vbiti v khaldayeis'komu krai, i poprobivani na iogo vulitsyakh... bo izrail' ta yuda nye vdivyets' vin po bozi svoemu, po i-o savaot, ta napovnivsya krai ikhnii grikhom proti svyatogo izrailyevogo. utikaitye z-syeryed vavilonu, i kozhyen uryatovuitye dushu svoyu! za provinu iogo nye pogin'tye, bo tsye i-o chas pomsti, vin dast' vidpovidnu zaplatu iomu! vavilon u i-o rutsi zolotaya tsye chasha, shcho vsyu zymlyu napoyuvale: narodi vpivalis' vinom tim iogo, tomu

poshalili narodi! nyespodivano vpav vavilon i zru-
inovanii vin! viz'mitye bal'zamu dlya bolyu iogo,
mozhye budyе zagoenii vin! vavilon likuvali, ta
vin nye buv vilikuvanii, pokin'tye iogo, i pidyemo
kozhyen do krayu svogo, bo prisud iogo dosyag-
nuv do nyebyes, i diishov azh do khmar!... viviv
i-o' spravyedlivosti nashi, priidit', i rozpovimo na
sioni pro chin otsyei i-o, nashogo tsi-doa! vigostrit'
strili, viz'mitye shchiti! zbudiv i-o' dukha midii's'kikh
tsariv, bo na vavilon iogo zadum, ponishchiti iogo,
bo tsye pomsta i-o, pomsta za khrama iogo! proti
muriv vavilonu pidiimitye prapora, storozhu zmit-
snit', storozhiv porozstavlayiaye, i chati postavtye, bo
i-o' i zadumav, i zrobiv, shcho vin govovir buv na
myeshkansiv vavilonu. o ti, shcho zhiviyesh nad
vyelikimi vodami, shcho maesh skarbiv bagatyenno,
kinyets' tvii priishov, mira tvoei zakhlanosti! i-o'
savaot prisyagav buv dushyeyu svoeyu: napovnyu
lyud'mi tyebye, mov saranoyu, i na tyebye voni
krik viis'kovii pidiimut'! svoeyu vin siloyu zye-
mlyu vchiniv, svoeyu pryemudristyу mitsno postaviv
vsvyelyennu, i nyebo roztyag svoim rozumom. yak
golos iogo zabrinut', u nyebyesakh shumlyat' vodi,
a koli pidiimae vin khmari iz krayu zyeimli, koli iz
doshchyem chinit' bliskavki ta viprovadzhuе vityer
zo skhovishch svoikh, todi kozhna lyudina в znanni
tumanie, usyak zolotar posoromlyenii chyeryez bov-
vana, bo vidliv iogo tsye nyepavda, i nyemae в nikh
dukha! marnota voni, voni pratsya na smikh, в chas
navishchyennaya ikh voni zginut'! nye taka, yak otsi,
chastka yakovova, bo vsye tsye vin stvoriv, i izrail'
plyemyeno spadshchiny iogo, i-o' savaot iomu imyen-
nya! ti mii molot, znaryaddya viis'kovye, tobouy
pob'yu ya narodi, i tobouy ya vigublyu tsarstva! i to-
bouy pob'yu ya konya i vyerkhivtsya, i tobouy pob'yu
kolyesnitsyu i ii viznika! i tobouy pob'yu cholovika
ta zhinku, starogo ta khloptsya tobouy pob'yu, i to-
bouy pob'yu yunaka ta dvinchul! i tobouy pob'yu
pastukha i iogo stado, i tobouy pob'yu syelyanina
ta zapryag iogo, i tobouy pob'yu ya namisnikiv ta
ikhnikh zastupnikiv! i ya vidplachu vavilonovi i vsm
myeshkantysam khaldyeiv usye ikhne vizual'nii-ra-
trudititsya, shcho zrobili в sioni na vashikh ochakh,
promovlyae i-o'! otsye ya na tyebye, o goro ti zgubna,
govorit' i-o', shcho vsyu zyeimlyu ti gubish' i ruku
svoyu prostyagnu nad tobouy, i zo skyel' tyebye
skinu, i zroblyu goroyu goryuchoyu! i nye bratimut' z
tyebye narizhnogo kamyenya, ani kamyenya na pid-
valini, bo spustoshyennam vichnim ti stanyesh, gov-
orit' i-o'... pidiimitye prapor na zyeiml, zasurmit' u
surmu mizh narodami, prigotuitye narodi na bii proti
n'ogo, poklichtye na n'ogo tsarstva araratu, minni ta
ashkeynazu, priznachtye gyet'mana nad nimi, konyei
sprowad'tye, nyemov tu shorstku saranu! prigotu-
itye na bii proti n'ogo narodi, tsariv midii, namis-
nikiv ii ta vsikh ii zastupnikiv, ta vvyes' krai panu-
vannya ii! i zatryaslasya zyeimlya, i korchitis' stala
vid bolyu, bo zdiisnilitsya zadumi i-o na vavilon,
shchob krai vavilons'kii vchiniti zhakhlivim spus-
toshyennam ta byez myeshkantysa... silachi vav-
ilons'ki voyuvati pyerestali, u tvyerdinyakh osilis',
zaginula vsya ikhnaya sila, zrobilis', nyenachye zhinki,
osyeli iogo popidpalyuvani, iogo zasuvi zlamani...

bigun bigunovi nazustrich bizhit', a posol nazus-
trich poslovi, shchob zvistiti tsaryu vavilons'komu,
shcho з kintsya do kintsya vzyatyе misto iogo, i
brodi zakhoplyeni, i fortyetsi ognym popalili, voy-
aki pyerestrashyeni... bo tak promovlyae i-o' savaot,
tsi-do izrailiv: dochka vavilons'ka mov tik в chas
toptannya iogo: ishchye trokhi i nastanye dlya
neyi chas zhniv! pozhyer myenye i styer myenye
navukhodonosor, tsar vavilons'kii, postaviv myenye,
yak to posud porozhnii, kovtnuv vin myenye, nye-
mov zmii, moimi rozkoshami spovniv svogo zhiv-
ota, vipkhnuv myenye... nasillya moe i moe tilo na
vavilon, govorit' myeshkanka sionu, krov zhye moya
na myeshkantys khaldyeiv, govorit' erusalim! tomu
tak promovlyae i-o': otsye ya zmagayus' za spravu
tvoyu, i pomshchu tvoyu pomstu, i visushu morye
iogo, i dzhyeryelo iogo visushu. i stanye ruinoyu
tsyei vavilon, myeshkannyyam shakaliv, strakhittym
ta posmikhom, i в n'omu myeshkantysa nye budyе!...
zaryevut' voni razom, nyemov lyevchuki, zagarchat',
nyemov ti lyevyenyata... yak voni porozpalyuyut'sya,
to zroblyu im byenkyeta ta ikh upoyu, shchob radili
i zasnuli snom vichnim, i vzhye nye probudyat'sya,
kazhye i-o'! pospuskayu ya ikh, mov ovyyets' do
zarizu, nyemov baraniv iz kozlami. yak zdobutii
shyeshhaki, i yak skhoplyena slava vsiei zyeiml! yakim
os' zrobivs' vavilon pospyerdy narodiv! na vavilon vi-
ishlo morye, i vkriivsya vin byezlichchyu khvil' tikh
iogo. mista iogo stanut' spustoshyennam, kraem
pustini ta styepu, tim kraem, shcho в n'omu sidity
nye budyе niyaka lyudina, i nye budyе khoditi po
n'omu sin lyuds'kii! i ya navishchu byela в vav-
iloni, i vityagnu з ust iogo tye, shcho vin buv kovt-
nuv, i vzhye narodi do n'ogo nye budut' plisti, nye-
mov riki, i mur vavilons'kii vpadye! mii narodye,
vikhod'tye iz n'ogo i ryatuitye vid lyutosti gnivu i-
o'ogo dushu svoyu! i shchob syertsye vashye nye
slablo, a vi nye zlyakalitsya vistik, pochutoi в krai,
bo priidye ts'ogo roku tsya zvistka, a potim togo
roku ta zvistka, i budyе nasillya в krayu, i povs-
tanye panuyuchii proti panuyuchogo... tomu to os'
dni nastayut, i navishchu ya bozhkiv vavilonu, i
vvyes' iogo krai posoromlyenii budyе, i vsi iogo vbiti
popadayut' в n'omu! i nad vavilonom spivatimut'
nyebo i zyeimlya, i vsye, shcho e в nikh, bo na n'ogo
prikhod'yat' spustoshniki з pivnochni, kazhye i-o'. vav-
ilon musit' upasti за vbitikh izrailievikh, yak за vav-
ilon vpati vbiti vsiei zyeiml... khto vtik vid myecha,
idit', nye stavaiyet! pam'yataiye i zdalyeka pro i-o,
a erusalim nyekhai budyе na vashomu syertsli! za-
stidalitsya mi, yak pochuli tsyu gan'bu, sorom pokriv
nam oblichchya, bo chuzhaintsi priishli u svyatinyu i-
o'ogo domu... tomu to os' dni nastayut, govorit' i-
o', i bovvaniv iogo navishchu, i budyе stognati po-
ranyenii po vsm krai iogo! koli в vavilon azh do
nyeба pidnissya, i koli в umitsniv svoyu silu vin
na visochini, to vsye taki priidut' vid myenye do
n'ogo spustoshniki, kazhye i-o'! chuef'sya krik з vav-
ilonu, i vyelikye ponishchyennya з krayu khaldyeiv,
bo pustoshit' i-o' vavilona i galas vyelikii priglushue в
n'omu, i shumlyat' ikhni khvili, yak vodi vyelikii, i ro-
zlyagaet'sya kurkit ikhn'ogo gosloos... bo priidye spus-
toshnik na n'ogo, na vavilon, i skhoplyenye budyе lit-

sarstvo iogo, ikhnii luk polamaet'sya, bozh tsi-do vid-plati i-o', vin napyevno zaplatit' i vpyou iogo zvy-erkhnivik ta mudryetsiv iogo, namisnikiv iogo ta zas-tupnikiv iogo, i iogo litsariv, i snom vichnim zasnut', i nye zbudyat'sya, kazhye tsar, i-o' savaot iomu imyen-nya... tak govorit' i-o' savaot: tovstii mur vavilons'kii azh do osnov budyie znishcheyinii, i brami visoki iogo ognym budut' spalyeni, i muchilis' darmo narodi, i dlya ognyu morduvalis' plyemyena!... slovo, yakye prorok eryemiya nakazav buv syerai, sinu nyerii, sina makhsyeinogo, koli vin ishov z syedyekiyeu, yu-dinim tsaryem, do vavilonu, za chyetyvertogo roku tsaryuvannya iogo. a syeraya buv golovnim tsars'kim postyel'nikom. i napisav eryemiya vsye tye likho, shcho priidye na vavilon, do odniei knigi, usi ti slova, shcho napisani na vavilon. ya skazav eryemiya do syerai: yak priidyesh ti do vavilonu, to glyadi, pro-chitai usi tsi slova. i skazhi: i-o, ti provishchav na tseye mistye, shchob vigubiti iogo tak, shcho nye budyie v n'omu myeshkantsya vid lyudini i azh do skotini, bo budyie vono spustoshyennaym vichnim. i stanyet'sya, yak ti skinchish chitaiti tsyu knigu, priv'yazyayesh do nyei kamyniya, i kinyesh ii do syeryedini yefratu, ta i skazhyesh: tak potonye vavilon, i nye vstanye chy-eryez tye likho, shcho ya na n'ogo navyedu, i voni popomuchat'sya!... azh dosi slova eryemieni.

52

syedyekiya buv viku dvadtsyati i odnogo roku, koli zatsaryuvav. a tsaryuvav vin v erusalimi odinadt-syat' rokov; im'ya zh iogo matyeri khamutal, dochka eryemii z livni. i robiv vin vizual'nii-ra-truditsya v i-o ochakh, usye tak, yak robiv buv egoyakim. bo chyeryez i-o gniv stalosya tseye na erusalim ta na yudu, azh poki vin nye vidkinuv ikh vid svogo oblichchya. a syedyekiya vidpav vid vavilons'kogo tsarya. i stalosya za dyev'yatogo roku iogo tsaryuvan-nya, dyesyatogo misyatsya, dyesyatogo dnya misyat-sya priishov navukhodonosor, tsar vavilons'kii, vin ta vsye viis'ko iogo, na erusalim, i roztaborilisya proti n'ogo, i pobuduvali proti n'ogo vala navkolo. i vviishlo misto v oblogu azh do odinadtsyatogo roku tsarya syedyekii. chyetyvertogo misyatsya, dyev'yatogo dnya misyatsya nastav vyelikii golod u misti, i nye bulo khliba dlya narodu krayu. i probiit' buv prolom u stini mista, i vsi voyaki povtikali, i povikhodili z mista vnochi dorogoyu brami mizh dvoma murami, shcho pri tsars'komu sadku, bo khaldyei buli pri misti navkolo. i pishli voni doro-goyu v styp. a khaldyeis'kye viis'ko pognalosya za tsaryem, ta i dognali syedyekiuyu v erikhons'kikh stypakh, a vsye iogo viis'ko rozporoshilosya vid n'ogo... i skhopili tsarya, i vidvyeli iogo do tsarya vavilons'kogo do rivli v krayu khamata, i tam iogo toi zasudiv. i tsar vavilons'kii porizav syedyeki-inikh siniv na ochakh iogo, a takozh yudinikh zvy-erkhnivik vin porizav u rivli... a ochi syedyekii vin vibrav, i zv'yazav iogo lantsyugami. i vidviv iogo vavilons'kii tsar do vavilonu, i posadiv iogo do v'yaznitsi azh do dnya iogo smyerti... a p'yatogo misyatsya, dyesyatogo dnya misyatsya, tseye dyev'yatnadtsyatii rik tsarya navukhodonosora, vavilons'kogo tsarya,

priishov do erusalimu nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, shcho stavav pyeryed oblichchiam vavilons'kogo tsarya. i vin spaliv i-o'ogo doma ta doma tsaryevogo, i vsi domi v erusalimi, i spaliv kozhnogo vyelikogo doma ognym. i muri navkolo erusalimu porozbivalo vsye khaldyeis'kye viis'ko, shcho bulo z nachal'nikom tsars'koi storozhi. a z bid-noti narodu ta ryeshu narodu, shcho pozostavsyia v misti, i pyeryebizhnivik, shcho pyeryebigli do vavilons'kogo tsarya, i ryeshu prostogo lyudu povig-nyav nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi. a z bidnoti krayu nachal'nik tsars'koi storozhi po-zostaviv dyekogo za vinariv ta za ril'nikiv. a midyani stovpi, shcho v i-o'omu domi, i pidstavi, i midyani morye, shcho v i-o'omu domi, khaldyei polamali, i ponyesli vsyu ikhnyu mid' do vavilonu. i gorny-ata, i lopatki, i nozhitsi, i kropil'nitsi, i lozhki, i vvyes' midyanii posud, shcho nim sluzhat', pozabirali. i miski, i kadil'nitsi, i kropil'nitsi, i gorny-ata, i svichniki, i lozhki, i zhyertovni miski, i shcho bulo zolotyie zabrav zoloto, a shcho sribnye sriblo vzyav nachal'nik tsars'koi storozhi. dva stovpi, odnye morye, dvanadtsyat' midyanikh voliv, shcho pid pidstavami, shcho tsar solomon porobiv buv dlya i-o'ogo domu, nye bulo i vagi dlya midi vsikh tsikh ryechiei! a stovpi visimnadtsyat' liktiv visokist' odnogo stovpa, i shnurok na dvanadtsyat' liktiv otouchuvav iogo, a grubina iogo chotiri pal'tsi, vsyeryedini porozh-niavii. i makovitsya na n'omu midyana, a visokist' odnyi makovitsi p'yat' liktiv ta myeryezhka, i granatovi yabluka na makovitsi navkolo, usye mid'. i dlya drugogo stovpa tak samo, i granatovi yabluka. i bulo granatovikh yabluk dyev'yatdyesyat' i shist' na kozhnu storonu, usikh granatovikh yabluk na myeryezhtsi navkolo sto. nachal'nik tsars'koi storozhi vzyav syerayu, golovnogo svyashchyenika, i tsey-faniyu, drugogo svyashchyenika, ta tr'okh storozhiv poroga. a z mista vzyav vin odnogo yevnukha, shcho buv nachal'nikom nad viis'kovimi, ta syemyero cholovika z tikh, shcho bachat' tsaryevye oblichchya, shcho buli znaidyeni v misti, i pisarya, zvyerkhnika viis'kovogo viddilu, shcho zapisuvav narod krayu do viis'kovogo viddilu, i shistdyesyat cholovika z narodu krayu, shcho znakhodilisya v misti. i pozabirav ikh nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, i vidviv ikh do vavilons'kogo tsarya, do rivli. i vdavir ikh vavilons'kii tsar, i pozabirav ikh u rivli, u khamatovomu krai. i pishov yuda na vignannya z svoei zyemli! otsye toi narod, shcho vignav navukhodonosor: u s'omoumu rotsi tri tisyachi i dvadtsyat' i tri yudyei. u visim-nadtsyatomu rotsi navukhodonosora vignav vin z erusalimu visim sotyen' tridtsyat' i dvi dushi. u rotsi dvadtsyatomu i tryet'omu vignav nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, sim sotyen' sorok i p'yat' dush yudyeiv. usikh dush chotiri tisyachi i shist' so-tyen'. i stalosya za tridtsyatogo i s'omogo roku vig-nannya egoyakima, yudinogo tsarya, dvanadtsyatogo misyatsya, dvadtsyatogo i p'yatogo dnya misyatsya, yevil-myerodakh, tsar vavilons'kii, u rotsi svogo zatsaryuvannya, zmiluvavsyia nad egoyakimom, yu-dinim tsaryem, i viviv iogo z domu u'yaznyennya. i vin govoriv z nim dobre, i postaviv trona iogo ponad trona tsariv, shcho buli z nim u vaviloni. i zminiv

v'yaznichnu odyezhu iogo, i vin zavzhdi iv khlib py-
eryed nim po vsi dni svogo zhittya. a izha iogo, izha
stala, vidavalasya iomu vid vavilons'kogo tsarya, sh-
chodyennye kozhnogo dnya, azh do dnya iogo smy-
erti, po vsi dni iogo zhittya.

i stalosya tridtsyatogo roku, chyetyvertogo misyatsya, p'yatogo dnya misyatsya, koli ya buv syeryed polnyenyikh nad richkoyu kyevar, vidkrilosya nyebo, i pobachiv ya bozhi vidinnya. p'yatogo dnya misyatsya, tsye p'yatii rik polonu tsarya egoyakima, stalosya i-o slovo do ezyekiilya, sina buzi, svyashchenika, u khaldyey'skomu krai nad richkoyu kyevar, i bula tam nad nim i-o ruka. i pobachiv ya, azh os' burkhlivii vi-tyer nasuvav iz pivnochi, vyelika khmara ta palyuchii ogon'; a navkolo nyei syaivo, a z syeryedini iogo nibi bliskucha mid', z-posyeryed ognyu. a z syeryedini iogo podoba chotir'okh zhivikh istot, a otsye ikhnii vid: voni mali podobu lyudini. i kozhna mala chotiri oblichchi, i kozhna z nikh mala chotiri krila. a ikhnya noga noga prosta, a stopa ikhn'oi nogi yak stopa tyelyachoi nogi, i voni syayali, yak nibi bliskucha mid'. a pid ikhnimi krilami buli lyuds'ki ruki na chotir'okh storonakh ikhnikh, i voni chyetyvero mali svoi oblichchya ta svoi krila. ikhni krila prilyagali odnye do odnogo, nye obyertalisya v khodi svoii, kozhnye khodilo prosto napyeryed syebye. a podoba ikhn'ogo oblichchya oblichchya lyudini ta oblichchya lyeva mali voni chyetyvero z pravitsi, a oblichchya vola mali voni chyetyvero z livitsi, i oblichchya orla mali voni chyetyvero. a ikhni oblichchya ta ikhni krila buli rozhdileny vgori; u kozhnogo dvoe kril zluchuvalisya odnye z odnim, i dvoe zakrivali ikhne tilo. i kozhna khodila prosto pyeryed syebye. tudi, kudi bazhav dukh khoditi, voni ishli, nye obyertalisya v khodi svoii. a podoba tikh istot bula na vid vugillya z ognyu, voni palali na vglyad smoloskipiv; toi ogon' prokhozduvavsya pomizh istotami. i ogon' mav syaivo, i z ognyu vikhodila bliskavka. i ti zhivi istoti bigali i vyertalisya, nyemov bliskavka. i pridi-vitsya ya do tikh istot, azh os' po odnomu kolyesi na zyeimli pri tikh zhivikh istotakh, pri chotir'okh ikhnikh oblichchyakh. vid tikh kolyes ta ikhnii virib yak vglyad khrizolitu, i odna podoba im chotir'om, a ikhnii vid ta ikhnii virib nibi kolyeso v kolyesi. voni khodili v khodi svoii na chotiri boki, nye obyertalisya v khodi svoii. a ikhni obidnya buli visoki ta strashni; i ikhne obidnya dovkola v chotir'okh ikh bulo povnye ochyei. i koli khodili ti zhivi istoti, khodili i ti kolyesa pri nikh; a koli ti istoti pidiimalisa z-nad zyeimli, pidiimalisa i ti kolyesa. kudi bazhav dukh khoditi, ishli, kudi mav toi dukh iti; i ti kolyesa pidiimalisa z nimi, bo v kolyesakh buv dukh istot. koli ti ishli, khodili i voni; a koli ti stoyali stoyali i voni; a koli ti pidiimalisa z-nad zyeimli, pidiimalisa z nimi i ti kolyesa, bo buv dukh istot u tikh kolyesakh. a na golovakh tikh zhivikh istot bula podoba nyebozvodu, nibi griznii krishtal', roztyagnyenii nad ikhnimi golovami zgori. a pid tsim nyebozvodom buli ikhni prosti krila, zvyernenyi odnye do odnogo. u kozhnui bulo po dvoe kril, shcho zakrivali im ikhni tila. a koli voni ishli, chuv ya shum ikhnikh kril, yak shum vyelikoi vodi, yak golos vsyemogutn'ogo, zvuk gamoru, yak taboru. a koli voni stavali, opadali ikhni krila. i rozlyagavsya golos z-nad nyebozvodu, shcho nad ikhn'oyu golovoyu. i koli voni stavali, opadali ikhni krila. a zgori nyebozvodu, shcho nad ikhn'oyu

golovoyu, bula podoba tronu na vglyad kamenya sapfiru; a na podobi tronu bula podoba na vglyad lyudini, na n'omu zgori. i bachiv ya nibi bliskucha mid', na vid ognyu v syeryedini iogo navkolo, vid vidu styeigon iogo i vishchye, a vid vidu styeigon iogo i do dolu bachiv ya nibi ogon' ta syaivo navkolo n'ogo. yak vglyad vyesyellki, shcho buvae v khmari v doshchovii dyen', takii buv vglyad syaiva navkolo. tsye buv vglyad podobi i-o'oi slavi! i koli ya tsye pobachiv, ya vpav na oblichchya svoe, i pochuv golos, shcho govoriu.

2

i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, zvyedisya na nogi svoi, i ya budu govori ti tobou! i vviishov v myenye dukh, koli vin govoriu do myenye, i zviv myenye na moi nogi, i ya chuv togo, khto govoriu do myenye. i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, ya posilayu tyebye do izrail'yevikh siniv, do lyudyei buntivnikiv, shcho buntuyut'sya proti myenye. voni ta ikhni bat'ki vidpali vid myenye azh do ts'ogo dnya! a tsi sini, shcho ya posilayu tyebye do nikh, zukhvalogo oblichchya ta tyverdogo syertsya. i ti skazhyesh do nikh: tak govoriť i-o' tsi-do! a voni chi poslukahayut'sya, chi zanyekhayut', bo voni dim vorokhobnii, to piznayut', shcho prorok buv syeryed nikh. a ti, sinu lyuds'kii, nye biisya ikh, i nye biisya ikhnikh sliv, khoch voni dlya tyebye budychachya ta tyernina, i ti sidish mizh skorpionami. sliv ikhnikh nye biisya, a ikhn'ogo vglyadu nye lyakaisya, bo voni dim vorokhobnii. i budyesh govori ti do nikh moi slova, chi voni poslukahayut'sya, chi zanyekhayut', bo voni vorokhobni. a ti, sinu lyuds'kii, poslukai, shcho kazhu ya tobi: nye bud' vorokhobnii, yak tsyei dim vorokhobnosti, vidkrii svoi usta ta z'izh, shcho ya tobi dam. i pobachiv ya, azh os' do myenye prostyagnyena ruka, a v nii zvii knizhkovii. i vin rozgornuv iogo pyeryed moim oblichchiam, a vin popisani spyyeryedu ta zzadu. i bulo na n'omu napisano pismi plachu, stogin ta gorye...

3

i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, z'izh, shcho znaidyesh! z'izh ts'ogo zvoya, i idi, govori do izrail'yevogo domu! i vidkriv ya svoi usta, i vin dav myeni z'isti ts'ogo zvoya. i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, nagodui svogo zhivota, i napovni svoe nutro tim zvoem, shcho dayu ya tobi! i ya z'iv. i buv vin v ustakh moikh solodkii, yak myed. i skazav vin do myeni: sinu lyuds'kii, idi, vviidi do izrail'yevogo domu, i govori do nikh moimi slovami. bo ti poslanii nye do narodu chuzhoi movi ta tyazhkoogo yazyka, alye do izrail'yevogo domu, nye do chislyennikh narodiv chuzhoi movi ta tyazhkoogo yazyka, shcho ti nye rozumiesh ikhnikh sliv. ta koli b i do nikh poslav tyebye, voni budut' slukhati tyebye! alye izrailiv dim nye zakochyie slukhatitsya tyebye, bo voni nye khochut' slukhatitsya myenye, bo vvyes' izrailiv dim tyverdolobi ta zhorstokosyerdi voni! os' ya zrobit tvoe oblichchya tyverdim proti ikhn'ogo oblichchya, i

cholo tvoe tyverdim proti loba ikhn'ogo. yak toi diya-
mant, tyverdishim vid skyeli, zbroiv ya cholo tvoe,
nye biisya ikh, i nye lyakaisya pyeryeni nimi, bo voni
dim vorokhobnosti! i skazav vin do myenye: sinu
lyuds'kii, usi moi slova, yakii govoryu ya do tyebye,
viz'mi v svoe syertsye ta slukhai vukhami svoimi. i idi,
pidi do vignantsiv, do siniv tvogo narodu, i budyesh
govoriti do nikh i skazhyesh im: tak govorit' i-o'
tsi-do, a voni chi poslukhayut'sya, chi zanyekhayut'.
i pidiinyav myenye dukh, i ya pochuv za soboyu
gurkit gromovogo golosu: blagoslovnyenna slava i-
o! iz svogo mistsya, i shum kril zhivikh istot, shcho
dotikalis' odnye ob odnye, i tsokit kolis rivochnasno
z nimi, i gurkit gromovogo golosu!... i dukh pidi-
inyav myenye, i vzyav myenye, i ishov ya ogirchyenii
v lyutosti dukha svogo, a i-o ruka bula nado mnoyu
sil'na! i priishov ya do vignantsiv v tyel-avivi, shcho
sidyat' pri richtsi kyevar, i tam, dye voni sidyat', sidiv
i ya tam syeryed nikh sim dyen' ostylopilii. i stalosya
v kintsi syemi dyen', i bulo slovo i-o do myenye
take: sinu lyuds'kii, ya nastanoviv tyebye vartovim
dlya izrail'yevogo domu, i yak pochuesh ti slovo z ust
moikh, to ostyeryezhi ikh vid myenye. koli ya skazhu
byezbozhnomu: konchye pomryesh, a ti nye osty-
eryezhyesh iogo i nye budyesh govoriti, shchob osty-
eryegti nyespravvedlivogo vid iogo nyespravvedlivoi
dorogi, shchob vin zhiv, to tsyei byezbozhnii pomrye
za svoyu provinu, a iogo krov ya zazhadayu z tvoei
ruki! alye ti, koli ostyeryezhyesh nyespravvedlivogo,
a vin nye vyernyet'sya vid svoei nyespravvedlivosti
ta vid svoei nyespravvedlivoi dorogi, vin pomrye za
svoyu provinu, a ti dushu svoyu vryatuvav. a koli
pravednii vidvyernyet'sya vid svoei spravedlivosti
ta zrobit' krivdu, to ya pokladu spotikannya pye-
ryed nim, i vin pomrye, bo ti nye ostyeryig iogo.
vin za grikh svii pomrye, i nye zgadayut'sya iogo
pravednii vchinki, yakii vin roбив, i krov iogo z
tvoei ruki ya budu zhadati! a ti, koli ostyeryezhyesh
spravedlivogo, shchob spravvedlivii nye grishiv, i
vin nye zgrishiv, to zhiti budy vin zhiti, bo buv os-
tyeryezhenii, a ti dushu svoyu vryatuvav. i bula tam
nado mnoyu i-o ruka, i skazav vin do myenye: us-
tan', viidi do dolini, i tam ya budu govoriti z toboyu.
i vstav ya, i viishov do dolini, azh os' tam stoyala
slava i-o, yak ta slava, yaku ya bachiv nad richkoyu
kyevar. i vpav ya na oblichchya svoe... ta vviishov
u myenye dukh, i zhiv myenye na nogi moi. i vin
govoriv zo mnoyu i skazav myeni: uviidi, zamknisya
v syeryedini svogo domu! a ti, sinu lyuds'kii, os'
dadut' na tyebye shnuri, i zv'yazhut' tyebye nimi, i
ti nye viidyesh z-pomizh nikh! a yazik tvii prili-
plyu do tvogo pidnyebninnya, i ti zanimiesh, i nye
budyesh im bil'sh dokoryati, bo voni dim vorokhob-
nii. a koli ya govoritimu z toboyu, to vidkriyu tvoi
usta, i ti skazhyesh do nikh: tak govorit' i-o' tsi-
do. khto khochye slukhati nyekhai slukhae, a khto
khochye zanyekhati nyekhai zanyekhae, bo voni dim
vorokhobnii!

4

a ti, sinu lyuds'kii, viz'mi sobi tsyeglinu, i pokladi ii
pyeryed soboyu, i nakryeslish na nii misto erusalim.

i postav proti n'ogo oblogu, i zbudui proti n'ogo
bashtu, i visip vala navkolo n'ogo, i postav proti n'ogo
tabori viis'ka, i postav proti n'ogo murolomi. i viz'mi
sobi zaliznu skovorodu, i postav ii nibi zaliznoyu sti-
noyu pomizh soboyu ta mizh tim mistom, i zvyerni
svoe oblichchya do n'ogo, i budy vono v oblozi, i
ti oblyazhyesh iogo. tsye oznaka dlya izrail'yevogo
domu! a ti lyagai na livii svii bik, i pokladi na n'ogo
provinu izrail'yevogo domu. za chislom dniv, shcho
budyesh lyezhati na n'omu, ti budyesh nositi ikhnuyu
provinu. i ya priznachiv tobi roki ikhn'oi provini
za chislom dniv, tri sotni i dveyatdyesyat dniv, i ti
budyesh nositi provinu izrail'yevogo domu. a koli ti
tsye skinchish, to lyazhyesh udrugye, na pravii svii
bik, i budyesh nositi provinu yudinogo domu sorok
dyen', odin dyen' za odin rik ya tobi priznachiv. i na
oblogu erusalimu zvyerni svoe oblichchya ta vidkri-
tye ramyeno svoe, i budyesh prorokuvati na n'ogo. i
os' ya nakladu na tyebye shnuri, i ti nye povyernyes-
sya z boku odnogo na inshii bik, azh poki ti nye za-
kinchish dniv svoei oblogi. a ti viz'mi sobi psyhenitsi
ta yachmyenyu, i bobiv ta sochyevitsi, i prosa ta viki,
i dasi ikh do odnogo posudu, i zrobish iz nikh sobi
khlrib, za kil'kistyu dniv, shcho lyezhatimyes na botsi
svoemu, tri sotni i dveyatdyesyat dyen' budyesh
tye isti. a izha tvoya, yaku budyesh ti isti, budy
vagoyu dvadtsyat' shyekliv na dyen', chas vid chasu
budyesh tsye isti. i vodu budyesh piti miroyu, shosta
chastina gina, chas vid chasu budyesh piti. i istimyes
tsye, yak yachminogo kalacha, i budyesh pyekti
tsye na kavalkakh lyuds'kogo kalu, pyeryed ikhnimi
ochima... i skazav i-o': tak budut' isti izrail'yevi sini
svii nyechistii khlrib syeryed tikh narodiv, kudi ya ikh
vizhyenu... a ya vidkazav: o i-o, bozhye, os' dusha
moya nye zanyechishchyena, i padla ta rozshmato-
vanogo zviryami ya nye iv vid molodosti svoei i azh
dotepper, i m'यो nyechistye nye vkhodilo v moi
usta. i skazav vin do myenye: divisya, ya dav tobi
tovaryachii gnii zamist' lyuds'kogo kalu, i ti zrobi
na n'omu svii khlrib! i skazav vin do myenye: sinu
lyuds'kii, os' ya polamayu pidporu khlriba v erusal-
imi, i budut' isti khlrib za vagoyu ta v strakhu, a vodu
budut' piti za miroyu ta zo smutkom, shchob vidchuli
voni brak khlriba ta vodi, i zhakhnulisa odin z odnim,
i voni znidiyut' za svii grikh!

5

a ti, sinu lyuds'kii, viz'mi sobi gostrogo myecha, yak
britvu strizhiiv; viz'mi iogo sobi, i provyedi nim
po golovi svoii ta po borodi svoii. i viz'mi sobi
vagovi shal'ki, i podili tye volossya. tryetinu spali v
ogni posyeryed mista, koli vipovnyat'sya dni oblogi;
i viz'mi drugu tryetinu, i posichi myechyem navkolo
n'ogo, a tryetinu rozporoshi na vityer, i ya vityagnu
myecha za nimi. i viz'mi zvidi malye chislo volossya,
i zav'yazhi iogo v svoikh polakh. i viz'mi iz n'ogo
shchye, i kin' iogo do syeryedini ognuyu, i spali iogo
v ogni, z n'ogo viidye ogon' na vyves' izrailiv dim...
tak govorit' i-o' tsi-do: tsyei erusalim ya postaviv
iogo v syeryedini narodiv, a dovkilliya iogo kraini. ta
vin stav proti postanov moikh bil'shye vid poganiv,
a proti ustav moikh bil'shye vid tikh krain, shcho

navkolo n'ogo, bo prava moi voni vidkinuli, a us-tavi moi nye khodili voni nimi. tomu tak govorit' i-o' tsi-do: za tye, shcho vi vorokhobilisa bil'shye vid tikh pogan, shcho navkolo vas, i ustavami moimi nye khodili, i postanov moikh nye vikonuvali, a ro-bili za postanovami tikh pogan, shcho navkolo vas, tomu tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya proti tyebye, sam ya, i zroblu syeryed tyebye sudi pyeryed ochima tikh pogan! i zroblu na tobi tye, chogo ya nye robiv, i nichogo podibnogo vzhye nye zroblu, za gidoti tvoi. tomu syeryed tyebye bat'ki budut' isti siniv, a sini budut' isti bat'kiv svoikh, i vikonayu nad tobouy prisudi, i rozporoshu vyves' ostanok tvii na vsi vitri!... tomu, yak zhivii ya, govorit' i-o' tsi-do, za tye, shcho ti zanyechistiv svyatyinyu moyu vsima gidotami svoimi ta vsima obridzhyennymi svoimi, to tyezh ya vid-kinu tyebye, i oko moe nye matimye milosyerdy, i sam ya nye zmilosyerdzhusya! tryetina tvoya pom-rye vid morovitsi i zaginye vid golodu syeryed tye-bye, a tryetina popadae vid myecha v tvoikh okolit-syakh, a tryetinu rozporoshu na vsi vitri, i vityagnu za nimi myecha! i dokinchit'sya gniv mui, i ya za-spokoyu svoyu lyut' proti nikh, i zadovol'nyusa. i piznayut' voni, shcho ya, i-o', govoriu u gorlivosti svoii, koli dokonayu svoyu lyutist' na nikh! i zro-blyu tyebye ruinoyu ta gan'boyu syeryed lyudiv, shcho navkolo tyebye, pyeryed ochima kozhnogo, khto budye prokhoditi... i stanyesh gan'boyu ta posmikho-vis'kom, ostorogoyu ta ostovpinnyam dlya narodiv, shcho navkolo tyebye, koli budu vikonuvali na tobi prisudi gnivom ta lyuttyu, ta lyutimi kartannymi. ya, i-o', otsye govoriu! koli ya poshlyu na nikh zli strili golodu, shcho budut' nishchivnimi, shcho poshlyu ikh ponishchiti vas ta primnozhz golod na vas, to ya zlamayu vam pidporu khliba, i poshlyu na vas golod ta zlu zvirinu, i pozbavlyu tyebye dityei, i morovitsya ta krov pyeryeidye syeryed tyebye, i sprovadzhu na tyebye myecha. ya, i-o', otsye govoriu!

6

i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, zvy-erni svoe oblichchya do izrail'yevikh gir, i prorokui na nikh, ta i skazhyesh: gori izrail'yevi, poslukhaiyte slova i-o tsi-doa! tak govorit' i-o' tsi-do goram ta pid-girkam, i richishcham ta dolinam: os' ya sprovadzhu na vas myecha, i v igublyu vashi pagirki, i budut' opus-toshyeni vashi zhyertivniki, i budut' rozbiti vashi figuri sontsya, i kinu ya vashikh pobitikh pyeryed vashimi bozhkami! i dam trupi izrail'yevikh siniv py-eryed ikhnimi bozhkami, i rozporoshu vashi kosti navkolo vashikh zhyertivnikov... po vsikh mist-syakh vashogo pyeryebuvannya mista budut' poru-inovani, a pagirki popustoshyeni, shchob vashi zhy-ertivniki buli poruinovani ta pobyezchyeschycheni, i shchob buli roztroshchycheni i pyeryestali isnuvati vashi bozhki, i buli rozbiti vashi figuri sontsya, i buli styerti vashi dila... i vpadye zabittii mizh vami, i vi piz-naetye, shcho ya i-o'! a ya pozostavlyu z vas ryesh-tu, bo budyetye mati vryatovanih vid myecha syeryed narodiv, koli vi budyetye rozporoshycheni syeryed krain. i vashi vryatovani zgayayut' pro myenye syeryed narodiv, kudi budut' zabrani do polonu, koli

ya zlamayu ikhne bludnye syertsye, shcho vidpalo vid myenye, ta ikhni ochi, shcho pyeryelyub chynili z svoimi bozhkami, i voni sami budut' b'riditisy tikh zlikh ryechyei, shcho robili, shchodo vsikh ikhnikh gidot. i piznayut' voni, shcho ya i-o', i shcho ya nye nadarmo govoriu, shcho vchinyu im otsyu zlu rich! tak govorit' i-o' tsi-do: udar svoeyu dolonyeyu i tupni nogoyu svoeyu, i skazhi: gorye za vsi zli vchinki izrai-lyevogo domu, za yaki voni popadayut' vid myecha, golodu ta morovitsi! toi, khto dalyekii, pomrye vid morovitsi, a khto bliz'kii vpadye vid myecha, a khto pozostanye ta budye vryatovaniy pomrye vid golodu. i tak ya vikinchu svoyu lyutist' na nikh! i piznaetye vi, shcho ya i-o', koli ikhni zabiti budut' lyezhati syeryed ikhnikh bozh'kov navkolo ikhnikh zhyertivnikov na vsyakim visokim pidgir'i, na vsikh shchitakh gir, i pid usyakim zyelyenim dyeryevom, i pid usyakim gustim dubom, na mistsi, dye voni prinosili priemni pakhoshchi dlya vsikh svoikh bozh'kiv. i ya vityagnu ruku svoyu na nikh, i zroblu tsyei krai spustoshyen-nyam ta pustkoyu, vid pustini azh do rivli, po vsikh mistsyakh ikhn'ogo sidinnya... i piznayut' voni, shcho ya i-o'!

7

i bulo myeni slovo i-o takye: a ti, sinu lyuds'kii, poslukhai: otak i-o' tsi-do promovlyae do krayu izrail'yevogo: kinyets', nadiishov toi kinyets' na chotiri okraiki zyeimli! na tyebye tyepyer tsyei kinyets', i poshlyu ya na tyebye svii gniv, i tyebye roz-sudzhu za tvoimi dorogami, i na tyebye skladu vsi gi-doti tvoi. i oko moe nad tobouy nye zmiluet'sya, i milosyerdy nye budu ya mati, bo dorogi tvoi ya na tyebye skladu, a gidoti tvoi syeryed tyebye zozhanut', i piznaetye vi, shcho ya to i-o'! otak i-o' tsi-do pro-movlyae: os' prikhodit' bida na bidu! prikhodit' kinyets', prikhodit' kinyets', vin zbudiysya na tyebye, prikhodit' os' vin! nadiishla tvoya dolya dlya tyebye, o myeshkanchye krayu, prikhodit' tsyei chas, bliz'kii toi dyen' zakolotu, nyema na gorakh krikui radosti... tyepyer lyutist' svoyu nyezabaram ya villyu na tyebye, i svii gniv dokinchu proti tyebye, i tyebye osudzhu za tvoimi dorogami, i na tyebye skladu vsi gidoti tvoi! i oko moe nad tobouy nye zmiluet'sya, i milos-erdy nye budu ya mati, bo dorogi tvoi ya na tyebye skladu, a gidoti tvoi syeryed tyebye zalishat'sya, i piz-naetye vi, shcho ya i-o', shcho karae! os' toi dyen', os' prikhodit', dolya vikhodit', virostaie kii, roztsvi-tae pikha, rozvilosya nasil'stvo dlya kiya byezbozh-nosti! nichogo iz nikh nye zalishit'sya: ani z chislyen-nosti ikhn'oi, ani z ikhn'ogo zavorushyennya, ani z ikhn'oi pishnoti... nadkhodit' toi chas, nablizhaet'sya dyen'... khto kupue, nyekhai nye radie, a khto pro-dae, khai nye budye v zhalobi, bo sunyet'sya lyutist' na vsye mnogolyuddya iogo! bo do prodanogo nye povyrnyet'sya vzhye prodavyets', khochba b zalishiv-sya pri zhitti mizh zhivimi, bo prorotstvo pro vsye mnogolyuddya ikhne nye vidminit'sya, i nikhto byez-zakonnyam swoim nye zmitsnit' svogo zhittya... za-surmlyat' u surmu ta vsye prigotuyut', ta nye pidye nikhto na viinu, bo na vsye mnogolyuddya iogo moya lyutist'! na vulitsi myech, morovitsya zh ta golod

u domi, khto na poli pomrye vid myecha, z khto v misti zhyhyerye togo golod ta mor... i vryatovani z nikh povtikayut', i budut' na gorakh, nyemov golubi iz dolin, vsi budut' stognati, kozhyen za grikh sviu... usi ruki oslabnut', zatryemtyat', yak voda, vsi kolina, i vyeryetami popidpyerizuyut'sya, i pokrie ikh strakh, i na kozhnim litsi budue sorom, a na vsikh golovakh ikhnikh zhalobna ta lisina... voni povikidayut' na vulitsyu sriblo svoje, i za nishcho ikhne zoloto stanye, ikhne sriblo ta zoloto ikhne nye budye mogti vryatuvati ikh u dyen' gnivu i-o'ogo, nim nye nasityat' svoei dushi i svogo nutra voni nye napovnyat', bo ikhnya provina bula pyeryeshkodoyu! a gordist' vchynili za slavu ozdobu svoyu, u nii narobili bovvnaniv gidoti svoei i obridzhyen' svoikh, tomu im obyernu ya ii na nyechistist', i viddam ii v ruku chuzhikh na grabunok, a nyechyestivim zyeemli na zdobich... i oblichyha svoje vidyvernuyu ya vid nikh, i voni pobyeczhyest'at' mii skarb, i vviidut' do n'ogo nasil'niki ta i pobyeczhyest'at' iogo... zrobi lantsyuga, bo zyeemlya pyeryepovnilas' pravom krivavim, a misto nasil'stvom napovnilos'... i navyedu ya naizlishikh iz narodiv, i posyadut' voni domi ikhni, i gordist' vye'l'mozhnikh spinyu, i svyatoshchi ikhni pobyeczhyeshcheyi budut'! zagibil' idye, i voni budut' shukati spokoyu ta nye budye iogo... priidye bida do bidi, i budye zvistka do zvistki, i budut' shukati prorstva v proroka, ta zginye zakon u svyashchyenikiv i rada u starshikh... tsar budye v zhalobi, i strakhom zodyagnyet'sya knyaz', a ruki narodu zyeemli zatryemtyat'... za dorogami ikhnimi im uchinyu, i suditimu ikh ikhnimi sudami, i piznayut', shcho ya to i-o'!

8

i stalosya za shostogo roku, shostogo misyatsya, p'yatogo dnya misyatsya sidiv ya v svoemu domi, a yudini starshi sidili pyeryedo mnoyu, to vpala tam na myenye ruka i-o tsi-doa. i pobachiv ya, azh os' podoba, na vyglyad cholovika: vid vidu styegon iogo i dodolu ogon', a vid styegon iogo i dgori na vyglyad sayaiva, nibi palayucha mid'. i vityagnuv vin podobu ruki, i vzyav myenye za volossya noe golovi, a dukh pidiinyav myenye mizh zyeemlyeyu ta mizh nyebom, i vprovadiv myenye do erusalimu v bozhikh vidinnyakh, do vkhodu vnutrishn'oi brami, zvyernyenoi na pivnich, dye mistysye pyeryebuvannya idola, shcho viklikue zazdrist'. i os' bula tam slava izrail'yevogo tsi-doa, yak toi vid, shcho ya bachiv u dolini! i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, zvyedi ochi svoi v napryami na pivnich! i zviv ya ochi svoi v napryami na pivnich, azh os' z pivnochii, vid brami zhyertivnika, buv toi idol zazdrosti pri vkhodi. i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, chi ti bachish, shcho voni roblyat'! tsye vye-likii gidoti, shcho izrailiv dim robit' tut, shchob vidalitisya vid moei svyatini! ta ti znovu pobachish ishchye bil'shi gidoti. i priviv myenye do vkhodu podvir'ya, i pobachiv ya, azh os' dirka v stini! i skazav vin myeni: sinu lyuds'kii, prokopai dirku v stini! i prokopav ya v stini, azh os' vkhid! i skazav vin do myenye: uviidi, i pobach ti zli gidoti,

yaki voni roblyat' otut! i vviishov ya i pobachiv, azh os' usyakii vid plazuna ta ogidilivoi zvirini, i vsyaki bozhki izrail'yevogo domu, nakryeslyeni na stini navkolo krugom... a simdyesyat cholovika zo starshikh izrail'yevogo domu ta yaazaniya, shafaniv sin, shcho stoyav posyeryed nikh, stoyali pyeryed nimi, i kozhyen mav u svoii rutsi svoyu kadil'nitsyu, i pidiimalisya pakhoshchi z khmari kadila. i skazav vin do myenye: chi bachiv ti, sinu lyuds'kii, shcho roblyat' izrail'yevi starshi v tyemnoti, kozhyen u kimnatakh svoikh idoliv? bo govoryat' voni: i-o' nas nye bachit', i-o' pokinuv tsyei krai... i skazav vin do myenye: ti znovu pobachish shchye bil'shi gidoti, yaki voni roblyat'. i vin zaprovadiv myenye do vkhodu do brami i-o'ogo domu shcho na pivnochii, azh os' tam sidyat' zhinki, shcho oplakuvai tammuz. i skazav vin do myenye: chi ti bachiv, sinu lyuds'kii? ti znovu pobachish gidoti shchye bil'shi vid tsikh! i vin zaprovadiv myenye do vnutrishn'ogo podvir'ya i-o'ogo domu. azh os' pri vkhodi do i-o'ogo khramu, mizh pritvorom ta mizh zhyertivnikom, bulo bilya dvadtsyati i p'yati cholovika: spini ikhni do i-o'ogo khramu, a ikhni oblichyha na skhid, i voni klanyal-isya do skhodu, do sontsya. i skazav vin do myenye: chi ti bachiv, sinu lyuds'kii? chi lyegko yudinomu domu, shchob nye robiti tikh gidot, yaki voni roblyat' otut? bo voni napovnili krai nasil'stvom, i znovu gnivayut' myenye, i os' voni dyerzhat' zlyenyi galuzki pri nosi svoim. tomu to i ya zrobyu z lyutistyu: oko moe nye zmiluet'sya, i milosyerdya nye budu ya mati. i voni budut' klikati sil'nim gosolom v vukha moi, ta ya ikh nye pochuyu!...

9

i kliknuv vin v ushi moi sil'nim gosolom, kazhuchi: nabliz'tye karatyeliv mista, i kozhyen nyekhai mae v svoii rutsi svoi nishchivni znaryaddya. i os' prishli shist' cholovika z dorogi gorishn'oi brami, shcho zvyernyena na pivnich, i kozhyen mav u svoii rutsi svoi znaryaddya rozbyvannya, a syeryed nikh odin cholovik buv odyagnyenii v l'nyanye, a pisars'kii kalamar buv pri styegnakh iogo. i voni prishli, i stali pri midyanomu zhyertivniku. a slava izrail'yevogo tsi-doa pidnyalasya z-nad khyeruvima, shcho bula nad nim, do poroga domu. i zaklikav vin cholovika, odyagnyenogo v l'nyanye, shcho pisars'kii kalamar buv pri styegnakh iogo. i skazav i-o' do n'ogo: pyeryedi syeryedinyu mista, syeryedinyu erusalimu, i zrobi znaka na cholakh lyudyei, shcho zidkhayut' ta stognut' nad usima timi gidotami, shcho roblyat'sya v iogo syeryedini. a do inshikh vin skazav pri myeni: khodit' za nim u misti, i vbi-vaitye; nyekhai vashye oko nye mae milosyerdya, i vi nye zmluitiesya! starogo, yunaka, i divchinu, i di-tyei ta zhinok pozabivaitye doshchyentu, a do kozh-noi lyudini, shcho na nii tsyei znak, nye pididyetye; a zachnyetye vid moei svyatini... i zachali voni vid tikh starikh lyudyei, shcho buli pyeryed domom. i skazav vin do nikh: zanyechistit' tsyei dim, i napovnit' podvir'ya trupami, i viidit'! i voni povikhodili, i vbi-vali v misti. i stalosya, koli voni vbivali, to ya pozostavsya, i vpvav na svoje oblichyha, i klikav ta kazav:

o i-o, bozhye, chi ti vigubish uyves' ostanok izrailiv, vilivayuchi gniv svii na erusalim? i skazav vin do myenye: provina domu izrailiya i yudi duzhye-duzhye vyelika, i zyeumlya napovnyena dushogubstvami, a misto povnye krivdi. bo voni kazhut': i-o' pokinuv tsyei krai, i i-o' nye bachit'... i takozh ya, nye zmilusy-erdit'sya oko moe, i nye zmiluyus' ya, ikhnyu dorogu ya dam na ikhnyu golovu! i os' cholovik, odyag-nyenii v l'nyanye, shcho kalamar buv pri styegnakh iogo, prinis vidpovid', kazhuchi: ya zroбив, yak myeni nakazav ti!

10

i pobachiv ya, azh os' na nyebozvodi, shcho na golovi khyeruvimiv, bulo shchos', yak kamin' sapfir, na vglyad podobi tronu bachilosya na nikh. i vin promoviv do togo cholovika, odyagnyenogo v l'nyanye, ta i skazav: uviidi pomizh kolyesa pid khyeruvimom, i napovni svoi zhmyeni vuglinami ognyu z-pomizh khyeruvimiv, i kin' na misto! i vin uviishov pyeryed moimi ochima. a khyeruvimi stoyali z pravogo boku domu, koli vkhodiv cholovik, i khmara napovnila vnutrishne podvir'ya. i pidnyalasya slava i-o z-nad khyeruvima na porig domu, i napovnivsya dim khmaroyu, a podvir'ya napovnilosya svaivom i-o'oi slavi. a shum kril khyeruvimiv buv chutii azh do zovnishn'ogo podvir'ya, yak golos tsi-do zvyemogutn'ogo, koli vin govorit'. i stalosya, koli vin nakazav cholovikovi, odyagnyenomu v l'nyanye, kazhuchi: viz'mi ogon' pomizh kolyesami z-pid khyeruvimiv, to toi prishov i stav pri kolyesi. i khyeruvim prostyagnuv svoyu ruku z-pomizh khyeruvimiv do ognyu, shcho pomizh khyeruvimami, i vzyav, i dav do zhmyeni odyagnyenogo v l'nyanye, a toi uzyav i viishov. i pokazalasya v khyeruvimiv podoba lyuds'koi ruki pid ikhnimi krilami. i ya pobachiv, azh os' chotiri kolyesi pri khyeruvimakh, po odnomu kolyesi pri kozhnomu khyeruvimi, a vid tikh kolyes, nibi vglyad kamyenya khrizolita. a ikhnii vglyad podoba odna chotir'om im, yak koli b kolyeso bulo v kolyesi. v khodi svoii voni ishli na chotiri svoi boki, nye obyertalisya v khodi svoii, bo do togo mistysya, kudi obyernyet'sya golova, za nyeyu ishli voni, nye obyertalisya v khodi svoii. a vsye ikhne tilo, i ikhnya spina, i ikhni ruki, i ikhni krila, i ti kolyesa buli povni ochyei navkolo, vsi chotiri mali kolyesa. a tsi kolyesa buli klikani pri myeni galgal. a v kozhnogo chotiri oblichchi: oblichchya odnogo oblichchya khyeruvima, oblichchya drugogo oblichchya lyudini, a tryetii oblichchya lyeva, a chyetyvertii oblichchya orla. i pidnyalisya ti khyeruvimi. tsye ta zhiva istota, yaku ya bachiv na richtsi kyevar. a koli ishli ti khyeruvimi, to ishli i ti kolyesa pri nikh, a koli ti khyeruvimi pidiimayut' svoi krila, shchob znayits' iz zyeumli, nye vidvyertayut'sya takozh ti kolyesa vid nikh. koli ti stavali, stavali i voni, a koli ti pidiimalisya, pidiimalisya i voni, bo v nikh buv dukh zhivoi istoti. i viishla slava i-o z-nad poroga domu, i stala nad khyeruvimami. i pidnyali khyeruvimi svoi krila, i znyalisya z zyeumli na moikh ochakh, koli voni ishli, a ti kolyesa pobich nikh, i stali pri vkhodi do skhidn'oi

brami i-o'ogo domu, a slava izrailiyevogo tsi-do zvyerkhu nad nimi. tsye ta zhiva istota, yaku ya bachiv pid tsi-doom izrailiyevim nad richkoyu kyevar. i ya piznav, shcho tsye khyeruvimi. u kozhnogo bulo po chotiri oblichchi, u kozhnogo chotiri krili, a pid ikhnimi krilami podoba lyuds'kikh ruk. a podoba ikhn'ogo oblichchya tsye ti oblichchya, yaki ya bachiv nad richkoyu kyevar, ikhnii vglyad ta voni sami. kozhyen ishov prosto vpyeryed.

11

i pidiinyav myenye dukh, i priviv myenye do skhidn'oi brami i-o'ogo domu, shcho obyernyena na skhid. i os' pri vkhodi do bram dvadtsyat' i p'yat' cholovika, a syeryed nikh bachiv ya zaazaniyu, sina azzurovogo, ta pyelatiyu, sina byenainogo, knyaziv narodu. i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, otsye ti lyudi, shcho zadumuyut' krivdu, i radyat' zlu radu v ts'omu misti, shcho govoryat': nye skoro buduhati domi. vono kazan, a mi m'yasu. tomu prorokui na nikh, prorokui, sinu lyuds'kii! i ziishov na myenye dukh i-o, ta i do myenye skazav: skazhi: tak govorit' i-o': otak kazhyeteye, domye izrailiv, i zamiri vashogo dukha ya znayu ikh. vi namnozchili svoikh zabitikh u ts'omu misti, i napovnilo iogo vulitsi trupami. tomu tak govorit' i-o' tsi-do: vashi zabiti, shcho vi ikh poklali syeryed n'ogo, voni tye m'yasu, a vono toi kazan. ta ya viprovadzhu vas iz n'ogo! vi boityesya myecha i myecha navyedu ya na vas, govorit' i-o' tsi-do. i viprovadzhu vas iz n'ogo, i dam vas u ruku chuzhikh, i zrobylu mizh vami prisudil' vid myecha vi popadaeteye; na granitsi izrailiya rozsudzhu vas, i vi piznaeteye, shcho ya to i-o'! vono nye budye vam kazanom, i vi nye stanyeteye v n'omu m'yasom. pri granitsi izrailiya rozsudzhu vas! i piznaeteye vi, shcho ya i-o', bo za ustavami iogo vi nye khodili, a postanov moikh nye vikonuvali, alye vikonuvali za postanovami tikh narodiv, shcho navkolo vas. i stalosya, koli ya prorokuvav, to pyelatiya, sin byenaniin, pomyer. i vpav ya na svoe oblichchya, i zakrichav sil'nim golosom ta i skazav: o i-o bozhye, ti robish kinyets' z izrailiyevim ostanom!... i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, brati tvoji, brati tvoji muzhi ridni tobi, a vyves' izrailiv din uyves' toi, shcho do nikh govoriili myeshkantisi erusalimu: viddalit'sya vid i-o, nam daniit'syei krai na volodinnya, tomu skazhi: tak govorit' i-o' tsi-do: khoch ya viddaliv ikh pomizh narodi, i khoch rozporoshiv ikh po krayakh, protye budu dlya nikh khoch maloyu svyatyinyeyu v tikh krayakh, kudi voni vviishli. tomu skazhi: tak govorit' i-o' tsi-do: i pozbirayu ya vas iz narodiv, zbyeru z tikh kray, syeryed yakikh vi rozporoshenyi, i dam vam izrailiyevu zyeumlyu. i voni vviidut' tudi, i vikinut' z nyei usi myerzoti ii ta vsi gidoti ii. i dam im odnye syertsye, i novogo dukha dam u vas, i viium z ikhn'ogo tila syertsye kaminnye, i dam im syertsye iz m'yasu, shchob voni khodili za ustavami moimi, i dodyerzhuvali moi postanovi ta vikonuvali ikh. i voni stanut' myeni narodom, a ya budu im tsi-doom! a shchodo tikh, shcho ikhne syertsye khodit' za gidotami svoimi ta myerzotami svoimi, to povyernu ikhnyu dorogu na ikhnyu golovu, govorit' i-o' tsi-do... i popidiimali

khyeruvimi krila svoi, a kolyesa pri nikh, i slava izrail'yevogo tsi-doa zvyerkhu nad nimi. i pidnyalasya slava i-o z-nad syeryedini mista, i stala na gori, shcho zo skhodu mista. i dukh pidnis myenye, i vviv myenye v khal'dyeyu do polonyan u vidinni, dukhom bozhim. i pidiinyalosya vid myenye tye vidinnya, yakye ya bachiv. i ya govoriv do polonyan usi i-o slova, yaki vin nakazav buv myeni.

12

i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, ti zhiyesh syeryed domu vorokhobnogo, voni mayut' ochi, shchob bachiti, ta nye bachat', mayut' vukha, shchob slukhati, ta nye chuyut', bo voni dim vorokhobnii. a ti, sinu lyuds'kii, porobi sobi ryechi dlya mandrivki, i idi na vignannya vdyen' na ikhnikh ochakh, i pidyesh na vignannya z svogo mistysa do inshogo mistysa na ikhnikh ochakh, mozhye pobachat' voni, shcho voni dim vorokhobnosti. i povinosish svoi ryechi, yak ryechi dlya mandrivki, udyen' na ikhnikh ochakh, a ti viidyesh uvyechori na ikhnikh ochakh, yak vikhodyat' vignantsi. na ikhnikh ochakh probii sobi dirku v stini, i povinosish nyeyu. na ikhnikh ochakh na ramyeni povinosish, vinyesyesh potyemki, zakriesh oblichchya svoe, i nye pobachish zyeimli, bo ya postaviv tyebye znakom dlya izrail'yevogo domu. i zrobiv ya tak, yak nakazano myeni: ryechi svoi ya povinosiv udyen', a vyechori probiv sobi rukoyu dirku v stini, potyemki povinosiv, na ramyeni nosiv na ikhnikh ochakh. a rankom bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, chi zh nye skazav do tyebye dim izrailiv, dim vorokhobnosti: shcho ti robish? skazhi do nikh: tak skazav i-o' tsi-do: tsye prorotstvo pro nachal'nika erusalimu ta vyves' izrailiv dim, shcho v n'omu voni. skazhi: ya vash znak. yak zrobiv ya, tak budy zroblyeno im, pidut' na vignannya v polon! a toi nachal'nik, shcho syeryed nikh, na ramyeni budy nyesti potyemki i viidy; u stini prob'yt' dirku, shchob vivyesti iogo; oblichchya svoe vin zakrie, shchob nye bachiti zyeimli ochima. i roztvagnu na n'ogo sitku svoyu, i vin budye skhoplyenii v pastku moyu, i vidvyedu iogo do vavilonu, do khal'dyey's'kogo krayu, ta iogo vin nye pobachit', i tam pomrye. a vsye, shcho navkolo n'ogo, iogo pomichniki ta vsi viis'ka iogo, rozporoshu na vsi vitri, i vityagnu za nimi myecha... i pizna'yt' voni, shcho ya i-o', koli rozviyu ikh pomizh narodami ta rozporoshu ikh po krainak! a nyechislyennikh z nikh lyudyeyi zbyeryezhu vid myecha, vid golodu ta vid zarazi, shchob voni opovidali pro svoi gidoti syeryed narodiv, kudi poprikhodyat'. i voni pizna'yt', shcho ya i-o'! i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, izh svii khlib u drizhanni, a vodu svoyu pii u tryemtinni ta v zhurbi. i skazhyesh do narodu ts'ogo krayu: tak govorit' i-o' tsi-do na myeshkantsiv erusalimu, na izrail'yevu zyeimlyu: voni khlib svii v zhurbi budut' isti, a vodu svoyu budut' piti v ostovpinni, bo spustoshiv ikhnii krai vid svoei povni za nasillya vsikh, shcho myeshkayut' u n'omu. i poruinuyut'sya naselyeni mista, a krai stanye spustoshyennyam, i piznaetye vi, shcho ya i-o'! i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, shcho tsye v vas za pripovistka taka v izrail'yevii zyeimli: prodovzhat'sya dni,

i zniknye vsilyakye vidinnya? tomu skazhi im: tak govorit' i-o' tsi-do: pripinyu ya tsyu pripovistku, i bil'shye nye budut' ii pripovistkuvati v izraili, alye govorit' im: nablizilisya oti dni i slovo vsyakogo vidinnya. bo nye budy vzhye zhodnogo marnogo vidinnya ta pidlyeslivogo charuvannya v izrail'yevim domi. bo ya, i-o', budu govoriti, a yakye slovo govoritimu, to budy vono zdiisnyenye, nye vidtyagnyet'sya vzhye, bo za vashikh dnev, domye vorokhobnosti, budu govoriti slovo, i iogo vikonayu, govorit' i-o' tsi-do. i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, os' govorit' izrailiv dim: tye vidinnya, yakye vin bachit', vono pro dalyeki dni, i pro dalyeki chasi vin prorokue. tomu im skazhi: tak govorit' i-o' tsi-do: nye vidtyagnut'sya vzhye vsi slova moi, yakye slovo govoritimu, tye budy vikonanye, govorit' i-o' tsi-do!

13

i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, prorokui na izrail'yevikh prorokiv, shcho prorokuyut', i skazhi prorokam, shcho provishchayut' iz vlasnogo syertsya: poslukhайте i-o'ogo slova! tak govorit' i-o' tsi-do: gorye na prorokiv byezumnikh, shcho khodyat' za svoim dukhom ta za tim, chogo nye bachili! tvoi proroki, izrailyu, yak ti lisitsi v ruinakh! nye vviishli vi v prolomi, i nye zagorodili zagorodi nad izrail'yevim domom, shchob stati na bii i-o'ogo dnya. voni bachat' marnotu ta fal'shivye charuvannya, govoryachi: govorit' i-o', a i-o' nye posilav ikh, ta voni mayut' nadiyu, shcho spovnit'sya slovo. khiba zh nye marnye vidinnya vi bachili, i nye fal'shivye charuvannya vi govorili? a vi kazhyete: govorit' i-o', a ya nye govori! tomu tak govorit' i-o' tsi-do: za tye, shcho vi govoritye marnotu, i bachitye lzhu, tomu os' ya proti vas, govorit' i-o' tsi-do. i budy ruka moya proti prorokiv, shcho bachat' marnotu i charuyut' ilzhyye. voni nye budut' na radi narodu mogo, i v pyeryepisu izrail'yevogo domu nye budut' zapisani, i do zyeimli izrail'yevoyi nye vviidut'. i piznaetye vi, shcho ya i-o' tsi-do! samey za tye, shcho voni vpravdili narod mii u pomilku, govoryachi mir, a miru nyema. i vin budue mura, a voni tinkuyut' iogo bud'yakim tinkom. skazhi do tikh, shcho tinkuyut' bud'yakim tinkom, shcho mur upadye. budy doshch zalivnii, i vi, kaminnya vyelikogo gradu, vpadyete, i vityer burkhlivii rozvalit' mura. i os' stina vpadye. chi zh nye skazhut' vam: dye toi tink, yakim vi tinkovali? tomu tak govorit' i-o' tsi-do: ya vchinyu, shcho burkhlivii vityer valitimye v lyutosti moii, i budy doshch zalivnii v moim gnivi, i kaminnya vyelikogo gradu v lyutosti na vigublyennya. i rozib'yu ya tu stinu, yaku vi obtinkovali bud'yakim tinkom, i povalyu ii do zyeimli, i ogolit'sya pidvalina ii, i vpadye, i vi zaginyete v syeryedini iogo, erusalima, i piznaetye, shcho ya i-o'! i dokinchu ya lyutist' svoyu na stini ta na tikh, shcho tinkuyut' ii yakimbud' tinkom, i skazhu vam: nyemae stini ta ii tinkoval'nikiv, izrail'yevikh prorokiv, shcho prorokovali na erusalim i bachili dlya n'ogo vidinnya miru, ta nyemae miru, govorit' i-o'! a ti, sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichchya do dochok svogo narodu, shcho prorokuyut' z vlasnogo syertsya, i prorokui na

nikh, ta i skazhi: tak govorit' i-o' tsi-do: gorye tim, shcho shiyut' charodiini obv'yazki na suglobi ruk, i roblyat' khustki na golovu vsyakogo zrostu, shchob loviti dushi. nyevzhye, lovlyachi dushi mogo narodu, vi svoi dushi spasyetye? i vi byezchystitye myenye v mogo narodu za zhmyeni yachmyenyu ta za krishki khliba, zabivayuchi dushi, shcho nye povinni b umirati, ta lishayuchi pri zhitti dushi, shcho nye povinni b zhiti, svoimi obmanami moemu narodovi, shcho slukhayut' lzhu. tomu tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya proti vashikh charodiinikh obv'yazok, uv yak i lovitye dushi. i pozrivayu ikh iz vashikh ramyen, i povipuskayu ti dushi, ti dushi, shcho vi lovitye, shchob buli vil'ni, yak ptakhi. i pozrivayu vashi khustki, i vryatuyu narod svii z vashoi ruki, i nye budut' voni vzhye v vashii rutsi za zdobich, i piznaetye vi, shcho ya i-o'. za tye, shcho vi lzhyeyu zapodiyali bil' syertsyu pravyednogo, khoch ya nye zrovib iomu bolyu, i za tye, shcho vi zmitsnyuetye ruki byezbozhnogo, shchob vin nye vidvyernuvsyta vid svoei vizual'ni-ratruditsiyai dorogi, shchob spasti iogo pri zhitti, tomu bil'sh nye budyetye bachiti marnoti ta nye budyetye vishchuvati, i ya vryatuyu narod svii z vashoi ruki, i vi piznaetye, shcho ya i-o'!

14

i priishli do myenye muzhi z izrailievikh starshikh, i posidali pyeryedo mnoyu. i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, tsi muzhi dopustili svoikh bozhktiv u svoe syertsye, a spotikannya provini svoei pokladi pyeryed oblichchiam svoim. chi zh mozhut' voni zapituvati myenye? tomu govori z nimi, ta i skazyesh do nikh: tak govorit' i-o' tsi-do: kozhyen cholovik z izrailievogo domu, shcho dopustit' svoikh bozhktiv u svoe syertsye, a spotikannya provini svoei pokladye pyeryed oblichchiam svoim, i priidye do proroka, tomu ya, i-o', vidpovim, zgidno z tsim, zgidno z mnogotoyu iogo bozhktiv, shchob skhopiti tikh z izrailievogo domu za ikhne syertsye, bo vsi voni viddalilisya vid myenye chyeryez svoikh bozhktiv! tomu skazhi do izrailievogo domu: tak govorit' i-o' tsi-do: navyernit'sya, i vidstupit' vid vashikh bozhktiv, i vid usikh vashikh gidot vidvyernit' svoi oblichchya! bo kozhyen cholovik iz izrailievogo domu abo z chuzhintsiv, shcho myeshkayut' syeryed izrailiya, koli vidstupit' vid myenye, i dopustit' svoikh bozhktiv u svoe syertsye, i pokladye spotikannya svoei provini pyeryed oblichchiam svoim, i priidye do proroka, shchob zapitati myenye, tomu ya, i-o', vidpovim vid syebe. i zvyernu ya litsye svoe proti ts'ogo cholovika, i vchinyu iogo za znaka ta za pripovistku, i vigublyu iogo z-posyeryed svogo narodu, i piznaetye vi, shcho ya i-o'! a prorok, koli b buv zvyedyenii, i govoriv bi slovo, ya, i-o', zvyedu ts'ogo proroka, i prostyagnu ruku svoyu na n'ogo, i vigublyu iogo z-posyeryed svogo narodu izrailievogo! i ponyesut' voni svoyu provinu, yaka provina togo, khto pitaet'sya, taka budye provina proroka, shchob nye bludiv uzhye izrailiv dim vid myenye, i nye zanyechishchuvavsyta vzhye vsima svoimi grikhami. i budut' voni myeni nardom, a ya budu im tsi-doom, govorit' i-o' tsi-do: i

bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, koli zgrishit' proti myenye zymlya, spronyeviryuyuchi, to ya prostyagnu svoyu ruku na nyei, i zlamayu ii khlibnu pidporu, i poshlyu na nyei golod, i vigublyu z nyei lyudinu i skotinu. a koli b syeryed nyei buli tri muzhi: noi, daniil ta iov, voni v svoii spravyedlivosti vryatuvali b lishye svoyu vlasnu dushu, govorit' i-o' tsi-do. koli b ya pyeryeprovadiv po zymli lyutu zvirinu, i obyelyudnila b vona, i stala b vona spustoshyennam, tak shcho nikhto nye prokhodiv bi nyeyu chyeryez tv zvirinu, toi i tsi tri muzhi syeryed nyei, yak zhivii ya, govorit' i-o' tsi-do, nye vryatuyut' voni ni siniv, ni dochok! sami voni budut' vryatovani, a krai stanye spustoshyennam... abo koli b ya sprovadiv na tsyu zymlyu myecha, ta i myechyevi skazav: proidi po krayu, i vigubi z n'ogo lyudinu i skotinu, to tsi tri muzhi syeryed n'ogo, yak zhivii ya! govorit' i-o' tsi-do, nye vryatuyut' siniv, ni dochok, bo vryatuyut'sya sami til'ki voni! abo koli b ya morovitsyu poslav do tsei zymli, i viliv bi na nyei svoyu lyutist' u krovi, shchob vigubiti z nyei lyudinu i skotinu, a noi, daniil ta iov buli b syeryed nyei, yak zhivii ya! govorit' i-o' tsi-do, ani sina, ani dochki nye vryatuvali b voni! voni v svoii spravyedlivosti vryatuyut' til'ki svoyu vlasnu dushu. bo tak govorit' i-o' tsi-do: khoch poslav bi ya na erusalim chotiri svoi likhi prisudi: myecha, i golod, i lyutu zvirinu ta morovitsyu, shchob vigubiti z n'ogo lyudinu ta skotinu, to vsye taki zalishat'sya v n'omu ryeshitki, shcho budut' viprovadzhyni, sini ta dochki. os' voni viidut' do vas, i vi pobachitye ikhnyu dorogu ta ikhni vchinki, i budyetye potishyeni za tye likho, shcho ya naviv na erusalim, za vsye, shcho ya naviv buv na n'ogo. i potishat' voni vas, koli vi pobachitye ikhnyu dorogu ta ikhni vchinki, i piznaetye, shcho nye nadarmo zrovib ya vsye, shcho zrovib syeryed n'ogo, govorit' i-o' tsi-do.

15

i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, chim krashchye vinogradovy dyeryevo vid usyakogo dyeryeva, ta vinogradna galuzka, shcho bula syeryed dyeryev lisovikh? chi viz'myet'sya z n'ogo kusok dyeryeva, shchob zrovibiti yaku robotu? chi viz'mut' iz n'ogo kilka, shchob povisiti na n'omu vsyaku rich? os' vono danye ognyevi na pozhhyertya... obidva kintsi iogo pozhhyer ogon', a syeryedina iogo nadgorila, bi nadaet'sya vono do roboti? yak bulo vono nyeporushnim vono nye nadavalosya na robotu, shcho zh tyeper, koli ogon' pozhhyer iogo, i vono nadgorilo, to shchye budye nadavatisya na robotu? tomu tak govorit' i-o' tsi-do: yak vinogradovy dyeryevo mizh lisnimi dyeryevami, shcho ya dav iogo ognyevi na pozhhyertya, tak dam ya myeshkantsiv erusalimu! i obyernu ya litsye svoe proti nikh, z odnogo ognyu voni viishli, ta pozhhyerye ikh drugii ogon'. i piznaetye, vi, shcho ya i-o', koli zvyernu svoe litsye proti nikh! i viddam tsyei krai na spustoshyennya, za tye, shcho voni spronyevirilisa, govorit' i-o' tsi-do.

i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, povidom erusalim pro iogo gidoti, ta i skazhi: tak govorit' i-o' tsi-do do dochki erusalimu: pokhodzhennya tvoe i narodzhennya tvoe z krayu khanaans'kogo, tvii bat'ko amoryets', a mati tvoya khittyeanka. pri tvoemu narodzhenni, togo dnya, yak ti narodilasya, nye buv obrizani pupok tvii, i vodoyu nye bula ti obmita na ochishchyennya, ani nye bula ti posolyena, ani nye bula ti spovita. nye zmluvalosya nad toboyu zhodnye oko, shchob zrobiti tobi odnu z tsikh ryechey z milosyerdya nad toboyu, alye bula ti vikinyena na vidkritye polye, tak malo tsinovano dushu tvoyu v dyen' tvoioho narodzhennya! i prokhodiv ya povz tyebye, i bachiv tyebye, yak ti valyalasya v svoii krovi, i skazav ya do tyebye: zhivi v svoii krovi! tak, ya skazav tobi: zhivi v svoii krovi! rosti zh, zrobyv ya tyebye, yak pol'ovu rostinu, i ti zrosla ta stala vyelika, i diishla ti do naivrodlivishoi vrod: pyersa viprostalis', volos tvii viris, a ti bula zovsim naga! i prokhodiv ya povz tyebye, i pobachiv tyebye, azh os' chas tvii naspiv, chas kokhannya. i prostyagnuv ya polu svoyu nad toboyu, i zakriv tvoyu nagotu, i prisyagnuv tobi, i vviishov z toboyu v zapovit, govorit' i-o' tsi-do, i stala ti moeyu. i obmiv ya tyebye vodoyu, i spolskav ya krov tvoyu z tyebye, i natyer tyebye olyivoyu. i zodyagnuv tyebye riznikol'orovim, vzuv tyebye v takhash, i spoviv tyebye v visson, i pokriv tyebye shovkom. i priozdobiv tyebye ozdoboyu, i dav naramyenniki na ruki tvoji, a lantsyuga na shiyu tvoyu. i dav ya nosovu syeryezhku do nosa tvogo, i syeryezhki na vukha tvoji, a pishnu koronu na tvoyu golovu. i priozdobilas' ti zolotom ta sriblom, a odizh tvoya visson ta shovk, i riznikol'orovy; bulku i myed ta olivu ti ila, i stala ti garna-pryegarna, i vdalosya tobi dosyagti tsars'koi gidnosti! i roziishlosya im'ya tvoe pomizh narodami za tvoyu krasu, bo doskonala vona, chyeryez pishnotu moyu, yaku ya na tyebye poklav, govorit' i-o' tsi-do! i pokladalasya ti na krasu svoyu, i stala rozpusnoyu chyeryez slavu svoyu, i vilivala ti rozpustu svoyu na kozhnogo pyeryekhozho, iogo ti bula. i brala ti z shat svoikh, i robila sobi riznikol'orovi pagirki, i chinila rozpustu na nikh, yak nye buvalo i nye budye. i brala ti ryechi z pishnoti svoei, z mogo zolota ta zo sribla mogo, shcho dav tobi ya, i narobila sobi podob cholovichoii stati, i chinila rozpustu iz nimi. i brala ti svoyu riznikol'orovu odizh, i pokrivala ikh, a olivu moyu ta moe kadilo klala pyeryed nimi. a mii khlib, shcho davav ya tobi, bulku i olivu ta myed, shcho nimi goduvav ya tyebye, to viddavala ti pyeryed ikhne oblichcha na lyubi pakhoshchi. i stalosya tsye, govorit' i-o' tsi-do. i brala ti siniv svoikh ta dochok svoikh, shcho porodila myeni, i prinosila ikh na izhu im. chi malo bulo rozpusti tvoei, shcho ti rizala dityei moikh i davala im, pyeryeprovadzhuuyuchi chyeryez ogon' dlya nikh? i pri vsikh gidotakh tvoikh ta rozpus-takh tvoikh ti nye pam'yatala pro dni svoei molodosti, koli bula nagoyu-pryenagoyu, koli valyalasya v krovi svoii... i stalosya po vs'omu tomu tvoemu zli, gorye, gorye tobi! govorit' i-o' tsi-do, i pobuduvala ti sobi

mistsya rozpusti, i porobila sobi pidvishchyennya na kozhnomu maidani. na kozhnomu rozdorizhzhii pobuduvala ti svoi pidvishchyennya, i znyeslavila krasu svoyu, i rozkhylala nogi svoi dlya kozhnogo pyeryekhozho, i pobil'shuvala svoyu rozpustu... i chinila ti rozpustu z sinami egiptu, z svoimi susidami vyelikotelyesimi, i pobil'shuvala svoyu rozpustu, shchob gniviti myenye. i os' prostyagnuv ya svoyu ruku na tyebye, i vidnyav nalyezhnu chastinu tvoyu, i dav tyebye na volyu tvoikh nyenavnisnits', filistims'kikh dochok, zasoromlyenikh tvoeyu nyechistoyu dorogoyu. bo chinila ti rozpustu z sinami ashshurovimi, i nye mogla nasititis', i bludila z nimi, i tyezh nye nasitilas'. i pobil'shila ti svoyu rozpustu do kupyets'kogo krayu khaldyeiv, ta tyezh tsim nye nasitilasya. yak zmuchilosya syertsye tvoe, govorit' i-o' tsi-do, koli ti robila vsi otsi vchinki svavil'noi rozpusnoi zhinkii! koli ti buduvala mistsya svoei rozpusti na kozhnomu rozdorizhzhii, a pidvishchyennya svoe robila na kozhnomu maidani, to nye bula ti, yak bludnitsya, shchob zbirati zaplatu za rozpustu, alye yak pyeryelyubna zhinka, shcho zamist' svogo cholovika byerye sobi chuzhikh. usim bludnitsyam dayut' darunka, a ti sama davala darunki svoi vsim kokhantsyam svoim, i pidkupovuvala ikh, shchob prikhodili do tyebye zvidusil' na rozpustu z toboyu. i bulo tobi pri tvoii rozpusti navpaki vid inshikh zhynok, bo nye volochilis' za toboyu, a chyeryez tye, shcho ti davala zaplatu za rozpustu, i zaplata za rozpustu nye davalas' tobi, to stalos' tobi navpaki. tomu to, rozpusnitsye, poslukhai i-o'ogo slova: tak govorit' i-o' tsi-do: za tye, shcho vilivalas' tvoya rozpusta, i vidkrivalas' tvoya nagota v bludodiistvi tvoim z tvoimi kokhantsyami ta zo vsima bozhkami gidoti tvoei, i za krov siniv tvoikh, yakikh ti davala im, tomu os' ya pozbirayu vsikh kokhantsiv tvoikh, yakim bula ti priemna, i vsikh, kogo ti kokhala, razom z timi, kogo ti znyenavidila, i zbyeru ikh kolo tyebye znakovla, i vidkriyu im nagotu tvoyu, i voni pobachat' uyves' tvii sorom! i zasudzhu tyebye prisudom na pyeryelyubnits' ta tikh, shcho krov prolivayut', i dam tyebye na krov lyutosti ta zazdrostii... i viddam tyebye v ikhnyu ruku, i voni zruinuyut' tvoe mistsye rozpusti, i porozvaluyut' pidvishchyennya tvoji, i postyagayut' z tyebye shati tvoji, i pozabirayut' pishni vbrannya tvoji, i pokladut' tyebye zovsim nagoyu... i zbyerut' proti tyebye zbori, i zakidayut' tyebye kaminnyam, i porubayut' tyebye svoimi myechami... i popalyat' domi tvoji ognem, i zrobylat' na tyebye prisudi na ochakh bagat'okh zhynok. i zrobylu ya kinyets', shchob nye bula ti rozpusnitsyeyu, i ti vzhye nye budyesh davati darunka za rozpustu! i zaspokoit'sya moya lyutist' na tyebye, i vidiidye vid tyebye moya zazdris't, i ya zaspokoyusya, i nye budu vzhye gnivatisya. za tye, shcho ti nye pam'yatala pro dni svoei molodosti, i gnivila myenye vsim tim, to i ya os' povyernu dorogu tvoyu na tvoyu golovu, govorit' i-o' tsi-do, shchob nye chinila ti rozpusti pislya vsikh gidot svoikh!... os' kozhyen pripovistnik govoritimye pro tyebye pripovistku, kazhuchi: yaka mati taka ii don'ka! ti dochka svoei matyeri, shcho pokinula svoego cholovika ta svoikh siniv, i ti syestra svoikh syester, shcho pokidali svoikh cholovikov ta svoikh siniv. mati vasha

khittyeika, a vash bat'ko amoryeets'! a starsha syestra tvoya samariya ta dochki ii, shcho sdyat' po livitsi tvoii, a syestra tvoya, myensha vid tyebye, shcho sidit' po pravitsi tvoii tseye sodoma ta dochki ii. a ti khiba nye khodila ikhnimi dorogami i nye robila za ikhnimi gidotami? malo brakuvalo, i zipsulasya b ti bil'shye vid nikh na vsikh svoikh dorogakh! yak zhivii ya, govorit' i-o' tsi-do, nye zrobila sodoma, syestra tvoya, vona ta dochki ii, yak zrobila ti ta tvoji dochki! os' ot-sye bula provina tvoei syestri sodom: pikha, sitist' izhi ta pryepokiniij spokii buli v nyei ta v ii dochok, a ruki vtsi-doogo ta bidnogo vona nye zmitsnyala. i zapishalis' voni, i robili gidoti pyeryed moim oblichchiam. i ya ikh vidkinuv, yak pobachiv otsye. a samariya nye nagrishiia i polovini grikhiv tvoikh, ta ti pobil'shila gidoti svoi bil'sh vid nikh, i opravdala syestyer svoikh usima svoimi gidotami, yak ti zrobila. tozh nosi svoyu gan'bu ti, shcho chinila ii dlya svoikh syestyer, chyeryez tvoji grikhi, yakimi gidoti chinila ti bil'shye za nikh, voni budut' spravyedlivishi za tyebye! i takozh posoromsya, i nosi svii sorom za tvoe spravyedlivyennya svoikh syestyer! i povyernu ya ikhnyu dolyu, dolyu sodomu ta dochok ii, i samariyu ta dochok ii, i povyernu dolyu tvoyu syeryed nikh, shchob nosila ti svii sorom, i soromilasya vs'ogo togo, shcho ti narobila, potishayuchi ikh. a tvoji syestri, sodom ta dochki ii, vnyernut'sya do svogo popyeryedn'ogo stanu, i samariya ta dochki ii vnyernut'sya do svogo popyeryedn'ogo stanu, i ti ta dochki tvoji vyernyetyes' do svogo popyeryedn'ogo stanu. i nye bula syestra tvoya sodom zgađuvana v ustakh tvoikh za dniv tvoikh gordoshchiv, poki nye vidkrilosya vizual'nii-ra-trudititsya tvoe, koli gan'bili tyebye dochki sirii ta vsikh okolits' iogo, i dochki filistims'ki pogordzhuvali tyebye zvidusil'. svoyu rozpustu ta gidoti svoi, ti ikh ponyesyesh, govorit' i-o'. bo tak govorit' i-o' tsi-do: i zbrolyu ya z tobouy, yak robila ti, shcho pogordila prisnyagoyu, shchob zlamati zapovita. i zgađayu ya svogo zapovita z tobouy za dniv tvoei molodosti, i postavlyu tobi zapovita vichnogo. i ti zgađesh pro svoi dorogi i zasoromish-sya, koli ti viz'myesh syestyer svoikh, starshikh vid tyebye, razom z myenshimi vid tyebye i dam ikh tobi za dochok, alye nye z tvogo zapovitu. i vidnovlyu ya svogo zapovita z tobouy, i ti piznaesh, shcho ya i-o', shchob zgađala ti i zasoromilasya, i nye mogla bil'shye vidkrivati usta pyeryed gan'boyu svoeyu, koli proshchu tobi vsye, shcho ti narobila, govorit' i-o' tsi-do.

17

i bulo myeni slovo i-o take: sinu lyuds'kii, zagađai zagadku, i skladi pritchu izrailievomu domovi, ta i skazhi: tak govorit' i-o' tsi-do: vyelikii oryel vyelikokriliii, z shiroko rozgornyenimi krilami, povnii riznokol'orovogo pir'ya, prilyetiv do livanu, i vzyav vyerkhovittya kyedru. chubka galuzok iogo obirav, i prinis iogo do kupyets'kogo krayu, u misti gandlyariv poklav iogo. i vzyav vin z nasinnya tiei zymli, i posiyav iogo do nasinnyevogo polya, uzyav i zasadv iogo nad vyelikimi vodami, nyemov tu verbu. i vono viroslo, i stalo gillyastim vinogradom,

niz'koroslim, shcho obyertav svoi galuzki do n'ogo, a iogo korinnya buli pid nim. i stalo vono vino-gradom, i vignalno vittya, i pustilo galuzki. ta buv shchye odin vyelikii oryel, vyelikokriliii ta gustopyerii. i os' toi vinograd vityanuv pozhadlivo svoe korinnya na n'ogo, i svoi galuzki pustiv do n'ogo, shchob vin napoiv iogo z gryadok svogo zasadvzhennya. vin buv posadvzhennii na dobromu poli pri vyelikikh vodakh, shchob pustiv galuzki ta prinis plid, shchob stav pishnim vinogradom. skazhi: tak govorit' i-o' tsi-do: chi povyedyet'sya iomu? chi nye virvut' korinnya iogo, i nye pozrivayut' plodu iogo, tak shcho vin zasakhnye? usye zlyenyenye galuzzya iogo posakhnye, i nye tryeba vyelikogo ramyena ta chislyennogo narodu, shchob virvati iogo z iogo korinnya. i os' khoch vin zasadvzhennii, chi povyedyet'sya iomu? chi vsikhayuchi, nye vsokhnye vin, yak til'ki dotorknyet'sya iogo skhidnii vityer? vin usokhnye na gryadkakh, dye posadvzhennii... i bulo myeni slovo i-o take: skazhi zh domovi vorokhobnomu: chi vi nye piznali, shcho tseye? skazhi: os' priihsuv vavilons'kii tsar do erusalimu, i vzyav iogo tsarya ta iogo knyaziv, i vidviv ikh do syebe do vavilonu. i vzyav iz tsars'kogo nasinnya, i sklav z nim umovu, i vviv iogo v prisnyagu, i zabrav potuzhnikh zymli, shchob tseye bulo tsarstvo niz'kye, shchob vono nye pidiimalosya, shchob dotrimuvalo iogo umovu, i bulo ii virnim. alye toi zbuntuvavsyia proti n'ogo, poslav svoikh posliv do egiptu, shchob dali iomu konyei ta bagato narodu. chi iomu povyedyet'sya? chi tyecheye toi, khto robit' take? a koli zlamae umovu, to chi vryatuet'sya vin? yak zhivii ya, govorit' i-o' tsi-do, u misti tsarya, yakii postaviv iogo tsaryem, toi, shcho pogordiv iogo prisnyagoyu ta zlamav svoyu umovu z nim, pomrye v n'ogo v vaviloni! i faraon nye pomozhye iomu na viini vyelikim viis'kom ta chislyennim narodom, koli nasiplyut' vala ta zbuduyut' bashtu, shchob vigubiti bagato dush. i pogordiv vin prisnyagoyu, shchob zlamati umovu, khoch dav buv svoyu ruku, i vsye tye zrobiv, tomu vin nye vryatuet'sya. tomu tak govorit' i-o' tsi-do: yak zhivii ya, prisnyagu moyu, yakoyu vin pogordiv, ta umovu moyu, yaku vin zlamav, dam tseye na iogo golovu! i roztyagnu nad nim svoyu sitku, i budye vin skhopenii v pastku moyu, i sprovadzhu iogo do vavilonu, i rozszdzhysya z nim tam za iogo spronyeviryennya, yakye vin spronyeviriv proti myenye. i vsi vtiakchi iogo z usikh iogo polkiv popadayut' vid myecha, a pozostali budut' rozporoshyeni na vsi vitri. i piznaetye yi, shcho ya, i-o', govorit' tak govorit' i-o' tsi-do: i viz'mu ya z vyerkhovittya visokogo kyedru, i dam do zymli. z chubka galuzok iogo virvu tyenditnu, i sam posadvzhu na visokii ta strimkii gori. na visokii gori izrailievii posadvzhu ii, i vona vipustit' galuzku i prinyesye plid, i stanye sil'noyu kyedrinoyu. i budye probuvati pid nimi usyake ptastvo, usyake krilatye budye pyeryebuvati v tini iogo galuzok. i piznayut' usi pol'ovi dyeryeva, shcho ya, i-o', poniziv visokye dyeryevo, povishchiv dyeryevo niz'kye, vityshiv dyeryevo zlyenyenye, i dav roztsvistsiya dyeryevu sukhomu. ya, i-o', govorit' i vchiniv!

i bulo myeni slovo i-o takye: shcho tsye vam, shcho vi skladaetye pripovistku na izrail'evu zym-lyu, govoryachi: bat'ki ili nyespile, a oskoma v siniv na zubakh! yak zhivii ya, govorit' i-o' tsi-do, nye budyetye vzhye skladati tiei pripovistki v izraili! tozh usi dushi moi: yak dusha bat'kova, tak i dusha sinova moi voni! dusha, shcho grishit', vona pomrye. a cholovik, koli vin spravyedlivii, i robit' pravo ta spravyedlivist', na gorakh zhyertyennogo nye ist', i ochyei svoikh nye zvodit' do bozhkiv izrail'yevogo domu, i zhinki svogo blizhn'ogo nye zanyechishchue, a do zhinki v chasi ii nyechistoti nye nablizhuet'sya, i nikogo nye tisnye, borzhnikovi zastavu iogo konchye zvyertae, grabunku nye chinit', khlib svii dae golodnomu, a gologo pokrivaie odyezhyeyu, na likhvu nye dae, a vidotskiv nye byerye, vid krivdi vidvyertae ruku svoyu, chinit' pravdivii sud pomizh cholovikom ta cholovikom, ustavami moimi khodit', a prav moikh dotrimue, shchob chiniti pravdu, spravyedlivii takii konchye budye zhiti, govorit' i-o' tsi-do! a yak porodit' vin sina nasil'nika, shcho krov prolivae, i robit' khoch til'ki odnye z togo, chogo vin us'ogo to nye robitv, a takozh na gorakh zhyertyennye iv, i zhinku svogo blizhn'ogo zanyechishchuvav, utsi-doogo i bidarya utiskav, grabunki chiniv, zastavi borzhnikovi nye zvyertav, i do bozhkiv zvodiv svoi ochi, gidotu robitv, na likhvu davav, i vidotsok brav, to chi budye vin zhiti? nye budye vin zhiti! vin usi ti gidoti chiniv, vin musit' konchye pomyerti, krov iogo budye na n'omu! a os' porodiv vin sina, i toi pobachiv usi grikhi svoga bat'ka, yak i toi robitv, i khoch bachiv, ta nye robitv, yak toi: na gorakh zhyertyennogo nye iv, i ochyei svoikh do bozhkiv izrail'yevogo domu nye zvodiv, zhinki svogo blizhn'ogo nye zanyechishchuvav, i nikogo nye utiskav, zastavi v zastav nye brav, i grabunku nye chiniv, khlib svii golodnomu davav, a gologo odyezhyeyu pokrivaiv, vid krivdi svoyu ruku vidvyertav, likhvi ta vidotskiv nye brav, prava moi chiniv, ustavami moimi khodiv, takii nye pomrye za provinu svogo bat'ka, vin konchye budye zhiti! bat'ko zh iogo, za tye, shcho utiskom tsnuv, grabunkom grabuvav brata, i shcho nyedobrye chiniv syeryed narodu svogo, to os' vin pomrye za provinu svoyu! a skazhyetye vi: chomu toi sin nye ponis provinu za bat'ka? alye zh sin toi chiniv pravo ta spravyedlivist', dotrimuvav usi ustavi moi i vikonuvav ikh, vin konchye budye zhiti! ta dusha, shcho grishit', vona pomrye. sin nye ponyesye kari za bat'kovu provinu, a bat'ko nye ponyesye za provinu sinovu, spravyedlivist' spravyedlivogo budye na n'omu, a nyespravyedlivist' nyespravyedlivogo na tomu budye. a koli b nyespravyedlivii vidvyernuvssya vid usikh grikhiv svoikh, yakikh narobiv, i vikonuvav usi ustavi moi, i robitv pravo ta spravyedlivist', budye konchye vin zhiti, nye pomrye! usi iogo grikhi, yak narobiv vin, nye zgadayut'sya iomu, vin budye zhiti v svoii spravyedlivosti, yaku chiniv! chi ya mayu vpodobannya v smyerti nyespravyedlivogo? govorit' i-o' tsi-do, chi zh nye v tomu, shchob vin povjernuvssya z dorig svoikh ta i zhiv? a koli b spravyedlivii vidvyernuvssya vid svoei spravyedlivosti i stav ro-

biti krivdu, usi ti gidoti, yak robit' nyespravyedlivii, to chi takii budye zhiti? usi spravyedlivosti iogo, yak vin robitv, nye zgadayut'sya, za svoe spronyeviryennya, shcho vin spronyeviriv, i za grikh svii shcho zgrishiv, za nikh vin pomrye! a vi kazhyetye: nyeprava i-o doroga! poslukahaitye no, domye izrailiv, chi zh doroga moye nyeprava? chi nye vashi dorogi nyepravi? koli b spravyedlivii vidvyernuvssya vid svoei spravyedlivosti i chiniv krivdu, i za tye pomyer, to vin pomrye za krivdu svoyu, yaku vin chiniv. a koli b nyespravyedlivii vidvyernuvssya vid svoei nyespravyedlivosti, yaku vin chiniv, i chiniv bi pravo ta spravyedlivist', vin dushu svoyu pri zhitti zbyeryezhye. i koli b vin pobachiv, i vidvyernuvssya vid usikh svoikh grikhiv, yak vin chiniv, to konchye budye vin zhiti, nye pomrye! a izrailiv dim kazhye: nyeprava i-o doroga! chi zh moi dorogi nyepravi, domye izrailiv? chi zh to nye vashi dorogi nyepravi? tomu budu suditi vas, domye izrailiv, kozhnogo za dorogami iogo, govorit' i-o' tsi-do. pokaityesya, i vidvyernit'sya vid usikh vashikh grikhiv, i nye budye vam provina na spotikannya! poskidaitye z syebye vsi vashi grikhi, yakimi vi grishili, i stvorit' sobi novye syertsye ta novogo dukha! i nashcho maetye pomyerti, izrailiv domye? bo nye zhadayu ya smyerti pomirayuchogo, govorit' i-o' tsi-do, alye pokaityesya ta i zhivit'!

19

a ti pisnyu zhalobnu zdiimi pro knyaziv izrail'yevikh, ta i skazhi: yaka tvoya mati lyevitsya: lyagla pomizh lyeviv, syeryed lyevchukiv vona vikokhala lyevyenyat! i odnye iz svoikh lyevyenyat vona vigo-duvala, lyevchukom vono stalo, i zdobich loviti navchivssya, lyudinu vin zhyer! i pokhid rozgolosili narodi na n'ogo, v ikhnyu yamu vin skhoplyenii buv, i iogo v lantsyugakh do krayu egipyet'skogo vidvyeli... yak lyevitsya pobachila, shcho nadaryemno chyekae, shcho propala nadiya ii, to vzyala vona znovu odnye iz svoikh lyevyenyat, i vchinila iogo lyevchukom. i khodiv vin mizh lyevami i stav lyevchukom, i zdobich loviti navchivssya, lyudinu vin zhyer! i vin rozbivav ikhni palati, i ruinuvav ikhni mista, i vid golosu riku iogo ostovpila zymlya i shcho na ni! ta pastku na n'ogo postavili lyudi znavkola z okrug, i svoyu sitku na n'ogo rozkinuli, i vin skhoplyenii buv v ikhnyu yamu! i kinuli v klitku iogo v lantsyugakh, i iogo vidvyeli do tsarya vavilons'kogo, i v tyverdnyu iogo zaprotorili, shchob golos iogo vzhye nye chuvsya na gorakh izrail'yevikh... tvoya mati, yak toi vino-grad u vinogradniku, posadzhyenomu nad vodoyu, plodyucha i gillyasta bula chyeryez vodi vyelik. i virosli pruttia mitsni, i nadavalis' na byerla volodari, i visochiv mizh gushchavinami iogo zrist, i vin pokazavssya v svoii visoti, u chislyennikh galuzkakh svoikh! ta bula vona virvana v lyutosti, ob zym-lyu kinyena, i vityer zo skhodu zshuvh ii plid, polamalisa i povisikhali voni, a ii mitsnii prut ogon' iogo zhyer... a tyepyer posadili ii na pustini, u krai sukhomu i byezvidnomu, i viishov ogon' iz pruta ii vitki ta i pozhyer ii plid, i nyemae u nyei mitsnogo pruta, byerla na panuvannya... tsye pisnya zhalobna,

20

i stalosya za s'omogo roku, v p'yatomu misyatsi, u dyesyatomu dni misyatsya, poprikhodili lyudi z izrail'yevikh starshikh, shchob zapitatsiya v i-o, i posidali pyeryedo mnoyu. i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, govori z izrail'yevimi starshimi ta i skazhesh do nikh: tak govorit' i-o' tsi-do: chi vi prishli, shchob zapitatsiya v myenye? yak zhivii ya, nye vidpovim vam, govorit' i-o' tsi-do! chi ti rozsudish ikh, chi ti ikh rozsudish, sinu lyuds'kii? zavidom ikh pro gidoti ikhnikh bat'kiv, ta i skazhesh do nikh: tak govorit' i-o' tsi-do: togo dnya, koli ya buv vibrav izrailya, i pidnis svoyu ruku do nasinnya yakovogo domu, i vidkrivsy im v egypets'komu kraii, i pidnis svoyu ruku do nikh, govoryachi: ya i-o', tsi-do vash, togo dnya ya pidnis svoyu ruku do nikh, shchob vivyesti ikh z egypets'kogo krayu do krayu, shcho ya vislidiv dlya nikh, shcho tyeche molokom ta myedom, shcho vin okrasa dlya vsikh kraiv. i skazav ya do nikh: vidkidaitye kozhyen gidoti vid ochyei svoikh, i nye zanyechishchuyetsya bozhkami egiptu. ya i-o', tsi-do vash! ta buli voni vorokhobni proti myenye, i nye khotili slukhatysya myenye, nye vidkidali kozhyen gidot vid ochyei svoikh, i nye pokinuli egypets'kikh bozhkiv. i podumav ya, shcho villyu na nikh svoyu lyutist', shcho dokinchu na nikh svii gniv posyeryed egypets'kogo krayu. i zrobiv ya radi svogo imyennya, shchob vono nye byezchystilosya na ochakh tikh narodiv, shcho voni syeryed nikh, shcho ya vidkrivsy im na ikhnikh ochakh, shchob vivyesti ikh z egypets'kogo krayu. i viviv ya ikh z egypets'kogo krayu, i sprovadiv ikh do pustini. i dav im postanovi svoi, i poznaomiv ikh z postanovami moimi, yakii koli chinitime lyudina, to zhitimye nimi. i takozh dav ya im svoi suboti, shchob buli voni znakom pomizh mnoyu ta mizh nimi, shchob piznati, shcho ya i-o', shcho osvyachue ikh. ta stav vorokhobnim proti myenye izrailiv dim na pustini, ustavami moimi nye khodili voni, i povidkidali moi postanovi, yakii koli chinit' lyudina, to zhitimye nimi, a suboti moi duzhye znyevazhali. tomu ya skazav buv, shcho villyu lyutist' svoyu na nikh na pustini, shchob vigubiti ikh. ta zrobiv ya radi imyennya svogo, shchob vono nye znyevazhalosya na ochakh tikh narodiv, shcho na ikhnikh ochakh ya viviv ikh. alye i ya, pririkayuchi, pidnis im svoyu ruku na pustini, shcho nye vprovadzhu ikh do krayu, yakogo ya dav, shcho tyeche molokom ta myedom, shcho okrasa vin dlya vsikh kraiv, za tye, shcho postanovi moi voni vidkinuli, a ustavi moi nye khodili voni nimi, i suboti moi znyevazhali, bo za svoimi bozhkami khodilo ikhne syertsye... i zmiluvalos' moe oko nad nimi, shchob nye nishchiti ikh, i nye zrobiv ya z nimi kintsya na pustini. i skazav ya ikhnim sinam na pustini: ustavami vashikh bat'kiv nye khodit', i postanov ikhnikh nye pyeryestyergaitye, i bozhkami ikhnimi nye zanyechishchuyetsya! ya i-o', tsi-do vash, ustavami moimi khodit', i postanovi moi pyeryestyergaitye i vikonyuie ikh. i svyatat' suboti moi, i voni stanut' znakom pomizh mnoyu ta mizh vami,

shchob piznati, shcho ya i-o', tsi-do vash! ta stali vorokhobni ti sini proti myenye, ustavami moimi nye khodili, a postanov moikh nye pyeryestyergaili, shchob vikonyuvati ikh, yakii koli robit' lyudina, to zhitimye nimi, i suboti moi znyevazhali. i podumav ya buv, shcho villyu lyutist' svoyu na nikh, shchob zaspokoiti gniv mii na nikh na pustini. i vidvyernuv ya svoyu ruku, i zrobiv radi imyennya svogo, shchob nye znyevazhati iogo na ochakh tikh narodiv, shcho na ikhnikh ochakh ya ikh viviv. ta i ya, pririkayuchi, pidnis im svoyu ruku na pustini, shchob rozporoshiti ikh syeryed narodiv i porozsipati ikh po krayakh, za tye, shcho postanov moikh nye chinili, i ustavi moi vidkinuli, a suboti moi znyevazhali, i do bozhkiv svoikh bat'kiv buli ikhni ochi. i tomu ya dav im mati ustavi nyedobri, i postanovi, shcho nye budut' voni zhiti nimi. i zanyechistiv ya ikh ikhnimi darunkami, pyeryeprovadzhennym chyeryez ogon' kozhnogo, khto vidkrivae utrobu, shchob spustoshiti ikh, shchob piznati voni, shcho ya i-o'! tomu govori do izrail'yevogo domu, sinu lyuds'kii, i skazhi do nikh: tak govorit' i-o' tsi-do: shchye otsim znyevazhali myenye bat'ki vashi, koli spronyevirilisya proti myenye: koli ya vviv ikh do krayu, shcho pro n'ogo, pririkayuchi, pidnosiv ya svoyu ruku dati iogo im, to koli voni bachili vsyakii visokii pagirok i vsyakie gustye dyeryevo, to prinosili tam svoi zhyertvi, i davali tam svoi dari, shcho gnivili myenye, i skladali tam svoi lyubi pakhoshchi, i prinosili tam svoi liti zhyertvi. i skazav ya do nikh: shcho tsye za visota, shcho vi khodyite tуди? i zvyet'sya vona bama azh do ts'ogo dnya. tomu skazhi do izrail'yevogo domu: tak govorit' i-o' tsi-do: chi vi budyeteye zanyechishchuvatisya dorogoyu svoikh bat'kiv i budyeteye khoditi v rozpusti za gidotami ikhnimi? a prinoshyennym vashikh dariv, pyeryeprovadzhennym vashikh siniv chyeryez ogon' vi zanyechishchuyetsya pri vsikh vashikh bozhkakh azh do s'ogodni. a vi khochyete pitati myenye, izrailiv domye? yak zhivii ya, govorit' i-o' tsi-do, nye dam ya vam vidpovidi! a shcho vkhodit' vam na syertsye, zovsim nye stanyet'sya tye, shcho vi govoryte: budyemo, yak inshi narodi, yak plyemyena krayu, sluzhiti dyeryevu ta kamyenyu. yak zhivii ya, govorit' i-o' tsi-do, rukoyu potuzhnoyu i vityagnyenim ramyenom ta vilivanoyu lyutistyu budu tsaryuvati nad vami! i vivvedu vas iz tikh narodiv, i pozbi-rayu vas iz tikh kraiv, dye vi rozporoshyeni rukoyu potuzhnoyu i vityagnyenim ramyenom ta vilivanoyu lyutistyu. i zavyedu vas do pustini narodiv, i budu tam suditsiya z vami litsyem do litsya, yak sudivsy ya z vashimi bat'kami na pustini egypets'kogo krayu, tak budu suditsiya z vami, govorit' i-o' tsi-do! i provyedu vas pid palitsyeyu, i vvvedu vas u zv'yazok zapovitu. i povibiray z vus bantivnikv ta tikh, shcho grishat' proti myenye, poviprovdzhuy ikh z krayu ikhn'ogo probuvannya, i do izrail'yevoi zymli vzhye nye vviidut' voni! i piznaeteye vi, shcho ya i-o'! a vi, izrailiv domye, tak govorit' i-o' tsi-do: kozhyen idit', sluzhit' svoim bozhkam! alye potim vi napyevno budyeteye slukhatysya myenye, i svyatogo imyennya mogo vi vzhye nye znyevazhite svoimi darunkami ta svoimi bozhkami... bo na moii svyatii gori, na visokii izrail'yevii gori, govorit' i-o'

tsi-do, tam budyє sluzhiti myeni vvyes' izrailiv dim, uvyes' vin, shcho v krayu, tam ya ikh upodobayu sobi, i tam zazhadyav vashikh prinoshyen' i pyervoplodiv vashikh prinoshyen' u vsikh vashikh svyatoshchakh! lyubimi pakhoshchami vpodobayu sobi vas, koli vas vivyedu za narodiv, i zbyeru vas iz tikh kraiv, dye vi rozporoshyeni, i budu ya svyatisiya mizh vami na ochakh usikh pogan. i piznaetye vi, shcho ya i-o', koli vprovadzhu vas do izrailyevoi zymeli, do togo krayu, shcho pro n'ogo, pririkayuchi, pidnis ya svoyu ruku dati iogo vashim bat'kam. i zgadaetye tam svoi dorogi, i vsi svoi vchinki, yakimi vi zanyechistilisya, i pochueyte ogidzhynyennya pyeryed samimi soboyu za vsi vashi likha, yaki narobili... i piznaetye, shcho ya i-o', koli ya chinitimu z vami radi imyennya svogo, a nye za vashimi zlymi dorogami ta za vashimi zip-sutimi vchinkami, domye izrailiv, govorit' i-o' tsi-do. i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, zvyerni oblichycha svoe v napryami na pivdyen', i krapai slovami na poludyen', i prorokui na lis pivdyennogo polya. i skazhi do pivdyennogo lisu: poslukhai i-o'ogo slova: tak govorit' i-o' tsi-do: os' u tobi zapalyu ya ogon', i poist' vin u tyebye kozhnye dyeryevo zyelyenye, i kozhnye dyeryevo sukhye; polum'yanii ogon' nye pogasnye, i budut' popalenyi nim vsi prostori vid pivdnya do pivnochi, i pobachit' kozhnye tilo, shcho ya, i-o', rozpaliv iogo, i vin nye pogasnye! i skazav ya: o i-o, bozhnye, voni myeni kazhut': chi vin nye govorit' sami til'ki pritchi?

21

i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, zvyerni ti oblichycha svoe do erusalimu, i krapai slovami na svyatini, i prorokui na zymlyu izrailiyevu. i skazhi izrailiyevii zymeli: tak govorit' i-o': oto ya proti tyebye, i myecha svogo vityagnu z pikhvi iogo, i vitnu z tyebye spravvedlivogo i nyespravvedlivogo. chyeryez tye, shcho ya vitnu z tyebye spravvedlivogo i nyespravvedlivogo, tomu viidye mii myech proti kozhnogo tila vid pivdnya na pivnich. i kozhnye tilo piznae, shcho ya i-o', vityag myecha svogo z pikhvi iogo, uzhye nye vyernyet'sya vin! a ti, sinu lyuds'kii, stogni, nibi mav bi ti zlamani styegna, i girko stogni na ikhnikh ochakh! i budyє, koli tobi skazhut': chogo to ti stognyesh? to skazhyesh: na zvistku, shcho idye, i kozhnye syertsye roztanye, i vsyaki ruki oslabnut', i pogasnye vsyakii dukh, i vsi kolina zaidut'sya vodoyu! otyse priidye ta stanyet'sya, kazhye i-o' tsi-do. i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, prorokui i kazhi: tak govorit' i-o': skazhi: myech, myech, nagostryenii vin ta bliskuchii! shchob prinosit' zhyertvu nagostryenii vin, shchob blishchati vin buv poliroyanii. khiba budyemo raditi? khiba zhyevizual'nii-ra-truditisa sina mogo lyegkovazhit' usyakyee dyeryevo? i dali iogo vipoliruvati, shchob uzyati v dolonyu. tsye nagostryenii myech, i vin poliroyanii, shchob dati iogo v ruku vbitvysa... krichi ta ryevi, sinu lyuds'kii, bo vin proti narodu mogo, vin proti vsikh knyaziv izrailevykh, ikh viddano myechyevi z narodom moim, tomu vdarsya po styegnakh! ta vin uzhye viprobuvanii. ta shcho zh tyepyer, koli iomu zhyevizual'nii-

ra-truditisa obridlo? vin nye vstoit', kazhye i-o' tsi-do. a ti, sinu lyuds'kii, prorokui, i vdar dolonyeyu ob dolonyu, i nyekhai myech podoit'sya ta potroit'sya! tsye myech pobitikh, vyelikii myech zabitogo, shcho kruzhylae dovkola nikh. shchob stopilosya syertsye i polyaglo yaknaibil'shye pri vsikh ikhnikh bramakha, ya dam ryzaninu myecha. o gorye, vin spravdi zroblyenii bliskuchim, vipoliruvanim na ryzaninu! ob'ednaisya, pravoruch idi, zvyerni livoruch, idi, kudi til'ki zvyernyenne budyє vistrya tvoe... i ya vdaryu dolonyu svoyu ob dolonyu svoyu, i svoyu lyut' zaspokoyu. ya, i-o', tsye prorik! i bulo myeni slovo i-o takye: a ti, sinu lyuds'kii, priznach sobi dvi dorozhi, yakimi pribudyє myech vavilons'kogo tsarya. voni viidut' obidvi iz krayu odnogo, a ti vistrugai dorogovkaznu ruku, na pochatku dorogi do mista ii vistrugai. priznach dorogu, yakoyu pribudyє myech do rabbi ammonovikh siniv ta do yudi v ukriplyenii erusalim. bo tsar vavilons'kii stav na rozdorizhzi, na pochatku dvokh dorog. shchob vorozhiti charami, tryasye vin strilami, pitae domashnikh bozhkiv, rozglyadaє pyechinku. u pravitsi iogo buv char na erusalim, shchob postaviti murolomi, shchob vidkriti usta na krik, shchob pidnyati golos okrikom, shchob postaviti murolomi na brami, shchob nasipati vala, shchob zbuduvati bashtu. alye budyє tsye im v ikhnikh ochakh, yak charuvannya marnotnye, budyє dlya nikh zapriskyazhyennya prisyagami, ta vin zgadaє provinu, shchob buli voni skhoplyeni. tomu tak govorit' i-o' tsi-do: za tye, shcho vi zgaduetye svoi provini, shcho vidkrivaetye vashi grikki, shchob bachyeni buli vashi grikki vashikh uchinkiv, za tye, shcho vi prigadue-tye, u vorozhi ruki skhoplyeni budyetye! a ti, nyedostoinii, nyespravvedlivii knyazyu izrailiv, shcho nadi-shov iogo dyen' u chas provini kintsyevoi, tak govorit' i-o' tsi-do: znyati zavoya i skinuti koronu! tsye nye zostanyet'sya tak, pidnyesyet'sya niz'kye, a visokyє ponizit'sya! ruinoyu, ruinoyu, ruinoyu pokladu iogo! ta ts'ogo nye stanyet'sya, azh poki nye priidye toi, khto mae pravo, i ya iomu dam! a ti, sinu lyuds'kii, prorokui ta i skazhyesh: tak govorit' i-o' tsi-do na ammonovikh siniv ta pro ikhnyu gan'bu: i skazhyesh: myech, myech vidkritii na ryzaninu, bliskuchii, shchob blishchav, yak ta bliskavka, dlya tyebye bachiili obmanni vidinyu, prorokovali dlya tyebye nyepravdu, shchob posaditi iogo na shiyu nyedostoinnikh vizual'nii-ra-truditisyachintsiv, yakikh dyen' priidye v chas kari kintsyevoi. vyerni zh myecha do pikhvi iogo! u misti, dye stvoryenii ti, u krayu pokhodzhynyennya tvogo osudzhu ya tyebye! i villyu na tyebye svii gniv, v ogni pyeryesyerdya svogo na tyebye dmukhnu, i dam tyebye v ruku lyudyei zukhvalikh, yaki znishchyennya zamishlayut! ti stanyesh ognyevi na izhu, tvoya krov budyє syeryed zymeli, nye zgadayut' pro tyebye, bo ya, i-o', govoritv tsye!

22

i bulo myeni slovo i-o takye: a ti, sinu lyuds'kii, chi budyesh suditi, chi suditimyesh ti misto krovit' i zavidom iogo pro vsi gidoti iogo, ta i skazhyesh:

tak govorit' i-o' tsi-do: misto prolivae krov u svoii syeryedini, shchob priishov iogo chas, i robít' bozhkiv sobi, shchob zanyechishchuvatisya! krov'yu, shcho ti prolivala, o dochko erusalimu, grishila ti, a bozhkami, yakikh ti robila, zanyechistilasya, i nablizila svoi dni, i priishla azh do svoikh rokov. tomu dam tyebye narodam na gan'bu, i na posmikhovis'ko dlya vsikh kraiv! bliz'ki ta dalyeki vid tyebye nas-mikhayut'sya z tyebye, nyechistoimyyenna, bagatozakolotna! os' izrailievi knyazi, kozhyen za ramyenom svoim, buli v tyebye, shchob krov prolivati. bat'ka ta matir u tyebye lyegkovazhat', chuzhintsyevi roblyat' utisk syeryed tyebye, sirotu ta vdovu prignichut' u tyebye. moimi svyatoschchami ti pogordzhuesh, a suboti moi znyevazhaesh. u tyebye e naklyep-niki, shchob krov prolivati, i na pagirkakh idyat' u tyebye, rozpustu chinyat' syeryed tyebye. nagotu bat'ka v tyebye vidkrivayut', zhinku, u chasi ii misyachnoi nyechistoti, byezchystyat' u tyebye. i odin robít' gidotu z zhinkoyu svogo blizhn'ogo, a toi zanyechishchue rozpustoyu nyevistku svoyu, a toi byezchystyat' u tyebye syestru svoyu, dochku bat'ka svoego... pidkup byerut' u tyebye, shchob krov prolivati, likhvu ta vidsotka byeryesh ti i oshukuesh utiskom blizhnikh svoikh. a myenye ti zabuvaesh, govorit' i-o' tsi-do... i os' splyesnuv ya rukami svoimi za tvoyu krivdu, yaku ti robila, ta za krovoprolittya tvoi, shcho buli v tyebye. chi vstoit' tvoe syertsye, chi budut' mitsni tvoi ruki na ti dni, shcho ya budu z tobouy chiniti? ya, i-o', govoriv tsye i zrovil' i rozporoshu tyebye syeryed narodiv, i rozsiplyu tyebye po krayakh, i vikinu tvoyu nyechistist' iz tyebye. i stanyesh ti zbyezcheshcheyenoyu chyeryez syebye na ochakh narodiv, i piznaesh, shcho ya i-o'!... i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, dim izrailiv stav myeni za zhuzhyelitsyu; usi voni mid', i tsina, i zalizo, i olivo v syeryedini gorna, zhuzhyelitsyeyu sribla stalisy. tomu tak govorit' i-o' tsi-do: za tye, shcho vsi vi stali zhuzhyelitsyeyu, tomu os' ya pozbi-rayu vas do syeryedini erusalimu. yak zbirayut' sriblo, i mid', i zalizo, i olivo, i tsinu do syeryedini gorna, shchob dmukhati na n'ogo ongyem, shchob roztopiti, tak zbyeru u svoim gnivi ta v lyuti svoii, i pokladu, i roztoplyu vas! i pozbi-rayu vas, i dmukhnu na vas ongyem svoyu gnivu, i vi budyetye roztoplyeni v syeryedini iogo... yak roztoplyuet'sya sriblo v syeryedini gorna, tak budyetye roztoplyeni vi v syeryedini iogo, i piznaetye, shcho ya, i-o', villiv gniv svii na vas!... i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, skazhi do nyei: ti zymlyia nyechishcheyena, u dni gnivu doshchyem nye politaya! zmova ii prorokiv syeryed n'ogo, yak ryevuchii lyev, shcho zdobich shmatue: zhyerut' dushu, maetok ta bagatstvo zabirayut', pribil'shuyt' udiv ii v syeryedini ii. svyashcheniki ii lamayut' zakona mogo, i znyevazhayut' moi svyatoschchi, nye rozriznyayut' mizh svyatim ta nyesvyatim, i nye ogoloshuyut' riznitsi mizh nyechistim ta chistim, vid subit moikh zakrivayut' svoi ochi. i buv ya znyevazhyenii syeryed nikh. knyazi ii v syeryedini ii, nyemov ti vovki, shcho zdobich shmatuyut', shchob rozlivati krov, shchob gubiti dushi radi koristi. a proroki ii vsye zamazuyut' bolotom, bachat' marnotu, i charuyut' sobi nyeprawdoyu, voni kazhut':

tak govorit' i-o' tsi-do, a i-o' nye govoriv... narodi krayu tsnut' utiskom ta grabuyut' grabunkom, a vtsi-doogo ta bidaka gnoblyat', a chuzhintsya tsnut' u byezprav'!... i shukav ya mizh nimi cholovika, shcho postaviv bi zagorodu, i stav bi v vilomi pyeryed moim oblichchym za tsyei krai, shchob ya nye znishchiv iogo, ta ya nye znaishov! i ya villiv na nikh svii gniv, ongyem pyeryesyerydya svogo povigublyuvav ikh, ikhnyu dorogu ya dav na ikhnyu golovu, kazhye i-o' tsi-do...

23

i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, buli sobi dvi zhinki, dochki odniei matyeri. i chinili voni v egipti rozpustu, u svoii molodosti chinili rozpustu, tam pochavlyeni ikhni grudi, tam zamatsani ikhni pyersa divochi. a ikhni imyena: ogola starsha ta ogoliva syestra ii. i stali voni moi, i porodili siniv ta dochok. a ikhni imyena: samariya ogola, a erusalim ogoliva. i stala rozpustnoyu ogola, buvshi moeyu, i kokhalasya z svoimi kokhantsyami, z asiriyanyami, khto buv ii bliz'kii, shcho ikhne ubrannya blakit', namisniki ta zastupniki voni, usi voni yunaki vrodlivi, vyershniki, shcho gartsyuyut' na konyakh. i dala vona svoyu rozpustu im, shcho vsi voni dobirni ashshurovi sini, i vsima, yakikh kokhala, i vsima svoimi bozhkami bula vona zanyechishcheyena. ta nye vidkida vona svoei rozpusti i vid egiptya, bo voni lyezhali z nyeyu v ii molodosti, i voni stiskali divochi ii pyersa, i vilivali svoyu rozpustu na nyei... tomu i dav ya ii v ruku ii kokhankiv, u ruku ashshurovikh siniv, shcho z nimi kokhalas' vona. voni vidkrili ii nagotu, pozabirali siniv ii ta dochok ii, a ii zabili myechyem... i stala vona nyeslavnim im'yam dlya zhinok, i prisudi zrovili na nii. a syestra ii ogoliva bachila tsye, alye vchinila lyubov svoyu girshoyu vid nyei, a rozpustu svoyu bil'shoyu vid rozpusti svoei syestri. vona kokhalasya z sinami ashshurovimi, z bliz'kimi ii namisnikami ta zastupnikami, doskonalo zodyagnenyimi, z vyerkhivtsyami, shcho gartsyuyut' na konyakh, usi voni yunaki vrodlivi. i pobachiv ya, shcho vona obyeczeshcheyena, shcho doroga odna im obom. ta vona shchye dodala do rozpusti svoei, bo koli pobachila muzhiv, viriz'bylenikh na stini, zobrazhyennya khaldyeyi, kryeslyenikh i zapushchychenik chyervonilom, pidpyeryezanikh poyasom po styegnakh svoikh, voni z opadayuchim zavom na golovi ikhni, usi voni na viglad viis'kovi starshini, podoba siniv vavilons'kikh, khaldyeya krai narodzhennyia ikhn'ogo, to pozhadala vona ikh chyeryez sam poglyad ochyei svoikh, i poslala poslantsiv po nikh, do khaldyeyi. i priishli do nyei sini vavilonu na lozhye lyubovnye, i zanyechistili ii svoeyu rozpustoyu, i vona zanyechistilasya nimi, i vidvyernulasya dusha ii vid nikh... i vidkrila vona rozpustu svoyu, i vidkrila svoyu nagotu, tomu vidvyernulasya dusha moya vid nyei, yak vidvyernulasya dusha moya vid ii syestri. i pobil'shila vona rozpustu svoyu na zgadku dniv svoei molodosti, koli chinila rozpustu v egiypets'komu krai. i zhadala vona sobi na kokhantsiv tikh, shcho ikhnya plot' plot' oslina, a ikhnya pokhit' pokhit' zhyeryebtsya. i zgadala

ti rozpustu svoei molodosti, koli egiptyani stiskali grudi tvoi radi pyers tvoei molodosti. tomu, ogolivo, tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya zbudzhu kokhantsiv tvoikh na tyebye, shcho vid nikh vidvyernulasya dusha tvoya, i sprovdazhu ikh na tyebye z dovkilliya, siniv vavilonu, i vsikh khaldyeiv, pyekod, i shoa, i koa, i vsikh siniv ashshurovikh z nimi, urodlivi to yunaki, usi voni nachal'niki ta zastupniki, viis'kovi starshini ta slavni, usi voni gartsuyut' na konyakh. i priidut' na tyebye z pivnoch, z kolyesnitsyami ta z kolyesami, ta zo zborom narodiv; shchita vvelikogo i shchita malogo ta sholomi pokladut' proti tyebye navkolo. i dam im pravo, i voni zasudyat' tyebye za svoimi pravami. i zvyernu ya lyutist' svoyu na tyebye, i voni zrobyat' z tobouy v gnivi: poobtinayut' nosa tvogo ta vukha tvoi, a shcho polishit'sya v tyebye, vid myecha upadye. voni pozabirayut' siniv tvoikh ta dochok tvoikh, a shcho zalishit'sya v tyebye, budye pozhyertye ognym... i postyagayut' iz tyebye shati tvoi, i pozabirayut' ryechi pishnoti tvoei. i spinu ya rozpustu tvoyu v tyebye, i rozpustu tvoyu z egipyets'kogo krayu, i ti nye zvyedyesh ochyei svoikh na nikh, a pro egipta vzhye nye zгадаesh. bo tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya dayu tyebye v ruku togo, kogo ti znyenavidla, u ruku tikh, shcho vid nikh vidvyernulasya dusha tvoya. i zrobyat' z tobouy v nyenavisti, i viz'mut' zdobutok tvii, i postavlyat' tyebye nagoyu ta goloyu, i budye vidkrita nagota pyeryelyubu tvogo, i rozpusta tvoya ta tvii blud... budut' robiti tsye tobi za tvoe khodinnyu v rozpusti z narodami, za tye, shcho ti zbyechyestilas' ikhnimi bozhkami. dorogoyu svoei syestri ti khodila, tomu dam ii kyelikha v tvoyu ruku. tak govorit' i-o' tsi-do: kyelikha svoei syestri ti vip'esh, glibokogo ta shirokogo; stanyesh za zhart ta za posmikhovis'ko, tsye bagatomistkii kyelikh. p'yanstvom ta smutkom budyesh napovnyena, budyesh tsye kyelikh spustoshyennya i rozrukhu, kyelikh tvoei syestri samarii. i ti vip'esh iogo, i vityagnyesh usye, a chyeryep'ya iogo porozbivaesh, i pyersa svoi porozrivaesh, bo tsye ya govoriv, kazhye i-o' tsi-do. tomu tak govorit' i-o' tsi-do: chyeryez tye, shcho ti zabula myenye, i kinula myenye za spinu svoyu, to i ti nosi rozpustu svoyu ta svii blud! i skazav i-o' do myenye: sinu lyuds'kii, chi budyesh suditi ogolu ta ogolivu? to vikazhi im ikhni gidoti! bo voni pyeryelyub chinili, i krov na ikhnikh rukakh, i z bozhkami svoimi pyeryelyub chinili, i takozh siniv svoikh, yakikh porodili myeni, pyeryeprovadzhuvali chyeryez ogon' dlya nikh na izhu... shcheye otsye chinili myeni: zanyechistili svyatinu moyu togo dnya, i suboti moi znyevazhili. a koli voni rizali siniv svoikh dlya svoikh bozhkiv, to prikhodili do moei svyatini togo dnya, shchob zbyechyestiti ii, i otsye tak robili voni v syeryedini mogu domu... a shcho bil'shye, posilali do muzhiv, shcho zdalyeka prikhodyat', shcho do nikh buv poslanii poslanets', i os' poprikhodili ti, shcho dlya nikh ti vmilasya, na-farbuvala blakitom ochi svoi i ozdobyu prizdobilasya. i sila ti na dorogotsinnomu lizhku, a pyeryed nim nakritii stil, i poklala na n'omu kadilo moe ta olivu moyu. i golos zaspokoenoii tovpri lunav pri n'omu, i do muzhiv tiei tovpri sprovdazhuvali shchye p'yanikh z pustini, i davali naramyenniki na ikhni

24

ruki ta pishni koroni na ikhni golovi. i skazav ya do tiei, shcho v'yanula vid pyeryelyubu: budye tyepper vona shchye dali chiniti rozpustu? i priishli do nyei, yak prikhodyat' do bludnitsi, tak prikhodili do ogoli ta ogolivi, rozpusnikh zhinok. a lyudi spravedlyvi voni rozsudyat' ikh pravom pro tikh, shcho chinyat' pyeryelyub, ta pravom pro tikh, shcho krov prolivayut', bo voni chinyat' pyeryelyub, i krov na ikhnikh rukakh. bo tak govorit' i-o' tsi-do: sklikati b na nikh zbori, i dati ikh na strakh ta na zdobich! i zbori zakidayut' ikh kaminnyam, i porozsikayut' ikh svoimi myechami, siniv ikhnikh ta ikhnikh dochok povbivayut', a ikhni domi popalyat' ognym... i spinu ya rozpustu v krayu, i budye nauka vsim zhinkam, i voni nye budut' robiti takogo, yak vasha rozpusta i pokladut' voni vashu rozpustu na vas, i vi budyetye nositi grikhi vashikh bozhkiv. i vi piznaetye, shcho ya i-o' tsi-do!

a za dyev'yatogo roku, dyesyatogo misyatsya, dyesyatogo dnya misyatsya bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, napishi sobi im'ya ts'ogo dnya, ts'ogo samogo dnya, bo vavilons'kii tsar samey ts'ogo dnya nastupiv na erusalim. i rozkazhi pritchu na dim vorokhobnosti, ta i skazyhesh im: tak govorit' i-o' tsi-do: pristav ti kotla, pristav ta i nalii vodi v n'ogo. povkladai iogo kusni do n'ogo, usyakii dobrii kusok, styegno ta lopatku, napovni kistkami dobrinimi. viz'mi dobrinishye z otari, rozkladai pid nim drova, zviri iogo kusni, i shchob u n'omu zvarilisya kosti iogo. tomu tak i-o' tsi-do promovlyae: gorye mistu ts'omu dushogubnomu, kotlovi, shcho irzha iogo v n'omu, i shcho iogo irzha nye skhodit' iz n'ogo! kusok za kuskom povityagui tsye z n'ogo; na n'ogo nyekhai nye vpadye zheryebok! krov bo iogo syeryed n'ogo, vin na golu skyelyu ii pomistiv, nye viliv na zyeimlyu ii, shchob porokhom vkriti ii. shchob lyutist' pidiinyati, shchob pomstitisya, ya dam iogo krov na golu skyelyu, shchob vona nyepokrita bula. tomu tak i-o' tsi-do promovlyae: gorye mistu ts'omu dushogubnomu, zbil'shu ognishchye i ya! pidkladai drov, rozpalai tsyei ogon', doviri myeni, i villi rosil, a kosti khai spalenyi budut'. i postav iogo porozhnim na vugillya iogo, shchob vin rozigrivsyia, i shchob mid' iogo rozpalilas', i shchob roztopilas' u n'omu nyechistist' iogo, shchob irzha iogo znikla. uvyes' trud nadarmo pishov, i nye ziishla z n'ogo iogo vyelika irzha, v ogon' iogo z iogo irzhyeyu! u tvoii nyechistoti e rozpusta. za tye, shcho ya chistiv tyebye, alye chistim nye stav ti, ti z svoei nyechistosti vzhye nye vidchistishsya, azh poki ya nye zaspokoyu svoyu lyutist' na tobi. ya, i-o', tsye kazav, i nadiidye vono! i zrobylu, nye zvil'nyu, i nye zmluyusya, za tvoimi dorogami ta za tvoimi dilami zasudyat' tyebye, tsye i-o' tsi-do promovlyae! i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, os' ya viz'mu vid tyebye nyespo-divanim udarom utikhu ochyei tvoikh, a ti nye golosi i nye plach, i nyekhai nye vistupit' sl'ozha tvoya. stogni sobi tikho, zhalobi po pomyerlikh nye robi, prikrasu golovi svoei obvi na syebye, a vzuttya svoe vzui na nogi svoi, i nye zakrivai vusiv, i nye izh zhalobnogo

khliba. i govoriť ya do narodu rano, a vvyechy-
eri pomyerla myeni zhinka... i zrobiv ya rano, yak
nakazano myeni. i skazav myeni toi narod: chi nye
rozpovisi nam, shcho tsye nam takye, shcho ti robish?
i ya im skazav: bulo myeni slovo i-o takye: skazhi
izrail'yevomu domu: tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya
zbyechyeshchu svyatyinu moyu, oporu vashoi sili,
utikhu vashikh ochyei ta lyubye vashii dushi. a vashi
sini ta vashi dochki, shcho vi pokinuli ikh, popadayut'
vid myecha... i vi zrobitye, yak zrobiv ya: vsiv nye
zakrietye, i khliba zhalobno nye budyetye isti... a
prikrasi vashi budut' na vashikh golovakh, i vzuttya
vashye na vashikh nogakh, nye budyetye golositi, i
nye budyetye plakati, a budyetye sokhnuti chyeryez
svoi grihki, i budyetye stognati odin do odnogo... i
stanye ezyekiil' vam za znaka: usye, shcho robiv vin,
budyetye robiti i vi. i koli tye priidye, to piznaetye vi,
shcho ya i-o' tsi-do, a ti, sinu lyuds'kii, togo dnya, koli
viz'mu vid nikh ikhnyu silu, radist' pishnoti ikhn'oi,
utikhu ochyei ikhnikh, pragnyennya ikhn'oi dushi,
ikhnikh siniv ta dochok ikhnikh, togo dnya priidye
do tyebye vryatovaniy, shchob spovistiti pro tsye v
tvoi vukha. ts'ogo dnya vidkriyut'sya tvoi usta razom
z tsim uryatovanim, i budyesh govorit', i nye budyesh
uzhye nimii, i stanyesh dlya nikh znakom. i piznayut',
shcho ya i-o'!

25

i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, zvy-
erni svoe oblichchya do ammonovikh siniv, i pro-
korni na nikh. i skazhyesh ammonovim sinam:
poslukkhaiyte slova i-o tsi-do: tak govorit' i-o' tsi-do:
za tye, shcho ti govorišh aga! pro moyu svyatyinu, bo
vona zbyechyeshchyena, i pro izrail'yevu zymlyu,
bo spustoshyena, i pro yudin dim, bo pishov u polon,
tomu os' ya dam tyebye sinam skhodu na spadok, i
postavlyat' voni v tyebye shatra svoi, i zrobyat' u tye-
bye mistysya svogo probuvannya. voni budut' isti tvii
plid, i voni budut' piti tvoe moloko. i dam ya rabbu
na stainyu dlya vyerblyudiv, a ammonovikh siniv na
ligvo otari, i vi piznaetye, shcho ya i-o'! bo tak i-
o' tsi-do promovlyae: za tvoe pyleskannya rukoyu, i
tvoe tupotinnya nogoyu, i shcho v dushi tishishsya ti
vsieyu svoeyu pogordoyu do izrail'yevoi zymli, tomu
os' ya vityagnu svoyu ruku na tyebye, i dam tyebye
na zdobich dlya narodiv, i vitnu tyebye z narodiv, i
vigublyu tyebye z kraiv, znishchu tyebye, i piznaesh,
shcho ya i-o'! tak skazav i-o' tsi-do: za tye, shcho
moav ta syeir govoryat': os' yudin dim yak usi nar-
odi, tomu os' ya vidkriyu moavovye zbichchya vid
mist, vid iogo mist, vid iogo kintsya, pishnotu zymli:
byen-gaeshimot, baal-myeon azh do kir'yataimu. ya
dam iogo na spadok dlya siniv skhodu razom z sinami
ammonovimi, shchob nye zgaдуvalis' ammonovi sini
syeryed narodiv. a nad moavom zrobylu prisudi, i
piznayut' voni, shcho ya i-o'! tak govorit' i-o' tsi-do:
za tye, shcho yedom mstivsya mstoyu nad yudinim
domom, i tyazhko grishili, chyeryez tye, shcho mstil-
isya nad nimi, tomu tak govorit' i-o' tsi-do: i vityagnu
ya ruku svoyu na yedomu, i vitnu z n'ogo lyudinu i
skotinu, i vchinyu iogo ruinyu, vid tyemanu i azh do
dyedanu voni popadayut' vid myecha! i dam ya svoyu

pomstu nad yedomom u ruku mogo narodu izrai-
lya, i vchinyu v yedomi za gnivom svoim, za lyutistyu
svoeyu, i zaznayut' voni moei pomsti, govorit' i-o' tsi-
do! tak govorit' i-o' tsi-do: za tye, shcho filistimlyani
chirilili v pomsti, i mstilisya mstoyu chyeryez pogordu
v dushi, shchob nishchiti v vichnii nyenavisti, tomu
tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya vityagnu svoyu ruku
na filistimlyan, i vitnu kyeryetyan, i vigublyu ostanok
mors'kogo byeryega, i vchinyu nad nimi zhorstoki
pomsti lyutimi karami. i piznayut' voni, shcho ya i-
o', koli ya vchinyu svoyu pomstu syeryed nikh!

26

i stalosya odinadtsyatogo roku, pyershogo dnya
misyatsya, bulo slovo i-o do myenye takye: sinu
lyuds'kii, za tye, shcho tir govorit' na erusalim: aga!
zlamalisya tsye dvyeri narodiv, vin zvyertaet'sya do
myenye, i ya nasichusya, bo vin znishchyenii, tomu
tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya na tyebye, tiry, i pidi-
imu na tyebye bagato narodiv, yak morye pidiimae
svoi khvili... i ponishchat' voni muri tiru, i povalyat'
bashti iogo, i vimyetu z n'ogo porokh iogo, i oby-
ernu iogo na голу skyelyu... vin budy syeryed morya
mistysm roztyagnyennya nyevodu, bo ya skazav
tsye, govorit' i-o' tsi-do, i stanye vin za zdobich dlya
narodiv, a iogo dochki, shcho na poli, budut' po-
biti myechyem, i piznayut' voni, shcho ya i-o'! bo
tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya sprovdzhu do tiru
navukhodonosora, vavilons'kogo tsarya, z pivnochi,
tsarya nad tsaryami, z konyem i kolyesnitsyeyu ta z
vyerkhivtsyami, i z nimi natovp, i chislyennii narod.
vin pozabivae na poli dochok tvoikh myechyem, i
zrobit' na tyebye bashtu, i nasiplye na tyebye vala,
i postavit' proti tyebye shchita... i dast' muroloma
na muri tvoi, i porozbivae myechami svoimi vin
bashti tvoi! vid nadmuri konyei iogo zakrie tye-
bye ikhnya kuryava, vid tsokotu vyershnikha, kolyesa
ta kolyesnitsi zatryemyat' tvoi muri, yak budy vin
vkhoditi v brami tvoji, yak vkhodyat' do mista z ro-
zlamanim murum... kopitami konyei svoikh vin po-
topchye usi tvoi vulitsi, pozabivae myechyem tvii
narod, i na zymlyu popadayut' pam'yatniki tvoei
mogutnosti... i voni rozgrabuyut' bagatstvo tvoe, i
pograbuyut' tovari tvoji, i porozvalyuyut' muri tvoji,
i porozbivayut' domi tvoji pishni, a kaminnya tvoe,
i dyeryeva tvoji, i navit' tvii porokh voni poskidayut'
u vodu!... i ya pripinyu rozlyagannya pisyen' tvoikh,
i bryen'kit gusyel tvoikh bil'shye chutii nye budy...
i zrobylu tyebye goloyu skyelyeyu, stanyesh mist-
syem roztyagnyennya sitki, i bil'shye nye budyesh
zbudovaniy, bo ya, i-o', tsye skazav, i-o' tsi-do pro-
movlyae! otak i-o' tsi-do promovlyae do tiru: chi
zh vid shumu padinnya tvogo, koli budut' stognati
ranyeni, koli zabivatimut' posyeryed tyebye, nye za-
tryemytat' ostrovi? i vsi knyazy morya poskhodyat'
iz troniv svoikh, i pozdimayut' voni svoi mantii, i
postyagayut' svoi kol'orovi odyezhi, i zodyagnut'sya
strakhom, posidayut' na zymlyu, i budut' tryemtiti
shchokhvili, i stovpom postayut' nad toboyu... i pis-
nyu zhalobnu pro tyebye voni zaspiyayut', i skazhut'
tobi: yak zaginulo ti, yak odirvanye ti vid moriv,
slavnye misto, shcho sil'nim na mori bulo, vono i

iogo myeshkantsiv! shcho navodili strakh svii na vsikh iogo myeshkantsiv! tyepyer zatryemtyat' ostrovi v dni upadku tvogo, i zhakhnut'sya vsi ti ostrovi, shcho na mori, tvoeyu zaguboyu... bo tak i-o' tsi-do promovlyae: koli ya tyebye obyernu na spustoshnyenye misto, nyemov ti mista, shcho voni nye zamyeshkani, koli pidiumu ya byezodnyu na tyebye, i vyelika voda tyebye vkrie, to znizhu tyebye razom z timi, shcho shkodyat' v mogilu, do pryedavn'ogo lyudu, i v pidzyemnni zymeli osadzhu ya tyebye, yak ruini vidvichni, iz timi, shcho shkodyat' v mogilu, shchob iznovu ti nye zasyelivsyia, i v kraini zhivikh bil'sh nye zhi!... za posttrakh tyebye uchinyu, i nye budyte tyebye, i budut' shkukati tyebye, ta vzhve bil'shye nye znaidut' naviki, govorit' otsye i-o' tsi-do!

27

i bulo myeni slovo i-o takye: a ti, sinu lyuds'kii, zdiimi pisnyu zhalobnu pro tir! i skazhyesh do tiru: ti, shcho pri vkhodakh mors'kikh probuvaesh, shcho torguesh z narodami na chislyennikh ostrovakh: tak govorit' i-o' tsi-do: tiry, ti skazav: ya to korona krasii! u syertsy moriv granitsi tvoiy; budivnichy tvoi doveryshili tvoyu krasu! z kipariisu z syeniru tikh kittiis'kikh. sorokatii z egiptu visson buv vitrilom tvoim, shchob za prapora buti tobi; blakit' ta purpura z ostroviv yelishi stali tvoim pokrittyam. myeshkantsi sidonu i arvadu buli vyeslyarami tobi, mudryetsi tvoiy, tiry, u tyebye buli, voni moryeplavtsi tvoiy. starshi iz gyevalu i iogo mudryetsi buli v tyebye za tikh, shcho latali prolomi tvoiy. vsi mors'ki korabli i moryeplavtsi ikhni v tyebye buli, shchob minyati kram tvii. pyers, i lud, i put buli v viis'ku tvoim voyakami tvoimi, vishali v tyebye shchita ta sholoma, voni to davali tobi pishnotu. sinovye arvadu ta viis'ko tvoe navkolo na murakh tvoikh, a gammadyei na bashtakh tvoikh probuvali, shchiti svoiy vishali navkolo na murakh tvoikh, voni doveryshili okrasu tvoyu. tarshish buv dlya tyebye kuptsyem chyeryez mnogotu bagatstva usyakogo; sriblom, zalizom, tsinoyu i olivom platili voni za kram tvii. yavan, tuval ta myeshyekh tsye kuptsi tvoiy, lyuds'ku dushu ta midyani ryechi davali voni za zaminnii kram tvii. z domu togarmai davali koni, i vyerkhiivsi, i muliv za kram tvii. sinovye dyedanu tvoiy pokuptsi; chislyenni ostrovi torguvali z tobouy, rogami slonovoi kosti i gyebanovim dyeryevom zvyertali daninu tvoyu. aram tvii kupyets' chyeryez mnogist' viroviv tvoikh; rubin, purpuru, i kvitchastu tkaninu, i visson, i korali ta dorogotsinnii kamin' davali tobi za kram tvii. yuda i izrailiv kraii tsye kuptsi tvoiy; pshyenytsyu z minnitu, solodoshchi, i myed, i olivu i bal'zam davali voni za zaminnii kram tvii. damask tvii kupyets' chyeryez mnogist' viroviv tvoikh, chyeryez mnogist' bagatstva usyakogo, vinom iz khyelbonu ta biloyu vnovnyu. vyedan ta yavan iz uzalzu davali tobi za kram zalizo obroblyenye, bal'zam ta ochyeryet, bulo tsye zaminnim kramom tvoim. dyedan tvii kupyets' kilimkami do sidyl

pri izhdzhyenni. arabiya ta vsi kyedars'ki knyazi pokuptsi tsye tvoey ruki; yagnyatami, i baranami, i kozlami, nimi torgivlya tvoya. kuptsi shyevi i rami pokuptsi tsye tvoiy, koshtovnim bal'zamom, i dorogim usilyakim kaminnyam ta vizual'nii-ra-truditisyatom davali voni za tovar tvii. kharan, i khannye, i yedyn, kuptsi shyevi, ashshur ta kilmad tsye tvoiy pokuptsi. tsye tvoiy pokuptsi koshtovnim ubrannyam: pokri-valami blakitinimi, i kvitchastimi, i bagatokol'orovimi tkanimi virobami, mitsniami shnurami pov'yazanymi za kram tvii. korabli iz tarshishu tvoiy karavani, dlya kramu tvogo zaminnoho, i stav ti bagatim, i stav duzhye slavnim u syertsy moriv. na vodu vyelikuyu tyebye zavlyeli tvoiy vyeslyari, i v syertsy moriv skhidnii vityer rozib'e tyebye. bagatstvo tvoe ta kram tvii, i virobi tvoiy zaminni, moryeplavtsi tvoiy i tvoiy shchoglyari, ti, shcho latayut' proboi tvoiy, i ti, shcho minyayut' zaminnii kram tvii, i vsi tvoiy voyaki, yaki v tyebye, i vsi zbory tvoiy, shcho syeryed tyebye, popadayut' v syertsy moriv v dni upadku tvogo! na lyemyent tvoikh shchoglyariv zatryemtyat' vali mors'ki, i poskhodyat' z svoikh korabliv usiy vyeslyari, moryeplavtsi, vsi mors'ki shchoglyari, na zymeli postayut'. i zagolosyat' za tyebye voni tuzhnim golosom, i krichatimut' girko, i svoiy golovi porokhom poobspayut', u popyeli budut' kachatis'! i zrobyat' sobi radi tyebye zhalobnuyu lisinu, i syebye opyeryezhut' vyeryetami, i plakatimut' za tobouy v girkoti dushi girkim golosinyam.... i pisnyu zhalobi sini ikhni zdiimut' pro tyebye, i nad tobouy spivatimut' zhalibno: khto inshiy, yak tir, posyeryedini morya zruinovanii? koli priplivali virobi tvoiy iz moriv, nashishchav ti chislyenni narodi; mnogotoyu bagatstva tvogo ta viroviv zaminnikh tvoikh ti zbagachuvav zym's'kikh tsariv! tyepyer zhye, koli ti rozbitii na mori, u vodnikh glibinakh, to zaminnii virib tvii i vsi zbory tvoiy syeryed tyebye popadali... nad tobouy stovpiyut' usi ostrov'yani, a ikhni tsari zatryentili vid zhakhu, zas'l'ozilisya ikhni oblichchya! kuptsi syeryed narodiv gluzlivo svistyat' nad tobouy, ti posttrakhom stav, i nye budyte naviki tyebye!...

28

i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, skazhi knyazyevi tiru: tak govorit' i-o' tsi-do: za tye, shcho povishchilos' syertsye tvoe i ti skazav: ya tsi-do, sidzhu na bozhomu pryestoli v syertsy moriv, a ti til'ki lyudina, a nye tsi-do, khoch staviv svoje syertsye narivni z syertsyem bozhim... os' ti mudrishii vid daniila, kozhyen mudryets' nye priluchit'sya do tyebye. svoeyu mudristyu ta svoim rozumom nabuv ti sobi bagatstvo, i nazgromadiv zolota ta sribla v skarbnitsyakh svoikh. vyelikoyu svoeyu mudristyu ta torgivlyeyu svoyu pomnozhyv ti bagatstvo svoje, i povishchilos' tvoe syertsye bagatstvom svoim! tomu tak govorit' i-o' tsi-do: za tye, shcho ti stavish svoje syertsye narivni z syertsyem bozhim, tomu os' ya sprovadzhu na tyebye chuzhikh, nasil'nikov pomizh narodami, i voni povityagayut' myechi svoiy na krasu tvoey mudrosti, i znyevazhat' krasu tvoyu. voni skinut' tyebye v mogilu, i pomryesh ti smyertyu probitogo v syertsy moriv. chi spravdi

ti skazhyesh: ya tsi-do! pyeryed ubivnikom svoim, a ti zh til'ki lyudina, a nye tsi-do, u rutsi tikh, shcho znyevazhayut' tyebye? ti pomryesh smyertyu nyeobrizantsiv, vid ruki chuzhikh, bo ya tsye skazav, govorit' i-o' tsi-do! i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, zdiimi zhalobnu pisnyu na tirs'kogo tsarya, ta i skazhyesh iomu: tak govorit' i-o' tsi-do: ti pyechat' doskonalosti, povyen mudrosti, i korona krasi. ti probuvav uv yedenyi, sadku bozhomu: usyakkii dorogii kamin' na odyezhi tvoyi: karnyeol', topaz i yaspis, khrizolit, sogam, i oniks, sapfir, rubin i smaragd, i zoloto; znaryaddya bubniv tvoikh ta sopilok tvoikh buli v tyebye shcho dnya, koli buv ti stvoryenii, buli voni nagotovlyeni. ti pomazanii khyeruvim khoronityel', i ya dav tyebye na svyatu goru bozhu, ti khodiv posyeryed ognistogo kaminnya. ti buv byezdogannii u svoikh dorogakh vid dnya tvogo stvoryennya, azh poki nye znaishlasya na tobi nyespravedlivist'. chyeryez vyeliky torgivlyu tvoyu tvoe nutro pyeryepovnilos' nasillyam, i ti progrishiv. tomu ya znyevazhiv tyebye, shchob nye buv ti na bozhii gori, i pogubiv tyebye, khoronityelyu khyeruvimye, z syeryedini ognistogo kaminnya. stalo visokim tvoe syertsye chyeryez krasu tvoyu, ti zana-pastiv svoyu mudrist' chyeryez svoyu krasu. kinuv ya tyebye na zemlyu, dav tyebye pyeryed tsaryami, shchob divilis' na tyebye. mnogotoyu provin svoikh, chyeryez krivdu torgivli svoei znyevazhiv ti svyatinii svoi. i viviv ya ogon' z tvoei syeryedini, i vin pozhyer tyebye, i ya zrovib tyebye popyelim na zemli na ochakh usikh, khto bachit' tyebye. usi, khto znae tyebye syeryed narodiv, ostovpiyut' nad toboyu; ti pos-trakhom stanyesh, i nye budye tyebye azh navikli... i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichyia do sidonu, i prorokui na n'ogo, ta i skazhyesh: tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya na tyebye, sidonye, i budu shanovanii syeryed tyebye, i piznayut', shcho ya i-o', koli robitimu na n'ogo prisudi, i koli pokazhu svoyu svyatisht' syeryed n'ogo. i poshlyu na n'ogo morovitsyu ta krov na iogo vulitsi, i vpadye syeryed n'ogo probitii, shcho priidye na n'ogo znakovla, i piznayut', shcho ya i-o'. i nye budye vzhye dlya izrailiyevogo domu kolyuchoi tyernini ta budychyia, shcho prinosit' bil' zo vsikh ikhnikh okolits', shcho pogordzhuyut' nimi, i piznayut' voni, shcho ya i-o' tsi-do. tak govorit' i-o' tsi-do: koli ya pozbi-rayu izrailiv dim iz narodiv, mizh yakimi voni rozporoshenyi, to ya pokazhu na n'omu svoyu svyatisht' na ochakh narodiv, i voni osyadut' na zemli svoii, yaku ya dav svoemu rabovi yakovu. i osyadut' voni na nii byezpyechno, i buduvatimut' domi ta saditimut' vinogradniki, i budut' siditi byezpyechno, koli ya chinitimu prisudi na vsikh tikh, shcho pogordzhuyut' nimi z ikhn'ogo dovkilliya. i piznayut' voni, shcho ya i-o', ikhnii tsi-do!

29

za dyesyatogo roku, dyesyatogo misyatsya, dvanadtsyatogo dnya misyatsya, bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichyia do faraona, egipyets'kogo tsarya, i prorokui na n'ogo ta na vvyes' egipyet. govori ta i skazhyesh: tak govorit' i-o' tsi-

do: os' ya na tyebye, faraonye, tsaryu egipyets'kii, krokodilye vyelikii, shcho lyezhish syeryed svoikh rik, shcho govorish: moyia richka moyia, i ya utvoriv ii dlya syebye! i vkladu gachki v shchelyepi tvoii, i poprilipluyu ribu tvoikh richok do tvoei luski, i pidimu tyebye z syeryedini tvoikh richok, i vsi ribi tvoikh richok poprilipluyut'sya do tvoei luski! i virvu tyebye i kinu v pustinyu, tyebye ta vsi ribi richok tvoikh; ti vpadyesh na povyerkhni polya, nye budyesh zgomadzhynii i nye budyesh pozbiranii, dlya zymnoi zvirini ta dlya ptastva nyebyesnogo dam ya na izhu tyebye... i piznayut' usi myeshkantsi egiptu, shcho ya i-o', bo voni buli dlya izrailiyevogo domu ochyeryetyanoyu palitsyeyu. koli voni khalalis' za tyebye dolonyeyu, ti lamavasya i rozdirav im usye ramyeno; a koli voni opiralisy na tyebye, ti lamavasya i chiniv, shcho im tryasliysya vsi styegna. tomu tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya navedyu na tyebye myecha, i vitnu z-mizh tyebye lyudinu i skotinu. i stanye egipyets'kii kraii spustoshyennym ta ruinoyu, i piznayut' voni, shcho ya i-o', za tye, shcho vin govorit: richka moyia, i to ya ii utvoriv! tomu os' ya proti tyebye ta proti richok tvoikh, i obyernu egipyets'kii kraii na poruinovani ruini, na spustoshyennya vid migdolu azh do syevyenyi, i azh do granitsi yetiopii, nye pyeryeidye po n'omu noga lyuds'ka, i noga zvirini nye pyeryeidye po n'omu, i nye budye vin zamyeshkanii sorok rokiv... i obyernu ya egipyets'kii kraii na spustoshyennya syeryed spustoshyenykh kraiv, a iogo mista syeryed poruinovanih mist budut' spustoshyennym sorok rokiv, i rozporoshu egipyet syeryed narodiv, i porozsipayu ikh po krayakh... bo tak govorit' i-o' tsi-do: naprikintsi soroka rokiv pozbirayu egipyet z-mizh narodiv, dye voni buli rozporoshenyi. i vyernu dolyu egiptu, i vyernu ikh do krayu patros, do krayu ikhn'ogo pokhodzhynnyia, i voni budut' tam tsarstvom slabim. z-pomizht tsarstv vono budye nainizhchye, i nye pidimiyet'sya vzhye ponad narodami, i pomyenshu ikh, shchob nye panuvali nad narodami. i nye budye vzhye vono dlya izrailiyevogo domu nadiayu, yaka priguaduala b byezzakonnnya, koli voni, zvyertalisya do n'ogo. i piznayut' voni shcho ya i-o' tsi-do! i stalosya za dvadtsyatogo i s'omogo roku, pyershogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya, bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, navukhodonosor, tsar vavilons'kii, zmusiv svoe viis'ko robiti vyeliky pratsyu proti tiru. kozhna golova vilisila, i vsyakyie ramyeno vityertye, ta nyema nagorodi ani iomu, ani viis'ku iogo vid tiru za tu pratsyu, yaku vin robib proti n'ogo. tomu tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya dam navukhodonosorovi, tsaryevi vavilons'komu, egipyets'ku zymlyu, i vin zaberye bagatstvo ii, i ograbue grabunkom ii, i zaberye ii zdobichchyu, i vona stanye nagorodoyu dlya viis'ka iogo. za pratsyu iogo, yaku vin robib u nii, ya dayu iomu egipyets'ku zymlyu, bo voni tsye зробили myeni, govorit' i-o' tsi-do. togo dnya viroshchu roga izrailiyevomu domovi, a tobi vidkriyu usta syeryed nikh. i voni piznayut', shcho ya i-o'.

i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, pro-
rokiu, i skazhyesh: tak govorit' i-o' tsi-do: golosit'
oi! ts'ogo dnya! bo bliz'kii dyen', i bliz'kii dyen' i-
o, dyen' khmarnii, nastae chas narodiv! i priidye
myech na egypyet, i budy tryemtinnya v yetiopi, i
koli budut' padati zabiti v egipti, i zabyerut' bagat-
stvo iogo, i budut' rozbiti osnovi iogo. kush, i put,
i lud, i vvyes' pomishanii narod, i kuv, i sini zyeimli
zapovitu popadayut' z nimi vid myecha. tak govorit'
i-o': i popadayut' pidpori egiptu, i tak upadye
gordinya sili iogo, vid migdolu azh do syevyenne,
vid myecha popadayut' u n'omu, govorit' i-o' tsi-
do. i budy vin spustoshyeni syeryed popus-
toshyenikh kraiv, a mista iogo budut' syeryed mist
poruinovaniikh. i piznayut' voni, shcho ya i-o', koli
ya dam ogon' na egypyet, i budut' potoroshchyni
vsi, khto iomu pomagae. togo dnya povikhodyat'
poslantsi z-pyeryed mogo litysa na korablyakh,
shchob nalyakati byezpyechnu yetiopi, i budy chy-
eryez nikh zhakh, yak u dyen' egiptu, bo tsye os'
nadhkhotit' tak govorit' i-o' tsi-do: i ya zroby-
lyu kinyets' egypyet's'komu mnogolyudstvu rukoyu
navukhodonosora, vavilons'kogo tsarya. vin ta narod
iogo z nim, nasil'niki lyudiv, budut' sprovadzhyeni
znishchiti zyeimlyu, i voni povityaguyut' myechi svoi
na egypyet, i napovnyat' krai pobitim! i obyernu
ya richki na skhodil, i pyeryedam zyeimlyu v ruku
vizual'nii-ra-truditsiyachintsiv, i spustoshu krai ta
vsye, shcho v n'omu, rukoyu chuzhikh. ya, i-o',
tsye skazav! tak govorit' i-o' tsi-do: i povigublyuyu
bozhkiv, i zrobylu kinyets' bovvanam z nofu, i nye
budye vzhye knyaziv v egypyet's'komu krai, i dam pos-
trakh na egypyet's'ku zyeimlyu. i patros spustoshu, i
dam ogon' u tsoan, i budu vikonuvati prisudi v no.
i villyu ya gniv svii na sina, tyverdinyu egypyet's'ku,
i vitnu mnogolyudstvo no. i poshlyu ya ogon' na
egypyet, sil'no budy korchitis' sin, a no budy pro-
lamanii, a na nof napadut' vorogi vdyen'. yunaki
avyenu ta pi-vyesyetu popadayut' vid myecha, a in-
shi pidut' u polon. a v takhpankhyesi potyemnie
dyen', koli ya lamatimu tam egypyet's'ki yarma, i
skinchit'sya v n'omu pikha sili iogo. samogo iogo
khmar zakrie, a iogo dochki pidut' u polon... i
budu vikonuvati prisudi nad egiptom, i voni piz-
nayut', shcho ya i-o' i stalosya, za odinadtsyatogo
roku, pyershogo misyatsya, s'omogo dnya misyat-
sya, bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, ya
zlamav ramyeno faraona, egypyet's'kogo tsarya, i os'
vono nye budy pyeryev'yazanye, shchob dati liki, sh-
chob poklasti pov'yazku, shchob obvinuti iogo, i sh-
chob zmitsniti iogo vkhopitisya za myecha. tomu tak
govorit' i-o' tsi-do: os' ya na faraona, egypyet's'kogo
tsarya, i polamayu ramyena iogo, tye duzhye ta tye
zlamanye, i vikuinu myecha z iogo ruki. i roz-
poroshu egypyet syeryed narodiv, i porozsipayu ikh
po krayakh. i zmitsnyu ramyena vavilons'kogo
tsarya, i dam myecha svogo v iogo ruku, i zlamayu
ya faraonovi ramyena, i vin budy stognati stogonom
prokolyenom pyeryed nim. i zmitsnyu ya ramyena
vavilons'kogo tsarya, a faraonovi ramyena opadut'.
i piznayut' voni, shcho ya i-o', koli ya dam svogo

myecha v ruku vavilons'kogo tsarya, i prostyagnu
iogo na egypyet's'ku zyeimlyu. i rozporoshu egypyet
syeryed narodiv, i porozsipayu ikh po krayakh. i piz-
nayut' voni, shcho ya i-o'!

31

i stalosya za odinadtsyatogo roku, tryet'ogo misy-
atsya, pyershogo dnya misyatsya, bulo myeni slovo
i-o takye: sinu lyuds'kii, skazhi faraonovi, tsaryevi
egypyet's'komu, ta do iogo mnogolyudstva: do kogo
ti vpodoblyueshsya v svoii vyelichi? os' ashshur,
kyedr na livani, z pryekrasnimi galuzkami, z tin-
istoyu gushchavinoyu, i visokoroslii, i azh mizh
khmarami budy vyerkhovittya iogo. vodi iogo
vikhovali, byezodnya iogo vikokhala, vin richki svoi
poprovadiv navoklo svogo nasadzhyennya, a kanali
svoi posilav do vsikh dyeryev pol'ovikh. tomu iogo
zrist stav vishchii vid usikh pol'ovikh dyeryev, i
pomnozhylosya galuzki iogo, i vid vyelikoi vodi iogo
vittya povidovzhuvalos', koli vignavsya vin. v iogo
vittyah kubililosya vsye ptastvo nyebyesnye, a pid
iogo galuzkami rodilasya vsyaka pol'ova zvirina, a
v iogo tini sidili vsi chislyenni narodi. i buv vin
urodlivii visokoyu svogo zrostu, dovgotoyu galuzok
svoikh, bo iogo korin' buv pri vyelikikh vodakh.
kyedri v bozhomu sadku nye buli rivni iomu, kiparis
nye buli podobni do galuzok iogo, a platani nye buli,
yak iogo vittya. zhodne dyeryevo v bozhomu sadku
nye bulo podobnye do n'ogo krasoyu svoeyu! ya ozdo-
biv iogo ryanotoyu galuzok iogo, i iomu zazdrili vsi
yedyens'ki dyeryeva, shcho v bozhomu sadku. tomu
tak skazav i-o' tsi-do: za tye, shcho ti povishchysya
zrostom, i dav vyerkhovittya svoe azh mizh khmari,
i povishchilosya syertsye iogo, koli vin stav visokim,
to dai iogo v ruku sil'nogo z narodiv, vin konchye
zrobit' iomu za iogo byezzakonnnya, za tsye ya vig-
nav iogo! i vityali iogo chuzhi, nasil'niki narodiv,
i povidkidali iogo. na gori i na vsi dolini popadali
galuzki iogo, i bulo polamanye vittya iogo po vsikh
potokakh zyeiml, a vsi narodi zyeiml povikhodili z
tini iogo i pokinuli iogo. nad iogo ruinami probuvalo
vsye nyebyesnye ptastvo, a pri galuzzyakh iogo bulo
vsyaka pol'ova zvirina, shchob nye povishchualysya
svoim zrostom usi dyeryeva pri vodi, i nye davali
svogo vyerkhovittya pomizh khmari, i nye stavali
u svoii vyelichi sil'ni mizh nimi, shcho p'yut' vodu,
bo vsi voni viddani smyerti do pidz'yemnomu krayu
syeryed lyuds'kikh siniv, do tikh, khto skhodit' do
mogili. tak govorit' i-o' tsi-do: togo dnya, koli vin
ziishov do shyelou, uchiniv ya zhalobu, zakriv nad
nimi byezodnyu, zatrimav iogo richki, i bulo stri-
mana vyelika voda, i zatyemniv nad nim livana, a vsi
pol'ovi dyeryeva pomlili nad nim. vid guku upadku
iogo ya vchiniv tryemtyachimi narodi, koli ya zniziv
iogo do shyelou z timi, shcho skhodyat' do grobu.
i potishilosya v pidz'yemnomu krai vsi yedyens'ki
dyeryeva, dobirnye ta dobrye livans'kye, vsi, shcho
p'yut' vodu. takozh voni ziishli z nimi do shyelou, do
pobitikh myechem, shcho sidili, yak iogo pomich-
niki, v iogo tini syeryed narodiv. do kogo stav ti tak
podobni u slavi ta v vyelikosti syeryed yedyens'kikh
dyeryev? i budyesh ti znizhyeni z yedyens'kimi dy-

eryevami do pidzyemnogo krayu, posyeryed nyeo-brizantsiv budyesh lyezhati z probitimi myechyem. tsye faraon ta vsye mnogolyudstvo iogo, govorit' i-o' tsi-do.

32

i stalosya za dvanadtsyatogo roku, dvanadtsyatogo misyatsya, tryet'ogo dnya misyatsya, bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, zdiimi pisnyu zhalobnyu na faraona, egipyets'kogo tsarya, ta i skazhyesh iomu: lyevchukovi z narodiv podobni ti buv, a tpepyer ti mov mors'ka potvora, vipriskuesh vodu po rikakh svoikh, i skalamuchuesh vodu nogami svoimi, bolotish ti ikhni richki! otak i-o' tsi-do promovlyae: alye sitku svoyu roztyagnu ya na tyebye chyeryez zbori chislyennikh narodiv, i tyebye svoim nyevodom vityagnu! i vikinu zrazu na zymlyu tyebye, i kinu tyebye ya na polye shirokye, i nad tobouy spochinye vsyake ptastvo nyebesnye, i tobouy nasichu zvirinu vsiei zymli... i dam tvoe m'iaso na gori, a trupom tvoim ya dolini napovnyu... i zymlyu, dye plivaesh ti, azh do gir napoyu ii krov'y u tvoeyu, tobouy napovnyat'sya richishcha... a koli ya tyebye pogashu, to nyebo zakriyu, i zori iogo pozatyemnyuyu, sontsye khmaroyu vkriyu iogo, a misyats' nye budye svititi svogo svitla... vsi svitla, shcho svityat' na nyebi, pozatyemnyuyu ikh nad tobouy, i dam tyemnotu ponad kraem tvoim, govorit' i-o' tsi-do! i zanyepokoyu ya syertsye chislyennikh narodiv, koli vist' roznyesu pro ruinu tvoyu mizh narodami azh do kraiv, yakikh ti nye znav. i ostovpiyut' chislyenni narodi z-za tyebye, a ikhni tsari zatryemtyat' chyeryez tyebye v strakhu, yak budu makhati myechyem svoim za pyeryed ikhnim oblichchaym, i tryemtitimye kozhyen shchokhvili za dushu svoyu v dni upadku tvoego... bo tak i-o' tsi-do promovlyae: myech tsarya vavilons'kogo priidye na tyebye! myechami khorobrikh ya porozkidayu tvoe mnogolyudstvo. usi voni nasil'niki narodiv, i gordist' egiptu ponishchat' voni, i vsye mnogolyudstvo iogo budye vigublyenye... i vigublyu vvyes' iogo skot pri vodakh vyelikikh, i nye budye vzhye ikh kalamutiti lyuds'ka noga, i kopito skotini nye budye vzhye ikh kalamutiti. todi ikhni vodi ochishchu, a ikhni richki poprovadzhu, nyenachye olivu, govorit' i-o' tsi-do. koli obyernu ya egipyets'kii krai na spustshyennya, i krai opustoshenyi budy vid us'ogo, shcho v nim, koli ya pob'y vsikh tikh, shcho zamyeshkuyut' v n'omu, to piznayut' voni, shcho ya to i-o'!... otsye pisnya zhalobna, i budut' zhalobno spivati ii, dochki narodiv budut' spivati zhalobno ii, pro egiptet ta pro vsye mnogolyudstvo iogo budut' zhalobno spivati ii, govorit' i-o' tsi-do. i stalosya za dvanadtsyatogo roku, p'yatnadtsyatogo dnya misyatsya, bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, zhalobno zagolosi pro mnogolyudstvo egiptu, i skin' iogo, iogo ta dochok potuzhnikh narodiv do pidzyemnogo krayu iz timi, khto skhodit' v mogilu! vid kogo ti stav priemnishii? ziidi i pokladis' z nyeobrizantsyami! popadayut' syeryed probitikh myechyem, myech dani i na tye, iz nim lyazhut' iogo vsi narodi... budut' iomu govorit' sil'nishi z khorobrikh z-posyeryed shyelo

iz pomichnikami: poskhodili, polyagali tsi nyeobrizantsi, pobiti myechyem: tam ashshur i vsi zbori iogo, navkolo n'ogo grobi iogo, vsi pobiti voni, vid myecha vsi popadali, shcho buli iogo grobi naiglibshye v mogili, i buv iogo polk bilya grobu iogo, vsi pobiti voni, vid myecha vsi popadali, shcho shirili zhakh po krayu zhivikh... tam yelam ta vvyes' natovp iogo kolo grobu iogo, vsi pobiti voni, vid myecha vsi popadali, shcho ziishli nyeobrizantsyami do pidzyemnogo krayu, shcho shirili zhakh svii po krayu zhivikh, i ponyesli gan'bu svoyu z timi, khto skhodit' v mogilu... dali iomu lozhye posyeryed pobitikh zo vsim mnogolyudstvom iogo, grobi iogo kolo n'ogo, vsi voni nyeobrizantsi, pobiti myechyem, bo shirili zhakh svii po krayu zhivikh i ponyesli gan'bu svoyu z timi, khto skhodit' v mogilu, posyeryed pobitikh pokladyenii vin... tam myeshyekh, tuval ta vsye mnogolyudstvo iogo, grobi iogo kolo n'ogo, vsi voni nyeobrizantsi, pobiti myechyem, bo shirili zhakh svii po krayu zhivikh... i nye budut' lyezhati iz litsaryami, shcho popadali iz nyeobrizantsiv, shcho ziishli do shyelolu z viis'kovim znaryaddym svoim, i poklali svoi myechi pid svoi golovi, i ikhnya provina na ikhnikh kostyakh, bo zhakh pyeryed litsaryami buv u krai zhivikh, a ti rozporoshenyi mizh nyeobrizantsyami, i polazyahyesh iz timi, khto pobitii myechyem... tam yedom, i tsari iogo, i knyazi vsi iogo, shcho pri vsii svoii sili buli vizual'nii-ra-truditisyazhyeni z pobitimi myechami, voni lyazhut' z nyeobrizantsyami ta z timi, khto skhodit' v mogilu... tam pivnichni knyazi, vsi voni i vsi sidonyani, shcho poskhodili razom z pobitimi, khoch buv zhakh vid ikhn'oi mitsi, buli posoromlyeni, i polyagali voni, nyeobrizantsi, z pobitimi myechyem, i svoyu gan'bu ponyesli iz timi, khto skhodit' v mogilu... faraon ikh pobachit', i potishit'sya vsim mnogolyudstvom svoim, myechyem pobitii faraon ta vsye iogo viis'ko, govorit' i-o' tsi-do!... bo poshiryu ya zhakh svii na zymlyu zhivikh, i budy pokladyenii syeryed nyeobrizantsiv z pobitimi myechyem faraon ta usye mnogolyudstvo iogo, govorit' i-o' tsi-do!

33

i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, govori sinam svogo narodu, ta i skazhyesh do nikh: koli b ya sprovadiv na yakii krai myecha, i vzyav bi narod ts'ogo krayu odnogo cholovika z-pomizh syebye, i postaviv bi iogo sobi vartovim, i koli b vin pobachiv myecha, shcho idye na tsyei krai, i zasurmiv bi v surmu, i ostyeryg narod, i pochuv bi khto golos surmi, ta nye buv bi obyeryezhnii, i priishov bi myech ta i zakhopiv bi iogo, to krov iogo na golovi iogo budy! golos surmi vin chuv, ta nye buv obyeryezhnii, krov iogo budy na n'omu, a vin, koli b buv obyeryezhnii, uryatuvav bi svoyu dushu. a toi vartovii, koli b pobachiv myecha, shcho idye, i nye zasurmiv bi v surmu, a narod nye buv bi obyeryezhnii, i priishov bi myech, i zakhopiv bi odnogo z nikh, to vin buv bi uzyatii za grikh svii, a iogo krov ya zakhadayu z ruki vartovogo. a ti, sinu lyuds'kii, ya dav tyebye vartovim dlya izrail'yevogo domu, i ti pochuesh z ust moikh slovo, i ostyeryezhyesh ikh

vid myenye. koli b ya skazav do byezbozhnogo: byezbozhniku, ti konchye pomryesh!, a ti nye gov-oriv bi, shchob ostyeryegti byezbozhnogo vid dorogi iogo, to vin, nyespravedlivii, pomrye za svii grikh, a iogo krov ya vimagatimu z tvoei ruki. a ti, koli ostyeryezhyesh nyespravedlivogo vid dorogi iogo, shchob vjernuvysya z nyei, i vin nye vjernyet'sya z svoei dorogi, vin pomrye za grikh svii, a ti dushu svoyu vryatuvav. a ti, sinu lyuds'kii, skazhi do izrail'yevogo domu: vi kazhyetye tak, govoryachi: koli nashi provini ta nashi grikhi na nas, i chy-eryez nikh mi ginyemo, to yak budyemo zhiti? skazhi im yak zhivii ya, govorit' i-o' tsi-do, nye pragnu smyerti nyespravedlivogo, a til'ki shchob vjernuti nyespravedlivogo z dorogi iogo, i budye vin zhiti! navyernit'sya, navyernit'sya z vashikh zlikh dorig, i nashcho vam umirati, domye izrailiv? a ti, sinu lyuds'kii, skazhi do siniv svogo narodu: spravedlivist' spravedlivogo nye vryatue iogo v dni grikha iogo, a nyespravedlivist' nyespravedlivogo nye spitknyet'sya vin ob nyei v dni navyernyen-nya vid svoei nyespravedlivosti, a spravedlivii nye zmozhye zhiti v nii v dni svogo grikha. koli ya skazhu spravedlivomu: budye konchye vin zhiti, a vin nadiyavsya b na svoyu spravedlivist', ta ro-biv bi krivdu, to vsya iogo spravedlivist' nye budye zgadana, i za krivdu svoyu, shcho zrobit, vin pom-rye! a koli ya skazhu do nyespravedlivogo: konchye pomryesh ti, a vin navyernyet'sya vid svogo grikha, i robitimye pravo ta spravedlivist': zastavu povyernye nyespravedlivii, grabunok vidshkodue, khoditimye ustavami zhittya, shchob nye chiniti krivdi, to konchye budye vin zhiti, nye pomrye! usi grikhi iogo, yakii vin nagrishiv, nye budut' iomu zgadani, pravo ta spravedlivist' robit vin, konchye budye vin zhiti! i kazhut' sini tvogo narodu: nyespravedliva i-o doroga! todi yak nyespravedliva ikhnya vlasna doroga. koli spravedlivii vidvyernyet'sya vid svoei spravedlivosti, i robitimye krivdu, to pomrye vin za tye! a koli nyespravedlivii vidvyernyet'sya vid svoei nyespravedlivosti, i chinitimye pravo ta spravedlivist', to na nikh vin budye zhiti! a vi kazhyetye: nyespravedliva i-o doroga! kozhnogo z vas ya budu suditi, izrailiv domye, za iogo dorogami! i stalosya za dvanadtsyatogo roku, dyesyatogo misyat-sya, p'yatogo dnya misyatsya vid nashogo vignannya, priishov buv do myenye vtikach z erusalimu, gov-oryachi: pobitye tsye mistol... a i-o ruka bula pri-ishla do myenye vvyechori pyeryed prikhodom ts'ogo vtikacha, i vin vidkritv moi usta, poki priishov toi do myenye vrantsi. i buli vidkriti moi usta, i nye buv uzhye ya bil'shye nimi! i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, myeshkanstsi tsikh ruin na izrail'yevii zymli govoryat' tak: avraam buv odin, ta protye po-siv tsyei krai, a nas bagato, nam danii tsyei krai na spadshchinu! tomu skazhi im: tak skazav i-o' tsi-do: vi na krovi istye, a svoi ochi zvoditye do bovvani-vy svoikh, i krov prolivaetye, i tsyei krai posyadyetye vi? vi spiraetysya na svogo myecha, robitye gidotu, i kozhyen byezchystit' zhinku svogo blizhn'ogo, i tsyei krai posyadyetye vi? tak skazhyesh do nikh: tak govorit' i-o' tsi-do: yak zhivii ya, ti, khto v ruinakh, popadayut' vid myecha, a toi, khto na shirokim poli,

togo viddam zvirini, shchob pozhyerla iogo, a ti, khto v tvyerdinyakh ta v pyecherakh, pomrut' vid mo-rovitsi! i obyernu ya tsyei krai na spustoshennya ta na splyundruvannya, i skinchit'sya pikha sili iogo, i opustoshiyut' izrail'yevi gori, tak shcho nye budye i pyeryekhozhogo... i piznayut' voni, shcho ya i-o', koli ya obyernu tsyei krai na spustoshennya ta na splyun-druvannya za vsi ikhni gidoti, shcho zrobili voni. a ti, sinu lyuds'kii, sini tvogo narodu umovlyayut'sya pro tyebye pri stinakh i v dvyyeryakh domiv, i govoryat' odin z odnim, kozhyen zo svoim bratom, kazhuchi: uviiidit' ta poslukahaitye, shcho tsye za slovo, shcho vikhodit' vid i-o? i priidut' do tyebye, yak prikhodit' narod, i syadut' pyeryed tobouyu yak mii narod, i poslukahayut' tvoikh sliv, alye ikh nye vikonayut', bo shcho priemnye v ustakh ikhnikh, tye voni zroblyat', a syertsye ikhne khodit' za zakhlannistyiu ikhn'oyu. i os' ti dlya nikh, yak pisnya koxhannya, krasnokolosii i dobrii grach, i voni slukhayut' slova tvoi, alye ikh nye vikonuyut' a koli otsye priidye, os' vono vzhye prikhodit'! to piznayut' voni, shcho syeryed nikh buv prorok.

34

i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, pro-rokui na izrail'yevikh pastiriv, prorokui ta i skazhyesh do nikh, do tikh pastiriv: tak govorit' i-o' tsi-do: gorye izrail'yevim pastiryam, yakii pasut' samikh sye-bye! khiba zh nye otaru povinni pasti pastiri? zhir vi istye, ta vovnu vdyagaetye, situ vivtsyu rizhyetye, alye otari nye pasyetye! slabikh nye zmitsnyae-tye, a khvoroi nye likuetye, i poranyenoi nye py-eryev'yazuetye, spoloshyenoii nye vyertaetye, i zagin-uloi nye shukaetye, alye panuetye nad nimi siloyu ta zhorstokistyui! i porozporoshuvalysya voni z braku pastirya, i izhu za izhu dlya vsyakoi pol'ovoi zvirini, i porozbigalisya... blukae otara moya po vsikh gorakh ta po vsikh visokikh zgir'yakh, i po vsii shirokii zymeli rozporoshyena otara moya, i nyemae nikogo, khto turbuavysya b pro nikh, i nyemae nikogo, khto b ikh shukav!... tomu, pastiri, poslukahaitye slova i-o'ogo: yak zhivii ya, govorit' i-o' tsi-do, za tye, sh-cho otara moya polishyena na zdobich, i stala otara moya za izhu dlya vsyakoi pol'ovoi zvirini chyeryez brak pastirya, i pastiri moi nye shukayut' moei otari, a syebye samikh pasut' pastiri moi, a otari moei nye pasut', tomu, pastiri, poslukahaitye slova i-o'ogo: tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya na tikh pastiriv, i zazhadayu z ikhn'oi ruki otari moei, i vidirvu ikh vid pasinnya otari, i ti pastiri nye budut' uzhye pasti samikh sye-bye, i ya vryatuyu svoyu otaru z ikhnikh ust, i voni nye budut' im za izhu. bo tak i-o' tsi-do promovlyae: os' ya sam, i zazhadayu otaru moyu, i pyeryeglyanu ikh. yak pastukh pyeryeglyadae svoe stado togo dnya, koli vin syeryed svoei rozporoshyenoii otari, tak ya pyeryeglyanu otaru svoyu, i vryatuyu ikh zo vsikh tikh mist's, kudi voni buli rozporoshyeni za khmarnogo ta imlistogo dnya. i viprovadzu ikh vid narodiv, i pozbirayu ikh iz kraiv, i privyedu ikh do ikhn'oi zymli, i budu ikh pasti na izrail'yevikh gorakh, pri richishchakh ta po vsikh osyelyakh krayu. na pasovishchi dobromu pastimu ikh, i na visokikh

izrail'yevikh gorakh budye ikhnii vipas, tam voni budut' lyezhati na vipasi dobromu, i vipasatimut' sitye pasovishchye na izrail'yevikh gorakh! ya budu pasti otaru svoyu, i ya ikh pokladu na spochinok, govorit' i-o' tsi-do. zaginulu vivtysu vidshukayu, a spoloshyenu povyernu, a poranyenu pyeryev'yazhu, a khvoru zmitsnyu, a situ ta sil'nu pogublyu, budu pasti ii pravosuddyam! a vi, otaro moya, tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya budu suditi mizh vivtysyeyu i vivtysyeyu, mizh baranom i kozlami. chi malo vam togo, shcho vi spasetye khoroshye pasovishchye, a ryeshu vashikh pasovishch v topchyetye svoimi nogami? i vodu chistu vi p'etye, a pozostalu nogami svoimi kalamutitye? i otara moya musit' vipasati potoptanye vashimi nogami, i piti skalamuchyeny vashimi nogami! tomu tak i-o' tsi-do promovlyae do nikh: os' ya sam i rozsudzhu mizh vivtysyeyu sitoyu i mizh vivtysyeyu khudoyu. za tye, shcho vi bokom i ramyenom popikhaetye, i rogami vashimi kolyetye vsikh slabikh, azh poki nye porozporoshuetye ikh gyet', to ya spasu otaru svoyu, i vona nye budye vzhye za zdobich, i ya rozsudzhu mizh vivtysyeyu ta vivtysyeyu! i postavlyu nad nimi odnogo pastyrya, i vin budye ikh pasti, raba mogo davida, vin ikh budye pasti, i vin im budye za pastyrya! a ya, i-o', budu im tsi-doom, a rab mii david knyazym syeryed nikh. ya, i-o', tsye skazav! i skladu ya z nimi zapovita miru, i prikinchu na zymli zlu zvirinu, i voni probuvatimut' v pustini byezpeychno, i budut' spati po lisakh. i vchinyu ikh ta dovkillya mogo vzigir'ya blagoslovennyam, i spushchu doshch v iogo chasi, budut' tsye doshchi blagoslovyenni. i pol'ovye dyeryevo vidast' svii plid, a zymlya vidast' svii urozhai, i budut' voni byezpeychni na svoii zymli, i piznayut', shcho ya i-o', koli zlamayu zanozi ikhn'ogo yarma, i vryatuyu ikh vid ruki tikh, khto ikh ponyevoliv. i nye budut' uzhye voni za zdobich dlya narodiv, i zvirina zymna nye zhyertimye ikh, i budut' voni sidity byezpeychno, i nye budye nikogo, khto b ikh nastrashiv. i vikokhayu im sadzhantsya na slavu, i nye budut' voni vzhye zabrani golodom iz zymli, i nye ponyesut' uzhye gan'bi narodiv. i piznayut' voni, shcho ya i-o', tsi-do ikhnii, z nimi, a voni narod mii, dim izrailiv, govorit' i-o' tsi-do. a vi otara moya, otara mogo vipasu, vi lyudi, a ya tsi-do vash, govorit' i-o' tsi-do.

35

i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichchya do gori syeir, i prorokui na nyei ta i skazhyesh ii: tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya na tyebye, goro syeirye, i vityagnu ruku svoyu na tyebye, i obyernu tyebye na spustshyennya ta na splyundruvannya. mista tvoi obyernu na ruini, a ti budyesh spustshyennnyam, i piznaetye vi, shcho ya i-o'! za tye, shcho ti maesh vichnu vorozhnyechu, i valila izrail'yevikh siniv chyeryez myecha v chasi ikhn'ogo nyeshchastya, v chasi zagibyeli kintsyevoi, tomu yak zhivii ya, govorit' i-o' tsi-do, na krov obyernu tyebye, i krov budye gnati tyebye. otozh krov ti znyenavidla, to krov budye gnati tyebye! obyernu ya goru syeir na spustshyennya ta na splyundruvannya, i vitnu z nyei togo, khto idye ta vyertaet'sya. i napovnyu iogo

gori trupami iogo! zgir'ya tvoi i dolini tvoi ta vsi tvoi richishcha, pobiti myechyem popadayut' u nikh! na vichni ruini obyernu ya tyebye, a mista tvoi nye zasyl'yat'sya, i piznaetye vi, shcho ya i-o'! za tye, shcho ti kazhyesh: dva tsi narodi, i dva tsi krai budut' moi, i mi posyadyemo tye, dye i-o' buv, tomu, yak zhivii ya, govorit' i-o' tsi-do, zroblyu ya za gnivom tvoim ta za zazdistyuv toveyu, yak ti robiv iz svoei nyenavisti do nikh, i voni piznayut' myenye, koli budu suditi tyebye. i piznaesh ti, shcho ya i-o', chuv usi obrazi tvoi, yak ti kazav na izrail'yevi gori, govoryachi: voni opustoshili, dani nam na izhu! i vi vyelichalisya proti myenye svoimi ustami, i zbil'shuvali proti myenye slova svoi, ya tsye chuv! tak govorit' i-o' tsi-do: koli budye raditi vsya zymlyu, todi vchinyu ii tobi spustshyennnyam! yak radiesh ti zo spadku izrail'yevogo domu chyeryez tye, shcho opustoshilo vono, tak zroblyu ya i tobi. spustshyennnyam stanyesh, goro syeirye, ta vvyes' yedom, uyves' vin, i piznayut' voni, shcho ya i-o'!

36

a ti, sinu lyuds'kii, prorokui na izrail'yevi gori, ta i skazhyesh: izrail'yevi gori, poslukhайте slova i-o'ogo! tak govorit' i-o' tsi-do: za tye, shcho vorog govorit' na vas aga! i vichni pagirki stali vam za spadshchinu, tomu prorokui ta i skazhyesh: tak govorit' i-o' tsi-do: za tye, shcho spustshyeno i toptano vas znavkola, shchob buli vi spadkom dlya ostanku narodiv, i buli vi vzyati na kinchik yazika i na balakaninu narodu, tomu, izrail'yevi gori, poslukhайте slova i-o' tsi-do: tak govorit' i-o' tsi-do do gir ta do zgir'iv, do richishch ta do dolin, i do spustshilikh ruin, i do opushchyenikh mist, shcho stali za zdobich ta za posmikhovis'ko dlya ryeshiti tikh narodiv, shcho navkolo. tak govorit' i-o' tsi-do: popravdi kazhu, shcho ognym svoei ryevnosti govoriv ya na ryeshu tikh narodiv ta na vvyes' yedom, shcho vzyali sobi mii krai za spadok u radosti vs'ogo syertsya, u pogordi dushi, shchob vignati iogo na zdobich. tomu prorokui na izrail'yevu zymlyu, ta i skazhyesh do gir, do zgir'iv, do richishch ta do dolin: tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya govoriv u ryevnosti svoii ta v gnivi svoim za tye, shcho vi nosili gan'bu narodiv. tomu tak govorit' i-o' tsi-do: pririkayuchi, ya pidnyav svoyu ruku, shcho ti lyudi, yak navkolo vas, voni ponyesut' svoyu gan'bu! a vi, izrail'yevi gori, rozpustit' vashye vittya, i budyetye prinositi plid svii dlya mogo narodu izrailya, bo voni zbzilizisya, shchob priiti. bo os' ya priidu do vas, i zvyernusa do vas, i vi budyetye obroblyeni ta obsiyni. i rozmnozhu na vas lyudinu, uyves' izrailiv dim, us'ogo iogo, i budut' zasyeljeni tsi mista, a ruini budut' zabudovani. i rozmnozhu na vas lyudinu ta skotinu, i voni pomnozhat'sya ta rozplodyat'sya, i pozasyelyuyu vas, yak za vashoi davnini, i budu chiniti vam kraschaye, yak za vashikh pochatkiv, i vi piznaetye, shcho ya i-o'! i poprovadzhu na vas lyudinu, mii narod izrailiv, i voni posyadut' tyebye, i stanyesh ti im na spadok, i nye budyesh uzhye bil'shye pozbavlyati ikh dityei. tak govorit' i-o' tsi-do: za tye, shcho govoryat' pro vas: ti isi lyudin, i pozbavlyaesht narod svii dityei, tomu ti nye

budyesh uzhye isti lyudini, i bil'shye nye pozbavish svii narod dityei, govorit' i-o' tsi-do! i nye pochuesh uzhye ti bil'shye gan'bi vid pogan, i narugi narodiv nye budyesh bil'shye nositi, i nye vchinish bil'shye, shchob narod tvii spotikavsy, govorit' i-o' tsi-do! i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, izrailiv dim voni zhili na zyeimli svoii, ta i zanyechistili ii svoeyu dorogoyu ta svoimi vchinkami, yak nyechistist' zhinki v chas nyechistoti ii stala ikhnya doroga pyeryed moim litsyem! i viliv ya gniv svii na nikh za to krov, yak vilili voni na zyeimlyu, ta bovvnamy svoimi zanyechistili ii. i rozsiyav ya ikh syeryed narodiv, i voni buli rozporoshyeni po krainakh. za ikhn'oyu dorogoyu ta za ikhnimi vchinkami rozsiyav ya ikh. i koli priishli voni do tikh narodiv, kudi poprikhodili, to znyevazhili svyatyae moe imyennya, koli stali do nikh govoriti: voni narod i-o, ta z zyeimli iogo povikhodili! i zmiluvavsy ya nad svoim svyatiim im'yam, shcho iogo znyevazhiv izrailiv dim syeryed narodiv, kudi voni poprikhodili. tomu skazhi do izrailiyevogo domu: tak govorit' i-o' tsi-do: nye dlya vas ya roblyu tsye, izrailiv domye, a til'ki dlya svyatogo svogo imyennya, yakye vi znyevazhili syeryed narodiv, kudi vi poprikhodili. i osvychu ya vyelikye im'ya svoe, znyevazhyenye syeryed narodiv, shcho vi znyevazhili syeryed nikh, i piznayut' ti lyudi, shcho ya i-o', govorit' i-o' tsi-do, koli ya pokazhu svoyu svyatiist' syeryed vas na ikhnikh ochakh. i viz'mu vas iz tikh narodiv, i pozbirayu vas zo vsikh kraiv, i privyedu vas do vashoi zyeimli. i pokroplyu vas chistoyu vodoyu, i stanyetye chisti; zo vsikh vashikh nyechistot i zo vsikh vashikh bovvaniv ochishchu vas. i dam vam novye syertsye, i novogo dukha dam u vashye nutro, i vikinu kaminnye syertsye z vashogo tila, i dam vam syertsye iz ploti. i dukha svogo dam ya do vashogo nutra, i zrobylu ya tye, shcho ustavami moimi budyetye khoditi, a postanovi moi budyetye styeryegti ta vikonuvai. i vi budyetye siditi v krayu, yakogo ya dav vashim bat'kam, i budyetye myeni narodom, a ya budu vam tsi-doom! i spasu vas vid usikh vashikh nyechistot, i poklichu zbizhzhya, i pomnozhu iogo, i nye dam na vas golodu. i namnozhu plid dyeryeva ta vrozhai polya, shchob vi bil'shye nye nabiralisy soremu chyeryez golod mizh narodami. i zgadaetye vi pro vashi dorogi likhi ta pro vashi vchinki, shcho nye dobri, i budyetye briditisya samikh syebe za svoi provini ta za gidoti svoi. nye dlya vas ya tsye robitimu, govorit' i-o' tsi-do, nyekhai budyae tsye vam vidomye! zashariytesya ta posoromtesya vashikh dorig, izrailiv domye! tak govorit' i-o' tsi-do: togo dnya, koli ya ochishchu vas zo vsikh vashikh provin, to pozasyelyuyu tsi mista, i budut' zabudovani ruini. a spustoshyena zyeimlya budyae obroblyvana za tye, shcho bula spustoshyennam na ochakh kozhnogo pyeryekhozho. i skazhut': tsyei opustoshilii krai stav yak toi yedyens'kii sadok, a tsi mista, povalyeni i popustoshyeni ta poruinovani, tyeper ukriplyeni ta zamyeshkani! i piznayut' narodi, yaki zostanut'sya navkolo vas, shcho ya, i-o', zabuduvav poruinovanye, zasadv spustoshilye. ya, i-o', govoriv tsi i zrobit! tak govorit' i-o' tsi-do: shchye na tsye prikhilyusya do izrailiyevogo domu, shchob zrobiti im: pomnozhu

ikh, yak lyuds'ku otaru! yak osvychyena otara, yak otara erusalimu v iogo svyata, taki budut' tsi poruinovani mista, povni otari lyuds'koi, i piznayut' voni, shcho ya i-o'!

37

bula nado mnoyu i-o ruka, i dukh i-o viprovadiv myenye, i spiniv myenye syeryed dolini, a vona povna kistok! i vin obviv myenye bilya nikh navkolo, azh os' ikh duzhye bagato na povyerkhni dolini, i os' voni stali duzhye sukhi! i skazav vin myeni: sinu lyuds'kii, chi ozhivut' otsi kosti? a ya vidkazav: i-o bozhye, ti znaesh! i skazav vin myeni: prorokui pro tsi kosti, ta i skazhyesh do nikh: sukhi kosti, poslukahtaye slova i-o'ogo! tak govorit' i-o' tsi-do do tsikh kistok: os' ya vvyedu u vas dukha i vi ozhivyetye! i dam na vas zhili, i virostye na vas tilo, i prostyagnu na vas shkiru, i dam u vas dukha, i vi ozhivyetye. i piznaetye vi, shcho ya i-o'! i prorokuvav ya, yak nakazano. i znyavsy shum, koli ya prorokuvav, i os' gurkit, a kosti zblizhalisy, kistka do kistki svoei. i pobachiv ya, azh os' na nikh zhili, i viroslo tilo, i bula natyagnyena na nikh shkira zvyerkhu, ta dukha nye bulo v nikh. i skazav vin myeni: prorokui do dukha, prorokui, sinu lyuds'kii, ta i skazhyesh do dukha: tak govorit' i-o' tsi-do: prilin', dukhu, z chotir'okh vitriv, i dikhni na tsikh zabitikh, i nyekhai ozhivut'! i ya prorokuvav, yak vin nakazav buv myeni, i vviishov u nikh dukh, i voni ozhili, i postavali na nogi svoi, viis'ko duzhye-duzhye vyelikye!... i skazav vin myeni: sinu lyuds'kii, tsi kosti voni vvyes' izrailiv dim. os' voni kazhut': povisikhali nashi kosti, i zaginula nasha nadiya, nam kinyets'! tomu prorokui ta i skazhyesh do nikh: tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya povidchinyayu vashi grobi, i pozvodzhu vas iz vashikh grobiv, mii narode, i vvyedu vas do izrailiyevoi zyeimli! i piznaetye vi, shcho ya i-o', koli ya povidchinyayu vashi grobi, i koli pozvodzhu vas iz vashikh grobiv, mii narode! i dam ya v vas svogo dukha, i vi ozhivyetye, i vmishchu vas na vashii zyeimli, i piznaetye vi, shcho ya, i-o', skazav tsye i zrobit, govorit' i-o'! i bulo myeni slovo i-o takye: a ti, sinu lyuds'kii, viz'mi sobi odin kusok dyeryeva, i napishi na n'omu: yudi ta sinam izrailiya, iogo družym. i viz'mi shchye odin kusok dyeryeva, i napishi na n'omu: iosipovi dyeryevo efryma ta vs'omu domovi izrailiya, družym iogo. i zbliz' ikh sobi odnye do odnogo na odin kusok dyeryeva, i voni stanut' za odnye v tvoii rutsi! i yak skazhut' do tyebye sini tvogo narodu, govoryachi: chi nye ogolosish nam, shcho tsye v tyebye takye? to skazhi im: tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya viz'mu dyeryevo iosipa, shcho v efrymovii rutsi, ta plyemyena izrailiyevy, iogo druživ, i dam na n'ogo dyeryevo yudi, i vchinyu ikh za odnye dyeryevo, i stanut' voni odnim u moii rutsi! i budut' tsi dyeryeva, shcho napishyesh na nikh, u rutsi tvoii na ikhnikh ochakh. i skazhi do nikh: tak govorit' i-o' tsi-do: os' ya viz'mu izrailiyevikh siniv z-posyeryed narodiv, kudi voni pishli, i pozbirayu ikh znavkola, i vvyedu ikh do ikhn'oi zyeimli. i zrobylu ikh za odin narod u kraii na izrailiyevikh gorakh, i budyae dlya vsikh nikh odin tsar za tsarya, i nye budut' uzhye dvoma narodami, i nye budut' uzhye

bil'sh podilyeni na dvoe tsarstv. i bil'sh nye budut' voni zanyechishchuvatsiya svoimi bovvanami i gidotami svoimi ta vsima svoimi pyeryestupami, spasu ikh zo vsikh ikhnikh osyel', dye voni grishili, i ochishchu ikh. i budut' voni myeni narodom, a ya budu im tsi-doom! a rab mii david budyte tsaryem nad nimi, i odin pastir budyte dlya vsikh nikh, i postanovami moimi voni budut' khoditi, a ustavi moi budut' styeryegti i vikonuvati ikh. i osyadut' voni na tii zymli, yaku ya dav buv moemu rabovi yakovovi, shcho sidili na nii ikhni bat'ki, i osyadut' na nii voni ta ikhni sini, ta sini siniv ikhnikh azh naviki, a mii rab david budyte im knyaziem naviki! i skladu z nimi zapovita miru, tsye budyte vichnii zapovit iz nimi. i zmitsnyu ikh, i namnozhu ikh, i dam svoyu svyatyinu syeryed nikh na viki! i budyte mistsy mogo probuvannya nad nimi, i ya budu im tsi-doom, a voni myeni budut' narodom. i piznayut' tsi narodi, shcho ya i-o', shcho osvvyativ izrailya, koli budyte moya svyatinya syeryed nikh naviki!

38

i bulo myeni slovo i-o takye: sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichya do goga, krayu magoga, knyazya roshu, myeshyekhu ta tuvalu, i prorokui na n'ogo ta i skazhyesh: tak skazav i-o': os' ya proti tyebye, gogu, knyazhye roshu, myeshyekhu ta tuvalu! i zavjernu tyebye, i vkladu gachki v shchyelyepi tvoi, i vivyedu tyebye ta vsye viis'ko tvoe, konyei ta vyerkhivtsiv, usi voni doskonalo ozbroeni, vyelikye zborishchye, zo shchitami ta shchitkami, usi ozbroeni myechami. paras, kush i put iz nimi, usi voni zo shchitom ta z sholomom. gomyer i vsi ordi iogo, dim togarmi, kintsi pivnichni ta vsi viddili iogo, chislyenni narodi z tobouy. prigotuisya, i prigotui sobi ti ta vsye zborishchye, zibrani pri tobi, i budyesh dlya nikh storozhyeyu. po bagat'okh dnyakh ti budyesh potribnii, u kintsi rokiv priidyesh do krayu, shcho povyernyeni vid myecha, shcho zibranii vid chislyennikh narodiv, na izrailievi gori, shcho zavzhdi buli ruinoyu, a vin buv vivyedyeni vid narodiv, i vsi voni sidyat' byezpyechno. i viidyesh, priidyesh yak burya, budyesh yak khmara, shchob pokriti zymlyu, ti ta vsi viddili tvoi, ta chislyenni narodi z tobouy. tak govorit' i-o' tsi-do: i stanetya toga dnya, uviidut' slova na tvoe syertsye, i ti budyesh dumati zlu dumku, ta i skazhyesh: pidu na nyekriplyenii krai, znaidu spokiiikh, shcho byezpyechno sidyat', usi voni sidyat' v osadakh byez muru, i nyema v nikh zasuva ta vorit, shchob nabrati zdobichi, i chiniti grabunok, shchob povyernuti svoyu ruku na zasylenyi ruini, i na narod, zibranii z narodiv, shcho nabuvayut' dobutok ta maetok, shcho sidyat' posyeryed zymli. shyeva ta dyedan, i kuptsi tarshishu, i vsi lyevchuki iogo skazhut' tobi: chi ti priishov nabrati zdobichi, chi ti zibrav svoe zborishchye, shchob chiniti grabunok, shchob vinyesti sriblo ta zoloto, shchob nabrati dobutku ta maetku, shchob nabrati vye-likoi zdobichi? tomu prorokui, sinu lyuds'kii, ta i skazhyesh do goga: tak govorit' i-o' tsi-do: chi toho dnya, koli narod mii siditimye byezpyechno, ti nye dovidaeshsya pro tsye? i priidyesh iz svogo mistsy, iz

pivnichnikh kintsiv, ti ta chislyenni narodi z tobouy, vsi voni gartsyuyut' na konyakh, zborishchye vye-likye i viis'ko chislyennye! i zdiimshesha na narod mii izrailiv, yak khmara, shchob pokriti zymlyu. budyte tsye na kintsi dniv, i vivyedu tyebye na mii krai, shchob narodi piznali myenye, koli ya pokazhu svoyu svyatis' tobi, gogu, na ikhnikh ochakh. tak govorit' i-o' tsi-do: chi ti toi, shcho pro n'ogo gov-oriv ya za davnikh dniv chyeryez moikh rabiv, izrai-lyevikh prorokiv, shcho prorokuvali za tikh dniv pro roki, shchob privitysti tyebye na nikh? i stanetya toga dnya, u dni prikhodu goga na izrailiyevu zym-lyu, govorit' i-o' tsi-do, uviidy ryevnist' moya v niz-dri moi. i v ryevnosti svoii, v ogni svoego gnivu ya skazav: ts'ogo dnya budyte vyelikii trus na izrailiyevii zymli. i zatryemtyat' pyeryed moim litsyem mors'ki ribi ta ptastvo nyebesnye, i pol'ova zvirina, vsyakye gaddya, shcho plazue po zymli, i vsyaka lyudina, shcho na povyerkhni zymli, i budut' poruinovani gori, i povalyat'sya urvishcha, i vsyakii mur na zym-lyu vpadye. i poklichu proti n'ogo myecha na vsikh gorakh moikh, govorit' i-o' tsi-do, myech kozhnogo budyte na brata iogo! i budu suditasy z nimi morovit-syeyu ta krov'y'u, i pushchu zalivnii doshch ta kamin-nii grad, ogon' ta sirku na n'ogo ta na viddili iogo, ta na chislyenni narodi, shcho z nim. i zvyelichusya, i pokazhu svoyu svyatis', i budu piznani na ochakh chislyennikh narodiv, i voni piznayut', shcho ya i-o'!

39

a ti, sinu lyuds'kii, prorokui na goga ta i skazhyesh: tak govorit' i-o' tsi-do: oto ya na tyebye, knyazhye roshu, myeshyekhu ta tuvalu! i vyernu tyebye, i poprovadzhu tyebye, i pidiimu tyebye z pivnichnikh kintsiv, i vprovadzhu tyebye na izrailievi gori. i vib'y'u luka tvogo z tvoei livitsi, a tvoii strili kinu z tvoei pravitsi. upadyesh na izrailiyevikh gorakh ti i usi viddili tvoi ta narodi, shcho z tobouy; viddam tyebye na z'idzhyennya khizhomu ptastvu, usyakomu krilatomu ta pol'ovii zvirini. na vidkritomu poli vpadyesh ti, bo tsye ya govoriv, govorit' i-o' tsi-do! i poshlyu ya ogon' na magoga ta na tikh, shcho byezpyechno zamyeshkuyut' ostrovi, i piznayut' voni, shcho ya i-o'! a svoje svyatie im'ya rozgoloshu posyeryed mogo narodu izrailya, i bil'shye nye dam znye-vazhiti svyatie moe imyennya, i narodi piznayut', shcho ya i-o', svyatis' izrailiv! os' priidye i stanetya'sya, govorit' i-o' tsi-do, tsye toi dyen', shcho ya gov-oriv. i povikhodyat' myeshkantsi izrailiyevikh mist, i nakladut' ogon', i palitmut' zbroyu ta shchitka i sh-chitka, luka ta strili, i ruchnomo kiya ta ratishchye, i budut' nimi paliti ogon' sim rokiv. i nye budut' nositi drov z polya, i nye budut' rubati z lisiv, bo zbroyu budut' paliti ogon', i viz'mut' zdobich iz tikh, khto brav zdobich iz nikh, i pograbyut' tikh, khto ikh grabuvav, govorit' i-o' tsi-do. i stanetya toga dnya, dam ya tam gogovi mistsy grobu v izraili, dolinu pyeryekhozikh, na skhid vid morya, i shcho zamikae dorogu pyeryekhozhim. i pokhovayut' tam goga i usye iogo mnogolyudstvo, ta i nazvut': dolina mnogolyudstva goga. i budyte khovati ikh izrailiv dim, shchob ochistiti zymlyu, sim misy-

atsiv. i budye khovati vyves' narod krayu, i vin stanye dlya nikh za pam'yatku, togo dnya, koli ya proslavlyu syebe, govorit' i-o' tsi-do. i viddilyat' lyudyei, yaki byez pyeryervi khoditimit' po krayu i khovaitimit' z pyeryekhozhimi pozostalikh shchye na povyerkhni zymli, shchob ii ochistiti. po syemi misyatsyakh voni shchye budut' vishukuvati. i pyeryeidut' ti obkhidniki po krayu, i koli khto pobachit' lyuds'ku kistku, to postavit' pri nii znaka, azh poki nye pokhovayut' ii pokhoronniki v dolini mnogoyudstya goga. a im'ya monista gamona. i ochistyat' zymlyu. a ti, sinu lyuds'kii, tak govorit' i-o' tsi-do: skazhi ptakhovi, usyakuomu krilatomu, ta vsii pol'ovii zvirini: zgromad'tyesya i priiditi, zbyerit'sya navkolo nad zhyertvayu, shcho ya prinyesu dlya vas, vyelika zhyertva na izrailiyevikh gorakh, i vi budyetye isti m'nyaso, i budyetye piti krov. vi budyetye isti tilo lit-sariv, a krov knyaziv zymli budyetye piti, barani, i vivtsi, i kozli, biki, ziti bashans'ki biki vsi voni. i budyetye isti lii azh do sitosti, i budyetye piti krov azh do vpoennya z moei zhyertvi, yaku ya prinis dlya vas, i nasititsyesya pri moemu stoli kin'mi ta vyerkhivt-syami, litsaryami ta vsyakimi voyakami, govorit' i-o' tsi-do! i dam svoyu slavu mizh narodami, i pobachat' usi narodi mui sud, shcho зроблю ya, ta moyu ruku, shcho na nikh pokladu. i piznae izrailiv dim, shcho ya i-o', ikhnii tsi-do, vid ts'o'ogo dnya i dali. i piznayut' narodi, shcho izrailiv dim pishov na vighnannya za provini svoi, za tye, shcho spronyeviril-sya myeni, a yu skhovav buv vid nikh litsye svoe, i viddav ikh u ruku ikhnikh nyepriyatyliv, i vsi voni popadali vid myecha. za ikhn'oyu nyechististyu ta za ikhne byezzakonnnya зробiv ya tsye z nimi, i skhovav vid nikh litsye svoe. tomu tak govorit' i-o' tsi-do: tyepper povyernu dolyu yakova, i zmiluyusya nad usim izrailiyevim domom, i budu ryevnii za svoe svy-atye imyennya. i vidchuyut' voni svoyu gan'bu ta vsye svoe spronyeviryennya, yakim spronyeviril-sya myeni, koli syadut' byezpRechno na svoii zymli, i nye budye vzhye nikogo, khto b ikh strashiv, koli povyernu ikh z narodiv, i pozbirayu ikh iz kraiv ikhnikh vorogiv, i pokazhu svoyu svyatat' u nikh na ochakh chislyennikh narodiv. i piznayut' voni, shcho ya i-o', tsi-do ikhnii, koli vizhyenu ikh u polon do narodiv, a potomu pozbirayu ikh na ikhnyu zymlyu, i bil'sh nye pozostavlyu nam nikogo z nikh. i nye skhovayu vzhye vid nikh svogo litsya, bo villyu dukha svogo na izrailiv dim, govorit' i-o' tsi-do!

40

dvadtsyatogo i p'yatogo roku nashogo vighnannya, na pochatku roku, dyesyatogo dnya misyatsya, chotir-nadtsyatogo roku po tomu, yak bulo zruinovanye misto, togo samogo dnya bula na myeni i-o ruka, i vin uprovadiv myenye tudi. u bozhikh vidinnayakh uprovadiv vin myenye do izrailiyevogo krayu, i dav spochiti myeni na duzhye visokii gori, a na nii bula nibi budova mista, z poludnya. i priviv myenye tudi, i os' cholovik, shcho iogo vid, nibi vid bliskuchoi midi, a v iogo rutsi l'nyana nitka ta mirnicha palitsya, i vin stoyav u brami. i skazav myeni tsyei cholovik: sinu lyuds'kii, divisya svoimi ochima i slukhai svoimi

vukhami, i zvyerni svoe syertsye na vsye, shcho ya pokazhu tobi, bo ti privyedenii syudi, shchob pokazati tobi. usye, shcho ti pobachish, ob'yavi izrail-yevomu domovi. i os' mur nazovni khramu navkolo, a v rutsi togo cholovika mirnicha palitsya na shist' liktiv, na miru liktyem ta dolonyeyu. i zmiryav vin shirinu tiei budivli odna palitsya, i zavvishki odna palitsya. i priishov vin do brami, shcho ii pyeryed u napryami do skhodu, i vviishov ii skhodami, i zmiryav poroga tiei brami odna palitsya zavshirshki, i drugi porig odna palitsya zavshirshki. a vartivnya odna palitsya zavdovzhki i odna palitsya zavshirshki, a pomizh vartivnyami p'yat' liktiv; a porig brami z boku sinyehok tiei brami, zsyeryedini odna palitsya. i zmiryav vin sini tiei brami zsyeryedini odna palitsya. i zmiryav sini brami visim liktiv, a stovpi ii dva likti, a sini brami zsyeryedini. a bramni vartivni v napryami na skhid tri zvidsi i tri zvidti, i mira odna im tr'om, i mira odna stovpam zvidsi ta zvidti. i zmiryav vin shirinu vkhodu do brami dyesyat' liktiv, dovhina brami trinadtsyat' liktiv. a rozmyezhu-vannya pyeryed vartivnyami odin likot', i odin likot' zvidti, a vartivnya shist' liktiv zvidsi i shist' liktiv zvidti. i zmiryav bramu z dakhu vartivni do dakhu ii, zavshirshki dvadtsyat' i p'yat' liktiv, dyeryi navproti dyeryei. i porobiv stovpi, shistdyesat liktiv, i do stovpiv pidkhodit' podvir'ya, navkolo brami. a vid pyeryedu bramnogo vkhodu azh do pyeryedu sinyei vnutrishn'oi brami p'yatdyesat liktiv. i buli vikna, shiroki znadvoru i vuz'ki v syeryedini, do vartiven' ta do ikhnikh stovpiv u syeryedini brami navkolo, i tak do sinyei, i vikna navkolo do syeryedini, a na stovpakh viriz'blyeni pal'mi. i vin vprovadiv myenye do zovnishn'ogo podvir'ya. i os' komori ta pidloga, vkladyna z kaminnya, зроблена dlya podvir'ya navkolo, tridtsyat' komir na pidlozi. a tsya pidloga bula pozad bram, po dovhini bram, dolishnya pidloga. i zmiryav vin shirinu vid pyeryedu dolishn'oi brami do pyeryedu vnutrishn'ogo podvir'ya nazovni, sto liktiv, na skhid ta na pivnich. a ta brama, shcho pyeryed ii v napryami na pivnich do zovnishn'ogo podvir'ya, vin zmiryav dovhinu ii ta shirinu ii. i vartivni ii tri zvidsi i tri zvidti, i stovpi ii, i sini ii buli za miroyu pyershoi brami, p'yatdyesat liktiv dovhina ii, a shirina dvadtsyat' i p'yat' na miru liktyem. a vikna ii, i sini ii ta viriz'blyeni pal'mi ii za miroyu brami, shcho pyeryed ii v napryami na skhid, a simoma skhidtsyami vkhodyat' u nyei, a ii sini pyeryed nimi. i brama vnutrishn'ogo podvir'ya navproti brami na pivnich ta na skhid. i zmiryav vin vid brami do brami sto liktiv. i vin poprovadiv myenye v napryami na pivden', azh os' brama v napryami na pivden'. i vin zmiryav stovpi ii ta sini ii za timi mirami. a v nyei vikna ta sini ii navkolo, yaki ti vikna, p'yatdyesat liktiv zavdovzhki, a zavshirshki dvadtsyat' i p'yat' liktiv. a syemyero skhidtsiv vkhid do nyei, i sini ii pyeryed nimi, a viriz'blyeni pal'mi ii odna zvidsi, a odna zvidti pri stovpakh ii. a brama vnutrishn'ogo podvir'ya u napryami na pivden', i vin zmiryav vid brami do brami v napryami na pivden' sto liktiv. i vprovadiv myenye do vnutrishn'ogo podvir'ya pivdynnoy bramoju, i zmiryav pivdynnu bramu za timi mirami. i vartivni ii, i stovpi ii, i sini

ii za timi mirami, i vikna ii, i v sinyakh ii navkolo p'yatdyesyat liktiv zavdovzhki, a zavshirshki dvadtsyat' i p'yat' liktiv. a sini ii navkolo zavdovzhki dvadtsyat' i p'yat' liktiv, a zavshirshki p'yat' liktiv. i sini ii pri zovnishn'omu podvir'i, i pal'mi pri stovpakh ii, a visim skhodiv ii vkhid. i vin vprovadiv myenye do vnutrishn'ogo podvir'ya v napryami na skhid, i zmiryav brami za timi mirami. i vartivni ii, i stovpi ii, i sini ii za timi mirami, a v nyei vikna ta v ii sinyakh navkolo, zavdovzhki p'yatdyesyat liktiv, a zavshirshki dvadtsyat' i p'yat' liktiv. a ii sini buli do zovnishn'ogo podvir'ya, a pal'mi ii pri ii stovpakh zvidsi i zvidi, a visim skhidtsiv ii vkhid. i vprovadiv myenye do pivnichnoi brami, i zmiryav timi mirami. vartivni ii, stovpi ii, i sini ta vikna v nyei navkolo, zavdovzhki p'yatdyesyat liktiv, a zavshirshki dvadtsyat' i p'yat' liktiv. a stovpi ii do zovnishn'ogo podvir'ya, a pal'mi pri stovpakh ii z s'togo i z togo boku, a visim skhodiv ii vkhid. i komora, i ii vkhid u stovpakh bram, tam poloshchut' tsilopal'yennya. a v sinyakh brami dva stoli zvidsi i dva stoli zvidi, shchob rizati na nikh tsilopal'yennya i zhyertvi za grikh ta zhyertvi za provinu. a pri zovnishn'omu botsi, shcho pidiimaet'sya do vkhodu pivnichnoi brami, dva stoli, i pri botsi inshomu, shcho pri sinyakh brami, dva stoli. chotiri stoli zvidsi i chotiri stoli zvidi pri botsi brami, visim stoliv, shcho na nikh rizhut'. i chotiri stoli na tsilopal'yennya, kaminnya tyesanye, zavdovzhki likot' odin i i piv, a zavvshki odin likot'; na nikh kladut' znaryaddya, shcho nimi rizhut' tsilopal'yennya ta zhyertvu. i gaki, na odnu dolonyu, buli prigotovlyeni v domi navkolo, a na stolakh zhyertovnye m'iaso. a nazovni vnutrishn'oi brami buli dvi kimnati u vnutrishn'omu podvir'i, shcho pri pivnichnomu botsi brami, a ikhnii pyeryed u napryami na pivdyen', odna pri botsi skhidn'oi brami, pyeryed ii u napryami na pivnich. i skazav vin do myenye: tsya kimnata, shcho pyeryed ii v napryami na pivdyen', dlya svyashchyenikov, shcho styeryezhut' storozhu khramu. a ta kimnata, shcho pyeryed ii v napryami na pivnich, dlya svyashchyenikov, shcho vikonuyut' storozhu zhyertivnika. tsye sadokovi sini, shcho z lyevievikh siniv nablizhuyut'sya do i-o, shchob sluzhiti iomu. i zmiryav podvir'ya zavdovzhki sto liktiv, i zavshirshki sto liktiv, chotirikutne, a zhyertivnik buv pyeryed khramom. i vprovadiv myenye do sineyi khramu, i zmiryav stovpa sineyi, p'yat' liktiv zvidsi, i p'yat' liktiv zvidi, a shirina brami tri likti zvidsi i tri likti zvidi. dovhzhina sineyi dvadtsyat' liktiv, a zavshirshki odinadtsyat' liktiv, a dyesyat'ma skhodami khodyat' do n'ogo; a stovpi pri stovpakh, odin zvidsi, a odin zvidi.

41

i vprovadiv myenye do khramu, i vin zmiryav stovpi, shist' liktiv zavshirshki zvidsi, i shist' liktiv zavshirshki zvidi, shirina skinii. a shirina vkhodu dyesyat' liktiv, a boki vkhodu p'yat' liktiv zvidsi i p'yat' liktiv zvidi; i zmiryav dovhzhinu iogo sorok liktiv, a zavshirshki dvadtsyat' liktiv. i vviishov vin do syeryedini, i zmiryav vkhodovogo stovpa dva likti, a vkhid shist' liktiv, a shirina vkhodu sim liktiv. i zmiryav

dovzhinu iogo dvadtsyat' liktiv, a zavshirshki dvadtsyat' liktiv na pyeryedi khramu. i skazav vin myeni: tsye svyatyee svyatikh! i zmiryav vin stinu khramu shist' liktiv, a shirina bichnoi kimnati chotiri likti krugom navkolo khramu. a kimnati bichni, kimnata pri kimnati, tridtsyat' v tr'okh poverkhakh, i vkhodili v stinu, shcho khram mav dlya bichnikh kimnat navkolo krugom, shchob dyerzhalisya, i nye dyerzhalisya v stini togo khramu. i vin stav shirshii, i obyertavsva vsye bil'shye vgoru do bichnikh kimnat, bo toi khram buv obyernyenii bil'shye vgoru, krugom navkolo khramu, tomu khram buv shirshii vgoru, i tak dolishnii poverkh vkhodit' na gorishnii chyeryez syeryednii. i bachiv ya vishinu khramu navkolo, pidvalni bichnikh kimnat povna palitsya, shist' liktiv. shirina stini, shcho v bichnii kimnati nazovni, p'yat' liktiv, a vil'nye mist'sye mizh bichnimi kimnatami, shcho nalyezhit' do khramu. i pomizh komorami zavshirshki dvadtsyat' liktiv krugom navkolo khramu. a vkhid z bichnoi kimnati do vil'nogo mist'sya vkhid odin u napryami na pivnich, i vkhid odin na pivdyen', a shirina vil'nogo mist'sya p'yat' liktiv krugom navkolo. a budivlya, shcho pyeryed vidgorodzhzenim maidanom u napryami na zakhid, zavshirshki simdyesyat liktiv, a stina budivli p'yat' liktiv, shirina krugom navkolo, a dovhzhina ii dyev'yatdyesyat liktiv. i vin zmiryav toi khram, zavdovzhki sto liktiv, a vidgorodzhzenii maidan i budivlya ta stini ii, zavdovzhki sto liktiv. a shirina pyeryedn'oi chastini khramu ta vidgorodzhzenyogo maidanu na skhid sto liktiv. i zmiryav vin dovhzhinu budivli do pyeryedu vidgorodzhzenyogo maidanu, shcho pozad nyei, galyeriya zvidsi i zvidi, sto liktiv, i tak vnutrishnii khram i sinyechki podvir'ya. porogi ta vikna, shiroki znadvoru, i vuz'ki vsyeryedini, galyeriya navkolo nikh tr'okh, navproti porogu dyeryev'yanii obklad navkolo i z'yemlya do vikon, a vikna zachinyeni. usye ponad vkhid poroblyeni khyeruvimi ta pal'mi na stini khramu. khram mav chotirikutni odvirki, a pyeryed svyatinii mav takii samii vyglyad. zhyertivnik buv iz dyeryeva, tri likti visokii, a dovhzhina iogo dva likti, a v n'ogo iogo kuti i pidnizhzhya iogo ta stini iogo dyeryevo. i skazav vin myeni: tsye toi stil, shcho pyeryed i-o litsyem! a v khrami ta v svyatinii bulo dvoe dyeryevi. i v tikh dyeryevakh bulo po dvi doshti, obidvi doshi obyertalisya, dvi v odnikh dyeryevakh, i dvi v inshikh dyeryevakh. i buli zroblyeni na nikh, na dyeryevakh khramu, khyeruvimi ta pal'mi, yak poroblyeni buli v stinakh, a dyeryev'yani ganok pri pyeryedi sineyi nazovni. i vikna, shiroki znadvoru i vuz'ki vsyeryedini, i pal'mi zvidsi ta zvidi pri bokakh sineyi, i taki bichni kimnati khramu ta strikhi.

i vin viviv myenye do zovnishn'ogo podvir'ya dorogoyu v napryami na pivnich, i viviv myenye do kimnat, shcho navproti vidgorodzhynoi ploshchi, i shcho navproti budivli na pivnich. navproti zavdovzhki sto liktiv, vkhid pivnichnii, a zavshirshki p'yatdyesyat liktiv. navproti dvadtsyat' liktiv, shcho u vnutrishn'omu podvir'i, i navproti vikladyenoi pidlogi, shcho v zovnishn'omu podvir'i, galyeriya do pyeryedu galyerii na tri povyerki. a pyeryed kimnatami buv khid na dyesyat' liktiv shirini do vnutrishn'ogo podvir'ya, dorogoyu sta liktiv, a vikhodi ikhni na pivnich. a gorishni kimnati buli korotshi, bo galyerii zabirali vid nikh bil'shye mistsya, nizm z dolishnikh ta z syeryednikh tiei budivli. bo voni buli tripovyerkhovi, i nye bulo v nikh stopiv, yak stopidi podvir'ya, tomu voni buli vuzhchi vid dolishnikh ta vid syeryednikh na zymli. a mur, shcho nazovni navproti kimnat, u napryami zovnishn'ogo podvir'ya, do pyeryedu kimnat dovzhina iogo p'yatdyesyat liktiv. bo dovzhina tikh kimnat, shcho v zovnishn'ogo podvir'ya, p'yatdyesyat liktiv, i os' na pyeryedi khramu sto liktiv. a pid timi kimnatami khid vid skhodu, koli vkhoditi do nikh z zovnishn'ogo podvir'ya. po shirini muru podvir'ya v napryami na skhid do pyeryedu vil'nogo mistsya i do pyeryedu budivli kimnati. a doroga pyeryed nimi yak vid kimnat, shcho v napryami na pivnich; yaka dovzhina, taka shirina ikhnya, a vsi vikhodi buli za ikhnimi sposobami ta za ikhnimi vikhodami. i yak vkhodi kimnat, shcho v napryami pivdnya, takii buv vkhid na pochatku dorogi, dorogi pyeryed vidpovidnim murom u napryami na skhid, koli iti do nikh. i skazav vin myeni: kimnati pivnichni i kimnati pivdyenni, shcho na pyeryedi vil'nogo mistsya, tsye kimnati svyashchyenni, dye idyat' svyashchyeniki, shcho nablizhuyut'sya do i-o, naisvyatishye, tam skladayut' naisvyatishye, i zhyertvu khlibnu, i zhyertvu za grikh, i zhyertvu za provinu, bo tsye mistsye svyatyae. koli svyashchyeniki vviidut', to nye smiyut' vikhoditi zo svyatini do zovnishn'ogo podvir'ya, i mayut' tam skladati svoi shati, v yakikh sluzhat', bo voni svyatoshchi. i zodyagnut' voni inshi shati, i todi til'ki mozhut' zblichatysya do togo, shcho nalyezhit' narodovi. i skinchiv vin vimiryuvannya vnutrishn'ogo khramu, i viprovadiv myenye v napryami brami, shcho pyeryed ii v napryami na skhid, i zmiryav tse krugom navkolo. vin zmiryav mirnichoyu palitsyeyu skhidnii bik, p'yat' sotyen' palits' mirnichoyu palitsyeyu navkolo. zmiryav pivnichnii bik, p'yat' sotyen' palits' mirnichoyu palitsyeyu navkolo. zmiryav pivdyennii bik, p'yat' sotyen' palits' mirnichoyu palitsyeyu. obyernuvsy do zakhidn'ogo boku, namiryav p'yat' sotyen' palits' mirnichoyu palitsyeyu. na chotiri storoni vidmiryav tye. malo vono mur krugom navkolo, zavdovzki p'yat' sotyen', i zavshirshki p'yat' sotyen', shchob viddiliti mizm svyatim ta zvchainim.

i poprovadiv myenye do brami, do brami, shcho zvyernyena v napryami skhodu. i os' slava izrail'yevogo tsi-doa ishla v napryami vid skhodu, a golos iogo buv, yak shum vyelikoi vodi, a zymlya zasvitilasya vid slavi iogo! i vid buv takii zhye, yak ya bachiv: yak tye vidivo, shcho ya bachiv, koli ya prikhodiv ruinovati misto, i vidi buli, yak toi vid, shcho ya bachiv pri richtsi kyevar. i vpav ya na oblichchya svoe! i slava i-o vviishla v khram u napryami brami, shcho pyeryed ii v napryami skhodu! i pidnyav myenye dukh, i vprovadiv myenye do vnutrishn'ogo podvir'ya, i os' slava i-o napovnila khram! i pochuv ya promovlayuchogo do myenye z khramu, a toi muzh stoyav pri myeni. i skazav vin myeni: sinu lyuds'kii, tsye mistsye prestolno mogo, i mistsye stip moikh nig, dye ya budu pyeryebuvati naviki posyeryed izrail'yevikh siniv, nye zanyechistit' uzhye izrailiv dim svyatyae im'ya moe, voni ta ikhni tsari rozpustoyu svoeyu ta trupami ikhnikh tsariv pri ikhn'omu vmiranni! voni stavili svogo poroga pri moemu porozi, i svoi odvirk pri odvirkakh moikh, tak shcho til'ki stina bula mizm mnoyu ta mizm nimi, i voni zanyechistili svyatyae im'ya moe svoimi gidotami, yakikh narobili, i ya vigubiv ikh u svoim gnivi... tyeper nyekhai voni viddalyat' vid myenye rozpustu svoyu ta trupi svoikh tsariv, i ya budu probuvati mizm nimi naviki. ti, sinu lyuds'kii, ob'yavi izrail'yevomu domovi po tsyei khram, i voni posoromlyat'sya vid svoikh provin, i zmiryayut' miru. a yakshcho voni zasoromlyat'sya vid us'ogo, chogo narobili, to viyasni nim viglyad khramu, i plan iogo, i vikhodi iogo ta iogo vkhodi, i vsi ustavi iogo, i vsi nachyerki iogo, i vsi zakoni iogo, i napishi tsye na ochakh ikh, i nyekhai voni styeryezhut' usyakii nachyerk iogo, i vsi ustavi iogo, i nyekhai voni bolyat' ikh! otsye zakon khramu: na vyershini gori vsya granitsya iogo krugom navkolo mae buti svyatyee svyatikh. os' tsye zakon khramu. a otsye miri zhyertivnika liktyami, likot' tsye likot' ta dolonya. i osnova zhyertivnika likot', i likot' zavshirshki, a iogo granitsya do iogo krayu navkolo odna p'yad', i tsye zadnya storona zhyertivnika. a vid osnovi na zymli azh do dolishn'ogo oblaku zhyertivnika dva likti, a zavshirshki odin likot', a vid malogo vidstupu zhyertivnika azh do vyelikogo chotiri likti, a zavshirshki likot'. a zhyertivnik chotiri likti visokii, a vid zhyertivnika i vishchye chotiri rogi. a ognishchye dvanadtsyat' liktiv zavdovzhki na dvanadtsyat' zavshirshki, chotirikutne pri chotir'okh svoikh bokakh, a dolishnii oblak chotirnadtsyat' liktiv zavdovzhki na chotirnadtsyat' zavshirshki pri chotir'okh bokakh ii, a granitsya navkolo n'ogo pivliktya, a osnova iogo likot' navkolo, a skhodi iogo zvyernyeni na skhid. i skazav vin myeni: sinu lyuds'kii, tak govorit' i-o' tsi-do: otsye ustavi zhyertivnika na dyen', koli vin budy zrobyenii, shchob prinositi na n'omu tsilopalyenya, i kropiti na n'ogo krov. i dasi svyashchyenikam lyevitam, shcho voni z sadokovogo nasinya, shcho nablizhuyut'sya do myenye, govorit' i-o' tsi-do, shchob sluzhili myeni, molodogo bika z vyelikoi khudobi na zhyertvu za grikh. i viz'myesh z iogo krov,

i pokropi na chotiri iogo rogi i do chotir'okh kutiv opravi ta do granitsi navkolo, i ochisti iogo ta osvlyati iogo. i viz'myesh bika tiei zhyertvu za grikh, i splyat' iogo na oznachyenomu mistsi khramu nazovni svy-atini. a drugogo dnya prinyesyesh u zhyertvu ko-za byezvadnogo na zhyertvu za grikh, i ochistyat' zhyertvniku, yak ochistili bikom. a koli pokin-chish ochishchati, prinyesyesh u zhyertvu molodogo bika z vyelikoi khudobi, byezvadnogo, i byezvadnogo barana z otari. i privyedi ikh pyeryed i-o litsye, i kinut' svyashchyeniki na nikh sil', i prinyesut' ikh tsilopalyennyam dlya i-o. sim dyen' budyesh prig-otovlyati kozla zhyertvu za grikh na kozhyen dyen', i molodogo bika z vyelikoi khudobi, i barana z otari, byezvadnikh prigotovlyat'. sim dyen' budut' ochishchati togo zhyertvniku, i ochistyat' iogo, i os-vyatyat' iogo. i skinchat'sya ti dni, i stanyet'sya, vos'mogo dnya i dali prigotovlyat' svyashchyeniki na zhyertvniku vashi tsilopalyennya ta vashi zhyertvi mirni, i vpodobayu sobi vas, govorit' i-o' tsi-do!

44

i vyernuv myenye v napryami brami zovnishn'oi svy-atini, shcho obyernyena na skhid, a vona zamknyena. i skazav myeni i-o': brama tsa budy zamknyena, nye budye vidchynyena, i nikhto nye vvidyed v nyei, bo v nyei vviishov i-o', tsi-do izrailiv, i vona budy zamknyena. knyaz', sam knyaz' budy sidity v nii, shchob isti khlib pyeryed i-o litsyem; sin'mi brami vin uvidyed, i sin'mi viidyed. i viprovadiv myenye v napryami pivnichnoi brami do pyeryedu khramu, i pobachiv ya, azh os' slava i-o napovnila i-o dim! i vpav ya na oblichyia svoe... i skazav myeni i-o': sinu lyuds'kii, zvyerni svoe syertsye, i pobach svoimi ochima, a svoimi vukhami poslukhai usye, shcho ya govoritimu z tobouy shchodo vsikh postanov i-o'ogo domu, i shchodo vsyakh zakoniv iogo, i zvyernyesh svoe syertsye do vkhodu togo khramu v usikh vikhodakh svyatinii. i skazhyesh do vorokhob-nikov, do izrail'yevogo domu: tak govorit' i-o' tsi-do: dosit' vam usikh vashikh gidot, izrailiv domye, shcho vi vvodili chuzhintsiv, nyeobrizanosyerdikh ta nyeobrizanotilikh, shchob buli v moii svyatini, shchob znyevazhiti iogo, mii khram, koli prinosili mii khlib, lii ta krov, i, krim usikh vashikh gidot, zla-mali mogo zapovita. i vi nye nyesli storozhi svy-atoshchiv moikh, alye postavili ikh sobi za storozhiv moei varti v moii svyatini. tak govorit' i-o' tsi-do: kozhyen chuzhinyets', nyeobrizanosyerdii ta nyeo-brizanotilii nye vvidyed do moei svyatini; tsey i pro vsyakogo chuzhintsya, shcho zhivye syeryed izrai-lyevikh siniv. i navit' lyeviti, shcho buli vvidalilisa vid myenye, koli blukav izrail', shcho buli zbludili vid myenye za svoimi bozhkami, i voni ponyesut' karu za svoyu vinu, i budut' voni v svyatini moii sluzhiti storozhami pri bramakh khramu, i obslugu-uvati khram, voni budut' prinositi tsilopalyennya i zhyertvu narodovi, i voni budut' stavati pyeryed nimi, shchob sluzhiti im. za tye, shcho voni sluzhili im pyeryed ikhnimi bovvanami, i stali dlya izrail'yevogo domu za spotikannya na provinu, tomu pidnyav ya svoyu ruku na nikh, govorit' i-o' tsi-do, i voni ponye-

sut' provinu svoyu! i voni nye pidiidut' do myenye, shchob buti svyashchyenikami myeni, i shchob pid-khoditi do vsikh svyatoschchiv moikh, do svyatogo svyatikh, i budut' nositi gan'bu svoyu ta gidoti svoi, yaki narobili... i dam ya ikh storozhami varti khramu shchodo vsiei iogo pratsi, i shchodo vs'ogo, shcho ro-bit'sya v n'omu. a svyashchyeniki-lyeviti, sadokovi sini, shcho nyesli storozhu moei svyatini, koli izrai-lyevi sini zbludili buli vid myenye, voni nablzyat'sya do myenye na sluzhbu myeni, i budut' stoyati py-eryed moim litsyem, shchob prinositi myeni lii ta krov, govorit' i-o' tsi-do. voni vviidut' do moei svy-atini, i voni nablzyat'sya do mogo stolu na sluzhbu myeni, i budut' nyesti moi storozhi. i stanyet'sya, koli voni vkhoditimu' do brami vnutrishn'ogo pod-vir'ya, to zodyagatimu' l'nyanu odizh, i nye vvi-ide na nikh vovna, koli voni sluzhitimu' u bramakh vnutrishn'ogo podvir'ya ta nazovni. l'nyani za-voi budut' na ikhnii golovi, a l'nyana spidnya odyezha budy na ikhnikh styegnakh; nye budut' opyerizu-vatsiya tim, shcho vikliae pit. a koli voni budut' vikhoditi do zovnishn'ogo podvir'ya, do narodu, zdi-matimu' shati svoi, v yakikh sluzhili, i poskla-dayut' ikh u svyashchyennikh kimnatakh, i zodyag-nut' inshu odyezhu, shchob svoimi svyashchyennimi shatami nye torkatsiya narodu. a golovi svoei voni nye budut' goliti, i volossya nye zapustyat', konchye budut' strigti volossya svoe. i vina nye budut' piti kozhyen iz svyashchyenikov, koli mayut' vkhoditi do vnutrishn'ogo podvir'ya. a vdiv ta rozvidok nye bratimu' sobi za zhinok, a bratimu' til'ki di-vchat iz nasinnya izrail'yevogo domu, ta vdovu, shcho budy vdovoyu po svyashchyenikovi. a narod mii budut' voni navchati rozriznyati mizh svyati-m ta zvichainim, i zroblyat' ikh znayuchimi riznit-syu mizh nyechistim ta chistim. a v supyeryechtsi voni stanut', shchob suditi, pravosuddyam moim roz-sudyat' ii, i budut' styeryegti zakoni moi, i ustavi moi pri vsikh svyatakakh moikh, i suboti moi budut' svyatiti! i do myertvoi lyudini nye pidiidut', shchob nye zanyechistiti syebye, a til'ki radi bat'ka i maty-eri, i radi sina, i dochki, i radi brata i syestri, shcho nye nalyezhala cholovikovi, zanyechistyat'sya. a po iogo ochishchyenni prirakhuyut' iomu shchye sim dyen'. a togo dnya, koli vin vkhodit' do svy-atini, do vnutrishn'ogo podvir'ya, shchob sluzhiti v svyatini, vin prinyesyesh svoyu zhyertvu za grikh, govorit' i-o' tsi-do. i otsye budy im za spad-shchinu: ya ikhnja spadshchina, a volodinnya nye dastye im v izraili, ya ikhne volodinnya! zhy-ertvu khlibnu, i zhyertvu za grikh, i zhyertvu za provinu, otsye budut' voni isti, i vsye zaklyatye v izraili budy ikhne. i pyershye z usyakhikh pyer-vonarodzhnyenikh zo vs'ogo, i vsyaki prinoshyen-nya vs'ogo zo vsikh vashikh prinoshyen' budy svyashchyenikam, i pochatok vashikh dizh dastye svyashchyenikov, shchob vin poklav blagoslovyen-nya na vashomu domu. usyakogo padla ta poshmato-vanogo z ptastva ta skotini svyashchyeniki nye budut' isti.

a koli vi budyetye kidati zhyeryebka pro zye'mlyu v spadshchinu, to dastye prinoshyennya i-o, svy-atye iz zye'mli, dvadtsyat' i p'yat' tisyach liktiv zavdovzhki, a dyesyat' tisyach zavshirshki iomu. tsye budye svyatyte v usii iogo granitsi navkolo. z togo budye dlya svyatini chotirikutne mistsye dovkola, p'yat' sotyen' na p'yat' sotyen', i p'yatdyesat liktiv virgin iomu navkolo. a z tsiei miri vidmiryash dvadtsyat' i p'yat' tisyach liktiv zavdovzh ta dyesyat' tisyach zavshir, i v ts'omu budye svyatinya, svyatyee svyatykh. tsye svyatisht' iz zye'mli; vona budye dlya svyashchyenikiv, shcho sluzhat' svyatini, dlya tikh, shcho nablizhuyut'sya, shchob sluzhiti i-o, i budye im mistsyem dlya domiv i svyatim mistsyem. a dvadtsyat' i p'yat' tisyach liktiv zavdovzh i dyesyat' tisyach zavshir budye dlya lyevitiv, shcho sluzhat' khramovi, im na volodinnya, mista na sidinnya. a na volodinnya mistu dastye p'yat' tisyach zavshir i dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavdovzh, navproti svyatogo prinoshyennya; vono budye dlya vs'ogo izrail'yevogo domu. a dlya knyazyta budye z togo i z togo boku svyatogo prinoshyennya i volodinnya mista, navproti svyatogo prinoshyennya i na pyeryedi volodinnya mista vid zakhidn'ogo krayu na zakhid, i vid skhidn'ogo krayu na skhid, a zavdovzh vidpovidno odnii chastini plyemyena vid zakhidn'oi granitsi do granitsi skhidn'oi zye'mli; tsye budye iomu za volodinnya v izraili, i moi knyazi nye budut' uzhye tsnuti narodu mogo, a krai dadut' izrail'yevomu domovi, ikhnim plyemyenam. tak govorit' i-o' tsi-do: dosit' vam, izrail'eyi knyazi! nasil'stvo ta utiski vidsunt'ye, a robitt' pravosuddya ta pravdu, pyeryestan'tye vipikhati narod mii z iogo zye'mli, govorit' i-o' tsi-do! maitye spravyedlivu vagu, i spravyedlivu yefu ta spravyedlivogo bata. yefa i bat budye odnakova mira, shchob bat vinosiv dyesyatu chastinu khomyeru, a dyesyata chastina khomyeru yefa; zgidno z khomyerom budye mira iogo. a shyekyel' dvadtsyat' gyeriv; dvadtsyat' shyekliv, dvadtsyat' i p'yat' shyekliv, ta p'yatnadtsyat' shyekliv budye vam mina. otsye tye prinoshyennya, shcho vi prinyesyetye: shosta chastina yefi z khomyeru pshyenitsi i shosta chastina yefi z khomyeru yachmyenyu. a postanova pro olivu z bata olivi: dyesyata chastina bata z koru, dyesyat' bativ khomyer, bo dyesyat' bativ khomyer. i odna shotka z otari z dvokhsot shtuk z dobrogo pasovis'ka izrail'yevogo na zhyertvu khlibun, i na tsilopalyennya, i na zhyertvi mirni, shchob ochistiti ikh, govorit' i-o' tsi-do. uvyes' narod ts'ogo krayu povinyen davati prinoshyennya dlya knyazyta v izraili. a na obov'yazku knyazyta budye: tsilopalyennya, i zhyertva khlibna ta zhyertva lita v svyata, i v novomisyachchya ta v suboti, v usi svyata izrail'yevogo domu, vin prigotue zhyertvu za grikh, i zhyertvu khlibun, i tsilopalyennya, i zhyertvi mirni na ochishchyennya za izrailiv dim. tak govorit' i-o' tsi-do: u pyershomu misyatsi, pyershogo dnya misyatsya viz'myesh molodogo bika z vyelikoi khudobi, byezvadnogo, i ochistish svyatinu. i viz'mye svyashchyenik z krovi zhyertvi za grikh, i pokropit' na odvirok khramu ta na chotiri kuti vidstupu zhyertvnika, i na odvirok brami vnutrishn'ogo

podvir'ya. i tak zrobish s'omogo dnya pyershogo misyatsya za kozhnogo, khto progrishit'sya chyeryez pomilku abo z glupoti, i ochistitye khrama. u pyershomu misyatsi, chotirnadtsyatogo dnya misyatsya budye vam paskha, svyato syemidyennye; budyetye isti oprisnoki. i prigotue togo dnya knyaz' za syebye ta za vyves' narod krayu bika na zhyertvu za grikh. i sim dyen' svyata budye vin prigotovlyuvati tsilopalyennya dlya i-o, sim bikiv i sim baraniv byezvadnikh na dyen', sim dyen', i zhyertvu za grikh, kozla na dyen'. i prigotovit' zhyertvu khlibun, yefu na bika i yefu na barana, a olivi gin na yefu. s'omogo misyatsya, p'yatnadtsyatogo dnya misyatsya v svyato budye vin prigotovlyuvati tye samye, sim dyen', yak zhyertvu za grikh, yak tsilopalyennya, tak i zhyertvu khlibun, tak i olivu.

46

tak govorit' i-o' tsi-do: brama vnutrishn'ogo podvir'ya, shcho zvyernyena na skhid, budy zamknyena shist' dyen' pratsi, a subotn'ogo dnya budy vidchinyena, i v dyen' novomisyachchya budy vidchinyena. i vviide knyaz' khodom sineyi brami zlovni, i stanje pri odvirku brami, a svyashchyeniki prigotuyut' iogo tsilopalyennya ta iogo mirnu zhyertvu, i vin poklonit'sya na porozi brami. a brama nye budy zamknyena azh do vyechora. i budy vklonyatisya narod krayu pri vkhodi tsiei brami v suboti ta v novomisyachchya pyeryed i-o litsyem. a tye tsilopalyennya, shcho knyaz' prinyesye i-o subotn'ogo dnya, tsye shist' byezvadnikh ovyet's ta byezvadnii baran. a zhyertva muchna yefa na barana, a na ovyet's zhyertva khlibna, skil'ki dast' ruka iogo, a olivi gin na yefu. a v dyen' novomisyachchya molodii bik z vyelikoi khudobi, byezvadnii, i shyestyero ovyet's ta baran budut' byezvadni. i yefu na bika, i yefu na barana prigotue vin khlibun zhyertvu, a na ovyet's yak syagnye ruka iogo, a olivi gin na yefu. a koli prikhodityme knyaz', to vin uvviide khodom sineyi brami, i tim zhye khodom svoim viide. a koli narod krayu budy prikhoditi pyeryed i-o litsye v svyata, to khto vkhodit' khodom pivnichnoi brama, shchob poklonitisya, viide khodom brami pivdyennoi, a khto vkhodit' khodom brami pivdyennoi, viide khodom brami pivnichnoi, nye vyernyet'sya khodom tiei brami, yakim uviishov, alye viide protilyegloyu iomu. a knyaz' budy syeryed nikh: pri vkhodi ikh vviide, i pri vikhodi ikh viide. a v svyata ta v urochisti dni budy khlibna zhyertva, yefa na bika i yefa na barana, a na vivtsi skil'ki dast' ruka iogo, a olivi gin na yefu. a koli knyaz' prigotue dobrovil'nogo dara, tsilopalyennya abo mirni zhyertvi, dar dlya i-o, to vidchinyat' iomu bramu, shcho zvyernyena na skhid, i prigotue svoe tsilopalyennya ta svoi mirni zhyertvi, yak gotue za suboti, i viide, i zamknut' bramu po iogo vikhodi. a vivtsyu odnorichnu, byezvadnu, prigotovish na tsilopalyennya kozhyen dyen' dlya i-o, shchoranku prigotovish iogo. a zhyertvu khlibun prigotovish do n'ogo shchoranku, shostu chastinu yefi, a olivi tryetinu gina, shchob pokropiti pshyenichnu muku, tsye khlibna zhyertva dlya i-o, postanovi vichni nazavzhdi. i prigotuyut' vivt-

syu i zhyertvu khlibun ta olivu shchoranku na stal'ye tsilopal'yennya. tak govorit' i-o' tsi-do: koli knyaz' dast' komu zo svoikh siniv dara zo spadku svogo, tsye budye nalyezhati iogo sinam, yak ikhne volodin-nya v spadshchini. a koli vin dast' dara z svogo spadku odnomu z svoikh raviv, to tsye budye nalyezhati iomu azh do roku voli iogo, ta i vyernyet'sya knyazyevi, bo tsye iogo spadok, til'ki sinam iogo vin nalyezhatimye. a knyaz' nye viz'mye zo spadku narodu, vitiskayuchi ikh z ikhn'ogo volodinnya, iz svogo volodinnya dast' svoim sinam spadok, shchob nikhto z narodu mogo nye rozporoshiv'sya zo svogo volodinnya. i vprovadiv myenye vkhodom, shcho pri botsi brami, do svyashcheynikh kimnat dlya svyashcheynikiv, shcho zvyerneni na pivnich; i os' tam e mist'sye na ikhn'omu zadn'omu botsi na zakhid. i skazav vin myeni: otsye mist'sye, d'ye svyashcheyniki budut' variti zhyertvu za provinu ta zhyertvu za grikh, d'ye budut' pyekti zhyertvu khlibun, shchob nye vynositi do zovnishn'ogo podvir'ya, i nye posvy-atiti naroda. i vin viviv myenye do zovnishn'ogo podvir'ya, i proviv myenye po chotir'okh rogakh podvir'ya, i os' shchye podvir'ya na kozhnomu rozi podvir'ya. na chotir'okh rogakh podvir'ya buli mali podvir'ya, sorok liktiv zavdovzh i tridtsyat' zavshir, mira odna dlya nikh chotir'okh, prostokutni. i buv ryad kaminnya navkolo nikh, navkolo nikh chotir'okh, i poroblyeni kukhni pid gorozhyeyu navkolo. i skazav vin myeni: otsye dim kukhariv, shcho tam varyat' slugi khramu zhyertvu narodovi.

47

i vin vyernuv myenye do dvyeryei khramu, azh os' vikhodit' voda z-pid poroga khramu na skhid, bo pyeryed togo khramu na skhid. a voda skhodila zdolu, z pravogo boku khramu, z pivdnya vid zhyertivnika. i vin viprovadiv myenye v napryami brami na pivnich, i proviv myenye navkolo zovnishn'oyu dorogoyu do zovnishn'oi brami, dorogoyu, zvyernenyoyu na skhid; i os' voda vipriskuvala z pravogo boku. i vi-ishov tsyei cholovik na skhid, a shnur buv u iogo rutsi, i vin vidmiryav tisyachu liktiv, i pyeryeprovadiv myenye vodoyu, vodoyu po kistki. i vidmiryav shchye tisyachu, i pyeryeprovadiv myenye vodoyu, vodoyu po kolina; i vidmiryav shchye tisyachu, i pyeryeprovadiv myenye vodoyu po styegna. i vidmiryav vin shchye tisyachu, i buv potik, yakogo ya nye mig pyeryeti, bo stala vyelikoyu ta voda na plivannya, potik, shcho buv nyeperyekhidnii. i skazav vin myeni: chi ti bachiv tsye, sinu lyuds'kii? i poviv myenye, i vyernuv myenya na byeryeg ts'ogo potoku. a koli ya vyernuv'sya, to os' na byeryezi potoku duzhye bagato dyeryev z ts'ogo i z togo boku. i skazav vin do myenye: tsya voda vikhodit' do skhidn'oi okrugy, i skhodit' na styep, i skhodit' do morya, do vodi solonoj, i vzdorovit'sya voda. i stanyet'sya, vsyaka zhiva dusha, shcho roit'sya skriz', kudi prikhodit' toi potik, budye zhiti, i budye duzhye bagato ribi, bo vviishla tudi ta voda, i budye vzdorovlyena, i budye zhiti vsye, kudi proidye toi potik. i stanyet'sya, stanut' pri n'omu ribaki vid yen-gyedi i azh do yen-yeglaimu; voda budye mist-

syem roztyagnyennya nyevodu, ikhnya riba budye za rodom svoim, yak riba vyelikogo morya, duzhye chislyenna. iogo zh bagna ta kalyuzhi iogo nye budut' uzdorovlyeni, na sil' voni dani. a nad potokom viroste na iogo byeryezi z ts'ogo i z togo boku vsyakye dyeryevo istivnye; nye opadye iogo listya, i nye pyeryestanye plid iogo, kozhnogo misyatsya budye davati pyervoploidi, bo voda iogo vona zo svyatini vikhodit', i budye plid iogo na izhu, a iogo listya na lik. tak govorit' i-o' tsi-do: otsye granitsya, shcho vi posyadyete sobi tsyu z'yemlyu dlya dvanadtsyati izrail'yevikh plyemyen; iosip matimye dva udili. i posyadyete ii yak odin, tak i drugi, bo, pririkayuchi, pidnyav ya buv ruku svoyu dati ii vashim bat'kam, i pripadye tsyei krai vam u spadshchinu. a otsye granitsya krayu: na pivnichnomu kintsi vid vyelikogo morya napryamets' do khyetlonu, yak iti do tsyedadu, khamat, byerota, sivram, shcho mizh granitsyeyu damasku ta mizh granitsyeyu khamatu, syeryedushchii khatsar, shcho pri granitsi khavranu. i budye granitsya vid morya: khatsar-yenon, granitsya damasku na pivnich, i granitsya khamatu. tsye pivnichnii kinyets'. a skhidnii kinyets', z-mizh khavranu ta z-mizh damasku, i z-mizh gilyeadu ta z-mizh izrail'yevogo krayu iordan; vid granitsi azh do skhidn'ogo morya vidmiryayete. tsye skhidnii kinyets'. a pivdyennii kinyets', na pivdyen': vid tamaru azh do vodi myerivot-kadyeshu, potoku, do vyelikogo morya. tsye pivdyennii kinyets', na pivdyen'. a zakhidnii kinyets' vyelikye morye, vid granitsi azh naprotoi togo, d'ye iti na khamat. tsye zakhidnii kinyets'. i podilite tsyu z'yemlyu sobi, izrail'yevim plyemyenam. i stanyet'sya, podilite ii zhyeryebkom na spadok sobi ta chuzhintsyam, shcho myeshkayut' syeryed vas, shcho porodili siniv syeryed vas, i stanut' vam, yak tubil'tsi mizh sinami izrail'yevimi; z vami voni kinut' zhyeryebka pro spadok syeryed izrail'yevikh plyemyen. i stanyet'sya, u tomu plyemyeni, d'ye myeshkatimye z nim toi chuzhinyets', tam dastye iogo spadok, govorit' i-o' tsi-do.

48

a otsye imyena plyemyen: vid pivnichnogo kintsya po botsi dorogi do khyetlonu, d'ye iti do khamatu, khatsar-yenan, na granitsi damasku na pivnich, po botsi khamatu, i budut' voni iomu vid skhidn'ogo kintsya azh do morya, odin udil danovi. a pri granitsi dana vid skhidn'ogo kintsya i azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil assirovi. a pri granitsi assira vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil nyefalimovi. a pri granitsi nyefalima vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil manasii. a pri granitsi manasii vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil efryemovi. a pri granitsi efryema vid skhidn'ogo kintsya i azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil ruvimovi. a pri granitsi ruvima vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil yudi. a pri granitsi yudi vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo budye tye prinoshyennya, shcho vi prinyesyete, dilyanka na dvadtsyat' i pyat' tisyach zavshir, a zavdovzh

yak odna z chastin plyemyen zo skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, i budy v nii svyatinya. tye prinoshyennya, shcho prinyesyetye i-o, dilyanka budy zavdovzh dvadtsyat' i p'yat' tisyach, a zavshir dvadtsyat' tisyach. a svyatye prinoshyennya budy dlya otsikh: dilyanka svyashchyenikam na pivnich dvadtsyat' i p'yat' tisyach, a na zakhid zavshir dyesyat' tisyach, a na skhid zavshir dyesyat' tisyach, a na pivdyen' zavdovzh dvadtsyat' i p'yat' tisyach, i i-o svyatinya budy syeryed togo. svyashchyenikami, posvyachenim iz siniv sadoka, shcho vikonuvali moyu storozhu, shcho nye blukali blukaninoyu izrail'yevikh siniv, yak blukali lyeviti, to budy im prinoshyennya z prinoshyennya tsiei zyeimli, naisvyatisha svyatisht', pri granitsi lyevitiv. a lyeviti vidpovidno granitsi svyashchyenikov, dilyanka im na dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavdovzh, a zavshir dyesyat' tisyach, usya dovzhina dvadtsyat' i p'yat' tisyach, a shirina dyesyat' tisyach. i voni nye prodadut' iz ts'ogo, i nye viminyayut', i pyervoplid zyeimli ni do kogo nye pyeryeidye, bo tsye svyatisht' dlya i-o. a dilyanka na p'yat' tisyach zavshirshki i na dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavdovzhki priznachaet'sya na osyelyennya i na pasovis'ka, a samye tye misto budy vsyeryedini. a otsye rozmiri iogo: pivnichnii krai chotiri tisyachi i p'yat' sotyen', i pivdyennii krai chotiri tisyachi i p'yat' sotyen', i vid skhidn'ogo krayu chotiri tisyachi i p'yat' sotyen', a zakhidnii krai chotiri tisyachi i p'yat' sotyen'. i budy pasovis'ko dlya mista, na pivnich dvisti i p'yatdyesyat, i na pivdyen' dvisti i p'yatdyesyat, i na skhid dvisti i p'yatdyesyat, i na zakhid dvisti i p'yatdyesyat. a pozostalye na dovzhinu navproti svyatogo prinoshyennya dyesyat' tisyach na skhid i dyesyat' tisyach na zakhid, i budy vono navproti svyatogo prinoshyennya, i budy plid iogo na khlib robitnikam mista. a robitniki mista budut' obroblyuvati iogo zo vsikh izrail'yevikh plyemyen. usye prinoshyennya dilyanka na dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavdovzh i na dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavshir, chotirikutne, i pidnyesyenye svyatye prinoshyennya ponad volodinnya mista. a pozostalye dlya knyazya, z ts'ogo i z togo boku svyatogo prinoshyennya ta volodinnya mista pyeryed timi dvadtsyat'ma i p'yat'ma tisyachami prinoshyennya azh do granitsi na skhid ta na zakhid, navproti tikh dvadtsyati i p'yati tisyach azh do granitsi na zakhid, navproti chastin plyemyen, tsye knyazyzevi, i budy svyatye prinoshyennya, a svyatinya domu syeryed nikh. a z volodinnya lyevitiv i z volodinnya mista syeryed togo, shcho budy knyazyzevi, mizh granitsyeyu yudi i mizh granitsyeyu vyenyaminova, budy tsye knyazyzevi. a ryeshita plyemyen vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil vyenyaminovi. a pri granitsi vyenyaminova vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil simyeonovi. a pri granitsi simyeona vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil issakharovi. a pri granitsi issakhara vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil zavulonovi. a pri granitsi zavulona vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil gadovi. a pri granitsi gada do granitsi pivdyennoi, na pivdni, to budy granitsya vid tamaru do vodi myerivat-kadyeshu, po-

toku, do vyelikogo morya. otsye krai, shcho podililye zhyeryebkom u spadok izrail'yevim plyemyenam, i tsye ikhni udili, govorit' i-o' tsi-do. a otsye vikhodi mista: z pivnichnogo kintsya chotiri tisyachi i p'yat' sotyen' miri. a mis'ki brami na imyena izrail'yevikh plyemyen, tri brami na pivnich: odna brama ruvimova, odna brama yudina, odna brama lyevieva. a pri skhidn'omu kintsi chotiri tisyachi i p'yat' sotyen', a bram troe: odna brama iosipova, odna brama vyenyaminova, odna brama danova. i pivdyennii krai chotiri tisyachi i p'yat' sotyen' miri, a bram troe: odna brama simyeonova, odna brama issakharova, odna brama zavulonova. zakhidnii kinyets' chotiri tisyachi i p'yat'sot, tri ikhni brami: odna brama gadova, odna brama assirova, odna brama nyefalimova. navkolo visimnadtsyat' tisyach. a im'ya mista z togo dnya: tut i-o'.

slovo i-o, shcho bulo do osii, byeyerovogo sina, za dnyv uzzii, iotama, akhaza, ezyekii, yudinikh tsariv, ta za dnyv erovoma, ioashovogo sina, izrail'yevogo tsarya. pochatok togo, shcho i-o' govoriť chyeryez osiyu. i skazav i-o' do osii: idi, viz'mi sobi zhinku bludlivu, i vona porodit' dityei bludu, bo sil'no bludodie tsyei kraï, vidstupivshi vid i-o. i vin pishov, i vzyav gomyer, dochku divlaima, i vona zachala, i porodila iomu sina. i skazav i-o' do n'ogo: nazvi im'ya iomu izryeyel, bo shchye trokhi, i pokarayu krov izryeyelu na domi egu, i vchinyu kinyets' tsarstvu izrail'yevogo domu. i stanyet'sya togo dnya, i ya zlamayu izrail'yevogo luka v dolini izryeyel. i zachala vona shchye, i porodila dochku. i skazav vin iomu: nazvi im'ya ii lo-rukhamu, bo bil'shye ya vzhye nye zmiluyusya nad izrail'yevim domom, bo vzhye bil'shye nye proshchu ya im. a nad yudinim domom ya zmiluyusya, i dopomozhu im chyeryez i-o, ikhn'o-gu tsi-doa, alye nye dopomozhu im ani lukom, ani myechym, ani viinoyu, kin'mi chi vyerkhivtsyami. i vidluchila vona lo-rukhamu, i zachala znovu, i porodila sina. a vin skazav: nazvi im'ya iomu lo-ammii, bo vi nye narod mii, i ya nye budu vash! i budye chislo izrail'yevikh siniv, yak mors'kii pisok, shcho iogo nye mozhna ani zmyrati, ani zlichiti. i stanyet'sya, zamist' togo, shcho govoriť'sya im: vi nye narod mii, budye im skazano: vi sini tsi-doa zhivogo. i budut' zibrani razom sini yudini ta sini izrail'yevi, i nastanovlyat' sobi odnogo golovu, i povikhodyat' z zemli, bo vyelikii dyen' izryeyelu.

skazhit' svoim bratam: narod mii, a svoim syestram: pomiluvana. sudit'sya z vashoyu matir'yu, sudit'sya, bo vona nye zhinka moya, a ya nye ii cholovik, i nyekhai vona vidkinye vid syebye svii blud, i z-pomizh svoikh pyers svii pyeryelyub, shchob ya nye rozdyagnuv ii do naga, i nye postaviv ii takoyu, yak u dyen' ii narodzhyennya, i shchob nye zrobiv ya ii pustinyeyu, i nye obyernuv ii na sukhu zymlyu, i nye zabiv ii spragoyu. nad sinami zh ii ya nye zmiluyusya, bo voni sini bludu, bo ikhnya mati bludliva bula, ta, shcho nimi bula vagitna, sorom chinila, bo kazala vona: ya pidu za svoimi polyubovnikami, shcho dayut' myeni khlil mii ta vodu moyu, moyu vovnu ta l'on mii, olivu moyu ta napoi moi. tomu to os' ya vkriyu tvoyu dorogu tyernyami, i obgorodzhu ii ogorozhyeyu, i styezhok svoikh nye znaidye vona. i budye vona gnatisya za svoimi polyubovnikami, alye nye dozhyenye ikh, i budye shukati ikh, ta nye znaidye. i skazhye vona: pidu ya, i vyernusya do mogo pyershogo cholovika, bo krashchye bulo myeni todi, yak tyepper. a vona nye znae, shcho to ya davav ii zbizhzhya, i vinogradnii sik, i svizhu olivu, i primnozhiv ii sriblo ta zoloto, yakye voni zvyernuli na vaala. tomu to zabyeru nazad svoe zbizhzhya v iogo chasi, a mii sik vinogradnii v iogo umovlyenomomu chasi, i zabyeru svoyu vovnu ta svii l'on, shcho buv na pokrittya ii nagoti. a tyepper vidkriyu ii nagotu na ochakh ii kokhantsiv, i nikhto nye vryatue ii vid

moei ruki. i zroblyu kinyets' usyakii radosti ii, svy-atu ii, novomisyachchyu ii, i suboti ii, ta vsyakomu svyatkovomu chasovi. i spustoshu ii vinogradnika ta ii figovyie dyeryevo, pro yaki vona govoriła: tsye myeni dar za bludodiistvo, shcho dali myeni moi polyubovniki. a ya obyernu ikh na lis, i ikh pozhyyerye pol'ova zvirina! i navishchu ii za dni vaaliv, koli vona kadila. i priozdoblyuvalasya ti svoeyu nosovoyu syeryezhkoyu ta svoimi nashiinikom, i khodila za svoimi polyubovnikami, a myenye zabuvala, govoriť i-o'. tomu to os' ya namovlyu ii, i poprovadzhu ii do pustini, i budu govoriť do syertsya ii. i dam ii vinogradniki zvidti ta dolinu akhor za dyeryi nadii, i vona budyte tam spivati, yak za dnyv svoiei molodosti, yak za dnya vikhodu ii z egypets'kogo krayu. i stanyet'sya, togo dnya govoriť i-o' ti klikatimyesh: cholovichye mii, i nye budyesh bil'shye klikati myenye: mii vaal-lye. i usunu imyena vaaliv z ii ust, i voni nye budut' bil'shye zgaduvani svoim imenyem. i skladu im zapovita togo dnya z pol'ovoyu zvirinoyu, i z ptastvom nyebyesnim, ta z plazuyuchim po zemli, i luka i myecha ta viinu znishchu z zemli, i pokladu ikh byezpyechno. i zaruchusya z toboyu naviki, i zaruchusya z toboyu spravyedlivisty, i pravosud-dyam, i milistyu ta lyubov'yu. i zaruchusya z toboyu virnistyu, i ti piznaesh i-o. i stanyet'sya togo dnya, ya pochuyu, govoriť i-o', pochuyu nyebo, a vono pochue zymlyu, a zymlya zadovolit' zbizhzhya, i vinograd-nii sik, i olivu, a voni zadovol'nyat' izryeyela. i obsiyu ii sobi na zemli, i zmiluyusya nad lo-rukhamoyu, i skazhu do lo-ami: ti narod mii, a vin skazhye: mii bozhye!

i skazav i-o' myeni shchye: idi, pokokhai zhinku, kokhanu priyatelyem, alye pyeryelyubnu, podibno, yak lyubit' i-o' izrail'yevikh siniv, a voni zvyer-tayut'sya do inshikh tsi-doiv, i kokhayut'sya u vinogradnikh korzhikakh. i ya kupiv ii sobi za p'yatnadtsyat' shyekliv sribla i khomyer yachmyenyu ta lyetyekh yachmyenyu. i skazav ya do nyei: sidi dovgi dni v myenye, nye bud' bludliva, i nye bud' nichiya, takozh i ya budu takii do tyebye. bo izrail'yevi sini budut' siditi dovgi dni byez tsarya ta byez knyazya, i byez zhyertvi ta byez kaminno-gu stovpa, i byez yefoda ta byez domashnikh bozhkiv. potomu izrail'yevi sini navyernut'sya, i budut' shukati i-o, tsi-doa svogo, ta tsarya svogo davida, i za ostannikh dnyv z tryemtinnyam obyernut'sya do i-o ta do iogo dobra.

poslukhaitye slova i-o'ogo, izrail'yevi sini, bo i-o' mae pryu iz myeshkantsyami zymniami, bo nyema na zymli ani pravdi, ni milosti, ani tsi-doopiznannya. klyanut' ta nyeppravdu govoryat', i vbivayut' ta kradut', i chinyat' pyeryelyub, postavali nasil'nikami, a krov dotorkaet'sya krovii. tomu to v zhalobu zymlya upadye, i stanye nyeshchas-nim usyakii myeshkanyets' na nii z pol'ovoyu zvirinoyu i z ptastvom nyebyesnim, i takozh mors'ki ribi

poginut'. ta til'ki nikhto khai nye svarit'sya, i khai nye plyamye nikhto! a narod mii yak superyech-nik z svyashchenikom. i spitknyeshsya ti vdyen', i spitknyet'sya z tobouy i prorok unochi, i znishchu ya matir tvoyu! poginye narod mii za tye, shcho nye mae znannya: tomu, shcho znannya ti vidkinuv, vidkinu i tyebye, shchob nye buv ti dlya myenye svyashchenikom. a tomu, shcho zabuv ti zakon svogo tsi-doa, zabudu siniv tvoikh i ya! shcho bil'shye rozmnozhuyut'sya, to bil'shye grishat' proti myenye. ikhnyu slavu zmynyu ya na gan'bu! vony zhyertvu za progrikh narodu mogo idyat', i do provini iogo svoyu dushu skhilyayut'. i budy svyashchenikov, yak i narodovi, i dorogi iogo navishchu ya na nim, i iomu vidplachu zgidno vchinkiv iogo. i voni budut' isti, alye nye nasityat'sya, chinitimut' blud, ta nye rozmn-zhat'sya, bo pokinuli dbati pro i-o. blud i vino ta sik vinogradnii volodiyut' ikhnim syertsyem. narod mii dopituet'sya v svogo deryeva, i ob'yavlyae iomu iogo palitsya, bo dukh bludodiistva zavodit' do bludu, i voni zabludili vid tsi-doa svogo. na vyerkhovinakh girs'kikh voni zhyertvi prinosyat', i kadyat' na vz-gir'yakh pid dubom, i topolyeyu ta teryebintom, bo khorosha ikhnya tin', tomu vashi dochki bludlivimi stali, a vashi nyevistki vchinyayut' pyeryelyub. ta nye pokarayu shchye vashikh dochok, shcho voni bludodiuyut', ta vashikh nyevistok, shcho chinyat' pyerye-lyub, yak vidkhodyat' voni z bludodiikami i zhyertvi prinosyat' z rozpusnitsyami. a narod byez znannya zagibae! yakshcho ti bludlivii, izrailyu, nyekhai yuda nye budye provinnii! i nye khodit' do gilgalu, i nye prikhod'tye do byet-avyenu, i nye prisygaiyte: yak zhivii i-o! bo izrail' zbroivysya upyertii, nyemov ta upyerta korova. ta tyepyer i-o' pastimye ikh, yak vivt-syu na privilli! priluchivs' do bovvaniv eflyem, pokin' ti iogo! zbir p'yanits' zvirodnilikh uchinyvsya rozpus-nim, ikhni providniki pokokhali nyechistist'. vityer ikh pokhpae na krila svoi, i voni posoromlyat'sya zhyertov svoikh.

5

poslukhaitye ts'ogo, svyashchenyeni, i pochuitye, izrailiv domye, a vi, tsars'kii domye, viz'mit' do vukh, bo vam budye sud, bo vi dlya mitspi buli pastkoyu i sitkoyu, roztyagnyenoyu na favor. i gliboko vgru-zli v rozpusti voni, ta ya poplyamuyu vsikh ikh. ya znayu eflyema, a izrail' nye skhovanii pyeryedo mnoyu, bo tyepyer bludodinim, eflyemye, ti stav, zanyechistivs' izrail'. nye dayut' ikhni vchinki vy-ernutis' do tsi-doa, bo dukh bludodiistva v syerye-dini ikhnii, i nye vidayut' i-o. i gordist' izrail'yeva zasvidchit'sya pyeryed oblichchiam iogo. a izrail' i eflyem upadut' za provinu svoyu, takozh yuda iz nimi vpadye. z svoeyu otaroyu ta z svoeyu khu-dobouy voni i-o pidut' shukati, alye nye znaidut', vin vid nich viddalivysya. voni zradili i-o, bo porodili storonnikh dityei, tyepyer ikh pozhyerye molodik ra-zom iz chastkami ikhn'ogo polya. zasurmitye u roga v giv'i, surmoyu v rami, zakrichit' u byet-avyeni za tobouy, vyenyiaminye! v dyen' kartannya eflyem za spustoshennya stanye; pomizh plyemyenami izrai-lyya za zavidomiv pro pyevnye. stali zvyerkhniki yudi,

mov ti, shcho myezhu pyeryenosyat', na nikh villyu, yak vodu, svii gniv! eflyem stav prignoblyenii, sudom rozbitii, bo vin namagavysya khoditi za marnotoyu. i ya budu, yak mil', dlya eflyema, i mov ta gnilizna dlya domu yudi. i pobachiv eflyem svoyu khvorist', a yuda svogo chiryaka, i eflyem vidiishov do ashshura i poslav do tsarya do vyelikogo. ta vin vilikuvati vas nye zmozhye, i nye vigoit' vam chiryaka! bo ya nye-mov lyev dlya eflyema, i nyemov toi lyevchuk domu yudi. ya, za rozshmatuyu i pidu, i nikhto nye vryatue! pidu, povyrnusya do mistsya svogo, azh poki provini svoei voni nye priznayut', i nye stanut' shukati mogo litsya. ta v utisku budut' shukati myenye!

6

khodit', i vyernimos' do i-o, bo vin poshmatuvav i nas vilikue, udariv i nas pyeryev'yazhye! ozhivit' vin nas do dvokh dyen', a tryet'ogo dnya nas postavit', i budyemo zhiti mi pyeryed oblichchiam iogo. i piznaimo, namagaimos' piznati mi i-o! mitsno postavlyenii prikhid iogo, mov zirnitsi, i vin priidye do nas, nyemov doshch, nyemov doshch vyesnyanii, shcho napoyue zyemlyu. shcho, eflyemye, zro-blyu ya tobi, shcho zrobylu tobi, yudo? bo vasha lyubov, nyemov khmara poranku, i mov ta rosa, sh-cho znikae urantsi, tomu ya tyesav ikh prorokami, pozabivav ikh proryechyennym ust svoikh, i sud mii, yak svitlo tye, viidye. bo ya milosti khochu, a nye zhyertvi, i tsi-doopiznannya bil'shye vid tsilopa-lyen'. voni zapovita mogo porushili, mov toi adam, voni tam myenye zradili. gilyead, misto vizual'ni-ra-truditisyachintsiv, povnye krivavikh slidiv. i yak toi rozbishaka chigae, tak vataga svyashchenyeni na dorozhi v sikhym uchinyayut' rozbii, bo vizual'ni-ra-truditisyachin uchinyayut' voni. u domi izrailya bachu zhakhlivye, tam blud u eflyema, zanyechistivs' izrail'. takozh, yudo, dlya tyebye zhniva prigotov-lyeni, yak ya dolyu narodu svogo povyrnu!

7

koli ya likuyu izrailya, to viyavlyayu grikh eflyemiv ta vizual'ni-ra-trudititsya samarii, bo roblyat' voni nyeppravdivye, i vizual'ni-ra-truditisyadii prikhodit', grabue na vulitsi banda. i nye dumayut' v syerti svoemu, shcho ya pam'yatayu pro vsye ikhne vizual'ni-ra-trudititsya. tyepyer ikhni vchinki os' ikh ototchili i pyeryed oblichchiam moim postavali. voni zlistyu svoeyu vtishayut' tsarya, a svoimi obmanami zvyerkhniki. usi voni chinyat' pyeryelyub, mov pich, yaku pyekar rozpalue, shcho napalyuvati pyeryestae, yak tisto zamisit' ta vkisnye vono. u svyatkovii dyen' nashogo tsarya pokhvorili knyazi vid zharu vyna, i vin prostyag do nasmishnikiv ruku svoyu. bo ikhne nutro, yak pich, u nikh palae ikhne syertsye: vsyu nich spit' ikhnii gniv, a na ranok gorit', yak palyuchii ogon'. voni vsi Garyachi, yak pich, i suddiv svoikh pozhirayut'. usi tsari ikhni popadali, mizh nich nikogo nyema, khto b klikav do myenye. zmishavysya eflyem iz narodami, eflyem stav mlintsyem, shcho pyechet'sya nyeperyevy-

ernyenii. iogo silu chuzhi pozhirayut', ta pro tye vin nye znae, vzhye i volossya posivilo v n'ogo, a togo vin nye znae. i gordist' izrailya svidchit' na n'ogo, i do i-o, tsi-doa svogo voni nye vyertayut'sya, i nye shukayut' iogo u vsim tsim. a efrym stav, yak golub, nyerozumnyi, nyemudrii: zaklikayut' v egiptet, a idut' v asiriyu. yak pidut' voni, roztyagnu svoyu sitku nad nimi, styagnu ikh dodolu, mov ptastvo nyebyesnye, za vizual'nii-ra-truditisyaboyu ikhn'oyu ya ikh karayu. gorye im, bo vid myenye voni vidiishli, poguba na nikh, bo povstali voni proti myenye! khoch ya vikupiv ikh, ta voni proti myenye govoryat' nyepravdu. i voni v svoim syertsii nye klichut' do myenye, yak viyut' na lozhakh svoikh, tochat' svarku za khlilb ta vino, i vidstupayut' vid myenye. a ya ikh kartav, ikhni ramyena zmitsnyav, a voni vizual'nii-ra-truditisa na myenye zadumuyut'... voni navyertayut'sya, ta nye do vsyevishn'ogo, stali, nyemov toi obmanlivii luk... upadut' vid myecha ikhni knyazi za gordist' svogo yazika, tsye ikhnya naruga v egiyets'kim kraii!

8

roga do ust svoikh, ta i zasurmi: na dim bozhii spadae nyenachye oryel, bo pyeryestupili voni zapovita mogo, i na zakona mogo povstali. do myenye zvivayut' voni: mii bozhnye, poznali tyebye mi, izrail'yu! pokinuv izrail' dobro, vorog iogo pozhyenye! voni stavlyat' tsarya, alye nye vid myenye, voni knyazyza stavlyat', alye ya nye znayu! voni z sribla svogo ta iz zolota svogo bozhkiv narobili sobi, shchob zaginuti, vidkinuv tyelya tvoe ya, samarie! mii gniv zapalivysya na nikh, azh doki nye mozhut' voni vid provini ochistitis'? bo i vono vid izrailya. zro-biv iogo maister, i vono to nye tsi-do, bo tyelya samariis'kye na kavalki obyernyet'sya. a shcho vityer voni zasivayut', to buryu pozhnut', v nikh nye budyie i kolossya, a zyerno nye vidast' muki, koli zh vidast', chuzhi pokovtayut' ii. izrail' prokovt-nyenii, stav mizh narodami vin yak ta rich, shcho do nyei nyemae zamiluvannya. bo voni vidiishli do ashshuru, yak dikii osyel, shcho samitnii sobi, a efrym za lyubov dae dari lyubovni. i khoch voni zdobuvayut' prikhi'nikiv syeryed poganiv, ya ikh pozbirayu tyepyer, i nyezabarom voni pyeryestanut' pomazuvati tsarya, i knyaziv. bo zhyertivnikiv buv namnozhiv efrym, shchob grishiti, na provinu iomu stali tsi zhyertivniki! ya mozhu iomu napisati zakon svii khoch tisyachu raziv, yak chuzhye porakhovanye budyie! voni zh zhyertvi kokhayut', rizhut' m'iaso i idyat', ta i-o' nye vpodobue ikh. tyepyer vin zgadae pro ikhnyu provinu ta ikhni grikki pokarae, voni do egiptu povyernut'sya! izrail' zabuv pro svogo tvort-sya ta i budue palati, a yuda namnozhiv tyverdinni mista, ta poshlyu ya ogon' na iogo tsi mista, i pozhy-erye vin palati iogo!

9

nye tishsya, izrailyu, radistyu, yak ti narodi, bo ti chinish blud, vidstupayuchi vid svogo tsi-doa, dar

bludodiinii kokhaesh na vsikh tokakh zbizhzhye-vikh. goduvati nye budyie ikh tik ta chavilo, a sik vinogradnii zvyedye ikh. nye budut' sidityi v i-o'omu kraii voni, i efrym do egiptu povyernyet'sya, i voni budut' isti nyechistye v asirii. i-o vina voni liti nye budut', i zhyertvi nye budut' priemni iomu; tsye budyie dlya nikh, nyemov khlilb pokhoronnii, usi, shcho budut' iogo spozhivati, zanyechistyat'sya, bo ikhnii khlilb dlya nasichyennya ikh, nye dlya domu i-o'ogo. shcho zrobitye vi na dyen' urochistii ta na dyen' svyata i-o'ogo? bo idut' os' voni do asirii, ikh zbiraie egiptet, myemfis ikh khovae, koshtovnist' ikhn'ogo sribla posyadye kropiva, budyachchya po ikhnikh namyetakh. priishli dni navishchyennya, priishli dni zaplati, izrail' piznae otsye: nyerozumni prorok tsyei, shalyenii muzh dukha, za chislyennist' provin tvoikh i vyelikye znyenavidzhynnya! efrym storozh iz tsi-doom moim, prorok pastka ptakholova na vsikh dorogakh iogo, nyenavist' u domi tsi-doa iogo. gliboko zipsulis' voni, yak za dniv tikh giv'i, vin zgadae za ikhni provini, vin ikhni grikki pokarae! nyemov vinograd na pustini, znaishov ya izrailya, yak figu porannyu na figovim dyeryevi, ya bachiv buv vashikh bat'kiv na pochatku iogo, ta voni do baal-pyeoru priishli, i syebye prisvyatili dlya boshyeta, i stali gidotoyu, yak polyublyenye nimi. efrymova slava, yak ptakh, vidlyetit' nye budyie narodzhyn-nya, ani zachattya, ani vagitnosti. bo yakshcho voni vikokhayut' svoi diti, to ikh povbivayu, tak shcho nye budyie lyudini, bo gorye im, yak vidstuplyu ya vid nikh. efrym, yak ya bachu, dlya vloviv iomu po-dali iogo vlasnikh dityei, i efrym povyedye svoikh vlasnikh dityei na zariz... dai im, i-o, shcho zh ti dasi? dai im utrobu nyeplidnu ta visokhli grudi! usye ikhne vizual'nii-ra-truditisa u gilgali, bo tam ya znyenavidiv ikh; za vizual'nii-ra-truditisa ikhnikh uchinkiv ya vizhyenu ikh z svogo domu. nye budu ikh bil'shye lyubiti, vsi ikhni knyazi vorokhobniki! pobitii efrym, ikhnii koryen' posokh, vin plodu nye zrodit'. a koli voni zrodyat', to ya povbivayu ulyubnyenikh ikhn'ogo lona. vidkinye ikh tsi-do mii, bo voni nyesuukhnyani dlya n'ogo buli, i budut' voni mandruvati mizh narodami.

10

izrail' buinii vinograd, shcho rodit' podobnye sobi. ta za mnogistyuu plodu svogo vin namnozhue zhy-ertivniki, za dobriсту krayu svogo bovvas'ki stovpi prikrashae. obludnye ikhne syertsye, tomu vinni tyepyer voni budut', vin ikhni zhyertivniki ponish-chit' poruinue stovpi ikhni. bo tyepyer voni kazhut': nyema v nas tsarya, bo mi nye boyalisya i-o, a tsar shcho nam zrobit'? govoryat' porozhni slova, klyanut'sya fal'shivo, koli zapovita skladayut', i na gryadkakh pol'ovikh tsvitye ikhne pravosuddya, nyemov toi polin. za tyelaty byet-avyenu boyat'sya myeshkantisi samarii, bo v zhalobi opinivsya chyeryez n'ogo narod iogo, a zhyertsii budut' plakati nad nim, za slavu iogo, shcho pishla na vignannya vid n'ogo. zaprovadzhynii budyie i vin v asiriyu tsaryevi vye-likomu v dar. priimye sorom efrym, i posorom-lyenii budyie izrail' za radu svoyu. samariya zaginye;

ii tsar nyemov triska ota na povyerkhni vodi! i poru-
inovani budut' visoti avyena, izrailiv grikh, tyernina
i budyachchya zrostye na ikhnikh zhyertivnikakh, i
do gir voni skazhut': nakriitiye vi nas! a do vzgir'iv:
na nas upadit'! vid dniv giv'i grishiv ti, izrailyu! tam
voni polishilis' buli, chi zh ikh nye dosyagnye v giv'i
viina proti siniv byezzakonnikh? za zhadannym
svoim pokarayu ya ikh, i zbyerut'sya narodi na nikh,
i pokarani budut' voni za podviini provini svoi. a
efryem tsye privychena tyelitsya, shcho zvikla vona
molotiti, sam yarmo nakladu na ii tovtu shiyu, za-
pyrazhu ya efryema, yuda budye orati, yakiv budye
sobi skoroditi. siitye sobi na spravyedlivist', za
milistyu zhnit', oritye sobi pyeryelig, bo chas navyer-
nutis' do i-o, shchye poki vin priidyie i pravdu linye
vam doshchym. vi byezzakonnaya orali, pozhali vi
krivdu, plid bryekhni spozhivali, bo nadiyavsya ti
na dorogu svoyu, na mnogist' litsarstva svogo. i
stanyet'sya shum po narodakh tvoikh, i vsi tyver-
dini tvoi poruinovani budut', yak shalman zruinu-
vav byet-arbyel v chas viini, bula mati z sinami ubita.
otak vam uchinit' byet-yel za vizual'nii-ra-trudit'sya
vashogo zla, konchye zginye izrailiv zhar na svitankul!

11

yak izrail' buv khloptsyem, ya iogo pokokhav, i z
egyptu poklikav ya sina svogo. yak chasto ikh klikav,
tak voni ishli vid myenye, prinosili zhyertvi vaalam,
i kadili bovnam. ya zh efryema khoditi navchav,
ya ikh brav na ramyena svoi, ta nye znali voni, sh-
cho ya ikh likuvav. ya tyagnuv ikh shnurkami, sh-
cho lyudiam litsuyut', shnurkami lyubovi, i buv ya
dlya nikh nyemov ti, shcho zdiimayut' yarmo z-nad
ikh'n'oi shii, i ya ikh goduvav. do krayu egipyets'kogo
vin nye vyernyet'sya, ta ashshur vin budye dlya n'ogo
tsaryem, bo voni nye khotili vyernutis' do myenye.
a mistami iogo grasuvatimye myech, i zasuvi iogo
povilamlye vin ta i pozhyerye ikh za zadumi ikhni.
a narod mii skhil'nii vidpadati vid myenye, i khoch
klichut' iogo dogori, vin nye pidiimae't'sya razom.
yak tyebye ya, efryemye, viddam, yak vidam tyebye,
o izrailyu? yak tyebye ya viddam, yak admu, uchinyu
tyebye, mov tsyevom? u myeni pyeryevyernulosya
slyetsye moe, rozpalilasya razom i zhalist' moy! nye
vchinyu zharu gnivu svogo, bil'shye nishchiti efryema
nye budu, bo tsi-do ya, a nye lyudina, syeryed tyebye
svyati, i nye priidu v lyuti gnivu. za i-o pidut' voni, a
vin zarichit', nyemov lyev, i vin zarichit', i vid zakhodu
priidut' v tryemtinni sini. voni priidut' v tryemtinni,
yak ptakh iz egyptu, i yak golub iz krayu ashshura,
i ya posadzhu ikh po ikhnikh domakh, govorit' i-o'.
efryem otovich myenye lzhyye, lukavstvom izrailiv
dim, a yuda dyerzhavsya shchye z tsi-doom i z svya-
timi buv vinni.

12

efryem pasye vitra i zhyenyet'sya za vitrom iz skhodu.
nyepravdu i ruinu rozmozhuue vin kozhnogo dnya,
umovu skladayut' z ashshurom, oliva zh nyesyet'sya
v egyptet. ta v i-o z yudoyu pry, i yakova vin navistit'

za putyami iogo, za dilami iogo iomu zvyernye. vin v
utrobi trimav za p'yatu svogo brata, a v sili svoii vin
borovsya iz tsi-doom, i borovsya vin z angolom, ta i
pyeryemig. plakav vin, i blagav vin iogo, u byet-yeli
znaishov vin iogo, i tam z nami govorit'. a i-o' tsi-do
savaot, iogo imyennya i-o'. a ti chyeryez tsi-doa svogo
navyernyeshsya, styeryezhi milist' ta sud, i zashdi
nadiisya na tsi-doa svogo! nyemov khanaan, u n'ogo
v rutsi nyepravdiva vraga, lyubit' vin krivdu chiniti. i
kazhye efryem: spravdi ya zbagativsya, znaishov za
maetok sobi! u vsikh moikh chinakh nye znaidut'
provini myeni, shcho grikhom bi bula. a ya i-o', tsi-
do tvii vid krayu egipyets'kogo, shchye v namyetakh
tyebye posadzhu, nyemov za dniv svyata. i ya gov-
oriv do prorokiv, i vidinnya rozmozzhiv, i chyeryez
prorokiv ya pritchi kazav. khiba byezzakonnaya lishiv
gilyead, i marnotoyu stalis' lish tam? u gilgali pri-
nosili v zhyertvu voliv, a ikhni zhyertivniki mov ti
kupi kaminnya na boroznakh pil'nikh. i vtik yakiv
na polye arama, a izrail' za zhinku robiv, i za zhinku
otaru styerig. i chyeryez proroka i-o' iz egyptu izrai-
lya viviv, i prorokom styeryezhyenii buv vin. efryem
i-o girko rozgnivav, i tomu iogo vchinko krivavi vin
lishit' na n'omu, i povyernye iomu iogo sorom.

13

yak efryem govorit, to tryemtili, vin pidnyesyenii
buv uv izraili, ta chyeryez vaala zgrishiv i pomyer.
a tyepyer ishchye bil'shye grishat', bo zrobili sobi voni
vidliva z sribla svogo, bozhkiv za svoeyu podoboyu;
robotu maistriv usye tye, rozmovlyayut' iz nimi voni;
ti lyudi, shcho zhyertvu prinosyat', tsilyut' tyelaty.
tomu voni stanut', yak khmara poranku, i mov ta
rosa, shcho znikae vrantsi, nyemov ta polova, sh-
cho z toku vynosit'sya buryeyu, i nacheye iz komina
dim. a ya i-o', tsi-do tvii vid krayu egipyets'kogo, i
tsi-doa, krim myenye, nye budyesh ti znati, i krim
myenye nyemae spasytelya. ya tyebye na pustini piz-
nav, u pyeryesokhlomu krai. mali dobri pasovis'ka i
siti buli, nashilitsya i zagordilos' ikhne syertsye, tomu
to zabuli pro myenye voni! i stav ya dlya nikh, nye-
mov lyev, na dorozhi chigayu, nyemov ta pantyera.
napadu ya na nikh, nyemov ta vyedmyeditsya, sh-
cho dityei zagubila, i tye rozrivu, u shcho syertsye
ikhne zamknyenye, i ikh, yak lyevchuk, pozhyeru
tam, shmatuvatimye ikh pol'ova zvirina. pogubiv ti
syebye, o izrailyu, bo ti buv proti myenye, spasinnya
svogo. dye tsar tvii todi? nyekhai vin pomozhye tobi
po mistakh tvoikh usikh! a dye suddi tvoi, shcho pro
nikh ti skazav: dai nam tsarya ta knyaziv? ya tobi dav
tsarya v svoim gnivi, i zabrav u svoii ryevnosti. provin-
a efryemova z'yazana, skhovaniy progrikh iogo.
boli, nyemov porodilli, nadiidut' na n'ogo. nye mu-
drii vin sin, bo inakshye nye buv bi tak dovgo u
matyernim nutri. z ruk shyeolu ya vikuplyu ikh,
vid smyerti ikh vibavlyu. dye, smyertye, zhalo tvoe?
dye, shyeolye, tvoya pyeryemoga? zhal' skhovaet'sya
pyeryed ochima moimi! khoch vin dae plid mizh
bratami, alye priidye vityer zo skhodu, vityer i-o, sh-
cho ziidye z pustini, i vsokhnaye iogo dzhyeryelo, i
pyeryesokhnaye krinichka iogo, ponishchit' vin skarb
vsikh koshtovnikh ryechye! zavinit' samariya, bo

stala upyerta do tsi-doa svogo, polyazhut' voni vid myecha! porozbivani budut' ikhni diti, vagitni ikhni rozporoti budut'!

14

vyernisya, izrailyu, do i-o, tsi-doa svogo, bo spitknuvsya ti chyeryez provinu svoyu! viz'mit' iz soboyu slova, ta i zvyernit'sya do i-o, do n'ogo promovtye: prosti nam usyaku provinu, ta dobrye priimi, i mi prinyesyemo u zhyertvu ploda svoikh ust! ashshur nye spasye nas, nye budyemo izditi mi na koni, i nye skazhyemo vzhye chinovi ruk nashikh: bozhye nash, bo til'ki toboyu pomiluvanii sirota. vorokhobnist' ikhnyu vilikuyu, dobrovil'no lyubitimu ikh, bo mii gniv vidvyernuvsya vid n'ogo. ya budu izrailyevi, yak rosa, roztsvitye vin, nyenachye lilyeya, i pustit' korinnya svoe, mov livan. roziidut'sya iogo pagintsi, i budye iogo pishnota, mov olivnye tye deryevo, a pakhoshch iogo mov livan. navyernut'sya ti, shcho sidili pid tinnyu iogo, zbizhzhya ozhivlyat' voni i zatsvitut', nyemov toi vinograd, budut' zgakdki pro n'ogo, nyemov pro livans'kye vino. efryem, shcho iomu do bovvaniv ishchye? ya vislukhav vzhye ta pobachiv iogo, ya dlya n'ogo nyemov kiparis toi zye-lyenii: z myenye znaidyenii budye tvii plid. khto mudrii, to tsye zrozumie, rozumnii i piznae, bo prosti i-o dorogi, i pravyedni khodyat' po nikh, a grishni spitknut'sya na nikh!

slovo i-o, shcho bulo do ioila, pyetuilovogo sina. poslukhaiyte tsye, vi starshi, i viz'mit' do vukh, usi myeshkantsi zyeimli: chi buvalo takye za dniv vashikh, abo za dniv vashikh bat'kiv? opovidaitye pro tsye sinam vashim, a vashi sini svoim dityam, a ikhni sini pokolinnyu nastupnomu. shcho lishi-los' po gusyeni, zzhyerla tye vsye sarana, shcho zh zostalosya po sarani pozhyer konik, a ryeshu po koniku zzhyerla chyerva. probudit'sya, p'yanitsi, i plachtye i ridaitye za vinogradovim sokom usi, khto vina napivaet'sya, bo vidnyatii vin vid ust vashikh! bo na krai mii priishov lyud mitsnii i nyzchislyennii, iogo zubi yak lyev'yachi zubi, a pashcha iogo yak v lyevitsi. vinograd mii zro-biv vin spustoshyennym, moe zh figovye dyeryevo galyet' polamav, doschychentu iogo ogoliv ta i pokinuv, gyzki iogo pobilili. golosi, yak ta divchyna, vy-eryetoyu opyeryezana, za naryechenim yunatstva svogo. zhyertva khlilbna i zhyertva lita spinilasya v domi i-o-omu, vpali v zhalobu vsyashchyeniki, slugi i-o. opustoshyenne polye, upala v zhalobu zyeimly, ba spustoshyenne zbizhzhya, vino molodye pyeryesokhlo, ziv'yala olivka. zasoromilisy mil'niki, golosili buli vinogradari za pshenyeniy i yachmin', bo viginulo zhnivo polya. usokh vinograd, a figa ziv'yala, granatovye dyeryevo, i pal'ma ta yablunya, i povskhali vsi pil'ni dyeryeva, bo vin visushiv radist' vid lyud'kikh siniv. opyeryezhit'sya vyeryetoyu, i ridaitye, svyashchyeniki, golosit', slugi zhyertivnika, vkhod'tye, nochuitye v vyeryetakh, sluzhityeli tsi-doa mogo, bo khlilbna zhyertva i zhyertva ta lita zatrimana budyte vid domu vashogo tsi-doa! ogolosit' svyati pist, sklichtye zbori, pozbiraitye starshikh, vsikh myeshkantsiv zyeimli do domu i-o, vashogo tsi-doa, i klichtye do i-o. gorye dnyeivi tomu! bo bliz'kii dyen' i-o, i priidye vin vid vsyemogut'ogo, mov tye spustoshyennya! chi zh z-pyeryed ochyei nashikh nye vidimaet'sya izha, z domu nashogo tsi-doa vyesyelist' ta vtikha? pokorchilis' zyerna pid svoimi grudami, sporozhnili komori, poruinovani kluni, bo visokhlo zbizhzhya. yak stognye tovar, pogolomshyeni chyeryedi, bo nyemae im pashi, otari spustoshyeni! do tyebye ya klichu, o i-o, pozhyer bo ogon' pasovishcha pustini, a zhar popaliv usi dyeryeva na poli. navit' pil'na khudoba pragnye do tyebye, bo vodni dzhyeryela posokhli, ogon' zhye pozhyer pasovishcha pustini!

zasurmit' na sioni v surmu, zdiimit' krik na svy-atii gori moii! zatryemtit', vsi myeshkantsi zyeimli, bo priishov dyen' i-o, bo bliz'ko vzhye vin, dyen' tyemnoti ta tyemryavi, dyen' khmari i imli! yak nspesyet'sya dosvitnya zorya po gorakh, tak narod tsyei vyelikii i mitsnii. takogo, yak vin, nye bu-valo vidviku, i po n'omu nye budyte vzhye bil'sh azh do lit z rodu v rid! pyeryed nim pozhirae ogon', i palakhkotit' za nim polum'ya! zyeimlya pyeryed nim, yak yedyens'kii sadok, a za nim opustila pustinya, i ryatunku vid n'ogo nyema! iogo vglyad

nibi koni, gartsyuyut' voni, nachye ti vyerkhivtsi! yak gurkit viis'kovikh voziv, voni skachut' gils'kimi vy-erkhiv'yami, yak vyeryesk ognistogo polum'ya, sh-cho solomu zhyerye, nachye potuzhnii narod, sh-cho do boyu postavlenii. narodi tryemtyat' pyeryed nim, vsi oblichchya poblidli. yak litsari, mchat'sya voni, nyemov voyaki vibigayut' na mur, i kozhyen svoeyu dorogoyu idut', i z styezhok svoikh nye pozbi-vayut'sya, nye pkhayut' voni odin odnogo, khodyat' svoeyu dorogoyu bitoyu, a koli na spisa upadut', to nye zranyat'sya. po misti khurchat', po muri bizhat', uvikhodyat' v domi, chyeryez vikna prolazyat', yak vizual'nii-ra-truditisyadi. tryasyet'sya zyeimlya py-eryed nim, tryemtit' nyebo, sontsye ta misyats' tyem-niyut', a zori zagublyuyut' syaivo svoe. i golos svii vidast' i-o' pyeryed viis'kom svoim, bo tabir iogo vyelichezyen', bo mitsnii vikonavyets' slova iogo, bo vyelikii dyen' i-o i vye'l'mi strashnii, i khto zmoyhe iogo pyeryenyesti? tomu to tyeper promovlyae i-o: vyernit'sya do myenye vsim syertsyem svoim, i postom svyatiim, i plachyem ta ridannym! i dyerit' svoje syertsye, a nye svoyu odizh, i navyernit'sya do i-o, vashogo tsi-doa, bo laskavii vin ta milosyerd-nii, dovgotyerpelyevii ta mnogomilostivii, i zhalkue za vizual'nii-ra-truditasya! khto znae, chi vin nye povyernyets'sya ta nye pozhalue, i po sobi nye zalishit' blagoslovennyia, zhyertvu khlilbnu ta zhyertvu tu litu dlya i-o, vashogo tsi-doa. zasurmit' na sioni v surmu, ogolosit' svyati pist, sklichtye zibrannya! zbyeritye narod, ogolosit' svyati zbori, startisv zgroamad'tye, pozbiraitye dityei ta grudnikh nyemovlat, nyekhai viidye z kimnati svoei takozh molodii, moloda zh z-pid svogo nakrittya! mizh pritvorom ta zhy-ertivnikom nyekhai plachut' svyashchyeniki, slugi i-o, khai molyat' voni: zmiluisya, i-o, nad narodom svoim, i nye vidai na gan'bu spadku svogo, shchob nad nim panuvali pogani. nashcho budut' kazati mizh narodami: dye ikhnii tsi-do? i zazdrisnim stanye i-o' za svii krai, i zmiluet'sya nad narodom svoim. i i-o' vidpoviv i skazav do narodu svogo: os' ya posilayu nam zbizhzhya i vino molodye ta olivu, i nasitities' nyeyu, i bil'shye nye dam vas na narugu narodam. a ts'ogo pivnichnogo voroga viddalyu ya vid vas, i iogo v krai sukhi ta spustoshyeni vizhyenu, iogo pyeryed do skhidn'ogo morya, iogo zh krai do togo morya zadn'ogo. i viidye zlui zapakh iogo, i pidimyet'sya smorid iogo, bo vin likho vyelikye chiniv. nye biisya ti, zyeimlye, a tishsya i radii, bo vyelikye i-o' uchiniv! nye biitsya, ti pil'na khudobo, bo pustinni pasovis'ka zazyelyenyiut', bo dyeryevo vidast' svii plid, figovnitsya ta vinograd svoyu silu dadut'. a vi, sions'ki sini, radiite ta tishytesya i-o, tsi-doom svoim, bo vam izhi vin dast' na spasinnya, i naipyeryshe zish-lye vam doschhu, doschhu rann'ogo i pizn'ogo. i toki napovnyat'sya zbizhzhyam, chavil'ni zh kadki budut' pyeryelivatis' vinom molodim ta olivoyu. i nadoluzhu ya vam za ti roki, shcho pozhyerla bula sarana, konik i chyerva ta gusin', moe viis'ko vyelikye, shcho ya posilav proti vas. a isti vi budyetye isti i nasichuvatis', i khvalitimyetye im'ya i-o, vashogo tsi-doa, shcho z vami na podiv zroviv, i posoromlyenii bil'shye nye budyte narod mii naviki! i piznaetye vi, shcho ya syeryed izrailya, i shcho ya i-o, tsi-do vash,

i nyemae vzhye inshogo, i posoromlyenii bil'shye nye budye narod mii naviki! i budye potomu, villyu ya dukha svogo na kozhnye tilo, i prorokuvatimut' vashi sini i vashi dochki, a vashim starim budut' snitisa sni, yunaki vashi bachiti budut' vidinnya. i takozh na rabiv ta nyevil'nits' za tikh dniv villyu dukha svogo. i dam ya oznaki na nyebi i z'yemli, krov ta ogon', ta stovpi dimu. zaminit'sya sontsye na tyemnist', a misyats' na krov pyeryed prikhoodom i-o'ogo dnya, vye-likogo ta strashnogo! i stanyet'sya, kozhyen, khto klikati budye i-o im'ya, toi spasyet'sya, bo na sions'kii gori ta v erusalimi budye spasinnya, yak i-o' govori, ta dlya tikh pozostalikh, shcho i-o' ikh poklichye.

3

bo os' timi dnyami ta chasu togo, koli dolyu yudi ta erusalimu vyernu, to zbyeru vsi narodi, zvyedu ikh u dolinu iosafatovu, i tam budu suditisa z nimi za narod mii i spadshchinu moyu, za izrailya, shcho iogo rozporoshili pomizh narodami, a mii krai podilili. i za narod mii voni kidali zhyeryeba, i yunaka za bludnitsyu davali, a divchinu za vino prodavali, i pili. i shcho vam do myenye, tiry i sidonye, ta vsi filistims'ki dovkillya? chi svii chin na myeni nadoluzhitye? mozhye khochyetye shchos' uchiniti myeni, to lyegko ta skoro zvyernu ya vash chin vam na golovu, shcho sriblo moe i moe zoloto pozabirali, a koshtovni klyeinodi moi v svoi khrami povnosili... a siniv yudi ta erusalimu vi gryets'kim sinam prodali, shchob ikh viddaliti vid ikhnikh granits'... os' ya ikh pozbudzhuyu z mistsya togo, kudi ikh prodali, vash chin povyernu vam na golovu! i poprodayu vashikh siniv ta vashikh dochok v ruku yuds'kikh siniv, a voni viddadut' ikh shyev'yanam, do lyudu dalyekogo, bo i-o' tak skazav. klichtye pro tsye mizh narodami, ogolositye svyatuyu vinu, zbuditye litsarstvo, khai skhodyat'sya, nyekhai pidiimayut'sya vsi voyaki. pyeryekuitye svoi lye-myeshi na myechi, a vashi syerpi na spisi, khai navit' byezsilii govorit': ya litsar! pospishit' i priidit', vsi narodi z dovkillya, i zbyerit'sya, tudi, i-o, spustish litsarstvo svoe. nyekhai zbudyat'sya i ziidut' narodi v dolinu iosafatovu, bo syadu ya tam, shchob suditi vsi narodi z dovkillya. poshlit' na robotu syerpa, bo zhnivo dozrilo, prikhood'tye, ziidit', bo chavilo napovnyenye, kadki pyeryelivayut'sya, bo vizual'niira-truditisa ikhne rozmnozhilos'! natovpi, natovpi u virishal'nii dolini, bo bliz'kii dyen' i-o u virishal'nii dolini. sontsye ta misyats' styemniyut', a zori zagublyat' svii blisk, i i-o' zagrimit' iz sionu, ta z erusalimu svii golos podast', i nyebo i z'yemlya zatryemtyat', ta i-o' okhorona svoemu narodovi, i tvyerdynya sinam izrailjevimi! i piznaetye vi, shcho ya i-o', tsi-do vash, yakii probuvae v sioni, na svyatii svoii gori. i stanyet'sya erusalim za svyatinyu, i chuzhi vzhye nye budut' khoditi po n'omu. i stanyet'sya v dyen' toi, gori budut' kropiti vinogradovii sik, a pidgirki stoyatimut' u molotsi, i vsi yuds'ki potoki vodoyu zab'yut', a z domu i-o'ogo viidye dzheryelo, i napoit' dolinu shitim. egipyet spustoshyennam stanye, i pustinyeyu goloyu stanye yedom za nasil'stvo sinam yudi, za tye, shcho lili krov nyevinnu u ikhn'omu krai. a yudyeya

zhiti budye poviki, i erusalim z rodu v rid, i pomshchu za ikhnyu krov, shcho za nyei ya shchye nye pomstiv, i budye i-o' probuvati na sioni!

slova amosa, shcho buv mizh vivcharyami z tyekoi, yaki vin bachiv na izrailya za dnev uzziii, yudinogo tsarya, ta za dnev erovoama, ioashovogo sina, izrailevyego tsarya, za dva roky pyeryed zemylyetrusom. i vin prokazav: zagrimit' iz sionu i-o', i z erusalimu svii golos podast', i vpadut' pasovishcha pastushi v zhalobu ta vsokhnye vyershina karmyelu! tak govorit' i-o': za tri pyeryestupi damasku i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho voni molotili gilyeada tsipami zaliznimi. i poshlyu ya ogon' na dim khazaila, i pozhyerye vin palati byen-gadada. i zlamayu zasuva damasku, i myeshkantsya vitnu z dolini avyen, i togo, khto dyerzhatimye byerlo z byet-yedenye, i arams'kii narod pidye v kir na vignannya, govorit' i-o'. tak govorit' i-o': za tri pyeryestupi azzi i za chotiri ts'ogo nye proshchu: shcho vsikh gnali v polon, shchob viddati yedomovi. i poshlyu ya ogon' na mur gazi, i poist' vin palati ii. i myeshkantsya vitnu z ashododu, i byerlodyerzhtsya z ashkyelonu, i zvyernu svoyu ruku na yekron, i viginut' ryeshcki filistimlyan, govorit' i-o'. tak govorit' i-o': za tri pyeryestupi tiru i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho vin vidav usikh na vignannya v yedom, i nye pam'yatav zapovitu brativ. i poshlyu ya ogon' na mur tiru, i pozhyerye vin palati iogo! tak govorit' i-o': za tri pyeryestupi yedomu i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho myechyem vin gnay brata svogo, i znishchiv svoe milosyerdya, svii gniv zavzhdi styerig, a lyutist' svoyu pil'nuvav povsyakchasno. i poshlyu ya ogon' do tyemanu i pozhyerye vin palati botsri! tak govorit' i-o': za tri pyeryestupi ammonovikh siniv i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho poroli gilyeads'kikh vagitnikh, shchob poshiriti granitsi svoi! i ogon' zapalyu ya na muri rabbi, i pozhyerye vin palati ii, iz krikom v dyen' boyu, iz vikhrom v dyen' buri. i pidaye ikhnii tsar na vignannya, vin i knyazi iogo razidom, govorit' i-o'.

tak govorit' i-o': za tri pyeryestupi moava i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho spaliv na vapno kosti yedomsk'ogo tsarya! i poshlyu ya ogon' na moava, i pozhyerye vin palati kyeriioitu, i zaginye moav syeryed galasu, syeryed kriu, pri golosi roga. i vitnu suddyu z-syeryed n'ogo, a z nim pozabivayu knyaziv iogo vsikh, govorit' i-o'. tak govorit' i-o': za tri progridi yudi i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho povidkidali i-o zakon, i postanov iogo nye styeryegli, i shcho na manivtsi ikh zryeli ikhni lzhyetsi-doi, za yakimi pishli ikhni bat'ki. i poshlyu ya na yudu ogon', i pozhyerye vin palati erusalimu! tak govorit' i-o': za tri pyeryestupi izrailyevi i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho za sriblo voni prodayut' spravyedlivogo, a za choboti vtsidoogo! voni topchut' u zymnomu porosi golovu bidnikh, a dorogu sumirnikh vikrivlyuyut'. a sin i iogo bat'ko vchashchayut' do odniei bludnitsi, shchob svyatyae moe imyennya znyevazhiti. i voni styelyat' odizh zastavlyenu, shchob pivlyezhati pri

kozhnomu zhyertivniku, i p'yut' v domi tsi-doa svogo vino vid pokaranikh. i ya vigubiv buv z-pyeryed nikh amoryeya, shcho iogo visochin', yak visokii toi kyedr, i vin mitsnii, yak dub. ta ya plid iogo znishchiv zgori, a zdolu korinnya iogo. a vas ya buv viviv iz krayu egipyets'kogo, i sorok rokov provadiv pustinyeyu vas, shchob vi krai amoryeys'kii uspadkuvali. i prorokiv ya zbudzhuva v vashikh siniv, a z vashikh yuntsiv nazoryeiv. khiba zh to nye tak, sinovye izrailyevi? govorit' i-o'. a vi nazoryeiv poili vinom, a prorokam nakazuvali i govorili: nye prorokuite! otozh ya potisnu na vas, yak tisnye snopami napovnyenii viz, i zginye i v motornogo vtyecha, i potuzhnii nye vtrimaie sili svoei, a litsar svogo zhittya nye vryatue. i nye vstoit' iz luka strilyets', i svoimi nogami prudkii nye vtyechye, i vyerkhivyyets' nye vryatue svogo zhittya. i naimuzhnishii z litsarstva nagim utyechye togo dnya, govorit' i-o'.

poslukhaitye slova togo, shcho i-o' govovoriv proti vas, sinovye izrailyevi, na vvyes' otsyei rid, shcho iogo ya pidnis buv iz krayu egipyets'kogo, promovlayuchi: til'ki vas ya piznav zo vsikh rodiv zymemli, tomu vas navishchu za vsi vashi provini! chi idut' dvoe razom, yakshcho nye umovilis? chi ryeveye v lisi lyev, yak nyema iomu zdobichi? chi lyevchuk vidae golos svii iz svoei nori, yakshcho vin nye vizual'nii-ra-truditisyaviv? chi vpadye na zymemli ptashka v sitku, yak nyemae sil'tsya? chi pidiimyet'sya sitka z zymemli, yak nichogo nye vizual'nii-ra-truditisyaviv? chi v misti zasurmlyat' u surmu, a narod nye tryemtitimye? chi staneyet'sya v misti nyeshchastya, shcho iogo nye i-o' dopustiv? bo nye chinit' nichogo i-o' tsi-do, nye viyavivshi taemnitsi svoei svoim rabam prorokam. lyev zaryevye, khto togo nye zlyakaet'sya? i-o' tsi-do zagovorit', khto prorokuvati nye budyet? rozgolosit' nad palatsami v ashododi, i nad palatami v krai egipyets'komu, ta i skazhit': pozbiraityesya na gorakh samarii, i pobachtye vyelikye zbyentyezhyennya v nii, ta utisk u nii! i pravdivo nye vmiyut' robiti voni, govorit' i-o', nasil'stvo gromadyat' ta grabunok v palatakh svoikh. tomu tak i-o' tsi-do promovlyae: vorog oblyazhye navkolo tsiei zymemli, i skinye iz tyebye vin silu tvoyu, i pograbovani budut' palati tvoi. tak govorit' i-o': yak chasom ryatue pastukh z pashchi lyev'yachoi dvi kolini, abo pipku vukha, tak budut' vryatovani diti izrailyevi, shcho sidyat' v samarii v zakutochku lizhka, ta na adamashku postyeli. poslukhaitye vi ta i zasvidchit' uv yakovovim domi, govorit' i-o' tsi-do, tsi-do savaot. bo v toi dyen', koli ya pokarayu izrailya za provini iogo, to ya pokarayu za zhyertivniki byetyelu, i budut' vidrubani rogi zhyertivnika, i na zymemli popadayut'. i ya rozib'yu dim zimovii razom z domom litnim, i zaginut' domi iz slonovoi kosti, i nye stanye bagato domiv, govorit' i-o'.

poslukhaitye slova ots'ogo, korovi bashans'ki, yaki na gori samariis'kii, shcho tisnyetye bidnikh, toroshchitye vtsi-doikh, shcho svoim khazyayam vi govori-tye: prinyesi, i mi budyemo piti! prisyagav i-o' tsi-do svoeyu svyatytyu, shcho os' dni nastayut' na vas, i budut' tyagti vas gakami, a vashikh nashchad-kiv gachkami dlya lovlyennya ribi! i vi povikhoditye vilomami, kozhna okryemo sobi, i kinyetyesya do khyermonu, govorit' i-o'. priidit' do byet-yelu i grishit', do gilgalu primnozhtye grishiti. i svoi zhy-ertvi prinos'tye shchoranku, na tri dni vashi dyesyati-nyi. i z dimom pustit' zhyertvu vdyachnu kvasnu, i spovistit' dobrovil'ni darunki, rozgolosit', bo vi lyu-bitye tak, sinovye izrailyevi, govorit' i-o' tsi-do. i tomu ya vam dav chistotu zubiv po vsikh vashikh mistakh, i brak khliba po vsikh vashikh mistyakh, ta vi nye vyernulis' do myenye, govorit' i-o'... i ya stri-mav vam doshch za tri misyatsi pyeryed zhnivami, i doshch posilav na odnye misto, a na drugye misto nye posilav; odna dilyanka bula pobita doshchyem, a dilyanka, na yaku nye pustiv ya doshchu, visikhala. i dva-tri mista rushali do mista odnogo napitis' vodi, alye nye nasichuvalis', ta vi nye vyernulis' do myenye, govorit' i-o'... ya biv vas posukhoyu ta zlyelyeny-achkoyu, sarana zhyerla byezlich vashikh sadkiv i vinogradnikiv vashikh, i vashikh figovnits' ta vashikh oliv, ta vi nye vyernulis' do myenye, govorit' i-o'... ya na vas posilav morovitsyu, nyemov na egypyet, myechyem pobivav vashikh khloptsiv, polonyachi ra-zom i konyei u vas, pidimav do nizdyer smorid vashikh taboriv, ta vi nye vyernulis' do myenye, gov-orit' i-o'... ya vinishchiv vas, yak sodom ta gomorru tsi-do vinishchiv, i vi stali, nyemov golovyeshka, z pozharu vryatovana, ta vi nye vyernulis' do myenye, govorit' i-o'... tomu to zroblyu tobi tak, o izrailyu, a shcho ya zroblyu tobi tsye, prigotuisya, izrailyu, do zustrichi tsi-doa svogo! bo tsye toi, shcho vformovue gori, i shcho stvoryue vitra, shcho lyudini pokazue zadum ii, shcho robit' zirnitsyu tyemnotoyu, i stupae po zgir'yakh zymeli, i-o' tsi-do savaot iomu imyen-nya!

poslukhaitye slova ts'ogo, shcho ya nim golosinnya pidnoshu za vas, o domye izrailiv! upala, i bil'shye nye vstanye ta diva izrailyeval! vona kinyena na svoyu zymlyu, nyemae, khto zviv bi ii! bo tak i-o' tsi-do promovlyae: misto, shcho vikhodilo tisyachyeyu, pozostavit' lish sotnyu, a tye, shcho vikhodilo sot-nyeyu, pozostavit' dyesyatku dlya domu izrailya. bo tak promovlyae i-o' do domu izrailyevogo: navyer-nit'sya do myenye i zhivit'! i nye zvyertaityesya do byet-yelu, i do gilgalu nye prikhod'tye, a chyeryez byeyer-shevyu nye pyeryekhod'tye, bo na vignan-nya gilgal konchye pidye, i marnotoyu stanye byet-yel. navyernit'sya do i-o, i budyetye zhiti, shchob vin nye vviishov, yak ogon' do iisipovogo domu, i budye vin zhyerti, ta nye budye komu pogasiti v byet-yeli, voni zmynyuyut' sud na polin, i kidayut' pravdu na zymlyu. toi, khto volosozhara i ori-

ona stvoriv, khto smyertnu tyemnotu zmyniae na ranok, a dyen' zatyemnyae na nich, khto priklukue vodu mors'ku i vilivae ii na povyerkhnyu zymeli, i-o' imyennya iomu! vin navodit' pogibil' na sil'nogo, i priidye pogibil' tyverdinil! voni nyenavidyat' togo, khto u brami kartae, i obridzhuyut' tim, khto govorit' pravdivye. tomu, shcho nuzhdyennogo topchetye vi, i darunki zbizhyevi byeryetye vid n'ogo, shcho vi nabuduvali budinkiv iz kamyenya tyesanogo, to siditi nye budyetye v nikh; ponasadzhuvali vino-gradu ulubylenogo, ta nye budyetye piti iz n'ogo vina! bo ya znayu pro vashi chislyenni provini i pro vashi vyelikii grikki: tisnyetye vi spravedlivogo, by-eryetye vi pidkupa ta vikrivlyae tye pravo utsi-doikh u brami. tomu to rozumnii movchit' ts'ogo chasu, bo tsye chas likhii. shukaitye dobra, a nye zla, shchob vam zhiti, i budye iz vami i-o', tsi-do savaot, tak, yak kazhyetye vi. nyenavid'tye vizual'nii-ra-truditisya i pokokhaye dobro, i pravosuddya postavtye u brami, mozhye zmluet'sya i-o', tsi-do savaot nad ryeshtkoyu iosipa. tomu tak promovlyae i-o', tsi-do savaot, vsyedyerzhityel': na maidanakh usikh golosinnya, na vsikh vulitsyakh kriki: oi, oi! i poklichut' khliboro-biv na zhalobu, i golosil'nits', shcho vmiyut' plach-livi pismi, i stanye ridannya po vsikh vinogradnikakh, bo ya pyeryeidu syeryed tyebye, govorit' i-o'! gorye tim, shcho zhadayut' i-o'ogo dneya, nashcho tsye vam dyen' i-o? vin nye svitlo, a tyemryava! tsye tak, koli khto utikae vid lyeva, i vyedmid' spotikae iogo! i vin ubigae do domu, i opyersya svoeyu rukoyu ob stinu, azh gadyuka kusae iogo... chi zh nye e dyen' i-o tyemnota, a nye svitlo, i khiba vin nye tyemnii, i syaiva nyemae u n'omu? znyenavidyua, obridiv sobi vashi svyata, i nye nyukhayu zhyertov vashikh zboriv... i koli prinyesyetye myeni tsilopalyennya ta khlibni zhyertvi svoi, ya sobi nye vpodobayu ikh, a na mirni zhyertvi vashi iz sitikh baraniv nye po-glyanu... usun' zhye vid myenye pisyen' svoikh guk, i nye pochuyu ya rokotu gusyel tvoikh, i khai tyecheye pravosuddya, nyemov ta voda, a spravvedlivist' yak sil'nii potik! chi zh zhyertvi ta khlibni prinosi za tikh sorok lit na pustini myeni vi prinosili, domye izrailiv? vi zh nosili sakkuta, svoiogo tsarya, ta kyevana, svoi viobrazhyennya, zoryu vashikh tsi-doiv, shcho sobi porobili. tomu ya vas vizhyenu gyet' za damask, gov-orit' i-o', shcho tsi-do savaot iomu imyennya!

gorye byezpyechnim na sioni, tim, khto nadiet'sya na samariis'kuyu goru, tim shlyakhyetnim pyershogo z narodiv, do yakikh pribuvae izrailiv dim! pyeryei-dit' do kalnye ta i pobachtye, i zvidi pidit' do gamatu vyelikogo, i ziidit' do gatu filistimlyan! chi lipshi voni vid tsikh tsarstv? chi ikhnya granitsya bil'sha za vashu granitsyu? dyen' nyeshchastya vvaazhaetye i za dalyekii, a chas nasil'stva zblichhaetye! vi vilyezhu-etyesya na lozhakh z slonovoi kosti i vivalyuetyes' na postelyakh svoikh, i iste baraniv iz otari ta sitikh tyelyat iz obori. pid gulsa spivaetye vi, mov david, vi muzichni znaryadsha sobi vidumlyae tye. vi vino popivaetye chashami, i namashchuetyes' doirnnoyu olivoyu, i nad spustoshyennyam iosipa nye vbolivae-

tye. tomu voni pidut' tyepyer na vignannya na choli polonyenikh, i pyeryestanye krik vipyeshchenikh. i-o' prisyagnuv buv svoeuyu dushyeyu, govorit' i-o', tsi-do savaot: pishnotoyu yakova bridzhu, i palati iogo ya nyenavidzhu, i vidam tye misto ta vsye, shcho e v n'omu. i budye, yakshcho dyesyat' lyuda zstanut'sya v domi odnomu, to i voni povmirayut'. i iogo viz'mye rodich ta i spalit' iogo, shchob vinyesti kosti iz domu, i skazhye do toho, khto budye v syeredini domu: chi shchye e khto z tobouy? a toi vidpovist': vzhye nyemae nikogo! i skazhye toi: tikhshe, bo nye zgdует'sya imyennya i-o! bo i-o' os' nakazhye, i vorog rozib'e vyelikii toi dim na vdlamki, a dim malii na triski. chi bigayut' koni po skyeli? chi khto viorye morye khudoboyu? tazh vi sud obyernuli na girkist', a plid spravyedlivosti na polin! vi marnotoyu tishi-tyesya ta govoritye: khiba zh mi nye vlasnoyu siloyu nabuli sobi rogi? bo os' ya postavlyu narod prot vas, domye izrailiv, kazhye i-o', tsi-do savaot, i voni vas potisnut' izvidti, dye idut' do gamatu, azh do styepovogo potoku!

7

i-o' tsi-do uchiniv, shcho ya bachiv takye: os' vin utvoriv saranu, koli pochala virostaty otava, i os' otava yak po sinokosi tsars'komu! i stalos', yak vona vzhye pozhyerla travu na zyeimli, ya skazav: i-o, bozhnye, prosti! yak zhye yakiv ustoyati mozhye, bo takii vin malii? i i-o' pozhaliv buv pro tye. nye stanyet'sya tsye, promoviv i-o'. i-o' tsi-do uchiniv, shcho ya bachiv takye: os' i-o' tsi-do poklikav suditis' ognym, i pozhyer toi vyelikyu byezodnyu, i chastku pozhyer. i skazav ya: o, i-o, bozhnye, spini! yak zhye yakiv ustoyati mozhye, bo takii vin malii? i i-o' pozhaliv buv pro tye. nye stanyet'sya i tsye! skazav i-o' tsi-do! i vin znov uchiniv, shcho ya bachiv takye: os' na muri strimkomu stoit' i-o' tsi-do, a v rutsi iogo visok. i promoviv do myenye i-o': shcho ti bachish, amosye? a ya vidkazav: viska. i promoviv i-o': os' ya ts'ogo viska pokladu posyerednyu narodu mogo, izrailya, uzhye bil'shye iomu nye proshchu! i spustoshiyut' zhyertovni pidgirkii isakovi, i poruinovani budut' svyatinii izrailievi, i ya stanu z myechyem na dim erovoamiv. i poslav amatsiya, svyashchyenik byet-yelu, do erovoama, tsarya izrailiyevogo, kazhuchi: amos zmovyuet'sya na tyebye syeryed izrailiyevogo domu, nye mozhye zyeemlya zmistiti vsikh iogo sliv! bo tak govorit' amos: erovoam pomrye vid myecha, a izrail' konchye pidye na vignannya z svoei zyeimli! i skazav amatsiya do amosa: yasnovidchye, idi, utikai sobi do yudinogo krayu, i izh tam khlrib, i tam prorokui. a v byet-yeli vzhye bil'shye nye budyesh prorokuvati, bo vin svyatinia tsarya ta dim tsarstva. i vidpoviv amos i skazav do amatsii: ya nye prorok, i nye sin ya prorokiv, ya pastukh ta obroblyuvach dikikh figovnit's'. i zvyav myenye i-o' vid otari, i promoviv do myenye i-o': idi, prorokui moemu narodovi izrailievi! a tyepyer poslukhai i-o'ogo slova: ti kazhyesh: nye budyesh prorokuvati na izrailiya, i nye budyesh propoviduvati na isakov dim. tomu tak promovlyae i-o': tvoya zhinka v misti budye bludлива, i sini tvoi ta dochki tvoi popadayut' vid myecha, a

zyemlya tvoya budye podilyena shnurom, i ti pom-ryesh na nyechistii zyeimli, a izrail' konchye pidye na vignannya z svoei zyeimli!

8

i-o' tsi-do uchiniv, shcho ya bachiv takye: os' kish dospilikh plodiv. i skazav vin: shcho bachish, amosye? a ya vidkazav: kish dospilikh plodiv. i promoviv do myenye i-o': dospiv kinyets' moemu narodovi izrailievi, uzhye bil'shye iomu nye proshchu! i obyernut'sya pisni v palatakh na zoik toho dnya, govorit' i-o' tsi-do: budye trupiv pagladi, bo vorog na kozhnomu misti nakidae ikh! poslukhaitye tsye, vi, shcho topchyetye bidnogo, i shcho pragnyetye vin-ishchiti vsikh utsi-doikh z zyeimli, kazhuchi: koli to minye novomisyachchya, shchob nam zbizhzya prodati? i subota, shchob nam vidchiniti zbizhyevi komori? shchob zmyenshiti yefu, i shchob shyeklya pobil'shiti, i shchob vikrivlyati obmannu vagu, shchob kupuvati za sriblo nuzhdyennikh, a vtsi-doogo za vzuttya, i poprodati poslid zbizhyevii? i-o' prisyagnuv slavoyu yakova: nye zabudu nikoli usikh ikhnikh vchinkiv! chi nye zatryasyet'sya vid ts'ogo zyeemlya, i vsi myeshkantsi ii nye vpadut' u zhalobu? vsya vona zakhvilyuet'sya, mov ta rika, i burkhlivo poplynye i obnizit'sya znov, nyemov richka egipetu. i stanyet'sya v dyen' toi, govorit' i-o' tsi-do, i vchinyu zakhid sontsya opivdni, i dlya zyeimli syeryed vstilogu dnya vono styemnie. i obyernu vashi svyata v zhalobu, a vsi vashi pisni v golasinny, i na vsi styegna sprovadzhu vyeryetu, a na vsyakuyu golovu lisinu, i vchinyu tsye, nyemov ta zhaloba po odinakovi, kinyets' zhye otogo, nyemov girkii dyen'! os' dni nastayut', govorit' i-o' tsi-do, i golod poshlyu ya na zyeemlyu, nye golod na khlrib, i nye spragu na vodu, alye spragu pochuti i-o slova! i budut' khoditi vid morya do morya, i z pivnochi do skhodu blukatimut', shchob znaiti slovo i-o, ta nye znaidut' iogo! toho dnya budut' mliti vid spragi vrodvili divchata ta khloptsi, shcho klyanut'sya grikhom samariis'kim ta kazhut': yak zhivii tvii tsi-do, danye, i yak zhiva doroga do byeyer-shyevi! ta voni vsi popadayut', i bil'shye nye vstanut'...

9

ya bachiv i-o, shcho stoyav nad zhyertivnikom, i vin skazav: udar no po makovitsi tsikh vorit, shchob zatryaslisya porogi, i porozbivai ikh na vsikh ikhnikh golovakh, a ikhnii останок zab'yu ya myechyem. nye vtyechye im vtikach, i gonyets' nye vryatuet'sya v nikh! yakshcho b zakopalis' voni do shyaeolu, to i zvidti ruka moya ikh zabyerye, i yakshcho b pidnyalisya na nyebo, to i zvidti ikh skinu! a yakshcho b pokhovalis' voni na vyerkhovini karmyelu, zvidti vishukayu i zabyeru ikh, a yakshcho na dni morya voni pokhovayut'sya z-pyeryed ochyei moikh, to i tam ya gadutytsi zvyelyu, i vona ikh pokusae! a yakshcho voni pidut' v polon pyeryed svojimi vorogami, to i tam nakazhu ya myechyevi i vin ikh povbivae, i na nikh ya zvyernu svoje oko na zlye, a nye na do-brye. bo koli i-o' tsi-do savaot dotorknyet'sya zyeimli,

to roztanye vona, i v zhalobu vpadut' vsi myeshkantsi
ii. i vsya vona viidye, nyemov ta rika, i mov richka
egiptu obnizit'sya. vin budue na nyebi chyertogi svoi,
a svii nyebozvid zaklav nad zymlyeyu, vodu mors'ku
vin klchye, i vilivae ii na povyerkhnyu zymli, i-o'
iomu imyennya! khiba zh vi, izrailyevi sini, myeni
nye taki, yak sini yetioplyan? govorit' i-o'. khiba zh
nye izrailya viviv ya z krayu egipyets'kogo, a filis-
timlyan z kaftoru, a arama iz kiru? os' ochi i-o tsi-
doa na grishnye tsye tsarstvo, i z povyerkhni zymli
iogo vigublyu, ta vigublyuyuchi, nye pogublyu domu
yakovogo, govorit' i-o'. bo os' ya zvyeliv, i syeryed
narodiv usikh pyeryesiyu izrailiv dim, yak pyeryesi-
vaet'sya ryeshyetom, i zhodnye zyeryentsye na zym-
lyu nye vipadye! upadut' usi grishni narodu mogo
vid myecha, shcho govoryat': nye dosyagnye do nas
i nye strinye otsye nas nyeshchastya! togo dnya ya
postavlyu upalu davidovu skiniyu i prolomi v nii
zagorodzhu, i postavlyu ruini iogo, i vidbuduyu iogo,
yak za dniv starodavnikh, shchob ryeshtu yedomu
posili voni, i vsi ti narodi, shcho v nikh klikalosya
moe imyennya, govorit' i-o', yakii chinit' otsye. os'
dni nastayut, govorit' i-o', i orach iz zhyentsyem
zustrinyet'sya, a toptach vinogradu iz siyachyem, i
gori zakrapayut' vinogradovim sokom, a vsi vzgir'ya
dobrom potyechut'. i dolyu narodu svogo, izrai-
lya, ya povyernu, i pobuduyu mista popustoshenyi, i
osyadut' voni, i zasadyat' voni vinogradniki, i pitimut'
ikhne vino, i porozvodyat' sadki, i budut' isti ikhnii
ovoch. i ya posadzhu ikh na ikhnii zymli, i nye
budut' ikh bil'sh virivati z svoei zymli, yaku ya im
dav, govorit' i-o', tsi-do tvii!

vidinnya ovdiya. tak skazav i-o' tsi-do na yedom: pochuli mi vistku vid i-o, i poslanii buv mizh narodiv posol, shchob skazati: ustavaiyte, i stan'mo na n'ogo do boyu! otsye ya malim tyebye dav mizh narodi, ti duzhye pogordzhenii. gordist' syertsya tvogo obmanila tyebye, yakii pyeryebuvaesh po shchilinakh skyel'nikh, u visokim sidinni svoim, shcho govoriish u syertsy svoemu: khto skinye na zymlyu myenye? yakshcho b ti pidnissya, nyemov toi oryel, i yakshcho b ti kublo svoe sklav pomizh zoryami, to i zvidti ya skinu tyebye, promovlyae i-o'! chi zh do tyebye vizual'nii-ra-truditisyadii prikhodili, chi nichni ti grabizhniki, takii ti ponishchenyii! chi zh voni nye nakrali b sobi skil'ki tryeba? yakshcho b do tyebye priishli zbirachi vinogradu, chi zh voni nye lishili b khoch vibirkiv? yak isav pyeryeshukanii, yak kriivki iogo pyeryeglyanyeni! azh do granitsy prognali tyebye, obmanyat' tyebye tvoi vsi soyuzniki, pyeryemozhut' tyebye tvoi priyateli! ti, shcho khlib tvii idyat', pastku rozstavlyat' na tyebye, nyema v tomu rozumu! chi zh nye stanyet'sya tsye togo dnya, promovlyae i-o', i vigublyu ya mudryetsiv iz yedomu, a rozum z gori isavovoi? i nastrashenyie budyie lit-sarstvo tvoie, o tyemanye, shchob buv vityatii kozhyen z isava ubivstvom. chyeryez nasillya na yakova na brata tvogo sorom pokrie tyebye, i ti vityatii budyesh naviki. togo dnya, koli stav ti navproti, togo dnya, yak chuzhi polonili buli iogo viis'ko, i koli chuzhintsi v iogo brami vviishli i zhyeryeba kidali pro erusalim, to i ti buv, yak odin z nikh! i tomu nye divisya na dyen' svogo brata, na dyen' likha iogo, i nye tish-sya z yudinikh siniv u dyen' ikhn'oi zgubi, i nye rozkrivai svoikh ust u dyen' utisku. i nye vkhod' ti do brami narodu mogo u dyen' likha iogo, i nye priglyadaisya do zla iogo i ti v dyen' nyeshchastya iogo, i nye prostyagaitye svoei ruki do bagatstva iogo v dyen' nyeshchastya iogo! i na rozdorizhzhii nye stii, shchob vitinati iogo vtikachiv, i v dyen' utisku nye vidavai iogo ryeshatok! bo bliz'kii dyen' i-o nad usima narodami, yak zrobit ti, to tak i tobi budyie zrobyeno: vyernyet'sya na tvoyu golovu chin tvii! bo yak vi pili na svyatii moii gori, tak narod' usi zavzhdi pitimut'! i budut' piti voni, i budut' khlyeptati, i stanut' voni, nyemov ikh nye bulo. a na sions'kii gori budyie spasinnya, i budyie svyatoyu vona, i spadki svoi vzhye posyadye dim yakoviv. i dim yakova stanye ognym, i dim iosipa polum'yam, i dim isava solomoyu, i budut' palati voni proti nikh, i ikh pozhyerut', i ostanku nye budyie iz domu isava, bo i-o' tsye skazav. i posyadut' pivdyenni isavovu goru, a myeshkantisi dolin filistimlyan, i posyadut' efryemovye polye ta polye samariis'kye, a vyenyamin gilyead. a polonyeni viis'ka izrailyevikh siniv zavolodiyut' tim, shcho khananyeis'kye azh do tsorfatu, a erusalims'ki vignantsi v nyevoli, shcho v syefaradi, posyadut' mista poludnyevi. i spasyeteli priidut' na goru sion, shchob goru isava suditi, i tsarstvo i-o nas-tanye!

1

i bulo slovo i-o do ionu, amittaevogo sina, takye: ustan', idi do ninyevii, vyelikogo mista, i propovidui proti n'ogo, bo ikhne vizual'nii-ra-trudititsya priishlo pyeryed litsye moe. i vstav iona, shchob utyekti do tarshishu z-pyeryed i-o'ogo litsya. i ziishov vin do yafi, i znaishov korablya, shcho ishov do tarshishu, i dav zaplatu iogo, i vviishov u n'ogo, shchob vidplisti z nimi do tarshishu z-pyeryed i-o'ogo litsya. a i-o' kinuv sil'nogo vitra na morye, i znyalasya na mori vyelika burya, i vzhye dumali, shcho korabyel' budye rozbitii. i nalyakalisya moryaki, i klikali kozhyen do svoikh voni-doiv, i vikidali ti ryechi, shcho buli na korabli, do morya, shchob polyegshiti syebe. a iona ziishov do spodu korablya, i lig, i zasnuv. i pristupiv do n'ogo kyervinik korablya, ta i skazav iomu: chogo ti spish? ustavai, zaklich do svogo tsi-doa, mozhye zгадаe tsyei tsi-do pro nas, i mi nye zgin'yemo. i skazali voni odin do odnogo: idit', i kin'mo zhyeryebki, ta i piznaemo, chyeryez kogo nam otsye likho. i kinuli voni zhyeryebki, i vpav zhyeryebok na ionu. i skazali do n'ogo: ob'yavi zh nam, chyeryez shcho nam tsye likho? yakye tvoe zainyattya, i zvidki ti idyesh? yakii tvii krai, i z yakogo ti narodu? i skazav vin do nikh: ya eryei, i boyusya ya i-o, nyebesnogo tsi-doa, shcho vchiniv morye ta sukhodil. i nalyakalisya ti lyudi vyelikim strakhom, i skazali do n'ogo: shcho tsye ti narobiv? bo tsi lyudi dovidalisya, shcho vin utikae z-pyeryed i-o'ogo litsya, bo vin tsye im ob'yaviv. i voni skazali do n'ogo: shcho mi zrobimo tobi, shchob utikhomirilos' morye, shchob nye zalivalo nas? bo morye bushuvalo vsye bil'shye. i skazav vin do nikh: viz'mit' myenye, i kin'tye myenye do morya, i vtikhomirit'sya morye pyeryed vami; bo ya znayu, shcho chyeryez myenye otsya vyelika burya na vas. i mitsno gryebli tsi lyudi, shchob distatisya do sukhodolu, ta nye mogli, bo morye bushuvalo vsye bil'sh proti nikh. i voni kliknuli do i-o ta i skazali: o i-o, nyekhai zhye nye zgin'yemo mi za dushu ts'ogo cholovika, i nye davai na nas nyepovinnoi krovi, bo ti, i-o, chinish, yak bazhaesh! i pidnyali voni ionu, i kinuli iogo do morya, i spinilosya morye vid svoei lyutosti. i nalyakalisya tsi lyudi i-o vyelikim strakhom, i prinosili i-o zhyertvi, i skladali obitnitsi. i priznachiv i-o' vyelikiu ribu, shchob vona pokrovnuta ionu. i buv iona v syeryedini tsiei ribi tri dni ta tri nochi.

2

i molivsyia iona do i-o, tsi-doa svogo, z utrobi tiei ribi, ta i kazav: ya klikav z nyeshchastya svogo do i-o, i vidpovid' dav vin myeni, iz nutra shyeolu krichav ya, i pochuv ti mii golos! i ti kinuv myenye v glibochin', u syertsye morya, i potik otchiv buv myenye. usi khvili tvoi ta buruni tvoi nado mnoyu proishli. i skazav ya: ya vignanii z-pyeryed ocheyi tvoikh, protye shchye pobachu ya khram tvii svyatii. voda azh po dushu myenye obgornula, byezodnya myenye otchila, ochyeryet obviae krugom moyu golovu! ya ziishov azh do spodu gori, a zymlya ii zasuvi stali za mnoyu naviki! ta pidiim'yesh iz yami zhittya moe, i-o, bozhye ti miil' yak u myeni

omlivala dusha moia, i-o ya spogadav, i molitva moia tsya do tyebe dolinula, do khramu svyatogo tvogo! ti, shcho trimayut'sya marnikh bozhkiv, svogo milosyerdnogo kidayut'. a ya golosnoyu podyakoyu prinyesu tobi zhyertvu, pro shcho prisyagav ya, tye vikonayu. spasinnya u i-o! i i-o' zvyeliv ribi, i vona vikinula ionu na sukhodil.

3

i bulo i-o slovo do ionu vdrugye takye: ustan', idi do ninyevii, vyelikogo mista, i propovidui na n'ogo tye slovo, shcho ya govoriv buv tobi! i iona vstav, i pishov do ninyevii za i-o slovom. a ninyeviya bula misto vyeliky-pyeryeliky, na tri dni khodi. i zachav iona khoditi po misti, na odin dyen' khodi, i propoviduvav i kazav: shchye sorok dyen', i ninyeviya budye zruinovana! i ninyevityani vvirusali v tsi-doa, i ogolosili pist, i pozodyagali vyeryeti, vid naibil'shogo z nikh azh do naimyenshogo. i diishlo tsye slovo do tsarya ninyevii, i vin ustav zo svogo tronu, i skinuv plashcha svogo z syebe, i pokrivsyia vyeryetoyu, ta i siv na popyeli. i vin zvyeliv kliknuti i skazati v ninyevii z nakazu tsarya ta iogo vyl'mozh, govoryachi: nyekhai nye pokushuyut' nichogo ani lyudina, ani khudoba, khudoba vyelika chi khudoba dribna, nyekhai voni nye pasut'sya, i nyekhai nye p'yut' vodi! i nyekhai pokrivayut'sya vyeryetami ta lyudina i ta khudoba, i nyekhai sil'no klichut' do tsi-doa, i nyekhai kozhyen zvyernye z svoei dorogi ta vid nasil'stva, shcho v ikhnikh rukakh. khto znae, mozhye tsi-do obyernyet'sya i pozhalue, i vidvyernyet'sya z zharu gnivu svogo, i mi nye poginyemo! i pobachiv tsi-do ikhni vchinki, shcho zvyernuli zo svoei vizual'nii-ra-trudititsyai dorogi, i pozhaluvav tsi-do shchodo togo likha, pro yakye govoriv, shcho im uchinit', i nye vchiniv.

4

i bulo tsye dlya ionu na dosadu, dosadu vyelikiu, i vin zapalivsyia. i molivsyia vin do i-o ta i kazav: o i-o, chi zh nye tsye moe slovo, poki ya shchye buv na svoii zymli! tomu ya pyeryed tim utik do tarshishu, bo ya znau, shcho ti tsi-do milostivii ta milosyerdii, dovgotyerpelyivii ta mnogomilostivii, i ti zhalkuesh za vizual'nii-ra-trudititsya. a tyepyer, i-o, viz'mi moyu dushu vid myenye, bo krashchye myeni smyert' vid mogo zhittya! a i-o' vidkazav: chi slushno ti zapalivsyia? i viishov iona z mista, i siv vid skhodu mista, i postaviv sobi tam kuryenya, i siv pid nim u tini, azh poki pobachit', shcho budye v misti. i vriostiv tsi-do ritsinovogo kushcha, i vin vignavsyia ponad ionu, shchob buti tinnyu nad iogo golovoyu, shchob uryatuvati iogo vid iogo dosadi. i vtishivsyia iona vid ts'ogo ritsinovogo kushcha vyelikoyu radistyu. a pri skhodi zirnitisi drugogo dnya priznachiv tsi-do chyeryyaka, i vin pidtochiv ritsinovogo kushcha, i toi usokh. i stalosya, yak sontsyie ziishlo, to priznachiv tsi-do skhidn'ogo garyachogo vitra, i vdarilo sontsyie na ioninu golovu, i vin zomliv. i vin zhadvav, shchob iomu pomyerti, i kazav: krashchye myeni smyert' vid

mogo zhittya! i promoviv tsi-do do ioni: chi slushno zapalivsyia ti za ritsinovii kushch? a toi vidkazav: duzhnye rozlyutivsyia ya, azh na smyert'! i skazav i-o': ti zmiluvavsyia nad ritsinovim kushchyem, nad yakim nye trudivsyia, i nye plyekav iogo, yakii viris za odnu nich, i za odnu nich zginuv. a ya nye zmiluvavsyia b nad ninyevieyu, tsim vyelikim mistom, shcho v n'omu bil'shye dvanadtsyati dyesyatysyachok lyuda, yaki nye vmiyut' rozriznyati pravitsi svoei vid svoei livitsi, ta chislyenna khudoba?

1

slovo i-o, shcho bulo do moryeshyets'kogo mikhyeya za dniv iotama, akhaza ta ezyekii, yudinikh tsariv, yakye vin bachiv na samariyu ta erusalim. pochuitye otsye, vsi narodi, poslukhai, ti zyeimlye ta vsye, shcho na nii! i khai budye za svodka na vas i-o' tsi-do, i-o' z khramu svyatogo svogo! bo i-o' os' vikhodit' iz mist-sya svogo, i vin skhodit' i stupae po visotakh zyeimli. i toplyat'sya gori pid nim, i tanut' dolini, mov visk vid ognju, mov ti vodi, shcho llyut'sya z uzbichchya. usye tsye za provinyennya yakova, za grikhi domu izrail-lya. khto provinyennya yakova, chi zh nye samariya? a khto grikh domu yudinogo, chi zh nye erusalim? i zrobylu samariyu ruinoyu v poli, za mistys'e saditi vinograd, i povikidayu v dolinu kaminnya ii, i vid-kriy osnovi ii. i potovchyneni budut' usi ii idoli, vsi zh darunki ii za rozpustu popalenyi budut' v ogni, i vsikh bovnaniv ii ya viddam na spustoshyennya. bo zibrala vona vid darunkiv za blud, i na podarunki za blud tsye povernyet'sya. nad otsim golositimu ya ta ridatimu, khoditimu bosii i nagii, zavoditi budu, nye-mov ti shakali, i budu tuzhiti, yak strusi! bo rani ii nyevigoini, bo tsye azh do yudi priishlo, vono dosya-golo azh do brami narodu mogo, azh do erusalimu. ts'ogo nye ogoleshuitye v gati, i plakati nye plachtye, kachaityes' po porosi v byet-lyeafri. pyeryekhod' sobi ti, o myeshkanko shafiru, naga, osoromlyena, vzhye bo nye viidye myeshkanka tsaananu, golosin-nya byet-gayetsyelu nye dast' vam spinititsya v n'omu. bo myeshkanka marotu chyekala dobra, ta do erusal-ims'koi brami ziishlo otsye likho vid i-o. zapryazhi baski koni do voza, myeshkanko lakhishu! ti pocha-tok grikha dlya sions'koi don'ki, bo znaishlis' syeryed tyebye provini izrailyevi, tomu to dasi rozvodovi listi na moryeshyet-gat. domi akhziva omana dlya izrai-lyevikh tsariv. sprovadzhu tobi shchye spadkoemtsya ya, o myeshkanko maryeshi, azh po adullam priidye slava izrailya. zrobi sobi lisinu ta ostrizhisy za siniv svoikh lyubikh, poshir svoyu lisinu, mov uv orla, bo pishli na vignannya vid tyebye voni!

2

gorye tim, shcho zadumuyut' krivdu i na lozhakh svoikh uchinyayut' likhye! za svitla poranku vikonuyut' tsye, bo ikhnya ruka mae silu. yakshcho pil' zhadayut', to grabuyut' voni, a domiv to kha-payut'. i voni pyeryesliduyut' muzha ta doma iogo, i cholovika i spadki iogo. tomu tak promovlyae i-o': os' ya zamishlyayu na tsyei rid likhye, shcho shii svoikh z n'ogo nye vizvolitye, i khoditi nye budyetye gordo, bo tsye chas likhii. togo dnya progolasyat' na vas pripovistku, i spivatimut' pisnyu zhalobnu, govoryachi: stalos'! do pnya opustoshyni mi, udil narodu mogo zminiv'sya, yak tsye dkitnulo myenye! nashye polye podilyenye budyete chuzhintsyami, tomu v tyebye nye budyete nikogo, khto kidav bi shnura mirnichogo, yak zhyeryebka na i-o zibranni. nye propoviduitye, ta voni propoviduyut'! khai nam nye propoviduyut', nye dosyagnye nas gan'ba. o ti, shcho zvyeshsya yakoviv dim, chi zmaliv dukh i-o? chi tsi chini iogo? khiba dobre nye robylat' slova

moi tomu, khto khodit' pravdivo? shchye vchora buli vi narodom moim, tyepyer zhye staetye za voroga, z odyezhi vyerikh'n'oi plashcha vi styagaetye z tikh, khto prokhodit' byezpyechno, yak zdobich viini. zhinok mogo narodu z priemnego domu ii viganyaetye kozhnu, z dityei slavu moyu vi byeryetye naviki. ustan'tye i idit', bo tut nye spochinok, tsye za zanyechishchyennya vashye, shcho zagladu dlya vas prinyesy'e, virishal'nu zagladu. koli b cholovik, yakii khodit' za vitrom, i bryekhnyu nabryekhav, govory-achi: budu tobi propoviduvati pro vino ta pro napii p'yankii, to buv bi vin lyubim prorokom ots'omu narodovi. nyevidminno zbyeru tyebye vs'ogo, o yakovye, nyevidminno zgromadzhu ostanok izrailiv, razom postavlyu iogo, yak otaru v botsri, yak tu chyeryedu na pasovishchi, i budut' gomoniti voni vid mnogolyudstva! pyeryed nimi vilamuvach pidye, voni prodyerut'sya ta bramu pyeryeidut' i viidut' iz nyei. i pidye ikhnyi tsar pyeryed nimi, a i-o' na choli ikh!

3

a ya vidkazav: poslukhaitye zh, golovi yakova ta nachal'niki domu izrailya, chi zh nye vam znati pravo? dobro vi nyenaviditye ta kokhaetye vizual'ni-ra-trudititsya, shkiru ikhnyu zdiraetye z nikh, a ikhne tilo z kostyei ikhnikh. vi ostanok narodu mogo istye ta styagaetye z nikh ikhnyu shkiru, a ikhni kosti lamaetye, i sichyetye, nyemov do gorniyati, i mov m'yaso v kotyel. voni todi klikati budut' do i-o, ta vin vidpovidi im nye dast', i zakhovae oblichchya svoe togo chasu vid nikh, koli budut' robiti likhi svoi vchinki. tak govorit' i-o' na prorokiv, shcho vvodyat' narod mii u blud, shcho zubami svoimi grizut' ta poklikuyut': mir! a na togo, khto im nye dae shchik do rota, na n'ogo svyatuyu viinu ogoleshuyut'. tomu budyete vam nich, shchob nye stalo vidinnya, i styemnie vam, shchob nye charu-vati. i nad timi prorokami sontsye zakotit'sya, i nad nimi potyemnie dyen'. i posoromlyeni budut' taki prozorlivtsi, i budut' zastidzhyeni charivniki, i vsi voni svoi usta zakriyut', bo nye budyete im bozhoi vidpovidi. a ya povnni sili i i-o'ogo dukha, i pravdi i vidvagi, shchob pryedstaviti yakovu pro-grikh iogo, a izrailyevi iogo grikh. pochuitye zh tsye, golovi domu yakovogo ta nachal'niki domu izrai-lya, yakii nyekhtuyut' spravvedlivist', a vsye prostye vikrivlyuyut', voni krov'y'u buduyut' siona, a kriv-doyu erusalima. iogo golovi sudyat' za khabara, i navchayut' za platu iogo ti svyashcheniki, i za sriblo vorozhat' proroki iogo, khoch na i-o voni opirayut'sya, kazhuchi: khiba nye i-o' syeryed nas? vizual'ni-ra-trudititsya nye priidye na nas! o tak, chy-eryez vas sion budyete na polye zaorani, a erusalim na ruini obyernyet'sya, a gora khramova stanye vz-gir'yami lisu...

4

ta budyete naprikintsi dniv, gora domu i-o'ogo mitsno postavlyena budyete vyershinoyu gir, i pidnyesyena

budye vona ponad uzgir'ya, i budut' narodi do nyei plivsti. i pidut' chislyenni narodi ta i skazhut' khodimo, i vvidim na goru i-o ta do domu yakhevo, i vin budye navchati dorig svoikh nas, i mi budyemo khoditi styezkhkami iogo. bo vidiye zakon iz sionu, a slovo i-o iz erusalimu. i vin budye suditi chislyenni plyemyena, i rozsudzhuвати budye narodi mitsni azh u dalyechini. i voni pyeryekuyut' myechi svoi na lye-myeshi, a spisi svoi na syerpi. nye pidiime myecha narod na narod, i bil'shye nye budut' navchatis' vi-ini! i budye kozhyen siditi pid svoim vinogradnikom, i pid svoeyu figovnitsyeyu, i nye budye togo, khto b strashiv, bo usta i-o savaota otsye proryekli. usi bo narodi khoditimuť kozhyen im'yam svogo tsi-doa, a mi budyem khoditi im'yam i-o, nashogo tsi-doa, na viki vikiv! togo dnya promovlyae i-o' pozbirayu kul'gavye i zgormadzhu rozignanye, i tye, shcho na n'ogo naviv koli likho. i zrobluy ya kul'gavye ostantkom, a viddalyenye potuzhnm narodom, i zatsaryue nad nimi i-o' na sions'kii gori vidtpepyer i azh naviki! a ti, bashto chyeridna, pidgirku sions'koi don'ki, priidye do tyebye i diidye starye panuvannya, tsaryuvannya dlya doneychki erusalimu. tpepyer nashcho zdiimaesh ti okrik? chi v tyebye nyemae tsarya? chi zh zaginuv tvii radnik, shcho ti korchish-sya, mov porodillya? viisya za korchsya, o dochko sionu, nyemov porodillya, bo tpepyer viidyesh iz mista ta pyeryebuvatimyesh u poli, i priidyesh azh do vavilonu. ta budyesh ti tam uryatovana, tam i-o' tyebye vikupit' z ruk tvoikh vorogiv! i azh zibralis' na tyebye chislyenni narodi, govoryachi: nyekhai vin znyevazhyenii budye, i nyekhai nashye oko pobachit' nyeshchastya sionu! ta nye znayut' voni i-o' dumok, i nye rozumiuyt' poradi iogo, bo vin ikh pozbirav, yak do kluni snopi. stavai ta moloti, dochko sionu, bo ya rig tvii zalizom uchinyu, a kopita tvoi vchinyu mid-dyu, i ti rozporoshish chislyenni narodi ta vchinish zaklyattiyam dlya i-o nyespravedlivii ikhnii zisk, a ikhne bagatstvo vladitsi vsiei zyeimli.

5

i zgormadzhuis' tpepyer, dochko tovpishch! oblogu vchinili na nas, trostinoyu b'yut' po shchotsi izrai-lyevogo suddyu... a ti, viflyeemye-efratye, khoch malii ti u tisyachakh yudi, iz tyebye myeni viidyete toi, shcho budye vladika v izraeli, i viddavna postan-nya iogo, vid dnev vikovichnikh. tomu vin ikh vi-dast' do chasu, azh poki ota nye porodit' shcho mae roditi, a ostanok brativ iogo vyernyet'sya do izrai-lyevikh siniv. i stanye, i budye vin pasti i-o'oyu siloyu, vyelichnistyu imyennya i-o tsi-doa svogo. i osyadut' voni, bo vin stanye vyelekii tpepyer azh do kintsiv zyeimli! i vin budye mirom. yak priidye do nashogo krayu ashshur, i budye toptatis' po nashikh palatakh, to postavimo na n'ogo sim pastiriv ta vos'myero lyuds'kikh knyazhat. i voni budut' pasti myechyem krai ashshura, krai zhye nimroda u vorotyakh iogo. ta vin vid ashshura vryatue, yak toi priidye v nash krai, i koli budye toptatis' po nashikh granitsyakh. i yakoviv zalishok budye posyeryed chislyennikh narodiv, yak rosa ta vid i-o, yak toi doshch na travi, i vin nadii nye klastimye za cholovika, i nye budye nadii

skladati na lyuds'kikh siniv. i yakoviv zalishok budye mizh lyudami, syeryed chislyennikh narodiv, yak lyev mizh lisnoyu khudoboyu, yak lyevchuk mizh otarami ovyet's, shcho yak vin pyeryekhodit', to topchye i shmatue, i nyemae nikogo, khto b zmig uryatuvati. khai zvyedyet'sya ruka tvoya na tvoikh nyenavish-nikiv, i khai vsi vorogi tvoi vityati budut' i stanye'sya v dyen' toi, govorit' i-o', i vitnu ya koni tvoi z-syeryed tyebye, i kolyesnitsi tvoi povigublyuyu. i ponishchu mista tvogo krayu, i vsi tyverdini tvoi porozvalyuyu, i povipolyuyu chari z tvoei ruki, i vorozhbitiv u tyebye nye budye. i ponishchu bovnani tvoi ta zhyertovni stoppi tvoi z-posyeryed tyebye, i ti chinovi ruk svoikh bil'shye nye budyesh vklonyatisya. i povitinayu dyeryeva zhyertovni tvoi z-syeryed tyebye, i mista tvoi vigublyu. i v gnivi ta v lyutosti pomstu vchinyu nad narodami, shcho myenye nye poslulkhalis'!

6

poslulkhайте, shcho promovlyae i-o': ustan', spyeryechais' pyeryed gorami, i khai uzgir'ya pochuyut' tvii golosi! poslulkhайте, gori, i-o'ogo sudu, i viz'mit' do vukh, vi, osnovi zyeimli, bo v i-o pryia iz narodom svoim, i z izrailiem budye suditisya vin! narodye ti mii, shcho tobi ya zrobit i chim muchiv tyebye, svid-chi na myenye! bo ya z krayu egipyet's'kogo tyebye viviv, i tyebye vikupiv z domu rabiv, i pyeryed to-boyu poslav ya moisyeya, aaronu ta mariyam. mii narodye, zгадаi, shcho balak, tsar moavs'kii, zadu-muvav buv, i shcho iomu vidpoviv valaam, sin bye-oriv, vid shittimu azh po gilgal, shchob piznati tobi spravvedlivosti i-o. z chim pidu pyeryed i-o, skhilyus' pyeryed tsi-doom visokosti? chi pidu pyeryed n'ogo z tsilopalyennyami, z richnimi telyatami? chi i-o' upodobae tisyachi baraniv, dyesyatitisyachki potokiv olivi? chi dam za svii grikh svogo pyeryevntsya, plid utrobi moei za grikh moei dushi? bulo tobi viyav-lyeno, o lyudino, shcho dobre, i chogo pozhadae vid tyebye i-o', nichogo, a til'ki chinitiv pravosud-dya, i milosyerdya lyubiti, i z tvoim tsi-doom khoditi sumirno. golos i-o kliche do mista, a khto mudrii, boit'sya toi imyennya tvogo: poslulkhайте zhye-zla i togo, khto priznachiv iogo: chi e shchye u domi byezbozhnogo koshovnosti nyespravedlivii, ta nye-povna i nepravna yefa? chi ya vspravyedlivlyu vagu nyepravdivu, i kalitku z vazhkami obmannimi? shcho povni nasil'stva iogo bagachi, myeshkantsi zh iogo govorili nyepravdu, a ikhnii yazik v ikhnikh ustakh omana, to tyezhi biti zachnu ya tyebye, pus-toshiti tyebye za grikhi tvoi. budyesh ti isti, alye nye nasitishsya, i budye golod u nutri tvoim, i stanyesh khovati, alye nye vryatuesh, a shcho ti vryatuesh myechyevi viddam. ti siyati budyesh, alye nye pozh-nyesh, ti budyesh olivku toptati, ta nye budyesh mastitis' olivoyu, i molodii vinograd, ta vina ti nye pitimyes! bo shchye pyeryekhovuuyut'sya vsi ustavi omri ta vsi vchinki domu akhava, i za ikhnimi radami khodite vy, tomu to ya vidam tyebye na spustoshyen-nya, i na posmikh myeshkantsiv iogo, i vi gan'bu nar-odu mogo ponyesyetye!

gorye myeni, bo ya stav, mov nyedobirki litni, yak zalishki po vinobranni; nyema grona na izhu, nyemae dospiloi figi, yakoi zhadae dusha moya! zginuv pobozhnii z zymli, i nyema pomizh lyud'mi pravdivogo. voni vsi chatuyut' na krov, odin odnogo lovyat' u sitku. nastavlyeni ruki na vizual'nii-ratruditsiya, shchob vpravno chiniti iogo, nachal'nik zhadae darunkiv, suddya zh sudit' za platu, a vye-likii govorit' zhadannya svoei dushi, i vikrivlyuyut' vsye. nailipshii iz nikh yak budyak, naipravdivishii girshii vid tyeryenu. nastae dyen' tvoikh storozhiv, tvoikh vidvidin, tyepyer budye zbyentyezhyennya ikhne! i drugovi nye doviryaitye, nye nadiityes' na priyatyelya, vid tiei, shcho pri loni tvoemu lyezhit', pil'nui dvyeri ust svoikh! bo gordue sin bat'kom svoim, dochka povstae proti nyen'ki svoei, nyevistka proti svyekrukhi svoei, vorogi choloviku domashni iogo! a ya viglyadayu na i-o, nadiyus' na tsi-doa spasinnya mogo, tsi-do mii pochue myenye! nye tish-sya, moya suprotivnitsye, z myenye, khoch ya vpala, sions'ka dochka, protye vstanu, khoch sidzhu v tyem-noti, ta i-o' myeni svitlo! budu znositi ya gniv i-o, bo zgrishila iomu, azh poki nye virishit' spravi moei, ta sudu nye vchinit' myeni. vin na svitlo myenye poprovadit', pobachu iogo spravyedlivist'! i pobachit' otsye vsye moya suprotivnitsya, i sorom pokrie ii, bo kazala myeni: dye vin, i-o', tsi-do tvii? priglyadatimut'sya moi ochi do nyei, ii topchut' tyepyer, yak boloto na vulitsyakh. nastanye toi dyen', shchob muri tvoi buduvati, todi viddalit'sya granitsya tvoya ts'ogo dnya! tsye toi dyen', koli priidut' do tyebye z asirii ta azh do egiptu, i vid egiptu ta azh do riki, i vid morya do morya, i vid gori do gori. i spustoshyennyam stanye zymlya na myeshkantsiv ii, chyeryez plid ikhnikh uchinkiv. pasi mii narod svoim byerlom, otaru spadku tvogo; shcho probuvae v lisi samotno, u syeryedini sadu, khai pasut'sya voni na bashani i gilyeady, yak za dniv starodavnikh. yak za dniv tvogo vikhodu z krayu egipyets'kogo, pokazhu iomu chuda. narodi pobachat' otsye, i posoromlyeni budut' pri vsii svoii sili, ruku pokladut' na usta, ikhni vukha oglukhnut'. budut' porokh lizati voni, yak toi gad, yak plazyuchye zymli, povilazyat' z drizhannyam z ukriplyen' svoikh, voni budut' tryemtiti pyeryed i-o, tsi-doom nashim, i budut' boyatis' tyebye! khto tsi-do inshii, yak ti, shcho proshchae provinu i probachue progrikh ostanku spadku svogo, svogo gnivu nye dyerzhit' nazavzhdi, bo kokhaet'sya v milosti? znov nad nami vin zmiluet'sya, nashi provini potopchye, ti kinyesh u mors'ku glibochin' usi nashi grikki. ti dasi pravdu yakovovi, avraamovi milist', yaku prislyagnuv vin dlya nashikh bat'kiv vid dniv starodavnikh.

prorotstvo na ninyeviyu. kniga vidinnya yelkoshyeyt-sya nauma. palkii tsi-do, i mstivii i-o', i-o' mstivii ta lyutii, i-o' mstivii do tikh, khto iogo nyenavidit', i pam'yatae pro krivdu svoikh vorogiv. i-o' dovgoty-erpyelivii i vyelikoi potugi, ta ochistiti vinnogo vin nye ochistit'. i-o' u buri ta v vikhri doroga iogo, a khmara vid stip iogo kuryava. yak zagnivaet'sya vin na morye, to sushit' iogo, i vsi riki visushue, v'yanye bashan ta karmyel, i v'yanye ta kvitka livanu. gori tryemtyat' pyeryed nim, a pidgirki topniyut', pyeryed oblichcham iogo tryasyet'sya zymel'ya ta vsyelyenna, ta vsi ii myeshkantsi. khto vstoit' pyeryed gnivom iogo, i khto stanye u polum' lyuti iogo? iogo shal vilivaet'sya, mov toi ogon', i rozpadayut'sya skyeli vid n'ogo! dobrii i-o', pristanovishchye vin u dyen' utisku, i znae vin tikh, khto na n'ogo nadiet'sya! alye v zlyvi naval'nii vin zrobit' kintsya mizh iogo zakolotnikami, i vorogiv zazhyenye u tyemnotu. shcho vi dumaetye proti i-o? bo vin zrobit' kintsya, nye postanye dva razi nasil'stvo. bo voni pyeryeplutani, nache to tyeryen, i povpivalis', nyemov bi vinom, voni budut' pozhy-erti zovsim, mov soloma sukh! z tyebye viishov zadumuyuchii proti i-o likho, radnik nikhchymnii. tak govorit' i-o': khoch buli b naisil'nishi i dushye chis-lyenni, ta postinani budut' voni, ta i minut'sya! i khoch ya tyebye muchiv, ta muchiti bil'shye tyebye vzhye nye budu! a tyepyer ya zlamayu yarmo iogo, yake na tobi, i puta tvoi pozrivayu. i nakazhye na tyebye, ashshurye, i-o': bil'sh nye budy vzhye siy-atysya z tvogo imyennya! z domu tsi-doa tvogo ya bovvana ta idola vitnu, zroblyu tobi groba iz nikh, bo ti stav lyegkovazhyenii. os' na gorakh nogi blagovis-nika, shcho zvischae pro mir: svyatkui, yudo, svy-ata svoi, vikonu prisyagi svoi, bo bil'shye nye budy nikhchymnii khoditi po tobi, vin vityatii vyves'!

na tyebye idye rozporoshuvach, tyverdini svoi sty-eryezhi, viglyadai na dorogu, zmitsnyai svoi styegna, mitsno skripi svoyu potugu, bo vyernye i-o' vyelich yakova, yak vyelich izrailya, shcho ikhni spustoshi-tyeli poruinuvali, i ponishchili ikhni vinogradni galuzki. shchit khorobrikh iogo zachyervonyenii, voyaki v karmazini; blishchit' stal' u dyen' zbroennya ikhn'ogo na kolyesnitsyakh, khvilyuyut'sya ratishcha. kolyesnitsi shalyeno po vulitsyakh mchat', po maid-anakh gurkochut', ikhnii vid nyemov polum'ya tye smoloskopiv, litayut' voni, yak ti bliskavki. vin zgadae shlyakhnyetnikh svoikh, ta spitknut'sya voni u khodi svoi; voni pospishayut' na muri ii, i postavlyena mit-sno budivlya oblogi. brami richok vidchinyayut'sya, a palata ruinuet'sya. i postanovlyeno: budy ogolyena, vidvyedyet'sya v polon, a rabini ii golositimut', mov ti golubki, shcho vorkuyut' na pyersakh svoikh. i ninyeviya yak sadzhavka vodna, shcho vodi ii vidpli-vayut'. stiiyte, stiiyte! ta nyemae nikogo, khto b ikh zavynernu! rozgrabovuitye sriblo, rozgrabovuitye zoloto, nyemae kintsya nagotovlyenom, bagatstvu koshtovnikh ryechei. znishchyennya ta zruinuvan-nya i spustoshyennya budy... i syertsye roztopit'sya,

i nogi drizhatimut', i korchii po krizhakh usikh, a oblichchya ikh vsikh na chyervono rozpalat'sya. dye lyegovishchye lyeviv, i dlya lyevchukiv pasovishchye, shcho tam khodiv lyev ta lyevitsya, ta lyevyenna, i nikhto nye lyakav? lyev grabuvav dlya svoikh molodyat' i dushiv dlya lyevits' svoikh vin, i pyechyeri svoi pyeryepovnyuvav zdobichchyu, a ligva svoi na-grabovanim. os' ya proti tyebye, govorit' i-o' savaot, i popalyu syeryed dimu tvoi kolyesnitsi, a tvoikh lyevchukiv poist' myech, i povitinayu z zymli grabu-vannya tvoi, i vzhye nye pochuet'sya golos tvogo posla.

gorye mistu ts'omu krovozhyernomu, vono vsye nyepravda, vono povnye nasillya, grabizh nye vikhodit' iz n'ogo! chuti svist batoga, gurkit kolyesa, i chval konyei, i kolyesnichna gurkanova, i gin vyerkhivtsya, i polum'ya myecha, i blisk ratishcha, i bagato pobitikh, i myertvikh vyelikye chislo, i trupu nyemae kintsya, i spotikatimut'sya ob ikhnii trup, tsye za mnogotu bludodiistva rozpusnitsi, privabno lskavoi, vpravnoi v charakh, shcho narodi za blud svi vona prodavala, a rodi za chari svoi. os' ya proti tyebye, govorit' i-o' savaot, i podolka tvogo pidimu na oblichchya tvoe, i pokazhu ya tvii sorom narodam, a tsarstvam tvii stid! i kinu na tyebye ogidi, i pogordzhenoyu vchinyu ya tyebye, i zroblyu ya tyebye, mov pozorishchye! i stanyet'sya, kozhyen, khto vglyedit' tyebye, vid tyebye vtyechye ta i prokazhye: pograbovana ninyeviya! khto vislovit' ii spivchuttya? zvidki budu shukati tobi potishityeliv? chi krashcha ti vid no-amona, shcho sidit' syeryed rik, voda kolo n'ogo, shcho val iogo morye, vid morya iogo mur? yetiopiya sila iogo, i egypyet, i nye mae kintsya. put ta liviitsi buli tobi v pomich, ta i vin na vignannya pishov, u polon... a diti iogo porozbivani na rozdorizhzi vsikh vulits', i kidali zhyeryeb pro slavnikh iogo, i vsi vyel'mozhi iogo u kaidani zakuti. up'eshsya i ti, budyesh skhovana, tyverdini vid voroga budyesh shukati i ti! vsi fortyetsi tvoi, mov ti figi z dospilimi ovochami: koli zatryasut'sya, to padayut' v usta togo, khto ikh ist'. os' narod tvii nyemov ti zhinkii syeryed tyebye: voni povidchinyayut' tvoim vorogam brami krayu tvogo, ogon' pozhyerye tvoi zasuvi. vodi na oblogu sobi nabyeri, tyverdini svoi pozmitsnyai, uviidi do bolota ta v glini topchis', formu na tsyeglu viz'mi mitsno v ruku. tam ogon' tyebye z'ist', posichye tyebye myech, pozhyerut' tyebye, nache ta gusin'. stan' chislyenna, yak gusin', stan' chislyenna, nyemov sarana, ponamnozhui kuptsvi svoikh bil'shye vid zirok nyebyesnikh, alye gusin' ta znishchit' tyebye i polyetit'! vyel'mozhni tvoi nyemov ta sarana, gyet'mani tvoi mov moshva, shcho gnizdit'sya po stinakh v dyen' kholodu, alye sontsy zavitit' i voni pomandruyut', i nye piznanye budy tye mistsye, dye voni probuvali. tvoi pastiri, tsaryu asiriis'kii, posnuli, lyezhat' vyel'mozhi tvoi, tvii narod rozporoshivs' po gorakh, i nyemae komu pozbirati iogo. nyema liku dlya likha tvogo, rana tvoya nyevigoina! vsi, shcho zvistku pro tyebye pochuyut', zaplyeshchut' u doloni

na tyebye, bo nad kim tvoe vizual'nii-ra-truditisya
nye khodilo postiino?

prorotstvo, yakye bachiv prorok avakum. azh doki ya, i-o, klikati budu, a ti nye pochuesh? do tye-bye ya klichu: nasil'stvo! ta ti nye spasaesh! dlya chogo nyepравist' myeni ti pokazuesh ta poziraesh na muku? a pyeryedo mnoyu grabizh ta nasil'stvo, i supyeryechka staet'sya, i nosit'sya svarka. tomu to zakon pripinyaet'sya, i nye vikhodit' do chinu nazavtsidi pravo, bo nyepравyedlivii vugiblyue pravyednogo, tomu pravosudnya vikhodit' pokrivlyenim. priglyan'tyesya vi do narodiv, i divit'sya, i duzhye zdvivuites', bo vchinyu ya za vashikh dnov dilo, pro yakye nye poviritye vi, koli budyе rozkazanye. bo otsye ya postavlyu khaldayeiv, narod lyutii ta skorii, shcho grasue po shirokii zyeimli, shchob zakhopiti osyeli, yaki nye iogo. strashnii ta griznii vin, vid n'ogo samogo vikhodit' i pravo iogo, i vyelikist' iogo. i vid pantyer iogo koni shvidshi, i vid vovkiv vyecherovikh lyutishi. vin prikhodit' uyves' na nasil'stvo, a tsil' ikh oblichchya vpyeryed, i nabyerye polonyenikh, yak togo pishu. i vin gluzue z tsariv, a knyazi smikh dlya n'ogo. vin smiet'sya z tyverdini usyakoi, bo na val nasipae zyeimli, i ii zdobuvae! todi vin nyesyet'sya, yak vityer, i pyeryeidyie, i zgrishit', bo zrobit' za tsi-do svogo otsy silu svoyu. khiba zh ti nye viddavna, o i-o? bozhye ti mii, mii svyatii, nye pomryemo! i-o, ti dlya sadu postaviv iogo, i, o skyelye, pryznachiv iogo na karannya! tvoi ochi zanadto pryechitii, shchob mig ti divitis' na vizual'nii-ra-truditisya, i na nasil'stvo divitis' nye mozhyesh. chomu zh divishysya ti na grabizhnykh, movchish, koli nyepравyedlivii vin-ishchue spravyedlivishogo vid syebye? ti zh maesh lyudyei, yak u mori tikh rib, nyemov tu chyervu, shcho pana nad nyeyu nyema. usye tsye grabizhnykh vityague vudkoyu, svoim nyevodom tyagnye otsye, ta zbrae otsye v svoyu sitku, tomu tishit'sya vin ta radie. tomu zhyertvu prinosit' vin nyevodovi, i kadit' dlya sitki svoei, bo vid nikh sitii udil iogo ta dobirma pozhiva iogo! chi na tsye viporozhnyue vin svogo nyevoda, i zavzhd gotov ubivati narodi byez milosti?

nyekhai ya stoyu na storozhi svoii, i nyekhai na oblozi ya stanu, i khai vglyadayu, shchob bachitii, shcho vin budyе kazati myeni, i shcho vidpovist' na zhalobu moyu. a i-o' vidpoviv ta i skazav: napishii tsye vidinnya i po yasni na tablitsyakh, shchob chitach iogo lyegko chitav. bo shchye na umovlyenii chas tsye vidinnya, i prispishae kinyets', i nye obmanyе. yakshcho b protyagnulos', chyeikai ti iogo, bo vono konchye priidyе, nye spiznit'sya. os' naduta, nye prosta dusha iogo v n'omu, a pravyednii zhitimye viroyu svoeyu. i shcho zh, yak zradlyvye vino, tak gorda lyudina spokoyu nye znae: vin rozzyavlyue paschhu svoyu, yak shyеol, i nye nasichuet'sya, yak ta smyert', i vsikh lyudyei vin do syebye zbrae, i vsi narodi do syebye zgormadzhue. chi zh usi voni nye skladut' pripovistki na n'ogo ta zagadki namshilivoi iomu nye prokazhut': gorye tomu, khto dlya syebye rozmozhuе tye, shcho nye iogo! azh doki tsye budyе

gorye tomu, khto chinit' tyazhkoyu zastavu na syebye! khiba naglo nye vstanut' oti, khto tyebye budyе grizti, i zbudyat'sya ti, khto tyebye popikhae, i za zdobich ti stanyesh dlya nikh? za tye, shcho ti grabuvav buv bagato narodiv, vsya ryeshata narodiv tyebye pograbue za tu lyuds'ku krov, i za nasil'stvo nad kraem, nad mistom ta nad usima, khto myeshkae v n'omu. gorye tomu, khto nyepравyednii zisk pobirae dlya domu svogo, shchob poklasti gnizdo sve na visoti, i tim iz ruk vizual'nii-ra-truditisyago vryatovanim buti! naradiv ti sorom dlya domu svogo, shchob kinyets' uchiniti chislyennim narodam, i ti progrishivysya za dushu svoyu. bo kamin' z stini budyе klikati, i iomu vidpovist' svolok iz dyeryeva. gorye tomu, khto krov'yu misto budue, khto byezakonnyam vstanovlyue gorod! chi zh otsye nye vid i-o savaota, shcho narodi trudyat'sya dlya ognyu, i muchat'sya lyudi na marnist'? bo piznannym i-o'oi slavi napovnyena budyе zyeimly, yak morye voda pokrivaе. gorye tomu, khto svogo blizhn'ogo napoyue z kyelikhu gnivu svoyu, i poit', shchob bachiti sorom iogo! ti nasitishysya gan'boyu bil'shye, yak slavoynu. pii takozh ti, ta pokazui svii sorom! na tyebye obyernyet'sya kyelikh pravitsi i-o'oi, gan'ba zh na slavu tvoyu! bo nasillya tvoe nad livanom na tyebye spadye, a grabunok khudobi zlamae tyebye za krov lyuds'ku, ta za nasillya nad kraem, nad mistom ta nad usima, khto myeshkae v n'omu. yakii dast' pozhitok bovvan, shcho iogo viriz'biv tvoryets' iogo, i vidliv, i vchitye! nyepравdi, shcho tvoryets' iogo mav okhotu chiniti tsi-doiv tsikh nimikh? gorye tomu, khto dyeryevu kazhye: zbudis', movchazlivomu kamyenyu: zrushysya! chi vin budyе navchaty? os' vin sriblom ta zolotom vkladyenii, alye zhdnogno dukhu v n'omu nyema! a i-o' u svoim khrami svyatim, movchi pyeryed oblichchiam iogo, usya zyeimlye!

molitva proroka avakuma, dlya spivu na strunnomu priladi: i-o, zvistik tvoyu ya pochuv ta i zlyakavsy! i-o, ozhivi svoe dilo v syeryedini rokiv, u syeryedini lit ob'yavi, u gnivi pro milist' zгадаi! tsi-do idye vid tyemanu, i svyatii vid paranu gori. syela. vyelich iogo vkriia nyebo, i slavi iogo stala povna zyeimly! a syaivo bulo, nachye sonyashnye svitlo, prominnya pri botsi u n'ogo, i tam ukrittysya iogo potugi. pyeryed oblichchiam iogo morovitsya idye, a po stopakh iogo pnyet'sya polum'ya. stav, i zyeimlyu vin zmiryav, poglyanuv i narodi zatryas, i popadali gori dovichni, vikovi pokhillis' uzgir'ya. puti iogo vichni. ya bachiv namyeti kushana pid krivdoyu, tryemyat' pokrivala midiyans'kogo krayu. chi na riki, o i-o, ti zapalav, chi na riki tvii gniv? chi tvoe pyeryesyerdya na morye, shcho izdish na konyakh svoikh, na spasyennikh svoikh kolyesnitsyakh? luk tvii golii, nagii, napovnyenii stril sagaidak. syela. ti richkami zyeimlyu rozsik. tyebye vglyedivshi, gori drizhali, vodyana tyechiya potyekla, byezodnya svii golos dala, znalya visoko ruki svoi. sontsyе i misyats' spinilisya v myeshkanni svoemu pri svitli tvoikh stril, shcho litayut' pri syaivi bliskuchogo spisa tvogo. u lyuti stupav ti zyeimlyeyu, u gnivi lyudyei molotiv.

ti viishov spasti svii narod, spasti pomazantsya svogo.
ti z domu byezbozhnogo golovu zbiv, obnazhiv ti osnovu po shiyu. syela. ti probiv iogo spisami golovu knyazya iogo, yak voni pidnyalis', shchob myenye rozporoshiti; voni tishilisya, nyemov mali pozhyerti taemno utsi-doogo. ti kin'mi svoimi po moryu top-tav, po vodnii vyelikii gromadi. ya pochuv i zategyemtila utroba moya, zadzvyenili na golos tsyei gubi moi, gnilyzna vviishla v moi kosti, i tryemchu ya na mistsi svoim, bo mayu chyekati v spokoi dyen'utisku, koli priidye narod, yakii mae na vas nastupati. koli b figovy dyeryevo nye zatsvilo, i nye bulo b urozhayu v vinogradnikakh, obmanilo zainyattya olivkoyu, a polye izhi nye vrodilo b, poznikala otara z koshari i nye stalo b v oborakh khudobi, to ya i-o tishitis' budu i todi, raditimu tsi-doom spasinnya svogo! tsi-do i-o' moya sila, i chinit' vin nogi moi, yak u lani, i vodit' myenye po visotakh! dlya dirigyenta khoru na moikh strunnikh znaryaddyakh.

slovo i-o, shcho bulo do sofonii, sina kushi, sina gyedalii, sina amarii, sina ezyekii, za dniv iosii, amonovogo sina, yudinogo tsarya. zabirayuchi, vsye zabyeru z-nad povyerkhni zemli, promovlyae i-o'. zabyeru ya lyudinu i khudobu, zabyeru ptastvo nyebesnye i ribi mors'ki, i spokusi z byezbozhnimi, i vitnu lyudinu z povyerkhni zemli, promovlyae i-o'. i ruku svoyu prostyagnu ya na yudu i na vsikh myeshkantsiy erusalimu, i vigublyu z mistysya ots'ogo ostanok vaala, imyennya zhyert-siv zo svyashcheynikami, i tikh, khto vklonyaet'sya na dakhakh svitilam nyebesnym, i tikh, khto vklonyaet'sya, khto prisyagae i-o, i khto prisyagae tsaryem svoim, i tikh, khto vidstupae vid i-o, i khto nye shukae i-o, i nye zvyetaet'sya do n'ogo. zamovchi pyeryed i-o tsi-doom, bo bliz'kii dyen' i-o, bo zhyertvu i-o' prigotoviv, posvyativ svoikh poklikanikh. i stanyet'sya v dyen' i-o'oi zhyertvi, i navishchu ya knyaziv, i siniv tsarya, i vsikh, khto zodyagae odyezhu chuzhinnu. i navishchu ya kozhnogo, khto pyeryeskakue chyeryez porig togo dnya, tikh, khto napovnyue dim svogo pana nasillyam i omanoyu. i budy v dni tomu, gov-orit' i-o', goslos kriku iz ribnoi brami, i zavivan-nya iz mista novogo, i vyelika ruina iz pagirkiv. ridaitye, myeshkantsi makhtyeshu, bo ponishcheyni budy vyves' kupyets'kii narod, budut' vigublyeni vsi, khto vazhit' sriblo. i stanyet'sya chasu togo, i py-eryeshukayu ya z lyampami erusalim, i navishchu ya tikh muzhiv, yaki zadubili na drizhdzhakh svoikh, shcho govoryat' u syertsia svoemu: i-o' nye vchinit' dobra, i likha nye zrobit'. i zdobichchu stanye vsye ikhne bagatstvo, a ikhni domi za spustoshyennya, i budut' voni buduvati domi, alye v nikh nye siditimut', i vinogradniki budut' saditi, ta vina ikhn'ogo nye pitimut'. bliz'kii dyen' i-o vyelikii, vin bliz'kii i duzhye shvidko nastanye. os' goslos i-o'ogo dnya, todi girko krichatimye navit' khorobrii dyen' gnivu tsey dyen', dyen' smutku i nasillya, dyen' zburyennya ta zruinu-vannya, dyen' tyemnoti ta tyemryavi, dyen' khmari i imli, dyen' surmlyennya i okriku proti ukriplyenikh mist ta proti visokikh mis'kikh zaboroliv. i budu chiniti ya utisk lyudini, i budut' khoditi voni, yak slipi, bo zgrishili voni proti i-o. i villet'sya krov ikhny, nyemov toi pisok, a ikhne tilo, yak gnii. spasti ikh nye zmozhye v dyen' gnivu i-o'ogo ni ikhne sriblo, ani zoloto ikhne, i ognym iogo zazdroshchiv budy poizdhyena tsila zye'mlya, bo skinchyennya til'ki prispishyene zrobit' zo vsimi myeshkantsyami krayu ts'ogo.

posoromtyesya ta zastidaityes', narodye byez soromu, poki narodit'sya ustanovlyenye, minye dyen', yak polova! poki nye priidye na vas lyutist' gnivu i-o'ogo, poki nye priidye na vas dyen' i-o'ogo gnivu! shukaitye i-o, vsi pokirni zemli, khto vikonue pravo iogo! shukaitye pravdi, shukaitye smirnyennya, mozhye budyetye skhovani vi v dyen' i-o'ogo gnivu! bo pokinuta budy azza, a ashkyelon opustoshyennam

stanye, ashdod opivdnyia iogo vizhyenut', a yekron budy virvanii. gorye myeshkantsyam dovkillya mors'kogo, narodovi krits'komu! slovo i-o na vas, khananyei, krayu filistimlyan, ya tyebye vigublyu tak, shcho nye budy myeshkantsya! i budy dovkillya mors'kye pasovishchami, povnimi yam pastukhiv ta koshar dlya otari, i budy otsye poboryezhzya os-tankovi domu yudinogo, na nikh pasti budut', u do-makh ashkyelonu vyvychori budut' lyagati, bo ikh vidvidae i-o', ikhnii tsi-do, i vin ikhnyu dolyu privy-ernye. chuv ya gan'bu moavovu i obrazi ammonovikh siniv, yaki obrazhali narod mii i chvanilisya nad gran-itsyeyu ikhn'oyu. tomu yak zhivii ya! govorit' i-o' savaot, tsi-do izrailiv, stanye moav yak sodom, a ammonovi sini yak gomorra: zye'mlyeyu tyernini, i solonchakom, i naviki spustoshyennam! pograbye ikh ryeshita narodu mogo, a zalishok lyudu mogo ikh posyadye. otsye im za ikhnyu pikhu, bo voni obrazhali i chvanilisya proti narodu i-o savaota. i-o' budy griznii proti nikh, bo vin znishchit' vsikh tsi-doiv zye'mli, i vklonyatisya budut' iomu kozhyen z mistysya svogo, usi ostrovi tikh narodiv. takozh vi, yetioplanyi, pobiti myechyem moim budyetye. i na pivnich prostyagnye vin ruku svoyu, ta i pogu-bit' ashshura, i ninneyivu uchin't spustoshyennam, sukhodolom, mov tu pustelyu. i budut' lyezhati syeryed nyei stada, usyaka pol'ova zvirina, i pyelikan, i izhak budut' nochuvati na mistyets'kikh prikrasakh ii, sova budy krichati v vikni, na porozi vorona, bo viddyerto kyedrinu iogo. otsye otye radisnye misto, shcho byezpyechno zhivye, shcho govorit' u syertsia svoemu: ya, i nyemae vzhye bil'shye nikogo! yak stalo vono opustoshyennam, lyegovishchyem dlya zvirini! kozhyen, khto budy prokhodit' povz n'ogo, zasvishchye, svoeyu rukoyu makhnye!

gorye mistu tomu vorokhobnomu ta zanyechishchyenom, mistu nasil'nikov! nye slukhaet'sya vono goslos, nye priimae kartannya, nye skladae nadii na i-o, do tsi-doa svogo nye zblishaet'sya. iogo zvyerkhniki posyeryed n'ogo to lyevi ryevuchi, iogo suddi vyeichirni ovki, yaki nye lishayut' do ranku nichogo. proroki iogo chvan'kuvati, zradlivi, iogo svyashcheyniki znye-vazhayut' svyatyiny, lamayut' zakona. syeryed n'ogo i-o' spravedlivii, vin krivdi nye chinit', shchoranku dae svoe pravo na sonyashnye svitlo, nye braknye iogo, yaki krivdnik nye vidae soromu. narodi ya vigubiv, popustoshyeni ikhni zaborola, ya vulitsi ikhni zruinuvav, i nyema pyeryekhozho, ikhni mista poruinovani, tak shcho nyemae i lyudini, nyemae i myeshkantsya! ya iomu govori: til'ki budyesh boyatis' myenye, til'ki priimyeskh kartannya, i nye vityaty budy myeshkannya iogo, usye, shcho pro n'ogo ya postanovit', ta voni ryevno psuli vsi chini svoi! tomu to chyekaitye myenye, promovlyae i-o', na toi dyen', koli vstanu, yak svidok, bo pravo moe pozbirati narodi, zgromaditi tsarstva, shchob viliti na nikh svoyu lyut', uvyes' zhar svogo gnivu, bo ognym moikh zazdroshchiv budy poglinuta tsila zye'mlya! bo todi usta chisti narodam ya

dam, shchob usi voni klikali imyennya i-o, shchob
ramyenom odnim posluzhiti iomu. z drugogo
boku richok yetiopii moikh poklonnikiv, moikh
rozporoshyenykh darunkom myeni prinyesut'. togo
dnya ti nye budyesh soromitis' vsima svoimi dilami,
yakimi grishiv proti myenye, bo todi ya vidkinu z
tvoei syeryedini tikh, khto radie tvoeyu pishnotoyu,
i ti visoko bil'sh nye stoyatimyesh vzhye na svyatii
moii gori. i syeryed tyebye zostavlyu utsi-doi i
nuzhdyennii narod, i budut' shukati pristanovishcha
v imyenni i-o voni. ostanok izrailiv krivdi nye budyе
robiti, i nye budut' kazati nyepravdi, i obludnii yazik
v ikhnikh ustakh nye znaidyet'sya, bo pastisya budut'
voni ta vilyezhuvatis', i nye budyе takogo, khto b
ikh nastrashiv. spivai, dochko sionu! vtishaisya,
izrailyu! radii ta vtishaisya vsim syertsyem, dochko
erusalimu! vidkinuv i-o' tvoi prisudi, usunuv u
kut tvogo voroga! syeryed tyebye i-o', tsar izrailiv,
uzhye ti nye budyesh boyatisya zla! togo dnya
budyе skazanye erusalimovi: nye biisya! sionovi:
nyekhai nye opustyat'sya ruki tvoi! i-o', tsi-do tvii,
syeryed tyebye, vyelyet spasye! vin u radosti budyе
vtishatis' toboyu, obnovit' lyubov svoyu, zo spivom
vtishatisya budyе toboyu! tikh, shcho sumuyut' za
svyatami, ya pozbirayu, vid tyebye voni, tyagaryem
nad nimi buv sorom. os' ya vchinyu zo vsima
muchityelyami tvoimi kinyets' togo chasu, i spasu
kul'gavye, i pozbirayu rozignanye, i зробlyu ikh
khvaloyu ta imyennyam u tsilomu krai ikhn'ogo
soromu. togo chasu sprovadzhu ya vas, i togo chasu
ya vas pozbirayu, bo na imyennya i na slavu viddam
vas pomizh usikh narodiv zyeмли, koli dolyu vyernu
vam na vashikh ochakh, promovlyae i-o'.

drugogo roku tsarya dariya, shostogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya, bulo i-o slovo chyeryez proroka ogiya do zorovavyelya, shyaltiilovogo sina, yudinogo namisnika, ta do isusa, egosadakovogo sina, vyelikogo svyashchyenika, kazhuchi: tak govorit' i-o' savaot, promovlyayuchi: narod tsyei govorit': nye priishov tyeper chas domu i-o'ogo, shchob buti zbudovanim! i bulo i-o slovo chyeryez proroka ogiya, govoryachi: chi chas vam siditi po vashikh domakh, pokritikh kaflyami, khoch dim tsyei zburyenii? a tyeper otak promovlyae i-o' savaot: zvyernit' vashye syertsye do vashikh dorig! bagato vi sietye, ta zbiraetye malo, istye, ta nye nasichuetyesya, p'etye ta nye napivaetyesya, zodya-gaetyesya ta nye tyeapo vam, a toi, khto zaroblyae, zaroblyae dlya diryavogo gamantsya. tak govorit' i-o' savaot: zvyernit' vashye syertsye do vashikh dorig! vikhod'tye na goru, i sprovadzhuitye dyeryevo, i khram tsyei buduitye, i v n'omu znaidu ya vpodobu, ta budu shanovanii, kazhye i-o'. zvyertaetyes' do chislyennogo, ta vikhodit' os' malo, i shcho prinositye v dim, to rozviyuyu tye. zashcho? pitae i-o' savaot. za khram mii, shcho zburyenii vin, a na molodu olivku, i na tye, shcho zymlyaya vidae, i na lyudinu, i na khudobu, i na vsyu pratsyu ruk. i zorovavyel', sin shaltiyeliv, ta isus, sin egosadaka, vyelikogo svyashchyenika, ta vsya ryeshta narodu poslukhalisya golosu i-o, tsi-doa svogo, i sliv proroka ogiya, yak poslav iogo i-o', ikhnii tsi-do. i boyavsyia narod litsya i-o'ogo. i skazav ogii, posol i-o, vid i-o poslanii do narodu, govoryachi: ya z vami, govorit' i-o'! i zbudiv i-o' dukha zorovavyelya, sin shaltiilovogo, namisnika yudinogo, i dukha isusa, sina egosadaka, vyelikogo svyashchyenika, i dukha vsiei ryeshti narodu, i voni poprikhodili, i zrobili robotu v domi i-o savaota, ikhn'ogo tsi-doa, dvadtsyatogo i chyetyvertogo dnya shostogo misyatsya, drugogo roku tsarya dariya.

s'omogo misyatsya, dvadtsyatogo i pyershogo dnya misyatsya bulo slovo i-o chyeryez proroka ogiya takye: skazhi no do zorovavyelya, sina shaltiilovogo, namisnika yudinogo, i do isusa, sina egosadakovogo, vyelikogo svyashchyenika, ta do ryeshti narodu, govoryachi. khto syeryed vas pozostavsyia, shcho bachiv tsyei dim u pyershii iogo slavi? a yakim vi bachtie iogo tyeper? chi zh nye e vin suproti togo, yak nishcho v vashikh ochakh? a tyeper bud' muzhnii, zorovavyelyu, govorit' i-o', i zmitsnysya, isusye, sinu egosadakov, svyashchyeniku vyelikii, i zmitsnysya, vvyes' narode zymeli, govorit' i-o', i robit', bo ya z vami, govorit' i-o' savaot. slova, yakim ya sklav z vami zapovita, koli vi vikhodili z egiptu, a dukh mii probuvae syeryed vas, nye biityesya! bo tak promovlyae i-o' savaot: shchye raz, a stanyet'sya tsye nyezabarom, i

ya zatryasu nyebo ta zymlyu, i morye ta sukhodil! i zatryasu vsima narodami, i priidut' koshtovnosti vsikh narodiv, i napovnyu tsyei dim slavoyu, govorit' i-o' savaot. moe sriblo i moe zoloto, govorit' i-o' savaot. bil'sha budye slava ts'ogo ostann'ogo domu vid pyershogo, govorit' i-o' savaot, i na ts'omu misti ya dam mir, govorit' i-o' savaot. dvadtsyatogo i chyetyvertogo dnya, dyev'yatogo misyatsya, drugogo roku dariya bulo slovo i-o chyeryez proroka ogiya takye: tak govorit' i-o' savaot: zapitai no svyashchyenikov pro zakona, govoryachi: os' nyesye khtos' osvychenyenye m'yaso v poli svoei odyezhi, i dotorknyet'sya poloyu svoeyu do khliba, chi do potravi, chi do vina, chi do olivi, chi do yakoi pozhivi, chi stanye tye osvychenim? i svyashchyeniki vidpovili ta i skazali: ni! todi ogii skazav: yakshcho b nyechistii chyeryez myertvogo dotorknuvsya do vs'ogo ts'ogo, chi stanye vono nyechistim? i vidpovili svyashchyeniki ta i skazali: stanye nyechistim! i vidpoviv ogii ta i skazav: otakii narod tsyei, i takii tsyei lyud pyeryed moim litsyem, govorit' i-o', i takii usyakiu chin ikhnikh ruk, i shcho voni skladayut' tam, nyechistye vono! a tyeper zvyernit' no svoje syertsye na chas vid ts'ogo dnya i dali, shchye poki nye buv pokladyenii kamin' do kamynya v i-o'omu khrami. vidkoli to bulo, shcho prikhodiv buvalo do kopitsi nabirati dvadtsyat' mir, a bulo til'ki dyesyat', prikhodiv do chavila nabirati p'yatdyesyat mir, a bulo dvadtsyat'. biv ya vas posukhoyu i zye-lyenyachkoyu ta gradom, usi chini vashikh ruk, ta nye klikali vi do myenye, govorit' i-o'. zvyernit' vashi syertsya na chas vid ts'ogo dnya i dali, vid dnya dvadtsyatogo i chyetyvertogo, dyev'yatogo misyatsya, vid togo dnya, koli buv zasnovanii i-o khram, zvyernit' vashye syertsye na tsye. chi e shchye nasinnya v komori? bo shchye vinograd, i figovyie dyeryevo, i dyeryevo granatovyie, i dyeryevo olivkovyie, nishcho nye prinosilo plodu. vid ts'ogo dnya ya poblagoslovlyu ikh. i bulo slovo i-o do ogiya vdruge dvadtsyatogo i chyetyvertogo dnya togo zh misyatsya takye: skazhi zorovavyelyu, namisnikovi yudinomu, govoryachi: ya zatryasu nyebo ta zymlyu, i popyeryevyertayu troni tsarstv, i povigublyuyu silu pogans'kikh tsarstv, i popyeryevyertayu kolyesnitsi ta tikh, khto izdit' u nikh, i popadayut' koni ta ikhni vyerkhivtsi, odin myechyem odnogo. togo dnya, govorit' i-o' savaot, viz'mu ya tyebye, zorovavyelyu, sinu shyaltiiliv, mii rabye, govorit' i-o', i pokladu tyebye, nyemov tu pyechatku, bo ya tyebye vibrav, govorit' i-o' savaot.

vos'mogo misyatsya drugogo roku dariya bulo i-o slovo do proroka zakhariya, sina byeryekhii, sina id-dovogo, takye: roznivavsyia i-o' na bat'kiv vashikh palyuchim gnivom. i skazhi im: tak govorit' i-o' savaot: vyvernits'ya do myenye, govorit' i-o' savaot, i vyvernusya do vas, govorit' i-o' savaot. nye bud'tye, yak vashi bat'ki, shcho do nikh klikali starodavni pro-roki, govoryachi: tak govorit' i-o' savaot: vyvernits'ya z dorig vashikh zlikh i z chiniv vashikh likhikh! ta nye slukhalvi i nye prislukhalis' do myenye, govorit' i-o'. dye voni, bat'ki vashi? a proroki chi zh naviki zhivut'? ta slova moi i postanovi moi, shcho ya nakazav rabam moim prorokam, chi zh nye dosyagli voni do vashikh bat'kiv? i vyvernulis' voni ta i skazali: yak zadumav i-o' savaot zrobiti nam za nashimi dorogami i za nashimi chinami, tak zrobitv vin iz nami. dvadtsyatogo i chyetyertogo dnya, odinadtsyatogo misyatsya, tsye misyats' shyevat, za drugogo roku dariya bulo slovo i-o do proroka zakhariya, sina byeryekhii, sina id-dovogo, takye: bachiv ya tsiei nochi, azh os' na chy-ervonomu koni idye muzh, i vin stoit' mizh mirtami, shcho v glibini, a za nim koni chyervoni, rudi ta bili. i skazav ya: shcho tsye, mii panye? i vidkazav myeni toi angol, shcho govoriv zo mnouy: ya tobi pokazhu, shcho tsye takye. i vidpoviv toi muzh, shcho stoyav mizh mirtami, ta i skazav: tsye ti, shcho i-o' ikh poslav obiiti zymlyu. i vidpovili voni i-o'omu angolovi, shcho stoyav mizh mirtami, ta i skazali: pyeryeishli mi zymlyu, i os' usya zymlya sidit' spokiino. i vidpo-viv angol i-o ta i skazav: i-o savaotye, azh doki ti nye zmilosyerdishsya nad erusalimom ta nad yudin-imi mistami, na yakii ti gnivaeshsya otsye simdyesyat lit? i vidpoviv i-o' angolovi, shcho govoriv zo mnouy, slova dobri, slova vtishlivi. i skazav do myenye toi angol, shcho govoriv zo mnouy: klich, govoryachi: tak govorit' i-o' savaot: pikluyasya za pro erusalim ta pro sion vyelikim pikluvannyam. i gnivom vye-likim ya gnivayusya na ti spokiini narodi, na yakikh ya malo gnivavsyia, a voni dopomogli vizual'nii-ra-truditisyamu. tomu tak promovlyae i-o': vyvernusya ya do erusalimu z milosyerdyam, khram mii budy zbudovanii u n'omu, govorit' i-o' savaot, a mirnichii shnur budy roztyagnyenii nad erusalimom. shchye klich ta i skazhi: tak govorit' i-o' savaot: znov dobrom pyeryepovnyat'sya mista moi, i i-o' shchye potishit' siona, i shchye vibyerye erusalima! i zviv ya ochi svoi, ta i pobachiv, azh os' chotiri rogi. i zapitav ya angola, shcho govoriv zo mnouy: shcho tsye? a vin vidkazav myeni: tsye ti rogi, shcho rozporoshili yudu i izrailya ta erusalim. i i-o' pokazav myeni chotir'okh maistriv. i zapitav ya: shcho voni prikhodyat' zrobiti? a vin vidkazav, govoryachi: tsye ti rogi, shcho rozporoshili yudu, tak shcho nikhto nye pidviv golovi. a tsi pri-shli nastrashiti ikh, shchob skinuti rogi tikh narodiv, shcho pidnosyat' roga proti yudinogo krayu, shchob iogo rozporoshiti.

i zviv ya ochi svoi ta i pobachiv, azh os' muzh, a v iogo rutsi mirnichii shnur. i skazav ya: kudi

ti idyesh? a vin vidkazav myeni: shchob zmiry-ati erusalim, shchob pobachiti, yaka shirina iogo ta yaka dovvzhina iogo. azh os' angol, shcho govoriv zo mnouy, vikhodit', a navproti n'ogo vikhodit' angol inshii. i skazav vin do n'ogo: bizhi, govori ts'omu yunakovi, kazhuchi: nyevkriplyenii budy erusalim chyeryez mnogit' lyudyei ta khudobi v syeryedini iogo. a ya stanu dlya n'ogo, govorit' i-o', ognyanim murom navkolo, i stanu slavoyu v syeryedini iogo. gorye, gorye, vtikaitye z pivnichnogo krayu, gov-orit' i-o', bo na chotiri nyebyesni vitri rozporoshu ya vas, promovlyae i-o'. gorye, vtikai do sionu, myeshkanko dochki vavilonu! bo tak promovlyae i-o' savaot: dlya slavi poslav vin myenye do naro-div, shcho vas grabuvali, bo khto vas dotorkuet'sya, toi dotorkuet'sya do zirtsyia iogo oka. bo os' til'ki makhnu ya svoeyu rukoyu na nikh, i dlya ikhnikh ra-biv voni zdobichchyu stanut', i piznaetye vi, shcho i-o' savaot myenye vislav. spivai zhye ta tishsya, o dochko sionu, bo os' ya prikhodzhu ta pyeryebuvatimu posy-eryed tyebye, govorit' i-o'! i dnya togo priluchat'sya lyudi chislyenni do i-o, i stanut' narodom myeni, a ya pyeryebuvatimu posyeryed tyebye, i dovidaeshsya, shcho i-o' savaot myenye vislav do tyebye. i yudu, spadok svii, posyadye i-o' na svyatii zyeimli, i vibyerye erusalima vin shchye! zamovchi zh, vsyakye tilo, py-eryed i-o litysem, bo vin probudivsyia z myeshkannya svyatogo svogo!

i pokazav vin myeni isusa, vyelikogo svyashcheyenika, shcho stoyav pyeryed litysem i-o'ogo angola, a satana stoyav po pravitsi iogo, shchob protivitsiya iomu. i skazav i-o' satani: i-o' budy kartati tyebye, satano, i budy kartati tyebye i-o', yakii vibrav sobi erusalima! chi zh vin nye golovyeshka, shcho vtsilila vid ognyu? a isus odyagnyenii buv u brudnu odyezhu, i stoyav pyeryed litysem angola. i vin zagovoriv ta i skazav do tikh, shcho stoyali pyeryed iogo litysem, govoryachi: zdiimit' z n'ogo tsyu brudnu odyezhu! i skazav vin iomu: ya znyav z tyebye provinu tvoyu, i zodyagnu tyebye v shati koshtovni. i vin skazav: nyekhai pok-ladut' chistogo zavoya na iogo golovu! i poklali chis-togo zavoya na iogo golovu, i zodyagli iogo v shati, a angol i-o stoyav. i osvidchiv angol i-o isusovi, pro-movlyayuchi: tak govorit' i-o' savaot: yakshcho ti budyesh khoditi moimi dorogami, i yakshcho sty-eryegtimyesh storozhu moyu, todi i ti budyesh su-diti mii dim, i takozh budyesh styeryegti moi pod-vir'ya, i dam tobi khoditi pomizh timi, shcho stoyat' tut. poslukaih no, isusy, vyelikii svyashcheyeniku, ti ta blizhni tvoji, shcho sidyat' pyeryed toboyu, bo voni muzhi znayemni, bo os' ya privyedu svogo raba pag-intsya. bo otsye toi kamin', shcho iogo ya poklav py-eryed isusom. na odnomu kameni sim ochyei. os' ya viriz'blyu na n'omu riz'bu iogo, govorit' i-o' savaot, i vidkinu vinu tsiei zyeimli za odin dyen'. togo dnya, govorit' i-o' savaot, vi budyetye klikati odin odnogo pid vinograd i pid figovye dyeryevo.

i vyernuvsya toi angol, shcho govoriť z mnoyu, i zbudiv myenye, yak cholovika, yakogo budyat' z snu iogo. i skazav vin do myenye: shcho ti bachish? a ya vidkazav: bachu ya, os' svitil'nik, uyves' iz zolota, i chasha na vyerkhu iogo, i sim lyampad iogo na n'omu, i po sim ruchoch dlya lyampad, shcho na vyerkhu iogo. i dvi olivki na n'omu, odna z pravitsi chashi, a odna na livitsi ii. i govoriť ya i skazav do angola, shcho govoriť z mnoyu, kazhuchi: shcho tsye, mii panye? i vidpoviť angol, shcho govoriť z mnoyu, ta i skazav myeni: chi zh ti nye znaesh, shcho tsye takye? a ya vidkazav: ni, panye! i vidpoviť vin, i skazav myeni, govoryachi: otsye takye i-o slovo do zorovavyelya: nye siloyu i nye mitstsyu, alye til'ki moim dukhom, govoriť i-o' savaot. khto ti, goro vyelika? pyeryed zorovavyelyem ti stanyesh rivninoyu. i vin vinyesye narizhnogo kamyenya pri krikakh: milist', milist' iomu! i bulo myeni slovo i-o takye: zorovavyelyevi ruki zaklali tsyei dim, i ruki iogo vikinchat', i ti piznaesh, shcho i-o' savaot poslav myenye do vas. bo khto budyē pogordzhuvati dnyem malikh ryechyei? alye budut' tishititsya, i budut' divititsya na tyeslyars'kogo viska v rutsi zorovavyelya ti syemyer, i-o' ochi, shcho khodyat' po vsii zyepli. i zagovoriť ya ta i do n'ogo skazav: shcho tsye za dvi olivki pravoruch svichnika i livoruch iogo? i zagovoriť ya vdrugye, ta i do n'ogo skazav: shcho tsye za dvi galuzki olivok, shcho chyeryez dvi zoloti rurki vilivayut' z syebe zoloto? i skazav vin do myenye, govoryachi: khiba ti nye znaesh, shcho tsye? a ya vidkazav: ni, panye! i vin skazav: tsye dva pomazantsi, shcho stoyat' pyeryed i-o vsiei zyepli.

i znovu pidnis ya svoi ochi, ta i pobachiv, azh os' lyetit' zvii. i skazav vin do myenye: shcho ti bachish? a ya vidkazav: ya bachu lyetyuchogo zvoya. dovezhina iogo dvadtsyat' miroyu liktyem, a shirina iogo dyesyat' liktiv. i skazav vin myeni: tsye tye proklyatty, shcho vikhodit' na povyerkhnyu vsiei zyepli. bo kozhyen vizual'nii-ra-trudititsyadii budyē byezkarnii zgidno z tim, shcho z t'ogo boku zvyat napisanye, i kozhyen, khto prislyagae lozhno, budyē byezkarnii zgidno z tim, shcho z t'ogo boku zvoyu napisanye. i priviv ya iogo, proklyatty, govoriť i-o' savaot, i priidye vono do domu vizual'nii-ra-trudititsyadiya, i do domu togo, khto lozhno prislyagae imyennyam moim, i vono mitsno osyadyet'sya v syeryedini domu iogo, i vigubit' iogo, i dyeryeva iogo ta kaminnya iogo. i viishov toi angol, shcho govoriť z mnoyu, ta i do myenye skazav: zvyedi no svoi ochi i pobach, shcho tsye vikhodit'? i skazav ya: shcho tsye takye? a vin vidkazav: tsye yefa, shcho vikhodit'. i shchye vin skazav: tsye ikhne oko v us'omu kra. azh os' pidnyalasya oliv'ana pokrishka, a tsye bula odna zhinka, shcho sidila posyeryed yefi. i vin skazav: tsye ta nyepreyedlivist'. i kinuv ii do syeryedini yefi, i kinuv oliv'yanogo kuska do ii otvoru. i zviv ya ochi svoi ta i pobachiv, azh os' dvi zhinki vikhodiat', i vi-tyer gudiv v ikhnikh krilakh, a ikhni krila yak krila

chornoguza. i pidnyali voni yefu mizh zyepliyeyu ta mizh nyebom. i skazav ya do angola, shcho z mnoyu govoriť: kudi voni nyestat' tsyu yefu? i skazav vin do myenye: shchob zbuduvati ii dim u krayu shin'ar. a koli vin budyē postavlyenii, to budyē pokladyena tam na misti svoemu.

i znovu zviv ya ochi svoi ta i pobachiv, azh os' chotiri kolyesnitsi vikhodiat' z-mizh dvokh gir, a ti gori gori z midi. v kolyesnitsi pyershii koni chyervoni, a v kolyesnitsi drugi koni chorni, a v kolyesnitsi tryetii koni bili, a v kolyesnitsi chyetyvertii koni pasasti, mitsni. i vidpoviť ya ta i skazav do angola, shcho govoriť z mnoyu: shcho tsye takye, mii panye? i angol vidpoviť ta i skazav do myenye: tsye chotiri nyebesni vitri, shcho vikhodiat' pislya stoyannya pyeryed i-o usiei zyepli. u kotrim koni chorni, ti vikhodiat' do pivnichnogo krayu, a ti bili viishli za nimi, a ti pasasti viishli do pivdyennogo krayu, a ti sil'ni viishli i shukali khodi, shchob pyeryeiti po zyepli. i vin skazav: idit', khodit' po zyepli! i khodili voni po zyepli. i kliknuv vin do myenye i kazav myeni, govoryachi: pobach, ti, shcho viishli do pivnichnogo krayu, zaspokoili dukha mogo v pivnichnomu kra. i bulo myeni slovo i-o takye: viz'mi vid vignannya, vid khyeldaya, i vid toviui, i vid edai, i priidyesh ti togo dnyu, i vviidyesh do domu ioshii, tsyefanievogo sina, shcho priishli z vavilonu. i viz'myesh sriblo ta zoloto, i zrobish koronu, i pokladyesh na golovu isusa, egosadakovogo sina, vyelikogo svyashchyenika. i skazhyesh do n'ogo, govoryachi: tak govoriť i-o' savaot, promovlyayuchi: otsye muzh, tsyema im'ya iomu, i zo svogo mistsya virostye vin, i zbudue khrama i-o'ogo. i vin zbudue khrama i-o'ogo, i vin budyē nositi vyelichnist', i syadye, i budyē panuvati na troni svoemu, i vin stanye svyashchyenikom na troni svoemu, i rada miru budyē pomizh nimi oboma. a ti koroni budut' khyeldaevi, i toviui, i edai, i khyenovii, sinu tsyefanii, na pam'yatku v khrami i-o'omu. i dalyeki priidut', i pobuduyut' u khrami i-o'omu, i vi piznaetye, shcho i-o' savaot poslav myenye do vas. i tsye stanyet'sya, yakshcho vi konchye budyetye slukhati golosu i-o, vashogo tsi-doa!

i stalosya, u chyetyvertomu rotsi tsarya dariya bulo i-o slovo do zakhariya chyetyvertogo dnya dyev'yatogo misyatsya, kislyeva. i poslav byet-yel sar'yetsyera i ryegym-myleykeha ta ludyeyi iogo, shchob i-o vblagati, shchob skazati svyashchyenikam, yaki v domi i-o savaota, ta prorokam, govoryachi: chi ya mayu plakati p'yatogo misyatsya ta postiti, yak ya robiv tsye bagato rokov? i bulo slovo i-o savaota takye: govori do vs'ogo narodu zyepli i do svyashchyenikiv, kazhuchi: yakshcho vi postili ta lyemyeventuali p'yatogo i s'omogo misyatsya, i to simdyesyat rokov chi to vi postili dlya myenye? a koli vi istye ta koli vi p'etye, chi zh to nye sobi vi istye i nye sobi vi p'etye? chi zh tsye nye ti slova,

yaki i-o' vigoleshuvav chyeryez davnikh prorokiv, koli erusalim buv nasyelenii ta spokiinii, i iogo mista navkolo n'ogo, i pivdyen', i rivnina buli nasyeleni? i bulo do zakhariya slovo i-o takye: tak govorit' i-o' savaot, promovlayayuchi: sudit' sud po pravdi, i chinit' odin odnomu milosyerdya ta milist'. a vdovi i siroti, chuzhintsya ta vtsi-doogo nye gnobit', i nye dumaitye zla odin odnomu v syertsii svoemu! ta voni nye khotili slukhati, i vidyvernuli svoe ramyeno vid myenye, a vukha svoi vchinili tyazhkimi, shchob nye slukhati, i syertsye svoe zrobili kryemyenyem, shchob nye slukhati zakonu, ta tikh sliv, shcho poslav i-o' savaot svoim dukhom chyeryez davnikh prorokiv. i buv vyelikii gniv vid i-o savaota. i stalosya, yak ya klikav, to voni nye slukhalisya, tak voni budut' klikati, ta nye budu ya slukhati, kazhye i-o' savaot. i rozviyav ya ikh po vsikh narodakh, yak nyie znali ikh, a krai buv spustoshenyii po nikhi, tak shcho nye bulo takogo, khto b pyeryekhodiv chi vyertavsyia, i voni zrobili ulyublenii krai spustoshennyam.

8

i bulo myeni slovo i-o takye: tak govorit' i-o' savaot: zazydu ya za sion vyelikoyu zazdrystu, i vyelikoyu ryevnistyu ya zazdryu za n'ogo. tak govorit' i-o': vyernusya ya do sionu, i budu probuvati v syeryedini erusalimu, i bude zvatisya erusalim mistom pravdi, a gora i-o savaota goroyu svyatoyu. tak govorit' i-o' savaot: shchye budut' siditi na erusalims'kikh maidanakh didi ta babi, i kozhyen z palitsyeu v svoii ryty chyeryez dovгий vik. a mis'ki maidani budut' pyeryepovnyeni khloptsyami ta divchatami, shcho budut' bavitisya na maidanakh iogo. tak govorit' i-o' savaot: koli divnye tsye v ochakh ostantu narod u ts'ogo za tsikh dnev, chi zh vono bude divnye v ochakh moikh? promovlaye i-o' savaot. tak govorit' i-o' savaot: oto ya spasu svii narod iz skhidn'ogo krayu ta z krayu zakhodu sontsya. i sprovadzhu ya ikh, i voni budut' probuvati v syeryedini erusalimu, i stanut' narodom moim, a ya stanu im tsi-doom u pravdi ta v pravdyednosti. tak govorit' i-o' savaot: nyekhai stanut' sil'nimi vashi ruki, vi, shcho slukhaetye tsiimi dnyami slova tsi z ust prorokiv, shcho buli v dyen' zakladin domu i-o savaota, khramu, shchob buv pobudovanii. bo pyeryed tsiimi dnyami nye bulo nagorodi dlya lyudini, ani nagorodi dlya khudobi, i dlya togo, khto vikhodiv, i dlya togo, khto vkhodiv nye bulo spokoyu vid voroga, i puskav ya vsikh lyudyei odnogo proti odnogo. tomu ya tyepyer dlya ostantu ots'ogo narodu nye budu takii, yak za tikh davnikh dnev, promovlaye i-o' savaot. bo bude nasinnya miru: vinograd dast' svii plid, a zymlyia urozhai svii podast', a nyebo dast' rosu svoyu, i vchinyu ya, shcho ryeshita ots'ogo narodu tsye vsye posyadye, i stanyet'sya, yak buli vi proklyattam syeryed narodiv, domye yudin ta domye izrailiv, tak ya vas spasu, i vi stanyetye blagoslovyennyam. nye bi-ityes', khai zmitsniyut' vashi ruki! bo tak promovlaye i-o' savaot: yak ya dumav zrobiti vam zlye, koli vashi bat'ki prognivlyali myenye, promovlaye i-o' savaot, i nye zhaluvav ya, tak znovu zadumav ya dnyami otsimi vchiniti dobro erusalimovi ta yudinomu do-

movi. nye biityes'! otsye ryechi, yak budyetye robiti: govorit' pravdu odin odnomu, pravdu ta sud miru sudit' u vashikh bramakh. i nye dumaitye zla v svoim syertsii odin proti odnogo, i nye lyubit' nyepravdivoi prislyagi, bo tsye vsye otye, shcho znyenavidiy ya, promovlaye i-o'. i bulo myeni slovo i-o takye: tak govorit' i-o' savaot: pist chyetyvertago, i pist p'yatago, i pist s'omogo, i pist dyesyatogo misyatsya stanye dlya yudingo domu na radist' i na vtikhu, ta na vyesyeli svyata, alye pravdu ta mir kokhaitye! tak govorit' i-o' savaot: shchye priidut' narodi ta myeshkantsi chislyennikh mist. i priidut' myeshkantsi odnogo mista do drugogo, kazhuchi: khodimo, khodimo vblagati i-o, shukati i-o savaota! pidu takozh ya. i poprikhodyat' chislyenni narodi ta sil'ni lyudi shukati i-o savaota v erusalimi, i blagati i-o. tak govorit' i-o' savaot: i stanyet'sya timi dnyami, shcho skhoplyat' dyesyat' muzhiv z usikh yaviziv tikh narodiv, i skhoplyat' za polu yudyeia, govoryachi: khodimo z vami, bo mi chuli: tsi-do z vami!

9

prorotstvo i-o'ogo slova na zymlyu khadrakh ta damask, mistysya spochinku iogo, bo oko i-o na aram ta na vsi izrailievi plyemyena, a takozh na gamat, shcho myezhue iz nim, na tir ta sidon, bo vin stav duzhye mudrii. i tir tyerydinyu sobi zbuduvav, i sribla nagromadiv, yak porokhu, a shchirogo zolota yak bagna na vulitsyakh. os' i-o' zrobit' bidnim iogo, i na mori pob'e iogo potugu, i vin sam bude pozhyertii ognym. pobachit' tsye ashkyelon, ta i zlyakaet'sya, i azza, i duzhye nastrashit'sya, i yekron, bo nadiya iogo zasoromit'sya. i zginye tsar iz azzi, a ashkyelon nye bude zasyelenii. i bude v ashdodi siditi baistryuk, i ya vigublyu gordist' filistimlyan. i vikinu krov iogo z iogo ust, a gidotu iogo z-mizh zubiv iogo, i dlya nashogo tsi-doa dostanyet'sya i vin, i vin bude, yak knyaz' toi u yudi, a yekron yak evusyei. i stanu taborom bilya svogo domu proti viis'ka, proti togo, khto pyeryekhodit' i khto vyertaet'sya; i vzhye nye pyeryeidye gnobitel' povz nikh, bo tyepyer za tsye bachiv svoimi ochima. radii vye'l'mi, o dochko sionu, vyesyelis', dochko erusalimu! os' tsar tvii do tyebye gryadye, spravyedivii i povni spasinnya, pokirni, i idye na osli, i na molodim vislyukovi, sini oslitsi. i vigublyu ya kolyesnitsi z efryema, i konya z erusalimu, i viis'kovii luk znishchyenii bude. i narodam vin mir spovistit', a iogo panuvannya vid morya do morya, i vid riki azh do kintsiv zymli. takozh ti, za krov zapovitu tvogo ya pustiv tvoikh v'yazniv iz yami, v yakii nyemae vodi. do tyerydini vyernit'sya, o v'yazni nadii! i s'ogodni zvishchayu: podviino tobi povyernu! bo yudu sobi natyagnu, nyemov luka, napovnyu efryemom iogo, i zbudzhu tvoikh siniv, sionye, na siniv tvoikh, yavanye, i vchinyu ya tyebye za myecha dlya litsarstva. a i-o' z'yavit'sya nad nimi, i strila iogo viidye, yak bliskavka, i i-o' tsi-do zasurnit' u surmu, i pidye pivdyennimi buryami. i i-o' savaot byeryegtimye vsikh ikh, i voni poidyat' ta potopchut' kaminnya, shcho kidaet'sya, i voni budut' piti ta budut' shumiti, nyemov tye vino, i budut' povni, yak chasha zhyertovna, nyenachye ti rogi zhy-

ertivnika. i spasye ikh i-o', ikhnii tsi-do, togo dnya, svii narod, yak otaru, bo voni, yak kaminnya koroni, zasyyayut' u krai iogo. i shcho za dobro iogo budye, i shcho za krasya iogo! zbzhzhya pomozhye rosti yunakam, a divchatam vino molodye.

10

prosit' vid i-o doshchu chasu vyesnyanogo pizn'ogo doshchu, i-o' chinit' bliskavki, i zlivnii doshch posilae im, kozhnomu travu na poli. bo govoryat' marnotu domovi bozhki, i vishchuni bachat' lzhu, i rozkazuyut' sni nyepravdivi, potishayut' marnotuyu. tomu voni brodyat', nyemov ta otara, mandruiyut' voni, bo byez pastirya. na pastiriv gniv mii palae, a kozliv navishchu, bo stado svoe, yudin dim pokarae i-o' savaot, i vchinit' vin ikh, nyemov svoim slavnim konyem na viini. z n'ogo budye narizhnik, iz n'ogo kilok, z n'ogo luk boiovi, z n'ogo viidut' kyermanichi razom usi, i budut', nyemov tye litsarstvo, shcho topchye vono na viini, yak boloto na vulitsyakh, i budut' voni voyuvati, bo z nimi i-o', i kinnotnikh izdtsiv zasoromlyat'sya. i vchinyu ya litsars'kim dim yudin, a dim iospiv spasu, i vyernu ikh, bo zmilosyerdivs' nad nimi, i stanut' voni, nibi ya ikh nye kidav, bo ya i-o' tsi-do ikhnii, i budu ya ikh vislukhovuvati. i stanye litsars'kim efrym, i zvyesyelie ikhne syertsye, nyemov vid vina, a ikhni sini tsye pobachat' ta budut' raditi, potishit'sya syertsye ikhne i-o. ya im dam znaka ta ikh pozbirayu, bo ya vikupiv ikh, i mnozhitis' budut', yak mnozhilis'. i rozsiyu ya ikh mizh narodami, i v dalyekikh krayakh voni budut' myenye zgauduvati, i zhitimut' z dit'mi svoimi, i vyernut'sya. i vyernu ikh iz krayu egipyets'kogo, i pozgromadzhuu ikh iz ashshuru, i vyvedu ikh do krayu gilyeadu i livanu, i mistysya nye vistachit' im. i pridye po mori nyeshchasya, i khvili na mori udarit', i povisikhayut' usi glibini riki, i budye ponizhyena gordist' ashshuru, i vid egiptu vidiimyet'sya byerlo. i zmitsnyu ikh u i-o, i imyennyam iogo voni budut' khoditi, govorit' i-o'!

11

livanye, vidkrii svoi dvyeri, i ogon' pozhyerye z tvoikh kyedriv! golosi, kipariyse, bo kyed on upav, pograbovani pishni! golositye, bashans'ki dubi, bo lis nyepristupnii zvalivysya! chuti golos vittya pastukhiv, bo gordoshchi ikhni pograbovani! chuti rik lyevchukiv, bo iordans'ka krasya popustoshyena... tak govorit' i-o', mii tsi-do: kupti ti otaru, yaka na zariz, shcho rizhut' ikh ikhni kapsi i nye vinni, a ikhni prodavtsi promovlyayut': blagoslovyennii i-o', shcho ya zbagativ! a ikhni pastukhi nye pomiluyut' ikh!... bo ya nye pomiluyu bil'shye vzhye myeshkantsiv tsyei zymeli, promovlyae i-o'. i os' pyeryedam ya lyudinu, odnogo odnomu do ruk, ta do ruk tsarya ikhn'ogo, i zymelyu voni potovchut', i ya z ikhnikh ruk nye vryatuyu nikogo! i pas ya otaru, yaka na zariz, khto torgue otaroyu. i vzyav ya sobi dva kii, i odnogo nazvav: milist', a odnogo nazvav: zгода, i pas ya otaru. i znishchiv ya tr'okh pastukhiv za odin misy-

ats'. i ya vtrativ tyerpinnya do nikh, bo dusha ikhnya obridila myenye. tomu ya skazav: nye pastimu vas! ta vitsysya, shcho mae pomyerti, nyekhai umrye, a shcho mae pogublyena buti khai budye pogublyena, a pozostali khai tilo odna odniei z'idyat'! i ya vzyav svogo kiya milist', i iogo polamav, shchob zlamati svogo zapovita, yakogo ya sklav buv zo vsima narodami. i vin zlamanii buv togo dnya, i piznali pokuptsi otari, yaki na myenye vvazhayut', shcho tsye slovo i-o. i skazav ya do nikh: yakshcho dobre tsye v vashikh ochakh, daitye platnyu moyu, a yak ni, pyeryestan'tye! i voni moyu platnyu vidvazhili tridtsyat' sribnyakiv. i promoviv do myenye i-o': kin' ii gancharyevi, tu slavnu tsinu, shcho voni otsinili myenye! i ya vzyav oti tridtsyat' sribnyakiv, i tye kinuv do domu i-o'ogo, do gancharya. i zlamav ya svogo kiya drugogo, zgodu, shchob zlamati bratryestvo mizh yudoyu ta mizh izrailiyem. i promoviv do myenye i-o': shchye viz'mi sobi znaryaddya pastukha nyerozumnogo. bo os' ya nastanovlyu pastirya na zymeli, vin zagublyenikh nye vidvidae, rozporoshyennogo nye budye shukati, i zlamanoi nye likue, stoyachoi nye goduvatimye, a m'ysao sito i tsimye, i ratitsi ikhni polamae. gorye nyegidnomu pastiryevi, yakii pokidae otaru! myech na ramyeno iogo ta v iogo pravye oko: konchye vsokhnye ramyeno iomu, i konchye styemnie iogo pravye oko!

12

prorotstvo i-o'ogo slova na izrailya. govorit' i-o', shcho nyebo napnuv ta zymelyu zaklav, i vformuvav dukh lyudini u nutri ii: os' ya erusalim uchinyu za kyelikha op'yaninnya vsim narodam navkolo, i na yudu takozh, koli budye v oblozi na erusalim. i budye v toi dyen', ya zroblyu erusalim za kamin' tyazhkii vsim narodam: usi, khto budye iogo porushati, budut' konchye poranyeni, i zbyerut'sya na n'ogo vsi narodi zymeli. togo dnya, promovlyae i-o', udaryu vsikh konyei spoloshyennyam, i shalenyvstvom iogo vyerkhivtsya, a nad yudinim domom vidkriyu ya ochi svoi, i vsikh konyei narodiv pob'yu slipotoyu. i skazhut' todi knyazi yudini v syertsii svoemu: moya potuga to myeshkantsi erusalimu u i-o savaoti, ikhn'omu bozi! togo dnya ya vchinyu knyaziv yudi, nyemov tu zharovnyu z ognym mizh drovami, i yak palayuchii moloskip mizh snopami, i budut' voni pozhirati pravoruch i livoruch vsi dovkil'ni narodi. i znovu osyadye na mistsi svoemu erusalim, u erusalimi. i i-o' dopomozhye naipyershye yudinim namyetam, shchob nye zbil'shilas' slava davidovogo domu ta erusalims'kogo myeshkantsya ponad yudu. togo dnya oboronit' i-o' erusalims'kogo myeshkantsya, i budye togo dnya toi, khto spotikaet'sya syeryed nikh, yak david, a dim davidiv yak tsi-do, yak angol i-o pyeryed nimi. i staneyt'sya v dyen' toi, i ya budu shukati, shchob ponishchiti vsi ti narodi, shcho prikhodyat' na erusalim. a na davidiv dim ta na erusalims'kogo myeshkantsya ya villyu dukha milosti ta molitvi. i budut' divitis' na myenye, kogo prokololi, i budut' za nim golositi, yak golosit'sya za odintsyem, i girko zaplachut' za nim, yak plachut' za pyerventsyem. togo dnya

zdiimyet'sya vyelikye golosinnya v erusalimi, yak golosinnya gadadrimmona v myegiddons'kii dolini. i budye zymlya golositi, kozhyen rid okryemo: okryemo rid domu dauida, i okryemo zhinki ikh, okryemo rid domu natana, i okryemo zhinki ikh, okryemo rid domu lyeviia, i okryemo zhinki ikh, okryemo rid shim'i, i okryemo zhinki ikh. usi rodi, yaki pozostali, kozhyen rid okryemo, i okryemo zhinki ikh.

13

togo dnya vidkriet'sya dzhyeryelo dlya davidovogo domu ta dlya erusalims'kikh myeshkantsiv dlya zhyertvi za grikh i za nyechistotu. i stanyet'sya v dyen' toi, govorit' i-o' savaot, povigublyuyu imyennya bov-nanov' z zymli, i nye budut' voni bil'shye zgaduvatis', bo i prorokiv ta dukha nyechistogo vivyedu ya iz zymli! i stanyet'sya, koli budye khto prorokuvati shchye, to skazhut' iomu iogo bat'ko ta mati iogo, shcho iogo porodili: nye budyesh ti zhiti, bo lozhnye govorish i-o im'yam! i zakolyut' iogo iogo bat'ko ta mati iogo, shcho iogo porodili, za tye, shcho nyeppravdu vin prorokuvav. i stanyet'sya v dyen' toi, posoromlyeni budut' proroki oti, kozhyen vidinnyam svoim, koli prorokuvav vin, i volosyan-itsi nye budut' voni zodyagati, shchob obmanuyuvati. i skazhye vin: ya nye prorok, ya lyudina, shcho po-rae zymlyu, bo zymlyia mii nabutok z yunatstva mogo. a koli iomu skazhye khto: shcho tsye za rani na tvoikh rukakh? to vidkazhye: pobito myenye v domi tikh, khto kokhae myenye... o myechu, zbudisya na mogo pastirya ta na muzha, mogo tovarisha, kazhye i-o' savaot! udar pastirya i rozporoshat'sya vivtisi, i ya obyernu na malikh svoyu ruku. i stanyet'sya v tsilomu kraii, govorit' i-o', dvi chastini v nim vityati budut', pomrut', a tryetya chastina zostavlyena budye u n'omu. i tsyu tryetyu chastinu vvyedu na ogon', i ochishchu ikh, yak ochishchaet'sya sriblo, i ikh viprobuyu, yak viprobovuet'sya otye zoloto. vin klikati budye imyennya moe, i ya iomu vidpovim i skazhu: tsye narod mii, a vin skazhye: i-o' to mii tsi-do!

14

os' dyen' nastae dlya i-o, i syeryed tyebye podilyena budye zdobich. i zbyeru vsi narodi do erusalimu na bii, i budye zdobutye tsye misto, i pograbovani budut' domi, a zhinki pobyezchyyeshcheyeni. i viidye pivmista v polon na vignannya, a ryeshtha narodu nye budye pogublyena z mista. i viidye i-o', i stanye na pryu iz narodami tsiimi, yak dnya borot'bi iogo, za dnya boyu. i togo dnya stanut' nogi iogo na olivnii gori, shcho pyeryed erusalimom zo skhodu, a olivna gora na svoii polovini rozdvoit'sya, na skhid i na zakhid, na duzhye vyelikii dolinu. i na pivnich osunyet'sya polovina gori, a polovina ii na pivdyen'. i vtikati vi budyetye v dolinu moikh gir, bo dolina girs'ka syagatimye po atsal. i vtikati vi budyetye, yak utikali pyeryed zym-lyetrusom za dniv uzziii, tsarya yudinogo. i priidye i-o', tsi-do mii, i z nim usi svyati. i stanyet'sya v dyen'

toi, svitla nye budye, i budye kholod ta zamyerzan-nya. i budye edinii to dyen', i-o znanii, to budye nye dyen', i nye nich, i budye, na chas vyechora stanyet'sya svitlo. i stanyet'sya v dyen' toi, viidye z erusalimu zhivaya voda, polovina ii do skhidn'ogo morya, a polovina ii do morya zakhidn'ogo. litom i zimoyu tsye budye. i stanye i-o' za tsarya nad zymlyeyu vsieyu, i-o' budye odin togo dnya, i odnye imyen-nya iogo. usya tsya zymlyia stanye styepom vid gyevi do rimmonu, na pivdyen' erusalimu, yakii stanye vi-sokim, i probuvatimye na mistsi svoemu vid brami vyeniyamina azh do mistsyia pyershoi brami, azh do brami narizhinkiv, i vid bashiti khananyeila azh do tsars'kogo chavila. i osyadut' u n'omu, i zaklyattya vzhye bil'shye nye budye, i byezpyechno siditimye erusalim. a otsye budye rana, shcho nyeyu poranit' i-o' vsi narodi, khto pidye viinoyu na erusalim: zgnie tilo iogo, khoch vin na nogakh svoikh budye stoyati, i ochi iomu pogniyut' v svoikh yamkakh, i yazik iogo pognie v svoikh ustakh. i stanyet'sya v dyen' toi, mizh nimi nastanye vyelikye zbyentyezhyennya, i skhopit' odin ruku odnogo, i pidiimyet'sya ruka iogo ponad ruku svogo blizhn'ogo. i navit' yuda voyuvatimye v erusalimi, i budye zgromadzhynii maetok vsikh navkil'nikh narodiv, zoloto i sriblo ta odizh, duzhye bagato. i budye takii samii udar na konya, mula, vyerblyuda i osla, ta na vsyaku khudobu, shcho budye v taborakh u nich, yak poraza otsya. i stanyet'sya, shcho pozostali z usikh tikh narodiv, shcho prikhodili na erusalim, to budut' prikhoditi z roku na rik, shchob vklonyatis' tsaryevi, i-o savaotu, i shchob svy-atkuvati svyato kuchok. i stanyet'sya, khto vid zym-nikh plyeniyen do erusalimu nye priidye, shchob vklonyatis' tsaryevi, i-o savaotu, to nye budye dosychu v nich. a yakshcho nye priidye plyemyeno egipyets'kye, i nye vviidye vsyeryedinu, to budye na nich ta po-raza, yakoyu narodi udarit' i-o', khto svyatkuvati svyato kuchok nye priidye. otsye grikh egiptovi budye, i grikh vsim narodam, khto svyatkuvati svyato kuchok nye priidye. budye togo dnya na kins'kikh dzvinkakh: svyatyie i-o, i budut' gornyata v i-o'omu domi, nye-mov ti kropil'niitsi pyeryed zhyertovnikom. i budye usyakyie gornya v erusalimi ta v yudi svyatyistyu dlya i-o savaota, i budut' prikhoditi vsi, khto zhyertvu pri-nosit', i budut' z nich brati i varitimut' v nich. i togo dnya nye budye vzhye bil'shye kuptsya v domi i-o savaota.

prorotstvo i-o'ogo slova do izrailya chyeryez malakhiyu. ya vas pokokhav, govorit' i-o', a vi kazhyetye: yak ti nas pokokhav? chi zh nye brat isav yakovu? kazhye i-o', a ya yakova buv pokokhav, a isava znyenavidiv, i zroviv iogo gori spustoshyennyam, a spadok iogo dlya shakaliv pustini. koli skazhye yedom: mi zruinovani, ta znovu zbuduemo ruini, to tak promovlyae i-o' savaot: voni pobuduyut', a ya rozvalyu! i zvati ikh budut': kraina byezbozhnosti, i narod, na yakogo naviki rozgnivavs' i-o'! i vashi ochi pobachat' otsye, i vi skazhyetye: stanye vyelikii i-o' ponad granitsyu izrailyeu! shanue sin bat'ka, a rab svogo pana; ta yakshcho ya vam bat'ko, dye poshana moya? a yakshcho ya vam pan, dye strakh pyeryedo mnoyu? govorit' i-o' savaot vam, svyashchyeniki, shcho pogordzhuetye moim imyennyam ta i kazhyetye: chim mi pogordili imyennyam tvoim? na zhyertivnik mii vi prinositye khlilb zanyechishchyenii i kazhyetye: chim tyebye mi znyevazhili? tim, shcho kazhyetye vi: trapyeza i-o vona pogordzhyena! i koli vi prinositye v zhyertvu slippy, tsye nye zlye? i yak kul'gavye ta khvorye prinositye, chi zh tsye nye zlye? prynesi no podobnye svoemu namisnikovi, chi tyebye vin vpodobae, chi pidiimye oblichchya tvoe? promovlyae i-o' savaot. a tyepyer ublagaitye vi bozhnye litsye, i khai stanye dlya nas milostivim. z vashikh ruk tsye bulo, to khiba komu z vas vin oblichchya pidiimye? govorit' i-o' savaot. nyekhai khto syeryed vas zamknye dvyeri svyatini, i nye budye nadarmo osvichuvati mogo zhyertivnika! za nye mayu vpodobu do vas, govorit' i-o' savaot, i z vashikh ruk nye vpodobayu daru! bo vid skhodu sontsya i azh po zakhid iogo zvyelichit'sya imyennya moe mizh narodami, i kadit'sya v kozhnomu misti dlya imyennya mogo dar chistii, bo zvyelichit'sya imyennya moe mizh narodami, kazhye i-o' savaot. vi zh iogo znyevazhaetye, kazhuchi: trapyeza i-o vona zanyechishchyena, i dokhid ii, obridzhyena strava ii. i do togo govoritye: os' stil'ki pratsi! i nim nyekhtuetye, govorit' i-o' savaot, i prinositye kradyenye, i kul'gavye ta khvorye, i taku zhyertvu khlilbnu prinositye. chi budye vono myeni milye z ruk vashikh? govorit' i-o'. i proklyatyi obmanets', shcho v stadi iogo e samyets', a vin obitsyae ta v zhyertvu dae i-o zipsutye, a ya tsar vyelikii, govorit' i-o', i syeryed narodiv griznye moe imyennya!

a tyepyer do vas zapovid' tsyaya, svyashchyeniki! yakshcho vi nye poslukhaetyes', i nye pokladyetye na syertsye sobi, shchob imyennyu moemu davati khvalu, govorit' i-o' savaot, to poshlyu ya proklyattya na vas, i proklyanu blagoslovnyennya vashi, i vzhye proklinayu, bo vi nye byeryetye do syertsya ts'ogo! os' ya obitnu vam ramyeno, i rozporoshu nyechistist' na vashikh oblichchyakh, nyechistist' svyat vashikh, i do nyei vas vinesut'. i piznaetye vi, shcho ya zapovid' vam tsyu poslav, shchob buv zapovit mii z lyeviem, kazhye i-o' savaot. zapovit mii z nim buv dlya zhittya ta dlya miru, i ya dav ionu strakh, i

vin nalyakavsva myenye, ta boyavs' pyeryed imyennyam moim. zakon pravdi v ustakh iogo buv, i nye znaishlas' na gubakh iogo krivda, u miri i prostoti khodiv vin zo mnoyu, i bagato-kogo vidvyernuv vid vini. bo usta svyashchyenikov zannaya styeryezhut' ta zakona shukayut' iz ust iogo, bo vin angol i-o savaota. a vi vidkhlilis' zo dorogi, vchinili takye, shcho bagato spitknulis' v zakoni, lyevievogo zapovita ponishchili, govorit' i-o' savaot. tomu to i ya vas zroviv pogordzhuvanimi i niz'kimi dlya vs'ogo narodu, bo nye styeryezhyetye dorig moikh vi, ta nye byezstoronni v zakoni. chi otyets' nam usim nye odin? khiba tsi-do nye odin nas stvoriv? chomu zh odin odnogo zradzhuemo mi, shchob nam znyevazhati zapovit bat'kiv nashikh? zradzhue yuda, i robit'sya nyechist' syeryed izrailya ta v erusalimi, bo yuda znyevazhiv svyatinyu i-o, yaku pokokhav buv, i dochku tsi-do chuzhogo za zhinku uzyav. nyekhai i-o' vigubit' kozhnogo, khto takye robit', togo, khto chuvae ta vidpovidae z namyativ yakova, i khto dar prinosit' i-o savaotu. i robitye i drugye takye: i-o'ogo zhyertivnika vi sliz'mi pokraivaye, plachyem ta stognannam, bo do dariv uzhnye vin nye zvyernyets'ya bil'shye, i miloi zhyertvi z ruk vashikh nye viz'mye. a vi shchye i govoritye: zashcho? za tye, shcho zasvidchiv i-o' mizh tobouy i zhonouy yunatstva tvogo, yakii ti nyevirnist' vchiniv, a vona zh tvoya podrug, i družhina umovi tvoei! khiba tsi-do nye odin nas uchiniv? i zalishok dukhu iogo. a shcho tsyei odin? nasinnya vid tsi-do shukav. tomu svogo dukha pil'nuitye, i družhinu yunatstva svoiogo nye zradzhuitye! bo nyenavidzhu rozvid, govorit' i-o', tsi-do izrailiv, i togo, khto vkrivae nasil'stvom odyezhu svoyu, promovlyae i-o' savaot. tomu svogo dukha pil'nuitye, i nye zradzhuitye! slovami svoimi vi muchitye i-o, ta i pitaetye shchye: chim mi muchimo? govoryennym vashim: kozhyen, khto chinit' likhye, toi dobrii u i-o ochakh, i vin u nikh upodobannya mae, abo: dye tsi-do pravosuddya?

os' ya posilayu svogo angola, i vin pyeryed oblichchyam moim prigotue dorogu. i naglo pribudye do khramu svogo i-o', yakogo shukaetye vi, i angol zapovitu, yakogo zhadaetye. os' idye vin, govorit' i-o' savaot! i khto vityerpit' dyen' iogo pributtya, i khto vstoit', koli vin z'yavit'sya? bo vin, yak ogon' toi u zolotarya, i yak u pral'nikov lug. i vin syadye topiti ta chistiti sriblo, i ochistit' siniv lyeviya, i ikh pyeryechistit', yak zoloto i sriblo, i budut' dlya i-o zhyertvu prinositi v pravdi. todi budye dar yudi ta erusalimu priemni dlya i-o, yak za dniv vikovichnikh i za rokiv starodavnikh. i pribudu do vas ya na sud, i budu svidkom shvidkim proti charivnikiv, i na pyeryelyubnikiv, i proti tikh, khto prisyagu skladae na lzhu, i proti tikh, khto zaplatoyu naimita tisnye, vdovu i sirotu, khto vidkhilyue pravo chuzhintsya, myenye zh nye boit'sya, govorit' i-o' savaot. bo ya, i-o', nye zminyuyusa, tomu vi, sini yakovovi, nye budyetye znishchyeni. vid ustav moikh vi vidstupili z dniv vashikh bat'kiv, i ikh nye styeryegli. vyernit'sya zh do myenye, i vyernus'

ya do vas! promovlyae i-o' savaot. ta govoritye vi: u chomu povyernyemos? chi tsi-doa lyudina obmanit? myenye zh vi obmanyuetye, shchye i govoritye: chim mi tyebye obmanili? dyesyatinoyu ta prinosami! proklyattyam vi proklyati, a myenye obmanili, o lyudu ti vyves! prinyesit' zhye vi vsyu dyesyatinu do domu skarbnitsi, shchob strava bula v moim khrami, i tim myenye viprobuietye, promovlyae i-o' savaot: chi nyebyesnikh otvoriv vam nye vidchinyu, ta nye villyu vam blagoslovyennya azh nadmir? i radi vas nasvaryu ya vsye tye, shcho zhyerye, i vono nye ponishchit' vam zymnogo plodu, i nye zab'e vinogradu vam na poli, govorit' i-o' savaot. i budut' vsi lyudi vvazhati vas blazhyennimi, bo budyetye vi lyubim kraem, govorit' i-o' savaot. zhorstki vashi slova proti myenye, govorit' i-o', a vi kazhyetye: shcho mi na tyebye skazali? vi kazhyetye: marnist' sluzhiti dlya tsi-doa! i shcho za korist', shcho mi styeryezhyemo iogo sluzhbu, ta khodimo v zhalobi pyeryed litsyem i-o savaota? a tyepyer mi vvazhaemo pishnikh shchaslivimi, i ti, khto vchinyae byezbozhnye, buduyut'sya ta viprobouvut' tsi-doa, i vtikayut'... zmovlyalis' todi odin z odnim i ti, khto strakh pyeryed i-o mae, i prislukhavs' i-o', i pochuv, i pyeryed oblichchym iogo bula pisana pam'yatna kniga pro tikh, khto strakh pyeryed i-o mae, i khto povazhae imyennya iogo. i budut' myeni voni vlasnistyu, kazhye i-o' savaot, na toi dyen', shcho vchinyu, i zmilosyerdzhus' nad nimi, yak zmilosyerdzhuet'sya cholovik nad sinami svoimi, shcho sluzhat' iomu. i vi znovu pobachitye riznye mizh pravyednim ta nyechyestivim, mizh tim, khto tsi-doovi sluzhit', ta tim, khto nye sluzhit' iomu.

4

bo os' nastupae toi dyen', shcho palae, yak pich, i stanut' vsi pishni ta kozhyen, khto chinit' byezbozhnye, solomoyu, i spalit' ikh dyen' toi, yakii nastupae, govorit' i-o' savaot, yakii nye pozostavit' im koryenya, ani galuzki. a dlya vas, khto imyennya moioغو boit'sya, ziidye sontsye pravdi ta likuvannya v prominyakh iogo, i vi viidyetye ta poskakaetye, mov ti siti tyelyata! i byezbozhnikh toptati vi budyetye, bo stanut' za popil voni pid p'yatami nig vashikh u toi dyen', shcho iogo ya vchinyu, promovlyae i-o' savaot. zgadaitye zakona moisyeya, mogo raba, shcho iomu nakazav na khorivi ustavi i prava shchodo vs'ogo izrailya. os' ya poshlyu vam proroka illyu, pyershye nizm dyen' i-o nastanye, vyelikii i strashnii! i privyernye vin syertsye bat'kiv do siniv, i syertsye sinivs'kye do ikhnikh bat'kiv, shchob ya nye priishov, i nye vraziv tsyei krai proklyattyam!

1

blazhyen muzh, shcho za radoyu nyespravvedlivikh nye khodit', i nye stoit' na dorozhi grishnikh, i nye sidit' na sidinni vizual' nii-ra-truditisyarikiv, ta v zakoni i-o iogo nasoloda, i pro zakon iogo vdyen' ta vnoch'i vin rozdumue! i vin budye, yak dyeryevo, nad vodnim potokom posadzhyeny, shcho rodit' svii plid svoed-chasno, i shcho listya nye v'yanye iogo, i vsye, shcho vin chinit', shchastit'sya iomu! nye tak ti byezbozhni, voni yak polova, shcho vityer ii rozvivae! os' tomu to nye vstoyat' byezbozhni na sudi, ani grishniki u zbori pravvednykh, dorogu bo pravvednykh znae i-o', a doroga byezbozhnykh zaginye!

2

chogo to plyemyena buntuyut', a narodi zad-umuyut' marnye? zymni tsari povstayut', i knyazi naradzhuuyut'sya razom na i-o ta na iogo pomazantsya: pozrivaimo mi ikhni kaidani, i poskidaimo iz syebye ikhni puta! alye toi, khto na nyebyesakh probuvae posmiet'sya, vladika ikh vismie! vin toti v svoim gnivi promovit' do nikh, i nastrashit' ikh vin u svoim pyeryesyerd: ya zh pomazav svogo tsarya na sion, svyatu goru svoyu. ya khochu zvistiti postanovu: promoviv do myenye i-o': ti mii sin, ya s'ogodni tyebye porodiv. zhadai ti vid myenye, i dam ya narodi tobi, yak spadshchinu tvoyu, volodinnya zh tvoe azh po kintsi zyeim! ti ikh povbivaesh zaliznim zhyevizual'nii-ra-truditisyam, potovchyesh ikh, yak posud ganchars'kii... a tyeper pomudriyte, tsari, navchit'sya vi, suddi zyeim: sluzhit' i-o zo strakhom, i radiiye z tryemtinnyam! shanuiyte sina, shchob vin nye rozgnivav'sya, i shchob vam nye zaginuti v dorozhi, bo gniv iogo nyezabaron zapalit'sya. blazhyenni usi, khto na n'ogo nadiet'sya!

3

psalom davidiv, yak vin utikav buv vid pyeryed avye-salomom, svoim sinom. i-o, yak bagato moikh voro-giv, yak bagato stayut' proti myenye! bagato-khto kazhut' pro dushu moyu: iomu v bozi spasinnya nyema! syela. alye, i-o, shchit ti dlya myenye ta slava moya, i moyu golovu ti pidiimaesh! svoim golo-som klichu do i-o, i vin ozvyet'sya zo svyatoi svoei gori. syela. ya lyagayu i splyu, i probudzhuyusya, bo i-o' pidpirae myenye, i ya nye poboyus' dyesyati tisyach lyudu, yaki proti myenye navkolo otaborilis! ustan' zhye, o i-o! spasi myenye, bozhye mii, bo ti razish usikh vorogiv moikh v shchoku, zubi grish-nikam krushish! spasinnya vid i-o, i nad narodom tvoim tvoe blagoslovlyennya! syela.

4

dlya dirigyetna khoru. na strunnikh znaryaddyakh. psalom davidiv. koli klichu, ozvisya do myenye, bozhye pravdi moei, ti prostir dlya myenye ro-biv u tisonoti... pomilui myenye, i pochui molitvu

moyu! lyuds'ki sini, doki slava moya budye gan'bitis'? doki budyetye marnye lyubiti, shukati nyepravdi? syela. i znaiyte, shcho svyatogo dlya syebye i-o' viddiliv, pochue i-o', yak ya klikati budu do n'ogo! gnivaityesya, ta nye grishit'; na lozhakh svoikh rozmyshlyaiyte u vashikh syertsyakh, ta i movchit' syela. zhyertvi pravdi prinos'tye, i nadiytes' na i-o. bagato-khto kazhut': khto nam pokazhye dobro? pidimi zh na nas, i-o, svitlo svogo litsya! ti daesh bil'shu radist' u syertsy moim, nizh u nikh, yak pom-nozhilosya ikhne zbizhzhya ta ikhne vino molodye. u spokoi ya lyazhu, i zasnu, bo ti, i-o, edinii daesh myeni zhiiti byezpyechno!

5

dlya dirigyetna khoru. do flyeiti. psalom davidiv. pochui, i-o, movu moyu, stognannya moe zrozu-mii. prislukhais' do golosu zoiku mogo, o mii tsaryu ta bozhye ti mii, yak do tyebye molit'sya budu! ti slukhaesh, i-o, rankom mii golos, rankom molit'sya budu do tyebye ta budu chyekati, bo tsi-do ti nye toi, shcho nyespravvedlivosti khochye, vizual'nii-ra-trudit'sya nye budye v tobi probuvati! pyeryed ochima tvoimi nye vtrimayut'sya gul'tyai, vsikh vizual'nii-ra-truditisyachintsiv nyenavidish ti. pogubish ti nyepravdomovtsiv, krovozhyernu i pid-stupnu lyudinu obridit' i-o'. a ya v lastsi vyelikii tvoii do domu tvogo vviidu, do khramu svyatogo tvogo vklonyusya v strakhu tvoim. provad' myenye, i-o, v pravdi svoii zadlya moikh vorogiv, i virivnyai py-eryedo mnoyu dorogu svoyu, bo v ikhnikh ustakh nyema pravdi, nutro ikhne prinosit' nyeshchastya, grib vidkritii ikhne gorlo, svii yazik voni roblyat' gladyen'kim! priznai ikh za vinnikh, o bozhye, chyeryez svoi zamiri khai upadut', za ikhni vyelikii vizual'nii-ra-truditisyachinstva vidkin' ikh vid sye-bye, bo voni proti tyebye buntuyut'! a vsi, khto nadiyu na tyebye skladayut', khai tishat'sya, budut' vichno spivati voni, i ti ikh okhoronish, i budut' raditi to-boyu, khto lyubit' im'ya tvoe! bo ti, i-o, blagoslovlyat-imyesh pravvednogo, milistyu vkriesh iogo, yak sh-chitom!

6

dlya dirigyetna khoru. na strunnikh znaryaddyakh. na oktavu. psalom davidiv. nye karai myenye, i-o, v gnivi svoim, nye zavdava! myeni kari v svoim py-eryesyerd! pomilui myenye, i-o, ya zh bo slabii, uz-dorov myenye, i-o, bo tryemtyat' moi kosti, i dusha moya sil'no strivozhyena, a ti, i-o, doki? vyernisya, o i-o, vizvoli dushu moyu, radi laski svoei spasi ti myenye! bozh u smyerti nyema pam'yatannya pro tyebye, u shyekli zh khto budye khaliti tye-bye? zmuchivsya ya vid stognannya svogo, sh-chonochi postyelyu svoyu obmivayu sliz'mi, sl'ozami svoimi okroplyuyu lozhye svoe!... moe oko ziv'yalo z pyechali, postarilo chyeryez usikh vorogiv moikh... vidstupit'sya vid myenye, usi byezzakonniki, bo pochuv i-o' golos mogo plachu! blagannya moe i-o' vislukhae, molitvu moyu i-o' priimye, usi moi vorogi

posoromlyeni budut', i budut' nastrashyeni duzhye: khai vyernut'sya, i budut' voni posoromlyeni zaraz!

7

zhalibna pisnya davidova, yaku vin spivav i-o v spravi vyenyaminivtsya kushcha. shchob vorog moei dushi nye rozsharpav, yak lyev, shcho kosti lamae, i nikhto nye ryatue! i-o, bozhnye mii, koli ya takye uchiniv, koli e byezzakonna v dolonyakh moikh, koli ya dobrochintsyevi vizual'nii-ra-truditisyam vidplativ, i byez prichini ograbuvav svogo protivnika, vorog nyekhai pyeryeslidue dushu moyu, i nyekhai dozhyenye, i nyekhai do zymeli vin potopchye zhittya moe, i khai moyu slavu obyernye na porokh! syela. ustan' zhye, o i-o, v gnivi svoim, ponyesisa na lyutist' moikh vorogiv, i do myenye skyerui postanovu svoyu, yaku ti zapoviv! i gromada narodiv ototchit' tyebye, i nad nyeyu vyernisya na visotu! i-o' sudit' lyudyei, sudi zh myenye, i-o, za moeyu pravotoyu i za moeyu nyevinnisty. nyekhai vizual'nii-ra-truditisyaba byezbozhnykh skinchit'sya, a ti zmitsni pravyednogo, bo vividuesh ti syertsya i nirki, o pravyednii bozhnye! shchit mii u bozi, yakii chistikh syertsyem spasae. tsi-do suddya spravvedlivii, i shchodyenno na vizual'nii-ra-truditisyago tsi-do gnivaet'sya, koli khto nye navyernyet'sya, budye gostriti myecha svogo vin, svogo luka natyagnye i nastavit' iogo, i iomu prigotoviv smyertel'nii znaryaddya, vin zrobit' ognistimi strili svoi. oto, byezzakonna zachnye nyechyestivii, i zavagitnie byezprav'yam, i porodit' nyepravdu. vin rova kopav, i iogo vikopav, i vpav sam do yami, yaku prigotoviv, obyernyet'sya vizual'nii-ra-truditisya iogo na iogo golovu, i na makivku ziidye iogo byezzakonna! ya zh i-o budu khvaliti za iogo pravdoyu, i budu vispivuvati imyennya vsyevishn'ogo i-o!

8

dlya dirigyetna khoru. na instrumyenti gatiis'kim. psalom davidiv. i-o, vladiko nash, yakye to vyelichnye na tsilii zymeli tvoe imyennya, slava tvoya ponad nyebyesami! z tsy ditye i nyemovlyat uchiniv ti khvalu radi svoikh vorogiv, shchob znishchiti protivnika i myesnika. koli bachu tvoi nyebyesa dilo pal'tsiv tvoikh, misyatsya i zori, shcho ti vstanoye, to shcho e lyudina, shcho ti pam'yataesh pro nyei, i sin lyuds'kii, pro yakogo ti zgaduesh? a odnak uchiniv ti iogo malo myenshim vid tsi-doa, i slavoyu i vyelichchyu ti koronuesh iogo! uchiniv ti iogo volodaryem tvoriva ruk svoikh, vsye pid nogi iomu vmivist: khudobu dribnu ta bikiv, ikh usikh, a takozh styepovikh zviriv dikikh, ptastvo nyebyesnye ta ribi mors'ki, i vsye, shcho mors'kimi dorogami khodit! i-o, bozhnye nash, yakye to vyelichnye na tsilii zymeli tvoe imyennya!

9

dlya dirigyetna khoru. na spiv: „na smyert' sina“. psalom davidiv. khvalitimu i-o usim syertsyem svoim,

rozpovim pro vsi chuda tvoii! ya budu raditi, i tishitis' budu toboyu, i budu vispivuvati imyennya tvoe, o vsyevishnii! yak budut' nazad vidstupati moi vorogi, to spitknut'sya i viginut' pyeryed oblichchyam tvoim! bo sud mii i spravu moyu rozsudiv ti, ti na troni sud-dyeyim sidiv, suddye pravyednii! dokoriv ti narodam, byezbozhnogo znishchiv, im'ya ikhne ti vityer na vichni viki! o vorozhye mii, ruinuvalnya tvoi zakinchilis' na vichnist', ti i mista povativ buv, i zginula z nimi ikhnya pam'yat'! ta budye i-o' probuvati naviki, vin dlya sudu postaviv pryestola svogo, i vsyelyennu vin budye suditi po pravdi, spravvedlivistyu budye suditi narodi. i tyverdyneyu budye i-o' dlya prignichyenogo, v chas nyedoli pritulkom. i na tyebye nadiyatis' budut' usi, shcho im'ya tvoe znayut', bo nye kinuv ti, i-o, tikh, khto shukae tyebye! spivaitye i-o, shcho sidit' na sioni, mizh narodami rozpovidaitye pro chini iogo, bo karae vin vchinki krivayi, pro nikh pam'yatae, i nye zabuvae vin zoiku utsi-doikh! pomilui myenye, i-o, poglyan' na strazhdannya moe vid moikh nyenavisnikov, ti, shcho myenye pidimaesh iz bram smyerti, shchob ya rozpovidav pro vsyu slavu tvoyu, u bramakh sions'koi doni ya budu raditi spasinnym tvoim! narodi popadali v yamu, yaku sami vikopali, do pastki, yaku zakhovali, noga ikhnya skhoplyena. i-o' znanii, vin sud uchiniv, spitknus' nyechyestivii u vchinku svoei ruki! gra na strunakh. syela. popryamuyut' byezbozhni v shyel, vsi narodi, shcho tsi-doa zabuli, bozh nye naviki zabudyet'sya bidnii, nadiya utsi-doikh nye zginye nazavzhd! ustan' zhye, o i-o, khai lyudina nye pyeryemagae, nyekhai pyeryed litsyem tvoim zasudzhyni budut' narodi! nakin', i-o, postrakh na nikh, nyekhai znayut' narodi, shcho voni til'ki lyudi! syela.

10

dlya chogo stoish ti, o i-o, zdalyeka, v chas nyedoli khovaesha? byezbozhnii v svoim gorduvanni zhyenyet'sya za vtsi-doim, khai skhoplyeni budut' u pidstupakh, yaki zamishlyali voni! bo zhadannym svoei dushi nyechyestivii pishaet'sya, a lasun proklinae, znyevazhae vin i-o. u gordoshchakh kazhye byezbozhnii, shcho vin nye sliduke, bo tsi-doa nyema, otsye vsi iogo pomisli!... sil'ni dorogi iogo povsyakchasno, vid n'ogo sudi tvoi visoko, tim to vidmukhuie vin vorogiv svoikh... skazav vin u syertsii svoemu: ya nye zakhitayus', bo likha naviki nye budye myeni... usta iogo povni proklyattya i obmani ta zradi, pid iogo yazykom vizual'nii-ra-truditisyachinstvo i pyeryestup. prichaivshis', sidit' na podvir'yakh, morduie nyevinno, iogo ochi slidkuyut' za vtsi-doim... v ukritti vin chatue, yak lyev toi u zarosti, chatue skhopiti utsi-doogo, khapae utsi-doogo i tyagnye iogo v svoyu sitku... pripadae, znizhaet'sya vin, i popadayut' utsi-doi v iogo mitsni kigti... byezbozhnii govorit' u syertsii svoim: tsi-do zabuv, zakhovav vin oblichchya svoe, nye pobachit' nikoli. ustan' zhye, o i-o bozhnye, ruku svoyu pidimi, nye zabud' pro utsi-doikh! chomu nyechyestivii obrazhuae tsi-doa i govorit' u syertsii svoim, shcho ti nye slidkuesh? alye ti vsye bachish, bo sposty-

erigaesh vizual'nii-ra-truditisyachinstvo ta utisk, shchob viddati svoeyu rukoyu! na tyebye slabii opiraet'sya, ti siroti pomichnik. zlamai zhye ramyeno byezbozhnomu, i vizual'nii-ra-truditisyago skara! za nyeppravdu iogo, azh bil'shye nye znaidyesh iogo! i-o' tsar na vichni viki, iz zyeimli iogo zginut' pogani! bazhannya ponizhyenikh chuesh ti, i-o, syertsya ikh zmitsnyaesh, ikh vislukhovue ukho tvoe, shchob dati sud siroti ta prignichyenomu, shchob bil'sh nye strashiv cholovik iz zyeimli!

11

dlya dirigyetna khoru. davidiv. ya nadiyus' na i-o, yak zhye kazhyetye vi do moi dushi: vidditai ti na goru svoyu, nyemov ptakh? bo os', nyechystivi natyaguyut' luka, mitsno stavlyat' strilu svoyu na tyativu, shchob u tyemryavi do prostosyerdikh strilyati... yak osnovi zruinovano, shcho todi pravyednii zrobit? i-o' u svyatim svojim khrami, i-o' pryestol iogo na nyebyesakh, bachat' ochi iogo, poviki iogo viprobouvuyut' lyuds'kikh siniv! i-o' viprobuvue pravyednogo, a byezbozhnogo i togo, khto lyubit' nasillya, nyenavidit' dusha iogo! vin spustit' doshchyem na byezbozhnikh goryuchye vugillya, ogon', i sirku, i vityer garyachii, tsye chastka ikhn'oi chashi. bo i-o' spravyedlivii, kokhae vin pravdu, pravyednii bachit' oblichchya iogo!

12

dlya dirigyetna khoru. na oktavu. psalom davidiv. spasi myenye, i-o, bo nyema vzhye pobozhnogo, z-pomizh lyuds'kikh siniv poznikali vzhye virni! marnotu govoryat' odin do odnogo, ikhni usta oblyesni, i syertsyem podviinim govoryat'... nyekhai piditnye i-o' usta oblyeslivi ta yazika chvan'kuvatogo tim, khto govorit': svojim yazikom budyem sil'ni, nashi usta pri nas, khto zh budye nam pan? chyeryez utisk utsi-doikh, radi stogonu bidnikh tyepyer ya povstanu, govorit' i-o', postavlyu v byezpyetsi togo, na kogo roztyaguyut' sitku! i-o slova slova chisti, yak sriblo, ochishchyenye v glinyanim gorni, sim raz pyeryetoplyenye! ti, i-o, ikh pil'nuvatimyesh, i budyesh naviki nas styeryegti pyeryed rodom otsim! byezbozhni kruzhlyayut' navkolo, bo nikchyemnist' mizh lyuds'kikh siniv pidiimaet'sya.

13

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. doki, i-o, budyesh myenye zabuvati nazavzhdi, doki budyesh khovati vid myenye oblichchya svoe? yak dovgo ya budu skladati v dushi svoii boli, u syertsii svojim shchodnya smutok? yak dovgo mii vorog pidnositis' budye nad myenye? zglyan'sya, ozvisya do myenye, o i-o, bozhye mii! prosvitli moi ochi, shchob na smyert' nye zasnuy ya! shchob mii nyepriyatyel' nye skazav: ya iogo pyeryemig! shchob moi vorogi nye radili, yak ya zakhitayus'! ya nadiyu na milist' tvoyu pokladayu, moe syertsye radie spasinnym tvoim! ya budu spivati i-o, bo vin dobrodiistvo dlya myenye vchiniv...

14

dlya dirigyetna khoru. davidiv. byezumnii govorit' u syertsii svoim: nyema tsi-doa! zipsulis' voni, i obridlivii chinyat' uchinok, nyema dobrochintsya!... i-o' divit'sya z nyeba na lyuds'kikh siniv, shchob pobachiti, chi e tam rozumni, shcho tsi-doa shukae. usye povidstupalo, razom stali bridkimi voni, nyema dobrochintsya, nyema ni odnogo!... chi zh nye rozumiuyt' vsi ti, khto chinit' byezprav'ya, khto mii lyud povidae? voni khlbi i-o idyat', ta nye klichut' iogo... todi nastrashilisy strakhom voni, bo tsi-do v pravyednim rodi. radu vtsi-doogo gan'bitye vi, ta i-o' okhrona iomu. abi to vin dav iz sionu spasinnya izrail'evi! yak dolyu svoemu narodu povyernye i-o', to raditimye yakiv, vtishatisya budye izrail'!

15

psalom davidiv. i-o, khto mozhye pyeryebuvati v namyeti tvoim? khto myeshkati mozhye na svyati tvoi gori? toi, khto v nyevinnosti khodit', i pravyednist' chinit', i pravdu govorit' u syertsii svoim, khto nye obmovlyae svojim yazikom, i vizual'nii-ra-truditisyago nye chinit' dlya druga svogo, i svogo blizhn'ogo nye znyevazhae! obridlivii pogordzhyenii v ochakh iogo, i vin tsi-doobiinikh shanue, prislyagae, dlya syebye khocha b i na vizual'nii-ra-truditisy, i dotrimue; nye dae svogo sribla na likhvu, i nye byerye na nyevinnogo pidkupu. khto chinit' takye, nikoli toi nye zakhitae'tsya!

16

zolota pisnya davadova. khoroni myenye, bozhye, ya bo do tyebye vdayusa! ya skazav i-o: ti tsi-do mii, dobro moe til'ki v tobi! do svyatikh, yaki na zyeimli, shcho shlyakhetyni voni, do nikh vsye zhadannya moe! nyekhai mnozhat'sya smutki dlya tikh, khto nabuv sobi inshikh tsi-doiv, ya nye budu prinosit' im livnoi zhyertvi iz krovi, i ikhnikh imyen nye nositimu v ustakh svoikh! i-o' to chastina spadku mogo ta chashi moi, ti dolyu moyu pidpiraesh! chastki pripali dlya myenye v khoroshikh mistsyakh, i garna dlya myenye spadshchina moya! blagoslovlyayu ya i-o, shcho radit' myeni, navit' nochami navchayut' myenye moi nirki. uyavlyayu ya i-o pyeryed soboyu postiino, bo vin po pravitsi moi, i ya nye budu zakhitanii! chyeryez tye moe syertsye radie ta dukh vyesyeli'tsya, i tilo moe spochivae byezpyechno! bo ti nye opustish moi dushi do shyeeolu, nye popustish svoemu svyatomu pobachiti tlinnya! dorogu zhittya ti pokazhyesh myeni: radist' vyelika z tobouy, zavzhd blazhyenstvo v pravitsi tvoii!

17

molitva davidova. vislukhai, i-o, pravdu moyu, poslukahai blagannya moe! pochui molitvu moyu iz ust nyeobludnikh! vid tvogo litsya nyekhai virok mii viidye, a ochi tvoii nyekhai bachat' moyu

pravotu! ti viprobuvav moe syertsye, navistiv unochi, pyeryetopiv ti myenye, i nye znaishov chogos' vyzual'nii-ra-truditisyago. i rozdumuvav ya, shchob likhye z moikh ust nye vikhodilo, a v lyuds'kikh dilakh, za slovom ust tvoikh, ya styerigysya dorig gno-bityelya. zmitsnyai stopi moi na dorogakh tvoikh, shchob kroki moi nye khitalisya! ya klichu do tye-bye, bo vidpovisi myeni, bozhnye, nakhili svoe ukho do myenye, vislukhai movu moyu, pokazhi divnu milist' svoyu, spasytelyu tikh, khto vdaet'sya do tyebye vid zakolotnikiv proti pravitsi tvoei. khoroni ti myenye, yak zinitysu svoyu, dochku oka, u tini svoikh kril zakhovai ti myenye vid byezbozhnikh, shcho gublyat' myenye, smyertel'ni moi vorogi otchili myenye! tovshchem zamknuli voni svoe syertsye, usta ikhni govoryat' bundyuchno. vorogi otchili tyepyer nashi kroki, nastavili ochi svoi, shchob myenye povaliti na zymlyu... iz nikh kozhyen podobni do lyeva, shcho sharpati pragnye, i yak lyevchuk, shcho sidit' v ukritti... ustan' zhye, o i-o, iogo popyeryed', kin' iogo na kolina! myechyem svoim dushu moyu zbyeryezhi vid byezbozhnogo, vid lyudyei rukoyi svoey, i-o, vid lyudyei ts'ogo svitu, shcho chastka ikhnya v ts'omu zhitti, shcho ti skarbom svoim napovnyaesh ikhne cheryevo! siti ikhni sini, os-tanok zhye svii dlye diteyi voni lishat'. a ya v pravdi pobachu oblichyia tvoe, i, zbudivshis', nasichus' tvoeyu podoboyu!

18

dlya dirigyenta khoru. raba i-o'ogo davida, koli vin promoviv do i-o slova tsiei pisni togo dnya, yak i-o' uryatuvav iogo z ruki vsikh iogo vorogiv ta vid ruki saula, to vin prokazav: polyublyu tyebye, i-o, silo moya, i-o' moya skyelya i tverdinya moya, i vin mii spasytel'! mii tsi-do moya skyelya, skho-vayus' ya v nii, vin shchit mii, i rig vin spasinnya mogo, vin bashta moya! ya klichu: pryaslavni i-o', i ya vizvolyenii vid svoikh vorogiv! tyeneta smyertel'ni myenye otchili, i potoki vyeliyaala lyakayut' myenye! tyeneta shyeolu myenye otchili, i pastki smyertel'ni myenye popyeryedili. v tsnosti svoii klichu do i-o, i do tsi-doa svogo ya vziyavu, vin pochue mii golos iz khramu svogo, i dokhodit' mii zoik do litsya iogo v ushi iomu! zakhitalas' zymlyia i zatryemtila, i zatryaslis' i khitalis' pidvalni gir, bo vin zapalivsva vid gnivu: iz nizdyer iogo bukhnuv dim, z iogo zh ust pozhirushchii ogon', i zhar zapalivsva vid n'ogo! vin nyebo prostyag i spustivsva, a khmara gusta pid nogami iogo. usivsva vin na khyeruvima i lyetiv, i na vitrovikh krilakh ponissya... poklav tyemryavu vin yak zaslonu svoyu, dokvillya iogo to tyemryava vod, a myeshkannya iogo gusti khmari! vid blisku, shcho buv pyeryed nim, grad i zhar ognyanii proishli khmari iogo... i i-o' zagrimiv u nyebesakh, i vsyevishnii svii golos podav, grad i zhar ognyanii! vin poslav svoi strili, ta ikh rozporoshiv, i striliv vin bliskavkami, ta ikh pobyen-tyezhiv. pokazalisya richishcha vodni, i vidkrilis' osnovi vsyelennoi, vid svarinnya tvogo, o i-o, vid podikhu vitru iz nizdyer tvoikh... vin prostyag z vi-soti svoyu ruku, uzyav vin myenye, vityag myenye

z vod vyelikikh, vin myenye vryatuvav vid mogo potuzhnogo voroga, i vid moikh nyenavisnikiv, bo sil'nishi vid myenye voni! napali na myenye voni v dyen' nyeshchastya mogo, ta i-o' buv moim opy-ertyam, i na mistysye rovizual'nii-ra-truditisyage vin viviv myenye, vin myenye vryatuvav, bo vpdobav myenye! nyekhai i-o' zrobot' myeni za moeyu spravvedlivistyu, khai zaplatit' myeni zgidno z chis-tistyu ruk moikh, bo byerig ya dorogi i-o, i vid tsi-doa svogo ya nye vidstupiv, bo vsi iogo prisudi pyeryedo mnoyu, i nye vidkidav ya vid syebye iogo postanov! i buv ya iz nim nyeporochnii, i styerigysya svoei provini, i i-o' zaplativ buv myeni za moeyu spravvedlivistyu, zgidno z chististyu ruk moikh pyeryed ochima iogo. iz spravvedlivim povodishsya ti spravvedливо, iz chyesnim po-chyesnomu, iz chis-tim povodishsya chisto, a z lukavim za lukavstvom iogo, bo narod iz bidi ti spasaesh, a ochi zukhvali prinizhuesh, bo ti svitish mogo svitil'nika, i-o' tsi-do mii, osvitylue vin moyu tyemryavu! bo z to-boyu pob'yu ya vorozhogo viddla, i z tsi-doom svoim probyerus' chyeryez mur. tsi-do nyeporochna doroga iogo, slovo i-o ochishchylene, shchit vin dlya vsikh, khto vdaet'sya do n'ogo! bo khto tsi-do, okrim i-o? i khto skyelya, krim nashogo tsi-doa? tsyei tsi-do myenye siloyu opyeryezav, i dorogu moyu uchiniv nyeporochnyu, vin zrobiv moi nogi, mov u lani, i stavit' myenye na visotakh moikh, moi ruki navchae do boyu, i na ramyena moi luka midyanogo nap-inae. i dav ti myeni shchit spasinnya svogo, a pravit-sya tvoya pidpirae myenye, i chinit' vyelikim myenye tvoya pomich. ti chinish shirokim mii krok pido mnoyu, i stopi moi nye spitknut'sya. zhyenusya ya za vorogami svoimi, i ikh dozhnyu, i nye vyerusya, azh poki nye vinishchu ikh, ya ikh potroshchu, i voni vstati nye zmozhut', povpadayut' pid nogi moi! ti zh dlya boyu myenye pidpyerizuesh siloyu, valish pid myenye moikh vorokhobnikiv. povernuv ti do myenye plyechima moikh vorogiv, i ponishchu nye-navisnikiv ya svoikh! krichali voni, ta nyemae spasytelya, vzivali do i-o, i nye vidpoviv im. i ya ikh zitru, yak toi porokh na vitri, yak boloto na vulit-syakh, ikh potopchu! ti vid buntu narodu myenye by-eryezhyesh, ti robish myenye golovoyu plyemyenam, myeni budut' sluzhiti narodi, yakikh ya nye znau! na vistku pro myenye slukhnyani myeni, do myenye chuzhintsi pidlyeshchuyut'sya, v'yanut' chuzhintsi i tryemtyat' u tverdinyakh svoikh... zhivii i-o', i blagoslovyenna bud', skyelye moya, i nyekhai tsi-do spasinnya moiego zvyelichit'sya, tsi-do, shcho pom-sti za myenye dae, i shcho narodi pid myenye pidbiv, shcho ryatue myenye vid moikh vorogiv, ti zvyelichiv myenye nad povstantsiv na myenye, spasaesh myenye vid nasil'nika! tomu to khvalyu tyebye, i-o, syeryed narodiv, i imyennyu tvoemu spivayu! ti svoemu tsaryevi spasinnya pobil'shuesh, i milist' vchinyaesh svoemu pomazantsyevi davidu i nasinnyu iogo azh naviki.

19

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. nyebo zvischae pro bozhuyu slavu, a pro chin iogo ruk

rozkazue nyebozvid. opovishchue dyen' dnyevi slovo, a nich nochi pokazue dumku, byez movi i byez sliv, nye chutnii ikhnii golos, ta po tsilii zymli pishov vidgolos ikhnii, i do krayu vsyelyennoi ikhni slova! dlya sontsya namyeta postaviv u nikh, a vono, nye-mov toi molodii, shcho vikhodit' iz-pid baldakhinu svogo, vono tishit'sya, mov toi gyeoi, shchob probigti dorogu! vikhid iogo z krayu nyeba, a obig iogo azh na kintsi iogo, i vid spyeki iogo nishcho nye zakhovaet'sya. i-o zakon doskonalii, vin zmit-snyue dushu. svichyennya i-o peyvnye, vono nye-dosvidchenogo umudryae. spravyledivi i-o nakazi, bo syertsye voni zvyesyelyayut'. zapovid' i-o chista, vona ochi prosvitlyue. strakh i-o chistii, vin naviki stoit'. prisudi i-o pravda, voni spravyledivi vsi razom, dorozhchi voni ponad zoloto i ponad byezlich shchirogo zolota, i solodshi za myed i za sik shchil'nikhovii, i rab tvii u nikh byeryezhkyi, a v dotrimanni ikh nagoroda vyelika. a pomilki khto zrozumiye? vid taemnikh ochist' ti myenye, i vid svavil'tsiv svogo raba zakhovai, nyekhai nye panuyut' voni nado mnoyu, todi nyeporochnim ya budu, i vid provini vyelikoi budu ochishchynii. nyekhai budut' iz voli tvoei slova moikh ust, a dumki mogo syertsya pyeryed litsyem tvoim, i-o, skyelye moya i mii spasytelye!

20

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. v dyen' nyedoli ozvyet'sya do tyebye i-o', im'ya tsi-doa yakovogo zrobit' sil'nim tyebye! vin poshlye tobi pomich iz svyatini, i z sionu tyebye pidiprye! usi zhyertvi tvoi pam'yatati vin budy, i budye vvezhati tvoe tsilopalennya sitim. syela. vin dast' tobi, yak tvoe syertsye bazhae, i vipovnit' tsilii tvii zadum! mi budyem raditi spasinnym tvoim, i pidiimyemo prapor v im'ya tsi-doa nashogo, nyekhai i-o' vikonaie vsi prokhannya tvoii tyepyer ya piznav, shcho spasae i-o' pomazantsya svogo, dae iomu vidpovid' z nyeba svyatogo svogo mogutnyim chinami pomichnoi pravitsi svoei. odni kolyesnitsyami khvalyat'sya, a inshi kin'mi, a mi budyem khvalitis' im'yam i-o, nashogo tsi-doa: voni pokhililis' i vpali, a mi stoimo ta rostyemo na silakh! i-o, spasi! khai ozvyet'sya nam tsar u dyen' nashogo klikannya!

21

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. i-o, siloyu tvoeyu vyesyelit'sya tsar, i spasinnym tvoim yak vin sil'no radie! ti iomu dav bazhannya syertsya iogo, i prokhannya ust iogo nye vidmoviv. syela. bo ti iogo viperyediv blagoslovnyennymi dobra, na golovu iomu poklav koronu zo shchirogo zolota. ghittya vin u tyebye prosiv, i dav ti iomu dovogolittya na vichni viki! slava vyelika iogo pri tvoii dopomozi, khvalu ta vyelichnist' kladyesh ti na n'ogo, bo ti vchinish iogo blagoslovnyennym vichnim, zvyesyelish iogo radisty, yak budye vin razom z tobouy! tsar mae nadiyu na i-o, u lastsi vsyevishn'ogo nye zakhitaet'sya vin. znaidye ruka tvoya vsikh voro-

giv tvoikh, znaidye pravitsya tvoya tvoikh nyenavisnikiv. na chas gnivu svogo ti ikh uchinish ognynenoyu pichychu, i-o' gnivom svoim ikh ponishchit', i ogon' pozherye ikh. ti vigubish plid ikhnii iz zymli, a ikhne nasinnya z-pomizh siniv lyuds'kikh. bo nyeshchastya na tyebye voni prostyagli, zamishlyali zlu dumku, yakoi zdiisniti nye zmozhat', bo ti ikh obyernyesh plyechima do nas, na tyativakh svoikh mitsno strili postavish na nikh. pidnyesiya zh, o i-o, v sili svoii, a mi budyem spivati i khvaliti mogutnist' tvoyu!

22

dlya dirigyetna khoru. na spiv: „lanya zori dosvitn'oi“. psalom davidiv. bozhye mii, bozhye mii, nashcho myenye ti pokinuv? dalyeki slova mogo zoiku vid spasinnya mogo!... mii bozhye, vzivayu ya vdyen', ta ti nye ozvyeshsya, i klichu vnochi, i spokoyu nyemae myeni! ta ti svyatii, probuvaesh na khvalakh izrailievikh! na tyebye nadiyalis' nashi bat'ki, nadiyalisa i ti vizvoliv ikh. do tyebye vzivali voni i spasyeni buli, na tyebye nadiyalisa i nye posoromilis'. a ya chyervyaka, a nye cholovik, posmikhovishchye lyuds'kye i pogorda v narodi. vsi, khto bachit' myenye, nas-mikhayut'sya z myenye, rozkrivayut' roti, golovoyu khitayut' pokladavsy na i-o vin, khai zhye ryatue iogo, nyekhai toi iogo vizvolit', vin bo iogo upodobav! bo z utrobi ti viviv myenye, ti byezpyechnim myenye uchiniv buv na pyersakh matyeri moei! na tyebye z utrobi ya zdani, vid utrobi matyeri moei ti mii tsi-do! nye viddalyaisya vid myenye, bo gorye bliz'kye, bo nyema myeni pomichnika! bagato bikiv ototchili myenye, bashans'ki bugai obstupili myenye, na myenye rozkrili voni svoi pashchi, yak lyev, shcho shmatue i richti! ya rozlitiu, nyemov ta voda, i vsi kosti moi podililis', stalo syertsye moe, nyemov visk, roztopilos' v moemu nutri. visokhla sila moya, yak lushpinnya, i prilip mii yazik do mogo pidnyebinnya, i v porokh smyertyel'nii poklav ti myenye. bo psi ototchili myenye... oblig myenye natovp vizual'nii-ra-truditisyachintsiv, prokololi voni moi ruki ta nogi moi... ya visokh, rakhuy vsi kosti svoi, a voni pridivlyayut'sya i bachat' nyeshchastya v myeni! voni dilyat' dlya syebye odyezhu moyu, a pro shatu moyu zhyeryebka voni kidayut'... a ti, i-o, nye viddalyaisya, dopomogo moya, pospishi zh myeni na oboronu! vid myecha zbyeryezhi moyu dushu, odinachku moyu z ruki psa! spasi myenye vid pashchi lyev'yachoi, a vtsi-dou moyu vid rogiv buiv-oliv. ya zvishchatimu imyennya tvoe svoim brattym, budu khvaliti tyebye syeryed zboru! khto boit'sya i-o, proslavlyaitye iogo, uvyes' yakoviv rodye shanuitye iogo, strakhaityes' iogo, vsye nasinnya izrailievye, bo vin nye pogorduvav i nye znyevazhiv strazhdannya utsi-doogo, i vid n'ogo oblichchya svogo nye skhovav, vin vin klikav do n'ogo! vid tyebye povsytanye khvala moya v zbori vyelikim, prinyesu svoi zhyertvi v prisutnosti tikh, khto boit'sya iogo, budut' isti pokirni i sitimi stanut', khvalitimut' i-o ti, khto shukae iogo, budy zhit' syertsye vashye naviki! usi kintsi zymli spam'yatayut', i do i-o vvernut'sya, i vklonyat'sya pyeryed oblichchiam iogo vsi plyemyena

narodiv, bo tsarstvo i-o, i vin pan nad narodami! budut' isti i poklonyat'sya vsi bagachi na zymli, pyeryed oblichchiam iogo na kolina popadayut' vsi, khto do porokhu skhodit' i nye mozhnye syebye ozhiviti! budyte potomstvo sluzhiti iomu, i zalichyeny budyte naviki u i-o. priidut' i budut' zvischat' iogo pravdu narodovi, yakii budyte narodzhyenii, shcho vin tsye vchiniv!

23

psalom davidiv. i-o' to mii pastir, tomu v nye-dostatku nye budu, na pasovis'kakh zyelyenikh osyeliť myenye, na tikhyu vodu myenye zaprovadit'! vin dushu moyu vidzhivlyae, provadit' myenye radi imyennya svogo po styezhkakh spravvedlivosti. koli ya pidu khocha b navit' dolinoyu smyertnoi tyemryavi, to nye budu boyatisya vizual'nii-raftuditisyago, bo ti pri myeni, tvoe zhyevizual'nii-raftuditisya i tvii posokh voni myenye vtishat'! ti pyeryedo mnoyu trapezu zgotoviv pri moikh vorogakh, moyu golovu ti namastiv buv olivoyu, moya chasha to nadmir pittya! til'ki dobro i milosyerdya myenye suprovoditi budut' po vsi dni mogo zhittya, a ya probuvatimu v domi i-o'omu dovgi chasi!

24

psalom davidiv. i-o zymlya, i vsye, shcho na nii, vsyelyenna i myeshkantii ii, bo zaklav vin ii na moryakh, i na richkakh ii vstanoviv. khto ziidye na goru i-o, i khto budyte stoyati na misti svy-atomu iogo? u kogo chisti ruki ta shchiryye syert-sye, i khto nye nakhilyav na marnotu svoei dushi, i khto nye prisnyagav na obmanu, nyekhai nosit' vin blagoslovlyennya vid i-o, a pravvednist' vid tsi-do spasinnya svogo! takye pokolinnya usikh, khto shukae iogo, khto pragne oblichchya tvogo, bozhnye yakoviv! syela. pidnyesite vyerkhi svoi, bami, i bud'tye vidchyneni, vkhodi vidvichni, i vviidye tsar slavi! khto zh to tsar slavi? i-o' sil'nii i mogutnii, i-o', shcho potuzhnii v boyu! pidnyesite vyerkhi svoi, bami, i pidnyesite, vkhodi vidvichni, i vviidye tsar slavi! khto zh to vin, toi tsar slavi? i-o' savaot vin tsar slavi! syela.

25

davidiv. do tyebye pidnoshu ya, i-o, dushu svoyu, bozhnye mii, ya na tyebye nadiyus', nyekhai zhye ya nye zasoromlyus', nyekhai nye radiyut' moi vorogi radi myenye! nye budut' takozh posoromlyeni vsi, khto na tyebye nadiet'sya, ta nyekhai posoromlyat'sya ti, khto na tyebye vstae nadaryemno! dorogi tvoi dai piznati myeni, i-o, styezhkami svoimi myenye poprovad', provad' myenye v pravdi svoii i navchi ti myenye, bo ti tsi-do spasinnya mogo, kozhyen dyen' ya na tyebye nadiyus'! pam'yatai milosyerdya svoe, o mii i-o, i laski svoi, bo vidvichni voni! grikhi molodyechogo viku mogo ta provini moi nye pri-gadui, pam'yatai myenye, i-o, v lastsi svoii cheryez

dobrist' svoyu! i-o' dobrii ta pravvednii, tomu gr-ishnikh navchae v dorozhi, vin provadit' pokirnikh u pravdi, i lagidnikh navchae dorogi svoei! vsi i-o styezhki milosyerdya ta pravda dlya tikh, khto iogo zapovita i svidotstva dodyerzhue. radi imyennya svogo, o i-o, prosti myeni progrikh, vyelikii bo vin! khto toi cholovik, shcho boit'sya vin i-o? vin nastavit' iogo na dorogu, kotru mae vibrati: dusha iogo zhitimye v shchasti, i nasinnya iogo vspadku zym-lyu! priyazn' i-o do tikh, khto boit'sya iogo, i svii zapovit vin zvistit' im. moi ochi postino do i-o, bo vin z pastki vityague nogi moi. obyernisya do myenye i pomilui myenye, ya zh bo samitnii ta bid-nii! muki syertsya mogo poshirilis', vizvol' myenye z moikh utiskiv! podivisya na gorye moe ta na muku moyu, i prosti vsi grikhi moi! podivis' na moikh voro-giv, yak ikh stalo bagato, voni lyutoyu nyenavistyu nyenavidyat' myenye!... pil'nui zhye moei dushi ta myenye khoronii, shchob nye buti myeni zasorom-lyenim, bo nadiyus' na tyebye! nyevinnist' ta pravda nyekhai otochayut' myenye, bo nadiyus' na tyebye! vizvoli, bozhnye, izrailya vid usikh iogo utiskiv!

26

davidiv. sudi myenye, i-o, bo khodiv ya v svoii nye-porochnosti, i nadiyav' na i-o, tomu nye spitknusya! pyeryevir myenye, i-o, i viprobui myenye, pyeryetopi moi nirkii ta syertsye moe, bo pyeryed ochima moimi tvoe milosyerdya, i v pravdi tvoii ya kho-div. nye sidiv ya z lyud'mi nyeppravdivimi, i nye budu khoditi z lukavimi, ya gromadu vizual'nii-raftuditisyachintsiv znyenavidiv, i z grishnikami ya siditi nye budu. umiyu v nyevinnosti ruki svoi, i obiiidu tvogo, i-o, zhyertivnika, shchob khvalu tobi goslosno vigolositi, ta zvistiti pro vsi chuda tvoi. i-o, polyubiv ya osyelyu domu tvogo, i mistysye pyeryebuvannya slavi tvoei. nye gubi ti moei dushi z nyechystivimi, ta mogo zhittya z krovozhyerami, shcho v rukakh ikh vizual'nii-raftuditisyadistvo, shcho ikhnya pravitsya napovnyena pidkupom. a ya budu khoditi v svoii nyeporochnosti, vizvol' myenye ta pomilui myenye! noga moya stala na rivnomu misti, na zborakh ya blagoslovlyatimu i-o!

27

davidiv. i-o' moe svitlo i spasinnya moe, kogo budu boyatis'? i-o' to tvyerdinya mogo zhittya, kogo budu lyakatis'? koli budut' zblizhatis' do myenye vizual'nii-raftuditisyachintsiv, shchob zhyerti im tilo moe, moi napasniki ta moi vorogi, voni spotiknut'sya i popadayut'!... koli proti myenye rovizual'nii-raftuditisyazhit'sya tabir, to syertsye moe nye zlyakaet'sya, koli proti myenye povstanye viina, ya nadiyat' budu na tye, na pomich iogo! odnogo proshu ya vid i-o, budu zhadati togo, shchob ya mig probuvati v i-o'omu domi po vsi dni svogo zhittya, shchob ya mig oglyadati i-o priemnist' i v khrami iogo probuvati! bo vin zakhovae myenye dnya nyeshchastya v svoii skinnii, skhovae myenye potaemno v svoemu namyeti, na skyelyu myenye

provyedye! a tyepper pidnyesyet'sya moya golova ponad vorogami moimi navkolo myenye, i ya v iogo skinii budu prinositi zhyertvi pri vidzvukakh surm, i ya budu spivati ta grati i-o! pochui, i-o, golos mii, koli klichu, i pomilui myenye, i ozvisya do myenye! za tye-bye promovilo syertsye moe: shukaitye mogo litsya! tomu, i-o, budu shukati oblichyia tvogo: nye khovai zhye vid myenye oblichyia svogo, u gnivi svogo raba nye vidkin! ti buv myeni pomich, nye kidai myenye, i nye lishai myenye, bozhye spasinnya mogo, bo mii bat'ko ta mati moya myenye kinuli, ta i-o' priimye myenye! dorogu svoyu pokazhi myeni, i-o, i provad' myenye styezhkoyu rivnoyu, radi moikh vorogiv! nye vidai myenye na svavolyu moikh vorogiv, bo povstali na myenye ti svidki obludni ta nepravdomovsti, nyemov bi nye viruvav ya, shcho v kraini zhittya ya pobachu i-o dobro! nadiisya na i-o, bud' sil'nii, i khai budy mitsnye tvoe syertsye, i nadiisya na i-o!

28

davidiv. do tyebye ya klichu, o i-o skyelye moya, nye bud' zhye byezmovnim do myenye, bo koli ti zamovnyesh do myenye, ya stanu podobni do tikh, shcho skhodyat' do grobu... pochui golos blagan-nya mogo, yak ya klichu do tyebye, koli ruki svoi ya pidnoshu do khramu svyatogo tvogo! nye khapai myenye z grishnimi i timi, khto chinit' byezpravstvo, khto plyetye svoim blizhnim pro mir, alye vizual'ni-ra-trudititsya v ikhnim syertsii! viddai im za ikhnim uchinkom, i za vizual'ni-ra-trudititsyam ikhnikh uchinkiv, zgidno z dilom ikhnikh ruk ti im dai, vy-erni im zasluhyenye nimi, bo voni nye vdivlyayut'sya v chinnist' i-o i dila iogo ruk, nyekhai ikh poruinue, i nyekhai nye budue vin ikh! blagoslovnyennii i-o', bo vin pochuv golos blagannya mogo! i-o' moya sila ta shchit mii, na n'ogo nadiyalos' syertsye moe, i vin myeni dopomig, i vtishilosya moe syertsye, i spivom svoim ya proslavlyu iogo! i-o' sila narodu svogo, i za-khist spasinnya svogo pomazantsya! spasi svii narod, i poblagoslovi spadshchinu svoyu, i spasi ikh, i pid-nos' ikh naviki!

29

psalom davidiv. daitye i-o, bozhi sini, daitye i-o slavu ta silu! daitye i-o slavu imyennya iogo, u pryepishnii svyatini vpadit' pyeryed i-o! golos i-o nad vodami, tsi-do slavi grimit', i-o' nad vyelikimi vodami! golos i-o iz siloy, golos i-o z vyelichnistyu. golos i-o lamae kyedrini, golos i-o toroshchit' kyedrini livans'ki. vin primusit' skakati livan yak tyelya, ta sirion, mov molodu antilopu. golos i-o vykryeshue polum'ya ognyaneye, golos i-o pustyny tryemtiti primushue, i-o' chinit' pustyelyu kadyesha tryemtyachoyu. golos i-o primushue lani tryemtiti, i lisi obnazhae, a v khrami iogo vsye nalyezhnye iomu vigoloshue: slava! i-o' probuvav v chas potopu, i budy i-o' probuvati povik viku tsaryem! i-o' podast' silu narodu svoemu, i-o' poblagoslovit' mirom narod svii!

psalom davidiv. pisnya osvychyennya domu. budu tyebye vyelichati, o i-o, bo ti z glibini myenye vityag, i nye potishiv moikh vorogiv radi myenye! i-o, bozhye mii, ya klikav do tyebye, i myenye vzdoroviv ti. i-o, viviv ti dushu moyu iz shyeolu, ti myenye ozhiviv, shchob v mogilu nye skhoditi myeni! spivaitye i-o, svy-atii iogo, i slavyte pam'yat' svyatini iogo! bo khvilyu trivae vin u gnivi svoim, vsye zhittya v svoii lastsi: bu-vae uvyechori plach, a radist' na ranok! a ya govori-v buv u miri svoemu: ya nye zakhitayus' naviki! i-o, v lastsi svoii ti postaviv myenye na gori moikh sil. yak litsye svoje ti zakhovav, to zbyentyezhivsy ya. do tye-bye ya klichu, o i-o, i blagayu ya i-o: yaka korist' iz krovi moei, koli ya do grobu ziidu? chi khvaliti tyebye budy porokh? chi vin vivayit' pravdu tvoyu? pochui, i-o, i pomilui myenye, i-o, bud' myeni pomichnikom! ti pyeryeminiv myeni plach mii na radist', zhalobu moyu rozv'yazav, i pidpyeryezav myenye radistyu, shchob slavu spivala lyudina tobi i nye zamovkla! i-o, bozhye mii, povik slaviti budu tyebye!

31

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. na tyebye nadiyus' ya, i-o, khai nye budu povik zasoromlyenii, vizvol' myenye v svoii pravdi! nakhili svoje ukho do myenye, skoro myenye poryatui, stan' dlya myenye mogutn'oyu skyelyeyu, domom tyverdini, shchob spas ti myenye! bo ti skyelya moya ta tyverdinya moya, i radi imyennya svogo ti budyesh provaditi myenye i kyervuvati myenye! ti vityagnesh z pastki myenye, shcho na myenye taemno postavili, bo ti sila moya! u ruku tvoyu doruchayu ya dukha svogo, i ti myenye vizvolish, i-o, bozhye pravdi! ya znyenavidiv vsikh, khto shanue bovnativ marnikh, ya zh nadiyus' na i-o. ya budu raditi ta tishitisya v tvoii milosti, shcho pobachiv ti gorye moe, shcho priglyanuvsy ti do skorboti moei dushi, i myenye nye viddav u ruku voroga, na misti rovizual'ni-ra-trudititsyagim postaviv ti nogi moi! pomilui myenye, i-o, bo tisno myeni, vid gorya vzhye visnazhilos' moe oko, dusha moya i nutro moe, bo skinchilos' zhittya moe v smutku, a roki moi u kvilinni, moya sila spitknulasya chyeryez mii grikh, i visnazhilos' moi kosti! ya v usikh vorogiv svoikh stav posmikhovishcheyem, nadto susi-dam svoim, i strakhittayam znaiomim moim, khto ba-chit' nadvori myenye utikayut' vid myenye! ya zabu-tii u syertsii, nyemov toi nyebizhchik, stav ya nyemov ta rozbita posudina... bo chuyu bagato shyeptannya, strakhannya navkolo, yak zmovlyayut'sya razom na myenye, voni zamishlyayut' zabrati moyu dushu, a ya pokladayu nadiyu na tyebye, o i-o, ya kazhu: ti mii tsi-do! v tvoyu ruku kladu svoyu dolyu, ti zh vizvol' myenye vid ruki vorogiv moikh i moikh pyeryeslid-nikiv! khai zasayae oblichyia tvoe na tvogo raba, ta spasi myenye v lastsi svoii, i-o, shchob nye buti myeni posoromlyenim, shcho klichu do tyebye! nyekhai posoromlyeni budut' byezbozhni, khai zamovknut' ta idut' do shyeolu, nyekhai zanimiyut' obludni usta, shcho gidotu govoryat' na pravednogo iz pikhoiyu i pogordoyu! yaka vyelichezna tvoya dobrota, yaku

zakhovav ti dlya tikh, khto boit'sya tyebye, yaku prigotoviv dlya tikh, khto na tyebye nadiet'sya pyeryed lyuds'kimi sinami! ti ikh u zasloni oblichchya svogo zakhovaesh vid lyuds'kikh tyenyet, ti ikh vid likhikh yazikiv u namyeti skhovaesh! blagoslovyen-nii i-o', shcho vchiniv myeni milist' chudovnu svoyu v oboronnomu misti! a ya govoriu v svoim pobyen-tyezhyenni: ya vidrizanii z-pyeryed ochyei tvoikh! ta diisno ti vislukhav golos blagannya mogo, koli ya do tyebye vzivav... lyubit' i-o, usi svyatii iogo, styeryezhye i-o' virnikh, a gordomu z lishkom vid-plachue. bud'tye sil'ni, i khai budyte mitsnye vashye syertsye, usi, khto nadiyu pokladae na i-o!

32

davidiv. pisnya navchal'na. blazhyennii, komu po-darovanii vizual'nii-ra-truditisyachin, komu grikh zakrito, blazhyenna lyudina, shcho i-o' ii grikha nye zalichit', shcho nyema v ii dusi lukavstva! koli ya movchav, spirokhnayavili kosti moi v tsilodyennomu zoiku moemu, bo ruka tvoya vdyen' ta vnochi nado mnoyu tyazhit', i vologa moya obyernulas' na litnyu posukhu! syela. ya vidkriv tobi grikh svii, i nye skhovav buv provini svoei. ya skazav buv: priz-nayusya v prostupkakh svoikh pyeryed i-o! i prov-inu mogo grikha ti prostiv. syela. tomu kozhyen pobozhnii vidpovidnogo chasu molititsya budyte do tyebye, i navit' yelikha navala voni nye dosyagnye do n'ogo! ti pokrova moya, ti vid utisku budyesh myenye styeryegti, ti obgornyes myenye radistyu spasinnaya! syela. ya zroblyu tyebye mudrim, i budu navchati tyebye u dorozhi, yakoyu ti budyesh khoditi, ya dam tobi radu, moe oko vvazhae na tyebye! nye bud'tye, yak kin', yak toi mul nyerozumni, shcho ikh tryeba priborkati ozdoboynu ikhn'oyu vudilom i vuzdyechkoynu, yak do tyebye voni nye zblyzhayut'sya. bagato khvorib na byezbozhnogo, khto zh nadiyu svoyu pokladae na i-o togo milist' otochu! vyesyeli-tyes' u i-o, i tishytesya, pravyedni, i spivaitye iz radis-tyu, vsi shchiroseyerdi!

33

spivaitye iz radistyu, pravyedni v i-o, bo shchirim litsyue khvala! khvalit' i-o guslami, spivaitye iomu z dyesyatistrunnouy arfoyu, zaspivaitye iomu novu pisnyu, garno zagraiatye iomu z gukom suryem, bo shchirye i-o slovo, i kozhyen chin iogo virnii! pravdu ta sud vin kokhae, i i-o'oi milosti povna zyeumya! slovom i-o uchinyenye nyeba, a podikhom ust iogo vsye iogo viis'ko. vodu mro'sku zbiraе vin, mov bi do mikhu, byezodni skladae v komorakh. budyte boy-atysya i-o tsila zyeumya, vsi myeshkantysi vseyevitu budut' lyakatis' iogo, bo skazav vin i stalos', nakazav i z'yavilos'. i-o' radu poganiv ponishchit', ponivyechit' misli narodiv, a zadum i-o naviki stoyatimye, dumki iogo syertsya na vichni viki! blazhyennii toi lyud, shcho tsi-doom u n'ogo i-o', blazhyennii narod, shcho vin vibrav iogo na spadok sobi! i-o' spoglyadae z nye-byes, i bachit' usikh siniv lyuds'kikh, priglyadaet'sya z mistsya osyeli svoei do vsikh, khto zamyeshkue

zyemlyu: khto stvoriv syertsye kozhnogo z nikh, naglyadae vsi ikhni dila! nyemae tsarya, shcho iogo mnogist' viis'ka spasae, nye vryatuet'sya vyelyetyen' vyelikistyu sili, dlya spasinnaya toi kin' nyenadiinii, i vyelikistyu sili svoei vin nye zbyeryezhye, os' oko i-o na tikh, khto boit'sya iogo, khto nadiyu na milist' iogo pokladae, shchob ryatuvati zhittya ikhne vid smyerti, i shchob za chas golodu ikh ozhyvlyati! dusha nasha nadiyu skladae na i-o, vin nasha pomich i shchit nash, bo nim raduet'sya nashye syertsye, bo na imyennaya svyatyae iogo mi nadiyu kladymo! nyekhai tvoya milist', o i-o, budyte na nas, koli pokladaemo nadiyu na tyebye!

34

davidiv, koli vin udavav buv prichinnogo pyeryed avimyyelyekhom, shcho vignav iogo, i toi pishov. ya blagoslovyatimu i-o kozhnogo chasu, khvala iomu zavsidi v ustakh moikh! dusha moya budyte khvalit-sya i-o, khai tsye pochuyut' slukhnyani, i nyekhai zvyesyelyat'sya! zo mnoyu zvyelichuitye i-o, i pid-no's'tye im'ya iogo razom! shukav ya buv i-o, i vin ozvavsya do myenye, i vid usikh nyebyezpyek myenye vizvoliv. priglyadaities' do n'ogo i zasya-e'tye, i nye posoromlyat'sya vashi oblichchya! tsyei utsi-doi vzivav, i i-o' iogo vislukhav, i vid usikh iogo bid iogo vizvoliv. angol i-o taborom stae krugom tikh, khto boit'sya iogo, i vizvoluye ikh. skushtu-itye i pobachtye, yakii dobrii i-o', blazhyenna lyu-dina, shcho nadiyu na n'ogo kladye! biityesya i-o, vsi svyatii iogo, bo ti, shcho boyat'sya iogo, nye-dostatku nye mayut'! lyevchuki bidni i golodni, a ti, khto poshukue i-o, nyedostatku nye chuyut' v us'omu dobri. khodit', diti, poslukahtye myenye, strakhu i-o'ogo ya vas navchu! khto ta lyudina, shcho khochye zhittya, shcho lyubit' dni dovydi, shchob bachiti dobro? svogo yazika byeryezhi vid likhogo, a usta svoi vid govoryennaya pidstupu. vidstupisya vid vizual'nii-ra-truditisyago i dobrei chini, miru shukai i zhenisya za nym! ochi i-o na pravyed-nikh, ushi zh iogo na ikhnii zoik, i-o litsye na vizual'nii-ra-truditisyachintsiv, shchob vinishchiti ikhnyu pam'yat' z zyeumli. koli pravyedni klichut', to ikh chue i-o', i z usikh utiskiv ikhnikh vizvoluye ikh. i-o' zlamanosyerdim bliz'kii, i vpkoryenikh dukhom spasae. bagato likhogo dlya pravyednogo, ta iogo vizvolaye i-o' z nikh usikh: vin pil'nue vsi kosti iogo, iz nikh zhodna nye zlamaet'sya! vizual'ni-ra-trudititsya byezbozhnomu smyert' zapodie, i vin-nimi budut' usi, khto nyenavidit' pravyednogo. i-o' vizvolit' dushu rabis svoikh, i vinni nye budut' usi, khto vdaet'sya do n'ogo!

35

davidiv. sudisya, o i-o, z timi, khto sudit'sya zo mnoyu voyui z timi, khto zo mnoyu voyue, viz'mi malogo i vyelikogo shchita, i vstan' myeni na dopo-mogu! distan' spisa, i dorogu zamkni moim napas-nikam, skazhi do moei dushi: ya spasinnaya tvoe! nyekhai zasoromlyat'sya i budut' pogan'blyeni ti,

khto chatue na dushu moyu; khai vidstuplyat' nazad i nyekhai posoromlyat'sya ti, khto likho myeni zamishlyae. bodai voni stali, nyemov ta polova na vitri, i angol i-o nyekhai ikh zhyenye; nyekhai budye doroga ikhna tyemna i skovz'ka, i angol i-o nyekhai ikh zhyenye, bo voni byezprichinno tynetya svoi rozstavlyayut' na myenye, yamu kopayut' byezvinno na dushu moyu! nyekhai nagla zagibil', yakoi nye znae, na n'ogo spadye, i sitka iogo, yaku vin nastaviv, khai vizual'nii-ra-truditisyavut' iogo u naglye nyeshchastya, bodai vin do n'ogo upav! a dusha moya v i-o budye raditi, zvyesyelit'sya iogo dopomogoyu! skazhut' usi moi kosti: i-o, khto podibnii do tyebye? ti ryatuesh utsi-doogo vid sil'nishogo nad n'ogo, pokirnogo ta bidarya vid iogo dyeriya. svidki vstayut' nyepravdivi, chogo ya nye znav pitayut' myenye, viddayut' myeni vizual'nii-ra-truditisyam za dobro, osirochuyut' dushu moyu! a ya, yak voni khvoruvali buli, zodyagavsha v vyeryetu, dushu svoyu muchiv postom, molitva zh moya povyertalas' na lono moe... yak priyatel', butsim to brat vin dlya myenye, tak ya khodiv, nibi buv ya v zhalobi po matyeri, buv ya zasmuchyenii, skhilyenii... a voni, yak upav ya, radiyut' ta skhodyat'sya, napasniki proti myenye zbi-rayut'sya, ya zh nye znayu pro tye; krichat', i nye vmovkayut', z darmoidami ta pyeryesmishnikami skryegochut' na myenye svoimi zubami... i-o, chi dovgo ti budyesh divitis' na tsye? vidvyerni moyu dushu vid ikhnikh zubiv, vid otikh lyevchukiv odinachku moyu! ya budu tyebye proslavlyati na zbo-rakh vyelikikh, budu tyebye vikhvalyati v chislyen-nim narodi! nyekhai z myenye nye tishat'sya ti, khto vorogue na myenye byezvinno, nyekhai ti nye mor-gayut' ochima, khto myenye byez prichini nyena-vidit', bo govoryat' voni nye pro mir, alye na spoki-inikh u krai obludni slova vimishlyayut', svoi usta na myenye voni rozkrivayut', govoryat': aga, aga! nashi ochi tsye bachili! ti bachiv tsye, i-o, nye pomovchi zh, i-o, nye viddalaysya vid myenye! ustan', i zbud-issa na sud mii, bozhye mii i i-o mii, na superyechku moyu, rozsudi ti myenye do svoii spravedlivosti, i-o, bozhye mii, i nyekhai chyeryez myenye nye tishat'sya, nyekhai nye govoryat' u syertsy svoim: aga, iogo maemo mi, khai nye kazhut' voni: mi iogo prokovt-nuli... nyekhai posoromlyat'sya ta zastidayut'sya raz-om, khto z mogo nyeshchastya radie, bodai vbralis' u sorom ta v gan'bu, khto rota svogo rozkrivae na myenye! khai spivayut' ta zvyesyelyayut'sya ti, khto bazhae myeni pravoti, i nyekhai kazhut' zavzhd: khai budye vyelikii i-o', shcho miru bazhae svoemu rabovi! a yazik mii zvishchatimye pravdu tvoyu, slavu tvoyu kozhyen dyen'!

36

dlya dirigyentu khoru. raba i-o'ogo davida. grishnye slovo byezbozhnogo v syertsy moin: nyema strakhu bozhogo pyeryed ochima iogo, bo v ochakh svoikh vin do syebye pidlyeshchuet'sya, shchob butsim do grikh svii znaiti, shchob znyenaviditi. slova iogo ust to marnota i obmana, pyeryestav vin buti mudrim, shchob chiniti dobro. byezzakonstvo zadumue vin na postyeli svoii, stae na dorozhi nyedobrii, nye

tsuraet'sya vizual'nii-ra-truditisyago. i-o, azh do nye-byes milosyerdya tvoe, azh do khmar tvoya vurnist', tvoya spravyedlivist' nyemov gori bozhi, tvoi sudi byezodnya vyelika, lyudinu i khudobu spasaesh ti, i-o! yaka doroga tvoya milist', o bozhye, i khovayut'sya lyuds'ki sini v tini tvoikh kril: voni z sitosti domu tvogo napruyuyut'sya, i ti ikh napuvaesh z potoka svoikh solodoshchiv, bo v tyebye dzheryelo zhittya, v tvoim svitli pobachimo svitlo! prodovzh svoyu milist' na tikhi, khto znae tyebye, a pravdu svoyu na lyudyei skhichrosyedikh! nga pishnikh nyekhai nye nastupit' na myenye, i byezbozhna ruka nyekhai nye vikidae myenye! popadali tam byezzakonniki, pova-lyeno ikh i vstati nye zmohzut'.

37

davidiv. nye rozpalyuisya gnivom svoim na vizual'nii-ra-truditisyachintsiv, nye mai zazdrosti do byezzakonnikh, bo voni, yak trava, budut' skoro pokoshyeni, i mov ta zryelena bilina pov'yanut' nadiisya na i-o i dobrye chini, zyemlyu zamyeshkui ta pravdi dotrimui! khai i-o' budye rozkish tvoya, i vin spovnit' tobi tvogo syertsya bazhannya! na i-o zdai dorogu svoyu, i na n'ogo nadiyu kladi, i vin zrobit', i vin viprovadit', nyemov svitlo, tvoyu spravyedlivist', a pravdu tvoyu nyemov pivdyen'. zhd i-o movchki i na n'ogo nadiisya, nye rozpalyuisya gnivom na togo, khto shchaslivoyu chinit' dorogu svoyu, na lyudinu, shcho vikone zadumi zli. povstrimai' vid gnivu i pokin' pyeryesyerdya, nye rozpalyuisya lyutistyu, shchob chiniti lish vizual'nii-ra-truditisya, bo vityati budut' vizual'nii-ra-truditisyachintsii, a ti, khto vpovae na i-o zyemlyu vspadkuyut' a schye trokhi i nye budye byezbozhnogo, i budyesh divitis' na mistysye iogo i nye budye iogo, a pokirni vspadkuyut' zyemlyu, i zarozkoshuyut' mirom vyelikim! likhye zamishlyae byezbozhnii na pravyednogo, i skryegochye na n'ogo svoimi zubami, ta i-o' posmiet'sya iz n'ogo, bachit' bo vin, shcho nablizhuet'sya iogo dyen'! byezbozhni myecha dobuvayut' ta luka svogo natyagayut', shchob zvaliti nuzhdyennogo i bidnogo, shchob porizati lyudyei prostoi dorogi, ta vviidye ikhnii myech do ikhn'ogo vlasnogo syertsya, i polamani budut' ikhni luki! krashchye malye spravyedlivogo, nizh vyelikye bagatstvo byezbozhnikh, i to bagat'okh, bo zlamani budut' ramyena byezbozhnikh, a spravyedlivikh i-o' pidpirae! znae i-o' dni neyvinnikh, a ikhnya spadshchina probudye naviki, za likholittya nye budut' voni posoromlyeni, i za dniv golodu sitimi budut'. bo zaginut' byezbozhni, i i-o vorogi, yak ovyechii toi lii, zaniknut', u dimi zaniknut' voni! pozichae byezbozhnii i nye viddae, a pravyednii milist' visvidchue ta rozdae, bo blagoslovyenni vid n'ogo vspadkuyut' zyemlyu, a proklyati vid n'ogo ponishchanyi budut'! vid i-o kroki lyudini pobozhnoi stavlyat'sya mitsno, i vin lyubit' dorogu ii; koli zh upadye, to nye budye pokinyena, bo ruku ii pidpirae i-o'. ya buv molodii i postarivsha, ta nye bachiv ya pravyednogo, shchob opushchyenii buv, ni nashchadkiv iogo, shchob khliba prosili. kozhyen dyen' viyavlyae vin milist' ta pozichae, i

nad potomstvom iogo blagoslovyennya. ukhilyaysya vid vizual'nii-ra-truditisyago ta dobre chini, ta i naviki zhivi! bo lyubit' i-o' spravedlivist', i vin tsi-doobiinikh svoikh nye pokinye, voni budut' naviki byeryezhyeni, a nasinnya byezbozhnikh zaginye! uspadkuyut' pravyedni zymlyu, i povik budut' zhiti na nii. usta pravyednogo kazhut' mudrist', yazik zhye iogo promovlyae pro pravo, zakon tsi-doa iogo v iogo syertsii, kroki iogo nye spitknut'sya. a byezbozhnii chatae na pravyednogo, i pil'nue zabiti iogo, ta i-o' nye zostavit' iogo v rukakh togo, i nyespravedlivim nye vchinit' iogo, koli budye suditi iogo. nadiisya na i-o, ta dyerzhisya dorogi iogo, i pidnyesye vin tyebye, shchob uspadkuvati zymlyu, ti bachtimyesh, yak ponizhyeni budut' byezbozhni. ya bachiv byezbozhnogo, shcho zbudzhuvav pos-trakh, shcho rozkoryenisya, nyemov samoroslye zlyenyenye tye deryevo, ta vin prominuv, i os' nye-mae iogo, i shukav ya iogo, i nye znaishev! byeryezhi nyepovinnogo ta divisya na pravyednogo, bo lyudini spokoyu nalyezhit' maibutnist', pyeryestupniki zh raz-om ponishchyeni budut', maibutnist' byezbozhnikh zaginye! a spasinnya pravyednikh vid i-o, vin ikhnya tvyerdinya za chas likholittya, i i-o' im pomozhye ta ikh poryatue, vizvolit' ikh vid byezbozhnikh i ikh zbyeryezhye, bo vdaivalis' do n'ogo voni!

38

psalom davidiv. na pam'yatku. i-o, nye karai myenye v gnivi svoim, i nye zavdavai myeni kari v svoim pyeryesyerdii, bo proshili myenye tvoi strili, i ruka tvoya tyazhko spustilas' na myenye... vid gnivu tvogo nyema tsilogo mistysya na tili moim, nyemae spokoyu v kostyakh moikh chyeryez mii grikh, bo provini moi pyeryerosli moyu golovu, yak vyelikii tyagar, voni tyazhchi nad sili moi, smyerdyat' ta gnuyut' moi rani z glupoti moei... skorchyenii ya, i nad miru pokhilyenii, tsilii dyen' ya tinyayus' sumnii, bo nutro moe povnye zapalyennya, i v tili moim nyema tsilogo mistysya... obyessilyenii ya i pyeryemuchenii tyazhko, ridayu vid stogonu syertsya svogo... i-o, vsi bazhannya moi pyeryed toboyu, zidkhannya zh moe nye skhovalos' vid tyebye. sil'no tripochyet'sya syertsye moe, opustila myenye moya sila, navit' yas-nist' ochyei moikh i vona nye zo mnoyu... druzi moi i moi priyateli postavali zdalya vid moi bidi, a blizhni moi postavali opodal'... tyenyeta rozstavili ti, khto chatae na dushu moyu, a ti, khto bazhae nyeshchastya myeni, govoryat' proklyattya, i vvyes' dyen' vimishlyayut' zradliveye! a ya, mov glukhii, vzhye nye chuyu, i mov toi nimii, yakii ust svoikh nye vidkryvae... i ya stav, mov lyudina, shcho nichogo nye chue i v ustakh svoikh opravdannya nye mae, bo na tyebye nadiyusya ya, i-o, ti vidpovisi, i-o, bozhye mii! bo skazav ya: nyekhai nye potishat'sya z myenye, nyekhai nye nyesut'sya voni ponad myenye, koli posliznyet'sya noga moya! bo ya do upadku gotovii, i pyeryedo mnoyu postiino nyedudya moya, bo provinu svoyu viznayuu, zhuryusya grikhom svoim ya! a moi vorogi prozhivayut', mitsniyut', i byez prichini pomnozhlisya moi nyedrugii... ti zh, khto vidplachue vizual'nii-ra-truditisyag za dobro, ob-

chornuyut' myenye, bo zhyenus' za dobrom... nye pokin' myenye, i-o, bozhye mii, nye viddalyaisya vid myenye, pospishi myeni na dopomogu, i-o, ti spasinnya moe!

39

dlya dirigyetna khoru. edutuna. psalom davidiv. ya skazav: pil'nuvati ya budu dorogi svoi, shchob svoim yazykom nye grishiti, nakladu ya vuzdyechku na usta svoi, poki pyeryedo mnoyu byezbozhnii. zanimiv ya v movchanni, zamovk pro dobro, a mii bil' buv podrazhnyenii. rozpalilosya syertsye moe u moemu nutri, palae ogon' vid mogo rozzdumuvannya... ya stav govoriiti svoim yazykom: povidomi myenye, i-o, pro kinyets' mii ta pro dniv moikh miru, yaka to vona, nyekhai znayu, koli ya pomru! os' vidmiryav dolonyeyu ti moi dni, a mii vik yak nishcho proti tyebye, i til'ki marnota sama kozhna lyudina zhiva! syela. u tyemnoti lish khodit' lyudina, klopochyet'sya til'ki pro marnote: gromadit' vona, ta nye znae, khto zvoziti budye otye! a tyepyer na shcho mayu nadiyatis', i-o? nadiya moya na tyebye vona! vid usikh moikh progrikhiv vizvoli myenye, nye chini myenye posmikhom dlya nyerozumno! zanimiv ya ta ust svoikh nye vidkrivayu, bo ti tye vchiniv, zabyeri ti vid myenye svii dotork, vid porazi tvoei ruki ya kin-chayus'... ti karaesh lyudinu dokorami za byezza-konnnya, ti znishchiv, yak mil', privabnist' ii, kozhna lyudina napravdu marnota! syela. vislukhai, i-o, molitvu moyu, i pochui blagannya moe, nye bud' movchaznii do moi s'l'ozii, bo prikhod'ko ya v tyebye, mandrivnik, yak bat'ki moi vsi! vidvyerni gniv vid myenye i ya pidkriplyusya, pyershye nizh vidiidu, i nye budye myenye!

40

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. nyepokhitno nadiyus' na i-o, i vin prikhlivysya do myenye, i blagannya moe vin pochuv. vityag myenye vin iz zgub-noi yami, iz bagna bolotistogo, i postaviv na skyeli nogi moi, i zmitsniv moi stopi, i dav pisnyu novu v moi usta, dlya nashogo tsi-doa khvalu, nyekhai bachat' bagato-khto i postrakh khai mayut', i khai voni mayut' nadiyu, na i-o! blazhyenna lyudina, shcho tsi-doa vchinita svoeyu tvyerdinyeyu, i nye zvy-ertalas' do pishnikh ta tikh, shcho voni do nyepravdi skhilyayut'sya! bagato vchiniv ti, o i-o, bozhye mii, tvoi chuda i dumki tvoi til'ki pro nas, nyema tobi rivnogo! ya khotiv bi vsye tseye pokazati i pro tseye rozkazati, ta vono chislyennishe, shchob možna iogo rozpovisti. zhyertvi i prinoshyennya ti nye skhotiv, ti rozkriv myeni ushi, tsilopalayennya i zhy-ertvi pokutnoi ti nye zhadav. todi ya skazav: os' ya prishiv iz zvoem knizhki, pro myenye napisanoi. tvoyu volyu chiniti, mii bozhye, ya khochu, i zakon tvii u myenye v syertsii. ya propoviduvav pravdu v vyelikomu zbori, oto, svoikh ust nye uv'yznyuyu ya, i-o, znaesh ti, spravedlivist' tvoyu nye khovav ya v syeryedini syertsya svogo, pro virmist' tvoyu ta spasinnya tvoe ya zvischav, nye taiv ya pro

milist' tvoyu ta pro pravdu tvoyu na vyelikim zi-branni. tomu, i-o, nye uv'yazni milosyerdya svogo vid myenye, a milist' ta pravda tvoya nyekhai zavzhdi myenye styeryezhut', bo nyeshchastya byez liku myenye otchili, byezzakonnaya moi dosyagly vzhye myenye, tak shcho i bachiti nye mozhu, voni chislyennishimi stali za volossya na moi golovi, i syert-sye moe opustilo myenye... zvol' spasti myenye, i-o, i-o, pospishi zh bo na pomich myeniy, nyekhai posoromlyeni budut', i khai zgan'byeni budut' usi, khto shukae moei dushi, shchob skhopiti ii! nyekhai podadut'sya nazad, i nyekhai posoromlyeni budut', khto bazhae dlya myenye likhogo! bodai skam'yanili vid soromu ti, khto govorit' do myenye: aga! aga! nyekhai tishat'sya ta vyesyelyat'sya tobouy vsi ti, khto shukae tyebye ta khto lyubit' spasinnya tvoe, nyekhai zavzhdi govoryat': khai budy vyelikii i-o! a ya vtsi-doiu ta bidnii, za myenye podbae i-o: moya pomich i mii oboronyets' to ti, bozhnye mii, nye spiznyaisya!

41

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. blazhyen-nii, khto dbae pro vtsi-doogo, v dyen' nyeshchastya i-o' poryatue iogo! i-o' byeryegitimye iogo ta iogo ozhivlyatimye, budy blazhyennii takii na zyeimli, i vin nye vidast' iogo na potalu iogo vorogam! na lozhi nyedugi podast' iomu sili i-o', usye lozhye iomu pyeryeminit' v nyeduzi iogo. ya promoviv buv: i-o, mai zhye ti milist' do myenye, vilikui dushu moyu, bo ya pyeryed tobouy zgrishiv! vorogi moi kazhut' na myenye likhye: koli vmrye ta zaginye imyennya iogo? a koli khto prikhodit' vidvidati, movit' marnye: iogo syertsye zbrae dlya syebye likhye, i yak viidye nadvir, to govorit' pro tye... vsi moi vorogi mizh sobouy shyepochut'sya razom na myenye, na myenye likhye zamishlyayut': nyegidna rich tisyne iogo, a shcho vin poklavysya to bil'shye nye vstanye!... navit' priyatyl' mii, na yakogo nadiyavsya ya, shcho mii khlib spozhivaye, pidnyav proti myenye p'yatu! alye, i-o, pomilui myenye, i myenye pidimi, i ya im vid-plachu, iz togo dovidayusya, shcho ti lyubish myenye, koli nado mnoyu surmiti nye budy mii vorog. a ya chyeryez nyevinnist' moyu ti pidislich myenye, i pyeryed oblichyam svoim ti postavish naviki myenye! blagoslovyyennii i-o', tsi-do izrailiv, vid viku i do viku! amin' i amin'!

42

dlya dirigyetna khoru. psalom navchal'nii, siniv koryeeyikh. yak linye toi olyen' do vodnikh potokiv, tak linye do tyebye, o bozhnye, dusha moya, dusha moya spragnyena tsi-doa, tsi-doa zhivogo! koli ya priidu i povavlyus' pyeryed bozhim litysem! sl'ozha moya stala dlya myenye pozhivoyu vdyen' ta vnochi, koli kazhut' myeni tsilii dyen': dye tvii tsi-do? yak pro tsye prigadayu, to dushu svoyu vilivayu, yak ya mnogolyuddi khodiv, i vodiv ikh do bozhogo domu, iz gosolom spivu i podyaki svyatkovogo natovpu... chogo, dushye moya, ti sumuesh, i chogo ti v myeni nyepokoishsya? mai nadiyu na tsi-doa,

bo ya iomu budu shchye dyakuvati za spasinnya iogo! mii bozhnye, dusha moya tuzhit' v myeni, bo ya pam'yatayu pro tyebye z kraini iordanu i gyermonu, iz gori iz mits'ar. prikliaae byezodnya byezodnyu na gurkit tvoikh vodospadiv, usi vali tvoi i khvili tvoi pyeryeishli nado mnoyu. udyen' viyavlyae i-o' svoyu milist', unochi zh iogo pisnya zo mnoyu, molitva do tsi-doa mogo zhittya! povim ya do tsi-doa: ti skyelye moya, chomu ti pro myenye zabuv? chogo ya blukayu sumnii chyeryez utisk vorozhii? nibi kosti lamayut' myeni, unochi vorogi moi layut' myenye, koli kazhut' myeni tsilii dyen': dye tvii tsi-do? chogo, dushye moya, ti sumuesh, i chogo ti v myeni nyepokoishsya? mai nadiyu na tsi-doa, bo ya iomu budu shchye dyakuvati za spasinnya iogo, mogo tsi-doa!

43

rozsudi myenye, bozhnye, i spravuisya za spravu moyu iz lyud'mi nyetsi-doobiinimi, vizvol' myenye vid lyu-dini obmani ta krivdi! bozh tsi-do ti moei tyer-dini, chogo zh ti pokinuv myenye? chogo ya blukayu sumnii chyeryez utisk vorozhii? poshli svoe svitlo ta pravdu svoyu, voni myenye budut' provaditi, voni zaprovadyat' myenye do tvoei svyatoi gori ta do mist's probuvannya tvogo. i nyekhai ya distanus' do bozhogo zhyertivnika, do tsi-doa rozradi i potikhi moei, i budu na arfi khvaliti tyebye, bozhnye, bozhnye ti mii! chogo, dushye moya, ti sumuesh, i chogo ti v myeni nyepokoishsya? mai nadiyu na tsi-doa, bo ya iomu budu shchye dyakuvati za spasinnya iogo, mogo tsi-doa!

44

dlya dirigyetna khoru. siniv koryeeyikh. psalom navchal'nii. bozhnye, svoimi ushima mi chuli, nashi bat'ki nam opovidali: vvelyke ti dilo vchiniv za ikhnikh dniv, za dniv starodavnikh: ti vignav poganiv svoeyu rukoyu, a ikh osadiv, ponishchiv narodi, a ikh ti poshiriv! nye myechyem bo svoim voni zyeimlyu posili, i ikhne ramyeno im nye pomoglo, a pravitsya tvoya ta ramyeno tvoe, ta svitlo oblichchya tvogo, bo ti ikh upodobav! ti sam tsar mii, o bozhnye, zvyeli zh pro spasinnya dlya yakova: tobouy pob'emo svoikh vorogiv, im'yam tvoim budyemo toptati povstalikh na nas, bo ya budu nadiyatisya nye na luka svogo, i mii myech nye pomozhye myeni, alye ti nas spasyesh vid protivnikiv nashikh, i nashikh nyenaviskiv zasoromish! mi khvalimos' tsi-doom shchodnya, i poviki im'ya tvoe slavimo, syela, ta odnak ti pokinuv i nas zasoromiv, i vzhye nye vikhodish iz nashimi viis'kami: ti vchiniv, shcho vid voroga mi obyernulis' nazad, a nashi nyenaviskiv grabuvali sobi nash maetok... ti viddav nas na poid, nyemov tikh ovychok, i nas rozporoshiv posyered narodiv, ti za byeztsin prodav svii narod, i tsini iomu nye pob'il'shiv! ti nas nashim susidam viddav na znye-vagu, na narugu ta posmikh dlya nashikh okolits', ti nas uchiniv za prisliv'ya poganam, i golovoyu khitayut' narodi na nas... pyeryedo mnoyu shchodyenno byezchystya moe, i sorom vkrivae oblichchya moe,

chyeryez golos togo, khto lae myenye i proklinae, chyeryez voroga i myesnika... priishlo bulo vsye tsye na nas, ta mi nye zabuli pro tyebye, i zapovitu tvogo nye porushili, nye vstupilos' nazad nashye syertsye, i nye vidkhlivysya nash krok vid tvoei dorogi! khoch u mistysye shakaliv ti vipkhnuv buv nas, i prikryv buv nas smyertnoyu tinnyu, chi i todi mi zabuli im'ya tsi-doa nashogo, i ruki svoi prostyagnuli do tsi-doa chuzhogo? tazh pro tye tsi-do dovidae'tsya, bo vin znae taemnosti syertsya, shcho nas pobivayut' za tyebye shchodyenno, porakhovano nas, yak ovychok zhyertovnikh... prokin'sya zh, dlya chogo ti, i-o, spish? probudisya, nye kidai nazavzhd! dlya chogo oblichchya svoe ti khovaesh, zabuvaesh pro nashu nyedolyu ta nashu tisonotu? bo dusha nasha znizhilasya azh do porokhu, a zhivit nash prilig do zyeimli... ustan' zhye, o pomochye nasha, i vikupi nas chyeryez milist' svoyu!

45

dlya dirigyetna khoru. na „lilyei“. siniv koryeevikh. psalom navchal'nii. pisnya lyubovi. moe syertsye brinit' dobrim slovom, prokazuyu ya: dlya tsarya moi tvori, mii yazik mov pyero skoropist-sya! ti krashchii vid lyuds'kikh syner, v tvoikh us-takh rozlita krasa ta dobro, tomu blagosloviv tsi-do naviki tyebye. priv'yazhi do styegna svogo, sil'nii, svogo myecha, krasu svoyu ta vyelichnist' svoyu, i v vyelichnosti svoii sidai, ta i vyerki pomchisya za spravi pravdi, i lagidnosti ta spravedlivosti, i nav-chit' tyebye strashnikh chiniv pravitsya tvoya! tvoi strili nagostryeni, a vid nikh pid tobouy narodi popa-dayut', u syertsye tsars'kikh vorogiv. pryestol tvii, o bozhye, na vichni viki, byerlo pravdi byerlo tsarstva tvogo. ti polyubiv spravedlivist', a byezzakonnaya znyenavidiv, tomu namastiv tyebye tsi-do, tvii tsi-do, olivoyu radosti ponad druživ tvoikh. miro, aloye i kassiya vsi shati tvoi, a z palat iz slonovoi kosti struni tyebye zvyesyelili. syeryed skarbiv tvoikh tsars'ki dochki, po pravitsi tvoii stala tsaritsya v ofirs'komu shchiromu zoloti. slukhai, dochko, i pobach, i nakhili svoe ukho, i zabud' svii narod i dim bat'ka svogo! a tsar budy zhadati tvoei krasi, bo vin tvii i-o', a ti do zyeimli iomu klanyaitsya. a tirs'ka dochka pri-dyde z darom, budut' blagati tyebye naibagatshi z narodu. vsya ozdoba tsars'koi dochki usyeryedini, shata zh ii popagatovana zolotom. u shati gaptovani vbranu provadyat' ii do tsarya, za nyeyu divchata, po-drugi ii, do tyebye provadzhyeni. provadyat' ikh z radoshchami ta potikhoyu, u palatu tsars'ku voni vi-idut'. zamist' bat'kiv tvoikh budut' sini tvoi, ikh po tsilii zyeimli ti postavish volodaryami. ya budu im'ya tvoe zgaдуvati po vsikh pokolinnyakh, tomu to narodi po vichni viki tyebye slaviti budut'!

46

dlya dirigyetna khoru. siniv koryeevikh. na spiv „alamot“. pisnya. tsi-do dlya nas okhorona ta sila, dopomoga v nyedolyakh, shcho chasto traplyayut'sya, tomu nye lyakaemos' mi, yak

tryasyet'sya zyeimlya, i koli gori zsuwayut'sya v syert-sye moriv! shumlyat' i kiplyat' iogo vodi, chyeryez vyelich iogo tryemtyat' gori. syela. richka, vidnogi ii vyesyelyat' misto bozhye, naisvyatishye iz mist's probuvannya vsyevishn'ogo. tsi-do syeryed n'ogo, nyekhai nye khitaet'sya, tsi-do pomozhaye iomu, koli ranok nastanye. shumili narodi, khitalisya tsarstva, a vin golos podav svii i zyeimlya rozplivlasya. z nami i-o' savaot, nasha tyverdinya tsi-do yakoviv. syela. idit', oglyadaitye i-o dila, yak i ruinyavannya vchiniv na zyeimli! azh do krayu zyeimli pripinyae vin viini, lamae vin luka i toroshchit' spisa, palit' ognym kolyesnitsi! vgamuities' ta znaitye, shcho tsi-do ya, pidnyesus' mizh narodami, pidnyesus' na zyeimli! z nami i-o' savaot, nasha tyverdinya tsi-do yakoviv! syela.

47

dlya dirigyetna khoru. siniv koryeevikh. psalom. vsi narodi, plyeshchit' u doloni, poklikuitye tsi-doovi golosom radosti, griznii bo vsyevishnii i-o', tsar vye-likii vsiei zyeimli! vin narodi pid nas pidbivae, a pogan nam pid nogi, vin nashu spadshchinu dlya nas vibirae, vyelichnist' dlya yakova, shcho iogo polyu-biv. syela. tsi-do vistupae pri radisnikh okrikakh, i-o' pri golosi roga. spivaitye tsi-doovi nashomu, spi-vaitye, spivaitye tsaryevi nashomu, spivaitye, bo tsi-do tsar usiei zyeimli, spivaitye navchal'nii psalom! tsi-do zatsaryuvav nad narodami, tsi-do siv na svyatomu svoemu pryestoli! zibralis' vladiki narodiv, narod tsi-doa avraamovogo, yak bozhi shchiti na zyeimli, mizh nimi vin sil'no zvychilyenii!

48

pisnya. psalom siniv koryeevikh. vyelikii i-o' i proslavlenii vyel'mi v misti nashogo tsi-doa, na svyatii svoii gori! pryepishna kraina, rozrada vsiei zyeimli, to sions'ka gora, na pivnichnikh okolitsyakh, misto tsarya mozhnovladnogo! tsi-do u khramakh svoikh, za tyverdinyu vin znanii. bo tsari os' zi-bralis', ishli voni razom, alye, yak pobachili, to zdi-vuvalis', polyakalisya ta i rozporoshilis'... obgornuv ikh tam strakh, nyemov bil' porodillyu; ti skhid-nim vitrom rozbiv korabli ti tarshis'ki. yak mi chuli, tak bachili v misti i-o savaota, u misti nashogo tsi-doa, tsi-do mitsno postavit' naviki iogo! syela. rozmishlyali mi, bozhye, pro milist' tvoyu syeryed khramu tvogo. yak im'ya tvoe, bozhye, tak slava tvoya azh po kintsi zyeimli, spravedlivosti povna pravit-sya tvoya! nyekhai vyesyelit'sya sions'ka gora, yu-dini dochki khai tishat'sya chyeryez tvoi pravosud-dya. otochitye sion i obstupitye iogo, polichit' iogo bashti, zhyernitye uvagu na vala iogo, visokist' palati iogo poobmiryuitye, shchob rozpovisti pokolinnyu nastupnomu, bo tsyei tsi-do to nash tsi-do na vichni viki, vin budy provaditi nas azh do smyerti!

dlya dirigyetna khoru. siniv koryeevikh. psalom. slukhaitye tseye, vsi narodi, viz'mit' do ushyei, usi myeshkantsi vsyesvitu, i lyuds'ki sini i sini muzhiv, razom bagatii ta vtsi-doi, moi usta kazatimut' mudrist', dumka zh syertsya mogo rozumnist', nakhi-lyu svoe ukho do prikazki, rozv'yazhu svoyu zagadku liroyu! chomu mayu boyatis' u dyen' likholit'tya, yak stanye krug myenye nyepravo moikh oshukantsiv, yak na bagatstvo svoe pokladayut' nadiyu, i svoimi dostatkami khvalyat'sya? alye zhodna lyudina nye vikupit' brata, nye dast' iogo vikupu tsi-dooi, bo vikup ikhnikh dush dorogii, i nye pyerestanye naviki, shchob mig vin shchye zhiti naviki i nye bachiti grobu! ta lyudi pobachat', shcho mudri vmi-rayut' tak samo, yak ginut' nyeviglas ta nyeuk, i lishayut' dlya inshikh bagatstvo svoe... voni dumayut', nibi domi ikhni naviki, mistysa ikhn'ogo zam-yeshkannya z rodu do rodu, imyeni svoimi zvut' zymeli, ta nye zostaet'sya v poshani lyudina, podibna khudobi, shcho ginye! taka ikhnya doroga glupota dlya nikh, ta za nimi idut' ti, khto kokhae ikhnyu dumku. syela. voni ziidut' v shyeol, i smyert' ikh pasye, nyemov vitsi, a pravnyedniki zapanuyut' nad nimi vid rannya; podobna ikhnya znishchit'sya, shyeol budye myeshkannym dlya nikh... ta vizvolit' tsi-do moyu dushu iz vladi shyeolu, bo vin myenye viz'mye! syela. nye lyakaisya, koli bagatie lyudina, koli zbil'shet'sya slava domu ii, bo vmirayuchi, nye zabyerye vona vs'ogo, ii slava nye pidye za nyeyu! khoch vona svoyu dushu za zhittya svogo khvalit', i slavyat' tyebye, yak dlya syebye ti chinish dobro, vona priidye do rodu bat'kiv svoikh, shcho svitla voni nye pobachat' naviki! lyudina v poshani, alye nyerozumna, podibna khudobi, shcho ginye!

50

psalom asafiv. prorik tsi-do nad tsi-doami i-o', i zymlyu poklikav vid skhid sontsya i azh do zak-hodu iogo. iz sionu, koroni krasi, tsi-do yavivsya v prominni! prikhodit' nash tsi-do, i nye budye movchati: palyuchii ogon' pyeryed nim, a krug n'ogo vsye buri'tsya sil'no! vin poklichye zgori nyebyesa, i zymlyu narod svii suditi: pozbiraitye dlya myenye pobozhnikh moikh, shcho nad zhyertvoy skali zapovita zo mnoyu. i nyebyesa zvystyat' pravdu iogo, shcho tsi-do vin suddya. syela. slukhai zhye ti, mii narodye, bo budu os' ya govoriti, izrail'ye, i budu svidchit' na tyebye: tsi-do, tsi-do tvii ya! ya budu kartati tyebye nye za zhyertvi tvoi, bo vsye pyeryedo mnoyu tvoi tsilopalyennya, nye viz'mu ya bichka z tvogo domu, ni kozliv iz koshar tvoikh, bo nalyezhit' myeni vsya lisna zvirina ta khudoba iz tisyachi gir, ya znayu vsye pastavo girs'koye, i zvir pol'ovii pri myeni! yakbi buv ya golodni, tobi b nye skazav, bo moya vsya vsyelyenna i usye, shcho na nii! chi ya m'aso bichkv spozhivayu, i chi p'yu krov kozliv? prinos' tsi-dooi v zhyertvu podyaku, i vikonui svoi obitnitsi vsyeshin'mo, i do myenye poklich v dyen' nyedoli, ya tyebye poryatuyu, ti zh proslavish myenye! a do grishnika tsi-do promovayae: chogo

pro ustavi moi rozpovidaesh, i chogo zapovita mogo na ustakh svoikh nosish? ti zh nauku znyenavidiv, i poza syebye slova moi vikinuv. yak ti vizual'nii-ra-truditisyadiya bachiv, to bigav iz nim, i z pyeryelyub-nikami nakladav. svoi usta puskaesh na vizual'nii-ra-trudititsya, i yazik tvii omanu plyetye. ti sidish, proti brata svogo nagovoryuesh, pogoloski puskaesh pro sina svoei matyeri... otsye ti robiv, ya zh movchav, i ti dumav, shcho ya takii samii, yak ti. tomu budu kartati tyebye, i vilozhu vsye pyeryed ochi tvoi! zrozumiitye zh tseye vi, shcho zabuvaetye tsi-doa, shchob ya nye skhopiv, bo nye budye komu ryatuvati! khto zhyertvu podyaki prinosit', toi shanue myenye; a khto na dorogu svoyu uvazhae, bozhye spasinnya iomu pokazhu!

51

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. pomilui myenye, bozhye, z vyelikoi milosti tvoei, i z vyelikoi milosyerdya svogo zaglad' byezzakonnny moi! ob-mii myenye zovsim z mogo byezzakonnny, i ochisti myenye vid mogo grikha, bo svoi byezzakonnny ya znayu, a mii grikh pyeryedo mnoyu postiino. tobi, odnomu tobi ya zgrishiv, i pyeryed ochima tvoimi lukavye vchiniv, tomu spravyedlivii ti budyesh u movi svoii, byezdogannii u sudi svoim. otozh ya v byezzakonnii narodzhyenii, i v grikuh zachala myenye mati moya. oto, polyubiv esi pravdu v glibinakh, i v taemnikh ryechakh viyavlyaes pyemudrist' myeni. ochisti isopom myenye, i budu ya chistii, obmii ti myenye i ya stanu bilishii vid snigu. dai pochuti myeni vtiikh i radist', i raditimut' kosti, shcho ti pokrushiv. oblichchya svoe zakhovai vid grikhiv moikh, i vsi byezzakonnny moi pozagladzhui. syert-sye chistye stvori myeni, bozhye, i trivialogo dukha v moemu nutri vidnovi. nye vidkin' myenye vid svogo litsya, i nye byeri svogo dukha svyatogo vid myenye. vyerni myeni radist' spasinnya tvogo, i z lagidnim dukhom pidtrimai myenye. ya budu navchati byezzakontsiv dorig tvoikh, i navyernut'sya grishni do tyebye. vizvol' myenye vid pyeryestupu krovnogo, bozhye, bozhye spasinnya mogo, mii yazik nyekhai slavit' tvoyu spravyedlivist'! i-o, vidkrii moi usta, i yazik mii zvistit' tobi khvalu, bo ti zhyertvi nye pragnyesh, a dam tsilopalyennya, to nye lyubye vono tobi budye. zhyertva tsi-dooi zlamani dukh; syertsyem zlamanim ta upokoryenim ti nye pogor-duesh, bozhye! ushchasliv svoim blagovolinnym sion, zbudui muri dlya erusalimu, todi ti polyubish sobi zhyertvi pravdi, tsilopalyennya ta prinoshyen-nya, todi pokladut' na tvii vitar tyel'tsiv!

52

dlya dirigyetna khoru. psalom navchal'nii davidiv. chogo khvalishsya vizual'nii-ra-truditisyam, o mogutnii? tsilii dyen' bozha milist' zo mnoyu. zamishlyae lukavstvo yazik tvii, yak ta britva nagostryena ti, shcho chinish obmanu! ti vizual'nii-ra-trudititsya polyubiv nad dobro, a nyepravdu bil'sh, yak pravdu kazati, syela, ti lyubish usyaki

shkidlivi slova, ti yaziku obmannii! otozh, tsi-do zruinue nazavzhdii tyebye, tyebye vikinye i virvye z nametyu tyebye, i tyebye vikoryenit' iz kraini zhittya. syela. i pobachat' tsye pravyedni, i budut' boyatis', i budut' smiyatisya z n'ogo: os' muzh, shcho tsi-do nye chinit' svoeyu tvyerdinyeyu, ta na vyelikist' bagatstva svogo pokladae nadiyu, vtikae do vizual'nii-ra-truditisyago svogo... a ya yak zyelyena olivka u bozhomu domi, nadiyus' na bozhuyu milist' na vichni viki! budu slaviti vichno tyebye, shcho vchiniv ti otsye, i pro imyennya tvoe budu zvishchati pobozhnim tvoim, shcho dobre vono!

53

dlya dirigyetna khoru. na „makhalat“. navchal'nii psalom. davidiv. byezumnii govorit' u syertsii svoim: nyema tsi-doa! zipsulis' voni, i nyespravyedlivist' obridlivu chinyat', nyema dobrochintsya!... tsi-do zorit' iz nyeba na lyuds'kikh siniv, shchob pobachiti, chi e tam rozumnii, shcho tsi-doa shukae. usi povid-stupali, razom stali ogidnimi, nyema dobrochintsya, nyema ni odnogo!... chi zh nye rozumiyut' oti, khto byezzakonnnya vchinyae, shcho mii lyud poidayut? voni spozhivayut' khlib bozhii, ta nye klitchut' iogo! todi nastrashilisya strakhom voni, khoch strakhu nye bulo, bo rozspivav tsi-do kosti togo, khto tyebye otovich buv, ti ikh posoromiv, bo nimi pogorduvav tsi-do! abi to vin dav iz sionu spasinnya izrail'evii! yak dolyu svogo narodu povyernye i-o, to raditimye yakiv, utishatisya budye izrail'!

54

dlya dirigyetna khoru. na nyeginakh. psalom navchal'nii davidiv, yak zifyani priishli buli ta skazali saulovi: „os' david pomizh nami khovaet'sya!“ spasi myenye, bozhye, imyennam svoim, i mist-syu svoeyu myenye opravdai! vislukhai, bozhye, molitvu moyu, nakhili svoe ukho do sliv moikh ust, bo chuzhintsi povstali na myenye, rozbishaki zh shukayut' moi dushi, voni tsi-doa nye stavili pyeryed soboyu. syela. os' tsi-do pomagae myeni, i-o' syeryed tikh, khto pidtrimue dushu moyu. khai povy-ernyet'sya vizual'nii-ra-trudititsya na moikh vorogiv, svoeyu pravdoyu vinishchi ikh. v dobrovil'nomu dari ya zhyertvu tobi prinyesu, im'ya tvoe, i-o, slaviti budu, shcho dobre vono, bo myenye vono vizvolilo vid usyakhikh nyeshchast', i ya bachu zanyepad moikh vorogiv!

55

dlya dirigyetna khoru. na nyeginakh. psalom navchal'nii davidiv. vislukhai, bozhye, molitvu moyu i vid blagannya mogo nye khovaisya! prislukhais' do myenye i podai myeni vidpovid', ya blukayu u smutku svoim i stognu, vid kriku vorozhogo, vid utiskiv grishnogo, bo grikh nakidayut' na myenye voni, i v gnivi myenye pyeryesliduyut'... tryemtit' moe syertsye v myeni, i strakhi smyertyel'ni napali na myenye, strakh ta tryemtinnya na myenye naishli,

i trivoga myenye obgornula... kazav ya: koli b ya mav krila, nyemov ta golubka, to ya polyetiv bi i spochiv! otozh, pomandruyu dalyeko, probuvatimu ya na pustini. syela. pospishu sobi, shchob utyekti pyeryed vitrom burkhlivim ta buryeyu... vigubi, i-o, ta pogubi yazika ikhn'ogo, bo v misti ya bachiv nasil'stvo ta svarku, voni khodyat' udyen' ta vnochi kolo n'ogo na murakh iogo, a grikh ta nyepravda vsy-eryedini v n'omu, nyeshchastya vsyeryedini v n'omu, a z vulits' iogo nye vikhodyat' nasillya i obmana, bozh nye vorog vizual'nii-ra-trudititsyarichit' na myenye, tsye ya pyeryenis bi, i nye nyenavisnik mii po-bil'shivs' nado mnoyu, ya skhovavsya b vid n'ogo, alye ti, cholovik myeni rivnya, mii priyatyel' bliz'kii i znaiomii myeni, z yakim solodko shchiru rozmovu provadimo, i khodimo do bozhogo domu syeryed burkhlivogo natovpu... nyekhai zhye vpadye na nikh smyert', nyekhai ziidut' voni do shyeolu zhivimi, bo vizual'nii-ra-trudititsya v ikhnim myeshkanni, u ikhnii syeryedini! ya kllichu do tsi-doa, i i-o' uryatue myenye: uvychori, vrantsi i opivdni ya skarzhus' i zidkhuay, i vin vislukhae mogo golosu! u miri vin vikupit' dushu moyu, shchob do myenye voni nye zblichalis', bo bagato bulo ikh na myenye! tsi-do vislukhae, i im toi vidpovist', khto vidviku sidit' na pryestoli, syela, bo nyemae u nikh pyeryemini, i tsi-doa voni nye boyat'sya, vorog vitagnuv ruki svoi proti tikh, shcho v spokoi zhili z nim, vin zgan'biv zapovita svogo, iogo usta gladyen'ki, yak maslo, ta svarka u syertsii iogo, vid olivi m'yakishi slova iogo, ta voni yak myechi ti ogolyeni!... svogo tyagara pok-ladi ti na i-o, i tyebye vin pidtrimae, vin nikoli nye dast' zakhitatisya pravyednomu! a ti ikh, bozhye mii, poskidaesh do yami pogibvely! lyudi chiniv krivavikh i obmani, bodai svoikh dniv voni nye dozhili navit' do polovini, a ya pokladayu nadiyu na tyebye!

56

dlya dirigyetna khoru. na „nima golubka v dalye-chini“. zolotii davidiv psalom, koli filistimlyani zakhopili buli iogo v gati. pomilui myenye, bozhye, bo topchye myenye cholovik, tsilii dyen' vin voyue ta tisnye myenye! chatuyut' moi vorogi tsilii dyen', bo bagato takikh, shcho voyuyut' zavzlyato na myenye! togo dnya, koli strakh obgortae myenye, ya nadiyu na tyebye kladu, ya v bozi khvalitimu slovo iogo, na tsi-doa nadiyu kladu, i nye boyusya, shcho tilo uchinit' myeni? tsilii dyen' bil' prinosyat' slova moi, usi ikhni dumki proti myenye na vizual'nii-ra-trudititsya: slidkuyut', khovayut'sya, pil'nuyut' voni moi stopi... yak chatuyut' na dushu moyu, tak ti chyeryez grikh vidzhyeni ikh, ponizh, bozhye, lyudyei v svoim gnivi! polichiv ti tinyannya moe, pomisti zh moi sl'ozy pyeryed soboyu, chi zh voni nye zapisani v knizi tvooi? todi to moi vorogi povtikayut' nazad, togo dnya, yak ya klikati budu. tyae znayu, shcho tsi-do pri myeni, i v bozi ya spravu svoyu dokinchu, dokinchu ya v i-o spravui! na tsi-doa nadiyu kladu i nye boyus', shcho lyudina uchinit' myeni? na myeni zostayut'sya, o bozhye, prisyagi tobi, ta dlya tyebye ya vipovnyu zhyertvi khvali. yak ti spas moyu dushu vid smyerti, to khiba zh nye spasyesh moikh nig vid padinnya, sh-

chob u svetli zhittyia ya khodiv pyeryed tsi-doom?

57

dlya dirigyetna khoru. na spiv: „nye vigubi“. zolotii psalom davidiv, koli vin utikav vid saula v pyechyeru. pomilui myenye, bozhye, pomilui myenye, bo do tyebye vdaet'sya dusha moyi, i v tini tvoikh kril ya skhovayus', azh poki nyeshchastya minye! ya klichu do tsi-doa vsyevishn'ogo, do tsi-doa, shcho chinit' dlya myenye dobro. vin poshlye z nyebes i vryatue myenye, vin pogan'bit' togo, khto chatue na myenye. syela. tsi-do poshlye svoyu milist' ta pravdu svoyu na dushu moyu. znakhodzhysya ya syeryed lyeviv, shcho lyuds'kikh siniv pozhirayut', ikhni zubi yak spis toi ta strili, a ikhni yazik gostrii myech. pidnyesysya zh, o bozhye, nad nyebo, a slava tvoya nad vsieyu zymlyeyu! vorogi prigotovili pastku dlya stip moikh, dushu moyu nakhilili, voni vikopali vovchu yamu dlya myenye, i popadali v nyei sami! syela. moe syertsye zmitsnilosya, bozhye, zmitsnilosya syertsye moe, ya budu spivati ta slavit tyebye! zbudysya zh ti, khalvo moyi, probudysya zh ti, arfo ta tsitro, ya budu buditi dosvitny zoryu! ya budu tyebye vikhvalyati, o i-o, syeryed narodiv, ya budu spivati tobi mizh plyemyenami, bo tvoe milosyerdya vyelikye vono azh do nyeba, a pravda tvoya azh do khmar! pidnyesysya zh, o bozhye, nad nyebo, a slava tvoya nad vsieyu zymlyeyu!

58

dlya dirigyetna khoru. na spiv: „nye vigubi“. zolotii psalom davidiv. chi zh to spravdi vi, mozhni, govorit' pravdu, chi lyuds'kikh siniv slushno suditye? otzhye, u syertsia vi chinitye krivdi, dorogu nasil'stva ruk vashikh toruetye vi na zymli. vid lonya shchye matyern'ogo vzhye viddalenyi nyespravyedlivi, z utrobi shchye matyern'oi zabludilisya nyeppravdomovtsi, ikhnyia otruta taka, yak otruta zmiina, yak otruta glukhoi gadyuki, shcho ukho svoe zatulyae, shcho nye slukhae golosu zaklinachiv, charivnika, v charakh vpravno! poruinui, bozhye, zubi ikhni v ikhnikh ustakh, lyevchukam rozbii, i-o, shchelyepi, nyekhai rozplivut'sya, nyemov ta voda, shcho sobi roztkae't'sya, khai pov'yanut' voni, yak trava po dorozi, bodai stali, nyemov toi slimak, shcho v svoii slizoti rozpuskaet'sya, shchob sontsya nye bachili, yak myertvii otoi plid u zhinki! poki pochuyut' tyerninu zapalyenu vashi gorshki, nyekhai burya ii roznyesye, chi svizhu, chi spalyenu! a pravyednii tishitis' budyte, bo pomstu pobachit', u kryvi byezbozhnogo stopi svoi vin obmie! i skazhye lyudina: popravdi e plid spravyedlivomu, spravdi e tsi-do, suddya na zymli!

59

dlya dirigyetna khoru. na spiv: „nye vigubi“. zolotii psalom davidiv, koli poslav buv saul, i styeryegli iogo dim. shchob ubiti iogo. vizvol' myenye vid moikh vorogiv, o mii bozhye, vid napasnikiv moikh

okhoroni ti myenye! vizvol' myenye vid vizual'niira-truditisyachintsiv, i spasi myenye vid krovozhyernikh, bo os' prichailis' na dushu moyu, na myenye zbirayut'sya sil'ni, nye moyi v tim provina, o i-o, i nye mii grikh! byez moei provini voni on zbigayut'sya ta gotuyut'sya, ustan' zhye nazustrich myeni ta pobach! i ti, i-o, bozhye savaotyie, bozhye izrailiv, zbudysya, shchob pokarati vsikh pogan, i nye pomilui nikogo iz zradnikiv zlikh! syela. nadvyechir voni povyertayut'sya, skiglyat', yak pyes, i pyeryebigayut' po mistu, i os' slova vivyergayut' ustami svoimi, myechi v ikhnikh gubakh, ta khto tsye pochue... alye posmieshsya z nikh, i-o, i vsikh pogan zasoromish! tyerdinye moyi, ya tyebye pil'nuvatimu, bo tsi-do oborona moyi! mii tsi-do, iogo milist' myenye popyeryedila, tsi-do uchinit' myeni, shcho pobachu padinnya svoikh vorogiv! nye vbivai ikh, shchob narod mii ts'ogo nye zabuv, mitstsyu svoeyu rozvii ikh i znizh ikh, o shchitye nash, i-o! grikh ikhnikh ust slovo gub ikhnikh, i nyekhai voni skhoplyeni budut' svoeyu pikhoyu, i za klyatvu i bryekhnyu, yaku kazhut'! u gnivi ikh znishch, znishch i khai ikh nye budyte, i khai znayut' voni, shcho tsaryue tsi-do v yakovi, azh do kintsiv zymli! syela. a nadvyechir voni povyertayut'sya, skiglyat', yak pyes, i pyeryebigayut' po mistu, voni vyeshstatis' budut', shchob ikh, koli zh nye naidyat'sya, to skarzhitis' budut'. a ya budu spivati pro silu tvoyu, budu radisno vrantsi khalviti tvoyu milist', bo dlya myenye ti buv v dyen' nyedoli moei tyverdinyeyu i zakhistom! tyerdinye moyi, do tyebye spivati ya budu, bo tsi-do oborona moyi, milostivii mii bozhye!

60

dlya dirigyetna khoru. na spiv: „lilyeya svichyennya“. zolotii psalom davidiv dlya navchannya, koli vin pidpaliv buv aram dvukh richok i aram tsovi, i vyernuvysya ioav i pobiv yedoma v solyanii dolini, dvanadtsyat' tisyach. bozhye, pokinuv ti nas, rozporoshiv ti nas, ti nagnivavsya buv, povyernisya zh do nas! ti zymlyeyu zatryas, i ii rozirrav, uzdorov zhye ulamki ii, bo vona zakhitalas'! ti vchiniv, shcho narod tvii pobachiv tyazhkye, napoiv nas otrutnim vinom... ti dav rapora tim, khto boit'sya tyebye, shchob zbiralis' voni pyeryed pravdoyu. syela. shchob lyubi tvoi buli vizvolenyi, svoeyu pravitsyeyu dopomozhi, i obizvisya do nas! u svyatini svoii tsi-do promoviv: nyekhai rozvyesyelyus', rozdiluy ya sikhyem i dolinu sukkots'ku pomirayut' nalyezhit' myeni gilyead, myeni manasiya, a efryem okhorona moii golovi, yuda byerlo moe. moav to midnitsya mogo mittya, na yedom uzuttyam svoim kinu, filisteyu, vigukui dlya myenye iz radisty! khto myenye zaprovadit' do mista tyerdinnogo, khto do yedomu myenye poprovadit'? khiba zh ti pokinuv nas, bozhye, i syeryed nashogo viis'ka nye viidyesh vzhye, bozhye? podai zhye nam pomich na voroga, lyuds'ka bo pomich marnota! mi muzhnist' viyavimo v bozi, i vin potopchye protivnikiv nashikh!

dlya dirigyetna khoru. na strunnim instrumyenti. psalom davidiv. vislukhai, bozhye, blagannya moe, pochui zhye molitvu moyu, ya klichu do tyebye vid krayu zymli, koli syertsye moe omlivae! na skyelyu, shcho vishcha vid myenye, myenye poprovaď, bo dlya myenye ti stav pristanovichyem, bashtoyu sil'noyu suproti voroga! khai ya oselyusya naviki v namyeti tvoim, v ukritti tvoikh kril zakhovayusya, syela, bo ti, bozhye, pochuv obitnitsi moi, ti dav spadshchinu tim, khto imyennya tvogo boit'sya! tsaryevi primnozhdni do dnev, prodovzh roki iomu nyemov vichni viki, nyekhai vin pyeryed bozhim litsyem probuvae naviki, khai milist' ta pravda iogo styeryezhut! otak budu spivati ya zavzhdi pro imyennya tvoe, vikunuvati budu shchodyenno obiti svoi!

dlya dirigyetna khoru. dlya edutuna. psalom davidiv. til'ki vid tsi-doa chyekai u movchanni, o dushye moya, vid n'ogo spasinnya moe! til'ki vin moya skyelya i spasinnya moe, vin tyverdinya moya, tomu nye zakhitayusya duzhye! doki budyetye vi napadati na lyudinu? usi khochyetye vi roztroshchiti ii, nyemov mur toi pokhilyenii, mov bi parkan toi valyushchii! voni til'ki i dumayut', yak bi zipkhnuti ii z visoti, voni polyubili nyepravdu: blagoslovlyayut' svoimi ustami, v svoemu zh nutri proklinayut'!... syela. til'ki vid tsi-doa chyekai u movchanni, o dushye moya, bo vid n'ogo nadiya moyi! til'ki vin moya skyelya i spasinnya moe, vin tyverdinya moya, tomu nye zakhitayus'! u bozi spasinnya moe i moya slava, skyelya sili moei, moe pristanovichyeh v bozi! mii narodye, kozhnogo chasu nadiityes' na n'ogo, syertsye svoe pyeryed nim vilivaitye, tsi-do dlya nas pristanovichyeh! syela. spravdi, lyuds'ki sini yak ta para, sini i vishchikh muzhiv obmana: yak uztyati na vagu voni lyegshi vid pari vsi razom! nye nadiityes' na utisk, i nye pishaityes' grabunkom; yak bagatstvo rostye, nye prikladaitye svogo syertsya do n'ogo! odin raz tsi-do skazav, a dvichi ya chuv, shcho sila u tsi-doa! i v tyebye, o i-o, milist', bo vidplachuesh kozhnomu zgidno z dilami iogo!

psalom davidiv, koli buv vin u pustini yudyeis'kii. bozhye ti tsi-do mii, ya shukayu vid rannya tyebye, dusha moya pragnye do tyebye, tuzhit' tilo moe za toboyu v kraini pustyel'nii i vimuchenii byez vodi... ya tak priglyadavsva do tyebye v svyatini, shchob bachiti silu tvoyu i tvoyu slavu, lipsha bo milist' tvoya nad zhittya, i moi usta tyebye proslavlyayut'! tak ya budu v zhitti svoim blagoslovlyati tyebye, radi imyennya tvogo budu ruki svoi pidiimati! nasichuet'sya, nibi loem i tovshchyem, dusha moya, a usta moi khvalyat' gubami spivnimi. yak zgdayu tyebye na postyli svoii, rozmyshlyayu pro tyebye v storozhakh nichnikh: shcho stav ti na pomich dlya myenye, v tini zh tvoikh kril ya spivatimu! prigornulas' do tye-

bye dusha moya, pravitsya tvoya pidpirae myenye. vorogi zh moyu dushu shukayut' dlya zgubi, nyekhai zapadut'sya do spodu zymli, nyekhai pomordovani budut' myechyem, bodai stali shakalam pozhivoyu! a tsar zvyesyelit'sya u bozi, budyeh khvalyeni kozhyen, khto iomu prislyagae, budut' bo zamknyeni usta lzhymovtysyam!

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. vislukhai, bozhye, mii golos, yak skarzhusya ya, vid strakhu vorozhogo dushu moyu khoronoi! zakhovai myenye vid potaemnogo zboru vizual'niira-truditisyachintsiv, vid kriku svavil'tsiv, yaki nagostrili svogo yazika, yak myecha, natyagnuli strilu svoyu slovom girkim, shchob taemno strilyati v nyevinnogo, voni naglo strilyatimut' v n'ogo, i nye budut' boyatis'!... u zlii spravi zmitsnyayut' syebye, zmovlyayut'sya pastki taemno rozstaviti, kazhut': khto budyeh ikh bachiti? voni krivdi khovayut'... zaginyemo, yak zadum ikhnii spovnit'sya, bo nutro cholovika ta syertsye glibokye! alye vchinit' tsi-do, shcho strila na nikh strilit', i naglo poranyeni budut', i vchinit', shcho ikhnii yazik dopadyet'sya do nikh, i budut' khitati golovoyu usi, khto spoglyanye na nikh!... i vsi lyudi boyatisya budut', i budut' rozkazuvati pro chin tsi-doa, i dilo iogo zrozumiut'! i pravyednii i-o budyeh raditi, i budyeh vdavatis' do n'ogo, i budut' pokhvaleny vsi prostosyerdi!

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. pisnya. usya zyeemlye, poklikuitye tsi-doovi: tobi, bozhye, nalyezhit'sya slava v sioni, i tobi mae viddanii buti obiti! ti, shcho molitvi vislukuesh, vsyake tilo do tyebye prikhodit'! spravi grishni зробilis' sil'nishi vid nas, ti nashi griki probachaesh! blazhyennii, kogo vibiraesh ti ta nablizaesh, v oselyakh tvoikh spochivati toi budyeh! nasitimos' mi dobrom domu tvogo, naisvyatishim iz khramu tvogo! grizni ryechi ti vidpovidaesh nam pravdoyu, bozhye, spasyelyu nash, nadi vsikh kintsiv zyeemli ta sushchikh dalyeko na mori, shcho gori stavish svoeyu siloyu, pidpyeryezanii mitstsyu, shcho vtikhomiryuesh gurkit moriv, ikhnikh khvil' ta galas narodiv... i budut' boyatis' oznak tvoikh myeshkantsiv kintsiv zyeemli. ti rozvyesyelaesh krainu, dye vikhid poranku i dye vyechir. ti vidviduesh zyeemlyu ta poish ii, ti zbagachuesh shchyedro ii, povnii vodi potik bozhii, ti zbzhzhzha gotuesh ii, bo ti tak prigotoviv ii! ti ril'lyu ii nasichuesh vognistyu, virivnyuesh gruddya ii, rozpuskaesh doshchami ii, ti blagoslovlyaesht roslynist' ii! ti dobrom svoim rik koronovuesh, i styezhi tvoi kraplyami tovshchu tyechnut'! pasovis'ka pustini splivayut'sya kraplyami, i radisty pidpyeryezalis' uzgir'ya! lugi zodyagnulis' otarami, a dolini pokriliysa zbzhzhzham, gukayut' voni ta spivayut'!

dlya dirigyetna khoru. pisnya. psalom. usya zye'mlye, pokliкуyte tsi-doovi, vispivuitye chyest' iogo imyennyu, chyest' dlya slavi iogo pokladit'! skazhit' tsi-dou: yaki tvoi vchinki grizni! chyeryez silu vye-liku tvoyu tvoi vorogi piddadut'sya tobi, vsya zye'mlya budye padati do nig tvoikh, i spivati tobi budye, ospivuvati imyennya tvoe! syela. idit' i poglyan'tye na bozhi dila, vin griznii u dilakh proti lyuds'kikh siniv! vin na sukhodil zminiv more, i pyeryekhodili richku nogoyu, tam radili mi v n'omu! vin tsaryue naviki svoeyu mogutnistyu, ochi iogo mizh narodami zoryat', nyekhai nye nyest'sya vidstupniki! syela. blagoslovlyaitye, narodi, nashogo tsi-doa, i golos slavi iogo rozgoloshuitye, shcho zbyerig pri zhitti nashu dushu, i nye dav nozi nashii spitknutis', bo ti, bozhye, nas viprobouvav, ti nas pyeryetopiv, yak sriblo pyeryetoplyuet'sya... ti nas do v'yaznitsi vprovadiv, ti puta poklav nam na styegna, ti izditi dav buv lyu-dini po golovakh nashikh, mi vviishli do ognyu i do vodi, alye na shiroki mistya ti nas vivit! uvidu ya do domu tvogo z tsilopalennyami, obiti svoi tobi viplachu ti, shcho ikh yimovili moi gubi i skazali buli moi usta v tsnosti moi! tsilopalennyia sitikh tyel'tsiv pidnyesu tobi z dimom kadil'nim baranyachim, prigotuyu bikiv iz kozlami. syela. idit', i poslukaitye, vsi tsi-doochini, a ya rozkazhu, shcho vin uchiniv dlya moi dushi: do n'ogo ya klikav ustami svoimi, i khvali iomu pid moim yazikom! koli b byezzakon-nya ya bachiv u syertsii svoimi, to i-o' nye pochuv bi myenye, alye tsi-do pochuv, i vislukahv golos moi molitvi! blagoslovnyennii tsi-do, yakii nye vidkinuv moi molitvi i svogo milosyerdya vid myenye!

67

dlya dirigyetna khoru. na strunnikh znaryaddyakh. psalom. pisnya. nyekhai tsi-do pomilue nas, i khai poblagoslovit', khai zasyae nad nami oblichchiam svoim, syela, shchob piznati dorogu tvoyu na zye'mli, posyeryed narodiv usikh spasinnya tvoe! khai tyebye vikhvalyayut' narodi, o bozhye, khai slavyat' tyebye vsi narodi! nyekhai vyeselyat'sya i spivayut' plyemyena, bo ti pravdoyu sudish narodi i plyemyena vyedyesh na zye'mli! syela. khai tyebye vikhvalyayut' narodi, o bozhye, khai slavyat' tyebye vsi narodi! zye'mlya vrozhai svii dala, tsi-do poblagosloviv nas, nash tsi-do! nyekhai blagoslovlyae nas tsi-do, i vsi kintsi zye'mli khai boyat'sya iogo!

68

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. pisnya. nyekhai voskryesnye tsi-do, i rozporoshat'sya vorogi iogo, i nyekhai vid litsya iogo povtikayut' iogo nye-navisniki! yak dim rozvivaet'sya, tak ikh rozvii, yak topit'sya visk vid ognyu, otak nyespravvedlivi zag-inut' pyeryed bozhim litsiem! a pravyedni budut' ra-diti, i budut' tishititsya pyeryed tsi-doom, i vyesyeli-titsya v radosti budut'! spivaitye tsi-doovi, vispivuitye imyennyu iogo, rinvyaitye dorogu tomu, khto idye

na khmarakh, i-o' iomu imyennya, ta pyeryed nim vyesyelit'sya! sirotam bat'ko i vdovitsyam suddya, to tsi-do u svyatomu myeshkanni svoim! tsi-do samitnikh uvodit' do domu, vityague v'yazniv z kaidaniv, til'ki vidstupniki myeshkati budut' u spa-lyenii sotsyem zye'mli! bozhye, koli pyeryed nar-odom svoim ti vikhodiv, koli ishov ti pustinyeyu, syela, to tryaslasya zye'mlya, takozh kapalo nyebo bulo pyeryed tsi-doom, sinai zatryemtiv pyeryed tsi-doom, tsi-doom izrailya! doshch dobrodiinii spuskaesh ti kraplyami, bozhye, na spadok svii py-eryemuchyenii mitsno postaviv iogo. u n'omu sidilo tvoe mnogolyuddya, u svoii dobroti vsye gotuesh ti bidnomu, bozhye! i-o' dae slovo; provisnits' vye-lye mnogota: tsari viis'k utikayut', utikayut', pani zh domu rozdilyue zdobich. koli vi spochivaetye mizh obiistymi to krila golubki pokriti sriblom, a pyera ii zye'yenkvistyv zolota. koli vsyemogut-nii tsariv rozporoshuvav v krai, to snig ti spuslav na tsalmoni. gora bozha bashans'ka gora, gora vy-erkhogir'ya gora ta bashans'ka. vyerkhogir'ya, chogo zazdrisno divityesya na tu goru, shcho tsi-do zazha-dav na myeshkannya svoe, i i-o' budye myeshkati tam zavzhdit' kolyesnits' bozhikh dvi dyesyat'tisyachki, tisyachi bagatokratni, i-o' iz sinayu pribuv do svya-tini. ti pidnyavsyu buv na visotu, polonyenikh nabrav, uzyav dari radi lyudini, i vidstupniki myeshkati budut' u i-o tsi-doa takozh. blagoslovnyennii i-o', tyagari vin shchodyenno nam nosit', tsi-do nashye spasinnya! syela. tsi-do dlya nas tsi-do spasinnya, i v i-o vladiki vikhodi smyerti! alye roztoroshchit' tsi-do golovu svoikh vorogiv, makivku, vkritu volossyam, togo, khto v grikhakh svoikh khodit'! promoviv i-o': ya sprovadzhu z bashanu tyebye, z glibin morya sprovadzhu, shchob ti nogu svoyu miv u krovii, shchob yazik tvoikh psiv mav chastinu svoyu v voro-giv! pokhodi tvoi, bozhye, bachenno, pokhodi tsi-doa mogo u svyatini mogo tsarya: popyeryedu ishli spivaki, potomu grachi, posyeryed divchat, shcho bryazhchali na bubnakh: blagoslovlyaitye na zbo-rakh tsi-doa, i-o, vi, khto vid dzhyeryel izrailya! tam vnyeniyamin molodii, ikhnii volodar, knyazi yudi, ikhni polki, knyazi zavulona, knyazi nyefaltima. tvii tsi-do nakazav tobi silu, bud' siloyu, bozhye, togo, kogo nam uchiniv! iz khramu tvogo na erusalimi tsari privyezut' tobi dara. pogrozji zvirini v ochy-eryeti, chyeryedi voliv razom z tyelyatami lyuds'kimi, ponishch tikh, khto kavalkami sribla miluet'sya, roz-porosh ti narodi, shcho voen bazhayut'! priidut' z egiptu posli, i ruki svoi kush prostyagnye do tsi-doa. tsarstva zye'mli, spivaitye tsi-doovi, vispivuitye i-o, syela, shcho izdit' v vidvichnomu nyebi nyebyes. os' vin zagrimit' svoim golosom, golosom sil'nim. viz-naitye tsi-doovi silu, vyelichnist' iogo nad izrailiem, a v khmarakh potuga iogo! tsi-do griznii u svyatyinyakh svoikh, tsi-do izrailiv vin, shcho narodovi dae silu i mits', tsi-do blagoslovnyennii!

69

dlya dirigyetna khoru. na spiv: 'lyelii'. davidiv. spasi myenye, bozhye, bo vodi vzhye azh do dushi pidi-ishli! ya zagruz u glibokim bagni, i nyema na chim

stati, vviishov ya do vodnikh glibin, i myenye zalila
tyechiya! ya zmuchivysya v krikui svoim, visokhlo
gorlo moe, ochi moi zatumanilis' vid vlygadannya
nadii vid tsi-doa mogol... tikh, khto myenye byez pri-
chini nyenavidit', stalo bil'sh, yak volossya na moi
golovi, nabralisya sili moi vorogi, shcho byezvinno
myenye pyeryesliduyut', chogo nye grabuvay, tye vy-
ertayu! bozhye, ti znaesh glupotu moyu, a grikhi
moi pyeryed tobouy nye skhovani! nyekhai chy-
eryez myenye nye matimut' stidu oti, khto na tye-
bye nadiet'sya, i-o, i-o savaotyie; nyekhai chyerye-
myenye nye matimut' soromu ti, khto shukae tye-
bye, bozhye izrailiv, bo ya radi tyebye znyevagu
noshu, gan'ba pokrila oblichchya moel... dlya brat-
iv svoikh stav ya vidchuzhenii, i chuzhii dlya siniv
svoei materiy, bo ryevnist' do domu tvoogo z'idae
myenye, i znyevagi tvoikh znyevazhal'nikiv spadayut'
na myenye, i postom ya viplakav dushu svoyu, a
tse stalos' myeni na znyevagu... za odyezhu nadii
ya vyeryetu, i za prikazku stav ya dlya nikh: pro
myenye balakayut' ti, khto v brami sidit', i pisni tikh,
khto p'yankyie popivae... a ya molitva moyo do tye-
bye, i-o, v chasi tvoei zichenosti; v mnogoti milosy-
erdyia tvoioغو podai myenii vidpovid' pro pyevnist'
spasinnya tvoغو, vizvol' z bolota myenye, shchob
ya nye vtopivysya, shchob ya uryatovanii buv vid
svoikh nyenavivnikiv ta vid glibokosti vod! khai
myenye nye zalle vodyana tyechiya, i khai glibin'
myenye nye prokovtnye, i nyekhai svoikh ust nye
zamknye nado mnoyu byezodnya! obvizysya do
myenye, o i-o, v miru dobroii laski svoei, v miru vye-
likosti svogo milosyerdya zvyernisya do myenye, i
oblichchya svogo nye khovai vid svogo raba, bo tiso
myeni, ozvisya zh nyebarem do myenye, nablizis'
do moei dushi, poryatui zhye ii, radi moikh voro-
giv vidkupi ti myenye!... ti znaesh narugu moyu,
i mii sorom ta gan'bu moyu, pyeryed tobouy vsi
moi vorogi! moe syertsye zlamala naruga, i nye-
viginii mii sorom: ya chyevak spivchuttya ta nye-
mae iogo, i potishityeliv ta nye znaishov! i zhovchi
poklali u mii khlib potishyennya, a v sprazi moi
ostom myenye napuvali... bodai pastkouy stala im
ikhnya trapeza, a ikhni uchi tyenyetami, bodai
ikhni ochi potyemnili, shchob im nye bachiti, a ikhni
klubi khai zavzhdii khitayut'sya! villi na nikh svoyu
ryevnist', a polum'ya gnivu tvoyu nyekhai ikh do-
ganyae! nyekhai ikhne syelo opustoshenyie budye,
khai myeshkantsya v ikhnikh namyetakh nye budye!
bo kogo ti buv zbiv, voni shchye pyeryesliduyut', i
pobil'shuyut' muki ranyenim tobouy... dodai zhye
grikha na ikhni grikh, shchob voni nye vviishli v
spravyedlivist' tvoyu, nyekhai skryeslyeni budut' iz
knigi zhittiya, i khai nye budut' zapisani z prayed-
nimi!... a ya bidnii ta khvorii, alye, bozhye, spasin-
nya tvoe myenye chinit' mogutnim, i ya pisnyeyu
budu khvaliti im'ya bozhye, spivom vdyachnim iogo
vyelichatimu! i budye dlya i-o krashcha vona vid
vola, vid bika, shcho rogi vin mae, shcho kopita rozd-
voeni mae. pobachat' slukhnyani, i budut' raditi, khto
zh tsi-doa shukae nyekhai ozhivye vashye syertsye,
bo do vtsi-doikh i-o' prislukhae'sya, i v'yaznyami
svoimi nye gordue vin! nyekhai khvalyat' iogo
nyebysya ta zvyemlya, morey i usye, shcho v nikh

rukhaet'sya, bo spasye tsi-do siona, i zbudue dlya
yudi mista, i zamyeshkayut' tam, i vspadkuyut' iogo, i
nashchadki rabiv iogo posyadut' iogo, i ti, khto lyubit'
im'ya iogo, zhitimut' v nim!

70

dlya dirigyetna khoru. davidiv. na pam'yatku. pok-
vapsya spasti myenye, bozhye, i-o, pospishisya zh na
pomich myeni! nyekhai posoromlyeni budut', i khai
zastidayut'sya ti, khto shukae moei dushi, shchob
skhopiti iii! nyekhai podadut'sya nazad, i nyekhai
posoromlyeni budut' usi, khto bazhae dlya myenye
likhogo! bodai povyernulisya z soromom ti, khto
govorit' na myenye: aga! aga! nyekhai tishat'sya
ta vyesyelyat'sya tobouy usi, khto shukae tyebye, ta
khto lyubit' spasinnya tvoe, i khai zavzhdii govoryat':
khai budye vyelikii i-o! a ya vtsi-doi ti bidnii,
pospishi zh ti do myenye, o bozhye: moye pomich i
mii oboronetsy' to ti, bozhye mii, nye spyznaisya!

71

do tyebye vdayusya ya, i-o, khai zhye nye budu povik zazoromlyeni! vizvol' myenye chyeryez pravdu svoyu, i zvil'n! myenye, nakhili svoje ukho do myenye, i spasi myenye, stan' dlya myenye za skyelyu myeshkal'nu, kudi mig bi ya zavzhd! khovatis'! ti nakazav ryatuvati myenye, bo ti skyelya moyta ta tverdynya moyta! bozhye mii, vizvol' myenye, vid ruki byezzakonnogo, vid ruki togo, khto krivid ta gnobit' myenye, ti bo, vladiko, nadiya moyta, i-o, ti okhorona moyta vid yunats'kogo viku mogo! na tyebye opyersya ya buv vid narodzhynnya, vid utrobi moei matyeri ti okhorona moyta, v tobi moyta slava postiino! ya stav bagat'om, yak divovishchye, ta ti sil'na moyta okhorona! usta moi povni tvoei khvali, uvyes' dyen' tvoei vyelichnosti! nye kidai myenye na chas starosti, koli zmyenshit'sya sila moyta, nye lishi ti myenye, bo moi vorogi proti myenye zmovlyayut'sya, a ti, shcho chatuyut' na dushu moyu narodzhayut'sya razom, govoryachi: tsi-do pok-nym iogo, doganyaitye i khapaitye iogo, bo nyema, khto b iogo vryatuvav!... nye viddalyuisya, bozhnye, vid myenye, bozhnye mii pospishysya zh na pomich myeni! nyekhai posoromlyat'sya, khai poznyakuyt' usi, khto nyenavidit' dushu moyu, bodai zodyaglisya v narugu ta v sorom usi, khto pragne dlya myenye likhogo! a ya budu postiino nadiyatis', i slavu tvoyu nad usye ya pomnozhu! usta moi opovidatim pravdu tvoyu, pro spasynnya tvoe uvyes' dyen', bo chisla ikh nye znayu, budu slaviti vchinki vyeliki vsyevladnogo i-o, zgadayu pro pravdu tvoyu, edino tvoyu! bozhnye, nadvah ti myenye vid yunatshta mogo, i azh dotyepyer ya zvischchayu pro chuda tvoei. a ti, bozhnye, nye kidai myenye azh do starosti ta sivini, poki ya nye zvischchu pro ramyeno tvoe pokolin-nyu, i kozhnomu, khto til'ki priidye pro chini vye-lyiki tvoei! bo tvoya spravyedlivist', o bozhnye, sya-gae azh do visokosti, bozhnye, shcho ryechi vyeliki vchiniv, khto rivnyi tobi? ti myeni pokozav buv vye-lyiki ta lyuti nyeshchastya, ta znov ti ozhivish myenye,

i z byezodyen' zymli myenye znovu ti vityagnyesh, ti zbil'shish vyelichnist' moyu, i znovu potishish myenye! a ya budu na arfi khvaliti tyebye, tvoyu pravdu, mii bozhye, iz guslami budu spivati tobi, svy-atii ti izrailiv! nyekhai spivom radiyut' usta moi, bo budu spivati tobi ya ta dusha moya, yaku ti vryatuvav! shyepochye pro pravdu tvoyu mii yazik tsilik dyen', bo posoromlyeni, bo pogan'blyeni vsi, khto shukae likhogo dlya myenye!

72

solomoniv. bozhye, svoi sudi tsaryevi podai, a svoyu spravyedlivist' dlya sina tsaryevogo, khai vin pravdoyu sudit' naroda tvogo, a vtsi-doiikh tvoikh spravyedlivistyu! nyekhai gori prinosyat' narodovi mir, a pagirki pravdu. vin suditimye vtsi-doiikh narodu, pomagatimye bidnim, i tisnuti budyе gno-bitelya! budut' boyatitsya tyebye, poki sontsya, i poki misyatsya, z rodu do rodu! vin ziidyе, yak doshch na pokis, nyemov krapli, shcho zroshuyut' zymlyu! pravyednii budyе tsvisti v iogo dni, a spokii vyelikii azh poki svititimye misyats', i vin zapanue vid morya do morya, i vid riki azh do kintsiv zymli! myeshkantsi pustin' na kolina popadayut' pyeryed oblichchym iogo, a iogo vorogi budut' porokh lizati... tsari tarshishu ta ostroviv dadut' dari, prinye-sut' tsari shyevi ta syevi darunki! i vpadut' pyeryed nim usi tsari, i budut' sluzhiti iomu vsi narodi, bo vizvolit' vin bidarya, shcho golosit', ta vtsi-doogo, shcho nyemae sobi dopomogi! vin zmiluet'sya nad utsi-doim ta bidnim, i spasye dushu bidnikh, vid krivdi i nasillya vryatue ikhnyu dushu, ikhnya krov doroga budyе v ochakh iogo! i budyе vin zhiti, i dast' iomu z zolota shyevi, i zavzhdi molititsya budyе za n'ogo, budyе blagoslovlyati iogo kozhyen dyen'! na zymli budyе zbizhzhaya bagato, na girs'komu vy-erkhu zashumit', yak livan, iogo plid, i narod zatsvi-tye po mistakh, yak trava na zymli! khai im'ya iogo budyе naviki, khai rostye, poki sontsya, naimyennya iogo, nyekhai blagoslovlyayut'sya nim, budut' khval-iti iogo vsi narodi! blagoslovyen i-o' tsi-do, tsi-do izrailiv, edinii, shcho chuda vchynae, i blagoslovyen-nye naviki im'ya iogo slavi, i khai iogo slava vsyu zymlyu napovnit' amin' i amin'! skinchilis' molitvi davida, sina essayeya.

73

psalom asafiv. popravdi tsi-do dobrii izrailievi, tsi-do dlya shchirosyerdikh! a ya, malo nye poslznulisiya nogi moi, malo nye poskovzulisiya stopi moi, bo likhim ya zaviduvav, bachivshi spokii byezbozh-nikh, bo nye mayut' strazhdannya do smyerti svoei, i zdorovyе ikhne tilo, na lyuds'kii roboti nyema ikh, i razom iz inshimi lyud'mi nye zaznayut' voni vdariv. tomu to pikha ikhnyu shiyu ozdobyue, zodya-gae ikh shata nasillya, vilazyat' im ochi vid zhiru, bazhannya ikhn'ogo syertsya zbulisiya, smiyut'sya i vizual'nii-ra-truditisiyaslivo govoryat' pro utisk, gov-oryat' bundyuchno: svoi usta do nyeba pidnosyat', a ikhnii yazik po zymli pokhodzhae!... tomu to

tudi iogo lyudi zvyertayut'sya, i shchyedro byerut' sobi vodu ta i kazhut': khiba tsi-do tye znae, i chi mae vsyevishnii vidomist', yak on ti byezbozhni i byezpyechni na sviti zbil'shili bagatstvo svoje? napravdu, nadarmo ochistiv ya syertsye svoje, i v nyevinnosti vimiv ruki svoi, i vvyes' dyen' ya pobitii, i shchoranku pokarani... koli b ya skazav: budu tak govorit', yak voni, to spronyevirivsiya b ya pokolin-nyu siniv tvoikh. i rozdmuvav ya, shchob piz-nati otye, ta trudnye vono v ochakh moikh, azh pri-ishov ya v bozhu svyatinu, i kinyets' ikhnii pobachiv: napravdu, ti ikh na sliz'komu postaviv, na spus-toshyennya kinuv ti ikh! yak voni v odnii khvili spus-toshyeni, zginuli, poshchyezali vid strakhiv! nye-mov snom po obudzhynni, i-o, obrazom ikhnim pogordish, mov snom po obudzhynni! bo bolit' moe syertsye, i v nutri moim kolye, a ya nyemov bidlo i nye znayu, ya pyeryed toboyu khudoboyu stav!... ta ya zavzhdi z toboyu, ti dyerzhish myenye za prav-itsyu, ti svoeyu poradoyu vodish myenye, i potomu do slavi ti viz'myesh myenye! khto e myeni na nye-byesakh, okrim tyebye? a ya pri tobi na zymli nye bazhau nichogo! ginye tilo moe i moe syertsye, ta tsi-do skyelya syertsya mogo i moya dolya naviki, bo poginut' os' ti, khto bokue vid tyebye, ponishchist' ti kozhnogo, khto vidstupit' vid tyebye! a ya, bliz'kist' tsi-doa dlya myenye dobro, na vladiku, na i-o svoyu pyevnist' skladayu, shchob zvishchati pro vsi tvoii chini!

74

psalom navchal'nii, asafiv. nashcho, bozhye, naza-vzhdi ti nas opustiv, chogo rozpalivsiya tvii gniv na otaru tvogo pasovis'ka? spogadai pro gromadu svoyu, yaku ti viddavna nabuv, pro plyemyeno spadku svogo, shcho iogo ti buv vikupiv, pro tu goru sion, shcho na nii osyelvsiya, pidiimi zh svoi stopi do vichnikh ruin, bo vorog usye zruinuvav u svyatini!... ryevili tvoi vorogi u svyatini tvoii, umistili znaki za oznaki svoi, viglyadalo to tak, yakbi khto dogori pidi-imav buv sokiri v gushchavini dyeryeva... a tyepyer ii riz'bi uraz rozbivayut' voni molotokom ta soki-rami, svyatinu tvoyu na ogon' viddali, osyelyu tvogo imyennya azh doshchyentu zbyezchystili... skazali voni v svoim syertsii: zruinuimo ikh razom! i spalili v krayu vsi mistsiya bozhikh zboriv... nashikh oznak mi nye bachimo, nyema vzhye proroka, i mizh nami nyemae takogo, khto znae, azh doki tsye budyе... azh doki, o bozhye, gnobityel' znushchatisya budyе, znyevazhatimye vorog naviki im'ya tvoe? dlya chogo pritrimumesh ruku svoyu ta pravitsyu svoyu? z syerye-dini lonya svojo ikh ponishch! a ti, bozhye, vid-davna mii tsar, ti chinish spasinnya posyeryed zymli! rozdiliv ti buv morye svoeyu potogoyu, pobiv golovi zmiyay na vodakh, ti lyeviyatanovi golovu buv po-toroshchiv, iogo ti viddav buv na izhu narodovi pus-tini, ti buv rozdiliv dzhyeryelo ta potik, ti visushiv riki vyelikii! tvii dyen', a takozh tvoya nich, prigotoviv ti svitlo ta sontsye, vsi granitsi zymli ti postaviv, ti lito ta zimu stvoriv! pam'yatai zhye pro tsye: vorog znushchaet'sya z i-o, a narod nyerozumnii znye-vazhue imyennya tvoe! nye viddai zvirini dushi svoei

gorlitsi, zhivoi tvoikh bidariv nye zabud' zhye naza-
vzhd! spoglyan' zhye na svii zapovit, bo tyemnoti
zhyemli povni myeshkan' nasillya! nyekhai nye vid-
khodit' prignoblyenii posoromlyenim, bidnii ta vtsi-
dooi nyekhai proslavlyayut' imyennya tvoe! vstan'
zhye, o bozhye, sudisya za spravu svoyu, pam'yatai
pro shchodyennu narugu svoyu vid byezumnogo!
nye zabud' zhye pro vyeryesk svoikh vorogiv, pro
galas buntivnikiv proti tyebye, shcho zavzhd zrostae!

75

dlya dirigyetna khoru. „nye vigubi!“ psalom asafiv.
pisnya. proslavlyae mo, bozhye, tyebye, proslavlyae mo,
bo bliz'kye tvoe imyennya! opovidayut' pro chuda
tvoi. koli priidye godina oznachena, to ya budu
suditi spravedlivo. roztopilas' zymlya, i vsi ii
myeshkantsi, ta stovpi ii zmitsnyuyu ya. syela. ya
skazav do likhikh: nye shaliitye, a byezbozhnim: nye
pidiimaitye vi roga! nye pidiimaitye vi roga svogo do-
gori, nye govorit' tverdoshiino, bo nye vid skhodu,
i nye vid zakhodu, i nye vid pustini nadiidye po-
vishchyennya, alye sudit' tsi-do: togo vin ponizhue,
a togo povishchue, bo chasha v i-o rutsi, a shum-
livye vino povnye mishanogo, i nalivae vin z n'ogo,
usi zh byezzakonni zymeli vissut' ta vip'yut' lish
drizhdzhi ii! a ya budu zvischhati naviki, spivatimu
tsi-doovi yakova, vidrubayu svi rogi byezbozhnikh,
rogi pravyednogo pidnyesut' sya!

76

dlya dirigyetna khoru. na nyeginakh. psalom asafiv.
pisnya. tsi-do znanii u yudi, iogo imyennya vyelikye v
izraili! u salimi namyet iogo, a myeshkannya iogo na
sioni, vin tam polamav strili luku, shchita ta myecha,
ta viinu! syela. ti osyainii, potuzhnishii za gori
vidvichni. obdyerto lyudye sil'nosyordikh, zadri-
mali voni svoim snom, i nye znaishli svoikh ruk usi
muzhi viis'kovi... vid svarinnya tvogo, bozhye yako-
viv, oglushuet'sya kolyesnitsya ta kin': ti ti griznii, i
khto pyeryed oblichyay tvoim usoit' chasu gnivu
tvogo?... yak zvischchaesh ti sud iz nyebyes, to boit'sya
i stikhae zymlya, yak vstae tsi-do na sud, shchob
spasti vsikh pokirnikh zymeli! syela. bo i gniv
lyuds'kii tyebye vikhvalyae, ryeshut zh gnivu ti po-
asom v'yazyhesh. prislyagaitye i vikonuitle i-o, tsi-
doovi vashomu, usi, khto iogo otochae, khai pri-
nosyat' darunka griznomu: vin dukha vyl'mozh
vpokoryae, strashnii vin dlya zymenikh tsariv!

77

dlya dirigyetna khoru. psalom asafiv. mii golos do tsi-
doa, ya i klikati budu, mii golos do tsi-doa, i pochue
myenye! v dyen' nyedoli moei shukayu ya i-o, do
n'ogo ruka moya vityagnyena vnochi i nye zomlie,
nye khochye dusha moya buti potishyena: zgadayu
pro tsi-doa i zidkhayu, rozvachayu i mii dukh om-
livae! syela. ti dyerzhish povyki ocheyi moikh, ya po-
bitii i nye govoryu... prigaduyu ya pro dni davni, pro
roki vidvichni, svoyu pisnyu vnochi ya prigaduyu,

govoryu z svoim syertsyem, a mii dukh rozvazhae:
chi naviki pokinye i-o', i vzhye bil'sh nye vpodobae:
chi naviki spinilasya milist' iogo? chi skinchilosya
slovo iogo v rid i rid? chi tsi-do miluvati pozabuv?
chi gnivom zamknuv vin svoe milosyerdya? syela.
i promoviv buv ya: to strazhdannya moe pyeryem-
ina pravitsi vsyevishn'ogo. prigaduyu ya vchinki i-o,
yak chudo tvoe ya zgadayu viddavna, i budu ya du-
mati pro kozhyen tvii chin, i pro vchinki tvoi opovim!
bozhye, svyataya doroga tvoya, kotrii tsi-do vyelikii,
yak tsi-do nash? ti toi tsi-do, shcho chuda vchynae,
ti viyaviv silu svoyu mizh narodami, ti vizvoliv lyud
svii ramyenom, siniv yakova i iosipa! syela. tyebye
bachili vodi, o bozhye, tyebye bachili vodi i tryemtili,
zatryaslysia i byezodni. lilasya strumkom voda z
khmar, tuchi vidali grim, takozh tam i syam tvoi strili
litali. gurkit gromu tvogo na nyebyesnomu koli, i
bliskavki osviliti vsyelyennu, tryemtili i tryasalya
zymlya! chyeryez morye doroga tvoya, a styezhka
tvoya chyeryez vodi vyelikii, i nye vidno bulo tvoikh
stip. ti provadiv narod svii, nyemov tu otaru, rukoyu
moisyye ta aaronu.

78

pisnya navchal'na asafova. poslukhai, mii lyudu,
nauki moei, nakhilit' svoe ukho do sliv moikh ust,
nyekhai ya vidkriyu usta svoi prikazkoyu, nyekhai
starodavni prisliv'ya ya vislovoy! shcho mi chuli i
piznali, i shcho rozpovidali bat'ki nashi nam, togo
nye skhovaemo vid ikhnikh siniv, budyemo rozpovi-
dati pro slavu i-o azh do pokolinnya ostann'ogo, i pro
silu iogo ta pro chuda iogo, yak vin uchiniv! vin
postaviv zasvidchyennya v yakovi, a zakona poklav
uv izraili, pro yaki nakazav buv vin nashim bat'kam
zavidomiti pro nikh siniv ikhnikh, shchob znalo pro
tse pokolinnya maibutne, sini, shcho narodzhyni
budut', ustanut' i budut' rozpovidati svoim dityam.
i polozhat' na tsi-doa nadiyu svoyu, i nye zabudut' dil
bozhikh, iogo zh zapovidi byeryegtimut'. i nye stanut'
voni, nyemov ikhni bat'ki, pokolinnyam nyepokir-
livim ta buntivnichim, pokolinnyam, shcho syertsya
svogo nye postavilo mitsno, i shcho dukh iogo tsi-
dou nyevirni. sini efryma, ozbroeni luhniki, povy-
ernulisy v zad u dyen' boyu: voni nye byeryegli za-
povitu bozhogo, a khoditi v zakoni iogo vidryek-
lisya, i zabuli voni iogo chini ta chuda iogo, yak im
pokazav. vin chudo vchiniv buv dlya ikhnikh bat'kiv
uv egyptyn'kh krai, na poli tsoans'kim: vin morye
rozsik, i ikh pyeryeprovadiv, a vodu postaviv, yak val;
i provadiv ikh khmaroyu vdyen', a syaivom ognju
tsilu nich; na pustini vin skyeli rozsik, i shchye-
dro usikh napoiv, yak z byezodni. vin vityagnuv
iz skyeli potoki, i vodi tyekli, nyemov riki. ta gr-
ishili voni proti n'ogo shchye dali, i v pustini gnivili
vsyevishn'ogo, i tsi-doa voni viprobovuvali v svoim
syerts, dlya dush svoikh izhi bazhayuchi. i voni gov-
orili nasuproti tsi-doa i kazali: chi tsi-do zmozhye
v pustini trapyezu zgotoviti? tozh udariv u skye-
lyu i vodi linili, i polilisy potoki! chi vin zmozhye
takozh dati khliba? chi vin nagotue m'yasiva naro-
dovi svoemu? tomu to pochuv tse i-o' ta i rozgni-
vavsy, i ogon' zapalav proti yakova, i proti izrailya

tyezh znyavsva gniv, bo nye viruvali voni v tsi-doa, i na spasinnya iogo nye nadiyalis'. a vin khmaram zgori nakazav, i vidchiniv dvyeri nyeba, i spustiv, nyemov doshch, na nikh mannu dlya izhi, i zbizhzhya nyebyesnye im dav: khlíb angol's'kii íla lyudina, vin poslav im pozhivi do sitosti! krim ts'ogo, vin skhidn'ogo vitra porushiv na nyebi, i mitsitsyu svoeyu priviv poludnyevogo vitra, i doshchyem na nikh m'ýaso pustiv, nyemov porokh, a ptastvo krilatye, yak mors'kii pisok, i spustiv iogo syeryed tabory iogo, kolo namyetiv iogo. i íli voni ta i nasitilis' duzhnye, vin im íkhne bazhannya prinis! ta shchye nye vdo-vol'nili zhadannya svogo, shchye íkhnya izha bula v íkhnikh ustakh, a gniv bozhii pidnyavsya na nikh, ta i pobiv íkhnikh sitikh, i vibrantsiv izrailyevikh po-valiv... protye shchye i dali grishili voni ta nye vir-ili v chuda iogo, i vin dokinchiv u marnoti íkhni dñi, a íkhni lita u strakhu. yak vin íkh pobivav, to bazhali iogo, i vyertalisya, i tsi-doa shukali, i prigadu-vali, shcho tsi-do íkhnya skyelya, i tsi-do vsyevishnii to íkhonii vikupityel'. i svoimi ustami vlyeshchuvali iogo, a svoim yazíkom lzhu splitali íomu, bo íkhne syertsye nye mitsno stoyalo pri nim, i nye buli voni virni v iogo zapoviti... ta vin, milosyerdnii, grikh proshchav i íkh nye gubiv, i chasto vidvyertav svii gniv, i nye budiv usyu svoyu lyutist', i vin pam'yatav, shcho voni til'ki tilo, vityer, yakii pyeryekhodiť i nye povyertaet'sya! skil'ki voni prognivlyali iogo na pus-tini, znyevazhali iogo na stepu! i vsye znovu ta znov viprobuvuvali voni tsi-doa, i znyevazhali svyatogo izrailyevogo, voni nye pam'yatali ruki iogo z dnya, yak vin vibaviv íkh iz nyedoli, yak v egipti chiniv vin znamyena svoi, a na poli tsoans'komu chuda svoi, i v krov obyernuv richki íkhni ta íkhni potoki, sh-chob voni nye pili... vin poslav buv na nikh roi mukh, i íkh zhyerli voni, i zhab i voni íkh gubili. a vrozhai íkhonii viddav buv vin gusyeni, a íkhnyu prat-syu sarani. vinograd íkhni vin gradom pobiv, a primorozkom íkhni shovkovitsi. i vin gradovi viddav íkhonii skot, a bliskavkam chyeryedi íkhni. vin poslav buv na nikh svii gniv zapal'nii, i lyutist', i oburyen-nya, i utisk, naslannya zlikh angoliv. vin dorogu zrivnyav buv dlya gnivu svogo, íkhni dushi nye stri-mav vid smyerti, zhittya zh íkhne viddav morovitsi. i pobiv vin usikh pyervoridnikh v egipti, pyervistiv sili v namyetakh khamovikh. i poviv vin, nyemov tu otaru, narod svii, i íkh poproवादiv, yak stado, v pus-tini. i provadiv byezpyechno vin íkh, i voni nye boy-alis', a moree nakrilo bulo vorogiv íkhnikh. i vin íkh priviv do granitsi svyatini svoei, do tiei gori, shcho pravitsya iogo nabula. i narodi vin poviganyav py-eryed íkhnim oblichchyam, i kinuv dlya nikh zhy-eryebka pro spadok, i v íkhnikh namyetakh plye-myena izrailyevi osyelim. ta i dali voni viprobuvuvati ta gnivili vsyevishn'ogo tsi-doa, i iogo postanov nye dodyerzhuvali, i vidstupali ta zradzhuvali, nyemov íkhni bat'ki vidvyernulis', yak obmanlivii luk. i zhy-ertivnikami svoimi gnivili iogo, i drochili iogo svoimi figurami. tsi-do pochuv usye tsye i rozgnivavsva, i sil'no obridiv's' izrailyem, i pokinuv osyelyu v shilo, skiniyu tu, shcho vmistiv buv posyeryed lyudyei, i viddav do nyevoli vin silu svoyu, a vyelichnist' svoyu v ruku voroga... i viddav dlya myecha svii narod,

i rozgnivavsva buv na spadshchinu svoyu: iogo yu-nakiv ogon' pozhirav, a divchatam iogo nye spivali vyesil'nikh pisyen', iogo svyashchyeniki vid myecha polyagli, i nye plakali vdovi iogo. ta nyebavom zbu-divsva i-o', nyemov zo snu, yak toi vyleyet, shcho nibi vinom buv pidkoshyenii, i vdariv svoikh voro-giv po ozadku, vichnu gan'bu im dav! ta vin pogordiv namyet iosipiv, i plyemyena efryemovogo nye obrav, a vibrav sobi plyem'ya yudinye, goru sion, shcho ii polyubiv! i svyatinyu svoyu zbuduvav vin, yak mist-sye visoky, yak zymlyu, shcho naviki ii vgruntuav. i vibrav davida, svogo raba, i vid koshar iogo vzyav, vid kitnikh ovychok iogo vin priviv, shchob yakova pas vin, naroda svogo, ta izrailya, spadok svii, i vin pas íkh u shchirosti syertsya svogo, i provadiv íkh mu-drystyu ruk svoikh!

79

psalom asafiv. bozhnye, pagani vviishli do spadku tvogo, zanyechistili khram tvii svyatii, erusalim na ruini zminili! rabiv tvoikh trupi voni viddali na pozhivu dlya ptastva nyebyesnogo, tilo tvoikh tsi-dooibiinikh zvirini zyemnii... voni rozlivali íkhnyu krov, nyemov vodu, v okolitsyakh erusalimu, i nye bulo pogryeba!nikiv!... mi stali za gan'bu dlya nashikh susidiv, za narugu ta posmikh dlya nashikh okolits'... azh doki, o i-o, gnivatis' budyesh nazavzhdí, doki bude palati tvii gniv, yak ogon'? vilii svii gniv na lyudyei, shcho tyebye nye piznali, i na tsarstva, sh-cho imyennya tvogo nye klichut', bo voni z'ili yakova, a myeshkannya iogo opustoshili! nye pam'yatai grikhiv pryedkiv's'kikh nam, nyekhai popyeryedit' nas skoro tvoe milosyerdya, bo mi zovsim oslabli!... pomozhi nam, bozhnye nashogo spasinnya, radi slavi imyennya tvogo, i zbyeryezhi nas, i prosti nashi grikhi radi imyennya svogo! chogo budut' kazati pogani: dye íkhonii tsi-do? nyekhai v nashikh ochakh mizh narodami stanye vidomoyu pomsta za prolitu krov tvoikh rabiv, nyekhai pyeryed litsye tvoe di-ideye stogin v'aznyla! za vyelikistyu sili ramyena tvogo zbyeryezhi na smyert' prirokovanikh! a nashim susidam vyerni syemikratno na lono íkhne íkhnyu narugu, yakoyu tyebye znyevazhali, o i-o! a mi, tvii narod i otara tvoego pasovis'ka, budyem dyakuvati tobi vichno, budyem opovidati pro slavu tvoyu z rodu v rid!

80

dlya dirigyetna khoru. na "lilyei". svidotstvo. psalom asafiv. pastiryu izraliv, poslukai zhye, ti, shcho provadish, nyemov tu otaru, iosipa, sh-cho na khyeruvimakh sidish, povayisya pyeryed oblichchiam efryema, i vyeniyamina, i manasi! probudi svoyu silu, i priidi, shchob spasti nas! bozhnye, privyerni nas, i khai zasyae oblichchya tvoe, i mi spasyemos'! i-o, bozhnye saavaetye, doki budyesh ti gnivatisya na molitvu narodu svogo? ti vchiniv buv, shcho íli voni sliznii khlíb, i íkh napoiv ti sl'ozami vyelikoi miri... ti nas polozhiv supyeryechnoyu nashim susidam, i nasmikhayut'sya z nas nyepri-

atyeli nashi... bozhye savaotye, privyerni nas, i khai zasylae oblichchya tvoe, i mi spasyemos! vinogradinu ti pyeryenis iz egiptu, ti vignav narodi i ii posadiv, ti viporozhniv pyeryed nyeyu, i zakoryenila korinnaya svoe, i pyeryepovnila krai, gori pokrilisya tinnyu ii, a vittya ii bozhi kyedri, azh do morya galuzki ii posilaesh, a parosti ii do riki! alye nashcho vilim zrovib ti v gorozhi ii, i vsi nishchat' ii, khto prokhodit' dorogoyu? grizye ii vyepri lisovii, i zvirina pol'ova viidae ii! bozhye savaotye, vyernisya zh, spoglyan' iz nyebyes i pobach, i vidvidai ts'ogo vinogradnika, i okhoroni iogo, yakogo nasadila pravitsya tvoya, i galuzku, yaku ti dlya syebye zmitsniv! v ogni vinogradina spalyna, vidtyuta, ginut' vid svaru oblichchya tvoego, nyekhai budye ruka tvoya nad muzhyem tvoei pravitsi, na lyuds'komu sini, yakogo zmitsniv ti sobi! a mi nye vidstupimo vid tyebye, ti nas ozhivish, i mi budyemo im'ya tvoe klikati! i-o, bozhye savaotye, privyerni nas, i khai zasylae oblichchya tvoe, i mi spasyemos!

81

dlya dirigyetna khoru. na gitiis'kim znaryaddi. asafiv. spivaitye tsi-doovi, nashii tvyerdini, poklikuitye tsi-doovi yakova, zaspivaitye pisnyu, i zagraitye na bubni, na tsitri priemnni iz guslami, zasurmit' u surmu v novomisachchya, na povni v dyen' nashogo svyata, bo tsye pravo izrailyevi, zakon tsi-doa yakova! na svichyennya v iospii vni uchiniv iogo, yak pishov buv na zymlyu egipyets'ku. pochuv buv tam movu, yakoi nye znay: ramyena iogo ya zvil'niv z tyagaru, vid kosha iogo ruki zvil'nilis'. ti buv klikav u nyedoli, i ya vidyer tyebye, ya vidpovidayu tobi v ukritti gromovim, ya viprobuvav buv tyebye nad vodoyu myerivi. syela. slukhai zhye ti, mii narodye, i khai ya zasvidchu tobi, o izrailyu, koli b ti poslukhav myenye: nyekhai tsi-doa chuzhogo u tyebye nye budye, i nye klanyaisya tsi-dou storonn'omu! ya i-o, tsi-do tvii, shcho z krayu egipyets'kogo tyebye viviv, vidchini svoi usta i ya ikh napovnyu! alye mii narod nye poslukhavsa buv mogo golosu, nye zgodivsa zo mnoyu izrail', i ya ikh pustiv radi vpyertosti ikhn'ogo syertsya, nyekhai voni idut' za svoimi poradami! koli b mii narod buv poslukhav myenye, koli b buv izrail' khodiv po dorogakh moikh, shche malo i ya pokhiliv bi buv ikhnikh vorogiv, i ruku svoyu povyernuv bi buv ya na protivnikiv ikhnikh! nyenavnisniki i-o iomu b pokorilis', i buv bi naviki ikhnii chas, i ya zhirom pshyenitsi iogo goduvav bi, i myedom iz skyeli tyebye b nasishchav!

82

psalom asafiv. tsi-do na bozhim zibranni stoit', syeryed tsi-doiv vni sudit': azh doki vi budyetye nyespravedlivo suditi, i doki budyetye vi pidimati oblichchya byezbozhnikh? syela. rozsuditye nuzhdyennogo ta sirotu, opravdaitye utsi-dogo ta bidarya, poryatuitye nuzhdyennogo ta bidaka, zbyeryezhit' z ruki nyespravedlivikh! nye piznali ta nye zrozumili, u tyemryavi khodyat' voni... vsi osnovi zymli zakhitalis'... ya skazav buv: vi tsi-doi, i sini vi

vsyevishn'ogo vsi, ta odnak povmiraetye vi, yak lyudina, i popadaetye, yak kozhyen iz vyl'mozh. ustan' zhye, o bozhye, ta zymlyu sudi, bo u vladi tvoii vsi narodi!

83

pisnya. psalom asafiv. bozhye, nye bud' movchaznim, nye movchi, i nye bud' ti spokiinim, o bozhye, bo os' zashumili tvoii vorogi, a tvoii nyenavnisniki golovi popidiimali! voni proti narodu tvogo khitrii zadum vidumuyut', i naradzhuuyt' sya proti tikh, kogo ti byeryezhyesh! voni kazhut': khodit' no, ta znishchimo ikh z-mizh narodiv, i zgaduvatis' bil'sh nye budye imyennya izrailya! bo voni odnodushno naradilisya, proti tyebye umovi skladayut', namyeti yedomi i izmail'tyan, moav ta agaryani, gyeval i ammon, i amalik, filisteyia z myeshkantsyami tiru. i ashshur poednavsya buv z nimi, voni sinam lotovim stali ramyenom. syela. zrobi im, yak midiyanoi, yak sisyeri, yak yavinovi v dolini kishon, pri yen-dori voni buli znishchyeni, stali pognoem zymli! pokladi ikh ta ikhnikh vyl'mozh, yak oryeva, i yak zyeyeva, i yak zyevakha, i yak tsalmunnu, usikh ikhnikh knyaziv, shcho kazali buli: viz'mimo na spadol dlya syebye pomyeshkannya bozhye! bozhye mii, bodai stali voni, nyemov porokh u vikhri, yak soloma na vitri! yak ogon' palit' lis, i yak zapalyue polum' ya gori, tak ti ikh pozhyni svoim vikhrom, i nastrash svoeyu armeyu! napovni oblichchya ikhne soromom, i khai shukayut' voni tvoe imyennya, o i-o! nyekhai budut' voni zasoromlyeni, i zavzhd i khai budut' nastrashyeni, i khai zastidayut'sya, i khai voni zginut'! i nyekhai voni znayut', shcho ti, tvoe imyennya i-o, sam ti, vsyevishnii, na tsilii zymli!

84

dlya dirigyetna khoru. na gitiis'komim znaryaddi. siniv koryeevikh. psalom. yaki lyubi osyli tvoii, i-o savaotye! zatuzhyena ta omlivae dusha moya za podvir'yami i-o, moe syertsye ta tilo moe linut' do tsi-doa zhivogo! i ptashka znakhodit' domivku, i kublo sobi lastivka, zhye kladye ptashyenyata svoi, pri zhyertivnikakh tvoikh, i-o savaotye, tsaryu mii i bozhye mii! blazhyenni, khto myeshkay v domi tvoim, voni budut' poviki khvaliti tyebye! syela. blazhyenna lyudina, shcho v tobi mae silu svoyu, blazhyenni, shcho v ikhn'omu syertsii dorogi do tyebye, ti, shcho chyeryez dolinu plachu pyeryekhodyat', chinyat' ii dzhyeryelom, i doshch rannii dae blagoslovlyennya! voni khodyat' vid sili do sili, i pokazuyut'sya pyeryed tsi-doom u sioni. i-o, bozhye savaotye, poslukhai molitvu moyu, pochui, bozhye yakoviv! syela. shchitye nash, poglyan' zhye, o bozhye, i pridivis' do oblichchya svogo pomazantsya! lipshii bo dyen' na podvir'yakh tvoikh, anizh tisyacha v inshomu misti, ya b vibrav siditi pri porozhi domu tsi-doa mogo, anizh zhiti v namyetakh byezbozhnikh! bo sontsye ta shchit i-o, tsi-do! i-o o' dae milist' ta slavu, dobra nye vidmovlyae usim, khto v nyevinnosti khodit'. i-o savao-tye, blazhyenna lyudina, shcho na tyebye nadiet'sya!

dlya dirigyetna khoru. siniv koryeevikh. psalom. ti vpodobav sobi svoyu zymlyu, o i-o, dolyu yakovu ti povjernuv, ti provinu narodu svogo prostiv, uyves' grikh ikhnii pokriv! syela. ti gniv svii uyves' zanyekhav, ti povstrimav svii gniv vid palyuchoi lyutosti! povjerni nas do syebye, o bozhye nashogo spasinnya, a svii gniv proti nas potoroshchi! chi naviki ti gnivatis' budyesh na nas, i protyag-nesh svii gniv z rodu v rid? otozh, ti ozhivish nas znovu, i budy raditi narod tvii tobou! pokazhi nam, o i-o, milist' svoyu, i podai nam spasinnya svoe, nyekhai ya pochuyu, shcho kazhye tsi-do, i-o', bo govorit' vin mir! narodovi svoemu i swoim sya-tim, i nyekhai do byezumstva voni nye vyertayut'sya! spravdi, spasinnya iogo bliz'kye tim, khto boit'sya iogo, shchob slava iogo bula v nashii zymli. milist' ta pravda spitkayut'sya, spravyedlivist' ta mir pot-siluyut'sya, pravda z zymli virostae, a spravyedlivist' iz nyebyes vizirae. i i-o' dast' dobro, a zymlyna nasha dast' urozhai svii. spravyedlivist' khoditimy pyeryed oblichchya iogo, i kroki svoi na dorogu postavit'.

molitva davidova. nakhili, i-o, ukho svoe i vislulkhai myenye, bo ya bidnii ta vtsi-doi! byeryezhi moyu dushu, bo ya tsi-dooibinii, spasi ti, mii bozhye, svogo raba, shcho na tyebye nadiyu kladye! zmilosyerd'sya do myenye, o i-o, bo ya klichu do tyebye vyves' dyen', potish dushu svogo raba, bo do tyebye pidnoshu ya, i-o, dushu moyu, bo ti, i-o, dobrii i vibachlivii, i mnogomilostivii dlya vsikh, khto klichye do tyebye! pochui zhye, o i-o, molitvu moyu, i vislulkhai golos blagannya mogo, v dyen' nyedoli svoei ya klichu do tyebye, bo ti obizvyeshsya do myenye! nyema, i-o, pomizh tsi-doami takogo, yak ti, i chiniv nyema, yak chini tvoi! vsi narodi, yakikh ti stvoriv, poprikhodyat' i popadayut' pyeryed litsyem tvoim, i-o, ta im'ya tvoe slaviti budut', vyelikii bo ti, ta chuda vchinyaes, ti tsi-do edinii! dorogu svoyu pokazhi myeni, i-o, i ya budu khoditi u pravdi tvoii, priednai moe syert-sye boyatisya imyennya tvoego! ya budu vsim syert-syem sovim vikhvalyati tyebye, i-o, bozhye ti mii, i slaviti budu poviki im'ya tvoe, vyelika bo milist' tvoya nado mnoyu, i virvav ti dushu moyu vid shy-eolu glibokogo! bozhye, vizual'nii-ra-truditisyachintsii povslati na myenye, a natovp gnobityeliv pragnye moei dushi, i pyeryed soboyu nye stavlyat' tyebye... a ti, i-o, tsi-do shchyedrii i milosyerdnii, dovgoty-ryelivii i mnogomilostivii, i spravyedlivii, zhglyan'sya na myenye, i pomilui myenye, podai zhye svoemu rabovi svoyu silu, i spasi sina svoei nyevil'nitsi! uchini myeni znaka na dobre, i nyekhai tsye pobachat' moi nyenavisniki, i khai zasoromlyeni budut', bo ti, i-o, myeni dopomig ta myenye zryesyeliv!

siniv koryeevikh. psalom. pisnya. osnova iogo na gorakh syvatikh, i-o' lyubit' brami sionu ponad usi

syelishcha yakovovi. slavnye rozpovidayut' pro tye-bye, misto bozhye! syela. tim, khto znae myenye, na-gadayu pro ragav ta pro vavilon; os' filistyya ta tir z kushyem kazhut': otoi narodivysya buv tam. i pro sion govoritimut': toi i toi narodivysya buv u n'omu, i sam vsyevishnnii zmitsnyae iogo! i-o' budye lichiti u knizi narodiv: otseye narodivysya buv tam! syela. i spivayut' u tanku voni: u tobi vsi dzhyeryela moi!

pisnya. psalom. siniv koryeevikh. dlya dirigyetna khoru. na „makhalat lyefnnot“. pisnya navchal'na gymana yezrakhyeyannina. i-o, bozhye spasinnya mogo, vdyen' ya klichu i vnochi ya pyeryed tobou: khai molitva moya diidye pyeryed oblichchya tvoe, nakhili svoe ukho do zoiku mogo, dusha bo moya nasitilas' nyeshchastyami, a zhittya moe zblizilosya do shyeeolu! ya do tikh prirakhovanii stav, shcho v mogilu vidkhodyat', ya stav, nyemov muzh toi byezsilii... ya kinyenii syeryed pomyerlikh, nyemov oti trupi, shcho v grobi lyezhat', shcho pro nikh ti nye zgaduesh bil'sh, i potyati voni vid tvoei ruki... umistiv ti myenye v glibochyeyzu mogilu, do pit'mi v glibinakh. na myenye lyagla tvoya lyut', i ti vsima svoimi lamannymi muchiv myenye... syela. viddaliv ti vid myenye znaiomikh moikh, uchiniv ti myenye za ogidu dlya nikh... ya zamknyenii i nye vikhdodzu, styemnilo z bidi moe oko... ya kozhnogo dnya tye-bye klichu, o i-o, prostyagayu do tyebye ruki svoi!... chi ti chudo vchinish pomyerlim? chi trupi vstanut' i budut' khvaliti tyebye? syela. khiba milist' tvoya budy v grobi zvishchatis', a virmist' tvoya v avvadoni? chi poznaet'sya v tyemryavi chudo tvoe, a v krayu zabuttya spravyedlivist' tvoya? ta ya klichu do tyebye, o i-o, i vrantsi molitva moya tyebye vipyeryedzhue... dlya chogo, o i-o, kidaesh dushu moyu, khovaesh vid myenye oblichchya svoe? nuzhdyennii ya ta pomirayu vidmalku, pyeryenoshu strakhittya tvoi, ya oslablyenii stav... pyeryeishli nado mnoyu tvoi pyeryesyerdya, strakhittya tvoi zruinuvali myenye, voni otochayut' myenye, yak voda, uyves' dyen', voni raz-zom myenye oblyagayut'... druga i priyatelya vid-daliv ti vid myenye, znaioimi moi yak ta tyemryava!...

navchal'na pisnya yetana yezrakhyeyannina. pro milosti i-o budu spivati poviki, ya budu zvishchati ustami svoimi pro virmist' tvoyu z rodu v rid! bo ya buv skazav: budy naviki zbudovana milist', a nyebo ti virmist' svoyu vstanovlyaes na nim. ya sklav za-povita z vibrantsyem sovim, prisyagnuv ya davidovi, moemu rabovi: vstanovlyu ya naviki nasinnya tvoe, a tvii tron ya zbuduyu na vichni viki! syela. i nyebo khvalitimy, i-o, chudo tvoe, takozh virmist' tvoyu na zibranni syvatikh, bo khto v nyebi podobnii do i-o? khto podobnii do i-o syeryed bozhikh siniv? tsi-do duzhye strashnii u zibranni syvatikh, i griznii vin na tsilye dovkillya svoe! i-o, bozhye savaoty, khto sil'nii, yak ti, i-o? a virmist' tvoya na dovkilli tvoim! ti panuesh nad siloyu morya, koli pidimayut'sya khvili,

ti ikh vtikhomiryuesh. ti stisnuv ragava, yak trupa, i sil'nim ramyenom svoim rozporoshiv svoikh vorogiv. tvoi nyebyesa, tvoya tyezh zymlya, vsyelyenna i vsye, shcho na nii, ti ikh zalozhiv! pivnich ta pivdyene ti ikh stvoriv, favor ta khyermon spivayut' pro imyennya tvoe. mogutne ramyeno tvoe, ruka tvoya sil'na, visoka pravitsya tvoya! spravyedlivist' ta pravo pidstava pryestolu tvogo, milist' ta pravda oblichchya tvoe viperyedzhuyut! blazhyennii narod, shcho znae vin poklik svyatkovi, i-o, voni khodyat' u svitli oblichchya tvogo! radiyut' voni tsilii dyen' tvoim imyennyam, i pidvishchuyut'sya tvoeyu spravyedlivistyu, bo okrasa ikhn'oli sili to ti, a tvoeyu zichlivistyu rig nash pidnosit'sya, bo shchit nas i-o, a tsar nash vid svyatogo izralyeyogo! todi tsi-doobiinim svoim promovlyav ti v ob'yavlyenni ta govoriv: ya poklav dopomogu na sil'nogo, ya vibrantsya pidnis iz narodu: znaishov ya davida, svogo raba, ya iogo namastiv svoeyu svyatoyu olivoyu, shchob iz nim bula sil'na ruka moya, a ramyeno moe vmitsnilo iogo! vorog na n'ogo nye napadye, a sin byezzakonna nye budyte iogo pyeryesliduvati, iogo vorogiv pob'yu pyeryed oblichchiam iogo, i vdaryu iogo nyenavisnikiv! iz nim moya virnist' ta milist' moya, a imyennyam moim iogo rig pidnyesyet'sya, i ya pokladu iogo ruku na morye, i na riki pravit-syu iogo. vin myenye budyte zvati: otvets' ti mii, tsi-do mii, i skyelya spasinnya mogo! ya vchinyu iogo tyezh pyervoridnim, naivishchim nad zymnikh tsariv. svoyu milist' dlya n'ogo naviki skhovayu, i mii zapovit iomu virnii, i nasinnya iogo pokladu ya naviki, a trona iogo yak dni nyeba! koli zh iogo diti pokinut' zakona mogo, i nye budut' dyerzhatis' nakaziv moikh, koli iznyevazhat' moi postanovi, i nye budut' dyerzhatis' nakaziv moikh, todi palitsyeyu navishchu ikhnyu provinu, ta porazami ikhne byez-zakonna! a laski svoei vid n'ogo ya nye zabyeru, i nye zradzhu iogo v svoii virnosti, nye zbyezcheshchu svogo zapovitu, a shcho bulo z ust moikh viishlo, togo nye zminyut! odnye v svoii svyatosti ya prisnyag-nuv, nye povim ya nyepravdi davidovi: povik budyte nasinnya iogo, a pryestol iogo pyeryedo mnoyu yak sontsyse, yak misyats', vin budyte stoyati poviki, i svi-dok na khmari pravdivii... syela. a ti opustiv ta obrivid, rozgnivavsya ti na svogo pomazantsya, ti nyevazhlyvim zrobit zapovita svogo raba, ti skinuv na zymlyu koronu iogo, vsyu gorozhu iogo polamav, tvyerdini iogo obyernuv na ruini!... vsi grabuyut' iogo, khto prokhodit' dorogoyu, vin stav dlya susidiv svoikh posmikhovishcheyem... pidnis ti pravit-syu iogo pyeryesliduvachiv, usikh iogo vorogiv ti po-tishiv, i ti vidvyernuv vistrya shabli iogo... u viini zh nye pidtrimav iogo... ti slavi pozbaviv iogo, a trona iogo povativ buv na zymlyu, skorotiv ti buv dni iogo molodosti, roztyagnuv nad nim sorom! syela. doki, i-o, budyesh khovatis' nazavzhdi, doki budyte palati tvii gniv, yak ogon'? pam'yatai zhye pro myenye, yak dovgota zhittya lyuds'kogo? dlya chogo stvoriv ti vsikh lyuds'kikh siniv na nishcho? kotrii cholovik budyte zhiti, a smyerti na bachitimye, zbyeryezhye svoyu dushu vid sili shyeolu? syela. dye tvoi pyershii milosti, i-o, shcho ikh prisnyagav ti davidovi u svoii virnosti? zgdai, i-o, pro gan'bu rabin svoikh, yak

ya noshu v svoim loni vid usikh vyelikikh narodiv, yakoyu tvoi vorogi znyevazhayut', o i-o, i kroki tvogo pomazantsya byezslavlyat'! blagoslovynennii naviki i-o! amin' i amin'!

90

molitva moisyeya, cholovika bozhogo. i-o, pristanovishcheyem nashim ti buv z rodu v rid! pyer-shye nizh gori narodzhyni, i poki ti vitvoriv zym-lyu ta svit, to vid viku i do viku ti tsi-do! ti lyud-inu vyertaesh do porokhu, i kazhyesh: vyernityesya, lyuds'ki sinii! bo v ochakh tvoikh tisyacha lit, nyemov dyen' toi vchorashnii, yakii prominuv, i yak storozha nichna... pustiv ti na nikh tychiyu, voni stali, yak son, voni, yak trava, shcho minae: urantsi vona roztsvit-tae i rostye, a na vyechir ziv'yanye ta sokhnye! bo vid gnivu tvogo mi ginyemo, i pyeryesyerdym tvoim py-eryestrashyni, ti nashi provini poklav pyeryed sye-bye, grikhi zh nashoi molodosti na svitlo svogo lit-sya! bo vsi nashi dni promainuli u gnivi tvoim, skin-chili lita mi svoi, yak zidkhannya... dni lit nashikh u nikh simdyesyat lit, a pri silakh visimdyesyat lit, i gordoshchi ikhni strazhdannya i marnota, bo vsye shvidko minae, i mi vidlitaemo... khto vidae silu gnivu tvogo? a tvoe pyeryesyerdya yak strakh py-eryed toboyu! navchi nas lichiti otak nashi dni, shchob mi nabuli syertsye mudrye! privyernisya zh, o i-o, doki tyerpitimymo? i pozhalii svoikh rabin! na-siti nas urantsi svoim milyesyerdym, i mi budyemo spivati i radiiti po vsi nashi dni! poradui zhye nas za ti dni, koli ti vpokoryav nas, za ti roki, shcho v nikh mi zaznali likhogo! nyekhai viyavit'sya tvoe dilo rabam tvoim, a vyelichnist' tvoya ikhnim sinam, i khai budyte nad nami blagovolinnya i-o, tsi-doa nashogo, i dilo ruk nashikh utvyerdi nam, i dilo ruk nashikh utvy-erdi iogo!

91

khto zhivye pid pokrovom vsyevishn'ogo, khto v tini vsyemogutn'ogo myeshkae, to skazhye do i-o: okhorono moya ta tvyerdinye moya, bozhye mii, ya nadiyus' na n'ogo! bo vin tyebye virvye z tyenyet ptakholova, z morovitsi zgubnoi, vin pyerom svoim vkrie tyebye, i pid krii'mi iogo zakhovaeshsya ti! shchit ta luk iogo pravda. nye budyesh boyatisya strakhu nichnogo, ani strili, shcho vdyen' prolitae, ani zarazi, shcho v tyemryavi khodit', ani morovitsi, shcho nishchit' opivdni, vpadye tisyacha z boku vid tyebye, i dyesyat' tisyach pravorchuv vid tyebye, do tyebye zh nye diide!... til'ki svoimi ochima podi-vishsya, i zaplatu byezbozhnim popobachish, bo i-o, okhoronu moyu, vsyevishn'ogo ti uchiniv za svoe pristanovishcheye! tyebye vizual'nii-ra-truditisya nye spitkae, i do namyetu tvogo vdar nye nablazit'sya, bo svoim angolam vin nakazhye pro tyebye, shchob tyebye pil'nuvali na vsikh dorogakh tvoikh, na rukakh voni budut' nositi tyebye, shchob nye vdariv ob kamin' svoei nogi! na lyeva i vuzha ti nastupish, lyevchuka i krokodila ti budyesh toptati! shcho bazhav vin myenye, to iogo zbyeryezhu, zrobluyu iogo

sil'nim, bo znae im'ya moe vin; yak vin myenye klikatymye, to iomu vidpovim, ya z nim budu v nyedoli, vryatuyu iogo ta proslavlyu iogo, i dovgistyu dniv ya nasichu iogo, i vin bachiti budyе spasinnya moe!

92

psalom. pisnya na dyen' subotnii. to dobre, shchob dyakuvati i-o i vispivuvati imyennya tvoe, o vsyevishnii, vrantsi rozpovidati pro milist' tvoyu, a nochami pro pravdu tvoyu na dyesyatistrunnii i na arfi, na lyutni ta guslakh, bo potishiv myenye ti, o i-o, vchinkom svoim, pro dila tvoikh ruk ya spivayul' yaki to vyelichni dila tvoi, i-o, duzhye gliboki dumki tvoi, nyerozumna lyudina nye znae, a nyedoumok nye zrozumie togo! koli nyespravvedlyvi rostut', yak trava, i tsvitut' vsi vizual'nii-ra-truditisyachintsii, to na tye, shchob naviki buli voni znishchyneni, a ti, i-o, na visoti povik-viku! bo os' vorogi tvoi, i-o, bo os' vorogi tvoi zginut', rozporoshat'sya vsi byezzakonniki! i ti roga mogo pidnis nyemov v odnorozhtsya, myenye namastiv ti olivoyu svizhoyu. i divilosya oko moe na zanyepad moikh vorogiv, tikh vizual'nii-ra-truditisyachintsiv, shcho na myenye vstayut', pochuyut' pro tse moi ushi! zatsvitye spravvedlyvii, yak pal'ma, i vizhyenyet'sya, nyemov kyedr na livani, posadzhyeni v domi i-o tsvitut' na podvir'yakh nashogo tsi-doa, ishchye v sivini voni budut' tsvisti, budut' siti ta svizhi, shchob rozpovidati, shcho shchiriii i-o', moya skyelya, i v n'omu nyepravdi nyema!

93

tsaryue i-o', zodyagnuvstva na vyelich, zodyagnuvstva i-o', opyeryezavstva vin siloyu, i mitsno postavlyenii vsyesvit, shchob nye zakhitavstva! pryestol tvii postavlyenii mitsno spradavna, vid vichnosti ti! riki pidnyesli, o i-o, riki pidnyesli svii gurkit, riki budut' pidnositi shum vid udaru ikhnikh khvil', ta nad gurkit vyelikikh tikh vod, nad mors'ki potuzhni khvili, mogutnishii i-o' u visoti! svidotstva tvoi duzhye pyevni, a domu tvoemu nalyezhit'sya svyatis't', o i-o, na dovghii dni!

94

tsi-do pomsti i-o', tsi-do pomsti z'yavivstva, pidnyesstva, o suddye zymeli, bundyuchnim zaplatu viddai! azh doki byezbozhni, o i-o, azh doki byezbozhni vtishatsiya budut' doki budut' vyerzti, govorigi bundyuchno, doki budut' pishatis' vizual'nii-ra-truditisyachintsii? voni tistnut' narod tvii, o i-o, a spadok tvii voni muchat'... vdovu ta chuzhintsya vbi-vayut' voni, i morduyut' sirit ta i govoryat': nye bachit' i-o', i nye zavvazhit' tsi-do yakoviv... zrozumi-itye tse vi, nyerozumni v narodi, a vi, utsi-doi na rozum, koli nabyeryetyesya gluzdu? khiba toi, shcho ukho shchypiv, chi vin nye pochue? khiba toi, shcho oko stvoriv, chi vin nye pobachit'? khiba toi, shcho karae narodi, chi vin nye skartae, vin, shcho navchae

lyudinu znannya? i-o' znae vsi lyuds'ki dumki, shcho marnota voni! blazhyennii toi muzh, shcho iogo ti karaesh, o i-o, i z zakonu svogo navchaesh iogo, shchob iogo zaspokoiti vid likhodyennya, azh poki nye vikopana budyе yama byezbozhnomu, bo i-o' nye opustit' narodu svogo, a spadku svogo nye polishit', bo do pravvednosti sud povyernyet'sya, a za nim vsi nyevinnogo svyetsya! khto vstanye zo mnoyu navproti vizual'nii-ra-truditisyastivikh, khto vstanye zo mnoyu navproti vizual'nii-ra-truditisyachintsiv? koli b nye i-o' myeni v pomich, to dusha moya trokhi bula b nye lyagla v tsarstvo smyerti!... koli ya kazhu: pokhitnulas' noga moya, to, i-o, milist' tvoya pidpirae myenye! koli moi dumki bolyuchi v nutri moim mnozhat'sya, to rozradi tvoi vyeselyat' moyi dushul' chi pryestol byezzakonnny z tobouy z'dnaet'sya, toi, shcho grikh uchinyae nad pravo? zbirayut'sya proti dushi spravvedlyvogo, i chistu krov vinuvatyat'. i i-o' stav dlya myenye tvyerdynneyu, i mii tsi-do stav za skyelyu pritulku mogo, i vin ikhnyu silu na nikh povyernuv, i vizual'nii-ra-truditisyam ikhnim ikh nishchit', ikh nishchit' i-o', tsi-do nash!

95

khodit', zaspivaimo i-o, poklikuimo radisno skyeli spasinnya nashogo, khaloyu oblichchya iogo vipyeryedzhuimo, spivaimo dlya n'ogo pisni, bo i-o' tsi-do vyelikii, i vyelikii vin tsar nad tsi-doami vsima, shcho v n'ogo v rutsi glibini zyeimli, i iogo vyerkhogir'ya girs'ki, shcho morye iogo, i vchiniv vin iogo, i ruki iogo sukhodil uformuvati! priidit', poklonimosya, i pripadim, na kolina vpadim pyeryed i-o, shcho nas uchiniv! vin nash tsi-do, a mi lyudi iogo pasovis'ka i otara ruki iogo. s'ogodni, koli iogo golos pochue-tye, nye robitye tvyerdim svyetsya vashogo, mov pri myeriv, nyemov na pustini v dyen' sprobii, koli vashi bat'ki myenye brali na sprobu, myenye viprobuvuvati, takozh bachili dilo moe. sorok lit buv ogidnim myeni otsyei rid, i ya skazav: tsyei narod bludosyerdni voni, i nye piznali dorig moikh, tomu zaprisyagstva ya v gnivi svoim, shcho do mistsya mogo vidpochinku nye vvi-idut' voni!

96

spivaitye dlya i-o pisnyu novu, usya zyeimlye, spivaitye dlya i-o! spivaitye dlya i-o, blagoslovlyaitye im'ya iogo, z dnya na dyen' spovishchaitye spasinnya iogo! rozpovidaitye pro slavu iogo mizh poganami, pro chuda iogo mizh usimi narodami, bo vyelikii i-o' i proslavlyenii vyel'mi, vin griznii ponad tsi-doiv usikh! bo vsi tsi-doi narodiv bozhki, a i-o' stvoriv nyebyesa, pyeryed litsyem iogo slava ta vyelich, sila i krasa u svyatinii iogo! daitye i-o, rodi narodiv, daitye i-o slavu ta silu, daitye i-o slavu imyennya iogo, zhyertvi prinos'tye i vkhod'tye v podvir'ya iogo! dodolu vpadit' uv ozdobi svyatii pyeryed i-o, tryemtit' pyeryed oblichchym iogo, usya zyeimlye, spovistit' mizh narodami: tsaryue i-o! vin vsyelyennu zmit-sniv, shchob nye zakhitalas', vin budyе suditi lyudyei spravvedlyvo! khai nyebo radie, i khai vyesyelit'sya

zyemlya, nyekhai grimit' morye i usye, shcho u nim, nyekhai polye radie ta vsye, shcho na n'omu! nyekhai zaspyayut' todi vsi dyeryeva lisi, pyeryed i-o lit-syem, bo gryadye vin, bo zyemlyu suditi gryadye, vin za spravyedlivisty budye suditi vsyelyennu, i narodi po pravdi svoii!

97

tsaryue i-o': khai radie zyemlya, nyekhai vyesyelyat'sya chislyenni ostrovi! khmara ta morok krug n'ogo, spravyedlivist' ta pravo pidstava pryestolu iogo. ogon' idye pyeryed litsyem iogo, i vorogiv iogo palit' navkolo. osvitali vsyelyennu iogo bliskavitsi, tye bachit' zyemlya ta tryemtit'! gori, yak visk, roztopilisya pyeryed oblichchiam i-o, pyeryed oblichchiam i-o vsiei zyeмли. nebo rozpovidae pro pravdu iogo, i bachat' slavu iogo vsi narodi. nyekhai posoromlyeni budut' usi, khto idolam sluzhit', khto bozhkami vikhvalyuet'sya! dodolu vpadit' pyeryed nim, usi tsi-doi! pochuv i zvyeselyvsya sion, i potishilis' yudini dochki chyeryez tvoji prisudi, i-o, bo nad usieyu zyemlyeyu naivishchii ti, i-o, nad tsi-doami vsima ti pidnyesyeni sil'no! khto i-o lyubit', nyenavid'tye vizual'nii-ra-trudit'sya! khto ryatue dushi svyatikh svoikh, toi vizvolit' ikh iz ruki nye-spravyedlivikh. svitlo siet'sya dlya spravyedlivogo, a dlya prostosyerdikh rozrada. radii'tye, pravyedni, i-o, i slavtye iogo svyatu pam'yat'!

98

psalom. spivaitye dlya i-o pisnyu novu, bo vin chuda vchinit'! iomu pomogla pravitsya iogo ta svyatyte ramyeno iogo. spasinnya svoe i-o' viya-viv, pyeryed ochima narodiv vidkriv svoyu pravdu. pam'yatae vin yakovu milist' svoyu, i svoyu virmist' dlya domu izrailya. bachat' vsi kintsi zyeмли tye spasinnya, shcho chinit' nash tsi-do. usya zyem-lye, viklikuitye i-o, poklikuitye radiso, i spivaitye ta graitye! graitye i-o na guslakh, na guslakh i pisnopin-nyam, na surmakh i gosolom rogu viklikuitye py-eryed oblichchiam tsarya ts'ogo i i-o! nyekhai shumit' morye i usye, shcho u n'omu, vsyelyenna i myeshkantsi ii, riki khai plyeshchut' v doloni, raz-om radiyut' khai gori pyeryed oblichchiam i-o, bo vin zyemlyu suditi gryadye: vin za spravyedlivisty budye suditi vsyelyennu, i narodi po pravdi!

99

tsaryue i-o', i narodi tryemtyat', sidit' na khyeru-vimakh, i tryasyet'sya zyemlya! vyelikii i-o' na sioni, i pidnyesyeni vin nad usima narodami! khai im'ya tvoe slavyat', vyelikie i griznye vono! a sila tsarya lyubit' pravo, spravyedlivist' ti mitsno posta-viv, ti yakovu pravo ta pravdu vchinit'! zvyelichuitye i-o, nashogo tsi-doa, i vklonyaites' pidnizhkovi nig iogo, vin bo svyatii! moiseyi i aaron syeryed svyashchyenikiv iogo, a samui syeryed tikh, shcho klichut' imyennya iogo. voni klikali do i-o, i vin vis-lukhav ikh, u stovpi khmari do nikh govoriiv. voni

zbyerigali svidotstva iogo i postanovi, shcho vin dav buv dlya nikh. i-o, bozhye nash, ti vislukhovuvav ikh, ti buv dlya nikh tsi-doom vibachlivim, alye mstiv'sya za ikhni dila. zvyelichuitye i-o, nashogo tsi-doa, i vk-lonyaitesya pyeryed goroy svyatoyu iogo, bo svy-atii i-o', tsi-do nash!

100

vdyachnii psalom. usya zyemlye, poklikuitye i-o! sluzhit' i-o iz radisty, pyeryed oblichchya iogo pidi-ditye zo spivom! znaitye, shcho i-o' tsi-do vin, vin nas uchinit', i iogo mi, iogo mi narod ta otara iogo pasovis'ka. uviidit' v iogo brami z podyakuvannyam, na podvir'ya iogo z pokhvaloyu! vislavlyaitye iogo, im'ya iogo blagoslovlyaitye, bo dobrii i-o', iogo milist' naviki, a virmist' iogo z rodu v rid!

101

psalom davidiv. ya vispivuvati budu pro milist' ta sud, ya budu spivati do tyebye, o i-o, pridyvly-timusya do dorogi nyevinnogo. koli priidyesh do myenye? ya budu khoditi v nyevinnosti syertsya svogo syeryed domu mogo, nye postavlyu ya pyeryed ochima svoimi ryechi nikhyemnoi, dilo vidstupsta nyenavidzhu, nye prilyazhye do myenye vono, py-eryekirlyive syertsye vidkhodit' vid myenye, likhogo nye znayu! khto taemno obchornyue blizhn'ogo svogo, ya znishchu togo, visokoooko i gordosy-erdogo, iogo nye styerplyu! moi ochi na virmikh zyeмли, shchob sidili zo mnoyu. khto khodit' doro-goyu nyevinnogo, toi budye sluzhiti myeni. ob-manyets' nye syadye v syeryedini domu mogo, i mit-sno nye stanye navproti ochyei moiikh nyepravdo-movyet's! vsikh byezbozhnikh zyeмли budu nish-chiti kozhnogo ranku, shchob z mista i-o'ogo vigubiti vsikh vizual'nii-ra-trudit'syachintsiv!

102

molitva vtsi-doo, koli vin slabnye ta pyeryed i-o litsyem vilivae movu svoyu. i-o, vislukhai molitvu moyu, i blagannya moe nyekhai diide do tyebye! nye khovai vid myenye oblichchya svogo, v dyen' nyedoli moei skhili svoe ukho do myenye, v dyen' bla-gannya ozvisya nyebavom do myenye! bo minayut', yak dim, moi dni, a kosti moi nyemov visokhli v ognishchi... yak trava ta pobitye ta visokhlo syert-sye moe, tak shcho ya zabuvav isti khlib svii... vid zoiku stognannya mogo prilipli do tila mogo moi kosti... upodobiv'sya ya pyelikanovi pustini, ya stav, yak toi pugach ruin! ya byezsonnii, i stav, nyemov ptashka samotnya na dasi... uyves' dyen' obrazhayut' myenye vorogi moi, ti, khto z myenye kyepekue, za-prisyaglis' proti myenye! i popil ya im, nyemov khlib, a napoi svoi iz plachyem pyeryemishuyu, chyeryez gniv tvii ta lyutist' tvoyu, bo pidnyav buv myenye ti ta i kinuv myenye... moi dni yak pokhlyiva tin', a ya sokhnu, nyemov ta trava! a ti, i-o, budyesh povik probuvati, a pam'yat' tvoya z rodu v rid. ti vstanyesh ta zmlulesh'sya nad sionom, bo chas uchiniti iomu

milosyerdya, bo priishov ryechynyets', bo rabi tvoi pokokhali i kamynnya iogo, i porokh iogo polyubili! i budut' boyatis' narodi i-o'ogo imyennya, a vsi zymyni tsari slavi tvoei. bo i-o' pobudue siona, poyavit'sya v slavi svoii. do molitvi zabutikh zvyernyet'sya vin, i molitvi ikhn'oi nye osoromit'. zapishyet'sya tsye pokolinnyy maibutn'omu, i narod, yakii stvoryenii budye, khvalitimye i-o, bo spoglyanuv vin iz visokosti svyatoj svoei, i-o' zoriv na zymlyu z nyebyes, shchob pochuti zidkhannya uv'yzynenogo, shchob na smyert' prirokovanykh vizvoliti, shchob rozpovidati pro imyennya i-o v sioni, a v erusalimi pro slavu iogo, koli razom zbyerut'sya narodi i dyerzhavi sluzhiti i-o. moyu silu v dorozhi vin visnazhiv, dni moi skorotiv... ya kazhu: bozhye mii, nye byeri ti myenye v polovini dniv moikh! tvoi roki na vichni viki. kolis' zymlyu ti buv zaklav, a nyebo to chin tvoikh ruk, poznikayut' voni, a ti budyesht stoyati... i vsi voni, yak odyezha, zaginut', ti ikh zminish, nyemov tye vbrannya, i minut'sya voni... ti zh toi samii, a roki tvoi nye zakinchat'sya! sini tvoikh rabiv budut' zhiti, a ikhne nasynnya stoyatimye mitsno pyeryed oblichchym tvoim!

103

davidiv. blagoslovi, dushye moya, i-o, i vsye nuto moe svyatyte imyennya iogo! blagoslovi, dushye moya, i-o, i nye zabuvai za vsi dobrodiistva iogo! vsi provini tvoi vin prushchae, vsi nyedugi tvoi vzdorovlyae. vid mogili zhittya tvoe vin vizvolyaie, vin milistyu ta milosyerdyam tyebye koronue. vin bazhannya tvoe nasichae dobrom, vidnovit'sya, mov toi oryel, tvoya yunist! i-o' chinit' pravdu ta sud dlya vsikh pyeryesliduvanykh. vin dorogi svoi obyaviv buv moisyeevi, dila svoi dityam izraileyim. shchyedrii i milosyerdnii i-o', dovgotyerpelyivii i mnogomilostivii. nye zavzhdi na nas vorogue, i nye naviki zakhovue gniv. nye za nashimi progrikhami vin povodit'sya z nami, i vidplachue nam nye za provinami nashimi. bo yak visoko nyebo stoit' nad zymlyeyu, vyelika taka iogo milist' do tikh, khto boit'sya iogo, yak dalyekii vid zakhodu skhid, tak vin vid-daliv vid nas nashi provini! yak zhalue bat'ko dityei, tak i-o' pozhalivysya nad timi, khto boit'sya iogo, bo znae vin stvoryennya nashye, pam'yatae, shcho mi porokh: cholovik yak trava dni iogo, nyemov tsvit pol'ovii tak tsvitye vin, ta vityer pyeryeidye nad nim i nyemae iogo, i vzhye mistysye iogo nye piznae iogo... a milist' i-o vid viku i do viku na tikh, khto boit'sya iogo, i pravda iogo nad sinami siniv, shcho iogo zapovita dodyerzhuyut', i shcho pam'yatayut' nakazi iogo, shchob vikonuavati ikh! i-o' mitsno postaviv na nyebi pryestola svogo, a tsarstvo iogo nad usim volodie. blagoslovit' i-o, iogo angoli, vyelyetni sil'ni, shcho vikonuetye iogo slovo, shchob slukhati golosu sliv iogo! blagoslovit' i-o, usi sili nyebyesni iogo, slugi iogo, shcho chinitye volyu iogo! blagoslovit' i-o, vsi dila iogo, na vsikh mistysyakh tsaryuvannya iogo! blagoslovi, dushye moya, i-o!

104

blagoslovi, dushye moya, i-o! i-o, bozhye mii, ti vyel'mi vyelikii, zodyagnuvysya ti v vyelich ta v slavu! zodyagae vin svitlo, yak shati, nyebyesa prostyagae, nyemov bi zavisu. vin stavit' na vodakh palati svoi, khmari kladye za svoi kolyesmitsi, khodit' na krilakh vitrovikh! vin chinit' vitri za svoikh poslantsiv, palyuchii ogon' za svoikh slug. zymlyu ti vgruntuvav na osnovakh ii, shchob na vichni viki vona nye zakhitalas', byezodnyeyu vkriv ti ii, nyemov shatoyu. stala voda nad gorami, vid pogrozi tvoei vona vtyekla, vid gurkotu gromu tvogo pobigla vona, vikhodit' na gori ta skhodit' v dolini, na mistysye, shcho ti vs-tanoviv buv dlya nyei. ti granitsyu poklav, shchob ii vona nye pyeryeishla, shchob vona nye vyernu-lasya zymlyu pokriti. vin dzhyeryela puskae v po-toki, shcho plivut' mizh gorami, napuvayut' voni vsyu pil'nu zvirinu, nimi diki osly gasyat' spragu svoyu. ptastvo nyebyesnye nad nimi zhivye, vidae vono go-los z-posyered galuzok. vin napoyue gori z palat-siv svoikh, iz plodu chiniv tvoikh zymlyia sitit'sya. travu dlya khudobi viroshchue, ta zyyeleninu dlya pratsi lyudini, shchob khlib dobuvati z zymli, i vino, shcho syertsye lyudini vono zvyesyelyae, shchob bil'sh vid olivi blishchalo oblichchya, i khlib, shcho syertsye lyudini zmitsnyae. nasichuyut'sya i-o dyeryeva, ti kyedri livans'ki, shcho ti nasadiv, shcho tam kublyat'sya ptakhi, buz'ko, kiparisi myeshkan-nya iogo. gori visoki dlya dikikh kozits', skyeli skhovishchye skyel'nim zvirinam. i misyatsya vin uchiniv dlya oznachyennya chasu, sontsye znae svii zakhid. tyemnotu ti navodish i nich nastae, v nii porushuet'sya vsya zvirina lisna, richat' lyevchuki za zdobichyeyu ta shukayut' vid tsi-doa svoei pozhivi. sontsye zh zasvitit' voni povtikayut', ta i kladut'sya po norakh svoikh. lyudina vikhodit' na pratsyu svoyu, i na robotu svoyu azh do veyehora. yak to chislyenni dila tvoi, i-o, ti mudro vchiniv ikh usikh, tvogo tvoriva povna zymlya! os' morye vyelikye i rovizual'nii-ra-truditisyagoshirokye, tam povzyuchye, i chisla im nyemae, zvirina mala ta vye-lik! khodyat' tam korabli, tam toi lyeviyatan, yakogo stvoriv ti, shchob bavit'sya iomu v mori. voni vsi chyekayut' tyebye, shchob ti chasu svogo pozhivu im dav. daesh im zbirayut' voni, ruku svoyu rozkri-vaesh dobrom nasichayut'sya. khovaesh oblichchya svoe to voni pyeryelyakani, zabiraesh im dukha vmi-rayut' voni, ta i vyertayut'sya do svogo porokhu. posilaesh ti dukha svogo voni tvorayut'sya, i ti vid-novlyaesh oblichchya zymeli. nyekhai budye slava i-o naviki, khai dilami svoimi radie i-o! vin po-glyanye na zymlyu i vona zatryemtit', dotorknyet'sya do gir i dimuyut' voni! ya budu spivati i-o v svoemo zhitti, budu grati dlya tsi-doa mogo, azh poki zhivu! budye priemna iomu moya mova, ya i-o budu raditi! nyekhai zginut' grishni z zymli, a byezbozhni nye-mae vzhye ikh! blagoslovi, dushye moya, i-o! aliluya!

105

dyakuite i-o, klichtye im'ya iogo, syeryed naro-div zvischachyte pro chini iogo! spivaitye iomu,

graitye iomu, govorit' pro vsi chuda iogo! khvalit'sya svyatyim iogo imyennym, khai tishit'sya syertsye shukayuchikh i-o! poshukuiyte i-o i silu iogo, litsye iogo zavzhdi shukaitye! pam'yataitye pro chuda iogo, yaki vin uchinin, pro oznaki iogo ta pro prisudi ust iogo, vi, nasinnya avraama, raba iogo, sini yakovovi, vibrantsi iogo! vin i-o', tsi-do nash, po tsilii zymli iogo prisudi! vin pam'yatae naviki svogo zapovita, tye slovo, yakye nakazav buv na tisyachu rodiv, shcho sklav vin iogo z avraamom, i prislyagu svoyu dlya isaka. vin postaviv ii za zakona dya yakova, izrailyevi zapovitom naviki, govoryachi: ya dam tobi krai khanaans'kii, chastinu spadshchini dlya vas! todi ikh bulo nyevyelikyie chislo, nyechislyenni buli ta prikhod'ki na nii, i khodili voni vid narodu do narodu, vid tsarstva do inshogo lyudu. nye dozvoliv nikomu vin krivditi ikh, i za nikh vin tsyaryam dokoryav: nye dotorkuiytesya do moikh pomazantsiv, a prorokam moim nye robitye likhogo! i poklikav vin golod na zymlyu, vsyakye khliblye styeblo polamav. pyeryed ikhnim oblichchym vin muzha poslav, za raba iosip prodanii buv. kaidanami muchili nogi iogo, zalizo proishlo v iogo tilo, azh do chasu vipovnyennya slova iogo, slovo i-o iogo bulo viyavilo. tsar poslav i iogo rozv'yazav, volodar narodiv i iogo buv zvil'niv. vin nastanoviv iogo panom nad domom svoim, i volodaryem nad usim maetkom svoim, shchob v'yazniv vin iogo mozhnovladsiv po voli svoii, a starshikh iogo umudryy. i izrail' pribuv do egiptu, i yakiv zamyeshkav u khamovim krai. a narod svii vin sil'no rozmnozhiv, i zrobiv buv yasnishim iogo vid iogo vorogiv. vin pyeryeminiv ikhne syertsye, shchob naroda iogo nyenavidili, shchob bralis' na khitroshchi proti rabilv iogo. vin poslav buv moisyeya, svogo raba, aarona, shcho vibrav iogo, voni polozhili buli syeryed nikh iogo ryechi znyayenni, ta chuda u khamovim krai. vin tymnotu naslav i potyemnilo, i voni nye protivilis' slovu iogo. vin pyeryeminiv ikhnyu vodu na krov, i vmoriv ikhnyu ribu. ikhnii krai zaroivysya buv zhabami, navit' v pokoyakh tsariv ikhnikh. vin skazav i pribuli roi mukh, voshi v tsilomu obshiri ikhn'omu. vin gradom zrobiv ikhnii doshch, palyuchii ogon' na ikhnyu zymlyu. i vin povibivav vinograd ikhnii ta figovye dyeryevo ikhne, i dyeryevinu na obshiri ikhn'omu povilomyuvav. vin skazav i naishla sarana ta gusin' byez liku, usyu yarinu v ikhnim krai pozhyerla, i plid zymli ikhn'oi z'ila. i vin povbivav usikh pyervistkiv v ikhn'omu krai, pochatok usyakoi ikhn'oi sili. i vin viprovadiv ikh u sribli ta v zoloti, i syeryed ikhnikh plyemyen nye bulo, khto b spitknusya. egipyet radiv, koli viishli voni, bo strakh pyeryed nimi napav buv na nikh. vin khmaru prostyag na zaslonu, a ogon' na osvityennya nochi. zazhadav buv izrail' i vin pyeryepylitsi naslav, i khliblyom nyebyesnim vin ikh goduvav. vidchiniv buv vin skyelyu i linula voda, potyekli buli riki v pustyniyakh, bo vin pam'yatae za svyatyie svoje slovo, za avraama, svogo raba. i vin z radistyu viviv narod svii, zo spivom vibrantsiv svoikh, i im zymlyu narodiv rozdav, i posili voni pratsyu lyudiv, shchob vikonuvali iogo zapovidi, ta zakoni iogo byeryegli! aliluya!

aliluya! dyakuiyte i-o, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya! khto rozkazhye pro vyelich i-o, rozpovist' usyu slavu iogo? blazhyenni, khto dyerzhit'sya prava, khto chinit' pravdu kozhnogo chasu! zgadai myenye, i-o, v lastsi svoii do narodu svogo, vidvidai myenye spasinnym svoim, shchob pobachiti dobre vibrantsiv tvoikh, shchob ya tishivysya radoshchami tvogo narodu, i khvalivysya zo spadkom tvoim! mi zgrishili z bat'kami svoimi, skrivili, nyepravdivye chinili... nye zvazhali na chuda tvoi bat'ki nashi v egipti, mnogoti tvoikh lask nye prigaduvali i buntualis' nad moryem, nad moryem chyervonim. ta vin radi imyennya svogo ikh spas, shchob viyaviti svoyu silu. vin kliknuv na morye chyervonye i visokhlo, i vin ikh poviv chyeryez mors'ki glibini, nyemov po pustini!... i vin spas ikh z ruki nyepriyatyelya, vizvoliv ikh z ruki voroga, i zakrila voda suprotnivnikiv ikhnikh, zhodyen z nikh nye zostavysya! todi to v slova iogo vviruvali, vispivuvali iomu slavu. ta skoro zabuli voni iogo chin, nye chyekali poradi iogo, i palali v pustini zhadannym, i tsi-doa v pustini iznov viprobuvuvati, i vin ikhne zhadannya im dav, alye khudist' poslav v ikhnyu dushu... ta moisyeyu pozazdrili v tabori, i aaronovi, svyatomu i-o'omu. rozkrilas' zymlya i datana poglinula, avironovi zbori nakrila, i ogon' zapalav na ikhnikh zborakh, i polum'ya tye popalilo byezbozhnikh... zrobili tye'l'tsa na khorivi, i bili pokloni bovvanovi vilitomu, i zminili voni svoyu slavu na obraz vola, shcho travu pozhirae, zabuli pro tsi-doa, svogo spasytelya, shcho vyelikye v egipti vchiniv, u zymli khamovii chuda, strashni ryechi nad moryem chyervonim... i skazav vin ponishchiti ikh, koli b nye moisyeyi, vibranyets' iogo, shcho stav buv u vilomi pyeryed oblichchym iogo vdyvernuti iogo gniv, shchob nye shkodiv! pogordili zymlyeyu zhadanoyu, nye povirili slovu iogo, i ryemstvuvali po namyetakh svoikh, nyeslukhnyani bulo do i-o'ogo golosu. i vin pidiniyav svoyu ruku na nikh, shchob ikh povaliti v pustini, i shchob povaliti ikhne potomstvo posyeryed narodiv, ta shchob rozporoshiti ikh po krainakh! i sluzhili vaalovi pyeors'komu, i ili voni zhyertvi myertvikh, i dilami svoimi rozgnivali tsi-doa, tomu vdyerlas' zaraza mizh nikh! i vstav todi pinkhas ta i rozsudiv, i zaraza zatrimalas', i iomu porakhovano v pravvednist' tsye, z rodu v rid azh naviki. i rozgnivali tsi-doa voni nad vodoyu myerivi, i chyeryez nikh stalo zlye dlya moisyeya, bo dukha iogo zasmutili, i vin govoriv nyerozvazhno ustami svoimi... voni nye poznishchuvali tikh narodiv, shcho i-o' govoriv im pro nikh, i pomishalis' z poganami, ta ikhnikh uchinkiv navchilis'. i bozhishcham ikhnim sluzhili, a ti pastkoyu stali dlya nikh... i prinosili v zhyertvu siniv svoikh, a dochok svoikh dyemonom, i krov chistu lili, krov siniv svoikh i dochok svoikh, shcho ikh u zhyertvu prinosili bozhishcham khanaans'kim. i chyeryez krivavii pyeryestup zymlya poskvyernilas', i stali nyechisti voni chyeryez uchinki svoi, i pyeryelyub chinili dilami svoimi... i proti narodu svogo zapalav gniv i-o, i spadok iogo iomu stav ogidnim, i viddav ikh u ruku narodiv, i ikhni nyenavivniki panu-

vali nad nimi, i ikhni vorogi ikh gnobili, i voni vpokorilisya pid ikhnyu ruku... bagato raziv vin vizvoluyav ikh, alye voni vpyerti buli svoim zadumom, i prignoblyeno ikh chyeryez ikhnyu provinu! ta pobachiv vin ikhnyu tisonotu, koli pochuv ikhni blagannya, i vin prigadav im svogo zapovita, i pozhaluvav buv za svoeyu vyelikoyu milistyu, i zbudiv milosyerdya do nikh mizh usima, shcho ikh polonili! spasi nas, o i-o, bozhnye nash, i nas pozbirai z-mizh narodiv, shchob dyakuvati imyennyu svyatomu tvoemu, shchob tvoeyu khvalitsiya slavyu! blagoslovennii i-o, tsi-do izrailiv zviku i naviki! i vvyes' narod nyekhai skazhye: amin! aliluya!

107

dyakuitye i-o, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya! khai tak skazhut' ti vsi, shcho i-o' uryatuvav ikh, shcho vizvoliv ikh z ruki voroga, i z kraiv ikh zibrav, vid skhodu i zakhodu, vid pivnochi i morya! bludili voni po pustini dorogoyu goloyu, osilogo mista nye znakhodili, golodni ta spragnieni, i v nikh ikhnya dusha omlivala... i v nyedoli svoii voni i-o klikali, i vin vizvoliyav ikh vid utiskiv ikhnikh! i vin ikh poprovadiv dorogoyu prostoyu, shchob do mista osilogo ishli. nyekhai zhye podyaku skladut' i-o za milist' iogo, ta za chuda iogo sinam lyuds'kim, bo nasitiv vin spragnyenu dushu, a dushu golodnu napovnin dobrom! ti, khto pyeryebuvav buv u tymeryavi ta v smyertnii tini, to v'yazni bidi ta zaliza, bo voni sprotyvialysya bozhim slovam, i vidkinuli radu vsyevishn'ogo. ta vin upokoriv ikhne syertsye tyerpinnym, spitknulis' voni i nikhto nye pomig, i v nyedoli svoii voni i-o klikali, i vin vizvoliyav ikh vid utiskiv ikhnikh! i vin viviv ikh z tymeryavi i moroku, ikhni zh kaidani storoshchiv. nyekhai zhye podyaku skladut' i-o za milist' iogo, ta za chuda iogo sinam lyuds'kim, bo vin polamav midni dvyeri, i zasuvu zalizni zrubav! nyerozumni strazhdali za grishnu dorogu svoyu i za svoi byetlazzakonna. dusha ikhnya vid usayoki izhi vidvyertalysya, i di-ishli voni azh do bram smyerti, i v nyedoli svoii voni i-o klikali, i vin vizvoliyav ikh vid utiskiv ikhnikh, vin poslav svoe slovo ta ikh uzdoroviv, i ikh uryatuvav z ikhn'oi khvorobi! nyekhai zhye podyaku skladut' i-o za milist' iogo ta za chuda iogo sinam lyuds'kim, i khai zhyertvi podyaki prinosyat', i khai rozpovidayut' zo spivom pro chini iogo! ti, khto po moryu plivye korablyami, khto chiniv' zainyattya svoe na vyelikii vodi, voni bachili chini i-o ta chuda iogo v glibini! vin skazhye i burya zrivaet'sya, i pidnosyat'sya khvili iogo, do nyeba voni pidiimayut'sya, do byezodni spadayut', u nyebyezpyetsi dusha ikhnya khvilyuet'sya! voni krutyat'sya i khodyat' vpyeryed ta nazad, yak p'yanii, i vsya ikhnya mudrist' byentyezhit'sya! ta v nyedoli svoii voni i-o klikali, i vin vizvoliyav ikh vid utiskiv ikhnikh! vin zmynuye buryu na tishu, i stikhayut' ikhni khvili, i radili, shcho vtikhli voni, i vin ikh priviv do bazhanoi pristani. nyekhai zhye podyaku skladut' i-o za milist', ta za chuda iogo sinam lyuds'kim! nyekhai vyelichayut' iogo na narodn'omu zbori, i nyekhai vikhvalyayut' iogo na zasidanni starshikh! vin obyertae richki v pustinyu,

a vodni dzhyeryela na sukhodil, plodyuchu zye-lyu na solonchak chyeryez vizual'nii-ra-truditisyabu myeshkantsiv ii. vin pustinyu obyertae v vodnye boloto, a zye-lyu sukh u dzhyeryelo, i golodnikh sadovit' vin tam, a voni stavlyat' misto na myeshkannya, i polya zasivayut', i vinogradniki sadyat', i otrimuyut' plid urozhayu! i blagoslovyae vin ikh, i sil'no rozmnozhuyut'sya, i odyerzhuyut' plid urozhayu! ta zmali voni i pokhillisya z utisku vizual'nii-ra-truditisyago ta z smutku. vilivae vin gan'bu na mozhnikh, i bludyat' voni byez dorogi v pustini, a vtsi-doogo vin pidiimae z uboztva, i rozmnozhue rodi, nyemov tu otaru. tsye bachat' pravdivi i radiyut', i zakrivae usta svoi vsyake byezprav'ya. khto mudrii, to vsye tsye zavvazhit', i poznayut' voni milosyerdya i-o!

108

pisnya. psalom davidiv. moe syertsye zmitsnilosya, bozhnye, ya budu spivati ta slaviti razom z svoeyu khvaloyu! zbudisya zh ti, arfo ta tsitro, ya budu buditi dosvitnyu zoryu! ya budu tyebye vikhvalyati, o i-o, syered narodiv, i budu spivati tobi mizh plyemyenami, bo bil'shye vid nyeba tvoe milosyerdya, a pravda tvoya azh do khmar! pidnyesisa zh, o bozhnye, nad nyebo, a slava tvoya nad usieyu zye-lyeyu! shchob lyubi tvoi buli vizvolieni, svoeyu pravitsyeyu dopomozhi i obizvisya do nas! u svyatini svoii tsi-do promoviv: nyekhai ya zvyesyelyusya, rozdiluy ya sikhym, i dolinu sukkots'ku pomirayu. nalyezhit' myeni gilyead, i myeni manasiya, a efryem okhorona moei golovi, yuda byerlo moe. moav to midnitsya mogo mittya, na yedom uzuttyam svoim kinu, nad filistyeeyu budu pogukuvati! khto myenye zaprovadii' do mista tyverdinnogo, khto do yedomu myenye privyedezi? khaiba zh ti pokinuv nas, bozhnye, i syered nashogo viis'ka nye viidyesh vzhnye, bozhnye? podai zhye nam pomich na voroga, lyuds'ka bo pomich marnota! mi muzhnist' pokazhyemo v bozi, i vin popotchye protivnikiv nashikh!

109

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. bozhnye slavi moei, nye bud' movchazlivii, bo moi vorogi porozkri- vali na myenye usta nyechyestivi ta pyel'ki lukavi, yazikom nyepravdivim govoryat' to mnoyu! i voni ototchili myenye slovami nyenavisti, i byez prichini na myenye voyuyut', obmovlyayut' myenye za lyubov moyu, a ya molusya za nikh, voni viddayut' myeni vizual'nii-ra-truditisyam za dobro, i nyenavisty za lyubov moyu! postav zhye nad nim nyechyestivogo, i po pravitsi iogo satana nyekhai stanye! yak budye suditis' nyekhai viide vinnim, molitva zh iogo bodai stala grikhom! nyekhai dni iogo budut' korotki, khai inshii maetok iogo zabyerye! bodai diti iogo stali sirotami, a zhinka iogo udovoyu! i khai diti iogo vsye mandruyut' ta zhyebrayut', i nyekhai voni prosyat' u tikh, khto ikh ruinuvav! bodai im tyenyeta rozstaviv likhvar na vsye, shcho iogo, i nyekhai rozgrabuyut' chuzhi iogo pratsyu! shchob do n'ogo

nikhto milosyerdyha nye viyaviv, i bodai nye bulo iogo sirotam milosti! shchob na znishchyennya stali nashchadki iogo, bodai bulo skryeslyenye v drugomu rodi im'ya ikhne! byezzakonnaya bat'kiv iogo khai pam'yataet'sya v i-o, i khai nye stiraet'sya grikh iogo matyeri! nyekhai budut' voni pyeryed i-o zavzhd, a vin nyekhai virvye z zymeli ikhnyu pam'yat', vorog bo nye pam'yatav milosyerdyha chiniti, i napastuvav buv lyudinu utsi-dou ta bidnu, ta syertsyem zas-muchyenu, shchob ubivati iii! polyubiv vin prokly-atyya, bodai zhye na n'ogo vono nadiishlo! i nye khotiv blagoslovyennya, shchob vono viddalilos' vid n'ogo! zodyagnuv vin proklyattya, nyemov svoyu odizh, prosyaklo vono, yak voda, v iogo nutro, ta v kosti iogo, mov oliva! bodai vono stalo iomu za odyezhu, v yaku zodyagnyet'sya, i za pozas, shcho zavzhd vin nim pidpyeryezhyet'sya! tsye zaplata vid i-o tim, khto myenye obmovlyae, na dushu moyu nagovoryue vizual'nii-ra-trudititsya! a ti i-o, vladiko, zo mnoyu zrobi radi imyennya svogo, shcho dobre tvoe milosyerdyha, myenye poryatui, bo ya vtsi-doi ti bidnii, i zranyenye syertsye moe v moim nutri!... ya khodzhu, mov ta tin', koli khilit'sya dyen', nyemov sarana ya vidkinyenii! kolina moi znyesililisa z postu, i vikhudlo tilo moe z nyedostachi olivi, i ya stav dila nikh za posmikhovishchye, koli bachat' myenye, golovoyu svoeyu khitayut'... pomozhi myeni, i-o, bozhye mii, za svoim milosyerdyam spasi ti myenye! i nyekhai voni znayut', shcho tvoya tsye ruka, shcho ti, i-o, vsye tsye vchiniv! nyekhai proklinayut' voni, ti zh poblagoslovi! voni povstayut', ta nyekhai zasoromlyeni budut', a rab tvii raditimye! khai zodyagnut'sya gan'boyu ti, khto myenye obmovlyae, i khai voni sorom tvii vdyagnut', yak shatu! ya ustami svoimi khvalitimu golosno i-o, i mizh bagat'ma iogo slaviti budu, bo stoit' na pravitsi utsi-doogo vin dlya spasin-nya vid tikh, khto osudzhue dushu iogo!

110

psalom davidiv. promoviv i-o' i-o moemu: syad' pravoruch myenye, doki nye pokladu ya tvoikh vorogiv za pidnizhka nogam tvoimi! i-o' iz sionu poshlye byerlo sili svoei, panui ti pomizh vorogami svoimi! narod tvii gotovii u dyen' viis'kovogo poboru tvogo, v ozdobakh svyatiniz i lonya zirnitsi prilinye dlya tye-bye, nyemov ta rosa, tvoya molodist'. poklyavsya i-o', i nye budy zhaliti: ti svyashchyenik naviki za chinom myelkhisedyekovim. po pravitsi tvoii roztoroshchit' vladika tsariv u dyen' gnivu svogo, vin budy su-diti mizh narodami, zymlyu vipovnit' trupami, roz-toroshchit' vin golovu v krai vyelikim... budy piti z strumka na doroz, tomu to pidiime vin golovu!

111

aliluya! budu slaviti i-o z povnogo syertsya, v koli pravednykh ta na zgromadzhenni! vyeliki i-o dila, voni pozhadani dlya vsikh, khto ikh lyubit' iogo dilo krasa ta vyelichnist', a pravda iogo probuvae naviki! vin pam'yatku chudam svoim uchiniv, milostivii ta shchydrii i-o! pozhivu dae vin dlya tikh, khto

boit'sya iogo, zapovita svogo pam'yatae povik! silu chiniv svoikh ob'yaviv vin narodovi svoemu, shchob spadshchinu narodiv im dati. dila ruk iogo imyena ta pravo, vsi nakazi iogo spravvedliv, voni kripi na vichni viki, voni zroblenyi virmisty i pravotoyu! poslav vin svoemu narodovi vizvolynnya, zapovita svogo postaviv naviki, svyatyta ta griznye iogo imyen-nya! pochatok pryemudrosti strakh pyeryed i-o, do-brii rozum u tikh, khto vikonue tsye, iogo slava naviki stoit'!

112

aliluya! blazhyen muzh, shcho boit'sya i-o, shcho zapovidi iogo lyubit'! budy sil'nim nasinnya iogo na zymli, budy poblagoslovyenii rid byeznyevin-nikh! bagatstvo i dostatok u domi iogo, a pravda iogo probuvae naviki! svitlo skhodit' u tyemryavi dlya spravvedlivikh, vin laskavii, i milostivii, i pravednyii! dobrii muzh milostivii ta pozichae, udyerzhu spravi svoi spravvedlivisty, i naviki vin nye zakhitaet'sya, u vichnii pam'yati pravednyii budy! nye boit'sya vin zvistik likhoi, iogo syertsye mitsnye, nadiyu skladae na i-o! umitsnyenye syertsye iogo nye boit'sya, bo vin bachit' nyeshchastya pomizh vorogami svoimi! vin shchyedro utsi-doim dae, iogo pravda naviki stoit', iogo rig pidiimaet'sya v slavi! tsye bachit' byezbozhnii ta gnivaet'sya, skryegochye zubami svoimi ta tanye... bazhannya byezbozhnykh zaginye!

113

aliluya! khvalitye, i-o rabi, khvalit' im'ya i-o! nyekhai budy blagoslovyennye i-o im'ya vidtpeyep i naviki! vid skhodu sontsya azh do zakhodu iogo proslavlyaitye i-o im'ya! i-o' pidiimaet'sya nad usi narodi, iogo slava ponad nyebyesa! khto podobnii do i-o, nashogo tsi-doa, shcho myeshkae na visoti, ta znizhuet'sya, shchob pobachiti tye, shcho na nyebye-sakh i na zymli! bidarya vin pidvodit' iz porokhu, zo smittya pidiimae nuzhdyennogo, shchob iogo posadi z vye!mozhnimi, z vye!mozhnimi lyudu iogo! vin nyeplidnu v domi sadovit' za radisnu matir dityei! aliluya!

114

yak vikhodiv izrail' z egiptu, vid narodu chuzhogo dim yakoviv, yuda stav za svyatinu iomu, a izrail' iogo panuvannyam! pobachilo morye vsye tsye i po-biglo, iordan povyrnuvsya nazad! gori skakali, nyemov barantsi, a pagirki nyemov ti yagnyata! shcho tobi, morye, shcho ti vtikaesh? iordanye, shcho ti povyrnuvsya nazad? chogo skachetye, gori, nyemov barantsi, a pagirki mov ti yagnyata? tryemti, zymlye, pyeryed i-o litsyem, pyeryed litsyem tsi-doa yakova, shcho skyelyu obyertae v ozyero vodnye, a kryemin' na vodnye dzhyeryelo!

nye nam, i-o, nye nam, alye imyennyu svoemu dai slavu za milist' tvoyu, za pravdu tvoyu! poshcho mayut' kazati narodi: dye zh to ikhnii tsi-do? a tsi-do nash na nyebi, usye, shcho khotiv, uchiniv. ikhni bozhki sriblo i zoloto, dilo ruk lyuds'kikh: voni mayut' usta i nye govoryat', ochi mayut' voni i nye bachat', mayut' ushi i nye chuyut', mayut' nosa i byez nyukhu, mayut' ruki ta nye dotikayut'sya, mayut' nogi i nye khodyat', svoim gorlom voni nye govoryat'! nyekhai stanut' taki, yak voni, ti, khto ikh viroblyae, usi, khto nadiyu na nikh pokladae! izrailyu, nadiyu skladae lish na i-o: vin im pomich ta shchit im! aaronovii domye, nadiytes' na i-o: vin im pomich ta shchit im! ti, shcho i-o boityesya, nadiytes' na i-o: vin im pomich ta shchit im! i-o' pam'yatae pro nas, nyekhai poblagoslovit' nyekhai poblagoslovit' izraili dim, nyekhai poblagoslovit' vin dim aaroniv! nyekhai poblagoslovit' vin tikh, khto mae do i-o strakh, malikh ta vyelikikh! nyekhai vas rozmnozhit' i-o', vas i vashikh dityei! blagoslovyenni vi v i-o, shcho vchiniv nyebo i zyemlyu! nyebo, nyebo dlya i-o, a zyemlyu viddav sinam lyuds'kim! nye myertvi khvalitimut' i-o, ani ti vsi, khto skhodit' u mist-sye movchannya, a mi blagoslovyatimyemo i-o vid-tyepyer i azh naviki! aliluya!

116

lyublyu ya i-o, bo vin pochuv golos mii u blagannyakh moikh, bo vin nakhiliv svoe ukho do myenye, i ya klikatimu v svoi dni! boli smyerti myenye ototchili i znaishli myenye muki shyelo, nyeshchastya ta smutok znaishov ya! a ya v im'ya i-o klichu: o i-o, vizvoli zh dushu moyu! i-o' milostivii ta spravyedlivii, i nash tsi-do milosyerdnii! pil'nue i-o' nyedosvidchenikh, stav ya nuzhdyennii, ta vin dopomozhye myeni! vyernisya, o dushye moya, do svogo vidpochinku, bo i-o' robit' dobre tobi, bo vid smyerti ti vizvoliv dushu moyu, vid sl'ozu moe oko, nogu moyu vid spotikannya. ya khoditimu pyeryed oblichchiam i-o na zyemlyakh zhivikh! ya viriv, koli govori: ya sil'no prignichyakh! ya skazav buv u pospikhu: kozhna lyudina govorit' nyeppravdu! chim ya vidplachu i-o za vsi dobrodiistva iogo na myeni? ya chashu spasin-nya priimu, i priklichu i-o im'ya! prisyagi svoi i-o ya vikonayu pyeryed usim narodom iogo! doroga v ochakh i-o smyert' tsi-dooibinikh iogo! o i-o, ya bo tvii rab, ya tvii rab, sin tvoei nyevil'nitsi, ti kaidani moi rozv'yazav! ya zhyertvu podaki tobi prinyesu, i i-o im'ya budu klikati! prisyagi svoi i-o ya vikonayu pyeryed usim narodom iogo, na podvir'yakh i-o'ogo domu, posyeryed tyebye, o erusalime! aliluya!

117

khvalit' i-o, vsi plyemyena, proslavlyaitye iogo, vsi narodi, bo zmitsnilos' iogo milosyerdya nad nami, a pravda i-o naviki! aliluya!

dyakuitye i-o, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosy-erdy! nyekhai skazhye izrail', bo naviki iogo milosy-erdy! nyekhai skazhye dim aaroniv, bo naviki iogo milosyerdya! nyekhai skazhut' ti, khto boit'sya i-o, bo naviki iogo milosyerdya! u tsnoti ya klikav do i-o, i prostorum ozvavsya do myenye i-o'! zo mnoyu i-o' nye boyusya nikogo, shcho zrobit' lyudina myeni? i-o' syeryed tikh, shcho myeni pomagayut', i pobachu zagibil' svoikh nyenavisnikiv. krashchye vdavatis' do i-o, nizh nadiyatisya na lyudinu, krashchye vdavatis' do i-o, nizh nadiyatisya na vyel'mozhnikh! vsi narodi myenye ototchili, ya zh i-o im'ya ikh ponishchiv! ototchili myenye i obstupili myenye, ya zh i-o im'ya ikh ponishchiv! ototchili myenye nyemov bdzholi, ta pogasli voni, yak tyernovii ogon', ya bo i-o im'ya ikh ponishchiv! doshkul'no popkhnuv ti myenye na padinnya, ta i-o' spas myenye! i-o' moya sila ta pisnya, i stav vin spasinnyam myeni! golos spivu i spasin-nya v namyetakh mizh pravvednikiv: i-o pravitsya vikone chuda! pravitsya i-o pidnosit'sya, pravitsya i-o vikone chuda! nye pomru, alye zhitimu, i budu zvishchati pro chini i-o! pokarati myenye pokarav buv i-o', ta smyerti myeni nye zavdav. vidchinitye myeni brami pravdi, ya nimi vviidu, budu slaviti i-o! tsye brama i-o, pravvedniki v nyei vkhodyat'. ya budu khvaliti tyebye, bo ozvavsya do myenye, i stav ti spasinnyam myeni! kamin', shcho iogo budi-vnichi vidkinuli, toi narizhnim stav kamenyem, vid i-o stalosya tsye, i divnye vono v ochakh nashikh! tsye dyen', shcho iogo stvoriv i-o', radiimo ta tish-mosya v nim! prosimo, i-o, spasi! prosimo, i-o, poshchasti! blagoslovyen, khto gryadye u i-o im'ya! blagoslovlyaemo vas iz i-o'ogo domu! i-o' tsi-do, i zasayav vin nam. priv'yazhitye svyatkovuyu zhyertvu shnurami azh do narizhnikiv zhyertvnika! ti mii tsi-do, i ya budu tyebye proslavlyati, mii bozhye, ya budu tyebye vyelichati! dyakuitye i-o, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya!

119

blazhyenni nyeporochni v dorozh, shcho khodyat' zakonom i-o! blazhyenni, khto dyerzhit' svidotstva iogo, khto shukae iogo vsim syertsyem, i khto krivdi nye robit', khto khodit' putyami iogo! ti vidav nakazi svoi, shchob vikonuvali pil'no. koli b zhye dorogi moi buli peyvni, shchob dyerzhat's' tvoikh postanov, nye budu todi zasoromlyenii ya, yak budu divitis' na vsi tvoji zapovidy! shchirim syertsyem ya budu tyebye proslavlyati, yak navchusya zakoniv tvoikh spravvedlivikh. ya budu dyerzhat's' tvoikh postanov, nye kidai zhye zovsim myenye! chim doderzhit' yu-nak u chistoti svoyu styezhu? yak dyerzhatimyet'sya tvoikh sliv! tsilim syertsyem svoim ya shukayu tyebye, nye dai zhye myeni zabluditsiya vid tvoikh zapovidyei! ya v syertsyem svoim zakhovav tvoe slovo, shchob myeni nye grishiti proti tyebye. blagoslovyen esi, i-o, navchi myenye postanov svoikh! ustami svoimi ya rozpovidayu pro vsi prisudi ust tvoikh. z dorogi svidotstv tvoikh radiyu ya, yak maetkom vyelikim. pro nakazi tvoji rozmovlyatimu ya, i na

styezshki tvoi budu divitis'. ya budu raditi tvoimi postanovami, slova tvogo nye zabudu! svoemu rabovi poshchasti, shchob ya zhiv, i ya budu dyerzhatisya slova tvogo! vidkrii moi ochi, i khai chuda zakonu tvogo ya pobachu! na zyeimli ya prikhod'ko, svoikh zapovideyi nye khovai ti vid myenye! omlivae dusha moy a tugi za tvoimi zakonami kozhnogo chasu... nasvariv ti proklyatikh otikh gorduniv, shcho vkhilyayut'sya vid tvoikh zapovideyi. vidvyerni ti vid myenye znyevagu ta sorom, bo dyerzhushya svidotstv tvoikh ya! tyezhl vye'l'mozhi sidyat' ta na myenye zmovlyayut'sya, ta tvii rab pro postanovi tvoi rozmovlyae, i svidotstva tvoi to potikha moy a, to dlya myenye doradniki! dusha moy a gnyet'sya do porokhu, za slovom svoim ozhivi ti myenye! pro dorogi svoi ya kazav, i pochuv ti myenye, navchi ti myenye postanov svoikh! dai myeni rozumiti dorogu nakaziv tvoikh, i pro chuda tvoi ya zvishchatimu. rozplivae zo smutku dusha moy a, postav myenye zgidno zo slovom svoim! dorogu nyeppravdi vid myenye vidsun', i dai myeni z laski svoei zakona! ya vibrav put' pravdi, zakoni tvoi bilya syebye postaviv. do svidotstv tvoikh ya priednavsya, i-o, nye posorom zhye myenye! budu bigti shlyakhom tvoikh zapovideyi, bo poshirish ti syertsye moe. put' svoikh postanov pokazhi myeni, i-o, i ya budu dyerzhatis' ii do kintsya! dai myeni zrozumiti, i nyekhai ya dyerzhushya zakonu tvogo, i vsim syertsyem ya budu trimatis' iogo! provad' myenye styezshkoyu tvoikh zapovideyi, bo v nii ya znaishov upodobu. syertsye moe prikhili do svidotstv tvoikh, a nye do koristi. vidvyerni moi ochi, shchob marnoti nye bachili, na dorozii svoii ozhivi ti myenye! dlya svogo raba spovni slovo svoe, shcho na strakh tvii vono. vidvyerni ti vid myenye znyevagu, yakoi boyusya, bo dobri zakoni tvoi. os' ya pragnu nakaziv tvoikh, ozhivi myenye pravdoyu svoeyu! i khai ziidye na myenye, o i-o, milist' tvoya, spasinnya tvoe, zgidno z slovom tvoim, i nyekhai vidpovim ya tomu, khto slovom gan'bit' myenye, bo nadiyus' na slovo tvoe! i nye vidiimai z moikh ust slova pravdi nikoli, bo ya zhdhu tvoikh prisudiv! a ya budu dyerzhatisya zavzhdhi zakonu tvogo, na vichni viki! i budu khoditi v shirokosti, bo nakaziv tvoikh ya shukayu. i budu ya pyeryed tsaryami zvishchati pro svidotstva tvoi, i nye zaznayu ya soromu! i budu ya rozkoshuvati tvoimi zapovidyami, bo ikh polyubiv, i ya ruki svoi prostyagnu do tvoikh zapovideyi, bo ikh polyubiv, i budu rozdumuvati pro tvoi postanovi! pam'yatai pro tye slovo svoemu rabovi, shcho iogo nakazav ti chyekati myeni. tsye rozrada moy a v moim gori, yak slovo tvoe ozhivlyae myenye. gorduni nasmikhalsiya z myenye zanadto, ta ya nye vidstupiv vid zakonu tvogo! tvoi prisudi ya pam'yatayu vidviku, o i-o, i radiyu! burya myenye obgornula chyeryez nyechyestivikh, shcho zakona tvogo opuskayut' spivi dlya myenye tvoi postanovi u domi moei mandrivki. ya vnochi pam'yatayu im'ya tvoe, i-o, i dyerzhushya zakonu tvogo! otsye stalos' myeni, bo nakaziv tvoikh ya dyerzhushya. ya skazav: moy a dolya, o i-o, shchob dyerzhatis' myeni tvoikh sliv. ya blagayu tyebye tsilim syertsyem: uchini myeni milist' za slovom svoim! ya rozvazhiv dorogi svoi, i do svidotstv tvoikh nogi

svoi zvyernuv. ya spishu i nye baryusya vikonu-vati tvoi zapovidi. tye nyeta byezbozhnikh myenye ototchili, ta ya nye zabuv pro zakona tvogo. opivnochi vstayu ya, shchob sklasti podyaku tobi za prisudi pravdi tvoei. ya priyatye'l' vsim, khto boit'sya tyebye, i khto nakazi tvoi byeryezhye! milosyerdya tvogo, o i-o, povna zyeimly a, navchi ti myenye svoikh postanov! ti z rabom svoim dobre zrobyv, i-o, za slovom tvoim. navchi myenye dobrogo rozumu ta poznavannya, bo v zapovidi tvoi viruyu ya! doki ya nye strazhdav, bludiv buv, ta tyeper ya dyerzhus' tvogo slova. ti dobrii, i chinish dobro, navchi ti myenye svoikh postanov! gorduni vimishlyayut' na myenye nyeppravdu, a ya tsilim syertsyem dyerzhushya nakaziv tvoikh. zrobylos' nyechulye, yak lii, ikhne syertsye, a ya rozkoshuyu z zakonu tvogo. dobre myeni, shcho ya zmuchenii buv, shchob navchitsiya tvoikh postanov! lipshii dlya myenye zakon tvoikh ust, anizh tisyachi zolota i sribla. ruki tvoi stvorili myenye i zbuduvali myenye, podai myeni rozumu, i khai ya navchus' tvoikh zapovideyi! khto boit'sya tyebye, ti pobachat' myenye ta i zradiyut', bo ya tvogo slova chyekayu! znayu ya, i-o, shcho spravedlivi buli tvoi prisudi, i spravedливо myenye ponizhav ti. nyekhai budye milist' tvoya na rozradu myeni, za slovom tvoim do svogo raba. nyekhai ziidye na myenye tvoe milosyerdya, i ya zhitimu, bo zakon tvii rozrada moy a. nyekhai gorduni posoromlyeni budut', bo robili nyechyesno, a ya budu rozdumuvati pro nakazi tvoi. do myenye povyernut'sya ti, khto boit'sya tyebye, i piznayut' svidotstva tvoi. nyekhai syertsye moe budye chistye v tvoikh postanovakh, shchob ya nye posoromivsya! dusha moy a slabnye vid tugi za spasinniyam tvoim, chyekayu ya slova tvogo! za slovom tvoim gasnut' ochi moi ta pitayut': koli ti potishish myenye?... khoch ya stav, yak toi mikh u dimu, ta tvoikh postanov nye zabuv. skil'ki dniv dlya tvogo raba? koli prisuda zrobysh moim pyeryeslidnikam? gorduni pokopali buli myeni yami, shcho nye za zakonom tvoim. usi tvoi zapovidi spravedlivi; nyeppravdivo myenye pyeryesliduyut', dopomozhi ti myeni! maloscho nye pogubili myenye na zyeimli, ta ya nye pokinuv nakaziv tvoikh! ozhivi ti myenye za svoim milosyerdyam, i ya budu trimatisya svidchyennya ust tvoikh! naviki, o i-o, slovo tvoe v nyebyesakh probuvae. z rodu v rid tvoia pravda; ti zyeimlyu postaviv i stala vona, usi za tvoimi sudami s'ogodni stoyat', bo rabi tvoi vsi. koli b nye zakon tvii, rozrada moy a, ta buv bi zaginuv v nyedoli svoii! ya povik nye zabudu nakaziv tvoikh, bo ti nimi myenye ozhivlyaes. tvii ya, spasi ti myenye, bo nakaziv tvoikh ya shukayu! chyekayut' byezbozhni zabiti myenye, a ya pro svidotstva tvoi rozvazhayu. ya bachiv kinyets' us'ogo doskonalogo, alye tvoya zapovid' vye'l'mi shiroka! yak ya kokhayu zakona tvogo, tsilii dyen' vin rozmova moy a! tvoya zapovid' robit' mudrishim myenye vid moikh vorogiv, vona bo naviki moy a! ya stav rozumnishii za vsikh svoikh uchityeliv, bo svidotstva tvoi to rozmova moy a! stav ya mudrishii za starshikh, bo dyerzhushya nakaziv tvoikh! ya vid kozhnoi vizual'niira-truditsiya dorogi povstrimuyu nogi svoi, shchob dyerzhatisya slova tvogo. ya nye ukhilyayusya vid

tvoikh prisudiv, ti bo navchaesh myenye. yake to solodkye slovo tvoe dlya mogo pidnyebynnya, solodshye vid myedu vono moim ustam! vid nakaziv tvoikh ya mudrishii stayu, tomu to nyenavidzhu vsyaku dorogu nyepavdi! dlya moei nogi tvoe slovo svitol'nik, to svitlo dlya styezhki moei. ya prislyag i dotrimayu, shcho budu dyerzhatisya prisudiv pravdi tvoei. pyeryemuchenii ya azh zanadto, za slovom svoim ozhivi myenye, i-o! khai zhye budut' priemni tobi zhyertvi ust moikh, i-o, i navchi ti myenye svoikh prisudiv! u nyebeyzpyetsi dusha moya zavzhd, alye ya zakonu tvogo nye zabuv. byezbozhni postavili pastku na myenye, ta ya nye zbludiv vid nakaziv tvoikh. ya naviki svidotstva tvoi vspadkuvav, bo voni radist' syertsya mogo. ya syertsye svoe nakhiliv, shchob chiniti tvoi postanovi, povik, do kintsya. sumnivnye nyenavidzhu ya, a zakona tvogo pokokhav. ti moya okhorona ta schit mii, chyekayu ya slova tvogo. vidstupit'sya vid myenye, vizual'nii-ra-truditisyachintsi, i ya budu dyerzhatisya zapovidei mogo tsi-doa! za slovom svoim pidipri ti myenye, i ya zhitimu, i v nadii moii nye zavdai myeni soromu! pidkripi ti myenye i spasusya, i ya budu divitisy zavzhd v tvoi postanovi! ti pogordzhues usima, khto vid tvoikh postanov vidstupae, bo khitroshchi ikhni nyepavda. vsikh byezbozhnikh zymeli vidkidaesh, yak zhuzhyel', tomu pokokhav ya svidotstva tvoi. zo strakhu tvogo moe tilo tryemt'it', i ya boyus' tvoikh prisudiv! ya pravo ta pravdu chinyu, shchob myenye nye viddav ti moim pyeryeslidnikam. poruchi ti na dobre svogo raba, shchob myenye gorduni nye gnobili. gasnut' ochi moi za spasinnym tvoim ta za slovom pravdi tvoei. uchini zh ti svoemu rabovi za svoim milosyerdym, i navchi ti myenye svoikh postanov! ya rab tvii, i zrobi myenye mudrim, i svidotstva tvoi budu znati! tsye dlya i-o chas, shchob diyati: zakona tvogo unyevazhnili. tomu ya lyublyu tvoi zapovidi bil'sh vid zolota i shchirogo zolota. tomu vsi nakazi tvoi uvazhayu za slushni, a kozhnu dorogu nyepavdi nyenavidzhu! chudovi svidotstva tvoi, tomu to dusha moya dyerzhit'sya ikh. vkhid u slova tvoi svitlo dae, nyedosvidchenikh mudrimi robit'. ya usta svoi rozkrivayu i povitrya kovtayu, bo chuyu zhadobu do tvoikh zapovidei. obyernisya do myenye ta bud' mlolistivii myeni, yak chinish ti tim, khto kokhae imyennya tvoe. svoim slovom zmitsni moi kroki, i nye dai panuvati nado mnoyu niyakomu progrikhovi. vid lyuds'kogo utisku vizvol' myenye, i nyekhai ya dyerzhusya nakaziv tvoikh! khai zasyae litsye tvoe na tvogo raba, i navchi ti myenye ustaviv svoikh! plivut' vodni potoki z ochyei moikh, bo tvogo zakonu nye dodyerzhuyut... ti pravyednii, i-o, i pryami tvoi prisudi, bo ti nakazav spravedlivi svidotstva svoi i shchiru pravdu! nishchit' myenye moya ryevnist', bo moi vorogi pozabuvai slova tvoi. vye!mi ochishchyenye slovo tvoe, i tvii rab iogo lyubit'. ya malii i pogordzhenii, ta nye zabuvayu nakaziv tvoikh. pravda tvoya pravda vichna, a zakon tvii to istina. nyedolya ta utisk myenye obgornuli, alye tvoi zapovidi moya rozkish! pravda svidotstv tvoikh vichna, podai myeni rozumu, i budu ya zhiti! tsilim syertsyem ya klichu: pochui myenye, i-o, i ya budu dyerzhatis' ustaviv

tvoikh! ya klichu do tyebye, spasi ti myenye, i ya budu dyerzhatis' svidotstv tvoikh! svitanok ya vipyeryediv ta i zhye klichu, tvogo slova chyekayu. moi ochi storozhi nichni vipyeryedzhuyut', shchob pro slovo tvoe rozmovlyati. pochui zhye mii golos z svogo milosyerdya, o i-o, ozhivi ti myenye z svogo prisudu! nablizhat'sya ti, shcho za chinom ganyebnim ganyayut', vid zakonu tvogo dalyeki, ta bliz'kii ti, o i-o, a vsi tvoi zapovidi spravedlivist'! vid-davna ya znayu svidotstva tvoi, bo naviki ti ikh zaklav! podivis' na nyedolyu moyu ta myenye poryatui, bo ya nye zabuvayu zakonu tvogo! vstupisya za spravu moyu i myenye vizvoli, za slovom svoim ozhivi ti myenye! vid byezbozhnikh spasinnya dalye, bo voni nye shukayut' tvoikh postanov. vye-likye tvoe milosyerdya, o i-o, ozhivi ti myenye z svogo prisudu! bagato moikh pyeryeslidnikov ta vorogiv moikh, alye vid svidotstv tvoikh nye vidkhilyayus'! bachiv ya zradnikov i bridivsy nimi, bo nye dyerzhat' voni tvogo slova. podivisya: lyublyu ya nakazi tvoi, za milosyerdym svoim ozhivi myenye, i-o! pravda pidvalina slova tvogo, a prisudi pravdi tvoei naviki. byeznyevinno vye! mozhi myenye pyeryesliduyut', ta syertsye moe tvogo slova boit'sya. radiyu ya slovom tvoim, nibi zdobich vyeliku znaishov. ya nyepavdu nyenavidzhu i bridzhusya nyeyu, pokokhav ya zakona tvogo! sim raz dyenno ya slavlyu tyebye cheryez prisudi pravdi tvoei. mir vyelikii dlya tikh, khto kokhae zakona tvogo, i nye mayut' voni spotikan-nya. na spasinnya tvoe ya nadiyusya, i-o, i tvoi zapovidi vikonuyu. dusha moya dyerzhit' svidotstva tvoi, i ya sil'no lyublyu ikh. ya dyerzhusya nakaziv tvoikh ta svidotstv tvoikh, bo pyeryed tobouy moi vsi dorogi! blagannya moe khai nablizit'sya pyeryed litsye tvoe, i-o, za slovom svoim podai myeni rozumu! nyekhai priidye molitva moya pyeryed litsye tvoe, za slovom svoim myenye vizvol'! nyekhai usta moi vimovlyayut' khvalu, bo ustaviv svoikh ti navchaesh myenye. khai yazik mii zvishchatimye slovo tvoe, bo vsi tvoi zapovidi spravedlivist'. nyekhai budye ruka tvoya v pomich myeni, bo ya vibrav nakazi tvoi. ya pragnu spasinnya tvogo, o i-o, a zakon tvii to rozkish moya! khai dusha moya budye zhiva, i khai slavit' tyebye, a tvii prisud nyekhai dopomozhye myeni! ya blukayu, nyemov ta ovyechka zagublyena, poshukai zhye svogo raba, bo ya nye zabuv tvoikh zapovidei!...

120

pisnya prochan. ya klikav do i-o v gori svoim, i vin myenye visluchav, i-o, vizvol' zhye dushu moyu vid gubi nyepravdivoi, vid yazika zradlivogo! shcho tobi dast', abo shcho dlya tyebye dodast' lukavii yazik? zagostryeni strili potuzhnogo iz yalivtsyevim vugillyam! gorye myeni, shcho zamyeshkuyu v myeshyehku, shcho zhivu iz shatrami kyedaru! dovgo dusha moya pyeryebuvala sobi razom z timi, khto nyenavidit' mir: ya za mir, ta koli govoryu, to voni za viinu!

121

pisnya prochan. svoi ochi ya zvodzhu na gori, zvidki priidye myeni dopomoga, myeni dopomoga vid i-o, shcho vchiniv nyebo i zye'mlyu! vin nye dast' zakhi-tatis' nozi tvoii, nye zdrimae tvii storozh: otsye nye drimae i nye spit' storozh izrailiv! i-o' to tvii storozh, i-o' tvoya tin' pri pravitsi tvoii, udyen' sontsy nye vdarit' tyebye, ani misyats' vnochil' i-o' styeryegtimye tyebye vid usyakogo zla, styeryegtimye vin dushu tvoyu, i-o' styeryegtimye tvii vikhid ta vkhid vid-tyepper azh naviki!

122

pisnya prochan. davidova. ya radiv, yak kazali myeni: khodimo do domu i-o'ogo! nogi nashi stoy-ali v vorotyakh tvoikh, erusalimye. erusalimye, zbu-dovani ti yak tye misto, shcho zluchenyne razom, kudi skhodyat' plyemyena, plyemyena i-o, shchob svidchiti izrailyevi, shchob imyennyy i-o'omu dyaku-vat! bo to tam na pryestolakh dlya sudu sidyat', na pryestolakh domu davidovogo. miru bazhaitye dlya erusalimu: nyekhai budut' byezpyechni, khto lyu-bit' tyebye! nyekhai budye mir u tvoikh pyeryed-mur'yakh, byezpyeka v palatakh tvoikh! radi bratti moei ta druživ moikh ya budu kazati: mir tobi! radi domu i-o, nashogo tsi-doa, ya budu shukati dlya tye-bye dobra!

123

pisnya prochan. svoi ochi ya zvodzhu do tyebye, sh-cho na nyebyesakh probuvaesh! oto bo, yak ochi ra-biv do ruki ikh paniv, yak ochi nyevil'nitsi do ruki ii pani, otak nashi ochi do i-o, nashogo tsi-doa, azh poki nye zmiluet'sya vin nad nami! pomilui nas, i-o, pomilui nas, bo pogordi mi dosit' nastilais'! dusha nasha nasitilas' dosit' sobi: vid byezpyechnikh narugi, vid pishnikh pogordi!...

124

pisnya prochan. davidova. koli b nye i-o', shcho buv z nami nyekhai no izrail' povist'! koli b nye i-o', sh-cho buv z nami, yak povstala bula na nas lyudina, to nas pokovtali b zhitvyssem, koli rozpaliv'sya na nas ikhnii gniv, to nas pozalivala b voda, dushu nashu potik pyeryeishov bi, dushu nashu todi pyeryeishla b ta burkhliva voda! blagoslovnyennii i-o', shcho nye dav nas na zdobich dlya ikhnikh zubiv! dusha nasha, yak ptaskh, uryatuvalas' iz sil'tsya ptaskholoviv, sil'tsye rozirvalos', a mi vryatuvalis'! nasha pomich uv imyeni i-o, shcho vchiniv nyebo i zye'mlyu!

125

pisnya prochan. ti, khto nadiyu skladae na i-o, voni yak sions'ka gora, yaka nye zakhitaet'sya, yaka budye stoyati povik! erusalim, gori krug n'ogo, a i-o' krug narodu svogo vidtyepper i azh naviki!

nye spochinye bo byerlo nyechyestya na doli tikh pravyyednikh, shchob pravyyedni nye prostyagli svoikh ruk do nepravdi. zrobi zh, i-o, dobre dlya dobrikh, ta dlya prostosyerdikh! tikh zhye, shcho zbochuyut' na svoi manivtsi, nyekhai ikh provadit' i-o' razom iz byezzakontsyami! mir na izrailya!

126

pisnya prochan. yak vyertav'sya i-o' iz polonom sionu, to buli mi nyemov bi u sni... nashi usta todi buli povni vyesyeloshchiv, a yazik nash spivannya! kazali todi mizh narodami: vyelikye vchiniv i-o' z nimi! vyelikye vchiniv i-o' z nami, buli radisni mi! vy-ernisya zh iz nashim polonom, o i-o, nyemov ti dzhy-eryela, na pivdyen'! khto sie z sliz'mi, zo spivom toi zhyne: vsye khodit' ta plachye, khto nosit' torbinu nasinnya na posiv, ta vyernyet'sya z spivom, khto nosit' snopi svoi!

127

pisnya prochan. solomonova. koli domu i-o' nye budue, daryemno pratsyuyut' iogo budivnichii pri n'omu! koli mista i-o' nye pil'nue, daryemno storozha chuvea! daryemno vam rano vstavati, dopizna siditi, isti khlib zagor'ovani, vin i v spannai podast' drugovi svoemu! diti spadshchina i-o, plid utrobi nagoroda! yak strili v rukakh togo vyelyetnya, tak i sini molodi: blazhyennii toi muzh, shcho sagaidaka svogo nimi napovnich, nye budut' taki posoromlyeni, koli v brami voni govoritimut' iz vorogami!

128

pisnya prochan. blazhyen kozhyen, khto boit'sya i-o, khto khodit' putyami iogo! koli trud svoikh ruk budyesh isti, blazhyen ti, i dobre tobi! tvoya zhinka v kutakh tvogo domu yak ta vinogradina plidna, tvoi diti navkolo tvogo stola nyemov sadzhantsi ti olivkovi! otsye tak budye poblagoslovlyenii muzh, shcho boit'sya vin i-o! nyekhai poblagoslovit' tye-bye i-o' iz sionu, i pobachish dobro erusalimu po vsi dni svogo zhittya, i pobachish onukiv svoikh! mir na izrailya!

129

pisnya prochan. bagato gnobili myenye vid yu-natstva mogo, nyekhai no izrail' povist'! bagato gnobili myenye vid yunatstva mogo, ta myenye nye poduzhali! orali buli na khryebti moim plugatari, poklali voni dovgi borozni, ta i-o' spravyedliiv, vin shnuri byezbozhnikh porvav! nyekhai posoromlyeni budut', i khai povidstupayut' nazad usi ti, khto siona nyenavidit'! bodai stali voni, yak trava na dakhakh, shcho vsikhae vona, poki virostye, shcho nyeyu zh-myeni svoei zhyets' nye napovnit', ani oberyemka svogo v'yzal'nik, i nye skazhye prokhozhi do nikh: blagoslovnyennya i-o na vas, blagoslovlyaemo vas im'yam i-o!

pisnya prochan. z glibini ya vzivayu do tyebye, o i-o: i-o, pochui zhye mii gosol! nyekhai ushi tvoi budut' chuli na gosol blagannya mogo! yakshcho, i-o, budyesh zvazhati na byezzakonna, khto vstoit', vladiko? bo v tyebye probachyennya, shchob boyatis' tyebye... ya nadiyus' na i-o, mae nadiyu dusha moya, i na slovo iogo ya vpovayu. vyglyadae dusha moya i-o bil'sh, nyzh poranku storozha, shcho do ranku vona styeryezhye. khai nadiyu skladae izrail' na i-o, bo z i-o milist', i vyelikye vizvolyennya z nim, i izrailya vizvolit' vin vid usikh iogo progrikhiv!

pisnya prochan. davidova. i-o, syertsye moe nye pishnilos', i ochi moi nye pidnosilis', i ya nye ganyavs' za ryechami, shcho bil'shi i divnishi nad myenye! tazh ya vtkhomiruyuv i zaspokoyuvav dushu svoyu, yak ditya, vid pyers mami svoei vidluchyeny, yak ditina vidluchyena v myenye dusha moya! khai nadiyu skladae izrail' na i-o vidtpepyer azh naviki!

pisnya prochan. zгадаi, i-o, pro davida, pro vsi iogo muki, shcho klyavs' i-o, prisyagavsya buv sil'nomu yakova: nye vviidu ya v namyet svogo domu, nye zi-idu ya na lozhye postyeli svoei, nye dam snu svoim ocham, drimannya povikam svoim, azh poki nye znaidu ya dlya i-o mistysya, mistysya pyeryebuvannya dlya sil'nogo yakova! os' mi chuli pro n'ogo v yeffrafi, na yaars'kikh polyakh mi znaishli iogo. uvidim zhye v myeshkannya iogo, poklonimos' pidnizhkovi nig iogo! vstan' zhye i-o, idi do svogo vidpochinku, ti i kovchyg sil'i tvoei! syvashchyeniki tvoi khai zodyagnut'sya v pravdu, i budut' spivati tvoi tsi-doobiini! radi davida, svogo raba, nye vidvyertai litsya vid svogo pomazantsya. i-o' prisyagnuv buv davidovi pravdu, i nye vidstupit' vid nyei: vid plodu utrobi tvoei ya posadzhu na pryestoli tvoim! yakshcho budut' sinovyie tvoi pil'nuvati mogo zapovita i svidotstva mogo, shcho iogo ya navchatimu ikh, to i sini ikhni na vichni viki budut' siditi na troni tvoim! bo vibrav siona i-o', upodobav iogo na osyelyu sobi: to mistysye mogo vidpochinku na vichni viki, probuvatimu tut, bo iogo upodobav, pozhivu iogo shchye-dro blagoslovlyu, i khlibom iosti-doikh iogo nago-duyu! syvashchyenikiv iogo zodyagnu v spasinnya, a iogo tsi-doobiini spivatimut' radisno. ya tam vi-roshchu roga davidovogo, dlya svogo pomazantsya vgotuyu svitil'nika, vorogiv iogo soromom pozodya-gayu, a na n'omu korona iogo bude syayati!

pisnya prochan. davidova. otsye yakye dobre tye gar-nye yakye, shchob zhati bratam odnokupno! vono yak ta dobra oliva na golovu, shcho splivae na borodu, aaronovu borodu, shcho splivae na kintsi odyezhi iogo! vono yak khyermons'ka rosa, shcho spadae

na gori sionu, bo tam nakazav i-o' blagoslovnyennya, povikvichnye zhittya!

pisnya prochan. poblagoslovit' otsye i-o, vsi rabi i-o, shcho po nochakh u domi i-o-omu vi stoitye! vashi ruki zdiimit' do svyatini, i i-o blagoslovit'! nyekhai poblagoslovit' tyebye iz sionu i-o', shcho vchiniv nyebo i zymlyu!

aliluya! khvalitye i-o im'ya, khvalitye, i-o rabi, shcho stoitye v domi i-o-omu, na podvir'yakh domu nashogo tsi-doa! khvalit' i-o, bo dobrii i-o', spivaitye imyennyu iogo, bo priemnye vono, bo vibrav i-o' sobi yakova, izrailya na vlasnist' svoyu! znayu bo ya, shcho i-o' i vladika nash bil'shii vid tsi-doiv usikh! vsye, shcho khochye i-o', tye vin chinit' na nyebi ta na zymli, na moryakh ta po vsyakikh glibi-nakh! pidiimae vin khmari vid krayu zymli, bliskavitsi vchiniv dlya doshchu, viprovadzhue vityer z zapasiv svoikh. vin pozabivav pyervoridnikh egiptu, vid lyudini azh do skotini. vin poslav mizh egiptet oznaki ta chuda, na faraona i na rabiv vsikh iogo. vin uraziv bagato narodiv, i potuzhnikh tsariv povbivav: sigona, tsarya amoryeyan, i oga, bashanu tsarya, ta vsikh khanaans'kikh tsariv. i vin dav ikhnyu zymlyu spadshchinoyu, na spadok izrailiyevi, svoemu znarodovi. i-o, imyennya tvoe vikovichnye, i-o, pam'yat' tvoya z rodu v ridi! bo budyie suditi i-o' svii narod, ta zmlisyerdit'sya vin nad svoini rabami. bozhki lyudiv to sriblo ta zoloto, dilo ruk lyuds'kikh: voni mayut' usta i nye govoryat', ochi mayut' voni i nye bachat', mayut' ushi i nye chuyut', v ikhnikh ustakh nyema viddikhu! nyekhai stanut' taki, yak voni, ti, khto ikh vibolyae, usi, khto nadiyu na nikh pok-ladae! domye izrailiv, blagoslovit' i-o! aaronovii domye, blagoslovit' i-o! domye lyeviiv, blagoslovit' i-o! khto boit'sya i-o, blagoslovit' i-o! blagoslovnyennii i-o' vid sionu, shcho myeshkae v erusalimi! aliluya!

dyakuitye i-o, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosy-erdy! dyakuitye tsi-dou tsi-doiv, bo naviki iogo milosyerdya! dyakuitye vladitsi vladik, bo naviki iogo milosyerdya! tomu, khto chuda vyelikii edinii vchinyae, bo naviki iogo milosyerdya! khto rozu-mom nyebo vchiniv, bo naviki iogo milosyerdya! khto zymlyu prostyag nad vodoyu, bo naviki iogo milosyerdya! khto svitila vyelikii vchiniv, bo naviki iogo milosyerdya! sontsyie, shchob vdyen' panuvalo vono, bo naviki iogo milosyerdya! misyatsya i zori, shchob voni panuvali vnochi, bo naviki iogo milosy-erdy! khto egiptet pobiv buv v ikhnikh pyervorid-nikh, bo naviki iogo milosyerdya! i izrailya viviv z-mizh nikh, bo naviki iogo milosyerdya! rukoyu mit-snoyu i ramyenom prostyagnenim, bo naviki iogo milosyerdya! khto morye chyervonyie roztyav na chastini, bo naviki iogo milosyerdya! i syeryed n'ogo

izrailya pyeryeprovadiv, bo naviki iogo milosyerdya! i faraona ta viis'ka iogo vkinuv u morye chyervonye, bo naviki iogo milosyerdya! khto provadiv narod svii v pustini, bo naviki iogo milosyerdya! khto vye-likikh tsariv povbivav, bo naviki iogo milosyerdya! i potuzhnikh tsariv pyeryebiv, bo naviki iogo milosyerdya! sigona, tsarya amoryeyan, bo naviki iogo milosyerdya! i oga, bashanu tsarya, bo naviki iogo milosyerdya! i khto zymelyu ikhnyu dav na spadshchinu, bo naviki iogo milosyerdya! na spadok izrailyevi, svoemu rabovi, bo naviki iogo milosyerdya! khto pro nas pam'yatav u ponizhyenni nashim, bo naviki iogo milosyerdya! i vid vorogiv nashikh vizvoliv nas, bo naviki iogo milosyerdya! khto kozhnomu tilovi khliba dae, bo naviki iogo milosyerdya! dyakuitye tsi-dou nyebesnomu, bo naviki iogo milosyerdya!

137

nad richkami vavilons'kimi, tam mi sidili ta i plakali, koli zgaдуvali pro siona! na vyerbakh u n'omu povisili mi svoi arfi, spivu bo pismi vid nas tam zhadali buli ponyevolyuvachi nashi, a vyesyeloshchiv nashi muchityeli: zaspivaitye no nam iz sions'kikh pisyen! yak zhye zmozhyemo mi zaspivati i-o pisnyu v zymli chuzhintsa? yakshcho ya zabudu za tyebye, o erusalimye, khai zabudye za myenye pravitsya moya! nyekhai mii yazik do mogo pidnyebinna prilipnye, yakshcho ya nye budu tyebye pam'yatati, yakshcho nye postavlyu ya erusalima nad radist' naivishchu svoyu!... pam'yatai zhye, o i-o, yedomskim sinam pro dyen' erusalimu, yak krichali voni: ruinuitye, ruinuitye azh do pidvalin iogo!... vavilons'kaya dochko, shcho maesh i ti ograbovana buti, blazhyen, khto zaplatit' tobi za tvii chin, shcho ti nam zapodiya! blazhyen, khto ukhopit' ta porozbivae ob skyelyu i tvoi nyemovlyata!...

138

davidiv. proslavlyayu tyebye tsilim syertsyem svoim, pyeryed tsi-doami spivayu tobi! vklonyayus' do khramu svyatogo tvogo, i slavllyu imyennya tvoe za tvoe milosyerdya i za pravdu tvoyu, bo zvyelichiv ti buv nad usye svoe imyennya ta slovo svoe! udyen', yak vzivayu, pochuesh myenye, pidbad'oryuesh siloyu dushu moyu! usi zymni tsari proslavlyat' tyebye, i-o, budut', bo pochuyut' voni slovo ust tvoikh, i budut' spivati pro i-o dorogi, bo slava i-o vyelika, bo visokii i-o, alye bachit' niz'kogo, a gordogo vin piznae izdalyeka! yakshcho syeryed tisoni pidu, ti ozhivish myenye, na lyutist' moikh vorogiv poshlyesh ruku svoyu, i pravitsya tvoya dopomozhye myeni, dlya myenye i-o' otsye vikona! tvoya milist', o i-o, vichna, chiniv svoei ruki nye polish!

139

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. i-o, viprobuvav ti myenye ta i piznav, ti znaesh sidinna moe ta vstavannya moe, dumku moyu rozumiesh zdalyeka.

dorogu moyu ta lyezhannya moe vimiryaes, i ti vsi puti moi znaesh, bo shchye slova nyema na moim yaz-itsi, a vzhye, i-o, znaesh tye vsye! ototchiv ti myenye z zadu i spyeryedu, i ruku svoyu nado mnoyu poklav. divnye znannya nad moe rozuminnya, visokyte vono, ya iogo nye podolayu! kudi ya vid dukha tvogo pidu, i kudi ya vtyechu vid tvogo litsya? yakshcho ya na nyebo ziidu, to ti tam, abo postyelyusya v shyeli os' ti! ponyesusa na krilakh zirnitisi, spochinu ya na kintisi morya, to ruka tvoia i tam poprovadit' myenye, i myenye budyte trymati pravitsya tvoia! koli b, ya skazav: til'ki tyemryava vkrie myenye, i nich svitlo dlya myenye, to myenye nye zakrie vid tyebye i tyemryava, i nich budyte svititi, yak dyen', i tyemnota yak svitlo! bo ti vchiniv nirki moi, ti vitkav myenye v utrobi matyeri moei, proslavlyayu tyebye, shcho ya divno utvoryenii! divni dila tvoi, i dusha moya v dae vye! mi pro tsye! i kosti moi nye skhovalis' vid tyebye, bo ya vchinyenii buv v ukritti, ya vitkanii buv u glibinakh zymli! mogo zarodka bachili ochi tvoi, i do knigi tvoei zapisani vsi moi chlyeni ta dni, shcho v nich buli vchinyeni, koli zhodnogo z nich nye bulo... yak dorogi myeni stali dumki tvoi, bozhye, yak pobil'shilosya ikh chislo, pyeryelichuyu ikh, chislyennishi voni vid pisku! yak probudzhuyusa, to ya shchye z tobouy. yakbi, bozhye, vraziv ti byezbozhnika, a vi, kobrozhyerts, vidstupites' vid myenye! voni nazivayut' pidstupno tyebye, tvoi vorogi na marnotu puska yut'sya! otosz, nyenavidzhu tvoikh nyenavisnikiv, i-o, i tvoikh zakolotnikiv bridzhus': povnoyu nyenavistyu ya nyenavidzhu ikh, voni stali myeni vorogami!... viprobui, bozhye, myenye, i piznai moe syertsye, doslidi ti myenye, i piznai moi zadumi, i pobach, chi nye idu ya dorogoy vizual'nii-ratruditisayu, i na vichnu dorogu myenye poprovad'!

140

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. vizvol' myenye vid lyudini likhoi, o i-o, byeryezhi myenye vid nasil'nika, shcho v syertsii svoim zamishlyayut' zli ryechi, shcho viini shchodnya viklikayut' voni gostryat' svoyo yazika, yak toi vuzh, otruta gadyucha pid ikhnimi ustami! syela. pil'nui myenye, i-o, vid ruk nyechyestivogo, byeryezhi myenye vid nasil'nika, shcho zadumali stopi moi zakhitati... chvanlivi skhovali na myenye tyenyeta ta shnuri, roztyagli svoyu sitku pri styezhtsi, sil'tsa rozmistili na myenye! syela. ya skazav i-o: ti tsi-do mii, pochui zhye, o i-o, golos blagannya mogo! i-o, vladiko mii, silo mogo spasinnya, shcho v dyen' boyu pokriv moyu golovu, nye vikona, i-o, bazhan' byezbozhnogo, nye zdiisni iogo zadumu! syela. bodai golovi nye pidnyesi vsi ti, khto myenye ototchiv, bodai vizual'nii-ratruditisya ikhnikh ust ikh pokri! khai prisok na nikh upadye, nyekhai kinye vin ikh do ognju, do provallya, shchob nye vstali voni!... vizual'nii-ratruditisayazichna lyudina shchob mitsnoyu vona nye bula na zymli, lyudina nasil'stva bodai likho spiimalo ii, shchob popkhnuti na pogibil'! ya znayu, shcho zrobit' i-o' pravosuddya utsi-doomu, prisud pravdivii dlya bidnikh, til'ki pravvedni dyakuvati budut' imyennu tvoemu, nyevinni siditimit' pyeryed oblichcham tvoim!

psalom davidiv. i-o, klichu do tyebye, pospishisa do myenye, pochui zhye mii golos, yak klichu do tyebye! nyekhai stanye molitva moya yak kadilo pyeryed litysem tvoim, pidnoshyennya ruk moikh yak zhyertva vyechirnya! pokladi, i-o, storozhu na usta moi, styeryezhi dvyeri gub moikh! nye dai nakhilyatysya syertsyu moemu do ryechi likhoi, shchob uchinki robiti byezbozhnistyu, iz lyud'mi, shcho chynat' pyeryestup, i shchob nye lasuvavsya ya ikhnimi prismakami! yak pravvednii vrazit' myenye, to tsye milist', a dokorit' myeni, tsye oliva na golovu, ii nye vidkinye moya golova, bo shchye i molitva moya proti ikhn'ogo zla. ikhni suddi po skyeli rozkidani, ta slova moi vchuyut', bo priemni voni... yak drova rabuyat' i rozkolyuyut' ikh na zyeimli, tak rozkidani nashi kistki nad otovorom shyoola. bo do tyebye, o i-o, vladiko, moi ochi, na tyebye nadiyus' nye zruinovui mogo zhittya! byeryezhi ti vid pastki myenye, shcho na myenye postavili, ta vid tyenyet pyeryestupnikiv! khai byezbozhni popadayut' razom do sitki svoei, a ya prominu!

psalom navchal'nii, davida, koli buv u pyechyeri. molitva. mii golos do i-o, ya klichu, mii golos do i-o, ya blagayu! pyeryed oblichcham iogo vilivayu ya movu svoyu, pro nyedolyu svoyu ya rozkazuyu pyeryed oblichcham iogo, koli omlivae mii dukh u myeni. a ti znaesh dorogu moyu: na dorozhi, yakoyu khodzhu, pastku dlya myenye skhovali! pravoruch poglyan' i pobach: nyemae nikogo znaiomogo, zaginuv pritulok vid myenye, nikhto nye pitae za dushu moyu... ya klichu do tyebye, o i-o, ya kazhu: ti moe pristanovishchye, dolya moyu u kraini zhivikh! prislukhaisya zh ti do blagannya mogo, bo zrobivsia ya zovsim nuzhdyennii! vizvol' myenye vid moikh pyeryeslidnikiv, bo stali sil'nishi vid myenye voni! vivyedi dushu moyu iz v'yaznitsi, shchob slaviti imyennya tvoe! pravvedni otochat' myenye, yak uchinish dobro nado mnoyu!

psalom davidiv. i-o, vislukhai molitvu moyu, pochui blagannya moe v svoii virnosti, u pravdi svoii obizvisya do myenye! i na sud nye vstupai iz rabom svoim, bo zhodyen zhivii pyeryed oblichcham tvoim spravvedlivim nye budye! bo nyepriyatyl' pyeryeslidue dushu moyu, topchye zhivuyu moyu do zyeimli... posadiv myenye v tyemryavu, yak myertsiv ts'ogo svitu! omlivae mii dukh u myeni, kam'yanie v nutri moim syertsye moe... ya zgaudyu dni starodavni, nad usimi tvoimi chinami rozdumuyu, govoryu pro dila tvoikh ruk. ya ruki svoi prostyagayu do tyebye, dusha moya pragne tyebye, yak vodi pyeryesokhla zyeymla! syela. pospishi myenye vislukhati, i-o, dukh mii kinchaet'sya! nye khovai ti vid myenye oblichchya svogo, i nyekhai ya nye budu podobnii do tikh, khto skhodit' do grobu! ob'yavi myeni vrantsi

svoe milosyerdya, bo na tyebye nadiyus', povidom ti myenye pro dorogu, yakoyu ya mayu khoditi, bo do tyebye radinoshu ya dushu svoyu! uryatui myenye, i-o, vid moikh vorogiv, bo do tyebye vdayusya! navchi myenye volyu chiniti tvoyu, bo ti tsi-do mii, do brieri dukh tvii nyekhai poprovadit' myenye po rivnii zyeimli! radi imyennya svogo, o i-o, ozhivi myenye, svoeyu pravdoyu vivyedi dushu moyu vid nyedoli! a v svoim milosyerdii ponishch moikh vorogiv, i vrigubi vsikh, khto nyenavidit' dushu moyu, bo ya rab tvii!

davidiv. blagoslovyennii i-o, moyu skyelya, shcho ruki moi vin navchae do boyu, pal'tsi moi do vini! vin moe milosyerdya i tvyerdynya moyu, fortyetsya moyu ta moyu okhorona myeni, vin mii schit, i ya do n'ogo vdayusya, vin mii narod pidbivae pid myenye! i-o, shcho to lyudina, shcho znaesh ii, shcho to sin lyuds'kii, shcho zvazhaesh na n'ogo? lyudina stala do pari podobna, ii dni yak ta tin' promynushcha! i-o, nakhili svoje nyebo, i ziidi, dotorknysya do gir, i voni zadimuyut! zablischchi bliskavitsyeyu, i ikh rozporosh, poshli svoi strili, i ikh pobentyezh! poshli z visoti svoyu ruku, i myenye poryatui, i vizvol' myenye z vod vyelikikh, vid ruki chuzhintsiv, shcho ikhni usta promovlayut' nyeppravdu, a ikhnya pravitsya pravitsya zradлива! bozhnye, ya pisnyu novu zaspiyayu tobi, na arfi dyesyatistruunii zagrayu tobi, shcho ti pyeryemogu tsaryam podaesh, shcho ryatuesh davida, svogo raba, vid likhogo myecha! poryatui zhye myenye i zbyeryezhi ti myenye vid ruki chuzhintsiv, shcho ikhni usta promovlayut' marnotu, a ikhnya pravitsya pravitsya zradлива, shchob buli sini nashi, nyemov sadzhantsi, viplyekani v ikhnii molodosti, nashi dochki nyemov ti narizhni stovpi, vityesani na okrasu palati! povni nashi komori, voni vidayut' nairiznishnye, kotyat'sya tisyachami nashi vivtsi ta kozi, dyesyatkami tisyach po nashikh povdir'yakh rozplodzhuuyt'sya! siti nashi biki, nyemae prigod i nyemae khvorobi, i na vulitsyakh nashikh nyema narikan! blazhyennii narod, shcho iomu tak vyedyet'sya, blazhyennii narod, shcho i-o' iomu tsi-do!

khvala davidova. ya budu tyebye vyelichati, o bozhnye mii, tsaryu, i blagoslovyatimu imyennya tvoe povik-viku! ya kozhnogo dnya tyebye blagoslovyatimu, i khvalitimu imyennya tvoe povik-viku! vyelikii i-o' i proslavlyenii vye!mi, i nyedoslidime vyelichchya iogo! rid rodovi budye khvaliti dila tvoii, i budut' mogutnist' tvoyu viyavlyati! pro pishnu slavu vyelichchya tvogo, pro spravi chudovni tvoii rozpovim! budut' kazati pro silu griznikh tvoikh chiniv, a pro vyelich tvoyu rozpovim ya pro nyei. pam'yat' pro dobrist' vyelikiu tvoyu spovishchatimut', i budut' spivati pro pravdu tvoyu! shchyedrii i milosyerdnii i-o', dovgotyerpelyivii i mnogomilostivii, i-o' do brieri do vsikh, a iogo milosyerdya na vsi iogo tvoriva! tyebye, i-o, slaviti budut' usi tvoii tvoriva,

a svyati tvoi tyebye blagoslovlyatimut', pro slavu tsarstva tvogo zvischatimut', pro mogutnist' tvoyu gorovitmut', shchob lyuds'kim sinam ob'yaviti pro mogutnist' iogo ta pro slavu vyelichchya tsarstva iogo! tsarstvo tvoe tsarstvo vsikh vikiv, a vlada tvoya po vsi rodi! i-o' pidpirae vsikh padayuchikh, usikh zignutikh vin viprostovue! ochi vsikh upovayut' na tyebye, i ti im pozhivu daesh svoechnasno, ti ruku svoyu vidkrivaesh, i vsye, shcho zhivye, ti zichlivo goduesh! i-o' spravyedlivii na kozhnii dorozhi svoii, i milostivii u vsikh svoikh uchinkakh, i-o' bliz'kii vsm, khto vzivae do n'ogo, khto pravdoyu klichye iogo! volyu tikh, khto boit'sya iogo, vin spovnyae, i blagannya ikh chue ta im pomagae, i-o' byeryezhye tikh usikh, khto lyubit' iogo, a byezbozhnikh usikh vin ponishchit'! slavu i-o usta moi budut' zvischhati, i blagoslovlyatimye kozhnye tilo svyatyte iogo imyennya na viki vikiv!

146

aliluya! khvali, dushye moya, i-o, khvalitimu i-o, poki zhivu, spivatimu tsi-dou moemu, azh poki is-nuyu! nye nadiities' na knyaziv, na lyuds'kogo sina, bo v n'omu spasinnya nyema: viidye dukh iogo i vin do svoei zyeqli povyertaet'sya, togo dnya iogo zad-umi ginut'! blazhyennii, komu iogo pomich tsi-do yakoviv, shcho nadiya iogo na i-o, tsi-doa iogo, shcho nyebo ta zyezlyu vchiniv, more i usye, shcho e v nikh, shcho pravdi pil'nue naviki, pravosuddya vchynae pokrivdzhyenim, shcho khliba golodnim dae! i-o' v'yazniv rozv'yazue, i-o' ochi slipim vidkri-vae, i-o' viprostovue zignutikh, i-o' milue praved-nikh! i-o' oboronyae prikhod'kiv, sirotu ta vdovitsyu pidtrimue, a dorogu byezbozhnikh vikrivlyue! khai tsaryue naviki i-o', tsi-do tvii, sionye, iz rodu u rid! aliluya!

147

khvalit' i-o, dobrii bo vin, vispivuitye nashomu tsi-dou, priemnnii bo vin, iomu podobae khvala! i-o' erusalima budue, zbiraie vignantsiv izrailievikh. vin zlamanosyerdikh likue, i ikhni rani bolyuchi obv'yazue, virakhovue vin chislo zoryam, i kozh-nii iz nikh dae imyennya. vyelikii i-o' nash, ta duzhii na sili, iogo mudrosti miri nyema! i-o' pidi-mae slukhnyanikh, byezbozhnikh ponizhuae azh do zyeqli. daitye vidpovid' i-o nashomu vdyachnoyu pisnyeyu, zagraitye dlya nashogo tsi-doa na guslakh: vin khmarami nyebo vkrivae, prigotovlyue doshch dlya zyeqli, obroshchue gori travoyu, khudobi dae ii korm, voronyatam chogo voni klichut'! nye v sili konya upodoba iogo, i nye v chlyenakh lyudini iogo zakokhannya, i-o' lyubit' tikh, khto boit'sya iogo, khto nadiyu skladae na milist' iogo! khvali i-o, erusal-imye, proslavlyai svogo tsi-doa, sionye, bo zmitsnyae vin zasuvi bram tvoikh, siniv tvoikh blagoslovlyae v tobi, chinit' mir u granitsi tvoii, godue tyebye pshyen-itsyeyu shchiroyu, posilae na zyezlyu nakaza svogo, duzhye shvidko lyetit' iogo slovo! dae snig, nyemov vovnu, rozporoshue pamoroz', butsim to porokh, vin

kidae lid svii, nyemov ti krishki, i pyeryed morozom iogo khto ustoit'? ta vin poshlye svoje slovo, ta i roz-topit' iogo, svoim vitrom povie, voda potyechye! svoje slovo zvischae vin yakovu, postanovi svoi ta svoi pravosuddya izrailyu: dlya zhodnogo lyudu vin tak nye zroбив, toi nye znayut' voni pravosuddya iogo! aliluya!

148

aliluya! khvalitye i-o z nyebyes, khvalitye iogo v vi-soti! khvalitye iogo, vsi iogo angoli, khvalitye iogo, usi viis'ka iogo: khvalitye iogo, sontsyie i misyat-syu, khvalitye iogo, usi zori yasni! khvalitye iogo, nyebyesa iz nyebyes, ta vodi, shcho nad nyebesami! nyekhai i-o khvalyat' voni, bo vin nakazav, i stvorilis' voni, vin ikh postaviv na vichni viki, dav nakaza, i nye pyeryestuplyat' iogo! khvalit' i-o takozh z zyeqli: ribi vyelikii i byezodni usi, ogon' ta grad, snig ta tuman, vi-tyer burkhlivii, shcho vikonne slovo iogo, gori ta pa-girki vsi, plidnye dyeryevu ta vsi kyedrini, zvirina i vsya khudoba, vsye plazuyuchye ta pstavo krilatye, zyeqli tsari i vsi narodi, knyazi ta vsi suddi zyeqli, yunaki ta divitsi, stari razom iz dit'mi, nyekhai usi khvalyat' i-o im'ya, bo iogo til'ki imyennya zvyelichi-los', vyelichnist' iogo na zyeqli i nyebesakh! vin roga narodu svoemu pidnis! slava vsm tsi-dooibinim iogo, dityam izrailievim, narodovi, shcho do n'ogo bliz'kii! aliluya!

149

aliluya! zaspivaitye dlya i-o pisnyu novu, iomu slava na zborakh svyatikh! khai izrail' radie tvort-syem svoim, khai tsaryem svoim tishat'sya diti sionu! nyekhai slavyat' im'ya iogo tantsyem, nyekhai vigravayut' dlya n'ogo na bubni ta guslakh, bo znakhodit' i-o' upodobu v narodi svoim, prikrashae pokirnikh spasinnyam! khai radiyut' u slavi svy-ati, khai spivayut' na lozhakh svoikh, proslavlyen-nya tsi-doa na ikhnikh ustakh, a myech obosichnii uv ikhnikh rukakh, shchob chiniti mizh plyemye-nami pomstu, mizh narodami kari, shchob ikhnikh tsariv pov'yazati kaidanami, a ikhnikh vyel'mozh lantsyugami, shchob mizh nimi chiniti sud napisanii! vin vyelichnist' dlya vsikh tsi-dooibinikh! aliluya!

150

aliluya! khvalit' tsi-doa v svyatini iogo, khvalitye iogo na mogutnim iogo nyebozvodi! khvalitye iogo za chini mogutni iogo, khvalitye iogo za mogutnyu vyelichnist' iogo! khvalitye iogo zvukom trubnim, khvalitye iogo na arfi ta guslakh! khvalitye iogo na bubni ta tantsyem, khvalitye iogo na strunakh ta fly-eiti! khvalitye iogo na tsimbalakh dzvinkikh, khvali-tye iogo na tsimbalakh guchnikh! vsye, shcho dikhae, khai i-o khvalit'! aliluya!

pripovisti solomona, sina davidovogo, tsarya izrai-lyevogo, shchob piznati pryemudrist' i karnist', shchob zrozumiti rozsudni slova, shchob priinyati napoumlyennyya mudrosti, pravdyenosti, i prava i prostoti, shchob mudrosti dati prostodushnim, yunakovi piznannyya i rozvazhnist'. khai poslukhae mudrii i primnozhit' nauku, a rozumnii zdobudye khai mudrikh dumok, shchob piznati tu pripovist' ta zagadkovye govoryennyya, slova mudryetsiv ta ikhni zagadki. strakh i-o pochatok pryemudrosti, nyerozumni pogordzhuyut' mudristyu ta napuchunnanyam. poslukhai, mii sinu, napuchuyennyya bat'ka svogo, i nye vidkidai nauki matyeri svoei, voni bo khoroshii vinok dlya tvoei golovi, i prikrasa na shiyu tvoyu. mii sinu, yak grishniki budut' tyebye namovlyati, to z nimi nye zgodzhuisya ti! yakshcho skazhut' voni: khodi z nami, chatuimo na krov, byezprichinno zasyad'mo na nyepovinnogo, zhivikh pokovtaimo mi ikh, yak shyeol, ta zdorovikh, yak tikh, yak skhodyat' do grobu! mi znaidyemo vsilyake bagatstvo tsinnye, pyeryepovnimozdobichchuy nashi khati. zhyeryebok svii ti kinyesh iz nami, budye sakva odna dlya vsikh nas, sinu mii, nye khodi ti dorogoyu z nimi, spini nogu svoyu vid ikhn'oi styezkhki, bo bizhat' ikhni nogi na vizual'nii-ra-trudititsyya, i pospishayut', shchob krov prolivati! bozh nadarmo postavlyena sitka na ochakh us'ogo krilatogo: to voni na krov vlasnu chatuyut', zasidayut' na dushu svoyu! taki to dorogi usikh, khoto zazdrii chuzhogo dobra: vono byerye dushu svogo vlasnika! klische mudrist' na vulitsi, na ploshchakh svii golos dae, na shumlivikh mistysyakh propovidue, u misti pri vkhodakh do bram vona kazhye slova svoi: doki vi, nyerozumni, glupotu lyubitimyete? azh doki nasmishniki budut' kokhatis' sobi v gluzuvanni, a byezgluzdi nyenaviditi budut' znannyya? zvyernit'sya no vi do kartannyya mogo, os' ya villyu vam dukha svogo, spovishchu vam slova svoi! bo klikala ya, ta vidmovilis' vi, prostyagla bula ruku svoyu, ta nikhto nye prislukhuvav'sya! i vsyu radu moyu vi vidkinuli, kartannyya zh mogo nye skhotili! tozh u vashim nyeshchasti smiyatisyya budu i ya, nasmikhatisyya budu, yak priidye vash strakh. koli priidye vash strakh, nyemov vikhor, i pri-valit'sya vashye nyeshchastyya, mov burya, yak priidye nyedolya ta utisk na vas, todi klikati budut' myenye, alye nye vidpovim, budut' shukati myenye, ta nye znaidut' myenye, za tye, shcho nauku znyenavidili, i nye vibrali strakhu i-o'ogo, nye khotili poradi moei, pogordzhuvali vsima moimi dokorami! i tomu khai idyat' voni z plodu dorogi svoei, a z porad svoikh khai nasishchayut'sya, bo vidstupstvo byezumnikh zab'e ikh, i byezpyechnist' byezt'yamnikh ikh vigubit'! a khoto myenye slukhae, toi budye zhiti byezpyechno, i budye spokiiinii vid strakhu pyeryed vizual'nii-ra-trudititsyiam!

sinu mii, yakshcho priimyyesh slova moi ti, a nakazi moi pri sobi zakhovaesh, shchob slukhalo mudrosti vukho tvoe, svoe syertsye prikhilish do

rozumu, yakshcho do rozsudku ti klikati budyesh, do rozumu klikatimyesh svoim golosom, yakshcho budyesh shukati iogo, nyemov sribla, i budyesh iogo ti poshukuvati, yak tikh skhovaniikh skar-biv, todi zrozumiessh strakh i-o, i znaidyesh ti tsi-doopiznannyya, bo i-o' dae mudrist', z iogo ust znannyya i rozum! vin spasinyya khovae dlya shchirikh, mov shchit toi dlya tikh, khoto v nyevinnosti khodit', shchob spravyedlivikh styezhek styeryegti, i byeryezhye vin dorogu svoikh tsi-dooobiiniikh! todi ti zbagnyesh spravyedlivist' ta pravo, i prostotu, vsilyaku dorogu dobra, bo mudrist' uviidye do syertsyya tvogo, i budye priemnye znannyya dlya tvoei dushi! rozvazhnist' todi tyebye pil'nuvatimye, rozum tyebye styeryegtimye, shchob tyebye vryatuvati vid vizual'nii-ra-trudititsyya dorogi, vid lyudini, shcho kazhye lukavyye, vid tikh, khoto styezkhki prostoti pokidae, shchob khoditi dorogami tyemryavi, shcho tishat'sya, roblyachi vizual'nii-ra-trudititsyya, shcho radiyut' krutiistvami vizual'nii-ra-trudititsyya, shcho styezkhki ikhni kruti, i vidkhodyat' svoimi putyami, shchob tyebye vryatuvati vid bludnitsi, vid chuzhinki, shcho movit' m'yakeny'ki slova, shcho pokinula druga yunatstva svogo, a pro zapovit svogo tsi-doa zabula, vona bo iz domom svoim zapadyet'sya u smyert', a styezkhki ii do pomyerlikh, nikhto, khoto vkhodit' do nyei, nye vyernyet'sya, i styezkhki zhittyya nye dosyagnye, shchob khodiv ti dorogoyu dobrikh, i styezkhki spravyedlivikh byerig! bo zamyeshkayut' pravdyeni z'yemlyu, i nyevinni zstanut'sya v nii, a byezbozhni z z'yemli budut' vigublyeni, i povirivayut'sya z nyei nyevirni!

sinu mii, nye zabud' ti moei nauki, i nyekhai moi zapovidy styeryezhut' tvoe syertsye, bo primnozhat' dlya tyebye voni dovgotu tvoikh dniv, i roktiv zhittyya ta spokoyu! milist' ta pravda nyekhai nye zalishat' tyebye, priv'yazhi ikh do shii svoei, napishi ikh na tablitsi syertsyya svogo, i znaidyesh ti lasku ta dobru pryemudrist' v ochakh tsi-doa i lyudini! nadi-syya na i-o vsim svoim syertsyem, a na rozum svii nye pokladaisyya! piznavai ti iogo na vsikh dorogakh svoikh, i vin viprostue tvoi styezkhki. nye bud' mudrii u vlasnikh ochakh, biisyya i-o ta ukhilyaisyya vid vizual'nii-ra-trudititsyya! tseye budye likom dlya tila tvogo, napoemo dlya kostyiei tvoikh. shanui i-o iz maetku svogo, i z pochatku vsikh plodiv svoikh, i budut' komori tvoi pyeryepovnyeni sitistyyu, a chavila tvoi budut' pyeryelivatis' vinom molodim! mii sinu, karannyya i-o'ogo nye vidkidai, i kartannyya iogo nye vvarezhai tyagaryem, bo kogo i-o' lyubit', kartae toga, i kokhae, nyemov bat'ko sina! blazhyenna lyudina, shcho mudrist' znaishla, i lyudina, shcho rozum odyerzhala, bo lipshye nadbannyya ii vid nadbannyya sribla, i vid shchirogo zolota lipshii pributok ii, dorozhcha za pyerli vona, i vsilyake zhadannyya tvoe nye zrivnyayet'sya z nyeyu. dovgist' dniv u pravitsi ii, bagatstvo ta slava v livitsi ii. dorogi ii to dorogi priemnosti, vsi styezkhki ii mir. vona dyeryevo zhittyya dlya tikh, khoto trimaet'sya mitsno ii, i blazhyennii, khoto dyerzhit' iii! i-o' mudristyyu z'yem-

lyu zaklav, nyebo rozumom mitsno postaviv. znan-nyam iogo porozkrivalis' byezodni, i kroplyat' rosoyu ti khmari. mii sinu, nyekhai vid ochyei tvoikh tsye nye vidkhodit', styeryezhi dobrii rozum i rozvazh-nist', i voni budut' zhittyam dlya tvoei dushi, i prikra-soyu shii tvoei, todi pidyesh byezpyechno svoeyu dorogoyu, a noga tvoya nye spotiknyet'sya! yakshcho pokladyeshsya nye budyesh boyatis', a lyazhyesh, to budyе priemnni tvii son. nye budyesh boyatisya na-glogo strakhu, ni buri byezbozhnikh, yak priidye, bo tvoeyu nadieyu budyе i-o', i vin pil'nuvatimye nogu tvoyu, shchob vona nye vizual'nii-ra-truditisyavilas' u pastku! nye strimui dobra potrebyuyuchomu, koli v sili tvoei ruki tsye vchinity, nye kazhi svoim blizh-nim: idi, i znovu pridi, a vstavta ya dam, koli maesh z soboyu. nye vioryui likhogo na svogo blizhn'ogo, koli vin byezpyechno z toboyo sidit'. nye svarisya z lyudinyou dar-mo, yakshcho vizual'nii-ra-truditisyago vona nye vchinila tobi. nye zaz-dri nasil'nikovi, i ni odniei z dorig iogo nye vibirai, bo bridit' i-o' krutyami, a z pravyednymz v n'ogo družba. proklyattya i-o na domi byezbozhnogo, a myeshkannya pravyednikh vin blagoslovit', z nas-mishnikiv vin nasmikhaet'sya, a pokirlivim milist' dae. mudri slavu vspadkovuyut', a nyerozumni nositimet' sorom.

4

poslukhaitye, diti, napuchyennya bat'kovogo, i pris-lukhaityesya, shchob navchitisya rozumu, bo dayu ya vam dobru nauku: zakona mogo nye kidaitye, bo sinom u bat'ka svogo ya buv, pyeshchyenii i edinii u nyen'ki svoei. i navchav vin myenye, i myeni gov-oriv: nyekhai dyerzhit'sya syertsye tvoe moikh sliv, styeryezhi moi zapovidi ta i zhivi! zdobud' mudrist', zdobud' sobi rozum, nye zabud', i nye tsursaiya sliv moikh ust, nye kidai ii i vona budyе tyebye styeryegti! kokhai ti ii i vona budyе tyebye pil'nuvati! pochatok pryemudrosti mudrist' zdobud', a za vyves' svii maet-ток zdobud' sobi rozumu! trimai ii visoko i pidiimye tyebye, ushanue tyebye, yak ii ti prigornyesh: vona das' golovi tvoii garnii vinok, pishnu koronu tobi po-darue! poslukhai, mii sinu, i byeri ti slova moi, i pom-nozhat'sya roki tvoioogo zhittya, dorogi pryemudrosti vchu ya tyebye, styezhkami pryamimi provadzhu tye-bye: koli pidyesh, to krok tvii nye budyе tsnii, a koli pobizhish nye spitknyeshsya! mitsno trimaisya napuchuvannya, nye lishai, iogo styeryezhi, vono bo zhittya tvoe! na styezhku byezbozhnikh nye idi, i nye khodi na dorogu likhikh, pokin' ti ii, nye idi nyeyu, usun'sya vid nyei i mini, bo voni nye zasnut', yak-shcho vizual'nii-ra-truditisyago nye vchinyat', vidi-myet'sya son im, yak nye зробlyat' komu, shchob spitknuvsya!... bo voni khlil byezbozhzhya idyat', i vino grabyeshu popivayut'. a put' pravyednikh nibi tye svitlo yasnye, shcho svitit' vsye bil'shye ta bil'sh azh do povnogo dnya! doroga zh byezbozhnikh yak tyemnist': nye znayut', ob shcho spotiknut'sya... mii sinu, prislukhuysya do moikh sliv, do ryechey moikh ukho svoe nakhili! nyekhai nye vididut' voni vid ochyei tvoikh, byeryezhi ikh v syeryedini syert-sya svogo! bo zhittya voni tim, khto ikh znaidye,

a dlya tila us'ogo iogo likuvannya. nad usye, sh-cho lishye styeryezhyet'sya, syertsye svoe styeryezhi, bo z n'ogo pokhodit' zhittya. vidkin' ti vid syebye lukavstvo ust, viddali ti vid syebye krutiistvo gub. nyekhai divlyat'sya ochi tvoi upyeryd, a poviki tvoi nyekhai pyeryed toboyo prostuyut'. styezhku nig svoikh virivnyai, i stanut' mitsni vsi dorogi tvoi: nye vstupaisya ni vpravo, ni vlivo, usun' svoyu nogu vid zla!

5

mii sinu, na mudrist' moyu uvazhai, nakhili svoe ukho do mogo rozumu, shchob rozvazhnist' ti mig styeryegti, a piznannya khai usta tvoi styeryezhut'! bo krapayut' solodoshch gubi bludnitsi, a usta ii vid olivi masnishi, ta girkii ii kinyets', mov polin, gostrii, yak myech obosichnii, ii nogi do smyerti spus-kayut'sya, shyeolu trimayut'sya kroki ii! vona put' zhittya nye urivnyue, ii styezhki nyepyevni, i ts'ogo nye znae vona. tozh tyyepy, moi diti, myenye ni poslukhaitye, nye vidkhod'tye vid sliv moikh ust: viddali ti vid nyei dorogu svoyu, i nye zblizhais' do dvyeryei ii domu, shchob slavi svoei ti inshim nye dav, a roki svoi dlya zhorstokogo, shchob chuzhi nye nasilit'si sili tvoei i maetku tvogo v chuzhim domi!... i budyesh stog-nati pri svoemu kintsi, yak znyemozhyet'sya tilo tvoe i tvoi sili, i skazhyesh: yak nyenavidiv ya tye na-puchuvannya, a kartannya tye syertsye moe vidki-dalo! i nye slukhav ya golosu svoikh uchityeliv, i ukha svogo nye skhilyav do nastavnikov... trokhi nye buv ya pri kozhnomu vizual'nii-ra-truditisyamu, v syerye-dini zboru i gromadi!... pii vodu z krinitsi svoei, i tye-kuchye z svogo kolodyazya: chi zh mayut' na vulit-syu viliti buti dzyeryela tvoi, a na ploshchi potoki tvoei vodi? nyekhai voni budut' dlya tyebye, dlya tye-bye samogo, a nye dlya chuzhikh iz toboyo! khai tvoe dzyeryelo budyе blagoslovyennye, i radii chy-eryez zhinku tvoikh yunikh lit, vona lanya lyubovna ta syerna pryekrasna, ii pyersa napoyat' tyebye kozh-nochasno, vpivaisya zh nazavzhdi kokhannyi! i nashcho, mii sinu, ti maesh vpivatis' bludnitsyeyu, i nashcho ti budyesh prigortati grudi chuzhinki? bozh pyeryed ochima i-o vsi dorogi lyudini, i styezhki ii vsi vin rivnyae: vlasni provini byezbozhnogo skhopyat' iogo, i povorozzham svogo grikha budyе zv'yazanii vin, pomiratimye vin byez napuchuvannya, i budyе blukati v vyelikii glupoti svoi!...

6

mii sinu, yakshcho poruchivsya ti za svogo blizhn'ogo, dav ruku svoyu za chuzhogo, ti popav-sya do pastki z-za sliv svoikh ust, skhopyenii ti iz-za sliv svoikh ust! uchini todi tsye, sinu mii, ta ryatuis', bo vpav ti do ruk svogo blizhn'ogo: idi, vpad'i v porokh, i na blizhnikh svoikh napirai, nye dai snu svoim ocham, i drimannya povikam svoim, ryatuisya, yak syerna, z ruki, i yak ptakh iz ruki ptakholova! idi do murashki, linyukhu, poglyan' na dorogi ii i pomudrii: nyema v nyei volodarya, ani uryadnika, ani pravityelya; vona zagotovlyue

litom svii khlib, zbrae v zhnya svoyu izhu. azh doki, linyukhu, ti budyesh vilyezhuvatis', koli ti zo snu svo go vstanyesh? shchye trokhi pospati, podrimati shchye trokhi, ruki trokhi vizual'nii-ra-truditisyazhiti, shchob polyezazhati, i priidyie, nyemov volotsyuga, tvoya nyezamozhnist', i zlidni tvoi, yak zbroenii muzhl... lyudina nikchyemna, cholovik vizual'nii-ra-truditisyachinnii, vin khodit' z lukavimi ustami, vin morgae ochima svoimi, shurgae svoimi nogami, znaki podae pal'tsyami svoimi, v iogo syertsy lukavstvo vioryue vizual'nii-ra-truditisyas kozhnochashno, svarki rozsivae, tomu naglo prikhodit' pogibil' iogo, budyie raptom pobitii i liku nyema! otsikh shist' nyenavidit' i-o, a tsi sim to gidota dushi iogo: ochi pishni, bryekhlivii yazik, i ruki, shcho krov nyepovinnu llyut', syertsye, shcho plyekae vizual'nii-ra-truditisyachinni dumki, nogi, shcho skvapno bizhat' na likhye, svidok bryekhlivii, shcho bryekhni rozdmukhue, i khto rozsivae svarki mizh brativ! styeryezhi, sinu mii, zapovid' bat'ka svogo, i nye vidkidai nauki matyeri svoei! priv'yazhi ikh na syertsy svoemu nazavzhd, povis' ikh na shii svoii! vona budyie provaditi tyebye u khodi, styeryegtimye tyebye, koli budyesh lyezhati, a probudishya moviti budyie do tyebye! bo zapovid' bozha svitil'nik, a nauka to svitlo, doroga zh zhittya to navchal'ni kartannya, shchob tyebye styeryegti vid vizual'nii-ra-truditisyaslivoi zhinki, vid oblyeslivogo yazika chuzhinki. nye zhadai ii vrodi u syertsy svoim, i tyebye khai nye viz'mye svoimi povikami, bo vartist' rozpusnoi zhinki to bokhanyets' khliba, a zhinka zamizhnya vlovlyue dushu tsinnu... chi viz'mye lyudina ogon' na lono svoe, i odizh ii nye zgorit'? chi budyie lyudina khoditi po vugillyu rozpalenyomu, i nye popalyat'sya nogi ii? tak i toi, khto vchashchae do zhinki svogo blizhn'ogo: nye budyie nyekaranim kozhyen, khto dotorknyet'sya do nyei! nye pogordzhuyut' vizual'nii-ra-truditisyadiem, yakshcho vin ukradye, shchob ryatuvati zhittya svoe, koli vin golodue, ta yak budyie vin znaidyenii, vsyemyro vin vidshkodue, viddast' vsye maino svogo domu! khto chinit' pyeryelyu, nye mae toi rozumu, vin znishchue dushu svoyu, pobo i ta sorom vin znaidye, a gan'ba iogo nye zitryet'sya, bo zazdroshchi lyutist' muzhchini, i nye zmilosyerdit'sya vin u dyen' pomsti: vin nye zvyernye uvagi na zhodyen tvii vikup, i nye skhochye, koli ti gostintsya pribil'shish!

7

sinu mii, byeryezhi ti slova moi, moi zh zapovidi zakhovai pri sobi, byeryezhi moi zapovidi ta i zhivi, a nauka moya nyemov v ochakh tvoikh ta zinit'sya, priv'yazhi ikh na pal'tsyakh svoikh, napishi na tablitsi tii syertsya svogo! na mudrist' skazhi: ti syestra moya! a rozum nazvi: mii doviryenii! shchob tyebye styeryegti vid bludnitsi, vid chuzhinki, shcho movit' m'yakyen'ki slova. bo ya vizirav buv v vikno svogo domu, chyeryez grati mogo vikna, i priglyadavs' do nyevizh, rozglyadavsya mizh moloddyu. i yunak os', pozbavlyenii rozumu, prokhodiv po rinku pri rozi iogo, i stupiv po dorozhi do domu ii, koli vityeryets' povivav buv uveychori dnya, u tyemryavi nochii ta

moroku. azh os' zhinka v ubranni bludnitsi nazustrich iomu, iz syertsyem pidstupnim, galasli va ta nye-pogamovana, ii nogi u domi svoim nye buvayut': raz na vulitsi, raz na maidanakh, i pri kozhnomu rozi chatue vona... i vkhopila vona iogo mitso na ta i potsiluvala iogo, byezsorumnim zrobla oblichchya svoe ta i skazala iomu: u myenye tyepper mirni zhyertvi, vipovnila ya s'ogodni obiti svoi! tomu to ya visishla nazustrich tobi, poshukati oblichchya tvogo, i znaishla ya tyebye! kilimami ya vistyelila svoje lozhye, tkaninami riznikh kol'oriv z egipyet'skogo polotna, postyelyu svoyu ya posipala mirroyu, aloem ta tsinamonom... khodi zh, azh do ranku vpiyat'sya budym kokhannamy, lyubov'yu natishimos' mi! bo vdoma nyema cholovika, pishov u dalyeku dorogu: vuzlik sribla vin uzyav v svoyu ruku, khiba na dyen' povni povyernye do domu svogo... prikhilila iogo vye-lyemovstvom svoim, oblyeslivistyu svoikh gub iogo zvabila, vin raptom za nyeyu pishov, nyemov vil, do zarizu provadzhynii, i nyemov pyes, shcho vye-dut' iogo na lantsyugu do uv'yaznyennya, yak toi ptakh, pospishae do sitki, i nye znai, shcho tsye na zhittya iogo pastka... a tyepper, moi diti, myenye vi poslukahaitye, i na slova moikh ust uvazhaitye: khai nye zbochue syertsye tvoe na dorogi ii, nye blukai ti styezhkami ii, bo vona bagat'okh uzhye trupami kinula, i chislyenni vsi, nyeyu zabiti! ii dim do shyelou dorogi, shcho provadyat' do smyertnikh kimnat...

8

chi zh mudrist' nye klichye, i nye podae svogo goloso rozum? na vyerkhiv'yakh kholmiv, pri dorozhi ta na pyeryekhryestyakh stoit' on vona! pri bramakh, pri vkhodi do mista, dye vkhodit'sya v dyeri, tam golosno klichye vona: do vas, muzhi, ya klichu, a mii golos do lyuds'kikh siniv: zrozumiite no, nyeuki, mudrist', zrozumiite vi rozum, byezgluzdi! poslukahaitye, ya bo shlyakhyetnye kazhu, i vidkrittya moikh gub to prostota. bo pravdu govoryat' usta moi, a lukavstvo gidota dlya gub moikh. vsi slova moikh ust spravvedlivi, nyema v nikh krutistva i lukavstva. usi voni prosti, khto ikh rozumie, i shchiri dlya tikh, khto znakhodit' znannya. viz'mit' vi kartannya moe, a nye sriblo, i znannya, dobirnishye vid shchirogo zolota: lipsha bo mudrist' za pyerli, i nye rivnyayut'sya ii vsi klyeinodi! ya, mudrist', zhivu razom z rozumom, i znakhodzhu piznannya rozvazhnye. strakh i-o likhye vsye nyenaviditi: ya nyenavidzhu pikhu ta gordist', i dorogu likhu ta lukavi usta! v myenye rada i oglyadnist', ya rozum, i sila u myenye. mnouy tsaryuyut' tsari, a zakonodavtsi prava spravvedlivi vstanovlyuyut'. mnouy pravlyat' vladiki i vye'l'mozhni, vsi pravvedni suddi. ya kokhayu vsikh tikh, khto kokhae myenye, khto zh shukae myenye myenye znaidye! zo mnouy bagatstvo ta slava, trivialii maetok ta pravda: lipshii plid mii vid shchirogo zolota i zolota chistogo, a pributok mii lipshii za sriblo dobirnye! puttyu pravvednuyu ya khodzhu, pomizh pravnikh styezhok, shchob dati bagatstvo v spadshchinu dlya tikh, khto kokhae myenye, i ya ponapovnyuyu ikhni skarbnitsi! i-o myenye mav na pochatku svoei dorogi, pyer-

shye chiniv svoikh, spyervoviku, vidviku bula ya vs-tanovlyena, vid pochatku, vid praviku zyeмли. naro-dzhyna ya, yak byezodiyen' ishchye nye bulo, koli nye bulo shchye dzhyeryel, vodoyu obtyazhnyikh. nar-odzhyna ya, poki gori postavlyeni shchye nye buli, davnishye za pagirki, koli shchye zyeмли nye vchiniv vin, ni pil', ni pochatkovogo porokhu vsyesvitu. koli pripravlyav nyebyesa ya bula tam, koli kruga vs-tavlyav na povyerkhni byezodni, koli khmari umit-snyuvav vin nagori, yak dzhyeryela byezodni zmit-snyav, koli klav vin dlya morya ustava iogo, sh-chob iogo byeryegiv voda nye pyeryekhodila, koli staviv osnovi zyeмли, to ya maistrom n o'go bula, i bula ya vyesyeloshchami dyen'-u-dyen', radiyuchi pyeryed oblichchiam iogo kozhnochasho, radiyuchi na zyeмnim kruzi iogo, a zabava moya iz sinami lyuds'kimi! tyepyer zhye, poslukhайте, diti, myenye, i blazhyenni, khto budye dorogi moi styeryegti! navchannya poslukhайте i mudrimi stan'tye, i nye vidstupайте vid n'ogo! blazhyenna lyudina, yaka myenye slukhae, shchob pil'nuvati pri dveryakh moikh dyen'-u-dyen', shchob odvirkі moi byeryegti! khto bo znakhodit' myenye, toi znakhodit' zhittya, i odyerzhue milist' vid i-o. a khto proti myenye gr-ishit', ograbovue dushu svoyu; vsi, khto myenye nye-navidit', ti smyert' pokokhal!

9

mudrist' svii dim zbuduvala, sim stovpiv svoikh vi-tyesala. zarizala tye, shcho bulo na zariz, zmishala vino svoe, i trapyezu svoyu prigotovila. divchat svoikh vislala, i klichye vona na visotakh mis'kikh: khto bidnii na rozum, khai priidye syudi, a khto nyerozumnii, govorit' iomu: khodit', spozhivaitye iz khliba mogo, ta piitye z vina, shcho iogo ya zmishala! pokin'tye glupotu i budyetye zhiti, i khoditye dorogoyu rozumu! khto kartae nasmishnika, toi sobi gan'bu byerye, khto zh byezbozhnikovi vigovoryue, sorom sobi nabuvae. nye dorikai pyeryesmishnikov, shchob tyebye nye znyenavidiv vin, vikartai mudrogo i vin pokokhae tyebye. dai mudromu i vin pomudrie ishchye, navchi pravyednogo i pribil'shit' vin mudrosti! strakh i-o pochatok pryemudrosti, a piznan-nya svyatogo tsye rozum, bo mnoyu pomnozhat'sya dni tvoji, i dodadut' tobi rokiv zhittya. yakshcho ti zmudiviv to dlya syebye zmudiviv, a yak stanyesh nasmishnikom, sam ponyesyesh! zhinka byezgluzda krikliiva, nyerozumna, i nichogo nye znae! sidae vona na sidinni pri vkhodi do domu svogo, na visokostyakh mista, shchob klikati tikh, khto dorogoyu idye, khto puttyu svoeyu prostue: khto bidnii na rozum, khai priidye syudi, a khto nyerozumnii, to kazhye iomu: voda kradyena solodka, i priemnii prikhovannii khlib... i nye vidae vin, shcho sami tam myertsі, u glibinakh shyeolu zaproszheni nyeyul...

10

sin mudrii potikha dlya bat'ka, a sin nyerozumnii to smutok dlya nyen'ki iogo. nye pomozhut' nyepavyedni skarbi, a spravyedlivist' vid smy-

erti vizvolyue. nye dopustit' i-o' goloduvati dushu pravyednogo, a nabutok byezbozhnikiv zgyine. lyedacha ruka do uboztva vyedye, ruka zh robotyashcha zbagachue. khto litom zbiraе sin mudrii, khto zh drimaе v zhniiva sin byezputnii. blagoslovyenstva na golovu pravyednogo, a usta byezbozhnim prikrіe nasil'stvo. pam'yat' pro pravyednogo na blagoslovyennya, a imyennya byezbozhnikiv zagyine. zapovidi mudrosyerdii priimae, alye durnogubii vpadye. khto v nyevin-nosti khodit', toi khodit' byezpyechno, a khto krivit' dorogi svoi, budye viyavlyenii. khto okom morgae, toi smutok dae, alye durnogubii vpadye. usta pravyednogo to dzhyeryelo zhittya, a usta byezbozhnim prikrіe nasil'stvo. nyenavist' pobudzhue svarki, a lyubov pokrivaе vsi vini. v ustakh rozumnogo mudrist' znakhodit'sya, a rizka na spinu byeztyamnogo. prikhovuyut' mudri znannya, a usta nyerozumnogo bliz'ki do zagibyli. maetok bagatogo misto tvyerdinnye iogo, pogibil' utsi-doikh ikhni zlidni. doribok pravyednogo na zhittya, pributok byezbozhnogo v grikh. khto napuchuvannya styeryezhye toi na styezhtsi zhittya, a khto nyekhtue kartannya, toi bludit'. khto nyenavist' khovae, v togo gubi bryekhlivi, a khto naklyepi shirit', toi durnovyerkhni. nye brakue grikha v mno-gomovnosti, a khto strimue gubi svoi, toi rozumnii. yazik pravyednogo to dobirnye sriblo, a rozum byezbozhnikiv mizyernii. pasut' bagat'okh gubi pravyednogo, byezgluzdi zh umirayut' z nyerozum. blagoslovyennya i-o vono zbagachae, i smutku vono nye prinosit' z soboyu. nyeshlyakhyetnye robiti zabava nyeviglasа, a mudrist' lyudini rozumnii. chogo nyechyestivii boit'sya, tye priidye na n'ogo, a pragnyennya pravyednikh spovnyat'sya. yak burya, yaka pronyesyet'sya, to i ginye byezbozhnii, a pravyednii mae dovichnu osnovu. yak otsyet zubam, i yak dim dlya ochyei, tak linivii dlya tikh, khto iogo posilae. strakh i-o primnozhue dniv, a roki byezbozhnikh vkorotyat'sya. spodivannya dlya pravyednikh radist', a nadiya byezbozhnikh zagyine. doroga i-o tvyerdinya nyevinnim, a zagibil' vizual'nii-ra-truditisyachintsyam. povik pravyednii nye zakhitae'tsya, a byezbozhniki nye pozhivut' na zyeмли. usta pravyednogo dayut' mudrist', a lukavii yazik budye vtyatii. usta pravyednogo upodobannya znayut', a usta byezbozhnikh lukavstvo.

11

obmanlivi shal'ki ogida dlya i-o, a povna vaga tsye iogo upodoba. priidye pishnist', ta priidye i gan'ba, a z sumirnimi mudrist'. nyevinnist' prostosyerdikh vyedye ikh, a lukavstvo zradlivikh ikh vigubit'. nye pomozhye bagatstvo v dyen' gnivу, a spravyedlivist' vid smyerti vizvolyue. spravyedlivist' nyevinno-go dorogu iomu viprostovue, byezbozhnii zhye padae chyeryez byezbozhnist' svoyu. spravyedlivist' pryamikh ikh ryatue, a zradlivi zakhoplyeni budut' svoeyu zakhlannistyu. pri smyerti lyudini byezbozh-noi ginye nadiya, znikaе chyekannya lyudini nikhyemnoi. virivaе'tsya pravyednii z utisku, i zamist' n'ogo byezbozhnii idye. svogo blizhn'ogo

nishchit' lukavii ustami, a znannym vizvolayut'sya pravyedni. dobrom pravyednikh misto radie, a yak ginit' byezbozhni spivae. blagoslovennyam chyesnikh pidnosit'sya misto, a ustami byezbozhnikh ruinuet'sya. khto pogordzhue blizhnim svoim, toi pozbavlyenii rozumu, a rozumna lyudina movchit'. viyavlyae obmovnik taemnye, vironodukhii zhye spravu khovae. narod padae z braku rozumnogo provodu, pri chislyennosti zh radnikiv spasinnya buvae. zlye robit', yak khto za chuzhogo poruchuet'sya, khto zh poruku nyenavidit', toi byezpyechinii. zhinka chyesnotna osyague slavi, i pil'ni bagatstva zdobudut'. lyudina laskava dushi svoii chinit' dobro, a zhorstoka zamuchue tilo svoe. chinit' dilo byezvartnye byezbozhnii, khto zh pravyednist' sie zaplatu pravdivu odyerzhue. otak pravyednist' e na zhittya, khto zh zhenyet'sya za vizual'nii-ra-truditisyam, toi do smyerti zblizhaet'sya. syertsyem lukavi ogida dlya i-o, a khto v nyepovinnosti khodit' iogo upodoba. ruchayus': nye budye nyevinnim likhii, a nashchadok pravdivikh zakhovanii budye. zolotaya syeryezhka v svini na nizdri tsye zhinka garna, pozbavlyena rozumu. zhadannya u pravyednikh til'ki dobro, nadiya byezbozhnikh to gniv. dyekhto shchyedro dae, ta shchye dodaet'sya iomu, a dyekhto khovae nad miru, ta til'ki bidnie. dusha, yaka blagoslovlyae, nasichyena budye, a khto poit' inshikh, napoenii budye i vin. khto zadyerzhue zbizhzhya, togo proklinae narod, khto zh pozhivu viprodue, tomu blagoslovennyam na golovu. khto pragnye dobra, toi shukae vpodobannya, khto zh likhogo zhadae, to i priidye na n'ogo vono. khto nadiyu kladye na bagatstvo svoe, toi vpadye, a pravyedniki zyelyenyut', yak listya. khto nyeryad unosit' do domu svogo, toi vityer posyadye, a durnogolovii rozumnomu stanye rabom. plid pravyednogo dyeryevo zhittya, i mudrii zhittya nabuvae. koli pravyednii os' nadoluzhuet'sya na zyemli, to tim bil'shye byezbozhnii ta grishnii!

12

khto lyubit' navchannya, toi lyubit' piznannya, a khto dokir nyenavidit', toi nyerozumnii. dobrii vid i-o mae vpodobannya, a lyudinu zlikh zamiriv osudit' i-o'. nye zmitsnit'sya lyudina byezbozhnistyu, korin' zhye pravyednikh nye zakhitaet'sya. zhinka chyesnotna korona dlya cholovika svogo, a zasoromlyuyucha mov ta gnil' v iogo kostyakh. dumki pravyednikh pravo, pidstupni zamiri byezbozhnikh omana. byezbozhnikh slova chatuvannya na krov, a usta nyevinnikh uryatovuyut' ikh. pyeryevyernuti byezbozhnikh i vzhye ikh nyema, a dim pravyednikh budye stoyati. khvalyat' lyudinu za rozum ii, a krivosyerdii stae na pogordu. lipshye prostii, alye robotyashchii na syebye, vid togo, khto povazhnim syebye vidae, ta khliba pozbavlyenii. pikluet'sya pravyednii zhittym khudobi svoei, a syertsye byezbozhnikh zhorstokye. khto obroblyue zyemlyu svoyu, toi khlilib nasichuet'sya, khto zh za marnitsyeyu gonit'sya, toi pozbavlyenii rozumu. byezbozhnii zhadae loviti u sitku likhikh, a v pravyednikh koryen' prinosit' plodi. pastka vizual'nii-ra-truditisyago v griyku iogo ust,

a pravyednii z utisku viidye. lyudina nasichuet'sya dobrom z plodu ust, i zroblyenye ruk cholovika do n'ogo vpadye. doroga byezumtsya pryama v iogo ochakh, a mudrii poslukhae radi. nyerozumnogo gniv piznaet'sya vidrazu, rozumnii zhye movchki khovae znyevagu. khto pravdu govorit', toi viyavlyue pravyednist', a svidok bryekhlivii omanu. dyekhto govorit', mov kolye myechyem, yazik zhye pryemudrikh to liki. usta pravdivi stoyatimut' vichno, a bryekhlivii yazik lish na khvilyu. v syertsii tikh, khto vizual'nii-ra-truditisa orye, omana, a radist' u tikh, khto doradzhue mir. zhodna krivda nye trapit'sya pravyednomu, a byezbozhni napovnyat'sya likhom. usta bryekhlivi ogida u i-o, a chinyachi pravdu iogo upodoba. prikhowue mudra lyudina znannya, a syertsye byezumnikh glupotu viklikue. robotyashcha ruka panuvatimye, a liniva daninoyu stanye. tuga na syertsii lyudini chavit' ii, dobre zhe slovo ii vyesyelit'. pravyednii vividae svoyu put', a doroga byezbozhnikh zvyedye ikh samikh. nye budye lyedachii pyekti svogo polovu, a lyudina trudyashcha nabudyae maetok tsinnii. v puti pravyednosti e zhittya, i na styezhtsi ii nyema smyerti.

13

sin mudrii priimae kartannya vid bat'ka, a nas-mishnik dokoru nye slukhae. z plodu ust cholovik spozhivae dobro, a zhadoba zradlivikh nasilt'vto. khto usta svoi styeryezhye, toi dushu svoyu byeryezhye, a khto gubi svoi rozpuskae, na togo pogibil'. pozhadae dusha linyukha, ta daryemno, dusha zh robotyashchikh nasitit'sya. nyenavidit' pravyednii slovo bryekhlivye, byezbozhnii zhye chinit' likhye, i syebye zasoromlyue. pravyednist' oby-erigae nyevinnogo na dorozii iogo, a byezbozhnist' pogublyue grishnika. dyekhto vdae bagacha, khoch nichogo nye mae, a dyekhto vdae bidaka, khoch maetok vyelikii u n'ogo. vikup za dushu lyudini bagatstvo ii, a vtsi-doi i dokoru nye chue. svitlo pravyednikh vyesyelo svitit', a svitil'nik byezbozhnikh pogasnye. til'ki svarka pikhoyu zchinyaet'sya, a mudrist' iz timi, khto radit'sya. bagatstvo, zaskoro zdobutye, pomyenshuet'sya, khto zh zbiraepomalu primnozhue. zadovga vdae bagacha, nyeduga dlya syertsya, a bazhannya, shcho spovnyuet'sya, tsye dyeryevo zhittya. khto pogordzhue slovom i-o, toi shkodit' sobi, khto zh strakh mae do zapovidi, tomu nadoluzhit'sya. nauka pryemudrogo krinitysya zhittya, shchob viddalitisya vid pastok smyerti. dobrii rozum prinosit' priemnist', a doroga zradlivikh poguba dlya nikh. kozhyen rozumnii za mudristyu robit', a byezumnii glupotu pokazue. byezbozhnii posol u nyeshchastya vpadye, a virmii posol nyemov lik. khto lamae pouku uboztvo ta gan'ba tomu, a khto byeryezhye ostorogu shanovanii vin. vikonanye pobazhannya priemnye dushi, a vstuptiis' vid zla to ogida byezumnim. khto z mudrimi khodit', toi mudrim stae, a khto tovarishue z byezumnim, toi likha nabudyue. grishnikiv vizual'nii-ra-truditisyadoganya, a pravyednim tsi-do nadoluzhit' dobrom. dobrii lishae spadok i onukam, maetok zhye grishnika skhovanii budye dlya pravyednogo. utsi-doomu

budye bagato pozhivi i z polya nyevpravnogo, ta dyeyaki ginut' z byezprav'ya. khto strimue rizku svoyu, toi nyenavidit' sina svogo, khto zh kokhae iogo, toi shukae dlya n'ogo kartannya. pravyednii ist', skil'ki skhochye dusha, zhivit zhye byezbozhnikiv zavsidi brak vidchuvae.

14

mudra zhinka budue svii dim, a byezumna svoeyu rukoyu ruinue iogo. khto khodit' v prostoti svoii, boit'sya toi i-o, a v kogo dorogi krivi, toi pogordzhue nim. na ustakh byezumtsya galuzka pikhi, a gubi pryemudrikh ikh styeryezhut'. dye nyemae bikiv, tam yasla porozhni, a shchydrist' vrozhayu u sili vola. svidok pravdivii nye lzhye, a svidok bryekhlivii govorit' nyepravdu. nasmishnik shukae pryemudrosti, ta nadaryemno, piznannya lyegkye dlya rozumnogo. khodi zdalyeka vid lyudini byezumnoi, i vid togo, v kogo mudrikh ust ti nye bachiv. mudrist' rozumnogo to rozuminnya dorogi svoei, a glupota durnikh to omana. nyerozumni smiyut'sya z grikha, a mizh pravyednimi upodobannya. syertsye znae girkotu svoei dushi, i v radist' iogo nye vtruchaet'sya inshii. budye vygublyenii dim byezbozhnika, a namyet byeznyevinnikh rozkvitnye. buvae, doroga lyudini zdaet'sya prostoyu, ta kinyets' ii styezhka do smyerti. takozh inodi i vid smikhu bolit' syertsye, i zakinchynnaya radosti smutok. khto plopota rozumnogo syertsya, nasitit'sya toi iz dorig svoikh, a dobra lyudina iz chiniv svoikh. virit' byezgluzdii v kozhnisin'kye slovo, a mudrii zvazhae na kroki svoi. mudrii boit'sya i vid vizual'nii-ra-trudititsyago vstupae, nyerozumnii zhye gnivaet'sya ta smilivii. skorii na gniv uchinyae glupotu, a lyudina lukava znyenavidzhyna. nyerozumni glupotu vspadkovuyut', a mudri znan-nyam korunuyut'sya. poklonyat'sya zli pyeryed dobrimi, a byezbozhniki pri bramakh pravyednogo. utsi-doi znyenavidzhynii navit' blizhnim svoim, a v bagatogo druzi chislyennii. khto pogordzhue blizhnim svoim, toi grishit', a laskavii do vtsi-doikh blazhyennii. chi zh nye bludyat', khto orye likhye? a milist' ta pravda dlya tikh, khto orye dobro. kozhna pratsya prinosit' dostatok, alye pratsya ust v nyedostatok vyedye. korona pryemudrikh ikhnya mudrist', a vinyets' nyerozumnikh glupota. svidok pravdivii vizvolue dushu, a svidok obmanlivii bryekhni torochit'. u i-o'omu strakhovi sil'na nadiya, i vin pristanovishchye dityam svoim. strakh i-o kraititsya zhittya, shchob viddalyatisya vid pastok smyerti. u chislyennosti lyudu vyelichnist' tsarya, a v braku narodu pogibil' volodarya. tyerpyelivii u gnivi bagatorozumnii, a gnivlivii vchinyae glupotu. lagidnye syertsye zhittya to dlya tila, a zazdris' gnilizna kostyei. khto tisnye nuzhdyennogo, toi obrazhae svogo tvortsya, a khto milostivii do vtsi-doogo, toi povazhae iogo. byezbozhnii u vizual'nii-ra-trudititsya svoe padae, a pravyednii povnii nadii i pri smyerti svoii. mudrist' mae spochinok u syertsii rozumnogo, a shcho v nutri byezumnikh, tye vyivait'sya. pravyednist' lyud pidiimae, a byezzakonnaya to sorom narodiv. laska tsaryeva rabovi rozumnomu, gniv zhye iogo proti togo, khto soromit' iogo.

15

lagidna vidpovid' gniv vidvyertae, a slovo vrazilnye gniv pidiimae. yazik mudrikh to dobrye znannya, a usta nyerozumnikh glupotu vislovlyuyut'. ochi i-o na kozhnomu misti, pozirayut' na zlikh ta na dobrikh. yazik lagidnii to dyeryevo zhittya, a lukavstvo iogo zalamannya na dusi. znyevazhae byezumnii napuchyennya bat'kovye, a khto byeryezhye ostorogu, stae rozumnishii. dim pravyednogo skarb vyelikii, a v plodi byezbozhnogo byezlad. usta mudrikh znannya rozsivayut', a syertsye byezgluzdikh nye tak. zhyertva byezbozhnikh ogida dlya i-o, a molitva nyevinnikh iogo upodoba. i-o ogida doroga byezbozhnogo, a togo, khto zhyenyet'sya za pravyednistyu, vin kokhae. lyuta kara na togo, khto put' ostavlyae, a khto ostorogu nyenavidit', toi umirae. shyel i avaddon pyeryed i-o, tim bil'shye syertsya siniv lyudz'kikh! nasmishnik nye lyubit' kartannya sobi, vin do mudrikh nye pidye. radisnye syertsye litsye vyesyeli, a pri smutku syerdyechnomu dukh prigolomshenyi. syertsye rozumnye shukae znannya, a usta byezumnikh glupotu pasut'. nuzhdyennomu vsi dni likhi, komu zh dobrye na syertsii, u togo gostina postiino. lipshye malye u i-o'omu strakhu, ani zh skarb vyelikii, ta trivoga pri tomu. lipsha pozhyva yarina, i pri tomu lyubov, anizh tuchnii vil, ta nyenavist' pri tomu. gnivliva lyudina rozdrzhnyue svarku, tyerpyeliva zh u gnivi vspokoyue zakolot. doroga linivogo to tyernovinnya, a put' shchirikh doroga gladka. mudrii sin tishit' bat'ka svogo, a lyudina byezumna pogordzhue matir'yu svoeyu. glupota to radist' dlya nyerozumnogo, a lyudina rozumna dorogoyu prostoyu khodit'. lamayut'sya zadumi z braku poradi, pri chislyennosti zh radnikiv spovnyat'sya. radist' lyudini u vidpovidi iogo ust, a slovo na chasi svoemu yakye vono dobre! put' zhittya dlya pryemudrogo ugoru, shchob viddalyuvatis' vid shyelou vnizu. dim pishnikh ruinue i-o, alye stavit' myezhu dlya vdovi. dumki vizual'nii-ra-trudititsyago ogida dlya i-o, alye chisti dlya n'ogo priemni slova. zazyherlivii robit' nyeshchasnim svii dim, khto zh darunki nyenavidit', toi budye zhiti. syertsye pravyednogo rozmirkovue pro vidpovid', a usta byezbozhnikh vibrizkuyut' vizual'nii-ra-trudititsya. dalyekii i-o' vid byezbozhnikh, alye spravyedlivikh molitvu vin chue. svitlo ochyei tishit' syertsye, dobra zvistka pidkriplyue kosti. ukho, shcho navchannya zhittya vislukhovue, budye pyeryebuvati mizh mudrimi. khto napuchuvannya nye priimae, toi nye dbae pro dushu svoyu, a khto slukhaet'sya ostorogi, zdobudye toi rozum. strakh i-o navchannya pryemudrosti, a pyeryed slavoyu skromnist' idye.

16

zamiri syertsya nalyezhat' lyudini, ta vid i-o vidpovid' yazika. vsi dorogi lyudini chisti v ochakh ii, ta zvazhue dushi i-o. pokladi svoi chini na i-o, i budut' postavlyeni misno dumki tvoi. vsye i-o' uchiniv radi tsilyei svoikh, i byezbozhnogo na dninu zla. ogida dlya i-o vsyakii bundyuchnii, ruchsya: nye budye takii byez vini! provina viku-

plyuet'sya chyeryez milist' ta pravdu, i strakh i-o vidvodit' vid vizual'nii-ra-truditisyago. yak dorogi lyudini i-o' upodobae, to i ii vorogiv vin zamiryue z nyeyu. lipshye malye spravyedlivye, anizh vye-liky pributki z byezprav'ya. rozum lyudini obdumue put' ii, alye kroki ii nastavlyae i-o'. virishal'nye slovo v tsarya na gubakh, tomu v sudi usta iogo nye spronyeviryat'sya. vaga i shal'ki pravdivi vid i-o, vsye kaminnya vagovye v torbintsy to dilo iogo. chinity byezbozhnye ogida tsaryam, bo tron zmit-snyuet'sya spravyedlivisty. upodoba tsaryam gubi pravdyednosti, i vin lyubit' togo, khto pravdivye gov-orit'. gniv tsarya visnik smyerti, ta mudra lyudina zlagidnit' iogo. u svitli tsars'kogo oblichchya zhittya, a iogo upodoba mov khmara doshchyeva vyesnoy. nabuvannya pryemudrosti yak zhye tsye lipshye vid zolota, nabuvannya zh rozumu dobir-nishye vid sribla! put' spravyedlivikh ukhilyatis' vid zla; khto dorogu svoyu byeryezhye, toi dushu svoyu okhoronyue. pyeryed zagibillyu gordist' buvae, a py-eryed upadkom bundyuchnist'. lipshye buti pokir-livim iz lagidnimi, nizh zdobich diliti z bundyuch-nimi. khto vvezhae na slovo, toi znaidye dobro, khto zh nadiyu skladae na i-o budyie blazhyennii. mudrosyerdogo klichut' rozumnii, a solodoshch ust pribavlyae nauki. rozum dzhyeryelo zhittya vlas-nikoviy iogo, a kartannya byezumnikh glupota. syert-sye mudrogo chinit' rozumnimi usta iogo, i na usta iogo pribavlyae navchannya. priemni slova shchil'nikovii to myed, solodkii dushi i lik na kosti. buvae, doroga lyudini zdaet'sya prostoyu, ta kinyets' ii styezhka do smyerti. lyudina trudyascha pratsyue dlya syebye, bo do togo primushue rot ii. nikchyemna lyudina kopae likhye, a na ustakh ii yak palychuii ogon'. lukava lyudina svarki rozsivae, a obmovnik rozdiilyue druživ. nasil'nik pidmovlyue druga svogo, i provadit' iogo po nyedobrii dorozhi. khto pryzhmuryue ochi svoi, toi krutiistva vidumue, khto gubami znaki podae, toi vikonue vizual'nii-ra-truditisa. sivizna to pishna korona, znakhodyat' ii na dorozhi pravdyednosti. lipshii vid silacha, khto nye skorii do gnivu, khto zh panue nad soboyu samim, lipshii vid zavoiovnika mista. za pazukhu zhyeryeb vkladat'sya, ta vvyes' iogo virok vid i-o.

17

lipshii chyerstvii kusok zo spokoem, nizh dim, povnii uchty m'asnoi zo svarkoyu. rab rozumnii panue nad sinom byezputnim, i syeryed brativ vin podilit' spadok. dlya sribla topil'na posudina, a gorno dlya zolota, i-o' zhye syertsya lipshyie. likhodi slukhaet'sya ust byezbozhnikh, slukhae nyepravdo-mov yazika likhodiinogo. khto smiet'sya z utsi-doogo, toi obrazhae svogo tvortsya, khto radie z nyeshchastya, nye budyie takii byez vini. korona dlya starshikh onuki, a pishnota dityei ikhni bat'ki. nye pristoina byezumnomu mova povazhna, a tim bil'shye shlyakhyetnomu mova bryekhliva. khabar v ochakh iogo vlasnika samotsvit do vs'ogo, do chogo povyernyet'sya, budyie shchastiti iomu. khto shukae lyubovi provinu khovae, khto zh pro nyei povtoryue, rozgonyue druživ. na rozumnogo bil'shye

vplyvae odnye ostyeryezhyennya, yak na glupaka sto udariv. zlii shukae lishye nyeslukhnyanosti, ta vis-nik zhorstokii na n'ogo poshlyet'sya. lipshye spitkati obyездitnyenu vyedmyeditsyu, shcho kidaet'sya na lyudinu, anizh nyerozumnogo v glupoti iogo. khto vidplachue vizual'nii-ra-truditisyam za dobro, nye vidstupit' likhye z iogo domu. pochyn svarki to proryv vodi, tomu pyeryed vibukhom svarki pokin' ti ii! khto opravduie nyespravyedlivogo, i khto za-sudzhue pravdyednogo, obidva voni i-o ogidni. nash-cho ti groshi v rutsi nyerozumnogo, shchob mudrist' kupiti, yak mozku nyema? pravdivii drug lyubit' za vsyakogo chasu, v nyedoli zh vin robit'sya bratom. lyudina, pozbavlyena rozumu, ruchit'sya, poruku dae za druga svogo. khto svarku kokhae, toi lyubit' grikh; khto zh pidvishchue usta svoi, toi shukae nyeshchastya. lyudina lukavogo syertsya nye znaidye dobra, khto zh lukavit' svoim yazikom, upadye v vizual'nii-ra-truditisa. khto rodit' byezumnogo, rodit' na smutok sobi, i nye potishit'sya bat'ko byezgluzdого. syertsye radisnye dobre lykie, a prig-noblyenii dukh sushit' kosti. byezbozhnii taemno byerye khabara, shchob zignuti puti pravosuddya. z oblichchiam rozumnogo mudrist', a ochi glu-pt-sya azh na kintsy zyepli. nyerozumnii sin smutok dlya bat'ka, dlya svoei zh rodityel'ki girkist'. nye do-brye karati spravyedlivogo, biti shlyakhyetnyk za shchirist'! khto slova svoi strimue, toi znae piznan-nya, i kholodnokrovnii rozumna lyudina. i glupak, yak movchit' uzvzhiaet'sya mudrim, a yak usta svoi zakrivae rozumhae.

18

primkhlyivii shukae svavoli, stae proti vs'ogo rozumnogo. nyerozumnii nye khochye navchatisya, a til'ki svii um pokazati. z prikhodom byezbozhnogo i gan'ba prikhodit', a z lyegkovazhyennym sorom. slova ust lyudini gliboka voda, dzhyeryelo pryemudrosti brizkotlivii potik. nye dobre vvezhati na oblichchya byezbozhnogo, shchob pravdyednogo po-valiti na sudi. usta nyerozumnogo tyagnut' do svarki, a slova iogo klichut' biiki. yazik nyerozumnogo zagibil' dlya n'ogo, a usta iogo to tyenyeta na dushu iogo. slova obmovnika mov ti prismaki, i voni skhodyat' u nutro utrobi. tyezh nyedbalii u pratsi svoii to brat marnotratniku. i-o im'ya sil'na bashta: do nyei vtyechye spravyedlivii i budyie byezpyechnii. maetok bagatoma misto tyerdyennye iogo, i nyemov mitsnii mur uv uyavi iogo. pyeryed zagibillyu syertsye lyudini visoko nyesyet'sya, pyeryed slavo-yu zh skromnist'. khto vidpovidae na slovo, shchye poki pochuv, to glupota ta sorom iomu! dukh diisnogo muzha vinosit' tyerpinnya svoe, a dukha pribitogo khto pidnyesye? syertsye rozumnye znannya nabuvae, i vukho pryemudrikh shukae znannya. darunok lyudini vivodit' iz utisku, i provadit' ii do vyelikikh lyudyei. pyershii u svartsy svoii uvazhae syebye spravyedlivim, alye priidye protivnik iogo ta i doslidit' iogo. zhyeryeb pyeryerivae svarki, ta viddilyue sil'nikh odin vid odnogo. rozlyuchenii brat protistavit'sya bil'shye za misto tyerdyennye, a svarki, nyemov zasuvi zamku. iz plodu ust lyudini

nasichuet'sya ii shlunok, vona nasichuet'sya plodom ust svoikh. smyer't' za zhittya u vladi yazyka, khto zh kokhae iogo, iogo plid poidae. khto zhinku chyesnotnu znaishov, znaishov toi dobro, i milist' otrimav vid i-o. utsi-doiu govorit' blagal'no, bagatii zhye vidpovidae zukhvalo. e tovarishi na rozbittya, ta e i priyatyel', bil'shye vid brata priv'yazanii.

19

lipshii utsi-doiu, shcho khodit' v svoii nyepovinnosti, nizm lukavii ustami ta nyerozumny. tyezh nye dobra dusha byez znannya, a khto naglit' nogami, spitknyet'sya. glupota lyudini dorogu ii vikrivlyae, i na i-o gnivayet'sya ii syertsye. maetok primnozhuie druživ chislyennikh, a vid bidaka vidpade i tovarish iogo... svidok bryekhlivii nye budyie byez kari, a khto bryekhni govorit', nye budyie vryatovanii. bagato-khto godyat' tomu, khto gostintsi dae, i kozhyen tovarish lyudini, yaka nye skupit'sya na dari. bidarya nyenavidyat' vsi brattyia iogo, a timbil'sh iogo priatyeli vidpadayut' vid n'ogo; a koli za slovami poradi zhyenyet'sya, nyema ikh! khto uma nabuvae, kokhae toi dushu svoyu, a khto rozum styeryezhye, toi znakhodit' dobro. svidok bryekhlivii nye budyie byez kari, khto zh nyeppravdu govorit', zaginye. nye litsyue pishnota byezumnomu, tim bil'shye rabovi panuvati nad zvyerkhnikom. rozum lyudini pripinyue gniv ii, a vyelichnist' ii pyeryeiti nad provinoyu. gniv tsarya nyemov rik lyevchuka, a laskavist' iogo yak rosa na travu. sin byezumnyi pogibil' dlya bat'ka svogo, a zhinka svarliya yak rinva, shcho z nyei voda tyezhye zavzhd. khata i maetok spadshchina bat'kiv, a zhinka rozumna vid i-o. linoshchi son nakidayut', i liniva dusha golodue. khto zapovid' okhoronyae, toi dushu svoyu styeryezhye; khto dorogi svoi lyegkovazhit', pomrye. khto milostivii do vtsi-dvogo, toi pozichae dlya i-o, i chin iogo vin nadoluzhit' iomu. kartai svogo sina, koli e nadiya navchiti, ta zabiti iogo nye pidnos' svoyu dushu. lyudina vyelikogo gnivu khai karu nyesyie, bo yakshcho ti vryatuesh ii, to vchinish shchye girshye. slukhai radi i kartannya priimai, shchob mudrim ti stav pri svoemu kintsii. u syertsii lyudini bagato dumok, alye vipovnit'sya til'ki zadum i-o. zdobutok lyudini to milist' ii, alye lipshii bidar za lyudinu bryekhlivu. strakh i-o vyedyie do zhittya, i khto iogo mae, toi sitim nochue, i vizual'nii-ra-trudititsya nye dosyagnye iogo. u miskiu stromlyae linyukh svoyu ruku, do ust zhye svoikh nye pidiimye ii. yak bitimyesh nyerozvazhnogo, to pomudrie i nyemudrii, a budyesh rozumnogo ostryerigati, to vin zrozumye pouku. khto bat'ka grabue, khto matir zhyenye? tseye sin, shcho zastidzhue ta osoromlyue, pyeryestan' zhye, mii sinu, navchatsiya vid nyerozumnikh, shchob vidstupititsya vid sliv znannya! svidok nikhyemnnii vismiyue sud, a usta byezbozhnikh vibrizkuyut' krivdu. na nasmishnikiv kari gotovi postiino, i vdari na spinu byezumnim.

20

vino to nasmishnik, napii p'yankii galasun, i kozhyen, khto bludit' u n'omu, nyemudrii. strakh tsarya yak rik lyeva; khto do gnivu dovodit' iogo, proti svogo zhittya progrishae. slava lyudini, shcho gniv pokidae, a kozhyen glupak vibukhae. linivii nye orye iz osyeni, a zakhozhye v zhniiva i nichogo nyema. rada v syertsii lyudini gliboka voda, i rozumna lyudina ii povichyerpue. bagato lyudyei syebye zvut' milosyerdnimi, ta virnu lyudinu khto znaidye? u svoii nyepovinnosti pravvednii khodit', blazhyenni po n'omu sini iogo! tsar sidit' na suddyevim pryestoli, vsyakye vizual'nii-ra-trudititsya rozganyae svoimi ochima. khto skazhye: ochistiv ya syertsye svoe, ochistivsya ya vid svogo grikha? vaga nyeodnakova, nyeodnakova mira, oboe voni to ogida dlya i-o. navit' yunak budyie piznani z chiniv svoikh, chi chin iogo chistii i chi prostii. ukho, shcho slukhae, i oko, shcho bachit', i-o' uchiniv ikh oboe. nye kokhaisya v spanni, shchob nye zbidniti; rozplyushch svoi ochi ta khlilob nasit'sya! zlye, zlye! kazhye toi, khto kupue, a yak pidye sobi, todi khvalit'sya kupnom. e zoloto i pyeryel bagato, ta rozumni usta naitsinnishii to posud. viz'mi iogo odizh, bo vin poruchiv's' za chuzhogo, i za chuzhinku viz'mi iogo zastav. khlib z nyeppravdi solodkii lyudini, ta piskom potim budut' napovnyeni usta ii. trimayut'sya zamiri radoyu, i viinu provad' mudrimi radami. viyavlyae obmovnik taemnye, a ti nye vtruchaisya do togo, lyegko khto roztulyue usta svoi. khto klyanye svogo bat'ka ta matir svoyu, pogasnyie svitil'nik iomu syeryed tyemryavi! spadok spochatku zaskoro nabutii, nye budyie kinyets' iogo poblagosloviyeni! nye kazhi: nadoluzhu ya vizual'nii-ra-trudititsya! mai nadiyu na i-o, i vin dopomozhye tobi. vaga nyeodnakova to ogida dlya i-o, a omanlivi shal'ki nye dobri. vid i-o kroki lyudini, a lyudina yak vna zrozumie dorogu svoyu? tyenyeta lyudini kazati svyatyie nyerozvazhno, a zgomom svoi obitnitsi doslidzhuvati. mudrii tsar rozporoshit' byezbozhnikh, i zvyernye na nikh svoe kolo dlya muk. dukh lyudini svitil'nik i-o, shcho vsye nutro obshukue. milist' ta pravda tsarya styeryezhut', i trona svogo vin pidtrimue milistyu. okrasa yunatstva ikhnya sila, a pishnist' starikh sivina. sinyaki vid poboiv to mast' likuval'na na vizual'nii-ra-trudititsyago, ta vdari nutru zhivota.

21

vodni potoki tsaryevye tseye syertsye v i-o rutsi: kudi til'ki zakhozhye, iogo vin skyerovue. vsyaka doroga lyudini pryama v ii ochakh, ta kyerue syertsyami i-o'. spravyedlivist' ta pravdu chiniti dlya i-o tseye dobirnishye za zhyertvu. muzh gordogo oka ta syertsya nadutogo nyespravyedlivii, a svitil'nik byezbozhnikh tseye griekh. dumki pil'nogo lish na dostatok vyedut', a vsyakii kvaplivii na zbitok. nabuvannya maina yazykom nyeppravdivim tseye skoromnushcha marnota shukayuchikh smyerti. nasit'stvo byezbozhnikh pryamue na nikh, bo prava chiniti nye khochut'. doroga vizual'nii-ra-trudititsyachintsya kruta, a chistii pyamii iogo chin. lipshye zhiti v kuti

na dakh, nyzh z svarlivoyu zhinkoyu v spil'nomu domi. likhogo zhadae dusha nyechyestivogo, i v ochakh iogo blizhnii iogo nye otrimae milosti. yak karayut' glumlivtsya mudrie byezumnii, a yak mudrogo vchat', znannya nabuvae. do domu svogo priglyadaet'sya pravyednii, a byezbozhnii dovodit' do zla. khto vukho svoe zatikae vid zoiku utsi-doogo, to i vin budye klikati, ta nye otrimae vidpovidi. taem-nii darunok pogashue gniv, a nyeyavnni gostinyets' lyut' sil'nu. radist' pravyednomu pravosuddya chiniti, a vizual'nii-ra-truditsiyachintsyevi strakh. lyudina, shcho zbludzhue vid puti rozumu, u zbori pomyer-likh spochinye. khto lyubit' vyesyeloshchi, toi nyemayuchii, khto lyubit' vino ta olivu, toi nye zbagatie. byezbozhnii to vikup za pravyednogo, a lukavii za shchirogo. lipshye siditi v pustinnii kraini, nyzh z svarlivoyu ta syerditoyu zhinkoyu. skarb tsinnii ta oliva v myeshkanni pryemudrogo, ta nishchit' byezumna lyudina iogo. khto zhyenyet'sya za pravyednistyu ta za milistyu, toi znakhodit' zhittya, spravyedlivist' ta slavu. do mista khorobrikh uvidye pryemudrii, i tyverdinyu nadii iogo poruinue. khto styeryezhye svoi usta i svogo yazika, toi dushu svoyu zbyerigae vid likha. nadutii pikhoyu nas-mishnik im'ya iomu, vin robit' usye iz bundyuchnim zukhval'stvom. pozhadannya linivogo v'e iogo, bo ruki iogo vidmovlyayut' robiti, vin kozhnogo dnya pozhadlyvo zhadae, a spravyedlivii dae ta nye zhalue. zhyertva byezbozhnikh ogida, a nadto tadi, yak za dilo byezchyenye prinosit'sya. svodok bryekhlivii zaginye, a lyudina, shcho slukhae bozhnye, gov-oritimy zavzhdi. byezbozhna lyudina zhorstoka oblichchaym svoim, a nyevinnii zmitsnyae dorogu svoyu. nyema mudrosti, ani rozumu, ani radi nasuproti i-o. prigotovlenii kin' na dyen' boyu, alye pyeryemoga vid i-o!

22

lipshye dobre im'ya za bagatstvo vyelikye, i lipsha milist' za sriblo ta zoloto. bagatii ta vtsi-doi strichayut'sya, i-o' ikh obokh stvoriv. mudrii bachit' likhye i khovae't'sya, a byezumni idut' i karayut'sya. zaplata pokori i strakhu i-o'ogo, tsye bagatstvo, i slava, i zhittya. tyernina i pastki na dorozhi lukavogo, a khto styeryezhye svoyu dushu, vidiidye dalyeko vid nikh. privchai yunaka do dorogi iogo, i vin, yak postariet'sya, nye ustupit'sya z nyei. bagatii panue nad bidnimi, a borzhnik rab pozichal'nika. khto sie krivdu, toi zhatimy likho, a bich gnivu iogo pokinchit'sya. khto dobrogo oka, toi poblagoslovlenii budye, bo dae vin utsi-doomu z khliba svogo. glumlivogo vizhyeni, i viidye z nim svarka, i supyeryechka ta gan'ba pripinyat'sya. khto chistist' syertsya kokhae, toi mae khoroshye na ustakh, i drugom iomu budye tsar. ochi i-o obyeryigayut' znannya, a lukavi slova vin vidikeye. linivii gorovit' na vulitsi lyev, syeryed maidanu ya budu zabiti! usta kokhanki yama gli-boka: na kogo i-o' mae gniv, toi vpadae tadi. do yunakovogo syertsya glupota priv'yazana, ta rizka kartannya viddalit' vid n'ogo ii. khto tisyne utsi-doogo, shchob sobi zbagatitsi', i khto bagachyevi dae, toi pyevno zbidnie. nakhili svoe vukho, i poslukhai sliv

mudrikh, i syertsye zvyerni do mogo znannya, bo garnye vono, koli budyesh ti ikh u svoemu nutri styeryegti, khai stanut' na ustakh tvoikh voni razom! shchob nadiya tvoya bula v i-o, ya i s'ogodni navchayu tyebye. khiba zh nye pisav tobi trichi z poradami ta iz znannyam, shchob tobi zavidomiti pravdu, pravdivi slova, shchob ti istinu mig vidpovisti tomu, khto tyebye zapitae. nye grabui nyezamozhn'ogo, bo vin nyezamozhnii, i nye tisi utsi-doogo v brami, bo i-o' za ikhnyu spravu suditimyet'sya, i grabizh-nikam ikhnim ograbue vin dushu. nye družhis' iz cholovikom gnilvivim, i nye khodi iz lyudinoyu lyu-toyu, shchob dorig ii ti nye navchivsy, i tyenyeta nye vzyav dlya svoei dushi. nye bud' syeryed tikh, khto poruku dae, syeryed tikh, khto poruchuet'sya za borgi: koli ti nye matimyesh chim zaplatiti, nashcho viz'mut' z-pid tyebye postyelyu tvoyu? nye pyeryesuvai vikovoii granitsi, yaku vstanovili bat'ki tvoi. toi bachiv lyudinu, motornu v zanyatti svoim? vona pyeryed tsaryami spokoiino stoyatimy, ta nye vstoit' vona pyeryed prostimi.

23

koli syadyesh khlib isti z volodaryem, to pil'no vvazhai, shcho pyeryed toboyu, i pokladi sobi v gorlo nozha, yakshcho ti nyenazhyera: nye zhadae iogo lasoshchiv, bo voni khlib obmanlivii! nye morduysya, shchob mati bagatstvo, vdistupiya vid dumki svoei pro tsye, svoi ochi ti zvyernyesh na n'ogo, i nyema vzhye iogo: bo konchye zmaistrue vono sobi krila, i polyetit', mov oryel toi, do nyeba... nye izh khliba v vizual'nii-ra-truditsiyaokogo, i nye pozhadai lakom-nok iogo, bo yak u dushi svoii vin obrakhovue, takii e. vin skazhye tobi: izh ta pii! alye syertsye iogo nye z toboyu, toi kavalok, yakogo ti z'iv, iz syebye vikinyesh, i svoi garni slova nadaryemno potratish! nye kazhi do ushyei nyerozumnomu, bo pogordit' vin mudristyu sliv tvoikh. nye pyeryesuvai vikovoii granitsi, i nye vkhod' na sirits'ki polya, bo ikhnii vyzvolit' mitsnii, vin za spravu ikhnyu budye suditis' z toboyu! svoe syertsye zvyerni do navchannya, a ushi svoi do rozumnikh ryechyey. nye strimui napuchuvannya yunaka, koli rizkoyu vib'esh iogo, nye pom-rye: ti rizkoyu vib'esh iogo, i dushu iogo vid shyelolu vryatuesh. mii sinu, yakshcho tvoe syertsye zmu-drilo, to budye raditi takozh moe syertsye, i nutro moe budye tishitis', koli usta tvoi govoritimut' slush-nye. nyekhai syertsye tvoe nye zavidue grishnim, i povsyakchas pil'nui til'ki strakhu i-o'ogo, bo isnuie maibutne, i nadiya tvoya nye zaginye. poslukhai, mii sinu, ta i pomudrii, i nyekhai tvoe syertsye stupae dorogoyu rinvoyu. nye bud' pomizh timi, shcho zh-luktyat' vino, pomizh timi, shcho m'यो sobi pozhi-rayut', bo p'yanitsya i zhyerun zbidniyut', a sonlivii odyagnye lakhmittya. slukhai bat'ka svogo, vin tye-bye porodiv, i nye gordui, yak postarila mati tvoya. kupi sobi i nye prodavai pravdu, mudrist', i kartannya ta rozum. budye vyel'mi raditi bat'ko pravyednogo, i rodityel' pryemudrogo vtishit'sya nim. khai radie tvii bat'ko ta mati tvoya, khai potishit'sya ta, shcho tyebye porodila. dai myeni, sinu mii, svoe syertsye, i ochi tvoi khai kokhayut' dorogi moi. bo bludnit-

nya to yama gliboka, a krinitsya tsisna chuzha zhinka. i vona, mov grabizhnik, chatue, i primnozhue zradnikiv pomizh lyud'mi. v kogo oi, v kogo ai, v kogo svarki, v kogo klopit, v kogo rani daryemni, v kogo ochi chyervoni? u tikh, khto zapiznyuet'sya nad vinom, u tikh, khto prikhodit' poprobuvati vina zmis-hanogo. nye divis' na vino, yak vono rum'yanie, yak vibliskue v kyelikhu i rivnyen'ko llet'sya, kinyets' iogo budyie kusati, yak gad, i vzhaliť, nyemov ta gadyuka, pantruvativimut' ochi tvoi na chuzhi zhinki, i syert-sye tvoie govoritimye duroshtchi... i ti budyesh, yak toi, khto lyezhit' u syeryedini morya, i yak toi, khto lyezhit' na shchoglovim vyerkhu. i skazhyesh: pobili myenye, ta myeni nye bolilo, myenye shturkhali, ya zh nye pochuv, koli ya prokinus', shukatimu dali togo zh...

24

nye zavidui zlim lyudyam, nye bazhai buti z nimi, bo ikhnye syertsye govorit' pro zdirstvo, a usta ikhni movlyat' pro vizual'nii-ra-trudititsya. dim buduet'sya mudristyu, i rozumom stavit'sya mitsno. a chy-eryez piznannya kimnati napovnyuyut'sya usilyakim maetkom tsinnim ta priemnim. mudrist sil'nishii vid sil'nogo, a lyudina rozumna vid povnosilogo. tomu to provad' vinu mudrimi radami, bo spasinnya v chislyennosti radnikiv. dlya byezumnogo mudrist' zanadto visoka, svoikh ust nye rozkrie pri brami. khto chiniti likhye zamiryae, togo zvut' lukavim. za-mir glupoti to grikh, a nasmishnik ogida lyudini. yak-shcho ti v dyen' nyedoli znyesilivsy, to mala tvoya sila. ryatui uzyatikh na smyert', takozh tikh, khto na strachyennya khilit'sya, khiba nye pidtrimaesh ikh? yakshcho skazhyesh: ts'ogo mi nye znal! chi zh toi, khto syertsya viprobuvue, znati nye budyet' vin storozh tvoei dushi, i vin znae pro tsye, i povy-ernye lyudini za chinom ii. izh, sinu mii, myed, bo vin dobrii, a myed shchil'nikovii solodkii vin na pidnyebinni tvoim, otak mudrist' piznai dlya svoei dushi: yakshcho znaidyesh ii, to ti maesh maibut-nist', i nadiya tvoya nye ponishchit'sya! nye cha-tui na pomyeshkannya pravayednogo, ti byezbozh-niku, nye ograblyui myeshkannya iogo, bo pravayed-nii sim raz vpadye ta zvyedyet'sya, a byezbozhnii v pogibil' vpadye! nye tishsya, yak vorog tvii padae, a koli vin spitknyet'sya, khai syertsye tvoe nye radie, shchob i-o' nye pobachiv, i tsye nye bulo v iogo ochakh likhim, i shchob vin nye zvyernuv svogo gnivu vid n'ogo na tyebye! nye palis' na vizual'nii-ra-trudititsyachintsiv, nye zazdri byezbozhnim, bo vizual'nii-ra-trudititsyamu nye budyie maibutnosti, svitl'nik byezbozhnikh pogasnye. biisya, sinu mii, i-o ta tsarya, nye vodisya z nyepyevnimi, bo pogibil' ikhnya naglo postanye, a bidu vid obokh tikh khto znae? i otsye os' pokhodit' vid mudrikh: zvyertati uvagu v sudi na oblichchya nye dobre. khto budyie kazati byezbozhnomu: pravayednii ti! togo prokli-natimut' lyudi, i gnivatis' budut' na togo narodi. a tim, khto kartae iogo, budyie milye otsye, i priidye na nikh blagoslovyennya dobra! mov u gubi tsilue, khto vidpovidae pravdivye. prigotui svoyu pratsyu nadvori, i obrobi sobi polye, a potim zbuduesh svii

dim. nye bud' lozhnim svidkom na svogo blizhn'ogo, i nye pidgovoryui ustami svoimi. nye kazhi: yak zroбив vin myeni, tak zroblu ya iomu, vyernu lyu-dini za chinom ii! ya prokhodiv krai polya lyu-dini linivoi, ta krai vinogradnika nyedoumkuvatogo, i os' vsye vono pozarostalo tyernyam, budyakami pokrita povyerkhnya iogo, kaminnii zhye mur iogo buv poruinovanii... i bachiv ya tye, i uvagu zvyer-nuv, i zvyav ya pouku sobi: shchye trokhi pospati, podrimati shchye trokhi, ruki trokhi vizual'nii-ra-trudititsyazhiti, shchob polyezhati, i prikhodit', nye-mov mandrivnik, nyezamozhnist' tvoya, i nuzhda tvoya, yak ozbroenii muzh!...

25

i otsye solomonovi pripovisti, shcho zibrali lyudi ezyekii, yudinogo tsarya. slava bozha shchob spravu skhovati, a slava tsariv shchob rozvidati spravu. nyebo visokisty, i zymlya glibinoyu, i syertsye tsariv nyedoslidimi. yak vidkinuti zhuzhyel' vid sri-bla, to zolotaryevi vikhodit' posudina, koli viddaliti byezbozhnogo z-pyeryed oblichchya tsaryevogo, to spravyedlivisty mitsno postavit'sya tron iogo. py-eryed tsaryem nye pishaisya, a na misti vyelikikh nye stii, bo lipshye, yak skazhut' tobi: khodi vishchye syudi! anizh tyebye zniziti pyeryed shlyakhyetnim, shcho bachili ochi tvoi. nye pishisya stavati do po-zovu, bo shcho budyesh robiti v kintsi iogo, yak tyebye zasoromit' tvii blizhnii? sudisya za svarku svoyu z svojim blizhnim, alye nye vyavlyai taemnit-si inshogo, shchob tyebye nye obraziv, khto slukhati budyie, i shchob nye vyernulas' na tyebie obmova tvoya. zoloti yabluka na sribnim taryeli tsye slovo, prokazanye chasu svogo. zolotaya syeryezhka i oz-doba zo shchirogo zolota tsye mudrii kartach dlya uvazhnogo ukha. nyemov snigova prokholoda v dyen' zhniv posl virnii dlya tikh, khto iogo posilae, i vin dushu pana svogo ozhivlyae. khmari ta vityer, a nyemae doshchu tsye lyudina, shcho chvanit'sya darom, ta iogo nye dae. volodar zm'yakshuet'sya ty-erpyelivisty, a m'yakyen'kii yazik lomit' kistku. yak-shcho myed ti znaishov, to spozhii, skil'ki dosit' tobi, shchob nim nye pyeryesititsiya ta nye zvyernuti. zdy-erzhui nogu svoyu vid domu tvogo tovarisha, shchob tobouy vin nye pyeryesitivs', i nye znyenavidiv tye-bye. molot, i myech, i gostra strila, lyudina, shcho govorit' na blizhn'ogo svogo, yak svidik bryekhlivii. gniiil zub ta kul'gava noga tsye nadiya na zradlivogo radnika v dyen' tvogo utisku. shcho zdiimati odyezhu kholodnogo dnya, shcho liti otsyet na sodu, tsye spi-vati pisni syertsyu zasmuchyenomu. yakshcho golo-due tvii vorog nagoduui iogo khlibom, a yak sprag-nyenii vin vodoyu napii ti iogo, bo tsim prigortaesh ti zhar na iogo golovu, i i-o' nadoluzhit' tobi! vityer pivnichnii narodzhue doshch, a taemnii yazik syerdi-tye oblichchya. lipshye zhiti v kuti na dakhu, nizh z svarlivoyu zhinkoyu v spil'nomu domi. dobra zvistka z dalyekogo krayu tsye kholodna voditsya na sprag-nyenu dushu. dzhyeryelo skalamuchyenyie chi zip-sutii potik tsye pravayednii, shcho skhilyaet'sya py-eryed byezbozhnim. isti myedu bagato nye dobre, tak doslidzhuvati vlasnu slavu nyeslava. lyudina, sh-

cho strimu nyemae dlya dukhu svogo, tsye zruinovanye misto byez muru.

26

yak litom toi snig, i yak doshch u zhniva, tak nye litsyue gluptyseyi poshana. yak ptashka litae, yak lastivka line, tak nyevinnye proklyattya nye spovnit'sya. batig na konya, obrot' na osla, a rizka na spinu gluptysiv. nyerozumnomu vidpovidni nye davai za nyerozum iogo, shchob i ti nye stav rivnii iomu. nyerozumnomu vidpovid' dai za byezumstvom iogo, shchob vin v ochakh svoikh nye stav mudrim. khto chyeryez gluptysa posilae slova, toi nogi sobi obtinae, otrutu vin p'e. yak volocha't'sya nogi v kul'gavogo, tak u byezumnikh ustakh pripovistka. yak priv'yazuvai kamin' koshtovni do prashchi, tak gluptyseyi poshanu davati. yak tyeryen, shcho vlyzye u ruku, otak pripovistka v ustakh nyerozumnogo. yak strilyets', shcho vsye ranit', tak i toi, khto naimae gluptysa, i naimae usyaknikh prokhozikh. yak vyertaet'sya pyes do svoei blyuvotini, tak glupotu svoyu povtoryae glupak. chi ti bachiv lyudinu, shcho mudra v ochakh svoikh? bil'sha nadiya gluptyseyi, nizh ii. linivii govorit': lyev na dorozii! lyev na maidani! dvyeri obyertayut'sya na svoemu chopi, a linivii na lizhku svoim. svoyu ruku linivii stromlyae do miski, ta pidnyesti do rota ii iomu tyazhko. linivii mudrishii uv ochakh svoikh za simokh, shcho vidpovidayut' rozumno. psa za vukha khapae, khto, iduchi, ustryvae do svarki chuzhoi. yak toi, khto vdae bozhyevil'nogo, kidaie iskri, strili ta smyert', tak i lyudina, shcho obmanuye druga svogo ta kazhye: tazh tsye ya zhartuyul... z braku drov ogon' gasnye, a byez plitkarya movknye svarka. vugillya dlya zharu, a drova ognyevi, a lyudina svarliava shchob svarku rozpalyuvati. slova obmovnika mov ti pris-maki, i u nutro zhivota voni skhodyat'. yak sriblo z zhuzhyelitsyeyu, na gorshkovi nakladnyene, tak polum'yani usta, a syertsye likhye, ustami svoimi maskuet'sya vorog, i khovae omanu v svoemu nutri: koli vin govorit' lagidno nye vir ti iomu, bo v syerts'i iogo sim ogid! yak nyenavist' prikrita omanoyu, ii vizual'nii-ra-truditisya vidkrivaet'sya v zbori. khto yamu kopae, toi v nyei vpadye, a khto kotit' kamin-nya na n'ogo vono povyertaet'sya. bryekhlivii yazik nyenavidit' svoikh utiskuvanikh, i usta gladyen'ki do zgubi provadyat'.

27

nye vikhvalyuisya zavtrishnim dnyem, bo nye znaesh, shcho dyen' toi porodit'. nyekhai inshii tyebye vikhvalyae, a nye usta tvoji, chuzhii, a nye gubi tvoji. kaminnya tyagar, i pisok vazhka rich, ta gniv nyerozumnogo tyazhchii vid nikh vid obokh. lyutist' zhorstokist', a gniv to zatoplyennya, ta khto pyeryed zazdrystyu vstoit? lipshye vidkritye kartannya, nizh taemna lyubov. poboi kokhanogo virmist' pokazuyut', a v nyenavisnika potsilunki chislyenni. sita dusha topchye i myed shchil'nikovii, a golodnii dushi vsye girkye to solodkye. yak ptakh, shcho gnizdo svoje

kinuv, tak i lyudina, shcho z mistysya svogo mandrue. oliva i kadilo potishuyut' syertsye, i solodkii nam drug za dushyevnu poradu. druga svogo i druga bat'ka svogo nye kidaie, a v dim brata svogo nye prikhod' v dyen' nyeshchastya svogo, lipshii susida bliz'kii za dalyekogo brata! bud' mudrii, mii sinu, i potish moe syertsye, i ya matimu shcho vidpovisti, yak myeni dokoryatimye khto. mudrii bachit' likhye i khovae't'sya, a byezumni idut' i karayut'sya. viz'mi iogo odizh, bo vin poruchivs' za chuzhogo, i za chuzhinku zastavu viz'mi. khto sil'nim golosom blagoslovlyae iz rann'ogo ranku svogo tovarisha, za proklyattya zalichuet'sya tsye iomu. rinva, postiino tyeukha slotlivogo dnya ta zhinka svarliava odnakoye: khto khochye skhovati ii toi vitra khovae, chi olivu pakhuchu pravitsi svoei, shcho vidast' sye-bye. yak gostrit' zalizo zalizo, tak gostrit' lyudina litsye svogo druga. storozh figovnitisi plodi ii spozhivae, a khto pana svoyu styeryezhye, toi shanovanni. yak litsye do litsya u vodi, tak syertsye lyudini do syertsya lyudini. syeol i avaddon nye nasityat'sya, nye nasityat'sya i ochi lyudini. shcho dlya sribla topil' na posudina, i gorno dlya zolota, tye dlya lyudini usta, yak i khvalyat' ii. khoch nyerozumnogo budyesh tovti tovkachyem pomizh zyernami v stupi, nye vidiidye vid n'ogo glupota iogo! dobre nye viglyad svoei otari, pokladi svoje syertsye na chyeryedi, bo bagatstvo tvoe nye naviki, i chi korona tvoya z rodu v rid? poyavilasya zyelyen', i trava pokazalas', i zbiraet'sya sino iz gir, budut' vivtsi tobi na vbrannya, i kozli tsina polya, i moloka tvoikh kiz budye dosit' na izhu tobi, na idu tvoego domu, i na zhittya dlya sluzhnits' tvoikh.

28

byezbozhni vtikayut', koli i nye zhyenut'sya za nimi, a spravedylivii byezpyechinii, nyemov toi lyevchuk. koli kraie provinit'sya, to mae bagato volodariv, koli zh e lyudina rozumna i znayucha, to dierzhit'sya dovgo. lyudina utsi-doa, shcho gnobit' nuzhdyen-nikh, tsye zliava rvuchka, shcho khliba po nii nye buvae. ti, khto zakon zalishae, khvalyat' byezbozhnikh, a ti, khto zakon byeryezhye, na nikh buryat'sya. lyudi likhi pravosuddya nye rozumiut'sya, a shukayuchi i-o vsye rozumiut'. lipshye utsi-doi, shcho khodit' v svoii nyepovinnosti, nizh krivodorogii, khoch vin i bagach. khto zakon byeryezhye, rozumnii toi sin, a khto vodit'sya iz gult'yayami, zasoromlyue bat'ka svogo. khto mnozhit' likhvars'kim vidstotkom bagatstvo svoje, toi dlya togo gromadit' iogo, khto laskavii dlya bidnikh. khto vidkhilyue vukho svoje, shchob nye slukhati zakona, to budye ogidna i molitva togo. khto prostikh dovodit' bluditi dorogoyu zla, sam do yami svoei vpadye, a nyevinni posyadut' dobro. bagata lyudina v ochakh svoikh mudra, ta rozumnii utsi-doi rozslidit' ii. vyelika pishnota, yak tishat'sya pravyedni, koli zh nyespravedylivii zrostayut', to tryeba shukati lyudinu. khto khovae provini svoi, tomu nye vyedyet'sya, a khto priznaet'sya ta kidaie ikh, toi budye pomiluvani. blazhyenna lyudina, shcho zavzhdi obachna, a khto ozhorstochue syertsye svoje, toi vpadae v likhye. lyev richuchii i vyedmid' nyenazhyerlivii tsye byezbozhnii volodar nad lyu-

dom utsi-doim. volodar, pozbavlyenii rozumu, tsi-nye doshkul'no, a nyenavysnik zazyherlivosti budyemati dni dovgi. lyudina, obtyazhyena za dushogubstvo, vtikae do grobu, nyekhai ii nye pidpirayut'! khto khodit' nyevinnii, toi budye spasyenii, a krivodorogii vpyade na odnii iz dorig. khto zymlyu svoyu obroblyae, toi nasitit'sya khlibom, a khto za marnotnim zhyenyet'sya, nasitit'sya vtsi-doisty. virna lyudina bagata na blagoslovnyennya, a khto spishno zbagachuet'sya, nyepokaranim toi nye zalishit'sya. uvagu zvyertati na osobu nye dobrye, bo i za kus khliba lyudina zgrishit'. zavidyushcha lyudina spishit' do bagatstva, i nye znae, shcho priide na nyei nuzhda. khto napoumlyae lyudinu, toi znakhodit' vkintsi bil'shu lasku, nizh toi, khto lystit' yazikom. khto bat'ka svogo i svoyu matir grabue i kazhye: tsye nye grikh, toi rozbiiniku drug. zakhlananii viklikue svarku, khto zh mae nadiyu na i-o, budye nasachenyi. khto nadiyu kladye na svii rozum, to vin nyerozumnii, a khto mudristyu khodit', toi budye vryatovanii. khto dae nyemayuchomu, toi nyedostatku nye znatymye, khto zh svoi ochi khovae vid n'ogo, toi zaznae bagato proklyat'. koli pidiimayut'sya lyudi byezbozhni, lyudina khovae't'sya, a yak ginut' voni, to mnozhat'sya pravyedni.

29

cholovik ostryeryzhuvanii, ta tverdoshihi, budyezlamanii naglo, i liku nye budye iomu. koli mnozhat'sya pravyedni, radie narod, yak panue zh byezbozhnii to stognye narod. lyudina, shcho mudrist' kokhae, potishue bat'ka svogo, a khto popasae bludnits', toi gubit' maetok. tsar utrimue krai pravosuddyam, a lyudina khabarna ruinue iogo. lyudina, shcho drugovi svoemu pidlyeshchue, na stopakh iogo pastku stavit'. u provini lyudini likhoi znakhodit'sya pastka, a spravvedlivii radie ta tishit'sya. pravyednii znae pro pravo vtsi-doikh, byezbozhnii zhye nye rozumie piznannya pro tsye. lyudi gluzlivi pidburyuyut' misto, a mudri utishuyut' gniv. mudra lyudina, shcho pravuet'sya iz nyerozumnim, to chi gnivae't'sya, chi smiet'sya, spokoyu nye znae. krovozhyertsii nyenavidyat' pravyednogo, spravvedlyvi zh shukayut' spasti iogo dushu. glupak uyevsi' svii gniv uviyavlyae, a mudrii nazad iogo strimue. volodar, shcho slukhae slova bryekhlivogo, byezbozhni vsi slugi iogo! utsi-doi i gnobityel' strichayut'sya, im obom i-o' ochi osvityue. yak tsar pravdoyu sudit' vtsi-doikh, stoyatimye tron iogo zavzhdi. rizka i pouka pryemudrist' dayut', a ditina, zalishyena til'ki sobi, zasoromlyue matir svoyu. yak mnozhat'sya nyespravvedlyvi provina rozmniozhuet'sya, alye pravyedni bachitimut' ikhnii upadok. karai sina svogo i vin tyebye zaspokoit', i priemnoschchi dast' dlya tvoei dushi. byez prorochnik vidin' lyud rozbyeshchenii, koli zh styeryezhye vin zakona blazhnyennii. rab slovami nye budyepokaranii, khoch vin rozumie, alye nye poslukahe. chi bachiv lyudinu, kvaplivu v slovakh svoikh? bil'sha nadiya gluptyseyi, nizh ii! khto rozpyeshchue zmaluku svogo raba, to kinyets' iogo budyenvedyachnii. gniliva lyudina viklikue svarku, a lyutii vchinyae bagato provin.

gordinya lyudini ii ponizhae, a chyesti nabuvae pokirlivii dukhom. khto dilit'sya z vizual'nii-ratruditisyadiem, toi nyenavidit' dushu svoyu, vin chue proklyatty, ta nye viyavlyae. strakh pyeryed lyudinoyu pastku dae, khto zh nadiyu skladae na i-o, budyebyezpyechnii. bagato shukayut' dlya syebye oblichcha volodarya, ta vid i-o sud dlya lyudini. nasil'nik ogida dlya pravyednykh, a prostodorogii ogida byezbozhnomu.

30

slova agura, yakyeevogo sina, massyeyanina: slovo muzhchini: trudivsyaya, bozhnye, trudivsyaya, bozhnye, i zmuchivsyaya! bo dumayu, shcho nyemudrishii za kozhnogo ya, i nye mayu ya lyuds'kogo rozumu, i nye navchivsyaya mudrosti, i nye znayupiznannya svyatikh... khto na nyebo vviishov i zishov? khto u zhmyeni svoi zibrav vityer? khto vodu v odyezhu zv'yazav? khto postaviv usi kintsi zyeimli? yake imyennya iogo, i yake imyennya sina iogo, koli znaesh? kozhnye bozhnye slovo ochishchyenye, shchit vin dlya tikh, khto v nim pristanovishchymae. do sliv iogo nye dodavai, shchob tyebye nye skartav vin, i shchob nyepravdomovtsem nye stav ti. dvokh ryechyei ya vid tyebye prosiv, nye vidmov myeni, poki pomru: viddali ti vid myenye marnotu ta slovo bryekhlivye, uboztva i bagatstva myeni nye daval! godui myenye khlibom, dlya myenye priznachenim, shchob ya nye pyeryesitivsyaya ta i nye vidriksya, i nye skazav: khto i-o? i shchob ya nye zbzdniv i nye krav, i nye znyevazhiv im'ya mogo tsi-doa. raba nye obmovlyai pyeryed panom iogo, shchob tyebye nye proklyav vin, i ti vinuvatim nye stav. otsye pokolinnya, shcho bat'ka svogo proklinae, i nyen'ki svoei nye blagoslovlyae, pokolinnya, shcho chistye v ochakh svoikh, ta vid brudu svogo nye obmitye, pokolinnya, yaki gordisni ochi iogo, a poviki iogo yak pidnyesliya! pokolinnya, shcho v n'ogo myechi iogo zubi, a gostri nozhi iogo shchelyepi, shchob pozhyerti utsi-doikh iz krayu i nuzhdyenykh z zyeimli! dvi dochki v krovozhyertsya: dai, dai! otsi tri nye nasityat'sya, chotiri nye skazhut' dosit': shyool ta utroba nyepilidna, vodoyu zyeimya nye nasitit'sya, i nye skazhye dosit' ogon' oko, shcho z bat'ka smiet'sya i pogordzhue poslukhom matyeri, nyekhai vidz'obayut' iogo kruki potochni, i nyekhai orlyenyata iogo pozhyerut' tri ryechi otsi divovizhni dlya myenye, i chotiri, yakikh ya nye znayu: doroga orlina v povitri, doroga zmiina na skyeli, korabyel' na doroga v syeryedni morya, i doroga muzhchini pri divchini!... taka os' doroga bludlivoi zhinki: nailas' ta vityerla usta svoi i povila: nye vchinila ya vizual'nii-ratruditisyago!... tryasyet'sya zyeimlya pid tr'oma, i pid chotirma, yakikh znyesti nye mozhye vona: pid rabom, koli vin zatsaryue, i pid nyerozumnim, yak khliba naist'sya, pid rozpustnitsyeyu, koli vz'yata za zhinku, i nyevil'nitsyeyu, koli vizhyenye pani svoyu!... otsi os' chotiri mali na zyeimli, ta voni vyel'mi mudri: murashki, nye sil'nii narod, ta pozhivu svoyu zagotvolyuyut' litom; borsuki, lyud nye sil'nii, ta v skyeli svii dim voni stavlyat'; nyemae tsarya v sarani, alye vsya vona v stroi boiovim vikhodit'; pavuk til'ki lap-

kami pnyet'sya, ta vin i v palatakh tsars'kikh! do-
brye stupayut' tsi troe, i dobre khodyat' chotiri: lyev,
naisil'nishii pomizh zvirinoyu, yakii nye vstupaet'sya
ni pyeryed kim, osidlanii kin', i kozyel, ta toi tsar, sh-
cho z nim viis'ko! yakshcho ti dopustivsyia glupoti
pikhoyu, i yakshcho zamiryaesh likhye, to ruku na
usta! bo zhivannyya moloka dae maslo, i dae krov vdar
po nosi, tisk zhye na gniv dae svarku.

31

slova lyemuila, tsarya massi, shcho nimi navchala
iogo iogo mati: shcho, sinu mii, i shcho, sinu utrobi
moei, i shcho, sinu obitnits' moikh? nye davai
zhinkam sili svoei, ni dorig svoikh dlya ruinuval'nits'
tsariv! nye tsaryam, lyemuilye, vino, nye tsaryam, i
napii toi p'yankii nye knyazyam, shchob nye vpivsyia
vin ta nye zabuv pro zakona, i shchob nye zminiv dlya
vsikh gnoblyenikh prava! daitye napoyu p'yankogo
tomu, khto ginye, a vina girkodukhim: vin vip'e i
zabudye za bidnist' svoyu, i muki svoei vzhye nye
pam'yatatimye! vidkrivai svoi usta nyemovi, dlya
suda vsim nyeshchasnim. vidkrivai svoi usta, i sudi
spravyedlivo, i pravosuddya zrobi dlya utsi-doogo
ta dlya nuzhdyennogo. khto zhinku chyesnotnu
znaidye? a tsina ii bil'sha vid pyeryel: doviryae ii
syertsye ii cholovika, i iomu nye zabraknye pributku!
vona chinit' dlya n'ogo dobro, a nye vizual'nii-ra-
truditisyia, po vsi dni svogo zhittya. shukae vona
vovni i l'onu, i robit' okhochye svoimi rukami. vona,
nyemov korabli ti kupyets'ki, zdalyeka sprovadzhue
khlíb svii. i vstanye vona shchye vnochi, i vidast'
dlya domu svogo pozhivu, a poryadok sluzhnitsyam
svoim. pro polye vona namishlyala, i iogo nabula, iz
plodu dolonyei svoikh zasadila vona vinogradnika.
vona pidpyerizue siloyu styegna svoi ta zmitsnyae
ramyena svoi. vona rozumie, shcho dobra robota ii,
i svitil'nik ii nye pogasnye vnochi. vona ruki svoi
prostyagae do pryadki, a doloni ii vyeryetyeno tri-
mayut'. dolonyu svoyu vidkrivae dlya vtsi-doogo, a
ruki svoi prostyagae do bidnogo. kholodu v domi
svoim nye boit'sya vona, bo podviino odyagnyenii
vvyes' ii dim. kilimi porobila sobi, visson ta karmazin
ubrannyya ii. cholovik ii znanii pri bramakh, yak sidit'
vin iz starshimi krayu. tonku tuniku robit' vona i pro-
dae, i kuptsyevi dae poyasi. sila ta pishnist' odyezha ii,
i smiet'sya vona do priidyeshchn'ogo dnya. svoi usta
vona vidkrivae na mudrist', i milostiva nauka ii na
yazitsi. doglyadae vona khodi domu svogo, i khliba z
linivstva nye ist'. ustayut' ii diti, i khvalyat' ii, cholovik
ii i vin pokhvalyae ii: bagato bulo tikh chyesnot-
nikh dochok, ta ti ikh usikh pyeryevishchila! krasa to
omana, a vroda marnota, zhinka zh tsi-dooboyazna
vona budye khvalyena! daitye ii z plodu ruk ii, i
nyekhai ii vchinki ii vikhvalyayut' pri bramakh!

buv cholovik u kraini uts, na im'ya iomu iov. i buv cholovik tseye nyevinnii ta pravvednii, i vin tsi-doa boyavsvya, a vid vizual'nii-ra-trudititsyago vtikav. i narodilisya iomu syemyero siniv ta tri dochki. a maetok iogo buv: sim tisyach khudobi dribnoi, i tri tisy-achi vyerbyludiv, i p'yat' sotyen' par khudobi vyelikoi, i p'yat' sotyen' oslits' ta duzhye bagato rabiv. i buv tseye cholovik bil'shii vid usikh siniv skhodu. a sini iogo khodili odin do odnogo, i spravlyali gostinu v domi togo, chii buv dyen'. i posilali voni, i klikali tr'okh svoikh syestyer, shchob isti ta piti iz nimi. i buvalo, yak minalosya kolo byenkyetnikh dniv, to iov posilav za dit'mi i osvychuvav ikh, i vstavav vin rano vrantsi, i prinosiv tsiopolalyennya za chislom ikh usikh, bo iov kazav: mozhye zgrishili sini moi, i znyevazhili tsi-doa v syertsii svoemu. tak robiv iov po vsi dni. i stalosya odnogo dnya, i poprikhodili bozhii sini, shchob stati pri i-o. i priishov pomizh nimi i satana. i skazav i-o' do satani: zvidki ti idyesh? a satana vidpoviv i-o i skazav: ya mandruvav po zyeimli ta i pyereyshov ii. i skazav i-o' do satani: chi zvyernuv ti uvagu na raba mogo iova? bo nyemae takogo, yak vin, na zyeimli: muzh vin nyevinnii ta pravvednii, shcho tsi-doa boit'sya, a vid vizual'nii-ra-trudititsyago vtikae. i vidpoviv satana i-o i skazav: chi zh ti iov darmo boit'sya tsi-doa? chi zh ti nye zabyezpyechiv iogo, i dim iogo, i vsye, shcho iogo? chin iogo ruk ti poblagosloviv, a maetok iogo poshirivsvya po krayu. alye prostyagni til'ki ruku svoyu, i dotorknisya do vs'ogo, shcho iogo, chi vin nye znyevazhit' tyebye pyeryed litsyem tvoim? i skazav i-o' do satani: os' usye, shcho iogo, u tvoii rutsi, til'ki na n'ogo samogo nye prostyagai svoei ruki! i pishov satana vid litsya i-o'ogo. i stalosya odnogo dnya, koli sini iogo ta dochki iogo ili ta vino pili v domi svogo pyerorodzhynenogo brata, to pribig do iova poslanets' ta i skazav: khudoba vyelika oral, a oslitsi paslisya pri nikh. azh tut napali sabyei i pozabirali ikh, a slug povbivali vistryam myecha. i vtik til'ki ya sam, shchob donyesti tobi... vin shchye govoriv, azh pribigae inshii ta i kazhye: z nyeba spav bozhii ogon', i spaliv otaru ta slug, ta i pozhyer ikh... a vtik til'ki ya sam, shchob donyesti tobi... vin shchye govoriv, azh bizhit' shchye inshii ta i kazhye: khaldyei podililisya na tri viddili, i napali na vyerbyludiv, ta i pozabirali ikh, a slug povbivali vistryam myecha... i vtik til'ki ya sam, shchob donyesti tobi... poki vin govoriv, azh nadbigae shchye inshii ta i kazhye: sini tvoi ta dochki tvoii ili ta vino pili v domi svogo pyerorodzhynenogo brata. azh raptovo nadiishov vyelikii vityer z boku pustini, ta i udariv na chotiri rogi domu, i vin upav na yunakiv, i voni povmirali... i vtik til'ki ya sam, shchob donyesti tobi... i vstav iov, i rozdyer plascha svogo, i obstrig svoyu golovu, ta i upav na zyeimlyu, i poklonivsvya, ta i skazav: ya viishov nagii iz utrobi matyeri svoei, i nagii povyernus' tudi, v zyeimlyu! i-o' dav, i i-o' uzav... nyekhai budye blagoslovyennye i-o im'ya! pri vs'omu ts'omu iov nye zgrishiv, i nye skazav na tsi-doa nichogo byezumnog!

i stalosya odnogo dnya, i poprikhodili bozhii sini, shchob stati pyeryed i-o: i priishov takozh satana pomizh nimi, shchob stati pyeryed i-o. i skazav i-o' do satani: zvidki ti idyesh? a satana vidpoviv i-o i skazav: i skazav i-o' do satani: chi zvyernuv ti uvagu na raba mogo iova? bo nyemae takogo, yak vin, na zyeimli: muzh vin nyevinnii ta pravvednii, yakii tsi-doa boit'sya, a vid vizual'nii-ra-trudititsyago vtikae. i vin shchye trimaet'sya mitsno v svoii nyevinnosti, a ti namovlyav buv myenye na n'ogo, shchob byez privodu iogo zruinuvati... i vidpoviv satana i-o i skazav: shkira za shkiru, i vsye, shcho khto mae, viddast' vin za dushu svoyu. alye prostyagni no ti ruku svoyu, i dotorknis' do kostyei iogo ta do tila iogo, chi vin nye znyevazhit' tyebye pyeryed litsyem tvoim? i skazav i-o' do satani: os' vin u rutsi tvoii, til'ki dushu iogo byeryezhi! i viishov satana vid litsya i-o'ogo, ta i udariv iova zlim gnoyakom vid stopi nogi iogo azh do iogo chyeryepa... a toi uzav sobi chyeryepka, shchob shkryebti syebye. i vin sidiv syeryed popyelu... i skazala iomu iogo zhinka: ti shchye mitsno trimaeshsvya v nyevinnosti svoii? proklyani tsi-doa i pomryesh!... a vin do nyei vidkazav: ti govorish otak, yak govorit' yaka z bozhyevil'nikhl... chi zh mi budym priimati vid tsi-doa dobrye, a vizual'nii-ra-trudititsyago nye priimem? pri vs'omu tomu iov nye zgrishiv svoimi ustami... i pochuli troe priyatyliv iiovikh pro vsye tye nyeshchastya, shcho priishlo na n'ogo, i poprikhodili kozhyen z mistsya svogo: tyemanyanin yelifaz, shukh'yanin biddad ta naamatyanin tsofar. i vmovilisy voni priiti razom, shchob pokhitati golovoyu nad nim ta potishiti iogo. i zvyeli voni zdalyeka ochi svoi, i nye piznali iogo... i pidnyesli voni golos svii, ta i zagolosili, i rozdyerli kozhyen odyezhu svoyu, i kidali porokh nad svoimi golovami azh do nyeba... i sidili voni z nim na zyeimli sim dyen' ta sim nochyei, i nikhto nye promoviv do n'ogo ni slova, bo voni bachili, shcho bil' iogo vyel'mi vyelikii...

po ts'omu vidkriiv iov usta svoi ta i proklyav buv svii dyen' narodzhyennya. i iov zagovoriv ta i skazav: khai zaginye toi dyen', shcho ya v n'omu rodivsvya, i ta nich, shcho skazala: zachavs' cholovik! nyekhai stanye tseye dyen' tyemnotnyu, nyekhai tsi-do z visoti nye zgadae iogo, i nyekhai nye yavlyayet'sya svitlo nad nim!... bodai tyemryava i morok iogo zastupili, bodai khmara nad nim probuvala, bodai tyemnosshchi dyenni lyakali iogo!... otsya nich bodai tyemnist' ii obgornula, nyekhai u dnyakh roku nye budye nazvana vona, khai nye vviidye vona v chislo misyatsiv!... tozh tsya nich nyekhai budye samitna, khai nye priidye do nyei spivannya! bodai ii ti proklinai, shcho dyen' proklinayut', shcho lyeviyatana gotovi zbuditi! khai potyemniyut' zori poranku ii, nyekhai mae nadiyu na svitlo i nye budye iogo, i khai vona nye pobachit' tryemtyachikh povik zori rann'oi, bo vona nye zamknula dvyyeryei nutra matyern'ogo, i nye skhovala strazhdannya z ochyei moikh!... chomu ya

nye zginuv v utrobi? yak viishov, iz nutra to chomu ya nye vmyer? chogo priinyali ti kolina myenye? i nashcho ti pyersa, yak i buv ssav? bo tyepyer ya lyezhav bi spokiino, ya spav bi, ta buv bi myeni vid-pochinok z tsaryami ta z zymnimi radnikami, shcho grobnitsi buduyut' sobi, abo iz knyazyami, shcho zoloto mali, shcho domi svoi sriblom napovnyuvali!... abo chom ya nye stavs' nyedonoskom prikhovanim, nyemov ti nyemovlyata, shcho svitla nye bachili? tam zhye byezbozhniki pyeryestayut' dokuchati, i spochivayut' tam zmuchyenosili, razom z tim mayut' spokii uv'yaznyeni, voni nye pochuyut' vzhye kriku gnobityela!... malii ta vyelikii tam rivni, a rab vil'nii vid pana svoyo... i nashcho vin strudzhyenomou dae svitlo, i zhittya girkodukhim, shcho vichikyut' smy-erti i nyemae ii, shcho ii vidkopali b, yak skarbi zakhovani, tim, shcho radisno tishilisa b, vyesyelilis', koli b znaishli groba, muzhchini, yakomu doroga zakrita, shcho tsi-do tinnyu zakriv pyeryed nim?... bo zidkhannya moe viperyedzhue khlib mii, a zoiki moi polilis', yak voda, bo strakh, shcho iogo ya zhakhavsya, do myenye pribuv, i chogo ya boyavsya priishlo tye myeni... nye znay za spokoyu i nye buv vtikhomiryenii, i ya nye vidpochiv, ta nyeshchastya priishlo!...

4

i vidpoviv tyemanyanin yelifaz ta i skazav: koli sprobuvat' slovo do tyebye, chi muka nye budyeshche bil'sha? ta khto strimati zmozhye slova? tazh ti bagat'okh buv navchav, a ruki oslabli zmitsnyav, togo, khto spotikavs', pidimali slova tvoi, a kolina tryemt'ki ti zmitsnyav! a tyepyer, yak nyeshchastya na tyebye naishlo, to ti zmuchivsya, tyebye dosyaglo vono i ti nalyakavsya... khiba nye bula tsi-doobiinist' tvoya za nadiyu tvoyu, za tvoe spodivannya nyevinist' dorig tvoikh? prigadai no, chi ginuv nyevinnii, i dye pravedni vigublyeni? yak ya bachiv takikh, shcho orali buli byezzakonnnya, ta siyali krivdu, to i zhali ii: voni ginut' vid podikhu bozhogo, i vid dukhu gnivnogo iogo pogibayut'! lyevinye richannya i rik lyutogo lyeva minae, i lyevchukam vilushchayut'sya zubi. ginye lyev, yak nyemae zdbichi, i lyevyenyata lyevitsi vtikayut'. i zakradaet'sya slovo do myenye, i moe ukho pochulo os' dyeshcho vid n'ogo. u rozdumuvannyakh nad nichnimi vidinnyami, koli mit-snii son obiiamae lyudyei, spitkav myenye zhakh ta tryemtinnya, i bagato kostyei moikh vin strusonuv, i dukh pyeryeishov po oblichchi moim, stalo duba volossya na tili moim... vin stoyav, alye ya nye piznav iogo viglyadu, obraz navproti ochyei moikh buv, i tikhii golos pochuv ya: khiba pravednisha lyudina za tsi-doa, khiba cholovik za svoiogo tvortsya e chis-tishii? tazh rabam svoim vin nye imye viri, i nakladae vinu i na svoikh angoliv! shcho zh todi myeshkant'si glinyanikh khat, shcho v porosi ikhnya osnova? yak mil', voni budut' rozchavlyeni! voni tovycheni zranku do veyehora, i byez pomochi ginut' nazavzhdi... slava ikhnya minae't'sya z nimi, voni pomirayut' nye v mu-drosti!...

5

anu klich, chi e khto, shchob tobi vidpoviv? i do kogo z svyatikh ti vdasisa? bo gniv pobivae byezgluz-dogo, a zazdroshchi smyert' zavdayut' nyerozum-nomu! ya bachiv byezumnogo, yak vin rozsivsya, ta zaraz osyela iogo sporokhnyavila... vid spasinye dalyeki sini iogo, voni byez ryatunku pochav-lyeni budut' u brami! iogo zhnyvo golodnii poist', i z-mizh tyernu iogo zaberye, i spragnieni os' pokov-tayut' maetok iogo! bo nyeshchastya vikhodit' nye z porokhu, a gorye rostye nye z zyeimli, bo lyud-ina narodzhuet'sya na strazhdannya, yak iskri, sh-chob ugoru lyetiti... a ya b udavavsya do tsi-doa, i na tsi-doa b poklav svoyu spravu, vin chinit' vye-likye ta nyedoslidimye, pryedivnye, yakomu nyemae chisla, bo vin dae doshch na povyerkhnyu zyeimli, i na polya posilae vin vodu, shchob postavit' niz'kikh na visokye, i zmitsniti spasinnya zasmuchenyikh. vin rozviyue zadumi khitrikh, i nye vikonuyut' planu ikh ruki, vin mudrikh lukavstvom ikh lovit', i rada kru-tiis'ka marnoyu stae, vdyen' znakhodyat' voni tyem-notu, a v poludyen' matsayut', mov unochi!... i vin vid myecha uryatovue bidnogo, a z mitsnoi ruki bidarya, i stae't'sya nadiya nuzhdyennomu, i zamknula usta svoi krivda! tozh blazhyenna lyudina, yak u tsi-do kartae, i ti nye tsurais' vsyemogutn'ogo kari: bo vin ranu zavdast' i pyeryev'yazhye, vin lamae i vigoyuyut' ruki iogo! v shist'okh likhakh spaseae tyebye, a v simokh nye ditknye tyebye vizual'nii-ra-truditsya: vikuplyae tyebye vin vid smyerti za golodu, a v boyu z ruk myecha. yak bich yazika zapanue, skhovaesh-sya ti, i nye budyesh boyatis' ruini, yak priidye vona. z nasillya ta z golodu budyesh smiyatis', a zye-mnoi zvirini nye biisya. bo z kaminnyam na poli e v tyebye umova, i zvir pol'ovii primirivsya z to-boyu. i dovidaeshsya, shcho namyet tvii spokiiinii, i pyeryeglyanyesh domivku svoyu, i nye znaidyesh u nii nyedostatku. i dovidaeshsya, shcho chislyen-nye nasinnya tvoe, a nashchadki tvoi yak trava na zyeimli! i v dozrilomu vitsi do grobu ti ziidyesh, yak zbizhzya dospilye vvikhodit' do kluni za chasu svogo! otozh, doslidili mi tsye i vono tak, poslukhai ts'ogo, i zrozumii sobi vsye!

6

a iov vidpoviv ta i skazav: koli b smutok mii virno buv zvazhyenii, a z nim razom nyeshchastya moe pidnyali na vazi, to tyepyer vono tyazhchye bulo b vid mors'kogo pisku, tomu nyerozvazhnye slova moi kazhut'!... bo v myeni vsyemogutn'ogo strili, i ikhnya otruta pe dukha mogo, strakhi bozhi shikuyut'sya v bii proti myenye... chi dikii osyel nad travoyu ryeveye? khiba ryeveye vil, koli yasla povni? chi byez soli idyat' nyesmachnye, chi e smak u bilkovi yait-sya? chogo nye khotila torknutis' dusha moiya, vsye tye stalo myeni za pozhivu v khvorobi... o, koli b zhye zbulosya prokhannya moe, a moe spodivan-nya dav tsi-do! o, koli b zvoliv tsi-do rozchaviti myenye, prostyagnuv svoyu ruku i myenye polamav, to bula b shchye potikha myeni, i skakav bi ya v nyemilosyerdnomu boli, bo ya nye zrikavsya sliv svy-

atogo!... yaka sila moya, shcho nadiyu ya matimu? i yakii mii kinyets', shchob prodovzhiti zhittya moe tsye? chi sila kaminna to sila moya? chi tilo moe midyanye? chi nye pomich dlya myenye v myeni, chi spasinnya vid myenye vidsunyenye? dlya togo, khto ginye, tovarish to laska, khocha b opustit togo strakh vsyemogutn'ogo... brati moi zradzhuyut', mov toi potik, mov richishchye potokiv, minayut' voni, tyemnishi vid l'odu voni, v nikh khovaet'sya snig, koli sontsye ikh grie, voni visikhayut', u tyepli ginut' z mistsya svogo. karavani dorogu svoyu vidkhilyayut', ukhodyat' v pustinyu i shchyezayut'. karavani z tyemi poglyadayut', pokhodi z shyevi pokladayut' nadii na nikh. i zasoromilisya, shcho voni spodalival's; do n'ogo priishli ta i zbyentyezhilis'. tak i vi tyepper stali nishcho, pobachili strakh i zlyakalis' chi ya gov-oriv koli: daitye myeni, a z maetku svogo daitye pid-kup za myenye, i vryatuiyte myenye z ruki voroga, i z ruk gnobityelyevikh myenye vikupit'? navchit' vi myenye i ya budu movchati, a v chim ya nyevmis-nye zgrishiv roztlumachtye myeni... yaki gostri slova spravvedlivi, ta shcho to dovodit' dogana vid vas? chi vi dumaeite dokoryati slovami? bo na vityer slova odchaidushnogo, i na sirotu napadaeite vi, i kopae-tye yamu dlya druga svogo!... ta zvol'tye poglyanuti na myenye tyepper, a ya nye skazhu pyeryed vami nyeppravdi. vyernit'sya zh, khai krivdi nye budye, i vyernit'sya, shchye v tim moya pravda! khiba v myenye na yazitsi e nyeppravda? chi zh nye mayu smaku, shchob rozpiznati nyeshchastya?

7

khiba cholovik na zyeimli nye na sluzhbi viis'kovii? i iogo dni yak dni naimita!... yak rab, spragnyenii tini, i yak naimit chyeke zaplati za pratsyu svoyu, tak misyatsi marnosti dano v spadok myeni, ta nochi ty-erpinnya myeni vidlichili... koli ya kladus', to kazhu: koli vstanu? i tyagnyet'sya vyechir, i pyeryevyertan-nya iz boku na bik im do ranku... zodyaglos' moe tilo chyervoyu ta strupami v porosi, shkira moya zatvyerdila i bridka... a dni moi stali shvidchishi za tkats'kogo chovnika, i v marnotnii nadii minayut' voni... pam'yatai, shcho zhittya moe vityer, moe oko vzhye bil'sh nye pobachit' dobra... nye pobachit' myenye oko togo, khto bachiv myenye, tvoi ochi po-glyanut' na myenye ta nyemae myenye... yak khmara znikae i prokhodit', tak khto skhodit' v shyel, nye vikhodit', nye vyertaet'sya vzhye toi do domu svogo, ta i iogo nye piznae vzhye mistsye iogo... tozh nye strimayu ya svoikh ust, govoritimu v utisku dukha svogo, narikati ya budu v girkoti svoei dushi: chi ya morye chi mors'ka potvora, shcho ti nado mnoyu storozhu postaviv? koli ya kazhu: nyekhai postil' po-tishit' myenye, khai dumki moi lozhye moe zaberye, to ti snami lyakaesh myenye, i vidinnymi strashish myenye... i dusha moya pragnye zadushyennya, smy-erti khochut' moi kosti. ya obridiv zhittyam... nye poviki zh ya zhitimu!... vidpusti zh ti myenye, bo marnota otsi moi dni!... shcho takye cholovik, shcho iogo ti pidnosish, shcho syertsye svoe prikладаesh do n'ogo? ti shchoranku za nim naziraesh, shchokhvili iogo ti doslidzhuesh... yak dovgo vid myenye shchye

ti nye vidvyernyeshsya, nye pustish myenye prokovt-nuti khoch slinu svoyu? ya zgrishiv... shcho zh ya mayu robiti, o storozhye lyuds'kii? chomu ti poklav myenye tsillyu dlya syebye, i ya stavsya sobi tyagaryem? i chomu ti nye prostish moiogo grikha, i nye vidkinyesh provini moei? a tyepper ya do porokhu lyazhu, i ti budyesh shukati myenye, ta nye-mae myenye...

8

i zagovoriv shukh'yanin bildat ta i skazav: azh doki ti budyesh takye tyeryeveniti? i doki slova tvoikh ust budut' vitrom burkhlivim? chi tsi-do skrivlyue sud, i khiba vsyemogutnii vikrivlyue pravdu? yaksh-cho tvoi diti zgrishili iomu, to vin ikh viddav v ruku ikh byezzakonnnya! yakshcho ti zvyertatsya budyesh do tsi-doa, i budyesh blagati vsyemogutn'ogo, yak-shcho chistii ti ta byeznyevinnii, to tyepper vin tobi svoyu milist' probudit', i napovnit' osyelyu tvoyu spravvedlivisty, i khoch tvii pochokat nuzhdyen-nii, alye tvii kinyets' budye vyl'mi vyelikii! pospi-tai v pokolinnya davnishogo, i mitsno zbnagi bat'kiv ikhnikh, bo mi zh uchorashni, i nichogo nye znaem, bo tin' nashi dni na zyeimli, otozh voni navchat' tye-bye, tobi skazhut', i z syertsya svoiogo slova podadut': chi papirus rostye byez bolota? chi rostye ochy-eryet byez vodi? vin ishchye v dospivanni svoim, nye zrivaet'sya, alye sokhnye ranish za vsilyaku travu: otaki to dorogi vsikh tikh, khto zabuvae pro tsi-doa! i zginye nadiya byezbozhnogo, bo iogo spodi-vannya yak tye pavutinnya, i yak dim pavukiv iogo pyevnist'... na svii dim opiraet'sya, ta nye vstoit', tri-maet'sya mitsno za n'ogo, i nye vdierzhit'sya vin... vin zyelyenie na sontsi, i galuzki iogo vipinayut'sya ponad sadka iogo, na kupi kaminnya splyelosya ko-rinnya iogo, vono mizh kaminnya vroslo: yakshcho virvut' iogo z iogo mistsya, to zryechyet'sya iogo: tye-bye ya nye bachilo!... taka radist' dorogi iogo, a z porokhu inshi rostut'. tozh nyevinnogo tsi-do nye tsuraet'sya, i nye budye primati za ruku vizual'nii-ra-truditisyachintsiv, azh napovnit' usta tvoi smikhom, a gubi tvoi krikom radosti... tvoi nyenavisniki v sorom zodyagnut'sya, i namyetu byezbozhnikh nye budyel!

9

a iov vidpoviv ta i skazav: spravdi piznav ya, sh-cho tak... ta yak opravdatis' lyudini zymennii pyeryed tsi-doom? yakshcho vona skhochye na pryu stati z nim, vin vidpovidi ii nye das't ni na odnye iz tisy-achi skarzhyni!... vin mudrogo syertsya i mogutn'oi sili; khto buv proti n'ogo upyertii i tsilim zostavsya? vin gori zriva, i nye znayut' voni, shcho v gnivi svoim vin ikh pyeryevyernuv. vin zyeimly tryasye z ii mistsya, i stopvi ii trusayt'sya. vin sontsyevi skazhye, i nye skhodit' vono, i vin zapyechatue zori. roztyague nyebo vin sam, i khodit' po mors'kikh vi-sotakh, vin voza stvoriv, oriona ta volosozhara, ta zori pidvyenni. vin chinit' vyelikye ta nyedoslidimye, pryedivnye, yakomu nyemae chisla!... os' vin nado mnoyu prokhodit', ta ya nye pobachu, i vin pyeryei-

dye, a ya nye priglyanus' do n'ogo... os' vin skhopit' kogo, khto zavynrye iogo, khto skazhye iomu: shcho ti robish? tsi-do gnivu svoiogo nye spinit', pid nim gnut'sya ragavovi pomichniki, shcho zh todi vid-povim ya iomu? yaki ya slova pidbyeru proti n'ogo, ya, yakii koli b buv spravyedlivii, to nye vidpovidav bi, ya, shcho blagayu svoiogo suddyu? koli b ya vzi-vav, a vin myeni vidpovid' dav, nye poviryu, shcho vchuv bi mii golos, vin, shcho buryeyu mozhye rozty-erti myenye ta pomnozhyti rani moi byeznyevinno... nye dae vin myeni i zvyesti dukha mogo, bo myenye nasichae girkotoyu. koli khodit' pro silu, to vin vsye-mogutnii, koli zh khodit' pro sud, khto posvidchit' myeni? yakshcho b spravyedlivim ya buv, to os-udyat' myenye moi usta, yakshcho ya byeznyevinnii, to vchinyat' myenye vinuvatim... ya nyevinnii, protye svoei dushi ya nye znayu, i nye radii zhityam svoim ya... tsye odnye, a tomu ya kazhu: nyevinnogo yak i lukavogo vin vigublyae... yakshcho nago bich smy-ert' zapodiyue, vin z probi nyevinnikh smiet'sya... u ruku byezbozhnogo dana zyemlya, ta vin litsya sud-div ii zakriavae... yak nye vin, todi khto? a dni moi stali shvidkishi, yak toi skorokhod, povtikali, nye bachili dobrogo, prominuli, nyemov ti chovni ochy-eryetyani, mov oryel, shcho nyesyet'sya na zdobich... yakshcho ya skazhu: khai zabudu svoe narikannya, khai zminyu ya oblichchya svoe i pidbad'oruyusa, to boyussa vsikh smutkiv svoikh, i ya znayu, shcho ti nye ochistish myenye... vsye odno budu ya vinu-vatii, to nashcho nadarmo ya muchitisya budu? koli b ya umivysa snigovoyu vodoyu, i pochistiv bi lugom doloni svoi, to i todi ti do grobu opustish myenye, i uchinit' bridkim myenye odizh moyu... bo vin nye lyudina, yak ya, i iomu vidpovidi ya nye dam, i nye pidyemo razom na sud, pomizh nami nyema posy-eryednika, shcho poklav bi na nas na obokh svoyu ruku... nyekhai zaberye vin vid myenye svoiogo bicha, iogo zh strakh khai myenye nye zhakhae, todi budu kazhati, i nye budu boyatis' iogo, bo ya nye takii sam z soboyu!...

10

zhityta moe stalo bridkye dlya moei dushi... nyekhai narikannya svoe ya na syebye pushchu, nyekhai gov-oryu ya v girkoti svoei dushi! skazhu tsi-doovi ya: nye osudzhui myenye! povidom zhye myenye, chogo stav ti zo mnoyu na pry? chi tsye dobre tobi, shcho ti gnobish myenye, shcho pogordzhuesh tvorivom ruk svoikh, a radu byezbozhnikh osvitlyuesh? khiba maesh ti ochi tilyesni? chi ti bachish tak samo, yak ba-chit' lyudina lyudinu? khiba tvoi dni yak dni lyuds'ki, chi lita tvoi yak dni muzha, shcho shukaesh provini moei i vividuesh grikh mii, khoch vidaesh ti, shcho ya nye byezzakonnik, ta nyema, khto b myenye vryatu-vav vid tvoei ruki? tvoi ruki stvorili myenye i vchinili myenye, potim ti obyernuvsya i gubish myenye... pam'yatai, shcho mov glinu myenye obrobit ti, i v porokh myenye obyertaesh. chi nye llesh myenye, mov moloko, i nye zgustiv ti myenye, mov na sir? ti shkiroyu i tilom myenye zodyagaesh, i spliv ti myenye iz kostyei ta iz zhil. zhityta i milist' podav ti myeni, a opika tvoya styeryegla mogo dukha. a otsye za-

khovav ti u syertsii svoemu, ya znayu, shcho e vono v tyebye: yakshcho ya grishu, ti myenye styeryezhyesh, ta z provini moei myenye nye ochishchuesh... yakshcho ya provinyusya, to gorye myeni! a yakshcho ya nyevinnii, nye smiyu pidnyati svoyu golovu, sitii stidom ta napoenii goryem svoim!... a koli pid-nyesyet'sya vona, to ti lovish myenye, yak toi lyev, i zнову pryedivno zo mnoyu povodishsya: ponov-lyuesh svidikiv svoikh proti myenye, pomnozhuesh gniv svii na myenye, viis'ko za viis'kom na myenye ti shlyesh... i nashcho z utrobi ti viviv myenye? ya buv bi pomyer, i zhodnisin'kye oko myenye nye pobachilo b, yak nibito nye isnuvav buv bi ya, pyeryeishov bi z utrobi do grobu... otozh, dni moi nyechislyenni, py-eryestan' zhye, i vid myenye vstupis', i nyekhai nye turbuyusya ya bodai trokhi, poki ya nye pidu i nye vyernusya! do krayu tyemnoti ta smyertnoi tini, do tyemnogo krayu, yak morok, do t'myanogo krayu, v yakomu poryadkiv nyema, i d'ye svitlo, yak tyem-ryava...

11

i zagovoriv naamatyanin tsofar ta i skazav: chi mae zostatis' byez vidpovidi byezlich sliv? i khiba yaziakta lyudina nyevinnouy budye? chi muzhi zamovchat' tvoi tyeryevyeni, i nye budye komu zasoromiti tye-bye? os' govorish ti: chistye moe mirkuvannya, i ya chistii v ochakh tvoikh, bozhye! o, koli b govoriti stav tsi-do, i vidkriv svoi usta do tyebye, i pryed-staviv tobi taemnitisi pryemudrosti, bo voni yak ti chuda rozdumuvannya! i znai, vimagae tsi-do myen-shye vid tyebye, nizh provini tvoi togo varti! chi ti bozhu glibin' doslidish, chi znaesh ti azh do kintsya vsyemogutn'ogo? vona vishcha vid nyeba, shcho zmozhyesh zrobiti? i glibsha vona za shyeol, yak piznaesh ii? ii mira dovsha za zyemlyu, i shirsha za morye vona! yakshcho vin pyeryeidye i zamknye shchos', i zgromadit', to khto zaboronit' iomu? bo vin znae nikchyemnosti lyuds'ki ta bachit' nasillya, i vin nye doglyanye? tozh lyudina porozhnya mudrishae, khoch narodzhuet'sya, yak tye dikye oslyu! yakshcho ti zmitsnish svoe syertsye, i svoi ruki do n'ogo prostyagnyesh, yakshcho e byezzakonnika v rutsi tvoii, to prozhyeni ti iogo, i krivda v namyetakh tvoikh nyekhai nye probuvae, tozh todi ti pidiimyesh oblichchya nyevinnye svoe, i budyesh mitsnii, i nye budyesh boyatis'! bo zabudyesh strazhdannya, pro nikh budyesh zgaduhati, yak pro vodu, yakka pro-pliva... vid pivdnya povstanye zhityta, a tyem-ryava budye, yak ranok. i budyesh ti pyevnii, bo maesh nadiyu, i vikopaesh sobi yamu ta i budyesh byezpyechno lyezhati, i budyesh lyezhati, i nikhto nye spoloshit', i bagato-khto budut' pidlyeshchu-vatisya do oblichchya tvogo... a ochi byezbozhnikh minut'sya, i zgynye pritulok u nikh, a ikhnya nadiya to stogin dushii!

12

a iov vidpoviv ta i skazav: spravdi, to zh vi til'ki lyudi, i mudrist' iz vami pomrye!... tazh i ya mayu rozum,

yak vi, ya nye nizhchii vid vas! i v kogo nyemae takogo, yak tsye? posmikhovishchym stav ya dlya druga svogo, ya, shcho klikav do tsi-doa, i vin myeni vidpovidav, posmikhovishchym stav spravyedlivii, nyevinnii... nyeshchaslivtsyu pogorda, na dumku spokiinogo, prigotovlyena dlya spotikannya nogi! spokini namyeti grabzhnikiv, i byezpyechnist' u tikh, khto tsi-doa gnivit', u togo, khto nibi to tsi-doa provadit' rukoyu svoeyu. alye zapaita khoch khudobu i navchit' tyebye, i ptastvo nyebesnye i tobi rozpo-vist'. abo govori do zymeli i vona vivchit' tyebye, i rozkazhut' tobi ribi mors'ki. khto b iz ts'ogo vs'ogo nye piznav, shcho i-o ruka tsye vchinila? shcho v n'ogo v rutsi dusha vs'ogo zhivogo i dukh kozhnogo lyuds'kogo tila? chi zh nye ukho slova rozbirae, pid-nyebinnya zh smakue dlya syebye pozhivu? mudrist' u starshikh, bo dovgist' dnyv rozum. mudrist' ta sila u n'ogo, iogo rada ta rozum. os' vin zruinue i nye budye vono vidbudovanye, zamknye cholovika i nye budye vin vipushchenii. os' vin strimae vodi i visokhnut', vin ikh pustit' to zymlyu voni pyeryevyernut'. v n'ogo sila ta zadum, u n'ogo zabludzhenyii i toi, khto prizvodit' do bludu. vin uvodit' u pomilku radnikiv, i obyezumlyue suddiv, vin rozv'yazue puta tsariv i pripyerizue poyasa na ikhni styegna. vin provadit' svyashchenyikiv boso, i potuzhnikh povalyue, vin nadiinim usta vidiimae i zabirae vid starshikh rozumnist'. na dostoinikiv lle vin pogordu, a poyasa mozhnim oslablyue. vidkrivae vin ryechi gliboki iz tyemryavi, a tyemnye provadit' na svitlo. vin ro-bit' narodi potuzhnimi i znovu ikh nishchit', vin narodi poshiryue, i potim vivodit' v nyevolyu. vidiimae vin rozum v narodnikh goliv na zymeli ta blukati ikh zmushue po byezdorozhnii pustelyi, voni khodyat' navpomatski v tyemryavi tyemnii, i vin uprovadzhue ikh v blukaninu, mov p'yanogo!

13

os' usye otsye bachilo oko moe, chulo ukho moe, ta i usye zauvazhilo... yak znaetye vi znayu i ya, ya nye nizhchii vid vas, i ya govoritimu do vsyemogutn'ogo, i pyeryekonuvati khochu tsi-doa! ta nyepravdu kue-tye tut vi, likari nyeputyashchi vi vsi! o, koli b vi naspravdi movchali, to vam tsye za mudrist' bulo bl... poslukhaitye no pyeryekonon' moikh: i vislukhaitye zaperyechyennya ust moikh. chi budyetye vi govori-timu nyepravdu pro tsi-doa, chi budyetye vi govori-timu omanu pro n'ogo? chi budyetye vi uvazhati na n'ogo? chi za tsi-doa na pryu postaetye? chi dobre, shcho vas vin doslidit'? chi yak z lyudini smiyut'sya, tak budyetye vi nasmikhatsiya z n'ogo? naspravdi vin vas pokarae, yakshcho budyetye vi poturati taemno os-obi! chi zh vyelich iogo nye nastrashue vas, i nye napadae na vas iogo strakh? vashi nagaduvannya tsye prisliv'ya iz popyelu, vashi bashti tsye glinyani bashti! movchit' pyeryedo mnoyu, a ya govoritimu, i nyekhai shchobud' priidye na myenye! nashcho dy-ertimu ya svoe tilo zubami svoimi, a dushu svoyu pokladu v svoyu ruku? os' vin myenye vb'e, i ya nadii nye matimu, alye pyeryed oblichchiam iogo pro dorogi svoi spyeryechatsiya budut' i tsye myeni budye spasinnyam, bo pyeryed oblichchya iogo nye pidiidye

byezbozhnii. napravdu poslukhaitye slova mogo, a moe tsye osvichyennya v vashikh ushakh nyekhai budye. os' ya sud sporyadiv, bo ya spravyedlivii, tye znayu! khto toi, shcho budye zo mnoyu prova-diti pryu? bo tyeper ya zamov bi i pomyer bi... til'ki dvokh tsikh ryecheyi nye robi ti zo mnoyu, todi vid oblichchya tvogo ya nye budu khovatis': viddali svoyu ruku vid myenye, a tvii strakh khai myenye nye zhakhael... todi klich, a ya vidpovidatimu, abo ya gov-oritimu, ti zh myeni vidpovid' dai! skil'ki v myenye provin ta grikhiv? pokazhi ti myeni mii pyeryestup ta grikh mii! chomu ti khovaesh oblichchya svoe i vvazhaesh myenye sobi vorogom? chi ti budyesh strakhati zaviyani vitrom listok? chi ti solominu sukhu budyesh gnati? bo ti pishyesh na myenye girkoti i provini mogo molodyechogo viku daesh na spadok myeni, i v kaidani zakovuesh nogi moi, i vsi dorogi moi styeryezhyesh, nazirts khodish za mnoyu, i vin rozpadaet'sya, mov ta trukhlyavina, nye-mov ta odyezha, shcho mil' ii z'ila!...

14

lyudina, shcho vid zhinki narodzhyna, ko-rotkodyenna ta povna pyechalymi: vona vikhodit', yak kvitka i ziv'yanye, i vtikae, mov tin', i nye zостаet'sya... i na takogo ti ochi svoi vidkrivae, i vodish na sud iz soboyu iogo! khto chistogo vivyesti mozhye z neychistogo? ani odin! yakshcho viznachenii iogo dni, chislo iogo misyatsiv v tyebye, yakshcho ti priznachiv dlya n'ogo myetu, shcho ii nye pyeryeidye, vidvyernisya vid n'ogo i vin zaspokoit'sya, i budye vin tishitsiya svoim dnyem, yak toi naimit... bo dyeryevo mae nadiyu: yakshcho budye styatye, to silu otrimae znovu, i parost iogo nye zaginye; yakshcho postarie v zymeli iogo korin' i v porosi vmrye iogo pyen', to vid vodnogo zapakhu znov zatsvitye, i pustit' galuzzya, nyemov sadzhanyets'! a pomrye cholovik i znikaе, a skonaе lyudina to dye zh vona e?... yak voda vitikae iz ozyera, a richka spadae ta sokhnye, tak i ta lyudina pokladyet'sya i nye vstanye, azh do zakinchyennya nyeba nye zbudyat'sya lyudi ta nye prokinut'sya zo snu svogo... o, yakbi ti v shyeli myenye zakhovav, koli b ti myenye prikhovav, azh poki minyet'sya tvii gniv, koli b chas ti priznachiv myeni, ta i pro myenye zgadav! yak pomrye cholovik, to chi vin ozhyvye? budu mati nadiyu po vsi dni svoiogo zhittya, azh poki nye priidye zamina dlya myenye! klikav bi ti, to ya vidpoviv bi tobi, za chin svoikh ruk sumuvav bi, bo kroki moi rakhuvav bi tyeper, a moiego grikha nye styerig bi, provina moya bula b zapyechatana v vuzliku, i ti zakriv bi moe byezzakonnaya... alye gora spravdi vpadye, a skyelya zsuvaet'sya z mistysya svogo, kaminnya stiraе voda, ii zliava sposhchue porokh zymeli, tak nadiyu togo ti gubish... ti siloyu skhopish nazavzhdi iogo, i vidkhodit', ti minyesh oblichchya iogo i vidsilaesh iogo... chi sini iogo slavni, togo vin nye znae, chi v prikromu stani togo vin nye vidae... bolie vin til'ki todi, koli tilo na n'omu, koli v n'omu dusha todi tuzhit'..

i vidpoviv tyemanyanin yelifaz ta i skazav: chi vidpovidatimye mudra lyudina znannyam vitryanim, i skhidnim vitrom napovnit' utrobu svoyu? budyepivpravduvatsiya tim slovom, shcho nye nadaet'sya, chi timi ryechami, shcho pozhitku nyemae vid nikh? ti strakh bozhii ruiniuesh takozh, i pustoshish molitvu do tsi-doa, bo navchae provina tvoya tvoi usta, i ti vibiraesh sobi yazika khitriniv. oskarzhayut' tyebye tvoi usta, nye ya, i tvoji gubi svidikuyut' na tyebye: chi ti narodivsyia lyudinoyu pyershoyu, chi ranishye, nizh zgir'ya, ti stvoryenii? chi ti slukhav u bozhii taemnni naradi, ta mudrist' dlya obyebye zabrav' shcho ti znaesh, chogo b mi nye znali? shcho ti zrozumiv, i nye z nami vono? pomizh nami i sivii, otot i starii, starshii dnyami vid bat'ka tvoego. chi malo dlya tyebye potishyennya bozhi ta slovo, yakye vin skhovav u tobi? chogo to pidnosit' tyebye tvoe syertsye, i yaki to znaki tvoji ochi dayut', shcho na tsi-doa zvyertaesh ti dukha svogo, i z svoikh ust vipuskaesh podobni slova? shcho takye cholovik, shchob opravdani buti, i shchob buv spravvedlivim vid zhinki narodzhynenii? tazh vin navit' svyatim svoim nye doviryae, i nye opravdani v ochakh iogo nyebyesa, shcho zh todii cholovik toi bridkii ta zipsutii, shcho p'e krivdu, yak vodu? ya tobi rozpovim, ti poslukahai myenye, a shcho bachiv, to tye rozkazhu, pro shcho mudri donyesli ta vid bat'kiv svoikh nye zataili togo, im samim bula dana zymlyia, i nye prikhodiv chuzhii pomizh nikh. byezbozhnii tryemtit' po vsi dni, a nasil'nikovi malo rokiv zakhovano. vyeryesk zhakhiv u n'ogo v ushakh, syeryed miru prikhodit' na n'ogo grabizhnik. vin nye virit', shcho vyernyet'sya vid tyemnoti, i vin vichikuet'sya dlya myecha. vin mandrue za khlilom, ta dye vin? znae vin, shcho dlya n'ogo vstanovlyenii dyen' tyemnoti... strashať iogo utisk ta gnoblyennya, khapayut' iogo, nyemov tsar, shcho gotovii do boyu, bo ruku svoyu prostyagav vin na tsi-doa, i povstavav na vsyemogutn'ogo, proti n'ogo tvyerdoyu vin shieyu bigav, tovtstimi khryebtami shchitviv svoikh. bo zakriv vin oblichchya svoe svoim salom, i boki obklav svoim zhirom, i sidiv u mistakh poruinovanikh, u domakh tikh, shcho v nikh nye sidyat', shcho na kupi kamin-nya priznachenii. vin nye budyie bagatii, i nye vsotit'sya sila iogo, i po zymlii nye poshiryat'sya ikhni maetki. nye vstupit'sya z tyemnoti vin, polum'ya visushit' parost iogo, i dukhom ust iogo budyie vin skhoplyenii. khai nye virit' v marnotu zablukanii, bo marnotoyu budyie zaplata iomu, vona vipovnit'sya nye za dnev iogo, a iogo vyerkhovittya nye budyie zlyelenye! poskidaie nasillyam, nyemov vinograd, nyedozrilist' svoyu, poronit' vin kvittya svoe, yak olivka, bo zbori byezbozhnikh spustoshyeni budut', a ogon' pozhyerye dim khabarnika: vin vizual'nii-ra-truditisyam vagitnie, i porodit' marnotu, i omanu gotue utroba iogo...

a iov vidpoviv ta i skazav: chuv ya takogo bagato, daryemni rozradniki vsi vil' chi nastanye kinyets' vitryanim tsim slovam? abo shcho zmitsnilo tyebye, sh-

cho tak vidpovidaesh? i ya govoriiv bi, yak vi, yakbi vi na misti moemu buli, ya dodav bi slovami na vas, i golovoyu svoeyu kivav bi na vas, ustami svoimi zmitsnyav bi ya vas, i nye strimav bi rukh svoikh gub na rozradu! yakshcho ya govoritimu, bil' mii nye strimaet'sya, a yakshcho pyeryestanu, shcho vidiidye vid myenye? ta tpepyer os' vin zmuchiv myenye: vsyu gromadu moyu ti spustoshiv, i pomorshchiv myenye, i tsye stalo za svichyennya, i zmarnilist' moyia proti myenye povstala, i ochyevid'ki myeni dokoryae! iogo gniv myenye sharpae ta nyenavidit' myenye, skryegochye na myenye zubami svoimi, mii vorog vigostryue ochi svoi proti myenye... voni pashchi svoi rozzyavlyayut' na myenye, b'yut' ganyebno po shchokakh myenye, zbirayut'sya razom na myenye: tsi-do vizual'nii-ra-truditisyachintsyevi vidav myenye, i kinuv u ruki byezbozhnikh myenye... spokiiini ya buv, ta tryemtyachim myenye vin zrovib... i za shiyu vkhopiv vin myenye i roztoroshchiv myenye, ta i postaviv myenye sobi tsillyu: iogo stril'tsi myenye ototchili, rozrivae nirkii moi vin nye zhalivshi, moyu zhovch vilivae na zymlyu... vin robil' prolom na prolomi v myeni, vin na myenye bizhit', yak silach... vyeryetu poshiv ya na shkiru svoyu ta pid porokh zniziv svoyu golovu... zasharilos' oblichchya moe vid plachu, i na povikakh moikh zalyagla smyertna tin', khoch nasil'stva nyemae v dolonyakh moikh, i chista molitva moyai nye prikrii, zymlye, krovi moei, i khai mistysya nye budyie dlya zoiku mogo, bo tpepyer os' na nyebi mii svidik, samovidyets' mii na visoti... gluzlivtsi moi, moi druzi, moe oko do tsi-doa sl'ozit', i nyekhai vin dozvolit' lyudini zmagannya iz tsi-doom, yak mizh sinom lyuds'kim i blizhnim iogo, bo pochislyeni roki minut', i pidu ya dorogoyu, ta i nye vyernus'...

mii dukh zalamavs', moi dni pogasayut', zotalist' myeni sami grobil... diisno, nasmishki zo mnoyu, i moe oko v rozgirychni ikhnim nochue... pokladi, dai zastavu za myenye ti sam, khto zh to toi, shcho umovu zo mnoyu zab'e po rukakh? bo vid rozuminyia zakriv ti ikh syertsye tomu nye zvyelichuesh ikh. vin priznachue blizhnikh na podil, a ochi siniv iogo tyemniyut', vin postaviv myenye za prisliv'ya v narodiv, i stav ya takim, na yakogo pluyuyt'... z byeztalannya potyemnilo oko moe, a vsi chlyeni moi yak ta tin'... pravnyedniki ostovpiyut' na tsye, i nyevinnii vstae na byezbozhnogo. i pravnyedni budyie dyerzhatis' dorogi svoei, a khto chistorukii pobil'shit'sya v sili. alye vsi vi povyernyetesya, i prikhod'tye, ta ya nye znakhodzhu mizh vami rozumnogo... moi dni prominili, porvalisiya dumi moi, mogo syertsya maetok, voni myeni nich obyertayut' na dyen', nablizhuyut' svitlo pri tyemryavi! yakshcho spodivayus', to til'ki shyelou, yak domu svogo, v tyemnoti postyelyu svoe lozhye... do grobu ya klichu: o bat'ku ti mii! do chyervi: moyia mamo ta syestro moyai!... dye zh todii ta nadiya moyai? a nadiya moyai, khto pobachit' ii? do shyelovikh zasuviv zidyie vona, koli ziidyemo razom do porokhu...

i zagovoriv shukh'yanin bildad ta i skazav: yak dovgo vi budyetye pastkami klasti slova? rozmirkuietye, a potim sobi pogovorimo! chomu porakhovani mi, yak khudoba? chomu v vashikh ochakh mi byezumni? o ti, shcho rozsharpush dushu svoyu v svoim gnivi, chi dlya tyebye zymelya opustie, a skyelya osun-ye't'sya z mistsya svogo? tazh svitil'nik byezbozhnikh pogasnye, i nye budyie svititsiya skra ognu yogo: iogo svitlo styemnie v namyeti, i zgasnye na n'omu svitil'nik iogo, stanut' tisini kroki sili iogo, i vdarit' iogo vlasna rada!... bo vin kinyenii v pastku nogami svoimi, i na grati vin budyie khoditi: pastka skho-pit' za stopu iogo, zmitsnit'sya sitka na n'omu, na n'ogo zakhovanii shnur na zymeli, a pastka na n'ogo na styezhtsi... strakhittya zhakhayut' iogo zvidusil', i zhyenut'sya za nim po slidakh. iogo sila golodnoyu budyie, a nyeshchastya pri botsi iogo prigotovlyenye. iogo shkira poidzhyena budyie khvoroboyu, poist' chlyeni iogo pyervorodzhynii smyerti. vidirvana budyie byezpyeka iogo vid namyetu iogo, a ti do tsarya zhakhiv iogo privyedyesh... vin pyeryebuvae v namyeti svoemu, yakii nye iogo, na myeshkan-nya iogo budyie kinyena sirka. zdolu posokhnut' korinnya iogo, a zgori iogo vittya ziv'yanye. iogo pam'yat' zaginye z zymeli, a na vulitsi imyennya nye budyie iomu. zazhyenut' iogo z svitla do tyemryavi, i vvyesh' svit proganyae iogo. u n'ogo nyemae v narodi nashchadka, ni vnuka, i nyemae ostanku v mistsyakh iogo myeshkannya. na zgadku pro dyen' iogo os-tovpivali ostanni, za volossya zh khapalis' davnishi... os' taki to myeshkannya nyeprevyadnogo, i tsye mist-sye togo, khto tsi-doa nye znae!

19

a iov vidpoviv ta i skazav: azh doki smutiti vi budyetye dushu moyu, ta dushiti slovami myenye? dyesyat' raz tsye myenye vi soromitye, gnobiti myenye nye stidaetyes'!... yakshcho spravdi zblu-div ya, to mii grikh pri myeni pozostanye. chi vi vyelichaetyes' spravdi nad mnoyu, i vikazuetye moyu gan'bu na myenye? znaitye tadi, shcho tsi-do skrivdiv myenye, i tyenyeta svoi roztochiv nad mnoyu! os' gvalt! ya krichu, ta nye vidpovidae nikhto, goloshu, ta nyemae sudu!... vin dorogu moyu otochiv i ya nye pyeryeidu, vin poklav na styezhki moi tyem-ryavu! vin styagnuv z myenye slavu moyu i vintsya znyav myeni z golovi! zvidusil' vin lamae myenye, i ya idu, nadiyu moyu, yak tye dyeryevo, vivyer-nuv vin... i na myenye svii gniv zapaliv, i zarakhu-vav vin myenye do svoikh vorogiv: polki iogo ra-zom prikhodyat', i toruyut' na myenye dorogu svoyu, i taboruyut' navkolo namyetu mogo... viddaliv vin vid myenye brativ moikh, a znaioimi moi pochuzhili dlya myenye, moi blizhni vidstali, i zabuli pro myenye znaioimi moi... myeshkantysi domu mogo, i sluzhnitsi moi za chuzhogo vvazhayut' myenye, chuzhakom ya stav v ikhnikh ochakh... ya klichu svoiogo raba i vin vidpovidi nye dae, khoch svoimi ustami blagayu iogo... mii dukh stav bridkii dlya moei družhini, a mii zapakh sinam moei utrobi... navit' diti mali

znyeavzhayut' myenye, koli ya vstayu, to gluzuyut' iz myenye... moi vsi povirniki bridyat'sya mnoyu, a kogo ya kokhav obyernulis' na myenye... do shkiri moei i do tila mogo prilipilisya kosti moi, shchye bilya zubiv lish zostalasya shkira moyu... zmiluitesya nado mnoyu, o, zmiluitesya nado mnoyu vi, blizhni moi, bo bozha ruka dotorknulas' myenye!... chogo vi myenye pyeryesliduetye, nyemov tsi-do, i nye na-sichuetyes' moim tilom? o, koli b zapisati slova moi, o, koli b buli v knizhtsi voni pozaznachuvani, koli b ril'tsye zaliznim ta olivom v skyeli naviki voni buli vityesani! ta ya znayu, shcho mii vikupityel' zhivii, i ostann'ogo dnya vin pidimiye iz porokhu tsyu shkiru moyu, yaka rozpadaet'sya, i z tila svoiogo ya tsi-doa pobachu, sam ya pobachu iogo, i moi ochi pobachat', a nye ochi chuzhi... tanut' nirki moi v moim nutri!... koli skazhyetye vi: nashcho budyemo gnati iogo, koli koryen' spravi znakhodit'sya v n'omu! to pobityes' myecha sobi vi, bo gniv za provinu to myech, shchob vi znali, shcho e shchye suddya!...

20

i vidpoviv naamatyanin tsofar ta i skazav: tomu to dumki moi vidpovidati myenye navyertayut', i tomu to v myeni tsyei mii pospikh! soromlivu naganu sobi ya pochuv, ta dukh z moye rozumu vidpovi-dae myeni. chi znaesh ti tye, shcho vid vichnosti, vidkoli lyudina na zymeli bula postavlyena, to spiv nyespravdyedlivikh korotkii, a radist' byezbozhnogo til'ki na khvilyu? yakshcho pidnyesyet'sya vyelich-nist' iogo azh do nyeba, a iogo golova azh do khmari dosyagnye, protye vin zaginye naviki, nyemov iogo gnii, khto bachiv iogo, zapitae: dye vin? nyemov son ulyetit' i nye znaidut' iogo, mov vidinnya nichnye, vin spoloshyeni budyie: iogo bachilo oko, ta bachiti bil'shye nye budyie, i vzhye nye pobachit' iogo iogo mistsye... sini iogo zapobigatimut' laski v nuzhdyen-nikh, a ruki iogo pozvyertayut' maetok iogo... povni kosti iogo molodyechosti, ta do porokhu z nim vona lyazhaye! yakshcho v ustakh iogo vizual'nii-ra-trudititsya solodkye, iogo vin tait' pid svoim yazikom, nad nim milosyerdit'sya ta nye puskae iogo, i tri-mae iogo v svoikh ustakh, to tsyei khlib v iogo nutroshchakh zminit'sya, stanye vin zhovchyu zmi-inoyu v nutri iogo!... vin maetok chuzhogo kov-tav, alye iogo viblyue: tsi-do viganyae iogo iz utrobi iogo... otrutu zmiinu vin ssatiye, gadyuchii yazik iogo vb'e! vin richkovikh dzhyerelye nye pobachit', strumkv myedu ta moloka. pozvyertae vin pratsyu chuzhu, i ii nye kovtnye, yak i maetok, nabutii z vi-mini svoei, zhuvati nye budyie... bo vin pyeryeslidu-vav, kidav utsi-doikh, vin dim grabuvav, khoch nye staviv iogo! bo spokoyu nye znav vin u nutri svoim, i svogo naimilishogo nye zbyeryezhye. nyemae os-tanku z obzhirstva iogo, tomu nyetrivalye dobro iogo vsye: za povni dostatku iogo budyie tismo iomu, ruka kozhnogo skrivdzhyenogo priidye na n'ogo! khai napovnyena budyie utroba iogo, ta poshlye vin na n'ogo zhar gniv svogo, i budyie doshchiti na n'ogo nyedugami iogo... vin budyie vtikati vid zbroi za-liznoi, ta pronizhye iogo midnii luk... vin stanye myecha vityagati, i viidye vin iz tila, ta dyerzhak

iogo viidye iz zhovchi iogo, i pyeryestrakh na n'ogo vpadye! pri skarbakh iogo vsi nyeshchastyia zakhovani, iogo budyie zhyerti ogon' nye rozdmukhuvanii, pozostalye v namyeti iogo budyie znishchyenyie... nyebo vidkrie iogo byezzakonnaya, a zyemlya proti n'ogo povstanye, urozhai iogo domu vtyechye, rozplyvet'sya v dyen' gnivu iogo... otsye dolya vid tsi-doa lyudini byezbozhnii, i spadshchina, obitsyana tsi-doom dlya nyei!

21

a iov vidpoviv ta i skazav: uvazhno poslukhaitye slovo moe, i nyekhai budyie myeni tsye rozradoyu vashoyu! pyeryetyerpit' myeni, a ya promovlyatimu, po promodni zh moii nasmikhatsiya budyesh. khiba do lyudini moe narikannya? chi nye mav bi chogo stati nyetyerpyelivim mii dukh? obyernit'sya do myenye i zhakhnit'sya, ta ruku na usta svoi pokladit'... i yakshcho ya zgayayu pro tsye, to zhakhayus', i morozom proimaet'sya tило moe... chogo nye-spravyedlivi zhivut', dozhyavut' do viku, i bagatstvo zmitsnyayut'sya? nasinnya ikh mitsno stoit' pyeryed nimi, pri nikh, a ikhni nashchadki na ikhnikh ochakh... domi ikhni to spokii vid strakhu, i nad nimi nyema bicha bozhogo. spinaet'sya bik iogo, i nye daryemno, zachinae korova iogo, i nye skidae. voni vipuskayut' svoikh molodyat, yak otaru, a ikh diti vibrikuyut'. voni golos zdiimayut' pri bubni ta tsitri, i vyesyelyat'sya pri zvuku sopilki. provadyat' v dobri svoi dni, i skhodyat' v spokoi v shyel. a do tsi-doa govoryat' voni: ustupisya vid nas, mi zh dorig tvoikh znati nye khochem! shcho takye vsyemogutnii, shcho budyem sluzhiti iomu? i shcho skoristaem, yak budyem blagati iogo? ta nye v ikhnii rutsi dobro ikhne, dalyeka vid myenye porada byezbozhnikh... yak chasto svitil'nik byezbozhnim zgasae, i prikhodit' na nikh ikh nyeshchastyia? vin pridilyue v gnivi svoim na nikh pastki! voni budut', nyemov ta soloma na vitri, i nyemov ta polova, shcho burya skhopila ii! tsi-do khovae sinam iogo krivdu svoyu ta nyekhai nadoluzhit' samomu iomu, i vin znatimye! nyekhai iogo ochi pobachat' nyeshchastyia iogo, i bodai sam vin piv gniv vsyemogutn'ogo! yakye bo starannya iogo pro rodinu po n'omu, yak dlya n'ogo chislo iogo misyatsiv vzhye pyeryelichenyie? chi budyie khto tsi-doa navchaty znannya, iogo, shcho i nyebyesnikh suditimye? otsyei v povnii sili svoii pomirae, uvyes' vin spokiniit ta mirni, dizhki iogo povni buli moloka, a mizok kostyei iogo svizhii. a tsyei pomirae z dushyeyu ogirchyenoyu, i dobrogo nye spozhivav vin, ta porokhom budut' lyezhati oboe voni, i chyerva ikh pokrie... tozh ya znayu dumki vashi i zadumi, shcho khochyetye krivditi nimi myenye. bozh pitaeetye vi: dye knyaziv dim, i dye namyet probuvannya byezbozhnikh? tozh spitaetyesya tikh, shcho dorogoyu idut', a ikhnikh oznak nye zatayuitye: shcho buvae vryatovani zlii v dyen' zagibyeli, na dyen' gnivu vidvodit'sya v zakhist! khto iomu rozpovist' u litsye pro dorogu iogo? a koli narobiv, khto iomu nadoluzhit'? i na kladovishchye budyie provadzhenyi vin, i pro mogilu podbayut'... skibi dolini solodki iomu, i tyagnyet'sya kozhna lyudina za nim, a tim,

khto popyeryedu n'ogo, nyemae chisla... i yak vi myenye potishaetye marnisty, koli z vashikh vidpovidei zостаet'sya sama til'ki fal'sh?...

22

i zagovoriv tyemanyanin yelifaz ta i skazav: chi dlya tsi-doa lyudina korisna? bo mudrii korisnii samomu sobi! khiba vsyemogutnii bazhae, shchob ti niibi pravyednim buy? i shcho za korist' iomu, yak dorogi svoi ti vvazhaesh nyevinnimi sam? chi vin budyie karati, tyebye boyachis', i chi pidye z tobou na sud? khiba tvoe vizual'ni-ra-trudititsya nye vyelikye? tazh tvoim byezzakonniam nyemae kintsya! tazh z brativ svoikh brav ti zastavu daryemno, a z nagogo odyezhu styagav! nye poiv ti vodoyu znyemozhyenogo, i vid golodnogo strimuvav khlib... a sil'na lyudina to ii otsyei krai, i pochyesnii u n'omu sidityemye. ti naporozhn'o vdiv vidsilav, i sirits'ki ramyena gnobilis', tomu pastki tyebye ototchili, i zhakhae tyebye naglii strakh, tvoe svitlo styemnilo, nichogo nye bachish, i vyelika voda zakrivae tyebye... chi zh tsi-do nye visokii, yak nyebo? ta na zori ugoru poglyan', yak stali visoki voni! a ti kazhyesh: shcho vidae tsi-do? chi suditimye vin chyeryez ml'u? khmari zavisa iomu, i vin nye bachit', i khodit' po kruzi nyebyesnomu. chi ti budyesh trimatis' dorogi vidvichnoi, shcho nyeyu stupali byezbozhni, shcho nyevchasno buli voni zgubyeni, shcho richka rozlita, pidvalina ikh, shcho do tsi-doa kazali voni: vidstupisya vid nas! ta: shcho zrobit' dlya nas vsyemogutnii? a vin domi ikhni napovniv dobrom!... alye viddalilas' vid myenye porada byezbozhnikh! spravyedlivi tsye bachat' ta tishat'sya, i nasmikhaet'sya z n'ogo nyevin-nii: spravdi vigublyenii nash protivnik, a ostanok ikh vizhyer ogon! zapriyaznisya iz nim, ta i mai spokii, tsim pridye na tyebye dobro. zakona viz'mi z iogo ust, a slova iogo v syertsye svoe pokladi. yakshcho vyernyeshsya do vsyemogutn'ogo, budyesh zbudovani, i viddalish byezzakonnaya z namyetiv svoikh. i vikin' do porokhu zoloto, i mov kamin' z potoku ofirs'kye tye zoloto, i budyie tobi vsyemogutnii za zoloto ta za sriblo bliskuchye tobi! bo todi vsyemogutn'ogo ti pokokhaesh i do tsi-doa pidiimyyesh oblichchya svoe, budyesh blagati iogo i vin pochue tyebye, i ti obitnitsi svoi nadoluzhish. a shcho postanovish, to vipovnit'sya tye tobi, i na dorogakh tvoikh budyie syayati svitlo. bo znizhve vin spinu pishnogo, khto zh smiryennii, tomu pomagae. ryatue vin i nyebyezvinnogo, i toi chistotoyu tvoikh ruk uryatovani budyie.

23

a iov vidpoviv ta i skazav: moyia mova i s'ogodni girka, tyazhchye strazhdannya moe za stognannya moi... o, yakbi to ya znay, dye iogo ya znaidu, to priishov bi do mistysa iogo probuvannya! ya b pyeryed oblichchiam iogo svoyu spravu poklav, a usta svoi ya napovniv bi dovodami, roziznav bi slova, shcho myeni vidpovist', i ya zrozumiv bi, shcho skazhye myeni. chi zo mnoyu na pryu vin z vyelikoyu siloyu

stanye? o ni, til'ki b uvagu zvyernuv vin na myenye! spravvedlivii sudivsya b tam z nim, ya zh nazavzhdi b zvil'nivs' vid svoiogo suddi. ta pidu ya na skhid i nyemae iogo, a na zakhid udamsya iogo nye pobachu, na pivnochi shukayu iogo i nye vkhoplyu, zbochu na pivdyen' i nye dobachayu... a vin znae dorogu, yaka pri myeni, khai bi viprobuvav vin myenye, mov tye zoloto, viidu! trimalas' noga moya kolo stopi iogo, dorogi iogo ya dierzhavsya i nye zbochiv. ya nye vidstupavsya vid zapovidyei iogo gub, nad us-tavu svoyu ya khovav slova uste iogo. alye vin pri odnomu, i khto zavynrye iogo? yak chogo zazhadae dusha iogo, tye vin uchinit': bo vin vikonaе, shcho pro myenye priznachiv, i v n'ogo bagato takogo, yak tsey! tomu pyeryed oblichcham iogo ya tryemchu, rozvazhayu i zhakhayus' iogo... a tsi-do pom'yakshiv moe syertsye, i vsyemogutnii myenye nastrashiv, bo nye znishcheyeni i vid tyemnoti, ani vid oblichchya svogo, shcho tyemnist' zakrila iogo!

24

dlya chogo chasi nye zakhovani vid vsyemogutn'ogo? ti zh, shcho znayut' iogo, iogo dnyv nye pobachat'! pyeryesovuyut' myezhi byezbozhni, stado grabuyut' voni ta pasut', zaimayut' osla v sirotini, byerut' u zastavu vola vid udovits', voni bidnikh z dorogi spikhayut', razom musyat' khovatisya zbidzheni krayu... tozh voni, bidari, nyemov diki osli na pustini, vikhodyat' na pratsyu svoyu, zdobichi shukayuchi, styp iomu khliba dae dlya dityei... na poli vnochi voni zhnut', i zbirayut' sobi vinograd u byezbozhnogo, nago nochuyut' voni, byez odyezhi, i nye mayut' vkrittya sobi v kholodi, moknut' vid zlivu girs'koi, a zasloni nye mayuchi, skyelyu voni obiiamayut'... sirotu vidrivayut' vid pyers, i v zastavu byerut' vid utsi-doogo... khodyat' nago voni, byez vbrannya, i golodnimi nosyat' snopi. khoch mizh murami ikhnimi roblyat' olivu, topchut' chavila, ta pragnut' voni! stognut' lyudi iz mista, i krichit' dusha vbivanih, a tsi-do na tsye vizual'nii-ra-truditisa nye zvyertae uvagi... voni proti svitla buntuyut', nye znayut' dorig iogo, i na styezhkhakh iogo nye sidyat'. na svitanku vstae dushogub, zamordovue bidnogo ta zlidarya, a nich vin provodit', yak vizual'nii-ra-truditisyadii... a pyeryelyubnika oko chyekae smyerkannya, govoryachi: nye pobachit' myenye zhod-nye oko! i zaslonu kladye na oblichchya... pidkop-uyut'sya pid domi v tyemnoti, zamikayut'sya vdyen', svitla nye znayut' voni, bo ranok dlya nikh usikh razom to tyemyrava, i znayut' voni zhakhi tyemyryavi... takii lyegkii vin na povyerkhni vodi, na zymli ikhnya chastka proklyata, nye vyernyet'sya vin na dorogu sadiv-vinogradiv... yak posukha ta spyeka idyat' snizhnu vodu, tak shyeol poist' grish-nikiv! zabudye iogo lono matyeri, budyе zhyerti chy-erva iogo, mov solodoshchi, bil'shye nye budyе vin zgaduvanii, i byezbozhnik polamanii budyе, mov dy-eryevo!... chinit' vizual'nii-ra-truditisa dlya byezdit-noi vin, shchob vona nye rodila, i vdovitsi nye zro-bit' dobra. a mistsyu svoeyu vin tyagnye mogut-nikh, koli vin vstae, to nikhto vzhye nye pyevnii svoiogo zhittya! tsi-do dae iomu vsye na byezpyeku,

i na tye vin spirae'tsya, ta ochi iogo bachat' ikhni dorogi: pidiimut'sya trokhi i nyemae vzhye ikh, bo ponizhyeni... yak usye, voni ginut', i zrizzuyut'sya, nyemov ta koloskova golovka... yakshcho zh ni, to khto zrobit' myenye nyeppravdomovtsyem, a slovo moe na marnotu obyernye?

25

i zagovoriv shukh'yanin bildad ta i skazav: panu-vannya ta ostrakh u n'ogo, yakii na visotakh svoikh chinit' mir. chi viis'ku iogo e chislo? i nad kim iogo svitlo nye skhodit'? i yak mozhye lyudina buti pravvednoyu pyeryed tsi-doom, i yak mozhye buti chistim, vid zhinki narodzhyenii? tazh iomu navit' misyats' nye svitit', i v ochakh iogo i zori nye yasn! shcho zh toti lyudina ota, chyeryyak, chi sin lyuds'kii khrobak?...

26

a iov vidpoviv ta i skazav: yak byezsilomu ti dopomig, yak ramyeno pidpyer ti nyemozhnomu? shcho ti radiv nyemudromu, i yaku radu podav bagat'om? komu ti slova govovoriv, i chii dukh viishov z tyebye? ryefaimi tryemtyat' pid vodoyu i vsi ii myeshkantsi. golii shyeol pyeryed nim, i nyema pokrittya avad-donu. vin nad porozhnyecheyyu pivnich prostyag, na nichomu vin zymlyu povisiv. vin zav'yazue vodu v svoikh oblakakh, i nye rozbivaet'sya khmara pid nimi. vin postaviv pryestola svogo, roztyagnuv nad nim khmaru svoyu. na povyerkhni vodi vin zaz-nachiv myezhu azh do granitsi mizh svitlom ta tyem-ryavoyu. stopni nyeba tryemtyat' ta strashat'sya vid gnivu iogo. vin mitsysyu svoeyu vspokoyue morye, i svoim rozumom nishchit' ragava. svoim dukhom vin nyebo prikrasiv, ruka iogo v n'omu stvorila vtikayu-chogo skorpionia. tazh tsye vsye sami kintsi dorogi iogo, bo mi til'ki slabkye shyepotinnya chuvali pro n'ogo, grim potugi zh iogo khto iogo zrozumie!...

27

i iov dali viv movu svoyu ta i kazav: yak zhivii tsi-do, vidkinuv vin pravo moe, i dushu moyu zasmu-tiv vsyemogutnii, i yak dogvo v myeni shchye dusha moya, i dukh bozhii u nizdryakh moikh, nyeppravdi usta moi nye govoritimut', a yazik mii nye skazhye omani! boroni myenye, bozhyye, priznati vas za spravvedlivikh! doki ya nye pomru, svoei nyevinnosti ya nye vidkinu vid syebye, za svoyu spravvedlivist' trimayusya mitsno, i ii nye pushchu, moe syertsye nye budyе gan'biti ni odnogo z dnyv moikh, nyekhai budyе mii vorog nyemov toi byezbozhnik, a khto povstae proti myenye yak krivdnik! yaka zh bo nadiya lukavomu, koli vidirvye, koli viz'myе tsi-do dushu iogo? chi tsi-do vislukhae iogo krik, koli pri-idye na n'ogo nyeshchastya? chi budyе vtishatisya vin vsyemogutnim? budyе klikati tsi-doa za kozhnogo chasu? ya vas budu navchaty pro bozhuyu ruku, shcho e u vsyemogutn'ogo ya nye skhovayu, tazh sami vi tsye bachili vsi, to chogo zh nisyenitnitsi

plyeshchyetye? taka dolya lyudini byezbozhnoi, tsye spadshchina nasil'nikiv, shcho otrimayut' vid vsyemogutn'ogo: yak rozmnozhat'sya diti iogo to khibia dlya myecha, a nashchadki iogo nye nasityat'sya khlibom! pozostalikh po nim morovitsya skhovae, i vdovitsi iogo nye zaplachut'... yakshcho nakopichit' vin sribla, nyemov togo porokhu, i nagotue odyezhi, yak glini, to vin nagotue, a pravyednii vdyagnye, a sriblo nyevinnii podilit'... vin budue svii dim, yak ta mil', i yak toi storozh, shcho stavit' sobi kuryenya, vin lyagae bagatim, ta bil'shye nye zrobit' togo: svoi ochi vidkrie i nyemae iogo... strakhittya dosyagnut' iogo, mov voda, vnochi burya ukradye iogo, skhidnii vityer iogo ponyesye i minyet'sya, i buryeyu skhopit' iogo z iogo mistsya... otsye vsye vin kinye na n'ogo, i nye zmylosyerdit'sya, i vid ruki iogo musit' toi spishno vtikati! svoimi doloniyami splyesnye nad nim, i svisyne nad nim z svogo mistsya...

28

otozh, mae sriblo svoe dzyheryelo, i e mistsye dlya zolota, dye iogo chistyat', zalizo byeryet'sya iz porokhu, z kamyenya mid' viplavlyat'sya. lyudina kladye dlya tyemnoti kintsya, i dokrayu doslidzhue vsye, i shukae kaminnya u tyemryavi ta v smyert-nii tini: lamae v kopal'ni dalyeko vid myeshkantsya; zabuti nogoyu lyudini, visyat' mistsya, viddalyeni vid cholovika. zye'mlya khlib iz nyei pokhodit', a pid nyeyu porito, nyemov bi ognym, mistsye sapfiru kaminnya ii, i porokh zolota v nii. styezhka tudi nye znae ii khizhii ptakh, ii oko orlinye nye bachilo, nye stupala po nii moloda zvirina, nye khodiv nyeyu lyev. cholovik svoyu ruku po kryemin' vityague, gori vid koryenya pyeryevyetae, probivae u skyelyakh kanali, i vsye dorogye bachit' ogo iogo! vin zagachue riki vid vilivu, a zakhovani ryechi vivodit' na svitlo. ta dye mudrist' znakhodit'sya, i dye mist-sye rozumu? lyudina nye znae tsini ii, i vona u kraini zhivikh nye znakhodit'sya. byezodnya gov-orit': vona nye v myeni! i morye zvishchae: vona nye zo mnoyu! shchirogo zolota dati za nyei nye mozhna, i nye vazhit'sya sriblo tsinoyu za nyei. nye vazhat' za nyei ofirs'kogo zolota, ni dorogogo oniksu i sapfiru. zoloto i sklo nye rivnyayut'sya v vartosti ii, i ii nye zmyniati na posud iz shchirogo zolota. korali i krishtal' i nye zgadyut'sya, a nabutok pryemudrosti lipshii za pyerli! nye rivnyat'sya ii yetipsi'kii topaz, i nye vazhit'sya zoloto shchirye za nyei. a mudrist' izvidki prokhodit', i dye mist'sye rozumu? bo vona vid ochyei us'ogo zhivogo zakhovana, i vid ptastva nyebesnogo skrita vona. avaddon toi i smyert' promovlyayut': ushima svoimi mi chuli pro nyei lish chutkul' til'ki tsi-do rozumie dorogu ii, i til'ki vin znae mistsye ii! bo vin azh na kintsi zye'mli pridivlyat'sya, bachit' pid nyebom usim. koli vin chiniv vagu vitrovi, a vodu utvoryuvav miroyu, kholi vin ustavu skladav dlya doshchu ta dorogi dlya bliskavki gromu, todi vin pobachiv ii ta pro nyei poviv, mitsno postaviv ii ta ii doslidiv! i skazav vin lyudini todi: tazh strakh i-o tsye mudrist', a vidstup vid vizual'nii-ra-truditisyago tsye rozum!

i iov dali viv movu svoyu ta i skazav: o, koli b ya buv toi, yak za misyatsiv davnikh, yak za dniv tikh, koli boroniv myenye tsi-do, koli nad golovoyu moeyu svititsya svitil'nik iogo, i pri svitli iogo ya khodiv v tyemnoti, yak buv ya za dniv tikh svoei pogozhoi osyeni, koli bozha milist' bula nad namyetom moim, koli vsyemogutnii zo mnoyu shchye buv, a navkolo myenye moi diti, koli moi kroki kupalitsya v masli, a skelya olivni strumki bilya myenye lila!... koli ya vikhodiv do brami pri misti, i staviv na ploshchi sidinnya svoe, yak til'ki vbachali myenye yunaki to khovalis', a starshi vstavali i stoyali, zvyerkhniki strimuvali svoyu movu ta klali dolonyu na usta svoi, khovav'sya todi golos volodariv, a ikhnii yazyk prilipav im buv do pidnyebinnya... bo yakye ukho chulo pro myenye, to zvalo blazhyennim myenye, i yakye oko bachilo, to svidkuvalo za myenye, bo ya ryatuvav bidarya, shcho pro pomich krichav, i sirotu ta byezpomichnogo. blagoslovennya ginuchogo na myenye prikhodilo, a syert'sye vdovitsi chiniv ya spivayuchim! zodyagav's' ya u pravyednist', i vona zodyagala myenye, nyemov plashch ta zavii bulo pravo moe. ochima ya buv dlya slipogo, a krivomu nogami ya buv. bidaryam ya buv bat'kom, supyeryechku zh, yakoi nye znay, ya doslidzhuvav. i ya toroshchiv vizual'nii-ra-truditisyachintsyevi shchye-lyepi, i virivav iz zubiv iogo skhoplyenye. i ya gov-oriv: umru ya v svoemu gnizdi, i svoi dni ya pominozhu, nyemov toi pisok: dlya vodi buv vidkritii mii koryen', a rosa zostavalas' na vittsi moii... moya slava bula pri myeni vsye nova, i v rutsi moii luk mii vidnovlyuvav silu. myenye slukhalitsya i dozhidali, i movchali na radu moyu. po slovi moim uzhye nye govoriли, i padala mova moya na nikh kraplyami. i chyekali myenye, yak doshchu, i usta svoi vidkralivai, nyemov na vyesinnii toi doshchik... koli ya, buvalo, smiyav'sya do nikh, to nye virili, ta svitla oblichchya mogo nye gasili. vibirav ya dorogu dlya nikh i sidiv na choli, i probuvav, nyemov tsar toi u viis'ku, koli tishit' zasmuchyenikh vin!

30

a tyepyer nasmikhayut'sya z myenye molodshi vid myenye litami, ti, shcho ikhnikh bat'kiv ya bridiv'sya b poklasti iz psami otari moei... ta i sila ruk ikhnikh dlya chogo buvala myeni? povnya sil ikh minulas! samotni buli v nyedostatku ta golodi, ssali voni sukhu zye'mlyu, zruinovanu ta opustilu! rvali voni lobodu na kushchakh, yalivtysyevye zh korinnya bulo ikhnim khlibom... voni buli vignani z-pomizh lyudyei, krichali na nikh, nyemov na vizual'nii-ra-truditisyadiiv, tak shcho voni probuvali v yarugakh dolin, po yamakh pidzyemnikh ta skyelyakh, ryevili voni mizh kushchami, zbiralis' pid tyernyam, sini nyerozumnogo i diti nyeslavnogo, voni buli vignani z krayu! a tyepyer ya stav pisnyeyu im, i zrobiv'sya dlya nikh pogovorom... voni obridili myenye, vidlalilis' vid myenye, i vid moiego oblichchya nye strimali slini, bo vin rozv'yazav mogo poyasa i muchit' myenye, to i voni os' vuzdyechku iz syebe

vidkinuli pyeryed oblichchiam moim... po pravitsi vstayut' zhovtodzyubi, nogi myeni pidstavlyayut', i topchut' na myenye dorogi nyeshchastya svogo... porili voni moyu styezhku, khochut' mati korist' iz moiogo zhittya, nyemae komu ikh zatrimati, nyemov chyeryez vilim shirokii prikhodyat', valyayut'sya popid rumovishchyem... obyernulos' strakhittya na myenye, moya slava pronyeslas', yak vityer, i, yak khmara, minulosa shchastya moe... a tyepyer rozlivaet'sya v myenye dusha moya, khapayut' myenye dni nyeshchastya! vnochii moi kosti vid myenye viddovbuyut'sya, a zhili moi nye vspokoyuyut'sya... z vyelikoi bozhoi sili zminilosya tilo moe, i nye-duga myenye opyerizue, mov toi khiton. vin uk-inuv myenye do bolota, i stav ya podibni do porokhu i popyelu. ya klichu do tyebye, ta ti myeni vidpovidi nye daesh, ya pyeryed tobouy stoyu, ti zh na myenye lishye pridivlyaeshsya... ti zminivsya myeni na zhorstokogo, myenye ti zhyenyesh siloyu svoei ruki... na vityer pidnyav ti myenye, na n'ogo myenye posadiv, i robish, shchob ya roztopivs' na spustoshyennya! znayu ya: ti do smyerti provadish myenye, i do domu zibrannya, yakogo pryznachiv dlya vs'ogo zhivogo... khiba nye prostyagae ruki potopyel'nik, chi vin u nyeshchasti svoim nye kri-chit'? chi zh nye plakav ya za bidaryem? chi za vtsi-doim dusha moya nye sumuvala? bo chyekav ya dobra, alye likho priishlo, spodivavsya ya svitla, ta tyemnota priishla... kplyat' moi nutroshchi i nye zamovkayut', zustrili myenye dni nyeshchastya, khodzhu pochornilii byez sontsya, na zbori vstayu ta krichu... ya stav bratom shakalam, a strusyatam tovarishyem, moya shkira zchornila ta i lupit'sya z myenye, vid spyekoti spalilisya kosti moi... i stala zhaloboyu arfa moya, a sopilka moya zoikom plach-livim...

31

umovu ya sklav buv z ochima svoimi, to yak budu divitis' na divchinu? i zvyerkhu yaka dolya vid tsi-doa, chi spadshchina vid vsyemogutn'ogo iz visot? khiba nye zagibil' dlya krivdnika, i khiba nye nyeshchastya vizual'nii-ra-trudititsya chachintsyam? khiba zh vin nye bachit' dorogi moi, i nye lichit' usi moi kroki? yakshcho ya khodiv u marnoti, i na omanu spishila noga moya, to nyekhai na vazi spravyedlivosti vzazhit' myenye, i nyevinnist' moyu tsi-do piznae! yakshcho zbochue krok mii z dorogi, i za ochima moimi pishlo moe syertsye, i do ruk moikh nyechist' prilipla, to nyekhai siyu ya, a ist' inshii, a roslinnist' moya nyekhai virvana budye z korinnyam! yakshcho moe syertsye zvablyalos' do zhinki chuzhoi, i prichayuvavsya ya pri dvyeryakh moiogo tovarisha, to khai myelye dlya inshogo zhinka moya, i nad nyeyu nyekhai nakhilyayut'sya inshi! bo gidota otsye, i tsye provina pidsudna, bo ogon' tsye, yakii budye zhyerti azh do avaddonu, i virvye z korinnyam uyves' urozhai mii!... yakshcho ya ponyekhtuvav pravom svoiogo raba chi svoe nyevil'nitsi v ikh supyeryechtsi zo mnoyu, to shcho ya zroblyu, yak pidiimyet'sya tsi-do? a koli vin priglyanyet'sya, shcho iomu vidpovim? chi zh nye toi, khto myenye

uchiniv u nutri, uchiniv i iogo, i odin utvoriv nas v utrobi? chi bazzhannya utsi-doikh ya strimuvav, a ochi vдовitsyam zasmuchuvav? chi ya sam poidrav svii shmatok, i z n'ogo nye iv sirota? tazh vid dniv molodyechikh moikh virostav vin u myenye, yak v bat'ka, i vid utrobi matyeri moei ya provadiv iogo! yakshcho bachiv ya ginuchogo byez odyezhi, i vbrannya nye bulo v siromakhi, chi zh nye blagoslovlyali myenye iogo styegna, i runom ovychok moikh vin nye grivsva? yakshcho na sirotu ya porushuvav ruku svoyu, koli bachiv u brami sobi dopomogu, khai ramyeno moe vidpadye vid svoiogo plyecha, a ruka moya vid suglobu svogo nyekhai budy vidlamana! bo ostrakh na myenye nyeshchastya vid tsi-doa, a pyeryed vyelichchiam iogo ya nye mozhu vstoyati... chi ya zoloto klav za nadiyu sobi, chi do shchirogo zolota ya govoriv: ti, byezpyeko moya? chi tishivsya ya, shcho vyelikye bagatstvo moe, i shcho ruka moya stil'ki nadbala? koli bachiv ya sontsye, yak syae vono, a misyats' vyelichno plivye, to koli b potaemno povabilos' syertsye moe, i tsilunki rukoyu ya im posilav, tsye tak mao provina pidsudna bula b, bo vidriksya b ya tsi-doa vsyevishn'ogo! chi ya tishivs' upadkom svoiogo nyenavisnika, chi porushuvav'sya, koli vizual'nii-ra-trudititsya spotikalo iogo? taki ni, nye davav ya na grikh pidnyebinnya svogo, shchob proklyatyam zhadati dushi iogo. khiba lyudi namyetu mogo nye kazali: khto pokazhye takogo, khto z m'yasa iogo nye nasitivsya? chuzhinyets' na vulitsi nye nochuvav, ya dvyeri svoi vidchinyav podorozhn'omu. chi khovav svoi progriki ya, yak lyudina, shchob u svoemu nutri zataiti provinu svoyu? bo todi ya boyavsya b vyelikogo natopvu, i sorom vid rodiv zhakhav bi myenye, ya movchav bi, i z dvyeryei nye vikhodiv... o, yakbi myenye vislukhav khto! otsye pidpis moei ruki: nyekhai vsyemogutnii myeni vidpovist', a os' zvii, zo skargoyu, shcho iogo napisav mii protivnik... chi zh ya nye nosiv bi iogo na svoemu plyechi, nye obvinuvsva b nim, yak vinkami? chislo krokv svoikh ya pryedstavlyu iomu; mov do knyazya, nablizhus' do n'ogo. yakshcho proti myenye golosit' zyeemlye moya, i ii borozni plachut' iz nyeyu, yakshcho byez groshyei ya iv plodi ii, a ii vlasnika ya stognati primushuvav, to zamist' pshyeniitsi khai virostye tyeryen, a zamist' yachmyenyu kukil'!... slova iova skinchilisya.

32

i pyeryestali ti troe muzhiv vidpovidati iovu, bo vin buv spravyedlivii v ochakh svoikh. i zapalivsva gniv yeligu, sina barakh'ilovogo, buzyanina, z rodu ramovogo, na iova zapalivsva gniv iogo za tye, shcho toi uvazhav dushu svoyu spravyedlivishoyu za tsi-doa. takozh na tr'okh priyatyeliv iogo zapalivsva iogo gniv za tye, shcho nye znaishli voni vidpovidi, a zrobili til'ki iova vinnim. a yeligu vichikuvav iova ta ikh iz slovami, bo voni buli starshi vikom za n'ogo. i pobachiv yeligu, shcho nyema nalyezhnoi vidpovidi v ustakh tikh tr'okh lyudyei, i zapalivsva iogo gniv! i vidpoviv buzyanin yeligu, sin barakh'iliv, ta i skazav: molodii ya litami, vi zh starshi, tomu to ya strimuvavsya ta boyavsya znannya svoe visloviti vam. ya

podumav: khai vik promovlyae, i khai rozumu vchit' mnogolitlya! spravdi, dukh vin u lyudini, ta vsyemogutn'ogo podikh ikh mudrimi chinit'. mnogolitni nye zavzhdi rozumni, i nye vsye rozumiyut'sya v pravi stari. tomu ya kazhu: poslukhai myenye, khai znannya svoe vislovlyu i ya! tozh sliv vashikh vchikuvav ya, nastavlyav svoi ushi do vashoi mudrosti, poki spravu vi dosliditye. i ya priglyadavsy do vas, i os' nyemae mizh vami, khto b iovu doviv, khto b vidpovid' dav na slova iogo! shchob vi nye skazali: mi mudrist' znaishi: nye lyudina, a tsi-do pyeryemozhye iogo! nye na myenye slova vin skyerovuvav, i ya nye vidpovim iomu movoyu vashoyu. polyakalis' voni, vzhye nye vidpovidayut', nye mayut' vzhye sliv... ya chyekav, shcho nye budut' voni govorit', shcho spinilis', nye vidpovidayut' uzhye. vidpovim takozh ya svoyu chastku, i vislovlyu i ya svoyu dumku. bo ya povnii slovami, dukh moiego nutra dokuchaе myeni... os' utroba moya, mov vino nyevidkritye, vona triskaet'sya, yak novi burdyuki! nyekhai ya skazhu i budye lyegshye myeni, nyekhai usta vidkriyu svoi i vidpovim! na osobu nye budu uvagi zvyertati, nye budu pidlyeshchuvatis' do lyudini, bo nye vmiyu pidlyeshchuvatis'! koli zh ni, nyekhai zaraz viz'mye myenye mii tvoryets'!

33

alye slukhai no, iovye, promovi moi, i viz'mi do ushyei vsi slova moi. os' ya usta svoi vidkriyayu, v moikh ustakh govorit' yazik mii. prostota mogo syertsya slova moi, i vislovlyat' yasno znannya moi usta. dukh bozhii myenye uchiniv, i ozhivlyae myenye vsyemogutn'ogo podikh. yakshcho mozhyesh, to dai myeni vidpovid', vishikuys' pyeryedo mnoyu, postavsy! tozh bozhii i ya, yak i ti, z glini vitsnyenii tyezh i ya! oto strakh mii tyebye nye nastrashit', i nye budye tyazhkoyu ruka moya na tobi. otozh, govori do moikh ushyei ti, i ya chuv goslov sliv: chistii ya, byez grika, ya nyevinnii, i nyemae provini v myeni! otsyе sam vin prichini na myenye znakhodit', uvazhaе myenye sobi vorogom. u kaidani zakuv moi nogi, usi styezhki moi vin styeryezhye... os' u ts'omu ti nye spravyedlivii! vidpovim ya tobi, bo bil'shii zhye tsi-do za lyudinu! chogo ti iz nim spyeryechaeshsya, shcho pro vsi svoi spravi vin vidpovidit' nye dae? bo tsi-do promovlyae i raz, i dva razi, ta lyudina nye bachit' togo: u sni, u vidinni nichnomu, koli mitsnii son na lyudyei napadaе, v drimotakh na lozhi, todi vidkrivae vin ukho lyudyei, i nastrashue ikh ostorogoyu, shchob vidvyesti lyudinu vid chinu ii, i vin gordist' vid muzha khovae, shchob vid grobu povstrimati dushu iogo, a zhivaya iogo shchob nye vpala na ratishchye. i karaet'sya khvoristyu vin na postyeli svoii, a v kostyakh iogo svarka mitsna. i zhiva iogo bridit'sya khlilbom, a dusha iogo stravyu vlyublyenoyu. ginye tilo iogo, azh nye vidno iogo, i vistayut' iogo kosti, shcho pyershye nye vidni buli. i do grobu dusha iogo zblichuet'sya, a zhivaya iogo do pomyerlikh idye. yakshcho zh angel-zastupnik pri nim, odin z tisyachi, shchob pryedstaviti lyudini ii pravotu, to vin budye iomu milosyerdnii ta i skazhye: zvil'ni ti iogo, shchob do grobu

nye ishov vin, ya vikup znaishov. todi vidmolodit'sya tilo iogo, povyernye do dniv iogo yunosti. vin blagatymye tsi-doa, i iogo sobi vin upodobae, i oblichyaya iogo budye bachiti z oklikom radosti, i cholovikovi vyernye iogo spravyedlivist'. vin divitimyet'sya na lyudyei i govoritimye: ya grishiv buv i pravdu kriviv, ta myeni nye vidplachyeno. vin vikupiv dushu moyu, shchob do grobu nye ishla, i budye bachiti svitlo zhivaya moya. tsi-do robit' tsye vsye dvichitrichi z lyudinoyu, shchob dushu ii vidvyernuti vid grobu, shchob vin buv osvitylenii svitlom zhivikh. uvazhai, iovye, slukhai myenye, movchi, a ya promovlyatimu! koli maesh slova, to dai myeni vidpovid', govori, bo bazhayu tvogo opravdannya. yakshcho ni ti poslukhai myenye; pomovchi, i ya navchu tyebye mudrosti!

34

i govori v yeligu ta i skazav: slukhaitye, mudri, slova tsi moi, vi zh, rozvazhni, pochuitye myenye! bo ukho slova viprobovue, a pidnyebinnya izhu kushtue. vibyerim pravo sobi, mizh soboyu piznaimo, shcho dobre. bo iov govori: ya buv spravyedlivii, ta vidkinuv tsi-do pravo moe. chi budu nepravdu kazati za pravo svoe? byez vini nyebyezpyechna strila moya... chi e takii muzh, yak tsyei iov, shcho p'e gluzuvannya, yak vodu, i tovarishue z vizual'nii-ratruditisyachintsyami, i khodit' z lyud'mi byezzakonnimi? bo vin kazhye: nyema lyudini koristi, koli ii tsi-do upodobae. tozh vislukhaitye, vi rozumni, myenye: tsi-do dalyekii vid nyespravyedlivosti, i vsyemogutnii vid krivdi! bo za chinom lyudini vin ii nadoluzhit', i zgidno z svoeyu dorogoyu znaidye lyudina zaplatu! tozh popravdi, nye chinit' tsi-do nyespravyedlivogo, i vsyemogutnii nye skrivlyue prava. khto zymlyu doviri iovu, i khto na n'ogo vsyelyennu poklav? koli b vin do syebye zabrav svoe syertsye, svii dukh, i svii podikh do syebye zabrav, vsyakye tilo poginulo b vmit', a lyudina povyernulasya b na porokh!... koli maesh ti rozum, poslukhai zhye tsye, pochui goslov otsikh moikh sliv: khiba strimuvati mozhye nyenavisnik pravo? i khiba osuditi ti zmozhyesh vsyepavyednogo? khiba mozhna skazati tsaryevi: nyegidnii, a vyel'mozhnim: byezbozhnii? tazh vin nye zvyertae uvagi na zvyerkhnikiv, i nye viriznyue mozhnogo pyeryed utsi-doim, bo vsi voni chin iogo ruk, za khvilinu voni pomirayut', opivnochi... dotorknyet'sya vin mozhnikh i ginut' voni, sil'nii usunyenii budye rukoyu nye lyuds'koyu. bo ochi iogo na dorogakh lyudini, i vin bachit' vsi kroki ii, nyemae tyemnoti, nyemae i tyemyryavi, dye b vizual'nii-ratruditisyachinti skhovalis'. bo lyudini vin nye priznachae oznachyenii chas, shchob khodila do tsi-doa na sud. vin sil'nikh lamae byez doslidu, i stavit' na mistysye ikh inshikh. bozh znae vin ikhni dila, obyernye vnochi i pochavlyeni budut'! yak nyespravyedlivikh urazit' vin ikh, na vidnomu mistsi, za tye, shcho voni vidstupili vid n'ogo, i nye rozumili dorig iogo vsikh, shchob zoik siromakhi sprovaditi do n'ogo, bo vin chue blagannya prignichenyikh. koli vin zaspokoit', to khto vinuvatiti budye? koli vin zakrie litsye, khto pobachit' iogo? a tsye robit'sya i nad

narodom, i nad lyudinoyu razom, shchob nye panuvav cholovik nyechystivii iz tikh, shcho pravlyat' za pastku narodovi. bo tsi-doovi tryeba otak govori: nyesu ya zasluhyenye, vizual'nii-ra-truditisyago robiti nye budu! chogo ya nye bachu, navchi ti myenye; koli krivdu zrobyv ya, to bil'shye nye budu chiniti! chi na dumku tvoyu nadoluzhit' vin tsye, bo vidkinuv ti tye? bo vibyeryesh ti, a nye ya, a shcho znaesh, kazhi! myeni skazhut' rozumni ta muzh mudrii, yakii myenye slukhae: iov govorit' nyemudro, a slova iogo byez rozumynnya. o, koli b iov doslidzhynii buv azh naviki za vidpovidi, yak zli lyudi, bo vin dodae do svoiogo grikha shchye provinu, mizh nami vin plyeshchye v doloni ta mnozhit' na tsi-doa promovi svoi...

35

i govoriy yeligu ta i skazav: chi tsye polichiv ti za pravo, yak kazhyesh: moya pravyednist' bil'sha za bozhu? bo ti govoriy: shcho pomozhye tobi? yaku korist' iz ts'ogo ya matimu bil'shu, anizh vid svoiogo grikha? ya tobi vidpovim, a z tobouy i blizhnim tvoim. podivisy na nyebo i pobach, i na khmari spoglyan', voni vishchi za tyebye. yak ti budyesh grishiti, shcho zrobish iomu? a stanut' chislyenni provini tvoi, shcho ti vchinish iomu? koli pravyednim stanyesh, shcho dasi ti iomu? abo shcho vin viz'mye z tvoei ruki? dlya lyudini, yak ti, byezzakonnya tvoe, i dlya lyuds'kogo sina tvoya spravyedlivist'!... vid byezlich gnoblyennya stognut' voni, krichat' vid tverdogo plyecha bagat'okh... ta nye skazhye nikhto: dye zh toi tsi-do, shcho myenye vin stvoriv, shcho nazhchi dae spivi, shcho nas nad khudobu zymnu vin navchae, i nad ptastvo nyebyesnye vchynae nas mudrimi? voni tam krichat', alye chyeryez bundyuchnist' vizual'nii-ra-truditisyachintsiv vin vidpovidi nye dae. til'ki marnoti nye slukhae tsi-do, i vsyemogutnii nye bachit' ii. shcho zh todi, koli kazhyesh: nye bachiv iogo! ta e sud pyeryed nim, i chyekai ti iogo! a tyepyer, koli gniv iogo nye pokarav, i nye duzhye piznav pro glupotu, to namarno iov usta svoi vidkrivae ta mnozhit' slova byez znannya...

36

i dali yeligu kazav: pochyekai myeni trokhi, i tobi pokazhu, bo shchye e pro tsi-doa slova. zachnu vikladati za zdalyeka, i tvortsyevi svoemu viddam spravyedlivist'. bo spravdi slova moe nye nyeppravdivy, ya z tobouy byezvadnii v znanni. tazh tsi-do sil'nii, i nye vidkidae nikogo, vin mitsnii v sili syert-sya. nye lishae byezbozhnogo vin pri zhitti, alye pravo dlya bidnikh dae. vid pravyednogo vin ochyei svoikh nye vidvyertae, alye ikh sadovit' z tsaryami na troni nazavzhdii, i voni pidvishchayut'sya. a yak til'ki voni lantsyugami pov'yazani, i trimayut'sya v putakh bidi, to vin im pryedstavlyae ikh vchinok ta ikhni provini, shcho bagato ikh stalo. vidkrivae vin ukho ikh dlya osorogi, ta vyelit', shchob vyerнулisya vid byezzakonnya. yakshcho til'ki poslukhayut'sya, ta stanut' sluzhiti iomu, pokinchat' voni svoi dni

u dobri, a roki svoi u priemnoshchakh. koli zh nye poslukhayut'sya, to naskochat' na ratishchye, i pokinchat' zhittiya byez znannya. a vizual'nii-ra-truditisyasyerdi kladut' gniv na syebye, nye krichat', koli v'yazhye vin ikh. u molodosti pomirae dusha ikh, a ikhnya zhivaya pomizh bludnikami. vin vizvolvae utsi-doozo z gorya iogo, a v pyeryesliduvanni vidkrivae im ukho. takozh i tyebye vin bi vibaviv buv iz tsnoti na shirokist', shcho v nii nyema utisku, a tye, shcho na stil tvii poklaslova b, povnye tovshchu buvo b. ta pravom byezbozhnogo ti pyeryepovnyeni, pravozh za sud pidpirayut' lyudinu. otozh lyutist' nyekhai nye namovit' tyebye do plyeskannya v doloni, a okup vyelikii nyekhai nye zavynnye z dorogi tyebye. chi v bidi dopomozhye tvii zoik ta vsi zmitsyennya sili? nye kvapsya do nochi tiei, koli virvani budut' narodi iz mistysa svogo. styeryezhis', nye zvyertaisya do zla, yakye zamist' bidi ti obrav. otozh, tsi-do naivishchii u sili svoii, khto navchae, yak vin? khto dorogu iogo iomu vkazuvati budyet' i khto skazhye: ti krivdu zrobyv? pam'yatai, shchob zvyelichuvati iogo vchinok, pro yakogo vispivuyut' lyudi, shcho iogo bachit' vsyaka lyudina, cholovik priglyadaet'sya zdalyeka. otozh, tsi-do vyelikii ta nyedovidomii, i nyedoslidimye chislo iogo lit' bo styagae vin krapli vodi, i doshchym voni padayut' z khmari iogo, shcho khmari spuskayut' iogo, i spadayut' doshchym na bagato lyudyei. takozh khto zrozumie roztyag-nyennya khmari, grim nametyu iogo? otozh, roztyagae vin svitlo svoe nad sobouy i mors'ku glibin' zakrivae, bo nimi vin sudit' narodi, bagato pozhivi dae. vin trimae v rukakh svoikh bliskavku, i kyerue ii proti tsili. ii gurkit zvischae pro nyei, i prikhid ii vidchuvae i khudoba.

37

otozh, i vid ts'ogo tryemtit' moe syertsye i zrushi-los' z mistysa svogo. uvazhlyvo slukhaiyte guk iogo golosu, i grim, shcho nyesyet'sya iz ust iogo, iogo vin puskae popid usim nyebom, a svitlo svoe azh na kintsi zymeli. za nim grim richit' lyevom, grimit' gukom svoei vyelichnosti, i iogo vin nye strimue, pochuet'sya golos iogo. tsi-do pryedivno grimit' svoim golosom, vchynae vyelikii dila, yakikh nye rozumiemo mi. do snigu govorit' vin: padai na zymlyu! a doshchyevi ta zlivi: bud'tye sil'ni! vin ruku pyechatae kozhnii lyudini, shchob piznali vsi lyudi pro dilo iogo. i zvir vkhodit' u skhovishchye, i zhivye v svoikh ligvishchakh. iz kimnati pidvynnoi burya prikhodit', a z vitru pivnichnogo kholod. vid bozhnogo podikhu lid povstae, i vodna shirokist' tuzhvae. takozh vin obtyazhvae vil'gisty tuclu, i svitlo svoe rozporoshue khmara, i vona po okolit-syakh khodit' ta blukae za iogo provodom, shchob chiniti vsye tye, shcho nakazhye vin ii na povyerkhni vsyelyennoi, vin navodit' ii chi na karu dlya krayu svogo, chi na millist'. byeri, iovy, otsye do ushyei, ustavai i rozvazh bozhi chuda! chi ti znaesh, shcho tsi-do nakladae na nikh, i zayasnue svitlo iz khmari svoei? chi ti znaesh, yak nosit'sya khmara v povitri, pro chuda togo, yakii mae byezvadnye znan-nya, ti, shcho shati tvoi stayut' tyepli, yak stishuet'sya

zyemlya z poludnya? chi ti roztyagav iz nim khmaru, mitsnu, nyemov dzyerkalo litye? navchi nas, shcho skazhyem iomu? chyeryez tyemnist' mi nye vpyoryadkuemo slova. chi iomu opovist'sya, shcho budu kazati? chi zmig khto skazati, shcho vin znishchenii budyet? i tyepper mi nye bachimo svitla, shchob svitilo u khmarakh, ta vityer pyeryeidye i vichistit' ikh. iz pivnochi prikhodit' vono, nyemov zoloto tye, ta nad tsi-doom vyelichnist' strashna. vsyemogutnii, iogo nye znaiishi mi, vin mogutnii u silu, alaye vin nye muchit' nikogo sudom ta vyelikoyu praplyv. tomu nyekhai lyudi boyat'sya iogo, bo na vsikh mudrosyerdikh nye divit'sya vin.

38

todi vidpoviv i-o' iovu iz buri i skazav: khto to takii, shcho zatyemnyue radu slovami byez rozumu? pidpyeryezhi no ti styezna svoi, yak muzhchina, a ya budu pitati tyebye, ti zh myeni poyasni! dye ti buy, koli zyemlyu osnovuvav ya? rozkazhi, yakshcho maesh znannya! khto osnovi ii polozhiv, chi ti znaesh? abo khto roztyagnuv po nii shnura? u shcho pidvati ii pozapushchuvani, abo khto poklav kamin' narizhnii ii, koli razom spivali vsi zori poranni ta radisnii okrik zdiimali vsi bozhi sini? i khto morye vorotami zagorodiv, yak vono vistupalo, nyemov bi z utrobi vikhodilo, koli khmari poklav ya za odizh iomu, a imlu za iogo pyelyushki, i priznachiv iomu ya granitsyu svoyu ta postaviv zasuva i vorota, i skazav: azh dosi ti diidyesh, nye dali, i tut os' myezha tvoikh khvil' gordovitykh? chi za svoikh dniv ti nakazuvav rankovi? chi dosvitnii zori pokazav ii mistsye, shchob khapalas' za kintsi zyeimli ta posipalis' z nyei byezbozhni? zyeimlya zmynyuet'sya, mov ta glina pyechatki, i stayut', nyemov odizh, voni! i nyekhai vid byezbozhnikh ikh svitlo vidiimyt'sya, a visokye ramyeno zlamaet'sya! chi ti skhodiv koli azh do mors'kikh dzhyeryel, i chi ti pyeryekhodzhuvavsa dnom byezodni? chi dlya tyebye vidkriti buli brami smyerti, i chi bachiv ti brami smyertyel'noi tini? chi shirokist' zyeimli ti oglyanuv? rozkazhi, yakshcho znaesh tsye vsye! dye ta doroga, shcho svitlo na nii probuvae? a tyemryava dye ii mistsye, shchob uzaty ii do granitsi ii, i shchob znati styezhki ii domu? znaesh ti, bo todi narodivsa zh ti buy, i vyelikyie chislo tvoikh dniv! chi dokhodiv koli ti do skhovanok snigu, i skhovaniki gradu ti bachiv, yakii ya trimayu na chas likholitya, na dyen' boyu i viini? yakoyu dorogoyu dilit'sya vityer, rozporoshuet'sya po zyeimli vityeryets'? khto dlya zlivi protoku proviv, a dlya gromovitsi dorogu, shchob doshchiti na zyeimlyu byezlyudnu, na pustyny, v yakii cholovika nyema, shchob pustyny ta pushchu nasichuvati, i shchob zabyezpyechiti vikhid travy? chi e bat'ko v doshcha, chi khto krapli rosi porodiv? iz chiei utrobi lid viishov, a inii nyebyesnii khto iogo porodiv? yak kamin', tuzhaviyut' vodi, a povyerkhnnya byezodni khovaet'sya. chi zv'yazhyesh ti zav'yazki volosozharu, chi rozv'yazhyesh vizki v oriona? chi vivyedyesh chasu svozgo zodiakya, chi voza z sinami iogo poprovadish? chi ti znaesh ustavi nyebyes? chi ti pokladyesh na zyeimli ikhnyu vladu? chi pidiimyesh

svii golos do khmar, i bagato vodi tyebye vkrie? chi bliskavki ti posilaesh, i pidut' voni, i tobi skazhut' os' mi? khto mudrist' vkladae lyudini v nutro? abo khto dae syertsyevi rozum? khto mudristyu khmari zrakhue, i khto mozhye zatrimati nyebyesni posudi, koli porokh zlivaet'sya v zlivki, a kavalki zlipayut'sya? chi zdobich lyevetis' ti vizual'nii-ra-truditisyavish, i zaspokoish zhittya lyevchukiv, yak voni po lyegovishchakh tulyat'sya, na chatakh sidyat' po kushchakh? khto gotue dlya kruka pozhivu iogo, yak do tsi-doa krichat' iogo diti, yak byez izhi blukayut' voni?

39

khiba ti piznav chas narodzhyennya skyel'nikh kozits'? khiba ti pil'nuvav chas muk porodu lani? chi na misyatsi lichish, shcho spovnitis' musyat', i vidadesh chas ikh narodzhyennya, koli prikyakayut' voni, vipuskayut' dityei svoikh, i zvil'nyayut'sya vid boliv porodu? nabirayut'sya sil ikhni diti, na poli zrostayut', vidkhodyat' i bil'shye do nikh nye vyer-tayut'sya. khto pustiv osla dikogo vil'nim, i khto rozv'yazav oslu dikomu puta, yakomu priznachiv ya styep iogo domom, a mistsyem iogo probuvannya solonu pustyny? vin smiet'sya iz galasu mista, nye chue vin kriu pogonicha. shcho znakhodit' po gorakh, to pasha iogo, i shukae vin us'o zye-lyenogo. chi zakhochye sluzhiti tobi odnorig? chi pri yaslakh tvoikh nochuvatymye vin? chi ti odnoroga priv'yazhyesh do iogo borozni povorozzham? chi budyet vin boronuvati za tobou dolini? chi povirish iomu chyeryez tye, shcho mae vin silu vyeliku, i svoyu pratsyu na n'ogo popustish? chi povirish iomu, shcho vin vyernye nasinnya tvoe, i zbyerye tobi tik? krilo strusyevye radisno b'et'sya, chi zh krilo tsye i pir'ina lyelyeki? bo yaitsya svoi vin na zyeimlyu kladye ta v porosi ikh vigrivae, i zabuva, shcho nozhe mozhye ikh rozchaviti, a zvir pol'ovii mozhye ikh roztoptati. vin zhorstokii vidnosno dityei svoikh, nibi voni nye iogo, a shcho pratsya iogo mozhye buti nadaryemna, togo nye boit'sya, bo tsi-do uchiniv, shchob zabuv vin pro mudrist', i nye nadiliv iogo rozumom. a za chasu nakhodu stril'tsiv udaryae vin kril'm povitrya, i smiet'sya z konya ta z iogo vyerkhivtsya! chi ti silu konyevi dasi, chi shiyu iogo ti zodyagnyesh u grivu? chi ti zrobish, shcho budyet skakat i vin, mov sarana? vyelichnye irzhannya iogo strashelyeznyie! b'e nogoyu v dolini ta tishit'sya siloyu, idye vin nasuproti zbroi, smiet'sya z strakhu i nye zhakhaet'sya, i nye vyertaet'sya z-pyeryed myeche, khoch dzvonit' nad nim sagaidak, vistrya spisovye ta ratishchey! vin iz shalyenisty ta lyutisty zyeimlyu kovtae, i nye virit', shcho chuti guk rogu. pri kozhnomu rozi krichit' vin: i-ga! i vinyukhue zdalyeka bii, grim gyet'maniv ta krik. chi yastrub litae tvoeyu pryemudristyu, na pivdyen' prostyague krila svoi? chi z tvoiego nakazu oryel pidiimaet'sya, i mostit' kublo svoe na visoti? na skyeli zamyeshkue vin ta nochue, na skyel'nim vyer-shku ta tvyerdini, izvidti vizoryue izkhu, dalyeko vdivlyayut'sya ochi iogo, a iogo ptashyenyata p'yut' krov. dye zh zabiti, tam vin.

shii: emima, i im'ya drugii: kyetsiya, a im'ya tryetii:
kyeryen-gappukh. i takikh vrodlivikh zhinok, yak
iovovi dochki, nye znaishlosya po vsii zhemli. i dav
im ikh bat'ko spadshchinu pomizh ikhnimi bratami.
a iov zhiv po tomu sotnyu i sorok rokiv, i pobachiv
siniv svoikh ta siniv siniv svoikh, chotiri pokolinni. i
vpokoivsysya iov starim ta nasichyenim dnyami.

1

solomonova pisnya nad pisnyami. nyekhai vin tsilue myenye potsilunkami ust svoikh, bo lipshi kokhannya tvoï vid vina! na zapakh olivi tvoï zapashni, tvoe imyennya nyenachye oliva rozlita, tomu divi kokhayut' tyebye! potyagni ti myenye za soboyu, bizhim! tsar vprovadiv myenye u palati svoi, mi raditi ta tishitis' budyemo toboyu, zgadaemo kokhannya tvoï, vid vina priemnishi, popravdi kokhayut' tyebye! dochki erusalims'ki, ya chorna ta garna, nyemov ti namyeti kyedars'ki, mov zanavisi solomonovi! nye divit'sya na tye, shcho smuglyavyen'ka ya, bozh sontsyemyenye opalilo, sini nyen'ki moei na myenye rozgnivalisa, nastanovili myenye storozhiti vinogradniki, ta svogo vinogradnika vlasnogo nye vstyeryegla ya!... skazhi zh myeni ti, kogo pokokhala dusha moye: dye ti pasyesh? dye daesh ti spochiti u spyeku otari? poshcho bilya stad tvoikh druživ ya budu, nyemov ta prichinna? yakshcho ti nye znaesh ts'ogo, vrodilivsha posyeryed zhinok, to viidi sobi za slidami otari, i vipasui pri shatrakh pastushikh kozlyatka svoi. ya tyebye pririvnyav do loshitsi v vozakh faraonovikh, o moye ti podruzhnyen'ko! garni shchichki tvoï pomizh shnurami pyeryel, a shhiika tvoya mizh razkami namista! lantsyuzhki zoloti mi porobimo tobi razom iz sribnimi kul'kami! doki tsar pri svoemu stoli, to mii nard vidae svoi pakhoshchi. mii kokhanii dlya myenye mov kititsya mirri: spochivae mizh pyersami v myenye! mii kokhanii dlya myenye mov kiprovye grono v yengyeds'kikh sadakh-vinogradakh! yaka ti pryekrasna, moye ti podruzhnyen'ko, yaka ti khorosha! tvoï ochi nyemov golubini! yakii ti pryekrasniï, o mii ti kokhanii, yakii ti priemnniï! a lozhye nam zelyen'! brusi nashikh domiv to kyedrini, styeli v nas kiparisi!

2

ya sarons'ka troyanda, ya dolinna lilyeya! yak lilyeya mizh tyeryenom, tak podraga moye pomizh divami! yak ta yablunya mizh lisovimi dyeryevami, tak mii kokhanii pomizh yunakami, iogo tini zhadala i sidila ya v nii, i iogo plid dlya mogo pidnyebinye solodki! vin vprovadiv myenye do vynyarni, a prapor iogo nado mnoyu kokhannya! pidkripitye myenye vinogradovim pyechivom, osvizhit' myenye yablukami, bo ya khvora z kokhannya! liva ruka iogo pid golovoyu moeyu, pravitsya zh iogo prigortae myenye!... zaklinayu ya vas, dochki erusalims'ki, gazyelyami chi pol'ovimi olyenyami, shchob vi nye spolokhali, i shchob nye zbudili kokhannya, azh doki iomu do vpodobil!... golos mogo kokhanogo!... os' vin idye, os' vin skachye gorami, po pagirkakh vistribue... mii kokhanii podobniï do sarni chi do molodogo olyenya. on stoit' vin u nas za stinoyu, zazirae u vikna, zaglyadae u grati... mii kokhanii ozvavsya i promoviv do myenye: ustavai zhye, po-drugo moye, moye krasna, i do myenye khodi! bo otsye prominula pora doshchova, doshch ushchukh, pyeryeishov sobi vin. pokazalis' kvitki na zemli, pora solovyeika nastala, i golos gorlitsi v nashomu krai lunae! figa vipustila svoi ranni plodi, i roztsvili

vinogradini pakhoshchi vidali. ustavai zhye, po-drugo moye, moye krasna, i do myenye khodi! golubko moye u rozshchilnakh skyel'nikh, u byeskidnim skhovku, dai pobachiti myeni tvoe lichko, dai pochuti myeni golosok tvïi, bo golos tvïi miliï, a lichko tvoe urodlivye! lovit' nam lisitsi, lisinyata malyen'ki, shcho ushkodzhuyut' nam vinogradniki, vinogradniki zh nashi u tsviti! mii kokhanii vin mii, ya zh iogo, vin pasye mizh lilyeyami! poki dyen' prokholodu navie, a tini vtyechut', vyernis', mii kokhanii, stan' podobniï do sarni chi do molodogo olyenya v pakhuchikh gorakh!

3

po nochakh na lozhi svoim ya shukala togo, kogo pokokhala dusha moye... shukala iogo, ta iogo nye znaishla... khai ustanu i nyekhai ya proudusya po misti, khai na vulitsyakh ta na maidanakh togo poshukayu, kogo pokokhala dusha moye! shukala iogo, ta iogo nye znaishla... spitali myenye storozhi, shcho po misti prokhodyat'... chi nye bachili chasom togo, kogo pokokhala dusha moye? nyebagato proishla ya vid nikh, ta i znaishla ya togo, kogo pokokhala dusha moye: skhopila iogo, i nye pustila iogo, azh poki iogo nye vvyela u dim nyen'ki svoei, ta v kimnatu tiei, shcho v utrobi nosila myenye!... zaklinayu ya vas, dochki erusalims'ki, gazyelyami chi pol'ovimi olyenyami, shchob vi nye spolokhali, shchob nye zbudili kokhannya, azh doki iomu do vpodobil!... khto vona, shcho vikhodit' iz pustini, nyemov stovpi dimu, okuryena mirroyu i ladanom, vsilyakimi pakhoshchami prodavtsya? os' lozhye iogo, solomonovye, shistdyesyat litsariv navkolo n'ogo, iz litsariv slavnikh izrailiyevikh! usi voni mayut' myecha, usi vpravni v boyu, kozhyen mae svogo myecha pri svoemu styegni proti strakhu nichnogo. noshi zrobit sobi tsar solomon iz livans'kikh dyeryev: stovptsï ikhni zrobit vin iz sribla, a ikhnye opyertya zolotye, purpurovye sidinny, ikhnya syeryedina vistyelyena kokhannyam dochok erusalims'kikh!... pidit' i pobachtye, o dochki sions'ki, tsarya solomona v vinku, shcho nim mati iogo uvinchala iogo v dyen' vyesillya iogo ta v dyen' radosti syertsya iogo!

4

yaka ti pryekrasna, moye ti podruzhnyen'ko, yaka ti khorosha! tvoï ochyenyatka, nyemov ti golubki, glyadyat' z-za syerpanku tvoï! tvoï kosi nyemov stado kiz, shcho khvilyami skhodyat' z gori gilyeads'koi! tvoï zubki nyemov ta otara ovyyets' poobstriganikh, shcho z kupyelyu viishli, shcho kotyat' bliznyata, i mizh nimi nyemae nyeplyidnoi... tvoï gubki nyemov karmazinova nitka, tvoï uston'ka krasni, mov chastina granatnogo yabluka skronya tvoya za syerpankom tvoim! tvoya shiya nyemov ta davidova bashta, na zbroyu zbudovana: tisyacha shchitiv povishyena v nii, usye shchiti litsariv! dva pyersa tvoï mov ti dvoe bliznyat molodikh u gazyeli, shcho vipasuyut'sya mizh lilyeyami... poki

dyen' prokholodu navie, a tini vtyechut', pidu ya sobi na tu mirrinu goru i na pagirok ladanu... usya ti pryekrasna, moya ti podruzhyen'ko, i plyami nyema na tobi! zo mnoyu z livanu, moya naryechyena, zo mnoyu z livanu ti pidyesh! spoglyanyesh z vyershini amani, z vyershini syeniru i gyermonu, z lyegovishcha lyeviv, z lyepardovikh gir. zabrala ti syertsye myeni, moya syestro, moya naryechyena, zabrala ti syertsye myeni samim ochkom svoim, razochkom odnyen'kim namista svogo!... yakye lyubye kokhannya tvoe, o syestritysye moya, naryechyena! skil'ki lipshye kokhannya tvoe za vino, a zapashnist' oliv tvoikh za vsi pakhoshchi!... usta tvoi krapayut' myed shchil'nikovii, moya naryechyena, myed i moloko pid tvoim yazichkom, a pakhoshch odyezhi tvoei yak livans'ki ti pakhoshchi! zamknyenii sadok te syestritysya moya, naryechyena moya zamknyenii sadok, dzhyeryelo zapyechatanye... lono tvoe sad granatovikh yabluk z plodom doskonalam, kipri iz nardami, nard i shafiran, pakhucha trostina i koritsya z usima dyeryevami ladanu, mirra i aloye zo vsima naizapashnishimi pakhoshchami, ti dzhyeryelo sadkovye, krynitsya zhivoi vodi, ta tiei, shcho plinye z livanu!... prokin'sya, o vitrye z pivnochi, i prilin', vitrye z poludnya, povii na sadok mii: nyekhai potyechut' iogo pakhoshchi! khai kokhanii mii priidye do sadu svogo, i nyekhai spozhyve plid naikrashchii iogo!...

5

priishov ya do sadu svogo, o syestro moya, naryechyena! zbirayu ya mirru svoyu iz bal'zamom svoim, spozhivayu svogo stil'nika razom iz myedom svoim, p'yu vino ya svoe zo svoim molokom!... spozhivaitye, spivdruzhi, piitye do skhochu, kokhanii! ya splyu, moe zh syertsye chuvae... os' gosol mogo kokhanogo!... stukae... vidchini myeni, syestro moya, o moya ti podruzhyen'ko, golubko moya, moya chista, bo rosoyu pokrilasya vsya moya golova, moi kuchyeri kraplyami nochil!... znyala ya odyezhu svoyu, yak znovu ii nadyagnu? pomila ya nizhki svoi, yak zhye ikh zanyechishchu?... mii kokhanii prostyag svoyu ruku kriz' otvir, i nutro moe skhviluyalos' vid n'ogo!... vstala ya vidchiniti svoemu kokhanomu, a z ruk moikh kapala mirra, i mirra tyekla na zasuvki zamka z moikh pal'tsiv... vidchinila svoemu kokhanomu, a kokhanii mii znik, diviishov!... dushi nye stavalo v myeni, yak vin govoriv... ya shukala iogo, ta iogo nye znaishla... ya gukala iogo, ta vin nye vidizvavsya do myenye... strili myenye storozhi, shcho khodyat' po misti, nabili myenye, zavdali myeni rani... zdryler z myenye moe pokrivalo, storozhi msi'kikh muriv! zaklinayu ya vas, dochki erusalims'ki, yak mogo kokhanogo strinyetye vi, shcho iomu povistye? shcho ya khvora z kokhannya! chim kokhanii tvii krashchii vid inshikh kokhanikh, vrodlivisha z zhinok? chim kokhanii tvii krashchii vid inshikh kokhanikh, shcho tak zaklinaesh ti nas? kokhanii mii bilii i rum'yanii, viznachnishii vin vid dyesyati tisyach inshikh... golova iogo shchirrye zoloto, iogo kuchyeri pal'movye vittya, chorni, yak voron... iogo ochi nyemov golubki nad dzhyeryelami vodnimi, u molotsi povimivani, shcho nad

povnim strumkom posidali! iogo lichka yak gryadka bal'zamu, nyemov kvitniki zapashni! iogo gubi lilyei, z yakikh kapae mirra tyekucha! iogo ruki tovtpsi zoloti, povisadzhuvani khrizolitom, a lono iogo tvir mistyets'kii z slonovoi kosti, pokritii sapfirami! iogo styegna stovpi marmurovi, postavlyeni na zolotii pidstavi! iogo vglyad nyemov toii livan, vin yunak yak ti kyedri! usta iogo solodoshchi, i vin uvyes' pozhadannya... otsye mii kokhanii, i otsye mii družhok, dochki erusalims'ki!

6

kudi tvii kokhanii pishov, o naivrodlivisha z zhinok? kudi spryamuvav tvii kokhanii? bo mi poshukaemo iogo iz toboyu. mii kokhanii pishov do sadochka svogo, v kvitniki zapashni, shchob pasti v sadkakh i zbirati lilyei. ya nalyezhu svoemu kokhanomu, a myeni mii kokhanii, shcho pasye mizh lilyeyami! ti pryekrasna, moya ti podruzhyen'ko, mov ta tirtsia, ti khorosha, yak erusalim, ti grizna, yak viis'ka z praporami! vidvyerni ti svoi ochyenyata vid myenye, bo voni nyepokoyat' myenye! tvoi kosi nyemov stado kiz, shcho khvilyami skhodyat' z togo gilyeadu! tvoi zubi nyemov ta otara ovvets', shcho z kupyelyu vishli, shcho kotyat' bliznyata, i mizh nimi nyemae nyeplidnoi! mov chastina granatnogo yabluka skronya tvoya za syerpankom tvoim! shistdyesyat e tsarits', i visimdyesyat e nalozhnits', a divchatam nyemae chisla, ta edina vona tsya golubka moya, moya chista! u nyen'ki svoei vona odinachka, obrana vona u svoei rodityel'ki! yak bachili dochki sionu ii, to shchaslivoyu zvai ii, tsaritsi i nalozhnitsi to vikhvalyali ii: khto tsye taka, shcho vona vglyadae, nyemov ta dosvitnya zorya, pryekrasna, yak misyats', yak sontsy yasna, yak polki z praporami grizna? ziishla ya v orikhovii sad, shchob poglyanuti na pup'yanochki pri pototsi, shchob pobachiti tam, chi zatsviv vinograd, chi granatovi yabluni poroztstvitali? i nye zchulasya ya, yak myenye posadila dusha moya mizh kolyesnitsi moei družhini boyar... vyernisya, vyernis', sulamitko! vyernisya, vyernisya, nyekhai mi na tyebye nadivimos'! chogo vam divitisya na sulamitku, nyemov bi na tanyets' viis'kovii?

7

khoroshi yaki stali nogi tvoi v chyeryevichkakh, knyazivno moya! zaokruglyennya styegon tvoikh mov namisto, rukami mistyets'kimi vitochyenye! tvoe lono nyemov kruglotochyena chasha, v yakii nye zabraknye vina zapashnogo! tvii zhivit snip psyhenitsi, otochyenii timi lilyeyami! dva pyersa tvoi nyemov dvoe sarnyatok bliznyat! tvoya shiya yak bashita iz kosti slonovoi, tvoi ochi ozyertsya v khyeshboni pri brami togo bat-rabimu, v tyebye nis nyemov bashita livans'ka, shcho divit'sya vsye v bik damasku! golivka tvoya na tobi mov karmyle, a kosa na golivtsi tvoii nyemov purpur, polonyenii tsar timi kuchyeryami! yaka ti pryekrasna i priemna yaka, o kokhan-nya v rozkoshakh! stav podobnii do pal'mi tvii stan, tvoi zh pyersa do gron vinogradnikh! ya podumav:

vibyerusa na tsyu pal'mu, skhoplyusya za vittya ii,
i nyekhai stanut' pyersa tvoi, nyemov vinogradni ti
grona, a pakhoshch dikhannya tvogo yak yabluka!... a
usta tvoi yak nailipshye vino: prostue vono do mogo
kokhanogo, chinit' promovistimi i usta splyachikh!
ya nalyezhu svoemu kokhanomu, a iogo pozhadan-
nya do myenye! khodi zh, mii kokhanii, ta viidyemo
v polye, pyeryenochuemo v syelakh! ustanyemo rano,
i khodim u sadi-vinogradu, podivimosya, chi zatsviv
vinograd, chi kvitki roztzvilis', chi granatovi yabluni
poroztstvitali?... tam kokhannya svoe tobi dam!
vidadut' pakh mandragori, pri nashikh zhye vkhodakh
vsilyaki koshtovni plodi, novi ta stari, shcho ya ikh
zakhovala dlya tyebye, kokhanii ti mii!

8

o, koli b ti myeni buv za brata, shcho pyersa ssav
v nyeni moei, koli b strila tyebye ya na vulitsi,
tsiluvala b tyebye, i nikhto myeni nye dokoryav bi!
povyela b ya tyebye i privyela b u dim nyeni svoei:
ti navchav bi myenye, ya b tyebye napoila vinom
zapashnim, sokom granatovikh yabluk svoikh! liva
ruka iogo pid golovoyu moeyu, pravitsya zh iogo
prigortae myenye!... zaklinayu ya vas, dochki erusal-
ims'ki, nashcho b spolokhali, i nashcho b zbudili
kokhannya, azh doki iomu do vpodobil! khto vona,
shcho vikhodit' iz pustini, spirayuchisya na svogo
kokhanogo? pid yablunyeyu ya zbudila tyebye, tam
povila tyebye mati tvoya, tam tyebye povila tvoya
porodityel'ka! pokladi ti myenye, yak pyechatku
na syertsye svoe, yak pyechat' na ramyeno svoe, bo
sil'nye kokhannya, yak smyert', zazdroshchi nyepy-
eryemozhni, nyemov toi shyeol, iogo zhar zhar
ognyu, vono polum'ya i-o! vodi vyeliki nye zmozhut'
zgasiti kokhannya, ani riki iogo nye zallyut'! koli
b khto davav za kokhannya maetok uvyes' svogo
domu, to nim pogordili b zovsim!... e syestra v nas
mala, i pyers u nyei nyema shchye. shcho zrobimo
nashii syestrichitsi v toi dyen', koli svatati budut' ii?
yakshcho vona mur, zaborolo iz sribla zbuduemo
na nii, a yakshcho vona dvyeri obkladyemo kye-
drovoyu doshkoyu ikh... ya mur, moi zh pyersa
yak bashti, todi ya bula v iogo ochakh mov ta, yaka
spokii provadit'... vinogradnika mav solomon u baal-
gamoni, vinogradnika vin viddavav storozham, sh-
chob kozhyen prinosiv za plid iogo tisyachu sribla.
alye mii vinogradnik, shcho mayu iogo, pri myeni!
tobi, solomonye, khai budye ta tisyacha, a storozham
iogo plodu dvi sotni! o ti, shcho sidish u sadkakh,
druzi tvoi prislukhayut'sya do tvogo golosu: dai
pochuti iogo i myeni! utikai, mii kokhanii, i stan'sya
podibnii do sarni sobi, chi do molodogo olyenya u
bal'zamovikh gorakh!

i stalos' za chasu, koli suddi sudili, to buv golod u krayu. i pishov buv cholovik z yudinogo viflyeemu myeshkati v moavs'kikh polyakh, vin i zhinka ta dvoe siniv iogo. a im'ya tomu cholovikovi yelimyelyekh, a im'ya zhintsi iogo noomi; i im'ya dvokh siniv iogo makhlon i kilion, yefratyani z viflyeemu yudinogo. i priishli voni na moavs'ki polya, ta i zalishilisa. i pomyer yelimyelyekh, muzh noomi, i zostalasya vona ta dva ikhni sini. i vzyali voni sobi za zhinok moav-ityanok, im'ya odnii orpa, a im'ya drugii rut. i sidili voni tam bliz'ko dyesyati lit. i povmirali i voni oboe, makhlon ta kilion. i pozostalasya ta zhinka po dvokh dityakh svoikh ta po cholovikovi svoemu. i vstala vona ta nyevistki ii, i vyernulasya z moavs'kikh pil', bo pochula na moavs'komu poli, shcho i-o' zgdav pro narod svii, dayuchi im khliba. i viishla vona z togo mistysya, dye bula tam, ta obidvi nyevistki z nyeyu, ta i pishli drogoyu, shchob vyernutysya do yudinogo krayu. i skazala noomi do dvokh svoikh nyevistok: idit', vyernit'sya kozhna do domu svoei matyeri. i nyekhai i-o' zrobit' iz vami milist', yak vi zrobili z pomyerlami ta zo mnoyu. nyekhai i-o' dast' vam, i vi znaidyetye vidpochinok kozhna v domi svogo muzha! i vona potsiluvala ikh, a voni pidnyali svii gos-los ta plakali. i voni skazali do nyei: ni, z tobouy mi vyernemos' do narodu tvogo! a noomi skazala: vy-ertaityesya, dochki moi, chogo vi pidyetye zo mnoyu? chi ya mayu shchye v utrobi svoii siniv, a voni stanut' vam za cholovikov? vyernit'sya, dochki moi, idit', bo ya zanadto stara, shchob buti dlya muzha. a koli b ya i skazala: mayu nadiyu, i koli b tsiei nochii bula z muzhyem, i takozh porodila siniv, chi zh vi chyekali b ikh, azh poki povirostayut'? chi zh vi zv'yazalisy a b z nimi, shchob nye buti zamuzhyem? ni, dochki moi, bo myeni znachno girshye, yak vam, bo i-o ruka znaishla myenye. i pidnyali voni goslos svii, i zaplakali shchye. i potsiluvala orpa svoyu svyekrukhu, a rut prigorulasya do nyei. i skazala noomi: os' zovit'sya tvoya vyernulasya do narodu svogo ta do tsi-doiv svoikh, vyernisy a ti za zovitsyeyu svoeyu! a rut vidkazala: nye silui myenye, shchob ya pokinula tyebye, shchob ya vyernulasya vid tyebye, bo kudi pidyesh ti, tudi pidu i ya, a dye zhitimyesh ti, tam zhitimu i ya. narod tvii budyie mii narod, a tsi-do tvii mii tsi-do. dye pomryesh ti, tam pomru i ya, i tam budu pokhovana. nyekhai i-o' zrobit' myeni tak, i tak nyekhai dodast', i til'ki smyert' rozluchit' myenye z tobouy. i pobachila noomi, shcho vona nastoyue iti za nyeyu, i pyerystalaga vgovoryuvati ii. i pishli voni vdvokh, azh priishli do viflyeemu. i stalosya, koli voni vkhodili do viflyeemu, to zashumilo vsye misto pro nikh, i govori-ili: chi tsye noomi? a vona skazala im: nye klichyte myenye: noomi, klichyte myenye: mara, bo vye-liku girkotu zrobit myeni vsyemogutnii. ya zamozh-noyu pishla bula, ta porozhn'oyu vyernuv myenye i-o'. chogo klichyetye myenye: noomi, koli i-o' svidchiv proti myenye, a vsyemogutnii poslav myeni gorye? i vyernulasya noomi ta z nyeyu moavityanka rut, nyevistka ii, shcho vyertalasya z moavs'kikh pil'. i priishli voni do viflyeemu na pochatku zhniv yachmyenyu.

a noomi mala rodicha svogo cholovika, muzha bagatogo, z yelimyelyekhovogo rodu, a im'ya iomu boaz. i skazala moavityanka rut do noomi: pidu no ya na polye, i nazbirayu kolossya za tim, u kogo v ochakh znaidu milist'. a ta ii skazala: idi, moya dochko! i pishla vona, i priishla ta i zbiralas za zhyentsyami. a pripadok naviv ii na dilyanku polya boaz, shcho z yelimyelyekhovogo rodu. azh os' priishov iz viflyeemu boaz, ta i skazav do zhyentsiv: i-o' z vami! a voni vidkazali iomu: nyekhai poblagoslovit' tyebye i-o'! i skazav boaz do slugi svogo, postavljenogo nad zhyentsyami: chiya tsye divchina? i vidpoviv toi sluga, postavljeni nad zhyentsyami, i skazav: divchina moavityanka vona, shcho vyernulasya z noomi z moavs'kikh pil'. a vona skazala: nyekhai ya zbiritimu, ta nazbirayu mizh snopami za zhyentsyami! i priishla vona, i stala vid samogo ranku i azh dotyepyer; a vdoma vona bula malo. i skazav boaz do rut: oto chuesh, dochko moya, nye khodi zbira-ti na inshomu poli, i nye idi zvidsi, i tak pristan' do moikh divchat. doglyadai ts'ogo polya, dye budut' zhati, i ti pidyesh za nimi. os' ya nakazav slugam nye zaimati tyebye. a yak spragnyesh, to pidyesh do nachin', ta i nap'eshsya z togo, shcho ponachyerpuyut' slugi! i vpala vona na oblichchya svoe, ta i vklonilasya do zyemli, i skazala iomu: chomu znaishla ya milist' v ochakh tvoikh, shcho ti priikhivsy do myenye, khoch ya chuzha? i vidpoviv boaz i skazav ii: dok-ladno rozpovidzhyeno myeni vsye, shcho zrobila ti z svoeyu svyekrukhou po smyerti tvogo cholovika, i ti kinula bat'ka svogo i matir svoyu ta krai svogo narodzhyennya, i pishla do narodu, yakogo nye znala vchora-pozavchora. nyekhai i-o' zaplatit' za chin tvii, i nyekhai budyie nagoroda tvoya povna vid i-o, tsi-doa izrailyevogo, shcho ti priishla skhovatysya pid krii'mi iogo! a vona skazala: nyekhai ya znaidu milist' v ochakh tvoikh, panye mii, bo ti potishiv myenye, i govori-v do syertsya svoei nyevil'nitsi. a ya nye e navit' yak odna z tvoikh nyevil'nits! i skazav ii boaz u chas idi: pidiidi syudi, ta z'izh khliba i zamochi u kvasi shmatok svii. i sila vona zboku zhyentsiv, a vin podav ii prazhyenogo zyerna. i ila vona i nasitalasya, i shchye i pozostavila. i vstala vona zbirati. a boaz nakazav slugam svoim, govoryachi: i mizh snopami nyekhai zbiraie, i nye krivd'tye ii. i takozh konchye kin'tye ii zo snopiv, i pozostavtye, i budyie vona zbirati, a vi nye laitye ii. i zbiralas vona na poli azh do veychora, i vimolotila tye, shcho nazbiralas, i bulo bliz'ko yefi yachmyenyu. i ponyesla vona, i vviishla do mista, i ii svyekrukha pobachila, shcho vona nazbiralas. a vona viinala, i dala ii, shcho pozostavila po svoii izhi. i skazala ii svyekrukha ii: dye ti zbiralas s'ogodni, i dye ti robila? nyekhai budyie blagoslovyennii, khto pri-nyav tyebye! i vona rozpovila svoii svyekruki, u kogo pratsyuvala, ta i skazala: im'ya togo cholovika, shcho ya s'ogodni robila v n'ogo, boaz. i skazala noomi do nyevistki svoei: blagoslovyennii vin u i-o, shcho nye pozbaviv milosti svoei ani zhivikh, ani pomyer-likh. i skazala ii noomi: bliz'kii nam toi cholovik, vin iz nashikh rodichiv. i skazala moavityanka rut: vin takozh skazav myeni: pristan' do moikh slug, azh

poki nye skinchat' moikh zhniv. i skazala noomi do svoei nyevistki rut: dobrye, dochko moya, shcho ti vidyesh z iogo sluzhnitsyami, shchob nye chipali tyebye na inshomu poli. i vona pristala do boazovikh sluzhnits', shchob zbirati azh do zakinchyennya zhniv yachmyenyu ta zhniv pshyentsi. i vona zhila z svoeyu svyekrukhoju.

3

i skazala ii svyekrukha ii noomi: dochko moya, os' ya poshukayu dlya tyebye mistysya spochinku, shcho budye dobrye tobi. a tyepper os' boaz, nash rodich, shcho bula ti z iogo sluzhnitsyami, os' vin tsiei nochi budye viyati yachmin' na toku. a ti vmiisya, i namastysya, i nadyagni na syebye krashchu odyezhu svoyu, ta i ziidi na tik. alye nye pokazuiysya na ochi tomu cholovikovi, azh poki vin nye skinchit' isti ta piti. i stanyet'sya, koli vin lyazhnye, to ti zauvazh tye mistysye, dye vin lyezhit'. i ti priidyesh, i vidkriesh prinizhzhya iogo ta i lyazhnyesh, a vin skazhnye tobi, shcho maesh robiti. a ta vidkazala do nyei: usye, shcho ti kazhnyesh myeni, ya зроблю. i ziishla vona na tik, i зробила vsye, yak nakazala ii svyekrukha ii. a boaz z'iv ta vivip, i ta stalo vyesyelo iomu na syertsy, i priishov vin poklastysya bilya kopitsi. a vona tikho priishla, i vidkrila iogo prinizhzhya ta i lyagla. i stalosya opivnochki, i zatyremytoi toli cholovik, ta i zvisysya, azh os' zhinka lyezhit' u prinizhzhii iogo! i vin skazav: khto ti? a vona vidkazala: ya nyevil'nitsya tvoya rut. prostyagni zh krilo nad svoeyu nyevil'nitsyeyu, bo ti mii rodich. a vin skazav: blagoslovyennya ti v i-o, dochko moya! tvoya ostannya laska do myenye lipsha vid pyershoi, shcho nye pishla ti za yunakami, chi voni bidni, chi voni bagati. a tyepper, dochko moya, nye biisya! usye, shcho skazhnyesh, ya зроблю tobi, bo vsye misto narodu mogo znae, shcho ti zhinka chyesnotna! a tyepper spravdi, shcho ya rodich, ta e rodich shchye, blizhchii vid myenye. nochui tsyu nich, a rankom, yakshcho vin vikupit' tyebye dobrye, nyekhai vikupit'. a yakshcho vin nye skhochye vikupiti tyebye, to vikuplyu tyebye ya, yak zhivii i-o! lyezhi tut azh do ranku. i lyezhala vona u prinizhzhii iogo azh do ranku, i vstala, pyershye nizh mozhna rozpiznati odin odnogo. a vin skazav: nyekhai nye piznayut', shcho zhinka prikhodila na tik. i vin skazav: dai khustku, shcho na tobi, i podyerzh ii. i dyerzhala vona ii, a vin vidmiryav shist' mir yachmyenyu vin dav myeni, bo skazav: nye prikhod' porozhn'o do svoei svyekrukhi. a ta skazala: yak sprava, dochko moya? a vona rozpovila ii usye, shcho зробiv ii toi cholovik. i skazala: tsi shist' mir yachmyenyu vin dav myeni, bo skazav: nye prikhod' porozhn'o do svoei svyekrukhi. a ta skazala: pochyekai, moya dochko, azh poki dovidaeshsya, yak vipadye sprava, bo toi cholovik nye zaspakoi't'sya, doki nye vikincht' tsiei spraviv s'ogodni.

4

a boaz priishov do brami, ta i siv tam. azh os' prokhodit' rodich, pro yakogo govori'v buv boaz. i

vin skazav iomu: zaidi syudi, poslukhai, i syad' otut! i toi zaishov i siv. a boaz uzyav dyesyat' muzha zo starshikh togo mista ta i skazav: soidaitye tut! i voni posidali. i skazav vin do rodicha: dilyanku polya, shcho nashogo brata yelimyelyekha, prodala noomi, yaka vyernulasya z moav's'kogo polya. a ya postanoviv: podam tobi do ushyei tvoikh, govoryachi: kupi pri tikh, shcho sidyat' tut, ta pri starshikh mogo narodu. yakshcho vikupish vikupi, a yakshcho nye vikupish skazhi myeni, i nyekhai ya znayu, bo okrim tyebye nyema komu vikupiti, a ya za tobouyu. a toi skazav: ya vikuplyu. i skazav boaz: togo dnya, koli nabudyesh polye z ruki noomi, to nabudyesh takozh moavityanku rut, zhinku pomyerlogo, shchob postaviti im'ya pomyerlomu na nadli iogo. a rodich skazav: nye mozhu ya vikupiti sobi, shchob nye ponishchiti svogo nadilu. vikupi sobi mogo vikupa, bo ya nye mozhu vikupiti. a otsye bulo kolis' syeryed izrailya na vikup, i na zaminu, i na styverdzhennya kozhnoi spravi: cholovik zdiimav sandalyu svoyu, i davav svoemu blizhn'omu, i tsye bulo svidotstvom syeryed izrailya. i skazav rodich do boaza: kupi sobi! i znyav svoyu sandalyu. i skazav boaz do starshikh ta do vs'ogo narodu: vi svidki s'ogodni, shcho ya nabuv usye, shcho yelimyelyekhovye, i vsye, shcho kilionovye ta makhlonovye z ruki noomi. a takozh moavityanku rut, makhlonovu zhinku, nabuv ya sobi za zhinku, shchob postaviti im'ya pomyerlomu na spadkovi iogo, i nye budye znishchyeny im'ya pomyerlogo mizh bratami iogo ta z brami iogo mistysya. vi s'ogodni svidki na tsye! i skazav uvyes' narod, shcho buli v brami, ta starshi, svidki: nyekhai dast' i-o' tsyu zhinku, shcho vkhodit' do domu tvogo, yak rakhil' ta yak liyu, shcho voni obidvi zbuduvali izrailiv dim. i rozbagatili v yefrati, i zdobut' sobi slavnye im'ya v viflyeemi. a z nasinnya, shcho i-o' dast' tobi vid tsiei molodoi zhinki, nyekhai stanye dim tvii, yak dim pyeryetsa, shcho tamar porodila bula yudi. i vzyav boaz rut, i vona stala iomu za zhinku. i vin uviishov do nyei, a i-o' dav ii vagitnist', i vona porodila sina. i skazali zhinki do noomi: blagoslovyennii i-o', shcho nye pozbaviv tyebye s'ogodni rodicha! i budye slavnim im'ya iogo syeryed izrailya. i vin budye tobi potishityelem dushi ta na vizhivlyennya tvoei sivini, bo porodila iogo tvoya nyevistka, shcho lyubit' tyebye, shcho lipsha tobi za simokh siniv. i vzyala noomi tu ditinu, i poklala ii na kolina svoi, i bula ii za nyan'ku. a susidki nazvali im'ya iomu, govoryachi: narodivsya sin dlya noomi! i nazvali im'ya iomu: ovyed. a vin bat'ko essaye, davidovogo bat'ka. a otsye pyeryetsovi nashchadki: pyeryets porodiv gyetsrona, a gyetsron porodiv rama, a ram porodiv amminadava, a amminadav porodiv nakhshona, a nakhshon porodiv salmona; a salmon porodiv boaza, a boaz porodiv ovyed; a ovyed porodiv essaye, a essaye porodiv davida.

yak samitno sidit' kolis' vyelyelyudnye tsye misto, nyemov udova vono stalo! mogutne posyeryed narodiv, knyaginya posyeryed krain vono stalo dannit-syeyu!... girko plachye po nochakh vona, i sl'oz'i gary-achi na shchokakh u nyei... nyema potishityelya v nyei zo vsikh, shcho kokhali ii, ii zradili vsi ii druzi, voni vorogami ii stali! yudyeya pishla na vignannya z bidi ta z roboti tyazhkoi, vona osyelylasya pomizh poganami, spochinku sobi nye znaishla! dognali ii vsi ii pyeryeslidniki syeryed tsnos... dorogi sions'koi don'ki sumni, bo nyemae na svyato prochan! usi brami ii popustili, zidkhae svyashchyenstvo ii, posumnili divchata ii, a vona girko ii! ii grabivniki vzyali goru nad nyeyu, i dobrye vyedyet'sya ii vorogam, bo ii zavadav smutku i-o' za chislyennist' u nyei grikhiv: nyemovlyata ii do polonu pishli pyeryed vorogom... i vidiishla vid sions'koi don'ki vsya vyelichnist' ii... ii knyazi stali, nyemov olyeni ti, shcho pashi sobi nye znakhodyat', i idut' u byezsilli pyeryed pyeryeslidnikom... u dni likha svogo ta strazhdannya svogo dochka erusalims'ka spogadue vsi svoi skarbi, shcho buli vid dniv davnikh, yak narod ii vpav buv u ruku vorozhu, i nye bulo, khto b ii pomich podav... vorogi spoglyadali na nyei, i smiyalis' z ruini ii... dochka erusalims'ka grikhom progrishilas', tomu to nyechistoyu stala, usi, shcho ii shanuvai, pogordzhuyt' nyeyu, nagotu bo ii voni bachili! i zidkhae vona, i vidvyertaet'sya vzad... nyechistist' ii na podolkakh u nyei. vona nye zgadala svogo kintsya, ta i upala pryedivno, i nikogo nyema, khto b potishiv ii... pobach, i-o, gorye moe, bo zvyelichiv'sya vorog! gnobityel' prostyag svoyu ruku na vsi ii skarbi, i bachit' vona, shcho v svyatyinu ii uvikhodyat' pogan, por yakikh nakazav ti: nye vviidut' voni v tvoji zbori! uyves' narod ii stognye, shukayuchi khliba, svoi skarbi koshtovni za izhu dayut', abi til'ki dushu svoyu prozhiviti... zglyan'sya, i-o, i podivisy, yaka stala pogordzhyena ya! nye vam kazhuchi, glyan'tye i pobachtye, usi, khto dorogoyu idye: chi e takii bil', yak mii bil', shcho zavdaniy myeni, shcho i-o' zasmutiv nim myenye u dyen' lyutogo gnivu svogo?... iz vysochini vin poslav v moi kosti ogon', i nad nimi vin zapanuvai! roztyag sitku na nogi moi, povyernuv myenye vzad, uchiniv vin myenye spustoshiloyu, uyves' dyen' bolyashchoyu... yarmo moikh pro-grikhiv zv'yazanye misno rukoyu iogo, plyetut'sya voni ta prikhodyat' na shiyu moyu! vin zroбив, shcho spitknulasya sila moya, i-o' pyeryedav myenye v ruki takogo, shcho i zvyestis' nye mozhu... usikh moikh sil'nikh i-o' poskidav syeryed myenye, mov na svyato zibrannya, vin sklifav na myenye, shchob moikh yunakiv potoroshchiti, yak u chavili, stop-tav i-o' divchinu, yudinu don'ku... za otsim plachu ya, oko moe, moe oko sliz'mi zapliva! bo dalyeko vid myenye vtishityel', shcho dushu moyu ozhiviv bi; moi diti ponyekhtuvani, bo posiliv'sya vorog! sions'ka dochka prostyagla svoi ruki, nyemae rozradnika ii: i-o' nakazav proti yakova dovkola n'ogo iogo vorogam, don'ka erusalims'ka nyechistoyu stala mizh nimi... spravedyelivii i-o', a ya slovu iogo nyeslukhnyana bula... poslukhайте no, vsi narodi, i pobachtye mii

bil': divchata moi ta moi yunaki u nyevolyu pishli! zvivala do druziv svoikh, ta voni obmanuli myenye! svyashchyenstvo moe i moi starshi vmirayut' u misti, shukayuchi izhi sobi, shchob dushu svoyu pozhiviti... zglyan'sya, i-o, tismo myeni! moe nutro byen-tyezhit'sya, pyeryevyertaet'sya syertsye moe u myeni, bo bula zovsim nyeslukhnyana... na vulitsi myech osirochuvav, a v domi smyert'... pochuli, shcho ya os' stognu, i nyemae myeni potishityelya, vchuli pro likho moe vsi moi vorogi, ta i zradili, shcho ti tsye zroбив... sprovadiv ti dyen', shcho iogo zapoviv, bodai stalosya im, yak myeni! bodai pyeryed oblichchya tvoe priishlo vsye ikhne likho, i vchini im, yak ti uchiniv os' myeni za grikhi moi vsi, bo chislyenni stognannya moi, moe zh syertsye bolyashchye...

2

yak zakhmariv i-o' v svoim gnivi sions'ku dochku! vin kinuv iz nyeba na zymlyu pishnotu izrailya, i nye zgadav u dyen' gnivu svogo pro pidnizhka nogam svoim, ponishchiv i-o', nye pomiluvav zhitla vsi yakovovi... vin pozburyuvav u gnivi svoim u dochki yudi tyerdini, na zymlyu zvaliv, zbyezhyestiv vin tsarstvo i knyaziv usikh iogo... v lyuti gnivu vidtyav uyves' izrailiv rig, pravitsyu svoyu vidvyernuv vin vid voroga, ta i zapalav proti yakova, mov toi palyuchi ogon', shcho navkolo zhyerye! vin nap'yav svoغو luka, yak vorog, protivnikom stala pravitsya iogo, i vin vibiv usye, shcho dlya oka bulo pozhadanye, u skinii don'ki sions'koi viliv zapyek-list' svoyu, yak ogon'... i-o' stav, yak toi vorog, ponishchiv izrailya vin, vsi palati iogo zruinuvav, tyerdini iogo popustoshiv, i yudinii don'tsi primnozhev zidkhannya ta stogin! ponishchiv gorozhu svoyu, nyemov u sadka, mistysе zboriv svoikh popustoshiv, i-o' uchiniv, shcho zabuli v sioni pro svyato i subotu, i vidkinuv tsarya ta svyashchyenika v lyutosti gnivu svogo... pokinuv i-o' svogo zhyertivnika, dopustiv pobyezhyestiti svyatyinu svoyu, pyeryedav v ruku voroga muri palatsiv ii, vorogi zashumili v i-o'omu domi, nyemov bi svyatkovogo dnya! zadumav i-o' zruinuvati mur sions'koi don'ki, vin vityagnuv shnura, svoei ruki nye vyernuv, shchob nye nishchiti, summimi vchiniv pyeryedmur'ya ta mur, voni razom oslabili... ii brami zapalisya v zymlyu, ponishchiv vin ta polamav ii zasuvi... ii tsar i knyazi ii syeryed poganiv... nyemae navchannya zakonu, i proroki ii nye znakhodyat' vidinnya vid i-o... sidyat' na zymli ta movchat' starshi don'ki sions'koi, porokh posipali na svoyu golovu, pidpyeryezalis' vyeretami, azh do zymeli svoyu golovu erusalims'ki divchata skhilli... poviplivali vid sliz moi ochi, moe nutro klyekochoye, na zymlyu pyechinka moya vilivaet'sya chyeryez zanyepad dochki mogo lyudu, koli nyemovly a i sosunynets' umlivayut' golodni na ploshchakh mis'kikh. voni kvilyat' svoim materyam: dye pozhiva i vino, i skulyuyut'sya, yak ranyenii, na ploshchakh mis'kikh, koli dushi svoi vipuskayut' na loni svoikh materiv... shcho zasnivchu tobi, shcho vpodoblyu do tyebye, o erusalims'kaya dochko? shcho vchinyu tobi rivnim, shchob tyebye zvyesyeliti, o divo, o dochko sions'ka? bo vyelika, yak morye, ruina tvoya, khto tyebye po-

likue? proroki tvoi provishchali dlya tyebye marnotu i fal'shivye, i nye vidkrivali tvogo grikha, shchob dolyu tvoyu vidvyernuti, dlya tyebye vbachali protstva marnoti i vignannya... usi, shcho prokhodyat dorogoyu, plyeshchut u doloni na tyebye, i posvis-tuyut ta golovoyu svoeyu khitayut nad don'koyu erusalimu ta kazhut: khiba tsye toi misto, shcho pro n'ogo kazali: korona pishnoti, rozrada vsiei zyiemi? usi vorogi tvoi pashchu na tyebye rozzyav-lyuyut, svishchut i zubami skryegochut ta kazhut: mi pozhyerli ii... otsye spravdi toi dyen', shcho chyekali iogo, znaishli mi i bachimo iogo!... uchiniv i-o' tye, shcho zadumav, vin vipovniv slovo svoe, shcho iogo nakazav vid dnev davnikh: usye zruinuvav, i milosyerdya nye mav, i voroga vtishiv toboyu, vin roga pidiinyav suprotivnykh tvoikh... ikhne syertsye do i-o krik pidiimae, o murye, o dochko sionu! pro-livai, yak potik, sl'oz'i vdien' ta vnochi, nye davai vid-pochinku sobi, nyekhai nye spochinye zinitya tvoya! ustavai, golosi unochi na pochatku storozhi! vili-vai svoje syertsye, mov vodu, navproti oblichchya i-o'ogo! pidiimi ti do n'ogo doloni svoi za dushu svoikh nyemovlyat, shcho vid golodu mliuyt na rozi vsikh vulits'!... spoglyan', i-o, i podivisy, komu ti zro-biv otake? chi konyechnim bulo, shchob zhinki ili plid sviu, svoikh nyemovlyat, yakikh vplyekali? shchob buv u svyatini i-o zabitti svyashchenik i pro-rok? lyezhat' na zyiemi na vulitsyakh ryadom yu-nak ta starii... popadali divi moi ta moi parubki vid myecha, ti pobiv ikh v dyen' gnivu svogo, porizav, nye mav milosyerdya... ti viklikuvav, mov na dyen' svyata, zhakhoti moi iz dovkillya, i vryatovanogo nye bulo, i pozostal'tsya v dyen' gnivu i-o'ogo, povigublyuvav vorog mii tikh, kogo vplyekala ta zrostila bula...

3

ya toi muzh, yakii bachiv bidu vid zhyezla iogo gnivu, vin provadiv myenye i doprovadiv do tyemryavi, a nye do svitla... lish na myenye vsye znovu obyertae ruku svoyu tsilii dyen'... vin visnazhiv tilo moe i moyu shkiru, moi kosti storoshchiv, obgorodiv vin myenye, i myenye ototchiv girkotoyu ta mukoyu, u tyemnoti myenye posadiv, mov pomyerlikh davno... obgorodiv vin myenye i nye viidu, tyazhkimy vchiniv vin kaidani moi... i koli ya krichu i goloshu, za-tikae vin vukha svoi na molitvu moyu... kaminnyam obytesanim obgorodiv vin dorogi moi, povikrivlyu-vav styezhi moi... vin dlya myenye vyedmyedem chatuyuchim stav, nyemov lyev toi u skhovishchi! popluttav dorogi moi ta rozsharpav myenye, uchiniv vin myenye opustoshyeni! natyagnuv svogo luka i postaviv myenye, nache ty sil' dlya strili, pustiv strili do nirok moikh z svogo sagaidaka... dlya vs'ogo nar-odu svogo ya stav posmikhovis'kom, glumlivoyu pis-nyeyu ikhn'oyu tsilii dyen'... nasitiv myenye girko-toyu, myenye napoiv polinom... i stiver myeni zubi zhorstvoyo, do popyelu kinuv myenye, i dusha moya spokii zgubila, zabuv ya dobro... i skazav ya: za-gublyena sila moya, ta moe spodivannya na i-o... zгадаi pro bidu moyu i muku moyu, pro polin ta otrutu, dusha moya zgadue byezpyerystanku pro tsye, i gnyet'sya v myeni... otsye ya nagaduyu syert-

syevi svoemu, tomu to ya mayu nadiyu: tsye milist' i-o, shcho mi nye poginuli, bo nye pokinchilos' iogo milosyerdya, novye vono kozhnogo ranku, vvelika bo virnist' tvoya! i-o' tsye mii udil, govorit' dusha moya, tomu ya nadiyu na n'ogo skladyai! i-o' dobrii dlya tikh, shcho nadiyu na n'ogo kladye, dlya dushi, shcho shukae iogo! dobre, koli lyudina v movchanni nadiyu kladye na spasinnya i-o. dobre dlya muzha, yak nosit' yarmo v svoii molodosti, nyekhai vin samitno sidiť i movchit', yak poklav vin na n'ogo iogo; khai zakrie vin porokhom usta svoi, mozhye e shchye nadiya; khai shchoku tomu pidstavlyae, khto iogo b'e, svoeyu gan'boyu nasichuet'sya... bo i-o' nye naviki zh pokinye! bo khoch vin i zasmutiť kogo, protye zmluet'sya za svoeyu vyelikoyu milistyu, bo nye muchit' vin z syertsya svogo, i nye zasmuchue lyuds'kikh siniv. shchob toptati pid svoimi nogami vsikh v'yazniv zyiemi, shchob pyeryed oblichchiam vsyevishn'ogo pravo lyudini zignuti, shchob gnobiti lyudinu u spravi sudovii iogo, ots'ogo nye mae na otsi i-o! khto to skazhye i stanet'sya tsye, yak i-o' togo nye nakazav? khiba nye vikhodit' usye z ust vsyevishn'ogo, zlye ta dobre? chog zh narikae lyu-dina zhiva? nyekhai skarzhit'sya kozhyen na grikh svii. poshukaimo dorig svoikh ta doslidimo, i vy-ernimos' do i-o! pidiimimo svoje syertsye ta ruki do tsi-doa na nyebi! spronyevirilis' mi i nyeslukhnyani-mi stali, tomu nye probachiv ti nam, zakrivsya ti gnivom i gnav nas, ubivav, nye pomiluvav, zakriv sye-bye khmaroyu, shchob do tyebye molitva moya nye diishla... smittym ta ogidoyu nas ti vchiniv mizh nar-odami, nashi vsi vorogi porozzyavlyali na nas svogo rota, strakh ta yama na nas poprikhodili, ruina i pogi-bil'... moe oko splivae potokami vodnimi chyeryez nyeshchastya dochki mogo lyudu... vilivae'tsya oko moe byezupinno, nyema bo pyeryervi, azh poki nye zglyanet'sya ta nye pobachit' i-o' iz nyebyses, moe oko vchyniae zhubu dlya moi dushi chyeryez do-chok usikh mogo mista... lovl'yachi, lovlyat' myenye, nyemov ptakha, moi vorogi byezprichinno, zhittya moe v yamu zamknuli voni, i kaminnyami kinuli v myenye... plivut' myeni vodi na golovu, ya govoryu: vzhye pogublyenii ya!... klikav ya, i-o, imyennya tvoe iz naiglibshoi yami, ti chuesh mii golos, nye zakhovui zhye vukha svogo vid zoiku mogo, vid blagannya mogo! ti bliz'kii togo dnya, koli klichu tyebye, ti gov-orish: nye biisya! za dushu moyu ti zmagavsya, o i-o, zhittya moe vikupiv ti. ti bachish, o i-o, krivdu moyu, rozsudit zh ti mii sud! usyu ikhnyu pomstu ti bachish, vsi zadumi ikhni na myenye, ti chuesh, o i-o, ikhni narugi, vsi zadumi ikhni na myenye, movu povstantsiv na myenye ta ikhne burkotinnya na myenye vvyes' dyen'... pobach ikhne sidinnya ta ikhne vstavannya, yak zavzhdh glumliva ikhny pis-nya! zaplati im, o i-o, zgidno z chinom ikhnikh ruk! podai im tyemnotu na syertsye, proklyattya tvoe nyekhai budye na nikh! svoim gnivom zhyeni ikh, i vigubi ikh z-pid i-o nyebyses!

4

yak potyemnilo zoloto, yak vidminilosya shchirye tye zoloto dobre, yak na rozi vsikh vulits' kamin-

nya svyatyte porozkidanye! koshtovni sions'ki sini, shchirim zolotom vazhyeni, yak tyepyer os' za glinyani posud polichyeni, za chin ruk ganchars'kikh! navit' shakali vityaguyut' pyersa, goduyut' svoikh molodyat, a donya narodu mogo zhorstoka, mov strusi v pustini: yazik sosuntsya do iogo pidnyebinnya vid spragi prilip... khliba zhadayut' sobi nyemovlyata, i nyemae nikogo, khto b im vidlomiv... ti, shcho ili prismaki, na vulitsyakh z golodu mliuyt'; ti, shcho viplyekani na purpuri, tyepyer smitniki obimayut'... i bil'shoyu stala vina don'ki lyudu mogo za progridh sodomu, shcho buv pyeryevyernyenii vmit', i nye torkalisya ruki do n'ogo... ii mozhnovladtsi chistishi vid snigu buli, bilishi vid moloka, ikhne tilo chyervonye, mov pyerli, ikhnii viglyad sapfir, a tyepyer ikhnii viglyad chornishii za sazhu, nye rozpiznayut' ikh na vulitsyakh, ikhnnya shkira styagnulas' na ikhnii kosti, zroblas' sukhoyu, yak dyeryevo... zabitim myechyem stalo lipshye, nizh povbivanim golodom, shcho ginut' prokolyeni, za brakom plodiv pol'ovikh... ruki zhinok milosyerdnykh varili svoikh ditochok, yaki stali pozhivoyu im pid chas ruinuuvannya dochki mogo lyudu... zakinchiv i-o' lyutist' svoyu, viliv zhar svogo gnivu, i zapaliv na sioni ogon', i pozhyer vin osnovi iogo! nye virili zymni tsari ta vsi myeshkantsi tsilogo svitu, shcho vviidye protivnik ta vorog do bram erusalimu... usye stalosya tsye za provini prorokiv iogo, za nyepravdu svyashchyenstva iogo, shcho krov pravvednykh syeryed n'ogo lili... po vulitsyakh brodyat', nyemov ti sliptsy, poplyamovani krov'yu, tak shcho lyudi nye mozhut' ditknutis' do odyagu ikhn'ogo. ustupit'sya, nyechisti! krichali do nikh, ustupit'sya, zbochuitye, nye dotorkuitiesya!... i povtikali voni i mandruvali, i kazali mizh lyud'mi: myeshkati v nas bil'sh nye budut'! i-o litsye rozporoshilo ikh, nye divit'sya bil'shye na nikh, bo voni nye zvyertali uvagi na oblichchya svyashchyenikov, do starikh voni laski nye mali... uzhye proglyadili mi ochi svoi, daryemno chyekavshi na pomich sobi, na varti svoii mi chyekali narodu, yakii nas nye spas... chatuyut' voni nashi kroki, shchob khoditi nye mogli mi po ploshchakh svoikh. kinyets' nash nablizivsya, spovnilisya nashi dni, bo priishov nam kinyets'... gnobityeli nashi skorishi buli za orliv pidnyebesnykh, voni uganyalis' za nami po gorakh, na nas chatuvali v pustini... popav v yami zhivushchii nash dukh, i-o pomazanyets', shcho mi govoriło pro n'ogo: mi budyemo zhiti v tini iogo syeryed narodiv. vyesyelisya ta tishsya, o dochko yedomu, shcho sidish v krayu uts, takozh nad toboyu pyeryeidye zlii kyelikh, up'eshsya i ogolishsya i ti! skinchilasya kara tvoya, dochko sionu, nye budyє vin bil'shye tyebye viganyati, ta tvoє byezzakonnnya skarae vin, dochko yedomu, vidkrie provini tvoii!

5

zgadai, i-o, shcho z nami stalosya, zglyan'sya i pobach nashu gan'bu, nasha spadshchina distalas' chuzhim, domi nashi chuzhintsyam! postavali mi sirotami: nyema bat'ka, a matinki nashi nyenachye ti vdovi!... svoyu vodu za sriblo mi p'emo, nashi drova za groshi

odyerzhuemo... u potilitsyu nas poganyayut', po-muchyeni mi, i spokoyu nye maemo! do egiptu i asirii ruku vityaguemo, shchob nasititis' khlibom! bat'ki nashi grishili, alye ikh nyema, a mi dvigaemo ikhni provini! rabi zapanuvali nad nami, i nyemae nikogo, khto b viryatuvav z ikhn'oi ruki... narazhuyuchi svoyu dushu na myech u pustini, dostaeemo svii khlib... shkira nasha, mov pich, popalilas' z pyeku-chogo golodu... zhinok na sioni byezchystili, divchat po yudyeis'kikh mistakh... knyazi ikhn'oyu rukoyu povishyeni, litsya starikh nye poshanovani... yunaki nosyat' kamin' mlinovii, a khloptsy pid noshheyu drov spotikayut'sya... pyeryestali siditi starshi v brami, yu-naki svoyu pisnyu spivati, vtikha nashogo syertsya spinilas', nash tanyets' zminivs' na zhalobu... spala korona u nas z golovi, o gorye, bo mi progrishilis', tomu nashye syertsye bolyashchye, tomu nashi ochi potyemnnili, chyeryez goru sion, shcho spustoshyena, brodyat' lisitsi po nii... probuvaesh ti, i-o, vichno, tvii pryestol z rodu v rid: nashcho zh nas zabuvaesh navik, pokidaesh na dovgi dni nas? privyerni nas do syebye, o i-o, i vyernyemos' mi, vidnovi nashi dni, yak davnishye bulo! khiba ti tsilkom nas vidkinuv, prog-nivavs' znanadto na nas?...

kniga propovidnika, sina davidovogo, tsarya v erusalimi. naimarnisha marnota, skazav propovidnik, naimarnisha marnota, marnota usye! yaka korist' lyudini v usim ii trudi, yakii vona robit' pid sontsyem? pokolinnya vidkhodit', i pokolinnya prikhodit', a zymlya vikovichno stoit'! i sonyechko skhodit', i sontsyeh zakhodit', i pospishae do mistysya svogo, dye skhodit' vono. vie vityer na pivdyen', i na pivnich vyertaet'sya, krutit'sya, krutit'sya vin ta i idye, i na krug svii vyertaet'sya vityer... vsi potoki do morya plivut', alye morye vono nye napovnyuet'sya: do mistysya, izvidki plivut', ti potoki voni povyertayut'sya, shchob znovu plisti! povni trudu vsi ryechi, lyudina skazati vs'ogo nye potrapit'! nye nasitit'sya bachennyam oko, i nye napovnit'sya slukhannym ukho... shcho bulo, vono i budyie, i shcho robilosya, budyie robitis' vono, i nyemae nichogo novogo pid sontsyem!... buvae takye, shcho pro n'ogo govoryat: divis', tsye novye! ta vono vzhye bulo vid vikiv, shcho buli pyeryed nami! nyema zgadki pro pyershye, a takozh pro nastupnye, shcho budyie, pro nikh zgadki nye budyie mizh timi, shcho budut' potomu... ya, propovidnik, buv tsaryem nad izrail'em v erusalimi. i poklav ya na syertsye svoe, shchob shukati i doslidzhuvati mudristyu vsye, shcho robilos' pid nyebom. tsye pratsya tyazhka, yaku dav tsi-do dlya lyuds'kikh siniv, shchob mozolitis' nyeyu. ya bachiv usi spravi, shcho chinilis' pid sontsyem: i os' usye tsye marnota ta lovlennya vitru!... pokrivlyenogo nye napravish, a nyeisnyuchogo nye polichish! govoriy ya buv z syertsyem svoim ta kazav: os' ya vyeliky pryemudrist' nabuv, naibil'shu za vsikh, shcho do myenye nad erusalimom buli. i bachilo syertsye moe vsyaku mudrist' i znan-nya. i poklav ya na syertsye svoe, shchob piznati pryemudrist', i piznati byezumstvo i glupotu, i zbagnuv ya, shcho i tsye vsye to lovlennya vitru!... bo pri mno-gosti mudrosti mnozhit'sya i klopit, khto zh piznan-nya pobil'shue, toi pobil'shue i bil'!...

skazav buv ya v syertsii svoemu: idi no, khai viprobuyu tyebye radistyu, i pridivis' do dobra, ta i vono os' marnota... na smikh ya skazav: nyerozum-nii, a na radist': shcho robit' vona? zadumav ya v syertsii svoemu vinom ozhivlyati svoe tlo, i prova-diti mudristyu syertsye svoe, i shcho budu dierzhatis' glupoti, azh poki pobachu, shcho zh dobrye dlya lyuds'kikh siniv, shcho robili b pid nyebom za ko-rotkogo chasu svogo zhittya. porobiv ya vyeliki dila: postaviv dlya syebye domi, zadlya syebye sadiv vinogradniki, zaprovadiv dlya syebye sadki ta gai, i ponasadzhuvav v nikh usilyakikh dyeryev ovochye-vikh. narobiv ya dlya syebye staviv, shchob polivati iz nikh lis dyeryev, shcho virostali. nabuvav ya dlya syebye rabiv ta nyevil'nits', buli v myenye i domivniki. a khudobi vyelikoi ta khudobi dribnoi bulo v myenye bil'shye, nizh u vsikh, shcho v erusalimi do myenye buli! nazbirav ya sobi takozh sribla ta zolota, i skar-biv tsariv ta provintsii, zaviv ya sobi spivakiv ta spi-vachok, i vsyaki priemnoschchi lyuds'kikh siniv, zhi-

nok nalozhnits'. i zvyelichuvavs' ya usye bil'shye ta bil'shye, nad usikh, shcho v erusalimi do myenye buli, moya mudrist' stoyala takozh pri myeni. i vs'ogo, chogo ochi moi pozhadali, ya im nye vidmovlyuvav: ya nye strimuvav syertsya svogo vid zhodnoi vtikhi, bo tishilos' syertsye moe vid usyakogo trudu mogo, i tsye bula chastka moya vid usyakogo trudu svogo! ta koli ya zvyernuvsva do vsikh svoikh chiniv, shcho ikh porobili buli moi ruki, i do trudu, shcho ya potrudivsva buv, roblyachii, i os' usye tsye marnota ta lovlennya vitru, i nyemae pid sontsyem nichogo korisnogo!... i zvyernuvsva ya, shchob bachiti mudrist', i byezum, i duroschchi. bo shcho zrobit' lyu-dina, shcho priidye vona po tsari? til'ki tye, shcho vona vzhye zrobita! i ya pobachiv, shcho e pyeryevaga u mudrosti nad glupotoyu, yak e pyeryevaga u svitla nad tyemryavoyu: u mudrogo ochi iogo v golovi iogo, a byezgluzdii u tyemryavi khodit'; ta tyezh ya piznav, shcho dolya odna vsim im trapit'sya! i promoviy ya v syertsii svoemu: koli dolya, yaka nyerozumnomu trapit'sya, trapit'sya takozh myeni, to nashcho todi ya mudrishim stav? i ya govoriy buv u syertsii svoim, shcho marnota i otsye... nye lishaet'sya pam'yati pro mudrogo, yak i pro nyerozumnogo, na vichni viki, v dnyakh nastupnikh zovsim vsye zabudyet'sya, i mudrii vmirae tak samo, yak i nyerozumnii... i zhittya ya znyenavidiv, bo protivinii myeni kozhnyen chin, shcho pid sontsyem vin chinit'sya, bo vsye tsye marnota ta lovlennya vitru!... i znyenavidiv ya vvyes' svii trud, shcho pid sontsyem trudivsva ya buv, bo iogo po-zostavlyu lyudini, shcho budyie vona po myeni, a khto znae, chi mudrii toi budyie chi nyerozumnii, khto za-panue nad tsilim trudom moim, nad yakim ya tru-divsva i zmudiv buv pid sontsyem? tsye marnota takozh... i ya obyernuvsva chiniti, shchob syertsye moe priishlo v rozpach vid us'ogo truda, shcho chiniv ya pid sontsyem... bo buvae lyudina, shcho trudit'sya z mudristyu, zo znannam ta iz khistom, ta vsye polishae na dolyu lyudini, yaka nye trudilasya v tomu: marnota i otsye i vizual'nii-ra-truditisya vyelikye! ta i shcho mae lyudina zo vs'ogo svoiogo truda ta iz klopotu syertsya svogo, shcho pid sontsyem pratsyue vona? bo vsi dni ii muki, a smutok robota ii, i navit' vnochi ii syertsye spokoyu nye znae, tyezh marnota i otsye!... nyema lipshogo zymennii lyudini nad tye, shchob isti ta piti, i shchob dusha ii bachila dobrye iz trudu svogo. ta i otsye vsye, ya bachiv, vono z ruki tsi-do! bo khto budyie isti, i khto spozhivati spro-mozhnye byez n'ogo? bo lyudini, shcho pyeryed lit-syem iogo dobra, dae vin pryemudrist', i piznannya, i radist'; a grishnikovii vin robotu dae, shchob zbirati i gromaditi, shchob piznishye viddati tomu, khto do-brii pyeryed bozhim litsyem. marnota i tsye vsye ta lovlennya vitru!...

dlya vs'ogo svii chas, i godina svoya kozhnii spravi pid nyebom: chas roditis' i chas pomirati, chas saditi i chas virivati posadzhyyenye, chas vbivati i chas liku-vati, chas ruinovati i chas buduvati, chas plakati i chas ryegotati, chas ridati i chas tantsyuvati, chas rozkidati kaminnya i chas kaminnya gromaditi, chas obiiamti

i chas ukhilyatis' obiiimiv, chas shukati i chas rozgubiti, chas zbirati i chas rozkidati, chas dyerti i chas zashivati, chas movchati i chas govoriti, chas kokhati i chas nyenaviditi, chas viini i chas miru! yaka korist' trudyashchomu v tim, nad chim trudit'sya vin? ya bachiv robotu, shcho tsi-do buv dav lyuds'kim sinam, shchob trudilis' nad nyeyu, usye vin pryegarnim zrobiv svogo chasu, i vichnist' poklav im u syert'sye, khoch nye rozumie lyudina tikh dil, shcho tsi-do uchiniv, vid pochatku ta azh do kintsya... ya znayu, nyemae nichogo v nikh krashchogo, yak til'ki raditi i robiti dobro u svoemu zhitti. i otozh, yak kotrii cholovik ist' ta p'e i v usim svojim trudi radie dobrom, tsye dar bozhii! ya znayu, shcho vsye, shcho tsi-do robotit, vono zостаet'sya naviki, do togo nye mozhna nichogo dodati, i z togo nye mozhna nichogo vidnyati, i tsi-do tak zrobiv, shchob boyalis' iogo! shcho e, to buło vzhye vono, i shcho statysia mae buło vzhye, bo minulye vidnovlyue tsi-do! i ya bachiv pid sontsyem ishchye: mist'sye sudu, a v nim byezzakonnaya, i mist'sye pravdi, u n'omu zh nyepravda... ya skazav buv u syertsii svoemu: suditmye tsi-do spravvedlivogo i nyespravvedlivogo, bo dlya kozhnoi spravi e chas, i na vsyake tam dilo. ya skazav buv u syertsii svoemu: tsye dlya lyuds'kikh siniv, shchob tsi-do viprobuvav ikh, i shchob bachiti im, shcho voni yak ti zvirii, bo dlya dlya lyuds'kikh siniv i dlya zvirini odnakova dolya dlya nikh: yak otsi pomirayut', tak samo vmirayut' i ti, i dlya vsikh odin podikh, i nyema nad tvarinoyu vishchosti lyudyam, marnota bo vsye!... vsye do mist'sya odnogo idye: vsye postaló iz porokhu, i vyernyet'sya vsye znov do porokhu... khto tye znae, chi dukh lyuds'kikh siniv pidiimaet'sya vgoru, i chi spuskaet'sya vdil do zymeli dukh skotini? i ya bachiv, nyema cholovikovi krashchogo, yak dilami svoimi raditi, bo tsye dolya iogo! bo khto povyedye iogo glyanuti, shcho budye po n'omu?...

4

i znov ya pobachiv vsi utiski, shcho chinilis' pid sontsyem, i s'loza os' utiskuvanikh, ta nyemae dlya nikh potishityelya, i nasillya z ruki, shcho ikh gnoiblyat', i nyemae dlya nikh potishityelya... i ya pokhvaliv tikh pomyerlikh, shcho davno povmirali, bil'sh vid zhivikh, shcho zhivut' dotyepyer... a krashchye vid nikh vid obokh tii lyudini, shcho dosi ishchye nye bula, shcho nye bachila chinu likhogo, shcho roбивsya pid sontsyem! i ya bachiv vyves' trud ta vyves' uspiikh uchinku, viklikae zazdrisť odnogo do odnogo, i tsye vsye marnota ta lovyennaya vitru!... nyerozumni sidiť, sklavshi ruki svoi, ta zhyerye svoje tilo, krashcha povna dolonya spokoyu za povni dvi zhmyeni klopotu ta za lovyennaya vitru!... i znovu ya bachiv marnotu pid sontsyem: buvae samotnii, i nye mae nikogo vin inshogo, sina chi brata u n'ogo nyema, ta nyemae kintsya vs'omu zusillyu iogo, i nye nasitiť'sya oko bagatstvom iogo, i vin nye povist': ta dlya kogo dbayu i pozbavlyayu dobra svoyu dushu? marnota i otsye, i daryemna robota vono... krashchye dvom, yak odnomu, bo mayut' khoroshu zaplatu za trud svii, i yakbi voni vpali, pidiimye odnye svogo

druga! ta gorye odnomu, yak vin upadye, i nyema drugogo, shchob pidvyesti iogo... takozh koli vdvokh pokladut'sya, to tyeplo im budye, a yak zhye zogrītis' odnomu? a koli b khto napav na odnogo, to vdvokh voni stanut' na n'ogo, i nitka potriina nye skoro pirvyet'sya! lipshii utsi-doiť ta mudrii yunak, anizh tsar starii ta nyerozumni, shcho vzhye ostorog nye priimae, bo vikhodit' yunak i z v'yaznitsi, shchob zatsaryuvati, khoch u tsarstvi svoim narodiv's' vin utsi-doiť! ya bachiv usikh zhivikh, shcho khodyat' pid sontsyem, na botsi ts'ogo yunaka, ts'ogo drugogo, shcho stav vin na mist'sye iogo. nyemae kintsya vs'omu lyudovi, vs'omu, shcho buv pyeryed nim, ta i nastupni nye vtishat'sya nim, bo i tsye tyezsh marnota ta lovyennaya vitru!...

5

piľnui za nogoyu svoeyu, yak do bozhogo domu idyesh, bo priiti, shchob poslukhati, tsye krashchye za zhyertvu byezgluzdikh, bo nye znayut' nichogo voni, okrim chinyennaya zla! nye kvapsya svoimi ustami, i syertsye tvoe nyekhai nye pospishae kazati slova pyeryed bozhim litysem, tsi-do bo na nyebi, a ti na zymeli, tomu to nyekhai nyechislyennimi budut' slova tvoi! bo yak son nastupae chyeryez vye-liku robotu, tak bagato sliv mae i golos byezgluzdogo. koli zrobish obitnitsyu tsi-doovi, to nye zvolikai ii vipovniť, bo v n'ogo nyema upodobannya do nyerozumnikh, a shcho ti obituesh, spovniť! krashchye nye dati obitu, nizh dati obit i nye spovniť! nye davai svoim ustam vprovadzhuvaty svoje tilo u grikh, i nye govori pyeryed angolom bozhim: tsye pomilka! poshcho tsi-do budye gnivatisya na tvii golos, i dila tvoikh ruk budye nishchiti? bo marnota v chislyennosti sniv, yak i v mnogosti sliv, alye ti biisya tsi-doa! yakshcho ti pobachish u kraii yakomu utiskuvannya bidarya ta porushyennaya prava ta pravdi, nye divuisya tii ryechi, bo visokii piľnue zgori nad visokim, a nad nimi vsyevishnii. i pozhitok zymeli e dlya vsikh, bo polye i sam tsar obroblyae. khto sriblo kokhae, toi nye nasitiť'sya sriblom, khto zh kokhae bagatstvo z pributkom, tsye marnota takozh! yak maetok primnozhuet'sya, to mnozhat'sya i ti, shcho iogo poidayut', i yaka korist' iogo vlasnikovi, yak til'ki, shchob bachili ochi iogo? son solodkii v trudyashchogo, chi bagato, chi malo vin ist', a sitist' bagatogo spati iomu nye dae. e likho bolyuchye, ya bachiv pid sontsyem iogo: bagatstvo, yakye byeryezhyet'sya iogo vlasnikovi na likho iomu, i ginye bagatstvo takye v nyeshchaslivim vipadku, a rodit'sya sin i nyemae nichogo u n'ogo v rutsi: yak vin viishov nagi i utrobi matyeri svoei, tak vidkhodit' iznov, yak priishov, i nichogo nye vinyesy vin z svogo trudu, shcho mozhna b uzyaty svoeyu rukoyu!... i tsye tyezsh vizual'nii-ratititsya bolyuchye: tak samo, yak vin buv priishov, tak vididye, i yaka iomu korist', shcho trudivsya na vityer? a do togo vsi dni svoi iv u tyemnoti, i bagato mav smutku, i khvorobi ta lyuti... otsye, shcho ya bachiv, yak dobyre ta garyne: shchob ila lyudina i pila, i shchob bachila dobre v os'omu svoemu trudi, shcho pid sontsyem nim trudit'sya v chas nyechislyennikh tikh dniv svogo viku, yaki tsi-

do ii dav, bo tsye dolya ii! takozh kozhna lyudina, shcho tsi-do dav ii bagatstvo i maetki, i vladu ii dav spozhivati iz togo, ta brati svoyu chastku ta tishitsya svoim trudom, to tsye bozhii darunok! bo vona dniv svogo zhittya nyebagato na pam'yati matimye, to tsi-do v ii syertsye shlye radist!

6

e shchye vizual'nii-ra-trudititsya, shcho ya bachiv pid sontsyem, i bagato iogo mizh lyud'mi: os' lyudina, shcho tsi-do ii bagatstvo dae, i maetki ta slavu, i nyedostatku ni v chomu, chogo zazhadade, nye chue vona dlya svoei dushi, alye tsi-do nye dav vladi ii tye spozhivati, bo chuzha lyudina tye poist': tsye marnota i nyeduga tyazhka!... yakbi sotnyu dityei naplodiv cholovik, i prozhiv pyerchislennyi lita, i dni viku iogo buli dovgi, alye nye nasitilas' dobrim dusha iogo, a do togo nye mav bi i nalyezhnogo pokhoronu, to kazhu: nyedonoskovi krashchye vid n'ogo!... bo v marnoti priishov vin, i v tyemryavu idye, i v tyemryavi skhovanye budyemyennya iogo, ani sontsya nye bachiv vin, ani piznav: iomu spokinishye vid togo!... a koli b vin zhiv dvichi po tisyachi lit, ta nye bachiv dobra, to khiba nye do mist-sya odnogo vsye idye? uvyes' trud lyudini dlya rota ii, i pozhadannya ii nye vipovnyuyut'sya. bo shcho bil'shogo mae mudryets', nizh byezgluzdii, shcho mae utsi-doi nad tye, shcho pyeryed zhivimi umie khoditi? krashchye bachiti ochima, anizh mandruvati zhadannymi, i takozh tsye marnota ta lovyennya vitru... shcho bulo, tomu imyennya iogo vzhye nadanye davno, i vidomye, shcho vin cholovik, i vin nye mozhye pravuvatsya z sil'nishim vid n'ogo, bo bagato ryechyei, shcho marnotu primnozhit', alye yaka korist' vid nikh dlya lyudini? bo khto znae, shcho dobre lyudini v zhitti, za nyebagat'okh dniv marnogo zhittya ii, yaki probuvae vona, nyemov tin? ta i shcho khto rozkazhye lyudini, shcho budyemye pid sontsyem po nii?

7

krashchye dobre im'ya vid olivi khoroshoi, a dyen' smyerti lyudini vid dnya ii vrodzhyennya! krashchye khoditi do domu zhalobi, nizh khoditi do domu byenkyetu, bo to kinyets' kozhnii lyudini, i zhivii tye do syertsya svogo byere! krashchii smutok vid smikhu, bo pri oblichchi sumnim do-brye syertsye! syertsye mudrikh u domi zhalobi, a syertsye byezgluzdikh u domi vyesyeloshchiv. krashchye slukhati dokir rozumnogo, anizh slukhati pisni byezumnikh, bo yak triskot tyernini pid gorschikom, takii smikh nyerozumno. tyezh marnota i otsye!... koli mudrii kogo utiskae, to i sam nyerozumni stae, a khabar gubit' syertsye. kinyets' dila lipshii vid pochatku iogo; lipshii tyerpyelivii vid chvan'kuvatogo! nye spishi v svoim dusi, shchob gniavitsya, bo gniv spochivae u nadrakh gluptions. nye kazhi: shcho tsye stalos', shcho pyershi dni buli krashchi za tsi? bo nye z mudrosti ti zapitavsyas pro tsye. dobra mudrist' z bagatstvom, a pributok dlya

tikh, khto shchye sonyechko bachit', bo v tini mudrosti yak u tini sribla, ta korist' piznannya u tomu, shcho mudrist' zhittya zbyerigae tomu, khto mae ii. rozvazh bozhii uchinok, bo khto mozhye tye viprostati, shcho vin pokriviv? za dobrogo dnya koristai iz dobra, za vizual'nii-ra-trudititsyago zh rozvazhui: odnye i druge vchiniv tsi-do na tye, shchob lyudina nichogo po sobi nye znaishla! v dnyakh marnoti svoei ya vs'ogo nabachivs': buvae spravyedlivii, shcho ginye v svoii spravyedlivosti, buvae i byezbozhnii, shcho dogvo zhivye v svoim zli. nye bud' spravyedlivim zanadto, i nye robi syebye mudrim nad miru: poshcho nishchiti maesh syebye? nye bud' nyespravyedlivim zanadto, i nyemudrim nye bud': poshcho maesh pomyerti v nyechasi svoim? dobre, shchob ti ukhopivsyas za tsye, alye i z togo svoei ruki nye spuska, bo tsi-dooboyaznii vtyechye vid us'ogo togo. mudrist' robiv' mudrogo sil'nishim za dyesyat'okh volodariv, shcho v misti. nyemae lyudini pravvednoi na zyeimli, shcho robila b dobro i nye grishila, tomu nye kladi svogo syertsya na vsyaki slova, shcho govoryat', shchob nye chuti svogo raba, koli vin likhoslovit' tyebye, znae bo syertsye tvoe, shcho bagato raziv takozh ti likhosloviv na inshikh! usye tsye ya v mudrosti viprobuvav, i skazav: stanu mudrim! ta dalyeka vid myenye vona! dalyekye otye, shcho bulo, i glibokye, glibokye, khto znaiye iogo? zvyernuvsyas ya syertsyem svoim, shchob piznati i rozvidati, ta shukati pryemudrist' i rozum, ta shchob piznati, shcho byezbozhnist' glupota, a nyerozum byezumstvo! i znaishov ya rich girshu vid smyerti to zhinku, bo pastka vona, ii zh syertsye tyenyeta, a ruki ii to kaidani!... khto dobrii u tsi-doa vryatovaniu budyemye z nyai, a grishnogo skhopit' vona! podivisyas, otsye ya znaishov, skazav propovidnik: rivnyaimo odnye do odnogo, shchob znaiti zrozuminnyal chogo shchye shukala dusha moya, ta nye znaishla: ya lyudinu znaishov odnu z tisyachi, alye zhinkii mizh nimi vsima nye znaishov!... krim togo, poglyan', shcho znaishov ya: shcho pravvednoyu vchiniv tsi-do lyudinu, ta vigadok usyakh shukayut' voni!...

8

khto, yak toi mudrii, i znachyennya ryechi khto znae? rozsvitlyue mudrist' lyudini oblichchya ii, i suvorist' litsya ii zmynyuet'sya. ya radzhu: nakaza tsars'kogo vikonui, i to radi prisyagi pyeryed tsi-doom. nye kvapsya vid n'ogo vidkhoditi, nye stii pri zlii spravi, bo vsye, shcho zakhochye, vin zrobit', bo slovo tsaryevye to vlada, i khto iomu skazhye: shcho ro-bish? khto vikone zapovid', toi nye piznae nichogo likhogo, syertsye zh mudrogo znae chas i pravo. bo dlya kozhnoi ryechi chas i pravo svoe, bo likho lyudini chislyennye na nii, bo nye znae, shcho budyemye, i yak samye budyemye, khto ii rozpovist? nyemae lyudini, yaka panuvala b nad vitrom, shchob strimati vityer, i vladi nyema nad dnyem smyerti, i na viini nyema zvil'nyennya, i pana svogo nye vryatue byezbozhnist'. usye tsye ya bachiv, i syertsye svoe prikladav ya do kozhnogo chinu, shcho vidbuvavsyas pid sontsyem. i buv chas, koli zapanuvala lyudina nad lyudinoyu na likho dlya nyei. i ya bachiv byezbozhnikh pokho-

vanikh, i do ikhn'ogo grobu prikhodili, a ti, shcho chinili dobro, povikidani z mistsya svyatogo, i v misti zabuti... marnota i otsye! shcho skoro nye chinit'sya prisud za vchinok likhii, tomu syertsye lyuds'kikh siniv povnye nimi, shchob chiniti likhye. khoch sto raz chinit' grishnii likhye, a tsi-do sud vidkladae iomu, odnako ya znayu, shcho tim budye dobre, khto tsi-doa boit'sya, khto pyeryed oblichchiam iogo mae strakh! a byezbozhnomu dobre nye budye, i mov tin', dovghikh dniv vin nye matyme, bo vin pyeryed bozhim litsyem strakhu nye mae! e marnota, yaka na zyeimli diet'sya, shcho e spravyledlivi, shcho likho spadae na nikh, mov za vchinok byezbozhnykh, a e byezbozhni, shcho dobro spadae na nikh, mov za chin spravyledlivkh! ya skazav, shcho marnota i otsye!... i radist' ya pokhvalyav: shcho nyemae lyudini pid sonsyem dobra, khiba til'ki shchob isti, ta piti ta tishitsiya, i otsye suprovodit' ii v ii pratsi za chasu zhittya ii, shcho pid sonsyem tsi-do dav buv ii. koli ya poklav svoe syertsye, shchob mudrist' piznati, i pobachiti chin, shcho diet'sya vin na zyeimli, bo ni vdyen' ni vnochi snu nye bachit' lyudina svoimi ochima, i koli ya pobachiv usyakii chin tsi-doa, todi ya piznav, shcho nye mozhye lyudina zbagnuti chinu, pid sonsyem uchinyenogo! tomu skil'ki lyudina nye trudit'sya, shchob doshukats' ts'ogo, to nye znaidye, i koli i mudrii skazhye, shcho znae, nye zmozhye znaiti!...

9

oto zh bo vsye tsye ya do syertsya svogo vzyav, i bachilo syertsye moe vsye otsye, shcho pravyedni i mudri ta ikhni uchinki u bozhii rutsi, tak samo lyubov chi nyenavist': lyudina nye znae nichogo, shcho e pyeryed nyeyu! odnakove vsim vipadae: pravyednomu i byezbozhnomu, dobromu i chistomu ta nyechistomu, i tomu, khto zhyertvu prinosit', i tomu, khto zhyertvi nye prinosit', yak dobromu, tak i grishnikovi, tomu, khto klyanyet'sya, yak i tomu, khto klyatvi boit'sya!... otsye zlye u vsim, shcho pid sonsyem tim diet'sya, shcho odnakove vsim vipadae, i syertsye lyuds'kikh siniv povnye zla, i za zhittya ikhn'ogo byezumstvo v ikhn'omu syerts'i, a po tomu do myertvikh vidkhodyat'... khto znakhodit'sya pomizh zhivikh, toi mae nadiyu, bo krashchye sobatsi zhivomu, nizh lyevovi myertvomu! bo znayut' zhivi, shcho pomrut', a pomyerli nichogo nye znayut', i zaplati nyemae vzhye im, bo zabuta i pam'yat' pro nikh, i ikhne kokhannya, i ikhnya nyenavist', ta zardroshchi ikhni zaginuli vzhye, i nyema vzhye im chastki naviki ni v chomu, shcho pid sonsyem tim diet'sya!... tozh idi, izh iz radisty khliv svi, ta z syertsyem vyesyelim vino svoe pii, koli tsi-do upodobav sobi tvoi vchinki! nyekhai kozhnogo chasu odyezha tvoya budye bila, i nyekhai na tvoii golovi nye brakue olivi! zazhivai zhittya z zhinkoyu, yaku ti kokhaesh, po vsi dni marnoti tvoei, shcho tsi-do dav dlya tyebye pid sonsyem na vsi dni marnoti tvoei, bo otsye tvoya dolya v zhitti ta v tvoemu trudi, shcho pid sonsyem nim trudishsya ti! vsye, shcho vsili chiniti ruka tvoya, tyece robi, bo nyemae v shyeli, kudi ti idyesh, ni roboti, ni rozdumu, ani znan-

nya, ani mudrosti! znovu ya bachiv pid sonsyem, shcho big nye u skorikh, i bii nye v khorobrikh, a khliv nye v pryemudrikh, i nye v rozumnikh bagatstvo, ni laska u znavtsiv, a vid chasu i nagodi zalyezhni voni! bo chasu svogo lyudina nye znae, mov ribi, polovlyeni v pagubnu sitku, i mov ptakhi, zakhoplyeni v sil'tsye, tak khapayut'sya lyuds'ki sini za chas likha, koli vono naglo spadae na nikh!... takozh otsyu mudrist' ya bachiv pid sonsyem, i vye-likha dlya myenye zdavalas' vona: bulo malye misto, i bulo v n'omu malo lyudyei. i raz priishov tsar vyelikii do n'ogo, i iogo otochiv, i pobuduvav proti n'ogo vyelikiu oblogu. alye v n'omu znaishlasya lyudina utsi-doa, ta mudra, i vona vryatuvala tye misto svoeyu pryemudristyu, ta piznishye nikhto nye zgadav pro tsyu vtsi-dou lyudinu! i ya govori: krashcha mudrist' za silu; odnako pogordzhuet'sya mudrist' bidnogo, i nye slukhayut'sya iogo sliv! slova mudrikh, pochuti v spokoii, krashchi vid kriku volodarya pomizh byezgluzdimi. mudrist' krashcha vid zbroi viis'kovi, alye odin grishnik pogubit' bagato dobra...

10

myertvi mukhi psuyut' ta zashumovuyut' olivu mirovarnika, tak trokhi glupoti psue mudrist' ta slavu. syertsye mudrogo tyagne pravoruch, a syertsye byezumnogo livoruch. koli nyerozumni i pryamoyu dorogoyu idye, iomu syertsya brakue, i vsim vin govorit', shcho vin nyerozumni. koli gniv volodarya stanye na tyebye, nye lishai svogo mist'sya, bo lagidnist' dovodit' do proshchennya navit' vyelikikh provin. e vizual'nii-ra-trudititsya, shcho ya bachiv pid sonsyem, mov pomilka, shcho povstae vid volodarya: na vyelikikh visotakh glupota buvae postavlyena, a bagati sidyat' u nizini! ya bachiv na konyakh rabiv, knyazi zh pishki khodili, nyemov ti rabi... khto yamu kopae, toi v nyei vpadye, a khto valit' mura, togo gadina vkusit'. khto znosit' kaminnya, poranit'sya nim; khto drova rubae, zagrozhyenii nimi. yak zalizo stupie, i khtos' lyeza nye vigostrit', toi musit' napruzhati svoyu silu, ta mudrist' zaradit' iomu! koli vkusit' gadyuka pyeryed zaklyattyam, todi vorozhbit nye potribnii. slova z ust pryemudrogo milist', a gubi byezumnogo nishchat' iogo: pochatok sliv iogo ust glupota, a kinyets' iogo ust zlye shalyenstvo. nyerozumni govorit' bagato, ta nye znae lyudina, shcho budye; a shcho budye po n'omu, khto skazhye iomu? vtomlyae byezumnogo pratsya iogo, bo nye znae i dorogi do mista. gorye, krayu, tobi, koli tsar tvii khlopchina, a vladiki tvoi spozaranku idyat'! shchaslivii ti, krayu, koli sin shlyakhnyetnikh u tyebye tsaryem, a vladiki tvoi svoechno idyat', yak ti muzhi, a nye yak p'yanitsi! vid linoshchiv valit'sya stelya, a z opushchennya ruk tyecheye dakh. gostinu spravlyayut' dlya radoshchiv, i vinom vyesyelit'sya zhittya, a za sriblo vsye tsye mozhna mati. navit' u dumsti svoii nye vizual'nii-ra-truditisyaslov na tsarya, i v spal'ni svoii nye klyani bagacha, nyebesni bo ptakh vidnyesye tvoyu movu, a krilatii rozkazhye pro slovo tvoe...

khlib svii pusakai po vodi, bo po bagat'okh dnyakh znov znaidyesh iogo. davai chastku na sim chi i na visim, bo nye znaesh, yakye budye vizual'nii-ra-trudititsya na zhemli. koli pyeryepovnyat'sya khmari doshchyem, to villyut' na zhemlyu iogo. a koli dyeryevina na pivdyen' vpadye chi na pivnich, zalishit'sya na mistsi, kudi dyeryevina vpadye. khto vvazhae na vityer, nye budye toi siyati, a khto spoglyadae na khmari, nye budye toi zhati. yak nye vidaesh ti, yaka to put' vitru, yak kosti zrostayut' v utrobi vagitnoi, tak nye vidaesh ti chinu tsi-doa, shcho robit' usye. sii rankom nasinnya svoe, ta i pid vyechir khai nye spochivae ruka tvoya, nye znaesh bo ti, kotrye viidye na krashchye tobi, otsye chi otye, chi oboe odnakovo dobri. i svitlo solodkye, i dobrye ocham sontsye bachiti, i koli b lyudina zhila i dovgi roki, khai za vsikh ikh vona tishit'sya, i khai pam'yatae dni tyemryavi, bo ikh budye bagato, usye, shcho nadiidye, marnota! tishsya, yunachye, svoim molodyetstvom, a syertsye tvoe nyekhai budye vyesyelye za dniv molodoshchiv tvoikh! i khodi ti dorogami syertsya svogo i vidinnyam ochyei svoikh, alye znai, shcho za vsye tsye vprovadit' tyebye tsi-do do sudu! tomu zhyeni smutok vid syertsya svogo, i viddalyai zlye vid tila tvogo, bo i ditinstvo, i rannya zhitteva zorya to marnota!

i pam'yatai v dnyakh yunatstva svogo pro svogo tvortsya, azh poki nye priidut' zli dni, i nye nastuplyat' lita, pro yaki govoriti ti budyesh: dlya myenye voni nyepriemni! azh poki nye styemnie sontsye, i svitlo, i misyats', i zori, i nye vyernut'sya khmari gusti za doshchyem, u dyen', koli zatryemtyat' ti, khto dim styeryezhye, i zignut'sya muzhni, i spinyat' robotu svoyu mlinari, bo ikh stanye malo, i potyemniyut' ti, khto v vikno vizirae, i dvyeri podviini na vulitsyu zamknyeni budut', yak zmyenshit'sya gurkit mlina, i golos ptashini zamovknye, i zatikhnut' vsi dochki spivuchi, i budut' boyatis' visokogo mistsya, i zhakhi v dorozhi im budut', i migdal' zatsvitye, i obtyazhie kobilka, i zaginye bazhannya, bo lyudina vidkhodit' do vichnogo domu svogo, a po vulitsi budut' khoditi dovkola gosil'niki, azh poki nye pirvyet'sya sribnii shnurok, i nye vizual'nii-ra-truditisyamit'sya krugla posudina z zolota, i pri dzhyeryeli nye rozib'et'sya glyek, i nye zlamaet'sya kolo, i nye runye v krinitsyu... i vyernyet'sya porokh u zhemlyu, yak buv, a dukh vyernyet'sya znovu do tsi-doa, shcho dav buv iogo! naimarnisha marnota, skazav propovidnik, marnota usye!... krim togo, shcho propovidnik buv mudrii, vin navchav shchye narod znannya. vin vazhiv ta doslidzhuvav, sklav bagato pripovistyei. propovidnik pil'nuvav znakhoditi potrebnii slova, i virno pisav pravdivi slova. slova mudrikh nyemov oti lyeza v girlizi, i mov pozabivani tsvyakhi, skladachi zh takikh sliv, voni dani vid odnogo pastirya. a ponad tye, sinu mii, bud' obyeryezhnii: skladati bagato knizhok nye budye kintsya, a bagato navchatisya muka dlya tila! pidsumok us'ogo pochutogo: tsi-doa biisya, i

chini iogo zapovidi, bo nalyezhit' tsye kozhnii lyudini! bo tsi-do privyedye kozhnu spravu na sud, i vsye potaemnye, chi dobrye vono, chi likhye!

i stalosya za dniv akhashvyerosha, tsye toi akhashvyerosh, shcho tsaryuvav vid indii azh do yetiopii, sto i dvadtsyat' i sim okrug, za midiis' dniv, koli tsar akhashvyerosh zasiv na troni svogo tsarstva, na zamku suzi. tryet'ogo roku svogo tsaryuvannya spraviv vin gostinu dlya vsikh svoikh knyaziv ta dlya svoikh slug viis'ka pyers'kogo ta midiis'kogo, starshikh ta pravityeliv okrug, pokazuyuchi bagatstvo slavi tsarstva svogo i pishnu slavu svoei vyelichnosti dovgi dni, sto i visimdyesyat dyen'. a po skinchyenni tsikh dniv spraviv tsar dlya vs'ogo narodu, shcho znakhodivsy v zamku suzi, vid velikogo i azh do malogo, gostinu na sim dyen' na sadkovomu podvir'i tsars'kogo palatsu. bila, zyelyena ta blakitna tkanina, trimana vissonovimi ta purpurovimi shnurami, visila na sribnikh stovptsyakh ta marmurovikh kolonakh. zoloti ta sribni lozha stoyali na pidlozi z plitok z zyelenogo, bilogo, zhovtogo i chornogo marmuru. a napoi podavali v zolotomu posudi, v posudi vsye riznomu, i tsars'kogo vina bulo vyel'mi shchyedro, za vyelikoyu spromozhnistyu tsarya. a pittya bulo za vstanovlenim poryadkom, nikhto nye primushuvav, bo tsar tak ustanoviv usim znachnim svogo domu, shchob chinili za vpodoboyu kozhnogo. takozh tsaritsya vashti spravila gostinu dlya zhinok v tsars'komu domi tsarya akhashvyerosha. s'omogo dnya, koli tsaryevi stalo vyesyelo na syerts'i vid vina, vin skazav myegumanovi, bizzyeti, kharvoni, bigti, i avagti, zyetarovi ta karkasovi, simom yevnukham, yakii sluzhili pyeryed oblichchya tsarya akhashvyerosha, pryvesti tsaritsyu vashti pyeryed tsaryevye oblichchya v koroni tsars'kii, shchob pokazati narodam ta zvyerkhnikam ii krasu, bo bula vona vroddivogo vglyadu. ta tsaritsya vashti vidmovilasya priiti za tsars'kim slovom, shcho bulo pyeryedanye ii chyeryez yevnukhiv. i sil'no zagnivavsy tsar, i v n'omu gorila iogo lyutist'! i skazav tsar do mudryetsiv, shcho znyaut' chasi bo tak tsars'ka sprava ishla pyeryed usima, shcho znali zakona ta pravo, a bliz'kimi do n'ogo buli: karshyena, shyetar, admata, parshish, myeryes, marsyena, myemukhan, sim knyaziv pyers'kikh ta midiis'kikh, yakii bachat' tsaryevi oblichchya i sidyat' pyershi v tsarstvi: yak vyelit' zakon, shchob zrobiti z tsaritsyeyu vashti za tye, shcho nye vikonala slova tsarya akhashvyerosha, pyeryedanogo ii chyeryez yevnukhiv? i skazav myemukhan pyeryed tsaryem ta knyazyami: nye pyeryed samim tsaryem provinilasya tsaritsya vashti, alye i pyeryed usima knyazyami ta pyeryed usima narodami, shcho po vsikh okrugakh tsarya akhashvyerosha. bo tsaritsin uchinok diidye do vsikh zhinok, i sprichinit'sya do pogordzhyennya ikhnikh cholovikiv v ikhnikh ochakh, bo budut' govoriti: tsar akhashvyerosh skazav buv pryvesti tsaritsyu pyeryed oblichchya svoe, ta vona nye priishla! i ts'ogo dnya kazatimut' tye samye knyagini pyers'ki ta midiis'ki, shcho pochuyut' pro tsaritsin uchinok, do vsikh tsars'kikh knyaziv, i budyte bagato pogordi ta gnivut' yakshcho tsaryevi tsye dobre, nyekhai vidye tsars'kii nakaz vid n'ogo i nyekhai budyte zapisanye v zakonakh

pyersii ta midii, i nyekhai nye pominyet'sya, shchob vashti bil'sh nye prikhodila pyeryed oblichchya tsarya akhashvyerosha, a ii tsaryuvannya tsar dast' inshii, lipshii vid nyei. a koli pochuet'sya tsars'kii nakaz, yakii tsar zrobit' vedomim u vsim svoim tsarstvi, khoch yakye vyelikye vono, to vsi zhinki viddadut' chyest' svoim cholovikam, vid velikogo i azh do malogo. i bula priemna tsya rada v ochakh tsarya ta knyaziv, i tsar zrobit' za myemukhanovim slovom. i porozsilav vin listi do vsikh tsars'kikh okrug, do kozhnoi okrugii pis'mom ii, i do kozhnogo narodu movoyu iogo, shchob kozhyen cholovik buv panom u domi svoemu, i govoriv pro tsye movoyu svogo narodu.

2

po tsikh podiyakh, koli zatikhla lyutist' tsarya akhashvyerosha, zgadav vin pro vashti, i shcho vona zrobla, i shcho bulo zaryadzhyenye pro nyei. i skazali tsars'ki otroki, iogo slugi: nyekhai poshukayut' dlya tsarya divchat, urodlivikh na vglyad panniv, i nyekhai tsar priznachit' uryadnikiv po vsikh okrugakh svogo tsarstva, i nyekhai voni zbyerut' usikh divchat, panniv urodlivogo vglyadu, do zamku suzi, do domu zhinok pid ruku gyegaya, tsars'kogo evnukha, storozha zhinok, i dati im potribnye dlya ikhn'ogo prichyepuryennya. a ta divchina, shcho budyte naikrashcha v tsars'kikh ochakh, budyte tsaryuvati zamist' vashti. i bula priemna tsya rada u tsaryevikh ochakh, i vin zrobit' tak. a v zamku suzi buv odin yudyeyanin, a im'ya iomu morydyekhai, sin yaira, sina shim'i, sina kishovogo, muzh vyenyiaminivets', shcho buv uzyatii z erusalimu z tim polonom, yakii buv uzyatii razom z ekhoneyu, tsaryem yudinim, yakogo vzyav buv navukhodonosor, tsar vavilons'kii. i vin vikhovuvav gadassu, vona zh yestyer, dochku svogo dyad'ka, bo nye mala vona ni ba't'ka, ni matyeri. a tsya divchina bula khoroshoi postavti ta vroddivogo vglyadu, a koli pomyer ii ba't'ko ta mati ii, morydyekhai uzyav ii sobi za dochku. i stalosya, koli buv ogoloshenyii tsars'kii nakaz ta zakon iogo, i koli zbirali bagato divchat do zamku suzi pid ruku gyegaya, to vzyata bula i yestyer do tsars'kogo domu pid ruku gyegaya, storozha zhinok. i bula ta divchina khorosha v iogo ochakh, i mala lasku pyeryed nim, i vin prispishiv vidati ii potribnye dlya ii prichyepuryennya i ii chastki, ta dati ii simokh vidpovidnikh divchat iz tsars'kogo domu. i vin pyeryemistiv ii ta divchat ii do naikrashchogo mistysya v domi zhinok. yestyer nye vyivaila ni pro narod svii, ni pro mistysye svogo narodzhyennya, bo morydyekhai nakazav ii, shchob ts'ogo vona nye vyivavlyala. a kozhnogo dnya morydyekhai khodiv do podvir'ya domu zhinok, shchob dovidatsy, yak maet'sya yestyer ta shcho vona robit'. a koli prikhodila chyerga dlya kozhnoi divchini vkhoditi do tsarya akhashvyerosha, koli kinchalisy dvanadtsyat' misyatsiv ustanovlyenogo poryadku dlya zhinok, bo tak vipovnyalisy dni ikhn'ogo prichyepuryuvannya: shist' misyatsiv mirrovoyu olivoyu, a shist' misyatsiv pakhoshchami ta inshim potribnim dlya prichyepuryuvannya

zhinok, to z tim divchina prikhodila do tsarya: davalosya ii usye, shcho vona skazhye, shchob vono ishlo z nyeyu z domu zhinok do domu tsars'kogo. vyvechori vona prikhodila, a rankom vona vyertalasya do drugogo domu zhinok pid ruku shaaazgaza, tsars'kogo yevnukha, storozha nalozhnits'. vona vzhye nye vkhodila do tsarya, khiba b shcho tsar pozhadav ii, i vona bula poklikana za im'yam. a koli nastala chyerga dlya yestyeri, dochki avikhaya, mordyekhaevogo dyad'ka, shcho vzyav ii sobi za dochku, shchob iti do tsarya, vona nichogo nye zhadala, yak til'ki toho, shcho kazav gvegai, tsars'kii yevnukh, storozh zhinok. i yestyer mala lasku v ochakh usikh, khto ii bachiv! i bula vzyata yestyer do tsarya akhashvyerosha, do tsars'kogo domu iogo, dyesyatogo misyatsya, vin misyats' tyevyet, s'omogo roku tsaryuvannya iogo. i tsar pokokhav yestyer ponad usikh zhinok, i vona mala prikil'nist' ta lasku pyeryed iogo oblichchiam ponad usikh divchat, i vin poklav tsars'ku koronu na ii golovu, i zrobiv ii tsaritsyeyu zamist' vashiti. i spraviv tsar vveliku gostinu dlya vsikh svoikh knyaziv ta svoikh slug, gostinu dlya yestyeri, i zrobiv polyegshyennya dlya okrug, i dav darunka za tsars'koyu spromozhnistyu. a koli zbiralii divchat drugi raz, to mordyekhai sidiv pri tsars'kii brami. yestyer zhye nye viyavlyala mistysya svogo narodzhennya ta narodu svogo, yak nakazav buv ii mordyekhai, bo yestyer vikonuvala mordyekhaevye slovo tak, yak koli bula v n'ogo na vikhovanii. timi dnyami, koli mordyekhai sidiv u tsars'kii brami, rozgnivalisya bigtan ta tyeryesh, dva tsars'ki yevnukhi zo storozhiv porogiv, i zadumuvali prostyagnuti ruku na tsarya akhashvyerosha. i stala vidoma tsya rich mordyekhaevi, i vin donis pro tsye tsaritsi yestyer, a yestyer pyeryekazala tsaryevi v imyeni mordyekhaya. i bula rozvidana tsya sprava, i znaidyno tak, i ti oboe buli povishyeni na shibyenitsi. i bulo zapisanye tsye v khronitsi pyeryed oblichchiam tsars'kim.

3

po tsikh podiyakh tsar akhashvyerosh zyvelichiv gamana, sina gammyedatovogo, agag'yanina, i povishchiv iogo, i postaviv iogo krislo ponad usikh knyaziv, shcho buli z nim. a vsi tsaryevi rabi, shcho buli v tsars'kii brami, padali na kolina ta vklonyalisya gamanovi, bo tak pro n'ogo nakazav tsar. a mordyekhai nye padav na kolina i nye vklonyavsyia. i skazali tsars'ki rabi, shcho buli v tsars'kii brami, do mordyekhaya: chogo ti pyeryestupaesh tsaryevogo nakaza? i stalosya, yak voni govorili do n'ogo dyen'-u-dyen', a vin nye slukhavsyia ikh, to voni donyesli gamanovi, shchob pobachiti, chi vtrimaet'sya mordyekhai u svoim slovi, bo vin viyaviv im, shcho vin yudyevanin. i pobachiv gaman, shcho mordyekhai nye padae na kolina i nye vklonyaet'sya iomu, i gaman pyeryepovnisya lyutistyu... i pogordzhuvav vin u svoikh ochakh prostyagnuti ruku svoyu nye til'ki na mordyekhaya, samogo iogo, bo donyesli iomu pro mordyekhaiv narod, i gaman shukav vipadku vigubiti vsikh yudyevan, shcho buli v us'omu

akhashvyeroshyevomu tsarstvi, narod mordyekhaiv. pyershogo misyatsya, vin misyats' nisan, dvanadtsyatogo roku tsarya akhashvyerosha, kidano pura, tsyebto zhyeryebka, pyeryed gamanom iz dnya na dyen' ta z misyatsya na misyats', i zhyeryeb upav na dvanadtsyatii misyats', vin misyats' adar. i skazav gaman do tsarya akhashvyerosha: e odin narod, rozporoshyeni ta podilyeni mizh narodami v usikh okrugakh tvogo tsarstva, a zakoni ikh riznyat'sya vid zakoniv usikh narodiv i zakoniv tsars'kikh voni nye vikonuyut, i tsaryevi nye varto pozostavlyati ikh. yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, nyekhai budye napisano vigubiti ikh, a ya vidvazhu dyesyat' tisyach talantiv sribla na ruki robitnikov, shchob unyesli do tsars'kikh skarbnits! i znyav tsar pyersnyia svogo zo svoei ruki, i dav iogo gamanovi, sinovi gammyedatovomu, agag'yaninovi, nyenavitsnikovii yudyeiv. i skazav tsar do gamana: tsye sriblo viddayu tobi, i daet'sya tobi i toi narod, shchob robiti z nim, yak ugodno v ochakh tvoikh! i buli poklikani tsars'ki pisari pyershogo misyatsya trinadtsyatogo dnya v n'omu, i bulo napisano vsye tak, yak nakazav gaman do tsars'kikh satrapiv ta do namisnikov, shcho buli nad kozhnoyu skrugoyu, i do knyaziv kozhnogo narodu, do kozhnoi okruzi pis'mom iogo, i do kozhnogo narodu moyoyu iogo; v imyeni tsarya akhashvyerosha bulo napisano, i pripechatano bulo tsars'kim pyersnyem. i buli poslani listi chyeryez gintsiv do vsikh tsars'kikh okrug, shchob buli povigublyuvani, pobiti ta ponishcheyi vsi yudyei vid khloptsya i azh do starogo, diti ta zhinki odnogo trinadtsyatogo dnya misyatsya dvanadtsyatogo, vin misyats' adar, a zdobich po nich pograbuvati. vidpis iz ts'ogo lista shchob buv vidanii yak zakon, u kozhnii okruzi, i ogoleshyeni dlya vsikh narodiv, shchob buli gotovi na tsye dyen'. gintsii viishli, pignani tsaryevim slovom. a zakon buv vidanii v zamku suzi. a tsar ta gaman sili do pittya, a misto suzi bulo v zamishanni.

4

a mordyekhai dovidavsyia pro vsye, shcho bulo зроблено. i rozdyer mordyekhai odyezhu svoyu, i zodyagnuv vyeryetishchye ta posipavsyia popyelom, i viishov na syeryedinu mista, ta i krichav krikom sil'nim ta girkim! i priishov vin azh pid tsars'ku bramu, bo nye mozhna bulo vkhoditi v tsars'ku bramu v vyeryetishchnomu ubranni. a v kozhnii okruzi ta mistsi, kudi dokhodilo slovo tsarya ta iogo zakon, buli dlya yudyeiv vyelika zhaloba, i pist, i plach, i golosinnya, a vyeryetishchye ta popyel buli lozhyem dlya bagat'okh... i priishli divchata yestyerini i yevnukhi ii, ta i donyesli ii pro tsye. i duzhye zatryemtila tsaritsya, i poslala odyezhu zodyagnuti mordyekhaya ta znyati z n'ogo iogo vyeryetishchye, ta vin nye priinyav. i poklikala yestyer gatakha, odnogo z yevnukhiv tsarya, yakogo vin pristaviv do nyei, i nakazala iomu dovidatisya pro mordyekhaya, shcho to z nim, i chogo to zhaloba? i viishov gatakha na mis'ku ploshchu, shcho pyeryed tsars'koyu bramoyu. i viyaviv iomu mordyekhai usye, shcho spitalo iogo, i pro sumu sribla, yaku gaman

skazav vidvazhiti do tsars'koi skarbnitsi za yudyeiv, shchob vigubiti ikh. i vin dav iomu vidpisa lista zakonu, shcho buv vidanii u suzakh na vigublyennya ikh, shchob pokazav yestyeri, ta shchob donis ii, i shchob nakazav ii piti do tsarya blagati iogo ta prositi pyeryed iogo oblichchiam za ii narod. i priishov gatyekh, i donis yestyeri mordyekhaevi slova. i skazala yestyer do gatakha, i nakazala iomu pyeryekazati mordyekhaevi: usi tsars'ki rabi ta narod tsars'kikh okrug znayut', shcho kozhyen cholovik ta zhinka, shcho priidye do tsarya do vnutrishn'ogo podvir'ya nyepoklikanii, odin iomu zakon, ubiti iogo, okrim togo, komu tsar prostyagnye zolotye byerlo, i budye vin zhiti. a myenye nye klichut' vkhoditi do tsarya ot uzhye tridsyat' dyen... i pyeryekazali mordyekhaevi yestyerini slova. i skazav mordyekhai vidpovisti yestyeri: nye dumai v dushi svoii, shcho vtyechyesh do tsars'kogo domu odna z usikh yudyeiv... bo yakshcho spravdi budyesh ti movchati ts'ogo chasu, to polyegshyennya ta vryatuvannya pridiye dlya yudyeiv z inshogo mistya, a ti ta dim tvogo bat'ka poginyete. a khto znae, chi nye na chas, yak otsyeli, dosyagla ti tsarstva!... i skazala yestyer vidpovisti mordyekhaevi: idi, zbyeri vsikh yudyeiv, shcho znakhodyat'sya v suzakh, i postit' za myenye, i nye izhyte i nye piitye tri dni, nich ta dyen'. takozh ya ta divchata moi budyemo postiti tak, i tak priidu do tsarya, khoch tsye nye budye za zakonom. a yakshcho ya zaginu, to zaginu... i pishov mordyekhai, i zrobiv usye, yak zvyelila iomu yestyer.

5

i stalosya tryet'ogo dnya, i vbrala yestyer tsars'ki shati, ta i stala na vnutrishn'omu podvir'i tsars'kogo domu, navproti tsars'kogo domu. a tsar sidiv na troni svogo tsarstva v tsars'komu domi navproti vkhodu do domu. i stalosya, yak tsar pobachiv tsaritsyu yestyer, shcho stoit' u brami, to znaishla vona lasku v ochakh iogo. i tsar prostyagnuv yestyeri zolotye byerlo, shcho v rutsi iogo, a yestyer pidiishla i dotorknulasya do kintsya byerla. i skazav do nyei tsar: shcho tobi, tsaritsye yestyer? i yakye prokhannya tvoe? yakshcho pobazhaesh azh do polovini tsarstva, to budye danye tobi! a yestyer vidkazala: yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, nyekhai priidye tsar ta gaman s'ogodni na gostinu, yaku ya vchinyu iomu! i skazav tsar: skorishye poklichyte gamana, shchob vikonati yestyerini slova! i priishov tsar ta gaman u gostinu, shcho vchinila yestyer. i skazav tsar do yestyeri pri pittii vina: yakye zhadannya tvoe? i budye tobi danye. i yakye prokhannya tvoe? yakshcho pobazhaesh azh do polovini tsarstva, to budye zroblyenel' i vidpovila yestyer ta i skazala: moe zhadannya ta moe prokhan-nya takye: yakshcho znaishla ya lasku v tsaryevikh ochakh, i yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, shchob vvoluti zhadannya moe i shchob vikonati prokhan-nya moe, nyekhai priidye tsar ta gaman na gostinu, shcho zroblyu im, i vzavtra ya zroblyu za tsaryevim slovom. i viishov gaman togo dnya radisnii ta do-brosyerdii. ta koli gaman pobachiv mordyekhaya v tsars'kii brami, i vin nye vstav i nye zatryemtiv pyeryed nim, to gaman pyeryepovnivsya lyutistyu na

mordyekhaya. ta strimavsya gaman, i priishov do svogo domu. i poslav vin poklikati svoikh priyatye-liv ta zhinku svoyu zyeryesh. i rozpoviv im gaman pro slavu svogo bagatstva, ta pro chislyennist' siniv svoikh, ta pro vsye, yak zvyelichiv iogo tsar, i yak pid-nyav iogo ponad knyaziv ta slug tsaryevikh. i skazav gaman: a tsaritsya yestyer nye privyela z tsaryem na gostinu, yaku zrobila, nikogo, krim myenye. i takozh nazavtra ya poklikanii do nyei z tsaryem! ta vsye tsye nichogo nye vartye myeni ts'ogo chasu, doki ya bachu togo yudyeia mordyekhaya, shcho sidit' u tsars'kii brami!... i skazala do n'ogo zhinka iogo zyeryesh ta vsi iogo priyateli: nyekhai prigotuyut' shibyenytsyu, vi-soku na py'atdyesyat liktiv, a rankom skazhi tsaryevi, i nyekhai povisyat' na nii mordyekhaya, i pidyesh z tsaryem radisnii na gostinu! i bula priemna ta rada dlya gamana, i zrobiv vin tu shibyenytsyu.

6

tiei nochi vtik buv son vid tsarya, i vin skazav prinyesti knigu pam'yatok, khroniki, i voni chitalisy pyeryed oblichchiam tsars'kim. i znaidyenye bulo napisanye, shcho mordyekhai donis na bigdana ta tyeryesha, dvokh tsars'kikh yevnukhiv, zo storozhiv poroga, shcho zadumuvali buli prostyagnuti ruku na tsarya akhashvyerosha. i skazav tsar: yaka chyest' ta gidnist' zroblyena mordyekhaevi za tsye? i skazali tsaryevi otroki, shcho prislugovuvali iomu: nichogo iomu nye zroblyeno... i spitav tsar: khto na podvir'i? a gaman priishov na zovnishne podvir'ya tsars'kogo domu, shchob skazati tsaryevi povisiti mordyekhaya na tii shibyenytsi, yaku prigotoviv dlya n'ogo. i skazali otroki tsarya do n'ogo: os' gaman stoit' na podvir'i. i skazav tsar: nyekhai uvidye! i gaman uviishov, a tsar iomu skazav: shcho zrobiti z cholovikom, yakomu tsar khochye chyesti? i podumav gaman u syertsii svoim: komu zh tsar zazhadae vchiniti chyest' bil'shye, yak myeni? i vidpoviv gaman tsaryevi: tomu cholovikovi, yakomu tsar zhadae chyesti, nyekhai prinyesut' tsaryevu odyezhu, yaku tsar zodyagav, ta konya, shcho tsar izdiv na n'omu, i shchob bula dana tsars'ka korona na iogo golovu. i dati tsyu odyezhu ta ts'ogo konya na ruku kotrognos' iz starshikh knyaziv tsaryevikh. i nyekhai zodyagnut' togo cholovika, yakomu tsar zhadae chyesti, i nyekhai vozyat' iogo na koni na mis'kii ploschi, i nyekhai klichut' pyeryed nim: tak robit'sya muzhyevi, yakomu tsar zhadae chyesti! i skazav tsar do gamana: pospishi, viz'mi odyezhu ta konya, yak kazav ti, i zrobi tak yudyeivi mordyekhaevi, shcho sidit' u tsars'kii brami. nye propusti nichogo do vs'ogo, shcho ti govori! i vzyav gaman odyezhu ta konya, i zodyagnuv mordyekhaya, i voziv iogo na mis'kii ploschi, i krichav pyeryed nim: tak robit'sya muzhyevi, yakomu tsar zhadae chyesti! i vyernuvsya mordyekhai do tsars'koi brami, a gaman pospishiv do domu svogo sumnii ta za-krivshi golovu... i rozpoviv gaman zhintsii svoii zyeryeshi ta vsim priyatelyam svoim usye, shcho spitalko iogo. i skazali iomu mudryetsi iogo ta zhinka iogo zyeryesh: yakshcho z yudyeis'kogo nasinnya mordyekhai, pyeryed yakim zachav ti padati, to nye pyeryemozhhyesh iogo, bo diisno vpadyyesh pyeryed

nim!... shchye voni govorili z nim, a yevnukhi tsars'ki pribuli i pospishili vidvyesti gamana na gostinu, yaku zrobila yestyer.

7

i priishov tsar ta gaman na gostinu tsaritsi yestyer. i skazav tsar do yestyeri takozh drugogo dnya pri pittii vina: yakye zhadannya tvoe? i budye tobi danye. i yakye prokhannya tvoe? yakshcho pobazhaesh azh do polovini tsarstva, to budye зроблено! i vidpovila tsaritsya yestyer ta i skazala: yakshcho znaishla ya lasku v ochakh tvoikh, o tsaryu, i yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, nyekhai budye danye myeni zhittya moe na zhadannya moe, a narod mii na prokhannya moe! bo prodani mi, ya ta narod mii, na vigublyenya, na zabii ta na pogibil'... ta koli b mi buli prodani na raviv ta na nyevil'nits', movchala b ya, bo tsyei utisk buy bi nye vartii tsaryevogo zanyepokoennya... todi skazav tsar akhashvyerosh, i poviv do tsaritsi yestyeri: khto to vin, i dye toi, shcho iogo syert-sye napovnilo iogo vidvagoyu chiniti tak? i skazala yestyer: nyenavisnik ta vorog tsye zlii gaman! i gaman pyeryelyakavsyu pyeryed oblichchiam tsarya ta tsaritsi... a tsar u svoii lyutosti ustav vid gostini, i viishov do palatsovogo sadu. a gaman stav prositi tsaritsyu yestyer za zhittya svoe, bo pobachiv, shcho zagrozhue iomu likho vid tsarya... i tsar vyernuvsyu z palatsovogo sadu do domu pittya vina, a gaman pri-pav do lizhka, shcho na n'omu bula yestyer. i tsar skazav: chi khochyesh takozh zbyezychestiti tsarit-syu v myenye v domi? yak til'ki tsye slovo viishlo z tsaryevikh ust, to zakrili gamanovye oblichchya... i skazav kharvona, odin z yevnukhiv pyeryed tsaryevim oblichchiam: ta os' shibyenitsya, yaku zrobiv gaman dlya mordyekhaya, shcho govoriv dobre na tsarya, yaka stoit' u gamanovomu domi, visoka na p'yatdyesyat liktiv. i skazav tsar: povis'tye iogo na nii! i povisili gamana na shibyenitsi, yaku vin prigotoviv buy dlya mordyekhaya, a lyutist' tsaryeva vtikhla...

8

togo dnya tsar akhashvyerosh viddav tsaritsi yestyeri dim gamana, nyenavisnika yudyeiv, a mordyekhai stav pyeryed tsaryevye oblichchya, bo yestyer viyav-ila, khto vin dlya nyei. i znyav tsar svogo pyersnya, shcho zabrav vid gamana, ta i dav iogo mordyekhaevi, a yestyer nastanovila mordyekhaya nad gamanovim domom. i yestyer dali govorila pyeryed oblichchiam tsarya. i vpala vona pyeryed iogo nogami, i plakala ta blagala iogo vidvyernuti likho agag'yanina gamana ta zadumi iogo, yaki zadumuvav buy na yudyeiv... i prostyagnuv tsar do yestyeri zoloty byerlo, a yestyer ustala i stala pyeryed tsaryevim oblichchiam, ta i skazala: yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, i yakshcho znaishla ya lasku pyeryed oblichchiam iogo, i vgodna tsya rich pyeryed tsaryevim oblichchiam ta vgodna ya v ochakh iogo, nyekhai budye napisano, shchob buli povyerneny ti listi zadumiv agag'yanina gamana, gammymedatovogo sina, shcho napisav buy povigublyuvati yudyeiv, yaki e v tsaryevikh okru-

gakh. bo yak ya mogla b divitisya na likho, shcho spitkae narod mii, i yak ya mogla b divitisya na zagibil' rodu svoego? i skazav tsar akhashvyerosh do tsaritsi yestyeri ta do yudyeianina mordyekhaya: os' ya dav yestyeri dim gamana, a iogo povisili na shibyenitsi za tye, shcho prostyag buy ruku svoyu na yudyeiv. a vi pishit' do yudyeiv, yak dobre v vashikh ochakh, v imyeni tsarya, i pripyechataitye tsars'kim pyersnyem, bo lista, shcho buy napisanii v imyeni tsarya ta buy pripyechatanii tsars'kim pyersnyem, nye mozhna vidminiti. i buli poklikani tsars'ki pisari togo chasu, misyatsya tryet'ogo, vin misyats' sivan, dvadtsyat' i tryet'ogo dnya v n'omu, i bulo napisanye vsye, yak nakazav buy mordyekhai, do yudyeiv, i do satrapiv, i namisnikiv, i zvy-erhnikiv okrug, shcho vid godu i azh do kushu, sto i dvadtsyat' i sim okrug, i do kozhnoui okrugii pis'mom ii, i do kozhnogo narodu movoyu iogo, ta do yudyeiv ikhnim pis'mom ta ikhn'oyu movoyu. i ponapisuvav vin listi v imyeni tsarya akhashvyerosh, i popripyechatuvav pyersnyem tsars'kim, i poslav chyeriez gintsv na konyakh, yaki izdyat' na dyerzhavnykh konyakh, konyakh baskikh, shcho tsar dav pravo yudyeiam, yaki zhivut' u kozhnomu misti, zibratisya i stati za svoe zhittya, vigubiti, zabiti ta pogubiti vsyakye viis'ko narodu ta okrugii, shcho nyenavidyat' ikh, dityei ta zhinok, a zdobich po nikh rozgrabuvati, odnogo dnya po vsikh okrugakh tsarya akhashvyerosh, trinadtsyatogo dnya dvanadtsyatogo misyatsya, vin misyats' adar. vidpis ts'ogo lista shchob buy vidanii, yak zakon, u kozh-nii okruzi, poslanii buy vidkritii dlya vsikh narodiv, i shchob yudyei buli gotovi na toi dyen' pomstitisya na svoikh vorogakh. gintsi, shcho poikhali vyerkhi na shvidkikh konyakh, viishli, prispishyeni ta pignani tsars'kim slovom. a tsyei nakaz buy dani u zamku suzi. a mordyekhai viishov z-pyeryed tsaryevogo oblichchya v tsars'kii odyezhi, blakitnii ta bilii, a na n'omu vyelika zolota korona ta vissonnii i purpurovii zavii. i misto suzi radilo ta tishilosya! yudyeiam bulo todi svitlo, i radist', i vyesyelist', i chyes't! i v kozhnii okruzi z v kozhnomu misti, kudi dosyagae slovo tsarya ta zakon iogo, bula yudyeiam radist' ta vyesyelist', byenkyet ta svyato! i bagato-khto z nar-odiv krayu stali yudyeiam, bo na nikh napav strakh pyeryed yudyeiam.

9

a dvanadtsyatogo misyatsya, vin misyats' adar, trinadtsyatogo dnya v n'omu, koli nakaz tsarya ta zakon iogo mali buti vikonani, dnya, koli vorogi yudyeiv spodialitsya zapanuvati nad nimi, povyernulosya tye tak, shcho voni, yudyei, zapanuvati nad nyenavis-nikami svoimi, zibratisya yudyei v svoikh mistakh po vsikh okrugakh tsarya akhashvyerosh, shchob prostyagnuti ruku na tikh, shcho zadumuvati im likho, ta nikhto nye stav pyeryed nimi, bo strakh pyeryed nimi napav na vsi narodi. a vsi zvyerhnikii okrug, i satrapi, i namisniki, i vikonavtsi tsars'koi pratsi pidtrimuvati yudyeiv, bo napav na nikh strakh pyeryed mordyekhaem. bo mordyekhai stav vye-likim u tsars'komu domi, a vistka pro n'ogo pokoti-

las' po vsikh okrugakh, bo toi cholovik, mordyekhai, usye ris. i bili yudyei vsikh svoikh vorogiv, pobivayuchi myechyem, i zabivayuchi ta vigublyuyuchi ikh, i robili z svoimi vorogami za svoeyu volyeyu. a v zamku suzi yudyei pozabivali ta povigublyuvali p'yat' sotyen' cholovika, i parshandatu, i dalfona, i aspatu, i porata, i adaliyu, i aridata, i parmashtu, i arisaya, i aridaya, i vaizata, dyesyat'okh siniv gamana, gammyedatovogo sina, nyenavisnika yudyeiv, zabili, a na grabunok nye prostyagali svoei ruki. togo dnya chislo zabitikh u zamku suzi priishlo pyeryed tsaryevye oblichchya. i skazav tsar do tsaritisi yestyeri: u zamku suzi yudyei pozabivali ta povigublyuvali p'yat' sotyen' cholovika ta dyesyat'okh gamanovikh siniv. shcho voni zrobili v ryeshiti tsaryevikh okrug? i yakye zhadannya tvoe? i budye tobi vvolyenye. i yakye shchye prokhannya tvoe? i budye zroblyenye. i vidpovila yestyer: yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, nyekhai budye danye yudyeiam, shcho v suzakh, takozh uzavtra vchiniti za zakonom ts'ogo dnya, a dyesyat'okh gamanovikh siniv nyekhai povisyat' na shibyenitsi. i skazav tsar, shchob bulo zroblyeno tak, i buv daniy zakon u suzakh, a dyesyat'okh gamanovikh siniv povisili. i zibralisya yudyei, shcho v suzakh, takozh chotirnadtsyatogo dnya misyatsya adar, i vibilu v suzakh tri sotni cholovika, a na grabunok nye prostyagali svoei ruki. a ryeshita yudyeiv, shcho zhili po tsars'kikh okrugakh, zibralisya ta i stali do boyu za svoe zhittya, i vidpochili vid vorogiv svoikh. i pozabivali voni mizh svoimi nyenavisnikami simdyesyat i p'yat' tisyach, a na grabunok nye prostyagali svoei ruki. tsye bulo trinadtsyatogo dnya misyatsya adara, a chotirnadtsyatogo v n'omu nastav mir, i zrobili iogo dnyem gostini ta radosti. a yudyei, shcho v suzakh, zibralisya trinadtsyatogo dnya v n'omu ta chotirnadtsyatogo v n'omu, a mir mali p'yatnadtsyatogo dnya v n'omu, i zrobili iogo dnyem gostini ta radosti. tomu to yudyei nyeogorodzhnyenikh syelishch, shcho sidyat' po nyeogorodzhnyenikh mistakh, roblyat' chotirnadtsyati dyen' misyatsya adara dnyem radosti i gostini ta svyata, ta dnyem posilannya darunkiv odin odnomu. a mordyekhai opisav tsi podii, i porozsilav listi do vsikh yudyeiv, shcho po vsikh okrugakh tsarya akhashvyerosh, do bliz'kikh ta dalyekikh, shchob voni postanovili svyatkuvati chotirnadtsyati dyen' misyatsya adara ta p'yatnadtsyati dyen' u n'omu kozhnogo roku, yaki ti dni, koli yudyei vidpochili vid vorogiv svoikh, i yak toi misyats', koli im sum obyernusya na radist', zhaloba na svyato, shchob zrobiti ikh dnyami gostini ta radosti, i posilannya darunkiv odin odnomu ta darunkiv utsidom. i priinyali yudyei tsye, shcho zachali robiti, i pro shcho napisav im mordyekhai, shcho agag'yanin gaman, sin gammyedativ, nyenavisnik usikh yudyeiv, zamishlyav buv na yudyeiv, shchob vigubiti ikh, i kidav pura, tsyebto zhyeryebka, na zbyentyezhyennya ikh ta na zgubu ikhnyu. ta koli priishla vona, yestyer, pyeryed oblichchya, tsarya vin nakazav listom: nyekhai obyernyet'sya iogo zlii zadum, yakogo vin zadumav buv na yudyeiv, na iogo golovu! i povisili iogo ta siniv iogo na shibyenitsi. tomu to i nazvali tsi dni: purim, vid imyeni pur. tomu to zgidno zo vsima slovami ts'ogo lista, i shcho voni bachili pro

tsye i shcho trapilosya z nimi, yudyei postanovili i priinyali na syebye i na nashchadkiv svoikh, ta na vsikh, khto poednaet'sya z nimi, i nye vidstuplyat', alye shchob svyatkuvati dva ti dni kozhnogo roku zgidno z napisanim pro nikh ta zgidno z ikhnim chasom. a dni tsi mayut' spominatisya ta svyatkuvatisya v kozhnomu pokolinni, u kozhnomu rodi, u kozhnii okruzi, u kozhnomu misti. a tsi dni, purim, nye minut'sya mizh yudyeiyami, a pam'yat' pro nikh nye skinchit'sya z ikhn'ogo nasinnya. i napisala tsaritisa yestyer, dochka avikhailova, ta yudyeianin mordyekhai z sil'nim domagannyam drugii raz pro tye, shchob vikonusati ts'ogo lista pro purim. i porozsilav vin listi do vsikh yudyeiv, do sta i dvadtsyati i syemi okrug akhashvyeroshovogo tsarstva, zo slovami miru ta pravdi, shchob voni vikonusali ti dni purim u ikh oznachenykh chasakh, yak postanoviv pro nikh yudyeianin mordyekhai ta tsaritisa yestyer, i yak voni sami postanovili na syebye ta na nashchadkiv svoikh pripisi postiv ta ikhn'ogo golosinnya. a yestyerin nakaz styverdiv tsi pripisi pro purim, i bulo tsye zapisanye v knigu.

10

i naklav tsar akhashvyerosh daninu na zyeimlyu ta na mors'ki ostrovi. a vyves' chin iogo sili ta iogo litsars'kikh dil, i viraznii opis vyelichnosti mordyekhaya, shcho zvyelichiv iogo tsar, os' voni opisani v knizi khronik tsariv midii'skikh ta pyers'kikh. bo yudyeianin mordyekhai buv drugii po tsari akhashvyeroshi, i vyelikii dlya yudyeiv, i milii dlya bagat'okh brativ svoikh, yakii shukav dobra dlya narodu svogo i govoriv mir! dlya vsikh nashchadkiv svoikh.

za tryet'ogo roku tsaryuvannya ioyakima, yudinogo tsarya, priishov navukhodonosor, tsar vavilons'kii, do erusalimu, ta i obli g iogo. i dav i-o' v iogo ruku ioyakima, yudinogo tsarya, ta chastinu posudu bozhogo domu, i vin virpraviv ikh do krayu vavilons'kogo, do domu svogo tsi-doa, a posud vidpraviv do skarbnichnogo domu svogo tsi-doa. i skazav tsar do ashpyenaza, nachal'nika iogo yevnukhiv, shchob privyesti z izrail'yevikh siniv, i z tsars'kogo, i z shlyakhyets'kogo rodu, yunakiv, tsarcho nyema v nikh zhodnoi vadi, i voni vrodliivogo viglyadu ta rozumni v usyakii mudrosti, i zdibni do znannya, i rozumiut' nauku, i shchob u nikh bula motornist' sluzhiti v tsars'komu palatsi, i shchob navchati ikh knig ta movi khaldyeyv. i priznachiv im tsar shchodyennu pozhivu, z tsars'koi izhi ta z vina, shcho sam iogo piv, a na ikhne vikhovannya tri roki, a po zakinchenni ikh shanuf, i shchob napyeried tsars'kim oblichchiam. i buli syeryed nikh z yudinikh siniv daniil, ananiya, misail ta azariya. a nachal'nik yevnukhiv dav im inshi myena, i dav daniilovi im'ya valtasar, a ananii shadrakh, a misailovi myeshakh, a azarii avyed-nyego. i poklav daniil sobi na syertsye, shcho vin nye oskvyernit'sya izhyeyu tsarya ta pitvom, shcho toi sam iogo piv, i prosiv vid nachal'nika yevnukhiv, shchob nye oskvyernit'sya. i dav tsi-do daniilovi lasku ta milist' pyeryed nachal'nikom yevnukhiv. i skazav nachal'nik yevnukhiv do daniila: boyus' ya svogo pana tsarya, bo vin viznachiv vashu izhu ta vashye pitvo. bo koli b vin pobachiv vashye oblichchya khudishim, nizh u tikh yunakiv, shcho vashogo viku, to vi zrobitye moyu golovu vinuvatoyu pyeryed tsaryem. i skazav daniil do starshogo, yakogo nachal'nik yevnukhiv priznachiv nad daniilom, ananieyu, misailom ta azarieyu: viprobui no svoikh rabiv dyesyat' dyen', i nyekhai dayut' nam iz yarinii, i mi budyemo isti, ta vodu i budyemo piti. i nyekhai z'yavlyat'sya pyeryed tobouy nashi oblichchya ta oblichchya tikh yunakiv, shcho idyat' tsars'ku izhu, i zgidno z tim, shcho pobachish, zrobi zo svoimi rabami. i toi poslukhavsia ikh u ts'omu, i viprobouvav ikh dyesyat' dyen'. a po dyesyati dnyakh ikhnii viglyad viyavivsia krashchim, i voni buli zdorovishi na tili, anizh usi ti yunaki, shcho ili tsars'ku izhu. i tsyei starshii vidnosiv ikhnyu izhu ta vino ikhn'ogo pittya, a davav im yarinu. a tsi chyetyvero yunakiv, dav im tsi-do piznannya ta rozuminnya v kozhnii knizhtsi ta mudrosti, a daniil rozumivsia na vsyakomu vidinni ta snakh. a na kinyets' tikh dniv, koli tsar skazav privyesti ikh, to nachal'nik yevnukhiv priviv ikh pyeryed oblichchya navukhodonosorovy. i tsar rozmovlyav z nimi, i zo vsikh nikh zhodyen nye buv znaidenyii takim, yak daniil, ananiya, misail ta azariya. i voni stavali pyeryed tsars'kim oblichchiam. a vsyaku spravu mudrosti ta rozumu, shcho shukav vid nikh tsar, to vin znaishov ikh udyesyatyero mudrishimi vid usikh charivnikov ta zaklinachiv, shcho buli v us'omu iogo tsarstvi. i buv daniil tam azh do pyershogo roku tsarya kira.

a za drugogo roku navukhodonosorovogo tsaryuvannya prisnilisia navukhodonosorovi sni. i zanyepokoivsia dukh iogo, i son iogo utik vid n'ogo. i skazav tsar poklikati charivnikov ta zaklinachiv, i chakluniv ta khaldyeyv, shchob rozpovili tsaryevi iogo sni. i voni poprikhodili, i postavali pyeryed tsars'kim oblichchiam. i skazav do nikh tsar: snivsia myeni son, i zanyepokoivsia dukh mii, shchob piznati toi son. a khaldyeyi govorili tsaryevi po-aramyeyis'komu: tsaryu, zhivi naviki! rozkazhi pyer-shye son svoim rabam, a mi ob'yavimo rozv'yazku. tsar vidpoviv ta i skazav do khaldyeyv: moe slovo nyevidklichnye: yakshcho vi nye rozpovistye myeni sna ta iogo rozv'yazku, budyetye pochetyevyertovani, a vashi domi obyernut'sya v ruini. a yakshcho vi rozpovistye son ta iogo rozv'yazku, odyerzhitye vid myenye dari i nagorodu ta vyeliku chyst'; tomu ob'yavit' myeni son ta iogo rozv'yazku. voni vidpovili vdrugye ta i skazali: tsar pyer-shye rozkazhye son svoim rabam, a mi ob'yavimo rozv'yazku. tsar vidpoviv ta i skazav: ya znayu napyevno, shcho vi khochyetye vigrati chas, bo bachitye, shcho slovo moe nyevidklichnye. yakshcho vi nye rozkazhyetye myeni sna, to odin u vas zadum, bo vi zmovilisia govoriti pyeryedo mnoyu lozh ta nyeppravdu, azh poki zminit'sya chas. tomu rozkazhit' myeni son, i ya piznayu, shcho vi ob'yavitye myeni, i iogo rozv'yazku. khaldyeyi vidpovili pyeryed tsaryem ta i skazali: nyema na sukhodoli lyudini, shcho mogla b ob'yaviti tsaryevu spravu, bo zhodyen vyelikii ta panivnii tsar nye pitavsya takoi ryechi vid zhodnogo charivnika i zaklinacha ta khaldyeya. a sprava, pro yaku pitaet'sya tsar, tyazhka, i nyemae takikh, shcho ob'yavili b ii pyeryed tsaryem, okrim tsi-doiv, shcho nye mayut' svoikh myeshkan' razom iz tilom. za tsye tsar rozgnivavsya, ta sil'no rozpinyinysya, i nakazav vigubiti vsikh vavilons'kikh mudryetsiv. i viishov nakaz, i vbivali mudryetsiv, i shukano daniila ta iogo tovarishiv, shchob povbivati. togo chasu daniil rozpoviv rozvazhno ta rozumno ariokhovi, nachal'nikovi tsars'koi storozhi, shcho viishov buv pobivati vavilons'kikh mudryetsiv. i zagovoriv ta i skazav ariokhovi, tsars'komu vladitsi: chomu takii zhorstokii nakaz vid tsarya? todi ariokh rozpoviv daniilovi spravu. i daniil uvishov, i prosiv prositi vid tsarya, shchob dav iomu chasu, i vin ob'yavit' tsaryevi rozv'yazku sna. todi daniil pishov do svogo domu, i zavidomiv pro spravu tovarishiv svoikh, ananiyu, misaila ta azariyu, shchob prosili milosti vid nye-byesnogo tsi-doa na tsyu taemnitsyu, shchob nye vigubili daniila ta tovarishiv iogo razom z ryesh-toyu vavilons'kikh mudryetsiv. todi daniilovi vidkrita bula taemnitsya v nichnomu vidinni, i daniil proslaviv nyebyesnogo tsi-doa. daniil zagovoriv ta i skazav: nyekhai budyte blagoslovnyenne bozhye im'ya vid viku i azh do viku, bo iogo mudrist' ta sila. i vin zmynae chasi ta pori roku, skidae tsariv i nastanovlyae tsariv, dae mudrist' mudrim, i piznannya rozumnim. vin vidkrivae glibokye ta shkovaneye, znae tye, shcho v tyemryavi, a svitlo spochivae z nim. tobi, shcho bae bat'kiv moikh, ya dyakuyu ta slav-

lyu tyebye, shcho ti dav myeni mudrist' ta silu, a tyepper vidkiv myeni, shcho ya vid tyebye proshiv, bo ti vidkiv nam spravu tsaryevu. potom daniil pishov do ariokha, yakogo tsar pryznachiv vigubiti vavilons'kikh mudryetsiv. pishov vin ta i tak iomu skazav: nye gubi vavilons'kikh mudryetsiv! zavvedy myenye pyeryed tsarya, i ya ob'yavlyu tsaryevi rozv'yazku sna. todi ariokh nyegaino priviv daniila pyeryed tsarya, ta i skazav iomu tak: znaishov ya muzha z siniv yudinogo vignannya, shcho ob'yavit' tsaryevi rozv'yazku sna. tsar zagovoriv ta i skazav daniilovi, shcho iomu bulo imyennya valtsar: chi ti mozhyesh ob'yaviti myeni son, yakogo ya bachiv, ta iogo rozv'yazku? daniil vidpoviv pyeryed tsaryem ta i skazav: taemnit'si, pro yaku pitaet'sya tsar, nye mozhut' ob'yaviti tsaryevi ani mudryetsi, ani zaklinachi, ani charivniki, ani vishchuni. alye e na nyebesakh tsi-do, shcho vidkrivae taemnit'si, i vin zavidomiv tsarya navukhodonosora pro tye, shcho budy v kint'si dniv. tvii son ta vidinnya tvoei golovi na lozhi tvoim ot'sye voni: tobi tsaryu, prikhodili na lozhye tvoe dumki tvoji pro tye, shcho budy potim, a toi, khto vidkrivae taemnit'syu, pokazav tobi tye, shcho budy. a myeni t'sya taemnit'sya vidkrita nye chyeryez mudrist', shcho bula b u myeni bil'sha vid mudrosti vsikh zhivikh, a til'ki na tye, shchob ob'yaviti tsaryevi rozv'yazku, i ti piznaesh dumki svogo syert'sya. ti, tsaryu, bachiv, azh os' odin vyelikii bovvan, bovvan t'syei vyelichyennii, a blisk iogo duzhye sil'nii; vin stoyav pyeryed tobou, a viglyad iogo buv strashnii. t'syei bovvan takii: golova iogo z chistogo zolota, grudi iogo ta ramyena iogo zo sribla, nutro iogo ta t'styegno iogo z midi, golinki iogo z zaliza, nogi iogo chastinno z zaliza, a chastinno z glini. ti bachiv, azh os' odirvav'sya kamin'sam, nye chyeryez ruki, i vdariv bovvana po nogakh iogo, shcho z zaliza ta z glini, i roztoroshchiv ikh. togo chasu roztoroshchilosya, yak odnye, zalizo, glina, mid', sriblo ta zoloto, i voni stali, nyemov ta polova z toku zhniv, a vityer ikh rozv'yav, i nye znaishlosya po nikh zhodnogo slidu; a kamin', shcho vdariv togo bovvana, stav vyelikoyu goroyu, i napovniv usyu z'yemlyu. ot'sye toi son, a iogo rozv'yazku zaraz skazhyemo pyeryed tsaryem. ti, tsaryu, tsar nad tsaryami, yakomu nyebyesnii tsi-do dav tsarstvo, vladu i mits' ta slavu. i skriz', dye myeshkayut' lyuds'ki sini, pol'ova zvirina ta p'tstvo nyebyesnye, vin dav ikh u tvoyu ruku, i vchiniv tyebye panuyuchim nad usima nimi. ti golova, shcho z zolota. a po tobi postanye inshye tsarstvo, nizhchye vid tyebye, i tsarstvo tryete, inshye, shcho z midi, yakye budy panuvati nad usieyu z'yemlyeyu. a tsarstvo chyetvyertye budy sil'nye, yak zalizo, bo zalizo товчыe i rozbivae vsye, tak i vono stovchye i rozib'e, yak zalizo, shcho vsye rozbivae. a shcho ti bachiv nogi ta pal'tsi chastinno z ganchars'koi glini, chastinno z zaliza, to t'sye budy podilyenye tsarstvo, i v n'omu budy trokhi zaliznoi mitsi, bo ti bachiv zalizo, zmishanye z glyeikoyu glinoyu. a pal'tsi nig chastinno z zaliza, a chastinno z glini, to i chastina tsarstva budy sil'na, a chastina budy lamliva. a shcho bachiv ti zalizo, zmishanye z glyeikoyu glinoyu, to voni zmishani budut' lyuds'kim nasinnym, a nye budut' prilyagati odnye do odnogo, yak zal-

izo nye zmishuet'sya z glinoyu. a za dniv tikh tsariv nyebyesnii tsi-do postaviv' tsarstvo, shcho naviki nye zruinuet'sya, i tye tsarstvo nye budy viddanye inshomu narodovi. vono potovchye i pokinchit' usi ti tsarstva, a samo budy stoyati naviki. bo ti bachiv, shcho z gori vidirvav'sya kamin'sam, nye rukami, i potovk zalizo, mid', glinu, sriblo ta zoloto. vyelikii tsi-do ob'yaviv tsaryevi tye, shcho stanyet'sya potim. a son t'syei pyevnii, i pyevna iogo rozv'yazka! todi tsar navukhodonosor upav na svoje oblichye i pokloniv'sya daniilovi, i nakazav prinositi iomu khlibnu zhyertvu ta lyubi pakhoshchi! tsar vidpoviv daniilovi ta i skazav: napravdu, shcho vash tsi-do t'sye tsi-do nad tsi-doami ta pan nad tsaryami, i vin vidkrivae taemnit'si, koli mig ti vidkriti ot'syu taemnit'syu! todi tsar zvyelichiv daniila, i dav iomu chislyenni darunki, i vchiniv iogo panom nad usim vavilons'kim kraem, i vyelikim providnikom nad usima vavilons'kimi mudryetsyami. a daniil proshiv vid tsarya, i vin pryznachiv nad spravami vavilons'kogo krayu shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, a daniil buv pri tsars'komu dvori.

3

tsar navukhodonosor зробив був золотого боввана, заввишки йому шидтдесят ликтив, завширшки йому шист' ликтив. він поставив іого в долині дурі в вавилон'кїх окрузі. і цар навукходосор послав зібрати сатрапів, заступників, підсатрапів, радників, суддів, вишчих урядників та всіх округових володарів, шчоб приішли на посвяченнє боввана, якорого поставив цар навукходосор. того часу зібрав ісья сатрапи, заступники, підсатрапи, радники, скабники, судді, вишчі урядники та всі округові володарі, шчоб посвятити боввана, якорого поставив цар навукходосор, і поставив навпроти боввана, якорого поставив навукходосор. а оповісник закликав лунким голосом: до вас говорітьсья, народі, люді та язикі! того часу, коли ві почуєтьє голос рога, сопілки, гітари, гусель, псалтіря, флейети та всьйякого роду музику, падаїтьє і поклонітьсья золотому бовванові, якорого поставив цар навукходосор. а тього часу наблизісья халдейські музхи, і доносили на юдеїє. вони заговоріли та і сказали тсарєві навукходосорові: тсарю, живи навикі! ти тсарю, відав наказ, шчоб козхьєн чоловик, кхто почує голос рога, сопілки, гітари, гусель, псалтіря і флейети та всьйякої музики, упав і поклонісья золотому бовванові. а тої, кхто nye впадєє і nye поклонітьсья, будєє вкїненїї до сьєредїні палахкотьучої огньєнної пьєчі. тому того часу, як усі народі почуїут' голос рога, сопілки, гітари, гусель, псалтіря та всьйякого роду музику, попадїут' всі народі, люді та язикі, і поклоньатсья золотому бовванові, якорого поставив цар навукходосор. а тього часу наблизісья халдейські музхи, і доносили на юдеїє. вони заговоріли та і сказали тсарєві навукходосорові: тсарю, живи навикі! ти тсарю, відав наказ, шчоб козхьєн чоловик, кхто почує голос рога, сопілки, гітари, гусель, псалтіря і флейети та всьйякої музики, упав і поклонісья золотому бовванові. а тої, кхто nye впадєє і nye поклонітьсья, будєє вкїненїї до сьєредїні палахкотьучої огньєнної пьєчі. е юдеїєські музхи, якїхх ти прїзначив над справамі вавилон'кої округи, шадрах, мьєшакх та авьєд-ньєго, тсі музхи nye зьєрнули на тьєбє, тсарю, увагі: тсі-доам твоїм nye служат',

i zolotomu bovvanovi, yakogo ti postaviv, nye vklonyayut'sya. todi navukhodonosor u gnivi ta v lyutosti nakazav pryvesti shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, i togo chasu tsikh lyudyei pryveli pyeryed tsarya. navukhodonosor zagovoriv ta i skazav im: shadrakh, myeshakhu ta avyed-nyego, chi tsey pravda, shcho vi moim tsi-doam nye sluzhitye, a zolotomu bovvanovi, yakogo ya postaviv, nye vklonyayetsya? tyepyer, yakshcho vi gotovi, shchob togo chasu, koli pochuetye goslo roga, sopilki, gitari, gusyl, psaltirya i flyeiti ta vsilyakikh rodiv muziku, popadali i klanyalisya bovvanovi, yakogo ya zrobiv. a yakshcho vi nye poklonityesya, tiei godini budyetye vkynieni do syeryedini palakhkotyuchoi ognynnoi pyechi, i khto toi tsi-do, shcho vryatue vas vid moikh ruk? shadrakh, myeshakh ta avyed-nyego vidpovili ta i skazali tsaryevi navukhodonosorovi: mi nye potryebuemo vidpovidati tobi na tshye slovo. yakshcho nash tsi-do, yakomu mi sluzhimo, mozhye vryatuvati nas z palakhkotyuchoi ognynnoi pyechi, to vin uryatue i z tvoei ruki, o tsaryu! a yakshcho ni, nyekhai budyte tobi, o tsaryu, znanye, shcho tsi-doam tvoim mi nye sluzhimo, a zolotomu bovvanovi, yakogo ti postaviv, nye budyemo vklonyatysya! todi navukhodonosor pyeryepovnivsya lyutistyu, i viglyad iogo oblichchya zminivsya proti shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego. vin vidpoviv, i nakazav napaliti pich usemyero ponad tye, yak povinno bulo napaliti ii. i vin nakazav khorobrim viis'kovim muzham, shcho buli v iogo viis'ku, zv'yazati shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, shchob ukinuti do palakhkotyuchoi ognynnoi pyechi. togo chasu tsi muzhi buli pov'yazani v svoikh plashchakh, u svoikh sorochkakh i v svoikh shapkhakh, i v svoikh ubrannyakh, i buli povkidani do syeryedini palakhkotyuchoi ognynnoi pyechi. a shcho slovo tsarya bulo gostrye, to pich napalena bula nadzvichaino sil'no, tak shcho tikh muzhiv, shcho pidiimali, shchob ukinuti shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, zabilo ikh ognyanne polum'ya. a tsi tri muzhi, shadrakh, myeshakh ta avyed-nyego, upali do syeryedini palakhkotyuchoi ognynnoi pyechi pov'yazani. todi tsar navukhodonosor zdvivuvavsya, i pospishno vstav, zagovoriv ta i skazav do svoikh radnikov: chi zh nye tr'okh zv'yazanikh muzhiv mi kinuli do syeryedini ognnyu? ti vidpovili ta i skazali tsaryevi: pyevnye, tsaryu! vin vidpoviv ta i skazav: tazh ya bachu chotir'okh muzhiv nyepov'yazanikh, shcho khodyat' posyeryed ognny, i shkodi im nyema, a viglyad togo chyetyvertogo podobinii do bozhogo sina! todi navukhodonosor nablizivsya do chyelyustiv palakhkotyuchoi ognynnoi pyechi, zagovoriv ta i skazav: shadrakhu, myeshakhu ta avyed-nyego, rabi iogo, tsi-doa vsyevishn'ogo, viidit' i priidit'! todi shadrakh, myeshakh ta avyed-nyego viishli z syeryedini ognnyu. i zibralisya satrapi, zastupniki, i pidsatrapi, i tsaryevi radniki, ta i pobachili tikh muzhiv, shcho ogon' nye mav sili nad ikhnim tilom, i nye opalivsya volos ikhn'oi golovi, i ikhni plashchi nye zminilisya, i zapakh ognnyu nye vviishov u nikh. navukhodonosor zagovoriv ta i skazav: blagoslovynnii tsi-do shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, shcho poslav svogo an-

gola, i vryatuvav svoikh rabiv, yaki nadiyalysya na n'ogo. i voni nye poslukhalysya tsars'kogo slova, i dali svoi tila na ogon', abi nye sluzhiti i nye klanyatysya inshomu tsi-doovi, krim tsi-doa svogo. a tyepyer vid myenye vidaet'sya nakaz, shcho kozhyen z narodu, lyudu ta yazika, yakii skazhye shcho zgirdlivye na tsi-doa shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, budy pochetyvertovani, a dim iogo obyernyenii budy na smittyta, bo nyemae inshogo tsi-doa, shcho mig bi tak uryatuvati, yak otsye. togo chasu tsar zrobiv, shchob dobre vyelosya shadrakhovi, myeshakhovi ta avyed-nyegovu v vavilons'kii okruzi.

4

tsar navukhodonosor, do vsikh narodiv, plyemyen ta yazikov, shcho myeshkayut' na vsii zemli: nyekhai vam primnozhit'sya mir! znaki ta chuda, yaki zrobiv zo mnoyu vsyevishnii tsi-do, uvazhayu za vidpovidnye ob'yaviti. yaki vyelikii iogo znaki, i yaki potuzhni iogo chuda! tsarstvo iogo tsarstvo vichnye, a iogo panuvannya z pokolinnya v pokolinnya! ya, navukhodonosor, buv spokiiinii v svoemu domi, i shchaslivii u palati svoii. ya bachiv son, i vin nastrashiv myenye, a dumki na moemu lozhi ta vidinnya moei golovi nalyakali myenye. i buv vidanii vid myenye nakaz pryvesti pyeryed myenye vsikh vavilons'kikh mudryetsiv, shchob voni ob'yavili myeni rozv'yazku sna. togo chasu poprikhodili charivniki, zaklinachi, khaldyei ta vishchuni, i ya rozpoviv pyeryed nimi son, ta voni nye ob'yavili myeni iogo rozv'yazki. i azh ostannii priishov pyeryed myenye daniil, yakomu im'ya valtasar, yak im'ya mogo tsi-doa, i shcho v n'omu dukh svyatogo tsi-doa. i ya rozpoviv iomu son ta i skazav: valtasarye, nachal'niku charivnikov, ya znayu, shcho v tobi dukh svyatogo tsi-doa, i vsyaka taemnitsya nye tyazhka tobi. skazhi vidinnya mogo snu, shcho ya bachiv, ta iogo rozv'yazku. a vidinnya moei golovi na moemu lozhi taki. ya bachiv, azh os' dyeryevo syeryed zemli, a vishina iogo vyelika. tsey dyeryevo stalo vyelikye ta sil'nye, i vishina iogo syagala do nyeba, a iogo obvid do kintsya vseii zemli. vittya iogo garnye, plid iogo vyelikii, a v n'omu pozhiva dlya vsikh. pid nim znakhodila sobi tin' pol'ova zvirina, a na iogo galuzzyakh myeshkali ptakhi nyebesni, i z n'ogo zhivilosya kozhnye tilo. bachiv ya u vidinnyakh svoei golovi na moemu lozhi, azh os' ziishov z nyeba storozh bozhii ta svyatti. i vin kliknuv iz siloyu, i tak prokazav: zrubaitye tsey dyeryevo, i povidrubuitye galuzzya iogo, pozrivaitye vittya iogo, i porozypaitye iogo plid. nyekhai rozidiyet'sya z-pid n'ogo zvirina, a ptakhi z galuzzya iogo! ta pozostavtye v zemli pnya iogo koryenya, alye v putakh zaliznikh ta midyanikh, na zlyenyii pol'ovii trav. i nyebesnoyu rososyu nyekhai vin zroshuet'sya, a iogo chastka zo zvirinoyu na pol'ovii trav. iogo lyuds'kyye syertsye zminyat', i budy danye iomu syertsye zvirinye, i sim chasiv pyeryeidut' nad nim. chyeryez postanovu storozhiv bozhikh tsey slovo, a povidzhyennam svyatikh tsya rich, azh priyde do togo, shcho piznayut' zhivi, shcho nad lyuds'kim tsarstvom panue vsyevishnii, i komu skhochye, dae iogo, i niz'kogo z lyudyei stavit' nad

nim. otsyei son bachiv ya, tsar navukhodonosor, a ti, valtasarye, skazhi iogo rozv'yazku, bo vsi mudryetsi mogo tsarstva nye mozhut' skazati myeni rozv'yazki, a ti mozhyeshe, bo v tobi dukh svyatogo tsi-doa. todi daniil, shcho im'ya iomu valtasar, ostovpiv na odnu godinu, i dumki iogo pyeryestrashili iogo. tsar zagovoriv ta i skazav: valtasarye, nyekhai nye strashit' tyebye tsyei son ta iogo rozv'yazka! valtasar vidpoviv ta i skazav: mii panye, na vorogiv bi tvoikh tsyei son, a iogo rozv'yazka na tvoikh bi nyepriyatyeliv! dyeryevo, yakye ti bachiv, shcho bulo vye-likye ta mitsnye, i vishina iogo syagala do nyeba, a obvid iogo na vsyu zyeemlyu, a vittyta iogo garnye, i plid iogo vyelikii, i v n'omu pozhiva dlya vsikh, pid nim myeshkala pol'ova zvirina, a na iogo galuzzyakh pyeryebuvali ptakhi nyebyesni, ti, tsaryu, toi, shcho stav vyelikii ta potuzhnii, i tvoya vyelikist' pobil'shilasya, i syagnula azh do nyebyes, a panuvannya tvoe do kintsiv zyeemli. a shcho tsar bachiv bozhogo storozha ta svyatogo, yakii skhodiv iz nyebyes, i skazav: zrubaitye tsye dyeryevo, i znishchtye iogo, ta pozostavtye v zyeemli pnya iogo koryenya, alye v putakh zaliznykh ta midyanikh, na zyeelenii pol'ovii travi; i nyebyesnoyu rosou nyekhai vin zroshuet'sya, a iogo chastka z pol'ovoyu zvirinoyu, azh poki pyeryeidut' nad nim sim chasiv, to os' rozv'yazka, tsaryu, i tsye postanova vsyevishn'ogo, shcho syagae na mogo pana tsarya: i tyebye vizhyenut' vid lyudyei, i z pol'ovoyu zvirinoyu budye probuvannya tvoe, i dadut' tobi isti travu, yak volam, i z nyebyesnoi rosi tyebye zrosyat', i sim chasiv pyeryeidut' nad tobou, azh poki piznaesh, shcho nad lyuds'kim tsarstvom panue vsyevishnii, i dae iogo tomu, komu khochye. a shcho skazali pozostaviti pnya koryenya dyeryeva, tvoe tsarstvo pozostanyet'sya tobi, yakshcho ti piznaesh, shcho panue nyebo. tomu, tsaryu, nyekhai budye do vpodobii moya rada tobi, zlamai zhye svoi grikhi spravyedlivisty, a svoi provini milistyu dlya vtisi-doikh, shchob tvii mir buv dovgotrivalii. usye tsye stalosya nad tsaryem navukhodonosorom. na kintsi dvanadtsyati misyatsiv prokhdzhuvavsyia vin po tsars'komu palatsu v vaviloni. tsar zagovoriv ta i skazav: chi zh tsye nye vyelichnii vavilon, shcho ya zbuduvav iogo na dim tsarstva mitstsyu potugi svoei na slavu moei pishnoti? shchye tsye slovo bulo v ustakh tsars'kikh, koli z nyeba vpav goslo: tobi govoryat', tsaryu navukhodonosorye: otsye tsarstvo vidkhodit' vid tyebye! i vid lyudyei tyebye vidluchat', i z pol'ovoyu zvirinoyu budye probuvannya tvoe, tobi dadut' na izhu travu, yak volam, i sim chasiv pyeryeidut' nad tobou, azh poki nye piznaesh, shcho nad lyuds'kim tsarstvom panue vsyevishnii, i dae iogo tomu, komu khochye. tiei khvilini vikonalosya tsye slovo nad navukhodonosorom, i vin buv vidluchenyi vid lyudyei, i iv travu, yak voli, i iogo tilo zroshuvalosya z nyebyesnoi rosi, azh iogo volos stav vyelikii, yak pir'ya orlanye, a iogo pazuri yak u ptakhiv. a na kintsi tikh dniv ya, navukhodonosor, zviv svoi ochi do nyeba, i mii rozum vyernuvsyia do myenye, i ya poblagosloviv vsyevishn'ogo, i vichno zhivogo khvaliv ya ta slaviv, shcho iogo panuvannya panuvannya vichnye, a tsarstvo iogo z pokolinnyia v pokolinnya. a vsi myeshkantsi zyeemli porakhovani za nish-

cho, i vin chinit' za svoeyu volyeyu syeryed nyebyesnoye vis'ka ta myeshkantsiv zyeemli, i nyemae nikogo, khto sprotivivsyia b iogo rusi ta i skazav bi iomu: shcho ti robish? togo chasu vyernuvsyia mii rozum do myenye, i ya vyernuvsyia do slavi tsarstva svogo, i yasnist' moya vyernulasya na myenye. i shukali myenye moi radniki ta vyl' mozhi moi, i nad tsarstvom svoim ya buv postavlyenii znovu, i myeni bula dodana duzhye vyelika vyelichnist'. tyepyer ya, navukhodonosor, khvalyu i zvyelichuyu ta slavyu nyebyesnoye tsarya, shcho vsi chini iogo pravda, a doroga iogo pravosuddya, a tikh, khto khodit' u gordoshchakh, vin mozhye poniziti.

5

tsar valtasar spraviv vyelikye priinyattya dlya tisyachi svoikh vyl'mozh, i na ochakh tiei tisyachi piv vino. koli vino opanuvalo rozum, valtasar nakazav prinyesti zolotii ta sribnii posud, yakii vinis buv iogo bat'ko navukhodonosor iz khramu, shcho v erusalimi, shchob iz n'ogo pili tsar ta vyl'mozhi iogo, iogo zhinki ta iogo nalozhnitsi. todi prinyesli zolotii posud, shcho vinyesli z khramu bozhogo domu, shcho v erusalimi, i pili z nikh tsar ta vyl'mozhi iogo, zhinki iogo ta iogo nalozhnitsi. pili voni vino i slavili tsi-doiv zolotikh ta sribnykh, midyanikh, zaliznykh, dyeryev'nykh ta kaminnikh. azh os' tiei khvilini viishli pal'tsi lyuds'koi ruki, i pisali navproti svichnika na vapni stini tsars'kogo palatsu, i tsar bachiv zaris ruki, shcho pisala. todi zminilasya yasnist' tsarya, i dumki iogo nastrashili iogo, oslabili suglobi krizhiv iogo, i bilisya kolina iogo odnye ob odnye. tsar sil'no zakrichav privyesti zaklinachiv, khaldyeiv ta vishchuniv. tsar zagovoriv ta i skazav vavilons'kim mudryetsyam: kozhyen muzh, shcho prochitae tsye pisan-nya i ob'yavit' myeni iogo rozv'yazku, toi zodiyag-nye purpuru i zolotogo lantsyuga na svoyu shiyu, i budye panuvati tryetim u tsarstvi. todi poprikhodili vsi tsars'ki mudryetsi, ta nye mogli prochitati pisan-nya i ob'yaviti tsaryevi iogo rozv'yazku. todi tsar valtasar sil'no pyeryestrashivsyia, a iogo yasnist' zminilasya na n'omu, i iogo vyl'mozhi buli byezradni. na slova tsarya ta vyl'mozh iogo vviishla do domu priinyattya tsaritsya. tsaritsya zagovorila ta i skazala: tsaryu, zhivi naviki! nyekhai nye strashat' tyebye dumki tvoi, a yasnist' tvoya nyekhai nye minyaet'sya! e v tvoemu tsarstvi muzh, shcho v n'omu dukh svyatikh tsi-doiv, a za dniv tvoyo bat'ka v n'omu znakhodilas' yasnist' i rozum ta mudrist', rivna mudrosti tsi-doiv. i tsar navukhodonosor, tvii bat'ko, nastanoviv iogo nachal'nikom charivnykh, zaklinachiv, khaldyeiv, vishchuniv, bat'ko tvii tsar, bo v n'omu, v daniilovi, yakomu tsar dav im'ya valtasar, znakhodivsyia nadmirnii dukh, i znannya ta rozum rozv'yazuvati sni, i vislovlyuvati zagadki ta rozplutuvati vuzli. nyekhai budye poklikanii tyepyer daniil, i nyekhai vin ogolosit' rozv'yazku! togo chasu daniil buv privyedenii pyeryed tsarya. tsar zagovoriv ta i skazav do daniila: chi ti toi daniil, shcho z yudinikh siniv vignannya, yakikh viviv tsar, mii bat'ko, z yudyei? i chuv ya pro tyebye, shcho v tobi dukh tsi-doiv, i shcho v tobi znakhodit'sya

yasnist', i rozum ta nadmirna mudrist'. a tyepper buli pryvedyeni pyeryed myenye mudryetsi, zaklinachi, shchob prochitali otsye pisannya, i rozpovili myeni iogo rozv'yazku, ta nye mogli voni visloviti rozv'yazki tsiei ryechi. a ya chuv pro tyebye, shcho ti mozhysh rozv'yazuvati nyedovidomye, i rozplutuvati vuzli. tozh tyepper, yakshcho mozhysh prochitali tsye pisannya, i rozpovisti myeni iogo rozv'yazku, to zodyagnysh purpuru, a zolotii lantsyug na tvoyu shiyu, i ti budyesh panuvati tryetym u tsarstvi. todi daniil vidpoviv ta i skazav pyeryed tsaryem: tvoi dari nyekhai budut' tobi, a darunki svoi davai inshim. tsye pisannya ya prochitayu tsaryevi, i rozpovim tobi iogo rozv'yazku. ti, tsaryu, vsyevishnii tsi-do dav tvoemu bat'kovi navukhodonosorovi tsarstvo, i vyelich, i slavu ta pishnotu. a chyeryez vyelich, yaku vin dav buv iomu, vsi narodi, plyemyena ta yazyki tryentili ta lyakalisya pyeryed nim, bo kogo vin khotiv zabivav, a kogo khotiv lishav pri zhitti, i kogo khotiv pidimav, a kogo khotiv ponizhuвав. a koli zagordilosya iogo syertsya, a dukh iogo shchye bil'shye zapishniv, vin buv skinyenii z tronu svogo tsarstva, i iogo slava bula vz'yata vid n'ogo. i vin buv vgnianii z-pomizh lyuds'kikh siniv, i syertsye iogo bulo zrivnyanye zo zvirinim, a probuvannya iogo bulo z dikimi oslami. godyvali iogo travoyu, yak voliv, a nyebesnoyu rosou zroshuvalosya iogo tilo, azh poki vin nye piznav, shcho v lyuds'komu tsarstvi panue vsyevishnii tsi-do, i vin stavit' nad nim togo, kogo khochye. a ti, sinu iogo valtasarye, nye smiriv svogo syertsya, khoch usye tsye znay. i ti pidnissya ponad nyebesnogo i-o, i posud khramu iogo prinyesli pyeryed tyebye, a ti ta vyel'mozhi tvoi, zhinki tvoi ta nalozhnitsi tvoji pili z nikh vino, i ti khalviv tsi-doiv sribnikh ta zolotikh, midyanikh, zaliznikh, dyeryev'yanikh ta kaminnikh, shcho nye bachat', i nye chuyut' ta nye znayut', a tsi-doa, shcho v rutsi iogo dusha tvoja i shcho iogo vsi dorogi tvoji, ti nye proslavlyav. togo chasu vid n'ogo poslanii zaris ruki, i napisanye otsye pisannya. a otsye pisannya, shcho napisanye: myenye, myenye, tyekeyel uparsin. os' rozv'yazka tsiei ryechi: myenye porakhuvav tsi-do tsarstvo tvoe, i pokinchiv iogo. tyekeyel ti zvazhyenii na vazi, i znaidyenii lyegyen'kim. pyeryes podilyenye tsarstvo tvoe, i vid-danye midyanam ta pyersam. todi nakazav valtasar, i nadyagli na daniila purpuru, a zolotogo lantsyuga na shiyu iogo, i rozgolosili pro n'ogo, shcho vin budyet tryetym panuyuchim u tsarstvi. tiei zh nochii buv zabittii valtasar, tsar khaldyeis'kii. a midyanin darii odyerzhav tsarstvo v vitsi shostidyesyati i dvokh rokov.

6

spodobalosya darievi, i vin postaviv nad tsarstvom sto i dvadtsyat' satrapiv, shchob buli nad usim tsarstvom. a vishchye vid nikh tri naivishchi uryadniki, shcho odnim iz nikh buv daniil, yakim tsi satrapi zdavali zvit, a tsar shchob nye buv poshkodovani. todi tsyei daniil blischhav nad naivishchimi uryadnikami ta satrapami, bo v n'omu buv visokii dukh, i tsar zadumuvav postaviti iogo nad usim tsarstvom. todi naivishchi uryadniki ta satrapi stali shukati

prichini oskarzhiti daniila v spravi tsarstva, alye zhodnoi prichini chi vadi znaiti nye mogli, bo toi buv virtii, i zhodna pomilka chi vada nye bula znaidyena na n'ogo. todi tsi lyudi skazali: mi nye znaidyemo na ts'ogo daniila zhodnoi prichini, yakshcho nye znaidyemo proti n'ogo v zakoni iogo tsi-doa. todi naivishchi uryadniki ta tsi satrapi pospishili do tsarya, i tak iomu govorili: tsaryu darie, zhivi navikii naradilisya vsi naivishchi uryadniki tsarstva, zastupniki ta satrapi, radniki ta pidtsatrapi vstanoviti tsars'ku postanovu ta vidati zaboronu, shchob azh do tridtsyati dyen' kozhyen, khto budyet prositi yakye prokhannya vid yakogobud' tsi-doa chi lyudini, krim vid tyebye, o tsaryu, buv ukynienii do lyev'yachoi yami. tyepper, tsaryu, zatvyerdi tsyu zaboronu, i napishi tsye pisannya, yakye nye moglo b buti zminyenye za zakonom midyan ta pyersiv, shcho nye mig bi buti vidminyeni. toman tsar darii napisav tsye pisannya ta zaboronu. a daniil, koli dovidavsy, shcho bulo napisanye tye pisannya, pishov do svogo domu, a vikna iogo v iogo gornitsi buli vidchinyeni navproti erusalimu, i v tri ustalenyi pori na dyen' vin padav na svoi kolina, i molivsyta ta slaviv svogo tsi-doa, bo robiv tak i pyeryed tim. todi tsi muzhi pospishili do n'ogo, i znaisili daniila, shcho vin prosiv ta blagav svogo tsi-doa. todi voni pidiishli i rozpovili pyeryed tsaryem pro tsars'ku zaboronu: chi zh nye napisav ti zaboroni, shcho kozhna lyudina, yaka budyet prositi azh do tridtsyati dyen' vid yakogobud' tsi-doa chi lyudini, okrim vid tyebye, tsaryu, budyet vkynena do lyev'yachoi yami? tsar vidpoviv ta i skazav: tsye slovo pyevnye, yak pravo midyan ta pyersiv, shcho nye mozhye buti vidminyenne. todi voni vidpovili ta i skazali pyeryed tsaryem: daniil, shcho z vighnannya yudinikh siniv, nye zvyernuv uvagi na tyebye, o tsaryu, ta na zaboronu, yaku napisav ti, i v tri ustalenyi pori na dyen' prynosit' svoyu molitvu. todi tsar, yak pochuv tsye slovo, sil'no zasmutivsy, i zvyernuv svoyu dumku na daniila, shchob iogo vryatuvati, i azh do zakhodu sontsya siluvavsyta vizvoliti iogo. togo chasu tsi muzhi pospishili do tsarya, i govorili tsaryevi: znai, tsaryu, shcho za pravom midyan ta pyersiv usyaka zaborona ta postanova, yaku tsar ustanovit', nye mozhye budyet zminyena. todi tsar zvyeliv, i pryvelyi daniila, ta i kinuli do lyev'yachoi yami. tsar zagovoriv i skazav daniilovi: tvii tsi-do, shcho ti iomu sluzhish, vin zavzhdi vryatue tyebye! i prinyesenyi buv odin kamin', i buv pokladnyenii na otvir yami, a tsar zapyechatav ii svoeyu pyechatkoyu ta pyechatkoju svoikh vyel'mozh, shcho nye budyet zminyena daniilova sprava. todi tsar pishov do svogo palatsu, i proviv nich u posti, i do n'ogo nye vprovadzhyeno nalozhnitsi, a son iogo pomandruvav vid n'ogo. togo chasu tsar ustav za zirnitsi na svitanku, i v pospikhu pishov do lyev'yachoi yami. a yak tsar nablizhavsyta do yami, do daniila, to kliknuv sumnnim golosom. tsar zagovoriv ta i skazav do daniila: daniilye, rabye tsi-doa zhivogo, chi tvii tsi-do, yakomu ti zavzhdi sluzhish, mig vryatuvati tyebye vid lyeviv? todi daniil zagovoriv iz tsaryem: tsaryu, naviki zhivi! mii tsi-do poslav svogo angola, i pozamikav pashchi lyeviv, i voni nye poshkodili myeni, bo pyeryed nim znaidyeno bulo myenye nyevinnim, a

takozh pyeryed toboyu, tsaryu, ya nye zrobiv shkodi. todi tsar sil'no zradiv, i skazav vivyesti daniila z yami. i daniil buv vivyedenii z yami, i zhodnoi shkodi nye znaidyeno na n'omu, bo vin viruvav u tsi-doa svogo. i skazav tsar, i privyeli tikh muzhiv, shcho donyesli na daniila, i povkidali do lyev'yachoi yami ikh, ikhnikh dityei ta ikhnikh zhynok. i voni nye syag-nuli shchye do dna yami, yak lyevi vzhye pokhapali ikh, i potoroishchili vsi ikhni kosti. togo chasu tsar darii napisav do vsikh narodiv, plyemyen ta yazykiv, shcho myeshkali po vsii zyeimli: nyekhai mir vam primnozhit'sya! vid myenye vidanii nakaz, shchob u vs'omu panuvanni mogo tsarstva tryemtili ta boy-alisya pyeryed daniilovim tsi-doom, bo vin tsi-do zhivii i isnuie poviki, i tsarstvo iogo nye budyie zruino-vanye, a panuvannya iogo azh do kintsya. vin ryatue ta vizvolayie, i chinit' znaki ta chuda na nyebi ta na zyeimli, vin uryatuvav daniila vid lyev'yachoi sili. i toi daniil mav povodzhynnya za tsaryuvannya dariya ta za tsaryuvannya kira pyers'kogo.

7

za pyershogo roku valtasara, tsarya vavilons'kogo, bachiv daniil son ta prorots'kye vidinnya golovi svoei na svoemu lozhi. togo chasu zapisav vin son, skaza-vshi z n'ogo golovnye. daniil zagovoriv ta i skazav: bachiv ya v svoemu vidinni vnochi, azh os' chotiri nyebyesni vitri vdarili na vyelikye morye, i chotiri vyeliky zviri pidnyalisya z morya, rizni odin vid odnogo. pyeryednii buv, yak lyev, a krila v n'ogo orlini. ya bachiv, azh os' buli virvani iomu krila, i vin buv pidnyatii vid zyeimli, i postavlyenii na nogi, yak lyudina, i syertsye lyuds'kye bulo iomu danye. a os' zviri inshii, drugii, podobnii do vyedmyedya, i buv postavlyenii na odnomu botsi, i bulo tri ryebri v iogo pashchi mizh zubami iogo. i iomu skazali tak: ustavai, izh bagato m'ysa! potomu ya bachiv, azh os' zviri inshii, mov pantyera, a v n'ogo na spini chotiri ptashini krili. tsyei zviri mav chotiri golovi, i bulo iomu dana vlada. potomu ya bachiv u vidin-nyakh tiei nochi, azh os' chyetvyertii zviri, strashnii i griznii, ta nadmirno mitsnii, i v n'ogo vyeliky zal-izni zubi. vin zhyer ta toroshchiv, a ryeshitu nogami svoimi toptav, i vin riznivsya vid usikh zviriv, shcho buli pyeryed nim, i mav dyesyat' rogi. ya prigly-davsya do tikh rogi, azh os' pomizh nimi pidnis-sya rig inshii, malii, a tri z tikh pyeryednykh ro-giv buli virvani z koryenyem pyeryed nim. i os' u togo roga ochi, yak ochi lyuds'ki, i usta, shcho gov-orili pro vyeliky ryechi. ya bachiv, azh os' postavili pryestoli, i vsivsya starii dnyami. odyezha iogo bila, yak snig, a volossya golovi iogo nyemov chista vovna, a pryestol iogo ognyaneye polum'ya, kolyesa iogo palakhkotyuchii ogon'. ognynna richka plivla i vikhodila z-pyeryed n'ogo; tsiyacha tsiyach sluzhili iomu, i dyesyat' tsiyach dyesyatkiv tsiyach stoyali py-eryed nim; sud usivsya, i rozgornulisya knigi. ya bachiv togo chasu, shcho vid golosu vyelikikh sliv, yakii tsyei rig govoriv, ya bachiv, azh os' buv zabitii toi zviri, i bulo pogublyenye tilo iogo, i bulo viddanye na spalyennya ognyu. a ryeshiti tikh zviriv vidnyali ikhne panuvannya, a dovgota v zhitti bula im dana azh do

ustalyenogo chasu ta godini. ya bachiv u vidinnyakh nochi, azh os' razom z nyebyesnimi khmarami ishov nibi sin lyuds'kii, i priishov azh do starogo dnyami, i iogo pidvyeli pyeryed n'ogo. i iomu bulo danye panu-vannya i slava ta tsarstvo, i vsi narodi, plyemyena ta yazyki budut' sluzhiti iomu. panuvannya iogo panu-vannya vichnye, yakye nye spinut'sya, a tsarstvo iogo nye budyie zruinovanye. dukh mii, daniiliv, buv za-sumovanii chyeryez tsye, i vidinnya golovi moei stur-buvali myenye. ya nablizivsya do odnogo z tikh, shcho stoyali, i pospitasya vid n'ogo pro istotu vs'ogo togo. i vin skazav myeni, i poznaiomiv myenye z rozv'yazkoyu tsikh ryechyie. tsi vyeliky zviri, shcho ikh chotiri, tsye chotiri tsari vstanut' z zyeimli. i priimut' tsarstvo svyati vsyevishn'ogo, i budut' mit-sno dyerzhati tsaryuvannya azh naviki, i azh na viki vikiv. todi khotiv ya znati pyevnye pro chyetvyertogo zvira, shcho riznivsya vid ikh usikh, vin strashnii, nadmirnii, zubi iogo zalizni, a pazuri iogo midyani, vin zhyer ta toroshchiv, a ryeshitu nogami svoimi toptav, i pro dyesyat' rogi, shcho na iogo golovi, i pro inshogo, shcho pidnissya, a tri chyeryez n'ogo vipali, i pro ts'ogo roga, shcho mav ochi, a usta gov-orili pro vyeliky ryechi, a vid iogo bil'shii vid iogo druziv. ya bachiv, shcho tsyei rig uchinv bii zo svya-timi, i pyeryemig ikh. azh os' priishov starii dnyami, i daniil buv sud svyatom vsyevishn'ogo, i nadiishov umovlyenii chas, i tsarstvo zvyali svyati. vin tak skazav: chyetvyertii zviri chyetvyertye tsarstvo budyie na zyeimli, yakye budyie riznitsiya vid usikh tsarstv, i pozhyerye vsyu zyeimlyu, i vimolotii ii ta roztorosh-chit' ii. a dyesyat' rogi viznachayut', shcho z togo tsarstva vstanye dyesyat' tsariv, a po nikh vstanye inshii, shcho budyie riznitsiya vid popyeryednykh, i skinye tr'okh tsariv. i vin budyie govoriti slova proti vsyevishn'ogo, i prignobit' svyatikh vsyevishn'ogo, i budyie dumati pozminyuvati svyata ta prava, i voni viddani budut' u iogo ruku azh do odnogo chasu, i chasiv i polovini chasu. ta zasyadye sud, i skinut' iogo panuvannya, shchob iogo znishchiti ta vigubiti azh do kintsya. a tsarstvo, i panuvannya, i vyelich tsarstv pid usim nyebom budyie danye narodovi svyatikh vsyevishn'ogo. iogo tsarstvo budyie tsarstvo vich-nye, a vsi panuvannya iomu budut' sluzhiti i budut' slukhnyani. azh poti kinyets' ts'ogo slova. myenye, daniila, sil'no lyakali dumki moi, i zmynilasya yasnist' moya, alye tsye slovo ya zakhovav u svoim syertsii.

8

za tryet'ogo roku tsaryuvannya tsarya valtasara z'yavilosya myeni, daniilovi, vidinnya po tomu, shcho z'yavilosya myeni pyershye. i bachiv ya v vidinni, i stalosya v moemu vidinni, a ya buv u tyverdini shushani, shcho v okruzi yelami, i bachiv ya v vidinni, nibi ya buv nad potokom ulai. i zviv ya ochi svoi ta i pobachiv, azh os' odin baran stoit' pyeryed potokom, i v n'ogo dva rogi. a obidva tsi rogi visoki, i odin vishchii vid drugogo, a toi vishchii viris naostanku. ya bachiv barana, shcho kolov na zakhid, i na pivnich, i na pivden', i zhodyen zviri nye mig stati proti n'ogo, i nye bulo nikogo, khto b uryatuvav vid iogo ruki. i vin robiv za svojim upodobanniam, i stav vyelichnii. i

ya pridivlyavsya, azh os' kozyel z kiz prikhodit' iz zakhodu po povyerkhni vsiei ziemli, i nye dotikaet'sya do ziemli. a toi kozyel mav podobu roga mizh svoimi ochima. i priishov vin do togo barana, shcho mav ti dva rogi, yakogo ya bachiv, shcho stoyav pyeryed potokom, i pomchav na n'ogo v lyutosti svoei sili. i ya bachiv iogo, shcho vin dobig azh do barana, i roz'yarivsya na n'ogo, ta i udariv togo barana, i zlamav iomu ti dva rogi, a v barana nye bulo sili stati proti n'ogo. i toi kinuv iogo na zyeumlyu, i potoptav iogo, i nye bulo nikogo, khto b viryatuuvav barana vid iogo ruki. a kozyel z kiz stav azh nadto vyelikii. a koli vin zmitsnivsya, to buv zlamanii toi vyelikii rig, a zamist' n'ogo virosli chotiri podobii roga na chotiri vitri nyeba. a z odnogo z nikh viishov odin malii rig, i z malogo stav duzhye vyelikii do pivdnia, i do skhodu, i do pishnoti. i vin pobil'shivsya azh do viis'ka nyebyesno, i skinuv na zyeumlyu dyekogo z viis'ka, iz zir, i potoptav ikh. i vin pobil'shivsya azh do vozhdya togo viis'ka, i vid n'ogo bula vidnyata stala zhyertva, i pokinyenye mistysye svyatini iogo. i budyie viddanye iomu viis'ko vraz iz shchodyennoyu sluzhboyu chyeryez grikki, i vin kinye pravdu na zyeumlyu, i zrobit', i matimye uspikh. i pochuv ya odnogo svyatogo, shcho govoriv. a inshtii svyati skazav do togo, shcho govoriv: azh doki tsye vidinnya pro stalu zhyertvu ta pro nishchivnii grikk, doki svyatinya i viis'ko viddani na toptannya? i vidkazav vin myeni: azh do dvokh tisyach i tr'okh sotyen' vyechoriv-rankiv, todi budyie viznana ochishchyenoyu svyatinya. i stalosya, koli ya, daniil, bachiv tsye vidinnya, i shukav znachennya iogo, os' stav pyeryedo mnouyu nibi muzh. i pochuv ya pomizh byeryegami ulayu lyuds'kii golos, shcho kliknuv i skazav: gaviilye, viyasni iomu tsye vidinnya! i vin priishov tudi, dye ya stoyav, a koli vin priishov, ya nastrashivsya i upav na oblichchya svoe. i skazav vin myeni: zrozumi, sinu lyuds'kii, bo na chas kintsya tsye vidinnya! a koli vin govoriv zo mnouy, ya zomliv, i pripav svoim oblichchyam do ziemli, alye vin ditknusya do myenye, i postaviv myenye na moemu misti, ta i skazav: os' ya ob'yavlyayu tobi, shcho budyie v kintsi gnivu, bo na kinyets' priznachenogo chasu tsye vidinnya. toi kozyel, yakogo ti bachiv, shcho mav ti dva rogi, tsye tsari midyan ta pyersoi. a kozyel, toi volokhatii, tsye tsar gryet-sii, a toi vyelikii rig, shcho mizh ochima iogo, tsye pyershii tsar. a toi zlamanii rig, i shcho stali na iogo misti chotiri, tsye chotiri tsarstva postanut' iz ts'ogo narodu, alye vzhye nye v iogo sili. a v kintsi ikhn'ogo tsarstva, koli pokinchat' svoe ti grishniki, postanye tsar nakhabnii ta vpravnii u pidstupakh. i zmitsnie iogo sila, alye nye iogo vlasnoy silouy, i divno vinishchit' vin, i budyie mati uspikh, i diyatimye. i vinishchit' vin sil'nikh i narod svyatiikh. a chyeryez svoyu mudrist' budyie mati uspikh, omana budyie v iogo rutsi, i vin zvyelichit'sya v svoemu syertsii. i v chasi miru vin ponishchit' bagat'okh, i povstanye na vladiku nad vladikami, alye byez ruki budyie zlamanii. a vidinnya vyechora ta ranku, pro yakye bulo skazano, tsye pravda, ta ti skhovai tsye vidinnya, bo vono vidnosit'sya na dalyeki chasi. a ya, daniil, znymigysya i zaslab na kil'ka dniv. i vstav ya, i ro-biv tsaryevu pratsyu, i ostovpiv z togo vidinnya, alye

nikhto togo nye zavvazhiv.

9

za pyershogo roku dariya, akhashvyeroshovogo sina, z nasinnya midyan, shcho zatsaryuvav nad khaldyeis'kim tsarstvom, za pyershogo roku iogo tsaryuvannya ya, daniil, bachiv u knigakh chisto tikh rokiv, pro yaki bulo i-o slovo do proroka eryemii, shcho spovnit'sya dlya ruin erusalimu simdyesyat rokiv. i zvyernuv ya svoe oblichchya do i-o tsi-doa, prokhati z molitvoyu ta z blagannyami, u posti, u vyeryetishchi ta v popyli. i molivsya ya i-o, tsi-dooi svoemu, i spovidavsya i kazav: o mii i-o, bozhnye vyelikii i griznii, shcho styeryezhyesh zapovita ta milist' dlya tikh, khto kokhae tyebye, ta dlya tikh, khto vikonue tvoi zapovidi! mi progrishilisya ta chinili byezakonnya, i buli nyespravvedlivi, i buntuvalisya, i vidvyertalisya vid tvoikh zapovidyei ta vid postanov tvoikh. i nye prislukhalisya mi do tvoikh rabiv prorokiv, shcho govorili v tvoim imeni do nashikh tsariv, nashikh nachal'nikiv ta nashikh bat'kiv, i do vs'ogo narodu ziemli. tobi, i-o, spravvedlivist', a nam sorom na oblichchya, yak ts'ogo dnya dlya yudyeya, i dlya myeshkantiv erusalimu, i dlya vs'ogo byezar-lyla, bliz'kikh ta dalyekikh, po vsikh tikh krayakh, kudi ti ikh vignav za ikhne spronyeviryennya, shcho dopustilisya iogo pyeryed tobouy. i-o, sorom na oblichchya nam, nashim tsaryam, knyazyam nashim ta nashim bat'kam, shcho zgrishili pyeryed tobouy! a i-o, nashomu tsi-dooi, milist' ta proshchennya, bo mi buntuvalisya proti n'ogo, i nye slukhalisya golosu i-o, nashogo tsi-doa, shchob khoditi zakonami iogo, yaki vin dav nam chyeryez svoikh rabiv prorokiv. i vvyes' izrail' pyeryestupiv zakona tvogo, i vidvyernulisya, shchob nye slukhatisya tvogo golosu, i bulo vilitie na nas tye proklyattya i ta prisysaga, shcho napisana v zakoni moisyeya, bozhogo raba, bo mi progrishilisya iomu. i vin spovniv svoje slovo, yakye govoriv na nas ta na nashikh suddiv, shcho sudili nas, shchob sprovaditi na nas vyelikye vizual'nii-ra-truditisya, takogo nye bulo vchinyeno pid tsilim nyebom, yakye bulo vchinyenye v erusalimi! yak napisano v moisyeevomu zakoni, usye tye likho priishlo na nas, ta mi nye vblagali i-o, nashogo tsi-doa, shchob vyernutisya nam vid svogo griikka, i shchob porozumnishati v tvoii pravdi. i i-o' pil'nuvav togo likha, i sprovadiv iogo na nas, bo spravvedlivii i-o', tsi-do nash, u vsikh svoikh chinakh, yaki vin zrobit, ta mi nye slukhali iogo golosu. a tyepper, i-o, bozhnye nash, shcho viviv z egipets'kogo krayu svii narod potuzhnoy rukouy, i zrobit sobi slavnne im'ya, yak ts'ogo dnya, zgrishili mi, stali nyespravvedlivi! i-o, u miru vsiei tvoei spravvedlivosti nyekhai vidvyernyet'sya gniv tvii ta tvoya ryevnist' vid tvogo mista erusalimu, tvoei svyatoi gori, bo chyeryez nashi grikki ta chyeryez provini nashikh bat'kiv erusalim ta narod tvii vid-danii na gan'bu dlya vsikh nashikh okolits'. i nini prislukhalisya, bozhnye nash, do molitvi tvogo raba ta do iogo blagan', i nyekhai zasvitit'sya tvoe litsye nad tvoeyu spustoshyenoyu svyatinyeyu, radi i-o! nakhili, bozhnye mii, vukho svoe ta i poslukhai, vidkrii svoi

ochi i pobach nashi spustoshyennya ta tye misto, dye kikalosya im'ya tvoe v n'omu, bo mi kladymo svoi blagannya pyeryed tvoim litysem nye chyeryez svoi spravvedlivosti, alye chyeryez vyeliky tvoyu milist'. i-o, vislukkhai! i-o, prosti! i-o, prislukhaisya i zrobi! nye opiznyaisya radi syebye, mii bozhnye, bo im'ya tvoe klichet'sya nad tvoim mistom i nad tvoim narodom! a shchye ya govoriv i molivysya, ta ispoviduvav griikh svii ta narodu mogo izrailya, i klav svoyu molitvu pyeryed lityse i-o, mogo tsi-doa, za svyatu goru mogo tsi-doa, i shchye ya govoriv na tsiu molitvi, a toi muzh gavriil, yakogo ya bachiv u vidinni napochhatku, shvidko prilityetiv, i dotorknuvsya do myenye za chasu vyechn'oi khlilnoi zhyertvi. i vin napuchuvav myenye, i govoriv zo mnoyu ta i skazav: daniilye, ya tyepper viishov, shchob umudriti tyebye v rozuminni. na pochatku molitov tvoikh visishlo sumo, i ya priishov ob'yaviti iogo tobi, bo ti ulyublyenii, i priglyan'sya do t'sogo slova, i pridivysya do vidinnya. simdyesyat rokiv-tizhniv priznachyeno dlya tvogo narodu ta dlya mista tvoei svyatini, azh poki pyeryestup bude dokinchyenii, i mira grikha bude povna, azh poki vina bude spokutuvana, i vichna pravda privyedyena, azh poki budut' potvyerdzheni vidinnya i prorok, i shchob pomazati svyatyeteyev syvatikh. ta znai i rozumii: bud vikhodu nakazu, shchob vyernuti izrailya i zbuduvati erusalim, azh do vladiki myesii sim tizhniv ta shistdyesyat i dva tizhni. i vyernyet'sya narod, i vidbudovanii bude maidan i lultysya, i to bude za tyazhkogo chasu. i po tikh shostidyesyat'okh i dvokh tizhnyakh bude pogublyenii myesiya, khoch nye bude na n'omu vini. a tsye misto i svyatinyu znishchit' narod volodarya, shcho priidye, a kinyets' iogo u poviddi. i azh do kintsya bude viina, gostri spustoshyennya. i vin zmitsnit' zapovita dlya bagat'okh za odin tizhdyen', a za pivtzhynya pripinit' zhyertvu ta zhyertvu khlilnu. i na svyatinyu priidye gidota spustoshyennya, poki znishchyennya i rishuchii sud kari nye villet'sya na spustoshityelya.

10

za tryet'ogo roku kira, pyers'kogo tsarya, bulo vidkritye slovo daniilovi, shcho znavsya im'yam valtsar, a slovo tsye pravda ta vyelikii trud; i vin zrozumiv tye slovo, i mav zrozuminnya togo vidinnya. timi dnyami ya, daniil, buv u zhalobi tri tizhni chasu. lyuboi stravi ya nye iv, a m'yaso i vino nye vkhodilo do moikh ust, i namashchuvatisya nye namashchuvavsya ya azh do vipovnyennya tsikh tr'okh tizhniv chasu. a dvadtsyatogo i chyetyvertogo dnya pyershogo misyatsya ta buv ya pri vyelikii richtsi, tsye khiddekyel. i zviv ya svoi ochi ta i pobachiv, azh os' odin cholovik, odyagnyenii u l'nyanu odizh, a styegna iogo opyeryezani zolotom z ufazu. a tilo iogo yak topaz, a oblichchya iogo yak vid bliskavki, a ochi iogo yak oghnyanye polum'ya, a ramyena iogo ta nogi iogo nibi bliskucha mid', a zvuk sliv iogo yak guk natovpu. a ya, daniil, sam bachiv tsye vidinnya, a lyudi, shcho buh razom zo mnoyu, nye bachili t'sogo vidinnya, alye vyelikye tryemtinnya spalo na nikh, i voni povtikali v ukrittaya. a ya zostavsya sam, i bachiv

tsye vyelikye vidinnya, i nye zostalosya v myeni sili, a krasa oblichchya mogo zminilasya i znishchilasya, i ya nye zadyerzhav u sobi sili... i pochuv ya golos iogo sliv. a yak pochuv ya golos iogo sliv, to ya zomliv, i pripav svoim oblichchym do zymli. i os' ruka dotorknulasya do myenye, i zvyela myenye na kolina moi ta na doloni moikh ruk. i skazav vin do myenye: daniilye, muzhu lyubii, zrozumii ti slova, shcho ya skazhu tobi, i stan' na svoemu misti, bo tyepper ya poslanii do tyebye! a koli vin govoriv zo mnoyu tsye slovo, ustav ya i tryemtiv. a vin promoviv do myenye: nye biisya, daniilye, bo vid pyershogo dnya, koli ti dav svoe syertsye, shchob zrozumiti vidinnya, i shchob upokoritisa pyeryed litysem tvogo tsi-doa, buli pochuti slova tvoi, i ya priishov radi tvoikh sliv. alye knyaz' pyers'kogo tsarstva stoyav proti myenye dvadtsyat' i odin dyen', i os' mikhail, odin iz pyerskhik nachal'nikov, priishov dopomogti myeni, a ya pozostaviv iogo tam pri nachal'nikakh pyers'kikh tsariv. i priishov ya, shchob ti zrozumiv, shcho stanyet'sya tvoemu narodovi v kintsi dnev, bo tsye vidinnya shchye na nastupni dni. a koli vin govoriv zo mnoyu otsi slova, ya skhiliv svoe oblichchya do zymli, i zanimiv. i os' khtos', yak podoba do lyuds'kikh siniv, dotorknuvsya do gub moikh, i ya vidkriv svoi usta, i govoriv ta i skazav tomu, khto stoyav pyeryedo mnoyu: mii panye, u t'somu vidinni obyernulisy na myenye boli moi, i ya nye zadyerzhav sili v sobi. i yak mozhye tsyei rab mogo pana govoriti z otsim moim panom, koli vin myeni tyepper nyema sili, i nye zalishilosya i dukhu? i znov dotorknuvsya do myenye khtos', yak vid lyudini, i zmitsniv myenye, ta i skazav: nye biisya, lyubii muzhu, mir tobi! bud' mitsnii i bud' sil'ni! a koli vin govoriv zo mnoyu, ya zmitsnivsya i skazav: nyekhai govoriti mii pan, bo ya zmitsnivsya! i vin skazav: chi ti znaesh, chogo ya do tyebye priishov? ta tyepper ya vyertayus', shchob voyuvati z pyers'kim knyazem, a koli viidu, to os' priidye gryets'kii knyaz'. alye ob'yavlyayu tobi zapisanye v knizi pravdi. i nyemae nikogo, khto zmitsnyav bi myenye proti nikh, okrim vashogo knyazya mikhaila.

11

a ya v pyershomu rotsi midyanina dariya stoyav, shchob zmitsniti i posiliti iogo. a tyepper ob'yavlyu tobi pravdu. os' ishchye tri tsari povstanut' dlya pyersii, a chyetyvertii zbagatit'sya bagatstvom, bil'shim vid usikh, a svoeyu siloyu v bagatstvi svoim pidburit' usye proti gryets'kogo tsarstva. i povstanye khorobrii tsar, i zapanue vyelikim panuvannyam, i robitimye za svoim upodobannyam. ta koli vin povstanye, bude zruinovanye iogo tsarstvo, i bude rozdilenyne na chotiri nyebyesni vitri, a nye na iogo nashchadkiv, i nye za iogo panuvannyam, yakim vin panuvav, bo tsarstvo iogo bude virvanye i danye inshim, a nye im. i zmitsnit'sya pivdyennii tsar, alye odin z iogo knyaziv pyeryesilit' iogo i zapanue, iogo panuvannya panuvannya vyelikye. alye po rokakh voni poednayut'sya, i dochka pivdyennogo tsarya priidye do tsarya pivnichnogo, shchob zrobiti mir. alye nye zatrimae vin sili svogo ramyena, i nye vstanye potom-

stvo iogo, alye budye vidana vona i ti, shcho vyeli ii, i ta, shcho ii porodila, i toi, shcho mitsno trimav ii za tikh chasiv. i povstanye odin iz galuzki ii koryenya na iogo mistsye, i vin viidye proti viis'ka, i vviidye v tvyerdinyu pivnichnogo tsarya, i budye diyati proti nikh, i opanue ikh. i ikhnikh tsi-doiv z ikhnimi litimi bovvanam, razom z ikhnim ulyublyenim posudom, zolotom ta sriblom powyedye v nyevolyu do egiptu, i vin roki stoyatimye bil'shye vid pivnichnogo tsarya. i vin uvviidye v tsarstvo pivdyennogo tsarya, alye vyernyet'sya do svoei zemli. a sini iogo ozbroiyut'sya, i zbyerut' natovp chislyennikh voiovnikov, i odin iz nikh konchye pidye, i vsye pozalivae, i pyeryeidye krai, i vyernyet'sya, i voyuvatimye azh do iogo tvyerdini. i rozlyutit'sya pivdyennii tsar, i viidye ta i voyuvatimye z nim, z tsaryem pivnichnim, i vistavit' vye-likye mnogolyudstvo, i tseyt natovp budye viddanii u iogo roku. i budye znishcheyanii toi natovp, i povishchit'sya iogo syertsye, i vin kinye dyesyatitsiyachki, ta nye budye sil'nii. i vyernyet'sya pivnichnii tsar, i vistavit' natovp, bil'shii vid pyershogo, a na kinyets' chasiv ta rokiv vin konchye priidye z vyelikim viis'kom ta z chislyennym maetkom. i za togo chasu bagato-khto povstanut' na pivdyennogo tsarya, a sini nasil'nikiv tvogo narodu pidiimut'sya, shchob spravdilos' vidi-nya, i voni spitknut'sya. i priidye pivnichnii tsar, i nasiplye vala, i zdobudye tvyerdinnye misto, i nye vstoyat' ramyena pivdnya ta iogo dobirnii narod, i nye budye sili vstoyati. i robitimye toi, khto priidye na n'ogo, za svoey vpodoboyu, i nye budye togo, khto vstoyav bi pyeryed nim. i stanye vin u pishnomu krai, i budye pogibyl' u iogo rutsi. i zvyernye vin svoe oblichchya, shchob priiti z potugoyu vs'ogo svogo tsarstva, i skladye dogovora z nim. i dast' iomu molodu dochku za zhinku, shchob znishchiti zyeemlyu, ta tseye nye vdast'sya, i nye stanyet'sya iomu. i zvyernye vin oblichchya svoe na ostrovi, i zdobudye bagato. alye vozhd' spinit' iomu narugu iogo, vsyemyero zaplatit' iomu za narugi iogo. i zvyernye vin svoe oblichchya do tvyerdin' svogo krayu, i spitknyet'sya i upadye, i nye budye znaidenyi. a na iogo misti stanye toi, shcho skazhye pobirnikovi podatkv pyeryeiti pishnotu tsarstva, ta za kil'ka dnev vid zaginye, alye nye vid gnivu i nye vid boyu. i stanye na iogo misti pogordzhuvanii, ta nye dadut' iomu tsars'koi poshani, alye vin priidye nyepomitno, i opanue tsarstvo lystoshchami. a viis'ka, shcho zatoplyuvali, vin zatopit' i znishchit', i navit' samogo volodarya, shcho z nim poednavsya. a vid chasu poednannya z nim vin robitimye omanu, i pidiimyet'sya, i zmitsnit'sya malim narodom. vin uvviidye nyepomitno v situ okruhu, i zrobit' tye, chogo nye robili bat'ki iogo ta bat'ki iogo bat'kiv. vin porozkidae im nagrabovanye, i zdobich, i maetok, i na tvyerdini budye zamishlyati svoi zadumi, alye do chasu. i vin zbudit' svoyu silu ta svoe syertsye na pivdyennogo tsarya z vyelikim viis'kom. a pivdyennii tsar pidgotovit'sya do viini z viis'kom vyelikim ta duzhye mitsnim, ta nye vstoit', bo zamishlyayut na n'ogo zadumi. a ti, shcho idyat' iogo pozhivu, pob'yut' iogo, i iogo viis'ko pozalivae krai, i popadayut' chislyenni zabiti. a syertsye obokh tsikh tsariv budye na likhye, i pri odnomu stoli voni budut' govoriiti nyepravdu,

alye nye budye uspihku, bo kinyets' budye shchye vidkladyenii na oznachenyi chas. i vin vyernyet'sya do svogo krayu z vyelikim maetkom, a iogo syertsye budye proti svyatogo zapovitu; i vin zrobit', i vyernyet'sya do svogo krayu. na umovlenii chas vin povyernyet'sya, i priidye na pivdyn', alye ostanne nye budye, yak pyershye. i priidut' iogo viis'ka ta i znyevazhat' svyatinuyu, tvyerdinyu, i spinyat' stalu zhyertvu, i postavlyat' gidotu spustoshyennya. a tikh, khto chinit' nyespravdyelivye na zapovit, vin prikhillit' cheryez lystoshchi. a narod, shcho znae svogo tsi-doa, zmitsnie ta i diyatimye. a rozumni z narodu navchat' bagat'okh, alye spitknut'sya ob myecha ta polum'ya, ob polon ta grabizh yakiis' chas. a koli voni spitknut'sya, budut' spomozhyeni maloyu pomichchyu, khoch do nikh priluchat'sya bagato-khto lystoshchami. a dyekhto z tikh rozumnikh spitknut'sya, shchob ochistiti syebye, i shchob vibrati, i shchob vibilit'sya azh do kintsyevogo chasu, bo shchye chas do umovlyenogo chasu. i budye robiti toi tsar za svoim upodobannym, i pidiimyet'sya, i povishchit'sya ponad usyakogo tsi-doa, i na tsi-doa tsi-doiv govoritimye divni ryechi, i matimye uspihk, azh poki nye dovyershit'sya gniv, bo vikonaet'sya tye, shcho bulo virishyeny. i vin nye budye pridivlyatsiya do tsi-doiv svoikh bat'kiv, i na pozhadlivist' zhinok, i na vsyakogo tsi-doa nye budye divit'sya, bo vin zvyelichit' syebye ponad kozhnogo. alye vin budye viddavati chyes' tsi-doovi tvyerdin' na iogo misti, ta tsi-doovi, yakogo nye znali bat'ki iogo, viddavatimye chyes' zolotom, i sriblom, i dorogotsinnim kaminnyam, i ryechami koshtovnimi. i vin posadit' u tvyerdini naroda chuzhogo tsi-doa. tomu, khto piznae iogo, primnozhit' slavu, i vchinit' ikh panami nad bagat'ma, i podilit' zyeemlyu na zaplatu. a v kintsyevomu chasi zudarit'sya z nim pivdyennii tsar. i kinyet'sya na n'ogo pivnichnii tsar kolyesnitsyami, i vyerkhiivtsyami, i chislyennimi korablyami, i priidye na krai, i pozalivae ta pyeryeidye ikh. i vin priidye do pishnogo krayu, i bagato-khto spitknut'sya, ta otsi vtyechut' vid iogo ruki: yedom, i moav, i ostanok ammonovikh siniv. i vin pritsyagnye svoyu ruku na krai, i nye vtyechye egypets'kii krai. i vin zapanue nad skarbami zolota i sribla, ta nad usima koshtovnimi ryechami egiptu. a liviitsi ta yetiopyani pidut' za nim. alye iogo nalyakayut' vistki zo skhodu ta z pivnochi, i vin viidye z vyelikoyu lyutystyu, shchob bagat'okh pogubiti ta zrobiti zaklyatt'am. i postavit' nametyi svogo palatsu mizh moryami ta goroyu pishnoi svyatin. ta vin priidye do svogo kintsya, alye nye budye iomu pomichnika.

12

i povstanye togo chasu mikhail, vyelikii toi knyaz', shcho stoit' pri sinakh tvogo narodu, i budye chas utisku, yakogo nye bulo vid isnuvannya lyudu azh do ts'ogo chasu. i togo chasu budye vryatovanii iz narodu tvogo kozhyen, khto budye znaidenyi zapisanim

u knizi. i bagato-khto z tikh, shcho splyat' u zyem-
nomu porosi, zbudyat'sya, odni na vichnye zhittya, a
odni na narugi, na vichnu gidotu. a rozumni budut'
syayati, yak svitila nyebozvodu, a ti, khto priviv
bagat'okh do pravyednosti, nyemov zori, naviki vikiv.
a ti, daniilye, zakhovai tsi slova, i zapyechatai tsyu
knigu azh do chasu kintsya. bagato-khto doslidyat' ii,
i tak rozmnozhit'sya znannya. i pobachiv ya, daniil,
azh os' stoyat' dva inshi angoli, odin tut pri ts'omu
byeryezi richki, a odin tam pri tomu byeryezi richki.
i skazav vin do muzha, odyagnyenogo v l'nyanu
odizh, shcho buv nad vodoyu richki: koli budy
kinyets' tsim divnim ryechem? i pochuv ya togo
muzha, odyagnyenogo v l'nyanu odizh, shcho buv
nad vodoyu richki. i zviv vin do nyeba svoyu prav-
itsyu ta svoyu livitsyu, i prisyagnuv vichno zhivim:
tsye budy za chas, za chasi i za piv chasu, i koli skin-
chit'sya rozbivannya sili svyatogo narodu, vsye tsye
spovnit'sya. a ya tsye slukhav i nye rozumiv. i skazav
ya: mii panye, yakii ts'omu kinyets'? i vin skazav: idi,
daniilye, bo zakhovani i zapyechatani tsi slova azh
do chasu kintsya. bagato-khto budut' ochishchyni,
i vibilyat'sya, i budut' pyeryetoplyeni; i budut' nye-
spravyedlivi nyespravyedlivimi, i ts'ogo nye zrozu-
miyut' usi nyespravyedlivi, a rozumni zrozumiyut'. a
vid chasu, koli budy pripinyena stala zhyertva, sh-
chob bula postavlyena gidota spustoshyennya, minye
tisyacha dvisti i dyev'yatdyesyat dyen'. blagoslovyen-
nii toi, khto chyekae, i dosyagnye do tisyachi tr'okh
sotyen' tridtsyati i p'yati dyen'! a ti idi do kintsya,
i vidpochinyesh, i vstanyesh na svoyu dolyu pid
kinyets' tikh dniv!

a pyershogo roku kira, tsarya pyers'kogo, shchob spovnilos' slovo i-o, proryechenyenye ustami eryeminiimi, zbudiv i-o' dukha kira, tsarya pyers'kogo, i vin ogolosiv po vs'omu tsarstvu svoemu, a takozh na pis'mi, govoryachi: tak gorovit' kir, tsar pyers'kii: usi zymni tsarstva dav myeni i-o', tsi-do nyebesnii, i vin nakazav myeni zbuduvati iomu khrama v erusalimi, shcho v yudyei. khto mizh vami z us'ogo iogo narodu, nyekhai budye tsi-do iogo z nim, i nyekhai vin idye do erusalimu, shcho v yudyei, i nyekhai budue dim i-o, tsi-doa izrail'yevogo. tsye toi tsi-do, shcho v erusalimi. a kozhnomu pozostalomu po vsikh tikh mistakh, khto myeshkae tam, nyekhai dopomozhut' iomu lyudi iogo mistsya sriblom, i zolotom, i maetkom, i khudoboyu, z dobrovil'noyu zhyertvoyu dlya domu bozhogo, shcho v erusalimi. i povstavali golovi bat'kivs'kikh rodiv yudi ta vyeniyamina, i svyashchyeniki, i lyeviti, azh do vsyakogo, shcho tsi-do zbudiv dukha iogo, shchob piti buduvati dim i-o, shcho v erusalimi. a vsye ikhne dovkillya zmitsnilo im ruki ryechami sribnimi ta zolotimi, maetkom, i khudoboyu, i koshtovnostyami, okrim togo, shcho khto pozhyertvuvav buv dobrovil'no. a tsar kir povinosiv ryechi i-o'ogo domu, yak zabrav buv navukhodonosor z erusalimu, i dav ikh do domu tsi-doa svogo, i povinosiv ikh kir, tsar pyers'kii, rukoyu skarbnika mitryedata, a toi vidrakhuvav ikh shyeshbatstarovi, yudinomu nachal'nikov. i otsye ikhne chislo: misok zolotikh tridtsyat', misok sribnikh tisyacha, nozhiv dvadtsyat' i dyev'yat', kyelikhiv zolotikh tridtsyat', kyelikhiv sribnikh podviinikh chotiri sotni i dyesyat', posudu inshogo tisyacha. us'ogo zolotogo i sribnogo posudu p'yat' tisyach i chotiri sotni. usye tsye zaviz shyeshbatstsar, koli vignantsi vyertalisya z vavilonu do erusalimu.

a otsye vikhod'ki z okrugy, shcho priishli z polonu vignannya, yakikh vignav buv navukhodonosor, tsar vavilons'kii, do vavilonu, i voni povynulisy do erusalimu ta yudyei, kozhyen do mista svogo, ti, shcho priishli buli z zorovavyelyem, isusom, nyeemiyu, syeraeyu, ryeyelaeyu, mordyekhaem, bilshanom, misparom, bigvaem, ryekhumom, baanoyu. chislo lyudyei izrail'yevogo narodu: siniv par'oshovikh dvi tisyachi sto simdyesyat i dva, siniv shyefatiinikh tri sotni simdyesyat i dva, siniv arakhovikh sim sotyen' simdyesyat i p'yat', siniv pakhat-moavovikh, iz siniv isusovikh ta ioavovikh dvi tisyachi visim sotyen' i dvanadtsyat', siniv yelamovikh tisyacha dvisti p'yatdyesyat i chotiri, siniv zattuevikh dyev'yat' sotyen' i sorok i p'yat', siniv zakkyeevikh sim sotyen' i shistdyesyat, siniv banievikh shist' sotyen' sorok i dva, siniv byevaevikh shist' sotyen' dvadtsyat' i tri, siniv azgadovikh tisyacha dvisti dvadtsyat' i dva, siniv adonikamovikh shist' sotyen' shistdyesyat i shist', siniv bigvaevikh dvi tisyachi p'yatdyesyat i shist', siniv adinovikh chotiri sotni p'yatdyesyat i chotiri, siniv atyerovikh, vid ezyekii dyev'yatdyesyat i visim, siniv byetsae-

vikh tri sotni dvadtsyat' i tri, siniv iorinikh sto i dvanadtsyat', siniv khashumovikh dvisti dvadtsyat' i tri, siniv gibbarovikh dyev'yatdyesyat i p'yat', vikhod'kiv z viflyeemu sto dvadtsyat' i tri, lyudyei z nyetofi p'yatdyesyat i shist', lyudyei z anatotu sto dvadtsyat' i visim, vikhod'kiv z azmavyetu sorok i dva, vikhod'kiv z kir'yat-arimu, kyefiri ta byeyerotu sim sotyen' i sorok i tri, vikhod'kiv z rami ta gyevi: shist' sotyen' dvadtsyat' i odin, lyudyei z mikhmasu sto dvadtsyat' i dva, lyudyei z byet-yelu ta ayu dvisti dvadtsyat' i tri, vikhod'kiv z nyevo p'yatdyesyat i dva, vikhod'kiv z magbishu sto p'yatdyesyat i shist', vikhod'kiv z yelamu drugogo tisyacha dvisti p'yatdyesyat i chotiri, vikhod'kiv z kharimu tri sotni i dvadtsyat', vikhod'kiv z lodu, khadidu ta ono sim sotyen' dvadtsyat' i p'yat', vikhod'kiv z erikhonu tri sotni sorok i p'yat', vikhod'kiv z syenai tri tisyachi i shist' sotyen' i tridtsyat'. svyashchyenikiv: siniv edaevikh z isusovogo domu dyev'yat' sotyen' simdyesyat i tri, siniv immyerovikh tisyacha p'yatdyesyat i dva, siniv pashkhurovikh tisyacha dvisti sorok i sim, siniv kharimovikh tisyacha i simnadtsyat'. lyeviti: siniv isusovikh i kadmiilovikh, z siniv gadavii simdyesyat i chotiri. spivakiv: siniv asafovikh sto dvadtsyat' i visim. siniv pridvynnikh: siniv shallumovikh, siniv atyerovikh, siniv talmonovikh, siniv akkuvovikh, siniv khatitinih, siniv shovae-vikh, usikh sto tridtsyat' i dyev'yat'. khramovikh piddantsiv: siniv tsikhinikh, siniv khasufinikh, siniv tabbaotovikh, siniv kyerosovikh, siniv siaginikh, siniv padonovikh, siniv lyevaninikh, siniv khagavinikh, siniv akkuvovikh, siniv khagavovikh, siniv samlaevikh, siniv khananovikh, siniv giddyelovikh, siniv gakhharovikh, siniv ryeainikh, siniv ryetsinovikh, siniv nyekodinikh, siniv gazzamovikh, siniv uzzinikh, siniv pasyakhovikh, siniv byesaevikh, siniv asaninikh, siniv myeunimovikh, siniv nyefusimovikh, siniv bakkubovikh, siniv khakufinikh, siniv kharkhurovikh, siniv bat Slutovikh, siniv myekhidinikh, siniv kharshinikh, siniv barkosovikh, siniv sisrinikh, siniv tyemakhovikh, siniv nyezikhovikh, siniv khatifinikh, siniv solomonovikh rabiv: siniv sotaevikh, siniv sofyeryetovikh, siniv tyerudinikh, siniv yaalinikh, siniv darkonovikh, siniv giddyelovikh, siniv shyefatiinikh, siniv khatilovikh, siniv pokhyeryet-gatstsyevaimovikh, siniv amievikh, us'ogo tsikh khramovikh piddantsiv ta siniv solomonovikh rabiv tri sotni dyev'yatdyesyat i dva. a otsye ti, shcho priishli z tyel-myelakhu, z tyel-kharshi, kyeru-addingan ta immyeru, ta nye mogli dovyesti rodu bat'kiv svoikh ta svogo nasinnya, chi voni z izrailya: siniv dyelainikh, siniv toviinikh, siniv nyekodinikh shist' sotyen' p'yatdyesyat i dva. i z siniv svyashchyenichikh: sini khovaiini, sini kotsovi, sini barzillaya, shcho vzyav zhinku z dochok gilyeadyanina barzillaya, i zvavsya ikhnim im'yam. voni shukali svogo zapisu rodovodu, ta nye znaishli, i buli voni viluchenyi to svyashchyenstva, a namisnik skazav im, shchob voni nye ili zo svyatogo svyatikh, azh poki nye stanye svyashchyenik do urimu ta tummimu. us'ogo zboru razom sorok dvi tisyachi tri sotni shistdyesyat, okrim ikhnikh rabiv ta nyevil'nits', tsikh bulo sim tisyach tri sotni tridtsyat' i

sim; a ikhnikh spivakiv ta spivachok dvisti. ikhnikh koneyi bulo sim sotyen' tridtsyat' i shist', ikhnikh muliv dvisti sorok i p'yat', ikhnikh yverblyudiv chotiri sotni tridtsyat' i p'yat', osliv shist' tisyach sim sotyen' i dvadtsyat'. a z goliv bat'kivs'kikh rodiv, koli voni priishli do i-o'ogo domu, shcho v erusalimi, to voni zhyertvuvali do bozhogo domu, shchob postaviti iogo na iogo stanovichchi. za svoeyu spromozhnistyu voni dali do skarbu na pratsyu: zolota shistdyesyat odnu tisyachu daryeikiv, a sribla p'yat' tisyach min, a svyashchenichikh ubran' sto. i osilisya svyashcheyeniki i lyeviti, ta z narodu, i spivaki, i pridvyerni, i khramovi piddantsi po svoikh mistakh, i vvyes' izrail' po svoikh mistakh.

3

a koli nastav s'omii misyats', i izrailyevi sini buli po mistakh, to zibravsa narod, yak odin cholovik, do erusalimu. i vstav isus, sin iotsadakil, ta brati iogo svyashcheyeniki, i zorovavyel', sin shyealtiiiv, ta brati iogo, i zbuduvali zhyertvniku tsi-doa izrailya, shchob prinositi na n'omu tsilopalyennya, yak napisano v zakoni moisyeya, bozhogo cholovika. i postavili mitsno zhyertvnyku na iogo osnovi, bo buli voni v strakhu vid narodiv kraiv, i prinosili na n'omu tsilopalyennya dlya i-o, tsilopalyennya na ranok ta na vyechir. i spravili svyato kuchok, yak napisano, i shchodyenni tsilopalyennya v kil'kosti za postanovoyu shchodo zhyertov na kozhyen dyen', a po tomu tsilopalyennya stalye, i na molodiki, i na vsi prisvyachyeni i-o svyata, i dlya kozhnogo, khto zhyertvne dobrovil'nu zhyertvu dlya i-o. vid pyershogo dnya s'omogo misyatsya zachali prinositi tsilopalyennya dlya i-o. a pid i-o khram nye buli shchye pokladyeni osnovi. i dali sribla kamyenyaram ta tyeslyam, i izhi, i pitva ta olivi, sidonyanam ta tiryanam, shchob dostachali kyedrovi dyeryeva z livanu do yafs'kogo morya za dozvolom im kira, tsarya pyers'kogo. a drugogo roku po svoemu prikhoti do bozhogo domu do erusalimu, drugogo misyatsya, pochali robiti zorovavyel', sin shyealtiiiv, i isus, sin iotsadakil, i ryeshhta ikhnikh brativ, svyashcheyeniki ta lyeviti, i vsi, khto poprikhodiv z nyevoli v erusalim, a lyevitiv vid viku dvadtsyati rokov i vishchye postavili kyervuvati nad pratsyeyu i-o'ogo domu. i stav isus, sini iogo ta brati iogo, kadmiil ta sini iogo, sini yudini, yak odin cholovik, na doglyad nad robinnikami pratsi v bozhomu domi, sini khyenadadovi, sini ikh ta ikhni brati, lyeviti. a koli klali osnovu i-o'ogo khramu, to postavili oblachyennikh svyashcheyenikiv iz surmami, a lyevitiv, asafovikh siniv, iz tsymbalami, shchob slaviti i-o za ustavom davida, izrail'yevogo tsarya. i vidpovili voni khvaloyu ta podyakoyu i-o, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya na izrailya. a vvyes' narod viklikuvav guchnim poklikom, slavyachi i-o za osnovu i-o'ogo domu! a bagato-khto zo svyashcheyenikiv i lyevitiv ta z goliv bat'kivs'kikh rodiv, starshi, shcho bachili pyershii khram, pri zasuvanni iogo, togo khramu, svoimi ochima, plakali ryevnim golosom, a bagato-khto poklikuvali pidnyesyenim golosom u radosti... i nye mig narod rozpiznati golosu pokliku radosti vid golosu plachu

narodu, bo narod sil'no viklikuvav, a golos buv chutii azh dalyeko...

4

i pochuli yudini ta vyenyaminovi vorogi, shcho viganantsi buduyut' khrama i-o, tsi-doovi izrailya. i prishli voni do zorovavyelya ta do goliv bat'kivs'kikh rodiv, ta i skazali im: i mi budyemo buduvati z vami, bo mi zvyertaemos', yak vi, do vashogo tsi-doa, i mi prinosimo iomu zhyertvi vid dnyv yesar-khaddona, tsarya asiriis'kogo, shcho priviv nas syudi. i skazav im zorovavyel' i isus, ta ryeshhta goliv bat'kivs'kikh rodiv izrail'yevikh: nye vam i nam razom buduvati khram dlya tsi-doa! sami bo mi budyemo buduvati dlya i-o, tsi-doa izrail'yevogo, yak nakazav nam tsar kir, tsar pyers'kii. i stav narod tiei zemli oslablyuvati ruki yudinogo narodu ta strakhati ikh pri buduvanni. i pidkuplyuvali voni proti nikh doradnikov tsars'kikh, shchob zalamati ikhni zadum, po vsi dni kira, tsarya pyers'kogo, i azh do tsaryuvannya daryia, tsarya pyers'kogo. a za tsarya akhashvyerosha, na pochatku iogo tsaryuvannya, napisali voni oskarzhyennya na myeshkantsiv yudyei ta erusalimu. a za dnyv artaksyerksa napisav bishlam, mitryedat, toveyt ta ryeshhta tovarishiv iogo do artaksyerksa, tsarya pyers'kogo. a list buv napisanii po-aramyais'ki, a pyeryekladenyi po-pyers'ki. nachal'nik ryekhum ta pisar shimai napisali odnogo lista proti erusalimu do tsarya artaksyerksa otak. todi nachal'nik ryekhum ta pisar shimshai ta ryeshhta tovarishiv iogo, suddi i uryadniki, pisarchuki, pisari, arkyev'vani, vaviloniyani, shushanyani, tsyebto yelamiti, ta ryeshhta narodiv, yakikh poviganyav asnappar, vyelikii ta slavnii, i osadiv ikh u misti samarii ta v ryeshhti zarichchya. ot-sye vidpis lista, shcho poslali do n'ogo: do tsarya artaksyerksa tvoi rabi, lyudi zarichchya. i os' shchob bulo vidomye tsaryevi, shcho yudyei, yaki viishli vid tyebye do nas, pribuli do erusalimu. voni buduyut' misto buntivnichye ta shkidlivye, i vdoskonalayut' muri, a pidvalini polipshili. a tyepper shchob bulo vidomye tsaryevi, shcho koli til'ki tsey misto budyte zbudovanye, a muri zakinchat'sya, voni nye budut' davati ani danini, ani podatku, ani mita, a tseye budyte shkoditi tsars'komu pributkovi. i oto, byeruchi na uvagu, shcho sil' tsars'kogo palatsu sil' nasha, a tsars'kii sorom nye vipadae nam bachiti, tomu mi posilaemo i zavidomlaemo tsarya, shchob poshukali v knizi spominiv bat'kiv tvoikh, i ti znaidyesh u knizi spominiv, i znatymyesh, shcho misto tsey misto buntivnichye ta shkidlivye tsaryam ta okrugam, i shcho v n'omu pidiimali bunt vid praviku, chomu misto tseye bulo zruinovanye. mi spovishchaemo tsarya, shcho koli til'ki misto tseye budyte dobudovanye, a muri zakinchat'sya, to chyeryez tye nye budyte tobi chastki v zarichchi. tsar poslav vidpovid': nachal'nikovi ryekhumovi, i pisaryevi shimshaevi, ta ryeshhti ikhnikh tovarishiv, shcho sidyat' u samarii, i ryeshhta zarichchya: mir vam! a tyepper, list, yakogo vi poslali do nas, virazno prochtanii pyeryedo mnoyu. i buv vidanii vid myenye nakaz, i shukali ta i znaishli, shcho misto tseye z davnikh-davyen pidiimalosya na tsariv, i povstannya ta bunt robilisya v n'omu. i

mogutni tsari buli nad erusalimom, i panuvali v us'omu zarichchi, a danina, podatok ta mito daval-isya im. a tyepper vidaitye nakaza, shchob spinil-isya tsi lyudi, a misto tsye nye buduvalosya, poki vid myenye nye budy vidanii novii nakaz. i bud'tye by-eryezhni, shchob chyeryez tsye nye zrobiti pomilki. nashcho rostimy vizual'ni-ra-truditsya na shkodu tsaryam? todi, yak til'ki buv prochitanii vidpis lista tsarya artaksyerksa pyeryed ryekhumom i pis-aryem shimshaem ta ikhnimi tovarishami, pishli voni pospishno do erusalimu, i spinili robotu ikh zbroyu ta nasillyam! tim spinilasya robota bozhogo domu, shcho v erusalimi, i spinilasya vona azh do drugogo roku tsaryuvannya dariya, tsarya pyers'kogo...

5

i prorokuvav prorok ogii ta zakharii, sin iddo, pro-roki, na yudyeiv, shcho v yudyei ta v erusalimi, v im'ya tsi-doa izrailya, shcho nad nimi. todi vstali zorovayel', sin shyealtiiiv, ta isus, sin iot-sadakiv, i zachali buduvati bozhii dim, shcho v erusalimi, a z nimi bozhi proroki, shcho dopoma-gali im. togo chasu priishov do nikh tattyenai, namisnik zarichchya, i shyetar-bozyenai ta ikhni to-varishi, i skazali im tak: khto vidav vam nakaza buduvati tsyei khram i kinchaty tsyu budovu? todi mi skazali im imyena tikh muzhiv, shcho buduyut' ts'ogo budinka. ta oko ikhn'ogo tsi-doa bulo na yudyeis'kikh starshikh, i voni nye spinili ikh, azh poki nye pidye donyesyennya do dariya, i todi dadut' pisymnu vidpovid' pro tsye. os' vidpis lista, shcho poslav tattyenai, namisnik zarichchya, i shyetar-bozyenai, ta tovaristvo iogo, i pyersi, shcho v zarichchi, do tsarya dariya, voni poslali iomu donyesyennya, a v n'omu pisano tak: tsaryevi darievi usyakogo miru! shchob bulo vidomye tsaryevi, shcho mi khodili do yudyeis'koi okrugy, do domu vyelikogo tsi-doa, a vin buduet'sya z vyelikogo kamyenya, i dy-eryevo kladyet'sya v stini. a robota ta robit'sya dok-ladno, i uspikh u ikhnii rutsi. todi mi pitalisy tikh starshikh, i skazali im tak: khto vidav vam nakaza buduvati tsyei khram i kinchaty tsyu svyatinyu? a takozh pitalisy mi ikh pro ikhni imyena, shchob povidomiti tyebye, shcho zapishyemo im'ya tikh muzhiv, yaki za golovu v nikh. a voni tak vidpovili nam ta skazali: mi to rabi tsi-doa nyebyes ta zymeli, i buduemo khrama, shcho buv zbudovanii za bagato lit pyeryed tsim, a zbuduvav iogo i dokinchiv iogo vyelikii izrailiv tsar. alye zgodom, koli nashi bat'ki rozgnivili buli tsi-doa nyebyes, vin viddav ikh u ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, khaldeya, a khram toi vin zruinuvav iogo, a narod vignav do vav-ilonu. alye pyershogo roku kira, tsarya vavilons'kogo, tsar kir vidav nakaza buduvati tsyei dim bozhii. a takozh posud bozhogo domu, zolotii ta sribnii, shcho navukhodonosor buv vinis iz erusalims'kogo khramu i zanis iogo do khramu vavilons'kogo, vinis iogo tsar kir iz vavilons'kogo khramu i dav muzhyevi, im'ya iogo shyeshbatstsar, yakogo vin nastanoviv namis-nikom. i skazav vin iomu: viz'mi tsyei posud, idi, vidnyesi iogo do khramu, shcho v erusalimi, a dim bozhii nyekhai buduet'sya na svoemu misti. todi

toi shyeshbatstsar priishov, zaklav pidvalini bozhogo domu v erusalimi, i vidtodi i azh do ts'ogo chasu vin buduet'sya, i nye skinchyenii. i os', yakshcho tsye tsaryevi dobre, nyekhai poshukaet'sya v domi tsars'kikh skarbiv tam, u vaviloni, chi spravdi vid tsarya kira vidanii buv nakaz buduvati tsyei bozhii dim v erusalimi, a tsars'ku volyu pro tsye nyekhai poshlyut' do nas.

6

todi tsar darii vidav nakaza, i shukali v domi, dye skladayut' skarbi knizhok u vaviloni. i buv znaidenyii odin zvii v zamku akhmyeti, shcho v midiis'kii okruzi, a v n'omu napisano tak: na pam'yat'. py-ershogo roku tsarya kira tsar kir vidav nakaza: dim bozhii v erusalimi dim toi nyekhai buduet'sya na misti, dye prinosyat' zhyertvi, a iogo pidvalini zalozhyeni. vishina iogo shistdyesyat liktiv, shi-rina iogo shistdyesyat liktiv. tri ryadi z vyelikogo kamyenya, i odin ryad z dyeryeva, a vidatki budut' dani z tsars'kogo domu. a posud bozhogo domu, zolotii ta sribnii, shcho navukhodonosor vinis buv iz khramu, shcho v erusalimi, i pyeryenisi do vav-ilonu, nyekhai povynertu, i nyekhai vin pidye do khramu, shcho v erusalimi, na svoe mistsy, i pokla-dyesh tye v bozhomu domi... tyepper zhye ti, tattyen-ay, namisniku zarichchya, ti, shyetar-bozyenay z tovarishami svoimi, pyersi, shcho v zarichchi, vid-dalit'sya zvidi! pozostavtye pratsyu ts'ogo bozhogo domu, yudyeis'kii namisnik ta yudyeis'ki starshi zbuduyut' toi bozhii dim na iogo misti. a vid myenye darii nakaz pro tye, shcho vi budyete ro-bity z timi yudyeis'kimi starshimi, shchob zbudu-vati tsyei bozhii dim, a z tsars'kogo dobra, z danini zarichchya, nyekhai dokladno daet'sya vidadok tim lyudym, shchob nye spinyati roboti. a shcho budye potribnye, chi tyelyat, chi baraniv, chi ovyechok na prinyesyennya nyebyesnomu tsi-dooi, pshyenitsyu, sil', vino ta olivu, shcho skazhut' svyashchyeniki, yaki v erusalimi, shchob byez omani vidavalosya im dyen'-u-dyen', shchob voni zavzhd prinosili pakhoshchi v zhyertvu nyebyesnomu tsi-dooi ta molilisya za zhittya tsarya ta siniv iogo. a vid myenye vidanii nakaz, shcho koli yakii cholovik zminit' tsye moe slovo, to budy virvanye dyeryevo z domu iogo, i budy postavlyenye, a vin budye pribitii na n'omu, a dim iogo budy obyernyenii za tsye v ruinu! a tsi-do, shcho vchiniv, shchob tam probuvalo im'ya iogo, znishchit' kozhnogo tsarya ta narod, shcho prostyagnye svoyu ruku, shchob zminiti tsye, shchob ushkoditi toi bozhii dim, shcho v erusalimi! yari, darii, vidav ts'ogo nakaza, nyekhai vin dokladno budy vikonanii! todi tattyenai, namisnik zarichchya, shyetar-bozyenai ta ikhni tovarishi dokladno zro-bili zgidno z tim, yak poslav tsar darii. a yudyeis'ki starshi buduvali, i shchastilo im za prorotstvom pro-roka ogiya ta zakhariya, sina iddo. i voni zbuduvali i zakinchili z nakazu tsi-doa izrail'yevogo ta z nakazu kira, i dariya, i artaksyerksa, tsarya pyers'kogo. i zakinchenii buv tsyei khram do tryet'ogo misyat-sya adara, shcho vin misyats' dvanadtsyatii, shos-togo roku tsaryuvannya tsarya dariya. i spravili izrai-

lyevi sini, svyashcheniki i lyeviti ta ryeshta viganstiv svyato vidnovlyennya togo bozhogo domu z radistyu. i prinyesli v zhyertvu na svyato vidnovlyennya togo bozhogo domu: voliv sotnyu, baraniv dvisti, yagnyat chotiri sotni, a kozlyat u zhyertvu za grikh za vs'ogo izrailya dvanadtsyat', za chislom izrailievikh plyemyen. i postavili svyashchenikov za ikhnimi chastinami, a lyevitiv za chyergami ikhnimi na sluzhbu bozhogo domu, shcho v erusalimi, yak napisano v knizi moisyeya. a povyernentsi spravili paskhu chotirnadtsyatogo dnya pyershogo misyatsya, bo ochistilisya svyashcheniki ta lyeviti, yak odin, usi voni chisti. i voni zarizali paskhal'nye yagnya dlya vsikh povyernentsiv, dlya svoikh brativ svyashchenikov ta dlya syebiv. i ili izrailievi sini, shcho vyvernulisya z vagnannya, i takozh usi, khto viddilivysya do nikh vid nyechistosti narodiv zymeli, shchob zvyertatisya do i-o, tsi-doa izrailievogo. i spravlyali voni svyato oprisnokiv sim dyen' u radosti, bo i-o' ikh potishiv i obyernuv do nikh syertsye asiriis'kogo tsarya, shchob zmitsniti ikhni ruki pri pratsi domu tsi-doa, tsi-doa izrailievogo.

7

a po tsikh prigodakh, za tsaryuvannya artaksy-erksa, tsarya pyers'kogo, yezdra, sin azarii, sina khi-likii, sina shalluna, sina sadoka, sina akhituvi, sina amarii, sina azarii, sina myeraiota, sina zakhariya, sina uzzi, sina bukki, sina avishui, sina pinkhasa, sina yelyeazara, sina aarona, pyervosvyashchenika, tsyei yezdra viishov iz vavilonu, a vin buv uchityel', znayets' moisyeevogo zakonu, shcho iogo dav i-o', tsi-do izrailiv. i dav iomu tsar zgidno z tim, yak bula na n'omu ruka i-o, tsi-doa iogo, vsyakye iogo pozhadannya. i pishli z nim dyekhto z izrailievikh siniv, i z svyashchenikov, i lyevitiv, i spivakiv, i pridvyernikh, i khramovikh piddantsiv do erusalimu s'omogo roku tsarya artaksy-erksa. i pribuv vin do erusalimu p'yatogo misyatsya, a to s'omii rik tsaryuvannya. bo pyershogo dnya misyatsya pyershogo buv pochatok vikhodu z vavilonu, a pyershogo dnya p'yatogo misyatsya vin priishov do erusalimu, bo ruka iogo tsi-doa bula dobra na n'omu. bo yezdra prigotoviv svoe syertsye doslidzhuvati i-o'ogo zakona, i vikonuvati iogo, i navchati v izraili ustava ta prava. a otsye vidpis pisannya, shcho tsar artaksy-erks dav svyashchenikov yezdri, uchityelyevi, shcho pishye slova zapovidei i-o ta iogo ustavi nad izrailiem: artaksy-erks, tsar nad tsaryami, do svyashchenika yezdri, doskonalogo vchityelya zakonu tsi-doa nyebesnogo, i tak dali. a os' vidanii vid myenye nakaz, shchob kozhyen, khto v moim tsarstvi z izrailievogo narodu, i ikhnikh svyashchenikov, i lyevitiv z dobroj voli bazhae iti do erusalimu z toboyu, nyekhai ideme, chyeryez tye, shcho ti poslanii vid tsarya ta syemi iogo doradnikov, shchob dosliditi pro yudyeyu ta pro erusalim za pravom tvogo tsi-doa, pravom, shcho v rutsi tvoii, i shchob vidpraviti sriblo ta zoloto, shcho tsar ta doradniki iogo pozhertyuvali dlya tsi-doa izrailievogo, yakogo mistye pyerebuvannya v erusalimi, i vsye sriblo ta zoloto, yakye ti znaidyesh u vsii vavilons'kii okruzi razom iz pozhy-

ertvami narodu ta svyashchenikov, yak zhyertyvuyut' dlya domu ikhn'ogo tsi-doa, shcho v erusalimi. tomu ti nyevidkladno kupish za tsye sriblo bikiv, baraniv, ovychok, i ikh zhyertvi khlibni ta ikh zhyertvi livni, i prinyesyesh ikh na zhyertvniku domu vashogo tsi-doa, shcho v erusalimi. a shcho tobi ta brattym tvoim bude dobre vchiniti z ryeshtoyu sribla ta zolota, tye zrobit' za vpodobanniam vashogo tsi-doa. a posud, shcho danii tobi na sluzhennya domu tvogo tsi-doa, viddai u tsilosti pyeryed tsi-doom erusalimu. a ryeshta potribnogo dlya domu tsi-doa tvogo, shcho vipadye tobi dati, bude dana z domu tsars'kikh skarviv. a vid myenye ya tsar artaksy-erks vidanii nakaz dlya vsikh skarbnikov, shcho v zarichchi, shcho vsye, chogo zazhade vid vas svyashchenik yezdra, uchityel' zakonu tsi-doa nyebesnogo, nyekhai bude dokladno zroblyenye: sribla azh do sotni talantiv, i pshyenitsi azh do sotni koriv, i vina azh do sotni bativ, i olivi azh do sotni bativ, za soli byez zapisu. usye, shcho z nakazu nyebesnogo tsi-doa, nyekhai bude gorlivo zroblyenye dlya domu nyebesnogo tsi-doa, bo nashcho buv bi gniv na tsarstvo tsarya ta na siniv iogo? i vas zavidomlyae, shcho vsi svyashcheniki ta lyeviti, spivaki, pridvyerni, khramovi piddantsi ta pratsivniki togo bozhogo domu vil'ni, danini, podatku, chi mita nye nalyezhit' nakladati na nikh! a ti, yezdro, za mudristyu tsi-doa tvogo, yaka v rutsi tvoii, popriznachai suddiv ta vikonavtsiv zakonu, shchob sudili dlya vs'ogo narodu, shcho v zarichchi, dlya vsiakh, khto znae zakoni tvogo tsi-doa, a khto nye znae, tikh navchitye. a kozhyen, khto nye bude vikonuvati zakona tvogo tsi-doa ta zakona tsars'kogo dokladno, shchob chinivysa nad nim sud: chi to na smyert', chi to na vagnannya, chi to na karu maetkovu, chi to na uv'yaznyennya. blagoslovlyennii i-o', tsi-do nashikh bat'kiv, shcho vklav u tsaryevye syertsye, shchob ozdobiti dim i-o, shcho v erusalimi, a na myenye nakhilli milist' pyeryed tsaryem ta iogo doradnikami, ta vsima khorobrimi tsaryevimi zvyerkhnikami! a ya zmitsnivysya, bo ruka i-o, tsi-doa, bula nado mnoyu, i ya zibrav providnikh lyudyei z izrailya, shchob voni pishli zo mnoyu.

8

a otsye golovi ikhnikh bat'kiv ta ikh rodovid, shcho pishli zo mnoyu, za tsaryuvannya tsarya artaksy-erksa, z vavilonu: z pinkhasovikh siniv: gyershom, z itamarovikh siniv: daniil, z davidovikh siniv: khat-tush. z shyekhaniinikh siniv, z par'oshovikh siniv: zakharii, a z nim za rodovodom sto i p'yatdyesat muzhchin. z pakhat-moavovikh siniv: yel'egoyenai, sin zyerakhiin, a z nim dvisti muzhchin. z siniv zattu: shyekhaniya, sin yakhaziiliv, a z nim tri sotni muzhchin. a z adinovikh siniv: yevyed, sin ionataniv, a z nim p'yatdyesat muzhchin. a z yelamovikh siniv: eshaya, sin ataliin, a z nim simdyesat muzhchin. a z shyefatiinikh siniv: zyejadiya, sin mikhailiv, a z nim visimdyesat muzhchin. z ioavovikh siniv: ovadiya, sin egiiiliv, a z nim dvisti i visimnadtsyat' muzhchin. a z siniv bani: shyelomit, sin iosifiin, a z nim sotnya i shistdyesat muzhchin. a z byevae-vikh siniv: zakharii, sin byevaiv, a z nim dvadtsyat'

i visim muzhchin. a z azgadovikh siniv: iokhanan, sin kataniv, a z nim sotnya i dyesyat' muzhchin. a z adonikamovikh siniv ostanni, a otsye ikhni imyena: yelifyelyet, eiil, i shyemaya, a z nimi shistdyesyat muzhchin. a z bigvaevikh siniv: utai i zavvud, a z nimi simdyesyat muzhchin. i zibrav ya ikh do richki, shcho vpadae do agavi, i mi taborovali tam tri dni. i pyeryeglyanuv ya narod ta svyashchyenikov, i nye znaishov tam nikogo z lyevievikh siniv. i poslav ya po yeliyezera, po shymayu, po yelnatana, i po yariva, i po yelnatana, i po natana, i po zakhariya, i po myeshullama, goliv, i po ioiariva, i po yelnatana, uchityeliv. i vidpraviv ya ikh do iddo, golovi v mist-syevosti kasif'ya, i vklav v ikhni usta slova, shchob govoriti do iddo ta brativ iogo, piddannikh u mist-syevosti kasif'ya, shchob voni privyeli nam sluzhityeliv dlya domu nashogo tsi-doa. i privyeli voni nam, bo ruka nashogo tsi-doa bula dobra do nas, cholovika rozumnogo z siniv makhli, sina lyeviya, izrail'yevogo sina, ta shyeryevyeyu i siniv iogo ta brativ iogo, visimnadsyat', ta khashaviyu, a z nim eshayu, z siniv myeraievikh, brativ iogo ta siniv iogo dvadtsyat', a z piddanniv khramu, yakikh dav david ta zvyerkhniki na robotu lyevitam, dvisti i dvadtsyat' piddanniv: usi voni buli oznachenyi poimyenno. i progolosiv ya tam pist, nad richkoyu agavoyu, shchob upokoryatisya nam pyeryed litsyem nashogo tsi-doa, shchob prositi vid n'ogo shchaslivoi dorogi dlya nas i dlya dityei nashikh ta dlya vs'ogo nashogo maetku, bo ya soromivshya prositi vid tsarya viis'ka ta vyerkhivtsiv, shchob pomagali nam u dorozhi proti voroga, bo skazali mi tsaryevi, govoryachi: ruka nashogo tsi-doa na dobro dlya vsikh, khto shukae iogo, a sila iogo ta gniv iogo na vsikh, khto ki-dae iogo! i postili mi, i prosili nashogo tsi-doa pro tsye, i vin dav nam ublagati syebye. i ya viddiliv iz svyashchychenikh zvyerkhniki dvanadtsyat' do shyeryevyey, khashavii, i do dyesyat'okh ikhnikh brativ z nimi. i vidvazhiv ya im sriblo i zoloto ta posud prinyesennya nashogo bozhogo domu, shcho prinyesli tsar, i iogo doradniki, i iogo zvyerkhniki ta vyves' izrail', shcho znakhodivsha tam. i vidvazhiv ya na ikhnyu ruku shist' sotyen' i p'yatdyesyat talantiv sribla, a sribnikh ryechyei sto talantiv, zolota sto talantiv, a zolotikh chash dvadtsyat' na tisyachu daryeyik, a posudin z zolochyenoi i dobroi midi dvi, dorogi, yak zoloto. i skazav ya do nikh: vi svyatat' dlya i-o, i tsyei posud svyatatist', a tye sriblo ta zoloto dobrovill' na zhyertva dlya i-o, tsi-doa vashikh bat'kiv. pil'nuitye i byeryezhit' tsye, azh poki nye vidvazhitye iogo pyeryed zvyerkhniki svyashchychenikov i lyevitiv ta zvyerkhniki bat'kivs'kikh rodiv izrail'yevikh v erusalimi do kimnat i-o-ogo domu. i priniyalii svyashchycheniki ta lyevitii vagu togo sribla ta zolota ta togo posudu, shchob vidnyesti do erusalimu, do domu nashogo tsi-doa. i rushili mi z richki agavi dvadtsyatogo dnya pyershogo misyatsya, shchob iti do erusalimu. a ruka nashogo tsi-doa bula nad nami, i vin uryatuvav nas z ruki voroga ta chativnika na dorozhi. i priishli mi do erusalimu, i sidili tam tri dni. a chyetyerysto dnya vidvazhili mi tye sriblo i zoloto ta toi posud u domi nashogo tsi-doa na ruku svyashchychenika myeryemota, sina uriiinogo,

a z nim buv yelyeazar, sin pinkhasiv, a z nimi iozavad, sin eshuin, ta noadiya, sin binnuiv, lyeviti, za chis-lom, za vagoyu na vsye. i togo chasu bula zapisana vsya ta vaga. ti, shcho priishli z polonu, sini vigan'nyya, prinyesli tsilopal'yennya dlya tsi-doa izrail'ya: dvanadtsyat' bikiv za vs'ogo izrail'ya, dyev'yatdyesyat i shist' baraniv, simdyesyat i sim ovyet's, dvanadtsyat' kozliv na zhyertvu za grikh, tsye vsye tsilopal'yennya dlya i-o. i viddali tsaryevi nakazi tsars'kim satrapam ta namisnikam zarichchya, a ti pidtrimuvali narod ta bozhii dim.

9

a yak skinchilosya tsye, pidiishli do myenye zvyerkhniki, govoryachi: tsyei narod, izrail', i svyashchycheniki ta lyevitii nye viddililisya vid narodiv tsikh kraiv z ikhnimi gidotami, vid khananyeyan, pyerizzyeyan, evusyeyan, ammonyeyan, moavityan, egiptyan ta amoryeyan, bo pobrali z ikhnikh dochok sobi ta svoim sinam, zmishalosya svyaye nasinnya z narodami tsikh kraiv, a ruka zvyerkhniki ta pryedstavnikiv bula pyersha v ts'omu spronyeviryenni. a koli ya pochuv tsye slovo, to rozdyer ya odyezhu svoyu ta plashcha svogo, i rvav volossya z golovi svoei ta z borodi svoei, i sidiv ostovpili... i zibralisya do myenye vsi tryemtyachi pyeryed slovami tsi-doa izrail'yevogo za spronyeviryennya povyernyentsiv, a ya sidiv ostovpili azh do zhyertvi vyechirn'oi. a za vyechirn'oi zhyertvi vstav ya z upokoryennya svogo, i, rozdyershi shatu svoyu ta plashcha svogo, upav ya na kolina svoi, i prostyagnuv ruki svoi do i-o, tsi-doa mogo... i skazav ya: bozhye mii, soromlyusya ya ta stidayusya pidnyesti, bozhye mii, oblichchya svoe do tyebye, bo byezzakonnny nashi pomnozihilisya ponad golovu, a nasha provina virosla azh do nyeba!... vid dniv nashikh bat'kiv mi v vyelikii provini azh do dnya ts'ogo, a za nashi byezzakonnny buli viddani mi, nashi tsari, nashi svyashchycheniki v ruku tsariv tsikh kraiv na myecha, na polon, i na grabzh, i na posoromlyennya oblichchya, yak ts'ogo dnya. a tyepyer na malu khvilyu stalasya nam milist' vid i-o, tsi-doa nashogo, shchob pozostaviti nam ostanok, i dati nam zatvyerditisya na mistsi svyatini iogo, shchob osvittiti ochi nashi, bozhye nash, i dati nam trokhii ozhiti v nashii nyevoli! bo rabi mi, ta v nashii nyevoli nye pokinuv nas tsi-do nash, i prikhiliv do nas milist' pyeryed pyers'kimi tsaryami, shchob dati nam ozhiti, shchob pidnyesti dim nashogo tsi-doa i shchob vidbuduvati ruini iogo, ta shchob dati nam zakhisti v yudyei ta v erusalimi. a tyepyer shcho skazhyemo, bozhye nash, po ts'omu? bo mi pokinuli zapovidii tvoji, yak ti nakazav chyeryez svoikh rabiv prorokiv, govoryachi: tsyei krai, shcho vi idyetye posisti, vin krai nyechistii chyeryez nyechistist' narodu tsikh kraiv, chyeryez ikhni gidoti, shcho napovnilo iogo vid krayu do krayu svoeyu nyechististu. a tyepyer dochok svoikh nye davaitye ikhnim sinam, a ikhnikh dochok nye byerit' dlya svoikh siniv, i nye pitaitye ikh pro mir ta pro dobro ikh azh naviki, shchob vi stali sil'ni, ta spozhivali dobro tsiei zymli, i viddali na spadok vashim sinam azh naviki. a po tomu vs'omu, shcho priishlo na nas za nashi zli

chini ta za nashu vyeliku provinu, bo ti, bozhye nash, strimav karu bil'shye vid grikha nashogo, i dav nam taku ryeshtku, chi znovu mi lamatimyemo zapovidi tvoi, i budyemo posvoyachuvatsiya z otsimi myerzotnimi narodami? chi zh ti nye rozgnivaeshsya na nas azh do vigublyennya nas, tak shcho nikhto nye pozostavsya b i nye vryatuvavsya? i-o, bozhye izrailiv, ti pravyednii, bo mi pozostalisy ostankom, yak ts'ogo dnya. os' mi v provini svoii pyeryed litsyem tvoim, bo nye vstoyati nam za tsye pyeryed litsyem tvoim!...

10

a koli yezdra molivsya ta spovidavsya, plakav ta pripadav pyeryed bozhim domom, zibravsya do n'ogo z izrailya duzhye vyelikii zbir, choloviki, i zhinki ta diti, bo narod plakav ryevnim plachyem... i vidpoviv shyekhaniya, ekhiiliv sin, z yelamovikh siniv, ta i skazav do yezdri: mi spronyevirilisy nashomu tsi-doovi, bo vzyali mi chuzhinnok iz narodiv ts'ogo krayu za zhinok. alye e shchye nadiya dlya izrailya v ts'omu! a tyepper skladimo zapovita nashomu tsi-doovi, shcho viprovadimo vid syebye vsikh zhinok ta narodzhyenye vid nikh, za radoyu pana nashogo, ta tikh, khto tryemtit' pyeryed zapoviddyu nashogo tsi-doa, i budy zrobleny za zakonom. ustan', bo na tobi tsya rich, a mi z tobouy. bud' muzhnii i dii! i vstav yezdra, i zaprisyag zvyerkhnikiv, svyashchyenikiv i lyevitiv ta vs'ogo izrailya, shchob robiti za tsim slovom. i voni zaprisyagli. i yezdra vstav z-pyeryed bozhogo domu i pishov do kimnati egokhonana, yel'yashivovogo sina, i nochuvav tam. khliba vin nye iv i vodi nye piv, bo buv u zhalobi za spronyeviryennya povyernyentsiv. i ogolosili v yudyei ta v erusalimi do vsikh povyernyentsiv, shchob zibratsiya do erusalimu. a kozhyen, khto nye prii'dye do tr'okh dyen', za poradoyu zvyerkhnikiv ta starshikh, uvyes' maetok togo budy zroblenyi zaklyattyam, a vin budy viluchenyi iz gromadi povyernyentsiv. i zibralsiya vsi lyudi yudi ta vveniyamina do erusalimu do tr'okh dyen', tsye buv dyev'yatii misyats', dvadtsy-atogo dnya misyatsya. i sidiv uvyes' narod na ploshchi bozhogo domu, tryemtyachi vid tsiei spravi ta vid doshchu. i vstav svyashchyenik yezdra ta i skazav do nikh: vi spronyevirilisy, i vzyali chuzhinnikh zhinok, shchob pobil'shiti izrailyevu provinu. a tyepper povinit'sya i-o, tsi-doovi vashikh bat'kiv, i chinit' iogo volyu! i viddalit'sya vid narodiv ts'ogo krayu ta vid tikh chuzhikh zhinok! i vidpovila vsya gromada, i skazali guchnim golosom: tak, za slovom tvoim, mi povinni zrobiti! alye narod chislyennii, i chas doshchiv, i nyema sili stoyati na vulitsi. ta i pratsi nye na odin dyen' i nye na dva, bo mi bagato nagrishili v tsii spravi. nyekhai zhye stanut' nashi zvyerkhniky za vvyes' zbir, a kozhyen, khto e v nashikh mistakh, khto vzyav chuzhinnikh zhinok, nyekhai prii'dye na oznachenyi chasi, a z nimi starshi kozhnogo mista ta suddi iogo, azh poki nye vidvyernyet'sya vid nas zhar gnivu nashogo tsi-doa za tsyu rich. osobливо stali nad tsim ionatan, sin asagyeliv, ta yakhzyeya, sin tikvin, a myeshullam ta lyevit shyebbyetai dopomagalim. i zrobiti tak povyernyentsi. i viddiliv sobi

svyashchyenik yezdra lyudyei, goliv bat'kiv za rodом ikhnikh bat'kiv, i vsi voni poimyemno. i sili voni pyershogo dnya dyesyatogo misyatsya, shchob dosliditi tsyu spravu. i skinchili do pyershogo dnya pyershogo misyatsya spravi pro vsikh tikh lyudyei, shcho vzyali buli chuzhinnikh zhinok. i znaishliya pomizh svyashchyenichimi sinami, shcho vzyali chuzhinnikh zhinok, iz siniv eshui, sina iotsadakovogo, ta brativ iogo: moasyeya, i yelyezyer, i yariv, i gyedaliya. i dali voni ruku svoyu, shcho poviprovadzhuyut' zhinok svoikh, a vinni prinysli v zhyertvu barana z otari za provinu svoyu. a z siniv immyerovikh: khanani ta zyevadyya. i z siniv kharimovikh: massyeya, i yeliya, i shyemaya, i ekhiil, i uzziya. i z siniv pashkhurovikh: yel'ioyenai, maasyeya, izmail, natanail, iozavad ta yel'asa. a z lyevitiv: iozavad, i shim'i, i kyelaya, vin kyelita, pyetakhiya, yuda ta yelyezyer. a z spivakiv: yel'yashiv. a z pridvyernikh: shallum, i tye-lyem, ta uri. a z izrailya, z siniv par'oshovikh: ram'ya, i izziya, i malkiyya, i miiyamin, i yelyeazar, i malkiyya ta byenaya. a z siniv yelamovikh: mattaniya, zakharii, i ekhiil, i avdi, i eryemot, i yeliyya. i z siniv zattu: yel'ioyenai, yel'yashiv, mattaniya, i yeryemot, i zavad ta aziza. a z siniv byevaevikh: egokhanan, khananiya, zabbai, atlai. i z siniv banievikh: myeshullam, mallukh, i adaya, yashuv, i shyel ta ramot. i z siniv pakhatovikh: moav, adna, i khyelal, byenaya, maasyeya, mattaniya, vyesyeliil, i bin-nui ta manasiya. i z siniv kharimovikh: yelyezyer, ishshiiya, malkiyya, shyemaya, shimon, venyiyamin, mallukh, shyemariya. z siniv khashumovikh: mattyenai, mattatta, zavad, yelifyelyet, eryemai, manasiya, shim'i. z siniv banaevikh: maadai, amram, i uil, byenaya, byedyeya, kyelugu, vaniya, myeryemot, yel'yativ, mattaniya, mattyenai, i yaasai, i bani, i bin-nui, shim'i, i shyelyemiya, i natan, i adaya, makhnad-vai, shashai, sharai, azariil, i shyelyemiya, shyemariya, shallum, amariya, iosip. a z siniv nyevo: eiil, mattitiya, zavad, zyevena, yaddai, i ioil, byenaya. usi otsi vzyali buli chuzhinnikh zhinok, a dyeyaki z tsikh zhinok i dityei porodili.

slova nyeyemii, gakhaliinogo sina: i stalosya v misyatsi kislyevi dvadtsyatogo roku, i buv ya v zamku shushan. i priishov khanani, odin iz brativ moikh, vin ta lyudi z yudyei. i zapitavysya ya ikh pro yudyeiv, shcho vryatuvalisya, shcho pozostali vid polonu, ta pro erusalim. a voni skazali myeni: pozostali, shcho lishilisya z polonu, tam v okruzi, zhivut' u vyelikii bidi ta v gan'bi, a mur erusalimu poruinovani, a brami iogo popalenyi ognem... i stalosya, yak pochuv ya tsi slova, siv ya ta i plakav, i buv u zhalobi kil'ka dniv, i postiv, i molivysya pyeryed litsyem nyebyesnego tsi-doa. i skazav ya: molyu tyebye, i-o, bozhnye nyebyesni, bozhnye vyelikii ta griznii, shcho dotrimuesh zapovita ta milist' dlya tikh, khto lyubit' tyebye ta dotrimuesh zapovidi svoi, nyekhai zhye budye ukho tvoe chutkyye, a ochi tvoi vidkriti, shchob prislukhuvatisya do molitvi raba tvogo, yakoyu ya molyusya s'ogodni pyeryed tvoim litsyem dyen' ta nich za izrailievikh siniv, tvoikh rabil, i spovidayusya v grikhakh izrailievikh siniv, yakimi grishili mi proti tyebye, i ya i dim bat'ka mogo grishili! mi sil'no provinilisya pyeryed tobou, i nye dotrimuvali zapovidy, i ustaviv, i prav, yaki nakazav ti moisyeevi, rabovi svoemu. pam'yatyi zhye tye slovo, shcho ti nakazav buv moisyeevi, svoemu rabovi, govoryachi: yak vi spronyevirityesya, ya rozporoshu vas pomizh narodami! ta koli navyennyetyesya do myenye, i budyetye dotrimuvati zapovidy moi i vikonuvati ikh, to yakshcho budut' vashi vignantsi na krayu nyebyes, to i zvidti pozbirayu ikh, i privyedu do togo mistysya, yakye ya vibrav, shchob tam pyeryebuvalo im'ya moe! a voni rabi tvoi ta narod tvii, yakogo ti vikupiv svoeyu vyelikoyu siloyu ta mit-snoyu svoeyu rukoyu. molyu tyebye, i-o, nyekhai zhye budye ukho tvoe chutkyye do molitvi tvoioogo raba ta do molitvi tvoikh rabil, shcho pragnut' boyatisya imyennya tvogo! i dai zhye s'ogodni uspiyku svoemu rabovi, i dai znaiti milosyerdyia pyeryed ot-sim muzhyem! a ya buv chashnikom tsaryevim.

i stalosya v misyatsi nisani, dvadtsyatogo roku tsarya artaksyerksa, bulo raz vino pyeryed nim. i vzyav ya tye vino i dav tsaryevi. i ya, zdavalosya, nye buv sumnii pyeryed nim. ta skazav myeni tsar: chomu oblichchya tvoe sumnye, chi ti nye khvorii? tseye nye inshye shcho, yak til'ki sum syertsya... i ya vyel'mi sil'no zlyakavsya! i skazav ya do tsarya: nyekhai tsar zhyiye naviki! chomu nye budye sumnye oblichchya moe, koli misto domu grobiv bat'kiv moikh poruinovanye, a brami iogo popalenyi ognem!... i skazav myeni tsar: chogo zh ti prosish? i ya pomolivysya do nyebyesnego tsi-doa, i skazav tsaryevi: yakshcho tseye tsaryevi vgodnye, i yakshcho rab tvii upodobanii pyeryed oblichchyam tvoim, to poshli myenye do yudyei, do mista grobiv bat'kiv moikh, i ya vidbuduyu iogo! i skazav myeni tsar (a tsaritsya sidila pri n'omu): skil'ki chasu budye doroga tvoya, i koli ti povyernyeshsya? i spodobalos' tseye tsaryevi, i vin poslav myenye, a ya pryznachiv iomu chas. i

skazav ya tsaryevi: yakshcho tseye tsaryevi vgodnye, nyekhai dadut' myeni listi do namisnikiv zarichchya, shchob provadili myenye, azh poki nye pridu do yudyei, i lista do asafa, dozortsya tsaryevogo lisu, shchob dav myeni dyeryeva na brussya dlya zamkovikh bram, shcho nalyezhat' do bozhogo domu, i dlya mis'kogo muru, i dlya domu, shcho do n'ogo vvиду. i dav myeni tsar v miru togo, yak dobra bula bozha ruka nado mnoyu, i pribuv ya do namisnikiv zarichchya, i dav im tsaryevi listi. a tsar poslav zo mnoyu zvyerkhnivkiv viis'ka ta vyerkhivtsiv. i pochuv pro tseye khoronyanin sanvallat ta rab ammonityanin toviya, i bulo im priko, duzhye priko, shcho priishov cholovik klopotatisya pro dobro dlya izrailievikh siniv. i priishov ya do erusalimu, i buv tam tri dni. i vstav ya vnochi, ya ta trokhi lyudyei zo mnoyu, i nye rozpoviv ya nikomu, shcho tsi-do mii dav do mogo syertsya zrobiti dlya erusalimu. a khudobi nye bulo zo mnoyu, okrim tiei khudobi, shcho ya nyeyu izdiv. i viishov ya dolinnoyu bramoyu vnochi, i pishov do dzhyeryela tannin, i do brami smitnikovoi. i ya dokladno oglyanuv muri erusalimu, shcho buli poruinovani, a brami iogo buli popalenyi ognem. i pyeryeishov ya do dzhyeryel'noi brami ta do tsars'kogo stavu, ta tam nye bulo mistysya dlya pyeryekhodu khudobi, shcho bula pod mnoyu. i ishov ya dolinoyu vnochi, i dokladno oglyadav mura. potim ya vyernuvysya, i vviishov dolinnoyu bramoyu, i vyernuvysya. a zastupniki nye znali, kudi ya pishov ta shcho ya robluy, a yudyeyam, i svyashchyenikam, i shlyakhti, i zastupnikam, i ryeshiti tikh, shcho robili pratsyu, ya doti nichogo nye rozpovidav. i skazav ya do nikh: vi bachitye bidu, shcho mi v nii, shcho erusalim zruinovani, a brami iogo popalenyi ognem. idit', i zbuduitye mura erusalimu, i zhye nye budyemo mi gan'boyul!... i rozpoviv ya im pro ruku tsi-doa mogo, shcho vona dobra do myenye, a takozh slova tsarya, yaki skazav vin myeni. i skazali voni: stanyemo i zbuduemo! i zmitsnili voni ruki svoi na dobre dilo. i pochuv tseye khoronyanin sanvallat ta ammonityanin rab toviya, i arab gyeshyem, i smiyalisya z nas, i pogordzhuvali nami i govoriли: shcho tseye za rich, yaku vi robityye? chi proti tsarya vi buntuetyes'? a ya im vidpoviv i skazav do nikh: nyebyesni tsi-do vin dast' nam uspiyk, a mi, iogo rabi, stanyemo i zbuduemo! a vam nyema ani chastki, ani prava, ani pam'yatki v erusalimi!

i vstav yeliyashiv, pyervosvyashchyenik, ta brati iogo svyashchyeniki, i zbuduvati ovychu bramu. voni osvyatili ii, i povstavlyali ii dvyeri, i azh do bashti myeya osvyatili ii, azh do bashti khanan'ila. a poruch n'ogo buduvali erikhonyani, a poruch nikh buduvali zakkur, sin imriiv. a brami ribnu zbuduvati sini syenaini, i voni pokrili ii brussyami, i povstavlyali dvyeri ii, zamki ii ta zasuvy ii. a poruch nikh napravlyav myeryemot, sin urii, kotsovogo sina, a poruch nikh napravlyav myeshullam, sin byeryekhii, myeshav'ilovogo sina, a poruch nikh napravlyav sadok, baanin sin. a poruch nikh napravlyali tyekoyani, alye ikhni vyel'mozhi nye skhilili svoei shii v

sluzhbu svogo i-o. a bramu staru napravlyali ioyada, sin pasyeakhiv, ta myeshullam, sin byesodyein, voni pokrali brussyami, i vstavlyali dyveri ii, i zamki ii ta zasuvi ii. a poruch nikh napravlyav giv'oneyanin myelatiya ta myeronotyeyanin yadon, lyudi giv'onu ta mitspi, shcho nalyezhali do volodinnya namisnika zarichchya. poruch n'ogo napravlyav uzzili, sin kharkhain, z zolotariv, a poruch n'ogo napravlyav kharaniya, sin rakkakhimiv, i voni vidnovili erusallima azh do shirokogo muru. a poruch n'ogo napravlyav ryefaya, sin khuriv, zvyerkhnik polovini erusalims'koi okrug. a poruch n'ogo napravlyav edaya, sin kharumafiv, a to navproti domu svogo, a pri iogo rutsi napravlyav khattush, sin khashavnyein. drugu miru napravlyav malkiiya, sin kharimiv, ta khashshuv, sin pakhat-moaviv, ta bashtu pyechyei. a poruch n'ogo napravlyav shallum, sin lokhyesha, zvyerkhnik polovini erusalims'koi okrug, vin ta dochka iogo. bramu dolinnu napravlyav kharun, ta myeshkantisi zanoakhu, voni zbuduvali ii, i povstavlyali dyveri ii, zamki ii ta zasuvi ii, i tisyachu liktiv u muri azh do smitnikovo bami. a smitnikovu bramu napraviv malkiiya, sin ryekhaviv, zvyerkhnik byet-kyeryems'koi okrug, vin zbuduvav ii, i povstavlyav ii dyveri, zamki ii ta zasuvi ii. a dzhyeryel'nu bramu napraviv shallum, sin kolkyezyeiv, zvyerkhnik okrug mitspi, vin zbuduvav ii, i pokriv ii, i povstavlyav ii dyveri, zamki ii ta zasuvi ii, i napraviv mura stavu shyelakh do tsars'kogo sadka, i azh do stupyeniv, shcho spuskaet'sya z davidovogo mista. za nim napravlyav nyeyemiya, sin azbukiv, zvyerkhnik polovini byettsurs'koi okrug azh do mistsya navproti davidovikh grobiv i azh do zrobyenogo stavu, i azh do domu litsariv. za nim napravlyali lyeviti: ryekhum, sin baniiv, poruch n'ogo napravlyav zvyerkhnik polovini okrug kyeila, dlya svoei okrug. za nim napravlyali ikhni brati: bavaai, sin khyenadadiv, zvyerkhnik polovini okrug kyeila. i napravlyav poruch n'ogo yezyer, sin eshuin, zvyerkhnik okrug, miru drugu, vid mistsya navproti vikhodu do zbroyarni narizhnika. za nim ryevno napravlyav barukh, zabbaiv sin, miru drugu, vid narizhnika azh do vkhodu do domu pyervosvyashchyenika yeliyashiva. za nim napravlyav myeryemot, sin uriii, sina kotsovgovo, miru drugu, vid vkhodu do yeliyashivovogo domu i azh do kintsya yeliyashivovogo domu. a za nim napravlyali svyashchyeniki, lyudi iordans'koi okrug. za nim napravlyav vyenyamin, sin khashshuviv, navproti svogo domu; za nim napravlyav azariya, sin maasyei, sina ananiinogo, pri svoemu domi. za nim napravlyav binnui, sin khyenadadiv, miru drugu, vid azariinogo domu azh do narizhnika i azh do rogu. palai, sin uzaiv, vid mistsya navproti narizhnika ta v gorishnii bashti, shcho vikhodit' iz tsars'kogo domu, shcho pri v'yznachnomu podvir'i. za nim pyedaya, sin par'oshiv. a piddantsi khramu sidili v ofyeli azh do mistsya navproti vodnoi brami na skhid ta navproti vistupayuchoi bashti. za nim napravlyali tyekhoyani, miru drugu, vid mistsya navproti vyelikoi vistupayuchoi bashti i azh do ofyel's'kogo muru. z-nad kins'koi brami napravlyali svyashchyeniki, kozhyen navproti domu svogo. za nimi napravlyav sadok, sin immyeriv,

navproti svogo domu, a za nim napravlyav shyemaya, sin shyekhianiin, storozh skhidn'oi brami. za nim napravlyav kharaniya, sin shyelyemiin, ta kharun, shosti sin tsalafiv, miru drugu; za nim napravlyav myeshullam, sin byeryekhiin, navproti svoei kimnati. za nim napravlyav malkiiya, sin zolotaryia, azh do domu kharomovikh piddantsiv ta kramariv, navproti brami mifkad i azh do narizhnoi gornitsi. a mizh narizhnoy gornitsyeu do ovyechoi brami napravlyali zolotari ta kramari.

4

i stalosya, yak pochuv sanvalla, shcho mi buduemo togo mura, to vin zapaliv'sya gnyvom, i duzhye rozgnyvav'sya, i smiyav'sya z yudyeiv. i govori vin pyeryed svoimi bratami ta samariis'kim viis'kom i skazav: shcho tsye roblyat' tsi mizyerni yudyei? chi im tsye pozostavlyat'? chi budut' voni prinositi zhyertvu? chi zakinchat' ts'ogo dnaya? chi ozhyvlyat' voni tsi kaminnyya z kup porokhu, a voni zh popalyeni? a ammonityanin toviya buv pri n'omu i skazav: ta i shcho voni buduyut? yakshcho viidye lisitsya, to vona zrobit' dirku v ikhnii kaminnii stini!... pochui, bozhye nash, shcho mi stali pogoroyu, i povyerni ikhnyu gan'bu na golovu ikhnyu, i dai ikh na zdobich u krai polonu! i nye zakrii ikhn'oi provini, a ikhnii grikh nyekhai nye budyte styertii z-pyeryed lit'sya tvogo, bo voni obrazili budivnichikh! i zbuduvali mi togo mura, i buv pov'yzanii uyves' toi mur azh do polovini iogo. a syertsye narodu bulo, shchob dali robiti! i stalosya, yak pochuv sanvalla, i toviya, i arabi, i ammonityani, i ashdodyani, shcho napravlyayet'sya erusalims'kii mur, shcho vilomi v stini stali zatarasovuvatsiya, to duzhye zapalilisya gnyvom. i zmovil'sya voni vsi razom, shchob iti voyuvati z erusalimom, ta shchob uchniti iomu zamishannyya. i mi molilisya do nashogo tsi-doa, i postavili proti nikh storozhu vdyen' ta vnochi, pyeryed nimi. i skazav yuda: oslabla sila nosiya, a zvalishch bagato, i mi nye zmozhyemo dali buduvati mura!... a nashi nyenavitsniki govoriili: voni nye znatimut' i nye pobachat', yak mi priidyemo do syeryedini ikh, i pozabivaemo ikh, ta i spinimo pratsyu! i stalosya, yak prikhodili ti yudyeiani, shcho sidili pri nikh, to govoriili nam pro tsye raziv dyesyat', zo vsikh mists', dye voni probuvali. todi postaviv ya storozhu zdolu togo mistsya za murum u pyechyerakh. i postaviv ya narod za ikhnimi rodami, z ikhnimi myechami, ikhnimi ratishchami ta ikhnimi lukami. i rozglyanuv ya tsye, i vstav i skazav ya do shlyakhyetnikh, i do zastupnikiv, i do ryeshiti narodu: nye biityesya pyeryed nimi! zgaadiyte i-o vyelikoi ta griznogo, i voyuitye za vashikh brativ, vashikh siniv, dochok vashikh, zhinok vashikh ta za domi vashi! i stalosya, yak pochuli nashi vorogi, shcho nam tye vidomye, to i-o' zlamav ikhnii zadum, i vsi mi vyernulisya do muru, kozhyen do pratsi svoei. i bulo vid togo dnaya, shcho polovina moikh yunakiv robili pratsyu, a polovina ikh mitsona trimala spisi, shchiti, i luki ta pantsyeri, a zvyerkhnikhi stoyali pozad yudinogo domu. budivnich pratsyuvali na muri, a nosii naladovuvali tyagar, voni odnieyu rukoyu robili pratsyu, a odnieyu mitsona tri-

mali spisa... a v kozhnogo budivnichogo iogo myech
buv priv'yazanii na styegnakh iogo, i tak voni budu-
vali, a bilya myenye buv surmach. i skazav ya do
shlyakhyetnikh, do zastupnikiv ta do ryeshti narodu:
pratsya vyelika i prostora, a mi poviddilyuvani na
muri, dalyeko odin vid odnogo. tomu to v mist-
sye, dye pochuetye golos surmi, tudi nyegaino zbi-
raityesya do nas. tsi-do nash budye voyuvati dlya
nas! i tak mi robili pratsyu, i polovina ikh mitsno
trimala spisi vid skhodu rann'oi zori azh do poyav-
lyennya zir. takozh того часу skazav ya do nar-
odu: kozhyen z yunakom swoim nyekhai nochuyut'
u syeryedini erusalimu, i budut' voni dlya nas un-
ochi storozhyeyu, a vdyen' na pratsyu. i ni ya, ani
brati moi, ani yunaki moi, ani storozhi, shcho buli za
mnouy, mi nye zdiimali svoei odyezhi, kozhyen mav
svoyu zbroyu pri svoemu styegni.

5

i buv vyelikii krik narodu ta ikhnikh zhinok na
svoikh brativ yudyeiv. i buli taki, shcho govorili:
mi daemo v zastavu siniv svoikh ta dochok svoikh,
i byeryemo zbizhzhya, i imo i zhivyyemo! i buli taki,
shcho govorili: mi zastavlyemo polya svoi, i vino-
gradniki svoi, i domi svoi, i byeryemo zbizhzhya
v ts'omu golodi! i buli taki, shcho govorili: mi
pozichaemo sriblo na podatok tsars'kii za nashi polya
ta nashi vinogradniki. a nashye zh tilo takye, yak tilo
nashikh brativ, nashi sini yak ikhni sini. a os' mi tis-
nyemo nashikh siniv ta nashikh dochok za rabil, i e
z nashikh dochok utiskuvani. mi nye v sili robiti, a
polya nashi ta vinogradniki nashi nalyezhat' inshim...
i sil'no zapalav u myeni gniv, koli ya pochuv ikhnii
krik ta tsi slova! a moe syertsye dalo myeni radu, i ya
spyeryechavsya z shlyakhyetnimi z zastupnikami
ta i skazav im: vi zastavoyu tisyetye odin odnogo! i
sklikav ya na nikh vyelikii zbori. i skazav ya do nikh:
mi vikupovujemo svoikh brativ yudyeiv, prodanikh
poganam, za nashoyu spromogoyu, a vi budyetye
prodavati svoikh brativ, i voni prodavut'sya nam? i
movchali voni, i nye znakhodili slova... i skazav ya:
nye dobra tsye rich, shcho vi robitye! chi zh nye v
boyazni nashogo tsi-doa vi maetye khoditi, chyeryez
gan'bu vid tikh poganiv, nashikh vorogiv? takozh i
ya, brati moi ta yunaki moi buli pozikodavtsyami sri-
bla ta zbizhzhya. opustimo zh mi otsyei borg! vyer-
nit' im zaraz ikhni polya, ikhni vinogradniki, ikhni
olivki, i ikhni domi ta vidсотok sribla, i zbizhzhya,
vinogradnii sik ta novu olivu, shcho vi dali im u za-
stavu za nikh! i voni skazali: povyernyemo, i nye
budyemo zhadati vid nikh! zrobimo tak, yak ti govor-
ish! i poklikav ya svyashchyenikov, i zapriskygnuv ikh
zrobiti za tsim slovom. vitrusiv ya i svoyu pazukhu
ta i skazav: nyekhai otak vitrusit' tsi-do kozhnogo
cholovika, khto nye spovnit' ts'ogo slova, z domu iogo
ta z trudu iogo, i nyekhai budye takii vitrushenyi ta
porozhnii! i skazali vsi zbori: amin! i slavili voni i-
o, i narod zrobiv za tsim slovom. takozh vid dnya,
koli tsar nakazav myeni buti ikhnim namisnikom v
yudinomu krai vid roku dvadtsyatogo i azh do roku
tridtsyat' drugogo tsarya artaksyerksa, dvanadtsyat'
lit nye iv namisnichogo khliba ani ya, ani brati moi. a

namisniki popyeryedni, shcho buli pyeryedo mnouy,
chininii tyazhkye nad narodom, i brali vid nikh khli-
bom ta vinom odnogo dnya sorok shyekliv sribla;
takozh ikhni slugi panuvali nad narodom. a ya nye
robov tak chyeryez strakh bozhii. takozh u pratsi togo
muru ya pidtrimuvav, i polya nye kupuvali mi, a vsi
moi slugi buli zibrani tam nash pratsyeyu. a za stolom
moim buli yudyei ta zastupniki, sto i p'yatdyesyat
cholovika, ta i ti, khto prikhodiv do nas iz narodiv,
shcho navkolo nas. a shcho gotovilosya na odin dyen',
bulo: vil odin, khudobi dribnoi shyesteryo vibranikh,
i p'titsya gotuvalasya v myenye, a za dyesyat' dyen'
vikhodilo bagato vsyakogo vina. a pri tomu za nye
zhadav namisnichogo khliba, bo ta robota napravi
muriv bula tyazhka na tomu narodi. zapam'yatai
zhye myeni, bozhye mii, na dobre vsye tye, shcho ya
robov dlya ts'ogo narodu!

6

i stalosya, koli pochuv sanvallat, i toviya, i arab
gyeshyem ta ryeshta nashikh vorogiv, shcho ya
zbuduvav mura, i shcho nye pozostalosya v n'omu
vilomu, alye do ts'ogo часу dvyeryei u bramakh ya
nye povstavlyav, to poslav sanvallat za gyeshyem do
myenye, govoryachi: prikhod', i vmovimosya razom
u kyefirimi v dolini ono! a voni zamishlyali zro-
biti myeni vizual'nii-ra-trudit'sya... i poslav ya do
nikh posliv, govoryachi: ya robluy vyelikii pratsyu, i
nye mozhu priiti. nashcho budye pyeryervana tsya
pratsya, yak kinu ii ta pidu do vas? i posilali do
myenye tak samo chotiri razi, a ya vidpovidav im
tak samo. i tak samo sanvallat p'yatii raz prislav do
myenye slugu svogo, a v rutsi iogo buv vidkritii list.
a v n'omu napisanye: chuet'sya syeryed narodiv, i
gashmu govorit': ti ta yudyei zamishlyaetye viddili-
t'sya, tomu to ti buduesh того мурла, i khochyesh
buti im za tsarya, za timi slovami. ta i prorokiv ti
ponastavlyav, shchob vikrikuvali pro tyebye v erusal-
imi, govoryachi: tsar v yudi! a tyepyer tsar pochue
otshi ryechi. otozh, prikhod', i porad'mosya razom!
i poslav ya do n'ogo, govoryachi: nye bulo takikh
ryechyey, pro yaki ti govorish, bo z syertsya svogo ti
ikh povimishlyav!... bo vsi voni lyakali nas, govory-
achi: nyekhai oslabnut' ikhni ruki z tsiei pratsi, i nye
budye vona zroblyena! ta tyepyer, o bozhye, zmitsni
moi ruki! i ya vviishov do domu shyemai, sina dye-
lai, myegyetav'ilovogo sina, a vin buv zadyerzhani.
i vin skazav: umovmosya piti do bozhogo domu,
do syeryedini khramu, i zamknyemo khramovi dvy-
eri, bo priidut' zabiti tyebye, vlasnye vnochii priidut'
zabiti tyebye... ta ya vidkazav: chi takii cholovik, yak
ya, mae vtikati? i khto e takii, yak ya, shcho vviidye do
khramu i budye zhiti? nye vviidu! i piznav ya, shcho
to nye tsi-do poslav iogo, koli vin govoriv na myenye
tye prorstovto, a to toviya ta sanvallat pidkupili
iogo... bo vin buv pidkuplyenii, shchob ya boyavsy, i
zrobiv tak, i zgrishiv. tsye bulo dlya nikh na zlii
pogovir, shchob obraziti myenye. zapam'yatai zhye,
bozhye mii, toviia ta sanvallatovi za tsiimi vchinkami
iogo, a takozh prorochitsi noadii ta ryeshti prorokiv,
shcho strakhali myenye! i buv zakinchenii mur
dvadtsyatogo i p'yatogo dnya misyatsya yelula, za

p'yatdyesyat i dva dni. i stalosya, yak pochuli pro tsye vsi nashi vorogi, ta pobachili vsi narodi, shcho buli navkolo nas, to voni vpalu v ochakhsy svoykh ta i piznali, shcho tsya pratsya bula зроблена vid nashogo tsi-doa! timi dnyami takozh shlyakhyetni yudyei pisali bagato svoikh listiv, shcho ishli do toviui, a toviuiini prikhodili do nikh. bo bagato-khto v yudyei buli zaprisyazhyenimi priyatelyami iomu, bo vin buv zyat' shyekhanii, arakhovogo sina, a sin iogo egokhanan uzyav dochku myeshullama, byeryekhiinogo sina. i govorili pyeryedo mnoyu dobre pro n'ogo, a slova moi pyeryedavali iomu. toviuiya posilav listi, shchob nastrakhhati myenye.

7

i stalosya, yak buv zbudovanii mur, to povstavlyav ya dvyeri, i buli ponastavlyuvani pridvyerni, spivaki ta lyeviti. i priznachiv ya nad erusalimom svogo brata khanani ta zvyerkhnika tvyerdini khananiyu, bo vin buv cholovik pravdivii, i tsi-doa boyavsyia bil'shye vid bagat'okh inshikh. i skazav ya do nikh: nyekhai nye vidchinyayut'sya erusalims'ki brami azh do spyeki sotsya. i poki voni sami stoyat', nyekhai pozamikayut' dvyeri, i tak trimaitye. i postaviti varti z erusalims'kikh myeshkantsiv, kozhnogo na iogo storozhi, i kozhnogo navproti iogo domu! a misto bulo shiroko-prorstoye i vyelikye, ta narodu v n'omu malo, i domi nye buli pobudovani. i poklav myeni tsi-do mii na syertsye moe zibrati shlyakhyet-nikh, i zastupnikiv ta narod, shchob pyeryepisati. i znaishov ya knizhku pyeryepisu tikh, khto priishov pyershye, a v nii ya znaishov napisanye takye: ot-sye vikhod'ki z okrugy, shcho priishli z polonu vi-gnannya, yakikh vignav buv navukhodonosor, tsar vavilons'kii, i voni povyernalisya do erusalimu ta do yudyei, kozhyen do mista svogo, ti, shcho pri-ishli buli z zorovavyelyem, isusom, nyeyemieyu, azarieyu, raamieyu, nakhamaniem, moryekhaem, bilshanom, mispyeryetom, bigvaem, nyekhumom, baanoyu. chislo lyudyei izrailyevogo narodu: siniv par'oshovikh dvi tisyachi sto i simdyesyat i dva, siniv shyevatiinikh tri sotni i simdyesyat i dva, siniv arakhovikh shist' sotyen' p'yatdyesyat i dva, siniv pakhat-moavovikh, iz siniv isusovikh ta ioavovikh dvi tisyachi i visim sotyen' visimnadtsyat', siniv yelamovikh tisyacha dvisti p'yatdyesyat i chotiri, siniv zattuevikh visim sotyen' sorok i p'yat', siniv zakkaevikh sim sotyen' i shistdyesyat, siniv binnuvikh shist' sotyen' sorok i visim, siniv byevaevikh shist' sotyen' dvadtsyat' i visim, siniv agzadovikh dvi tisy-achi tri sotni dvadtsyat' i dva, siniv adonikamovikh shist' sotyen' shistdyesyat i sim, siniv bigvaevikh dvi tisyachi shistdyesyat i sim, siniv adinovikh shist' so-tyen' p'yatdyesyat i p'yat', siniv atyerovikh, z siniv khizkiinikh dyev'yatdyesyat i visim, siniv khashu-movikh tri sotni dvadtsyat' i visim, siniv byetsae-vikh tri sotni dvadtsyat' i chotiri, siniv kharifovikh sto dvanadtsyat', siniv giv'onovikh dyev'yatdyesyat i p'yat', lyudyei z vyflyemtu ta nyetofi sto visimdyesyat i visim, lyudyei z anototu sto dvadtsyat' i visim, lyudyei z byet-azmavyetu sorok i dva, lyudyei z kir'yat-earimu, kyefiri ta byeyerotu sim sotyen' sorok

i tri, lyudyei z rami ta gavi shist' sotyen' dvadt-syat' i odin, lyudyei z mikhmasu sto dvadtsyat' i dva, lyudyei z byet-yelu ta ayu sto dvadtsyat' i tri, lyudyei z nyevo drugogo p'yatdyesyat i dva, vikhod'kiv z yelamu drugogo tisyacha dvisti p'yatdyesyat i chotiri, vikhod'kiv z kharimu tri sotni i dvadtsyat', vikhod'kiv z erikhonu tri sotni sorok i p'yat', vikhod'kiv z lodu, khadidu i ono sim sotyen' i dvadtsyat' i odin, vikhod'kiv z syenai tri tisyachi dyev'yat' sotyen' i tridtsyat'. svyashchyenikiv: siniv edainikh z is-usovogo domu dyev'yat' sotyen' simdyesyat i tri, siniv immyerovikh tisyacha p'yatdyesyat i dva, siniv pashkhurovikh tisyacha dvisti sorok i sim, siniv kharimovikh tisyacha simnadtsyat'. lyevitv: siniv is-usovikh z kadmiilovogo domu, z godyevinikh siniv simdyesyat i chotiri. spivakiv: siniv asafovikh sto sorok i visim. pridvyernikh: siniv shallumovikh, siniv atyerovikh, siniv talmonovikh, siniv akku-rovikh, siniv khatitnikh, siniv shovaevikh sto tridtsyat' i visim. kharimovikh piddantsiv: sini tsikhini, sini khasufini, sini tabbaotovi, sini kyerosovi, sini siini, sini padonovi, sini lyevanini, sini khagavini, sini salmaevi, sini khananovi, sini giddyelovi, sini gakharovi, sini ryeaini, sini ryetsinovi, sini nyeko-dini, sini gazzamovi, sini uzzini, sini pasyeeakhovi, sini byesaevi, sini myeunimovi, sini nyefishyusinovi, sini bakbutovi, sini khakufini, sini kharkhurovi, sini batslitovi, sini myekhidini, sini kharshini, sini barkosovi, sini sisyerini, sini tyemakhovi, sini nyet-siyakhovi, sini khatifini. siniv solomonovikh ra-biv: sini sotaevi, sini soferyetovi, sini pyeridini, sini yaalini, sini darkonovi, sini giddyelovi, sini shyefati-ini, sini khattilovi, sini pokhyeryet-gatstsyevaimovi, sini amonovi, us'ogo tsikh kharimovikh piddantsiv ta siniv solomonovikh rabiv tri sotni dyev'yatdyesyat i dva. a otsye ti, shcho priishli z tyel-myelakhu, z tyel-kharshi, kyuruv-addonu ta immyeru, ta nye mogli dovyesti rodu bat'kiv svoikh z svogo nasin-nya, chi voni z izrailya: siniv dyelainikh, siniv tovi-iinikh, siniv nyekodinikh shist' sotyen' sorok i dva. a z svyashchyenikiv: sini khovaini, sini kotsovi, sini barzillaya, shcho zvyav zhinku z dochok gi-lyeadyanina barzillaya, i stav zvatsiya ikhnim im'yam. voni shukali zapisu svogo rodovodu, alye vin nye znaishovsya, i buli voni viluchyeni zo svyashchyen-stva, a namisnik skazav im, shchob voni nye ili zo svy-atogo svyatikh, azh poki nye stanye svyashchyenik do urimu ta tummimu. us'ogo zboru razom sorok dvi tisyachi trista i shistdyesyat, okrim ikhnikh ra-biv ta ikhnikh nyevil'nits', tsikh bulo sim tisyach trista tridtsyat' i sim; a v nikh spivakiv ta spivachok dvisti i sorok i p'yat'. ikhnikh konyei bulo sim sotyen' tridtsyat' i shist', ikhnikh muliv dvisti sorok i p'yat', vyerblyudiv chotiri sotni tridtsyat' i p'yat', osliv shist' tisyach i sim sotyen' i dvadtsyat'. a chastina goliv bat'kiv'skikh rodiv dali na pratsyu: namisnik dav do skarbnitsi: zolota tisyachu daryeikiv, kropil'nits' p'yatdyesyat, svyashchyenichikh shat p'yatsot i tridtsyat'. a z goliv bat'kiv'skikh rodiv dali do skarbnitsi na pratsyu: zolota dvadtsyat' tisyach daryeikiv, a sri-bla dvi tisyachi i dvisti min. a shcho dala ryeshata nar-odu: zolota dvadtsyat' tisyach daryeikiv, a sribla dvi tisyachi min, a svyashchyenichikh shat shistdyesyat i

sim. i osilisya svyashchyniki, i lyeviti, i pridvyerni, i spivaki, i dyekhto z narodu, i khramovi piddantsi, i vpyes' izrail' po svoikh mistakh. yak nastav s'omii misyats', to izrailyevi sini buli po svoikh mistakh.

8

i zibravsy vyves' narod, yak odin cholovik, na maidan, shcho pyeryed vodnoy bramoy, i skazali uchityelyevi yezdri prinyesti knigi moisyeevogo zakonu, shcho nakazav buv i-o' izrailyevi. i prisnis svyashchynik yezdra zakona pyeryed zbori z cholovikiv ta azh do zhinok, i vsikh, khto rozumiv chutye, pyershogo dnya s'omogo misyatsya. i chitav vin u nim na maidani, shcho pyeryed vodnoy bramoy, vid svitanku azh do poludnya, pyeryed cholovikami i zhinkami ta timi, khto rozumie, a ushi vs'ogo narodu buli zvyernenyi do knigi zakonu. i stoyav uchityel' yezdra na dyeryev'yanomu pidvishchynni, shcho zrobili dlya tsiei spravi, a pri n'omu stoyav mattiia, i shyema, i anaya, i uriiya, i khilkiia, i maasyeya na pravitsi iogo, a na livitsi iogo: pyedaya, i mishail, i malkiia, i khashum, i khashbad-dana, zakharii, myeshullam. i rozgornuv yezdra tsyu knigu na ochakh us'ogo narodu, bo vin buv vishchye vid us'ogo narodu, a koli vin rozgornuv, uyves' narod ustav. i poblagosloviv yezdra i-o, tsi-doa vyelikogo, a vyves' narod vidpoviv: amin', amin'! z pidnyesyen-nyam svoikh ruk. i vsi skhilyalisya, i vklonyalisya i-o oblichchiam do zyemli! a isus, i bani, i shyeryevyeya, yamin, akkuv, shabbyetai, godiia, maasyeya, kyelita, azariya, iozavad, khanan, pyelaya ta lyeviti poas-nyuvali narodovi zakona, a narod buv na svoemu misti. i chitali v knizi, u bozhomu zakoni virazno, i viyasnyuvali znachyennya, i robili zrozumilim chitanye. i skazav namisnik nyeyemiya, i svyashchynik uchityel' yezdra i lyeviti, shcho viyasnyuvali narodovi, do vs'ogo narodu: dyen' tsiei svyati i vin dlya i-o, tsi-doa vashogo, nye bud'tye v zhalobi i nye plachtye! bo plakav uyves' narod, yak pochuv slova zakonu... i skazav vin do nikh: idit', izhtye sitye ta piitye solodkye, i posilaitye chastki tomu, v kogo nyema nagotovlenogo. bo svyati tsiei dyen' dlya nashogo i-o, i nye sumuitye, bo radist' u i-o tsye vasha sila! i lyeviti potishali vyves' narod, govoryachi: movchit', bo tsiei dyen' svyati, i nye sumuitye! i pishov uyves' narod isti ta piti, i posilati chastki ta chiniti vyeliku radist', bo rozumiv ti slova, shcho rozpovili iomu. a drugogo dnya zibralisya golovi bat'kivs'kikh rodiv us'ogo narodu, svyashchyniki ta lyeviti, do vchityelya yezdri, shchob vin viyasnyav im slova zakonu. i znaishli napisanye v zakoni, shcho nakazav buv i-o' chyeryez moisyeya, shchob izrailyevi sini sidili v kuchkakh u svyato s'omogo misyatsya, i shchob rozgolosili i ogolosili po vsikh svoikh mistakh ta v erusalimi, govoryachi: viidit' na goru, i ponanos'tye galuzzya olivkovogo, i galuzzya dyeryeva olivkovogo, i galuzzya mirtovogo, i galuzzya pal'movogo, i galuzzya gustolistogo dyeryeva, shchob porobiti kuchki, yak napisano. i viishov narod, i ponaznoshuvali, i porobili sobi kuchki kozhyen na dakuh svoim, i v podvir'yakh svoikh, i v podvir'yakh bozhogo domu, i na maidani vodnoi brami,

i na maidani brami efryemovoi. i porobila kuchki vsya gromada, shcho vyernulasya z polonu, i sidila v kuchkakh, bo nye robili tak izrailyevi sini vid dniv isusa, navinovogo sina, azh do dnya ts'ogo. i bula duzhnye vyelika radist'! i chitali v knizi bozhogo zakonu shchodyenno, vid pyershogo dnya azh do dnya ostann'ogo. i spravlyali svyato sim dyen'; a vos'mogo dnya viddannya, za ustavom.

9

a dvadtsyatogo i chyetyvertogo dnya togo misyatsya zibralisya izrailyevi sini v posti ta v vyeryetishchakh, a na nikh porokh. a izrailyeve nasinnya vid-dililosya vid usikh chuzhintsiv, i postavali i viznavali grihki svoi ta provini svoikh bat'kiv. i stali na misti svoim, i chvyert' dnya chitali z knigi zakonu i-o, tsi-doa svogo, a chvyert' spovidalisya i vklonyalisya i-o, tsi-dooi svoemu. i stali nye lyevits'komu pidvishchynni isus, i bani, kadmiil, shyevaniya, bunnii, shyeryevyeya, bani, kyenani, i klikali sil'nim golo-som do i-o, tsi-doa svogo. i skazali lyeviti: isus, i kadmiil, bani, khashavnyeya, shyeryevyeya, godiia, shyevaniya, pyetakhia: ustan'tye, poblagoslovit' i-o, tsi-doa svogo, vid viku azh do viku! i nyekhai blagoslovlayut' im'ya slavi tvoei, i nyekhai vono budye zvyelichyenne nad usyake blagoslovnyennya ta slavu! ti i-o' edinii! ti vchiniv nyebo, nyebesya nyebes, i vsye ikhne viis'ko, zyemlyu ta vsye, shcho na nii, morya ta vsye, shcho v nikh, i ti ozhyvlyaesht ikh usikh, a nyebesnye viis'ko tobi vklonyaet'sya! ti to i-o', tsi-do, shcho vibrav avrama, i viviv iogo z khaldeys'kogo uru, i dav iomu im'ya avraam. i ti znaishov syertsye iogo virnim pyeryed litsyem svoim, i sklav buv iz nim zapovita, shchob dati krai khananyeyan, khittyyeyan, amoryeyan, pyerizzyeyan, evusyeyan, giryasyyeyan, shchob dati nasinnyu iogo. i ti vikonav slova svoi, bo ti pravdyedni! i pobachiv ti bidu nashikh bat'kiv uv egipti, a ikhnii zoik ti pochuv nad chyervonim moryem. i dav ti znaki ta chuda na faraoni ta na vsikh iogo rabakh, i na vsim narodi krayu iogo, bo piznav ti, shcho voni gordo povodilisya z nimi, i zrobiv ti sobi im'ya, yak vidno ts'ogo dnya. i morye ti rozsik pyeryed nimi, i voni pyeryeishli syeryed morya po sukhodolu, a tikh, khto gnavsya za nimi, ti kinuv do glibin, yak kamin' do burkhlivoi vodi. i ti provadiv ikh stoppom khmari vdyen', a stoppom ognyu vnochii, shchob osvitylu-vati im tu dorogu, yakoyu mali iti. i ti ziishov buv na goru sinai, i govori v z nimi z nyebes, i dav im spravvedlivu prava ta pravdivi zakoni, ustavi ta zapovidi dobri. i svyatu svoyu sobotu ti vkazav im, a zapovidi, i ustavi ta pravo nakazav ti im chyeryez raba svogo moisyeya. i khlib iz nyebes dav ti buv im na ikhnii golod, i vodu zo skyeli vi viviv buv im na ikhnuyu spragu. i ti skazav im, shchob ishli posisti krai, yakii ti prislyagnuv dati im. ta voni i nashi bat'ki buli vpyerti, i robili tyverdoyu svoyu shiyu, i nye slukhali tvoikh zapovidei. i vidmovlyalisya voni slukhati, i nye pam'yatali chud tvoikh, yakii ti chiniv buv iz nimi, i stali tyverdoshii, i nastanovili sobi golovu, shchob vyernutisya do svoei nyevoli v nyeposlukhu. ta ti tsi-do, shcho proshchaesh, ti laskavii ta milosy-

erdnii, dovgotyerpelyivii ta bagatomilostivii, i ti nye pokinuv ikh! khoch voni zrobili buli sobi litogo tye'l'tsya ta skazali: otsye tsi-do tvii, shchob viviv tye-bye z egiptu, i robili vyeliki obrazi, ta ti v vyelikim svoim milosyerdii nye zalishiv ikh u pustini, stovp khmari nye vidkhodiv vid nikh udyen', shchob vvesti ikh dorogoyu, a stovp ognyu vnochii, shchob osvityuvati im dorogu, yakoyu mali iti. i dukha svogo dobrogo ti davav, shchob zrobiti ikh mudrimi, i manni svoei nye strimuvav vid ikhnikh ust, i vodu ti im davav na ikhne pragnyennya, i sorok lit zhiviv ti ikh u pustini. nye bulo nyedostatku ni v chomu, odyezhi ikhni nye dyerlisiya, a nogi ikhni nye pukhli. i dav ti im tsarstva ta narodi, yaki priznachiv na podil, i voni posili krai sigona, i krai tsarya khyeshbons'kogo, i krai oga, tsarya bashans'kogo. a ikhnikh siniv ti pomnozhyv, yak zori nyebyesni, i vviv ikh do krayu, shcho pro n'ogo kazav ti ikhnim bat'kam, shchob ishli posisti. i vviishli sini, i posili toi krai, i ti vporokiv pyeryed nimi myeshkantsiv togo krayu khanaanyeyan, i dav u ikhnyu ruku ikh ta tsariv ikhnikh, ta narodi togo krayu, shchob chiniti z nimi za svoeyu volyeyu. i pozdobuvali voni mista ukriplyeni, ta zymlyu situ, i posili domi, povni vsyakogo dobra, povitiesuvani v skyelyakh vodozbori, vinogradniki, i olivki, i bagato ovocheiyekh dyeryev. i voni ili i nasitilisya, i postavali tovsti, i nasolodzhualisya tvoim vyelikim dobrom. i stali voni nyeslukhnyani, i pobuntuvalisya proti tyebye, i kinuli zakona tvogo gye't za svoyu spinu, i pozabivali prorokiv tvoikh, shcho svidchili mizh nimi, shchob navyernuti ikh do tyebye. i chinili voni vyelikii obrazi. i dav ti ikh u ruku ikhnikh vorogiv, a ti utiskali ikh. a v chasi gorya svogo voni klikali do tyebye, a ti z nyeba chuv, i za svoim vyelikim milosyerdym davav im spasityeliv, i voni spasi ikh z ruki ikhnikh vorogiv. ta koli buv im mir, voni znovu chinili vizual' nii-ra-truditisya pyeryed litsyem tvoim, i ti davav ikh u ruku ikhnikh vorogiv, i ti panuvali nad nimi. i voni znovu klikali do tyebye, a ti z nyeba ikh vislukhovuvav, i spsav ikh za milosyerdym svoim dovzii chas. i svidchiv ti proti nikh, shchob navyernuti ikh do zakonu tvogo, ta voni chinili likhye, i nye slukhalisya zapovideyi tvoikh, i grishili proti tvoikh prav, yaki koli b lyudina chinila, to zhila b nimi, i stavalo ramyeno ikh nyeslukhnyanye, a shiyu svoyu robili tvyerdoyu, i nye slukhalisya, i zvolikav ti im dovgi roki, i svidchiv proti nikh svoim dukhom chyeryez svoikh prorokiv, ta voni nye slukhali togo, i ti dav ikh u ruku narodiv tsikh kraiv. i chyeryez vyelikye svoje milosyerdya ti nye vigubiv i nye pokinuv ikh, bo ti tsi-do laskavii ta milosyerdnii! a tyepper, bozhye nash, bozhye vyelikii, sil' nii ta strashnii, shcho byeryezhyesh zapovita ta milist', nyekhai nye budye maloyu pyeryed litsyem tvoim usya ta muka, shcho spitkala nas, nashikh tsariv, nashikh zvyerkhnikiv, i svyashchyenikiv nashikh, i prorokiv nashikh, i bat'kiv nashikh, i vvyes' tvii narod vid dniv asiriis'kikh tsariv azh do ts'ogo dnya! a ti spravlyedlivii u vs'omu, shcho prikhodit' na nas, bo ti pravdu robiv, a mi buli nyespravlyedlivi. a nashi tsari, nashi zvyerkhnikhi, nashi svyashchyeniki ta nashi bat'ki nye vikonuvali zakona tvogo, i nye slukhalisya zapovideyi tvoikh ta svidotstv tvoikh, shcho ti svid-

chiv proti nikh. i voni v tsarstvi svoim ta v vyelikim dobri tvoim, yakye ti im davav, i v tomu prostoromu ta sitomu krai, shcho ti dav pyeryed nimi, nye sluzhili tobi, i nye vidvyernulisya vid svoikh zlikh chiniv. os' mi s'ogodni rabi, a tsyei krai, shcho ti dav iogo nashim bat'kam, shchob isti plid iogo ta dobro iogo, os' mi rabi v n'omu! i vin mnozhit' svii urozhai dlya tsariv, yakikh ti dav nad nami za nashi grikki, i voni panuyut' nad nashimi tilami ta nad nashoyu khudoboyu za svoim upodobanniyam, i mi v vyelikomu utiskovi! chyeryez tye vsye mi skladaemo phevnu umovu, i pidpisuemo, a pyechatki kladut' nashi zvyerkhnikhi, nashi lyeviti, nashi svyashchyeniki.

10

a mizh tikh, shcho poklali pyechatki, buli: namisnik nyeyemiya, sin khakhaliin, i tsidkiya, syeraya, azariya, eryemiya, pashkhur, amariya, malki-ya, khattush, shyevaniya, mallukh, kharim, myeryemot, ovadiya, daniil, ginnyeton, barukh, myeshullam, aviya, miyamin, maaziya, bilgai, shyemaya, otsye svyashchyeniki. a lyeviti: isus, sin azaniin, binnui, z khyenadadovikh siniv, kadmiil. a ikhni brati: shyevaniya, godiia, kyelita, pyelaya, khanan, mikha, ryekhov, khashaviya, zakkur, shyeryeviya, shyevaniya, godiia, bani, byeninu. golovi narodu: par'osh, pakhat-moav, yelam, zattu, bani, binni, az'dad, byevai, adoniya, bigvai, adin, atyer, khizkiya, azzur, godiia, khashum, byetsai, kharif, anatot, nyevai, magpiyash, myeshullam, khyezir, myeshyevaz'il, sadok, yadduya, pyelatiya, khanan, anaya, asiya, khananiya, khashshuv, gallokhyes, pilkha, shovyek, ryekhum, khashavna, maasyeya, i akhiya, khanan, anan, mallukh, kharim, baana. i ryeshta narodu, svyashchyeniki, lyeviti, pridvyerni, spivaki, khramovi pidstantsi, i kozhyen, viddilyenii vid narodiv krayu do bozhogo zakonu, ikhni zhinkii, ikhni sini, ta ikhni dochki, kozhyen znayuchii ta rozumiuyuchii, zmitsnyayut' prisyagu pri brattyakh svoikh, pri svoikh shlyakhyetnikh, i vstupil i klyatvu ta prisyagu, shchob khoditi v bozhomu zakoni, shcho buv daniil chyeryez moisyeya, bozhogo raba, i shchob dotrimuvatisya, i shchob vikonuvali vsi zapovidi i-o, nashogo tsi-doa, i prava iogo, i postanovi iogo, i shcho nye damo nashikh siniv narodam krayu, a ikhnikh dochok nye viz'myemo dlya nashikh siniv. a vid narodiv ts'ogo krayu, shcho sprovadzhuuyut' tovari ta vsyakye zbizhzhya v dyen' subotni na prodazh, nye viz'myemo vid nikh u subotu ta v svyati dni, i s'omogo roku ponyekhaemo zymlyu ta vsyakogo rodu borgi. i postavili mi sobi za obov'язok, shchob davati nam tryetynu shyeklya v rik na sluzhbu domu nashogo tsi-doa, na khlib pokaznii, i na postiniin dar, i na postinye tsilopalenyennya, na suboti, na molodiki, na svyati, i na osvychyeni ryechi, i na zhyertvi za grikh na okuplyennya za izrailiya, i na vsyaku prat-syu domu nashogo tsi-doa. i kinuli mi zhyeryebki pro pozhyertvu drov, svyashchyeniki, lyeviti ta narod, shchob prinositi do domu nashogo tsi-doa, za domom nashikh bat'kiv, na oznacheni chasi rik-richno, shchob paliti na zhyertivniku i-o, nashogo tsi-doa, yak napisano v zakoni, i shchob prinositi pyervo-

plodi nashoi zyeмли ta pyervoplodi vsyakogo plodu zo vsyakogo dyeryeva rik-richno do i-o'ogo domu, i pyervorodzhnyenikh siniv nashikh ta khudobi khudobi, yak napisano v zakoni, i pyervorodzhnyenikh khudobi nashoi vyelikoi ta khudobi nashoi dribnoi, shchob prynositi do domu nashogo tsi-doa do svyashchyenikov, shcho sluzhat' u domi nashogo tsi-doa, i pyervopochatok nashikh dizh, i nashi prinoshyennya, i plid usyakogo dyeryeva, molodye vino ta olivu sprovadimo svyashchyenikam do kimnat domu nashogo tsi-doa, a dyesyatinu nashoi zyeмли lyevitam. a voni, lyeviti, budut' zbirati dyesyatinu po vsikh mistakh nashoi roboti. i budyе svyashchyenik, sin aaroniv, iz lyevitami, koli lyeviti budut' zbirati dyesyatinu, i lyeviti vidnesyut' dyesyatinu vid dyesyatini do domu nashogo tsi-doa do komir, do skarbnitsi. bo do komir budut' znositi sini izrailievi ta sini lyevitiv prinoshyennya zbizhzya, molodogo vina ta olivi, i tam e ryechi svyatini, sluzhachi svyashchyeniki, pridvyni, i spivaki. i mi nye opus-timo domu nashogo tsi-doa!

11

i sidili zvyerkhniki narodu v erusalimi, a ryesh-ta narodu kinuli zhyryebki, shchob privyesti odnogo z dyesyati siditi v erusalimi, misti svyatomu, a dyev'yat' chastin zostayut'sya po inshikh mistakh. i poblagosloviv narod usikh tikh lyudyei, shcho pozhyertvuvalisya siditi v erusalimi. a otsye golovi okrugy, shcho sidili v erusalimi, a po yudinikh mistakh sidili, kozhyen u svoii posilosti, po svoikh mistakh, izrail', svyashchyeniki, i lyeviti, i khramovi pid-dantsi, i sini solomonovikh rabil. a v erusalimi sidili otsi z siniv yudinikh ta z siniv vyenyiaminovikh. iz siniv yudinikh: ataya, sin uzzihi, sina zakhariya, sina amarii, sina shyefatii, sina magalila, iz siniv pyeryetsovikh. i maasyeya, sin barukha, sina kol-khozye, sina khazai, sina adai, sina ioyariva, sina za-khariya, sina shiloni. usikh siniv pyeryetsovikh, shcho sidili v erusalimi, bulo chotiri sotni shistdyesyat i visim khorobrikh lyudyei. a otsye vyenyiaminovi sini: sallu, sin myeshullama, sina ioyeda, sina pyedai, sina kadai, sina maasyei, sina itila, sina isai. a po n'omu: gabbai, sallai, dyev'yat' sotyen' dvadtsyat' i visim. a ioil, sin zikhri, buv providnikom nad nimi, a yuda, sin syenuin, drugi nad mistom. iz svyashchyenikov: edaya, sin ioyariv, yakhin, syeraya, sin khilkihi, sina myeshullama, sina sadoka, sina my-eraiota, sina akhituva, nachal'nik u bozhomu domi. a ikhnikh brativ, shcho robili sluzhbu dlya bozhogo domu, visim sotyen' i dvadtsyat' i dva. i adaya, sin erokhama, sina pyelalii, sina amtsi, sina zakhariya, sina pashkhura, sina malkihi, a ikhnikh brativ, goliv bat'kivs'kikh rodiv, dvisti sorok i dva. i amashsai, sin azariila, sina akhyezaya, sina myeshillyemota, sina immyera, a ikhnikh brativ, khorobrikh voyakov, sto dvadtsyat' i visim, a providnik nad nimi zavdiil, sin gydolima. a z lyevitiv: shyemaya, sin khashshuva, sina azrikama, sina khashavii, sina bunni. a shab-byetai ta iozavad buli nad zovnishn'oyu sluzhboyu dlya bozhogo domu, z goliv lyevitiv. a mataniya, sin mikhi, sina zavdi, sina asafovogo, buv golovoyu, sh-

cho pochinav slavosloviti pri molitvi, i bakkukiya, drugi z brativ iogo, i avda, sin shammui, sina galala, sina edutunovogo. usikh lyevitiv u svyatomu misti bulo dvisti visimdyesyat i chotiri. a pridvyni: akkuv, talmon ta ikhni brati, shcho storozhili pri bramakh, sto simdyesyat i dva. a ryesh-ta izrai-lya, svyashchyeniki, lyeviti buli po vsikh yudinikh mistakh, kozhyen u nadili svoim. a khramovi pid-dantsi sidili v ofyeli, a tsikha ta gishpa buli nad pid-dantsyami. a providnikom lyevitiv v erusalimi buv uzzi, sin bani, sina khashavii, sina mattanii, sina mikhi, z asafovikh siniv, spivakov pri sluzhbi bozhogo domu, bo buv tsariv nakaz pro nikh ta pyevna oplata na spivakov pro kozhyen dyen'. a pyetakhiya, sin myeshyevav'ila, iz siniv zyerakha, sina yudinog, buv pri rutsi tsarya dlya vsikh sprav narodu. a po dvo-rakh na polyakh svoikh z yudinikh siniv sidili: v kir'yat-arbi ta zalyezhnikh ii mistakh, i v divoni ta zalyezhnikh iogo mistakh, i v ekavtsyeili ta zalyezh-nikh iogo mistakh, i v eshui, i v moladi, i v byet-pyelyeti, i v khasar-shuali, i v byeyer-sheyei ta za-lyezhnikh iogo mistakh, i v tsiklagu, i v myekhoni ta v zalyezhnikh ii mistakh, i v yen-rimmoni, i v tsor'i, i v yarmuti, zanoakhu, adullami ta dvorakh ii, v lakhishu ta polyakh iogo, v aztsi ta zalyezhnikh ii mistakh. i taborovali voni vid byeyer-sheyei azh do dolini gin-nom. a vyenyiaminovi sini, pochinauyuchi vid gyevi, zasyelili otsi mista: mikhmash, i aiya, i byet-yel ta zalyezhni iogo mista, anatot, nov, ananiya, khatsor, rama, gittaim, khadid, tsyevoim, nyevallat, lod i ono, dolina kharashim. a z lyevitiv yudini viddili zhili v krayu vyenyiamina.

12

a otsye svyashchyeniki ta lyeviti, shcho priishli z zorovav'yelyem, sinom shyecaltilovim, ta z isusom: syeraya, irmyeya, yezdra, amariya, mallukh, khat-tush, shyekhianiya, ryekhum, myeryemot, iddo, gin-nyetoi, aviya, miyamin, maadiya, bilga, shyemaya, i ioyariv, edaya, sallu, amok, khilkiya, edaya. tsye golovi svyashchyenikov ta brati ikhni za dniv isusa. a lyeviti: isus, binnui, kadmiil, shyeryevyeya, yuda, mataniya, golovni nad slavoslov'ym vin ta brati iogo. i bakkukiya ta unni, ikhni brati, buli navproti nikh na storozhi. a isus porodiv ioyakima, a ioyakim porodiv yel'yashiva, a yel'yashiv porodiv ioyadu, a ioyada porodiv ionatana, a ionatan porodiv yad-duya. a za ioyakimovikh dniv buli svyashchyeniki, golovi bat'kivs'kikh rodiv: z rodu syerainogo myer-aya, z irmyeinogo khananiya, z yezdrinogo myeshul-lam, z amariinogo egokhanan, z myelikhovogo ion-atan, z shyevaniinogo iosip, z kharimovogo adna, z myeraiotovogo khyelkai, z iddovogo zakharii, z ginnyetonovogo myeshullam, z aviinogo zikhri, z min'yaminovogo ta z moadyeinogo piltai, z bilginogo shammuya, z shyemainogo ionatan, a z ioyarivovogo mattyenai, z edainogo uzzi, z sallaevogo kallai, z amokovogo veyer, z khilkiinogo khashaviya, z edainogo natanail. lyeviti, golovi bat'kivs'kikh rodiv, buli zapisani za dniv yel'yashiva, ioyadi, i iokhanana, i yadduya, a svyashchyeniki za tsaryuvannya dariya pyers'kogo. sini lyeviya, golovi bat'kivs'kikh rodiv,

zapisani v knigu khronik, i azh do dnev iokhanana, sina yel'yashivovogo. a golovi lyevitv: khashaviya, shyeryeviya, i isus, sin kadmiiliv, ta brati ikhni buli navproti nikh, shchob khvaliti ta slaviti za naka-zom davida, bozhogo cholovika, chyerga za chyergoyu. mataniya, i bakkubiya, ovadiya, myeshullam, talmon, akkuv, pridvyerni, storozha v brannikh skladakh. voni buli za dnev ioyakima, sina isusa, sina iotsadakovogo, ta za dnev namisnika nyeyemii ta svyashchyenika vchityela yezdri. a v svyato osvychyennya erusalims'kogo muru shukali lyevitv po vsikh ikhnikh mistsyakh, shchob privyesti ikh do erusalimu spraviti svyato osvychyennya ta radosti z pokhvalami, iz pisnyeyu, tsimbalmi, arfami ta z tsitrami. i pozbiralisya sini spivakiv ta z okrugy navkolo erusalimu ta z osyel' nyetofatyan, i z byetgaggilgala, i z pil' gyevi ta azmavyetu, bo spivaki pobudovali sobi dvori navkolo erusalimu. i ochistilisya svyashchyeniki ta lyeviti, i voni ochistili narod, i brami ta mur. i povvodiv ya yudinikh zvyerkhnikiv na mur, i postaviv dva vyeliki zbori slavoslovnikov ta pokhodi, z nikh odin pishov pravoruch po muru do smitnikovoi brami. a za nimi ishov goshaya ta polovina yudinikh zvyerkhnikiv, i azariya, yezdra, i myeshullam, yuda, i vyenyamin, shyemaya, i irmyeya. a z svyashchyenichikh siniv iz surmami: zakharii, sin ionatana, sina shyemai, sina mattanii, sina mikhai, sina zakkura, sina asafovogo, a brati iogo: shyemaya, i azariil, milai, gilalai, maai, natanail, i yuda, khanani z muzichnimi znaryaddami davida, bozhogo cholovika, a vchityel' yezdra pyeryed nimi. a pri dzhyeryel'nii brami, navproti nikh, voni ishli stupenyami davidovogo mista, vkhodom na stinu nad davidovim domom i azh do vodnoi brami na skhid. a drugii zbir slavoslovnikov ishov livoruch, a za nim ya ta polovina narodu, zvyerkhu po muru vishchye bashti pyecheyi ta azh do shirokogo muru, i vid efryemovoi brami ta do brami statoi, i do brami ribnoi, i bashti khanan'ila, i bashti myea, i azh do brami ovyechoi, i spinilisya bilya brami uv'yaznyennya. i stali obidva zbori slavoslovnikov bilya bozhogo domu, i ya, i polovina zastupnikov zo mnoyu, i svyashchyeniki: yel'yakim, maasyeya, min'yamin, mikhaya, yelioyenai, zakharii, khananiya z surmami, i maasyeya, i shyemaya, i yelyeazar, i uzzi, i egokhanan, i malkiyya, i yelam, i yezey. i spivaki spivali, a izrakhiya buv providnikom. i voni prinosili toho vyeliki zhyertvi ta radili, bo tsi-do poraduvav ikh vyelikoyu radisty. i radili takozh zhinki ta diti, i azh dalyeko chuta bula radist' erusalimu! i toho dnya buli popriznachuvani lyudi nad komorami dlya skarviv, dlya prinoshyen', dlya pyervoplodiv ta dlya dyesyatin, shchob znositi v nikh z mis'kikh pil' zakonni chastki svyashchyenikam ta lyevitam, bo radist' yudyei bula divitisya na svyashchyenikov ta na lyevitv, shcho stoyal! i voni styeryegli postanovi svogo tsi-doa, i postanovi pro ochishchyennya, i buli spivakami ta pridvyernimi za nakazom davida ta sina iogo solomona. bo viddavna, za dnev davida ta asafa, buli golovi spivakiv ta pismi khvali i zbori slavoslovnikov dlya tsi-doa. i vvyes' izrail' za dnev zorovavyelya ta za dnev nyeyemii davav chastki spivats'ki ta pridvyernichi, shchodnya nalyezhnye, i

osvyachuvav tsye lyevitam, a lyeviti osvychuvali aaronovim sinam.

13

toho dnya chitanye bulo z moisyevoi knigi vgoslos narodu, i bulo znaidyenye napisanye v nii, shcho ammonitanin ta moavitanin nye vviyde do bozhoi gromadi, i tak budy azh naviki, bo voni nye strili buli izrail'yevikh siniv khlibom ta vodoyu, i nainyali buli na n'ogo valaama proklyasti iogo, ta tsi-do nash obeyrnuv tye proklyattya na blagoslovyennya. i stalosya, yak pochuli voni zakon, to viddili vid izrail'ya vsye chuzhye. a pyeryed tim svyashchyenik yel'yashiv, priznachenii do komori domu nashogo tsi-doa, bliz'kui toviin, to zrovib iomu vyelikou komoru, a tidi davali kolis' zhyertvu khlibnu, ladan, i posud, i dyesyatinu zbizhzhya, molodye vino ta olivu, priznachenii zapovidnyu dlya lyevitv, i spivakiv, i pridvyernikh, i svyashchyenichy prinyesyennya. a za vvyes' tsyei chas nye buv ya v erusalimi, bo v tridtsyat' drugomu rotsi artaksyerkasa, tsarya vavilons'kogo, ya priishov buv do tsarya, ta po pyevnomu chasi viprosivsy ya vid tsarya. i priishov ya do erusalimu, i rozglyanuvsy v tomu zli, shcho zrovib el'yashiv toviin, roblyachi iomu komoru na podvir'yakh bozhogo domu. i bulo myeni duzhye zlye, i ya vsi domashni toviini ryechi povikidav gyet' iz komori. i ya skazav, i ochistili komori, a ya vyernuv tidi posud bozhogo domu, khlibnu zhyertvu ta ladan. i dovidavsy ya, shcho lyevits'ki chastki nye davalisya, a voni povtikali kozhyen na polye svoe, ti lyeviti ta spivaki, shcho robili svoyu pratsyu. i dokoryav ya zastupnikam ta i skazav: chogo opushchyenii dim bozhii? i zibrav ya ikh, i postaviv ikh na ikhnikh mistsyakh. i vsya yudyeya prinosila dyesyatinu zbizhzhya, i molodogo vina, i olivi do skarbnits'. i nastanoviv ya nad skarbnitsyami svyashchyenika shyelyemiyu i knizhnika sadoka ta pyedayu z lyevitv, a na ikhnyu ruku khanana, sina zakkura, sina mattaniinogo, bo voni buli uvazhani za virnikh. i na nikh pokladyeno diliti chastki dlya ikhnikh brativ. pam'yatai zhye myenye, bozhye, za tsye, i nye zitri moikh dobrodristv, yak i zrovib u bozhomu domi ta v storozhakhi! timi dnyami bachiv ya v yudyei takikh, shcho topotali v subotu chavila, i nosili snopi, i nav'yuchovali na osliv vino, vinograd, i figi, i vsilyakii tyagar, i vyezli do erusalimu subotn'ogo dnya. i ya pri svidkakh ostyeryg ikh toho dnya, koli voni prodavali zhivnist'. a tiryani myeshkali v n'omu, i postachali ribu i usye na prodazh, i prodavali v subotu yudinim sinam ta v erusalimi. i dokoryav ya yudinim shlyakhyetnim ta i skazav im: shcho tsye za rich, yak u vi robitye, i byezchystitye subotnii dyen? chi zh nye tak robili vashi bat'ki, a nash tsi-do sprovadiv usye tsye vizual'nii-ra-trudititsya na nas ta na tsye misto? a vi pobil'shuetye zhar gnivu na izrail'ya znyevazhanyam suboti. i buvalo, yak padala vyechyerova tin' na erusalims'ki brami pyeryed subotoyu, to ya nakazuvav, i buli zamikuvani brami. i zvyeliv ya, shchob nye vichdynali ikh, a til'ki azh po suboti. a bilya bram ya postaviv slug svoikh, shchob tyagar nye vkhodiv subotn'ogo dnya! i nochuvali kramari ta prodavtsi

vs'ogo prodazhnogo raz i dva poza erusalimom. i os-tyerig ya ikh pri svidakakh ta i skazav im: chogo vi nochuetye navproti muru? yakshcho vi povtoritye tsye, ya prostyagnu ruku na vas! vid togo chasu voni nye prikhodili v subotu. i skazav ya lyevitam, shchob voni ochistilisya i prikhodili styeryegti brami, shchob osvyyatiti subotnii dyen'. takozh tsye zapam'yatai myeni, bozhye mii, i zmiluisya nado mnoyu za vye-likistyu milosti tvoei! timi dnyami bachiv ya takozh yudyeiv, shcho brali sobi za zhinok ashdodyanok, ammonityanok, moavityanok. a ikhni sini govori- rili napolovinu po-ashdods'komu, i nye vmili gov- oriti po-yudyeis'komu, a govorili movoyu togo chi togo narodu. i dokoryav ya im, i proklinav ikh, i biv dyekogo z nikh, i rvav im volossya, i zaprisya- gav ikh tsi-doom, kazhuchi: nye davaitye vashikh do- chok ikhnim sinam, i nye byerit' ikhnikh dochok dlya vashikh siniv ta dlya vas. chi zh nye tsim zgrishiv buv solomon, izrailiv tsar, a mizh bagat'ma narodami nye bulo takogo tsarya, yak vin, i buv upodobanii tsi-doovi svoemu, i tsi-do nasthanoviv iogo tsaryem nad usim izrailiyem, i iogo vvyeli v grikh ti chuzhi zhinki? i tomu chi zh chutye bulo takye, shchob chiniti vsye tsye vyelikye likho na spronyeviryennya proti nashogo tsi-doa, shchob brati chuzhikh zhi- nok? a odin iz siniv ioyadi, sina yel'yashiva, vyelikogo svyashchyenika, buv zyatym khoronyanina sanval- lata, i ya vignav iogo vid syebye! zapam'yatai zhye im, bozhye mii, za splyamlyennya svyashchyenstva ta za- povitu svyashchyenichogo ta lyevits'kogo! i ochistiv ya ikh vid us'ogo chuzhogo, i vstanoviv chyergi dlya svyashchyenikov ta dlya lyevitiv, kozhnogo v sluzhbi ikh, i dlya pozhyertvi drov v oznachyenykh chasakh, i dlya pyervoplodiv. zapam'yatai zhye myenye, bozhye mii, na dobro!

adam 121, sif 8352, yenosh 583, kyenan 7018, mag-alyel'il 4111, yaryed 3382, yenokh 2585, myetushyeh-lakh 4968, lamyekh 3929, noi 5146, sim 8035, kham 2526 ta yafyet 3315. sini 1121 yafyetovi 3315: gomyer 1586, i magog 4031, i madai 4074, i yavan 3120, i tual 8422, i myeshyehk 4902, i tiras 8494. a sini 1121 gomyerovi 1586: ashykenaz 813 i difat 7384, i togarma 8425. a sini 1121 yavanovi 3120: yel-isha 473 i tarshisha 8659, kittyani 3794 i rodanyani 1721. sini 1121 khamovi 2526: kush 3568 i mitsraim 4714, put 6316 i khanaan 3667. a sini 1121 kushyevi 3568: shyeva 5434, i khavila 2341, i savta 5454, i raama 7484, i savtyekha 5455. a sini 1121 ramini 7484: shyeva 7614 i dyedan 1719. a kush 3568 poro-div 3205 8804 nimroda 5248, vin zachav 2490 8689 buti vyelyetom 1368 na zyemli 776. a mitsraim 4714 porodiv 3205 8804 ludyen 3866, i anam'yan 6047, i lyegav'yan 3853, i naftukh'yan 5320, i patrusyan 6625, i kaslukh'yan 3695, shcho viishli 3318 8804 zvidti filistimlyani 6430, i kaftoryan 3732. a khanaan porodiv sidona, svogo pyervorodzhynego, i khyeta, i evusyeyanina, i amoryeyanina, i girygashyeyanina, i khivvyeyanina, i arkyyeyanina, i sinyeyanina, i arvadyanina, i tsyemaryanina, i khamatyanina. sini simovi: yelam, i ashshur, i arpakhshad, i lud, i aram. sini aramovi: i uts, i khul, i gyetyer, i myeshyehk. a arpakhshad porodiv shalakh, a shalakh porodiv yevyera. a yevyerovi narodilosya dvoe siniv, im'ya odnomu pyelyeg, bo za iogo dniv bula podilyena zyemlya, a im'ya brata iogo ioktan. a ioktan poro-div almodada, i shyelyefa, i khatsarmavyeta, i erakha, i gadorama, i uzala, i diklu, i yevala, i avimaila, i shyevu, i ofira, i khavilu, i iiovava, usi voni sini iok-tanovi. sim, arpakhshad, shyelakh, pyelyeg, ryeu, syerug, nakhor, tyerakh, avram, vin zhye avraam. sini avraamovi: isak ta izmail. otsye ikhni nashchadki: pyervorodzhynii izmailiv nyevaioi, i kyedar, i ad-byeil, i mivsam, mishma, i duma, massa, khadad, i tyema, etur, nafish, i khyedyema, otsye voni sini iz-mailovi. a sini kyeturi, avraamovoi nalozhnitsi: vona porodila zimrana, i iokshana, i myedana, i midiyana, i ishbaka, i shuakha. a iokshanovi sini: shyeva i dyedan. a midiyanovi sini: yefa, i yefyer, i khanokh, i avida, i yeldaa, tsi vsi sini kyeturi. a avraam poro-div isaka. isakovi sini: isav i izra'il. isavovi sini: yelifaz, ryeuil, i eush, i ialam, i kora. sini yelifa-zovi: tyeman i omar, tsyefi i gatam, kyenaz i timna, i amalik. sini ryeuilovi: nakhat, zyerakh, shamma i mizza. a sini syeirovi: lotan, i shoval, i tsiv'on, i ana, i dishon, i yetsyer, i dishan. a sini lotanovi: khori, i gomam, i akhot, lotan, timna. sini shoval-ovi: al'yan, i manakhata, i yeval, shyefi, i onam. a sini tsiv'onovi: aiya i ana. a sini anini: dishon. a sini dishon-ovi: khamran, i yeshban, i itran, i kyeran. sini yet-syerovi: bilgan, i zaavan, yaakan. sini dishonovi: uts ta aran. a otsye tsari, shcho tsaryuvali v yedomovomu kra'i pyeryed zatsaryuvannyam tsarya v izraileyvikh siniv: byela, byeoriv sin, a im'ya iogo mista dingava. i pomyer byela, a zamist' n'ogo zatsaryuvav iovav, zyerakhiv sin z botsri. i pomyer iovav, a zamist' n'ogo zatsaryuvav khusham iz krayu tyemanyan-

ina. i pomyer khusham, a zamist' n'ogo zatsaryuvav gadad, byedadiv sin, shcho pobiv buv midiyana na moavs'komu poli, a im'ya mistu iogo avit. i pomyer gadad, a zamist' n'ogo zatsaryuvav samla z masryeki. i pomyer samla, a zamist' n'ogo zatsaryuvav saul z ryekhyevot-bannagaru. i pomyer saul, a zamist' n'ogo zatsaryuvav baal-khanan, sin akhboriv. i pomyer baal-khanan, a zamist' n'ogo zatsaryuvav gadad, a im'ya iogo mista rai, a im'ya zhinki iogo myegetav'il, dochka matryeda, dochki mye-zagavovoi. i pomyer gadad, i buli potomu providniki yedomu: provid-nik timna, providnik al'ya, providnik etyet, providnik ogolivama, providnik yela, providnik pinon, provid-nik kyenaz, providnik tyeman, providnik mivtsar, providnik magdiil, providnik iram, otsye providniki yedomu.

2

otsye izraileyevi sini: ruvim, simyeon, lyevii, i yuda, is-sakhar, i zavulon, dan, iosip, vyeniyamin, nyeftalim, gad i asir. yudini sini: yer, i onan, i shyela, troe naro-dilisa iomu vid khanaaneyanky bat-shui. i buv yer, yudin pyervorodzhynii, nyechyestivii v ochakh i-o, i vin zabiv iogo, a tamar, nyevistka iogo, porodila iomu pyeryetsa ta zyevakha, usikh yudinikh siniv p'yateryo. sini pyeryetsovi: khyetsron ta khamul. a sini zyerakhovi: zimri, i yetan, i gyeman, i kalkol, i dy-era, usikh ikh p'yateryo. a karmievi sini: akhar, shcho naprova-div bidu na izrailya, shcho spronyevirivsy a zaklyatti. a sini yetanovi: azariya. a sini khyetsronovi, shcho narodilisa iomu: erakhmye'il, i ram, i kyeluvai. a ram porodiv amminadava, a amminadav porodiv nakhshona, nachal'nika siniv yudinikh. a nakhshon porodiv salmu, a salma porodiv boaza, a boaz poro-div ovveda, a ovved porodiv essaya. a essayei poro-div svogo pyervorodzhynego yeliava, i avinadava drugogo, i shim'u tryet'ogo, nataniila chyetyvertogo, raddaya p'yatogo, otsyema shostogo, davidaa s'omogo. a ikhni syestri: tsyeryua i avidail. a tsyeruini sini: avshai, i ioav, i asa-yel, usikh troe. a avigail porodila amasu, a bat'ko amasin ishmyeyelyanin etyer. a ka-lyev, khyetsroniv sin, porodiv zo svoeyu zhinkoyu azuvoyu ta z yeriot dityei. a otsye sini ii: eshyer, i shovav, i ardon. i pomyerla azuva, a kalyev uzav sobi yefratu, i vona porodila iomu khura. a khur poro-div uri, a uri porodiv byetsalila. a potomu priishov khyetsron do dochki makhira, gilyeadovogo bat'ka, i vin uzavay ii, a vin buv viku shistidyesyati rokov, i vona porodila iomu syeguva. a syeguv porodiv yaira, i vin mav dvadtsyat' i tri misti v gilyeads'komu kra'i. alye gyeshur ta aram zabrali vid nikh yairovi osyeli, kyenat ta zalyezhni vid n'ogo mista, shistidyesyat mist. usye tsye sini makhira, gilyeadovogo bat'ka. a po khyetsronovii smyerti priishov kalyev do efрати, i khyetsronova zhinka aviya porodila iomu ashkhura, bat'ka tyevoi. a sini erakhmyeila, khyetsronovogo pyervorodzhynego, buli: pyervorodzhynii ram, i buna, i oryen, i otsyem, akhiya. i bula v erakhmyeila insha zhinka, a im'ya ii atara, vona mati onama. a sini rama, erakhmyeilovogo pyervorodzhynego, buli: maats, i yamin, i yekyer. a sini onamovi buli: shammai, i yada. a sini shammaya: nadav ta avishur.

a im'ya avishurovii zhintsi avikhail, i vona porodila iomu akhbana ta molida. a sini nadavovi: syelyed ta appaim, a syelyed pomyer byez dityei. a sini appaimovi: ish'i. a sini ish'i: shyeshan. a sini shyeshanovi: akhlai. a sini yadi, shammaevogo brata: etyer i ionatan. i pomyer etyer byez dityei. a ionatanovi sini: pyelyet, i zaza, otsye buli sini erakhmyeilovi. a v shyeshana nye bulo siniv, a til'ki dochki. buv u shyeshana rab egiptyanin, a im'ya iomu yarkha. i dav shyeshan rabovi svoemu yarsi svoyu dochku za zhinku, i vona porodila iomu at-taya. a attai porodiv natana, a natan porodiv zavada, a zavad porodiv yeflala, a yeflal porodiv ovyeda. a ovyed porodiv egu, a egu porodiv azariyu, a azariya porodiv khyelyetsa, a khyelyets porodiv yel'asu. a yel'asa porodiv sismaya, a sismai porodiv shalluma. a shallum porodiv ekamiyu, a ekamiya porodiv yelishamu. a sini kalyeva, erakhmyeilovogo brata: mye-sha, iogo pyervorodzhynii, vin bat'ko zifa. i sini maryeshi, khyevronovogo bat'ka. a khyevronovi sini: korakh, i tappuakh, i ryekyem, i shama. a shama porodiv rakhama, erakyeamovogo bat'ka, a ryekyem porodiv shammay. a sini shammaevi: maon, a maon buv osnovnik byet-tsuru. a yefa, nalozhnitsya kalyeva, porodila kharana, i motsu, i gazyeza. a kharan porodiv gazyeza. a sini egdaevi: ryegym, i iotam, i gyeshan, i fyelyet, i yefa, i shaaf. kalyevova nalozhnitsya maakha porodila shyevyera ta tirkhatu. i porodila vona shaafa, bat'ka madmanni, shyevu, bat'ka makhbyeni, ta bat'ka giv'i. a dochka kalyevova akhsa. otsye buli sini kalyeva, sina gura, pyervorodzhynogo yefrati: shoval, bat'ko kir'yat-earimu, salma, bat'ko vifyeema, garyef, bat'ko kye-gadyeru. u shovala, bat'ka kir'yat-earimu, buli sini: garoye, khatsi-gammyenukhot. a rodi kir'yat-earima: itryani, putyani, shumatyani, mishrayani, vid nikh pishli tsor'atyani ta eshtaulyani. sini salmini: byet-lyekhyem, i nyetofalyani, atrot, byetioav, i khatsi-gammonakhtyani, tsoryani. a rodi pisariv, myeshkantsiv yabyetsu, tir'atyani, shim'atyani, sukhatyani, voni kinyani, shcho pokhodyat' vid khamata, bat'ka byet-ryekhavovogo.

3

a otsye buli davidovi sini, shcho narodilisy iomu v khyevroni: pyervorodzhynii ammon, vid izryeyelityanki akhinoam; drugii daniil, vid karmyelyityanki avigail; tryetii ayyesalom, sin maakhi, dochki talmaya, tsarya gyeshurs'kogo; chyetyvertii adoniya, sin khaggit; p'yatii shyefatiya, vid avital; shostii itryeam, vid zhinki iogo yegli; shyestero narodzhyno iomu v khyevroni. i tsaryuvav vin tam sim rokiv i shist' misyatsiv, a tridtsyat' i tri roki tsaryuvav v erusalimi. a otsi narodilisy iomu v erusalimi: shim'a, i shovav, i natan, i solomon, chyetyvero vid virsavii, ammiilovoi dochki, i ivkhar, i yelishama, i yelifalyet, i nogag, i nyefyeg, i yafiya, i yelishama, i yeliyada, i yelifelyet, dyev yatyero. usye tsye davidovi sini, okrim siniv nalozhnits' ta syestri ikh tamari. a sin solomoniv ryekhav'am, iogo sin aviiya, iogo sin asa, iogo sin iosafat, iogo sin ioram, iogo sin akhazyia, iogo sin ioash, iogo sin amatsiya,

iogo sin azariya, iogo sin iotam, iogo sin akhaz, iogo sin khizkiya, iogo sin manasiya, iogo sin amon, iogo sin iosiya. a sini iosii: pyervorodzhynii iokhanan, drugii egoyakim, tryetii syedyekiya, chyetyvertii shallum. a sini egoyakimovi: ekhoniya sin iogo, ta sin iogo syedyekiya. a sini ekhonii: assir, shyael'tiil, sin iogo, i malkiram, i pyedaya, i shyen'atstsar, ekam'ya, goshama, i nyedav'ya. a sini pyedai: zorovavyel' i shim'i. a sini zorovavyelya: myeshullam, i khananiya, i syestra ikhnya shyelomit, i khashuva, i ogyel, i vyeryekh'ya, i khasad'ya, yushav-khyesyed, p'yatyero. a sini khananii: pyelatiya ta eshaya, sini ryefai, sini arnonovi, sini ovadii, sini shyekhanii. a sini shyekhanii: shyemaya. a sini shyemai: khattish, i ig'al, i bariakh, i nyeariya, i shafat, shyesteryo. a sini nyearii: yel'ioyenai, i khizkiya, i azrikam, troe. a sini yel'ioyenaevi: godav'ya, i yel'yashiv, i pyelaya, i akkuv, i iokhanan, i dyelaya, i anani, syemyero.

4

sini yudini: pyeryets, khyetsron, i karmi, i khur, i shoval. a ryeaya, sin shovaliv, porodiv yakhata, a yakhat porodiv akhumaya ta lakhada, otsye rodi tsor'atyan. a otsi avi-yetamovi: izryeyel, i ishma, i idbash, a im'ya ikhnii syestri gatstsyelyelpo. a pyenuil bat'ko gyedora, a yezyer bat'ko khushi. otsye sini khura, efryemovogo pyervorodzhynogo, bat'ka vifyeemu. a v ashkhuva, bat'ka tyeokii, buli dvi zhinki: khyel'a ta naara. i porodila iomu naara akhuz-zama, i khyefyera, i tyemyeni, i akhashtari, otsye sini naarini. a sini khyel'ini: tsyeryet, i tsokhar, i yetnan. a kots porodiv anuva, i gatstsovyevu, i rodi akharkhyela, sina garumovogo. a yabyets buv povazhanii bil'shye vid svoikh brativ, i mati iogo nazvala iomu im'ya yabyets, govoryachi: ya porodila iogo v bolisti. kliknuv yabyets do tsi-doa izrailyevogo, govoryachi: koli b ti, blagoslovlyayuchi, pblagosloviv myenye, i pobil'shiv granitsyu moyu, i ruka tvoya bula zo mnoyu, i zrobiv okhoronu vid likha, shchob nye zasmuchuvati myenye! i tsi-doa poiralyev, chogo vin prosiv. a kyeluv, brat shukhi, porodiv myekkhira, vin bat'ko yeshtona. a yeshton porodiv byet-rafu, i pasyeakha, i tyekhinnu, bat'ka mista nakhasha. tsye lyudi ryekhi. a sini kyenaza: otniil ta syeraya. a sini otniilovi: khatat. a myeonotai porodiv ofru, a syeraya porodiv yaava, bat'ka ryeminsichoi dolini, bo voni buli ryeminsniki. a sini kalyeva, efunnyeovogo sina: iru, yela ta naam. a yelin sin kyenaz. a sini egallyel'ilovi: zif i zifa, tir'ya i asar'il. a sini yezri: etyer, i myeryed, i yefyer, i yalon. a otsye sini bit'i, faraonovoi dochki, shcho vzyav myeryed; i vona zachala i porodila mir'yama, i shammay, i ish-bakha, bat'ka yeshtymoi. a zhinka iogo yudyeyanka porodila eryeda, bat'ka gyedoru, i khyevyera, bat'ka sokho, i ekutiila, bat'ka zanoakha. a sini zhinki godi, syestri nakhama, bat'ka garm'yanina kyeili ta maakhatyanina yeshtymoa, a sini simyeonovi: ammon, i rinna, byen-khanan, i tilon. a sini ish'i: zokhyet ta byen-zokhyet. sini shyeli, yudinogo sina: yer, bat'ko lyekhi, i lada, bat'ko maryeshi, i rodi domu robitnikiv vissonu, z domu ashbyea. i iokin, i lyudi kozyevi, i ioash, i saraf, shcho volodili moavom, i

yashuvi-lyekhyem. ta tsye spravi starodavni. voni buli ganchari, i zamyeshkuvali sadki ta gorodi; voni zhili tam u tsarya dlya iogo roboti. sini simyeonovi: nyemuil, i yamim, yariv, zyerakh, saul, iogo sin shal-lum, iogo sin mivsam, iogo sin mishma. a sini mishmi: khammul sin iogo, iogo sin zakkur, iogo sin shim'i. a v shim'i bala shistnadsyat' siniv ta shist' dochok, a brati iogo nye mali bagat'okh siniv, i nye pomnozhili vvyes' svii rid tak, yak sini yudini. i osilisyia voni v byeyer-shyevi, i v moladi, i v khatsar-shuali, i v bilzi, i v yetseyimi, i v toldi, i v byetuiili, i v khormi, i v tsiklagu, i v byet-markavoti, i v khatsar-susimi, i v byet-bir'i, i v shaaraimi, otsye ikhni mista azh do zatsaryuvannya daridovogo. a ikhni osadi: yetam, i ain, rimmon, i tokhyen, i ashan, p'yatvero mist. a vsi ikhni osadi, shcho navkolo tikh mist, azh do baalu; tsye mistysia ikh osyelyennya ta rodovodi ikh pr nikh. a myeshovav, i yamlyekh, i iosha, sin amatsii, i ioil, i egu, sin ioshiv'i, sina syera, sina asi-iloovogo, i yelioyenai, i yakova, i shokhaya, i asaya, i adiil, i esimiil, i byenaya, i ziza, sin shif'i, sina alona, sina edai, sina shimri, sina shyemai. tsye ti, shcho vkhodyt' v imyena knyaziv u svoi rodi, a dim svoikh bat'kiv sil'no rozmnozhili. i pishli voni do myevo-gyedoru, azh do skhidn'ogo boku dolini, shchob poshukati pasovis'ka dlya svoikh otar. i znaishli voni pasovis'ko sitye ta dobre, a toi krai buv prostorii, i tikhii ta spokiiinii, bo vid khama pokhodili ti, shcho sidili tam kolis'. i pishli tsi, zapisani imyena-nyami za dniv ezyekii, tsarya yudinogo, i rozbili ikhni namyeti tam, i pobili myeiniv, shcho buli znaideni tam, shcho ikh uchinili zaklyattiam azh do ts'ogo dnya, i osilisyia zamist' nikh, bo tam pasovis'ko dlya ikhn'oi dribnoi khudobi. a z nikh, z simyeonovikh siniv, pishli na goru syeir p'yat' sotyen' cholovika, a pyeliatiya, i nyeariya, i ryefaya, i uzzuil, sini ish'i, buli na choli ikh. i voni pobili ostanok uryatovanikh ama-lika, i osilisyia tam azh do ts'ogo dnya.

5

a sini ruvima, izrailyevogo pyervorodzhynogo, bo vin pyervorodzhynii, ta za zbyezcheshchyn-nya nim lozha svogo bat'ka pyervoridstvo bulo danye sinam iosipa, sina izrailyevogo, ta voni nye mogli pripisatisya do pyervoridstva. bo yuda stav naisil'nishim syeryed brativ svoikh, i knyazyem, sil'nishim vid n'ogo, a pyervoridstvo distalotsya iosipovi. sini ruvima, izrailyevogo pyervorodzhynogo: khanokh i pallu, khyetsron i karmi. ioilovi sini: shyemaya sin iogo, iogo sin gog, sin iogo shim'i, sin iogo mikha, sin iogo ryeaya, sin iogo baal, sin iogo byeyera, yakogo vignav tillyegat-pilnyeyesyer, tsar asiriis'kii. vin buv nachal'nikom ruvimivtsiv. a brati iogo, za iogo rodami, u pripisuvanni za potomstvo ikh, buli: golova eil, i zakharri, i byela, sin azaza, sina shyemi, ioilovogo sina, vin sidiv v aroyeri i azh po nyevo ta baal-myeon. a na skhid vin sidiv azh do vikhodu na pustyniu vid richki yefrat, bo ikhni chyeryedi v gilyeads'komu krai stali chislyenni. i za saulovikh dniv voni provadili viinu z agaryanami, i ti vpali v ikhni ruki, a voni sidili v ikhnikh namyetakh na

vsim prostori na skhid vid gilyeadu. a gadovi sini sidili navproti nikh u bashans'komu krai azh do salkhi. ioil golova, a shafam drugii, i yanai, i shafat u bashani. a ikhni brattya za domami svoikh bat'kiv: mikhaail, i myeshullam, i shyeva, i iorai, i yakan, i ziya, i yevyer, syemyero. otsye sini avikhaila, sina khuri, sina yaroakha, sina gilyeada, sina mikhaaila, sina eshishaya, sina ekhdo, sina buza. akhi, sin avdila, sina gunievogo, golovi domu bat'kiv ikh. i sidili voni v gilyeadi, v bashani ta v zalyezhnikh vid n'ogo mistakh, ta v usikh pasovis'kakh sharonu, na mistsyakh vikhodu ikh. usi voni buli pyeryepisani v dnyakh iotama, yudinogo tsarya, ta v dnyakh erovoama, tsarya izrailyevogo. siniv ruvima, i gadyan, i polovini manasiinogo plyemyeni, lyudyei viis'kovikh, shcho nosyat' shchita i myecha ta natyaguyut' luka, ta vipraktikovanikh u viini bulo sorok i chotiri tisyachi i sim sotyen' i shistdyesyat, shcho vikhodili z viis'kom. i provadili voni viinu z agaryanami, i z iturom, i z nafishyem, i z nodavom. i dana bula im pomich na nikh, i viddani buli v ikhnyu ruku ti agaryani ta vsi, shcho z nimi, bo voni klikali do tsi-doa v boyu, i vin buv ublaganii, bo voni nadiyalisyia na n'ogo. i voni zainyali ikhni chyeryedi: ikhnikh vyerbyudiv p'yatdyesyat tisyach, i dribnoi khudobi dvisti i p'yatdyesyat tisyach, i osliv dvi tisyachi, a lyuds'kikh dush sto tisyach. bo trupiv popadalo bagato, bo vid tsi-doa bula tsya viina. i sidili voni na svoemu misti azh do nyevoli. a sini polovini manasiinogo plyemyeni sidili v krayu vid bashanu azh do baal-khyermonu i syeniru ta gori gyermonu. voni rozmnozhilisyia. a otsye golovi domiv ikhnikh bat'kiv: i yefyer, i ish'i, i yeliil, i azriil, i irmyeya, i godaviya, i yakhdiil, muzhi vidvazhni, muzhi slavni, golovi domiv ikhnikh bat'kiv. ta spronyevirilisyia voni tsi-doovi svoikh bat'kiv, i bludili za tsi-doami narodiv krayu, yakikh tsi-do vigubiv pyeryed nimi. i tsi-do izrailiv zbudiv dukha pula, tsarya asiriis'kogo, i dukha tillyenat-pil'nyesyera, tsarya asiriis'kogo, i vin visyeli v ikh, ruvimivtsiv i gadivtsiv ta polovinu manasiinogo plyemyeni, i zaprovadiv ikh u khalakh, i khavor, i kharu, ta do richki gozan, i voni tam azh do ts'ogo dnya.

6

lyevievi sini: gyershon, kyegat i myerari. a sini kye-gatovi: amram, itskhar, khyevron, i uzzuil. a sini am-ramovi: aaron, i moiseyi, i miriyam. a sini aaronovi: nadav i avigu, yelyeazar i itamar. yelyeazar poro-div pinkhasa, pinkhas porodiv avishuyu, a avishuya porodiv bukki, a bukki porodiv uzzii. a uzzii poro-div zyerakhiyu, a zyerakhiya porodiv myeraiota. my-eraiot porodiv amariyu, a amariya porodiv akhituva. a akhituv porodiv sadoka, a sadok porodiv akhi-maatsa. a akhimaats porodiv azariyu, a azariya poro-div iokhanana. a iokhanan porodiv azariyu, tsye toi, shcho buv svyashcheynikom u i-o'omu domi, yakogo vibuduvav solomon v erusalimi. i azariya porodiv amariyu, a amariya porodiv akhituva. a akhituv porodiv sadoka, a sadok porodiv shalluma. a shal-lum porodiv khilkiyu, a khilkiya porodiv azariyu. a azariya porodiv syerayu, a syeraya porodiv egot-

sadaka. a egotsadak pishov do nyevoli, koli i-o' viv yudu ta erusalim chyeryez navukhodonosora. sini lyevievi: gyershom, kyegat ta myerari. a otsye imyenny a gyershomovikh siniv: livni ta shim'i. a sini kyegatovi: amram, i itskhar, i khyevron, i uzzuil. sini myerarievi: makhli ta mushi. a otsye lyevievi rodi za ikhnimi bat'kami: u gyershoma: livni iogo sin, sin iogo yakhat, iogo sin zimma, iogo sin ioakh, iogo sin iddo, iogo sin zyerakh, iogo sin eatrai. sini kyegatovi: amminadav sin iogo, iogo sin korakh, sin iogo assir, sin iogo yelkana, sin iogo yev'yasaf, sin iogo assir, sin iogo takhat, sin iogo uriil, sin iogo uzziiya ta saul sin iogo. a sini yelkani: amasai ta akhimot. yelkana iogo sin, tsofai sin iogo, i nakhat sin iogo, yeliyav sin iogo, erokham sin iogo, yelkana sin iogo. a samuiloivi sini: pyervorodzhynii ioil, a drugii aviya. sini myerarievi: makhli, iogo sin livni, iogo sin shim'i, iogo sin uzza, sin iogo shim'a, sin iogo khag-giia, sin iogo asaya. a otsye ti, yakikh david postaviv dlya spivannya v i-o'omu domi, vid chasu miru kovcheyga. i voni sluzhili pyeryed skinieyu, skinieyu zapovitu, pisyeyu, azh poki solomon nye zbuduvav i-o'ogo domu v erusalimi. i voni stavali, za ustavom svoim, na svoyu sluzhbu. a otsye ti, shcho stoyali, ta ikhni sini: spivak gyeman, sin ioila, sina samuila, sina yelkani, sina erokhama, sina yeliila, sina toakha, sina tsufa, sina yelkani, sina makhata, sina amasaya, sina yelkani, sina ioila, sina azarii, sina tsyefanii, sina takhata, sina assira, sina yev'yasafa, sina korakha, sina itskhar, sina kyegata, sina lyevi, sina izrailiya. a brat iogo asaf, shcho stoyav na pravitsi iogo: asaf buv sinom byeryekhi, sina shim'i, sina mikhaila, sina baasyei, sina malkiii, sina yetni, sina zyerakha, sina adai, sina yetana, sina zimmi, sina shim'i, sina iakhata, sina gyershoma, sina lyevi. a sini myerari, brati ikhni na livitsi: yetam, sin kishi, sina avdi, sina mallukha, sina khashav'i, sina amatsii, sina khilki, sina amtsi, sina bani, sina shamyeri sina makhti, sina mushi, sina myerari, sina lyevi. a brati ikh lyeviti dani na vsyaku robotu skinii bozhogo domu. a aaron ta sini iogo palili na zhyertivniku tsilopalyennya ta na kadil'nomu zhyertivniku, i buli na vsyaku robotu svy-atogo svyatikh, ta na ochishchyennya izrailiya, zgidno zo vsim tim, shcho nakazav buv moiseyi, rab bozhii. a otsye aaronovi sini: yelyeazar sin iogo, iogo sin pinkhas, iogo sin avishuya, iogo sin bukki, iogo sin uzzi, iogo sin zyerakhiya, iogo sin myeraiot, iogo sin amariya, iogo sin akhituv, iogo sin sadok, iogo sin akhimaats. a otsye mistsye ikhn'ogo sidinnya za ikhnimi osadami, v ikhnikh granitsyakh, sinam aaronovim, z rodu kyegativtsiv, bo dlya nikh buv takii zhyeryebok. i dali im khyevron v yudinomu kraie, ta pasovis'ka iogo navkolo n'ogo. a mis'kye polai ta osadi iogo dali kalyevu, sinovi yefunnye. a aaronovim sinam dali mista skhovishcha: khyevron, i livnu ta ii pasovis'ka, i yattir, i yeshtyemoa ta pasovis'ka iogo, i khilyen ta pasovis'ka iogo, dyciv ta pasovis'ka iogo, i ashon ta pasovis'ka iogo, i byet-shyemyesh ta pasovis'ka iogo. a z plyemyeni vyeniyaaminovogo: gyevu ta pasovis'ka ii, i alyemyet ta pasovis'ka iogo, i anatot ta pasovis'ka iogo, usikh ikhnikh mist v ikhnikh rodakh trinadtsyat' mist. a kyegatovim sinam, pozostalim iz rodu plyemyeni,

dano z polovini plyemyeni, plyemyeni manasiinogo, zhyeryebkom dyesyat' mist. a gyershomovim sinam, za ikhnimi rodami, z plyemyeni issakharovogo, i z plyemyeni asirovogo, i z plyemyeni nyeftalimovogo, i z plyemyeni manasiinogo v bashani dano trinadtsyat' mist. sinam myerarievim za rodami ikh iz plyemyeni ruvimovogo, i z plyemyeni gadovogo, i z plyemyeni zavulonovogo dano za zhyeryebkom dvanadtsyat' mist. i dali izrailievi sini lyevitam ti mista ta ikhni pasovis'ka. voni dali zhyeryebkom iz plyemyeni yudinikh siniv, i z plyemyeni simyeonovikh siniv, i z plyemyeni vyeniyaaminovikh siniv ti mista, shcho ikh voni nazvali imyenyami. a shchodo tikh, shcho z rod div kyegatovikh siniv, to mista granits' ikh buli vid efrymovogo plyemyeni. i dali im mista skhovishcha: sikhym ta pasovis'ka iogo, v efrymovikh gorakh, i gyezyer ta pasovis'ka iogo, i iokmyeam ta pasovis'ka iogo, i byet-khoron ta pasovis'ka iogo, i aiyalon ta pasovis'ka iogo, i gat-rimmon ta pasovis'ka iogo. a z polovini manasiinogo plyemyeni: anyer ta pasovis'ka iogo, i bil'am ta pasovis'ka iogo, za rodami pozostalikh kyegatovikh siniv. gyershomovim sinam iz rodu polovini manasiinogo plyemyeni: golan v bashani ta pasovis'ka iogo, i ashtarot ta pasovis'ka iogo. a z issakharovogo plyemyeni: kyedyesh ta pasovis'ka iogo, i dovrat ta pasovis'ka iogo, i ramot ta pasovis'ka iogo, i anyem ta pasovis'ka iogo. a z asirovogo plyemyeni: mashal ta pasovis'ka iogo, i avdon ta pasovis'ka iogo, i khukok ta pasovis'ka iogo, i ryekhov ta pasovis'ka iogo. a z plyemyeni nyeftalimovogo: kyedyesh v galili ta pasovis'ka iogo, i khammon ta pasovis'ka iogo, i kir'yataim ta pasovis'ka iogo. a pozostalim myerarievim sinam iz zavulonovogo plyemyeni: rimmon ta pasovis'ka iogo, favor ta pasovis'ka iogo. a z drugogo boku iordanu pri erikhoni, na skhid vid iordanu, z ruvimovogo plyemyeni: byetsyer na pustini ta pasovis'ka iogo, i yagtsa ta pasovis'ka ii, i kyedyemot ta pasovis'ka iogo, i myefaata ta pasovis'ka iogo. a z gadovogo plyemyeni: ramot v gilyeadi ta pasovis'ka iogo, i makhanaim ta pasovis'ka iogo, i khyeshbon ta pasovis'ka iogo, i yaazir ta pasovis'ka iogo.

7

a issakharovi sini: tola, i pua, yashuv i shimron, chyetyvero. a tolini sini: uzzi, i ryefaya, i eriil, i yakhmai, i ivsam, i samuil, golovi ikhnikh bat'kiv'skikh domiv toli, khorobri voyaki svoikh rod div. chislo ikh za davidovikh dniv dvadtsyat' i dvi tisyachi i shist' sotyen'. a sini uzzi: izrakhiya. a sini izrakhi: mikhail, i ovadiya, i ioil, ishshiiya, p'yatiero, voni vsi golovi. a v nikh, za ikhnimi nashchadkami, za domom ikhnikh bat'kiv, buli boiovi viis'kovi vatagi, tridtsyat' i shist' tisyach, bo voni mali bagato zhinok ta siniv. a ikhnikh brativ po vsikh issakharovikh rodakh, khorobrikh voyakiv, bulo visimdyesyat i sim tisyach, usi voni pyeryepisani. vyeniyaamin: byela, i byekyer, i ediyail, troe. a sini byelini: yetsbon, i uzzi, i uzzuil, i erimot, i iri, p'yatiero goliv bat'kiv'skikh domiv, khorobri voyaki. a v rodovodakh ikh dvadtsyat' i dvi tisyachi tridtsyat' i chotiri. a sini byekhyerovi: zyemira, i ioash, i yeliyezyer, i yelioyena, i omri, i eryemot, i aviya, i anatot, i

alyemyet, usye tsye byekhyerovi sini. a v rodovodakh ikh, za ikhnimi nashchadkami, golovami domu ikhnikh bat'kiv, khorobrikh voyakiv, dvadtsyat' tisyach i dvisti. a sini ediyailovi: bilgan. a sini bilganovi: eush, i vyeniyamin, i yegud, i kyenaana, i zyetan, i tarshish, i akhishakhar. usikh tsikh yediyaailovikh siniv, za golovami domu bat'kiv, khorobrikh voyakiv, bulo simnadsyat' tisyach i dvisti, shcho vikhodili z viis'kovim viddilom na vinu. i shuppim, i khup-pim, sini ira, khushim sin akhyera. sini nyefalimovi: yakhtsiil, i guni, i etsyer, i shallum, sini bilgi. sini manasiini: asriil, yakogo porodila iogo nalozhnitsya aramitka; vona porodila i makhira, gilyeadovogo bat'ka. a makhir uzyav zhinku dlya khuppima ta shuppima, a im'ya iogo syestri maakha, a im'ya drugomu tsyelofohad. a v tsyelofohada buli til'ki dochki. i porodila maakha, makhirova zhinka, sina, i nazvala im'ya iomu pyeryesh, a im'ya bratovi iogo sharyesa. a iogo sini ulam i ryekyem. a ulamovi sini: byedan. otsye sini gilyeada, sina makhira, sina manasiinogo. a syestra iogo molyekhyet porodila ishgoda, i aviezyera, i makhlul. a sini shyemidi buli: akhiyan, i shyekhyem, i likkhi, i aniyam. a sini efryemovi: shutyelakh, i vyeryed, sin iogo, i sin iogo takhat, i sin iogo yel'ada, i sin iogo takhat, i sin iogo zavad, i sin iogo shutyelakh, i yezyer, i yel'ad. i povbivali ikh lyudi gatu, narodzhyeni v krayu, bo voni ziishli buli zabrati ikhni chyeryedi. i buv u zhalobi ikh bat'ko efryem chislyenni dni, a brati iogo prikhodili rozvazhati iogo. i vviishov vin do zhinki svoei, i zachala vona, i porodila sina, a vin nazvav im'ya iomu: byeriya, bo vizual'nii-ra-truditsiya bulo v domi iogo. a dochka iogo shyeyera. i vona zbuduvala byetkhoron dolishnii i gorishnii ta uzyzen-shyeyeru. i sin iogo ryefakh, i ryeshyef, i sin iogo tyelakh, i sin iogo takhan, sin iogo ladan, sin iogo ammigud, sin iogo yelishama, sin iogo non, sin iogo isus. a ikhnya posilist' ta mistysya ikhn'ogo osyelyennya byet-yel ta nalyezhni iomu mista, a na skhid naaran, a na zakhid gyezyer ta nalyezhni iomu mista, i sikhym ta nalyezhni iomu mista, azh do aii ta nalyezhnikh iomu mist. a na ruki manasiinikh siniv: byet-shyef ta nalyezhni iomu mista, tanakh ta nalyezhni iomu mista, myegiddo ta nalyezhni iomu mista, dor ta nalyezhni iomu mista, u nikh sidili sini iosipa, izrail'yevogo sina. sini asirovi: imna, i ishva, i ishvi, i byeriya, ta syestra ikh syerakh. a sini byeriini: khyevyer i malkiil, vin bat'ko birzaita. a khyevyer porodiv yaflyeta, i shomyera, i khotama, i syestru ikh shuyu. a sini yaflyetovi: pasakh, i bimkhal, i ashatv, otsye sini yaflyetovi. a sini shyemyerovi: akhi i rogagga, yakhyebba ta aram. a sini gyelyema, iogo brata: tsorefakh, i imna, i shyelyesh, i amal. sini tsorefakhovi: suakh, i kharnyefyer, i shual, i byeri, i imra, byetsyer, i god, i shamma, i shilsha, i itran, i byeyera. a sini etyerovi: efunnye, i pispas, i ara. a sini ulli: arakh, i khanniil, i ritsiya. usye tsye asirovi sini, golovi bat'kivs'kikh domiv, vibrani litsari voyaki, golovi nachal'niki. a v rodovidnikh knigakh viis'kovikh zapisano, chislo ikhnikh lyudyei bulo dvadtsyat' i shist' tisyach.

8

a vyeniyamin porodiv pyervorodzhyenogo svogo byelu, drugogo ashbyelu, i tryet'ogo akhrakha, chyetyvertogo nakhui, i p'yatogo rafu. a v byeli buli sini: addar, i gyera, i avigud, i avishuya, i naaman, i akhoakh, i gyera, i shyefufan, i khuram. a otsye sini yekhudovi, voni buli golovi domu bat'kiv, myeshkantsiv gyevi, ta pyeryesyelyeno ikh do manakhatu: i naaman, i akhiya, i gyera, vin ikh pyeryesyeliv, i porodiv uzzu ta akhikhuda. a shakharaim porodiv dityei na moavs'komu poli po tomu, yak vin vidislav svoikh zhinok khushim ta baaru. i porodiv vin vid khodyesh, svoei zhinki: io-vava, i tsiviyu, i myeshu, i malkam, i euts, i sokhiyu, i mirmu, tsye sini iogo, golovi bat'kivs'kikh domiv. a vid khushim vin porodiv avituta ta yelpaala. a sini yelpaalovi: yevyer, i mish'am, i shyemyer, vin zbuduvav ono i lod ta nalyezhni iomu mista. a byeriya ta shyema voni golovi domu bat'kiv, myeshkantsiv aiyalonu; voni vignalni myeshkantsiv gatu. a akhio, shashak i eryemot, i zyevaladi, i arad, i adyer, i mikhael, i ishpa, i iokha sini byerii. a zyevaladi, i myeshullam, i khizki, i khyevyer, i ishmyera, i izliya, i iovav, sini yelpaalovi. a yakim, i zikhri, i zavdi, i yeliyena, i tsillyetai, i yelil, i adaya, i byeraya, i shim-rat, sini shimyevii. a ishpan, i yevyer, i yelil, i avdon, i zikhri, i khaman, i khamaniya, i yelam, i antotiya, i ifdyeya, i pyenuil, sini shashakovi. a shamshyera, i shyekhariya, i ataliya, i yaaryeshiya, i yeliya, i zikhri, sini erokhamovi. otsye golovi domu bat'kiv za ikhnimi nashchadkami, golovi, shcho voni sidili v erusalimi. a v giv'oni sidili: bat'ko giv'onu, a im'ya iogo zhintsi maakha, i pyervorodzhyenii sin iogo avdon, i tsur, i kish, i baal, i nadav, i gyedor, i akhio, i zyekhyer. a miklot porodiv shim'u. i voni tyezh sidili v erusalimi, pri bratakakh svoikh, zo svoimi bratami. a nyer porodiv kisha. a kish porodiv saula, a saul porodiv ionatana, i malki-shuya, i avinadava, i yeshbaala. a sin ionataniv myeriv-baal, a myeriv-baal porodiv mikhu. a sini mikhi: piton, i myelyekh, i taryea, i akhaz. a akhaz porodiv egoaddu, a egoadda porodiv alyemyeta, i azmavyeta, i zimri: a zimri porodiv motsu. a motsa porodiv bin'yu, iogo sin rafa, iogo sin yel'asa, iogo sin atsyl. a v atsyla bulo shyestyero siniv, a otsye ikhni imyena: azrikam, bokhyeru, i izmail, i shyeyar'ya, i ovadiya, i khaman, usi voni sini atsylvovi. a sini yeshyeka, brata iogo: pyervorodzhyenii iogo ulam, drugii eush, tryetii yelifelyet. a ulamovi sini buli muuzhi khorobri voyaki, shcho natyaguvai luka i shcho mali bagato siniv ta onukiv, sotnyu i p'yatdyesyat. usi voni z vyeniyaminovikh siniv.

9

a vvyes' izrail' buv pyeryepisani, i os' voni buli zapisani v knizi izrail'yevikh tsariv. a yuda buv pyeryesyelenii do vavilonu za svoe spronyeviryennya. a pyershi myeshkantsi, shcho sidili v svoii posilosti, po svoikh mistakh, buli: izrail', svyashchyeniki, lyeviti ta slugi khramu. a v erusalimi sidili z yudinikh siniv, i z vyeniyaminovikh siniv, i z siniv efryemovikh ta manasiinikh: utai, sin ammiguda,

sina omri, sina imri, sina bani, z siniv pyeryetsa, yudinogo sina. a z shilonyan: pyervorodzhyni asaya ta sini iogo. a z siniv zyerakhovikh: euil, ta brati ikh, shist' sotyen' i dyev'yatdyesyat. a z siniv vyenyaminovikh: sallu, sin myeshullama, sina godavii, sina syenui, i ivnyeya, sin erokhamiv; i yela, sin uzzi, sina mikhri, i myeshullam, sin shyefatii, sina ryeuila, sina ivniii, i brati ikhni za ikhnimi nashchadkami, dyev'yat' sotyen' i p'yatdyesyat i shist'. usi tsi muzh golovi bat'kiv, domu bat'kiv svoikh. a iz svyashchyenikiv: edaya, i egoyariv, i yakhin. a azariya, sin khilkiii, sina myeshullama, sina sadoka, sina myeraiota, sina akhitava, upravityel' bozhogo domu; i adaya, sin erokhama, sina pashkhura, sina malkiii; i masai, sin adila, sina yakhyzeri, sina myeshullama, sina myeshillyemita, sina immyera; i brati ikh, golovi domu svoikh bat'kiv tisyacha i sim sotyen' i shistdyesyat, duzhye dobri muzhi na pratsyu v dili bozhogo domu. a z lyevitiv: shyemaya, sin khassuva, sina azrikama, sina khashav'i, z siniv myerari; i bakbakkar, khyeryesh, i balal, i mattaniya, sin mikhi, sina zikhri, sina asafa; i avadiya, sin shyemai, sina galala, sina edutuna; i byeryekhiya, sin asi, sina yelkani, shcho sidiv v osadakh nyetof'yan. a pridvyerni: shallum, i akkuv, i talmon, i akhiman, i brati ikhni; shallum buv golova. i azh dotyepyer voni v tsars'kii brami na skhid, voni pridvyerni taboriv lyevievikh siniv. a shallum, sin korye, sina yev'asafa, sina korakha, i brati iogo z domu iogo bat'ka, korakhivtsi, na pratsi sluzhbi, styeryegli porogi skinii, a ikhni bat'ki buli nad i-o taborom, styeryegli vkhid. i pinkhas, sin yelyeazariv, buv nad nimi kolis' zvyerkhnikom, i i-o' buv iz nim. zakharii, sin myeshyelyemii, buv pridvyernii pri vkhodi skinii zapovitu. usikh ikh, vibranikh na pridvyernikh pri porogakh, bulo dvisti i dvanadtsyat'. voni pyeryepisani po svoikh osadakh. ikh postaviv david ta prozorlivyets' samuil za ikh virmist'. i voni ta ikhni sini buli pri bramakh i-o'ogo domu, domu skinii, za vartami. na chotiri boki buli pridvyerni: na skhid, na zakhid, na pivnich, na pivdyen'. a brati ikhni buli po syelakh, musili prikhoditi na sim dyen', vid chasu do chasu, shchob buti z nimi na sluzhbi, bo v sluzhbi buli chotiri pyershii pridvyerni, voni lyeviti; voni zh doglyadali pomyeshkan' ta skarbiv bozhogo domu. i voni vsyu nich pyeryebuvali navkolo bozhogo domu, bo na nikh buv obov'yazok varti, i vona shchoranku vidmikali dyveri. i z nikh buli dyekhto kolo sluzhbovogo posudu, bo za chislom iogo prinosili, i za chislom iogo vinosili. i z nikh dyekhto buli priznachen do posudu ta do vsyakikh svyatikh ryechey: i nad psyenichnoy mukoyu, i nad vinom, i nad olivoyu, i nad ladanom, i nad pakhoshchami. a z svyashchyenichikh siniv buli ti, shcho mishali zapashnye na kadilo. a mattitiya z lyevitiv, vin pyervorodzhynii korakhivtsya shalluma, buv u sluzhbi nad spravoyu skovorid. a z siniv kyegativitsv, z ikhnikh brativ, buli nad khlibom pokaznim, shchob prigotovlyati shchosuboti. a otsye spivaki, golovi bat'kivs'kikh domiv lyevitiv, po kimnatakh, buli vil'ni vid inshoi pratsi, bo vdyen' ta vnochii buli voni pri svoii roboti. otsye golovi bat'kivs'kikh domiv lyevitiv za ikhnimi nashchadkami, golovi, shcho sidili v

erusalimi. a v giv'oni sidili: bat'ko giv'onu eiil, a im'ya iogo zhintsii maakha, i pyervorodzhynii sin iogo avdon, i tsur, i kish, i baal, i nyer, i nadav, i gyedor, i akhio, i zakharii, i miklot. a miklot porodiv shim'ama. i voni tyezh sidili v erusalimi pri bratakh svoikh, zo svoimi bratami. a nyer porodiv kisha, a kish porodiv saula, a saul porodiv ionatana, i malki-shuyu, i avinadava, i yeshbaala. a sin ionataniv myeriv-baal, a myeriv-baal porodiv mikhu. a sini mikhi: piton, i myelyekh, i takhryeya. a akhaz porodiv yaru, a yara porodiv almyeta, i azmavyeta, i zimri. a zimri porodiv motsu. a motsa porodiv bin'yu, iogo sin ryefaya, iogo sin yel'asa, iogo sin atsyl. a v atsyla bulo shyestyero siniv, a otsye ikhni imyena: azrikam, bokhyeru, i izmail, i shyear'ya, i ovadiya, i khanan, otsye sini atsylvovi.

10

a filistimlyani voyuvali z izrailiyem. i pobigli izrailievi muzhi pyeryed filistimlyanami, i padali trupami na gori gilboa. i gnalisya filistimlyani za saulom ta za iogo sinami. i povbivali filistimlyani ionatana, i avinadava, i malki-shuya, saulovikh siniv... i stav bii tyazhkii dlya saula, i luchniki kinulisi na n'ogo, i vin zlyakavsya tikh luchnikov. i skazav saul do svogo zbroenoshi: vityagni myecha svogo, i probii myenye nim, shchob nye priishli tsi nyeobrizani, i nye znuשchalisya nado mnoyu! ta nye khotiv zbroenosha, bo duzhye boyavsya. todi vzyav saul myecha ta i upav na n'ogo... i pobachiv zbroenosha, shcho pomyer saul, i vpav i vin na myecha, ta i pomyer... i pomyer saul i troe siniv iogo, ta vvyes' iogo dim pomyerli razom. i pobachili vsi izrail'tyani, shcho myeshkali v dolini, shcho vsi vtikayut', ta shcho pomyer saul ta sini iogo, to pokidali svoi mista i povtkali, a filistimlyani poprikhodili, i osilisya v nikh... i stalosya drugogo dnya, i priishli filistimlyani, shchob poobdirati trupi, ta i znaishli saula ta siniv iogo, shcho lyezhali na gori gilboa. i voni poobdirali iogo, i ponyesli golovu iogo ta zbroyu iogo, i poslali v filistims'ki krai navkolo, shchob spovistiti v domakh svoikh bozhkiv ta narodovi. i voni poklali zbroyu iogo v domi svogo tsi-doa, a golovu iogo pribili v domi dagona. i pochuv vvyes' gilyeads'kii yavesh pro vsye, shcho filistimlyani зробили saulovi, i vstali vsi khorobri, i ponyesli saulove tilo ta tila siniv iogo, i prinyesli do yavyeshu, ta i pokhovali ikhni kosti pid dubom v yavyeshi, i postili sim dyen'. i pomyer saul za svoe byezzakonnnya, shcho vin nim spronyevirivsyia proti i-o cheryez i-o slovo, yakogo nye trimavsyia, a takozh cheryez tye, shcho pitavsyia vishchogo dukha, shchob vividati, a nye vividuvav vid i-o. i vin ubiv iogo, a tsarstvo iogo pyeryedav davidovi, essayevomu sinovi.

11

i zibravsyia vvyes' izrail' do davida v khyevron, govoryachi: otsye mi kist' tvoya ta tilo tvoe! i davnish, koli saul buv tsaryem, ti vodiv ta privodiv izrailiya na viinu. i skazav i-o', tsi-do tvii, tobi: ti budyesh

pasti naroda mogo, izrailya, i ti budyesh knyazyem nad narodom moim, izraillyem. i priishli vsi izrail'yevi starshi v khyevron, a david sklav iz nimi umovu v khyevroni pyeryed i-o litsyem. i pomazali voni davida tsaryem nad izraillyem, za i-o slovom cheryez samuila. i pishov david ta vvyes' izrail' do erusalimu, vin evus, i tam buli evusyeyani, myeshkantsi togo krayu. i skazali myeshkantsi evusu do davida: ti nye vviidyesh syudi! ta zdobuv david tvyerdinyu sion, vin misto davida. i skazav david: kozhyen, khto naipyershye pob'e evusyeyanina, toi stanye za golovu ta za zvyerkhnika. i vviishov naipyershye ioav, sin tsyeruin, i stav za golovu. i osivsa david u tvyerdini, tomu nazvav im'ya ii: davidovye misto. i vin zbuduvav misto navkolo, vid millo i azh navkolo, a ioav vidnoviv ryeshtu mista. i david stavav usye bil'shim, a i-o' savaot buv iz nim. a otsye golovi davidovikh litsariv, shcho khorobro trudilisya z nim u iogo tsarstvi, z usim izraillyem, shchob nastanoviti iogo tsaryem, za i-o slovom, nad izraillyem. a otsye chislo davidovikh litsariv: yashov'am, sin gakhmoni, golova tridtsyati, vin makhnuv svoim spisom i pobiv za odin raz tri sotni! a za nim yelyeazar, sin dodo, akhokh'yanin, vin odin iz tr'okh litsariv. vin buv iz davidom u pas-damini, a filistimlyani zibalisyta tam na bii. i bula tam dilyanka polya, povna yachmyenyu, a narod utikav pyeryed filistimlyanami. ta voni stali posyeryed dilyanki, i vryatuvali ii ta i pobili filistimlyani. i i-o' podav vyeliku pyeryemogu! i ziishli troe z tikh tridtsyati na pyeryedi na skyelyu do davida, do pyechyeri adullam. a filistims'kii tabir taboruvav u dolini ryefaim. david zhye buv todi v tvyerdini, a filistims'ka zaloga bula todi v vifyeemi. i spragnuv david ta i skazav: khto napoit' myenye vodoyu z vifyeems'koi krinitsi, shcho v brami? i prodyerlisya tsi troe do filistims'kogo taboru, i zachyerpnuili vodi z vifyeems'koi krinitsi, shcho v brami. i voni vynesili i prinyesli do davida, ta david nye skhottiv ii piti, i viliv ii dlya i-o, ta i skazav: boroni myenye, bozhye mii, chinititi takye! chi ya budu piti krov tsikh muzhiv, shcho khodili, narazhayuchi zhittya svoe? bo zhittiyam svoim voni prinyesli ii! i nye khotiv vin piti ii. otsye zrobili troe tsikh litsariv. a avshai, ioaviv brat, vin golova tikh tr'okh. i vin makhnuv svoim spisom i pobiv tri sotni! i vin mav naislavnishye im'ya syeryed tr'okh. z tikh tr'okh syeryed dvokh vin buv naishanovnishii, i stav im za providnika. a do tikh tr'okh nye dosyag. byenaya, sin egoyadin, sin khorobrogo muzha, vyelikii u dilakh, z kavtsyeilu, vin pobiv dvokh siniv arilia moavs'kogo. i vin zishov i zabiv lyeva v syeryedini yami snizhnogo dnya. i vin pobiv odnogo egiptyanina, muzha postavnogo, na p'yat' liktiv, a v rutsi egiptyanina buv spis, yak tkats'kii val. i ziishov vin do n'ogo z kiem, i virrav spisa z ruki togo egiptyanina, ta i iogo zabiv iogo spisom. otsye zrobiv byenaya, sin egoyadin, i iogo im'ya bulo syeryed tikh tr'okh khorobrikh. z tikh tridtsyati vin buv naipovazhnishii, a do tikh tr'okh nye dosyag. i david priznachiv iogo do svoei pribichnoi storozhi. a khorobri muzhi buli tsi: asail, ioaviv brat, yelkhanan, sin dodo, iz vifyeemu, garor'yanin shamot, pyelonyanin khyelye, ira, sin ikkyshev, tyekoyanin, antotyani aviezyer, khushatyanin sib-

byekhai, akhokh'yanin ilai, nyetofatyanin magari, khyelyed, sin baanin, nyetofatyanin, itai, sin rivaiv, z giv'i vyeniyaminovoi, pir'atonyanin byenaya, khurai z nakhalye-gaashu, arv'yanin avil, bakharum'yanin azmavyet, shaalvonyanin yel'yakhba, sini gizon'yanina gashyema, ionatan, sin shagye, garar'yanin, akhiyam, sin sakhariv, garar'yanin, yelifal, sin uriv, myekhar'yanin khyefyer, pyelonyanin akhiya, karmyelyanin khitsro, naarai, sin yezlaiv, ioil, brat nataniv, mivkhar, sin gagri, ammonityanin tsyelyek, byerotyanin nakhrai, zbroenosha ioava, tsyeruonogo sina, itryanin ira, itryanin garyev, khittye'yanin uriya, zavav, sin akhlaya, adina, sin shizin, ruvimivyets', golova ruvimivtsiv i nad tridtsyat'ma, khanan, sin maakhin, i mitnyanin iosafat, ashtyeryanin uzziya, shama, i yeuil, sini aroyeryanina khotama, edail, sin shimri, i iokha, iogo brat, tityanin, makhav'yanin yeliil, i erivai, i ioshav'ya, sini yel'naamovi, i moavityanin itma, yetiil, i ovved, i yaasil'iz tsovi.

12

a tsye ti, shcho poprikhodili do davida v tsiklag, koli vin shchye khovavsa pyeryed saulom, sinom kishyevim, i voni buli syeryed litsariv, shcho dopomagali v viini, shcho buli ozbroeni lukom, shcho kidali pravitsyeyu ta livitsyeyu kaminnya ta strili z luka, z saulovikh brativ, vid vyeniyamina: golova akhiyezyer ta ioash, sini giv'yanina shyemai, i ezilil ta pyelyet, azmavyetovi sini, i byerakha, i annyetotyani egu, i giv'onyanin ishmaya, litsar syeryed tridtsyat'okh ta starshii nad tridtsyat'ma, i irmyeya, i yakhaziil, i iokhanan, i gyedyeryanin iozavav, yel'uzai, i erimot, i byeal'ya, i shyemariya, i garif'yanin shyefatiya, yelkana, i ishshiiya, i azaryeil, i ioyezyer, i yakhov'am, khorkh'yani, i ioila ta zyeavadiya, sini erokhamovi, z gyedoru. a z gadyan viddililisa do davida do tvyerdini v pustinyu litsari voyaki, muzhi vidvazhni, na viini, ozbroeni vyelikim shchitom ta spisom. a ikhni oblichchya to oblichchya lyev'yachi, a shchodo shvidkosti voni buli, yak sarni na gorakh. golova yezyer, drugi ovadiya, tryetii yeliav, chyetyvertii mishmanna, p'yatii irmyeya, shostii attai, s'omii yeliil, vos'mii iokhanan, dvey'yatii yelzavav, dyesyatii eryemiyia, odinadtsyati makhbanai. otsi buli z gadovikh siniv, golovi viis'kovikh viddiliv, malii odin na sotnyu, a vyelikii na tisyachu. tsye ti, shcho pyeryeishli iordan pyershogo misyatsya, koli vin buv pyeryepovnyenii ponad usi byeryegi svoi, i porozganyali vsikh myeshkantsiv dolin na skhid ta na zakhid. i priishli z siniv vyeniyaminovikh ta yudinikh azh do tvyerdini do davida. a david viishov pyeryed nikh, i vidpovidayuchi, skazav im: yakshcho vi priishli do myenye z mirom, shchob dopomagati myeni, budyte moe syertsye z vami za odnye, a yakshcho zraditye myenye suproti vorogiv moikh, koli nyema obmani v rukakh moikh, to pobachit' tsye tsi-do nashikh bat'kiv, i pokarae! i ziishov dukh na amasaya, golovu tridtsyati, i vin prokazav: mir, davidye, tobi, i z tobouy, o sinu esseyiv! mir tobi, i mir tomu, khto tobi pomagae, bo tobi pomagae tvii tsi-do! i priinyav ikh david, i postaviv na choli viis'ka. i z manasii pyeryebigli do davida, koli vin

ishov iz filistimlyanami proti saula na viinu, a vin nye pomig im, bo filistims'ki knyazi, poradivshis', vidislali iogo, govoryachi: za tsinu nashikh goliv vin khochye pyereyti do svogo pana saula! koli vin ishov do tsiklagu, zbigli do n'ogo z manasi: adnakh, i iozavad, i ediail, i mikhail, i iozavad, i yeligu, i tsil-yetai, golovi manasinikh tisyachok. i voni dopomagali davidovi proti yurbi, bo voni vsi khorobri voyaki, i postavali providnikami viis'kovikh viddiliv. bo dyen'-u-dyen' prikholdi voni do davida pomagati iomu, azh stav tabir vyelikii, yak tabir bozhii. a otsye chislo golovnikh ozbroenikh viis'kovikh viddiliv, voni prishli do davida v khyeveron, shchob pyeryedati saulovye tsarstvo iomu, za i-o slovom: yudinikh siniv, shcho nosili vyelikogo shchita ta spisa, shist' tisyach i visim sotyen' ozbroenogo viis'ka. a simyeonovikh siniv khorobrikh voyakiv viis'kovogo viddiliv sim tisyach i sto. z lyevievikh siniv chotiri tisyachi i shist' sotyen'. i egoyada, provodir siniv aaronovikh, a z nim tri tisyachi i sim sotyen'. i yunak sadok, khorobrii voyak, ta dim iogo bat'ka, zvyerkhnikiv dvadtsyat' i dva. a z vyeniyaaminovikh siniv, saulovikh brativ, tri tisyachi, a bil'sha chastina ikh azh dotyepyer trimalisya saulovogo domu. a z efremovikh siniv dvadtsyat' tisyach i visim sotyen' khorobrikh voyakiv, muzhiv slavnikh domu ikhnikh bat'kiv. a z polovini manasiinogo pleyemyeni visimnadtsyat' tisyach, shcho buli dokladno zaznacheny za imyenyem, shchob priiti nastanoviti davida tsaryem. a z issakharovikh siniv, shcho mali rozuminnya chasu, shchob znati, shcho budyte robiti izrail', ikh goliv bulo dvisti, a vsi ikhni brati robili za ikhnim nakazom. iz zavulona tikh, shcho vikhodyat' na viinu, shcho stavlyat'sya v boiovomu poryadku to vsyakimi viis'kovimi ryechami, p'yatdyesyat tisyach, shchob dopomagati z tsilim syertsyem. a z nyefalimu tisyacha zvyerkhnikiv, a pri nikh zo shchitom ta spisom tridtsyat' i sim tisyach. a z danyan tikh, shcho stavlyat'sya v boiovomu poryadku dvadtsyat' i visim tisyach i shist' sotyen'. a z asira tikh, shcho vikhodyat' na viinu, shchob stavititsya v boiovim poryadku, sorok tisyach. a z togo boku iordanu z ruvimivtsiv, i gadivtsiv, i z polovini manasii, zo vsyakimi viis'kovimi znaryaddyami dlya boyu sto i dvadtsyat' tisyach. usi tsi lyudi viis'kovi, shcho stavilisya v boiovomu poryadku, tsilim syertsyem poprikhodili do khyeveronu, shchob nastanoviti davida tsaryem nad usim izrailiyem. ta i ryeshita izrailiya buli odnosyerd, shchob nastanoviti davida tsaryem. i buli voni tam iz davidom tri dni, ili ta pili, bo ikhni brati nagotovili im. a takozh ti, shcho buli bliz'ki do nikh, azh do issakhara, i zavulona, i nyefalima, sprovadzhuvali khlিব oslami, i vyerblyudami, i mulami, i khudoboyu vyelikoyu, izhu muchnu, spryesovani figi, i rodzinki, i vino, i olivu, i khudobu vyelikiu, i khudobu dribnu, duzhye bagato, bo radist' bula v izraili.

13

i radivsya david iz tisyachnikami ta z sotnikami, zo vsima znachnimi. i skazav david do vsiei izrailyevoi gromadi: yakshcho vam tsye dobre, a vid i-o, tsi-doa nashogo vpodobanye, poshlimo do nashikh bra-

tiv, pozostalikh po vsikh izrailievikh krayakh, a z nimi do svyashchyenikov ta lyevitiv, po mistakh ta po ikhnikh pasovis'kakh, i nyekhai zbyerut'sya do nas. i vyernimo kovchyega nashogo tsi-doa do nas, bo nye zvyertalisya mi do n'ogo za saulovikh dnev. i skazala vsya gromada, shchob zrobiti tak, bo slushna bula ta rich v ochakh us'ogo narodu. i zibrav david us'ogo izrailiya vid egipyets'kogo shikhoru i azh tudi, dye idyt'sya do khamatu, shchob sprovaditi bozhogo kovchyega z kir'yat-earimu. i pishov david ta vyves' izrail' u baalu, v yudin kir'yat-earim, shchob vinyesti zvuiditi kovchyega tsi-doa, i-o, shcho sidit' na khyeruvimakh, shcho im'ya iogo priklikaet'sya. i povyezli bozhogo kovchyega na novomu vozi z avinadavovogo domu, a uzza ta akhio provadili togo voza. a david ta vyves' izrail' grali pyeryed bozhim lit-syem z usiei sili, i z pisnyami, i na tsitrakh, i na ar-fakh, i na bubnakh, i na tsimbalakh, i na surmakh. i prishli voni azh do kidonovogo toku, i prostyag uzza svoyu ruku, shchob pidkhopiti kovchyega, bo voli nakhilili iogo. i zapalivsya na uzzu gniv i-o, i vin ubiv iogo za tye, shcho prostyag ruku svoyu do kovchyega. i pomyer vin tam pyeryed i-o lit-syem... i zazhurivsya david tim, shcho i-o' ubiv uzzu, i vin nazvav im'ya tomu mistysu: pyeryets-uzza, i tak vono zvyet'sya azh do ts'ogo dnya. i togo dnya david zlyakavsya tsi-doa, govoryachi: yak ya vnyeso do sye-bye bozhogo kovchyega? i nye poviz david kovchyega do syebe, do davidovogo mista, a napraviv iogo do domu gatanina ovyed-yedoma. i probuvav bozhii kovchyeg iz domom ovyed-yedomu v iogo domi tri misyatsi. a i-o' poblagosloviv dim ovyed-yedoma, ta vsye, shcho bulo iogo.

14

a khiram, tsar tirs'kii, poslav do davida posliv, i kyedrovogo dyeryeva, kamyenyariv ta tyeslyariv, shchob zbuduvati iomu dim. i piznav david, shcho i-o' mitsno postaviv iogo tsaryem nad izrailiyem, bo tsarstvo iogo bulo pidnyesyenye visoko radi narodu iogo, izrailiya. i vzyav david ishchye zhinok v erusalimi, i david porodiv ishchye siniv ta dochok. a ot-sye imyena narodzhenykh iomu v erusalimi: sham-mua i shovav, natan i solomon, i ivkhar, i yelishuya, i yelpelyet, i nogakh, i nyefyeg, i yafiya, i yelishama, i yel'yada, i yelifyelyet. i pochuli filistimlyani, shcho david buv pomazanii na tsarya nad usim izrailiyem, i pidnyalisya vsi filistimlyani, shchob shukati davida. a david pochuv pro tsye, i viishov proti nikh. a filistimlyani prishli i stali taborami v dolini ryefaim. i pitavsya david u tsi-doa, govoryachi: chi vikhoditi na filistimlyan, i chi dasi ti ikh v ruku moyu? i vidkazav iomu i-o': viidi, i ya dam ikh u ruku tvoyu. i ziishli voni do baal-pyeratsimu, i david pobiv ikh tam. i skazav david: rozbiv tsi-do vorogiv moikh rukoyu moeyu, yak proric vodi! tomu nazvali im'ya togo mistysa: baal-pyeratsim! a voni pozostavili tam tsi-doiv svoikh, i david nakazav, i voni buli spaleny v ogni. a filistimlyani schyete otaborilisya v dolini. a david ishchye pitavsya tsi-doa, i tsi-do iomu skazav: nye pidyesh za nimi, a povyerni vid nikh, i pribudyesh do nikh z-navproti bal'zamovogo liska.

i stanyet'sya, yak ti pochuesh shyelyest nibi kroviv na vyerkhovittiyakh bal'zamovikh dyeryev, todi vi-
dyesh na bii, bo to viishov tsi-do pyeryed tyebye, sh-
chob pobiti filistims'kii tabir. i zrobiv david tak, yak
nakazav iomu tsi-do, i voni pobili filistims'kii tabir
vid giv'onu azh do gyezyeru. i nyeslosya davidovyey
im'ya po vsikh krayakh, a i-o' dav, shcho vsi narodi
boyalis' iogo.

15

i porobiv vin sobi domi v davidovomu misti, i prig-
otoviv mistsye na bozhogo kovcheyga, i roztyagnuv
dlya n'ogo skiniyu. todi david skazav, shchob nikhto
nye nosiv bozhogo kovcheyga, okrim lyevitiv, bo ikh
vibrav i-o' nositi kovcheyga i-o ta sluzhiti iomu azh
naviki. i david zibrav us'ogo izrailya do erusalimu,
shchob vinyesti i-o'ogo kovcheyga na iogo mistsye,
yakye prigotoviv iomu vin. i zibrav david aaronovikh
siniv ta lyevitiv. vid kyegatovikh siniv: zvyerkhnik
uriil, i pokliv iogo sotnya i dvadtsyat'. vid siniv my-
erari: zvyerkhnik asaya, a brativ iogo dvisti i dvadt-
syat'. vid gyershomovikh siniv: zvyerkhnik ioil, a
brativ iogo sotnya i tridsyat'. vid yelitsafanovikh
siniv: zvyerkhnik shyemaya, a brativ iogo dvisti.
vid khyevronovikh siniv: zvyerkhnik yeliil, a bra-
tiv iogo visimdyesyat. vid uzzilovikh siniv: zvy-
erkhnik amminadav, a brativ iogo sotnya i dvanadt-
syat'. i poklikav david svyashchenyik sadoka ta
yeviyatara, ta lyevitiv: uriila, asayu, i ioila, shyey-
mayu i yeliila, i amminadava ta i skazav do nikh: vi
golovi rodiv lyevitiv. osvyyatit'sya vi ta vashi brati, i
pyeryenyetye kovcheyga i-o, tsi-doa izraillyevogo,
do mistsya, yakye prigotoviv ya iomu. bo chyeryez
tye, shcho spochatku nye vi tsye robili, to vdariv
nas i-o', tsi-do nash, bo mi nye shukali iogo tak, yak
nalyezhalo. i osvyyatiliysya svyashchenyiki ta lyeviti,
shchob pyeryenyesti kovcheyga i-o, tsi-doa izrai-
lyevogo. i ponyesli sini lyevitiv bozhogo kovcheyga,
yak nakazav buv moysiei za i-o slovom, na plyechakh
svoikh, na dyerzhakakh, na sobi. i skazav david zvy-
erkhnikam lyevitiv, shchob postavili svoikh brativ
spivakiv na priladdyakh pisni, na tsitrakh, arfakh,
ta tikh, shcho grayut' na tsimbalakh, shchob pid-
nyesti golos na radist'. i postavili lyeviti gye mana,
ioilovogo sina, a z brativ iogo asafa, sina byeryekhii,
a z siniv myerari, ikhnikh brativ yetana, sina kushai.
a z nimi ikhnikh brativ drugikh: zakhariya, i yaazi-
ila, i shyemiramota, i ekhiila, i unni, yeliava, i bye-
nayyu, i maasyeyu, i mattitiyu, i yeliflyeya, i miknyeyu,
i ovyyed-yedom, i eiila, pridvyernikh. a spivakiv:
gyemana, asafa ta yetana grati na midyanikh tsimbal-
akh. a zakhariya, i azila, i shyemiramota, i ekhiila,
i unni, i yeliava, i maasyeyu, i byenayyu na tsitrakh,
na alamot. a mattitiyu, i yeliflyeyegu, i miknyeyu,
i ovyyed-yedom, i eiila, i azaziyu na arfakh, na ok-
tavi, shchob pochinati gru. a kyenaniyu, zvyerkhnika
lyevitiv, nad noshyennyam; vin navchav nositi, bo
vmiv togo. a byeryekhiya ta yelkana pridvyerni pri
kovcheyze. a shyevaniya, i iosafat, i natanail, i ama-
sai, i zakharii, i byenaya, i yelyezyer, svyashchenyiki,
surmili v surmi pyeryed bozhim kovcheygom, a
ovyyed-yedom ta ekhiya pridvyerni dlya kovcheyga. i

pishov david i izraillyevi starshi ta tisyachniki, shchob
pyeryenyesti kovcheyga i-o'ogo zapovitu z ovyyed-
yedomovogo domu z radisty. i stalosya, koli tsi-do
dopomagav lyevitam, shcho nyesli kovcheyga i-o'ogo
zapovitu, to voni prinyesli v zhyertvu sim bikiv ta sim
baraniv. a david buv zodyagnyenii v odyezhu z vi-
sonu, yak i vsi lyeviti, shcho nyesli kovcheyga, i spi-
vaki, i kyenaniya, zvyerkhnik noshyennya i spivakiv,
a na davidi buv shchye i l'nyanii yefod. i vyves' izrail'
nis kovcheyga i-o'ogo zapovitu z radisnim krikom, i
zo zvukom roga, i z surmami, i z tsimbalami, grayuchi
na tsitrakh ta na arfakh. i stalosya, koli kovcheyg i-
o'ogo zapovitu priishov azh do davidovogo mista, to
myelkhola, saulova dochka, viglyadala chyeryez vi-
kno. i pobachila vona tsaryada david, shcho tantsyuvav
ta grav, i znyevazhila iogo v svoemu syertsii.

16

i prinyesli voni bozhogo kovcheyga, i postavili iogo v
syeryedini skini, shcho roztyagnuv dlya n'ogo david,
i prinyesli tsilopalyennya ta mirni zhyertvi pyeryed
bozhim litsym. i pokinchiv david prinositi tsilopa-
lyennya ta mirni zhyertvi, ta i poblagosloviv narod
im'yam i-o. i vin podiliv dlya vsyakogo izraillyevogo
muzha, vid cholovika i azh do zhinki, kozhnomu
po bukhantsyevi khliba, i po kavalkovi m'yasa ta po
vinogradnomu kalachyevi. i vin popriznachuvav py-
eryed i-o kovcheygom iz lyevitiv sluzhachikh, sh-
chob voni viznavali, i proslavlyali, i khvalili i-o, tsi-
doa izraillyevogo: asaf buv golovoyu, a drugii po
n'omu zakharii, eiil, i shyemiramot, i khiiil, i mat-
titiya, i yeliyav, i byenaya, i ovyyed-yedom, i eiil
na znaryaddyakh tsitr ta na arfakh, a asaf golosno
grav na tsimbalakh. a svyashchenyiki byenaya ta
yakhaziil na surmakh, zavzhdi pyeryed kovcheygom
bozhogo zapovitu. togo dnya, todi david dav upyer-
shye psalma na podyaku i-o chyeryez asafa ta bra-
tiv iogo: dyakuitye i-o, klichyte im'ya iogo, syeryed
narodiv zvyashchaitye pro vchinki iogo! spivaitye
iomu, graitye iomu, govorit' pro vsi chuda iogo!
khvalit'sya svyatim iogo imyennyam, khai tishit'sya
syertsye shukayuchikh i-o! poshukuitye i-o i silu
iogo, litsye iogo zavzhdi shukaitye! pam'yataite pro
chuda iogo, yak i vin uchiniv, pro oznaki iogo ta pro
prisudi ust iogo vi, nasinnya izrailya, raba iogo, sini
yakovovi, vibrantsi iogo! vin i-o', tsi-do nash, po
tsilii zyeimli iogo prisudi! pam'yataite naviki chuda
zapovita, slovo, yakye nakazav na tisyachu ro-
div, shcho sklav vin iogo z avraamom, i prisyagu
iogo dlya isaka. i vin postaviv iogo za zakona dlya
yakova, izraillyevi zapovitom naviki, govoryachi: dam
tobi krai khanaans'kii, yak nadil spadshchini dlya vs!
todi ikh bulo nyevyelikyie chislo, nyechislyenni buli
ta prikhod'ki na inshii zyeimli, i vid narodu khodili
voni do narodu, i vid tsarstva do inshogo lyudu.
nye dozvoliv nikomu vin krivditi ikh, i za nikh vin
tsaryam dokoryav: nye dotorkuityesya do moikh po-
mazantsiv, a prorokam moim nye robitye likhogo!
i-o spivaitye, vsya zyeimlye, z dnya-na-dyen' spo-
vishchaitye spasniyya iogo! rozpovidaitye pro slavu
iogo mizh poganami, pro chuda iogo mizh usima
narodami. bo vyelikii i-o' i proslavlyenii vyel'mi, i

vin naigriznishii nad tsi-doiv usikh! bo vsi tsi-doi narodiv bozhki, a i-o' nyebyesa sotvoriv! slava ta vyelich pyeryed litsyem iogo, sila ta radist! na mistsi iogo. daitye i-o, rodi narodiv, daitye i-o slavu ta silu, daitye i-o slavu imyennya iogo, prinos' tye darunka i prikhod' tye pyeryed litsye iogo! klanyaityesya i-o v vyelichchi svyatomu! pyeryed litsyem iogo zatryemti, usya zyeumlye, bo mitsno postavlyenii vsyesvit, shchob nye zakhitavsya! khai nyebo radie, i khai vyesyelit'sya zyeumlye, i khai syeryed narodiv govoryat' tsaryue i-o! nyekhai grimit' morye i iogo povnota, nyekhai polye radie ta vsye, shcho na n'omu! todi pyeryed i-o litsyem dyeryeva lisni zaspivayut', bo zyeumlyu suditi idye vin. dyakuite i-o, dobrii bo vin, bo naviki iogo milyeserdyal! i promovyte: spasi nas, o bozhye spasinnya nashogo, i zbyeri nas, i nas uryatui vid narodiv, shchob dyakuvati imyennyu svyatomu tvoemu, shchob tvoeyu khvalitisya slavoym! blagoslovyyennii i-o', tsi-do izrailiv, vid viku i naviki! a narod uvyes' skazav: amin' i khvala i-o! i david pozostaviv tam pyeryed kovchegom i-o'ogo zapovitu asafa ta brativ iogo, shchob zavzhd sluzhili pyeryed kovchegom, shcho v yakii dyen' tryeba bulo, i ovyyed-yedoma ta brativ iogo, shistdyesyat i vis'mokh; a ovyyed-yedoma, edutunovogo sina, ta khosa za prid-vyernikh; a svyashchenika sadoka ta brativ iogo svyashchenikov pyeryed i-o namyetom na pagirku, shcho v giv'oni, shchob prinositi tsilopalyennya dlya i-o na zhyertvniku tsilopalyennya, zavzhd rankom ta vvyechori, ta na vsye inshye, shcho napisanye v zakoni i-o, shcho nakazav buv izrailievi. a z nimi gyeman ta edutun, ta ryeshita vibranikh, shcho buli dokladno zaznachenii poimnyem, shchob dyakuvati i-o, bo naviki iogo milyeserdyal! a z nimi surmi ta tsimbali dlya tikh, shcho grayut', ta znaryaddya dlya bozhoi pisni. a sini edutunovi storozhi do brami. i porozkhodivsy vvyes' narod, kozhyen do domu svogo. a david vyernuvsy, shchob poblagosloviti svii dim.

17

i stalosya, yak david sidiv buv u domi svoim, to skazav david do proroka natana: os' ya sidzhu v kyedrovomu domi, a kovcheg i-o'ogo zapovitu pid zanavysami!... i skazav natan do davida: zrobi vsye, shcho v syertsii tvoemu, bo tsi-do iz tobouy! i stalosya tiei nochi, i bulo bozhye slovo do natana, govoryachi: idi, i skazhyesh moemu rabovi davidovi: tak skazav i-o': nye ti zbuduesh myeni ts'ogo khrama na pyeryebuvannya. bo ya nye sidiv u khrami vid dnya, koli vivid izrailya, azh do dnya ts'ogo, i khodiv vid shatra do shatra, i vid namyetu do namyetu. skriz', dye til'ki khodiv ya mizh usim izrailiyem, chi skazav ya khoch slovo kotromu z izrailiyevikh suddiv, yakim nakazav ya pasti naroda mogo: chomu vi nye zbuduvali myeni kyedrovogo khrama? a tyepyer tak skazhyesh rabovi moemu davidovi: tak skazav i-o' savaot: ya vzyav tyebye z pasovis'ka vid otari, shchob stav ti volodaryem nad moim narodom, izrailiyem. i buv ya z tobouy skriz', dye ti khodiv, i vinishchiv ya vsikh vorogiv tvoikh pyeryed tobouy, i zrobiv ya tobi im'ya, yak im'ya tikh vyelikikh, shcho na zyeumli. i dav ya mistsye

moemu narodovi izrailievi, i posadiv iogo tak, shcho vin pyeryebuvatimye na tomu samomu mistsi. i vin uzhye nye tryemtitimye, a krivdniki nye budut' nishchiti iogo, yak pyershye. a vid dniv, koli ya nastanoviv suddiv nad swoim narodom, izrailiyem, to poniziv usikh vorogiv tvoikh. i zvishchayu tobi, shcho i-o' zbudue tobi dim. i staneyt'sya, koli vipovnyat'sya tvoi dni, shchob piti do bat'kiv svoikh, to ya postavlyu po tobi tvoe nasinnya, shcho budy z siniv tvoikh, i postavlyu mitsno iogo tsarstvo. vin zbudue myeni khram, a ya postavlyu iogo trona mitsno azh naviki. ya budu iomu za bat'ka, a vin budy myeni za sina, a milosti svoei ya nye vidiimu vid n'ogo, yak vidnyav ya vid togo, shcho buv pyeryed tobouy. i postavlyu iogo v khrami svoim ta v tsarstvi svoim azh naviki, i tron iogo budy mitsno stoyati naviki. za vsima tsimi slovami, za vsim tsim dinnyam, tak govori v natan do davida. i priishov tsar david, i siv pyeryed i-o litsyem ta i promoviv: khto ya, i-o, bozhye, i shcho takye dim mii, shcho ti doviv myenye azh syudi? ta i tsye bulo malye v ochakh tvoikh, bozhye, i ti govori v pro dim svogo raba na maibutne, i ti pokazav myeni pokolinnya lyuds'kye, i pidnis myenye, i-o bozhye! shcho david dodast' shchye do tvogo na vshanuvannya tvogo raba? a ti svogo raba znaesh! i-o, radi svogo raba ta za syertsyem svojim zrobiv ti vsye tsye vvelykye, shchob zavidomiti pro vsi ti vvelyki ryechi. i-o, nyema takogo, yak ti, i nyema tsi-doa, okrim tyebye, za vsim tim, shcho mi chuli svoimi ushima. i yakii e shchye odin lyud na zyeumli, yak tvii narod, izrail', shchob tsi-do prikhodiv vikupiti iogo sobi za naroda, i shchob ustanoviti sobi imyennya vyelikikh ta strashnykh ryechiei, shchob vignati narodi pyeryed narodom svojim, yakogo ti vikupiv iz egiptu? i zrobiv ti narod svii, izrailya, sobi za naroda azh naviki, i ti, i-o, stav iomu za tsi-doa! a tyepyer, i-o, nyekhai staneye pyevnim azh naviki tye slovo, yakye govori v ti pro svogo raba, i zrobi, yak govori v! a tvoe im'ya nyekhai budy mitsnye, i nyekhai budy vvelykye azh naviki, shchob kazali: i-o' savaot, tsi-do izrailiv tsi-do dlya izrailya, a dim tvogo raba davida postavlyenii mitsno pyeryed litsyem tvoim. bo ti, bozhye mii, ob'yaviv svoemu rabovi, shcho ti zbuduesh iomu dim, tomu rab tvii znaishov potryebu molitisya pyeryed litsyem tvoim. a tyepyer, i-o, ti toi tsi-do, i skazav pro svogo raba otse dobre, a tyepyer buv ti laskavii poblagosloviti dim svogo raba, shchob buti naviki pyeryed litsyem tvoim, bo ti, i-o, poblagosloviv, i vin poblagoslovlyenii naviki!

18

i stalosya po tomu, i pobiv david filistimlyan ta pokonav ikh; i vzyav vin gat ta nalyezhni iomu mista z ruki filistimlyan. i pobiv vin moava, i stali moavitanyi davidovimi rabami, shcho prinosili dari. i pobiv david gadad'yezera, tsarya tsovs'kogo, v khamati, koli toi ishov, shchob postaviti vladu svoyu na richtsi yefrati. i zdobuv david vid n'ogo tisyachi kolyesnits' i sim tisyach vyerkhivtsiv ta dvadt'syat' tisyach pishogo lyudu. i popidrizuvav david zhili konyam usikh kolyesnits', i pozostaviv iz nikh til'ki sotnyu dlya kolyesnits'. i priishov aram iz damasku

na pomich gadad'yezzerovi, tsaryevi tsovs'komu, ta david vibiv syeryed siriyani dvadtsyat' i dvi tisyachi cholovika. i postaviv david u sirii damas'kii zalogo, i siriyani stali dlya davida rabami, shcho prinosili dari. a i-o' dopomagav davidovi skriz', dye vin khodiv. i pozabirav david zoloti shchiti, shcho buli na gadad'yezzerovikh rabakh, i poznosiv ikh do erusalimu. a z tivkhatu ta z kunu, gadad'yezzerovikh mist, pozabirav david duzhye bagato midi, z nyei porobiv solomon midyanye morye i stovpi, ta midyani ryechi. i prochuv tou, tsar khamots'kii, shcho david pobiv usye viis'ko gadad'yezera, tsarya tsovs'kogo. i poslav vin sina svogo gadorama do tsarya davida, shchob privitati iogo, ta shchob poblagosloviti iogo za tye, shcho voyuvav iz gadad'yezzerom ta i pobiv iogo, bo gadad'yezzer provadiv viinu z tou, a z nim poslav vsyaki ryechi zoloti, i sribni, i midyani. i david prisvyativ ikh i-o razom iz tim sriblom ta zolotom, shcho povinosiv vid usikh narodiv z yedomu, i z moavu, i vid ammonovikh siniv ta vid amalika. a avshai, sin tsyeruin, pobiv yedoma v solyanii dolini, visimnadtsyat' tisyach. i postaviv vin v yedomi zalogu, i stav uyves' yedom davidovimi rabami. a i-o' dopomagav davidovi skriz', dye vin khodiv. i tsaryuvav david nad usim izrailym, i chiniv sud ta spravyedlivist' us'omu svoemu narodovi. a ioav, sin tsyeruin, buv nad viis'kom, a iosafat, sin akhiludiv, kantslyer. a sadok, sin akhituviv, ta avimelyekh, sin yev'yatariv, buli svyashcheyeniki, a shavsha pisar. a byenaya, sin egoyadin, buv nad kyeryetyaninom ta nad pyelyetyaninom, a davidovi sinii pyershii pri tsaryevii rutsi.

19

i stalosya po tomu, i pomyer nakhsh, tsar ammonits'kii, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo khanun. i skazav david: zrobluyu ya milist' khanunovi, nakhshyevomu sinovi, yak bat'ko iogo zrobit buv milist' myeni. i david poslav posliv, shchob potishiti iogo za iogo bat'ka. i pribuli davidovi rabi do ammonits'kogo krayu, do khanuna, shchob potishiti iogo. a nachal'niki ammonityan skazali do khanuna: chi david shanue bat'ka tvogo v ochakh tvoikh tim, shcho poslav tobi potishityelv? chi zh rabi iogo priishli do tyebye nye na tye, shchob vividati, i shchob znishchiti, i shchob vishpiguvati krai? i vzyav khanun davidovikh rabil ta i ogoliv ikh, i obrizav ikhnyu odyezhu v polovini azh do sidinnya, ta i vidpustiv ikh... i pishli i donyesli davidovi pro tikh muzhiv, a vin poslav navproti nikh, bo ti muzhi buli duzhye osoromlyeni. i tsar im skazav: sidit' v erikhoni, azh poki vidroste vam boroda, potom povyernytes'. i pobachili ammonityani, shcho voni znyenavidzhyeni v davida. i poslav khanun ta ammonityani tisyachu talantiv sribla, shchob vinainyati sobi kolyesnitsi ta vyerkhivtsi z aramu dvokh richok i z aramu maakhi ta z tsovi. i nainyali voni sobi tridtsyat' i dvi tisyachi kolyesnits', i tsarya maakhi ta narod iogo, i priishli i taborovali pyeryed myedyevoyu. takozh ammonityani zibralsiya zo svoikh mist i priishli do boyu. a koli david prochuv pro tsye, to poslav ioava ta vsye viis'ko litsariv. i povikhodili ammonityani, i vstavil-

isya do boyu pri vkhodi do mista. a tsari, shcho priishli, voni sami buli na poli. i pobachiv ioav, shcho boiovii front stav na n'ogo spyeryedu ta pozadu, to vibrav zo vs'ogo vibanogo v izraili, ta i ustanoviv ikh navproti siriyani. a ryeshu narodu dav pid ruku svogo brata av'shaya, i ikh ustanovili navproti ammonityan, i skazav: yakshcho siriyani budut' sil'nishi vid myenye, to budyesh myeni na pomich, a yakshcho ammonityani budut' sil'nishi vid tyebye, to dopomozhu tobi. bud' muzhnii, i stiimo mitsno za narod nash ta za mista nashogo tsi-doa, a i-o' nyekhai zrobit', shcho dobre v ochakh iogo! a koli ioav ta narod, shcho buv iz nim, pidiishov pyeryed siriyani do boyu, to ti povtkali pyeryed nim. a ammonityani pobachili, shcho povtkali siriyani, to i voni povtkali pyeryed bratom iogo av'shaem, i vviishli do mista, a ioav pribuv do erusalimu. a koli pobachili siriyani, shcho voni pobiti izrailym, to poslali posliv, i privyeli siriyani, shcho z drugogo boku richki, a shofakh, zvyerkhnik gadad'yezzerovogo viis'ka, buv pyeryed nimi. i bulo donyesyeno davidovi, i vin zibrav us'ogo izrailya, i pyeryeishov iordan ta priishov do nikh, i vstavivsya proti nikh. i vstanovivsya david na bii proti siriyani, i voni voyuvali z nim. i pobigli siriyani pyeryed izrailym, a david povbivav iz siriyani sim tisyach kolyesnits' ta sorok tisyach pishogo lyudu. i vbyv vin shofakha, zvyerkhnika viis'ka... a koli gadad'yezzerovi rabi pobachili, shcho voni pobiti izrailym, to zamirililsya z davidom i sluzhili iomu. i siriyani vzhye nye khotili dopomagati ammonityanam.

20

i stalosya po rotsi, togo chasu, yak tsari vikhodili na viinu, to ioav poviv viis'kovu silu, ta i nishchiv ammonits'kii krai. i priishov vin i oblig rabbu, a david sidiv v erusalimi. i pobiv ioav rabbu, i zruinuvav ii. i znyav david koronu ikhn'ogo tsarya z golovi iogo, i znaishov, shcho vaga ii talant zolota, a na nii kaminnya dorogotsinnye, i bula pokladyena vona na golovu davidovu! i vin vinis duzhye bagato zdobichi z togo mista. a narod, shcho buv u n'omu, povivodiv, i pyeryetnav ikh pilkami, i zabivav zaliznimi dolotami ta sokirami... i tak robiv david usim ammonits'kim mistam. i vyernuvsya david ta vyves' narod do erusalimu. i stalosya po tomu, i bula viina v gyezyeri z filistimlyanami. todi khushanin sibbyekhai ubiv sip-paya, z ryefaevikh nashchadkiv, i voni buli pokonani. i bula shchye viina z filistimlyanami, i yelkhanan, sin yairiv, pobiv lakhmi, brata gatyantina goliyata, a dzerzhak spisa iogo buv, yak tkats'kii val! i bula shchye viina v gati. a tam buv cholovik vyelikogo zrostu, shcho mav po shist' pal'tsiv, us'ogo dvadtsyat' i chotiri. i vin takozh buv iz nashchadkiv ryefaya. i znyevavzh vin izrailya, ta zabiv iogo ionatan, sin shim'i, davidovogo brata. tsi takozh pokhodili vid ryefaya v gati, i popadali voni vid ruki davida ta vid ruki iogo slug.

i povstav satana na izrailya, i namoviv davida pyeryelichiti izrailya. i skazav david do ioava ta do nalach'nikiv narodu: idit', pyeryelichit' izrailya vid byeyer-shyevi i azh do danu, i donyesit' myeni, i ya znatimu chislo ikh! i skazav ioav: nyekhai i-o' do-dast' do narodu svogo v sto raz stil'ki, skil'ki e! chi nye vsi voni, panye mii tsaryu, rabi mogo panye? nashcho budyе shukati ts'ogo pan mii, nashcho tsye budyе za provinu dlya izrailya? ta tsaryevye slovo pyerye-moglo ioava. i viiшov ioav, i khodiv po vs'omu izraili, i vyernuvsyа do erusalimu. i dav ioav davi-dovi chislo pyeryelikuv narodu. i bulo vs'ogo izrailya tisyacha tisyach i sto tisyach cholovika, shcho vitya-gayut' myecha, a yudi chotiri sotni i simdyesyat tisyach cholovika, shcho vityagayut' myecha. a lyeviya ta vyenyamina vin nye pyeryerakhuvav syeryed nikh, bo tsars'kye slovo bulo ogidoуy dlya ioava... i bulo vizual'nii-ra-truditisyа v bozhikh ochakh na tu rich, i vin udariv izrailya! i skazav david do tsi-doa: ya duzhye zgrishiv, shcho zrobiv otsyu rich! a tyepyer prosti zh grikh svogo raba, bo ya zrobiv duzhye nyerozumno!... i skazav i-o' do gada, davidovogo pro-zorlivtisyа, govoryachi: idi, i budyesh govoriti davi-dovi, kazhuchi: tak govorit' i-o': tri kari kladu ya na tyebye, vibyeri sobi odnu z nikh, i ya zroblyu tobi. i priiшov gad do davida ta i skazav iomu: tak skazav i-o': vibyeri sobi: chi tri roki golodu, chi tyezh tri misyatsi tvogo vtikannyа pyeryed vorogami tvoimi, a myech vorogiv tvoikh doganyatimye tyebye, chi tri dni i-o'ogo myecha ta morovitsi v krayu, i angol i-o budyе nishchiti po vsii izrailyeви granitsi. a tyepyer rozvazh, yakye slovo vyernu ya tomu, khto poslav myenye... i skazav david do gada: tyazhko myeni duzhye! nyekhai zhye vpadu ya v ruku i-o, bo duzhye vyelikye iogo milyosyerdyа, a v ruku lyuds'ku nyekhai ya nye vpadu!... i dav i-o' morovitsyу v izraili, i vpalo z izrailya simdyesyat tisyach cholovika! i poslav tsi-do angola do erusalimu, shchob znishchiti iogo. a koli vin nishchiv, i-o' pobachiv i pozhalu-vav pro tsye likho. i skazav vin do angola, shcho vigublyuvav: zabagato tyepyer! popusti svoуy ruku! a angol i-o stoyav pri totsi evusyeyanina ornana. i pidnyav david ochi svoi ta i pobachiv i-o'ogo angola, shcho stoyav mizh zhyemlyeyu ta mizh nyebom, a v rutsi iogo buv vityagnenyi myech, skyerovanii na erusalim. i vpav david ta ti starshi, pokriti vyeryetami, na oblichchya svoi... i skazav david do tsi-doa: chi zh nye ya skazav rakhuvati v narodi? i ya toi, khto zgrishiv, i vchiniti vizual'nii-ra-truditisyа v vchiniv vizual'nii-ra-truditisyа, a tsi vivtsi shcho zro-bili voni, i-o, bozhyye mii? nyekhai zhye ruка tvoya budyе na myeni ta na domi ba't'ka mogo, a nye na narodi tvoemu, shchob pogubiti iogo... a angol i-o gov-oriv do gada, skazati davidovi, shchob david pishov postaviti zhyertivnika dlya i-o na toku evusyeyanina ornana. i pishov david za slovom gada, shcho govoriv v i-o'omu imeny. i obyernuvsyа ornан, i pobachiv angola, a chotiri sini iogo, shcho buli z nim, pokho-valisyа. a ornан molotiv psheyenitsyу. i priiшov david do ornana. i vglyanuv ornан, i pobachiv davida, i vi-ishov iz toku, i poklonivsyа davidovi oblichchyam do

zyemli. i skazav david do ornana: dai zhye myeni mistsye ts'ogo toku, i ya zbuduyu na n'omu zhy-ertivnika dlya i-o. dai myeni iogo za sriblo povnoi vagi, i budyе strimana morovitsyа vid narodu. i skazav ornан do davida: viz'mi sobi, i nyekhai zro-bit' mii pan tsar, shcho dobre v ochakh iogo. divisyа, ya dayu tsyу khudobu na tsilopalyennyyа, a molotarki na drova, a psheyenitsyу na khlilbnu zhyertvu. usye ya dayu! i skazav tsar david do ornana: ni, bo kupuyuchi, kuplyу za sriblo povnoi vagi, bo nye pidnyesu tvogo v zhyertvi dlya i-o, i nye spalyу tsilopalyennyyа darmo! i dav david ornанovi za mistsye zolota vagoyu shist' sotyen' shyekliv. i zbuduvav tam david zhyertivnika dlya i-o, i prinis tsilopalyennyyа ta mirni zhyertvi. i kliknuv vin do i-o, i nye vidpoviv iomu ognyem iz nyebyes na zhyertivnik tsilopalyennyyа. i skazav i-o' do angola, i vin uklav myecha svogo do pikhov iogo. togo chasu, yak david pobachiv, shcho i-o' vidpoviv iomu na toku evusyeyanina ornana, to prinosis tam zhyertvu. a i-o skiniya, yaku zrobiv buv moisyei u pustini, ta zhyertivnik tsilopalyennyyа buli togo chasu na pagirku v giv'oni. ta nye mig david piti pyeryed n'ogo, shchob zapitatsiyа v tsi-doa, bo nastrashivsyа myecha i-o'ogo angola.

22

i david skazav: tsye toi dim i-o tsi-doa, i tsye zhy-ertivnik na tsilopalyennyyа dlya izrailya! i skazav david, shchob zibrati prikhod'kiv, shcho buli v izrai-lyevomu krai, i postaviv kamyenariv tyesati brili kaminnyа, shchob zbuduvati bozhogo doma. i zago-toviv david silu zaliza na tsyakhii dlya brannikh dyeryei ta na klyamri, i taku silu midi, shcho ii nye bulo vagi, i kyedrovogo dyeryeva byez chisla, bo sidonyani ta tiryani sprovadili davidovi silu kye-drovogo dyeryeva. i skazav david: mii sin solomon shchyye yunak ta tyenditnii, prigotuyu zh iomu vsye na tsyei khram na zbuduvannyа dlya i-o, shchob pid-nyesti iogo visoko na slavu ta na vyelich dlya vsikh kraiv. prigotuyu zh ya vsye dlya n'ogo! i david zago-toviv byezlich us'ogo pyeryed svoeyu smyertyu. i vin poklikav khram svogo solomona, i nakazav iomu zbuduvati khram dlya i-o, tsi-doa izrailya. i skazav david do solomona: sinu mii, ya mav na svoemu syertsii vibuduvati khram dlya imyennyyа i-o, tsi-doa mogo. ta bulo pro myenye i-o slovo, kazhuchi: bye-zlich krovi proliv ti na viini vyelikii provadiv. nye zbuduesh ti khrama dlya mogo imyennyyа, bo bagato krovi proliv ti na zhyemlyу pyeryed litsyem moim! os' narodit'sya tobi sin, vin budyе muzh mirnii, i ya dam iomu mir vid usikh vorogiv iogo navkolo, bo solomon budyе im'ya iomu, i ya dam na izrailya za iogo dnev mir ta tishu. vin zbudue khram dlya mogo imyennyyа, i vin budyе myeni za sina, a ya iomu za ba't'ka, i ya mitsno postavlyу trona tsarstva iogo nad izrail'em azh naviki! tyepyer, sinu mii, nyekhai i-o' budyе z toboyu, i budyе shchastiti tobi, i zbuduesh ti dim dlya i-o, tsi-doa svogo, yak govoriv vin pro tyebye. til'ki nyekhai dast' tobi i-o' rozum ta roz-vazhnist', i nyekhai postavit' tyebye nad izrail'em, i ti budyesh styeryegti zakon i-o, tsi-doa svogo. todi budyе shchastiti tobi, yakshcho budyesh dodyerzhu-

vati, shchob chinity ustavi ta prava, yaki nakazav buv i-o' moisyeevi pro izrailiya. bud' sil'nii ta mitsnii, nye biisya i nye strakhaisya! i os' ya v skudoti svoii zagotovy dlya i-o'ogo domu sto tisyach talantiv zolota ta tisyachu tisyach talantiv sribla, a dlya midi ta dlya zaliza nyema vagi, bo byezlich togo; i dyeryeva, i kamin-nya zagotoviy ya, a ti do nikh dodasi. a v tyebye byezlich robitnikiv dlya pratsi, tyeslyariv i kamyenyariv ta dyeryevorubiv, ta vsyakikh zdibnikh na vsyaku robotu. zolotu, sriblu, i midi ta zalizu nyema chisla. stan' i zrobi, i nyekhai i-o' budyte z toboyu! i nakazav david usim izrailiyevim knyazyam, shchob dopomagalii sinovi iogo solomonovi: chi i-o', tsi-do vash, nye z vami? i vin dav vam mir navkolo, bo dav u moyu ruku myeshkantiv tsei zemli, i bula zdobuta tsya zymlya pyeryed litsyem i-o ta pyeryed narodom iogo. tyeper prikhlit' syertsye vashye ta dushu vashu, shchob shukati i-o, tsi-doa vashogo. i vstan'tye, i zbuduitye svyatyinu i-o tsi-doa, shchob pyeryenyesti kovchyeaga i-o'ogo zapovitu ta svyati bozhi ryechi do khramu, zbudovanogo dlya i-o'ogo imyennya.

23

a koli david postariv i nasitivsya dnyami, to vin postaviv tsaryem nad izrailym sina svogo solomona. i zibrav vin usikh izrailiyevikh knyaziv, i svyashchyenikiv ta lyevitiv. i buli pyeryelichyeni lyeviti vid viku tridtsyati rokov i vishchye, i bulo chislo ikh, za ikhnimi golovami, za muzhchinami tridtsyat' i visim tisyach. iz nikh dlya kyervannya nad robotoyu i-o'ogo domu dvadtsyat' i chotiri tisyachi, a uradyadnikiv ta suddiv shist' tisyach, i chotiri tisyachi pridvyernikh, i chotiri tisyachi tikh, shcho slavyat' i-o na muzichnikh znaryaddyakh, yaki ya zrobov na slavyennya. i podiliv ikh david na chyergi za sinami lyeviyya, dlya gyershona, kyegata ta myerari. z gyershonivtsiv ladan i shim'. ladanovi sini: golova eguil, i zyetam, i ioil, troe. sini shim'i: shyelomit, i khazail, i garan, troe, voni golovi bat'kivs'kikh domiv ladana. a sini shim'i: yakhat, ziza, i eush, i byeriya, otsye sini shim'i, chyetyvero. i buv yakhat golovoyu, a ziza drugii, a eush ta byeriya nye mali bagato siniv, i stali za odin bat'kivs'kii dim pri pyeryelichyenni. kyegatovi sini: amram, itsgar, khyevron ta uzzuil, chyetyvero. amramovi sini: aaron ta moisyei. i buv viddilyeni aaron, shchob posvyatiti iogo do svyatogo svyatikh, iogo ta siniv iogo azh naviki, shchob kaditi pyeryed litsyem i-o, shchob sluzhiti iomu ta shchob blagoslovlyati im'yam iogo azh naviki. a moisyei bozhii cholovik, sini iogo polichyeni do lyevivogo plyemyeni. sini moisyeevi: gyershom ta yeliyezzer. sini gyershomovi: shyevuil, golova. a sini yeliyezzerovi buli: ryekhaviya, golova; i nye bulo v yeliyezera inshikh siniv, a sini ryekhaviil sil'no pomozhilis'. sini itsgarovi: shyelomit, golova. sini khyevronovi: eriyya golova, amariya drugii, yak-haziil tryetii, i ekam'am chyetyvertii. sini uzzuilovi: mikhal golova, a ishshiiya drugii. sini myerarievi: makhli i mushi. sini makhli: yelyeazar i kish. i pomyer yelyeazar, i nye bulo v n'ogo siniv, bo til'ki dochki, i ikh pobrali sobi kishovi sini, ikhni brati.

sini mushievi: makhli, i yedyer, i eryemot, troe. otsye sini lyevievi za domom bat'kiv ikh, golovi domu bat'kiv za pyeryeglyanyennym ikhnim, chislom imyen za osobami ikh, shcho chinili robotu dlya budovi i-o'ogo domu, vid viku dvadtsyati rokov i vishchye. bo david skazav: i-o', tsi-do izrailya, dav mir svoemu narodovi, i vin osivsya v erusalimi azh naviki. i takozh lyevitam nye tryeba nositi skinii ta vsikh ryechyei ii dlya sluzhbi ii, bo za ostannimi nakazami davida voni stanovlyat' chislo lyevievikh siniv vid viku dvadtsyati lit i vishchye. bo ikhne stanovishchye pri rutsi aaronovikh siniv dlya sluzhbi i-o'ogo domu nad podvir'yami, i nad kimnatami, i nad chististyu usikh svyatoshchiv ta roboti sluzhbi i-o'ogo domu, i pri khlibi vistavnim, i pri psyhenichnii mutsi na khlibnu zhyertvu ta na prisni korzhi, i pri skovorodakh, i pri prazhyenni, i pri vsyaki miri vagi ta miri dovzhini. i shchob stavati shchoranku na podyaku ta na khvalu i-o, i tak i na vyechir. i pri vsyakomu spalyenni tsilopalyen' dlya i-o na suboti, na molodiki, i na svyata v chisli za pravom na nikh, zavzhi pyeryed litsyem i-o. i chinili voni okhoronu skinii zapovitu, i storozhu svyatini, i okhoronu aaronovikh siniv, svoikh brativ, pri sluzhbi i-o'ogo domu.

24

a v aaronovikh siniv taki ikhni chyergi: aaronovi sini: nadav i avigu, yelyeazar i itamar. ta povmirali nadav ta avigu za zhittya ikhn'ogo bat'ka, i nye mali voni siniv, tomu svyashchyennodiyali yelyeazar ta itamar. i podiliv ikh david i sadok, z yelyeazarovikh siniv, ta akhmyelyekh, z itamarovikh siniv, za ikhnim uryadom v ikhnii sluzhbi. i buli znaidyeni yelyeazarovi sini chislyennishimi, shchodo goliv cholovikiv, vid siniv itamarovikh. i voni podilili ikh: dlya yelyeazarovikh siniv goliv domu bat'kiv bulo shistnadtsyat', a dlya itamarovikh siniv dlya domu bat'kiv ikh visim. i podilili ikh zhyeryebkami, tikh z timi, bo golovnimi v svyatini ta golovnimi pyeryed tsi-doom buli z siniv yelyeazarovikh ta syeryed siniv itamarovikh. i zapisav ikh shyemaya, sin natanailiv, pisar iz lyevitiv, pyeryed tsaryem, i golovnimi, i svyashchyenikom sadokom, i akhmyelyekhom, sinom yeviyatarovim, i golovami domu bat'kiv svyashchyenikiv ta lyevitiv. odin bat'kivs'kii dim buv uzyatii dlya yelyeazara, a odin buv uzyatii dlya itamara. i viishov pyershii zhyeryebok dlya egoyariva, drugii dlya edai, tryetii dlya kharima, chyetyvertii dlya syeorima, p'yatii dlya malkiii, shostii dlya miyyamina, s'omii dlya gakkotsa, vos'mii dlya aviii, dyev'yatii dlya eshui, dyesyatii dlya shyekhanii, odinadtsyatii dlya yel'yashiva, dvanadtsyatii dlya yakima, trinadtsyatii dlya khuppi, chotirnadtsyatii dlya eshyev'ava, p'yatnadtsyatii dlya bilgi, shistnadtsyatii dlya immyera, simnadtsyatii dlya khyezira, visimnadtsyatii dlya gappittsyyetsa, dyev'yatnadtsyatii dlya pyetakh'i, dvadtsyatii dlya ekhyezkyela, dvadtsyat' i pyershii dlya yakhina, dvadtsyat' i drugii dlya gamula, dvadtsyat' i tryetii dlya dyelai, dvadtsyat' i chyetyvertii dlya maazii. otsye poryadok ikhn'oi sluzhbi, shchob

prikhoditi do i-o'ogo domu za ikhn'oyu postanovoyu chyerye aarona, ikhn'ogo bat'ka, yak iomu nakazav buv i-o', tsi-do izrailiv. a vid pozostalikh lyevivikh siniv: vid amramovikh siniv shuvail, vid siniv shuvailovikh ekhyediya. vid ryekhavii, vid siniv ryekhavii: golova ishshiiya. vid itsgarivtsiv: shyelomit, vid shyelomotovikh siniv: yakhat. a sini khyevronovi: eriiya, drugii amariya, tryetii yakhaziil, chyetyvertii ekam'am. sini uzziiilovi: mikha, sini mikhini: shamir. brat mikhi ishshiiya, sini ishshiiini zakharii. sini myerarievi: makhli ta mushi, sini yaaziii byeno. sini myerarievi, vid yaaziii: byeno, i shogam, i zakkur, i ivri. u makhli: yelyeazar, u n'ogo nye bulo siniv. vid kisha, sini kishovi: erakhmyeil. a sini mushievi: makhli, i yedyer, i erimot. otsye sini lyevitiv, za domom ikhnikh bat'kiv, i kidali zhyeryebki i voni vidpovidno do brativ svoikh, aaronovikh siniv, pyeryed tsaryem davidom, i sadokom, i akhimeylekhom, i golovami domu bat'kiv svyashchyenikiv ta lyevitiv, golovi rodin narivni zo svoim myenshim bratom.

25

i viddiliv david ta zvyerkhniki viis'ka na sluzhbu siniv asafa, i gyemana, i edutuna, shcho provishchuvai na tsitrakh, i na arfakh, i na tsimbalakh. a chislo ikh, lyudyeyi pratsi do sluzhbi, bulo takye: vid asafovikh siniv: zakkur, i iosip, i nyetaniya, i asar'ila, asafovi sini, pri asafi, shcho prorokuvav pri tsari. vid edutuna, edutunovi sini: gyedaliya, i tsyeri, i isaya, khashaviya, i mattitiiya, shyestyero pri svoemu bat'kovi edutuni, shcho prorokuvav na tsitri na dyaku ta na khvalu i-o. vid gyemana, gyemanovi sini: bukkiya, mattaniya, uzzuil, shyevuil, i erimot, khananiya, khanani, yeliata, giddalti, i romamti, yezyer, ioshbyekasha, malloti, gotir, makhaziot. usi tsi sini gyemana, tsars'kogo prozorlivtsya v bozhikh slovakh, shchob pidvishchuvati silu. i dav tsi-do gyemanovi chotirnadtsyat' siniv ta tri dochki. usi voni buli pri svoemu bat'kovi, na spivi i-o'ogo domu, na tsimbalakh, na arfakh ta tsitrakh dlya sluzhbi v bozhomu domi; pri tsari asaf, edutun ta gyeman. i bulo ikhne chislo z ikhnimi bratami, vivchyenimi spivu dlya i-o, usikh rozumiyuchikh, dvisti i visimdyesat' i visim. i kinuli voni zhyeryebki, chyerga vidpovidno chyerzi, yak malii, tak i vyelikii, uchityel' z uchnyem. i viishov pyershii zhyeryebok vid asafa dlya iosipa, drugii gyedaliya, vin i brati iogo ta sini iogo, dvanadtsyat'. tryetii zakkur, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. chyetyvertii dlya itsri, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. p'yatii nyetaniya, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. shostii bukkiya, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. s'omii esar'ila, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. vos'mii isaya, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dyev'yatii mattaniya, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dyesyatii shim'i, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. odinadtsyatii azariiil, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvanadtsyatii dlya khashav'i, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. trinatdsyati dlya shuvaila, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. chotirnadtsyatii dlya mattitii, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. p'yatnadtsyatii dlya eryemota, sini

iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. shistnadtsyatii dlya khananii, sini iogo brati iogo, dvanadtsyat'. simnadtsyatii dlya ioshbyekashi, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. visimnadtsyatii dlya khanani, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dyev'yatnadtsyatii dlya malloti, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvadtsyatii dlya yeliyati, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvadtsyat' i pyershii dlya gotira, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvadtsyat' i drugii dlya giddalti, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvadtsyat' i tryetii dlya makhaziota, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvadtsyat' i chyetyvertii dlya romamti-yezeyera, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'.

26

chyergi pridvyrnikh, vid korakhivtsiv: myeshyelyemiya, sin korye, z asafovikh siniv. a v myeshyelyemii sini: pyervorodzhynii zakharii, drugii edial, tryetii zyevaliada, chyetyvertii yatniil, p'yatii yelam, shostii egokhanan, s'omii yel'egoyenai. a v ovyyedoma sini: pyervorodzhynii shyemaya, drugii egozavad, tryetii ioakh, chyetyvertii sakhar, i p'yatii natanail, shostii ammiil, s'omii issakhar, vos'mii pyeullyetai, bo poblagosloviv iogo tsi-do. u sina iogo shyemai narodilisy sini, shcho panuvali nad domom ikhn'ogo bat'ka, bo voni khorobri voyaki. sini shyemai: otni, i ryefail, i ovyyed, yelzavad; iogo brati, muzhi khorobri, yeligu ta shyemakhia. usi tsi z ovyyedovikh siniv; voni i sini ta brati ikhni kozhyen khorobrii muzh u sili do pratsi, shistdyesyat' i dva dlya ovyyed-yedoma. a v myeshyelyemii bulo siniv ta brativ, muzhiv khorobrikh, visimnadtsyat'. a v khosi, z siniv myerari, sini: golova shimri, bo khoch nye buv vin pyervorodzhynii, ta bat'ko iogo nastanoviv iogo za golovu: drugii khilkiya, tryetii tyevaliya, chyetyvertii zakharii; usikh siniv ta brativ u khosi trinadtsyat'. u tsikh buli chyergi pridvyrnikh, za golovami muzhchin, chyergi vidpovidno do ikhnikh brativ na sluzhyennya v i-o'omu domi. i kinuli voni zhyeryebki, yak malii, tak i vyelikii, za domom ikhnikh bat'kiv, dlya kozhnoi brami. i vpav zhyeryebok na skhid dlya shyelyemii. i kinuli zhyeryebki dlya sina iogo zakhariya, mudrogo doradnika, i viishov zhyeryebok iogo na pivnich, dlya ovyyed-yedoma, na pivdyen', a dlya siniv iogo komori. dlya shuppima ta dlya khosi na zakhid, razom iz bramoyu shallyekhyet, dye pidiimaet'sya bitii shlyakh, varta navproti varti. na skhid shist' lyevitiv, na pivnich chyetyvero na dyen', na pivdyen' chyetyvero na dyen', a dlya komori po dvoe. dlya parbaru na zakhid chyetyvero dlya bitogo shlyakhu, dvoe dlya parbaru. otsye chyergi pridvyrnikh iz siniv korakhivtsiv ta z siniv myerari. a lyeviti: akhiya buv nad skarbami bozhogo domu ta do skarbiv svyatini. sini ladana, sini gyershoniivtsiv, vid ladana, golovi domu bat'kiv, vid ladana gyershoniivtsya: ekhiil. sini ekhiil: zyetam ta ioil, brat iogo, nad skarbami i-o'ogo domu. dlya amramivtsiv, dlya itsgarivtsiv, dlya khyevronivtsiv, dlya azziiilivtsiv: shyevuil, sin gyershoma, sina moisyeya, volodar nad skarbami. a brati iogo vid yeliyezeyera: iogo sin ryekhaviya, i iogo sin isaya, i iogo sin io-ram, i iogo sin zikhri, i iogo sin shyelomit. tsyei

shyelomit ta brati iogo buli nad usima skarbami svyatin, yaki posvyativ tsar david ta golovi domu bat'kiv, i tisyachniki, i sotniki ta zvyerkhniki viis'ka, z voen ta zo zdobichi voni prisvyachuvali na pidtrimannya i-o'ogo domu, i vsye, shcho posvyativ prozorlyvets' samuil, i saul, sin kishiv, i avnyer, sin nyeriv, i ioav, sin tsyeruin, usye posvyachyenne bulo v rutsi shyelomita ta brativ iogo. vid itsgarivtsiv: kye-naniya ta sini iogo na zovnishnyu robotu nad izrailiyem, na pisariv ta na suddiv. vid khyevronivtsiv: khashaviya ta brati iogo, muzhi khorobri, tisyacha i sim sotyen', nad pyeryeglyadom izrailya z drugogo boku iordanu na zakhid, dlya vsyakoi i-o'oi pratsi ta dlya roboti tsars'koi. vid khyevronivtsiv: eriia golova dlya khyevronivtsya, dlya iogo nashchadkiv, za domom bat'kiv. u sorokovomu rotsi davidovogo tsaryuvannya voni buli doslidzhnyi, i syeryed nikh znaidyeno khorobrikh muzhiv v gilyeads'komu yazyeri. a brati iogo muzhi khorobri, dav tisyachi i sim sotyen', golovi domu bat'kiv. i tsar david nastanoviv ikh nad ruvimivtsyami i nad gadivtsyami ta nad polovinyu plyemyeni manasiinogo dlya vsyakoi bozhoi spravi ta spravi tsars'koi.

27

a izrailyevi sini, za ikhnim chisлом, golovi bat'kivs'kikh rodiv i tisyachniki, i sotniki ta ikhni uradyaniki sluzhili tsaryevi shchodo vsyakoi spravi viddiliv, shcho prikhodiv ta vidkhodiv misyats' u misyats' dlya vsikh misyatsiv roku; odin viddil mav dvadtsyat' i chotiri tisyachi. nad pyershim viddilom, na pyershii misyats' yashov'am, sin zavdiiliv, a na viddil iogo dvadtsyat' i chotiri tisyachi. vin buv z pyeryetovikh siniv, golova vsikh viis'kovikh zvyerkhnikov na pyershii misyats'. a nad viddilom drugogo misyatsya akhokhivets' dodai, a volodar iogo viddilu miklot; ta na iogo viddil ishlo dvadtsyat' i chotiri tisyachi. tryetii zvyerkhnik viis'ka na tryetii misyats' svyashchyenik byenaya, golova, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. tseyi byenaya litsar iz tridtsyati i nad tridtsyat'ma; a nad iogo viddilom buv sin iogo ammazav. chyetvyertii na misyats' chyetvyertii asail, brat ioaviv, a po n'omu sin iogo zhevadiya; a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. p'yatii na misyats' p'yatii zvyerkhnik izrakh'yanin shamut, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. shostii na misyats' shostii ira, sin tyeokyanina ikkyesha, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. s'omii na misyats' s'omii pyelonyanin khyelyets z efryemovikh siniv, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. vos'mii na misyats' vos'mii khushanin sibbyeckhai z zyerakhivtsiv, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. dyev'yatii na misyats' dyev'yatii anatonyanin aviezyer z vyenyaminivtsiv, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. dyesyatii na misyats' dyesyatii nyetof'yanin magari z zyerakhivtsiv, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. odinadtsyati na odinadtsyati misyats' pir'atonyanin byenaya z efryemovikh siniv, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. dvanadtsyati na dvanadtsyati misyats' nyetof'yanin khyeldai z otniila, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. a

nad izrailyevimi plyemyenami buli: dlya ruvimivtsiv volodar yeliyezyer, sin zikhri; dlya simyeonivtsiv shyefatiya, sin maakhi. dlya lyeviya khashaviya, sin kyemuila, dlya aarona sadok. dlya yudi yeligu, z davidovikh brativ, dlya issakhara omri, sin mikhailiv. dlya zavulona ishmaya, sin ovadii, dlya nyefaltima erimot sin azriiliv. dlya efryemovikh siniv osiya, sin azazii, dlya polovini manasiinogo plyemyeni ioil, sin pyedai. dlya polovini manasii v gilyeadi iddo, sin zakhariya, dlya vyenyamina yaasiil, sin avnyeriv. dlya dana azariil, sin erokhamiv. otsye zvyerkhniki izrailievikh plyemyen. a david nye pyeryelichiv ikhn'ogo chisla vid viku dvadtsyati lit i nizhchye, bo i-o' skazav buv, shcho rozmnozhit' izrailya, yak zori nyebyesni. ioav, sin tsyeruin, zachav buv lichiti, ta nye skinchiv. i buv za tye gniv na izrailya, i nye vviishlo tye chislo v chislo khroniki tsarya dauida. a nad skarbami tsars'kimi azmavyet, adiliv sin, a nad skarbami na poli, u mistakh, i v syelakh ta v bashtakh egonatan, sin uzzi. a nad timi, shcho robili pol'ovu robotu, dlya pratsi, na zymli yezri, sin kyeluviv. a nad vinogradnikami ram'yanin shim'i, a nad tim, shcho v vinogradnikakh dlya zapasiv vina shyefam'yanin zavdi. a nad olivkami ta nad sikomorami, shcho v shyefyeli, gyedyeryanin baal-khanan; a nad skarbami olivi ioash. a nad vyelikoyu khudoboyu, shcho pasyet'sya v sharoni, sharonyanin shitrail, a nad vyelikoyu khudoboyu v dolinakh shafat, sin adlaiv. a nad vyerblyudami izmail'tyanin oval, a nad oslitsyami myeronotyaniin ekhdyea. a nad dribnoyu khudoboyu garyaganin yaziz. usi otsi zvyerkhniki maetku, shcho mav tsar david. a ionatan, davidiv dyad'ko, buv radnik, vin cholovik rozumnii ta pisar. a ekhiil, sin nakhmoniiv, buv iz tsars'kimi sinami. a akhitofyel' radnik tsaryevi, a ark'yanin khushai priyatyel' tsariv. a po akhitofyelyu egoyada, sin byenai, ta yeviyatar, a zvyerkhnik tsars'kogo viis'ka ioav.

28

i zibrav david usikh izrailievikh knyaziv, zvyerkhnikov plyemyen, i zvyerkhnikov viddiliv, shcho sluzhat' tsaryevi, i tisyachnikov, i sotnikov, i zvyerkhnikov vsyakogo maetku ta dobutku tsarya ta siniv iogo razom z yevnukhami ta litsaryami, ta vsyakogo khorobrogo voyaka do erusalimu. i vstav tsar david na nogi svoi ta i skazav: poslukhayte myenye, brati moi ta narodye mii! ya syertsyem svoim buv za tye, shchob zbuduvati khram miru dlya kovchyea i-o'ogo zapovitu ta na pidnizhok nig nashogo tsi-doa, i ya prigotoviv potrebnye na zbuduvannya. a tsi-do skazav myeni: ti nye zbuduesh khrama dlya mogo imyennya, bo ti muzh voen i krov prolivav. ta vibrav i-o', tsi-do izrailiv, myenye z us'ogo domu bat'ka mogo, shchob buti tsaryem nad izrailiem naviki, bo yudu vibrav vin na volodarya, a syeryed yudinogo domu dim bat'ka mogo, a syeryed siniv mogo bat'ka myenye upodobav sobi, shchob nastanoviti tsaryem nad usim izrailiem. a zo vsikh moikh siniv, bo bagat'okh siniv dav myeni i-o' to vin vibrav sina mogo solomona, shchob sidiv na troni i-o'ogo tsarstva nad izrailiem. i vin skazav

myeni: solomon, sin tvii, vin zbudue khrama mogo ta dvori moi, bo iogo ya vibrav sobi za sina, a ya budu iomu za ottsa. i mitsno postavlyu ya tsarstvo iogo azh naviki, yakshcho vin budye sil'nii, shchob vikonuvati zapovidi moi ta postanovi moi, yak ts'ogo dnya. a tyepyer na ochakh us'ogo izrai-lya, i-o'ogo zboru, ta v ushakh nashogo tsi-doa govoryu vam: dodyerzhuyte i doslidzhuyte vsi zapovidi i-o, tsi-doa vashogo, shchob vy posili tsyei dobrii krai i viddali iogo v spadshchinu po sobi sinam vashim azh naviki. a tyepyer, sinu mii solomonye, znai tsi-doa, ottsa tvogo, i sluzhi iomu vsim syertsyem ta vsieyu dushyeyu, bo i-o' vividue vsi syert-sya ta znay vsyakii vitvir dumok. yakshcho budyesh shukati iogo, to ti znaidyesh iogo, a yakshcho zalishish iogo, vin zalishit' tyebye nazavzhdi. tyepyer divisy, shcho i-o' vibrav tyebye zbuduvati dim na svyatinu. bud' mitsnii ta robi! i david dav svoemu sinovi solomonovi vzori i-o'ogo domu: pritvoru, i domiv iogo, i skarbnits' iogo, i gornits' iogo, i kimnat iogo vnutrishnikh, i domu dlya kovcheygu, i vzir us'ogo, shcho bulo v dusi iogo dlya podvir'ya i-o'ogo domu, i dlya vsikh kimnat navkolo, dlya skar-biv bozhogo domu ta dlya skarviv svyatinu, i dlya viddiliv svyashchyenikov ta lyevitiv, i dlya vsyakoi pratsi sluzhbi i-o'ogo domu, i dlya vsyakikh ryecheyi dlya sluzhbi i-o'ogo domu. i dav vin zolota vagoyu dlya zolota, dlya vsikh ryecheyi kozhnoi sluzhbi; i sribla dlya vsikh sribnikh ryecheyi vagoyu, dlya vsikh ryecheyi kozhnoi sluzhbi; i vagu dlya zolotikh svichnikov ta zolotikh ikhnikh lyampadok, vagoyu kozhnogo svichnika ta lyampadok iogo, i dlya srib-nikh svichnikov, vagoyu dlya svichnika ta lyampadok iogo, za robotoyu kozhnogo svichnika. i dav zolota vagoyu dlya stoliv khlibiv pokaznikh, dlya kozhnogo stolu i sribla dlya sribnikh stoliv, i vidyel'tsya, i kropol'nitsi, i charki chistye zoloto, i dlya zolotikh kyelikhiv vagoyu dlya kozhnogo kyelikha, i dlya kyelikhiv sribnikh, vagoyu dlya kozhnogo kyelikha. a dlya kadil'nogo zhyertivnika dav ochishchyenogo zolota vagoyu, i na podobu voza, dlya zolotikh khyeruvimiv, shcho prostyagayut' krila svoi i pokri-vayut' nad kovcheygom i-o'ogo zapovitu. usye tsye vin zrozumiv iz pis'ma z i-o'oi ruki, shcho bula nad nim, usi roboti vzoru. i skazav david do sina svogo solomona: bud' sil'nii i bud' vidvazhnii, i robi, nye bi-isa ya ta nye lyakaisya, bo i-o' tsi-do, tsi-do mii, z to-boyu, vin nye pokinye tyebye i nye pozostavit' tye-bye azh do zakinchyennya vsiei pratsi roboti i-o'ogo domu... a otsye chyergy svyashchyenikov ta lyevitiv dlya vsyakoi sluzhbi bozhogo domu. i budut' z to-boyu v usyakii pratsi ryevni lyudi, zdibni na vsyaku sluzhbu, a nachal'niki ta vvyes' narod, na vsi nakazi tvoi.

29

i skazav tsar david do vs'ogo zboru: sin mii solomon, shcho iogo odnogo tsi-do vibrav, shchye molodii ta tyenditnii, a tsya pratsya vyelika, bo nye dlya lyudini tsya budova, a dlya i-o tsi-doa. a ya vsieyu svoeyu siloyu prigotoviv dlya khramu svogo tsi-doa zoloto na zoloti ryechi, i sriblo na sribni, i mid' na midyani, i

zalizo na zalizni, i dyeryevo na dyeryev'anyi, kamin-nya shogams'kye ta do oprav, kaminnya nofyekhs'kye ta kol'oroyve, i vsyakii dorogii kamin' ta byezlich marmurovogo kaminnya. i shchye, chyeryez moe zamiluvannya do domu tsi-doa mogo, e v myenye skarb vlasnogo zolota ta sribla, i iogo ya viddav dlya domu svogo tsi-doa, ponad usye, shcho ya zagoto-viv dlya svyatogo khramu: tri tisyachi talantiv zolota, ofirs'kogo zolota, i sim tisyach ochishchyenogo srib-la na pokrittaya stin tikh domiv; na kozhnu zolotu rich ta na kozhnu sribnu, i na vsyaku pratsyu rukoyu maistriv. i khto shchye zhyertvue, shchob s'ogodni napovniti svoyu ruku pozhyertvoyu dlya i-o? i stali zhyertvuvati nachal'niki bat'kivs'kikh rodiv ta nachal'niki izraielyevikh plyemyen, i tisyachniki ta sotniki, i nachal'niki pratsi dlya tsarya. i dali voni na robotu bozhogo domu zolota p'yat' tisyach ta-lantiv ta dyesyat' tisyach daryeikov, i sribla dyesyat' tisyach talantiv, i midi dyesyat' tisyach i visim tisy-ach talantiv, a zaliza sto tisyach talantiv. a v kogo znaishlosya pri n'omu dorogotsinnye kaminnya, ti dali iogo do skarbnitsi i-o'ogo domu, do ruki gy-ershoniivtsya ekhiila. i radiv narod za ikhnyu zhy-ertvu, bo voni zhyertvuvati i-o z tsilogo syertsya, a takozh tsar david radiv vyelikoyu radistyu. i poblagosloviv david i-o na ochakh us'ogo zboru. i skazav david: blagoslovyennii ti, i-o, bozhye izrai-lya, nashogo bat'ka, vid viku i azh do viku! tvoya, i-o, mogutnist' i sila, i vyelich, i vichnist', i slava, i vsye na nyebyesakh ta na zymli! tvoi, i-o, tsarstva, i ti pidnyesyenii nad usim za golovu! i bagatstvo ta slava vid tyebye, i ti panuesh nad usim, i v rutsi tvoii sila ta khorobrist', i v rutsi tvoii pobil'shiti ta zmitsniti vsye. a tyepyer, bozhye nash, mi dyakuemo tobi, i slavimo im'ya tvoei vyelichi. i khto bo ya, i khto narod mii, shcho maemo silu tak zhyertvuvati, yak tsye? bo vsye tsye vid tyebye, i z tvoei ruki dali mi tobi. bo mi prikhod'ki pyeryed litsyem tvoim ta chuzhintsi, yak usi nashi bat'ki! nashi dni na zymli mov ta tin', i nyemae trivalogo! i-o, bozhye nash, usya tsya byezlich, yaku mi nagotovili na zbuduvan-nya tobi khramu dlya imyennya tvoei svyatosti, iz tvoei ruki vona, i vsye tsye tvoe! i ya znayu, bozhye mii, shcho ti vividuesh syertsye i lyubish shchirist'. u shchirosti syertsya svogo ya pozhyertvuvav tsye vsye, a tyepyer bachu ya z radistyu narod tvii, yakii znakhodit'sya tut, shcho zhyertvue syebye tobi. i-o, bozhye avraama, isaka ta yakova, nashikh bat'kiv, zbyeryezhi zh naviki tsyei napryamak dumok syert-sya narodu tvogo, i mitsno skyerui ikhne syertsye do syebye! a moemu sinovi solomonovi dai syert-sye tsilye, shchob vikonuvati zapovidi tvoi, svidot-stva tvoi ta ustavi tvoi, i shchob chiniti vsye, i sh-chob zbuduvati tsyu tyerdinyu, yaku ya prigotoviv! i skazav david do vs'ogo zboru: poblagoslovit' zhye i-o, vashogo tsi-doa! i vvyes' zbir poblagosloviv i-o, tsi-doa svoikh bat'kiv, i nakhililisya, i vklonilisya vsi do zymli i-o i tsaryevi! i prinyesli voni dlya i-o zhy-ertvi, i spalili tsilopalyennya dlya i-o drugogo dnya vid togo dnya, tisyachu bichkiv, tisyachu baraniv, tisyachu ovychok, i livni ikhni zhyertvi, i byezlich zhyertov za vs'ogo izraiyla. i voni ili i pili pyeryed i-o togo dnya z vyelikoyu radistyu, i vdruge nas-

tanovili solomona, davidovogo sina, i pomazali iogo i-o na volodarya, a sadoka na svyashchyenika. i siv solomon na i-o'omu troni za tsarya na mistsi svogo bat'ka davida, i shchastilo iomu, i iogo slukhavsy vvyes' izrail'. i vsi knyazi ta litsari, a takozh usi sini tsarya davida piddalisya pid solomona. i i-o' vi-soko zvyelichiv solomona na ochakh us'ogo izrailya, i dav na n'ogo vyelichnist' tsarstva, yakoi nye bulo py-eryed nim ani na zhodnomu tsaryevi nad izrailiyem. i david, sin essayeiv, tsaryuvav nad usim izrailiyem. a dni, shcho vin tsaryuvav nad izrailiyem, buli sorok lit: u khyevroni tsaryuvav vin sim rokiv, a v erusalimi tsaryuvav tridtsyat' i tri. i pomyer vin u dobrii sivini, sitii dnyami, bagatstvom ta slavoyu, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo solomon. a dila tsarya davida, pyershi i ostanni, os' voni opisani v istorii providt-sya samuila, i v istorii proroka natana, i v istorii pro-zorlivt-sya gada, razom z usim tsarstvom iogo, i lit-sars'kistyu iogo ta chasami, shcho pyeryeishli nad nim i nad izrailiyem, ta nad usima tsarstvami tikh kraiv.

i zmitsnivsya solomon, sin davidiv, nad tsarstvom svoim, a i-o', tsi-do iogo, buv iz nim ta visoko zvyelichiv iogo. i skazav solomon do vs'ogo izrailya, do tisyachnikiv ta sotnikiv, i do suddiv, i do vsikh nachal'nikiv, do vs'ogo izrailya, do goliv bat'kiv'skikh rodiv. i pishli solomon ta vvyes' zbir iz nim do pagirka, shcho v giv'oni, bo tam bula skiniya bozhogo zapovitu, yaku zroбив moisey, rab i-o, u pustini. alye bozhogo kovcheyga david pyeryenis iz kir'yat-earimu tudi, dye prigotoviv iomu mistysye david, bo vin postaviv iomu skiniyu v erusalimi. a midyanog zhyertivnika, shcho zroбив buv vyesyliil, sin urii, sina khurovogo, vin postaviv pyeryed skinieyu i-o'oyu. i zvyertavsya do n'ogo solomon ta zbir. i zishov solomon tudi pyeryed i-o litsye na midyanii zhyertivnik, shcho nalyezhovo do skinii zapovitu, i prinis na n'omu tisyachu tsilopalyen'. tiei nochi yavivsya tsi-do solomonovi ta i skazav iomu: zazhadai, chogo dati tobi! i skazav solomon do tsi-doa: ti zroбив buv vyeliky milist' z bat'kom moim davidom, i nastanoviv tsaryem myenye zamist' n'ogo. tyepyer, i-o, bozhye, nyekhai budye vipovnyenye slovo tvoe do bat'ka mogo davida, bo ti nastanoviv myenye tsaryem nad narodom chislyennim, yak porokh zyeimli. dai tyepyer myeni mudrist' ta znannya, shchob umiv ya vikhoditi i vkhoditi pyeryed tsim narodom, bo khto zmozhye suditi tsyei vyelikii tvii narod? i skazav tsi-do do solomona: ta tye, shcho otsye bulo na syertsii tvoim, i ti nye zhadav bagatstva, maetkiv ta slavi, ani dushi vorogiv svoikh, a takozh dovgyikh dniv nye zhadav ti, a zhadav dlya syebye mudrosti ta znannya, shchob suditi narod mii, nad yakim ya nastanoviv tyebye tsaryem, to dast'sya tobi mudrist' ta znannya, a bagatstvo, i maetki ta slavu ya dam tobi taki, yakikh nye bulo mizh tsaryami pyeryed tobouyu, i po tobi nye budye takikh! i priishov solomon iz pagirka, shcho v giv'oni, do erusalimu, vid skinii zapovitu, i zatsaryuvav nad izrailiem. i zibrav solomon kolyesnits' ta vyerkhivtsiv, i bulo v n'ogo tisyacha i chotiri sotni kolyesnits' ta dvanadtsyat' tisyach vyerkhivtsiv, i vin porozmishchuvav ikh po kolyesnichnikh mistakh ta pri tsari v erusalimi. i tsar zibrav v erusalimi sribla ta zolota, mov kaminnya, a kyedriv zibrav, shchodo chislyennosti, yak sikomor, shcho v shyefeli. a konyei, shcho buli v solomona, privodili z egiptu ta z kyevey; tsars'ki kuptsi kupuvali ikh z kyevey. i khodili voni, i vivotzili z egiptu kolyesnitsyu za shist' sotyen' sribla, a konya za sotnyu i p'yatdyesyat. i tak voni vivotzili vsye tsye svoeyu rukoyu dlya vsikh tsariv khittis'kikh ta tsariv siriis'kikh.

i solomon nakazav buduvati dim dlya i-o'ogo imyennya ta dim tsars'kii dlya syebye. i vidlichiv solomon simdyesyat tisyach cholovika nosiiv ta visimdyesyat tisyach cholovika kamenotyeyiv u gorakh, a kyerrivnikiv nad nimi tri tisyachi i shist' sotyen'. i poslav solomon do khirama, tsarya tirs'kogo, govoryachi: yak zroбив ti z bat'kom moim davidom, i poslav buv iomu kyedri na budovu domu iogo, shchob siditi

v n'omu, tak zroби i myeni. os' ya buduyu kham dlya imyennya i-o, tsi-doa mogo, shchob prisvyatiti iomu, shchob kaditi pyeryed iogo litsyem zapashnye kadilo, i dlya postiinogo pokladyennya khliba ta dlya tsilopalyennya na ranok i na vyechir, na suboti i na molodiki ta na svyata i-o, tsi-doa nashogo. naviki tsye nad izrailiem! a kham, yakogo ya buduyu, vye-likii, bo tsi-do nash bil'shii vid usikh tsi-doiv! a khto mae silu zbuduvati iomu khrama, koli nyebo i nyebyesa nyebyes nye obiiamayut' iogo? i khto ya, shcho zbuduyu iomu khrama? khiba til'ki na kadinnya pyeryed litsyem iogo! a tyepyer poshli myeni cholovika, zdibnogo do roboti v zoloti, i v sribli, i v midi, i v zalizi, i v purpuri, i v chyervyeni, i v blakiti, i shcho vmie virizuvati riz'bi, razom iz timi misttsyami, shcho zo mnoyu v yudi ta v erusalimi, yakikh prigotoviv bat'ko mii david. i poshli myeni z livanu dyeryeva kyedrovogo, kiparisovogo ta sandalovogo, bo ya znayu, shcho tobi rabi myiyut' rubati dyeryeva livans'ki. i otsye moi rabi budut' rabami tvoimi, shchob nagotovati myeni byezlich dyeryeva, bo tsyei kham, shcho ya buduyu, budye vyelikii ta pishnii! a os' dyeryevorubam, shcho stinayut' dyeryeva, rabam tvoim, dav ya pshyeniitsi, yak pozhivi, dvadtsyat' tisyach koriv, ta yachmyenyu dvadtsyat' tisyach koriv, i vina dvadtsyat' tisyach bativ, i olivi dvadtsyat' tisyach bativ. i skazav khiram, tsar tirs'kii, listom i poslav do solomona: chyeryez lyubov i-o do narodu svogo postaviv vin tyebye nad nimi za tsarya. i skazav khiram: blagoslovyyennii i-o', tsi-do izrailiv, shcho vchiniv nyebyesa ta zyeimlyu, shcho dav tsaryevi davidovi sina mudrogo, yakii mae rozum ta bagatii na znannya, shcho zbudue dim i-o ta dim tsars'kii dlya syebye! a tyepyer ya posilayu mudrogo cholovika, shcho mae znannya, khuram-avi, sina zhinki z danovikh dochok, a bat'ko iogo tiryanim, shcho vmie robiti v zoloti ta v sribli, v midi, v zalizi, v kaminnyakh ta v dyeryevakh, u purpuri i u blakiti, i v vissoni, i v chyervyeni, i rizati vsyaku riz'bu, i vikonuhati vsyaku dumku, shcho budye dana iomu z misttsyami tvoimi ta z misttsyami pana mogo davida, bat'ka tvogo. a tyepyer pshyeniitsyu i yachmin', olivu ta vino, pro yaki kazav mi pan, nyekhai posilae svoim rabam. a mi narubaemo dyeryev iz livanu za vsyakoyu tvoeyu potryeboyu, i sprovadimo ikh tobi plotami moryem do yafi, a ti sprovadish ikh do erusalimu. i pyeryelichiv solomon usikh lyudyei prikhod'kiv, shcho v izrailiyevomu krai, za pyeryelikom, shcho pyeryelichiv buv ikh iogo bat'ko david, i bulo znaideny ikh sto i p'yatdyesyat tisyach i tri tisyachi i shist' sotyen'. i vin zroбив iz nikh simdyesyat tisyach nosiiv ta visimdyesyat tisyach kamenotyeyiv u gorakh, ta tridtsyat' tisyach i shist' sotyen' kyerrivnikiv, shcho sponukuvali toi narod do pratsi.

i zachav solomon buduvati i-o dim v erusalimi na gori moriia, shcho vkazana bula bat'kovi iogo davidovi, na misti, yakye prigotoviv david na totsi evusyeyanina ornana. i zachav vin buduvati drugogo misyatsya, drugogo dnya, chyetyvertogo roku svogo tsaryuvannya. a tsye osnova budovi bozhogo domu: dovzhina

shistdyesyat liktiv staroyu miroyu, a shirina dvadtsyat' liktiv. a pritvor, shchodo dovzhini, buv za shirinoyu khramu, dvadtsyat' liktiv, a vishina sto i dvadtsyat'. i pokriv vin iogo zsyeryedini chistim zolotom. a vyelikii khram vin pokriv kiparisovim dyeryevom, i pokriv iogo dobrim zolotom, i narobiv na n'omu pal'm ta lantsyugiv. i pokriv vin toi khram dorogim kamyenyem na ozdobu, a zoloto zoloto bulo z parvaumu. i pokriv vin zolotom khram, balki, porogi, i stini iogo ta iogo dyeryi, a na stinakh povirizuvav khyeruvimiv. i zrobiv dim svyatogo svyatikh: dovzhina iogo za shirinoyu khramu dvadtsyat' liktiv, i shirina iogo dvadtsyat' liktiv. i pokriv vin iogo dobrim zolotom, na talanti shist' sotyen'. a vaga tsyakhviv na shyekli zolota p'yatdyesyat; i gornitsi pokriv zolotom. i zrobiv vin u domi svyatogo svyatikh dvokh khyeruvimiv riz'b'yanoyu robotoyu, i pokriv ikh zolotom. a krila khyeruvimiv: dovzhina ikh dvadtsyat' liktiv, krilo odnogo na p'yat' liktiv, dotikalosya stini khramu, a krilo inshye p'yat' liktiv, dotikalosya krila drugogo khyeruvima. a krilo drugogo khyeruvima p'yat' liktiv, dotikalosya stini khramu, a krilo inshye p'yat' liktiv, prilyagalo do krila inshogo khyeruvima. roztyagnyeni krila tsikh khyeruvimiv dvadtsyat' liktiv; i voni stoyali na nogakh svoikh, a ikhni oblichchya do khramu. i zrobiv vin zavisu, blakit', i purpur, i chyervyen', i visson, i narobiv na nii khyeruvimiv. i zrobiv vin pyeryed khramom dva stovpi, tridtsyat' i p'yat' liktiv zavdovzhki, a makovitsi, shcho na vyerkhu iogo, p'yat' liktiv. i porobiv lantsyugi, yak u dyeviri, i dav ikh na vyerkhi tikh stovpiv. i zrobiv sotnyu granatovikh yabluk, i dav na lantsyugi. i postaviv stovpi pyeryed khramom, odin z pravitsi, a odin z livitsi. i nazvav im'ya pravomu: yakhnin, a im'ya livomu boaz.

4

i zrobiv midyanogo zhyertivnika, dvadtsyat' liktiv dovzhina iomu i dvadtsyat' liktiv shirina iomu, i dyesyat' liktiv visochina iomu. i zrobiv vin litye morye, dyesyat' na miru liktyem vid krayu iogo do krayu iogo, navkolo kruglyastye, i p'yat' na miru liktyem visochina iomu. a shnur tridtsyat' na miru liktyem otochuvav iogo navkolo. a pid nim postat' voliv, shcho zo vsikh storin otochuyut' iogo, na dyesyat' liktiv na miru liktyem otochuyut' morye navkolo; dva ryadi voliv vidliti pri vidlivanni iogo. vono stoyalo na dvanadtsyat'okh volakh, tri obyernyeni na pivnich, i tri obyernyeni na zakhid, i tri obyernyeni na pivdyen', i tri obyernyeni na skhid. a morye na nikh zvyerkhu, a vsi zadi ikh do nutra. a grubina iogo dolonya, a krai iogo yak robota krayu kyelikha, kvitki lilyei. mistilo vono tri tisyachi bativ. i zrobiv dyesyat' umival'nits', i postaviv p'yat' z pravitsi, a p'yat' z livitsi, shchob miti v nikh, prigotovlyenye na tsilopalennyyna poloshchut' u nikh, a morye dlya svyashchenikov, shchob mitisya v n'omu. i zrobiv dyesyat' zolotikh svichnikov, yak nalyezhalosya, i postaviv ikh u khrami p'yat' z pravitsi, a p'yat' z livitsi. i zrobiv dyesyat' stoliv, i postaviv u khrami, p'yat' z pravitsi, a p'yat' z livitsi. i zrobiv sto zolotikh kropil'nits'. i zrobiv svyashchenichye podvir'ya ta podvir'ya vyelike,

i dyeryi do podvir'ya, i ikhni dyeryi pokriv midyu. a morye postaviv z pravogo boku na pivdyennii skhid. i porobiv khuram gornyata, i lopatki, i kropil'nitsi. i pokinchiv khuram robiti pratsyu, yaku zrobiv dlya tsarya solomona v bozhomu domi: dva stovpi, i kuli, i dvi makovitsi na vyerkhu tikh stovpiv, i dvi myeryezhki na pokrittya obidvokh kul' makovits', shcho na vyerkhakh stovpiv, i chotiri sotni granatovikh yabluk dlya obokh myeryezhok, dva ryadi granatovikh yabluk dlya odnie myeryezhki, shchob pokriti obidvi kuli makovits', shcho na pyeryedi tikh stovpiv. i porobiv pidstavi, i porobiv umival'nitsi na tikh pidstavakh, odnye morye, i dvanadtsyat' voliv pid nim, i gornyata, i lopatki, i vidyel'tsya, i vsi ikhni ryechi porobiv khuram-aviv tsaryevi solomonovi dlya i-o'ogo domu z vipoliruvanoi midi. na iordans'kii rivnini povidlvav ikh tsar u glinistii zyeemli mizh sukkotom ta mizh tsyeryedoyu. i narobiv solomon usikh tsikh ryecheyi duzhye bagato, bo nye doslidzhyena bula vaga midi. i porobiv solomon usi ryechi, shcho v bozhomu domi, ta zolotogo zhyertivnika i stoli, a na nikh khlbi pokaznui, i svichniki, i ikhni lyampadki, shchob zapalyuvati ikh za postanovoyu pyeryed dyevirom, zo shchirogo zolota. a kvitki, i lyampadki, i shchipchiki iz zolota, z doskonalogo zolota. a nozhitsi, i kropil'nitsi, i lozhki, i kadil'nitsi zo shchirogo zolota; a vkhid do domu, iogo vnutrishni dyeryi do svyatogo svyatikh ta dyeryi domu do khramu iz zolota.

5

i bula zakinchyena vsya pratsya, yaku zrobiv solomon dlya i-o'ogo domu. i solomon povnosiv osvyachyeni ryechi svogo bat'ka davida, i sriblo, i zoloto, i vsi tsi ryechi dav do skarbnitsi bozhogo domu. todi solomon zibrav do erusalimu izrail'yevikh starshikh, i vsikh goliv plyemyen, nachal'nikiv bat'kivs'kikh rodiv izrail'yevikh siniv, shchob pyeryenyesti kovcheyga i-o'ogo zapovitu z davidovogo mista, vono sion. i buli zibrani do tsarya vsi izrail'tyani v svyato, vono s'omogo misyatsya. i poprikhodili vsi izrail'yevi starshi, i lyeviti ponyesli kovcheyga. i ponyesli kovcheyga ta skiniyu zapovitu, i vsi svyati ryechi, shcho v skinni, nyesli ikh svyashcheniki ta lyeviti. a tsar solomon ta vsya izrail'yeva gromada, shcho zibralasya pri n'omu pyeryed kovcheygom, prinosili v zhyertvu khudobu dribnu ta khudobu vyeliku, shcho chyeryez mnogotu nye bula ani zapisuvana, ani lychyena! i svyashcheniki vnyesli kovcheyga i-o'ogo zapovitu do iogo mistysya, do dyeviru domu, do svyatogo svyatikh, pid krila khyeruvimiv. a khyeruvimi prostyagali krila nad mistysem kovcheyga, i zatynuvati khyeruvimi nad kovcheygom ta nad iogo dyerzhakami zvyerkhu. a ti dyerzhaki buli dovgi, i golovki tikh dyerzhakiv buli vidni z kovchyezi, shcho pyeryed dyevirom, a nazovni nye buli vidni. i buli voni tam azh do ts'ogo dnya. u kovchyezi nye bulo nichogo, til'ki dvi tablitsi, shcho poklav moisyei na khorivi, koli i-o' sklav buv zapovita z izrail'yevimi sinami pri vikhodi ikh iz egiptu. i stalosya, yak svyashcheniki vikhodili iz svyatini, a vsi svyashcheniki, shcho buli tam, osvyatilisya, byez

doderzhannya chyerg, a lyeviti spivaki, usi voni, azh do asafa, gyemana, edutuna, i siniv ikhnikh ta brativ ikhnikh, ubrani v visson, z tsimbalami, iz arfami ta z tsitrami, stoyali na skhid vid zhyertivnika, a z nimi sto i dvadtsyat' svyashchyenikiv, shcho surmili na surmakh, i bulo vono dlya surmachiv ta spivakiv yak odnye, shchob podati odin golos na khvalu ta dyaku i-o, i yak zagrimiv golos na surmakh, i na tsimbalak, i na muzichnikh znaryaddyakh, i yak khvalili i-o: dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya! to dim, dim i-o napovnisya khmaroyu!... i nye mogli svyashchyeniki stoyati i sluzhiti chyeryez tu khmaru, bo slava i-o napovnila dim bozhii!...

6

todi solomon prokazav: promoviv i-o', shcho vin probuvatimye v mryatsi. a ya zbuduvav khram osyeli tvoei, i mistysye tvogo probuvannya naviki! i povyernuv tsar oblichcha svoe, ta i poblagosloviv uyyes' izrailiv zbir, uyyes' zhye izrailiv zbir stoyav. a vin skazav: blagoslovnyennii i-o', tsi-do izrailiv, shcho svoimi ustami govoriw buw iz moim bat'kom davidom, i rukami svoimi vikonav, kazhuchi: vid togo dnya, koli ya viviv svii narod z egypets'kogo krayu, ya nye vibrav sobi mista zo vsikh izrailievikh plyemyen, shchob zbuduvati khram na probuvannya mogo imyeni tam. i nye vibrav ya nikogo, shchob buw volodaryem nad narodom moim, izrailiyem. ta vibrav ya erusalim na probuvannya mogo imyeni tam, i vibrav ya davida, shchob buw nad narodom moim, izrailiyem. i bulo na syertsii mogo bat'ka davida zbuduvati khram dlya imyennya i-o, tsi-doa izrailiyevogo. ta skazav i-o' do mogo bat'ka davida: za tye, shcho na tvoemu syertsii bulo zbuduvati khram dlya imyennya mogo, ti zrobiv dobre, shcho bulo tobi na syertsii. til'ki ti nye zbuduesh ts'ogo khramu, alye sin tvii, shcho viidye iz stye-gon tvoikh, vin zbudue tsyei khram dlya imyennya mogo! i spovniv i-o' svoe slovo, shcho vin govoriw. i stav ya zamist' bat'ka svogo davida ta i siv na izrailiyevomu troni, yak govoriw buw i-o', i ya zbuduvav ot-syei khram dlya imyennya i-o, tsi-doa izrailiyevogo. i postaviv ya tam kovcheye, shcho v n'omu i-o zapovit, yakogo vin sklav z izrailiyevimi sinami. i stav vin pyeryed i-o zhyertivnikom navproti vs'ogo izrailiyevogo zboru, i prostyag svoi ruki. a solomon zrobiv buw midyanye stoyalo, i postaviv iogo na syeryedinu podvir'ya, p'yat' liktiv zdovzhina iomu, i p'yat' liktiv shirina iomu, a tri likti vishina iomu. i stav vin na n'omu, i stav na kolina svoi navproti vs'ogo izrailiyevogo zboru, i prostyag svoi ruki do nyeba, ta i skazav: i-o, bozhye izrailiv! nyema podobnogo tobi tsi-doa na nyebi ta na zyeimli! ti styeryezhyesh zapovita ta milist' dlya svoikh rabiv, shcho khodyat' pyeryed tvoim litsyem usim swoim syertsyem. ti spovniv svoemu rabovi davidovi, bat'kovi moemu, tye, shcho govoriw iomu. i govoriw ti iomu svoimi ustami, a rukoyu svoeyu vipovniv, yak ts'ogo dnya. a tyepper, i-o, bozhye izrailiv, spovni dlya svogo raba davida, mogo bat'ka, tye, shcho govoriw ti iomu, kazhuchi: nye pyeryevyedyet'sya z-pyeryed litsya mogo nikhto z tikh, shcho mayut' sidity na izrailiyevomu troni,

yakshcho til'ki sini tvoi budut' doderzhuvati svoikh dorig, shchob khoditi v zakoni moim, yak ti khodiv pyeryed litsyem moim. a tyepper, i-o, bozhye izrailiv, nyekhai budye zapyevnyenye slovo tvoe, yakye ti govoriw rabovi svoemu davidovi. bo chi zh spravdi tsi-do sidity z lyudinoyu na zyeimli? os' nyebo ta nyebo nyebyes nye obiiamayut' tyebye, shcho zh todi khram tsyei, shcho ya zbuduvav? i ti zvyernyeshya do molitvi svogo raba ta do iogo blagannya, i-o, bozhye mii, shchob pochuti poklik ta molitvu, yakoyu rab tvii molit'sya pyeryed litsyem tvoim, shchob ochi tvoi buli vidkriti na tsyei khram udyen' ta vnochi, na tye mistysye, pro yakye ti skazav, shcho pokladyesh im'ya svoe tam, shchob pochuti molitvu, yakoyu budye molitisya tvii rab na ts'omu misti. i ti budyesh prislukhatysya do blagan' svogo raba ta svogo narodu, izrailya, shcho budut' molitisya na ts'omu misti. i ti pochuesh iz mistysya svogo probuvannya, iz nyebyes i pochuesh, i probachish. yakshcho zgrishit' lyudina pro ti svogo blizhn'ogo, i budye primushyena prinyesti klyatvu, shchob prisvagnuti, i klyatva priidye pyeryed tvoim zhyertivnikom u ts'omu khrami, to ti pochuesh iz nyebyes, i zrobish, i rozsudish svoikh rabiv, obvinuvatish nyespravvedlivogo, shchob dati iogo dorogu na iogo golovu, i uspravvedlivish spravvedlivogo, shchob dati iomu za iogo spravvedlivystu. a yakshcho tvii narod, izrail', budye vdaryenii vorogom, bo progrishiv tobi, i koli voni zvyernut'sya, i budut' khvaliti im'ya tvoe, i budut' molitisya, i budut' blagati tyebye v ts'omu khrami, to ti pochuesh iz nyebyes, i prostish grikh narodu svogo, izrailya, i vyernyesh ikh do zyeimli, yaku dav ti im ta ikhnim bat'kam! koli zatrimaet'sya nyebo, i nye budye doshchu, bo progrishat'sya tobi, to voni pomolyat'sya na ts'omu misti, i budut' slaviti im'ya tvoe, i z grikha svogo navyernut'sya, bo ti budyesh ikh vpokoryati, to ti pochuesh na nyebyesakh, i probachish grikh svoikh rabiv ta narodu svogo, izrailya, bo pokazhyesh im tu dobu dorogu, yakoyu voni pidut', i ti dasi doshch na krai svii, yakogo ti dav svoemu narodovi na spadshchinu! golod koli budye v krayu, morovitsya koli budye, posukha, zhovtachka, sarana, chyerva koli budye, koli iogo vorogi gnobitimus' iogo v krai mist iogo, koli budye yaka poraza, yaka khvoroba, usyaka molitva, usyake blagannya, shcho budye vid yakoi lyudini chi vid us'ogo narodu tvogo, izrailya, koli kozhyen budye znati porazu svoyu ta gorye svoe, i prostyag nye ruki svoi do ts'ogo khramu, to ti pochuesh iz nyebyes, iz mistysya postinogo probuvannya svogo, i probachish, i dasi tomu cholovikovi za vsima iogo dorogami, bo ti znaesh syertsye iogo, bo ti odin znaesh syertsye lyuds'kikh siniv, shchob voni boyalysya tyebye, i khodili tvoimi dorogami po vsi dni, yaki voni zhitimus' na povyerkhni zyeimli, yaku ti dav bat'kam nashim! takozh i chuzhintsya, yakii nye z narodu tvogo, izrailya, i vin priidye z dalyekogo krayu radi imyennya tvogo vyelikogo, i ruki tvoei sil'noi ta ramyena tvogo vityagnyenogo, i priidye, i pomolit'sya v ts'omu khrami, to ti pochuesh tsye z nyebyes, mistysya postinogo probuvannya svogo, i zrobish usye, pro shcho budye klikati do tyebye toi chuzhinyets', shchob usi narodi zyeimli piznali

im'ya tvoe, ta shchob boyalisya tyebye, yak narod tvii, izrail', i shchob piznali voni, shcho im'ya tvoe poklikanye nad otsim khramom, shcho ya zbuduvav! koli narod tvii viidye na viinu na svoikh vorogiv, dorogoyu, yakoyu ti poshlyesh ikh, i pomolyat'sya voni do tyebye v napryami do ts'ogo mista, shcho ti vibrav iogo, ta khramu, shcho ya zbuduvav dlya imyennya tvogo, to pochuesh ti z nyebes ikhnyu molitvu ta ikhne blagannya, i vchinish im sud! koli voni zgrishat' tobi, bo nyemae lyudini, shchob vona nye zgrishila, i ti rozgnivaeshya na nikh, i dasi ikh vorogovi, a ikhni ponyevil'niki viz'mut' ikh do nyevoli do krayu dalyekogo chi bliz'kogo, i koli voni priidut' do rozumu v krayu, kudi vzyati do nyevoli, i navyernut'sya, i budut' blagati tyebye v krayu svoei nyevoli, govoryachi: mi zgrishili, skrivili dorogu svoyu, i buli mi nyespravvedlivi, i koli voni navyernut'sya do tyebye vsim svoim syertsyem i vsieyu dushyeyu svoeyu v krayu svoei nyevoli, kudi ikh ponyevolili, i pomolyat'sya v napryami do svogo krayu, shcho ti dav ikhnim bat'kam, i v napryami mista, yakye ti vibrav, ta khramu, shcho ya zbuduvav dlya imyennya tvogo, to ti pochuesh iz nyebes, iz postinoogo mist-sya probuvannya svogo, ikhnyu molitvu ta ikhni blagannya, i vchinish im sud, i prostish svoemu narodovi, shcho voni zgrishili tobi! tyepper, bozhye mii, blagayu, nyekhai budut' ochi tvoi vidkriti, a ushi tvoi nastavlyeni na slukhannya molitvi ts'ogo mist-sya! a tyepper, ustan' zhye, o i-o, bozhye, na svii vidpochinok, ti i kovcheyg sili tvoei! svyashchyeniki tvoi, o i-o bozhye, nyekhai u spasinya zodyagnut'sya, a pobozhni tvoi khai dobrom vyesyelyat'sya! i-o bozhye, nye vidvyertai litsya vid svogo pomazantsya, zgadai zhye pro milist' svoemu rabovi davidu!

7

a koli solomon zakinchiv molitisa, to ziishov ogon' iz nyebes, poiv tsilopalynnya ta zhyertvi, a slava i-o napovnila khram toi! i svyashchyeniki nye mogli vviiti do i-o'ogo domu, bo slava i-o napovnila dim i-o! a vsi izrailievi sini bachili, yak skhodiv ogon' ta i-o slava na khram toi, i voni popadali oblichyamy do zymeli na pidlogu z kaminnikh plit, i vklonil-isa do zymeli, i dyakovali i-o: dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya! a tsar ta vvyes' narod prinosili zhyertvu pyeryed i-o litsyem. i prinis tsar solomon na zhyertvu khudobi vyelikoi dvadtsyat' i dvi tisyachi, a khudobi dribnoi sto i dvadtsyat' tisyach. i vikonali obryad osvyachyennya bozhogo domu tsar ta vvyes' narod. a svyashchyeniki stoyali na vartakh svoikh, a lyeviti zo znaryadkami i-o'oi pismi, shcho porobiv tsar david na podyaku i-o, bo naviki iogo milosyerdya, koli david khaliv nimi; i svyashchyeniki surmili navproti nikh, a vvyes' izrail' stoyav... i posvyativ solomon syeryedinu podvir'ya, shcho pyeryed i-o domom, bo prinis tam tsilopalyn-nya ta lii mirnikh zhyertv, bo midyanii zhyertvnik, yakogo zrobov solomon, nye mig umistiti tsilopalyn-nya i khlibnoi zhyertvi ta lyeu. i spraviv solomon togo chasu tye svyato na sim dyen', a vvyes' izrail' buv z nim, duzhye vyelikii zbir, shcho ziishovsya zvidti, dye idyet'sya do khamatu, azh do egipyets'kogo po-

toku. a vos'mogo dnya spravili viddannya svy-ata, bo obryad osvyachyennya zhyertvniku spravlyali sim dyen', i svyato sim dyen'. a dnya dvadtsyatogo i tryet'ogo s'omogo misyatsya vidpustiv vin narod do ikhnikh nameyativ, radisnikh ta vyesyelosyerdikh chyeryez usye tye dobro, shcho i-o' uchiniv davidovi i solomonovi, ta narodovi svoemu izrailievi. i zak-inchiv solomon dim i-o ta dim tsars'kii, ta vsye, shcho prikhodilo solomonovi na syertsye, shchob zro-biti v i-o'omu domi ta v domi svoemu, poshchastilo iomu. i yavivsya i-o' solomonovi vnochi ta i skazav iomu: vislukhav ya molitvi tvoi, ta vibrav otsye mist-sye dlya syebe na khram zhyertvi. yakshcho ya zamknu nyebesya, i nye budyeh doshchu, i yaksh-cho nakazhu sarani poisti zymlyu, i yakshcho nash-lyu morovitsyu na narod mii, i vpokoryat'sya lyudi moi, shcho nad nimi klichyet'sya im'ya moe, i po-molyat'sya, i budut' shukati im'ya moe, i povyer-nut' zo zlikh svoikh dorig, to ya vislukhayu z nye-byes, i proshchu ikhnii grikh, ta i vilikuyu ikhnii krai! tyepper ochi moi budut' vidkriti, a ushi moi nastavlyeni na slukhannya molitvi ts'ogo mist-sya. i tyepper ya vibrav, i osvyativ tsyei khram, shchob im'ya moe bulo tam azh naviki, moi zh ochi ta syert-sye moe budut' tam po vsi dni. a tyepper, yaksh-cho budyesh khoditi pyeryed litsyem moim, yak kho-div buv bat'ko tvii david, shchob zrobiti vsye, shcho nakazav ya tobi, i yakshcho budyesh dotrimuvatisya ustaviv moikh ta prav moikh, to postavlyu pyevno trona tsarstva tvogo, yak sklav ya zapovita z bat'kom tvoim davidom, govoryachi: nye budyeh v tyebye py-eryevodu nikomu z panuyuchikh v izraili! a yaksh-cho vi vidvernetyesya ta pokinyeteye ustavi moi i zapovid moi, shcho ya dav vam, i pidyeteye, i budyeteye sluzhiti inshim tsi-doam, i budyeteye vklonyatisya im, to ya povirivayu ikh z moei zymli, yaku dav im, a tsyei khram, shcho ya osvyativ dlya imyennya svogo, vidkinu vid litsya svogo, i dam iogo za pripovistku ta za posmikhovishchye syeryed usikh narodiv! a khram tsyei, shcho buv naivishchii, kozhyen, khto prokhodityme bilya n'ogo, skam'yanie ta i skazhye: za shcho i-o' zrobov tak ts'omu kraevi ta khramovi ts'omu?... i vidkazhut' za tye, shcho voni pokinuli i-o, tsi-doa bat'kiv svoikh, yakii viviv ikh z egipyets'kogo krayu, i dyerzhalisa mitsno inshikh tsi-doiv, i vk-lonyalisya im, i sluzhili im, tomu vin naviv na nikh usye otsye likho!...

8

i stalosya po dvadtsyat'okh rokakh, koli solomon buduvav dim i-o ta svii dim, to mista, yakii dav khu-ram solomonovi, solomon rozbuduvav ikh, i osadiv tam izrailievikh siniv. i pishov solomon do khavat-tsovi, i pyeryemig ii. i zbuduvav vin tadmora v pus-tini, ta vsi mista dlya zapasiv, shcho pobuduvav u khamati. i pobuduvav vin byet-khoron gorishnii ta byet-khoron dolishnii, tyverdinni mista, muri, dvy-eri ta zasuvi, i baalat, i vsi mista dlya zapasiv, shcho buli v solomona, i vsi mista dlya kolyesnits', i mista dlya vyerkhivtsiv, i vsyake pozhadannya solomona, shcho zhadav vin zbuduvati v erusalimi i na livani, ta v us'omu krai iogo panuvannya. uvyes' narod,

pozostalii z khittyeian, i z amoryeyan, i z pyer-
 izzyeyan, i z khivvyeyan, i z evusyeyan, shcho voni
 nye z izrailya, z ikhnikh siniv, shcho zotalisya po
 nikh u krai, shcho ikh nye povigublyuvali izrailyevi
 sini, to ikh solomon uzyav na daninu, i tsye po-
 zotalosya azh do ts'ogo dnya. a izrailyevikh siniv
 solomon nye robiv rabami dlya svoei pratsi, alye
 voni buli viis'kovi, i zvyerkhniki storozhi iogo, i zvy-
 erkhniki kolyesnits' iogo ta iogo vyerkhivtsiv. i otsye
 voni buli zvyerkhniki-namislitsi tsarya solomona,
 dvisti i p'yatdyesyat, shcho panuvali nad narodom. a
 faraonovu dochku pyeryeyiv solomon iz davidovogo
 mista do domu, shcho zbuduvav dlya nyei, yak
 skazav: nye budye siditi myeni zhinka v domi dauida,
 izrail'yevogo tsarya, bo svyatii vin, bo i-o kovcheg
 uviishov u n'ogo. todi solomon prinis tsilopalyen-
 nya dlya i-o na i-o-omu zhyertivniku, yakogo vin
 zbuduvav pyeryed pritvorom, shchob za potrebyovu
 kozhnogo dnya prinositi zhyertvu za moisyeyevim
 nakazom, na suboti, i na molodiki, i na svyata tri
 razi v rotsi: v svyato oprisnokiv, i v svyato tizh-
 niv, i v svyato kuchok. i postaviv vin, za rozporjad-
 kom dauida, bat'ka svogo, chyergi svyashchyenikiv
 na ikhnyu sluzhbu, i lyevitiv na ikhnikh vartakh na
 khvalu ta na sluzhbu vidpovidno do svyashchyenikiv
 za potrebyovu kozhnogo dnya, i pridvyernikh v
 ikhnikh chyergakh dlya kozhnoi brami, bo takii buv
 nakaz dauida, bozhogo cholovika. i nye vidstu-
 pali voni vid nakaziv tsarya pro svyashchyenikiv ta
 lyevitiv, shchodo vsyakoi ryechi i shchodo skarbiv.
 i bula зроблена vsya solomonova pratsya azh do
 ts'ogo dnya, vid zalozhyennya i-o-ogo domu i azh
 do zakinchennya iogo, koli buv zakinchyenii dim
 i-o. todi pishov solomon do yetsion-gevyeru ta
 do yelotu nad mors'kim byeryegom v yedom'skomu
 krai. i prislav ionu khuram chyeryez svoikh ra-
 biv korabli ta rabiv, shcho znali morye. i priishli
 voni z solomonovimi rabami do ofiru, i vzyali zvidity
 chotiri sotni i p'yatdyesyat talantiv zolota, i pryvezli
 do tsarya solomona.

9

a tsaritsya shyevi pochula bula pro slavu solomonovu,
 i priishla viprobuvati solomona zagadkami v erusa-
 limi. priishla vona z duzhye vyelikim bagatstvom,
 iz vyerblyudami, shcho nyesli pakhoshchi ta bye-
 zlich zolota i dorogogo kaminnya. i priishla vona
 do solomona, i govorila z nim pro vsye, shcho bulo
 na syertsii ii. i solomon viyasniv ii usi ii zapiti, i
 nye bulo zapitu, nyeznanogo solomonovi, yakogo nye
 porishiv bi vin ii. i pobachila tsaritsya shyevi vsyu
 solomonovu mudrist' ta dim, shcho vin zbuduvav, i
 izhu stolu iogo, i myeshkannya rabiv iogo, i postavu
 slug iogo ta ikhni odyezhi, i chashnikiv iogo, ta ikhni
 odyezhi, i vkhid iogo, yakim vin ukhodit' do i-o-ogo
 domu, i nye mogla vona z diva viiti! i skazala vona
 do tsarya: pravdoyu bulo tye, shcho ya chula v svoim
 kraji pro tvoji dila ta pro tvoju mudrist'. i nye povir-
 ala ya ikhnim slovam, azh poki sama nye priishla ta
 nye pobachili moi ochi, i os' nye bula pryedstavlyena
 myeni i polovina vyelikosti tvoei mudrosti: ti pyerye-
 vishchiv slavu, pro yaku ya chula! shchaslivyi lyudi

tvoi, i shchaslivyi otsi tvoji slugi, shcho zavzhdi stoyat'
 pyeryed oblichchiam tvoim ta slukhayut' tvoju mu-
 drist'! nyekhai budye blagoslovlyennii i-o', tsi-do
 tvii, shcho vpodobav tyebye, shchob posaditi tyebye
 na svogo trona za tsarya u i-o, tsi-doa tvogo, chy-
 eryez lyubov tsi-doa tvogo do izrailya, shchob utvy-
 erditi iogo naviki. i vin nastanoviv tyebye nad nimi
 tsaryem, shchob chiniti pravo ta spravvedlivist'! i
 dala vona tsaryevi sto i dvadtsyat' talantiv zolota, i
 duzhye bagato pakhoshchiv ta dorogye kaminnya.
 i bil'sh uzhye nye bulo takikh pakhoshchiv, yak ti,
 shcho tsaritsya shyevi dala tsaryevi solomonovi!
 i takozh khuramovi rabi ta rabi solomonovi, shcho
 dovozili zoloto z ofiru, sprovdazhuvali almugovy
 dyeryevo ta dorogye kaminnya. i porobiv tsar z
 almugovogo dyeryeva skhodi dlya i-o-ogo domu ta
 dlya domu tsars'kogo, i gusla, i arfi dlya spivakov.
 i taki ryechi, yak voni, nye bachenii pyeryed tim
 v yudeis'komu krai! a tsar solomon dav tsaritsi
 shyevi vsye bazhannya ii, chogo vona bazhala, okrim
 takogo, shcho vona pryvezla do tsarya. i pishla
 vona nazad do svogo krayu, vona ta slugi ii. i bula
 vaga togo zolota, shcho prikhodilo dlya solomona v
 odnomu rotsi, shist' sotyen' i shistdyesyat i shist'
 talantiv zolota, okrim togo, shcho prikhodilo vid kupt-
 siv ta z torgovli khodyachikh. i vsi tsari arabs'ki ta
 namislitsi krayu dovozili zoloto i sriblo solomonovi.
 i zrobiv tsar solomon dvi sotni vyelikikh schitiv iz
 kutogo zolota, shist' sotyen' shyekliv kutogo zolota
 ishlo na odnogo schitai, ta tri sotni schitiv myen-
 shikh iz kutogo zolota, tri sotni shyekliv zolota ishlo
 na odnogo shchita. i tsar viddav ikh do domu li-
 vans'kogo lisu. i zrobiv tsar vyelikogo trona zo
 slonovoi kosti, i pokriv iogo chistim zolotom. u
 trona bulo shist' skhidtsiv ta pidnizhzhya z zolota
 pozad tronu, ta poruchchya z ts'ogo i z togo boku
 pri misti sidinnya, ta dva lyevi, shcho stoyali pri
 poruchchakh. i dvanadtsyat' lyeviv stoyali tam na
 shosti stupenyakh z togo i z togo boku. po vsikh
 tsarstvakh nye bulo tak зробленого! i vyves' posud
 na pittya tsarya solomona zoloto, i vsi ryechi domu
 livans'kogo lisu shchirye zoloto, nichogo z sribla,
 vono za solomonovikh dniv nye rakuvalosya za sh-
 chos'. bo tsaryevi korabli khodili do tarshishu z khu-
 ramovimi rabami. raz na tri roky prikhodili tarshis'ki
 korabli, shcho dovozili zoloto ta sriblo, slonovu kist',
 mavp ta pav. i stav tsar solomon naibil'shim vid usikh
 zymnnykh tsariv, shchodo bagatstva ta shchodo mu-
 drosti. i vsi zymni tsari khotili bachiti solomona, sh-
 chob poslukhati iogo mudrosti, shcho tsi-do dav u
 iogo syertsye. i voni prinosili kozhyen svogo dara,
 ryechi sribni ta ryechi zoloti, i odyezhu, zbroyu ta
 pakhoshchi, koni ta muli, shcho na rik pripadalo.
 i bulo v solomona chotiri tisyachi kins'kikh zholo-
 biv ta kolyesnits', i dvanadtsyat' tisyach vyerkhivt-
 siv, i vin porozmishchuvav ikh po kolyesnichnikh
 mistakh ta pri tsari v erusalimi. i vin panuvav nad
 usima tsaryami vid richki i azh do krayu filistimlyan,
 i azh do egypets'koi granitsi. i solomon naskladav
 v erusalimi sribla, mov togo kaminnya, a kyedriv
 naskladav, shchodo chislyennosti, yak sikomoroi, sh-
 cho v shyefeli! a konyei privodili solomonovi z
 egiptu ta z usikh kraiv. a ryeshita solomonovikh dil,

pyershikh ta ostannikh, oto voni opisani v istorii pro-roka natana, i v prorotstvi shilonyanina akhiii, i v vidinniyakh prozorlivtysya edi na erovoama, nyevatovogo sina. i tsaryuvav solomon v erusalimi nad usim izrail'em sorok lit. i spochiv solomon za svoimi bat'kami, i pokhovali iogo v misti davida, bat'ka iogo, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo ryekhav'am.

10

i pishov ryekhav'am do sikhyemu, bo do sikhyemu zishovsya vvyes' izrail', shchob nastanoviti iogo tsaryem. i stalosya, yak pochuv tsey erovoam, nyevativ sin, vin buv v egipti, kudi vtik vid tsarya solomona, to vyernuvsya erovoam z egiptu. i poslali i poklikali iogo. i priishov erovoam ta vvyes' izrail', i voni govori-li do ryekhav'ama, kazhuchi: tvii bat'ko vchiniv buv tyazhkim nashye yarmo, a ti polyegshi zhorstoku robotu bat'ka svogo ta tyazhkye iogo yarmo, shcho naklav vin buv na nas, i mi budyemo sluzhiti tobi. a vin vidkazav im: idit' shchye na tri dni, i vyernit'sya do myenye. i pishov toi narod. i radivsya tsar ryekhav'am zo starshimi, shcho stoyali pyeryed oblichchiam iogo bat'ka solomona, koli vin buv zhiviy, govoryachi: yak vi raditye vidpovisti ts'omu narodovi? i voni govorili iomu, kazhuchi: yakshcho ti budyesh dobrim dlya ts'ogo narodu, i zrobish za volyeyu ikh, i govoritimyesh im dobri slova, to voni budut' tobi rabami po vsi dni. ta vin vidkinuv poradu starshikh, shcho radili iomu, i radivsya z molodikami, shcho virosli razom iz nim, shcho stoyali pyeryed nim. i skazav vin do nikh: shcho vi raditye, i shcho vidpovimo ts'omu narodovi, yakii govoriv myeni, kazhuchi: polyegshi yarmo, yakye tvii bat'ko naklav buv na nas. i govorili z nim ti molodiki, shcho virosli z nim, kazhuchi: tak skazhyesh tomu narodovi, shcho promovlyav do tyebye, govoryachi: tvii bat'ko vchiniv buv tyazhkim nashye yarmo, a ti dai polyegshu nam. otak skazhyesh do nikh: mii mizinyets' grub-shii za styeгна mogo bat'ka! a tyepper: mii bat'ko naklav buv na vas tyazhkye yarmo, a ya dobavlyu do vashogo yarma! bat'ko mii karav vas bichami, a ya bitimu skorpionami... i priishov erovoam ta vvyes' narod do ryekhav'ama tryet'ogo dnya, yak tsar govoriv, kazhuchi: vyernit'sya do myenye tryet'ogo dnya. i tsar zhorstoku vidpoviv im. i vidkinuv tsar ryekhav'am poradu starshikh, i govoriv do nikh za poradoyu tikh molodikiv, kazhuchi: mii bat'ko vchiniv buv tyazhkim vashye yarmo, a ya dobavlyu do n'ogo! bat'ko mii karav vas bichami, a ya skorpionami!... i nye poslukhavsya tsar narodu, bo tsey sprichinye bule vid tsi-doa, shchob spravditi i-o slovo svoje, yakye vin govoriv buv chyeryez shilonyanina akhiyyu, nyevatovogo sina. i pobachiv vvyes' izrail', shcho tsar nye poslukhavsya ikh, i narod vidpoviv tsaryevi, kazhuchi: yakа nam chastina v davi-di? i spadshchini nyema nam u sini essaye! usi do namyetyiv svoikh, o izrail'yu! poznai tyepper dim svii, davidye! i pishov vvyes' izrail' do namyetyiv svoikh... a izrail'yei sini, shcho sidili v yudinikh mistakh, to nad nimi zatsaryuvav ryekhav'am. i poslav tsar ryekhav'am gadorama, shcho buv nad daninoyu, ta

izrail'yei sini zakidali iogo kaminnyam, i vin pomyer. a tsar ryekhav'am pospishiv sisti na kolyesnitsyu ta vtyekti do erusalimu... i vidpav izrail' vid davidovogo domu, i tak e azh do ts'ogo dnya.

11

i priishov ryekhav'am do erusalimu, i zibrav dim yudin ta vnyiyaminiv, sto i visimdyesyat tisyach vibranikh viis'kovikh, shchob voyuvati z izrail'em, shchob vyernuti tsarstvo ryekhav'amovi. i bulo i-o slovo do shyemai, cholovika bozhogo, govoryachi: skazhi ryekhav'amovi, solomonovu sinovi, tsaryevi yudinomu, ta vs'omu izrail'yei v yudi ta v vnyiyamini, govoryachi: tak skazav i-o: nye idit' i nye voyuitye z svoimi bratami! vyernit'sya kozhyen do domu svogo, bo tsya rich stalasya vid myenye! i voni poslukhalsiya i-o sliv, i vyernulisya z pokhodu na erovoama. i osivsya ryekhav'am v erusalimi, i pobuduuvav tyverdinni mista v yudi. i zbuduuvav vin viflyeema, i yetama, i tyekoyu, i byet-tsura, i sokho, i adullama, i gata, i maryeshu, i zifa, i adoraima, i lakhisha, i azyeku, i tsor'u, i aiyalona, i khyevrona, shcho v yudi ta v vnyiyamini, mista tyverdinni. i zmitsniv vin ti tyverdini, i dav u nikh nachal'nikiv, i zapasi, i olivi, i vina, a do kozhnogo okryemogo mista vyelikhi shchiti ta ratishcha, i duzhye sil'no ikh pozmitsnyuvav. i buv iogo yuda ta vnyiyamin. a svyashchyenyk ta lyeviti, shcho buli v us'omu izrail'i, zibralsiya do n'ogo z usiei ikhn'oi granitsi. bo lyeviti kidali pasovis'ka svoi ta vlasnist' svoyu, i prikhodili do yudi ta do erusalimu, bo erovoam ta sini iogo usunuli ikh vid svyashchyenichogo sluzhinnya i-o, i ponastavlyali sobi svyashchyenikiv dlya pagirkiv ta dyemoniv, ta dlya tyel'tsiv, shcho vin ponaroblyuvav. a za nimi, zo vsikh izrail'yevikh plyemyen yi, shcho viddavali svoje syertsye shukati i-o, tsi-doa izrail'ya, prikhodili do erusalimu prinositи zhyertvi i-o, tsi-doovi bat'kiv svoikh. i zmitsnili voni yudinye tsarstvo, i pidsilili ryekhav'ama, solomonovogo sina, na tri roky, bo voni khodili tri roky dorogoyu davida ta solomona. i vzyav sobi ryekhav'am zhinku makhalat, dochku erimota, davidovogo sina, ta avikhail, dochku yeliava, isaevogo sina. i vona porodila iomu siniv: eusha, i shyemariyu, zagama. a po nii vin uzyav maakhu, dochku avyesalomovu, i vona porodila iomu aviyyu, i attaya, i zizu, i shyelomita. i pokokhav ryekhav'am maakhu, avyesalomovu dochku, nad usikh zhinok svoikh ta nalozhnits' svoikh, bo vin uzyav visim-nadtsyat' zhinok ta shistdyesyat nalozhnits', i poro-div dvadtsyat' i visim siniv ta shistdyesyat dochok. a za golovu ryekhav'am postaviv aviyyu, maakhinogo sina, za volodarya syeryed brativ iogo, bo vin khotiv nastanoviti iogo tsaryem. i mudro vin chiniv, i porozsilav usikh siniv svoikh do vsikh kraiv yudi i vnyiyamina, do vsikh tyverdinnikh mist, i dav im bagatye utrimannya, i pidshukav im bagato zhinok.

12

i stalosya, yak zmitsnilo ryekhav'amoye tsarstvo i stav vin sil'nii, to pokinuv vin, i vvyes' izrail' iz

nim, i-o'ogo zakona. i stalosya p'yatogo roku tsarya ryekhav'ama, pishov shishakh, egypets'kii tsar, na erusalim, bo voni spronyevirilisa i-o, z tisyachyeyu i dvomastami kolyesnits' ta z shistdyesyat'ma tisyachami vyerkhivtsiv: i nye bulo chisla dlya narodu, shcho priishov iz nim z egiptu, liviyanam, sukkiyanam ta kushanam. i zdobuv vin tyverdinni mista, shcho v yudi, i priishov azh do erusalimu. a prorok shyemaya priishov do ryekhav'ama ta yudinikh zvyerkhniv, shcho zibralisya do erusalimu, utakayuchi pyeryed shishakom, ta i skazav do nikh: tak skazav i-o': vi zalishili myenye, a tomu ya zalishiv vas i vidav u shishakovu ruku! i vpokorilisa izrailievi zvyerkhniki ta tsar i skazali: spravedylivii i-o'! a koli i-o' pobachiv, shcho voni vpokorilisa, to bulo i-o slovo do shyemai, govoryachi: upokorilisa voni, nye nishchitimu ikh, alye dam im trokhi lyudyei na poryatunok, i nye villet'sya gniv mii na erusalim chyeryez shishaka. bo voni stanut' iomu za rabiv, ta i piznayut' todi sluzhbu myeni ta sluzhbu tsarstavam zymnim. i viishov shishakh, egypets'kii tsar, na erusalim, i zabrav skarbi i-o'ogo domu ta skarbi domu tsaryevogo, i vsye pozabirav. i zabrav vin zoloti shchiti, shcho solomon porobiv buv. a tsar ryekhav'am porobiv zamist' nikh midyani shchiti, i sklav ikh na ruki zvyerkhnika storozhiv, shcho styeryegli vkhid do tsars'kogo domu. i buvalo, yak til'ki tsar ishov do i-o'ogo domu, prikhodili biguni, ta i nosili ikh, a potom vyertali ikh do komori biguniv. a koli vin vpokorivsy, to vidyernuvsy vid n'ogo i-o gniv, i nye znishchiv iogo azh do vigublyennya. ta i u yudyei buli shchye spravi dobri. i zmitsnivsy tsar ryekhav'am v erusalimi i tsaryuvav. a ryekhav'am buv viku soroka i odnogo roku, koli zatsaryuvav, i tsaryuvav vin simnadtsyat' lit v erusalimi, u tomu misti, yakye vibrav i-o' zo vsikh izrailievikh plyemyen, shchob poklasti tam svoe imyennya. a im'ya iogo matyeri ammonitka naama. i robiv vin likhye, bo nye skhilyav svogo syertsya, shchob zvyertatisya do i-o. a ryekhav'amovi dila, pyershi i ostanni, oto voni opisani v istorii proroka shyemai ta prozorlivt'sya iddo: rodoslovni knigi. i tochilisy viini pomizh ryekhav'amom ta erovoamom po vsi dni. i spochiv ryekhav'am zo svoimi bat'kami, i buv vin pokhovanii u davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav iogo sin aviya.

13

visimnadtsyatogo roku tsarya erovoama ta zatsaryuvav aviya nad yudoyu. tri roki tsaryuvav vin v erusalimi. a im'ya iogo matyeri mikhaya, dochka urilila z giv'i. i viina tochilasy mizh aviiyeyu ta mizh erovoamom. i zachav aviya viinu z viis'kom khorobrikh voyakiv, chotiri sotni tisyach vibranikh muzhiv, a erovoam prigotovivsy do viini z nim z vis'moma sotnyami tisyach vibranikh muzhiv, khorobrikh voyakiv. i vstav aviya z-nad gori tsyemaraim, shcho v efremovikh gorakh, ta i skazav: poslukhayte myenye, erovoamye, ta vyves' izrailyu! chi zh nye vam znati, shcho i-o', tsi-do izrailiv, dav davidovi tsarstvo nad izrailiyem naviki, iomu ta sinam iogo, solyanoyu umovoyu? ta vstav erovoam, nye-

vativ sin, rab solomona, davidovogo sina, i zbuntuvavsy na pana svogo. i zibralisya do n'ogo lyudi pusti, nikhyemni, i stali mitsnishi vid ryekhav'ama, solomonovogo sina. a ryekhav'am buv yunak ta m'yakosyerdii, i nye buv sil'nim proti nikh. a tyepyer vi govoryt'ye, shchob buti sil'nimi proti i-o'ogo tsarstva v rutsi davidovikh siniv, a vas vye-lyika kil'kist', i z vami zoloti tyel'tsi, yakikh erovoam ponarobyuvav vam za tsi-doiv. chi zh vi nye poviganyali i-o svyashchyenikov, aaronovikh siniv, ta lyevitiv? i ponastavlyali vi sobi svyashchyenikov, yak stavlyat' narodi tsikh kraiv, kozhyen, khto priidye, shchob posvyatitsya molodim bichkom ta simoma baranami, to stae svyashchyenikom dlya toho, shcho nye e tsi-doom. a mi, tsi-do nash i-o', i mi nye polishili iogo, a nashi svyashchyeniki, shcho sluzhat' i-o, tsye aaronovi sini, a lyeviti pri sluzhbi. i mi prinosisimo i-o tsilopalayennya kozhnogo ranku ta kozhnogo vyechora, i zapashnye kadilo, i ukladan-nya khliba na chistomu stoli, i zolotii svichnik ta lyampadi iogo, shchob zapalyuvati kozhnogo vye-chora, bo mi styeryezhyemo sluzhbu i-o, nashogo tsi-doa, a vi polishili iogo! i os' z nami na choli tsi-do, i svyashchyeniki iogo, i golosni surmi, shchob surmiti na vas. izrailievi sini, nye voyuyt'ye z i-o, tsi-doom vashim, bo vam nye povyedyet'sya! a erovoam viryadiv zasidku, shchob pishla pozad nikh, i buli voni pyeryed yudoyu, a zasidka pozad nikh. i obyernulisy yudyei, azh os' u nikh bii spyeryedu ta z zadu! i klikali voni do i-o, a svyashchyeniki surmili v surmi... i zakrichali yudyei. i stalosya, yak yudyei zakrichali, to tsi-do udariv erovoama ta vs'ogo izrailiya pyeryed aviiyeyu ta pyeryed yudoyu. i povtikali izrail' tyani pyeryed yudoyu, i tsi-do dav ikh v ikhnyu ruku. i vdarili v nikh aviiya ta narod iogo vyelikoyu porazoyu, i popadali trupi z izrailiya, p'yat' sotyen' tisyach vibranikh muzhiv! i vpokorilisa izrailievi sini toho chasu, a yudini sini zmitsnili, bo opiralisy na i-o, tsi-doa ikhnikh bat'kiv. i gnavsya aviiya za erovoamom, i zdobuv vid n'ogo mista: byet-yel ta zalyezhni iogo mista, i eshanu ta zalyezhni ii mista, i yefron ta zalyezhni iogo mista. i erovoam nye zatrimav sili vzhye za dniv aviii. i vdariv iogo i-o', i vin pomyer. i zmitsnivsy aviiya, i vzyav sobi chotirnadtsyat' zhinok, i porodiv dvadtsyat' i dvoe siniv ta shistnadtsyatyero dochok. a ryeshita aviiievikh dil, i dorogi iogo ta slova iogo opisani v istorii proroka iddo.

14

i spochiv aviya zo svoimi bat'kami, i pokhovali iogo v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo asa. za iogo dniv zaspokoivsy krai na dyesyat' lit. i robiv asa dobre ta vgodnye v ochakh i-o, tsi-doa svogo. i povsuvav vin zhyertivniki chuzhikh tsi-doiv ta pagirki, i porozbivav kaminni stopi dlya bozhkiv, i postinav svyati dyeryeva. i nakazav vin yudi zvyertatisya do i-o, tsi-doa bat'kiv svoikh, i vikonuvali iogo zakona ta zapovid'. i povsuvav vin zo vsikh yudinikh mistv pagirki ta podobu sonsyia. i zaspokoilosya tsarstvo pri n'omu. i pobuduav vin tyverdinni mista v yudi, bo zaspokoivsy krai, i nye bulo na n'ogo viini za tikh roktiv, bo i-o' dav iomu

mir. i skazav vin do yudi: pobuduimo tsi mista, i otochimo murom ta bashtami, vorit' mi ta zasuvami. ishchye vin, tsyei krai, nash, bo zvyertalisya mi do i-o, nashogo tsi-doa. zvyertalisya mi, i vin dav nam mir navkolo. i poboduvali, i im shchastilo. i bulo v asi viis'ka: nosiiv vyelikikh shchitiv ta ratishch z yudi tri sotni tisyach, a z vyeniyamina takikh, shcho nosyat' malogo shchita, ta luchnikiv dvisti i visimdyesyat tisyach. usi voni khorobri voyaki. i viishov na nikh kushyeyanin zyerakh iz viis'kom u tisyachu tisyach ta z tr'oma sotnyami kolyesnits', i pribuv azh do maryeshi. i viishov asa proti n'ogo, i voni vstavilisya do boyu v dolini tsyefat pri maryeshi. i kliknuv asa do i-o. tsi-doa svogo, ta i skazav: i-o, nyema komu, krim tyebye, dopomogti chislyennomu abo byezsilomu. dopomozhi nam, i-o, bozhye nash, bo mi na tyebye opiraemosya, i v im'ya tvoe mi priishli na tsyu byezlich. i-o, ti tsi-do nash, nyekhai lyudina nye mae sili proti tyebye! i pobiv i-o' kushyeyan pyeryed asoyu ta pyeryed yudoyu, i kushyeyani povtikali. i gnav ikh asa ta narod, shcho buv z nim, azh do gyeraru. i popadalo z kushyeyan bagato, tak shcho nikhto z nikh nye zalishivsyazhivii, bo voni buli poroshchycheni pyeryed i-o litsyem ta pyeryed taborom iogo. i ponyesli voni duzhye bagato zdobichi. i pobili voni vsi mista navkolo gyeraru, bo i-o strakh buv na nikh. i pograbuvali voni vsi ti mista, bo v nikh bulo bagato zdobichi. porozbivali voni takozh namyeti chyeryednikiv, i zainyali duzhye bagato dribnoi khudobi ta vyerbyludydiv, ta i vyernulisya do erusalimu.

15

a azariya, sin ovyediv, zlinuv na n'ogo dukh bozhii. i viishov vin pyeryed asu ta i skazav iomu: poslukhайте myenye, aso ta vvyes' yudo i vyeniyaminye! i-o' z vami, yakshcho budyetye z nim, i yakshcho budyetye iogo shukati, dast' vam znaiti syebye. a yakshcho vi polishitye iogo, polishiť vin vas! i izrailya bulo bagato dniv, koli buv vin byez pravdivogo tsi-doa, i byez svyashchyenika-vchityelya ta byez zakonu. i vyernuvsyazhiv vin v utisku svoemu do i-o, tsi-doa izraillyevogo, i voni shukali iogo, i vin dav im znaiti syebye. a timi chasami nye bulo spokoyu ani tomu, khto vikhodit', ani tomu, khto vkhodit', bo buli vyelikii nyespokoi v usikh myeshkantsiv krayu. i yovuvav narod proti narodu ta misto proti mista, bo tsi-do pobentyezhiv ikh usyakim likhom. a vi bud'tye mitsni, i nyekhai nye slabnut' vashi ruki, bo e nagoroda dlya vashoi chinnosti! a koli asa pochuv otsi slova ta prorotstvo, yakye govovir prorok azariya, sin ovyediv, to zmitsnivsyazhiv, i povikidav pogans'ki gidoti zo vs'ogo krayu yudinogo ta vyeniyaminovogo, ta z mist, yaki vin zdobuv z efryemovikh gir, i vidnoviv i-o'ogo zhyertivnika, shcho pyeryed i-o pritorovor. i zibrav vin us'ogo yudu i vyeniyamina ta tikh, shcho myeshkali chasovo z nimi z efryemu, i z manasii, i z simyeona, bo duzhye bagato popyeryebigali do n'ogo z izrailya, koli pobachili, shcho z nim i-o', iogo tsi-do. i voni zibralisya do erusalimu tryet'ogo miasyatsya, p'yatnadtsyatogo roku tsaryuvannya asi. i prinyesli voni togo dnya v zhyertvu dlya i-o zo zdobichi,

yaku poprividili: khudobi vyelikoi sim sotyen', a khudobi dribnoi sim tisyach. i vviishli voni v umovu, shchob zvyertatisya do i-o, tsi-doa ikhnikh bat'kiv, usim svoim syertsyem ta vsieyu svoeyu dushyeyu. a kozhyen, khto nye budye zvyertatisya do i-o, tsi-doa izrailya, budye zabiti vid malogo i azh do vyelikogo, vid cholovika i azh do zhinki. i zaprisyaglisya voni i-o golosom sil'nim, i oklikom, i surmami, i rogami. i tishivsyazhiv vvyes' yuda tieyu prislyagoyu, bo voni zaprisyaglisya vsim syertsyem svoim, i vsieyu svoeyu volyeyu shukali iogo, i vin dav im znaiti syebye. i i-o' dav im mir navkolo. i navit' maakhu, matir tsarya asi, i ii vin pozbaviv prava buti tsaritsyeyu, bo vona зробила була ідола астарти. i asa porubav bovnyana ii, i roztyer, i spaliv u dolini kyedron. ta pagirki nye minulisyazhiv z izrailya, alye asinye syertsye bulo vsye z i-o po vsi iogo dni. i vniv vin do bozhogo domu svyati ryechi svogo bat'ka ta svyati ryechi svoi, sriblo, i zoloto, i posud. a viini nye bulo azh do tridtsyat' i p'yatogo roku tsaryuvannya asi.

16

tridtsyatogo i shostogo roku tsaryuvannya asi pishov basha, izraliv tsar, proti yudi, i buduvav ramu, shchob nye dati nikomu vid asi, tsarya yudinogo, vikhoditi ta vkhoditi. i vinis asa sriblo ta zoloto iz skarbnits' i-o'ogo domu ta domu tsaryevogo, i poslav do byen-gadada, tsarya sirii'skogo, shcho sidiv u damasku, govoryachi: e umova mizh mnoyu ta mizh tobouy, i mizh bat'kom moim ta bat'kom tvoim. os' poslav ya tobi sribla ta zolota, idi, zlamai umovu svoyu z bashyeyu, tsaryem izraillyevim, i nyekhai vin vidiide vid myenye. i poslukhavsya byen-gadad tsarya asi, i poslav zvyerkhnikiv svogo viis'ka na izraillyevi mista, i voni poruinuvali iionia, i dana, i avyel-maima ta vsi zapasi mist neyftalimovikh. i stalosya, yak basha tsye pochuv, to pyeryestav buduvati ramu, i spiniv svoyu pratsyu. a tsar asa vzyav us'ogo yudu, i voni povinosili kaminnyy rami ta ii dyeryevo, shcho z nikh buduvav buv basha, i pobuduvav z togo gyevu ta mitspu. a togo chasu priishov prozorlivyets' khanani do asi, yudinogo tsarya, ta i skazav do n'ogo: chyeryez tye, shcho ti spiravsyazhiv na sirii'skogo tsarya, a nye spersyazhiv na i-o, tsi-doa svogo, tomu vtyeklo z tvoei ruki viis'ko sirii'skogo tsarya. chi zh nye buli kushyeyani ta liviyani viis'kom duzhye vyelikim, kolyesnitsyami i vyerkhivsyazhiv duzhye chislyennymi? ta koli ti spersyazhiv na i-o, vin dav ikh u tvoyu ruku. bo ochi i-o divlyat'sya po vsii zymli, shchob zmitsniti tikh, u kogo vsye ikhne syertsye do n'ogo. tomu zroviv ti nyerozumno, bo vidtyepyer budut' u tyebye viini! i rozgnivavsya asa na prozorlivtsya, i dav iogo do v'yaznitsi, bo buv u gnivi na n'ogo za tsye. i asa tsnuv dyekogo z narodu togo chasu. i otsye asini dila, pyershii ta os-tanni, os' voni opisani v knizi yudinikh ta izraillyevikh tsariv. i zanyeduzhav asa tridtsyatogo i dyev'yatogo roku svogo tsaryuvannya na svoi nogi, i khvoroba iogo bula tyazhka. ta i u khvorobi svoii nye zvyertavsyazhiv vin do i-o, alye do likariv. i spochiv asa z svoimi bat'kami, i pomyer sorokovogo i pyershogo roku svogo tsaryuvannya. i pokhovali iogo v iogo

grobnitsyakh, yaki vin vikopav sobi v davidovomu misti. i poklali iogo na lozhi, shcho vin napovniv pakhoschchami ta riznimi, po-mistyets'komu zrobylenimi, mastyami. i spalili iomu duzhye vyelikye palinnya.

17

a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo iosafat, ta zmitsnysya nad izrail'em. i postaviv vin viis'ko po vsikh ukriplyenikh yudinikh mistakh, i dav zalogi v yudinomu krai ta v efryemovikh mistakh, yaki buv zdobuv iogo bat'ko asa. i buv i-o' z iosafatom, bo vin khodiv pyershimi dorogami bat'ka svogo davida, i nye shukav vaaliv. bo vin zvyertavsva do tsi-doa svogo bat'ka, i khodiv za iogo zapovidyami, a nye za chinom izrail'ya. i i-o' zmitsniv iogo tsarstvo v rutsi iogo, i vsya yudyeya davala darunka iosafatovi, i bulo v n'ogo bagato bagatstva ta slavi. i povishchilos' syertsye iogo na i-o dorogakh, i vin ishchye povsovuvav pagirki ta astarti z yudi. a tryet'ogo roku svogo tsaryuvannya poslav vin do svoikh zvyerkhnikiv, do byen-khaila, i do ovadii, i do zakhariya, i do natanaila, i do mikhai, shchob voni navchali v yudinikh mistakh. a z nimi buli lyeviti: shyemaya, i nataniya, i zyevaliya, i asail, i shyemiramot, i egonatan, i adoniya, i toviya, i tov-adoniya, i yeviti, a z nimi yelishama ta egoram, svyashcheyeniki. i navchali voni v yudyey, a z nimi bula kniga zakonu i-o'go. i khodili voni dovkola po vsikh yudinikh mistakh, i navchali syeryed narodu. i buv strakh i-o na vsikh tsarstavakh krayu, shcho navkolo yudi, i voni nye voyuvati z iosafatom. a vid filistimlyan prinosili iosafatovi dari ta sriblo danini; takozh arabi privodili iomu dribnu khudobu: sim tisyach i sim sotyen' baraniv ta sim tisyach i sim sotyen' kozliv. i iosafat usye zrostav ugoru. i pobuduvav vin v yudi tyverdini ta mista na zapasi. i mav vin bagato dobra po yudinikh mistakh, i muzhiv viis'kovikh, khorobrikh voyakiv v erusalimi. a otsye ikhnii pyeryeglyad, za domami ikhnikh bat'kiv. vid yudi tisyachniki: zvyerkhnik adna, a z nim tri sotni tisyach khorobrikh voyakiv. a pri n'omu zvyerkhnik egokhanan, a z nim dvisti i visimdyesyat tisyach. a pri n'omu amasiya, sin zikhri, shcho prisvyativ syebye i-o, a z nim dvisti tisyach khorobrikh voyakiv. a vid vyenyamina: khorobrii voyak yel'yada, a z nim dvisti tisyach uzbekovikh lukom ta shchitom. a pri n'omu egzovad, a z nim sto i visimdyesyat tisyach uzbekovogo viis'ka. otsi sluzhili tsaryey, oprich tikh, yakikh tsar umistiv po tyverdinnikh mistakh po vs'omu yudi.

18

i bulo v iosafata bagato bagatstva ta slavi, i vin posvoyachivsva z akhavom. a po kil'kokh rokakh pishov vin do akhava do samarii. i akhav narizav bagato khudobi dribnoi ta khudobi vyelikoi iomu ta narodovi, shcho z nim, i namoviv iogo piti na gilyeads'kii ramot. i skazav akhav, tsar izrailiv, do iosafata, tsarya yudinogo: chi pidyesh zo mnoyu do gilyeads'kogo ramotu? a toi vidkazav iomu: ya yak

ti, narod mii yak tvii narod, i budu z tobou na viini. i skazav iosafat do izrail'yevogo tsarya: vividai zaraz slovo i-o! i zibrav izrailiv tsar prorokiv, chotiri sotni cholovika, ta i skazav do nikh: chi iti nam na viinu na gilyeads'kii ramot, chi zanyekhati? a ti skazali: idi, i tsi-do dast' iogo v tsaryevu ruku! i skazav iosafat: chi nyema tut ishchye i-o'ogo proroka, i zvyernimos' do n'ogo. i skazav izrailiv tsar do iosafata: e shchye odin muzh, shchob chyeryez n'ogo zvyernutisya do i-o. ta ya nyenavidzhu iogo, bo vin nye prorokye na myenye dobre, a po vsi dni svoi til'ki likhye. tseye mikhyei, sin imlin. a iosafat vidkazav: nyekhai tsar nye govorit' takye! i poklikav izrailiv tsar odnogo yevnukha i skazav: privyedi skorishye mikhyei, imlinogo sina! a tsar izrailiv ta iosafat, tsar yudin, sidili kozhyen na troni svoim, povbirani v shati; a sidili voni pri vkhodi brami samarii, a vsi proroki prorokovali pyeryed nimi. a tsidkiya, kyenaanin sin, zrobyv sobi zalizni rogi i skazav: tak skazav i-o': otsim budyesh bodati siriyam azh do vigublyennya ikh! i vsi proroki prorokovali tak, govoryachi: vikhod' do gilyeads'kogo ramotu, i mai uspikh, i i-o' dast' iogo v tsaryevu ruku! a toi poslanets', shcho pishov poklikati mikhyei, govoriy do n'ogo, kazhuchi: os' slova tikh prorokiv, odnosno zvischayut' tsaryevi dobro. nyekhai zhye budyte slovo tvoe takye, yak kozhnogo z nikh, i ti govoritimyesh dobre. i skazav mikhyei: yak zhivii i-o', tye, shcho skazhye i-o', til'ki tye govoritimu! i priishov vin do tsarya, a tsar skazav do n'ogo: mikhyei, chi iti na viinu do gilyeads'kogo ramotu, chi zanyekhati? a toi vidkazav: viidit', budyete mati uspikh, i voni budut' dani v vashu ruku. i skazav iomu tsar: azh kil'ki raziv ya zaprisyagav tyebye, shcho ti nye govoritimyesh myeni nichogo, til'ki pravdu v im'ya i-o? a toi vidkazav: ya bachiv us'ogo izrail'ya, rozporoshyeno go porakh, nyemov vitsi, shcho nye mayut' pastukha. i skazav i-o': nyemae v nikh pana, nyekhai zvyernut'sya z mirom kozhyen do domu svogo! i skazav izrailiv tsar do iosafata: chi zh nye kazav ya tobi, vin nye budyeprokovati myeni dobrogo, a til'ki likhye? a mikhyei vidkazav: tomu poslukhayte i-o'ogo slova: bachiv ya i-o, shcho sidiv na prystoli svoim, a vsye nyebyesnye viis'ko stoyalo po pravitsi iogo ta po livitsi iogo. i skazav i-o': khto namovit' akhava, izrail'yevogo tsarya, i vin viide i upadye v gilyeads'komu ramoti? i govori: toi govoriy tak, a toi govoriy tak. i viishov dukh, i stav pyeryed i-o litysem ta i skazav: ya namovlyu iogo! i skazav iomu i-o': chim? a toi vidkazav: ya viidu i stanu dukhom nyepravdi v ustakh usikh iogo prorokiv. a i-o' skazav: ti namovish, a takozh pyeryemozhyyesh; viidi ta i zrobi tak! a tyepyer otsye i-o' dav dukha nyepravdi v usta otsikh tvoikh prorokiv, i i-o' govoriy na tyebye nyedobre... i pidishov tsidkiya, kyenaanin sin, i vdariv mikhyei po shchotsi ta i skazav: kudoyu tseye pyeryeishov dukh i-o vid myenye, shchob govorit' z tobou? a mikhyei vidkazav: os' ti pobachish tseye togo dnya, koli vviidyyesh do vnutrishn'oi kimnati, shchob skhovatisya... i skazav izrailiv tsar: viz'mit' mikhyei, i vidvyedit' iogo do amona, zvyerkhnika mista, ta do ioasha, tsaryevogo sina, ta i skazhyete: otak skazav tsar: posadit' ots'ogo do v'yaznichnogo domu, i davaitye

iomu isti skupo khliba i skupo vodi, azh poki ya nye vyernusya z mirom. a mikhyei vidkazav: yakshcho spravdi vyernyeshsya ti z mirom, to nye govori i-o' cheryez myenye. i do toho skazav: slukhaitye tsye, usi lyudi! i viishov izrailiv tsar ta iosafat, tsar yudin, do gilyeads'kogo ramotu. i skazav izrailiv tsar do iosafata: ya pyeryebyerusya i pidu na bii, a ti vbyeri svoi shati! i pyeryebravsvya izrailiv tsar, i pishli na bii. a siriis'kii tsar nakazav zvyerkhnikam svoikh kolyesnits', govoryachi: nye voyuitle ni z malim, ni z vyelekim, a til'ki z samim izrailiyevim tsaryem! i stalosya, yak zvyerkhniki kolyesnits' pobachili ionatana, to voni skazali: tsye izrailiv tsar! i voni otchili iogo, shchob voyuvati. i zakrichav iosafat, i i-o' dopomig iomu, i tsi-do zvabiv ikh vid n'ogo. i stalosya, yak zvyerkhniki kolyesnits' pobachili, shcho tsye nye izrailiv tsar, to povyernuli vid n'ogo. a odin cholovik znyekhotya natyagnuv luka, ta i udariv izrailiyevogo tsarya mizh pidv'yazannyam poyasa ta mizh pantsyeryem. a toi skazav viznikovi: zavyerni nazad, i viprovad' myenye vid viis'ka, bo ya ranyeni... i zbil'shivsya bii toho dnya, a izrailiv tsar buv postavlenii na kolyesnitsi proti siriyam azh do vychora. i pomyer vin pid chas zakhodu sontsya...

19

i vyernusya iosafat, tsar yudin, iz mirom do domu svogo do erusalimu. i viishov pyeryed n'ogo prozorlivyets' egu, sin khanani, ta i skazav do tsarya iosafata: chi budyesh dopomagati nyespravdydlivomu, a tikh, khto nyenavidit' i-o, budyesh lyubiti? i za tsye na tobi gniv vid i-o'ogo litsya. alye i dobri ryechi znaishlisa pri tobi, bo ti povigublyuvav astarti z krayu, i nakhiliv svoje syertsye, shchob shukati i-o. i osivsvya iosafat v erusalimi, i vin znovu vikhodiv mizh narod vid byeyer-shyevi azh do efryemovikh gir, i navyertav ikh do i-o, tsi-doa ikhnikh bat'kiv. i ponastavlyav vin suddiv u krayu, po vsikh ukriplyenikh yudinikh mistakh, dlya kozhnogo mista. i skazav vin do suddiv: divit'sya, shcho vi robitye, bo nye dlya lyudini vi suditye, alye dlya i-o, i vin z vami v spravi sudu. a tyepyer nyekhai budyie i-o strakh na vas. styeryezhit'sya i robitye, bo nyema v i-o, tsi-doa nashogo, krivdi, ani oglyadu na osobu, ani brannya darunka. a takozh v erusalimi ponastavlyav iosafat z lyevitiv i z svyashchyenikov ta z goliv bat'kivs'kikh domiv izrailiy dlya i-o'ogo sudu ta dlya supyeryechok. i vyernulisa voni do erusalimu. i vin nakazav im, govoryachi: otak chinit' u strakhu i-o'omu, virnistyu ta tsilim syertsyem. a shchodo vsyakoi supyeryechki, shcho priidye do vas vid vashikh brativ, shcho sidyat' po mistakh svoikh, dye tryeba rozsudit chi to za krov, chi to za zakon, chi to za zapovid', ustavi, chi za prava, to ostryeryzhetye ikh, i voni nye zgrishat' i-o, i nye budyie gnivu na vas ta na vashikh brativ. tak robitye, i nye zgrishitye! a os' svyashchyenik amariya golova nad vami do vsyakikh i-o ryechyey, a zavadiya, sin izmailiv, volodar yudinog domu, do vsyakoi tsaryevoi ryechi, i pisari lyeviti pyeryed vami. bud'tye mitsni i zrobit', i nyekhai budyie i-o' z dobrim!

i stalosya po tomu, pishli moavityani ta ammonityani, a z nimi dyeyaki z myeunyan, proti iosafata na vinu. i priishli, i donyesli iosafatovi, govoryachi: priishla na tyebye sila silyenna z toho boku morya, z sirii, i os' voni v khatstson-tamari, vono yen-gyedi. i zlyakavsya iosafat, i postanoviv zvyernutisya do i-o. i vin progolosiv pist na vsyu yudeyuu. i zibralsiya yudeyani prositi dopomogi vid i-o, takozh poprikhodili zo vsikh yudinikh mist prositi i-o. i stav iosafat u zbori yudinomu ta erusalims'komu v i-o'omu domi, pyeryed novim podvir'yam, ta i skazav: i-o, bozhye bat'kiv nashikh! chi zh nye ti tsi-do na nyebyesakh? i ti panuesh nad usima tsarstvami narodiv, i v rutsi tvooi sila ta mits', i nyemae takogo, khto b stav proti tyebe! chi zh nye ti, bozhye nash, poviganyav myeshkantsiv ts'ogo krayu pyeryed narodom tvoim, izrailiyem, i dav iogo avraamovomu nasinnyu, tvoemu priyatelyevi naviki? i voni osilisa v n'omu, i zbuduvali tobi v n'omu svyatynuu dlya imyennya tvogo, govoryachi: yakshcho priidye na nas vizual'nii-ra-truditisya, myech ukarannya, chi morovitsya, chi golod, to mi staneyemo pyeryed tsim khramom ta pyeryed litsyem tvoim, bo im'ya tvoe v ts'omu khrami, i budyemo klikati do tyebye z nashogo utisku, i ti pochuesh, i spasyesh. a tyepyer os' sini ammonovi i moavovi ta myeshkantsi gori syeir, shcho cheryez nikh ti nye dav izrail'tyanam iti, koli voni vikhodili buli z egipyets'kogo krayu, i voni minuli ikh, i nye vigubili ikh, i otsye voni vidplachuyut' nam navaloyu, shchob vignati nas iz spadku tvogo, yakii ti viddav nam. bozhye nash, chi zh ti nye osudish ikh? nyema bo v nas sili pyeryed tsieyu siloyu silyennoyu, shcho prikhodit' na nas, i mi nye znaemo, shcho zrobimo, bo nashi ochi na tyebe! a vsi yudeyani stoyali pyeryed i-o litsyem, takozh diti ikhni, zhinki ikhni ta ikhni sini. a yakhazil, sin zakhariya, sina byenai, eila, sina mat-tanii, lyevit iz asafovikh siniv, buv na n'omu dukh i-o syeryed zboru, i voni skazav: poslukhaitye, vvyes' yudo i myeshkantsi erusalimu ta tsaryu iosafaty! tak govorit' do vas i-o: nye biityesya ta nye zhakhaityesya pyeryed tsieyu silyennoyu siloyu, bo nye vasha tsya viina, alye bozha! uzavtra ziidit' na nikh, os' voni vkhodyat' zbichchyam tsitsu, i vi ikh znaidyetye na kintsi dolini, navproti pustini eruil. nye vam voyuvati v ts'omu, postavtyesya i stan'tye, i pobachitye, shcho i-o spasinyia z vami, yudo i erusalimye! nye biityesya i nye zhakhaityesya, uzavtra vikhod'tye pyeryed nikh, a i-o' budyie z vami! i vklonivsvya iosafat oblichchiam do zymli, a vvyes' yuda ta myeshkantsi erusalimu popadali pyeryed i-o litsyem, shchob uklonitisya i-o. i vstali lyeviti z siniv kyegativtsiv ta z siniv korakhivtsiv, shchob khvaliti i-o, tsi-doa izrailiyevogo sil'nim gosolom, visokim. i povstavali voni rano vrantsi, i viishli do pustini tyekeya. a yak voni vikhodili, stav iosafat ta i skazav: poslukhaitye myenye, yuda ta myeshkantsi erusalimu! viruitle v i-o, vashogo tsi-doa, i budyetye zapyvnyeni, vitye prorokam iogo, i poshchastit'sya vam! i radi-vsvya vin z narodom, i postaviv spivakiv dlya i-o, i voni khvalili vyelichnist' svyatosti, koli ishli pyeryed

ozbroenimi, i govorili: dyakuitye i-o, bo naviki iogo milosyerdya! a togo chasu, koli zachali voni spivati ta khvaliti, dav i-o' zasidku na siniv ammonovikh i moavovikh ta na myeshkantsiv gori syeir, shcho prishli buli proti yudi, i buli voni pobiti, bo povstali ammonityani ta moavityani na myeshkantsiv gori syeir, shchob uchiniti ikh zaklyattym, i shchob vigubiti. a koli voni pokinchili tsye z myeshkantsyami syeir, stali pomagati odin proti odnogo, shchob vigubiti syebye. i koli yuda priishov na vartynyu do pustini, i poglyanuli voni na natovp, azh os' trupi, shcho popadali na zymlyu, i nye bulo uryatovanogo! i priishov iosafat ta narod iogo, shchob pograbuvati ikhnyu zdobich, i znaishli syeryed nikh duzhye bagato i maetku, i odyezhi, i koshtovnosteyi, i ponabirali sobi stil'ki, shcho nye mogli nyesti. i voni tri dni vsye grabuvali tu zdobich, bo chislyenna bula vona! a chyetyvertogo dnya zibralisya voni do dolini byerakha, bo tam blagoslovlyali i-o; tomu nazvali im'ya tomu mistsyu: dolina byerakha, i tak vono zvyet'sya azh do s'ogodni. i vyernulisya vsi yudyeanyi ta erusalimlyani, a iosafat na choli ikh, shchob vyernutisya do erusalimu z radistyu, bo zvyesylv ikh i-o' spasinnym vid ikhnikh vorogiv. i pribuli voni do erusalimu z arfami i z tsitrami ta surmami do i-o'ogo domu. i buv bozhii strakh na vsi tsarstva kraiv, koli voni pochuli, shcho i-o' voyuvav z izrail'yevimi vorogami... i zaspokoilosya iosafatovye tsarstvo, i dav iomu iogo tsi-do mir navkolo. i tsaryuvav iosafat nad yudoyu. vin buv viku tridtsyati i p'yati rokiv, koli zatsaryuvav, a dvadtsyat' i p'yat' lit tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri azuva, dochka shil'khi. i khodiv vin dorogoyu svogo bat'ka asi, i nye ustupavsya z nyei, shchob robiti vgodnye v i-o ochakh. til'ki pagirki nye minulisya, i narod ishchye nye vchinit svogo syertsya mitsnim dlya tsi-doa svoikh bat'kiv. a ryeshita iosafatovikh dil, pyershi i ostanni, oto voni opisani v zapispakh ygu, sina khanani, shcho vnyesyenye do knigi izrail'yevikh tsariv. a po tomu poednavsya iosafat, tsar yudin, z akhazieyu, izrail'yevim tsaryem, shcho robit nyespavedlivo. i poednavsya vin iz nim, shchob porobiti korabli, shchob khoditi do tarshishu. i porobili voni korabli v yetsion-gyevyeri. ta yeliezher, sin dodavi, z maryeshi, prorokuvav na iosafata, govoryachi: za tye, shcho ti poednavsya z akhazieyu, poru-inuvav i-o' chini tvoi! i porozbivalisya ti korabli, i nye mogli iti do tarshishu...

12

i spochiv iosafat iz svoimi bat'kami. i buv vin pokhovanii iz svoimi bat'kami v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo egoram. i buli v n'ogo brati, iosafatovi sini: azariya, i ekhiil, i zakharii, i azariya, i mikhail, i shyefatiya, usi voni sini iosafata, izrail'yevogo tsarya. i dav im ikhnii bat'ko yelikii podarunki sribla, i zolota, i koshtovnosti z tyverdinnimi mistami v yudi, a tsarstvo dav egoramovi, bo vin pyervorodzhynii. i stav egoram na tsarstvi bat'ka. i zmitsnysya vin, i pozabivav usikh brativ svoikh myechnym, a takozh dyekogo z izrail'yevikh zvyerkhnivik. egoram buv viku tridtsyati i dvokh lit, koli zatsaryuvav, i tsaryuvav visim lit v

erusalimi. i khodiv vin dorogoyu izrail'yevikh tsariv, yak robiv akhaviv dim, bo akhavova dochka bula iomu za zhinku. i robiv vin vizual'nii-ra-truditisya v i-o ochakh. ta nye khotiv i-o' pogubiti davidiv dim radi zapovitu, shcho sklav buv iz davidom, i yak govori daty svitil'nika iomu ta sinam iogo po vsi dni. za iogo dniv vidpav buv yedom z-pid yudinoi ruki, i nastanovili nad soboyu tsarya. i pishov egoram zo svoimi zvyerkhnikami, i vsi kolysesnitsi z nim. i stalosya, shcho vin ustav unocho ta i pobiv yedoma, shcho ototchiv buv iogo, ta zvyerkhniv kolysesnitsi. i vidpav yedom z-pid yudinoi ruki, i tak e azh do ts'ogo dnya. todi togo chasu vidpala i livna z-pid ruki iogo, bo vin pokinuv i-o, tsi-doa svoikh bat'kiv. takozh vin narobiv pagirkv po yudinikh mistakh, i vchinit pyeryelyubami erusalims'kikh myeshkantsiv, a yudu zviv. i priishov do n'ogo list vid proroka illi takogo zmistu: tak govorit' i-o', tsi-do davida, tvogo bat'ka: za tye, shcho nye khodiv ti dorogami iosafata, svogo bat'ka, i dorogami asi, yudino go tsarya, a khodiv dorogoyu izrail'yevogo tsarya, i vchinit pyeryelyubnikami yudu ta myeshkantsiv erusalimu, yak chiniv pyeryelyubnikami dim akhaviv, a takozh brativ svoikh, dim svogo bat'ka, lipshikh vid tyebye, ti pozabivav, to os' udarit' i-o' velikoyu porazoyu v narodi tvoim, i v sinakh tvoikh, i v zhinkakh tvoikh, i v us'omu maetku tvoemu. a ti budyesh u velikikh khvorobakh, u khvorobi nutra svogo, azh viidut' nutroshchi tvoi chyeryez dovgochasnu khvorobu. i zbudit' i-o' na egorama dukha filistimlyan ta arabiv, shcho pri yetiopakh. i viishli voni na yudu, i vviralisya do n'ogo, i pozabirali vvyes' maetok, shcho znakhodivsya v tsars'komu domi, a takozh siniv iogo ta zhinok iogo. i nye pozostalosya v n'ogo sina, okrim egoakhaza, naimolodshogo z siniv iogo. a po vs'omu tomu vdariv iogo i-o' u nutroshchakh iogo nyeviduzhnoyu khvoroboyu. i stalosya po pyevnomu chasi, koli nadiishov kinyets' dvokh rokiv, viishli iogo nutroshchi vid khvorobi iogo, i vin pmyer u tyazhkhikh bolyakh. a narod iogo nye zrobit dlya n'ogo spalyennya pakhoshchiv, yak robili spalyennya bat'kam iogo. vin buv viku tridtsyati i dvokh lit, koli zatsaryuvav, a tsaryuvav visim lit v erusalimi. i vidiishov vin, i nikhto za nim nye zhaluvav; i pokhovali iogo v davidovomu misti, ta nye v tsars'kikh grobakh.

22

a myeshkantsi erusalimu nastanovili tsaryem zamist' n'ogo akhaziyu, iogo naimyenshogo sina, bo vsikh pyershih pozabivala ta vataga, shcho prikhodila z arabami na tabir. i zatsaryuvav akhaziyu, sin egorama, yudino go tsarya. akhaziyu buv viku soroka i dvokh lit, koli zatsaryuvav, i tsaryuvav vin v erusalimi odin rik. a im'ya iogo matyeri ataliya, dochka omrieva. takozh vin khodiv dorogoyu akhavogo domu, bo iogo mati bula iomu doradnitsya, shchob chiniti byezzakonnaya. i chiniv vin vizual'nii-ra-truditisya v i-o ochakh, yak akhaviv dim, bo voni buli iomu doradnikami po smyerti iogo bat'ka, na pogibil' iomu. takozh za ikhn'oyu poradoyu vin khodiv. i pishov vin z egoramom, sinom akhava, izrail'yevogo tsarya, na viinu na khazaila, siriis'kogo tsarya, v gilyeads'kii

ramot. i pobili siriyani iorama. i vyernuvsya vin likuvatsiya v izryeyeli vid tikh ran, shcho zavadali iomu v rami, yak vin voyuvav iz khazailom, sirii'skim tsaryem. a azariya, egoramiv sin, tsar yudin, zi-
ishov pobachiti egorama, akhavogo sina, v izryeyeli, bo vin buv slabii. i vid tsi-doa bulo na pogibil' ak-
hazii, shchob priiti do egorama, bo yak priishov, vi-
ishov z egoramom na egu, sina nimshi, shcho i-o'
pomazav iogo vigubiti akhaviv dim. i stalosya, koli
egu chiniv sud nad akhavovim domom, to znaishov
vin yudinikh zvyerkhniki ta siniv akhazievikh brat-
tiv, shcho sluzhili akhazievi, i pozabivav ikh. i vid-
shukav vin akhaziyu, i skhopili iogo, a vin khovavsya
v samarii. i privyeli iogo do egu ta i zabili iogo; i
pokhovali iogo, bo skazali: vin sin iosafata, shcho
vsim syertsyem svoim zvyertavsva do i-o. i nye bulo
v domi akhazii nikogo, khto mav bi silu tsaryuvati.
a koli ataliya, mati akhazii, pobachila, shcho pomyer
ii sin, to vstala i vigubila vsye tsaryevye nasinnya
yudinogo domu... a egosav'at, dochka tsarya, vzyala
ioasha, sina akhazii, ta i vikrala iogo z-pomizh vbi-
vanikh tsars'kikh siniv, i dala iogo ta nyan'ku iogo do
spal'noi kimnati. i skhovala iogo egosav'at, dochka
tsarya egorama, zhinka svyashcheyenika egoyadi, bo
vona bula syestra akhazii, pyeryed atalieyu, i ta nye
zabila iogo. i vin buv z nimi v bozhomu domi,
khovayuchisya shist' rokov, a ataliya tsaryovala nad
kraem.

23

a s'omogo roku zmitsnivsya egoyada i priinyav
sotnikiv: azariyu, erokhamovogo sina, i izmaila,
sina egokhananovogo, i azariyu, sina ovyedovogo, i
maasyeyu, sina adai, i yelisafata, sina zikhrievogo,
v umovu z soboyu. i obiishli voni yudu, i zibrali
zo vsikh yudinikh mist lyevitiv ta goliv izrailievikh
domiv, i priishli do erusalimu. i vvyes' zbir sklav u
bozhomu domi umovu z tsaryem. i skazav im egoy-
ada: otsye tsars'kii sin budyte tsaryuvati, yak gov-
oriv i-o' pro davidovikh siniv. otsye ta rich, yaku
zrobitye: tryetina z vas, shcho prikhoditye v subotu,
iz svyashcheyenikiv ta z lyevitiv, budyetye za prid-
vyernikh bilya porogiv. a tryetina pri tsars'komu
domi, a tryetina pri brami esod, a vvyes' narod u pod-
vir'yakh i-o'ogo domu. i nyekhai nye vkhodit' do i-
o'ogo iomu nikhto, okrim svyashcheyenikiv ta tikh,
khto prislugovue iz lyevitiv, voni vviidut', bo osvya-
cheni voni, a vvyes' narod budyte pil'nuvati i-o'oi
storozhi. i otochat' lyeviti tsarya navkolo, kozhyen
iz svoeyu zbroeyu v rutsi svoii; a khto chuzhii uvi-
ishov bi do domu, nyekhai budyte zabiti! i budyetye
vi z tsaryem pri vkhodi iogo ta pri vkhodi iogo.
i zrobili lyeviti ta vvyes' yuda vsye, shcho nakazav
svyashcheyenik egoyada. i vzyali kozhyen lyudyei
svoikh, shcho prikhodyat' u subotu ta vidkhodyat' u
subotu, bo svyashcheyenik egoyada nye zvil'niv chy-
erg. i dav svyashcheyenik egoyada sotnikam ratishcha,
i mali shchiti, i inshi shchiti, shcho nalyezhali tsaryevi
davidovi, shcho buli v bozhomu domi. i postaviv
vin vvyes' narod, a kozhyen mav svoyu zbroyu v
rutsi svoii, vid pravogo boku domu azh do livogo
boku domu, pri zhyertivniku ta pri domi, navkolo

bilya tsarya. i vivyeli voni tsars'kogo sina, i pok-
lali na n'ogo koronu ta zvoi zakonu. i zrobili voni
iogo tsaryem, i pomazali iogo egoyada ta sini iogo,
ta i kriknuli: nyekhai zhivye tsar! i pochula ataliya
golos narodu, shcho bigav ta slaviv tsarya, i pri-
ishla do narodu do i-o'ogo domu. i pobachila vona,
azh os' tsar stoit' na pomosti svoim pri vkhodi, a
pri tsari zvyerkhniki ta surmi, a vvyes' narod krayu
radie ta surmit' u surmi, a spivaki z muzichnimi
znaryaddyami, shcho podavali do vidoma znaku na
khvalu. i rozdyerla ataliya shati svoi ta i kriknula:
zmova, zmova! a svyashcheyenik egoyada nakazav
sotnikam, postavlenim nad viis'kom, i skazav do
nikh: vivyedit' ii pomizh shyeryegi, a khto inshii
pidye za nyeyu, nyekhai budyte zabiti myechyem! bo
svyashcheyenik skazav: nye zab'etye ii v i-o'omu domi!
i zrobili ii prokhid, i vona viishla vkhodom kins'koi
brami do tsars'kogo domu, i tam zabili ii. i sklav
egoyada umovu mizh soboyu i mizh usim narodom
ta mizh tsaryem, shchob buti narodom i-o. i vvi-
ishov vvyes' narod do vaalovogo domu, ta i porozbi-
vali iogo ta zhyertivniki iogo, i bovvaniv iogo zovsim
polamali, a mattana, vaalovogo svyashcheyenika, ubili
pyeryed zhyertivnikami. a v i-o'omu domi egoyada
viddav uryadi na ruku svyashcheyenikiv ta lyevitiv,
yakhikh podiliv david nad i-o domom, shchob pri-
nositi i-o tsiolopalennyia, yak napisano v moisyeevim
zakoni, z radisty ta zo spivom, za ustavom davi-
dovim. a pri bramakh i-o'ogo domu postaviv vin
pridvyernikh, shchob nye vviishov khto bud'-chim
nyechistii. i vzyav vin sotnikiv, i vye'l'mozh, i tikh,
shcho starshinuut' nad narodom, ta vvyes' narod
krayu, i vidvyeli tsarya z i-o'ogo domu. i vviishli
voni chyeryez gorishnyu bramu do tsars'kogo domu,
i posadili tsarya na troni tsarstva. i radiv vvyes'
narod krayu, a misto zaspokoilosya. a ataliyu vbili
myechyem.

24

ioash buv viku syemi rokov, koli zatsaryuvav, i sorok
rokov tsaryuvav vin v erusalimi. a im'ya iogo maty-
eri tsiyiva, z byeyer-shyevi. i robiv ioash vgodnye
v i-o ochakh po vsi dni svyashcheyenika egoyadi. i
vzyav iomu egoyada dvi zhinkii, a toi porodiv siniv
ta dochok. i stalosya po tomu, bulo v ioashyevomu
syerts'i vidnoviti i-o dim. i zibrav vin svyashcheyenikiv
ta lyevitiv, i skazav do nikh: pidit' po yudinikh mis-
takh, i zbiraitye z us'ogo izrailiya sriblo na napravu
khramu vashogo tsi-doa rik-richno, i vi budyetye
spishiti v tsii spravi! ta nye spishilisya lyeviti. i pok-
likav tsar egoyadu, golovu svyashcheyenikiv, i skazav
do n'ogo: chomu ti nye zhadaesh vid lyevitiv, sh-
chob prinosili z yudi ta z erusalimu darunki, za
postanovoyu moisyeya, raba i-o'ogo, ta izrailievogo
zboru na skiniyu svidotstva? bo sini nyechyestivoi
atalii vlomilisya buli do bozhogo domu, i vsi svy-
atoshchi i-o'ogo domu vzhili dlya vaaliv. i skazav
tsar, i zrobili odnu skrin'ku, i postavili ii v brami i-
o'ogo domu nazovni. i progolosili v yudi ta v erusa-
limi prinositi dlya i-o datok, shcho iogo vstanoviv
na izrailya v pustini moisyei, bozhii rab. i radili vsi
zvyerkhniki ta vvyes' narod, i prinosili i kidali do

skrin'ki, azh poki vona napovnilasya. i buvalo togo chasu, koli lyeviti prinisili skrin'ku na tsars'kii pyereglyad, i yak voni bachili, shcho chislyennye tye sriblo, to prikhodiv tsars'kii pisar ta priznachenii vid svyashchyenika-golovi, i voni viporozhnyuvali skrin'ku. potom vidnosili ii, i povyertali na ii mist'sye. tak robili voni dyen'-u-dyen', i zibrali duzhye bagato sribla. a tsar ta egoyada davali iogo tim, shcho robili pratsyu roboti i-o-ogo domu, i vsye naimali kamyenyariv ta tyesliv, shchob vidnovlyuvati dim i-o, a takozh tim, shcho obroblyali zalizo ta mid' na zmitsnyennya i-o-ogo domu. i pratsyuvali robitniki, i chinilasya naprava pratsyeyu ikhn'oi ruki. i postavili voni bozhii dim na miru iogo, i zmitsnili iogo. a koli pokinchili, voni prinyseli pyeryed tsarya ta egoyadu ryeshu sribla. i porobili voni z n'ogo ryechi dlya i-o-ogo domu, ryechi dlya sluzhbi ta dlya zhyertvo-prinoshyennya, i lozhki, i posud zolotii ta sribni. i prinisili tsilopalayennya v i-o-omu domi zavzhd, po vsi dni egoyadi. i postariv egoyada, i nasitivsya dnyami i pomyer. vin buv viku sta i tridtsyati lit, koli pomyer. i pokhovali iogo v davidovomu misti z tsaryami, bo robit vin dobro v izraili i dlya tsi-doa, i dlya iogo khramu. a po egoyadinii smyerti priishli knyazi yudini, i poklonilasya tsaryevi. todi tsar ikh poslukhav. i pokinuli voni dim i-o, tsi-doa svoikh bat'kiv, ta i sluzhili astartam ta bozhkam. i buv bozhii gniv na yudu ta erusalim za tsyu ikhnyu provinu. i poslav vin mizh nikh prorokiv, shchob pravyernuti ikh do i-o, i voni svidchili proti nikh, ta ti nye slukhalis'. a dukh i-o ogornuv zakhariya, sina svyashchyenika egoyadi, i vin stav pyeryed narodom ta i skazav do nikh: tak skazav tsi-do: chomu vi pyeryestupaetye i-o zapoviti? vi nye matimyetye uspiyku, bo vi pokinuli i-o, to i vin pokinuv vas!... i zmovilisy voni na n'ogo, i zakidali iogo kaminnyam z tsars'kogo nakazu v podvir' i-o-ogo domu... i nye pam'yatav tsar ioash tie misti, yaku zrobiv buv iz nim bat'ko togo egoyada, alye vbiv sina iogo. a yak toi umirav, to skazav: nyekhai pobachit' i-o', i nyekhai pokarae!... i stalosya naprikinti roku, priishlo na n'ogo siriis'kye viis'ko, i pribuli do yudi ta do erusalimu, i pozabivali vsikh zvyerkhnikiv narodu, a vsyu zdobich iz nikh poslali tsaryevi v damask. khoch z maloyu kil'kistyu lyudyei priishlo siriis'kye viis'ko, protye i-o' dav v ikhnyu ruku duzhye vyeliky silu, bo ti pokinuli i-o, tsi-doa bat'kiv svoikh. a nad ioashyem voni vikonali prisud. a koli voni vidiishli vid n'ogo, pozostavivshi iogo v tyazhkikh khvorobakh, zmovilisy na n'ogo iogo rabi za krov siniv svyashchyenika egoyadi, i zabili iogo na lizhku iogo, i vin pomyer... i pokhovali iogo v davidovomu misti, ta nye pokhovali iogo v grobakh tsars'kikh. a otsye zmovniki na n'ogo: zavud, sin ammonityanki shim'at, i egozavad, sin moavityanki shimrit. a sini iogo, i vyelikist' tyagaru, pokladyenogo na n'ogo, i vidbudova bozhogo domu, oto voni opisani v vikladi knigi tsariv. a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo amatsiya.

25

u vitsi dvadtsyati i p'yati lit zatsaryuvav amatsiya, i dvadtsyat' i p'yat' lit tsaryuvav vin v erusalimi. a

im'ya iogo matyeri egoaddan, z erusalimu. i robit vin ugodnye v i-o ochakh, til'ki nye z tsilim syertsyem. i stalosya, yak zmitsnilosya tsarstvo za nim, to vin povbivav svoikh rabiv, shcho zabili tsarya svogo, iogo bat'ka. a siniv ikh vin nye pozabivav, yak napisano v knizi moisyeevogo zakonu, shcho nakazav buv i-o, govoryachi: nye pomrut' bat'ki za siniv, i sini nye pomrut' za bat'kiv, bo kozhyen za grikh svii pomrye. i zibrav amatsiya yudu, i postaviv ikh za domom ikhnikh bat'kiv, za tisyachnikami ta za sotnikami dlya vs'ogo yudi ta vyeniyamina; i sin pyeryelichiv ikh vid viku dvadtsyati rokiv i vishchye, i znaishov ikh tri sotni tisyach vibranogo, zdatnogo do viis'ka, khto trimae ratishchye ta vyelikogo shchita. i nainyav vin iz izrailiya sotnyu tisyach khorobrikh voyakiv za sotnyu talantiv sribla. i priishov do n'ogo bozhii cholovik, govoryachi: o tsaryu, nyekhai nye vikhodit' z tobouy izrailiyeve viis'ko, bo i-o' nye z izrailyem, ni z zhodnim iz siniv efryema. alye idi til'ki ti, robi, bud' vidvazhnii na viini! inakshye vchinit' tsi-do, shcho ti spitknyeshsya pyeryed vorogom, bo v tsi-doa e sila dopomagati, abo robiti, shchob spitknutisya. i skazav amatsiya do bozhogo cholovika: a shcho robiti z tieyu sotnyeyu talantiv, shcho ya dav izrailiyevomu viis'ku? a bozhii cholovik vidkazav: i-o' mozhnye dati tobi bil'shye vid t'sho! i viddiliv amatsiya ikh, tye viis'ko, shcho priishlo z krayu efryemovogo, shchob ishlo na svoje mist'sye. i duzhye zapalivsya ikhnii gniv na yudu, i voni vyer-nulisy na svoje mist'sye z zapalenyomu gnivi. a amatsiya zmitsnivsya, i poprovadiv svii narod, i pishov do solyanoi dolini, i pobiv dyesyat' tisyach syeirovikh siniv, a dyesyat' tisyach zhivikh uzyali yudini sini do nyevoli. i privyeli ikh na vyerkhiv'ya skyeli, i poskidali ikh z vyerkhiv'ya tiei skyeli, i vsi voni pozabivalisya... a lyudi togo viis'ka, shcho amatsiya vyernuv, shchob nye ishli z nim na viinu, rozspalisy po yudinikh mistakh vid samarii i azh do byet-khoronu, i povbivali z nikh tri tisyachi, i pograbuvali vyeliky zdobich. i stalosya po tomu, yak priishov amatsiya, pobivshi yedomlyan, to vin prinis tsi-doiv syeirovikh siniv, i postaviv ikh sobi za tsi-do, i pyeryed nimi vklonyavsya, i im kadiv. i zapalivsya i-o gniv na amatsiyu, i vin poslav do n'ogo proroka, a toi skazav iomu: nashcho ti zvyertavsva do tsi-doiv t'sho narodu, tsi-doiv, shcho nye vryatuvali narodu svogo vid tvoei ruki? i stalosya, yak vin govoriv tsye do n'ogo, skazav iomu tsar: chi ya postaviv tyebye za tsaryevogo do-radnika? pyeryestan' sobi, nashcho vbivati tyebye? i pyeryestav toi prorok, alye skazav: ya znayu, shcho tsi-do postanoviv pogubiti tyebye, bo zrobiv ti tsye, i nye slukhav moei poradi... i radivsya amatsiya, tsar yudin, i poslav do ioasha, sina egoakhaza, sina egu, izrailiyevogo tsarya, govoryachi: idi no, pomiryaemos'! i poslav ioash, izrailiv tsar, do amatsii, yudinogo tsarya, govoryachi: tyernina, shcho na livani, poslala do kyedrini, shcho na livani, kazhuchi: dai no dochku svoyu moemu sinovi za zhinku! ta pyeryeishla pol'ova zvirina, shcho na livani, i vitoptala tu tyerninu... ti skazav: os' pobiv ti yedoma, i pidnyeslo tyebye syertsye tvoe, shchob pishatisya. tyeper sidi zh u svoemu domi. nashcho budyesh drochitisya zo vizual'nii-ra-truditisyam, i vpadyesh

ti ta yuda z tobouy? ta nye poslukhavsiya amatsiya, bo vid tsi-doa bulo tsye, shchob viddati ikh u ruku voroga, bo zvyertalisya voni do yedom's'kikh tsi-doiv. i viishov ioash, izrailiv tsar, i zustrilisya vin ta amatsiya, tsar yudin, u yudinomu byet-shyemyeshi. i buv pobitii yuda pyeryed izrailiemy, i povtikali kozhyen do namyetu svogo. a ioash, tsar izrailiv, shkhopiv amatsiyu, yudinogo tsarya, sina ioasha, sina egoakhaza, u byet-shyemyeshi, i priviv iogo do erusalimu, i zrobiv prolim v erusalims'komu muri, vid efryemovoi brami azh do brami narizhnoi, chotiri sotni liktiv. i zabrav vin usye zoloto i sriblo, ta vyves' posud, shcho znakhodivsiya v bozhomu domi v oyved-yedoma, ta skarbi tsaryevogo domu, ta zakladnikov, i vyernuvsiya v samariyu. i zhiv amatsiya, ioashiv sin, tsar yudin, po smyerti ioasha, egoakhazovogo sina, izrailiyevogo tsarya, p'yatnadtsyat' lit. a ryeshita dil amatsii, pyershhi ta ostanni, oto voni napisani v knizi tsariv yudinikh ta izrailiyevikh. a vid chasu, koli amatsiya vdistupiv vid i-o, to sklali na n'ogo zmovu v erusalimi, ta vin utik do lakhishu. i poslali za nim do lakhishu, i vbili iogo tam. i povezli iogo na konyakh, i pokhovali iogo z bat'kami iogo v davidovomu misti.

26

i vzyav uvyes' yudin narod uzziyyu, a vin buv shistnadtsyat' lit, i nastanovili iogo tsaryem zamist' bat'ka iogo amatsii. vin zbuduvav yelota, i vyernuv iogo yudi, yak tsar spochiv zo svoimi bat'kami. uzziyya buv viku shistnadtsyati lit, koli vin zatsaryuvav, a p'yatdyesyat i dva roki tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri ekholiya, z erusalimu. i roбив vin ugodnye v i-o ochakh, usye, shcho roбив bat'ko iogo amatsiya. i stav vin zvyertatisya do tsi-doa za dniv zakhariya, shcho rozumiv bozhi vidinnya. a za dniv, koli vin zvyertavsiya do i-o, tsi-do davav iomu uspikh. i vin viishov, i voyuvav iz filistimlyanami, i poruinuvav mur mista gat, i mur yavnye, i mur asdodu, i pobuduvav mista v asdodi ta v filistimlyan. i dopomig iomu tsi-do nad filistimlyanami, i nad arabami, shcho zhivut' u gurbaali, ta nad myetsnitami. i davali ammonityani daninu dlya uzziyi, a im'ya iogo pronyeslosya azh tudy, dye idyet'sya do egiptu, bo vin sil'no zmitsnivsiya. i zbuduvav uzziyya bashtu v erusalimi nad bramoyu pinna, i nad bramoyu gai, i nad miktsua, i pozmit-snyuvav ikh. i pobuduvav vin bashti v pustini, i po-visikuvav bagato yam dlya vodi, bo mav vyelikii chyeryedi i na dolini, i na rivnini, ril'nikiv, i vinogradariv u gorakh, i sadki, bo vin lyubiv khliborobstvo. i bulo v uzziyii viis'ko, shcho provadilo viinu, yakye vikhodilo na viinu viddilom za chislom ikhn'ogo pyeryeliky chyeryez pisarya eiila ta uryadnika maasyeyu, pid rukoyu khananii z tsaryevikh zvyerkhnikiv. usye chislo goliv bat'kivs'kikh rodiv, khorobrikh voyakiv, dvi tisyach i shist' sotyen. a pri nich viis'ka, tri sotni tisyach i sim tisyach i p'yat' sotyen' tikh, shcho provadyat' viinu vyelikoyu siloyu, shchob dopomagati tsaryevi na voroga. i nagotoviv dlya nich uzziyya dlya vs'ogo viis'ka shchiti mali i ratishcha, i sholomi, i pantsyeri, i luki, i prashchnogo kaminnya. i naro-biv vin v erusalimi viis'kovikh mashin, maistyerno

pridumanikh, shchob buli voni na bashtakh i na ro-gakh na strilyannya strilami ta vyelikim kaminnyam. i pronyeslosya im'ya iogo azh nadto dalyeko, bo vin divno zrobiv, shchob dopomogti sobi, tak shcho stav sil'nim. a yak vin zmitsniv, zapishalosya iogo syertsye azh do zipsuttya, i vin spronyevirivsiya i-o, tsi-doovi svoemu. i vviishov vin do khramu i-o'ogo, shchob kaditi na kadil'nomu zhyertivniku. a za nim pishov svyashchyenik azariya, a z nim i-o svyashchyeniki, visimdyesyat khorobrikh muzhiv. i stali voni proti tsarya uziiu ta i skazali iomu: nye tobi, uzziie, kaditi dlya i-o, a svyashchyenikam, sinam aaronovim, posvyachyenim na kadinnya... viidi zo svyatinii, bo ti spronyevirivsiya, i nye za chyest' tsye budye tobi vid i-o' tsi-doa! i rozgnivavsiya uzziyya, a v rutsi iogo bula kadil'nitsya na kadinnya. a koli vin rozgnivavsiya na svyashchyenikiv, to na choli iogo pokazalasya prokaza, pyeryed svyashchyenikami v i-o'omu domi, pri kadil'nomu zhyertivniku... i glyanuv na n'ogo pyervosvyashchyenik azariya ta vsi svyashchyeniki, azh os' vin prokazhyenii na choli svoim! i voni pospishno vagnali iogo zvuidi, ta i sam vin pospishiv viiti, bo vraziv iogo i-o'! i buv tsar uzziyya prokazhyenii azh do dnya svoei smyerti, i sidiv v osibnomu domi prokazhyenii, bo buv viluchyenii vid i-o'ogo domu. a nad tsars'kim domom buv sin iogo iotam, vin sudiv narod krayu. a ryeshita dil uzziyii, pyershhi i ostanni, opisav prorok isaya, sin amosiv. i spochiv uzziyya z svoimi bat'kami, i pokhovali iogo z bat'kami iogo na pogryebenomu tsars'komu poli, bo skazali: vin prokazhyenii. a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo iotam.

27

iotam buv viku dvadtsyat' i p'yati rokiv, koli zatsaryuvav, shistnadtsyat' lit tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri erusha, sadokova dochka. i roбив vin ugodnye v i-o ochakh, usye, shcho roбив buv iogo bat'ko uzziyya. til'ki vin nye vkhodiv do i-o'ogo khramu, ta narod ishchye grishiv. vin zbuduvav gorishnyu bramu i-o'ogo domu, i bagato pobuduvav na muri ofyel. i pobuduvav vin mista v yudinikh gorakh, a v lisakh pobuduvav tvyerdini ta bashti. i vin voyuvav z tsaryem ammonityan, i buv sil'nishii vid nich. i dali iomu ammonityani togo roku sotnyu talantiv sribla, i dyesyat' tisyach koriv pshyenitsi ta dyesyat' tisyach yachmyenyu. tsye davali iomu ammonityani i roku drugogo ta tryet'ogo. i stav sil'nii iotam, bo popraviv dorogi svoi pyeryed litsyem i-o, tsi-doa svogo. a ryeshita iotamovikh dil, i vsi viini iogo ta dorogi iogo, os' voni opisani v knizi tsariv izrailiyevikh ta yudinikh. vin buv viku dvadtsyat' i p'yati lit, koli zatsaryuvav, i shistnadtsyat' lit tsaryuvav v erusalimi. i spochiv iotam iz svoimi bat'kami, i pokhovali iogo v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo akhaz.

28

akhaz buv viku dvadtsyati lit, koli vin zatsaryuvav, i shistnadtsyat' lit tsaryuvav v erusalimi. i khodiv

vin dorogami izraileyevikh tsariv, a takozh robiv litikh bovvaniv vaaliv. i vin kadv i dolini byen-ginnoma, i paliv svoikh siniv ognym za gidotami tikh narodiv, shcho i-o' poviganyav ikh pyeryed izraileyevimi sinami. i vin prinosiv zhyertvi ta kadv na pagirkakh i na visotakh, ta pid kozhnim zyelyenim dyerevom. i dav iogo i-o', tsi-do iogo, v ruku sirii's'kogo tsarya, i voni povbivali z iogo viis'ka ta vzyali do nyevoli vid n'ogo bagat'okh polonyenikh, i sprovadili do damasku. krim togo, vin buv vudani i v ruku izraileyevogo tsarya, i toi uraziv iogo vvelikoyu porazoyu. i pobiv pyekakh, sin ryemalii, v yudi sto i dvadtsyat' tisyach odnogo dnya, vsye muzhiv khorobrikh, za tye, shcho zalishili voni i-o, tsi-doa ikhnikh bat'kiv. a zikhri, litsar efryemiv, zabiv maaseyev, tsars'kogo sina, i azrikama, volodarya domu, i yelkanu, drugogo po tsari. i izraileyevi sini vzyali do nyevoli zo svoikh brativ dvisti tisyach zhinok, siniv ta dochok, a takozh pograbuvali vid nikh vveliku zdobich, i sprovadili tu zdobich do samarii. a tam buv i-o prorok, odyed im'ya iomu. i vin viishov pyeryed viis'ko, shcho vkhodilo do samarii, ta i skazav im: os' i-o', tsi-do vashikh bat'kiv, v gnivi na yudu, viddav ikh u vashu ruku, a vi povibivali mizh nimi z lyutistyu, yaka dosyagla azh do nyebyes. a tyepyer vi zadumuyete zdobuti sobi za rabiv ta za nyevil'nits' dityei yudi ta erusalimu. chi zh za vami samimi nyema provin proti i-o, tsi-doa vashogo? otozh, poslukkhaiyte myenye tyepyer, i yvernit' tikh polonyenikh, yakikh vzyali vi do nyevoli z vashikh brativ, bo na vas ryevnits' i-o'ogo gnivu! i vstali dyekhto z goliv efryemovikh siniv: azariya, sin egokhanana, byeryekhiya, sin myeshillyemotiv, i ekhizkiya, sin shallumiv, i amasa, sin khadlaiv, proti tikh, shcho prikhodili z viis'ka, ta i skazali do nikh: nye privod'tye tsikh polonyenikh syudi, bo na provinu nam proti i-o vi zadumuyete dodati tseye do nashikh grikhiv ta do nashoi provini. bo vye-likha nasha provina ta zhar gnivu i-o'ogo na izraliya! i ozbroeni pokinuli tikh polonyenikh ta tu zdobich pyeryed zvyerkhnikami ta vsim zborom. i vstali ti muzhi, shcho buli oznachenyi imyenami, i vzyali polonyenikh, i vsikh ikhnikh nagikh pozodyagali zo zdobichi, i zodyagnuli ikh, i obuli ikh, i nagoduvali ikh, i napoili ikh, i namastili ikh, i kozhnogo slatsidoo z nikh poveyзли na oslakh. i priprovadili ikh do erikonu, mista pal'm, do ikhnikh brativ, a sami vyer-nulisya do samarii. togo chasu poslav tsar akhaz do asiriis'kikh tsariv, shchob dopomogli iomu. priishli shchye i yedomlyani, i pobili bagat'okh mizh yudoyu, i vzyali do nyevoli polonyenikh. a filistimlyani rozsi-palisya po mistakh shyefyeli ta yudinogo nyegyevu, i zdobuli byet-shyemyesh, i aiyalon, i gedyerot, i sokho ta zalyezhni mista iogo, i timnu ta zalyezhni mista ii, i gimzo ta zalyezhni mista iogo, i osilisya tam. bo i-o' priniziv yudu chyeryez akhaza, izraileyevogo tsarya, bo zavit'no postupav vin shchodo yudi, i spronyevirivsvya vyelikim grikhom proti i-o. i priishov na n'ogo tiglat pilnyeyeser, tsar asiriis'kii, i utiskav iogo, i nye dopomig iomu. bo akhaz pograbu-vav buv i-o dim, i dim tsariv, i zvyerkhnikiv, i dav tseye asiriis'komu tsaryevi, ta nye bulo tseye na pomich iomu. a v chasi utisku iogo, to prodovzhuvav spronyeviryuvatisya i-o vin, toi tsar akhaz. i prinosiv

vin zhyertvi damas'kim tsi-doam, shcho iogo pobili, i govori: chyeryez tye, shcho tsi-doi sirii's'kikh tsariv dopomagayut' im, to budu prinositi im zhyertvi, voni budut' dopomagati myeni! a voni buli iomu na tye, shchob spotikavsya vin ta vvyes' izrail'! i akhaz zi-brav posud bozhogo domu, i porubav posud bozhogo domu. i pozamikav vin dvyeri i-o'ogo domu, i poro-biv sobi zhyertivniki v kozhnomu kuti v erusalimi... i v kozhnomu misti yudinomu porobiv vin pagirki, shchob kaditi inshim tsi-doam, i roznyniv i-o, tsi-doa bat'kiv svoikh. a ryeshita iogo dil ta vsi dorogi iogo, pyershi i ostanni, oto voni opisani v knizi tsariv yudinikh ta izraileyevikh. i spochiv akhaz zo svoimi bat'kami, i pokhovalo iogo v misti, v erusalimi, bo nye vnyesli iogo do grobiv izraileyevikh tsariv, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo ezyekiya.

29

ezyekiya zatsaryuvav u vitsi dvadtsyati i p'yati lit, a dvadtsyat' i dyev'yat' lit tsaryuvav vin v erusal-imi. a im'ya iogo matyeri aviya, dochka zakharii. i robiv vin ugodnye v i-o ochakh, yak usye, shcho robiv buv iogo bat'ko david. vin pyershogo roku svogo tsaryuvannya, misyatsya pyershogo vidchiniv dvyeri i-o'ogo domu, i popraviv ikh. i priviv vin svyashchyenikiv ta lyevitiv, i zibrav ikh na skhid-nyu ploshchu, ta i skazav im: poslukkhaiyte myenye, lyeviti! osvyatit'sya tyepyer, i osvyatit' dim i-o, tsi-doa vashikh bat'kiv, i vinyesit' nyechist' iz svyatini. bo nashi bat'ki spronyevirilisya, i robili likhye v ochakh i-o, tsi-doa nashogo, i zalishili iogo, i vidvyernuli svoe oblichchya vid i-o'oi skinii, i obyernulisya spinoyu do nyei. takozh zamknuli voni dvyeri pritvoru, i pogasili lyampadki, a kadila nye kadili, i tsiopolayennya nye prinosili v svyatini dlya izraileyevogo tsi-doa. i buv i-o gniv na yudu ta na erusalim, i vin dav ikh na gan'bu, i na spustoshyennya, i na posmikhovishchye, yak vi bachitye svoimi ochima. i os' popadali nashi bat'ki vid myecha, a nashi sini, i nashi dochki, i zhinki nashi v nyevoli za tseye! tyepyer na moemu syerts'i lyezhit' sklasti zapovita z i-o, izraileyevim tsi-doom, i nyekhai vin vidvyernye vid nas zhar gnivu svogo. sini mo, nye bud'tye nyedbali tyepyer, bo vas i-o' vi-brav stavati pyeryed litsyem iogo na sluzhbu iomu, ta shchob sluzhiti iomu i kaditi iomu! i vstali lyeviti: makhat, sin amasaiv, i ioil, sin azarii, vid siniv kye-gatovikh; a vid siniv myerarievikh: kish, sin avdiiv, i azariya, sin egallyel'liv; a vid gyershonitstv: ioakh, sin zimmin, i yedyen, sin ioakhiv; a vid siniv yelit-safanovikh: shimri, i eil; a vid siniv asafovikh: zak-harii ta mattaniya. a vid gyanovikh siniv: ekhiil, i shim'i; a vid siniv edutunovikh: shyemaya ta uzzuil. i zibrali voni brativ svoikh, i osvyatilisya, i pishli za nakazom tsars'kim u spravakh i-o, shchob ochistiti i-o dim. i povkhodili svyashchyeniki do syeryedini i-o'ogo domu na ochishchyennya. i povinosili voni vsyu nyechistist', yaku znaishli v i-o'omu khrami, do podvir'ya i-o'ogo domu, a lyeviti vzyali tseye, shchob vinyesti nazovni do dolini kyedron. i zachali voni pyershogo dnya pyershogo misyatsya osvyashchati, a vos'mogo dnya togo misyatsya vviishli do i-o'ogo pritvoru. i osvyatili voni i-o dim za visim dyen', a

nokiv sim dyen' z vyelikoyu radistyu, a lyeviti ta svyashcheniki dyen'-u-dyen' slavili i-o vsieyu siloyu. i promovlyav ezyekiya do syertsya vsikh lyevitiv, shcho mali dobrye rozuminnya dlya i-o. i ili svyatkovu zhyertvu sim dyen', i prinosili mirni zhyertvi, i spovidalysya i-o, tsi-doovi bat'kiv svoikh. i vyves' zbir naradivysya spraviti svyato shchye drugi sim dyen', i spravlyali sim dyen' v radosti. bo ezyekiya, tsar yudin, dav dlya zboru tisyachu bikiv i sim tisyach khudobi dribnoi, a zvyerkhniki dali dlya zboru tisyachu bikiv i dyesyat' tisyach khudobi dribnoi. i osvtyatilosya bagato svyashchenyikiv. i radiv uyves' yudin zbir, i svyashcheniki ta lyeviti, i vyves' zbir, shcho priishov z izrailya, i prikhod'ki, shcho poprikhodili z izrailevego krayu, ta ti, shcho sidili v yudyei. i bula vye-lyika radist' v erusalimi, bo vid dniv solomona, davidovogo sina, izrailevego tsarya, nye bulo takogo, yak otsye v erusalimi! i vstali svyashcheniki ta lyeviti, i poblagoslovili narod. i pochutii buv ikhnii gos, a ikhnya molitva diishla do osyeli svyatosti iogo, do nyebyes!

31

a koli tsye vsye skinchilosya, viishov uyves' izrail', shcho znakhodivysya tam, do yudinikh mist, i pola-mali stovpi dlya bozhkiv, i postinali posvyachyeni dyeryeva, i porozbivali pagirki ta zhyertvnyki v us'omu yudi i vneyiyamini, i v efrymy ta man-asii azh do kintsya. potomu vyernulysya vsi izrai-lyevi sini, kozhyen do svoei posilosti, do svoikh mist. i ezyekiya postaviv chyergi svyashchenyikiv ta lyevitiv za ikhnimi viddilami, kozhnogo za iogo sluzhyennyam, to svyashchenyikiv ta z lyevitiv, na tsilopalyennya, i na mirni zhyertvi, na sluzhyen-nya i na podyaku, i na khvalu v bramakh i-o ta-boriv. a tsaryeva chastka zo zdobutku iogo pridilyena bula na tsilopalyennya: na tsilopalyennya ran-ishni ta vyechirni, i na tsilopalyennya na suboti i na molodiki ta na svyata, yak napisano v zakoni i-o'omu. i nakazav vin narodovi, myeshkantsyam erusalimu, davati chastku svyashchenichu ta lye-vits'ku, shchob voni buli ryevnimi z zakoni i-o'omu. a yak poshirivysya toi nakaz, ponaznosili izrailevi sini bagato pyervoplodiv zbizhzya, vinogradnogo soku, i novoi olivi, i myedu, i vsyakogo polyevogo vrozhayu; i yak dyesyatinu togo vs'ogo bagato pon-aznosili. a izrailevi ta yudini sini, shcho sidili po yudinikh mistakh, takozh voni poprinosili dyesyat-inu khudobi vyelikoi ta khudobi dribnoi, i dyesyatinu svyatikh ryechyei, posvyachenyikh i-o, ikhn'omu tsi-doovi, i ponadavali togo bagato kup. tryet'ogo misy-atsya zachali skladati ti kupi, a misyatsya s'omogo za-kinchili. i priishli ezyekiya ta zvyerkhniki, i pobachili ti kupi, i poblagoslovili i-o ta narod iogo, izrailya. i vividuvav ezyekiya svyashchenyikiv ta lyevitiv pro ti kupi. i govoriiv do n'ogo svyashchenik azariya, golova sadokovogo domu, i skazav: vidkoli zachali prinositi prinoshyennya do i-o'ogo domu, mi ili i buli siti, i bagato pozostalosya, bo i-o' poblagosloviv narod svii. a z ostankiv skladyno otsyu mnogotu. todi ezyekiya nakazav prigotoviti komori v i-o'omu domi, i prigotovili. i virno pyeryenyeshli tudi pri-

noshyennya, i dyesyatinu, i svyatoshchi, a nad nimi volodaryem buv lyevit konaniya, a brat iogo shim'i drugim. a ekhiil, i azaziya, i nakhat, i asagyel, i eri-mot, i iozavad, i yeliil, i ismakhiya, i makhat, i byenaya buli uryadovtsyami pid rukoyu konanii ta brata iogo shim'i, priznachenyi tsaryem ta azariem, volodaryem pri bozhomu domi. a korye, sin imni, lyevit, pridvy-ernii zo skhidn'ogo boku, buv nad dobrovil'nimi zhy-ertvami tsi-doovi, shchob vidavati i-o prinoshyen-nya ta ryechi naisvyatishi. a pri n'omu buli: yedyen, i min'yamin, i eshua, i shyemaya, amariya, i shyekhaniya po svyashchenichikh mistakh, shchob virno rozdavati ikhnim bratam za chyergami, yak vyelikomu, tak i malomu, okrim ikhnikh pozapisu-vanikh: dlya muzhchin vid viku tr'okh lit i vishchye, dlya kozhnogo, khto prikhodiv do i-o'ogo domu na shchodyennye dilo, na ikhne sluzhyennya, za ikhn-imi storozhami ta za ikhnimi chyergami, i pripisanim svyashchenyikam do domu ikhnikh bat'kiv, ta lyevi-tam vid viku dvadtsyati lit i vishchye, u storozhakh ikhnikh ta v chyergakh ikhnikh, i ikhnim pripisanim z usima ikhnimi dit'mi, ikhnimi zhinkami, i ikhnimi sinami, i ikhnimi dochkami, dlya vs'ogo zboru, bo voni v virstnosti svoii posvyashchayut'sya na svyatist'. a sinam svyashchenika aaronu, na polyakh pasov-is'ka ikhnikh mist, u kozhnomu misti postavlyeni buli muzhi, shcho zaznachenyi poimynno, sh-cho davati chastki kozhnomu muzhchini syeryed svyashchenyikiv ta vsyakomu pripisanomu syeryed lyevitiv. i zroбив ezyekiya tak, yak tsye, po vsii yudyei. i robiv vin dobrye i ugodnye ta spravvedlyve pyeryed litsyem i-o, tsi-doa svogo. i v usyakomu dili, yakye vin zachinav, u roboti bozhogo domu, i v zakoni, i v zapovidi, shchob zvyertatysya do tsi-doa svogo, robiv vin usim svoim syertsyem, i mav uspihk.

32

po tsikh spravakh ta po tsii virstnosti priishov sankhy-eriv, tsar asiriis'kii, i vviishov v yudyeyu, i rozklavysya taborom proti ukriplyenikh mist, i dumav zdobuti ikh sobi. i pobachiv ezyekiya, shcho priishov sankhy-eriv, i shcho vin zadumue viinu na erusalim, to vin naradivysya zo svoimi zvyerkhnikami ta svoimi lit-saryami pozatikati dzhyeryel'ni vodi, shcho nazovni mista. i voni dopomogli iomu. i bulo zibrano bagato narodu, i voni pozatikali vsi dzhyeryela i potik, sh-cho pliv u krayu, govoryachi: nashcho b mali tak bagato vodi asiriis'ki tsari, koli pridut'? i vin pid-bad'orivysya, i zabuduvav uyves' vilomanii mur, i postaviv na n'ogo bashtu, a poza tim murom inshii mur, i zmitsniv millo v davidovomu misti, i narobiv bagato ratishch ta shchitiv. i ponastavlyav vin nad narodom viis'kovikh zvyerkhnikov, i zibrav ikh do syebye, na maidan bilya mis'koi brami, i promovlyav do ikhn'ogo syertsya, govoryachi: bud'tye mitsni ta bud'tye muzhni, nye biityesya i nye zhakhatyetsya py-eryed asiriis'kim tsaryem ta pyeryed usim tim na-toppom, shcho z nim, bo z nami bil'shyye, nizh iz nim. z nim ramyeno tilyesnye, a z nami i-o', tsi-do nash, shchob dopomagati nam ta vovuvati nashi viini! i opyersya narod na slova ezyekii, yudinogo tsarya. po ts'omu poslav sankhyeriv, asiriis'kii tsar,

svoikh rabin do erusalimu, a vin sam taburuvav proti lakhishu, i vsya sila iogo bula z nim, do ezyekii, yudinogo tsarya, i do vs'ogo yudi, shcho v erusalimi, skazati: tak govorit' sankhyeriv, tsar asiriis'kii: na shcho vi spodiyaetes' i siditye v oblozi v erusalimi? otsye ezyekiya namovlyae vas, shchob dati vas na smyert' vid golodu ta vid spragi, kazhuchi: i-o', tsi-do nash, uryatue nas vid ruki asiriis'kogo tsarya. chi zh nye vin, ezyekiya, poruinuvav pagirki iogo ta zhyertivniki iogo, i skazav do yudi ta do erusalimu, govyoryachi: pyeryed odnim zhyertivnikom budyete vklonyatisya i na n'omu budyete kaditi? chi zh vi nye znaetye, shcho zrobyv ya ta bat'ki moi vsim narodom zryemyel'? chi spravdi mogli tsi-doi narodiv tikh kraiv uryatuvati svii kraiv moei ruki? khto z-pomizh usikh tsi-doiv tsikh narodiv, yakikh moi bat'ki vchinili zaklyattam, mig uryatuvati svii narod vid moei ruki? yak zmozhye tsi-do vash uryatuvati vas vid moei ruki? a tyepyer nyekhai nye obmanyue vas ezyekiya, i nyekhai nye zvodit' vas, yak otsye. i nye virtye iomu, bo nye zmig zhodyen tsi-do zhdnogo narodu ta tsarstva vryatuvati svogo narodu vid moei ruki ta vid ruki bat'kiv moikh, to tim bil'shye vashi tsi-doi nye vryatuyut' vas vid moei ruki! i shchye govorili iogo rabi na i-o, tsi-doa, ta na iogo raba ezyekiya. i pisav vin listi z laikoyu na i-o, izrailyevogo tsi-doa, i govoriv na n'ogo takye: yak tsi-doi narodiv tikh kraiv nye spasli svogo narodu vid moei ruki, tak nye spasye ezyekiin tsi-do narodu svogo vid moei ruki! i klikali voni sil'nim golosom po-yudeys'komu do erusalims'kogo narodu, shcho buv na muri, shchob nastrashiti ikh ta nalyakati ikh, shchob zdobuti misto. i govorili voni na tsi-doa erusalims'kogo, yak na tsi-doiv zymeli, chin lyuds'kikh ruk. i molivysya tsar ezyekiya ta prorok isaya, sin amosiv, pro tsye, i klikali do nyeba. i poslav i-o' angola, i vin vigubiv kozhnogo khoroibrogo voyaka, i volodarya, i zvyerkhnika v tabori tsarya asiriis'kogo, i toi vyernvysya z soromom oblichchya do krayu svogo. a koli vin priishov do domu tsi-doa svogo, to dyekhto z tikh, shcho viishli z nutra iogo, vbili iogo tam myechyem... i spas i-o' ezyekiya ta erusalims'kikh myeshkantsiv vid ruki sankhyeriva, tsarya asiriis'kogo, ta vid ruki vsyakogo, i dav im mir navkolo. i bagato-khto pri-nosili dara dlya i-o do erusalimu ta dorogotsinni ryechi dlya ezyekii, yudinogo tsarya. i vin po ts'omu pidnissya v ochakh usikh narodiv! timi dnyami zanyeduzhav ezyekiya smyertyel'no. i vin molivysya do i-o, i vin vidpoviv iomu, i dav iomu znaka. ta ezyekiya nye viddav tak, yak bulo zrobyleno iomu, bo zapishnilosya syertsye iogo. i buv gniv bozhii na n'ogo, i na yudyeyu, ta na erusalim. alye vpokorivysya ezyekiya v pishnoti syertsya svogo, vin ta myeshkantsi erusalimu, i nye priishov na nikh i-o gniv za dnev ezyekii. i bulo v ezyekii duzhye bagato bagatstva ta slavi, i vin porobiv sobi skarbniits na sriblo i na zoloto, ta na kamin' dorogii, i na pakhoshchi, i na shchiti, i na vsyaki dorogi ryechi, i kluni na vrozhai zbizhzhya, i vinogradnogo soku, i svizhoi olivi, i zholobi dlya vsyakoi khudobi, i zholobi dlya chyerid. i pobuduvav vin sobi mista, i mav vyelikii nabutok khudobi dribnoi ta khudobi vyelikoi, bo tsi-do dav iomu duzhye vyelikii maetok. i vin,

ezyekiya, zatknuv vikhid vodi gorishn'ogo gikhonu, i viviv ii vdolinu na zakhid vid davidovogo mista. i mav ezyekiya uspikh v usikh svoikh dilakh. til'ki pri poslakh vavilons'kikh zvyerkhnikov, poslanikh do n'ogo, shchob vividati pro chudo, shcho bulo v krayu, zalishiv buv iogo tsi-do, shchob viprobuvati iogo, shchob piznati vsye v iogo syerts. a ryeshata dil ezyekii ta iogo chyesnoti, oto voni opisani v vidinnyakh pro-roka isai, amosovogo sina, u knizi tsariv yudinikh ta izrailyevikh. i spochiv ezyekiya z bat'kami svoimi, i pokhovali iogo na ubzichchyakh grobiv davidovikh siniv, i viddali iomu chyest' po smyerti iogo, usya yudyeya ta myeshkantsi erusalimu. a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo manasiya.

33

manasiya buv viku dvanadtsyati lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi p'yatdyesyat i p'yať lit. i robiv vin likhye v i-o ochakh, za pogans'koyu gidotoyu tikh narodiv, yakikh vignav i-o' z-pyeryed izrailyevikh siniv. i vin znovu pobuduvav pagirki, yak porozbivav buv iogo bat'ko ezyekiya, i ponastavlyav zhyertivniki dlya vaaliv, i porobiv astarti, i vklonyavsya vsim nyebesnim silam, i sluzhiv im. i pobuduvav vin zhyertivniki v i-o'omu domi, pro yakogo skazav buv i-o': v erusalimi budy im'ya moe naviki! i pobuduvav vin zhyertivniki dlya vsikh nyebesnikh sil na obokh podvir'yakh i-o'ogo domu. i vin pyeryeprovadzhuvav svoikh siniv chyeryez ogon' u dolini ginnomovogo sina, i gadav, i vorozhiv, i charuvav, i nastanovlyav viklikuvachiv dukhiv pomyerlikh i dukhiv vishchikh, i bagato robiv zla v ochakh i-o, shchob gniviti iogo. i postaviv vin rizanogo bovvana, yakogo zrobyv, u bozhomu domi, pro yakogo tsi-do skazav buv do davida ta do sina iogo solomona: u ts'omu domi ta v erusalimi, shcho iogo ya vibrav zo vsikh mist izrailyevikh plyemyen, pokladu ya im'ya svoe naviki! i bil'shye nye vistupit' izrailyeva noga z tiei zymeli, yaku ya dav vashim bat'kam, yakshcho til'ki voni budut' pil'nuvati robiti vsye tak, yak nakazav ya im, uvyes' zakon, i ustavi, i postanovi, dani chyeryez moisyeya. ta manasiya ro-biv bludlivimi yudyeyu ta myeshkantsiv erusalimu, shchob robiti girshye vid tikh narodiv, yakikh i-o' vigubiv z-pyeryed izrailyevikh siniv. i govoriv i-o' do manasi ta do narodu iogo, ta nye slukhalis' voni. i i-o' naviv na nikh zvyerkhnikov viis'ka asiriis'kogo tsarya, a voni skhopili manasiyu na povid, i skuvali iogo midyanimi kaidanami ta i povyeli iogo do vavilonu. a yak buv vin utiskuvanii, blagav vin litsye i-o, tsi-doa svogo, i duzhye vpokorivysya pyeryed litsyem tsi-doa svoikh bat'kiv. i molivysya vin do n'ogo, i vin buv ublaganii, i vislukhav blagannya iogo, i vyernuv iogo do erusalimu, do tsarstva iogo. i piznav manasiya, shcho i-o' vin tsi-do! po ts'omu zbuduvav vin zovnishnii mur dlya davidovogo mista na zakhid vid gikhonu, v dolini, do vkhodu v ribnu bramu, i otochiv ofyela i duzhye visoko pidnyav iogo. i ponastavlyav vin viis'kovikh zvyerkhnikov po vsikh ukriplyenikh mistakh yudyei. i povikidav vin chuzhikh tsi-doiv ta podobu bovvana z i-o'ogo domu, i vsi zhyertivniki, shcho vin pobuduvav buv na gori i-o'ogo domu ta

v erusalimi, i vikinuv tye poza misto. i zbuduvav vin i-o'ogo zhyertivnika, i prinis na n'omu zhyertvi prinosiv mirnikh ta vdyachnikh, i zvyeliv yudheyam sluzhiti i-o, tsi-doovi izrailleyevomu. alye narod prinosiv zhyertvi shchye na pagirkakh, til'ki vzhye i-o, tsi-doovi svoemu. a ryeshta dil manasii, i iogo molitva do tsi-doa iogo, i slova prozorlivtsiv, shcho govorili do n'ogo im'yam i-o, tsi-doa izrailleyevogo, oto voni opisani v istorii izrailleyevikh tsariv. a molitva iogo, i yak vin buv ublaganii, i vvyes' iogo grikh ta iogo spronyeviryennya, i mistysa, shcho pobuduvav na nikh pagirki i postaviv astarti ta bovvani pyeryed svoim upokoryenniam, os' voni opisani v slovakh iogo prozorlivtsiv. i spochiv manasiya z bat'kami svoimi, i pokhovali iogo v domi iogo, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo amon. amon buv viku dvadtsyati i dvokh rokov, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav vin v erusalimi dva roky. i robiv vin vizual'niira-truditysia i-o ochakh, yak robiv iogo bat'ko manasiya. a vsim bovvanam, yakikh narobiv iogo bat'ko manasiya, amon prinosiv zhyertvi ta sluzhiv im. i nye vpokorivysya vin pyeryed i-o litsyem, yak upokorivysya buv iogo bat'ko manasiya, i vin, amon, pobil'shiv provinu. i zmovilysia rabi iogo na n'ogo, i zabili iogo v iogo domi. ta narod krayu pyeryebiv usikh zmovnikiv na tsarya amona. i nastanoviv narod krayu tsaryem zamist' n'ogo sina iogo iosiyy.

34

iosiya buv viku vos'mi lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tridsyat' i odin rik. i robiv vin ugodnye v i-o ochakh, i khodiv dorogami svogo bat'ka davida, i nye vstupavysya ani pravoruch, ani livoruch. i vos'mogo roku tsaryuvannya svogo, buvshi shchye yunakom, rozpochav vin zvyertatysia do tsi-doa bat'ka svogo davida, a dvanadtsyatogo roku rozpochav ochishchati yudu ta erusalim vid pagirkiv, i astart, i bovvaniv rizanikh ta litikh. i porozbivali pyeryed nim vaalovi zhyertivniki, a stovpi sontsya, shcho buli na nikh, vin povirubuvav, a astarti, i bovvani rizani ta liti polamav i roztyer, i rozkidav na grobi tikh, khto prinosiv im zhyertvi. a kosti zhyertsiv popaliv na ikhnikh zhyertivnikakh, i ochistiv yudyeu ta erusalim. a po mistakh manasii, i efryema, i simyeona, i azh do nyefetalima po ikhnikh ruinakh navkolo porozbivav zhyertivniki ta astarti, i potovk bovvani na porokh, a vsi idoli sontsya povirubuvav v us'omu izrailleyevomu krai, i vyernuvysya do erusalimu. a visimnadtsyatogo roku tsaryuvannya iogo, po ochishchyenni krayu ta bozhogo domu, poslav vin shafana, sina atsalii, i maasyeyu, zvyerkhnika mista, ta ioakha, ta kantslyera ioakha, sina iokhazovogo, shchob napraviti dim i-o, tsi-doa iogo. i priishli voni do pyervosvyashchyenika khilkiii, i dali sriblo, shcho bulo znyesyenye do i-o'ogo domu, yakye zibrali lyeviti, shcho styeryegli poroga, z ruki manasii i efryema, ta z usiei ryeshti izraillya, i z us'ogo yudi i vyenyaminina ta myeshkantsiv erusalimu. i dali na ruku robitnikiv pratsi, pristavlyenikh do i-o'ogo domu, a robitnikiv tei pratsi, shcho robili v i-o'omu domi, viddali na vidbudovu ta na napravu bozhogo domu. i dali voni tyeslyam, i budivnichim,

shchob kupuvati tyesanye kaminnya ta dyeryeva na zv'yazuvannya ta na pokrittya domiv, shcho ikh ponishchili yudini tsari. a ti lyudi chyesno vikonuvati pratsyu, a nad nimi buli postavlyeni yakhat ta ovadiya, lyeviti z siniv myerarievikh, i zakharii ta myeshullam iz siniv kyegativtsiv dlya kyervuvannya. a vsi ti lyeviti, shcho rozumilysia na muzichnikh znaryaddyakh, buli nad nosiyami, i kyervovali vsima robitnikami na kozhnu robotu; a z lyevitv buli pisari i uryadniki ta pridvyerni. a koli voni viimali sriblo, prinyesyenye do i-o'ogo domu, svyashchyenik khilkiiya znaishov knigu i-o'ogo zakonu, danogo chyeryez moisyeya. i vidpoviv khilkiiya i skazav do pisarya shafana: ya znaishov u i-o'omu domi knigu zakonu! i dav khilkiiya tu knigu shafanovi. i prinis shafan tu knigu do tsarya, i prinis tsaryevi shchye vidpovid', govoryachi: usye, shcho dano chyeryez tvoikh rabiv, voni robl'yat'. i voni visipali tye sriblo, shcho znaidyenne v i-o'omu domi, i dali iogo na ruku pristavlyenikh ta na ruku robitnikiv pratsi. i donis pisar shafan tsaryevi, govoryachi: svyashchyenik khilkiiya dav myeni knigu. i shafan pyeryechitav z nyei pyeryed tsaryem. i stalosya, yak tsar pochuv slova knigi zakonu, to rozdyer svoi shati... i nakazav tsar khilkiii, i akhikamovi, shafanovomu sinovi, i avdonovi, mikhinomu sinovi, i pisaryevi shafanovi, i asai, tsaryevomu rabovi, govoryachi: idit', zvyernit'sya do i-o pro myenye ta pro pozostalikh v izraili ta v yudyei, pro slova tsiei knigi, shcho znaidyena. vyelikii bo gniv i-o, shcho vilivysya na nas za tye, shcho bat'ki nashi tsye dotrimuvali i-o'ogo slova, shchob robiti vsye, yak napisano v tsii knizi. i pishov khilkiiya ta ti, komu zvyeliv tsar, do prorochitsi khuldi, zhinki shalluma, sina tokyegata, sina khasrinogo, storozha shat, a vona sidila v erusalimi na novomu misti, i govoriili do nyei pro tsye. a vona skazala do nikh: tak govorit' i-o', tsi-do izrailiv: skazhit' cholovikovii, shcho poslav vas do myenye: tak govorit' i-o': os' ya navyedu likho na otsye mistysy ta na myeshkantsiv iogo, usi ti proklyattya, shcho napisani v knizi, yaku chitali pyeryed yudinim tsaryem, za tye, shcho voni pokinuli myenye i kadili inshim tsi-doam, shchob gniviti myenye vsima dilami svoikh ruk. i vilivysya gniv mii na tsye mistysy, i vin nye pogasnye... a yudinomu tsaryevi, shcho poslav vas zvyernutysia do i-o, skazhyete iomu tak: tak govorit' i-o', tsi-do izrailiv, pro ti slova, yaki ti chuv: za tye, shcho zm'yaklo tvoe svyertsye, i ti vpokorivysya pyeryed litsyem tsi-doa svogo, koli ti pochuv slova iogo na tsye mistysy ta na myeshkantsiv iogo, i ti vpokorivysya pyeryed litsyem moim, i rozdyer svoi shati ta plakav pyeryed moim litsyem, to ya takozh pochuv, govorit' i-o'. os' ya priluchu tyebe do bat'kiv tvoikh, i ti budysh priluchenyi do grobiv svoikh u spoko, i ochi tvoi nye pobachat' us'ogo togo likha, shcho ya navyedu na otsye mistysy ta na myeshkantsiv iogo! i voni prinyesli vidpovid' tsaryevi. a tsar poslav, i zibrav usikh starshikh yudyei ta erusalimu. i vviishov do i-o'ogo domu tsar, i kozhyen muzh yudyei, i myeshkantsi erusalimu, i svyashchyeniki, i lyeviti, i vvyes' narod vid vyelikogo i azh do malogo, i vin prochitav ugoslo slova knigi zapovitu, znaidenyi v i-o'omu domi. i stav tsar na svoemu misti, i sklav za-

povita pyeryed i-o litysem, shchob khoditi za i-o ta dodyerzhuvati zapovidi iogo, i svichyennya iogo, i ustavi iogo vsm tsyertsem svoim ta vsm zhityam svoim, shchob vikonuvati slova togo zapovitu, shcho napisani v tii knizi. i nastaviv vin kozhnogo, khto znakhodivsy v erusalimi ta v vyenyiamini, do togo. i myeshkantisi erusalimu robili za zapovitom tsi-doa, tsi-doa svoikh bat'kiv. i iosiia povikidav usi pogans'ki gidoti z usikh kraiv, shcho v izrailiyevikh siniv, i zmusiv kozhnogo, khto znakhodivsy v izraili, sluzhiti i-o, ikhn'omu tsi-doovi. za vsikh dniv iogo voni nye vidstupali vid i-o, tsi-doa svoikh bat'kiv.

35

i spraviv iosiia v erusalimi paskhu dlya i-o, i zarizali paskhal'nye yagnya chotirnadtsyatogo dnya pyer-shogo misyatsya. i postaviv vin svyashchyenikiv na ikhni stanovishcha, i pidba'd'oruvav ikh na sluzhbu i-o-ogo domu. i skazav vin lyevitam, nastavnikam us'ogo izrailia, posvyachenim dlya i-o: дайце svy-atogo kovcheyga do khramu, shcho iogo zbuduvav solomon, sin davidiv, tsar izrailiv. nyema poshcho vam nositi iogo na ramyenakh, sluzhit' tyepyer i-o, vashomu tsi-doovi, ta iogo narodovi, izrailievi. i prigotuityesya za rodом vashikh bat'kiv, za vashimi chyergami, za pisannym davida, izrailiyevo go tsarya, ta za pisannym iogo sina solomona. i stan'tye v svy-atini za viddilami bat'kivs'kikh rodiv vashikh brativ, siniv narodu, a podil za bat'kivs'kimi domami v lyevitiv. i zarizhtye paskhal'nye yagnya, i osv'yatit'sya, i prigotuitye dlya vashikh brativ, shchob robiti za i-o slovom, danim chyeryez moisyeya. i dav iosiia dlya lyuds'kikh siniv khudobi dribnoi, ovyechok ta molodikh kiz, tsye vsye na paskhal'nye yagnya dlya kozhnogo, khto znakhodivsy v erusalimi, chislom tridtsyat' tisyach, a khudobi vyelikoi tri tisyachi. tsye z nabutku tsaryevogo. a iogo zvyerkhniki dali na zhyertvu dlya narodu, dlya svyashchyenikiv ta dlya lyevitiv: khilkiia, i zakharii, i ekhiil, starshi v bozhomu domi, dali svyashchyenikam na paskhal'ni zhyertvi dvi tisyachi i shist' sotyen' khudobi dribnoi, a khudobi vyelikoi tri tisyachi. a konaniya, i shyemaya, i brat iogo natanail, i khashaviya, i eiil, i iozavad, zvyerkhniki lyevitiv, dali dlya lyevitiv na paskhal'ni zhyertvi p'yat' tisyach khudobi dribnoi, a khudobi vyelikoi p'yat' sotyen'. i bula mitsno vstanovlyena sluzhba, i stali svyashchyeniki na svoim stanovishchi, a lyeviti pri svoikh chyergakh, za nakazom tsarya. i rizali paskhal'nye yagnya, a svyashchyeniki kropili krov'yu, byeruchi z ikhn'oi ruki, a lyeviti zdirali shkuru. i viddilili, shcho bulo na tsilopalynnya, shchob dati ikh za viddilami, po bat'kivs'kikh domakh sinam narodu na prinoshyennya i-o, yak napisano v moisyeevii knizi. i tak zrobili i z khudoboyu vyelikoyu. i pyekli paskhal'nye yagnya na ogni, za postanovoyu, a svyati zhyertvi varili v gorskhakh, i v kotlakh, i v gornyatak, i shvidko nyesli vsm sinam narodu. a potim navarili sobi ta svyashchyenikam, bo svyashchyeniki, aaronovi sini, buli zainyati prinoshyennym tsilopalynnya ta loyu azh do nochi, to lyeviti nagotovili izhi sobi ta svyashchyenikam, aaronovim sinam. a spivaki, asafovi sini, buli na

svoikh mistsyakh za nakazom davida, i asafa, i gyem-ana, i edutuna, tsaryevogo prozorlivtsya, a pridvyerni buli pri kozhnii bramii, im nye tryeba bulo vidkhoditi vid svoikh robit, bo ikhni brati lyeviti nagotovili im. i bula mitsno vstanovlyena vsya i-o sluzhba togo dnya, shchob spraviti paskhu i prinyesti tsilopalynnya na i-o-omu zhyertivniku, za nakazom tsarya iosii. i izrailievi sini, shcho znakhodilisya tam, spravlyali togo chasu paskhu ta svyato oprisnokiv sim dyen'. i nye spravlyalasya paskha, yak tsya, v izraili vid dnv proroka samuila, a vsi izrailievi tsari nye spravlyali takoi, yak tsya paskha, shcho spraviv iosiia, i svyashchyeniki, i lyeviti, i vvyes' yuda ta izrail', shcho znakhodivsy tam, ta myeshkantisi erusalimu. visim-nadtsyatogo roku tsaryuvannya iosii spravlyalasya tsya paskha. po vs'omu t's'omu, koli iosiia prigotoviv dim bozhii, priishov nyekho, tsar egipyets'kii, shchob voyuvati v karkyemishi nad yefratom, a iosiia viishov navproti n'ogo. i poslav te do n'ogo posliv, govoryachi: shcho myeni do tyebye, tsaryu yudin? nye proti tyebye prikhodzhu za s'ogodni, alye proti domu, shcho voyue zo mnoyu. a tsi-do nakazav myeni spishiti. nye protivsya tsi-doovi, shcho zo mnoyu, i nyekhai vin nye znishchit' tyebye! ta iosiia nye vidvyernuvsy vid n'ogo, alye pyeryebravsy, shchob voyuvati z nim, i nye poslukhavsy sliv nyekho, shcho buli z bozhogo nakazu, i priishov voyuvati v dolini myegiddo. i vistrilili stril'tsi na tsarya iosiyu. i skazav tsar do svoikh rabiv: vidvyedit' myenye, bo ya sil'no ranyeni... i pyeryevyeli iogo iogo rabi z viis'kovi kolyesnitsi na iogo drugii poviz, i vidveyzli iogo do erusalimu. i pomyer vin, i buv pokhovanii u grobakh svoikh bat'kiv, a vsya yudyeya ta erusalim buli v zhalobi po iosii. i eryemiya spivav zhalobnu pisnyu po iosii. a vsi spivaki ta spivachki opovidali v zhalobnikh svoikh pisnyakh pro iosiyu, i tak e azh do s'ogodni, i dali ikh za ustavu dlya izrailia, i os' voni napisani v zhalobnikh pisnyakh. a ryeshita dil iosii ta iogo chyesnoti, za napisanim u i-o zakoni, i dii iogo pyershii ta ostanni, oto voni opisani v knizi tsariv izrailiyevikh ta yudinikh.

36

a narod krayu vzyav ioakhaza, sina iosii, i nastanoviv iogo tsaryem v erusalimi zamist' bat'ka iogo. ioakhaz buv viku dvadtsyati i tr'okh lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tri misyatsi. i skinuv iogo egipyets'kii tsar v erusalimi, i naklav karu na tsyei krai, sto talantiv sribla ta talant zolota. i egipyets'kii tsar nastanoviv tsaryem nad yudyeyu ta erusalimom brata iogo yel'yakima, i zmyniv im'ya iomu na egoyakim. a brata iogo ioakhaza uzyav nyekho i vidviv iogo do egiptu. egoyakim buv viku dvadtsyati i p'yati lit, koli vin zatsaryuvav, i odinadtsyat' rokov tsaryuvav v erusalimi. i robiv vin vizual'niira-truditsiya v ochakh i-o, tsi-doa svogo. na n'ogo pishov navukhodonosor, tsar vavilons'kii, i vin zukuvav iogo v midyani kaidani, shchob vidvyesti iogo do vavilonu. a dyeshcho z posudu i-o-ogo domu navukhodonosor vidpraviv do vavilonu, i dav iogo do khramu svogo v vaviloni. a ryeshita egoyakimovikh dil ta gidoti iogo, yaki vin robiv, i shcho

znaidyeno proti n'ogo, oto voni opisani v knizi tsariv izrail'yevikh ta yudinikh. a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo egoyakhin. egoyakhin buv viku vos'mi lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tri misyatsi i dyesyat' dyen'. i robiv vin likhye v i-o ochakh. a po rotsi poslav tsar navukhodonosor, i priviv iogo do vavilonu z dorogim posudom i-o'ogo domu, a tsaryem nad yudyeeyu ta erusalimom nastanoviv brata iogo syedyekeyu. syedyekeya buv viku dvadtsyati i odnogo roku, koli vin zatsaryuvav, i vin tsaryuvav v erusalimi odinadtsyat' rokiv. i robiv vin vizual'nii-ra-trudititsya v ochakh i-o, tsi-doa svogo, nye vpokorivsya pyeryed prorokom eryemieyu, shcho govoriv iz nakazu i-o'ogo. i vin takozh vidkinuvsya vid tsarya navukhodonosora, shcho buv zapriskyagnuv iogo i-o, i vchiniv tvyerdoyu svoyu shiyu, i stav zapyeklim, shchob nye navyertatitsya do i-o, tsi-doa izrail'yevogo. takozh usi zvyerkhniki svyashcheyenikiv ta narodu shchye bil'shye grishili, shanuyuchi gidoti pogan, i voni zanyechistili i-o dim, yakogo vin osvyyativ v erusalimi. a i-o', tsi-do ikhnikh bat'kiv, usye posilav do nikh chyeryez svoikh posliv slova ostorogi, bo vin zmilosyerdivsya nad narodom svoim ta nad osyelyeyu svoeyu. ta voni soromili bozhikh posliv, i pogordzhuvali ikhnimi slovami, i nasmikhalisya z iogo prorokiv, azh poki nye pidnissya gniv i-o na narod iogo tak, shcho nye bulo vzhye liku. i vin naviv na nikh khaldyeyis'kogo tsarya, i toi pozabivav myechyem ikhnikh vibranikh u domi ikhn'oi svyatini, i nye zmilosyerdivsya ani nad yunakom, ani nad divchinoyu, ani nad starim, ani nad staryeznim, usye dav v iogo ruku... i vsi ryechi bozhogo domu, vyeliky ta mali, i skarbi domu i-o'ogo ta domu tsarya i iogo zvyerkhnikiv, usye pyeryenis do vavilonu. i spalili voni bozhii dim, i porozbivali mur erusalimu, i vsi palaty iogo popalili ognym, a vsi dorogi ryechi iogo ponishchili... i pishlo na vignannya do vavilonu pozostalye vid myecha, i stali iomu ta sinam iogo za rabiv azh do zatsaryuvannya pyers'kogo tsarstva, shchob vipovnilosya i-o slovo, proryechyeny eryemiinimi ustami, azh poki vpodobae sobi zyemlya svoi suboti, po vsi dni ii spustoshyennya svyatuvala vona suboti, shchob spovnilisya simdyesyat lit. a pyers'hogo roku kira, tsarya pyers'kogo, koli spovnilos' slovo i-o, proryechyeny ustami eryemiinimi, zbudiv i-o' dukha kira, tsarya pyers'kogo, i vin ogolosiv po vs'omu tsarstvu svoemu, a takozh na pis'mi, govoryachi: tak govorit' kir, tsar pyers'kii: usi zyemni tsarstva dav myeni i-o', tsi-do nyebyesnii, i vin naklav na myenye zbuduvaty iomu khrama v erusalimi, shcho v yudyei. khto mizh vami z us'ogo iogo narodu, nyekhai budye i-o', tsi-do iogo, z nim, i nyekhai vin idye do erusalimu!

pavlo, rab isusa khrista, poklikanii apostol, vibranii dlya zvishchannya evyngeliu bozhio, yakye vin pyeryed tim priobitsyav chyeryez svoikh prorokiv u svyatikh pisannyakh, pro sina svogo, shcho tilom buv iz nasinnya davidovogo, i ob'yavivsyia sinom bozhim u sili, za dukhom svyatosti, chyeryez voskryesennya z myertvikh, pro isusa khrista, i-o nashogo, shcho chyeryez n'ogo priinyali mi blagodat' i apostol'stvo na posluh viri chyeryez im'ya iogo mizh usima narodami, mizh yakimi i vi, poklikani isusa khrista, usino, khto znakhodit'sya v rimi, ulyublyenim bozhim, vibranim svyatim, blagodat' vam ta mir vid tsi-doa, ottsya nashogo, i i-o isusa khrista! otzhye, nasampyeryed dyakuyu tsi-doovi moemu chyeryez isusa khrista za vsikh vas, shcho vira vasha zvishchaet'sya po vs'omu svitovi. bo svidok myeni tsi-do, yakomu sluzhu dukhom svoim u zvishchanni evyngeliu iogo sina, shcho ya byezpyeryestanno zgdayu pro vas, i v molitvakh svoikh zavzhd molyusya, shchob volya bozha shchaslivo poprovadila myenye koli priiti do vas. bo pragnu vas bachiti, shchob podat'i vam yakogo dara dukhovno dlya zmitsnyennya vas, tsyebto potishitis' razom mizh vami spil'noy viroyu i vashoyu, i moeyu. nye khochu zh, shchob vi nye znali, brattya, shcho bagato raziv mav ya zampir priiti do vas, alye myeni pyeryeshkodzhvano azh dosi, shchob mati yakii plid i v vas, yak i v inshikh narodiv. a gyyellenam i chuzhozyemtsyam, rozumnim i nye-mudrim ya borzhnik. otzhye, shchodo myenye, ya gotovii i vam, khto znakhodit'sya v rimi, zvischati evyngeliyu. bo ya nye soromlyus' evyngeliu, bozh vona sila bozha na spasinnya kozhnomu, khto virue, pyershye zh yudyeevi, a potom gyyellenovi. pravda bo bozha z'yavlyayet'sya v nii z viri v viru, yak napisano: a pravdyednii zhitimye viroyu. bo gniv bozhii z'yavlyayet'sya z nyeba na vsyaku byezbozhnist' i nyepravdu lyudiei, shcho pravdu gamuyut' nyepravdoyu, tomu, shcho tye, shcho mozha znati pro tsi-doa, yavnye dlya nikh, bo im tsi-do ob'yaviv. bo iogo nyevidimye vid stvoryennya svitu, vlasnye iogo vichna sila i bozhyestvo, dumannyam pro tvori stae vidimye. tak shcho nyema im vipravdannya, bo, piznavshi tsi-doa, nye proslavlyali iogo, yak tsi-doa, i nye dyakovali, alye znikhyemnni svoimi dumkami, i zapamorochoilos' nyerozumnyie ikhne syertsye. nazivayuchi syebe mudrimi, voni potumanili, i slavu nyetlinnogo tsi-doa zminili na podobu obraza tlinnoi lyudini, i ptakhiv, i chotirinogikh, i gadiv. tomu to i vidav ikh tsi-do u pozhadlivostyakh ikhnikh syerdyets' na nyechistist', shchob voni sami znyeslavlyali tila svoi. oni bozhu pravdu zaminili na nyepravdu, i chyest' viddavali, i sluzhili stvorinnyu bil'sh, yak tvorstysyevi, shcho blagoslovnyennii naviki, amin'. chyeryez tsey tsi-do ikh vidav na pozhadlivist' ganyebnu, bo ikhni zhinki zaminili prirodnaye ednannya na protiprirodnaye. tak samo i choloviki, pozostavivshi prirodnye ednannya z zhinochoyu statzyu, rozpalilisya svoeyu pozhadlivistyu odin do odnogo, i choloviki z cholovikami sorom chinili. i voni priinyali v sobi vidplatu, vidpovidnu ikhn'omu

bludovi. a shcho voni nye vvazhali za potrebnaye mati tsi-doa v piznanni, vidav ikh tsi-do na rozum pyeryevyenyeni, shchob chinili nyepristoinye. voni povni vsyakoi nyepravdi, lukavstva, zazhyerlivosti, vizual'ni-ra-truditsyabi, povni zazdrosti, ubivstva, supyeryechki, omani, likhikh zvichaiv, obmovniki, naklyepniki, tsi-doonenyavidniki, napasniki, chvan'ki, pishni, vinakhidniki zla, nyeslukhnyani bat'kam, nyerozumni, zradniki, nyelyubovni, nyemilostivi. voni znayut' prisud bozhii, shcho ti, khto chinit' takye, varti smyerti, a protye nye til'ki sami chinyat', alye i khvalyat' tikh, khto robiť takye.

2

os' tomu byez vipravdannya ti, kozhnii choloviche, shcho sudish, bo v chomu osudzhuesh inshogo, sam syebe osudzhuesh, bo chinish tye samye i ti, shcho sudish. a mi znaemo, shcho sud bozhii popravdi na tikh, khto chinit' takye. chi ti dumaesh, choloviche, sudyachi tikh, khto chinit' takye, a sam robiť takye samye, shcho ti vtyechyesh vid sudu bozhogo? abo pogordzhuesh bagatstvom iogo dobrosti, lagidnosti ta dovgotyerpinnya, nye znayuchi, shcho bozha do-brist' provadit' tyebye do pokayannya? ta chyeryez zhorstokist' svoyu i nyerozkayanist' syertsya zbi-raesh sobi gniv na dyen' gnyvu ta ob'yavlyennya spravvedlivogo sudu tsi-doa, shcho kozhnomu vid-dast' za iogo vchinkami: tim, khto vitrivalistyu v do-brim dili shukae slavi, i chyesti, i nyetlinnya, zhittya vichnye, a svarlivim ta tim, khto protivit'sya pravdi, alye korit'sya nyepravdi, lyutist' ta gnyv. nyedolya ta utisk na vsyaku dushu lyudini, khto chinit' zlye, yudyeya zh pyershye ta gyyellyena, a slava, i chyest', i mir usyakomu, khto chinit' dobre, yudyeevi zh pyershye ta gyyellenovi. bo nye divit'sya tsi-do na oblichya! kotri bo zgrishili byez zakonu, byez zakonu i zaginut', a kotri zgrishili v zakoni, pri-imut' sud za zakonom. bo nye slukhachi zakonu spravvedlivi pyeryed tsi-doom, alye vikonavtsi za-konu vipravdani budut'. bo koli pogani, shcho nye mayut' zakonu, z prirodi chinyat' zakonnye, voni, nye mavshi zakonu, sami sobi zakon, shcho viyavlyayut' dilo zakonu, napisanye v syertsyakh svoikh, yak svid-chit' im sumlinnya ta ikhni dumki, shcho to os-udzhuyut', to vipravduyut' odna odnu, dnya, koli tsi-do, zgido z moim blagovistiyam, budye suditi taemni ryechi lyudiei chyeryez isusa khrista. os' ti zvyesh-sya yudyeem, i spiraesha na zakona, i khvalishsya tsi-doom, i znaesh volyu iogo, i rozumiesh, shcho krashchye, navchivshis' iz zakonu, i maesh pyevnist', shcho ti providnik dlya slipikh, svitlo dlya tikh, khto znakhodit'sya v tyemryavi, vikhovnik nyerozumnim, uchityel' dityam, shcho ti maesh zrazok znannya i pravdi v zakoni. otozh, ti, shcho inshogo navchaesh, syebe samogo nye vchish! propoviduesh nye krasti, a sam kradyesh! nakazyuchi nye chiniti pyerye-lyubu, chinish pyeryelyub! giduyuchi idolami, chin-ish svyatokrads'tvo! ti, shcho khvalishsya zakonom, znyevazhaesh tsi-do pyeryestupom zakonu! bo chyeryez vas znyevazhaet'sya bozhye imyennya v pogan, yak napisano. obrizannya korisnye, koli vikonuesh zakona; a koli ti pyeryestupnik zakonu, to obrizannya

tvoe stalo nyeobrizannym. otozh, koli nyeobrizanii zbyeriage postanovi zakonu, to chi nye porakhuet'sya iogo nyeobrizannya za obrizannya? i nyeobrizanii z prirodi, vikonuyuchi zakona, chi nye osudit' tyebye, pyeryestupnika zakonu z pisannym i obrizannym? bo nye toi yudyei, shcho e nim nazovni, i nye to obrizannya, shcho nazovni na tili, alye toi, shcho e yudyei potaemno, dukhovo, i obrizannya syertsya dukhom, a nye za bukvoyu; i iomu pokhvala nye vid lyudyei, a vid tsi-doa.

3

otozh, shcho mae bil'shogo yudyei, abo yaka korist' vid obrizannya? bagato, na vsyakii sposib, a nasampyeryed, shcho im doviryeni buli slova bozhi. bo shcho zh, shcho nye viruvali dyeyaki? chi zh ikhne nyedovirstvo znishchit' vurnist' bozhu? zovsim ni! bozh tsi-do pravdivii, a kozhna lyudina nyeppravdiva, yak napisano: shchob buv ti vipravdani u slovakh svoikh, i pyeryemig, koli budyesh sudititsya. a koli nasha nyeppravda vistavlyae pravdu bozhu, to shcho skazhyemo? chi zh tsi-do nyeppravdyelivii, koli gniv vyivaylae? govoryu po-lyuds'komu. zovsim ni! bozh yak tsi-do suditimye svit? bo koli bozha pravda chyeryez moyu nyeppravdu zbil'shilas' na slavu iomu, poshcho sudit shchye i myenye, yak grishnika? i chi nye tak, yak nas layut', i yak dyeyaki govoryat', nibi mi kazhyemo: robimo zlye, shchob viishlo dobrye? spravyedlivii osud na takikh! to shcho zh? maemo pyeryevagu? anitrokh! bozh mi pyeryed tim dovyeli, shcho yudyei i gyllyeni usi pid grikhom, yak napisano: nyema pravdyednogo ani odnogo; nyema, khto rozumiv bi; nyemae, khto tsi-doa shukav bi, usi povidstupali, razom stali nyepotribni, nyema dobrochintsya, nyema ni odnogo! grib vidkritii ikhne gorlo, yazykom svoim kazhut' nyeppravdu, otruta zmiina na ikhnikh gubakh, usta ikhni povni proklyattya i girkoti! shvidki ikhni nogi, shchob krov prolivati, ruina ta zlidni na ikhnikh dorogakh, a dorogi miru voni nye piznali! nyema strakhu bozhogo pyeryed ochima ikhniimi... a mi znaemo, shcho skil'ki govorit' zakon, vin govorit' do tikh, khto pid zakonom, shchob zamknuti vsyaki usta, i shchob stav uveye svit vinnii tsi-doovi. bo zhadnyi tili dilami zakonu nye vipravdaet'sya pyeryed nim, zakonom bo grikh piznaet'sya. a tyepyer, byez zakonu, pravda bozha z'yavilas', pro yaku svidchat' zakon i proroki. a bozha pravda chyeryez viru v isusa khrista v usikh i na vsikh, khto virue, bo riznitsi nyemae, bo vsi zgrishili, i pozbavlyeni bozhoi slavi, alye darma vipravduyt'sya iogo blagodatnyu, chyeryez vidualpyennya, shcho v isusi khristi, shcho iogo tsi-do dav u zhyertvu primiryennya v krove iogo chyeryez viru, shchob vyjaviti svoyu pravdu chyeryez vidpushchyennya davnishye vchynienikh grikhiv, za dovgotyerpinnya bozhogo, shchob vyjaviti svoyu pravdu za tyepyerishn'ogo chasu, shchob buti iomu pravdyednim, i vipravduvati togo, khto virue v isusa. tozh dye pokhval'ba? viklyachyena. yakim zakonom? zakonom dil? ni, alye zakonom viri. otozh, mi viznaemo, shcho lyudina vipravduet'sya viroyu, byez dil zakonu. khiba zh tsi-do til'ki dlya yudyeiv, a nye i dlya

pogan? tak, i dlya pogan, bo e odin til'ki tsi-do, shcho vipravdae obrizannya z viri i nyeobrizannya chyeryez viru. tozh chi nye nishchimo mi zakona viroyu? zovsim ni, alye zmitsnyuemo zakona.

4

shcho zh, skazhyemo, znaishov avraam, nash otyets' za tilom? bo koli avraam vipravdav'sya dilami, to vin mae pokhvalu, ta nye v tsi-doa. shcho bo pisannya govorit'? uviruvav avraam tsi-doovi, i tsye iomu zalichyeno v pravdyednist'. a zaplata vikonavtsyevi nye rakhuet'sya z milosti, alye z obov'yazku. a tomu, khto nye vikone, alye virue v togo, khto vipravdue nyechyestivogo, vira iogo porakhuet'sya v pravdyednist'. yak i david nazivae blazhyennoyu lyudinu, yakii rakhue tsi-do pravdyednist' byez dil: blazhyenni, komu proshchyneni byezzakonnnya, i komu prikriti grikki. blazhyenna lyudina, yakii i-o' nye porakhue grikha! chi zh tsye blazhyenstvo z obrizannya chi z nyeobrizannya? bo govoriemo, shcho vira zalichyena avraamovi v pravdyednist'. yak zhye zalichyena? yak buv v obrizanni, chi v nyeobrizanni? nye v obrizanni, alye v nyeobrizanni! i priinyav vin oznaku obrizannya, pyechat' pravdyednosti chyeryez viru, shcho ii v nyeobrizanni mav, shchob iomu buti ottsyem usikh viruyuchikh, khoch buli nyeobrizani, shchob i im zalichyeno pravdyednist', i ottsyem obrizanikh, nye til'ki tikh, khto z obrizannya, alye i tikh, khto khodit' po slidakh viri, shcho ii v nyeobrizanni mav nash otyets' avraam. bo obitnitsyu avraamovi chi iogo nasinnyu, shcho buti iomu spadkoemtsyem svitu, dano nye zakonom, alye pravdyednistyu viri. bo koli spadkoemtsi ti, khto z zakonu, to sporozhnila vira i znivyechilas' obitnitsya. bo zakon chinit' gniv; dye zh nyemae zakon, nyemae i pyeryestupu. chyeryez tsye z viri, shchob bulo z milosti, shchob obitnitsya pyevna bula vsm nashchadkam, nye til'ki tomu, khto z zakonu, alye i tomu, khto z viri avraama, shcho otyets' usim nam, yak napisano: ottsyem bagat'okh narodiv ya postaviv tyebye, pyeryed strakhu bozhogo, yakomu vin viriv, yakii ozhivlyae myertvikh i klichye nyeisnuyuchye, yak isnuyuchye. vin proti nadii uviruvav u nadii, shcho stanye bat'kom bagat'okh narodiv, za skazanim: take chislyennye bude nasinnya tvoe! i nye znyemig vin u viri, i nye vvazhav svogo tila za vzhye om'yertvilye, buvshi maizhye storichnim, ni utrobi sarinoy za zmyertvilu, i nye mav sumniv u obitnitsyu bozhu chyeryez nyedovirstvo, alye zmitsniv'sya v viri, i viddav slavu tsi-doovi, i buv zovsim pyevnii, shcho vin mae silu i vikonati tye, shcho obitsyav. tomu i zalichyeno tsye iomu v pravdyednist'. ta nye napisano za n'ogo odnogo, shcho zalichyeno iomu, a za nas, zalichit'sya i nam, shcho viruemo v togo, khto voskryesiv iz myertvikh isusa, i-o nashogo, shcho buv vidanii za nashi grikki, i voskryes dlya vipravdannya nashogo.

5

otozh, vipravdavshis' viroyu, maitye mir iz tsi-doom chyeryez i-o nashogo isusa khrista, chyeryez yakogo

mi viroyu odyerzhali dostup do tiei blagodatī, shcho v nii stoimo, i khvalimos' nadiyeu slavi bozhoi. i nye til'ki nyeyu, alye i khvalimosya v utiskakh, znayuchi, shcho utiski prinosyat' tyerpyelivist', a tyerpyelivist' dosvid, a dosvid nadiyu, a nadiya nye zasoromit', bo lyubov bozha vililasya v nashi syertsya svyatim dukhom, danim nam. bo khristos, koli mi buli shchye nyeduzhi, svoei pori pomyer za nyechyestivikh. bo navryad chi pomrye khto za pravyednika, shchye bo za dobrogo mozhye khto i vidvazhit'sya vmyerti. a tsi-do dovodit' svoyu lyubov do nas tim, shcho khristos umyer za nas, koli mi buli shchye grishnikami. tozh tim bil'shye spasyemosya nim vid gnivu tyepyer, koli krov'yu iogo mi vipravdani. bo koli mi, buvshi vorogami, primirilisy z tsi-doom chyeryez smyert' sina iogo, to tim bil'shye, primirivshisy, spasyemosya zhittiyam iogo. i nye til'ki tsye, alye i khvalimosya v bozi chyeryez i-o nashogo isusa khrista, shcho chyeryez n'ogo odyerzhali mi tyepyer primiryennya. tomu to, yak chyeryez odnogo cholovika vviishov do svitu grikh, a grikhom smyert', tak prishla i smyert' u vsikh lyudyei chyeryez tye, shcho vsi zgrishili. grikh bo buv u sviti i do zakonu, alye grikh nye stavit'sya v provinu, koli nyemae zakonu. ta smyert' panuvala vid adama azh do moisyeya i nad timi, khto nye zgrishiv, podobno pyerystupu adama, yakii e obraz maibutn'ogo. alye nye takii dar blagodatī, yak pyerystup. bo koli za pyerystup odnogo pomyerlo bagato, to tim bil'sh blagodat' bozha i dar chyeryez blagodat' odniei lyudini, isusa khrista, shchyedro splivli na bagat'okh. i dar nye takii, yak tye, shcho stalos' vid odnogo, shcho zgrishiv; bo sud za odin progrikh na osud, a dar blagodatī na vipravdannya vid bagat'okh progrikhiv. bo koli za pyerystup odnogo smyert' panuvala chyeryez odnogo, to tim bil'shye ti, khto priimae ryanotu blagodatī i dar pravyednosti, zapanuyut' u zhitti chyeryez odnogo isusa khrista. os' tomho, yak chyeryez pyerystup odnogo na vsikh lyudyei priishov osud, tak i chyeryez pravyednist' odnogo priishlo vipravdannya dlya zhittya na vsikh lyudyei. bo yak chyeryez nyeposlukh odnogo cholovika bagato-khto stali grishnimi, tak i chyeryez poslukh odnogo bagato-khto stanut' pravyednimi. zakon zhye priishov, shchob zbil'shivsy pyerystup. a dye zbil'shivsy grikh, tam zaryasnila blagodat', shchob, yak grikh panuvay chyeryez smyert', tak samo i blagodat' zapanuvala chyeryez pravyednist' dlya zhittya vichnogo isusom khristom, i-o nashim.

6

shcho zh skazhyemo? pozostanyemsysya v grikhu, shchob blagodat' primnozhylas' zovsim ni! mi, shcho vmyerli dlya grikha, yak shchye budyemo zhiti v nim? chi vi nye znaetye, shcho mi vsi, khto khristivsy u khrista isusa, u smyert' iogo khristilisy? otozh, mi pokhovani z nim khristychennyam u smyert', shchob, yak voskryes khristos iz myertvikh slavyoy ottsya, tak shchob i mi stali khoditi v obnovlyenni zhittya. bo koli mi z'ednalisya podoboyu smyerti iogo, to z'ednaemos' i podoboyu voskryesennya, znayuchi tye, shcho nash davnii cholovik rozp'yatii z

nim, shchob znishchilos' tilo grikhovnye, shchob nye buti nam bil'shye rabami grikha, bo khto vmyer, toi zvil'nivs' vid grikha! a koli mi pomyerli z khristom, to viruemo, shcho i zhiti z nim budyemo, znayuchi, shcho khristos, voskryesnuvshi z myertvikh, uzhye bil'sh nye vmirae, smyert' nad nim nye panue vzhye bil'shye! bo shcho vmyer vin, to odin raz umyer dlya grikha, a shcho zhivye, to dlya tsi-doa zhivye. tak samo zh i vi vvezhai tye syebe za myertvikh dlya grikha i za zhivikh dlya tsi-doa v khristi isusi, i-o nashim. tozh nyekhai nye panue grikh u smyertel'nomu vashomu tili, shchob vam slukhatis' iogo pozhadlivostyei, i nye viddavaitye chlyeniv svoikh grikhovi za znaryaddya nyepavyednosti, alye viddavaitye syebe tsi-dooi, yak ozhilikh iz myertvikh, a chlyeni vashi tsi-dooi za znaryaddya pravyednosti. bo khai grikh nye panue nad vami, vi bo nye pid zakonom, a pid blagodattyu. shcho zh? chi budyemo grishiti, bo mi nye pid zakonom, a pid blagodattyu? zovsim ni! khiba vi nye znaetye, shcho komu viddaetye syebe za rabiv na poslukh, to vi i rabi togo, kogo slukhaetyes', abo grikha na smyert', abo poslukhu na pravyednist'? tozh dyaka tsi-dooi, shcho vi, buvshi rabami grikha, vid syertsya poslukhalis' togo rodu nauki, yakomu vi syebe viddali. a zvil'nivshisy vid grikha, stali rabami pravyednosti. govoryu ya pollyuds'komu, chyeryez nyemich vashogo tila. bo yak vi viddavali buli chlyeni vashi za rabiv nyechistosti i byezzakonnny na byezzakonnny, tak tyepyer viddaetye chlyeni vashi za rabiv pravyednosti na osvychennya. bo koli buli vi rabami grikha, to buli vil'ni vid pravyednosti. yakii zhye plid vi mali todi? taki ryechi, shcho nimi soromityes' tyepyer, bo kinyets' ikh to smyert'. a tyepyer, zvil'nivshisy vid grikha i stavshi rabami tsi-dooi, maetye plid vash na osvychennya, a kinyets' zhittya vichnye. bo zaplata za grikh smyert', a dar bozhii vichnye zhittya v khristi isusi, i-o nashim!

7

chi vi nye znaetye, brattya, bo govoryu tim, khto znae zakona, shcho zakon panue nad lyudinoyu, poki vona zhivye? bo zamizhnya zhinka, poki zhivye cholovik, priv'yazana do n'ogo zakonom; a koli pomrye cholovik, vona zvil'nyaet'sya vid zakonu cholovika. tomu to, poki zhivye cholovik, vona budy vvezhatisy pyerelyubnitsyeyu, yakshcho stanye družhinoyu inshomu cholovikovi; koli zh cholovik pomrye, vona vil'na vid zakonu, i nye budy pyerelyubnitsyeyu, yakshcho stanye za družhinu inshomu cholovikovi. tak, moi brattya, i vi vmyerli dlya zakonu chyeryez tilo khristovye, shchob nalyezhati vam inshomu, voskryeslomu z myertvikh, shchob prinositi plid tsi-dooi. bo koli mi zhili za tilom, to pristrasti grikhovni, shcho pokhodyat' vid zakonu, diyali v nashikh chlyenakh, shchob prinositi plid smyerti. a tyepyer mi zvil'nilis' vid zakonu, umyershi dlya togo, chim buli zv'yazani, shchob sluzhiti nam obnovlyennym dukha, a nye staristyu khviti. shcho zh skazhyemo? chi zakon to grikh? zovsim ni! alye ya nye piznav grikha, yak til'ki chyeryez zakon, bo ya nye znay bi pozhadlivosti, koli b zakon nye nakazu-

vav: nye pozhadai. alye grikh, uzyavshi privid vid zapovid, zrobiv u myeni vsyaku pozhadlivist', bo byez zakonu grikh myertvii. a ya kolis' zhiv bez zakonu, alye, koli priishla zapovid', to grikh ozhiv, a ya vmyer; i stalasya myeni ta zapovid', shcho dlya zhittya, na smyert', bo grikh, uzyavshi prichinu vid zapovidi, zmyv myenye, i nyeyu myertviv. tomu to zakon svy-atii, i zapovid' svyata, i pravyedna, i dobra. tozh chi dobre stalo myeni smyertyu? zovsim ni! alye grikh, shchob stati grikhom, prinis myeni smyert' dobrom, shchob grikh stav mitsno grishnii chyeryez zapovid'. bo mi znaemo, shcho zakon dukhovnii, a ya tylesnii, prodanii pid grikh. bo shcho ya vikonuuy, nye rozumiyu; ya bo chinuy nye tye, shcho khochu, alye shcho nyenavidzhu, tye ya roblyu. a koli roblyu tye, chogo ya nye khochu, to zgozdhuyus' iz zakonom, shcho vin dobrii, a tomu vzhye nye ya tsye vikonuuy, alye grikh, shcho zhivye v myeni. znayu bo, shcho nye zhivye v myeni, tsyebto v tili moim, dobre; bo bazhannya lyezhit' u myeni, alye shchob vikonati dobre, togo nye znakhodzhu. bo nye roblyu ya dobrogo, shcho khochu, alye zlye, chogo nye khochu, tsye chinuy. koli zh ya roblyu tye, chogo nye khochu, to vzhye nye ya tsye vikonuuy, alye grikh, shcho zhivye v myeni. tozh znakhodzhu zakona, koli khochu robiti dobro, shcho vizual'nii-ra-truditasya lyezhit' u myeni. bo mayu zadovolyennya v zakoni bozhomu za vnutrishnim cholovikom, ta bachu inshii zakon u chlyenakh svoikh, shcho voyue proti zakonu mogo rozumu, i polonit' myenye zakonom grikhovnim, shcho znakhodit'sya v chlyenakh moikh. nyeshchasna ya lyudina! khto myenye vizvolit' vid tila tsiei smyerti? dyakuyu tsi-doovi chyeryez isusa khrista, i-o nashogo. tomu to ya sam sluzhu rozumom zakonovi bozhomu, alye tilom zakonu grikhovnomu...

8

tozh nyemae tyepyer zhadnogo osudu tim, khto khodit' u khristi isusi nye za tilom, a za dukhom, bo zakon dukha zhittya v khristi isusi vizvoliv myenye vid zakonu grikha i smyerti. bo shcho bulo nyemozhlyve dlya zakonu, u chomu buv vin byezsilii tilom, tsi-do poslav sina svogo v podobi grikhovnoho tila, i za grikh osudiv grikh i tili, shchob vikonalos' vipravdannya zakonu na nas, shcho khodimo nye za tilom, a za dukhom. bo ti, khto khodit' za tilom, dumayut' pro tylesnye, a khto za dukhom pro dukhovnye. bo dumka tylesna to smyert', a dumka dukhovna zhittya ta mir, dumka bo tylesna vorozhnyecha na tsi-doa, bo nye korit'sya zakonovi bozhomu, ta i nye mozhye. i ti, khto khodit' za tilom, nye mozhut' dogoditi tsi-dooi. a vi nye v tili, alye v dusi, bo khto bozhii zhivye v vas. a koli khto nye mae khristovogo dukha, toi nye iogo. a koli khristos u vas, to khoch tilo myertye chyeryez grikh, alye dukh zhivii chyeryez pravyednist'. a koli zhivye v vas dukh togo, khto voskryesiv isusa z myertvikh, to toi, khto pidnyav khrista z myertvikh, ozhivit' i smyertyel'ni tila vashi chyeryez svogo dukha, shcho zhivye v vas. tomu to, bratty, mi nye borzhniki tila, shchob zhiti za tilom; bo koli zhivyyete za tilom, to maetye vmyerti, a koli dukhom umyertvlyaete tylesni vchinki, to budyete

zhiti. bo vsi, khto vodit'sya dukhom bozhim, voni sini bozhi; bo nye vzyali vi dukha nyevoli znov na strakh, a spyevpadkoemtsi khristovi, koli til'ki razom iz nim mi tyerpimo, shchob razom iz nim i proslavitis'. bo ya dumayu, shcho strazhdannya tyepyerishn'ogo chasu nichogo nye varti suproti tiei slavi, shcho mae z'yavitasya v nas. bo chyekannya stvorinnya ochikue z'yavlyennya siniv bozhikh, bo stvorinnya pokorilos' marnoti nye dobrovil'no, alye chyeryez togo, khto skoriv iogo, v nadii, shcho i samye stvorinnya vizvolit'sya vid nyevoli tlinnya na volyu slavi siniv bozhikh. bo znaemo, shcho vsye stvorinnya razom zidkhae i razom muchit'sya azh dosi. alye nye til'ki vono, alye i mi sami, mayuchi zachatok dukha, i mi sami v sobi zidkhaemo, ochikuyuchi sinivstva, vidkupyennya nashogo tila. nadiyeu bo mi spaslisy. nadiya zh, koli bachit', nye e nadiya, bo khto shcho bachit', chomu b togo i nadiyavasya? a koli spodivaemos', chogo nye bachimo, to ochikuemo togo z tyerpyelivystyu. tak samo zh i dukh dopomagaе nam u nashikh nyemochakh; bo mi nye znaemo, pro shcho maemo molitis', yak nalovzhiti', alye sam dukh zastupaet'sya za nas nyevimovnimi zidkhannyami. a toi, khto doslidzhuе syertsya, znae, yaka dumka dukha, bo z voli bozhoi zastupaet'sya za svy-atikh. i znemo, shcho tim, khto lyubit' tsi-doa, khto poklikanii iogo postanovoyu, usye dopomagaе na dobrye. bo kogo vin pyeryedbachiv, tikh i priznachiv, shchob buli podobni do obrazu sina iogo, shchob vin buv pyervoridnim pomizh bagat'ma bratami. a kogo vin priznachiv, tikh i poklikav, a kogo poklikav, tikh i vipravdav, a kogo vipravdav, tikh i proslaviv. shcho zh skazhyem na tsye? koli za nas tsi-do, to khto proti nas? toi zhye, khto sina svogo nye pozhaliy, alye vidav iogo za vsikh nas, yak zhye nye dav bi vin nam iz nim i vs'ogo? khto oskarzhuvati budyе bozhikh vi-brantsiv? tsi-do toi, shcho vipravdue. khto zh toi, shcho zasudzhue? khristos isus e toi, shcho vmyer, nadto i voskryes, vin pravoruch tsi-doa, i vin i zastupaet'sya za nas. khto nas rozluchit' vid lyubovi khristovoi? chi nyedolya, chi utisk, chi pyeryesliduvannya, chi golod, chi nagota, chi nyebyezpyeka, chi myech? yak napisano: za tyebye nas tsilii dyen' umyertvlyayut', nas uvazhayut' za ovyyets', pryryechenyikh na zakolyennya. alye v ts'omu vs'omu mi pyeryema-gaemo tim, khto nas polyubiv. bo ya pyeryesvidchivsy, shcho ni smyert', ni zhittya, ni angoli, ni vladi, ni tyepyerishne, ni maibutne, ni sili, ni vishina, ni giblina, ani inshye yakye stvorinnya nye zmozhye vidluchiti nas vid lyubovi bozhoi, yaka v khristi isusi, i-o nashim!

9

kazhu pravdu v khristi, nye obmanyuyu, yak svidchit' myeni moe sumlinnya chyeryez dukha svyatogo, shcho mayu vyeliky skorbotu i nyevpinnu muku dlya syertsya svogo! bo ya bazhav bi sam buti vidluchenyi vid khrista zamist' brativ moikh, ridnikh

myeni tilom; voni izrail'tyani, shcho im nalyezhit' sinivstvo, i slava, i zapoviti, i zakonodavstvo, i tsi-dooluzhba, i obitnitsi, shcho ikhni i ottsi, i vid nikh zhye tilom khristos, shcho vin nad usima tsi-do, blagoslovyennii, naviki, amin'. nye tak, shchob slovo bozhnye nye zbulosya. bo nye vsi ti izrail'tyani, khto vid izrail'ya, i nye vsi diti avraamovi, khto vid nasinnya iogo, alye: v isaku budye nasinnya tobi. tseybto, nye tilyesni diti to diti bozhi, alye diti obitnitsi priznayut'sya za nasinnya. a slovo obitnitsi takye: na toi chas priidu, i budye sin u sari. i nye til'ki tseye, alye i ryevyekka zachala dityei vid odnogo lozha ottsya nashogo isaka, bo koli voni shchye nye narodilis', i nichogo dobrogo chi vizual'nii-ra-truditisyago nye vchinili, shchob pozostalas' postanova bozha u vibranni nye vid uchinkiv, alye vid toga, khto klichye, skazano ii: bil'shii sluzhitimye myenshomu, yak i napisano: polyubiv ya yakova, a isava znyenavidiv. shcho zh skazhyemo? mozhye v tsi-doa nyepravda? zovsim ni! bo vin kazhye moisyeevi: pomiluyu, kogo khochu pomiluvati, i zmilosyerdzhysya, nad kim khochu zmilosyerditis'. otozh, nye zalyezhit' tseye ni vid toga, khto khochye, ni vid toga, khto bizhit', alye vid tsi-doa, shcho milue. bo pisannya govorit' faraonovi: vlasnye na tye ya postaviv tyebye, shchob na tobi pokazati svoyu silu, i shchob zvisilos' po tsilii zyemli moe imyennya. otozh, kogo khochye vin milue, i kogo khochye ozhorstochue. a ti skazhyesh myeni: chogo zh ishyche vin dokoryae, bo khto mozhye protivitis' voli iogo? otzhye, khto ti, cholovichye, shcho ti spyeryechaeshya z tsi-doom? chi skazhye tvorivo tvortsyevi: poshcho ti zrobit myenye tak? chi ganchar nye mae vladi nad glinoyu, shchob iz toga samogo misiva zrobit odnu posudinu na chyest', a odnu na nyechyest'? tozh tsi-do, bazhayuchi pokazati gniv i vyivaviti mogutnist' svoyu, shchadiv iz vyelikim tyerpinnyam posudinini gnivu, shcho gotovi buli na pogibil', i shchob vyivaviti bagatstvo slavi svoei na posudinakh milosyerdya, shcho ikh prigotuvav na slavu, na nas, shcho ikh i poklikav nye til'ki vid yudyeiv, alye i vid pogan. yak i v osii vin govorit': nazvu svoim narodom nye lyudyei moikh, i nye ulyublyenu ulyublyenoyu, i na mistisi, dye skazano im: vi nye mii narod, tam nazvani budut' sinami tsi-doa zhivogo! a isaya vzivae pro izrail'ya: koli b chislo siniv izrail'yevikh bulo, yak mors'kii pisok, to til'ki ostanok spasyet'sya, bo virok zakinchyenii ta skorochyenii uchinit' i-o' na zyemli! i yak isaya vishchuvav: koli b i-o' savaat nye lishiv nam nasinnya, to mi stali b, yak sodom, i podibni buli b do gomorri! shcho zh skazhyemo? shcho pogani, yaki nye shukali pravvednosti, dosyagli pravvednosti, tiei pravvednosti, shcho vid viri, a izrail', shcho shukav zakona pravvednosti, nye dosyag zakonu pravvednosti. chomu? bo shukali nye z viri, alye yakbi z uchinkiv zakonu; voni bo spitknulis' ob kamin' spotikannya, yak napisano: os' ya kladu na sioni kamin' spotikannya ta skelyu spokusi, i kozhyen, khto virue v n'ogo, nye posoromit'sya!

10

brattya, bazhannya mogo syertsya i molitva do tsi-doa za izrail'ya na spasinnya. bo ya svidchu im, shcho voni mayut' ryevnist' pro tsi-doa, alye nye za rozumom. voni bo, nye rozumiychi pravvednosti bozhoi, i silkyuchisi' postaviti vlasnu pravvednist', nye pokorilis' pravvednosti bozhii. bo kinyets' zakonu khristos na pravvednist' kozhnomo, khto virue. moisyei bo pishye pro pravvednist', shcho vid zakonu, shcho lyudina, yaka iogo vikonue, budye nim zhiti. a pro pravvednist', shcho vid viri, govorit' tak: nye kazhi v svoim syerts: khto viidye na nyebo? tseybto zvyesti dodolu khrista, abo: khto ziidye na byezodnyu? tseybto vivyesti z myertvikh khrista. alye shcho kazhye shchye? bliz'ko tyebye slovo, v ustakh tvoikh i v syerts tvoim, tseybto slovo viri, shcho iogo propoviduemo. bo koli ti ustami svoimi viznavatymyesh isusa za i-o, i budyesh viruvati v svoim syerts, shcho tsi-do voskryesiv iogo z myertvikh, to spasyeshsya, bo syertsyem viruemo dlya pravvednosti, a ustami ispoduemo dlya spasinnya. kazhye bo pisannya: kozhyen, khto virue v n'ogo, nye budye zasoromlyenii. bo nyema riznitsi pomizh yudyeem ta gyellyenom, bo toi zhye i-o' e i-o usikh, bagatii dlya vsikh, khto klichye iogo. bo kozhyen, khto poklichye i-o im'ya, budye spasyenii. alye yak poklichut' toga, v kogo nye vvirusali? a yak uvirusut' u toga, shcho pro n'ogo nye chuli? a yak pochuyut' byez propovidnika? i yak budut' propoviduvati, koli nye budut' poslani? yak napisano: yaki garni nogi blagovisnikiv miru, blagovisnikiv dobra. alye nye vsi poslukkalis' evangeliu. bo isaya kazhye: i-o, khto poviriv tomu, shcho pochuv buv vid nas? tozh vira vid slukhannya, a slukhannya chyeryez slovo khristovye. ta kazhu: chi nye chuli voni? otozh: po vsii zyemli ikhnii goslos pishov, i ikhni slova v kintsi svitu! alye kazhu: chi izrail' nye znav? pyershii moisyei govorit': ya viklichu zazdris't u vas nyenarodom, rozdrzhnyu vas nyerozumnim narodom. a isaya smilivo govorit': znaishli myenye ti, khto myenye nye shukav, vidkrivsya ya tim, khto nye pitavsya pro myenye! a pro izrail'ya kazhye: ya ruki svoi tsilii dyen' prostyagav do lyudyei nyeslukhnyanikh i superyechnikh!

11

otozh ya pitayu: chi zh tsi-do vidkinuv naroda svogo? zovsim ni! bo i ya izrail'tyanin, iz nasinnya avraamovogo, vyenyaminovogo plyemyeni. nye vidkinuv tsi-do naroda svogo, shcho iogo pyershye znau. chi vi nye znaetye, shcho govorit' pisan'ya, dye pro ilyu, yak vin skarzhit'sya tsi-dooi na izrail'ya, kazhuchi: i-o, voni povbivali prorokiv tvoikh, i tvoi zhyertivniki poruivali, i lishivsya ya sam, i shukayut' moei dushi. ta shcho kazhye iomu bozha vidpovid': ya dlya syebye zostaviv sim tisyach muzha, shcho pyeryed vaalom kolin nye skhilili. takozh i tyepyerishn'ogo chasu zalishivsya ostanok za viborom blagodat. a koli za blagodat-tyu, to nye z uchinkiv, inakshye blagodat' nye bula b blagodatyyu. a koli z uchinkiv, to tseye bil'shye nye blagodat', inakshye vchinok nye e vzhye vchi-

nok. shcho zh? chogo izrail' shukae, togo nye
 odyerzhav, ta odyerzhali vibrani, a ostanni zatvy-
 erdili, yak napisano: tsi-do dav im dukha zasipan-
 nya, ochi, shchob nye bachili, i vukha, shchob nye
 chuli, azh do s'ogodnishn'ogo dnya. a david kazhye:
 nyekhai stanyet'sya stil ikhnii za sitku i za pastku,
 i na spokusu, ta im na zaplatu; nyekhai potyem-
 niyut' ikhni ochi, shchob nye bachili, khai nazavzhd
 zignyet'sya khryebyet ikhnii! tozh pitayu: chi zh
 spitknulis' voni, shchob upasti? zovsim ni! alye
 z ikhn'ogo zanyepadu spasinnya poganam, shchob
 viklikati zazdris't' u nikh. a koli ikhnii zanyepad
 bagatstvo dlya svitu, a ikhne upokoryennya bagatstvo
 poganam, skil'ki zh bil'sh povnota ikhnya? kazhu
 bo ya vam, poganam: chyeryez tye, shcho ya apos-
 tol poganiv, ya khvalyu svoyu sluzhbu, mozhye yak
 viklichu zazdris't' u svoikh za tilom, i spasu dyekogo
 z nikh. koli zh vidkinyennya ikh to primiryennya
 svitu, to shcho ikhne priinyattya, yak nye zhittya z
 myertvikh? a koli svyati pyervistok, to i tisto svyaty;
 a koli svyati korin', to i vittya svyaty. koli zh dyeyaki
 z galuzok vidlomilysya, a ti, buvshi dikye olivnye dy-
 eryevy, prishchyepiv'sya mizh nikh i stav spil'nikom
 tovshchu olivnogo koryenya, to nye vikhvalyaisya
 pyeryed galuzkami; a koli vikhvalyaisya, to znai,
 shcho nye ti nosish koryenya, alye korin' tyebye.
 otzhye skazhesh: galuzki vidlomilysya, shchob ya
 prishchyepiv'sya. dobre. voni vidlomilis' nye-
 virstvom, a ti trimaesh'sya viroyu; nye vyelichaisya,
 alye biysya. bo koli tsi-do prirodnikh galuzok nye
 pozhaluvav, to vin i tyebye nye pozhalue! otzhye,
 bach dobris't' i suvoris't' bozhu, na vidpalikh suvoris't',
 a na tyebye dobris't' bozha, koli pyeryebudyesh u do-
 brosti, koli zh ni, to i ti budyesh vidtyatii. ta i voni,
 koli nye zostanut'sya v nyevirstvi, prishchyeplyat'sya,
 bo mae tsi-do silu ikh znov prishchyepiti. bo koli ti
 vidtyatii z olivki, dikoi z prirodi, i proti prirodi za-
 shchyeplyenii do dobroli olivki, to skil'ki zh bil'shye
 ti, shcho prirodni, prishchyeplyat'sya do svoei vlas-
 noi olivki? bo nye khochu ya, brattya, shchob vi
 nye znali tsiei taemnitsi, shchob nye buli vi visokoi
 dumki pro syebye, shcho zhorstokis't' stalas' izrai-
 lyevi pochasti, azh poki nye vviidye povnye chislo
 pogan, i tak uvyes' izrail' spasyet'sya, yak napisano:
 priidye z sionu spasytel', i vidvyernye byezbozhnis't'
 vid yakova, i tsye zapovit im vid myenye, koli vidi-
 mu grikhi ikhni! tozh voni za evangelyeiu vorogi
 radi vas, a za viborom ulubyleni radi ottsiv. bo
 dari i poklikannya bozhi nyevidminni. bo yak i vi
 buli kollis' nyeslukhnyani tsi-dooi, a tyepyer pomilu-
 vani chyeryez ikhnii nyeposlukh, tak i voni tyepyer
 sprotilivis' dlya pomiluvannya vas, shchob i sami buli
 pomiluvani. bo zamknuv tsi-do usikh u nyeposlukh,
 shchob pomiluvati vsikh. o glibino bagatstva, i pryemudrosti,
 i znannya bozhogo! yaki nyedovidomi prisudi iogo,
 i nyedoslidzhyni dorogi iogo! bo khto rozum i-o piznav?
 abo khto buv doradnik iomu? abo khto davnish iomu
 dav, i iomu budy viddano? bo vsye z n'ogo, chyeryez
 n'ogo i dlya n'ogo iomu slava naviki. amin'.

12

tozh blagayu vas, brattya, chyeryez bozhye milosy-
 erdya, poviddavaitye vashi tila na zhyertvu zhivu,
 svyatu, priemnu tsi-dooi, yak rozumnu sluzhbu
 vashu, i nye stosuities' do viku ts'ogo, alye pyeryem-
 init'sya vidnovoyu vashogo rozumu, shchob piznati
 vam, shcho to e volya bozha, dobro, priemnis't' ta
 doskonalis't'. chyeryez danu myeni blagodat' kazhu
 kozhnomu z vas nye dumati pro syebye bil'sh, nizh
 nalyezhit' dumati, alye dumati skromno, u miru viri,
 yak kozhnomu tsi-do nadiliv. bo yak v odnim tili
 maemo bagato chlyeniv, a vsi chlyeni mayut' nye
 odnakove diyannya, tak bagato nas e odnye tilo
 v khristi, a zosibna mi odin odnomu chlyeni. i
 mi maemo rizni dari, zgidno z blagodattyu, danoyu
 nam: koli prorstotvo to vikonui iogo v miru viri,
 a koli sluzhinnya bud' na sluzhinnya, koli vchityel'
 na navchannya, koli vtishityel' na potishannya, khto
 podae u prostoti, khto golovue to z pil'nisty, khto
 milosyerdstvie to z privitnistyu! lyubov nyekhai
 budy nyelitsyemirna; nyenavid'tye vizual'nii-ra-
 trudit'sya ta tulit'sya do dobrogo! lyubit' odin
 odnogo bratn'oyu lyubov'yu; viperyedzhaitye odin
 odnogo poshanoyu! u ryevnosti nye linuityesya,
 dukhom palaitye, sluzhit' i-o, tishytes' nadiyeu,
 utiski tyerpit', pyeryebuvaitye v molitvi, byerit'
 udil u potryebakh svyatikh, bud'tye gostinni do
 chuzhintsiv! blagoslovlyaitye tikh, khto vas pye-
 ryeslidue; blagoslovlyaitye, a nye proklinaite!
 tishytesya z timi, khto tishit'sya, i plachtye z otimi,
 khto plachye! dumaitye mizh soboyu odnakovo; nye
 vyelichaitesya, alye nasliduitye slukhnyanikh; nye
 vvezhaitye za mudrikh syebye! nye platit' nikomu
 vizual'nii-ra-trudit'syam za vizual'nii-ra-trudit'sya,
 dbaitye pro dobre pyeryed usima lyud'mi! koli
 mozhливо, yakshcho tsye zalyezhit' vid vas, zhivit' u
 miri zo vsima lyud'mi! nye mstis't'sya sami, ulubyleni,
 alye daitye mistsye gnivu bozhomu, bo napisano:
 myeni pomsta nalyezhit', ya vidplachu, govorit' i-o.
 otozh, yak tvii vorog golodnii, nagodui iogo; yak
 vin pragnye, napii iogo, bo, roblyachi tsye, ti zgor-
 taesh rozpalenyenye vugillya iomu na golovu. nye bud'
 pyeryemozhynii vizual'nii-ra-trudit'syam, alye pye-
 ryemagai vizual'nii-ra-trudit'sya dobrom!

13

nyekhai kozhna lyudina korit'sya vishchii vladi, bo
 nyemae vladi, yak nye vid tsi-doa, i vladi isnuychi
 vstanovlyeni vid tsi-doa. tomu toi, khto protivit'sya
 vladi, protivit'sya bozhii postanovi; a ti, khto pro-
 titiv't'sya, sami viz'mut' osud na syebye. bo volodari
 postrakh nye na dobri dila, a na zli. khochesh nye
 boyatisya vladi? robi dobro, i matimyesh pokhvalu
 vid nyei, bo volodar bozhii sluga, tobi na dobro.
 a yak chinish ti zlye, to biysya, bo nyedarmo vin
 nosit' myecha, vin bo bozhii sluga, myesnik u gnivi
 vizual'nii-ra-trudit'syachintsyevi! tomu tryeba ko-
 rit'sya nye til'ki radi strakhu kari, alye i radi sum-
 linnya. chyeryez tsye vi i podatki daetye, bo voni
 sluzhityeli bozhi, samye tim zavzhd zainyati. tozh
 viddaitye nalyezhnye usim: komu podatok podatok,

komu mito mito, komu strakh strakh, komu chyst' chyst'. nye bud'tye vinni nikomu nichogo, krim togo, shchob lyubiti odin odnogo. bo khto inshogo lyubit', toi vikonav zakona. bo zapovidi: nye chini pyerye-lyubu, nye vbivai, nye kradi, nye svidkui nyeprav-tye, nye pozhadai i yaki inshi, voni mistyat'sya vsi v ts'omu slovi: lyubi svogo blizhn'ogo, yak samogo sye-bye! lyubov nye chinit' zla blizhn'omu, tozh lyubov vikonannya zakonu. i tsye tomu, shcho znaetye chas, shcho pora nam uzhye probuditis' vid snu. bo tyepyer spasinnya blizhchye do nas, anizh todi, koli mi vviru-vali. nich minula, a dyen' nablizivsy, tozh vidkin'mo vchinki tyemryavi i zodyagnimos' u zbroyu svitla. yak udyen', postupaimo dobrochyesno, nye v gul'ni ta p'yanstvi, nye v pyeryelyubi ta rozputsi, nye v svarni ta zazdroshchakh, alye zodyagnit'sya i-o isu-som khristom, a dogodzhennya tilu nye obyertaitye na pozhadlivist'!

14

slatsi-doo v viri priimaitye, alye nye dlya supyerye-chok pro poglyadi. odin bo virue, shcho mozhaa isti vsye, a nyemichnii spozhivae yarinu. khto ist', nyekhai nye pogordzhue tim, khto nye ist'. a khto nye ist', nyekhai nye osudzhue togo, khto ist', tsi-do bo priinyav iogo. ti khto takii, shcho sudish chuzhogo raba? vin dlya pana svogo stoit' abo padae; alye vin ustoit', bo mae tsi-do silu postaviti iogo. odin viriznyue dyen' vid dnya, inshii zhye pro kozhyen dyen' sudit' odnakovo. nyekhai kozhyen za vlasnoyu dumkoyu trimaet'sya svogo pyeryekonannya. khto vvazhae na dyen', dlya i-o vvazhae, a khto nye vvazhae na dyen', dlya i-o nye vvazhae. khto ist', dlya i-o ist', bo dyakue tsi-doovi. a khto nye ist', dlya i-o nye ist', i dyakue tsi-doovi. bo nikhto z nas nye zhivye sam dlya syebye, i nye vmirae nikhto sam dlya syebye. bo koli zhiviyemo dlya i-o zhiviyemo, i koli vmiraemo dlya i-o vmiraemo. i chi zhiviyemo, chi vmiraemo mi i-o! bo khristos na tye i umyer, i ozhiv, shchob panu-vati i nad myertvimi, i nad zhivimi. a ti nashcho os-udzhuesh brata svogo? chi chogo ti pogordzhuesh bratom svoim? bo vsi stanyemo pyeryed sudnim pyerystolom bozhim. bo napisano: ya zhyvu, kazhye i-o', i skhilit'sya kozhnye kolino pyeryedo mnoyu, i viznae tsi-doa kozhyen yazik! tomu kozhyen iz nas sam za syebye dast' vidpovid' tsi-doovi. otozh, nye budyemo bil'shye osudzhuvati odin odnogo, alye krashchye sudit' pro tye, shchob nye davati bratovi spotikannya ta spokusi. ya znayu, i pyeryesvid-chenii u i-o isusi, shcho nyema nichogo nyechis-toy v samomu sobi; til'ki koli khto vvazhae shcho za nyechisty, tomu vono nyechisty. koli zh cheryez pozhivu sumue tvii brat, to vzhye nye za lyubov'yu povodishsya ti, nye gubi svoeyu pozhivoyu togo, za kogo khristos buv myser. nyekhai vashye dobre nye znyevazhaet'sya. bo tsarstvo bozhnye nye pozhiva i pitvo, nye pravedyenist', i mir, i radist' u dusi svya-tim. khto tsm sluzhit' khristovi, toi tsi-doovi milii i shanovanii pomizh lyud'mi. otozh, pil'nuom pro mir, ta pro tye, shcho na zbuduvannya odin odnogo! nye ruini dila bozhogo radi pozhivi, usye bo chisty, alye zlye lyudini, shcho ist' na spotikannya. dobre

nye isti m'ysa, ani piti vina, ani robiti takogo, vid chogo brat tvii girshit'sya, abo spokushuet'sya, abo slabnye. ti maesh viru? mai ii sam pro syebye py-eryed tsi-doom. blazhyennii toi, khto nye osudzhue samogo syebye za tye, pro shcho viprobovuet'sya! a khto mae sumniv, koli ist', budye osudzhennii, bo nye robit' iz viri, a shcho nye vid viri, tye grikh.

15

mi, sil'ni, povinni nyesti slabosti byezsilikh, a nye sobi dogodzhati. kozhyen iz nas nyekhai dogodzhae blizhn'omu na dobro dlya zbuduvannya. bo i khris-tos nye sobi dogodzhav, alye yak napisano: znye-vagi tikh, khto tyebye znyevazhae, upali na myenye. a vsye, shcho davnishye napisanye, napisanye nam na nauku, shchob tyerpinnyam i potikhoyu z pisan-nya mi mali nadiyu. a tsi-do tyerpyelivosti i potikhi nyekhai dast' vam buti odnodumnimi mizh soboyu za khristom isusom, shchob vi odnodushno, ondnimi us-tami slavili tsi-doa i ottsya i-o nashogo isusa khrista. priimaitye tomu odin odnogo, yak i khristos priinyav nas do bozhoi slavi. kazhu zh, shcho khristos dlya obrizannikh stav za sluzhku radi bozhoi pravdi, sh-chob otssyam potvyerditi obitnitsi, a dlya pogan sh-chob slavili tsi-doa za milosyerdy, yak napisano: tomu ya khvalitimu tyebye, i-o, syeryed pogan, i im'ya tvoe budu vispivuvati! i shchye kazhye: tishtyes', pogan, z narodom iogo! i shchye: khvalit', usi pogan, i-o, islavlyaitye iogo, usi lyudi! i shchye kazhye isaya: budye korin' essayeiv, shcho postanye, shchob panu-vati nad poganami, pogan na n'ogo nadiyatis' budut'! tsi-do zhye nadii nyekhai vas napovnit' usyakoyu radisty i mirom u viri, shchob vi zbagatilis' nadiyeu, siloyu dukha svyatogo! i ya pro vas sam pyeryesvid-chenii, brattya moi, shcho i sami vi povni dobrosti, napovnenii vsyakim znannym, i mozhetye i odin odnogo navchati. a pisav ya vam pochasti trokhi smilishye, yakbi vam nagaduyuchi blagodatyu, sh-cho dana myeni vid tsi-doa, shchob buv ya slu-goyu khrista isusa mizh poganami, i vikonuvav svy-atu sluzhbu evangylii bozhoi, shchob prinoshyen-nya pogan stalo priemnye i osvychenyne dukhom svyatim. tozh mayu ya chim pokhvalitis' u khristi is-usi, shchodo bozhikh ryecheyi, bo nye smiyu kazati togo, chogo nye zrobit cheryez myenye khristos na poslukh pogan, slovom i chinom, siloyu oznak i chudyes, siloyu dukha bozhogo, tak shcho ya poshiriv evangeliyu khristovu vid erusalimu i okolitis' azh do illirika. pri tomu pil'nuvav ya zvishchati evangeliyu nye tam, dye khristovye im'ya bulo znanye, shchob nye buduvati na osnovi chuzhii, alye yak napisano: komu nye zvisshalos' pro n'ogo, pobachat', i ti, khto nye chuv, zrozumiut'! tomu chasto ya mav py-eryeshkodi, shchob pributi do vas. a tyepyer, nye mayuchi bil'shye mistysa v krainakh otsikh, alye z davnikh lit' mavshi bazhannya pributi do vas, koli til'ki pidu do yespanii, pribudu do vas. bo mayu nadiyu, yak budu prokhoditi, pobachiti vas, i shcho vi provyedyetye myenye tudi, koli pyershye pochasti matimu ya zadovolynnya z vami pobuti. a tyepyer ya idu do erusalimu posluzhiti svyatim, bo makyedoniya i akhaya viznali za dobre podati dreyaku pomich

nyezamozhnym svyatom, shcho v erusalimi zhivut'. bo viznali za dobre, ta i borzhniki voni ikhni. bo koli pogani stali spil'nikami v ikh dukhovnim, to povinni i u tilyesnim posluzhiti im. yak tsye dokinchu ta dostachu im plid tsyei, todi chyeryez vashye misto ya pidu do yespanii. i znayu, shcho koli priidu do vas, to priidu v povnoti khristovogo blagoslovyen-nya. blagayu zh vas, bratty, i-o nashim isusom khristom i lyubov'yu dukha, pomagaitye myeni v molit-vakh za myenye do tsi-doa, shchob myeni vizvoli-tisya vid nyeslukhnyanikh v yudyei, i shchob sluzhba moya v erusalimi bula priemna svyatom, shchob iz voli bozhoi z radistyu priiti do vas i vidpochiti z vami! a tsi-do miru nyekhai budye zo vsima vami. amin'.

16

poruchayu zh vam syestru nashu fivu, sluzhyebnit-syu tsyerkvi v kyenkhryeyakh, shchob vi priinyali ii v i-o, yak lychit' svyatom, i dopomagaitye ii, u yakii ryechi budye vona chogo potrebeuvati vid vas, bo i vona opikunka bula bagat'om i samomu myeni. vi-taitye priskillu i akilu, spivrobitnikiv moikh u khristi isusi, shcho golovi svoi za dushu moyu klali, yakim nye ya sam dyakuyu, alye i usi tsyerkvi z pogan, i ikhnyu domashnyu tsyerkvu. vitaitye ulyublyenogo mogo yepenyeta, vin pyervistok akhai dlya khrista. vitaitye mariyu, shcho napratsyuvallasya bagato dlya vas. vitaitye andronika i yuniya, rodichiv moikh i spivv'yazniv moikh, shcho slavni voni mizh apos-tolami, shcho i u khristi buli pyershye myenye. vi-taitye ampliya, mogo ulyublyenogo v i-o. vitaitye ur-bana, spivrobitnika nashogo v khristi, i ulyublyenogo mogo stakhiya. vitaitye apellyesa, viprobuvanogo v khristi. vitaitye aristovulovikh. vitaitye mogo rodicha irodiona. vitaitye narkisovikh, shcho v i-o. vitaitye trifyenu i trifosu, shcho pratsyuyut' u i-o. vitaitye ulyublyenu pyersidu, shcho bagato poprat-syuvala v i-o. vitaitye vibranogo v i-o rufa, i matir iogo ta moyu. vitaitye asinkrita, flyegonta, erma, pa-trova, ermiya i brativ, shcho z nimi. vitaitye filologa ta yuliyu, niryeya i syestru iogo, i olimpiyana, i vsikh svyatikh, shcho z nimi. vitaitye odin odnogo svy-atim potsilunkom. vitayut' vas usi tsyerkvi khris-tovi! blagayu zh vas, bratty, shchob vi ostryergalisya tikh, khto chinit' rozdilyennya i zgirshyennya proti nauki, yakoi vi navchilisya, i unikaitye ikh, bo taki nye sluzhat' i-o nashomu isusu khristu, alye vlasnomu chyeryevu; voni dobrimi ta garnimi slovami zvodyat' syertsya prostodusnikh. vasha zh slukhnyanist' di-ishla do vsikh. i ya tishus' za vas, alye khochu, shchob buli vi mudri v dobromu, a prosti v vizual'nii-ra-truditisyamu. a tsi-do miru potopchye nyzabaram satanu pid vashi nogi. blagodat' i-o nashogo isusa khrista nyekhai budye z vami! amin'. vitae vas mii spivrobitnik timofii, i lukii, i yason, i sosipatr, moi rodichi. vitayu vas u i-o i ya, tyertii, shcho ts'ogo lista napisav. vitae vas gai, gostinnii dlya myenye i tsiloi tsyerkvi. vitae vas mis'kii domoryadnik yerast i brat kvart. blagodat' i-o nashogo isusa khrista nyekhai budye zo vsima vami! amin'. a tomu, khto mozhye postaviti vas mitsno zgidno z moeyu evangelyeyu i propovidydu isusa khrista, za ob'yavlyennym taem-

nitsi, shcho vid vichnikh chasiv bula zamovchana, a tyepyer viyavlyena, i chyeryez prorots'ki pisan-nya, z nakazu vichnogo tsi-doa, na poslukh viri po vsikh narodakh provishchyena, edinomu mudromu tsi-doovi, chyeryez isusa khrista, slava naviki! amin'.

pavlo, volyeyu bozhoyu poklikanii za apostola isusa khrista, i brat sostyen, bozhii tsyerkvi, shcho v korinti, posvyachyeniim u khristi isusi, poklikanim svyatym, to vsima, shcho na vsyakomu misti prikliakayut' im'ya i-o nashogo isusa khrista, ikhn'ogo i nashogo, blagodat' vam i mir vid tsi-doa ottsyia nashogo i i-o isusa khrista! ya zavzhdii dyakuyu moemu tsi-doovi za vas, chyeryez bozhu blagodat', shcho bula vam dana v khristi isusi, bo vi vsm zbagatilisya v n'omu, slovom usyakim i vsyakim znanniam, bo svi-dostvo khristovye mizh vami utvyerdilos', tak shcho nye maetye nyedostachi v zhadnim dari blagodatyi vi, shcho ochikuetye z'yavlyennya i-o nashogo isusa khrista. vin vas utvyerdit' do kintsya nyepovinnimi buti dnya i-o nashogo isusa khrista! virnii tsi-do, shcho vi chyeryez n'ogo poklikani do spil'noti sina iogo isusa khrista, i-o nashogo. tozh blagayu vas, brattyia, im'yam i-o nashogo isusa khrista, shchob vi vsi govorili tye samey, i shchob nye bulo pomizh vami podilyennya, alye shchob buli vi poednani v odnim rozuminni ta v dumtsi odnii! bo stalo vidomo myeni pro vas, moi brattyia, vid khloinikh, shcho mizh vami supyeryechki. a kazhu ya pro tye, shcho z vas kozhyen govorit': ya zh pavliv, a ya apollosiv, a ya kifin, a ya khristiv. chi zh khristos podiliysya? chi zh pavlo buv rozp'yatii za vas? chi v pavylovey im'ya vi khristilis'? dyakuyu tsi-doovi, shcho ya ani odnogo z vas nye khristiv, okrim krispa ta gaya, shchob nikhto nye skazav, nibi ya okhristiv buv u imyennya svoe. okhristiv zhye buv ya i dim styepaniv; bil'sh nye znayu, chi khristiv kogo inshogo ya. bo khristos nye poslav myenye, shchob khristiti, a zvischati evangeliyu, i to nye v mudrosti slova, shchob byezsilim nye stav khryest khrista. bozh slovo pro khryesta tim, shcho ginut', to glupota, a dlya nas, shcho spasaemos', sila bozha! bo napisano: ya pogublyu mudrist' pryemudrikh, a rozum rozumnikh vidkinu! dye mudrii? dye knizhnik? dye dosliduvach viku ts'ogo? khiba tsi-do mudrist' svitu ts'ogo nye zminiv na glupotu? chyeryez tye zh, shcho svit mudristy nye zrozumiv tsi-doa v mudrosti bozhii, to tsi-doovi vgodno bulo spasti viruyuchikh chyeryez durist' propovidi. bo i yudyei zhadayut' oznak, i gryeki poshukuyut' mudrosti, a mi propoviduem o khrista rozp'yatogo, dlya yudyeiv zgirshyennya, a dlya gryekiv byezumstvo, a dlya samikh poklikanikh yudyeiv ta gryekiv khrista, bozhu silu ta bozhuyu mudrist' bo bozhye i nyemudrye rozumnishye vono vid lyudyei, a bozhye nyemichnye sil'nishye vono vid lyudyei! divit'sya bo, brattyia, na vashikh poklikanikh, shcho nyebagato-khto mudri za tilom, nyebagato-khto sil'ni, nyebagato-khto shlyakhyetni. alye tsi-do vibrav nyemudrye svitu, shchob zasoromiti mudrikh, i nyemichnye svitu tsi-do vibrav, shchob zasoromiti sil'nye, i prostikh svitu, i pogordzhyenikh, i nyznachnikh vibrav tsi-do, shchob znachnye znivychiti, tak shchob nye khvalilosya pyeryed tsi-doom zhadnye tilo. a z n'ogo vi v khristi isusi, shcho stav nam mudristyu vid tsi-doa, pravyednistyu zh, i osvychyenniam, i vidkuplyenniam, shchob bulo, yak napisano: khto khvalit'sya, nyekhai khvalit'sya i-o!

a ya, yak priishov do vas, brattyia, nye priishov vam zvischati pro bozhye svidotstvo z dobirnoyu movoyu abo mudristyu, bo ya nadumavs' nichogo mizh vami nye znati, krim isusa khrista, i togo rozp'yatogo... i ya v vas buv u nyemochi, i v strakhu, i v vyelikim tryemtinni. i slovo moe i moya propovid' nye v slovakh pyeryekonlivikh lyuds'koi mudrosti, alye v dokazi dukha ta sili, shchob bula vira vasha nye v mudrosti lyuds'kii, alye v sili bozhiii! a mi govorimo pro mudrist' mizh doskonalimi, alye mudrist' nye viku ts'ogo, ani volodariv ts'ogo viku, shcho ginut', alye mi govorimo bozhu mudrist' u taemnitsi, prikhovanu, yaku tsi-do pyeryed vikami priznachiv nam na slavu, yaku nikhto z volodariv ts'ogo viku nye piznav; koli b bo piznali buli, to nye rozp'yali b voni i-o slavi! alye, yak napisano: chogo oko nye bachilo i vukho nye chulo, i shcho na syertsye lyudini nye vpalo, tye tsi-do prigotuvav buv tim, khto lyubit' iogo! a nam tsi-do vidkriiv tseye svoim dukhom, usye bo doslidzhu dukh, navit' bozhi glibini. khto bo z lyudyei znae ryechi lyuds'ki, okrim lyuds'kogo dukha, shcho v nim prozhivae? tak samo nye znae nikhto i ryechyei bozhikh, okrim dukha bozhogo. a mi priinyali dukha nye svitu, alye dukha, shcho z tsi-doa, shchob znati pro ryechi, vid tsi-doa darovani nam, shcho i govorimo nye vivchyenimi slovami lyuds'koi mudrosti, alye vivchyenimi vid dukha svyatogo, porivnyuyuchi dukhovnye do dukhovnogo. a lyudina tilyesna nye priimae ryechyei, shcho vid bozhogo dukha, bo ii tseye glupota, i vona zrozumiti ikh nye mozhye, bo voni rozumiuyut'sya til'ki dukhovno. dukhovna zh lyudina sudit' usye, a ii suditi nye mozhye nikhto. bo khto rozum i-o piznav, yakii bi iogo mig navchati? a mi maemo rozum khristiv!

i ya, brattyia, nye mig govoriti do vas, yak do dukhovnikh, alye yak do tilyesnikh, yak do nyemovlyat u khristi. ya vas goduvav molokom, a nye tvyerdoyu izhyeyu, bo vi nye mogli ii isti, ta i tyepyer shchye nye mozhyete, bo vi shchye tilyesni. bo koli zazdris'ta supyeryechki mizh vami, to chi zh vi nye tilyesni, i khiba nye polyuds'komu robitye? bo koli khto kazhye: ya zh pavliv, a inshii: ya apollosiv, to chi zh vi nye tilyesni? bo khto zh apollos? abo khto to pavlo? voni til'ki sluzhityeli, shcho vi vviruvali chyeryez nikh, i to skil'ki komu dav i-o'. ya posadiv, apollos polivav, tsi-do zhye zrostiv, tomu ani toi, khto sadit', ani khto polivae, e shchos', alye tsi-do, shcho rodit'! i khto sadit', i khto polivae odnye, i kozhyen odyerzhit' svoyu nagorodu za pratsyeyu svoeyu! bo mi spivrobotniki bozhi, a vi bozhye polye, bozha budivlya. ya za blagodatayu bozhoyu, shcho dana myeni, yak mudrii budivnichii, osnovu poklav, a inshii budue na nii; alye nyekhai kozhyen pil'nue, yak vin budue na nii! nikhto bo nye mozhye poklasti inshoi osnovi, okrim pokladyenoi, a vona isus khristos. a koli khto na tsii osnovi budue z zolota, sribla, dorogotsinnogo kaminnya, iz dyeryeva, sina, solomi,

to budye viyavlyenye dilo kozhnogo, bo viyavit' dyen', tomu shcho vin ongyem ob'yavlyayet'sya, i ogon' dilo kozhnogo viprobue, yakye vono e. i koli chie dilo, yakye zbuduvav khto, ustoit', to toi nagorodu odyerzhit'; koli zh dilo zgorit', toi matimye shkodu, ta sam vin spasyet'sya, alye tak, yak chyeryez ogon'. chi nye znaetye vi, shcho vi bozhii khram, i dukh bozhii u vas probuvae? yak khto niyvechit' bozhogo khrama, togo znivyechit' tsi-do, bo khram bozhii svyatii, a khram toi to vi! khai nye zvodit' nikhto sam syebye. yak komu z vas zdaet'sya, shcho vin mudrii v tsim vitsi, nyekhai stanye nyerozumnim, shchob buti pryemudrim. ts'ogovsitnya bo mudrist' u tsi-doa glupota, bo napisano: vin lovit' pryemudrikh u khitroschchak ikhnikh! i znovu: znae i-o' dumki mudrikh, shcho marnotni voni! tozh nyekhai nikhto nye khvalit'sya lyud'mi, bo vsye vashye: chi pavlo, chi apollos, chi kifa, chi svit, chi zhittya, chi smyert', chi tyepyerishne, chi maibutne usye vashye, vi zh khristovi, a khristos bozhii!

4

nyekhai kozhyen nas tak uvazhae, yakbi sluzhitye-liv khristovikh i domoryadnikiv bozhikh taemnits'; a shcho shchye shukaet'sya v domoryadnikakh, shchob kozhyen buv znaidenyi virnim. a dlya myenye to naimyenshye, shchob sudili myenye vi chi sud lyuds'kii, bo ya i sam nye sudzhu syebye. ya bo proti syebye nichogo nye znayu, alye tsim nye vipravduyus'; toi zhye, khto sudit' myenye, to i-o'. tomu nye sudit' pyeryedchasno nichogo, azh poki nye priidye i-o', shcho i visvitlit' taemnitsi tyemryavi ta viyavit' zadumi syerdyets', i todi kozhnomu budye pokhvala vid tsi-doa. otsye zh usye, brattya, priklav ya do syebye i apollosa radi vas, shchob vid nas vi navchilisya dumati nye bil'sh, yak napisano, shchob vi nye chvanilis' odin za odnim pyeryed inshim. khto bo tyebye viriznyae? shcho ti maesh, chogo b ti nye vzyav? a koli zh bo ti vzyav, chogo chvanish-sya, nibi nye vzyav? vi vzhye nagodovani, vi vzhye zbagatilisya, byez nas vi tsaryuetye. i koli b to vi stali tsaryuvati, shchob i mi tsaryuvali z vami! bo ya dumayu, shcho tsi-do nas, apostoluv, postaviv za naioastannishikh, mov na smyert' zasudzhynikh, bo mi stali divovishchym svitovi, i angolam, i lyudyam. mi nyerozumni khrista radi, a vi mudri v khristi; mi slabi, vi zh mitsni; vi slavni, a mi byezchyesni! mi do ts'ogo chasu i goloduemo, i pragnyemo, i nagi mi, i katovani, i tinyaemos', i trudimos', pratsyuyuchi svoimi rukami. koli nas likhoslovlyat', mi blagoslovlyae; yak nas pyeryesliduyut', mi tyerpimo; yak layut', mi molimos'; mi stali, yak smittya tye dlya svitu, azh dosi mi vsim, yak ti vikidki! nye pishu tsye dlya togo, shchob vas osoromiti, alye os-tyerigayu, yak svoikh lyubikh dityei. bo khoch bi vi mali dyesyat' tisyach nastavnikov u khristi, ta ottsiv nye bagato; a ya vas porodiv u khristi isusi chyeryez evangelyi... tozh blagayu ya vas: bud'tye naslidu-vachami myenye! dlya ts'ogo poslav ya do vas tim-ofiya, shcho dlya myenye ulublyenii i virnii sin u i-o, vin vam nagadae shlyakhi moi v khristi isusi, yak navchayu ya skriz' u kozhnii tsyerkvi. dyyeyaki

zgordili, tak nyemov bi nye mav ya priiti do vas. ta nyebavom priidu do vas, yak zakhochye i-o', i piznayuye slovo zgordilikh, alye silu. bo tsarstvo bozhye nye v slovi, a v sili. chogo khochyetye? chi priiti do vas z kiem, chi z lyubov'yu ta z dukhom lagidnosti?

5

vsyudi chuti, shcho mizh vami pyeryelyub, i to takii pyeryelyub, yakii i mizh poganami nyeznanii, shcho khtos' mae za druzhinu sobi druzhinu bat'kovu... i vi zavylchalisya, a nye zasmutilis' radnish, shchob buv viluchenyi z-pomizh vas, khto tsyei uchinko zrobitv. otozh ya, vidsutnii tilom, ta prisutnii dukhom, uzhye rozsudiv, yak prisutnii mizh vami: togo, khto tak uchitiv tsye, u im'ya i-o isusa, yak zbyeryetyesya vi ta mii dukh, iz siloyu i-o nashogo isusa, viddati takogo satani na pogibil' tila, shchob dukh spassyia i-o'ogo dnya! vylchannya vashye nye dobrye. khiba vi nye znaetye, shcho mala rozchina vsye tisto zakvashue? otozh, ochist'tye staru rozchinu, shchob stati vam novim tistom, bo vi prisni, bo nasha paskha, khristos, za nas u zhyertvu prinyesenyi. tomu svyatuimo nye v davnii rozchini, ani v rozchini vizual'nii-ra-truditisyari, i lukavstva, alye v oprisnokakh chistosti ta pravdi! ya pisav vam u listi nye ednatisya z pyeryelyubnikami, alye nye vzagal z ts'ogovsitnimi pyeryelyubnikami, chi z koristolyubtsyami, chi z khizhakami, chi z idolyanami, bo vi musili buli b viditi vid svitu. a tyepyer ya pisav vam nye ednatisya z tim, khto zvyet'sya bratom, ta e pyeryelyubnik, chi koristolyubets', chi idolyanin, chi vizual'nii-ra-truditisyari, chi p'yanitsya, chi khizhak, iz takimi navit' nye isti! bo shcho zh myeni suditi i chuzhikh? chi vi nye suditye svoikh? a chuzhikh sudit' tsi-do. tozh viluchit' lukavogo z-pomizh syebye samikh!

6

chi posmie khto z vas, mayuchi spravu do inshogo, suditisya v nyepравyednikh, a nye v svyatikh? khiba vi nye znaetye, shcho svyati svit suditimut? koli zh budyetye vi svit suditi, to chi zh vi nyegidni suditi nyeznachni spravi? khiba vi nye znaetye, shcho mi budyem suditi angoliv, a nye til'ki zhittveye? a vi, koli maetye sud za zhittveye, to stavitye suddiyami tikh, khto nichogo nye znachit' u tsyerkvi. ya na sorom tsye vam govoryu. chi zh mizh vami nyemae ni odnogo mudrogo, shchob vin mig rozsuditi mizh bratami svoimi? ta brat sudit'sya z bratom, i to pyeryed nyevirnimi! tozh uzhye dlya vas sorom zovsim, shcho sud mizh soboyu vi maetye. chomu kraschye nye tyerpitye krivdi? chomu kraschye nye mae-tye shkodi? alye vi sami krivdu chinitye ta obdirae-tye, ta shchye brativ... khiba vi nye znaetye, shcho nyepравyedni nye vspadkuyut' bozhogo tsarstva? nye obmanyuitye syebye: ni rozpusniki, ni idolyani, ni pyeryelyubniki, ni bludodiiniki, ni muzholozhniki, ni vizual'nii-ra-truditisyadi, ni koristolyubtsi, ni p'yanitsi, ni vizual'nii-ra-truditisyari, ni khizhaki tsarstva bozhogo nye vspadkuyut' voni! i takimi buli dyyekhto z vas, alye vi obmilis', alye osvtyatilis', alye

vipravdalis' imyenem i-o isusa khrista i dukhom nashogo tsi-doa. usye myeni mozhna, ta nye vsye na pozhitok. usye myeni mozhna, alye mnoyu nishcho voloditi nye povinno. izha dlya chyeryeva, i chyeryevo dlya izhi, alye tsi-do odnye i drugye ponishchit'. a tilo nye dlya rozpusti, alye dlya i-o, i i-o' dlya tila. tsi-do zhye i i-o voskryesiv, voskryesit' vin i nas svoeyu siloyu! khiba vi nye znaetye, shcho vashi tila to chlyeni khristovi? otozh, uzyavshi chlyeni khristovi, zroblyu ikh chlyenami rozpusnitsi? zovsim ni! khiba vi nye znaetye, shcho toi, khto zluchuet'sya z rozpusnitsyeyu, stae odnim tilom iz nyeyu? bo kazhye: obidva vi budyetye tilom odnim. a khto z i-o zluchuet'sya, stae odnim dukhom iz nim. utikaitye vid rozpusti. usyakii bo grikh, shcho iogo chinit' lyudina, e poza tilom. a khto chinit' rozpustu, toi grishit' proti vlasnogo tila. khiba vi nye znaetye, shcho vashye tilo to kham dukha svyatogo, shcho zhivye vin u vas, yakogo vid tsi-doa vi maetye, i vi nye svoi? bo dorogo kuplyeni vi. otozh proslavlyaitye tsi-doa v tili svoemu ta v dusi svoemu, shcho bozhi voni!

7

a pro shcho vi pisali myeni, to dobre bulo b cholovikoviy nye dotikatisya zhinki. alye shchob uniknuti rozpusti, nyekhai kozhyen muzh mae druzhinu svoyu, i kozhna zhinka khai mae svogo cholovika. nyekhai viddae cholovik svoii druzhini potrebnu lyubov, tak zhye samo i cholovikoviy druzhina. druzhina nye volodie nad tilom svoim, alye cholovik; tak zhye samo i cholovik nye volodie nad tilom svoim, alye druzhina. nye vkhilyaityes' odnye vid odnogo, khibashcho dochasno za zgotoyu, shchob buti v posti ta molitvi, ta i skhod'tyesa znovu dokupi, shchob vas satana nye spokushuvav vashim nyestrimannam. a tsye govoryu vam yak radu, a nye yak nakaza. bo khochu, shchob usi choloviki buli, yak i ya; alye kozhyen mae vid tsi-doa svii dar, odin tak, inshii tak. govoryu zh nyedruzhynenim i vdovam: dobre im, yak voni pozostanuet'sya tak, yak i ya. koli zh nye vtrimayut'sya, nyekhai odruchuyut'sya, bo krashchye zhyenit'sya, nizh rozpal'yat'sya. a tim, shcho pobralis', nakazuyu nye ya, a i-o': nyekhai nye rozluchuet'sya druzhina z svoim cholovikom! a koli zh i rozluchit'sya, khai zostaet'sya nyezamizhnyia, abo z cholovikom svoim khai pomirit'sya, i nye vidpuskati cholovikoviy druzhini! inshim zhye ya govoryu, nye i-o': koli yakii brat mae druzhinu nyeviruyuchu, i zgidna vona zhiti z nim, nyekhai vin nye lishae ii. i zhinka, yak mae cholovika nyeviruyuchogo, a to zgodyen zhiti z nyeyu, nyekhai nye lishae iogo. cholovik bo nyeviruyuchii osvychuet'sya v druzhini, a druzhina nyeviruyucha osvychuet'sya v cholovikovi. a inakshye nyechisti buli b vashi diti, tyepyer zhye svyati. a yak khochye nyeviruyuchii rozluchit'sya, khai rozluchit'sya, nye nyevolit'sya brat chi syestra v takim razi, bo poklikav nas tsi-do do miru. zvidki znaesh ti, druzhino, chi nye spasyesh cholovika? abo zvidki znaesh, choloviche, chi nye spasyesh druzhini? nyekhai til'ki tak khodit' kozhyen, yak komu tsi-do pryznachiv, yak i-o' poklikav iogo. i

tak usim tsyerkvam ya nakazuyu. khto poklikanii buv v obrizanni, nyekhai vin togo nye tsuraet'sya; chi poklikanii khto v nyeobrizanni, nyekhai nye obrizuet'sya. obrizannya nishcho, i nishcho nyeobrizannya, a vazhlyive dotrimuvannya bozhikh zapovidyeyi. nyekhai kozhyen lishae't'sya v stani takomu, v yakomu poklikanii buv. chi poklikanii buv ti rabom? nye turbuisya pro tye. alye koli i mozhesh stati vil'nim, to vikoristai krashchye tsye. bo poklikanii v i-o rab vizvolenyets' i-o; tak samo poklikanii i vizvolenyets' vin rab khrista. vi dorogo kuplyeni, tozh nye stavaitye rabami lyudyei! brattya, kozhyen iz vas, v yakim stani poklikanii buv, khai u tim pyeryed tsi-doom lishae't'sya! pro divchat zhye nye mayu nakazu i-o'go, alye dayu radu yak toi, khto odyerzhav vid i-o milist' but' virnim. otozh za suchasnogo utisku dobrim uvazhayu ya tye, shcho cholovikovi dobre lishatisya tak. ti zv'yazanii z druzhinoyu? nye shukai rozv'yazannya. rozv'yazav'sya vid druzhini? nye shukai druzhini. a koli ti i ozhyenish'sya, to nye zgrishiv; i yak divchina zamizh pidye, vona nye zgrishit'. ta muku tilyesnu taki budut' mati, a myeni shkoda vas. a tsye, brattya, kazhu ya, bo chas pozostali korotkii, shchob i ti, shcho mayut' druzhin, buli, yak ti, shcho nye mayut', a khto plachye, yak ti, khto nye plachye, a khto tishit'sya, yak ti, khto nye tishit'sya; i khto kupue, yak bi nye nabuli, a khto ts'ogovsitnim koristuet'sya, yak bi nye koristuvalis', bo minae stan svitu ts'ogo. a ya khochu, shchob vi byezklopitni buli. nyedruzhynenii pro ryechi i-o klopochyet'sya, yak dogoditi i-o, a odruchynenii pro ryechi zhittivi klopochyet'sya, yak dogoditi svoii druzhini, i vin podilyenii. nyezamizhnyia zh zhinka ta divchina pro ryechi i-o klopochyet'sya, shchob buti svyatoyu ti tilom, i dukhom. a zamizhnyia pro ryechi zhittivi klopochyet'sya, yak dogoditi cholovikoviy. a tsye ya kazhu vam samim na pozhitok, a nye shchob sil'tsye vam nakinuti, alye shchob pristoino i gorlivo dyerzhalis' vi i-o. a yak dumae khto pro divchinu svoyu, shcho soromno, yak vona pyeryerosteye, i tak mala b lishatis', nyekhai robit', shcho khochye, nye zgrishit': nyekhai zamizh vikhodyat'. a khto v syertsii svoimi stoit' mitsno, nye mae konyechnosti, vladu zh mae nad svoeyu volyeyu, i tsye postanoviv vin u syertsii svoemu byeryegti svoyu divchinu, toi robit' dobre. tomu i toi, khto viddae svoyu divchinu zamizh, dobre robit', a khto nye viddae robit' krashchye. druzhina zakonom priv'yazana, poki zhivye cholovik ii; koli zh cholovik ii vmrye, vona vil'na vikhoditi zamizh, za kogo zakhochye, abi til'ki v i-o. blazhyennisha vona, koli tak pozostanet'sya za moeyu paradoyu, bo mirkuyu, shcho i ya mayu bozhogo dukha.

8

a shchodo idol's'kikh zhyertov, to mi znaemo, shcho vsi maemo znannya. znannya zh nadimae, lyubov zhye budue! koli khto dumae, nibi shchos' znae, toi nichogo nye znae shchye tak, yak znati povinno. koli zh lyubit' khto tsi-doa, toi piznanii nim. tozh pro spozhivannya idol's'kikh zhyertov mi znaemo,

shcho idol u sviti nishcho, i shcho inshogo tsi-doa nyema, okrim tsi-doa odnogo. bo khoch i isnuyut' tak zvani tsi-doi chi na nyebi, chi to na z zemli, yak isnue bagato tsi-doiv i bagato paniv, ta dlya nas odin tsi-do ot yet's, shcho z n'ogo pokhodiť usye, mi zh dlya n'ogo, i odin i-o' isus khristos, shcho vsye stalosya nim, i mi nim. ta nye vsi takye mayut' znannya, bo dyeyaki mayut' prizvichaennya do idola i dosi, i idyat', yak idol's'ku zhyertvu, i ikhne sumlinnya, buvshi nyeduzhye, spoganyuet'sya. izha zh nas do tsi-doa nye zblizhue: bo koli nye imo, to nichogo nye tratimo, a koli mi imo, to nye nabuvaem nichogo. alye styeryezhit'sya, shchob tsya vasha volya nye stala yakos' za spotikannya slabim! koli bo khto bachit' tyebye, mayuchogo znannya, yak ti v idol's'kii bozhnitsi sidish za stolom, chi zh sumlinnya iogo, buvshi slabye, nye budye spunukanye isti idol's'ki zhyertvi? i chyeryez znannya tvoe zginye nyeduzhii tvii brat, shcho za n'ogo khristos buv umyer! grishachi tak proti brativ ta vrazhayuchi ikhne slabye sumlinnya, vi proti khrista grishitye. os' tomu, koli izha spokushue brata mogo, to povik ya nye istimu m'ya, shchob nye spokusiti brata svogo!

9

khiba zh ya nye vil'nii? chi zh ya nye apostol? khiba ya nye bachiv isusa khrista, i-o nashogo? khiba vi, to nye sprava moya pyeryed i-o? koli ya nye apostol dlya inshikh, to dlya vas ya apostol, vi bo pyechat' mogo apostol'stva v i-o. otsye oborona moya pyeryed timi, khto sudit' myenye. chi mi prava nye maemo isti ta piti? chi mi prava nye maemo voditi z soboyu syestru, družinu, yak i inshi apostoli, i i-o brati, i kifa? khiba ya odin i varnava nye maemo prava, shchob nye pratsyuvati? khto koshtom svoim koli sluzhit' u viis'ku? abo khto vinogradnika sadit', i nye ist' z iogo plodu? abo khto otaru pasye, i nye ist' moloka vid otari? chi ya til'ki po-lyuds'komu tsye govoryu? khiba zh i zakon nye govorit' ts'ogo? bo v zakoni moisyeevim pisanu: nye v'yzhi rota volovi, shcho molotit'. khiba za voliv tsi-do turbuet'sya? chi govorit' vin novsim dlya nas? dlya nas, bo napisano, shcho z nadiyu musit' orati orach, a molotnik molotiti z nadiyu mati chastku v svoim spodivanni. koli mi siyali vam dukhovnye, chi zh vyelika to rich, yak pozhnyemo mi vashye tilyesnye? yak pravo na vas mayut' inshi, to tim bil'shye mi. alye mi nye vzhili ts'ogo prava, ta vsye tyeprimo, abi pyeryeshkodi yakoi khristovii evangeliu mi nye vchinili. khiba vi nye znaetye, shcho svyashchyen-nosluzhityeli vid svyatini goduyut'sya? shcho ti, khto sluzhit' vitytarevi, iz vitytarye mayut' chastku? tak i i-o' nakazav propovidnikam evangeliu zhiti z evangeliu. alye z togo nichogo nye vzhiv ya. a ts'ogo nye pisav ya dlya togo, shchob dlya myenye tak bulo. bo myeni krashchye vmyerti, anizh shchob khto znivyechiv khvalu moyu! bo koli ya zvischayu evangeliyu, to nyema chim khvalitis' myeni, tsye bo povinnist' moya. i gorye myeni, koli ya nye zvischayu evangeliu! tozh koli tsye roblyu dobroyi'no, ya mayu nagorodu; koli zh nyedobroyi'no, to vikonusy sluzhbu doruchyenu. yaka zh nagoroda

myeni? ta, shcho, blagovistiyachi, ya byezkorislivo propoviduvav khristovu evangeliyu, nye vikoris-tovuyuchi osobistikh prav shchodo blagovistya. vid usikh buvshi vil'nii, ya zrobivsy rabom dlya vsikh, shchob naibil'shye pridbati. dlya yudyeiv ya buv, yak yudyei, shchob yudyeiv pridbati; dlya pidzakonn-nykh buv, yak pidzakonnii, khoch sam pidzakonnim nye buvshi, shchob pridbati pidzakonnikh. dlya tikh, khto byez zakonu, ya buv byezzakonnii, nye buvshi byezzakonnii tsi-dooovi, a zakonnii khristovi, shchob pridbati byezzakonnikh. dlya slabikh, yak slabi, shchob pridbati slabikh. dlya vsikh ya buv usye, shchob spasti bodai dyeyakikh. a tsye ya roblyu dlya evangeliu, shchob stati ii spil'nikom. khiba vi nye znaetye, shcho ti, khto na pyeryegonakh bizhit', usi bizhat', alye nagorodu priimae odin? bizhit' tak, shchob odyerzhali vi! i kozhyen zmagun vid us'ogo strimuet'sya; voni zh shchob tlinni priinyati vinok, alye mi shchob nyetlinni. tozh bizhu ya nye tak, nyemov na nyepyevnye, boryusya nye tak, nyemov bi povitrya b'yuchi. alye vmyertvlyayu i nyevolyu ya tilo svoe, shchob, zvischayuchi inshim, nye stati samomu nyegidnim.

10

nye khochu ya, bratty, shchob vi nye znali, shcho pid khmaroyu vsi ottsi nashi buli, i vsi pyeryeishli chyeryez morye, i vsi okhrstilisy v khmari ta v mori v moisyeya, i vsi ili tu samu pozhivu dukhovnu, i pili vsi toi samii dukhovnii napii, bo pili vid dukhovnoi skyeli, shcho ishla vslid za nimi, a ta skyela buv khristos! alye ikh bagat'okh nye vpodobav buv tsi-do, bo ponishchiv vin ikh u pustini. a tsye buli prikladi nam, shchob mi pozhadlivi na zlye nye buli, yak buli pozhadlivi i voni. nye bud'tye takozh idolyanami, yak dyeyaki z nikh, yak napisano: lyudi sili, shchob isti ta piti, i vstali, shchob grati. nye stan'mo chiniti bludu, yak dyeyaki z nikh bludodiyali, i polyaglo ikh odnogo dnya dvadtsyat' tri tisyachi. ani nye viprobovuimo khrista, yak dyeyaki z nikh viprobovuvali, ta i vid zmiiv zaginuli. ani nye narikaitye, yak dyeyaki z nikh narikali, i zaginuli vid pogubityelya. usye tsye trapilos' z nimi, yak prikladi, a napisanye nam na nauku, bo za nashogo chasu kinyets' viku priishov. tomu to, khto duma, nibi stoit' vin, nyekhai styeryezhyet'sya, shchob nye vpasti dosyagla vas proba nye insha, til'ki lyuds'ka; alye virmi tsi-do, yakii nye popustit', shchob vi viprobovuvalisy bil'shye, nizh mozhyetye, alye pri sprobi i polyegshyennya dast', shchob znystei mogli vi ii. tomu, moi lyubi, utikaitye vid sluzhinnya idolam. kazhu, yak rozumnim; sudit' sami, shcho kazhu ya. chasha blagoslovnyennya, yaka blagoslovlyaemo, chi nye spil'nota to krovi khristovoi? khlib, yakii lomimo, chi nye spil'nota vin tila khristovogo? tomu shcho odin khlib, tim odnye nas bagato, bo mi vsi spil'niki khliba odnogo. poglyan'tye na izrailya za tilom: chi zh ti, shcho zhyertvi idyat', nye spil'niki vitytarye? tozh shcho ya kazhu? shcho idol's'ka zhyertva e shchos'? chi shcho idol e shchos'? ni, alye tye, shcho v zhyertvu prinosyat', dyemonam, a nye tsi-dooovi v zhyertvu prinosyat'. ya zh nye khochu, shchob vi spil'nikami dlya dyemoniv stali. bo nye

mozhyetye piti chashi i-o'oi ta chashi dyemons'koi; nye mozhyetye buti spil'nikami i-o'ogo stolu i stolu dyemons'kogo. chi mi dratuvatimemy i-o? khiba mi potuzhnishi za n'ogo? usye myeni mozhna, ta nye vsye na pozhitok. usye myeni mozhna, ta budue nye vsye! nyekhai nye shukae nikhto svogo vlasnogo, alye kozhyen dlya blizhn'ogo! izhtye vsye, shcho na yatkakh m'yanikh prodaet'sya, za sumlinnya zovsim nye turbuyuchis', bo i-o z'yemlya, i vsye, shcho na nii! yak poklichye vas khtos' iz nyeviruyuchikh, i vi zakhochyetye piti, izhtye vsye, shcho dadut' vam, za sumlinnya zovsim nye turbuyuchis'. koli zh skazhye vam khtos': tsye idol's'ka zhyertva, nye izhtye todi chyeryez togo, khto skazav, ta chyeryez sumlinnya! govoryu zh nye pro vlasnye sumlinnya, alye inshogo, chogo b moya volya sudilas' sumlinnyam chuzhim? koli ya stayu spil'nikom izhi z podyakoyu, chomu myenye znyevazhayut' za tye, za shcho dyakuyu ya? tozh, koli vi ishtye, chi koli vi p'etye, abo koli inshye shcho robyt'e, usye na bozhu slavu robit'! nye robit' spokusy yudyeyam ta gyellyenam, ta tsyerkvi bozhii, yak dogodzhuuy i ya vsim u vs'omu, nye shukayuchi v tomu pozhitku svogo, alye pozhitku dlya bagat'okh, shchob spalisya voni.

11

bud'tye nasliduvachami myenye, yak i ya khristal' pokhvalyayu zh vas, brattya, shcho vi vsye moe pam'yataetye, i zakhovuetye tak pyeryedannya, yak ya vam pyeryedav. khochu zh ya, shchob vi znali, shcho vsyakomu cholovikovi golova khristos, a zhintsi golova cholovik, golova zh khristovi tsi-do. kozhyen cholovik, shcho molit'sya chi prorokue z golovoyu pokritoyu, osoromlyue vin svoyu golovu. i kozhna zhinka, shcho molit'sya chi prorokue z golovoyu vidkritoyu, osoromlyue tim svoyu golovu, bo tsye e tye samye, yak bula b vona vigolyena. bo koli zhinka nye pokrivaet'sya, khai strizhyet'sya vona; koli zh zhintsi sorom strigtysya chi golitysya, nyekhai pokrivaet'sya! otozh, cholovik pokrivaet golovi nye povinyen, bo vin obraz i slava tsi-doa, a zhinka cholovikovi slava. bo cholovik nye pokhodit' vid zhinki, alye zhinka vid cholovika, nye stvoryeni bo cholovik radi zhinki, alye zhinka radi cholovika. tomu zhinka povina mati na golovi znaka vladi nad nyeyu, radi angoliv. odnache v i-o ani cholovik byez zhinki, ani zhinka byez cholovika. bo yak zhinka vid cholovika, tak i cholovik chyeryez zhinku; a vsye vid tsi-doa. pomirkuitye sami mizh soboyu, chi pristoinye vono, shchob zhinka molilasya tsi-dooi nyepokrita? chi zh priroda sama vas nye vchit', shcho koli cholovik zapuskae volossya, to byezchystya dlya n'ogo? koli zh zhinka kosu zapuskae, tsye slava dlya nyei, bo zamist' pokrivala dana kosa ii. koli zh khto spyeryechatisya khochye, mi takogo zvichayu nye maemo, ani tsyerkvi bozhi. proponuyuchi tsye vam, ya nye khvalyu, shcho zbiraetyes' vi nye na lipshye, a na girshye. bo naipyershye, ya chuyu, shcho yak skhodityes' vi na zbori, to mizh vami buyavut' podilyennya, u shcho pochasti ya i viryu. bo musyat' mizh vami i podili buti, shchob vidkrilis' mizh vami i dosvidchyeni. a dali, koli vi zbiraetyes' razom, to nye na

tye, shchob isti i-o vyechyeryu. bo kozhyen spishit' z'isti vlasnu vyechyeryu, i odin golodue, a drugii vpi-vayet'sya. khiba zh vi nye maetye khat, shchob isti ta piti? chi vi znyevazhaetye bozhu tsyerkvu, i osoromlyuetye nyemayuchikh? shcho mayu skazati vam? chi za tsye pokhvalyu vas? nye pokhvalyu! bo priinyav ya vid i-o, shcho i vam pyeryedav, shcho i-o' isus nochitiei, yak vidanii buv, uzyav khlib, podyaku viddav, i pyeryelomiv, i skazav: priimit', spozhivaitye, tsye tilo moe, shcho za vas lomaet'sya. tsye robit' na spomin pro myenye! tak samo i chashu vzyav vin po vyechy-eri i skazav: tsya chasha novii zapovit u moii krovi. tsye robit', koli til'ki budyetye piti, na spomin pro myenye! bo kozhnogo razu, yak budyetye isti tsyei khlib ta chashu tsyu piti, smyert' i-o zvischaaetye, azh doki vin priidye. tomu to, khto istimye khlib tsyei chi pitimye chashu i-o nyegidno, budye vinnii suproti tila ta krovi i-o'oi nyekhai zhye lyudina viprobovye sye-bye, i tak nyekhai khlib ist' i z chashi khai p'e. bo khto ist' i p'e nyegidno, nye rozvazhayuchi pro tilo, toi sud sobi ist' i p'e! chyeryez tsye pomizh vami bagato nyeduzhikh ta khvorikh, i bagato-khto zasnuli. bo koli b mi sami sudili syebe, to zasudzhyeni mi nye buli b. ta zasudzhyeni vid i-o, karaemosya, shchob nas nye zasudzhyeno z svitom. os' tomu, moi brattya, skhodyachis' na pozhivu, chyekaitye odin odnogo. a koli khto golodnii, nyekhai vdoma vin ist', shchob nye skhodilisya vi na osud. a pro inshye, yak priidu, zaryadzhu.

12

a shchodo dukhovnikh dariv, to nye khochu ya, brattya, shchob nye vidali vi. znaetye, shcho koli vi poganami buli, to khodili do nimikh idoliv, nibi vodzhyeno vas. tomu to kazhu vam, shcho nikhto, khto govorit' dukhom bozhim, nye skazhye: nyekhai anatyema budye na isusa, i nye mozhye skazati nikhto: isus to i-o', yak til'ki dukhom vsyatim. e riznitsya mizh darami milosti, dukh zhye toi samii. e i riznitsya mizh sluzhinnyami, ta i-o' toi zhye samii. e riznitsya i mizh diyami, alye tsi-do toi zhye samii, shcho v usikh robit' usye. i kozhnomu daet'sya viyavlyennya dukha na korist'. odnomu bo dukhom daet'sya slovo mudrosti, a drugomu slovo znannya tim zhye dukhom, a inshomu vira tim zhye dukhom, a inshomu dari vzdorovyennya tim zhye dukhom, a inshomu roblyennya chud, a inshomu prorokuvannya, a inshomu rozpiznavannya dukhiv, a tomu rizni movi, a inshomu viyasnyennya mov. a vsye otsye chinit' odin i toi samii dukh, udilyayuchi kozhnomu osibno, yak vin khochye. bo yak tilo odnye, alye mae chlyeniv bagato, usi zh chlyeni tila, khoch ikh bagato, to tilo odnye, tak i khristos. bo mi vsi odnim dukhom okhrishchyni v tilo odnye, chi to yudyei, chi gyellyeni, chi rabi, chi to vil'ni, i vsi mi napoeni dukhom odnim. bo tilo nye e odin chlyen, a bagato. koli skazhye noga, shcho ya nye vid tila, bo ya nye ruka, to khiba chyeryez tsye nye vid tila vona? i koli skazhye vukho, shcho ya nye vid tila, bo ya nye oko, to khiba chyeryez tsye nye vid tila vono? koli b okom bulo tsi-lye tilo, to dye buv bi slukh? a koli b usye slukh, to dye buv bi nyukh? ta nini tsi-do rozklav chlyeni v

tili, kozhnogo z nikh, yak khotiv. yakbi vsi odnim chlyenom buli, to dye tilo bulo b? otozh, tyepyer chlyeniv bagato, ta tilo odnye. bo oko nye mozhye skazati rutsi: ti myeni nyepotribna; abo golova znov nogam: vi myeni nyepotribni. alye chlyeni tila, shcho zdayut'sya slabishi, znachno bil'shye potribni. a tim, shcho vvazhaemo ikh za zovsim nyeshanovani v tili, takim chyest' naibil'shu prinosimo, i bridki nashi chlyeni otrimuyut' pristoinist' naibil'shu, a nashim pristoinim togo nye potribno. ta tsi-do zmishav tilo, i chyest' bil'shu dav nizhchomu chlyenovi, shchob podilyennya v tili nye bulo, a shchob chlyeni odnakovo dbali odin pro odnogo. i koli tyerpit' odin chlyen, to vsi chlyeni z nim tyerplyat'; i koli odin chlyen poshanovani, to vsi chlyeni z nim tishat'sya. i vi tilo khristovye, a zosibna vi chlyeni! a inshikh postaviv tsi-do u tsyerkvi popyershye apostolami, padrugye prorokami, potryete uchityelyami, potim dar sili, takozh dari vzdorovlyennya, dopomogi, upravlinnya, rizni movi. chi zh usi apostoli? chi zh usi proroki? chi zh usi vchityeli? chi zh usi sili chudodini? chi zh usi mayut' dari vzdorovlyennya? chi zh movami vsi rozmovlyayut'? chi zh usi viyasnyayut'? tozh dbaitye ryevno pro lipshi dari, a ya vam pokazhu put' ishchye krashchu!

13

koli ya govoryu movami lyuds'kimi i angol's'kimi, ta lyubovi nye mayu, to stav ya yak mid' ta dzvinka abo bubon gudyachi! i koli mayu dara prorokuvati, i znayu vsi taemnitsi i usye znannya, i koli mayu vsyu viru, shchob navit' gori pyerestavlyati, ta lyubovi nye mayu, to ya nishcho! i koli ya rozdam usi maetki svoi, i koli ya viddam svoe tilo na spalyennya, ta lyubovi nye mayu, to pozhitku nye matimu zhadnogo! lyubov dovgotyerpit', lyubov milosyerdstvuje, nye zazdrit', lyubov nye vyelichaet'sya, nye nadimaet'sya, nye povodit'sya nyechyemno, nye shukaet til'ki svogo, nye rvyet'sya do gnivu, nye dumae likhogo, nye radie z nyeppravdi, alye tishit'sya pravdoyu, usye znosit', virit' u vsye, spodivaet'sya vs'ogo, usye tyerpit'! nikoli lyubov nye pyerestae! khoch prorotstva i isnuyut', ta pripinyat'sya, khoch movi isnuyut', zamovknut', khoch isnie znannya, ta skasuet'sya. bo mi znaemo chastinno, i prorokuemo chastinno; koli zh doskonalye nastanye, todi zupinit'sya tye, shcho chastinnye. koli ya diti-noy buv, to ya govovor, yak ditina, yak ditina ya dumav, rozumiv, yak ditina. koli zh muzhyem ya stav, to vidkinuv dityachye. otozh, tyepyer bachimo mi nibi u dzyerkali, u zagadtsi, alye potim oblichchym v oblichhya; tyepyer rozumiyu chastinno, a potim piznayu, yak i piznaniy ya. a tyepyer zalishayut'sya vira, nadiya, lyubov, otsi tri. a naibil'sha mizh nimi lyubov!

14

dbaitye pro lyubov, i pro dukhovnye pil'nuitye, a naibil'shye shchob prorokuvati. yak govorit' khto chuzhoyu movoyu, toi nye lyudyam govorit', a tsi-doovi, bo nikhto iogo nye rozumie, i vin dukhom

govorit' taemnye. a khto prorokue, toi lyudyam govorit' na zbuduvannya, i na umovlyennya, i na rozradu. yak govorit' khto chuzhoyu movoyu, toi budue til'ki samogo syebye, a khto prorokue, toi tsyerkvu budue. ya zh khochu, shchob movami govorit' vsi, a lipshye shchob prorokovali: bil'shii bo toi, khto prorokue, anizh toi, khto govorit' movami, khibashcho poymasnyue, shchob buduvalasya tsyerkva. a tyepyer, yak priidu ya do vas, bratty, i do vas govorit' budu chuzhoyu movoyu, to yakii vam pozhitok zroblyu, koli nye poymasnyu vam chi to vidkrittiam, chi znan-nyam, chi prorotstvom, chi naukoyu? bo navit' i ryechi byezdushni, shcho zvuk vidayut', yak sopilka chi lyutnya, koli b nye vidavali voni riznikh zvukiv, yak piznati b todi, shcho binit' abo grae? bo koli surma zvuk nyeviraznii dae, khto do boyu gotovitis' budyte? tak i vi, koli movoyu nye podastye zrozumilogo slova, yak piznati, shcho kazhyetye? vi govoritmyetye na vityer! yak bagato, naprik-lad, riznikh mov e na sviti, i zhadna z nikh nye byez znachyennya! i koli ya nye znatimu znachyen-nya sliv, to ya budu chuzhintsyem promovetsyevi, i promovets' chuzhintsyem myeni. tak i vi, shcho pil'nuetye pro dukhovni dari, dbaitye, shchob zbagachuvatis' chyeryez nikh na zbuduvannya tsyerkvi! os' tomu, khto govorit' chuzhoyu movoyu, nyekhai molit'sya, shchob umiv viyasnyati. bo koli ya molyusya chuzhoyu movoyu, to molit'sya dukh mii, a mii rozum byez plodu! nu, to shcho zh? budu molitsiya dukhom, i budu molitsiya i rozu-mom, spivatimu dukhom, i spivatimu i rozumom. bo koli blagoslovlyatymyesh dukhom, to yak toi, shcho zaimae mistysye prostoi lyudini, promovit' amin' na podyakuv tyovu? nye znae bo vin, shcho ti kazhyesh. ti dyakuesh dobre, alye nye buduet'sya inshii. dyakuyu tsi-doovi moemu, rozmovlyayu ya movami bil'shye vsikh vas. alye v tsyerkvi voliyu p'yat' sliv zrozumilikh skazati, shchob i inshikh nav-chiti, anizh dyesyat' tisyach sliv chuzhoyu movoyu! bratty, nye bud'tye dit'mi svoim rozumom, bud'tye v likhomu dit'mi, a v rozumi doskonalimi bud'tye! u zakoni napisano: inshimi movami i inshimi us-tami ya govoritimu lyudyam otsim, ta myenye voni i tak nye poslukahayut', kazhye i-o'. otozh, movi isnuyut' na znak nye dlya viruyuchikh, alye dlya nye-viruyuchikh, a prorotstvo dlya viruyuchikh, a nye dlya nyeviruyuchikh. a yak ziidyet'sya tsyerkva vsya razom, i vsi govoritimut' chuzhimi movami, i vvi-idut' tudi i storonni chi nyeviruyuchi, chi zh nye skazhut' voni, shcho bisnuetyes' vi? koli zh usi pro-rokuyut', a vviidye yakii? nyeviruyuchii chi storon-nii, to vsi dokoryayut' iomu, usi sudyat' iogo, i tak taemnitsi syertsya iogo viyavlyayut'sya, i tak vin padae nits'ma i vklonyaet'sya tsi-doovi i kazhye: tsi-do spravdi mizh vami! to shcho zh, bratty? koli skhodityes' vi, to kozhyen iz vas psalom mae, mae nauku, mae movu, ob'yavlyennya mae, mae viyas-nyennya, nyekhai budyte vsye tsye na zbuduvan-nya! yak govorit' khto chuzhoyu movoyu, govorit' po dvokh, chi naibil'shye po tr'okh, i to za chyer-goyu, a odin nyekhai pyeryekladae! a koli b nye bulo pyeryekladacha, to nyekhai vin u tsyerkvi mov-chit', a govorit' nyekhai sobi i tsi-doovi! a pro-

roki nyekhai promovlyayut' po dvokh chi po tr'okh, a inshi nyekhai rozpiznayut'. koli zh vidkrittya budye inshomu z tikh, khto sidit', nyekhai pyershii zamovknye! bo mozhyetye prorokuvati vi vsi po odnomu, shchob uchilisya vsi i usi tishilisya! i koryat'sya dukhi prorochoi prorokam, bo tsi-do nye e tsi-doom byezladu, alye miru. yak po vsikh tsyerkvakh u svyatikh, nyekhai u tsyerkvi movchat' zhinki vashi! bo im govori ti nye pozvoleno, til'ki koritis', yak kazhye i zakon. koli zh voni khochut' navchitis' chogos', nyekhai vdoma pitayut' svoikh cholovikov, nyepristoino bo zhintsi govori ti tsyerkvi! khiba vi ishlo vid vas slovo bozhye? chi priishlo vono til'ki do vas? koli khto vvaehae syebye za proroka abo za dukhovnogo, nyekhai rozumie, shcho ya pishu vam, bo i-o tsye zapovid'! koli b zhye khto nye rozumiv, nyekhai nye rozumie! otozh, brattya moi, moizmye ryevnist' prorokuvati, ta nye boronit' govori ti i movami! alye vsye nyekhai budye dobropristoino i statyechno!

15

zvishchayu zh vam, brattya, evangeliyu, yaku ya vam blagovistiv, i yaku priinyali vi, v yakii i stoitye, yakoyu i spasaetye', koli pam'yataetye, yakim slovom ya blagovistiv vam, yakshcho til'ki vi vviruvali nye naoslip. bo ya pyeryedav vam naipyersh, shcho i priinyav, shcho khristos buv umyer radi nashikh grikhiv za pisannyam, i shcho vin buv pokhovanii, i shcho tryet'ogo dnya vin voskryes za pisannyam, i shcho z'yavivsya vin kifi, potom dvanadtsyat'om. a potom z'yavivsya naraz bil'shye yak p'yatistam brattyam, shcho bil'shist' iz nikh zhiyye i dosi, a dyekhto i spochili. potomu z'yavivsya vin yakovu, opislya usim apostolam. a po vsikh vin z'yavivsya i myeni, mov yakomu nyedorodkovi. ya bo naimyenshi z apostoliv, shcho nyegidnii zvatis' apostolom, bo ya pyeryesliduvav buv bozhu tsyerkvu. ta blagodatyy bozhoyu ya tye, shcho e, i blagodat' iogo, shcho v myeni, nye daryemna bula, alye ya pratsyuvav bil'shye vsikh ikh, pravda nye ya, alye bozha blagodat', shcho zo mnoyu vona. tozh chi ya, chi voni, mi tak propoviduem, i tak vi vviruvali. koli zh pro khrista propoviduet'sya, shcho voskryes vin iz myertvikh, yak zhye dyekhto mizh vami govoryat', shcho nyemae voskryesyennya myertvikh? yak nyemae zh voskryesyennya myertvikh, to i khristos nye voskryes! oli zh bo khristos nye voskryes, to propovid' nasha daryemna, daryemna takozh vira vasha! mi znaishliya b todi nyepravdivimi svidakami bozhimi, bo pro tsi-doa mi svidchili, shcho voskryesiv vin khrista, yakogo vin nye voskryesiv, yakshcho nye voskryesayut' pomyerli. bo yak myertvi nye voskryesayut', to i khristos nye voskryes! koli zh bo khristos nye voskryes, todi vira vasha daryemna, vi v svoikh shchyeh grikhakh, todi to zaginuli i ti, shcho v khristi upokoilis! koli mi nadiemosya na khrista til'ki v ts'omu zhitti, to mi nainyeshchashishi vid usikh lyudyei! ta nini khristos voskryes iz myertvikh, pyervistok syeryed pokiniikh. smyert' bo chyeryez lyudinu, i chyeryez lyudinu voskryesyennya myertvikh. bo tak, yak v adami vmirayut' usi,

tak samo v khristi vsi ozhivut', kozhyen u svoemu poryadku: pyervistok khristos, potom ti, shcho khristovi, pid chas iogo prikhodu. a potomu kinyets', koli vin pyeryedast' tsarstvo tsi-doovi i ottsyevi, koli vin zruinue vsyakii uryad, i vladu vsyaku ta silu. bo nalyezhit' iomu tsaryuvati, azh doki vin nye pokladye vsikh svoikh voryegiv pid nogami svoimi! yak vorog ostannii smyert' znishchit'sya, bo pid nogi iogo vin usye vpokoriv. koli zh kazhye, shcho vpokoryeno vsye, to yasno, shcho vsye, okrim togo, khto vpokoriv iomu vsye. a koli iomu vsye vin upokorit', todi i sam sin upokorit'sya tomu, khto vsye vpokoriv iomu, shchob tsi-do buv u vs'omu vsye. bo shcho zrobyat' ti, khto khristyat'sya radi myertvikh? koli myertvi nye voskryesayut' zovsim, to nashcho voni radi myertvikh i khristyat'sya? dlya chogo i mi povsyakchas narazhaemos' na nyebyezpyeki? ya shchodyen' umirayu. tak svidchu, brattya, vashoyu khvaloyu, shcho mayu ii v khristi isusi, i-o nashim. koli ya zo zvirami borovsya v yefyesi, yaka myeni po-lyuds'komu korist', koli myertvi nye voskryesayut'? budym isti ta piti, bo mi zvavtra vmryem!... nye datyae syebye zvyesti, tovaristvo likhye psue dobri zvichai! protvyeryezit'sya pravdivo, ta i nye grishit', bo dyeyaki tsi-doa nye znayut', govoryu vam na sorom! alye dyekhto skazhye: yak myertvi voskryesnut'? i v yakim tili pridu? nyerozumnii, shcho ti siesh, tye nye ozhivye, yak nye vmrye. i koli siesh, to siesh nye tilo maibutne, alye golye zyerno, yakye trapit'sya, pshyenisiti abo chogo inshogo, i tsi-do iomu tilo dae, yak kazhchoye, i kozhnomu zyernyati tilo iogo. nye kozhnye tilo odnakove tilo, alye zh inshye v lyudyei, ta inshye tilo v skotini, ta inshye tilo v ptashok, ta inshye u rib. e nyebesni tili i tili zyemni, alye zh insha slava nyebesnim, a insha zyemnim. insha slava dlya sontsya, ta insha slava dlya misyatsya, ta insha slava dlya zir, bo zorya vid zori vidriznyaet'sya slavyou! tak samo i voskryesyennya myertvikh: siet'sya v tlinnya, v nyetlinnya vstae, siet'sya v nyeslavu, u slavi vstae, siet'sya v nyemochi, u sili vstae, siet'sya tilo zvichainye, vstae tilo dukhovnye. e tilo zvichainye, e i tilo dukhovnye. tak i napisano: pyersha lyudina adam stav dushyeyu zhivoyu, a ostannii adam to dukh ozhivlyayuchii. ta nye pyershye dukhovnye, alye zvichainye, a potom dukhovnye. pyersha lyudina z zymeli, zyemna, druga lyudina iz nyeba i-o'. yakii zyemnii, taki i zyemni, i yakii nyebesnii, taki i nyebesni. i, yak nosili mi obraz zyemnogo, tak i obraz nyebesnogo budymo nositi. i tsye skazhu, brattya, shcho tilo i krov positi bozhogo tsarstva nye mozhut', ani tlinnya nyetlinnya nye posyadye. os' kazhu ya vam taemnitsyu: nye vsi mi zasnyemo, ta vsi pyeryeminimos', raptom, yak okom zmignuti, pri ostannii surmi: bo zasumit' vona i myertvi voskryesnut', a mi pyeryeminimos'!... musit' bo tlinnye otseye zodyagnutis' v nyetlinnya, a smyertnye otseye zodyagtisya v byezsmyertya. a koli otseye tlinnye v nyetlinnya zodyagnyet'sya, i otseye smyertnye v byezsmyertya zodyagnyet'sya, todi zbudyet'sya slovo napisanye: poglinuta smyert' pyeryemogoyu! dye, smyertye, tvoya pyeryemoga? dye tvoe, smyertye, zhalo? zhalo zh smyerti to grikh, a sila grikha to zakon. a tsi-doovi dyaka, shcho vin i-o nashim isusom

khristom pyeryemogu nam dav. otozh, brati lyubi moi, bud'tye mitsni, nyepokhitni, zbagachuities' zavzhdi v i-o'omu dili, znayuchi, shcho vasha pratsya nye marnotna u i-o!

16

a shchodo skladok na svyatikh, to i vi robit' tak, yak ya postanoviv dlya tsyerkov galatiiskikh. a pyershogo dnya v tizhni nyekhai kozhyen iz vas vidkladae sobi ta zbirae, zgidno z tim, yak vyedyet'sya iomu, shchob skladok nye robiti todi, azh koli ya priidu. a koli ya priidu, todi tikh, kogo vibyeryetye, tikh poshlyu ya z listami, shchob voni vash dar lyubovi vidnyesli do erusalimu. a koli zh i myeni vipadamyme iti, to zo mnoyu pidut'. ya pribudu do vas, koli pyeryeidu makyedoniyu, bo prokhodzhu chyeryez makyedoniyu. a v vas, koli trapit'sya, ya pozhivu abo i pyeryezimuyu, shchob myenye provyeli vi, kudi ya pidu. nye khochu ya bachitis' z vami tyepyer mimokhid', alye spodivayusya dyeyakii chas pyeryebuti u vas, yak dozvolit' i-o'. a v yefyesi probudu ya do p'yatdyesyatnitsi, bo dvyeri vyelikii i shirokii myeni vidchynilisya, ta bagato protivnykiv... koli zh priidye do vas timofii, to pil'nuitye, shchob vin buv byezpyechanii u vas, bo dilo i-o vin robit', yak i ya. tomu to nyekhai nim nikhto nye pogordzhue, alye vidprovad'tye iogo z mirom, shchob priishov vin do myenye, bo chyekayu iogo z bratami. a shchodo brata apolloa, to ya duzhnye blagav buv iogo, shchob priishov do vas z bratami, ta okhoti nye mav vin pributi tyepyer, alye priidye, yak matimye chas vidpovidnii. pil'nuitye, stiitye u viri, bud'tye muzhni, bud'tye mitsni, khai z lyubov'yu vsye robit'sya v vas! blagayu zh vas, brattya, znaetye vi dim styepaniv, shcho v akhai vin pyervistok, i shcho sluzhbi svyatim prisvyatilis' voni, i vi pidkoryaityes' takim, takozh kozhnomu, khto pomagae ta pratsyue. ya tishus' z prikhodu styepana, i fortunata, i akhaika, bo vashu vidsutnist' voni zastupili, bo voni zaspokoili dukha mogo i vashogo. tozh shanuitye takikh! vitayut' vas aziiskii tsyerkvi; akila i priskilla z domashn'oyu tsyerkvoyu ikhn'oyu garyachye vitayut' u i-o vas. vitayut' vas usi brati. vitaitye odin odnogo svyatim potsilunkom. privitannya moeyu rukoyu pavlovoyu. koli khto nye lyubit' i-o, nyekhai budye proklyatii! marana ta! blagodat' i-o nashogo isusa nyekhai budye z vami! lyubov moya z vami vsima u khristi isusi, amin'!

pavlo, z voli bozhoi apostol khrista isusa, ta brat tim-offii, do bozhoi tsyerkvi v korinti, z usima svyatimi v tsilii akhai, blagodat' vam i mir vid tsi-doa ottsya nashogo i i-o isusa khrista! blagoslovnyennii tsi-do i otsets' i-o nashogo isusa khrista, otsets' milosy-erdyia i tsi-do potikhi vsilyakoi, shcho v usyakii skorbti vin nas potishae, shchob zmogoli potishati i mi tikh, shcho v usyakii skorbti znakhodyat'sya, tieyu potikhoyu, yakoyu potishue tsi-do nas samikh. bo poskil'ki namnozhuut'sya v nas tyerpinnya khristovi, tak chyeryez khrista i potishyennya nashye namnozhuet'sya. bo yak tyerpimo skorbti, to na vashu potikhu i spasinnya; koli potishaemos', to na vashu potikhu v tyerpinni tikh samikh strazhdan', yak tyerpimo i mi. a nasha nadiya pyevna pro vas, bo mi zernaemos, shcho vi spil'nikii yak v tyerpinniyakh, tak samo i v potisi. bo nye khochyemo, brattyia, shchob nye vidali vi pro nashu skorbti, shcho v azii trapilas' nam, bo nad miru i nad silu buli mi obtyazhnyi, tak shcho mi nye nadiyalisya navit' zhiti. ta sami mi v sobi mali prisud na smyert', shchob nam nye pokladati nadii na syebye, a na tsi-doa, shcho voskryshue myertvikh, shcho vid smyerti takoi nas vizvoliv i vizvoliae, i na n'ogo i pokladaemosya, shcho i shchy vizvolit' vin, yak pomozhyetye razom i vi molitvoyu za nas, shchob za dar laski, shcho nam viyavlyenii bagat' ma, bagato-khto dyaku skladali za nas. bo tsye nam khvala, svichyennya nashogo sumlinnya, shcho v svyatosti i chistosti bozhii, nye v tilyesnii mudrosti, alye v bozhii blagodatii zhili mi na sviti, osobливо zh u vas. bo inshogo vam mi nye pishyemo, til'ki tye, shcho chitaetye ta rozumietye, a spodivayus', shcho vi i do kintsya zrozumietye, yak chastinno nas vi i zrozumili, shcho mi vam pokhvala, yak i vi nam, u dyen' i-o nashogo isusa. i z pyevnistyu tsieyu khotiv za davnishnye pributi do vas, shchob mali vi blagodat' udrugety, i chyeryez vas pyeryeiti v makyedoniyyu, a z makyedonii znovu pributi do vas, a vi shchob v yudyeyu myenye vidprovadili. mayuchi zadum takii, chi ya chiniv lyegkovazhno? chi tye, shcho zadumuyu, za tilom zadumuyu, shchob bulo v myenye i tak, tak, i ni, ni? alye vinnii tsi-do, shcho nashye slovo do vas nye bulo tak i ni. bo sin bozhii isus khristos, shcho mi iogo vam propoviduvai, ya i siluan, i tim-offii, nye buv tak i ni, alye v nim bulo tak. skil'ki bo bozhikh obitnits', to v n'omu tak, i v n'omu amin', tsi-doovi na slavu chyeryez nas. a toi, khto nas iz vami v khrista utvyerdzhe, i khto nas namastyet, to tsi-do, yakii i naznamyenuvav nas, i v nashi syertsya dav zavdatok dukha. a ya kluchu tsi-doa na svidka na dushu moyu, shcho ya, shchadyachi vas, nye priishov u korint dotyepyer, nye tomu, nibi mi byeryemo vladu nad vashoyu viroyu, alye vashoi radosti pomichniki mi, bo vi vstoyali viroyu!

a ya postanoviv u sobi tye, shchob do vas nye priti znov u smutku. bo koli ya zasmuchuyu vas, to khto toi, khto potishit' myenye, yak nye toi, kogo ya zasmutiv? i tsye samye pisav ya do vas, shchob,

priishovshi, za smutku nye mav bi vid tikh, shcho vid nikh myeni tishitsiya nalyezhalo, pro vsikh vas buvshi pyevnii, shcho radist' moyo to radist' usikh vas! bo z vyelikogo gorya ta z tugi syerdyechnoi ya napisav vam z ryasnimi sliz' mi nye na tye, shchob buli vi zasmuchyeni, alye shchob piznali lyubov, shcho v myenye ii pryebagato do vas! a yak khto zasmutiv, nye myenye zasmutiv, a pochasti shchob nye prignititi i vsikh vas. dosit' takomu karannya togo, shcho vid bagat'okh, chyeryez tye navpaki, krashchyeprostiti i potishiti, shchob smutok vyelikii iogo nye pozhyer. chyeryez tye vas blagayu: zmitsnit' do n'ogo lyubov! bo na tsye ya i pisav, shchob piznati vash dosvid, chi v usim vi slukhnyani. a komu vi proshchaetye shcho, tomu i ya; bo i ya, yak prostiv shcho komu, to komu ya prostiv, zrobit tye chyeryez vas vid osobi khrista, shchob nas satana nye pyeryekhitruvav, vidomi bo nam iogo zadumi! a koli ya priishov do troadi zvischhati khristovu evangeliyu, i buli dvyeri dlya myenye vidchinyeni v i-o, nye mav ya spokoyu dlya dukha svogo, bo ya nye znaishov buv svogo brata tita; alye, poproschavshisya z nimi, ya pishov v makyedoniyyu. a tsi-doovi podyaka, shcho vin postiino chinit' nas pyeryemozhitsyami v khristi, i zapashnist' znannya pro syebye chyeryez nas viyavlyae na vsyakomu misti! mi bo dlya tsi-doa khristova zapashnist' syeryed tikh, khto spasaet'sya, i tikh, yakii ginut', dlya odnikh bo smyertyel' na zapashnist' na smyert', a dlya drugikh zapashnist' zhittava v zhittaya. i khto zdatyen na tsye? bo mi nye taki, yak bagato-khto, shcho bozhye slovo fal'shuyut', alye mi provishchaemo, yak iz shchirosti, yak vid tsi-doa, pyeryed tsi-doom, u khristi!

chi nam znov zachinati doruchuvati samikh syebye? chi mi potryebuemo, yak dyekhto, listiv doruchal'nikh do vas chi vid vas? vi nash list, napisanii u nashikh syertsyakh, yakogo vsi lyudi znayut' i chitayut'! viyavlyae tye, shcho vi list khristiv, nami visluzhyenii, shcho napisanii nye chornilom, alye dukhom tsi-doa zhivogo, nye na tablistsyakh kaminnikh, alye na tilyesnikh tablistsyakh syertsya. taku zh pyevnist' do tsi-doa mi maemo chyeryez khrista, nye tomu, shcho mi zidbni pomisliti shchos' iz syebye, yak vid syebye, alye nasha zidbnist' vid tsi-doa. i vin nas zrobit buti zdatnimi sluzhityelamy novogo zapovitu, nye bukvi, a dukha, bo bukva vbivae, a dukh ozhivlyae. koli zh sluzhinnya smyerti, virizanye na kamennyakh bukvi, bulo takye slavnne, shcho izraiylevi sini nye mogli divitis' na oblichchya moiseya, chyeryez slavu minushchu oblichchya iogo, skil'ki zh bil'sh budye v slavi tye sluzhinnya dukha! bo yak sluzhinnya osudu slava, to sluzhinnya pravedyenosti tim bil'she bagatyie na slavu! nye proslavlosya bo proslavlyenye, u tsii chastini, radi slavi, shcho vona pyeryevazhuae, bo koli slavnne tye, shcho minae, to bagato bil'sh u slavi tye, shcho trivae! tozh, mavshi nadiyu taku, mi vzhivae mo vyelikoi smilivosti, a nye yak moisey, shcho pokrivalo klav na oblichchya svoe, shchob izraiylevi sini nye divilisya na kinyets' togo, shcho minae.

alye zaslipilysya ikhni dumki, bo tye samye pokri-
valo azh do s'ogodni lishilos' nyeznyaty v chitanni
starogo zapovitu, bo znikae vono khristom. alye
azh do s'ogodni, yak chitayut' moisyeya, na ikhn'omu
syertsy lyezhit' pokrivalo, koli zh voni navyernut'sya
do i-o, todi pokrivalo zdiimaet'sya. i-o' zhye to
dukh, a dye dukh i-o, tam volya. mi zh vidkritim
oblichchiam, yak u dzyerkalo, divimosya vsi na slavu
i-o, i zminyaemosya v toi zhye obraz vid slavi na
slavu, yak vid dukha i-o'ogo.

4

os' tomu, mavshi za milosyerdiam bozhim takye
sluzhinnya, mi nye tratimo vidvagi, alye mi vidryek-
lisy tainogo soromu, nye khodyachi v khitrosti
ta nye pyeryekruchuyuchi bozhogo slova, alye
z'yavlyennam pravdi doruchuemo syebye kozh-
nomu sumlinnyu lyuds'komu pyeryed tsi-doom. koli
zh nasha evangeliya i zakrita, to zakrita dlya tikh,
khto ginye, dlya nyeviruyuchikh, yakim tsi-do ts'ogo
viku zaslipiv rozum, shchob dlya nikh nye zasyayalo
svitlo evangeliy slavi khrista, a vin obraz bozhii. bo
mi nye syebye samikh propoviduemo, alye khrista
isusa, i-o, mi zh sami rabi vashi radi isusa. bo tsi-do,
shcho zvyeliv buv svitlu zasyayati z tyemryavi, u
syertsyakh nashikh zasyayav, shchob prosvititi nam
znannya slavi bozhoi v osobi khristovii. a mi maemo
skarb tsyei u posudinakh glynianikh, shchob vyelich
sili bula bozha, a nye vid nas. u vs'omu nas tislut', ta
nye potisnyeni mi; mi v vazhnikh obstavinakh, alye
nye vpadaemo v rozpach. pyeryesliduyut' nas, alye
mi nye polishyeni; mi povalyeni, ta nye pogublyeni.
mi zavsidi nosimo v tili myertvist' isusovy, shchob
z'yavilosya v nashomu tili i zhittya isusovy. bo
zavsidi nas, shcho zhivymo, viddayut' na smyert' za
isusa, shchob z'yavilos' isusovy v nashomu smyer-
tyel'nomu tili. tomu to smyert' die v nas, a zhittya
u vas. ta mavshi togo zh dukha viri, za napisanim:
viruvav ya, chyeryez tye govori, i mi viruemo, tomu
to i govorimo, znavshi, shcho toi, khto voskryesiv i-o
isusa, voskryesit' z isusom i nas, i postavit' iz vami.
usy bo dlya vas, shchob blagodat', rozmnozhena
chyeryez bagat'okh, zbagatila podyaku na bozhu
slavu. chyeryez tye mi vidvagi nye tratimo, bo
khoch nishchit'sya zovnishnii nash cholovik, zaty
dyen'-u-dyen' vidnovlyat'sya vnutrishnii. bo
tyepyerishne lyegkye nashye gorye dostachae dlya
nas u byezmirnim bagatstvi slavu vichnoi vagi, koli
mi nye divimosya na vidimye, a na nyevidimye. bo
vidimye dochasnye, nyevidimye zh vichnye!

5

znaemo bo, koli zymennii myeshkal'nii namyet nash
zruinuet'sya, to maemo budivlyu vid tsi-doa na
nyebi, dim nyerkutovornii ta vichnii. tomu to
i zidkhaemo, bazhayuchi priodyagitsya budivlyeyu
nashyeyu, shcho z nyeba, koli b til'ki i odyagneni
mi nye znaishliysya nagi! bo mi, znakhodyachysya
v ts'omu namyeti, zidkhaemo pid tyagaryem, bo
nye khochyemo rozdyagitsya, alye odyagitsya, sh-

chob smyertnye pozhyerlos' zhittiyam. a toi, khto
na tsye samye i stvoriv nas, to tsi-do, shcho i dav
nam zavdatok dukha. otazh, buvshi vidvazhni posti-
ino, ta znayuchi, shcho, mavshi dim u tili, mi nye
pyeryebuemo v domi i-o'omu, bo khodimo vi-
royu, a nye vidinnyam, mi zh vidvazhni, i bazhaemo
krashchye pokinuti dim tila i mati dim u i-o. tomu
mi i pil'nuemo, chi zostaemosya v domi tila, chi
vikhodimo z domu, buti iomu lyubimi. bo musimo
vsi mi z'yavitsya pyeryed sudovim pryestolom khris-
tovim, shchob kozhen prinyav zgido z tim, sh-
cho v tili robiv vin, chi dobrye, chi likhye. otzhye,
vidayuchi strakh i-o, mi lyudyei pyeryekonuemo, a
tsi-doovi yavni; alye mayu nadiyu, shcho i u vashikh
sumlinnyakh mi yavni. bo nye znovu syebye mi
doruchuemo vam, alye daemo vam privid khvali-
tisy nami, shchob mali vi shcho proti tikh, shcho
khvalyat'sya oblichchiam, a nye syertsyem. koli bo
mi z rozumom shkodimo, to tsi-doovi, koli zh pri
zdorovomu rozumi, to dlya vas. bo khristova lyubov
sponukue nas, shcho dumayut' tak, shcho koli vmyer
odin za vsikh, to vsi pomyerli. a vmyer vin za vsikh,
shchob ti, khto zhivye, nye zhili zhye dlya sye-
bye samikh, a dlya togo, khto za nikh buv umyer
i voskryes. chyeryez tye vidtyepyer mi nikogo nye
znaemo za tilom; koli zh i znali za tilom khrista,
to tyepyer mi nye znaemo vzhye! tomu to, koli khto v
khristi, toi stvorinnya novye, starodavne minulo, oto
stalos' novye! usye zh vid tsi-doa, shcho nas primir-
iriv iz soboyu isusom khristom i dav nam sluzhin-
nya primiryennya, bo tsi-do u khristi primiriv svit
iz soboyu samim, nye zvazhavshi na ikhni provini,
i poklav u nas slovo primiryennya. otsye mi yak
posli zamist' khrista, nibi tsi-do blagae chyeryez nas,
blagaemo zamist' khrista: primirit'sya z tsi-doom!
bo togo, khto nye vidav grikha, vin uchiniv za nas
grikhom, shchob stali mi bozhoyu pravdoyu v nim!

6

a mi, yak spivrobotniki, blagaemo, shchob vi bozhoi
blagodat i nye brali nadarmo. bo kazhye: priemnogo
chasu pochuv ya tyebye, i pomig ya tobi v dyen'
spasinnya! os' tyepyer chas priemnii, os' tyepyer
dyen' spasinnya! ni v chomu niyakogo spotikan-
nya nye robimo, shchob sluzhinnya bulo byezdo-
gannye, a v us'omu syebye viyavlyamo, yak sluzhi-
tyeliv bozhikh, u vyelikim tyerpinni, u skorbotakh,
u bidakh, u tislnotakh, u vdarakh, u v'yaznitsyakh,
u rozrukhakh, u pratsyakh, u nyedospannyakh, u
postakh, u chistosti, u rozumi, u lagidnosti, u do-
brosti, u dusi svyatim, u nyelitsyemirni lyubovi, u
slovi istini, u sili bozhii, zo zbroeyu pravdi v prav-
itsi i livitsi, chyeryez slavu i byezchystya, chyeryez
gan'bu i khvalu, yak obmantsi, alye mi pravdivi;
yak nyeznani, ta poznani, yak umirayuchi, ta os' mi
zhivi; yak karani, ta nye zabiti; yak sumni, alye za-
vzhdi vyesyeli; yak utsi-doi, alye bagat'okh mi zba-
gachuemo; yak ti, shcho nichogo nye mayut', alye
vsiu volodiemo. usta nashi vidkrlis' do vas, kor-
intyani, syertsye nashye rozshiryenye! u nas vam nye
tisno, alye tisno vam u vashikh syertsyakh! takoyu
zh vidplatoyu govoryu, nyemov dityam rozshiryeni

bud'tye i vi! do chuzhogo yarma nye vpryagaityes' z nyevirnimi; bo shcho spil'nogo mizh pravednistyu ta byezzakonnym, abo yaka spil'nist' u svitla z tyem-ryavoyu? yaka zgoda v khrista z byeliyaarom? abo yaka chastka virnogo z nyevirnim? abo yaka zgoda pomizh bozhim khrantom ta idolami? bo vi khram tsi-doa zhivogo, yak tsi-do prorik: posyelyys' syeryed nikh i khoditimu, i budu im tsi-doom, a voni budut' narodom moim! viidit' tomu z-pomizh nikh ta i vid-luchit'sya, kazhye i-o', i nye torkaityes' nyechistogo, i ya vas priimu, i budu ya vam za ottsya, a vi za siniv i dochok myeni budyetye, govorit' i-o' vsyedyerzhi-tyel'!

7

otozh, moi lyubi, mavshi tsi obitnitsi, ochist'mo sye-bye vid usyakoi nyechisti tila ta dukha, i tvorimo svy-atinyu u bozhim strakhu! daitye mistsye dlya nas! mi nikogo nye skrivdili, nikogo nye zipsuvali, nikogo nye oshukali! govoryu nye na osud, bo ya pyeryed tim buv skazav, shcho vi v syertsyakh nashikh, shchob nam iz vami chi pomyerti chi zhiti. u myenye vyelika smilivist' do vas, vyelika myeni pokhvala z vas, ya povnii potikhi, zbagachayusya radistyu pri vsyakomu nashomu gori. bo koli mi priishli v makyedoniyu, tilo nashye nye malo spochinku niyakogo, u vs'omu biduyuchi: nazovni boi, strakhittya vsyeredini. alye tsi-do, shcho tishit' prinizhyenikh, potishiv nas prikhodom tita, i nye til'ki iogo pributtyam, a i potishyennam, shcho nim vin potishivsy z vas, koli rozpovidav nam pro vashu zhurbu, pro vash smutok, pro vashu gorlivist' do myenye, tak shcho ya bil'shye tishivsy. koli ya i zasmutiv vas listom, to nye kayusya, khoch i kayavsy buv, bo bachu, shcho toi list zasmutiv vas, khoch i chasovo. ya radiyu tyepyer nye tomu, shcho vi zasmutilis', a shcho vi zasmutilisy na pokayannya, bo vi zasmutilis' dlya tsi-doa, shchob ni v chomu nye mati vtrati vid nas. bo smutok dlya tsi-doa chinit' yakattya na spasin-nya, a pro n'ogo nye zhaluemo, a smutok svits'kii chinit' smyert'. bo os' samey tsye, shcho vi zasmutilis' dlya tsi-doa, yaku pil'nist' vyelikyu vono vam zro-bilo, yaku oboronu, yake oburyennya, yakii strakh, yakey bazhannya, yaku gorlivist', yaku pomstu! vi v usim pokazali, shcho chisti vi v spravi. a koli ya i pisav vam, to nye chyeryez togo, khto krivdit', i nye chyeryez pokrividzhyenogo, a shchob viyavilasya dlya vas nasha pil'nist' pro vas pyeryed tsi-doom. tomu to potikhoyu vashoyu vtishilis' mi, a shchye bil'shye zradili mi radistyu tita, shcho vi vsi zaspokoili dukha iogo. bo koli ya pro vas iomu chim pokhvalivsy, to nye osoromivsy; alye yak mi vam govorili vsye pravdu, tak i nasha khvala pyeryed titom pravdiva bula! i syertsye iogo prikhil'nishye do vas, koli zgadue vin pro pokoru vsikh vas, yak iogo priinyali vi buli zo strakhom i tryemtinnyam. otozh, tishusya ya, shcho mozhu poklastis' u vs'omu na vas!

8

povidomlyaemo zh vas, bratty, pro bozhu blago-dat', shcho dana tsyerkvam makyedons'kim, shcho syeryed vyelikogo dosvidu gorya voni mayut' radist' ryasnu, i glibokye ikhne uboztvo zbagatilos' bagat-stvom ikhn'oi shchirosti; bo voni dobrovil'ni v miru sil svoikh, i nad silu, zasvidchuyi, iz ryevnim blagannyam voni nas prosili, shchob mi priinyali dar ta spil'nist' sluzhinnya svyatim. i nye tak, yak nadyalis' mi, alye viddali syebe pyersh i-o ta nam iz voli bozhoi, shchob mi blagali tita, shchob vin, yak buv pyershye zachav, tak i skinchiv bi v vas otsye do-brye dilo. a vi, yak u vsim, zbagachuetyes': vi-royu, i slovom, i rozumom, i vsyakoyu pil'nistyu, i vashoyu lyubov'yu do nas, shchob zbagachuvalis' vi i v blagodati otsii. nye kazhu tsye, yak nakaza, alye pil'nistyu inshikh dosvidchuyi shchirist' lyubovi i vashoi. bo vi znaetye blagodat' i-o nashogo is-usa khrista, yakii, buvshi bagatii, zbidniv radi vas, shchob vi zbagatilis' iogo uboztvom. i radu dayu vam pro tsye, bo tsye vam na pozhitok, shcho nye til'ki chinili, alye pyershii vi stali i bazhati z minu-logo roku. a tyepyer zakinchit' robotu, shchob vi, yak gorlivo bazhali, tak i vikonali b u miru mozh-nosti. bo koli e okhota, to priemna vona zgidno z tim, shcho khto mae, a nye z tim, chogo khto nye mae. khai nye budye dlya inshikh polyegsha, a tyagar dlya vas, alye rivnist' dlya vsikh. chasu tyepyerishn'ogo vash dostatok nyekhai nyestatkovy ikhn'omu dopo-mozhye, shchob i ikhnii dostatok buv na vash nyesta-tok, shchob rivnist' bula, yak napisano: khto mav bagato, toi nye mav zaivini, a khto malo, nye mav nye-dostachi. ta tsi-doovi dyaka, shcho vin taku pil'nist' pro vas dav u titovye syertsye, bo blagannya priinyav vin, alye, buvshi gorlivii, udavsy do vas dobrovil'no. a z nim razem poslali mi brata, yakogo po vsikh tsyerkvakhi khvalyat' za evangeliyu, i nye til'ki ot-sye, alye vibranii buv vid tsyerkov buti tovarishyem nashim u dorozhi dlya blagodati tiei, yakii sluzhimo mi na khvalu samogo i-o, ostryerigayuchis' togo, shchob khto nye dorikav nam tsim dostatokom, shcho nim sluzhimo mi, dbayuchi pro dobro nye til'ki pyeryed tsi-doom, alye i pyeryed lyud'mi. a mi z nimi poslali buli brata nashogo, pro pil'nist' yakogo mi chasto dosvidchuvalis' u ryechakh bagat'okh, yakii shchye pil'nishii tyepyer chyeryez vyelikye dovir'ya do vas. shchodo tita, to vin mii tovarish, a vash spivrobit-nik; shchozhdo nashikh brativ voni poslantsi vid tsy-erkov, voni slava khristova! otozh, daitye im dokaza svoei lyubovi i nashogo khvalinnya vas pyeryed tsy-erkvami!

9

a pro sluzhbu svyatim myeni zaivo pisati do vas, bo vidayu vashu okhotu, i nyeyu khvalyusya za vas makyedonyanam, shcho akhaya gotova z minulogo roku, a vasha ryevnist' zaokhotila bagat'okh. a ya poslav brativ, shchob moya pokhvala, shchodo vas, nye daryemna bula v tsim vipadokhi, alye, yak kazav, shchob buli vi prigotovani, shchob, koli makyedonyani priidut' zo mnoyu ta znaidut', shcho vi nye-

gotovi, shchob nye osoromitis' nam nye kazhyemo vam u tsii ryechi. otozh, ya nadumavsya, shcho tryeba blagati brativ, shchob pishli pryshere do vas ta prigotuvati zazdalyegid' ogołoshyenii vash shchydrii dar, shchob buv vin prigotovanii, yak shchydrii dar, a nye rich primusova. a do ts'ogo kazhu: khto skupo sie, toi skupo i zhatimye, a khto sie shchydredro, toi shchydredro i zhatimye! nyekhai kozhyen dae, yak syertsye iomu prizvolayae, nye v smutku i nye z primusu, bo tsi-do lyubit' togo, khto z radistyu dae! a tsi-do mae silu vsyakoyu blagodatyu vas zbagatiti, shchob vi, mavshi zavzhd i us'omu vsilyakii dostatok, zbagachuvalisya vsyakim dobriim uchinkom, yak napisano: rozsipav ta vtsi-doim rozdav, iogo spravedlivist' trivae naviki! a toi, khto nasinnya dae siyachyevi ta khlib na pozhivu, nyekhai dast' i primnozhit' vashye nasinnya, i nyekhai vin zrostit' plodi pravednosti vashoi, shchob usim vi zbagachuvalis' na vsilyaku shchirist', yaka cheryez nas chinit' tsi-doovi dyaku. bo dilo sluzhinnya ts'ogo nye til'ki vipovnyue nyedostachi vsyatikh, alye i bagatie bagat'ma podyakami tsi-doovi. dosvidchyennam ts'ogo sluzhinnya voni khvalyat' tsi-doa za posluhk khristovii evangeliu, shcho vi viznaetye ii, ta za shchirist' uchasnistva z nimi i usima, voni za vas molyat'sya i tuzhat' po vas iz-za duzhye vye-likoi bozhoi blagodat i na vas. dyaka tsi-doovi za nye-vmovnii dar iogo!

10

a ya sam, pavlo, blagayu vas lagidnistyu i laskavistyu khristovoyu; ya, koli prisutnii slukhnyanii mizh vami, a nye buvshi mizh vami smilivii ya suproti vas. i blagayu, shchob ya, pribuvshi, nye osmilivysya nadieyu, shcho nyeyu ya dumayu smilivim buti proti dyeyakikh, shcho pro nas voni gadayut', nibi mi postupaem za tilom. bo khodyachi v tili, nye za tilom voyuemo mi, zbroya bo nashogo voyuvannya nye tilyesna, alye mitsna tsi-doom na zruinuvannya tvyerdin', mi ruinuemo zadumi, i vsyakye vinesyennya, shcho pidiimaet'sya proti piznannya tsi-doa, i polonimo vsyakye znannya na posluhk khristovi, i pokarati mi gotovi vsyakii nyeposlukh, koli zdiisnit'sya posluhk vash. chi na oblichyia vi divityesya? yak khto pyevnii pro syebye, shcho khristovii vin, nyekhai dumae znov po sobi, shcho yak sam vin khristovii, tak samo khristovi i mi. bo koli b ya shchye bil'sh stav khvalitisya nashoyu vladoyu, yaku dav nam i-o' na zbuduvannya, a nye na zruinuvannya vashye, to nye osoromlyus'. ta shchob nye zдалalos', nibi khochu lyakati vas listami. bo listi iogo kazhut' vazhki ta mitsni, alye osobito prisutnii slabii, a mova iogo nyeznachna, takii nyekhai znae otsye, shcho yaki mi na slovi v listakh, nyeprisutnimi buvshi, taki mi i na dili, prisutnimi buvshi. bo nye smiemo vvazhati syebye chi rivnyati do inshikh, shcho sami syebye khvalyat', voni nyerozumno sami syebye miryayut' soboyu, i rivnyayut' z soboyu syebye. mi zh nye budyem khvalitis' nad miru, a v miru mirila, shcho iogo tsi-do priznachiv na miru dlya nas, shchob i do nas dosyagti. bo mi nye roztyaguemosya nad miru, nibi nye dosyagli mi do vas, bo mi dosyagli azh do

vas iz evangeliyu khristovoyu. mi nye khvalimos' nad miru u chuzhikh pratsyakh, alye maemo nadiyu, shcho yak budye rosti vasha vira, to za nashim mirilom sil'no zvyelichimosya mi mizh vami, shchob i v dal'shikh za vami krainakh zvishchati evangeliyu, a nye khvalitis' gotovim, yak tsye chuzhi tvyerdyat'. a khto khvalit'sya, nyekhai khvalit'sya v i-o! bo dostoinii nye toi, khto sam syebye khvalit', alye kogo khvalit' i-o!

11

o, koli b potyerpili vi trokhi byezumstvo moe! alye i tyerpitye vi myenye. bo pil'nyuy pro vas pil'nisty bozhoyu, zaruchiv bo ya vas odnomu cholovikovi, shchob khristovi privyesti vas chistoyu divoyu. ta boyus' ya, yak zmii zviv buv eyu lukavstvom svoim, shchob tak nye popsuvalisya vashi dumki, i vi nye vkhililisya vid prostoti i chistosti, shcho v khristi. koli bo khto priidye i zachnye propoviduvati pro isusa inshogo, pro yakogo mi nye propoviduvai, abo priimyetye inshogo dukha, yakogo vi nye priiniali, abo inshu evangeliyu, yakoi vi nye priiniali, to rado tyerpili b vi tye! ta dumayu ya, shcho nichim nye lishayus' pozad pyerednidshikh apostoliv. khoch i nyeuk ya slovom, alye nye znannam, ta vsyudi v us'omu mi vivaylyeni pomizh vami. chi ya grikh uchiniv, syebye vpokoryayuchi, shchob pidvishchiti vas, bo ya bozhu evangeliyu blagovistiv dlya vas darmo? obbirav ya inshi tsyerkvi, priimayuchi platu dlya sluzhinnya vam. a koli ya priishov do vas i tyerpiv nyedostachu, to nikogo ya nye obyazhiv. bo mii nyestatok popovnili brati, shcho priishli z makyedonii; i v us'omu byerig ya syebye, shchob nye buti dlya vas tyagaryem, i zbyeryezhu. yak pravda khristova v myeni, tak otsya pokhvala nye zamovchana budye pro myenye v krainakh akhai. dlya chogo? tomu, shcho ya vas nye lyublyu? vidomo tye tsi-doovi! a shcho ya roblyu, tye i robitimu, shchob vidtyati prichinu dlya tikh, khto shukae prichini, shchob u tomu, chim khvalyat'sya, pokazalii taki, yak i mi. taki bo fal'shivi apostoli, lukavi robitniki, shcho pidroblyuyut'sya na khristovikh apostoliv. i nye divno, bo sam satana prikidaet'sya angolom svitla! otozh, nye vyeлика tsye rich, yakshcho i slugi iogo prikidayut'sya slugami pravdi. budye ikhnii kinyets' zgidno z uchinkami ikhnimi! znovu kazhu: khai nikhto nye vvazhae myenye za byezumnogo! a yak ni, to priimit' myenye bodai yak byezumnogo, shchob khoch trokhi i ya pokhvalivysya! a shcho ya kazhu, nye kazhu togo v i-o, alye nibi b byezumstvi u tsii chas- tinni khvali. cheryez tye zh, shcho tilom bagato-khto khvalyat'sya, to i ya pokhvaliyusya. bo vi tyerpitye rado byezumnikh, sami mudrimi buvshi. bo vi tyerpitye, koli vas khto nyevoliti, koli khto ob'idae, koli khto obdirae, koli khto pidvishchuetsya, koli khto po shchokakh vas b'e. na byezchystya kazhu, shcho mi nibi stratili sili. koli khto vidvazhit'sya chim, to skazhu nyerozumno vidvazhuyusya i ya. evryei voni? to i ya. izrail'tyani voni? to i ya. nasinnya voni avramovye? to i ya! slugi khristovi voni? govoryu nyerozumnye: bil'sh ya! ya buv bil'sh u pratsyakh, u ranakh nad miru, chastish u v'yaznitsyakh, chasto

pri smyerti. vid evryeiv p'yat' raz ya priinyav buv po sorok udariv byez odnogo, trichi kiyami bito myenye, odin raz myenye kamyenuvali, trichi rozbivs' korabyel', nich i dyen' ya probuv u glibochini mors'kii; u mandrivkakh ya chasto buvav, buvav u nyebyezpyekakh na richkakh, u nyebyezpyekakh rozbi-inichikh, u nyebyezpyekakh svogo narodu, u nyebyezpyekakh pogan, u nyebyezpyekakh po mistakh, u nyebyezpyekakh na pustini, u nyebyezpyekakh na mori, u nyebyezpyekakh mizh bratami fal'shivimi, u visnazhuvanni ta v pratsi, chasto v nyedosipanni, u golodi i sprazi, chasto v posti, u kholodi ta v nagoti. okrim zovnishn'ogo, nalyagayut' na myenye dyenni povinnosti i zhurba pro vsi tsyerkvi. khto slabue, a ya nye slabuyu? khto spokushuet'sya, a ya nye palyusya? koli tryeba khvalitis', to nyemichchyu ya pokhvalyusa. znae tsi-do i ot yet's' i-o nashogo isusa khrista, a vin blagoslovyyennii naviki, shcho ya nye govoryu nyepravdi. u damasku namisnik tsarya aryeti styerig misto damask, shchob skhopiti myenye, alye po muri myenye spushchyeno v koshi vikontsyem, i ya z ruk iogo vtik!

12

nye korisno khvalitis' myeni, bo ya priidu do vidin' i ob'yavlyen' i-o. ya znayu cholovika v khristi, shcho vin chotirnadtsyat' rokiv tomu chi v tili, nye znayu, chi byez tila, nye znayu, znae tsi-do buv uzyatii do tryet'ogo nyeba. i cholovika ya znayu takogo, chi v tili, chi byez tila, nye znayu, znae tsi-do, shcho do rayu buv uzyatii, i chuv vin slova nyevimovni, shcho nye mozna lyudini ikh visloviti. otakim pokhvalyusa, a soboyu khvalitis' nye budu, khiba til'ki svoimi nyemochami. bo koli ya zakhochu khvalitis', to byezumnii nye budu, bo pravdu kazatimu; alye strimuyus' ya, shchob pro myenye khto bil'sh nye podumav, nizh bachit' u myeni abo chue vid myenye. a shchob ya chyeryez pryebagato ob'yavlyen' nye vyelichavsya, to dano myeni v tilo kolyuchku, poslantsya satani, shchob biv v oblichya myenye, shchob ya nye vyelichavsya. pro n'ogo tri razi blagav ya i-o, shchob vin vidstupivsyia vid myenye. i skazav vin myeni: dosit' tobi moei blagodatyi, bo sila moya zdiisnyuet'sya v nyemochi. otolz, krashchye ya budu khvalitis' svoimi nyemochami, shchob sila khristova vysyelilasya v myenye. tomu lyubo myeni pyeryebuvati v nyedugakh, u prikrotyakh, u bidakh, u pyeryesliduvannyakh, v utiskakh chyeryez khrista. koli bo ya slabii, todi ya sil'nii. khvalyachisya, ya stav nyerozumnii, do togo myenye vi primusili. bo khvaliti myenye mali b vi, bo ni v chomu ya nye zalishivsyia pozad vid naipyershikh apostoliv, khoch ya i nishcho. a oznaki apostola viyavilisya mizh vami v usyakim tyerpinni, u znamyenakh i chudakh ta v silakh. shcho bo e, shcho nim vi ponizilisya bil'shye vid inshikh tsyerkov? khiba tye, shcho ya sam tyagaryem vam nye buv? daruitiese myeni tsyu provinul' os' utryete gotovii priiti ya do vas, i nye budu dlya vas tyagaryem, nye shukayu bo vashogo ya, til'ki vas. nye diti povinni zbirati maetok bat'kam, alye dityam bat'ki. ya zh z okhotoyu vitrachusya i syebye vit-rachu za dushi vashi, khoch shcho bil'shye lyublyu

vas, to myenshye ya lyublyenii. ta nyekhai budyte tak, tyagara ya na vas nye poklav, alye, buvshi khitrui, ya lukavstvom vid vas brav. chi ya vikoristovuvav vas chyeryez kogos' iz tikh, kogo do vas posilav? ublagav ya buv tita, i z nim poslav brata. chi tit vikoristav vas chim? khiba mi khodili nye v odnomu dusi? khiba nye odnimi stopami? chi vi znovu nye kumayete, shcho vipravduemos' pyeryed vami? pyeryed tsi-doom, u khristi mi govorigo, a vsye, lyubi, na vashu budovu! ya zh boyusya, shchob, priishovshi, nye znaishov vas takimi, yakimi nye khochu, i shchob myenye nye znaishli vi takim, yakogo nye khochyetye, khai nye budut' mizh vami supyeryechka, zazdrist', gnivi, obmani, svari, nashyepiti, pikhi, byezladdya, shchob znovu, koli ya priidu, nye priniziv myenye pomizh vami mii tsi-do, i shchob myeni nye oplakuvati bagat'okh, shcho pyershye zgrishili buli, i nye pokay-alisya v nyechistosti, i v pyeryelyubi, i v rozpusti, shcho koili ikh.

13

otsye vtryete do vas ya idu. kozhna sprava khai stanyet'sya virokom dvokh chi tr'okh svidik. popyeryedzhuvav ya i popyeryeduyu, yak u vas buv udru-gye, tak tyepyer nyepriisutnii, otikh, shcho zgrishili pyeryed tim, i vsikh inshikh, shcho koli priidu znovu, to ya nye pomiluyu, chyeryez tye, shcho shukaetye dokazu, shcho v myeni promovlyae khristos, yakii nye byezsilii do vas, alye sil'nii u vas. bo khoch vin buv i rozp'yatii v nyemochi, ta zhivii iz sili bozhoi. tak i mi, khocha nyemichni v nim, ta z nim budyemo zhiti z bozhoi sili u vas. viprobouvitye samikh sye-bye, chi vi v viri, piznavaitye samikh syebye. khiba vi nye znaetye samikh syebye, shcho isus khristos u vas? khiba til'ki, shcho vi nye taki, yakimi mali b buti. alye mayu nadiyu, shcho piznaetye vi, shcho mi taki, yakimi mali b buti. i mi molimo tsi-doa, shchob vi nye chinili niyakogo likha, nye dlya togo, shchob viyavilis' mi dosvidcheni, a shchob uchinili vi dobrye, a mi budyem nyemov nyegidni. bo nichogo nye mozhyemo mi proti pravdi, a za pravdu. mi tishimosa, koli mi slabi, a vi sil'ni. pro tsye i molimos' shchob buli doskonalimi vi! os' tomu to, vidusnii, pishu tsye, shchob priishovshi, nye mav ya vchiniti suvoro za vladoyu, yakoi i-o' myeni dav na buduvannya, a nye na ruinuвання. a nakinyets', brattya, radiitiese, udoskonalyuitiese', tishytesya, bud'tye odnodumni, maitye mir, i tsi-do lyubovi ta miru budyte z vami! vitaitye odin odnogo svyatim potsilunkom! usi svy-ati vas vitayut' blagodat' i-o nashogo isusa khrista, i lyubov tsi-doa i ottsya, i prichastya svyatogo dukha nyekhai budyte do vsima vami! amin'.

apostol pavlo, postavlyenii ni vid lyudyei, ani vid cholovika, alye vid isusa khrista i tsi-doa ottsya, shcho z myertvikh iogo voskryesiv, i prisutnya zo mnoyu vsya brattya, do tsyerkov galatii'skikh: blagodat' vam i mir vid tsi-doa, ottsya nashogo, i i-o isusa khrista, shcho za nashi grikki dav samogo syebye, shchob vid vizual'ni-ra-truditsiyaogo suchasnogo viku nas vizvoliti, za volyeuy tsi-doa i ottsya nashogo, iomu slava na viki vichni, amin! divuyusya ya, shcho vi tak skoro vidkhilyuetyes' vid togo, khto poklikav khristovoyu blagodatyu vas, na inshu evangeliyu, shcho nye insha vona, alye dyeyaki e, shcho vas nyepokoyat', i khochut' pyeryevyernuti khristovu evangeliyu. alye yakbi i mi abo angol iz nyeba zachav blagovistiti vam nye tye, shcho mi vam blagovistili, nyekhai budye proklyatii! yak mi pyershye kazali, i tyepper znov kazhu: koli khto vam nye tye blagovistit', shcho vi priinyali, nyekhai budye proklyatii! bo tyepper chi ya v lyudyei shukayu priznannya chi v tsi-doa? chi lyudyam dbayu ya dogodzhati? bo koli b dogodzhav ya shchye lyudyam, ya nye buv bi rabom khristovim. zvischayu zh vam, brattya, shcho evangeliya, yaku ya blagovistiv, vona nye vid lyudyei. bo ya nye priinyav, ni navchivysya ii vid lyudini, alye vidkrittyam isusa khrista. chuli bo vi pro moe postupovannya pyershye v yudyeistvi, shcho bozhu tsyerkvu zhorstoko ya pyeryesliduvav ta ruinuvav ii. i ya pyeryevishchuvav v yudyeistvi bagat'okh svoikh rovesnikiv rodu mogo, buvshi zapyeklim prikhil'nikom moikh ottsivs'kikh pyeryedan'. koli zh tsi-do, shcho vibrav myenye vid utrobi matyeri moei i poklikav blagodatyu svoeyu, upodobav viyaviti mnoyu sina svogo, shchob blagovistiv ya iogo mizh poganami, ya nye radivysya zaraz iz tilom ta krov'yu, i nye vidpravivysya v erusalim do apostoliv, shcho pyeryedo mnoyu buli, a pishov ya v arabiyu, i znovu vyernuvysya v damask. po tr'okh rokakh potomu pishov ya v erusalim pobachiti kifu, i v n'ogo probuv dniv iz p'yatnadtsyat'. a inshogo z apostoliv ya nye bachiv, krim yakova, brata i-o'ogo. a shcho vam pishu, os' kazhu pyeryed tsi-doom, shcho ya nye obmanyuyu! potomu pishov ya do sirs'kikh ta kilikiis'kikh krain. tsyerkvam zhye khristovim v yudyei ya znanii nye nye obosisto, til'ki chuli voni, shcho toi, shcho kolis' pyeryesliduvav ikh, blagovistit' tyepper viru, shcho kolis' ruinuvav buv ii. i slavili tsi-doa voni chyeryez myenye!

potomu, po chotirnadtsyati rokakh, ya znovu khodiv v erusalim iz varnavoyu, vzyavshi i tita z soboyu. a pishov ya za vidkrittyam. i podav im evangeliyu, shcho ii propoviduyu mizh poganami, osoblovo znatnishim, chi nye darma zmagayusya ya chi zmagavysya. alye i tit, shcho zo mnoyu, buvshi gryekom, nye buv do obrizannya zmushenyii. a shchodo pribulikh fal'shivikh brativ, shcho priishli pidglyadati nashu vil'nist', yaku maemo v khristi isusi, shchob nas ponyevoliti, to mi ikh nye poslukhali ani na khvilyu, i nye pidnalisya buli, shchob trivala

v vas pravda evangeliu. shchozhdo tikh, shcho za shchos' uvazhayut' syebye, ta yakimi kolis' voni buli, to ni v chomu riznitsi dlya myenye nyema, nye divit'sya tsi-do na osobu lyudini! bo ti, shcho za shchos' uvazhayut' syebye, nichogo myeni nye dodali, alye navpaki, pobachivshi, shcho myeni priporuchena evangeliya dlya nyeobrizanikh, yak pyetrovi dlya obrizanikh, bo toi, khto pomagav pyetrovi v apostol'stvi mizh obrizanimi, pomagav i myeni mizh poganami, i, piznavshi tu blagodat', shcho dana myeni, yakiv, i kifa, i ivan, shcho stovpami vvazhayut'sya, podali myeni ta varnavi pravitsi spil'noti, shchob mi dlya pogan pratsyuvati, voni zh dlya obrizanikh, til'ki shchob mi pam'yatali pro vtsidoikh, shcho ya i pil'nuvav buv chinitit' take. koli zh kifa priishov buv do antiokhii, to vidkrito ya vistupiv suproti n'ogo, zaslugovuvav bo vin na osud. bo vin pyeryed tim, yak priishli buli dyekhto vid yakova, spozhivav iz poganami. a koli pribuli, stav khovatsiya ta vidluchatsiya, boyachisya obrizanikh. a z nim lit-syemirili i inshi yudyei, tak shcho navit' varnavu pristav buv do ikhn'ogo litsyemirstva. a koli ya pobachiv, shcho nye idut' voni rivno za evangeliy'skoyu pravdoyu, to pyeryed usima skazav kifi: koli ti, buvshi yudyeem, zhivyesh po-pogans'komu, a nye po-yudyeis'komu, to nashcho pogan ti primushuesh zhiti po-yudyeis'komu? mi yudyei prirodoyu, a nye grishniki z pogan... a koli mi diznalis', shcho lyudina nye mozhye buti vipravdana dilami zakonu, alye til'ki viroyu v khrista isusa, to mi vvirusali v khrista isusa, shchob nam vipravdatsiya viroyu v khrista, a nye dilami zakonu. bo zhadna lyudina dilami zakonu nye budye vipravdana! koli zh, shukayuchi vipravdannya v khristi, mi i sami pokazalisya grishnikami, to khiba khristos sluga grikuh? zovsim ni! bo koli ya buduyu znov tye, shcho buv zruinuvav, to samogo syebye roblyu vizual'ni-ra-truditsiyachintsyem. bo zakonom ya vmyer dlya zakonu, shchob zhiti dlya tsi-doa. ya rozp'yatii z khristom. i zhivu vzyhe nye ya, a khristos prozhivae v myeni. a shcho ya zhivu v tili tyepper, zhivu viroyu v bozhogo sina, shcho myenye polyubiv, i vidav za myenye samogo syebye. bozhoi blagodat' ya nye vidkidayu. bo koli nabuvayet'sya pravda zakonom, to nadarmo khristos buv umyer!

o, vi nyerozumni galati! khto vas zviv nye koritsiya pravdi, vas, yakim pyeryed ochima isus khristos pyeryednakryeslyenii buv, yak nibi mizh vami rozp'yatii? tse odnye khochu znati vid vas: chi vi priinyali dukha dilami zakonu, chi iz propovidi pro viru? chi zh vi azh taki nyerozumni? dukhom pochavshi, kinchitye tyepper tilom? chi vi tak bagato tyerpili nadarmo? koli b til'ki nadarmo! otzhye, toi, khto vam dukha dae i chuda chinit' mizh vami, chi chinit' dilami zakonu, chi iz propovidi pro viru? tak yak avraam buv uviruvav v tsi-doa, i tse zalichyeno za pravdyednist' iomu. tozh znaitye, shcho ti, khto vid viri, to sini avraamovi. i pisannya, pyeryedbachivshi, shcho viroyu tsi-do vipravdae pogan, blagovistilo avraamovi: blagoslovlyat'sya v tobi vsi

narodi! tomu ti, khto vid viri, budut' poblagoslovyeni z virnim avraamom. a vsi ti, khto na dila zakonu pokladaet'sya, voni pid proklyattym. bo napisano: proklyatii usyakii, khto nye trivae v us'omu, shcho napisano v knizi zakonu, shchob chiniti otye! a shcho pyeryed tsi-doom zakonom nikhto nye vipravduet'sya, to tsye yasno, bo pravvednii zhitimye viroyu. a zakon nye vid viri, alye khto chinitimye tye, toi zhitimye nim. khristos vidkupiv nas vid proklyattya zakonu, stavshi proklyattym za nas, bo napisano: proklyatii usyakii, khto visit' na dyeryevi, shchob avraamovye blagoslovyennyya v isusi khristi poshirilosya na pogan, shchob obitnitsyu dukha priinyati nam viroyu. brattya, kazhu ya po-lyuds'komu: navit' lyuds'kogo zatvyerdzhenogo zapovitu nikhto nye vidkidae ta do n'ogo nye dodae. a obitnitsi dani buli avraamovi i nasinnyu iogo. nye govorit'sya: i nasinnyam, yak pro bagat'okh, alye yak pro odnogo: i nasinnyu tvoemu, yakye e khristos. a za kazhu tsye, shcho zapovitu, vid tsi-doa zatvyerdzhenogo, zakon, shcho priishov po chotirista tridsyati rokakh, nye vidkidae, shchob obitnitsyu vin zruinuvav. bo koli vid zakonu spadshchina, to vzhnye nye z obitnitsi; avraamovi zh tsi-do daruvav iz obitnitsi. shcho zh zakon? vin buv dani z prichini pyeryestupiv, azh poki priidye nasinnya, yakomu obitnitsya dana bula; vin uchinyenii buv angolami rukoyu posyeryednika. alye posyeryednik nye e dlya odnogo, tsi-do zhye odin. otozh, chi zh zakon proti bozhikh obitnits' zovsim ni! yakbi bo buv dani zakon, shchob vin mig ozhivlyati, to pravvednist' spravdi bula b vid zakonu! ta vsye zachinilo pisannya pid grikh, shchob viruyuchim bula dana obitnitsya z viri v isusa khrista. alye poki priishla vira, pid zakonom styeryezhyeno nas, zamknyenikh do prikhotu viri, shcho mala ob'yavitis'. tomu to zakon vikhovnikom buv do khrista, shchob nam vipravdatisya viroyu. a yak vira priishla, to vzhnye mi nye pid vikhovnikom. bo vi vsi sini bozhi chyeryez viru v khrista isusa! bo vi vsi, shcho v khrista okhristilisya, u khrista zodyagnulisya! nyema yudyeya, ni gryeka, nyema raba, ani vil'nogo, nyema cholovicho staty, ani zhinochoi, bo vsi vi odin u khristi isusi! a koli vi khristovi, to vi avraamovye nasinny i za obitnitsyeyu spadkoemtsi.

4

tozh kazhu ya: poki spadkoemyets' ditina, vin nichim vid raba nye riznit'sya, khoch vin pan nad usim, alye pid opikunami ta kyerrivnikami znakhodit'sya vin azh do chasu, shcho viznachiv bat'ko. tak i mi, poki dit'mi buli, to buli ponyevolyeni stikhiyami svitu. yak nastalo zh vipovnyennyya chasu, tsi-do poslav svogo sina, shcho rodivsy vid zhoni, ta stav pid zakonom, shchob vikupiti pidzakonnikh, shchob usinovlyennyya mi priinyali. a shcho vi sini, tsi-do poslav u vashi syertsya dukha sina svogo, shcho viklikue: avva, otchye! tomu ti vzhnye nye rab, alye sin. a yak sin, to i spadkoemyets' bozhii chyeryez khrista. ta todie, nye znayuchi tsi-doa, sluzhili vi tim, shcho z istoty tsi-doami voni nye buli. a tyepper, yak piznali vi tsi-doa, chi krashchye yak tsi-do vas piznav, yak vyertaetyes' znov do slabikh ta vtsi-doikh stikhi, yakim khochyetye znov, yak davnishye, sluzhiti? vi vvezhaetye pil'no na dni ta na misyatsi, i na pori ta roki. ya boyusya za vas, chi nye darmo ya pratsyuvav kolo vas?... proshu ya vas, brattya, bud'tye, yak ya, bo i ya takii samii, yak vi. nichim vi myenye nye pokrivdili! i znaetye vi, shcho v nyemochi tila ya pyershye zvishtchav vam evangeliyu, vi zh moeyu spokusoyu v tili moim nye pogorduvali, i myenye nye vidkinuli, alye, nyemov angola bozhogo, vi priinyali myenye, yak khrista isusa! tozh dyye vashye todishne blazhyenstvo? svidkuyu bo vam, shcho yakbi bulo mozha, to vi vibrali b ochi svoi ta myeni viddali b! chi zh ya stav dlya vas vorogom, pravdu govoryachi vam? nyedobrye pil'nuyut' pro vas, alye vas vldichiti khochut', shchob vi pil'nuvali pro nikh. to dobrye, pil'nuvati pro dobrye postiino, a nye til'ki todie, yak prikhotodzu do vas. ditki moi, ya znovu dlya vas tyerplyu muki porodu, poki obraz khrista nye vidib'et'sya v vas! ya khotiv bi tyepper buti v vas ta zminiti svii golos, bo mayu ya sumniv za vas. skazhit' myeni vi, shcho khochyetye buti pid zakonom: chi nye slukhaetyes' vi zakonu? bo napisano: mav avraam dvokh siniv, odnogo vid rabini, a drugogo vid vil'noi. alye toi, khto buv vid rabini, narodivsy za tilom, a khto buv vid vil'noi, za obitnitsyeyu. rozumiti tsye tryeba inakshye, bo tsye dva zapoviti: odin vid gori sinai, shcho v rabstvo narodzhue, a vin to agar. bo agar to gora sinai v arabii, a vidpovidae suchasnomu erusalimovi, yakii u rabstvi z svoimi dit'mi. a vishnii erusalim vil'nii, vin mati vsim nam! bo napisano: zvyesyelisy, nyeplidna, ti, shcho nye rodish! gukai ta viklikui ti, shcho v porodi nye muchilas', bo v polishyeni znachno bil'shye dityei, nizh u tiei, shcho mae vona cholovika! a vi, brattya, diti obitnitsi za isakom! alye yak i todie, khto rodivsy za tilom, pyeryesliduvav tikh, khto rodivsy za dukhom, tak samo i tyepper. ta shcho kazhye pisannya? prozhyeni rabinyu i sina ii, bo nye budyte spadkuvati sin rabini razom iz sinom vil'noi. tomu, brattya, nye sini mi rabini, alye vil'noi!

5

khristos dlya voli nas vizvoliv. tozh stiitye v nii ta nye piddavaityesya znovu v yarmo rabstva! os' ya, pavlo, kazhu vam, shcho koli vi obrizuyetes', to nyema vam todi zhadnoi koristi vid khrista. i svidkuyu ya znovu vsyakomu cholovikovi, yakii obrizuet'sya, shcho povinyen vin vikonati vvyes' zakon. vi, shcho zakonom vipravduetyes', polishilisya byez khrista, vidpali vid blagodat! bo mi v dusi z viri chyekaemo nadii pravvednosti. bo sili nye mae v khristi isusi ani obrizannya, ani nyeobrizannya, alye vira, shcho chinna lyubov'yu. bigli vi dobrye. khto zaboroniv vam koritisya pravdi? takye pyeryekonannya nye vid togo, khto vas poklikav. trokhi rozchini kvasit' usye tisto! ya v i-o mayu nadiyu na vas, shcho nichogo inshogo dumati nye budyetye vi. a khto vas nyepokoit', osudzhenyi budyte, khoch bi vin khto buv! chogo zh, brattya, myenye shchye pyeryesliduyut', koli ya obrizannya shchye propoviduyu? todi spokusa khryesta v nishcho obyertaet'sya! o, koli b buli navit' vidsichyeni ti, khto pidburyue vas! bo vi, brattya, na

volyu poklikani, alye shchob vasha volya nye stala privodom dogodzhati tilu, a lyubov'yu sluzhiti odin odnomu! bo vyyes' zakon v odnim slovi mistit'sya: lyubi svogo blizhn'ogo, yak samogo syebye! koli zh vi grizyetye ta istye odin odnogo, to glyadit', shchob nye znishchili vi odin odnogo! i kazhu: khodit' za dukhom, i nye vchiniteye pozhadlivosti tila, bo tilo bazhae protivnogo dukhovi, a dukh protivnogo tilu, i suprotivni voni odin odnomu, shchob vi chinili nye tye, chogo khochyetye. koli zh dukh vas provadit', to vi nye pid zakonom. uchinki tila yavni, to e: pyeryelyub, nyechistist', rozpusta, idolosluzhyennya, chari, vorozhnyechi, svarka, zazdris't, gniv, supyeryechki, nyezgody, erylisy, zavidki, p'yanstvo, gulyanky i podibnye do ts'ogo. ya pro tsye popyeryedzhuy vas, yak i popyeryedzhav buv, shcho khto chinit' takye, nye vspadkuyut' voni tsarstva bozhogo! a plid dukha: lyubov, radist', mir, dovgoty-erpinnya, dobrist', milosyerdya, vira, lagidnist', zdy-erzhlivist': zakonu nyema na takikh! a ti, shcho khristovi isusovi, rozp'yali voni tilo z pozhadlivostyami ta z pokhotyami. koli dukhom zhivyyemo, to i dukhom khodimo! nye bud'mo chvanlivi, nye drazhnimo odin odnogo, nye zaviduimo odin odnomu!

6

bratty, yak lyudina i upadye v yakii progrikh, to vi, dukhovni, vipravlyaitye takogo dukhom lagidnosti, sam syebye doglyadayuchi, shchob nye spokusivsy i ti! nosit' tyagari odin odnogo, i tak vikonyet' zakona khristovogo. koli bo khto dumae, shcho vin shchos', buvshi nishcho, sam syebye toi obmanyue. nyekhai kozhyen doslidzhue dilo svoe, i todi matimye til'ki v sobi pokhvalu, a nye v inshomu! bo kozhyen nyestimye svii vlasni tyagar! a khto slova navchaet'sya, nyekhai dilit'sya vsyakim dobrom iz navchayuchim. nye obmanyuityesya, tsi-do osmiyanii buti nye mozhye. bo shcho til'ki lyudina posie, tye samye i pozhnye! bo khto sie dlya vlasnogo tila svogo, toi vid tila tlinnya pozhnye. a khto sie dlya dukha, toi vid dukha pozhnye zhittya vichnye. a roblyachi dobre, nye znudzhuimosya, bo chasu svogo pozhnyemo, koli nye oslabnyemo. tozh tomu, poki maemo chas, usim robimo dobro, a naibil'sh odnovirnim! poglyan'tye, yakimi vyelikimi bukvami ya napisav vam svoeyu rukoyu! usi ti, khto bazhae khvalitisya tilom, zmushuyut' vas obrizuvatis', shchob til'ki voni nye buli pyeryesliduvani za khryesta khristovogo. bo navit' i ti, khto obrizuet'sya, sami nye zbyerigayut' zakona, a khochut', shchob vi obrizuvatis', shchob khvalitisya im vashim tilom. a shchodo myenye, to nyekhai nichim nye khvalyusya, khiba til'ki khryestom i-o nashogo isusa khrista, shcho nim rozp'yatii svit dlya myenye, a ya dlya svitu. bo sili nyemae ani obrizannya, ani nyeobrizannya, a stvorinnya novye. a vsi ti, khto pidye za tsim pravilom, mir ta milist' na nikh, i na izrailya bozhogo! zryesh-toyu, khai nikhto nye turbue myenye, bo noshu ya isusovi rani na tili svoim!... blagodat' i-o nashogo isusa khrista nyekhai budye z dukhom vashim, bratty! amin'.

pavlo, z voli bozhoi apostol khrista isusa, svyatim, shcho v yefyesi, i virnim v khristi isusi, nyekhai budye vam blagodat' ta mir vid tsi-doa, ottsya nashogo, i i-o isusa khrista! blagoslovyennii tsi-do i otyets' i-o nashogo isusa khrista, shcho nas u khristi poblagosloviv usyakim blagoslovyennym dukhovnim u nyebyesakh, tak yak vibrav u n'omu vin nas pyershye zalozhyennya svitu, shchob buli pyeryed nim mi svyati i nyeporochni, u lyubovi, pryznachivshi napyeryed, shchob nas usinoviti dlya sye-bye isusom khristom, za vpodobannym voli svoei, na khvalu slavi blagodat' svoei, yakoyu vin obdaruvav nas v ulyublenim, shcho maemo v n'omu vidkuplyennya krov'yu iogo, proshchennyia provin, chyeryez bagatstvo blagodat' iogo, yaku vin namnozhyv u nas u vsyakii pryemudrosti i rozvazhnosti, ob'yavivshi nam taemnitsyu voli svoei za svoim upodobannym, yakye postanoviv u samomu sobi, dlya uryzadzhennyia vipovnyennya chasiv, shchob usye ob'ednati v khristi, shcho na nyebi, i shcho na zyeмли. u nim, shcho v nim stali mi i spadkoemtsyami, buvshi pryznacheni napyeryed postanovoyu toho, khto vsye chinit' za radoyu voli svoei, shchob na khvalu iogo slavi buli mi, shcho pyershye nadialysia na khrista. u n'omu i vi, yak pochuli buli slovo istini, evangeliyu spasinnya svogo, ta v n'ogo i uviruvai, zapyechatani stali svyatim dukhom obitnitsi, yakii e zavdatok nashogo spadku, na vikup zdobutogo, na khvalu iogo slavi! tomu i ya, prochuvshi pro vashu viru v i-o isusa, i pro lyubov do vsikh svyatykh, nye pyeryestayu za vas dyakuvati, i v molitvakh svoikh za vas zgaudyu, shchob tsi-do i-o nashogo isusa khrista, otyets' slavi, dav vam dukha pryemudrosti ta vidkrittya dlya piznannya iogo, prosvitiv ochi vashogo svyertsya, shchob vi zrozumili, do yakoi nadii vin vas zaklikae, i yakii bagatii iogo slavnii spadok u svyatykh, i yaka byezmirna vyelich iogo sili v nas, shcho viruemo za viyavlyennym potuzhnoi sili iogo, yaku viyaviv vin u khristi, voskryesivshi iz myertvikh iogo, i posadivshi na nyebi pravoruch syebe, vishchye vid usyakogo uryadu, i vladi, i sili, i panuvannya, i vsyakogo imyennya, shcho nazvanye nye til'ki v tsim vitsi, alye i i maibutn'omu. i vsye vpokoriv vin pid nogi iomu, i iogo dav naivishchye za vsye za golovu tsyerkvi, a vona iogo tilo, povnya toho, shcho vsye vsim napovnyae!

i vas, shcho myertvi buli chyeryez vashi provini i grihki, v yakikh vi kolis' prozhivali za zvichaem viku ts'ogo, za volyeyu knyazya, shcho panue v povitri, dukha, shcho pratsyue tyepyer u nyeslakhnyanikh, mizh yakimi i usi mi prozhivali kolis' u pozhadlivostyakh nashogo tila, yak chinili volyu tila i dumok, i z prirodi buli dit'mi gnivu, yak i inshi, tsi-do zhye, bagatii na milosyerdya, chyeryez svoyu pryevyeliku lyubov, shcho nyeyu vin nas polyubiv, i nas, shcho myertvi buli chyeryez progrihki, ozhiviv razom iz khristom, spasyeni vi blagodattyu, i razom iz nim voskryesiv, i ra-

zom iz nim posadiv na nyebyesnikh mistysyakh u khristi isusi, shchob u nastupnikh vikakh pokazati byezmirnye bagatstvo blagodat' svoei v dobrosti do nas u khristi isusi. bo spasyeni vi blagodattyu chyeryez viru, a tsye nye vid vas, to dar bozhii, nye vid dil, shchob nikhto nye khvalivsyia. bo mi iogo tvorivo, stvorivni v khristi isusi na dobri dila, yaki tsi-do napyeryed prigotuvav, shchob mi v nikh pyeryebuvali. otozh, pam'yataiye, shcho vi, kolis' tilom pogani, shcho vas tak zvani rukotvorno obrizani na tili zvut' nyeobrizanymi, shcho vi toho chasu buli byez khrista, vidluchyeni vid gromadi izrail's'koi, i chuzhi zapovitam obitnitsi, nye mavshi nadii i byez tsi-doa na sviti. a tyepyer u khristi isusi vi, shcho kolis' dalyeki buli, stali bliz'ki khristovoyu krov'yu. vin bo nash mir, shcho vchiniv iz dvokh odnye i zruinuvav syeryeddinnu pyeryegorodu, vorozhnyechu, svoim tilom, vin svoeyu naukoyu znishchiv zakona zapovidei, shchob z obokh zbuduvati soboyu odnogo novogo cholovika, mir chinivshi, i khryestom primiriti iz tsi-doom obokh v odnim tili, vorozhnyechu na n'omu zabivshi. i, priishovshi, vin blagovistiv mir vam, dalyekim, i mir bliz'kim, bo oboe nim maemo pristup u dusi odnim do ottsya. otzhye, vi vzhye nye chuzhi i nye prikhod'ki, a spivgorozhani svyatim, i domashni dlya tsi-doa, zbudovani na osnovi apostoliv i prorokiv, dye narizhnim kamyenyem e sam isus khristos, shcho na n'omu vsya budivlya, ulad pobudovana, rostye v svyati khrum u i-o, shcho na n'omu i vi razom buduetyesya dukhom na osyelyu bozhu.

chyeryez tsye ya, pavlo, e v'yazyen' isusa khrista za vas, pogani, yakshcho vi til'ki chuli pro zaryadzhyenya bozhoi blagodat' shcho dlya vas myeni dana. bo myeni vidkrittyam ob'yavilas' bula taemnitsya, yak pisav ya vam korotko vishchye, z chogo mozhetye vi, chitayuchi, piznati moe rozuminnya taemnitsi khristovoi. a vona za inshikh pokolin' nye bula ogoleshena lyuds'kim sinam, yak vidkrilas' tyepyer chyeryez dukha iogo svyatim apostolam i prorokam, shcho pogani spivspadkoemtsi, i odnye tilo, i spivuchasniki iogo obitnitsi v khristi isusi chyeryez evangeliyu, yakii sluzhityelyem ya stav chyeryez dar blagodat' bozhoi, shcho dana myeni chinom sili iogo. myeni, naimyenshomu vid usikh svyatykh, dana bula otsya blagodat', blagovistiti poganam nyedoslidzhyye bagatstvo khristovye, ta visvitliti, shcho to e zaryadzhyennya taemnitsi, yaka vid vikiv zakhovana v bozi, yakii stvoriv usye, shchob tyepyer chyeryez tsyerkvu bula ogoleshena pochatkam ta vladam na nyebi nairiznisha mudrist' bozha, za vidvichnoi postanovi, yaku vin uchiniv u khristi isusi, i-o nashim, v yakim maemo vidvagu ta dostup u nadii chyeryez viru v n'ogo. tomu to blagayu ya vas nye zanyepadati dukhom chyeryez tyerpinnya moe chyeryez vas, bo vono vasha slava. dlya toho skhilyayu kolina svoi pyeryed otssyem, shcho vid n'ogo mae imyennya kozhyen rid na nyebi i na zyeмли, shchob vin dav vam za bagatstvom slavi svoei siloyu zmitsnitsiya chyeryez dukha iogo v cholovikov i vnutr-

ishnim, shchob khristos chyeryez viru zamyeshkav u vashikh syertsyakh, shchob vi, zakorinyeni i osnovani v lyubovi, zmogli zrozumiti zo vsima svyatyimi, shcho to shirina i dovzhina, i glibina i vishina, i piznati khristovu lyubov, yaka pyeryevishchue znan-nya, shchob buli vi napovnyeni vsyakoyu povnotoyu bozhoyu. a tomu, khto mozhye zrobiti znachno bil'sh nad usye, chogo prosimo abo dumaemo, siloyu, shcho die v nas, tomu slava v tsyerkvi ta v khristi isusi na vsi pokolinnya na vichni viki. amin'.

4

otozh, blagayu vas ya, v'yazyen' u i-o, shchob vi povodilisya gidno poklikannya, shcho do n'ogo poklikano vas, zo vsyakoyu pokoroyu ta lagidnistyu, z dovgotyerpinnnyam, u lyubovi tyerplyachi odin odnogo, pil'nuyuchi zbyerigati ednist' dukha v soyuzi miru. odnye tilo, odin dukh, yak i buli vi poklikani v odnii nadii vashogo poklikannya. odin i-o', odna vira, odnye krishchyennya, odin tsi-do i otyets' usikh, shcho vin nad usima, i chyeryez usikh, i v usikh. a kozhnomu z nas dana blagodat' u miru daru khristovogo. tomu i skazano: pidnyavshysya na visotu, ti polonyenikh nabrav i lyudym dav dari! a tye, shcho pidnyavsva buv, shcho to, yak nye tye, shcho pyershye i ziishov buv do nainzhchikh mist's zyeymi? khto ziishov buv, toi samey i pidnyavsva visoko nad usi nyebyesa, shchob napovnti vsye. i vin, otozh, nastanoviv odnikh za apostoliv, odnikh za prorokiv, a tikh za blagovisnikiv, a tikh za pastiriv ta vchyteliv, shchob prigotuvati svyatikh na dilo sluzhbi dlya zbuduvannya tila khristovogo, azh poki mi vsi nye dosyagnemo z'ednannya viri i piznannya sina bozhogo, muzha doskonalo, u miru zrostu khristovoi povnoti, shchob bil'sh nye buli mi malolitkami, shcho khitayut'sya i zakhoplyuyut'sya vid usyakogo vitru nauki za lyuds'koyu omanoyu ta za lukavstvom do khitrogo bludu, shchob buli mi pravdomovni v lyubovi, i v us'omu zrostali v n'ogo, a vin golova, khristos. a z n'ogo vsye tilo, skladyenye i zv'yazanye vsyakim dopomichnim suglobom, u miru chinnosti kozhnogo okryemogo chlyena, chinit' zrist tila na buduvannya samogo syebye lyubov'yu. otzhye, govoryu ya tsye i svidkuyu v i-o, shchob vi bil'sh nye povodilisya, yak povodyat'sya pogani v marnosti svogo rozumu, voni zapamorochoyeni rozumom, vidchuzhyeni vid zhittya bozhogo za nyeustvo, shcho v nikh, za styverdilist' ikhnikh syerdets', voni otupili i viddalisya rozpusti, shchob chiniti vsyaku nyechist' iz zazhyerlivisty. alye vi nye tak piznali khrista, yakshcho vi chuli pr n'ogo, i navchilisya v nim, bo pravda v isusi, shchob vidkinuti, za pyershim postupovannym, starogo cholovika, yakii zotliae v zvablivikh pozhadlivostyakh, ta vidnovlyatisya dukhom vashogo rozumu, i zodyagnutisya v novogo cholovika, stvoryenogo za tsi-doom u spravvedlivosti i svyatosti pravdi. tomu to, nyeppravdu vidkinuvshi, govorit' kozhyen pravdu do svogo blizhn'ogo, bo mi chlyeni odin dlya odnogo. gnivayetsya, ta nye grishit', sontsye nyekhai nye zakhodit' u vashomu gnivi, i mistysya diyavolovi nye davaitye! khto krav, nyekhai bil'shye nye kradye, a

krashchye nyekhai pratsyue ta chinit' rukami svoimi dobro, shchob mati podati nuzhdyennomu. nyekhai zhadnye slovo gnilye nye vikhodit' iz ust vashikh, alye til'ki takye, shcho dobrye na potribnye zbuduvannya, shchob vono podalo blagodat' tim, khto chue. i nye zasmuchuitye dukha svyatogo bozhogo, yakim vi zapychatani na dyen' vikupu. usyake po-dratuvannya, i gniv, i lyutist', i krik, i laika nyekhai budye vzyato vid vas razom iz usyakoyu vizual'niiradutitsiyaboyu. a vi odin do odnogo bud'tye laskavi, milostivi, proshchayuchi odin odnomu, yak i tsi-do chyeryez khrista vam prostiv!

5

otzhye, bud'tye nasliduvachami tsi-doovi, yak ulyblyeni diti, i povod'tyesya v lyubovi, yak i khristos polyubiv vas, i vidav za nas samogo syebye, yak dar i zhyertvu tsi-doovi na priemni pakhoshchi. a rozpusta ta nyechist' usyaka i zazhyerlivist' nyekhai navit' nye zgadyut'sya pomizh vami, yak lichi' svyatom, i gidota, i marnoslovstvo abo zharti, shcho nyepristoini vam, alye krashchye dyakuvannya. znaitye bo tsye, shcho zhadyen rozpusnik, chi nyechistiy, abo zazhyerliviy, shcho vin idolyanin, nye mae spadku v khristovomu i bozhomu tsarstvi! nyekhai vas nye zvodit' nikhto slovami marnotnimi, bo gniv bozhii prikhodit' za nikh na nyeslukhnyanikh, tozh nye bud'tye im spil'nikami! vi bo buli kolis' tyemryavoyu, tyepyer zhye vi svitlo v i-o, povod'tyesya, yak diti svitla, bo plid svitla znakhodit'sya v kozhnii dobrosti, i pravvednosti, i pravdi. dopyevnyaityesya, shcho priemnye dlya i-o, i nye byerit' uchasti v nyeplidnikh dilakh tyemryavi, a krashchye i dokoryaitye. bo soromno navit' kazati pro tye, shcho roblyat' voni potaemno! usye zhye tye, shcho svitlom dokoryaet'sya, stae yavnye, bo vsye, shcho yavnye stae, to svitlo. chyeryez tsye to i govorit': splyachii, vstavai, i voskryesni iz myertvikh, i khristos osvittit' tyebye! otozh, uvazhaitye, shchob povoditisya obyeryezhno, nye yak nyemudri, alye yak mudri, vikoristovuyuchi chas, dni bo lukavi! chyeryez tsye nye bud'tye nyerozumni, alye rozumiitye, shcho e volya i-o. i nye vpiyaites' vinom, v yakomu rozpusta, alye krashchye napovnyuites' dukhom, rozmovlyayuchi pomizh soboyu psalmami, i gimnami, i pisnyami dukhovnimi, spivayuchi i grayuchi v syertsii svoemu dlya i-o, dyakuyuchi zavzhdz za vsye tsi-doovi i ottsyevi v im'ya i-o nashogo isusa khrista, koryachisya odin odnomu u khristovim strakhu. dzuzhini, korit'sya svoim cholovikam, yak i-o, bo cholovik golova dzuzhini, yak i khristos golova tsyerkvi, sam spasytel' tila! i yak korit'sya tsyerkva khristovi, tak i dzuzhini svoim cholovikam u vs'omu. choloviki, lyubit' svoikh dzuzhin, yak i khristos polyubiv tsyerkvu, i viddav za nyei syebye, shchob ii osvtyati, ochistivshi vodyanym kupyelyem u slovi, shchob postaviti ii sobi slavnoyu tsyerkvoyu, shcho nye mae plyami chi vadi, chi chogos' takogo, alye shchob bula svyata i nyeporochna! choloviki povinni lyubiti dzuzhinu svoikh tak, yak vlasni tila, bo khto lyubit' dzuzhinu svoyu, toi lyubit' samogo syebye. bo nikoli nikhto

nye znyenavidiv vlasnogo tila, a godue ta grie iogo, yak i khristos tsyerkvu, bo mi chlyeni tila iogo vid tila iogo i vid kostyei iogo! pokinye tomu cholovik bat'ka i matir, i pristanye do družhini svoei, i budut' oboe voni odnim tilom. tsya taemnitsya vyelika, a ya govoryu pro khrista ta pro tsyerkvu! otzhye, nyekhai kozhyen zokryema iz vas lyubit' tak svoyu družhinu, yak samogo syebye, a družhina nyekhai boit'sya svogo cholovika!

6

diti, slukhaityesya svoikh bat'kiv u i-o, bo tsye spravyedlivelye! shanui svogo bat'ka ta matir tsye pyersha zapovid' z obitnitsyeyu, shchob dobre vyelosya tobi, i shchob ti buv na zymli dovgoitnii! a bat'ki, nye dratuitye dityei svoikh, a vikhovuitye ikh v napominanni i ostyeryezhyenni bozhomu! rabi, slukhaityesya tilyesnikh paniv zo strakhom i tryemtinnyam u prostoti syertsya vashogo, yak khrista! nye pratsyuitye til'ki pro lyuds'kye oko, nye-mov cholovikovgodniki, a yak rabi khristovi, chinit' vid dushi volyu bozhu, sluzhit' iz zichlivisty, nye-mov i-o, a nye lyudyam! znaitye, shcho kozhyen, koli zrobit' shcho dobre, tye samye odyerzhit' vid i-o, chi to rab, chi to vil'nii. a pani, chinit' im tye samye, zanyekhayuitye pogrozi, znaitye, shcho dlya vas i dlya nikh e na nyebi i-o, a vin na oblichchya nye divit'sya! naryeshti, moi brati, zmitsnyaityesya i-o ta mogutnistyu sili iogo! zodyagnit'sya v povnu bozhu zbroyu, shchob mogli vi stati proti khitroshchiv diyavol's'kikh. bo mi nye maemo borot'bi proti krovi ta tila, alye proti pochatkiv, proti vladi, proti svitopravityeliv tsiei tyemryavi, proti pidnyebesnikh dukhiv vizual'nii-ra-truditisyabi. chyeryez tsye viz'mit' povnu bozhu zbroyu, shchob mogli vi dati opir dnya vizual'nii-ra-truditisyago, i, vsye vikonavshi, vitrimati. otzhye, stiitye, pidpyeryezavshi styegna svoi pravdoyu, i zodyagnuvshis' u bronyu pravyednosti, i vzuvshi nogi v gotovist' evangyelii miru. a naibil'sh nad usye viz'mit' shchita viri, yakim zmozhyetye pogasiti vsi ognyenni strili lukavogo. viz'mit' i sholoma spasinnya, i myecha dukhovnogo, yakii e slovo bozhye. usyakoyu molitvoyu i blagannyam kozhnogo chasu molit'sya dukhom, a dlya togo pil'nuitye z povnoyu vitrivalistyu ta molitvoyu za vsikh svyatikh, i za myenye, shchob danye bulo myeni slovo vidkriti usta svoi, i zo smilivistyu provishchati taemnitsyu evangyelii, dlya yakoi posol ya v kaidanakh, shchob smilivo pro nyei zvischati, yak nalyezhit' myeni. a shchob znali i vi shchos' pro myenye, ta shcho ya roblyu, to vsye vam rozpovist' tikhik, ulyublyenii brat i v i-o virnii sluzhi-tyel', yakogo poslav ya do vas na tsye samye, shchob dovidalisya vi pro nas, i shchob vashi syertsya vin potishiv. mir bratam i lyubov iz viroyu vid tsi-doa ottsya i i-o isusa khrista! blagodat' zo vsima, shcho nyezminno lyublyat' i-o nashogo isusa khrista! amin'.

pavlo i timofii, rabi khrista isusa, do vsikh svy-
atikh z khristi isusi, shcho znakhodyat'sya v fili-
pakh, z episkopami ta diyakonami: blagodat' vam i
mir vid tsi-doa, ottsya nashogo, i i-o isusa khrista!
dyakuyu tsi-doovi svoemu pri kozhnii zgadtsi pro
vas, i zavzhdi v usyakiy molitvi svoii za vsikh vas
chinyu ya molitvu z radoshchami, za uchast' vashu
v evangeliyi vid pyershogo dnya azh dotyepyer. ya
pyevnii togo, shcho toi, khto v vas rozpochav dobrye
dilo, vikonaе iogo azh do dnya khrista isusa. bo to
spravedливо myeni dumati tsye pro vsikh vas, bo ya
mayu vas u syertsy, a vi vsi v kaidanakh moikh, i v
oboroni, i v utvyerdzhyenni evangeliyi spil'niki moi
v blagodati. bo tsi-do myeni svidok, shcho tuzhu
ya za vami vsima v syerdychnii lyubovi khrista is-
usa. i molyus' ya pro tye, shchob vasha lyubov
primnozhalas' shchye bil'shye ta bil'shye v piznanni i
usyakim doslidzhyenni, shchob vi doslidzhuvali tye,
shcho krashchye, shchob chisti ta tсли buli kris-
tovogo dnya, napovnyeni plodiv pravvednosti chy-
eryez isusa khrista, na slavu ta na khvalu bozhu.
bazyahu zh ya, brattya, shchob vidali vi, shcho
tye, shcho stalos' myeni, viishlo bil'shye na uspikh
evangeliyi, bo v usii pryetorii ta vsim inshim stali
vidomi kaidani moi za khrista. a bagato brativ u i-
o chyeryez kaidani moi posmilili ta shchye bil'shye
vidvazhiliysya slovo bozhye zvischhati byezstrashno.
odni, pravda, i chyeryez zazdroshchi ta kolotnyechu,
drugi zh iz dobroi voli khrista propoviduyut'; a
inshi z lyubovi, znayuchi, shcho ya postavlyenni
na oboronu evangeliyi; a inshi chyeryez pidstup
zvischchayut' khrista nyeshchiro, dumayuchi, shcho
dodadut' tyagaru do kaidaniv moikh. alye shcho zh?
u vsyakomu razi, chi oblundno, chi shchiro, kris-
tos propovidut'sya, a tim ya radiyu ta i budu ra-
diti. bo znayu, shcho tsye budyе myeni na spasin-
nya chyeryez vashu molitvu i dopomogu dukha isusa
khrista, chyeryez chyekannya i nadiyu moyu, shcho
ya ni v chomu nye budu posoromlyeni, alye tsiloyu
smilivisty, yak zavzhdi, tak i tyepyer khristos budyе
zvyelichenii u tili moim, chi to zhittiyam, chi to smy-
ertyu. bo dlya myenye zhittya to khristos, a smyert' to
nadbannya. a koli zhittya v tili to dlya myenye plid
dila, to nye znayu, shcho vibrati. tyagnut' myenye
odnye i drugye, khoch ya mayu bazhannya pomyerti
ta buti z khristom, bo tsye znachno lipshye. a sh-
chob polishatisya v tili, to tsye potrebish radi vas.
i otsye znayu pyevno, shcho zalishus' ya, i probuva-
timu z vami vsima vam na korist' ta na radoshchi
v viri, shchob vasha khvala chyeryez myenye prim-
nozhihasya v khristi isusi, koli znovu priidu ya do vas.
til'ki zhiviti' zgidno z khristovoyu evangeliyeu, sh-
chob, chi priidu ya i pobachu vas, chi i nye buvshi
pochuv ya pro vas, shcho vi stoitye v odnim dusi,
boryuchis' odnodushno za viru evangel's'ku, i ni v
chomu nye boyachisya protivnikiv; tsye im dokaz
zagibeli, vam zhye spasinnya. a tsye vid tsi-doa!
bo vchyneno vam za khrista dobrodiistvo, nye til'ki
viruvati v n'ogo, alye i strazhdati za n'ogo, mayuchi
taku samu borot'bu, yaku vi bachili v myeni, a tyepyer
chuetye pro myenye.

otozh, koli e v khristi yaka zaokhota, koli e yaka
potikha lyubovi, koli e yaka spil'nota dukha, koli e
yakye syertsye ta milosyerdya, to dopovnit' radist'
moyu: shchob dumali vi odnye i tye, shchob mali
tu samu lyubov, odnu zgodu i odin rozum! nye ro-
bit' nichogo pidstupom abo z chvanlivosti, alye v
pokori maitye odin odnogo za bil'shogo vid syebye.
nyekhai kozhyen dbae nye pro svoje, alye kozhyen i
pro inshikh. nyekhai u vas budut' ti sami dumki, sh-
cho i u khristi isusi! vin, buvshi v bozhii podobii,
nye vvazhav za zakhvat buti tsi-doovi rivnim, alye
vin umaliv samogo syebye, priinyavshi viglyad raba,
stavshi podobnim do lyudini; i podoboyu stavshi, yak
lyudina, vin upokoriv syebye, buvshi slukhnyanii azh
do smyerti, i to smyerti khryesnoi... tomu i tsi-do po-
vishchiv iogo, ta dav iomu im'ya, shcho vishchye nad
kozhnye im'ya, shchob pyeryed isusovim im'yam vk-
lonyalosya kozhnye kolino nyebyesnikh, i zymnikh,
i pidzymnikh, i shchob kozhyen yazik viznavav:
isus khristos to i-o, na slavu tsi-doa ottsya! otozh,
moi lyubi, yak vi zavzhdi slukhnyani buli nye til'ki
v moii prisutnosti, alye znachno bil'shye tyepyer, u
moii vidsutnosti, zo strakhom i tryemtinnyam viko-
nuitye svoje spasinnya. bo to tsi-do vikliaе v vas i
khotinnya, i chin za dobroyu volyeyu svoeyu. ro-
bit' usye byez narikannya ta sumnivu, shchob buli vi
byezdoganni ta shchiri, nyevinni diti bozhi syeryed
lukavogo ta rozpusnogo rodu, shcho v n'omu vi syae-
tye, yak svitla v sviti, dodyerzhuyuchi slovo zhittya
na pokhvalu myeni v dyen' khrista, shcho ya big
nye nadarmo, shcho ya pratsyuvav nye nadarmo.
ta khoch i stayu ya zhyertvoyu pri zhyertyi i pri
sluzhbi vashoi viri, ya radiyu ta tishusya razom iz
vami vsima. tishytes' tim samim i vi, i tishytesya ra-
zom zo mnoyu! nadiyusya v i-o isusi nyezabарom
poslati do vas timofiya, shchob i ya zmitsniv dukhom,
roziznavshi pro vas. bo ya odnodumtsya nye mayu
ni odnogo, shchob shchirishye podbav vin pro vas.
usi bo shukayut' svogo, a nye khristovogo isusovogo.
ta vi znaetye dosvid iogo, bo vin, nyemov bat'kovi
sin, zo mnoyu sluzhiv dlya evangeliyi. otzhye, mayu
nadiyu nyegaino poslati ts'ogo, yak til'ki dovidayusya,
shcho budyе zo mnoyu. alye v i-o mayu nadiyu,
shcho i sam nyezabарom pribudu do vas. alye ya
vvazhav za potrebnye poslati do vas brata yepafrodita,
svogo spivrobotnika ta spivboionnika, vashogo apos-
tola i sluzhityelya v potrebyi moii, bo vin pobivavsyа
za vami vsima, i sumuvav chyeryez tye, shcho vi
chuli, shcho vin khvoruvav. bo smyertyel'no vin buv
khvoruvav. alye zmiluvavsyа tsi-do nad nim, i nye
til'ki nad nim, alye i nado mnoyu, shchob ya smutku
na smutok nye mav. otozh, tim shvidshye poslav
ya iogo, shchob tishilis' vi, iogo znovu pobachivshi,
i shchob byez smutku ya buv. tozh priimit' iogo v
i-o z povnoyu radistyu, i maitye v poshani takikh,
bo za dilo khristovye nablizysya buv azh do smy-
erti, narazhayuchi na nyebyezpyeku zhittya, shchob
dopovnitі vash nyestatok sluzhinnya dlya myenye.

zryesh toyu, brattya moi, radiiye u i-o! pisati vam tye samye nye prikro myeni, a dlya vas tsye navchal'nye. styeryezhit'sya sobak, styeryezhit'sya pratsivnikiv likhikh, styeryezhit'sya obrizannya! bo obrizannya to mi, shcho sluzhimo tsi-doovi dukhom, a khvalimosya khristom isusom, i nye kladyemo nadii na tilo, khoch i ya mig bi mati nadiyu na tilo. yak khto inshii na tilo nadiyatis' duma, to tim bil'shye ya, obrizanii vos'mogo dnya, z rodu izrailya, z plyemyeni vyenyaminovogo, evryei iz evryeiv, farisyei za zakonom. chyeryez gorlivist' ya buv pyeryesliduvav tsyerkvu, buvshi nyevinnii, shchodo pravdi v zakoni. alye tye, shcho dlya myenye bulo za nadban-nya, tye radi khrista ya za vtratu vvazhav. tozh usye ya vvazhayu za vtratu radi pyeryevazhnogo poznan-nya khrista isusa, mogo i-o, shcho ya radi n'ogo vidmovivsa vs'ogo, i vvazhayu vsye za smitty, shchob pridbati khrista, shchob znaitisya v nim nye z vlasnoyu pravvednistyu, yak vid zakonu, alye z tieyu, shcho z viri v khrista, pravvednistyu vid tsi-doa za viroyu, shchob piznati iogo i silu iogo voskryeseny-nya, ta uchast' u mukakh iogo, upodoblyuyuchis' iogo smyerti, abi dosyagnuti yakos' voskryesennyia za myertvivkh. nye tomu, shcho ya vzhye dosyag-nuv, abo vzhye vdoskonalivsya, alye pragnu, chi nye dosyagnu ya togo, chim i khristos isus dosyagnuv buv myenye. brattya, ya syebye nye vvazhayu, shcho ya dosyagnuv. ta til'ki, zabuvayuchi tye, shcho pozadu, i spishachi do togo, shcho popyeryedu, ya zhyenus' do myeti za nagorodoyu visokogo pokliku bozhogo v khristi isusi. tozh usi, khto doskonalii, dumaimo tsye; koli zh dumaetye vi shchos' inshye, to tsi-do vam vidkrie i tsye. ta do chogo diishli mi, postupaimo v tim samim dali. bud'tye do myenye podibni, brattya, i divit'sya na tikh, khto povodit'sya tak, yak maetye vi za vzir nas. bagato bo khto, shcho pro nikh ya vam chasto kazav, a tyepyer govoryu navit' plachuchi, povodyat'sya, yak vorogi khryesta khristovogo. ikhnii kinyets' to zagibil', shlunok ikhnii tsi-do, a slava v ikhn'omu soromi... voni dumayut' til'ki pro zyemnye! zhittyia zh nashye na nyebye-sakh, zvidki zhdymyemo i spasytelya, i-o isusa khrista, yakii pyeryeminit' tilo nashogo ponizhyennya, shchob stalo podibnye do slavnogo tila iogo, siloyu, yakoyu vin mozhye i vsye pidkoriti sobi.

otozh, moi brattyia ulyublyeni, za yakimi tak sil'no tuzhu, moyia radostye i vynchye, tak u i-o stiitye, ulyublyeni! blagayu yevodiyu, blagayu i sintikhiyu dumati odnakovo v i-o. tak, blagayu i tyebye, to-varishu virnii, dopomagai tim, khto v borot'bi za evangyeliyu pomagali myeni ta klimyentovi i inshim moim spivrobitnikam, yakikh imyennya zapisani v knizi zhittyia. radiiye v i-o zavsidi, i znovu kazhu: radiiye! vasha lagidnist' khai budye vidoma vsim lyudyam. i-o' bliz'ko! ni pro shcho nye turbuities', a v us'omu nyekhai viyavlyayut'sya tsi-doovi vashi bazhannya molitvoyu i prokhannyam z podyakoyu. i mir bozhii, shcho vishchii vid usyakogo rozumu, khai

byeryezhye syertsya vashi ta vashi dumki u khristi isusi. naostanku, brattyia, shcho til'ki pravdivye, shcho til'ki chyesnye, shcho til'ki pravvednye, shcho til'ki chistye, shcho til'ki lyubye, shcho til'ki gidnye khvali, koli yaka chyesnota, koli yaka pokhvala, dumaitye pro tsye! chogo vi vid myenye i navchilisya, i pri-nyali, i chuli ta bachili, robit' tye! i tsi-do miru budye z vami! ya vyel'mi potishivsya v i-o, shcho spravdi vi vzhye novikh sil nabuli pikluvat' pro myenye; vi i davnish pikluvalis', ta chasu spriyatlivogo vi nye mali. nye za nyestatkom kazhu, bo navchivsya ya buti zadovolenim iz togo, shcho mayu. umiyu ya i buti v upokoryenni, umiyu buti i u dostatku. ya privchivsya do vs'ogo i u vsim: nasishchatisya i golod tyerpiti, mati dostatok i buti v nyedostachi. ya vsye mozhu v tim, khto myenye pidkriplyae, v isusi khristi. tozh vi dobre zrobiti, shcho uchast' uzlyali v moim gori. i znaetye i vi, filip'yani, shcho na pochatku blagovistyia, koli ya z makyedonii viishov, nye priluchilas' bula zhadna tsyerkva do spravi davannya i primannya dlya myenye, sami til'ki vi, shcho i raz, i vdrugye myeni na potryebi moi posilali i do solunya. kazhu tsye nye tomu, shchob shukav ya davannya, ya shukayu plodu, shcho primnozhuet'sya na rich vashu. ta vsye ya odyerzhav, i mayu dostatok. mayu povno, priinyavshi vid yepafrodita, shcho vi poslali, yak pakhoshchi zapashni, zhyertvu priemnu, tsi-doovi vgodnu. a mii tsi-do nyekhai vipovnit' vashu vsyaku potryebu za svoim bagatstvom u slavi, u khristi isusi. a tsi-doovi i nashomu ottsyevi slava na viki vikiv. amin'. vitaietye kozhnogo svyatogo u khristi isusi. vitayut' vas brattyia, prisutni zo mnoyu. vitayut' vas usi svyati, a naibil'shye ti, khto z kyesaryevogo domu. blagodat' i-o isusa khrista zo vsima vami! amin'.

pavlo, iz voli bozhoi apostol khrista isusa, i brat timofii do svyatikh i vinnikh brativ u khristi, shcho v kolosakh: blagodat' vam i mir vid tsi-doa, ottsya nashogo! mi dyakuemo tsi-dooi, ottsyevi i-o nashogo isusa khrista, zavzhdz za vas molyachis', prochuvshi pro vashu viru v khrista isusa ta pro lyubov, yaku maetye do vsikh svyatikh chyeryez nadiyu, prigotovanu v nyebi dlya vas, shcho pro nyei davnishye vi chuli v slovi istini evangylii, shcho do vas pribula, i na tsilomu sviti plodonosna i rostye, yak i v vas, z togo dnya, koli vi pochuli i piznali blagodat' bozhu v pravdi. otak vi i navchilisya vid yepafra, ulyublyenogo spivrobotnika nashogo, shcho za vas vin vinnii sluzhityel' khrista, shcho i viyaviv nam pro vashu dukhovnu lyubov. chyeryez tsye to i mi z togo dnya, yak pochuli, nye pyeryestaemo molitis' za vas ta prositi, shchob dlya piznannya voli iogo buli vi napovnyeni vsyakoyu mudrystyu i rozumom dukhovnim, shchob vi povodilisya nalyezhno shchodo i-o v usyakomu dogodzhyneni, v usyakomu dobromu dili prinosityachi plid i zrostayuchi v piznanni tsi-doa, zmitsnyayuchis' usyakoyu siloyu za moguchistyu slavi iogo dlya vsyakoi vitrivalosti i dovgotyerpynnya z radistyu, dyakuyuchi ottsyevi, shcho vchiniv nas dostoinimi uchasti v spadshchini svyatikh u svitli, shcho vizvoliv nas iz vladi tyemyryavi i pyeryestaviv nas do tsarstva svogo ulyublyenogo sina, v yakim maemo vidkuplyennya i proshchyennya grikhiv. vin e obraz nyevidimogo tsi-doa, rodzhyneni pyersh usyakogo tvoriva. bo to nim stvoreno vsye na nyebi i na zyeqli, vidimye i nyevidimye, chi to pryestoli, chi to i-o, chi to vladi, chi to nachal'stva, usye chyeryez n'ogo i dlya n'ogo stvoreno! a vin e pyershii vid us'ogo, i vsye nim stoit'. i vin golova tila, tsyerkvi. vin pochatok, pyervorodzhyni z myertvikh, shchob u vs'omu vin mav pyershynstvo. bo vgodno bulo, shchob u nim pyeryebuvala vsya povnota, i shchob nim poednati z soboyu vsye, primirivshi krov'yu khryesta iogo, chyeryez n'ogo, chi to zymnyie, chi to nyebesnyie. i vas, shcho buli kolis' vidchuzhyni i vorogi dumkoyu v zlikh uchinkakh, tyepyer zhye primiriv smyertyu v lyuds'kim tili iogo, shchob uchiniti vas svyatymi, i nyeporochnimi, i nyepovinnimi pyeryed soboyu, yakshcho til'ki probuvaetye v viri tyerdi ta stali, i nye vidpadaetye vid nadii evangylii, shcho vi chuli ii, yaka propovidana vs'omu stvorinnyu pid nyebom, yakii ya, pavlo, stav sluzhityelem. tyepyer ya radiyu v strazhdannyakh svoikh za vas, i dopovnyuyu nyedostachu skorboti khristovoi v tili svoim za tilo iogo, shcho vono tsyerkva; yakii ya stav sluzhityelem za bozhim zaryadzhennym, shcho dlya vas myeni danye, shchob vikonati slovo bozhye, taemnitsyu, zakhovanu vid vikiv i pokolin', a tyepyer viyavlyenu iogo svyatom, shcho im tsi-do zakhotiv pokazati, yake bagatstvo slavi tsiei taemnitsi mizh poganami, a vona khristos u vas, nadiya slavi! iogo mi propoviduemo, nagadyuyuchi kozhnii lyudini i navchayuchi kozhnu lyudinu vsyakoi mudrosti, shchob uchiniti kozhnu lyudinu doskonaloyu v khristi. u tomu i pratsyuyu ya, boryuchisya siloyu iogo, yaka sil'no die v myeni.

ya khochu, shchob vi znali, yaku vyeliky borot'bu ya mayu za vas i za tikh, khto v laodikii, i za vsikh, khto nye bachiv mogo tilyesnego oblichchya. khai potishat'sya ikhni syertsya, u lyubovi poednani, dlya vsyakogo bagatstva povnogo rozuminnya, dlya piznannya taemnitsi tsi-doa, khrista, v yakomu vsi skarbi pryemudrosti i piznannya zakhovani. a tsye govoryu, shchob nikhto vas nye zviv fal'shivimi dovodami pri supyeryechtsi. bo khoch tilom ya i nyeprisutnii, ta dukhom ya z vami, i z radistyu bachu vash poryadok ta tyverdist' vashoi viri v khrista. otzhye, yak vi priinyali buli khrista isusa i-o, tak i v n'omu khodit', buvshi vkorinyeni i zbudovani na n'omu, ta zmitsnyeni v viri, yak vas navchyno, zbagachuyuchis' u nii z podyakoyu. styeryezhit'sya, shchob nikhto vas nye zviv filosofieyu ta marnoyu omanoyu za pyeryedannym lyuds'kim, za stikhiyami svitu, a nye za khristom, bo v n'omu tilyesno zhivye vsya povnota bozhystva. i vi maetye v nim povnotu, a vin golova vsyakoi vladi i nachal'stva. vi v n'omu buli i obrizani nyerukotvornim obrizannym, skinuvshi lyuds'kye tilo grikhovnye v khristovim obrizanni. vi buli z nim pokhovani u khryshchyenni, u n'omu vi i razom voskryesli chyeryez viru v silu tsi-doa, shcho vin z myertvikh iogo voskryesiv. i vas, shcho myertvi buli v grikhakh ta v nyeobrizanni vashogo tila, vin ozhiviv razom iz nim, prostivshi usi grikhi, znishchivshi rukopisannya na nas, shcho nakazami bulo proti nas, vin iz syeryedini vzyav iogo ta i pribiv iogo na khryesti, rozzbroivshi vladi i nachal'stva, smilivo ikh viviv na posmikhovis'ko, pyeryemigshi ikh na khryesti! tozh, khai nikhto vas nye sudit' za izhu, chi za pitvo, chi za chyergovyie svyato, chi za novomisyachchya, chi za suboti, bo tsye tin' maibutn'ogo, a tilo khristovye. nyekhai vas nye zvodit' nikhto udavanoyu pokoroyu ta sluzhboyu angolam, vdachisya do togo, chogo nye bachiv, nyerozvazhno nadimayuchis' svoim tilyesnim rozumom, a nye trimachis' golovi, vid yakoi vsye tilo, suglobami i zv'yazyami z'ednanye i zmitsnyenye, rostye zrostom bozhim. otozh, yak vi vmyerli z khristom dlya stikhihi svitu, to chogo vi, nyemov ti, khto v sviti zhivye, pristayete na postanovi: nye dotikaitsya, ani izh, ani rukhai, bo to vsye znishchit'sya, yak uzhi-vati iogo, za prikazami ta naukoyu lyuds'koyu. vono zh mae vid mudrosti v samovil'ni sluzhbi i pokori ta v znyesiluyvani tila, ta nye mae yakogos' znachennya, khiba shchodo nasichyennya tila.

otozh, koli vi voskryesli z khristom, to shukaitye togo, shcho vgori, dye sidit' khristos po bozhii pravitsi. dumaitye pro tye, shcho vgori, a nye pro tye, shcho na zyeqli. bozh vi vmyerli, a zhittya vashye skhovanye v bozhi z khristom. koli z'yavit'sya khristos, nashye zhittya, todi z'yavityesya z nim u slavi i vi. otozh, umyertvit' vashi zymni chlyeni: rozpustu, nyechist', pristrast', likhu pozhadlivist' ta zazhyerlivist', shcho vona idolosluzhennya, bo gniv bozhii

prikhodit' za nikh na nyeslukhnyanikh. i vi pomizh nimi khodili kolis', yak zhili pomizh nimi. tyepyer zhye vidkin'tye i vi vsye otye: gniv, lyutist', vizual'niira-truditisyabu, tsi-dooznyeavagu, byezsoromni slova z vashikh ust. nye kazhit' nyepravdi odin na odnogo, yakshcho skinuli z syebye lyudinu starodavnyu z ii vchinkami, ta zodyagnulisya v novu, shcho vidnovlyuet'sya dlya piznannya za obrazom stvorityelya ii, dye nyema ani gellyena, ani yudyeya, obrizannya ta nyeobrizannya, varvara, skita, raba, vil'nogo, alye vsye ta v us'omu khristos! otzh, zodyagnit'sya, yak bozhi vibrantsi, svyati ta ulyublyeni, u shchirye milosyerdya, dobrotlivist', pokoru, lagidnist', dovgotyerpinnya. tyerpit' odin odnogo, i proshchaitye sobi, koli b mav khto na kogo oskarzhyennya. yak i khristos vam prostiv, robit' tak i vi! a nad usim tim zodyagnit'sya v lyubov, shcho vona soyuz doskonalosti! i nyekhai mir bozhii panue u vashikh syertsyakh, do yakogo i buli vi poklikani v odnomu tili. i vdyachnimi bud'tye! slovo khristovye nyekhai probuvae v vas riasno, u vsyakii pryemudrosti. navchaitye ta napoumlyaitye samikh syebye! vdyachno spivaitye u vashikh syertsyakh i-o psalmi, gimni, dukhovni pisni! i vsye, shcho til'ki robitye slovom chi dilom, usye robit' u im'ya i-o isusa, dyakuyuchi chyeryez n'ogo tsi-doovi i ottsyevi. druzhini, slukhaityesya cholovikiv svoikh, yak litsyue to v i-o! choloviki, lyubit' druzhin svoikh, i nye bud'tye suvori do nikh! diti, bud'tye slukhnyani v us'omu bat'kam, bo tsye i-o priemnye! bat'ki, nye dratuitye dityei svoikh, shchob na dusi nye vpali voni! rabi, slukhaityesya v us'omu tilyesnikh paniv, i nye pratsyuitye til'ki pro lyuds'kye oko, nyemov pidlyeshchuyuchis', alye v prostoti syertsya, boyachisya tsi-doa! i vsye, shcho til'ki chinitye, robit' vid dushi, nyemov i-o, a nye lyudyam! znaitye, shcho vid i-o priimyyete v nagorodu spadshchinu, bo sluzhitye vi i-o khristovi. a khto krivdit', toi odyerzhit' za svoyu krivdu. bo nye divit'sya tsi-do na osobu!

4

pani, viyavlyaitye do rabiv spravyedlivist' ta rivnist', i znaitye, shcho i dlya vas e na nyebi i-o! bud'tye trivali v molitvi, i pil'nuitye z podyakoyu v nii! molit'sya razom i za nas, shchob tsi-do nam vidchiniv dvyeri slova, zvishchati taemnitsyu khristovu, shcho za nyei ya i zv'yazanii, shchob z'yaviv ya ii, yak zvishchati nalyezhit' myeni. povod'tyesya mudro z chuzhimi, vikoristovuyuchi chas. slovo vashye nyekhai budye zavzhdi laskavye, pripravylenye sillyu, shchob vi znali, yak vi maetye kozhnomu vidpovidati. shcho zo mnoyu, to vsye vam rozpovist' tikhik, ulyublyenii brat i virnii sluzhityel' i spivrobitnik u i-o. ya samye na tye iogo vislav do vas, shchob dovidalis' vi pro nas, i shchob vashi syertsya vin potishiv, iz onisimom, virnim ta ulyublyenim bratom, yakii z-pomizh vas. voni vsye vam rozpovidyat', shcho diet'sya tut. pozdorovlyue vas aristarkh, uv'yaznyenii razom zo mnoyu, i marko, nyebizh varnavin, shcho pro n'ogo vi distali nakazi; yak priidye do vas, to priimit' iogo, tyezh isus, na prizvishchye yust, voni iz obrizanikh. dlya bozhogo tsarstva edini voni spivrobitniki, shcho buli myeni vtikhoyu. pozdorovlyue vas yepafras,

shcho z vashikh, rab khrista isusa. vin zavzhdi obstoyue vas u molitvakh, shchob vi doskonali buli ta napovnyeni vsyakoyu bozhoyu volyeyu. i ya svidchu za n'ogo, shcho vin mae vyeliku gorlivist' pro vas ta pro tikh, shcho znakhodyat'sya v laodikii ta v gierapoli. vitae vas luka, ulyublyenii likar, ta dimas. privitaitye brativ, shcho v laodikii, i nimfana, i tsyerkvu domashnyu iogo. i yak budye prochitanii list tsyei u vas, to zrobit', shchob prochitanii buv vin takozh u tsyerkvi laodikiis'kii, a togo, shcho napisanii z laodikii, prochitaitye i vi. ta skazhit' arkipovi: doglyadai togo sluzhinnya, shcho priinyav iogo v i-o, shchob ti iogo vikonav! privitannya moeyu rukoyu pavlovoyu. pam'yataitye pro puta moi! blagodat' bozha nyekhai budye z vami! amin'.

1

pavlo i siluan ta timofii do tsyerkvi soluns'koi v bozi ottsi i i-o isusi khristi: blagodat' vam i mir! mi dyakuemo tsi-doovi zavzhdi za vsikh vas, zga duyuchi vas u nashikh molitvakh. mi zga duemo byezpyeryestanku pro vashye dilo viri, i pro pratsyu lyubovi, i pro tyerpinnya nadii na i-o nashogo isusa khrista, pyeryed tsi-doom i ottsyem nashim, znayuchi, tsi-doom ulyublyeni brattya, pro vashye obrannya. bo nasha evangeliya nye bula dlya vas til'ki u slovi, a i u sili, i v dusi svyati, i z vyelikim upyevnyennym, yak znaetye vi, yaki mi buli pomizh vami dlya vas. i vi stali nasliduvachi nam i i-o, slovo priinyavshi v vyelikomu utiskovi z radisty dukha svyatogo, tak shcho vi stali vzirtsyem dlya vsikh viruyuchikh u makyedonii ta v akhai. bo pronyeslosya slovo i-o vid vas nye til'ki v makyedonii ta v akhai, a i do kozhnogo mista prishla vasha vira v tsi-doa, tak shcho vam nyepotribno kazati chogos'. voni bo zvishchayut' pro nas, yakii buv prikhid nash do vas, i yak vi navvernulis' do tsi-doa vid idoliv, shchob sluzhiti zhivomu i pravdivomu tsi-doovi, i z nyeba ochikuvati sina iogo, shcho iogo voskryesiv vin iz myertvikh, isusa, shcho vizvoluye nas vid maibutn'ogo gnivu.

2

sami bo vi znaetye, brattya, prikhid nash do vas, shcho nye marnii vin buv. ta khoch mi natyerpilisya pyeryed tim, i diznali znyevagi v filipakh, yak znaetye, protye mi vidvazhilysya v nashim bozi zvishchati vam bozhu evangeliyu z vyelikoyu borot'boyu. bo poklikannya nashye bulo nye z obmani, ani z nyechistosti, ani vid lukavstva, alye, yak tsi-do viznav nas gidnimi, shchob nam doruchiti evangeliyu, mi govoriemo tak, nye lyudyam dogodzhuyuchi, alye tsi-doovi, shcho viprobuvue nashi syertsya. mi slova pidlyeslivogo nye vzhivali nikoli, yak znaetye, i nye vinni v zazhyerlivosti. tsi-do svidok tomu! nye shukaemo mi slavi v lyudyei, ani v vas, ani v inshikh. khoch mogli mi potuzhnimi buti, yak khristovi apostoli, alye mi syeryed vas buli tikhi, nyemov goduvahnitsya ta, yaka doglyadae diteyi svoikh. tak buvshi laskavi do vas, khotili mi vam pyeryedati nye til'ki bozhu evangeliyu, alye i dushi svoi, bo buli vi ulyublyeni nam. bo vi pam'yataetye, brattya, nashye strudnyennya i utomu: dyen' i nich mi robili, shchob zhadnego z vas nye obtyazhiti, i propoviduvati vam bozhu evangeliyu. vi svidki ta tsi-do, yak svyato, i pravedno, i byezdoganno povodilisya mi mizh vami, viruyuchimi! bozh znaetye vi, yak kozhnogo z vas, nyemov bat'ko diteyi svoikh vlasnikh, prosili mi vas, i namovlyuvali ta pokazuvali, shchob vi gidno povodilisya pyeryed tsi-doom, shcho poklikav vas u svoe tsarstvo ta v slavu. tomu to i mi dyakuemo tsi-doovi byezpyeryestanku, shcho, priinyavshi pochutye vid nas slovo bozhye, priinyali vi nye yak slovo lyuds'kye, alye yak pravdivo to e slovo bozhye, shcho i die v vas, viruyuchikh. bo stali vi, brattya, nasliduvachami tsyerkvam bozhim, shcho v yudyei v khristi isusi, bo tye samye i vi buli vityerpili vid svoikh zymlyakiv, yak i ti vid yudyeiv, sh-

cho vbili voni i i-o isusa, i prorokiv iogo, i vignali nas, i tsi-doovi nye dogodzhayut', i suprotivni vsim lyudyam. voni zaboronyayut' nam govoriiti poganam, shchob spaslisya, shchob tim dopovnyati im zavzhdi provini svoi. alye bozhii gniv ikh spitkae vkintsii! a mi, brattya, na korotkii chasok rozluchivshysya z vami litsyem, a nye syertsyem, tim iz bil'shim bazhannyam silkuvalis' pobachiti vashye litsye. tim to do vas mi khotili priiti, ya, pavlo, raz i dvichi, alye satana pyeryeshkodiv buv nam. bo khto nam nadiya, chi radist', chi vinok pokhvali? khiba zh to i nye vi pyeryed i-o nashim isusom v iogo prikhodi? bo vi nasha slava ta radist'!

3

tomu to, nye styerpivshi bil'shye, mi skhotili zostatisya v atyenukhi sami, i poslali timofiya, nashogo brata i sluzhityela bozhogo v khristovii evangeliu, shchob upyevniti vas ta potishiti v vashii viri, shchob ani odin nye khitavsy v tism gori. sami bo vi znaetye, shcho na tye nas priznachyemo. bo koli mi buli v vas, to kazali vam napyeryed, shcho maemo strazhdati, yak i stalos', i znaetye vi. tomu i ya, nye styerpivshi bil'shye, poslav dovidatis' pro vashu viru, shchob chasom spokusnik vas nye spokusiv, i trud nash nye stavsy b daryemni. a tye pyer, yak vyeruvsyu vid vas timofii i prisin nam radisnu zvistku pro viru ta vashu lyubov, i shcho zavzhdi vi maetye dobru pam'yat' pro nas, i bazhaetye bachiti nas, yak i mi vas, chyeryez tye mi potishilis', brattya, za vas, u vsyakomu gori ta v nashii nuzhdi, radi vashoi viri. bo tye pyer mi zhivymo, yakshcho v i-o vi stoiru! yaku bo podyaku mi mozhymo tsi-doovi dati za vas, za vsyu radist', shcho nyeyu mi tishimosya radi vas pyeryed nashim tsi-doom? mi vdyen' ta vnochi ryevno molimosya, shchob pobachiti vashye litsye ta dopovniti tye, chogo nye vistachae vashii viri. sam zhye tsi-do i otyets' nash, i i-o' nash isus nyekhai virivnyae nashu dorogu do vas! a v vas khai primnozhit' i-o', i nyekhai zbagatit' vashu lyubov odin do odnogo, i do vsikh, yak i nasha e do vas! nyekhai vin zmitsnit' syertsya vashi nyevinnimi v svyatosti pyeryed tsi-doom i nashim ottsyem, pri prikhodi i-o nashogo isusa z usima svyatimi iogo!

4

a dali, brattya, prosimo vas ta blagaemo v i-o isusi, shchob, yak priinyali vi vid nas, yak nalyezhit' povoditisya' vam ta dogodzhuvati tsi-doovi, yak vi i povodityesya, shchob u tomu shchye bil'shye zrostali! bo vi znaetye, yaki vam nakazi dali mi i-o isusom. bo tye volya bozha, osvyachyennya vashye: shchob vi byeryeglis' vid rozputsi, shchob kozhyen iz vas umiv trimati nachinnya svoe v svyatosti i chysti, a nye v pristrasnii pokhoti, yak i pogani, shcho tsi-doa nye znayut'. shchob nikhto nye krividiv i nye viziskuvav brata svogo v yakiubud' spravli, bo myesnik i-o' za vsye tye, yak i pyershye kazali mi vam ta zasvidchili. bo poklikav nas tsi-do nye na nyechistist', alye na osvyachyennya. otozh, khto otsy vidkidae, znye-

vazhae nye lyudinu, a tsi-doa, shcho nam takozh dav svogo dukha svyatogo. a pro bratolyubstvo nye-mae potryebi pisati do vas, bo sami vi vid tsi-doa navchyeni lyubiti odin odnogo, bo chinitye tye vsim bratam u vsii makyedonii. blagaemo zh, brattya, mi vas, shchob u ts'omu shchye bil'sh vi zrostali, i pil'no dbali zhiti spokiino, zaimatysya svoimi spravami ta zaroblyati svoimi rukami, yak mi vam nakazuvali, shchob vi pyeryed chuzhimi pristoino povodilysya, i shchob ni vid kogo nye zalyezhali! nye khochu zh ya, brattya, shchob nye vidali vi pro pokiinikh, shchob vi nye sumuvali, yak i inshi, shcho nadii nye mayut'. koli bo mi viruemo, shcho isus buv umyer i voskryes, tak i pokiinikh chyeryez isusa privyedye tsi-do iz nim. bo tsye mi vam kazhyemo slovom i-o, shcho mi, khto zhivye, khto polishyeni do prikhotu i-o-ogo, mi nye popyeryedimo pokiinikh. sam bo i-o' iz nakazom, pri golosi arkhangola ta pri bozhii surmi ziidye z nyeba, i pyershye voskryesnut' umyerli v khristi, potim mi, shcho zhiviyemo i zostalis', budyemo skhoplyeni razom iz nimi na khmarakh na zustrich i-o na povitri, i tak zavsidi budyemo z i-o. otozh, potishaitye odin odnogo tsiimi slovami!

5

a pro chasi ta pro pori, brati, nye potribno pisati do vas, bo sami vi dokladno tye znaetye, shcho priidye dyen' i-o tak, yak vizual'nii-ra-truditisyadii vnochi. bo koli govoritimus': mir i byezpyechnist', todi nyespodivano priidye zagibil' na nikh, yak muka tiei, shcho nosit' v utrobi, i voni nye vtzechut'! a vi, brattya, nye v tyemryavi, shchob toi dyen' zakhopiv vas, yak vizual'nii-ra-truditisyadii. bo vi vsi sini svitla i sini dnya. nye nalyezhimo mi nochi, ni tyemryavi. tozh nye budyemo spati, yak inshi, a pil'nuimo ta bud'mo tvyeryezi! ti bo, shcho splyat' splyat' u nochi, a ti, shcho napivayut'sya vnochi napivayut'sya. a mi, shcho nalyezhimo dnyevi, bud'mo tvyeryezi, zodyagnuvshysya v bronyu viri i lyubovi, ta v sholom nadii spasinnya, bo tsi-do nas nye pryznachiv na gniv, alye shchob spasinnya odyerzhali i-o nashim isusom khristom, shcho pomyer buv za nas, shchob, chi pil'nuemo mi chi spimo, ukupi z nim mi zhili. utishaitye tomu odin odnogo, i zbudovuitye odin odnogo, yak i chinitye vi! blagaemo zh, brattya, mi vas, shanuitye tikh, shcho pratsyuyut' mizh vami, i v vas starshinuyut' u i-o, i navchayut' vas voni, i v vyelikii lyubovi ikh maitye za ikhnyu pratsyu. mizh soboyu zakhovuitye mir! blagaemo zh, brattya, mi vas: napoumlyaitye nye-poryadnikh, potishaitye malodusnikh, pidtrimuitye slabikh, usim dovgotyerpit' glyadiť, shchob nikhto nikomu nye viddavav vizual'nii-ra-truditisyam za vizual'nii-ra-truditysya, alye zavzhdi dbaitye pro dobro odin dlya odnogo i dlya vsikh! zavzhdi radiiye! byezpyeryestanku molit'sya! podyaku skladaitye za vsye, bo taka bozha volya pro vas u khristi isusi. dukha nye vgashaitye! nye gorduitye prorotstvami! usye doslidzhuyuchi, trimaityesya dobrogo! styeryezhit'sya likhogo v usyakomu viglyadi! a sam tsi-do miru nyekhai osvyyatit' vas tsilkom doskonalo, a nyeporushyeni dukh vash, i dusha, i tilo nyekhai

nyeporochno zbyeryezhyeni budut' na prikhid i-o nashogo isusa khrista! virnii toi, khto vas klichye, vin i vchinit' otye! brattya, molit'sya za nas! privitaitye vsyu brattyu svyatim potsilunkom! zaklinayu vas i-o, ts'ogo lista prochitati pyeryed usima bratami! blagodat' i-o nashogo isusa khrista nyekhai budyte z vami. amin'!

1

pavlo, i siluan, i timofii do soluns'koi tsyerkvi v nashim bozi ottsi i i-o isusi khristi: blagodat' vam i mir vid tsi-doa ottsya i i-o isusa khrista! mi zavzhdì povinni podyaku skladati za vas tsi-doovi, brattya, yak i godit'sya, bo sil'no rostye vira vasha, i primnozhuetsya lyubov kozhnogo z usikh vas odin do odnogo. tak shcho mi sami khvalimos' vami po bozhikh tsyerkvakh za vashi strazhdannya ta viru v usikh pyeryesliduvannyakh vashikh ta v utiskakh, shcho ikh pyeryenositye vi. a tsey dokaz pravednogo bozhogo sudu, shchob stali vi gidni bozhogo tsarstva, shcho za n'ogo i strazhdaetye vi! bo to spravedylyve v tsi-doa viddati utiskom tim, khto vas utiskae, a vam, khto utiski tyerpit', vidpochinok iz nami, koli z'yavit'sya z nyeba i-o' isus z angolami sili svoei, v ogni polum'yanomu, shcho davatimye pomstu na tikh, khto tsi-doa nye znae, i nye slukhae evangyeliu i-o nashogo isusa. voni karu priimut', vichnu pogibil' vid litsya i-o'ogo ta vid slavi potugi iogo, yak vin prii'dye togo dnya proslavitsya v svoikh svyatikh, i statì divnim v usikh viruyuchikh, bo svidchyennya nashye znaishlo viru mizh vami. za tseye mi i molimos' zavzhdì za vas, shchob nash tsi-do uchinv vas gidnimi poklikannya, i mits'tsyu napovnin usyu dobru volyu dobrosti i dilo viri, shchob proslavilosya im'ya i-o nashogo isusa v vas, a vi v n'omu, za blagodattu tsi-doa nashogo i i-o isusa khrista.

2

blagaemo zh, brattya, mi vas, shchodo prikhotu i-o nashogo isusa khrista i nashogo zgomadzhennya do n'ogo, shchob vi nye khvilyuvalisya zaraz umom ta nye zhakhalis' ani chyeryez dukha, ani chyeryez slovo, ani chyeryez lista, shcho vin nibi vid nas, nibi vzhye nastav dyen' i-o. khai nikhto zhadnim sposobom vas nye zvyedye! bo toi dyen' nye nastanye, azh pyershye prii'dye vïdstuplyennya, i viyavit'sya byezzakonnik, priznachenyi na pogibil', shcho protivit'sya ta nyesyet'sya nad usye, zvanye tsi-doom chi svyatoshchami, tak shcho v bozhomu khrami vin syadye, yak tsi-do, i za tsi-doa syebye vïdavatyemye. chi vi nye pam'yataetye, yak, shchye v vas zhyvshi, ya tseye vam govori v buv? i tyepyer vi znaetye, shcho samye nye dopuskae z'yavitis' iomu svoechnasno. bo vzhye diet'sya taemnit'sya byezzakonnika; til'ki toi, khto trimaet tyepyer, budyet trimati, azh poki nye budyet usunenyi vin iz syeryedini. i todi to z'yavit'sya toi byezzakonnik, shcho iogo i-o' isus zab'e dukhom ust svoikh i znishchit' z'yavlyennyam prikhotu svogo. iogo prikhit za chinom satani budyet z usyakoyu siloyu i znakami ta z nyeppravdivimi chudami, i z usyakoyu obmanoyu nyeppravdi mizh timi, khto ginye, bo lyubovi pravdi voni nye priinyali, shchob im spastisya. i za tseye tsi-do poshlye im diyu obmani, shchob u nyeppravdu povirili, shchob stali zasudzhnyi vsi, khto nye viriv u pravdu, alye polyubiv nyeppravdu. a mi zavzhdì povinni dyakuvati tsi-doovi za vas, ulyublyeni i-o brattya, shcho tsi-do vibrav vas spochatku na spasinnya osvychyennyam dukha ta viroyu u pravdu, do chogo poklikav vin vas chyeryez

nashu evangyeliyu, shchob otrimati slavu i-o nashogo isusa khrista. otzhye, brattya, stiitye i trimaityesya pyeryedan', yakikh vi navchilis' chi to slovom, chi nashim poslannym. sam zhye i-o' nash isus khristos i tsi-do otjets' nash, shcho nas polyubiv i dav u blagodatì vichnu potikhu ta dobru nadiyu, nyekhai vashi syertsya vin potishit', i nyekhai vin zmitsnit' vas u vsyakomu dobromu dili ta v slovi!

3

naostanku, molit'sya, brattya, za nas, shchob shirilos' slovo i-o ta slavilos', yak i v vas, i shchob mi vizvolilisya vid zlikh ta lukavikh lyudyei, bo vira nye v usikh. i virni i-o', shcho zmitsnit' vas i zbyeryezhye vid lukavogo. a pro vas pokladaemo nadiyu na i-o, shcho i chinitye vi, i chiniti budyetye tye, shcho nakazuemo vam. i-o' zhye nyekhai syertsya vashi spryamue na bozhu lyubov ta tyerpyelivist' khristovu! a mi vam nakazuemo, brattya, im'ya i-o isusa khrista, shchob vi tsuralisya kozhnogo brata, shcho zhyive po-lyedachomu, a nye za pyeryedannyam, yakye priinyali vi vid nas. sami bo vi znaetye, yak nalyezhit' nasliduvati nas. bo mi pomizh vami nye sidni spravlyali, i khliba nye ili ni v kogo daryemno, alye v pyeryevtomi i napruzhyenni dyen' i nich pratsyuvati, shchob nye buti nikomu iz vas tyagaryem, nye tomu, shchob mi vladi nye mali, alye shchob syebye za vzirtsya dati vam, shchob nas vi nasliduvali. bo koli mi v vas pyeryebuvali, to tseye vam nakazuvali, shcho yak khto pratsyuvati nye khochyet, nyekhai toi nye ist'! bo mi chuemo, shcho dyekhto mizh vami zhyvut' po-lyedachomu, nichogo nye roblyat', a til'ki vdayut', nibi roblyat'. takim mi nakazuemo ta blagaemo i-o nashim isusom khristom, shchob movchki voni pratsyuvati ta vlasni khlib ili. a vi, brattya, nye vtomlyuityesya, koli chinitye dobrye. koli zh khto nye poslukhae nashogo slova chyeryez ts'ogo lista, zavazhtye togo, i nye maitye z nim znosin, shchob vin buv posoromlyeni. ta nye maitye iogo za nyepriyatyya, a navchaitye, yak brata. a sam i-o' miru nyekhai zavzhdì dast' vam mir usyakim sposobom. i-o' z vami vsima! privit vam moeuyu rukoyu pavyovoyu, tseye pravit' za znaka v usyakim listi. tak pishu ya. blagodat' i-o nashogo isusa khrista nyekhai budyet z vami vsima! amin'.

pavlo, apostol khrista isusa, z voli tsi-doa, spasilya nashogo i khrista isusa, nadii nashoi, do timofiya, shchirogo sina za viroyu: blagodat', milist', mir vid tsi-doa ottsya i khrista isusa, i-o nashogo! yak ya ishov u makedoniyu, ya tyebye vblagav buv pozostatsiya v yefyesi, shchob ti dyekomu nakazav nye navchati inshoi nauki, i nye zvyertati uvagi na vigadki i na rodovodi byezkrai, shcho viklikuyut' bil'shye svarki, nizz zbuduvannya bozhnye, shcho v viri vono. tsil' zhye nakazu lyubov vid chistogo syertsya, i dobrogo sumlinnya, i nyelukavoi viri. dyekhto v tim progrishili buti ka ta vdalisy v pustomovnist', voni zabazhali buti vchityelyami zakonu, ta nye rozumili ni togo, shcho govoryat', ni pro shcho zapyyenyayut'. a mi znaemo, shcho dobrii zakon, koli khto zakonno vzhivae iogo, ta vidae tye, shcho zakon nye pokladyeni dlya pravyednogo, alye dlya byezzakonnikh ta dlya nyeslukhnyanikh, nyechystivikh i grishnykh, byezbozhnykh ta nyechistikh, dlya znyevazhnykh buti ka ta znyevazhnykh matyeri, dlya dushogubtsiv, rozpusnykh, muzholozhnykh, rozbinnykh, nyepravdomovtsiv, krivoprishyazhnykh, i dlya vs'ogo inshogo, shcho protivnye zdoroviy nautsi, za slavnouy evangelyeliey blazhennogo tsi-doa, yaka myeni zviryena. ya dyaku skladayu tomu, khto zmitsniv myenye, khristu isusu, i-o nashomu, shcho myenye za virnogo viznav i postaviv na sluzhbu, myenye, shcho davnishye buv tsi-dooznyevazhnik, i gnobityel', i napasnik, alye buv pomiluvanii, bo ya tye chiniv nyetyamuchii u nyevirstvi. i bagato zbil'shilas' u myeni blagodat' i-o nashogo z viroyu ta z lyubov'yu v khristi isusi. virnye tsye slovo, i gidnye vsyakogo priinyattya, shcho khristos isus priishov u svit spasti grishnykh, iz yakikh pyershii to ya. alye ya tomu buv pomiluvanii, shchob isus khristos na pyershim myeni pokazav usye dogotyerpinnya, dlya prikladu tim, shcho mayut' uviruvati v n'ogo na vichnye zhittya. a tsaryevi vikiv, nyetlinnomu, nyevitimomu, edinomu tsi-doovi chyst' i slava na vichni viki. amin'. ts'ogo nakaza ya pyeryedayu tobi, sinu mii timofie, za timi prorotstvami, shcho pro tyebye davnishye buli, shchob nimi provadiv ti dobru viinu, mayuchi viru ta dobre sumlinnya, yakogo dyekhto vidkinulisy ta i robizilisy v viri. syeryed nikh gimyeneyi ta olyeksandyer, yakikh ya pyeryedav satani, shchob navchilis' voni nye znyevazhati tsi-doa.

otzhye, pyersh nad usye ya blagayu chiniti molitvi, blagannya, prokhannya, podyaki za vsikh lyudyei, za tsariv ta za vsikh, khto pri vladi, shchob mogli mi provaditi tikhye i mirnye zhittya v usyaki pobozhnosti ta chistosti. bo tsye dobre i priemnye spasilyevely nashomu tsi-doovi, shcho khochye, shchob usi lyudi spaslisy, i priishli do piznannya pravdi. odin bo e tsi-do, i odin posyeryednik mizh tsi-doom ta lyud'mi, lyudina khristos isus, shcho dav samo syebye na vikup za vsikh. tyebye bulo svi-dotstvo chasu svogo, na shcho ya postavlyeni buv za propovidnika ta za apostola, pravdu kazhu, nye ob-

manyuyu, za vchityelya poganiv u viri ta v pravdi. otzhye, khochu ya, shchob muzhi chinili molitvi na kozhnomu misti, pidiimayuchi chisti ruki byez gnivu ta sumnivu. tak samo i zhinki, u skromnim ubranni, z soromlivystyu ta nyevinnystyu, nyekhai prikrashayut' syebye nye pletinnyam volossya, nye koshtovnymi shatami, alye dobrimi vchinkami, yak to lichit' zhinkam, shcho prisvyachuyut'sya na pobozhnist'. nyekhai zhinka navchaet'sya movchki v povnii pokori. a zhintsi navchati ya nye dozvolayau, ani panuvati nad muzhyem, alye buti v movchanni. adam bo buv stvoryenii pyershye, a eva potomu. i adam nye buv zvyedyenii, alye, zvyedyena buvshi, zhinka popala v pyeryestup. ta spasyet'sya vona ditorodzhennyam, yakshcho probuvatimye v viri i lyubovi, ta v posvyati z rozvagoiy.

virnye tsye slovo: koli khto episkopstva khochye, dobrogo dila vin pragnye. a episkop mae buti byezdogannii, muzh odniei družini, tvyeryezii, nyevinnii, chyesnii, gostinnii do prikhodniv, zdibnii navchati, nye p'yanitsya, nye zavodiya, alye tikhii, nyesvarlivii, nye sriblyubyyets', shchob dobre ryadiv vlasnim domom, shcho mae dityei u slukhnyanosti z povnoy chyesnistyu, bo khto vlasnim domom ryaditi nye vmie, yak vin zmozhye pil'nuvati pro bozhu tsyerkvu? nye novonavnyrenii, shchob vin nye zapishavsya, i nye vpav u vorozhii osud. tryeba, shchob mav vin i dobre zasvidchyennya vid chuzhintsiv, shchob nye vpasti v doganu ta v sitku diyavol's'ku. tak samo diyakoni mayut' buti povazhni, nye dvomovtsi, nye bagato viddani vinu, nye soromnozakhlyanni, taki, shcho mayut' taemnit'syu viri pri chistim sumlinni. otzhye, i voni nyekhai pyersh viprobuvuyut'sya, a potomu khai sluzhat', yakshcho budut' byezdoganni. tak samo zhinki nyekhai budut' povazhni, nye obmovlivi, tvyeryezi ta virni v us'omu. diyakoni musyat' buti muzhi odniei družini, shcho dobre ryadyat' dit'mi i svoimi domami. bo khto dobre vikone sluzhbu, toi dobrii stupin' nabuvae sobi ta vyeliku vidvagu v viri chyeryez khrista isusa. tsye pishu ya tobi, i spodivayus' do tyebye priiti nyzabarom. a koli ya spiznyusya, to shchob znay ti, yak tryeba povoditisya v bozhomu domi, shcho nim e tsyerkva tsi-doa zhivogo, stovp i pidvalina pravdi. byezsumnivno, vyelika tsye taemnit'sya blagochyestya: khto v tili z'yavivsy, toi opravdani dukhom, angolam pokazavsya, propovidanii buv mizh narodami, uviruvano v n'ogo z sviti, vin u slavi voznissya!

a dukh yasno govorit', shcho vid viri vidstuplyat'sya dyekhto v ostanni chasi, ti, khto slukhae dukhiv pidstupnykh i nauk dyemoniv, khto v litsyemirstvi govorit' nyepravdu, i spaliv sumlinnya svoje, khto odrudzhuvatysya zaboronyae, nakazue strimuvatisya vid izhi, yaku tsi-do stvoriv na pozhivu z podyakoyu viruyuchim ta tim, khto pravdu piznav. kozhnye bo bozhnye tvorivo dobre, i nishcho nye nyegidnye, sh-

cho priimaemo z podyakoyu, vono bo osvyachuet'sya bozhim slovom i molitvoyu. yak budyesh otsye podavati bratam, to budyesh ti dobrii sluzhityel' khrista isusa, godovanii slovami viri ta dobroi nauki, shcho za nyeyu slidom ti pishov. tsuraisya nyechistikh ta babs'kikh baiok, a vpravlyaisya v blagochysti. bo vprava tilyesna malo korisna, a blagochystya korisnye na vsye, bo mae obitnitsyu zhittya tyepyerishn'ogo ta maibutn'ogo. virnye tsye slovo, i gidnye vsyakogo priinyatta! bo na tsye mi i pratsyuemo i znosimo gan'bu, shcho nadiyu kladymo na tsi-doa zhivogo, yakii usim lyudyam spasityel', naibil'shye zh dlya virnikh. nakazui otsye ta navchai! nyekhai molodim tvoin vikom nikhto nye gordue, alye bud' zrazkom dlya virnikh u slovi, u zhitti, u lyubovi, u dusi, u viri, u chistosti! poki priidu ya, pil'nui chitannya, nagaduvannya ta nauki! nye zanyedbui blagodatnogo dara v sobi, shcho buv daniy tobi za prorostvom iz pokladyennyam ruk pryevsityeriv. pro tsye pikluisya, u tsim probuvai, shchob uspiikh tvii buv yavni dlya vsikh! uvazhai na samogo syebye ta na nauku, trimaisya ts'ogo, bo chinyachi tak, ti spasyesh i samogo syebye, i tikh, khto tyebye slukhae!

5

starshogo nye dokoryai, alye vmovlyai, nyemov bat'ka, a molodshikh yak brativ, starshikh zhinok nyemov matirok, molodshikh yak syestyer, zo vsyakoyu chististyu. shanui vdiv, udiv pravdivikh. a yak mae vdovitsya yaka dityei chi vnuchat, nyekhai uchat'sya pyershye pobozhno shanuvati rodinu svoyu, i viddyachuvatsiya bat'kam, bo tsye tsi-doovi vgodno. a vdovitsya pravdiva i samotna nadiyu skladae na tsi-doa, ta pyeryebuvae dyen' i nich u molitvakh i blagannyakh. a kotra u rozkoshakh zhivye, ta zhivoyu pomyerla. i tsye nakazui, shchob buli nyeporochni. koli zh khto pro svoikh, osobливо zh pro domashnikh nye dbae, toi viriksy viri, i vin girshii vid nyevirnogo. a vdovu vnosit do spisku nye myenshye, yak shistdyesyatlitnyu, shcho bula za druzhinu odnomu cholovikovi, zasvidchyenu v dobrikh dilakh, yakshcho dityei vikhovala, yakshcho podorozhnikh priimala, yakshcho nogi svy-atim umivala, yakshcho pomagala obyedzolyenim, yakshcho vsyakii dobrii uchinok vikonuvala. alye vdiv molodikh nye priimai, bo voni, rozpalivshysya, khochut', napyeryekir khristovi, zamizh vikhoditi, chyeryez shcho mayut' osud, bo vid pyershoi viri vid-kinulis'. a razom iz tim nyerobitni voni, bo vchat'sya khoditi po domakh, i nye til'ki nyerobitni, alye i lyepyetlivi, i zanadto tsikavi, i govoryat', chogo nye godit'sya. otozh bo, ya khochu, shchob molodshi zamizh vikhodili, rodili dityei, domom ryadili, nye davali protivnikov ani zhadnogo povodu dlya likhomovstva. bo vzhye dyekhto pishli slidom za satanoyu. a koli mae vdiv yakii virni, nyekhai ikh utrimue, a tsyerkva nyekhai nye obtyazhuet'sya, shchob mogla vona vtrimuvati vdiv pravdivikh. a pryevsityer, yakii dobre pil'nuyut' dila, nyekhai budut' nadilyeni podviinoyu chyestyu, a nadto ti, khto pratsyue u slovi i nautsi. bo kazhye pisannya: nye v'yazhi rota volovi, shcho molotit', ta: vartii pratsivnik svoei nagorodi.

nye priimai skargi proti pryevsityera, khibashcho pri dvokh kh tr'okh svidakh. a tikh, khto grishit', kartai pyeryed usima, shchob i inshi strakh mali. zaklinayu tyebye pyeryed tsi-doom i isusom khristom ta vibranimi angolami, shchob ti zakhovav tsye byez lit-syemirstva, nichogo nye roblyachi z upyeryedzhyen-nyam. nye rukopolagai skoro nikogo, i nye pristavai do chuzhikh grikhiv. byeryezhi syebye chistim! vodi bil'shye nye pii, alye trokhi vina zazhivai radi shlunka tvogo ta chastikh nyedugiv tvoikh. u inshikh lyudyei grikhi yavni i idut' pyeryed nimi na osud, a za inshimi idut' slidkoma. yavni tak samo i dobri dila, a ti, khto inakshii, skhovatis' nye mozhut'.

6

usi rabi, yakii pid yarmom, nyekhai uvazhayut' paniv svoikh gidnimi vsyakoi chyesti, shchob nye znye-vazhalisya bozhye im'ya ta nauka. a ti, khto mae paniv viruyuchikh, nye povinni nyedbati pro nikh chyeryez tye, shcho brattya voni, alye nyekhai sluzhat' im tim bil'shye, shcho voni viruyuchi ta ulubyleni, shcho voni dobrodiista bozhi priimayut'. ots'ogo navchai ta nagadui! a koli khto navchae inakshye, i nye pristupae do zdorovikh sliv i-o nashogo isusa khrista ta do nauki, shcho vona za pravdivoyu viroyu, toi zgordiv, nichogo nye znae, alye zakhvoriv na supyeryechki i zmagannya, shcho vid nikh povstayut' zazdist', svarki, tsi-dooznyeavagi, lukavi zdogadi, postiini svarni mizh lyud'mi zip-sutogo rozumu i pozbavlyenikh pravdi, yakii dumayut', nibi blagochystya to zisk. tsuraisya takikh! vyelikii zhye zisk to blagochystya iz zadovolyen-nyam. bo mi nye prinyesli v svit nichogo, to nichogo nye mozhymo i vinyesti. a yak maem pozhivu ta odyag, to mi zadovolyeni bud'mo z togo. a ti, khto khochye bagatiti, upadayeni u spokus ta v sitku, ta v chislyenni nyerozumni i shkidlivi pozhadlivosti, shcho vtruchayut' lyudyei na zagladu i zagibil'. bo koryen' us'ogo likhogo to grosholyub-stvo, yakomu viddavshis', dyekhto vidbilis' vid viri i poklali na syebye vyelikii strazhdannya. alye ti, o bozha lyudino, utikai vid takogo, a zhyenisya za pravdoyu, blagochystyiam, viroyu, lyubov'yu, tyer-pyelyivisty, lagidnistyu! zmagai dobriim zmagom viri, ukhopisya za vichnye zhittya, do yakogo i poklikanii ti, i viznav buv dobre viznannya pyeryed svidkami bagat'oma. nakazuyu pyeryed tsi-doom, shcho ozhivlyue vsye, i pyeryed khristom isusom, yakii dobre viznannya zasvidchiv za pontiya pilata, shchob dodyerzhav ti zapovid' chistoyu ta byez-dogannoyu azh do z'yavlyennya i-o nashogo isusa khrista, shcho iogo svogo chasu pokazhye blazhnyen-nii i edinii mitsnii, tsar nad tsaryami ta pan nad panami, edinii, shcho mae byezsmyertya, i zhivye v nyepriustupnomu svitli, yakogo nye bachiv nikhto iz lyudyei, ani bachiti nye mozhye. chyest' iomu i vichna vlada, amin'! nakazui bagatim za viku tyepy-erishn'ogo, shchob nye nyeslisya visoko, i shchob nadii nye klali na bagatstvo nyepyevnye, a na tsi-doa zhivogo, shcho shchyledo dae nam usye na spozhi-tok, shchob robili dobro, bagatilisya v dobrikh dilakh, buli shchyledri ta pil'ni, shchob zbiral sobi skarb, yak

dobru osnovu v maibutn'omu, shchob priinyati pravdivye zhittya. o timofiyu, byeryezhi pyeryedannya, styeryezhisya marnogo bazikannya ta supyeryechok znannya, nyepravdivo nazvanogo tak. dyekheto viddavsyia iomu, ta i vid viri vidpav. blagodat' z toboyu. amin'.

1

pavlo, z voli bozhoi apostol khrista isusa, za obit-nitsyeyu zhittya, shcho v khristi isusi, do timofiya, sina ulublyenogo: blagodat', milist', mir vid tsi-doa ottsy i khrista isusa, i-o nashogo! dyakuyu tsi-doovi, yakomu sluzhu vid pryedkiv chistim sumlin-nyam, shcho tyebye pam'yatayu ya zavzhdi v molit-vakh svoikh dyen' i nich. ya bazhayu pobachiti tye-bye, pam'yatayuchi sl'ozhi tvoji, shchob napovnitis' radistyu. ya privodzhu na pam'yat' sobi tvoyu nyelit-syemirnu viru, shcho pyershye bula osyelimasya v babi tvoii loidi ta v tvoii matyeri yevnikii; pyevyen zhye ya, shcho, alye i tobi vona osyelilas' z tsei prichini ya nagaduyu tobi, shcho ti rozgrivav bozhogo dara, yakii u tobi chyeryez pokladannya ruk moikh. bo nye dav nam tsi-do dukha strakhu, alye sili, i lyubovi, i zdorovogo rozumu. tozh, nye soromasya zasvid-chyennya i-o nashogo, ni myenye, iogo v'yaznya, alye strazhdai z evangeliyeu za siloyu tsi-doa, shcho nas spas i poklikav svyatim poklikom, nye za nashi dila, alye z voli svoei ta z blagodati, shcho nam dana v khristi isusi popyeryedu vichnikh chasiv. a tyepyer ob'yavilas' chyeryez z'yavlyennya spasiytelya nashogo khrista isusa, shcho i smyert' zruinuvav, i vi-viv na svitlo zhittya ta nyetlinnya evangeliyeu, shcho dlya nyei ya buv nastanovlyenii za propovid-nika, apostola i uchityelya. z tsei prichini i tyer-plyu ya otsye, alye nye soromlyus', bo znayu, v kogo ya vviruvav ta vpyevnivsya, shcho mae vin silu za-khovati na toi dyen' zastavu moyu. mai zhye za vzir zdorovikh sliv ti, yakii vid myenye pochuv ti u viri i lyubovi, shcho v khristi isusi vona. dobro pri-poruchyenne styeryezhi svyatim dukhom, shcho v nas probuvae. ti znaesh otsye, shcho vidvyernulis' vid myenye vsi, khto v azii, a mizh nimi figyel ta gyermogyen. khai i-o' podast' milosyerdya onisi-forovomu domu, bo vin chasto myenye pidkriplyav i kaidaniv moikh nye soromivsya. a koli vin do rimu pribuv, shukav myenye pil'no i znaishov, khai i-o' iomu dast' znaiti milist' vid i-o v dyen' toi, skil'ki zh vin posluzhiv buv v yefyesi myeni, ti vidaesh krashchye!

2

otozh, sinu mii, zmitsnyaisya v blagodati, shcho v khristi isusi vona! a shcho chuv ti vid myenye pri bagat'okh svidakakh, tye pyeredai virnim lyudyam, shcho budut' spromozhni i inshikh navchiti. a ti ty-erpi likho, yak dobrii voyak khrista isusa! bo zhadyen voyak nye v'yazhetya v spravi zhittya, abi dogoditi tomu, khto viis'ko zbiraie. a yak khto idye na zmagi, to vinka nye odyerzhue, yakshcho nyezakonno zma-gaet'sya. trudyashchomu khliborobovi nalyezhit'sya pyershomu pokushtuvati z plodu. rozumii, shcho ya govoryu. a i-o' nyekhai dast' tobi rozum u vs'omu. pam'yatai pro isusa khrista z nasinnya davidovogo, shcho voskryes iz myertvikh, za moeyu evangeliyeu, za yaku ya tyerplyu muki azh do uv'yaznyennya, yak toi vizual'ni-ra-truditisyachinyets'. alye slova bozhogo nye uv'yazniti! chyeryez tsye pyeryenoshu ya vsye radi vibanikh, shchob i voni dostupili spasin-

nya, shcho v khristi isusi, zo slavoyu vichnoyu. virnye slovo: koli razom iz nim mi pomyerli, to i zhitimymy razom iz nim! a koli tyerpimo, to budyemo razom takozh tsaryuvati. a koli vidtsurae-mos', to i vin vidtsuraet'sya nas! a koli mi nye-virni, zостаet'sya vin virnim, bo nye mozhye zryek-tisya samogo syebye! nagadiu pro tsye i zaklainai py-eryed tsi-doom, shchob nye spyeryechalis' slovami, bo ninashcho vono, khiba slukhacham na ruinu. silkuisya postaviti syebye pyeryed tsi-doom gidnim, pratsivnikom byezdogannim, shcho virno navchae nauki pravdi. styeryezhisya zh bazikan' marnikh, bo voni shchye bil'shye provadyat' do byezbozh-nosti, a ikhne slovo, yak rak, budyie shiritisya. vid takikh gimyenyi i filit, shcho voni pogrishilisya v pravdi, kazavshi, shcho voskryesinnya bulo vzhye, i viru dyeyakikh ruinuyut'. ta odnako stoit' mitsna bozha osnova ta mae pyechatku otsyu: i-o' znaie tikh, khto iogo, ta: nyekhai vid nyepravdi vidstupit'sya vsyakii, khto i-o im'ya nazivae! a v vyelikomu domi znakhodit'sya posud nye til'ki zolotii ta sribnii, alye i dyeryev'yani ta glinyani, i odni posudini na chyest', a drugi na nyechyest'. otozh, khto vid ts'ogo ochistit' syebye, budyie posud na chyest', osvychenyii, potrib-nii volodaryevi, prigotovanii na vsyakie dobre dilo. styeryezhisya molodyechikh pozhadlivostyei, trimaista pravdi, viri, lyubovi, miru z timi, khto i-o klichye vid chistogo syertsya. a vid nyerozumnikh ta vid nyevchyenikh zmagan' ukhlyaisya, znavshi, shcho voni rodyat' svarki. a rab i-o nye povinyen svaritis', alye buti privitnim do vsikh, navchal'nim, do likha tyerplyachim, shcho navchav bi protivnikiv iz lagidnistyu, chi tsi-do im nye dast' pokayannya, shchob pravdu piznati, shchob vizvolitisya vid sitki diyavola, shcho vin uloviv ikh dlya roblyennya voli svoei.

3

znai zhye ti tsye, shcho ostannimi dnyami nas-tanut' tyazhki chasi. budut' bo lyudi todi samolyubni, grosholyubni, zarozumili, gordi, tsi-dooznye vazhniki, bat'kam nyeslukhnyani, nyevdyachni, nyepobozhni, nyelyubovni, zapyekli, osudlivi, nyestrimlivi, zhorstoki, nyenavisniki dobra, zradniki, nakhabni, bundyuchni, shcho bil'shye lyublyat' rozkoshi, anizh lyublyat' tsi-doa, voni mayut' viglyad blagochysteya, alye sili iogo vidryeklisya. vidvyertais' vid takikh! do nikh bo nalyezhat' i ti, khto prolazit' do khat ta zvodit' zhi-nok, grikhami obtyazhyenikh, vyedyenikh usyakimi pozhadlivostyami, shcho voni zavzhdi vchat'sya, ta nikoli nye mozhut' priiti do piznannya pravdi. yak yannii ta yamvrii protistavilisya buli moisyeevi, tak i tsi protistavlyat'sya pravdi, lyudi zipsutogo rozumu, nyeuki shchodo viri. ta bil'shye nye matimut' uspiyku, bo vsim viyavit'sya ikhnii byezum, yak i z timi bulo. ti zh pishov uslid za mnoyu naukoyu, postupovannyam, zamirom, viroyu, vitrivalistyu, lyubov'yu, tyerpyelivistyu, pyeryesliduvannyami ta strazhdannymi, shcho spitkalii buli myenye v antiokhii, v ikonii, u listrakh, taki pyeryesliduvannya pyeryenis ya, ta i-o' vid usikh myenye vizvoliv. ta

i usi, khto khochye zhiti pobozhno u khristi isusi, budut' pyeryesliduvani. a lyudi likhi ta durisviti matimut' uspih u vizual'nii-ra-truditisyamu, zvodyachi i zvyedyeni buvshi. a ti v tim probuvai, chogo tyebye navchyeno, i shcho tobi zvirveno, vidayuchi tikh, vid kogo navchivsy buv ti. i ti znaesh z ditinstva pisannya svyaty, shcho mozhye zrobiti tyebye mudrim na spasinnyya viroyu v khrista isusa. usye pisannya tsi-doom nadkhnyenye, i korisnye do navchannya, do dokoru, do napravi, do vikhovannya v pravyednosti, shchob bozha lyudina bula doskonala, do vsyakogo dobrogo dila gotova.

4

otzhye, ya svidkuyu tobi pyeryed tsi-doom i khristom isusom, shcho vin mae suditi zhivikh i myertvikh za svogo prikhodu ta za svogo tsarstva. propovidui slovo, dopominaisy vchasno-nyevchasno, dokoryai, zaboronyai, pyeryekonui z tyerpyelivisty ta z naukoyu. nastanye bo chas, koli zdorovo nauki nye budut' trimatis', alye za svoimi pozhadlivostyami vibyerut' sobi vchityeliv, shchob voni ikhni vukha vlyeshchuvali. voni slukh svii vid pravdi vidvyernut' ta do baiok nakhilyat'sya. alye ti bud' pil'nii u vs'omu, tyerpi likho, vikonui pratsyu blagovisnika, spovnyai svoyu sluzhbu. bo ya vzhye za zhyertvu stayu, i chas vidkhodu mogo vzhye nastav. ya zmagavsy dobrim zmagom, svii big zakinchiv, viru zbyerig. naostanku myeni priznachet'sya vinok pravyednosti, yakogo myeni togo dnya dast' i-o', suddya pravyednii; i nye til'ki myeni, alye i usim, khto prikhid iogo polyubiv. podbai nyezabaron pributi do myenye. bo dimas myenye kinuv, tsyei vik polyubivshi, i pishov do solunya, kriskyent do galatii, tit do dalmatii. zo mnoyu sam til'ki luka. viz'mi marka, i privyedi z soboyu, bo myeni vin potribnii dlya sluzhbi. a tikhika poslav ya v yefyes. yak budyesh iti, to plashcha prinyesi, shcho iogo ya v troadi zostaviv u karpa, i knizhki, osoblivo pyergamyenovi. kotlyar olyeksandyer nakoiv buv likha chimalo myeni... nyekhai i-o' iomu vid-dast' za iogo vchinkami! styeryezhis' iogo i ti, bo vin mitsno protivivsy nashim slovam! pri pyershii moii oboroni zhadyen nye buv pri myeni, alye vsi pokinuli myenye... khai i-o' im togo nye polichit'! alye i-o' stav pri myeni ta i myenye pidkripiv, shchob propovid' vikonalas' chyeryez myenye, ta shchob usi pogani pochuli ii. i ya vizvolivsy z pashchi lyev'yachoi... a vid usyakogo vchinku likhogo i-o' myenye vizvolit' ta zbyeryezhye dlya svogo nyebesnogo tsarstva. iomu slava na viki vichni, amin! pozdorov priskillu i akilu ta dim onisifora. yerast pozostavsy v korinti, a trokhima lishiv ya slatsi-doo v milyeti. popil'nui pri-iti do zimi. vitae tyebye yevvul, i pud, i lin, i klavdiya, i vsya brattya. i-o' z tvoim dukhom! blagodat' z vami! amin'.

1

pavlo, rab bozhii, a apostol isusa khrista, po viri vibranikh bozhikh i piznanni pravdi, shcho za blagochystyam, v nadii vichnogo zhittya, yakye obitsyav buv vid vichnikh chasiv nyeobmanlivii tsi-do, i chasu svogo z'yaviv slovo svoe v propovidanni, shcho doruchyenne bulo myeni z nakazu spasiyelya nashogo tsi-doa, do tita, shchirogo sina za spil'noyu viroyu: blagodat', milist' ta mir vid tsi-doa ottsya i khrista isusa, spasiyelya nashogo! ya dlya togo tye-bye polishiv buv u kriti, shchob ti vpyryadkuvav nye-dokinchyenne ta pryevsityeriv nastanoviv po mistakh, yak tobi ya zvyeliv, koli khto byezdogannii, muzh edinoi družini, mae virnikh dityei, nyedokoryenikh za blud abo nyeslukhnyanist'. bo episkop musit' buti byezdogannii, yak bozhii domoryadnik, nye samolyubnii, nye gnivlivii, nye p'yanist', nye zavodiyaka, nye korislivii, alye gostinnii do prihodniv, dobrolyubysts', pomirkovannii, spravyedlivii, pobozhnii, strimannii, shcho trimaet'sya virnogo slova zgidno z naukoyu, shchob mav silu i navchati v zdorovii nautsi, i pyeryekonuvati protivnikh. bagato bo e nyeslukhnyanikh, marnoslovtsiv, zvodnikiv, osoblivo zh z obrizanikh, im tryeba usta zatulyati: voni tsili domi balamutyat', navchayuchi, chogo nye nalyezhit', dlya zisku brudnogo. skazav odin z nikh, ikhnii vlasnii prorok: krityani zavzhd bryekhlivi, lyuti zviri, chyeryevani linivil... tsye svidotstvo pravdivye. radi tsiei prichini dokoryani im suvoru, shchob u viri zdorovi buli, i na yudeys'ki baiki nye vvazhali, ani na nakazi lyudyei, shcho vid pravdi vidvyertayut'sya. dlya chistikh vsye chistye, a dlya zanyechishchyenikh ta dlya nyevirnikh nye chistye nishcho, alye zanyechistilisya i rozum ikhnii, i sumlinnya. voni tyverdyat', nyemov znayut' tsi-doa, alye vidkidayut'sya vchinkami, buvshi bridki i nyeslukhnyani, i do vsyakogo dobrogo dila nyezdatni.

2

a ti govori, shcho vidpovidae zdorovii nautsi. shchob stari choloviki tyeryezi buli, povazhni, pomirkovani, zdorovi u viri, u lyubovi, u tyerpyelivosti. shchob stari zhinki v svoim stani tak samo buli, yak nalyezhit' svyatim, nye obmovnitsi, nye vid-dani p'yanstvu, navchali dobra, shchob navchali zhinok molodikh lyubiti svoikh cholovikiv, lyubiti dityei, shchob buli pomirkovani, chisti, i-o, dobri, slukhnyani svoim cholovikam, shchob nye znyevazhalosya bozhye slovo. tak samo blagai yunakiv, shchob buli pomirkovani. u vsim sam sye-bye podavai za zrazka dobrikh dil, u navchanni nye-porushyenist', povagu, slovo zdorovyie, nyeosudlivye, shchob protivnik buv zasoromlyenii, nye mavshi nichogo likhogo kazati pro nas. rabi shchob korilisya panam svoim, shchob dogodzhal, nye pyeryechili, nye krali, alye viyavlyali vsyaku dobru virnist', shchob u vs'omu voni prikrashali nauku spasiyelya nashogo tsi-doa. bo z'yavilasya bozha blagodat', shcho spasae vsikh lyudyei, i navchae nas, shchob mi, vidtsuravshis' byezbozhnosti ta svits'kikh

pozhadlivostyei, zhili pomirkovano ta pravyedno, i pobozhno v tyerpyerishnim vitsi, i chyekali blazhyennoi nadii ta z'yavlyennya slavi vyelikogo tsi-doa i spasa nashogo khrista isusa, shcho samogo syebye dav za nas, shchob nas vizvoliti vid usyakogo byezzakonstva ta ochistiti sobi lyudyei vibranikh, u dobrikh dilakh zapopadlivikh. otsye govori ta nagadui, ta z usyakim nakazom kartai. khai toboyu nikhto nye pogordue!

3

nagadui im, shchob slukhali vlad i vyerkhovnoi ta korilisya ii, i do vsyakogo dobrogo dila gotovi buli, shchob nye znyevazhali nikogo, shchob buli nye svarlivi, a tikhi, viyavlyayuchi povnu lagidnist' usim lyudyam. bo kolis' buli i mi nyerozsudni, nyeslukhnyani, zvyedyeni, sluzhili riznim pozhadlivostyam ta rozkosham, zhili v vizual'niiratruditisyabi ta v zazdroshchakh, bridkimi buli, nye-navidili odin odnogo. a koli z'yavilas' blagodat' ta lyudinolyubstvo spasiyelya, nashogo tsi-doa, vin nas spas nye z dil pravvednosti, shcho mi ikh uchinili buli, a z svoei milosti chyeryez kupil' vidrodzhyennya i obnovlyennya dukhom svyatim, yakogo vin shchyedro viliv na nas chyeryez khrista isusa, spasiyelya nashogo, shchob mi vipravdalis' iogo blagodatyyu, i stali spadkoemtsyami za nadiyu na vichnye zhittya. virnye slovo, i ya khochu, shchob ti i pro tsye vpyevnyav, shchob ti, khto vvirusav u tsi-doa, dbali pro dobri dila pil'nuvati. dlya lyudyei otsye dobre i korisnye! vistyeryigais' nyerozumnikh zmagani', i rodovodiv, i sporiv, i supyeryechok pro zakon, bo voni nyekorisni i marni. lyudini eryetika, po pyershim ta drugim nastavlyenni, vidrikaisya, znavshi, shcho zipsuvsya takii ta grashit', i vin sam syebye zasudiv. yak prishlyu ya do tyebye artyema abo tikhika, pokvapsya pributi do myenye v nikopol', bo dumayu tam pyeryezimuvati. zakonnika zinu ta apollosa vishli kvaplivo vpyeryed, shchob dlya nikh nye zabraklo nichogo. nyekhai zhye navchayut'sya i nashi dbati pro dobri dila pri konyechnikh potrebyakh, shchob byezplodni voni nye buli. vitayut' tyebye vsi, khto zo mnoyu. vitai tikh, khto lyubit' nas u viri. blagodat' z vami vsima! amin'.

pavlo, v'yazyen' khrista isusa, ta brat timofii, ulyublyenomu filimonovi i spivrobotnikovi nashomu, i syestri lyubii apfii, i spivvoioivnikovi nashomu arkipovi, i tsyerkvi domashnii tvoii: blagodat' vam i mir vid tsi-doa ottsya nashogo i i-o isusa khrista! ya zavsidi dyakuyu tsi-doovi moemu, koli tyebye zhaduyu v molitvakh svoikh. bo ya chuv pro lyubov tvoyu i viru, yaku maesh do i-o isusa, i do vsikh svyatikh, shchob spil'nist' viri tvoei diyal'na bula v piznanni vsyakogo dobra, shcho v nas dlya khrista. bo mi maemo radist' vyeliku i potikhu v lyubovi tvoii, syertsya bo svyatikh zaspokoiv ti, bratye. chyeryez tsye, khoch ya mayu vyeliku vidvagu v khristi podavati nakazi tobi pro potrebnye, alye bil'shye z lyubovi blagayu ya, yak pavlo, starii, tyepyer zhye shchye i v'yazyen' khrista isusa. blagayu tyebye pro sina svogo, pro onisima, shcho iogo porodiv ya v kaidanakh svoikh. kolis' to dlya tyebye vin buv nyepotribnii, tyepyer zhye dlya tyebye i dlya myenye vin duzhye potrebnii. tobi ya vyertayu iogo, togo, khto e nyenachye syertsye moe. ya khotiv buv trimati iogo pri sobi, shchob vin zamist' tyebye myeni posluzhiv u kaidanakh za evangeliyu, ta byez voli tvoei nichogo robiti nye khotiv ya, shchob tvii dobrii uchinok nye buv nibi vimushyeni, alye dobrovil'nii. bo mozhye dlya togo vin buv rozluchivsy na chas, shchob naviki priinyav ti iogo, i vzhye nye yak raba, alye vishchye vid raba, yak brata ulyublyenogo, osoblivo dlya myenye, a tim bil'shye dlya tyebye, i za tilom, i v i-o. otozh, koli maesh za druga myenye, to priimi iogo, yak myenye. koli zh vin chim skrivdiv tyebye abo vinyen tobi, polichi tsye myeni. ya, pavlo, napisav tsye rukoyu svoeyu: ya viddam, shchob tobi nye kazati, shcho ti navit' samogo syebye myeni vinyen. tak, bratye, nyekhai ya odyerzhu tye, shcho vid tyebye prokhayu v i-o. zaspokoi moe syertsye v khristi! pyeryesvidchyenii ya pro slukhnyanist' tvoyu, i tobi napisav otsye, vidayuchi, shcho ti zrobish i bil'shye, nizm ya govoryu. a razom myeni prigotui i pomyeshkannya, bo nadiyusya ya, shcho za vashi molitvi ya budu darovanii vam. vitae tyebye yepafras, mii spivv'yazyen' u khristi isusi, marko, aristarkh, dimas, luka, moi spivrobotniki. blagodat' i-o isusa khrista z vashim dukhom! amin'.

bagato raziv i bagat'ma sposobami v davninu promovlyav buv tsi-do do ottsiv chyeryez prorokiv, a v ostanni tsi dni promovlyav vin do nas chyeryez sina, shcho iogo nstanoviv za naslidnika vs'ogo, shcho nim i viki vin stvoriv. vin buv syaevom slavi ta obrazom istoti iogo, trimav usye slovom sili svoei, uchiniv soboyu ochishchyennya nashikh grikhiv, i zasiv na pravitsi vyelichnosti na vivoti. vin ostil'ki buv lip-shii ponad angoliv, oskil'ki slavnishye za nikh uspadkuvav im'ya. komu bo koli z angoliv vin promoviv: ti mii sin, ya s'ogodni tyebye porodiv! i znovu: ya budu iomu za ottsya, a vin myeni budye za sina! i koli znov vin uvodit' na svit pyervoridnogo, to govorit': i nyekhai iomu vklonyat'sya vsi angoli bozhi. a pro angoliv vin govorit': ti chinish dukhiv angolami svoimi, a palyuchii ogon' svoimi slugami. a pro sina: pryestol tvii, o bozhye, navik viku; byerlo tvogo tsaryuvannya byerlo pravyednosti. ti polyubiv pravyednist', a byez-zakonnya znyenavidiv; chyeryez tsye namastiv tyebye, bozhye, tviii tsi-do olivoyu radosti bil'shaye, nizh druživ tvoikh. i: ti, i-o, zyemlyu kolis' zaklav, a nyebo to chin tvoikh ruk. zaginut' voni, a ti budyesh stoyati, vsi voni, yak toi odyag, postariyut'. yak odyezhu, ikh zminish, i minut'sya voni, a ti zavzhdi toi samii, i roki tvoi nye zakinchat'sya! komu z angoliv vin promoviv koli: syad' pravoruch myenye, doki nye pokladu ya tvoikh vorogiv pidnizhkom nogam tvoim! chi nye vsi voni dukhi sluzhyebni, shcho ikh posilayut' na sluzhbu dlya tikh, khto mae spasinnya vspadkuvati?

chyeryez tsye podobae nam bil'shaye vvažhati na pochutye, shchob mi nye vidpali koli. koli bo tye slovo, shcho skazali iogo angoli, bulo pyevnye, a vsyakii pyeryestup ta nyeposlukh priiniali spravedlivu zaplatu, to yak mi vtyechyemo, koli mi nye dbali pro takye vyelikye spasinnya? vono propoviduvalosya spochatku vid i-o, styverdilosya nam chyeryez tikh, khto pochuv, koli tsi-do buv zasvidchiv oznakami i chudami, i riznimi silami ta obdaruvannym dukhom syvatim iz voli svoei. bo vin nye piddav angolam svit maibutnii, shcho pro n'ogo govorimo. alye khtos' dyes' zasvidchiv buv, kazhuchi: shcho e cholovik, shcho ti pam'yataesh pro n'ogo, i sin lyuds'kii, yakogo vidviduesh? ti iogo vchiniv malo myenshim vid angoliv, i chystyu i vyelichnistyu ti vinchaesh iogo, i postaviv iogo nad dilami ruk svoikh, usye piddav ti pid nogi iomu! a koli vin piddav iomu vsye, to nye zalishiv nichogo iomu nyepiddanogo. a tyepyer shchye nye bachimo, shchob piddanye bulo iomu vsye. alye bachimo isusa, malo chim umyenshyenim vid angoliv, shcho za pyeryetyerplyennya smyerti vin uvinchanii chystyu i vyelichnistyu, shchob za blagodatnyu bozhoyu smyert' skushtuvati za vsikh. bo nalyezhalo, shchob toi, shcho vsye radi n'ogo i usye vid n'ogo, khto do slavi priviv bagato siniv, providnika ikhn'ogo spasinnya vchiniv doskonalim chyeryez strazhdannya. bo khto osvyachue, i ti, khto osvyachuet'sya usi vid odnogo. z tsiei prichini nye soromit'sya vin zvati bratami

ikh, kazhuchi: spovishchu pro im'ya tvoe brattyam svoim, budu khvaliti tyebye syeryed tsyerkvi! i shchye: na n'ogo ya budu nadiyatisya! i shchye: oto ya ta diti, yakikh tsi-do myeni dav. a shcho diti stali spil'nikami tila ta krovi, to i vin stav uchasnikom ikhnim, shchob smyertyu znishchiti togo, khto mae vladu smyerti, tseybo diyavola, ta vizvoliti tikh usikh, khto vsye zhittya strakhom smyerti trimavsva v nyevoli. bo priimae vin nye angoliv, alye avraamovye nasinnya. tomu musiv buti vin u vs'omu podibnii bratam, shchob stati milostivim ta virmim pyervosvyashchyenikom u bozhikh spravakh, dlya vblagannya za grikhi lyudyei. bo v chomu buv sam postrazhdav, viprobuvuvanii, u tomu vin mozhye i viprobuvuvanim pomogti.

otozh, svyati brati, uchasniki nyebyesnego poklikannya, uvazhaiyte na apostola i pyervosvyashchyenika nashogo ispoivdannya, isusa, shcho virmii tomu, khto nstanoviv iogo, yak buv i moiseyi u vsim domi iogo, bo gidnii vin vishchoi slavi ponad moiseyey, poskil'ki budivnichii mae bil'shu chyst', anizh dim. usyakii bo dim khtos' budue, a toi, khto vsye zbuduvav, to tsi-do. i moiseyi virmii buv u vsim domi iogo, yak sluga, na svidotstvo togo, shcho skazati povinno bulo. khristos zhye, yak sin, u iogo domi. a dim iogo mi, koli til'ki vidvagu i pokhvalu nadii dodyerzhimo pyevnimi azh do kintsya. tomu to, yak kazhye dukh svyatii: s'ogodni, yak golos iogo vi pochutye, nye robit' zatvyerdilimi vashikh syerdets', yak pid chas narikan', za dnya viprobuvuvannya na pustini, dye myenye viprobovuvali ottsi vashi, myenye viprobovuvali, i bachili pratsyu moyu sorok rokiv. chyeryez tsye ya rozgnivavsva buv na toi rid i skazav: postoino voni bludyat' syertsyem, voni nye piznali dorig moikh, tomu ya prislyagnuv buv u gnivi svoim, shcho voni do mogo vidpochinku nye vviidut'! styeryezhit'sya, brati, shchob u komus' iz vas nye bulo vizual'nii-ra-truditsyago syert-sya nyevirstva, shcho vono vidstupalo b vid tsi-doa zhivogo! alye kozhnogo dnya zaokhochuitye odin odnogo, doki zvyet'sya s'ogodni, shchob zapyeklim nye stav kotrii z vas chyeryez pidstup grikha. bo mi stali uchasnikami khrista, koli til'ki pochaty zhittya mi zatrimaemo pyevnim azh do kintsya, azh poki govorit'sya: s'ogodni, yak golos iogo vi pochutye, nye robit' zatvyerdilimi vashikh syerdets', yak pid chas narikan'! kotri bo, pochuvshi, rozgnivali tsi-doa? chi nye vsi, khto z egiptu viishov z moiseem? na kogo zh vin gnivavsva buv sorok rokiv? khiba nye na tikh, khto zgrishiv, shcho ikhni kosti v pustini polyagli? proti kogo vin buv prislyagavsva, shcho nye vviidut' voni do iogo vidpochinku, yak nye proti nyeslukhnyanikh? i mi bachimo, shcho voni nye zmogli vviiti za nyevirstvo.

otzhye, biimosya, koli zостаet'sya obitnitsya vkhodu do iogo vidpochinku, shchob nye viyavilos', sh-

cho khtos' iz vas opiznivsya. bo evangeliya bula zvischychena nam, yak i tim. alye nye prinyeslo pozhitku im slovo pochutye, bo vono nye zluchilosya z viroyu slukhachiv. bo do iogo vidpochinku vkhodimo mi, shcho vviruvali, yak vin provistiv: ya prisyag buv u gnivi svoim, shcho do mistysa mogo vidpochinku nye vviidut' voni, khoch dila iogo buli vchinyeni vid zakladin svitu. bo kolis' pro dyen' s'omii skazav vin otak: i tsi-do vidpochiv s'omogo dnya vid usiei pratsi svoei. a shchye tut: do mogo vidpochinku nye vviidut' voni! koli zh zalishaet'sya oto, shcho dyeyaki vviidut' do n'ogo, a ti, komu evangeliya bula pyershye zvischychena, nye vviishli za nyeposlukh, to shchye priznachae vin dyeyakii dyen', s'ogodni, bo chyeryez davida govorit' po takim dogvim chasi, yak vishchye vzhye skazano: s'ogodni, yak golos iogo vi pochutye, nye robit' zatvyerdilimi vashikh syerdets'! bo koli b isus navin dav im vidpochinok, to pro inshii dyen' nye kazav bi po ts'omu. otozh, lyudovi bozhomu zalishaet'sya subotstvo, spochinok. khto bo vviishov buv u iogo vidpochinok, to i toi vidpochiv vid uchinkiv svoikh, yak i tsi-do vid svoikh. otozh, popil'nuimo vviiti do togo vidpochinku, shchob nikhto nye potrapiv u nyeposlukh za prikladom tim. bo bozhye slovo zhyivye ta diyal'nye, gostrishye vid usyakogo myecha obosichnogo, prokhodit' vono azh do podilu dushi i dukha, suglobiv ta mozktiv, i sposibnye suditi dumki ta namiri syertsya. i nyemae stvorinnya, shchob skhovalos' pyeryed nim, alye vsye nagne ta vidkritye pyeryed ochima iogo, iomu damo zviti! otozh, mavshi vyelikogo pyervosvyashcheynika, shcho nyebo pyeryeishov, isusa, sina bozhogo, trimaimosya ispovidannya nashogo! bo mi maemo nye takogo pyervosvyashcheynika, shcho nye mig bi spivchuvati slabostyam nashim, alye viprobuvanogo v us'omu, podobno do nas, okrim grikha. otozh, pristupaimo z vidvagoyu do pryestolu blagodat, shchob priinyati milist' ta dlya svoechnasnoi dopomogi znaiti blagodat'.

5

kozhyen bo pyervosvyashcheynik, shcho z-mizh lyudyei vibirayet'sya, nastanovlyayet'sya dlya lyudyei na sluzhinnya tsi-doovi, shchob prinositi dari ta zhyertvi za grikhi, i shchob mig spivchuvati nyedosvidcheynim ta zabludzhenyim, bo i sam vin pyeryeinyatii slabisty. i tomu vin povinyen yak za lyudyei, tak samo i za syebe samogo prinositi zhyertvi za grikhi. a chyesti tsiei nikhto nye byerye sam soboyu, a poklikanii tsi-doom, yak i aaron. tak i khristos, nye sam vin proslaviv syebe, shchob pyervosvyashcheynikom stati, a toi, shcho do n'ogo skazav: ti mii sin, ya s'ogodni tyebye porodiv. yak i na inshomu mistsi govorit': ti svyashcheynik naviki za chinom myelkhisedyekovim. vin za dnev tila svogo z gosolinnyam vyelikim ta sliz'mi prinis buv blagannya i molitvi do togo, khto vid smyerti iogo mig spasti, i buv vislukhanii za pobozhnist' svoyu. i khoch sinom vin buv, protye navchivsya poslukhu z togo, shcho vistrzhdav buv. a vdoskonalivshisya, vin dlya vsikh, khto slukhnyanii iomu, sprichinivsya dlya vichnogo spasinnya, i vid tsi-

doa buv nazvanii pyervosvyashcheynikom za chinom myelkhisedyekovim. pro tsye nam bi tryeba bagato kazati, ta visloviti vazhko iogo, bo nyezdibni vi stali, shchob slukhati. vi bo za vikom povinni b buti vchitylyami, alye vi potryebuetye shchye, shchob khtos' vas navchav pyershikh pochativ bozhogo slova. i vi stali takimi, yakim potribnye moloko, a nye strava tvyerda. bo khto moloka vzhivae, toi nyedosvidcheyni u slovi pravdi, bo vin nyemovlya. a strava tvyerda dlya doroslikh, shcho mayut' chuttya, privcheyni zvichkoyu rozriznyati dobro i vizual'niira-truditysya.

6

tomu polishimo pochatki nauki khrista, ta i zvyernimosya do doskonalosti, i nye kladimo znovu zasady pokayannya vid myertvikh uchinkiv ta pro viru v tsi-doa, nauki pro khrishcheynnya, pro pokladannya ruk, pro voskryesinnya myertvikh ta vichnii sud. zrobimo i tsye, koli tsi-do dozvolit'. nye mozhna bo tikh, shcho raz prosvitilis' buli, i skushtuvali nyebyesnego daru, i stali prichasnikami dukha svyatogo, i skushtuvali dobrogo bozhogo slova ta sili maibutn'ogo viku, ta i vidpali, znov vidnovlyati pokayannam, koli vdrukye voni rozpinayut' u sobi sina bozhogo ta znyevazhayut'. bo zymlya, shcho p'e dosch, yakii padae chasto na nyei, i rodit' roslini, dobri dlya tikh, khto ikh i viroshchue, vona blagoslovlyennya vid tsi-doa priimae. alye ta, shcho prinosit' tyernya i budyachchya, nyepotribna vona ta bliz'ka do proklyatty, a kinyets' ii spalyennya. ta mi spodivaemos', lyubi, krashchogo pro vas, shcho spasinnya trimаетьsya, khoch govorimo i tak. ta nye e tsi-do nyespravvedlivii, shchob zabuti dilo vashye ta pratsyu lyubovi, yaku pokazali v im'ya iogo vi, shcho svyatomu posluzhili ta sluzhitye. mi zh bazhaemo, shchob kozhyen iz vas viyavlyav taku samu zavzyatist' na pyevnist' nadii azh do kintsya, shchob vi nye rozlinilis', alye pyeryeimali vid tikh, khto obitnitsi vspadkovue viroyu ta tyerpyelivisty. bo tsi-do, obitnitsyu davshi avraamovi, yak nye mig nikim vishchim poklyastysya, poklyavysa sam soboyu, govoryachi: poblagosloviti ya konchye tyebye poblagoslovlyu, ta rozmozozhiti rozmozozhu tyebye! i, tyerpyachi dovgo otak, avraam odyerzhav obitnitsyu. bo lyudi klyanut'sya vishchim, i klyatva na styverdzhayennya kinchae vsyaku ikhnyu superyechnu. tomu i tsi-do, khotivshi pyeryevazhno pokazati spadkoemtsyam obitnitsi nyzeminnist' voli svoei, uchiniv tye pri pomochi klyatvi, shchob u dvokh tikh nyzeminnikh ryechakh, shcho v nich nye mozhna skazati nyeprevadli tsi-doovi, mali potikhu mitsnu mi, khto pribig priinyati nadiyu, shcho lyezhit' pyeryed nami, shcho voni dlya dushi yak kotvitsya, mitsna ta byezpyechna, shcho azh do syeryedini vkhodit' za zaslону, kudi, yak pryedyetcha, za nas uviishov buv isus, stavshi naviki pyervosvyashcheynikom za chinom myelkhisedyekovim.

bo tsyei myelkhisedyek, tsar salimu, svyashchenik tsi-doa vsyevishn'ogo, shcho buv striv avraama, yak toi vyertavysya po poratztsi tsariv, i iogo poblagosloviv. avraam viddiliv iomu i dyesyatinu vid us'ogo, naipyrshye bo vin viznachae tsar pravdi, a potim tsar salimu, tsyebto tsar miru. vin byez bat'ka, byez matyeri, byez rodovodu, nye mav ani pochatku dni, ani kintsya zhittya, upodobivysya bozhomu sinu, probuvae svyashchenikom zavzhd. pobachtye zh, yakii vin vyelikii, shcho iomu i dyesyatinu z dobichi nailipshoi dav patriyarkh avraam! ti z siniv lyevievikh, shcho svyashchenstvo priimayut', mayut' zapovid' brati za zakonom dyesyatinu z narodu, tsyebto z brativ svoikh, khoch i viishli voni z avraamovikh styeigon. alye tsyei, shcho nye pokhodit' z ikhn'ogo rodu, dyesyatinu odyerzhav vid avraama, i poblagosloviv togo, khto obitnitsyu mav. i byez usyakoi supyeryechki bil'shii myenshogo blagoslovyae. i tut lyudi smyernyeli ny byerut' dyesyatinu, a tam toi, pro yakogo zasvidchuet'sya, shcho zhivye. i, shchob skazati otak, chyeryez avraama i lyevii, shcho byerye dyesyatini, dav sam dyesyatini. bo shchye v bat'kovikh styeognakh vin buv, koli striv iogo myelkhisedyek. otozh, koli b doskonalist' bula chyeryez svyashchenstvo lyevit's'kye, bo lyudi zakona odyerzhali z nim, to yaka shchye potryeba bula, shchob inshii svyashchenik povstav za chinom myelkhisedyekovim, a nye zvatsiya za chinom aaronovim? koli bo svyashchenstvo zmynyaet'sya, to z potryebi buvae pyeryemina i zakonu. bo toi, shcho pro n'ogo govorit'sya tsye, nalyezhiv do inshogo plyemyeni, z yakogo nikhto nye stavav buv do zhyertivnika. bozh vidomo, shcho i-o' nash pokhodit' vid yudi, a pro tsye plyem'ya, pro svyashchenstvo iogo, nichogo moisyeyi nye skazav. i shchye bil'shye vidomo, koli povstae na podobu myelkhisedyeka inshii svyashchenik, shcho buv nye za zakonom tilyesnoi zapovidi, alye z sili nyeznishchal'nogo zhittya. bo svidchit': ti svyashchenik naviki za chinom myelkhisedyekovim. popyeryednya bo zapovid' vidkladaet'sya chyeryez nyemich ii ta nyekorisnist'. bo nye vdoskonaliv nichogo zakon. zaprovadzhyena zh krashcha nadiya, shcho nyeyu mi nablizhuemos' do tsi-doa. i poskil'ki vono nye byez klyatvi, voni bo byez klyatvi buli svyashchenikami, tsyei zhye z klyatvoyu chyeryez togo, khto govorit' do n'ogo: klyavsya i-o' i nye budye vin kayatsiya: ti svyashchenik naviki za chinom myelkhisedyekovim, to postil'ki isus stav zaporukoyu krashchogo zapovitu! i bagato bulo ikh svyashchenikov, bo smyert' boronila lishatsiya im, alye tsyei, shcho naviki lishaet'sya, byezpyeryestannye svyashchenstvo vin mae. tomu mozhye vin zavzhd i spsati tikh, khto chyeryez n'ogo do tsi-doa prikhodit', bo vin zavzhd zhivii, shchob za nikh zastupitis'. otakii bo potribnii nam pyervosvyashchenik: svyatii, nyevizual'nii-ratruditsiyabivii, nyevinnii, vidluchenyii vid grishnikov, shcho vishchii nad nyebesya, shcho potryebi nye mae shchodnya, yak ti pyervosvyashcheniki, pyershye prinositi zhyertvi za vlasni grikhi, a potomu za

lyuds'ki grikhi, bo vin tsye raz nazavzhdi vchinv, prinisshi samogo syebe. zakon bo lyudyei stavit' pyervosvyashchenikami, shcho nyemochi mayut', alye slovo klyatvi, shcho vono za zakonom, stavit' sina, yakii doskonalii naviki!

8

golovna zh rich u tomu, pro shcho ya govoryu: maemo pyervosvyashchenika, shcho zasiv na nye-byesakh, po pravitsi pryestolu vyelichnosti, shcho vin svyashchennosluzhityel' svyatinii i pravdivoi skini, shcho ii zbuduuvav buv i-o', a nye lyudina. usyakii bo pyervosvyashchenik nastanovlyayet'sya, shchob prinositi dari ta zhyertvi, a tomu bulo tryeba, shchob i tsyei shchos' mav, shcho prinyesti. bo koli b na zemli pyeryebuvav, to nye buv bi vin svyashchenikom, bo tut probuvayut' svyashcheniki, shcho dari prinosyat' za zakonom. voni sluzhat' obrazovi i tini nye-byesnogo, yak moisyeevi skazano, koli mav dokinchiti skiniyu: divis' bo, skazav, zrobi vsye za zrazkom, shcho tobi na gori buv pokazanii! a tyepyer odyerzhav vin krashchye sluzhinnya, poskil'ki vin posyeryednik i krashchogo zapovitu, yakii na krashchikh obitnitsyakh buv uzakonyeni. bo koli b otoj pyershii buv byezdogannii, nye shukalosya b mistsya dlya drugogo. bo im dokoryayuchi, kazhye: oto dni nadkhodyat', govorit' i-o', koli z domom izrailya i z yudinim domom ya skladu zapovita novogo, nye za zapovitom, shcho iogo ya sklav buv z ottsyami ikh-nimi dnya, koli vzyav ikh za ruku, shchob vivyesti ikh iz zemli egipyets'koi. a shcho voni nye zalishilisya v moim zapoviti, to i ya ikh pokinuv, govorit' i-o'! otsye zapovit, shcho iogo ya skladu po tikh dnyakh iz domom izrailiyevim, govorit' i-o': pokladu ya zakoni svoi v ikhni dumki, i na ikhnikh syertsyakh napisu ikh, i budu im tsi-dom, voni zh budut' narodom moim! i kozhyen nye budye navchati svogo blizhn'ogo, i kozhyen brata svogo, promovlayuchi: piznai i-o! usi bo voni budut' znati myenye vid malogo ta azh do vyelikogo z nikh! budu bo ya milostivii do ikhnikh nyeppravd, i ikhnikh grikhiv nye zgadayu ya bil'sh! koli zh kazhye novii zapovit, to tim nazvav pyershii starim. a shcho porokhnyavie i starie, tye bliz'kye do zotlinnya.

9

mav zhye i pyershii zapovit postanovi tsi-doslozhbi ta svits'ku svyatinu. bula bo uradzhyena pyersha skiniya, yaka zvyet'sya svyatinu, a v nii buv svichnik, i stil, i zhyertvyenni khlibi. a za drugoy zaslonoyu skiniya, shcho zvyet'sya svyatyee svyatikh. mala vona zolotu kadil'nitsyu i kovchyeга zapovitu, usyudi obkutogo zolotom, a v nim zolota posudina z mannoyu, i roztzvilye zhyevizual'nii-ratruditsiya aaronovye ta tablitsi zapovitu. a nad nim khyeruvimi slavi, shcho zatinyuvali pryestola blagodati, pro shcho govorit dokladno tyepyer nye potribno. pri takomu zh uradzhyenni do pyershoi skini vkhodili zavzhd svyashcheniki, pravlyachi sluzhbi tsi-doovi, a do drugoi raz na rik sam pyervosvyashchenik,

nye byez krovī, yaku vin prinosit' za syebye i za lyuds'ki provini. svyatii dukh vyivaylae otsim, shcho shchye nye vidkrita doroga v svyatinu, koli shchye stoit' pyersha skiniya. vona obraz dlya chasu tyepyerishn'ogo, za yakogo prinosyat'sya dari ta zhyertvi, shcho togo nye mozhut' vdoskonaliti, shchodo sumlinnyia togo, khto sluzhit', shcho til'ki v potravakh ta v napoyakh, ta v riznikh obmivannyakh, v ustavakh tilyesnikh, ustanovlyeno ikh azh do chasu napravi. alye khristos, pyervosvyashcheynik maibutn'ogo dobrogo, priishov iz bil'shoyi i doskonalishoyu skiniyeu, nyerukotvornoyu, tsyebto nye ts'ogo vtvoryennya, i nye z krov'yu kozliv ta tyelyat, alye z vlasnoyu krov'yu uviishov do svyatini odin raz, ta i nabuv vichnye vidkuplyennya. bo koli krov kozliv ta tyelyat ta popil iz yalivok, yak pokropit' nyechistikh, osvychaue ikh na ochishchennya tila, skil'ki zh bil'sh krov khrista, shcho syebye nyeporochnogo tsi-dou prinis svyatim dukhom, ochistit' nashye sumlinnyia vid myertvikh uchinkiv, shchob sluzhiti nam tsi-doovi zhivomu! tomu vin posyeryednik novogo zapovitu, shchob chyeryez smyert', shcho bula dlya vidkuplyennya vid pyerestupiv, uchinyenikh za pyershogo zapovitu, poklikani priinyali obitnitsyu vichnogo spadku. bo dye zapovit, tam mae vidbutisya smyert' zapovitnika, zapovit bo vazhlivii po myertvikh, bo nichogo nye vart vin, yak zhivye zapovitnik. tomu i pyershii zapovit osvychenyi buv nye byez krovī: koli bo moisyeyi spovistiv buv usi zapovidi za zakonom us'omu narodovi, vin uzyav krov kozliv ta tyelyat iz vodoyu i chyervonoyu vovnoyu ta z isopom, ta i pokropiv i samu otu knigu, i lyudyei, prokazuyuchi: tsye krov zapovitu, shcho iogo nakazav dlya vas tsi-do! tak samo i skiniyu, i vvyes' posud sluzhyebnii pokropiv vin krov'yu. i maizhye vsye za zakonom krov'yu ochishchuet'sya, a byez prolittya krovī nye mae vidpushchennya. otozh, tryeba bulo, shchob obrazī nyebyesnogo ochishchalisya tsimi, a nyebyesnye samey krashchimi vid otsikh zhyertvami. bo khristos uviishov nye v rukotvornu svyatinu, shcho bula na vzir pravdivoi, alye v samey nyebo, shchob z'yavitis' tyepyer pyeryed bozhim litsyem za nas, i nye tomu, shchob chasto prinositi v zhyertvu syebye, yak pyervosvyashcheynik uvikhodit' u svyatinu kozhnorichno iz krov'yu chuzhoyu, bo inakshye vin musiv bi chasto strazhdati shchye vid zakladin svitu, a tyepyer vin z'yavivsya odin raz na skhilku vikiv, shchob vlasnoyu zhyertvoyu znishchiti grikh. i yak lyudyam priznacheno vmyerti odin raz, potim zhye sud, tak i khristos odin raz buv u zhyertvu prinyesenyi, shchob ponyesti grikhi bagat'okh, i nye v spravi grikha drugii raz z'yavitisya tim, khto chyekae iogo na spasinnya.

10

bo zakon, mavshi til'ki tin' maibutn'ogo dobra, a nye samii obraz ryecheyi, timi samimi zhyertvami, shcho zavzhdī shchoroku prinosyat'sya, nye mozhye nikoli vdoskonaliti tikh, khto pristupaē. inakshye voni pyerestali b prinositis', bo ti, khto sluzhit', ochishcheyi raz, uzhye b nye mali zhadnoi svido-

mosti grikhiv. alye v nikh spomin pro grikhi buvae shchoroku, bo tozh nyemozhlyvye, shchob krov bikiv ta kozliv zdimala grikhi! tomu to, vkhodiyachi v svit, vin govorit': zhyertvi i prinoshyennya ti nye skhotiv, alye tilo myeni prigotuvav. tsilopalyennya i zhyertvi pokutnoi ti nye zhadav. todi ya skazav: os' idu, v zvoi knizhki pro myenye napisano, shchob volyu chiniti tvoyu, bozhye! vin vishchye skazav, shcho zhyertvi i prinosu, ta tsilopalyennya i zhyertvi pokutnoi, yaki za zakonom prinosyat'sya, ti nye zhadav i sobi nye vpodobav. potom skazav: os' idu, shchob volyu tvoyu chiniti, bozhye. vidminyae vin pyershye, shchob drugye postaviti. u tsii voli mi osvychenyi zhyertvoprinoshyennam tila isusa khrista odin raz. i kozhyen svyashcheynik shchodyenno stoit', sluzhachi, i chasto prinosit' zhyertvi ti sami, shcho nikoli nye mozhut' znyati grikhiv. a vin za grikhi svitu prinis zhyertvu odin raz, i nazavzhdī po bozhii pravitsi zasiv, dali chyekayuchi, azh vorogi iogo budut' pokladyeni za pidnizhka iogo nig. bo zhyertvoprinoshyennam odnim vdoskonalin vin tikh, khto osvychaue't'sya. svidkue zh i dukh svyatiia nam, yak govorit': otsye zapovit, shcho iogo po tsikh dnyakh vstanovlyayu ya z nimi, govorit' i-o', zakoni voi ya dam v ikhni syertsya, i v ikhnikh dumkakh napishu ikh. a ikhnikh grikhiv ta nye spravvedlivosteyi ikhnikh ya bil'sh nye zgaydu! a dye ikhnye vidpushchennya, tam nyema vzhye zhyertvoprinoshyennya za grikhi. otozh, bratyya, mi maemo vidvagu vkhoditi do svyatini krov'yu isusovoyu, novoyu i zhivoyu dorogoyu, yaku nam obnoviv vin chyeryez zavisu, tsyebto chyeryez tilo svoe, maemo i vyelikogo svyashcheynika nad domom bozhim, to pristupimo z schirim syertsyem, u povnoti viri, okropivshi syertsya vid sumlinnya lukavogo ta obmivshi tila chistoyu vodoyu! trimaimo nyepokhitnye viznannya nadii, virnii bo toi, khto obitsyav. i uvazhaimo odin za odnim dlya zaokhoti do lyubovi i do dobrikh uchinkiv. nye kidaimo zboru svogo, yak to zvichai u dyeyakikh, alye zaokhochuimosya, i tim bil'shye, skil'ki bil'shye vi bachitye, shcho zblizhaet'sya dyen' toi. bo yak mi grishimo samovil'no, odyerzhavshi piznannya pravdi, to vzhye za grikhi nye znakhodit'sya zhyertvi, a strashlivye yakyes' spodivannya sudu ta gniv palyuchii, shcho mae pozhyerti protivnikov. khto vidkidaē zakona moisyeya, takii nyemilosyerdno vmirae pri dvokh chi tr'okh svidkakh, skil'ki zh bil'shoi muki, dodumuetyesya? zaslugovue toi, khto potoptav sina bozhogo, i khto krov zapovitu, shcho nyeyu osvychenyi, za zvichainu vvazhav, i khto dukha blagodati znyevazhiv! bo znaemo togo, khto skazav: myeni pomsta nalyezhit', ya vidplachu, govorit' i-o'. i shchye: i-o' budyē suditi naroda svogo! strashna rich upasti v ruki tsi-doa zhivogo! zgayaitye zh pro pyershī dni vashi, yak vi prosvitilisya i vityerpili zapyeklu borot'bu strazhdan'. vi buli to vidovishcheym znyevagi i znushchannya, to buli uchasniki tikh, shcho zhili tak. vi bo strazhdali i z uv'язnyenimi, i grabunok svogo maina priinyali z potikhoyu, vidayuchi, shcho maetye v nyebi dlya syebye maino nyeminushchye ta krashchye. tozh nye vidkidaitye vidvagi svoei, bo mae vyelikū nagorodu vona. bo vam

tyerpyelivist' potribna, shchob bozhu volyu vchiniti i priinyati obitnitsyu. bo shchye malo, duzhye malo, i toi, khto mae priiti, priidye i baritis' nye budyel' a pravyednii zhitimye viroyu. i: koli zakhitaet'sya vin, to dusha moya iogo nye vpodobae. mi zh nye z tikh, khto khitaet'sya na zagibil', alye viruemo na spasin-nya dushi.

11

a vira to pidstava spodivanogo, dokaz nye-bachyeno. bo nyeyu zasvidchyni starshi buli. viroyu mi rozumiamo, shcho viki slovom bozhim zbudovani, tak shcho z nyevidimogo stalos' vidimye. viroyu avyel' prinis tsi-dooi zhyertvu krashchu, yak kain; nyeyu zasvidchynii buv, shcho vin pravyednii, yak tsi-do svichiv pro dari iogo; nyeyu, i vmyersi, vin shchye promovlyae. viroyu yenokh buv pyeryenyenyeni na nyebo, shchob nye bachiti smyerti; i iogo nye znaishli, bo tsi-do pyeryenis iogo. bo ranish, yak iogo pyeryenyenyeno, vin buv zasvidchynii, shcho tsi-dooi vin dogodiv. dogoditi zh byez viri nye mozhna. i toi, khto do tsi-doa prikhodit', musit' vuruvati, shcho vin e, a tim, khto shukae iogo, vin dae nagorodu. viroyu noi, yak distav buv o'vlyenyia pro tye, chogo shchye nye bachiv, poboyavshis', zrobyv kovchye, shchob dim svii spasti; nyeyu svit zasudiv vin, i stav spadkoemtsyem pravyednosti, shcho z viri vona. viroyu avraam, poklikanii na mistsye, yakye mav priinyati v spadshchinu, poslukkavysya ta i pishov, nye vidayuchi, kudi idye. viroyu vin pyeryebuvav na zemli obitsyanii, yak na chuzhii, i prozhivav u nametyakh z isakom ta yakovom, spivspadkoemtsyami tiei zh obitnitsi, bo chyekav vin mista, shcho mae pidvalini, shcho tsi-do iogo budivnichii ta tvoryets'. viroyu i sara sama distala silu priinyati nasinnya, i porodila ponad chas svogo viku, bo virnim vvazhala togo, khto obitnitsyu dav. tomu i vid odnogo, ta shchye zmyertvilogo, narodilos' tak bagato, yak zori nyebyesni i pisok nyezchislyennii krai morya. usi voni povmirali za viroyu, nye odyerzhavshi obitnits', alye zdalyeka bachili ikh, i povitali, i viruvali v nikh, ta viznavali, shcho voni na zemli chuzhanitsi i prikhod'ki. bo ti, shcho govoryat' takye, viyavlyayut', shcho shukayut' bat'kivshchini. i koli b voni pam'yatali tu, shcho vishli z nyei, to mali b buli chas povernutis'. ta bazhayut' voni tyepyer krashchoi, tsyebto nyebyesnoi, tomu i tsi-do nye soromit'sya ikh, shchob zvati syebye ikhnim tsi-doom, bo vin prigotuvav im misto. viroyu avraam, viprobuvuvanii, priviv buv na zhyertvu isaka, i, mavshi obitnitsyu, prinis odnorodzhyenogo, shcho iomu bulo skazano: v isakovi budyae nasinnya tobi. bo vin rozumiv, shcho tsi-do mae silu i voskryesiti z myertvikh, tomu i odyerzhav iogo na proobraz. viroyu v maibutne poblagosloviv isak yakova ta isava. viroyu yakiv, imirayuchi, poblagosloviv kozhnogo sina iosipovogo, i skhilivysa na vyerkh svogo zhyezla. viroyu iosip, umirayuchi, zgadav pro vikhid siniv izrailiyevikh ta pro kosti svoi zapoviv. viroyu moiseyi, yak rodivsya, pyeryekhovuavysya bat'kami svoimi tri misyatsi, bo voni bachili, shcho garnye ditya, i nye

zlyakalis' nakazu tsaryevogo. viroyu moiseyi, koli viris, vidriksya zvatisya sinom dochki faraonovoi. vin khotiv krashchye strazhdati z narodom bozhim, anizh mati dochasnu grikhovnu potikhu. vin narugu khristovu vvazhav za bil'shye bagatstvo, nizh skarbi egipypets'ki, bo vin oziravysa na bozhu nagorodu. viroyu vin pokinuv egipyet, nye zlyakavshysia gnivu tsaryevogo, bo vin buv nyepokhitnii, yak toi, khto nyevidimogo bachit'. viroyu spraviv vin paskhu i pokroplyennya krovi, shchob ikh nye torknuvysya toi, khto pogubiv pyervorodzhyenikh. viroyu voni pyeryeishli chyervonye morye, nyemov sukhodolom, na shcho spokusivshis' egipyani, potopilis'. viroyu vpali erikhons'ki muri po syemidyennim obkhodzhyennii ikh. viroyu bludnitsya rakhav nye zginula z nyevirnimi, koli z mirom priinyala vividuvachiv. i shcho shchye skazhu? bo nye stanye chasu myeni, shchob opovidati pro gyedyeona, varaka, samsona, yeftaya, davida i samuila ta pro prorokiv, shcho viroyu tsarstva pobivali, pravdu chinili, odyerzhuvali obitnitsi, pashchi lyevam zagorodzhuvali, silu ognynnu gasili, utikali vid vistrya myecha, zmitsynalis' vid slabosti, khorobri buli na vini, obyertali v roztykh polki chuzhozyemtsiv; zhinki distavali pomyerlikh svoikh iz voskryesinnya; a inshi buvali skatovani, nye priinyavshi vizvolynnya, shchob otrimati krashchye voskryesinnya; a inshi diznali narugi ta rani, a takozh kaidani i v'yaznitsi. kaminnyam pobiti buvali, dopituvani, pyeryepilyuvani, umirali, zarubani myechym, tynalysya v ovychikh ta kozyachikh shkurakh, zbidovani, zasumovani, vityerpili. ti, shcho svit nye vartii buv ikh, tynalysya po pustynakh ta gorakh, i po pyechyerakh ta provallyakh zymenikh. i vsi voni, odyerzhavshi zasvidchynnya viroyu, obitnitsi nye priinyali, bo tsi-do pyeryedbachiv shchos' krashchye pro nas, shchob voni nye byez nas doskonalist' odyerzhali.

12

tozh i mi, mavshi navkolo syebye vyeliky taku khmaru svidikiv, skin'mo vsyakii tyagar ta grikh, shcho obplutue nas, ta i bizhim z tyerpyelivistsyu do borot'bi, yaka pyeryed nami, divlychis' na isusa, na nachal'nika i vikonavtsya viri, shcho zamist' radosti, yaka bula pyeryed nim, pyeryetyerpiv khryesta, nye zvyertavshi uvagi na sorom, i siv po pravitsi pryestolu bozhogo. tozh podumaitye pro togo, khto pyeryetyerpiv takii pyeryekir proti syebye vid grishnikh, shchob vi nye znyemoglis', i nye vpali na dushakh svoikh. i shchye nye zmagalis' do krovi, boryuchis' proti grihka, i zabuli naga, shcho govorit' do vas, yak siniv: mii sinu, nye nyekhtui i-o'oi kari, i nye znyemagai, koli vin dokoryae tobi. bo i-o', kogo lyubit', togo vin karae, i b'e kozhnogo sina, yakogo priimae! koli tyerpitye karu, to robit' tsi-do vama, yak sinam. khiba e takii sin, shcho bat'ko iogo nye karae? a koli vi byez kari, shcho spil'na dlya vsikh, to vi diti z pyeryelyubu, a nye sini. a do togo, mi mali bat'kiv, shcho karali nashye tilo, i boyalysya ikh, to chi zh nye dalyeko bil'shye povinni koritisya mi ottsyevi dukhiv, shchob zhiti? ti nas za korohtogo chasu karali, yak

im do vpodobi bulo, tsyei zhye na korist', shchob mi stali uchashnikami iogo svyatosti. usyaka kara v tyepyrishnii chas nye zdaet'sya potikhoyu, alye smutkom, ta zгодom dlya navchyenikh nyeyu prinosit' mirmii plid pravvednosti! tomu to opushchyni ruki i kolina znyemozhyeni viprostuitye, i chinit' prosti styezshki nogam vashim, shchob kul'gavye nye zbochilo, alye krashchye vipravylos'. pil'nuitye pro mir zo vsima, i pro svyatis', byez yakoi nikhto nye pobachit' i-o. di-vit'sya, shchob khto nye zostavsa byez bozhoi blagodat', shchob nye viris yakii girkii korin' i nye narobiv nyepokoyu, i shchob bagato-khto nye opoganilis' tim. shchob nye buv khto bludnik chi byezbozhnik, nyemov toi isav, shcho svoe pyervoridstvo viddav za pozhivu samu. bo znaetye vi, shcho i pislya, yak skhotiv vin uspadkuvati blagoslovnyennya, vidkinutii buv, nye znaishov bo buv mozhlivosti do pokayannya, khoch iogo iz sliz'mi shukav. bo vi nye pristupili do gori dotikal'noi ta do palyuchogo ognyu, i do khmari, i do tyemyryavi, ta do buri, i do surmovogo zvuku, i do golosu sliv, shcho iogo ti, khto chuv, prosili, shchob bil'shye nye movilos' slovo do nikh. nye mogli bo voni togo vitrimati, shcho nakazano: koli i zvirina do gori dotorknyet'sya, to budye kaminnyam pobita. i takye strashnye tye vidinnya bulo, shcho moisyeyi pokazav: ya boyusya i tryemchu!... alye vi pristupili do gori sions'koi, i do mista tsi-doa zhivogo, do erusalimu nyebyesnogo, i do dyesyatktiv tisyach angoliv, i do tsyerkvi pyervorodzhnyenikh, na nabye napisanikh, i do suddi vsikh do tsi-doa, i do dukhiv udoskonalyenikh pravvednyenikiv, i do posyeryednika novogo zapovitu do isusa, i do pokroplyennya krovi, shcho krashchye promovlyae, yak avyelyeva. glyadit', nye vidvyertaityesya vid togo, khto promovlyae. bo yak nye povtikali voni, shcho zryeklisya togo, khto zvishchav na zyeimli, to tim bil'shye mi, yakshcho zrikaemsa togo, khto z nyeba zvishchae, shcho golos iogo zakhitav todi zyeimlyu, a tyepyer obitsyav ta kazhye: shchye raz zakhitayu nye til'ki zyeimlyeyu, alye i nyebom. a shchye raz viznachae zaminu zakhitanogo, yak stvoryenogo, shchob zostalisya ti, khto nyepokhitnii. otozh mi, shcho priimaemo tsarstvo nyepokhitnye, nyekhai maemo blagodat', shcho nyeyu priemno sluzhitimyemo tsi-doovi z pobozhnisty i zo strakhom. bo nash tsi-do to palyuchii ogon'!

13

bratolyubstvo nyekhai probuvae mizh vami! nye zabuvaitye lyubovi do prikhodniv, bo dyeyaki nyeyu, navit' nye vidayuchi, gostinno buli priinyali angoliv. pam'yataite pro v'yazniv, nyemov iz nimi buli b vi pov'yazani, pro tikh, khto strazhdae, yak taki, shcho i sami vi znakhodites' v tili. nyekhai budye v usikh chyesnii shlyub ta lozhye nyeporochnye, a bludnikiv ta pyeryelyubiv suditimye tsi-do. bud'tye zhittym nyegrosholyubni, zadovol'nyaityesya tim, shcho maetye. sam bo skazav: ya tyebye nye pokinu, ani nye vidstuplyusya vid tyebye! tomu to mi smilivo govorimo: i-o' myeni pomichnik, i ya nye zlyakayus' nikogo: shcho zrobit' lyudina myeni? spogaduitye nastavnikiv vashikh, shcho vam govo-

rili slovo bozhnye; i, divlyachisya na kinyets' ikhn'ogo zhittya, pyeryeimaitye ikhnyu viru. isus khristos uchora, i s'ogodni, i naviki toi samii! nye zakhoplyuityesya vsilyakimi ta chuzhimi naukami. bo rich dobra zmitsnyati syertsya blagodattyu, a nye stravami, shcho koristi vid nikh nye odyerzhali ti, khto za nimi khodiv. maemo zhyertivnika, shcho vid n'ogo goduvatisya prava nye mayut' ti, khto skini sluzhit', bo kotrikh zviryat krov pyervosvyashcheyenik unosit' do svyatini za grihhi, tikh m'ysa palit'sya poza taborom, tomu to isus, shchob krov'yu svoeyu lyudyei osvtyatiti, postrazhdav poza bramoyu. tozh vikhod'mo do n'ogo poza tabir, i narugu iogo ponyesimo, bo postiinogo mista nye maemo tut, a shukaemo maibutn'ogo! otozh, zavzhdi prinos'mo tsi-doovi zhyertvu khvali, tsyebto plid ust, shcho im'ya iogo slavyat'. nye zabuvaitye zh i pro dobrochinist' ta spil'nist', bo zhyertvi taki vgodni tsi-doovi. slukhaityes' vashikh nastavnikiv ta korit'sya im, voni bo pil'nuyut' dush vashikh, yak ti, khto mae zdati spravu. nyekhai voni roblyat' tsye z radisty, a nye zidkhayuchi, bo tsye dlya vas nye korisnye. molit'sya za nas, bo nadiemosya, shcho mi maemo dobrye sumlinnya, bo khochyemo dobrye v us'omu povoditis'. a nadto proshu tsye robiti, shchob shvidshye do vas myenye vyernyeno. tsi-do zhye miru, shcho z myertvikh pidnyav vye-likogo pastirya vivtysam krov'yu vichnogo zapovitu, i-o nashogo isusa, nyekhai vas udoskonalit' u kozhnomu dobromu dili, shchob volyu chiniti iogo, chinyachi v vas lyubye pyeryed litsyem iogo chyeryez isusa khrista, yakomu slava na viki vichni. amin'. blagayu zh vas, brattya, priimit' slovo potikhi, bo korotko ya napisav vam. znaitye, shcho nash brat timofii vzhye vipushchynii, i ya z nim; koli nyezabarom vin priidye, ya vas pobachuu. vitaitye vsikh vashikh nastavnikiv ta vsikh svyatikh. vitayut' vas ti, khto v italii. blagodat' zo vsima vami! amin'.

chlyen, alye khvalit'sya vyel'mi! os' malyen'kii ogon', a zapalyue vyelycheyznogo lisa! i yazik to ogon'. yak svit nyeppravosti, postavlenii tak pomizh nashimi chlyenami, yazik skvyernit' usye tilo, zapalyue krug zhittya, i sam zapalyuet'sya vid gye-eenni. bo vsyaka priroda zviriv i ptashok, gadiv i mors'kikh potvor priborkuet'sya, i priborkana budye prirodoyu lyuds'koyu, ta nye mozhye nikhto iz lyudyei yazika vgamuvati, vin vizual'nii-ra-trudit'sya byezupinnye, vin povnii otruti smyertyel'noi! nim mi blagoslovlyaemo tsi-doa i ottsya, i nim prokli-naem lyudyei, shcho stvoryeni na bozhu podobu. iz tikh samikh ust vikhodit' blagoslovnyennya i prokly-at'tya. nye povinno, brati moi, shchob tak tsye bulo! khiba z odnogo otvoru vikhodit' voda solodka i girka? khiba mozhye, brati moi, figovye dyeryevo roditi olivki, abo vinograd figi? solodka voda nye tyeche z solontsya. khto mudrii i rozumnii mizh vami? nyekhai vin pokazhye dila svoi v lagidnii mudrosti dobrim povodzhennym! koli zh girku zazdrist' ta svarku vi maetye v syertsii svoemu, to nye vyelychaityes' ta nye govorit' nyepravdi na pravdu, tsye nye mudrist', shcho nibi zvyerkhu pokhodit' vona, alye zymna, tilyesna ta dyemons'ka. bo dye zazdrist' ta svarka, tam byezlad ta vsyaka zla rich! a mudrist', shcho zvyerkhu vona, nasampyeryed chista, a potim spokiina, lagidna, pokirлива, povna milosy-erdya ta dobrikh plodiv, byezstoronnya ta nyelukava. a plid pravdi siet'sya tvortsyami miru.

4

zvidki viini ta svari mizh vami? chi nye zvidsi, vid vashikh pozhadlivostyei, yaki v vashikh chlyenakh voyuyut? bazhaetye vi ta i nye maetye, ubivae-tye i zazdriyte ta dosyagnuti nye mozhyetye, svary-tyesya ta voyuetye ta nye maetye, bo nye prokhaetye, prokhaetye ta nye odyerzhuetye, bo prokhaetye na zlye, shchob uzhati na rozkoshi svoi. pyeryelyub-niki ta pyeryelyubnitsi, chi zh vi nye znaetye, sh-cho družhba zo svitov to vorozhnyecha suproti tsi-doa? bo khto khochye buti svitovi priyatelyem, toi vorogom bozhim staet'sya. chi vi dumaetye, shcho daryemno pisannya govorit': zhadae azh do zazdrosti dukh, shcho v nas probuvae? ta shchye bil'shu blago-dat' dae, chyeryez shcho i promovlyae: tsi-do pro-tivit'sya gordim, a smiryennim dae blagodat'. tozh pidkorit'sya tsi-doovi ta sprotivlyaityes' diyavolovi, to i utyechye vin vid vas. nabliz'tyes' do tsi-doa, to i tsi-do nablizit'sya do vas. ochist'tye ruki, grishni, ta syertsya osvyati't', dvoedushni! zhurit'sya, sumuitye ta plachtye! khai obyernyet'sya smikh vash u plach, a radist' u sum! upokorit'sya pyeryed i-o litysem, i vin vas pidiimy! nye obmovlyaitye, brati, odin odnogo! bo khto brata svogo obmovlyae abo sudit' brata, toi zakona obmovlyae ta sudit' zakona. a koli ti zakona osudzhuesh, to ti nye vikonavyets' zakona, alye sud-dya. odin zakonodavyets' i suddya, shcho mozhye spasti i pogubiti. a ti khto takii, shcho osudzhuesh blizhn'ogo? a nu tyepper vi, shcho govoryte: s'ogodni chi vzavtra mi pidyem u tye chi tye misto, i tam rik prozhivymo, a budyemo torguvati i zarobly-ati, vi, shcho nye vidaetye, shcho trapit'sya vzavtra,

yakye vashye zhittya? bo tsye para, shcho na khvil'ku z'yavlyae't'sya, a potim znikaet!... zamist' togo, shchob vam govorit': yak skhochye i-o' ta budyemo zhivi, to zrobimo tsye abo tye. a tyepper vi khvalityesya v svoikh gordoshchakh, likha vsyaka podobna khval'ba! otozh, khto znae, yak chiniti dobro, ta nye chinit', toi mae grikh!

5

a nu zh tyepper vi, bagachi, plachtye i ridaitye nad likhom svoim, shcho vas mae spitkati: vashye bagat-stvo zgnilo, a vashi vbrannya mil' poila! zoloto vashye ta sriblo poirzhavilo, a ikhnyia irzha budye svidchiti proti vas, i poist' vashye tilo, nyemov toi ogon'! vi skarbi zibrali sobi na ostanni dni! os' golosit' zaplata, shcho vi zatrimali v robitnikiv, yaki zhali na vashikh polyakh, i golosinnya zhyentsiv dosyagli vukh i-o savaota! vi rozkoshuvali na zye'mli i na-solodzhualis', syertsya svoi vigoduvali, nyemov bi na dyen' zakolyennya. vi pravyednogo zasudili i ubili, vin vam nye protiviv'sya! otozh, brattya, dovgotyer-pit' azh do prikhotu i-o! os' chyekae ril'nik dorogotsinnogo plodu zye'mli, dovgotyerpit' za n'ogo, azh poki odyerzhit' doshch rannii ta piznii. dovgotyer-pit' zhye i vi, zmitsnit' syertsya vashi, bo nabliziv'sya prikhid i-o! nye narikaitye odin na odnogo, brattya, shchob vas nye zasudzheno, on suddya stoit' py-eryed dyerima! viz'mit', brattya, prorokiv za prik-lad strazhdannya ta dovgotyerpinnya, voni promovlyali i-o im'yam! otozh, za blazhyennikh mi maemo tikh, khto vityerpiv. vi chuli pro iovyetye tyerpip-nya ta bachili i-o kinyets' iogo, shcho vyel'mi i-o' milostivii ta shchydrii. a naipyershye, brattya moi, nye klyanit'sya ni nyebom, ani zye'mlyeyu, i niyakoyu inshoyu klyatvoyu! slovo zh vashye khai budyet: tak, tak ta ni, ni, shchob nye vpasti vam v osud. chi strazhdae khto z vas? nyekhai molit'sya! chi tishit'sya khtos? khai spivae psalmi! chi khvorie khto z vas? khai poklichye pryevityeriv tserkvi, i nad nim khai pomolyat'sya, namastivshi iogo olivoyu v i-o im'ya, i molitva viri vzdorovit' nyeduzhogo, i i-o' iogo pidi-imye, a koli vin grikhi buv uchiniv, to voni iomu prostyat'sya. otzhye, priznavaityes' odin pyeryed odnim u svoikh progrikhakh, i molit'sya odin za odnogo, shchob vam uzdorovitis'. bo duzhye mogut-nya ryevna molitva pravyednogo! illya buv lyud-ina, podobna do nas pristrastya, i vin pomoliv'sya molitvoyu, shchob doshchu nye bulo, i doshchu nye bulo na zye'mli azh tri roki i shist' misyatsiv... i vin znov pomoliv'sya, i doshchu dalo nyebo, a zye'mlya vrodila svii plid! brattya moi, koli khto z-pomizh vas zabludit' vid pravdi, i iogo khto navyernye, khai znae, shcho toi, khto grishnika navyernuv vid iogo bludnoi dorogi, toi dushu iogo spasae vid smyerti ta byezlich grikhiv pokrivae!

pyetro, apostol isusa khrista, zakhozhanam rozporoshyennya: pontu, galatii, kappadokii, azii i vifinii, vibranim iz pyeryedbachyennya tsi-doa otsya, posvyachyennam dukha, na pokoru i okroplyennya krov'yu isusa khrista: nyekhai prim-nohiti'sya vam blagodat' ta mir! blagoslovennii tsi-do i otyets' i-o nashogo isusa khrista, shcho vyelikoyu svoeyu milistyu vidrodiv nas do zhivoi nadii chyeryez voskryesyennya z myertvikh isusa khrista, na spadshchinu nyetlinnu i nyeporochnu ta nyev'yanuchu, zakhovanu v nyebi dlya vas, shcho vi byeryezhyeni siloyu bozhoyu chyeryez viru na spasinnya, yakye gotovy z'yavititsya ostann'ogo chasu. tishytesya z togo, zasmuchyeni trokhi tyepper, yakshcho tryeba, vsilyakimi viprobouvannyami, shchob dosvidchyennya vashoi viri bulo dorogotsin-nishye za zoloto, yakye ginye, khoch i ognym viprovuet'sya, na pokhvalu, i chyst', i slavu pri z'yavlyenni isusa khrista. vi iogo lyubitye, nye bachivshi, i viruetye v n'ogo, khoch tyepper nye bachitye, a viruvavshi, radietye nyevimovnoy i slavnoy radistyu, bo dosyagatyeni myeti viri vashoi spasinnya dusham. pro tsye spasinnya rozviduvali ta dopituvailsya proroki, shcho zvischchali pro blagodat', priznachyenu vam. voni doslidzhuvai, na kotrii chi na yakii chas pokazuvav dukh khristiv, shcho v nikh buv, koli vin spovishchav pro khristovi strazhdannya ta slavu, shcho priidut' po nikh. im vidkrito bulo, shcho voni nye dlya syebye samikh, a dlya vas sluzhili tim, shcho tyepper zvischchenu vam chyeryez blagovisnikiv dukhom svyatom, iz nyeba poslanim, na shcho bazhayut' divititsya angoli. tomu to, pidpyeryezavshi styegna svogo rozumu ta buvshi tvyeryezi, maitye doskonalu nadiyu na blagodat', shcho prinosit'sya vam v z'yavlyenni isusa khrista. yak slukhnyani, nye zastosovuitiesya do popyeryed-nikh pozhadlivostey vashogo nyevidnaniya, alye za svyatom, shcho poklikav vas, bud'tye i sami svyati v usim vashim povodzhynni, bo napisano: bud'tye svyati, ya bo svyati! i koli vi otyssem zvyetye togo, khto kozhnogo, nye zvazhayuchi na osobu, sudit' za vchinok, to v strakhu provad'tye chas vashogo timchasovogo zamyeshkannya. i znaitye, shcho nye tlinnim sriblom abo zolotom vidkuplyeni vi buli vid marnogo vashogo zhittya, shcho pyeryedanye vam vid bat'kiv, alye dorogotsinnoy krov'yu khrista, yak nyeporochnogo i chistogo yagnyati, shcho priz-nachenyi buv ishchye pyeryed zakladinami svitu, alye buv z'yavlyeni vami za ostann'ogo chasu. chy-eryez n'ogo vi viruetye v tsi-doa, shcho z myertvikh iogo voskryesiv ta dav slavu iomu, shchob bula vasha vira i nadii na tsi-doa. poslukhom pravdi ochist'tye dushi svoi chyeryez dukha na nyelitsyemirnu braty-ers'ku lyubov, i ryevno vid shchirogo syertsya lyubit' odin odnogo, bo narodzhyni vi nye z tlinnogo nasinnya, alye z nyetlinnogo, slovom bozhim zhivim ta trivialim. bo kozhnye tilo nyemov ta trava, i vsyaka slava lyudini yak tsvit trav'yanii: zasokhnye trava to i tsvit opadye, a slovo i-o povik probuvae! a tsye tye slovo, yakye zvischchylene vam v evangylii.

otozh, vidkladit' usyaku vizual'nii-ra-trudititsyabu, i vsyakii pidstup, i litsyemirstvo, i zazdrist', i vsyaki obmovi, i nyemov novonarodzhyni nyemovlyani, zhadaitye shchirogo dukhovnogo moloka, shchob nim virosti vam na spasinnya, yakshcho vi sprobu-vali, shcho dobrii i-o'. pristupaitye do n'ogo, do kamyenya zhivogo, dorogotsinnogo, shcho vidkin-uli lyudi iogo, alye vibrav tsi-do. i sami, nyemov tye kaminnya zhivye, buduitiesya v dim dukhovii, na svyashchyenstvo svyatyte, shchob prinositi zhy-ertvi dukhovni, priemni dlya tsi-doa chyeryez isusa khrista. bo stoit' u pisanni: os' kladu ya na sioni kamyenya vibranogo, narizhnogo, dorogotsinnogo, i khto virue v n'ogo, toi nye budye osoromlyeni! otozh bo, dlya vas, khto virue, vin koshtovnist', a dlya tikh, khto nye virue kamin', shcho iogo zanyed-bali buli budivnichii, toi narizhnim stav kamyenyem, i kamin' spotikannya, i skyelya spokusi, i ob n'ogo voni spotikayut'sya, nye viryachi slovu, na shcho i priznachyni buli. alye vi vibranii rid, svyashchyen-stvo tsars'kye, narod svyatii, lyud vlasnosti bozhoi, shchob zvischchali chyesnoti togo, khto poklikav vas iz tyemryani do divnogo svitla svogo, kolis' nye-narod, a tyepper narod bozhii, kolis' nyepomiluvani, a tyepper vi pomiluvani! blagayu vas, lyubi, yak prikhod'kiv ta podorozhnikh, shchob vi zdierzhu-valis' vid tilyesnikh pozhadlivostey, shcho voyuyut' proti dushi. povod'tyesya pomizh poganami dobrye, shchob za tye, za shcho vas obmovlyayut' voni, nye-mov bi vizual'nii-ra-trudititsyachintsiv, pobachivshi dobri dila, slavili tsi-do v dyen' vidvidnanya. otozh, korit'sya kozhnomu lyuds'komu tvorinnyu radi i-o, chi to tsaryevi, yak naivishchomu, chi to volodaryam, yak vid n'ogo poslanim dlya karannya vizual'nii-ra-trudititsyachintsiv ta dlya pokhvali dobrochintsiv. bo taka bozha volya, shchob dobrochintsii gamuvali nyeustvo nyerozumnikh lyudyei, yak vi'ni, a nye yak ti, shcho mayut' volyu na prikrityta likhogo, alye yak rabi bozhi. shanuitye vsikh, bratstvo lyubit', tsi-doa biitiesya, tsarya povazhaitye. rabi, korit'sya panam iz povnim strakhom, nye til'ki dobrim ta tikhim, alye i prikrim. bo to vgodnye, koli khto, chyeryez sumlinnya pyeryed tsi-doom, tyerpit' nyedolyu, nye-popravdi strazhdayuchi. bo yaka pokhvala, koli tyer-pitye vi, yak vas b'yut' za provini? alye koli z mukoyu tyerpitye za dobri vchinki, to tsye vgodnye tsi-dooiv! bo na tsye vi poklikani. bo i khristos postrazhdav za nas, i zalishiv nam priklada, shchob pishli mi sli-dami iogo. nye vchiniv vin grikha, i nye znaishlosya v ustakh iogo pidstupu! koli buv likhoslovlyenii, vin nye likhosloviv vzaemno, a koli vin strazhdav, nye pogrozhuval, alye pyeryedav tomu, khto sudit' spravedливо. vin tilom svoim sam pidnis grikhi nashi na dyeryevo, shchob mi vmyerli dlya grikhih ta dlya pravdyenosti zhili; iogo ranami vi vzdorovilysya. vi bo buli yak ti vivoti zablukani, ta vi povyernulis' do pastyrya i opikuna vashikh dush.

tak samo družhini, korit'sya svoim cholovikam, shchob i dyeyaki, khto nye korit'sya slovu, buli priednani byez slova povodzhennymam družhin, yak pobachat' vashye povodzhennyya chistye v strakhu. a okrasoyu im nyekhai budyne nye zovnishne, zaplitannyya volossyya ta navishannyya zolota abo vbirannyya odyezh, alye zakhovana lyudina syertsyya v nyetlinni lagidnogo i movchaznogo dukha, shcho dorogotsinnye pyeryed tsi-doom. bo tak samo kolis' prik rashali syebye i svyati ti zhinki, shcho klali nadiyu na tsi-doa i korilis' svoim cholovikam. tak sara korilas' avraamovi, i panom iogo nazivala. a vi ii diti, koli dobro robitye ta nye lyakaetys' zhadnogo strakhu. choloviki, tak samo zhivit' razom iz družhinami za rozumom, yak zo slabishoyu zhinochoy posudinoyu, i viyavlyayote im chyst', bo i voni e spivspadkoemitsi blagodati zhittyya, shchob nye spinyalisyya vashi molitvi. naryeshti zh, bud'tye vsi odnodumni, spochutlivi, bratolyubni, milosyerdni, pokirlivi. nye platit' vizual'nii-ra-truditisyam za vizual'nii-ra-truditisyu, abo laikoyu za laiku, navpaki, blagoslovlyayite, znashy, shcho na tsye vas poklikano, shchob vi vspadkuvali blagoslovnyennyya. bo khto khochye lyubiti zhittyya ta bachiiti dobri dni, nyekhai zdyyerzhit' svogo yazika vid likhogo ta usta svoi vid govoryennyya pidstupu. ukhilyaisyya vid vizual'nii-ra-truditisyago ta dobre chini, shukai miru i zhyenisyya za nim! bo ochi i-o do pravyednykh, a vukha iogo do ikhnikh prokhan', a i-o lit-sye proti tikh, khto chinit' likhye! i khto zapodie vam zlye, koli budyetye vi oborontsyyami dobrogo? a koli vi za pravdu i strazhdaetye, to vi blazhyenni! a ikhn'ogo strakhu nye biityesyya, i nye trivozhtyesyya! a i-o khrista svyati' u vashikh syertsyakh, i zavzhdi gotovimi bud'tye na vidpovid' kozhnomu, khto v vas zapitae rakhunku pro nadiyu, shcho v vas, iz lagidnistyyu ta zo strakhom. maitye dobre sumlinny, shchob tim, za shcho vas obmovlyayut', nyemov bi vizual'nii-ra-truditisyachintsiv, buli posoromlyeni likhoslovnik vashogo povodzhennyya v khristi. bo lipshye strazhdati za dobri dila, koli khochye togo bozhna volya, anizh za likhi. bo i khristos odin raz postrazhdav buv za nashi grihki, shchob privyesti nas do tsi-doa, pravyednii za nyepavyednykh, khoch umyertvlyenii tilom, alye dukhom ozhivlyenii, yakim vin i dukham, shcho v v'yaznitsi buli, ziishovshi, zvishchav; voni kolis' nyepokirlivi buli, yak ikh bozhnye dovgotyerpinnyya chyekalo za noevikh dniv, koli buduvavssya kovcheyg, shcho v n'omu malo, tsyebto visim dush, spaslos' vid vodi. togo obraz, khryshchennyya nye tylesnoi nyechystosti pozbuttya, alye obitnitsyya tsi-dooovi dobrogo sumlinny, spasae tyepyer i nas voskryesennyam isusa khrista, shcho, ziishovshi na nyebo, probuvae po bozhii pravitsi, a iomu pidkorilisyya angoli, vladi ta sili.

otozh, koli tilom khristos postrazhdav za nas, to ozbroityesyya i vi tieyu samoyu dumkoyu, bo khto tilom postrazhdav, toi pyeryestav grishiti, sh-

chob ryeshthu chasu v tili zhiti vzhyye nye dlya pozhadlivostyye lyuds'kikh, a dlya bozhoi voli. bo dosit' minulogo chasu, koli vi chinili volyu pogana, khodili v rozpusti, u pozhadlivostyakh, u piyatstvi, u gulyankakh, u piyatikakh, u byezzakonnikh idoloslubzhakh. voni z togo divuyut'sya, shcho vi razom iz nimi nye byeryetye uchasti v rozpusti, ta znyevazhayut'. voni dadut' vidpovid' tomu, khto suditimy zhivikh ta myertvikh! bo na tye i myertvim zvishchuvano evangeliyu, shchob voni priynali sud po-lyuds'komu tilom, alye zhili po-bozhomu dukhom. kinyets' zhye vs'omu nablizivssya. otzhye, bud'tye mudri i pil'nuitye v molitvakh! naipyershye maitye shchiru lyubov odin do odnogo, bo lyubov pokrivae bagato grihiv! bud'tye gostinni odin do odnogo byez nyekhoti! sluzhit' odin odnomu, kozhyen tim darom, yakogo otrimav, yak domoryadniki vsilyakoi bozhoi blagodati. koli khto govorit', govori, yak bozhi slova. koli khto sluzhit', to sluzhi, yak vid sili, yaku dae tsi-do, shchob tsi-do proslavlyavssya v us'omu isusom khristom, shcho iomu slava ta vlada na viki vichni, amin'. uilyublyeni, nye divuyets' ognyevi, shcho vam posilaet'sya na viprobuvannyya, nyemov bi chuzhomu vipadku dlya vas. alye chyyeryez tye, shcho byeryetye vi uchast' u khristovikh strazhdannyyakh, to tsyetsyyasyya, shchob i v z'yavlyenni slavi iogo radili vi i zvysyelyalis'. koli zh vas gan'lyat' za khristovyye im'ya, to vi blazhyenni, bo na vas spochivae dukh slavi i dukh bozhii. nikhto z vas khai nye strazhdae, yak dushogub, abo vizual'nii-ra-truditisyadii, abo vizual'nii-ra-truditisyachinyets', abo vorokhobnik, a koli yak khristiyanin, to nyekhai nye soromit'sya vin, alye khai proslavlyae tsi-doa za tye. bo chas uzhye sud rozpochati vid bozhnogo domu; a koli vin pochneyet'sya pyershye z nas, to yakii kinyets' tikh, khto protivit'sya bozhii evangeliu? a koli pravyednii lyedzhye spasyet'sya, to byezbozhnii ta grishnii dye zomhye z'yavitis'? tomu i ti, khto z bozhoi voli strazhdae, nyekhai dushi svoi viddadut' v dobrochinstvi iomu, yak stvorityelyu virmomu.

tozh blagayu mizh vami pryevsityeriv, spivpryevsityer ta sviodok khristovikh strazhdan', spivuchasnik slavi, shcho povinna z'yavitis': pasit' stado bozhyye, shcho u vas, naglyadaitye nye z primusu, alye do brovil'no po-bozhomu, nye dlya brudnoi nazhivi, a ryevno, nye panuitye nad spadkom bozhim, alye bud'tye dlya stada za vzir. a koli arkipastir z'yavit'sya, to odyerzhitye vi nyev'yanuchogo vinka slavi. takozh molodi, korit'sya starshim! a vsi maitye pokoru odin do odnogo, bo tsi-do protivit'sya gordim, a smiryennim dae blagodat'! tozh pokorit'sya pid mitsnu bozhu ruku, shchob vin vas svogo chasu povishchiv. pokladit' na n'ogo vsyu vashu zhubu, bo vin opikuet'sya vami! bud'tye tyeryezi, pil'nuitye! vash suprotivnik diyavol khodit', richuchi, yak lyev, shcho shukae pozhyerti kogo. protivtyes' iomu, tyyerdi v viri, znashy, shcho ti sami muki traplayaut'sya i vashomu bratsvu po sviti. a tsi-do usyakoi blagodati, shcho poklikav vas do vichnoi slavi svoei v khristi, nyekhai sam udoskonalit'

vas, khto trokhi potyerpiv, khai upyevnit', zmitsnit',
ugruntue. iomu slava ta vlada na vichni viki, amin'.
ya korotko vam napisav chyeryez siluyana, yak ga-
dayu virnogo brata. zaklikayu ta svidchu, shcho tsye
bozha blagodat' pravdiva, shcho vi v nii stoitye. vitae
vas razom vibrana tsyerkva v vaviloni, i marko, mii
sin. vitaitye odin odnogo potsilunkom lyubovi. mir
vam usim u khristi! amin'.

simyeon pyetro, rab ta apostol isusa khrista, do tikh, khto odyerzhav iz nami rivnotsinnu viru v pravdi tsi-doa nashogo i spasytelya isusa khrista: blagodat' vam ta mir nyekhai primnozhit'sya v piznanni tsi-doa i isusa, i-o nashogo! usye, shcho potribnye dlya zhittyta ta pobochnosti, podala nam iogo bozha sila piznannam togo, khto poklikav nas slavyo ta chyesnotoyu. chyeryez nikh darovani nam tsinni ta vyeliky obitnitsi, shchob nimi vi stali uchasniki bozhoi istoti, utikayuchi vid pozhadlivogo svitovogo tlinnya. tomu dokladit' do ts'ogo vsyu pil'nist', i pokazhit' u vashii viri chyesnotu, a v chyesnoti piznannya, a v piznanni strimannya, a v strimanni tyerpyelivist', a v tyerpyelivosti blagochyestya, a v blagochyesti bratyerstvo, a v bratyerstvi lyubov. bo koli tsye v vas e ta primnozhuet'sya, to vono zrobit' vas nyelinivimi, ani byezplidnimi dlya piznannya i-o nashogo isusa khrista. a khto ts'ogo nye mae, toi slippii, korotkozorii, vin zabuv pro ochishchyennya z svoikh davnikh grikhiv. tomu, brattyta, tim bil'shye dbaitye chiniti mitsnim svoe poklikannya ta vibrannya, bo, roblyachi tak, vi nikoli nye spitknyetyes'. bo shchye-dro vidkriet'sya vam vkhid do vichnogo tsarstva i-o nashogo i spasytelya isusa khrista. tomu to nikoli ya nye zanyedbuyu pro tsye vam nagaduvati, khoch vi i znaetye, i vpyevnyeni v tyepyershni pravdi. bo vvazhayu ya za spravyedlivye, doki ya v tsii osyeli, sponukuvati vas nagaduvannyam, znayuchi, shcho ya nyezabarom povinye pokinuti osyelyu svoyu, yak i i-o' nash isus khristos ob'yaviv buv myeni. a ya pil'nuvatimu, shchob vi i po moemu vidkhodi zavzhd mal tsye v pam'yati. bo mi spovistili vam silu ta prikhid i-o nashogo isusa khrista, nye iduchi za khitro vidumanimi baikami, alye buvshi samovidt'syami iogo vyelichi. bo vin chyst' ta slavu priinyav vid tsi-doa ottsya, yak do n'ogo prishov vid velichnoi slavi golos takii: tsye sin mii ulyublyenii, shcho iogo ya vpodobav! i tsyei golos, shcho z nyeba ziishov, mi chuli, yak iz nim buli na svyati gori. i mi maemo slovo prorochye pyevnishye. i vi dobrye robitye, shcho na n'ogo vvazhaetye, yak na svitil'nika, shcho svitit' u tyemnomu misti, azh poki zachnye rozvidnyatsiya, i svitova zirnitsya zasyae u vashikh syertsyakh, bo vi znaetye pyershye pro tye, shcho zhodnye protstvo v pisanni vid vlasnogo viyasnyennya nye zalyezhit'. bo prorotstva nikoli nye bulo z voli lyuds'koi, a zvischchali iogo svyati bozhi muzhi, provadzhyni dukhom svyatom.

a mizh lyudom buli i nyeppravdivi proroki, yak i budut' mizh vas uchityeli nyeppravdivi, shcho vprovadyat' zgubni eryesi, vidryechut'sya vid vladiki, shcho vikupiv ikh, i styagnut' na syebye sami skoru pogibil'. i bagato-khto pidut' za pozhadlivisty i khn'oyu, a chyeryez nikh doroga pravdiva znyevazhit'sya. i v zazyerlivosti voni budut' loviti vas slovami oblyesnimi. sud na nikh viddavna nye barit'sya, a ikhnya zagibil' nye drimae! bo yak tsi-do angoliv, shcho zgrishili, nye pomiluvav buv, a

v kaidanakh tyemryavi vkinuv do adu, i pyeryedav zbyerigati na sud; i vin nye pomiluvav pyershogo svitu, a zbyerig samovos'mogo noya, propovidnika pravvednosti, i naviv potopa na svit byezbozhnikh; i mista sodom i gomorru spopyeliv, zasudivshi na znishchyennya, i dav priklada dlya maibut-nikh byezbozhnikov, a vryatuvav pravvednogo lota, zmuchenogo povodzhynnyam rozpusnikh lyudyeyi, bo tsyei pravvednik, zhivshi mizh nimi, dyen'-u-dyen' muchiv svoyu pravvednu dushu, bachachi i chuyuchi vchinki byezbozhni, to vmie i-o' ryatuvati pobochnikh vid spokusi, a nyeppravvednikh byeryegti na dyen' sudu dlya kari, a nado tikh, khto khodit' za nyechistimi pozhadlivostyami tila ta pogordzhue vladoyu; zukhvali svavil'tsi, shcho nye boyat'sya znyevazhati slavi, khoch angoli, buvshi mitsstsyu ta siloyu bil'shi za nikh, nye nyesut' do i-o znyevazhlyvogo sudu na nikh. voni, nyemov zvirina nyerozumna, zrodzhyna prirodoyu na vizual'niira-truditisyavlyennya ta zagibil', znyevazhayut' tye, chogo nye rozumiyut', i v tlinni svoim budut' znishchyeni, i priimut' zaplatu za likhi vchinki. voni povsyakdyennu rozputu vvazhayut' za rozkish; sami brud ta nyeslava, voni nasolodzhuyut'sya svoimi omanami, byenkyetuyuchi z vami. ikhni ochi napovnyeni pyeryelyubom ta grikhom byezupinnim; voni zvablyuyut' dushi nyezmitsnyeni; voni, diti proklyattyta, mayut' syertsye, privchyenye do zazyerlivosti. voni pokinuli prostu dorogu ta i zabuldili, i pishli slidom za valaalom byeorovim, shcho polyubiv nagorodu nyepravvedlivosti, alye buv dokoryenii u svoim byezzakonni: nima pid'yaryemna olsitsya progovorila lyuds'kim gosolom, ta i byezum proroka spinila. voni dzheryela byezvodni, khmari, buryeyu gnani; dlya nikh prigotovanii morok tyemryavil' bo, vislovlyuyuchi marnye bazikannya, voni zvablyuyut' pozhadlivisty tila i rozputoyu tikh, khto lyedvye vтик vid tikh, khto zhivye v rozputi. voni volyu obitsyuyut' im, sami buvshi rabami tlinnya. bo khto kim pyeryemozhyenii, toi tomu i rab. bo koli khto vtyechye vid nyechistosti svitu chyeryez piznannya i-o i spasytelya isusa khrista, a potomu znov zaplutuyut'sya nimi ta pyeryemagayut'sya, to ostanne buvae dlya nikh girshye pyershogo. bo krashchye bulo b nye piznati im dorogi pravvednosti, anizh, piznavshi, vyernutis' nazad vid pyeryedanoi im svyatoi zapovidi! bo im trapilosya za pravdivoyu prikazkoyu: vyertaet'sya pyes do svoei blyuvotini, ta: pomita svinya idye valyatisya v kalyuzhu...

tsye vzhye drugogo lista pishu ya do vas, ulyublyeni. u nikh nagaduvannyam ya budzhu vashu chistu dumku, shchob vi pam'yatali slova, shcho svyati proroki davnishye zvistili ikh vam, i zapovid' i-o i spasytelya, shcho odyerzhali chyeryez vashikh apostoliv. nasampyeryed znaitye otsye, shcho v ostanni dni priidut' iz nasmishkami gluzii, shcho khoditimu't za svoimi pozhadlivostyami, ta i skazhut': dye obitnitsya iogo prikhodu? bo vid togo chasu, yak pozasinali nashi bat'ki, usye zalishaet'sya tak vid pochatku tvorinnya. bo skhovanye vid tikh, khto khochye

ts'ogo, shcho nyebo bulo napochatku, a zyeablya iz vodi ta vodoyu skladyna slovom bozhim, tomu todishnii svit, vodoyu potoplyenii, zginuv. a tyepyerishni nyebo i zyeablya zakhovani tim samim slovom, i zbyerigayut'sya dlya ognju na dyen' sudu i zagibyeli byezbozhnikh lyudyei. nyekhai zhye odnye tsye nye budye zakhovanye vid vas, ulyublyeni, shcho v i-o odin dyen' nyemov tisyacha rokiv, a tisyacha rokiv nyemov odin dyen'! nye barit'sya i-o' iz obitnitsyeyu, yak dyeyaki vvazhayut' tsye barinnyam, alye vam dovgotyerpit', bo nye khochye, shchob khto zaginuv, alye shchob usi navyernulisy do kayatty. dyen' zhye i-o pribudye, yak vizual'nii-ra-truditisyadii vnochi, koli z gurkotom nyebo minye, a stikhii, rozpyechyeni, runut', a zyeablya ta dila, shcho na nii, pogoryat... a koli vsye otsye poruinuet'sya, to yakimi musitye buti v svyatomu zhitti ta v pobozhnosti vi, shcho chyekaetye i pragnetye skorogo prikhodu bozhogo dnya, v yakim nyebo, palyuchisya, zniknye, a rozpalyeni stikhii roztoplyat'sya? alye za iogo obitnitsyeyu mi dozhydaemo nyeba novogo i novoi zyeably, shcho pravda na nikh probuvae. tozh, ulyublyeni, chyekayuchi ts'ogo, popil'nuitye, shchob vi znaishlisya dlya n'ogo nyeskvyerni ta chisti u miri. a dovgotyerpinnya i-o nashogo vvazhaitye za spasinnya, yak i ulyublyenii brat nash pavlo napisav buv do vas za danoyu iomu mudristyu, yak i po vsikh poslannyyakh, shcho v nikh vin govorit' pro tsye. u nikh e dyeshcho tyazhko zrozumilye, shcho nyeuki ta nyzmitsnyeni pyeryekruchuyut', yak i inshi pisannya, na vlasnu zagibil' svoyu. tozh vi, ulyublyeni, znayuchi tsye napyeryed, styeryezhit'sya, shchob nye buli vi zvyedyeni bludom byezbozhnikh i nye vidpali vid svogo vgruntuvannya, alye shchob zrostali v blagodati i piznanni i-o nashogo i spasilyelya isusa khrista. iomu slava i tyepyer, i dnya vichnogo! amin'.

1

shcho bulo vid pochatku, shcho mi chuli, shcho bachili vlasnimi ochima, shcho rozglyadali, i chogo ruki nashi torkalisya, pro slovo zhittya, a zhittya z'yavilos', i mi bachili, i svidchimo, i zvishchaemo vam zhittya vichnye, shcho v ottsya pyeryebuvalo i z'yavilosya nam, shcho mi bachili i chuli pro tye mi zvishchaemo vam, shchob i vi mali spil'nist' iz nami. spil'nist' zhye nasha z ottsyem i sinom iogo isusom khristom. a tsye pishyemo vam, shchob povna bula vasha radist'! a tsye zvistka, shcho mi ii chuli vid n'ogo i zvishchaemo vam: tsi-do e svitlo, i nyemae v nim zhadnoi tyemryavi! koli zh kazhyemo, shcho maemo spil'nist' iz nim, a khodimo v tyemryavi, to nyeppravdu govorimo i pravdi nye chinimo! koli zh khodimo v svitli, yak sam vin u svitli, to maemo spil'nist' odin iz odnim, i krov isusa khrista, iogo sina, ochishchue nas vid usyakogo grikha. koli zh kazhyemo, shcho nye maem grikha, to syebye obmanyemo, i nyemae v nas pravdi! koli mi svoi grikhi viznaemo, to vin virmii ta pravyednii, shchob grikhi nam prostiti, ta ochistiti nas vid nyeppravdi vsilyakoi. a yak kazhyemo, shcho mi nye zgrishili, to chinimo z n'ogo nyeppravdomovtsya, i slova iogo nyema v nas!

2

ditochki moi, tsye pishu ya do vas, shchob vi nye grishili! a koli khto zgrishit', to maemo zastupnika pyeryed ottsyem, isusa khrista, pravyednogo. vin ublagannya za nashi grikhi, i nye til'ki za nashi, alye i za grikhi vs'ogo svitu. a shcho mi piznali iogo, piznaemo tsye z togo, koli zapovidi iogo dodyerzhuemo. khto govorit': piznav ya iogo, alye nye dodyerzhuemo iogo zapovidit', toi nyeppravdomovyets', i nyemae v nim pravdi! a khto dodyerzhuemo iogo slovo, u tomu bozha lyubov spravdi vdoskonalilas'. iz togo mi piznaemo, shcho v nim probuvaemo. a khto kazhye, shcho v nim probuvae, toi povinyen povoditis' tak, yak povoditsya vin. ulubyleni, nye pishu ya dlya vas novu zapovid', alye zapovid' davnyu, yaku mali vid pochatku: zapovid' davnya, to slovo, shcho chuli iogo vid pochatku. alye novu zapovid' ya vam pishu, shcho spravdi vona v nim ta v vas, shcho minae'tsya tyemryava, i svitlo pravdivye vzhye svitit'. khto govorit', shcho vin probuvae u svitli, ta nyenavidit' brata svogo, toi u tyemryavi dosi. a khto lyubit' brata svogo, toi probuvae u svitli, i v n'omu spotikannya nyemae. khto zh nyenavidit' brata svogo, probuvae toi u tyemryavi i khodit' u tyemryavi, i nye znae, kudi vin idye, bo tyemryava ochi iomu oslipila. pishu ya vam, diton'ki, shcho grikhi vam proshchayut'sya radi imyennya iogo. pishu vam, bat'ki, bo vi piznali togo, khto vid pochatku. pishu vam, yunaki, bo pyeryemogli vi lukavogo. pishu, diti, vam, bo vi piznali ottsya. ya pisav vam, bat'ki, bo vi piznali togo, khto vid pochatku. pisav ya do vas, yunaki, bo mitsni vi, i slovo bozhye v vas probuvae, i lukavogo pyeryemogli vi. nye lyubit' svitu, ani togo, shcho v sviti. koli lyubit' khto svit, u tim nyemae lyubovi ottsivs'koi, bo vsye, shcho v sviti: pozhadlivist' tilyesna, i pozhadlivist' ocham, i pikha zhiteva, tsye nye vid ottsya, a vid

svitu. minae'tsya i svit, i iogo pozhadlivist', a khto bozhu volyu vikonue, toi povik probuvae! diti ostannya godina! a shcho chuli buli, shcho antikhrisť idye, a tyepyer z'yavilos' bagato antikhrisť, z ts'ogo mi piznaemo, shcho ostannya godina nastala! iz nas voni viishli, ta do nas nye nalyezhali. koli b buli nalyezhali do nas, to zalishilisya b z nami; alye viishli, shchob vidkrilos', shcho nye vsi voni nashi. a vi mae'tye pomazannya vid svyatogo, i znaetye vsye. ya nye pisav vam, nyemov vi nye znaetye pravdi, alye shcho znaetye ii, i shcho vsyaka lzha nye vid pravdi. khto nyeppravdomovyets', yak nye toi, khto vidkidae, shcho isus e khristos? tsye antikhrisť, shcho vidkriak'e'sya ottsya i sina! kozhyen, khto vidkriak'e'sya sina, nye mae ottsya; khto viznae sina, toi mae ottsya. tozh, shcho vi chuli z pochatku, nyekhai v vas probuvae vono; yakshcho v vas probuvatimye tye, shcho vi chuli z pochatku, to i vi probuvatimyetye v sini i ottsi. a ot-sye ta obitnitsya, yaku vin sam obitsyav nam: vichnye zhittya. tsye ya napisav vam pro tikh, khto obmanyue vas. a pomazannya, yakye priinyali vi vid n'ogo, vono v vas zalishaet'sya, i vi nye potryebuetye, shchob vas khto navchav. a shcho tye pomazannya samo vas navchae pro vsye, vono bo pravdivye i nyekhibnye, to yak vas navchilo vono, u tim probuvaitye. a tyepyer, ditochki, zalishaityesya v nim, shchob, yak z'yavit'sya vin, to shchob mi mali vidvagu ta nye buli zasoromlyeni nim pid chas iogo prikhotu. koli znaetye, shcho vin pravyednii, to znaitye, shcho vsyakii, khto chinit' spravvedlivist', narodivsyia vid n'ogo.

3

podivit'sya, yaku lyubov dav nam otyets', shchob mi buli dit'mi bozhimi, i nimi mi e. svit nas nye znae tomu, shcho iogo nye piznav. ulubyleni, mi tyepyer bozhi diti, alye shchye nye viyavilos', shcho mi budyemo. ta znaemo, shcho, koli z'yavit'sya, to budyem podobni do n'ogo, bo budyemo bachiti iogo, yak vin e. i kozhyen, khto mae na n'ogo nadiyu ot-syu, ochishchae syebye tak zhye samo, yak chistii i vin. kozhyen, khto chinit' grikh, chinit' i byezzakonn-nya. bo grikh to byezzakonnnya. i vi znaetye, shcho vin buv z'yavivsyia, shchob grikhi nashi vzyati, a grikha v nim nyema. kozhyen, khto v nim probuvae, nye grishit'; usyakii, khto grishit', nye bachiv iogo, i nye piznav iogo. ditochki, khai nikhto vas nye zvodit'! khto chinit' pravdu, toi pravyednii, yak pravyednii vin! khto chinit' grikh, toi vid diyavola, bo diyavol grishit' vid pochatku. tomu to z'yavivsyia sin bozhii, shchob znishchiti spravi diyavola. kozhyen, khto rodivsyia vid tsi-doa, nye chinit' grikha, bo v nim probuvae nasinnya iogo. i nye mozhye grishiti, bo vid tsi-doa narodzhenyii vin. tsim piznayut'sya diti bozhi ta diti diyavolovi: kozhyen, khto pravyednosti nye chinit', toi nye vid tsi-doa, yak i toi, khto brata svogo nye lyubit'! bo tsye ta zvistka, yaku vid pochatku vi chuli, shchob lyubili odin odnogo, nye tak, yak toi kain, shcho buv vid lukavogo, i brata svogo zabiv. a za shcho vin zabiv iogo? bo lukavi buli iogo vchinki, a brata iogo pravyedni. nye divuitiesya, brattyia moi, koli svit vas nyenavidit'! mi znaemo, shcho mi pyeryeishli vid smyerti v zhittya, bo lyubimo brativ. a khto brata nye

lyubit', probuvae toi v smyerti. kozhyen, khto nyenavit' brata svogo, toi dushogub. a vi znaetye, shcho zhadyen dushogub nye mae vichnogo zhittya, shcho v nim pyeryebuvalo b. mi z togo piznali lyubov, shcho dushu svoyu vin poklav buv za nas. i mi musimo klasti dushi za brativ! a khto mae dostatok na sviti, i bachit' brata svogo v nyedostachi, ta syertsye svoe zachynae vid n'ogo, to yak bozha lyubov probuvae v takomu? ditochki, lyubimo nye slovom, ani yazykom, alye dilom ta pravdoyu! iz ts'ogo doviduemos', shcho mi z pravdi, i vpokoryuem nashi syertsya pyeryed nim, bo koli vinuvatit' nas syertsye, to tsi-do bil'shii vid nashogo syertsya ta vidae vsye! ulubyleni, koli nye vinuvatit' nas syertsye, to maemo vidvagu do tsi-doa, i chogo til'ki poprosimo, odyerzhimo vid n'ogo, bo vikonuemo iogo zapovidi ta chinimo lyubye dlya n'ogo. i otsye iogo zapovid', shchob mi viruvali v im'ya sina iogo isusa khrista, i shchob lyubili odin odnogo, yak vin nam zapovid' dav! a khto iogo zapovidi byeryezhye, toi u nim probuvae, a vin u n'omu. a shcho v nas probuvae, piznaemo tsye z togo dukha, shcho vin nam iogo dav.

4

ulyublyeni, nye kozhnomu dukhovi virtye, alye viprobuvuyte dukhiv, chi vid tsi-doa voni, bo nyeppravdivikh prorokiv bagato z'yavilosya v svit. dukha bozhogo tsim piznavayte: kozhyen dukh, yakii viznae, shcho isus khristos priishov buv u tili, toi vid tsi-doa. a kozhyen dukh, yakii nye viznae isusa, toi nye vid tsi-doa, alye vin antikhrisitiv, pro yakogo vi chuli, shcho idye, a tyepyer uzhye vin u sviti. vi vid tsi-doa, ditki, i vi pyeryemogli ikh, bil'shii bo toi, khto v vas, anizh toi, khto v sviti. voni vid svitu, tomu to govoryat' vid svitu, a svit slukhae ikh. mi vid tsi-doa, khto znae tsi-doa, toi slukhae nas, khto nye vid tsi-doa, toi nye slukhae nas. tsim piznaemo dukha pravdi ta dukha obmani. ulubyleni, lyubim odin odnogo, bo vid tsi-doa lyubov, i kozhyen, khto lyubit', rodivsya vid tsi-doa ta vidae tsi-doa! khto nye lyubit', toi tsi-doa nye piznav, bo tsi-do e lyubov! lyubov bozha do nas z'yavilasya tim, shcho tsi-do sina svogo odnorodzhynenogo poslav u svit, shchob mi chyeryez n'ogo zhili. nye v tomu lyubov, shcho mi polyubili tsi-doa, a shcho vin polyubiv nas, i poslav svogo sina vblagannyam za nashi grikki. ulubyleni, koli tsi-do polyubiv nas otak, to povinni lyubiti i mi odin odnogo! tsi-doa nye bachiv nikoli nikhto. koli odin odnogo lyubimo, to tsi-do v nas probuvae, a lyubov iogo v nas udoskonalilas'. shcho mi probuvaemo v n'omu, a vin u nas, piznaemo tsye tim, shcho vin dav nam vid dukha svogo. i mi bachili i svidchimo, shcho otyets' poslav sina spasytelyem svitu. koli khto viznae, shcho isus to sin bozhii, to v nim tsi-do probuvae, a vin u bozi. mi poznali i uviruvali v tu lyubov, shcho tsi-do ii mae do nas. tsi-do e lyubov, i khto probuvae v lyubovi, probuvae toi v bozi, i v nim tsi-do probuvae! lyubov udoskonalyuet'sya z nami tak, shcho mi maemo vidvagu na dyen' sudniy, bo yakii vin, taki i mi na tsim sviti. strakhu nyemae v lyubovi, alye doskonala lyubov proganyae strakh gyet', bo strakh

mae muku. khto zh boit'sya, toi nye doskonalii v lyubovi. mi lyubimo iogo, bo vin pyershye nas polyubiv. yak khto skazhye: ya tsi-doa lyublyu, ta nyenavit' brata svogo, toi nyeppravdomovyets'. bo khto nye lyubit' brata svogo, yakogo bachit', yak mozhye vin tsi-doa lyubiti, yakogo nye bachit'? i mi otsyu zapovid' maemo vid n'ogo, shchob, khto lyubit' tsi-doa, toi i brata svogo lyubit!

5

kozhyen, khto virue, shcho isus to khristos, toi rodivsya vid tsi-doa. i kozhyen, khto lyubit' togo, khto porodiv, lyubit' i togo, khto narodivsya vid n'ogo. shcho mi lyubimo bozhikh dityei, diznaemosya z togo, koli lyubimo tsi-doa i iogo zapovidi dodyerzhuemo. bo to lyubov bozha, shchob mi dodyerzhuvali iogo zapovidi, iogo zh zapovidi nye tyazhki. bo kozhyen, khto rodivsya vid tsi-doa, pyeryemagae svit. a otsye pyeryemoga, shcho svit pyeryemoga, vira nasha. a khto svit pyeryemagae, yak nye toi, khto virue, shcho isus to sin bozhii? to toi, shcho priishov buv vodoyu ta krov'yu, isus khristos. i nye til'ki vodoyu, a vodoyu ta krov'yu. i dukh svidchit', bo dukh to pravda. bo troe svidkuyut' na nyebi: otyets', slovo i svyati dukh, i tsi troe odno. i troe svidkuyut' na zyeim: dukh, i voda, i krov, i troe v odno. koli mi priimaemo svidchyennya lyuds'kye, to svidchyennya bozhye vartnishye, bo tsye svidchyennya tsi-doa, yakim svidchiv pro sina svogo. khto virue v bozhogo sina, toi svidchyennya mae v sobi. khto nye virue tsi-doovi, toi uchiniv iogo nyeppravdomovtsyem, bo nye viriv u svidchyennya, yakim tsi-do svidchiv pro sina svogo. a tsye svidchyennya, shcho tsi-do zhittya vichnye nam dav, a zhittya tsye u sini iogo. khto mae sina, toi mae zhittya; khto nye mae sina bozhogo, toi nye mae zhittya. otsye napisav ya do vas, shcho viruetye v im'ya bozhogo sina, shchob vi znali, shcho vi viruyuchi v im'ya bozhogo sina, maetye vichnye zhittya. i otsye ta vidvaga, shcho mi maemo do n'ogo, shcho koli chogo prosimo zgidno voli iogo, to vin slukhae nas. a yak znaemo, shcho vin slukhae nas, chogo til'ki mi prosimo, to znaemo, shcho odyerzhuemo tye, chogo prosimo vid n'ogo. koli khto bachit' brata svogo, shcho grishit' grikhom nye na smyert', nyekhai molit'sya za n'ogo, i vin zhittya iomu dast', tim, khto grishit' nye na smyert'. e i grikh na smyert', nye pro n'ogo kazhu, shchob molivsya. usyaka nyeppravda to grikh. ta e grikh nye na smyert'. mi znaemo, shcho kozhyen, khto narodivsya vid tsi-doa, nye grishit', bo khto narodivsya vid tsi-doa, toi syebe byeryezhye, i lukavii iogo nye torkaet'sya. mi znaemo, shcho mi vid tsi-doa, i shcho vvyes' svit lyezhit' u zli. mi znaemo, shcho sin bozhii priishov, i rozum nam dav, shchob piznati pravdivogo, i shchob buti v pravdivomu sini iogo, isusi khristi. vin tsi-do pravdivii i vichnye zhittya! diton'ki, byeryezhit'sya vid idoliv! amin'.

staryets' vibranii pani ta dityam ii, yakikh ya popravdi lyublyu, i nye til'ki ya, alye i usi, khto pravdu piznav, za pravdu, shcho v nas probuvae i povik budye z nami: nyekhai budye z vami blagodat', milist', mir vid tsi-doa ottsya ta isusa khrista, sina ottsyevogo, u pravdi ta v lyubovi! ya duzhye zradiv, shcho mizh dit'mi tvoimi znaishov takikh, shcho khodyat' u pravdi, yak zapovid' mi priinyali vid ottsya. i tyepyer ya blagayu tyebye, pani, nye tak, nibi pishu tobi novu zapovid', alye tu, yaku maemo vid pochatku, shchob mi lyubili odin odnogo! a lyubov tsya shchob mi zhili zgidno z iogo zapovidyami. tsye ta zapovid', yaku vi chuli vid pochatku, shchob vi zgidno z nyeyu zhili. bo v svit uviishlo bagato obmantsiv, yaki nye viznayut' isusa khrista, shcho priishov buv u tili. takii to obmanyets' ta antikhrisť! pil'nuitye syebye, shchob vi nye zgubili togo, nad chim pratsyuvati, alye shchob priinyali povnu nagorodu. kozhyen, khto robit' pyeryestup ta nye probuvae v nautsi khristovii, toi tsi-doa nye mae. a khto probuvae v nautsi iogo, toi mae i ottsya, i sina. koli khto prikhodit' do vas, alye nye pri-nosit' nauki tsiei, nye priimaitye do domu iogo, i nye vitaitye iogo! khto bo vitae iogo, toi uchast' byerye v likhikh uchinkakh iogo. bagato ya mav napisati do vas, alye nye skhotiv na papyeri i chornilom. ta mayu nadiyu pributi do vas, i govoriti ustami do ust, shchob povna bula vasha radist'! vitayut' tyebye diti vibranoi syestri tvoei. amin'.

staryets' ulyublyenomu gaevi, yakogo ya napravdu lyublyu. ulyublyenii, ya molyusya, shchob dobre vyelosya v us'omu tobi, i shchob buv ti zdorovii, yak dobre vyedyet'sya dushi tvoii. bo ya duzhye zradiv, yak priishli buli brattya, i zasvidchili pravdu tvoyu, yak ti zhivyyesh u pravdi. ya nye mayu bil'shoi radosti vid tsiei, shchob chuti, shcho diti moi zhivut' u pravdi. ulyublyenii, virmo ti chinish, yak shcho robish dlya bratti ta dlya chuzhintsiv, voni pro lyubov tvoyu svidchili tsyerkvi; dobre ti zrobish, yak ikh viprovadish, yak dostoino dlya tsi-doa, bo viishli voni radi imyennya iogo, nichogo nye vzyavshi vid pogan. otozh, mi povinni priimati takikh, shchob buti spivrobotnikami pravdi. ya do tsyerkvi pisav buv, alye diotryef, shcho lyubit' buti pyershim u nikh, nas nye priimae. tomu to, koli ya priidu, to zgayayu pro vchinki iogo, shcho ikh robit', slovami likhimi obmovlyayuchi nas. i vin tim nye zadovol'nyuet'sya, a i sam nye priimae brativ, i tim, shcho bazhayut' priimati, boronit', i vigo-nit' iz tsyerkvi. ulyublyenii, nye robisya podibnim do likhogo, a do dobrogo: dobrochinyets' vid tsi-doa, a vizual'nii-ra-truditisyachinyets' tsi-doa nye bachiv. pro dimitriya svidchili vsi i sama pravda. i svidchimo i mi, a vi znaetye, shcho svidchyennya nashye pravdivye. bagato khotiv ya pisati, ta nye khochu pisati do tyebye chornilom ta ochyeryetinkoyu, alye mayu nadiyu pobachiti tyebye nyzabarom, i govorit' us-tami do ust. mir tobi! druzi vitayut' tyebye. privitai druziv poimyenno! amin'.

yuda, rab isusa khrista, a brat yakova, poklikanim, ulyublyenim u bozi ottsi ta zbyeryezhyenim isusom khristom: milist' vam, i mir, i lyubov khai primnozhit'sya! ulyublyeni, vsyakye dbannya chinivshi pisati do vas pro nashye spil'nye spasinnya, ya priznav za potribnye pisati do vas, blagayuchi borotis' za viru, raz danu svyatim. bo krad'koma povkholdili dyeyaki lyudi, na tsyei osud viddavna priznachyeni, byezbozhni, shcho blagodat' nashogo tsi-doa obyertayut' u rozpustu, i vidkidayut'sya edinogo vladiki i i-o nashogo isusa khrista. a ya khochu naga-dati vam, shcho raz usye znaetye, shcho i-o' vizvoliv lyudyei vid zymli egipyets'koi, a zgomom viguretiv tikh, khto nye viruvav. i angoliv, shcho nye zbyeryegli pochatkovogo stanu svogo, alye kinuli zhitlo svoe, vin zbyerig u vichnikh kaidanakh pid tyemryavoyu na sud vyelikogo dnya. yak sodom i gomorra ta mista kolo nikh, shcho takim samim sposobom chinili pyeryelyub ta khodili za inshim tilom, ponyesli karu vichnogo ognju, i postavlyeni v prikklad, tak samo budye i tsim snovidam, shcho opoganyuyut' tilo, pogordzhuyut' vladami, znyevazhayut' slavi. i sam arkhangel mikhail, koli spyeryechavsya z diyavolom i govoriv pro moisyeevye tilo, nye navazhivsya vinyesti sudu znyevazhlyvogo, a skazav: khai i-o' dokorit' tobi! a tsi znyevazhayut', chogo nye znayut'; a shcho znayut' iz prirodi, yak nima zvirina, to i u tomu psuyut'sya. gorye im, bo pishli voni dorogoyu kainovoyu, i popali v obmanu valaamovoi zaplati, i zaginuli v bunti koryeya! voni skyeli pidvodni na vashikh vyechyeryakh lyubovi, bo z vami byez strakhu idyat' ta syebye popasayut'; khmari byezvodni, shcho nosyat'sya vitrom; osinni dyeryeva byezplidni, dvichi pomyerli, vikorinyeni; lyuti khvili mors'ki, shcho z pinoyu vikidayut' vlas-nii sorom; zori bludni, shcho dlya nikh morok tyem-ryavi byeryezhyet'sya povik. pro nikh zhye zvishchav buv yenokh, s'omii vid adama, i kazav: os' idye i-o' zo svoimi dyesyatkami tisyach svyatikh, shchob sud uchiniti nad usima, i vinuvatiti vsikh byezbozh-nikh za vsi vchinki byezbozhnosti ikhn'oi, shcho byezbozhno nakoili, ta za vsi zhorstoki slova, shcho ikh govorili na n'ogo byezbozhni grishniki. tsye ryemstvuvachi, nyzadovolyni z doli svoei, shcho khodyat' u svoikh pozhadlivostyakh, a usta ikhni govoryat' chvanlivye; voni vikhvalyayut' osobi dlya zisku! a vi, ulyublyeni, zgauditye slova, shcho ikh davnishye kazali apostoli i-o nashogo isusa khrista, yaki vam govorili: za ostann'ogo chasu budut' gluzii, shcho khoditimet' za svoimi pozhadlivostyami ta byezbozhnistyu. tsye ti, khto vidluchuet'sya vid ednosti, tilyesni, shcho dukha nye mayut'. a vi, ulyublyeni, buduitye syebye naisvyatishoyu vashoyu viroyu, molit'sya dukhom svyatim, byeryezhit' sye-bye samikh u bozhii lyubovi, i chyekaitye milosti i-o nashogo isusa khrista dlya vichnogo zhittya. i do odnikh, khto vagaet'sya, bud'tye milostivi, spasaitye i virivaitye z ognju, a do inshikh bud'tye milosy-erdni zo strakhom, i nyenavid'tye navit' odyezhu, opoganyenu vid tila! a tomu, khto mozhye vas zbyeryegti vid upadku, i postaviti pyeryed svoeyu

slavoyu nyeporochnimi v radosti, edinomu pryemu-dromu tsi-doovi, spasilyelyevi nashomu chyeryez isusa khrista, i-o nashogo, slava, mogutnist', sila ta vlada pyershye vs'ogo viku, i tyepyer, i na vsi viki! amin'.

kniga rodovodu isusa khrista, sina davidovogo, sina avraamovogo: avraam porodiv isaka, a isak porodiv yakova, a yakiv porodiv yudu i brativ iogo. yuda zh porodiv faryesa ta zaru vid tamari. faryes zhye porodiv yesroma, a yesrom porodiv arama. a aram porodiv aminadava, aminadav zhye porodiv naassona, a naasson porodiv salmona. salmon zhye porodiv voova vid rakhavi, a voov porodiv iovidia vid ruti, iovid zhye porodiv essyeya. a essyei porodiv tsarya davida, david zhye porodiv solomona vid urievoi. solomon zhye porodiv rovoama, a rovoam porodiv aviya, a aviya porodiv asafa. asaf zhye porodiv iosafata, a iosafat porodiv iorama, ioram zhye porodiv oziyu. oziya zh porodiv ioatama, a ioatam porodiv akhaza, akhaz zhye porodiv ezyekiya. a ezyekiya porodiv manasiyu, manasiya zh porodiv amosa, a amos porodiv iosiyu. iosiya zh porodiv ioyakima, ioyakim porodiv ekhoniya i brativ iogo za vavilons'kogo pyeryesyelyennya. a po vavilons'kim pyeryesyelyenni ekhoniya porodiv salati-ilya, a salatiil' porodiv zorovavyelya. zorovavyel' zhye porodiv aviyuda, a aviyud porodiv yeliyakima, a yeliyakim porodiv azora. azor zhye porodiv sadoka, a sadok porodiv akhima, a akhim porodiv yeliyuda. yeliyud zhye porodiv yelyeazara, a yelyeazar porodiv mattana, a mattan porodiv yakova. a yakiv porodiv iosipa, muzha marii, shcho z nyei rodivsya isus, zvaniy khristos. a vsikh pokolin' vid avraama azh do davida chotirnadtsyat' pokolin', i vid davida azh do vavilons'kogo pyeryesyelyennya chotirnadtsyat' pokolin', i vid vavilons'kogo pyeryesyelyennya do khrista pokolin' chotirnadtsyat'. narodzhynnya zh isusa khrista stalosya tak. koli iogo matir mariyu zaruchyeno z iosipom, to pyersh, nizh ziishliya voni, viyavilosya, shcho vona mae v utrobi vid dukha svyatogo. a iosip, muzh ii, buvshi pravdyenni, i nye bazhavshi oslaviti ii, khotiv taikoma vidpustiti ii. koli zh vin tye podumav, os' z'yavivs' iomu angol i-o u sni, promovlyayuchi: iosipye, sinu davidiv, nye biisya priinyati mariyu, družhinu svoyu, bo zachatye v nii to vid dukha svyatogo. i vona vredit' sina, ti zh dasi iomu imyenna isus, bo spasye vin lyudyei svoikh vid ikhnikh grikhiv. a vsye otsye stalos', shchob zbulosya skazanye prorokom vid i-o, yakii provishchae: os' diva v utrobi zachnye, i sina porodit', i nazvuť iomu imyennya yemmanuil, shcho v pyerekladi e: z nami tsi-do. yak prokinuvsya zh iosip zo snu, to zrobiv, yak zlyeliv iomu angol i-o, i priinyav vin družhinu svoyu. i nye znav vin ii, azh sina svogo pyervorodzhynogo vona porodila, a vin dav iomu imyennya isus.

koli zh narodivsya isus u viflyeemi yudeys'kim, za dñiv tsarya iroda, to os' mudryetsi pribuli do erusalimu zo skhodu, i pitali: dye narodzhynii tsar yudeys'kii? bo na skhodi mi bachili zoryu iogo, i pribuli poklonitis' iomu. i, yak zachuv tsye tsar irod, zanyepokoivsya, i z nim uvyes' erusalim. i, zibravshi vsikh pyervosvyashchenyikiv i knizhnykiv lyuds'kikh, vin vipituvav u nikh, dye mae khristos narodits'?

voni zh vidkazali iomu: u viflyeemi yudeys'kim, bo v proroka napisano tak: i ti, viflyeemye, zymlye yudina, nye myenshii nichim mizh osadami yudinimi, bo z tyebye z'yavit'sya vozhd', shcho budey vin pasti narod mii izrail'skii. todi irod poklikav taemno otikh mudryetsiv, i dokladno vipituvav ikh pro chas, koli z'yavilas' zorya. i vin vidislav ikh do viflyeemu, govoryachi: idit', i pil'no rozvidaiytesya pro dityatko; a yak znaidyete, spovistit' myenye, shchob i ya mig piti i poklonitis' iomu. voni zh tsarya vishlukhali i vidiishli. i os' zorya, shcho na skhodi voni ii bachili, ishla pyeryed nimi, azh priishla i stala zvyerkhu, dye dityatko bulo. a bachivshi zoryu, voni nadzvichaino zradili. i, vvi-ishovshi do domu, znaishli tam dityatko z mariyeu, iogo matir'yu. i voni vpali nits'ma, i vklonilis' iomu. i, vidchinivshi skarbnitsi svoi, pidnyesli iomu svoi dari: zoloto, ladan ta smirnu. a vvi sni ostyeryezhyeni, shchob nye vyertatis' do iroda, vidiishli voni in-shim shlyakhom do svoei zymli. yak voni zh vidi-ishli, os' angol i-o z'yavivs' u sni iosipovi ta i skazav: ustavai, viz'mi dityatko ta matir iogo, i vtikai do egiptu, i tam zostavaisya, azh poki skazhu tobi, bo dityatka shukatimye irod, shchob iogo pogubiti. i vin ustav, uzyav dityatko ta matir iogo vnochi, ta i pishov do egiptu. i vin tam zostavavsya azh do smyerti irodovoi, shchob zbulosya skazanye vid i-o prorokom, yakii provishchae: iz egiptu poklikav ya sina svogo. spostyerig todi irod, shcho ti mudryetsi nasmiyalisa z n'ogo, ta i roznivavsya duzhye, i poslav povbivati v viflyeemi i po vsii tii okolitsi vsikh di-tyei vid dvokh rokiv i myenshye, za chasom, shcho iogo v mudryetsiv vin buv vipitav. todi spravdilos' tye, shcho skazav eryemiya prorok, promovlyayuchi: chuti golos u rami, plach i ridannya ta golosin-nya vyelikye: rakhil' plachye za dit'mi svoimi, i nye daet'sya rozvazhiti syebye, bo nyema ikh... koli zh irod umyer, os' angol i-o z'yavivsya v egipti vvi sni iosipovi, ta i promoviv: ustavai, viz'mi dityatko ta matir iogo, ta idi v zymlyu izrail'evu, bo vimy-erli ti, khto shukav buv dushu ditini. i vin ustav, uzyav dityatko ta matir iogo, i priishov u zymlyu izrail'evu. ta prochuvshi, shcho tsaryue v yudyei arkhyelai, zamist' iroda, bat'ka svogo, poboyavsya piti tudi vin. a vvi sni ostyeryezhyeni, vidiishov do kraiv galileyi'kikh. a pribuvshi, osyelyavsya u misti, na im'ya nazaryet, shchob zbulosya prorokami skazanye, shcho vin nazaryanin budey zvaniy.

timi zh dnyami prikhodit' ivan khristityel', i propovidue v pustini yudeys'kii, ta i kazhye: pokaityes', bo nablizilos' tsarstvo nyebyesnye! bo vin toi, shcho pro n'ogo skazav buv isaya prorok, promovlyayuchi: golos togo, khto kliche: v pustini gotuyete dorogu dlya i-o, rivnyaitye styezki iomu! sam zhye ivan mav odyezhu sobi z vyerblyuzhogo volosu, i poyas ryeminnii na styeagnakh svoikh; a pozhiva dlya n'ogo bula sarana ta myed pol'ovii. todi do n'ogo vikhodiv erusalim, i vsya yudeya, i vsya iordans'ka okolitsya, i v richtsi iordani khristilis' vid n'ogo, i viznavali grikhi svoi. yak pobachiv zhye vin

bagat'okh farisyeyv ta saddukyeiv, shcho prikhodiat na khryshcheynnya, to promoviv do nikh: rodye zmiinii, khto vas nadomuv utikati vid gniv maibutn'ogo? otozh, uchinit' gidnii plid pokayannya! i nye dumaitye govorit' v sobi: mi maemo ottsya avraama. kazhu bo ya vam, shcho tsi-do mozhye pidnyesti dityei avraamovi z ts'ogo kaminnya! bo vzhye do korinnya dyeryev i sokira prikkladyena: kozhnye zh dyeryevo, shcho dobrogo plodu nye rodit', budye zrubanye ta i v ogon' budye vkinyenye. ya khryshchu vas vodoyu na pokayannya, alye toi, khto idye po myeni, potuzhnishii vid myenye: ya nyedostoinii ponyesti vzuttya iomu! vin khristitimye vas svyatim dukhom i ognem. u rutsi svoii mae vin viyachku, i pyeryechistit' svi tik: psheyenitsyu svoyu vin zbyerye do zasikiv, a polovu popalit' uv ogni nyevgasimim. todi pribuave isus iz galilyei ponad iordan do ivana, shchob khristitis' vid n'ogo. alye pyeryeshkodzhav vin iomu i govori: va povynen khristitis' vid tyebye, i chi tobi iti do myenye? a isus vidpoviv i skazav iomu: dopusti tsye tyeper, bo tak godit'sya nam vipovniti usyu pravdu. todi dopustiv vin iogo. i okhristivshis' isus, zaraz viishov iz vodi. i os' nyebo rozkrilos', i pobachiv ivan dukha bozhogo, shcho spuskevsa, yak golub, i skhodiv na n'ogo. i os' shchos pochuvsa iz nyeba: tsye sin mii ulubylenii, shcho iogo ya vpodobav!

4

potomu isus buv povyedenyi dukhom u pustyny, shchob diyavol iogo spokushav. i postiv vin sorok dyen' i sorok nocheyi, a vkintsi zgolodniv. i os' pristupiv do n'ogo spokusnik, i skazav: koli ti sin bozhii, skazhi, shchob kaminnya tsye stalo khlilami! a vin vidpoviv i promoviv: napisano: nye khlilom samim budye zhiti lyudina, alye kozhnim slovom, shcho pokhodit' iz ust bozhikh. todi zabirae diyavol iogo v svyatyie misto, i stavit' iogo na narizhnika khramu, ta i kazhye iomu: koli ti sin bozhii, to kin'sya dodolu, bozh napisano: vin nakazhye pro tyebye svoim angolam, i voni na rukakh ponyesut' tyebye, shchob ob kamin' koli nye spitknuv ti svoei nogi. isus vidkazav iomu: shchye napisano: nye spokushui i-o tsi-doa svogo! znov diyavol byerye iogo na visochyeyznuyu goru, i pokazue iomu vsi tsarstva na sviti ta ikhnyuyu slavu, ta i kazhye do n'ogo: tsye vsye tobi dam, yakshcho vpadyesh i myeni ti poklonishya! todi kazhye do n'ogo isus: vidi-idi, satano! bozh napisano: i-o tsi-doovi svoemu vklonyaisya, i sluzhi odnomu iomu! todi pozostaviv diyavol iogo. i os' angoli pristupili, i sluzhili iomu. yak dovidavs' isus, shcho ivana uv'aznyeno, pyeryeishov u galilyeyu. i, pokinuvshi vin nazaryeta, priishov i osyelysya v kapyernaumi primors'kim, na granitsi krain zavulonovoi i nyeftalimovoi, shchob spravdilos' tye, shcho skazav buv isaya prorok, promovlyayuchi: zavulonova zymlye, i nyeftalimova zymlye, za iordanom pri mors'kii dorozhi, galilyee pogans'ka! narod, shcho v tyemnoti sidiv, svitlo vyelikye pobachiv, a tim, khto sidiv u kraini smyertyel'noi tini, zasyayalo svitlo. iz togo chasu isus rozpochav propoviduvati i promovlyati: pokaityesya,

bo nablizilos' tsarstvo nyebyesnye! yak prokhodiv zhye vin poblizu galilyeis'kogo morya, to pobachiv dvokh brat'iv: simona, shcho zvyet'sya pyetrom, ta andriya, iogo brata, shcho nyevoda v morye zakidali, bo ribalki buli. i vin kazhye do nikh: idit' za mnoyu, ya zroblyu vas lovtysyami lyudiei! i voni zaraz pok-inuli siti, ta i pishli vslid za nim. i, dali pishovshi zvidi, vin pobachiv dvokh inshikh brat'iv, zyevyedy-eevogo sina yakova ta ivana, iogo brata, iz zyevyedy-eem, ikhnim bat'kom, shcho lagodili svogo nyevoda v chovni, i poklikav vin ikh. voni zaraz zalishili chovna ta bat'ka svogo, ta i pishli vslid za nim. i khodiv vin po vsii galilyei, po ikhnikh sinagogakh navchayuchi, ta evangeliyu tsarstva propoviduyuchi, i vzdorov-lyuyuchi vsyaku nyedugu, i vsyaku nyemich mizh lyud'mi. a chutka pro n'ogo pishla po vsii sirii. i vodilo do n'ogo nyeduzhikh usikh, khto tyeper na rizni khvorobi ta muki, i bisnuvatikh, i snovid, i rozslablyenikh, i vin ikh vzdorovlyav. i bagato lyudiei ishlo za nim i z galilyei, i z dyesyatimistya, i z erusal-imu, i z yudyei, i z zaiordannya.

5

i, pobachivshi natovp, vin viishov na goru. a yak siv, pidiishli iogo uchni do n'ogo. i, vidkrivshi usta svoi, vin navchati ikh stav, promovlyayuchi: blazhyenni vtsi-doi dukhom, bo ikhnee tsarstvo nyebyesnye. blazhyenni zasmuchenyi, bo voni budut' utishenyi. blazhyenni lagidni, bo zymlyu vspadkuyut' voni. blazhyenni golodni ta spragnenyi pravdi, bo voni nagodovani budut'. blazhyenni milostivi, bo pomiluvani voni budut'. blazhyenni chisti syertsyem, bo voni budut' bachiti tsi-doa. blazhyenni mirotvortsii, bo voni sinami bozhimi stanut'. blazhyenni vignani za pravdu, bo ikhne tsarstvo nyebyesnye. blazhyenni vi, yak gan'biti ta gnati vas budut', i budut' oblodno na vas nagovoryuvati vsyakye slovo likhye radi myenye. radiiye ta vyesyeli't'sya, nagoroda bo vasha vyelika na nyebyesakh! bo tak gnali i prorokiv, shcho buli pyeryed vami. vi sil' zymli. koli sil' izvitrie, to chim nasoliti ii? nye pridast'sya vona vzhye ninashcho, khiba shchob nadvir bula visipana ta potoptana lyud'mi. vi svitlo dlya svitu. nye mozhye skhovatisya misto, shcho stoit' na vyerkhovini gori. i nye zapalyuyut' svitil'nika, shchob postaviti iogo pid posudinu, alye na svichnik, i svitit' vono vsim u domi. otak vashye svitlo nyekhai svitit' pyeryed lyud'mi, shchob voni bachili vashi dobri dila, ta proslavlyali ottsya vashogo, shcho na nyebi. nye podumaitye, nibi va ruinuvali zakon chi prorokiv priishov, ya nye ruinuvali priishov, alye vikonati. popravdi zh kazhu vam: doki nyebo i zymlyia nye minyet'sya, ani iota edina, ani zhadyen znachok iz zakonu nye minyet'sya, azh poki nye zbudyet'sya vsye. khto zh porushit' odnu z naimyenshikh tsikh zapovidyey, ta i lyudyei tak navchit', toi budye naimyenshim u tsarstvi nyebyesnim; a khto vikonae ta i navchit', toi stanye vyelikim u tsarstvi nyebyesnim. kazhu bo ya vam: koli pravnyednist' vasha nye budye ryanishya, yak knizhnikiv ta farisyeyv, to nye vviiidyetye v tsarstvo nyebyesnye! vi chuli, shcho bulo starodavnim nakazanye: nye vbivai, a khto vb'e, pid-

padae vin sudovi. a ya vam kazhu, shcho kozhyen, khto gnivaet'sya na brata svogo, pidpadae vzhye sudovi. a khto skazhye na brata svogo: raka, pidpadae vyerkhovnomu sudovi, a khto skazhye durnii, pidpadae gyeenni ognynni. tomu, koli prinyesesh ti do zhyertivnika svogo dara, ta tut izgadaesh, shcho brat tvii shchos' mae na tyebye, zalishi otut dara svogo pyeryed zhyertivnikom, i pidi, primiris' pyershye z bratom svoim, i todi povyertaisya, i prinos' svogo dara. zo svoim suprotivnikom shvidko mirisya, doki z nim na dorozhi shchye ti, shchob tyebye suprotivnik suddi nye viddav, a suddya shchob prisluzhnikov tyebye nye pyeryedav, i shchob tyebye do v'yaznitsi nye vkinuli. popravdi kazhu tobi: nye vidyesh izvidti, poki nye viddasi ti i ostann'ogo shyelyaga! vi chuli, shcho skazano: nye chini pyeryelyubu. a ya vam kazhu, shcho kozhyen, khto na zhinku podovit'sya iz pozhadlivysty, toi uzhye vchiniv iz nyeyu pyeryelyub u syertsii svoim. koli pravye oko tvoe spokushae tyebye, iogo vibyeri, i kin' vid syebye: bo krashchye tobi, shchob zaginuv odin iz tvoikh chlyeniv, anizh do gyeenni vsye tilo tvoe bulo vkynenye. i yak pravitsya tvoya spokushae tyebye, viditni ii i kin' vid syebye: bo krashchye tobi, shchob zaginuv odin iz tvoikh chlyeniv, anizh do gyeenni vsye tilo tvoe bulo vkynenye. takozh skazano: khto družinu svoyu vidpuskae, nyekhai dast' ii lista rozvodovogo. a ya vam kazhu, shcho kozhyen, khto puskae družinu svoyu, krim provini rozpusti, toi dovodit' ii do pyeryelyubu. i khto z vidpushchenoyu poberyet'sya, toi chinit' pyeryelyub. shchye vi chuli, shcho bulo starodavnim nakazanye: nye klyanis' nyeppravdivo, alye vikonui klyatvi svoi pyeryed i-o. a ya vam kazhu nye klyastisya zovsim: ani nyebom, bo vono pryestol bozhii; ni znyemlyeyu, bo pidnizhok dlya nig iogo tsye; ani erusalimom, bo vin misto tsarya vyelikogo; nye klyanis' golovoyu svoeyu, bo navit' odniei volosinki ti nye mozhyesh uchiniti biloyu chi chornoyu. vashye zh slovo khai budy: tak-tak, ni-ni. a shcho bil'shye nad tsye, to tye vid lukavogo. vi chuli, shcho skazano: oko za oko, i zub za zuba. a ya vam kazhu nye protivitis' vizual'nii-ra-truditisyamu. i koli vdarit' tyebye khto u pravu shchoku tvoyu, pidstav iomu i drugu. a khto khochye tyebye pozivati i zabrati sorochku tvoyu, viddai i plashcha iomu. a khto siluvati tyebye budy vidbuti podorozhne na milyu odnu, idi z nim navit' dvi. khto prosit' u tyebye to dai, a khto khochye pozichiti v tyebye nye vidvyertais' vid n'ogo. vi chuli, shcho skazano: lyubi svogo blizhni'voro, i nyenavid' svogo voroga. a ya vam kazhu: lyubit' vorogiv svoikh, blagoslovlyaitye tikh, khto vas proklinae, tvorit' dobro tim, khto nyenavidit' vas, i molit'sya za tikh, khto vas pyeryeslidue, shchob vam buti sinami ottsya vashogo, shcho na nyebi, shcho nakazue skhoditi sontsyu svoemu nad zlimi i nad dobrimi, i doshch posilae na pravyednikh i na nyeppravyednikh. koli bo vi lyubitye tikh, khto vas lyubit', to yaku nagorodu vi maetye? khiba nye tye samye i mitniki roblyat'? i koli vi vitaetye til'ki brativ svoikh, to shcho zh osoblivogo robitye? chi i pogani nye chinyat' otak? otozh, bud'tye doskonali, yak doskonalii otyets' vash nyebyesni!

styeryezhit'sya vistavlyati svoyu milostinyu pyeryed lyud'mi, shchob bachili vas; a yak ni, to nye matymitye nagorodi bud' ottsya vashogo, shcho na nyebi. otozh, koli chinish ti milostinyu, nye surmi pyeryed syebye, yak to roblyat' oti litsyemiri po sinagogakh ta vulitsyakh, shchob khvalili ikh lyudi. popravdi kazhu vam: voni mayut' uzhye nagorodu svoyu! a yak ti chinish milostinyu, khai nye znatime liva ruka tvoya, shcho robit' pravitsya tvoya, shchob taemna bula tvoya milostinya, a otyets' tvii, shcho bachit' taemnye, viddast' tobi yavno. a yak molitiesya, to nye bud'tye, yak ti litsyemiri, shcho lyublyat' stavati i molitsya po sinagogakh ta na pyeryekhyrestyakh, shchob ikh bachili lyudi. popravdi kazhu vam: voni mayut' uzhye nagorodu svoyu! a ti, koli molishsya, uviedi do svoei komirchini, zachini svoi dvyeri, i pomolitsya ottsyevi svoemu, shcho v taini; a otyets' tvii, shcho bachit' taemnye, viddast' tobi yavno. a yak molitiesya, nye prokazuitye zaivogo, yak ti pogani, bo dumayut', nibi voni budut' vislukhani za svoe vyelyemovstvo. otozh, nye vpodobulyaityesya im, bo znae otyets' vash, chogo potrebyetye, shchye ranishye za vashye prokhan'nya! vi zh molit'sya otak: otchye nash, shcho esi na nyebyesakh! nyekhai svyati'sya im'ya tvoe, nyekhai priide tsarstvo tvoe, nyekhai budy volya tvoya, yak na nyebi, tak i na zemli. khliba nashogo nasushchnogo dai nam s'ogodni. i prosti nam dovgi nashi, yak i mi proshchaemo vinuvattsyam nashim. i nye vvyedi nas u viprobouvannya, alye vizvoli nas vid lukavogo. bo tvoe e tsarstvo, i sila, i slava naviki. amin'. bo yak lyudyam vi prostitye progrikhi ikhni, to prostit' i vam vash nyebyesni otyets'. a koli vi nye budyetye lyudyam proshchati, to i otyets' vash nye prostit' vam progrikhiv vashikh. a yak postitye, to nye bud'tye sumni, yak oti litsyemiri: voni bo zminyayut' oblichchya svoi, shchob bachili lyudi, shcho postyat' voni. popravdi kazhu vam: voni mayut' uzhye nagorodu svoyu! a ti, koli postish, namasti svoyu golovu, i litsye svoe vmii, shchob ti postu svogo nye viyaviv lyudyam, a ottsyevi svoemu, shcho v taini; i otyets' tvii, shcho bachit' taemnye, viddast' tobi yavno. nye skladaitye skarbiv sobi na zemli, dye nishchit' ikh mil' ta irzha, i dye vizual'nii-ra-truditisyadi pidkopuyut'sya i vikradayut'. skladaitye zh sobi skarb na nyebi, dye ni mil', ni irzha ikh nye nishchit', i dye vizual'nii-ra-truditisyadi do nikh nye pidkopuyut'sya ta nye kradut'. bo dye skarb tvii, tam budy i syertsye tvoe! oko to svitil'nik dlya tila. tozh yak oko tvoe budy zdorovye, to i usye tilo tvoe budy svitlye. a koli b tvoe oko likhye bulo, to i usye tilo tvoe budy tyemnye. otozh, koli svitlo, shcho v tobi, e tyemyrava, to yaka zh to vyelika ta tyemyrava! nikhto dvom panam sluzhiti nye mozhye, bo abo odnogo znyenavidit', a drugogo budy lyubiti, abo budy trimatis' odnogo, a drugogo znyekhtue. nye mozhyetye tsi-doovi sluzhiti i mamoni. chyeryez tye vam kazhu: nye zhurit'sya pro zhittya svoe shcho budyetye isti ta shcho budyetye piti, ni pro tilo svoe, u shcho zodyagnyetyesya. chi zh nye bil'shye vid izhi zhittya, a vid odyagu tilo? poglyan'tye na ptakhiv nyebyesnikh, sh-

cho nye siyut', nye zhnut', nye zbirayut' u kluni, ta protye vash nyebyesinii otyets' ikh godue. chi zh vi nye bagato vartnishi za nikh? khto zh iz vas, koli zhurit'sya, zmozhye dodati do zrostu svogo bodai lik-tya odnogo? i pro odyag chogo vi klopochyetyes? poglyan'tye na pol'ovi lilyei, yak zrostayut' voni, nye pratsyuyut', ani nye pryadut'. a ya vam kazhu, shcho i sam solomon u vsii slavi svoii nye vdyagavsyia otak, yak odna z nikh. i koli pol'ovu tu travu, shcho s'ogodni os' e, a vzavtra do pyechi vkidaet'sya, tsi-do otak zodyagae, skil'ki zh krashchye zodyagnye vin vas, malovirni! otozh, nye zhurit'sya, kazhuchi: shcho mi budyemo isti, chi: shcho budyemo piti, abo: u shcho mi zodyagnyemos? bozh us'ogo togo pogani shukayut'; alye znae otyets' vash nyebyesni, shcho vs'ogo togo vam potribno. shukaitye zh naipyrsh tsarstva bozhogo i pravdi iogo, a vsye tsye vam do-dast'sya. otozh, nye zhurit'sya pro zavtrashni dyen', bo zavtra za syebye samo poklopochyet'sya. kozhnii dyen' mae dosit' svoei turboti!

7

nye sudit', shchob i vas nye sudili; bo yakim sudom suditi budyetye, takim zhye osudyat' i vas, i yakoyu miroyu budyetye miryati, takoyu vidmiryayut' vam. i chogo v otsi brata svogo ti zaskalku bachish, kolodi zh u vlasnomu otsi nye chuesh? abo yak ti skazhyesh do brata svogo: davai viimu za zaskalku z oka tvogo, koli on koloda u vlasnomu otsi? litsyemirye, viimi pyershye kolodu iz vlasnogo oka, a potim pobachish, yak viinyati zaskalku z oka brata tvogo. nye davaitye slyatogo psam, i nye rozsipaitye pyeryel svoikh pyeryed svin'mi, shchob voni nye po-toptali ikh nogami svoimi, i, obyernuvshis', shchob nye rozshmatuvali i vas... prosit' i budye vam dano, shukaitye i znaidyetye, stukaitye i vidchinyat' vam; bo kozhyen, khto prosit' odyerzhue, khto shukae znakhodit', a khto stukae vidchinyat' iomu. chi zh to syeryed vas e lyudina, shcho podast' svoemu sinovi kamyenya, koli khliba prositimye vin? abo koli ribi prositimye, to podast' iomu gadinu? tozh yak vi, buvshi zli, potrapaitye dobri dari svoim dityam davati, skil'ki zh bil'shye otyets' vash nyebyesinii po-dast' dobra tim, khto prositimye v n'ogo! tozh usye, chogo til'ki bazhaetye, shchob chinili vam lyudi, tye samye chinit' im i vi. bo v ts'omu zakon i pro-roki. uvikhod'tye tismiri vorit'mi, bo prostori vorota i shiroka doroga, shcho vyedye do pogibyeli, i nyeuy bagato-khto khodyat'. bo tismi ti vorota, i vuz'ka ta doroga, shcho vyedye do zhittya, i malo takikh, shcho znakhodyat' ii! styeryezhit'sya fal'shivikh pro-rokiv, shcho prikhodyat' do vas uv odyezhi ovychi, a vsyeryedini khizhi vovki. po ikhnikh plodakh vi piznaetye ikh. bo khliba zh vinograd na tyernini zbi-rayut', abo figi iz budyakiv? tak oto rodit' dobri plodi kozhnye dyeryevo dobre, a dyeryevo zlye plodi rodit' likhi. nye mozhye rodit' dobre dyeryevo plodu likhogo, ani dyeryevo zlye plodiv dobrikh roditi. usyakyie zh dyeryevo, shcho dobrogo plodu nye rodit', zrubuet'sya ta v ogon' ukidaet'sya. oto zh bo, po ikhnikh plodakh vi piznaetye ikh! nye kozhyen, khto kazhye do myenye: i-o, i-o! uviidye v tsarstvo nye-

byesnye, alye toi, khto vikonue volyu mogo ottsya, shcho na nyebi. bagato-khto skazhut' myeni togo dnya: i-o, i-o, khliba mi nye im'yam tvoim proroku-vali, khliba nye im'yam tvoim dyemoniv mi viganyali, abo nye im'yam tvoim chuda vyelikii tvorili? i im ogoleshu ya todi: ya nikoli nye znay vas... vidiidit' vid myenye, khto chinit' byezzakonnny! otuzh, kozhyen, khto slukhae tsikh moikh sliv i vikonue ikh, podib-nii do cholovika rozumnogo, shcho svii dim zbudu-vav na kamyeni. i linula zliva, i rozlilisya richki, i burya znyalasya, i na dim otoi kinulas', ta nye vpav, bo na kamyeni buv vin zasnovanii. a kozhyen, khto slukhae tsikh moikh sliv, ta ikh nye vikonue, podib-nii do cholovika togo nyeobachnogo, shcho svii dim zbuduvav na pisku. i linula zliva, i rozlilisya richki, i burya znyalasya i na dim otoi kinulas', i vin upav. i vyelika bula ta ruina iogo! i oto, yak isus zakinchiv tsi slova, to narod divuvavsyia z nauki iogo. bo navchav vin ikh, yak mozhnovladnii, a nye yak ti knizhniki ikhni.

8

a koli vin ziishov iz gori, uslid za nim ishov na-tovp vyelikii. i os' pidiishov prokazhyenii, uklonivsyia iomu ta i skazav: koli, i-o, khochyesh, ti mozhyyesh ochistiti myenye! a isus prostyag ruku, i dotorknu-vsyia do n'ogo, govoryachi: khochu, bud' chisti! i tiei khvilini ochistivsyia toi vid svoei prokazi. i govorit' do n'ogo isus: glyadi, nye rozpovidai nikomu. alye idi, pokazhysya svyashchyenikov, ta dar prinyesi, yakogo moisyei zapoviv, im na svidotstvo. a koli vin do kapyernaumu vviishov, to do n'ogo nablizivsyia sot-nik, ta i blagati zachav iogo, kazhuchi: i-o, mii sluga lyezhit' udoma rozslablyenii, i tyazhko strazhdae. vin govorit' iomu: ya priidu i uzdorovlyu iogo. a sot-nik iomu vidpoviv: nyedostoinii ya, i-o, shchob za-ishov ti pid strikhu moyu... ta promov til'ki slovo, i viduzhae mii sluga! bo i ya lyudina pidvladna, i voyakiv pid soboyu ya mayu; i odnomu kazhu: pidi to idye vin, a tomu: priidi i prikhodit', abo rabovi svoemu: zrobi tye i vin zrobit'. pochuvshi takye, isus zdzivuvavsyia, i promoviv do tikh, khto ishov uslid za nim: popravdi kazhu vam: navit' syeryed izrailya ya nye znaishov buv takoi vyelikoi viri! kazhu zh vam, shcho bagato-khto priidut' vid skhodu ta zakhodu, i zasyadut' u tsarstvi nyebyesnim iz avraamom, isakom ta yakovom. sini zh tsarstva povkidanii budut' do tyemryavi zovnishn'oi budyie tam plach i skryegit zu-biv!... i skazav isus sotnikovi: idi, i yak poviriv ti, nyekhai tak tobi i stanyet'sya! i tiei zh godini odzhav sluga iogo. yak priishov zhye isus do pyetrovogo domu, to pobachiv tyeshchu iogo, shcho lyezhal v garyachtsi. i vin dotorknuvsya ruki ii, i garyachka pokinula tu... i vstala vona, ta i iomu prislugovuvala! a koli nastav vyechir, privyeli bagat'okh bisnuvatikh do n'ogo, i vin slovom svoim vignav otuzh, a nye-duzhikh usikh uzdoroviv, shchob spravdilosya, shcho skazav buv isaya prorok, promovlayuchy: vin uzyav nashi nyemochi, i nyedugi ponis. a yak uglye-div isus navkolo syebye bagato narodu, nakazav py-eryeplinuti na toi bik. i pristupiv odin knizhnik ta i do n'ogo skazav: uchityelyu, ya pidu za toboyu, khoch bi

kudi ti pishov! promovlyae do n'ogo isus: mayut' nori lisitsi, a gnizda nyebyesni ptashki, sin zhye lyuds'kii nye mae dye i golovi prikhiliti... a inshii iz uchniv promoviv do n'ogo: dozvol' myeni, i-o, pyershye piti ta bat'ka svogo pokhovati. a isus iomu kazhye: idi za mnoyu, i zostav myertvym khovati myertsiv svoikh! i koli vin do chovna vstupiv, za nim uviishli iogo uchni. i os' burya vyelika zirvalas' na mori, azh chovyen zachav zalivatisya khvilyami. a vin spav... i kinulis' uchni, i zbudili iogo ta i blagali: ryatui, i-o, ginyemo! a vin vidpoviv im: chogo polokhlivi vi, malovirni? todi vstav, zakazav buri i moryu, i tisha vyelika nastala... a narod divuvavsyia i kazav: khto zh tsye takii, shcho vitri ta morye slukhnyani iomu? i, yak pribuv vin na toi bik, do zymeli gadarins'koi, pyeryestili iogo dva bisnuvati, shcho viishli z mogil'nikh pyechyer, duzhye lyuti, tak shcho nikhto nye mig pyeryekhoditi tieyu dorogoyu. i os', voni stali krichati, govoryachi: shcho tobi, sinu bozhii, do nas? priishov ti syudi pyeryedchasno nas muchiti? a opodal' vid nikh passya gurt vyelikii svyniei. i prosilysya dyemoni, kazhuchi: koli vizhyenyesh nas, to poshli nas u toi gurt svyniei. a vin vidpoviv im: idit'. i viishli voni, i pishli v gurt svyniei. i os' kinuvsyia z kruchi do morya vyves' gurt, i potopivsyia v vodi. pastukhi zh povtikali; a koli pribuli voni v misto, to pro vsye rozpozvili, i pro bisnuvatikh. i os', usye misto viishlo nazustrich isusovi. yak iogo zh uglyedili, to stali blagati, shchob pishov sobi z ikhn'ogo krayu!..

9

i, sivshi do chovna, vin pyeryeplinuv, i do mista svogo pribuv. i oto, prinyesli do n'ogo rozslablyenogo, shcho na lozhi lyezhav. i, yak pobachiv isus ikhnyu viru, skazav rozslablyenom: bud' bad'orii, sinu! proshchayut'sya tobi grikki tvoi! os', dyekhto iz knizhnikiv stali kazati pro syebye: vin tsi-dooznyevezhae. isus zhye dumki ikhni znay i skazav: chogo dumaebye vi lukavyye v syertsyakh svoikh? shcho lyegshye, skazati: proshchayut'sya tobi grikki, chi skazati: ustavai ta i khodi? alye shchob vi znali, shcho proshchati grikki na zymeli mae vladu sin lyuds'kii, tozh kazhye vin rozslablyenom: ustavai, viz'mi lozhye svoe, ta i idi u svii dim! toi ustav i pishov u svii dim. a natovp, pobachivshi tsye, nalyakavsyia, i slaviv tsi-doa, shcho lyudyam vin dav taku vladu!... a koli isus zvidti prokhodiv, pobachiv cholovika, na imyennya matviya, shcho sidiv na mitnitsi, ta i kazhye iomu: idi za mnoyu! toi ustav, i pishov uslid za nim. i stalos', yak isus sidiv pri stoli u domi, os' ziishlosya bagato mitnikiv i grishnikiv, i voni posidali z nim ta z iogo uchnyami. yak pobachili zh tsie fariseyi, to skazali do uchniv iogo: chomu to vchityel' vash ist' iz mitnikami ta iz grishnikami? a vin tsye pochuv ta i skazav: likarya nye potryebuyut' zdorovi, a slabi! idit' zhye, i navchit'sya, shcho to e: milosti khochu, a nye zhyertvi. bo ya nye priishov klikati pravyed-nikh, alye grishnikiv do pokayannya. todi pristupili do n'ogo ivanovi uchni ta i kazhut': chomu postimo mi i fariseyi, a uchni tvoi nye postyat? isus zhye promoviv do nikh: khiba mozhut' gosti vyetil'ni sumu-vati, poki z nimi shchye e molodii? alye priidut' ti dni,

koli zabyerut' molodogo vid nikh, todi i postiti budut' voni. do odyezhi zh staroi nikhto nye vstavlyae latki z sukna sirovogo, bo zbizhit'sya vono, i dirka stanye shchye girsha. i nye vlivayut' vina molodogo v stari burdyuki, a to burdyuki rozirvut'sya, i vino rozillet'sya, i burdyuki propadut'; a vlivayut' vino molodye do novikh burdyukiv, i odnye i drugye zby-eryezhyeno budye. koli vin govoriy tsye do nikh, pidiishov os' odin iz starshikh, uklonivsyia iomu ta i govorit': dochka moya khvili tsiei pomyerla. ta pri-idi, pokladi svoyu ruku na nyei, i vona ozhyive. i pidvivsyia isus, i pishov uslid za nim, takozh uchni iogo. i oto odna zhinka, shcho dvanadtsyat' lit khvoroyu na krovotyechnu bula, pristupila zzadu, i dotorknulas' do krayu odyezhi iogo. bo vona govorela pro syebye: koli khoch dotorknusyia odyezhi iogo, to oduzhayu. isus, obyernuvshis', pobachiv ii ta i skazav: bud' bad'oroyu, dochko, tvoya vira spasla tyebye! i oduzhala zhinka z tiei godini. a isus, yak pribuv do i-o starshogo, i vz-driv dudariv ta yurbo golosil'nikiv, to skazav: vidi-idi, bo nye vmyerlo divcha, alye spit'. i nasmikhal-isya z n'ogo. a koli narod viprovadzhyno, vin uvi-ishov, uzyav za ruku ii, i divchina vstala! i vistka pro tsye roziishlasya po vsii tii kraini. koli zh isus zvidti vyertavsyia, ishli za nim dva sliptsii, shcho krichali i kazali: zmluis' nad nami, sinu davidiv! i koli vin dodomu priishov, pristupili do n'ogo sliptsii. a isus do nikh kazhye: chi zh viritye vi, shcho ya mozhu vchiniti otsye? govoryat' do n'ogo voni: tak, i-o. todi vin dotorknuvsyia do ikhnikh ochyei i skazav: nyekhai stanyet'sya vam zgidno z vashoyu viroyu! i ochi vidkrilisya im. a isus nakazav im suvoro, govoryachi: glyadit', shchob nikhto nye dovidavs' pro tsye! a voni vidiishli, ta i rozgolosili pro n'ogo po vsii tii kraini. koli zh ti vikhodili, to os' privyeli do n'ogo cholovika nimogo, shcho buv bisnuvatii. i yak dyemon buv vignanii, nimii zagovoriv. i divuvavsyia narod i kazav: nikoli takye nye traplyalosya syeryed izrailya! fariseyi zh kazali: viganyae vin dye-moniv siloyu knyazya dyemoniv. i obkhodiv isus vsi mista ta osyeli, navchayuchi v ikhnikh sinagogakh, ta evangeliyu tsarstva propoviduyuchi, i vzdorov-lyuyuchi vsyaku nyedugu ta nyemich usyaku. a yak bachiv lyudyei, zmlisosyerdzhuvavsyia vin nad nimi, bo buli voni zmuchenyi ta rozporoshyeni, yak ti vivtsi, shcho nye mayut' pastukha. todi vin kazav svoimo uchnyam: zhnivo spravdi vyelikye, ta robit-nikiv malo; tozh blagaitye i-o zhniva, shchob na zh-nivo svoe vin robitnikiv vislav.

10

i zaklikav vin dvanadtsyat'okh svoikh uchniv, i vladu im dav nad nyechistimi dukhami, shchob ikh vi-ganyali voni, i shchob uzdorovlyali vsiyaku nyedugu ta nyemich vsilyaku. a imyennya apostoluv dvanadtsyat'okh otaki: pyershii simon, shcho pyetrom prozi-vael'sya, i andrii, brat iogo; yakiv, sin zveyedyeyiv, ta ivan, brat iogo; pilip i varfolomii, khoma i mitnik matvii; yakiv, sin alfyeyiv, i tadyei; simon kananit, ta yuda iskariyots'kii, shcho i vidav iogo. tsikh dvanadtsyat'okh isus vislav, i im nakazav, promovlyayuchi: na put' do pogan nye khodit', i do samaryans'kogo mista

nye vkhod'tye, alye idit' radnish do ovychok zaginulik domu izrail'yevogo. a khodyachi, propoviduyte ta govorit', shcho nablizilos' tsarstvo nyebyesnye. uzdorovlyaitye nyeduzhikh, voskryeshaitye pomyerlikh, ochishchaitye prokazhyenikh, viganyaitye dymoniv. y darmo distali, darmo i davaitye. nye byerit' ani zolotai, ani sribla, ani midyaki v do svoikh poiyasiv, ani torbi v dorogu, ani dvokh odyezh, ni sandal', ani palitsi. bo vartii robitnik svoei pozhivi. a yak zaidyete v misto yakyes' chi v syelo, to rozhdaiyte, khto tam dostoinii, i tam pyeryebud'tye, azh poki nye viidyetye. a vkhodyachi v dim, vitaitye iogo, promovlyayuchi: mir domu ts'omu! i koli budyte dostoinii toi dim, nyekhai ziidyte na n'ogo vash mir; a yak nyedostoinii vin budyte, to mir vash nyekhai do vas vyernyet'sya. a yak khto vas nye priimye, i vashikh sliv nye poslukhae, to, vkhodyachi z domu chi z mista togo, obrutsit' porokh iz nig svoikh. popravdi kazhu vam: lyegshye budyte kraini sodoms'kii i gomors'kii dnya sudnogo, anizh mistu tomu! otsye posilayu ya vas, yak ovyet's' mizh ovki. bud'tye zh mudri, yak zmii, i nyevinni, yak golubki. styeryezhit'sya zh lyudyei, bo voni na sudi vidavatimut' vas, ta po sinagogakh svoikh bichuvati vas budut'. i do pravityeliv ta do tsariv povyedut' vas za myenye, na svidchynnaya im i poganam. a koli vidavatimut' vas, nye zhurit'sya, yak abo shcho govoriti: tiei godini budyte vam danye, shcho maetye vi govoriti, bo nye vi promovlyatimyetye, alye dukh ottsya vashogo v vas promovlyatimye. i vidast' na smyert' vrata brat, a bat'ko ditinu. i diti povstanut' suproti bat'kiv, i ikh povbivayut'. i za im'ya moe budut' usi vas nye-naviditi. a khto vityerpi't' azh do kintsya, toi budyte spasyenii. a koli budut' vas pyeryesliduvati v odnim misti, utikaitye do inshogo. popravdi kazhu vam, nye vstignetye vi obiiti mist izrail'yevikh, yak priidye sin lyuds'kii. uchyen' nye bil'shiy za vchityelya, a rab ponad pana svogo. dovoli dlya uchnya, koli budyte vin, yak uchityel' iogo, a rab yak i-o iogo. koli vvel'zyevulom nazvali i-o domu, skil'ki zh bil'shye nazvut' tak domashnikh iogo! alye nye lyakaityesya ikh. nyemae nichogo zakhovanogo, shcho vono nye vidkriet'sya, ani potaemnogo, shcho nye viyavit'sya. shcho kazhu ya vam potyemki, govorit' tye pri svitli, shcho zh na vukho vi chuetye propoviduitye tye na dakhakh. i nye lyakaityesya tikh, khto tilo vbivae, a dushi vbiti nye mozhye; alye biityesya bil'shye togo, khto mozhye i dushu, i tilo vam zanapastiti v gyeenni. chi nye dva gorobitsi prodavut'sya za grish? a na zemlyu iz nikh ni odin nye vpadye byez voli ottsya vashogo. a vam i volossya vsye na golovi pokakhovano. otozh, nye lyakaityes', bo vartnishii vi za bagat'okh gorobitsiv. otzhye, kozhnogo, khto myenye viznae pyeryed lyud'mi, togo pyeryed nyebyesnim ottsyem moim viznayu i ya. khto zh myenye vidtsuraet'sya pyeryed lyud'mi, togo i ya vidtsurayusya pyeryed nyebyesnim ottsyem moim. nye dumaitye, shcho ya priishov, shchob mir na zemlyu prinyesti, ya nye mir prinyesti priishov, a myecha. ya zh priishov porizniti cholovika z bat'kom iogo, dochku z ii matir'yu, i nyevistku z svyekrukhoi ii. i vorogi cholovikovi domashni iogo! khto bil'sh, yak myenye, lyubit' bat'ka chi matir, toi myenye nyedostoinii. i

khto bil'sh, yak myenye, lyubit' sina chi dochku, toi myenye nyedostoinii. i khto nye viz'mye svogo khryesta, i nye pidye za mnoyu slidom, toi myenye nyedostoinii. khto dushu svoyu zbyerigae, toi pogubit' ii, khto zh za myenye pogubit' dushu svoyu, toi znai dye ii. khto vas priimae priimae myenye, khto zh priimae myenye, priimae togo, khto poslav myenye. khto priimae proroka, yak proroka, toi distanye nagorodu prorochu, khto zh priimae pravvednika, yak pravvednika, toi distanye nagorodu pravvednichu. i khto napoit', yak uchnya, kogo z malikh tsikh bodai kukhlyem voditsi kholodnoi, popravdi kazhu vam, toi nye zgubit' nagorodi svoei.

11

i stalos', koli isus pyeryestav navchati dvanadtsyat'okh svoikh uchniv, vin zvidi pishov, shchob uchiti, i po ikhnikh mistakh propoviduvati. prochu-vshi zh ivan u v'yznitsi pro dii khristovi, poslav chyeryez uchniv svoikh, shchob iogo zapitati: chi ti toi, khto mae priiti, chi chyekati nam inshogo? isus zhye promoviv u vidpovid' im: idit', i pyeryekazhit' ivanovi, shcho vi chuetye i bachitye: slipi prozri-vayut', i krivi khodyat', stayut' chistimi prokazhyeni, i chuyut' glukhi, i pomyerli vstayut', a vtsi-doim zvishchaet'sya dobra novina... i blazhyennii, khto chyeryez myenye spokusi nye matimye! yak voni zh vidishli, isus pro ivana pochav govoriti narodovi: na shcho vi khodili v pustyny divitisya? chi na ochyeryet, shcho vityer goidae iogo? ta na shcho vi divitis' khodili? mozhye na cholovika, u m'yaki shati odyagnyeno? adzhyezh ti, khto nosit' m'yakye, po palatakh tsars'kikh. po shcho zh vi khodili? mozhye bachiti proroka? tak, kazhu vam, navit' bil'sh, yak proroka. bo tsye zh toi, shcho pro n'ogo napisano: os' pyeryed oblichya tvoe posilayu svogo poslantsya, yakii pyeryed tobouy dorogu tvoyu prigotue! popravdi kazhu vam: mizh narodzhyenimi vid zhinok nye bulo bil'shogo nad ivana khristityelya! ta naimyenshii u tsarstvi nyebyesnim toi bil'shii vid n'ogo! vid dniv zhye ivana khristityelya i dosi tsarstvo nyebyesnye zdobuvaet'sya siloyu, i ti, khto vzhivae zusillya, khapayut' iogo. usi bo proroki i zakon do ivana provishchuvali. koli zh khochyetye znati, to illya vin, shcho mae priiti. khto mae vukha, nyekhai slukhae! do kogo zh tsyei rid pririvnyayu? do khlop'yat vin podibnii, shcho na rinku sidyat' ta vigukuyut' inshim, i kazhut': mi vam grali, a vi nye tantsyuvali, mi spivali vam zhalibno, ta nye plakali vi... bo priishov buv ivan, shcho nye iv i nye piv, voni zh kazhut': vin dymona mae. priishov zhye sin lyuds'kii, shcho ist' i p'e, voni zh kazhut': cholovik os', lasun i p'yanitsya, vin priyatyl' mitnikiv i grishnikiv. i vipravdalasya mudrist' svoimi dilami. isus todi stav dokoryati mistam, dye vidbulosya naibil'sh iogo chud, shcho voni nye pokayalis': gorye tobi, khorazinye, gorye tobi, vifsaido! bo koli b to v tiri i sidoni buli vidbulisiya ti chuda, shcho stalisiya v vas, to davno b voni kayalisiya v volosyanitsi ta v popyeli. alye kazhu vam: lyegshye budyte dnya sudnogo tiru i sidonu, nizh vam! a ti, kapyernaumye, shcho do nyeba pidnissya, azh do adu ti ziidyesh. bo koli

b u sodomi buli vidbulysya ti chuda, shcho v tobi vony stalıs', to lishivsya b vin buv po s'ogodnishnii dyen'. alye kazhu vam, shcho sodoms'kii zyeimli budye lyegshye dnya sudnogo, anizh tobi!... togo chasu, navchayuchi, promoviv isus: proslavlyayu tyebye, otchye, i-o nyeba i zyeimli, shcho vtaiv ti otsye vid pryemudrikh i rozumnikh, ta iogo nyemovlyatam vidkriv. tak, otchye, bo tobi tak bulo do vpodobi! pyeryedav myeni vsye mii ot yet's'. i sina nye znae nikhto, krim ottsya, i ottsya nye znae nikhto, okrim sina, ta komu sin zakhochoye vidkriti. pridiť do myenye, usi strudzhyeni ta obtyazhyeni, i ya vas zapokoyu! viz'mit' na syebye yarmo moe, i navchit'sya vid myenye, bo ya tikhi i syertsyem pokirlivii, i znaidyete spokii dusham svoim. bozh yarmo moe lyubye, a tyagar mii lyegkii!

12

togo chasu isus pyeryekhodiv lanami v subotu. a uchni iogo zgolodnili buli, i stali zrivati kolossya ta isti. pobachili zh tsye fariseyi, ta i kazhut' iomu: on uchni tvoı roblyat' tye, chogo nye godit'sya robiti v subotu... a vin vidpoviv im: chi zh vi nye chitali, shcho zrobit buv david, koli sam zgolodniv i ti, khto buv iz nim? yak vin uviishov do bozhogo domu, i spozhiv khlibi pokazni, yakikh isti nye mozhna bulo ni iomu, ani tim, khto buv iz nim, a til'ki samim svyashchenikam? abo vi nye chitali v zakonı shcho v subotu svyashcheniki porushuyut' subotu u khrami, i nyevinni voni? a ya vam kazhu, shcho tut bil'shiı, yak khram! koli b znali vi, shcho to e: milosti khochu, a nye zhyertvi, to vi nye sudili b nyevin-nikh... bo sin lyuds'kii i-o' i suboti! i, viishovshi zvidti, pribuv vin do ikhn'oi sinagogi. i oto, buv tam cholovik, shcho mav sukhu ruku. i, shchob obviniti isusa, zapitali iogo: chi vzdorovyati godit'sya v subotu? a vin im skazav: chi znaidyet'sya mizh vami lyudina, yaka, odnu mavshi vivt'syu, nye pidye po nyei, i nye vryatue ii, yak vona vpadye v yamu v subotu? a skil'ki zh lyudina vartnishya za tuyu ovychku! tomu mozhna chiniti dobro i u subotu! i kazhye todi cholovikovi: prostyagni svoyu ruku! toi prostyag, i stala zdorova vona, yak i druga... fariseyi zh pishli, i zibrali naradu na n'ogo, yak bi iogo pogubiti?... a isus, roziznavshi, pishov sobi zvidti. i bagato pishlo vslid za nim, i vin ikh uzdoroviv usikh. a vin nakazav im suvoro iogo nye viyavlyati, shchob spravdilıs' tye, shcho skazav buv isaya prorok, promovlyayuchi: oto mii otrok, shcho ya vibrav iogo, mii ulyblyenii, shcho iogo polyubila dusha moya! vkladu svogo dukha v n'ogo, i vin sud progolosit' poganam. vin nye budye zmagatsiya, ani krichati, i na vultisyakh chuti nye budye nikhto iogo golosu. vin ochyeryetini nadlom-lyenoi nye dolomit', i gnota dogasayuchogo nye pog-asit', poki nye doprovadit' prisudu do pyeryemogi... i poganı nadiyatis' budut' na imyennya iogo! todi privyeli do n'ogo nimogo sliptsya, shcho buv bis-nuvatii, i vin uzdoroviv iogo, tak shcho nimii stav govoritı ta bachiti. i divuvalis' usi lyudi i kazali: chi zh nye sin tsye davidiv? fariseyi zh, pochuv-shi, skazali: vin dyemoniv nye viganyae inakshye, til'ki yak vyeľzyevulom, knyazyem dyemoniv. a vin

znav dumki ikhni, i promoviv do nikh: kozhnye tsarstvo, podilyenye suproti syebye, zapustie. i kozh-nye misto chi dim, podilyeni suproti syebye, nye vtri-mayut'sya. i koli satana satanu viganyae, to dilit'sya suproti syebye; yak zhye vtrimaet'sya tsarstvo iogo? i koli vyeľzyevulom viganyayu ya dyemoniv, to kim viganyayut' sini vashi? tomu voni stanut' vam sud-dyami. a koli zh dukhom bozhim vigonyu ya dye-moniv, to nastalo dlya vas tsarstvo bozhye. abo yak to khto mozhye vdyertsya v dim duzhogo, ta pograbu-vati dobro iogo, yakshcho pyershye nye zv'yazhye duzhogo? i azh todi vin i-o iogo pograbue. khto nye zo mnoyu, toi suproti myenye; i khto nye zbirae zo mnoyu, toi rozkidae. tomu to kazhu vam: usyakii grikh, navit' tsi-dooznye vaga, prosti't'sya lyudym, alye tsi-dooznye vaga na dukha nye prosti't'sya! i yak skazhye khto slovo na lyuds'kogo sina, to iomu prosti't'sya tye; a koli skazhye proti dukha svyatogo, nye prosti't'sya togo iomu ani v tsm vitsi, ani v maibut-nim! abo virostit' dyeryevo dobre, to i plid iogo do-brii, abo virostit' dyeryevo zlye, to i plid iogo zlii. piz-naet'sya bo dyeryevo z plodu! rodye zmiinii! yak vi mozhyetie moviti dobre, buvshi zli? bo chim syert-sye napovnyenye, tye govoryat' usta. dobra lyudina z dobrogo skarbu dobre vynosit', a lukava lyudina z skarbu likhogo vynosit' likhye. kazhu zh vam, shcho za kozhnye slovo pustye, yakye skazhut' lyudi, dadut' voni vidpovid' sudnogo dnya! bo zo sliv svoikh budyesh vipravdaniı, i zo sliv svoikh budyesh zasudzhenyi. todi dyekhto iz knizhnikh ta fariseyv ozvalis' do n'ogo i skazali: uchityelyu, khochyemo pobachiti oznaku vid tyebye. a isus vidpoviv im: rid lukavii i pyeryelyubnii shukae oznaki, ta oznaki iomu nye dadut', okrim oznaki proroka ionı. yak iona py-eryebuv na syeryedini kitovii tri dni i tri nochi, tak py-eryebudye tri dni ta tri nochi i sin lyuds'kii u syerti zyeimli. ninyevityani stanut' na sud iz tsm rodom, i osudyat' iogo, voni bo pokayalisya chyeryez ioninu propovid'. a tut oto bil'shiı, nizh iona! tsaritsya z pıvdnya na sud stanye z rodom ot sim, i zasudit' iogo, bo vona z kintsya svitu priishla solomonovu mudrist' poslukhati. a tut oto bil'shiı, anizh solomon! a koli dukh nyechistii vikhodit' iz lyudini, to blukae mist-ysami byezvidnimi, vidpochinku shukayuchi, ta nye znakhodit'. todi vin govorit' vyernusya do domu svogo, zvidki viishov. a yak vynyet'sya vin, to khatu znakhodit' porozhnyu, zamyetyenu i pribranu. todi vin idye, ta i privodit' simokh dukhiv inshikh, lyutishikh za syebye, i vkhodyat' voni ta i zhihut' tut. i budye ostanne lyudini ti girshye za pyershye... tak budye i lukavomu rodovi ts'omu! koli vin ishchye promovlyav do narodu, azh os' mati i brati iogo os-toron' stali, bazhayuchi z nim govoriti. i skazav khtos' iomu: oto mati tvoya i tvoı bratya stoyat' ondye os-toron', i govoriti z tobouy bazhayut'. a vin vidpoviv tomu, khto iomu govoriv, i skazav: khto mati moya? i khto bratya moi? i, pokazavshi rukoyu svoeyu na uchniv svoikh, vin promoviv: oto moya mati ta brattya moi! bo khto volyu mogo ottsya, shcho na nyebi, chinitimye, toi myeni brat, i syestra, i mati!

togo zh dnya isus viishov iz domu, ta i siv bilya morya. i byezlich narodu zibralas' do n'ogo, tak shcho vin uviishov buv do chovna ta i siv, a vyves' natovp stoyav ponad byeryegom. i bagato navchav vin ikh pritchami, kazhuchi: os' viishov siyach, shchob posiyati. i yak siyav vin zyerna, upali odni krai dorogi, i ptashki nalyetili, ta ikh povidz'obvali. drugi zh upali na grunt kam'yanistii, dye nye mali bagato zymeli, i nyegaino poskhodili, bo zymelya nyegliboka bula; a yak sontsye ziishlo, to ziv'yali, i korinnya nye mavshi, posokhli. a inshi popadali v tyeryen, i vignavsya tyeryen, i ikh poglushiv. inshi zh upali na dobruyu zymelyu i zrodili: odnye v sto raz, drugye v shistdyesyat, a tye vtridtsyatyero. khto mae vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae! i uchni iogo pristupili i skazali do n'ogo: chomu pritchami ti promovlyaesh do nikh? a vin vidpoviv i promoviv: tomu, shcho vam dano piznati taemnitsi tsarstva nyebyesnoho, im zhye nye dano. bo khto mae, to dast'sya iomu ta dodast'sya, khto zh nye mae, zabyeryet'sya vid n'ogo i tye, shcho vin mae. ya tomu govoryu do nikh pritchami, shcho voni, divlyachisya, nye bachat', i slukhayuchi, nye chuyut', i nye rozumiut'. i nad nimi zbuvaet'sya prorotstvo isai, yakye promovlyae: pochue tye slukhom, i nye zrozumietye, divitisya budyetye okom, i nye pobachitye... zatovstilo bo syertsye lyudyei tsikh, tyazhko chuyut' vukhami voni, i zazhmurili ochi svoi, shchob koli nye pobachiti ochima i nye pochuti vukhami, i nye zrozumiti im syertsyem, i nye navyernutis', shchob ya ikh uzdoroviv! ochi zh vashi blazhyenni, shcho bachat', i vukha vashi, shcho chuyut'. bo popravdi kazhu vam, shcho bagato prorokiv i pravnyednikh bazhali pobachiti, shcho bachitye vi, ta nye bachili, i pochuti, shcho chuetye vi, i nye chuli. poslukhai tye zh pritchu pro siyacha. do kozhnogo, khto slukhae slovo pro tsarstvo, alye nye rozumie, prikhodit' lukavii, i kradye posiyanye v syertsii iogo; tsye tye, shcho posiyanye ponad dorogoyu. a posiyanye na kam'yanistomu gruntu, tsye toi, khto slukhae slovo, i z radistyu zaraz priimaie iogo; alye koryenya v n'omu nyema, tomu vin nyepostiniu; koli zh utisk abo pyeryesliduvannya nastayut' za slovo, to vin zaraz spokushuet'sya. a mizh tyeryen posiyanye, tsye toi, khto slukhae slovo, alye klopoti viku t'sogo ta omana bagatstva zaglushuyut' slovo, i vono zsoastet'sya byez plodu. a posiyanye v dobrii zymeli, tsye toi, khto slukhae slovo i iogo rozumie, i plid vin prinosit', i dae odin u sto raz, drugii u shistdyesyat, a to utridtsyatyero. inshu pritchu podav vin im, kazhuchi: tsarstvo nyebyesnye podibnye do cholovika, shcho posiyav buv dobre nasinnyya na poli svoim. a koli lyudi spali, priishov vorog iogo, i kukolyu mizh psyhenitsyu nasiyav, ta i pishov. a yak viroslo zbizhzhya ta kinulo kolos, todi pokazav'sya i kukil'. i priishli i-o rabi, ta i kazhut' iomu: panye, chi zh nye dobre nasinnyya ti siyav na poli svoim? zvidki zh uzyav'sya kukil'? a vin im vidkazav: cholovik suprotivnik nakoviv otsye. a rabi vidkazali iomu: otozh, chi nye khochesh, shchob pishli mi i iogo povipolyuvali? alye vin vidkazav: ni, shchob,

vipolyuyuchi toi kukil', vi nye virvali razom iz nim i psyhenitsyu. zalishit', khai razom oboe rostut' azh do zhni; a v zhniiva nakazhu ya zhyentsyam: zbyerit' pyershye kukil' i iogo pov'yazhit' u snopki, shchob ikh popaliti; psyhenitsyu zh sprovad'tye do kluni moei. inshu pritchu podav vin im, kazhuchi: tsarstvo nyebyesnye podibnye do zyerna girchichnogo, shcho vzyav cholovik i posiyav na poli svoim. vono naidribnishye z uvs'ogo nasinnyya, alye, koli virostye, bil'shye vono za zillya, i stae dyeryevom, tak shcho ptastvo nyebyesnye zliataet'sya, i kubliti'sya v vitytakh iogo. inshu pritchu vin im rozpoviv: tsarstvo nyebyesnye podibnye do rozchini, shcho ii byerye zhinka, i kladye na tri miri muki, azh poki vsye vkisnye. tsye vsye v pritchakh isus govori v do lyudyei, i byez pritchi nichogo vin im nye kazav, shchob spravdilost' tye, shcho skazav buv prorok, promovlyayuchi: vidkriyu u pritchakh usta svoi, rozpovim taemnitsi vid pochinu svitu! todi vidpustiv vin narod i dodomu priishov. i pidiishli iogo uchni do n'ogo i skazali: poyasni nam pritchu pro kukil' pol'ovii. a vin vidpoviv i promoviv do nikh: khto dobre nasinnyya posiyav buv, tsye sin lyuds'kii, a polye tsye svit, dobre zh nasinnyya tsye sini tsarstva, a kukil' sini lukavogo; a vorog, shcho vsiyav iogo tsye diyavol, zhniiva kinyets' viku, a zhyentsi angoli. i yak zbirayut' kukil', i yak palyat' v ogni, tak budyie i naprikintsi viku t'sogo. poshlye lyuds'kii sin svoikh angoliv, i voni pozbirayut' iz tsarstva iogo vsi spokusi, i tikh, khto chinit' byez-zakonnya, i ikh povkidayut' do pyechi ognyennoi, budyie tam plach i skryegit zubiv! todi pravnyedniki, nyemov sontsye, zasyayut' u tsarstvi svogo ottsya. khto mae vukha, nyekhai slukhae! tsarstvo nyebyesnye podibnye shchye do zakhovanogo v poli skarbu, shcho lyudina, znaishovshi, khovae iogo, i z radosti z togo idye, ta i usye, shcho mae, prodae ta kupue tye polye. podibnye shchye tsarstvo nyebyesnye do togo kuptsya, shcho poshukue pyeryel dobrih, a yak znaidye odnu dorogotsinnu pyerlinu, to idye, i vsye prodae, shcho mae, i kupue ii. podibnye shchye tsarstvo nyebyesnye do nyevoda, u morye zakinyenogo, shcho zbivav vin usyachinu. koli vin napovnit'sya, tyagnut' na byeryeg iogo, i, sivshi, vibirayut' do posudu dobre, nyepotrib zhye gyet' vikidayut'. tak budyie i naprikintsi viku: angoli povikhodyat', i viluchat' zlikh z-pomizh pravnyednikh, i ikh povkidayut' do pyechi ognyennoi, budyie tam plach i skryegit zubiv! chi vi zrozumili tsye vsye? tak! vidkazali iomu. i vin im skazav: tomu kozhyen knizhnik, shcho navchyenii pro tsarstvo nyebyesnye, podibnii do togo i-o, shcho z skarbnitsi svoei vinosit' novye ta starye. i stalos', yak skinchiv isus pritchi otsi, vin zvidiit pishov. i priishov vin do svoei bat'kivshchini, i navchav ikh u ikhnii sinagozi, tak shcho stali voni divuvatisya i pitati: zvidki v n'ogo tsya mudrist' ta sili chudodini? chi zh vin nye sin tyesli? chi zh mati iogo nye mariyev zvyet'sya, a brati iogo yakiv, i iosip, i simon ta yuda? i chi zh syestri iogo nye vsi z nami? zvidki zh iomu vsye otye? i voni spokushalisya nim. a isus im skazav: proroka nyema byez poshani, khiba til'ki v vitchizni svoii ta v domi svoimi! i vin nye vchiniv tut chud bagat'okh chyeryez ikhnyu nyeviru.

togo chasu prochuv irod chotirivlasnik chutki pro isusa, i skazav svoim slugam: tsye ivan khristityel', vin iz myertvikh voskrye, i tomu chuda tvoryat'sya nim... bo irod skhopiv buv ivana, i zv'yazav iogo, i posadiv u v'yaznitsyu chyeryez irodiyadu, družhynu brata svogo pilipa. bo do n'ogo ivan govovor: nye godit'sya tobi ii mati! i khotov irod smyert' zapodiyati iomu, ta boyavsva narodu, bo togo za proroka v'vazhali. a yak buv dyen' narodzhennyya iroda, tantsyuvava posyeryed gostyei dochka irodiyadina, ta i irodovi dogodila. tomu pid prisyagoyu vin obit'syavsya ii dati, chogo til'ki poprosit' vona. a vona, za namovoyu matyeri svoei: dai myeni prokazala otut na polumisku golovu ivana khristityela!... i tsar zasmutivsya, alye chyeryez klyatvu ta tikh, khto sidiv pri stoli z nim, zvyeliv dati. i poslav styati ivana v v'yaznitsi. i prinyesli na polumiskovi iogo golovu, ta i dali divchini, a ta vidnyesla ii svoii matyeri... a uchni iogo pribuli, zvyali tilo, i pokhovali iogo, ta priishli i spovistili isusa. yak isus tye pochuv, vin vidpliv zvuidi chovnom u mist'sye pustynnye i samotne. i, prochuvsyi, narod iz mist pishov pishki za nim. i, yak vishov isus, vin pobachiv bagato narodu, i zmilosyerdivs' nad nimi, i ikhnikh slabikh uzdoroviv. a koli nastav v'yechir, pidiishli iogo uchni do n'ogo i skazali: tut mist'sye pustynnye, i godina vzhyye piznya; vidpusti narod, khai po syelakh roziidut'sya, i kuplyat' pozhivi sobi. a isus im skazav: nyepotribno vikhoditi im, nagoduitye ikh vi! voni zh kazhut' iomu: nye maemo chim tut, til'ki p'yatyero khliba i dvi ribi. a vin vidkazav: prinyesit' myeni ikh syudi. i, zvyelivshi natovpovi posidati na travi, vin uzyav p'yatyero khliba i dvi ribi, spoglyanuv na nyebo, poblagosloviv i polamav ti khlibi, i dav uchnyam, a uchni narodovi i vsii ili i nasitilis', a z kusviv pozostalikh nazbiralii dvanadtsyatyero povnikh koshiv... idtsiv zhye bulo muzha tisyach iz p'yat', krim zhinok i dityei. i zaraz zvyeliv isus uchnyam do chovna sidati, i pyeryeplysti na toi bik ranishyye iogo, azh poki narod vin vidpustit'. vidpustivshi zh narod, vin na goru pishov pomolitisya nasamoti; i yak v'yechir nastav, buv tam sam. a choven vzhyye buv na syeryedini morya, i kidali khvili, bo vityer zirvavs' suprotivnii. a o chyetyvertii storozhi nichnii isus pidiishov do nikh, iduchi po moryu. yak pobachili zh uchni, shcho idye vin po moryu, to nastrashilisya ta i kazali: mara! i vid strakhu voni zakrichali... a isus do nikh zaraz ozvavsya i skazav: zaspokoityes', tsye ya, nye lyakaityes'! pyetro zh vidpoviv i skazav: koli, i-o, ti tsye, to zvyeli, shchob priishov ya do tyebye po vodi. a vin vidkazav iomu: idi. i, vilizshi z chovna, pyetro stav iti po vodi, i pishov do isusa. alye, bachachi vye-liku buryu, zlyakavsya, i zachav potopati, i skrichav: ryatui myenye, i-o!... i zaraz isus prostyag ruku i skhopiv iogo, i kazhye do n'ogo: malovirnyi, chogo usumnivsvya? yak do chovna zh voni vviishli, burya vshchukhnula. a priyavni v chovni vklonilis' iomu ta skazali: ti spravdi sin bozhii! pyeryeplyvshi zh voni, pribuli v zymlyu geynisaryets'ku. a lyudi tiei mist'syevosti, piznavshi iogo, spovistili po vsii tii okolitsi, i do n'ogo prinyesli vsikh khvorikh. i blagali iogo, sh-

chob bodai dotorknutisya krayu odyezhi iogo. a khto dotorkavs', uzdorovlyenii buv.

15

todi do isusa priishli farisyeyi ta knizhniki z erusalimu i skazali: chogo tvoii uchni lamayut' pyeryedannya starshikh? bo nye miyut' voni svoikh ruk, koli khlib spozhivayut'. a vin vidpoviv i promoviv do nikh: a chogo i vi porushuetye bozhu zapovid' radi pyeryedannya vashogo? bo tsi-do zapoviv: shanui bat'ka ta matir, ta: khto vizual'ni-ratruditsiyarichit' na bat'ka chi matir, khai smyertyu pomrye. a vi kazhyetye: koli skazhye khto bat'ku chi matyeri: tye, chim bi vi skoristatis' vid myenye khotili, to dar tsi-doovi, to mozhyye vzhyye i nye shanuvati toi bat'ku svogo abo matir svoyu. tak vi radi pyeryedannya vashogo znivyechili bozhyye slovo. lit'syemir! pro vas dobrye isaya prorokuvav buv, govoryachi: otsi lyudi ustami shanuyut' myenye, syertsyye zh ikhne dalyeko vid myenye! ta odnak nadaryemye shanuyut' myenye, bo navchayut' nauk lyuds'kikh zapovidei... i vin poklikav narod, i promoviv do n'ogo: poslukhaitye ta zrozumiitye! nye tye, shcho vkhodit' do ust, lyudinu skvyernit', alye tye, shcho vkhodit' iz ust, tye lyudinu skvyernit'. todi uchni iogo pristupili i skazali iomu: chi ti znaesh, shcho farisyeyi, pochuvshi tsyye slovo, spokusilisya? a vin vidpoviv i skazav: usyaka roslina, yak nasadiv nye otyets' mii nyebyesnii, budye virvana z koryenyem. zalishit' vi ikh: tsye slipi povodatari dlya slipikh. a koli slipii vodit' slipogo, oboe do yami vpadut... a pyetro vidpoviv i do n'ogo skazav: poyasni nam tsyu pritchu. a vin vidkazav: chi zh i vi rozuminnya nye maetye? chi zh vi nye rozumietye, shcho vsyye tye, shcho vkhodit' do ust, vstupae v zhivit, ta i nazovni vikhodit'? shcho zh vikhodit' iz ust, tye pokhodit' iz syertsyya, i vono opoganyue lyudinu. bo z syertsyya vikhodyat' likhi dumki, dushogubstva, pyeryelyubi, rozpusta, kradzih, nyepravdivi zasvidchennyya, tsi-doozneyagvi. otsy tye, shcho lyudinu opoganyue. a isti rukami nyevmitimi, nye opoganyue tsyye lyudini! i, viishovshi zvuidti, isus vidiishov u zymeli tirs'ki i sidons'ki. i os' zhinka odna khananyeyanka, iz tikh okolits' priishovshi, zagolosila do n'ogo i skazala: zmluisya nado mnoyu, i-o, sinu davidiv, dyemon tyazhko dochku moyu muchit'! a vin ii nye kazav ani slova. todi uchni iogo, pidiishovshi, blagali iogo ta kazali: vidpusti ii, bo krichit' uslid za nami! a vin vidpoviv i skazav: ya poslanii til'ki do ovyyechok zaginulikh domu izrailyevogo... a vona, pidiishovshi, uklonilas' iomu ta i skazala: i-o, dopomozhi myeni! a vin vidpoviv i skazav: nye godit'sya zvyati khlib u dityei, i kinuti shchyenyatam... vona zh vidkazala: tak, i-o! alye zh i shchyenyata idyat' ti krishki, shcho spadayut' zo stolu ikhnikh paniv. todi vidpoviv i skazav ii isus: o zhinko, tvoya vira vye-lyka, nyekhai budye tobi, yak ti khochyesh! i tiei godini dochka ii viduzhala. i, vidiishovshi zvuidti, isus pribuv do galilyes'kogo morya, i, ziishovshi na goru, siv tam. i pristupilo do n'ogo bagato narodu, shcho mali z soboyu krivikh, kalik, slipikh, nimikh i inshikh bagato, i klali ikh do isusovikh nig. i vin uz-

dorovylyuvav ikh. a narod nye vikhodiv iz diva, bo bachiv, shcho govoryat' nimi, kaliki statut' zdorovi, krivi khodyat', i bachat' slipi, i slavic vin tsi-doa izrai-lyevogo! a isus svoikh uchniv poklikav i skazav: zhal' myeni tsikh lyudyei, shcho vzhye tri dni zo mnoyu znakhodyat'sya, alye isti nye mayut' chogo; vidpustiti ikh byez izhi nye khochu, shchob vin nye oslabli v dorozhi. a uchni iomu vidkazali: dye nam uzyati stil'ki khliba v pustini, shchob nagoduvati stil'ki narodu? a isus zapitav ikh: skil'ki maetye khliba? voni zh vidkazali: symyero, ta trokhi ribok. i vin izvyeliv na zyeimli posidati narodovi. i, vzyavshi sim khlিবiv i ribi, viddavshi tsi-dou podyaku, polamav i dav uchnyam svoim, a uchni narodovi. i vsi ili i nasitilysya, a z pozostalikh kushiv nazbirali sim koshivik povnikh... idtsiv zhye bulo chotiri tisyachi muzha, okrim zhinok ta dityei. i, vidpustivshi narod, usiv vin do chovna, i pribuv do zyeimli magdalins'koi.

16

i pidiishli farisyei ta saddukyei, i, viprobuvuyuchi, prosili iogo pokazati oznaku im iz nyebo. a vin vidpoviv i promoviv do nikh: vi zvyechora kazhyetye: budyte pogoda, chyervonie bo nyebo. a rankom: s'ogodni nyegoda, chyervonie bo nyebo pokhmurye. rozpiznati nyebyesnye oblichchya vi vmietye, oznak chasu zh nye mozhetye! rid lukavii i pyeryelyub-nii shukae oznaki, ta oznaki iomu nye dadut', okrim oznaki proroka ionii. i, ikh polishivshi, vin vidi-ishov. a uchni iogo, pyeryeishovshi na toi bik, zabuli vzyati khliba. isus zhye promoviv do nikh: styeryezhit'sya uvazhlyvo farisyey's'koi ta saddukyeis'koi rozchini! voni zh mirkuvali sobi i govoriли: mi zh khlিবiv nye vzyali. a isus, znavshi tye, zapitav: chogo mizh soboyu mirkuetye vi, malovirni, shcho khlিবiv nye vzyali? chi zh vi shchye nye rozumietye i nye pam'yataetye pro p'yat' khlিবiv na p'yat' tisy-ach, i skil'ki koshiv vi zibrali? ani pro sim khlিবiv na chotiri tisyachi, i skil'ki koshivik vi nazbi-rali? yak vi nye rozumietye, shcho ya nye pro khlিবv vam skazav? styeryezhit'sya no rozchini farisyey's'koi ta saddukyeis'koi! todi zrozumili voni, shcho vin nye kazav styeryegitsiya im rozchini khlিবnoi, alye farisyey's'koi ta saddukyeis'koi nauki. priishovshi zh isus do zyeimli kyesarii pilipovoi, pitav svoikh uch-niv i kazav: za kogo narod uvazhae myenye, sina lyuds'kogo? voni zh vidpovili: odni za ivana khristi-tyetelya, odni za illyu, inshi zh za eryemiyu abo za odnogo z prorokiv. vin kazhye do nikh: a vi za kogo myenye maetye? a simon pyetro vidpoviv i skazav: ti khristos, sin tsi-doa zhivogo! a isus vid-poviv i do n'ogo promoviv: blazhyennii ti, simonye, sinu ionin, bo nye tilo i krov tobi otsye viyavili, alye mii nyebyesnii otyets'. i kazhu ya tobi, shcho ti skvelya, i na skyeli otsii pobuduyu ya tsyerkvu svoyu, i sili adovi nye pyeryemozhut' ii. i kluchyi tobi dam vid tsarstva nyebyesnogo, i shcho na zyeimli ti zv'yazhyesh, tye zv'yazanye budyne na nyebi, a shcho na zyeimli ti rozv'yazhyesh, tye rozv'yazanye budyne na nyebi! todi nakazav svoim uchnyam, shchob nikomu nye kazali, shcho vin khristos. iz togo chasu isus stav vikazuvali svoim uchnyam, shcho vin musit' iti do

erusalimu, i postrazhdati bagato vid starshikh, i py-ervosvyashchenyikiv, i knizhnyikiv, i vbitomu buti, i voskryesnuti tryet'ogo dnya. i, nabik vidvivshi iogo, pyetro stav iomu dokoryati i kazati: zmluisya, i-o, takogo tobi khai nye budyne! a vin obyernuvysya i pro-moviv pyetrovi: vidstupisya vid myenye, satano, ti spokusa myeni, bo dumaesh nye pro bozhnye, a pro lyuds'kye! promoviv todi isus uchnyam svoim: koli khochye khto iti vslid za mnoyu, khai zryechyet'sya samogo syebye, i khai viz'mye svogo khryesta, ta i idye vslid za mnoyu. bo khto khochye spasti svoyu dushu, toi pogubit' ii, khto zh za myenye svoyu dushu pogubit', toi znaidye ii. yaka zh korist' lyudini, shcho zdobudye vvyes' svit, alye dushu svoyu zana-pastit'? abo shcho dast' lyudina vzamin za dushu svoyu? bo priidye sin lyuds'kii u slavi svogo ottsya z angolami svoimi, i todi viddast' kozhnomu zgidno z dilami iogo. popravdi kazhu vam, shcho dyeyaki z tut-o priyavnikh nye skhutuyut' smyerti, azh poki nye pobachat' sina lyuds'kogo, shcho idye v tsarstvi svoim.

17

a chyeryez shist' dyen' zabirae isus pyetra, i yakova, i ivana, brata iogo, ta i vyedye ikh osibno na goru visoku. i vin pyeryed nimi pyeryeobrazivysya: oblichchya iogo, yak tye sontsye, zasyalo, a odyezha iogo stala bila, yak svitlo. i os' z'yavilis' do nikh moisyeyi ta illyi, i rozmovlyali iz nim. i ozvavysya pyetro ta i skazav do isusa: i-o, dobrye buti nam tut! koli khochyesh, postavlyu otut tri shatri: dlya tye-bye odnye, i odnye dlya moisyeya, i odnye dlya illi. yak vin shchye govoriiv, os' khmara yasna zaslonila ikh, i os' golos iz khmari pochuv's', shcho kazav: tsye sin mii ulubyenii, shcho iogo ya vpodobav. iogo slukhaityesya! a pochuvshi, popadali uchni dolilits', i polyakalisya sil'no... a isus pidiishov, dotorknu-vysya do nikh i promoviv: ustavaitye i nye biityes'! zvivshi zh ochi svoi, nikogo voni nye pobachili, okrim samogo isusa. a koli z gori skhodili, zapoviv im isus i skazav: nye kazhit' nikomu pro tsyee vidinnya, azh poki sin lyuds'kii iz myertvikh voskryesnye. i za-pitali iogo uchni, govoryachi: shcho tsye knizhnyiki kazhut', nibi tryeba illi pyersh priiti? a vin vidpoviv i skazav: illyi, pravda, priidye, i vsye prigotue. iye kazhu vam, shcho illyi vzhye priishov buv, ta iogo nye piznali, alye z nim zrobili, shcho til'ki khotili... tak i sin lyuds'kii mae strazhdati vid nikh. uchni todi zrozumili, shcho vin im govoriiv pro ivana khristi-tyetelya. i yak voni do narodu priishli, to do n'ogo odin cholovik pristupiv, i navkolishki vprav pyeryed nim, i skazav: i-o, zmluis' nad sinom moim, shcho bis-nuet'sya u novomisyachchi, i muchit'sya tyazhko, bo pochastu padae vin uv ogon', i pochastu v vodu. ya iogo buv priviv do uchniv tvoikh, ta voni nye mogli vzdoroviti iogo. a isus vidpoviv i skazav: o rodye nyevirni i rozbyeshchyenii, doki budu ya z vami? doki vas ya tyerpitimu? pryivedit' do myenye syudi iogo! potomu isus pogroziv iomu, i dyemom viishov iz n'ogo. i viduzhav khlopets' tiei godini! todi pidi-ishli uchni nasamoti do isusa i skazali: chomu mi nye mogli iogo vignati? a vin im vidpoviv: chy-

eryez vashye nyevirstvo. bo popravdi kazhu vam: koli budyetye vi mati viru, khoch yak zyerno girchichnye, i gori otsii skazhyetye: pyeryeidi zvidsi tudi, to i pyeryeidy vona, i nichogo nye matimyetye nyemozhlivogo! tsyei zhye rid nye vikhodit' inakshye, yak til'ki molitvoyu i postom. koli probuvai voni v galilyei, to skazav im isus: lyuds'kii sin budye vidanii lyudyam do ruk, i voni iogo vb'yut', alye tryet'ogo dnya vin voskryesnye. i tyazhko voni zazhurilis'... yak priishli zh voni v kapyrnaum, do pyetra pidiishli zbirachi didrakhn na khram, ta i skazali: chi nye zaplatit' vash uchityel' didrakhmi? vin vidkazue: tak. i yak vin uvi-ishov do domu, to isus popyeryediv iogo ta skazav: yak ti dumaesh, simonye: tsari zyemni z kogo byerut' mito abo podatki: vid siniv svoikh, chi chuzhikh? a yak toi vidkazav: vid chuzhikh, to promoviv do n'ogo isus: tozh vil'ni sini! ta shchob ikh nye spokusiti, pidi nad morye, ta vudku zakin', i yaku pyershu ribu ivizual'nii-ra-truditisyavish, viz'mi, i rota vdkrii ii, i znaidyesh statira; viz'mi ti iogo, i viddai im za myenye i za syebye...

18

pidiishli do isusa todi iogo uchni, pitayuchi: khto naibil'shii u tsarstvi nyebyesnim? vin zhye ditinu poklikav, i postaviv ii syeryed nikh, ta i skazav: popravdi kazhu vam: koli nye navyernetyes', i nye stanetye, yak ti diti, nye vviidyetye v tsarstvo nyebyesnye! otzhye, khto vpokorit'sya, yak ditina ot-sya, toi naibil'shii u tsarstvi nyebyesnim. i khto primye taku ditinu odnu v moe imyennya, toi priimae myenye. khto zh spokusit' odnye z tsikh malikh, shcho viruyut' v myenye, to krashchye b takomu bulo, koli b zhorno mlinovye na shiyu iomu pochyepiti, i iogo potopiti v mors'kii glibini... vid spokus gorye svitovi, bo musyat' spokusi priiti; nado gorye lyudini, shcho vid nyei prikhodit' spokusa! koli til'ki ruka tvoya, chi noga tvoya spokushae tyebye, viditni ii i kin' vid syebye: krashchye tobi uviti v zhittya odnorukim abo odnonogim, nizh z oboma rukami chi z oboma nogami buti vkinyenom v ogon' vich-nii. i koli tvoe oko tyebye spokushae iogo vibyeri i kin' vid syebye: krashchye tobi odnookim vviiti v zhittya, nizh z oboma ochima buti vkinyenom do gyeenni ogyennoi. styeryezhit'sya, shchob vi nye pogorduvali ani odnim iz malikh tsikh; kazhu bo ya vam, shcho ikhni angoli povsyakchasno bachat' u nyebi oblichchya mogo ottsya, shcho na nyebi. sin bo lyuds'kii priishov, shchob spasti zaginulye. yak vam zdaet'sya: koli mae yakii cholovik sto ovyet's, a odna z nikh zabludit', to chi vin nye pokinye dyev'yatdyesyat'okh i dyev'yat'okh u gorakh, i nye pidye shukati zabludloi? i koli poshchastit' vid-shukati ii, popravdi kazhu vam, shcho radie za nyei vin bil'shye, anizh za dyev'yatdyesyat'okh i dyev'yat'okh nyezabludlikh. tak voli nyema ottsya vashogo, shcho na nyebi, shchob zaginuv odin iz tsikh malikh. a koli progrishit'sya tvi brat proti tye-bye, idi i iomu vikazhi pomizh tobouy ta nim samim; yak tyebye vin poslukhae, ti pridbav svogo brata. a koli nye poslukhae vin, to viz'mi z sobouy shchye odnogo chi dvokh, shchob sprava vsilyaka stvyerdi-

las' ustami dvokh chi tr'okh svidikiv. a koli nye poslukhae ikh, skazhi tsyerkvi; koli zh nye poslukhae i tsyerkvi, khai budye tobi, yak poganin i mitnik! popravdi kazhu vam: shcho til'ki zv'yazhyetye na zyeimli, zv'yazanye budye na nyebi, i shcho til'ki rozv'yazhyetye na zyeimli, rozv'yazanye budye na nyebi. shchye popravdi kazhu vam, shcho koli b dvoe z vas na zyeimli pogodilis' pro vsyaku rich, to koli voni budut' prositi za nyei, stanet'sya im vid mogo ottsya, shcho na nyebi! bo dye dvoe chi troe v im'ya moe zibrani, tam ya syeryed nikh. pyetro pristupiv todi ta zapitavsva iogo: i-o, skil'ki raziv brat mii mozhye zgrishiti proti myenye, a ya mayu proshchati iomu? chi do syemi raz? isus promovlyae do n'ogo: nye kazhu tobi do syemi raz, alye azh do syemidyesyati raz po syemi! tim to tsarstvo nyebyesnye podibnye odnomu tsaryevi, shcho zakhotiv obrakhkunok zrobiti z svoimi rabami. koli zh vin pochav obrakhkovuvati, to iomu priyveli odnogo, shcho vinyen buv dyesyat' tisyach talantiv. a shcho vin nye mav iz chogo viddati, nakazav pan prodati iogo, i iogo druzhinu ta diti, i vsye, shcho vin mav, i zaplatiti. todi rab toi upav do nig, i vklonyavsva iomu ta blagav: potyerpi myeni, ya viddam tobi vsye! i zmlisosyerdvsva pan nad rabom tim, i zvil'niv iogo, i prostiv iomu borg. a yak viishov toi rab, to spitkav vin odnogo z svoikh spivtovarishiv, shcho buv vinyen iomu sto dinariiv. i, skhopivshi iogo, vin dushiv ta kazav: viddai, shcho ti vinyen! a tovarish iogo vpav u nogi iomu, i blagav iogo, kazhuchi: potyerpi myeni, i ya viddam tobi! ta toi nye skhotiv, a pishov i vsadiv do v'yaznitsi iogo, azh poki vin boru nye vyernye. yak pobachili zh tovarishi iogo tye, shcho stalosya, to zasmutilisya duzhye, i priishli i rozpovili svoemu panovi vsye, shcho bulo. todi pan iogo klichye iogo, ta i govorit' do n'ogo: rabye lukavii, ya prostiv buv tobi vvyes' toi borg, bo prosiv ti myenye. chi i tobi nye nalyezhalo zmluvatis' nad svoim spivtovarishyem, yak i ya nad tobouy buv zmluvavsva? i prognivavsva pan iogo, i katam iogo vidav, azh poki iomu nye viddast' vs'ogo boru. tak samo i otyets' mii nyebyesnii uchinit' iz vami, koli kozhyen iz vas nye prostit' svoemu bratovi z syertsya svogo ikhnikh progrikhiv.

19

i stalos', yak isus zakinchiv tsi slova, to vin virushiv iz galilyei, i pribuv do kraini yudyeis'koi, na toi bik iordanu. a za nim ishla byezlich narodu, i vin uzdoroviv ikh tut. i pidiishli farisyeyi do n'ogo, i viprobouvuyuchi, zapitali iogo: chi dozvolyno druzhinu svoyu vidpuskati z prichini vsyako? a vin vidpoviv i skazav: chi vi nye chitali, shcho toi, khto stvoriv spokonviku lyudyei, stvoriv ikh cholovikom i zhinkoyu? i skazav: pokinye tomu cholovik bat'ka i matir, i pristanye do druzhini svoei, i stanut' oboe voni odnim tilom, tomu to nyemae vzhye dvokh, alye odnye tilo. tozh, shcho tsi-do sparuvav, lyudina nyekhai nye rozluchue! voni kazhut' iomu: a chomu zh moisyeyi zapoviv dati lista rozvodovogo, ta i vidpuskati? vin govorit' do nikh: to za vashye zhorstokosyerdya dozvoliv moisyeyi vidpuskati druzhin vashikh, spochatku zh tak nye bulo. a ya vam kazhu: khto druzhinu vidpustit' svoyu

nye z prichini pyeryelyubu, i odruzhit'sya z inshoyu, toi chinit' pyeryelyub. i khto odruzhit'sya z rozvyedenoyu, toi chinit' pyeryelyub. uchni govoryat' iomu: koli sprava taka cholovika iz družinyu, to nye dobre odruzhuvatis'. a vin im vidkazav: tsye slovo vmishchayut' nye vsi, alye ti, komu dano. bo buvayut' skoptsi, shcho z utrobi shchye matyern'oi narodilisya tak; e i skoptsi, shcho ikh lyudi oskopili, i e skoptsi, shcho sami oskopili syebye radi tsarstva nyebyesnoye. khto mozhye vmistiti, nyekhai vmistit'. todi pryvlyet' iomu ditok, shchob poklav na nikh ruki, i za nikh pomolivsya, uchni zh im dokoryali. isus zhye skazav: pustit' ditok, i nye boronit' im prikhoditi do myenye, bo tsarstvo nyebyesne nalyezhit' takim. i vin ruki na nikh poklav, ta i pishov zvidtilya. i pidiishov os' odin, i do n'ogo skazav: uchityelyu dobrii, shcho mayu zrobiti ya dobrogo, shchob mati zhittya vichnye? vin zhye iomu vidkazav: chogo zvyesh myenye dobrim? nikhto nye e dobrii, krim tsi-doa samogo. koli zh khochyesh vviiti do zhittya, to vikonai zapovidi. toi pitae iogo: yaki samye? a isus vidkazav: nye bvivai, nye chini pyeryelyubu, nye kradi, nye svidkui nyepravdivo. shanui bat'ka ta matir, i: lyubi svogo blizhn'ogo, yak samogo syebye. govorit' do n'ogo yunak: tsye ya vikonav vsye. chogo shchye brakue myeni? isus kazhye iomu: koli khochyesh buti doskonalam, pidi, prodai dobra svoi ta i utsi-doim rozdai, i matimyesh skarb ti na nyebi. potomu prikhod' ta i idi vslid za nazyhu. pochuvshi zh yunak takye slovo, vidiishov, zazhurivshis', bo vyelikii maetki vin mav. isus zhye skazav svoim uchnyam: popravdi kazhu vam, shcho bagatomu trudno vviiti v tsarstvo nyebyesnoye. ishchye vam kazhu: vyerblyudovi lyegshye proti chyeryez golchinye vushko, nizh bagatomu v bozhye tsarstvo vviiti! yak uchni zh iogo tsye zachuli, zdivuvalisya duzhye i skazali: khto zh todi mozhye spastisya? a isus pozirnuv i skazav im: nyemozhlivye tsye lyudyam, ta mozhlivye vsye tsi-doovi. todi vidizvavsya pyetro ta do n'ogo skazav: ot usye mi pokinuli, ta i pishli za tobouy slidom; shcho zh nam budye za tsye? a isus vidkazav im: popravdi kazhu vam, shcho koli, pri vidnovlyenni svitu, sin lyuds'kii zasadye na pryestoli slavi svoei, todi syadyetye i vi, shcho za mnoyu pishli, na dvanadtsyat' pryestoliv, shchob suditi dvanadtsyat' plyemeny izrail'yevikh. i kozhyen, khto za imyennya moe kinye dim, chi brativ, chi syestyer, abo bat'ka, chi matir, chi diti, chi zymeli, toi bagatokrotno odyerzhit' i uspadkue vichnye zhittya. i bagato-khto z pyershikh ostannimi stanut', a ostanni pyershimi.

20

bo tsarstvo nyebyesnoye podibnyie odnomu i-o, shcho vdosvita viishov zgoditi robitnikum u svii vinogradnik. zgodyvshisya zh vin iz robitnikami po dinariyu za dyen', poslav ikh do svogo vinogradnika. a viishovshi kolo godini dyes' tryet'oi, pobachiv vin inshikh, shcho stoyali byez pratsi na rinku, ta i kazhye do nikh: idit' i vi do mogo vinogradnika, i shcho budy nalyezhati, dam vam. voni zh vidiishli. i viishov vin znov o godini dyes' shostii i dyev'yatii, i

tye samye zrobitv. a viishovshi kolo godini odinadt'syatoi, znaishov inshikh, shcho stoyali byez pratsi, ta i kazhye do nikh: chogo tut stoitye tsilii dyen' byezrobitni? voni kazhut' do n'ogo: bo nikhto nye nainyav nas. vidkaze im: idit' i vi v vinogradnik. koli zh vyechir nastav, to govorit' todi do svogo upravityelya pan vinogradnika: poklich robitnikiv, i dai im zaplatu, pochavshi z ostannikh do pyershikh. i priishli ti, shcho z godini odinadt'syatoi, i vzyali po dinariyu. koli zh priishli pyershi, to dumali, shcho voni viz'mut' bil'shye. ta i voni po dinaru vzyali. a vzyavshi, voni pochali narikati na i-o, kazhuchi: tsi ostanni godinu odnu pratsyuvali, a ti pririvnyav ikh do nas, shcho vityerpili tyagar dnya ta spyekotu... a vin vidpoviv i skazav do odnogo iz nikh: nye krivdzhu ya, družhye, tyebye, khiba nye za dinariya zgodyvsya do mnoyu? viz'mi ti svoe ta i idi. alye ya khochu dati i ts'omu os' ostann'omu, yak i tobi. chi zh nye vil'no myeni zo svoim, shcho ya khochu, zrobiti? khiba oko tvoe zazdrye vid togo, shcho ya dobrii? otak budut' ostanni pyershimi, a pyershi ostannimi! pobazhavshi zh piti do erusalimu, isus vzyav osibno dvanadtsyat' okh, i na dorozhi im spovistiv: ot-sye v erusalim mi idyemo, i pyervosvyashchyenikam i knizhnikam vidanii budy sin lyuds'kii, i zasudyat' na smyert' iogo... i posganam iogo voni vidadut' na narugu ta na katuvannya, i na rozp'yattya, alye tryet'ogo dnya vin voskryesnye! todi pristupila do n'ogo mati siniv zyevedyeevikh, i vklonilas', i prosila vid n'ogo chogos'. a vin ii skazav: chogo khochyesh? vona kazhye iomu: skazhi, shchob obidva sini moi tsi sili v tsarstvi tvoim pravoruch odin, i livoruch vid tyebye odin. a isus vidpoviv i skazav: nye znaetye, chogo prositye. chi zh mozhetye vi piti chashu, shcho ya ii pitimu abo khristitisa khreshchyennam, shcho ya nim khreshchusya? voni kazhut' iomu: mozhymo. vin govorit' do nikh: vi pitimetye moyu chashu i budyetye khristitisa khreshchyennam, shcho ya nim khreshchusya. a sidity pravoruch myenye ta livoruch nye moe tsye davati, a komu vid mogo ottsya tye vgotovano. yak pochuli tsye dyesyatyero, stali gnivatisya na obokh tikh brativ. a isus ikh poklikav i promoviv: vi znaetye, shcho knyazi narodiv panuyut' nad nimi, a vyel'mozhi ikh tishnut'. nye tak budy mizh nami, alye khto vyelikim iz vas khochyebut, khai budy slugoy vin. a khto z vas buti pyershim bazhae, nyekhai budy vin vam za raba. tak samo i sin lyuds'kii priishov nye na tye, shchob sluzhili iomu, a shchob posluzhiti, i dushu svoyu dati na vikup za bagat'okh! yak voni zh z erikhonu vikhodili, za nim ishov natovp vyelikii. i os' dvoe slipikh, shcho sidili pri dorozhi, pochuvshi, shcho pyeryekhodit' isus, stali krichati, blagayuchi: zmluis' nad nami, i-o, sinu davidiv! narod zhye svarivsya na nikh, shchob movchali, voni zh ishchye bil'shye krichali, blagayuchi: zmluis' nad nami, i-o, sinu davidiv! isus zhye spinivsya, poklikav ikh ta i skazav: shcho khochyetye, shchob ya nam zrobitv? voni iomu kazhut': i-o, nyekhai nam rozkriyut'sya ochi! i zmlisyerdivs' isus, dotorknuvsya do ikhnikh ochyei, i zaraz prozrili im ochi, i voni podalisya za nim.

a koli voni nablizilis' do erusalimu, i priishli do vitfagii, do gori do olivnoi, idi isus vislav dvokh uchniv, do nikh, kazhuchi: idit' usyelo, yake pyeryed vami, i znaidyetye zaraz oslitsyu priv'yazanu ta z nyeyu oslya; vidv'yazhit', i myeni privyedit' ikh. a yak khto vam shcho skazhye, vidkazhit', shcho ikh potryebue i-o', i vin zaraz poshlye ikh. a tsye stalos', shchob spravdilos' tye, shcho skazav buv prorok, promovlayuchi: skazhitye sions'kii don'tsi: os' do tye-bye idye tsar tvii! vin pokirlivii, i vsiv na osla, na oslya, pid'yaryemnoi sina. a uchni pishli ta i zrobili, yak zvyelim im isus. voni privyeli do isusa oslitsyu i oslya, i odyezhu poklali na nikh, i vin siv na nikh. i bagato narodu styelili odyezhu svoyu po dorozhi, in-shi zh rizali vittya z dyeryev i stylli dorogoyu. a narod, shcho ishov pyeryed nim i pozadu, vikrikuvav, kazhuchi: osanna sinu davidovomu! blagoslovyennii, khto idye u i-o im'ya! osanna na visoti! a koli uvi-ishov vin do erusalimu, to zdvignulos'ya tsilye misto, pitayuchi: khto tsye takii? a narod govoriv: tsye pro-rok, isus iz nazaryetu galileis'kogo! potomu isus uviishov u khram bozhii, i vignav usikh prodavtsiv i pokuptsiv u khrami, i popyeryevyertav groshomi-nam stoli, ta osloni prodavtsyam golubiv. i skazav im: napisano: dim mii budy domom molitvi, a vi robitye z n'ogo pyechyeru rozbiinikiv. i pristupili u khrami do n'ogo slipi ta krivi, i vin ikh uzdoroviv. a pyervosvyashchyeniki i knizhniki, bachivshi chuda, shcho vin uchiniv, i dityei, shcho v khrami vikriku-va: osanna sinu davidovomu, oburilis'ya, ta i skazali iomu: chi ti chuesh, shcho kazhut' voni? a isus vid-kazav im: tak. chi zh vi nye chitali nikoli: iz ust nye-movlyat, i tikh, shcho ssut', uchiniv ti khvalu? i pok-inuvshi ikh, vin viishov za misto v vifaniyu, i tam nich pyeryebuv. a vrantsi, do mista vyertayuchi's, vin zgolodniv. i pobachiv vin pri dorozhi odnye figovyie dyeryevo, i do n'ogo priishov, ta nichogo, krim listya samogo, na nim nye znaishov. i do n'ogo vin kazhye: nyekhai plodu iz tyebye nye budye nikoli poviki! i figovyie dyeryevo zaraz usokhlo. a uchni, pobachivshi tsye, divuvalis'ya ta govorili: yak shvidko vsokhlo tsye figovyie dyeryevo!... isus zhye promoviv u vidpovid' im: popravdi kazhu vam: koli b mali vi viru, i nye mali sumnivu, to vchinili b nye til'ki yak iz figovim dyeryevom, a yakbi i tsii gori v skazali: porushsya ta kin'sya do morya, to i staneyt'sya tye! i vsye, chogo vi v molitvi popositye z viroyu, to odyerzhitye. a koli vin priishov u khram i navchav, poprikhodili pyer-vosvyashchyeniki i starshi narodu do n'ogo i skazali: yakoyu ti vladoyu chinish otsye? i khto tobi vladu tsyu dav? isus zhye promoviv u vidpovid' im: zapi-tayu i ya vas odnye slovo. yak pro n'ogo dastye myeni vidpovid', to i ya vam skazhu, yakoyu vladoyu ya tsye chinyu. ivanovyie khrishchyennya zvidki bulo: iz nyeba, chi vid lyudyei? voni zh mirkuvali sobi i gov-orili: koli skazhyemo: iz nyeba, vidkazhye vin nam: chogo zh vi iomu nye povirili? a yak skazhyemo: vid lyudyei, boimosya narodu, bo ivana vzhayut' usi za proroka. i skazali isusovi v vidpovid': mi nye znaemo. vidkazav im i vin: to i ya vam nye skazhu, yakoyu vladoyu ya tsye chinyu. a yak vam zdaet'sya?

odin cholovik mav dvokh siniv. priishovshi do py-ershogo, vin skazav: pidi no, ditino, s'ogodni, prat-syui u vinogradniku! a toi vidpoviv i skazav: go-tovii, panotchye, i nye pishov. i, priishovshi do dru-gogo, tak samo skazav. a toi vidpoviv i skazav: ya nye khochu. a potim pokayav'sya, i pishov. kotrii zhye z dvokh uchiniv volyu bat'kovu? voni kazhut': ostannii. isus promovlyae do nikh: popravdi kazhu vam, shcho mitniki ta bludodiiki vipyeryedzhuyut' vas u bozhye tsarstvo. bo priishov buv do vas dorogoyu pravvednosti ivan, ta iomu nye povirili vi, a mitniki ta bludodiiki inyal iomu viri. a vi bachili, ta protye nye pokayalis'ya i opislya, shchob povir-iti iomu. poslukahitye inshoi pritchi. buv i-o odin. nasadiv vinogradnika vin, obgorodiv iogo murom, vidovbav u n'omu chavilo, bashtu postaviv, i vid-dav iogo vinaryam, ta i pishov. koli zh nadiishov chas plodiv, vin do vinariv poslav rabiv svoikh, sh-chob priinyati plodi svoi. vinari zh rabiv iogo pokha-pali, i odnogo pobili, a drugogo zamorduvali, a togo vkamyenuvali. znov poslav vin inshikh rabiv, bil'sh yak pyershye, ta i im uchinili tye same. naryesht poslav do nikh sina svogo i skazav: posoromlyat'sya sina mogo. alye vinari, yak pobachili sina, mirkuvati sobi stali: tsye spadkoemyets'; khodim, zamorduimo iogo, i zabyeryemo iogo spadshchinu! i, skhopivshi iogo, voni vivyeli za vinogradnik iogo, ta i ubili. otozh, yak pribudyte toi pan vinogradnika, shcho zro-bit' vin tim vinaryam? voni kazhut' iomu: vizual'ni-ra-truditsyachintsiv pogubit' zhorstoch, vinograd-nika zh viddast' inshim vinaryam, shcho budut' plodi viddavati iomu svoechno. isus promovlyae do nikh: chi vi nye chitali nikoli v pisanni: kamin', shcho iogo budivnich vidkinuli, toi narizhnim stav kamyenyem; vid i-o stalos'ya tsye, i divnye vono v ochakh nashikh! tomu kazhu vam, shcho vid vas tsarstvo bozhye vidiimyet'sya, i dast'sya narodovi, shcho plodi iogo budyie prinosit. i khto vpadye na tsyei kamin' rozib'et'sya, a na kogo vin sam upadye to rozchavit' iogo. a yak pyervosvyashchyeniki ta farisyei pochuli tsi pritchi iogo, to voni zrozumili, shcho pro nikh vin govorit'. i namagalis' skhopiti iogo, alye poboyalis' lyudyei, bo vvezhali iogo za proroka.

22

a isus, vidpovidayuchi, znov pochav govoriti im pritchami, kazhuchi: tsarstvo nyebyesnye podibnye odnomu tsaryei, shcho vyesillya spravlyav buv dlya sina svogo. i poslav vin svoikh rabiv poklikati tikh, khto buv na vyesillya zaprosheyenii, ta ti nye khotili priiti. znovu poslav vin inshikh rabiv, nakazyuchi: skazhit' zaprosheyenim: os' ya prigotuvav obid svi, zakololi biki i vidgodovanye, i vsye gotovyie. idit' na vyesillya! ta voni zlyegkovazhili ta porozkhdilis', toi na polye svoje, a toi na svi torg. a ostanni, pokhapavshi rabiv iogo, znushchalis'ya, ta i povbi-vali ikh. i rozgnivav'sya tsar, i poslav svoje viis'ko, i vigubiv tikh ubinikiv, a ikhne misto spaliv. todi kazhye rabam svoim: vyesillya gotovyie, alye nyedos-toini buli ti poklikani. tozh pidit' na rozdorizhzhya, i kogo til'ki spitkaetye, klichyie ikh na vyesillya. i vi-ishovshi rabi ti na rozdorizhzhya, zibrali vsikh, kogo

til'ki spitkali, zlikh i dobrikh. i vyesil'na kimnata gist'mi pyeryepovnilas'. yak priishov zhye toi tsar na gostyei podovitits', pobachiv tam cholovika, v odyezhu vyesil'nu nye vbranogo, ta i kazhye iomu: yak ti, družhye, vviishov syudi, nye mavshi odyezhi vyesil'noi? toi zhye movchav. todi tsar skazav svoim slugam: zv'yazhit' iomu nogi ta ruki, ta i kin'tye do zovnishn'oi tyemryavi, budye plach tam i skryegit zubiv... bo bagato poklikanikh, ta vibranikh malo. todi farisyeyi pishli i umovlyalis', yak vizual'nii-ratruditsiyaviti na slovi iogo. i posilayut' do n'ogo svoikh uchniv iz irodiyanami, i kazhut': uchitye-lyu, znaemo mi, shcho ti spravvedlivii, i nastavlyaesh na bozhu dorogu pravdno, i nye zvazhaesh ni na kogo, bo na lyuds'kye oblichchya nye divishysya ti. skazhi zh nam, yak zdaet'sya tobi: chi godit'sya davati podatok dlya kyesarya, chi ni? a isus, znavshi ikhne lukavstvo, skazav: chogo vi, litsyemiri, myenye viprobouyete? pokazhit' myeni grish podatkovii. i prinyesli dinariya iomu. a vin kazhye do nikh: chii tsye obraz i napis? ti vidkazuyut': kyesariv. todi kazhye vin im: tozh viddaitye kyesaryevye kyesaryevi, a tsi-doovi bozhnye. a pochuvshi takye, voni divu dalisya. i, lishivshi iogo, vidiishli. togo dnya pristupili do n'ogo saddukyei, shcho tyerdyat', nibi nyema voskryesennyya, i zapitali iogo, ta i skazali: uchityelyu, moisyeyi nakazav: koli khto pomrye, nye mavshi dityei, to nyekhai iogo brat viz'mye vdovu iogo, i vidnovit' nasinnya dlya brata svogo. bulo zh u nas sim brativ. i pyershii, odruchivshis', umyer, i, nye mavshi nasinnya, zostaviv družinu svoyu bratovi svoemu. tak samo i drugii, i tryetii, azh do s'omogo. a po vsikh vmyerla i zhinka. otozh, u voskryesenni kotromu z simokh vona družinoyu budye? bo vsi mali ii. isus zhye promoviv u vidpovid' im: pomilyaetyes' vi, nye znavshi pisannya, ni bozhoi sili. bo v voskryesenni ni zhyenyat'sya, ani zamizh vikhodyat', alye yak angoli ti na nyebi. a pro voskryesennyya pomyerlikh khiha nye chitali pryechyenogo vam vid tsi-doa, shcho kazhye: ya tsi-do avraamiv, i tsi-do isakiv, i tsi-do yakoviv; tsi-do nye e tsi-doom myertvikh, a zhivikh. a narod, chuvshi tsye, divuvavsya nautsi iogo. farisyeyi zh, pochuvshi, shcho vin usta zamknuv saddukyeiam, zibralisya razom. i spitavsya odin iz nikh, uchityel' zakonu, iogo viprobouvuyuchi i kazhusha: uchityelyu, kotra zapovid' naibil'sha v zakoni? vin zhye promoviv iomu: lyubi i-o tsi-doa svogo vsim syertsyem svoim, i vsieyu dushyeyu svoeyu, i vsieyu svoeyu dumkoyu. tsye naibil'sha i naipyersha zapovid'. a druga odnakova z nyeyu: lyubi svogo blizhn'ogo, yak samogo syebye. na dvokh otsikh zapovidyakh uyves' zakon i proroki stoyat'. koli zh farisyeyi zibralis', isus ikh zapitav, i skazav: shcho vi dumaete pro khrista? chii vin sin? voni iomu kazhut': davidiv. vin do nikh promovlyae: yak zhye to siloyu dukha david iogo i-o zvye, koli kazhye: promoviv i-o' i-o moemu: syad' pravorchu myenye, doki nye pokladu ya tvoikh vorogiv pidnizhkom nogam tvoim. tozh, koli david zvye iogo i-o, yak zhye vin iomu sin? i nikhto nye spromigsysya vidpovisti iomu ani slova... i nikhto z togo dnya nye navazhuvavsya bil'sh pitati iogo.

todi promoviv isus do narodu i do uchniv svoikh, i skazav: na sidinni moisyeyevim usilisy knizhniki ta farisyeyi. tozh usye, shcho voni skazhut' vam, robiti' i vikonuitye; ta za vchinkami ikhnimi nye robiti', bo govoryat' voni ta nye roblyat' togo! voni zh v'yazhut' tyazhki tyagari, ikladut' ikh na lyuds'ki ramyena, sami zh navit' pal'tsyem svoim nye khotyat' ikh porushiti... usi zh uchinki svoi voni roblyat', shchob ikh bachili lyudi, i tsi-doomillya svoi rozshiryayut', i zdovzhuyut' kititsi. i lyublyat' voni pyeryednishi mistysa na byenkyetakh, i pyeryednishi lavki v sinagogakh, i priviti na rinkakh, i shchob zvali ikh lyudi: uchityelyu! a vi vchityelyami nye zvit'sya, bo odin vam uchityel', a vi vsi brati. i nye nazivaiyte nikogo ottsyem na zemli, bo odin vam otyets', shcho na nyebi. i nye zvit'sya nastavnikami, bo odin vam nastavnik, khristos. khto mizh vami naibil'shii, khai slugoyu vam budyel' khto bo pidnosit'sya, budye ponizhyenii, khto zh ponizhuet'sya, toi pidnyesyet'sya. gorye zh vam, knizhniki ta farisyeyi, litsyemiri, shcho pyeryed lyud'mi zachinyae-tye tsarstvo nyebesnye, bo i sami vi nye vkhodite, ani tikh, khto khochye vviti, uviti nye puskaete! gorye zh vam, knizhniki ta farisyeyi, litsyemiri, shcho vdovini khati poidaete, i napokaz molityes' dovgo, chyeryez tye osud tyazhchii vi priimyyete! gorye vam, knizhniki ta farisyeyi, litsyemiri, shcho obkhoditye morye ta zymlyu, shchob pridbati novovirtsya odnogo; a koli tye staet'sya, to robitye iogo sinom gyeennii, vdvoe girshim vid vas! gorye vam, provodiri vi slipi, shcho govoritye: koli khto poklyanet'sya khramom, to nichogo; a khto poklyanet'sya zolotom khramu, to toi vinuvatii. nyerozumni i slipi, shcho bo bil'shye: chi zoloto, chi toi khram, shcho osvyachue zoloto? i: koli khto poklyanet'sya zhyertivnikom, to nichogo, a khto poklyanet'sya zhyertvoyu, shcho na nim, to vin vinuvatii. nyerozumni i slipi, shcho bo bil'shye: chi zhyertva, chi toi zhyertivnik, shcho osvyachue zhyertvu? otozh, khto klyanet'sya zhyertivnikom, klyanet'sya nim ta vsim, shcho na n'omu. i khto khramom klyanet'sya, klyanet'sya nim ta tim, khto zhivye v nim. i khto nyebom klyanet'sya, klyanet'sya bozhim pryestolom i tim, khto na n'omu sidit' gorye vam, knizhniki ta farisyeyi, litsyemiri, shcho daetye dyesyatinu iz m'yati, i ganusu i kminu, alye naivazhlivshye v zakoni pokinuli: sud, milosyerdya ta viru; tsye tryeba robiti, i togo nye kidati. provodiri vi slipi, shcho vidtsidzhuetye komary, a vyerbyluda kovtae! gorye vam, knizhniki ta farisyeyi, litsyemiri, shcho chistitye zovnishnist' kukhlya ta miski, a vsyeryedini povni voni zdirstva i krivdi! farisyeyu slipii, ochisti pyershye syeryedinu kukhlya, shchob chistii vin buv i nazovni! gorye vam, knizhniki ta farisyeyi, litsyemiri, shcho podibni do grobiv pobilyenikh, yak i garnimi zvyerkhu zdayut'sya, a vsyeryedini povni trupnikh kistok ta vsyakoi nyechistosti! tak i vi, nazovni zdaetsya lyudym za pravnyednikh, a vsyeryedini povni litsyemirstva ta byezzakonnay! gorye vam, knizhniki ta farisyeyi, litsyemiri, shcho prorokam nadgrobniki stavitye, i pravnyednikom prikrashaetye pam'yatniki,

ta govoryte: yakbi mi zhili za dnev nashikh bat'kiv, to mi nye buli b spil'nikami ikhnimi v krovi prorokiv. tim samim na syebye svydkuetye, shcho sini vi ubivt-siv prorokiv. dopovnit' i vi miru provini vashikh bat'kiv! o zmii, o rodye gadyuchii, yak vi vtyechyetye vid zasudu do gyeenni? i os' tomu posilayu do vas ya prorokiv, i mudrikh, i knizhnikiv; chastinu ikh vi povbivaetye ta rozipnyetye, a chastinu ikh vi bichu-vatimetye v sinagogakh svoikh, i budyetye gnati z mista do mista. shchob spala na vas usya pravayedna krov, shcho prolita bula na zemli, vid krovi avyelya pravayednogo, azh do krovi zakhariya, varakhiinogo sina, shcho vi zamorduvali iogo mizh khramom i zhyertivnikom! popravdi kazhu vam: otsye vsye spadye na rid tsye! erusalimye, erusalimye, shcho vbiyaesh prorokiv ta kamyenuesh poslanikh do tye-bye! skil'ki raziv ya khotiv zibrati diti tvoji, yak ta kvochka zbiraie pid krila kurchatok svoikh, ta vi nye zakhotili! os' vash dim zalishaet'sya porozhnii dlya vas! govoryu bo ya vam: vidtpepyer vi myenye nye pobachitye, azh poki nye skazhyetye: blagoslovyen-nii, khto idye u i-o im'ya!

24

i viishov isus i vid khramu pishov. i pidiishli iogo uchni, shchob iomu pokazati budinki khramovi. vin zhye promoviv u vidpovid' im: chi bachitye vi vsye otsye? popravdi kazhu vam: nye zalishit'sya tut navit' kamin' na kamyeni, yakii nye zruinuet'sya!... koli zh vin sidiv na olivnii gori, pidiishli iogo uchni do n'ogo samotn'o i spitali: skazhi nam, koli stanyet'sya tsye? i yaka budyie oznaka prikhodu tvogo i kintsya viku? isus zhye promoviv u vidpovid' im: sty-eryezhit'sya, shchob vas khto nye zviv! bo bagato khto priidye v im'ya moe, kazhuchi: ya khristos. i zvyedet' bagat'okh. i zh pro viini pochuetye, i pro voenni chutki, glyadit', nye lyakaityes', bo statis' na-lyezhit' tomu. alye tsye nye kinyets' shchye. bo povstanye narod na narod, i tsarstvo na tsarstvo, i golod, mor ta zymlyetrusi nastanut' mistysami. a vsye tsye pochatok tyerpyn' porodil'nikh. na muki todi vidavatimut' vas, i vbivatimut' vas, i vas budut' nyenaviditi vsi narodi za imyennya moe. i bagato-khto v toi chas spokusyat'sya, i vidavati odin odnogo budut', i odin odnogo budut' nyenaviditi. postanye bagato fal'shivikh prorokiv, i zvyedet' bagat'okh. i chyeryez rozrist byezzakonstva lyubov bagat'okh okolohonye. a khto vityerpit' azh do kintsya, toi budyie spasyenii! i propovidana budyie tsya evangeliya tsarstva po tsilomu svitovi, na svidotstvo narodom usim. i todi priidye kinyets'! tozh, koli vi pobachitye tu gidotu spustoshyennya, shcho pro nyei zvishchav buv prorok daniil, na misti svyatomu, khto chi-tae, nyekhai rozumie, todi ti, khto v yudyei, nyekhai v gori vtiakayut'. khto na pokrivil, nyekhai toi nye skhodit' uzvati ryechi z domu svogo. i khto na poli, khai nazad nye vyertaet'sya vzyati odyezhu svoyu. gorye zh vagitnim i tim, khto godue grud'mi, za dnev tikh! molit'sya zh, shchob vasha vtyecha nye sta-las' zimoyu, ani v subotu. bo skorbota vyelika nas-tanye todi, yakoi nye bulo z pyervopochinu svitu azh dosi i nye budyie. i koli b nye vkorotilis' ti dni, nye

spaslasya b niyaka lyudina; alye chyeryez vibranikh dni ti vkorotyat'sya. todi, yak khto skazhye do vas: oto, khristos tut chi otam, nye imit' viri. bo postanut' khristi nyeppravdivi, i nyeppravdivi proroki, i budut' chinititi vyelikii oznaki ta chuda, shcho zvyeli b, koli b mozna, i vibranikh. otsye ya napyeryed vam skazav. a koli skazhut' vam: os' vin u pustyni nye vikhodit'ye, os' vin u kriivkakh nye virtye! bo yak bliskavka ta vibigae zo skhodu, i z'yavlyayet'sya azh do zakhodu, tak budyie i prikhid sina lyuds'kogo. bo dye trup, tam zbyerut'sya orli. i zaraz, po skorboti tikh dnev, sontsye zat'mit'sya, i misyats' nye dast' svogo svitla, i zori popadayut' z nyeba, i sili nyebyesni porushat'sya. i togo chasu na nyebi z'yavit'sya znak sina lyuds'kogo, i todi zagolosyat' vsi zymnii plyemyena, i pobachat' voni sina lyuds'kogo, shcho itimye na khmarakh nye-byesnikh iz vyelikoyu potugoyu i slavoyu. i posh-lye angoliv svoikh vin iz golosnim surmovim gukom, i zbyerut' iogo vibranikh vid vitriv chotir'okh, vid kintsiv nyeba azh do kintsiv iogo. vid dyeryeva zh figovogo navchit'sya prikkladu: koli vittya iogo vzhye rozpukuet'sya, i kinyet'sya listya, to vi znaetye, shcho bliz'ko vzhye lito. tak i vi: koli vsye tsye pobachi-tye, znaitye, shcho bliz'ko, pid dyerima! popravdi kazhu vam: nye pyeryeidye tsyei rid, azh usye otsye stanyet'sya. nyebo i zymlya prominyet'sya, alye nye minut'sya slova moi! a pro dyen' toi i godinu nye znae nikhto: ani angoli nyebyesni, ani sin, lishye sam otyets'. yak bulo za dnev noevikh, tak budyie i prikhid sina lyuds'kogo. bo tak samo, yak za dnev do po-topu vsi ili i poli, zhyenilisya i zamizh vikhodili, azh do dnya, koli noi uviishov do kovchyegu, i nye znali, azh poki potop nye priishov ta i usikh nye zabrav, tak budyie i prikhid sina lyuds'kogo. budut' dvoe na poli todi, odin viz'myet'sya, a drugii polishit'sya. dvi budut' moloti na zhornakh, odna viz'myet'sya, a druga polishit'sya. tozh pil'nuitye, bo nye znaitye, kotrogo dnya priidye i-o' vash. znaitye zh tsye, shcho koli b znay i-o, o kotrii storozhi priidye vizual'ni-ra-truditisyadii, to vin pil'nuvav bi, i pidkopati svogo domu nye dav bi. tomu bud'tye gotovi i vi, bo pri-idye sin lyuds'kii tiei godini, koli vi nye dumaetye! khto zh vurnii i mudrii rab, yakogo pan postaviv nad svoimi chyelyadnikami davati svoechnasno pozhivu dlya nikh? blazhyennii toi rab, shcho pan iogo priidye ta znaidye, shcho robit' vin tak! popravdi kazhu vam, shcho nad tsilim maetkom svoim vin postavit' iogo. a yak toi zlii rab skazhye u syertsii svoim: zabarit'sya pan mii priiti, i zachnyie biti tovarishiv svoikh, a isti ta piti z p'yanitsyami, to pan togo raba priidye dnya, yakogo vin nye spodivaet'sya, i o godini, yakoi nye znae. i vin popolovini rozitnye iogo, i viznachit' dolyu iomu z litsyemirami, budyie plach tam i skryegit zubiv!

25

todi tsarstvo nyebyesnye budyie podibnye do dyesy-ati div, shcho pobrali kagantsi svoi, ta i pishli zus-trichati molodogo. p'yat' zhye z nikh nyerozumni buli, a p'yat' mudri. nyerozumni zh, uzyavshi ka-gantsi, nye vzyali iz soboyu olivi. a mudri nabrali olivi v posudinki razom iz svoimi kagantsyami. a

koli zabarivs' molodii, to vsi zadrimali i posnuli. a opivnochi krik zalunav: os' molodii, vikhod'tye nazustrichi! skhopilis' todi vsi ti divi, i kagantsi svoi nagotuvali. nyerozumni zh skazali do mudrikh: daitye nam iz svoei olivi, bo nashi kagantsi os' gasnut'. mudri zh vidpovili ta skazali: shchob, buva, nam i vam nye zabraklo, kraschye vdaityesya do prodavtsiv, i kupit' sobi. i yak voni kupuvati pishli, to pribuv molodii; i gotovi vviishli na vyesillya z nim, i zamknjeni dvyeri buli. a potim priishla i ryeshtha div i kazala: panye, panye, vchidni nam! vin zhye v vidpovid' im prokazav: popravdi kazhu vam, nye znayu ya vas! tozh pi'nuitye, bo nye znaetye ni dnya, ni godini, koli priidye sin lyuds'kii! tak samo zh odin cholovik, yak vidkhodiv, poklikav svoikh rabiv i pyeryedav im dobro svoe. i odnomu vin dav p'yat' talantiv, a drugomu dva, a tomu odin, kozhnomu za spromozhnistyu iogo. i vidiishov. a toi, shcho vzyav p'yat' talantiv, nyegaino pishov i oruduvav nimi, i nabuv vin p'yat' inshikh talantiv. tak samo zh i toi, shcho vzyav dva i vin shchye dva inshikh nabuv. a toi, shcho odnogo vzyav, pishov ta i zakopav iogo v zymlyu, i skhovav sriblo pana svogo. po dovgomu zh chasi vyernuvsvya pan tikh rabiv, ta i vid nikh zazhadav obrakhunku. i priishov toi, shcho vzyav p'yat' talantiv, prinis ishchye p'yat' talantiv i skazav: panye mii, p'yat' talantiv myeni pyeryedav ti, os' ya zdobuv inshi p'yat' talantiv. skazav zhye iomu iogo pan: garazd, rabye dobrii i virnii! ti v malomu buv virnii, nad vyelikim postavlyu tyebye, uvidi do radoshchiv pana svogo! pidiishov zhye i toi, shcho vzyav dva talanti, i skazav: dva talanti myeni pyeryedav ti, os' ishchye dva talanti zdobuv ya. kazav iomu pan iogo: garazd, rabye dobrii i virnii! ti v malomu buv virnii, nad vyelikim postavlyu tyebye, uvidi do radoshchiv pana svogo! pidiishov zhye i toi, shcho odnogo talanta vzyav, i skazav: ya znav tyebye, panye, shcho tyverda ti lyudina, ti zhnyesh, dye nye siyav, i zbiraesh, dye nye rozsipav. i ya poboyavsvya, pishov i talanta tvogo skhovav u zymlyu. oto maesh svoe... i vidpoviv iogo pan i skazav iomu: rabye lukavii i linivii! ti znav, shcho ya zhnu, dye nye siyav, i zbiraYu, dye nye rozsipav? tozh tobi bulo tryeba viddati groshi moi groshominam, i, vyernuvshis', ya vzyav bi z pributkom svoe. viz'mit' zhye vid n'ogo talanta, i viddaitye tomu, shcho dyesyat' talantiv vin mae. bo kozhnomu, khto mae, dast'sya iomu ta i do-dast'sya, khto zh nye mae, zaberyet'sya vid n'ogo i tye, shcho vin mae. a raba nyepotribnogo vkin'tye do zovnishin'oi tymeryavi, budyte plach tam i skryegit zubiv! koli zh priidye sin lyuds'kii u slavi svoii, i vsi angoli z nim, todi vin zasyadye na pryestoli slavi svoei. i pyeryed nim usi narodi zbyerut'sya, i vin viddilit' odnogo vid odnogo ikh, yak viddiilya vivchar ovyets' vid kozliv. i postavit' vin vivtsi pravoruch syebye, a kozlyata livoruch. todi skazhye tsar tim, khto pravoruch iogo: priidit', blagoslovyennii mogo ottsya, posyad'tye tsarstvo, ugotovanye vam vid zakladin svitu. bo ya goloduvav buv i vi nagoduvali myenye, pragnuv i vi napoili myenye, mandrivnikom ya buv i myenye priinyali vi. buv nagii i myenye zodyagli vi, slabuvav i myenye vi vidvidali, u v'yaznitsi ya buv i priishli vi do myenye. todi vidpovidyat' iomu

pravyedni i skazhut': i-o, koli to tyebye mi golodnogo bachili i nagoduvali, abo spragnyenogo i napoili? koli to tyebye mandrivnikom mi bachili i priinyali, chi nagim i zodyagli? koli to tyebye mi nyeduzhogo bachili, chi v v'yaznitsi i do tyebye priishli? tsar vidpovist' i promovit' do nikh: popravdi kazhu vam: shcho til'ki vchinili vi odnomu z naimyenshikh brativ moikh tsikh, tye myeni vi vchinili. todi skazhye i tim, khto livoruch: idit' vi vid myenye, proklyati, u vichnii ogon', shcho diyavolovi ta iogo poslantsyami prigotovani. bo ya goloduvav buv i nye nagoduvali myenye, pragnuv i vi nye napoili myenye, mandrivnikom ya buv i nye priinyali vi myenye, buv nagii i nye zodyagli vi myenye, slabii i v v'yaznitsi i myenye nye vidvidali vi. todi vidpovidyat' i voni, promovlayuchi: i-o, koli to tyebye mi golodnogo bachili, abo spragnyenogo, abo mandrivnikom, chi nagogo, chi nyeduzhogo, chi v v'yaznitsi i nye posluzhili tobi? todi vin vidpovist' im i skazhye: popravdi kazhu vam: chogo til'ki odnomu z naimyenshikh tsikh vi nye vchinili, myeni nye vchinili! i tsi pidut' na vichnyu muku, a pravyedniki na vichnye zhittya.

26

i stalos', koli zakinchiv isus usi tsi slova, vin skazav svoim uchnyam: vi znaetye, shcho chyeryez dva dni budyte paskha, i lyuds'kii sin budyte vidanii na rozpyattya. todi pyervosvyashcheniki, i knizhniki, i starshi narodu zibralsiya v domi pyervosvyashchenika, zvanogo kaiyafoyu, i radilisiya, shchob pidstupom vzyati isusa i zabiti. i voni govoriili: ta nye v svyato, shchob buva kolotnyecha v narodi nye stalas'. koli zh isus buv u vifanii, u domi simona prokazhyenogo, pidiishla odna zhinka do n'ogo, mayuchi alyabastrovu plyashyechku dorogotsinnogo mira, i vilila na iogo golovu, yak sidiv pri stoli vin. yak pobachili zh uchni tsye, to oburilisiya ta i skazali: nascho takye marnotratstvo? bo dorogo mozhna bulo b tsye prodati, i viddati utsidoim. zrozumivshi isus, promoviv do nikh: chogo prikrist' vi robitye zhintsy? vona zh dobrii uchnok зробила myeni. bo vtsi-doikh vi maetye zavzhdi z soboyu, a myenye nye postiino vi maetye. bo, vilivshi miro otsye na tilo moe, vona tye vchinila na pokhoron mii. popravdi kazhu vam: dye til'ki ot-sya evangeliya propoviduvana budyte v tsilomu sviti, na pam'yatku ii budyte skazanye i tye, shcho зробила vona! todi odin iz dvanadtsyat'okh, zvaniy yudoyu iskariots'kim, podavsvya do pyervosvyashchenikov, i skazav: shcho khochyetye dati myeni, i ya vam iogo vidam? i voni iomu viplatili tridtsyat' sribnyakiv. i vin vidditi shukav slushnogo chasu, shchob vidati iogo. a pyershogo dnya oprisnokiv uchni pidiishli do isusa i skazali iomu: dye khochyesh, shchob mi prigotuvati paskhu spozhiti tobi? a vin vidkazav: idit' do takogo to v misto, i pyeryekazhit' iomu: kazhye vchityel': chas mii bliz'kii, spravlyu paskhu z svoimi uchnyami v tyebye. i uchni зробili, yak zvyeliv im isus, i zachali paskhu gotuvati. a koli nastav vylechir, vin iz dvanadtsyat'ma uchnyami siv za stih. i, yak voni spozhivali, vin skazav: popravdi kazhu vam, shcho odin iz vas viddast' myenye... a voni zasmutilisiya tyazhko, i kozhyen

iz nikh stav pitati iogo: chi nye ya to, o i-o? a vin vidpoviv i promoviv: khto ruku svoyu vmochit' u misku zh mnoyu, toi vidast' myenye. lyuds'kii sin spravdi idye, yak pro n'ogo napisano; alye gorye tomu cholovikov, shcho vidast' lyuds'kogo sina! bulo b krashchye iomu, koli b toi cholovik nye rodivsya! yuda zh, zradnik iogo, vidpoviv i skazav: chi nye ya to, uchityelyu? vidkazav vin iomu: ti skazav... yak voni zh spozhivali, isus uzyav khlib, i poblagosloviv, polamav, i davav svoim uchnyam, i skazav: prymit', spozhivaitye, tsye tilo moe. a vzyavshi chashu, i podyaku vchinivshi, vin podav im i skazav: piitye z nyei vsi, bo tsye krov moya novogo zapovitu, shcho za bagat'okh prolivaet'sya na vidpushchyennya grikhiv! kazhu zh vam, shcho vidnini nye pitimu ya vid ots'ogo plodu vinogradnogo azh do dnya, koli z vami iogo novim pitimu v tsarstvi mogo ottsya. a koli vidspivali voni, to na goru olivnu pishli. promovlyae todi im isus: usi vi cheryez myenye spokusityesya nochi tsiei. bo napisano: urazhu pastirya, i rozporoshat'sya vivtsi otari. po voskryesyenni zh svoim ya vas vipyeryedzhu v galilye. a pyetro vidpoviv i skazav iomu: yakbi i usi spokusilis' pro tyebye, ya nye spokushusya nikoli. promoviv do n'ogo isus: popravdi kazhu tobi, shcho nochi tsiei, pyershye nizh zaspivaye piveny', vidryechyeshsya ti trichi vid myenye... govorit' do n'ogo pyetro: koli b myeni navit' umyerti z tobouy, ya nye vidryechusya vid tyebye! tak skazali i usi uchni. todi z nimi prikhodit' isus do mistysyevosti, zvanoi gyefsimaniya, i promovlyae do uchniv: posid'tye vi tut, azh poki pidu i pomolyusya otam. i, vzyavshi pyetra i dvokh siniv zyevyedye-vikh, zachav sumuvati i tuzhiti. todi promovlyae do nikh: obgornyena sumom smyertyel'nim dusha moya! zalishit'sya tut, i popil'nuitye zo mnoyu... i, trokhi dali proishovshi, upav vin dolilits', ta molivsya i blagav: otchye mii, koli mozhna, nyekhai obmyne tsya chasha myenye... ta protye, nye yak ha khochu, a yak ti... i, vyernuvshis' do uchniv, znaishov ikh, shcho spali, i promoviv pyetrovi: otak, nye zmogli vi i odniei godini popil'nuvati zo mnoyu?... pil'nuitye do nikh: obgornyena, shcho noi vpasti na sprobu, bad'orii bo dukh, alye nyemichnye tilo. vidiishovshi shchye vdruge, vin molivsya i blagav: otchye mii, yak tsya chasha nye mozhnye minuti myenye, shchob nye piti ii, nyekhai stanyet'sya volya tvoya! i, priishovshi, iznovu znaishov ikh, shcho spali, bo zvazhnili im ochi buli. i, zalishivshi ikh, znov pishov, i pomolivsya vtryete, tye samye slovo promovivshi. potom prikhodit' do uchniv i im promovlyae: vi shchye dali spitye i spochivae-tye? os' godina nablizilas', i do ruk grishnikam vitanii budye sin lyuds'kii... ustavaitye, khodim, os' nablizivsya mii zradnik! i koli vin ishchye gov-oriv, azh os' priishov yuda, odin iz dvanadtsyat'okh, a z nim lyudu bagato vid pyervosvyashchyenikiv i starshikh narodu z myechami ta kiyami. a zradnik iogo dav buv znaka im, kazhuchi: kogo potsiluyu, to vin, byerit' iogo. i zaraz vin pidishov do isusa i skazav: radii, uchityelyu! i potsiluvav iogo. isus zhye iomu vidkazav: chogo, družhye, priishov ti? todi pristupili ta ruki naklali na isusa, i skhopili iogo. a os' odin iz tikh, shcho z isusom buli, vityagnuv ruku, i myecha svogo vikhopiv ta i rubonuv raba pyer-

vosvyashchyenika, i vidtyav iomu vukho. todi promovlyae do n'ogo isus: skhovai svogo myecha v iogo mistysye, bo vsi, khto viz'mye myecha, vid myecha i zaginut'. chi ti dumaesh, shcho nye mozhu tyepper uprositi svogo ottsya, i vin dast' myeni zaraz bil'shye dvanadtsyati lyegioniv angolv? alye yak mae zbutis' pisannya, shcho tak statysya musit' tiei, kiyami promoviv isus do narodu: nyemov na rozbiinika vi-ishli z myechami ta kiyami, shchob uzyati myenye! ya shchodyenno u khrami sidiv i navchav, i myenye nye vzyali vi. tsye zh stalos' usye, shchob zbulysya pisannya prorokiv. usi uchni todi zalishili iogo i povtikali... a voni skhopili isusa, i povyeli do pyervosvyashchyenika kaiyafi, dye zibralsiya knizhniki i starshi. pyetro zh zdalyeka ishov uslid za nim azh do dvoru pyervosvyashchyenika, i, vviishovshi vsyeryedinu, siv iz sluzhboyy, shchob bachiti kinyets'. a pyervosvyashchyeniki ta vvyes' sinyedron shukali na isusa nyepravdivogo svidchyennya, shchob smyert' zapodiyati iomu, i nye znakhodili, khoch krivosvid-kiv bagato pidkhodilo. azh os' nakinyets' z'yavilysya dvoe, i skazali: vin govori: ya mozhu zrinnuvati khram bozhii, i za tri dni zbuduvati iogo. todi pyervosvyashchyenik ustav i do n'ogo skazav: ti nichogo nye vidpovidaesh na tye, shcho svidchat' suproti tye-bye? isus zhye movchav. i pyervosvyashchyenik skazav iomu: zaprissyagayu tyebye zhivim tsi-doom, shchob nam ti skazav, chi khristos ti, sin bozhii? promovlyae do n'ogo isus: ti skazav... a navit' povim vam: vidtyepper vi pobachitye lyuds'kogo sina, shcho siditmye pravoruch sili bozhoi, i na khmarakh nyebyesnikh prikhoditimye! todi pyervosvyashchyenik rozdyer odyezhu svoyu ta i skazav: vin tsi-dooznyeavazhi! nashcho nam ishchye svidki potribni? os' vi chuli tyepper iogo tsi-dooznyeavagu! yak vam izdaet'sya? voni zh vidpovili ta skazali: povinyen umyerti! todi stali plyuvati na oblichchya iomu, ta biti po shchokakh iogo, inshi zh kiyami bili, i kazali: prorokui nam, khristye, khto to vdariv tye-bye?... a pyetro pyeryed domom sidiv na podvir'i. i pristupila do n'ogo sluzhniksya odna ta i skazala: i ti buv z isusom galilyeyaninom! a vin pyeryed vsima vidriksya, skazavshi: nye vidayu ya, shcho ti kazhyesh... a koli do vorit vin pidkhodiv, pobachila insha iogo ta i skazala priyavnim tam lyudyam: otsyei buv z isusom nazaryaninom! i vin znovu vidriksya ta stav prislyagatis': nye znayu ts'ogo cholovika!... pidi-ishli zh trokhi zgodom prisutni i skazali pyetrovi: i ti spravdi z otikh, ta i mova tvoya viyavlyae tyebye. todi vin stav klyastis' ta bozhitis': nye znayu ts'ogo cholovika! i zaspivav piveny' khvili tiei... i zgadav pyetro skazanye slovo isusoye: pyershye nizh zaspivae piveny', vidryechyeshsya ti trichi vid myenye. i, viishovshi zvidti, vin girko zaplakav...

27

a koli nastav ranok, usi pyervosvyashchyeniki i starshi narodu zibrali naradu suproti isusa, shchob iomu zapodiyati smyert'. i, zv'yavavshi iogo, povyeli, ta i pontiyy pilatu namisnikovi viddali. todi yuda, shcho vidav iogo, yak pobachiv, shcho iogo zasudili, rozkayavsya, i vyernuv tridtsyat' sribnyakiv pyer-

vosvyashchenikam i starshim, ta i skazav: ya zgrishiv, nyevinnu krov vidavshi. voni zh vidkazali: a nam shcho do togo? divis' sobi sam... i, kinuvshi v khram sribnyaki, vidiishov, a potomu pishov, ta i po-visivsa... a pyervosvyashcheniki, yak vzyali sribnyaki, to skazali: ts'ogo nye godit'sya poklasti do skhovku tsyerkovnogo, tseye zh bo zaplata za krov. a poradvishis', kupili na nikh polye ganchars'kye, shchob mandrivniki khovati, chomu i zvyet'sya tye polye polyem krov azh do s'ogodni. todi spravdilos' tye, shcho skazav buv prorok eryemiya, promovlyayuchi: i vzyali voni tridtsyat' sribnyakiv, zaplatu otsinyenogo, shcho iogo otsinili sini izraeliyevi, i dali ikh za polye ganchars'kye, yak i-o' nakazav buv myeni. isus zhye stav pyeryed namisnikom. i namisnik iogo zapitav i skazav: chi ti tsar yudyeis'kii? isus zhye iomu vidkazav: ti kazhyesh. koli zh pyervosvyashcheniki i starshi iogo vinuvatili, vin nichogo na tye nye vidkazuav. todi kazhye do n'ogo pilat: chi nye chuesh, yak bagato na tyebye svdkuyut? a vin ni na odnye slovo iomu nye vidkazuav, tak shcho namisnik buv duzhye zdivovanii. mav zhye namisnik zvichai vidpuskati na svyato narodovi v'yaznya odnogo, kotrogo khotili voni. buv todi v'yazyen' vidomii, shcho zvavsya varavva. i, yak zibralis' voni, to skazav im pilat: kotrogo bazhaetye, shchob ya vam vidpustiv: varavvu, chi isusa, shcho zvyet'sya khristos? bo vin znav, shcho iogo chyeryez zazdroshchi vidali. koli zh vin sidiv na suddeyevim sidinni, iogo družhina prislaza skazati iomu: nichogo nye mai z otim pravednikom, bo s'ogodni vvi sni ya bagato tyerpila z-za n'ogo... a pyervosvyashcheniki i starshi popidmovlyali narod, shchob prositi za varavvu, a isusovi smyert' zapodiyati. namisnik todi vidpoviv i skazav im: kotrogo zh iz dvokh i bazhaetye, shchob ya vam vidpustiv? voni zh vidkazali: varavvu. pilat kazhye do nikh: a shcho zh mayu zrobiti z isusom, shcho zvyet'sya khristos? usi zakrichali: nyekhai rozp'yatii budye!... a namisnik spitav: yakye zh vizual'nii-ra-truditisya vin zrobiv? voni zh zachali shchye sil'nishye krichati i kazati: nyekhai rozp'yatii budye! i, yak pobachiv pilat, shcho nichogo nye vdie, a nyespokii shchye bil'shii staet'sya, nabrav vin vodi, ta i pyeryed narodom umiv svoi ruki i skazav: ya nyevinnu i krov iogo! sami vi pobachitye... a vvyes' narod vidpoviv i skazav: na nas iogo krov i na nashikh diteyli!... todi vidpustiv im varavvu, a isusa, zbichuvavshi, vin vidav, shchob rozp'yatii buv. todi to namisnikovi voyaki, do pryetoriya vzyavshi isusa, zibrali na n'ogo vvyes' viddil. i, rozdyagnuvshi iogo, bagryanitsyu nadili na n'ogo. i, splivshi z tyernini vinka, poklali iomu na golovu, a trostinu v pravitsyu iogo. i, navkolishki padayuchi pyeryed nim, smiyalisya z n'ogo i kazali: radii, tsaryu yudyeis'kii! i, plyuvavshi na n'ogo, khapali trostinu, ta i po golovi iogo bili... a koli naznushchalisya z n'ogo, znyali z n'ogo plashcha, i zodyagnuli v odyezhu iogo. i povyeli iogo na rozp'yattya. a vikhodyachi, strili odnogo kirinyeyanina, simon na imyennya, iogo zmusili nyesi dlya n'ogo khryesta. i, pribuvshi na mistye, shcho zvyet'sya golgotha, tseybo skazati chyeryepovishchye, dali iomu piti vina, iz girkotoyu zmishanogo, ta, pokushtuvavshi, vin piti nye skhotiv.

a rozp'yavshi iogo, voni podilili odyezhu iogo, kinuvshi zhyeryeba. i, posidavshi, styeryegli iogo tam. i napis provini iogo pomistili nad iogo golovoyu: tseye isus, tsar yudyeis'kii. todi rozp'yato z nim dvokh rozbiinikiv: odnogo pravoruch, a odnogo livoruch. a khto pobich prokhodiv, iogo likhoslovili ta golovami svoimi khitali, i kazali: ti, shcho khrama ruinuesh ta za tri dni buduesh, spasi samogo syebye! koli ti bozhii sin, to ziidi z khryesta! tak samo zh i pyervosvyashcheniki z knizhnikami ta starshimi, nasmikhayuchisya, govori! vin inshikh spasav, a samogo syebye nye mozhye spasti! koli tsar vin izrailiv, nyekhai ziide tyepyer iz khryesta, i mi povirimo iomu! pokladav vin nadiyu na tsi-doa, nyekhai toi iogo tyepyer vizvolit', yakshcho vin ugodni iomu. bo vin govori: ya sin bozhii... takozh nasmikhalisya z n'ogo i rozbiiniki, shcho z nim buli rozp'yati. a vid godini shosto azh do godini dnev'yatoi tyemryava stalas' po tsilii zyeemli! a kolo godini dnev'yatoi skriknuv isus guchnim golosom, kazhuchi: yeli, yeli, lama savaktani? tseybo: bozhye mii, bozhye mii, nashcho myenye ti pokinuv?... dyekhto zh iz tikh, shcho stoyali tam, tseye pochuli i kazali, shcho vin klichye illyu. a odin iz nikh zaraz pobig i vzyav gubku ta, otstom ii napovnivshi, nastromiv na trostinu i davav iomu piti. inshi kazali: chyeikai no, pobachmo, chi priidye illya vizvoliyati iogo. a isus znovu golosom guchnim iskriknuv, i dukha viddav... i os' zavisu u khrami rozdyerlas' nadvoe til vyerku azh dodolu, i zyeemlya potryaslasya, i zachali rozpadatisya skyeli, i povidkrivalis' grobi, i povstavalo bagato til spochilikh svyatikh, a z grobiv povikhodivshi, po iogo voskryesenni, do mista svyatogo vviishli, i bagat'om iz'yavilis' a sotnik ta ti, shcho isusa z nim styeryegli, yak zyeumyetrusa pobachili, i tye, shcho tam stalosya, nyakalisya duzhye i kazali: vin buv spravdi sin bozhii! bulo tam bagato i zhinok, shcho divilisya zdalyaka, i shcho za isusom priishli z galilyei, i iomu prislugovuvali. mizh nimi bula mariya magdalina, i mariya, mati yakova i iosipa, i mati siniv zyevedyeevikh. a koli nastav vyechir, to priishov muzh bagatii iz arimatyei, na im'ya iosip, shcho i sam buv navchavsya v isusa. vin priishov do pilata i prosiv tila isusovogo. pilat izvyyeliv todi vidati. i vzyav iosip isusovye tilo, obgornuv iogo plashchanitsyeyu chistoyu, i poklav iogo v grobi novomu svoim, shcho buv visik u skyeli. do dvyeryei grobovikh privaliv vin vyelikogo kamyenya, ta i vidiishov. bula zh tam mariya magdalina ta insha mariya, shcho sidili nasuproti grobu. a nastupnogo dnya, shcho za p'yatnitsyeyu, do pilata zibralisya pyervosvyashcheniki ta fariseyi, i skazali: prigadali mi, panye, sobi, shcho obmanets' otoi, yak zhivii ishchye buv, to skazav: po tr'okh dnyakh ya voskryesu. zvyeli zh grib styeryegti azh do tryet'ogo dnya, shchob uchni iogo nye priishli, ta i nye vkrali iogo, i nye skazali narodovi: vin iz myertvikh voskryes! i budye ostannya obmana girsha za pyershu... vidkazav im pilat: storozhu vi maetye, idit', zabyezpyechtye, yak znaetye. i voni vidiishli, i zapyechatavshi kamyenya, bilya grobu storozhu postavili.

yak minula zh subota, na svitanku dnya pyershogo v tizhni, priishla mariya magdalina ta insha mariya pobachiti grib. i vyelikii os' stavs' zhemlyetrus, bo zishov iz nyeba angol i-o, i, pristupivshi, vidvaliv vid grobu kamyenya, ta i siv na n'omu. iogo zh postat' bula, yak ta bliskavka, a shati iogo buli bili, yak snig. i vid strakhu pyeryed nim zatryaslasya storozha, ta i stala, yak myertva. a angol ozvavsya i promoviv zhinkam: nye lyakaityesya, bo ya znayu, shcho isusa rozp'yatogo tsye vi shukaetye. nyema iogo tut, bo voskryes, yak skazav. pidiidit', podivit'sya na mistsye, dye znakhodivsya vin. idit' zhye khutko, i skazhit' iogo uchnyam, shcho voskryes vin iz myertvikh, i oto viperyedzhue vas v galilyei, tam iogo vi pobachitye. os', vam ya zvistiv! i pishli voni khutko vid grobu, zo strakhom i vyelikoyu radistyu, i pobigli, shchob uchniv iogo spovistiti. azh os' pyeryestriv ikh isus i skazav: radiitye! voni zh pidiishli, obnyali iogo nogi i vklonilis' iomu do zhemli. promovlyae todi im isus: nye lyakaityes'! idit', povidomtye brativ moikh, nyekhai voni idut' u galilyeyu, tam pobachat' myenye! koli zh voni ishli, os' dyekhto zo storozhi do mista priishli ta i pyervosvyashchyenikam rozpovili vsye, shcho stalos'. i, zibravshis' zo starshimi, voni vradili radu, i dali storozhi chimalo sribnyakiv, i skazali: rozpovidaitye: iogo uchni vnochi pribuli, i vkrali iogo, yak mi spali. yak pochue zh namisnik pro tsye, to iogo mi pyeryekonaemo, i vid klopotu vizvolimo vas. i, vzyavshi voni sribnyaki, zrobili, yak navchyeno ikh. i pronyeslosya slovo otsye mizh yudyeyami, i trimaet'sya azh do s'ogodni. odinadtsyat' zhye uchniv pishli v galilyeyu na goru, kudi zvyeliv im isus. i yak voni iogo vglyedili, poklonilis' iomu do zhemli, a dyekhto vagavsya. a isus pidiishov i promoviv do nikh ta i skazav: dana myeni vsyaka vlada na nyebi i na zhemli. tozh idit', i navchit' vsi narodi, khristyachi ikh v im'ya ottsya, i sina, i svy-atogo dukha, navchayuchi ikh zbyerigati vsye tye, shcho ya vam zapoviv. i oto, ya pyeryebuvatimu z vami povsyakdyenno azh do kintsya viku! amin'

pochatok evangelii isusa khrista, sina bozhogo. yak u proroka isai napisano: os' pyeryed oblichyia tvoe posylayu svogo poslantsya, kali pyeryed tobouy dorogu tvoyu prigotue. golos togo, khto klichye: u pustini gotuiyte dorogu dlya i-o, rivnyiayte styezhki iomu! vystupiv buv tak ivan, shcho v pustini khristiv ta propoviduvav khryshchennyya na pokayannya dlya proshchennyya grikhiv. i do n'ogo prikhodila vsya kraina yudyeis'ka ta vsi erusalimlyani, i v richtsi iordani vid n'ogo khristilis' voni, i viznavali grikhi svoi. a ivan zodyagavsya v odyezhu z vyerblyuzhogo volosu, i mav poyas ryeminnii na styegnakh svoikh, a iv saranu ta myed po'ovii. i vin propoviduvav, kazhuchi: uslid za mnoyu idye on potuzhnishii vid myenye, shcho iomu ya nyegidnii, nagnuvshis', rozv'yazati ryemintsya vid uzuttya iogo. ya khristiv vas vodoyu, a toi vas khristitimye dukhom svyati. i stalosya timi dnyami, priishov isus z nazaryetu galilyeis'kogo, i vid ivana khristivsya v iordani. i zaraz, koli vin vikhodiv iz vodi, to pobachiv ivan nyebo rozkrytie, i dukha, yak goluba, shcho skhodiv na n'ogo. i golos iz nyeba pochuvsya: ti sin mii ulyublyeni, shcho ya vpodobav iogo! i zaraz poviv iogo dukh u pustyny. i vin buv sorok dnyv u pustini, viprobuvuvanii vid satani, i pyeryebuvav zo zvirinoyu. i sluzhili iomu angoli. a koli ivan vidanii buv, to priishov isus do galilyei, i propoviduvav bozhu evangelyi, i govoriv: zbulisya chasi, i bozhnye tsarstvo nablizilos'. pokaityesya, i viruitye v evangelyi! a koli vin prokhodiv bilya galilyeis'kogo morya, to pobachiv simona ta andriya, brata simonovogo, shcho nyevoda v morye zakidali, bo ribalki buli. i skazav im isus: idit' uslid za mnoyu, i zroblyu, shcho stanyeteye v lovtysmai lyudiei. i zaraz voni svogo nyevoda kinuli, ta i pishli vslid za nim. a koli nyedalyeko priishov, to pobachiv vin yakova zveyedyeevogo ta brata iogo ivana, shcho i voni v chovni nyevoda lagodili. i zaraz poklikav vin ikh. i voni zalishili bat'ka svogo zveyedyeya v chovni z robotnikami, i pishli vslid za nim. i prikhodyat' voni v kapyernaum. i nyegaino v subotu vviishov vin u sinagogu, i navchati zachav. i divuvalis' nautsi iogo, bo navchav vin ikh, yak mozhnovladnii, a nye yak ti knizhniki. i zaraz u ikhnii sinagozi znaishovsya odin cholovik, shcho mav dukha nyechistogo, i vin zakrichav, i skazav: shcho tobi do nas, isusye nazaryaninye? ti priishov pogubit nas. ya znayu tyebye, khto ti, bozhii svyatii. isus zhye iomu zakazav: zamovchi, i vidi z n'ogo! i zatryas dukh nyechistii togo, i, skriknuvshi gosolom guchnim, viishov iz n'ogo. i zhakhnulisya vsi, azh pitali voni odin odnogo, kazhuchi: shcho tsye takye? nova nauka iz potugoyu! navit' dukham nyechistim nakazue vin, i voni iogo slukhayut'. i chutka pro n'ogo pishla khvili tiei po vsii galilyeis'kii kraini. i viishli voni iz sinagogi nyebavom, i priishli z yakovom ta ivanom do domu simonovogo i andrievogo. a tyeshcha simonova lyezhala v garyachtsi; i zaraz skazali pro nyei iomu. i vin pidiishov i pidviv ii, uzyavshi za ruku, i garyachka pokinula tu, i vona zachala prislugovuvati im. a yak vyechir nastav, kali sontsye zaishlo,

to stali prinositi do n'ogo nyeduzhikh usikh ta bisnuvatikh. i vsye misto zibralosya pyeryed dyerima. i vin uzdoroviv bagat'okh, na rizni khvorobi nyeduzhikh, i bagat'okh dyemoniv poviganyav. a dyemonam nye dozvol'yav vin kazati, shcho znayut' iogo. a nad rankom, yak duzhye shchye tyemno bulo, ustavshi, vin viishov i pishov u mistysie samitnye, i tam molivsya. a simon ta ti, shcho buli z nim, pospishili za nim. i, znaishovshi iogo, voni kazhut' iomu: usi shukayut' tyebye. a vin promovlyae do nikh: khodim v inshye mistsye, do sil ta okolishnikh mist, shchob i tam propoviduvati, bo na tye ya priishov. i pishov, i propoviduvav v ikhnikh sinagogakh po vsii galilyei. i dyemoniv vin vigan'yav. i prikhodit' do n'ogo prokazhenii, blagae iogo, i na kolina vpadae ta i kazhye iomu: koli khochyesh, ti mozhyyesh ochistiti myenye! i zmlisyerdivsya vin, prostyag ruku svoyu, i dotorknuvsya do n'ogo, ta i kazhye iomu: khochu, bud' chistii! i prokaza ziishla z n'ogo khvili tiei, i chistim vin stav. a vin, pogrozivshi iomu, zaraz vislav iogo, i iomu nakazav: glyadi, nye opovidai nichogo nikomu. alye idi, pokazhysya svyashchyenikovi, i prynesi za svoje ochishchennyya, shcho moysyei zapoviv, im na svidotstvo. a vin, viishovshi, stav bagato opovidati i govoriti pro podiyu, tak shcho vin nye mig yavno vviiti zhye do mista, alye pyeryebuvav viddalik po samitnikh mistsyakh. i skhodilisya zvidysyudi do n'ogo.

2

koli zh vin po kil'kokh dnyakh priishov znov do kapyernaumu, to chutka pishla, shcho vin udoma. i zibralos' bagato, azh voni nye vmishchalisya navit' pri dyeryakh. a vin im vigoleshuvav slovo. i priishli os' do n'ogo, nyesyuchi rozslablyenogo, yakogo nyeshi chyetvyero. a shcho chyyez narod do n'ogo nablizitisya nye mogli, to styelyu rozkriili, dye vin buv, i probravshi, zvisili lozhnye, shcho na n'omu lyezhav rozslablyenii. a isus, viru ikhnyu pobachivshi, kazhye rozslablyenom: vidpuskayut'sya, sinu, grikhi tobi! tam zhye sidili dyekhto z knizhnikiv, i v syertsyakh svoikh dumali: chogo vin govorit' otak? znyevazhae vin tsi-doa... khto mozhye proshchati grikhi, okrim tsi-doa samogo? i zaraz isus vidchuv dukhom svoim, shcho voni tak mirkuyut' sobi, i skazav im: shcho takye vi v syertsyakh svoikh dumaeteye? shcho lyegshye: skazati rozslablyenom: grikhi vidpuskayut'sya tobi, chi skazati: ustavai, viz'mi lozhnye svoe ta i khodi? alye shchob vi znali, shcho sin lyuds'kii mae vladu proshchati grikhi na zyeimli, kazhye rozslablyenom: tobi ya nakazyu: ustavai, viz'mi lozhnye svoe, ta i idi u svii dim! i toi ustav, i nyegaino vzyav lozhnye, i viishov pyeryed usima, tak shcho vsi divuvalis' i slavili tsi-doa, i kazali: nikoli takogo nye bachili mi! i viishov nad morye vin znov. a vyyes' natopv do n'ogo prikhodiv, i vin ikh navchav. a koli vin prokhodiv, to pobachiv lyeviia alfievgu, shcho sidiv na mitnitsi, i kazhye iomu: idi za mnoyu! toi ustav, i pishov uslid za nim. koli zh vin sidiv pri stoli v iogo domi, to bagato mitnikiv i grishnikiv sidili z isusom ta z uchnymy iogo; bo bulo ikh bagato, i voni khodili

za nim. yak pobachili zh knizhniki ta farisyei, shcho vin ist' iz grishnikami ta z mitnikami, to skazali do uchniv iogo: chomu to vin ist' iz mitnikami ta z grishnikami? a isus, yak pochuv, promovlyae do nikh: likarya nye potrebuyut' zdorovi, a slabi. ya nye priishov klikati pravvednikh, alye grishnikov na pokayannya. a uchni ivanovi ta farisyeis'ki postili. i prikhodyat' voni, ta i govoryat' do n'ogo: chomu uchni ivanovi ta farisyeis'ki postyat', a uchni tvoi nye postyat'? isus zhye promoviv do nikh: khiba postiti mozhet' gosti vyesil'ni, poki z nimi shchye e molodii? doki mayut' voni molodogo z soboyu, to postiti nye mozhet'. alye priidut' ti dni, koli zabyerut' molodogo vid nikh, to i postiti budut' voni za tikh dnev. i nye prishvae nikhto do staroi odyezhi latki z sukna sirovogo, a yak ni, to krai latki novoi odiryvet'sya tam vid starogo, i dirka stanye shchye girsha. i nikhto nye vlivae vina molodogo v stari burdyuki, a to poporivvae vino burdyuki, i vino i burdyuki propadut', a vliyayut' vino molodye do novikh burdyukiv. i stalos', yak vin pyeryekhodiv lanami v subotu, iogo uchni dorogoyu ishli, ta i stali kolossya zrivati. farisyei zh kazali iomu: podivis', chomu robylat' u subotu voni, chogo nye godit'sya? a vin im vidkazav: chi zh vi nye chitali nikoli, shcho zrovib buv david, yak potrebuye vin mav ta sam zgolodniv buv i ti, shcho buli z nim? yak vin uviishov buv do bozhogo domu za pyervosvyashchenika aviyatara, i spozhiv khlibi pokazni, yakikh isti nye mozhna bulo, til'ki svyashchenikam, i dav vin i tim, khto buv iz nim? i skazav vin do nikh: subota postala dlya cholovika, a nye cholovik dlya suboti, a tomu to sin lyuds'kii i-o' i suboti.

3

i vin znovu do sinagogi vviishov. i buv tam odin cholovik, yakii mav sukhu ruku. i, shchob obvinuvati iogo, naglyadali za nim, chi vin u subotu togo nye vzdorovit'. i govorit' vin do cholovika z sukhooyu rukoyu: stan' posyeryedin! a do nikh promovlyae: u subotu godit'sya robiti dobrye, chi robiti likhye, zhittya zbyeryegti, chi pogubiti? voni zh movchali. i spoglyanuv vin iz gnivom na nikh, zasmuchyeni zakam'yanilistyu ikhnikh syerdyet', i skazav cholovikovi: prostyagni svoyu ruku! i toi prostyag, i ruka iomu stala zdorova! farisyei zh nye-gaino pishli ta z irodiyanami radu zrovili na n'ogo, yak iogo pogubiti. a isus iz svoimi uchnyami viishov nad morye. i natovp vyelikii ishov vslid za nim iz galilyei i z yudyei, i z erusalimu, i z idumyei, i z za iordannya, i z tiru i sidonu. natovp vyelikii, prochuvshi, yak bagato chiniv vin, zibravsho do n'ogo. i skazav vin do uchniv svoikh nagotoviti chovna iomu, chyeryez natovp, shchob do n'ogo nye tislulis'. bo vin bagat'okh uzdoroviv, tak shcho khto til'ki nyemochi mav, to tislis' do n'ogo, shchob iogo dotorknutis'. i dukhi nyechisti, yak til'ki vbachali iogo, to padali nits'ma pyeryed nim, i krichali i kazali: ti sin bozhii! a vin im suvoro nakazuvav, shchob voni iogo nye viyavlyali. i vin viishov na goru, i poklikav, kogo sam khotiv; voni zh pristupili do n'ogo. i viznachiv dvanadtsyat'okh, shchob iz nim pyeryebuvati, i sh-

chob poslati na propovid' ikh, i shchob mali voni vladu vzdorovlyati nyedugi i vigoniti dyemoniv. i viznachiv vin otsikh dvanadtsyat'okh: simona, i dav iomu imyennya pyetro, i yakova zyevedyeevogo, i ivana, brata yakova, i dav im imyena voanyeryges, tsyebto sini gromovi, i andriya, i pilipa, i varfolomiya, i matviya, i khomu, i yakova alfievogo, i tadyeya, i simona kananita ta yudu iskarlots'kogo, shcho i vidav iogo. i prikhodyat' do domu voni. i znovu zibralos' narodu, shcho voni nye mogli navit' khliba z'isti. i koli iogo blizhichi pochuli, to viishli, shchob uzyati iogo, bo govoryeno, nibi vin nyesamovitii. a knizh-niki, shcho poprikhodili z erusalimu, kazali: mae vin vye'l zyevala, i viganyae dyemoniv siloyu knyazya dyemoniv. i, zaklikavshi ikh, vin u pritchakh do nikh promovlyav: yak mozhye satana satanu viganyati? i koli tsarstvo podilit'sya suproti syebye, nye mozhye vstoyati tye tsarstvo. i koli dim podilit'sya suproti syebye, nye mozhye vstoyati toi dim. i koli b satana sam na syebye povstav i podiliv'sya, to nye zmozhye vstoyati vin, alye zginye. nikhto bo nye mozhye vdyyeris' u dim duzhogo, ta i pograbuvati dobro iogo, yakshcho pyershye nye zv'yazhye duzhogo, i azh todi pograbue i-o iogo. popravdi kazhu vam, shcho prostyat'sya lyuds'kim sinam usi progrikhi ta tsi-dooznyeavagi, khoc bi yak voni tsi-dooznyeavazhali. alye, khto tsi-dooznyeavazhit' dukha svyatogo, poviki iomu nye vidpustit'sya, alye grikuhi vichnomu vin pidpadae. bozh kazali voni: vin dukha nyechistogo mae, i poprikhodili mati iogo ta brati iogo, i ostonon' stavshi, poslali do n'ogo i iogo viklikali. a narod krugom n'ogo sidiv. i skazali iomu: oto mati tvoya, i brati tvoi, i syestri tvoi on pro tyebye pitayut'sya ostonon'. a vin im vidpoviv i skazav: khto moya mati i brati? i poglyanuv na tikh, shcho krug n'ogo sidili, i promoviv: os' mati moya ta brattya moi! bo khto bozhu volyu chinitimye, toi myeni brat, i syestra, i mati.

4

i znovu pochav vin navchati nad moryem. i zibralos' do n'ogo bagato narodu, tak shcho sam vin do chovna na mori vviishov i sidiv, a narod uvyes' buv na zemli pokrai morya. i bagato navchav vin ikh pritchami, i v nautsi svoii im kazav: slukhaiyte, viishov siyach os', shchob siyati. i yak siyav, upalo zyerno odnye krai dorogi, i nalyetili ptashki, i iogo povid'obuvali. drugye zh upalo na grunt kam'yanistii, dye nye malo bagato zemli, i nye-gaino ziishlo, bo zye'mlya nyegliboka bula; a yak sotsyie ziishlo to ziv'valo, i, korinnya nye mavshi, usokhlo. a inshye vpalo mizh tyeryen, i vignav'sya tyeryen, i iogo poglushiv, i plodu vono nye dalo. inshye zh upalo na dobruyu zye'mlyu, i dalo plid, shcho poskhodiv i ris; i vidalo vtridtsyatyero, u shistdyesyat i v sto raz. i skazav: khto mae vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae! i, yak ostav'sya vin nasamoti, iogo zapitali naiblizhchi z dvanadtsyat'ma pro tsyu pritchu. i vin im vidpoviv: vam dano piznati taemnisiti bozhogo tsarstva, a tim, shcho za vami, usye vidbuvaet'sya v pritchakh, shchob okom divilis' voni i nye bachili, vukhom slukhali i nye zrozumili, shchob koli voni nye navyernulisy, i vidpushcheyeni budut' grikhi

im! i vin ikh zapitav: vi nye rozumietye pritchi tsiei? i yak vam zrozumiti vsi pritchi! siyach sie slovo. a kotri kraï dorogi, dÿe siet'sya slovo, tsye ti, shcho yak til'ki pochuyut', to zaraz prikhodit' do nikh satana, i zabirae slovo, posiyanye v nikh. tak samo i posiyani na kam'yanistomu grunti, voni, yak pochuyut' tye slovo, to z radiystu zaraz priimayut' iogo, ta korinnya nye mayut' u sobi i nyepostiini; a zgomod, yak utisk abo pyeryesliduvannya nastupae za slovo, voni spokushayut'sya zaraz. a mizh tlyepien posiyanye, tsye ti, shcho slukhayut' slovo, alye klopoti ts'ogosvitni i omana bagatstva ta rizni bazhannya vikhodyat', ta i zaglushuyut' slovo, i plodu vono nye dae. a posiyanye v dobruyu zye'mlyu tsye ti, shcho slukhayut' slovo i priimayut', i rodyat' utridtsyatyero, u shistdyesyat' i v sto raz. i skazav vin do nikh: chi svitil'nika prinosyat' na tye, shchob postaviti iogo pid posudinu, chi mozhye pid lizhko? a nye shchob postaviti na svichniku? bo nyemae nichogo zakho-vanogo, shcho nye viyavit'sya, i nyemae taemnogo, shcho nye viidye nayav. khto mae vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae! i skazav vin do nikh: uvazhatye, shcho chuetye yakoyu miroyu budyetye miryati, takoyu vidmiryayut' vam, i dodadut' vam. bo khto mae, to dast'sya iomu, khto zh nye mae, zaby-ryet'sya vid n'ogo i tye, shcho vin mae. i skazav vin: tak i bozhnye tsarstvo, yak toi cholovik, shcho kidae v zye'mlyu nasinnya, i chi spit', chi vstae vin udyen' ta vnochi, a nasinnya puskae parostki ta ros-tye, khoch nye znae vin, yak. bo rodit' zye'mlya sama z syebye: pyershye vrna, potim kolos, a todi povnye zbizhzhya na kolosi. a koli plid dospie, zaraz vin posi-lae syerpa, bo nastali zhniva. i skazav vin: do chogo pririvnyae'mo tsarstvo bozhnye? abo v yakii pritchi pryedstavim iogo? vono yak tye zverno girchich-nye, yakye, koli siet'sya v zye'mlyu, naidribnishye za vsi zye'mni nasinnya. yak posiyanye zh budye, vi-rostae, i stae nad usi zillya bil'shye, i vittya puskae vyelikye takye, shcho kublitis' mozhye v tini iogo ptastvo nyebesnye. i takimi pritchami bagat'oma vin im slovo zvischav, poskil'ki voni mogli slukhati. i byez pritchi nichogo vin im nye kazav, a uchnyam svoim samotoyu viyasnyuvav usye. i skazav vin do nikh togo dnya, koli vyechir nastav: pyeryeplin'mo na toi bik. i, lishivshi narod, uzlyali iz soboyu iogo, yak u chovni vin buv; i inshi chovni buli to nim. i znyalasya os' burya vyelika, a khvili vlivalisy v chovyen, azh chovyen vodoyu vzhye buv pyeryepovnivsya! a vin spav na kormi na podushti... i voni rozbudili iogo ta i skazali iomu: uchityelyu, chi tobi baiduzhye, sh-cho mi ginyemo?... todi vin ustav, i vitrovi zaboroniv, i do morya skazav: movchi, pyeryestan! i stikh vi-tyer, i tisha vyelika nastala... i skazav vin do nikh: chogo vi taki polokhlivi? chomu viri nye maetye? a voni nalyakalisya strakhom vyelikim, i govorili odin do odnogo: khto zh tsye takii, shcho vityer i morye slukhnanyi iomu?

5

i na drugii bik morya voni pribuli, do zye'mli gadarins'koi. i yak viishov vin iz chovna, to zaraz iogo pyeryestriv cholovik iz mogil'nikh pyechyer,

shcho mav dukha nyechistogo. vin myeshkannya mav u grobakh, i nikhto i lantsyugami zv'yazati nye mig iogo, bo chasto kaidanami ta lantsyugami v'yazali iogo, alye vin rozrivav lantsyugi ta kaidani toroshchiv, i nikhto nye mig ugamuvati iogo. i vin povs'yakchas pyeryebuvav dyen' i nich u grobakh ta v gorakh, i krichav, i bivsya ob kaminnya... a koli vin isusa pobachiv zdalyeka, to pribig, i vklonivsya iomu, i zakrichav guchnim golosom, kazhuchi: shcho do myenye tobi, isusye, sinu tsi-doa vsyevishn'ogo? tsi-doom tyebye zaklinayu, nye much ti myenye! bo skazav vin iomu: viidi, dushye nyechistii, iz lyudini! i zapitav vin iogo: yak tobi na im'ya? a toi vidpoviv: lyegion myeni imyennya bagato bo nas. i vin iogo duzhye prosiv, shchob ikh nye visilav iz tiei zye'mli. passya zh tam na gori gurt vyelikii svinyei. i prosil-isya dyemoni, kazhuchi: poshli nas u svinyei, shchob u nikh mi vviishli. i dozvoliv vin im. i povikhodili dukhi nyechisti, i v svinyei vviishli. i gurt kinuvsya z kruchi do morya, a bulo zo dvi tisyachi ikh i voni po-topilisy v mori... a ikhni pastukhi povtikali ta v misti i po syelakh zvistili. i povikhodili lyudi pobachiti, sh-cho stalos'. i priishli do isusa i pobachili, shcho toi bis-nuvatii, shcho mav lyegiona, ubranii sidiv, i pri umi, i polyakalis' voni... samovidtsi zh im rozpovili, sh-cho stalosya z tim bisnuvatim, takozh pro svinyei. i voni stali blagati iogo, shchob pishov sobi z ikhn'ogo krayu. a yak vin siv do chovna, to bisnuvatii stav prositi iogo, shchob zalishitsya z nim. isus zhye iomu nye dozvoliv, a promoviv do n'ogo: idi do domu svogo, do svoikh, i im rozpovizh, yak riechi vye-likii i-o' uchiniv tobi, i yak zmluvavsya nad tobou! i pishov vin ta v dyesyatimisti zachav propovidu-vati, yak riechi vyelikii isus uchiniv iomu. i vsi di-vaualis' i koli pyeryepliv isus chovnom na toi bik iznov, to do n'ogo zibralos' bagato narodu. i buv vin nad moryem. i prikhodit' odin iz starshikh sina-gogi, na imyennya yair, i, yak pobachiv iogo, pripadae do nig iomu, i duzhye blagae iogo ta govorit': moya dochka kinchaet'sya. priidi zh, pokladi svoi ruki na nyei, shchob viduzhala ta zhila!... i pishov vin iz nim. za nim natovp vyelikii ishov, i tisinus' do n'ogo. a zhinka odna, shcho dvanadtsyat' rokiv khvoroyu na krovotyechu bula, shcho chimalo natyerpilasya vid bagat'okh likariv, i vitratila vsye dobro svoe, ta niyakoi pomochi z togo nye mala, a priishla shchye do girshogo, yak zachula vona pro isusa, pidiishla chy-eryez natovp izzadu, i dotorknulas' do odyezhi iogo... bo vona govorila pro syebye: koli khoch dotorknus' do odyezhi iogo, to oduzhayu... i visokhlo khvili tiei dzhyeryelo krovotyechi ii, i tilom vidchula vona, sh-cho viduzhala vid nyedugi! i v tu mit' isus vichuv u sobi, shcho vviishla z n'ogo sila. i vin do narodu zvyer-nuvsya i spitav: khto dotorknuvs' do moei odyezhi? i vidkazali iomu iogo uchni: ti bachish, shcho tis-nye na tyebye narod, a pitaeshsya: khto dotorknu-vsya do myenye? a vin navkrugi poglyadav, shchob pobachiti tu, shcho зробила otsye. i zhinka zlyakalas' ta zatrusilas', bo znala, shcho stalosya ii. i vona pidi-ishla, i vpala nits'ma pyeryed nim, i vsyu pravdu iomu rozpovila... a vin ii skazav: tvoya vira, o dochko, spasla tyebye; idi z mirom, i zdorovoyu bud' vid svoei nyedugi! yak vin shchye govoriv, prikhodyat' os' vid

starshini sinagogi ta i kazhut': dochka tvoya vmyerla; chogo shchye turbuesh uchityelya?... a isus, yak pochuv slovo skazanye, promovlyae do starshini sinagogi: nye lyakais', til'ki virui! i vin nye dozvoliv iti za soboyu nikomu, til'ki pyetrovi ta yakovu, ta ivanovi, bratovi yakova. i prikhodyat' u dim starshini sinagogi, i vin bachiť myetushnyu ta lyudyei, shcho plakali ta golosili. a vviishovshi, skazav vin do nikh: chogo vi myetushityesya ta plachyetye? nye vmyerlo divcha, alye spit' i voni nasmikhaliysya z n'ogo. a vin usikh viprovadiv, uzyav bat'ka divchati ta matir, ta tikh, khto buv iz nim, i vviishov, dye lyezhalo divcha. i vzyav vin za ruku divcha ta i promoviv do n'ogo: talita, kumi shcho znachit': divchatko, kazhu tobi vs-tan' i v tu mit' pidvyelosya i khodilo divcha; a roktiv malo z dvanadtsyat'. i vsi zaraz zhakhnulysya z diva vyelikogo!... a vin nakazav im suvoro, shchob nikhto nye dovidavs' pro tsye. i dati ii isti zvyeliv.

6

i, viishovshi zvidity, vin priishov do svoei bat'kivshchini, a za nim ishli uchni iogo. yak nastala zh subota, vin navchati pochav u sinagozi. i bagato-khto, chuvshi, divuvatsiya stali i pitali: zvidity v n'ogo otsye? i shcho za mudrist', shcho dana iomu? i shcho za chuda, shcho stayuť'sya rukami iogo? khiba zh vin nye tyeslya, sin mariin, brat zhye yakovu, i iosipu, i yudi ta simonovi? a syestri iogo khiba tut nye mizh nami? i voni spokushaliysya nim... a isus im skazav: proroka nyema byez poshani, khiba til'ki v vitchizni svoii, ta v rodini svoii, ta v domi svoim. i vin tut uchiniti nye mig chuda zhadnogo, til'ki dyeyakikh khvorikh, ruki poklavshi na nikh, uzdoroviv. i vin divuvavs' ikh nyeivrstvu. i khodiv vin po syelakh navrugr ta navchav. i, zaklikavshi dvanadtsyat'okh, zachav ikh po dvokh posilati, i vladu im dav nad nyechistimi dukhami. i zvyeliv im nichogo v dorogu nye brati, krim palitsi til'ki samoi: ni torbi, ni khliba, ani midyakov u svi cheryes, a khoditi v sandaliakh, i dvokh ubran' nye nositi. i promoviv do nikh: koli vi dye vviidyetye v dim, zalishaityesya tam, azh poki nye viidyetye zvidity. a yak misto yakye vas nye priimye, i nye poslukhayuť vas, to, vikhodyachi zvidity, obrusit' porokh, shcho v vas pid nogami, na svidchyennya suproti nikh. popravdi kazhu vam, lyegshys budyie sodomu i gomorri dnya sudnogo, anizh mistu tomu! i viishli voni, i propoviduvali, shchob kayaliysya. i bagato vignonili dyemoniv, i olivoyu khvorikh bagato namashchuvali i vzdorovyali. i prochuv pro isusa tsar irod, bo im'ya iogo stalozagal'no vidomye, i skazav, shcho to ivan khristityel' iz myertvikh voskryes, i tomu tvoryat'sya chuda vid n'ogo. inshi vpyevnyali, shcho illya vin, a znov inshi kazali, shcho prorok, abo yak odin iz prorokiv. a irod, prochuvshi, skazav: ivan, yakomu ya golovu styav buv, otsye vin voskryes! toi bo irod, poslavshi, skhopiv buv ivana, i v v'yzantsi zakuv iogo, cheryez irodiyadu, družninu brata svogo pilipa, bo vin odruzhivysya buv iz nyeuy. bo ivan kazav irodovi: nye godit'sya tobi mati za družninu zhinku brata svogo! a irodiyada lyutilas' na n'ogo, i khotila iomu smyert' zapodiyati,

ta nye mogla. bo irod boyavsysya ivana, znavshi, shcho vin muzh pravvednii i svyatii, i byerig iogo. i, iogo slukhayuchi, vin duzhnye byentyezhivysya, alye slukhav iogo zalyubki. ta nastav dyen' dogidnii, koli dnya narodzhynnya irod spravlyav buv byenkyeta vyeľ/mozham svoim, i tisyachnikam, i galilyeis'kii starshini, i koli priishla dochka tiei irodiyadi, i tantsyuvala, i spodobalasya irodovi ta prisutnim iz nim pri stoli, todi tsar promoviv do divchini: prosi v myenye, chogo khochyesh, i dam ya tobi! i poklyavsysya vin ii: chogo til'ki vid myenye poprosish, to dam ya tobi, khocha b i pivtsarstva mogo! vona zh viishla, i spitalasya matyeri svoei: chogo mayu prositi? a ta vidkazala: golovi ivana khristityelya... i zaraz kvaplyvo vyernulas' vona do tsarya, i prosila, govoryachi: ya khochu, shchob dav ti nyegaino myeni na polumisku golovu ivana khristityelya! i zasmutivysya tsar, alye cheryez klyatvu i z-za tikh, shcho z nim buli pri stoli, nye skhotiv ii vidmoviti. i tsar zaraz poslav voyaka, i zvyeliv prinyesti ivanovu golovu. i pishov vin, i styav u v'yzantsi ivana, i prinis iogo golovu na polumiskovi, i divchati viddav, a divcha viddalo ii svoii matyeri... a koli iogo uchni zachuli, to priishli, i vzyali iogo tilo, i do grobu poklali iogo. i poskhodilysya do isusa apostoli, i rozpovili iomu vsye, yak bagato зробili voni, i yak bagato navchili. i skazav vin do nikh: idit' osibno sami do byezlyudnogo mistysya, ta trokhi spochin'tye. bo bagato narodu prikhodilo ta vidbuvalo, azh navit' nye mali koli i pozhivitis'. i vidplivl voni chovnom okryemo do mistysya byezlyudnogo. i pobachili ikh, koli plinuli, i bagato-khto ikh rozpiznali. i pishki pobigili tudi z usikh mist, ta i ikh vipyeryedili. i, yak viishov isus, vin pobachiv bagato narodu, i zmiluvavsysya nad nimi, bo buli, nyemov vivtsi, shcho nye mayuť pastukha. i zachav ikh bagato navchati. i, yak minulo vzhye chasu dovoli, pidiishli iogo uchni do n'ogo ta i kazhut': tsye mistysie byezlyudnye, a godina vzhye piznya. vidpusti ikh, nyekhai piduť v osadi ta syela bliz'ki, i kuplyat' sobi chogo isti. a vin vidpoviv i skazav im: daitye isti im vi. voni zh vidkazali iomu: chi mi maemo piti ta khliba kupiti na dvisti dinariiv, i dati im isti? a vin ikh zapitav: skil'ki maetye khliba? idit', pobachtye! i roziznavshi, skazali: p'yat' khlibiv ta dvi ribi. i zvyeliv im usikh na zryelenii travy posaditi odin bilya odnogo. i rozsilis' ryadami voni, po sto ta po p'yatdyesyat. i vin uzyav p'yat' khlibiv ta dvi ribi, spoglyanuv na nyebo, poblagosloviv, i polamav ti khlibi, i dav uchnyam, shchob klali pyeredy nimi, i dvi ribi na vsikh podiliv. i vsi ili i nailiysya! a z kuskiv pozostalikh ta z rib nazbirali dvanadtsyat' povnikh koshiv. a tikh, khto khlib spozhivav, bulo tisyach iz p'yat' cholovika! i zaraz zvyeliv svoim uchnyam do chovna dylchi, i na toi bik poplinuti do vifsaidi, ranishye iogo, poki sam vin vidpustiť narod. i vin ikh vidpustiv, ta i pishov pomolitis' na goru. a yak vyechir nastav, chovyen buv syeryed morya, a vin sam odin na zemli. koli zh vin pobachiv, yak voni vyesluyannym morduyut'sya, bo vityer im buv suprotivnii, o chyetyvertii storozhi vnochi pidiishov vin do nikh, po moryu iduchi, i khotiv ikh minuti. a voni, yak pobachili, shcho idye vin po moryu, podumali, shcho to mara, ta i stali

krichati, bo iogo vsi pobachili ta nalyakalis'. a vin zaraz do nikh obizvavsa i skazav im: bud'tye smili, tsye ya, nye lyakaityes'! i vviishov vin u chovyen do nikh, i vityer zatikh. a voni zdivuvalisa duzhye v sobi, bo nye zrozumili chuda pro khlibi, bo syertsye ikhne bulo zatvyerdilye. pyeryepilvshi zh voni, pribuli v zymlyu gyenisaryets'ku i prichalili. i, yak voni povikhodili z chovna, lyudi zaraz piznali iogo, i porozbgalis' po vsii tii okolitsi, i stali na lozhakh nyeduzhikh prinositi, dye til'ki prochuli buli, shcho vin e. i kudi til'ki vin pribuvav do sil, chi do mist, chi do osyel', klali nyeduzhikh na maidanakh, i blagali iogo, shchob mogli dotorknutis' khoch krayu odyezhi iogo. i khto til'ki do n'ogo dotorkuvavsa, toi buv uzdorovlyeni!

7

i zibralis' do n'ogo farisyei ta dyeyaki z knizhnikiv, yakii pribuli iz erusalimu, i pobachili, shcho dyeyaki z uchniv iogo ili khlib rukami nyechistimi, tsyebto nyevmitimi. bo farisyei i usi yudeyi, zbyerigayuchi pyeryedannya starshikh, nye idyat', yak staranno nye vimiyut' ruk; a vyernuvshisa z rinku, voni ni idyat', poki nye vmiyut'sya. bagato e i inshogo, shcho voni priinyali, shchob dodyerzhuvati: mittya chash, i glyekiv, i midyanogo posudu. i zapitali iogo farisyei ta knizhniki: chomu uchni tvoi nye zhivut' za pyeryedannym starshikh, alye khlib spozhivayut' rukami nyechistimi? a vin im vidkazav: dobre pro-rokuvav pro vas, litsyemiriv, isaya, yak napisano: otsi lyudi ustami shanuyut' myenye, syertsye zh ikhne daleyko vid myenye... ta odnak nadaryem-nye shanuyut' myenye, bo navchayut' nauk lyuds'kikh zapovidyeyi. zanyekhayavshi zapovid' bozhu, pyeryedan' lyuds'kikh vi trimaetyes': obmivaetye glyeki ta chashi, i bagato takogo podibnogo i inshogo ro-bitye vi. i skazav vin do nikh: spritno vidkidaetye vi zapovid' bozhu, abi zbyeryegti svoe pyeryedan-nya. bo moysyei nakazav: shanui bat'ka svogo ta matir svoyu, ta: khto vizual'ni-ra-truditisyarichit' na bat'ka chi matir, nyekhai smyertyu pomrye. a vi kazhyetye: koli skazhye khto bat'ka chi maty-eri: korvan, chi dar tsi-doovi tye, chim bi ti skoris-tatis' vid myenye khotov, to vzyhe vil'no iomu nye ro-bitu nichogo dlya bat'ka chi matyeri, porushuyuchi bozhye slovo vashim pyeryedannym, shcho iogo vi sami vstanovili. i bagato takogo vi inshogo ro-bitye. i vin znovu poklikav narod i promoviv do n'ogo: poslukhaitye myenye vsi, i zrozumiitye! nye-mae nichogo nazovni lyudini, shcho, uvikhodyachi v nyei, moglo b opoganiti ii; shcho zh iz nyei vikhodit', tye lyudinu opoganyue. koli mae khto vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae! a koli vid narodu vviishov vin do domu, todi uchni iogo zapitalisa v n'ogo pro pritchu. i vin im vidkazav: chi zh i vi rozuminnya nye maetye? khiba zh nye rozumi-etye vi, shcho vsye tye, shcho vkhodit' izzovni v lyudinu, nye mozhye opoganiti ii? bo nye vkhodit' do syertsya iomu, alye do zhivota, i vikhodit' na-zovni, ochishchuyuchi vsyaku izhu. a dali skazav vin: shcho z lyudini vikhodit', tye lyudinu opoganyue. bo zsyeryedini, iz lyuds'kogo syertsya vikhodyat'

likhi dumki, rozpusta, kradizh, dushogubstva, py-eryelyubi, zdirstva, lukavstva, pidstup, byezstidstva, zavidyushchyye oko, tsi-dooznyeavaga, gordoshchi, byezum. usye zlye tsye vikhodit' zsyeryedini, i lyud-inu opoganyue! i vstav vin, i zvuidi pishov u zymlyu tirs'ku i sidons'ku. i, vviishovshi do domu, vin khotiv, shchob nikhto nye dovidavs', ta nye mig utaitis'. nyegaino bo zhinka odna, yakoi dochka mala dukha nyechistogo, prochula pro n'ogo, i priishla, ta i pripala do nig iomu. a tsya zhinka gryekynia bula, rodom sirofinikiyanka. vona stala blagati iogo, shchob iz dochki ii dyemona vignav. a vin ii skazav: dai, shchob pyershye nailisya diti, nye godit'sya bo khlib zabirati v dityei, i kinuti shchyenyatam! a vona iomu v vidpovid' kazhye: tak, i-o! alye navit' shchyeny-ata idyat' pid stolom vid dityachikh krishok... i vin ii skazav: za slovo otsye idi sobi, dyemon viishov iz tvoei dochki! a koli vona v dim svii vyernu-las', to znaishla, shcho dochka na postyeli lyezhala, a dyemon viishov iz nyei. i viishov vin znov iz kraiv tirs'kikh i sidons'kikh, i podavsa shlyakhom na sidon nad morye galilyeis'kye, chyeryez okolitsi dyesyatimistya. i privodyat' do n'ogo glukhogo nye-movu, i blagayut' iogo, shchob ruku na n'ogo poklav. i vzyav vin iogo vid narodu samogo, i vklad pal'tsi svoi iomu v vukha, i, splyunuvshi, dotorknuvsa iogo yazika. i, na nebo spoglyanuvshi, vin zidkhnuv i promoviv do n'ogo: yeffata; tsyebto: vidkriisya! i vid-krilisya vukha iomu, i puto iogo yazika rozv'yazalos' nyegaino, i vin stav govoriti virazno! a vin im zvyeli-v, shchob nikomu ts'ogo nye rozpovidali. ta shcho bil'shye nakazuav im, to shchye bil'sh rozgoloshu-vali. i duzhye vsi divuvalisa ta govorili: vin dobre vsye robit': glukhim dae chuti, a nimim govoriti!

8

timi dnyami, koli bulo znovu bagato narodu, a isti nye mali chogo, poklikav vin uchniv svoikh ta i promo-viv do nikh: zhal' myeni tikh lyudyei, shcho vzyhe tri dni zo mnoyu znakhodyat'sya, ta isti nye mayut' chogo. a koli vidpushchu ikh golodnikh do ikhnikh domivok, to oslabnut' u dorozhi, bo dyeyaki z nikh poprikhodili zdalyeka. i vidkazali iomu iogo uchni: zvuidi zmoyhye khto nagoduvti ikh khlibom otut u pustini? a vin ikh zapitav: skil'ki maetye khliba? voni zh povidomili: syemyero. todi vin narodu zvyeliv na zymeli posidati. i, vzyavshi syemyero khliba, vid-davshi podyaku, vin polamav i dav uchnyam svoim, shchob rozdati. a voni rozdavali narodovi. i mali voni trokhi ribok; i vin ikh poblagosloviv, i rozdati zvyeliv takozh ikh. i vsi ili i nailisya, a z pozosta-likh kuskiv sin koshiv nazbirali... a idtsiv bulo tisy-ach z chotiri! i vsiv vin nyegaino do chovna z svoimi uchnyami, ta i pribuv do zymeli dalmanuts'koi. i vi-ishli farisyei, i pochali spyeryechatisya z nim, i iogo viprobuvuyuchi, khotili vid n'ogo oznaki iz nyeba. a vin tyazhko zidkhnuv u svoim dusi i promoviv: yakoi oznaki tsyei rid vimage? popravdi kazhu vam, shcho rodovi ts'omu oznaka nye budye dana! i pok-inuv vin ikh, usiv znovu do chovna, i na toi bik vidbuv. i zabuli voni vzyati khliba, i krim odnogo bukhantsya, u chovni nye mali z soboyu nichogo. a

vin im nakazuvav ta govoriv: styeryezhit'sya uzavzh-livo farisyeyis'koi rozchini i rozchini irodovoi! voni zh mirkuvali i kazali odin do odnogo, shcho khliba nye mayut' voni. a isus, znavshi tye, promovlyae do nikh: chogo vi mirkuetye, shcho khliba nye mae-tye? chi vi shchye nye znaetye i nye rozumietye? chi shchye maetye syertse svoe zatvyerdilim? mavshi ochi nye bachitye, i mavshi vukha nye chuetye? i nye pam'yataetye, koli p'yat' khlিবiv ya lamav na p'yat' tisyach, skil'ki povnikh koshiv iz kuskiv vi zibrali? voni kazhut' do n'ogo: dvanadtsyat'. a yak sim na chotiri tisyachi, skil'ki koshikiv povnikh z kuskiv vi zibrali? i vidkazyut': sim. i skazav vin do nikh: vi shchye nye rozumietye?... i prikhodyat' voni v vif-saidu. i privodyat' do n'ogo slipogo, i blagayut' iogo, shchob dotorknuvsya do n'ogo. i vzyav vin slipogo za ruku, ta i viviv iogo za syelo. i poslinivshi ochi iomu, poklav ruki na ochi iomu, i prozriv toi, i oduzhav, i virazno stav bachiti vsye! i poslav vin dodomu iogo i nakazav: do syela i nye zakhod', i nikomu v syeli nye rozpovidai! potomu pishov isus i uchni iogo do sil kyesarii pilipovoi, a v dorozhi pitav svoikh uch-niv, govoryachi im: za kogo myenye lyudi vvarezhayut'? voni zh vidpovili iomu, kazhuchi: za ivana khristi-tyelya, drugi za illyu, a inshi za odnogo z prorokiv. i vin zapitav ikh: a vi za kogo myenye maetye? pyetro iomu v vidpovid' kazhye: ti khristos! i vin zaboroniv im, shchob nikomu pro n'ogo voni nye kazali! i pochav ikh navchati, shcho sinovi lyuds'komu tryeba bagato strazhdati, i iogo vidtsurayut'sya starshi, i py-ervosvyashchyeniki, i knizhniki, i vin budy vbitii, alye tryet'ogo dnya vin voskryesnye. i tye slovo kazav vin vidkrito. a pyetro uzyav nabik iogo, i iomu stav pyeryechiti. a vin obyernuvay i poglyanuv na uch-niv svoikh, ta i pyetru dokoriv i skazav: vidstupis', satano, vid myenye, bo dumaesh ti nye pro bozhnye, a pro lyuds'kye! i vin poklikav narod iz svoimi uch-nymi, ta i promoviv do nikh: koli khochye khto iti vslid za mnoyu, khai zryechet'sya samogo syebe, i khai viz'm nye svogo khryesta ta i za mnoyu idye! bo khto khochye dushu svoyu zbyeryegti, toi pogubit' ii, a khto zgubit' dushu svoyu radi myenye ta evangeliy, toi ii zbyeryezhye. yaka zh korist' lyudini, shcho zbududy vyves' svit, alye dushu svoyu zapanastit'? abo shcho nazamin dast' lyudina za dushu svoyu? bo khto budy myenye ta moei nauki soromititsya v rodi tsim pyeryelyubnim ta grishnim, zogo posoromit'sya takozh sin lyuds'kii, yak priidy u slavi svogo ottsya z angolami svyatimi.

9

i skazav vin do nikh: popravdi kazhu vam, shcho dyeyaki z tut-o priyavnikh nye skushtuyut' smyerti, azh poki nye bachitimut' tsarstva bozhogo, shcho prishlo vono v sili. a chyeryez shist' dyen' zabirae isus pyetra, i yakova, i ivana, ta i vyedye ikh osobno na goru visoku samikh. i vin pyeryeobrazivs' pyeryed nimi. i stala odyezha iogo osyaina, duzhnye bila, yak snig, yakoi bilil'nik nye zmig bi tak vibiliti na zymli!

i z'yavivs' im illyta ta moisyeyi, i rozmovlyali z isusom. i ozvavsya pyetro ta i skazav do isusa: uchityelyu, dobre buti nam tut! postavmo zh sobi tri shatri: dlya tyebye odnye, i odnye dlya moisyeya, i odnye dlya illi... bo nye znav, shcho kazati, bo buli pyeryelyakani. ta khmara os' ikh zaslonila, i golos pochuvsya iz khmari: tsye sin mii ulubylenii, iogo slukhaityesya! i zaraz, zvivshi ochi svoi, voni vzhye nikogo z soboyu nye bachili, krim samogo isusa. a koli z gori skhodili, vin im nakazav, shchob nikomu togo nye kazali, shcho bachili, azh poki sin lyuds'kii iz myertvikh voskryesnye. i voni zakhovali tye slovo v sobi, spyeryechayuchisya, shcho to e: voskryesnuty z myertvikh. i voni zapitali iogo ta skazali: shcho tsye knizhniki kazhut', nibi tryeba illi pyersh priiti? a vin vidkazav im: tozh illyta, koli priidy popyeryedu, usye prigotue. ta yak zhye pro lyuds'kogo sina napisano, shcho musit' bagato vin vityerpiti, i budye znyevazhenii? alye vam kazhu, shcho i illyta buv priishov, ta zrobili iomu, shcho til'ki khotili, yak pro n'ogo napisano... a koli povyernulis' do uchniv, kolo nikh voni vglyedili byezlich narodu ta knizh-nikov, shcho spyeryechalisya z nimi. i nyegaino vyves' natovp, yak pobachiv iogo, spokokhnusya iz diva, i nazustrich pobig, i stav vitati iogo. i zapitavsya vin ikh: pro shcho spyeryechaetyes' z nimi? i iomu vidpoviv odin iz natovpu: uchityelyu, priviv ya do tye-bye os' sina svogo, shcho dukha nimogo vin mae. a yak vin dye skhopit' iogo, to bo zzymlyu kidae nim, i vin pinu puskae i zubami skryegochye ta sokhnye. ya kazav tvoim uchnyam, shchob prognali iogo, ta voni nye zmogli. a vin im u vidpovid' kazhye: o, rodye nyevirni, doki budu ya z vami? doki vas ya tyerpitimu? privyedit' do myenye iogo! i do n'ogo togo privyeli. i yak til'ki pobachiv iogo, to dukh zaraz zatryas nim. a toi, povalivshis' na zymlyu, stav kachatisya ta zalativatsya pinoyu... i vin zapitav iogo bat'ka: yak davno iomu stalosya tsye? toi skazav: iz ditinstva. i pochastu kidav vin nim i v ogon', i do vodi, shchob iogo pogubiti. alye koli mozhyyesh shcho ti, to zmiluis' nad nami, i nam pomozhi! isus zhye iomu vidkazav: shchodo togo tvogo koli mozhyyesh, to tomu, khto virue, vsye mozhlivye! zaraz bat'ko khlop'yati z sliz'mi zakrichav i skazav: viruyu, i-o, pomozhi nyedovirstvu moemu! a isus, yak pobachiv, shcho natovp zbigaet'sya, to nyechistomu dukhovi zakazav, i skazav iomu: dushye nimii i glukhii, tobi ya nakazyu: viidi z n'ogo, i bil'shye u n'ogo nye vkhod'! i, zakrichavshi ta mitsno zatryasshi, toi viishov. i vin stav, nyemov myertviy, azh bagato-khto stali kazati, shcho pomyer vin... a isus uzyav za ruku iogo ta i pidviv iogo, i toi ustav. koli zh vin do domu priishov, to uchni pitali iogo samotoyu: chomu mi nye mogli iogo vignati? a vin im skazav: tsyei rid nye vikhodit' inakshye, yak til'ki vid molitvi ta postu. i voni viishli zvidi, i prokhodili po galileyi. a vin nye khotiv, shchob dovidavsya khto. bo vin svoikh uchniv navchav i kazav im: lyuds'kii sin budye vidanii lyudam do ruk, i voni iogo vb'yut', alye vbitii, voskryesnye vin tryet'ogo dnya! voni zh nye zrozumili ts'ogo slova, ta boyalis' iogo zapitati. i pribuli voni v kapyernaum. a yak buv vin u domi, to ikh zapitav: pro shcho mirkuvali v dorozhi? i movchali voni, spyeryechal-

isa bya bo promizh syebye v dorozhi, khto naibil'shii. a yak siv, to poklikav im dvanadtsyat'okh, i promoviv do nikh: koli khto buti pyershim bazhae, nyekhai budye naimyenshim iz usikh i sluga vsim! i vzyav vin ditinu, i postaviv ii syeryed nikh. i, obnyavshi ii, vin promoviv do nikh: koli khto v im'ya moe priimye odnye z dityei takikh, toi priimae myenye. khto zh priimae myenye, nye myenye vin priimae, a togo, khto poslav myenye! obizvavsy do n'ogo ivan: uchityelyu, mi bachili odnogo cholovika, yakii z nami nye khodit', shcho viganayae im'yam tvoim dyemoniv; i mi zaboronili iomu, bo vin iz nami nye khodit'. a isus vidkazav: nye zaboronyaitye iomu, bo nyemae takogo, shcho im'yam moim chudo zro-biv bi, i zmig bi nyebarom likhosloviti myenye. khto bo nye suproti nas, toi za nas! i koli khto napoit' vas kukhlyem vodi v im'ya moe radi togo, shcho vi khristovi, popravdi kazhu vam: toi nye zgubit' svoei nagorodi! khto zh spokusit' odnogo z malikh tsikh, shcho viryat', to krashchye b takomu bulo, koli b zhorno mlinovye na shiyu iomu pochyepiti, ta i kinuti v morye! i koli ruka tvoya spokushae tyebye, viditni ii: krashchye tobi vviiti do zhittya odnourukim, nizh z oboma rukami vviiti do gyeenni, do ognuyu nyevgasimo, dye ikhnii chyervyak nye vmirae, i nye gas-nye ogon'. i koli noga tvoya spokushae tyebye, viditni ii: krashchye tobi vviiti do zhittya odnोनогим, nizh z oboma nogami buti vkinyenomu do gyeenni, do ognuyu nyevgasimogo, dye ikhnii chyervyak nye vmirae, i nye gasnye ogon'. i koli tove oke tyebye spokushae, vibyeri iogo: krashchye tobi odnookim vviiti v tsarstvo bozhnye, nizh z oboma ochima buti vkinyenomu do gyeenni ognyennoi, dye ikhnii chyervyak nye vmirae, i nye gasnye ogon'! bo posolit'sya kozhnyen ognym, i kozhna zhyertva posolit'sya sil-lyu. sil' dobra rich. koli zh sil' nyesolonoyu stanye, chim popraviti ii? maitye sil' u sobi, maitye i mir mizh soboyu!

10

i, viishovshi zvuidti, vin prikhodit' u zye'mlyu yudyeis'ku, na toi bik iordanu. i znovu zibral-syia yurbi do n'ogo, i znov vin navchav ikh, zvichaem svoim. i pidishli fariseyi i spitali, iogo viprobavuyuchi: chi dozvoljeno cholovikovii družinu svoyu vidpustiti? a vin vidpoviv i skazav im: shcho moiseyi zapoviv vam? voni zh vidkazali: moiseyi zapoviv napisati lista rozvodovogo, ta i vidpustiti. isus zhye promoviv do nikh: to za vashye zhorstokosyerdya vin vam napisav otsyu zapovid'. tsi-do zhye z pochatku tvorinnya stvoriv cholovikom i zhinkoyu ikh. pokinye tomu cholovik svogo bat'ka ta matir, i stanut' oboe voni odnim tilom, tim to nye-mae vzhye dvokh, alye odnye tilo. tozh, shcho tsi-do sparuvav, lyudina nyekhai nye rozluchue! a vdoma pro tsye uchni znov zapitali iogo. i vin im vidkazav: khto družinu vidpustit' svoyu, ta i odruzhit'sya z in-shoyu, toi chinit' pyeryelyub iz nyeyu. i koli družina pokinye svogo cholovika, i viidye zamizh za inshogo, to chinit' pyeryelyub vona. todi poprinosili ditok do n'ogo, shchob vin dotorknuvsya do nikh, uchni zh im dokoryali. a koli sposterig tsye isus, to

oburivsy, ta i promoviv do nikh: pusti' ditok do myenye prikhoditi, i nye boronit' im, bo takikh tsarstvo bozhnye popravdi kazhu vam: khto bozhogo tsarstva nye priimye, nyemov tye ditya, toi u n'ogo nye vviidye. i vin ikh prigornuv, i poblagosloviv, na nikh ruki poklavshi. i koli virushav vin u put', to shvidko nabliziv' odin, upav pyeryed nim na kolina, i spitavsyia iogo: uchityelyu dobrii, shcho robiti myeni, shchob vichnye zhittya vspadkuvati? isus zhye iomu vidkazav: chogo zvyesh myenye dobriim? nikhto nye e dobrii, krim tsi-doa samogo. znaesh zapovidi: nye vbivai, nye chini pyeryelyubu, nye kradi, nye shvidku nyeppravdivo, nye krivdi, shanui svogo bat'ka ta matir. a vin vidkazav iomu: uchityelyu, tsye vsye vikonav ya shchye zmaluku. isus zhye poglyanuv na n'ogo z lyubov'yu, i promoviv iomu: odnogo brakue tobi: idi, rozproadi, shcho maesh, ta vtsi-doiim rozda, i matimyesh skarb ti na nyebi! potomu prikhod' ta i idi vsld za mnoyu, uzyavshi khryesta. a vin zasmutivsyia tim slovom, i pishov, zazhurivshis', bo vyelikii maetki vin mav! i poglyanuv dovkola isus, ta i skazav svoim uchnyam: yak tyazhko otim, khto mae bagatstvo, uviiti v tsarstvo bozhnye! i uchni zhakhnulis' vid sliv iogo. a isus znov u vidpovid' kazhye do nikh: moi diti, yak tyazhko otim, khto nadiyu kladye na bagatstvo, uviiti v tsarstvo bozhnye! vyerbyudovi lyegshye proiti chyeryez golchinye vushko, nizh bagatomu v bozhnye tsarstvo vviiti! a voni zdivuvalisyia duzhnye, i kazali odin do odnogo: khto zh todi mozhnye spastisyia? isus zhye poglyanuv na nikh i promoviv: nyemozhlyvye tsye lyudyam, a nye tsi-doovi. bo dlya tsi-doa mozhlyvye vsye! a pyetro stav kazati iomu: ot usye mi pokinuli, ta i pishli za tobouyu slidom. isus vidkazav: popravdi kazhu vam: nyemae takogo, shchob dim polishiv, chi brativ, chi syestyer, abo matir, chi bat'ka, abo diti, chi polya radi myenye ta radi evangeliyi, i nye odyerzhav bi v sto raz bil'shye tyepper, ts'ogo chasu, syeryed pyeryesliduvan', domiv, i brativ, i syestyer, i matyeriv, i dityei, i pil', a v vitsi nastupnomu vichnye zhittya. i bagato-khto z pyershikh stanut' ostannimi, a ostanni pyershimi. buli zh u dorozhi voni, prostuyuchi v erusalim. a isus ishov popyeryedu nikh, azh duzhnye voni divuvalis', a ti, shcho ishli vsld za nim, boyalis'. i, vzyavshi znov dvanadtsyat'okh, pochav im rozpovidati, shcho z nim statisyia mae: otsye v erusalim mi idyemo, i pyervosyavshchyenikam i knizhnikam vidanii budye sin lyuds'kii, i zasudyat' na smyert' iogo, i poganam iogo vidadut', i nasmikhatsiya budut' iz n'ogo, i budut' plyuvati na n'ogo, i budut' iogo bichuvati, i vb'yut', alye tryet'ogo dnya vin voskryesnye! i pid-khodyat' do n'ogo yakiv ta ivan, sini zyevedyeevbi, ta i kazhut' iomu: uchityelyu, mi kholcheyu, shcho ti zrobyv nam, pro shcho budyemo prositi tyebye. a vin ikh pospitav: chogo zh khochyette, shchob ya vam zrobyv? voni zh vidkazali iomu: dai nam, shchob u slavi tvoii mi sidili pravoruch vid tyebye odin, i livoruch odin! a isus vidkazav im: nye znaetye, chogo prositye. chi zh mozhetye vi piti chashu, shcho ya ii p'y'u, i khristisyia khryshchyennam, shcho ya nim khryshchusya? voni vidkazali iomu: mozhyyemo. a isus im skazav: chashu, shcho ya ii

p'yu, vi pitimyetye, i khrishchyennam, shcho ya nim khrishchus', vi okhristityesya. a siditi pravoruch myenye ta livoruch nye moe tsye davati, a komu ugotovano. yak pochuli zh tsye dyesyatvero, to oburilis' na yakova ta na ivana. a isus ikh poklikav, i promoviv do nikh: vi znaetye, shcho ti, shcho vvazhayut' syebye za knyaziv u narodiv, panuyut' nad nimi, a ikhni vvel'mozhi ikh tisnut'. nye tak budye mizh vami, alye khto z vas vyelikim buti khochye, nyekhai budye vin vam za slugu. a khto z vas buti pyershim bazhae, nyekhai budye vsim za raba. bo sin lyuds'kii priishov nye na tye, shchob sluzhili iomu, alye shchob posluzhiti, i dushu svoyu dati na vikup za bagat'okh. i prikhodyat' voni v erikhon. a koli z erikhonu vikhodiv vin razom iz svoimi uchnyami i z byezlichyuu lyudu, sidiv i prosiv pri dorozhi slipii vartimyei, sin timyev. i, prochuvs'hi, shcho to isus nazaryanin, pochav klikati ta govoriti: sinu davidiv, isusy, zmluisya nado mnoyu! i svarilis' na n'ogo bagato-khto, shchob movchav, a vin ishchye bil'shye krichav: sinu davidiv, zmluisya nado mnoyu! i spinivsy isus ta i skazav: poklichyte iogo! i klichut' slipogo ta i kazhut' iomu: bud' bad'orii, ustan', vin klichye tyebye. a toi skinuv plashcha svogo, i skochiv iz mistysya, i pribig do isusa. a isus vidpoviv i skazav iomu: shcho ti khochyesh, shchob zrobyv ya tobi? slipii zhye iomu vidkazav: uchityelyu, nyekhai ya prozryu! isus zhye do n'ogo promoviv: idi, tvoya vira spasla tyebye! i toi zaraz prozriv, i pishov za isusom dorogoyu.

11

i koli voni nablizilis' do erusalimu, do vitfagii i vifanii, na olivnii gori, todi vin posilae dvokh uchniv svoikh, i kazhye do nikh: idit' u syelo, yakye pyeryed vami, i, vkhodyachi v n'ogo, vi znaidyete zaraz priv'yazanye oslya, shcho na n'ogo nikhto shchye z lyudyei nye sidav. vidv'yazhit' iogo, i privyedit'. koli zh skazhye khto vam: shcho tsye vi robitye? vidkazhit': i-o' potryebue iogo, i vidishlye iogo syudi zaraz. i voni vidiishli, i znaishli tye oslya, shcho priv'yazanye kolo vorit iznadvoru bulo pri dorozhi, i vidv'yazali iogo. a dyeyaki z tikh, shcho stoyali tam, skazali do nikh: shcho vi robitye? poshcho oslya vi vidv'yazuetye? voni zh im vidkazali, yak zvyeliv im isus, i vidpushchyeno ikh. i voni privyeli do isusa oslya, i poklali na n'ogo plashchi svoi, a vin siv na n'ogo. bagato zh narodu styelili odyezhu svoyu po dorozhi, a inshi styelili dorogoyu zyelyen', natyatu v polyakh. a ti, shcho ishli pyeryed nim i pozadu, vikrikuvali: osanna! blagoslovyennii, khto idye u i-o im'ya! blagoslovyennye tsarstvo, shcho nadkhodit', ottsya nashogo davida! osanna na visoti! potomu vviishov vin do erusalimu, i v khram. a oglyanuvshi vsye, yak godina vzhye piznya bula, vin pishov u vifaniyu z dvanadtsyat' ma. a nazavta, koli voni viishli z vifanii, vin zgolodniv buv. i, pobachivshi zdalyeka figovyie dyeryevo, vkrytie listyami, vin pidiishov, chi nye znaidye na n'omu chogo. i, priishovshi do n'ogo, nye znaishev nichogo, krim listya samogo, nye pora bo na figi bula. i ozvavsy isus i promoviv do n'ogo: shchob bil'shye nikhto tvogo plodu nye z'iv azh poviki!

a uchni iogo vsye tye chuli. i priishli voni v erusalim. a yak vin u khram uviihshov, to stav viganaty pro-davtsiv i pokuptsiv u khrami, i popyeryevyertav stoli groshominam ta osloni prodavtsyam golubiv. i vin nye dozvol'vay, shchob khto rich yaku nosiv chyeryez khram. i vin ikh navchav i kazav im: khiba nye napisano: dim mii budye domom molitvi v narodiv usikh, vi zh iz n'ogo zroobili pyechyeru rozbiinikiv! i pochuli tsye pyervosvyashchyeniki i knizhniki, i shukali, yak iogo pogubiti, bo boyalis' iogo, uvyes' bo narod divuvavsy nausti iogo. a yak pizno stavalo, voni poza misto vikhodili. a prokhodyachi vrantsi, pobachili figovyie dyeryevo, usokhlye vid koryenya. i, zgdavshi pyetro, govorit' iomu: uchityelyu, glyan' figovyie dyeryevo, shcho proklyav ti, usokhlo! a isus im u vidpovid' kazhye: maitye viru bozhu! popravdi kazhu vam: yak khto skazhye gori tsii: porushsya ta i kin'sya do morya, i nye matimye sumniv v syertsii svoimi, alye matimye viru, shcho staniet'sya tak, yak govorit', to budye iomu! chyeryez tsye govoryu vam: usye, chogo vi v molitvi popositye, virtye, shcho odyerzhitye, i spovnit'sya vam. i koli stoitye na molitvi, to proshchaitye, yak maitye shcho proti kogo, shchob i otyets' vash nyebyesnii probachiv vam progrikihi vashi. koli zh nye proshchaitye vi, to i otyets' vash nyebyesnii nye prosti't vam progrikihi vashikh. i znovu priishli voni v erusalim. koli zh vin u khrami khodiv, poprikhodili pyervosvyashchyeniki i knizhniki, i starshini do n'ogo, i skazali iomu: yakoyu ti vladoyu vsye otsyie chinish? i khto tobi vladu tsyu dav, shchob ti tsye robiv? a isus vidkazav im: zapitayu i ya vas odnye slovo, i vidpovidaitye myeni, to i ya vidkazhu vam, yakoyu ya vladoyu tsye vsye chinyu. ivanovyie khrishchyennya z nyeba bulo, chi vid lyudyei? vidpovidaitye myeni! voni zh mirkuvali sobi i govoriili: koli skazhyemo: iz nyeba, vidkazhye: chogo zh vi iomu nye povirili? a yak skazhyemo: vid lyudyei, to boyalis' narodu, bo vsi vvazhali, shcho ivan buv popravdi prorok. i skazali isusovi v vidpovid': nye znaemo... a isus im vidkazue: to i ya nye skazhu vam, yakoyu ya vladoyu tsye vsye chinyu.

12

i pochav vin u pritchakh do nikh promovlyati: nasadiv buv odin cholovik vinogradnika, murom obgorodiv, vidovbav u n'omu chavilo, bashtu postaviv, i viddav iogo vinaryam, ta i pishov. a pyevnogo chasu poslav vin raba do svoikh vinariv, shchob priinyati chastinu plodu z vinogradnika v tikh vinariv. ta voni skhopili iogo ta i pobili, i vidiisli ni z chim. i znovu poslav vin do nikh raba inshogo, ta i togo voni zranili v golovu ta znyevazhili. todi vislav vin inshogo, i togo voni vbili. i bagat'okh ishchye inshikh, nabili odnikh, a odnikh povbivali. i vin mav shchye odnogo, sina uilyublyenogo. naostanok poslav i togo vin do nikh i skazav: posoromlyat'sya sina mogol a ti vinarir mirkuvali sobi: tsye spadkoemyets'; khodim, zamorduimo iogo, i nashoyu spadshchina budye! i voni skhopili iogo ta i ubili, i vikinuli iogo za vinogradnik... otozh, shcho pan vinogradnika zrobit'? vin pribudye ta i vigubit' tikh vinariv, i viddast' vinogradnika inshim. chi vi nye chitali v pisanni: kamin',

shcho iogo budivnichy vidkinuli, toi narizhnim stav kamyenyem! vid i-o stalosya tsye, i divnye vono v ochakh nashikh. i shukali iogo, shchob skhopiti, alye poboyalis' narodu. bo voni zrozumili, shcho pro nikh vin tsyu pritchu skazav. i, lishivshi iogo, vidi-shli. i voni vislali dneyakikh iz faryseyiv ta irodiyaniv do n'ogo, shchob vizual'nii-ra-truditsiyaviti na slovi iogo. ti zh priishli ta i govoryat' iomu: uchityelyu, znaemo mi, shcho ti spravyedlivyi, i nye zvazhaesh zovsim ni na kogo, bo na lyuds'kye oblichyha nye divishysya, a nastavyaesh na bozhu dorogu pravdu. chi godit'sya davati podatok dlya kyesarya, chi ni? davati nam, chi nye davati? a isus, znavshi ikh lit-syemirstvo, skazav im: chogo vi myenye viprobue-tye? prinyesit' myeni grish podatkovii, shchob bachiti. i prinyesli voni. a vin kazhye do nikh: chii tsye obraz i napis? ti zh iomu vidkazali: kyesariv. isus todi kazhye v vidpovid' im: viddaitye kyesaryevye kyesaryevi, a tsi-dooivi bozhye! i divuvalisy z n'ogo voni... i priishli do n'ogo ti saddukyei, shcho tvy-erdyat', nibi nyema voskryesyennya, i zapitali iogo ta skazali: uchityelyu, moisyey napisav nam: yak pom-rye komu brat, i polishit' družhinu, a ditini nye lishit', to nyekhai iogo brat viz'mye družhinu iogo, ta i vid-novit' nasinnya dlya brata svogo. bulo sim brativ. i pyershi vzyav družhinu i umyer, nye lishivshi di-tyei. drugi tyezh ii vzyav ta i pomyer, nye lishivshi di-tyei. tak samo i tryetii. i vsi syemyero nye polishili dityei. a po vsikh vmyerla i zhinka. a v voskryesyenni, yak voskryesnut' voni, to kotromu iz nikh vona družhinovu budye? bo syemyero mali za družhinu ii. isus im vidkazav: chi vi nye tomu pomilyaetyes', shcho nye znaetye ani pisannya, ani bozhoi sili? bo yak iz myertvikh voskryesnut', to nye budut' zhyenitis', ani zamizh vikhoditi, alye budut', nyemov angoli ti na nyebi. shchozhdo myertvikh, shcho voskryesnut', chi zh vi nye chitali v moisyee-vii knizi, yak pri kushchi skazav iomu tsi-do, pro-movlyayuchi: ya tsi-do avraamiv, i tsi-do isakiv, i tsi-do yakoviv, bo vin e tsi-do nye myertvikh, a zhivikh! tim to vi pomilyaetyes' dushye. a odin iz tikh knizhnikov, shcho chuy, yak voni spyerechalis', ta bachiv, yak dobre vin vidpovidav im, pristupiv ta i spitavsya iogo: kotra zapovid' pyersha z usikh? isus vidpoviv: pyersha: slukhai, izrailyu: nash i-o' tsi-do tsi-do edinii. i: lyubi i-o, tsi-doa svogo, usim syertsyem svoim, i vsieyu dushyeyu svoeyu, i vsim svoim rozumom, i z tsiloi sili svoei! tsye za-povid' pyersha! a druga odnakova z nyeyu: lyubi svogo blizhn'ogo, yak samogo syebye! nyema in-shoi bil'shoi zapovidi nad otsi! i skazav iomu knizh-nik: dobre, uchityelyu! ti popravdi skazav, sh-cho odin vin, i nyema inshogo, okrim n'ogo, i sh-cho lyubiti iogo vsim syertsyem, i vsim rozumom, i vsieyu dushyeyu, i z tsiloi sili, i shcho lyubiti svogo blizhn'ogo, yak samogo syebye, tsye vazhlivishye za vsi tsilopalenyennya i zhyertvi! isus zhye, pobachivshi, shcho rozumno toi vidpovid' dav, promoviv do n'ogo: ti nyedalyeko vid bozhogo tsarstva! i nikhto nye nas-milyuvavsya vzhye pitati iogo. potomu isus vidpo-viv i promoviv, u khrami navchayuchi: yak to knizh-niki kazhut', shcho nibi khristos sin davidiv? adzhye toi david vsvyatim dukhom skazav: promoviv i-o' i-

o moemu: syad' pravoruch myenye, doki nye pok-ladu ya tvoikh vorogiv pidnizhkom nogam tvoim! sam david iogo i-o zvye, yak zhye vin iomu sin? i bagato lyudyei zalyubki iogo slukhali. vin zhye kazav u nautsi svoii: styeryezhit'sya tikh knizhnikov, sh-cho lyublyat' u dovghikh odyezhakh prokhodzhuvatys', i privityi na rinkakh, i pyershi lavki v sinagogakh, i pyershi mistysya na priinyattyakh, shcho vdovini khati poidayut', i molyat'sya dovo napokaz, voni tyazhchye osudzhyennya priimut'! i siv vin navproti skarbntsi, i divivs', yak narod midyaki do skarbntsi vkidae. i bagato zamozhnikh ukidali bagato. i pidi-ishla odna vtsi-do vdovitsya, i poklala dvi lyepti, tsyebto grish. i poklikav vin uchniv svoikh ta i pro-moviv do nikh: popravdi kazhu vam, shcho tsya vtsi-doa vdovitsya poklala naibil'shye za vsikh, khto klav u skarbntsyu. bo vsi klali vid lishka svogo, a vona pok-lala z uboztva svogo vsye, shcho mala, svii prozhitok uvyes'...

13

i koli vin vikhodiv iz khramu, govorit' iomu odin iz uchniv iogo: podivisy, uchityelyu yakye to kamin-nya ta shcho za budivli! isus zhye do n'ogo skazav: chi ti bachish vyeliky budinki otsi? nye zalishit'sya tut navit' kamin' na kamyeni, yakii nye zruinuet'sya! koli zh vin sidiv na olivnii gori, proti khramu, pitali iogo nasamoti pyetro, i yakiv, i ivan, i andrii: skazhi nam, koli stanyet'sya tsye? i yaka budye oznaka, koli vsye tye vikonatis' mae? isus zhye pochav promovly-ati do nikh: styeryezhit'sya, shchob vas khto nye zviv. bo bagato-khto priidut' v im'ya moe, kazhuchi: tsye ya. i zvyedut' bagat'okh. i yak pro viini pochuetye vi, i pro voenni chutki, nye lyakaityes', bo statis' na-lyezhit' tomu. ta tsye shchye nye kinyets'. bo povs-tanye narod na narod, i tsarstvo na tsarstvo, budut' zye-myetrusi mistysyami, budye golod. tsye pochatok tyerpin' porodil'nikh. pil'nuitye zh sami, bo vas na sudi vidavatimut', i bichuvatimut' vas u sinagogakh, i povyedut' do pravityeliv ta do tsariv radi myenye, na svidchyennya im. alye pyershye evangeliya musit' buti narodom usim propoviduvana. koli zh vidadut' vas i povyedut', nye turbuityesya kazdalyezh, shcho vanye govorit', a shcho danye vam budye tiei godini, to tye govorit': bo nye vi promovlyatimyetye, alye dukh svyati. i vidast' na smyert' brata brat, a bat'ko dit-inu, i diti povstanut' navproti bat'kiv, i im smyert' za-podiyut'. i za im'ya moe budut' usi vas myenaviditi. a khto vityerpit' azh do kintsya, toi budye spasyeni! koli zh vi pobachitye tu gidotu spustoshyennya, sh-cho pro nyei zvishchav prorok daniil, shcho vona zalyagla, dye nye slid, khto chitae, nyekhai rozumie, todi ti, khto v yudyei, nyekhai v gori vtikayut'. i khto na pokrivli, nyekhai toi nye skhodit', i nyekhai nye vkhodit' uzyati shchos' iz domu svogo. i khto na poli, khai nazad nye vyertaet'sya vzyati odyezhu svoyu. gorye zh vagitnim i tim, khto godue grud'mi, u ti dni! molit'sya zh, shchob nye trapilosa tsye zimoyu! budut' bo ti dni takoyu skorbotoyu, shcho ii nye bulo z pyervopochinu svitu, shcho iogo tsi-do stvoriv, azh dosi, i nye budye. i koli b i-o' nye vkorotiv buv tikh dniv, nye spaslasya b niyaka lyudina; alye radi vi-

branih, kogo vibrav, ukorotiv vin ti dni. todi zh, yak khto skazhye do vas: oto, khristos tut, oto tam, nye imit' viri. bo povstanut' khristi nyepravdivi, i nyepravdivi proroki, i budut' chiniti oznaki ta chuda, shchob spokusiti, yak mozhna, i vibranih. alye vi styeryezhit'sya! ya skazav vam usye napveryed. alye za tikh dniy, po skorboti otii, sontsyie zat'mit'sya, i misyats' nye dast' svogo svitla. i zori spadatimut' z nyeba, i sili nyebyesni porushat'sya... i pobachat' todi sina lyuds'kogo, shcho itimye na khmarakh iz vye-likoyu potugoyu i slavoyu. i todi vin poshlye angoliv i zbyerut' iogo vibranih vid vitriv chotir'okh, vid krayu zyeimli do krai-nyeba. vid dyeryeva zh figovogo navchit'sya prikladu: koli vittya iogo vzhye rozpukuet'sya, i kinyet'sya listya, to znaetye, shcho bliz'ko lito. tak i vi: koli til'ki pobachitye, shcho diet'sya tsye, to znaitye, shcho bliz'ko, pid dvyerima. popravdi kazhu vam: nye pyeryeidye tsyei rid, azh usye otsye stanyet'sya! nyebo i zyeimlya prominut'sya, alye nye minut'sya slova moi! pro dyen' zhye toi chi pro godinu nye znae nikhto: ni angoli na nyebi, ni sin, til'ki ot yet's. uvazhayte, chuvaitye i molit'sya: bo nye znaetye, koli chas toi nastanye! yak toi cholovik, shcho vid'ikhav, i zalishiv svii dim, i dav rabam swoim vladu i kozhnomu pratsuyu svoyu, a vorotaryevi zye-lyliv pil'nuvati. tozh pil'nuitye, nye znaetye bo, koli priidye pan domu: uvychori, chi opivnochii, chi yak pivni spivatimut', chi rankom. shchob vas nye zastav, shcho spitye, koli vyernyet'sya vin nyespodivano. a shcho vam ya kazhu, tye vsim ya kazhu: pil'nuitye!

14

za dva zh dni bula paskha i oprisnoki. a pyer-vosvyashcheniki i knizhniki stali shukati, yak bi pid-stupom vzlyati iogo ta zabiti. voni govorili: ta nye v svyato, shchob buva kolotnyecha v narodi nye stalas'. koli zh isus buv u vifanii, u domi simona, na prokazu slatsi-doo, i sidiv pri stoli, pidiishla odna zhinka, alyabastrovu plyashyechku mayuchi shchirogo nar-dovogo duzhye tsinnogo mira. i zrobla vona alyabas-trovu plyashyechku, i vilila miro na golovu iomu! a dyekhto oburyuvalis' mizh soboyu i kazali: nashcho takye marnotratstvo na miro? bo mozhna bulo b tsye miro prodati bil'shye, yak za tri sotni dinariiv, i vtsi-doim rozdati. i narikali na nyei. isus zhye skazav: za-lisheit' iil chogo prikrist' ii robitye? vona dobrii uchi-nok zrobla myeni. bo vtsi-doikh vi maetye zavzhdz z soboyu, i koli skhochetye, mozhetye im robiti do-bro, myenye zh nye postiino vi maetye. shcho mogla, tye zrobla vona: zazdalegid' namastila moe tilo na pokhoron... popravdi kazhu vam: dye til'ki tsya evangeliya propoviduvana budye v tsilomu sviti, na pam'yatku ii budye skazanye i tye, shcho zro-bila vona! yuda zh iskariots'kii, odin iz dvanadt-syat'okh, podavsva do pyervosvyashchenikov, shch-ob khim iogo vidati. a voni, yak pochuli, zradili, i obitsyali iomu sribnyakiv za tye dati. i vin stav vishukuvati, yak bi slushnogho kolu im vidati iogo. a pyershogo dnya oprisnoki, chasi paskhu prinoshyeno v zhyertvu, skazali iomu iogo uchni: kudi khochyesh, shchob pishli i prigotuvati mi tobi paskhu spozhiti? i posilae vin dvokh iz svoikh uchniv, i kazhye do nikh:

pidit' do mista, i strinye vas cholovik, shcho nyes-timye v glyekovi vodu, to idit' za nim. i tam, kudi vin uviddyie, skazhit' do i-o domu: uchityel' pitae: dye kimnata moya, v yakii ya spozhivu zo svoimi uch-nyami paskhu? i vin vam pokazhye vyelikuyu gornit-syu, vistyelyenu ta gotovu: tam prigotuyte dlya nas. i uchni pishli, i do mista priishli, i znaishli, yak vin im skazav, i zachali voni paskhu gotuvati. a koli nastav vyechir, vin prikhodit' iz dvanadtsyat'ma. i yak sidili voni pri stoli i spozhivali, promoviv isus: popravdi kazhu vam, shcho odin z-pomizh vas, yakii spozhivae zo mnoyu, vidast' myenye... voni zachali sumuvati, i odin po odnomu pitati iogo: chi nye ya? a vin im skazav: odin iz dvanadtsyat'okh, shcho v misku machae zo mnoyu... lyuds'kii sin spravdi idye, yak pro n'ogo napisano; ta gorye tomu cholovikov, shcho vidast' vin lyuds'kogo sina! bulo b krashchye tomu cholovikov, koli b vin nye rodivsya!... yak voni zh spozhivali, isus uzavv khlib, i poblagosloviv, polamav, i dav im, i skazav: priimit', spozhivaitye, tsye tilo moe! i vzyav vin chashu, i vchinivshi podkhu, podav im, i pili z nyei vsi. i promoviv do nikh: tsye krov moya novogo zapovitu, shcho za bagat'okh prolivaet'sya. popravdi kazhu vam, shcho vidnini nye pitimu ya vid plodu vinogradnogo do togo dnya, yak novim budu piti iogo v tsarstvi bozhim! a koli vidspivali voni, na goru olivnu pishli. promovlyae todi im isus: usi vi spokusityes' nochii tsiei, yak napisano: urazhu pastiryi, i rozporoshat'sya vitsi! po voskryesenni zh svoim ya vas vipyeryedzhu v galilyei. i vidiz-vavsva do n'ogo pyetro: khoch spokusyat'sya i usi, ta nye ya! isus zhye iomu vidkazav: popravdi kazhu tobi, shcho s'ogodni, tsiei os' nochii, pyershye nizh zaspivae pivyen' dvichi, vidryecheshsya ti trichi vid myenye! a vin shchye sil'nish zapyevnyav: koli b myeni i umyerti z toboyu, ya nye vidryechusya tye-bye! tak zhye samo skazali i usi... i prikhodyat' voni do mistysyevosti, na im'ya gyeftsmaniya, i kazhye vin uchnyam svoim: posid'tye vi tut, poki ya po-molyusya. i, vzyavshi z soboyu pyetra, i yakova ta ivana, vin zachav sumuvati i tuzhiti... i skazav vin do nikh: obgornyena sumom smyertel'nim dusha moya! zalisheit'sya tut i pil'nuitye! i vin vidiishov trokhi dali, pripav do zyeimli, ta i blagav, shchob, yak mozhna, minula iogo tsya godina. i blagav vin: avva-otchnye, tobi vsye mozhlyve: pronyesi mimo myenye tsyu chashu!... a protye, nye chogo khochu ya, alye chogo ti... i vyernuvsva, i znaishov ikh, shcho spali, ta i kazhye pyetrovi: simonye, spish ti? odniei godini nye zmig popil'nuvati? pil'nuitye i molit'sya, shchob nye vpassi v spokusu, bad'orii bo dukh, alye nyemichnye tilo! i znovu pishov i molivsva, tye samye promovivshi slovo. a vyernu-vshis', iznovu znaishov ikh, shcho spali, bo vzhaz-nili im ochi buli. i nye znali voni, shcho iomu vid-kazati... i vyernuvsv' vin utryete, ta i kazhye do nikh: vi shchye dali spitye i spochivaetye? skinchyeno, nadiishla ta godina: u ruki grishnikam os' vidaet'sya sin lyuds'kii!... ustavaitye, khodim, os' nablizivs' mii zradnik... i zaraz, yak vin shchye govoriv, pri-ishov yuda, odin iz dvanadtsyat'okh, a z nim lyudi z myechami ta kiyami vid pyervosvyashchenyiv, i knizhnyikov, i starshikh. a zradnik iogo dav buv znaka

im, kazhuchi: kogo ya potsiluyu, to vin, byerit' iogo, i obyeryezhno vyedit'. i, priishovshi, pidiishov vin nyegaino ta i kazhye: uchityelyu! i potsiluvav iogo... voni zh ruki svoi naklali na n'ogo, i skhopili iogo. a odin iz tikh, shcho stoyali navkolo, myecha vikhopiv ta i rubonuv raba pyervosvyashchyenika, i vidtyav iomu vukho. a isus im promoviv u vidpovid': nye-mov na rozbiinika viishli z myechami ta kiyami, shchob uzatyi myenye. ya shchodnya buv iz vami u khrami, navchayuchi, i myenye nye vzyali vi. alye, shchob zbuliya pisannya. todi vsi polishili iogo i povtikali... odin zhye yunak, po nagomu zagornyenii u pokrivalo, ishov uslid za nim. i khapayut' iogo. alye vin, pokrivalo pokinuvshi, utik nagii. a isusa voni povyeli do pyervosvyashchyenika. i ziish-lisya vsi pyervosvyashchyeniki i starshi ta knizhniki. pyetro zh zdalyeka ishov uslid za nim do syeryedini dvoru pyervosvyashchyenika; i sidiv vin iz sluzh-boyu, i grivs' pri ogni. a pyervosvyashchyeniki ta vvyes' sinyedrion shukali posvidchyennya na isusa, shchob iomu zapodyati smyert', i nye znakhodili. bo bagato-khto svidchiv fal'shivo na n'ogo, alye nye bulo zgidnikh svidchen'. todi dyeyaki vstali, i krivosvid-chili suproti n'ogo i kazali: mi chuli, yak vin gov-oriv: za zruinuyu tsyei khram rukotvornii, i za tri dni zbuduyu inshii, nyerukotvornii. alye i tak nye bulo ikhne svidchennya zgidnye. todi vstav nasyeryedini pyervosvyashchyenik, ta i isusa spitav i skazav: ti nichogo nye vidpovidaesh, shcho svid-chat' voni proti tyebye? vin zhye movchav, i nichogo nye vidpovidav. pyervosvyashchyenik iznovu spi-tav iogo, do n'ogo govoryachi: chi khristos ti, sin blagoslovenno? a isus vidkavav: ya! i pobachi-tye vi sina lyuds'kogo, shcho siditimy po pravitsi sili bozhoi, i na khmarakh nyebyesnikh prikhoditimy! rozdyer todi pyervosvyashchyenik odyezhu svoyu ta i skazav: na shcho nam shchye svidki potrebnii? vi chuli tsyu tsi-doozneyevagu. yak vam zdaet'sya? voni zh usi prisudili, shcho vin umyerti povinyen... todi dyeyaki stali plyuvati na n'ogo, i zakrivati oblichchya iomu, i biti iogo ta kazati iomu: prorokui! sluzhba tyezh iogo bila po shchokakh... a koli pyetro buv na podvir'i nadoli, prikhodit' odna iz sluzhnits' py-ervosvyashchyenika, i yak pyetra vona vglyedila, sh-cho grivysya, podvilas' na n'ogo ta i kazhye: i ti buv iz isusom nazaryaninom! vin zhye vidriksya, govory-achi: nye vidayu, i nye rozumiyu, shcho kazhyesh... i viishov nazovni, na pyeryeddivir'ya. i zaspivav todi pivyen'. sluzhnitsya zh, koli iogo vglyedila, stala znov govoriti priyavnim: tsyei iz nikh! i vin znovu vidriksya. nyezabarom zhye znov govorili priyavni pyetrovi: popravdi, ti z nikh, bo ti galilyeyanin. ta i mova tvoya taka sama. a vin stav klyastis' ta bozhitis': nye znayu t'ogo cholovika, pro yakogo govoritye vi! i zaspivav pivyen' khvili tiei podrugye. i zgadav pyetro slovo, shcho isus buv promoviv iomu: pyershye nizh zaspivae pivyen' dvichi, vidryechyeshsya ti trichi vid myenye. i kinuvsyia vin, ta i plakati stav...

15

a pyervosvyashchyeniki z starshimi i knizhnikami, ta vvyes' sinyedrion, zaraz urantsi, narađu vchinivshi,

zv'yazali isusa, povyeli ta i pilatovi vidali. a pi-lat zapitavsyia iogo: chi ti tsar yudyeis'kii? a vin iomu v vidpovid' kazhye: sam ti kazhyesh... a py-ervosvyashchyeniki mitsno iogo vinuvatili. todi pi-lat znovu iogo zapitav i skazav: ti nichogo nye vid-povidaesh? divis', yak bagato proti tyebye svid-kuyut! a isus bil'sh nichogo nye vidpovidav, tak sh-cho pilat divuvavsyia. na svyato zh vin im vidpuskav buv odnogo iz v'yazniv, kotrogo prosili voni. buv zhye odin, shcho zvasyia varavva, uv'yaznyenii raz-om iz povstantsyami, yak i za povstannya vchinili buli dushogubstvo. koli zh natovp zibravsyia, vin stav prositi pilata zrobiti, yak vin zavzhd roбив im. pilat zhye skazav im u vidpovid': khochyetye, vidpushchu vam tsarya yudyeis'kogo? bo vin znav, shcho iogo chyeryez zazdroshchi vidali pyervosvyashchyeniki. a pyervosvyashchyeniki natovp pidmovili, shchob krashchye pustiv im varavvu. pilat zhye promo-viv iznov im u vidpovid': a shcho zh ya chinitimu z tim, shcho iogo vi yudyeis'kim tsaryem nazivae-tye? voni zh stali krichati znov: rozpini iogo! pi-lat zhye skazav im: yakye zh vizual'nii-ra-truditsiya vchiniv vin? a voni shchye sil'nishye krichali: rozpini iogo!... pilat zhye khotiv dogoditi narodovi, i vid-pustiv im varavvu. i vidav isusa, zbichuvavshi, sh-choh rozp'yatii buv. voyaki zh povyeli iogo do syerye-dini dvoru, tsyebto v pyretorii, i tsilii viddil sklikayut'. i voni zodyagli iogo v bagryanitsyu i, splivshi z ty-ernini vinka, poklali na n'ogo. i vitati iogo zachali: radii, tsaryu yudyeis'kii! i trostinoyu po golovi iogo bili, i plyuvali na n'ogo. i navkolishki kidalisya ta vklonyalis' iomu... i koli naznushchalisya z n'ogo, znaly z n'ogo bagryanitsyu, i nadili na n'ogo odyezhu iogo. i iogo povyeli, shchob rozp'yasti iogo. i monoga pyeryekhozhogo, shcho z polya vyertavsyia, simona kirinyeyanina, bat'ka olyeksandra ta rufa, zmusili, sh-choh khryesta iomu nis. i iogo privyeli na mistysye golgofu, shcho znachit' chyeryepovishchye. i daval iomu piti vina, iz mirroyu zmishanogo, alye vin nye priinyav. i iogo rozp'yali, i podilili odyezhu iogo, kin-uvshi zhyeryeb pro nyei, khto shcho viz'mye. bula zh tryetya godina, yak iogo rozp'yali. buv napisanii napis provini iogo: tsar yudyeis'kii. todi rozp'yato z nim dvokh rozbiinikov, odnogo pravoruch, i odnogo livoruch iogo. i zbulosya pisannya, shcho kazhye: do vizual'nii-ra-truditsiyachintsiv iogo zarakhovan! a khto pobich prokhodiv, to iogo likhoslovili, golo-vami svoimi khitali i kazali: otak! ti, shcho khrama ruinuesh ta za tri dni buduesh, ziidi iz khryesta, ta spasi samogo syebe! tyezh i pyervosvyashchyeniki z knizhnikami gluzuvali i odin do odnogo kazali: vin inshikh spasav, a samogo syebe nye mozhye spasti! khristos, tsar izrailiv, nyekhai ziide tyepyer iz khryesta, shchob pobachili mi ta i uviruvali. navit' ti, shcho razom iz nim buli rozp'yati, nasmikhalisya z n'ogo... a yak shosta godina nastala, to azh do go-dini dyev'yatoui tyemryaya stala po tsilii zyeimli. o godini zh dyev'yatii isus skriknuv golosom guchnim ta i vimoviv: yeloi, yeloi, lama savakhtani, shcho v pyeryekladi znachit': bozhye mii, bozhye mii, nash-cho myenye ti pokinuv? dyekhto zh iz tikh, shcho stoyali navkolo, tsye pochuli i kazali: os' vin klichye illyu! a odin iz nikh pobig, namochiv gubku ot-

stom, nastromiv na trostinu, i davav iomu piti i kazav: chyekaitye, pobachim, chi priidyie illya iogo znyati! a isus skriknuv golosom guchnim, i dukha viddav!... i v khrami zavisia rozdyerlas' nadvoe, vid vyerkhu azh dodolu. a sotnik, shcho nasuproti n'ogo stoyav, yak pobachiv, shcho vin otak dukha viddav, to promoviv: cholovik tsyei buv spravdi sin bozhii! buli zh i zhinki, shcho divilis' zdalyeka, mizh nimi mariya magdalina, i mariya, mati yakova molodshogo ta iosii, i salomiya, shcho voni, yak vin buv u galilyei, khodili za nim ta iomu prislugovuvali; i inshikh bagato, shcho do erusalimu priishli z nim. a koli nastav vyechir, chyeryez tye, shcho bulo prigotovlyennya, tsyebto pyeryed subotoyu, priishov iosip iz arimatyei, radnik povazhnii, shcho sam spodivavs' tsarstva bozhogo, i smilivo vviishov do pilata, i prosiv tila isusovogo. a pilat zdivuvasya, shchob vin mig uzhye vmyerti. i, poklikavshi sotnika, zapitavsyia iogo, chi davno vzhye rozp'yatii pomyer. i, diznavshis' vid sotnika, vin podaruvav tilo iosipovi. a iosip kupiv plashchanitsyu, i, znyavshi iogo, obgornuv plashchanitsyeyu, ta i poklav iogo v grobi, shcho v skyeli buv visichyenii. i kamyenya privaliv do mogil'nikh dvyyeryei. mariya zh magdalina i mariya, mati iosieva, divilisya, dye khovali iogo.

16

yak minula zh subota, mariya magdalina, i mariya yakovova, i salomiya nakupili pakhoshchiv, shchob piti i namastiti iogo. i na svitanku dnya pyershogo v tizhni, yak skhodilo sontsyie, do grobu voni pribuli, i govorili odna odnii: khto vidvalit' nam kamyenya vid mogil'nikh dvyyeryei? a zirknuvshi, pobachili, shcho kamin' vidvalyenii; buv zhye vin duzhye vye-likii... i, vviishovshi do grobu, pobachili tam yunaka, shcho pravoruch sidiv, i buv odyagnyenii v bilu odyezhu, i zhakhnulis' voni... a vin promovlyae do nikh: nye zhakhaityes'! vi shukaetye rozp'yatogo, isusa nazaryanina. vin voskryes, nyema iogo tut! os' mistsye, dye iogo pokhovali buli. alye idit', skazhit' uchnyam iogo ta pyetrovi: vin idye v galilyeyu popyeryedu vas, tam iogo vi pobachitye, yak vin vam govoriv. a yak viishli voni, to pobigli vid grobu, bo ikh tryepyet ta strakh obgornuv. i nye skazali nikomu nichogo, bo boyalis'... yak voskryes vin urantsi dnya pyershogo v tizhni, to z'yavivsyia na pyershye marii magdalini, iz yakoi buv vignav sim dymoniv. pishovshi vona, povidomila tikh, shcho buli z nim, yaki sumuvali ta plakali. a voni, yak pochuli, shcho zhivii vin, i vona iogo bachila, nye inyalu tomu viri. po ts'omu z'yavivsyia vin dvom iz nikh u postati inshii v dorozhi, yak ishli voni na syelo. a voni, yak vyernulisya, inshikh pro tye spovistili, alye nye poviryeno i im. naryeshti, vin z'yavivsyia odinadtsyat'om, yak sidili voni pri stoli, i dokoryav im za nyedovirstvo ikhne ta tvyerdosyerdyia, shcho voni nye inyalu viri tim, khto voskryeslogo bachiv iogo. i kazav vin do nikh: idit' po tsilomu svitovi, ta vs'omu stvorinnyu evangyeliyu propoviduitye! khto uvirue i okhristit'sya, budyie spasenyii, a khto nye vvirue zasudzhenyii budyie. a tikh, khto vvirue, suprovoditi budut' oznaki taki: u im'ya moe dye-

moniv budut' vignoniti, govoritimet' movami novimi, bratimet' zmii; a koli smyertodiinye shcho vip'yut', nye budyie im shkoditi; klastimet' ruki na khvorikh, i dobrye im budyie! i-o' zhye isus, po rozmovi iz nimi, voznissya na nyebo, i siv po bozhii pravitsi. i pishli voni, i skriz' propoviduvali. a i-o' pomagav im, i stvyerdzhuvav slovo oznakami, shcho iogo suprovodili. amin'.

chyeryez tye, shcho bagato-khto bralis' skladati opovist' pro spravi, yaki stalis' mizh nami, yak nam ti rozpovili, khto spochatku buli samovidtsyami i slugami slova, tomu i ya, vsye vid pyershoi khvili dokladno rozvidavshi, zabazhav opisati za poryadkom dlya tyebye, visokodostoinii tyeofilye, shchob piznav ti istotu nauki, yakoi navchysya. za dniv tsarya yudyeis'kogo iroda buv odin svyashchenyk, na im'ya zakharii, z dyennoi chyergi aviya, ta druzhina iogo iz dochok aaronovikh, a im'ya ii elisavyeta. i oboe voni buli pravnyedni pyeryed tsi-doom, byezdoganno spovnyayuchi zapovidi i postanovi i-o. a ditini nye mali voni, bo elisavyeta nyeplidna bula, ta i viku starogo oboe buli. i os' raz, yak u poryadku svoei chyergi vin sluzhiv pyeryed tsi-doom, za zvichaem svyashchenstva, zhyeryebkom iomu vipalo do i-o'ogo khramu vviiti i pokaditi. pid chas zhye kadinnya vsya byezlich narodu molilas' znadovye. i z'yavivs' iomu angol i-o, stavshi pravoruch kadil'nogo zhyertivnika. i strivozhivs' zakharii, pobachivshi, i ostrakh na n'ogo napav. a angol do n'ogo promoviv: nye biisya, zakharie, bo pochuta molitva tvoya, i druzhina tvoya elisavyeta sina porodit' tobi, ti zh dasi iomu imyennya ivan. i vin budy na radist' ta vtikhu tobi, i z iogo narodzhennya bagato-khto vtishat'sya. bo vin budy vyeelikii u i-o, ni vina, ni p'yankogo napoyu nye pitimye, i napovnit'sya dukhom svyatim shchye z utrobi svoei matyeri. i bagato siniv iz izrailiya vin navyernye do ikhn'ogo i-o tsi-doa. i vin sam pyeryed nim budy iti v dukhu i sili illi, shchob syertsya bat'kiv privyernuti do dityei, i nyeslukhnyanikh do mudrosti pravnyednikh, shchob gotovikh lyudyei sporyaditi dlya i-o. i promoviv zakharii do angola: iz chogo piznayu ya tsye? ya zh starii, ta i druzhina moza vzhye pokhilogo viku... a angol prorik iomu v vidpovid': ya gavriil, shcho stoyu pyeryed tsi-doom; myenye poslano, shchob govoriti z tobouyu, i zvistiti tobi pro tsyu dobru novinu. i zamovknyesh os' ti, i govoriti nye zmozhyesh azh do dnya, koli stanyet'sya tsye, za tye, shcho ti viri nye inyv buv slovam moim, yaki zbudut'sya chasu svogo! a lyudi chyekali zakhariya, ta i divuvalis', shcho zabarivs' vin u khrami. koli zh viishov, nye mig govoriti do nikh, i voni zrozumili, shcho vidinnya vin bachiv u khrami. a vin til'ki znaki im davav, i zalishivsia nimii... i yak dni iogo sluzhbi skinchilis', vin vyvernusya do domu svogo. a pislya tikh dniv zachala iogo druzhina elisavyeta, i tailas' p'yať misyatsiv, kazhuchi: tak dlya myenye i-o' uchiniv za tikh dniv, koli zglyanuvsia vin, shchob znaty narugu moyu mizh lyud'mi! a shos-togo misyatsya vid tsi-doa buv poslanii angol gavriil u galilyeis'kye misto, shcho iomu na im'ya nazaryet, do divi, shcho zaruchyena z muzhyem dlya, na im'ya iomu iosip, iz domu davidovogo, a im'ya divi mariya. i, vviishovshi do nyei, promoviv: radii, blagodatnaya, i-o' iz tobouyi! ti blagoslovyenna mizh zhonami! vona zh zatrivozhilas' slovom, ta i stala rozdumuvati, shcho b to znachilo tsye privitannya. a angol promoviv do nyei: nye biisya, marie, bo v tsi-doa blagodat' ti znaishla! i os' ti v utrobi zachnyesh, i

sina porodish, i dasi iomu imyennya isus. vin zhye budy vyeelikii, i sinom vsyevishn'ogo zvaniu, i i-o' tsi-do dast' iomu pryestola iogo bat'ka davida. i povik tsaryuvatimye vin u domi yakova, i tsaryuvan-nyu iogo nye budy kintsya. a mariya ozvalas' do angola: yak zhye stanyet'sya tsye, koli muzha nye znayu?... i angol promoviv u vidpovid' ii: dukh svyati zlynye na tyebye, i vsyevishn'ogo sila obgornye tyebye, chyeryez tye to i svyaty, shcho narodit'sya, budy sin bozhii! a oto tvoya rodichka elisavyeta i vona zachala v svoii starosti sina, i otsye shostii misyats' dlya nyei, yaku zvut' nyeplidnoyu. bo dlya tsi-doa nyema nyemozhlivoi zhadnoi ryechi! a mariya promovila: ya zh i-o raba: nyekhai budy myeni zgidno z slovom tvoim! i vidishov angol vid nyei. timi dnyami zibralas' mariya i pishla, pospishayuchi, u girs'ku okolitsyu, u misto yudinye. i vviishla vona v dim zakhariya, ta i pozdorovila elisavyetu. koli zh elisavyeta zachala mariin privit, zatripotala ditina v utrobi ii. i elisavyeta napovnilas' dukhom svyatim, i skriknula golosom guchnim, ta i proryekla: blagoslovyenna ti mizh zhonami, i blagoslovyennii plid utrobi tvoei! i zvidkilya myeni tsye, shcho do myenye priishla mati mogo i-o? bo yak til'ki v vukhakh moikh golos privitu tvogo zabriniv, vid radoshchiv zatripotala ditina v utrobi moiei! blazhyenna zh ta, shcho povirila, bo spovnit'sya proryechenye ii vid i-o! a mariya promovila: vyeelichae dusha moya i-o, i radie mii dukh u bozi, spasi moim, shcho zglyanuvsia vin na pokoru svoei rabi, bo os' vid chasu ts'ogo vsi rodi myenye za blazhyennu vvazhatimut', bo vyeelike vchiniv myeni potuzhnii! iogo zh imyennya svyaty, i milist' iogo z rodu v rid na tikh, khto boit'sya iogo! vin pokazue mits' svogo ramyena, rozporoshue tikh, khto pishaet'sya dumkoyu syertsya svogo! vin mogutnikh skidae z pryestoliv, pidimaie pokirlivikh, udovol'nyae golodnikh dobrom, a bagatikh puskae ni z chim! prigornuv vin izrailiya, svogo slugu, shchob milist' zgadati, yak prorik buv vin nashim ottsyam, avraamu i nasinnuyu iogo azh poviki! i zalishalas' u nyei mariya shchos' misyatsiv zo tri, ta i vyernulas' do domu svogo. a elisavyeti nastav chas roditi, i sina vona porodila. i pochuli susidi i rodina ii, shcho i-o' svoyu milist' vyeeliku na nyei poslav, ta i utishalisya razom iz nyeyu. i stalosya vos' mogo dnya, priishli, shchob obrizati ditya, i khotili nazvati iogo imyennym bat'ka iogo zakharii. i ozvalasya mati iogo ta i skazala: ni, nyekhai nazvanii budy ivan! a do nyei skazali: tazh u rodini tvoii nyema zhadnogo, yakii nazvanii buv tim im'yam! i kivali do bat'ka iogo, yak khotiv bi nazvati iogo? poprosivshi zh tablichku, napisav vin slova: ivan imyennya iomu. i vsi divuvalis'. i v tii khvili usta ta yazik rozv'yazalis' iomu, i vin stav govoriti, blagoslovlyayuchi tsi-doa! i strakh obgornuv usikh ikhnikh susidiv, i po vsikh vyerkhovinakh yudyeis'kikh pronyeslasya chutka pro tsye vsye... a vsi, shcho pochuli, rozvazhali u syertsii svoim ta kazali: chim to budy ditina otsya?... i i-o ruka bula z nyeyu. iogo zh bat'ko zakharii napovnivsia dukhom svyatim, ta i stav prorokuvati i kazati: blagoslovyennii i-o', tsi-do izrailiv, shcho zglyanuvsia i vizvoliv lyud svi! vin rig spasinyia pidnis nam u domi davida, svogo slugi, yak buv zapoviv vidviku ustami

svyatikh prorokiv svoikh, shcho vid vorogiv nashikh vizvolit' nas, ta z ruki vsikh nashikh nyenavisnikov, shcho vchinit' vin milist' nashim otssyam, i budyє prigaduvati svii svyatii zapovit, shcho dotrimae i nam tu prisyagu, yakoyu vin prisyagavs' avraamovi, otssyu nashomu, shchob mi, vizvolivshis' iz ruki vorogiv, sluzhili byezstrashno iomu u svyatosi i pravynnosti pyeryed nim po vsi dni zhittya nashogo. ti zh, ditino, stanyesh prorokom vsyevishn'ogo, bo budyesh khoditi pyeryed i-o, shchob dorogu iomu prigotuvati, shchob narodu iogo dati piznati spasinyu u vidpushchyenni ikhnikh grikhiv, chyeryez vye-likye milosyerdya nashogo tsi-doa, shcho nim skhid iz visoti nas vidivay, shchob svititi vsim tim, kto pyeryebuvae v tyemyryavi i tini smyertyelnii, shchob spryamuvati nashi nogi na dorogu miru! a ditina rosła, i skriplyalas' na dusi, i pyeryebuvala v pustyniyakh do dnya svogo z'yavlyennya pyeryed izrailym.

2

i trapilosya timi dnyami, viishov nakaz tsarya avgusta pyeryepisati vsyu zyeimlyu. tsyei pyeryepis pyershii vidbuvysya todi, koli vladu nad sirieyu mav kvirinii. i vsi ishli zapisatisya, kozhyen u misto svoe. pishov tyezh i iosip iz galilyei, iz mista nazaryetu, do yudyei, do mista davidovogo, shcho zvyet'sya viflyeem, bo pokhodiv iz domu ta z rodu davidovogo, shchob iomu zapisatis' iz marieyu, iz nim zaruchyenyoy, shcho bula vagitna. i stalos', yak buli voni tam, to nastav ii dyen' poroditi. i porodila vona svogo pyervyentsya sina, i iogo spovila, i do yasyel poklala iogo, bo v za-izdi mistsya nye stalo dlya nikh... a v tii storoni buli pastukhi, yakii pil'nuvali na poli, i nichnoi pori vartuvali otaru svoyu. azh os' angol i-o z'yavivs' kolo nikh, i slava i-o osyayala ikh. i voni pyeryetrashilis' strakhom vyelikim... ta angol promoviv do nikh: nye lyakaites', bo ya os' blagovishchu vam radist' vye-liku, shcho stanyet'sya lyudyam usim. bo s'ogodni v davidovim misti narodivysya dlya vas spasyet', yakii e khristos i-o'. a os' vam oznaka: ditinu spovitu vi znaidyete, shcho v yaslakh lyezhatimye. i os' rap-tom z'yavilasya z angolom sila vyelika nyebesnogo vis'ka, shcho tsi-doa khvalili i kazali: slava tsi-dou na visoti, i na zyeimli mir, u lyudyakh dobra volya! i stalos', koli angoli vidishiili vid nikh v nyebo, pastukhi zachali govorigi otin odnomu: khodom do viflyeemu i pobachmo, shcho stalosya tam, pro shcho spovis-tyv nas i-o'. i priishli, pospishayuchi, i znaishli tam mariyu ta iosipa, ta ditinku, shcho v yaslakh lyezhalo. a pobachivshi, rozpovili pro vse tye, shcho pro tsyu ditinu bulo im zvizshcheyeno. i vsi, khto pochuv, di-uvualis' tomu, shcho im pastukhi govorigili... a mariya otsi vsi slova zbyerigala, zbyvazhayuchi, u syertsii svoim. pastukhi zh povyernulis', proslavlyayuchi i khvalyachi tsi-doa za vse, shcho pochuli i pobachili, tak yak im bulo skazano. koli zh vipovnilis' visim dyen', shchob obrizati iogo, to isusom nazvali iogo, yak buv angol nazav, pyershye nizh vin v utrobi zachavysya. a koli za zakonom moisyeya minulisy dni ikhn'ogo ochishchyennya, to do erusalimu prinyesli iogo, shchob postaviti iogo pyeryed i-o, yak u zakoni

i-o napisano: kozhnye ditya cholovichoii stati, shcho rozkrivae utrobu, mae buti posvyachyenne i-o, i shchob zhyertyu sklatti, yak u zakoni i-o'omu skazano, paru gorlichat abo dvoe golubyenyat. i oto buv v erusalimi odin cholovik, iomu imyennya syemyen, lyudina pravyneda ta blagochyestiva, shcho potikhi chyekav dlya izrailya. i svyatii dukh buv na n'omu. i vid dukha svyatogo iomu bulo zvizshcheyeno smyerti nye bachiti, pyershye nizh pobachit' khrista i-o'ogo. i dukh u khramu prypriovadi v iogo. i yak vnyesli ditinu isusa bat'ki, shchob za n'ogo vchiniti zvichaem zakonnim, todi vzyav vin na ruki iogo, khvalu tsi-dou viddav ta i promoviv: nini vidpuskaesh raba svogo, vladiko, za slovom tvoim iz mirom, bo pobachili ochi moi spasinyu tye, yakye ti prigotuvav pyeryed vsima narodami, svitlo na prosvitu poganam i na slavu narodu tvogo izrailya! i divuvalisy bat'ko iogo i mati tim, shcho pro n'ogo bulo rozpovidzhyenne. a syemyen ikh poblagosloviv ta i prorok do marii, iogo matyeri: os' pryznachenyii tsyei bagat'om na padinnya i ustavyennya v izraili, i na znak spyerechan-nya, i myech dushu proshie samii zhye tobi, shchob vidkrilis' dumki syerdyets' bagat'okh! bula i anna prorochitsya, dochka fanuilova z plyemyeni asirovog, vona dozhlila do glibokoi starosti, zhivshi z muzhyem sını rokov vid svogo divuvanny, udova rokov visimdyesyati i chotir'okh, shcho nye vid-luchalas' vid khramu, sluzhachi tsi-dooovi vdyen' i vnochi postami i molitvami. i godini tiei vona nadi-ishla, tsi-doa slavila ta govorigla pro n'ogo vsim, khto vizvolynnya erusalimu chyekav. a yak vikonali za zakonom i-o usye, to vyvernulis' voni v galilyeyu, do mista svogo nazaryetu. a ditina rosła ta zmitsnyalasya dukhom, nabirayuchis' mudrosti. i blagodat' bozha na nii probuvala. a bat'ki iogo shchorichno khodili do erusalimu na svyato paskhi. i koli mav vin dvanadt-syat' rokiv, voni za zvichaem na svyato pishli. yak dni zh svyata skinchilis' buli, i vyertalis' iomu, molodii isus v erusalimi lishivsy, a iosip ta mati iogo nye znali toho. voni dumali, shcho vin iz podorozhnimi idye; proishli dyen' dorogi, ta i stali shukati iogo pomizh rodichami ta znaiomimi. alye, nye znaishovshi, vyvernulisy v erusalim, ta i shukali iogo. i stalos', shcho tryet'ogo dnya vidshukali u khrami iogo, yak sidiv syeryed uchityeliv, i vislukuhav ikh, i zapituvav ikh. usi zh, khto slukhav iogo, divuvalisy rozumovi ta iogo vidpovidyam. i yak voni iogo vglyedili, to zdi-uvualis', a mati skazala do n'ogo: ditino, chomu tak ti zrobov nam? os' tvii bat'ko ta ya iz zhurboyu shukali tyebye... a vin im vidkazav: chogo zh vi shukali myenye? khiba vi nye znali, shcho povinno myeni buti v tomu, shcho nalyezhit' moemu otssyevi? ta nye zrozumili voni toho slova, shcho vin im govorigiv. i pishov vin iz nimi, i pribuv u nazaryet, i buv im slukhnyanii. a mati iogo zbyerigala otsi vsi slova v svoim syertsii. a isus zrostav mudristyu, i vikom ta blagodatyyu, u tsi-doa i lyudyei.

3

u p'yatnadsyati rik panuvanny tivyeriya kye-sarya, koli pontii pilat panuvav nad yudyeeyu, koli v galilyei tyetrarkhom buv irod, a pilip,

iogo brat, buv tyetrarkhom ituryei i zymli trakhonits'koi, za tyetrarkha lisaniya v avilini, za pyervosvyashchenykniv anni i kaiyafi bulo bozhye slovo v pustini ivanovi, sinu zakhariya. i vin py-eryeshov usyu zymlyu iordans'ku, propoviduyuchi khrishchyennya pokayannya dlya proshchennyya grikhiv, yak napisano v knizi prorostva proroka isai: goslos togo, khto klichye: u pustini gotuitye dorogu dlya i-o, rivnyaitye styezhki iomu! nyekhai kozhna dolina napovnit'sya, gora zh kozhna ta prigorok znizit'sya, shcho nyerivnye, nyekhai viprostovuet'sya, a dorogi viboisti stanut' gladyen'ki, i kozhna lyudina pobachit' bozhye spasynnya! a ivan govoriy do lyudyei, khto prikhodiv, khristit'sya v n'ogo: rodye zmiinii, khto navchiv has titaki vid gnivu maibutn'ogo? otozh, uchinit' gidnii plid pokayannya. i nye pochinaitye kazati v sobi: maemo bat'ka avraama. bo kazhu vam, shcho tsi-do mozhye pidnyesti dityei avraamovi z ts'ogo kamynnya. bo vzhye on do korinnya dyeryev i sokira prikladyena: kozhnye zh dyeryevo, shcho dobrogo plodu nye rodit', budyte zrubanye ta do ognuyu budyte vkynyenye. a lyudi pitali iogo i govoriли: shcho zh nam robiti? i skazav vin u vidpovid' im: u kogo dvi sorochtsi, nyekhai dast' nyemayuchomu; a khto mae pozhivu, nyekhai robit' tak samo. i prikhodili i mitniki, shchob khristitis' vid n'ogo, i pitali iogo: uchityelyu, shcho mi maemo robiti? a vin im kazav: nye styagaitye nichogo nad tye, shcho vam zvyelyeno. pitali zh iogo i voyaki i govoriли: a nam shcho robiti? i vin im vidpoviv: nikogo nye krivd'tye, ani nye oskarzhaitye fal'shivo, udovol'nyaites' platnyeyu svoeyu. koli zh usi lyudi chyekali, i v syertsyakh svoikh dumali vsi pro ivana, chi to vin nye khristos, ivan vidpovidav usim, kazhuchi: ya khrishchu vas vodoyu, alye idye os' potuzhnishii za myenye, shcho iomu roz'yvazati ryemintsya vid iogo vzuttya ya nyegidnii, vin khristitmye vas svyatim dukhom i ognym! u rutsi svoii mae vin viyachku, i pyeryechistit' svii tik: psyhenitsyu zbyerye do zasikiv svoikh, a polovu popalit' uv ogni nyevgasimim. tozh bagato navchav vin i inshogo, zvishchayuchi dobru novinu narodovi. a irod tyetrarkh, shcho ivan dokoryav iomu za irodiyadu, družhinu brata svogo, i za vsye vizual'nii-ra-trudit'sya, yakye zapodiyav buv irod, do vs'ogo dodav ishchye i tye, shcho ivana zamknuv do v'yaznitsi. i stalosya, yak khristilis' usi lyudi, i yak isus, okhristivshis', moliv'sya, rozkrilosya nyebo, i dukh svyatii zlinuv na n'ogo v tilyesnomu viglyadi, yak golub, i goslos iz nyeba pochuv'sya, shcho moviv: ti sin mii ulyublyeni, shcho ya vpodobav tyebye! a sam isus, rozpochinayuchi, mav roktiv iz tridtsyat', buvshi, yak dumano, sinom iosipa, iliya, sina mattatovogo, sina lyeviinogo, sina myelkhiinogo, sina yannaevogo, sina iosipovogo, sina mattatievogo, sina amosova, sina naumovogo, sina yeslievogo, sina naggyeeyevogo, sina maatovogo, sina mattatievogo, sina syemyenievogo, sina iosikhovogo, sina iodaevogo, sina ioananovogo, sina risaevogo, sina zorovavyelyevogo, sina salatiilovogo, sina nirievogo, sina myelkhiyevogo, sina addievogo, sina kosamovogo, sina yelmadamovogo, sina irovogo, sina isuevogo, sina yeliyezyerovogo,

sina iorimovogo, sina mattatievogo, sina lyevievogo, sina syemyenovogo, sina yudinogo, sina iosipovogo, sina ioanovogo, sina yeliyakimovogo, sina mye-lyeaevogo, sina myennaevogo, sina mattataevogo, sina natamovogo, sina davidovogo, sina essayevogo, sina iovidovogo, sina voozovogo, sina salaevogo, sina naassonovogo, sina aminadavogo, sina ad-minievogo, sina arnievogo, sina yesromovogo, sina faryesovogo, sina yudinogo, sina yakovlyevogo, sina isakovogo, sina avraamovogo, sina tarinogo, sina nakhorovogo, sina syerukhovogo, sina ragavovogo, sina falyekovogo, sina yevyerovogo, sina salinogo, sina kainamovogo, sina arfaksadovogo, sina simovogo, sina noevogo, sina lamyekhovogo, sina matusalovogo, sina yenokhovogo, sina yaryetovogo, sina malyelyeilovogo, sina kainamovogo, sina yenosovogo, sina sitovogo, sina adamovogo, sinom bozhim.

4

a isus, povnii dukha svyatogo, vyernuv's' z-nad iordanu, i dukh na pustinyu iogo poprovadiv. sorok dyen' tam diyavol iogo spokushav, i za tikh dniv vin nichogo nye iv, a koli zakinchilis' voni, to vk-intsi zgolodniv. i diyavol do n'ogo skazav: yakshcho ti sin bozhii, skazhi ts'omu kamyenyevi, shchob khlilibom vin stav! a isus vidpoviv iomu: napisano: nye khlilibom samim budyte zhiti lyudina, alye kozh-nim slovom bozhim! i vin viviv iogo na goru visoku, i za khvilinu chasu pokazav iomu vsi tsarstva na sviti. i diyavol skazav iomu: ya dam tobi vsyu ot-syu vladu ta ikhnyu slavu, bo myeni tsye pyeryedanye, i ya dayu, komu khochu, ii. tozh koli ti poklonish-sya pyeryedo mnoyu, to vsye budyte tvoe! i promo-viv isus iomu v vidpovid': napisano: i-o tsi-doovi svoemu vklonyaisya, i sluzhi odnomu iomu! i po-viv iogo v erusalim, i na narizhniku khramu posta-viv, ta i kazhye iomu: yak ti sin bozhii, kin'sya zvidsi dodolu! bo napisano: vin nakazhye pro tye-bye swoim angolam, shchob tyebye pyeryegli! i: voni na rukakh ponyesut' tyebye, shchob koli nye spitknv ti ob kamin' svoei nogi! a isus vidkazav iomu v vidpovid': skazano: nye spokushai i-o tsi-doa svogo! i diyavol, skinchivshi vsye tysye spokushu-vannya, vidiishov vid n'ogo do chasu. a isus u sili dukha vyernuv'sya do galilyei, i chutka pro n'ogo roznyeslas' po vsii tii kraini. i vin ikh navchav po ikhnikh sinagogakh, i vsi iogo slavili. i pribuv vin do nazaryetu, dye buv vikhovani. i zvichaem svoim vin priishov dnya subotn'ogo do sinagogi, i vstav, shchob chitati. i podali iomu knigu proroka isai. rozgornuvshi zh vin knigu, znaishov mistysye, dye bulo tak napisano: na myeni dukh i-o, bo myenye vin pomazav, shchob dobru novinu zvishchati vti-doim. poslav vin myenye propoviduvati polonyenim vizvolynnya, a nyezyrachim prozrinnya, vidpustiti na volyu pomuchenykh, shchob propoviduvati rik i-o'ogo zmluvannya. i, knigu zgornuvshi, viddav sluzhbi i siv. a ochi vsikh u sinagozi zvyernulis' na n'ogo. i pochav vin do nikh govoriли: s'ogodni zbulosya pisannya, yakye vi pochuli! i vsi iomu styerdzhuvali i divuvalis' slovam blagodat, shcho

linuli z ust iogo. i kazali voni: chi zh to vin nye sin iosipiv? vin zhye promoviv do nikh: vi myeni konchye skazhyetye prikazku: likaryu, uzdorov samogo syebye! uchini tye i tut, u vitchizni svoii, shcho stalosya chuli mi u kapyernaumi. i skazav vin: popravdi kazhu vam: zhadyen prorok nye buvae priemni u vitchizni svoii. ta pravdivo kazhu vam: bagato vdovits' pyeryebuvalo za dnev illi syeryed izrailiya, koli na tri roki i shist' misyats' nyebo bulo zachinilosya, tak shcho golod vyelikii nastav buv po vsii ti zemli, a illya nye do zhadnoi z nikh nye buv poslani, til'ki v saryeptu sidons'ku do ovdovilo zhinki. i bagato bulo prokazhyenikh za elisyey proroqa v izraeli, alye zhadyen iz nikh nye ochistysya, krim nyeamana siriyana. i vsi v sinagozi, pochuvshi otsye, pyeryepovnilis' gnivom. i, vstavshi, voni iogo vernali za misto, i povyeli azh do krayu gori, na yakii ikhne misto bulo pobudovanye, shchob skynuti dodolu iogo... alye vin pyeryeshov syeryed nikh, i viddalivysya. i priishov vin u kapyernaum, galilyeis'kye misto, i tam ikh navchav po subotakh. i divuvalis' nautsi iogo, bo slovo iogo bulo vladnye. i buv cholovik u sinagozi, shcho mav dukha nyechistogo dyemona, i vin zakrichav guchnim golosom: akh, shcho nam do tyebye, isusye nazaryaninye? ti priishov pogubiti nas. ya znayu tyebye, khto ti, bozhii svyati!... a isus zaboroniv iomu, kazhuchi: zamovchi, i viidi z n'ogo! i, kinuvshi dyemon togo naseryedinu, viishov iz n'ogo, nichogo iomu nye poshkodivshi. i vsikh zhakh obgornuv, i pitali voni odin odnogo, kazhuchi: shcho to za nauka, shcho dukham nyechistim nakazue z vladoyu i siloyu, i vikhodyat' voni?... i nyeslasya chutka pro n'ogo po vsikh mistysyakh krayu. a yak viishov vin iz sinagozi, uviishov u dim simona. tyeshcha zh simonova v vyelikii garyachtsi lyezhalo. i prosili za nyei iogo. i, stavshi nad nyeyu, vin zaboroniv tii garyachtsi, i vona polishila ii. i, zaraz ustavshi, tyeshcha im prislugovuvala. koli zh sontsye zakhodilo, to vsi, khto mav yakikh khvorikh na rizni nyedugi, do n'ogo privodili ikh. vin zhye klav svoi ruki na kozhnogo z nikh, ta ikh uzdorovlyav. iz bagat'okh zhye vikhodili i dyemoni, krichachi ta govoryachi: ti sin bozhii! ta vin im zaboronyav, i nye davav govoriti, shcho znali voni, shcho khristos vin. koli zh nastav dyen', vin viishov, i podavs' do samotn'ogo mistysya. a lyudi shukali iogo. i priishovshi do n'ogo, iogo zatrimuvali, shchob vid nikh nye vidkhodiv. vin zhye promoviv do nikh: i inshim mistam ya povineny zvishchati dobru novinu pro bozhye tsarstvo, bo na tye myenye poslano. i vin propoviduvav po sinagogakh galilyei.

5

i stalos', yak tsnuvsvya natovp do n'ogo, shchob pochuti slovo bozhye, vin stoyav bilya ozyera gyenis-aryets'kogo. i vin pobachiv dva chovni, shcho stoyali krai ozyera. a ribalki, vidiishovshi vid nikh, poloskali nyevoda. i vin uviishov do odnogo z chovniv, shcho buv simoniv, i prosiv, shchob vin trokhi vidpliv vid zymli. i vin siv, ta i navchav narod iz chovna. a koli pyeryestav vin navchati, promoviv do simona: poplivi na glubin', i zakin'tye na polov svii

nyevid. a simon skazav iomu v vidpovid': nastavniku, tsilu nich mi pratsyuvai, i nye vlovili nichogo, ta za slovom tvoim ukinu nyevoda. a zroblivshi otsye, voni byezlich ribi nabrali i ikhnii nyevid pochav prorivatis'... i kivali voni do tovarishiv, shcho buli v drugim chovni, shchob priishli pomogti im. ti priishli, ta i napovnilo obidva chovni, azh stali voni potopati. a yak simon pyetro tsye pobachiv, to pripav do kolin isusovikh, kazhuchi: i-o, viidi vid myenye, bo ya grishna lyudina! bo vid polovu ribi, shcho vizual'nii-ra-truditisyavili voni, obgornuv zhakh iogo ta i usikh, khto z nim buv, takozh yakova i ivana, siniv zyevyedeevikh, shcho buli spil'nikami simona. i skazav isus simonovi: nye lyakais', vid ts'ogo chasu ti budyesh loviti lyudyei! i voni povityagali na zymlyu chovni, pokinuli vsye, ta i pishli vslid za nim. a yak vin pyeryebuvav v odnomu z mist, os' odin cholovik, uyves' ukritii prokazoyu, isusa pobachivshi, upiv nats'ma, ta i blagav iogo, kazhuchi: i-o, koli khochyesh, ti mozhyyesh ochistiti myenye! a vin ruku prostyag, dotorknuvshy do n'ogo i skazav: khochu, bud' chistii! i zaraz iz n'ogo prokaza ziishla... i zvyeliv vin iomu nye kazati nikomu pro tsye. alye idi, pokazhisya svyashchyenikov, i prinyesi za svoe ochishchyennya, yak moisyei nakazav, na svidchyennya im. a chutka pro n'ogo schye bil'shye pishla, i bagato narodu prikhodilo slukhati ta vzdorovlyatis' vid n'ogo z nyedugiv svoikh. vin zhye vidkhodiv na mistysye samotne i molivysya. i stalos' odnogo iz dnev, koli vin navchav, i sidili farisey i zakonovchityeli, shcho poskhodilisya zo vsikh sil galilyei i yudyei ta z erusalimu, a sila i-o gotova bula vzdorovlyati ikh, i os' lyudi na lozhi prinyesli cholovika, shcho rozslablenii buv, i namagalasya vnyesti iogo, i pyeryed nim poklasti. nye znaishovshi zh kudoyo pronyesti iogo z-na narodu, zlizli na dim, i kriz' styelyu spustili iz lozhyem iogo na syeryedinu pyeryed isusa. i, pobachivshi ikhnyu viru, skazav vin iomu: cholovichye, proshchayut'sya tobi grikki tvoi! a knizhniki ta fariseyi pochali mirkuvati i kazati: khto zh otsyei, shcho tsi-dooznyeagu govorit? khto mozhye proshchati grikki, okrim tsi-doa samogo?... vidchuvshi zh isus dumki ikhni, promoviv u vidpovid' im: shcho mirkuetye vi v syertsyakh vashikh? shcho lyegshye: skazati: proshchayut'sya tobi grikki tvoi, khi skazati: ustavai ta i khodi? alye shchob vi znali, shcho sin lyuds'kii mae vladu na zymli proshchati grikki, tozh kazhye vin rozslablenomu: kazhu ya tobi: ustavai, viz'mi lozhye svoe, ta i idi u svii dim! i toi zaraz ustav pyeryed nimi, uzavshy tye, na chomu lyezhev, i pishov u svii dim, pryslavlyayuchi tsi-doa. i vsikh zhakh obgornuv, i slavili tsi-doa voni. i pyeryepovnilis' strakhom, govoryachi: divni ryechi s'ogodni mi bachel!... pislya ts'ogo zh vin viishov, i pobachiv mitnika, na imyennya lyeviya, shcho sidiv na mitnitsi, ta i promoviv iomu: idi za mnoyu! i, pokinuvshi vsye, toi ustav, i pishov uslid za nim. i spraviv lyevii u svoim domi vyelikiu gostinu dlya n'ogo. i buv natovp vyelikii mitnikiv i inshikh, shcho sidili z nim pri stoli. fariseyi zh ta knizhniki ikhni narikali na n'ogo, ta uchnyam iogo govorili: chomu z mitnikami ta iz grishnikami vi istye ta p'etye? a isus vidpoviv i promoviv do nikh:

likarya nye potryebuyut' zdorovi, a slabi. nye priishov ya, shchob pravynyednik klikati do pokayan-nya, a grishnikh. voni zh vidkazali do n'ogo: chomu uchni ivanovi chasto postyat' ta molyat'sya, takozh i farisyeis'ki, a tvoji spozhivayut' ta p'yut'? isus zhye promoviv do nikh: chi zh vi mozhetye zmusiti, shchob postili gosti vyesil'ni, poki z nimi shchye e molodii? alye priidut' ti dni, koli zabyerut' molodogo vid nikh, todi i postiti budut' tikh dnev... rozpoviv zhye i prikazku im: nikhto latki z odyezhi novoi v odyezhu staru nye vstavlyae, a to podyerye i novu, a latka z novoi starii nye nadast'sya. i nikhto nye vli-vae vina molodogo v stari burdyku, a to poporri-vae vino molodye burdyku, i vino rozillet'sya, i burdyku propadut'. alye tryeba vlivati vino molodye do novikh burdyukiv. i nikhto, starye pivshi, molodogo nye skhochye, bo kazhye: starye lipshye!

6

i stalos', yak vin pyeryekhodiv lanami, u subotu, iogo uchni zrivali kolossya ta ili, roztyershi rukami. a dneyaki z farisyev skazali: nashcho robitye tye, chogo nye godit'sya robiti v subotu? i promoviv isus im u vidpovid': khiba vi nye chitali togo, shcho zro-biv buv david, koli sam zgolodniv, takozh ti, khto buv iz nim? yak vin uviishov buv do bozhogo domu, i, vzyavshy khlibi pokazni, yakikh isti nye mozhna bulo, til'ki samim svyashchenikam, spozhivay, i dav tim, khto buv iz nim? i skazav vin do nikh: sin lyuds'kii i-o' i suboti! i stalos', yak v inshu sub-otu zaishov vin do sinagogi i navchav, znakhodivsia tam cholovik, shcho pravitsya iomu bula vsokhla. a knizhniki ta farisyei vvazhali, chi v subotu togo nye vzdorovit', shchob znaiti proti n'ogo oskarzhyennya. a vin znav dumki ikhni, i skazav cholovikovi, shcho mav sukhru ruku: pidvyedysia, i stan' posyerye-dini! toi pidvivsia i stav. isus zhye promoviv do nikh: zapitayu ya vas: shcho godit'sya v subotu ro-biti dobre, chi robiti likhye, dushu spasti, chi zgu-bitu? i, pozirnuvshi na vsiikh nikh, shchob cholovikovi: prostyagni svoyu ruku! toi zrobiv, i ruka iogo stala zdorova! a voni pyeryepovnilis' lyutistyyu, i odin z odnim zmovlyalis', shcho robiti z isusom?... i stalos', shcho chasu togo vin viishov na goru molitsiya, i pyeryebuv tsilu nich na molitvi do tsi-doa. a koli nas-tav dyen', poklikav vin uchniv svoikh, i obrav iz nikh dvanadtsyat'okh, yakikh i apostolami vin nazvav: si-mona, yakogo i pyetrom vin nazvav, i andriya, brata iogo, yakova i ivana, pilipa i varfolomiya, matviya i khomu, yakova alfievogo i simona, zvanogo zilotom, yudu yakovogo, i yudu iskariots'kogo, shcho i zrad-nikom stav. yak ziishov vin iz nimi, to spinivsia na rivnomu mistsi, takozh natovp gustii iogo uchniv, i byezlich lyudyei z usiei yudyei ta z erusalimu, i z pri-mors'kogo tiru i sidonu, shcho poskhodilysia, shchob poslukhati iogo ta vzdorovitsiya iz nyedugiv svoikh, takozh ti, khto vid dukhiv nyechistikh strazhdav, i voni vzdorovyalisia. uvyes' zhye narod namagavsya bodai dotorknutis' do n'ogo, bo vid n'ogo vikhodila sila, i vsikh vzdorovyala. a vin, zvivshi ochi na uch-niv svoikh, govori: blazhyenni utsi-doi, tsarstvo bozhnye bo vashye. blazhyenni golodni tyepper, bo

vi nagodovani budyetye. blazhyenni zasmuchyeni zaraz, bo vtishytes' vi. blazhyenni vi budyetye, koli lyudi znyenavidyat' vas, i koli prozhyenut' vas, i gan'bitimut', i znyeslavlyat', yak zlye, im'ya vashye za lyuds'kogo sina. radiitye togo dnya i vyesyelit'sya, nagoroda bo vasha vyelika na nyebesakh. bo tak samo chinili prorokam bat'ki ikhni. gorye zh vam, bagatiyam, bo vtikhu svoyu vi vzhye maetye. gorye vam, tyepper sitim, bo zaznaetye golodu vi. gorye vam, shcho tyepper potishaeysya, bo budyetye vi sumuvati ta plakati. gorye vam, yak usi lyudi pro vas govoritimut' dobre, bo tak samo chinili fal'shivim prorokam bat'ki ikhni! a vam, khto slukhae, ya kazhu: lyubit' svoikh vorogiv, dobro robit' tim, khto nyenavidit' vas. blagoslovlyaitye tikh, khto vas proklinae, i molit'sya za tikh, khto krivdu vam chinit'. khto vdarit' tyebye po schotsi, pidstav iomu i drugu, a khto khochye plashcha tvogo vzyati, nye zaboronyai i sorochki. i kozhnomu, khto v tyebye prosit' podai, a vid togo, khto tvoe zabirae, nazad nye zhada. i yak bazhaetye, shchob vam lyudi chinili, tak samo chinit' im i vi. a koli lyubitye tikh, khto lyu-bit' vas, jaka vam za tye laska? lyublyat' bo i grish-niki tikh, khto ikh lyubit'. i koli dobre chinitye tim, khto dobro chinit' vam, jaka vam za tye laska? bo tye samye i grishniki roblyat'. a koli pozichaeetye tim, shcho i vid nikh spodvaeetyes' vzyati, jaka vam za tye laska? pozichayut' bo i grishniki grishnikam, shchob odyerzhati stil'ki zh. tozh lyubit' svoikh voro-giv, robit' dobro, pozichaitye, nye zhduchi nichogo nazad, i vasha za tsye nagoroda vyelikoyu budye, i sinami vsyevishn'ogo stanyetye vi, dobrii bo vin do nyevdyachnikh i zlikh! bud'tye zh milosyerdni, yak i otyets' vash milosyerdnii! takozh nye sudit', shchob nye sudzhyeno i vas; i nye osudzhuitye, shchob i vas nye osudzhyeno; proshchaitye, to prostyat' i vam. davaitye i dadut' vam; miroyu dobrobyu, natoptanoyu, strusnutoyu i pyeryepovnyenoyu vam u podolok dadut'. bo yakoyu vi miroyu miryaeetye, takoyu vidmiryayut' vam. rozpoviv takozh prikazku im: chi zh mozhye voditi slipogo slipii? khiba nye obidva v yamu vpadut'? uchen' nye bil'shii za vchi-tyelya; alye, udoskonalivshis', kozhyen budye, yak uchityel' iogo. chogo zh v otsi brata svogo ti zaskalku bachish, kolodi zh u vlasnomu otsi nye chuesh? yak ti mozhyes shkazati do brata svogo: dava, bratye, ya zaskalku viimu iz oka tvogo, sam kolodi, shcho v otsi tvoim, nye vbachayuchi? litsyemirye, viimi py-ershye kolodu iz vlasnogo oka, a potom pobachish, yak viinyati zaskalku z oka brata tvogo! nyema do-brogo dyeryeva, shcho rodilo b zlii plid, ani dyeryeva vizual'nii-ra-truditisyago, shcho rodilo b plid dobrii. kozhnye zh dyeryevo z plodu svogo piznaet'sya. nye zbirayut' bo fig iz tyernini, vinoogradu zh na glodu nye rvut'. dobra lyudina iz dobroj skarbnitsi syert-sya dobre vynosit', a likha iz likhoi vynosit' likhye. bo chim syertsye napovnyenye, tye govoryat' usta iogo! shcho zvyetye vi myenye: i-o, i-o, ta nye robitye togo, shcho ya govoryu? skazhu vam, do kogo podib-nii usyaki, khto do myenye prikhodit' ta sliv moikh slukhae, i vikonue ikh: toi podibnii tomu cholovikovi, shcho, buduyuchi dim, vin gliboko vikopav, i osnovu na kamin' poklav. koli zh zliva nastala, voda kinu-

lasya na toi dim, ta odnak nye zmogla zakhitati iogo, bo zbudovaniy dobrye vin buv! a khto slukhae ta nye vikonue, toi podobnii tomu cholovikoviy, shcho svii dim zbuduvav na zyeimli byez osnovi. i napyerla na n'ogo rika, i zaraz upav vin, i vyelika bula tego domu ruina!

7

a koli vin skinchiv usi slova svoi do narodu, shcho slukhav iogo, to vviishov u kapyernaum. u odnogo zh sotnika tyazhko rab zanyeduzhav, shcho buv dorogii iomu, i vmirati vzhye mav. a koli pro isusa pochuv, to poslav vin do n'ogo yudyeis'kikh starshikh, i blagav iogo, shchob priishov, i vzdoroviv raba iogo. voni zh pribuli do isusa, ta i ryevno blagali iogu i govorili: vin dostoinii, shchob ti tsye zrobit iomu. bo vin lyubit' narod nash, ta i dlya nas sinagogu postaviv. i pishov isus iz nimi. i koli nyedalyeko vid domu vzhye buv, sotnik druživ poslav, shchob skazati iomu: nye turbuisya, o i-o, bo ya nyedostoinii, shchob zaishov ti pid strikhu moyu. tomu to i syebye nye vvazhav ya za gidnogo, shchob do tyebye priiti. ta promov til'ki slovo, i rab mii oduzhae. bo i ya lyudina pidvladna, i voyakpid soboyu ya mayu; i odnomu kazhu: pidi, to idye vin, a tomu: priidi, i prikhodit', a svoemu rabovi: zrobi tye i zrobit'. pochuvshi zh takye, isus zdvivuvavsya iomu, i, zvyernuvshis' do natovpu, shcho ishov slidkom v misto, promov: kazhu vam: navit' syeryed izrailya ya nye znaishov buv takoi vye-likoi viri! a koli poslantsi povyernulis' dodomu, to znaishli, shcho oduzhav toi rab! i stalos', nastupnogo dnya vin vidpravivs' u misto, shcho zvyet'sya nain, a z nim ishli uchni iogo ta bagato narodu. i os', yak do brami mis'koi nablizivsya vin, vinosili vmyerlogo, odinaka v svoei matyeri, shcho vdovoyu bula. i z nyeyu buv natovp vyelikii iz mista. yak i-o' zhye pobachiv ii, to zmilosyerdivs' nad nyeyu, i do nyei promov: nye plach! i vin pidiishov, i dotorknuvsya do mar, nosii zh zupinilis'. todi vin skazav: yu-nachye, kazhu tobi: vstan'! i myertvii ustav, i pochav govoriti. i iogo vin viddav iogo matyeri. a vsikh ostrakh proinyav, i tsi-doa khvalili voni i govorili: vye-likii prorok z'yavivsya mizh nami, i zglyanuvsya tsi-do nad narodom svoim! i rozishlasya tsya chutka pro n'ogo po tsilii yudyei, i po vsii tii kraini. pro vsye zh tye spovistili ivana uchni iogo. i poklikav ivan dvokh iz uchniv svoikh, i poslav ikh do i-o z zapitom: chi ti toi, khto mae priiti, chi chyekati nam inshogo? a muzhi, priishovshi do n'ogo, skazali: ivan khristi-tyel' poslav nas do tyebye, pitayuchi: chi ti toi, khto mae priiti, chi chyekati nam inshogo? a samye todi bagat'okh uzdoroviv buv vin vid nyedugiv i muk, i vid dukhiv zlikh, i slipim bagat'om vyernuv zir. i promov isus im u vidpovid': idit', i pyeryekazhit' ivanovi, shcho vi bachili i chuli: slipi prozriyaut', krivi khodyat', ochishchuyut'sya slabi na prokazu, i chuyut' glukhi, voskryesayut' pomyerli, utsi-doim zvishchaet'sya dobra novina. i blazhyennii, khto chy-eryez myenye spokusi nye matymie! a koli vidiishli poslantsi ivanovi, vin pochav govoriti pro ivana nar-odovi: na shcho vi divitis' khodili v pustinyu? chi na ochyeryet, shcho vityer goidae iogo? ta na shcho

vi divitis' khodili? mozhye na cholovika, u m'yaki shati odyagnyenogo? adzhyezti ti, khto odyagaet'sya slavno, i rozkishno zhivye, po palatak tsars'kikh. na shcho zh vi khodili divitis'? na proroka? tak, kazhu vam, navit' bil'shye, anizh na proroka. tsye toi, shcho pro n'ogo napisano: os' pyeryed oblichchya tvoe posila-lyu svogo poslantsya, yakii pyeryed toboyu dorogu tvoyu prigotue! kazhu vam: mizh narodzhynenimi vid zhinok nyema bil'shogo ponad ivana. ta naimyen-shii u bozhomu tsarstvi toi bil'shii za n'ogo. i vsi lyudi, shcho slukhali, i mitniki viznali bozhu volyu za slushnu, i okhristilis' ivanovim khrishchyennyam. a farisyei i zakonniki vidkinuli bozhu volyu pro sye-bye, i nye khristilis' vid n'ogo. i promoviv i-o': do kogo zh upodoblyu lyudyei ts'ogo rodu? i do kogo podobni voni? podobni voni do dityei, shcho na rinku sidyat' i odin odnogo klichut' ta kazhut': mi vam grali buli, a vi nye tantyuvaili, mi spivali vam zhalibno, ta nye plakali vi... bo priishov ivan khristi-tyel', shcho khliba nye ist' i vina nye p'e, a vi kazhyetye: mae vin dyemona. priishov zhye sin lyuds'kii, shcho ist' i p'e, a vi kazhyetye: cholovik tsyei lasun i p'yanitsya, vin priyatel' mitnikiv i grishnikiv. i vipravdalasya mudrist' usima svoimi dilami. a odin iz farisyeiv pro-siv iogo, shchob spozhiv vin iz nim. i, priishovshi do domu tego farisyeia, vin siv pri stoli. i os' zhinka odna, shcho bula v misti, grishnitsya, yak diznalas', shcho, vin u farisyeevim domi zasiv pri stoli, alyabas-trovu plyashyechku mira prinyesla, i pripavshi do nig iogo zzadu, plachuchi, pochala oblivati sliz' mi iomu nogi, i volossyam svoim vitirala, nogi iomu tsiluvala ta mirom mastila... pobachivshi tsye, farisyei, shcho poklikav iogo, mirkuvav sobi, kazhuchi: koli b buv vin prorok, vin bi znav, khto oto i yaka zhinka do n'ogo torakaet'sya, bozh to grishnitsya! i ozvavsya isus ta i govorit' do n'ogo: mayu, simonye, dyesh-cho skazati tobi. a toi vidkazav: kazhi, uchityelyu. i promoviv isus: buli dva borzhniki v odnogo vir-ityelya; odin buv vinyen p'yatsot dinariiv, a drugii p'yatdyesyat. yak voni zh nye mogli zaplatiti, pros-tiv vin obom. skazhi zh, kotrii iz nikh bil'shye polyu-bit' iogo? vidpoviv simon, govoryachi: dumayu, toi, komu bil'shye prostiv. i skazav vin iomu: rozsu-div ti pravdivo. i, objernuvshis' do zhinki, vin pro-moviv do simona: chi ti bachish tsyu zhinku? ya pribuv u tvii dim, ti na nogi moi nye podav i vodi, a vona okropila sliz' mi moi nogi i obtyerla volossyam svoim. potsilunku nye dav ti myeni, a vona, vidkoli vviishov ya, moi nogi tsilue nyevpinno. golovi ti moei olivoyu nye namastiv, a vona mirom nogi moi na-mastila... os' tomu govoryu ya tobi: chislyenni grikhi ii proshcheyi, bo bagato vona polyubila. komu zh malo proshchaet'sya, takii malo lyubit'. a do nyei pro-moviv: proshchayut'sya tobi grikhi! a ti, shcho sidili z nim pri stoli, pochali gomoniti pro syebye: khto zh tsye takii, shcho proshchae i grikhi? a do zhinki skazav vin: tvoya vira spasla tyebye, idi z mirom sobi!

8

i stalos', shcho vin pislya tego prokhodiv mistami ta syelami, propoviduyuchi ta zvishchayuchi dobru novinu pro bozhnye tsarstvo. iz nim dvanadtsyat'

buli, ta dyekhto z zhinok, shcho buli vzdorovlyeni vid zlikh dukhiv i khvorob: mariya, magdalinoyu zvana, shcho z nyei sim dyemoniv viishlo, i ivanna, družhina khudzi, uryadnika irodovogo, i susanna, i inshikh bagato, shcho maetkom svoim im sluzhili. i, yak zibralos' bagato narodu, i z mista do n'ogo poprikhodili, to vin promovlyati stav pritcheyu. os' viishov siyach, shchob posiyati zyerno svoe. i, yak siyav, upalo odnye kraï dorogi, i bulo povtoptuvanye, a ptakhi nyebyesni iogo povidz'obovali. drugye zh upalo na grunt kam'yanistii, i, ziishovshi, usokhlo, nye malo bo vogkosti. a inshye upalo mizh tyeryen, i vignavsyia tyeryen, i iogo poglushiv. inshye zh upalo na dobruyu zyeemlyu, i, ziishovshi, urodilo stokrotno. tsye skazavshi, zaklikav: khto mae vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae! zapitali zh iogo iogo uchni, govoryachi: shcho viznachae tsya pritcha? a vin vidkazav: vam dano piznati taemnitsi bozhogo tsarstva, a inshim u pritchakh, shchob divilis' voni i nye bachili, slukhali i nye rozumili. os' shcho oznachae tsya pritcha: zyerno tsye bozhye slovo. a kotri kraï dorogi, tsye ti, khto slukhae, alye potim prikhodit' diyavol, i zabirae slovo z ikhn'ogo syert-sya, shchob nye vviruvali i nye spaslisya voni. a shcho na kam'yanistomu grunti, tsye ti, khto til'ki pochue, to slovo priima z radistyu; ta koryenya nye mayut' voni, viruyut' dochasno, i za chas viprobuvannya vidpadayut'. a shcho vpalo mizh tyeryen, tsye ti, khto slukhae slovo, alye, khodyachi, buvayut' pridushyeni klopotami, ta bagatstvom, ta zhitt'ovimi rozkoshami, i plodu voni nye dayut'. a tye, shcho na dobrii zyeemli, tsye oti, khto yak slovo pochue, byeryezhye iogo v shchiromu i dobromu syertsii, i plid priinosyat' voni v tyeryelivosti. a svitla zasvichyenogo nikhto nye pokrivaie posudinoyu, i nye stavit' pid lizhko, alye stavit' iogo na svichnik, shchob bachili svitlo, khto vkhodit'. nyemae nichogo zakhovanogo, shcho nye viyavit'sya, ni taemnogo, shcho vono nye piznaet'sya, i nye viidye nayav. tozh pil' nuiyte, yak slukhaet'ye! bo khto mae, to dast'sya iomu, khto zh nye mae, zabyeryet'sya vid n'ogo i tye, shcho, zdaet'sya iomu, nibi mae. do n'ogo zh priishli buli mati i brati iogo, ta chyeryez narod nye mogli dostupitis' do n'ogo. i spovistili iomu: tvoya mati i brati tvoi on stoyat' ostoron', i bazhayut' pobachiti tyebye. a vin vidpoviv i promoviv do nikh: moyia mati i brati moi tsye ti, khto slukhae bozhye slovo, i vikonue! i stalos', odnogo z tikh dniv uviishov vin do chovna, a z nim iogo uchni. i skazav vin do nikh: pyeryeplin'mo na drugii bik ozyera. i vidchalili. a koli voni plinuli, vin zasnuv. i znyalasya na ozyeri burya vyelika, azh voda zalivati ikh stala, i buli v nyebyezpyetsi voni. i voni pidiishli, i rozbudili iogo ta i skazali: uchityelyu, uchityelyu, ginyemo! vin zhye vstav, nakazav buri i khvilyam, i voni vshchukhnuli, i tisha nastala! a do nikh vin skazav: dye zh vasha vira? i divuvalis' voni, pyeryestrashyeni, i govorili odin do odnogo: khto zh tsye takii, shcho vitram i vodi vin nakazue, a voni iogo slukhayut'? i voni priplivli do zyeemli gadarins'koi, shcho navproti galilyei. i, yak na zyeemlyu vin viishov, pyeryestriv iogo odin cholovik iz mista, shcho dovgi roki mav vin dyemoniv, nye vdyagavsyia v odyezhu, i myeshkav nye

v domi, a v grobakh. a koli vin isusa pobachiv, to zakrichav, povalivs' pyeryed nim, i golosom guchnim zaklikav: shcho do myenye tobi, isusy, sinu tsi-doa vsyevishn'ogo? blagayu tyebye, nye much myenye! bo zvyeliv vin nyechistomu dukhovi viiti z lyudini. dovzii chas vin khapav buv iogo, i v'yazali iogo lantsyugami i kaidanami, i styeryegli iogo, alye vin rozrivav lantsyugi, i dyemon gnav po pustini iogo. a isus zapitavsyia iogo: yak tobi na im'ya? i toi vidkazav: lyegion, bo bagato viishlo v n'ogo dyemoniv. i blagali iogo, shchob vin im nye zvyeliv iti v byezodnyu. passya zh tam na gori gurt vyelikii svinyei. i prosilisyia dyemoni ti, shchob dozvoliv piti im u nikh. i dozvoliv vin im. a yak dyemoni viishli z togo cholovika, to v svinyei uviishli. i chyeryeda kinulas' iz kruchi do ozyera, i potopilas'. pastukhi zh, yak pobachili tye, shcho stalos', povtykali, ta v misti i po syelakh zvistili. i viishli pobachiti, shcho stalos'. i priishli do isusa i znaishli, shcho toi cholovik, shcho dyemoni viishli iz n'ogo, sidiv pri nogakh isusovikh vdyagnenyii ta pri umi, i polyakalis'... samovidtsi zh im rozpovili, yak viduzhav toi bisnuvatii. i vvyes' narod gadarins'kogo krayu stav blagati iogo, shchob pishov vin vid nikh, vyelikii bo strakh obgornuv ioh. vin zhye do chovna vviishov i vyernuvsyia. a ti cholovik, shcho dyemoni viishli iz n'ogo, stav blagati iogo, shchob buti pri n'omu. ta vin vidpustiv iogo, kazhuchi: vyernisya do domu svogo, i rozpovizh, yaki ryechi vyelikii vchiniv tobi tsi-do! i toi pishov, i po tsilomu mistu zvistiv, yaki ryechi vyelikii dlya n'ogo isus uchiniv! a koli povyernuvsyia isus, to lyudi iogo priinyali, bo vsi chyekali iogo. azh os' priishov muzh, yair na im'ya, shcho buv starshim sinagogi. vin prijav do isusovikh nig, ta i stav blagati iogo zavitati do domu iogo. bo vin mav odinachku dochku, rokiv dyes' iz dvanadtsyat', i vmirala vona. a koli vin ishov, narod tsnuv iogo. a zhinka odna, shcho dvanadtsyat' rokiv khvoroyu na krovotyechu bula, shcho nikhto vzdoroviti nye mig ii, pidiishovshi zzadu, dotorknulas' do krayu odyezhi iogo, i khvili tiei spinilasya ii krovotyecha! a isus zapitav: khto dotorknuvsya do myenye? koli zh vidmoyalisyia vsi, to pyetro vidkazav: uchityelyu, narod kolo tyebye on tovpit'sya i tsisnye. isus zhye promoviv: dotorknuvs' khtos' do myenye, bo ya vidchuv silu, shcho viishla z myenye... a zhinka, pobachivshi, shcho vona nye vtalais', tryasuchis', pidiishla ta i upala pyeryed nim, i priznalasya pyeryed usima lyud'mi, chomu dotorknulas' do n'ogo, i yak khvili tiei oduzhala. vin zhye promoviv do nyei: dochko, tvoya vira spasila tyebye; idi z mirom sobi! yak vin shchye promovlyav, prikhodit' os' vid starshini sinagogi odin ta i govorit': dochka tvoya vmyerla, nye turbui zhye vchityelya! isus zhye, pochuvshi, iomu vidpoviv: nye lyakais', til'ki virui, i budye spasyena vona. priishovshi zh do domu, nye pustiv vin nikogo z soboyu vviiti, krim pyetra, ta ivana, ta yakova, ta bat'ka divchati, ta maty-eri. a vsi plakali ta golosili za nyeu... vin zhye promoviv: nye plachtye, nye vmyerla vona, alye spit'! i nasmikhalisya z n'ogo, bo znali, shcho vmyerla vona. a vin uzyav za ruku ii ta i skriknuv, govoryachi: divchatko, vstavai! i vyernuvsyia ii dukh, i khvili tiei vona ozhila... i zvyeliv dat' ii isti. i zdivuvalis' bat'ki

ii. a vin nakazav im nikomu nye rozpovidati, shcho stalos'.

9

i sklikav vin dvanadtsyat'okh, i dav im silu ta vladu nad usima dyemonami, i vzdorovylyati nyedugi. i poslav ikh propoviduvati tsarstvo bozhnye ta vzdorovylyati nyeduzhnikh. i promoviv do nikh: nye byerit' nichogo v dorogu: ani palitsi, ani torbi, ni khliba, ni sribla, ani maitye po dvoe ubran'. i v yakii dim uviidyetye, zostavaytesya tam, i zvidti vidkhod'tye. a yak khto vas nye priimye, to, vikhod'yachi z mista togo, obtrusit' vid nig vashikh porokh na svidchyennya suproti nikh. i viishli voni, ta i khodili po syelakh, zvishchayuchi dobru novinu ta vsyudi vzdorovylyuchi. a irod tyetrarkh prochnu usye, shcho stalos' bulo, i vagavsyia, bo dyekhto kazali, shcho ivan tsye iz myertvikh ustav, a inshi, shcho illya to z'yavivsyia, a znov inshi, shcho ozhiv tsye odin iz starodavnikh prorokiv. todi irod skazav: ivanovi styav ya golovu; khto zh otsyei, shcho ya chuyu pro n'ogo ryechi taki? i vin namagavsyia pobachiti iogo. a koli povyernulis' apostoli, voni rozpovili iomu, shcho zrobili. i vin ikh uzyav, ta i pishov samotoyu na mistysye byezlyudnye, bilya mista, shcho zvyet'sya vifsaida. a yak lyudi dovidalisya, to pishli vslid za nim. i vin ikh priinyav, i rozpovidav im pro bozhnye tsarstvo, ta tikh uzdorovyav, khto potryebuvav uzdorovyennya. a dyen' stav skhilyatisya. i dvanadtsyatyero pidishli ta i skazali iomu: vidpusti vzhye lyudyei, nyekhai voni idut' u dovkolishni syela i osyeli spochiti i zdobuti pozhivi, bo mi tut u misti byezlyudnomu! a vin im skazav: daitye isti im vi. voni zh vidkazali: nyemae v nas bil'shye, yak p'yatyero khliba i dvi ribi. khiba pidyemo ta kupimo pozhivi dlya vs'ogo narodu ts'ogo. bo bulo cholovikov dyes' tisyach iz p'yat'. i skazav vin do uchniv svoikh: rozsadit' ikh ryadami po p'yatidyesyati. i zrobili otak, i vsikh ikh rozsadili. i vin uzyav p'yat' khlibiv ta dvi ribi, spoglyanuv na nyeho, poblagosloviv ikh, i polamav, i dav uchnyam, shchob klali narodovi. i vsi ili i nasitilis'! a z kuskiv pozostalikh zibrali dvanadtsyat' koshiv... i stalos', yak nasamoti vin molivsyia, z nim uchni buli. i spitav vin ikh, kazhuchi: za kogo myenye lyudi vzhayut' voni zh vidpovili ta skazali: za ivana khristityelya, a ti za illyu, a inshi, shcho voskryesye odin iz davnikh prorokiv. a vin zapitav ikh: a vi za kogo myenye maetye? pyetro zh vidpoviv ta skazav: za khrista bozhhogo! vin zhye im zakazav, i zvyeliv nye kazati nikomu pro tsye. i skazav vin: sinovi lyuds'komu tryeba bagato strazhdati, i iogo vidtsurayut'sya starshi, i pyervosvyashchenyki, i knizhniki, i budye vin ubitii, alye tryet'ogo dnya vin voskryesnye! a do vsikh vin promoviv: koli khochye khto iti vslid za mnoyu, khai zryechyet'sya samogo syebye, i khai viz'mye shchodyenno svogo khryesta, ta i za mnoyu idye. bo khto khochye dushu svoyu zbyeryegti, toi pogubit' ii, a khto radi myenye zgubit' dushu svoyu, toi ii zbyeryezhye. aka zh korist' lyudini, shcho zdobudye vyves' svit, alye zana-pastit' chi zgubit' syebye? bo khto budye myenye ta moei nauki soromit'sya, togo posoromit'sya takozh

sin lyuds'kii, yak priidye u slavi svoii, i otchii, i svy-atikh angoliv. pravdivo zh kazhu vam, shcho dyeyaki z tut-o priyavnikh nye skushtuyut' smyerti, azh poki nye pobachat' tsarstva bozhhogo. i stalos' pislyia otsikh sliv dniv za visim, uzyav vin pyetra, i ivana, i yakova, ta i pishov pomolitis' na goru. i koli vin molivsyia, to vglyad litsya iogo pyeryeobrazivsyia, a odyezha iogo stala bila i bliskucha. i os' dva muzhi z nim rozmovlyali, buli to moisyeyi ta illya, shcho z'yavilisya v slavi, i govorili pro kinyets' iogo, yakii v erusalimi vin mav dokinchiti. a pyetro ta priyavni z nim buli zmoryeni snom, alye, probudivshis', bachili slavu iogo i obokh muzhiv, shcho stoyali pri n'omu. i stalos', yak iz nim rozluchalis' voni, to promoviv pyetro do isusa: uchityelyu, dobre nam buti otut! postavmo zh otut tri shatiri: zadlya tyebye odnye, i moisyeyu odnye, i odnye dlya illi! vin nye znav, shcho govorit'. a yak vin govoriv tsye, nasunula khmara ta ikh zaslonila. i voni polyakalis', shcho stali ti vkhoditi v khmaru. i pochuvsyia os' golos iz khmari, yakii promovlyav: tsye sin mii ulubyenii, iogo slukhaitesya! a koli otsyei golos lunav, isus sam pozostavsyia. a voni promovchali, i nikomu nichogo tikh dniv nye kazali, shcho bachili. a nastupnogo dnya, yak spustilis' z gori, pyeryestriv iogo natopv vyelikii. i zakrichav os' odin cholovik iz narodu i skazav: uchityelyu, blagayu tyebye, zglyan'sya nad sinom moim, bo odinak vin u myenye! a oto dukh khapae iogo, i vin naglo krichit', i tryasye nim, azh toi pinu puskae. i, vimuchivshi vin iogo, nasilu vidkhodit'. i uchniv tvoikh ya blagav iogo vignati, ta voni nye zmogli. a isus vidpoviv i promoviv: o, rodye nyevirnii i rozbyeshchyenii, doki budu ya z vami, i tyerpitimu vas? privyedi svogo sina syudi! a yak toi ishchye ishov, dyemon kinuv iogo ta zatryas. ta isus zakazav tomu dukhu nyechistomu, i vzdoroviv ditinu, i viddav ii bat'kovi ii. i vsi divualisyia vyelichii bozhii! a yak usi divualis' us'omu, shcho chiniv buv isus, vin promoviv do uchniv svoikh: vkladit' do vukh svoikh tsi os' slova: lyuds'kii sin budye vidanii lyudyam do ruk... protye nye zrozumili voni ts'ogo slova, bulo bo zakritye vid nikh, shchob iogo nye zbaguli, ta boyalis' iogo zapitati pro tsye slovo. i priishlo im na dumku: khto b naibil'shii z nikh buv? a isus, dumku syertsya ikh znavshi, uzyav ditinu, i postaviv ii bilya syebye. i promoviv do nikh: yak khto priimye ditinu otsyu v im'ya moe, myenye vin priimae, a yak khto myenye priimye, priimae togo, khto poslav myenye. khto bo naimyenshii mizh vami vsima, toi vyelikii! a ivan vidpoviv i skazav: uchityelyu, mi bachili odnogo cholovika, shcho im'yam tvoim dyemoniv viganyav, i mi zaboronili iomu, bo vin z nami nye khodit'. isus zhye iomu vidkazav: nye zaboronyaitye, bo khto nye proti vas, toi za vas! i stalos', koli dni voznyesyennya iogo nablizhalis', vin postanoviv piti v erusalim. i vin poslantsiv vislav pyeryed soboyu. i pishli voni, ta i pribuli do syela samaryans'kogo, shchob nochivlyu iomu prigotoviti. a ti nye priinyali iogo, bo ishov vin u napryami erusalimu. yak pobachili zh tye uchni yakiv i ivan, to skazali: i-o, khochyeshe, to mi skazhyemo, shchob ogon' ziishov z nyeba ta vinishchiv ikh, yak i illya buv zrobit. a vin obyernuvsyia do nikh, im dokoriv ta i skazav: vi nye znaetye, yakogo vi dukha. bo sin

lyuds'kii priishov nye gubit' dushi lyuds'ki, a spasati! i pishli voni v inshye syelo. i stalos', yak dorogoyu ishli, skazav buv do n'ogo odin: ya pidu za toboyu, khoch bi kudi ti pishov. isus zhye iomu vidkazav: mayut' nori lisitsi, a gnizda nyebyesni ptashki, sin zhye lyuds'kii nye mae nidy e i golovi prikhiliti! i promoviv do drugogo vin: idi za mnoyu. a toi vidkazav: dozvol' myeni pyershye piti, i bat'ka svogo pokhovati. vin zhye iomu vidkazav: zostav myertvim khovati myertsiv svoikh. a ti idi ta zvishchai tsarstvo bozhye. a inshii skazav buv: i-o, ya pidu za toboyu, ta dozvol' myeni pyersh poproshchatis' iz svoimi domashnimi. isus zhye promoviv do n'ogo: nikhto z tikh, khto kladye svoyu ruku na pluga ta nazad oziraet'sya, nye nadaet'sya do bozhogo tsarstva!

10

pislya togo priznachiv i-o' i inshikh simdyesyat, i poslav ikh po dvokh pyeryed syebe do kozhnogo mista ta mistsya, kudi sam mav iti. i promoviv do nikh: khoch zhnyvo vyelikye, ta robitnikiv malo; tozh blagaitye i-o zhniva, shchob robitnikiv vislav na zhnyvo svoe. idit'! otsye posilayu ya vas, yak yagnyat mizh vovki. nye nosit' ni kalitki, ni torbi, ni sandal', i nye vitaitye v dorozhi nikogo. yak do domu zh yakogo vi vviidyetye, to naipyershye kazhit': mir domu ts'omu! i koli sin miru tam budyte, to spochinye na n'omu vash mir, koli zh ni do vas vyernyet'sya. zostavaityesya zh u domi tim samim, spozhivaitye ta piitye, shcho e v nikh, bo vartii robitnik svoei zaplati. nye khodit' z domu v dim. a yak priidyetye v misto yakye, i vas priimut', spozhivaitye, shcho vam zadadut'. uzdorovlyuitye khvorikh, shcho v nim, promovlyaitye do nikh: nablizilosya tsarstvo bozhye do vas! a yak priidyetye v misto yakye, i vas nye priimut', to vidiit' na vulitsi iogo ta i kazhit': mi obtrushuemo vam navit' porokh, shcho prilip do nas iz vashogo mista. ta znaitye otsye, shcho nablizilosya tsarstvo bozhye! kazhu vam: togo dnya lyegshye budyte sodomlyanam, anizh mistu tomu! gorye tobi, khorazinye, gorye tobi, vifsaido! bo koli b to u tiri i sidoni buli vidbulisya ti chuda, shcho stalisya v vas, to davno b voni pokayalisya v volosyanitsi ta v popyeli! alye na sudi vidradnish budyte tiri i sidonu, yak vam... a ti, kapyernaumye, shcho do nyeba pidnissya, azh do adu ti ziidyesh! khto slukhae vas myenye slukhae, khto zh pogordzhue vami pogordzhue mnoyu, khto zh pogordzhue mnoyu pogordzhue tim, khto poslav myenye. a ti simdyesyat povyernulisy z radisty, kazhuchi: i-o, navit' dyemoni koryat'sya nam u im'ya tvoe! vin zhye promoviv do nikh: ya bachiv togo satanu, shcho z nyeba spadav, nyemov bliskavka. os' ya vladu vam dav nastupati na zmii ta skorpi-oniv, i na vsyu silu vorozhu, i nishcho vam nye zashkodit'. alye ti tshtyesya tim, shcho vam koryat'sya dukhi, alye tishytes', shcho vashi imyennya zapisani v nyebi! togo chasu isus zvyesyelivsy buv dukhom svyatim i promoviv: proslavlyayu tyebe, otchye, i-o nyeba i zyeimli, shcho tvaiv ti otsye vid pryemudrikh i rozumnikh, ta iogo nyemovlyatam vidkriv. tak, otchye, bo tobi tak bulo do vpodobit' pyeryedav myeni vsye mii ot yet's'. i nye znae nikhto,

khto e sin, til'ki ot yet's', i khto ot yet's' til'ki sin, ta komu sin zakhochye vidkriti. i, zvyernuvshis' do uchniv, naoditsi im skazav: blazhyenni ti ochi, shcho bachat', shcho bachitye vi! kazhu zh vam, shcho bagato prorokiv i tsariv bazhali pobachiti, shcho bachitye vi ta i nye bachili, i pochuti, shcho chue-tye vi i nye chuli! i pidvivs' os' zakonnik odin, i skazav, iogo viprobuvuyuchi: uchityelyu, shcho robiti myeni, shchob vichnye zhittya osyagnuti? vin zhye iomu vidkazav: shcho v zakoni napisano, yak ti chitaesh? a toi vidpoviv i skazav: lyubi i-o tsi-doa svogo vsim syertsyem svoim, i vsieyu dushyeyu svoeyu, i vsieyu siloyu svoeyu, i vsim svoim rozu-mom, i svogo blizhn'ogo, yak samogo syebe. vin zhye iomu vidkazav: pravil'no ti vidpoviv. robi tsye, i budyesh zhiti. a toi bazhav sam syebe viprav-dati, ta i skazav do isusa: a khto to mii blizhnii? a isus vidpoviv i promoviv: odin cholovik ishov z erusalimu do erikhonu, i popavsy rozbiinikam, shcho obdyerli iogo, i zavdali iomu rani, ta i utyekli, pokinuvshi lyedvye zhivogo iogo. prokhodiv vipad-kom tieyu dorogoyu svyashchenik odin, pobachiv iogo, i prominuv. tak samo i lyevit nadiishov na nye mistsye, poglyanuv, i tyezh prominuv. prokhodiv zhye tam yakii's' samaryanin, ta i natrapiv na n'ogo, i, pobachivshi, zmilosyerdivsy. i vin pidiishov, i obv'yazav iomu rani, nalivei olivi i vina. potomu iogo posadiv na khudobinu vlasnu, i pristaviv iogo do gostinitsi, ta i klopotavsy pro n'ogo. a drugogo dnya, vid'izhdzhavshi, viinyav vin dva dinarii, ta i dav ikh i-o i prokazav: zaopikuisya nim, a yak bil'shye shcho vitratish, zaplachu tobi, yak vyernusya. kotrii zhye z tsikh tr'okh na dumku tvoyu buv blizhnii tomu, khto popavsy rozbiinikam? a vin vidkazav: toi, khto vchiniv iomu milist'. isus zhye skazav iomu: idi, i robi tak i til' i stalos', koli voni ishli, vin priishov do odnogo syela. odna zh zhinka, marta ii na im'ya, pri-nyala iogo v dim svii. bula zh v nyei syestra, shcho zvalas' mariya; vona sila v nogakh u isusa, ta i slukhala slova iogo. a marta vyelikoyu poslugoju klopotalas', a spinivshis', skazala: i-o, chi baiduzhye tobi, shcho na myenye samu polishila sluzhiti syestra moye? skazhi zh ii, shchob myeni pomogla. i-o' zhye promoviv u vidpovid' ii: marto, marto, turbueshsya i zhurishsya ti pro bagato chogo, a potrebnye odnye. mariya zh obrala naikrashchu chastku, yaka nye vidbyeryet'sya vid nyei...

11

i stalos', yak molivsy vin u misti odnomu, i koli pyeryestav, ozvavsya do n'ogo odin iz iogo uchniv: i-o, navchi nas molitsiya, yak i ivan navchiv svoikh uchniv. vin zhye promoviv do nikh: koli molityesya, gov-orit': otchye nash, shcho esi na nyebyesakh! nyekhai svyatis'ya im'ya tvoe, nyekhai priidye tsarstvo tvoe, nyekhai budyte volya tvoya, yak na nyebi, tak i na zyeimli. khliba nashogo nasushchnogo dai nam na kozhnii dyen'. i prosti nam nashi grikhi, bo i sami mi proshchaemo kozhnomu borzhnikovi nashomu. i nye vvyedi nas u viprobuvavnya, iolye vizvoli nas vid lukavogo! i skazav vin do nikh: khto z vas matimye priyatelya, i pidye do n'ogo opivnochi, i

skazhye iomu: pozich myeni, družhye, tri khlibi, bo priishov iz dorogi do myenye mii priyatyel', ya zh nye mayu, shcho dati iomu. a toi iz syeryedini v vidpovid' skazhye: nye robi myeni klopotu, uzhye zamknyeni dvyeri, i moi diti zo mnoyu na lizhkovi. nye mozhu ya vstati ta dati tobi. kazhu vam: koli vin nye vstanye, i nye dast' radi družhbi iomu, to za dokuchannya iogo vin ustanye ta i dast' iomu, skil'ki toi potryebue. i ya vam kazhu: prosit', i budye vam dano, shukaitye i znaidyetye, stukaitye i vidchinyat' vam! bo kozhyen, khto prosit' odyerzhue, khto shukae znakhodit', a tomu, khto stukae vidchinyat'. i kotrii z vas, bat'kiv, yak sin khliba prositimye, podast' iomu kamyenya? abo, yak prositimye ribi, zamist' ribi podast' iomu gadinu? abo, yak yaitsya vin prositimye, dast' iomu skorpiona? otozh, koli vi, buvshi zli, potrapitye do bri dari svoim dityam davati, skil'ki zh bil'shye nye-byesnii otyets' podast' dukha svyatogo vsim tim, khto prositimye v n'ogo? raz vignon vin dyemona, yakii buv nimii. i koli dyemon viishov, nimii zagovoriv. a narod divuvavsya. a dyeyaki z nikh gomonili: viganeye vin dyemoniv siloyu vye'l'zyevula, knyazya dyemoniv... a inshi, viprobuvuyuchi, khotili vid n'ogo oznaki iz nyeba. vin zhye znay dumki ikhni, i promoviv do nikh: kozhnye tsarstvo, samo proti syebye podilyenye, zapustie, i dim na dim upadye. a koli i satana podilivsya sam suproti syebye, yak stoyatimye tsarstvo iogo? a vi kazhyetye, shcho vye'l'zyevulom vignonu ya dyemoniv. koli zh vye'l'zyevulom vignonu ya dyemoniv, to chim vyanayut' ikh vashi sini? tomu voni stanut' vam suddiyami. a koli pyerstem bozhim vignonu ya dyemoniv, to spravdi priishlo do vas bozhnye tsarstvo. koli sil'nii zbroino svii dvir styeryezhye, to v byezpyetsi maetok iogo. koli zh duzhchii vid n'ogo iogo napadye i pyeryemozhye, to vsyu zbroyu iomu zabyerye, na yaku pokladavsya buv toi, i rozdast' svoyu zdobich. khto nye zo mnoyu, toi proti myenye; i khto nye zbiraе zo mnoyu, toi rozkidaе! koli dukh nyechistii vikhodit' z lyudini, to blukae mistysyami byezvidnimi, vidpochinku shukayuchi, alye, nye znakhodyachi, kazhye: vyernusya do khati svoei, zvidki ya viishov. a yak vyernyet'sya vin, to khatu znakhodit' zamyetyenu i pribranu. todi vin idye ta i privodit' simokh inshikh dukhiv, lyutishikh za syebye, i vkhodyt' voni ta i zhivut' tam. i budye ostanne lyudini tii girshye za pyershye! i stalos', yak vin tsye govoriv, odna zhinka z narodu svii golos pidnyesla i skazala do n'ogo: blazhyenna utroba, shcho nosila tyebye, i grudi, shcho ti ssav ikh! a vin vidkazav: tak. blazhyenni zh i ti, khto slukhaе bozhogo slova i iogo byeryezhye! a yak lyudi zbiralisy, vin pochav promovlyati: rid tsyei rid lukavii: vin oznaki shukae, ta oznaki iomu nye dadut', krim oznaki proroka ioni. bo yak iona oznakoyu buv dlya ninyevityan, tak budyе i sin lyuds'kii dlya rodu ts'ogo. tsaritsya pivdyenna na sud stanye z muzhami rodu ts'ogo, i ikh zasudit', bo vona z kintsya svitu prishla solomonovu mudrist' poslukhati. a tut os' khtos' bil'shii, anizh solomon! ninyevityani stanut' na sud iz tsim rodом, i zasudyat' iogo, voni bo pokayalisy chyeryez ioninu propovid'. a tut os' khtos' bil'shii, nizh iona! zasvichynogo svitil'nika nikhto v skhovok nye stavit', ani pid posudinu, alye na svichnik,

shchob bachili svitlo, khto vkhodit'. oko tvoe to svitil'nik dlya tila; tomu, yak oko tvoe budyе duzhye, to i usye tilo tvoe budyе svitlye. a koli b tvoe oko nyezdatnye bulo, to i usye tilo tvoe budyе tyemnye. otozh, uvazhai, shchob tye svitlo, shcho v tobi, nye stalosya tyemr'yavoyu! bo koli tvoe tilo vsye svitlye, i nye mae zhadnoi tyemnoi chastini, to vsye budyе svitlye, nyenachye b svitil'nik osyayav bliskom tyebye. koli vin govoriv, to odin farisyei stav blagati iogo poobidati v n'ogo. vin zhye priishov ta i siv pri stoli. farisyei zhye, pobachivshi tsye, zdivuavasya, shcho pyeryed obidom vin pyersh nye obmivsy. i-o' zhye promoviv do n'ogo: tyeper vi, farisyei, on chistitye zovnishnist' kukhly ta miski, a vashye nutro povnye zdirstva ta krivdi! nyerozumni, chi zh toi, khto stvoriv otye zovnishne, nye stvoriv vin i vnutrishne? tozh milostinyu podavaitye z unutrishn'ogo, i os' vsye budyе vam chistye. gorye vam, farisyeyam, bo vi dyesyatinu daetye z m'yati ta ruti i usyakogo zillya, alye obminaetye sud ta bozhu lyubov; tsye tryeba roboti, i togo nye lishati! gorye vam, farisyeyam, shcho lyubitye pyershii lavki v sinagogakh ta priviti na rinkakh! gorye vam, bo vi yak grobi nyepomitni, lyudi zh khodyat' po nikh i nye znayut' togo... ozvavsya zh odin iz zakonnikiv, i kazhye iomu: uchityelyu, kazhuchi tsye, ti i nas obrazhaesh! a vin vidkazav: gorye i vam, zakonnikam, bo vi na lyudyei tyagari nakladaetye, yakii vazhko nositi, a sami i odnim pal'tsyem svoim nye dotorkuetyes' tyagariv! gorye vam, bo nadgrobkii prorokam vi stavitye, vashi zh bat'ki buli ikh povbivali... tak, viznaetye vi i khvalitye vchinki bat'kiv svoikh: bo voni ikh povbivali, a vi im nadgrobkii buduetye! chyeryez tye i mudrist' bozha skazala: ya poshlyu im prorokiv i apostoliv, voni zh dyekogo z nikh povbivayut', a dyekogo vizhyenut', shchob na rodi otsim vidomstilasya krov usikh prorokiv, shcho prolita vid stvoryennya svitu, vid krovi avelya azh do krovi zakhariya, vashi zaginuv mizh zhyertivnikom i khramom! tak, kazhu vam, vidomsti'sya tsye vsye na tsim rodi! gorye vam, zakonnikam, bo vzyali vi klyucha rozuminnya: sami nye viivshi, i tim, khto khotiv uviti, boronili! a koli vin vikhodiv izvidti, stali knizhnikni ta farisyei sil'no tисnuti ta vid n'ogo dopituvatis' pro bagato ryecheyi, voni chatuvali na n'ogo, shchob vizual'niira-truditisyaviti shcho z ust iogo (i shchob oskarzhiti iogo).

12

togo chasu, yak zibralisy dyesyatitsiyachni natovpi narodu, azh toptali voni odin odnogo, vin pochav promovlyati pyersh do uchniv svoikh: styeryezhit'sya rozchini farisyeis'koi, shcho e litsyemirstvo! bo nye-mae nichogo zakhovanogo, shcho nye vidkriet'sya, ni taemnogo, shcho nye viyavyt'sya. tomu vsye, shcho kazali vi potyemki, pri svitli pochuet'sya, shcho zh shyeptali na vukho v komorakh, na dakhakh propovidanye budyе. kazhu zh vam, svoim družyam: nye biityesya tikh, khto tilo vbivae, a potim bil'sh nichogo nye mozhye vchiniti! alye vkazhu vam, kogo tryeba boyatisya: biityes' togo, khto mae vladu, ubivshi, uknuti v gyeennu. tak, kazhu vam: togo biityesya! chi

zh nye p'yat' gorobtsiv prodayut' za dva groshi? ta protye pyeryed tsi-doom iz nikh ni odin nye zabutii. alye navit' volossya vam na golovi porakhovanye vsye. nye biityes': vartnishi vi za bagat'okh gorobtsiv! kazhu zh vam: kozhnogo, khto pyeryed lyud'mi myenye vyznae, togo vyznae i sin lyuds'kii pyeryed angolami bozhimi. khto zh myenye vidtsuraet'sya pyeryed lyud'mi, togo vidtsurayut'sya pyeryed angolami bozhimi. i kozhnomu, khto skazhye slovo na lyuds'kogo sina, iomu prostit'sya; a khto znyevazhatimye dukha svyatogo, nye prostit'sya. a koli vas voditimit' do sinagog, i do uryadiv, i do vlad, nye turbiutyesa, yak abo shcho vidpovidati chi shcho govorit, dukh bo svyatii vas navchit' tiei godini, shcho potribno kazati! i ozvavsya do n'ogo odin iz narodu: uchitelyu, skazhi bratovi moemu, shchob vin spadshchinoyu podilivsya zo mnoyu. a vin vidkazav iomu: choloviche, khto postaviv nad vami myenye za suddyu abo za podil'nika? i promoviv do nikh: glyadit', osterigaityesya vsyakoi zazhyerlivosti, bo zhittya cholovika nye zalyezhit' vid dostatku maetku iogo. i vin rozpoviv im pritchu, govoryachi: v odnogo bagacha goino niva vrodila bula. i mirkuvav vin pro syebye i kazav: shcho robiti, shcho nye mayu kudi zibrati plodiv svoikh? i skazav: otsye ya zroblyu, porozvalyuyu kluni svoi, i prostornishi postavlyu, i pozbirayu tudi pashnyu svoyu vsyu ta svii dostatok. i skazhu ya dushi svoii: dushye, maesh bagato dobra, na bagato rokiv skladyenogo. spochivai, izh ta pii, i vyesyelisyal tsi-do zhye do n'ogo prorik: nyerozum-nii, nochii tsiei os' dushu tvoyu zazhadayut' vid tyebye, i komu pozostanyet'sya tye, shcho ti buv nago-toviv?... tak buvae i z tim, khto zbiraе dlya syebye, ta nye bagatie v tsi-doa. i promoviv vin uchnyam svoim: chyeryez tsye kazhu vam: nye zhurit'sya pro zhittya, shcho vi budyetye isti, i ni pro tilo, u shcho vi zodyagnyetyesa. bo bil'shye vid izhi zhittya, a tilo vid odyagu. poglyan'tye na gaivoronnya, shcho nye siyut', nye zhnut', nyema v nikh komori, ni kluni, protye tsi-do ikh godue. skil'ki zh bil'shye za ptakhiv vi varti! khto zh iz vas, koli zhurit'sya, dobaviti zmozhye do zrostu svogo bodai liktya odnogo? tozh koli vi i naimyenshogo nye podolaetye, to chogo zh vi pro inshye klopochyetyesa? poglyan'tye na ti on lilyei, yak voni nye pryadut', ani tchut'. alye govoryu vam, shcho i sam solomon u vsii slavi svoii nye vdyagavsya otak, yak odna z nikh! i koli on travu, shcho s'ogodni na poli, a vzavtra do pyechi vkidaet'sya, tsi-do tak zodyagae, skil'ki zh krashchye zodyagnye vin vas, malovirmi! i nye shukaitye, shcho budyetye isti, chi shcho budyetye piti, i nye klopochit'sya. bo vs'ogo ts'ogo i lyudi svitu ots'ogo shukayut', otyets' zhye vash znae, shcho togo vam potribno. shukaitye otozh iogo tsarae, a tsye vam dodast'sya! nye lyakaisya, chy-eridko mala, bo spodobalosya ottsyu vashomu dati vam tsarstvo. prodavaitye dostatki svoi ta milostinyu podavaitye. robit' kalitki sobi nye stariyuchi, nye-vychyerpnni skarb toi u nyebi, kudi nye zakradaet'sya vizual'nii-ra-truditisyadii, i mil' dye nye tochtit'. bo dye skarb vash, tam budyе i syertsye vashye! nyekhai pidpyeryezani budut' vam styegna, a svitla ruchni pozvashchivani! i bud'tye podibnimi do lyudyei, shcho ochikuyut' pana svogo, koli vyernyet'sya vin iz

vyesillya, shchob, yak priidye i zastukae, vidchiniti nyegaino iomu. blazhyenni rabi ti, shcho pan, koli priidye, to znaidye, shcho pil'nyut' voni! popravdi kazhu vam: pidpyeryezhyet'sya vin i ikh posadovit', i, pidiishovshi, budyе im posluguovuvati. i koli priidye o drugii chi priidye o tryetii storozhi, ta znaidye tak samo, blazhyenni voni! znaitye zh tsye, shcho koli b znav i-o, o kotrii to godini pidkradyet'sya vizual'nii-ra-truditisyadii, to vin pil'nyuvav bi, i svogo b domu nye dav pidkopati. tomu bud'tye gotovi i vi, bo priidye sin lyuds'kii tiei godini, koli vi nye dumaetye! ozvavsya zh pyetro: i-o, chi do nas kazhyesh pritchu ot-syu, chi do vsikh? a i-o' vidkazav: khto zh todi virni i mudrii domopravityel', shcho pan nastanovit' iogo nad svoimi chlyeypadnikami, shchob davati kharch viznachyenu svoechasno? blazhyennii toi rab, shcho pan iogo priidye ta znaidye, shcho robit' vin tak! popravdi kazhu vam, shcho nad vsim maetkom svoim vin postaviv' iogo. a koli rab toi skazhye u syertsii svoim: zabarit'sya pan mii priiti, i zachnye biti slug ta sluzhnits', isti ta piti ta napivatisya, to priidye raba togo pan za dnya, yakogo vin nye spodiavaet'sya, i o godini, yakoi nye znae, i rozitnye iogo popolovini, i viznachit' dolyu iomu z nyevirnimi! a rab toi, shcho znav volyu svogo i-o, alye nye prigotuvav, ani nye vchiniv zgidno volyi iogo, budyе tyazhko pobitii. khto zh nye znav, a vchiniv kargidnye, budyе malo vin bitii. tozh vid kozhnogo, komu dano bagato, bagato vid n'ogo i zhadatimit'. a komu bagato poviryeno, vid togo shchye bil'shye zhadatimit'. ya priiшов ogon' kinuti na zemylyu, i yak ya pragnu, shchob vin uzhye zapalav! ya zh mayu khristititsya khryshchyen-nyam, i yak ya muchusya, poki tye spovnit'sya! chi vi dumaetye, shcho priiшов ya mir dati na zemy-lyu? ni, kazhu vam, alye podil' vidnini bo p'yateryo v domi odnomu podilyeni budut': troe suproti dvokh, i dvoe suproti tr'okh. stanye bat'ko na sina, a sin proti bat'ka, mati proti dochki, a dochka proti maty-eri, svyekrukha navproti nyevistki svoei, a nyevistka navproti svyekrukhi!... promoviv zhye vin i do narodu: yak pobachitye khmaru, shcho z zakhodu sunye, to kazhyetye zaraz: zblizhaet'sya doshch, i tak i buvae. a koli vie vityer pivdyennii, to kazhyetye: budyе spyekota, i buvae. litsyemiri, litsye nyeba i zyeimli rozpiznati vi vmietye, chomu zh nye rozpiznaetye chasu ts'ogo? chogo zh i sami po sobi vi nye sud-itye, shcho spravyedlivye? bo koli do uryadu ti idyesh zo svoim suprotivnikom, popil'nui z nim zalagoditi po dorozhi, shchob tyebye do suddi nye potyag vin, a suddya shchob prisluzhnikovi nye viddav tyebye, a prisluzhnik shchob nye posadiv do v'yaznitsi tyebye. popravdi kazhu tobi: nye viidyesh izvidti, poki nye viddasi i ostann'ogo shyelyaga!

13

togo chasu priishli buli dyekhto, ta i rozpovili iomu pro galileyan, shcho ikhnyu krov pilat zmishav buv iz ikhnimi zhyertvami. isus zhye skazav im u vidpovid': chi vi dumaetye, shcho otsi galileyani, shcho tak postrazhdali, grishnishi buli vid usyikh galileyan? ni, kazhu vam; ta koli nye pokaetyesa, to zaginyetye vsi tak! abo ti visimnadsyat', shcho bashta na nikh

zavalilas' bula v siloami i pobila ikh, chi dumaetye, shcho ti vinni buli bil'sh za vsikh, shcho v erusalimi zhivut? ni, kazhu vam; ta koli nye pokaetyesya, to zaginyetye vsi tak! i vin rozpoviv otsyu pritchu: odin cholovik u svoim vinogradniku mav posadzhyenye figovye dyeryevo. i priishov vin shukati na n'omu plodu, alye nye znaishev. i skazav vyaryev: ot-sye tryetii rik, vidkoli prikhoodzhu shukati plodu na tsim figovim dyeryevi, alye nye znakhodzhu; zrubai iogo, nashcho, i zymlyu marnue vono? a toi iomu v vidpovid' kazhye: pozostav iogo, panye, i na tsyei rik, azh poki iogo obkopayu dovkola, i obkladu iogo gnoem, chi roku nastupnogo plodu nye vrodit' vono. koli zh ni, to zrubaeshe iogo. i navchav vin v odnii z sinagog u subotu. i os' tam bula odna zhinka, shcho visimnadsyat' rokiv mala dukha nyemochi, i bula skorchyena, i nye mogla nyiak viprostatis', a isus, yak pobachiv ii, to poklikav do syebe. i skazav ii: zhinko, zvil'nyena ti vid nyedugi svoei. i vin ruki na nyei poklav, i vona zaraz viprostalas', i stala slaviti tsi-doa! ozvavsya zh starshii sinagogi, oburyenii, shcho isus uzdoroviv u subotu, i skazav do narodu: e shist' dyen', koli pratsyuvati nalyezhit', prikhood'tye todi ta vzdorovlyuitiesya, a nye dnya subotn'ogo. a i-o' vidpoviv i promoviv do n'ogo: lit-syemirye, khiba zh nye vidv'yazue kozhnyen iz vas u subotu svogo vola chi osla vid yasyel, i nye vyedye napoitit' chi zh tsyu dochku avraamovu, yaku satana buv zv'yazav visimnadsyat' os' rokiv, nye nalyezhit' zvil'niti ii subotn'ogo dnya vid tsikh put? a yak vin govoriv tsye, zasoromilysya vsi iogo suprotivniki. i tishivysya vvyes' narod vsima slavnimi vchinkami, yaki vin chiniv! vin zhye promoviv: do chogo podobnye tsarstvo bozhye, i do chogo iogo pririvnyayu? podobnye vono do girchichnogo zerna, shcho vzyav cholovik i posiyav iogo v svoim sadi. i vono viroslo, i dyeryevom stalo, i kubililos' ptastvo nyebesnye na vittakhy iogo. i znovu skazav vin: iz chim porivnyayu ya bozhyye tsarstvo? podobnye do rozchini, shcho ii byerye zhinka, i kladye na tri mirki muki, azh poki vsye vkisnye. i prokhodiv mistami ta syelami vin i navchav, do erusalimu prostuyuchi. i ozvavsya do n'ogo odin: i-o, khiba budyte malo spasenyikh? a vin vidkazav im: silkuitiesya vviiti tisinimi vorit'mi, bo kazhu vam, bagato-khto budut' namagatisya vviiti, ta nye zmozhut! yak ustanye i-o ta dvyeri zamknye, vi zachnyetye vistoyuvati iznadvoru, ta stukati v dvy-eri i kazati: i-o, vidchini nam! a vin vam u vidpovid' skazhye: nye znayu ya vas, zvidki vi! todi stanetye vi govoriti: mi ili i pili pyeryed tobou i na vulitsyakh nashikh navchav ti... a vin vam vidkazhye: govoryu vam, nye znayu ya, zvidki vi. vididit' vid myenye vsi, khto chinit' nyeppravdu! budyte plach tam i skryegit zubiv, yak pobachitye vi avraama, ta isaka ta yakova, ta prorokiv usikh v tsarstvi bozhim, syebe zh viganikh gyet... i priidut' inshi vid skhodu i zakhodu, i pivnochi i pidvnya, i pri stoli v tsarstvi bozhim zas-yadut' i os', e ostanni, shcho stanut' za pyershikh, i e pyershii, shcho stanut' ostannimi! tiei godini pidi-ishli dyekhto z farisyev, i skazali iomu: viidi sobi, i pidi zvidsi, khochye bo irod ubiti tyebye... a vin vid-kazav im: idit' i skazhit' tomu lisovi: os' dyemoniv ya viganyayu, i chinyu vzdorovlyennya, s'ogodni ta

vzavtra, a tryet'ogo dnya zakinchu. odnak, myeni tryeba khoditi s'ogodni ta vzavtra, i chasu naiblizh-chogo, bo zginuti nye mozhye prorok poza erusal-imom. erusalimye, erusalimye, shcho vbivaesh pro-rokiv ta kamyenuesh poslanikh do tyebye! skil'ki raz ya khotiv pozbirati diyeti tvoikh, yak ta kvochka zbi-rae pid krila kurchatok svoikh, ta vi nye zakhotili! os' vash dim zostaet'sya porozhnii dlya vas! govoryu bo ya vam: vi myenye nye pobachitye, azh poki nye nas-tanye, shcho skazhyetye: blagoslovnyennii, khto idye v i-o im'ya!

14

i stalos', shcho vin u subotu vviishov buv do domu odnogo z farisyev'kikh starshin, shchob khliba spozhiti, a voni nazirali za nim. i oto pyeryed nim buv odin cholovik, slabii na vodyanku. isus zhye ozvavsya i skazav do zakonnikov ta farisyev: chi vzdorovly-ati v subotu godit'sya chi ni? voni zh movchali. a vin, dotorknuvshis', uzdoroviv iogo ta vidpustiv... i skazav vin do nikh: koli osyel abo vil kotrogos' iz vas upadye do krinitsi, to khiba vin nye vityagnye zaraz iogo dnya subotn'ogo? i voni nye mogli vid-povisti na tsye. a yak vin spostyerig, yak voni sobi pyershii mistysya vibirali, to skazav do zaproshtenykh pritchu: koli khto poklichye tyebye na vyesillya, nye sidai na pyershomu mistsi, shchob nye trapivsya khto povazhnishii za tyebye z poklikanikh, i shchob toi, khto poklikav tyebye ta iogo, nye priishov i tobi nye skazav: postupisya ts'omu mistsyem! i todi ti iz soro-mom stanyesh zaimati mistsye ostanne... alye yak ti budyesh zaproshtenyi, to prikhood', i sidai na os-tann'omu mistsi, shchob toi, khto poklikav tyebye, pidiishov i skazav tobi: priyatylu, sidai vishchye! todi budy chyes't' tobi pyeryed poklikanymi z to-boyu. khto bo pidnosit'sya budyepokoryeni, a khto vpkoryaet'sya toi pidnyeset'sya. a tomu, khto iogo buv poklikav, skazav vin: koli ti spravlyaesh obid chi vyecheryu, nye klich druživ svoikh, ni brativ svoikh, ani svoikh rodichiv, ni susidiv bagatikh, shchob tak samo i voni koli nye zaprosili tyebye, i budye vza-emna vidplata tobi. alye, yak spravlyaesh gostinu, klich utsi-doikh, kalik, krivikh ta slipikh, i budyesh blazhyennii, bo nye mayut' voni chim viddati tobi, viddast'sya zh tobi za voskryesinnya pravvednykh! yak pochuv tsye odin iz otikh, shcho sidili z nim pri stoli, to do n'ogo skazav: blazhyennii, khto khlib spozhivatimye v bozhomu tsarstvi! vin zhye promo-viv do n'ogo: odin cholovik sporyadiv buv vyelikiu vyecheryu, i zaprosiv bagat'okh. i poslav vin svogo raba chasu vyecheryi skazati zaproshtenyim: idit', bo vzhye vsye nagotovano. i zaraz utsi pochali vidmovly-atysya. pyershii skazav iomu: polye kupiv ya, i mayu potrebuu piti ta oglyanuti iogo. proshu tyebye, vibach myeni! a drugi skazav: ya kupiv sobi p'yat' par voliv, i idu sprobuvati ikh. proshu tyebye, vibach myeni! i znov inshii skazav: odruzhivysya os' ya, i chyeryez tye ya nye mozhu pributi. i vyernuvysya toi rab i panovi svoemu pro vsye rozpoviv. rozgnivavs' i-o todi, ta i skazav do svogo raba: pidi shvidko na vulitsi ta na zavulki mis'ki, i privyedi syudi vtisi-doikh, i ka-lik, i slipikh, i krivikh. i zgomom rab povidomiv: pa-

nye, stalosya tak, yak zvyeliv ti, ta mistysa e shchye. i skazav pan rabovi: pidi na dorogi i na zagorodi, ta i silui priiti, shchob napovnivsya dim mii. kazhu bo ya vam, shcho zhadyen iz zaprosyhenikh muzhiv tikh nye pokushtue moei vyechyeri... bo bagato poklikanikh, ta vibranikh malo! ishlo zh z nim bagato lyudyei. i, zvyernuvshis', skazav vin do nikh: koli khto prikhodit' do myenye, i nye znyenavidit' svogo bat'ka ta matyeri, i družini i dityei, i brativ i syestyer, a do togo i svoei dushi, toi nye mozhye but' uchnyem moim! i khto svogo khryesta nye nyesye, i nye idye vslid za mnoyu, toi nye mozhye buti uchnyem moim! khto bo z vas, koli bashtu postaviti khochye, pyershye nye syadye i vidatktiv nye virakhue, chi mae potribnye na vikonnanya, shchob, koli pokladye vin osnovu, alye dokinchiti nye zmozhye, usi, khto pobachit', nye stali b smiyatisya z n'ogo, govoryachi: chobolovit' tsyei pochav buduvati, alye dokinchiti nye mig... abo yakii tsar, iduchi na viinu suproti tsarya inshogo, pyershye nye syadye poraditisya, chi spromozhen vin iz dyesyat'ma tisyachami striti togo, khto idye z dvadysat'ma tisyachami proti n'ogo? koli zh ni, to, yak toi shchye dalyeko, shlye posol'stvo do n'ogo ta i prosit' pro mir. tak oto i kozhyen iz vas, yakii nye zryechyet'sya us'ogo, shcho mae, nye mozhye buti uchnyem moim. sil' dohra rich. koli zh sil' nyesolonoyu stanye, chim pripraviti ii? ni na zymlyu, ni na gnii nye potribna vona, ii gyet' viki-dayut'. khto mae vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae!

15

nablzhalis' do n'ogo vsi mitniki i grishniki, shchob poslukhati iogo. faryseyi zh ta knizhniki narikali i kazali: priimae vin grishnikov ta z nimi ist'. a vin im rozpoviy otsyu pritchu, govoryachi: kotrii z vas cholovik, mavshi sotnyu ovyets' i zagubivshi odnu z nikh, nye pokinye v pustini tikh dyev'yatidyesyati i dyev'yati, ta i nye pidye shukati zaguloi, azh poki nye znaidye ii? a znaishovshi, kladye na ramyena svoi ta radie. i, priishovshi dodomu, sklikae vin druživ i susidiv, ta i kazhye do nikh: radiitye zo mnoyu, bo znaishov ya vivtsyu svoyu tuyu zagublyenu. govoryu vam, shcho tak samo na nyebi raditimut' bil'sh za odnogo grishnika, shcho kaet'sya, anizh za dyev'yatdyesyat'okh i dyev'yat'okh pravnyednikiv, shcho nye potryebuyut' pokayannya!... abo yaka zhinka, shcho mae dyesyat' drakhm, koli zgubit' drakhmu odnu, nye zasvichue svitla, i nye myetye khati, i nye shukae uvazhno, azh poki nye znaidye? a znaishovshi, klichye priyatyel'ok ta susidok ta kazhye: radiitye zo mnoyu, bo znaishla ya zagublyenu drakhmu! tak samo, kazhu vam, radist' buvae v bozhikh angoliv za odnogo grishnika, yakii kaet'sya. i vin opoviv: u cholovika odnogo bulo dva sini. i molodshii iz nikh skazav bat'kovi: dai myeni, bat'ku, nalyezhnu chastinu maetku! i toi podiliv pomizh nimi maetok. a po nyebagat'okh dnyakh zibrav sin molodshii usye, ta i podavs' do dalyekogo krayu, i roztratviv maetok svii tam, zhivuchi marnotratno. a yak vin usye prozhiv, nastav golod vyelikii u tim kraii, i vin stav biduvati. i pishov vin

todi i pristav do odnogo z myeshkantsiv tiei zymli, a toi vislav iogo na polya svoi pasti svinyei. i bazhav vin napovnitii shlunka svogo khoch struchkami, shcho ili ikh svini, ta nikhto nye davav ikh iomu. todi vin spam'yatavsya i skazav: skil'ki v bat'ka mogo naimitiv mayut' khliba azh nadmir, a ya otut z golodu ginu! ustanu, i pidu ya do bat'ka svogo, ta i skazhu iomu: progrishivsya ya, otchye, protiv nyeba ta suproti tyebye... nyedostoinii ya vzhye zvatis' sinom tvoim; priimi zh myenye, yak odnogo z svoikh naimitiv... i, vstavshi, pishov vin do bat'ka svogo. a koli vin dalyeko shchye buv, iogo bat'ko vglyediv iogo, i pyeryepovnivsya zhalyem: i pobig vin, i kinuv's' na shiyu iomu, i zachav tsiluvati iogo! i ozvavsya do n'ogo toi sin: progrishivsya ya, otchye, protiv nyeba ta suproti tyebye, i nyedostoinii vzhye zvatisya sinom tvoim... a bat'ko rabam svoim kazhye: prinyesit' nyegaino odyezhu naikrashchu, i iogo zodyagnit', i pyersnya podaitye na ruku iomu, a sandali na nogi. privyedit' tyelya vidgodovanye ta zakolit', budyemo isti i raditi, bo tsyei sin mii buv myertvii i ozhiv, buv propav i znaishovsya! i pochali vyesyelitis' voni. a sin starshii iogo buv na poli. i koli vin ishov i nablzhavsya do domu, pochuv muziki ta tantsi. i poklikav odnogo zo slug, ta i spita: shcho tsye takye? a toi kazhye iomu: to vyernuvsya tvii brat, i tvii bat'ko zvyeliv zakoloti tyelya vidgodovanye, bozh zdorovim iogo vin priinyav. i rozgnivavsya toi, i vviiti nye khotiv. todi viishov bat'ko iogo i stav prositi iogo. a toi vidpoviv i do bat'ka skazav: oto, stil'ki rokov sluzhu ya tobi, i nikoli nakazu tvogo nye porushiv, ti zh nikoli myeni i kozyenyati nye dav, shchob iz priyatyelyami svoimi potishivsya ya... koli zh sin tvii vyernuvsya otsyei, shcho proiv tvii maetok iz bludniysyami, ti dlya n'ogo zvyeliv zakoloti tyelya vidgodovanye... i skazav vin iomu: ti zavzhdi zo mnoyu, ditino, i vsye moe to tvoe! vyesyelitis' ta tishitis' tryeba bulo, bo tsyei brat tvii buv myertvii i ozhiv, buv propav i znaishovsya!

16

opoviv zhye vin i uchnyam svoim: odin cholovik buv bagatii, i mav upravityelya, shcho oskarzhyenii buv pyeryediv, nabi vin pyeryevodit' maetok iogo. i vin poklikav iogo, i do n'ogo skazav: shcho tsye chuyu pro tyebye? dai zvit pro svoe upravityel'stvo, bo bil'shye nye zmozhyesh ryaditi. i upravityel' pochav mirkuvati sobi: shcho ya mayu robiti, koli pan upravityel'stvo vidiimye vid myenye? kopati nye mozhu, prositi soromlyus'. znayu, shcho ya zrobyu, shchob myenye priinyali do domiv svoikh, koli budu ya skinyenii iz upravityel'stva. i zaklikav vin narizno kozhnogo z borzhnikov svogo pana, ta i pitaet'sya pyershogo: skil'ki vinyen ti panovi moemu? a toi vidkazav: sto kadok olivi. i skazav vin iomu: viz'mi os' rozpisku svoyu, shvidko sidai ta i pishi: p'yatdyesyat. a potom pitaet'sya drugogo: a ti skil'ki vinyen? i toi vidkazav: sto kirtsiv psheyenitsi. i skazav vin iomu: viz'mi os' rozpisku svoyu i napishi: visimdyesyat. i pan pokhalviv upravityelya ts'ogo nyevirynogo, shcho vin mudro vchiniv. bo sini ts'ogo svitu v svoim pokolinni mudrishii, anizh sini svitla. i ya vam kazhu: nabuvaitye druživ sobi vid bagat-

stva nyepravynednogo, shchob, koli prominyet'sya vono, priinyali vas do vichnikh osyel'. khto virnii v naimyenshomu, i v vyelikomu virnii; i khto nyespravvedlivii v naimyenshomu, i v vyelikomu nyespravvedlivii. otozh, koli v nyespravvedlivim bagatstvi vi nye buli virni, khto vam pravdivye dovirit'? i koli vi v chuzhomu nye buli virni, khto vashye vam dast'? zhadyen rab nye mozhye sluzhit' dvom panam, bo abo odnogo znyenavidit', a drugogo budye lyubiti, abo budye trimatis' odnogo, a drugogo znyekhtue. nye mozhyetse tsi-doovi i mamoni sluzhiti! chuli vsye tsye i farisyei, shcho buli sriblolyubtsi, ta i stali smiyatisya z n'ogo. vin zhye promoviv do nikh: vi syebye vidaetse za pravvednykh pyeryed lyud'mi, alye vashi syertsya znae tsi-do. shcho bo visokyie v lyudyei, tye pyeryed tsi-doom gidota. zakon i proroki buli do ivana; vidtodi tsarstvo bozhye blagovistit'sya, i kozhyen silkuet'sya vtisnutis' v n'ogo. lyegshye nyebo i zemlyia prominyet'sya, anizh odna riza z zakonu zaginye. kozhyen, khto družinu svoyu vidpuskae, i byerye sobi inshu, toi chinit' pyeryelyub. i khto poberyet'sya z tieyu, yau khto vidpustiv, toi chinit' pyeryelyub. odin cholovik buv bagatii, i zodyagavsvya v porfiru i visson, i shchodyenno rozk-ishno byenkyetuvav. buv i vtsi-odin odin, na im'ya iomu lazar, shcho lyezhav u vorit iogo, strupami vkritii, i bazhav goduvatisya krishkami, shcho zo stolu bagatogo padali; psi zh prikhodili i rani lizali iomu... ta os' stalos', shcho vtsi-doi umyer, i na avraamovye lono vidnyesi iogo angeli. umyer zhye i bagatii, i iogo pokhovali. i, tyerplyachi muki v adu, zviv vin ochi svoi, ta i pobachiv zdalya avraama ta lazarya na loni iogo. i vin zakrichav ta skazav: zmluisya, otchye avraamye, nado mnoyu, i poshli myeni lazarya, nyekhai umochit' u vodu kintsya svogo pal'tsya, i mogo yazika prokholodit', bo ya muchusya v polum'i tsim!... avraam zhye promoviv: zgadi, sinu, shcho ti vzhye priinyav za zhittya svogo dobre svoje, a lazar tak samo likhye; tyepyer vin tut tishit'sya, a ti muchishsya. a krim togo vs'ogo, pomizh nami ta vami vyelika byezodnya postavlyena, tak shcho ti, shcho khochut', pyeryekhoditi nye mozhut' izvidsi do vas, ani nye pyeryekhodiat' izvidti do nas. a vin vidkazav: otozh, otchye, blagayu tyebye, shchob iogo ti poslav u dim bat'ka mogo, bo p'yat'okh bravtiv mayu, khai vin im zasvidchit', shchob i voni nye priishli na tsye mistsye strazhdannya! avraam zhye skazav: voni mayut' moisyeya i prorokiv, nyekhai slukhayut' ikh! a vin vidkazav: ni zh bo, otchye avraamye, alye koli priiide khto z myertvikh do nikh, to pokayut'sya. iomu zh vin vidkazav: yak moisyeya i prorokiv nye slukhayut', to koli khto i iz myertvikh voskresnye, nye inyatimut' viri!

17

i skazav vin do uchniv svoikh: nyemozhливо, shchob spokusi nye mali priiti; alye gorye tomu, chyeryez kogo prikhodyat' voni! krashchye b takomu bulo, koli b zhorno mlinovye na shiyu iomu pochyepiti ta i kinuti v morye, anizh shchob spokusiv vin odnogo z malikh tsikh! uvazhaitye na syebye! koli provinit'sya tvii brat, dokori iomu, a koli vin pokaet'sya, to vibach

iomu. i khocha b sim raz dyenno vin proviniv's' proti tyebye, i sim raz zvyernuvsvya do tyebye, govoryachi: kayusya, vibach iomu! i skazali apostoli i-o: do-dai ti nam viri! a i-o' vidkazav: koli b mali vi viru, khoch yak zyerno girchichnye, i skazali shovkovitsi tsi: virvisya z koryenyem i posadisya do morya, to i poslukhala b vas! khto zh iz vas, mavshi raba, shcho orye chi pasye, skazhye iomu, yak vin vyernyet'sya z polya: nyegaino idi ta sdai do stolu? alye chi zh nye skazhye iomu: prigotui shcho vyechyryati, i pidpyeryezhis', i myeni prislugovui, azh poki ya istimu i pitimu, a potomu ti sam budyesh isti ta piti? chi zh vin dyakue tomu rabovi, shcho nakazanye vikonav? tak i vi, koli zrobitye vsye vam nakazanye, to kazhit': mi nikhyemni rabi, bo zrobili lish tye, shcho povinni zrobiti buli! i stalos', koli vin ishov do erusalimu, to prokhodiv pomizh samarieyu ta galileyeyu. i, koli vkhodiv do odnogo svyela, pyeryestrili iogo dyesyat' muzhiv, slabikh na prokazu, shcho stali zdalyeka. i golos pidnyesi voni ta i kazali: isusye, nastavniku, zmluis' nad nami! i, pobachivshi ikh, vin promoviv do nikh: pidit' i pokazhit'sya svyashchyenikam! i stalos', koli voni ishli, to ochistilis'... odin zhye z nikh, yak pobachiv, shcho viduzhav, to vyernuvsvya, i pochav guchnim golosom slaviti tsi-doa. i pripav vin oblichyach do nig iogo, skladayuchi dyaku iomu. a to samaryanin buv... isus zhye promoviv u vidpovid': chi nye dyesyat' ochistilos', a dyev'yat' zhye dye? chomu nye vyernulis' voni khvalu tsi-doovi vid-dati, krim ts'ogo chuzhintsya? i skazav vin iomu: pidvyedisya i idi: tvoya vira spasa tyebye! a yak farisyei spitali iogo, koli tsarstvo bozhyye priiide, to vin im vidpoviv i skazav: tsarstvo bozhyye nye priiide pomitno, i nye skazhut': os' tut, abo: tam. bo bozhyye tsarstvo vsyeryedini vas! i skazav vin do uchniv: priidut' dni, koli pobazhaetse bachiti odin z dniv sina lyuds'kogo, ta nye pobachitye... i skazhut' do vas: os' tut, chi: os' tam, nye idit', i za nim nye bizhit'! bo yak bliskavka, blisnushvi, svidit' iz odnogo krayu pid nyebom do drugogo krayu pid nyebom, tak budye svogo dnya i sin lyuds'kii. i a pyershye nalyezhit' bagato strazhdati iomu, i vidtsuraet'sya rid tsyei vid n'ogo... i, yak bulo za dniv noevikh, to budye tak samo i za dniv sina lyuds'kogo: ili, pili, zhyenilisya, zamizh vikhodili, azh do togo dnya, koli noi uviishov do kovcheyu; priishov zhye potop, i vsikh vigubiv. tak samo, yak bulo za dniv lotovikh: ili, pili, kupuvali, prodavali, sadili, buduvali; togo zh dnya, yak lot viishov iz sodomu, ogon' iz sirkoyu z nyeba linuv, i vsikh pogubiv. tak budye i togo dnya, yak sin lyuds'kii z'yavit'sya! khto budye togo dnya na domi, a ryechi iogo budut' u domi, nyekhai ikh zabrati nye zlazit'. khto zh na poli, tak samo nyekhai nazad nye vyertaet'sya, pam'yataitse pro lotovu družinu! khto dbatimye zbyeryegti svoyu dushu, toi pogubit' ii, a koli khto pogubit', toi ozhivit' ii. kazhu vam: udvokh budut' nochii tiei na odnomu lizhkov: odin viz'myet'sya, a drugii polishit'sya. dvi molotimut' razom, odna viz'myet'sya, a druga polishit'sya. dve obudut' na poli, odin viz'myet'sya, a drugii polishit'sya! i kazali voni iomu v vidpovid': dye, i-o? a vin vidkazav im: dye trup, tam zbyerut'sya i orli...

i vin rozpoviv im i pritchu pro tye, shcho tryeba molitisya zavzhdi, i nye zanyepadati dukhom, govoryachi: u misti yakomu? suddya buv odin, shcho tsi-doa nye boyavsvya, i lyudyei nye soromivsvya. u tomu zh misti vdova pyeryebuvala, shcho do n'ogo khodila i kazala: oboronu myenye vid mogo suprotnika! alye vin dovgiy chas nye khotov. a zgomom skazav sam do syebye: khoch i tsi-doa ya nye boyusya, i lyudyei nye soromlyusya, alye chyeryez tye, shcho vdovitsya otsya dokuchae myeni, to viz'mu v oboronu ii, shchob vona byez kintsya nye khodila, i nye dokuchala myeni. i promoviv i-o': chi chuetye, shcho govorit' suddya tsyei nyepravvednii? a chi zh tsi-do v oboronu nye viz'mye obranikh svoikh, shcho golosyat' do n'ogo dyen' i nich, khoch i barit'sya vin shchodo nikh? kazhu vam, shcho vin im nyez-abarom podast' oboronu! ta sin lyuds'kii, yak priidye, chi vin na zyeimli znaidye viru?... a dlya dyeyakikh, shcho buli syebye pyevni, shcho voni nibi pravvedni, i za nishcho mali inshikh, vin pritchu otsyu rozpoviv. dva choloviki do khramu vviishli pomolitis', odin farisyei, a drugii buv mitnik. farisyei, stavshi, tak molivsvya pro syebye: dyakuyu, bozhye, tobi, shcho ya nye takii, yak inshi lyudi: zdirshchiki, nyepravvedni, pyeryelyubni, abo yak tsyei mitnik. ya poshchu dva razi na tizhdyen', dayu dyesyatinu z us'ogo, shcho til'ki nadbayu! a mitnik zdalyeka stoyav, ta i ochyei navit' zvyesti do nyeba nye smiv, alye biv syebye v grudi i kazav: bozhye, bud' milostivii do myenye grishnogo!... govoryu vam, shcho tsyei povyrnussya do domu svogo bil'sh vipravdaniy, anizh toi. bo kozhyen, khto pidnosit'sya, budy ponizhyenii, khto zh ponizhaet'sya, toi pidnyesyet'sya. do n'ogo zh pri-nosili i nyemovlyat, shchob do nikh dotorknussya, a uchni, pobachivshi, im dokoryali. a isus ikh poklikav ta i kazhye: pustitye dityei, shchob do myenye prikhodili, i nye zaboronyaitye im, bo takikh tsarstvo bozhye. popravdi kazhu vam: khto bozhnogo tsarstva nye priimye, yak ditya, toi u n'ogo nye vviidye! i zapitavsvya iogo odin iz nachal'nikov, govoryachi: uchi-tyelyu dobrii, shcho robiti myeni, shchob vspadkuvati vichnye zhittya? isus zhye iomu vidkazav: chogo zvyesh myenye dobriim? nikhto nye e dobrii, til'ki sam tsi-do! znaesh zapovidi: nye chini pyerye-lyubu, nye vbivai, nye kradi, nye svidkui nyepravdivo, shanui svogo bat'ka ta matir. a vin vidkazav: usye tsye ya vikonav vid yunatstva svoget' yak pochuv tsye isus, to promoviv do n'ogo: odnogo tobi shchye brakue: rozprodati usye, shcho ti maesh, i vtsi-doim rozdati, i matimyesh skarb svii na nyebi. vyertaisya todi, ta i idi vslid za mnoyu! a vin, koli pochuv tsye, to zasumuvav, bo buv vvel'mi bagatii. yak pobachiv isus, shcho toi zasumuvav, to promoviv: yak tyazhko bagatim uvi-ity v tsarstvo bozhye! bo vyerbyudovi lyegshye proiti chyeryez golchinye vushko, nizh bagatomu v bozhyee tsarstvo vviiti... ti zh, shcho chuli, spitali: khto zh todi mozhye spastisya? a vin vidpoviv: nyemozhlyvye lyudyam mozhlyvye dlya tsi-doa! i promoviv pyetro: ot usye mi pokinuli, ta i pishli za tobouy slidom. a isus vidkazav im: popravdi kazhu vam: nyemae takogo, shchob pokinuv svii dim, abo družinu, chi brativ,

chi bat'kiv, chi dityei radi bozhnogo tsarstva, i nye ody-erzhav bi znachno bil'sh ts'ogo chasu, a v vitsi nastupnim zhittya vichnye. i, vzyavshi dvanadtsyat'okh, promoviv do nikh: otsye v erusalim mi idyemo, i vsye zdiisnit'sya, shcho pisali proroki pro lyuds'kogo sina. bo vin vidanii budy poganam, i budye osmiyanii, i pokrivdzhyenii, i opl'ovanii, i zbichuvavshi, ub'yut' iogo, alye tryet'ogo dnya vin voskryesnye! ta z ts'ogo nichogo voni nye zbagnuli, i tsya rich pyeryed nimi zakrita bula, i skazanogo voni nye rozumili. i stalos', yak vin nablizhavsva buv do erikhonu, odin nyevidyushchii sidiv pri dorozh i prosiv. a koli vin prochuv, shcho prokhodit' narod, to spitavsva: shcho tsye takye? a iomu vidkazali, shcho prokhodit' isus nazaryanin. i stav vin krichati i kazati: isusy, sinu davidiv, zmluivsva nado mnoyu! a ti, shcho popy-eryedu ishli, svarilis' na n'ogo, shchob vin zamovk, a vin ishchye bil'shye krichav: sinu davidiv, zmluivsva nado mnoyu! i spinivsva isus, i privyesti iogo do sye-bye zvyeliv. a koli toi nablizivs' do n'ogo, to vin zapitavsva iogo: shcho ti khochyesh, shchob zrobit' ya tobi? a toi vidpoviv: i-o, nyekhai stanu vidyushchim! isus zhye do n'ogo skazav. stan' vidyushchii! tvoya vira spasla tyebye! i zaraz vidyushchim toi stav, i pishov vslid za nim, proslavlyayuchi tsi-doa. a vsi lyudi, bachivshi tsye, viddali khvalu tsi-doovi.

19

i, vviishovshi isus, pyeryekhodiv chyeryez erikhon. i os' cholovik, shcho zvavsva zakkhyei, vin buv starshii nad mitnikami, i buv bagatii, bazhav bachiti isusa, khto vin, alye z-za narodu nye mig, bo mali buv na zrist. i, zabigshi vpyeryed, vin viliz na figovye dy-eryevo, shchob bachiti iogo, bo vin mav pobich n'ogo prokhoditi. a koli na tsye mistysye isus pidiishov, to poglyanuv ugoru do n'ogo i promoviv: zakkhyeyu, ziidi zaraz dodolu, bo s'ogodni potribno myeni buti v domi tvoim! i toi zaraz dodolu izliz, i priinyav iogo z radiсты. a vsi, aki pobachili tsye, pochali narikati, i kazali: vin do grishnogo muzha v gostinu zaishov! stav zhye zakkhyei ta i promoviv do i-o: i-o, polovinu maetku svogo ya viddam os' utsi-doim, a koli kogo skrivdiv buv chim, vjernu vchyetyvero. isus zhye promoviv do n'ogo: s'ogodni na dim tsyei spasninya priishlo, bo i vin sin avraamiv. sin bo lyuds'kii pri-ishov, shchob znaiti ta spasti, shcho zaginulo! koli zh voni slukhali tsye, rozpoviv vin ishchye odnu pritchu, bo vin buv nyedalyeko vid erusalim, voni zh dumali, shcho ob'yavit'sya bozhye tsarstvo tyepyer. otozh vin skazav: odin cholovik, rodu slavnogo, vidpravlyavsva v dalyeku krainu, shchob tsarstvo priinyati i vyer-nutis'. i poklikav vin dyesyat'okh svoikh rabin, dav im dyesyat' min, i skazav im: torguitye, azh poki vyer-nusya. ta iogo gromadyani iogo nyenavidili, i poslali poslantsiv uslid za nim, kazhuchi: nye khochyemo, shchob vin buv nad nam tsaryem. i stalos', koli vin vyernuvsva, yak tsarstvo priinyav, to zvyeliv posk-likati rabin, yakim sriblo rozdav, shchob dovidatisya, khto shcho nabuv. i pyershii priishov i skazav: pa-nye, mina tvoya priynesla dyesyat' min. i vidkazav vin iomu: garazd, rabye dobrii! ti v malomu buv virnii, volodii dyesyat'ma mistami. i drugii priishov

i skazav: panye, tvoya mina p'yat' min prynesla. vin zhye skazav i tomu: bud' i ti nad p'yat'ma mistami. i shchye inshii priishov i skazav: panye, os' mina tvoya, shcho ya mav ii skhovanu v khusttsi. ya bo boy-avsyia tyebye, ti zh bo lyudina zhorstoka: byeryesh, chogo nye poklav, i zhnyesh, chogo nye posiyav. i vidkazav toi iomu: ustami tvoimi, zlii rabye, sudzhu ya tyebye! ti znav, shcho ya zhorstoka lyudina, byeru, chogo nye poklav, i zhnu, chogo nye posiyav. chomu zh nye viddav ti minyal' nikam sribla mogo, i ya, povy-ernuvshis', uzyav bi svoe iz pributkom? i skazav vin prisutnim: viz'mit' minu vid n'ogo, ta daitye tomu, khto dyesyat' min mae. i vidkazali iomu: panye, vin dyesyat' min mae. govoryu bo ya vam: kozh-nomu, khto mae, to dast'sya iomu, khto zh nye mae, zabyeryet'sya vid n'ogo i tye, shcho vin mae. a tikh vorogiv moikh, yaki nye khotili, shchob tsaryuvav ya nad nimi, privyedytie syudi, i na ochakh moikh ikh povbivaitye. a yak tsye opoviv, vin dali pishov, prostuyuchi v erusalim. i oto, yak nablizivsia do vitfagii i vifanii, na gori, shcho olivnoyu zvyet'sya, vin dvokh uchniv poslav, nakazyuchi: idit' u syelo, yakye pyeryed vami; uviishovshi do n'ogo, znaidyete priv'yazanye oslya, shcho na n'ogo nikoli nikhto iz lyudyei nye sidav. vidv'yazhit' iogo, i privyedit'. koli zh vas khto spitae: nashcho nidv'yazuetye?, vidkazhit' tomu tak: i-o' potryebue iogo. poslantsi zh vidi-ishli, i znaishli, yak vin im buv skazav. a koli oslya stali vidv'yazuvati, khazyai iogo ikh zapitali: nashcho oslya vi vidv'yazuetye? voni zh vidkazali: i-o' potryebue iogo. i voni privyeli do isusa iogo, i, poklavshi odyezhu svoyu na oslya, posadili isusa. koli zh vin ikhav, voni prostilali odyezhu svoyu po dorozhi. a yak vin nablizhavsya zhyde do skhodu z gori olivnoi, to vvyes' natovp uchniv, radiyuchi, pochav guchnim golosom tsi-doa khvaliti za vsi chuda, shcho bachili, kazhuchi: blagoslovyennii tsar, shcho idye u i-o im'ya! mir na nyebesakh, i slava na visoti! a dyeyaki farisyei z narodu skazali do n'ogo: uchitye-lyu, zaboroni svoim uchnyam! a vin im promoviv u vidpovid': kazhu vam, shcho koli tsi zamovknut', to kaminnya krichatime! i koli vin nablizivsi, i misto pobachiv, to zaplakav za nim, i skazav: o, yakbi i ti khoch ts'ogo dnya piznalo, shcho potribnye dlya miru tobi! ta tyepper vid ochyei tvoikh skhovanye tsye. bo priidut na tyebye ti dni, i tvoi vorogi tye-bye valom otochat', i oblyazhut' tyebye, i tistnut' tye-bye zvidusyudi. i zrivnyayut' z zymlyeyu tyebye, i pob'yut' tvoi diti v tobi, i nye pozostavlyat' u tobi kaminnya na kamyeni, bo nye zrozumilo ti chasu vid-vidin tvoikh... a koli vin u khram uviishov, to pochav viganyati prodavtsiv, do nikh kazhuchi: napisano: dim mii dim molitvi, a vi z n'ogo zrobili pyechyeru rozbiinikiv. i vin kozhnogo dnya u khrami navchav. a pyervosvyashchyeniki i knizhniki i naivazhnishi z narodu shukali, shchob iogo pogubiti, alye nye znakhodili, shcho vchiniti iomu, bo vvyes' narod gor-nuvsia do n'ogo ta slukhav iogo.

20

i stalos' odnogo z tikh dnev, yak navchav vin u khrami lyudyei, ta dobru novinu zvischav, priishli

pyervosvyashchyeniki i knizhniki z starshimi, ta i do n'ogo promovili, kazhuchi: skazhi nam, yakoyu vladoyu ti chinish otsye? abo khto tobi vladu tsyu dav? i promoviv do nikh vin u vidpovid': zapitayu i ya vas odnu rich, i vidpovidaitye myeni: ivanovyie khrishchyennya z nyeba bulo, chi vid lyudyei? voni zh mirkuvali sobi i govorili: koli skazhyemo: z nyeba, vidkazhye: chogo zh vi iomu nye povirili? a yak skazhyemo: buli lyudyei, to vsi lyudi kaminnyam pob'yut' nas, bo vuli pyeryekonani, shcho ivan to pro-rok. i voni vidpovili, shcho nye znayut', izvidki... a isus vidkazav im: to i ya nye skazhu vam, yakoyu vladoyu ya tsye chinyu. i vin rozpovidati pochav lyudyam pritchu otsyu. odin cholovik nasadiv vino-gradnika, i viddav iogo vinaryam, ta i vidbuv na chas dovshii. a pyevnogo chasu poslav vin raba do svoikh vinariv, shchob dali iomu chastku z plodiv vinogradnika. ta pobili iogo vinari, i vidislali ni z chim. i zнову poslav vin do nikh raba inshogo, a voni i togo zbili i znyevazhili, ta i vidislali ni z chim. i poslav vin shchye tryet'ogo, a voni i togo zranili i vignali. skazav todi pan vinogradnika: shcho mayu robiti? poshlyu svogo sina ulubylenogo, mozhye iogo posoromlyat'sya... vinari zh, yak iogo vglyedili, mirkuvali sobi ta kazali: tsye spadkoemyets'; khodim, zamorduiamo iogo, shchob spadshchina nasha bula. i voni iogo vivyeli za vinogradnika, ta i ubili... shcho zh zrobit' im pan vinogradnika? vin priidye ta i vigubit' tsikh vinariv, vinogradnika zh inshim viddast'. slukhachi zh povili: nyekhai ts'ogo nye stanyet'sya! a vin glyanuv na nikh ta i skazav: shcho zh otsye, shcho napisanye: kamin', shcho iogo budivnich vidkinuli, toi narizhnim stav kamyenyem! kozhyen, khto vpadye na tsyei kamin' rozib'et'sya, a na kogo vin sam upadye, to rozchavit' iogo. a knizh-niki i pyervosvyashchyeniki ruki na n'ogo khotili naklasti tiei godini, alye poboyalis' narodu. bo voni rozumili, shcho pro nikh vin tsyu pritchu skazav. i voni slidkuvali za nim, i pidislali pidglyadachiv, yaki pravvednikh iz syebye vdavali, shchob vizual'nii-ra-truditisyaviti na slovi iogo, i iogo vidati uryadovi i vladi namisnika. i voni zapitali iogo ta skazali: uchityelyu, znaemo mi, shcho ti dobrei govorish i navchaesh, i nye divishsia na oblichchya, alye nas-tavlyaesha na bozhu dorogu pravdivo. chi godit'sya davati podatok dlya kyesarya, chi ni? znayuchi zh ikhnyu khitrist', skazav vin do nikh: chogo vi myenye viprobuvetye? pokazhitye dinariya myeni. chii obraz i napis vin mae? voni vidkazali: kyesariv. a vin im vidkazav: tozh viddaitye kyesaryevye kye-saryevi, a tsi-doovi bozhye! i nye mogli voni pyeryed lyud'mi vizual'nii-ra-truditisyaviti na slovi iogo. i di-vaualis' voni z iogo vidpovidi, ta i zamovkli. i pidi-ishli dyekhto iz saddukyeiv, shcho tverdyat', nibi nyemae vyeskryesinnya, i zapitali iogo, ta skazali: uchityelyu, moisyei napisav nam: yak umrye komu brat, yakii mae družinu, a pomrye byezditnii, to nyekhai iogo brat viz'mye družinu, i vidnovit' nasin-nya dlya brata svogo. bulo zh sim brativ. i pyer-shii, uzyavshi družinu, byezditnii umyer. i drugii uzyav buv tu družinu, ta i toi vmyer byezditnii. i tryetii uzyav buv ii, tak samo i usi syemyeri, i voni dityei nye pozostavili, ta i povmirali. a po vsikh umy-

erla i zhinka. a v voskryesinni kotromu iz nikh vona družinoyu bude? bo syemyero mali za družinu ii. isus zhye promoviv u vidpovid' im: zhyenyat'sya i zamizh vikhodyat' sini ts'ogo viku. a ti, shcho budut' dostoini togo viku i voskryesinnyya z myertvikh, nye budut' ni zhyenitis', ni zamizh vikhoditi, ni vmyerti v zhye nye mozhut', bo rivni voni angolam, i voni sini bozhi, sinami voskryesinnyya buvshi. a shcho myertvi vstayut', to i moiseyi pokazav pri kushchi, koli vin nazvav i-o tsi-doom avraamovim, i tsi-doom isakovim, i tsi-doom yakovovim. tsi-do zhye nye e tsi-doom myertvikh, a zhivikh, bo vsi v n'ogo zhivut'. dyekhto zh iz knizhnikiv vidpovili ta skazali: uchityelyu, ti dobre skazav! i v zhye nye nasmylyuvalisya pitati iogo ni pro shcho. i skazav vin do nikh: yak to kazhut', shcho khristos sin davidiv? tazh david sam gorovit' u knizi psalmiv: promoviv i-o' i-o moemu: syad' pravoruch myenye, poki nye pokladu ya tvoikh vorogiv pidnizhkom nogam tvoim! otzhye, david iogo i-o zvye, yak zhye vin iomu sin? i, yak uyves' narod slukhav, vin promoviv do uchniv svoikh: styeryezhit'sya knizhnikiv, shcho khochut' u dovghik odyezhakh khoditi, i lyublyat' priviti na rinkakh, i pyershni lavki v sinagogakh, i pyershni mist'sya na byenkyetakh, shcho vdovini khati poidayut', i molyat'sya doomu napokaz, voni tyazhchye osudzhennyya priimut'!

21

i poglyanuv vin ugoru, i pobachiv zamozhnikh, shcho kidali dari svoi do skarbnitsi. pobachiv i vtsi-dou vdovitsyu odnu, shcho dvi lyepti tudi vona vkinula. i skazav vin: popravdi kazhu vam, shcho tsya vtsi-doa vdovitsya vkinula bil'shye za vsikh! bo vsi klali vid lishka svogo v dar tsi-doovi, a vona poklala z ubozstva svogo vvyes' prozhitok, shcho mala... koli zh dyekhto kazav pro khram, shcho prikrashyeni dorogotsinnim kaminnyam ta darami, todi vin prorik: nadiidut' ti dni, koli z togo, shcho bachitye, nye zostanyet'sya i kamyenya na kamyeni, yakii nye zruinuet'sya... i zapitali iogo ta skazali: uchityelyu, koli zh otsye stanyet'sya? i, yaka bude oznaka, koli mae pochatisya tsye? vin zhye promoviv: styeryezhit'sya, shchob vas khto nye zviv. bo bagato-khto priidut' v im'ya moe, kazhuchi: tsye ya, i chas nablizivsya. ta za nimi nye idit'! i, yak pro viini ta rozrukhi pochuetye vi, nye lyakaityes', bo pyersh statis' nalyezhit' tomu. alye tsye nye kinyets' schye. todi promovlyav vin do nikh: povstanye narod na narod, i tsarstvo na tsarstvo. i budut' z'yemlyetrusi vyelikii ta golod, ta pomir mist'syami, i strashni ta vyelikii oznaki na nyebi. alye pyeryed usim tim nakladut' na vas ruki svoi, i pyeryesliduvati budut', i vidavatimut' vas u sinagogi i v'yaznitsi, i poyvedut' vas do tsariv ta pravityeliv chyeryez im'ya moe. alye tsye stanye vam na svidostvo. otozh, pokladit' u syert'sya svoi napryeryed nye gadati, shcho budyetye vidpovidati, bo dam ya vam movu ta mudrist', shcho nye zmozhut' protivitis' chi superyecheiti ii vsi protivniki vashi. i budut' vas vidavati i bat'ki, i brati, i ridnya, i druzi, a dyekomu z vas zapodiyut' i smyert'. i za im'ya moe budut' usi vas nyenaviditi. alye

i volosina vam iz golovi nye zaginye! tyerpelyivisty vashoyu dushi svoi vi zdobudyetye. a koli vi pobachitye erusalim, viis'kom otochyeni, todi znaitye, shcho do n'ogo nablizilosya spustoshyennyya. todi ti, khto v yudyei, nyekhai u gori vtikayut'; khto zh u syeryedini mista, nyekhai viidut'; khto zh u okolitsyakh, khai nye vyertayut'sya v n'ogo! bo to budut' dni pomsti, shchob vikonalosya vsye napisanye. gorye zh vagitnim ta tim, khto godue grud'mi, u ti dni, bo bude vyelika nuzhda na z'yemli ta gniv nad tsim lyudom! i polyazhut' pid gostrim myechyem, i zabyerut' do nyevoli pomizh usi narodi, i pogani toptatimut' erusalim, azh poki nye skinchit'sya chas tikh pagan... i budut' oznaki na sontsi, i misyatsi, i zoryakh, i trivoga lyudyei na z'yemli, i zbyentyezhyennyya vid shumu morya ta khvil', koli lyudi budut' myertviti vid strakhu i chyekannyya togo, shcho idye na vvyes' svit, bo sili nyebyesni porushat'sya. i pobachat' todi sina lyuds'kogo, shcho itimye na khmarakh iz siloyu i vyelikoyu slavyu! koli zh stanye zbuvatisya tsye, to viprostuityes', i pidiimit' svoi golovi, bo zblichhaet'sya vashye vizvolnyennyya! i rozpoviv vin im pritchu: poglyan'tye na figovye dyeryevo, i na vsilyaki dyeryeva: yak voni v zhye rozpukuyut'sya, to, bachivshi tsye, sami znaetye, shcho bliz'ko v zhye lito. tak i vi, yak pobachitye, shcho diet'sya tsye, to znaitye, shcho bozhye tsarstvo v zhye bliz'ko! popravdi kazhu vam: nye pyeryeidye tsyei rid, azh usye otsye stanyet'sya. nyebo i z'yemlya prominut'sya, alye nye minut'sya slova moi! uvazhaitye zh na syebe, shchob vashi syertsya nye obtyazhuvalisya nyenazyerstvom ta p'yanstvom, i zhittiveimi klopotami, i shchob dyen' toi na vas nye priishov nyespodivano, nyemov sitka; bo vin priidye na vsikh, shcho zhivut' na poverkhni vsiei z'yemli. tozh pil'nuitye, i kozhnogo chasu molit'sya, shchob zmogli vi uniknuti vs'ogo togo, shcho mae vidbutis', ta statii pyeryed sinom lyuds'kim! za dnya zh vin u khrami navchav, a na nich vikhodiv ta pyeryebuvav na gori, shcho zvyet'sya olivna. a zranksi vsi lyudi do n'ogo prikhodili v khram, shchob poslukahati iogo.

22

nablizhalosya zh svyato oprisnokiv, shcho paskhoyu zvyet'sya. a pyervosvyashchyeniki i knizhnikii stali shukati, yak bi vbiti iogo, ta boyalis' narodu... satana zh uviishov u yudu, zvanogo iskariot, onogo z dvanadtsyat'okh. i vin pishov, i pochav umovlyatisya z pyervosvyashchyenikami ta nachal'nikami, yak vin vidast' iogo. ti zh zradili, i pogodilijsya dati iomu sribnyakiv. i vin obitsyav, i shukav vidpovidnogo chasu, shchob im vidati iogo byez narodu... i nastav dyen' oprisnokiv, koli paskhu prinositi v zhyertvu nalyezhalo. i poslav vin pyetra ta ivana, govoryachi: pidit', i prigotuitye nam paskhu, shchob ii spozhili mi. a voni zapitali iogo: dye ti khochyesh, shchob mi prigotuvati? a vin im vidkazav: os', yak budyetye vkhoditi v misto, strinye vas cholovik, vodu nyesuschi u glyekovi, idit' za nim azh do domu, kudi vin uviidye. i skazhit' do i-o domu: uchityel' pitae tyebye: dye kimnata, v yakii spozhivu zo svoimi uchynami paskhu? i vin vam pokazhye vyelikou gornit-

syu vistyelyenu: tam prigotuitye. i voni vidiishli, i znaishli, yak vin im govori, i zachali tam gotuvati paskhu. a koli nastav chas, siv do stolu, i apostoli z nim. i promoviv do nikh: ya duzhye bazhav spozhiti tsyu paskhu iz vami, pyersh nizh muki primu. bo kazhu vam, shcho vzyhe spozhivati nye budu ii, poki spovnit'sya v bozhomu tsarstvi vona. uzyavshi zh chashu, i vchinivshi podyaku, vin promoviv: viz'mit' ii, i podilit' mizh soboyu. kazhu zh vam, shcho vidnini nye pitimu ya vid ots'ogo plodu vinogradnogo, doki bozhyye tsarstvo nye pridye. uzyavshi zh khlib i vchinivshi podyaku, polamav i dav im, prokazuyuchi: tsye tilo moe, shcho za vas viddaet'sya. tsye chinit' na spomin pro myenye! po vyecheri tak samo zh i chashu, govoryachi: otsya chasha novii zapovit u moii krovi, shcho za vas prolivaet'sya. ta odnak, za stolom os' zo mnoyu ruka mogo zradnika. bo sin lyuds'kii idye, yak priznachyeno; alye gorye tomu cholovikovi, khto iogo vidae! a voni pochali mizh soboyu pitati, kotrii z nikh mav bi tsye vchiniti? i stalos' mizh nimi i zmagannya, kotrii z nikh uvazhatisya mae za bil'shogo. vin zhye promoviv do nikh: tsari narodiv panuyut' nad nimi, a ti, shcho nimi volodiyut', dobrochintsyami zvut'sya. alye nye tak vi: khto naibil'shii mizh vami, nyekhai budye, yak myenshi, a nachal'nik yak sluzhbovyets'. bo khto bil'shii: chi toi, khto sidit' pri stoli, chi khto prislugovue? chi nye toi, khto sidit' pri stoli? a ya syeryed vas, yak sluzhbovyets'. vi zh oti, shcho pyeryetivali zo mnoyu v spokusakh moikh, i ya vam zapovituyu tsarstvo, yak otsets' mii myeni zapoviv, shchob vi v tsarstvi moim spozhivali i pili za stolom moim, i shchob vi na pryestolakh zasili suditi dvanadtsyat' plyemyen izrailevikh. i promoviv i-o': simonye, simonye, os' satana zhadav vas, shchob vas pyeryesiyati, mov tu pshyenisyyu. ya zh molivsy za tyebye, shchob nye zmyenishilas' vira tvoya; ti zh kolis', yak navernyeshsya, zmitsni bratryu svoyu! a toi vidkazav iomu: i-o, ya z toboyu gotovii iti do v'yaznitsi i na smert'! vin zhye prorik: govoryu tobi, pyetrye, pivyen' nye zapisvae s'ogodni, yak ti trichi zryezyeshsya, shcho nye znaesh myenye... i vin im skazav: yak ya vas posilav byez kalitki, i byez torbi, i byez sandal', chi vam brakovalo chogo? voni zh vidkazali: nichogo. a tyepyer kazhye im khto mae kalitku, nyekhai viz'mye, tyezh i torbu; khto zh nye mae, nyekhai prodest' odizh svoyu ta i kupit' myecha. govoryu bo ya vam, shcho vikonatisya na myeni mae i tsye os' napisanye: do vizual'nii-ra-truditsiyachintsiv iogo zarakhovano. bo tye, shcho pro myenye, vikonuet'sya. i skazali voni: i-o, os' tut dva myechi. a vin im vidkazav: dosit'! i vin viishov, i pishov za zvichaem na goru olivnu. a za nim pishli uchni iogo. a priishovshi na mistsye, skazav im: molit'sya, shchob nye vvasti v spokusu. a vin sam, vidiishovshi vid nikh, yak dok-inuti kamyenyem, na kolina pripav ta i molivsy, blagayuchi: otchye, yak voliesh, pronyesi mimo myenye tsyu chashu! ta protye nye moya, a tvoya nyekhai stanyet'sya volya!... i angol iz nyeba z'yavivsy do n'ogo, i dodavav iomu sili. a yak buv u smyertyel'nii trivozi, shchye pil'nish vin molivsy. i pit iogo stav, nyemov kapli krovi, shcho splivali na zyem-

lyu... i, pidvivshis' z molitvi, vin do uchniv priishov, i znaishov ikh, shcho spali z zhurbi... i promoviv do nikh: chogo vi spitye? ustavaitye i molit'sya, shchob nye vvasti v spokusu! i, koli vin ishchye govori, os' narod z'yavivsy, i odin iz dvanadtsyat'okh, shcho yudoyu zvyyet'sya, ishov pyeryed nimi. i vin pidiishov do isusa, shchob potsiluvati iogo. bo vin znaka im dav buv: kogo ya potsiluyu, to vin! isus zhye promoviv do n'ogo: chi otsye potsilunkom ti, yudo, vidae shina lyuds'kogo? a ti, shcho buli z nim, yak pobachili, shcho mae statis', skazali iomu: i-o, chi myechyem nam nye vdariti? i, odin iz nikh rubonuv raba pyervosvyashchyenikovogo, ta i vidtyav pravye vukho iomu. ta isus vidizvavsy i skazav: lishit', uzhye dosit'! i, dotorknuvshis' do vukha iogo, uzdoroviv iogo. a do pyervosvyashchyenikov i vladi storozhi khramu ta starshikh, shcho priishli proti n'ogo, promoviv isus: nyemov na rozbiinika viishli z myechami ta kiyami... yak shchodyenno ya z vami u khrami buvav, nye pidnyesli na myenye vi ruk. ta tsye vasha godina tyeper, i vlada tymryavi... a skhopivshi iogo, povyeli i privyeli u dim pyervosvyashchyenika. pyetro zh zdalyeka ishov slidkoma. yak rozklali zh ogon' syeryed dvoru, i vkupi sidili, sidiv i pyetro pomizh nimi. a sluzhnitsya odna iogo vglyedila, yak sidiv kolo svitla, i, pridivivshis' do n'ogo, skazala: i tsyei buv iz nim! i vidriksya vid n'ogo vin, tyerydachi: nye znayu ya, zhinko, iogo! nyezabarem zhye drugi pobachiv iogo ta i skazav: i ti vid otikh. a pyetro vidkazav: ni, cholovichye!... i yak chasu minulo z godinu, khtos' inshii tyerydiv i kazav: popravdi, i tsyei buv iz nim, bo vin galilyeyanin. a pyetro vidkazav: cholovichye, nye vidayu, pro shcho ti govoriish... i zaraz, yak ishchye govori, vin pivyen' zapisvav. i i-o' obyernuvsy i podivivs' na pyetra. a pyetro zgdav slovo i-o, yak skazav vin iomu: pyeryshe, nizh zasipvae pivyen', vidryezyeshsya ti trichi vid myenye. i, viishovshi zvidi, vin girko zaplavav! a lyudi, yak uv'yaznili isusa, znushchalisya z n'ogo ta bili. i, zakrivshi iogo, voni bili iogo po oblichchi, i pitali iogo, prigovoryuyuchi: prorokui, khto to vdariv tyebye? i bagato inshikh tsi-doozneyav gov-orili na n'ogo voni... a koli nastav dyen', to zibralisya starshi narodu, pyervosvyashchyeniki i knizhniki, i povyeli iogo v sinyedriion svii, i kazali: koli ti khristos, skazhi nam. a vin im vidpoviv: koli ya vam skazhu, nye poviritye vi. a koli i pospitayu vas ya, nye dastye myeni vidpovidi. nyezabarem sin lyuds'kii siditmye po pravitsi sili bozhoi! todi vsi zapitali: to ti bozhii sin? a vin im vidpoviv: sam kazhyetye vi, shcho to ya... a voni vidkazali: nashcho potribni shchye svidki dlya nas? bo mi chuli sami z iogo ust!

23

i znyalisya vsi ikhni zbori, i povyeli do pilata iogo. i zachali oskarzhati iogo i govori: mi stvyerdili, shcho tsyei vorokhobit' narod nash, i zaboronyae podatok davati kyesaryevi, ta i govorit', shcho vin, khristos tsar. a pilat zapitav iogo, kazhuchi: chi ti tsar yudeys'kii? i vin vidkazav iomu v vidpovid': sam ti kazhyesh... i pilat skazav pyervosvyashchyenikam ta do narodu: ya nye znakhodzhu zhadnoi provini

v tsii lyudini. a voni namagalıs', govoryachi: vin buntue narod, navchayuchi v usii yudyei, vid galilyei pochavshi azh posi. a pilat, vchuvshi pro galilyeyu, spıtav: khiba vin galilyeyanin? i, diznavshıs', shcho vin iz vladi iroda, vidislav iogo irodovi, bo toi v erusalimi takozh pyeryebuvav timi dnyami. koli zh irod pobachiv isusa, to duzhnye zradiv, bo vin vid davn'ogo chasu bazhav iogo bachiti, bagato za n'ogo chuvav, i spodivavsyu pobachiti chudo yakye, shcho buvae vid n'ogo. i bagato pitavsyu iogo, ta nichogo nye vidpovidav vin iomu. i stoyali tut pyervosvyashchyeniki i knizhniki, ta zavzyato iogo oskarzhali. todi irod iz viis'kom svoim iznyevazhiv iogo i nasmiyvavsyu, zodyagnuvshi iogo v yasnobilu odizh, i vidislav do pilata iogo. i togo dnya stal irod iz pilatom za priyatyliv mizh soboyu, bo davnish vorozhnyecha mizh nimi bula. a pilat sklikav pyervosvyashchyenikov, i starshin, i narod, i promoviv do nikh: privyeli vi myeni cholovika ts'ogo, yak togo, shcho buntue narod. a os' ya pyeryed vami rozvidav, i nye znakhodzhu v lyudini otsii ani odniei provini takoi, pro shcho vi oskarzhaetye. takozh irod, bo vin vidislav iogo nam. i os' nichogo, shcho na smyert' zaslugovovalo b, vin nye vchiniv. otzhye ya pokarayu iogo i vidpushchu. bo povinyen був im vidpustiti odnogo na svyato. a narod stav krichati i kazati: viz'mi ts'ogo, vidpusti zh nam varavvu! a toi za povstannya odnye, yakye stalosya v misti, i za vbiystvo posadzhenyii був do v'yaznitsi. i znovu skazav im pilat, khotyachi vidpustiti isusa. ta krichali voni i govoriли: rozpieni, rozpieni iogo! vin zhye vtryete promoviv do nikh: yakye zh vizual'nii-ra-trudititsya vchiniv vin? ya nichogo, shcho na smyert' zaslugovovalo b, na nim nye znaishov. otzhye ya pokarayu iogo i vidpushchu. a voni sil'nim krikom svoyo domagalisyu, ta vimagali rozp'yasti iogo. i vzyav goru krik ikhnii ta pyervosvyashchyenikov. i pilat prisudiv, shchob bulo, yak prosili voni: vidpustiv im varavvu, posadzhenyogo za povstannya ta vbiystvo v v'yaznitsyu, za yakogo prosili voni, a isusa viddav ikhnii voli... i yak iogo povyeli, to skhopili yakogos' simona iz kirinyei, shcho z polya vyertavsyu, i poklali na n'ogo khryesta, shchob vin nis za isusom! a za nim ishov natovp vyelikii lyudyei i zhinok, yaki plakali ta golosili za nim. a isus obyernuvsyu do nikh ta i promoviv: dochki erusalims'ki, nye ridaitye za mnoyu, za soboyu ridaitye i za dit'mi svoimi! bo os' dni nastayut, koli skazhut': blazhyenni nyeplidni, ta utrobi, yaki nye rodili, i grudi, shcho nye goduvali... todi stanut' kazati goram: pospadaite na nas, a uzgir'yam: pokriitye nas! bo koli takye roblyat' zye-lyenomu dyeryevu, to shcho budye sukhomu? i vyeli z nim takozh dvokh vizual'nii-ra-trudititsyachinnikov inshikh, shchob ubiti. a koli pribuli na tye mistysye, shcho zvut' cheryepovishchye, rozp'yali tut iogo ta vizual'nii-ra-trudititsyachinnikov, odnogo pravoruch, a odnogo livoruch. isus zhye promoviv: otchye, vidpusti im, bo nye znayut, shcho chinyat' voni!... a yak iogo odizh dilili, to kidali zhyeryeba. a lyudi stoyali i divilis'... nasmikhalisyu z nimi i starshini, govoryachi: vin inshikh spasav, nyekhai sam syebye vizvolit', koli vin khristos, bozhii obranyets'! i voyaki gluzovali z n'ogo: pristupayuchi, otsyet iomu podavali, i

kazali: koli tsar ti yudyeis'kii, spasi syebye sam! був zhye i napis nad nim pis'mom gryets'kim, latins'kim i gyebryeis'kim napisanii: tsye tsar yudyeis'kii, a odin iz rozp'yatikh vizual'nii-ra-trudititsyachinnikov stav znyevazhati iogo i govoriли: chi ti nye khristos? to spasi syebye i nas! obizvavsyu zh toi drugii, i dokoryav iomu, kazhuchi: chi nye boishya ti tsi-doa, koli i sam na tye samye zasudzhenyii? alye mi spravvedливо zasudzhnyi, i nalyezhnu zaplatu za vchinki svoi byeryemo, tsyei zhye zhadnogo zla nye vchiniv. i skazav do isusa: spogadai myenye, i-o, koli priidyesu v tsarstvo svoje! i promoviv do n'ogo isus: popravdi kazhu tobi: ti budyesh do mnoyu s'ogodni v rayu! nablizhalasya shosta godina, i tyemryava stala po tsilii zyemlı azh do godini dyev'yatoi... i sontseye zat'milos', i v khrami zavisu rozdyerlas' nadvoe... i, skriknuvshi golosom guchnim, promoviv isus: otchye, u ruki tvoi viddayu svogo dukha! i tsye prorikshi, vin dukha viddav... koli zh sotnik pobachiv, shcho stalos', vin tsi-doa proslaviv, govoryachi: diisno pravvednii був cholovik tsyei! i vvyes' natovp, yakii ziishovs' na vidovishchye tsye, yak pobachiv, shcho stalos', biv u grudi syebye ta vyertavsyu... usi zh znaiomi iogo i ti zhinki, shcho priishli buli z nim iz galilyei, zdalyeka stoyali i divilis' na tsye... i os' muzh, na im'ya iomu iosip, shcho був radnikom sinyedriou, lyudina shanovna i pravvedna, nye pristav vin do radi ta chinu ikh, iz arimatyei, yudyeis'kogo mista, shcho i sam spodivavsyu bozhnogo tsarstva, tsyei prishov do pilata, i tila isusovogo stav prositi. i iosip, znyavshi iogo, obgornuv plashchanitsyeyu, i poklav iogo v grobi, shcho v skyeli був visichenyii, i shcho v n'omu nikoli nikhto nye lyezhav. dyen' toi був prigotuvannya, i nastavala subota. a zhinki, shcho priishli buli z nim iz galilyei, ishli slidom, i voni bachili groba, i yak pokladyenye tilo iogo. povyernuvshıs', voni nagotuvali pakhoshchiv i mira, a v subotu, za zapovidydu, spochivali.

24

a dnya pyershogo v tizhni priishli voni rano vrantsi do grobu, nyesyuchi nagotovani pakhoshchi, ta i zastali, shcho kamin' vid grobu vıdalenyii був. a vviishovshi, voni nye znaiishi tila i-o isusa. i stalos', yak byezradni buli voni v tsim, os' dva muzhi v odyezhakh bliskuchikh z'yavilis' pri nikh. a koli nalyakalis' voni i poskhiyali oblichchya dodolu, ti skazali do nikh: chogo vi shukaetye zhivogo mizh myertvimi? nyema iogo tut, bo voskryes! prigadaitye sobi, yak vin vam govoriв, koli shchye pyeryebuvav v galilyei. vin kazav: sinu lyuds'komu tryeba buti vıdanom do ruk grishnikh lyudyei, i rozp'yatomu buti, i voskryesnuti tryet'ogo dnya. i zgadali voni ti slova iogo! a vyernuvshıs' vid grobu, pro vsye tye spovistili odinadtsyat'okh ta vsikh inshikh. to buli: mariya magdalena, i ivanna, i mariya, mati yakovova, i inshi z nimi, i voni rozpovili apostolam tsye. ta slova ikhni zdalisya im vigadkoyu, i nye poviryeno im. pyetro zh ustav ta do grobu pobig, i, nakhlivshisya, bachit' lyezhat' sami til'ki pokrivala... i vyernuv's vin do syebye, i divuvavsyu, shcho stalos'... i oto, dvoe z nikh togo zh dnya ishli v syelo, na im'ya yemmaus, sh-

cho vid erusalimu lyezhalo na stadii iz shistdyesyat. i rozmovlyali voni mizh soboyu pro vsye tye, shcho stalosya. i oto, yak voni rozmovlyali, i rozpituvali odin odnogo, pidiishov sam isus, i pishov razom iz nimi. ochi zh ikhni buli strimani, shchob iogo nye piznali. i spitavsya vin ikh: shcho za ryechi taki, shcho pro nikh mizh soboyu v dorozhi mirkuetye, i chogo vi sumni? i ozvavsya odin, iomu imyennya klyeopa, ta i promoviv do n'ogo: ti khiba tut u erusalimi edinii zakhozhi, shcho nye znae, shcho stalosya v nim tsimi dnyami? i spitavsya vin ikh: shcho takye? a voni rozpovili iomu: pro isusa nazaryanina, shcho prorok buv, mogutnii u dili i u slovi pyeryed tsi-doom i vsim narodom. yak pyervosvyashchyeniki i nasha starshina iogo viddali na sud smyertnii, i iogo rozp'yali... a mi spodivalis' buli, shcho tsye toi, shcho mae izrailya vizvoliti. i do togo, otsye tryetii dyen' vzhye s'ogodni, yak usye otye stalosya... a dyekhto z nashikh zhinok, shcho rano buli kolo grobu, nas zdivuvali: voni tila iogo nye znaishli, ta i vyernulisya i opovidali, shcho bachili i z'yavlyennya angoliv, yaki kazhut', shcho zhivii vin... i pishli dyekhto z nashikh do grobu, i znaishli tak, yak kazali i zhinki; ta iogo nye pobachili... todi vin skazav im: o, byezumni i zapyeklogo syertsya, shchob poviriti vs'omu, pro shcho spovishchali proroki! chi zh khristovi nye tsye pyeryetyerpiti tryeba bulo, i vviiti v svoyu slavu? i vin pochav vid moisyeya, i vid prorokiv usikh, i viyasnyav im zo vs'ogo pisannya, shcho pro n'ogo bulo. i nablizilis' voni do syela, kudi ishli. a vin udavav, nibi khochye iti dali. a voni nye puskali iogo i namovlyali: zostan'sya z nami, bo vzhye vyechorie, i kinchaet'sya dyen'. i vin uviishov, shchob iz nimi pobuti. i oto, koli siv vin iz nimi do stolu, to vzyav khlib, poblagosloviv, i, lamayuchi, im podavav... todi ochi vidkrilisya im, i piznali iogo. alye vin stav dlya nikh nyevidimii... i govorili voni odin odnomu: chi nye palalo nam syertsye obom, koli promovlyav vin do nas po dorozhi, i koli viyasnyav nam pisannya?... i zaraz ustali voni, i povyernulis' do erusalimu, i znaishli tam u zbori odinadtsyat'okh, i tikh, shcho z nimi buli, yaki rozpovidali, shcho i-o' diisno voskryes, i z'yavivsya buv simonovi. a voni rozpovili, shcho stalos' bulo na dorozhi, i yak piznali iogo v lamanni khliba. i, yak voni govorili otsye, sam isus stav mizh nimi, i promoviv do nikh: mir vam! a voni nalyakalisya ta pyeryestrashilis', i dumali, shcho bachat' dukha. vin zhye promoviv do nikh: chogo vi strivozhilis'? i poshcho ti dumki do syerdyets' vashikh vkhodyat'? poglyan'tye na ruki moi ta na nogi moi, tsye zh ya sam! dotorknit'sya do myenye i diznaityes', bo nye mae dukh tila i kostyei, a ya, bachitye, mayu. i, promovivshi tsye, pokazav vin im ruki ta nogi. i, yak shchye nye inyali voni viri z radoshchiv ta divuvalis', vin skazav im: chi nye maetye tut chogos' isti? voni zh podali iomu kusnika ribi pyechyenoi ta stil'nika myedovogo. i, vzyavshi, vin iv pyeryed nimi. i promoviv do nikh: tsye slova, shcho kazav ya do vas, koli buv ishchye z vami: potribno, shchob vikonalos' usye, shcho pro myenye v zakoni moisyeevim, ta v prorokiv, i v psalmakh napisanye. todi rozum rozkriv im, shchob voni rozumili pisan-nya. i skazav vin do nikh: tak napisano e, i tak potribno bulo postrazhdhati khristovi, i voskryesnuti

z myertvikh dnya tryet'ogo, i shchob u imyennya iogo propoviduvalos' pokayannya, i proshchennya grikkhiv mizh narodiv usikh, vid erusalimu pochavshi. a vi svidki togo. i os' ya posilayu na vas obitnitsyu mogo ottsya; a vi pozostan'tyesya v misti, azh poki zodyagnyetyes' siloyu z visoti. i vin viviv za misto ikh azh do vifanii; i, znyavshi ruki svoi, poblagosloviv ikh. i stalos', yak vin blagoslovlyav ikh, to zachav vidstupati vid nikh, i na nyebo vzosnosit's'. a voni poklonilis' iomu, i povyernulis' do erusalimu z vyelikoyu radistyu. i postino voni pyeryebuvali v khrami, pyeryeslavlyayuchi i khvalyachi tsi-doa. amin'.

pyershu knigu ya buv napisav, o tyeofilye, pro vsye tye, shcho isus vid pochatku chiniv ta navchav, azh do dnya, koli chyeryez dukha svyatogo podav vin nakazi apostolam, shcho ikh vibrav, i voznissya. a po mutsi svoii vin stavav pyeryed nimi zhivii iz zasvidchyennymi bagat'ma, i sorok dyen' im z'yavlyavsya ta pro bozhnye tsarstvo kazav. a zibravshisya z nimi, vin zvyeliv, shchob voni nye vidkhodili z erusalimu, a chyekali obitnitsi otchoi, shcho pro nyei kazav vi chuli vid myenye. ivan bo vodoyu khristiv, vi zh okhrishchyni budyete dukhom svyatim chyeryez kil'ka tikh dnev! a voni, ziishovshis', pitali iogo i govorili: chi nye chasu ts'ogo vidbuduesh ti, i-o, tsarstvo izhryeliye? a vin im vidkazyv: to nye vasha sprava znati chas ta dobu, shcho ot yet's' poklav u vladi svoii. ta vi priimyyete silu, yak dukh svyatii zlynye na vas, i moimi vi svidkami budyete v erusalimi, i v usii yudyei ta v samarii, ta azh do ostann'ogo krayu zymeli. i, prorikshi otsye, yak divilis' voni, vin ugoru voznositis' stav, a khmara zabrala iogo spyeryed ikhnikh ochyei... a koli voni pil'no divilis' na nyebo, yak vin viddalyavsya, to dva muzhi u bilii odyezhi os' stali pri nikh, ta i skazali: galilyeis'ki muzhi, chogo stoitye i zadivlyaetyes' na nyebo? toi isus, shcho voznissya na nyebo vid vas, priidye tak, yak bachili vi, yak ishov vin na nyebo! todi voni povyernulis' do erusalimu z gori, shcho olivnoyu zvyet'sya, i shcho znakhodit'sya pobliz'ko erusalimu, na viddal' dorogi subotn'ogo dnya. a priishovshi, uvishli voni v gornitsyu, dye i pyeryebuvali: pyetro ta ivan, ta yakiv ta andrii, pilip ta foma, varfolomii ta matvii, yakiv alfyev ta simon zilot, ta yuda yakoviv. voni vsi odnodushno buli na nyevpinnii molitvi, iz zhinkami, i z marieyu, matir'yu isusovoyu, ta z bratami iogo. timi zh dnyami pyetro stav posyeryed brativ a narodu bulo poimyenno do sta dvadtsyati ta i promoviv: muzhi-bratyya! nalyezhalo zbutis' pisan'nyu tomu, shcho ustami davidovimi dukh svyatii buv prorik pro yudu, yakii pokazav dorogu dlya tikh, khto isusa skhopiv, bo vin buv zarakhovanii z nami, i zhyeryeb sluzhinnya ots'ogo priinyav. i vin polye nabuv za zaplatu vizual'nii-ra-truditisyachinstva, a vpvavsh storchma, vin trisnuv nadvoe, i vsye nutro iogo vililos'... i stalo vidomye tsye vsim, khto zamyeshkue v erusalimi, tomu i polye tye nazvanye ikhn'oyu movoyu akelydama, shcho e: polye krov. bo napisano v knizi psalmiv: nyekhai pustkoyu stanye myeshkannya iogo, i nyekhai pozhil'tsya v nim nye budy, a takozh: a sluzhinnya iogo zabyerye nyekhai inshii. otzhye tryeba, shchob odin iz tikh muzhiv, shcho skhodilis' z nami povsyakchas, yak i-o' isus vkhodiv i vikhodiv mizh nami, zachavshi vid khrishchyennya ivanovogo azh do dnya, koli vin voznissya vid nas, shchob toi razom iz nami buv svidkom iogo voskryesennya. i postavili dvokh: iosipa, shcho varsavoyu zvyet'sya, i shcho yustom buv nazvannii, ta mattiya. a molivshis', kazali: ti, i-o, znachyie vsikh syerdyets', pokazhi z dvokh odnogo, kotrogo ti vibrav, shchob vin zainyav mistysye tief sluzhbi i apostol'stva, shcho yuda vid n'ogo vidpav, shchob iti v svoe mistysye. i dali zhyeryebki im, i vpvav zhyerye-

bok na mattiya, i vin zarakhovanii buv do odinadtsyat'okh apostolov.

2

koli zh pochavsvya dyen' p'yatdyesyatnitsi, vsi voni odnodushno znakhodilisya vkupi. i naglo zchinyvsya shum iz nyeba, nibi burya raptova zirvalasya, i pyeryepovnila vvyes' toi dim, dye sidili voni. i z'yavilisya im yaziki podilyeni, nyemov bi ognyneni, ta i na kozhnomu z nikh po odnomu osiv. usi zh voni spovnilis' dukhom svyatim, i pochali govoriti inshimi movami, yak im dukh promovlyati davav. pyeryebuvali zh v erusalimi yudyei, lyudi pobozhni, vid usyakogo narodu pid nyebom. a koli otsyei gomin zchinyvsya, zibralasya byezlich narodu, ta i divu dalisya, bo kozhyen iz nikh tut pochuv, shcho voni rozmovlyali ikhn'oyu vlasnoyu movoyu!... usi zh pobentyezhilisya ta divuvalisya, ta i kazali odin do odnogo: khiba zh nye galilyeyani vsi tsi, shcho govoryat? yak zhye kozhyen iz nas chue svoyu vlasnu movu, shcho mi v nii narodilis'? parfyani ta midyani ta yelamiti, takozh myeshkantisi myesopotamii, yudyei ta kappadokii, pontu ta azii, i frigii ta pamfilii, egiptu i liviis'kikh zyemyl' krai kiryeni, i zakhozhi rimlyani, yudyei i novovirtsi, krityani i arabi, usi chuemo mi, shcho govoryat' voni pro vye-likii dila bozhi movami nashimi! i vsi nye vikhodili z diva, i byezradni buli, i govorili odin do odnogo: shcho zh to stasisya mae? a inshi kazali gluzuyuchi: voni povpivalis' vinom molodim! stavshi zh pyetro iz odinadtsyat'ma, svii golos pidnis ta i promoviv do nikh: muzhi yudyeis'ki ta myeshkantisi erusalimu! nyekhai vam otsye stanye vidomye, i poslukahaitye sliv moikh! bo nye p'yani voni, yak vi dumaetye, bo tryetya godina dnya, a tsye tye, shcho prorok ioil pyeryedrik: i budyte ostannimi dnyami, govorit' i-o: ya villyu vid dukha svogo na vsyakye tilo, i budut' prorokuvati sini vashi ta vashi don'ki, yunaki zh vashi bachiti budut' vidinnya, a starim vashim sni budut' snitsiya. i na rabiv moikh i na rabin' moikh za tikh dnev ya takozh villyu vid dukha svogo, i prorokuvati voni budut'! i dam chuda na nyebi vgori, a vnizu na zymelii tsi znamyena: krov, i ogon', i kuryavu dimu. pyeryeminit'sya sotsnye na tymeryavu, a misyats' na krov, pyershye nizh dyen' i-o nastanye, vyelikii ta slavnii! i stanyet'sya, shcho kozhyen, khto poklichye i-o im'ya, toi spasyet'sya. muzhi izrail's'ki, poslukahaitye vi otsikh sliv: isusa nazaryanina, muzha, shcho iogo tsi-do proslaviv vam siloyu, i chudami, i timi znamyenami, shcho tsi-do chyeryez n'ogo vchiniv syeryed vas, yak sami vi tye znaetye, togo, shcho buv vidanii pyevnoyu voleyu ta pyeryedbachyennymi bozhim, vi rukami byezzakonnivkiv rozp'yali ta zabili. ta tsi-do voskryesiv iogo, pta smyerti usunuvshi, vona bo trimati iogo nye mogla. bo kazhye pro n'ogo david: mav ya i-o zavsidi pyeryed ochima svoimi, bo vin po pravitsi moii, shchob ya nye zakhitavsvya. tomu syertsye moe zvyesyelilos', i zradiv mii yazik, i tilo moe vidpochinye v nadii. bo nye pozostavish ti v adu moei dushi, i nye dasi ti svoemu svyatomu pobachiti tlin'ny! ti dorogi zhittya ob'yaviv myeni, ti myenye pyeryepovnish utikhoyu pyeryed oblichcham svoim!

muzhi-brattya! nyekhai budye vil'no myeni smilo skazati vam pro patriiarkha dauida, shcho pomyer i pokhovanii, i znakhodit'sya grib iogo v nas azh do ts'ogo dnya. a buvshi zh prorokom, ta vidayuchi, shcho tsi-do klyatvoyu klyavsva iomu posaditi na pryestoli iogo vid plodu iogo styegon, u pyeryed-bachyenni vin goroviv pro khristovye voskryesyn-nya, shcho nye budye zostavlyenii v adu, ani tilo iogo nye zaznae zotlinnya. tsi-do isusa ts'ogo voskrye-siv, chogo svidki vsi mi! a otozh, yak pravitsyeyu bozhoyu buv vin voznyesyenii, i obitnitsyu dukha svyatogo priinyav vid ottsya, to i zliv vin otye, shcho vi bachitye i chuetye. nye ziishov bo na nyebo david, alye sam vin gorovit': promoviv i-o' i-o moemu: syad' pravorch myenye, doki nye pokladu ya tvoikh voro-giv pidnizhkom nogam tvoim! oto zh, nyekhai vvyes' izrailiv dim tvyerdo znae, shcho i i-o, i khristom uchinv tsi-do iogo, togo isusa, shcho isusa rozp'yali vi! yak pochuli zh otsye, voni syertsyem rozp'halo-bilis', ta i skazali pyetrovi ta inshim apostolam: shcho zh mi maemo robiti, muzhi-brattya? a pyetro do nikh kazhye: pokaityesya, i nyekhai zhye okhristit'sya kozhyen iz vas u im'ya isusa khrista na vidpushchyen-nya vashikh grikhiv, i dara dukha svyatogo vi pri-imyete! bo dlya vas tsya obitnitsya, i dlya vashikh di-tyei, i dlya vsikh, shcho dalyeko znakhodyat'sya, kogo b til'ki poklikav i-o', tsi-do nash. i inshimi bagat'oma slovami vin zasvidchuvav ta vmovlyav ikh, govorya-achi: ryatuities' vid ts'ogo lukavogo rodu! otozh ti, khto priinyav iogo slovo, okhristilisya. i pristalo do nikh togo dnya dush tisyach zo tri! i voni pyeryebu-ovali v nautsi apostol's'kii, ta v spil'noti bratyers'kii, i v lamanni khliba, ta v molitvakh. i buv ostrakh u kozh-nii dushi, bo bagato chinili apostoli chud ta znaymen. a vsi viruyuchi buli vkupi, i mali vnye spil'nim. i voni prodavali maetki ta dobra, i vsim ikh dilili, yak komu chogo tryeba bulo. i kozhnogo dnya pyeryebuvali voni odnodushno u khrami, i, lomlyachi khlib po do-makh, pozhivu priimali iz radisty ta v syerdyechnii prostoti, vikhvalyayuchi tsi-doa ta mayuchi lasku v us'ogo narodu. i shchodyenno do tsyerkvi i-o' do-davav tikh, shcho spasalisyta.

3

a pyetro ta ivan na dyev'yatu godinu molitvi ishli ra-zom u khram. i nyesyeno tam cholovika odnogo, shcho krivii buv z utroby svoei matyeri. iogo sadovili shchodyenno v vorotyakh khramu, shcho krasnimi zvalisyta, prositi milostini vid tikh, khto do khramu ishov. yak pobachiv zhye vin, shcho pyetro ta ivan khochut' u khram uviti, stav prositi v nikh milostini. pyetro zh iz ivanom poglyanuv na n'ogo i skazav: podivisyta na nas! i toi podivisyta na nikh, spo-divayuchisyta shchos' distati vid nikh. ta promoviv pyetro: sribla i zolota v myenye nyema, alye shcho ya mayu, dayu tobi: u im'ya isusa khrista nazaryan-ina ustan' ta i khodi! i, uzyavshi iogo za pravit-syu, vin pidviv iogo. i khvili tiei zmitsnilisyta nogi i suglobtsi iogo!... i, zirvavshis', vin ustav ta i kho-div, i z nimi u khram uvivshov, khodyachi ta pid-skakuyuchi, i khvalyachi tsi-doa! narod zhye vvyes' bachiv, yak khodiv vin ta tsi-doa khvaliv. i piznali

iogo, shcho tsye toi, shcho pri krasnikh vorotyakh khramu sidiv radi milostini. i voni pyeryepovnilis' zhakhom ta podivom iz togo, shcho stalos' iomu! a tomu, shcho trimavsva vin pyetra ta ivana, uvyes' narod zachudovanii zbigsva do nikh na toi ganok, yakii solomonovim zvyet'sya. i, pobachivshi tsye, promoviv pyetro do narodu: muzhi izrail's'kii chogo vi divuetyes' tsim, ta chogo vi na nas poziraetye tak, nibi tye, shcho vin khodit', mi зробили svoeyu siloyu chi blagochyestvam? tsi-do avraamiv, ta isakiv, ta yakoviv, tsi-do nashikh bat'kiv, sina svogo prosla-viv, isusa, yakogo vi vidali, i vidtsuralisyta pyeryed pilatom, yak vin prisudiv buv pustiti iogo. alye vi vidtsuralis' svyatogo ta pravednogo, i domagalisyta vidati vam dushogubtsyta. nachal'nika zh zhittya vi zabili, ta iogo voskryesiv tsi-do iz myertvikh, chogo svidkami mi! i chyeryez viru v im'ya iogo vzdorovilo im'ya iogo togo, kogo bachitye i znaetye. i vira, shcho vid n'ogo, prinyesla iomu vzdorovlyennya tsye pyeryed vami vsima. a tyepyer, brattya, znayu, shcho vchinili vi tsye z nyesvidomosti, yak i vashi nachal'niki. a tsi-do uchinv tak, yak vin provishchav buv ustami svoikh usikh prorokiv, shchob tyerpiti khristovi. pokaityesya zh ta navyernit'sya, shchob vin zmluvavsva nad vashimi grikhami, shchob chasi vidpochinku priishli vid oblichya i-o'ogo, i shchob poslav zapovidzhyenogo vam isusa khrista, shcho iogo nyebo musit' priinyati azh do chasu vid-novlyennya vs'ogo, pro shcho provishchav tsi-do vid viku ustami vsikh svyatykh prorokiv svoikh! bo moiseyi provishchav: i-o' tsi-do vam proroka pidi-imye vid vashikh brativ, yak myenye; u vsim iogo slukhaityesya, pro shcho til'ki vin vam gorovitimye! i stanyet'sya, shcho kozhna dusha, yaka nye poslukhala b togo proroka, znishchyena budye z narodu. tak samo vsi proroki vid samuila i nastupnikh, skil'ki ikh govorelo, takozh provishchali tsi dni. sini vi prorokiv i togo zapovitu, shcho tsi-do vashim bat'kam zapoviv, promovlyayuchi do avraama: i v nasinni tvoim usi narodi zyeimli blagoslovlyeni budut! voskryesivshi svogo otroka, tsi-do poslav iogo pyershye do vas, shchob vas poblagosloviti, shchob kozhyen iz vas vid-vyernuvsva vid zlikh svoikh uchinkiv!

4

a koli promovlyali voni do narodu otsye, do nikh pristupili svyashchyeniki, i vlada storozhi khramu i saddukyei, oburyuyuchis', shcho navchayut' narod ta zvischayut' v isusi voskryesinnya z myertvikh. i ruki naklali na nikh, i do v'yaznitsi vsadili do ranku, bo vzhye vyechir nastav buv. i bagato-khto z tikh, khto slukhav slovo, uviruuvai; chislo zh muzhiv takikh bulo tisyach iz p'yat'. i stalos', shcho rankom zi-bralisya v erusalimi nachal'niki ikhni, i starshi ta knizhniki, i anna pyervosvyashchyenik, i kaiyafa, i ivan, i olyeksandyer, i skil'ki bulo ikh iz rodu py-ervosvyashchyenichogo. i, postavivshi ikh posy-eryedini, zapitalisyta: yakoyu vi siloyu chi yakim vi im'yam tye robili? todi pyetro, pyeryepovnyenii dukhom svyatim, promoviv do nikh: nachal'niki lyudu ta starshini izrail'yev! yak s'ogodni byerut' nas na dopit pro tye dobrodiistvo nyeduzhii lyudini,

yak vona vzdorovylena, nyekhai budye vidomo vsim vam, i vsim lyudyam izrayilevim, shcho im'ya isusa khrista nazaryanina, shcho iogo rozp'yali vi, to iogo voskryesiv tsi-do iz myertvikh, nim postavlyenii vin pyeryedim vidi zdorovii! vin kamin', shcho vi, budivnychi, vidkinuli, alye kamyenyem stav vin narizhnim! i nyema ni v kim inshim spasinnya. bo pid nye-bom nyema inshogo imyennya, danogo lyudyam, shcho nim bi spastyasya mi mali. a bachivshi smilivist' pyetra ta ivana, i spostyerygshi, shcho to lyudi obidva nyechyeni ta prosti, divualysya, i piznali ikh, shcho voni z isusom buli. ta bachivshi, shcho vzdorovlyenii cholovik stoit' z nimi, nichogo navproti skazati nye mogli. i, zvyelvishi im viiti iz sinyedronu, zachali raditsiya mizh soboyu, govoryachi: shcho robiti nam iz tsimi lyud'mi? bozh usim myeshkantsyam erusalimu vidomo, shcho vchinili voni yavnye chudo, i nye mozhymo togo zaperyechiti. ta shchob bil'sh nye poshiryvalos' tsye v narodi, to z pogrozoyu zaboronimo im, shchob nikomu z lyudyei voni nye govoreli pro tsye im'ya. i, zaklikavshi ikh, nakazali im nye govoreti, i vzagalni nye navchati pro isusove imyennya. i vidpovili im pyetro ta ivan, ta i skazali: rozsudit', chi tsye spravyedlivye bulo b pyeryed tsi-doom, shchob slukhatis' vas bil'sh, yak tsi-doa? bo nye mozhymo mi nye kazati pro tye, shcho mi bachili i chuli! a voni prigozili im shchye, i vidpustili ikh, nye znaishevshi nichogo, shchob ikh pokarati, chyeryez lyudyei, bo vsi slavili tsi-doa za tye, shcho stalos'. bo rokov bil'sh soroka mav toi cholovik, shcho na nim vidbulosya tsye chudo vzdorovlyennya. koli zh ikh vidpustili, voni do svoikh pribuli i spovistili, pro shcho pyervosvyashchyeniki i starshi do nikh govoreli. voni zh, vislukhavshi, odnodushno svii golos do tsi-doa pidnyesli i promovili: vladiko, shcho nyebo, i zymlyu, i morye, i vsye, shcho v nikh e, ti stvoriv! ti ustami davida, svogo slugi, ottsya nashogo, skazav dukhom svyatim: chogo lyudi buntuyut'sya, a narodi zadumuyut' marnye? povstayut' tsari zymni, i zbirayut'sya starshi dokupi na i-o ta na khrista iogo. bo spravdi zibralsya v misti ot-sim proti otroka svyatogo tvogo isusa, shcho iogo namastiv ti, irod ta pontii pilat iz poganami ta z narodom izrayilevim, uchiniti otye, shcho ruka tvoya i volya tvoya napyeryed vstanovili buli, shchob zbulosya. i tyepyer spoglyan', i-o, na ikhni pogrozi, i dai svoim rabam iz povnoyu smilivisty slovo tvoe povidati, koli ruku svoyu prostyagatimyes' ti na vzdorovlyennya, i shchob znamyena ta chuda chinilis' im'ya tvogo svyatogo otroka isusa. yak voni zh pomolilis', zatryaslosya tye mistsye, dye zibrals' buli, i pyeryepovnilisya vsi svyatim dukhom, i zachali govoreti slovo bozhye z smilivisty! a lyudi, shcho vviruvali, mali syertsye odnye i odnu dushu, i zhadyen iz nikh nye vvazhav shcho z maetku svogo za svoe, alye v nikh usye spil'nim bulo. i apostoli z vye-likoyu siloyu svichdili pro voskryesynnja isusa i-o, i blagodat' vydika na vsikh nikh bula! ta zhadyen iz nikh nye tyerpiv nyedostachi: bo, khto mav polye chi dim, prodavali, i zaplatu za prodazh prinosili, ta i klali v nogakh u apostoliv, i rozdavalosya kozhnomu, khto potryebu v chim mav. tak, iosp, shcho varnavoyu shcho v pyeryekladi e sin potikhi buv proz-

vanii vid apostoliv, lyevit, rodom kipryanin, mavshi polye, prodav, a groshi prinis, ta i poklav u nogakh u apostoliv.

5

a odin cholovik, na imyennja ananii, iz svoeyu družynoyu sapfiroyu, prodav buv maetka, ta i z vidoma družyni svoei prisvoiv iz zaplati z zaplati, a yakus' tam chastinu prinis ta i poklav u nogakh u apostoliv. i promoviv pyetro: ananiyu, chogo satana tvoe syertsye napovniv, shchob ti dukhu svyatomu nyeppravdu skazav ta prisvoiv iz zaplati za zymlyu? khiba tye, shcho ti mav, nye tvoe vsye bulo, a prodanye nye v tvoii vladi bulo? chogo zh v syertsye svoe ti tsyu spravdu poklav? ti nye lyudyam nyeppravdu skazav, alye tsi-dooi! yak ananii zachuv tsi slova, to vprav ta i umyer... i obgornuv zhakh vyelikii usikh, shcho tsye chuli! yunaki zh povstavali, obgornuli iogo, i vinyesli ta i pokhovali. i stalos', godin chyeryez tri priishla i družhina iogo, pro vipadok nichogo nye znavshi. i promoviv do nyei pyetro: skazhi myeni, chi za stil'ki vi zymlyu otu prodali? vona zh vidkazala: tak, za stil'ki. do nyei zh pyetro: chomu tsye vi zmovilisya spokushuvati i-o'ogo dukha? on ti vkhodyat' u dvyeri, shcho cholovika tvogo pokhovali, i tyebye voni vinyesut'... i vona zaraz upala do nig iogo, ta i umyerla. yak vviishli zh yunaki, to znaisli ii myertvoyu, i, vinishshi, bilya muzha ii pokhovali. i obgornuv strakh vyelikii vsyu tsyerkvu ta vsikh, shcho chuli pro tsye... a rukami apostoliv stalis' znamyena ta chuda vyelikii v narodi. i buli odnodushno vsi v solomonovim ganku. a z storonnikh nikhto pristavati nye vazhivs' do nikh, alye lyud proslavlyav ikh. i vsye zbil'shuvalos' tikh, khto virue v i-o, byezlich cholovikiv i zhinok, tak shcho khvorikh stali vinositi na vulitsi, ta i klali na lozha ta noshi, shchob, yak itimye pyetro, to khoch tin' iogo vpara b na kogo iz nikh. i byezlich lyudu zbiralas' do erusalimu z dovkolishnikh mist, i nyesli nyeduzhnikh ta khvorikh vid dukhiv nyechistikh, i buli voni vsi vzdorovlyuvani! a pyervosvyashchyenik, ustavshi, ta i usi, khto buv iz nim, khto nalyezhav do saddukyeis'koi erylisy, pyeryepovnilis' zazdroshchami, i ruki naklali voni na apostoli, i do v'yznitsi gromads'koi vkinuli ikh. alye angol i-o vnochi vidchiniv dlya nikh dvyeri v'yznichni, i, vivivshi ikh, prokazav: idit', i stavshi, govorit' do narodu u khrami vsi slova ts'ogo zhittya. yak tsye vchuli voni, to v khram rano vviishli i navchali. a pyervosvyashchyenik i ti, khto buv iz nim, priishovshi, sklikali sinyedron i vsikh starshikh z izrayilevikh siniv. i poslali v v'yznitsyu, shchob ikh pryiveli. a sluzhba, priishovshi, nye znaisla ikh u v'yznitsi, a vyernuvshis', spovistila, govoryachi: v'yznitsyu znaisli mi z vyelikoyu pil'nisty zamknyenu, i storozhu, shcho pri dveryakh stoyal; a koli vidchinili, to nikogo vsyeryedini mi nye znaisli! yak pochuli slova tsi nachal'nik storozhi khramu ta pyervosvyashchyeniki, nye mogli zrozumiti voni, shcho b to stalosya. ta priishovshi odin, spovistiv ikh, govoryachi: os' ti muzhi, shcho vi ikh do v'yznitsi vsadili buli, u khrami stoyat' ta i navchayut' narod. pishov todi starshii storozhi

zo sluzhboyu, ta i priviv ikh byez nasil'stva, bo boyalis' narodu, shchob ikh nye pobili kaminnyam. priprovadivshi zh ikh, postavili pyeryed sinyedri-
onom. i spitavsva ikh pyervosvyashchenik, govory-
achi: chi mi nye zaboronili z pogrozoyu vam, shchob
pro tye im'ya nye navchati? i oto, vi svoeyu nauko-
yu priprovaditi na nas... vidpoviv zhye pyetro ta
skazali apostoli: tsi-doa povinno slukhatysya bil'sh,
yak lyudyei! tsi-do nashikh ottsvi voskryesiv nam
isusa, yakomu vi smyert' buli zapodiyali, povisivshi
na dyeryevi. iogo tsi-do pidvishchiv svoeyu pravit-
syeyu na nachal'nika i spasa, shchob dati izrail'eyi
pokayannya i proshchennyya grikhiv. a tikh sprav
iomu svidkami mi i svyatti dukh, shcho iogo tsi-do
dav tim, khto slukhnyanii iomu. yak zachuli zh otsye,
zapalilisya gnivom voni, ta i radilisya, yak im smy-
ert' zapodiyati?... i vstav u sinyedrioni odin farisyei,
gamaliil na imyennyya, uchityel' zakonu, povazhanii
vid us'ogo narodu, ta i zvyeliv na chasinku aposto-
liv vivyesti. i promoviv do nikh: muzhi izrail's'ki!
pomirkuitye sobi pro lyudyei tsikh, shcho z nimi
robiti vi maetye. bo pyeryed tsmi dnyami povs-
tav buv tyevda ta i kazav, shcho vyelikii vin khtos',
i do n'ogo pristalo z chotirista lyuda. vin zabitiu,
a vsi ti, khto slukhav iogo, rozporoshilis' ta oby-
ernulis' v nishcho. pislya n'ogo povstav, pid chas
pyeryepisu, galileyanin yuda, ta i bagato lyudyei
potyagnuv za soboyu. zaginuv i viner, a vsi ti, khto
slukhav iogo, rozporoshilis'. i tyepyer kazhu vam:
vidstupit'sya vid tsikh lyudyei, i zanyekhaitye ikh! bo
koli vid lyudyei otsya rada chi sprava tsya budye, roz-
padyet'sya vona. a koli tye vid tsi-doa, to togo zru-
inuvati nye zmozhyetye, shchob vipadkom nye stati
i vam tsi-dooobortsyami! i poslukhalis' radi iogo. i,
poklikavshi znov apostoliv, vibili ikh, nakazali im nye
govoriti pro isusovye imyennyya, ta i ikh vidupstili.
a voni povyertalisya z sinyedrionu, radiyuchi, shcho
spodobilis' priinyati znyevagu za imyennyya i-o is-
usa. i shchodyenno u khrami i domakh byezupinno
navchali, i zvischchali evangelyiyu isusa khrista.

6

timi zh dnyami, yak uchniv namnozhiolos', zachali
narikati na evryeiv ogryechyeni, shcho v shchodyen-
nomu sluzhinni ikhni vdovitsi zanyedbanii. todi ti
dvanadtsyat' poklikali bagat'okh uchniv ta i skazali:
nam nye litchit' pokinuti bozhye slovo, i sluzhiti pri
stolakh. otozh, brattyta, viglyadiit' izpomizh syebye
simokh muzhiv dobroii slavi, povnikh dukha svy-
atogo ta mudrosti, ikh postavimo na sluzhbu ot-
syu. a mi pyeryebuvatymyemo zavzhdi v molitvi
ta v sluzhinni slovu. i vsim lyudyam spodobalosya
otsye slovo, i obrali styepana, muzha povnogo viri
ta dukha svyatogo, i pilipa, i prokhora ta nikanora,
i timona ta parmyena, i novovirtsya mikolu z an-
tiokhii, ikh postavili pyeryed apostoliv, i, pomo-
livshis', voni ruki poklali na nikh. i roslo slovo
bozhye, i duzhye mnogozhilosya chislo uchniv u erusa-
limi, i duzhye bagato svyashchenyikiv buli slukhnyani
viri. a styepan, povnii viri ta sili, chiniv mizh nar-
odom vyelikii znamyena ta chuda. tomu dyekhto

povstav iz sinagogi, shcho zvyet'sya libyertins'ka,
i kirinyeys'ka, i olyeksandriis'ka, ta z tikh, khto
pokhodit' iz kilikii ta z azii, i zachali spyerechatys'
iz styepanom. alye vstoyati voni nye mogli proti mu-
drosti i dukha, shcho vin nim govoriiv. todi voni
pidmovili lyudyei, shcho kazali, nibi chuli, yak vin
tsi-dooznyevezahni slova govoriiv na moisyeya ta tsi-
doa. i lyudyei popidburyuvali, i starshikh ta knizh-
nykiv, i, napavshi, skhopili iogo, i priprovadili v
sinyedriion. takozh svidikv fal'shivikh postavili, yaki
govorili: cholovik otsyei tsi-dooznyevezahni slova
byezpyeryestan' govorit' na tsye svyatyte mistysye ta
proti zakonu. bo mi chuli, yak vin govoriiv, shcho isus
nazaryanin zruinuje tsye mistysye ta zminit' zvichai,
yaki pyeryedav nam moisyeyi. koli vsi, khto v sinyedri-
oni sidiv, na n'ogo spoglyanuli, to bachili litsye iogo,
yak litsye angola!

7

zapitav todi pyervosvyashchenik: chi tsye tak?
styepan zhye promoviv: poslukhaitye, muzhi-brattyta
i ottsi! tsi-do slavi z'yavivs' avraamovi, ottsyeyi
nashomu, yak vin u myesopotamii buv, pyershye nizh
osyelysva v kharani, i promoviv do n'ogo: viidi iz
svoei zyeimli ta vid rodu svogo, ta i pidi do zyeimli,
shcho tobi pokazhu. todi vin viishov iz zyeimli
khaldyeyis'koi, ta i osyelysva v kharani. a zvidi, yak
umyer iomu bat'ko, vin pyeryesyeliv iogo v zyeimlyu
otsyu, shcho na nii vi zhivyetye tyepyer. ta spadsh-
chini na nii vin nye dav iomu navit' na krok, alye
obitsyav dati ii na volodinnyya iomu i iogo rodovi
po nim, khoch ditini nye mav vin. i skazav tsi-
do otak, shcho nasinnya iogo budye prikhod'kom u
krai chuzhomu, i ponyevolyat' iogo, i budut' gno-
biti chotirista rokov. alye ya skazav tsi-do budu su-
diti narod, shcho iogo ponyevoliti'. opislya zh voni
viidut', i budut' sluzhiti myeni na tsim mistsi. i dav
vin iomu zapovita obrizannya. i porodiv tak isaka,
i vos'mogo dnya vin obrizav iogo. a isak poro-
div yakova, a yakiv dvanadtsyat'okh patriyarkhiv.
a ti patriyarkhi pozazdrili iosipovi, i prodali iogo
do egiptu. alye tsi-do buv iz nim, i iogo vizvo-
liv vid usikh iogo utiskiv, i dav iomu blagodat' ta
mudrist' pyeryed faraonom, tsaryem egypets'kim,
a vin nastanoviv iogo za pravityelya nad egiptom
ta vsim svoim domom. a yak golod prishov na
vsyu zyeimlyu egypets'ku ta khanaans'ku, ta vye-
lika bida, to pozhivi todi nye znakhodili nashi bat'ki.
koli zh yakiv zachuv, shcho v egipti e zbizhzhya,
to poslav bat'kiv nashikh upyershye. a yak udru-
gye poslav, to buv piznannii iosip bratami svoimi,
i faraonovi znanii stav iosipiv rid. todi iosip poslav,
shchob poklikati yakova, bat'ka svogo, ta vsyu rod-
inu svoyu simdyesyat i p'yat' dush. i podavsva yakiv
v egypyet, ta i umyer tam vin sam ta nashi bat'ki.
i ikh pyeryenyeshli v sikhemye, i poklali do grobu, shcho
avraam buv kupiv za tsinu sribla vid siniv yemmora
sikhymovogo. a koli nablizhavs' chas obitnitsi, sh-
cho nyeyu tsi-do klyavs' avraamovi, rozrissyya narod
i namnozhyvsya v egipti, azh pokoi nastav inshii tsar uv
egipti, shcho nye znau zhye iosipa. vin khitro nash
lyud obmaniv, i siloyu zmushuvav nashikh ottsvi

vikidati dityei svoikh, shchob voni nye lishalis' zhivi. togo chasu rodivsa moiseyi, i garnii buv pyeryed tsi-doom. vin godovani buv u domi bat'ka svoiogo tri misyatsi. a koli vin buv vikinyenii, to dochka faraona zabrala iogo, ta i za sina sobi iogo vikokhala. i moiseyi buv navchenii vsiei pryemudrosti egypets'koi, i buv mitsni u slovakh ta v dilakh svoikh. a koli iomu spovnilosya sorok rokiv, iomu spalo na syertsye vidvidati brativ svoikh, siniv izrailievikh. yak uglyediv zhye vin, shcho odnomu z nikh diet'sya krivda, zastupivsy, i vidomstiv za okrivdzhyenogo, ubivshi egipcyanina. vin zhye dumav, shcho brati rozumiyut', shcho rukoyu iogo tsi-do dae im vizvolnyennya, ta nye zrozumili voni. a nastupnogo dnya, yak svarilis' voni, vin z'yavivsy i khotiv pogoditi ikh, kazhuchi: lyudi, vi bratyya, chogo odin odnogo krivditye? a toi, shcho blizhn'ogo krivdiv, iogo vidipkhnul ta skazav: khto nastaviv nad nami tyebye za starshogo i suddyu? chi khochesh ubiti i myenye, yak uchora vbiv ti egipcyanina? i vtik moiseyi cheryez slovo otsye, i stavsy prikhod'kom u zyeimli madiyams'kii, dye zrodiv dvokh siniv. a koli sorok rokiv prominulo, to z'yaviv' iomu angol i-o u polum'i kushcha ognyanogo v pustini sinais'koi gori. a moiseyi, yak pobachiv, divuvavsy z vidinyeri. a koli pidiishov, shchob rozglyanuti, buv golos i-o do n'ogo: ya tsi-do ottsv tvoikh, tsi-do avraamiv, i tsi-do isakiv, i tsi-do yakoviv! i zatrusivsy moiseyi, i nye vidvazhiv' poglyanuti... i promoviv do n'ogo i-o: skin' vzutyya z svoikh nig, bo tye mistyye, na yakomu stoish, to svyataya zyeimla! dobre bachiv ya utisk narodu svogo, shcho v egipti, i stogin iogo ya po chuch, i ziishov, shchob ikh vizvoliti. tyepyer os' idi, ya poshlyu do egiptu tyebye. ts'ogo moiseyey, shcho iogo vidtsuralis' voni, skazavshi: khto nastaviv tyebye za starshogo i suddyu, ts'ogo tsi-do cheryez angola, yakomu z'yavivsy v kushchi, poslav za starshogo i vizvol'nika. vin ikh viviv, chuda i znamyena vchinvshi v zyeimli egypets'kii, i na chyervonomu mori, i sorok rokiv u pustini. tseye toi moiseyi, shcho prorik izrailievim sinam: i-o' tsi-do vam pidiimye proroka vid vashikh brativ, yak myenye, iogo slukhайте! tseye toi, shcho v pustini na zborakh buv z angolom, yakii promovlyav iomu na sinais'kii gori, ta z ottsyami nashimi, i shcho priinyav vin zhivi slova, shchob ikh nam pyeryedati; shcho iogo nye khotili ottsi nashi slukhati, alye vidipkhnuli, i zvyernulisy syertsyem svoim do egiptu, promovivshi do aarona: zrobi nam tsi-doiv, yak ishli b pyeryed nami, bo nye znaemo, shcho stalosya z tim moiseyem, yakii viviv nas iz krayu egypets'kogo... i zrobili voni timi dnyami tyelya, i bovvanovi zhyertvi prinosili ta vyesylilisy z dil svoikh ruk. alye tsi-do vidvyernuvsy vid nikh, i popustiv ikh klonyatitsya sili nyebyesni, yak napisano v knizi prorokiv: chi zakolyennya i zhyertvi myeni vi prinosili sorok rokiv u pustini, o domye izrailiv? vi zh nosili namyeta molokhovogo, i zoryu vashogo tsi-doa romfana, zobrazhyennya, shcho ikh vi zrobili, shchob vklonyatitsya im... cheryez tye zaprovadzhu vas azh za vavilon! u nashikh ottsv na pustini bula skiniya svi-dostvya, yak toi izvyeliv, khto moiseyeyu kazav, shchob zrobitv ii za zrazkom, yakogo vin bachiv. ii

nashi ottsi i uzyali, i vnyesli z isusom u zyeimlyu narodiv, yakikh vignav tsi-do z-pyeryed oblichchya nashikh ottsv, azh do chasu davida. vin u tsi-doa znaishov blagodat', i prosiv, shchob osyelyu znaiti dlya tsi-doa yakova. i solomon zbuduav iomu dim. alye nye v rukotvornim vsyevishnii zhivye, yak govorit' prorok: myeni nyebo pryestol, a zyeimla to pidnizhok nogam moim! yakii myeni dim vi zbudue-tye, govorit' i-o', abo mistyye yakye dlya mogo vidpochinku? khbia nye ruka moya vsye tseye stvorila?... o vi, tyverdoshii, lyudi syertsya i vukh nyeobriznikh! vi zavzhdi protivityes' dukhovi svyatomu, yak vashi bat'ki, tak i vi! kotrogo z prorokiv bat'ki vashi nye pyeryesliduvali? voni zh tikh pobivali, khto zvishchav prikhid pravdyenogo, yakomu tyepyer vi stalisy zradnikami ta ubiynikami, vi, shcho zakona odyerzhali cheryez zaryadzhynnya angoliv, ta nye zbyerigali iogo!... yak zachuli zh otsye, voni zapalilisya gnivom u syertsyakh svoikh, i skryegotali zubami na n'ogo... a styepan, povni dukha svyatogo, na nyebo spoglyanuv, i pobachiv bozhu slavu i isusa, shcho po bozhii pravitsi stoyav, i promoviv: os' ya bachu vidchinyenye nyebo, i sina lyuds'kogo, shcho po bozhii pravitsi stoit'!... ta voni guchnim golo-som stali krichati ta vukha sobi zatulyati, ta i kinulisy odnodushno na n'ogo!... i za misto voni iogo vivyeli, i zachali pobivati kaminnyam iogo. a svidki plashchi svoi sklali v nogakh yunaka, yakii zavvysya savlom. i pobivali kaminnyam styepana, shcho molivsy i kazav: i-o isusy, priimi dukha mogo!... upavshi zh navkolishki, skriknuv golosom guchnim: nye zalichi im, o i-o, ts'ogo grikha! i, promovivshi tseye, vin spochiv...

8

a savl pokhvalyav iogo vbiystvo. i utisk vye-likii postav togo dnya proti erusalims'koi tsyerkvi, i vsi, krim apostoliv, rozporoshilisya po krayakh yudyeis'kikh ta samariis'kikh. i pokhovali styepana muzhi pobozhni, i plakali ryevno za nim. a savl nishchiv tsyerkvu, vdiravsy v domi, vityagav cholovikiv i zhinok ta davav do v'yaznitsi... khodili todi rozporoshyentsi, ta bozhye slovo blagovistili. os' pilip priishov do samariis'koi mista, i propoviduvav im pro khrista. a lyudi vvazhali na tye, shcho pilip govori, i zgidno slukhali i bachili chuda, yakii vin chiniv. iz bagat'okh bo, shcho mali ikh, dukhi nyechisti vikhodili z krimom vyeelikim, i bagato rozs-lablyenikh ta krivikh uzdorovilisy. i radist' vyelika v tim misti bula! buv odin cholovik, na im'ya iomu simon, shcho do togo v tsim misti zaimav' vorozh-bitstvom ta duriv samariis'kii narod, vidayuchi sye-bye za yakogos' vyeelikogo. iogo slukhali vsi, vid naimyenshogo azh do naibil'shogo, kazhuchi: vin sila bozha, shcho zvyet'sya vyelika! iogo zh slukhal-isa, bo vin ikh dovshii chas divuvav vorozhbit-stvom. ta koli inyal viri pilipovi, shcho blagovistiv pro bozhye tsarstvo i im'ya isusa khrista, choloviki i zhinki okhristilisya. uviruvav navit' sam simon, i, okhristivshis', trimavsy pilipa; a bachivshi chuda i znamyena vyeeliki, vin duzhye divuvavsy. yak zachuli zh apostoli, yaki v erusalimi buli, shcho

bozhye slovo priinyala samariya, to poslali do nikh pyetra ta ivana. a voni, yak priishli, pomolilis' za nikh, shchob dukha svyatogo voni priinyali, bo shchye ni na odnogo z nikh vin nye skhodiv, a buli voni til'ki okhrishcheyeni v im'ya i-o isusa. todi na nikh ruk poklali, i priinyali voni dukha svyatogo! yak pobachiv zhye simon, shcho chyerzeye nakladannya apostol's'kikh ruk svyati dukh podaet'sya, to prinis vin im groshi, i skazav: daitye i myeni taku vladu, shchob toi, na kogo pokladu svoi ruki, odyerzhav bi dukha svyatogo! ta promoviv do n'ogo pyetro: nyekhai zginye z tobou tye sriblo tvoe, bo ti dumav nabuti dar bozhii za groshi! u tsim dili nyema tobi chastki ni udilu, bo syertsye tvoe pyeryed tsi-doom nye slushnye. tozh pokaisya za tye klichye dilo svoe, i prosi i-o, mozhye proshcheyeni budye tobi zamir syertsya tvogo! bo ya bachu, shcho ti probuvaesh u zhovchi girkii ta v putakh nyepavdi. a simon ozvavsya i skazav: pomolit'sya za myenye do i-o, shchob myenye nye spitkalo nichogo z togo, pro shcho vi govori... a voni zh, zasvidchivshi, i slovo i-o zvistivshi, povyrnulis' do erusalimu, i zvischali evangeliyu v bagat'okh samariis'kikh osyelyakh. a angol i-o promoviv pilipovi, kazhuchi: ustan' ta na pspdyen' idi, na dorogu, shcho vid erusalimu do gazi puskaet'sya, porozhnya vona. i, vstavshi, pishov vin. i os' muzh yetiops'kii, skopyets', vyl' mozha kandaki, tsaritsi yetiops'koi, shcho buv nad usima ii skarbami, shcho do erusalimu pribuv poklonitis', vyertavsya, i, sidyuchi na povozii svoim, chitav proroka isayu. a dukh do pilipa promoviv: pidiidi, ta i pristan' do ts'ogo povozu. pilip zhye pidbig i pochuv, shcho toi chitae proroka isayu, ta i spitav: chi rozumiesh, shcho ti chitaesh? a toi vidkazav: yak zhye mozhu, yak nikhto nye naputit' myenye? i vprosiv vin pilipa pidnyatis' ta sisti z nim. a slovo pisannya, shcho iogo vin chitav, bulo tsye: yak vivtsya na zariz iogo vyedyeno, i yak yagna suproti strizhiya byezgolose, tak vin nye vidkriv svoikh ust! u prinizhyenni sud iomu vidnyatii buv, a pro rid iogo khto rozpovist'? bo zhittya iogo iz zyeimli zabirae't'sya... vidizvavsya zh skopyets' do pilipa i skazav: blagayu tyebye, tsye pro kogo gororit' prorok? chi pro syebye, chi pro inshogo kogo? a pilip vidkriv usta svoi, i, zachavshi vid ts'ogo pisan'nya, blagovistiv pro isusa iomu. i, yak shlyakhom voni ikhali, pribuli do yakoi's vodi. i ozvavsya skopyets': os' voda. shcho myeni zavazhae khristitis'? a pilip vidkazav: yakshcho viruesh iz povnogo syertsya svogo, to mozha. a toi vidpoviv i skazav: ya viruyu, shcho isus khristos to sin bozhii! i zvyeliv, shchob poviz spinivsya. i obidva pilip ta skopyets' uviishli do vodi, i okhristiv vin iogo. a koli voni viishli z vodi, dukh i-o pilipa zabrav, i skopyets' uzhye bil'shye nye bachiv iogo. i vin ikhav, radiyuchi, shlyakhom svoim. a pilip opinivsya v azoti, i, pyeryekhodyachi, zvischav evangeliyu vsim mistam, azh poki priishov u kyesariyu.

9

a savl, ishchye dishuchi griz'boyu i ubivstvom na uchniv i-o, pristupivshi do pyervosvyashcheyenika, poprosiv vid n'ogo listi u damask sinagogam, sh-

chob, koli znaidye yakikh cholovikov ta zhinok, shcho tiei dorogi voni, to zv'yazati i privyesti do erusalimu. a koli vin ishov i nablizhavsya do damasku, to os' naglo osyayalo svitlo iz nyeba iogo, a vin povalivsya na zyeimlyu, i golos pochuv, shcho iomu govori: savlye, savlye, chomu ti myenye pyeryesliduesh? a vin zapitav: khto ti, panye? a toi: ya isus, shcho iogo pyeryesliduesh ti. trudno tobi biti nogoyu kolyuchku! a vin, zatrusivshisya ta nalyakavshisya, kazhye: chogo, i-o, khochyesh, shchob ya vchiniv? a do n'ogo i-o: ustavai, ta do mista podaisya, a tam tobi skazhut', shcho maesh robiti! a lyudi, shcho ishli z nim, onimili stoyali, bo voni chuli golos, ta nikogo nye bachili. todi savl pidvivsya z zyeimli, i khoch ochi rozplyshcheyeni mav, nikogo nye bachiv... i za ruku iogo povyeli i privyeli do damasku. i tri dni nyevidyushchii vin buv, i nye iv, i nye piv. a v damasku buv uchen' odin, na imyennya ananii. i i-o' u vidinni promoviv do n'ogo: ananiyu! a vin vidkazav: os' ya, i-o! i-o' zhye do n'ogo: ustan', i pidi na vulitsyu, shcho prostoyu zvyet'sya, i poshukai v domi yudovim savla na imyennya, tarsyanina, os' bo vin molit'sya, i muzha v vidinni vin bachiv, na imyennya ananiya, shcho stav vin vidyushchii... vidpoviv zhye ananii: chuv ya, i-o, vid bagat'okh pro ts'ogo cholovika, skil'ki zla vin uchiniv v erusalimi svyatiim tvoim! i tut mae vladu vid pyervosvyashcheyenikov, shchob v'yazati usikh, khto klichye im'ya tvoe. i promoviv do n'ogo i-o': idi, bo dlya myenye posudina vibrana vin, shchob nositi im'ya moe pyeryed narodami, i tsaryami, i sinami izrailya. bo ya pokazhu iomu, skil'ki mae vin vityerpti za im'ya moe. i ananii pishov, i do domu vviishov, i ruki poklavshi na n'ogo, promoviv: savlye bratye, i-o' isus, shcho z'yavivsya tobi na dorozii, yakoyu ti ishov, poslav os' myenye, shchob stav ti vidyushchii, i napovnivsya dukha svyatogo! i khvili tiei vidpala z ochyei iomu nibi luska, i zaraz vidyushchii vin stav... i, vstavshi, okhristivsya, i, priinyavshi pozhivu, na silakh zmitsniv. i vin zaraz zachav u sinagogakh zvischati pro isusa, shcho vin bozhii sin, i divom usi divualisya, khto chuv, i govorili: khiba tsye nye toi, shcho pyeryesliduvav v erusalimi viznavtsiv ots'ogo im'ya, ta i syudi nye na tye vin pribuv, shchob otikh pov'yazati i privyesti do pyervosvyashcheyenikov? a savl ishchye bil'shye zmitsnyavsya, i nyepokoiv yudyeiv, shcho v damasku zhili, udovodnyuuchi, shcho toi to khristos. a yak chasu minulo dovoli, yudyei zmovilisya iogo vbiti, ta savlovi stala vidoma ikhnya zmova. a voni dyen' i nich chatuvali v vorotyakh, shchob ubiti iogo. tomu uchni zabrali iogo vnochi, ta i iz muru spustili v koshi. a koli vin do erusalimu pribuv, to silkuvavsya pristati do uchniv, ta iogo vsi lyakalisya, nye viryachi, shcho vin uchen'. varnava todi vzyav iogo ta i priviv do apostoliv, i im rozpoviv, yak dorogoyu toi bachiv i-o, i yak vin iomu promovlav, i yak smilivo navchav u damasku v isusovye imyennya. i vin iz nimi vkhodiv i vikhodiv do erusalimu, i vidvazhno zvischav v im'ya i-o. vin takozh rozmovlyav i spyeryechavsya z ogryecheyenimi, a voni namagalysya vbiti iogo. tomu brattya, dovidavshisya, vidvyeli iogo do kyesarii, i do tarsu

iogo vidislali. a tsyerkva po vsii yudyei, i galilyei, i samarii mala mir, buduyuchis' i khodyachi v strasi i-o'omu, i spovnyalasya vtiokhoy dukha svyatogo. i stalosya, yak pyetro vsikh obkhodiv, to pribuv i do svyatikh, shcho myeshkali v liddi. znaishov zhye vin tam cholovika odnogo, na imyennya yeneyi, shcho na lizhku lyezhav visim rokiv, vin rozslablyenii buv. i promoviv do n'ogo pyetro: yenyeyu, tyebye vzdorovyayae isus khristos. ustava!, i postyeli sobi sam! i toi zaraz ustav... i iogo ogyadali usi, khto myeshkav u liddi i saroni, yaki navyernulysya do i-o. a v ioppii bula odna uchyenitsya, na imyennya tavita, shcho v pyeryekladi sarnoyu zvyet'sya. vona povna bula do-brikh vchinkiv ta milostini, shcho chinila. i trapilosya timi dnyami, shcho vona zanyeduzhala i umyerla. ob-mili zh ii i poklali v gornitsi. a shcho lidda lyezhit' nyedalyeko ioppii, to uchni, prochuvshi, shcho v nii probuvaye pyetro, posladi do n'ogo dvokh muzhiv, shcho blagali: nye gaisya pributi do nas! i, vstavshi pyetro, pishov iz nimi. a koli vin pribuv, to vvyeli iogo v gornitsyu. i obstupili iogo vsi vdovitsi, plachuchi ta pokazuyuchi iomu sukni i plashchi, shcho ikh sarna robila, yak iz nimi bula. pyetro zh iz kimnati vsikh viprovadiiv, i, stavshi navkolishki, pomolivsya, i, zvy-ernuvshis' do tila, promoviv: tavito, vstavai! a vona svoi ochi rozplyushchila, i sila, uzdrivshi pyetra... vin zhye ruku podav ii, i pidviv ii, i zaklikav svyatikh i vdovits', ta i postaviv zhivoyu ii. a tsye stalo vidomye po tsilii ioppii, i bagato-khto v i-o vvirusali. i stalos', shcho vin bagato dniv probuv u ioppii, v odnogo gar-barnika simona.

10

prozhivav zhye odin cholovik u kyesarii, na imyen-nya kornilii, sotnik polku, shcho zvavs' italiis'kim. z usim domom svoim vin pobozhnii buv ta tsi-doobiinii, podavav lyudyam shchyledru milostinyu, i zavzhdi tsi-doovi molivsya. yavno vin u vidinni, dyes' kolo godini dyev'yatoi dnya, bachiv angola bozhogo, shcho do n'ogo ziishov i promoviv iomu: korniliyu! vin poglyanuv na n'ogo i zhakhnuvsya, i skazav: shcho, i-o? toi zhye iomu vidkazav: molitvi tvoji i tvoya milostinya pyeryed tsi-doom zgdal-isy. tyepyer zhye poshli do ioppii lyudyei, ta i prik-lich simona, shcho zvyet'sya pyetrom. vin gostyue v odnogo garbarnika simona, shcho dim mae pri-mori. vin skazhye tobi, shcho ti maesh robiti. koli zh angol, shcho iomu govoriv, vidiishov, toi zak-likav dvokh iz svoikh slug domovikh, i voyaka tsi-doobiinogo z tikh, shcho sluzhili pri n'omu, i rozpo-viv im usye ta i poslav ikh v ioppiyu. a nastupnogo dnya, yak u dorozhi budi voni ta nablizhalis' do mista, pyetro viishov na gornitsyu, shchob pomolitis', o go-dini dyes' shostii. i stav vin golodnii, i isti skho-tiv. yak iomu zh gotuvali, zakhoplyennya na n'ogo naishlo, i bachit' vin nyebo vidkrytye, i yakuyus' po-sudinu, shcho skhodila, nyemov prostiralo vyelikye, yaka, za chotiri kintsi priv'yazana, spuskalas' dodolu. u nii zhye znakhodilis' chotirinogi vsyliaki, i zym-nyye gaddya, i nyebyesni ptashki. i golos pochuvsya do n'ogo: ustan', zakoli, pyetrye, i izh! a pyetro vidkazav: zhadnim sposobom, i-o, bo nikoli nye iv na nichogo

ogidnogo chi to nyechistogo! i znov golos udrugye do n'ogo: shcho vid tsi-doa ochishchyyenye, nye vvazhai za ogidnye togo! i tsye stalosya trichi, i posudina znov bula vzyata na nyebo. yak pyetro zh u sobi byen-tyezhivsya, shcho b to znachilo tye vidinnya, shcho bachiv, to os' poslantsi vid korniliya, rozpittavshi pro simoniv dim, spinilisya pyeryed vorit'mi, i spitalisya, kriknuvshi: chi to tut sidiť simon, shcho zvyet'sya pyetro? yak pyetro zh nad vidinnyam rozdmu-vav, dukh promoviv do n'ogo: ondye tri choloviki shukayut' tyebye. alye vstan' i zidi, i pidi z nimi byez zhadnogo sumnivu, bo to ya ikh poslav! i ziishovshi pyetro do tikh muzhiv, promoviv: os' ya toi, shcho iogo vi shukaetye. z yakoi prichini priishli vi? a voni vidkazali: sotnik kornilii, muzh pravvednii ta tsi-doobiinii, slavi dobroji v us'ogo lyudu yudyeis'kogo, svyatim angolom buv u vidinni nastavlyenii, shchob do domu svogo poklikati tyebye ta poslukhati sliv tvoikh. todi vin poklikav i gostinno priinyav ikh. a drugogo dnya vin ustav ta i iz nimi pishov; takozh dyekhto z brativ iz ioppii pishli z nim. i nazavtra priishli voni do kyesarii. a kornilii chye-kav ikh, rid-nyu i bliz'kikh druživ poklikavshi. a yak uvikhodiv pyetro, kornilii zustrinuv iogo, i do nig iomu vpav i vklonivsya. ta pyetro iogo pidviv, promovlayuchi: ustan', bo i sam ya lyudina! i, rozmovlyayuchi z nim, uviishov, i znaishov bagat'okh, shcho zibralisya, i promoviv do nikh: vi znaetye, shcho nyevil'no yudy-eevi pristavati i prikhoditi do chuzhanitsi. ta vidkriv myeni tsi-do, shchob ya zhadnu lyudinu nye mav za ogidnu chi to za nyechistu. tomu ya byez gavannya pribuv, yak poklikano. tozh pitayu ya vas: z yakoi pri-chini vi slali po myenye? a kornilii skazav: chyetvyer-togo dnya azh do tsiei godini ya postiv, a o dyev'yatii godini molivsya ya v domi svoim. i oto, pyeryed myenye stav muzh u bliskuchii odyezhi i skazav: ko-rniliyu, pochuta molitva tvoya, i tvoji milostini py-eryed tsi-doom zgdalisy. tozh poshli do ioppii, i priklich simona, shcho zvyet'sya pyetrom. vin gostyue v garbarnika simona, u i-o kraji morya, vin priidye i rozpovist' tobi. ya zaraz po tyebye poslav, ti dobre zrobit, shcho priishov. tozh tyepyer pyeryed tsi-doom mi vsi stoimo, shchob pochuti vsye tye, shcho i-o' nakazav buv tobi. a pyetro vidkriv usta svoi ta i promoviv: piznayu ya popravdi, shcho nye divit'sya tsi-do na oblichhya, alye v kozhnim narodi priem-nii iomu, khto boit'sya iogo i chinit' pravdu. vin slovo poslav dlya izrailievikh siniv, blagovistiyachi mir chy-eryez isusa khrista, shcho i-o' vin usim. vi znaetye spravu, shcho po vsii yudyei bula i zachalas' z galilyei, pislya khrishchyennya, shcho ivan propoviduvav, is-usa, shcho buv iz nazaryetu, yak pomazav iogo svy-atim dukhom i siloyu tsi-do. i khodiv vin, dobro chinyachi i usikh uzdorovlyuyuchi, kogo ponyevoli-v diyavol, bo tsi-do buv iz nim. i mi svidki vs'omu, shcho vin uchniv u yudyeis'komu kraji ta v erusal-imi, ta vbili iogo, na dyeryevi povisivshi... alye tsi-do voskrysev iogo tryet'ogo dnya, i dav iomu, shchob z'yavivsya, nye vs'omu narodovi, alye nappyeryed tsi-doom vibranim svidkam, nam, shcho z nim ili i pili, yak voskrysev vin iz myertvikh. i vin nam zvyeli-v, shchob narodovi mi propoviduvali ta zavedchili, shcho to vin e priznachenii tsi-doom suddya dlya

zhivikh i dlya myertvikh. usi proroki svidkuyut' pro n'ogo, shcho kozhyen, khto virue v n'ogo, ody-erzhit' proshchynnya grikhiv iogo imyennam. yak pyetro govoriv shchye slova tsi, zlinuv svyati dukh na vsikh, khto slukhav slova. a obrizani viruyuchi, shcho z pyetrom pribuli, zdivuvalysya divom, shcho dar dukha svyatogo prolivsya takozh na pogan! bo chuli voni, shcho movami riznimi ti rozmovlyali ta tsi-doa zvyelichuvali... pyetro todi vidpoviv: chi khto mozhye zaboroniti khristitis' vodoyu otsim, shcho odyerzhali dukha svyatogo, yak i mi? i zvyeliv okhristitisya im u imyennya isusa khrista. todi prosili iogo pozostatsiya v nikh kil'ka dnyv.

11

pochuli zh apostoli i brattya, shcho v yudyei buli, shcho i pogani priinyali slovo bozhye. i, yak pyetro povyernusya do erusalimu, z nim stali zmagatysya ti, khto z obrizannya, kazhuchi: chogo ti khodiv do lyudyei nyeobrizanikh ta spozhyav iz nimi? pyetro zh rozpochav i im rozpoviv za poryadkom, govoryachi: buv ya v misti ioppiis'kim i molivsya, i bachiv v zakhopyenni vidinnya: yakas' posudina skhodila, yemov prostiralo vyelikye, yaka, za chotiri kintsi priv'yazana, spuskalasya z nyeba i pidiishla azh do myenye. zazirnuvshi do nyei, ya poglyanuv, i pobachiv tam chotirinogikh zymeli, i zviriv, i gad-ya, i nyebesnykh ptashok. i golos pochuv ya, shcho myeni promovlyav: ustan', pyetrye, zakoli ta i izh! a ya vidkazav: zhadnim sposobom, i-o, bo nikoli nichogo ogidnogo chi to nyechistogo v usta moi nye vvikhodilo! i vidpoviv myeni golos iz nyeba vdru-gye: shcho vid tsi-doa ochishchyenye, nye vvazhai za ogidnye togo! i tsye stalosya trichi, i vsye znov bulo zvyatyte na nyeba. i os' tri choloviki, poslantsi z kyesarii do myenye, pyeryed domom, dye buv ya, spinilisya zaraz. i skazav myeni dukh iti z nimi otsi shyestero brattya, i vviishli mi do domu togo cholovika. i vin nam rozpoviv, yak u moi svoim bachiv angola, yakii stav i skazav: poshli do iop-pii, ta priklikh togo simona, shcho zvyet'sya pyetrom, vin slova tobi skazhye, yakimi spasyeshsya i ti, i vvyes' dim tvii. a yak ya promovlyav, zlinuv na nikh svyati dukh, yak spochatku i na nas. i ya zgadav slovo i-o, yak vin govoriv: ivan os' vodoyu khristiv, vi zh okhrishchyeni budyetye dukhom svyatom. otozh, koli tsi-do dav odnakovii dar im, yak i nam, shcho vvirusali v i-o isusa khrista, to khto zh ya takii, shchob mig zapyeryechiti tsi-doovi? i, pochuv-shi takye, zamovkli nsi, i tsi-doa khvalili, govoryachi: otozh, i poganam tsi-do dav pokayannya v zhittya! a ti, khto rozporoshivsya vid pyeryeslidu-vannya, shcho znyalosya bulo chhyeryez stepana, py-eryeishli navit' do finiki, i kipru, i antiokhii, nye zvis-tuyuchi slova nikomu, krim yudyeiv. a mizh nimi buli muzhi dyeyaki z kipru ta z kirinyei, shcho do an-tiokhii priishli, i promovlyali i do gryekiv, blagovisty-achi pro i-o isusa. i i-o ruka bula z nimi; i vyelikye chislo ikh uvirusalo, i navyernulos' do i-o! i vistka pro nikh dosyagla do vukh erusalims'koi tsyerkvi, i do antiokhii poslali varnavu. a vin, yak priishov i

blagodat' bozhu pobachiv, zvyesyelivsya, i vsikh stav prositi, shchob syertsyem rishuchim trimalisya i-o. bo vin dobrii buv muzh, povnii dukha svyatogo ta viri. i priluchilos' bagato narodu do i-o! pislya togo podavsya varnava do tarsu, shchob savla shukati. a znaishovshi, priviv v antiokhiyu. i zbiralis' u tsyerkvi voni tsilii rik, i navchali bagato narodu, i v antiokhii naipyersh khristiyanami nazvano uchniv. pribuli zh timi dnyami proroki vid erusalimu do antiokhii. i vs-tav odin z nikh, na imyennya agav, i dukhom prorik, shcho golod vyelikii u tsilomu sviti nastanye, yak za klavdiya buv. todi uchni, usyakii z svoei spromozh-nosti, postanovili poslati dopomogu bratam, shcho v yudyei zhili. shcho i zrobili, chhyeryez ruki varnava ta savla, poslavshi do starshikh.

12

a tsar irod todi pidnis ruki, shchob dyekogo z tsy-erkvi gnobiti. i myechyem vin styav yakova, brata ivanovogo. a bachivshi, shcho podobalosya tsye yudyeiam, vin zadumav skhopiti i pyetra. buli zh dni oprisnokiv. i, skhopivshi iogo, posadiv do v'yaznitsi, i pyeryedav chotir'om chvirkam voyakiv, shchob iogo styeryegli, bazhayuchi vivyesti lyudiam iogo po pastsi. otozh, u v'yaznitsi pyetra styeryegli, a tsyerkva ryevno molilasya tsi-doovi za n'ogo. a yak irod khotiv iogo vivyesti, pyetro spav tiei nochi mizh dvoma voy-akami, zakutii u dva lantsyugi, i storozha pil'nuvala v'yaznitsyu pri dvyyeryakh. i os' angol i-o z'yavivsya, i v v'yaznitsi zasyayalo svitlo. i, dotorknuvshis' do boku pyetrovogo, vin zbudiv iogo, kazhuchi: myer-shchii vstavi! i lantsyugi iomu z ruk pospadali. a an-gol do n'ogo promoviv: pidpyeryezhisya, i vzui san-dali svoi. i vin tak uchiniv. i kazhye iomu: zodyag-nisya v plashcha svogo, ta i za mnoyu idi. i, viishovshi, vin ishov uslid za nim, i nye znay, chi to pravda, shcho robilos' vid angola, bo dumav, shcho vidinnya vin bachit'. yak storozhu minuli voni pyershu i drugu, to priishli do zaliznoi brami, shcho do mista vyedye, i vona vidchinilas' sama im. i, viishovshi, proishli odnu vulitsyu, i vidstupiv angol zaraz vid n'ogo. skazav zhye pyetro, opritomnivshi: tyepyer znayu pravdivo, shcho i-o' poslav svogo angola, i vidyer myenye iz ruk irodovikh ta vid us'ogo chhyekannya narodu yudyeis'kogo. a zmirkuvavshi, vin priishov do sadibi marii, matyeri ivana, zvanogo markom, dye bagato zibralosya i molilosis. i yak pyetro v firtku brami postukav, to viishla poslukhati sluzhnitsya, shcho zvalasya roda, ta golos pyetriv rozpiznavshi, vona z radoshchiv nye vidchinila vorit, a pribigshi, skazala, shcho pyetro pri vorotyakh stoit'!... a voni ii skazali: chi ti navisna? ta vona zapyvnyala svoje, shcho e tak. voni zh govorili: to angol iogo! a pyetro i dali stukav. koli zh vidchinili, voni iogo vglyedili ta i divuvalisya. makhnuvshi zh rukoyu do nikh, shchob movchali, vin im rozpoviv, yak i-o' iogo viviv iz v'yaznitsi. i skazav: spovistit' pro tsye yakova i brattyu. i, vi-ishovshi, vin do inshogo mistysya pishov. koli zh nas-tav dyen', pomizh voyakami zchynilas' vyelikia trivoga, shcho to stalos' z pyetrom. a irod, poshukavshi iogo i nye znaishovshi, viddav vartu pid sud, i zvyeliv ikh stratiti. a sam iz yudyei vidbuv v kyesariyu, i tam

pyeryebuvav. a irod rozgnivannii buv na tiryann ta sidonnyan. i voni odnodushno do n'ogo priishli, i vblagali tsars'kogo postyel'nika vlasta, ta i miru prosili, bo ikhnya zymlyya goduvalas' z' tsars'koi. dnya zh priznachyenko irod ubravsya v odyezhu tsars'ku, i na pidvishchyenni siv ta i do nikh govori. a natovp krichav: golos bozhii, a nye lyuds'kii! i angol i-o uraviz znyenats'ka iogo, bo vin nye viddav slavi tsi-dooovi. i chyerva iogo z'ila, i vin umyer... slovo zh bozhnye roslo ta pomnozhuvalos'. a varnava ta savl, sluzhbu vikonavshi, povyrnulis' iz erusalimu, uzyavshi z soboyu ivana, shcho prozvannii markom.

13

a v antiokhii, u tamoshnii tsyerkvi buli tsi proroki ta vchityeli: varnava i syemeny, zvanni niger, i kirinyeyanin lutsii, i manail, shcho buv vigoduvannii iz tyetrarkhom irod, ta shchye savl. yak sluzhili zh voni i-o ta postili, prorik svyatii dukh: vidditi! varnava ta savla dlya myenye na spravu, do yakoi poklikav ya ikh! todi, popostivshi ta pomolivshis', voni ruki poklali na nikh, i vidpustili. voni zh, poslani buvshi vid dukha svyatogo, priishli v syelyevkiyu, a zviditi do kipru vidplinuli. yak buli zh v salamini, to zvishchali voni slovo bozhnye po sinagogakh yudyeis'kikh; do poslug zhye mali i ivana. a koli pyeryeishli azh do pafi vvyes' ostriv, to znaishli vorozhbita odnogo, Izhyporoka yudyeiyanina, iomu na im'ya varisus. vin buv pri prokonsuli syergii pavli, choloviku rozumnim. toi zaklikav varnavu ta savla, i pragnuv poslukhati bozhogo slova. alye im opiravsya yelima vlozhibit toi, bo im'ya iogo pyeryekladaet'sya tak, i namagavs' vidvyernuti vid viri prokonsula. alye savl, shcho i pavlo vin, pyeryepovnivsya dukhom svyatim i na n'ogo spoglyanuv, i promoviv: o sinu diyavoliv, povnii vsyakogo pidstupu ta vsilyakoi vizual'nii-ratruditsiyasti, ti vorogu vsyakoi pravdi! chi nye pyeryestanyesh ti plutati prostikh i-o dorig? i tyepyer os' na tyebye i-o ruka, ti stanyesh slozhibit, i sontsya bachiti nye budyesh do chasu! i mittyu obnyav togo morok ta tyemryava, i stav vin khoditi navpomatski ta shukati povodatora... todi toi prokonsul, yak pobachiv, shcho stalosya, uviruvav, i divuvavsya nautsi i-o! i, yak vid pafa pavlo i ti, khto z nim buv, vidplivli, to voni pribuli v pamfiliis'ku pyergiyu. a ivan, vidluchivshis' vid nikh, povyrnuvsya do erusalimu. a voni, pishovshi z pyergii, priishli do pisidiis'koi antiokhii, i dnya subotn'ogo do sinagogi vvishli i posidali. a po vidchitanni zakonu i prorokiv, starshi sinagogi poslali do nikh, pyeryekazyuchi: muzhi-bratty, yakshcho maetye slovo potikhi dlya lyudu, promovtye! todi pavlo vstav, i davshi znaka rukoyu, promoviv: poslukhaite, muzhi izrail'tyani, ta vi, tsi-doobiini! tsi-do tsikh izrail'yevikh yudyei vibrav sobi ottisiv nashikh, i pidvishchiv narod, yak vin pyeryebuvav u egypets'kim kraii, i rukoyu potuzhnoyu viviv ikh iz n'ogo, i lit iz sorok vin ikh goduvav u pustini, a vigubivshi sim narodiv v zymli khanaans'kii, podiliv zheryebkom ikhnyu zymlyu mizh nimi, maizhye shcho po chotirista i p'yatidyesyati rokakh.

pislya togo azh do samuila proroka vin im suddiv davav. a potim zabazhali tsarya, i tsi-do dav im saula, sina kisovogo, muzha z vveniyaninovogo plyemyeni, na chotiri dyesyatki rokiv. a iogo vidalivshi, postaviv tsaryem im davida, pro yakogo i skazav, zasvidchuyuchi: znaishov ya davida, sina esyeevogo, cholovika za syertsyem svoim, shcho vsyu volyu moyu vin vikonuvati budy. za obitnitsyeyu, iz iogo nasinnya pidnyav tsi-do isusa, yak spasinnya izrail'yev, yak ivan pyeryed samim prikodom iogo us'omu narodovi izrail'yevomu propoviduvav khrishchyennya na pokayannya. a koli svoyu put' ivan vikonav, to vin promovlyav: ya nye toi, za kogo vi myenye vvaazhaetye, alye idye on za mnoyu, shcho iomu rozv'yazati ryemintsya vid uzuttya iogo ya nyedostoinii. muzhi-bratty, sini rodu avraamovogo, ta khto tsi-dooboyaznii iz vas! dlya vas bulo poslanye slovo spasinnya ts'ogo. bo myeshkantsi erusalimu ta ikhnya starshina iogo nye piznali, a prorochi slova yaki shchosuboti chitayut'sya voni spovnili prisudom, i khoch zhadnoi provini smyertel'noi v isusi voni nye znaishli, vsye zh prosili pilata vbity iogo. koli zh usye vipovnilos', shcho pro n'ogo napisanye, to znaly iogo z dyeryeva, ta i do grobu poklali. alye tsi-do voskryesiv iogo z myertvikh! vin z'yavlyavsya bagato dniv tim, shcho buli poprikhodili z nim iz galilyei do erusalimu, i shcho tyepyer voni svidki iogo pyeryed lyud'mi. i mi blagovistimo vam tu obitnitsyu, shcho dana bula nashim ottysam, shcho ii nam, ikhnim dityam, tsi-do vikonav, voskryesivshi isusa, yak napisano v drugim psalmi: ti mii sin, ya s'ogodni tyebye porodi! a shcho vin voskryesiv iogo z myertvikh, shchob bil'sh nye vyernuvsya v zotlinnya, tye tak zapoviv: ya dam vam ti milosti, shcho obitsyani virno davidu buli! tomu to i dyeindye govorit': nye dasi ti svoemu svyatomu pobachiti tlinnya! bo david, shcho chasu svogo posluzhiv voli bozhii, spochiv, i zluchivsya z ottysami svoimi, i tlinnya pobachiv. alye toi, shcho tsi-do voskryesiv iogo z myertvikh, tlinnya nye pobachiv. otzhye, muzhi-bratty, khai vidomo vam budy, shcho proshchennyia grikhiv chyeryez n'ogo zvishchael'sya vam. i v usim, u chomu vi nye mogli vipravdatis' zakonom moisyeevim, chyeryez n'ogo vipravduet'sya kozhyen viruyuchii. ototzh, styeryezhit'sya, shchob na vas nye priishlo, shcho v prorokiv provishchyenne: divit'sya, pogordyushchi, i divuityesya ta poshchyezaitye, bo ya dilo roblyu za dniv vashikh, tye dilo, shcho iomu nye poviritye vi, yakbi khto rozpoviv vam! a yak stali vikhoditi voni, to ikh proshyno, shchob na drugu subotu do nikh govoriili ti sami slova. a koli roziishlas' sinagoga, to bagato z yudyei ta i iz novovirtsiv pobozhnikh pishli za pavlom ta varnavoyu, a voni promovlyali do nikh i namovlyali ikh pyeryebuvati v plogodati bozhii. a v nastupnu subotu zibralosya maizhye vsye misto poslukhati bozhogo slova. yak yudyei zh pobachili natovp, to napovnilis' zazdroshchiv, i stali pyeryechiti movi pavla ta tsi-dooznevazhati. todi pavlo ta varnava muzhn'o promovili: do vas pyershikh potrebnobulo govorit' slovo bozhnye; ta koli vi iogo vidkidaetye, a syebye vvaazhaetye za nyedostoinikh vichnogo zhittya, to os' do pogan mi zvyertaemos'. bo tak zapoviv nam i-o': ya svitlom postaviv tyebye

dlya pogan, shchob spasinnym ti buv azh do krayu zymli! a pogani, pochuvshi takye, radili ta slovo i-o khvalili. i vsi ti, khto priznachenii buv v zhittya vichnye, uviruvali. i shirilos' slovo i-o po tsilii kraini. yudyei zh pidbili pobozhnikh vplivovikh zhinok ta znachnishikh u misti, i znyali pyeryesliduvannya na pavla ta varnavu, ta i vignali ikh iz svoei zymli. voni zh, obtrusivshi iz nig svoikh porokh na nikh, podalisy v ikoniyu. a uchni spovnyalisy radoshchiv i dukha svyatogo.

14

i trapilos', shcho v ikonii vkupi vviishli voni do sinagogi yudyeis'koi, i promovili tak, shcho byezlich yudyeiv i ogryechyenikh uviruvali. nyevirni zh yudyei pidburili ta roz'yatрили dushi pogan na brativ. ta protye dovzii chas probuli voni tam, promovlayuchi muzhn'o pro i-o, shcho svidotstvo davav slovu blagodatii svoei, i robiv, shchob znamyena ta chuda chinilis' ikhnimi rukami. a v misti narod podilivsy, i pristali odni do yudyeiv, a inshi trimalis' apostoliv. koli zh kinulisy ti pogani i yudyei z svoimi starshimi, shchob znyevazhiti ikh ta kaminnyam pobiti, to, diznavshis' pro tsye, voni povtikali do mist likaons'kikh, do listri ta dyervii, ta v okolitsi ikhni, i evangeliyu tam zvischchali. a v listri sidiv odin cholovik, byezvzladnii na nogi, shcho krivii buv z utrobi svoei matyeri, i nikoli khoditi nye mig. vin slukhav, yak pavlo govoriv, yakii pil'no na n'ogo spoglyanuv, i pobachiv, shcho mae vin viru vzdorovlyenim buti, to gosolosm guchnim promoviv: ustan' prosto na nogi svoi! a toi skochiv, i khoditi pochav... a lyudi, pobachivshi, shcho pavlo vchiniv, pidnyesli svii golos, govoryachi po-likaons'komu: tsi-doi lyudyam vpodibnilis', ta do nas os' ziishli!... i varnavu voni zavli zyevsom, a geryemyesom pavla, bo vin provid mav u slovi. a zhryets' zyevs, shcho svyatinya iogo pyeryed mistom bula, priprovadiv biki ta vinki do vorit, ta i z narodom prinositii zhyertvu khotiv. ta koli pro tsye pochuli apostoli varnava i pavlo, to rozdyerli odyezhi svoi, ta i kinulisy mizh narod, krichachi ta govoryachi: shcho tsye robitye, lyudi? tazh i mi taki sami smyertyel'ni, podobni vam lyudi, i blagovistimo vam, vid otsikh os' marnot navyernutis' do tsi-doa zhivogo, shcho stvoriv nyebo i zye'mlyu, i morye, i vsye, shcho v nikh e. za minulikh rodiv popustiv vin usim narodom, shchob khodili styezhkami svoimi, alye nye zostaviv syebye vin byez svichyennya, dobro chinyachi: podavav nam iz nyeba doshchi ta vrozhaيني chasi, ta napovnyuvav izhyeyu i radoshchami syertsya nashi. i, govoryachi tsye, zaliedvye spinili narod nye prinositii im zhyertov. a z antiokhii ta z ikonii poskhodilis' yudyei, i, pidburivshi natopv, kaminnyam pobili pavla, ta i za mistom gyet' vivolikli, mavshi dumku, shcho myer vin... koli zh uchni iogo otchilii, to vin ustav, ta i vyernuvsy do mista. a nastupnogo dnya vin vidbuv iz varnavoyu v dyerviyu. i, yak zvistili evangeliyu tomu mistovi, i uchniv bagato pridbali, voni povyernulisy v listru, ta v ikoniyu, ta v antiokhiyu, dushi uchniv zmitsnyayuchi, prosyachi pyeryebuvati v viri, ta navchayuchi, shcho chyeryez vyelikii utiski tryeba

nam vkhoditi u bozhnye tsarstvo. i rukopoklali im pryevsityeriv po tsyerkvakh, i pomolilisy z postom ta i ikh pyeryedalii i-o, v yakogo vviruvali. yak voni zh pyeryeishli pisidiyu, pribuli v pamfiliyu; i, zvistivshi i-o slovo v pyergii, voni v attaliyu vviishli, a zvidti poplinuli v antiokhiyu, zvidki buli blagodatii bozhii viddani na dilo, shcho iogo i zakinchili. a pribuvshi ta sklikavshi tsyerkvu, voni rozpovili, yak bagato vchiniv tsi-do iz nimi, i shcho vidkriv dyveri i viri poganam. i pyeryebuvali voni nyemalii chas iz uchynyami.

15

a dyekhto, shcho z yudyei priishli, navchali brativ: yakshcho vi nye obrizhyetyesya za zvichaem moisyevim, to spastisy nye mozhetye. koli zh supyeryechka povstala i chimalye zmagannya v pavla ta v varnavi z nimi, to postanovili, shchob pavlo ta varnava, ta dyekhto shchye inshii iz nikh, pishli v spravi tsii do apostoliv i starshikh u erusalim. tozh voni, vidprovadzhyeni tsyerkvoyu, ishli chyeryez finikiyu ta samariyu, rozpoviduyuchi pro pogans'kye navyernyennya, i radist' vyelikii chinili vsim brattyam. koli zh v erusalim pribuli voni, buli priinyati tsyerkvoyu, ta apostolami, ta starshimi, i voni rozpovili, yak bagato vchiniv tsi-do iz nimi. alye dyekhto, shcho vviruvai z farisyis'koi partii, ustali i skazali, shcho potribno poganim obrizuvati i nakazati, shchob zakona moisyeevogo byeryegli. i zibralis' apostoli i starshi, shchob rozglyanuti spravu otsyu. yak vye-likye zh zmagannya povstalo, pyetro vstav i promoviv do nikh: muzhi-bratty, vi znyaetye, shcho z davnishnikh dnev vibrav tsi-do pomizh nami myenye, shchob pogani pochuli slovo evangelii chyeryez usta moi, ta i uviruvai. i zasvidchiv im tsi-do syertsyeyznavyets', davshi im dukha svyatogo, yak i nam, i mizh nami ta nimi riznitsi vin zhadnoi nye vchiniv, ochistivshi viroyu ikhni syertsya. otozh, chogo tsi-doa tyepper spokushuetye, shchob uchnyam na shiyu poklasti yarmo, yakogo ani nashi ottsi, ani mi nye zdolali ponyesti? ta mi viruemo, shcho spasyemosya blagodatnyu i-o isusa tak samo, yak i voni. i vsya gromada zamovkla, i slukhali pil'no varnavu i pavla, shcho rozpovidali, yakii to znamyena ta chuda vchiniv chyeryez nikh tsi-do mizh poganami! yak zamovkli zh voni, to yakiv ozvavsy i promoviv: muzhi-bratty, poslukhayite takozh myenye. simon os' rozpoviv, yak zglyanuvsy tsi-do vid pochatku, shchob vibrati lyud iz poganiv dlya imyennya svogo. i prorochi slova z tsim pogodzhuuy'sya, yak napisano: potomu vyernusy, i vidbuduyu davidovu skiniyu zanyepalu, i vidbuduyu ruini ii, i nanovo postavlyu ii, shchob shukali i-o lyudi zostali ta vsi narodi, nad yakimi im'ya moe klikano, govorit' i-o', shcho chinit' tsye vsye! i-o vidviku vidomi vsi vchinki iogo. tomu dumayu ya, shchob nye turbuvati pogan, shcho do tsi-doa navyertayut'sya, alye napisati do nikh, shchob strimuvalis' vid zanyechishchyennya idol's'kogo, ta vid bludu, i zadushyeniini, i vid krovii. bo svoikh propovidnykiv mae moisyei po mistakh zdavyendavna, i shchosuboti chitayut' iogo v sinagogakh. todi postanovili apostoli i starshi z tsiloyu tsyerkvoyu vi-

brati muzhiv iz nikh, i poslati do antiokhii z pavlom ta varnavoyu yudu, shcho zvyet'sya varsavva, i silu, muzhiv provodiriv mizh bratami, napisavshi svoimi rukami otsye: apostoli i starshi brati do brativ, shcho z pogan v antiokhii, i sirii, i kilikii: vitaemo vas! chyeriez tye, shcho mi chuli, shcho dyeyaki z vas, yakim mi togo nye doruchovali, sturbuvali naukoynu vas, i zakhitali vam dushi, to mi postanovili odnodushno, zibravshisya, shchob obranikh muzhiv poslati do vas iz kokhanimi nashimi varnavoyu ta pavlom, lyud'mi timi, shcho dushi svoi viddali za im'ya i-o nashogo isusa khrista. tozh mi yudu ta silu poslali, shcho viyasnyat' usno tye samye. bo zvolilos' dukhovi svyatomu i nam, tyagaru vzyhe niyakogo nye nakladati na vas, okrim ts'ogo nyeobkhidnogo: strimuvatisya vid idol's'kikh zhyertov ta krovi, i zadushyeniini, ta vid bludu. oberyegayachisya vid togo, vi zrobitye dobre. buvaitye zdorovi!... poslantsi zh priishli v antiokhiyu, i, zibravshi narod, doruchili lista. a pyeryechitavshi, radili z potishyennya togo. a yuda ta sila, sami buvshi prorokami, chastim slovom pidbad'oruvali ta zmitsnyali brativ. a yak pyeryebuli voni tam yakii's' chas, to brati ikh vidpustili z mirom do tikh, khto ikh vislav. alye sila skhotiv lishitisya tam, a yuda vvernusya do erusalimu. a pavlo z varnavoyu v antiokhii zhili, navchayuchi ta blagovistyachi razom iz inshimi bagat'oma slovo i-o. a po dyekil'kokh dnyakh promoviv pavlo do varnavi: khodimo znov, i vidvidaimo nashikh brativ u kozhnomu misti, dye mi provishchali slovo i-o, yak voni probuvayut'. a varnava khotiv buv uzyati z soboyu ivana, shcho zvanii buv markom. ta pavlo vvazhav za potrebnye nye brati z soboyu togo, khto vid nikh vidluchivshisya z pampfili, ta z nimi na pratsyu nye ishov. i povstala nyezgoda, i rozluchilis' voni mizh soboyu. tozh varnava vzyav marka, i poplinuv do kipru. a pavlo vibrav silu i pishov, bozhii blagodati bratami doruchenyi. i prokhodiv vin siriiyu ta kilikiyu, tsyerkvi zmitsnyuyuchi.

16

i pribuv vin u dyerviyu i listru. i oto buv tam odin uchyen', na im'ya timofii, sin navyernyenoi odniei yudyeianki, a bat'ko buv gyellen. dobre svidotstvo pro n'ogo davali brati, shcho buli v listri ta v ikonii. pavlo zakhotiv iogo vzyati z soboyu, i, vzyavshi, obraviz iogo chyeriez yudyeiv, shcho buli v tikh mistyakh, bo vsi znali pro bat'ka iogo, shcho buv gyellen. yak mista zh pyeryekhodili, to im pyeryedavali, shchob voni byeryegli oti postanovi, yaki vidali v erusalimi apostoli ta starshi. a tsyerkvi zmitsnyuvaisya v viri, i shchodyenno zrostali k'listyu. a shcho dukh svyatii im nye zvyeliv provishchati slovo v azi, to voni pyeryeishli chyeriez frigiyu ta chyeriez krainu galats'ku. diishovshi zh do mizii, khotili piti do vitinii, ta im nye dozvoliv dukh isusiv. obminuvshi zh miziyu, pribuli do troadi. i pavlovi z'yavilos' vidinnya vnochi: yakii's' makyedonyanin stav pyeryed nim i blagav iogo, kazhuchi: priidi v makyedoniyu, i nam pomozhi! yak pobachiv vin tsye vidinnya, to mi zaraz khotili piti v makyedoniyu, zrozumivshi, shcho i-o' nas poklikav zvischchati im evangeliyu.

tozh vidplivshi z troadi, pribuli mi navprost u samo-trakiyu, a drugogo dnya do nyeapolya, zviditya zh u filipi, shcho e pyershe misto-osada v tii chastini makyedonii. i probuli mi v tsim misti dniv kil'ka. dnya zh subotn'ogo viishli mi z mista nad richku, dye, z zvichaem, bulo mistsye molitvi, i, posidavshi, rozmovlyali z zhinkami, shcho poskhodilis'. prislukhalasya i zhinka odna, shcho zvalasya lidiya, kupchikha karmazinom z mista tiyatir, shcho tsi-doa vona shanuvala. i-o' zhye ii syertsye vidkri, shchob uvazhati na tye, shcho pavlo govoriv. a koli okhristilas' vona i ii dim, to blagala nas, kazhuchi: yakshcho vi priznali, shcho virna ya i-o, to pridit' do i-o moei i zhivit'. i zmusila nas. i stalos', yak mi ishi na molitvu, to nas pyeryestila sluzhnitsya odna, shcho mala vishchuns'kogo dukha, yaka vorozhbistvom davala vyelikii pributok panam svoim. vona ishla slidkoma za pavlom ta za nami, i krichala, govoryachi: otsi lyudi tsye rabi vsyevishn'ogo tsi-doa, shcho vam provishchayut' dorogu spasinnya! i bagato dniv vona tsye robila. i oburiv's' pavlo, i, obervnuvshis', promoviv do dukha: u im'ya isusa khrista vyelyu ya tobi viidi z nyei! i togo chasu toi viiohov. a pani ii, bachivshi, shcho propala nadiya na ikhnii pributok, skhopili pavla i silu, i potyagali ikh na rinok do starshikh. koli zh ikh privyeli do nachal'nikov, to skazali: tsi lyudi, yudyei, nashye misto buntuyut', i navchayut' zvichaiv, yakikh nam, rimlyanam, nye godit'sya priimati, ani vikonuvati. i natovp pidnyavasya na nikh. a nachal'niki zdyerli odyezhu iz nikh, ta zvyelili ikh rizkami sikti. i, zavedavshi bagato im ran, posadili v v'yaznitsyu, nakazavshi v'yaznichnomu dozortsyevi, shchob ikh pil'no styerig. odyerzhavshi takogo nakaza, toi ikh povkidav do vnutrishn'oi v'yaznitsi, a ikhni nogi zaviv u kolodi. a pivnichnoi pori pavlo i sila molilisya, i tsi-doovi spivali, a uv'yaznyeni slukhali ikh. i os' naglo povstalo vyelikye tryasinnya zymeli, azh osnovi v'yaznichni buli zakhitalisya! i povidchynalisya zaraz usi dvyeri, a kaidani z usikh pospadali... yak prokinuvshya zh storozh v'yaznichnii, i pobachiv vidchinyeni dvyeri v'yaznitsi, to vityag myecha ta i khotiv syebye vbiti, mavshi dumku, shcho povtikalii uv'yaznyeni. a pavlo skriknuv golosom guchnim, govoryachi: nye chini sobi zhodnogo zla, bo vsi mi os' tut! zazhadavshi zh toi svitla, uskovich, i tryemytchachii pripav do pavla ta do silo. i viviv ikh zvidityi i spitav: dobrodii! shcho tryeba robiti myeni, shchob spastisya? a voni vidkazali: virui v i-o isusa, i budyesh spasenyii ti sam ta tvii dim. i slovo i-o zvischchali ionu ta i usim, khto buv u domi iogo. i storozh zabrav ikh togo zh chasu vnochi, ikhni rani obmiv, i okhristivshya nyegaino vin sam ta iogo vsi domashni. i vin ikh zaprovadiv do domu svogo, i pozhivu postaviv, i radiv iz usim domom svoim, shcho vvuruvav u tsi-doa. a koli nastav dyen', to prislali nachal'niki slug politsiinnikh, nakazuyuchi: vidpusti tikh lyudiei! i skazav toi v'yaznichnii dozoryets' slova tsi pavlovi: shcho prislali nachal'niki, shchob vas vidpustiti. otozh, viidit' tyepyer ta i z mirom idit'! a pavlo vidkazav im: nas, rimlyan, nyezasudzhnyenikh, rizkami sikli prilyudno, i do v'yaznitsi vsadili, a tyepyer nas taemno vivodyat? alye ni! khai voni sami priidut', ta i vivyedet' nas! tsi zh slova

politsiini slugi donyesli nachal'nikam. a ti nalyakalis', pochuvshi, shcho rimlyani voni. i priishli, ta ikh pyeryeprosili, a vivivshi, blagali, shchob iz mista pishli. i, viishovshi z v'yaznitsi, pribuli voni do lidii, a z bratami pobachivshis', potishli ikh ta i pishli.

17

yak voni pyeryeishli amfipol' i apolloniyu, to priishli do solunya, dye bula sinagoga yudyeis'ka. i pavlo, za zvichaem svoim, do nikh uviishov, i z nimi zmagavs' tri suboti z pisannya, vikazuyuchi ta dovodyachi, shcho musiv khristos postrazhdati i voskryesnuti z myertvikh, i shcho khristos toi isus, pro yakogo ya vam propoviduyu. i vvirusali dyekhto z nikh i do pavla ta do sili pristali, byezlich pobozhnikh iz gyl-lyeniv ta nyemalo z shlyakhnytnikh zhinok. a nye-virni yudyei buli zapalilisya zazdristy, i yakikhs' nyegidnykh lyudyei nazbirali na vulitsyakh, uchinili zbigoys'ko ta i buntuvali tye misto, a nabigshi na khatu yasonovu, shukali apostoli, shchob do natovpu vivyesti ikh. a yak ikh nye znaishli, potyagli do nachal'nikiv mista yasona ta dyekogo z bratti, krichachi: ti, shcho svit skolotili, i syudi os' voni poprikhodili! a yason ikh do syebe priinyav. voni vsi proti nakaziv kyesarya chinyat', govoryachi, nibi inshii e tsar isus... i voni zvorokhobili narod ta nachal'nikiv mista, shcho slukhali tsye. alye, uzyavshi poruku z yasona ta z inshikh, voni ikh vidpustili. a brati vidislali nyegaino vnoch pavla i silu do vyerii. i, pribuvshi voni, pishli v sinagogu yudyeis'ku. tsi buli shlyakhnyetnishi za solunyan, i slova priinyali z povnim zapalom, i pisannya doslidzhuvali dyen'-dyen', chi tak vono e. tozh bagato iz nikh todi vvirusali, i z pochyenikh gyllyens'kikh zhinok ta nyemalo iz muzhiv. yak soluns'ki zh yudyei dovidal-isa, shcho pavlo propovidue bozhnye slovo i u vy-erii, pribuli voni, i tam balamutili ta buntuvali narod. todi brattya nyegaino pavla vidpustili, shchob do morya ishov; a sila ta timofii pozostalisa ya tam. a ti, shcho pavla vidprovadzhuvali, provyeli iogo azh do atyen, a priinyavshi nakaza pro silu ta timofiya, shchob do n'ogo vyernulisa yaknaishvidshye, vid-buli. yak pavlo zh ikh chyekav uy atyenakh, u n'omu kipiv iogo dukh, yak bachiv tsye misto, povnye idol-iv. tozh vin rozmovlyav u sinagozi z yudyeiyami ta z tsi-dooibinimi, i na rinku shchodyenno zo strichn-imi. a dyekhto z filosofiy yepikuryeiv ta stoikov spy-eryechalisa z nim. odni govori: shcho to khochye skazati otsyei pustomov? anshi: zdaet'sya, vin propovidnik chuzhikh tsi-doiv, bo vin im zvishchav evangeliyu pro isusa i voskryesyennya. i, vzyavshi iogo, povyeli v aryeopag ta i kazali: chi mozhymo znati, shcho to e tsya nauka nova, yaku propoviduesh ti? bo chudnye schos' vkladadesh do nashikh vukh. otzhye khochyemo znati, shcho to znachiti mae? a vsi atyenyani ta zakhozhi chuzhintsi nichim inshim rad-nish nye zaimalisa, yak abi schos' novye govori ti chi slukhati. todi pavlo stav posyeryedini aryeopagu i promoviv: muzhi atyens'ki! iz us'ogo ya bachu, shcho vi duzhye pobozhni. bo, prokhodyachi ta oglya-dayuchi svyatoshchi vashi, ya znaishov takozh zhy-ertivnika, shcho na n'omu napisano: nyeznanomu

tsi-doovi. os' togo, kogo navmannya vi shanuetye, togo ya propoviduyu vam. tsi-do, shcho stvoriv svit i vsye, shcho v n'omu, buvshi i-o nyeba i zemli, prozhivae nye v khramakh, rukoyu zbudovanikh, i vin nye vimagae sluzhinnya ruk lyuds'kikh, nibi v chomus' vin mav bi potryebu, bo sam dae vsim i zhittyi, i dikhannya, i vsye. i vvyes' lyuds'kii rid vin z odnogo stvoriv, shchob zamyeshkati vsyu povyerkhnyu zemli, i priznachiv okryeslyeni dobi i granitsi zamyeshkannya ikh, shchob tsi-doa shukali voni, chi iogo nye vidchuyut' i nye znaidut', khoch vin nyedalyeko vid kozhnogo z nas. bo mi v nim zhivymo, i rukhaemos', i isnuemo, yak i dyeyaki z vashikh poyetiv kazali: navit' rid mi iogo! otozh, buvshi bozhim tim rodom, nye povinni mi dumati, shcho bozhystvo podibnye do zolota, abo sribla, chi do kamyeniy, tvoru mistyetsstva chi lyuds'koi vi-gadki. nye zvyzhayuchi zh tsi-do na chasi nyevido-mosti, os' tyeper usim lyudyam nakazue, shchob skriz' kayalisa, bo vin viznachiv dyen', koli khochye suditi popravdi vvyes' svit chyeryez muzha, shcho iogo napyeryed vin postaviv, i vin podav dokaza vsim, iz myertvikh iogo voskryesivshi. ike pochuli zh voni pro voskryesyennya myertvikh, to odni nas-mikhatisa stali, a inshi kazali: pro tsye budymo slukhati tyebye inshim razem... tak viishov pavlo z-pomizh nikh. a dyeyaki muzhi pristali do n'ogo i uvirusali, syeryed nikh i dionisii aryeopagit, i zhinka, damara im'yam, ta inshi iz nimi.

18

pislya ts'ogo vin viishov z atyen i pribuv do kor-intu. i znaishov vin odnogo yudyeia, na imyennya akilu, rodom iz pontu, shcho nyedavno pribuv iz italii, ta priskilli, iogo drukhinu, bo klavdii zvyeliv usim yudyeiam, shchob pokinuli rim. i do nikh vin priishov, a shcho buv vin togo zh ryemyesla, to v nikh pozostavsa ta pratsyuvav; ryemyeslo zh ikhne bulo viroblyati namyeti. i vin shchosuboti rozmovu tochiv u sinagozi, pyeryekonuyuchi yudyeiv ta gyl-lyeniv. a koli pribuli sila ta timofii z makyedonii, pavlo slovu viddavsa, i vin svidchiv yudyeiam, shcho isus to khristos. yak voni zh sprotivyalisa ta tsi-doozyevazhali, to vin obtrusiv odyezhu svoyu ta promoviv do nikh: vasha krov na golovu vashu! ya chistii. vidtpeper ya pidu do pogan. i, viishovshi zvidi, vin pribuv do i-o odnogo, na im'ya tita yusta, shcho buv tsi-dooibinii, iogo zh dim myezhuav iz sinagogoyu. a krisp, starshii sinagogi, uvirusav v i-o z usim domom svoim; i bagato z kor-intyan, pochuvshi, uvirusali i okhristilis'. skazav zhye pavlovi i-o' u vidinni vnoch: nye biisya, alye govori i nye movchi, bo z tobouy os' ya, i na tye-bye nikhto nye nakinyet'sya, shchob tobi zapodyati vizual'niir-radutisya, bo ya mayu v tsim misti bagato lyudyei. i pozostavsa vin rik i shis't misyat-siv, navchayuchi v nikh slova bozhogo. a koli gallion buv v akhai prokonsulom, to proti pavla odnodushno povstali yudyei, i na sud privyeli iogo, kazhuchi: tsyei lyudyei namovlyae, shchob tsi-doovi chyest' viddavali nyezgidno z zakonom! yak pavlo zh kho-tiv usta vidkriti, skazav gallion do yudyeiv: o yudyei,

yakbi stalasya krivda yaka, abo zlii uchinok, to ya b spravyedlivo vas visluchav. ta koli spir idye pro slovo ta imyennya i zakon vash, to sami doglyadaitye, ya suddyyeu ts'ogo buti nye khochu. i prognav ikh vid sudu. todi vsi skhopili sostyena, nachal'nika nad sinagogoyu, ta i pyeryed sudom iogo bili. gallion zhye na tye zovsim nye zvazhav. a pavo, pyeryebuvshi dovoli shchye dnev, poproshchavsyta z bratami, i poplinuv u siriyu, i z nim priskilla i akila; vin u kyenkhryeyakh obstrig sobi golovu, bo obitnitsyu dav buy. i pribuv vin v yefyes, i tam ikh pozostav, a sam u sinagogu vviishov i rozmovlyav iz yudyeyami. yak prosili zh iogo dovshii chas pozostatsiya v nikh, to vin nye zgodivsyta, alye poproshchavsyta i skazav: znov vyernusya do vas, koli budye na tye volya bozha! i vidpliv iz yefyesu. i, pobuvshi v kyesarii, vin pidnyavsyta, i, privit slavshi tsyerkvi, vidbuv v antiokhiyu. i, probuvshi tam dyeyakii chas, vin vibravsyta v podorozh znovu, za poryadkom prokhodyachi chyeryez krainu galats'ku ta frigiyyu, ta vsikh uchniv zmit-snyayuchi. odin zhye yudyei, na im'ya apollo, rodem z olyeksandrii, krasnomovyet's ta sil'nii v pisanni, pribuv do yefyesu. vin buy navchyennii dorogi i-o'oi, i, palayuchi dukhom, promovlyav i pro i-o pil'no navchav, znayuchi til'ki ivanovyte khryshchyennya. i vin smilivo stav promovlyati v sinagogy. yak akila i priskilla pochuli iogo, to iogo priinyali, i dokladnish rozpovili iomu pro dorogu i-o. a koli vin skhottiv pyeryeiti do akhai, brati napisali do uchniv, nagaduyuchi, shchob iogo priinyali. a pribuvshi, pomagav vin bagato tim, khto vvuruvav blagodatyyu, bo vin pyeryekonuvav pil'no yudyei, pisannyyam prilyudno dovodyachi, shcho isus to khristos.

19

i stalosya, shcho koli apollo pyeryebuvav u korinti, to pavo, pyeryeishovshi gorishni kraini, pribuv do yefyesu, i dyeyakikh uchniv znaishov, ta i spitav ikh: chi vi dukha svyatogo odyerzhali, yak uviruvati? a voni vidkazali iomu: ta mi navit' nye chuli, chi e dukh svyati! i vin zapitav: tozh u shcho vi khristilis'? voni zh vidkazali: v ivanovyte khryshchyennya. i promoviv pavo: tazh ivan khristiv khryshchyennyyam na pokayannya, govoryachi lyudyam, shchob virili v togo, khto priidye po n'omu, tsyebto v isusa. yak pochuli zh otsye, to khristilis' voni v im'ya i-o isusa. a koli pavo ruki na nikh poklav, to ziishov na nikh dukh svyati, i riznimi movami stali voni promovlyati ta prorokuvati! a vsikh ikh bulo cholovika z dvanadtsyat'. a do sinagogy vviishovshi, promovlyav vin vidvazhno, tri misyatsi pro bozhnye tsarstvo navchayuchi ta pyeryekonuyuchi. a koli oprialisya dyekhto i nye viruvati, i dorogu i-o likhoslovili pyeryed narodom, to vin ikh pokinuv i vidiliv uchniv, i shchodnya propoviduvav u shkoli odnogo tirana. tsye zh dva roky prodovzhuvalos', tak shcho vsi, khto zamyeshkuvav v azii, yudyei ta gellyeni, slukhali slovo pro i-o. i tsi-do chuda chiniv nadzvichaini rukami pavlovimi, tak shcho navit' khustki i poyasi z iogo tila prinosili khvorim, i khvorobi ikh kidali, i dukhi lukavi vikhodili z nikh. dyekhto zh iz mandrivnikh vorozhbitiv yudyeis'kikh zachali zaklikati im'ya i-o

isusa nad timi, khto mav zlikh dukhiv, prokazuyuchi: zaklinaemo vas isusom, yakogo pavo propovidue! tsye zh robili yakis' sim siniv yudyeis'kogo pyeryevsyashchyenika skyevi. vidpoviv zhye zlii dukh i skazav im: ya znayu isusa, i znayu pava, a vi khto taki? i skochiv na nikh cholovik, shcho v n'omu zlii dukh buy, i, pyeryemigshi obokh, poduzhav ikh tak, shcho vtyekli voni z domu nagi ta poranyeni. i tsye stalo vidomye yudyeyam ta gellyenam, usim, shcho v yefyesi zamyeshkuyut', i ostrakh napav na vsikh ikh, i slavlilosya im'ya i-o isusa. i bagato-khto z tikh, shcho vviruvati, prikhodili, viznavayuchi ta vidkrivayuchi vchinki svoi. i bagato-khto z tikh, shcho zaimalisya charami, poznosili knigi svoi ta i pyeryed usima popalili. i zlichili tsinu ikh, i viishlo na sriblo p'yatdyesyat tisyach drakhm. tak moguchye roslo ta zmitsnyalosya bozhnye slovo! a yak spovnilos' tsye, pavo v dusi zadumav pyeryeiti makyedoniyyu ta akhayu, ta i udatis' u erusalm, govoryachi: yak pobudu ya tam, to tryeba myeni i rim pobachiti. tozh vin poslav u makyedoniyyu dvokh iz tikh, shcho sluzhili iomu, timofiya i yerasta, a sam pozostavsyta yakii's chas uv azii. i rozrukhi chimalii buy stavsyta tam chasu togo za i-o dorogu. bo odin zolotar, dmitro na im'ya, shcho robitv sriblyani artyemidini khramki, ta ryemisnikam zarobitok chimalii davav, zgormadiv vin ikh i shchye inshikh podibnikh robitnikiv, ta i promoviv: vi znaetye, muzhi, shcho z ts'ogo ryemysla zarobitok mi maemo. i vi bachitye i chuetye, shcho nye til'ki v yefyesi, alye malo nye v usii azii tsyei pavo zbalamutiv i vidvyernuv bagatyennu narodu, govoryachi, nibi to nye tsi-doi, shcho rukami poroblyeni. i nye til'ki otsye nam zagrozhu, shcho priidye zainyattya v upadok, a i khram tsi-doini vyelikoi artyemidi v nishcho zarakhuet'sya, i budye zruinovana i vyelich tiei, shcho shanue ii tsila aziya ta tsilii svit. pochuvshi zh otsye, voni pyeryepovnilis' gnivom, ta i stali krichati, govoryachi: artyemida yefyes'ka vyelika! i misto napovnilos' zakolotom. i kinulisyta odnodushno do vidovishcha, skhopivshi pavlovikh suputnikov gaya ta aristarkha, makyedoniyam. yak pavo zh khottiv u narod uviiti, to uchni iogo nye pustili. takozh dyekhto z aziis'kikh nachal'nikiv, shcho buli iomu priyateli, posladi do n'ogo i prosili, shchob vin nye vdavav' na vidovishchye. i kozhyen shcho inshye krichav, bo zbori burkhlivi buli, i bagatyennu z nikh navit' nye znali, chogo radi zibralisya. a z narodu vzyali olyeksandra, bo yudyei iogo visuvali. i olyeksandyer dav znaka rukoyu, i khottiv vipravdatsiya pyeryed narodom. a koli rozpiznali, shcho yudyeyanin vin, to zlilisya vsi v odin golos, i godin zo dvi kukali: artyemida yefyes'ka vyelika! a yak pisar mis'ki zaspekoyiv narod, to promoviv: muzhi yefyes'ki, yaka zh to lyudina nye znae, shcho misto yefyes to khamrovii doglyadach artyemidi vyelikoi i ii obrazu, upalogo z nyeba? koli zh ts'omu pyeryechiti nye mozhna, to potribno vam buti spokiniymi, i nye robiti nyeobachno nichogo. a vi zh privyeli tsikh lyudyei, shcho ani svyatokradsii, ani vashoi tsi-doini nye znyevazhili. otozh, yak dmitro ta iogo ryemisniki mayut' spravu na kogo, to sudi e na rinku i prokonsuli, odin odnogo khai pozivayut'. a koli chogos'

inshogo dopominaetyesya, to tye virishit'sya na zakonni zibranni. bo os' e nyebyezyepyka, shcho nas za s'ogodnishnii rozrukh oskarkzhiti mozhtu', i nyemae zhadnoi prichini, yakoyu mogli b vipravdati tsey zborishchye. i, promovivshi tsey, rozpustiv vin gromadu.

20

a yak zakolot stikh, to pavo sklikav uchniv, i, potishivshi ta poproshchavshis' iz nimi, vibravsva iti v makyedoniyu. pyeryeishovshi zh ti storoni ta pidbad'orivshi ikh dovгим slovom, pribuv do gylladi, i prozhiv tam tri misyatsi. a yak vin zakhotiv buv vidplnuti v siriyu, to zmovu na n'ogo vchinili yudyei, tomu vin uzyav dumku vyertatis' chyeryez makyedoniyu. razom iz nim pishov sopatyer pirriv iz vyerii, aristarkh ta syekund iz solunya, i gai dyerv'yanin, i timofii, a z aziitsiv tikhik ta trokhim. voni vidbuli napyeryed, i nas dozhidali v troadi. a mi vidplivli iz filipiv po svyatak oprisnokiv, i pribuli dniv za p'yat' u troadu do nikh, dye sim dyen' prozhili. a dnya pyershogo v tizhni, yak uchni zibralisya na lamannya khliba, pavo mav promovu do nikh, bo vrantsi zbiravsva vidbuli, i zatyagnuv svoe slovo do pivnochi. a v gornitsi, dye zibralisya mi, bulo bagato svityel. yunak zhye odin, evtikh na im'ya, sidiv na vikni. iogo obgornuv mitsnii son, bo zadovgo pavo promovlav, i vin sonnii khitnomiv i spozhiv, i dodolu upav iz tryet'ogo povyerkuhu, i pidnyali iogo myertvogo... ziishov zhye pavo ta do n'ogo priprav, i, obnyavshi iogo, prokazav: zaspokoityes', bo dusha iogo v n'omu! a vyernuvshis', vin khlib pyeryelomiv i spozhiv, i byesidu dovgo tochiv, azh do dosvitku, potim vidbuv. a khloptsya zhivim privyeli, i zradili nyemalo. a mi napyeryed pishli do korablya, ta v ass poplivli, shchob zvidi zabrati pava, bo vin tak izyvli, sam bazhayuchi pishki piti. a koli vin iz nami ziishovsva v assi, mi vzyali iogo ta pribuli v mitilyenu. i, vidplinvshi zvidi, mi nazavtra pristali navproti khiosu, a drugogo dnya priplivli do samosu, nastupnogo zh mi pribuli do milyetu. bo pavo zakhotiv pominuti yefyes, shchob iomu nye baritisa v azii, bo vin kvapivsva, koli bude mozhlivye, buti v erusalimi na dyen' p'yatdyesyatnitsi. a z milyetu poslav do yefyesu, i priklikav pryevsityeriv tsyerkvi. i, yak do n'ogo voni pribuli, vin promoviv do nikh: vi znaetye, yak iz pyershogo dnya, vidkoli pribuv v aziyu, ya z vami vvyes' chas pyeryebuvav, i sluzhiv i-o z usieyu pokoroyu, i z ryasnimi sliz' mi ta napastyami, shcho spitkali myenye vid yudyeis'koi zmovi, yak nichogo korisnogo ya nye minuv, shchob iogo mav zvistiti i navchiti vas prilyudno i v domakh. i ya svidchiv yudyeyam ta gylleniam, shchob voni pyeryed tsi-doom pokayalis', ta vvirusali v i-o nashogo isusa khrista. i os' tyepper, pobudzhynii dukhom, podayus' ya v erusalim, nye vidayuchi, shcho tam trapitis' mae myeni, til'ki dukh svyatii v kozhnomu misti zasvidchue, kazhuchi, shcho kaidani ta muki chyekayut' myenye... alye ya ni pro shcho nye turbuvy, i svogo zhittya nye vvezhayu dlya syebye tsinnim, abi no skinchiti dorogu svoyu ta sluzhinnya, yakye ya odyerzhav vid i-o isusa, shchob zasvidchiti evangeliyu blagodat i bozhoi. i

os' ya znayu tyepper, shcho oblichchya mogo bil'sh nye budyetye bachiti vsi vi, mizh yakimi khodiv ya, propoviduyuchi tsarstvo bozhye... tomu dnya s'ogodnishn'ogo vam svidkuyu, shcho ya chistii vid krovi vsikh, bo ya nye vkhilyavs' ob'yavlyati vam usyu volyu bozhu! pil'nuitye syebye ta vsiei otari, v yakii svyatii dukh vas postaviv episkopami, shchob pasti tsyerkvu bozhu, yaku vlasnoyu krov'yu nabuv vin. bo ya znayu, shcho yak ya vidiidu, to vviidut' mizh vas vovki lyuti, shcho otari shchaditi nye budut'... iz vas samikh navit' muzhi postanut', shcho budut' kazati pyeryekruchyeny, abi til'ki uchniv tyagnuti za soboyu... tomu to pil'nuitye, pam'yatayuchi, shcho ya kozhnogo z vas dyen' i nich byezpyeryestan' navchav zo sliz' mi os' tri roki. a tyepper doruchayu vas tsi-doovi ta slovu blagodat iogo, yakii mae silu buduvati ta dati spadshchynu, syeryed usikh osvychenykh. ni sribla, ani zolota, ni odyezhi chieis' ya nye pobazhav... sami znaetye, shcho tsi ruki moi posluzhili potrebam moim ta otikh, khto buv zo mnoyu. ya vam usye pokazav, shcho, pratsyuyuchi tak, tryeba pomich davati slabim, ta pam'yati slova i-o isusa, bo vin sam prokazav: blazhyennishye davati, nizh brati! prokazavshi zh otsye, vin navkolishki vpav, ta i iz nimi vsima pomolivsva. i znyavs' mizh usima plach vyelikii, i voni pripadali na pavelovu shiyu, i iogo tsiluvali... a naityazhchye voni sumuvali z-za slova, yakye vin prorik, shcho nye bachitimut' bil'sh oblichchya iogo. i voni provyeli iogo do korablya.

21

a yak mi rozluchilisya z nimi i vidplinuli, to dorogoyu prostoyu v kos pribuli, a drugogo dnya do rodosu, a zvidi v pataru. i znaishli korablya, shcho pliv u finikiyu, vviishli ta i poplinuli. a koli pokazavsva nam kipi, mi lishili livoruch iogo ta i poplinuli v siriyu. i pristali mi v tiri, bo tam korabyel' vantazha mav sklatti. i, uchniv znaishovshi, pyeryebuli tut sim dyen'. voni chyeryez dukha kazali pavelovi, shchob do erusalimu nye ishov. i, yak dni pobutu skinchilisya, to mi vviishli i pishli, a vsi nas provodili z družhinami i dit'mi azh za misto. i, stavshi navkolishki, pomolilis' na byerezi. i, poproshchavshis' odin iz odnim, mi vviishli v korabyel', a voni povyernulis' dodomu. a mi, zakinchivshi vid tiru plavbu, pristali do ptoleyemaidi, i, brativ privitavshi, odin dyen' pyeryebuli v nikh. a nazavtra v dorogu mi vibralis', i priishli v kyesariyu. i vviishli do i-o blagovisnika pilipa, odnogo z syemi, i pozostalisa v n'ogo. vin mav chotiri panni dochki, shcho prorokovali. i koli mi bagato dniv u nikh zostavalis', to pribuv iz yudyei yakis' prorok, agav na im'ya. i priishov vin do nas, i vzyav poyasa pavelovogo, ta i zv'yazav svoi ruki ta nogi i skazav: dukh svyatii tak zvishchae: otak zv'yazhut' v erusalimi yudyei togo muzha, shcho tsyei poyas iogo, i vidadut' v ruki pogan... yak pochuli zh otsye, to blagali mi ta tamtyeshni pava, shchob do erusalimu nye ishov. a pavo vidpoviv: shcho robitye vi, plachuchi ta syertsye myeni rozrivayuchi? bo za im'ya i-o isusa ya gotovii nye til'ki zv'yazanim buti, a i pomyerti v erusalimi! i nye mogli mi iogo vmoviti, i zamovkli,

skazavshi: nyekhai diet'sya bozhaya volya! a pislya otsikh dnyv prigotuvalis' mi, ta do erusalimu virushili. a z nami pishli i dyeyaki uchni iz kyesarii, vyeduchi yakogos' kipryanina mnasona, davn'ogo uchnya, shcho mi v n'ogo spinititsya mali. a koli mi priishli v eruslim, to brati priinyali nas gostinno. a drugogo dnya pavo z nami podavsa do yakova. i vsi starshi poskhodilis'. pozdorovivshi zh ikh, rozpoviv vin dokladno, shcho tsi-do chyeryez sluzhinnya iogo vchiniv mizh poganami. yak voni zh tsye pochuli, to slavili tsi-doa, a do n'ogo promovili: bachish, bratye, skil'ki tisyach syeryed yudyeiv uviruvalo, i vsi voni ryevni oborontsi zakonu! voni zh chuli pro tyebye, nibi ti vsikh yudyeiv, shcho zhyvut' mizh poganami, navchaesh vidstuplyennya vid moisyeya, govoryachi, shchob dityei nye obrizuvai i nye trimalis' zvichaiv. shcho zh pochati? lyud zbyeryet'sya napyevno, bo pochuyut', shcho pribuv ti. otzhye, zrobi tsye, shcho poradimo tobi. mi maemo chotir'okh muzhiv, shcho obitnitsyu sklali na syebye. viz'mi ikh, ta i iz nimi ochist'sya, i vidatki za nikh zaplati, shchob postrigli im golovi. i piznayut' usi, shcho nepravda pro tyebye im skazanye, ta i shcho sam ti zakona pil'nuesh. a pro tikh iz pogan, shcho vvirusali, mi pisali, rozsudivshi, shchob voni byeryeglysi vid idol's'kikh zhyertov ta krov i zadushyeni, ta vid bludu. todi zvyav pavo muzhiv otikh, i nazavtra ochistysya z nimi, i vviishov u khram, i zvistiv pro vikonannya dnyv ochishchyennya, tak, azh za kozhnogo z nikh bula zhyertva prinyesena. a koli ti sim dyen' zakinchitsya mali, to aziis'ki yudyei, yak pobachili v khrami iogo, pidburili vvyes' narod, ta ruki na n'ogo naklali, krichachi: izrail's'ki muzhi, ryatuite! tsye lyudina ota, shcho proti narodu i zakonu ta mistysa ts'ogo vsikh usyudi navchae!... a do togo u khram uprovadiv i gyl-lyeniv, i zanyechistiv tsye mistysy svyaty! bo pyeryed tym voni bachili v misti z nim razom trokhima yefyesyanina, i gadali pro n'ogo, shcho pavo to iogo vviv u khram. i porushilosya tsilye misto, i povstalo zbigovis'ko lyudu. i, skhopivshi pava, potyagali iogo poza khram, a dvyeri nyegaino zachyneno... yak khotili zh zabiti iogo, to vistka dostalas' do polkovogo tisyats'ogo, shcho vvyes' eruslim zbuntuvavsa! i vin zaraz uzyav voyakiv ta sotnikiv, i podavsa do nikh. a voni, yak uglyedili tisyats'kogo i voyakiv, to biti pava pyeryestali. pristupiv todi tisyats'kii, ta i ukhopiv iogo, i dvoma lantsyugami zv'yazati zvyeliv, i dopituvati stav: khto takii vin i shcho vin zroбив? alye kozhyen shcho inshye vikrikuvav u natovpi. i, nye migshi dovidatis' pyevnogo chyeryez zakolot, vin zvyeliv vidprovaditi iogo do fortyetsi. a koli vin do skhodiv priishov, ta trapilosya, shcho musili nyesti iogo voyaki iz-za natovpu lyuds'kogo, bo byezlich narodu ishla slidkoma ta krichala: gyet' iz nim! a koli pavo vkhodiv do fortyetsi, to tisyats'kogo pospita vsya: chi mozha myeni shchos' skazati tobi? a toi vidkazav: to ti vmiesh po-gryets'komu? chi nye toi ti egyptyanin, shcho pyeryed tsimi dnyami prizviv buv do buntu, i viprovadiv do pustini chotiri tisyachi potaemnikh ubiyniki? a pavo vidkazav: ya yudyeianin iz tarsu, gromadyanin vidomogo mista v kiliki. blagayu tyebye, dozvol' myeni do narodu promoviti! a koli toi dozvoliv, to pavo stav na skhodakh,

i dav znaka rukoyu narodovi. a yak tisha vyelikasta nastala, promoviv vyeryeis'koyu movoyu, kazhuchi:

22

muzhi-bratty i bat'ki! poslukhaitye os' tyepper vipravdannya mogo pyeryed vami! yak zachuli zh voni, shcho do nikh vin govorit' vyeryeis'koyu movoyu, to tisha shchye bil'sha nastala. a vin promovlyav: ya yudyeianin, shcho rodivsya v kilikiis'komu tarsu, a vikhovanii u tsim misti, u nig gamaliila dokladno navchenii zakonu ottsiv; goriyets' ya bozhii, yak i vsi vi s'ogodni. pyeryesliduvav ya azh do smyerti tsyu put', i v'yazav, i do v'yaznitsi vkidav cholovikiv i zhinok, yak zasvidchit' pro myenye pyervosvyashchyenik ta vsya starshina. ya vid nikh buv uzyav navit' listi na brativ, i pishov do damasku, shchob tamtyeshnikh zv'yazati i privyesti do erusalimu na karu. i stalosya, yak u dorozhi ya buv, i nablizhavs' do damasku opivdnaya, to os' myenye naglo osyayalo svitlo vyelikye z nyeba! i ya povalisya na zymlyu, i golos pochuv, shcho myeni govori: savlye, savlye, chomu ti myenye pyeryesliduesh? a ya zapitav: khto ti, i-o? a vin myeni vidkazav: ya isus nazaryanin, shcho iogo pyeryesliduesh ti... a ti, shcho zo mnoyu buli, pravda, bachili svitlo, alye nye pochuli voni togo golosu, shcho myeni govori. a ya zapitav: shcho ya, i-o, mayu robiti? i-o' zhye do myenye promoviv: ustavai ta i idi do damasku, a tam tobi skazhut' pro vsye, shcho tobi priznachyeno robiti. a vid yasnosti svitla togo nyevidyushchim ya stav... i prisutni zo mnoyu za ruku myenye povylei, i do damasku pribuv ya. a odin muzh ananii, u zakoni pobozhnii, shcho dobrye svidotstvo pro n'ogo dayut' usi yudyei v damasku, do myenye pribuv, i, stavshi, promoviv myeni: savlye bratye, stan' vidyushchi! i ya khvili tiei pobachiv iogo... i ozavs' vin do myenye: tsi-do ottsiv nashikh vibrav tyebye, shchob ti volyu iogo zrozumiv, i shchob bachiv ti pravvednika, i pochuv golos iz ust iogo. bo budyesh ti svidkom iomu pyeryed usima lyud'mi pro otye, shcho ti bachiv ta chuv! a tyepper chogo gaeshsya? ustavai okhristysya, i obmii grikki svoi, priklikavshi imyennya iogo! i stalos', yak vyernuvsa ya v eruslim, i molivsa u khrami, to v zakhoplyennya vpav ya, i pobachiv iogo, shcho do myenye skazav: pospishi, i pidi khutchii z erusalimu, bo nye priimut' svidotstva tvogo pro myenye... a ya vidkazav: sami voni, i-o, znayut', shcho ya do v'yaznits' sadoviv ta biv po sinagogakh otikh, khto viruvav u tyebye. a koli lilas' krov tvogo svidka stepana, to sam ya stoyav ta bivitystvo iogo pokhvalyav, i odyezhu bvivtsiv iogo storozhiv... alye vin do myenye promoviv: idi, bo poshlyu ya dalyeko tyebye, do pogan! i azh do slova ts'ogo iogo slukhali. azh os' pidnyesli voni golos svii, gukayuchi: gyet' takogo z zymli, bo zhiti iomu nye godit'sya!... i yak voni vyeryeshchali, i odyezhu shpurlyali, i kidali porokh u povitrya, to zvyeliv tisyats'kii u fortyetsyu iogo vidyesti, i zvyeliv bichuvannyam iogo dopitati, shchob dovidatisya, z yakoi prichini na n'ogo voni tak krichali. i yak iogo roztyagli dlya ryeminnikh bichiv, to pavo skazav sotnikovi, shcho stoyav: khiba bichuvati dozvoleno vam gromadyanina rims'kogo

ta shchye i nyezasudzhynogo? yakzhye sotnik tseye pochuv, to podavsva do tisyats'kogo, i zavidomiv, govoryachi: shcho khochyesh robiti? bozh rimlyanin tseye cholovik! pidiishov todi tisyats'kii, ta i pospi-tavsva iogo: skazhi myeni, chi ti rimlyanin? a vin: tak! vidkazav. vidpoviv na tye tisyats'kii: za vyeliky groshi gromadyanstvo otsye ya nabuv... a pavlo vid-kazav: a ya v nim i rodivsva! i vidstupili nyegaino vid n'ogo oti, shcho khotili dopituvati iogo. i zlyakavsva tisyats'kii, dovidavshis', shcho to rimlyanin, i shcho vin izv'yazav buv iogo. a drugogo dnya, bazhavshi dovidatis' pravdi, u chomu yudyei iogo oskarzhayut', vin zvii'niv iogo ta zvyeliv, shchob zibralisya pyer-vosvyashchyeniki ta vyves' sinyedriion. i vin viviv pavla, i postaviv iogo pyeryed nimi.

23

i vp'yavsva ochima pavlo na toi sinyedriion i promo-viv: muzhi-brattyta, ya azh po s'ogodnishnii dyen' zhly dvia tsi-doa vsim dobrim sumlinnyam! alye py-ervosvyashchyenik ananii zvyeliv tim, shcho stoy-ali pri n'omu, shchob bili iogo po ustakh. todi promoviv do n'ogo pavlo: tyebye bitimye tsi-do, ti stino pobilyena... ti zh sidish, shchob suditi myenye za zakonom, nakazuesh biti myenye proti zakonu? a prisutni skazali: to ti bozhomu pyer-vosvyashchyenikovu likhoslovish? i promoviv pavlo: nye znay ya, brati, shcho to pyervosvyashchyenik. bo napisano: na nachal'nika lyudu tvogo nye likhoslov. i pavlo, spostyerigshi, shcho chastina odna saddukyei, a druga farisyei, pokliknuv u sinyedriion: muzhi-brattyta, ya farisyei, i sin farisyya. za nadiyu na voskryseyennya myertvikh myenye sudyat'! yakzhye vin tseye promoviv, kolotnyecha postala pomizh sad-dukuyeyami ta farisyyeyami, i rozdililas' yurba. sad-dukuyei bo tyerdyat', shcho nyemae voskryseyennya, ani angola, ani dukha, farisyei zh otsye viznayut'. i galas vyelikii zchinivsva. a dyeyaki knizhniki, iz farisyyeis'koi grupi, ustavshi, pochali spyeryechatisya, kazhuchi: u cholovikov tsi'omu mi zhadnogo likha nye znakhodimo! a koli promovlyav dukh do n'ogo, chi angol, nye protivmosya tsi-doovi. a koli kolot-nyecha vyelika zchinilas', to tisyats'kii, boyachis', sh-choh pavla nye rozdyerli, zvyeliv voyakam uviti ta zabrati iogo z-pomizh nikh, i vidvyesti v fortyetsyu. a nastupnoi nochi stav i-o' pyeryed nim i promo-viv: bud' bad'orii! bo yak v erusalimi pro myenye ti svidchiv, tak tryeba tobi svidkuvati i u rimi! a koli nastav dyen', to dyekhto z yudyeiv zibralis', ta klyatvu sklali, govoryachi, shcho ni isti, ni piti nye budut', azh doki pavla nye zab'yut! a tikh, shcho sklyatvya takye poklali, buho bil'sh soroka. i voni pristupili do pyervosvyashchyenikov ta starshikh i skazali: mi klyatvu sklali nichogo nye isti, azh poki zab'emo pavla! otozh razom iz sinyedriionom py-eryedaitye tisyats'komu, shchob do vas vin priviv iogo, nibi khochyetye vi dokladnish roziznati pro n'ogo. a mi, pyershye nizh vin nablizit'sya, gotovi zabiti iogo... yak zachuv zhye syestrinyets' pavliv pro tsyu zmovu, to pribuv, i vviishov u fortyetsyu, i pavla zavidomiv. pavlo zh zaraz poklikav odnogo z sot-nikov, ta i skazav: ts'ogo yunaka zaprova'd' do tisy-

ats'kogo, bo vin mae iomu shchos' skazati. toi zhye vzyav iogo, ta i zaprovadiv do tisyats'kogo ta skazav: pavlo v'yazyen' poklikav myenye, i prosiv zaprova-diti do tyebye ts'ogo yunaka, shcho mae tobi shchos' skazati. i vzyav tisyats'kii togo za ruku, i nabik vidviv i spitav: shcho ti maesh zvistiti myeni? a toi rozpoviv: zmovu sklali yudyei, prositi tyebye, shchob ti zvav-tra do sinyedriionu pavla priprova'div, nibi khochut' voni dokladnish rozpiznati pro n'ogo. otozh, nye poslukhaisya ikh, bo chigae na n'ogo ikh bil'sh soroka cholovika, shcho klyatvu sklali ni isti, ni piti, azh doki iogo nye zab'yut!... i tyepper on gotovi voni, i chyekayut' tvogo priryechyennya. todi tisyats'kii vid-pustiv yunaka, nakazavshi iomu nye rozpovidati ani odnomu, shcho myeni ti tseye viyaviv. i vin zaklikav kotrikhs' dvokh iz sotnikov, i nakaza: prishikuitye na tryetyu godinu vnochi dvi sotni voyakov, shchob iti do kyesariy, i kinnotchikov simdyesyat, ta dvi sotni stril'tsiv. prigotuitye takozh v'yuchakiv i pavla posa-dit', i zdorovim iogo provyedit' do namisnika fye-liksa. i lista napisav vin takogo os' zmistu: klavdii lisiu namisnikovi vsyedostoinomu fyeliksovi pozdorov-lyennya! ts'ogo muzha, shcho iogo yudyei skhopili buli ta khotili zabiti, uryatuvava ya, iz voyakami priishovshi, dovidavshysya, shcho vin rimlyanin. i khotiv ya dovidatisya pro prichinu, shcho za nyei iogo oskarzhali, ta i priviv buv iogo do ikhn'ogo sinyedriionu. ya znaishov, shcho iogo vinuvatyat' u spirnikh ryechakh ikhn'ogo zakonu, i shcho provini nye mae vin zhadnoi, vartoi smyerti abo lantsyugiv. yak donyesli zh myeni pro tu zmovu, shcho yudyei vchinili na muzha ts'ogo, ya zaraz do tyebye iogo vidislav, nakazavshi takozh pozival'nikam, shchob pyeryed tobouy skazali, shcho mayut' na n'ogo. bud' zdorovii! otozh voyaki, yak nakazano im, zabrali pavla, i vnochi poprovadili v antipatridu. a drugogo dnya, polishivshi kinnotchikov, shchob ishl z nim, u fortyetsyu voni povynulis'. a ti pribuli v kyesariyu, i lista pyeryedavshi namisnikovi, postavili takozh pavla pyeryed nim. namisnik lista prochitav i spi-tav, iz yakogo vin krayu. a dovidavshis', shcho z kil-likii, promoviv: ya tyebye pyeryeslukhayu, yak pri-idut' i tvoji pozival'niki. i zvyeliv styeryegti iogo v irodovomu pryetorii.

24

a po p'yati dnyakh pribuv pyervosvyashchyenik ananii z yakimis' starshimi, ta z promovtsyem yakimis' tyertilom, shcho pyeryed namisnikom skarzhlisya na pavla. koli zh vin buv poklikanii, to tyertil oskarzhati zachav, promovlyayuchi: chyeryez tyebye vyelikii mir maemo mi, i dlya narodu ts'ogo dobri ryechi vprovadzhieno chyeryez dbailivist' tvoyu, tseye mi zavzhdi i skriz' viznaemo z podyakoyu shchiroyu, vsyedostoinii nash fyeliksye! ta shchob dovgoto tyebye nye turbuvati, to blagayu tyebye, shchob ti korotko vislukhav nas zo svoei laskavosti. mi pyeryekonalis', shcho tseye cholovik to zaraza, i shcho vin kolotnyecha viklikue mizh usima yudyyeyami v tsilomu sviti, i shcho vin providnik nazoryeis'koi eryesi. vin vidvazhivsva navit' zbyezechyestiti khram, i iogo mi skhopili buli, i

suditi khotili za nashim zakonom. alye tisyats'kii lisi priubiv, i z vyelikim nasil'stvom vidyer iogo z nashikh ruk, a iogo vinuval'nikam zyvelit iti do tyebye. ti sam zmozhyesh vid n'ogo, rozpitaavshi, diznatis' pro vsye, u chomu iogo mi vinuemo. yudyei takozh priluchilis' do togo, govoryachi, shcho to tak. i yak namisnik dav znaka iomu govorit, to pavlo vidpoviv: ya znayu, shcho vid lit bagat'okh ti suddya dlya narodu ts'ogo, tomu budu smilish boronitis'. ti mozhyeshe dovoditasya, shcho nyema bil'sh dvanadtsyati dyen', yak priishov ya do erusalimu vklonitisya. i voni ani v khrami, ani v sinagogakh, ni v misti myenye nye zdibali, shchob ya z kim spyeryechavasya, abo kolotnyechu v narodi zdiimav. i nye mozhut' voni dovysti tobi togo, u chomu tyepper oskarzhayut' myenye. alye priznayus' tobi, shcho v dorozhi otsii, yaku zvut' voni eryessyu, ya tsi-doovi ottsvi sluzhu tak, shcho viruyu vs'omu, shcho v zakoni i u prorokiv napisanye. i mayu nadiyu ya v bozi, chogo i sami voni spodivayut'sya, shcho nastanye voskryesyennya pravyednikh i nyepravyednikh. i ya pil'no dbayu pro tye, shchob zavsiidi mati sumliniya nyevinnye, shchodo tsi-doa i lyudyei. a po dogovikh rokakh ya pribuv, shchob podati moemu narodovi milostinyu ta prinosi. os' pri ts'omu znaishli myenye dyekhto z yudyeiv aziis'kikh ochishchyenogo u khrami, a nye z natovpom chi z kolotnyechyeyu. im nalyezhalo b os' pyeryed tyebye pributi i kazati, koli mayut' voni shcho na myenye. abo sami tsi nyekhai skazhut', chi yakus' nyepravdu znaishli na myeni, yak ya v sinyedroni stoyav, krim otogo edinogo virazu, shcho ya iogo kriknuv, stoyachi syeryed nikh: za voskryesyennya myertvikh priimayu vid vas sud s'ogodni! alye fyeliks, duzhye dobre dorogu tsyu znavshi, vidrochiv im spravu, govoryachi: rozsudzhu vashu spravu, koli tisyats'kii lisi pribudye. i vin sotnikovyi nakazav storozhiti pavla, alye mati polyegshu, i nye boroniti nikomu z bliz'kikh iogo, shchob sluzhili iomu. a po dyekil'kokh dnyakh priishov fyeliks iz druzhinoyu svoeyu druzilloyu, shcho bula yudyeiyanka, i poklikav pavla, ta slukhav vid n'ogo pro viru v isusa khrista. i yak rozpovidav vin pro pravyednist', i pro zdyerzhlyvist', ta pro maibutnii sud, to fyeliksa strakh obgornuv, i vin vidpoviv: tyepper idi sobi, vidpovidnogo zh chasu poklichu tyebe! razom iz tim i spodivavasya vin, shcho dast' pavlo groshyei iomu, tomu i chasto iogo priklikav i rozmovu z nim viv. yak minulo zh dva roki, to fyeliks odyerzhav nastupnika, portsiya fyeasta. a fyeliks bazhav dogoditi yudyeiyam, i v v'yaznitsi pavla zalishiv.

25

a koli pribuv fyeast do svogo namisnistva, to vin po tr'okhi dnyakh vidiishov iz kyesarii do erusalimu. i poskarzhiliysya iomu na pavla pyervosvyashcheniki ta golovnishizh z yudyeiv, i blagali iogo, i nibi milosti prosili dlya n'ogo, shchob do erusalimu iogo priprovadiv, zmovi vchinili, shchob shchob smyert' zapodiyati iomu po dorozhi. a fyeast vidpoviv, shcho pavla styeryezhut' u kyesarii, i vin sam nyezabarom tudi podaet'sya. otzhye, skazav vin, khto

spromozhyen iz vas, nyekhai ti virushayut' razom zo mnoyu, i koli e nyepravda yaka v cholovikoviy ts'omu, nyekhai oskarzhayut' iogo. i, probuvshi v nikh dniv nye bil'shye yak visim chi dyesyat', vin povyernuvsy do kyesarii. a drugogo dnya vin zasiv na suddyeim sidinni, i zyveliv, shchob privyesti pavla. yak iogo zh privyeli, to stali navkolo yudyei, shcho poprikhodili z erusalimu, i pavlu zakidali bagato tyazhkih vinuvachyen', shcho ikh nye mogli dovysti, bo pavlo boronivsy: ya nye provinivsy na ni v chim ani proti zakonu yudyeis'kogo, ani proti khramu, ani suproti kyesarya. todi fyeast, shcho bazhav dogoditi yudyeiyam, promoviv pavlovi na vidpovid': chi ti khochyesh do erusalimu piti, i tam sud priinyati vid myenye pro tsye? ta pavlo vidkazav: ya stoyu pyeryed sudom kyesaryevim, dye nalyezhit' myeni sud priinyati. yudyeiv nichim ya nye skrivdiv, yak i ti duzhye dobre tye znaesh. bo koli dopustivsy ya krivdi, abo gidnye smyerti vchiniv shcho, to nye vidmovlyayusya vmyerti. yak nyema zh nichogo togo, u chim voni vinuvat'yat' myenye, to nye mozhye nikhto myenye vidati im. vidklikayus' do kyesarya! todi fyeast, pobalakavshi z radoyu, vidpovid' dav: ti vidklikavs' do kyesarya, do kyesarya pidyesh! yak minulo zh dniv kil'ka, tsar agrippa i vyernika priikhalo do kyesarii, shchob fyeasta vitati. a shcho tam bagato dniv voni probuli, to fyeast viklav spravu pavlovu tsaryevi i promoviv: e odin cholovik vid fyeliksa lishyenii v'yazyen', na yakogo, yak v erusalimi ya buv, pyervosvyashcheniki i starshi yudyeis'ki prinyesli skargu, domagayuchis' iogo osudu. ya im vidpoviv, shcho rimlyani nye mayut' zvichayu lyudinu yakus' vidavati na zgubu, poki pizvanii pyeryed soboyu nye matimye obvinuvachiv, i nye budye iomu dano mozhnosti dlya oboroni vid zakidiv. i yak ziishlis' voni tut, to ya, zvolikannya nye roblyachi zhadnogo, siv nastupnogo dnya na sidinni sud-dyeveye, i zyveliv privyesti ts'ogo muzha. i vinuval'niki stali krug n'ogo, protye nye vkazali vini ani zhadnoi z tikh, yakikh ya spodivavsy. ta mali voni proti n'ogo yakis' supyeryechki pro vlasnye svoe marnovirstvo, i pro yakogos' isusa pomyerlogo, pro yakogo pavlo tvyerdiv, shcho zhivii vin. i ya buv nyepeyvni u ts'omu zmaganni i spitav, chi nye khochye piti vin do erusalimu, i tam sud priinyati pro tsye? chyeryez tye zh, shcho pavlo zavayav, shchob zalishenyii buv vin na kyesariv rozsud, ya zvyeliv storozhiti iogo, azh poki iogo nye vidpravlyu do kyesarya. a agrippa promoviv do fyeasta: khotiv bi i ya ts'ogo muzha poslukhati! uzavtra skazav tobi pochuesh iogo. a nazavtra agrippa i vyernika priishli z pryevyelikoyu pishnotoyu, i na zalyu sudovu vviishli razom z tisyats'kimi ta znachnishimi muzhami mista. i yak fyeast nakazav, to pavlo buv privyedenii. i skazav do nikh fyeast: o tsaryu agrippu, ta z nami prisutni vsi muzhi! vi bachitye togo, shcho za n'ogo vvyes' lyud yudyeis'kii myeni dokuchav v erusalimi ta tut, krichachi, shcho iomu nye povinno bil'sh zhiti. ya zh diznavs', shcho nichogo, vartogo smyerti, vin nye vchiniv; a shcho sam vin vidklikavs' do avgusta, rozsudiv ya poslati iogo. nichogo nye mayu ya pyevnogo, shcho mig bi pro n'ogo pisati do pana. tomu ya priprovadiv iogo pyeryed vas, a naibil'sh pyeryed tye-

bye, tsaryu agrippu, shchob pislya pyeryeslukhannyu mav shcho pisati. bo zdaet'sya myeni nyerozvazhlyvim uv'yaznynogo posilati, i nye oznachiti obvinuvachyen' na n'ogo.

26

a agrippa skazav do pavla: dozvolyaemo tobi gov-oriti pro syebye samogo. pavlo todi prostyagnuv ruku, i promoviv u svoii oboroni: o tsaryu agrippu! uvazhayu syebye za shchaslivogo, shcho s'ogodni ya pyeryed tobouy boronitisya mayu z us'ogo, u chim myenye vinuvatyat' yudyei, osoblyvo zh tomu, shcho ti znaesh usi yudyeis'ki zvichai ta supyeryecki. tomu ya proshu myenye vislukhati tyerplyachye. a zhittya moe zmalu, shcho spochatku tochilosya v erusal-imi syeryed narodu mogo, znayut' usi yudyei, yaki vi-dayut' zdavna myenye, abi til'ki skhotili zasvidchiti, shcho ya zhiv farisyem za naidokladnishoyu syek-toyu nashoi viri. i tyepyer ya stoyu otat sudzhyenii za nadiyu obitnitsi, shcho tsi-do dav ii nashim ottsyam, a ii vikonannya chyekayut' pobachiti nashi dvanadtsyat' plyemyen, sluzhachi tsi-doovi byezpy-erystanno vdyen' ta vnochi. za tsyu nadiyu, o tsaryu, myenye vinuvatyat' yudyei! chomu vi vvazhaetse za nyeimovirnye, shcho tsi-do voskryeshae pomy-erlikh? pravda, dumav buv ya, shcho myeni na-lyezhit' chiniti bagato vorozhogo proti imyennya is-usa nazaryanina, shcho ya v erusalimi i robiv, i bagato kogo to svyatikh do v'yaznits' ya zamknuv, yak otrimav buv vladu vid pyervosvyashchenyikiv; a yak ikh ubivali, ya golos davav proti nikh. i chasto po vsikh sinagogakh karayuchi ikh, do tsi-dooznyeavagi primushuvav ya, a lyutuyuchi vyel'mi na nikh, pyeryesliduvav ikh navit' po zakordon-nikh mistakh. koli v tsikh spravakh ya ishov do damasku zo vladoyu ta priporuchennyam pyer-vosvyashchenyikiv, to opivdni, o tsaryu, na dorozhi pobachiv ya svitlo iz nyeba, yasnishye vid svitlosti sontsya, shcho osyayalo myenye ta tikh, khto raz-om zo mnoyu ishov!... i yak mi vsi povailis' na zymlyu, ya golos pochuv, shcho myeni gov-oriv evryeis'koyu moyovu: savlye, savlye, chomu ti myenye pyeryesliduesh? trudno tobi biti nogoyu kolyuchku! a ya zapitav: khto ti, i-o? a vin vid-kazav: ya isus, shcho iogo pyeryesliduesh ti. alye pid-vyedysya, i stan' na nogi svoi. bo na tye ya z'yavysya tobi, shchob tyebye vchiniti slugoyu ta svidkomu togo, shcho ti bachiv ta shcho ya vidkriyu tobi. vizvolayyu tyebye vid tvogo narodu ta vid pogan, do yakikh ya tyebye posilayu, vidkriti im ochi, shchob voni navyernulis' vid tyemyryavi v svitlo ta vid sataninoi vladi do tsi-doa, shchob viroyu v myenye otrimati im daruvannya grikhiv i dolyu z osvyachenyimi. chy-eryez tsye ya, o tsaryu agrippu, nye buv suprotivnii vidnynny nyebesnomu, alye myeshkantsyam pyer-shye damasku, potim erusalimu i usyakogo krayu yudyeis'kogo ta poganam ya propoviduvav, shchob pokayalisya i navyernulis' do tsi-doa, i chinili dila, gidni pokayannya. chyeryez tsye yudyei v sya-tini skhopili myenye ta i khotili rozdyerti. alye, pomich vid tsi-doa odyerzhavshi, ya stoyu azh do dnya s'ogodnishn'ogo ta svidkuyu malomu i vye-

likomu, nichogo nye rozpovidayuchi, okrim togo, sh-cho skazali proroki i moiseyi, shcho statysya mae, shcho mae khristos postrazhdati, shcho vin, yak pyershii voskryesnuvshi z myertvikh, propovidu-vati budye svitlo narodovi i poganam! koli zh vin boronivsya otak, to fyst prokazav guchnim golo-som: duriesh ti, pavlye! vyelika nauka dovodit' tyebye do nyerozumu! a pavlo: nye duriyu skazav, o fyestye dostoinii, alye provishchayu slova pravdi ta shchi-rogo rozumu. tsar bo znae pro tsye, do n'ogo z vid-vagoyu ya i promovlayyu. bo nye gadayu ya, shchob iz t's'ogo shchobud' skhovalos' vid n'ogo, bo nye v za-kutku diyalos' tsye. chi viruesh, tsaryu agrippu, pro-rokam? ya znayu, shcho viruesh. agrippa zh pavlavi: ti maloshcho nye namovlyaesht myenye, shchob ya stav khristiyaninom... a pavlo: blagav bi ya tsi-doa, shchob chi malo, chi bagato, nye til'ki no ti, alye i usi, khto chue s'ogodni myenye, zrobilis' takimi, yak i ya, krim otsikh lantsyugiv... i vstav tsar ta namisnik, i vy-ernika ta ti, khto z nimi sidiv. i nabik voni vidiishli, i rozmovlyali odin do odnogo i kazali: nichogo, var-toغو smyerti abo lantsyugiv, cholovik tsyei nye ro-bit! agrippa zh do fyesta skazav: mig bi buti vid-pushchenyi tsyei cholovik, yakbi nye vidklikavs' buv do kyesarya.

27

a koli postanovlyeno, shchob vidplinuli mi do italii, to viddano pavla ta shchye dyeyakikh inshikh uv'yaznyenikh sotnikovi, yulievi na im'ya, z polku avgusta. i posidali mi na korablya adramits'kogo, shcho plivsti mav bilya mistis' aziis'kikh, ta i vid-chalili. iz nami buv aristarkh makedonyets' iz sol-unya. a drugogo dnya mi pristali v sidoni. do pavla zh yulii stavivs' po-lyuds'komu, i dozvoliv do druziv piti, ta ikhn'oi opiki kazonati. a pilyshivshi zvidi, priplivli mi do kipru, bo vitri suprotivni buli. koli zh pyeryeplinuli morye, shcho bilya kilikii i pam-filii, to mi pribuli do likiis'koi miri. i tam sotnik znaishov korablya olyeksandriis'kogo, shcho plinuv v italiyu, i vsadiv nas na n'ogo. i dniv bagato po-malu plivli mi, i nasilu nasuproti knidu priplinuli, a shcho vityer nas nye dopuskav, poplivli mi dodolu na krit pri salmoni. i koli mi nasilu minuli iogo, to priplivli do odnogo mistysya, shcho zvyet'sya do-broyu pristannyyu, nyedalyeko yakogo znakhodit'sya misto lasyeya. a yak chasu minulo bagato, i bula vzyhe plavba nyebezpyechna, bo minuv uzhye i pist, to zachav pavlo raditi, govoryachi im: o muzhi! ya bachu, shcho budye plavba z pyeryeshkodami ta z vyelikim ushcherybkom nye lish dlya vantazhu i ko-rablya, alye i dlya nashikh dush. ta sotnik doviryav bil'shye styernichomu ta vlasnikovi korablya, nizh tomu, shcho pavlo govori. a shcho pristan' bula na zimivlyu nyevigidna, to bil'shist' davalu poradu vid-plinuti zvidi, shchob, yak mozhna, distatis' do finika, i pyeryezimuvati v pristani krits'kii, nyepristupnii za-khidnim vitram iz pivdnya ta z pivnochi. a yak vi-tyer pivdyennii poviyav, to podumali, shcho bazhan-nya voni dosyagli, tomu vityagli kitvi i poplivli pokrai kritu. alye nyezabarom udariv na nikh rvachkii vi-tyer, shcho zvyet'sya yevroklidon. a koli korabyel'

buv pidkhoplyenii, i nye mig protivitis' vitrovi, to iomu viddalis' mi i ponyesliysa. i naikhali mi na odin ostrivets', shcho klavdoyu zvyet'sya, i chovna nasilu zatrimati zmogli. koli zh iogo vityagli, to zasobiv dopomichnikh dobirali i korablya pidv'yazali. a boyavshis', shchob nye vpasti na sirt, pospuskali vitrila, i nosilisy tak. a koli zachala burya mitsno nas kidati, to drugogo dnya stali mi rozvantazhuvatis', a tryet'ogo dnya korabyel'nye znaryady dya mi povikidali vlasnoruch. a koli dovgi dni nye z'yavlyalos' ni sontsyie, ni zori, i burya chimala na nas napirala, to ostannyy nadiyu mi vtratil, shchob nam uryatuvatis'... a yak dovgo nye ili voni, to pavlo stav toti syeryed nikh i promoviv: o muzhi, tozh tryeba bulo myenye slukhatysya ta nye vidplivati vid kritu, i obminuli b buli tsi tyerpinnya ta shkodi. a tyepyer vas blagayu trimatis' na dusi, bo ni odna dusha z vas nye zginye, okrim korablya. bo nochi tsiei z'yavivsy myeni angol tsi-doa, yakomu nalyezhu i yakomu sluzhu, ta i prorik: nye biisy, paviye, bo tryeba tobi pyeryed kyesaryem stati, i os' tsi-do daruvav tobi vsikh, khto z tobouy plivye. tomu to trimaityes' na dusi, o muzhi, bo ya viruyu tsi-doovi, shcho stanyet'sya tak, yak bulo myeni skazano. i mi musimo natknutis' na ostriv yakiiis'. a koli nadiishla chotirnadtsyata nich, i mi nosilis' po adriyatits'komu moryu, to dyes' kolo pivnoch stali domislyuvatis' moryaki, shcho nablizhuyut'sya do yakois' zymeli. i, zapustivshi olivnitsyu, dvadtsyat' syazhniv znaishli. a vid'ikhavshi trokhi, zapustiti olivnitsyu znovu, i znaishli syazhniv p'yatnadtsyat'. i boyavshis', shchob nye natrapiti nam na skyelyasti mist'sya, mi zakinuli chotiri kitvi z kormi, i blagali, shchob nastav dyen'. a koli moryaki namagal's' utyekti z korablya, i chovna spuskali do morya, vdayuchi, nibi kitvi zakinuti z nosa khochut', to skazav pavlo sotnikov i voyakam: yak voni v korabli nye zostanut'sya, to spastis' vi nye zmozhyete! todi voyaki pyeryerizali motuzi v chovna, i dali iomu vpasti. a koli rozvidnyatisya stalo, to blagav pavlo vsikh, shchob pozhivu priinyati, i kazav: chotirnadtsyatii dyen' os' s'ogodni byez izhi vi pyeryebuvaete, ochikuyutsya ta nichogo nye ivshi. tomu to blagayu vas izhu priinyati, bo tsye na ryatunok vam bude, bo zhadnomu z vas nye spadye z golovi i volosina! a promovivshi tsye, uzyav khlit b podyakuuv tsi-doovi pyeryed usima, i, polamavshi, stav isti. todi vsi pidnyeslis' na dusi, i, stali pozhivu priimati. a vsikh dush nas bulo v korabli dvisti simdyesyat shist'. i yak nailis' voni, to stali polyegshuvaeti korablya, viki-dayuchi zbizhzhya do morya. a koli nastav dyen', to voni nye mogli rozpiznati zymeli, odnacheye zatoku yakus' tam uglyedili, shcho byeryega plaskogo mala, do yakogo i virishli, yak mozhna, pripilisti z korablyem. pidnyali todi kitvi, i povkidali do morya, i porozv'yazuvali povorozki v styerna, i vitrilo malye za vitrom postavili, ta i pokyeruvali do byeryega. ta os' mi natrapili na mist'sye, shcho malo z obokh storin morye, i korabyel' opiniv's na milkomu: nis zagruz i pozostavs' nyerukhomii, a korma rozbivalasya siloyu khvil'... voyaki zh buli zmovilisya povbivati v'yazniv, shchob kotriis' nye popliv i nye vtik. alye sotnik khotiv uryatuvati pavla, i zaboroniv ikhnii namir, i zvyee-

liv usim tim, khto plivati vmie, shchob skakali ta pyershi na byeryeg vikhodili, a inshi khto na doshkakh, a khto na chimbud' z korablya, i takim chinom stalos', shcho vsi vryatuvalis' na zymemlyu!

28

a koli vryatuvalisy mi, to dovidalisya, shcho ostriv toi zvyet'sya myelita. tubil'tsi zh nam viyavili nadzvichainu lyudyani'st', bo voni zapalili ogon', ishov bo doshch i buv kholod, i priinyali nas usikh. yak pavlo zh nazbirav kupu khmizu ta i poklav na ogon', zmiya viskochila chyeryez zhar, i pochyepilas' na ruku iomu... yak tubil'tsi zh uglyedili, shcho zmiya pochyepilas' na ruku iomu, zachali goroviti odin odnomu: libon' tsyei cholovik dushogub, shcho iomu, vid morya vryatovanomu, pomsta zhyti nye dozvolila! vin strusnuv tu zviryuku v ogon', i niyakoi shkodi nye zaznav! a voni spodivalisy, shcho vin spukhnye abo vpadye myertvii umit'. koli zh dovgo chyekali togo ta pobachili, shcho niyakogo likha nye stalosya z nim, dumku zminili i kazali, shcho vin tsi-do... navkrugi zh togo mist'sya znakhodilis', do bra nachal'nika ostrova, na im'ya publiya, vin priinyav nas, i tri dni laskavo gostiv. i stalos', shcho publiiv bat'ko lyezhav, slabii na propasnitsyu ta na chyervinku. do n'ogo pavlo vviishov i pomolivsy, i, ruki na n'ogo poklavshi, uzdoroviv iogo. yakzhye trapi-los' tsye, to i inshi na ostrovi, shcho mali khvorobi, prikhodili ta vzdorovlyalis'. voni nas vshanuvali i vyelikimi pochyestiyami, a yak mi vid'izhdzhali, ponakladali, chogo bulo tryeba. a po tr'okh misyatsyakh mi vidplivli na olyeksandriis'komu korabli, shcho mav znaka brativ dioskuriv, i shcho na ostrovi vin pyeryezimuvav. i, yak mi doplivli v sirakuzi, probuli tam tri dni. a zvidti, plivuchi ponad byeryegom, pribuli mi do ryegii, a shcho vityer pidvynenii poviyav za dyen', to drugogo dnya pribuli v putye-oli, dye znaishli mi brativ, voni zh nas ublagali sim dyen' pozostatisya v nikh. i os' tak pribuli mi do rimu. a zvidti brati, prochuvsy pro nas, nazustrich nam viishli azh do appiforu ta do tritavyerni. pobachivshi ikh, pavlo dyakuuvav tsi-doovi ta posmilishav. a koli pribuli mi do rimu, pavlovi dozvoljeno zhyti osobno, uraz iz voyakom, shcho iogo storozhiv. i stalos', po tr'okh dnyakh pavlo sklikav znatnishikh z yudyeiv. yak ziishliysya zh voni, vin promoviv do nikh: muzhi-bratty! nye vchiniv ya nichogo proti lyudu chi zvichaiv ottvis'kikh, ta protye myenye vidano z erusalimu uv'yaznyenogo v ruki rimlyan. voni myenye vislukhali ta i khotili pustiti, bozh provini smyertyel'noi ni odniei v myeni nye bulo. ta yudyei protivliysya, tomu zmushenyii buv ya vidlikatisya na sud kyesariv, alye nye dlya togo, shchob narod svii u chomus' oskarzhiti. tozh iz tsiei prichini poklikav ya vas, shchob pobachiti i porozmovlyati, bo to za nadiyu izrailyevu ya obkutii tsiimi kaidanami... a voni vidkazali iomu: nye odyerzhali mi ni listiv iz yudyei pro tyebye, ani zhodyen iz brativ nye priishov, i nye zvistiv, i nye kazav chogo vizual'niira-truditisyago pro tyebye. alye pragnyemo mi, shchob pochuti vid tyebye, yaku dumku ti maesh, bo vidomo pro syektu tsyu nam, shcho ii skriz' spro-

tivlyayut'sya. a koli voni viznachili iomu dyen', to duzhnye bagato priishlo ikh do n'ogo v i-o. a vin im vid ranku do vyechora rozpovidav, ta pro bozhyye tsarstvo svidotstva davav, i pyeryekonuvav ikh pro isusa zakonom moisyeya i prorokami. i odni virili v tye, pro shcho vin govoriv, a inshi nye virili. voni mizh soboyu nyezgidni buli i povikhodili, yak promoviv pavlo odnye slovo, shcho dobrye prorik dukh svyatii ottsyam nashim chyeryez proroka isayu, promovlyayuchi: pidi do narodu ts'ogo ta i skazhi: vi vukhom pochuetye, ta rozumiti nye budyetye, divitsya budyetye okom, alye nye pobachitye! zatovstilo bo syertsye lyudyei tsikh, tyazhko chuyut' na vukha voni, i zazhmurili ochi svoi, shchob yakos' nye pobachiti ochima, i nye pochuti vukhami, i nye zrozumiti im syertsyem, i nye navyernutis', shchob ya ikh uzdoroviv! tozh nyekhai dlya vas budye vidomye, shcho poslano bozhye spasinnya otsye do pogan, i pochuyut' voni! yak promoviv vin tsye, roziishlisa yudyei, vyeliku supyeryechku provadivshi pomizh soboyu. i tsilikh dva roki pavlo probuv u nainyatim domi svoim, i priimav usikh, khto prikhodiv do n'ogo, i propoviduvav vin bozhnye tsarstvo, ta z vidvagoyu povnoyu byezaboronno navchav pro i-o isusa khrista!

spokonviku bulo slovo, a slovo v tsi-doa bulo, i tsi-do bulo slovo. vono v tsi-doa bulo spokonviku. usye chyeryez n'ogo povstalo, i nishcho, shcho povstalo, nye povstalo byez n'ogo, i zhittya bulo v nim, a zhittya bulo svitlom lyudyei. a svitlo u tyemryavi svitit', i tyemryava nye obgornula iogo. buv odin cholovik, shcho vid tsi-doa buv poslanii, iomu imyennya ivan. vin priishov na svidotstvo, shchob zasvidchiti pro svitlo, shchob povirili vsi chyeryez n'ogo. vin tim svitlom nye buv, alye svidchiti mav vin pro svitlo. svitlom pravdivim buv toi, khto prosvichue kozhnu lyudinu, shcho prikhodit' na svit. vono v sviti bulo, i svit chyeryez n'ogo povstav, alye svit nye piznav iogo. do svogo vono pribulo, ta svoi vidtsuralis' iogo. a vsim, shcho iogo priinyali, im vladu dalo dit'mi bozhimi stati, tim, shcho viryat' u imyennya iogo, shcho nye z krovii, ani z pozhadlivosti tila, ani z pozhadlivosti muzha, alye narodilis' vid tsi-doa. i slovo stalosya tilom, i pyeryebuvalo mizh nami, povnye blagodat' ta pravdi, i mi bachili slavu iogo, slavu yak odnorodzhynogo vid ottsya. ivan svidchit' pro n'ogo, i klikav, govoryachi: tseye buv toi, shcho pro n'ogo kazav ya: toi, khto priyde za mnoyu, isnuvav pyeryedo mnoyu, bo buv pyershye, nizh ya. a z iogo povnoti mi odyerzhali vsi, a to blagodat' na blagodat'. zakon bo chyeryez moisyeya buv dani, a blagodat' ta pravda z'yavilisya chyeryez isusa khrista. nikhto tsi-doa nikoli nye bachiv, odnorodzhynii sin, shcho v loni ottsya, toi sam viyaviv buv. a tseye os' svidotstvo ivanovy, yak yudyei poslali buli z erusalimu svyashchyenikiv ta lyevitiv, shchob spitali iogo: khto ti takii? i vin viznav, i nye zriksya, a viznav: ya nye khristos. i zapitali iogo: a khto zh? chi illya? i vidkazhe: ni! chi prorok? i dav vidpovid': ni! skazali z iomu: khto zh ti takii? shchob dati vidpovid' tim, khto poslav nas. shcho ti kazhyesh pro syebye samogo? vidkazav: ya golos togo, khto klichye: v pustini rivnyaitye dorogu i-o, yak isaya prorok zapoviv. poslantsi zh iz fariseyiv buli. i voni zapitali iogo ta skazali iomu: dlya chogo zh ti khristish, koli ti nye khristos, ni illya, ni prorok? vidpoviv im ivan, promovlayuchi: ya vodoyu khristshu, a mizh vami stoit', shcho iogo vi nye znaetye. vin toi, khto za mnoyu idye, khto do myenye buv, komu rozv'yazati ryemintsya vid uzuttya iogo ya nyegidnii. tseye v vifanii diyalosya, na tim botsi iordanu, dye khristiv buv ivan. nastupnogo dnya ivan bachit' isusa, shcho do n'ogo idye, ta i kazhye: otsye agnyets' bozhii, shcho na syebye grikh svitu byerye! tseye toi, shcho pro n'ogo kazav ya: za mnoyu idye muzh, shcho pyeryedo mnoyu vin buv, bo buv pyershye, nizh ya. i nye znav ya iogo; ta dlya togo priishov ya, khristivshi vodoyu, shchob izrail'yevi vin z'yavivsy. i svidchiv ivan, promovlayuchi: bachiv ya dukha, shcho skhodiv, yak golub, iz nyeba, ta zostavavsya na n'omu. i nye znav ya iogo, alye toi, khto khristiti vodoyu poslav myenye, myeni opoviv: nad kim dukha pobachish, shcho skhodit' i zостаet'sya na n'omu, tseye toi, khto khristitime dukhom svyatim. i ya bachiv, i zasvidchiv, shcho vin bozhii sin! nastupnogo dnya stoyav znovu ivan ta dvoe z uchniv iogo. i, poglyanuvshi

na isusa, shcho prokhodiv, vin skazav: oto agnyets' bozhii! i pochuli dva uchni, yak vin govoriv, ta i pishli za isusom. a isus obyrnuvsya i pobachiv, shcho voni ishli za nim, ta i kazhye do nikh: chogo vi shukaetye? a voni vidkazali iomu: ravvi pyeryekladnyenye tseye viznachae: uchityelyu, dye ti zhivyesh? vin govorit' do nikh: khodit' i pobachtye! ti pishli ta i pobachili, dye vin zhiv, i v n'ogo toi dyen' pyeryebuli. bulo zh kolo godini dyesyatoi. a odin iz tikh dvokh, shcho chuli vid ivana ta ishli vslid za nim, buv andrii, brat simona pyetra. vin znaishov pyershye simona, brata svogo, ta i govorit' do n'ogo: znaishli mi myesiyu, shcho viznachae: khristos. i priviv vin iogo do isusa. na n'ogo zh spoglyanuvshi, promoviv isus: ti simon, sin ionin; budyesh zvaniy ti kifa, shcho viznachae: skyelya. nastupnogo dnya zakhotiv vin piti v galilyeyu. i znaishov vin pilipa ta i kazhye iomu: idi za mnoyu! a pilip iz vifsaidi pokhodiv, iz mista andrii a pyetra. pilip nafanaila znakhodit' ta i kazhye iomu: mi znaishli togo, shcho pro n'ogo pisav buv moisyei u zakoni i proroki, isusa, sina iosispovogo, iz nazaryetu. i skazav iomu nafanail: ta khiba zh mozhye buti z nazaryetu shcho dobre? pilip iomu kazhye: priidi ta pobach. isus, uglyedivshi nafanaila, shcho do n'ogo idye, govorit' pro n'ogo: oto spravdi izrail'tyanin, shcho nyemae v nim pidstupi' govorit' iomu nafanail: zvidki znaesh myenye? isus vidpoviv i do n'ogo skazav: ya bachiv tyebye shchye davnish, nizh pilip tyebye klikav, yak pid figovim dyeryevom buv ti. vidpoviv iomu nafanail: uchityelyu, ti sin bozhii, ti tsar izrailiv! isus vidpoviv i do n'ogo skazav: chyeryez tye virish ti, shcho skazav ya tobi, shcho pid figovim dyeryevom bachiv tyebye? bil'sh vid ts'ogo pobachish! i vin kazhye iomu: popravdi, popravdi kazhu vam: vidtyepyer vi pobachitye nyebo vidkriytye ta angoliv bozhikh, shcho na lyuds'kogo sina pidi-imayut'sya ta spuskeyut'sya.

2

a tryet'ogo dnya vyesillya spravlyali v kani galilyeis'kii, i bula tam isusova mati. na vyesillya zaprosyeni buv tyezh isus ta uchni iogo. yak zabraklo zh vina, to mati isusova kazhye do n'ogo: nye mayut' vina! isus zhye vidkazue ii: shcho tobi, zhono, do myenye? nye priishla shchye godina moya! a mati iogo do slug kazhye: zrobit' usye tye, shcho vin vam skazhye! bulo tut shist' kaminnikh posudin na vodu, shcho stoyal dlya ochishchyennya yudyeis'kogo, shcho vidyer po dvi chi po tri vmishchali. isus kazhye do slug: napovnit' vodoyu posudini. i ikh ponalivali vshcheryt'. i vin kazhye do nikh: tyepyer zachyerp-nit', i zanyesit' do vyesil'nogo starosti. i zanyesli. yak vyesil'nii zhye starosta skushtuvav vodu, shcho stalas' vinom, a vin nye znav, zvidki vono, znali zh slugi, shcho vodi nalivali, to starosta klichye todi molodogo ta i kazhye iomu: kozhna lyudina podae pyershye dobre vno, a yak ponapivayut'sya, todi girshye; a ti dobre vno azh na dosi zbyerig... takii pochatok chudam zroбив isus u kani galilyeis'kii, i viyaviv slavu svoyu. i vvivuvai v n'ogo uchni iogo. pislya ts'ogo vidpraviv's' vin sam, i mati iogo, i brati iogo, i iogo uchni do kapyernaumu, i tam pyeryebuli

nyebagato dñiv. a zblizhalasya paskha yudyeis'ka, i do erusalimu podavsyia isus. i znaishov vin, shcho prodavali u khrami voliv, i ovyets', i golubiv, ta sidili minyal'niki. i, zrobyvshi bicha z motuzkiv, vin vignav iz khramu vsikh, vivtsi i voli, a minyal'nikam groshi rozsipav, i popyeryevyertav im stoli. i skazav prozavsyam golubiv: zabyerit' otsye zvidsi, i nye robit' iz domu ottsya mogo domu torgovogo! todi uchni iogo zgadali, shcho napisano: ryevnist' do domu tvogo z'idae myenye! i obizvalis' yudyei i skazali iomu: yakye nam znanyemo pokazhyesh, shcho ti mozhyesh robiti takye? isus vidpoviv i promoviv do nikh: zruinuitye tsyei khram, i za tri dni ya postavlyu iogo! vidkazali zh yudyei: sorok shist' lit buduvavsyia tsyei khram, a ti za tri dni postavish iogo? a vin govoriv pro khram tila svogo. koli zh vin iz myertvikh voskryes, to uchni iogo zgadali, shcho vin govoriv tsye, i vvirusali v pisannya ta s slovo, shcho skazav buv isus. a yak v erusalimi vin buv u svyato paskhi, to bagato-khto vvirusali v iogo imyennya, pobachivshi chuda iogo, shcho chiniv. alye sam isus im nye zvyryavsyia, bo sam znav usikh, i potrebi nye mav, shchob khto svidchiv iomu pro lyudinu, bo znav sam, shcho v lyudini bulo.

3

buv odin cholovik iz farisyev nikodim na im'ya, nachal'nik yudyeis'kii. vin do n'ogo priishov unochi, ta i promoviv iomu: uchityelyu, znaemo mi, shcho priishov ti vid tsi-doa, yak uchityel', bo nye mozhye nikhto takikh chud uchiniti, yak chinish ti, koli tsi-do iz nim nye budye. isus vidpoviv i do n'ogo skazav: popravdi, popravdi kazhu ya tobi: koli khto nye narodit'sya zgori, to nye mozhye pobachiti bozhogo tsarstva. nikodim iomu kazhye: yak mozhye lyudina rodit'sya, buvshi staroyu? khiba mozhye vona vviiti do utrobi svoii matyeri znovu i roditis'? isus vidpoviv: popravdi, popravdi kazhu ya tobi: koli khto nye rodit'sya z vodi i dukha, to nye mozhye vviiti v tsarstvo bozhye. shcho vrodilosya z tila e tilo, shcho zh urodilosya z dukha e dukh. nye divuisya tomu, shcho skazav ya tobi: vam nyeobkhidno roditis' zgori. dukh dikhae, dye khochye, i iogo golos ti chuesh, ta nye vidaesh, zvidkilya vin prikhodit', i kudi vin idye. tak buvae i z kozhnim, khto vid dukha narodzhenyii. vidpoviv nikodim i do n'ogo skazav: yak tsye stat'sya mozhye? isus vidpoviv i do n'ogo skazav: ti uchityel' izrail's'kii, to chi zh ts'ogo nye znaesh? popravdi, popravdi kazhu ya tobi: mi govorimo tye, shcho mi znaemo, a svidchimo pro tye, shcho mi bachili, alye svidchyennya nashogo vi nye priimaetye. koli ya govori-vam pro zymnyie, ta nye viritye vi, to yak zhye poviritye vi, koli ya govoritimu vam pro nyebyesnye? i nye skhodiv na nyebo nikhto, til'ki toi, khto z nyeba ziishov, lyuds'kii sin, shcho na nyebi. i, yak moisyeyi pidnis zmiya v pustini, tak musit' pidnyesyenii buti i sin lyuds'kii, shchob kozhyen, khto virue v n'ogo, mav vichnye zhittya. tak bo tsi-do polyubiv svit, shcho dav sina svogo odnorodzhynogo, shchob kozhyen, khto virue v n'ogo, nye zginuv, alye mav zhittya vichnye. bo tsi-do nye poslav svogo sina na svit, shchob vin svit zasudiv, alye shchob chyeryez n'ogo svit

spassyia. khto virue v n'ogo, nye budye zasudzhenyii; khto zh nye virue, to vzhye zasudzhenyii, shcho nye poviriv v im'ya odnorodzhynogo sina bozhogo. sud zhye takii, shcho svitlo na svit pribulo, lyudi zh tyem-ryavu bil'sh polyubili, yak svitlo, likhi bo buli ikhni vchinki! bo kozhyen, khto robit' likhye, nyenavidit' svitlo, i nye prikhodit' do svitla, shchob nye zganyeno vchinkiv iogo. a khto robit' za pravdoyu, toi do svitla idye, shchob dila iogo vyivavilis', bo zroblyeni v bozi voni. po ts'omu priishov isus ta uchni iogo do kraini yudyeis'koi, i z nimi vin tam prozhivav ta khristiv. a ivan tyezh khristiv v yenoni poblizu salimu, bo bulo tam bagato vodi; i prikhodili lyudi i khristilis', bo ivan do v'yaznitsi nye buv shchye posadzhenyii. i zchini-los' zmaganiya ivanovikh uchniv z yudyeiyami pro ochishchyennya. i priishli do ivana voni ta i skazali iomu: uchityelyu, toi, khto buv iz tobouy po toi bik iordanu, pro yakogo ti svidchiv, oto khristit' i vin, i do n'ogo vsi idut'. ivan vidpoviv i skazav: lyudina nichogo priimati nye mozhye, yak ii z nyeba nye dast'sya. vi sami myeni svidchitye, shcho ya govoriv: ya nye khristos, alye poslanii ya pyeryed nim. khto mae zaruchenyu, toi molodii. a družko molodogo, shcho stoit' i iogo slukhae, duzhye tishit'sya z golosu molodogo. taka radist' moyia otsye zdiisnilas'! vin mae rosti, ya zh maliti. khto zvyerkhu prikhodit', toi nad usima. khto pokhodit' iz zymli, to toi zymenii, i govorit' pozymnomu. khto prikhodit' iz nyeba, toi nad usima, i shcho bachiv i chuv, tye vin svidchit', ta svidotstva iogo nye priimae nikhto. khto zh priinyav svidotstva iogo, toi styverdiv tim, shcho tsi-do pravdivii. bo kogo tsi-do poslav, toi bozhi slova promovlyae, bo dukha dae tsi-do byez miri. otets' lyubit' sina, i dav usye v iogo ruku. khto virue v sina, toi mae vichnye zhittya; a khto v sina nye virue, toi zhittya nye pobachit' a gniv bozhii na nim pyeryebuvae.

4

yak i-o' zhye dovidavsyia, shcho pochuli farisyeyi, shcho isus uchniv bil'shye zbrae ta khristit', yak ivan, khoch isus nye khristiv sam, a uchni iogo, vin pok-inuv yudyeyu ta znovu pishov u galilyeyu. i potrebno bulo samariyu iomu pyeryekhoditi. otozh, pribuvae vin do samarii's'kogo mista, shcho zvyet'sya sikhar, nyedalyeko vid polya, yakye yakiv buv dav svoemu sinovi iosipovi. tam zhye bula yakovova krinit'sya. i isus, dorogoyu zmoryenii, siv otak krai krinit'sya. bulo kolo godini dyes' shostoit. nadkhodit' os' zhinka odna z samarii nabrati vodi. isus kazhye do nyei: dai napit's' myeni! bo uchni iogo vidiishli buli v misto, shchob kupiti pozhyi. todi kazhye iomu samaryanka: yak zhye ti, yudyeyanin buvshi, ta prosish napit's' vid myenye, samaryanki? bo yudyei nye skhodiat'sya iz samaryanami. isus vidpoviv i promoviv do nyei: koli b znala ti bozhii dar, i khto toi, khto govorit' tobi: dai napit's' myeni, ti b u n'ogo prosila, i vin tobi dav bi zhivoi vodi. kazhye zhinka do n'ogo: i chyerpaka v tyebye, panye, nyema, a krinit'sya gliboka, zvidki zh maesh ti vodu zhivu? chi ti bil'shii za nashogo ottsya yakova, shcho nam dav tsyu krinit'syu, i vin sam iz nyei piv, i sini iogo, i khudoba iogo? isus

vidpoviv i skazav ii: kozhyen, khto vodu tsyu p'e, budyne pragnuti znovu. a khto pitimye vodu, shcho ya iomu dam, pragnuti nye budyne povik, bo voda, shcho ya iomu dam, stanye v nim dzhyeryelom tiei vodi, shcho tye chye v zhittya vichnye. kazhye zhinka do n'ogo: dai myeni, panye, tsei vodi, shchob ya piti nye khotila, i syudi nye prikhodila brati. govorit' do nyei isus: idi, poklich cholovika svogo ta i vyertaisya syudi. zhinka vidpovila ta i skazala: cholovika nye mayu... vidkazav ii isus: ti dobre skazala: cholovika nye mayu. bo p'yat'okh cholovikiv ti mala, a toi, kogo maesh tye pyer, nye muzh vin tobi. tsey ti pravdu skazala. kazhye zhinka do n'ogo: bachu, panye, shcho prorok ti. ottsi nashi vklonyalisya tsi-dou na tsei os' gori, a vi tvyerditye, shcho v erusalimi tye mist-sye, dye potrebnio vklonyatis'. isus promovlyae do nyei: povir, zhinko, myeni, shcho nadkhodit' godina, koli ni na gori tsei, ani v erusalimi vklonyatis' ottsyevi nye budyetye vi. vi vklonyaetyes' tomu, chogo vi nye znaetye, mi vklonyaemos' tomu, shcho znaemo, bo spasniya vid yudyeiv. alye nastupae godina, i tye pyer vona e, koli tsi-doomil'tsi pravdivi vklonyatisya budut' ottsyevi v dusi ta v pravdi, bo otsets' sobi pragnye takikh tsi-doomil'tsiv. tsi-do e dukh, i ti, shcho iomu vklonyayut'sya, povinni v dusi ta v pravdi vklonyatis'. vidkazue zhinka iomu: ya znayu, shcho priide myesiya, shcho zvyet'sya khristos, yak vin priide, to vsye rozpovist' nam. promovlyae do nyei isus: tseye ya, shcho rozmovlyayu z tobou... i todi nadiishli iogo uchni, i divuvalis', shcho z zhinkoyu vin rozmovlyav. protye zhadyen iz nikh nye spital: chogo khochesh? abo: pro shcho z nyeyu govorish? pokinula zhinka todi vodonosu svogo, i pobigla do mista, ta i lyudyam govorit': khodit' no, pobachtye togo cholovika, shcho skazav myeni vsye, shcho ya vchinila. chi vin nye khristos? i voni povikhodili z mista, i do n'ogo priishli. tim chasom zhye uchni prosili iogo ta i kazali: uchityelyu, izh! a vin im vidkazav: ya mayu pozhivu na idzhyennya, yakoi nye znaetye vi. pitali todi odin odnogo uchni: khiba khto prinis iomu isti? isus kazhye do nikh: pozhiva moya chinitii volyu togo, khto poslav myenye, i spravu iogo dovyershiti. chi nye kazhyetye vi: shchye chotiri ot misyatsi, i nastanut' zhniva? a ya vam kazhu: pidi-imit' svoi ochi, ta glyan'tye na nivi, yak dlya zhniv uzhye popolovili voni! a khto zhnye, toi zaplatu byerye, ta zbirae vrozhai v zhittya vichnye, shchob khto sie i khto zhnye razom radili. bo pro tsey pogovirka pravdiva: khto inshii sie, a khto inshii zhnye. ya vas zhati poslav, dye vi nye pratsyuvali: pratsyuvali in-shi, vi zh do ikhn'oi pratsi vviishli. z togo zh mista bagato-khto iz samaryan v n'ogo vvirusali chyeryez slovo zhinki, shcho svidchila: vin skazav myeni vsye, shcho ya vchinila bula! a koli samaryani do n'ogo priishli, to blagali iogo, shchob u nikh pozostavsy. i vin pyeryebuv tam dva dni. znachno zh bil'sh voni vvirusali chyeryez slovo iogo. a do zhinki kazali voni: nye za slove tvoe mi vzhye viruemo, sami bo mi chuli i piznali, shcho spravdi spasityel' vin svitu! yak minulo zh dva dni, vin izvidti pishov v galilyeyu. sam bo svidchiv isus, shcho nye mae poshani pro-rok u vitichizni svoi. a koli vin priishov v galilyeyu, iogo priinyali galilyeyani, pobachivshi vsye, shcho

vchiniv vin v erusalimi na svyati, bo khodili na svyato i voni. todi znovu priishov isus u kanu galilyeis'ku, dye pyeryeminiv buv vin vodu na vino. i buv tam odin tsaryedvoryets', shcho sin iogo khvoriv u kapyernaumi. vin, pochuvshi, shcho isus iz yudyei pribuv v galilyeyu, do n'ogo priishov i blagav iogo, shchob pishov i sina iomu vzdoroviv, bo mav toi umyerti. isus zhye promoviv do n'ogo: yak znamyen tikh ta chud nye pobachitye, nye vvirusetye! tsaryedvoryets' govorit' do n'ogo: pidi, i-o, poki nye vmyerla ditina moya! promovlyae do n'ogo isus: idi, sin tvii zhivye! i poviriv toi slovu, shcho do n'ogo promoviv isus, i pishov. a koli shchye v dorozhi vin buv, to rabi iogo pyeryestrili iogo i spovistili, govoryachi: sin tvii zhivye. a vin ikh zapitav pro godinu, o kotrii stalo lyeghye iomu. voni zh vidkazali do n'ogo: uchora o s'omii godini garyachka pokinula iogo. zrozumiv todi bat'ko, shcho bula to godina, o kotrii do n'ogo promoviv isus: sin tvii zhivye. i vvirusav sam i vvyes' iogo dim. tsey znov drugye znamyeno isus uchiniv, yak vyernuvsy a do galilyei z yudyei.

5

pislya togo yudyeis'kye svyato bula, i do erusalimu isus vidiishov. a v erusalimi, bilya brami ovyechoi, e kupal'nya, vifyesda po-evryeis'komu zvyet'sya, shcho mala p'yat' gankiv. u nikh lyezhalo bagato slabikh, slipikh, krivikh, sukhih, shcho chyekali, shchob vodu porushyeno. bo angol i-o chasami spuskvav' do kupal'ni, i porushuvav vodu, i khto pyershii ulaziv, yak vodu porushyeno, toi zdorovim stavav, khoch bi yaku mav khvorobu. a buv tam odin cholovik, shcho tridtsyat' i visim rokiv buv nyeduzhim. yak isus iogo vglyediv, shcho lyezhit', ta, vidayuchi, shcho bagato vin chasu slabue, govorit' do n'ogo: khochesh buti zdorovim? vidpoviv iomu khvori: panye, ya nye mayu lyudini, shchob vona, yak porushyeno vodu, do kupal'ni vsadila myenye. a koli ya prikhodzhu, to pyeryedo mnoyu vzhye inshii ulazit'. govorit' do n'ogo isus: ustavi, viz'mi lozhye svoje ta i khodi! i zaraz oduzhav otsyei cholovik, i vzyav lozhye svoje ta i khodi. togo zh dnya subota bula, tomu to skazali yudyei vzdorovlyenom: e subota, i nye godit'sya tobi brati lozha svogo. a vin vidpoviv im: khto myenye vzdoroviv, toi do myenye skazav: viz'mi lozhye svoje ta i khodi. a voni zapitali iogo: khto toi cholovik, shcho do tyebye skazav: viz'mi lozhye svoje ta i khodi? ta nye znav uzdorovlyenii, khto to vin, bo isus ukhivils' vid narodu, shcho buv na tim misti. pislya togo isus striv u khrami iogo, ta i promoviv do n'ogo: os' viduzhav ti. nye grishi zh uzhye bil'shye, shchob nye stalos' tobi chogo grishogo! cholovik zhye pishov i yudyeyam zvistiv, shcho toi, khto vzdoroviv iogo, to isus. i tomu zachali yudyei pyeryesliduvati isusa, shcho takye vin chiniv u subotu. a isus vidpoviv im: otsets' mii pratsyue azh dosi, pratsyuuy i ya. i tomu to yudyei shchye bil'sh namagalisy vbiti iogo, shcho nye til'ki subotu porushuvav vin, alye i tsi-doa ottsyem svoim zvav, tim roblyachis' tsi-doovi rivnim. vidpoviv zhye isus i skazav im: popravdi, popravdi kazhu vam: sin nichogo robiti nye mozhye sam vid syebye, til'ki tye, shcho vin bachit', shcho robit' otsets'; bo shcho robit'

vin, tye tak samo i sin robit'. bo otyets' lyubit' sina, i pokazye vsye, shcho sam robit', iomu. i pokazhye iomu dila bil'shi vid tsikh, shchob vi divuvalis'. bo yak myertvikh otyets' voskryeshae i ozhivlyue, tak i sin, kogo khochyue, ozhivlyue. bo otyets' i nye sudit' nikogo, a vvyes' sud viddav sinovi, shchob use shanuvati i sina, yak shanuyut' ottsya. khto nye shanue sina, nye shanue ottsya, shcho poslav iogo. popravdi, popravdi kazhu vam: khto slukhae slova mogo, i virue v togo, khto poslav myenye, zhittya vichnye toi mae, i na sud nye prikhodit', alye pyeryeishov vin vid smyerti v zhittya. popravdi, popravdi kazhu vam: nastupae godina, i tyepyer uzhye e, koli golos bozhogo sina pochuyut' pomyerli, a ti, shcho pochuyut', ozhivut'. bo yak mae otyets' zhittya sam u sobi, tak i sinovi dav zhittya mati v samomu sobi. i vin dav iomu silu chiniti i sud, bo vin lyuds'kii sin. nye divuityes' ts'omu, bo naddkhodit' godina, koli vsi, khto v grobakh, iogo golos pochuyut', i povikhodyat' ti, shcho chinili dobro, na voskryesyennya zhittya, a kotri vizual'ni-ra-trudititsya chinili, na voskryesyennya sudu. ya nichogo nye mozhu robiti sam vid syebye. yak ya chuyu, sudzhu, i mii sud spravedlivii, nye shukayu bo voli svoei, alye voli ottsya, shcho poslav myenye. koli svidchu pro syebye ya sam, to svidotstvo moe nyeprevadye. e inshii, khto svidchit' pro myenye, i ya znayu, shcho pravdivye svidotstvo, yakim svidchit' pro myenye. vi poslali buli do ivana, i vin svidchiv pro pravdu. ta ya nye vid lyudini svidotstva priimayu, alye tsye govoryu, shchob buli vi spasyeni. vin svitil'nikom buv, shcho goriv i svitiv, ta vi til'ki khviluyu khotili potishitis' svitlom iogo. alye ya mayu svidchyennya bil'shye za ivanovey, bo ti spravi, shcho otyets' myeni dav, shchob ya vikonav ikh, ti spravi, shcho ya ikh chinuy, sami svidchat' pro myenye, shcho otyets' myenye poslav! ta i otyets', shcho poslav myenye, sam zasvidchiv pro myenye; alye vi ani golosu iogo nye chuli nikoli, ani vidu iogo nye bachili. navit' slova iogo vi nye maetye, shchob u vas pyeryebuvalo, bo nye viritye v togo, kogo vin poslav. dosludit' no pisannya, bo vi dumаетe, shcho v nikh maetye vichnye zhittya, voni zh svidchat' pro myenye! ta do myenye priiti vi nye khochyetye, shchob mati zhittya. vid lyudyei nye priimayu ya slavi, alye vas ya piznav, shcho lyubovi do tsi-doa v sobi vi nye maetye. ya priishov u imyennya svogo ottsya, ta myenye nye priimaetye vi. koli zh priidye inshii u imyennya svoe, togo priimetye vi. yak vi mozhetye viruvati, koli slavu odin vid odnogo priimaetye, a slavi tiei, shcho vid tsi-doa edinogo, nye pragnyetye vi? nye dumаетe, shcho ya pyeryed ottsyem budu vas vinuvati, e, khto vas vinuvati budye, moysyei, shcho na n'ogo nadietyes' vi! koli b vi moysyeeyi virili, to i myeni b vi povirili, bo pro myenye pisav vin. yakshcho pisannamy iogo vi nye viritye, to yak viri poimetye slovam moim?

6

pislya togo isus pyeryeishov na toi bik galilyeis'kogo chi tivyeryads'kogo morya. a za nim ishla byezlich narodu, bo bachili chuda iogo, shcho chiniv nad nyeduzhimi. isus zhye na goru ziishov, i sidiv tam zo

svoimi uchnyami. nablizhalasya zh paskha, svyato yudyeis'kye. a isus, zvivshi ochi svoi ta pobachivshi, yaka byezlich narodu do n'ogo idye, govorit' pilipovi: dye mi kupimo khliba, shchob voni pozhivilis'? vin zhye tsye govoriv, iogo viprobuvuyuchi, bo znav sam, shcho vin mae robiti. pilip iomu vidpovid' dav: i za dvisti dinariv im khliba nye stanye, shchob khozhen iz nikh bodai trokhi distav. govorit' do n'ogo andrii, odin z uchniv iogo, brat simona pyetra: e tut khlopchina odin, shcho mae p'yat' yachnikh khlibiv ta dvi ribi, alye shcho to na byezlich taku! a isus vidkazav: skazhit' lyudyam sidati! a bula na tim misti vyelika trava. i zasilo cholovika chislom iz p'yat' tisyach. a isus uzyav khlibi, i podyaku vchinivshi, rozdav tim, khto sidiv. tak samo i z rib, skil'ki khotili voni. i, yak nailis' voni, vin govorit' do uchniv svoikh: pozbraitye kuski pozostali, shchob nishcho nye zaginulo. i zibrali voni. i dvadnatsyat' povnikh koshiv naklali kuskiv, shcho lishilis' idtsyam iz p'yati yachnikh khlibiv. a lyudi, shcho bachili chudo, yakye isus uchiniv, gomonili: tsye toi spravdi prorok, shcho povinen pributi na svi! sposterigishi zh isus, shcho voni mayut' zamir priiti ta zabrati iogo, shchob nastanoviti tsaryem, znov na goru pishov sam odin. a yak vyechir nastav, to ziishli iogo uchni nad morye. i vviishovshi do chovna, na drugii bik morya voni poplivli, do kapyernaumu. i tyemryava vzhye nastupila bula, a isus shchye do nikh nye prikhodiv. vid vyelikogo zh vitru, shcho viyav, khviluyualosya morye. yak voni zh proplivli stadii iz dvadtsyat' p'yat' abo z tridtsyat', to isusa pobachili, shcho idye vin po moryu, i do chovna zblizhaet'sya, i ikh strakh obgornuv... vin zhye kazhye do nikh: tsye ya, nye lyakaityes'! i khotili voni vzyati do chovna iogo; ta choven zaraz pristav do zymli, do yakoi plivli. a nastupnogo dnya toi narod, shcho na tim botsi morya stoyav, pobachiv, shcho tam inshogo chovna, krim odnogo togo, shcho do n'ogo vviishli buli uchni iogo, nye bulo, i shcho do chovna nye vkhodiv isus iz svoimi uchnyami, alye vidplivli sami uchni. a tim chasom iz tivyeryadi priplivli chovni inshi bliz'ko do mistysya togo, dye voni ili khlib, yak i-o' uchiniv buv podyaku. otozh, yak pobachili lyudi, shcho isusa ta uchniv iogo tam nyema, to v chovni posidali sami i pribuli do kapyernaumu, i shukali isusa. i, na tim botsi morya znaishovshi iogo, skazali iomu: koli ti pribuv syudi, uchityelyu? vidpoviv im isus i skazav: popravdi, popravdi kazhu vam: myenye nye tomu vi shukaetye, shcho bachili chuda, a shcho ili z khlibiv i nasitilis'. pil'nuitye nye pro pozhivu, shcho ginye, alye pro pozhivu, shcho zостаet'sya na vichnye zhittya, yaku dast' nam sin lyuds'kii, bo vidznachiv iogo tsi-do otyets'. skazali zh do n'ogo voni: shcho mi maemo pochati, shchob robiti dila bozhi? isus vidpoviv i skazav im: otsye dilo bozhye, shchob u togo vi viruvati, kogo vin poslav. a voni vidkazali iomu: yakye zh znamyeno ti chinish, shchob pobachili mi i ponyali tobi viri? shcho ti robish? nashi ottsi ili mannu v pustini, yak napisano: khlib iz nyeba im dav na pozhivu. a isus im skazav: popravdi, popravdi kazhu vam: nye moysyei khlib iz nyeba vam dav, mii otyets' dae vam khlib pravdivii iz nyeba. bo khlib bozhii e toi, khto skhodit' iz nyeba i

dae zhittyta svitovi. a voni vidkazali do n'ogo: davai, i-o, khliba takogo nam zavzhdi! isus zhye skazav im: ya khlib zhittyta. khto do myenye prikhodit', nye goloduvatimye vin, a khto virue v myenye, nikoli nye pragnutimye. alye ya vam skazav, shcho myenye khoch vi i bachili, ta nye viruetye. usye priidye do myenye, shcho otyets' dae myeni, a togo, khto do myenye prikhodit', ya nye vizhyenu gyet'. bo ya z nyeba ziishov nye na tye, shchob volyu chiniti svoyu, alye volyu togo, khto poslav myenye. otsye zh volya togo, khto poslav myenye, shchob z us'ogo, shcho dav myeni vin, ya nichogo nye strativ, alye voskryesiv tye ostann'ogo dnya. otsye zh volya mogo ottsya, shchob usyakii, khto sina bachit' ta virue v n'ogo, mav vichnye zhittyta, i togo voskryeshu ya ostann'ogo dnya. todi stali yudyei ryemstvuvati na n'ogo, shcho skazav: ya toi khlib, shcho z nyeba ziishov. i kazali voni: khiba vin nye isus, sin isopiv, shcho mi znaemo bat'ka ta matir iogo? yak zhye vin kazhye: ya z nyeba ziishov? a isus vidpoviv i promoviv do nikh: nye ryemstvuitye vi mizh soboyu! nikhto bo nye mozhye do myenye priiti, alye otyets', shcho poslav myenye, nye prityagnye iogo, i togo voskryeshu ya ostann'ogo dnya. u prorokiv napisano: i vsi budut' vid tsi-doa navchanyi. kozhyen, khto vid tsi-doa pochuv i navchysya, prikhodit' do myenye. tsye nye znachit', shchob khtos' ottsya bachiv, til'ki toi ottsya bachiv, khto pokhodit' vid tsi-doa. popravdi, popravdi kazhu vam: khto virue v myenye, zhittyta vichnye toi mae. ya khlib zhittyta! ottsi vashi v pustini ili mannu, i pomyerli. to e khlib, yakii skhodit' iz nyeba, shchob nye vmyer, khto iogo spozhivae. ya khlib zhivii, shcho z nyeba ziishov: koli khto spozhivatimye khlib tsyei, toi povik budye zhiti. a khlib, shcho dam ya, to e tilo moe, yakye ya za zhittyta svitovi dam. todi mizh soboyu zmagatisya stali yudyei, govoryachi: yak zhye vin mozhye dati nam tila spozhiti? i skazav im isus: popravdi, popravdi kazhu vam: yakshcho vi spozhivati nye budyetye tila sina lyuds'kogo i piti nye budyetye krovi iogo, to v sobi vi nye budyetye mati zhittyta. khto tilo moe spozhivae ta krov moyu p'e, toi mae vichnye zhittyta, i togo voskryeshu ya ostann'ogo dnya. bo tilo moe to pravdivo pozhiva, moya zh krov to pravdivo pittya. khto tilo moe spozhivae ta krov moyu p'e, to v myeni pyeryebuvae, a ya v n'omu. yak zhivii otyets' poslav myenye, i zhivu ya ottsyem, tak i toi, khto myenye spozhivae, i vin zhitimye mnoyu. to e khlib, shcho z nyeba ziishov. nye yak vashi ottsi ili mannu i pomyerli, khto tsyei khlib spozhivae, toi zhiti budye povik! otsye vin gorovir, koli v kapyernaumi navchav u sinagozi. a bagato-khto z uchniv iogo, yak pochuli otsye, gomonili: zhorstoka tsye mova! khto slukhati mozhye ii? a isus, sam to sobi znavshi tsye, shcho uchni iogo na tye ryemstvuyut', promoviv do nikh: chi otsye vas spokushue? a shcho zh, yak pobachitye lyuds'kogo sina, shcho skhodit' tudy, dye pyershye vin buv? to dukh, shcho ozhivlyue, tilo zh nye pomagae nichogo. slova, shcho ikh ya gorovir vam, to dukh i zhittyta. alye e dyekhto z vas, khto nye virue. bo isus znav spochatku, khto ti, khto nye virue, i khto vidast' iogo. i skazav vin: ya tomu i gorovir vam, shcho do myenye pributi nye mozhye nikhto, yak nye budye iomu vid ottsya danye tye. iz

togo chasu vidpali bagato-khto z uchniv iogo, i nye khodili vzhye z nim. i skazav isus dvanadtsyat'om: chi nye khochyetye i vi viditi? vidpoviv iomu simon pyetro: do kogo mi pidyemo, i-o? ti maesh slova zhittyta vichnogo. mi zh uviruvati ta piznali, shcho ti khristos, sin tsi-doa zhivogo! vidpoviv im isus: chi nye dvanadtsyat'okh ya vas vibrav? ta odin iz vas diyavol... tsye skazav vin pro yudu, sina simonovogo, iskariota. bo tsyei mav iogo vidati, khoch vin buv odin iz dvanadtsyat'okh.

7

pislya ts'ogo isus khodiv po galilyei, nye khotiv bo khoditi po yudyei, bo yudyei shukali nagodi, shchob ubiti iogo. a nadkhodilo svyato yudyeis'kye kuchki. i skazali do n'ogo brati iogo: pidi zvidsi, i idi do yudyei, shchob i uchni tvoi pobachili vchinki tvoi, shcho ti robish. taikoma bo nye robit' nichogo nikhto, alye sam pragne buti vidomii. koli ti takye chinish, to z'yavi syebe svitovi. bo nye viruvati v n'ogo navit' brati iogo! a isus promovlyae do nikh: nye nastav shchye mii chas, alye zavzhdi gotovii chas vash. vas nyenaviditi svit nye mozhye, a myenye vin nyenavidit', bo ya svidchu pro n'ogo, shcho dila iogo zli. idit' na tsye svyato, ya zh ishchye nye pidu na tsye svyato, bo nye vipovnivsya shchye mii chas. tsye skazavshi do nikh, vin zostavs' u galilyei. koli zh viishli na svyato brati iogo, todi i sam vin pishov, nye vidkrito, alye nibi potai. a yudyei za svyata shukali iogo ta pitali: dye vin? i pogoloska vyelika pro n'ogo v narodi bula. odni govoriili: vin dobrii, a inshi kazali: ni, vin zvodit' z dorogi narod... ta vidkrito pro n'ogo nikhto nye kazav, bo boyalis' yudyeiv. u polovini vzhye svyata isus u khram uviishov i navchav. i divuvalis' yudyei i kazali: yak vin znae pisannya, nye vchivshis' vidpoviv im isus i skazav: nauka moya nye moya, a togo, khto poslav myenye. koli khochy khto volyu chiniti iogo, toi dovidaet'sya pro nauku, chi vid tsi-doa vona, chi vid syebe samogo kazhu ya. khto gorovit' zh syebe samogo, toi vlasnoi slavi shukae, a khto slavi shukae togo, khto poslav iogo, toi pravdivii, i v n'omu nyeppravdi nyema. chi zh zakona vam dav nye moisey? ta nikhto z vas zakona togo nye vikonue. nashcho khochyetye vbiti myenye? narod vidpoviv: chi ti dyemona maesh? khto tyebye khochy vbiti? isus vidpoviv i skazav im: odnye dilo zrobyv ya, i vsi vi divuetyes'. chyeryez tsye moiseyev dav obrizannya vam, nye tomu, shcho vono vid moiseyeva, alye vid ottsiv, ta vi i u subotu obrizuetye cholovika. koli zh cholovik u subotu primae obrizannya, shchob zakonu moiseyevogo nye porushiti, chogo zh ryemstvuetye vi na myenye, shcho ya vsyu lyudinu v subotu vzdoroviv? nye sudit' za oblichchiam, alye sud spravedlivii chinit'! dyekhto zh z erusalimlyan kazali: khiba tsye nye toi, shcho iogo shukayut' ubiti? bo gorovit' vidkrito os' vin, i nichogo nye kazhut' iomu. chi to spravdi diznalisya starshi, shcho vin diisno khristos? ta mi znamem ts'ogo, zvidki vin. pro khrista zh, koli priidye, nikhto znati nye budye, zvidki vin. i skliknuv u khrami isus, navchayuchi i kazhuchi: i myenye znaetye vi, i znaetye, zvidki ya. a ya nye priishov sam vid sye-

bye; pravdivii zhye toi, khto poslav myenye, shcho iogo vi nye znaetye. ya znayu iogo, ya bo vid n'ogo, i poslav myenye vin! tozh shukali voni, shchob skhopiti iogo, ta nikhto nye naklav ruk na n'ogo, bo to shchye nye nastala godina iogo. a bagato z narodu v n'ogo vviruvali ta kazali: koli priidye khristos, chi zh vin chuda chinitimye bil'shi, yak chinit' otsyei? farisyei prochuli taki pogoloski pro n'ogo v narodi. todi pyervosvyashchyeniki ta farisyei poslali svoyu sluzhbu, shchob skhopiti iogo. isus zhye skazav: shchye nyedovgo pobudu ya z vami, ta i do togo pidu, khto poslav myenye. vi budyetye shukati myenye, i nye znaidyetye; a tudi, dye ya e, vi pributi nye mozhyetye... todi govorili yudyei mizh soboyu: kudi tsye vin khochye iti, shcho nye znaidyemo iogo? chi nye khochye iti do visyelyentsiv mizh gryeki, ta i gryekiv navchati? shcho za slovo, yakye vin skazav: vi budyetye shukati myenye, i nye znaidyetye; a tudi, dye ya e, vi pributi nye mozhyetye? a ostann'ogo vye-likogo dnya svyata isus stoyav i klikav, govoryachi: koli pragnye khto z vas nyekhai priidye do myenye ta i p'e! khto virue v myenye, yak kazhye pisan-nya, to riki zhivoi vodi potyechut' iz utrobi iogo. tsye zh skazav vin pro dukha, shcho mali priinyati iogo, khto vviruvav u n'ogo. nye bulo bo shchye dukha na nikh, nye buv bo isus shchye proslavlyeni. a bagato z narodu, pochuvshi slova ti, kazali: vin spravdi prorok! inshi kazali: vin khristos. a shchye inshi kazali: khiba priidye khristos iz galilyei? chi zh nye kazhye pisan-nya, shcho khristos priidye z rodu davidovogo, i z syela viflyeemu, zvidkilya buv david? tak povstala nyezgoda v narodi z-za n'ogo. a dyekotri z nikh mali zampir skhopiti iogo, ta nikhto nye poklav ruk na n'ogo. i vyeurnulasya sluzhba do pyervosvyashchyenikov ta farisyeiv, a ti ikh zapitali: chomu nye privyeli vi iogo? vidkazala ta sluzhba: cholovik shchye nikoli tak nye promovlyav, yak ot-syei cholovik... a im vidpovili farisyei: chi i vas iz dorogi nye zvyedyeno? khiba khto z starshikh abo z farisyeiv uviruvav u n'ogo? ta proklyatii narod, shcho nye znae zakon! govorit' do nikh nikodim, shcho prikhodiv do n'ogo vnoch, i shcho buv odin iz nikh: khiba sudit' zakon nash lyudinu, yak pyershye ii nye vislukhae, i nye diznaet'sya, shcho vona robit'? iomu vidpovili ta skazali voni: chi i ti nye z galilyei? doslidi ta pobach, shcho nye priidye prorok iz galilyei. i do domu svogo pishov kozhyen.

8

isus zhye na goru olivnu pishov. a nad rankom priishov znov u khram, i vsi lyudi zbivalis' do n'ogo. a vin siv i navchav ikh. i os' knizhniki ta farisyei privodyat' do n'ogo v pyeryelyubi skhoplyenu zhinku, i posyeryedini stavlyat' ii, ta i govoryat' iomu: otsyu zhinku, uchityelyu, vizual'niira-truditasyavlyeno na garyachomu vchinku pyerye-lyubu... moisyei zhye v zakoni zvyeliv nam takikh pobivati kaminnyam. a ti shcho govorisht' tsye zh kazali voni, iogo spokushuyuchi, ta shchob mati na n'ogo oskarzhyennya. a isus, nakhilivshis' dodolu, po zymeli pisav pal'tsyem... a koli ti nye pyeryestavali pi-tati iogo, vin pidvivsya i promoviv do nikh: khto z vas

bye z grikha, nyekhai pyershii na nyei toi kamyenyem kinyel!... i vin znov nakhilivsya dodolu, i pisav po zymeli... a voni, tsye pochuvshi i smulinnyam domo-ryeni, stali odin po odnomu vikhoditi, pochavshi z naistarshikh ta azh do ostannikh. i zostavs' sam isus i ta zhinka, shcho stoyala vsyeryedini... i pidvivsya isus, i nikogo, krim zhinki, nye bachivshi, promoviv do nyei: dye zh ti, zhinko, shcho tyebye oskarzhali? chi nikhto tyebye nye zasudiv? a vona vidkazala: nikhto, i-o... i skazav ii isus: nye zasudzhuyu i ya tyebye. idi sobi, alye bil'sh nye grishi! i znovu isus promovlyav do nikh, kazhuchi: ya svitlo dlya svitu. khto idye vslid za mnoyu, nye budye khoditi u tyem-ryavi toi, alye matimye svitlo zhittya. farisyei zh iomu vidkazali: ti sam svidchish pro syebye, tim svidetstvo tvoe nyepravdivye. vidpoviv i skazav im isus: khoch i svidchu pro syebye ya sam, ta pravdivye svidetstvo moe, bo ya znayu, zvidkilya ya priishov i kudi ya idu. vi zh nye vidaetye, vidkilya ya prikhodzhu, i kudi ya idu. vi za tilom suditye, ya nye sudzhu nikogo. a koli ya sudzhu, to pravdivii mii sud, bo nye sam ya, a ya ta otjets', shcho poslav vin myenye! ta i u vashim za-koni napisano, shcho svidchennya dvokh cholovikov pravdivye. ya sam svidchu pro syebye samogo, i svid-chit' pro myenye otjets', shcho poslav vin myenye. i skazali do n'ogo voni: dye otjets' tvii? isus vidpo-viv: nye znaetye vi ni myenye, ni mogo ottsya. yakbi znali myenye, to i ottsya mogo znali b. tsi slova vin kazav pri skarbnitsi, u khrami navchayuchi. i nikhto nye skhopiv iogo, bo to shchye nye nastala godina iogo... i skazav vin im znovu: ya vidkhodzhu, vi zh shukati myenye budyetye, i pomryetye v grikhu svoim. kudi ya idu, tudi vi pributi nye mozhyetye... a yudyei kazali: chi nye vb'e vin sam syebye, koli kazhye: kudi ya idu, tudi vi pributi nye mozhyetye? i skazav vin do nikh: vi vid dolu, ya zvisoka, i vi zo svitu ts'ogo, ya nye z ts'ogo svitu. tomu ya skazav vam, shcho pomryetye v svoikh grikhakh. bo koli nye vviruetye, shcho to ya, to pomryetye v svoikh grikhakh. a voni zapitali iogo: khto ti takii? i isus vidkazav im: toi, khto spochatku, yak i govoryu ya do vas. ya mayu bagato pro vas govoriti i suditi; pravdivii zhye toi, khto poslav myenye, i ya svitovi tye govoryu, shcho vid n'ogo pochuv. alye nye zrozumili voni, shcho to vin pro ottsya govovorim im. tozh isus im skazav: koli vi pidimyyetye lyuds'kogo sina, todi zrozumyyetye, shcho to ya, i shcho sam ya vid syebye nichogo nye diyu, alye tye govoryu, yak otjets' mii myenye buv navchiv. a toi, khto poslav myenye, pyeryebuvae zo mnoyu; otjets' nye zostaviv samogo myenye, bo ya zavzhdi chinyu, shcho iomu do vpodobi. koli vin gov-oriv tsye, to bagato-khto v n'ogo uviruvati. tozh pro-moviv isus do yudyeiv, shcho v n'ogo vviruvali: yak u slovi moim pozostanyetyesya, todi spravdi moimi uchnyami budyetye, i piznaetye pravdu, a pravda vas vil'nimi zrobit'! voni vidkazali iomu: avraamiv mi rid, i nichiiimi nyevil'nikami nye buli mi nikoli. to yak zhye ti kazhyesh: vi stanyetye vil'ni? vid-poviv im isus: popravdi, popravdi kazhu vam, shcho kozhyen, khto chinit' grikh, toi rab grikha. i nye zостаet'sya rab u domi povik, alye sin zостаet'sya povik. koli sin otzhye zrobit' vas vil'nimi, to spravdi vi budyetye vil'ni. znayu ya, shcho vi rid avraamiv,

alye khochyetye smyert' zapodiyati myeni, bo nauka moya nye vmishchaet'sya v vas. ya tye govoryu, shcho ya bachiv v ottsya, ta i vi robitye tye, shcho vi bachili v bat'ka svogo. skazali voni iomu v vidpovid': nash otyets' avraam. vidkazav im isus: koli bi v avraamovi diti buli, to chinili b dila avraamovi. a tyepyer os' vi khochyetye vbity myenye, cholovika, shcho vam kazav pravdu, yaku chuv ya vid tsi-doa. ts'ogo avraam nye robiv. vi robitye dila bat'ka svogo. voni zh vidkazali iomu: nye rodilisy mi vid pyeryelyub, odnogo mi maem ottsya to tsi-doa. a isus im skazav: yakbi tsi-do buv otyets' vash, vi b lyubili myenye, bo vid tsi-doa ya viishov i priishov, nye vid syebye zh samogo priishov ya, a myenye vin poslav. chomu movi moei vi nye rozumietye? bo nye mozhetye chuti vi slova mogo. vash bat'ko diyavol, i pozhadlivosti bat'ka svogo vi vikonuvati khochyetye. vin buv dushogub spokonviku, i v pravdi nye vstoyav, bo pravdi nyema v nim. yak govorit' nyepravdu, to govorit' zo svogo, bo vin nyepravdomovyets' i bat'ko nyepravdi. a myeni vi nye viritye, bo ya pravdu kazhu. khto z vas mozhye myeni dokoriti za grikh? koli zh pravdu kazhu, chom myeni vi nye viritye? khto vid tsi-doa, toi slukhae bozhi slova; cheryez tye vi nye slukhaetye, shcho vi nye vid tsi-doa. vidizvalis' yudyei i skazali iomu: chi zh nye dobre mi kazhyemo, shcho ti samaryanin i dyemona maesh? isus vidpoviv: nye mayu ya dyemona, ta shanuyu svogo ottsya, vi zh myenye znyevazhaetye. nye shukayu zh ya vlasnoi slavi, e takii, khto shukae ta sudit'. popravdi, popravdi kazhu vam: khto slovo moe byeryegtimye, nye pobachit' toi smyerti povik! i skazali do n'ogo yudyei: tyepyer mi diznalis', shcho dyemona maesh: umyer avraam i proroki, a ti kazhyesh: khto nauku moyu byeryegtimye, nye skushtue toi smyerti povik. chi zh ti bil'shii, anizh otyets' nash avraam, shcho pomyer? ta povmirali i proroki. kim ti robish samogo syebye? isus vidpoviv: yak ya slavlyu samogo syebye, to nishcho moya slava. myenye proslavlyae otyets' mii, pro yakogo vi kazhyetye, shcho vin tsi-do vash. i vi nye piznali iogo, a ya znayu iogo. a koli ya skazhu, shcho nye znayu iogo, budu nyepravdomovyets', podibnii do vas. ta ya znayu iogo, i slovo iogo zbyerigayu. otyets' vash avraam pragnuv iz radisty, shchob pobachiti dyen' mii, i vin bachiv, i tishivsy. a yudyei zh do n'ogo skazali: ti i p'yatidyesyati roktiv nye maesh ishchye, i avraama ti bachiv? isus im vidkazav: popravdi, popravdi kazhu vam: pyersh, nizh buv avraam, ya e. i shkopolii kaminnya voni, shchob kinuti na n'ogo. ta skhovavsy isus, i z khramu pishov.

9

a koli vin prokhodiv, pobachiv cholovika, shcho slipim buv z narodzhyennya. i spitali iogo uchni iogo, govoryachi: uchityelyu, khto zgrishiv: chi vin sam, chi bat'ki iogo, shcho slipim vin rodivsy? isus vidpoviv: nye zgrishiv ani vin, ni bat'ki iogo, a shchob dila bozhi z'yavilis' na n'omu. mi musimo vikonuvati dila togo, khto poslav myenye, azh poki e dyen'. nadkhodit' on nich, koli zhadyen nichogo nye zmozhye vikonuvati. doki ya v sviti, ya svitlo dlya svitu. pro-

movivshi tsye, vin splyunuv na zyemlyu, i z slini gryazivo zrobiv, i ochi slipomu pomazav gryazivom, i do n'ogo promoviv: pidi, umiysya v stavku siloam viznachae tsye poslanii. tozh pishov toi i vmivsy, i vyernuvsy vidyushchim... a susidi ta ti, shcho bachili pyershye iogo, yak buv vin slipii, govorili: chi zh nye toi tsye, shcho sidiv ta prosiv? govorili odni, shcho tsye vin, a inshi kazali: ni, podibnii do n'ogo. a vin vidkazav: tsye ya! i pitali iogo: yak zhye ochi vidkrilis' tobi? a toi opovidav: cholovik, shcho iogo zvut' isusom, gryazivo zrobiv, i ochi pomazav myeni, i do myenye skazav: pidi v siloam ta i umiysya. ya zh pishov ta i umivsy, i stav bachiti. i skazali do n'ogo: dye vin? vidkazue toi: ya nye znayu. vyedut' todi do farisyev togo, shcho buv pyershye nyezryachii. a bula to subota, yak gryazivo isus uchiniv i vidkriv iomu ochi. i znov zapitali iogo i farisyei, yak vidyushchim vin stav. a vin rozpoviv im: gryazivo poklav vin na ochi myeni, a ya vumivsy, ta i bachu. todi dyeyaki z farisyev kazali: nye vid tsi-doa otsyei cholovik, bo suboti nye dyerzhit'. a inshi kazali: yak zhye chuda taki mozhye grishna lyudina chinitit' i nyezgoda mizh nimi bula. tomu znovu govoryat' slipomu: shcho ti kazhyesh pro n'ogo, koli ochi vidkriv vin tobi? a toi vidkazav: vin prorok! yudyei protye iomu nye povirili, shcho nyezryachim vin buv i prozriv, azh poki nye poklikano bat'kiv togo prozrilogo. i zapitali ikh, kazhuchi: chi vash otsye sin, pro yakogo vi kazhyetye, nibi rodivsy slipim? yak zhye vin tyepyer bachit'? a bat'ki iogo vidpovili ta skazali: mi znaem, shcho tsyei to nash sin, i shcho vin narodivsy slipim. alye yak tyepyer bachit', nye znaemo, abo khto iomu ochi vidkriv, mi nye vidaemo. pospitaitye iogo, vin doroslii, khai sam skazhye pro syebye... takye govoreli bat'ki iogo, bo boyalis' yudyei: yudyei bo vzyhe buli zmovilis', yak khto za khrista iogo viznae, shchob toi buv vidluchenyii vid sinagogi. os' tomu govorili bat'ki iogo: vin doroslii, iogo pospitaitye, i poklikali vdrugye togo cholovika, shcho buv slipim, i skazali iomu: viddai khalu tsi-doovi. mi znaemo, shcho grishnii otoi cholovik. alye vin vidpoviv: chi vin grishnii nye znayu. odnye til'ki znayu, shcho ya buv slipim, a tyepyer bachu!... i spitali iogo: shcho tobi vin zrobiv? yak vidkriv tobi ochi? vidpoviv vin do nikh: ya vzyhe vam govoriv, ta nye slukhali vi. shcho bazhaetye znovu pochuti? mozhye i vi iogo uchnyami khochyetye stati? a voni iogo vilayali ta i skazali: to ti iogo uchyen', a mi uchni moisyeevi. mi znaemo, shcho tsi-do govoriv do moisyeya, zvicki zh uzyavsy otsyei, mi nye vidaemo. vidpoviv cholovik i skazav im: to zh vono i divno, shcho nye znaetye vi, zvicki vin, a vin myeni ochi vidkriv! ta mi znaemo, shcho grishnikov tsi-do nye poslukhae; khto zh tsi-doobini, i vikonue volyu iogo, togo slukhae vin. vidviku nye chuvano, shchob khto ochi vidkriv buv slipomu z narodzhyennya. koli b nye vid tsi-doa buv tsyei, vin nichogo nye mig bi chiniti. voni vidpovili ta i skazali iomu: ti vvyes' u grikhakh narodivsy, i chi tobi nas uchiti? i gyet' iogo vignali. diznavsy isus, shcho voni togo vignali gyet', i, znaishovshi iogo, zapitav: chi viruesh ti v sina bozhogo? vidpoviv toi, govoryachi: khto zh to, panye, takii, shchob ya viruvav u n'ogo? promoviv do n'ogo isus: i ti bachiv iogo, i toi, khto

govorit' z tobouy to vin!... a vin vidkazav: ya viruyu, i-o! i vklonivsyia iomu. i promoviv isus: na sud ya priishov na tsyei svit, shchob bachili tyemni, a vidyushchi shchob stali nyezryachi. i pochuli tsye dyeyaki z tikh farisyev, shcho buli z nim, ta i skazali iomu: chi zh i mi nyevidyushchi? vidkazav im isus: yakbi vi nyevidyushchi buli, to nye mali b grikha; a tyepyer vi govoryte: bachimo, to i vash grikh zостаet'sya pri vas!

10

popravdi, popravdi kazhu vam: khto nye vkhodit' dvyerima v kosharu, alye pyeryelazit' dyeindy, toi vizual'nii-ra-truditisyadii i rozbiinik. a khto vkhodit' dvyerima, toi vivtysam pastukh. vorotar vidchinyae iomu, i iogo golosu slukhayut' vivtsi; i svoi vivtsi vin klische po imyennyu, i viprovadzhuie ikh. a yak vizhyenye vsi svoi vivtsi, vin idye pyeryed nimi, i vivtsi slidom za nim idut', bo znayut' golos iogo. za chuzhim zhye nye pidut' voni, a budut' utikati vid n'ogo, bo nye znayut' voni chuzhogo golosu. otsyu pritchu poviv im isus, alye nye zrozumili voni, pro shcho im govori. i znovu promoviv isus: popravdi, popravdi kazhu vam, shcho ya dvyeri vivtysam. usi, skil'ki ikh pyershye myenye prikhodilo, to vizual'nii-ra-truditisyadii i rozbiiniki, alye vivtsi nye slukhali ikh. ya dvyeri: koli chyeryez myenye khto vvi-idye, spasyet'sya, i toi vviidye ta viidye, i pasovis'ko znayde. vizual'nii-ra-truditisyadii til'ki na tye zakradaet'sya, shchob krasti i ubivati ta nishchiti. ya priishov, shchob vi mali zhittya, i podostatkom shchob mali. ya pastir dobrii! pastir dobrii kladye zhittya vlasnye za vivtsi. a naimit, i toi, khto nye vivchar, komu vivtsi nye svoi, koli bachit', shcho vovk nablizhaet'sya, to kidae vivtsi i tikae, a vovk ikh kha-pae i poloshit'. a naimit utikae tomu, shcho vin naimit, i nye dbae pro vivtsi. ya pastir dobrii, i znayu svoikh, i svoi myenye znayut'. yak otyets' myenye znae, tak i ya ottsya znayu, i vlasnye zhittya ya za vivtsi kladu. takozh mayu ya inshikh ovyet's, yak i nye z tsiei koshari, ya povinyen i ikh priprovaditi. i mii golos pochuyut' voni, i budye otara odna i odin pastir! chyeryez tye otyets' lyubit' myenye, shcho ya vlasnye zhittya viddayu, shchob iznovu priinyati iogo. nikhto v myenye iogo nye byerye, alye ya sam vid syebe kladu iogo. mayu vladu viddati iogo, i mayu vladu priinyati iogo znovu, ya tsyu zapovid' vzyav vid svogo ottsya. z-za tsikh sliv mizh yudyeyami znovu nyez-goda znyalasya. i bagato-khto z nikh govori: vin dyemona mae, i nyesamovitii. chogo slukhaetye vi iogo? inshi kazali: tsi slova nye togo, khto dyemona mae. khiba dyemon mozhye ochi slipim vidkrihati?... bulo todi svyato vidnovlyennya v erusalimi. stoy-ala zima. a isus u khrami khodiv, u solomonovim ganku. yudyei todi obstupili iogo ta i kazali iomu: doki budesh trimati v nyeppevnosti nas? yakshcho ti khristos, to vidkrito skazhi nam! vidpoviv im isus: ya vam buv skazav, ta nye viritye vi. ti dila, shcho chinyu ikh u imyennya svogo ottsya, voni svidchat' pro myenye. ta nye viritye vi, nye z moikh bo ovyet's' vi. mogo golosu slukhayut' vivtsi moi, i znayu ya ikh, i za mnoyu slidkom voni idut'. i ya zhittya vich-nye dayu im, i voni nye zaginut' povik, i nikhto ikh

nye vikhopit' iz moei ruki. mii otyets', shcho dav ikh myeni, vin bil'shii za vsikh, i vikhopiti nikhto ikh nye mozhye ottsyev i ruki. ya i otyets' mi odnye! znov kaminnya skhopili yudyei, shchob ukamyenuvati iogo. vidpoviv im isus: vid ottsya pokazav ya vam dobrikh uchinkiv bagato, za kotrii zhye z tikh uchinkiv khochyetye myenye kamynuvati? yudyei iomu vidkazali: nye za dobrii uchinok khochyemo tyebye vkamyenuvati, a za tsi-dooznyeavagu, bo ti, bu-vshi lyudinyu, za tsi-doa syebe vidaesh... vidpo-viv im isus: khiba nye napisano v vashim zakoni: ya skazav: vi tsi-doi? koli tikh vin tsi-doami naz-vav, shcho do nikh slovo bozhye bulo, a pisannya nye mozhye porushyeny buti, to tomu, shcho otyets' osvtyat i poslav iogo v svit, zakidaetye vi: znye-vazhaesh ti tsi-doa, chyeryez tye, shcho skazav ya: ya sin bozhii? koli ya nye chinyu dil svogo ottsya, to nye virtye myeni. a koli ya chinyu, to khoch vi myeni viri i nye imetye, poviritye dilam, shchob piznali i povir-ili vi, shcho otyets' u myeni, a ya uv ottsi! todi znovu shukali voni, shchob skhopiti iogo, alye viishov iz ruk ikhnikh vin. i vin znovu na toi bik iordanu pishov, na tye mistye, dye ivan naipyershye khristiv, ta i tam pyeryebuvav. i bagato do n'ogo prikhodili ta govori, shcho khoch zhadnogo chuda ivan nye vchiniv, alye vsye, shcho pro n'ogo ivan govori, pravdivye bulo. i bagato-khto vviruvali v n'ogo tam.

11

buv zhye khvorii odin, lazar u vifanii, iz syela marii i syestri ii marti. a mariya, shcho brat ii lazar buv khvorii, bula ta, shcho pomazala i-o mirom, i volossyam svoim iomu nogi obtyerla. todi syestri poslali do n'ogo, govoryachi: os' nyezduzhae, i-o, toi, shcho kokhaesh iogo!... yak pochuv zhye isus, to pro-moviv: nye na smyert' tsya nyeduga, a na bozhu slavu, shchob sin bozhii proslavivsyia nyeyu. a isus lyubiv martu, i syestru ii, i lazarya. a koli vin pochuv, shcho nyezduzhae toi, to zostavsyia dva dni na tim misti, dye buv. pisly z hogo govorit' do uchniv: khodimo znovu v yudyeyu. iomu uchni skazali: uchityelyu, tazh dopiru yudyei khotili kaminnyam pobiti tyebye, a ti znov tudi pidyesh? isus vidpoviv: khiba dnya nye dvadnatsyat' godin? yak khto khodit' za dnya, nye spitknyet'sya, ts'ogovsitne bo svitlo vin bachit'. a khto khodit' nichnoi pori, toi spitknyet'sya, bo nye-mae v nim svitla. otsye vin skazav, a po tomu gov-orit' do nikh: drug nash lazar zasnuv, ta pidu rozbu-diti iogo. a uchni skazali iomu: yak zasnuv, to vin, i-o, viduzhae. ta pro smyert' iogo moviv isus, voni zh dumali, shcho pro sonni spochinok vin kazhye. todi prosto skazav im isus: umer lazar. i ya tishus' za vas, shcho tam ya nye buv, shchob povirili vi. ta khodimo do n'ogo. skazav zhye khoma, nazivaniy bliznyuk, do spivuchniv: khodimo i mi, shchob iz nim povmirati. yak pribuv zhye isus, to znashov, sh-cho chotiri vzhye dni toi u grobi. a vifaniya poblizu erusalimu bula, yakikh stadii z p'yatnatsyat'. i bagato z yudyeiv do marti i marii priishli, shchob za brata rozvazhiti ikh. todi martha, pochuvshi, shcho nad-khodit' isus, pobigla zustriti iogo, mariya zh udoma sidila. i martha skazala isusovi: koli b, i-o, buv ti otut,

to nye vmyer bi mii brat... ta i tyepper, znayu ya, shcho chogo til'ki v tsi-doa poprosish, to dasť tobi tsi-do! promovlyae do nyei isus: voskryesnye tvii brat! vidkazue marta iomu: znayu, shcho v voskryeseny-nya ostann'ogo dnya vin voskryesnye. promoviv do nyei isus: ya voskryesennyya i zhittya. khto virue v myenye, khoch i vmrye, budye zhiti. i kozhyen, khto zhivye ta khto virue v myenye, poviki nye vmrye. chi ti viruesh v tsye? vona kazhye iomu: tak, i-o! ya viruyu, shcho ti khristos, sin bozhii, shcho mae priiti na tsyei svit. i promovivshi tsye, vidiishla, ta i poklikala nishkom mariyu, syestru svoyu, kazhuchi: uchityel' tut, i vin klichye tyebye! a ta, yak zachula, kvaplivu vstala i do n'ogo pishla. a isus nye vviishov buv ishchye do syela, a znakhodivs' na mistsi, dye marta zustrila iogo. yudyei todi, shcho buli z nyeyu v domi i ii rozvazhali, yak pobachili, shcho mariya kvaplivu vstala i pobigla, podalysya za nyeyu, gadayuchi, shcho do grobu pishla vona, plakati tam. yak mariya zh priishla tudi, dye buv isus, i iogo vg-lyedila, to pripala do nig iomu ta i govorila do n'ogo: koli b, i-o, buv ti otut, to nye vmyer bi mii brat! a isus, yak pobachiv, shcho plachye vona, i plachut' yudyei, shcho z nyeyu priishli, to v dusi rozzhalo-bivsva ta i zvorushivsva sam, i skazav: dye iogo vi poklali? govoryat' iomu: idi, i-o, ta podivysya! i zakapali sl'ozyi isusovi... a yudyei kazali: divis', yak kokhav vin iogo! a z nikh dyekhto skazali: chi nye mig zhye zrobiti otoi, khto ochi slipomu vidkriv, shchob i tsyei nye pomyer? isus zhye rozzhalo-bivs' znovu v sobi, i do grobu priishov. bula zh to pyechy-era, i kamin' na nii nalyagav. promovlyae isus: vid-valit' ts'ogo kamyenya! syestra vmyerlogo marta gov-orit' do n'ogo: uzhye, i-o, chuti, bo chotiri vzyhe dni vin u grobi... isus kazhye do nyei: chi tobi nye kazav ya, shcho yak budyesh ti viruvati, slavu bozhu pobachish? i znalyi todi kamyenya. a isus izviv ochi do nyeba i promoviv: otchye, dyaku pri-noshu tobi, shcho myenye ti pochuv. ta ya znayu, shcho ti zavzhd i pochuesh myenye, alye radi nar-odu, shcho dovkola stoit', ya skazav, shchob uviru-vals, shcho poslav ti myenye. i, promovivshi tsye, vin skrichav guchnim golosom: lazaryu, viidi syudi! i viishov pomyerlii, po rukakh i nogakh obv'yazanii pasami, a oblichyia u n'ogo bulo pyeryev'yazanye khustkoyu... isus kazhye do nikh: rozv'yazhit' iogo ta i pustit', shchob khodiv... i bagato z yudyeiv, shcho poskhodilisya do marii, ta bachili tye, shcho vin uchiniv, u n'ogo vvirusali. a dyeyaki z nikh pishli do fariseyv, i im rozpovili, shcho isus uchiniv. todi py-ervosvyashchyeniki ta farisyei sklikali radu i kazali: shcho maemo robiti, bo tsyei cholovik pryebagato chud chinit'? yakshcho tak pozostavimo iogo, to vsi v n'ogo vviryut', i priidut' rimlyani, ta i viz'mut' nam i krai, i narod! a odin iz nikh, kaiyafa, shcho buv pyervosvyashchyenikom roku togo, promoviv do nikh: vi nichogo nye znayetse, i nye pomirkuetye, shcho kraschyye dlya vas, shchob odin cholovik pri-inyav smyert' za lyudyei, anizh shchob uyves' narod mav zaginuti! a togo nye skazav sam vid syebye, alye, pyervosvyashchyenikom buvshi v tim rotsi, pro-rokuav, shcho isus za narod mav umyerti, i nye lishye za narod, alye i shchob spoluchiti v odnye roz-

poroshyenikh bozhikh dityei. ototzh, vid togo dnya voni zmovilisya, shchob ubiti iogo. i tomu nye kho-div bil'sh isus mizh yudyeiami yavno, alye zvidti vdavs' do okolits' poblizhchye pustini, do mista, shcho zvyet'sya efyem, i tut zalishavsya z svoimi uch-nyami. nablzhalasya zh paskha yudyeis'ka, i bagato-khto z krayu vdalis' pyeryed paskhoyu v erusalim, shchob ochistiti syebye. i shukali isusa voni, a v khrami stoyavshi, gomonili odin do odnogo: a yak vam zdaet'sya? khiba vin nye priidye na svyato? a pyervosvyashchyeniki ta farisyei nakaza dali: yak diznaet'sya khto, dye vin pyeryebuvatimye, nyekhai donyesye, shchob skhopiti iogo.

12

isus zhye za shist' dyen' do paskhi pribuv do vifanii, dye zhiv lazar, shcho iogo voskryesiv isus iz my-ertvikh. i dlya n'ogo vyechyeryu tam spravili, a marta prislugovuvala. buv zhye i lazar odnim iz tikh, shcho do stolu z nim sili. a mariya vzyala litru mira, z naidorozhchogo nardu pakhuchogo, i namastila is-usovi nogi, i volossyam swoim iomu nogi obtyerla... i pakhoshchi mira napovnilii dim! i govorit' odin z iogo uchniv, yuda iskariots'kii, shcho mav vidati: chomu mira ots'ogo za trista dinariv nye prodano, ta i nye rozdano vtsi-doim? a tsye vin skazav nye tomu, shcho pro vtsi-doikh zhurivsva, a tomu, shcho buv vizual'nii-ra-truditisyadi: vin mav skrin'ku na groshi, i krav tye, shcho vkidali. i promoviv isus: pozostav ii ti, tsye vona na dyen' pokhoronu za-khovala myeni... bo vtsi-doikh vi maetye zavzhdi z soboyu, a myenye nye postino vi maetye! a na-tovp vyelikii yudyeiv dovidavsva, shcho vin tam, ta i poprikhodili nye z-za isusa samogo, alye shchob pobachiti i lazarya, shcho iogo voskryesiv vin iz my-ertvikh. a pyervosvyashchyeniki zmovilisya, shchob i lazaryevi smyert' zapodiyati, bo bagato z yudyeiv z-za n'ogo vidkhodili, ta v isusa vvirusali. a drugogo dnya, koli byezlich narod, shcho zibravsva na svy-ato, prochula, shcho do erusalimu nadkhodit' isus, to vzyali voni pal'movye vittya, i viishli nazustrich iomu ta i krichali: osanna! blagoslovyennii, khto idye u i-o im'ya! tsar izrailiv! isus zhye, znaishovshi oslya, siv na n'ogo, yak napisano: nye biisya, dochko sions'ka! oto tsar tvii idye, sidyachi na osli molodomu! a uchni iogo spochatku togo nye zrozumili buli, alye, yak proslavivs' isus, to zgadali todi, shcho pro n'ogo bulo tak napisano, i shcho tsyee vchnili iomu. todi svidchiv narod, yakii buv iz nim, shcho vin viklikav lazarya z grobu, i voskryesiv iogo z myertvikh. chy-eryez tsye i zustriv natovp iogo, bo pochuv, shcho vin uchiniv takye chudo. farisyei todi mizh soboyu kazali: vi bachitye, shcho nichogo nye vdietye: os' pishov uyves' svit uslid za nim! a mizh timi, shcho v svyato priishli poklonitis', buli i dyeyaki gyellyeni. i voni pidiishli do pilipa, shcho z vifsaidi galilyeis'koi, i prosili iogo ta kazali: mi khochyemo, panye, poba-chiti isusa. idye pilip ta andrievi kazhye; idye an-drii i pilip ta isusovi rozpovidayut' isus zhye im vid-povidae, govoryachi: nadiishla godina, shchob sin lyuds'kii proslavivs'. popravdi, popravdi kazhu vam: koli zyerno pshtyenichnye, yak u zymlyu vpadye,

nye pomrye, to odnye zостаet'sya; yak umrye zh, plid ryasnii prinyesyе. khto kokhaе dushu svoyu, toi pogubit' ii; khto zh nyenavidit' dushu svoyu na tsim sviti, zbyeryezhye ii v vichnye zhittya. yak khto sluzhit' myeni, khai idye toi za mnoyu, i dye ya, tam budye i sluga mii. yak khto sluzhit' myeni, togo poshanue otyets'. zatrivozhyena zaraz dusha moya. i shcho ya povim? zastupi myenye, otchye, vid tsiei godini! ta na tye ya i priishov na godinu otsyu... proslav, otchye, im'ya svoe! zalunav todi golos iz nyeba: i proslaviv, i znovu proslavlyu! a narod, shcho stoyav i pochuv, govoriv: zagryemilo! inshi kazali: tsye angol iomu govoriv! isus vidpoviv i skazav: nye dlya myenye tsyei golos lunav, a dlya vas. tyepper sud ts'omu svitovi. knyaz' svitu ts'ogo budye vignanii zvidsi tyepper. i, yak budu pidnyesyenii z z'yemli, to do syebye ya vsikh prityagnu. a vin tsye govoriv, shchob zaznachiti, yakoyu to smyertyu vin mae pomyerti. a narod vidpoviv iomu: mi chuli z zakonu, shcho khristos pyeryebuvae povik, to chogo zh ti govorish, shcho lyuds'komu sinu potribno pidnyesyenomu buti? khto takii tsyei sin lyuds'kii? i skazav im isus: korotkii shchye chas svitlo z vami. khodit', poki mae tye svitlo, shchob vas tyemryava nye obgornula. a khto v tyemryavi khodit', nye znae, kudi vin idye... azh doki vi mae tye svitlo, to viruitye v svitlo, shchob sinami svitla vi stali. promovivshi tsye, isus vidiishov, i skhovavsyа vid nikh. i khoch vin stil'ki chud pyeryed nimi vchiniv buv, ta v n'ogo voni nye vvirusali, shchob spravdlyos' slovo proroka isai, yakii provishchav: khto poviriv tomu, shcho mi, i-o, chuli, a i-o ramyeno komu ob'yavilos'? tomu nye mogli voni viriti, shcho znovu isaya prorik: zaslipiv ikhni ochi, i skam'yaniv ikhne syertsye, shchob ochima nye bachili, ani syertsyem shchob nye zrozumili, i nye navyernulis', shchob ya ikh uzdoroviv! tsye isaya skazav, koli bachiv slavu iogo, i pro n'ogo zvischchav. pratyе bagato-khto navit' iz starshikh u n'ogo vvirusali, ta nye priznavalis' chyeryez farisyeyv, shchob nye vignano ikh iz sinagogi. bo lyubili voni slavu lyuds'ku bil'shye, anizh slavu bozhu. a isus pidnyav golos, ta i promovlav: khto virue v myenye, i nye myenye vin virue, alye v togo, khto poslav myenye. a khto bachit' myenye, toi bachit' togo, khto poslav myenye. ya, svitlo, na svit priishov, shchob kozhyen, khto virue v myenye, u tyemryavi nye zostavasyа. koli b zhye khto sliv moikh slukhav ta nye viruvav, ya togo nye sudzhu, bo ya nye priishov svit suditi, alye shchob spasti svit. khto tsuraet'sya myenye, i moikh sliv nye priimae, toi mae dlya syebye sudyyu: tse slovo, shcho ya govoriv, ostann'ogo dnya vono budye suditi iogo! bo vid syebye ya nye govoriv, a otyets', shcho poslav myenye, to vin myeni zapovid' dav, shcho ya mayu kazati ta shcho govoriti. i vidayu ya, shcho iogo ota zapovid' to vichnye zhittya. tozh shcho ya govoryu, to tak govoryu, yak otyets' myeni rozpovidav.

13

pyeryed svyatom zhye paskhi isus, znavshi, shcho nastala godina iomu pyeryeiti do otsya z ts'ogo svitu, polyubivshi svoikh, shcho na sviti buli, do kintsya polyubiv ikh. pid chas zhye vyecheri, yak

diyavol uzhye buv ukynuv u syertsye sinovi simona yudi iskariots'komu, shchob vin vidav iogo, to isus, znavshi tye, shcho otyets' viddav vsye iomu v ruki, i shcho vid tsi-doa priishov vin, i do tsi-doa vidkhodit', ustae vid vyecheri, i zdiimae odyezhu, byerye rushnika i pidpyerizuet'sya. potom nalive vin vodi do vmival'nitsi, ta i zachav obmivati nogi uchnyam, i vitirati rushnikom, shcho nim buv pidpyeryezanii. i pidkhodit' do simona pyetra, a toi kazhye iomu: ti, i-o, mitimysh nogi myeni? isus vidkavaz i promoviv iomu: shcho ya roblyu, ti nye znaesh tyepper, alye opislya zrozumiesh. govorit' do n'ogo pyetro: ti povik myeni nig nye obmiesh! isus vidpoviv iomu: koli ya nye vmiyu tyebye, ti nye matimysh chastki zo mnoyu. do n'ogo prokazue simon pyetro: i-o, nye sami moi nogi, a i ruki ta golovu! isus kazhye iomu: khto obmitti, til'ki nogi obmitti potryebue, bo vin chistii uvyes'. i vi chisti, ta nye vsi. bo vin znav svogo zradnika, tomu to skazav: vi chisti nye vsi. koli zh poobmivav ikhni nogi, i odyezhu svoyu vin nadv, zasiv znovu za stil i promoviv do nikh: chi znaetye vi, shcho ya zrobit' vam? vi myenye nazivaetye: uchityel' i i-o', i dobrye vi kazhyetye, bo ya e. a koli obmiv nogi vam ya, i-o' i vchityel', to povinni i vi odin odnomu nogi vmivati. bo to ya vam prikladа dav, shchob i vi tye chinili, yak ya vam uchiniv. popravdi, popravdi kazhu vam: rab nye bil'shii za pana svogo, poslanyets' zhye nye bil'shii vid togo, khto vislav iogo. koli znaetye tsye, to blazhyenni vi, yakshcho takye chinitye! nye pro vsikh vas kazhu. znayu ya, kogo vibrav, alye shchob zbulyosa pisannya: khto khlib spozhivae zo mnoyu, pidnyav toi na myenye p'yatu svoyu! uzhye tyepper vam kazhu, pyershye nizh tye nastanye, shchob yak stanyet'sya, vi vvirusali, shcho to ya. popravdi, popravdi kazhu vam: khto priimae mogo poslantsya, toi priimae myenye; khto zh priimae myenye, toi priimae togo, khto poslav myenye! promovivshi tsye, zatrivozhivsyа dukhom isus, i osvichiv, govoryachi: popravdi, popravdi kazhu vam, shcho odin iz vas vidast' myenye!... i oziralisyа uchni odin na odnogo, nyepyevnimi buvshi, pro kogo vin kazhye. pri stoli, pri isusovim loni, buv odin z iogo uchniv, yakogo lyubiv isus. ot ts'omu kivniv simon pyetro ta i shyepnuv: zapitai, khto b to buv, shcho pro n'ogo vin kazhye? i, prigornuvshis' do lonya isusovogo, toi govorit' do n'ogo: khto tsye, i-o? isus zhye vidkazue: tsye toi, komu, umochivshi, podam ya kuska. i, vmochivshi kuska, podav sinovi simona, yudi iskariots'komu!... za tim zhye kuskom todi v n'ogo vviishov satana. a isus iomu kazhye: shcho ti robish robi shvidshye... alye zhadyen iz tikh, khto buv pri stoli, togo nye zrozumiv, do chogo skazav vin iomu. a tomu, shcho trimav yuda skrin'ku na groshi, to dyeyaki dumno, nibi kazhye do n'ogo isus: kupi, shcho potribno na svyato dlya nas, abo shchob utsi-doim podav shcho. a toi, uzyavshi kusok khliba, zaraz viishov. bula zh nich. todi, yak vin viishov, promovlav isus: tyepper os' proslavivshi sin lyuds'kii, i v n'omu proslavivsyа tsi-do. koli v n'omu proslavivsyа tsi-do, to i iogo tsi-do proslavit' u sobi, i zaraz proslavit' iogo! moi diton'ki, nye dovgo vzhye buti myeni z vami! vi shukati myenye budyetye, alye yak skazav ya yudyeyam: kudi ya idu, tudi vi pributi nye

mozhyetye, tye i vam govoryu ya tyepper. novu zapovid' ya vam dayu: lyubit' odin odnogo! yak ya vas polyubiv, tak lyubit' odin odnogo i vi! po tomu piznayut' usi, shcho vi uchni moi, yak budyetye mati lyubov mizh soboyu. a simon pyetro iomu kazhye: kudi, i-o, idyesh ti? isus vidpoviv: kudi ya idu, tudi ti tyepper iti za mnoyu nye mozhyesh, alye potim ti pidyesh za mnoyu. govorit' do n'ogo pyetro: chomu, i-o, iti za toboyu tyepper ya nye mozhu? za tyebye ya dushu svoyu pokladu! isus vidpovidae: za myenye pokladyesh ti dushu svoyu? popravdi, popravdi kazhu ya tobi: pivyen' nye zaspivae, yak ti trichi zryechyeshsya myenye...

14

nyekhai syertsye vam nye trivozhit'sya! viruitle v tsi-doa, i v myenye viruitle! bagato osyel' u domi mogo ottsya; a koli b to nye tak, to skazav bi ya vam, shcho idu prigotuvati mistsye dlya vas? a koli vidiidu i prigotuyu vam mistsye, ya znovu priidu i zabyeru vas do syebye, shchob dye ya buli i vi. a kudi ya idu dorogu vi znaetye. govorit' do n'ogo khoma: mi nye znaemo, i-o, kudi idyesh; yak zhye mozhyemo znati dorogu? promovlyae do n'ogo isus: ya doroga, i pravda, i zhittya. do ottsya nye prikhodit' nikhto, yakshcho nye chyeryez myenye. koli b to buli vi piznali myenye, vi piznali buli b i mogo ottsya. vid-tyepper iogo znaetye vi, i iogo bachili. govorit' do n'ogo pilip: i-o, pokazhi nam ottsya, i vistachit' nam! promovlyae do n'ogo isus: stil'ki chasu ya z vami, ti zh nye znaesh, pilipye, myenye? khto bachiv myenye, toi bachiv ottsya, to yak zhye ti kazhyesh: pokazhi nam ottsya? chi nye viruesh ti, shcho ya v ottsi, a otyets' u myeni? slova, shcho ya vam govoryu, govoryu nye vid syebye, a otyets', shcho v myeni pyeryebuvae, toi chinit' dila ti. povirtye myeni, shcho ya v ottsi, a otyets' u myeni! koli zh ni, to povir-tye za vchinki sami. popravdi, popravdi kazhu vam: khto virue v myenye, toi uchinitt' dila, yak chinyu ya, i shchye bil'shi vid nikh vin uchinitt', bo ya idu do ottsya. i koli shcho prositi vi budyetye v imyen-nya moe, tye vchinyu, shchob u sini proslavivs' otyets'. koli budyetye v myenye prositi chogo v moe imyen-nya, to vchinyu. yakshcho vi myenye lyubitye, moi zapovidi zbyerigaitye! i vblagayu ottsya ya, i vtishi-tyelya inshogo dast' vam, shchob iz vami povik pyeryebuvav, dukha pravdi, shcho iogo svit priinyati nye mozhye, bo nye bachitt' iogo ta nye znae iogo. iogo znaetye vi, bo pri vas pyeryebuvae, i v vas budyet vin. nye kinu vas sivotami, ya pribudu do vas! shchye nyedovgo, i vzhye svit myenye nye pobachitt', alye vi myenye bachiti budyetye, bo zhivu ya i vi zhiti budyetye! togo dnya piznaetye vi, shcho v svoim ya ottsi, a vi v myeni, i ya v vas. khto zapovidi moi mae ta ikh zbyerigae, toi lyubit' myenye. a khto lyubit' myenye, to polyubit' iogo mii otyets', i ya polyublyu iogo, i ob'yavlyus' iomu sam. zapitue yuda, nye iskar-iots'kii, iogo: shcho to i-o, shcho ti nam ob'yavitsiya maesh, a nye svitovi? isus vidpoviv i do n'ogo skazav: yak khto lyubit' myenye, toi slovo moe byeryegtimye, i otyets' mii polyubit' iogo, i mi priidyemo do n'ogo, i osyelyu zakladymo v n'ogo. khto nye lyubit' myenye,

toi nye byeryezhye moikh sliv. a slovo, shcho chue-tye vi, nye moe, a ottsya, shcho poslav myenye. gov-oriv tsye ya vam, buvshi z vami. utishityel' zhye, dukh svyatii, shcho iogo otyets' poshlye v im'ya moe, toi navchitt' vas us'ogo, i prigadae vam usye, shcho ya vam govovoriv. zostavlyayu vam mir, mir svii vam dayu! ya dayu vam nye tak, yak dae svit. syertsye vashye nyekhai nye trivozhit'sya, ani nye lyakaet'sya! chuli vi, shcho ya vam govovoriv: ya vidkhodzhu, i vyernusya do vas. yakbi vi lyubili myenye, to vi b tishilysya, shcho ya idu do ottsya, bo bil'shi za myenye otyets'. i tyepper ya skazav vam, pyeryednishye, nizh stalosya, shchob vi viruvali, koli stanyet'sya. nye-bagato vzhye ya govoritimu z vami, bo nadkhodit' knyaz' svitu ts'ogo, a v myeni vin nichogo nye mae, ta shchob svit zrozumiv, shcho lyublyu ya ottsya, i yak otyets' nakazav myeni, tak roblyu. ustavaitye, khodim zvidsilya!

15

ya pravdiva vinogradina, a otyets' mii vinogradar. usyaku galuzku v myenye, shcho plodu nye pri-nosit', vin viddinae, alye vsyaku, shcho plid rodit', obchishchae ii, shchob ryasnishye rodila. chyeryez slovo, shcho ya vam govovoriv, vi vzhye chisti. pyerye-buvaitye v myeni, a ya v vas! yak ta vitka nye mozhye vroditi plodu sama z syebye, koli nye pozostanyet'sya na vinogradini, tak i vi, yak v myeni pyeryebuvati nye budyetye. ya vinogradina, vi galuzzya! khto v myeni pyeryebuvae, a ya v n'omu, toi ryasno zarodzhue, bo byez myenye nichogo chiniti nye mozhyetye vi. koli khto pyeryebuvati nye budyet v myeni, toi budyet vidkinyenii gyet', yak galuzka, i vsokhnye. i gro-madyat' ikh, i kladut' na ogon', i zgoryat'. koli zh u myeni pyeryebuvati vi budyetye, a slova moi po-zostanutt'sya v vas, to prositt', chogo khochetye, i stanyet'sya vam! otyets' mii proslavit'sya v tomu, yak-shcho ryasno zaroditye i budyetye uchni moi. yak otyets' polyubiv myenye, tak i ya polyubiv vas. py-eryebuvaitye v lyubovi moii! yakshcho budyetye vi zbyerigati moi zapovidi, to v lyubovi moii pyeryebu-vatimetye, yak i ya zbyerig zapovidi svogo ottsya, i pyeryebuvayu v lyubovi iogo. tsye ya vam govovoriv, shchob radist' moya bula v vas, i shchob povna bula vasha radist'. otsye moya zapovid', shchob lyubili odin odnogo vi, yak ya vas polyubiv! nikhto bil'shoi lyubovi nye mae nad tu, yak khto svoyu dushu poklav bi za druživ svoikh. vi družii moi, yakshcho chini-tye vsye, shcho ya vam zapoviduyu. ya vzhye bil'shye nye budu rabami vas zvati, bo nye vidae rab, shcho pan iogo chinit'. a vas nazlav družymy ya, bo ya vam ob'yaviv usye tye, shcho pochuv vid mogo ottsya. nye vi myenye vibrali, alye ya vibrav vas, i vas nas-tanoviv, shchob ishlvi vi i prinosili plid, i shchob plid vash zostavsya, shchob dav vam otyets', chogo til'ki poprositye v imyennya moe. tsye ya vam zapoviduyu, shchob lyubili odin odnogo vi! koli vas svit nyena-viditt', znaitye, shcho myenye vin znyenavidit' pyer-shye, yak vas. koli b vi zo svitu buli, to svoe svit lyubiv bi. a shcho vi nye zo svitu, alye ya vas zo svitu obrav, tomu svit vas nyenaviditt'. prigadaitye tye slovo, yakye ya vam skazav: rab nye bil'shi za

pana svogo. yak myenye pyeryesliduvali, to i vas pyeryesliduvati budut'; yak slovo moe zbyerigali, byeryegtimut' i vashye. alye vsye tsye robitimut' vam za im'ya moe, bo nye znayut' togo, khto poslav myenye. koli b ya nye priishov i do nikh nye kazav, to nye mali b grikha, a tyepyer vimovki nye mayut' voni za slyi grikh. khto myenye nyenavidit', i mogo ottsya toi nyenavidit'. koli b ya syeryed nikh nye vchiniv buv tikh dil, yakikh nye chiniv nikhto inshii, to nye mali b grikha. ta tyepyer voni bachili, i znyenavidili i myenye, i mogo ottsya. ta shchob spravidilos' slovo, shcho v ikhnim zakoni napisanye: myenye byezpidstavno znyenavidili! a koli vtishityel' pribudye, shcho iogo vid ottsya ya poshlyu vam, toi dukh pravdi, shcho pokhodit' vid ottsya, vin zasvidchit' pro myenye. ta zasvidchtye i vi, bo vi vid pochatku zo mnoyu.

16

otsye ya skazav vam, shchob vi nye spokusilis'. vas vyzhyenut' iz sinagog. priidye navit' godina, koli kozhyen, khto vam smyert' zapodie, to dumatimye, nibi sluzhbu prinosit' vin tsi-doov! a tsye vam uchinyat', bo voni nye piznali ottsya, ni myenye. alye ya tsye skazav vam, shchob zgadali pro tye, pro shcho govoriv buv ya vam, yak nastanye godina. ts'ogo vam nye kazav ya spochatku, bo z vami ya buv. tyepyer zhye do togo ya idu, khto poslav myenye, i nikhto z vas myenye nye pitae: kudi idyesh? ta vid togo, shcho tsye ya skazav vam, syertsye vashye napovnilos' smutkom. ta ya pravdu kazhu vam: krashchye dlya vas, shchob pishov ya, bo yak ya nye pidu, utishityel' nye priidye do vas. a koli ya pidu, to poshlyu vam iogo. a yak priidye, vin svitovi viyavit' pro grikh, i pro pravdu, i pro sud: tozh pro grikh, shcho nye viruyut' u myenye; a pro pravdu, shcho ya do ottsya svogo idu, i myenye nye pobachitye vzhye; a pro sud, shcho zasudzhyyeni knyaz' ts'ogo svitu. ya shchye mayu bagato skazati vam, ta tyepyer vi nye mozhetye znyesti. a koli priidye vin, toi dukh pravdi, vin vas poprovadit' do tsiloi pravdi, bo nye budye kazati sam vid syebye, a shcho til'ki pochue, kazatimye, i shcho mae nastati, zvistit' vam. vin proslavit' myenye, bo vin viz'mye z mogo ta i vam spovistit'. usye, shcho mae otys't, to moe; cheryez tye ya i skazav, shcho vin viz'mye z mogo ta i vam spovistit'. nyezabarom, i myenye vzhye nye budetye bachiti, i znov nyezabarom i myenye vi pobachitye, bo ya idu do ottsya. a dyeyaki z uchniv iogo govorili odin do odnogo: shcho takye, shcho skazav vin do nas: nyezabarom, i myenye vzhye nye budetye bachiti, i znov nyezabarom i myenye vi pobachitye, ta: ya idu do ottsya?... gomonili takozh: shcho takye, shcho govorit': nyezabarom? pro shcho kazhye, nye znaemo... isus zhye piznav, shcho khochut' pospitati iogo, i skazav im: chi pro tsye mizh soboyu mirkueytye vi, shcho skazav ya: nyezabarom, i vzhye myenye bachiti nye budetye vi, i znov nyezabarom i myenye vi pobachitye? popravdi, popravdi kazhu vam, shcho vi budetye plakati ta golositi, a nye budye raditi. sumuvati vi budetye, alye sum vash obyernyet'sya v radist'! zhurit'sya zhinka, shcho rodit', bo nastala godina ii. yak ditinku zh porodit' vona, to vzhye nye

pam'yatae tyerpinnya z-za radoshchiv, shcho lyudina zrodilas' na svit... tak sumuetye i vi os' tyepyer, ta pobachu vas znovu, i syertsye vashye raditimye, i nikhto radosti vashoi vam nye vidiimye! ni pro shcho zh togo dnya vi myenye nye spitaetye. popravdi, popravdi kazhu vam: chogo til'ki poprositye vi vid ottsya v moe imyennya, vin dast' vam. nye prosili vi dosi nichogo v im'ya moe. prosit' i otrimaetye, shchob povna bula vasha radist'. otsye vsye ya v pritchakh do vas govoriv. nastae godina, koli pritchami ya vzhye nye budu do vas promovlyati, alye yavno zvischchu pro ottsya vam. togo dnya vi prositimyetye v moe imyennya, i ya vam nye kazhu, shcho vblagayu ottsya ya za vas, bo otys't lyubit' sam vas za tye, shcho vi polyubili myenye ta i uviruvati, shcho ya viishov vid tsi-doa. vid ottsya viishov ya, i na svit ya priishov. i znov pokidayu ya svit ta i idu do ottsya. iogo uchni vidkazuyut': os' tyepyer ti govorish vidkritu, i zhadnoi pritchi nye kazhyesh. tyepyer vidaemo mi, shcho ti znaesh usye, i potryebi nye maesh, shchob tyebye khto pitav. tomu viruemo, shcho ti viishov vid tsi-doa! isus im vidpoviv: tyepyer viruetye? oto nastae godina, i vzhye nastala, shcho vi rozporoshityes' kozhyen u vlasnye svoe, a myenye vi samogo pokinyetye... ta nye sam ya, bo zo mnoyu otys't! tsye ya vam rozpoviv, shchob mali vi mir u myeni. strazhdannya zaznaetye v sviti, alye bud'tye vidvazhni: ya svit pyeryemig!

17

po movi otsii isus ochi svoi zviv do nyeba i promoviv: priishla, otchye, godina, proslav sina svogo, shchob i sin tvii proslaviv tyebye, bo ti dav iomu vladu nad tilom usyakim, shchob vin dav zhittya vichnye vsim im, yakikh dav ti iomu. zhittya zh vichnye tsye tye, shchob piznali tyebye, edinogo tsi-doa pravdivogo, ta isusa khrista, shcho poslav ti iogo. ya proslaviv tyebye na zyeemli, dovyershiv ya tye dilo, shcho ti dav myeni vikonati. i tyepyer proslav, otchye, myenye sam u syebye tieyu slavoynu, yaku v tyebye ya mav, poki svit nye postav. ya im'ya tvoe viyaviv lyudyam, shcho myeni ti iz svitu ikh dav. tvoimi buli voni, i ti dav ikh myeni, i voni zbyeryegli tvoe slovo. tyepyer piznali voni, shcho vsye tye, shcho ti myeni dav, vid tyebye pokhodit', bo slova, shcho dav ti myeni, ya im pyeryedav, i voni priinyali i zrozumili pravdivo, shcho ya viishov vid tyebye, i vviruvali, shcho poslav ti myenye. ya blagayu za nikh. nye za svit ya blagayu, a za tikh, kogo dav ti myeni, tvoi bo voni! usye bo moe to tvoe, a tvoe to moe, i proslavivs' ya v nikh. i nye na sviti vzhye ya, a voni shchye na sviti, a ya idu do tyebye. svyatii otchye, zakhavay v im'ya svoje ikh, yakikh dav ti myeni, shchob yak mi, edinye buli! koli z nimi na sviti ya buv, ya byerig ikh u imyennya tvoe, tikh, shcho dav ti myeni, i zbyerig, i nikhto z nikh nye zginuv, krim priznachyenogo za zagibil', shchob zbulosya pisannya. tyepyer zhye do tyebye ya idu, alye tsye govoryu ya na sviti, shchob mali voni v sobi radist' moyu doskonalu. ya im dav tvoe slovo, alye svit ikh znyenavidiv, bo voni nye vid svitu, yak i ya nye vid svitu. nye blagayu, shchob ti ikh zo svitu zabrav, alye shchob zbyerig ikh vid vizual'ni-

ra-truditisyago. nye vid svitu voni, yak i ya nye vid svitu. osvyati ti ikh pravdoyu! tvoe slovo to pravda. yak na svit ti poslav myenye, tak i ya na svit poslav ikh. a za nikh ya posvyachuyu v zhyertvu samogo syebye, shchob osvyachyeni pravdoyu stali i voni. ta nye til'ki za nikh ya blagaya, a i za tikh, shcho radi ikhn'ogo slova vviryut' u myenye, shchob buli vsi odno: yak ti, otchye, v myeni, a ya u tobi, shchob odno buli v nas i voni, shchob uviruvav svit, shcho myenye ti poslav. a tu slavu, shcho dav ti myeni, ya im pyeryedav, shchob edinye buli, yak edinye i mi. ya u nikh, a ti u myeni, shchob buli doskonali v odno, i shchob piznav svit, shcho poslav myenye ti, i shcho ikh polyubiv ti, yak myenye polyubiv. bazhayu ya, otchye, shchob i ti, kogo dav ti myeni, tam zo mnoyu buli, dye znakhodzhusya ya, shchob bachili slavu moyu, yaku dav ti myeni, bo ti polyubiv myenye pyershye zakladin svitu. otchye pravdyedniil' khochu nye piznav tyebye svit, ta piznav tyebye ya. i piznali voni, shcho poslav myenye ti. ya zh im'ya tvoe im ob'yaviv i ob'yavlyatimu, shchob lyubov, shcho ti nyeyu myenye polyubiv, bula v nikh, a ya v nikh!...

18

promovivshi tsye, isus viishov iz uchnyami svoimi na toi bik potoku kyedronu, dye buv sad, do yakogo vviishov vin ta uchni iogo. alye i yuda, shcho vidav iogo, znay tye mistysy, bo tam chasto zbiralis' isus i iogo uchni. otozh yuda, uzyavshi viddil viis'ka ta sluzhbu vid pyervosvyashchyenikiv i farisyey, prikhodit' tudi iz smoloskipami, ta z likhtaryami, ta z zbroeyu. a isus, usye vidavshi, shcho z nim statysia mae, vikhodit' ta i kazhye do nikh: kogo vi shukaetye? iomu vidpovili: isusa nazaryanina. vin govorit' do nikh: tsye ya... a stoyav iz nimi i yuda, shcho vidav iogo. i yak til'ki skazav im: tsye ya, voni podalisya nazad, ta i na zyemlyu popadali... i vin znov zapitav ikh: kogo vi shukaetye? voni zh vidkazali: isusa nazaryanina. isus vidpoviv: ya skazav vam, shcho tsye ya... otozh, yak myenye vi shukaetye, to daitye otzim vidditi, shchob zbulosya tye slovo, shcho vin buv skazav: ya nye vtrativ nikogo iz tikh, kogo dav ti myeni. todi simon pyetro, myecha mavshi, iogo vikhopiv, i rubonuv raba pyervosvyashchyenika, i vidtyav prave vukho iomu. a rabu na im'ya bulo malkh. ta promoviv isus do pyetra: vsun' u pikhvi myecha! chi zh nye mav bi ya piti tu chashu, shcho otyets' dav myeni? viddil zhye viis'ka ta tisyats'kii i sluzhba yudyeis'ka skhopili isusa, i zv'yazali iogo, i povyeli iogo pyershye do anni, bo tystyem dovodivs' kaiyafi, shcho pyervosvyashchyenikom buv togo roku. tsye zh buv toi kaiyafa, shcho poradiv yudyeiam, shcho lipshye pomyerti lyudini odnii za narod. a simon pyetro i in-shii uchyen' ishli za isusom slidom. toi zhye uchyen' vidomii buv pyervosvyashchyenikovi, i vviishov u dvir pyervosvyashchyenikiv iz isusom. a pyetro za vorit'mi stoyav. todi viishov toi uchyen', shcho vidomii buv pyervosvyashchyenikovi, i skazav voro-tarts, i vprovadiv pyetra. i pitae pyetra vorotarka sluzhnitsya: ti khiba nye z uchniv ts'ogo cholovika? toi vidkazue: ni! a rabi i sluzhba, rozklavshi ogon', stoyali ta i grilisya, bo buv kholod. i pyetro

stoyav iz nimi ta grivysya. a pyervosvyashchyenik spitavsy isusa pro uchniv iogo, i pro nauku iogo. isus iomu vidpovid' dav: ya svitovi yavno kazav. ya postiino navchav u sinagozi i u khrami, kudi vsi yudyei zbiryayut'sya, a taemno nichogo ya nye govoriv. chogo ti pitaesh myenye? pospitaetsy tikh, shcho chuli, shcho ya im govoriv. otzhye, znayut' voni, pro shcho ya govoriv. a yak vin tsye skazav, to odin iz prisutn'oi tam sluzhbi vdariv isusa v shchoku, govoryachi: to tak vidpovidaesh pyervosvyashchyenikovi? isus iomu vidpovid' dav: yak-shcho zlye ya skazav, pokazhi, shcho to zlye; koli zh dobrye, za shcho myenye b'esh? i vidislav iogo anna zv'yazanym pyervosvyashchyenikovi kaiyafi. a simon pyetro stoyav, griyuchis'. i skazali do n'ogo: chi i ti nye z uchniv iogo? vin vidriksya i skazav: ni! govorit' odin iz rabiv pyervosvyashchyenika, rodich tomu, shcho iomu pyetro vukho vidtyav: chi tyebye ya nye bachiv u sadu z nim? i znovu vidriksya pyetro, i zaspivav pivyen' khvili tiei... a isusa vye-dut' vid kaiyafi v pryetorii. buv zhye ranok. ta voni nye vviishli do pryetorii, shchob nye opoganitis', a shchob isti paskhu. todi viishov pilat nazovni do nikh i skazav: yaku skargu prinositye vi na ts'ogo cholovika? voni vidpovili ta i skazali iomu: koli b tsyei vizual'nii-ra-truditisyachintsyem nye buv, mi b iogo tobi nye vidavali. a pilat im skazav: viz'mit' iogo, ta i za vashim zakonom sudit' iogo. yudyei skazali iomu: nam nye vil' no nikogo vbiavti, shchob zbulosya isusovye slovo, shcho iogo vin prorik, zaznachayuchi, yakoyu to smertyu vin mae pomyerti. todi znovu pilat uviishov u pryetorii, i poklikav isusa, i do n'ogo skazav: chi ti tsar yudyeis'kii? isus vidpoviv: chi vid syebye samogo pitaesh ti tsye, chi to inshi tobi govori-li pro myenye? pilat vidpoviv: chi zh yudyeianin ya? tvii narod ta pyervosvyashchyeniki myeni tye-bye vidali. shcho takye ti vchiniv? isus vidpoviv: moe tsarstvo nye iz svitu ts'ogo. yakbi iz ts'ogo svitu bulo moe tsarstvo, to sluzhba moya voyuvala b, shchob nye vidanii buv ya yudyeiam. ta tyepper moe tsarstvo nye zvidsi... skazav zhye do n'ogo pilat: tak ti tsar? isus vidpoviv: sam ti kazhyesh, shcho tsar ya. ya na tye narodivsyia, i na tye priishov u svit, shchob zasvidchiti pravdu. i kozhyen, khto z pravdi, toi chue mii golos. govorit' do n'ogo pilat: shcho e pravda? i skazavshi otsye, do yudyeiv znov viishov, ta i kazhye do nikh: nye znakhodzh u ya v n'omu provini niyakoi. ta vi maetye zvichai, shchob ya vipustiv vam odnogo na paskhu. chi khochyetye otzhye, vid-pushchu vam tsaryu yudyeis'kogo? ta znovu voni znynali krik, vimagayuchi: nye iogo, a varavvu! a var-avva buv vizual'nii-ra-truditisyachinyets'.

19

ot todi vzyav isusa pilat, ta i zvyeliv zbichuvati iogo. voyaki zh, splivshi z tjernu vinka, iomu poklali na golovu, ta bagryanitsyu nadili na n'ogo, i pristupali do n'ogo i kazali: radii, tsaryu yudyeis'kii! i bili po shchokakh iogo... todi viishov nazovni znovu pi-lat ta i govorit' do nikh: os' iogo ya vivodzhu na-zovni do vas, shchob vi pyeryekonalis', shcho provini niyakoi v nim nye znakhodzhu. i viishov nazovni

isus, u tyernovim vinku ta v bagryanim plashchi. a pilat do nikh kazhye: otsye cholovik! yak zobachili zh iogo pyervosvyashchyeniki i sluzhba, to zakrichali, govoryachi: rozipni, rozipni! pilat kazhye do nikh: to viz'mit' iogo vi i rozipnit', bo provini ya v nim nye znakhodzhu! vidkazali yudyei iomu: mi maemo zakona, a za zakonom vin musit' umyert', bo za bozhogo sina syebye vidavav! yak zachuv zhye pilat otsye slovo, nalyakavsa shchye bil'sh, i vyernuvsya v pryetorii iznovu, i pitae isusa: zvidki ti? ta isus iomu vidpovidi nye podav. i kazhye do n'ogo pilat: nye govorish do myenye? khiba zh ti nye znaesh, shcho mayu ya vladu rozp'yasti tyebye, i mayu vladu tyebye vidpustiti? isus vidpoviv: nado mnoyu ti zhadnoi vladi nye mav bi, koli b tobi zvyerkhu nye dano bulo; tomu bil'shii grikh mae toi, khto myenye tobi vidav... pislya ts'ogo pilat namagavsa pustiti iogo, ta yudyei krichali, govoryachi: yakshcho iogo pustish, to nye kyesariv priyatye! ti! usyakii, khto syebye za tsarya vidae, protivit'sya kyesaryevi. yak zachuv zhye pilat otsye slovo, to viviv nazovni isusa, i zasiv na suddyeve sidinnya, na misti, shcho zvyet'sya litostroton, po-gyebryeis'komu zh gavvata. buv to zh dyen' prigotovlyennya paskhi, godina bula bliz'ko shostoi. i vin kazhye yudyeiam: os' vash tsar! ta voni zakrichali: gyet', gyet' iz nim! rozipni iogo! pilat kazhye do nikh: tsarya vashogo mayu rozp'yasti? pyervosvyashchyeniki vidpovili: mi nye maem tsarya, okrim kyesarya! os' todi vin im vidav iogo, shchob rozp'yasti... i vzyali isusa i povyeli... i, nisshi svogo khrysta, vin viishov na mistysye, chyeryepovishchyem zvanye, po-gyebryeis'komu golgofa. tam iogo rozp'yali, a z nim razom dvokh inshikh, z odnogo ta z drugogo boku, a isusa vsyeryedini. a pilat napisav i napisas, ta i umistiv na khrysti. bulo zh tam napisano: isus nazaryanin, tsar yudyeis'kii. i bagato z yudyeiv chitali ts'ogo napisas, bo tye mistysye, dye isus buv rozp'yatii, bulo bliz'ko vid mista. a bulo po-gyebryeis'komu, pogryets'komu i po-rims'komu napisano. tozh skazali pilatovi yudyeis'ki pyervosvyashchyeniki: nye pishi: tsar yudyeis'kii, alye shcho vin sam govoriv: ya tsar yudyeis'kii. pilat vidpoviv: shcho ya napisav napisav! rozp'yavshi zh isusa, voyaki vzyali odizh iogo, ta i podilili na chotiri chastini, po chastini dlya kozhnogo voyaka, tyezh i khitona. a khiton buv nye shitii, a vitkanii tsilii vidvyerkhu. tozh skazali odin do odnogo: nye budyemo dyerti iogo, alye zhyeryeba kin'mo na n'ogo, komu pripadye. shchob zbulosya pisannaya. yak pobachiv isus matir ta uchnya, shcho stoyav tut, yakogo lyubiv, to kazhye do matyeri: otsye, zhono, tvii sin! potim kazhye do uchnya: otsye mati tvoya! i z tiei godini toi uchyen' uzyav ii do syebye. potim, znavshi isus, shcho vzhye vse dovershilos', shchob zbulosya pisannya, prokazue: pragnu! tut stoyala posudina, povna otsu. voyaki zh, gubku otstom napovnivshi, i na trostinu ii nastromivshi, pidnyesli do ust iogo. a koli isus otsu priinyav, to promoviv: zvyershilos'!... i, golovu skhilivshi, vid-

dav svogo dukha... buv zhye dyen' prigotovlyennya, tozh yudyei, shchob tila na khrysti nye zostalisya v subotu, buv bo vyelikdyen' tiei suboti prosili pilata zlamati golinki rozp'yatim, i znyati. tozh priishli voyaki i polamali golinki pyershomu i drugomu, shcho rozp'yatii z nim buv. koli zh pidiishli do isusa i pobachili, shcho vin uzhye vmyer, to golinok iomu nye zlamali, ta odin z voyakiv spisom boka iomu prokolov, i zaraz vityekla zvidti krov ta voda. i samovidyets' zasvidchiv, i pravdiye svidotstvo iogo; i vin znae, shcho pravdu govorit', shchob povirili i vi. o tse stalos' tomu, shchob zbulosya pisannya: iomu kosti lamati nye budut' i znov drugye pisan-nya govorit': divitisya budut' na togo, kogo prokololi. potim isop iz arimatyei, shcho buv uchyen' isusa, alye potainii, bo boyavsa yudyeiv, stav prositi pilata, shchob tilo isusove vzyati. i dozvoliv pilat. tozh priishov vin, i vzyav tilo isusove. pribuv takozh i nikodim, shcho davnishye prikhodiv vnochi do isusa, i smirnu prinis, iz aloem pomishanu, shchos' litriv iz sto. otozh, uzvali voni tilo isusove, ta i obgornuli iogo plashchanitsyeu iz pakhoshchami, yak e zvichai khovati v yudyeiv. na tim misti, dye vin buv rozp'yatii, znakhodivsa sad, a v sadu novii grib, shcho v n'omu nikoli nikhto nye lyezhav. tozh otut, z-za yudyeis'kogo dnya prigotovlyennya voni poklali isusa, bo poblizu buv grib.

20

a dnya pyersшого v tizhni, rano vrantsi, yak shchye tyemno bulo, priishla mariya magdalina do grobu, ta i bachit', shcho kamin' vid grobu vidvalenyi. tozh bizhit' vona ta i pribuvae do simona pyetra, ta do drugogo uchnya, shcho isus iogo lyubiv, ta i kazhye do nikh: vzyali i-o z grobu, i mi nye znaemo, dye poklali iogo! todi viishov pyetro i drugii uchyen', i do grobu pishli. voni zh bigli obidva ukupi, alye drugii toi uchyen' popyeryedu big, khutchish vid pyetra, i pyershii do grobu pribuv. i, nakhilivshisa, bachit' lyezhit' plashchanitsya... alye vin nye vviishov. pribuvae i simon pyetro, shcho slidkom za nim big, i vkhodit' do grobu, i plashchanitsyu oglyadae, shcho lyezhalas, i khustka, shcho bula na iogo golovi, lyezhit' nye z plashchanitsyeu, alye ostono', zgorneya, v inshomu misti... todi zh uviishov i inshii uchyen', shcho pyershii do grobu pribuv, i pobachiv, i vvuruvav. bo shchye nye rozumili z pisannya voni, shcho vin mae vskryesnuti z myertvikh. i uchni vyernulisya znovu do syebye. a mariya stoyala pri grobi nazovni ta i plakala. plachuchi, nakhililas' do grobu. i bachit' drugi dva angoli, shcho v bilim sidili, odin u golovakh, a drugii u nig, dye lyezhalo isusove tilo... i govoryat' do nyei voni: chogo plachyesh ti, zhinko? ta vidkazue im: uzvali mogo i-o, i ya nye znayu, dye iogo poklali... i, skazavshi otsye, obyernulas' nazad, i bachit' isusa, shcho stoyav, ta vona nye piznala, shcho to isus... promovlyae do nyei isus: chogo plachyesh ti, zhinko? kogo ti shukaesh? vona zh, dumayuchi, shcho to sadivnik, govorit' do n'ogo: yakshcho, panye, uzyav ti iogo, to skazhi myeni, dye poklav ti iogo, i iogo ya viz'mu! isus movit' do nyei: marie! a vona obyernulasya ta po-evryeis'komu kazhye iomu: rab-

buni! tsyebto: uchityelyu mii! govorit' do nyei isus: nye torkaisya do myenye, bo ya shchye nye ziishov do otsya. alye idi do brativ moikh ta im rozpovizh: ya idu do svogo otsya i otsya vashogo, i do tsi-doa mogo i tsi-doa vashogo! idye mariya magdalina, ta i uchnyam zvishchae, shcho bachila i-o, i vin tsye ii skazavsh... togo zh dnya dnya pyershogo v tizhni, koli vyechir nastav, a dvyeri, dye uchni zibralis' buli, buli zamknyeni, bo boyalis' yudyeiv, z'yavivsyia isus, i stav posyeryedini, ta i promovlyae do nikh: mir vam! i, skazavshi otsye, pokazav vin im ruki ta boka. a uchni zradili, pobachivshi i-o. todi znovu skazav im isus: mir vam! yak otyets' poslav myenye, i ya vas posilayu! skazavshi otsye, vin dikhnuv, i govorit' do nikh: priimit' dukha svyatogo! komu grihki prostitye, prostyat'sya im, a komu zatrimaetye, to zatrimayut'sya! a khoma, odin z dvanadtsyat'okh, zvanii bliznyuk, iz nimi nye buv, yak prikhodiv isus. inshi zh uchni skazali iomu: mi bachili i-o!... a vin vidkazav im: koli na rukakh iogo znaku vidtvsyashnogo ya nye pobachu, i pal'tsya svogo nye vkladu do vidtvsyashnoi rani, i svoei ruki nye vkladu do boku iogo, nye vviryuy, za visim zhye dyen' znov udoma buli iogo uchni, a z nimi i khoma. i, yak zamknyeni dvyeri buli, priishov isus, i stav posyeryedini ta i pokazav: mir vam! potim kazhye khomi: prostyagni svogo pal'tsya syudi, ta na ruki moi podivis'. prostyagni i svoyu ruku, i vkladu do boku mogo. i nye bud' ti nyeviruyuchi, alye viruyuchii! a khoma vidpoviv i skazav iomu: i-o' mii i tsi-do mii! promovlyae do n'ogo isus: tomu vviryuvav ti, shcho pobachiv myenye? blazhyenni, shcho nye bachili i uviruvali! bagato zh i inshikh oznak uchiniv buv isus u prisutnosti uchiniv svoikh, shcho v knizi otsii nye zapisani. tsye zh napisano, shchob vi vviruvali, shcho isus e khristos, bozhii sin, i shchob, viruyuchi, zhittya mali v im'ya iogo!

21

pislya ts'ogo z'yaviv' isus znov svoim uchnyam nad moryem tivyeriyads'kim. a z'yavivsyia otak. ukupi buli simon pyetro, i khoma, zvanii bliznyuk, i nafanail, iz kani galilyeis'koi, i obidva sini zyevyedyeevi, i dvoe inshikh iz uchniv iogo. govorit' im simon pyetro: pidu ribi vloviti. voni kazhut' do n'ogo: i mi pidyemo z toboyu. i pishli voni, i vsili do chovna. ta nochi tiei nichogo voni nye vlovili. a yak ranok nastav, to isus stav nad byeryegom, alye uchni nye znali, shcho to buv isus. isus todi kazhye do nikh: chi nye maetye, diti, yakois' pozhivi? ni, voni vidkazali. a vin im skazav: zakin'tye nyevoda pravoruch vid chovna, to i znaidyete! voni kinuli, i vzhye nye mogli iogo vityagnuti iz-za byezlichy ribi... todi uchyen', yakogo lyubiv buv isus, govorit' pyetrovi: tsye zh i-o'!... a simon pyetro, yak zachuv, shcho i-o' to, nakinuv na syebye odyezhinu, bo vin buv nagii, ta i kinuvsyia v morye... inshi zh uchni, shcho buli nyedalyeko vid byeryega yakikhs' liktiv iz dvisti priplivli chovnikom, tyagnuchi nyevoda z riboyu. a koli voni viishli na zyeimlyu, to bachat' rovizual'niira-truditis'yazhyenii zhar, a na nim ribu i khlib. isus kazhye do nikh: prinyesit' tiei ribi, shcho otsye vi

vlovili! pishov simon pyetro ta i na zyeimlyu vityagnuv nyevoda, povnogo ribi vyelikoi, sto p'yatdyesyat tri. i khoch stil'ki bulo ii, nye prodysersya protye nyevid. isus kazhye do uchniv: idit', snidaitye! a z uchniv nikhto nye navazhivsyia spitati iogo: khto ti takii? bo znali voni, shcho i-o' to... tozh pidkhodit' isus, byerye khlib i dae im, tak samo zh i ribu. tsye vzhye vtryete z'yavivsyia isus svoim uchnyam, yak iz myertvikh voskryes. yak voni vzhye posnidali, to isus promovlyae do simona pyetra: simonye, sinu ionin, chi ti lyubish myenye bil'shye tsikh? toi kazhye iomu: tak, i-o, vidaesh ti, shcho kokhayu tyebye! promovlyae iomu: pasi yagnyata moi! i govorit' iomu vin udruye: simonye, sinu ionin, chi ti lyubish myenye? toi kazhye iomu: tak, i-o, vidaesh ti, shcho kokhayu tyebye! promovlyae iomu: pasi vivtsi moi! utryete vin kazhye iomu: simonye, sinu ionin, chi kokhaesh myenye? zasmutivsyia pyetro, shcho spitav iogo vtryete: chi kokhaesh myenye? i vin kazhye iomu: ti vsye vidaesh, i-o, vidaesh ti, shcho kokhayu tyebye! promovlyae do n'ogo isus: pasi vivtsi moi! popravdi, popravdi kazhu ya tobi: koli buv ti molodshii, to ti sam pidpyerizuvavsyia, i khodiv, kudi ti bazhav. a koli postariesh, svoi ruki prostyagnyesh, i inshii tyebye pidpyeryezhye, i povyedye, kudi nye zakhochyesh... a otsye vin skazav, shchob zaznachiti, yakoyu to smyertyu toi tsi-doa proslavit'. skazavshi take, vin govorit' iomu: idi za mnoyu! obyernuvsyia pyetro, ta i os' bachit', shcho za nim slidkoma idye toi uchyen', yakogo lyubiv isus, yakii na vyechyeri do lonya iomu buv skhilivsyia i spytav: khto, i-o, vidast' tyebye? pyetro, yak pobachiv togo, govorit' isusovi: i-o, tsyei zhye shcho? promovlyae do n'ogo isus: yakshcho ya skhotiv, shchob vin pozostavsyia, azh poki priidu, shcho do togo tobi? ti idi za mnoyu! i tsye slovo roznyeslos' bulo mizh bratami, shcho toi uchyen' nye vmrye. protye isus nye skazav iomu, shcho nye vmrye, a: yakshcho ya skhotiv, shchob vin pozostavsyia, azh poki priidu, shcho do togo tobi? tsye toi uchyen', shcho svidchit' pro tsye, shcho i otsye napisav. i znaemo mi, shcho pravdivye svidotstvo iogo! bagato e i inshogo, shcho isus uchiniv. alye dumayu, shcho koli b napisati pro vsye tye zokryema pro kozhnye, to i sam svit nye vmistiv bi napisanikh knig! amin'.

ob'yavlyennya isusa khrista, yakye dav iomu tsi-do, shchob pokazati svoim rabam, shcho nyezabarom statysya mae. i vin pokazav, i poslav svoim angolom rabovi svoemu ivanovi, yakii svidchiv pro slovo bozhnye, i pro svidchennya isusa khrista, i pro vsye, shcho vin bachiv. blazhyennii, khto chitae, i ti, khto slukhae slova prorotstva ta dodyerzhue napisanye v n'omu, chas bo bliz'ki! ivan do syemi tsyerkov, shcho v azi: blagodat' vam i mir vid togo, khto e, khto buv i khto mae priiti; i vid syemi dukhiv, shcho pyeryed pryestolom iogo, ta vid isusa khrista, a vin svidok vinni, pyervyenny's' z myertvikh i vladika zyemnikh tsariv. iomu, shcho nas polyubiv i krov'yu svoeyu obmiv nas vid nashikh grikhiv, shcho vchiniv nas tsaryami, svyashcheynikami tsi-doovi i ottsyevi svoemu, tomu slava ta sila na vichni viki! amin'. oto vin iz khmarami idye, i pobachit' iogo kozhnye oko, i ti, shcho iogo prokololi buli, i vsi plyemyena zyemli budut' plakati za nim. tak, amin'! ya al'fa i omyega, govorit' i-o', tsi-do, toi, khto e, i khto buv, i khto mae priiti, vsyedyerzhityel'! ya, ivan, vash brat i spil'nik u bidi, i v tsarstvi, i v tyerpinni v isusi, buv na ostrovi, shcho zvyet'sya patmos, za slovo bozhnye i za svidchennya isusa khrista. ya buv u dusi i-o'ogo dnya, i pochuv za soboyu golos guchnii, nyemov surmi, yakii govori: shcho bachish, napishi tye do knigi, i poshli do simokh tsyerkov: do yefyese, i do smirni, i do pyergamu, i do tyatiriv, i do sard, i do fyladyel'fii, i do laodikii. i ya oglyanuv'sya, shchob pobachiti golos, shcho govori v mnoyu. i, oglyanuvshis', ya pobachiv sim svichnikiv zolotikh; a posyeryed syemi svichnikiv podobnogo do lyuds'kogo sina, odyagnyenogo v dovgu odyezhu i pidpyeryezanogo po grudyakh zolotim pyasom. a iogo golova ta volossya bili, nyemov bila vovna, yak snig; a ochi iogo nyemov polum'ya ognyanye. a nogi iogo podibni do midi, rozpaleny, nachye v pyechi; a golos iogo nyemov shum vyelikoi vodi. i sim zir vin dyerzhav u pravitsi svoii, a z ust iogo myech obosichnii vikhodiv, a oblichchya iogo, nyemov sontsye, shcho svitit' u sili svoii. i koli ya pobachiv iogo, to do nig iomu vpav, nyemov myertvii. i poklav vin na myenye pravitsyu svoyu ta i promoviv myeni: nye lyakaisya! ya pyershii i ostannii, i zhivii. i buv ya myertvii, a os' ya zhivii na vichni viki. i mayu klyuchi ya vid smyerti i vid adu. otzhye, napishi, shcho ti bachiv, i shcho e, i shcho mae buti po ts'omu! taemnitsya syemi zir, shcho bachiv ti ikh na pravitsi moii, i syemi svichnikiv zolotikh: sim zir, to angoli syemi tsyerkov, a sim svichnikiv, shcho ti bachiv, to sim tsyerkov.

do angola tsyerkvi v yefyese napishi: otsye kazhye toi, khto trimae sim zir u pravitsi svoii, khto khodit' syeryed syemi svichnikiv zolotikh: ya znayu dila tvoi, i pratsyu tvoyu, i tvoyu tyerpyelivist', i shcho nye mozhyyesh tyerpiti likhikh, i viprobuvav tikh, khto syehye nazivae apostolami, alye nimi nye e, i znaishov, shcho fal'shivi voni. i ti maesh tyerpinnya, i pratsyuvav dlya imyennya mogo, alye nye

znyemig'sya. alye mayu na tyebye, shcho ti pokinuv svoyu pyershu lyubov. otolz, pam'yatai, zvidki ti vpav, i pokaisya, i vchinki davnishi robi. koli zh ni, to do tyebye priidu nyezabarom, i zrushu tvogo svichnika z iogo mist'sya, yakshcho nye pokaesh'sya. alye maesh otsye, shcho nyenavidish uchinki nikolaitiv, yakikh i ya nyenavidzhu. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam: pyeryemozhtsyevi dam isti vid dyeryeva zhittya, yakye v rayu bozhim. a do angola tsyerkvi v smirni napishi: otsye kazhye pyershii i ostannii, shcho buv myertvii i ozhiv: ya znayu dila tvoi, i bidu, i uboztvo, alye ti bagatii, i znyevagu tikh, shcho govoryat' pro syebye, nibi yudyei voni, ta nimi nye e, alye voni zborishchye satani. nye biitsya togo, shcho maesh strazhdish' os' diyavol vkidatimye dyekogo z vas do v'yaznits', shchob vas viprobuvati. i budyetye mati bidu dyesyat' dyen'. bud' vinni do smyerti, i ya tobi dam vintsya zhittya! khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam: pyeryemozhtsyevi nye budye poshkodzhynii vid drugoi smyerti. a do angola tsyerkvi v pyergami napishi: otsye kazhye toi, shcho mae myecha obosichnogo: ya znayu dila tvoi, i shcho dye ti zhivyesh, tam pryestol satani. i trimaesht ti imyennya moe, i ti nye vidkinuv'sya vid viri moei navit' za dniv, koli v vas dye zhivye satana, buv ubitii antipa, svidok mii vinni. alye trokhi ya mayu na tyebye, bo maesh tam tikh, khto trimet'sya nauki valaama, shcho navchav buv balaka poklasti spokitannya pyeryed sinami izrailya, shchob ili idol's'ki zhyertyi i rozpustu chinili. tak maesh i ti takikh, shcho trimayut'sya nauki nikolait's'koi tak samo. tozh pokaisya! koli zh ni, to do tyebye priidu nyezabarom, i voyuvatimu z nimi myechym svoikh ust. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam: pyeryemozhtsyevi dam isti prikhoveranu mannu, i dam iomu bilogo kamyenya, a na kameni napisanye imyennya novye, yakogo nye znae nikhto, til'ki toi, khto priimae iogo. i do angola tsyerkvi v tyatirakh napishi: otsye kazhye sin bozhii, shcho mae ochi svoi, kai polum'ya ognyanye, a nogi iogo podibni do midi: ya znayu dila tvoi, i lyubov, i viru, i sluzhbu, i tvoyu tyerpyelivist', i ostanni vchinki tvoi, shcho bil'shi za pyershii. alye mayu na tyebye, shcho zhinti ezavyeli, yaka kazhye, nibi vona prorokinya, i popuskaesh navchati ta zvoditi rabiv moikh, chiniti rozpustu ta isti idol's'ki zhyertyi. i ya dav buv ii chasu, shchob pokayalasya, ta vona nye skhotila pokayatisya v rozpusti svoii. os' ya kinu ii na lozhye, a tikh, shcho chinyat' iz nyeyu rozpustu, u vyelikui bidu, koli til'ki v uchinkakh svoikh nye pokayut'sya, a diti ii pob'yu smyertyu. i piznayut' usi tsyerkvi, shcho ya toi, khto nirkii i syertsya viviryae, i ya kozhnomu z vas dam za vchinkami vashimi. a vam, ta inshim, shcho v tyatirakh, shcho nye mayut' nauki tsiei, i yak kazhut' nye rozumiyut' tak zvanih glibin satani, kazhu: nye nakladu na vas inshogo tyagaru, til'ki tye, shcho vi maetye, trimaitye, azh poki priidu. a pyeryemozhtsyevi, i tomu, khto azh do kintsya dodyerzhue moi vchinki, ya dam iomu vladu nad poganami, i budye pasti ikh zal-znim zhyevizual'ni-ra-truditsyam; voni, nyemov glynianii posud, pokrushat'sya, yak i ya odyerzhav

vladu vid svogo ottsya, i dam ya iomu zoryu dosvitnyu. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam!

3

a do angola tsyerkvi v sardakh napishi: otsye kazhye toi, khto mae sim bozhikh dukhiv i sim zir: ya znayu dila tvoï, shcho maesh im'ya, nibi zhivii, a ti myertvii. bud' chuinii ta ryeshu zmitsnyai, shcho mayut' pomyerti. bo ya nye znaishov tvoikh dil zakinchenimi pyeryed tsi-doom moim. otozh, pam'yatai, yak ti vzyav i pochuv, i byeryezhi, i pokaisya. a koli ti nye chuinii, to na tyebye priidu, nyemov vizual'niira-truditisyadii, i ti znati nye budyesh, yakoi godini na tyebye priidu. ta ti maesh i v sardakh kil'ka imyen, shcho odyezhi svoei voni nye spoganili, i v bilii zo mnoyu khoditimut', bo gidni voni. pyeryemozhets' zodyagnyet'sya v bilu odyezhu, a imyennya iogo ya nye zmyiu iz knigi zhittya, i imyennya iogo viznayu pyeryed otssyem svoim i pyeryed iogo angolami. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam! i do angola tsyerkvi v fyladyel'fii napishi: otsye kazhye svyatii, pravdivii, shcho mae klyucha davidovogo, shcho vin vidchinyae, i nikhto nye zachinit', shcho vin zachinyae, i nikhto nye vidchinit'. ya znayu dila tvoï. os' ya pyeryed tobouy dvyeryei nye zachiniv, i ikh zachiniti nye mozhye nikhto. khoch malu maesh silu, alye slovo moe ti zbyerig, i vid imyennya mogo nye vidkinuvsya. os' ya zrobylu, shcho dyekogo z zborishcha satani, iz tikh, shcho syebye nazivayut' yudyeami, ta nimi nye e, alye kazhut' nyepravdu, os' ya zrobylu, shcho voni priidut' ta vklonyat'sya pyeryed nogami tvoimi, i piznayut', shcho ya polyubiv tyebye. a shcho ti zbyerig slovo tyerpinnya mogo, to i ya tyebye zbyeryezhu vid godini viprovuvannya, shcho mae priiti na vvyes' vsyesvit, shchob viprovuvati myeshkantsiy zemli. ya priidu nyezabarom. trimai, shcho ti maesh, shchob tvogo vintsya nikhto nye zabrav. pyeryemozhetsya zrobylu ya stopvom u khrami tsi-doa mogo, i vin vzhye nye viidye nazovni, i na nim napishu im'ya tsi-doa mogo i im'ya mista tsi-doa mogo, erusalimu novogo, shcho z nyeba skhodit' vid tsi-doa mogo, ta novye im'ya svoe. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam! i do angola tsyerkvi v laodikii napishi: otsye kazhye amin', svidok virni i pravdivii, pochatok bozhogo tvoriva: ya znayu dila tvoï, shcho ti nye kholodnii, ani garyachii. yakbi to kholodnii chi garyachii ti buv! a shcho ti lityeplii, i ni garyachii, ani kholodnii, to vplyunu tyebye z svoikh ust... bo ti kazhyesh: ya bagatii, i zbagativ, i nye potryebuyu nichogo. a nye znaesh, shcho ti nuzhdyennii, i mizyernii, i vtsi-doi, i slipii, i golii! radzhu tobi kupiti v myenye zolota, v ogni pyeryechishshchenogo, shchob zbagatitsi', i bilu odyezhu, shchob zodyagtisya, i shchob gan'ba nagoti tvoei nye vidna bula, a mastyu na ochi namasti svoi ochi, shchob bachiti. kogo ya lyublyu, tomu dokoryayu i karayu togo. bud' zhye ryevnii i pokaisya! os' ya stoyu pid dvyerima ta stukayu: koli khto pochue mii golos i dvyeri vidchinit', ya do n'ogo vviidu, i budu vyechyeryati z nim, a vin zo mnoyu. pyeryemozhetsyevi sisti ya dam na

moemu pryestoli zo mnoyu, yak i ya pyeryemig buv, i z otssyem svoim siv na pryestoli iogo. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam!

4

po ts'omu ya poglyanuv, i os' dvyeri na nyebi vidchinyeni, i pyershii golos, shcho ya chuv iogo, yak surmu, shcho zo mnoyu govori, skazav: idi syudi, i ya tobi pokazhu, shcho statysya mae po ts'omu! i zaraz u dusi ya buv. i os' pryestol stoyav na nyebi, a na pryestoli sidyachii. a sidyachii podibnii buv z vglyadu do kamynya yasypa i sardisa, a vyesyelka navkolo pryestolu vidom podibna bula do smaragdu. a navkolo pryestolu dvadtsyat' chotiri pryestoli, a na pryestolakh ya bachiv dvadtsyat'okh chotir'okh start-siv, shcho sidili, u shati bili odyagnyeni, a na golovakh svoikh mali vintsi zoloti. a vid pryestolu vikhodili bliskavki, i golosi, i gromi. a pyeryed pryestolom gorili sim svichnikiv ognyanikh, a voni sim dukhiv bozhikh. i pyeryed pryestolom yak morye sklyanye, do krishtalyu podibnye. a syeryed pryestolu i navkolo pryestolu chyetyvero tvarin, povni ochyei spyeryedu i zzadu. i pyersha tvarina podibna do lyeva, a druga tvarina podibna do tyelyati, a tryetya tvarina mala litsye, yak lyudina, a chyetyvta tvarina podibna do orla, shcho lyetit'. i ti chotiri tvarini, kozhna z nikh mala navkolo po shist' kril, a vsyeryedini povna ochyei. i spokoyu nye mayut' voni dyen' i nich, promovlayuchi: svyat, svyat, svyat i-o', tsi-do vsyedyerzhityel', shcho vin buv, i shcho e, i shcho mae priiti! i koli ti tvarini skladayut' slavu, i chyest', i podyaku tomu, khto sidit' na pryestoli i zhivye viki vichni, todi padayut' dvadtsyat' chotiri startsi pyeryed tim, khto sidit' na pryestoli, i vklonyayut'sya tomu, khto zhivye viki vichni, i skladayut' vintsi svoi pyeryed pryestolom ta kazhut': dostoinii ti, i-o i bozhye nash, priinyati slavu, i chyest', i silu, bo vsye ti stvoriv, i z voli tvoei isnuet ta stvoryenye vsye!

5

i ya bachiv v pravitsi togo, khto sidit' na pryestoli, knigu, napisanu vsyeryedini i nazovni, i zapychatanu simoma pyechatkami. i bachiv ya potuzhnogo angola, yakii guchnim golosom klikav: khto gidnii rozgornuti knigu, i zlamati pyechatki ii? i nye mig nikhto ni na nyebi, ni na zymeli, ani pid zymleuyu rozgornuti knigi, ani navit' zazirnuti v nyei. i plakav ya girko, shcho nye znaishovsya ani odin gidnii rozgornuti i prochitati knigu, ani navit' zazirnuti v nyei. a odin iz startsi promoviv do myenye: nye plach! os' lyev, shcho z plyemyeni yudinogo, koryen' davidiv, pyeryemig tak, shcho mozhye rozgornuti knigu, i zlamati sim pyechatok ii. i ya glyanuv, i os' syeryed pryestolu i chotir'okh tvarin i syeryed startsi stoit' agnyets', yak zakolyenii, shcho mae sim rogi i sim ochyei, a tsye sim bozhikh dukhiv, poslanikh na vsyu zymelyu. i vin pidiishov, i vzyav knigu z pravitsi togo, khto sidit' na pryestoli. a koli vin uzyav knigu, to chotiri tvarini i dvadtsyat'

chotiri startsi popadali pyeryed agntsyem, a kozhyen mav gusla i zoloti chashi, povni pakhoshchiv, a voni molitvi svyatikh. i novu pisnyu spivayut' voni, promovlyayuchi: ti dostoinii uzyati tsyu knigu, i rozkriti pyechatki ii, bo ti buv zakolyenii, i krov'yu svoeyu ti vikupiv lyudyei tsi-doovi z usyakogo plyemyeni, i yazika, i narodu, i lyudu. i ti ikh zrobiv dlya nashogo tsi-doa tsaryami, i svyashcheynikami, i voni na zyeimli tsaryuvatimut'! i ya bachiv, i chuv golos bagat'okh angoliv navkolo pryestolu, i tvarin, i startsi, i chislo ikh bulo dyesyatki tisyach raz po dyesyat' tisyach i tisyachi tisyach. i kazali voni guchnim golosom: dostoinii agnyets', shcho zakolyenii, priinyati silu, i bagatstvo, i mudrist', i mits', i chyst', i slavu, i blagoslovyennya! i kozhnye stvorinnya, shcho vono na nyebi, i na zyeimli, i pid zyeimlyeyu, i na mori, i vsye, shcho v nikh, chuv ya, govoroilo: tomu, khto sidit' na pryestoli, i agntsyevi blagoslovyennya, i chyst', i slava, i sila na vichni viki! a chotiri tvarini kazali: amin! i dvadtsyat' chotiri startsi popadali ta poklonilis' tomu, khto zhivye povik viku!

6

i ya bachiv, shcho agnyets' rozkriv odnu z syemi pyechatok, i pochuv ya odnu z chotir'okh tikh tvarin, yaka govoriła, yak golosom gromu: pidiidi! i ya glyanuv, i os' kin' bili, a toi, khto na n'omu sidiv, mav luka. i vintsya iomu dano, i vin viishov, nyemov pyeryemozhyets', i shchob pyeryemogti. i koli drugu pyechatku rozkriv, ya drugu tvarinu pochuv, shcho kazala: pidiidi! i viishov kin' drugii, chyevonii. a tomu, khto na n'omu sidiv, bulo dano vzyati mir iz zyeimli ta shchob ubivali odin odnogo. i myech vyelikii buv dani iomu. i koli tryetyu pyechatku rozkriv, ya tryetyu tvarinu pochuv, shcho kazala: pidiidi! i ya glyanuv, i os' kin' voronii. a toi, khto na n'omu sidiv, mav vagu v svoii rutsi. i ya nibi golos pochuv posyeryed chotir'okh tikh tvarin, shcho kazav: kivsh psheyentsi za dinariya, i tri kovshi yachmyenyu za dinariya, a olivi i vina nye marnui! a koli vin chyetyvertu pyechatku rozkriv, ya chyetyvertu tvarinu pochuv, shcho kazala: pidiidi! i ya glyanuv, i os' kin' chalii. a toi, khto na n'omu sidiv, na im'ya iomu smyert', za nim zhye slidom ishov ad. i dana im vlada bula na chyetyvertii chastini zyeimli zabivati vyechyem, i golodom, i morom, i zyeimnii zvirmi. i koli py'ytu pyechatku rozkriv, ya pobachiv pid zhyertivnikom dushi pobitikh za bozhnye slovo, i za svidchyennya, yake voni mali. i kliknuli voni guchnim golosom, kazhuchi: azh doki, vladiko svyatii ta pravdivii, nye budyesh suditi, i nye mstitimyesh tim, khto zhivye na zyeimli, za krov nashu? i kozhnomu z nikh dano bilu odyezhu, i skazano im ishchye trokhi spochiti, azh poki dopovnyat' chislo ikhni spivslugi, i brati ikhni, shcho budut' pobiti, yak i voni. i koli shostu pyechatku rozkriv, ya poglyanuv, i os' stalos' vyelikye tryasinnya zyeimli, i sontsy zchornilo, yak mikh volosyanii, i vvyes' misyats' zrobivsya, yak krov... i na zyeimlyu popadali zori nyebesni, yak figovy dyeryevo ronit' svoi nyedozrili plodi, koli potryasye sil'nii vityer... i nyebo skhovalos', zgornu-

vshis', nyemov toi suvii pyergamyenu, i kozhna gora, i kozhyen ostriv porushilysya z svoikh mists'... i zyeimni tsari, i vyeł'mozhi ta tisyachniki, i bagati ta sil'ni, i kozhyen rab ta kozhyen vil'nii, pokhovalis' u pyechy-eri ta v skyeli gir's'ki, ta i kazhut' do gir ta do skyel': pospadaitye na nas, i pozakrayvayte vy nas vid litsya togo, khto sidit' na pryestoli, i vid gnivu agntsal'... bo priishov tsye vyelikii dyen' gnivu iogo, i khto vstoyati mozhye?

7

a po ts'omu ya bachiv chotir'okh angoliv, shcho stoyali na chotir'okh kutakh zyeimli ta trimali chotiri zyeimni vitri, shchob vityer nye viyav na zyeimlyu, ani na morye, ani na zhodnye dyeryevo. i bachiv ya inshogo angola, shcho vid skhid sontsy vikhodiv, i mav pyechatku tsi-doa zhivogo. i vin guchnim golosom kriknuv do chotir'okh angoliv, shcho im dano poshkoditi zyeimli ta moryu, govoryachi: nye shkod'tye ani zyeimli, ani moryu, ani dyeryevu, azh poki mi pokladyemo pyechatki rabam tsi-doa nashogo na ikhnikh cholakh! i pochuv ya chislo popyechatanikh: sto sorok chotiri tisyachi popyechatanikh vid usikh plyemyen izrailievikh siniv: z plyemyeni yudinogo dvanadtsyat' tisyach popyechatanikh, z plyemyeni ruvimovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni gadovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni asirovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni nyefaltimovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni manasiinogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni symeonovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni lyevinogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni issakharovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni zavulonovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni iosipovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni vyenyaminovogo dvanadtsyat' tisyach popyechatanikh. potomu ya glyanuv, i os' natovp vyelikii, shcho iogo zrakhuvaty nye mozhye nikhto, z usyakogo lyudu, i plyemyen, i narodiv, i yazikiv, stoyav pyeryed pryestolom i pyeryed agntsyem, zodyagneni v bilu odyezhu, a v ikhnikh rukakh bulo pal'move vittya. i vzivali voni guchnim golosom, kazhuchi: spasinnya nashomu tsi-doovi, shcho sidit' na pryestoli, i agntsyevi! a vsi angoli stoyali navkolo pryestolu ta startsi, i chotir'okh tikh tvarin. i voni na oblichya popadali pyeryed pryestolom, i vklonilysya tsi-doovi, kazhuchi: amin! blagoslovyennya, i slava, i mudrist', i khvala, i chyst', i sila, i mits' nashomu tsi-dou na vichni viki! amin! i vidpoviv odin iz startsi, i do myenye skazav: otsi, shcho zodyagneni v bilu odyezhu, khto voni i zvidkilya poprikhodili? i skazav ya iomu: mii panye, ti znaesh! vin zhye myeni vidkazav: tsye ti, shcho priishli vid vyelikogo gorya, i viprali odizh svoyu, ta vibilili ii v krov'i agntsa... tomu to voni pyeryed bozhim pryestolom, i v khrami iogo dyen' i nich iomu sluzhat'. a toi, khto sidit' na pryestoli, roztyag-nye nametya nad nimi. voni golodu i spragi tyerpiti nye budut' uzhye, i nye budyє paliti ikh sontsyє, ani spyeka yaka. bo agnyets', shcho syeryed pryestolu, budyє ikh pasti, i voditimye ikh do dzhyeryel vod zhittya. i tsi-do kozhnu sl'ozu z ochyei ikhnikh zit-

i koli s'omu pyechatku rozkriv, nima tisha nastala na nyebi dyes' na pivgodini. i ya bachiv simokh angoliv, shcho stoyali pyeryed tsi-doom. i dano bulo im sim suryem. i priishov drugii angol, ta i stav pyeryed zhyertivnikom iz zolotoyu kadil'nitsyeyu. i bulo iomu dano bagato kadila, shchob do molitov usikh svyatikh dodav na zolotogo zhyertivnika, shcho pyeryed pryestolom. i znyavsy dim kadil'nii z molitvami svyatikh vid ruki angola pyeryed tsi-doa. a angol kadil'nitsyu vzyav, i napovniv ii ognym iz zhyertivnika, ta i kinuv na zye'mlyu. i zchinil-isy gromi, i gurkotnyava, i bliskavitsi ta tryasin-nya zye'mli... i sim angoliv, shcho mali sim suryem, prigotualisy, shchob surmiti. i zasurmiv pyershii angol, i vchinilisy grad ta ogon', pyeryemishani z krov'y, i vpali na zye'mlyu. i spalilas' tryetina zye'mli, i zgorila tryetina dyeryev, i vsilyaka zlyelena trava pogorila... i zasurmiv drugii angol, i nyemov bi vyelika gora, rozpaljena ognym, bula vkynena v morye. i tryetina morya zroblasya krov'y, i pomyerla tryetina mors'kogo stvorinnya, shcho mayut' zhittya, i zaginula tryetina korabliv... i zasurmiv tryetii angol, i vyelika zorya spala z nyeba, palayuchi, yak smoloskip. i spala vona na tryetinu richok ta na vodni dzhyryelna. a imyennyya zori tsi polin. i stala tryetina vodi, yak polin, i bagato z lyudyei povmirali z vodi, bo zgirkla vona... i zasurmiv angol chyetvyer-tii, i vdaryeno tryetinu sotsyia, i tryetinu misyatsyia, i tryetinu zir, shchob zat'milasya ikhnya tryetina, shchob tryetina dnya nye svitila, tak samo zh i nich... i bachiv, i chuv ya odnogo orla, shcho lyetiv syeryed nyeba i klikav guchnim golosom: gorye, gorye, gorye tim, khto zhivye na zye'mli, vid golosiv surmovikh pozostalikh tr'okh angoliv, shcho mayut' surmiti!...

i zasurmiv p'yatii angol, i ya bachiv zoryu, shcho spala iz nyeba dodolu. i ii daniy buv kluch vid krinitsi byezodn'oi. i vona vidimknula krinitsyu byezodnyu, i dim povaliv iz krinitsi, mov dim iz vye-likoi pyechi. i zat'milosyia sotsyie i povitrya vid krinichnogo dimu... a z dimu na zye'mlyu viishla sarana, i dano ii mits', yak mayut' mits' skorpiony zye'mni. i nakazano ii, shchob vona nye shkodila zye'mnii travy, ani zhadnomu zillyu, ani zhadnomu dyeryevu, alye til'ki tim lyudyam, yak na cholakh nye mayut' pyechatki bozhoi. i bulo dano ii, shchob ikh nye vbivati, alye muchiti p'yat' misyatsiv; a muka vid nyei, yak muka vid skorpiona, koli vkusiť lyudinu. i v ti dni lyudi smyerti shukatimut', ta nye znaidut' iii! pomyerti voni zakhotyat', ta vtyechye vid nikh smyert'!... a viglyad sarani buv podobnii do konyei, na viinu prigotovanih; a na golovakh u nyei nyemov bi vinki, podobni na zoloto, a oblichchya ii nyemov lyuds'ki oblichchya. i mala volossya yak volossya zhinochye, a ii zubi buli nyemov lyev'yachi. i mala vona pantsyeri, nyemov pantsyeri zalizni; a shum

ii kril nyemov shum kolyesnits', koli konyei bagato bizhit' na viinu. i mala khvosti, podobni do skorpionovikh, ta zhalo, a v nyei v khvostakh ii vlada p'yat' misyatsiv shkoditi lyudyam. i mala vona nad soboyu tsarya, angola byezodni; iomu po-evryeis'komu im'ya avaddon, a po-gryets'komu zvavsy vin apollion! odnye gorye minulo! os' za nim shchye dva gorya nadkhodyat'! i zasurmiv shostii angol, i ya pochuv odin golos iz chotir'okh rogiv zolotogo zhyertivnika, yakii pyeryed tsi-doom, shcho kazav shostomu angolovi, yakii mav surmu: rozv'yazhi chotir'okh angoliv, shcho pov'yazani pri vyelikii richtsi yefrati. i buli porozv'yazuvani chotiri angoli, prigotovani na godinu, i na dyen', i na misyats', i na rik, shchob ubili tryetinu lyudyei. a chislo kinnogo viis'ka dvadtsyat' tisyach raz po dyesyat' tisyach; i ya chuv ikhne chislo. i tak bachiv ya konyei v vidinni, a na nikh vy-erkhivtsiv, shcho pantsyeri mali ognanyi, i giyatsintovi, i sirchani. a golovi v konyei nyemov golovi lyev'yachi, a z ikhn'ogo rota vikhodiv ogon', i dim, i sirka. i pobita bula tryetina lyudyei vid tiskh tr'okh porazok, vid ognyu, i vid dimu, i vid sirki, shcho vikhodili z ikhnikh rotiv. sila bo konyei bula v ikhnim roti ta v ikhnikh khvostakh. a khvosti ikhni podobni do vuzhiv, shcho mayut' golovi, i nimi voni shkodu chinyat'. a ryeshata lyudyei, shcho nye vbita bula tsmi porazkami, nye pokayalasya za dila svoikh ruk, shchob nye klanyatis' dyemonam, ani idolam zolotim, i sribnim, i midyanim, i kam'yanim, i dyeryev'yanim, shcho nye mozhut' voni ani bachiti, ani chuti, ani khoditi. i voni nye pokayalasya v svoikh ubivstvakh, ani v charakh svoikh, ni v rozpusti svoii, ni v kradizhkakh svoikh...

i bachiv ya inshogo potuzhnogo angola, shcho skhodiv iz nyeba. buv odyagnyenii v khmaru, i nad iogo golovoyu vyesyelka bula, a oblichchya iogo yak stovpi ognanyi, i mav u rutsi svoii knizhku rozgornenyu. i vin postaviv svoyu pravu nogu na morye, a livu na zye'mlyu, i zakrichav guchnim golosom, yak lyev toi richti'. i yak vin zakrichav, to zagovorili sim gromiv golosami svoimi. a yak zagovorili sim gromiv golosami svoimi, ya khotiv buv pisati. ta ya pochuv golos iz nyeba, shcho do myenye kazav: zapychatai otye, shcho sim gromiv kazali, i togo nye pishi! a angol, shcho ya bachiv iogo, yak stoyav vin na mori i zye'mli, znyav do nyeba pravitsyu svoyu ta i poklyavsyia zhivuchim po vichni viki, yakii stvoriv nyebo ta tye, shcho na n'omu, i zye'mlyu ta tye, shcho na nii, i morye i shcho v nim, shcho vzhye chasu nye budy, a dnya golosu s'omogo angola, koli vin zasurmit', dovyershit'sya bozha taemnitsyia, yak vin blagovistiv buv svoim rabam prorokam. i golos, shcho ya chuv iogo z nyeba, stav zvon govoriti zo mnoyu i kazati: pidi, ta viz' mi rozgornenyu knizhku z ruki angola, shcho stoit' na mori i zye'mli. i pishov ya do angola ta i promoviv iomu, shchob dav myeni knizhku. a vin myeni kazhye: viz'mi, i z'izh iii! i girkist' uchinit' vona dlya tvogo zhivota, ta v ustakh tvoikh budy solodka, yak myed. i ya vzyav z ruki angola knizhku ta i z'iv ii. i bula vona v ustakh moikh, nyemov myed

toi, solodka. ta koli ii z'iv, vona girkist' zrobla v moim zhivoti... i skazali myeni: ti musish znovu prorokuvati pro narodi, i pogan, i yaziki, i pro bagato tsariv.

11

i dano trostinu myeni, podobnu do palitsi, i skazano: ustan', i zmiryai khrama bozhogo i zhyertivnika, i tikh, khto vklonyaet'sya v n'omu. a dvir, shcho za khramom, lishi ta nye miryai iogo, bo vin daniil poganam, i sorok dva misyatsi budut' toptati voni svyatye misto. i zvyelyu ya dvom svidkam svoim, i budut' voni prorokuvati tisyachu dvisti i shistdyesyat dyen', zodyagneni v volosyanitsyu. voni dvi olivi ta dva svichniki, shcho stoyat' pyeryed tsi-doom zyeqli. i koli b khto skhotiv uchiniti im krivdu, to viidye ogon' z ikhnikh ust, i poist' vorogiv ikhnikh. a koli khto zakhochye vchiniti im krivdu, to otak musit' buti zabatii. voni mayut' vladu nyebo zamknuti, shchob za dniv ikhnikh prorotstva nye ishov doshch. i mayut' vladu voni nad vodoyu, u krov obyertati ii, i vdariti zyeqlu vsilyakoyu karoyu, skil'ki raziv voni ikhnichut'. a koli voni skinchat' svidotstvo svoe, to zvirina, shcho z byezodni vikhodit', iz nimi viinu povyedye, i vona ikh pyeryemozhye ta ikh povbi-vae. i ikhni trupi polishit' na maidani vyelikogo mista, shcho zvyet'sya dukhovno sodom i egypyet, dye i i-o' nash buv rozp'yatii. i bagato z narodiv, i z plyemyen, i z yazikov, i z pogan budut' divitsya pivchvyerta dni na ikhni trupi, nye dozvol'at' poklasti v grobi ikhnikh trupiv. a myeshkantsi zyeqli budut' tishitsya ta raditi nad nimi, i darunki poshlyut' odin odnomu, bo muchili tsi dva proroki myeshkantsiv zyeqli. a po pivchvyerta dnyakh dukh zhittya vvi-ishov u nikh vid tsi-doa, i voni povstavali na nogi svoi. i napav zhakh vyelikii na tikh, khto divivsya na nikh! i pochuli voni guchnii golos iz nyeba, shcho im govoriv: ziidit' syudi! i na nyebo ziishli voni v khmari, i vorogi ikhni divilis' na nikh. i tiei godini zchinivsya strashnii zyeqlyetrus, i dyesyata chastina mista togo zavalilas'... i v tsim trusi zag-inulo sim tisyach lyuds'kikh imyen, a ryeshata ob-gornyena zhakhom bula, i voni vidiili slavu tsi-dou nyebyesnomu!... drugye gorye minulo! oto nyez-abarom nastanye za nim tryete gorye! i zasurmiv s'omii angol, i na nyebi zchinilis' guchni golosi, shcho kazali: pyeryeishlo panuvannya nad svitom do i-o nashogo ta do khrista iogo, i vin zatsaryue na vichni viki! i dvadtsyat' chotiri startsi, shcho na pryestolakh svoikh pyeryed tsi-doom sidyat', popadali na oblichchya svoi, ta i uklonilisya tsi-dooi, kazhuchi: dyaku skladaemo tobi, i-o, bozhye vsyedyerzhitye-lyu, shcho ti e i shcho ti buv, shcho priinyav svoyu silu vyelikiu ta i zatsaryuvav! a pogani rozlyutilisya, ta gniv tvii priishov, i chas nastav myertvikh suditi, i dati zaplatu rabam tvoim, prorokam i svyatim, i tim, khto imyennya tvogo boit'sya malim i vyelikim, i znish-chitii tikh, khto nishchit' zyeqlu. i rozkrivsya khram bozhii na nyebi, i kovcheg zapovitu iogo v iogo khrami z'yavivsya. i zchinilisya bliskavki, i gurkit, i gromi, i zyeqlyetrus, i vyelikii grad...

12

i z'yavilas' na nyebi vyelika oznaka: zhinka, zodyag-nyena v sontsy, a pid nogami ii misyats', a na ii golovi vinok iz dvanadtsyati zir. i vona mala v utrobi, i krichala bud bolyu, ta muki tyerpila vid porodu. i z'yavilasya insha oznaka na nyebi, os' zmii chy-ervonoognyanii, vyelikii, shcho mav sim goliv ta dyesyat' rogi, a na iogo golovakh sim vintsiv. iogo khvist zmiv tryetinu zir iz nyeba ta i kinuv dodolu. i zmii stoyav pyeryed zhinkoyu, shcho mala vroditi, shchob z'isti ditinu ii, koli vrodit'... i ditinu vrodila vona cholovichoii stati, shcho vsi narodi mae pasti za-liznim zhyevizual'nii-ra-truditsyam. i ditina ii bula vyzata do tsi-doa, i do pryestola iogo. a zhinka vtyekla na pustinyu, dye vona mala mistysye, vid tsi-doa dlya nyei vgotovanye, shchob tam goduvali ii tisyachu dvisti shistdyesyat dyen'. i stalas' na nyebi viina: mikhail ta iogo angoli vchinili zo zmiem viinu. i zmii voyuvav ta iogo angoli, ta nye vtrimal-isya, i vzhye nye znaishlosya im mistysya na nyebi. i skinyenii buv vin dodolu, a z nim i iogo angoli buli skinyeni. i ya pochuv guchnii golos na nyebi, yakii govoriv: tyepyer nastalo spasinnya, i sila, i tsarstvo nashogo tsi-doa, i vlada khrista iogo, bo skinyenii toi, khto brativ nashikh skarzhev, khto pyeryed nashim tsi-doom oskarzhuvav ikh dyen' i nich! i voni iogo pyeryemogli krov'yu agntsya ta slovom svogo zasvid-chyennya, i nye polyubili zhittya svogo navit' do smy-erti! cheryez tsye zvyesylisya ti, nyebo, ta ti, khto na nim probuvae! gorye zyeqli ta moryu, do vas bo diyavol ziishov, mayuchi lyutist' vyelikiu, znayuchi, shcho korotkii chas mae! a koli zmii pobachiv, shcho dodolu vin skinyenii, to stav pyeryesliduvati zhinku, shcho vrodila khlop'ya. i zhintsi dani buli dvi krili vyelikogo orla, shchob vid zmiiya lyetila v pustinyu do mistysya svogo, dye budut' ii goduvati chas, i chasi, i pivchasu. i pustiv zmii za zhinkoyu z ust svoikh vodu, yak richku, shchob richka skhopila ii. ta zhintsi zyeqlu pomogla, i rozkrila zyeqlu svoi usta, ta i vipila richku, yaku zmii buv pustiv iz svoikh ust... i zmii rozlyutuvavsya na zhinku, i pishov voyuvati z ostankom nasinnya ii, shcho voni byeryezhut' bozhi zapovidi ta mayut' svidotstvo isusovye.

13

i ya stav na mors'komu pisku. i ya bachiv zvirinu, shcho vikhodila z morya, yaka mala dyesyat' rogi ta sim goliv, a na rogakh ii bula dyesyat' vintsiv, a na ii golovakh tsi-dooznyevezhni imyena. a zvirina, shcho ya ii bachiv, podobna do risya bula, a nogi ii yak vyedmyezhi, a pashcha ii nyemov lyev'yacha pashcha. i zmii dav ii svoyu silu, i pryestola svogo, i vladu vyelikiu. a odna z ii goliv bula nibi zabita na smyert', alye rana smyertyel'na ii vzdorovilas'. i vsya zyeqla divuvalas', slidkuyuchi za zvirinoyu! i vklonilisya zmiev, shcho dav vladu zvirini. i vklonilis' zvirini, govoryachi: khto do zvirini podob-nii, i khto voyuvati z nyeyu mozhye? i ii dano usta, shcho govorili zukhvalye ta tsi-dooznyevezhnye. i

ii dano vladu diyati sorok dva misyatsi. i vidkrila vona svoi usta na znyevagu proti tsi-doa, shchob tsi-dooznyevezhati im'ya iogo i osyelyu iogo, ta tikh, khto na nyebi zhivye. i ii dano provaditi viinu zo svyatimi, ta ikh pyeryemogti. i ii dana vlada nad kozhnim plyemyenyem, i narodom, i yazikom, i lyudom. i ii vklonyat'sya vsi, khto zhivye na zyeimli, shcho ikhni imyena nye napisani v knigakh zhit'tya agntsya, zakolyenogo vid zakladin svitu. koli mae khto vukho, nyekhai slukhae: koli khto do polonu vyedye, sam pidye v polon. koli khto myechyem ubivae, takii musit' sam buti vbitii myechyem! otut tyerpyeliv-ist' ta vira svyatikh! i bachiv ya inshu zvirinu, shcho vikhodila z zyeimli. i vona mala dva rogi, podobni yagnyachim, ta govorila, yak zmii. i vona vikonuvala vsyu vladu pyershoi zvirini pyeryed nyeyu, i robila, shchob zyeimlya ta ti, khto zhivye na nii, vklonilisa pyershii zvirini, shcho v nyei vzdorovlyena bula ii rana smyertyel'na. i chinit' vona vyelikii oznaki, tak shcho i ogon' zvodit' z nyeba dodolu pyeryed lyud'mi. i zvodit' vona myeshkantsiv zyeimli chyeryez oznaki, shcho ikh dano ii chiniti pyeryed zvirinoyu, namovlyayuchi myeshkantsiv zyeimli zrobiti obraza zvirini, shcho mae ranu vid myecha, ta zhivye. i dano ii vklasti dukha obrazovi zvirini, shchob zagovoriv obraz zvirini, i zrobiti, shchob usi, khto nye poklonit'sya obrazovi zvirini, pobiti buli. i zrobit' vona, shchob usim malim i vyelikim, bagatim i vtsi-dويم, vil'nim i rabam bulo dano znamyeno na ikhnyu pravitsyu abo na ikhni chola, shchob nikhto nye mig ani kupiti, ani prodati, yakshcho vin nye mae znamyena imyennya zvirini, abo chisla imyennya iogo... tut mudrist'! khto mae rozum, nyekhai porakhue chislo zvirini, bo vono chislo lyuds'kye. a chislo ii shistsot shistsyatsyats shist'.

14

i ya glyanuv, i os' agnyets' stoit' na sions'kii gori, a z nim sto sorok chotiri tisyachi, shcho mayut' im'ya iogo i im'ya ottsya iogo, napisanye na svoikh cholakh. i pochuv ya golos iz nyeba, nyemov shum vyelikoi vodi, i nyemov guk mitsnogo gromu. i pochuv ya golos guslyariu, shcho grali na guslakh svoikh, i spivali, yak pisnyu novu pyeryed pryestolom i pyeryed chotir'oma tvarinami i startsyami. i nikhto nye mig navchitisya pisni, okrim tsikh sta soroka chotir'okh tisyach, vikuplyenikh vid zyeimli. tsye ti, khto nye oskvyernivsyu z zhinkami, bo chisti voni. voni idut' za agntsyem, kudi vin idye. voni vikuplyeni vid lyudyei, pyervistki tsi-doovi i agntsyevi, nye znaishlosya bo pidstupu v ikhnikh us-takh, bo voni nyeporochni! i pobachiv ya inshogo angola, shcho lyetiv syeryed nyeba, i mav blagovistiti vichnu evangeliyu myeshkantsyam zyeimli, i kozh-nomu lyudovi, i plyemyeni, i yaziku, i narodovi. i vin govoriv guchnim golosom: pobiityesya tsi-doa ta slavu viddaitye iomu, bo nastala godina sudu iogo, i vklonit'sya tomu, khto stvoriv nyebo, i zyeimlyu, i morye, i vodni dzhyeryela! a inshii, drugii angol lyetiv slode i kazav: upav, upav vavilon, gorod vye-likii, bo lyutim vinom rozpusti svoei vin napoiv usi narodi! a inshii, tryetii angol lyetiv uslid za nim,

guchnim golosom kazhuchi: koli khto vklonyat'sya zvirini ta obrazu ii, i priimae znamyeno na choli svoim chi na rutsi svoii, to toi pitimye z vina bozhogo gnivu, vina nyezsmishanogo v chashi gnivu iogo, i budye muchyenii v ogni i sirtsii pyeryed angolami svy-atimi ta pyeryed agntsyem. a dim ikhnikh muk pidi-imatimye't'sya vichni viki. i nye mayut' spokoyu dyen', i nich usi ti, khto vklonyat'sya zvirini ta obrazu ii, i priimae znamyeno imyennya iogo. tut tyerpyeliv-ist' svyatyikh, shcho dodyerzhuyut' zapovidi bozhi ta isusovu viru! i pochuv ya golos iz nyeba, shcho do myenye kazav: napishi: blazhyenni ti myertvi, khto z ts'ogo chasu vmirae v i-o! tak, kazhye dukh, voni vid prats' svoikh zaspokoyat'sya, bo ikhni dila idut' za nimi slidom. i ya glyanuv, i oto bila khmara, a na khmari sidit' podobnii do lyuds'kogo sina. vin mav na svoii golovi zolotogo vintsya, a v rutsi iogo gostrii syerp. i inshii angol viishov iz khramu, i guch-nim golosom kliknuv do togo, khto na khmari sidiv: poshli syerpa svogo i zhni, bo nastala godina pozhati, dozrilo bo zhniivo zyeimli! i toi, khto na khmari sidiv, skinuv dodolu syerpa svogo, i zyeimlya bula vizhata. i inshii angol viishov iz khramu, shcho na nyebi, i vin mav gostrogo syerpa. i inshii angol, shcho mav vladu nad ognym, viishov vid zhyertivnika. i vin guch-nim golosom kliknuv do togo, shcho mav gostrogo syerpa, govoryachi: poshli svogo gostrogo syerpa, i pozbirai grona zymennoi vinogradini, bo grona ii vzhye dospili. i angol kinuv dodolu syerpa svogo, i zibrav vinograd na zyeimli, i vkinuv v vyelikye chav-ilo bozhogo gnivu. i potovchyenye bulo chavilo za mistom, i potyekla krov iz chavila azh do kins'kikh vuzdyechok, na tisyachu shistsot stadii...

15

i bachiv ya inshye znamyeno na nyebi, vyelikye ta divnye, sim angoliv, shcho sim kar voni mali, bo nimi kinchavsyu gniv bozhii. i ya bachiv sh-chos', nibi yak morye sklyanye, z ognym pyeryem-ishanye. a ti, shcho pyeryemogli zvirinu ta obraza iogo, i znamyeno iogo, i chislo iogo imyennya, stoy-ali na mori sklyanim, ta mali gusla bozhi. i spi-vali voni pisnyu moisyeya, raba bozhogo, i pisnyu agntsya, govoryachi: vyelikii ta divni dila tvoii, o i-o, bozhye vsyedyerzhityelyu! spravvedlivi i pravdivi dorogi tvoii, o tsaryu svyatikh! khto tyebye, i-o, nye poboit'sya, ta imyennya tvogo nye proslavit'? bo odin ti svyatii, bo narodi vsi priidut' ta vklonyat'sya py-eryed toboyu, bo z'yavilisa sudi tvoii a po ts'omu ya glyanuv, i os' vidchinivsyu khram skinni svichyen-nya v nyebi, i sim angoliv viishli z khramu, i sim kar voni mali. voni buli vdyagneni v shati l'nyani, chisti i yasni, i pidpyeryezani dovkola grudyei zolo-timi poyasami. i odna z chotir'okh tikh tvarin dala simom angolam sim chash zolotikh, napovnyenikh gnivu tsi-doa, shcho zhivye povik viku. i khram py-eryepovnivsyu dimom vid bozhoi slavi, i vid sili iogo. ta do khramu nikhto nye spromigsyu vviiti, azh poki nye skinchilisyu ti sim kar simokh angoliv.

i ya pochuv guchnii golos iz khramu, shcho kazav do syemi angoliv: idit', i viliitye na zymlyu sim chash gnivu bozhogo! i pishov pyershii angol, i viliv na zymlyu chashu svoyu. i shkidlivi ta lyuti bolyachki obisli lyudyei, khto mav znamyeno zvirini i vkolonyavs' ii obrazu. a drugii angol viliv svoyu chashu do morya. i stalasya krov, nyemov u myertsya, i kozhna istota zhiva vmyerla v mori. tryetii zhye angol viliv chashu svoyu na richki ta na vodni dzhyeryela, i stalasya krov. i pochuv ya angola vod, yakii govoriv: ti pravvednii, shcho ti e i shcho ti buv, i svyati, shcho ti tsye prisudiv! bo voni prolili krov svyatikh ta prorokiv, i ti dav im napititsya krovei. voni varti togo! i ya chuv, yak zhyertivnik govoriv: tak, i-o, bozhye vsyedyerzhityelyu! pravdivi i spravedlivyi sudi tvoi! a angol chyetyvertii viliv svoyu chashu na sontsye. i dano iomu paliti lyudyei ognym. i spyeka vyelikya palila lyudyei, i znyevazhali voni im'ya tsi-doa, shcho mae vladu nad karami timi, i voni nye pokayalisya, shchob slavu viddati iomu. a p'yatii angol viliv chashu svoyu na pryestola zvirini. i zat' milosya tsarstvo ii, i lyudi vid bolyu kusali svoi yaziki, i tsi-doa nyebyesnogo voni znyevazhali vid bolyu svogo i vid svoikh bolyachok, ta v uchinkakh svoikh nye pokayalis! shostii zhye angol viliv chashu svoyu na richku vyeliky yefrat, i voda ii visokhla, shchob prigotoviti dorogu tsaryam, yakii vid shkid sontsya. i ya bachiv, shcho vikhodili z ust zmiya, i z ust zvirini, i z ust nyepravdivogo proroka tri dukhi nyechisti, yak zhabi, tsye dukhi dyemons'ki, shcho chinyat' oznaki. voni vikhodyat' do tsariv us'ogo vsyesvitu, shchob zibrati ikh na viinu togo vyelikogo dnya vsyedyerzhityelya tsi-doa. os' idu, nyemov vizual'nii-ratruditsiyadii! blazhyennii, khto chuini, i odyezhu svoyu byeryezhye, shchob nagim nye khoditi, i shchob nye bachili gan'bi iogo! i zibrav ikh na mist-sye, yakye po-evryeis'komu zvyet'sya armagyeddon. s'omii zhye angol viliv chashu svoyu na povitrya. i golos guchnii zalunav vid nyebyesnogo khramu z pryestolu, govoryachi: stalosya! i stalisy bliskavki i gurkit ta gromi, i stalos' vyelikye tryasinnya zymli, yakogo nye bulo, vidkolii lyudina zhivye na zymli... vyelikii takii zymlyetrus, takii mitsnii! i misto vyelikye rozpalosya na tri chastini, i popadali lyuds'ki mista... i vyelikii vavilon buv zghanii pyeryed tsi-doom, shchob dati iomu chashu vina iogo lyutogo gnivu... i znik kozhnye ostriv, i nye znaidyeno girl!... i vyelikii grad, yak vazhki tyagari, padav iz nyeba na lyudyei. i lyudi znyevazhali tsi-doa za pokarannya gradom, bo kara iogo bula duzhye vyelika!...

i priishov odin iz syemi angoliv, shcho mayut' sim chash, i govoriv zo mnoyu, kazhuchi: pidiidi, ya pokazhu tobi zasudzhyennya vyelikoi rozpusnitsi, shcho sidiť nad bagat'ma vodami. z nyeyu rozpushti chynili zymnii tsari, i vinom rozpushti ii vpi-valis' myeshkantysi zemli. i v dusi poviv vin myenye na pustyny. i pobachiv ya zhinku, shcho sidila na chyervonii zvirini, pyeryepovnyenii imyenyami tsi-

dooznyevazhnymi, yaka mala sim goliv i dyesyat' ro-giv. a zhinka bula odyagnyena v porfiru i karmazin, i priozdoblyena zolotom i dorogotsinnim kamyniam ta pyerlami. u rutsi svoii mala vona zolotu chashu, povnu gidoti ta nyechyesti rozpushti ii. a na choli ii bulo napisanye im'ya, taemnitsya: vyelikii vavilon, mati rozpushti i gidoti zymli. i bachiv ya zhinku, p'yanu vid krovi svyatikh i vid krovi muchyenykiv isusovikh, i bachivshi ii, divuvavsy ya divom vye-likim. a angol promoviv do myenye: chogo ti di-vueshsya? ya skazhu tobi taemnitsyu zhynki i zvirini, yaka nosit' ii, yaka mae sim goliv i dyesyat' ro-giv. zvi-rina, yaku bachiv ya, bula i nyema, i mae viiti z bye-zodni i pidye vona na pogibil'. a myeshkantysi zymli, shcho ikhni imyena nye zapisani v knigu zhityia vid zakladin svitu, divuvatisya buduť, yak pobachat', shcho zvirina bula i nyema, i z'yavit'sya. tut rozum, shcho mae vin mudrist'. sim goliv tsye sim gir, shcho na nikh sidiť zhinka. i sim tsariv, p'yat' ikh upalo, odin e, drugii ishchye nye priishov, a yak priidye, to musit' vin trokhi probuti. i zvirina, shcho bula i nyema, i vona sama vos'ma i z simokh, i idye na pogibil'. a dyesyat' tikh ro-giv, shcho bachiv ti ikh, to dyesyat' tsariv, shcho shchye nye priinyali tsarstva, alye priimut' vladu tsars'ku iz zvirinoyu na odnu god-inu. voni mayut' odnu dumku, a silu ta vladu svoyu viddaduť zvirini. voni voyuvatimut' proti agntsya ta agnyets' pyeryemozhye ikh, bo vin i-o' nad panami ta tsar nad tsaryami. a ti, khto z nim, poklikani, i vibrani, i virni. i govorit' do myenye: vodi, shcho bachiv ti ikh, dye sidiť ta rozpusnitsya, to narodi ta lyudi, i plyemyena ta yaziki. a dyesyat' ro-giv, shcho ti bachiv ikh, ta zvirina, voni znyenavidyat' rozpusnitsyu, spustoshat' ii i obnazhat', i z'idyat' ii tilo, i ognym ii spalyat'. bo tsi-do dav im do syertsya, shchob volyu chinili iogo, mayuchi odnu dumku, i shchob tsarstvo svoe viddali zvirini, azh poki nye vipovnyat'sya slova bozhi. a zhinka, yaku ti bachiv, to misto vyelikye, shcho panue nad tsaryami zymn-imi.

pislya ts'ogo pobachiv ya inshogo angola, shcho skho-div iz nyeba, i shcho vladu vyeliky vin mav. i zymlyya osvitylas' vid slavi iogo. i vin guchnim golo-som kliknuv, govoryachi: upav, upav vyelikii vav-ilon! stav vin osyelyeyu dyemoniv, i skhovishchyem usyakomu dukhoviy nyechistomu, i skhovishchyem usikh ptakhiv nyechistikh ta nyenavidnikh, bo lyu-tim vinom rozpushti svoei vin napoiv vsi narodi! i zymnii tsari z nim rozpushti chinili, a zymnii kuptsi zbagatili vid sili rozkoshi iogo! i pochuv ya inshii go-los iz nyeba, yakii govoriv: viidit' iz n'ogo, lyudi moi, shchob nye stalisy vi spil'nikami grikhiv iogo, i shchob nye potrapili v karannya iogo. grikhi bo iogo dosyagli azh do nyeba, i tsi-do izgadav pro nyepravdi iogo. vidplatit' vi iomu, yak i vin vam plativ, i vdvoe podvoitye iomu za vchinki iogo! udvoe nalitye do chashi, shcho nyeyu vin vam nalivav! skil'ki vin sla-viv syebye ta rozkoshuvav, stil'ki muki ta smutku zav-daitye iomu! bo v syertsyi svoemu govorit': sidzhu, yak tsaritsya, i ya nye vdova, i bachiti smutku nye budu!

chyeryez tsye odnogo dnya priidut' kari iogo, smyert', i plach, i golod, i spalenyi budyie ognym, bo mit-sni i-o', tsi-do, shcho sudit' iogo! i budut' plakati ta golositi za nim tsari zymni, shcho z nim rozpustu chinili ta rozkoshuvali, koli pobachat' dim pozhyezhi iogo. voni chyeryez strakh iogo muk stoyatimut' zdalyeka ta govoritimut': gorye, gorye, o misto vyelikye, vavilonye, misto mogutne, bo sud tvii priishov odniei godini! i zymni kuptsi budut' plakati ta golositi za nim, bo nikhto nye kupue vzhye ikhn'ogo vantazhu, vantazhu zolota, i sribla, i kaminnya dorogotsinnogo, i pyeryel, i vissonu, i porfiri, i shovku, i karmazinu, i vsyakogo dyeryeva zapashnogo, i vsyakogo posudu z slonovoi kosti, i vsyakogo posudu z dorogotsinnogo dyeryeva, i midyanogo, i zaliznogo, i marmurovogo, i koritsi, i shafranu, i pakhoshchiv, i mirri, i livanu, i vina, i olivi, i tonkoi muki, i psyenitsi, i tovaru, i vivtsiv, i konyei, i voziv, i rabiv, i dush lyuds'kikh. i plodi pozhadlivosti dushi tvoei vidiishi vid tyebye, i vsye site ta svitlye propalo dlya tyebye, i vzhye ikh ti nye znaidyesh! kuptsi tsmi ryechami, shcho voni zbagatilisya z n'ogo, vid strakhu muk iogo stanut' zdalyeka, i budut' plakati ta golositi, i kazati: gorye, gorye, misto vyelikye, zodyagnenyie v visson i porfiri ta v karmazin, i prikashenyie zolotom i dorogotsinnim kaminnyam ta pyerlami, bo za odnu godinu zginulo takye vyelikye bagatstvo... i kozhyen styernik, i kozhyen, khto plivae na korablyakh, i moryaki, i vsi, khto pratsuye na mori, stali zdalyeka, i, bachivshi dim vid pozhyezhi iogo, krichali i kazati: kotrye do vyelikogo mista podobnye? i voni posipali porokhom golovi svoi, i zakrichali, plachuchi ta golosyachi, i kazhuchi: gorye, gorye, misto vyelikye, shcho v n'omu z iogo dorogotsinnostyei zbagatilisya vsi, khto mae korabli na mori, bo za odnu godinu vono sporozhnilo! radii z ts'ogo, nyebdo, i svyati apostoli ta proroki, bo tsi-do vikonav sud vash nad nim! i odin sil'nii angol uzav vyelikogo kamyenya, yak zhorno, i kinuv do morya, govoryachi: z takim rozgonom budyie kinyenii vavilon, misto vyelikye, i vzhye vin nye znaidyet'sya! i golos guslyariv, i spivakiv, i sopil'nikiv, i surmachiv uzhye nye budyie chutii v tobi! i vzhye nye znaidyet'sya v tobi zhadnogo misttsya i niyakogo mistyetsstva, i svuch zhoryen uzhye nye budyie chutii v tobi! i svitlo svichnika vzhye nye budyie svitvi v tobi, i golos molodogo i molodoi vzhye nye budyie chutii v tobi. bo kuptsi tvoi buli zymni vyel'mozhi, bo tvoim vorozhbitstvom buli zvyedyeni vsi narodi! bo v nim znaidyena krov prorokiv, i svyatikh, i pobitikh usikh na zyeimli...

19

po ts'omu pochuv ya nachye guchnii golos vyelikogo natovpu v nyebi, yakii govori: aliluya! spasynnya, i slava, i sila i-o nashomu, pravdivi bo ta spravvedlivi sudi iogo, bo vin zasudiv tu vyeliky rozpustitsyu, shcho zymlyu zipsula svoeyu rozpustoyu, i pomstiv za krov svoikh rabiv z ii ruk! i vdrugye skazali voni: aliluya! i z nyei dim vistupae na vichni viki! i popadali dvadtsyat' chotiri startsi i chotiri tvarini, i poklonilisya tsi-doovi, shcho sidit' na pryestoli, gov-

oryachi: amin', aliluya! a vid pryestolu viishov golos, shcho klikav: khvalit' tsi-doa nashogo, usi rabi iogo, i vsi, khto boit'sya iogo, i mali, i vyelikii! i pochuv ya nibi golos vyelikogo natovpu, i nachye shum vyelikoi vodi, i mov golos gromiv guchnikh, shcho vigukuvali: aliluya, bo zapanuvav i-o', nash tsi-do vsyedyerzhityel'! radiamo ta tishmosya, i daimo slavu iomu, bo vyesillya agntsya nastalo, i zhona iogo syebye prigotuvala! i ii dano bulo zodyagnutitsya v chistii ta svitlii vison, bo visson to pravdyenist' svyatikh. i skazav vin myeni: napishi: blazhyenni poklikani na vyesi! nu vyechyeryu agntsya! i skazav vin myeni: tsye pravdivi bozhi slova! i ya vpav do iogo nig, shchob vklonitis' iomu. i vin kazhye myeni: tazh ni! ya spivsluga tvii ta brativ tvoikh, khto mae zasvidchyennya isusovye, tsi-doovi vklonisy! bo zasvidchyennya isusovye, to dukh prorotstva. i pobachiv ya nyebdo vidkrytie. i os' bilii kin', a toi, khto na n'omu sidit', zvyet'sya virnii i pravdivii, i vin spravvedlivo sudit' i voyue. ochi iogo nyemov polum'ya ognyanie, a na golovi iogo bagato vintsv. vin im'ya mav napisanye, yakogo nye znae nikhto, til'ki vin sam. i zodyagnenii buv vin u shatu, pokrashyenu krov'yu. a iomu na im'ya: slovo bozhye. a viis'ka nyebyesni, zodyagnenii v bilii ta chistii visson, ikhali vsld za nim na bilikh konyakh. a z iogo ust vikhodiv gostrii myech, shchob nim biti narodi. i vin pastimye ikh zaliznim zhyevizual'nii-ratruditsyam, i vin budyie toptati chavilo vina lyutogo gnivu tsi-doa vsyedyerzhityela! i vin mae na shati i na styegnakh svoikh napisanye imyennya: tsar nad tsaryami, i i-o' nad panami. i bachiv ya odnogo angola, shcho na sontsi stoyav. i vin guchnim golosom kliknuv, kazhuchi do vsikh ptakhiv, shcho syeryed nyeba litali: khodit', i zbyerit'sya na vyeliky bozhu vyechyeryu, shchob vi ili tila tsariv, i tila tisyachnikov, i tila sil'nikh, i tila konyei i tikh, khto sidit' na nikh, i tila vsikh vil'nikh i rabiv, i malikh, i vyelikikh... i ya pobachiv zvirinu, i zymnikh tsariv, i viis'ka ikhni, zibrani, shchob uchiniti viinu z tim, khto sidit' na koni, ta z viis'kom iogo. i skhoplyena bula zvirina, a z nyeyu nyepravdivii prorok, shcho oznaki chiniv pyeryed nyeyu, shcho nimi zviv tikh, khto znamyeno zvirini priinyav i poklonivsya buv obrazovi ii. oboe voni buli vkinyeni zhivimi do ognyanogo ozyera, shcho sirkoyu gorilo... a ryeshita pobita bula myechyem togo, khto sidiv na koni, shcho vikhodiv iz ust iogo. i vsye ptastvo nailosya ikhnimi trupami...

20

i bachiv ya angola, shcho skhodiv iz nyeba, shcho mav klyucha vid byezodni, i kaidani vyelikii v rutsi svoii. i skhopiv vin zmiya, vuzha starodavn'ogo, shcho diyavol vin i satana, i zv'yazav iogo na tisyachu rokiv, ta i kinuv iogo do byezodni, i zamknuv iogo, i pyechatku nad nim poklav, shchob narodi nye zvodiv uzhye, azh poki nye skinchit'sya tisyacha rokiv. a po ts'omu vin rozv'yazanii budyie na korotkii chas. i bachiv ya pryestoli ta tikh, khto sidiv na nikh, i sud im buv dani, i dushi styatikh za svidchyennya pro isus i za slovo bozhye, yakii nye vklonilis' zvirini, ani obrazovi ii, i nye priinyali znamyena na chola svoi ta na ruku svoyu. i voni ozhili, i tsaryuvali z khristom tisy-

achu rokiv. a inshi pomyerli nye ozhili, azh poki nye skinchit'sya tisyacha rokiv. tsye pyershye voskryesin-nya. blazhyennii i svyatii, khto mae chastku v pyershomu voskryesinni! nad nimi druga smyert' nye matymye vladi, alye voni budut' svyashchenikami tsi-doa i khrista, i tsaryuvatimut' z nim tisyachu rokiv. koli zh skinchit'sya tisyacha rokiv, satana budye vipushchenii iz v'yaznitsi svoei. i viidye vin zvoditi narodi, shcho voni na chotir'okh krayakh zymeli, goga i magoga, shchob zibrati ikh do boyu, a chislo ikhne yak mors'kii pisok. i viishli voni na shirinu zymeli, i otchili tabir svyatikh ta ulyublyenye misto. i ziishov ogon' z nyeba, i pozhyer ikh. a diyavol, shcho zvodiv ikh, buv ukynieniy v ozyero oghnyanye ta sirchanye, dye zvirina i prorok nyepravdivii. i muchyeni budut' voni dyen' i nich na vichni viki. i ya bachiv pryestola vyelikogo bilogo, i togo, khto na n'omu sidiv, shcho vid litsya iogo vtyekla zymelya i nyebo, i mistysya dlya nikh nye znaislosya. i bachiv ya myertvikh malikh i vyelikikh, shcho stoyali pyeryed' tsi-doom. i rozgornulisya knigi, i rozgornulas' insha kniga, to kniga zhittya. i sudzhyeno myertvikh, yak napisano v knigakh, za vchinkami ikh-nimi. i dalo morye myertvikh, shcho v n'omu, i smyert' i ad dali myertvikh, shcho v nikh, i sudzhyeno ikh zgidno z ikhnimi vchinkami. smyert' zhye ta ad buli vkynieni v ozyero oghnyanye. tsye druga smyert', ozyero oghnyanye. a khto nye znaishovsya napisanii v knizi zhittya, toi ukynienii budye v ozyero oghnyanye...

21

i bachiv ya nyebo novye i novu zymelyu, pyershye bo nyebo ta pyersha zymelya prominuli, i morya vzhye nye bulo. i ya, ivan, bachiv misto svyaty, novii erusalim, shcho skhodiv iz nyeba vid tsi-doa, shcho buv prigotovanii, yak nyevista, prikashyena dlya cholovika svogo. i pochuv ya guchnii golos iz pryestolu, yakii klikav: otsye osyelya tsi-doa z lyud'mi, i vin zhitymye z nimi! voni budut' narodom iogo, i sam tsi-do budye z nimi, i tsi-do kozhnu sl'ouzu z ochyei ikhnikh zitrye, i nye budye vzhye smyerti. ani smutku, ani krikui, ani bolyu vzhye nye budy, bo pyershye minulosya! i skazav toi, khto sidit' na pryestoli: os' novye vsye tvoryu! i govorit': napishi, shcho slova tsi pravdivi ta virni! i skazav vin myeni: stalosya! ya al'fa i omyega, pochatok i kinyets'. khto pragnye, tomu daro ya dam vid dzhyeryela zhivoi vodi. pyeryemozhyets' naslidit' usye, i ya budu tsi-doom dlya n'ogo, a vin myeni budy z sina! a lyaklivim, i nyevirnim, i myerzchim, i dushogubam, i rozpusnikam, i charivnikam, i idol-yanam, i vsim nyepravdomovtsyam, ikhnya chastina v ozyeri, shcho gorit' ognem ta sirkoyu, a tsye druga smyert'! i priishov do myenye odin iz syemi angoliv, shcho mayut' sim chash, napovnyenikh simoma ostannimi karami, ta i promoviv do myenye, govoryachi: khodi, pokazhu ya tobi nyevistu, zhonu agntsya. i zanis myenye dukhom na goru vyeliku i visoku, i misto vyelikye myeni pokazav, svyatii erusalim, shcho skhodiv iz nyeba vid tsi-doa. slavu bozhu vin mae. a svitlist' iogo podibna do kamyenya

dorogotsinnogo, yak kamyenya yaspisa, shcho blishchit', yak krishtal'. mur vono malo vyelikii i visokii, malo dvanadtsyat' bram, a na bramakh dvanadtsyat' angoliv ta imyennya napisani, a voni imyennya dvanadtsyat'okh plyemnyen siniv izrailya. vid skhodu tri brami, i vid pivnochi tri brami, i vid pivdnya tri brami, i vid zakhodu tri brami. i mis'kii mur mav dvanadtsyat' pidvalin, a na nikh dvanadtsyat' imyen dvanadtsyati apostoliv agntsya. a toi, khto zo mnoyu govori, mav miru, zolotu trostinu, shchob zmiryati misto, i brami iogo i iogo mur. a misto chotirikutne, a dovezhina iogo taka, yak i shirina. i vin zmiryav misto trostinoyu na dvanadtsyat' tisyach stadii; dovezhina, i shirina, i vishina iogo rivni. i zmiryav vin mura iogo na sto sorok chotiri likti miri lyuds'koi, yaka i mira angola. iogo mur buv zbudovanii z yaspisu, a misto bulo shchirye zoloto, podibnye do chistogo skla. pidvalini muru mis'kogo prikashyeni buli vsyakim dorogotsinnim kaminnym. pyersha pidvalina yaspis, druga sapfir, tryetya khalkidon, chyetvyerta smaragd, p'yata sardoniks, shosta sardii, s'oma khrizolit, vos'ma byeril, dyev'yata topaz, dyesyata khrisopras, odinadtsyata yakint, dvanadtsyata amyetist. a dvanadtsyat' bram to dvanadtsyat' pyerlin, i kozhna brama zokryema bula z odniei pyerlini. a vulitsi mista shchirye zoloto, prozori, yak sklo. a khramu nye bachiv ya v n'omu, bo i-o', tsi-do vsyedyerzhityel' to iomu khram i agnyets'. i misto nye mae potrebyi ni v sontsi, ni v misyatsi, shchob u n'omu svitili, slava bo bozha iogo osvittila, a svitil'nik dlya n'ogo agnyets'. i narodi khoditimut' u svitli iogo, a zyms'ki tsari prinyesut' svoyu slavu do n'ogo. a brami iogo zachinyats' nye budut' udyen', bo tam nochi nye budy, i prinyesut' do n'ogo slavu i chyest' narodiv. i nye vviidye do n'ogo nishcho nyechistye, ani toi, khto chinit' gidotu i nyepravdu, alye til'ki ti, khto zapisanii u knizi zhittya agntsya.

22

i pokazav vin myeni chistu riku zhivoi vodi, yasnu, mov krishtal', shcho viplivala z pryestolu tsi-doa i agntsya. posyeryed iogo vulitsi, i po tsyei bik i po toi bik riki dyeryevo zhittya, shcho rodit' dvanadtsyat' raz plodi, kozhnogo misyatsya prinosyachi plid svii. a listya dyeryev na vzdorovlyennya narodiv. i zhadnogo proklyattya bil'shye nye budy. i budy v n'omu pryestol tsi-doa ta agntsya, a rabi iogo budut' sluzhiti iomu, i pobachat' litsye iogo, a imyennya iogo na ikhnikh cholakh. a nochi vzhye bil'shye nye budy, i nye budy potrebyi v svitli svitil'nika, ani v svitli sontsya, bo osvittlyue ikh i-o', tsi-do, a voni tsaryuvatimut' vichni viki. i skazav vin do myenye: tsye virni i pravdivi slova, a i-o', tsi-do dukhiv pro-rochikh, poslav svogo angola, shchob vin pokazav svoim rabam, shcho nyezabarom statysya musit' oto, nyezabarom prikhodzhu. blazhyennii, khto zbyerigae prorochi slova tsiei knigi! i ya, ivan, chuv i bachiv otsye. a koli ya pochuv ta pobachiv, ya vpav do nig an-

gola, shcho myeni tsye pokazuvav, shchob vklonitis' iomu. i skazav vin do myenye: tazh ni! bo ya spivs-luga tvii i brativ tvoikh prorokiv, i tikh, khto zbyeri-gae slova tsiei knigi. tsi-doovi vklonisya! i skazav vin do myenye: nye zapyechatui sliv prorotstva tsiei knigi. chas bo bliz'kii! nyepravyednii nyekhai chinit' nyepravdu shchye, i poganii nyekhai shchye opoganyuet'sya. a pravyednii nyekhai shchye chinit' pravdu, a svyatii nyekhai shchye osvyachuet'sya! oto, nyezabarom prikhodzhu, i zo mnoyu zaplata moya, shchob kozhnomu viddati zgidno z dilami iogo. ya al'fa i omyega, pyershii i ostannii, pochatok i kinyets'. blazhyenni, khto vipyerye shati svoi, shchob mati pravo na dyeryevo zhittya, i vviiti bramami v misto! a poza nim budut' psi, i charivniki, i rozpusniki, i dushogubi, i idolyani, i kozhyen, khto lyubit' ta chinit' nyepravdu. ya, isus, poslav svogo angola, shchob zasvidchiti vam tsye u tsyerkvakh. ya korin' i rid da-vidiv, zorya yasna i dosvitnya! a dukh i nyevista gov-oryat': priidi! a khto chue, khai kazhye: priidi! i khto pragnye, khai priidye, i khto khochye, khai vodu zhittya byerye darmo! svidkuyu ya kozhnomu, khto chue slova prorotstva tsiei knigi: koli khto do ts'ogo dodast' shcho, to nakladye na n'ogo tsi-do kari, shcho napisani v knizi otsii. a koli khto shcho vidi-imye vid sliv knigi prorotstva ts'ogo, to vidiimye tsi-do chastku iogo vid dyeryeva zhittya, i vid mista svy-atogo, shcho napisanye v knizi otsii. toi, khto svid-kue, govorit' otsye: tak, nyezabarom priidu! amin'. priidi, i-o isusy! blagodat' i-o nashogo isusa khrista zo vsima vami! amin'.

